

EESTI

TEADUSE

BIOGRAAFILINE

LEKSIKON

4. köide Sar-Y. Lisa

Koostanud

Teadusajaloo ja

Teadusfilosoofia

Eesti Ühendus

Peatoimetaja Jaak Aaviksoo

..... **Kirjastus**

Tartu 20.....

(Tiitellehe pööre)

Toimetuskolleegium: Jaak AAVIKSOO (peatoimetaja), Karl SIILIVASK (peatoimetaja abi), liikmed Anto RAUKAS, Ülo KAEVATS ja Arvo TIKK.

Toimetus:

Elulugude koostajad ja toimetajad: Raul JUURSOO, Terje LÕBU (T-U), Karl SIILIVASK.

Erialaekspertid: Jaan ALVER (majandusteadus), Enn ERNITS (veterinaaria), Peeter JÄRVELAID (õigusteadus), Ken KALLING (arstiteadus), Olavi KASEMAA (muusikateadus), Eino KRALL (bioloogia), Tarmo KULMAR (teoloogia), Piret KUUSK (füüsika), Eha LOKK (loomakasvatus), Jaan LOKO (kehakultuur ja sport), Rein LOODUS (kunstiteadus), Ülo LUMISTE (matemaatika), Toivo MAIMETS (bioloogia), Toivo MEIKAR (metsandus), Vahur MÄGI (tehnikateadused), Heldur NESTOR (geoloogia), Vello PAST (keemia), Ain RAAL (farmaatsia), Mare RUUSALEPP (astronoomia), Rein RUUTSOO (filosoofia, sotsioloogia, politoloogia), Karl SIILIVASK (ajalugu, arhitektuur jmt kitsamad erialad), Erki TAMMIKSAAR (geograafia), Ülo TEDRE (rahvaluule, kirjandusteadus), Arvo TIKK (arstiteadus), Inge UNT (pedagoogika, psühholoogia), Rein VIIRALT (maaviljelus), Haldur ÕIM (keeleteadus).

Toimetus tänab kõiki asutusi ja isikud, kes IV köite käsikirja valmimisele kaasa aitasid.

Tartu Ülikooli Kirjastuses töötasid teosega keeleteoimetaja Leelo Jaago, kunstiline toimetaja

Kaas ja tiitel:

Makett:

Fotode töötlus:

Teadusajaloo ja Teadusfilosoofia Eesti Ühendus tänab toetuse eest EV Haridus- ja Teadusministeeriumit, Eesti Teaduste Akadeemiat, Kultuuriministeeriumit, kõrgkooli ja teadusasutusi ning teadlasi, kes aitasid kaasa leksikoni valmimisele.

Autoriõigus: Teadusajaloo ja Teadusfilosoofia Eesti Ühendus

Kõik õigused kaitstud.

All rights reserved.

ISBN

Trükitud 20....

Printed in Estonia 20....

SAATEKS

Käesoleva IV köitega lõpeb neljaköitelise “Eesti teaduse biograafilise leksikoni” (ETBL) avaldamine. Köide sisaldab (koos lisaga) 2352 teadlase elulood, millega leksikonis avaldatud biograafiate arv ühtekokku ületab 8000 piiri. Seega on lõpule jõudnud 1991. aastal Eesti TA Ajaloo Instituudi teadusloolaste eestvedamisel alanud töö, milles on osalenud sajad inimesed ja rohkesti teadusasutusi.

ETBL IV köite koostamise põhimõtted ja artiklite struktuur on põhiliselt jäänud eelmiste köidete koostamisel välja kujunenud alustele. IV köitest leiab lugeja ka lisa, mis sisaldab valiku pärast ETBL-i I–III köite koostamise lõpetamist Eesti teadlaste arvukasse perre lisandunud isikute elulugudest. Nagu eelmised, on ka IV köide varustatud silmapaistvamate teadlaste portreefotodega, samuti köites kasutatud lühendite loeteluga.

Viimastel aastakümnetel on kiiresti arenenud Eesti teaduse rahvusvahelised sidemed nii institutsioonide kui isikute tasemel. Paljud noored õpivad või täiendavad end välismaistes ülikoolides ja teadusasutustes, kus nad sageli omandavad ka oma magistri- või doktorikraadi. Harvad pole juhtumid, mil noored Eesti teadlased, kes on Eestis õppinud ja teaduskraadi omandanud, leiavad paremad tingimused välismaa teadusasutustes ning lahkuvad Eestist. Samas töötab aga Eesti ülikoolides ja teadusasutustes järjest enam välismaa teadlasi, kes on otsustanud oma elu siduda Eestiga. Samuti on Eestisse, oma vanemate sünnimaale, tagasi pöördunud mõnigi välis-Eesti teadlane. Nimetatud protsesse, nagu kogu teaduse arengut Eestis läbi sajandite, kajastavad ka ETBL IV köite elulood.

Akadeemik Jaak Aaviksoo, ETBL IV köite peatoimetaja

Akadeemik Karl Siilivask, peatoimetaja abi

Teadmiseks ETBL-i kasutajale

Märksõnaks on teadlase viimane perekonnanimi (varasemad lisatakse sulgudes koos muutumise aastaga (kui see on teada), naistel sulgudes ka neiupõlvenimi koos selle

muutmise aastaga). Sulgudes antakse ka teadlase ees- ja perekonnanime rööpkuju(d) ning pseudonüümid. Esitatud on isiku kõik teada olevad eesnimed, enamkasutatavaid eraldi välja toomata. Isanime (nt venelaste jmt rahvuste puhul) ei märgita.

Sünni- ja surmaaeg on antud uue kalendri järgi, Tsaari-Venemaal enne 1. II 1918 sünninutel on lisatud ka vana kalendri kuupäev. Kui ei ole suudetud selgitada, kas käibel olev kuupäev on uue või vana kalendri järgi, on jäetud teine kuupäev märkimata. **Sünni- ja surmakoh** on antud selleaegse haldusjaotuse järgi.

Eriala on määratletud teadlase kvalifikatsiooni järgi. Mõnikord on lisatud ka kitsam eriala.

Rahvuse märkimisel on olnud aluseks teadlase enese rahvusemäärang. Eestlaste rahvust pole märgitud. Sakslaste puhul eristatakse baltisakslasi – nii kohaliku päritolu kui ka põlvnemise järgi. Andmete puudumise korral on rahvus märkimata. Märgitud on ka **vanemate**, tavaliselt isa **tegevusala** ning abielu või lähisugulus leksikonis esinevate isikutega (mõnikord on need andmed teadlase enese soovil ka ära jäetud).

Hariduskäigus on esitatud andmed kesk-, keskeri- ja kõrghariduse omandamise kohta. Märgitud on aspirantuuri, magistrantuuri ja doktorantuuri lõpetamise aasta ning ka õppe- või teadusasutus, kus õpingud toimusid, samuti teaduskraadi andmise aeg ja selle andnud asutus.

	Teaduskraadi	nimetus
on esitatud väitekirja kaitsmise nõukogu kinnitatud kujul. Väitekirja pealkiri on üldjuhul originaalkeeles, kui see ei ole teada, siis on pealkiri asendatud lühikese sisurefereeringuga.		

Teenistuskäigu esitamisel on peatähelepanu pööratud õppe- ja teadusalasele tegevusele. Nii haridus- kui ka teenistuskäigus mainitud õppe-, teadus- jm asutuste ning organisatsioonide nimetused on antud teadlase seal õppimise, väitekirja kaitsmise või töötamise aegsel kujul. Erandiks on Tartu Ülikool, mille nimetus on üldjuhul antud lühiva lühendina “TÜ”, erandiks on *Academia Gustaviana* (AG) ja *Academia Gustav-Carolina* (AGC). Välismaa kõrgkoolide ning teadusasutuste ja -ühingute nimetused on võimaluse korral tõlgitud, nende mitmeti tõlgitavuse korral on need aga esitatud originaalkujul või on lisatud see sulgudes; tõlkimata on jäetud ka mõned välismaistes kõrgkoolides ja teadusasutustes kasutusel olevad ametinimetused.

Teadustöö ja -tulemuste ülevaate vorm ei ole küll rangelt reglementeeritud, kuid elulugude enam-vähem ühtse ülesehituse huvides on ülevaate koostamisel siiski lähtutud peamiselt lühikesest elulugude koostamise juhendist (viimast oli võimalik kasutada kõigil oma elulugudega tegelenud teadlastel). Märgitud on akadeemiate ning tähtsaimate välis- ning kodumaiste teadusühingute liikmeks olek, võimaluse korral ka kuulumine nende juhatusesse. Parteilist kuuluvust esitatud ei ole. Autasud ja muud tunnustused on märgitud ülevaate lõpus, kus on näidatud ka teadlase teaduspublikatsioonide üldarv.

Teostest (T:) on esitatud tähtsaimad kas teadlase enda, eluloo autori, koostaja või erialatoimetaja valikul.

Biobibliograafias (B:) on märgitud olulisimad teadlase elukäiku ja teadustegevust kajastavad trükised (leksikonid, biobibliograafiad jm). Nagu III köites, nii on ka IV köites üheks oluliseks allikaks Eesti Teadusinfosüsteemi (ETIS) teadus- ja arendustegevusega seotud isikute alamregister (<https://www.etis.ee>) ja mõned teised digitaalsed andmekogumid.

Teksti tihendamiseks ja leksikoni leheruumi kokkuhoidmiseks on kasutatud rohkesti **lühendeid**, need avab köite lõpus olev loend, mis sisaldab ka valiku bibliograafilistes kirjetes kasutatud lühendeid. Bibliograafialühendite loendi liigse paisumise vältimiseks on ka IV köite elulugudes kasutatud lühendeid, mis on kombineeritud loendis juba leiduvatest sõnalühenditest.

S

SARAL, Karl (6. II 1880 Kuigatsi v, Valgamaa – 19. VI 1942 Krivošenski vangilaager, Tomski obl, Venemaa), loomaarstiteadlane; taluomaniku p. Õppis 1890–93 Tartus H. Treffneri ja 1893–1900 Aleksandri gümn-s, lõpetas 1904 TVI, dr-med-vet (1924, TÜ), vk “Kuivõrd on hobuste künahaukamine praeguste meetodite järele operatiivsel teel arstitav”. Oli 1904–07 TVI asst, 1907–17 Harju mk-a ja 1917 Tallinna loomaarst, ühtlasi Eesti Ajutise Maaval loomatervishoiuosk-a juh, 1918–19 Vabadussõjas, 1919–26 TÜ loomaarstitsk-a kirurgiadots ja 1926–41 prof, ühtlasi 1919–40 vet-haavakliiniku juh, 1923–31 ja 1936–37 loomaarstitsk-a dekaan. Vangistati 1941. – Uurimusi kirurgia alalt, sh traumalise retikuliidu kirurgilisest ravist. Lõi täkkude püstikastreerimise meetodi, rakendas Forselli operatsioonimeetodit hobuste künahaukamise puhul. Arendas TÜ haavakliiniku ajakohaseks raviasutuseks. Oli rmt-u *Eesti farmakopöa* (1937) koost-id, ajakirjade *Talu* (1910–14), *Tervis* (1913–15), *ELR* (1927–35) toim. Akad-se Loomaarstiteadusliku Seltsi asutajaid ning 1926–33 ja 1938–40 esimees, 1914–15 Eestimaa Põllumeeste Keskseksi ja 1931–36 Tartu Eesti Põllumeeste Seltsi esimees. Tema algatusel ehitati Tartusse näituseväljak ja korraldati seal 1934 esimene põllumnäitus. Ühtlasi pidas 1924–41 Kuigatsi vallas Kukula talu. U 30 teadustr-t.

T: Haigused, mida inimesed loomadelt võivad saada. // Tee tervisele. Trt, 1934; Erfolgreiche Radiumbehandlung eine falles von Carcinoma planocellulare des Augenlides beim Pferd (kaasautor J. Haldre). Berlin, (1939?); Põllumehe loomatervishoiu käsiraamat (kaasautor). Tln, 1942.

B: AAUT I, 174; EBL, 450–451; EBL TK, 291–292; EPA BL I, 4, 185; II, 5; EE 14, 459; ELR (1929) 5, 155; ELR (1940) 1, 1–3; *H. Aart.* Karl Saral 110. // ELR (1990) 1, 51–53; ELR (1995) 2, 81–84.

E. Ernits

SARAND, Inga (3. VII 1966 Tallinn), mikrobioloog; Riho-Jaak S-i t. Lõpetas 1983 Tallinna 26. kk-i, 1988 LÜ biol ja maauurimise osk-a, 1993 TÜ-s asp-i, 2000 Helsingi Ük-s doktorantuuri, Ph.D. mikrobiol alal (2000, Helsingi Ük), vk “TOL plasmid:

stability, transfer and activity in bacteria from soil and mycorrhizosphere”. Oli 1993–2001 TTÜ KI teadur, 2001 Umeå Ük-i ja 2001–02 Helsingi Ük-i järeldr, 2003–07 Eesti Biokeskuse erakorr v-teadur, 2008 TTÜ toiduainete inst-i erakorr v-teadur, 2008– v-teadur, ühtlasi 2008– ka MTÜ *Toidu- ja Fermentatsioonitehnoloogia Arenduskeskuse* teadur. Loengukursus: biol-d meetodid toidu analüüsil; koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: keskkonna mikrobiol, viirustel põhinevad terapeutilised süsteemid, toidu mikrobiol. Rahvusv projekti *Semliki Forest virus based therapeutic systems. Fifth framework quality of life and management of living resources* täitjaid (2003–05). Eesti Mikrobioloogide Ühenduse liige (2006–). 14 teadustr-t, üks patentne leiutis (kaasautor).

T: New derivatives of the plasmid pWW0 (kaasautor). // J. General Microbiol. 139 (1993) 10; Microbial biofilms and catabolic plasmid harbouring degradative fluorescent pseudomonads in Scots pine mycorrhizospheres developed on petroleum contaminated soil (kaasautor). // FEMS Microbiol. Ecol. 27 (1998); Role of the DmpR-mediated regulatory circuit in bacterial biodegradation properties in methylphenol-amended soils (kaasautor). // Appl. Envir. Microbiol. 67 (2001) 1; Novel vectors expressing anti-apoptotic protein Bcl-2 to study cell death in Semliki Forest virus-infected cells (kaasautorid K. Kiiver, A. Merits). // Virus Res. 131 (2008) 1; Metabolism-dependeny taxis towards (methyl)phenols is coupled trough the most abundant of three polar localized Aer-like proteins of *Pseudomonas putida* (kaasautor). // Envir. Microbiol. 10 (2008) 5.

B: <https://www.etis.ee>.

SARAND, Riho-Jaak (29. IV 1937 Tallinn), põllumajandusteadlane, biotehnoloog; ärijuhi p, Inga S-i isa. Lõpetas 1955 Õisu Tehnol Piimandustehnikumi, 1960 Vologda Piimanduse Inst-i ins-tehnoloogi kutsega, oli 1962–66 Leningradi Tehnol Külmutusinst-i kaugõppeasp, tehn-knd (1969, Vologda Piimandusinst), vk “Исследование технологических процессов производства сыров с ускоренным созреванием”. Oli 1960–64 Pärnu Piimakombinaadi Vändra eksperim-labori v-ins, 1964–66 ENSV RMN Toiduainetetööstuse Val-e konstrueerimis- ja tehnol-büroo tehnol-osk-a juh, 1966–73 ENSV Liha- ja Piimatööstuse Min-i konstrueerimis- ja tehnol-büroo piimatehnol osk-a juh, 1973–74 Ülel Piimatööstuse TUI Leningradi osk-a dir, 1974–79 EMMI mikrobiol-

labori n- ja v-teadur, 1979–82 söötade tehnol sektori teadur, 1982–88 sektorijuh, 1988–2002 mikrobiol-labori juh, 2002–04 oli Põllum-uuringute Keskuse (Sakus) taimetervise ja mikrobiol-labori mikrobiol sektori juh, seejärel E-PIIMA nõustaja piima tootmise küsimustes. – Uurimusi piimatoodete biotehnol-te protsesside ja mulla mikrobiol-te protsesside kohta, biol-te silujuuretiste keem konservantide mõjust sileerimisprotsessile. Loonud uusi silokonservante, täiustanud mügarbakterpreparaate ning biopreparaatide tootmise ja kasutamise tehnoloogiaid. Olnud Ülel Mikrobiol Seltsi Eesti osk-a aseesimees, APS liige (1989). Üle 110 teadustr-e, 11 leiutise autoreid.

T: Piimanduse käsiraamat (kaasautor). Tln, 1971, ²2001; Rohusöödad – nende tootmine ja kasutamine (kaasautorid R. Toomre, H. Older). Tln, 1993; Piimakarja pidaja ja konsulendi käsiraamat (kaasautor). Saku, 1997; Tehnoloogiliste parameetrite mõju pallisilo kvaliteedile (kaasautorid P. Lättemäe, U. Tamm). // APS Toim. 6 (1998); Närbsilo ja piima kvaliteet (kaasautorid T. Kiisk, U. Tamm). // Tõuloomakasvatus (1999) 2; *Lactobacillus* Sp. – juustude paisumise põhjustaja (kaasautorid T. Leisner, T. Kiisk). // APS Toim. 12 (2000); *Fusarium* fungi as a potential toxicants on cereals and grain feed grown in Estonia during 1973–2001 (kaasautorid H. Lõiveke, H. Laitamm). // Agronomy Res. 1 (2003) 2; *Paenibacillus polymyxa* mõjust kartuli viljelemisel (kaasautor). // Agron. 2005. Trt, 2005.

B: EE 14, 651; EMVI, 59; *R. Toomre*, 152–153.

SARAP, Andrei (30. VIII 1917 Omski obl, Venemaa) arstiteadlane, tervishoiuorganisaator; taluniku p. Lõpetas 1937 Omski velskri-ämmaemanda kooli, 1944 Omski Med-inst-i san-hügieeni tsk-a, med-knd (1965, TÜ), vk “Eesti NSV elanikkonna ravi-profülaktilise abi arengu suunad ja perspektiivid”. Täiendas end 1945 ja 1953 Moskvaa Arstide Kesktäiendusinst-s. Oli 1944–47 Tallinnas koolihügieeni v-san-inspektor, 1947–49 Pärnu San-Epidemiol Jaama peaarst, 1949–54 Virumaa, hiljem Rakvere tervishoiuosk-a juh, 1954–67 ENSV Tervishoiu-min-i Ravi- ja Profülaktilise Abi Val-e juh, 1967-86 EKMI tead töö korralduse ja metoodika osk-a juh (1969 v-teadur), 1986–90 sama osk-a v-teadur. – Uurinud Eesti tervishoiu korraldust ja selle tõhustamise võimalusi. Üle 80 teadustr-e.

T: Tervishoiuala töötaja käsiraamat (kaasautor). Tln, 1956; Ambulatoorne-polikliiniline abi. // NET (1960) 4; Jaoskonna terapeut. Ülesanded. // NET (1964) 6; Spetsialiseeritud meditsiiniline abi. // NET (1966) 4; Tervishoiu saavutusi Eesti NSV-s (kaasautor M. Kask). Tln, 1966; О перспективах и путях усовершенствования амбулаторно-поликлинической помощи сельскому населению Эстонской ССР. // Сов. здравоохран. (1971) 7; Tervishoiuorganisatsioon. Tln, 1974; Rajooni juhtivate tervishoiuspetsialistide töökorraldus (kaasautorid L. Metsis, H. Künnamägi). // NET (1978) 6; Töötaja kaod polikliinikus ja soovitud töötaja otstarbekamaks kasutamiseks. // NET (1985) 1.

B: EKMI, 16; NET (1977) 5, 461–462.

SARAP, Galina (18. IX 1940 Omsk – 30. III 1993 Tallinn), arheoloog-antropoloog. Lõpetas 1959 Tallinnas kk-i, 1968 LÜ ajaloolase-arheoloogina. Oli 1961–81 AI arheol-etnogr sektori v-laborant, 1981–90 arheol sektori n-teadur, 1990–93 arheol osk-a teadur. – Uurimisvaldkond: antropol ja odontol, eestlaste etnogenees arheoloogiliste luuleidude andmetel. 10 teadustr-t.

T: Краниологический материал из Приладожских стоянок. // Изв. АН ЭССР. Обществ. науки 26 (1977) 2; Одонтологические особенности эстонцев. // Проблемы современной антропологии. Минск, 1983; Этническая одонтология населения Эстонии. // Проблемы эволюционной морфологии человека и его рас. М, 1986; Начальные данные по одонтоглифике эстонцев в связи с вопросами их этногенеза. // Eesti TA Toim. Ühiskonnat. 39 (1990) 1; Jõuga kalmistu odontoloogiline iseloomustus. // Muinasaja teadus (1993) 2; Eestlaste antropoloogia seoses etnogeneesi küsimustega (kaasautorid K. Mark, L. Heapost). Tln, 1994; Eestlaste odontoglüüfilised algandmed seoses etnogeneesiga, // Eesti antropomeetriaregistri ar 1999. Tln, 1999.

SARAP, Hans (18. VI 1919 Vana-Põltsamaa v, Viljandimaa), geoloog. Lõpetas 1937 Tartus H. Treffneri Gümni-i, õppis 1937–38 TÜ-s ja 1938–41 TTÜ-s. Põgenes 1944 Rootsi. Lõpetas 1951 Stockholmi Ük-i *fil. cand.* kraadiga geol alal, *lic. phil.* samal alal (1955, Stockholmi Ük). Töötas 1949–81 Rootsi Geol-teenistuses, sh 1950–74 riigigeoloog ja osk-a juh, seejärel programmidir. – Uurimusi maakide geol alalt. Oli ÜRO maagigeol-konsultant ja 1981–86 Rahvusv Teadusfondi (IFS) dir.

B: AAUT III, 294; EE 8, 374; 14, 459; EGBT, 107; ETVpK, 113–114.

SARAP (sünd. **Uusküla**), **Maire** (15. III 1950 Tallinn), majandusteadlane; ins-i t. Lõpetas 1968 Tallinna 10. kk-i, 1972 TPI maj-tsk-a, maj-knd (1989, Vilniuse Ük), vk “Формирование и функционирование системы экономического анализа отрасли промышленности (на примере министерства местной промышленности ЭССР)”. Oli 1972–73 TPI stat ja rmt-pidamise kat-i v-laborant, 1975–77 rmt-pidamise kat-i v-ins, 1977–80 tead uurimistöö sektori v-ins, 1980–87 ENSV Kohaliku Tööstuse Min-i Tehnol Inst-i j-ins ja maj-arvutuste osk-a sektorijuh, 1987–89 ENSV Autotranspordi ja Maanteed Min-i arvutuskeskuse perspektiivarengu labori grupijuht; ühtlasi 1972–74 TPI stat ja rmt-pidamise kat-i ning 1977–87 ja 1988–89 rmt-pidamise kat-i tunnitասuline õppejõud, 1999–2003 territoriaalmaj inst-i dots, 2004–07 ärikorralduse inst-i lektor, ühtlasi FIE (rmt-pidamise algõpe arvutil). Õpetanud revisjoni ja kontrolli, maj informatsiooni mehhaniseeritud töötlemist, rmt-pidamise organiseerimist ja teooriat, ärilogistikat, projektijuhtimist avalikus sektoris jm. – Uurimisvaldkonnad: ärilogistika, logistiliste protsesside juhtimine, logistika ja marketing. Töid maj-analüüsist ja logistikast, tsentraliseeritud rmtpidamisarvestuse organiseerimisest tööstus- ja transpordiettevõttele. Eesti Ostu- ja Tarneahelate Juhtimise Ühingu asutajaliige (2000).

T: Анализ эффективности использования материальных ресурсов в местной промышленности ЭССР. // Тр. ТПИ 561 (1983); Методические вопросы организации экономического анализа на уровне отрасли. // Тр. ТПИ 611 (1985).

SARAP (a-ni 1979 **Lipp**), **Viivi-Marget** (8. VI 1935 Tartu, arstiteadlane, viroloog; teenistujate t. Lõpetas 1954 Valga 1. kk-i, 1957 Tartu Med-kooli, 1972 (kaugõppes) TÜ kehakultuuritsk-a, biol-knd (1974, Eesti TA), vk “Immunoloogilised nihked poliomieliidi vastu vaktsineeritud õpilastel sõltuvalt nende kehalisest treenitusest”. Oli 1957–72 EMHI laborant, 1972–97 virol v-teadur. – Uurimisvaldkond: enteroviirused (poliomieliidi, Coxsackie- ja ECHO), nende levik Eestis, immunol-d nihked poliomieliidi vastu vaktsineeritudel; enteroviiruslike nakkuste etiol struktuur ja leviku seaduspärasused, nende nakkuste prognoosimise võimalused. U 50 teadustr-t.

T: Enteroviiruslike haiguste laboratoorne diagnoosimine aastail 1979...1980. // NET (1982) 2; Enteroviiruste leidumine vees (kaasautorid L. Leesment, R. Raud). // NET (1982) 2; Reovete kontaminatsioon polioviirusega ja selle epidemioloogiline tähendus Eestis (kaasautor). // EA (1990) 2; Enteroviiruste levikust Eestis aastatel 1980–1990. // EA (1994) 1; Enteroviiruste sedastamine vee proovides ja haige materjalides (kaasautor). // EA (1994) 1.

SARAPIK (a-ni 1950 **Soe**), **Juta** (24. II 1927 Tallinn), majandusteadlane; Lembit S-u abikaasa. Lõpetas 1946 Tallinna Arve-Plaanindustehnikumi (end Tallinna Tütarlaste Kommertsikool), 1950 TPI maj-tsk-a, 1976–78 TPI maj-tsk-a asp. Oli 1964–75 TPI stat ja rmt-pidamise kat-i, 1975–94 rmt-pidamise kat-i, 1994–2001 TTÜ maj-arvestuse inst-i asst, v-õpetaja, dots ja lektor. Õpetanud maj-arvestust, rmt-pidamist. – Uurimisvaldkond: rmt-pidamise õpetamise meetodika. Üle 30 teadustr-e ja õppevahendi.

T: Raamatupidamisalgoritmide koostamisest (kaasautor E. Linnaks). Tln, 1968; Raamatupidamine. Tln, 1973, ²1976, ³1984; Tööstusraamatupidamine. Tln, 1974, ²1984; Raamatupidamise teooria. Tln, 1982; Raamatupidamise alused (kaasautor I. Maspanov). Tln, 1996, ²2002.

B: TPI 1936–1986, 349.

SARAPIK, Lembit (16. VI 1924 Rakvere), majandusteadlane; riigiteenistuja p, Juta S-u abikaasa. Lõpetas 1943 Tallinna Poeglaste Kommertsikooli, 1950 TPI maj-tsk-a, 1965 samas asp-i, maj-knd (1965), vk “Kaudsete kulude jaotamine ja selle täiustamise teed Eesti NSV Rahvamajanduse Nõukogu tööstusettevõtetes”. Oli 1962–65 Tallinna Elektrotehnika TUI grupijuht ja sektorijuh, 1965–84 TPI maj-tsk-a dots. Õpetas tööstuse ökon ja tootmise organiseerimise kursusi; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: kaudsete kulude jaotamise meetodika, tehnikaüliõpilastele ökon-distsipliinide õpetamise meetodika, Eesti maj-hariduse ajalugu. Üle 40 teadustr-e.

T: Aparaadiehituse ökonomika ülesanded. Tln, 1968; Kulutuste efektiivsuse arvutamisest energeetikatööstuses ja aparaadiehituses. Tln, 1970; Töökindlus ja ökonomika. Tln, 1971; Ökonomika ja otsuste põhjendamine. Tln, 1974; Tootmise organiseerimine tööstusettevõtetes (kaasautor). Tln, 1974; Sotsialistliku tööstuse

ökonomika. Tln, 1981; Majandushariduse areng Tallinnas alates XIX sajandist. // TPI Toim. 565 (1983); Tööriistamajanduse organiseerimine (kaasautor). Tln, 1991.

B: TPI 1936–1986, 7, 12, 185, 340–341.

SARAPUU, Ellju (19. I 1932 Taheva v, Valgamaa), aiandusagronoom; tisleri t. Lõpetas 1951 Viljandi 1. kk-i, 1956 EPA aiandusagronoomi erialal, 1959–62 EMMI asp, põllumknd (1978, EMMI), vk “Õitsemise ja saagi kujunemise bioloogilisi iseärasusi Eesti NSV-s enamlevinud karusmarjasortidel”. Oli 1956–59 Polli Katsebaasi laborant, 1962–75 n-teadur iluaianduse alal, a-st 1980 Pirita Lillekasvatussovhoosi aiandusagronoom. – Uurimusi haljastuseks sobivate püsililledede valikust, nende kasvatamisest ja paljundamisest. Pidanud üle 200 erialase loengu asutustes, koolides, seltsides, TV-s, korraldanud kursusi. U 90 teadustr-t.

T: Kõrgekasvulised püsililled. Tln, 1978; Lilleseemnekasvatus. Tln, 1989; Lilleseemnekasvatuse alused (kaasautor I. Tammaru). Tln, 1991.

B: EMVI, 63, 144.

SARAPUU (a-ni 1963 **Kruus**), **Helve** (29. V 1933 Vana-Otepää v, Tartumaa), botaanik, dendroloog; taluniku t, Oskar Kruusi õde. Lõpetas 1952 Otepää Kk-i, 1957 TÜ biol oska, biol-knd (1973, Eesti TA), vk “Ilupuude ja –põõsaste pistikutega paljundamisest Eesti NSV-s”. Oli 1957–59 EBI laborant, 1959–61 aednik ja v-aednik, 1961–73 Tallinna Botaia n-teadur, 1973–88 v-teadur. – Uurimisvaldkond: introductseeritud puu- ja põõsaliikide vegetatiivne paljundamine, selle soodustamine bioaktiivsete ainete ja juurevälise väetamisega. Kogunud okaspuude kultivaride kollektsiooni (u 150 nimetust). Juhendanud ilupuuistikute kasvatamist, õpetanud dendrol-t, esinenud loengutega erialastel kursustel. LUS-i ja EAMS-i liige. Eesti TA Presiidiumi aukiri (1986). U 100 teadustr-t, sh 6 monogr, loengukonspektid, arvukalt aimeart-id.

T: Bioloogiliselt aktiivsete ainete kasutamisest puu- ja põõsaliikide paljundamisel pistikutega. Tln, 1968; Puude ja põõsaste paljundamine. Tln, 1969; Puud ja põõsad haljastuses. Tln, 1983; Tähtsamad ilupuud ja –põõsad. Tln, 1989; Ilupuude ja –põõsaste

paljundamine, istutamine ja hooldamine. Tln, 1989; Hekid ja hekitaimed. Tln, 2000; Puu mõõdab inimest. Tln, 2005.

B: EE 14, 459; EABL, 124–125; SP (1973) 14, 668–669; Metsaalmanahh (2003).

SARAPUU, Lembit (6. II 1928 Kuigatsi v, Valgamaa – 9. IV 1975 Tartu), taimefüsioloog ja –biokeemik. Lõpetas Valgas kk-i, 1953 TÜ biol osk-a, 1956 TÜ-s aspi, biol-knd (1962, TÜ), vk “Stimulatsiooni osatähtsusest külvisel leotamisel mikroelementide lahuses”, biol-dr (1971, TÜ), vk “Физиологическая роль и биохимические превращения флоридзина у яблони”. Oli 1953–54 TÜ taimefüsiol kat-i v-laborant, 1957–68 ja 1971–75 taimefüsiol ja –biokeemia kat-i v-õpetaja, 1969–70 v-teadur. Õpetas taimede biokeemiat ja taimefüsiol-t, fotosünteesi, kasvu ja arengu füsiol-t, ensümol-t ja ainevahetust; koost. õppevahendeid. – Uurinud kõrgemate taimede fenoolseid ühendeid, mikroelementide mõju külvisel idanemisele, kasvule ja arengule, flavonoidide metabolismi ja funktsiooni õunapuus.

T: Taimefüsioloogia I–II. Trt, 1960; Fenoolsed ühendid õunapuus. // TÜ Toim. 256 (1970).

B: TÜ BL I, 190–191; EE 14, 459; TÜ ajalugu III, 274.

SARAPUU, Rauli (11. XI 1959 Puka – 21. VII 1990 Harjumaa), füüsik; tööliste p. Lõpetas 1978 Nõo Kk-i, 1986 TÜ füüsika osk-a tahkisefüüsika erialal, füüsika-mat-knd (1989, FI), vk “Теоретические проблемы пространственно-временной голографии в спектрально и поляризационно селективных фотохромных средах”. Oli 1986–1990 FI kristallide spektroskoopia labori ins ja n-teadur. – Uurimisvaldkond: ülikiirete sündmuste optiliste signaalide ajalis-ruumiline holograafia, kasutades orgaaniliste tahkiste lisandispektrite mittehomogeenset laienemist ja spektraalsälgamist; üks nimetatud üldise holograafiameetodi väljatöötajaid. 9 teadustr-t.

T: Пространственно-временная голография векторного поля (kaasautor P.Saari). // Изв. АН ЭССР. Физ. Мат. 37 (1988) 3; Polarization preserving phase conjugation and temporal reversal of an arbitrarily-polarized pulsed optical signal by means of time-and-space-domain holography (kaasautor). // J. Quantum Electr. 25 (1989) 3; Interference of

accumulated stimulated photon echoes and storage of temporal segments in time-and-space-domain holography (kaasautor). // *Optics Comm.* 86 (1991) 2.

P. Saari

SARAPUU, Silver (9. X 1957 Tartu), arstiteadlane, anestezioloog-reanimatoloog; ins-i p. Lõpetas 1976 Tartu 2. kk-i, 1982 TÜ arstitsk-a, 1988–91 asp. Täiendas end USA-s. Oli 1982–83 intern, 1983–88 Tartu Kliinilise Haigla anestezioloog-reanimatoloog, 1986–88 ka TÜ anesteziol ja intensiivravi kat-i asst, 1990–2000 Tartu Kliinilise Haigla ja TÜK anesteziol-intensiivravi kliiniku intensiivravi osk-a juh, a-st 1995 ka TÜ anesteziol ja intensiivravi kliiniku asst, a-st 2000 TÜK üldintensiivravi osk-a juh. – Uurinud toksilisi ja polüorgankahjustusi intensiivrais. Eesti Anestezioloogide Seltsi ja Eur. Intensiivravi Seltsi liige. Üle 15 teadustr-e.

T: Rindkere tömp trauma ((Maarjamõisa Haigla intensiivravi osakonna materjali alusel). // TÜ Toim 835 (1989); Metaboolse entsefalopaatia esinemine intensiivravi haigetel. // TÜ Toim 891 (1991); Ravimid intensiivrais. // *Intensiivravi. Trt* (1992) 7; Out-of-hospital resuscitation in Tartu: effect of reorganization of Estonian EMS system (kaasautor). // *Am. J. Emerg. Med.* 18 (2000) 4; Peaajukahjustuse kompuutertomograafiline ja patohistoloogiline iseloomustus akuutse metanoolimürgistuse korral (kaasautorid T. Tomberg, A. Kulla). // *EA* 82 (2003) 6; Ägeda pankreatiidi ravijuhend (kaasautor). // *EA* 83 (2004) 10.

B: TÜ BL II, 161; TÜK 200, 111, 116–117; TÜA 1982–2007, 221.

SARCOVIUS (Sarcov, Sarcou), Daniel (20. VI 1661 Turu, Soome – 30. IV 1704 Pärnu), filosoof; pastori p. Õppis 1672–77 Turu linnakoolis, 1677–82 Turu Ük-is. Viibis 1684–87 õppereisil Amsterdamis, Oxfordis, Greifswaldis, Lundis ja Uppsalas, valmistudes saama õigusteaduse prof-ks. 1688 väitles Turu Ük-is disputatsiooniga “Disputatio de jurejurando”. Oli 1682–84 Narvas koduõpetaja, 1687–88 Turu Ük deposiitor, 1689–95 Tallinna Toomkooli konrektor, 1695–1704 AGC teor filos, s.t loogika, metafüüsika ja füüsika (hõlmas tollal eelkõige natuurfilos-t) prof, 1700 ja 1703–04 ka rektor. Esimesi R. Descartes’ ideede levitajaid Eestis. Tähelepanuväärsed olid tema loengud filos ajaloost. 1697 algatas Soome kaasmaalaste õppima tuleku Tartusse. – Töid

filos alalt, silmapaistvate lad. k. juhuluuletuste ja värsskõnede autor, sh. “De barbarie ejusdemque causis” (Pernaviae, 1699) AGC üleviimise puhul Tartust Pärnusse.

T: Exercitium academicum de aeternitate. Dorpati, 1697; Disputatio de philosophiae theoreticae in theologia usu. Dorpati, 1699; Disputatio de mente humana in statu separato. Pernaviae, 1699.

B: Pernavia literata breviter concinnata et in lucem publicam emissa. Pernaviae, 1703, 19–20; Hospites toga Sagoque splendidissimos: Senatam Academiae: aliosque ... Viros et Juvenes, Academiae alteriusve Societatis cives... ad cohonostanda ... parentationis Sollemnia Viri, ... Dn. Danielis Sarcovii, Logices, Physices atque Metaphysices Profess. Ordinarii, ... invitat Rector Academiae Pernaviensis Andreas Palmroot. Pernaviae, 1704, 1–8; *G. v. Rauch*. Die Universität Dorpat und das Eindringen der frühen Aufklärung in Livland 1690–1710. Essen, 1943, 299–300, 302–303, 384; TÜ ajalugu I, 90; 91, 124, 128–130, 133, 134, 138, 139, 187, 247, 249, 250, 253, 283; AAUD, 43; ARUT 43; Acta Universitatis Upsaliensis. Studia Latina Upsaliensia 29 (2004), 428–429.

K. Viiding

SARDIS (a-ni 1977 **Tompel**), **Helgi** (17. VI 1938 Väike-Maarja, Virumaa), bioloog; protozooloog, talupidaja t. Lõpetas 1956 Väike-Maarja Kk-i, 1961 TÜ biol osk-a, biol-knd (1971, Eesti TA), vk “Eksperimentaalne uurimus *Trichomonas hominis* Davaine patogeensusest ja selle muutlikkusest *in vitro* ja *in vivo* passaažide toimel”. Oli 1961–62 EKMI protozool sektori laborant ja ins, 1962–68 n-teadur, 1968–72 ZBI protozool sektori n-teadur, 1972–75 v-teadur, 1976–94 EBI protozool sektori v-teadur. – Uurimisvaldkond: parasitaarsed algloomad, pms trihhomoonased inimorganismis. Selgitanud nende biol omadusi, etiol tähendust siseorganite patol-s, seedetraktis ja hingamisteedes elunevate trihhomoonaste akseenilise kultiveerimise probleeme. Uurinud ka algloom–viirus vahekorda parasitaarsete ainuraksete organismide mudelil. Metšnikovi nim. Epidemioloogide, Mikrobioloogide ja Infektsionistide Seltsi, Ülel Protozooloogide Ühingu Eesti osk-a, Eesti Parasitoloogide Seltsi liige. U 70 teadustr-t.

T: Эффективность лечения трихомоноза мочепловых органов метронидазолом (флагилом) (kaasautor). // Акуш. гинекол. (1964) 5; The agglutinogenic properties of *Trichomonas vaginalis* in human organism (kaasautor). // Wiadomosci Parazytologiene

(Wroclaw) 12 (1966) 2/4; Comparicion of the pathomorphological lesions of the abdominal organs of white mice infected axenic cultures of *Trichomonas vaginalis* Donné and *Trichomonas hominis* Davaine (kaasautor). // Samas, 14 (1969) 3/4; Trihomoonaste võimalik osa kopsuhaiguste tekkes (kaasautor). // NET (1982) 1; Внутривидовые различия антигенных свойств штаммов трихомонад, выделенных из дыхательных путей и ротовой полости человека (kaasautor). // Мед. паразитол. (1985) 4.

B: EKMI, 37.

SARI (sünd. **Schults**), **Erich Hugo** (14. II 1888 Narva – 1. I 1946 Tallinn), tehnikateadlane. Lõpetas 1916 Petrogradi Nikolai I nim Tehnol-inst-i tehnol-ins-na. Oli 1920–23 Raudteeval veosk-a tehn jaosk-a abijuh, 1924–32 tehase Arsenal v-tööstusins, 1933–40 raudteel depookorraldaja ja veerevkoosseisu toimkonna abijuh, ühtlasi 1921–23 TT õppejõud ja 1938–40 TTÜ-s õu täitja, 1941–44 töötas Maj-direktooriumis. Luges tugevusõpetuse, sisepõlemismootorite ja tööstusmasinate kursusi. Osales Eesti raudteeveeremi moderniseermises. Töid veduriasjandusest. IK meh-sktsiooni liige.

T: Laia rööpme reisi- ja kabuarongivedurite ümberehitus ülekuumendatud aurule Eesti teedel. // Raudtee (1939) 1.

B: Tallinna Tehnikum 1918–1928. Tln, 1928, 32; TT ja TTÜ õppe- ja abijõud 1918–1944, 59.

V.Mägi

SARKO, Anatole (27. V 1930 Tallinn), keemik; arsti p. Põgenes 1944 koos vanematega Saksamaale, elanud a-st 1949 USA-s. Lõpetas 1952 Upsala kolledži (East Orange, New Jersey), Ph.D. polümeeride keemia alal (1966, Syracuse'i Ük), vk "X-ray crystal structure of amylose triacetate". Täiendas end 1978 Saksamaal ja Prantsusmaal, 1986 Jaapanis. Rahvusv Puiduteaduse Akad liige (1993). Oli a-st 1966 New Yorgi Rkl Ük-i Syracuse'i keskkonna- ja metsanduskolledži õppejõud (a-st 1977 prof) ning 1984–97 keemiaosk-a juh, ühtlasi a-st 1979 Syracuse'i Ük-i polümeeride uurimise inst-i ja 1986–95 membraanitehnikakeskuse teadur ning 1995–97 tselluloosi uurimise inst-i dir; a-st 1997 emeriitprof. – Uurimusi biopolümeeride, eriti tselluloosi jt polüsahhariidide

röntgenkristallograafia ja arvutikeemia alalt. Teinud kindlaks tselluloosi polümorfsete vormide kristallstruktuuri, selgitanud tselluloosi paralleel-antiparalleelharude kahestumist, täiustanud tselluloosi merseriseerimise teooriat. Tööd ka tselluloosi mudelite molekulaardünaamika ja mõningate polüsahhariidide (nt kaksikheeliks-amüloosi, kolmikheeliksid) struktuuri kohta. A. Payeni auhind (1989, *Am. Chem. Soc.*). 150 teadustr-t.

T: The crystal structures of amylose and its derivatives: a review (kaasautor P. Zugenmaier). // ACS Symp. Series 141 (1980); Multiple-helical glucans (kaasautorid H. C. Wu, C. T. Chuah). // Biochem. Soc. Trans. 11 (1983); Recent X-ray crystallographic studies of celluloses. // Cellulose: Structure, Modification and Hydrolysis. New York, 1986; Cellulose – how much do we know about its structure? // Wood and Cellulosics. Chichester, England, 1987; Modeling in crystal structure analysis of polysaccharides (kaasautor). // ACS Symp. Series 430 (1990); Molecular dynamics of cellulose models (kaasautor B. J. Hardy). // Cellulosics: Chemical, Biochemical and Material Aspects. Chichester, England, 1993; Molecular dynamics simulations and diffraction analysis of the native cellulose fiber – structural modeling of the I α and I β phases and their interconversion (kaasautor B. J. Hardy). // Polymer 37 (1996).

B: EE 14, 459–460.

SARMIENTO GUERIN, Maria Cecilia (23. IX 1969 Lima, Peruu), bioloog, molekulaarbioloog; peruulane, arvutiins-i ja mat-õpetaja t. Lõpetas 1988 Limas Alexander von Humboldt-i Kk-i, 1995 Limas La Molina Rahvusliku Põllum-ük-i bioloerialal, 1996 samas magistrantuuri, 2008 TTÜ-s doktorantuuri, M.Sc. biotehnol alal (1996, La Molina Rahvuslik Põllum-ük), vk “Optimization of the extraction of genomic DNA from filamentous fungi and its use in PCR”, Ph.D. geenitehnol alal (2008, TTÜ), vk “Suppressors of RNA silencing in plants”. Oli 1997–2001 KBFI v-ins, 2001–04 teadur, 2004–06 TTÜ geenitehnol inst-i geenitehnol õt-i ins, 2007–09 teadur, 2009– dots ja 2010- ka v-teadur, ühtlasi 2009– Vähiuuringute Tehnol Arenduskeskuse AS-i juhtivateadur. Loengukursused: taimede biotehnol, virol. – Uurimisvaldkonnad: miRNA ja vähk, RNA vaigistamine ja selle supressioon, taim-patogeen mol-d interaktsioonid. COST projekti *Plant virus control employing RNA-based vaccines: a novel non-*

transgenic strategy juhtkomitee liige (2009–). EV teaduspreemia põllum-teadustes (2009, kaaslaureaadid E. Truve, M. Sõmera). Üle 30 teadustr-e, 2 patentset leiutist (kaasautor).

T: AtRLI2 is an endogenous suppressor of RNA silencing (kaasautor). // *Plant Mol. Biol.* 61 (2006) 1–2; Cocksfoot mottle virus P1 suppresses RNA silencing in *Nicotiana benthamiana* and *Nicotiana tabacum* (kaasautor). // *Virus Res.* 123 (2007) 1; Suppression of infectious TMV genomes expressed in young transgenic tobacco plants (kaasautor). // *Mol. Plant Microbe Interact.* 20 (2007) 12; Phenotypes and functional effects caused by various viral RNA silencing suppressors in transgenic *Nicotiana benthamiana* and *N. tabacum* (kaasautor). // *Mol. Plant Microbe Interact.* 21 (2008) 2; Effects of viral silencing suppressors on tobacco ringspot virus infection in two *Nicotiana* species (kaasautor). // *J. Gen. Virol.* 89 (2008) 6; Sobemoviruses (kaasautor). // *Encyclopedia Virol.* 3rd ed. Oxford, 2008.

B: EV teaduspreemiad 2009, 128–137; <https://www.etis.ee>.

SARO, Anneli (5. IX 1968 Valga), teatri- ja kirjandusteadlane. Lõpetas 1986 Võru 1. k-i, 1992 TÜ eesti filol osk-a, 1994–97 samas magistrant, ühtlasi 1995–96 vahetusüliõpilane Helsingi Ük-s, 1997–2004 TÜ doktorant, M.A. teatriteaduse alal (1997, TÜ), vk “Ruum ja vaatajad eesti teatris 1992–1997”, Ph.D. eesti kirj-e alal (2004, TÜ), vk “Madis Kõivu näidendite teatritseptsioon” (Trt, 2003). Täiendas end 1997 Utrechti Ük-s, 1999, 2000 Stockholmi ja 2002 Helsingi Ük-s. Oli 1993–95 TÜ eesti k-e õt-i asst, 1998–2001 teatriteaduse lektor, 2001– TÜ filos-nsk-a teatriteaduse ja kirj-teooria õt-i teatriteaduse lektor, ühtlasi a-st 2005 filos-nsk-a prodekaan. Loengukursused: eesti teatri ajalugu, draama- ja teatriteooria, etenduse analüüs, retseptsiooniteooria ja publiku-uurimise meetodid, maailma draamaklassika; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: retseptsiooniteooria ja publiku-uuringud, etenduse analüüs, eesti teatri ajalugu. Teadustöö tähtsaimateks tulemusteks on rahvusv teatridiskursuse tutvustamine ja arendamine Eestis. Rahvusv Teatriuurijate Föderats-i töörühma “Teatrisündmus” (*Theatrical event*) liige (1999–), töörühma “Teatrisüsteemid väikestes Euroopa riikides” (*Theatre Systems in Small European Countries*) Eesti alarühma juht. Eesti Teatriuurijate Ühenduse liige (1997) ja esinaine (2005–). U 30 teadustr-t

T: Establishment of Stage / Lava kehtestamine. – Koht ja paik II / Place and location. // EKA Toim. (2002); Theatre as a market. // Interlitt. 1 (2002) 7; Teatrikriitika toimemehhanismid. – Teatri ja teaduse vahel. // Studia litteraria estonica 5 (2002); Madis Kõivu näitemängude vägi ja vaev. – Madis Kõivu mõttelistes maailmades. Tln, 2003; Formation of events: Estonian theatre and society under loupe. // Theatrical Events. Borders, Dynamics, Frames. Amsterdam–New York, 2004; Von Krahl Theatre revisiting Estonian cultural heritage. // Sign System Studies. Trt, 2006.

B: TÜ BL II, 161.

SARTORIUS, Ernst Wilhelm Christian (19. V 1797 Darmstadt – 13. VI 1859 Königsberg), teoloog; sakslane, Darmstadti Gümni-i prorektori p. Lõpetas 1815 Darmstadti Gümni-i, õppis 1815–18 Göttingeni Ük-s teol-t ning promoveerus siin 1818 filos-dr-ks, teoloogiadr (1824, Magdeburgi Ük). Oli 1818–21 Göttingeni Ük-i usutsk-a repetiitor ja ühtlasi (Darmsadtis ilmunud) ajakirja *Monatschrift für Prediger-Wissenschaften* kaastööline, 1821–23 Magdeburgi Ük-i usutsk-a erakorr ja 1823–24 korr prof, 1825–34 TÜ usutsk-a süstemaatilise teol prof, ühtlasi oli 1826, 1830, 1831 ja 1835 usutsk-a dekaan; seejärel oli Preisimaal kiriku teenistuses. TÜ-s õpetas dogmaatikat ja eetikat, sümbolikat, Vana ja Uue Testamendi sissejuhatust, dogmade ajalugu. Tähelepanu pälvis tema loeng *Der Sozinianismus und der Rationalismus verglichen mit dem orthodoxen System*, TÜ-s peetud avalikud loengud dogmaatikast *Die Lehre von Christi Person und Werk* ilmusid mitmes trükis (1. tr 1831 Hamburgis, 7.tr. 1860), neid tõlgiti mitmesse k-de. Oli a-st 1826 TÜ koolikomisjoni liige. Ajakirja *Beiträge zu den theologischen Wissenschaften von den Professoren der Theologie zu Dorpat* asutajaid (1832).

T: Symbola ad provendam unionem ecclesiarum evangelicarum una cum egregio Calvini pro Melanchtone testimonio e rarissima locc. theol. versione gallica deprompto hucusque fere incognito. 1821; Die Augsburgische Confession, Deutsch, Lateinisch, Estnisch und Lettisch zur Feier ihres 300 Jh. Dorpat, 1830; Die Lehre von der heiligen Liebe oder Grundzüge der evangelisch-kirchlichen Moraltheologie. I. 1840 (³1851); II, 1854; III 1861 ja 1856; Soli Deo Gloria! Vergleichende Würdigung ev.-luth. und röm.-kath. Lehre

nach Augsburgischen und Tridentinischen Bekenntnissen mit. bes. hinsicht auf Möhlers Symbolik. 1859.

B: *Левицкий* I, 69–71; *J. Frey*. Die Theologische Fakultät ..., 180–184; Allgem. Dt. Biographie 30, 382–387; Die Universität Dorpat ..., 40; DbBL, 668; *L. Raid*, 32, 38, 82, 92, 114, 116, 144.

L. Raid

SARV (a-ni 1952 **Varkki**), **Aino** (16. XII 1928 Vanaküla, Virumaa), kvaternaargeoloog; talupoja t. Lõpetas 1948 Narva 2. kk-i, 1955 TÜ geol-osk-a Oli 1955–58 TÜ geol kat-i laborant, 1958–65 AI ins, 1965–92 GI n-teadur – Uurimusi Holotseeni stratigr alalt. 26 teadustr-t.

T: Über die C14-Datierungen zur Entwicklungsgeschichte der Wälder an Hand vom Materialien aus dem Hochmoor Teosaare (Estnische SSR) (kaasautorid E. Ilves, U. Valk). // *Pedobiologia* 7 (1968) 4; Стратиграфия и хронология озерно-болотных отложений болоты Улила (Средняя Эстония) (kaasautor E. Ilves). // Изв. АН ЭССР. Хим. Геол. 19 (1970) 2; Dynamics of the distribution of the pine in Estonia (according to C-14 datings) (kaasautor E. Ilves). // The application of natural radioactive isotopes in the hydrogeology. Katowice, 1974; Stratigraphy and chronology of lake and bog deposits of the Kõivusoo bog (kaasautorid M. Pork, E. Ilves). // Peatland ecosystems: researches into the plant cover of Estonian bogs and their productivity. Tln, 1982; Эволюция озер острова Сааремаа (kaasautorid L. Saarse, E. Višnevskaja). // Eesti TA toim. Geol. 39 (1990) 1.

B: EGBT, 107.

SARV, Ene-Silvia (6.II 1945 Võru), kasvatusteadlane; puusepa t. Lõpetas 1963 Tartu 7. kk-i, 1969 Moskva Rkl V. I. Lenini nim. Ped.Inst-i füüsikaõpetaja erialal, kasv-teaduste mag (1998, TPÜ), vk “Kümme aastat paradigmuuutust”. Täiendas end 1991–92 Suurbritannias, korduvalt Soomes. Oli 1966–69 füüsikaõpetaja Moskvast, 1969–72 Tartust, 1972–98 Tallinnas jm, ühtlasi töötas 1974–83 Kutsehariduse Rkl Inspektsioonis, oli 1979–81 Kutsehariduse TUI Tallinna labori n-teadur, 1983–89 VÕT-i füüsika kabinetit juht ja õppeala asedir, 1992–96 Haridustöötajate Koolituskeskuse metoodik,

1997– TPÜ/TLÜ haridusuuringute inst-i teadur ja kasv-teaduste õt-i lektor. Õppekursused: kasv-teadus ja -filos, õppiv organisatsioon ja teadmusjuhtimine hariduses. – Uurimisvaldkonnad: pedagoogide elukestev haridus; kaasaja muutuv haridus- ja õpikäsitlus, tuleviku-uuringute metoodika ja stsenaariummeetod. Lõi Eesti õpetajate ja koolide tüpol õpilaste arengukeskkonnana. Osalenud Eesti hariduskontseptsiooni ja haridussüsteemi arenduskava väljatöötamisel. Eesti Koolifüüsika Ühingu ja Füüsika Seltsi, Eesti Haridusfoorumi algatusrühma (1994-95) ja toimkonna (1996-2003), Eesti Akad-se Ped Seltsi ja Eur. Võrdlevate Haridusuuringute Ühingu liige. Kasv-teaduslike tööde rkl konkursi preemia (1999, 2001, 2002). Üle 40 teadustr-e, sh 2 monogr-t.

T: Demokraatiast ja humanismist õpetajale. Eesti haridusuuendus – hariduse demokratiseerumine ja humaniseerumine. Tln, 1996, 1997; Political and social transformations – analysis in the Estonian context // Moving Horizons in Education. International Transformations and Challenges of Democracy. Helsinki, 1999; Õppimine kui diskursus Eesti õpetaja vaatekohalt. // Kõnelev ja kõneldav inimene. Tln, 2000; The “condition of postmodernism” and changes in Estonian education 1987-1997. // Integration and Integravität als Probleme in der Erziehungswissenschaft. Berlin, Wien, New York, 2001; On structure, content and typology of school plans in Estonia. // The opening world. Tln, 2002; Õpetaja ja kool õpilase arengu toetajana. Tln, 2007

B: <https://www.etis.ee>.

SARV, Enn (13. V 1921 Tallinn), jurist, matemaatik ja ajaloolane; arsti p, Priit ja Laur S-e isa. Õppis 1939–44 TÜ õigusteadust. EV Rahvuskomitee aktivistina arreteeriti 1944.a aprillis, saadeti Stutthofi koonduslaagrisse, kust vabanes 1945.a märtsis. Järgmise aasta jaanuaris arreteeriti NKVD poolt, oli 1947–53 sunnitööl Vorkuta vangilaagris, 1953–57 Vorkutas kaevandusins; naasis Eestisse 1958.a. Õppis 1955–60 Moskva Kaugõppe PI-s mäetööstuse ökon-t ja organiseerimist, 1961–64 TÜ-s mat-t. Oli 1965–68 ENSV Rkl Plaanikomitee arvutispetsialist, 1968–81 Kübl laborijuh, 1981–88 EMMI arvutioperaator. – Osales programmvarustuse loomisel elektronarvutite maj-ku andmetöötluse automatiseerimiseks (süsteemid VELGOL ja ASOED), mis pälvis 1975 ENSV rkl preemia. Avaldanud rmt-u ja art-id Eesti lähiajaloost, sh ka rahvus õiguse aspektist. Olnud tegev tõlkijana (sh üks teose *Kommunismi must raamat*, 2000 tõlkijaist). Riigivapi

II kl teenetemärk (2006). Üle 20 teadustr-e, mitu art-t EÜS võrguväljaandes *Sirvilauad* (ilmub a-st 2003), arvukalt aimeart-id.

T: Automaatjuhtimise süsteem VELGOL (käsiraamat) (kaasautorid V. Kuusik, L. Heinla) 1–2. Tln, 1970; Genotsiid ja apartheid okupeeritud Eestis. // Akad (1997) 2, 3, 4; Õiguse vastu ei saa ükski. Eesti taotlused ja rahvusvaheline õigus. Trt, 1997 (võrguteavik 2003); Küüditamine kui inimsusevastane kuritegu. // Juridica (1999) 2; Märtsiküüditamine kui tšekistlik ebaõnnestumine. // Akad (1999) 12; (2000) 1; Eesti inimkaotused kommunistliku võimu all. // Akad (2001) 7, 8; Okupatsioonikuriteod rahvusvahelises ja Eesti õiguses. // Eestlaste küüditamine. Mineviku varjud tänases päevas. Trt, 2004 (inglise k-s 2006); Valge raamat. Eesti rahva kaotustest okupatsioonide läbi 1940–1991 (kaasautor). Tln, 2005; Eesti Vabariigi Rahvuskomitee. // Akad (2006) 2; Eesti vastupanuliikumise suhetest Läti ja Leeduga Saksa okupatsiooni ajal. // Tuna (2006) 2.

B: AAUT III, 360; *T. H. Ilves*. Ja pärg on pärg. // Sirp (2006) 17. II; <http://www.militaar.net>.

SARV, Hans (27. VI 1920 Tartu), majandusteadlane; Jaan S-e p, Heno S-e isa. Lõpetas 1939 Tartus H. Treffneri Gümni, 1950 TÜ põllum-tsk-a, 1954–55 Ülel Loomakasv Inst-i asp, maj-knd (1962, Eesti TA), vk “Maafondi ratsionaalsema kasutamise teed Kagu-Eestis”. Oli 1949–51 TÜ põllum-tsk-a agraarökon ja plaanimaj kat-i asst, 1951–64 EPA põllum-ökon kat-i v-õpetaja, 1955–56 ka kat-i juh, 1964–90 dots, ühtlasi 1956–60 ELVI ökon-osk-a v-teadur ja TÜ geogr kat-i v-õpetaja. Õpetanud põllum-ettevõtete organiseerimist, maj-tegevuse analüüsi, põllum-ökon-t; koost. õppevahendeid. – Töid põllum-ökon ja maj analüüsi alalt, ka TÜ ajaloost. Olnud *Riigi Katseasjanduse Nõukogu Toim-te* toim-id (1941). U 150 teadustr-t.

T: Andmeid ja nimestikke. T.Ü. Põllumajandusteaduskonna agronoomia osakonnast 1919.a. – 1939.a. lõpuni. // Agron. (1940) 2; Põllumajanduslik kalender-käsiraamat. Tln, 1948; Söötade tootmine. Tln, ²1953; Rohkem odavamalt kõrgekvaliteedilist piima. Tln, 1959; Maafondi ratsionaalse kasutamise küsimusi Kagu-Eesti künkliku maastiku levikualal. // EPA tead. tööde kogumik 15. (1960); Põllumajanduslike ettevõtete majandusliku analüüsi programm. Tln, ²1981, ³1986.

B: EPA BL I, 73–74; II, 126; TÜ BL I, 410; TÜ ajalugu III, 128, 357.

SARV, Heno (21. I 1954 Tartu), etnogeograaf, etnoloog; Hans S-e p. Lõpetas 1972 Tartu 5. kk-i, 1978 TÜ geogr-osk-a maj-geogr alal, 1988 asp-i Moskvaa N. N. Mikluhho-Maklai nim. Etnogr Inst-s, geogr-mag (1994, TÜ), vk “Soome-ugri rahvad Venemaal: etnogeograafiline ja etnodemograafiline uurimus”, Ph.D. inimgeogr alal (2002, TÜ), vk “Indigenous Europeans East of Moscow: population and migration patterns of the largest Finno-Ugrian peoples in Russia from the 18th to the 19th centuries”. Oli 1976–77 dok-filmi *Linnutee tuuled* (rež. L. Meri) etnogr-toim, 1979 AI etnogr sektori laborant, 1979–80 ja 1983–86 ERM teadur, 1986–92 ERM teadusdir, 1992–2001 soome-ugri ja võrdleva etnol osk-a teadur, ühtlasi oli 1992 ka Soome Demograafialiidu (Väestoliitto) demograafiainst-i külalisteadur, 2001–2005 TÜ geogr inst-i inimgeogr õt-i teadur, 2006–erakorr lektor – Uurimisvaldkonnad: soomeugri rahvad Venemaal, nende rahvausund ja ajaarvamine, materiaalne kultuur ja folkloor; boreaalsete kultuuride keskkonnasuhted; etnilise identiteedi muutused XX saj lõpul Kagu-Eestis Eesti-Vene piiri ümbruses. Koost. ERM-is näitusi soomeugrilaste etnokultuurist, a-st 1974 olnud osaline või juht enam kui 20 etnogr-s eksped-s hantide, manside, vepslaste, mordvalaste jt soomeugri rahvaste juurde. Kogumiku *Финно-угорские народы и Россия* (1994) toim-koll-i liige, mitme kogumiku toim. EGS, ES, Akad. Rahvaluule Seltsi, ÕES, Eesti-Saami Ühenduse, *Societas Historiae Fenno-Ugrica*, Jaapani Uurali Seltsi ja EMKS liige (EMKS aseesimees 1987–91), Esindamata Rahvaste Organisatsiooni ja Pan-Euroopa Eesti Ühingu ekspert. 87 teadustr-t.

T: Muutustest uurali ja teiste keelkondade rahvaste kaaasaegses asustuses NSV Liidus. (Etnodemograafiliste andmete võrdleva analüüsi katse). // ERM ar XXXVII. Tln, 1989; Soomeugrilased Venemaal läbi sajandite. // Akad. (1993) 1; Soomeugri rahvusautonoomiad Venemaal. // Akad. (1994) 4; Hinnang maride, mordvalaste ja udmurtide arvukusele 19. sajandi keskel ja 20. sajandi algul. // ERM ar XL. Tln, 1994; Переселение марийцев в последние три столетия. // Финно-угорские народы и Россия. Тлн, 1994; The material culture and history of the East-European Taiga people. // Procedural work of artefacts. Trt. 1998; Town and country among Finno-ugrians. // On rural and urban areas. Trt, 2000; Lokaalse identiteedi avaldumisvormidest soome-ugri rahvaste asustuse ja ühiskonnaelu traditsioonides. // Eestlane ja tema maa. Tln, 2000.

B: *H. Ф. Мокшин. Мордва глазами зарубежных и российских путешественников. Саранск, 1993, 212–213.*

SARV, Ingrid (24. II 1931 Pilkuse v, Tartumaa – 6. III 2003 Tartu), rahvaluuleteadlane; talupidaja t. Lõpetas 1950 Tartu 2. kk-i, 1955 TÜ eesti filol osk-a, 1957–60 TÜ asp, filol-knd (1964, TÜ), vk “Eesti kõnekäändude liikidest ja funktsioonidest”. Oli 1955–57 Otepääl õpetaja, 1961–65 KKI rahvaluulesektori v-bibliograaf, 1965–71 n-teadur (ühtlasi 1960–71 Tartu II Eriinternaatkooli õpetaja), 1971–93 (a-st 1993 EKI) v-teadur, 1993–96 teadur. – Uurimisvaldkond: rahvaluule lühiliigid – vanasõnad ja kõnekäänd. Kogumiku *Eesti muinasjutud* (1967) koost-id, osalenud tead tekstiväljaande *Eesti vanasõnad* (I–V, 1980–88) koostamises ja toimetamises, väljaande *Proverbia septentrionalia. 900 Balto-Finnic proverb types with Russian, Baltic, German and Scandinavien parallels* (Helsinki, 1985) koost-id, *Vanasõnaraamatu* (1984) koost-id ja toim-id, art-te kogumiku *Rahvaluulest* (1987) koost, *Estnische Sprichwörter* (1987) toim-id. ES liige (1966, rahvaluuleseksiooni juh 1975–88), Soome Kirj-e Seltsi k-liige ja Kalevala Seltsi välisliige (1980), *Nordic Inst. of Folklore* (NIF) välisliige (1985), (Soome TA) ühenduse *Folklore Fellows* assots-d liige (1993). 25 teadustr-t.

T: Rahvapärane fraseoloogia Fr.R.Kreutzwaldi loomingu. // TÜ Toim. 41 (1956); Rahvapärane võrdlus kui kõnekäändu eriliik. // TÜ Toim. 94 (1960); Kõnekäändu suhetest rahvaluule teiste liikidega. // TÜ Toim. 162 (1964); Juudas eesti fraseoloogias. // Akad. (1999) 1.

B: EE 14, 460; EKirBL, 342.

SARV, Jaak (21. III 1940 Tallinn – 15. II 1999 Tartu), põllum-tehn-teadlane; teenistuja p. Lõpetas 1958 Tartu 2. kk-i, 1963 EPA põllum mehh tsk-a meh-ins-na, oli 1967–70 Leningradi Põllum Inst-i asp, tehn-knd (1971, samas), vk “Исследование теплонапряженности газотурбинной установки в режимах разгона автотракторного двигателя”. Oli 1963–64 Järva-Jaani Maakutsekooli nr 31 õpetaja, 1964–67 EPA autode ja traktorite kateedri v-laborant ja autojuht-instruktor, 1970–75 asst, 1975–91 dots. Õpetanud autode ja traktorite kirjeldavat kursust, liikluseeskirju ja liiklusohutust. – Töid

gaasiturbiinmootorite kasutamise ning traktorite K-700, K-701 ja T-150K kohta. U 10 teadustrükist.

T: К исследованию возможностей температурного уровня поверхностей цилиндра поршневого двигателя (kaasautorid L. Aadusoo, H. Olak). // EPA tead tööde kogumik 83 (1974); О надежности тракторов с тяговым усилием класса 50 кН. // EPA tead tööde kogumik 138 (1981).

B: EPA BL I, 150; II, 178; EPMÜ BL, 147; Agraart. (1990) 1.

SARV, Jaan (21. XII 1877 Saru v, Võrumaa – 23. VIII 1954 Tartu), matemaatik; talurentniku.p, Hans ja Jaan-Magnus S-e isa. Õppis 1893/94 Tartus H.Treffneri Eragümnn-s, sooritas 1899 eksternina lõpueksamid Tartu Gümnn-i juures, lõpetas 1907 TÜ matemaatikuna, *dr. phil. nat.* (1931, TÜ), vk “Geomeetria alused”, füüsika-mat-dr (ü.a. 1945). Täiendas end 1919 Londonis, 1924 Hamburgis ja Göttingenis, 1928 Zürichis. Oli 1907–08 Eesti Aleksandrikooli ja 1909–18 Tartus ENKS Tütarlastegümnn-i õpetaja, 1919 TÜ kuraator (rektori kohustes), 1919–20 mat-loodustsk-a dekaan ja füüsikainst-i juh aj. kt, 1919–28 mat prof-i kt, 1928–51 mat prof, 1945–51 ka geom-kat-i juh. Luges analüüt geom, dif-geom jt kursusi. – Uurimusi geomeetria ja aritmeetika alustest; rajas mitmemõõtmeliste vahelsusruumide geomeetria. Töid ka mat ajaloost, topol neljavärviprobleemist; arvukalt aimetr-id. Oli esimesi eestik-te kõrgema mat õpikute koost-id ja nendes kasutatud eestik-se terminol loojaid. Andis 1917–18 mimeograafi abil välja 18 nr-t ajalehte *Aru*. Eesti I mat-kongressi (1917) korraldajaid, Tartu Rahvaük-i (1918) ja Eesti esimese ateistliku seltsi – Vabamõtlejate Ühingu *Humanitas* asutaja (1926, koos A.Audovaga) ja a-st 1932 esimees. Valgetähe III kl teenetemärk (1939) – Üle 25 teadustr-e.

T: Soojus töötamas. Elekter inimese teenistuses. Jurjev, 1904; (pseud *Rusticus* all) Kuda uskuda ja mida uskuda? Teaduse kindlusest. Tln, 1909 (pseud *Rusticus*); Füsika õpetus I. Tln, 1910; ²1917; Elekter I. Trt, 1911; Analüütiline geomeetria. Trt, 1923; Analüütilise geomeetria algkursus. Trt, 1924; Ahmese geomeetrilised joonised. Trt, 1926; Matemaatika sõnastiku täiendused ja muudatused (kaasautorid O. Perli, D. Rootsman). Trt, 1927; Geomeetria alused. // TÜ Toim. A19 (1931) 4; Foundations of arithmetic. // TÜ Toim. A28 (1935) 2; Die theoretische Reichweite der Faltungen- und

Übertragungskonstruktionen (kaasautor A. Humal). // TÕ Toim. A38 (1943) 12; Punktarvutus analüütilises geomeetrias. Trt, 1946; Уравнение прямой в пространстве. Trt, 1948.

B: AAUT III, 527; TÕ BL I, 389; EE 8, 380; 14, 460; TÕ ajalugu III, 14, 27–32, 55, 56, 68, 69, 77, 133–135, 138; MK 20 (1975), 100–121; Ü. *Lumiste*. Jaan Sarv – esimene eesti täppisteadlane-teoreetik. // TALE III (1980), 45–55; TALE XIII (2004), 184–186, 188, 190, 192; TPI 1936–1986, 18, 19, 29.

SARV, Jaan (31. XII 1941 Tallinn – 17. III 1988 Tallinn), muusika- ja rahvaluuleteadlane; ajakirjaniku p, Mari S-e isa. Lõpetas 1964 Tallinna Muusikakooli muusikateooria erialal, 1970 TRK muusikateaduse erialal. Oli 1966–88 ER helirežissöör. – Kogunud eesti, setu, saami, mansi, udmurdi, kreeka jm rahvalaule, koost. heliplaate (nt *Народная музыка саамов*, 1987) ja raadiosaateid. Kuulus a-st 1971 rahvamuusikaansamblisse “Leegajus”. – Uurinud eesti regilaulu ja setu ning saami rahvalaule, käsitlenud A. Marguste heliloomingut, tegelenud eesti regiviisi arvutianalüüsiga. Üle 10 teadustr-e.

T: Automatic notation of one-voiced song (kaasautor). Tln, 1976; Towards a monographical analysis of some folk-songs arrangements (kaasautor). Tln, 1976; Песни про сватовство Кольских саамов. // Музыка в сватовственном обряде финно-угров и соседних народов. Tln, 1986; Saami pulmakombed (kaasautor A. Antonova). // Mäetagused (1999) 12.

B: EMBL 222–223; EE 14, 460.

SARV, Jaan-Magnus (7. IV 1922 Tartu – 10. IX 1991 Jõgeva), põllumajandusteadlane, fütopatoloog-sordiaretaja; Jaan S-e (1877–1954) p. Lõpetas 1941 Tartu 4. kk-i, õppis 1942–48 (vaheaegadega) TÕ põllum-*tsk*-a agron osk-s, oli 1948–56 arreteerituna Vorkuta vangilaagris (Komi ANSV-s), lõpetas 1957 EPA kaugõppetsk-a agronoomina, põllumknd (1963, EPA), vk “Provokatsiooniliste foonide kasutamine haiguskindluse hindamisel ja haiguskindlate sortide aretamine”. Oli 1948 Jõgeva Sordiaretuse Inst-i v-teadur, 1957 laborandi kt, 1957–63 n-teadur, 1963–91 v-teadur. – Uurimisvaldkond: põllukultuuride resistentsusaretus. Paljude Jõgeval aretatud sortide (oder ‘Miina’, ‘Liisa’, ‘Elo’, ‘Teele’, ‘Anni’, kartul ‘Ane’, ‘Vigri’, ‘Mats’, ‘Ants’, tomat ‘Visa’) kaasautor, kartulisordi

'Sarme' pea-autor. Oli tunnustatud taimehaiguste asjatundja ja Eesti seemnekasv korraldajaid, uute uurimismeetodite looja ja kasutuselevõtja. LUS-i ja APS-i liige. Üle 80 teadustr-e.

T: Taimekahjustajad ja taimekaitse. // Maaviljeluse käsiraamat. Tln, 1965; Resistentsusaretuse põhiküsimusi Eestis. // EMMI tead tööde kogumik (1966); Kartuli lehemädanik ja ilmastik Jõgeva Sordiaaretusjaamas aastail 1922–1968 (kaasautor K. Põiklik). // EMMI tead tööde kogumik XXI (1970); Kartuli resistentsus Eestis. // EMMI tead tööde kogumik XXXVII (1975); Jõgeva Sordiaaretusjaam. Tln, 1981,

B: EE 14, 460; EMVI, 39; A. *Bender*. Jaan Sarv. In memoriam. // *Agraart.* (1991) 1–2, 431–432.

M. Koppel

SARV, Johan (2. II 1923 Vana-Otepää v, Tartumaa – 27. VI 1983 Tartu), arstiteadlane, kirurg; taluniku p. Lõpetas 1942 Otepää Gümni, 1951 TÜ arstitsk-a, med-knd (1961, TÜ), vk “Operatiivse vahelesegamise toimest organismi reaktiivsuse fagotsütoosi ja teiste näitajate dünaamiliste andmete põhjal”, med-dr (1971 TÜ), vk “Хирургия декомпенсации пищеварения после резекции желудка”. Oli 1951–56 sõjaväearst, 1956–57 TÜ hospitaalkirurgia kat-i v-laborant, 1957–69 üldkirurgia kat-i asst, 1969–74 dots, 1974–83 üldkirurgia ja reanimatol kat-i juh, prof. – Uurinud üld- ja kõhuõõnekirurgiat, eriti mao- ja kaksteistsõrmikuhaavandi kirurgilist ravi, täiustanud maoreseksioonijärgse patol ravi, 1976 alustas selektiivse vagotoomia lõikusi. ENSV rkl preemia (1980, koll-s). Üle 90 teadustr-e.

T: Resepteeritud maoga haigete järelravist ja dispanseerimisest (kaasautor A. Rulli). // TÜ Toim.134 (1963); Haavandtõve kirurgilise ravi aktuaalseid küsimusi. // NET (1968) 1; Нарушения и коррекция обмена после резекции желудка при язвенной болезни. // *Клин. хир.* (1969) 7; Хирургические аспекты синдрома проводящей петли (kaasautor A. Negodjuk). // *Вест. хир.* (1970) 11; Исследования топографии процессов пищеварения после различных методов резекции желудка. // TÜ Toim. 297 (1972); Особенности кислотопродуцирующей функции желудка по данным в внутрижелудочной рН-метрии (kaasautorid P. Luga, M. Porila) // TÜ Toim. 385 (1976);

Проблемы и перспективы хирургического лечения гастродуоденальных язв. // TÜ Toim. 602 (1982).

B: TÜ BL I, 127; II, 161; EE 14, 460; TÜ ajalugu III, 198, 258, 264; H. Merila-Lattik, 991; TÜK 200, 187, 201; NET (1974) 3, 249; (1983) 1, 66; 5, 386.

SARV, Krista (08. IX 1974 Abja-Paluoja v, Viljandimaa), ajaloolane, arheoloog. Lõpetas 1992 Abja Kk-i, 1999 TÜ ajaloo osk-a arheol alal. Täiendas end 2001 Göttingeni Ük-s. Töötas 1999–2000 arheol-firmas Tael O/ü; alates 2000 Tallinna Kultuuriväärtuste Ameti arheoloog, 2001– Eesti Ajaloomuuseumi teadur-koguhoidja. – Uurimisvaldkond: keskaegsed nahkjalsid, arheoloogiline nahk. Üle 10 teadustr-e.

T: Finds of leather footwear from excavations at Sauna Street 10 in Tallinn. // Arheoloogilised välitööd Eestis 1999. Tln, 2000; Tallinlase jalats 13. sajandil. // Eesti aastal 1200. Tln, 2003; Missugune sa oled Eesti arheoloogia (kaasautor). // Eesti Arheol Ajakiri (2003) 7/1; Arheoloogiline nahk kui infoallikas. // Muinasaja Teadus 14 (2004); Keskaegsetest jalatsitest Tallinna arheoloogilise materjali põhjal. // Eesti Ajaloomuuseum. Varia historica I. Töid ajaloo alalt (2006) 6; Sauna tn 10 hoovi arheoloogiliste kaevamiste noatuped (kaasautor V. Sokolovski). // Muinasaja teadus 18 (2006); Nahaleide Narva linnas Suur tn 22–26 toimunud arheoloogilistelt kaevamistelt. // Narva Muuseumi Toim 6 (2006).

SARV, Laur (6. VI 1954 Vorkuta linn, Komimaa,), matemaatik ja arvutiteadlane; Enn S-e poeg, Priit S-e vend. Lõpetas 1972 Nõo Kk-i, 1977 TÜ mat-osk-a, füüsika-mat-knd (1984, Uraali RÜ, Sverdlovsk), vk “Итерационные методы для линейных некорректных задач”. Oli 1977–93 TPI/TTÜ mat kat-i õppejõud, ühtlasi 1993–1994 EV valitsuse nõunik, 1994-2006 Reuters Eesti OÜ juhataja, hiljem eraettevõtluses (*Common Sense Solutions* OÜ konsultant jm). – Uurimisvaldkonnad: funktsionaalanalüüs, arvutusmeetodid, ettevõtte majandustarkvara. EMatS-i liige. 27 teadustr-t.

T: Исследование переходных процессов сжимаемой жидкости в трубах с помощью численных методов (kaasautor). // Гидротехническое строительство (1981) 1; Одно семейство нелинейных итерационных методов для некорректных задач. // ENSV TA Toim. Füüs. Mat. 31 (1982) 3; Двухшаговые α -процессы и их применение для

решения некорректных задач. // TRÜ Toim. 633 (1983); A class of iterative methods for linear ill-posed selfadjoint problems in Hilbert space. // Soviet Math. Dokl. 30 (1984) 2; Анализ экспериментальных данных рейнольдсовых напряжений, возникающих при ускоренных течениях жидкости в трубах (kaasautor). // TPI Toim. 593 (1985).

SARV, Lembit (31. XII 1927 Vana-Antsla v, Võrumaa), geoloog, paleontoloog; talupidaja p. Lõpetas 1947 Valga 1. kk-i, 1952 TÜ geol-osk-a, 1952–55 GI asp, geol-min-knd (1955, Eesti TA), vk “Eesti NSV ostrakoodid”. Oli 1955–57 GI n-teadur, 1957–59 v-teadur, 1959–62 teadusekr, 1963–76 v-teadur, 1976–86 sektorijuh, 1986–88 j-teadur, 1988–90 teadusdir-i kt, 1990–91 j-teadur, 1991–92 v-teadur. – Uurimisvaldkond: Eesti Ordoviitsiumi ja Siluri karpvähiliste (ostrakoodide) paleontol ja stratigr. LUS-i (1952) ja Ülel Paleontol Seltsi liige (1956–91). ENSV rkl preemia (1972, koll-s). 54 teadustr-t, sh 2 monogr-t.

T: Остракоды ордовика Эстонской ССР. // Eesti TA GI uurimused IV. Tln, 1959; Остракоды *Craspedobolbinidae*, *Beyrichiidae* и *Primitiopsidae* силура Эстонии. Тлн, 1968; Литология и фауна типовых разрезов карадокского яруса в Северной Эстонии (kaasautorid L. Põlma, L. Hints). Tln, 1988; Late Ordovician–Early Devonian leperditicopid ostracodes of the East Baltic and Podolia (kaasautorid A. Abušik, T. Meidla). // Fourth Baltic Stratigraph. Conf. Riga, 1999.

B: ENE 7, 94; EGBT, 107; ИГНЭ, 326.

SARV, Mari (22. VII 1972 Tallinn), rahvaluuleteadlane; Jaan S-e t, Risto Järve abikaasa. Lõpetas 1990 Tallinna Gustav Adolphi Gümn-i, 1998 TÜ eesti filol osk-a, M.A. folkloristika alal (1999, TÜ), vk “Regilaul kui poeetiline süsteem”, Ph.D. folkloristika alal (2008, TÜ), vk “Loomiseks loodud: regivärsimõõt traditsiooniprotsessis”. Oli 1996–99 KM ja EKI lepinguline töötaja, 2000–2008 KM rahvaluule arhiivi teadur, 2008– v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: eesti ja läänemeresoome poeetiline folkloor, rahvaluule värsimõõt. Regilaulu värsimõõdu varieerumist uurides avastas, et selles on võrdväärselt esindatud silbilis-rõhuline ja kalevalamõõduline komponent (20. sajandil käsitleti eesti regilaulu põhiliselt kalevalamõõdulisena). Korraldanud aastatel 1996–2004 rahvaluule kogumist Läänemaal Kullamaa khk-s, a-st 1996 osalenud regulaarselt rahvaluule

kogumise eksped-del ka mujal Eestis ja Setomaal, 1998 ka Siberi eestlaste juures. KM kogumike *Regilaul – keel, muusika poeetika* (2001), *Regilaul – loodud või saadud* (2004) jmt toim. Akad Rahvaluule Seltsi liige (a-st 1996), Kullamaa Vapimärk (2005). Ligi 30 teadustr-t.

T: Regilaul: Clearing the alliterative haze // *Folklore* 10 (1999), Regilaul kui poeetiline süsteem. Trt, 2000; Lõunaeeesti regivärsist. // TÜ Lõuna-Eesti keele- ja kultuuriuuringute keskuse ar. II. Trt, 2003; Lühivormide heakõlalisuse ehituslikest eeldustest // *Reetor* 1. Trt, 2003. Kullamaa materjal Eesti Rahvaluule Arhiivi vanemates kogudes. // Kullamaa kihelkond. Kullamaa, 2005; Värsimõõt ja hõimutunded: kvantiteedireeglid eesti regilaulus. // *KK LI* (2008) 6; Loomiseks loodud; regivärsimõõt traditsiooniprotsessis. Trt, 2008; Muinasusuline retoorika Kullamaa rahvalauliku Maria Lehtsaare pärimustekstides. // *Läänemaa Muuseumi Toim. XI* (2008); Stichic and stanzaic poetic forms in Estonian tradition and in Europe. // *Traditiones: Slovenian J. Ethnogr. Folkl.* 38 (2009) 1.

B: <https://www.etis.ee>.

SARV, Priit (4. I 1957 Tartu), füüsik, Enn S-e p, Laur S-e vend. Lõpetas 1979 Tallinna 2. kk-i, 1984 TÜ füüsika osk-a, 1988 TÜ-s asp-i, Ph.D. füüsika alal (1998, TÜ), vk “High resolution solid-state NMR studies of zeolites” (Trt, 1998). Oli 1984–98 KBFI n-teadur ja teadur, a-st 1999 keem füüsika labori v-teadur, ühtlasi AS Vandomar tehnikadir. – Uurimisvaldkond: mikropoorsed ja mesopoorsed materjalid, tahkise tuumamagnetresonants. Üle 30 teadustr-e.

T: Vibrationally resolved optical-spectra of chlorophyll derivates in different solid media (kaasautor). // *J. Phys. Chem.* 90 (1986); Distribution of tetrahedral aluminium sites in ZSM-5 type zeolites: a ^{27}Al (MQ)MAS NMR study (kaasautor). // *J. Phys. Chem* 100 (1996); Multinuclear MQMAS NMR study of NH_4/Na -Ferrierites (kaasautor). // *J. Phys. Chem. B* 102 (1998); Active site reinsertion and redistribution in B,Al-Beta zeolite effected by boron removal (kaasautoritega). // *Stud. Surf. Sci. Catal.* 158A (2005); The effect of immobilization/mobilization processes on the temperature onset of a catalyst bed production studied with ethylene oligomerzation on HZSM-5 zeolites (kaasautor). // *Catalysis Today* 114 (2006).

B: <https://www.eris.ee>.

SARV (sünd. **Ertis**), **Vaike** (6. I 1946 Tartu – 27. IV 2004 Tallinn), etnomusikoloog; Eduard E-e t. Lõpetas 1966 Tartu Muusikakooli klaveri erialal, 1976 TRK muusikateaduse erialal, Ph.D. muusikateaduse alal (2000, Tampere Ük), vk “Setu itkukultuur”(kokkuvõtte soome k-s). Oli 1966–71 Jõgeva ja Tartu lastemuusikakoolide õpetaja, 1976–79 ER arvutuskeskuse kodeerija, 1978–2004 KKI/EKI rahvamuusikasektori ja KM etnomusikol osk-a teadur, ühtlasi a-st 1982 EMA muusikateaduse osk-a lektor, a-st 2004 dots; oli ka Viljandi Kultuuriakad õppejõud. – Uurimisvaldkond: etnomuusika, pms setu rahvalaul. Kogunud Setumaal ja mujal rahvaviise ja -luulet, loonud 9 dok-filmi ja heliväljaandeid (*Setu lauluema Veera Pähnapuu*, *Setu songs*, *Kuldatsäu*, *Siidisõsarõ* jt). Rõhutanud muusikatekstide seotust nende ülesande ja toimimisega pärimuskeskkonnas, analüüsinud V. Tormist jt traditsioonilisest muusikast lähtunud loojaid. Üks eheda setu laulu toojaid kaasaja kultuuripilti, korraldanud setu kooride esinemisi kodu- ja välismaal. Oli Heliloojate Liidu liige. 30 teadustr-t.

T: Ühe setu rahvalauliku repertuaari muusikaline analüüs. Tln, 1976; Setu surnuitkud I–II (kaasautor V. Pino). Tln, 1981, 1982; Veera Pähnapuu. Setukeste rahvalaule. Tampere, 1993; Setu alade jaotus rahvaviiside põhjal. // Õdagumeresoomõ veeremaaq. Võru, 1999; Setu hällitused (kaasautor M. Kasemaa). Tln, 1999; Ideest teostuseni: paar aspekti eesti rahvaviiside kogumistöös. // KM armt (2001); Setu vanema meestelaulu meetrumist rütmilise ja tonaalse organisatsiooni taustal. // Regilaul – keel, muusika, poeetika. Trt, 2001; Uurimusi pärimusmuusikast. // TMK (2002) 8–9; Anne Vabarnan kertovien laulujen sävelmät. // Kalevala ja laulettu runo. Helsinki, 2004; Eesti vanemast rahvalaulust usundilises kontekstis. // Mõeldes muusikast. Tln 2004.

B: EMBL, 223; EE 14, 460; Postimees (2004) 4. V.

T. Vallaste

SARV, Vello (24. X 1928 Tartu), tehnikateadlane; vedurijuhi ja kooliõpetaja p. Lõpetas 1947 Valga 1. kk-i, 1952 TPI elektriins-na elektrimasinate ja -aparaatide erialal, 1953–56 EI asp, tehnikaknd (1959, Leningradi Elektrotehnika Inst), vk "Регулирование скорости

асинхронного двигателя с фазным ротором с использованием дросселей насыщения в условиях симметричного и асимметричного питания", *tehnikadr* (1994, TTÜ), *vk "Synthesis and design of power converters with reduced distortions using optimal energy exchange control"*. Oli 1952–53 tehase Volta konstruktor, 1956–60 EI n-teadur, 1960–61 v-teadur, 1961–93 muundusprotsesside sektori juh, 1993–97 j-teadur, 1997–99 v-teadur, 1999– TTÜ elektrotehnika aluste ja elektrimasinate inst-i elektrotehnika aluste õt-i v-teadur. – Uurimisvaldkond: võimsuselektronmuundurites toimivate energiavahetusprotsesside optimeerimine ning vastavate täiustatud muundurite süntees ja arendus. Ligi 160 teadustr-t, sh 3 monogr, 36 autorit-t.

T: Магнитные преобразователи электроэнергии с удвоением частоты (kaasautor). *Tln*, 1972; Energy balance and voltage-current relation for linear inductors with time-varying turns. // *TA Toim. Füüs. Mat.* 31 (1982) 1; Interdependence between the voltage-current relation and the energy balance for the linear time-varying inductive and capacitive one-ports. // *TA Toim. Füüs. Mat.* 33 (1984) 2; Synthesis and design of power converters with reduced distortions using optimal energy exchange control. *Tln*, 1994; Harmonic reduction in single-phase diode rectifier circuits using a switch-controlled inductor. // *J. Circuits, Systems, and Computers* 5 (1995) 4; Power factor correction of three-phase diode rectifiers using optimum ripple currents injection (kaasautor T. Sakkos). // *Proc. 11th Eur. Conf. on Power Electronics and Applications*. Dresden, Germany, 2005.

B: *EE* 14, 460; *Ühe instituudi lugu*, 64, 65, 66, 67, 70, 98, 103, 105, 106, 128, 136, 159, 210, 235; *Majata maja lugu*. *Tln*, 2006, 21, 29, 379.

SASI, Lennart (6. I 1935 Tallinn), tehnikateadlane; ehitustehniku p. Lõpetas 1953 Tallinna 2. kk-i, 1958 TPI ehitustsk-a, oli 1962–65 TPI asp, tehn-knd (1967, TPI), *vk "Kooliruumi soojusolukorra olenevus kütteseadmete soojakiirgusest"*. Stažeeris 1969–70 Helsingi Tehnikaük-i kütte ja ventilatsiooni laboris. Oli 1965–77 TPI arhit kat-i asst ja v-õpetaja, 1977–2004 TPI/TTÜ sama kat-i dots, 2004– TTÜ ehitiste projekteerimise inst-i ehitusfüüsika ja arhitektuuri õt-i erakorr dots. – Uurimisvaldkonnad: ehituslik soojusfüüsika; hoonete soojapidavus; sisekliima. 20 teadustr-t.

T: Kerrostalojen ilmavaihdon parannusratkaisut Virossa (kaasautor J. Kurnitski). Espoo, 1996; Eesti väikeelamute remondi käsiraamat (kaasautorid T. Laur, L. Osara). Tln, 1996; Indoor climate of multi-storey panel houses in Tallinn. // The twin pursuits of satisfactory housing and housing satisfaction. Tln, 1999; Piirde optimaalne soojustamine ja selle niiskusrežiim. // Ehituskaar (2000) 3; Termokaamera leiab soojalekked. // Ehituskaar (2002) 1; Elamu sisekliima, küttekulu ja õhutihedus (kaasautor T. Kalamees). // Ehituskaar (2004) 2; Tallinna Pühavaimu kiriku sisekliima (kaasautor T. Kalamees). Tln, 2006.

B: TPI 1936–1986, 232, 242, 243, 501; <https://www.etis.ee>.

SASS, Ferdinand Arthur (Baron von) (7. III 1837 Saaremaa – 21. IV 1871 Tõlliste, Saaremaa), baltisaksa loodusteadlane; rentmeistri p, Eiküla mõisa omanik. *Dr. phil.* – Uurimusi Saaremaa ja Ruhnu floorast ning rannikuvetest. Oli *Verein zur Kunde Ösels* president ja *Gesellschaft für Geschichte und Altertumskunde Riga* (GGuA Riga) liige, a-st 1861 asejuh.

T: Die phanerogamen-Flora Ösels und der benachbarten Eilande und Beitrag zur Flora der Insel Runoe. // Archiv für die Naturkunde Liv-, Ehst- und Kurlands II (1860) 2; Die pflanzengeographischen Verhältnisse Oesels und der benachbarten Eilande. // Petermanns Mitt. (1861); Beobachtungen über die Variationen in spezifischen Gewicht der Ostseewassers. // Bull. Acad. Sci. St. Petersb. 10 (1866).

B: DbBL, 669; Genealogisches Handbuch der baltischen Ritterschaften. Theil Ösel, 327.

L. Kongo

SAZONOV, Vladimir (11. XII 1979 Tartu), ajaloolane, assürioloog; arsti p. Lõpetas 1998 Tartu Annelinna Gümni-i, 2003 TÜ üldajalooerialal, 2005 TÜ-s magistrantuuri ja 2010 doktorantuuri, M.A. ajaloo alal (2005; TÜ), vk “Идеология царской власти в эпоху Саргонидов (XXIV—XXII вв)”, Ph.D. ajaloo alal (2010, TÜ), vk “Die Königstitel und –ephiteta in Assyrien, im Hethiterreich und in Nordsyrien (Ugarit, Emar, Karkemiš) in der mittellassyrischen Zeit: Strukturelle Gemeinsamkeiten, Unterschiede und gegenseitige Beeinflussung.” Öppinud TÜ-s ja Göttingeni Ük-i assürol inst-s sumeri, akadi, hetiiidi, hurriidi, ugariti, vana pärsia jt vanu k-li ning Baseli Ük-s Vana-Kreeka

ajalugu. Oli 2008–2010 TEA Kirjastuse entsüklopeedia autoreid, 2010–11 TÜ ajaloo ja arheol inst-i teadur, ühtlasi ka tõlkebüroo Scriba OÜ tõlk. – Uurimisvaldkonnad: kuninga tiitlid ja epiteedid Assüürias, Hetiidi kuningriigis ja Põhja-Süürias (Ugarit, Emar, Karkemiš) kesk-assüüria ajastul: struktuursed sarnasused, erinevused ja vastastikune mõju; küüditamispol Assüürias; kuningavõim Sumeris ja Akkadis III aastatuhandel eKr.; kuninglus, pol süsteem ja administratsioon Hetiidi impeeriumis; Assüüria-Hetiidi suhted. Tõlkinud tekste akkadi jt k-test. Eesti Assüriol Seltsi liige (2001, esimees 2004–08, juhatuse liige 2008–), Eesti Akad Orientaalseltsi (2006–), Eesti Akad Usundiloo Seltsi (2007–), Akad Teol Seltsi (2008–), Eesti Akad Ajaloo Seltsi liige (2009–). Üle 40 teadustr-e.

T: Gilgameš ja Akka (kaastõlk R. Veede). // Muinasaja kirjanduse antoloogia. Tln, 2005; Arad-Ahhešu kiri Aššurbanipalile. // Tuna (2006) 1; Sargoniidide uue religioonipoliitika templite suhtes ning selle poliitika paradigmaatilisus. // Verbum Habet Sakala Nova Series. Trt, 2007; Vergöttlichung der Könige von Akkade. // Beihefte zur Zeitschrift für alttestamentliche Wissenschaft. Berlin, 2007; Akkadi kuningavõim kui arhetüüp. // AA (2008) 3; Kuninglik propaganda Kesk-Assüüria suurriigis 1365–1208 eKr. valitsejate tiitlite näol. // Tuna (2008) 4; Kuningas Šulgi laul: mõned märkused uus-sumeri kuninga Šulgi (2093–2046) kuningavõimu ideoloogia kohta. // Usutead. Ajakiri 57 (2008) 1; Hetiidi kuningate titulaari arengujoontest 1750–1190 eKr. // Eesti Akad. Oreintaalseltsi ar 2008. Trt, 2009; „Päikesekuninga” kontseptsiooni tekkest ja arengust Mesopotaamias ja Anatooolias II eelkristlikul aastatuhandel. // Mäetagused (2009) 42; Küüditamispoliitika kui muistne tava Uus-Assüüria impeeriumis 9.–7. sajandini eKr. // Mäetagused (2010) 44; Orja vabaksostmine Assüürias: kiilkirjatahvel TÜ kunstimuseumis (kaasautor P. Espak). // Tuna (2010) 2.

B: <https://www.etis.ee>.

SAU, Arnold (23. X 1928 Emmaste v, Hiiumaa – 31. III 1983 Tartu), rohumateadlane; taluniku p. Lõpetas 1949 Jäneda Põllum-tehnikumi, 1956 EPA agron-tsk-a, 1959 Leningradi Põllum Inst-s asp-i, põllum-teaduse knd (1960, samas), vk “Создание долголетних культурных пастбищ на посевах многолетних трав краткосрочного пользования в южных и центральных районах Эстонской ССР”. Oli 1949–51 ENSV

TA Taimekasvatuse Inst-i Karja katsemajandi agronoom, 1953–56 EPA bot ja fütopatol ning taimekasv ja sordiaretuse kat-te laborant ja v-laborant, 1957–60 taimekasv ja sordiaretuse kat-i asst, 1960–63 v-õpetaja, 1963–67 dots, 1967–73 rohumaaviljeluse kat-i juh, 1974–76 dots, 1976–82 rohumaaviljeluse ja bot kat-i juh, 1982–83 dots, ühtlasi 1960–63 ja 1981–83 agron-tsk-a dekaan, 1979–81 teadustöö prodekaan. Õpetanud rohumaateadust ja rohumaaviljelust. – Uurimisvaldkond: rohumaaviljelus, eriti kultuurkarjamaad ja intensiivkultuurrohumaad. Tema algatusel loodi EPA-s rohumaaviljeluse eriharu (hakati koolitama rohumaagronoome) ning rajati Tartu läh. Eerikale rohumaagialane õppe- ja uurimiskeskus. Rikastas oluliselt rohumaaviljeluse tead aluseid, rajas uudsed pikaajalised lüsimetri- ja mudelkatsed erinevate rohumaakoosluste mõju uurimiseks mullaviljakusele, uuris rohumaaviljeluse agrotehnool jt praktilisi probleeme.. Oli 1979–83 UNESCO rahvusv programmi *Inimene ja biosfäär* (MAB) Eesti rahvuliku komitee liige ja Eesti III *projekti Inimtegevuse ja maakasutuse ökoloogiline mõju rohumaadele* juh. Osales juhtivalt Eesti rohumaaviljeluse uurimis- ja rakendusprogrammides, oli mitme probleemnõuk liige. Eesti NSV tnl agronoom (1979). 187 teadustr-t.

T: Madalasaagiliste kultuurkarjamaade parandamine. Trt, 1965; Создание культурных пастбищ в Эстонской ССР. Tln, 1971; Heintaimede määraja ja rohumaaviljeluse praktikum (kaasautor K. Annuk). Tln, 1971; Intensiivkultuurrohumaade viljelemine. Trt, 1977; Ristikud lämmastikuallikana intensiivkultuurrohumaadel. Tln, 1983; Интенсивность почвообразовательного процесса под многолетними травами. Trt, 1983.

B: EE 14,461; EPA BL I, 47–48; II 40; SP (1980) 15, 569, (1983) 10, 47; Теоретические вопросы интенсификации луговоства. Trt, 1983, 3–11.

R. Viiralt

SAU (a-ni 1975 **Rückenberg**), **Enna** (28. VIII 1940 Simuna v, Virumaa – 22. VII 1997 Tartu), kirjandus- ja keeleteadlane. Lõpetas 1964 Tartu Kaugõppekk-i, 1964 TÜ ajaloo-ketsk-a inglise filoloogina, filol-knd (1975, TÜ), vk “Ernest Hemingway kangelase evolutsioon aastail 1925–1940”. Stažeeris 1989 Inglismaal. Oli 1961–69 Tartu Kaugõppekk-i inglise k-e õpetaja, 1964–79 EPA k-te kat-i inglise k-e õpetaja, 1979–80 v-

õpetaja, 1980–83 dots kt, 1983–92 dots, 1992–94 võõrk-te kat-i juh, 1994– k-ekeskuse juh. – Töid ameerika kirj-e ja inglise k-e õpetamise alalt.. Koost. inglise-eesti baas- ja erialasõnastikke ning õppevahendeid EPA üliõpilastele. Oli Ülel Võõrk-te Nõuk liige (a-st 1983).

T: Texts for home-reading for students of forestry and land reclamation. Trt, 1977, 1982; A primer on water. Hydrology. I. Trt, 1980; II, Tln, 1981; Economy. Texts for the first-year students of agricultural economy. Trt, 1984; Meat science. Texts for the second year students of meat technology. Trt, 1985; State nature and landscape reserves of the Estonian SSR. Trt, 1988; Eesti-inglise baassõnastik, Trt, 1994.

B: EPA BL I, 250; II, 61–62; EPMÜ BL, 52.

SAUE, Triin (21. II 1976 Kärkla), põllumajandusteadlane, töölise t.. Lõpetas 1994 Kärkla Kk-i, 1998 Eesti Merehariduskeskuse hüdrometeorol erialal, 2001 TLÜ hüdrometeorol ja keskkonnakaitse erialal, 2006 Euroök-s magistrantuuri, 2011 TÜ-s doktorantuuri, M.Sc. keskkonnakaitse alal (2006, Euroakad), vk “Kohtspetsiifiline info ja taimede produktsiooniprotsessi mudeli parameetrite määramine”, Ph.D. geogr alal (2011, TÜ), “Simulated potato crop as an indicator of climate variability in Estonia”. Oli 2000–01 Eesti Meteorol ja Hüdrol Inst-i teadur, 2000–05 Baltcom Eesti AS-i projektijuht, 2005–08 Eesti Mereakad asst ja EMVI mehhaniseerimise osk-a erakorr teadur, 2008–EMVI põllum-tehnika ja –tehnol osk-a teadur. – Uurimisvaldkonnad: agrometeorol ja –klimatol, saakide modelleerimine ja saagikuse seosed keskkonnateguritega, saagikus kui kliima varieeruvuse näitaja. Üle 20 teadustr-e, üks patentne leiutis (kaasautor).

T: Crop modelling based on the principle of maximum plant productivity (kaasautorid J. Kadaja, P. Viil). // Precision Agricult. '09. Wageningen, 2009; Probabilistic yield forecast based on a production process model (kaasautorid J. Kadaja, P. Viil). // Computer and Computing Technologies in Agriculture II. Beijing, 2009; Measurement of soil water and nutrients by its electrical properties (kaasautor). // Acta Agricult Scand. B 59 (2009) 5; Modelling crop yield response to precipitation redistribution on slopes (kaasautor J. Kadaja). // Biologia 64 (2009) 3; Simulated crop yield – an indicator of climate variability (kaasautor J. Kadaja). // Boreal Envir. Res. 14 (2009) 1; Do different tillage and fertilization methods influence weather risk on potato yield (kaasautorid P.

Viil, J. Kadaja)? // Agron. Res. 8 (2010) Sp. Iss. II; Possible effects of climate change on potato crops in Estonia (kaasautor J. Kadaja). // Boreal Envir. Res. 16 (2011) 3.

B: EMVI, 50.

SAUEMÄGI, Leo (1. I 1928 Tallinn – 23. XII 1987 Tallinn), arstiteadlane, pulmonoloog; taluniku p. Lõpetas 1947 Tallinna 2. Kk-i, 1953 TÜ arstitsk-a, 1962–65 Moskvast Tuberkuloosi TU Keskinst-i asp, med-knd (1966, eesti TA), vk “Kopsutuberkuloosihaigete kopsude verevarustuse ja ventilatsiooni elektrokümograafiline iseloomustus”. Oli 1953–62 Vab Tuberkuloosidisperseri ftisiaater, 1965–73 EKMI tuberkuloosi sektori (hilisema pulmonol osk-a) n-teadur, a-st 1973 v-teadur. Ühtlasi oli 1975–86 ajakirja *NET* teadustoim. – Uuris krooniliste mittespetsiifiliste kopsuhaiguste probleeme. Üle 80 teadustr-e

T: Kopsude lokaalse ventilatsiooni uurimisest elektrokümograafia abil. // *NET* (1965) 6; Hingamishaiguste mittespetsiifiliste haiguste esinemine Eesti NSV linnades (kaasautor). // *NET* (1967) 5; Mittespetsiifiliste krooniliste kopsuhaiguste levik maaelanike hulgas (kaasautor). // *NET* (1968) 3; Kopsuvähi katamneesist (kaasautor). // *NET* (1968) 4; Pulmonoloogia. Kroonilised mittespetsiifilised kopsuhaigused (kaasautor). Tln, 1975; Hormonaalsõltuvusega bronhiaalastmahaigete ravi beklometasoonidipropionaadi aerosooliga (kaasautor) // *NET* (1981) 4.

B: EKMI, 37; *NET* (1966) 5, 398; (1978) 1, 72–73; (1988) 2, 150.

I. Laan.

SAUGA, Ako (4. IV 1960 Tallinn), füüsik; teenistujate p. Lõpetas 1978 Tallinna 21. kk-i, 1983 TÜ füüsika osk-a, 2001 TPÜ-s magistrantuuri, 2006 TÜ-s doktorantuuri, füüsikamag (2001, TPÜ), vk “Lainevõrrandi Green’i funktsioonid nõrgas gravitatsiooniväljas”, Ph.D. ökol alal (2006, TLÜ), vk “Keskkonnaparametrite fluktuatsioonide mõju mittelineaarsete süsteemide dünaamikale”. Oli 1983–88 TTÜ füüsikainst-i laborant, 1988–96 asst, 1996–2002 Audentes Mainori Ük-i mat ja inform õt-i juh, 2002–06 Rahvusv Ük-i Audentes lektor, a-st 2006 dots, 2006 TLÜ loodusteaduste osk-a teadur, 2007– teor füüsika õt-i v-teadur. Loengukursused: maj-mat, stat, kvantitatiivsed meetodid

maj-s. – Uurimisvaldkond: värvilise müra poolt indutseeritud faasiüleminekud ja ülekandenähtused mittelineaarsetes süsteemides. EFS liige.10 teadustr-t.

T: Vector wave equation in a curved space-time (kaasautor R. Mankin). // Eesti TA FI uurimused. Trt, 1989; Colored-noise-induced discontinuous transitions in symbiotic ecosystems (kaasautor). // Phys. Rev. E 69 (2004) 6; Constrictive influence of noise-flatness in correlation ratchets (kaasautor). // Eur. Phys. J. B 54 (2006); Environmental-fluctuations-induced slow-fast cycles in ratio-dependent predator-prey systems. (kaasautor). // WSEAS Trans. Systems 6 (2007) 5.

B: <https://www.etis.ee>; Marquis Who's Who in Science and Engineering (2006–2007).

SAUKAS, Rein (23. V 1947 Kadrina, Virumaa), rahvaluuleteadlane; taluniku p. Lõpetas 1965 Kadrina Kk-i, 1970 TÜ eesti filol osk-a rahvaluule erialal. Oli 1970–77 ja 1978–88 KM v-teadur, 1977–78 KM peavarahoidja, 1988–97 TÜ rmtk teadusosk-a pearmtkoguhoidja, 1997–2001 peatoim., 2001–02 üld- ja arendusosk-a toim., 2002–04 KM folkloristika osk-a teadur, 2004– toim. – Uurimisvaldkonnad: läänemeresoome rahvaluule lühivormid, rahvaluuleteaduse ajalugu. Osalenud Soome-Eesti vanasõnade koostööprojektis. Pms tegelenud vanasõnade ja mõistatuste publitseerimisega, J. Hurda elu ja töö (album, kirjavahetus J. Adamsoniga), eesti mõistatuste kogumisloo uurimisega. Olnud u 40 TÜ rmtk väljaande toim-id; rmtk tutvustavate reklaamtrükiste ja a-rmt-u koost. ES-i ja Akad Rahvaluule Seltsi liige, viimase juhatuses a-st 2005. Eesti Kultuurkapitali aastapremia 2000.

T: Eesti vanasõnad. I–V (koost-id). Tln, 1980–1988; Jakob Hurt 1839–1907 (koost., koos M. Laari ja Ü. Tedrega). Tln, 1989; Jakob Hurda ja Jaan Adamsoni kirjavahetus (koost., koos U. Orasega). Tln, 1989; Eesti mõistatused. I–II (koost-id, toim. koos A. Krikmanniga). Trt, 2001–2002; Eesti mõistatuste allikalugu. I–II. Trt, 2005.

B: TÜ BL II, 161; <http://www.folklore.ee>.

SAUKS, Karl-Feliks (28. VII 1915 Tallinn – 13. XI 1983 Tartu), majandusteadlane; postiametniku p. Lõpetas 1933 Tallinna Linna Poeglaste Reaalgümni-i, 1940 TÜ maj-tsk-a, maj-knd (1952, TPI), vk “Kaubandusvõrk Eesti NSV-s, selle paiknemine ja edasine arendamine”. Oli 1937–40 TÜ maj-ajaloo õt-i abijõud, 1940–41 Tallinna Toitlustustrusti

plaaniosk-a juh kt, 1941–42 Nõuk armees, 1942–43 Jegorjevski õppekombinaadi (Moskva obl) lektor, 1944 plaanimaj-e kursuste juh, 1944–51 TTÜ kaubandusökon kat-i õppejõud, 1951–54 kat-i juh, 1954–68 TÜ kaubandusökon kat-i juh, 1968–72 rahvamajharude ökon kat-i dots, 1972–75 prof kt, 1976–79 prof, 1979–83 konsultantprof. Ühtlasi oli 1965–73 TÜ kaubanduslabori tead juhendaja. Luges kaubandusökon, väliskaub jt kursusi; koost. õpikuid jm õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: kaubanduse ajalugu, käibekulude ja kaubahinna analüüs, väliskaub, kaubandusökon. Koguteoste *Tallinna ajalugu* (1969, 1976) ja *Tartu ajalugu* (1980) kaubandust käsitlevate osade autor. U 50 teadustr-t, sh 7 monogr.

T: Krediidiühistute ajalooline areng Eestis kuni 1914. aastani. Trt, 1940; Nõukogude kaubanduse ökonomika ja plaanimine. I–II.. Tln, 1949–1950; Põhijooni kaubanduse arengust Nõukogude Eestis 1940–1960. Tln, 1960; Kaubandus rahvademokraatiamaades. I–II. Trt, 1960, 1961; Kaubanduse arengust Eestis kapitalismi tingimustes (1900–1940). Tln, 1968; Kapitalistliku kaubanduse põhijooni. Trt, 1972; Kaubanduse materiaalne baas Nõukogude Liidus. Trt, 1976; Eesti NSV majandusajalugu (kaasautor). Tln, 1979; Esimestest tarbijate koopeartiividest Eestis. // Ühistu probleeme ja uurimusi. Tln, 2001.

B: AAUT III, 229; TÜ BL I, 359; II, 161–162; EE 14, 461; TPI 1936–1986, 9, 11, 330, 331, 501; TÜ ajalugu III, 230, 303, 305, 306.

V. Krinal

SAUL, Bruno (8. I 1932 Narva), riigi- ja majandustegelane; lukksepp-mehaaniku p. Lõpetas 1951 Tallinna Elektrotehnika Tehnikumi, 1956 Bontš-Brujeviti-nim. Leningradi Elektrotehnilise Sideinst-i raadioside ins-i erialal, 1973 NLKP KK Kõrgema Parteikooli, oli 1973–75 Voznessenski-nim. Leningradi Finants-maj Inst-i asp, maj-knd (1975, samas), vk käsitles juhtimise täiustamist Eesti sidemajanduses. Vene Humanitaarteaduste Akad liige (1988). Töötas 1957–64 ENSV Sidemin-i Eesti Vab. Raadiokeskuses (oli 1961–63 peains ja 1963–64 ülem), 1964–69 Sidemin-i peains, 1969–75 sideminister, 1975–83 ENSV MN esimehe aset, 1983 EKP KK tööstussekretär, 1984–88 ENSV MN esimees, a-st 1988 ettevõtluses (mitmete firmade tippjuht ja nõuk esimees), ühtlasi 1996–2002 kõrgkoolide *Lex, Veritas* ja Euroük-i prof.– Uurimisvaldkonnad: sidetehnika, palk ja tööviljakus, põhifondide kasutamise efektiivsus; inform-i töötlemine ja mõju

ühiskondliku tootmise efektiivsusele, juhtimisstruktuurid maj-harudes. Juhtis Eestis telefoniside automatiseerimist ning ER ja ETV tehnilise baasi väljaarendamist, 1980. aasta olümpiamängude purjeregati ehitusprogrammi täitmist, ENSV maj-struktuuride üleviimist harukondlikule juhtimisele. Oli 1964—70 ajakirja *Side. Raadio. Televisioon* toim-koll-i esimees. Raadioelektronika ja Side Teaduslik-tehnilise Ühingu (TTU) esimees (1964–70) ja ülel ühingu juhatuse liige, Eesti TTÜ-te nõukogu juhatuse liige (1968–70). Oli 1960–91 EKP liige, sh 1971–88 EKP KK liige, 1983–88 büroo liige; 1969–88 ENSV val liige, sh 1984–88 ENSV val-juhina ka NSVL val liige, NLKP KK liikmekandidaat. ENSV Ülemnõukogu (1960–90) ja NSVL Ülemnõukogu rahvasaadik (1984–90). NSVL rkl preemia (1981, koll-s). U 20 teadustr-t, aimeart-id.

T: Raadiosaadete automatiseerimine. // Sidetehnika uudised (1961) 2; Informatsiooniteooriast. // Side. Raadio. Televisioon (1963) 1; Sidetehnika tänapäev. // Tehnika ja tootmine (1970) 4; Совершенствовать структуру органов связи. // Вестник связи (1975) 8; Rahvamajandus XII viisaastakul. // Majandus. Tln, 1985; Управление в республике: новый подход. // Новая система управления. М, 1987.

B: EE 14, 461; EMaBL, 452.

SAULEPP, Ilmo (4. VII 1934 Tallinn), spordi- ja pedagoogikateadlane. Lõpetas 1960 Tallinna Kaugõppekk-i, 1963 TPedI kehakultuuritsk-a, 1968 Leningradi P. F. Lesgaftinim. Kehakultuuri Inst-s asp-i, ped-knd (1973, samas), vk “Исследование процесса формирования представлений о технике гимнастических упражнений как основы рационализации методики обучения им”. Oli Tallinna Linna Noorte Spordikooli treener, 1957–86 TPedI õppejõud (a-st 1978 dots), kat-i juh, prodekaan ja dekaan, 1986–89 Õpetajate Täiendusinst-i teadusdir ja dir, 1989–92 Eesti Hariduse Arenduskeskuse dir, 1993–94 haridusnõunik, 1995–2000 TTÜ humanitaar- ja sotsiaalteaduste inst-i dir. – Uurimisvaldkond: võimlemisharjutuste tehnika aluste ratsionaliseerimine ja nende omandamise meetodika. NSVL meistersportlane (1960). Eesti absoluutne meister riistvõimlemises (1960, 1962), 16-kordne meister üksikaladel, Leningradi meister (1965). Oli Võimlemisföderats-i presiidiumi liige ja kohtunik. NSVL Ped Akad preemia (1985, 1987).

T: Abistamine ja julgustamine metoodilise võttena võimlemise õpetamisel. Tln, 1968; Riistharjutuste tehnika alused (kaasautorid E. Parik, A. Vain). Tln, 1971; Võimlemisharjutuste tehnika ja õpetamise metoodika (kaasautorid A. Truupõld, E. Parik). Tln, 1983; Kehakultuur ja sport isiksuse kujundamise vahendina. Tln, 1986; Hüpete tehnika ja metoodika (kaasautorid A. Truupõld, E. Parik). Tln, 1991, ²1993.

B: TPÜ läbi aegade, 80; TTÜ professorid läbi aegade, 379–380; ESBL, 592.

SAUMAA, Signe (28. I 1978 Tartu), molekulaarbioloog; teenistujate t. Lõpetas 1996 Tartu 8. kk-i, 2000 TÜ biol osk-a mol- ja rakubiol erialal, 2002 TÜ-s magistrantuuri ja 2007 doktorantuuri, M.Sc. gen alal (2002, TÜ), vk “DNA reparatsioonisüsteemide mõju mutatsioonispektri muutustele *Pseudomonas putida* kultuuri pikemaajalisel nälgimisel”, Ph.D. samal alal (2007, TÜ), vk “The role of DNA mismatch repair and oxidative DNA damage defense systems in avoidance of stationary phase mutations in *Pseudomonas putida*”. Täiendas end 2004 Argentinas Rosario Mol- ja Rakubiol Inst-s. A-st 2006 MRI gen õt-i teadur. – Uurimisvaldkonnad: metaboolsete protsesside regulatsioon ja geneetilised ümberkorraldused mikroorganismides, mutageneesi molekulaarsed mehhanismid bakterites (sh mullabakteris *Pseudomonas putida*), testsüsteemi konstrueerimine *Pseudomonas aeruginosa* statsionaarse faasi populatsioonis toimivate mutatsiooniprotsesside iseloomustamiseks. Eesti Mikrobioloogide Ühenduse liige (2000–). U 10 teadustr-t.

T: Different spectra of stationary-phase mutations in early-arising versus late-arising mutants of *Pseudomonas putida*: Involvement of the DNA repair enzyme MutY and the stationary-phase sigma factor RpoS (kaasautor). // J. Bacteriol. 184 (2002); Involvement of DNA mismatch repair in stationary-phase mutagenesis during prolonged starvation of *Pseudomonas putida* (kaasautor). // DNA Repair 5 (2006) 4; Elevated mutation frequency in surviving populations of carbon-starved rpoS-deficient *Pseudomonas putida* is caused by reduced expression of superoxide dismutase and catalase (kaasautor). / J. Bacteriol. 191 (2009).

B: <https://www.etis.ee>.

SAUMETS, Andres (24.01.1968 Rakvere), teoloog, religioonipedagoog ja vaimulik. Lõpetas 1986 Tartu 7. kk-i, õppis 1986–87 ja 1989–90 TÜ filol-tsk-s (eesti filol), 1992–93 Hamburgi Teol Seminaris ja Hamburgi Ük-s, lõpetas 1994 Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide Koguduse Liidu (EEKBKL) Kõrgema Usuteadusliku Seminari (KUS) ja 1997 TÜ usutsk-a, *mag. theol.* (1997, TÜ), vk “Ristijateriik Münsteris 1534–1535”. Täiendas end reformatsiooniloo alal 1997 Münsteri Ük-s, 1998 Würzburgi Ük-s, sõjaväelise juhtimise alal 2003–04 Bundeswehr’i Staabi- ja Juhtimisakad-s Hamburgis. Oli 1993–94 KUS-i ajaloolise usuteaduse asst, 1994–97 lektor, 1997–2001 dots, 1995–2002 ka ajaloolise usuteaduse õt-i juh, 2002– lektor, ühtlasi 1997–2001 TÜ usutsk-a lektor, 2001–03 külalislektor, 2002– Kaitseväe Ühendatud Õppeasutuste (KVÜÕA) dots, humanitaar- ja sotsiaalteaduste õt-i juh, 2003–07 Hamburgi Ük-i j.a. Euroopa rahu- ja julgeoleku-uuringute keskuse külalisteatud, 2010– ka Tartu Annelinna koguduse pastor. Lugenud pms üldise kirikuloo ja kirikuloo eriteemade, aga ka pol teol ning pol eetika kursusi. – Uurimisvaldkonnad: üldine kirikulugu, religiooni ja pol suhted, sõja- ja rahueetika, äärmuslikud usulised liikumised ja religioossed konfliktid, juhtimisfilos relvajõududes. KUS-i toimetiste *Via Theologica* toim (1998–2001) ja 2003– KVÜÕA toim-te tegevtoim, mitme artiklikogumiku (*Religioon ja poliitika* jm) kaastoim ja –autor. Üliõpilaste teadustöö rkl konkursi II preemia (1997). Kaitseväe eeskujuliku teenistuse rist (2005), Kaitseväe eriteenete rist (2009). Üle 30 teadustr-e.

T: Vennaskondlik olelus Dietrich Bonhoefferi teoloogias. // *Via Theol.* 1 (1998); *Per aspera ad fontes*. Mõtteid kiriku ja jumalateenistuse reformimisest Martin Lutheri teoloogilise tunnetus valgel. // *Via Theol.* 2 (1999); Vabariiklikust paradigmat demokraatia teenistuses. // *Via Theol.* 3 (2001); Endzeiterwartungen und messianische Heilsbewegungen in Deutschland im Zeitalter der Reformation. // *Forsch. Anthropol. Religionsgesch* 34 (2001); Auf dem Wege zur neuzeitlicher Toleranz und Gewissensfreiheit. Randbemerkungen zur Frage der (Nicht)tolerierung der Täufer in der Reformationszeit. // *Forsch. Anthropol. Religionsgesch.* 36 (2003); Jumalate hukk või religioonide taassünd? Mõtteid religioosetest veendumustest poliitika vahendina. // KVÜÕA Toim. 2 (2003); “Mõõga amet olgu kaitsmine ja karistamine, vagade kaitsmine rahu läbi ja kurjade karistamine sõjaga.” Ääremärkusi Martin Lutheri poliitilise eetika teemadel. // KVÜÕA Toim. 3 (2004); Adenaueri saladus ja Bundeswehri sünnitund kloostrimüüride

varjus. Ääremärkusi ühe külma sõja lapse – Bundeswehri – sünniloo kohta. // KVÜÕA Toim. 8 (2007); Jean Calvin – sõja süüdistaja või rahu kaitsja? Mõtteid sõjast, rahust ja kristlikust vastutusest Calvini teoloogiliste tekstide taustal. // KVÜÕA Toim. 13 (2010).

B: <https://www.etis.ee>.

SAURAMO, Matti (5./17. II 1889 Loimaa, Soome – 7. VI 1958 Luvia, Soome), soome geoloog, Helsingi Ük-i prof 1929–57. Töid Soome viirsavide geokronol, hilisjäaja ja Holotseeni vanade rannamoodustiste ning Läänemere arengu kohta. Uurinud Eesti viirsavisid (esimesena) ja rannamoodustisi. Eesti seisukohalt on olulised ka uurimused Läänemere ajaloo ning Vormsi ja Noarootsi poolsaare aluspõhja ja pinnakatte kohta.

T: Über die Bändertone in den ostbaltischen Ländern vom geochronologischen Standpunkt. // Fennia 45 (1925) 6; Zur Kenntnis der Geologie von Worms und Nuckö Estland. // Bull. Comm. Geol. Finlande 87 (1929) 2; The mode of the land upheaval in Fennoscandia during Late-Quaternary time. Helsinki, 1939; Die Geschichte der Ostsee. Helsinki, 1958.

B: EGBT, 108; EE 14, 461–462; TÜ ajalugu III, 124.

SAVAMÄGI (sünd. **Saveljev**), **Vassili Timofei** (1. / 13. I 1894 Petseri – 26. II 1972 Malmö, Rootsi), loomaarstiteadlane. Lõpetas 1916 Bõstretsovski Põllutöökooli (Pihkva kub), õppis 1918–19 PÜ füüs-mat-tsk-s, 1922–27 TÜ loomaarstitsk-s. Omandas 1929 Belgia Filotehn Ük-s (Brüsselis) med-dr-i kraadi, vk “Tentative de recherches sur la question de l’approvisionnement de la ville de Pernau de lait et de produits de lait”, vet-med-dr (1932, Sofia Ük), vk “Опит за уяснение млечната производителност на естонското говедо във връзка с плаващото ребро”. Oli 1930. a-te teisel poolel Petseris eraloomaarst. – Uurinud turupiima kvaliteeti, lehmade piimatoodangu seoseid ripproietega ja inimeste allergilisi haigusi.

T: Märkmeid Eesti karja piimatoodangu võimete selgitamiseks seoses rippuvate roietega. // ELR (1933) 3; Öppekorraldusest Sofia Ülikooli loomaarstiteaduskonnas. // ELR (1933) 6; Beitrag zur Klärung allergischer Erkrankungen bei Arbeitern in Großflügelfarmen. // Allergie und Asthma 5 (1959) 3.

B: Ülikooli teateid. // ELR (1932) 5, 162; *E. Ernits*. Mida teame dr.med. ja vet.dr.med. Vassili Savamäest. // ELR (1995) 2, 86–87.

E. Ernits

SAVELI, Olev (26. XI 1938 Raikküla v, Harjumaa), loomakasvatusteadlane; talunik-zootehniku p. Lõpetas 1957 Türi Põllum Tehnikumi, 1962 EPA zootehnika-tsk-a, 1965–68 EPA asp, põllum-knd (1968, EPA), vk “Eesti mustakirju veisetõu transferriintüübid ja nende kasutamise võimalusi aretustöös” (Trt, 1968), põllum-dr (1986, Ülel Gen ja Aretuse Tead Inst, Puškino, Leningradi obl), vk “Взаимосвязь воспроизводительной способности и молочной продуктивности и ее использование в селекции молочного скота”. Läti Põllum ja Metsamaj TA välisliige (1999). Oli 1961 Tori Põllum-loomade Kunstliku Seemenduse Jaama vet-arst, 1962–65 dir, 1968 EPA põllum-loomade aretuse kat-i asst, 1968–79 ELVI kunstliku seemenduse (a-st 1979 sigimisbiol) kesklabori juh, 1979 EPA põllum-loomade aretuse kat-i v-õpetaja, kat-i juh. aj kt., 1979–86 kat-i juh, dots, 1986–88 ENSV Rkl Agrotööstuskomitee aseesimees, ühtlasi EPA-s kat-i juh, dots, a-st 1986 prof, 1988–93 EPA (a-st 1991 EPMÜ) rektor, ühtlasi 1990–92 aretusõpetuse kat-i juh, 1993–94 aretusõpetuse ja veisekasv õt-i juh, prof, 1994–2004 loomakasv-inst-i aretusosk-a juh, prof, a-st 2004 vet-med-i ja loomakasv inst-i loomagen ja tõuaretuse osk-a emeriitprof. Õpetanud põllum-loomade gen-t ja aretust, veisekasv-t, veiste selektsiooni.. – Uurimisvaldkond: põllum-loomade, pms veiste aretus, gen ja selektsioon. Töid veiste gen-se polümorfismi, veiste piimajõudluse ja sigivuse päritavuse ning nendevahelise seose, kunstliku seemenduse korralduse, loomakasv, põllum-teaduse ja –hariduse korraldamise kohta. Eestis põllum-loomade tõuaretusüsteemi arendajaid ja rakendajaid. Olnud a-st 1980 mitme projekti ja granti hoidja ja vastutav täitja. Dok-filmi *Eesti mustakirju karja aretus* (1988) stsenaariumi autor. Ajakirja *Agraarteadus* toim-koll-i liige (1990–2005), infolehe *Tõuinfo* toim (1994–97), ajakirja *Tõuloomakasvatus* peatoim (1998–) ning üle 80 väljaande toim. Eesti Geneetikute ja Seleksioneeride Seltsi liige (1966–), LUS-i liige (1966–), Eesti Mustakirju Karja Tõuaretuse Nõukogu liige (1965–81) ja esimees (1981–92), Eesti Punase Karja Tõuaretuse Nõukogu juhatus liige (1984–93), Eesti Põllum Muuseumi juhatus liige (1986–93, 2006–), APS president (1989–2001) ja aupresident (a-st 2002), Eesti Tõuloomakasv Liidu president (1993–), Eur.

Loomakasv Assots-i Eesti koordinaator (1995–2001), Eesti Põllum-Kaub-koja nõukogu aseesimees (1996–2000). ENSV rkl preemia (1985). Valgetähe III kl. teenetemärk (1998), Euroopa Loomakasvatuse Assots-i teenetemedal (2004). Üle 170 teadustr-e, 1 autorit, arvukalt aimetr-id.

T: Kunstlik seemendus veiste tõuaretuses. // ELVI tead tööde kogumik 48 (1979), Kinnisperioodi kestus prognoosib lehmade jõudlust. // Põllumajanduse päevaprobleeme. Tln, 1987; Kas aretussüsteem Eestis vajab ümberkorraldamist. // EPA zooinženieritsk-a teaduspäeva materjalid. Trt, 1990; Eesti veisetõugude aretuskomponentide võrdlev hinnang ja kasutamine aretusprogrammides (kaasautor). // Agraart. XII (2001) 4; Milk productivity, dry matter intake and fertility in first party cows bred in Estonia (kaasautor). // Research for Rural Dvelopment 2002. Jelgava, 2002; Põlula katselehmade piimajõudlus ja kehaehitus (kaasautorid E. Orgmets, M. Voore). // Agraart. XIII (2002) 3; Hinnatud aretuspullide kasutamine (kaasautor U. Kaasiku). // Agraart. XIII (2002) 4; Eesti holsteini tõugu veiste produktsiooni- ja funktsionaalsete tunnuste geneetiline parandamine (kaasautor E. Pärna). // Agraart. XIII (2002) 6; Derivation of economic values of beef production traits of Estonian Holstein cattle (kaasautorid E. Pärna, I. Dewi). // Information technology for a better agri-food sector, environment and rural living. Univ. of Debrecen (Hungary) 2 (2003); Economic considerations in cattle breeding (kaasautor E. Pärna). // Information Systems & Innovative Technologies in Agrculture, Food and Environment. Thessaloniki, 2004.

B: EE 14, 462; EPA BL II, 12; EPMÜ BL, 23; SP (1968) 18, 860; (1986) 6, 33; Põllumajandusdoktor professor Olev Saveli personaalnimestik. OÜ Paar, 1998; Eesti vajab tõuaretust. Eesti Tõuloomakasvatuse Liit, 2003; <http://www.eau.ee/saveli>.

SAVELJEV, Nikolai (24. IX 1860 Moskva – surmaaeg ja koht teadmata), arstiteadlane. Lõpetas 1880 Moskva I Gümni-i, 1885 MÜ arstitsk-a, med-dr (1892), vk “Исторические и экспериментальные исследования по физиологии *nervi olfactorii*”. Oli 1885–92 Moskva haiglates raviarst, 1892–98 Varssavi Ük-i teenistuses, oli neil a-il tead komanderingus Berliinis (1898 ka Pariisis Pasteur'i Inst-s), kus töötas R. Virchovi ja I. Metšnikovi juures, 1898–1912 oli TÜ polikliiniku, arstliku diagnostika ja propedeutika kat-i juh, prof. Luges eripatol-t, arstlikku diagnostikat, tegi palju ära polikliinilise

õpetamise täiustamisel (nt valmistas loengute illustreerimiseks seinatabeleid, skeeme jms, rajas mulaažide muuseumi). Üldistas teaduslikult polikliinilise õpetamise ja ülikooli polikliiniku poolt antava arstiabi pikajalised kogemused, taotles polikliiniku laiendamist, kusjuures tema argumendid sisaldasid mitmeid ambulatoorse-polikliinilise abi korraldamise tänapäevastele põhimõtetele omaseid seisukohti.

T: К физиологии *glandulae thymus*. // Мед. 38 (1893); О фонэндоскопии, как о диагностическом методе исследования. // Мед. обозрение XLIX; Эхвинин при инфлуенце. // Врач. газета (1901); Поликлиника Юрьевского университета. Юрьев, 1906; Поликлиника в России, деятельность поликлиники и ее значение в деле практической подготовки будущих врачей (1804–1907). Юрьев, 1908.

B: *Левицкий* I, 148–151; II, 325; *Die Aerzte Livlands*, 347–348; TÕ ajalugu II, 364–366; TÕK 200, 39.

SAVEST(a-ni 2004 **Pitkun**), **Natalja** (7. IV 1981 Tallinn), tehnikateadlane; venelane, ins-i t. Lõpetas 1999 Tallinna Lasnamäe Gümni-i, 2003 TTÜ keemia- ja materjalitehnoloogiat, 2005 samas magistrantuuri ja 2010 doktorantuuri, tehnika-mag (2005, TTÜ), vk “Estonian oil shale kukersite solvent swelling”, Ph.D. tehnikateaduste alal (2010, TTÜ), vk “Solvent swelling of Estonian oil shales: low temperature thermochemical conversion caused changes in swelling”. Oli 2005–10 TTÜ keemiatehnika inst-i asst, 2010– teadur. – Uurimisvaldkonnad: Eesti põlevkivi struktuuri uurimine pundumismeetodil, keemiatehnilised aspektid keskkonnamõjude hindamisel. Üle 10 teadustr-e.

T: Interaction of Estonian kukersite with organic solvents. A volumetric swelling and molecular simulation study (kaasautorid V. Oja, T. Kaevand). // *Fuel* 86 (2007); Characterization of thermally pretreated kukersite oil shale using the solvent-swelling technique (kaasautorid J. Hruļjova, V. Oja). // *Energy & Fuels* 23 (2009) 12; Solvent swelling of dictyonema oil shale (kaasautor). // *Oil Shale* 27 (2010) 1.

B: <https://www.etis.ee>.

SAVI, Toomas (30. XII 1942 Tartu), arstiteadlane, spordiarst ja poliitik; õpetaja p. Lõpetas 1961 Suure-Jaani Kk-i, 1970 TÕ arstitsk-a, med-knd (1975, TÕ), vk “Физиологическая характеристика спортивной работоспособности десятиборцев

высокой квалификации”. Oli 1970–75 Tartu Linna Arstliku Kehakultuuri Dispanseri arst ja 1979–92 peaarst, 1975–79 TÜ lihasetalitluse labori v-teadur, ühtlasi 1970–79 NSVL kümnevõistluse koondmeeskonna arst ning 1984–89 TÜ kergejõustiku kat-i v-teadur, 1993–95 Tartu abilinnapea, 1995–2003 Riigikogu esimees, 2003–04 aseesimees, 2004–09 Euroopa Parlamendi saadik. NSVL meistersportlane kergejõustikus (odavise) (1966), võitnud eesti meistrivõistlustel 1964–69 2 kuld- ja 3 hõbemedalit. Olnud Eesti Spordimed-i Föderats-i presiidiumi liige (1993–96 president), Eesti Suusaliidu president (a-st 1998), EOK liige (a-st 1989). Norra Kuninglik I klassi teeneteorden, Malta Vabariigi Teeneteorden (2001), Prantsusmaa Teeneteordeni Suurrist (2001), Soome Lõvi Ordeni Suurrist (2001), Riigivapi II kl teenetemärk (2003).

T: Показатели килотно-щелочного равновесия в условиях интенсивной мышечной работы (kaasautor). // Физиол. Ж. СССР (1971) 11; Untersuchungen der aeroben und anaeroben Leistungsfähigkeit von Zehnkämpfern (kaasautor). // Med. Sport 13 (1973); Indices of aerobic work capacity and cardio-vascular response during exercise in athletes specializing in different events (kaasautor). // J. Sports Med. Physical Fitness (1975) 2; Изменения концентрации тропных гормонов гипофиза при длительном лыжном походе (kaasautor) // TÜ Toim. 543 (1980); Anaboolsed steroidid spordis. Tln, 1988; Kohalik süsteravi traumatoloogias ja ortopeedias (kaasautor A. Eller). Trt, 1990, 21991; Doping ABC. Tln, 1993.

B: TÜ BL I, 334–335; II, 162; EE 14, 462; ESKL, 593; NET (1973) 1, 56; TÜK 200, 322.

SAVI (Savvi), Valentin Roland (1. V 1902 Narva – 13. XI 1958 Tartu), arstiteadlane, oftalmoloog; metsakaupmehe p. Lõpetas 1920 Narva 1. Gümni-i, 1926 TÜ arstitsk-a, med-knd (1949, TÜ), vk “ Trahhoom ja selle vastu võitlus Eesti NSV-s” (Trt, 1949). Täiendas end 1927–28 Freiburgi ja Zürichi ük-s. Osales Vabadussõjas. Oli 1926–27 Hiiumaal jsk-arst, 1928–32 TÜ silmakliiniku asst, 1932–35 Kuressaares linna- ja silmaarst, 1935–41 Tallinnas Raudteeval polikliiniku silmaarst, 1941–42 Sverdlovski obl-s ja Tšeljabinskis arst, 1942–43 Moskvast ENSV RKN teenistuses, 1943 Nõuk armees, 1944 Tambovis eesti velskrite ja ämmaemandate kooli dir ja õpetaja, 1945–50 TÜ oftalmol kat-i juh ja TÜ silmakliiniku peaarst, 1950–58 TÜ otorinolarüngol ja oftalmol

kat-i juh, dots, ühtlasi 1951–58 Tartu Vabar Kliinilise Haigla silmaosk-a juh. Õpetanud silmahaigusi. – Uurinud trahhoomi, silmatraumasid, silmaskrofuloosi. Olnud ENSV Oftalmoloogide Seltsi esimees ja ENSV peaoftalmoloog.

T: Nägemisergu atroofia küsimusist tabese puhul. // EA (1930) 2; О лечении скрофулезных заболеваний глаз стрептомицином (kaasautor Õ. Mandel). // NET (1956) 5; Põllumajanduslikust traumatismist (kaasautorid Õ. Mandel, E. Karu). // TÜ Toim. 45 (1956); Seniilse katarakti operatsioonist Tartu Vabariikliku Kliinilise Haigla silmaosakonnas (kaasautorid L. Schotter, Õ. Mandel). // NET (1958) Lisa; Tervishoiu käsiraamat II (kaasautor). Tln, 1962.

B: AAUT II, 82; TÜ BL I, 128; TÜ ajalugu III, 269; NET (1958) 6, 70; *H. Merila-Lattik*, 322–323; TÜK 200, 301, 304–305.

SAVIHHIN, Fjodor (23. II 1938 Meeksi v, Tartumaa), füüsik, kaluri p. Lõpetas 1955 Tartu 6. kk-i, 1960 TÜ füüsika osk-a, 1968 FI asp-i, mat-füüsika-knd (1972, TÜ), vk “Линейные и сверхлинейные процессы при термостимулированной люминесценции кристаллофосфоров при фото-, γ - и α -возбуждении”. Oli 1960–62 FI ins, 1962–65 ja 1968–72 n-teadur, 1972–2004 v-teadur, 2004– ins. – Uurimisvaldkond: laia keelutsooniga kristallide füüsika. ENSV rkl teaduspreemia (1987, koll-s). U 30 teadustr-t.

T: Properties of the luminescence of HTSC oxides during transition to the superconducting state (kaasautor). // Soviet J. Low Temperature Phys. 17 (1991); Radiative decay of intrinsic electronic excitations in a wide-gap csc1 crystal (kaasautor). // J. Luminescence 63 (1995) 5 – 6; Excitonic and recombination processes in CaWO4 scintillators and CdWO4 scintillators under synchrotron irradiation (kaasautor). // Radiation Measurements 29 (1998) 3 – 4; Electron and hole intraband luminescence in complex metal oxides (kaasautorid A. Luštšik, I. Tokbergenov). // J. Luminescence 102 – 103 (2003); Fast intrinsic emission with the participation of oxyanion and cation excitations in metal sulphates (kaasautor). // Phys. Status Solidi 2 (2005) 1.

B: <https://www.etis.ee>.

SAVIHHINA (a-ni 1960 **Trusova**), **Tatjana** (7. I 1934 Pihkva), füüsik, tööliste t. Lõpetas 1954 Tallinna 5. kk-i, 1960 TÜ füüsikaosk-a, füüsika-mat. knd (1979, TÜ), vk “Фотонное умножение в люминофорах на основе окислов металлов”. Olnud 1962–2003 FAI (a-st 1973 ENSV TA FI, a-st 1998 TÜ FI) ins, n-teadur ja teadur. – Uurimisvaldkond: hapnikku sisaldavate ühendite füüsika, footonite paljunemine luminofoorides. U 30 teadustr-t.

T: Investigation of luminescence excitations processes in some oxygen-dominated compounds by 3 to 21 eV photons (kaasautor E. Ilmas). // J. Luminescence, 1–2 (1970); Фотонное умножение в простых и двойных окислах металлов (kaasautor I. Meriloo). // ENSV TA FI uurimused 49 (1979); Электронные возбуждения и люминесценция сверхпроводящих металл-диэлектрических керамик $Y_1Ba_2Cu_3O_7$ (kaasautor). // Письма в ЖЭТФ (Ж. эксперим. и теор. физики) 46 (1987) 3; Thermoluminescence and phosphorescence of VUV-irradiated and X-irradiated CaO monocrystals at low temperatures (kaasautor). // Phys. Stat. Solidi B 186 (1994) 2; Luminescence and defects creation in Ce³⁺-doped aluminium and lutetium perovskites and garnets (kaasautor). // Nucl. Instr. & Methods A 537 (2005) 1–2.

B: <http://www.etis>.

SAVISAAR, Edgar (31. V 1950 Harku) ühiskonnateadlane, poliitik ja riigitegelane. Lõpetas 1968 Tartu kaugõppekk-i, 1973 TÜ ajaloo osk-a, 1977–79 Eesti TA asp, filos-knd (1980, Moskva), vk käsitles Rooma klubi globaalmodelite sotsiaalfilosoofilisi aluseid. Oli 1965–69 Tartu Kliinilise haigla asjaajaja, 1969–70 ELKNÜ Tartu Linnakomitee instruktor, 1970–73 Ajaloo Keskarhiivi arhivaar, 1973–76 Ahja Kk-i õpetaja, 1976–77 EÕM komandöri aset, 1979–85 Tallinna Mererajooni RSN TK esimehe aset, plaanikomisjoni esimees, ühtlasi a-st 1982 Eesti TA filos kat-i dots, 1985–88 ENSV Rkl Plaanikomitee osk-a juh, 1988–89 konsultatsioonifirma Mainor teadusdir, 1989–90 ENSV MN esimehe aset, ENSV Rkl Plaanikomitee esimees, 1990 maj-minister, 1990–92 EV peaminister, 1992–2001 Riigikogu liige, sh 1992–95 Riigikogu aseesimees, 1995 siseminister, 1996–2001 Tallinna linnavolikogu liige ja 1996-99 esimees, 2001–04 Tallinna linnapea, 2005 Tallinna linnavolikogu esimees, 2005– maj- ja kommunikatsiooniminister. – Uurimusi futurol ja globaalprobleemide, Eesti maj ja

sotsiaalse arengu, pol ajaloo alalt; viljakas publitsist. Üks neljast Eesti maj iseseisvuse (IME) kava autorist (1987). Eestimaa Rahvarinde asutajaid ning selle I, II ja III eestseisuse liige ja eesistujaid, 1988–92 Rahvaliidumise Balti Nõukogu liige, 1990–92 Balti Riikide Nõukogu liige, 1990 Eesti Komitee juhatuse liige. Oli 1988–90 ENSV Ülemnõukogu saadik, 1989–91 NSVL rahvasaadik. Eesti Keskerakonna asutajaid ja a-st 1991 esimees (vaheajaga). J.Smuuli preemia (1988). Riigivapi II klassi teenetemärk (2001), Läti Vabariigi Kolme Tähe II klassi orden (2005), Riigivapi I klassi teenetemärk (2006). 2006 valitud Eesti mõjukaimaks maj-tegelaseks.

T: Globaalprobleemid ja tulevikustsenaariumid (kaasautor L.Valt). Tln, 1983; Tööviljakus. Töödistsipliin. Tööaeg. Tln, 1986; Võitlus noorsoo pärast. Tln, 1987; Revolutsioon jätkub. Tln, 1988, Kõned. Tln, 1990; Uus poliitika tulekul. Tln, 1994; Usun Eestisse. Tln, 1999; Eesti on tasakaalust väljas, kuid vankri saaks veel teele. // Kaks Eestit. Tln, 2002; Peaminister. Eesti lähiajalugu 1990–1992. Trt, 2004; Viron vaaran vuodet. Helsinki, 2005.

B: EE 14, 462; EMaBL, 454.

SAVISAAR (Savvisaar), Juhan (a-ni 1937 **Johannes Axel**) (6. IX 1911 Vastse-Kuuste v, Tartumaa – 12. I 1956 Tartu), arstiteadlane, terapeut; põllutöölise p. Lõpetas 1932 Tartu Ühiskommertsümn-i, 1938 TÜ arstitsk-a, med-knd (1949, TÜ), vk “Hematoloogilisi muutusi tähnilis-soetõbistel”. Oli 1937–38 TÜ farmakol inst-i abijõud, 1938–40 TÜ II Sisekliiniku n-asst, 1940–41 hospitaalsisehaiguste kat-i asst, 1941–44 II Sisekliiniku asst, 1944–47 hospitaalsisehaiguste kat-i asst, ühtlasi 1945–48 sõjal kat-i õu täitja, 1947–48 Vab Tartu II Sisekliiniku osk-a juh, 1948–50 Vab Tartu I Sisekliiniku peaarst, ühtlasi 1946–49 Vab Tartu Med-kk-i õpetaja, 1950–56 TÜ hospitaalsisehaiguste ja tuberkuloosi kat-i juh, v-õpetaja, a-st 1954 dots, 1950–52 ka sisehaiguste propedeutika kat-i juh. – Töid kopsukasvajate esinemuse ja tuberkuloosi diagnostikast, eriti kliinilisest hematoloogiast.

T:Leukopoeetilise süsteemi haiguste esinemise ja kliinilise pildi dünaamika, etioloogia ja ravi analüüs. // TÜ Toim. 36 (1954); Valgeverre päevasest dünaamikast. // TÜ Toim. 40 (1956); Punase vere päevasest dünaamikast. // TÜ Toim. 45 (1956).

B: AAUT III, 115; TÜ BL I, 128; TÜ ajalugu III, 265–266; *H. Merila-Lattik*, 323; TÜK 200, 282, 288.

SAVITSKAJA (a-ni 1958 **Tapver**), **Lehte** (3. II 1936 Sangaste vald, Valgamaa), hüdrogeoloog; töölise t, Leonid S-i abikaasa. Lõpetas 1954 Tallinna Eelkoolikasvatuse Pedagoogilise Kooli, 1959 EPA maaparanduse ja hüdrotehnika erialal, geol-mag (1994, TÜ), vk „Kambriumi-vendi veekompleksi põhjavee keemilise koostise muutustest Tallinna veehaardel”. Oli 1959–60 ENSV Geol Val ja (a-st 1990) EGK hüdrogeol-jaama v-tehnik, 1960–69 hüdrogeoloog, 1969–88 v-hüdrogeoloog ja grupijuht, 1988–92 peaökogeoloog, 1992 ökohüdrogeol sektori juh, hüdrogeol osk-a v-hüdrogeoloog. – Uurimisvaldkonnad: põhjavee looduslik kaitstus, kaitstuse kriteeriumid, põhjavee kvaliteedi moodustumistingimused, põhjavee keem koostis, mikrokomponentide ja radionukliidide sisaldus. Eesti põhjavee kaitstuse kaardi (M 1:200000, 1981), Tallinna põhjavee kaitstuse kaardi (M 1:20000, 1998), Harju alamvesikonna põhjavee kaitstuse kaardi ja põhjavee kvaliteediklasside (1999) põhikoostaja. Oli 1990–98 Eesti-Rootsi ühisprojekti *Hydrogeological monitoring-transfer of technology and know-how for investigations of groundwater pollution and for groundwater monitoring in Estonia* juht. EGK väljaande *Põhjavee seisund* (1994, 1995, 1996, 1997–1998) toim ja autoreid. Osales 1990–99 EV keskkonnastrateegia väljatöötamises ning veeseadusandluse kooostamisel ja vastavusse viimisel EL direktiividega. Olnud Tallinna Looduskaitse Seltsi volikogu liige. ENSV tnl looduskaitaja (1989). 20 teadustr-t.

T: Eesti põhjavee seisund, kasutamine ja kaitse (kaasautor). // ENSV TA Toim. Geol. (1978); Tallinna põhjavee kvaliteeti mõjutavatest teguritest (kaasautor L. Savitski). // Keskkonnakaitse XIV (1980) 2; Eesti NSV põhjavee looduslikust kaitstusest. // EGS ar 1981/82. Tln, 1987; Põhjaveeseire meetodiline juhend (kaasautor). Tln, 1998; Radionukliidid Eesti põhjavees. // Keskkonnatehnika (1999) 3; Tallinna põhjavee kaitstus. // Inimmõju Tallinna keskkonnale. Tln, 2001; Eesti põhjavee kasutamine ja kaitse (kaasautor). Tln, 2004; Aqueous geochemistry of the Cambrian–Vendian aquifer system in the Tallinn intake, Northern Estonia (kaasautor). // *Geologija* (Vilnius) 51 (2005).

B: EGBT, 108; EE 14, 462.

SAVITSKI, Leonid (17. VIII 1931 Ludza mk, Läti), hüdroteoloog; , Lehte S-a abikaasa; venelane. Lõpetas 1950 Rundani Kk-i, 1955 Läti Põllum Akad ins-hüdrotehnikuna, 1963 Leningradi Mäeinst-i hüdroteoloogina. Oli 1955–59 EPA maaparanduse ja hüdroamelioratsiooni kat-i asst, 1959–62 EGV/EGK v-hüdroteoloog, 1962–94 hüdroteol osk-a juhataja, 1994 juhtiv hüdroteoloog. – Uurimisvaldkond: põhjavee režiim ja kaitse, hüdrodünaamika, kaevandushüdroteol, põhjaveevaru hindamine (Tallinnas, Kohtla-Järvel, Sillamäel, Tartus). Eesti põhjavee riikliku tugiseire looja ja arendaja; Eesti ja Ida-Virumaa põhjaveevaru hindaja. Väljaande *Põhjavee seisund* (1994, 1995, 1996, 1997–1998) põhiautoreid, põhjavee seisundite meetodilise juhendi (1998) koost-id. Osalenud 1990–98 Eesti veeseadusandluse koostamisel. Eesti Looduskaitse Seltsi liige, Eesti maavarade komisjoni ja Eesti põhjaveekomisjoni liige (1993). ENSV tnl tööstustöötaja (1986). Üle 20 teadustr.

T: Гидрогеология СССР. XXX. Эстонская ССР (kaasautor). М, 1966; Особенности формирования водопритоков в горные выработки Эстонского месторождения горючих сланцев. // Проблемы гидрогеологии Эстонии. Тлн, 1980; Региональная гидрогеология Прибалтики (kaasautor). Вильнюс, 1989; Горнодобывающее строительство. // Инженерная геология СССР. Платформенные регионы Европейской части СССР. М, 1991; Põhjavee seire. // Eesti keskkonnaseire 1996. Тлн, 1996; Hüdroteoloogilised tingimused. // Eesti põlevkivi (kaasautorid V.Kattai, T.Saadre). Тлн, 2000; Eesti põhjavee seisund 1999.–2003. aastal (kaasautor) // Eesti Geoloogiakeskus, Тлн., 2005. Aqueous geochemistry of the Cambrian–Vendian aquifer system in the Tallinn intake, Northern Estonia (kaasautorid R. Mokrik, L. Savitskaja). // Geologija (Vilnius) 51 (2005).

B: EGBT, 108; EE 14, 462; EPA BL I, 106.

SAVITŠ, Aleksei (1810 – 15. VIII 1883), astronoom. Lõpetas 1829 MÜ, 1838 õppis TÜ Professorite Inst-s, filos-dr (1838, TÜ), vk “Ueber die Höhe des Caspischen Meeres und der Hauptspitzen der Caucasischen Gebirge”. Peterburi TA liige (1862). Töötas 1833–39 Tartu Tähetornis, oli 1838–39 TÜ astron-prof, 1839–80 PÜ esimene astron-prof. – Võttis 1836–38 osa eksped-st Kaspia ja Musta mere kõrguste vahe mõõtmiseks. Uuris komeetide, planeetide ja nende kaaslaste liikumistrajekte. Kirjutas astron-õpikuid, mille järgi õppis mitu põlvkonda astronoomi.

T: Bedeckung der Plejaden vom Monde am 19ten März 1839 auf der Dorpater Sternwarte beobachtet. // *Astron. Nachr.* 17 (1840); Die Anwendung der Wahrscheinlichkeitstheorie auf die Berechnung der Beobachtungen und geodätischen Messungen oder die Methode der kleinsten Quadrate. Mitau, Leipzig, Reyher, 1863; Курс астрономии I. СПб, 1874; Курс астрономии II. СПб, 1884.

B: TÕ ajalugu II, 98, 99, 209, 353; Э. С. Пайна. Астрономы А. Н. Савич и Е. Е. Саблер в Тарту (Дерпте). // Из истории естествознания и техники Прибалтики. 4. Рига, 1972, 81–88; История астрономии в России и СССР. М, 1999, 402–403.

SAVONIUS, Michael (XVI saj, Savolaksi – 1653 või hiljem), filosoof, keeleõpetaja; soomlasest pastori p. Õppis Viiburi ja Turu koolides, seejärel Wittenbergi Ük-s, *mag. theol.* (1599, samas). Määrati 1618 Helsingis töötava kooli rektoriks, 1621 sai konfirmatsiooni koolmeistri ametiks. Oli a-st 1630 Tartu Gümni-i kõnekunsti ja poeesia prof (õpetas ka klassikalisi k-i), 1632–50 AG loogika ja eetika korral prof, ühtlasi 1634–35 AG rektor. S-e juhendamisel valmis 10 disputatsiooni. Nendest parimateks on loetud G. M. Zettraeuse *Filosoofiast üldiselt* (De Philosophia in genere, 1632–1633) ja M. M. Laechlini *Eetika loomusest* (De natura ethicae, 1644), millede ramistlikud seisukohad loogikas ja eetikas on vastandatud aristotellikele. Vastavalt Ramuse seisukohtadele käsitletakse nendes töodes loogikat mitte iseseisva teadusena, mille ülesandeks on mõtlemisreeglite väljatöötamine, vaid deskriptiivse teadusena, mis aitab süstematiseerida loomulikku mõtlemist. Lahkhelid filos-s mõtlemises said üheks teiste AG prof-tega ja Tartu Õuekohtu assessori G. Stiernhielmiga tekkinud tülide põhjuseks. Rootsi saadetud kirjades kurtis S., et talle tehakse takistusi filos õpetamisel, keelates üliõpilastel kuulamast tema loenguid. 1650 vallandati S. AG prof-i kohalt. Seejärel küsis prof-i kohta Uppsala Ük-is, samaaegselt taotles pastori kohta Nevanlinnas. (S-e viimane säilinud kiri on dateeritud 12.07.1653.)

B: TÕ ajalugu I, 184–185, 280; *Per Wieselgren*. Michael Savonius. // *Historiska och Litteraturhistoriska Studier* 50. Skrifter utgivna av Svenska Litteratursällskapet i Finland. 467. Helsingfors, 1975, 199–264.

H. Piirimäe.

SCHABAK, Eduard (20. VII 1866 Konguta v, Tartumaa – 17. V 1942 Tartu), metsateadlane; karjamõisa rentniku p. Lõpetas 1885 Tartu kroonugümni-i, õppis 1885–87 TÜ agron-osk-s, lõpetas 1890 Peterburi Metsainst-i. Oli 1891–94 Vastemõisa (tollal Pärnu III) metskonna abimetsaülem, 1894–95 Kuramaal abimetsaülem, 1903 Minski, Simbirski ja Kaasani kub-s metsataksaator, 1904–05 Vene-Jaapani sõjas, 1906–17 Venemaal ja Leedus metsakorralduse revident, 1919–20 Eestis Metsade Peaval-e (hilisem Riigimaade ja Metsade Valitsus) metsakorralduse inspektor, 1920–34 metsakorralduse büroo juhataja; 1920–21 ka TÜ juures metsaülematele korraldatud kursuste lektor. – Uurimusi metsakorraldusest, -kasvatusest ja –kasutusest. Töötas välja metsatüpol (metsade jaotamine reljeefielementide, enamuspuuliikide ja alustaimestiku põhjal), mis oli Eesti metsakorralduses kasutusel 1927–35 ning mida hakati taas arvestama II maailmasõja järgseil a-il. Juhtis Eesti metsade korraldamist u 910000 ha-l, olles ühtlasi üks peamisi metsandusliku uurimistöö initsiaatoreid ja tegijaid. Üle 100 teaduslik-praktilise ja aimeart-i.

T: Записки таксатора. // Лесной ж. (1913, 1914); Metsauuendusest Eesti puiestiku tüüpides. // Eesti metsanduse ar I. Trt, 1926; Metsatüpoloogia käsitamisest metsakorralduses. // Eesti metsanduse ar II. Trt, 1927; Die Forsteirichtung in Eesti. // TÜ Metsaosk-a Toim. 10 (1927); Paljas-, valik- ja turberaide-süsteemi poolt ja vastu. // Eesti metsanduse ar IV. Trt, 1930; Lennukilt pildistamisest metsakorralduses. // Eesti metsanduse ar V. Trt, 1932; Metsakorralduse kulude kokkuhoidmisest. // Eesti metsanduse ar VII. Trt, 1935; Metsa hooldamisraietest. // Eesti metsanduse ar VIII. Trt, 1937.

B: Ed. Schabaki 10-aastase tegevuse puhul. // EM (1929) 11/12, 291–292; EM (1934) 12, 422–424; *J. Laasimer*. Sada aastat Eduard Schabaki sünnist. // EL (1966) 5, 293; *R. Pullat*, 164, 164, 355; *H. Kasesalu*. 140 aastat Eduard Schabaki sünnist. // EM (2006) 3, 49–50).

M. Margus

SCHAMARDIN, Boris (17. V 1928 Kuremäe, Virumaa – 6. III 1977 Tallinn), arstiteadlane, hügieenik, kutsepatoloog ja meditsiiniajaloolane; arsti p. Lõpetas 1947 Tartu 1. kk-i, 1953 TÜ arstitsk-a, med-knd (1961, TÜ), vk “Perifeerse vereringe

funktsionaalsest seisundist põlevkivi kaevanduste puurijail seoses vibratsioonitõvega”, med-dr (1974, TÜ), vk “Состояние микроциркуляции и тонуса периферических сосудов у рабочих сланцевой промышленности в связи с некоторыми формами профессиональной патологии”. Täiendas end 1955 Leningradis kutsehaiguste ja toksikol kursustel. Oli 1953–54 EKMI kliinilise biol ja mikrobiol labori n-teadur, 1954–64 kutsepatol osk-a teadur, 1964–77 v-teadur – Uurinud vereringe funktsionaalset seisundit ja mikrotsirkulatsiooni mõningate kutsekahjustuste korral, eriti vibratsiooni ja müra mõju perifeersele vereringele (vibratsioonitõbe). Töid ka arstiteaduse ajaloo alalt. Üle 100 teadustr-e.

T: Reaktiivse hüperemia proov ja selle kasutamine vibratsioonikahjustuste diagnoosimisel. // NET (1958) 6; XIX sajandi algul Tartus ilmunud raamatust tööhügieeni kohta. // NET (1962) 3; Tallinna tööliste ja teenistujate haigestumine südame ja veresoonkonna haigustesse (kaasautorid I. Maripuu, E. Kask). // NET (1964) 3; Meditsiinilistest elukutsetest vanas Tallinnas. // NET (1965) 6; Luude ja liigeste kahjustused tööstusliku vibratsiooni toimetel (kaasautor N. Schamardin). // NET (1965) 2; Akadeemik I. P. Pavlovi sidemetest Eestiga. // NET (1965) 3; Vibratsioonitõve diagnostika (kaasautor A. Sillam). Tln, 1972; О нарушениях периферического кровообращения в профессиональной патологии. Тлн, 1974; Professionaalsetest kopsuhaigustest. // NET (1975) 5; О внутрисосудистой агрегации при вибрационной болезни. // Гиг. труда проф. патология в ЭССР. 9 (1976).

B: EE 14, 462; EKMI, 37–38; H. Merila-Lattik, 995; NET (1977) 3, 266.

I. Laan

SCHARBE, Sergei (18. IX 1871 Peterburi – 1932 Dnepropetrovsk), astronoom ja matemaatik; arsti p. Lõpetas 1893 PÜ mat-osk-a, oli seejärel PÜ stipendiaat, 1895–1906 Tartu Tähetorni asst. Loengute pidamise õiguse saamiseks kaitses 1904 dissertatsiooni “Komeedi 1898 X orbiidi lõplik määramine” ja oli seejärel ka TÜ eradots. 1917 kaitses TÜ-s mag-vk “Oppolzneri meetod komeedi 1900 III orbiidi lõplikuks määramiseks”. 1906 lõpul lahkus Tartust, oli Kodusõja lõpuni Jekaterinoslavli (Dnepropetrovski) kõrgema mäekooli mat-õpetaja, seejärel (surmani) Dnepropetrovskis avatud ük-i astron-prof. – Tartus tegeles (koos K. Pokrovskiga) pms Päikese laikude, komeetide, meteoride

ja helkivate ööpilvede vaatlemisega. Jätkas astron vaatlusi ka Jekaterinoslavlis/Dnepropetrovskis. Oli tuntud oma töödega komeetide orbiitide määramise alal ja üks esimesi tõsisemaid muutlike tähtede uurijaid Venemaal.

T: Definitive Bahnbestimmung des Cometen 1900 III (Giacobini). // Gesch. bei der Universität Dorpat 17 (1906) 19; Beobachtung veränderlicher Sterne. // Gesch. bei der Universität Dorpat. 18 (1908) 22.

B: A. *Pohla*. Ülevaade Tartu Ülikooli astronoomia observatooriumi ajaloost (1804–1918). // Tähetorni Kalender (1924), 45 jj; G. *Želnin*. Tartu Tähetorni tegevus aastatel 1894–1908. // Tartu Tähetorni Kalender 44 (1968), 51–61.

SCHATTSCHEIDER, Tiiu (3. X 1942 Pärnu), loomaarstiteadlane; talupidaja t. Lõpetas 1962 Pärnu 2. kk-i, 1967 EPA vet-tsk-a, vet-knd (1981, EPA), vk “Возрастные изменения гистологического строения и цитоархитектоники лимфоидных органов у цыплят в норме и при инвазии *E. tenella*”. Oli 1968–69 EPA v-laborant, 1969–90 Balti Tsonaalse TU Vet-labori n- ja v-teadur, 1991–2003 Eesti Agrobiokeskuse v-teadur. – Uurimisvaldkond: parasitol, immunol. Olnud Ülel. Protozooloogide Ühingu liige, Parasitoloogide Seltsi ja Eesti Loomaarstide Seltsi liige. Üle 40 teadustr-e.

T: Tibude koktsidioosi polüvaktiin, selle kasutamine ja tootmine (kaasautorid H. Simovart, J. Parre). // Veterinaaria '93. Trt, 1993; Porcine brain cortex neuropeptides enhance the early phase of antibody synthesis in the vaccinated mouse (kaasautor). // Agraart. (2001) 3; Farmispetsiifiline *Staphylococcus aureus*'e bakteriin lehmadele: 1. *Staphylococcus aureus*'e kasvutiheduse ja alfahemolüsiini moodustumise optimeerimine komplekssoötmes (kaasautor). // Agraart. (2004) 4.

B: EPA VB V, 87–90.

SHELEN (Schelenius), Joachim (1611 Treptow – 23. IV 1673 Tallinn), saksa matemaatik. Õppis 1630. a-il Königsbergi Ük-s, *mag. phil.* (sammas). Oli 1644–55 Tartus AG geomeetria ja aritmeetika prof ning 1646/47 ja 1653/54 rektor. Läks 1656 koos ülikga Tallinna, oli a-ni 1665 geomeetria ja astron prof, ühtlasi tegutses Tallinnas notarina. Oli esimeste Eestis ilmunud mat-rmt-te autor. 1654 ilmunud rmt-s käsitles proportsionaalsirkli kasutamist aritmeetikas, 1665 ilmunud mat-kursus sisaldab mh

siinuste, tangensite ja seekansite tabelit, erinevate mõõtühikute vahelisi seoseid jm. Kasutas uudseid arvutusmeetodeid geodeesias ja fortifikatsioonis.

T: Rhabdologia sive computatio per virgulas. Dorpat, 1652; Circini proportionalis. Reval, 1654; Cursus mathematici (4 kd). Reval, 1665; Anhang der Geometriae. Reval, 1665; Abbildung der Geometriae. Reval, 1665.

B: EE 14, 463; TÜ ajalugu I, 280; TALE I, 81–87; TALE XIII, 96.

S. Tamul

Scherer, Alexander Nicolaus, von (18/30 XII 1771 Peterburi – 16/28 X 1824 Peterburi), keemik, kirjaniku p. Lõpetas 1791 Riia Toomkooli, õppis seejärel Jena Ük-is algul teol-t, hiljem keemiat, filos-dr (1794, Jena Ük), vk “Scrutinium hypothesisium principii inflammabilis”. Oli Jena LUS-i asutaja ja sekr, Weimaris mäenõunik ja a-st 1800 Halle Ük-i füüsikaprof, ühtlasi keemik portselanivabrikus Potsdami läh, 1803–04 TÜ keemiaprof, rajas TÜ keemiakab-i ja alustas labori sisustamist aparaatidega, sai 1804 Peterburis Med-kirurgilise Akad prof-ks ja 1815 Peterburi TA akadeemikuks. Oli ka Peterburi Ped Inst-i keemiaprof. – Viljakas teadlane, kelle sulest ilmus u 20 rmt-t või brošüüri ja 25 art-t erialajakirjades. Töodes propageeris A. L. de Lavoisier` uut keemiat jt eesrindlikke vaateid. Tema teeneks oli, et TÜ-s erinevalt teistest Vene alade ük-dest õpetati keemiat algusest peale vabana flogistoniteooriast. Oli mitme saksak-se keemiaõpiku autor, andis 1808 välja esimese venek-se keemiaõpiku. Teenekas venek-se keemianomenklatuuri looja, mitme teadusajakirja asutaja ja toim, sh (1798) *Allgemeines Journal der Chemie*; see tuntud ajakiri jätkas ilmumist teiste nimede all pärast 1803 a-t, millal ta ise toimetamisest loobus. Kuulus mitme akad ning paljude teadus- ja kunstiseltside liikmeskonda.

T: Grundzüge der neueren chemischen Theorie. Jena, 1795; Versuch einer populären Chemie. Mühlhausen, 1795; Übersicht der Zeichen für die neuere Chemie. Jena, 1796; Grundriß der Chemie. Tübingen, 1800; In welchem Verhältnissen stehen Theorie und Praxis der Chemie gegeneinander? Beanwortet bei Übernahme seiner ordentlichen Professur der theoretischen und angewanten Chemie an der Kaiserlichen Universität zu Dorpat. Dorpat, 1803; Руководство к преподаванию химии. 1-2. SPb, 1808; Versuch einer systematischen Übersicht der Heilquellen der Russischen Reiches. SPb, 1820.

B: T. Тамман. Очерк развития химической лаборатории Дерптско-Юрьевского университета с 1802 по 1892 г. // Ломоносовский сб. М, 1901; *Левицкий* I, 236-238; H. Ряго. Из истории хим. отд-я Тартуского ун-та. // Тр. Ин-та истории естествознания и техники 12 (1956) 106-107; T. Ilomets. Tartu Ülikooli keemiaosakonna ajaloost 1802-1919. // TALE XIII (2004).

V. Past

SCHIEFNER, Franz Anton von (18. VI 1817 Tallinn – 16. XI 1879 Peterburi), baltisaksa keele- ja rahvaluuleteadlane ning etnograaf; kaupmehe p. Lõpetas Tallinna Toomkooli, 1840 PÜ õigustsk-a (knd-astmega), õppis 1840–42 Berliini Ük-s sanskriti jm ida k-i. Oli Peterburi I gümn-i antiikk-te õpetaja, a-st 1848 Vene TA rmtk konservaator. 1852 valiti TA adjunktiks tiibeti k-e ja kirj alal, 1854 akadeemikuks, kellena täitis msg kohustusi, olles 1856–78 ka TA etnograafiamuuseumi dir. – Uuris tiibeti, turgi, samojeedi ja soome-ugri k-i, soomeugrilaste folkloori ning Idamaa usundeid. Tõlkis 1852 saksa k-de *Kalevala*, toimetas Peterburis trükki J. Forseliuse ja J. W. Boecleri *Eestlaste ebausukombed, viisid ja harjumused* (ilmus Peterburi TA väljaandena 1854 Kreutzwaldi kommentaaridega). Samal a-l ilmus Peterburi TA väljaandena (S-i eessõnaga) ka A. H. Neusi ja Fr. R. Kreutzwaldi koostatud valimik *Eestlaste müütilised ja maagilised laulud*. Pidas tihedat kirjavahetust Kreutzwaldiga, aidates kaasa viimase peateoste, sh *Kalevipoja* avaldamisele ning tutvustamisele. S-i ja F. J. Wiedemanni retsensioonide alusel määras Peterburi TA 1860 *Kalevipojale* Demidovi preemia. Tõlkis saksa k-de ja toimetas trükki M. A. Cástreni uurimusi, avaldas kirjutisi soome ja eesti mütoloogiast.

T: Eine Nachträgliche Bemerkung über den Tarvas. SPb, 1849; Die Lieder der Woten. SPb, 1856; Über die estnische Sage vom Kalevipoeg. SPb, 1860; Разбор сочинения Ф. Крейцвалда “Калевипоег”, eine estnische Sage (kaasautor F. J. Wiedemann). // Отчет XXIX присуждения Демидовских наград; Über Kaleva und Kalevingen. SPb, 1862.

B: EE 14, 463; TÜ ajalugu II, 163; SV (1977), 24. VI.

R. Juursoo

SCHIEMANN, Theodor Heinrich Christian Karl (17. VII 1847 Grobina, Läti – 26. I 1921 Berliin), baltisaksa ajaloolane; linnasekretäri p. Õppis 1867–72 TÜ-s ajalugu ja

keeli, lõpetas *cand. phil.* astmega. Jätkas õpinguid Saksamaal Göttingeni Ük-s, ajaloodr (1874, samas), vk “Salomon Hennings Livländisch-Kurländisch Chronik” (Miiitavi, 1874). Oli 1875–83 Viljandi Maagümn-i õpetaja, 1883–87 Tallinna linnaarhivaar. Pol põhjustel läks 1887 Saksamaale, kus oli 1888–91 Berliini Ük-i eradots, 1892–1907 erakorr ja 1907–14 korr prof, ühtlasi a-st 1889 salajase riigiarhiivi arhivaar. – Uuris pms Vana-Liivimaa ajalugu, sh markantsemate Balti ajaloo poliitikategelaste (Joh. Taube, Eilert Kruse, Jürgen Farenbach, hertsog Magnus jt) elu ja tegevust. Tallinnas koostas ka ühe oma suurema töö – *Venemaa, Poola ja Liivimaa ajaloost 17. sajandini*. Teose II osa, mis käsitles Balti provintside ajalugu, peetakse oma aja parimaks ülevaateks sellest ajajärgust. Saksamaal koostas (1904–1919) oma peamise uurimistöo – 4-köitelise *Venemaa ajaloo Nikolai I valitsemise ajal*, milles tugines uuele faktilisele andmestikule Vene, Inglise ja Saksa arhiividest. Esines aktiivselt ajakirjanduses pol. ja välispol küsimustes (kirjutised on koondatud 13-köitelisse art-kogumikku *Saksamaa ja suur poliitika*” (1901–1914)). Rajas koos mõttekaaslastega *ajakirja Zeitschrift für osteuropäische Geschichte* (1911–14), milles avaldati art-id ka Baltimaade ja Soome ajaloost. Oli keiser Wilhelm II isiklik sõber ja nõuandja Ida-Euroopa, eriti Venemaa ajaloo küsimustes. Saksa okupatsiooni ajal 1918 viibis Eestis, kus Saksa võimud asutasid Tartus saksak-se nn Landesuniversiteedi, mille kuraatoriks Wilhelm II oli määranud S-i. 1919 asendati nimetatud õppeasutus Eesti ülikooliga.

T: Regesten verlorener Urkunden an den alten livländischen Ordensarchiv. Miiitavi, 1873; Charakterköpfe und Sittenbilder a. d. baltischen Geschichte des XVI Jahrhunderts. Miiitavi, 1877; ²Hamburg-Miiitavi, 1885; Historische Darstellungen und Archivalische Studien. Hamburg-Miiitavi, 1885; Russland, Polen und Livland bis ins 17. Jahrhundert. // Sarjas *Allgemeine Geschichte in Einzeldarstellungen*. Berlin 1886–1887; Benutzung und Publikation diplomatischer Depeschen. // *Historische Z.* (1899); Geschichte Russlands unter Kaiser Nicolaus I. I–IV. Berlin, 1904–1919; Deutschland und die grosse Politik. 1–13. Berlin, 1901–1914.

B: EBL, 454, EE 14, 463; TÜ ajalugu III, 25–26.

K. Siilivask

SCHIFRIN (a-ni 1951 **Reht**, 1952–59 **Laudna**), **Juta** (19. X 1931 Tallinn), bioloog; ajakirjaniku t. Lõpetas 1948 Tallinna 8. kk-i, 1953 TÜ biol-osk-a, 1966–69 EBI asp, biol-knd (1974, TÜ), vk “Генетическое и физиологическое действие N-нитрозо-N-этилмочевины на горох”. Oli 1953–58 Tallinna Kalamajandi ins, 1958–61 Tallinna 20. kk-i õpetaja, 1961–66 TPI org keemia kat-i laborijuh, 1969–78 EBI n-teadur, 1978–91 v-teadur. 1973 töötas (3 kuud) Sofias Bulgaaria TA Taimefüsiol Inst-s. – Uurinud keemilist mutatsiooni ja mutatsiooniselektiooni, sh alküülivate ühendite erinevate kontsentratsioonide ja töötlemisviiside toimet hernele ja nisule ning saadud muutuste kasutamist sordiaretuse lähtematerjalina. Leidnud seoseid ainete mutageense aktiivsuse ja füsiol toime vahel. Tegelenud ka keskkonnakaitse küsimustega. Olnud Eesti Geneetikute ja Seleksioonäärde Seltsi liige. 19 teadustr-t, 1 autorit.

T: Количественное и качественное содержание белка и хемомутантов гороха Торсдаг III. // ENSV TA Toim. Biol. 22 (1973) 2; Физиологическое и генетическое действие химических мутагенов на горох. // Исследования по химическому мутагенезу у сельскохозяйственных растений. Тлн, 1976; Comparative study of the effect of growth stimulators obtained from Bulgarian and Estonian oil-shale (kaasautor T. Orav). // Plant Growth Regulators. Sofia, 1977.

SCHIHAEJEV, Olga (a-ni 1996 **Tompak**) (26. X 1969 Pärnu), teoloog, kasvatusteadlane; ins-i ja elektri t. Lõpetas 1988 Pärnu 6. kk-i, 1998 EELK Usuteaduse Inst-i lastetöö erialal, 2002 TÜ usutsk-a ja 1-a-se õpetajakoolituse, 2009 TÜ-s doktorantuuri, teol-dr (2009, TÜ), vk “Estonian young people, religion and religious diversity: personal views and the role of the school”. Oli 1990–91 TÜ inform-keskuse laborant, 1991–92 Pärnu 6. kk-i õpetaja, 1992–96 Pärnu Elisabethi koguduse laste- ja noorsootöö juh, 1996–2002 Põltsamaa koguduse lastetöö juh, 2003–06 Viljandis C. R. Jakobsoni nim. Gümni õpetaja, 2006–09 TÜ usutsk-a erakorr asst, 2009– praktilise usuteaduse õt-i religiooniped teadur ja TÜ Eetikakeskuse teadur, ühtlasi 2004– ka EELK Usuteaduse Inst-i lektor ja 2009– Kultuuriteooria Tippkeskuse teadur. Loengukursused: väärtuskasvatus kooli kontekstis, religiooniped, empiiriline uurimine teol-s jm. – Uurimisvaldkonnad: religiooniõpetuse metoodika ja didaktika, väärtuskasvatus, koolikultuur. Eesti Kirikute Nõukogu projekti *Religiooniõpetuse uue ainekava*

õppematerjalide väljatöötamine täitja (2002–05), osales 2005 Inglismaal projektis *Science and Religion in Schools*, projekti *Eesti oikumeenia lugu* põhitäitjaid (2007–09). *British Journal for Religious Education* rahvusv toim-koll-i liige (2009–). Eesti Usuõpetajate Liidu (2000–) ja *Eur. Forum for Teachers of Religious Educ.* (EFTRE) juhatus liige (2004–07), *Finnish-Baltic Initiative in Developing Religious Educ.* (FBI) (2007–) jm. U 20 teadustr-t.

T: Metoodilisi juhatusi religiooniõpetuse tundides (kaasautor U. Uutar). // Religiooniõpetuse õpetamisest. Tln, 2007; Kohtumine endast erinevaga. // Töid religioonipedagoogikast I. Trt, 2008; Options beside 'and no religion too' – perspectives of Estonian youth. // Teenagers' Perspectives on the Role of Religion in their Lives, Schools and Societies. An European Quantitative Study. Münster, New York, München, Berlin, 2009; Dialog in religious education lessons – possibilities and hindrances in the Estonian context. // *British J. Religious Educ.* 31 (2009) 3; Challenges in creating respect for diversity – Estonian teachers and religious diversity. // *Teachers Responding to Religious Diversity in Europe*. Münster, 2009; Pille Valk 1959–2009. // *British J. Religious Educ.* 32 (2010) 2; From Indifference to Dialogue? Estonian Young People, the School and Religious Diversity. // Münster, 2010.

B: <https://www.etis.ee>.

SCHILLING, Nikolai von (1. X 1828 Orina, Järvamaa – 20.XII 1910 Tsarskoje Selo), baltisaksa mereväeohvitser ja geograaf, viitseadmiral (1887), admiral (1898). Õppis 1840–48 Peterburi mereväe kadetikorpus, lõpetas 1851 leitnandina Mereväeakad. Osales 1851–54 fregatil "Diana" ümbermaailmareisil, mille käigus langes koos meeskonnaga Jaapani rannikul brittide kätte sõjavangi. Naasis Kaug-Idast 1856. Oli 1859–72 Aleksander II poja suurvürst Aleksei koduõpetaja. A-st 1865 Vene Geograafia Seltsi liige (a-st 1871 juhatus liige). Juhtis 1870–72 seltsi Põhja-Jäämerele suunduva eksped-i ettevalmistuskomisjoni. 1896-1908 oli Venemaa evangeelse piibliseltsi juhataja. – Uuris maailmamere hoovusi ja nende tekkepõhjuseid, pidas Kuu ning Päikese külgetõmbejõust põhjustatud loodeid hoovuste tekkemootoreiks. Eriliselt huvitus Põhja-Jäämere hoovustest, nende liikumise analüüsi tulemusel tegi mitmeid olulisi järeldusi Põhja-Jäämere füüsilisest geogr-st (nt. saarteaheliku oletamine Põhja-Jäämere keskosas,

mis praegu on teada Lomonossovi veealuse ahelikuna), mis mõjutas selle ookeani uurimise kulgu 1870. a-tel. S-i järgi on nimetatud üks Viltšeki saare neemedest Franz Josephi maa lõunarannikul.

T: Соображения о новом пути в Северном Полярном океане. // Морской сб. 78 (1865) 5; Географическая заметка. // Морской сб. 95 (1868); О снаряжении ученой экспедиции в наши северные моря. // Изв. Русск. геогр. об-ва 6 (1870) 5; Die beständigen Strömungen in der Luft und im Meere. Versuch dieselben auf eine gemeinsame Ursache zurückzuführen. Berlin, 1874; Seeoffizier des Zaren (herausg. E. Schilling). Köln, 1971.

B: DBbL, 679–680; *Б. Кремер*. Как было предсказано существование земли Франца Иосифа. // *Летопись Севера* (1957), 147–150; *H. Schilling v., E. Tammiksaar*. Nikolai Baron von Schilling (1828–1910). Seeoffizier und Wissenschaftler. // *Jb. des baltischen Deutschtums* 56 (1999), 102–118.

E. Tammiksaar

SCHINDELMEISER, Johann Robert (1868 – ?), farmatseut, keemik ja farmakognost; sakslane. Saabus Tartusse Suvalki kub-st. Lõpetas 1894 TÜ, farm-mag (1896, TÜ). Oli 1902–15 TÜ farm inst-i õpetatud apteeker, 1916–17 eradots, 1917–18 farm ja farmakognoosia dots, ühtlasi õpetas Rostovtsevi eraük-s. Pärast TÜ evakueerimist Voroneži oli seal prof. Emigreerus 1922 Saksamaale, hiljem elas Inglismaal, kus leidis erialast tööd (tärpentiniõli ja kampri uurimine). Loengukursused TÜ-s: farmatseutiline propedeutika, kvalitatiivne ja kvantitatiivne keem analüüs, kohtukeemia, toiduainete keemia. – Uurinud diamüleeni ja isobutüleeni, hiljem keskendus kohtukeemiale. Välja töötanud (koos I. Kondakoviga) kampri saamisviisi pineenist ja uurinud siberi nulgu. Uurinud eeterlikke õlised ja aromaatsete ainete sünteesiprobleeme, avaldanud selles valdkonnas rea uurimusi ja õpiku. Töid ka Eesti järvede ja merelahtede muda raviomadustest.

T: Schlamm aus dem kleinen Spankaischen See und der Muddabucht. // TÜ j.a. LUS-i aruanded XV (1906) 2.

B: TÜ ajalugu II, 363; *T. Hinrikus, A. Raal, H. Tankler*. Farmaatsia Tartu ülikoolis läbi aegade. Trt, 2005, 34.

SCHIPAI, Aleksander-Henn (21. IX 1929 Tallinn – 5. III 2004 Tallinn), majandusteadlane; teenistuja p. Lõpetas 1948 Tallinna 2. kk-i, 1953 TPI maj-tsk-a, 1967 MI-s asp-i, maj-knd (1968, Eesti TA), vk “Специализация промышленности железобетонных изделий Эстонской ССР”. Oli 1953–56 tehase ins-ökonomist, 1956–63 ENSV min-des v-ins-ökonomist, 1963–65 Tallinna Ehitustrusti plaani-ökon osk-a juh, 1965–78 NSVL TA Maj-matemaatika Keskest-i Eesti filiaali juhtivins, v-teadur ja labori juh, 1978–89 Eesti Maj-juhtide Inst-i rahvamaj planeerimise kat-i ja 1989–98 maj kat-i dots, 1998–2002 töötas Maj-arvestuse OÜ-s. – Uurimisvaldkonnad: sotsiaal-maj-ku arengu prognoosimine ja planeerimine, stat. Oli ENSV Ujumisföderats-i presiidiumi aseesimees (1959–90) ja kohtunik (ülel. kat. 1966). U 50 teadustrükist.

T: Sotsiaal- ja majandusprognostika: põhijooni metodoloogias ja metoodikast (kaasautor R. Renter). Tln, 1977; Sotsiaal-majanduslik planeerimine ja prognoosimine (kaasautor R. Renter). Tln, 1981; Statistiliste meetodite kasutamine ettevõtte kaadritöös. Tln, 1987.

B: ESBL, 593.

SCHIRREN, Carl Christian Gerhard (20. XI 1826 Riia – 11. XII 1919 Kiel, Saksamaa), baltisaksa ajaloolane ja publitsist, kirikuõpetaja p. Lõpetas 1849 TÜ ajaloolasena (knd-i astmega), *mag. phil.* (1856, TÜ), vk “Die Wandersagen der Neuseeländer u. d. Manimythos”, *dr. phil.* (1858, TÜ), vk “De ratione quae inter Jordanem et Cassiodorum intercedat commentatio” (Dorpat, 1858). Täiendas end 1859 stat alal Saksamaal, Belgias ja Prantsusmaal. Peterburi TA liige (1864). Oli 1849–56 Riias enda asutatud erakooli õpetaja, 1856 Tartu Gümni-i õpetaja, samal a-l habiliterus tööga “Der Njandsha und die hydrographischem Merkmale Afrika’s” (Riia, 1856) TÜ stat ja geogr õppejõuks, oli a-st 1858 erakorr ja 1860 korr prof ning 1863–69 Vene ajaloo prof, 1863–67 ka ajaloo-keeletsk-a dekaan. Ped töö kõrval oli 1861–63 ÕES-i esimees, 1862–64 andis Tartus välja ajalehte *Dorpater Tageblatt* ning oli kohalik tsensor.– Stat ja etnol kõrval kujunes tema pms uurimisalaks Baltimaade ajalugu. Uuris *Liber census Daniae* Eesti ala puudutavaid materjale, kirjutas art-id Baltimaade ajaloo tähtsamatest

ajaloolistest isikutest (ordumeister Wolter von Plettenberg, J. R. v Patkul jt). Kogus ja andis 1861–85 välja kaks dokumentide kogumikku Vana-Liivimaa iseseisvuse langusperioodist. S-i karjääri ja elu pöördepunktiks sai slavofiil J. Samarini balti erikorda kritiseeriva teose *Окраины России* 1868 ilmunud I köitele 1869 avaldatud teravas toonis “Liivimaa vastus” (*Livländische Antwort*, Leipzig, 1869), milles rõhutati, et juba tsaar Peeter I poolt baltisakslastele antud privileegid on pühad ja puutumatud. Lisaks sisaldas vastus ka venelasi ja Vene riiki solvavaid väljendeid, mille tulemusena tsaarivõim sundis S-i 1869 lahkuma TÜ prof-i kohalt, ühtlasi vallandati ta tsendi ametist. Emigreerunud Saksamaale oli S. 1874–1907 Kieli Ük-i ajaloo prof. Uurimisobjektiks sai nüüd Põhjasõja ajalugu, mille kohta kogus kõigi sõjas osalenud riikide arhiividest üle 80 000 üriku, millest suutis oma Põhjasõja käsitlustes vaid osa ära kasutada. Pärast S-i surma sai ürikutekogu Liivimaa rüütelkonna omandiks, siis läks Läti val kätte, kes deponeeris selle Stockholmis. Oma ajalookäsitluses kaldus S. äärmiselt individualismi, rõhutades siiski ajaloolise arengu kausaalset paratamatust. Hilisemates töodes on tunda N. Machiavelli mõjutusi.

T: Beitrag zur Verständnis des liber census Daniae. // Mémoires de L'Academi Imp. Des Sciences de St.-Petersbourg II, 3 (eritr: Peterburi, 1859); Quellen zur Geschichte des Untergangs livländischen Selbstständigkeit. I–VIII. Tln, 1861–1881; Verzeichniss livländischen Geschichts-Quellen in swedischen Archiven und Bibliotheken. Trt, 1861–68; Neue Quellen zur Geschichte d. livländischen Selbstständigkeit. I–III. Tln, 1883–1885; Charaktere und Menschheitsprobleme. Kiel, 1912; Zur Geschichte des Nordischen Krieges. Kiel, 1913.

B: *R. Hausmann*. C.[arl] S.[chirren]. SB GEG, 1910; *J. Vasar*. Carl Schirren ajaloolasena. // AA (1926) (erirmt-na: Trt, 1927); EBL, 454–455; EE 14, 463; Eesti NSV ajalugu II. Tln, 1963, 130–131, 202; TÜ ajalugu II, 90, 121, 127, 130, 139, 146, 161, 165, 167.

K. Siilivask

SCHLEGEL, Christian Hieronymus Justus (20. XII 1757 Jena – 28. X 1842 Peterburi), saksa literaat, estofiil. Lõpetas 1779 Jena Ük-i usutsk-a. Oli 1780–82 Harju-, Viru- ja Järvamaal koduõpetaja, 1782–95 Mogiljovis saksa luteri koguduse õpetaja,

1796–1832 Peterburis postidepartemangu ametnik. Tegi Peterburist reise Eestisse (1807 Simunasse ja 1826–29 Tallinna). Avaldas a-st 1787 ajakirjades *Der Deutsche Merkur*, *The Folk-Lore Journal* ja *St. Peterburgische Monatsschrift* eestlaste elu ja rahvaluulet käsitlevaid art-id ja rahvalaule. 10-köiteline peateos *Reisen in mehrere Russische Gouvernements ...* sisaldab rohkesti andmeid Viru-, Järva-, Harjumaa (I, V, VIII, IX kd.) ja Setumaa (VI kd.) eestlaste eluolust, postijaamadest, kõrtsidest, usundi- ja kombestikukirjeldusi, rahvaluulest, samuti rahvajutte ja u 150 rahvalaulu (pms saksak-s tõlkes, kuid leidub ka eestik-id tekste koos viisinäidetega).

T: Die Inquisition. Ein Trauerspiel. Reval, 1780; Etwas über Form, Geist, Charakter, Sprache, Musik und Tanz der Estnischen Nation. // *Der Deutsche Merkur* (1788); *Reisen in mehrere Russische Gouvernements ...* I–X. Meiningen, 1819–1834.

B: EBL, 456; EE 14, 463; *Recke-Napiersky* II, 172–174; *C. J. Paucker*. C. H. J. Schlegel's Leben und Schriften. // *Archiv Gesch.* V, 95–107; *A. Viires*. Chr. H. J. Schlegeli "Reisen in mehrere Russische Gouvernements" etnograafilise allikana. // *ERM* ar XVI, Tln, 1959, 249–274.

A. Viires

SCHLEIDEN, Matthias Jakob (5. IV 1804 Hamburg – 23. VI 1881 Frankfurt Maini ääres), saksa botaanik, arsti p., rakuteooria rajajaid. Lõpetas 1827 Heidelbergi Ük-i õigusteaduse alal, täiendas end Berliini Ük-s arstiteaduse ja bot alal, med-dr (1843, Tübingeni Ük). Oli 1839–62 Jena Ük-i prof, ühtlasi a-st 1850 bot-aia dir, 1863–64 TÜ prof, taimefüsiol ja antropol kat-i (esimene) juh. – Sai kuulsaks rakuteadlasena (uuris raku arengut, avastas rakutuuma). Tema raku- ja darvinismiloengud olid ülimalt populaarsed ning lõhestasid Tartu haritlaskonna darvinismi pooldajate ja vastaste leeriks. Lahkus 1864 Tartust, olles väsinud pidevatest skandaalidest, töötas Saksamaal (Frankfurdis Maini ääres, Darmstadtis ja Wiesbadenis).

T: Grundzüge der wissenschaftlichen Botanik. 1-2. Leipzig, 1842–1843; Beiträge zur Botanik. Leipzig, 1844; Die Pflanze und ihr Leben. Leipzig, 1848; Handbuch der Medicinisch-pharmaceutischen Botanik und Botanischen Pharmacognosie. Leipzig, 1857.

B: EE 14, 463; *Левицкий*, 469; ABD 21, 417–421; TÕ ajalugu II, 92–94; 121, 194, 211; *H. Moorits*. Matthias Jakob Schleiden. // EL (1959) 5, 300–301; *H. Moorits*. M. J. Schleiden Tartus. // TALE, I. Tln, 1968, 147.

SCHLOSSMANN, Karl Richard Benjamin (19. II 1885 Puurmani v, Tartumaa – 17. XII 1969 Stockholm), arstiteadlane, mikrobioloog; taluniku p. Eesti TA liige ja esimene president (1938–40). Lõpetas 1904 Tartu Reaalkooli (täiendava klassi 1905), õppis 1905 Riia PI-s, a-st 1906 TÕ arstitsk-s, mille lõpetas 1911, med-dr (1920, TÕ Voronežis), vk “Аутосеротерапия сифилиза”. Täiendas end 1922 ja 1923 Pariisis Pasteuri Inst-s, 1925 Inglismaal. Oli 1910–11 (üliõpilasena) TÕ naha- ja suguhaiguste ambulatooriumi alamarst prof A. Paldroki juhendamisel. Tegi prof Šepilevski juures läbi bakteriol-kursuse ja valiti 1912 sisekliiniku asst-ks. 1912–14 oli Paides maakonnarst, 1914–17 tsaariarmee (94. hospitali bakteriol-labori juh ja a-st 1915 2. Siberi korpuse v-arst ning bakteriol-labori juh). Sõjaväest vabanenuna töötas 1917 Peterburis prof Sabolotnõi laboris vaktsiinide valmistamisel. 1918 avas Tartus oma bakteriol-labori ja valiti TÕ naha- ja suguhaiguste ambulatooriumi ordinaatoriks, ühtlasi tegeles leepropolis uurimisega. Läks koos TÕ-ga Voroneži, kus töötas 1918–20 naha- ja suguhaiguste kliiniku v-asst-na. Naasis Tartusse 1920, oli 1920–24 TÕ arstitsk-a hügieeni õt-i bakteriol dots, 1924–29 bakteriol-kat-i juh, prof, 1923–29 ühtlasi loomaarstitsk-a bakteriol-jaama juh ja Tartu Pasteuri jaama ning seejärel Rkl Seerumiinst-i tead juhendaja, 1929–44 TÕ bakteriol-inst-i dir, 1934–37 ka arstitsk-a dekaan. Emigreerus 1944 Rootsi, töötas 1944–47 Karolinska Inst-s ja 1947–66 Kuningas Karl Gustav V Uurimisinstituudis. – Uurinud Eesti ravimuda, nakkushaiguste levikut Eestis ja nende profülaktikat, arendas mikrobiol-st (eriti serol-st) diagnostikat (Svartzi-S-i reaktsioon – aglutinatsioonireaktsiooni modifikatsioone). Epidemiol- ja mikrobiol-alastes uurimustes käsitles leepprat, düsenteeriat, botulismi, hulgikoldeskleroosi, difteeriat jm, samuti algloomi, pahaloomuliste kasvujate etiol-t, mikroorganisme kui biol reaktiive. 1926 ja 1940 ilmunud 2 mikrobiol-alast tööd olid esimesteks eestik-teks mikrobiol käsirmt-teks, mis olid pikka aega kasutusel ka õpikutena, laboratoorsete teatmeteoste ja eesti mikrobiol oskuskeele allikatena. Stockholmi-perioodi pms saavutuseks oli nn Svartz-S-i reaktsioon reumatoidartriidi diagnoosimiseks. Esines ettekannetega paljudel mikrobiol-alastel

rahvusv-1 kongressidel ja konv-del (1928 Bernis, 1929 Roomas, 1930 Pariisis jm). Oli paljude teadusseltside jm org-de liige ja juhatuse liige, sh Tartu Prantsuse Teadusliku Inst-i asepresident (1922–29), Läti Bioloogide Seltsi liige (a-st 1933) ja Soome arstide seltsi *Duodecim* kirjavahetaja liige (a-st 1936). Rahvuskogu II koja liige (1937), võttis Rahvasteliidu Vaimse Koostöö Komisjoni Eesti Rahvusliku Komitee liikmena aktiivselt osa Eesti TA asutamise ettevalmistamisest. Riia Ük-i audr (1939). Üle 80 teadustr-e.

T: Külgehakkavate haiguste eemalhoidmine. // Tervis (1915) 1, 2; Botulismus. // //EA (1922) 5/6; Bakterioloogiline ja seroloogiline leepradiagnoos. // EA (1923) 2–3; Recherche du Bacille Tuberculeux dans l'épanchement pleural. // Bull. Union Int. Contre Tuberc 2 (1925) 2; Uuemad andmed pahaloomuliste kasvajate etioloogiast. // EA (1925) 12; Üldine mikrobioloogia ja seroloogia ühes mikrobioloogilise tehnikaga. Trt, 1925; Über primäre und sekundäre Infektion der unteren Lufwege mit Diphtheriebacillen. // Z. Hyg. Infekt. 115 (1933); Estonian curative sea-muds and seaside health resorts. London, 1939; Üldine mikrobioloogia ja imuunsusõpetus. Trt, 1940; The agglutinating factor for sensitized sheep erythrocytes in serum and joint fluid from rheumatoid arthritis patients (kaasautor N. Svartz). // Ann. Rheum. Dis. 9 (1950) 4; A serum precipitable hemagglutinating factor in rheumatoid arthritis (kaasautor N. Svartz). // Acta Med. Scand. 149 (1954) 2; Isolation of the rheumatoid factor; preliminary report (kaasautor).. // Acta Med. Scand. 160 (1958) 2.

B: EBL TK, 293–294; EE VII, 603; EE 14, 464; Die Aertzte Estlands, 323; Eesti organiseeritud arstkond 1912–1937. Trt, (1938) 55, 63, 146, 148, 158, 161, 164, 174, 175, 180-184, 194, 207, 208, 295, 309, 316, 325-327, 332, 355, 366, 386, 388, 390, 399, 400, 408, 409, 412, 421, 464-468; ETVpK, 114; Eesti TA 1938–1998, 14; TRÜ arstiteaduskond 1802–1975. Trt, 1975; 6, 65, 70, 157; TÜ ajalugu II, 371; III, 48, 56, 146, 149, 152; *I. Käbin*, 447-449, 510; *A. Lenzner*. Eesti Teaduste Akadeemia esimene president akadeemik Karl Schlossmann. // 50 aastat Eesti Teaduste Akadeemiat. Tln, 1989, 112–118; *H. Merila-Lattik*, 472–473; Vaba Eesti Sõna (1970) 1. I.

SCHLÜTER, Wolfgang Heinrich Julius (pseud. *Heinrich Bulte*) (9. VIII 1848 Hannover – 14. I 1919 Königsberg), keeleteadlane, bibliograaf, germanist; sakslane, trükitehnilise p. Lõpetas Hannoveri Lütseumi, oli 1867–68 Heidelbergi, 1868–69

Göttingeni ja 1870–72 TÜ filol osk-a üliõpilane; *dr. phil.* (1874, Göttingeni Ük). Oli 1874–76 Saksamaal gümn-õpetaja, 1877–85 mitmes Tartu gümn-s saksa k-e ülemõpetaja, 1882–82 ka TÜ rmtkogu rmtkoguhoidja abiline, 1888–1909 rmtkoguhoidja, ühtlasi 1892–1914 TÜ saksa k-e ja võrdleva k-eteaduse kat-i eradots. 1914 naasis Saksamaale. Õpetas vana-ülemsaksa k-t ja grammatikat, käsitles vanu kirj mälestusmärke. – Arendas edasi võrdlevat k-eteadust, tundis erilist huvi sõnavara, eriti laensõnade vastu. Käsitles lähemalt saksa laene eesti k-s, juhtides tähelepanu sellele, et saksa k-e mõju eesti k-le ei avaldu ainult üksiksõnades, vaid haarab eesti k-t tervikuna. Töid ka ajaloo ja geogr alalt. EÕS-i liige ja president (1899–1912), auliige (1911), samuti mitme teise teadusseltsi liige ja auliige.

T: Untersuchungen zur Geschichte der altsächsischen Sprache 1. Göttingen, 1892; Die Thierwelt in Glauben, Sitte und Sprache. *Sine loco*, 1895; Über die Beeinflussung des Estnischen durch das Deutsche, mit besonderer Berücksichtigung des Niederdeutsche. Jurjev, 1910; Die Nowgoroder Schra: in sieben Fassungen vom XIII bis XVIII Jahrhundert. Dorpat, 1911; Zur Gescichte der Universität Dorpat. // Deutsche Rundschau (1917, Marz) (separaat).

B: DbBL, 684; TÜ ajalugu II, 339–340.

K. Siilivask

SCHMALZ, Hermann (12. VIII 1808 Ponitse Altenbergi läh – ?), põllumajandusteadlane; Johann Friedrich Leberecht S-i p. Öppis Gumbinneri gümn-s ja Königsbergi Ük-s, *dr. phil.* (1835, samas), uurimistöo “Propter laudabilem eruditionem in disciplinis politicis, specimine statistico politico comprabatum” eest, *mag. phil.* (1840, PÜ). Oli a-st 1829 Berliinis, kus tegeles pms põllum ja kameraalteadustega, 1931–33 töötas Magdeburgis, 1834–39 oli Vana-Kuuste Põllum Inst-i õppejõud ja inspektor. Õpetas tehn füüsikat, põllum-tööstuse üld- ja erikursust, põllum arve- ja rmtpidamist, põllum-masinaid, põllum ajalugu, õllepruulimist ja viinavalmistamist. Tegi põldudel ja aedades katseid, korraldas eksursioone naabermõisatesse tootmise võrdlemiseks Vana-Kuustega. Oli 1836–37 Tartus nädalalehe *Der Refractor* toim.. Koostas riigimõisate maakatastri, mille tulemusena arvati 1838 Venemaa Põllum-min-i õpetlaste komiteesse ja 1839 komitee kirjavahetaja liikmeks. Käis komitee koosseisus mitmel poolVenemaal,

koostas ametnikele ja agronoomidele määrusi ja juhendeid, õpetas mäe-, metsa- ja maamööduinst-des põllum-st, tehnol-t, katastrit ja kameraalteadusi.

T: Keine Nation kann ohne Ackerbau reich werden, aber auch keine kann durch den Ackerbau reich werden. Dorpat, 1835; Die Zuckerfabrication aus Runkelrüben in besonderer Erwägung für Russland. Dorpat, 1837.

B: *Левукуу*, 388–389.

J. Kuum

SCHMALZ, Johann Friedrich Leberecht (25. VI 1781 Wildenborn, Leipzigi läh. – 23. V 1847 Neuweide, Ida-Preisimaa), põllumajandusteadlane; *dr. phil.* (1829, Jena Ük); sakslane, Hermann S-i isa. Omandas põllum-hariduse iseõppijana. Oli Leipzigi läh mõisavalitseja, seejärel rentis Altenbergi läh asuva Ponitsi mõisa, kus avas väikese põllum-inst-i (1806-11). Preisi valitsuselt renditud Kusseni ja Neuweide mõisates uuris lehmade aastaringset laudaspidamist, rajas meriinolamba kasvatajate kooli ja näidisviinavabriku. 1829–45 oli TÜ ökon ja tehnol õt-i (hilisem põllum ja tehnol kat) juh, prof. Täiendas ja detailiseeris põllum õppeprogrammi, võttes sinna sisse tõuaretuse, väetamisteaduse, maahindamise jmt eriained. Õpetas taime- ja loomakasvatust, aiandust ja mesindust, agraarökon-t, metsandust, põllum- ja üldist tehnol-t, põllum-ehitust. Pidas ühtlasi loenguid Tartu Prof-te Inst-s. Rentinud Vana-Kuuste mõisa rajas sinna 1834–39 edukalt tegutsenud põllum-inst-i, tsaari-Venemaa esimese põllum-ku kõrgõppeasutuse ja põllum-teadusliku uurimiskeskuse, kus said hea erihariduse üle 50 noormehe ja praktilise ettevalmistuse kõik TÜ põllum üliõpilased. Inst-s arendas S. mitmekülgselt põllum tootmist, aretas sea- ja lambatõuge ning korraldas katseid ja kursusi. Tema koostatud unikaalsed lammaste villaproovid olid kasutusel ka EPA-s (praegu Eesti Põllumuuseumis). Käis 1830. a-il eksped-del Edela- ja Lõuna-Venemaal (sh Krimmis), uurides sealseid võimalusi lamba- ja viinamarjakasvatuseks. Andis Tartus välja põllum-ajakirju *Landwirtschaftliche Mittheilungen* (1830) ja *Neue Landwirtschaftliche Mittheilungen* (1831–39). Viljakas teadlane, kelle taime-ja loomakasvatuseõpikuid kasutati ka väljaspool Liivimaad ning kelle tegevus andis märgatava tõuke Venemaa, eriti Baltimaade põllum-teaduse arengule.

T: Erfahrungen im gebiete der Landwirtschaft gesammelt (7 kd). Leipzig, 1813–1842; Ueber meine Wirtschaften Kussen und Neuweide. Gumbinen, 1829; Lammaste-karjusse Ramatokenne (kaasautor J. Koppe). Trt, 1830; Thierveredlungskunde. Königsberg, 1832; Versuch einer Beantwortung der Frage: ist es gut, oder wohl gar nothwendig, dass die Landwirtschaft wissenschaftlich behandelt werde? Riga und Dorpat, 1834; Öppetusse ramat Saksama lamba-karjastele. Tln, 1837; Theorie des Pflanzenbanes. Königsberg, 1840.

B: *Левуцкүй*, 378–381; EE 14, 464; TÜ ajalugu II, 170, 199, 200.

J. Kuum

SCHMEIDT, Olaf-Gunnar (15. V 1930 Anija v, Harjumaa), metsateadlane, orhidoloog ja looduskaitaja; talupidaja p. Lõpetas 1950 Kehra Kk-i, 1956 EPA metsamaj ins-na. Oli 1956–58 Vahastu, 1958–64 Huuksi ja 1964–75 Anija metskonna metsaülem, 1975–90 Eesti Loodusmuuseumi teadusdir. – Uurimisvaldkonnad: orhidol (looduskaitsealine aspekt), dendrol. Kahe kaitseala (Alemaa 1981, Anija 1990) moodustamise algataja, rajas Kehras ca 350-taksonilise (0,8 ha) dendraarumi. ELKS-i ja Eesti Orhideekaitse Klubi asutajaliige, LUS-i ja Eesti Dendrol Seltsi liige. Väike Looduskaitse Märk (1960), *Vilsandi diplom* (1987), Suur Looduskaitse Märk (1990). 15 teadustr-t.

T: Heledaäieline soo-neiuvaip. // EL (1983) 7; Balti sõrmkäpp paljuneb ka vegetatiivselt. // EL (1983) 9; Eestimaa orhideed. Tln, 1996; Alema – kápaliste hoiupaik. // EL (1999) 5; Eesti kaitsealuseid taimi ja loomi (kaasautor). Tln, 2001; Harjumaa huvitavaid taimi ja loomi. Tln, 2005.

B: Eesti Põllumajanduse Akadeemia metsandusteaduskond 1951–1958. Trt, 2001, 56.

SCHMELZER, Wilhelm (10. V 1868 Riia – surmaaeg ja –koht teadmata), arstiteadlane, histoloog; baltisakslane, filosoofi p. Lõpetas Riia kub-gümn-i, 1886 TÜ arstitsk-s, med-dr (1896), vk „Studie über den pathologisch-anatomischen Befund bei der Wismutvergiftung“. Täiendas end 1909 Saksamaal. Oli L. Gorne erakooli loodusteaduste õpetaja, a-st 1899 TÜ võrdleva anat õt-i asst, 1904–12 TÜ embrüol, histol ja võrdleva anat kat-i juh, a-st 1905 ka õt-i prosector, a-st 1912 Harkovi Ük-i histol ja embrüol õt-i prosector.

B: AAUD, 848; TÜ ajalugu II, 361; *M. Toomsalu*, 160.

SCHMIDT, August Heinrich (8./21. VII 1760 Valjala, Saaremaa – 19. VI / 2. VII 1841 Valjala, Saaremaa), kirikuõpetaja, keeleteadlane; baltisakslane, pastori p. Õppis Tallinna Güm-n-s, seejärel Jena Ük-s (1781–82) teol-t. Oli 1783–1808 Valjala koguduse (pastorist isa kõrval) abiõpetaja, 1808–1841 pastor. 1814–41 oli ka Saaremaa superintendent. – Tegi kaastööd J. H. Rosenplänteri ajakirjale *Beiträge zur genauern Kenntniss der ehstnischen Sprache*, kus avaldas mitmeid eesti k-e alaseid art-ide. Tõlkis saksa k-st eesti k-de J. W. L. von Luce maarahvale kirjutatud *Terwisse Katekismusse Ramatu* (Tln, 1816).

B: DbBL, 688; <http://valjala.edu.ee/kodukoht>

SCHMIDT, Bernhard Woldemar (11. IV 1879 Naissaar – 1. XII 1935 Hamburg), optik ja astronoom; lootsi p. Oli 1895–98 Tallinna rannavalvejaama telegrafist, 1898–1901 Volta tehases joonestaja. Erihariduse saamiseks siirdus välismaale, astus 1901 Chalmersi Tehnol-inst-i, kuid lahkus varsti, asudes samal a-l õppima ins-teadust Mittweida Tehnikumis Saksamaal. Õppis mõne semestri, asudes ühtlasi tööle optikuna Mittweidas, a-st 1926 Hamburgi obs-i juures. Ehkki tal polnud paremat käelaba (mille kaotas noorukieas toimunud õnnetuses), lihvis kõrgekvaliteedilisi teleskoobiläätsi ja –peegleid. 1930 töötas välja optilise süsteemi (S-i kaamera), mis võimaldas saada suurtelt taevaaladelt veavabu fotosid, põhjustades murrangu optilises astron-s. Kuulsaks sai kaamera aga alles pärast S-i surma, kui see rakendati töösse USA-s Mount Palovari obs-s. S-i kaameraga on mh pildistatud kasutatavaim põhjataeva atlas. S-i nime kannab väikeplaneet nr 1743.

B: EE 8, 401; 14, 464; TÜ ajalugu II, 354; *P. Müürsepp*. Bernhard Schmidt – Eestist pärinev XX sajandi silmapaistvaim optik. // Tartu Tähetorni Kalender 25 (1959), 76-84; *P. Müürsepp*. Bernhard Schmidt. Tln, 1972; *P. Müürsepp*. Die Jugendjahre von Bernhardt Schmidt und sein Briefwechsel mit dem Potsdamer Observatorium. Tln, 1982; *П. В. Мюрсенн, У. К. Вейсманн*. Бернхард Шмидт. Л, 1984; *J. Kross*. Vastutuulelaev. Stellaaroptik B. W. Schmidti elust. Tln, 1987.

Schmidt, Carl Ernst Heinrich (1./13. VI 1822 Miitavi (Jelgava) – 27. II/11. III 1894 Tartu) keemik; baltisakslane, apteekri p. Lõpetas 1838 Miitavi Gümni- ja jätkas õpinguid Saksamaal. Oli 1838–41 apteekriõpilaseks W. Rose juures Berliinis. Õppis 1842–43 Berliini, 1843–44 Giesseni ja 1844–45 Göttingeni ük-s (S-i õpetajaks olid tuntud teadlased-keemikud E. Mitscherlich, H. Rose, J. Liebig, F. Wöhler, füsioloog R. Wagner), *dr. philos.* (1844, Giesseni Ük), vk „Ueber Pflanzenschleim und Bassorin“, med-dr (1845, Göttingeni Ük), vk „Zur vergleichenden Physiologie der wirbellosen Thiere“. Peterburi TA korr-liige (1873). Perekondlikel põhjustel tuli 1845 tagasi Venemaale, kus jätkas akad haridusteed. Algul oli mõne kuu Peterburi Med-kirurgilises Akad-s N. Pirogovi juures, kus sooritas arstikutse saamiseks nõutavad eksamid ja talle omistati I järgu arsti kraad. Oma sõbra prof F. Bidderi ettepanekul tuli 1846 Tartusse, et asuda siin tööle rakendusmed-i alal. Selleks pidi ta Vene seaduste kohaselt kaitsma veelkord dr-i tööd (1846, TÜ), vk „De digestionis natura ac de ratione, qua oxalas calcis per sanguinem in secreta organismi varia transeat“. *Venia legendi* saamiseks esitas samal a-l töö „De microcrystallometria ejusque in chemia physiologica et pathologica momento“, mille kaitsmise järel sai õiguse pidada loenguid TÜ-s. Oli 1847–50 TÜ füsiol ja patol keemia eradots, 1850–52 farma erakorr prof ja farm-inst-i dir, 1852–92 keemia korr prof ja keemiainst-i dir. – S-i teadustöö Tartus jaguneb kaheks etapiks. Arstitsk-s oli uurimisvaldkonnaks füsiol ja patol keemia, keemiaosk-s pms agro-, geo- ja hüdrokeem uuringud. Rakendades oskuslikult keem analüüsi saavutas laialdase tuntuse nii organismi vedelike kui ka loodusobjektide (vete, muldade jm) koostise määramisega. Uurimistöid alustas 1846 TÜ tuntuima füsioloogi F. Bidderi juures; samal a-l avaldatud monogr-s presenteeris S. teedrajava analüüsimeetodi vere füsioloogilis-keemilise koostise määramiseks koos originaaltabelitega verekomponentidest. Koostöös Bidderiga valmis monogr organismi seedemahladest ja ainevahetusest, millega alustati ulatuslikku ja süstemaatilist uurimist seedemahlade saamise, nende keem koostise ning füsiol ülesannete alalt katseloomadel, võimaluse korral ka inimesel. Avastati, et üksnes toidu nägemine põhjustas koeral maonõre eritumist. Esmakordselt juhiti tähelepanu rasvade ja süsivesikute, ühelt poolt, ning valkude, teiselt poolt, optimaalse vahekorra olulisusele toidus. Füsiol keemia ühe rajajana avastas S. maomahlas vaba soolhappe, veres karbamiidi ja suhkru ning fikseeris kaalium- ja naatriumioonide ebäühtlase jaotumise

vereseerumi ja vereliblede vahel. Kasutas esimesena tuntud aineteklassi märkimiseks terminit „süsivesik“. Rakendas keem analüüsi organismi vedelike koostise muutumise uurimisel mitmete epideemiliste haiguste (koolera, düsenteeria) puhul. Algatas maomahla ja vereanalüüside kasutamise Tartu kliinikus diagnostika teenistuses. Andis mikrokristallograafilise meetodi ainete kiireks määramiseks med ja kohtukeem uuringutes. Tema juhtimisel kujunes TÜ keemialabor 19. saj II poolel tuntud keskuseks keem analüüsi valdkonnas. Uurimisobjektideks olid Venemaa eri aladelt ja kaugemaltki Tartusse saadetud vee- ja pinnaseproovid, samuti põllu- ja aiasaadused, väetised, mineraalid, mineraalveed, ravimuda ja isegi meteoriidid. TÜ geoloogiaprof C. Grewing kasutas S-i pinnase analüüsi andmeid Liivi-, Eesti- ja Kuramaa geol kaartide koostamisel. Tulemusrikas oli koostöö mullateadlase V. Dokutšajeviga Kesk- ja Lõuna-Venemaa mustmulla keem koostise ja geneesi väljaselgitamisel. Veeproove saatsid Tartusse paljud tuntud loodusteadlased ja maadeuurijad (A. von Middendorff, N. Prževalski, G. Potanin). Väga põhjalikult uuriti Tartu ja ümbruskonna veevõtukohtadest võetud proove. Tartu veevarustuse kohta avaldas S. 1863 ja 1873 kaheköitelise monogr. Pühendumuse eest veeanalüüsidele hakati teadlast õpilaste ja kolleegide ringis kutsuma „Wasserschmidiks“. Agrokeem uuringutega püüdis ta igati kaasa aidata Baltimaade põllum edendamisele, mida hinnati kõrgelt tema valimisega 1849 LÜOS-i auliikmeks. Pingelise teadustöö kõrval suutis S. pühendada vajalikku tähelepanu ka õppetegevusele ja TÜ keemiakabineti arendamisele. Ülikooli peahoone tiibehitiste valmimisel 1857 sai keemiakabinet uued tööruumid. Tutvumiseks heatasemeliste keemialaboritega Saksamaal ja Lääne-Euroopas viibis S. korduvalt välismaal. Kaasaegsete hinnangute järgi olid TÜ keemialaborid 1860. a-tel sisustuse poolest parimad Venemaal. S-l oli suuri teeneid noorte keemikute koolitamisel. Kui osk-a loomise järel 1851 õppis TÜ-s keemiat põhiainena 6 üliõpilast, siis 1891 juba 96. Tema õpilaste seast tuli väljapaistvaid keemikuid (W. Ostwald, G. Tammann, J. Lemberg, J. von Schröder, V. von Richter, J. Natanson, R. Luther, H. Trey), aga ka kuulsaid arstiteadlasi (G. Bunge, F. Ovsjannikov, J. Schmiedeberg) jt. Õpetajana oli S. erakordselt heatahtlik. Oma õpilastele jättis ta vabaduse uurimissuundade valikul, mis soodustas mitmete uute teadussuundade (nt füüsikalise keemia) tekkimist. Teadusajaloolaste hinnangul kuulub S. 19. saj. loodusuurijate esiritta. Oli 27 ülikooli või teadusseltsi liige või auliige, sh Eesti LUS-i auliige (1878) ja president (1894). P.

Demidovi preemia (1864). Üle 120 teadustr-e, sh 9 monogr-t, lisaks arvukalt lühiteateid ja arvamusalaldusi ajakirj-s (publikatsioonide üldarv ületab 220)

T: Entwurf einer allgemeinen Untersuchungsmethode der Säfte und Excrete des thierischen Organismus. Mitau, Leipzig, 1846; Die Diagnostik verdächtiger Flecke in Criminalfällen. Mitau, Leipzig, 1848; Charakteristik der epidemischen Cholera gegenüber verwandten Transsudationsanomalien. I–II. Mitau, Leipzig, 1850; Die Verdauungssäfte und der Stoffwechsel (kaasautor G. Bidder). Mitau, Leipzig, 1852; Über die Constitution des menschlichen Magensaftes // Ann. Chem. u. Pharm. 92 (1854). Serpentine und Kalksteine am Monte Cerboli // Ann. Chem. u. Pharm. 102 (1857); Die Wasserversorgung Dorpats. Dorpat, kd 1, 1863; kd 2, 1873; Boden- und Wasseruntersuchungen aus dem Ferganna- und Ssyr-Darja-Gebiete. SPb, 1881; Die Serie: Hydrologische Untersuchungen. Nrn. 2-51 // Bull. Acad. Sci. St. Petersb. 12 (1868), 16 (1871), 24 (1878), 28 (1883), 31-33 (1887, 1888, 1890).

V: *Г. Тамман.* Очерк развития химической лаборатории Дерптско-Юрьевского университета с 1802 по 1892 год // Ломоносовский сборник. М, 1901, 25–38; *Н. Рязо.* Из истории химического отделения Тартуского университета // Тр. Ин-та истории естествознания и техники 12 (1956) 112–116; *U. Palm.* Keemia arengujooni Tartu Ülikoolis 1809–1918 // TRÜ keemiaosakond 1947–1972. Trt, 1972, 14–22; *R. Stefan Ross und Hansel.* Carl Schmidt und Wilhelm Ostwald in ihren Briefen // Mitt. der Wilhelm Ostwald – Gesellschaft zu Grossbothen e. V. 2000. Sonderseft 9; *R. Stefan Ross.* Carl Schmidt und die frühe Entwicklung der klinischen Chemie an der Universität Dorpat // Historiae Scientiarum Baltica. Abstracts of XX Baltic Conference on the History of Science. Trt, 2001; *K. Siilivask.* Carl Schmidt osast teaduse arengus Tartu Ülikoolis aastail 1846-1892. // TALE XIII, 2004; T. Ilomets. Tartu Ülikooli keemiaosakonna ajaloost aastail 1802-1919 // TALE, XIII, 2004.

V. Past

SCHMIDT, Carl Friedrich (15. / 27. I 1832 Kaisma, Pärnumaa – 8. / 20. XI 1908 Peterburi), geoloog ja botaanik; baltisakslane, mõisavalitseja p. Lõpetas 1849 Tallinna Kub-güm-i, 1853 TÜ knd-kraadiga, vk “Flora der Insel Moon nebst orographisch – geognostischer Darstellung ihres Bodens”, *mag. rer. nat.* (1855, TÜ), vk “Flora des silurischen Bodens von Estland–Nord-Livland und Oesel”. Peterburi TA adjunkt (1872),

erakorral liige (1874), liige (1885). Oli 1856–59 TÜ bot-aia abidir ja eradots, 1873–1900 Peterburi TA Mineral-muuseumi dir. LUS-i ülesandel uuris 1854–57 Eesti Ordoviitsiumi ja Siluri geol liigestust, ka Lääne- ja Põhja-Eesti taimestikku, selgitades välja Lääne-Eesti flora koosseisu omapärasuse. Taimestiku ja kasvukohatüüpide suhete ning taimestiku geogr-se leviku käsitlelused said aluseks K. R. Kupferi, T. Lippmaa jt töödele taimegeogr-se ja geobot-se rajoneerimise alal. 1859–70 võttis osa Vene Geogr-seltsi ja TA ekspeddest Amuurimaale, Sahhalinile ning Siberisse, koost. Amuuri, Jenissei ja Obi piirkonna ning mitme muu ala geol ja bot kirjelduse. – Peamised uurimused käsitlevad Eesti ja naaberalade Alam-Paleosoikumi stratigr-t ja faunat (eeskätt trilobiite, koorikloomi ja lõuatuid). Koost. esimese Eesti geol kaardi ning Kambriumi, Ordoviitsiumi ja Siluri stratigr-se skeemi, mis üldjoontes kehtib tänini. Tõestas mandrijäätmise osa Eesti pinnakatte kujunemises. Mitme Venemaa ja välismaa ük-i audr; paljude teadusseltside liige ja auliige (sh LUS). Demidovi preemia (1859), Rootsi Põhjanaanla Ordeni 1. kl. komandöriirist (1898), Vene Geogr-seltsi Konstantini medal (1904), Londoni Geogr-seltsi Wollastoni medal (1904)

T: Untersuchungen über die silurische Formation von Ehstland, Nord-Livland und Oesel. Dorpat, 1858; Ueber die Glazialformation in Estland. // Neues Jb. Miner. Geol. (1871); Über einige neue und wenig bekannte baltisch-silurische Petrefacten. SPb, 1874; Revision der ostbaltischen silurische Trilobiten (Abt. 1–6). SPb, 1881–1907; Über eine neuentdeckte unterkambrische Fauna in Estland. SPb, 1888; Beitrag zur Kenntnis der ostbaltischen, vorzüglich untersilurischen, Brachiopoden der Gattungen Plectambonites Pand, Leptaena Dalm. und Strophomena Blaniv. // Bull. Acad. Sci. SPb 6 (1908) 2.

V: *Левицкий*, 469; ENE 7, 106; EE 8, 401; EE 14, 464; EGBT, 109; ИГНЭ, 327–328; TÜ ajalugu II, 99, 187–189, 193, 197, 220, 222, 289; Биогр. словарь деятелей естествознания и техники. Ч. 2. М, 1959, 384; Maa Universumis. Tln, 2004, 321; *A. П. Карпинский*. Феодор Богданович Шмидт. 1832–1908. Некролог. // Изв. АН СПб 6 (1908) 18, 1287–1294; *Ф. Н. Чернышев*. Памяти Фридриха Богдановича Шмидта. Некролог. // Изв. Геол. ком. (1908) 10, 1–10; *Р. М. Мянниль*. О жизни и творчестве академика Ф. Б. Шмидта (1832–1908). // Тр. Инст. геол. АН ЭССР III (1958), 5–16; *Е. А. Толмачева-Карпинская*. Памяти Фридриха Богдановича Шмидта. Краткие воспоминания. // Тр. Инст. геол. АН ЭССР III (1958), 17–26; *К. Орвику*. О работах

академика Ф. Б. Шмидта по четвертичной геологии Северной Эстонии. // Тр. Инст. геол. АН ЭССР III (1958), 27–43; *A. Rõõmusoks*. Академик Ф. Б. Шмидт – основатель геологии Эстонии. // Уч. зап. ТГУ 75 (1959), 5–10; *P. Ф. Геккер*. На силурийском плато. М, 1987, 57–60.

H. Nestor, A. Rõõmusoks

SCHMIDT, Eduard (24. VI 1922 Põlva v – 15. VI 1972 Tallinn), ajaloolane ja riigitegelane; sulase p. Lõpetas 1941 (kaugõppes) Tartu Kaub-kooli, 1952 ЕКР КК Vab Parteikooli, 1954 (kaugõppes) TÜ õigustsk-a, 1959–60 MÜ asp, ajal-knd (1960, MÜ), vk “Деятельность КП Эстонии по подготовке научных и научно-педагогических кадров Эстонской ССР (1946–1955 годы)”. Oli 1934–37 talusulane, 1940–41 rmtpidaja, 1941–44 Nõuk armees, seejärel Tartus msg ametikohtadel (sh 1948–50 Tartu Linna TSN ТК plaanikomisjoni esimees), 1952–55 ТПИ марксismi-leninismi kat-i õppejõud, 1956–58 ЕКР Tallinna Linnakomitee agitatsiooni- ja propagandaosk-a - juh, 1958–60 ТПИ марксismi-leninismi kat-i õpetaja ja v-õpetaja (a-st 1960 dots), 1960–70 NLKP ajaloo kat-i dots, 1970–71 prof, 1960–70 ka ТПИ õppeprorektor ja 1970–72 ENSV kõrgema ja keskerihariduse minister.– Tõid Eesti kõrghariduse ja keskerihariduse ajaloost (1945–71). U 50 teadustr-t, sh 3 monogr.

T: Kesk- ja kõrgema haridusega kaadri ettevalmistamisest Nõukogude Eestis. Tln, 1959; Деятельность КП Эстонии по подготовке научных и научно-педагогических кадров Эстонской ССР (1946–1955 годы). Тлн, 1969; Kõrgema hariduse areng Nõukogude Eestis. Tln, 1971;

B: ENE 7, 106; ТПИ 1936–1986, 7, 80, 144–145, 181–185, 222, 355, 357, 360, 371; SV (1972) 23. VI; TTÜ professorid läbi aegade, 381.

K. Siilivask

SCHMIDT, Erhard (13. I 1876 Tartu – 6. XII 1959 Berliin), matemaatik; baltisakslane, Hermann Adolf Alexander S-i p. Lõpetas 1899 TÜ knd-töõga graviteeriva keha potentsiaali teistest tuletistest sisepunktides. Täiendas end Berliinis ja Göttingenis, mat-dr (1905, Göttingen), vk “Entwicklung willkürlicher Funktionen nach Systemen vorgeschriebener”, millega saavutas rahvusv tunnustuse. Preisi TA (hilisem Saksa DV TA) liige (1918), Baieri TA ja Prantsuse TA korr-liige (vastavalt 1942 ja 1956). Oli

1911–17 Breslau ja 1917–50 Berliini ük-i prof (1921/22 ka dekaan ja 1929–30 ük-i asekanter), pärast sõja lõppu (a-ni 1958) Saksa DV TA Mat-inst-i dir. – Funktsionaalanalüüsi rajajaid (S-i ortogonaliseerimine). Uurinud isoperimeetrilist ülesannet kõverruumis. Ajakirja *Mathematische Nachrichten* taasasutajaid (1948) ja esimene sõjajärgne toim. Saksa DV I kl. preemia (1949).

T: Integralgleichungen und Gleichungen mit unendlich vielen Unbekannten (kaasautor D. Hilbert). Leipzig, 1989.

B: EE 14, 400–401; TÜ ajalugu II, 352, 353; *Ü. Lumiste*. Erhard Schmidt – Tartu Ülikooli kasvandik. // *Matemaatika ja kaasaeg XVII*. Trt, 1970, 104–110.

SCHMIDT, Hermann Adolf Alexander (27. V 1831 Muhu kirikumõis – 22. IV 1894 Tartu), arstiteadlane, füsioloog; baltisakslane, pastori p, Erhard S-i isa. Lõpetas Tallinna Kub-gümni-i, õppis 1850–51 TÜ-s ajalugu, 1851–55 ja 1857 med-i lõpetas (1858), med-dr (1858, TÜ), vk “Ovis bicorporis descriptio, adjunctis notationibus de monstrorum duplicium ortu in genere”. Täiendas end 1958–62 Berliini, Viini, Jena ja Tübingeni ük-des, 1866–67 töötas Leipzigi Ük-s. Kaitses 1862 TÜ-s diss-i *pro venia legendi* “Ueber Ozon im Blute”. Oli 1862–64 TÜ koosseisuväline eradots, 1864–65 eradots, 1865–69 dots, 1865–69 ühtlasi ka TVI adjunktprof, 1869–94 TÜ füsiol-kat-i juh, prof, 1877–80 ka arstitsk-a dekaan ja 1885–90 TÜ rektor. – Uurimused käsitlevad vere füsiol-t ja biokeemiat. Lõi vere hüübimise fermentatiivse teooria, pani aluse kliinilise hematol ja transfusiooni (vereülekanne) edenemisele. Temalt pärinevad vere hüüvistajate nimetused “protrombiin” ja “trombiin”. Eraldas sümogeense ehk sümoplastilise aine (trombokinaas), millest hüübimine lähtub, samuti hüübimist takistava aine tsütoglobiini. Dekaanina saavutas Uue Anatoomikumi ehitamise (valmis 1888) ja rektorina toetas TÜ-le veevärgi (Alexanderströmi) rajamist. ÕES-i auliige. Püha Stanislavi 2. järgu orden (1871), Püha Anna 2. järgu orden (1876), Püha Vladimiri 3. järgu orden (1883).

T: *Hematologische Studien*. Dorpat, 1864; *Vorläufige Mittheilung über Hämoglobin*. // *Med. Centralbl.* (1871); *Die Lehre von den fermentativen Gerinnungsercheinungen in den eiweissartigen thierische Körperflüssigkeiten*. Dorpat, 1876; *Mémoires sur la coagulation de la fibrine*. // *Comptes rendus de l'Acad. de sciences de paris* (1877); *Ueber*

Menschenblut und Froschblut. Dorpat, Fellin, 1881; Zur Blutlehre. Dorpat, 1892; Weitere Beiträge zur Blutlehre. Dorpat, 1895.

B: *Левицкий* II, 303–305, 319; DbBL, 688; ARUT, 84; EE 8, 400; 14, 465; TÕ ajalugu II, 123, 127, 233, 236, 237, 353; Prof. Dr. Alexander Schmidt. // Münchener med. Wschr. (1984); *E. Käer-Kingissepp*. Alexander Schmidt ja vere hüübimise fermentatiivne teooria. // NET (1986) 2; TALE XIII, 48, 120; *M. Toomsalu*, 87–91.

SCHMIDT, Ludvig (24 XI 1894 Tallinn – 23. II 1982 Tallinn), keemik; töölise p. Lõpetas 1913 Tallinnas gümn-i, 1917 PÜ loodusteaduste osk-a ja 1930 LÜ keemia osk-a füüsikal keemia alal, keemiaknd (1940, Leningradi Tehnol Inst), vk “Изучение общей и парциальных упругостей паров водных растворов хлорозамещенных уксусных кислот в связи с вопросом об ассоциации молекул”. Oli 1922–30 Lääne Vähemusrahvuste Kommunistliku Ük-i Leningradi osk-a reaalainete õppejõud, 1930–42 LÜ ja Leningradi keemiatehnol-inst-i õppejõud, 1942–44 Kaasani Keemilis-Tehnol Inst-i dots, 1944–60 TPI füüs ja kolloidkeemia kat-i juh, dots, ühtlasi 1944–46 keemia-mäetsk-a dekaan, 1946–51 asedir õppe ja tead töö alal ja 1951–59 dir (rektor), 1960–66 anorg ainete tehnol kat-i dots, 1966–74 füüs keemia kat-i dots, 1974–82 v-teadur. – Uurimusi lahuste tasakaalu ja assotsiatiivsete nähtuse kohta. Üle 20 teadustr-e.

T: Исследование общих парциальных давлений насыщенных паров водных растворов хлоруксусных кислот. // Тр. ТПИ. Серия А (1960); Изучение кинетики и катализа этерификации фенола хлорокисью фосфора (kaasautor). // АН СССР XXXII (1963) 4; Кинетика и катализ реакции этилхлорфосфатов с фенолом (kaasautor). // Тр. ТПИ. Серия А (1964); Kaltsiumhüdrosilikaatide kivinemisstruktuur silikaatbetoonis (kaasautor). // Ehitusmaterjalide tööstus. Inform-seeria II. Tln, 1967; Sissejuhatus keemilisse termodünaamikasse. 1. Tln, 1964; 2. Tln. 1967; Termokeemia. Tln, 1969; Elektrokeemilised ahelad. Tln, 1973.

B: EE 14, 465; TPI 1936–1986, 29, 32, 109, 110, 142, 144, 147, 165, 172, 175, 176, 180, 181, 183, 205, 265, 271, 278; Õhtuleht (1974) 23. XI.

SCHMIDT, Malle (18. XI 1954, Kõpu v, Viljandimaa), keemik; töölise t. Lõpetas 1973 Kilingi-Nõmme Kk-i, 1978 TÕ keemiaosk-a, 1987 KI-s kaugõppeasp-i, keemiaknd

(1990, KI), vk “Теломеризация сопряженных алкадиенов с алкоксихлорометанами и синтез ювеноидов на их основе”. Oli 1978–87 KI n-teadur, 1987–91 teadur, 1991–2000 v-teadur, 1993–2000 AS Tensiid keemik-uuriija, 2000– AS Prosyntest keemik-uuriija. – Uurimisvaldkonnad: alkadieenide ja alkoksüklorometaanide vaheliste reaktsioonide mehhanismid, isoalkeenide regio- ja stereoselektiivne halogenodehüdreerimine, keem ühendite, sh taimekaitsevahendite (juvenoidid, feromoonid) sünteesimeetodite ja tootmistehnol-te väljatöötamine. 1985 osales noorte teadlaste eksped-s Koola poolsaarele ja Valge mere äärde. Üle 20 teadustr-e, 1 autorit.

T: Изучение кинетики реакции 1-хлор-3-метил-5-изопропокси-2-пентена с N,N-диметилфениламинол (kaasautor). // Eesti TA Toim. Keemia 38 (1989) 1; Cationic telomerization of 2-methyl-1,3-butadiene with isoprroxymethyl chloride. A model of kinetics (kaasautor). // Eesti TA Toim. Keemia 39 (1990) 2; Suppression of the inhibiting effect of hard nucleophiles on the haloalkylation reaction (kaasautor). // Eesti TA Toim. Keemia 41 (1992) 1; Синтез аналогов ювенильного гормона 14. Метод получения и инсекто- гормональная активность 1-арокси -3,9 -диокса -5-алкенол (kaasautor). // Eesti TA Toim. Keemia 41 (1992) 3; Kinetic model of the electrophilic haloalkylation and telomerization of alkenes. The dilution effect (kaasautor). // Eesti TA Toim. Keemia 43 (1994) 4;

B: Библиография науч. тр. сотрудников Ин-та химии. I (1973-1981). Тлн, 1987, 140; II (1981-1985). Тлн, 1987, 185, 234, 256, 262, 263; TÜ keemiaosakond 1977-1986. Isikkoosseis ja bibliograafia. // Trt, 1988, 33, 36, 153; KI teadurite tööde bibliograafia 1986-1988. Тлн, 1989, 126, 127, 189, 294, 336, 487; http://www.chem.ttu.ee/teenused/keemik_keemikule_ee

SCHMIDT, Oswald von (19 I 1823 Kuressaare – 29. VII 1890 Tartu), baltisaksa õigusteadlane; Saaremaa konsistooriumi superintendant. Lõpetas 1846 TÜ õigustsk-aknd-i astmega, õigusmag (1860, TÜ), õigusdr (1865, TÜ), vk “Das Verfahren vor dem Manngerichte in bürgerlichen Rechtsstreitigkeiten zur Zeit der bischöflischen und Ordensherrschaft in Livland.” (Dorpat, 1866). Oli 1847–50 Saaremaa sillakohtu notar, 1850–58 Tartu rae ülemsekr, 1860 TÜ eradots, 1861–66 Baltimaade eraõiguse dots,

1866–68 erakorr ja 1868–90 korr prof, 1869–82 ka prorektor ja 1882–84 õigustsk-a dekaan. – Uurimusi balti provintsiaalõigusest ja õigusajaloost.

T: Ueber den Begriff des Besitzes nach römischem Rechte. Dorpat, 1860; Der ordentliche Civilprocess nach livländischen Landrecht. Dorpat, 1880; Behördenverfassung und Ständerecht der Ostseeprovinzen. Dorpat, 1886; Geschichte des Kirchenpatronats in Livland. // Dorpater Juristische Studien. III, 1894; Zur Geschichte d. Ritter u. Landschaft in Livland. // Samas; Rechtsgeschichte Liv-, Est- und Curland. Jurjev (Dorpat), 1895; ²1968.

B: EBL, 458–459; EE 14, 465; DbBL (1998), 689–690; TÜ ajalugu II, 123, 333; *A. von Schmidt*. Zur geschichte der Familie Schmidt von Schmidt in Deutschland, Oesel, Livland, Estland und Russland. Dorpat, 1929; *P. Järvelaid*. Professor Oswald Schmidt. Üks õigusajalugu õpetanud rahvusliku ärkamis- ja natsionalismiaja jurist Liivimaalt. // AA 116/117 (2002) 1/2, 149–169.

SCHMIDT, Victor (2. IV 1856 Peterburi – 1932 Perm?), arstiteadlane, morfoloog; kaupmehe p. Omandas 1884 Peterburis keskhariduse, lõpetas 1890 TÜ arstitsk-s, med-dr (1893, TÜ), vk “Ueber das Schwanzende der Chorda dorsalis bei Siredon pisciformis”. Oli 1891–93 TÜ võrdleva anat inst-i prosektori kt, 1893–96 prosektor, 1896–98 histol ja embrüol eradots (1897–98 viibis stipendiaadina välismaal), seejärel elas ja töötas Peterburis (oli mh PÜ eradots), hiljem ka Permi Ük-i prof. – Uurimusi embrüol-st.

T: Die Chorda dorsalis und ihr Verhältniss zur Wirbelsäule. // Протоколы Юрьевского об-ва естествоиспытателей (1892); Das Schwanzende der Chorda dorsalis bei den Wirbelthieren. // Anat. Hefte (1893); Zur Innervation des Herzens. // Протоколы Юрьевского об-ва естествоиспытателей (1885).

B: *Левицкий* II, 49–50, 324; Императорский Юрьевский, бывший Дорпатский университет (1865–1902). СПб, 1906, 68; TÜ ajalugu II, 235; 361.

SCHMIEDEBERG, Johann Ernst Oswald (29. XI 1838 Talsi läh, Kuramaa – 12. VII 1921 Baden-Baden, Saksamaa), farmakoloog; baltisakslane, metsaüleva p. Lõpetas 1859 Tartu Gümni-i, 1865 TÜ arstitsk-a, med-dr (1866, TÜ), vk “Ueber die quantitative Bestimmung des Chloroforms in Blute un Sein Verhalten gegen dasselbe”. Pariisi Med-

akad, Rooma TA ja Preisi TA korr-liige, Brüsseli Med-akad auliige. Oli 1866 TÜ farmakol, diietika ja med-ajaloo kat-i asst, 1867–68 eradots, 1868–69 dots, 1869–71 erakorr prof, 1871–72 prof, ühtlasi 1867–72 kat-i juh, 1871–72 TÜ farmakol inst-i dir, 1872–1919 Strasbourg'i Ük-i farmakol-prof, farmakol inst-i dir. – Eksperimentaalse farmakol rajajaid. Tartus uuris pms veres sisalduva kloroformi kvantitatiivset määramist ja väävelhappe leidumist katseloomade uriinis, septsiinist (koos E. Bergmanniga), eraldas (koos R. Koppega) kärbseseenest muskariini ja uuris selle toimet südamele. Kirjeldas 1913 südameglükosiidi digitaliini. Viimased uurimused said aluseks vegetatiivse närvisüsteemi farmakol-le. Uurimuste temaatika hõlmas enamiku tol ajal tuntud ravimeist, milledest paljud said kasutamiseks teadusliku põhjenduse, paljud aga tunnistati kõlbmatuiks. Koost. farmakol õpiku, mida anti välja 8-s korduustr-s ning tõlgiti mitmesse võõrk-de. Esimese eksperim farmakol ajakirja *Archiv für experimentelle Pathologie und Pharmakologie* asutajaid (koos B. Naunyni ja E. Klebsiga, 1873; ilmub tänini nimetusega *Naunyn-Schmiedeberg's Archiv of Pharmacology*). S-i siirdudes Strasbourg'i levis Tartu farmakol-koolkonna eksperim-ne uurimissuund kogu maailmas. Bologna ja Edinburghi ük-de audoktor. Preisi tervishoiunõuk liige. S-i 150. sünniaastapäeval asutas TÜ koos Eesti Farmakoloogia Seltsiga S-i mälestusmedali ja pani aluse temanimeliste loengute pidamisele TÜ-s.

T: Das Muskarin. Das giftige Alkaloid des Fliegenpilzes (kaasautor R. Koppe). Leipzig, 1869; Grundriss der Pharmakologie: in bezug auf Arzneimittellehre und Toxicologie. Leipzig, 1883, 6.tr. Leipzig, 1909.

B: AAUD, 524; DbBL, 691; *Левуикуй* II, 189–191; Die Aerzte Estlands, 355; БМЭ 2. изд., 34, 1013–1014; EE 14, 465; TÜ ajalugu II, 238, 240, 362; *B. Naunyn*. Oswald Schmiedeberg. // *Archiv exp. Path. Pharmak.* 90 (1921) 5–6, 1–7; *S. Loewe*. Tartu eksperimentaalse farmakoloogia sünnipaigana. // EA (1927) 6, 455–470; *G. Barkan*. Dorpats Bedeutung für die Pharmakologie. // ACUT A20 (1931), 1–14; *B. Holmstedt, G. Liljestränd*. Readings in Pharmakology. Oxford-London-New York-Paris, 1963; *J. Käbin*. Die medizinische Forschung und Lehre an der Universität Dorpat/Tartu 1802–1940. // *Sydsveska medicinhistoriska sällskapet's årsskrift*. Suppl 6 (1986); TALE XIII, 48–49, 123; *L. Allikmets*. 200 aastat Tartu Ülikooli farmakoloogia instituuti. // EA (2002)

9, 557; *L. Allikmets*. Tartu Ülikooli vana anatoomikum ja farmakoloogiateaduse areng. // EA (2005) 9, 608.

L. Nurmand

SCHMIEDEHELM, Marta Elisabet (10. VI 1896 Kose alevik, Harjumaa – 26. VI 1981 Tallinn), arheoloog; kaupmehe t. Lõpetas 1914 Peterburi Kolomna Tütarlastegümni, 1917 Peterburi Kõrgemate Naiskursuste vene-slaavi filol-osk-a ja 1921 samas arheoladina osk-a, 1923 TÜ filol-osk-a, *mag. phil.* (1923, TÜ; ajal-knd kinnitati 1946), vk “Nn gooti küsimusest Eesti hilisema rooma vanaaja kultuuris arheoloogilise materjali valgustusel”, *dr. phil.* (1944, TÜ), vk “Das Gräberfeld am Jaskowska-See in Masuren. Studien zur westmasurischen Kultur der römischen Eisenzeit. I. Teil”, ajaloodr (1956, Moskva), vk “Археологические памятники периода разложения родового строя на Северо-Востоке Эстонии (V век до н. э. – V вэК н. э.)”. Oli 1918–20 Petrogradis kooliõpetaja, 1920–21 Vene Ainelise Kultuuri Muuseumi töötaja, 1924–47 TÜ arheol-kab-i- ja -muuseumi konservaator ja asst, 1947–77 AI arheol sektori v-teadur, 1977–81 konsultant. – Uurimisvaldkond: Baltimaade ja Ida-Preisimaa (Masuuria) rauaaeg. Kaevanud kivilalmeid (Jabaras, Padal, Iilas, Toilas, Randveres, Viltinas jm), kääpaid (Lindoras, Loosis, Kõnnus), linnuseid ja asulaid (Kuusalus, Rõuges, Koilas jm). Suured teened (1921 asutatud) TÜ arheol-muuseumisse koondatud (ÕES-i, ERM-i jt muuseumide) arheol-te kogude korrastamises ja säilitamises ning eesti vanema rauaaja uurimisel. Kogumiku *Studia archaeologica in memoriam Harri Moora* (1970) toim-id. Oli Soome Muinasmälestiste Seltsi ja Białystoki Teadusliku Seltsi välisliige. ENSV rkl preemia (1959). U 50 teadustr-t.

T: : Beiträge zu der sogenannten gotischen Frage im Baltikum. // Sb. GEG 1922. Dorpat, 1923; Der Fund von Kirimäe in Estland. // Suomen Muinaismuistoyhdistyksen Aikakauskirja XXXV : 1. Helsinki, 1924; Ein Grabfeld der vorrömischen Eisenzeit in Lüganuse. // ÕES ar. 1925. Trt, 1926; Keskmise rauaaja aardeleide Kambjast. // ERM ar IX–X. Trt, 1934; Ein münzdatierter jungesisenzeitlicher Grabfund aus Iila. // Liber Saecularis. ÕES-i Toim. XXX. Trt, 1938; Kuusalu Pajulinn. // Muistse Eesti linnused. 1936–1938. a. uurimiste tulemused. Trt, 1939; Kirde-Eesti hõimudest I aastatuhande viimasel poolal e. m. a. ja m. a. I aastatuhande algupoolel. // Eesti rahva etnilisest

ajaloost. Tln, 1956; Городище Рыуге в юго-восточной Эстонии. // Тр. Прибалтийской объединенной комплексной экспедиций. I. Москва, 1959, Das Gräberfeld Gąsior (nach Materialien von F. E. Peiser). Red. und zum Druck vorbereitet vom S. Laul. // Archeol. Baltica. IX. Łódź, 1990.

B: AAUT II, 143; EE 14, 465; TÕ ajalugu III, 97; Marta Schmiedehelmi 70. sünnipäevaks. // Pronksiajast varase feodalismini. Uurimusi Baltimaade ja naaberalade arheoloogias. Tln, 1966

SCHMIED-KOWARZIK, Walter (22. V 1885 Mödling – 24. VII 1958 Mödling), psühholoog ja esteetika uurija; austerlane. Õppis Viini Ük-s psühhol-t ja filos-t, filos-dr (1908, Viini Ük?), vk “Zeit und Raum”. Oli a-st 1913 Viini Ük-i eradots, 1921–27 TÕ filos-prof (õpetas filos ajalugu, eetikat ja esteetikat), 1927–33 Frankfurti Ped Akad prof, 1939–43 Viini Ük-i prof. Elufilos pooldaja, kirjutas W. Dilthey ja E. Sprangeri vaimus töid esteetika ning psühhol alalt, kavandas nende seisukohtadele toetudes üldisema kirjeldava psühhol rajamist ja propageeris nende vaateid ka Tartus. Avaldas märgatavat mõju Eesti iseseisvusmisjärgse humanitaarintelligentsi põlvkonna maailmavaate ja kultuurikäsitluse kujunemisele vaimulooliseks.

T: Umriss einer Neuen analytischen empirischen Psychologie. Leipzig, 1912; Umriss einer Neuen analytischen Psychologie und ihr Verhältnis zur empirischen Psychologie. Leipzig, 1912; Die Objektivationen des Geistigen. Dorpat, 1927; Diltheys und Sprangers Verstehende Psychologie. Leipzig, 1931.

B: TÕ ajalugu III, 88, 89; Kürschners Deutsche Gelehrten Kalender 1928/29. Berlin, Leipzig, 1940; R. Ruutsoo. A.Koorti ühiskondlik-poliitilite vaadete evolutsioonist kodanlikul perioodil. // TÕ ajaloo küsimusi. VII, Trt, 1979, 199.

R. Ruutsoo

SCHMUUL, Rudolf (21. VI 1921 Koguva k, Muhu – 4. I 2002 Färjestaden, Rootsi), kalanduskonsulent; kalur-põllumehe p. Lõpetas 1940 Pärnu Kalanduskooli, seejärel õppis Tallinna Merekooli juures korraldatud kõrgematel kalanduskursustel, ühtlasi oli Saaremaa kalanduskonsulent. Põgenes 1943 Rootsi, oli 1944 Eesti

Abistamisorganisatsiooni teenistuses, osales u 1500 inimese Eestist Rootsi toimetamisel. Töötas Rootsis esialgu kalurina, oli 1946–52 Köpings län kalakasvatuse juh, seejärel uurimistööl Rootsi sisevete kalanduse uurimise keskuses Drottingholmis, olles ühtlasi Älvesborgi lääni kalanduskonsulent ja Kalandusameti juh, 1978–86 Kalmari Kalandusameti juh, 1986–92 Rootsi Idaranniku Kalurite Keskühingu juhatuses ning Ölandi saare Kalurite Ühingu esimees. 1990. a-te algul oli ka Eesti Kalandusameti nõunik, aidates korraldada kalandust uuele maj-süsteemile üleminekul. – Uurinud Eesti kalandust (pms Muhu ja Saaremaa vetes) ja Põhja-Rootsi siseveekogusid, mille publitseeritud tulemused said Rootsi valitsuse tunnustuse osaliseks. Olnud koguteose *Eesti kalanduse minevikust* (I 1984, II 1985) ja ajakirja *Eesti Kalur* toim liige. Saanud tagasi oma sünnitalu Muhus rajas sinna turismikeskuse.

T: Pilk Saaremaale ja säälele kalandusele. // Eesti kalanduse minevikust. I. Stockholm, 1984, ²1986; Saare- ja Muhumaa kalandusest läbi aegade. // Samas; Rändangerjate püük sügavmõrdadega – bottengarnidega. // Eesti kalanduse minevikust II. Stockholm, 1985; Sumplaevade tegevusest Muhu- ja Saaremaa rannikul. // Samas; Üldisest kalanduslikust tegevusest Saare- ja Hiiumaal. // Samas.

B: *E. Priidel*. Koguva ajalugu. Tln, 2001, 190; Eesti Päevaleht (Stockholmis) (2002) 17, 31. I.

SCHNEIDER, Guido Alexander Johannes (30. IX 1866 Tallinn – 31. V 1948 Greifswald, Saksamaa), ihtüoloog; baltisakslane, õllepruuli p. Lõpetas 1886 Tallinna Kub-gümn-i, õppis TÜ-s arstiteadust ja zool-t, lõpetas 1891 zool-knd astmega, zool-mag (1896, PÜ), *dr. phil.* (1903, Helsingi Ük). Oli 1895–97 PÜ Zool-muuseumi konservator, töötas 1897–1900 Sevastopoli biol-jaamas, seejärel Vene TA zool-laborites ja välismaal (sh 1906–08 Rootsis Aneboda kalanduse katsejaama juh), oli 1907–11 Riia PI dots, siis prof, 1920–21 Riia Läti Ük-i ja 1921–23 TÜ prakt zool prof, seejärel õppejõud Skandinaavias ja Saksamaal. – Töid ihtüol-st (sh Eesti järvede ja Soome lahe kaladest) ja nematoodidest. U 200 teadustr-t.

T: Der Obersee bei Reval. // Arch. für Biontologie 2 (1908); Die Clupeiden der Ostsee. // Rapp. & Proc. ver. 9 (1908); Ueber das Wachstum der Aale (*Anguilla vulgaris*) in den Gewässern Schwedens. // Publ. De Circonstance 46 (1910); Ueber die Altersbestimmung

bei Heringen nach den Zuvachszonen der Schuppen. // Svenska Hydrogr.-biol. Komm. Skrifter (1910); Die biologische Station in Kielkond auf Oesel (kaasautorid E.Taube, F.Stoff). Riga, 1911; Om sjön Wirzjärv. // Terra (1918); Der See Wirzjerw in Livland. Biologie und Fischerei (kaasautor M. von zur Mühlen). Dorpat, 1920; Die Seefischerei von Lettland und Estland. Stuttgart, 1928.

B: EBL Tk, 242–243; DbBL, 692; *E. Kukk*. Kahe hüdrobioloogi mälestuseks. // LUS ar 79. Tln, 2000, 265–269.

SCHNEIDER, Heinrich (11. VI 1925 Undla v, Virumaa), õigusteadlane; taluniku p. Lõpetas 1946 Rakvere 2. kk-i, 1950 TÜ õigustsk-a, 1956 asp-i AI-s, õigusknd (1956, TÜ), vk “Kalurite kooperatsiooni arengu ja kalurikolhooside õigusliku seisundi küsimusi Eesti NSV-s”, õigusdr (1974, TÜ; kinnit. 1990), vk “Kontroll nõukogude riigihalduses (ENSV materjalide alusel)”. Oli 1943–44 vabatahtlikuna Soome sõjaväes, 1956–70 MI õigussektori n- ja v-teadur, 1970–74 TÜ riigi- ja haldusõiguse kat-i dots, 1975–94 EMMI v- ja j-teadur, 1994–96 Eesti Agroökon Inst-i j-teadur, 1996– EV Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi nõunik. – Uurimisvaldkonnad: riigi- ja haldusõigus, põhiseaduslikkuse järelevalve, riigi- ja õigusteooriad. Olnud Põhiseaduse Assamblee ekspert, Põhiseaduse jur komisjoni liige. Osalenud seaduseelnõude jm normatiivaktide (üle 250 projekti) koostamises ja eksperthinnangute andmises. EAÕS-i liige (1990). Riigivapi III kl teenetemärk (1999). Ligi 200 teadustr-t.

T: Ühiskondlik kontroll Eesti NSV-s. Tln, 1965; Eksperiment ja õigus: teoreetilisi probleeme, kogemusi ning ettepanekuid. // Nõuk. Õigus (1986) 2, 5, 6; (1987) 3, 5, 6; Ümberkorralduste õiguslik tagamine: probleeme, otsinguid ja lahendusi (kaasautor). // Eesti Jurist (1990) 5, 6; Maaomavalitsus: ajaloolised õppetunnid. Tln, 1992; Põhiseaduse kontseptuaalse analüüsi kriteeriumid. // Eesti Jurist (1992) 1; Kohtud Eestis: minevikus ja tänapäeval. Trt, 1994; Konstitutsioonikohtu muud funktsioonid normikontrolli kõrval. // Konstitutsioonikohtud: probleemid ja arengukavad. Trt. 1999; Kohus lahusvõimude süsteemis. // Juridica (1999) 9; Eesti põhiseadused ja nende järelevalve. // Riigikogu Toim. (2002) 5; Taasiseseisvunud Eesti riigi- ja õigusteooria probleeme. Tln, 2005.

B: TÜ BL I, 445; EE 14, 465; TÜ ajalugu III, 198; Kes on kes Eesti poliitikas (1988–1992). Tln, 1992, 59–60.

SCHNEIDER (a-ni 1949 **Langeberg**), **Laine** (25. XI 1926, Haapsalu), loomakasvatusteadlane; talupidaja t. Lõpetas 1945 Haapsalu Kk-i, 1949 TÜ põllum-*tsk*-a agronoomina, põllum-knd (1965, EPA), vk käsitles lehmade perekondaretust. Oli 1953–54 ELVI laborant ja zootehnik, 1954–69 n-teadur, 1969–87 v-teadur, 1987–90 laborant. – Uurimisvaldkond: veiste aretus. Uurinud veiste perekondaretust, lehmade udara- ja lüpsiomaduste määramist pullide järgi, samuti lehmade kahekordse lüpsi maj efektiivsust. Uurimistulemusi rakendati mitmes NSVL piirkonnas. Osalenud veiste jõudluskontrolli organiseerimises, toimetanud 1971–90 jõudluskontrolli armt-id. Eesti Punase Karja Tõunõukogu liige. 74 teadustr-t.

T: Perekondaretus eesti punases karjas. // SP (1962) 15; Pullide osa eesti punase karja udaraomaduste kujundamisel. // SP (1969) 16; Eesti punase karja udaraomaduste arengust. // Eesti punast tõugu veiste rkl tõurmt. XXV. Tln, 1981;

B: ELVI BL, 48, 115.

SCHNEIDER, Paul Heinrich (12. III 1839 Halliste, Viljandimaa – 27. VII 1910 Pärnu), arst ja ajaloolane; baltisakslane, pastori p. Õppis 1851–58 Viljandis Schmidt õppeasutuses, 1858–60 TÜ-s füüsikat ja 1860–65 med-i. Oli a-st 1865 Pärnus praktiseeriv arst, ühtlasi 1873–83 teine ja 1883–90 esimene linnafüüsik ning 1883–89 Raekolleegiumi liige. Osales saksa Idagrupi töös, kelle algatusel asutati Pärnu Muinsusuurimise Selts ning Pärnu Muuseum, oli a-st 1897 selle auliige. ÕES-i k-liige (1904). – Kirjutisi praktilise med-i alalt, ka Pärnu ajaloost.

T: Kuidas hoiame oma terwist ja pikendame selleläbi oma elupäevi. Lühikene terviseõpetus. Pärnu, 1883; Õpetus, kuda haigeid piab rawitsema ja äkiliste haiguste ja õnnetuste juures abi tehtama. Trt, 1886; Juhatus lapse tervisehoidmiseks tema esimesel eluaastal. Tln, 1889; Lühike terwiseõpetus. Pärnu, 1896; Aus dem Medizinalleben Pernaus im XVV und XVIII Jahrhundert. // Sitzungberichte der Altertumsforsch. Gs. für die Jahre 1897 u. 1898.

B: AAUD, 505; DbBL, 693; Die Aerzte Livlands, 356.

L. Kriis

SCHOELER, Heinrich Leopold (5. VIII 1844 Viljandi – 24. XI 1918 Berliin), arstiteadlane, oftalmoloog; baltisakslane, apteekri p. Õppis Viljandis Schmidt õppeasutuses, lõpetas 1869 TÜ arstitsk-a, med-dr (1869, TÜ), vk “Experimentelle Beiträge zur Kenntniss der Irisbewegung”. Oli 1869–70 Berliinis dr Gräfescheni silmakliiniku asst, 1870–71 Tempelhoffis arst ja Toulis ülemarst. Täiendas end 1871–74 Berliinis, ühtlasi oli Eversi Silmakliiniku juh, 1874–78 Berliini Ük-i eradots ja a-st 1879 oftalmol prof. – Uurimisvaldkond: silmahaigused, nende ravi. Berliinis 1875–82 ilmunud väljaande *Jahrsbericht über die wirksamkeit der (früher Evers'schen) Augen-klinik* koost. **T:** Beiträge zur Pathologie der Sehnerven (kaasautor W. Uhthoff). Berlin, 1884; Zur operativen Behandlung und heilun der Nekhautablöfung. Berlin, 1889; Experimentelle Studie über galvanolytische-kataphorische Einwirkungen auf das Auge. Wiesbaden, 1894.

B: AAUD, 565; DbBL, 693–694.

SCHOENBERG (Schönberg), Erich Carl (Karl) Wilhelm (27. XII 1882 Varssavi – 23. I 1965 München), astrofüüsik; gümn-iõpetaja p. Lõpetas Varssavis gümn-i, õppis 1902–05 Varssavi Ük-i füüsika-mat-tsk-s, 1905–07 TÜ samas tsk-s, knd (1907, TÜ), vk “Kaksiktähtede orbiitide määramisest”, *dr. phil.* astron ja astrofüüsika alal (1912, Kieli Ük), vk “Untersuchungen über die Polhöenschwankung ausgeführt am Zenitteleskope der Jurjewer Sternwarte in der Zeit 1907.7 – 1909.7”, *mag. astron.* (1918, TÜ), vk “On the illumination of planets. Researches in the photometry of the heavens”. Oli 1907–13 Tartu Tähetorni asst, 1913–19 observaator, täites 1915–19 ühtlasi juh ülesandeid. Pidi TÜ-st lahkuma aktiivse osalemise eest Saksa ük-i (*Dörpatsche Landesuniversität*) loomises 1918. Seejärel oli Eesti Sõjavägede Staabi topogr-osk-a astronoom-geodeet (jätkas 1920 alustatud tööd ka 1921–24, tehes astron-geod uurimisi Eesti loodeosas; tööd jäid lõpetamata). A-il 1920–25 töötas Soomes Helsingi obs-s, 1926–43 oli Breslau (Wroclawi) obs-i juh (1934 käis Edela-Aafrikas, kus organiseeris ajutise obs-i fotomeetriliste vaatluste teostamiseks), 1943–65 Müncheni obs-i dir. – Uurimusi planeetide atmosfääride füüsikast, fotomeetriast, Päikese füüsikast.

T: Beobachtungen von Kometen am 20-cm Refractor. // Dorpat Publ. 24 (1914) 4; Untersuchungen zur Theorie der Beleuchtung des Mondes auf grund photometrischer

Messungen. Helsingfors, 1925; Theoretische Photometrie. // Handbuch d. Astrophys. 2. Berlin, 1939.

B: DbBL, 694; TÜ ajalugu III, 25, 135; *G. Zelnin*. Tartu Tähetorni tegevus aastatel 1908–1918. // Tartu Tähetorni Kalender 45 (1969), 48–61.

SCHOMERUS (Schomer), Petrus (Peter) Andreae (25. VI 1607 Uppsala – 2. II 1660 Kalmar, Rootsi), füüsik, astronoom, teoloog; rootslane, linnakodaniku p. Koolihariduse omandas Uppsalas, õppis a-ni 1625 Uppsala Ük-s astron-t ja teol-t, *mag. phil.* (1632, Uppsala Ük), *lic. theol.* (1639, AG), *dr. theol.* (1648, Uppsala Ük), vk “Disputatio theologica solemnis, de libero arbitrio, ...”. Oli 1632–39 AG astron ja füüsika prof (a-st 1637 pidas loenguid ka teol-st, 1638–39 kreeka kirj-st), 1639–40 II teol-prof, 1637–38 ka AG rektor, a-st 1636 ka Maarja kiriku rootsi koguduse pastor. Lahkus 1640 Tartust, oli a-st 1641 Stockholmis vaimulik, 1643–55 mitme õppeasutuse (Stockholmi gümn, Turu Ük, Uppsala Ük) teol prof ja 1656–60 Kalmari piiskopkonna superintendent. – Arendas Tycho Brahe ja Longomontanuse kontseptsiooni Linnuteest kui maailma loomispäeval salvestatud valgusest (kontseptsioon ignoreeris Galilei avastust, et pikksilmas lahutub Linnutee tähtedeks); avaldas arvamust, et Linnutee valgusest tekivad uued tähed (noovad) ja komeedid, kusjuures nende ilmumises püütakse näha horoskoopilise astrol endeid. Juhendas 1634 4-st disputatsioonist (N.Prutz, B.Rising jt) koosneva tsükli *Exercitationes uranologicarum* koostamist. Rootsis ilmusid S-e koost. kalendrid a-iks 1630–34 ja 1636 ning prognostikon 1633.a. jaoks. U 20 teadustr-t.

T: Disputatio astralis de novis coeli phaenominis in genere; item novis stellis et cometic in specic, ex observationibus noblissimi D.Tychonis Brahe certissimis adornata. Upsaliae, 1627; Disputatio de anima vegetativa. Dorpati, 1634; Disputatio de vita et morte. Dorpati, 1635; Disputatio de libero arbitrio dei, angelorum diabolorum et hominum. Dorpati, 1639.

B: AAUD(T), 478; TÜ ajalugu I, 61, 62, 184, 205, 223–225, 280; *O. Seesemann*. Petrus Andreae Schomerus. // Usuteadusline ajakiri (1932). Lisavihk 3, 60; *M. A. Sainio*, 117; *A. Tering*. TÜ (AG) senati protokollid 1632–1634, 66-124, II, 34–125; *L. Raid*. Tartu Ülikooli usuteaduskond 1632–1940. Trt, 1995, 18, 20, 22; *T. Kulmar*, *U. Petti*, *A. Laats*. Eesti teoloogiateaduse ajaloost. // <http://www.google.com>.

SCHOTTER (a-ni 1969 **Üprus**), **Anne** (15. VI 1936 Tartu), arstiteadlane, neurofüsioloog; Voldemar Ü-e t, Leo S-i (*sen*) abikaasa. Lõpetas 1954 Tartu Kaugõppekk-i, 1956 Tartu ÕI, 1963 TÜ arstitsk-a, med-knd (1971, TÜ), vk “Действие противосудорожных веществ на эпилептиформные реакции темпорального генеза”. Oli 1963–65 Keila Haigla neuroloog, 1966–69 TÜ med-kesklabori v-laborant, 1969–78 eksperim patol ja füsiol sektori juh, 1979–92 ÜMPI-i ajuvereringehaiguste labori v-teadur, seejärel MTÜ Tartu Kristlik Kodu juh. – Uurinud antikonvulsantide toime lokaliseerimise ajus ja nende mõju eksperim epileptiformsetele hoogudele ning ajuvereringe intratserebraalseid regulatsioonimehhanisme. Eesti Neuroloogide ja Psühhiaatrite Seltsi ning Eesti Füsioloogia Seltsi liige (kauaaegne sekr). U 100 teadustr-t.

T: Способ определения места нахождения электродов в мозгу диметилгликоксином. // Физиол. Ж. СССР (1968) 11; Соотношение между противосудорожными и транквилизирующими эффектами карбамазепина при экспериментальной височной эпилепсии. // Ж. невроп. психиатр. (1976) 3; Vasomotor effects of the stimulation of various subcortical brain structures (kaasautor P. Roosaar). // TÜ Toim 589 (1981); Участвуют ли диэнцефальные структуры в регуляции мозгового кровотока? (kaasautorid M. Jaigma, A. Šeljakin). // TÜ Toim 749 (1986); Изменения роли диэнцефальных структур в регуляции мозгового кровотока (kaasautor A. Šeljakin). // Физиол. Ж. СССР (1988) 3;

B: TÜ BL I, 128–129; II, 162; NET (1972) 4, 364–365; TÜK 200, 244; Eesti Kirik (2006) 23. VI; TÜA 1982–2007, 169, 309, 319.

SCHOTTER, Leo (*junior*) (7. IV 1954 Tartu – 8. IV 2005 Tallinn), arstiteadlane, oftalmoloog; Leo S-i p. Lõpetas 1972 Tartu 5. kk-i, 1978 TÜ arstitsk-a, 1984–85 Moskva P. Lumumba nim. Ük-i asp silmahaiguste alal, med-knd (1986, Ülel Silmahaiguste Inst, Moskva), vk “Меридиональная рефракционная кератопластика (клиопластика) для исправления близорукости”. Oli 1978–86 TÜ nägemise tervishoiu labori n-teadur, 1986–90 v-teadur, 1990-2000 silmakliiniku dots, a-st 1996 töötas ka Tallinnas Leo Schotteri OÜ-s. – Uurimisvaldkonnad: refraktsiooniline kirurgia, laseroftalmol. Loonud

ja võtnud kasutusele refratsioonilise keratoplastika originaalse meetodi. Oli Baltimaade ainus nägemist korrigeeriv silmakirurg, kes sooritas üle 12000 radiaalse keratotoomia. Eesti Silmaarstide Seltsi liige, aseesimees. Eesti TA noore teadlase preemia (1988). Üle 70 teadustr-e, 1 autorit.

T: Prilliklaaside optilise tsentri määramine. // NET (1979) 2; Lühinägevuse kirurgiline parandamine (kaasautor L. Schotter (sen.)). // NET (1984) 4; Применение несквозной меридиональной кератопластики для исправления близорукости. // Вест. офтальмол. (1984) 5; Eximer laser cutting of corneal transplants. // Proc. Int. Soc. Optical Eng. Haque, 1991; Tartu Ülikooli silmakliiniku juhataja professor Jaan Udelt (1881-1957) (kaasautor A. Panov). // EA (1995) 5.

B: TÜ BL II, 162; *H. Merila-Lattik*, 997; Eesti Päevaleht (2000) 11. V; TervisPluss (2004) märts.

SCHOTTER, Leo (*senior*) (19. III 1917 Moskva – 2. IV 1997 Tartu), arstiteadlane, oftalmoloog; juut, arsti p, Anne S-i abikaasa, Leo S-i (*junior*) isa. Perekond repatrieerus 1932 Eestisse. Lõpetas 1935 Tallinna Vene Gümni-i, 1936 velskrikursused Tallinna 10. jalaväepataljonis, õppis 1936–40 TÜ loomaarstitsk-s (ühtlasi 1937–40 Tartu Kõrgemas Muusikakoolis kompositsiooni). 1940 õppis TÜ arstitsk-s, lõpetas 1947, oli 1958–61 Moskva II Med-inst-i kaugõppeasp, med-dr (1965, Eesti TA), vk “Топография поля главных магнитов и ее значение для удаления ферромагнитных осколков из глаза” (esitas knd-vk-na, kuid hinnati med-dr kraadi vääriliseks). Töötas juba üliõpilasena (a-st 1945) Tartu Silmakliinikus, oli 1947–58 TÜ oftalmol kat-i v-laborant, 1950–58 ka Vabar Tartu Kliinilise haigla silmaosk-a juh, 1958–65 TÜ oftalmol kat-i asst, a-st 1966 prof, 1975–90 otorinolarüngol ja oftalmol kat-i juh, ühtlasi 1975-89 ka TRÜ nägemise tervishoiu labori tead juhendaja, a-st 1994 emeritprof. – Uurimusi silmavigastuste, magnetkirurgia, plastilise kirurgia, silma sarvkesta siirdamise, lühinägevuse, katarakti ja glaukoomi kirurgilise ravi alalt. Eesti oftalmol-koolkonna rajaja. Loonud 20 algupärast operatsioonimeetodit ja 40 -instrumenti (2 instrumenti seeriatoodangus, 2 temanimelised). *БСМЭ* kaastoim. Oli Ülel Oftalmoloogide Seltsi aseesimees (1966–77) ja juhatuse presiidiumi liige (a-st 1973), NSVL Med-akad Gerontooftalmoloogia Nõuk. ja Silmatraumatismi Nõukogu liige, ENSV peaoftalmoloog (1967–77), ENSV Tead Med-te

Seltside juhatuse liige, Eesti Pimedate Ühingu auliige (1959), Eesti Silmaarstide Seltsi esimees (1967–85) ja auliige (1992). Loonud 41 helitööd, osalenud muusikadekaadidel Moskvas (1957) ja Berliinis (1968). Tnl arst (1966). Orden “Austuse märk” (1982), NSVL Rahvamaj Saavutuste Näituse medal (1979, 1983). Üle 180 teadustr-e, 12 autorit.

T: Новый способ укрепления трансплантата при кератоластике. // Вест. офталмол. (1950) 6; Новый способ операции травматического иридодиализа. // Вест. офталмол. (1954) 1; Инструмент для удаления инородных тел роговицы // Вест. офталмол. (1960) 3; О топографии поля глазных магнитов. // TÜ Toim. 134 (1963); Klaaskeha aplanaator silmasiseste mittemagneetiliste võõrkehade eemaldamiseks (kaasautor A. Panov). // NET (1972) 4; Originaalse oftalmoendoskoobi kasutamine silmasiseste võõrkehade eemaldamiseks (kaasautor A. Panov). // NET (1980) 4; Удаление амагнитных и фиксированных магнитных осколков из глаза (kaasautor). // Вест. офталмол. (1985) 4; Oftalmoloogia ajaloost Tartu Ülikoolis (kaasautor V. Kalnin). // NET (1986) 5.

B: AAUT III, 286; TÜ BL I, 129; II, 162, EE 14, 465; TÜ ajalugu III, 222, 228, 230, 253, 257, 269, 377; NET (1965) 5, 397; NET (1977) 3, 275; EA (1994) 4, 348; *H. Merila-Lattik*, 997; Leo Schotteri tööde bibliograafia (koost A. Panov, E. Saarma). Trt, 1987; TÜK 200, 305–307; TÜA 1982–2007, 267, 361,362, 364, 366, 368.

SCHREIBER, Johann Friedrich Salomon (29. III 1788 Saksimaa – 3. VII 1831 Königsberg või Goldingen), arstiteadlane. Lõpetas 1814 TÜ arstitsk-a, *dr. med.* (1815, TÜ), vk “De pathologia pulmonem” (Dorpati, 1815). Oli seejärel praktiseeriv arst Goldingenis.

B: *Napiersky* IV, 119; AAUD, 61.

SCHREINERT, Kurt (16. VII 1901 Brandenburg/Havel – 12. II 1967 Göttingen, Alam-Saksimaa), saksa kirjandusteadlane, postiinspektori p. Õppis Berliini Ük-s germanistikat, ajalugu, filos-t, filol-dr (1929, samas), vk “Jean Pauls “Siebenkäs””. Oli Preisi TA-s J. Pauli koguväljaande ettevalmistaja, 1929–40 TÜ saksa k-e ja kirj lektor. Valiti 27. V 1940 saksa k-e ja kultuuri õt-i prof-ks, kuid uued võimud likvideerisid õt-i 1. I 1940. Töötas hiljem Saksamaal. – Uurimusi pms saksa XIX saj kirj-st ja kultuuriloost, sh

(pärast naasmist Saksamaale) huvitus eriti Theodor Fontane (1819-98) loomingust ja oli ka üks T. F. 24-köitelise kogutud teoste väljaandjaist.

T: Johann Bernhard Hermann. Briefe an Albrecht Otto und Jean Paul. Aus Jean Pauls Nachlass. // ACUT B 27 Humaniora (1933) 1; Hans Moritz Ayrmanns Reisen durch Livland und Russland in den Jahren 1666–1670. // ACUT B 40. Humaniora (1937) 5; Studien zu den Vergangenheitsromanen der Benedikte Naubert. Ein Beitrag zur Entstehungsgeschichte des Historischen Romans in Deutschland. Berlin, 1941; Briefe an Georg Friedlander. Heidelberg, 1954; Fontane, Theodor. Aufsätze zur Literatur (hrsg. K.Scheinert). München, 1968.

B: TÜ ajalugu III, 104, 109; In memoriam Kurt Schreinert. // Fontane-Blätter 1 (1968), 282; Germanistik in Tartu/Dorpat. Rückblick auf 200 Jahre. Trt, 2003, 44–47.

SCHRENCK (Schrenk), Alexander Gustav von (4./16. II 1816 Triznovo mõis Tula kub, Venemaa – 25. VI / 7. VII 1876 Tartu), saksa päritolu mineraloog, botaanik ja maadeuurija; mõisniku p, Peter Leopold S-i vend. Lõpetas 1837 knd-kraadiga TÜ filos-
tsk-a, *dr. phil. nat.* (1853, Königsbergi Ük), vk “Übersicht des oberen Silurischen Schichtensystems Liv- und Ehtlands”. Oli 1837–44 Peterburi bot-aia teenistuses, 1848–53 TÜ filos-
tsk-a eradots (tema õpilasi oli C. F. Schmidt), 1858–68 elas oma Pühajärve mõisas, tegeledes eksped-de materjalide läbitöötamisega. Õpetas paleontol-t, mineral-t ja üldist geol-t, mineraalide määramist. – Uuris 1835 Suursaare taimestikku, 1837 Euroopa äärmist kirdeosa (sh Vaigatši saart), 1839 Lapimaad, 1840–44 Kasahstani steppe ja kõrbeid, Džungaariat ja Lõuna-Siberit. Avaldanud 5 reisiaruannet ja töid Eesti Siluri ning kvaternaargeol kohta; pani aluse eesti Siluri uurimisele. S-i nimi on antud mitmele taimeperekonnale ja –liigile ning Taimõril voolavale u 200 km pikkusele jõele. Tartu LUS-i asutajaliige (1853) ja esimene sekr.

T: Reise nach dem Nordsten des europäischen Russland. 1. Dorpat, 1848; 2. Dorpat, 1852; Uebersicht des oberen Silurischen Schichtensystems Liv- und Ehtlands, vorhämlich ihrer Inselgruppe. 1. Geognostisch-geologische Skizze. Dorpat, 1854.

B: DbBL, 697–698; Poggendorff III 2; 1211; Englers Botan Jb. 9 (1888), 405; *Левинский*, 468; ENE, 7, 108; EE 8, 403; EE 14, 466; EGBT, 109; TÜ II, 146, 196–198, 222; V. *Passetski*. Eestist pärit Arktika uurijaid. Tln, 1970; *O. Kurs*. Tartu ülikooli kasvandik

Alexander von Schrenck. // Tartu ja Kultuur. Tln, 1990; V. *Kaavere*. Alexander von Schrenk – geoloog, botaanik, luuletaja. // EL (1990) 6, 400–403.

SCHRENCK, Peter Leopold von (6. V 1826 Hiten, Sumõ mk – 20. I 1894 Peterburi), baltisaksa päritolu etnograaf ja loodusteadlane; mõisniku p, Alexander Gustav S-i vend. Peterburi TA liige (1863). Õppis 1844–47 TÜ-s, hiljem Berliini Ük-s, mag (1849, TÜ), vk “Ueber die Luchsarten des Nordens und ihre geograpische Verbreitung. Beitrag zur zoologischen geographie” (Dorpat, 1849). Tegi 1853–54 fregatil *Aurora* kaasa uurimisreisi ümber Hoorni neeme Kamtšatkale, juhatas seal ning 1854–56 Sahhalinil ja Amuurimaal uurimisreise, tutvus 1856–57 tagasiteel Peterburi (pms saaniga) ka Sajaanide loodusega. Oli 1879–94 Peterburi antropol- ja etnogr-muuseumi dir. – Avaldas 4-köitelise teose uurimisreisist Amuurimaale, uuris nihve jt Vene Kaug-Ida rahvaid, võttis kasutusele paleoaseaatide mõiste. Selgitas ilveseliikide levilat.

T: Reisen und Forschungen im Amur-Lande in den Jahren 1854–1856; Zur Vorgeschichte von der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften ausgerüsteten Expedition nach den Neuesibirischen Inseln und dem Jana-Lande. SPb, 1885.

B: EE 14, 466.

SCHROEDER, Leopold Alexander von (12. II 1851 Tartu – 8. II 1920 Viin), sanskritoloog, rahvaluuleteadlane, usunditeadlane ja kirjanik; baltisakslane, mõisniku p. Õppis 1870–77 Leipzigi, Jena, Tübingeni ük-des ja TÜ-s, *dr. phil.* (1879), *dr. theol. h. c.* (1918, Viini Ük). Austria TA liige (1899). Oli 1877–94 TÜ õppejõud, 1894–99 Innsbrucki ja a-st 1899 Viini Ük-i prof. – Töid eesti folkloorist, rahvakommetest ning usundiloost, indoeuroopa kultuurist ja india usundiloost.

T: Die Esten als Bewahrer altindogermanischer Hochzeitsbräuche. Dorpat, 1886; Indiens Literatur und Cultur in historischer Entwicklung. Leipzig, 1887; Die Hochzeitsgebräuche der Esten und einiger anderer finnisch-ugrischen Völkerschaften in Vergleichung mit denen der indogermanische Völker. Berlin, 1888; Buddhismus und Christenthum. Reval 1893; Zur Entstehungsgeschichte des Kalewipoeg. Dorpat, 1891; Germanische Elben und Götter beim Estenvolk. Viin, 1906; Baltische Heimat-, Trutz- und Trostlieder. München, 1906; Aus baltischer Gestesarbeit. 1–2. Riga, 1908–1925; Mysterium und Mimus im

Rigveda. Leipzig, 1908; Arische Religion. 1–2. Leipzig, 1914–16; Lebenserinnerrungen. Leipzig, 1921.

B: EE 14, 466; TÜ ajalugu II, 18, 179, 181.

Schroeder (Schröder), Theodor Julius Reinhold, von (12/24 IV 1843 Tartu – 24 X 1895 Tharandt, Saksimaa), keemik ja taimefüsioloog; baltisakslane, gümnaasiumidir-i p. Lõpetas 1859 Tartu gümni-i ja 1865 TÜ keemiaosak-a (C. Schmidti õpilasena), 1868 jätkas õpinguid Heidelbergi Ük-s keemik R. W. Bunseni ja taimefüsioloog W. Hofmeisteri juhendamisel. Kaitses filos-dr-i kraadi 1869 Rostocki Ük-s, vk käsitles kase ja vahtra kevadist vegetatsiooniperioodi. Oli 1866–68 TÜ keemiakab-i asst, a-st 1869 Tharandi taimeuurimisjaama juh. ja a-st 1883 Tharandi metsaad keemiaprof. 1866 asutas Tharandtis esimese nahatööstuse keemialabori ja 1888 Freiburgis kutsekooli nahaparkalitele, kus ise oli keemiaõpetaja. – Uurimisvaldkonnad: metsakeemia, taimefüsiol, nahaparkimine ja parkained. 1864 sai TÜ üliõpilasena kuldmedali kasemahla koostise uurimise eest. Tähelepanu võitsid uuringud keemia- ja metallurgiaettevõtete heitgaasidest põhjustatud metsakahjustuste kohta, mille eest TÜ andis talle 1883 R. Heimbürgeri teaduspreemia. Arvatakse, et Schroederi edukas tegevus keskkonnahoiu alal avaldas mõju tööstuse paiknemisele Saksamaal 19 saj. II poolel. Avaldanud u 10 teadusteost ja õpikut, mitu artiklit.

T: Chemische Constitution des Frühjahrssaftes der Birke. Dorpat, 1865; Die organische Leistung des K in die Pflanze (kaasautor). Chemnitz, 1871 Forstchemische und pflanzen-physiologische Untersuchungen. Dresden, 1878; Die Beschädigung der Vegetation durch Rauch und die Oberharzer Hüttenrauchschäden (kaasautor C.Reuss). Berlin, 1883; Bewertung der Gerbmaterien. Tharandt, 1890; 2. ²1898; Theorie der Lederbildung. Freiberg, 1894; Gerberei-Chemie. Berlin, 1898.

B: Poggendorff III 1213, IV 1354; AAUD, 7389; DbBL 700; F von Schroeder. Die Familie v. Schroeder aus Königsberg. Krailing, 1983, 132–136.

SCHRÖDER, Ernst Karl Georg (13. III 1865 Tartu – 27. II 1941 Gadebusch/Mecklenburg), loomaarstiteadlane; baltisakslane, lakkija p. Lõpetas 1888 TVI, vet-mag (1895, samas), vk “К вопросу о действии некоторых

дезинфицирующих средств на чистоту сапной палочки”. Oli 1890–92 TVI kliinikuasst, 1892–95 bakteriol-jaama asst, 1895–1907 anat prosektor, 1907–09 eripatol, teraapia ja diagnostika dots, 1909–17 erakorr prof, 1917–18 prof, 1919–27 TÜ loomaarstitsk-s samanim õt-i prof, ühtlasi 1907–10 TVI ambulatoorse ja 1910–18 sisekliiniku juh. Emigreerus Saksamaale. Peale vk avaldanud nakkushaiguste kohta kaks komanderinguaruannet, milles kirjeldas esimesena Venemaal hobuste epizootilist lümfangiiti.

T: Отчет по командировке в Валдайский уезд ... // Архив вет. наук (1897) 6; Отчет по командировке в Олонецкую губернию для производства опытов предохранительных прививок сибирской язвы ... // Архив вет. наук (1897) 8.

B: DbBL, 392; Альбом имматрикулированных в ДВИ, 153; *J. Tehver*. Einiges aus der Geschichte der Dorpater Veterinärschule und des Veternär-Instituts. // ELR V (1931) 4/5, 130, 159; Deutsch-baltisches Gedenkbuch: Unsere Toten der Jahre 1939–1947. Darmstadt, 1991, 392.

E. Ernits

SCHRÖDER, Martin (14. IV 1954 Taplow, Berkshire, Inglismaa) keemik ja pedagoog; eestlasest kaevuri p. Lõpetas 1975 Sheffieldi Ük-i keemikuna, *Ph.D.* (1978 Londoni Ük-i Kuninglik Teaduse, Tehnika ja Meditsiini Kolledž), vk käsitles ruteeniumi ja osmiumi hapnikukomplekse. Oli 1978–80 järeldr Zürichis ja 1980–82 Cambridge’i Ük-s, 1982-83 Edinburghi Ük-i v-asst, 1983–94 lektor, 1994–95 anorg keemia õt-i juh, a-st 1995 Nottinghami Ük-i prof, a-st 1999 ühtlasi keemiaosk-a juh, ühtlasi 1990 ka külalisprof Toronto Ük-s, 1995 Dunedini Ük-s (Uus-Meremaa) ja 2004 Strasbourgi Ük-s. – Uurimisalad: koordinatsioon- ja supramolekulaarkeemia, siirdemetallide ja lantanoidide metallkomplekside elektrokeemia, spektro-elektrokeemia, metallisoolade eraldamine ja transport ionoforeesi teel, bioorgaanilised mudelid, makrotsüklilised vedelkristallid, supramolekulaarsed laenguülekandekompleksid ja polüjodiidide ansamblite moodustumine, kristallide saamine, koordineeritud struktuuriga polümeerid kui mikro- ja mesoporsed materjalid gaasi adsorbtsiooniks ja säilitamiseks, lantanoidide ja siirdemetallide komplekside biomed rakendused. Teadusajakirjade *Polyhedron*, *Crystal Engineering Communication*, *Journal of Supramolecular Chemistry* toim-kolleegiumi

liige. Olnud arvukate rahvusv teaduskonv-de org-komitee esimees või liige või kutsutud esineja, pidanud ulatuslikke loengukursusi Itaalias, Jaapanis, Saksmaal ja USA-s. Kuningliku Keemiaühingu, Edinburghi Kuningliku Ühingu ja Ameerika Keemia Seltsi liige. Saanud uuringutoetusi ja autasusid, sh Kuningliku Keemiaühingu *Corday-Morgan* medali (1991). TTÜ audr (2005). U 350 teadustr-t.

T: Lanthanum co-ordination networks based on unusual five-connected topologies (kaasautor). // *J. Am. Chem. Soc.* 123 (2001); Structural mimics for the active site of [NiFe] hydrogenase (kaasautor). // *Coord. Chem. Rev.* 219-221 (2001); Supramolecular design of one-dimensional coordination polymers based on silver(I) complexes of aromatic nitrogen-donor ligands (kaasautor). // *Coord. Chem. Rev.* 222 (2001); Unprecedented seven- and eight-connected lanthanide co-ordination networks (kaasautor). // *Angew. Chem. Int. Ed.* 40 (2001); Selective and reversible extraction of heavy metal-ions by mixed-donor crown ether-modified oxirane and thiirane resins (kaasautor). // *Reactive and Functional Polymers* 51 (2001); Anion exchange in co-ordination polymers: a solid-state or a solvent-mediated process? (kaasautor). // *Cryst. Eng. Comm.* (2002) 2; Constructing terbium co-ordination polymers of 4,4'-bipyridine-N,N'-dioxide by means of diffusion solvent mixtures (kaasautor). // *Chemistry, Eur. J.* (2002) 8; Stereoselective association of binuclear metallocycles in co-ordination polymers (kaasautor). // *J. Am. Chem. Soc.* 125 (2003); Cationic assembly of metal complex aggregates: structural diversity, solution stability and magnetic properties (kaasautor). // *J. Am. Chem. Soc.* 125 (2003).

B: Audoktor Martin Schröderi kõne. // *Mente et Manu* (2005), 5. X.

V. Mägi

SCHRÖTER, Carl August Wilhelm (26. IV / 5. V 1789 Köthen – 17. /29. VII 1821 Tartu), õigusteadlane. Õppis 1806–12 Leipzigi Ük-s, *dr. iur.* (1812, samas). Oli a-st 1812 Leipzigi Ük-i eradots, 1820–21 TÜ õigustsk-a prof. Õpetas kriminaalõigust ja –kohtumenetlust, Rooma õiguse ajalugu ning õiguskirj-st.

T: *De disputatione fori partibus iuris Romani falso adnumerata commentatio pro munera* ... Dorpat, 1821.

B: *Левуцкүй* I, 517–518; *Recke-Napiersky* IV, 127.

SCHUBERT, Fjodor (Theodor Friedrich), von (12. 02. 1789 Peterburi – 3. 11. 1865 Stuttgart), vene geodeet, kindral. Peterburi TA auliige (1827). 1803–19 teenis Vene sõjaväes erinevatel ametikohtadel, tegi astron-i kohamääranguid ja topogr-i mõõdistamisi, s.h. Prantsusmaal. Oli 1819–43 peastaabi kaartide (a-st 1825 sõjatopogr) depoo dir, ühtlasi a-st 1822 sõjatopograafide korpuse dir ning 1827–37 ka mereväe peastaabi hüdrogr depoo dir, a-st 1844 peastaabi õpetatud komitee dir. – Riigi topogr-i ja kartogr-i töid teostava ametkonna ülemana juhtis 1820–32 Euroopa-Venemaa keskosa triangulatsioonitöid, mille võrk seoti W. Struve Liivimaa ning K. Tenneri tehtud riigi lääneosa triangulatsiooniga. 1830–38 juhtis merekaartide koostamiseks vajaliku aluse saamiseks Läänemere triangulatsiooni, mis haaras ka Soome lahe lõunaranniku ja Lääne-Eesti saarestiku. Samal eesmärgil juhtis 1833 esimest Vene kronomeetrist eksped-i Läänemerele, mille käigus esmakordselt maailmas määrati astron punkte kronomeetriga laevalt. S-i juhendamisel valminud topogr-test ja merekaartidest on tähtsaim Venemaa lääneosa 10-verstane (1:420 000) kaart (nn. S-i kaart) 60 lehel.

T: Exposé des travaux astronomiques et géodésiques exécutés en Russie dans un but géographique, jusqu'à l'année 1855. SPb, 1858.

V: И. Ф. Бларамберг, А. Н. Савич, Ф. Ф. Шуберт. Некролог. // Отчет Русск. геогр.об-ва за 1865 г. СПб, 1866, 2–4; З. К. Новокшанова-Соколовская. Федор Федорович Шуберт – военный геодезист. М, 1958; З. К. Новокшанова-Соколовская, Картографические и геодезические работы в России в XIX – начале XX в. М, 1967.

H. Mardiste, E. Tammiksaar

SCHULTEN, Carl (Carolus), (1677 Västmanland, Rootsi – X 1730 või 1740 Lund, Rootsi), filosoof, ajaloolane, orientalist ja keeleteadlane. Õppis Uppsala Ük-s, *mag. phil.* (1704, samas). Oli 1704–07 AGC teor filos (loogika ja metafüüsika) prof, 1707–09 ajaloo-prof, 1709 (juuni-dets) ka rektor, kellena organiseeris ük-i varade ja arhiivi viimist Rootsi. Läks 1709 nov-i lõpul Stockholmi, oli 1714 Lundi Ük-i III teol prof ja idamaa k-te (eriti heebrea k-e) õppejõud. Korraldas 1708/09 õ-a-l AGC-s üliõpilastele Tacituse *Annaalide* süvendatud käsitlemiseks praktilisi harjutusi, mida võib pidada uue õppetöövormi – ajalooseminari – algeks. – Uuris heebrea k-t ja hilisjuudi filos, tõlkis ladina k-de ja varustas kommentaaridega keskaegse juudi teadlase rabi Jehuda Lebhi

kirjatöid ja luulet (viimasest pani J. E. Pastelberger ühe ka eesti k-de ja see ilmus trükituna Pärnus 1707). Üheks tollal viljeldud eestik-se luule parimaks näiteks võib lugeda S-i kuueteistkümnest 4-realisest salmist koosnevat luuletust *Kell meel ja moistus on voi se eck wottap keelda*, mis ilmus 1709 disputatsiooni eessõnana. See oli kirjutatud abstraktsel teaduslikul teemal – heebrea k-e kiituseks. Tegemist oli õpetatud luulega eesti k-s, kusjuures autor kasutas aleksandriini ja Forseliuse poolt soovitatud uuemat kirjaviisi.

T: Catalogus lectionum publicarum, quas professores in Academia Pernoviensi ... (kaaskoost). Pernau, 1709; Maecenatibus et fautoribus literarum ... Pernau, 1709; DCXIII legum hebraeorum pars prima ductu rabbi Jehudae Lebh ... Stockholm, Pernau, 1709–1711.

B: ARUT, 11, 54; TÜ ajalugu I, 91, 140, 143, 145, 150, 187, 192, 193, 204, 205, 247, 262, 271, 283.

S. Tamul

SCHULTS, Eduard (7. I 1932 Leningrad), raadiotehnikateadlane; teenistuja p. Lõpetas 1950 Tallinna Elektromeh tehnikumi, 1956 Leningradi Elektrotehnilise Sideinst-i raadioside ja –levi alal, 1962 samas asp-i, tehnikaknd (1963, samas). Täiendas end kodu- ja välismaal (sh Suurbritannias, Prantsusmaal, Itaalias ja Saksamaal). Oli 1956–59 Vab Raadio-Telekeskuse tehnik ja ins, 1963 Leningradi Elektrotehnilise Sideinst-i n-teadur, 1963–65 ENSV RMN Elektrotehnika TUI v-teadur, 1965–66 TPI automaatika ja telemeh kat-i v-õpetaja, 1966–81 ja 1985–95 dots, 1981–86 raadiotehnikakateedri juh kt, 1995–2000 TTÜ raadio- ja sidetehnika inst-i prof, telekommunikatsiooni õt-i juh, a-st 1996 inst-i dir; a-st 2000 emeriitprof. Õpetanud impulss-seadmeid, digitaalelektronikat, televisioonitehnikat, salvestustehnikat, raadiotehnilisi süsteeme. – Uurimisvaldkonnad: raadioelektronika ja raadiotehnilised seadmed; raadiosignaalide töötlemine; televisioonitehnika. Loonud signaalide ja ruumiliste objektide näitajate mõõtmise meetodeid ja vahendeid, optiliste impulsskujutiste televisiooniregistraatoreid ning ringhäälingu- ja telekommunikatsioonisüsteemide standardimise met aluseid ja standardeid. Büll-i *Side. Raadio. Televisioon* toim-koll-i liige (1970–91). Popovi-nim Raadiotehnika, Elektronika ja Side Teadus-Tehnilise Ühingu (RESTTÜ) Eesti vab juhatusse liige (1960–65), aseesimees (1965–71), teadussekr (1972–92), Eesti

Elektroonikaühingu asutaja- ja juhatuse liige (a-st 1992). NSVL Rahvamaj Saavutuste Näituse pronksmedal (1985). Üle 110 teadustr-e, 5 autorit.

T: Измерение переходной характеристики путем анализа видеосигнала. // Электросвязь (1962) 10; Измерение пространственных характеристик объектов при помощи средств телевизионно-вычислительной техники. // Сб. научн.-техн. статей НИС ЭТИ. 1. Тлн, 1965; Основы телевидения 1. Тлн, 1975; Kujutiste registreerimine televisioonivahenditega. // TTÜ Toim. 724 (1991); Telekommunikatsioonitehnika. Tln, 1999; Digitaalne raadiovastuvõtt (kaasautor E.Lossmann). // Elektroonika 2000. Tln, 2000; Digitaaltelevisioon kaabellevis. // Raadiotehnika 2000. Tln, 2001.

B: EE 14, 466; TPI 1936–1986, 310, 324, 325, 326, 429–431, 502; TTÜ professorid läbi aegade, 382–383.

SCHULTS, Kaljo (26. XII 1925 Tallinn – 18. X 2004 Kohtla-Järve), füüsik; politseiohvitseri p. Õppis 1936–43 Tallinna Reaalkoolis. Põgenes 1943 Soome, oli vabatahtlikuna Karjala rindel, 1944 naasis Eestisse, osales nn soomepoisina Eesti kaitselahingutes. Lõpetas 1945 Tallinna Reaalkooli, 1951 TPI ins-elektrikuna, 1956 TPI-s asp-i, füüsika-mat-knd (1961, TA), vk käsitles Bauschingeri efekti röntgenograafilist uurimist. Oli 1951 TPI elektrotehnika teor aluste kat-i v-laborant, 1951–53 füüsika kat-i asst, 1956–61 v-õpetaja, 1961–69 TPI Kohtla-Järve õppe-konsultatsioonipunkti õppejõud, 1969–92 TPI üldtehnilise tsk-a (Kohtla-Järvel) dots, ühtlasi 1969–79 üldtehnilise kat-i juh ja 1983–89 dekaan, a-st 1992 Virumaa Kõrgkooli (a-st 2000 TTÜ Virumaa Kolledž) füüsika dots. Koost arvukalt kõrgkooliõpikuid jm õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: tahkete kehade omaduste uurimine röntgenograafiliste, optiliste, akustiliste ja elektriliste meetoditega. Osa teadustööst on seotud füüsika õpetamise meetodikaga ja mõõtühikute süsteemidega. Osalenud käsirmt-te koostamisel, *Vene-eesti tehnika sõnaraamatu* (Tln, 1975) kaasautor. Üle 100 teadustr-e, 2 autorit.

T: Ultraheli ja tema kasutamine tehnikas. Tln, 1958; Mõõtühikud. Tln, 1963 (⁶1989); Füüsika. Tln, 1966; Elektromagnetilised võnkumised ja lained. Tln, 1966; Valguse polarisatsioon. Tln, 1966; Agregaatolekud ja faasimuundused. Tln, 1968; Molekulaarkineetiline teooria. Tln, 1969; Jäävuse seadused mehaanikas. Trt, 1973, ²1975.

B: TPI 1936–1986, 7, 377, 378, 391, 392, 502; EFS ar 2004. Trt, 2005, 143–144.

SCHULTZ (Schults-Bertram; pseud. Dr.Bertram), Georg Julius (4. X 1808 Tallinn – 16. V 1875 Viin), arst, baltisaksa literaat ja folklorist; pastori p. Õppis Tallinna Toomkoolis, 1827–33 TÜ-s arstiteadust, *dr. med.* (1836, TÜ). Oli 1836–39 Smolenski kub-s koduarst, 1840–42 reisis Euroopas, 1842–48 oli Peterburi TA konservaator ja 1845–57 Peterburi Kirurgilise Med-i Akad anat-ainst-i prosekotor, 1862–64 Torma läh Friedenthali mõisas silmakliiniku omanik ja arst, a-st 1867 eestik-se kirj-e tsensor. – Kogus rahvaluulet, aitas kaasa Kreutzwaldi *Kalevipoja* väljaandmisele ja tõlkimisele saksa k-de. Avaldas 1860 ajakirjas *Baltische Monatschrift* art-i eesti rahvalaulu struktuurist ja kunstilisest omapäras, samuti mitmeid eesti rahvaluulele tuginevaid või rahvaluulet sisaldavaid töid, pilkeluulet, kadakasaksak-id lorijutte ja vemmalvärse, mälestusi, publitsistikat. Avaldas luulet nii saksa kui eesti k-s (nt on 3-osaline *Ilmatar* mõlemas k-s). Mitmed tööd on ilmunud postuumselt.

T: *Baltische Skizzen* I. Trt, 1853, II, SPb, 4. Tr. Tln, 1904; 1855 Peegli pildid. SPb, 1866; *Wagien. Baltische Studien und Erinnerungen*. Tln, 1868; *Dorpat's Grössen und Typen vor 40 Jahren*. Dorpat, 1868; *Ilmatar*. Dorpat, 1870; *Neue Baltische Skizzen*. Helsingi 1872; *Gesammelte Schriften I–IV*. Dorpat, 1875; *Hallerlei nurrige Sichten un soterkleichen*. Trt, 1900; *Briefe eines baltischen Idealisten an seine Mutter 1833–1875*. Leipzig, 1934; *Kolm Tartu balli*. Tln, 1990; *Tartu tudengid viiskümmend aastat tagasi*. Tln, 1999; *Balti idealisti kirjad emale*. Trt, 2003.

B: EBL, 462–463; EE 14, 466; EKirBL, 343; *E. Laugaste*. Eesti rahvaluuleteaduse ajalugu. Tln, 1963, 351–352.

K. Siilivask

SCHULTZ, Johannes (XVII – XVIII saj), arstiteadlane; Viiburist pärit rootslane. Õppis AGC-s (Pärnus) 1706–09 õigusteadust ja teoloogiat, disp. arstiteaduses (eesistuja prof. Laurentius Braun) “*De palpitatione cordis dissertatio, quam ...*” (Pernoviae, 1709). Kuni 1710 pastor Tori khk.

B: AAUD(T), 384; TÜ ajalugu I, 237–238; *Ene-Lille, Jaanson*. Tartu Ülikooli trükikoda 1632-1710 : ajalugu ja trükiste bibliograafia Trt, 2000, 417, 420, 422, 426.

SCHULTZ, Karl Alexius (28. III 1788 Tartu – 1865 Riia), arstiteadlane; kohtuametniku p. Õppis 1804–11 TÜ arstitsk-s, *dr. med.* (1811, TÜ), vk “De differentiis, quae inter febres vasorum easque nervorum intercedunt” (Dorpati, 1811). Oli a-ni 1812 Riias arst, seejärel arst Vene armees. Peale sõja lõppu elas Eestis (Tartumaal), hiljem ka Saksamaal.

T: Historisches Frag- und Antwortspiel zur Unterhaltung und Belehrung für Kinder. Dorpat, 1831.

B: *Recke-Napiersky* IV, 184; *Die Aerzte Livlands*, 362–363.

SCHULTZE, Friedrich (17. VIII 1848 Rathenau – 1934), arstiteadlane. Õppis Berliini ja Bonni ük-des med-i, lõpetas 1871 Heidelbergi Ük-i, *dr. med.* (1876, samas). Oli 1871–76 Heidelbergi Ük-i asst, 1876–80 eradots, 1880–87 erakorr prof, 1887–88 TÜ eripatol ja kliiniku kat-i juh, seejärel töötas Bonni Ük-s. A-st 1891 võttis osa ajakirja *Deutsche Zeitschrift für Nervenheilkund* väljaandmisest.

T: Experimentelles über die Sehnenreflexe (kaasautor P.Fürbringer). // *Centralbl. med. Wiss.* (1875); Ueber aufsteigende Paralyse und neurot. Muskelatrophie (1886); Beitrag zur Lehre von den angeborenen Hirndefekten. Heidelberg, 1888; Zur Kenntniss der Lepre. // *Deutsche Arch. kl. Med.* XLVIII; *Lehrbuch des Nervenkrankheit*. ..., 1898.

B: *Левуцкый* II, 160–162, 323; *Die Aerzte Livlands*, 364–365. TÜ ajalugu II, 241–242.

SCHULTZEN, Carl (Karl) Ludwig Wilhelm Otto (16. VII 1837 Lissa, pl Lezno – 7. XII 1875 Tartu?), arstiteadlane, klinitsist. Õppis a-st 1858 Königsbergi ja Berliini ük-des med-i, *dr. med.* (1862, Berliini Ük), vk “De inanitione, accedit observatio et exploratio microscopica”. Oli a-ni 1867 Berliini Ük-i med-kliiniku asst, 1867–71 eradots, 1871 prof, 1871–72 TÜ eripatol ja kliiniku kat-i juh. – Olnud üks laboratoorse kliinilise diagnostika alusepanijaid ja viljelejaid. Sai tuntuks füsioloogilis-keemiliste töödega uriini kohta, sh tegi (koos biokeemik M. W. Nentskiga) esmakordselt kindlaks, et kusiaine moodustub organismis sünteesi teel ammoniaagist ja söehappest.

T: Beiträge zur Pathologie und Therapie die Diabetes mellitus. // *Berliner klin. Woch.* (1872).

B: *Левуцкый* II, 158–159, 321; *Die Aerzte Livlands*, 365; TÜ ajalugu II, 241, 243, 244.

SCHULTZENBERG, Anton Friedrich (13. VII 1867 Kavastu, Tartumaa – 1942 Tartu), arstiteadlane; kaluri p. Lõpetas Tartu kroonugümni-i, õppis 1887–95 TÜ arstitsk-s, *dr. med.* Oli 1896–99 Novgorodi kub-s maa-arst, 1900 Tartus arst, 1901–09 TÜ sisehaiguste polikliiniku asst (ühtlasi a-st 1905 Tartu Tütarlastegümni-i arst ja hügieeniõpetaja), 1915–18 ordinaator, 1918 TÜ Saksa võimudelt ülevõtmise komisjoni ja 1919 TÜ taasavamise eeltööde komisjoni liige, 1919–20 arstitsk-a dekaan (sellena ühtlasi TÜ aj. nõukogu liige), a-st 1920 sisehaiguste kliiniku v-asst. .

T: Professor Dr. med. Heinrich Koppel. // EA (1923) 11–12.

B: Die Aerzte Livlands, 365–366; AAUD, 862; Eesti organiseeritud arstkond 1912–1937. Tln, 1938, 39, 63, 149, 151-156, 161, 181, 182, 184 – 188, 388, 421; TÜ ajalugu III, 27, 29, 30, 145; *H. Merila-Lattik*, lk 1161.

SCHUMACHER, Heinrich Christian (3. IX 1780 Bramstedt – 28. XII 1850 Altona), jurist, astronoom ja geodeet. Õppis Christianeumis, lõpetas 1805 Göttingeni Ük-i õigusteaduse alal. Oli 1805–07 Tartus koduõpetaja. J. W. Pfaff äratusel huvitus astron-st ja mat-st, osales J. W. A. Pfaffi tegevuses Tartus astron edendamiseks ning siin 1806–07 esimese astron-publikatsioonide sarja väljaandmisel. Õppis a-st 1808 Göttingeni Ük-s astron-t. Oli a-st 1810 Kopenhaageni Ük-i astron-prof, 1813–15 Mannheimi obs-i dir, seejärel Kopenhaagenis astron-prof. Juhatas a-st 1817 Holsteini trianguleerimist, mis mõne aasta pärast laienes kogu Taani geod ülevaate koostamiseks (töö viidi lõpule pärast S-i surma), millega seoses asutati Altona obs. Rajas 1821 *väljaande Astronomische Nachrichten* (kokku ilmus 31 S-i toimetatud köidet); milles avaldasid oma töid ka Tartu astronoomid. Ühtlasi andis S. 1822–32 välja 11-osalise publikatsiooni *Ephemerides*. Taani Kuningliku Astron-ühingu kuldmedal (1829). Üle 40 teadustr-e.

T: Beobachtungen des Cometen am Kreismicrometer auf der Sternwarte in Altona. // Astron. Nachr. 3 (1825) 361; Meteorologische Beobachtungen. // Astron. Nachr. 4 (1826) 193.

B: TÜ II, 207, 210, 212.

SCHUR, Friedrich Heinrich (27. I 1856 Maciejewo, Posen – 18. III 1932 Breslau), poola-saksa matemaatik. Lõpetas Krotošini Gümni-i, õppis Breslau ja Berliini ük-des, *dr.*

phil. (1879, Berliini Ük), vk “Geometrische Untersuchungen über Strahlencomplexe 1-ten und 2-ten Grades” (Berlin, 1879). Oli 1881–84 Leipzigi Ük-i eradots, 1884–88 erakorr prof, 1888–92 TÜ füüsika-mat-tsk-a puhta mat prof, 1892–97 Aacheni Kõrgema Tehnikakooli ja a-st 1897 Karlsruhe Kõrgema Tehnikakooli prof. – Uurimusi algebralises geomeetrias ja Riemanni ruumide teoorias (Schuri teoreemid). Tartus avaldas uused tulemused pidevate teisenduste rühmade teooria alustes ning alustas ühtlasi 1892 uurimusi geomeetria alustes (millesse kaasas ka oma õpilase K. R. Kupfferi).

T: Neue Begründung der Theorie der endlichen Transformationsgruppen. Leipzig, 1889; Zur Theorie der aus n Haupteinheiten gebildeten complexen Zahlen. // *Math. Ann* (1891); Ueber den Fundamentalsatz der projectiven Geometrie. // *Math. Ann.* (1899); Ueber die Grundlagen der Geometrie. // *Math. Ann.* (1903); Zum Weierstraßschen Beweise des Fundamentalsatzes der projectiven Geometrie. // *Jb. Deutsch. Math-Ver.* (1929).

B: *Левуыкуй* I, 177–180, 472; TÜ ajalugu II, 206, 351, 353; *Ü. Lumiste*. Tartu Ülikool ja XIX sajandi geomeetria. // *TALE II*. Tln, 1976, 36–38.

R. Juursoo

SCHWABE, Andreas Johannes (18. VIII 1810 Jõelähtme, Harjumaa – 21. II 1878 Tallinn), raamatukoguhoidja ja bibliograaf; pastori p. Lõpetas 1843 TÜ usutsk-a. Oli koduõpetaja, siis Nõo kroonumõisa rentnik, tsensor Tartus ja 1866–73 Liivimaa Vastastikuse Tulekindlustamise Seltsi sekr, 1861–72 ühtlasi ÕES-i rmtkoguhoidja. Koost. tolle aja kohta hea eestik-se, 1632–1865 ilmunud rmt-te kronoloogilise nimestiku. ÕES-i auliige (1872).

T: Chronologische Verzeichniss aller in der Bibliothek der gelehrte estnischen Gesellschaft sich befindenen estnischen Druckschriften. Dorpat, 1867.

B: DbBL 709; AAUD, 210; EBL TK, 243.

SCHWABE, Ludwig (24. VI 1835 Giessen – 1908 Tübingen?), klassikaline filoloog. Õppis a-st 1853 filos-t algul Giesseni, siis Göttingeni Ük-s, *dr. phil.* (1859, Giesseni Ük), vk “De deminutivis graecis et latinis liber” (Giessae, 1859). Oli 1859–63 Giesseni Ük-i eradots, 1863–72 TÜ klassikalise filol ja arheol kat-i prof, ühtlasi 1867–71 ajaloo-filos-tsk-a dekaan, a-st 1872 Tübingeni Ük-i klassikalise filol ja arheol prof. Huvitus ka

antiikkunstist – TÜ kunstimuuseumi kogu täienes tema algatusel (1871) hangitud u poolesaja antiikse maalitud vaasiga, mille hulgas oli musta-ja punasefiguurilisi Kreeka vaase; samuti tegutses (1872–1908) energiliselt Tübingeni Ük-i klassikalise arheol muuseumi väljaarendamisel.

T: Die Griechen und die griechen Kunst am Nordgestade des schwarzen meeres. // Balt. Mschr. (1867); Catulli Veronensis liber. Berlin, 1886; Kunst und Geschichte aus antiken Münzen. Tübingen, 1905; Dorpat von fünfzig Jahren. Leipzig 1915.

B: *Левукуй* II, 471–473; TÜ ajalugu II, 145, 146, 175. A. *Poolakese*. Professor Ludwig Schwabe klassikalise filoloogi ning Catulluse uurijana Tartus. Bakalaureustöö. TÜ, 2006.

R. Juursoo

SCHWALBE, Cornelius (30. VI 1885 Tartu – surmaaeg ja koht teadmata), arstiteadlane; psühhiaater; baltisakslane, TÜ ametniku p. Lõpetas Tartu Kroonugümni, 1913 TÜ arstitsk-a, med-dr (1923, TÜ), vk “Klinische Beiträge zur Frage des Geisteszustandes der Prostituirten”. Tegutses TÜ vaimu- ja närvihaiguste kliinikus juba 1909 II semestrist, oli 1913–14 samas asst, 1914–18 Vene sõjaväes v-polguarst, 1918–27 TÜ vaimu- ja närvihaiguste kliiniku asst ja v-asst, 1927–40 Tallinnas erapraksis närvi- ja lihastekorratuste, seksuaal- ja hingehaiguste alal, ühtlasi oli Tallinna koolival arst. Lahkus 1940 Saksamaale.

T: Die Psyche der Prostituierten. // Folia Neuropath. Est. 1 (1923); Klinische Beiträge zur Frage des Geisteszustandes der Prostituierten. // EA (1923).10; Võitlus prostitutsiooni vastu. // EA (1924) 10; Hoolekanne vaimuhaigete eest Eestis. // EA (1925) Lisa;

B: AAUT I, 172; Die Aerzte Estlands, 516; EA (1923) 10, 305; *H. Merila-Lattik*, 103; *Ю. М. Саарма, Э. Ю. Кару*. Развитие психитрии в Тартуском Университете. Тлн, 1981; TÜK 200, 259.

SCHWARZ, Peter Carl Ludwig (23. V 1822 Danzig – 17. IX 1894 Tartu), astronoom; näitleja p. Lõpetas 1840 Peterburis Peetri kiriku kooli, 1846 TÜ filos-*tsk*-a, 1863–66 valmistus välismaal tead-kraadi kaitsmiseks, *mag. astron.* (1867, TÜ), *dr. astron.* (1872, TÜ), vk “Das vom Sinus der doppelten Zenithdistanz abhängige Glied der Biegung des Dorpates Meridiankreises” (Dorpat, 1871). Alustas juba üliõpilasena (1844) T. Clauseni

juhendamisel astron-si vaatlusi, oli 1846–49 Tartu tähetorni asst, 1849–59 Ida-Siberis (Taga-Baikali- ja Amuurimaal) eksped-i astronoom-geodeet, 1866–72 Tartu tähetorni astronoom-vaatleja, 1872–94 TÜ astron-prof ja Tartu tähetorni juh. Õppejõuna õnnestus S-l märgatavalt parandada TÜ-s teor ja prakt astron õpetamist.. – Uurimusi pms astron vallast, aga ka geod-st. Tegeles meridiaanvaatlustega ning põhjapoolkera tähtede asukohtade täppismõõtmisega. Teostas mitmeid teor uurimusi astron-test instrumentidest, avaldas 1884 kokkuvõtte Siberi-eksped-dest.

T: Ueber die Reduction der scheinbaren und wahren Mondsdistanzen auf einander. Dorpat, 1865; Das v. Sinus d. doppelten Zenitdistanz abhängige Glied der Biegung d. Dorpater Meridiankreises. Dorpat, 1871; Подробный отчет о результатах исследований матем. отдел. Сибирской экспедиции (koos kaardiga). // Тр. Сибирской экспедиций Имп. Русск. геогр. об-ва. СПб, 1884; Eine Studie auf dem Gebiete d. praktischen Astronomie. Dorpat, 1889.

B: DbBL, 714; *Левуций* I, 327–328; TÜ ajalugu II, 166, 209, 211, 212, 214, 353, 355.

SCHWARZ, Valeri (30. I 1939 Rõbinsk, Jaroslavli obl, Venemaa – 27. XI 1993 Tallinn), arstiteadlane, pediaater, hügieenik ja spordiarst; sakslane, ins-geodeedi p. Lõpetas 1956 Nižni-Tagilis kk-i, õppis 1956–58 Leningradi Med-koolis nr 14, lõpetas 1964 Leningradi Pediaatria Med Inst-i, 1971 EMHI-s asp-i, med-knd (1972, TÜ) vk „О роли наследственных и средовых факторов в развитии физической работоспособности у детей и подростков (исследование близнецов)”, med-dr (1991, Leningradi I Med-inst), vk “Медико-биологические критерии спортивной ориентации и отбора детей по данным близнецов и лонгитудинальных исследований”. Тöötas Kohtla-Järvel, oli 1972–92 EMHI laste ja noorukite hügieeni labori v-teadur, 1992–93 Profül Med-i Inst-i laste tervise kaitse labori j-teadur. Luges TPedI-s spordimed-i ja hügieeni kursusi. – . Uuris sportliku orientatsiooni ja sportliku valiku efektiivsust med-biol-te näitajate abil “kaksikute meetodil”, oli selle meetodi väljatöötaja ja esimene rakendaja. Тöötas välja laste ja noorukite sportliku valiku ja orientatsiooni normatiivid. Oli Eesti Spordimed-i Föderats-i presiidiumi liige. 158 teadustr-t, sh 2 monogr (kaasautor); arvukalt aimeart-id.

T: Близнецовые данные о максимальном потреблении кислорода. // Теория и практика физ. культуры (1973) 10; Исследование близнецов при физических нагрузках (к 100-летию близнецоого метода). // Теория практика физ. культуры (1976) 5; Zwillingsuntersuchungen bei körperlichen Beleistungen. // Medizin und Sport 17 (1977) 11; Врачебная спортивная консультация при спортивном отборе и определении спортивной специализации юных спортсменов. // Детская спортивная медицина. М, 1980; Genetics and selection in sport. // Genetics and Psychomotor Traits in Man. Warsaw, 1984; Anthropogenetik und Eignung zum Sport von Kindern und Jugendlichen. // Ärztliche Jugendkunde 81 (1990) 5.

B: EE 14, 466–467; NET 1973) 1, 64-65; EA (1994) 3, 264.

A. Ostrat

SCHWARTZ, Johann Georg (25. VI 1793 Riia – 19. III 1874 Põlva), baltisaksa pastor, haridus- ja kultuuritegelane, raehärra p. Õppis 1800–04 Riia Toomkoolis, lõpetas 1811 Riia ringkonnagümni-i, õppis 1812–14 TÜ usutsk-s, lõpueksami sooritas 1818. Oli 1814 Ruhjas ja 1814–20 Vändras (major v. Ditmani juures) koduõpetaja, 1820–68 Põlva koguduse pastor, ühtlasi 1840–49 vaimulik koolirevident ja 1849–52 Võru praost. Emeriteerus 1868. Andis välja oma aja kohta silmapaistva õpikuserja *Koliramat* khk-koolidele, mille I. VI, VII ja VIII köite (*Lühhikene õppetud õigest kirjutamisest*, 1852; *Wisika ehk õppetud lodud asjade issewisidest ja wäggedest*, 1855; *Sündinud asjade jutustamine* I–II, 1858–61) kirjutab ise. *Koliramat* mõned jaod jäid kasutusele pikemaks ajaks, nendest ilmus kuni kuus uustrükki. Põlva kirikukonvendi ülesandel registreeris ja soovitas rahvale perekonnanimesid (Hurt, Käis, Piho, Savi, Vahtra, Zopp jpt). Oli innukas rahvaluule ning eesti k-e sõnavara koguja (Faehlmannile, Kreutzwaldile, Wiedemannile), Fr. Kreutzwaldi parimaid sõpru ja nõuandjaid *Kalevipoja* loomisel. Kreutzwaldi mõjul levitas karskusideid, asutas 1840 esimese Eesti karskusseltsi. Põlva esimese khk-ku laulupeo (1858) algatajaid ja korraldajaid. EÕS-i liige (a-st 1859).

T: Wälja möödust ehk Ma-möötmisest ehk Ma-arwust. Trt, 1852 (mat-õpiku lisa); Saksakeele õpimise-raamat. Jurjev, 1866 (khk-koolidele); Eesti Laste sõber. Trt, 1873, ²1875 (lõunaestimurdeline lugemik).

B: EBL, 443; EE 14, 467; EKirBL, 344–345.

SCHWARTZ, Philipp Eduard (8. V 1851 Riia – 17. I 1907 Riia), baltisaksa arhivaar ja ajaloolane; gümn-õpetaja p. Lõpetas Riia Kub-gümn-i, õppis 1870–73 TÜ-s, 1873–75 Göttingeni, 1875–76 Leipzigi ja Berliini ük-des, *dr. phil.* (1875, Göttingeni Ük). Oli 1878–79 Riia Kub-gümn-i õpetaja, a-st 1890 surmani Riia linnaarhivaar. Mitme teadusseltsi liige. – Andis välja R. v. Tolli järelejäänud *töödest Est- und Livländische Brieflade* 3. osana *Cronologie der Ordenmeister über Livland, der Erzbischöfe von Riga und der Bischöfe von Leal, Oesel-Wick, Reval und Dorpat* (1879), a-st 1890 oli tegev Fr. G. v. Bunge alustatud *Liv-, Est- und Kurländisches Urkundenbuch* väljaandmise jätkamisel, tema kaastegevusel ilmusid X (1896) ja XI kd. (1905). Töid ka Vana-Liivimaa keskaja ja Riia linna ajaloost.

B: DbBL, 709–710; EBL TK, 243.

SCHÖÖN, Ivi-Mai (17. I 1931 Tartu), arstiteadlane, kirurg; ins-i t. Põgenes 1944 koos vanematega Rootsi. Lõpetas 1959 Göteborgi Ük-i arstitsk-a, med-dr (1980, samas), vk “The effects of antral distension on gastric acid secretion and on gastrointestinal hormones in man“. Oli 1973–79 Göteborgi Ük-i haigla kirurg, a-st 1981 dots, hiljem kaasprof. – Uurinud pms mao- ja kaksteistsõrmikuhaavandit, kasvajaid, sekretsiooni, vagotoomiat (uitnärvi läbilõikamist). Üle 30 teadustr.

T: The value of the vacuum extractor as judged from use in elderly primiparae (kaasautorid P. Beergman, T. Malmstrom). // *Acta Obstr. Gynec. Scand.* 40 (1961); Inhibitory effect of cimetidine on gastric secretion vagally activated by physiological means in duodenal ulcer patients (kaasautor L. Olbe) // *Gut* 19 (1978) 1; Hemodynamic finding before and after resection of abdominal aortic aneurysm (kaasautor). // *Acta Chir. Scand.* 150 (1984) 6; Peptic ulcer disease in older age groups in Gothenburg in 1895: the association with smoking (kaasautor). // *Age & Ageing* 20 (1991) 5.; Osteoporosis, metabolic aberration, and increased risk for vertebral fractures after partial gastrectomy (kaasautor). // *Calcified Tissue Int.* 53 (1993) 6.

B: EE 14, 467.

SCHÜDLÖFFEL, Gustav Heinrich (2./13. X 1798 Jõelähtme, Harjumaa – 8./20. XII 1859 Tallinn), kirjamees; Saksimaalt pärineva pastori p. Õppis 1810–17 Tallinna Toomkoolis, 1817–20 TÜ-s teol-t. Reisis Rootsis, oli Eesti- ja Liivimaal koduõpetaja, 1826–27 Tallinna Toomkooli inspektor, a-st 1829 Jõelähtme pastor ja a-st 1847 ühtlasi Ida-Harju praost. – Saksa eeskujude järgi mugandatud vagatsevate juttude (*Jöggi merres*, Trt, 1842, G. H. v. Schuberti järgi jmt) kõrval leidub ka rahvalalgustusliku taotlusega jutustusi (*Kuldorg, ehk Kulla saatja külla*, 1842, J. D. H. Zschokke järgi) ja jutte Lindfors'i kalendrist, mida S. toimetas 1836–43 (või 1844). *Jöggi merres*, mis ilmus 1852 E. Lönnroti tõlkes soome k-s (*Merenvirta*), on esimesi võõrk-de tõlgitud eesti ilukirjandusteoseid. *Toomas Westen, Lapo rahwa uso ärataja Norra maal* (1844) on esimene uues kirjaviisis trükiteos. Oli (koos F. Th. v. Gebhardtiga) 1854 ilmunud *Uue Testamendi* toim. Rahvaluuleharrastajana avaldas ühe Kalevipojalugude varasemaid publikatsioone (*Das Inland*, 1836), kümnekond tema kogutud rahvalaulu leidub Neusi antol-s *Ehstnische Volkslieder*.

B: EBL. 443–444; EE 14, 467; EKirBL, 345–346; A. *Vinkel*. Eesti rahvaraamat. Tln, 1966, 176–177.

SCUPIN, Hans (24. IV 1869 Ottendorf, Sileesia – 23. XI 1937 Potsdami läh, Saksamaa), saksa geoloog; rüütlimõisa omaniku p. Õppis Breslau, Heidelbergi ja Berliini ük-des, geol-mineral-dr (1895). Oli 1899–1918 Halle Ük-i õppejõud (a-st 1908 geol prof), 1917/18 Ida- ja Läänerindel sõjaväegeoloog, 1920–27 TÜ mineral prof, 1928–35 Halle Ük-i rakendusgeol prof. TÜ-s luges kõiki mineral ja geol kursusi, samuti paleontol-t. Hukkus autoõnnetusel. – Tartu perioodi tööd käsitlevad Baltimaade Vana-Paleosoikumi stratigr ja paleogeogr küsimusi ning maavarade (sh kivisoola ja nafta) leidumise võimalust. Kaali järve tekkeküsimustes pooldas purskehüpoteesi. Oli üks 1924–34 Tallinnas ilmunud väljaande *Aus deutscher Geistesarbeit* väljaandjaist.

T: Zur Petroleumfragen in den baltischen Ländern. Trt, 1924; Die Grundlagen paläogeographischen Karten. Trt, 1924; Epirogenese und orogenese im Ostbaltikum. Trt, 1927; Die stratigraphische Stellung der Devonschichten im Südosten Estlands. Trt, 1928; Algonkium, Paläozoikum und Mesozoikum. // Ostbaltikum I. Berlin, 1928.

B: EE 14, 467; EGBT, 109–110; ИГНЭ, 326.

SEBECK (Seebeck), Peter (Saebeckius, Sebäckius, Sebeckius, Petrus) (XVII saj, Westmannland, Rootsi – 1703, Tallinn), rootsi matemaatik; pastori p. Õppis Västeråsi gümni-s, 1687–90 Uppsala Ük-s, 1691–97 stipendiaadina AGC-s, lõpetas *dr. phil.* kraadiga (Sven Dimbergi juhendamisel), vk “Hercotectonice trigonometria, sive methodorum architecturae militaris cum universaliorum, tum selectiorum analysis trigonometrica” (Dorpati, 1697). Oli 1697–1702 Tallinna Gümni-i mat-prof, ühtlasi Tallinna kindlustuste inspektor ja fortifikatsiooniins.

B: *Recke-Napiersky* IV, 172; *Lehrer-Album des Revalschen Gymnasiums*. 1632–1862. Reval 1862, 17; AAUD(T), 312; TÜ ajalugu I, 267; Ü. *Lumiste*. Matemaatika Eestis XVII ja XVIII sajandil. // TALE I, 86–87; Ü. *Lumiste, H. Piirimäe*. Sven Dimberg – Newtoni õpetuse varane propageerija Tartu Ülikoolis 1690. aastail. // TÜ ajaloo küsimusi XI. Trt, 1981, 26–52.

SEDMAN, Juhan (7. XII 1958 Tallinn), biokeemik; Tiina S-i abikaasa. Lõpetas 1977 Tallinna 10. kk-i, 1982 TÜ biol osk-a, 1985 samas asp-i, biol-knd (1991, TÜ), vk “Функциональная структура и организация генов 5S рибосомальной РНК вьюна”. Oli 1985–86 TÜ ÜMPI n-teadur, 1986 teadusosk-a onkogeneesi labori n-teadur, 1987–90 teadur, 1991 v-teadur, 1992 teadur, 1993–97 *Gold Spring Harbor Laboratory* (New York) järeldr, 1997–98 TÜ MRI erakorr v-teadur, 1998–2000 Eesti Biokeskuse v-teadur, 2000–01 MRI erakorr dots, üldise ja mikroobiokeemia õt-i hoidja ning a-st 2001 juh, prof, 2003– MRI juh, prof, ühtlasi TÜ biol-geogr-tsk-a biomed-i ja biotehnol doktorikooli juh. – Uurimisvaldkond: DNA replikatsioon, valkude transport mitokondrisse. U 30 teadustr-t.

T: The interaction of 5-s-RNA and its large fragments with ribosomal-proteins (kaasautor). // *FEBS Lett.* 136 (1981) 2; Cellular factors required for papillomavirus DNA-replication (kaasautorid (T. Melendy, A. Stenlund). // *J.Virol.* 69 (1995) 12; The DNA helicase Hmi1p is transported into mitochondria by a C-terminal cleavable targeting signal (kaasautor). // *J. Biol. Chem.* 274 (1999); Yeast mitochondrial DNA helicases: purification and functional assays (kaasautorid S. Kuusk, T. Sedman). //

Methods Mol. Biol. 197 (2002); Helicase Hmi1 stimulates the synthesis of concatemeric mitochondrial DNA molecules in yeast *Saccharomyces cerevisiae* (kaasautor). // Current Genetics 47 (2005) 4.

B: TÜ BL II. 162–163; <https://www.eris.ee>.

SEDMAN (sünd. **Arumäe**), **Tiina** (9. XII 1959 Häädemeeste, Pärnumaa), bioloog; Juhan S-i abikaasa. Lõpetas 1977 Pärnu 1. kk-i, 1982 TÜ biol-osk-a, M.Sc. mol-biol alal (2000, TÜ), vk “Identification of the novel mitochondrial DNA helicase Hmi12, Ph.D. mikrobiol alal (2005, TÜ), vk “Characterization of the yeast *Saccharomyces cerevisiae* mitochondrial DNA helicase Hmi1”. Oli 1989–92 TÜ mol-biol labori v-laborant, 1992–96 *Gold Spring Harbor Laboratory* (New York) dr. A. Stenlundi labori tehnik, 2000–01 Eesti Biokeskuse teadur, 2002– TÜ MRI üldise ja mikroobibioloogia õt-i teadur. – Uurimisvaldkond: mitokondriaalse DNA stabiilsust tagavad protsessid.

T: Binding of the E1 and E2 proteins to the origin of replication of bovine papillomavirus (kaasautorid J. Sedman, A. Stenlund). // J. Virol. 71 (1997) 4; Yeast mitochondrial DNA helicases: purification and functional assays (kaasautorid S. Kuusk, J. Sedman). // Methods Mol. Biol. 197 (2002); Helicase Hmi1 stimulates the synthesis of concatemeric mitochondrial DNA molecules in yeast *Saccharomyces cerevisiae* (kaasautor). // Current Gen. 47 (2005) 4.

B: TÜ BL II, 162; <https://www.eris.ee>.

SEDRIK, Meeli (7. X 1968 Kärkla, Hiiumaa), keeleteadlane. Lõpetas 1987 Kärkla Kk-i, 1992 TÜ eesti k-e ja kirj-e alal, 1994 TÜ-s magistrantuuri, 1999 doktorantuuri, filoloog eesti k-e alal (1994, TÜ), vk “Hiiumurrakute ja Edela-Soome murrete ühissõnavarast”. Oli 1993 vahetusüliõpilane ja CIMO stipendiaat Turu Ük-s, 1997–98 *Svenska Institutet*’i stipendiaat Uppsala Ük-s, 1994 TÜ eesti k-e õt-i ja 1995 Turu Ük-i õu täitja, 1995–96 TÜ eesti k-e õt-i erakorrasst, 1996–97 ja 1999–2000 erakorrasst, 2000–02 õu täitja, 2003–EKI teadur. – Uurimisvaldkonnad: eesti murrete sõnavara, keelekontaktid, etimol. ES-i liige (a-st 1995).

T: Hiidenmaan murteiden sanasto: yhteydet Itämeren alueen kieliin. // Itämerensuomalainen kulttuurialue. Castrenianumin toimitteita 49. Helsinki, 1995;

Swedish loanwords common to Estonian Hiiumaa dialects and south-western Finnish dialects. // *Finnisch-Ugrische Sprachen in Kontakt. Vorträge des Symposiums aus Anlass des 30-jährigen Bestehens der Finnougristik an der RijksUniversiteit Groningen.* 21.–23. November 1996. Maastricht 1997; Hiiu murrakute kontaktidest eestirootsi murretega. Taustast. // *Õdagumeresoomõ veeremaaq. Läänemeresoome perifeeriad. Võru Instituudi toimõitiseq* 6. Võro, 1999; *trintsid* (Emmaste kihelkonnast pärit murdekeelend). // ES ar 1998–1999. Trt, 2000; *reimand*. // ES ar 2005. Trt, 2006.

B: <https://www.etis.ee>

SEE, Adolf (26. I 1860 Kopor, Kurski kub – 13. IV 1906 Korotša, Kurski kub), saksa päritolu loomaarstiteadlane; apteekri p. Õppis Kaasani Vet-inst-s, 1881–84 TVI-s, vet-mag (1885, TVI), vk “К этиологии рожи. Экспериментальное исследование”. Uuris Tartus prof. E. Zimmersi juhendamisel esmakordselt Eestis streptokokilisi nakkusi loomadel. Oli a-st 1886 Kurski kub-s Korotša mk-s vet-arst.

B: Альбом имматрикулированных в ДВИ, 128; Магистр вет. А.Я.Зее †. // Вестник общественной ветеринарии (1906) 19, 858–860.

E. Ernits

SEEBERG, Alfred Oskar Theodor (24. IX 1863 Päädeva mõis, Eestimaa kub – 9. VIII 1915 Arenschoop, Pommer), usuteadlane; mõisarentniku p. Lõpetas 1883 Tallinna kub-gümni-i, 1889 TÜ usutsk-a *cand. theol.* kraadiga, teol-mag (1891, TÜ), vk “Die Andetung des “Herrn” bei Paulus”, teol-dr (1895, TÜ), vk “Die Heilsbedeutung des Todes Christi im Hebräerbrief”. Oli 1890–91 Tartu linna tütarlastekooli ülemõpetaja, 1891–95 TÜ eksegeetilise teol õt-i dots, 1895–1905 prof, 1905–08 usutsk-a dekaan, 1908–14 Rostocki Ük-i Uue Testamendi prof, ühtlasi 1914 rektor, 1914–15 Kieli Ük-i teol-prof. TÜ-s pidas loenguid dogmaatikast, sümboolikast, Uue Testamendi eksegeesist. Oli ortodoksse teoloogilise mõttesuuna kaitsja.

T: Der Tod Christi in seiner Bedeutung für die Erlösung.,; Der Katechismus der Uhrchristenheit., 1903, ²1966; Das Evangelium Christi., 1905; Die Taufe im Neuen Testament. Berlin, 1905.

B: *Левуцкый* I, 97–98; DbBL, 717–718; *E. v. Schrenk*. Baltische Kirchengeschichte der Neuzeit. Riga, 1933, 218; TÜ ajalugu II, 343; *A. Vööbus*. The Departement of Theology at the University of Tartu. Stockholm, 1963, 23; *L. Raid*, 6, 32, 33, 38, 65, 85, 154, 155.

L. Raid

SEEBERG, Harry (19. VII 1910 Valga – 28. III 1965 Tallinn), arstiteadlane, füsioloog; töölise p. Õppis 1928–31 LÜ ajaloo-k-etsk-s, lõpetas 1936 Leningradi Med-inst-i ja 1940 samas asp-i, med-knd (1940, samas), vk käsitles kesknärvisüsteemi troofilist toimet skeletilihase potentsiaalile rahuseisundis. Doktorantuur katkes 1951 haiguse tõttu. Oli II maailmasõjas polguarst, töötas 1945–47 ENSV Tervishoiu-min-s, 1947–51 oli EKMI normaalse ja patol füsiol labori juh ja teadusekr, ka dir kt.

T: О скорости исчезновения катодического блока в нерве. // Бюлл. exper. биол. и мед. (1938) 6; Suure vene füsioloogi I.P.Pavlovi elu ja looming. Tln, 1949; Närvisüsteemi osatähtsus tuberkuloosi patogeneesis. // ENSV TA teaduslik sessioon *Tuberkuloos ja reumatism*. Trt, (1949)

B: EKMI BL, 10.

I. Laan

SEEBERG, Reinhold (24. III 1859 Pööravere, Pärnu läh – 23. X 1935 Berliin; DbBL järgi: Arenschoop), baltisaksa usuteadlane; mõisarentniku p. Lõpetas 1878 Tallinnas Kub-gümn-i, 1882 TÜ usutsk-a knd-kraadiga, sooritas 1883 eksamid *pro venia concionandi et pro ministerio*, 1883–84 täiendas end Erlangenis, Berliinis ja Leipzigis, *mag. theol.* (1884, TÜ), vk “Zur Geschichte des Begriffes der Kirche”, *dr. theol. h. c.* (1889, TÜ). TÜ-s õppides tegeles ka araabia ja süüria k-ga. Oli 1884–85 TÜ süstemaatilise teol õt-i eradots, 1885–89 TÜ dots ja ühtlasi TÜ kiriku abiõpetaja. 1887–88 viibis teaduslähetusel Saksamaal. Lahkus Tartust 1889, oli 1889–98 Erlangeni Ük-i ja 1898–1927 Berliini Ük-i prof, ühtlasi 1900–01 ja 1905–06 usutsk-a dekaan ning 1918–19 rektor. – S-i vaadete kujunemist mõjutasid luteriusu ortodoksaalse teol esindajad Engelhardt, Oettingen ja Volck Tartus alustas tööd oma põhiteosega *Lehrbuch der Dogmengeschichte* (1–4, 1895–1920), 1900 ilmunud *Theologie de Johannes Duns Scotus* pälvis Heimburgeri preemia. Viljakas usuteadlasene, kelle mitmed tööd said Lääne-

Euroopa ük-des õppe-metoodilise materjalina laialdase leviku osaliseks. Erlangeni Ük-i filos audr (1910), Breslau (1911) ja Halle Ük-i audr (1919).

T: Thomasius, Dogmengeschichte des Mittelalters und der Neuzeit. Erlangen, 1889; Lehrbuch der Dogmengeschichte. Erlangen, Leipzig, 1895, 1898; An der Schwelle des zwanzigsten Jahrhunderts. Rückblick auf das letzte Jahrhundert deutscher Kirchengeschichte. Leipzig, 1900; Nachgelassene Aufgaben der Theologie des 19. Jahrhunderts. Berlin, 1900; Tõsine ristiusk (tõlk J. A. Rahamägi). Trt 1909.

B: *Левуукуү* I, 77–79; DbBL, 718; EE VII, v. 632; Die Evangelische Prediger Livlands, 424; *E. v. Screnck*. Baltische Kirchengeschichte der Neuzeit. Riga, 1933, 215; *L. Raid*, 3, 65, 67.

L. Raid

SEEBERG-ELVERFELDT, Paul Johannes Emanuel (30. IV 1870 Peterburi – 28. I 1938 Tartu), baltisaksa keeleteadlane, klassikaline filoloog ja latinist; pastori p, Roland S.-E. isa. Lõpetas 1888 Miitavi Kub-gümn-i, õppis 1889 TÜ-s teol ja 1889–93 filos, *cand. philol.* (1894, TÜ). Oli 1894–1904 Peterburis kooliõpetaja, 1904–18 Peterburi Mereväe Kadetikorpusse dots, 1910–18 ka Nikolai Mereväeakad ning 1915–18 Aleksandri Lütseumi lektor, 1918–33 TÜ ladina k-e lektor, a-st 1918 ka Tartu Gümn-i ning 1919 ja 1925–31 Eragümn-i ladina k-e ülemõpetaja. Koost. ladina k-e õpikuid, saksa-eesti sõnarmt-id; tõlkinud ladina k-st (nt *M. Tulli Ciceronis oratio in Catalina prima in senatu habita*. Trt, 1930).

T: Ladina keele õpperaamat I. Trt, 1931; Eesti-saksa sõnaraamat (kaasautor E. Sell). Trt, 1937, ²1938.

B: DbBL, 719–720; AAUT II, 475; EV TÜ 1919–1929, 22, 190.

SEEBERG-ELVERFELDT, Roland Arthur Karl Alexander (17. VIII 1909 Seivästõ, Viiburi läh, Soome – 3. XII 1993 Essen, Saksamaa), baltisaksa ajaloolane, arhivaar ja genealoog. Lõpetas 1927 Tartus A. Walteri Saksa Ühisgümn-i, 1931 TÜ filos-*tsk-a, mag. phil.* (1931, TÜ), vk “Die estnische Bevölkerung Dorpats zur II Schwedenzeit (1625–1656)” (Trt, 1931), 1931–33 õppis Berliini Arhiivindusinst-s, *dr. phil.* (1934, Königsbergi Ük), vk “Die preussischen Stände und Polen unter Kurfürst Georg Wilhelm

bis zum Tode König Sigismund III (1620–1632)”. Oli 1933–37 Königsbergis Preisi riigiarhiivi arhivaar, 1937–43 Stettini riigiarhiivi arhivaar, 1943–45 Saksa armees, 1945–49 Kaukaasias sõjavangis, 1950–53 Saksa DV Sisemin-i arhiiviosk-a juh, 1954–56 Stuttgartis arhivaar, 1956–74 Saksa LV val-e pressi- ja inform-ameti referent, ühtlasi 1965–74 pressiarhiivi dir. – Avaldanud rahvastiku-, nime- ja geneal uurimusi ning publitseerinud Eesti ajaloo allikaid (sh Tallinna ja Narva arhivaale). A-st 1962 andis välja ajakirja *Ostdeutsche Familienkunde*. ÕES-i ja Balti Ajaloo Komisjoni liige.

T: Tartu eesti perekonnanimed 17. sajandi esimesel poolel. // Eesti Keel (1932) 4; Die Einwohnerschaft in Tartu (Dorpat) zur II Schweden zeit vornemlich in ihren estnischen Bestandteilen. // ÕES-i Toim. 1933. Trt, 1935; Revaler Regesten I–III. Göttingen, 1966–1969; Ahnensippschaftstafel Seeberg-Elverfeldt. Bonn, 1992; Narva 1581–1721. Quellen zur Geschichte der Stadt in schwedischer Zeit (kaaskoost D.-G. Erpenbeck). Dortmund, 1993.

B: AAUT II, 475; EE 8, 414; 14, 467; ETVpK, 115; Ahnensippschaftstafel Seeberg-Elverfeldt. Bonn, 1992.

SEEDER, Jaan-Heljut (24. VI 1928 Võru), arstiteadlane, traumatoloog; kaupmehe p, Virgo S-i abikaasa. Lõpetas 1946 Võru Kk-i, 1952 TÜ arstitsk-a, med-knd (1970, TÜ), vk “Väikese ning suure vereringe muutused pärast traumaatilist vahelesegamist rindkerel”. Täiendas end traumatol ja kirurgia alal Moskvas, Novosibirskis ja Berliinis. Oli 1952–53 TÜ tsk-kirurgia kat-i asst, 1953–72 üldkirurgia kat-i asst, 1972–76 spordimed-i ja ravikehakultuuri ja üldkirurgia kat-i asst, 1976–92 spordimed ja ravikehakultuuri kat-i dots, 1979–83 ka Tartu Kliinilise Haigla traumatol-osk-a juh, 1992–93 TÜ traumatol ja ortopeedia kliiniku dots. – Uurimisvaldkond: traumatol, sporditraumatol, eriti vereringe muutused traumahaigetel, nende ravi ja profülaktika. Teostas 1955 Maarjamõisa haiglas esimese intubatsioonianesteesia Eestis. NSVL Traumatoloogide ja Ortopeedide Seltsi liige, Eesti Kirurgide Seltsi ja Eesti Traumatoloogide-ortopeedide Seltsi juhatuse liige (1970–93) ja auliige. Üle 80 teadustr-e, sh 4 monogr, õppevahendeid.

T: Arteriovenoossete anastomooside funktsionaalse seisundi määramisest väikeses vereringes. // TÜ Toim. 134 (1963; Pseudoartroosiga ja aeglustunud konsolidatsiooniga

komplitseerunud Sudecki sündroomi ravist noradrenaliini-novokaiini infusioonidega. // TÜ Toim. 179 (1965); Sporditraumatism Tartus (kaasautor S. Tusti). // NET (1975) 5; Üldkirurgia (kaasautor). Tln, 1976; Лечение повреждений и заболеваний стопы и голени массажным аппаратом “КОПАДОВЕР”. // Врачебный контроль за физическим воспитанием и реабилитация спортсменов. М, 1985; Устройство для функциональной разгрузки тазобедренного сустава при переломах вертлужной впадины (kaasautorid A. Lenzner, T. Naviko). // Ортоп. травматол. протезирование (1990) 4; Skeletisüsteemi ülekoormushaigused ja spordivigastused. Tln, 1995.

B: TÜ BL I, 129–130; II, 163; TÜ ajalugu III, 270; NET (1971) 3, 213; (1977) 3, 213–214; *H. Merila-Lattik*, 998; TÜK 200, 97, 343; EA (2003) 8, 591; TÜA 1982–2007, 113, 253, 402, 404, 405, 408.

SEEDER (a-ni 1953 **Pärn**), **Virgo** (26. III 1927 Tallinn – 12. IX 2003 Tallinn), arstiteadlane, pediaater-infektsionist; kaupmehe t, Jaan-Heljut S-i abikaasa. Lõpetas 1946 Tallinna 10. kk-i, 1952 Tü arstitsk-a, 1958–61 Tü asp, med-knd (1972, Tü), vk “Lambliooosi levik ja kliiniline pilt lastel”. Oli 1950–52 (üliõpilasena) Tartu Linna Kliinilise Lastehaigla arsti kt, 1952–53 Tü farmakol kat-i asst, 1954–58 pediaatria kat-i asst, üldkirurgia kat-i v-laborant, 1961–66 Tartu Linna Kliinilise Lastehaigla arst, 1966–69 Tartu Linna Kliinilise Nakkushaigla arst-laborant, 1961–82 ka Tartu Med-kooli õpetaja laste- ja nakkushaiguste alal, 1982–86 Tartu Linna Kliinilise Lastehaigla infektsionist. – Uurimisvaldkond: laste nakkushaigused ja parasitol. Tartu Pediaatria Seltsi ja Eesti Protozooloogide Ühingu liige. 10 teadustr-t.

T: Lambliooosi diagnoosimise efektiivsusest koproloogilisel meetodil. // NET (1961) 1; Seedeelundkonna häiretest lambliooosiga lastel. // Tü Toim. 112 (1961); Nakkushaiguste praktikum. Tln, 1981.

B: Tü BL I, 130; NET (1973) 1, 64–65; *H. Merila-Lattik*, 998; TÜK 200, 357.

SEEDRE, Taavo (7. II 1951 Tartu), arstiteadlane, stomatoloog; advokaadi p. Lõpetas 1969 Tartu 5. kk-i, 1974 Tü arstitsk-a, 1974–79 Moskva Stomatol TU Keskinst-i ordinaator ja asp, med-knd (1987, Moskva Stomatol TU Keskinst), vk “Диагностика заболеваний слизистых оболочек полости рта с использованием свойств

энтодермального антигена”. Täiendanud end Karolinska Inst-s Stokholmis. Oli 1980–85 TÜ stomatol kat-i asst, 1985–92 dots, ühtlasi 1984–89 ka arstitsk-a prodekaan, a-st 1992 TÜ stomatol-kliiniku dots. – Uurimisvaldkond: suu- ja hambahaigused. Avastanud endodermaalse antigeeni tekkimise imetajatel (1989). Eesti Stomatoloogide Seltsi, Eur. Suuõõnehaiguste Assots-i liige. Üle 30 teadustr-e, üks avastus.

T: Явление продуцирования энтодермального антигена млекопитающими. 1989; Dental health in 14- to 17-year-old Estonian schoolchildren in Tartu and Tallinn (kaasautorid M. Vink, S. Russak). // Acta Odontol. Scand. 54 (1996) 4; Poliyol-combinant saliva stimulants: a 4-month pilot study in young adults (kaasautor), // Acta Odontol. Scand. 56 (1998) 2; Dentofatsiaalsete anomaaliate esinemissagedus ja geneetiline alus *osteogenesis imperfecta* puhul (kaasautor). // EA 80 (2001) 9; Juureravi kvaliteedi hinnang röntgenoloogilise uuringu alusel (kaasautor V. Vengerfeldt). // EA 82 (2003) 9.

B: TÜ BL II, 163; TÜK 200, 327, 332, 335; TÜA 1982-2007, 387, 390, 395, 399-401.

SEELER, Karl Wilhelm von (6. III 1861 Riia – 27. X 1925 Tartu), baltisaksa õigusteadlane; arsti p. Õppis Riia Kub-gümn-s, 1882–86 TÜ-s õigusteadust, lõpetas knd-astmega. Täiendas end 1887–90 Berliini Ük-i Rooma õiguse inst-s, *mag. iur.* (1891, TÜ), *dr. iur.* (1896, Kiievi Ük), vk “Zur Lehre von der Conventionalstrafe nach dem römischen Recht”. Oli 1886–87 Riia rae ametnik, 1891–95 TÜ eradots, a-st 1895 Harkovi Ük-i ning 1897–1901 Kiievi Ük-i prof, 1901 Berliini Ük-i eradots ja 1902–12 Rooma õiguse prof, 1912–13 TÜ Balti eraõiguse prof, 1913–17 PÜ Rooma õiguse prof, 1920–25 TÜ Rooma õiguse prof. – Töid Rooma õiguse, Saksa ja Balti eraõiguse alalt.

T: Die Lehre vom Miteigentum nach römischen Recht. Halle, 1896; Das Miteigentum nach dem Bürgerlichen Gesetzbuch für das Deutsche Reich. Halle, 1899; Das publicianische Edikt. Ein neuer Reconstructionversuch. // *Savigny Z. Rechtsgesch. Romanistische Abt.* 21 (1900); *Glossen zur Praxis des Reichsgerichts.* Halle, 1908; *Der Entwurf des russischen Zivilgesetzbuches.* Berlin, 1911; Eestimaa õigus. Trt, 1923; *System des römischen Privatrechts. Grundriss der Vorlesungen.* Trt, 1924.

B: DbBL, 720; EE VII, 637; EE 14, 467; TÜ ajalugu II, 333; III, 104, 106; *J. Uluots.* Professor dr. jur. Wilhelm Seeler. // *Õigus* (1925) 7, 161–163; *H. Siimets-Gross.* Die

Lehre des römischen Rechts an der Universität Tartu in den Jahren 1919–1940. // Law Faculties and Legal Education in the Baltic Sea Area. Second Conf. Stockholm, 2005, 342–365.

SEEMAN, Osvald (2. III 1915 Jamburgi v, Petrogradi kub – 14. X 1994 Peterburi), füüsik; taluniku p, Viktor S-i isa. Lõpetas 1933 Leningradi Ped Kombinaadi, 1936 Leningradi M. M. Pokrovski nim. Ped-inst-i, füüsika-mat-kand (1952, Leningradi Optikainst), vk “Теория абберации электронно-оптических систем, исследование и расчет коэффициентов абберации третьего порядка”. Oli 1942–45 Omski Põllum Inst-i asst, 1946–53 Leningradi Optikainst-i v-teadur, 1954 ja 1957 Rostovi Ük-i dots, 1955–56 Pekingi Ük-is, 1958–60 TÜ eksperim-füüsika kat-i dots, 1960–64 Leningradi Loode Polütehnikaugõppeinst-i dots, 1964–81 TÜ üldfüüsika kat-i dots. Lugenud üldfüüsika, termodünaamika ja elektronoptika kursusi. – Uurimisvaldkond: elektronoptika. Tõid elektronoptiliste süsteemide aberratsioonide arvutusmeetoditest ja kõrgkoolifüüsika õppemetoodikast. 64 teadustr-t.

T: Приведенная форма эйконала четвертого порядка и коэффициентов абберации в электронной оптике. // ДАН СССР 81 (1951) 5; К вопросу о существовании экстремума коэффициента сферической абберации для аксиально-симметричных систем в электронной оптике. // ЖЭТФ 24 (1953); Релятивистская теория осесимметричной электронной оптики на основе теории эйконала. // Тр. ИФА АН ССР 2 (1955); О некоторых свойствах кривизны электроннооптического изображения в магнитных полях. // Тр. ИФА АН ССР 13 (1961).

B: TÜ VL I, 283; II, 163; EE14, 467; TÜ ajalugu III, 295; О развитии физики в Советской Эстонии за годы 1945–1966. Трт, 1968, 128.

SEEMAN, Svetlana (a-ni 1975 **Stepanenko**) (19. III 1951, Kaunas, Leedu) arstiteadlane, anesthesioloog-reanimatoloog; valgevenelane, töölise t. Lõpetas 1967 Mozõri 4. kk (Gomeli obl, Valgevene), 1971 samas Med-kooli velskrina, 1977 TÜ arstitsk-a. Oli 1977–78 TÜ Kliinilise Haigla intern, 1978–2000 anesthesioloog, a-st 1999 TÜK v-arst-õppejõud, 2000–05 TÜK anesthesiol- ja intensiivravi kliiniku neuroanesthesiol

osk-a arst-õppejõud, a-st 2005 v-arst-õppejõud. – Uurinud neurol haiguste intensiivravi. Üle 15 teadustr-e.

T: Bacterial meningitis in adult: a critical care approach (kaasautorid P. Taba, A.-E. Kaasik). // Eur. J. Neurol. 10 (2003) 2; Bakteriaalne meningoentsefaliit neuroanestesioloogia osakonnas (kaasautorid P. Taba, A.-E. Kaasik). // EA 83 (2004) 10; Bakteriaalsete meningiitide ravipõhimõtted (kaasautor P. Taba). // EA 83 (2004) 4; Listeria meningoencephalitis in neurointensive care unit (kaasautor P. Taba). // Eur. J. Neurol. 11 (2004) 3; Epileptilise staatuse intensiivravi (kaasautor V. Reinhard). // EA 84 (2005) 5; Pneumococcal meningoencephalitis with septicaemia: case report (kaasautor P. Taba) // J. Neurol. Sci. 238 (2005) Suppl. 1; *Locked-in* sündroom (kaasautor). // EA 85 (2006) 6; Alkohol ja kesknärvisüsteemi raske kahjustus TÜ Kliinikumi neurointensiivravi osakonna andmeil (kaasautor A. Tikk). // EA 85 (2006) 4; Status epilepticus. // EA 86 (2007) 1.

B: <https://www.etis.ee>.

SEEMAN, Viktor (5. I 1949 Leningrad), füüsik; Osvald S-i p. Lõpetas 1966 Leningradi 108. kk-i, 1971 TÜ, füüsika-mat-knd (1985, TÜ), vk "Парамагнитные центры Pb^{3+} , Sn^{3+} и O_2^- в халькогенидах щелочноземельных металлов." Oli 1971–72 TÜ eksperim-füüsika kat- i n-teadur, 1972–78 stažöör-uuriija ja asp, 1979–88 v-teadur, 1989–90 elektroluminestsentsi ja pooljuhtide labori v-teadur, 1990–92 sektorijuh, a-st 1993 eksperim-füüsika ja tehnol inst-i v- teadur. – Uurimisvaldkond: paramagneetiliste kiiritusdefektide füüsikalised omadused leelismuldmetallide sulfiidides, oksiidides ja teistes ioonsetes kristallides. U 90 teadtr-t.

T: NGR, EPR and optical characteristics of Sn centres in CaS (kaasautor). // Phys. Status Solidi 61 (1974) 2; Family of O_2^- centres in SrO crystals (kaasautor). // Phys. Status Solidi 102 (1980) 459; Примесные центры Pb^{3+} в кристаллах SrO (kaasautor). // Eesti TA Füüsika Inst-i uurimused 53 (1982) 57; EPR of V centres in plastically deformed CaS (kaasautor). // J. Phys. B 57 (1996) 9; F_c^- centres in plastically deformed CaS polycrystals (kaasautor). // Phys. Status Solidi 208 (1998) 2; EPR of $[Li]^0$, $[Na]^0$, and

[K]⁰ centres in SrS and CaS polycrystals (kaasautor). // Phys. Status Solidi B 241 (2004)

1.

B: TÜ BL II, 163.

SEEMEN, Heino (27. IV 1942 Suislepa v, Viljandimaa), metsateadlane; talupidaja p. Lõpetas 1961 Viljandi 2. kk-i, 1966 EPA metsanduse ja maaparanduse tsk-a metsamajerialal, põllum-knd (1987, Valgevene Metsatehniline Inst), vk „Применение минеральных удобрений в сосняках-брусничниках и сосняках-черничниках Эстонской ССР”. Oli 1965–70 EPA metsakorralduse kat-i tehnik-melioraator ja v-laborant, 1970–78 Eesti Metsainst-i v-ins, 1979–86 n-teadur, 1986–90 v-teadur, 1990–92 EPMÜ (a-st 2005 EMÜ) metsakasv inst-i v-õpetaja, a-st 1992 dots, ühtlasi 1994–1996 prodekaan. Lugenud metsataimekasv, metsakultuuride, metsaparanduse ja üldmetsanduse kursusi; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: metsauendamise ja –parandus. Uurinud mineraalmaal kasvavate männikute toitumistingimuste mõjutamisel mineraalväetistega puistute aineringses ja juurdekasvus, alustaimestik, metsamarjade ja seente saagikuses toimuvaid muutusi. 72 teadustr-t.

T: Mineraalväetiste mõju seenesaagile mustikamännikus. // Metsanduslikud uurimused XIII. Tln, 1977; Väetamise mõju puidu juurdekasvule mineraalmaamännikutes (kaasautor). // Metsandusliku uurimused XX. Tln, 1985; The results of plantation soil preparation by a new assembly (kaasautor). // Baltic Forestry 3 (1997) 1; The influence of nutritional conditions on forest-soil microflora (kaasautor). // Baltic Forestry 4 (1998). 1; Metsaparandus ja soometsandus. Trt, 1998; The quality of pine and spruce planting stock in Estonia (kaasautor). // Baltic Forestry 11 (2005) 1.

B: EPA BL II, 142; EPMÜ BL, 114; Mulkide almanahh 15. Trt, 2005, 47–48; 80 aastat akadeemilist metsanduslikku haridust Eestis, 76.

SEENE, Teet (15. VII 1940 Pärnu), spordifüsioloog ja –pedagoog. Lõpetas 1958 Tallinna Med-kk-i, 1966 TÜ kehakultuuritsk-a, biol-knd (1974, TÜ), vk “Renaalsest ja ekstrarenaalsest vee ja elektrolüütide kaotusest ning selle hormonaalregulatsioon kehaliste pingutuste puhul”, biol-dr (1988, LÜ, kinnit. 1989), vk “Обновление сократительных белков скелетных мышц при повышенной функциональной

активности”. Oli 1966–74 Tartu kuulumishäiretega laste eriinternaatkooli ravikehakultuuri õpetaja, ühtlasi 1966–71 TÜ veespordi kat-i (a-st 1969 raskejõustiku ja veespordi kat) õppejõud sõudmise alal, 1974–78 lihastalitluse hormonaalregulatsiooni labori v-teadur, 1978–83 labori juh, 1983–89 spordifüsiol kat-i dots, 1989–92 prof, 1993–spordibiol inst-i funktsionaalse morfol prof ja inst-i juh, 1993–98 TÜ õppeprorektor, 1998–2001 TÜ avatud ük-i prorektor, 2002–05 spordibiol ja füsioteraapia inst-i funktsionaalse morfol prof; a-st 2005 emeriitprof. Õpetanud spordifüsiol ja -biokeemiat, kehaliste harjutuste biol, kinesioloogia ja funktsionaalset morfol. Pidanud loenguid ka Soome, Rootsi, Norra, Taani, Hollandi, Belgia, Prantsuse, Briti, Saksa, Sloveenia, Tšehhi, Slovakkia ja USA ük-des (1991–2005). Koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: spordimorfol ja –füsiol, treening ja ületreenitus. Töid skeletilihase regeneratsioonist, lihaskiudude transformatsioonist, muutustest kontraktilsetes valkudes erineva iseloomuga müopaatiate ja treeningu puhul. Ajakirjade *Baltic J. of Laboratory Animals Sci.*, *J. of Physiol. and Med. in Sport and Exercise*, *Acta Kinesiologiae Univ. Tartuensis* toim liige. Eesti Olümpiakad asutajaliige ja teadusnõuk esimees, *Fed. Eur. Physiol. Soc.* ja *Balt-LASA* liige, Eesti kõrghariduse hindamise nõuk esimees (2001–04), Eesti ük-de rektorite nõuk kvaliteedikomisjoni liige (a-st 2004). Üle 350 teadustr-e.

T: Функциональная микроморфология скелетных мышц (kaasautorid M. Umnova, I. Novosjolova). 1–2. Trt, 1989; Vee ja elektrolüütide kaotuse regulatsioon kehalisel treeningul. Trt, 1990; Skeletilihaste funktsionaalne mikromorfoloogia (kaasautorid M. Umnova, I. Novosjolova). Trt, 1992; Koormustaluvus ja ületreenituse sündroom (kaasautor). Trt, 2000 Termoregulatsioon ning vee ja elektrolüütide kadu kehalisel treeningul. Trt, 2001; Kehalise treeningu mõju organismi struktuuridele. Trt, 2001; Functional Histology: effect of exercise (kaasautorid M. Umnova, P. Kaasik). Trt, 2003; Thermoregulation: loss of water and electrolytes during exercise. Trt, 2003.

B: EE 14, 467; TÜ BL I, 335, II, 163.

SEEPTEP, Helmut (15. V 1947 Paide), arstiteadlane, kirurg; kaevuri p. Lõpetas 1965 Kohtla-Järve 1. kk-i, 1975 TÜ arstitsk-a, med-knd (1985, TÜ), vk “Способ соединения сосудов малого диаметра с использованием спирали в виде каркаса и микрохирургической техники”. Oli 1978 Tapa linnahaigla kirurg, 1978–79 Tartu

Onkol Dispanseri onkokirurg, 1979–87 TÜ tsk-akirurgia kat asst, 1897–92 dots, 1992–95 TÜ kirurgiakliiniku dots, 1995-2000 v-asst, a-st 2002 TÜK kirurgiakliiniku arst-õppejõud ja a-st 2005 üldkirurgia õt-i asst, a-st 1996 kirurg ka Marama Kliinikus ning a-st 2005 Tamme Erakliinikus. – Uurinud veresoonte kirurgiat ja songade ravi meetodeid. Tartu Arstide Liidu eestseisuse liige. Üle 10 teadustr-e.

T: Ошибки и трудности, возникающие при соединении артерий и вен малого диаметра. // TÜ Toim. 717 (1985); Применение аутовенозных микротрансплантатов при замещении дефекта брюшной аорты у крыс (экспериментальное исследование). // TÜ Toim. 717 (1985). Valik uurimisevõtteid arstidele ja õdedele. II (kaasautor). Trt, 1998.

B: TÜ BL II, 163; NET (1986) 4, 296; TÜK 200, 199, 201; TÜA 1982–2007, 245, 251.

SESEMANN, Otto Emil (26. VIII 1866 Miiitavi (Jelgava) – 9. II 1945 Megow's Püritzi läh, Saksamaa), usuteadlane; sakslane, usuõpetuse õpetaja p. Lõpetas 1885 Viljandi Gümni-i, 1891 TÜ usutsk-a knd-astmega, vk "Die Verhältnisse, unter welchen der Jacobusbrief entstanden ist", *dr. phil.* (1895, Leipzigi Ük), vk "Die Ältesten im Alten Testament" (Leipzig, 1895, Jurjev, 1899), *mag. theol.* (1898). Sooritas 1891 Liivimaa konsistooriumi ees eksami *pro venia concionandi et pro ministerio* ning tegi Kuramaal Grentzhofis läbi pastori prooviaasta. Siirdus 1892 Leipzigi Ük-i, kus täiendas end Vana Testamendi ja ida k-te alal, oli 1898–1900 samas semi k-te eradots, 1900–1912 TU usutsk-a eradots, 1912–14 dots, 1914–16 erakorr prof. 1916 lahkus protestiks venestuspoliitika vastu TÜ-st ja jäi pensionile. Kõõiditati 1918 Siberisse, sealt vabanedes töötas 1918 sügisel u kolm kuud TÜ-s. Oli 1919–22 TÜ koguduse õpetaja abi, 1923–24 ja 1927–28 õpetas TÜ-s heebrea k-e grammatikat, Jesaja ja nn väikeste prohvetite eksegeesi ning Markuse evangeeliumi teol, 1928–37 oli Uue Testamendi korral prof, 1937–39 emeritprof eradots-i õigustes, õõ täitja. 1919–28 ja 1929–31 oli õhtlasi Tartu saksa gümni-i, 1923–28 ja 1929–31 Tartu 14. algkooli usuõpetaja, 1926–29 oli ka Jaani kiriku abiõpetaja ja organisti aset. Asus 1939 õmber Saksamaale. – Uurimusi Vana Testamendi alalt. 1890. a-il Leipzigris viibides oli kaks a-t ajakirja *Mittheilungen und Nachrichten des deutschen Palästina-Vereins* toim.

T: Israel und Juda bei Amos und Hosea. Leipzig, 1898; Die Darsyellungsweise der Chronik. 1899; Über richtigen und Pseudopropheten. Jurjew, 1910.

B: *Левуцкый* I, 105–106; DbBL, 105–106; Die Evangelische Prediger Livlands, 424; A. *Vööbus*. The Departement of Theology at the University of Tartu. Stockholm, 1963, 108–109; L. *Raid*, 33, 34, 36, 64, 65, 109, 11, 122, 142; TÕ ajalugu II, 343; III, 111.

L. Raid

SEESTRAND, Lembit (29. VIII 1936, Jõhvi v, Virumaa), tehnikateadlane; talupidaja p. Lõpetas 1954 Jõhvi kk-i, 1959 TPI meh-tsk-a, 1983 samas asp-i, tehn-knd (1984, Moskva Naftakeemia ja Gaasitööstuse Inst), vk käsitles instrumendi kulumiskindluse suurendamist gaasbetooni töötlemisel. Oli a-st 1959 Tallinna Masinatehase konstruktor, 1963–91 Silikaatbetooni Inst-i v-teadur, labori ja osk-a juh, 1991–98 OÜ Raudar konstruktor. – Uurimisvaldkond: hõõrdumis- ja kulumisnähtused masinates; ehitusmaterjalide tööstuse seadmete loomine. ENSV tnl leiutaja (1975), EV maj-preemia (1991). 6 teadustr-t, 23 autorit-t.

T: Установка и фрезерование панелей (kaasautor). // Промышленность автоклавных материалов и местных вяжущих 10. М, 1968; Государственный знак качества панелям из ячеистого бетона (kaasautor). // Строит. материалы (1973) 6; Neue anlagenformen zur Produktion von Erzeugnissen aus Zellen-beton (kaasautor). // Int. Baustoff und Silikattagung. Weimar, 1973; О механизме изнашивания твердого сплава при обработке ячеистого бетона (kaasautor). // Сб. трудов инст-та НИПИ силикатбетон 15 (1981); Методика исследования закономерностей изнашивания инструмента при обработке ячеистого бетона (kaasautor). // TPI Toim. 516 (1981).

SEGELBACH, Christian Friedrich (28. IV 1763 Erfurt – 7. VIII 1842 Peterburi), usuteadlane; sakslane. Lõpetas Erfurti evangeelse gümni-i, 1780–81 kuulas Erfurti Ük-s teol, filos ja mat loenguid, 1782, 1783 õppis Jena Ük-s teol. Sooritas Erfurti Ük-s bakal ja mag-eksamid, *dr. phil* (1789, samas), vk “De valore quantitaum medio”, *dr. theol.* (1810, TÕ), vk “Annotationes epinicum Deborae accedit diatribe: de studio linguae hebraicae a studiosus theologiae nunquam negligendo” (Trt, 1811). Oli a-ni 1796 Erfurti Ük-i eradots, ühtlasi ordineeritud jutlustaja, Erfurti evangeelse gümni-i prof ja kahe akad

ühingu liige, 1796–1810 Peterburis saksa Püha Peetruse Peakooli filosoof, religiooni ja kirikuloo õpetaja, 1810–23 TÜ kirikuloo ja teol kirj-se õt-i korral prof, ühtlasi 1812–21 korduvalt usutsk-a dekaan ning 1811–14 Tartu Gümni-i dir. TÜ-s õpetas kirikulugu, Piibli kronol, kiriklikku geogr-t ja stat, evangeelumide eksegeetikat jm. Oli nn ratsionalistliku suuna esindajaid. Erfurti Füüsika-mat Ühingu liige.

T: Handbuch zum Unterricht im Christenthum, zum Gebrauch für die oberen Classen der deutschen Hauptschule zu St. Petri. SPb, 1807; Bemerkungen über das vor Kurzem erschienene Werk: kircheordnung für die Protestanten im russischen Reiche. I. Dorpat, 1808.

B: *Левуцкий* I, 109–111; DbBL, 722; *L. Raid*, 33, 38, 65, 113, 114; TÜ II, 165, 182.

L. Raid

SEGERCRANTZ, Wladimir (a-ni 1991 **Segekrantz, Vladimir**) (10. III 1936 Tallinn), transporditeadlane; teenistujate p. Lõpetas 1954 Tallinna 22. kk-i, 1959 TPI autoteede erialal, 1967 samas asp-i, tehnikaknd (1968, Moskva Auto- ja Teedeinst), tehnikadr (1984, samas), vk “Прогнозирование режимов движения транспортных потоков при проектировании автомобильных дорог” (M, 1984). Täiendas end 1971–72 Helsingi Tehnikaük-s, 1990 Saksamaal jm. 1959–64 töötas ehitustel ja projekteerijana, oli 1967–72 TPI ehitusökon kat-i asst ja v-õpetaja, 1972–82 autoteede kat-i juh, dots, 1982–86 dots ja prof kt, 1986–91 kat-i juh, prof, 1995–99 rektori nõunik, ühtlasi 1990–2003 Soome Rkl Uurimiskeskus (VTT) teadur ja j-teadur, 1992–2003 Helsingi Tehnikaük-i dots. – Uurimisvaldkond: transpordi infrastruktuur. Liiklusuuringute-alase uurimissuuna algataja TPI-s. Kuulub teadlaste rühma NECTAR (*Network on European Communications and Transport Activities*). Osalenud a-st 1996 EL rahvusv transpordivõrkude ja intermodaalse transpordi vallas tehtavates koostööprojektides. Soome teede ja logistika ühingute liige (1991), Venemaa Transpordiakad välisliige (1992), Rahvusv Kauba Käsitlemise Koordineerimise Assots-i liige.

T: Проектирование плана, продольного и поперечного профиля автомобильных дорог с учетом экономии топлива. // TPI Toim. 574 (1984); Динамика скоростных характеристик транспортного потока на автомобильных дорогах Эстонской ССР. // TPI Toim. 674 (1987); Оценка безопасности в придорожных населенных пунктах. //

TPI Toim. 701 (1989); Road safety in the Baltic Sea Regions (kaasautor H.Peltola). // Proc. of the Conf Road Safety in Europe and Strategic Highway Res. Progr. Lille (France), 1994; Development of transport networks as tool for cross-border cooperation. Case Finland. Åre, Meråker, 1997; Cooperation and development of ports in Eastern Baltic shipping (kaasautor). Bergen, 1997.

B: EE 8, 422; 14, 467; TPI 1936–1986, 228, 231, 232, 245–247, 475, 502: TTÜ professorid läbi aegade, 384–385.

SEIDLITZ, Carl Johann (6. III 1798 Tallinn – 7. II 1885 Tartu), arstiteadlane, loodusuurija ja kartograaf; baltisakslane, koka p. Lõpetas 1815 Tallinna kub-gümni-i, 1821 TÜ arstitsk-a, *dr. med.* (1821, TÜ), vk “Dissertatio inauguralis medica de praecipuis oculorum morbis inter Esthonos obviis ...”. Täiendas end 1826–28 õppereisil (Pariis, Montpellier, Genf, Pisa). Oli peale TÜ lõpetamist Peterburi Merehospitali arst, siis krahv Tolstoi majaarst, 1828–29 osales Vene-Türgi sõjas, 1829–30 Konstantinoopolis saatkonna arst, 1830–37 Peterburi Merehospitali ülemarst, 1837–47 Peterburi Med Kirurgiakad prof. Elas a-st 1841 Tartu läh Meeri mõisas. – Oli esimesi, kes kasutas ja propageeris Venemaal stetoskoopi. Võttis osa Tartu LUS-i ja LÜÖS-i tegevusest, oli ka LÜÖS-i abipresident. Võttis kokku ja avaldas (koos kaartidega) LÜÖS-i poolt läbi viidud Eesti- ja Liivimaa üldnivelleerimise tulemused, mis pani aluse Eesti- ja Liivimaa kõrgussuhete selgitamisele.

T: Der Narowa-Strom und das Peipus-Becken. Dorpat, 1859; Über die Vererbung der Lebesformen, Eigenschaften und Fähigneten organischer Wesen auf ihre Nachkommen in Bezug auf Physilogie und praktische Heilkunst. SPb, 1865; Die Abstammung des Menschen und die geschlechtliche Zuchtwahl von Charles Darwin. Dorpat, 1871; Das General-Nivellement von Esthlands. Dorpat, 1873; General-Nivellement von Livland. I–IV. (Koos Eesti- ja Liivimaa hüpsomeetriliste kaartidega). Dorpat, 1877, 1883; Hypsometrische Karte Estlands und Livlands. Dorpat, 1885.

B: DbBl, 723; EBL TK, 243; V. *Kaavere*. Carl Johann Seidlitz – kultuurivahendaja, meedik, loodusteadlane. // EL (1983) 10, 664–668; Я. Пупкевич-Диамант. Карл Карлович Зейдлиц (1798–1885). Его жизнь, труды и время. // TÜ ajaloo küsimusi XXVI (1991), 85–106; M. *Salupere*. Meeri mõisnik Karl Johan von Seidlitz. // Meie

Meeri. Nõo, 2006, 46–54; E. Tammiksaar. Carl Johann von Seidlitz ja Liivimaa ning Saaremaa üldloomimine aastail 1874–82. // Meie Meeri. Nõo, 2006, 55–62.

SEIDLITZ, Georg Karl Maria von (7. VI 1840 Peterburi – 15. VII 1917 Irschenhausen, Saksamaa), baltisaksa zooloog. Lõpetas 1857 Tartu Gümni-i, õppis 1858–62 TÜ-s algul arstiteadust, siis zool, lõpetas zool-knd astmega. Täiendas end 1862–65 Berliinis, käis uurimisreisidel Transilvaanias, Itaalias, Lõuna-Prantsusmaal ja Hispaanias; *mag. zool.* (1866, TÜ), *dr. zool.* (1868, TÜ). Oli 1859–62 ja 1870–77 LUS-i zool kogude konservator, 1869–74 TÜ eradots, 1874–77 zool dots, 1872 töötas ka Napoli zool-jaamas. Elas 1877–95 Königsbergis, oli 1877–79 sealse ük-i anat inst-i asst ja prosekotor ning vrdl anat ja zool eradots. Elas a-st 1895 Münchenis ja 1901–17 Irschausenis entomol-ga tegeleva erateadlasena. Külastas 1910 viimast korda Eestit. Luges TÜ-s esimesena Vene tsaaririigis süstemaatilise darvinismi kursust (11 loengu tekstid ilmusid 1871 omaette rmt-na). – Uuris Baltimaade loomastikku, koostas kahepaiksete, roomajate, lindude ja imetajate faunistilise nimestiku (1861). Saavutas rahvusv tuntuse mardikaliste uurimise alal, 1875 (²1891) ilmunud teos oli pikka aega Eesti teadlastele käsirmt-ks.

T: Verzeichniss der Säugethiere, Vögel, Reptilien und Amphibien der Ostseeprovinzen. Dorpat, 1861; Die Parthogenesis und ihr Verhältniss zu den übrigen Zeugungsarten im Thierreich. Leipzig, 1872; Die Darwinische Theorie. Elf Vorlesung en über die Entstehung der Thiere und Pflanzen. Dorpat, 1871, Leipzig, 1875; Fauna Baltica. Die Käfer (*Coleoptera*) der deutschen Ostseeprovinzen Russlands. Dorpat, 1875; ²Königsberg, 1891; Baer und die Darwinische Theorie. Leipzig, 1876; Beiträge zur Descendenz-Theorie. Die chromatische Funktion als natürliches Schutzmittel. Leipzig, 1876; Die Fische (*Pisces*) der Ostseeprovinzen Russlands. Dorpat, 1877.

B: *Левуцкуу* I, 278; DbBL, 723; EBL TK, 244; EE 14, 468; TÜ ajalugu II, 193.

SEIDLITZ, Nikolai Karl Samuel von (25 VI 1831 Riia – 15. X 1907 Tiflis), baltisaksa botaanik ja statistik. Lõpetas Tallinna Toomkooli, õppis 1851–52 TÜ-s füüsikat, 1852–55 bot, lõpetas 1857 bot-knd astmega. Rändas 1855–57 Kaukaasias, töötas a-st 1858 Taga-Kaukaasia koolides ja hiljem muudel ametikohtadel (sh a-st 1868 Kaukaasia

Statistikakomitees Tiflisis). – Avaldas töid Eesti- ja Liivimaa taimestikust. Mitme kodu- ja välismaise teadusseltsi liige, sh ka ÕES-i korr-liige (a-st 1879).

T: Zur Flora der Ostseeprovinzen II. Ehistland. // Korrespondenzblatt des Naturforscher-Vereins zu Riga 3 (1849) 8; Über die in den Ostsee-Provinzen vorkommender *Alopecurus*-Arten. // Korrespondenzblatt des Naturforscher-Vereins zu Riga 4 (1850) 4.

B: DbBL, 723; Н. К. Зейдлиц как ботаник. Автобиография. Юрьев, 1903. (ärratr. väljaandest: Тр. Бот. сада имп. Юрьевского ун-та); *T. Kukk*. Eesti taimestik. Trt-Tln, 1999, 16, 418.

SEILENTHAL, Tõnu (28. VI 1947 Tallinn), keeleteadlane; haritlase p. Lõpetas 1965 Tallinna 2. kk-i, 1972 TÜ ajaloo-k-etsk-a, oli 1973–76 Budapesti Ük-i asp, Ph.D. soome-ugri k-te alal (1977, Budapesti Ük), vk “Osztják névutós szerkezetek”. Oli 1976–77 TÜ eesti k-e kat-i õpetaja, 1978–81 v-õpetaja, 1981–82 dots, 1982–89 soome-ugri kat-i dots, ühtlasi 1981–84 k-etsk-a prodekaan, 1989–92 KKI dir, 1993–96 TÜ eesti filol osk-a dots, 1996– uurali k-te õt-i uurali k-te ja hungarol dots, ühtlasi 1978–81 ka Helsingi Ük-i ning 1985–89 ja 1992–96 Jyväskylä Ük-i eesti k-e lektor. Õpetanud eesti k-t ja selle ajalugu ning eesti kirj-t, ungari k-t, soome k-t, fennougristikat ja hungarol. – Uurimisvaldkonnad: uurali k-te (pms soome-ugri k-te) ajalooline morfol, soome-ugri k-te kontrastiivne uurimine; fennougristika ja hungarol arengulugu ning perspektiivid. Mitme teose (sh sõnarnt-d) koost. ja toim, *Folia Uralica Debreceniensa* toim-koll-i liige (2004–). Mitme kodu- ja välismaise teadusorg-i liige, sh Eesti Fennougristide Komitee esimees (1997–), Eesti Hungarol Komitee aseesimees, SUS-i tegevliige, Soome Kirjanduse Seltsi kirjavahetajaliige (a-st 1978), *Kalevala Seura* välisliige (a-st 1990), *Soc. Uralo-Altaiica* liige (1993–), ES-i juhatuse liige, Fenno-Ugria Asutuse juhatuse liige ja esimees (2006–) jm. U 30 teadustr-t.

T: Põhja ja itta. Lehekülgi meie sugulaskeelte uurimisloost (kaasautorid A.Künnap, P. Palmeos). Tln, 1974; Nykyviron lukemisto. Helsingi, 1979; Finno-Ugrists and Pan-Finno-Ugrism. // Indo-European-Uralic-Siberian Linguistic and Cultural Contacts. Trt, 1999; Finno-Ugrists und Pan-Finno-Ugrism. // Konfrontation und Identifikation. Die finnisch-ugrischen Sprachen und Völker im europäischen Kontext. Wiesbaden, 2002; Identity problems of the smaller uralic people in the Russian Federation (kaasautorid A.

Künnap, R. Taagepera). // *Eurasian Studies Yb.* 75 (2003); Valmiva kaasaegse ungari-eesti sõnaraamatu sõnartikleist (kaasautor A. Nurk). // *Fenno-Ugristica* 27 (2005).

B: TÜ BL I, 245; II, 164; TÜ ajalugu III, 283.

SEIN, Karin (27. VI 1974 Tartu) õigusteadlane. Lõpetas 1992 M. Härma nim. Tartu 2. kk-i, 1997 TÜ õigustsk-a, õigusmag (1999, Freiburgi Ük), vk “Abtretung im Internationalen Factoring”. Oli 1996–2001 Justiitsmin-i nõunik, 2001–04 Sisekaitseakad eraõiguse õt-i juh, 2005–06 TÜ õigusinst-i intellektuaalse omandi õt-i ja 2006– eraõiguse inst-i tsiviilõiguse õt-i rahvusv eraõiguse lektor, a-st 2007 ka õt-i juh aset ning 2005–06 eraõiguse koordinaator TÜ õigusinst-s. Koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: tsiviilõigus, eraõigus, võlaõigus, rahvusv eraõigus. Saksamaa Büchneri nim. Fondi preemia (1999). 14 teadustr-t.

T: Law applicable to persons to Draft Private International Law Act. // *Juridica Int.* 1 (2001) 6; Peamised muudatusd tsiviilseadustiku üldosa seaduses. Tln, 2002; Mis on väärmatu jõud? // *Juridica* (2003) 4; Võlaõigus: üldosa. Tln, 2004; Eraõigus: ülevaatekursus. Tln, 2004; The impact and application of the Brussels II bis Regulation in Estonia (kaasautor K. Parkel). // *The Impact and Application of the Brussels II bis Regulation in the Member States.* Holland, Intersentia, 2007.

B: <https://www.etis.ee>.

SEIN, Robert (14. V 1924 Võhmuta v, Järvamaa), metsateadlane; taluniku p. Lõpetas 1952 EPA metsandustsk-a. Oli 1952–59 Hiiumaa Metsamajandi v-metsaülem, 1959–66 ENSV Metsamaj ja Looduskaitse Peaval v-ins, 1966–69 ENSV Metsamaj ja Looduskaitse Min-i v-ins, 1969–88 metsakasutuse osk-a juh, 1988–90 Looduskasutuse Teadusliku Inform Keskuse ja Maj Uurimise Labori metsaressursside spetsialist, 1990–96 Riigi Metsaameti nõunik. – Uurimisvaldkond: raiete tehnol, metsakasutus, metsafondi dünaamika. Koost. arvukalt metsanduslike normdokumentide kogumikke, art-id erinevate raieviiside rakendamisest, Eesti metsafondi arengust ja raiemahtudest, metsapol-st jm.

T: Metsa ülestöötamine aegjärksete ja valikraietega. // *Metsamajandus.* Tln, 1964; Turberaied ja järelkasvu säilitamine lageraielankidel. Tln, 1965; Raietööde tehnoloogia ja tööjõudluse küsimusi turberaietel. // *Metsamajandus.* Tln, 1968; Eesti NSV metsade kaitsekategooriatesse arvamise korra ja normatiivide juhendmaterjale (kaaskoost. A.

Roosma). Tln, 1981; Metsakasutuse juhendmaterjalide kogumik 1–2. Tln, 1985, 1987; Metsamajandite metsafondi muutumisest aastatel 1940–1988. // Mets. Puit. Paber (1990) 4; Eesti metsade minevikust, olevikust ja tulevikust. // Mets. Puit. Paber (1991) 5/6; Metsad ja nende majandamine (kaasautor I. Etverk). // EL (1995).

B: A. Roosma. Robert Sein – 60. // Metsamajandus 1984. Tln, 1986, 215–217; Eesti Mets (1994) 5, 19; Mets ja Puu (1994) 5/6, 82–83; M. Margus, T. Meikar. Eesti Põllumajanduse Akadeemia metsandusteaduskond 1951–1958. Trt, 2001, 51.

SEIRE, Ado (2. IV 1952 Kareda v, Järvamaa), hüdrobioloog; talupoja p. Lõpetas 1970 Paide 1. kk-i, 1975 TÜ biol-osk-a, biol-knd (1990, NSVL TA Severtsovi nim. Loomade Evolutsioonilise Morfol ja Ökol Inst, Moskva), vk “Состав, распределение и динамика макрозообентоса в органически загрязненной Хаапсалуской бухте Восточной Балтики”. Oli 1975–80 ZBI merebiol sektori v-ins, 1980–86 n-teadur, 1986–99 teadur, hiljem töötanud Tartus giidina. – Uurimisvaldkonnad: Eesti rannikumere põhjaloomastik ja Läänemere sügavamate alade makrozoobentos; Eesti jõgede surusääsklased. Osalenud eksped-del Läänemerele, Taani väinadesse. LUS-i liige (1975). Üle 30 teadustr-e.

T: A check-list of chironomid larvae (Diptera, Chironomidae) of Estonian streams 1987–97. // Eesti TA Toim. Biol. Ökol. 49 (2000) 2, 4; Chironomid larvae (Diptera, Chironomidae) as indicators of water quality in Estonian streams (kaasautor P. Pall). // Eesti TA Toim. Biol. Ökol. 49 (2000) 4; Keskkonnategurite mõjust hironomiidi vastsete levikule (kaasautor P. Pall). // Kaasaegse ökoloogia probleemid 8 (2000); Half a century of oligochaete research in Estonian running waters (kaasautorid T. Timm, P. Pall). // Hydrobiol. 463 (2001).

B: ZBI 1947–1997, 74.

SEITAM, Arnold (24. III 1919 Kudina v, Tartumaa – 12. IX 1988 Elmhurst, Illinois, USA), arstiteadlane, radioloog; taluniku p. Lõpetas 1940 Tartu Kommertsgümni-i, õppis 1940–43 TÜ arstitsk-s, 1943–44 töötas mobiliseerituna Eesti Sõjaväehaiglas (Tartus). Põgenes 1944 Saksamaale, lõpetas 1949 Göttingeni Ük-i, med-dr (1949, samas), vk “Zur pathologischen Anatomie der cholaemischen Nephrose”. Tegutses Saksamaal ka Göttingeni, Hann-Mündeni ja Wattenstati põgenikelaagrites arstina. Läks 1949 USA-sse,

sai 1951 seal (Illinois) arstilitsentsi. Oli 1951–63 Chicago Tuberkuloosisanatooriumi arst ja med-juht, 1963–67 Chicago V. E. Heinzi Veteranide Hospitali radiol resident; ühtlasi õppis a-st 1963 töö kõrvalt radiol-t, sooritas 1967 Am. Radiol Nõukogu ees eksamid. Oli 1967–75 Edward Hines Jr. Rkl Veteranide Hospitali radiol osk-a abijuh ja a-st 1978 radiol-dir, a-st 1975 ka Chicagos Loyola Ük-i radiol *assoc. prof.* Tegutsenud USA eesti organisatsioonides. – Töid radiol alalt.

T: Axial sceletal changes in paraplegics (kaasautor). // Radiol. 133 (1979) 1; Chronic alcoholism. Frequently overlooked causa of osteoporosis in men (kaasautor). // Am. J. Med. 80 (1986) 3.

B: AAUT III, 379; *H. Merila-Lattik*, 555; *Meie Elu* (1988) 8. XII.

SELART, Anti (11. VIII 1973 Tallinn), ajaloolane; meremehe p. Lõpetas 1991 Tallinna Õismäe Humanitaargümni-i, 1995 TÜ ajaloo osk-a, M.A. (1997, TÜ), vk “Eesti idapiir keskajal” (Trt, 1998), TÜ doktorant 1997–2002, Ph.D. ajaloo alal (2002, TÜ), vk “Liivimaa ja Vene 13. sajandil” (Trt, 2002). A-st 2003 TÜ üldajaloo õt-i dots.. – Uurimisvaldkond: Baltikumi ajalugu keskajal. AAS-i juhatuse liige, Tallinna Ük-i Keskaja Keskuse liige, *Baltische Historische Kommission*’i korr-liige. A.Puksovi fondi auhind (2003). 27 teadustr-t.

T: Zur Sozialgeschichte der Ostgrenze Estlands im Mittelalter. // *Z. Ostmitteleuropaforsch.* 47 (1998) 4; Der Dorpater Priester Märtyrer Isidor und die Geschichte Alt-Livlands im 15. Jahrhundert. // *Ostkirchliche Studien* 48 (1999) 2/3; Confessional conflict and political co-operation: Livonia and Russia in the thirteen century. // *Crusade and Conversion on the Baltic Frontier 1150–1500*. Ashgate, 2001; Der “Dorpater Zins” und die Dorpat-Pleskauer Beziehungen im Mittelalter. // *Aus der Geschichte Alt-Livlands*. Münster, 2004; Полацкі князь Канстанцін і гісторыя Інфлянты ў чвэрці XIII ст. // *Беларускі Гістарычны Агляд* 11 (2004); Steinkuhl und Sabolockij. Ein Kommentar zur Chronik Johann Renners. // *Estland und Russland. Aspekt der Beziehungen beider Ländern*. München, 2005.

SELBERG, Aare (11. XII 1961 Laimjala, Saaremaa), keemik, keskkonnateadlane; kolhoosnike poeg. Lõpetas 1980 Orissaare Kk-i, 1986 TÜ keemia erialal, 2003 TÜ-s

magistrantuuri ja 2010 doktorantuuri, M.Sc. keskkonnatehnol alal (2003, TÜ), vk “Õliga reostunud pinnase bioremediatsiooni uurimine”, Ph.D. samal alal (2010, TÜ), vk “Evaluation of environmental quality in Northern Estonia by the analysis of leachate”. Oli 2004 TÜ tehnol-inst-i ja 2005 füüsikal keemia inst-i tehnol-spetsialist, 2005–06 loodus- ja tehnol-tsk-a materjaliteaduse ja materjalide tehnol doktorikooli erakorr teadur, 2006–08 füüsikal keemia inst-i tehnol-spetsialist, 2008–09 keemia inst-i kolloid- ja keskkonnakeemia õt-i erakorr teadur, 2009– teadur. – Uurimisvaldkonnad: keskkonnaseisund ja keskkonnakaitse, jäätmete töötlemine, keskkonnakeemia. Sette- ja Veeteaduse Rahvusv Ühenduse (IASWS) liige (2005–07), Am. Keemiaseltsi (ACS) liige (2007–). Üle 10 teadustr-e.

T: Characteristics and natural attenuation of Pääsküla landfill leachate (kaasautor). // Eesti TA Toim. Keemia 54 (2005) 1; Column study of the leaching and degradation of anionic surfacants in oil-polluted soil (kaasautorid J. Budašova, T. Tenno). // Eesti TA Toim. Keemia 56 (2007) 2; Manometric study of CO₂ and H₂S emission from aqueous solutions and wastewater (kaasautor). // Atmospheric Environ. 41 (2007) 39; Environmental impact of closing of oil shale mines on river water quality in North-Eastern Estonia (kaasautor). // Oil Shale 26 (2009) 2.

B: <https://www.etis.ee>.

SELG, Hanno (31 V 1932 Tallinn), spordipedagoog ja –teadlane; ins-i p, Vello S. vend. Lõpetas 1950 Tallinna 10. kk-i, 1954 TÜ kehakultuuritsk-a, 1979 TÜ kaugõppeasp-i, ped-knd (1984, Moskva Obl Kehakultuuri Inst, Malahhovka), vk “Регуляция предстартовых и соревновательных состояний пятиборцев при подготовке к соревнованиям по стрельбе”. Oli 1954–55 “Kalevi” Tartu territoriaalnookogu esimees, 1956–64 “Kalevi” instruktor, 1964–68 Tartu Laste ja Noorte Spordikooli dir, a-st 1968 Tartu Kõrgema Spordimeisterlikkuse Kooli treener ja v-treener; ühtlasi 1955–58 ja 1974–78 TÜ-s õü täitja, 1979–84 õpetaja, 1984–91 raskejõustiku ja veespordi kat-i v-õpetaja, 1991–92 raskejõustiku kat-i dots, 1992–94 treeninguõpetuse inst-i dots. Loengud TÜ kehakultuuritsk-a üliõpilastele ning treenerite täiendõppekursustel laskmise, vehklemise, ja moodsa viievõistluse erialadel; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: spordisühhol ja –ped probleemid laskespordi ja moodsa viievõistluse alal, sh

stardieelsete seisundite reguleerimise võimalused. NSVL meistersportlane (1955). Tuli 1953–65 kuus korda Eesti meistriks viievõistluses, Rooma OM hõbemedal moodsas viievõistluses (1960, NSVL meeskonna koosseisus), NSVL meister viievõistluses (1960; kolmel korral sai Eesti meeskonna koosseisu pronksmedali). Eesti parim sportlane 1960. Olnud Eesti Moodsa Viievõistluse Föderats-i presiidiumi ja treenerite nõukogu liige, sama föderats-i Tartu linna presiidiumi ja treenerite nõukogu esimees, Tartu Linna kehakultuuri ja spordikomisjoni esimees (1964–72). 23 teadustr-t.

T: Оптимизация эмоционального состояния пятиборцев на соревнованиях по стрельбе. // Уч. зап. ТГУ (1981); Tunnerpäraisen tilan vaikutuksesta ampujan pulssiin. // Ampujan Lehti (1985) 1; О роли целевой установки в формировании состояния боевой готовности к соревнованию пятиборца-стрелка. // TÜ Toim. 764 (1987); Laskespordi teoreetilised alused ja tehnilised vahendid. Trt, 1990.

B: TÜ BL I, 335; II, 164; EE 14, 468; TÜ ajalugu III, 367; 1000 tartlast, 395.

SELG (a-ni 1997 **Parve**), **Marju** (21. IV 1951 Tartu), sotsioloog; Valdar Parve (sen) t, Valdar Parve (jun) õde, Matti Selja abikaasa. Lõpetas 1969 Rakvere 1. kk-i, 1977 TÜ psühhol osk-a, 2000–05 TÜ-s doktorantuuri (2003–04 Tampere Ük-s vahetusdoktorant), M.A. sotsiaaltöö alal (1999, TÜ), vk “Sotsiaaltöö perekonnaga Pärnu linnas”, Oli 1977–82 TÜ psühhol kat-i laborant ja n-teadur, 1982–90 Tartu Alaealiste Vastuvõtu- ja Jaotuspunkti kasvataja, 1990–94 Tartu Kunstikooli psühholoog ja psühhol õpetaja, 1994–99 Tartu Med-kooli psühhol õpetaja, 1999–2005 TÜ sotsiol ja sotsiaalpol osk-a asst, 2005– sotsiol ja sotsiaalpol inst-i asst. – Uurimisvaldkonnad: sotsiaaltöö laste ja perekondadega, lastekaitse, sotsiaaltöö professiooni areng, diskursusanalüüs. Sotsiaaltöö-teemaliste üliõpilasuuringute kogumiku *Ülikoolilt Tartu linnale toim* (2004–08). Üle 40 teadustr-e.

T: Constructing troublesome family in Estonian child protection practice (kaasautor J. Strömpl). // What's New? Nordic-Baltic Perspectives on Childhood and Families. Tampere, 2004; The risk of becoming a victim of school bullying: a gendered aspect (kaasautorid J. Strömpl, B. Šahverdov). // Comparing Children, Families and Risks. Tampere, 2006; “Õpitud abituse” ja “anna näljasele õng, mitte kala” vajalikkus Eesti sotsiaaltöö erialadiskursuses. // Sotsiaaltöö (2007) 4; Viron sosiaalityö ja kysymys

perheen yksityisyydestä. // Perhetyön tieto. Tampere, 2007; Studing the ordinary families narratives on the support they want (kaasautor E. Tuuling). // Methodological Challenges in Childhood and Family Research. Tampere, 2008; Lapsekesksuse tõlgendusi Eesti lastekaitse käsiraamatute võrgustikutöö juhistes. // Vaateid teelahkelt Trt, 2008; Tõlgendusrepertuaarid sundklieentide eneseõigustusvahendina. // Sotsiaaltöö (2009) 6; "Ma olen hea ema!" – lastekaitsetöö klientide eneseesitlus narratiivides (kaasautor M. Linno). // Sotsiaaltöö (2009) 6.

B: <https://www.etis.ee>.

SELG, Matti (8. XI 1950 Tartu), füüsik; Vello ja Reet S. p, Marju S. abikaasa. Lõpetas 1969 Tallinna 21. kk-i, 1976 TÜ füüsika osk-a, 1981 FI-s asp-i, füüsika-mat-knd (1981, Eesti TA FI), vk "Релаксация и горячая люминесценция автолокализирующихся экситонов в кристаллах инертных газов" Oli 1976–86 FI madalate temperatuuride labori ins ja n-teadur, 1986–97 v-teadur, 1997– TÜ füüsika inst-i madalate temperatuuride labori v-teadur. – Uurimisvaldkond: pms ergastatud molekulide (eksimeeride) dünaamika vääriskaasides (Xe, Kr, Ar, Ne, He), nende plasmas ja kristallides. Tuvastanud polaritonefektid kristalse ksenooni peegeldumis- ja kiirgusspektrites, määranud autolokaliseeruvate eksitonide kuuma luminesentsi osakaalu vääriskaaside kristallide kiirgusspektrites, töötanud välja teooria, mis seob vääriskaaside kiirguskontinumid ühtseks tervikuks, arendanud kiirgustsentrite võnkerelaksatsiooni teooriat, leidnud uue lähenemisviisi kvantmehaanika pöördülesande lahendamiseks, täiustanud spetriarvutuste metoodikat ja tarkvara. Üle 50 teadustr-e.

T: Polariton effects in crystalline xenon (kaasautor R.Kink). // Phys. Status Solidi (b) 96 (1979) 1; Self-trapping and hot luminescence of excitons in rare gas solids (kaasautorid R.Kink, A.Lõhmus). // Phys. Status Solidi (b) 107 (1981) 2; Theory of vibrational relaxation of R_2^* centers in rare-gas solids Application to Ne_2^* . // Phys. Status Solidi (b) 129 (1985) 2; Formation and rotational-vibrational relaxation of diatomic rare-gas excimers. // Phys. Scripta 52 (1995) 3; Quasi-discrete features of the continuous energy spectrum: An application to metastable Xe-Xe pairs. // J. Physics B 29 (1996) 4; Exactly solvable modified Morse potentials for quantum-mechanical applications. // Phys. Scripta 60 (1999) 6; Exactly solvable asymmetric double-well potentials. // Phys. Scripta 62

(2000); Numerically complemented analytic method for solving the time-independent one-dimensional Schrödinger equation. // *Physical Rev. E* 64 (2001) 5; Visualization of rigorous sum rules for Franck-Condon factors: spectroscopic applications to Xe₂. // *J. of Molecular Spectroscopy* 220 (2003) 2; Reference potential approach to the inverse problem in quantum mechanics. // *Mol. Phys.* 104 (2006).

B: <https://www.etis.ee>.

SELG, Reet (a-ni 1936 **Kreenmann, Renate-Hildegard**, 1936–48 **Kullus**) (16. VI 1927 Mäetaguse v, Virumaa – 23. V 1998 Tallinn), pedagoogikateadlane; taluniku t; Vello S. abikaasa, Matti S. ema. Lõpetas 1946 Tallinna 10. kk-i, 1951 TÜ ajaloo-k-etsk-a saksa filoloogina, 1964 Leningradi Herzeni-nim. Ped Inst-i kaugõppeasp-i, ped-knd (1984, TÜ), vk “Оптимизация контроля обученности предметам языкового цикла”. Oli 1951–60 Tallinna 1. ja 16. kk-i õpetaja, 1960–67 Ped TUI teadur, 1967–70 Haridusmin-i õpikute osk-a metoodik, 1970–87 Ped TUI võõrk-te sektori teadur ja v-teadur, 1987–91 k-edidaktika sektori juh, 1991–92 TPedi-i k-edidaktika labori juh. – Uurimisvaldkond: saksa k-e õpetamise metoodika, k-edidaktika. Tegelenud kõnek-e õpetamise teor alustega; koost. saksa k-e õppekirj-st, uurinud õpijõudlust. K-edidaktika probleemidest uurinud k-te koosmõju, emak-e osa võõrkeeleõpingutes jm. Pidas oluliseks õpitava k-e kultuurikonteksti tundmist. Avaldanud üldhariduskooli õppekirj-st, sh 5. ja 9. klassi ning 1.–3. klassi saksa k-e süvaõppe õpikuid; osalenud tead-kogumike koostamisel ja toimetamisel. Olnud Ühiskondliku Ped Uurimise Inst-i ja Eesti Akad Ped Seltsi liige. U 90 teadustr-t.

T: Saksa kõnekeele õpetamise alustest. Tln, 1966; Metoodiline juhend saksa keele õpetamiseks V klassis. Tln, 1970; Vestlusi saksa ja eesti keeles. Tln, 1977; Saksa keele kontrolli- ja hindamismetoodika 8-klassilises koolis. Tln, 1978; Saksa keele sõnaraamat koolidele (kaasautor). Tln 1981, ³1988; Тесты в обучении иностранным языкам (kaasautorid I. Rapoport, I. Sotter). Tln, 1987; Keeleainete õpi-/õppekorralduse muutmisest Eestis (kaasautor). Tln, 1989.

B: EE 14, 468.

SELG, Vello (8. I 1927 Tallinn), tehnikateadlane; ins-i p, Hanno S. vend, Reet S. abikaasa, Matti S. isa. Lõpetas 1946 Tallinna 10. kk-i, 1959 TPI energ-tsk-a, 1963–65 TPI asp. Täiendas end 1998 Saksamaal. Oli 1960 Tallinna Soojusvõrkude juh, 1960–65 TPI soojustehnika inst-i v-ins, 1965–78 v-teadur, 1978–86 arvutiülem, 1986–2004 v-teadur, 2004– ins. Loengud masinprojekteerimisest. – Uurimisvaldkonnad: aurugeneraatori küttepindade saastumine ja soojusülekanne; tuuleenerg. Tähtsamaid tulemusi: sond-kalorimeetri soojusbilansi baasil soojusjuhtivuse pöördülesande lahendamine; soojust ja elektrit koostootva väiketuuliku kontseptsiooni väljatöötamine; tuuleuuringud. Eesti tuuleenerg üks alusepanijaid. Olnud UNDP uurimisprojekt *Utilization of wind energy in the Baltic Sea region* Eesti-poolne koordinaator, teema *Tuuleenergia ja tuuleseadmete kasutamise kontseptsioon Eestile* juht, EL projekti *Estonia 20 MW Wind* täitja. Eesti Tuuleenergia Assots-i asutajaliige. Üle 50 teadustr-e..

T: Влияние температуры стенки экранных труб на интенсивность загрязнения в топках, сжигающих сланцевую пыль. // Тр. ТПИ 240 (1966); Образование отложений на газовой стороне поверхностей нагрева. // Изв. АН ЭССР, Физ. Мат. 17 (1968) 4; Зависимость интенсивности лучистого теплообмена от теплофизических свойств отложений на поверхностях нагрева. // Тр. ТПИ 290 (1970); Метод оценки параметров сложного теплообмена. // Тр. ТПИ 458 (1978); Taastuvate energiaallikate kasutamise võimalustest Eesti NSV tingimustes. // TTÜ Toim. 699 (1989); Tuuleenergia kasutamise perspektiividest Eestis. // TTÜ Toim. 739 (1994); Soojust ja elektrit koostootva väiketuuliku kontseptsioon. // Taastuvate energiaallikate uurimine ja kasutamine. Tln, 2001; Tuuleenergia ja tuuleseadmete kontseptsioon Eestile. Tln, 2002; Tuuleenergia koht Eesti energeetikas. // Taastuvate energiaallikate uurimine ja kasutamine. Trt, 2005.

SELGE, Are (26. V 1961 Võhma), põllumajandusteadlane; õpetajate p. Lõpetas 1979 Nõo kk-i, 1984 EPA agron-tsk-a, 1990–92 EPA asp, 1992–95 EPMÜ doktorant, põllum-dr (1997, EPMÜ), vk “Mitmeliigiliste karjamaataimikute saagivõime, rohu toiteväärtus ja söödavus ning lüpsilehmade poolt söödud rohu kogus”. Oli 1987–90 EPA rohumaa viljeluse ja bot kat-i teadur, 1997–98 *Tohoku National Agricultural Res. Centre* (Jaapan) teadur, 1998–2005 EPMÜ rohumaa viljeluse ja bot inst-i v-teadur ja 1999–2000

dots, ühtlasi 2000–05 taimekasv inst-i dots, 2005– EMÜ põllum- ja keskkonnainst-i õppedir ja rohumaaviljeluse osk-a dots. Õpetanud rohumaaviljelust ja põllum nõuandeteenistust. – Uurimisvaldkond: rohumaaviljelus, rohumaakoosluste funktsioneerimine, rohuma aineringed. Töid erinevate rohukamarate produktiivsusest ja väetiste efektiivsusest karjamaal ning karjamaarohu söödavusest, rohumaade hindamisest ja kasutusviisidest, põllum-st infolevist. Eesti Rohumaade Ühingu liige (1993) ja juhatuse esimees (1999–2001), Eesti Konsulentide Ühingu liige (1995), eestseisuse liige (a-st 2002). Briti Rohumaade Ühingu (BGS) liige (1995). Üle 25 teadustr-e.

T: Valge ristiku mõju kultuurkarjamaa saagile ja selle kvaliteedile (kaasautor). Trt, 1990; Valge ristiku sortide saagikus ja levik karjamaal. Tln, 1992; Erineva liigilise koostisega karjamaa saagikus ja lüpsilehmade poolt söödud rohu kogus. Trt, 1993; Sööda tootmine piimakarjale (kaasautorid A. Parol, R. Viiralt). Trt, 1996; Olemasolevate rohumaade seisukorra hindamine ja enamlevinud rohundid. // Loodushoidlikud rohumaad. Jäned, 1999; Yield quality and ecologically balanced utilisation of seminatural grasslands on coastal areas of Estonia (kaasautor). // Land Use Systems in Grassland Dominated Regions. Zürich, 2004; Ida-kitseherne kvaliteet võrrelduna lutserni ja punase ristikuga (kaasautor I. Keres). // Agron. 2005. Trt, 2005; Rohumaade rajamine uuskülviga. // Eritüübiliste rohumaade rajamine ja kasutamine. Trt, 2006.

B: EPA BL II, 40; EPMÜ BL, 44.

SELGE, Ilmar (29. V 1954 Tallinn, Harjumaa), õigusteadlane; töölise p. Lõpetas 1972 Tallinna 42. kk-i, 1978 TÜ õigustsk-a, 1985 MI-s asp-i, õigusknd (1985, NSVL TA Riigi ja Õiguse Inst, Moskva), vk “Контроль местных органов власти за соблюдением законодательства предприятиями и организациями вышестоящего подчинения”. Täiendas end 1998 Saksamaal EL õiguse küsimustes. Oli 1978–80 Kergetööstuse Tehnikumi õigusainete õpetaja, 1980–81 haridusministri abi, 1982–92 MI v-teadur, 1992–93 Riigikogu maj- ja põllum-komisjoni nõunik, 1993–2008 Õiguskantsleri Kantselei v-nõunik, 2008– Akad Nord õiguse ja õigusteooria inst-i juh, prof ning õigus- ja juhtimistsk-a dekaan. Pms-d loengukursused: õiguse entsüklopeedia, jurisprudents, maksu- ja finantsõigus, rahvusv maksuõigus, haldusõigus ja –menetlus, põhiseaduslikkuse järelevalve, õigusakti tõlgendamine ja normitehnika. –

Uurimisvaldkonnad: põhiseaduslikkuse järelevalve ja menetluse probleemid EL-s, EL õiguse mõju Eesti haldus- ja maksumenetlusele, omandireformi õiguslikud küsimused, riigihangete menetluse probleemid Eesti ja EL õiguse alusel. U 20 teadustr-t.

T: Kohtulik halduskontroll Ida-Euroopas. // Eesti Jurist (1991) 1; Bund der Städte Estlands – Bund der ländlichen Selbstverwaltungen Estlands. // Recht in Ost und West (1991) 4; Die Entwicklung des Eigentums- und Gesellschaftsrechts in Estland. // Recht in Ost und West (1992) 4; Zur Privatisierungsgesetzgebung in Estland. // Recht in Ost und West (1994) 1; Die rechtlichen Grundlagen der Privatisierung in Estland. // Ost- und Südosteuropa zwischen Tradition und Aufbruch. Aspekte der Umgestaltungsprozesse in den postsozialistischen Ländern. Bd. 6. Berlin, 1996; Eesti Panga määrusandlusõiguse kooskõla põhiseadusega. // Riigikogu Toim. 21 (2010).

B: <https://www.etis.ee>.

SELI, Neinar (7.XII 1959 Tartu), spordipedagoog, ettevõtja ja poliitik. Lõpetas 1977 Tartu 5. kk-i, 1981 TÜ kehakultuuritsk-a, 1983–86 TÜ asp, biol-knd (1990, TÜ), vk “Возможности и ограничения применения экскреции 3-метилгистидина в изучении тренирующего влияния нагрузок у спортсменов скоростно-силовых видов”. Oli 1981–83 TÜ kergejõustiku kat-i õpetaja, 1986–87 n-teadur, 1987 kehal kasvatus ja spordi kat-i õpetaja, 1987–95 TÜ spordibaaside juh, 1989–95 TÜ Spordiklubi esimees, a-st 1994 ettevõtja, mitme ettevõtte ja äriühingu osanik ning nõukogu ja juhatuse esimees ja liige. Õpetanud kergejõustikku. – Uurimisvaldkond: valkude ainevahetus ja selle mõju kehalisele koormusele. NSVL meistersportlane (1983). Oli 1977-80 Eesti noorte ja juunioride meister vasaraheites, 1983 ja 1997–99 Eesti meistrivõistluste medalivõitja. Võitnud auhinnalisi kohti kuulitõukes, kuulus 1978–85 Eesti koondisse. Veteranide Euroopa meistrivõistluste hõbemedal (2000), veteranide maailmameistrivõistluste hõbemedal (2003) ja veteranide maailmameister (2004). Eesti Kergejõustikuliidu juhatuse liige ja president (1999–2004), EOK liige, a-st 2000 EOK täitevkomitee liige. Eesti Olümpiaakad president (2005–). Tartu linnavolikogu liige (1996–, aseesimees 1999–2002), Riigikogu liige (1999–2003). Valgetähe III klassi teenetemärk (2006).

T: Отношение между экскрецией 3-метилгистидина и содержания мясных белков в диете у спортсменов (kaasautor A. Viru). // Роль факторов питания при адаптации

организма к физическим нагрузкам. Л, 1986; Изменение экскреции 3-метилгистидина при тренировке на развитие скоростно-силовых качеств. // ТҮ Тоим. 814 (1988).

B: ТҮ BL II, 164; 1000 tartlast läbi aegade. Trt, 2003, 395-396; EMaBL, 456-457; ESBL, 599.

SELIRAND, Jüri (21. VII 1928 Vigala v, Läänemaa), arheoloog; taluniku p. Lõpetas 1947 Haapsalu ÕS-i, 1955 ТҮ ajaloo osk-a, 1957–60 AI asp, ajalooknd (1966, AI), vk “Могильные памятники 11–13 вв в материковой части Эстони”. Oli 1951–55 Viljandi Ped Kooli õpetaja, 1955–57 ENSV Haridusmin-i ped-te õppeasutuste v-inspektor, 1960–67 AI arheol sektori teadur, 1971–91 fondide sektori juh, 1967–71 ENSV TA Ühisk-teaduste Osk-a teadussektr. – Uurinud pms noorema rauaaja kalmistuid ja linnuseid, tegelenud allveearheol-ga. Mitme kogumiku toim, tõlkinud (saksa k-st) u 30 muinasaega käsitlevat teost, kirjutanud mitmele nendest kommentaare, ees- ja järelsõnu; koost. üldhariduskooli õpikuid ja programme. O. Monteliuse medal (1988). Valgetähe IV kl teenetemärk (2005). U 30 teadustr-t, aimetr-d.

T: Kaberla maa-alune kalmistu (13.–17. sajand). // Muistsed kalmed ja aarded. Arheol. kogumik II. Tln, 1962; Läbi aastatuhandete (kaasautor E. Tõnisson). Tln, 1963, ²1974; Esivanemate kalmeküngastel. Tln, 1967; Eestlaste matmiskombed varafeodaalsete suhete tärkamise perioodil (11.–13. sajand). Tln, 1974; Arheoloogiga Eestimaa teedel (kaasautor V. Lõugas). Tln, 1977, ²1989; Über das frühmittelalterliche Schmiedehandwerk in Estland. // Offa: Berichte und Mitt. zur Urgeschichte, Frugeschichte und Mittelalterarchäologie: Festschrift für Hermann Hinz. 37 (1980), Neumünster, 1981; Trough past millennia. Archaeological discoveries in Estonia (kaasautor E. Tõnisson). Tln, 1984; Muinasaeg, muinasteadus, muinasteadlased. Tln, 1989; Viron rautakausi: Viron nuoreman rautakauden aineiston pohjalta. Rovaniemi, 1989; Die Völkerschaften des baltischen Raumes – einschließlich Finnlandes – und ihre Nachbarn am Vorabend der schwedisch-dänish-deutschen Eroberung. // Tausend Jahre Nachbarschaft: Die Völker des baltischen Raumes und die Deutschen. München, 1995; Esihistoria. // Viro: historia, kansa, kulttuuri. Helsinki, 1995; Eesti maast ja rahvast. Muinasajast maailmasõjani (kaasautor K. Siilivask). Tln, 1996.

B: EE 14, 468; *Ü. Tamla*. Jüri Selirand 75. // *Arheoloogia Läänemeremaades*. Uurimusi Jüri Seliranna auks. Tln, Trt, 2003, 9–21.

SELJA, Hendrik (a-ni 1937 **Steinhaus, Heinrich**) (1. VIII 1903, Porkuni v, Virumaa – 2. IX 1990 Tartu), rohumateadlane; taluniku p. Lõpetas 1925 Rakvere Poeglastegümn-i, õppis 1925–26 TÜ-s mat-t, 1926–30 agron-t, lõpetas 1935 agron osk-a, seejärel õppis mõnda aega ka õigustsk-s. Oli 1930–36 Iisaku-Tudulinna, Räpina-Põlva ja Jõgeva jsk-a agronoom, 1936–40 Kuusiku Karjakontrollasst-de kooli õpetaja ja Põllutöökoja rohumade eriteadlane, 1940–41 Põllutöö RK Põllunduse ja Mehh-se Val agrotehnilise sektori v-agronoom, 1941–44 Põllum Keskval nõuandeosk-a juh, 1944–45 Rkl Plaanikomisjoni agronoom-inspektor, 1945–51 vangilaagris, 1951–58 Tartu Maaparanduse Val kuivendussüsteemide valvur-remontöör, kümnik ja jsk-melioraator, 1958–62 ELVI katsemajandi osk-a peagronoom, 1962–69 Tori katsesovhoosi v-ins-melioraator, ühtlasi EPA mittekoosseisuline õppejõud. – Töid rohumaa viljeluse, maaparanduse ja põllum ajaloo alalt. Oli a-st 1936 Eesti Niidu ja Karjamaa Arendamise Ühingu sekr, 1937–40 ühingu a-rmtu *Niit ja Karjamaa* tegevtoim.

T: Maa lupjamisest. // TÜ Taimebioloogia-katsejaama Teated 36 (1937); Põldheina väetamisest eeloleval kevadel. Tln, 1940; Silosööda valmistamine (kaasautor A. Kivimäe). Tln, 1942; Kuidas saab toormaterjali silosööda valmistamiseks. // Põllumajandus (1943); Tori Nädissovhoos: tegevuse ülevaade (kaasautor N. Männik). Tln, 1969.

B: AAUT II, 415; Põllumajandus (1943) 443; *Agraart.* (1993) 325–326.

K. Annuk, J. Lepajõe

SELJAMAA, Elo-Hanna (26. IX 1980 Tallinnas), rahvaluuleteadlane; Eha Komissarovi t. Lõpetas 1999 Tallinnas Kadrioru Saksa Gümni-i, 2004 TÜ eesti ja võrdleva rahvaluule osk-a, 2006 TÜ-s magistrantuuri, a-st 2007 Ohio Rkl Ük-i (Columbus, Ohio, USA) doktorant, M.A. eesti võrdleva rahvaluule alal (2006, TÜ), vk “Sissevaateid geograafilis-ajaloolisse meetodisse”. Oli 2005–09 TÜ kultuuriteaduste ja kunstide inst-i eesti ja võrdleva rahvaluule osk-a referent, ühtlasi 2007 etnol osk-a erakorr teadur ja 2008–09 Ohio Rkl Ük-i asst, 2009–10 TÜ eesti ja võrdleva rahvaluule osk-a teadur. –

Uurimisvaldkonnad: etnilised identiteedid postsotsialistlikus Eestis, folkloristlikud välitööd linnakeskkonnas, folkloristika ajalugu ja metodol, Internet, rahvausund. Argikultuuri uurimise terminol e-sõnastiku (TÜ, 2008) koost. *International Society for Folk Narrative Research* (ISFNR) sekr (2005–09) ja väljaande *ISFNR Newsletter* toim (2006–2010). Ülemaailmse folkloristide infolehe *H-Folk* toim (2008–). Eesti Akad. Usundiloo Seltsi (2006–), *American Folklore Society* (2008–), *Association for the Study of Nationalities* (2010–), *American Anthropological Association* liige (2010–). 25 teadustr-t.

T: Kettkirjade traditsiooni muutumisest. Taevakirjadest elektronkettkirjadeni. // *Pro Folkloristica* 10 (2003); Sota kissanpennuista. Bonsai Kitten-verkkosivusto, sen puolustajat, vastustajat ja heidän Internetinsä. // *Kulttuuritutkimus* 20 (2003); Kettkirjadest folkloristikat ja folkloriste otsimas. // *Pro Folkloristica* 12 (2005); Walter Anderson: a scientist beyond historic and geographic borders. // *Studies in Estonian Folkloristics and Ethnology. A Reader and Reflexive History*. Trt, 2005; Täiustatud tõde ehk Walter Andersoni rahvajuttude enesekontrolli seadus. // *KK* (2007) 11; Remarks on the historic-geographic method and structuralism in folklore studies: the puzzle of chain letters. // *J. Ethnol. Folkloristics* 2 (2008) 1; Mineviku, oleviku ja tuleviku dünaamikast Kristjan Raua vaadetes ja tegevuses. // *Ühest sajandist teise: Kristjan ja Paul Raud*. Tln, 2008.

B: <https://www.etis.ee>.

SELKE, Tiina (16. II 1952 Tallinn), kasvatusteadlane ja kultuuriloolane; tööliste t. Lõpetas 1970 Tallinna 22. kk-i, 1974 TPedI laulmise ja muusika erialal, kultuuriajaloo magister (1995, TPÜ), vk “Vaimulik laul usuõpetuses ja Eesti koolielus 1918–1940”, 2001–06 TPÜ/TLÜ doktorant, Ph.D. kasv-teaduse alal (2007, TÜ), vk “Suundumusi eesti muusikakasvatuses 20. saj. II poolel ja 21. saj. algul”. Täiendas end 1992–2004 Inglismaal, Austrias, Rootsis, Soomes, Saksamaal ja Belgias. Oli 1974–81 Põltsamaa Kk-i muusikaõpetaja, 1981– TPÜ (a-st 2005 TLÜ) kultuuritsk-a muusika õt-i lektor, muusikakasv peametodik, ühtlasi (a-st 1988) Audentese erakooli õpetaja, TLÜ muusikaõpetajate täiendkoolituse lektor ja a-st 2006 TLÜ kunstide tsk-a muusikaosk-a Riho Pätsi Keskuse juh. Olnud 1994 Trondheimi Ük-i, 2005 F. Liszti Muusikaakad, 2006

Daugavpils Ük-i ja F. Froebeli Kolledži (Dublin) külalislektor. Õpetatavad ained: muusikakasv metoodika ja didaktika, etnomuusika, Kodály metoodika, muusikakasv filos ja ajal. – Uurimisvaldkonnad: muusikaped, üldhariduskooli muusikakasv, muusikakasv filos ja väärtushinnangud, muusikakasv ajalugu Eestis. Ühena esimestest uurinud 20. saj. II poole eesti muusikakasv arengut ja muusikakasv filos-i suundi. Ajakirja *Problems of Music Pedagogy* toim-koll-i liige. Rahvusv sotsiaalped kunstide õpetamise projekti MUS-E koordinaator Eestis ja eesti programmi autor ning rahvusv koordinaatorite nõuk (ICC) liige, Eesti Muusikaõpetajate Liidu liige, Üle-euroopalise muusikaõpetajaid ettevalmistavate ük-de didaktikute koostöövõrgustiku (EuroTEAM) liige. Üle 20 teadustr-e.

T: Riho Pätsi vaimulik muusika. // Haridus (1994) 4; Pilk Euroopa koolimuusikale. // Haridus (1998) 4; Vaimulik muusika Eesti koolis 1920–1940. // TPÜ Toim. *ACTA 3. Hum.* (1995); Integratsioon MUS-E kaudu. // Haridus (2001) 1; Changes in the Estonian music education paradigm during the 20th century. // Kohti kolmannen vuosituhannen musiikkikasvatusta. 2. Joensuu, 2003; Muusikaõpetuse areng ja roll 20. sajandi II poolel. // Intredistsiplinaarsus sotsiaal- ja kasvatusteadustes. Tln, 2004; Music education in the beginning of 21st century in Estonia. // Challenges and visions in school music education. Joensuu, 2006.

B: <https://www.etis.ee>.

SELL, Andres (18.VII 1961 Räpina), arstiteadlane, anesthesioloog-intensiivraviarst; teenistuja p. Lõpetas 1979 Räpina Kk-i, 1985 TÜ arstitsk-a, med-dr (2005 TÜ), vk “Determining the minimum local anaesthetic requirements for hip replacement surgery under spinal anaesthesia – a study employing a spinal catheter”. Täiendas end 1989 Hannoveri Med-kõrgkoolis, 1992 Prahast, 1993 Kopenhaagenis, 1996 Brüsselis, 2002 Turu Ük-is, 2004 Uppsala Ük-is. Oli 1986 Tartu Kliinilise Haigla intern, 1986–88 intensiivravi osk-a arst, 1988–90 sama osk-a juh, 1990–91 sama osk-a arst, a-st 1991 TÜK anestesiol ja intensiivravi kliiniku üldanestesiol osk-a juh, v-arst-õppejõud. – Uurinud regionaalanesteesiat, kateeterspinaalanesteesiat, postoperatiivset valuravi, juurutanud uusi anesteesiameetodeid. Eesti Anestesioloogide Seltsi (1985–), Eesti Valu

Seltsi (1995–), Eur. Regionaalanesteesia Seltsi (ESRA) (1997–), Tartu Arstide Liidu (2000–), Eur. Anestesioloogide Seltside Assots-i (ESA) (2005–) liige. Üle 40 teadustr-e.

T: Spinaalkateetrite kasutamine kliinilises praktikas (kaasautor A.-E. Kaasik). // EA 82 (2003) 12; Estimating ED50 using the up-and-down method (kaasautor E. Käärrik). // COMPSTAT Prague, Springer Verlag (2004) proc.; The minimum effective local anaesthetic dose of isobaric levobupivacaine and ropivacaine administered via a spinal catheter for hip replacement surgery (kaasautor). // Br. J. Anaesth. 94 (2005) 2; Isobaric bupivacaine via spinal catheter for hip replacement surgery: ED50 and ED95 dose determination (kaasautor). // Acta Anaesthesiol. Scand. 50 (2006) 2;

B: EA 86 (2007) 5, 359; TÜK 200, 100, 101, 110, 117; TÜA 1982-2007, 219, 222.

SELL, Raivo (9. III 1975 Tallinn), tehnikateadlane; ins-i p. Lõpetas 1993 Võhma Kk-i, 1999 TTÜ aparatuuride projekteerimise erialal, 2001 TTÜ-s magistrantuuri ja 2007 doktorantuuri, M.Sc. tootarenduse alal (2001, TTÜ), vk “Mehhatroonika suunitlusega infotehnoloogia õppekava kutsekõrghariduses”, Ph.D. ins-teaduste alal (2007, TTÜ), vk “Model based mechatronic systems modeling methodology in conceptual design stage”. Oli 1995–98 TTÜ masinaehituse inst-i CAD arvutiklassi haldur ja 1997–99 SEC OÜ tarkvarakonsultant, 1999–2002 Viljandi ÜKKK IT-osk-a juht, 2002–07 TTÜ mehhatroonikainst-i mehhatroonikasüsteemide õt-i erakorr teadur, 2008– v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: komponentidel baseeruv mehhatroonika modelleerimise meetoodika, mobiilsed robotid õppeprotsessis, robotika ja mehhatroonika õppimise hariduslikud meetoodikad, mehhatroonika- ja tootmissüsteemide proaktiivsus. Arendusprojekti *Mehhatroonika magistritaseme modulaarne e-õppekava ja mobiilsed vahendid* (2007–08) ja tehnol-siirde projekti *Autotööstusele suunatud õppeprotsessi modulariseerimine e-keskkonna kaasabil* (2008–10) juht. Väljaande *Integrated Systems & Design* (2008–) kaastoim ja –autor, ajakirja *Mechatronics* retsensent (2009). Eesti Infotehnol Seltsi (1999–2008) ja Eesti Masinaehitusins-de Seltsi liige (2004–). Jean Peperstraece Award (2008). Üle 40 teadustr-e, üks patent (kaasautor).

T: Mechatronics curricula in IT oriented mechatronics for higher vocational education in Estonia (kaasautor M. Tamre). // Proc. 2nd Eur. Workshop on Educ. in Mechatronics (2001); Integration of V-model and SysML for advanced mechatronics system design

(kaasautor M. Tamre). // Proc. Int. Workshop Res. & Educ. Mechatronics (France, 2005); Design templates for mobile robot conceptual design. // IEEE/ASME Int. Conf. on Advanced Intelligent Mechatronics. Zürich, 2007; Conceptual design method for general electric vehicle (kaasautor). // Est. J. Eng. 14 (2008) 1; Integrated mechatronics system design (kaasautorid E. Coatanea, F. Christophe). // Integrated Systems and Design. Kaunas, 2008; Virtual academy platform supported by a semantic knowledge base (kaasautor S. Seiler). // Proc. 7th Int. Conf. DAAM Baltic Industrial Eng. Tln, 2010; Mikrokontrollerid ja praktiline robotika (kaasautor). Tln, 2010.

B: <https://www.etis.ee>.

SELLIN, Arne (16. IX 1957 Pärnu-Jaagupi, Pärnumaa), botaanik, taimeökoloog ja ökofüsioloog; põllumehe ja õpetaja p. Lõpetas 1975 Pärnu-Jaagupi Kk-i, 1981 TÜ biol-osk-a, Ph.D. ökol alal (1994, TÜ), vk “Variation in hydraulic architecture of *Picea abies* (L.) Karst. trees grown under different environmental conditions”. Oli 1981–83 ZBI ins, 1983–86 TÜ ökol jaama ins, 1986–92 n-teadur, 1992–94 bot ja ökol inst-i lektor, a-st 1994 dots. Loengukursused: organismide mitmekesisus, bot, ökofüsiol, taimede ökomorfol. – Uurimisvaldkonnad: taimeökol ja ökofüsiol, puittaimede veevahetus ja hüdrauliline arhitektuur. Teaduse ja tehnika seletava sõnarmtu (Tln., 1997) kaastoim, ajakirja *Tree Physiology* toim-koll-i liige (2000–2002, 2005), ajakirja *Environmental and Experimental Botany* toim-koll-i liige (2001–), ETF põllum-teaduste ekspertkomisjoni liige (2003–2006), Eesti Teaduskompetentsi Nõukogu ekspert (2006–). LUS-i, Rahvusv Juureuurijate Seltsi (ISRR) liige. EV teaduspreemia (1994). 50 teadustr-t.

T: Ülane, sinilill, karukell (kaasautor R. Sander). Tln. 1986; Hydraulic conductivity of xylem depending on water saturation level in Norway spruce (*Picea abies* (L.) Karst.). // J. of Plant Physiol. 138 (1991); Hydraulic and stomatal adjustment of Norway spruce trees to environmental stress. // Tree Physiol. 21 (2001); Soil type affects nitrogen conservation in foliage of small *Pinus sylvestris* L. trees (kaasautor M. Pensa). // Plant and Soil 253 (2003); Effects of light availability versus hydraulic constraints on stomatal responses within a crown of silver birch (kaasautor P. Kupper). // Oecologia 142 (2005); Spatial variation in sapwood area to leaf area ratio and specific leaf area within a crown of silver birch (kaasautor P. Kupper). // Trees – Structure and Function 20 (2006).

B: TÜ BL II, 164; EE 14, 468.

SEMENOV (a-ni 1999 **Semjonov**), **Vadim** (6. IX 1973 Narva), kirjandusteadlane; venelane, töölise p. Lõpetas 1990 Narva Paju (10.) Kk-i, 1996 TÜ vene ja slaavi filol osk-a, 1998 TÜ-s magistrantuuri ja 2004 doktorantuuri, M.A. vene kirj alal (1998, TÜ), vk “Стихосложение Иосифа Бродского: метрика, строфика, ритмика, ритм и синтаксис”, Ph.D. samal alal (2004, TÜ), vk “Иосиф Бродский в северной ссылке: поэтика автобиографизма”. Oli 1995–96 Narva Vanalinna kooli õpetaja, 1999–2008 TÜ Narva Kolledži vene k-e ja kirj lektor, 2008– dots. Loengukursused: lastekirj, maailmakirj, tõlketeooria ja praktika, vene kirj vene k-e võõrk-na õpetamise protsessis, vene kirj õpetamise metoodika, vene funktsionaalne stilistika, Vene kultuurilugu. – Uurimisvaldkonnad: vene kirj ajalugu ja -teooria, värsiõpetus, XX saj vene poeesia, selle ajalugu ning poetiline traditsioon. Projekti *Vene-eesti kultuuridevahelised suhted. Eesti kultuuripildi tekkelugu* põhitäitja (2005–07). Kogumike *Русская филология* toim-koll-i liige (1998), *Acta et commentationes collegii Narovensis* tegevtoim (2005–10), *Studia humaniora et paedagogica collegii Narovensis* toim-koll-i liige (2008–), kodulk-e *Vene keel Narvas* (<http://narva.ut.ee/venekeel>) looja ja uuendaja (2002–06). 25 teadustr-t.

T: Очерк метрики и ритмики позднего неклассического шестииктного стиха Иосифа Бродского. // *Русская филол.* 9 (1998); *Estonians and Estonia in post-war soviet literature.* // *Aspects of Intercultural Dialogue: Theory; Research; Applications.* Köln, 2006; “Это только для звука пространство всегда помеха”: О механизмах релятивизации и семантизации метрики в стихотворениях И. Бродского. // *Humaniora: Litterae Russicae.* Тр. по русск. и славянской филол. Литературоведение VII (2009); Структура и типология русского стиха в представлении И. Бродского: опыт реконструкции. // *Con amore: Историко-филологический сборник в честь Любови Николаевны Киселевой.* М., 2010.

B: <https://www.etis.ee>.

SEMLEK, Leo (19. VIII 1934 Tallinn – 17. II 2010 Tallinn), muusikateadlane, pedagoog, helilooja. Lõpetas 1957 Tallinna Muusikakooli muusikateooria ja 1962 TRK-i muusikateaduse erialal. Oli 1958–84 G. Otsa nim. Tallinna Muusikakooli, 1973–90 TRK

ja 1983–2004 Tallinna Muusikak-i muusikateor ainete õpetaja; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: muusikateooria. Töid eesti regivärsilisest rahvalaulust, muusikastiilidest, klassikalistest väljendusvahenditest jm. Loonud instrumentaal- ja vokaalmuusikat. Üle 30 teadustr-e ja u 150 heliteost.

T: Ülevaade 1940–1960 kirjutatud heliloomingust ja selle kirjastamisest. // Nõukogude Eesti noodikirjandus 1940–1960. Tln, 1967; Muusika klassikaliste väljendusvahendite süsteem. Tln, 1976; Muusika elementaarteooria (kaasautor H. Kostabi). Tln. 1976; Towards a monographical analysis of some folk-songs arrangements (kaasautor). Tln, 1976; Muusikastiilide periodsüsteem. // Scripta Musicalia (1990) 3 – 5/6; Muusikakontseptsioonide süsteem. // Scripta Musicalia (1990) 7/8; Klassikalise harmoonia õpik. Tln, 1995; Klassikalise muusikateooria algõpetus. Tln, 1998; Klassikaliste muusikavormide algõpetus. Tln, 1999; Polüfoonia algõpetus. Tln, 2000, ²2002; Muusika klassikaliste väljendusvahendite arengulugu. Tln, 2002; Muusika klassikalised väljendusvahendid. Tln, 2004; Piibel muusikast. Tln 2004.

B: EMBL, 228–229.

SEMPER (a-ni 1920 **Adamson**), **Aurora** (13. VII 1899 Tartu – 29. VI 1982 Tallinn), muusikateadlane, -kriitik ja –pedagoog; kaupmehe t, Johannes S-i abikaasa, Lilian S-i ema. Õppis klaverimängu 1919–20 Tartu Kõrgemas Muusikakoolis, 1920–24 Berliinis eraviisil A. Schnabeli ja E. Petri juures, ühtlasi kuulas 1922–23 muusikaloenguid Berliini (praegu Humboldti) Ük-s ja 1924–25 Berliini Muusikaük-s, täiendas end 1926–27 klaverimängus Pariisis *École Normale de Musique*'is ja samal ajal A. Cortot'interpretatsioonikursustel. Oli 1928–38 Tartus eramuusikaõpetaja, 1938–40 *Postimehe* muusikaarvustaja, 1940–41 Tartu muusikakooli õpetaja, 1944–50 TRK ja ENSV Rkl Teatriinst-i muusikaajaloo õppejõud, 1950–56 ideoloogilistel põhjustel kõrvaldatud õppejõu ametist ja välja arvatud Heliloojate Liidust, 1956 õigused taastatud, 1956–1982 vabakutseline muusikaarvustaja. – Uurimisvaldkonnad: eesti muusika ajalugu, mh ka eesti ja vene muusikasidemed (Glazunovist, Tanejevist Eestis jm). Avaldanud üle 300 muusikakriitilise ja ülevaateart-i, pöörates erilist tähelepanu esiettekannetele ja noorte loomingle. Talletanud mälestusi M. Härmast, L. Neumanist,

M. Saarest jt eesti muusikutest. Heliloojate Liidu liige (1945–50, 1956–). ENSV tnl kunstitegelane (1978).

T: Eesti nõukogulikust heliloomingust. // *Lng* (1947) 10, 11; Peterburi eesti heliloojad ja nende osatähtsus eesti muusikaelus. Tln, 1948; Peterburi konservatoorium – eesti muusika taimelava. // Muusikalisi lehekülgi. Tln, 1965; Artur Kapp Astrahanis. // Artur Kapp sõnas ja pildis. Tln, 1968.

B: EMBL, 229; EE 14, 469; TÕ ajalugu III, 171; *E. Siirak*. Kirjanduslik Aurora Semper. // *Lng* (1982) 8, 1149; *H. Taak*. Ühest harmoonilisest olemistervikust. // *TMK* (1982) 9, 81–85.

L. Semper

SEMPER, Johannes (22. III 1892 Tuhalaane v, Viljandimaa – 21. II 1970 Tallinn), kirjanik ja kirjandusteadlane; kooliõpetaja p, Aurora S-i abikaasa, Lilian S-i isa. Lõpetas 1910 Pärnu Gümni-i, õppis 1910–14 PÜ-s germaani-romaani filol, 1915–16 Moskvasse evakueeritud Riia PI-s arhitektuuri, 1921–25 Berliini Ük-s, lõpetas 1928 TÕ kirj-loo magastmega (vk “André Gide’i stiili struktuur”.Trt, 1929). Oli 1916–17 mobiliseerituna Vene sõjaväes, lõpetas lipnikuna Moskvas sõjakooli. Oli 1919–20 Asutava Kogu liige. Pärast õpingute lõpetamist elas 1926–27 Pariisis, oli 1928–40 TÕ eesti ja üldise kirj-e õt-i õu täitja (luges esteetikat ja stiilikursust), ühtlasi 1930–40 ajakirja *Looming* toim ning 1928–40 Eesti PEN-klubi esimees ja korduvalt EKL juhatuse liige, 1940 J. Varese valitsuses haridusminister, 1941–44 NSVL tagalas, 1941–48 ENSV Kunstide Val juh, 1946–50 ENSV Kirjanike Liidu juhatuse esimees ja 1958–66 aseesimees. 1940–51 ja 1963–70 ENSV Ülemnõukogu liige. 1950–55 oli põlu all, süüdistatuna kosmopolitismis ja kodanlikus natsionalismis, elatus sellal anonüümsest tõlketööst.– Algas eesti kirj-teaduses stiiliuurimise, tutvustas Euroopa kirj-st ja kirj-teadust, rakendas *Kalevipoja* uurimisel Freudi põhimõtteid. Avaldanud reisikirju ja mälestusi, tõlkinud prantsuse, itaalia, hispaania, inglise, saksa ja vene k-st, sh rohkesti maailmakirj-e klassikat (Dante, Boccaccio, Stendhal, Hugo jpt). ENSV tnl kirjanik (1945) ja rahvakirjanik (1964). ENSV rkl preemia (1947), J. Smuuli preemia (1973).

T: Näokatted I. Esseede kogu. Trt, 1919; *Kalevipoja* rahvaluule-motiivide analüüs. Trt, 1924; ²1997; *Meie kirjanduse teed*. Trt, 1927; *Prantsuse vaim. Essed*. Trt, 1934; *Matk*

minevikku I. Tln, 1969; Mötterännakuid. Artikleid ja esseid. 1–3. Tln, 1969, 1971, 1977; Teater iseseisva kunstialana. Artikleid ja esseid. Tln, 1992; Lürismus näitelaval. // Teatri-Raamat (2002).

B: EBL, 446; EBL TK, 245–246; EE 14, 469; EKirBL, 346–349; EKnL (2000), 521–522.; TÜ ajalugu III, 34, 67, 83, 103, 171, 184, 371; Johannes Semper elus ja kirjanduses (koost. I. Sikemäe). Tln, 1967; *E. Siirak*. Johannes Semper. Tln, 1969.

R. Juursoo

SEMPER, Lilian (30. X 1933 Tartu – 12. XII 2007 Tallinn), pianist ja muusikapedagoog; Aurora ja Johannes S-i t. Lõpetas 1951 Tallinna 7. kk-i, 1952 Tallinna Muusikakooli, 1957 TRK klaverierialal, 1962 Moskva Tšaikovski-nim. Konservatooriumi asp-i. Esinenud a-st 1958 solistina, klaverisaatjana, kammeransambleis, koos sümfooniaorkestriga kodu- ja välismaal. Olnud a-st 1961 TRK (hilisema EMA, praegu EMTA) klaverieriala õppejõud (a-st 1982 dots ja 1995 prof), 1992–2000 ka klaveriosk-a juh, ühtlasi a-st 1961 Tallinna Muusikakooli õpetaja. – Avaldanud art-id eesti pianistidest ja klaverimuusikast.. Osalenud kodumaiste ja rahvusvete interpretide konkursside žüriides jm. ENSV tnl kunstnik (1979).

T: Mozarti klaveriteoste esitamisest. // Klaveriõpetuse metoodika küsimusi. Tln, 1975; Möttemõlgutusi V. Tormise prelüüdidest ja fuugadest. // Interpreetid eesti klaverimuusikas. Tln, 1991; Ärgem unustagem oma eelkäijaid – Erika Franz. // TMK (1994) 12; Klaverimuusika vikerkaar. // Muusika (2002) 9.

B: EMBL, 229–230; EE 14, 469; *M. Oja*. Lilian Semper. // Noored astuvad ellu. Tln, 1963, 54–56; *A.-M. Hallik*. Portreid Lilian Semperist // NN (1979) 8, 14–15; *H. Rannap*. Eesti Muusikaakadeemia professorid 1919–2001. Tln, 2002, 151–152; Vastab Lilian Semper. // TMK (2002) 6, 3–11.

SENF, Carl (Karl) August (12. III 1770 Krepau, Merseburgi läh, Preisimaa – 14. I 1838 Tartu), baltisaksa graafik ja joonestusteadlane, pedagoog, maalikunstnik; pastori p, Carl Julius ja Carl Eduard S-i isa. Õppis 1788–93 Leipzigi ja a-st 1795 Dresdeni Kunstiakad-s. Oli TÜ joonistuskooli rajaja ja 1803–18 (esimene) joonistamise ja graveerimise õpetaja, 1818–38 erakorr prof. Hakkas Baltimail esimesena tegelema

joonistamise metoodikaga. Koost. õppeotstarbeks 7 näidisvihikut (69 vasegravüüri ja akvatintalehte) ning 50 pilditahvliga õpiku *Geometrische Zeichnenlehre* (Dorpat, 1828). Koost. joonistamise näidisvihikuid ka üldhariduskoolidele. Loonud vormikindlaid seepia-, pastell- ja graafilisi portreid ning klassitsistlikke maastikuvaateid, teinud 19 TÜ hooneid kujutavat gravüüri. Tänu S-i poolt rajatud ja juhitud joonistuskoolile, kus said esialgse väljaõppe u 30 baltisaksa kunstnikku (A. Hagen, A. Clara, L.v. Maydell jt), muutus Tartu XIX saj algul Baltimaade üheks tähtsamaks kunstikeskuseks.

B: *Recke-Napiersky* IV, 184–185; EBL, 447; EE VII, v. 686; EE 14, 469–470; EKABL, 471; TÜ ajalugu II, 14, 73, 74, 114, 203; *Левуцкуй* I, 460–463, 465; : W. *Neumann*. Karl August Senff. Ein baltischer Kupferstecher. Reval, 1895; *T. Nurk*. Karl August Senff. // TRÜ Kunstmuuseumi almanahh. I. Trt, 1964, 52–62; *T. Nurk*. Tartu Ülikooli joonistuskool aastail 1803–1891. // TÜ ajaloo küsimusi. I. Trt, 1974, 90–94; *V. Vaga*. Kunst Tartus XIX sajandil. Trt, 1971, 9–17; Eesti kunsti ajalugu. 1. Tln, 1975, 135, 140, 142, 143, 147, 148, 206; *Ü. Lumiste*. Tartu Ülikool ja XIX sajandi geomeetria. // TALE II. Tln, 1976, 40–41; *Die Zeichenschule der Universität Dorpat, 1803–1891*. I. Husum, 1993; *R. Loodus*. Kunstielu Eesti linnades. Tln, 1993, 103–107; *Tekste kunstist ja arhitektuurist*. 1. Tln, 2000, 79–81; *G.-H. Vogel*. Tegelikkuse peegeldamise ja idealiseerimise vahel. // *Baltisaksa portreekunst Eestis 1750–1900*. Tln, Helsinki, 2002; 17–24; 1000 tartlast läbi aegade. Trt, 2003, 397–398.

SENF, Carl (Karl) Eduard (20. IV 1810 Tartu – 12. I 1850 Tartu), baltisaksa matemaatik ja füüsik; Carl August S-i p, Carl Julius S-i vend, Ludwig Eduard ja Theodor Eduard S-i isa.. Lõpetas 1827 Tartu Gümni-i, 1830 TÜ filos-tsk-a knd-astmega. Täiendas end seejärel kahe aasta jooksul Saksamaa ük-des, eriti Königsbergi Ük-s, kus valmis ka dr-vk geom optikast; *dr. phil.* (TÜ, 1834), vk “De distantii quae inter stellam et lunae marginem vel inter marginera solis et lunae obscuratol sunt propter formam horum astrorum refractione mutata corrigendis” (Dorpat, 1834). Oli a-st 1834–37 TÜ eradots, 1837–39 erakorr ja 1839–50 korr mat-prof, 1839–40 ühtlasi Tartu tähetorni dir, 1841 ka filos-tsk-a dekaan ning 1842–45 ja 1846–49 prorektor. 1831 ilmunud töös käsitles esimesena terviklikult ja süstemaatiliselt diferentsiaalgeom-t ning avaldas enda ja oma

õpetaja M. Bartelsi uudsed uurimistulemused, sh Bartels-Frenet` valemite tuntud seosed ruumiliste joonte teoorias.

T: Experimentelle und theoretische Untersuchungen ueber die Gesetze der doppelten Strahlenbrechung und Polarisation des Lichtes in den Krystallen des zwei- und einliederigen Systems. Dorpat, 1837; Ueber das Verhältniss der Mathematik zur Naturwissenschaft. Dorpat, 1838.

B: *Левуцкий* I, 167–170; EE 8, 442; TÕ ajalugu II, 90, 197, 203–205, 210, 252; *Ю. Лумисте*. Предвосхищение формул Френе в сочинении К. Э. Зенффа. // *Вопр. ист. физ.-мат. наук. М*, 1963, 141–147.

SENFF, Carl (Karl) Julius (1804 Tartu –1832 Milano), baltisaksa matemaatik; Carl August S-i p, Carl Eduard S-i vend. Lõpetas 1827 TÕ filos-*tsk*-a knd-astmega (M. Bartelsi õpilasena), suunati seejärel välismaale valmistuma prof-i kutseks, kuid suri 1832 Milanos kopsuhaigusse.

T: Systematische Darstellung der Hauptsätze der analytischen Geometrie im raume. Dorpat, 1829.

B: *Ü. Lumiste*. Tartu ülikool ja XIX sajandi geomeetria. // *TALE II* (1976) 36–68.

Ü. Lumiste

SENFF, Ludwig Eduard (6. IV 1842 Tartu – 2. VII 1887 Riia), arstiteadlane; Carl Eduard S-i p, Theodor Eduard S-i vend.. Lõpetas 1860 Tartu Gümni-i, 1867 TÕ arstitsk-a, *dr. med.* (1869, TÕ), vk “Ueber den Diabetes nach der Kohlenoxydeinathmung” (Dorpat, 1869). Oli 1869–72 TÕ polikliiniku asst, 1870–87 praktiseeriv arst Tartus, ühtlasi 1872–73 TÕ eradots ning 1972–74 polikliiniku juh, 1873–81 dots. Õpetas farmakol, dieetikat ja med-ajalugu. 1881 lahkus TÕ-st.

B: *Левуцкий* II, 134–135, 421; AAUD, 573; *Die Aerzte Livlands*, 371; *Alb. Dorp.*, 212–213.

SENFF, Theodor Eduard (26 VII 1845 Tartu – 21 XII 1896 Moskva), keemik, baltisakslane, Carl Eduard S-i p ja Ludwig Eduard S-i vend. Lõpetas 1864 Tartu Gümni-i ja 1870 TÕ keemiaosak-a, keemiaknd (1872). Oli 1870–72 Tharandti Metsaakad asst,

1872–74 Viljandis C. Schmidti kooli õpetaja, 1874–80 TÜ keemiakab-i laborant, a-st 1880 keemik ühes Moskva õlletehases. – Uurimisvaldkond: Eesti settekivimite keem analüüs.

T: Chemische Untersuchung altquartärer Geschiebelehm-Bildungen des Ostbalticum // Arch. Naturkunde Liv-, Ehst- u Kurlands VIII (1879) 467.

B: AAUD, 7850; Alb Livonorum, 1972, No 603, 202.; Г. Тамман. Очерк развития химической лаборатории Дерптско-Юрьевского университета с 1802 по 1892 год // Ломоносовский сборник. М, 1901, 41, 46.

V. Past

SENGBUSCH, Eduard Ferdinand (14. IV 1807 Tartu – 19. XI 1867 Tallinn), arstiteadlane; linnarevidendi p. Õppis Tallinnas Iverseni erakoolis, 1825–30 TÜ-s arstiteadust, *dr. med.* (1830, TÜ), vk “De variis hydrocelen tunicae vaginalis sanandi methodis” (Dorpat, 1830). Täiendas end seejärel välismaal. Oli 1832–36 laevaarst, 1836–51 Peterburis orbudekodu ordinaator, a-st 1851 elas ja omas erapraksist Tallinnas. – Tõid songa, silmahaiguste, toidumürgituste kohta.

T: Ueber die Augenkrankheit der Wotjaken und Tscheremischem des Wjatkaschen Gouvernements. // Med. Z. Russlands (1844); Ueber das Fischgift mit besonderer Berücksichtigung der in Russland vorgekommenen Vergiftungen durch gesalzene Fische. // Samas ; Das Civil-Medicinalwesen in Russland. // Samas.

B: *Recke-Napiersky* I, 191; IV, 186; AAUD, 141; Die Aerzte Estlands, 332–333.

SEPAMAA, Henrik (pseud; õieti **Seppik, Heinrich Richard**) (9. II 1905 Pärnu – 4. II 1990 Tallinn), tõlkija, sõnaraamatute ja keeleõpikute koostaja, esperantist; kingsepa p. Lõpetas 1924 Tallinna Linna Poeglaste Humanitaargümni-i, õppis 1925–28 TÜ-s eesti ja romaani filol. Oli 1924–29 esperantokursuste õpetaja Tallinnas, Tartus, Petseris ja Pärnus, 1929–39 Rootsis, Norras, Taanis ja Tšehhoslovakkias, 1939 Pärnu Rannahotelli asjaajaja, 1940 Riigi Trükikoja arveametnik, 1941 ja 1944–47 kirjastuse k-etoim, 1947–56 vangistuses Komi ANSV-s, a-st 1956 vabakutseline tõlkija. Tõlkinud eesti k-de üle 50 teose norra, islandi, taani, rootsi, vene, tšehhi ja esperanto k-st. Avaldanud tõlketeor ja

õigekeelsusalaseid art-eid. Koost. ja toim. esperanto-eesti, inglise-eesti jm sõnarmt-uid, k-eõpikuid. Kirjanike Liidu liige (1965). J. Smuuli preemia (1982).

T: Esperanto-eesti sõnastik (kaasautor). Tln, 1927; Esperanto keele süstemaatiline kursus (kaasautor E. Malmgren). Haapsalu, 1936; Praktiline rootsi keele õpik. Tln, 1939; Inglise-eesti ja eesti-inglise sõnaraamat (kaasautor V. Viherväli). Tln, 1940; Väike esperanto-eesti ja eesti-esperanto sõnaraamat. Tln, 1957.

B: AAUT II, 369; EE 14, 470; EKirBL, 349.

SEPP, Alar (18. VII 1963 Tallinn), arstiteadlane, rahvatervise spetsialist; autojuhi p, Helena S-a abikaasa. Lõpetas 1981 Tallinna 22. kk-i, 1992 TÜ arstitsk-a, psühhol-mag (2004, TPÜ), vk “Eesti arstide kutsetöoga rahulolu”; a-st 2004 Turu Ük-i, Tampere Ük-i üldmed-i ja rahvatervise ning TTÜ haldusjuhtimise doktoriõppes. Oli 1992–2001 TÜ tervishoiu inst-i asst, 2002–04 Piirivalveameti tervishoiuspetsialist, tervishoiujaosk-a juh, 2004–06 Sotsiaalmin-i tervishoiuosk-a tervishoiupol juht, a-st 2006 Balustrade Oy ja Balu Tervishoiuteenused OÜ tegevjuht, ühtlasi 1998–2000 Tampere Ük-s med-ajaloo, 2001–02 TPÜ tervisekasv ja a-st 2006 Tallinna Tervishoiukõrgkooli eetika õppejõud. – Uurimisvaldkonnad: med-ajalugu, med-sotsiol, tervishoiupol. ETBL I ja II k. toim-id ja kaasautor. Eur. tervishoiupettuste ja korrupsiooni tõrje võrgustiku (EHFCN) liige. Üle 90 teadustr-e.

T: Meditsiini lühiajalugu. I. Trt, 1998; Eesti noorarstid üleminekuperioodil (kaasautor A. Saava). // EA (2000) 1; Eesti Arstide Liit 80. Eesti organiseeritud arstikond 19. sajandist kuni 1940. aastani. // EA 79 (2001) lisa 2; Perearst Eestis aastal 2000 (kaasautor). // EA 81 (2002) 8; Eesti noorarst 2000. (kaasautor A. Saava). Trt, 2003; Rahvusvahelistumise väljakutsed – Eesti arstide kogemused ja plaanid. // EA 84 (2005) 10;

B: TÜ BL II, 165; TÜA 1982–2007, 150, 163.

SEPP, Armin (24. XI 1962 Tartu), keemik; töölise p. Lõpetas 1981 Tartu 2. kk-i, 1986 TÜ keemiaosk-a, 1989 asp-i, keemiaknd (1991, TÜ), vk “Специфичность и каталитические свойства ацетилхолинэстеразы, модифицированной ионом N, N-диметил-2-хенилазиридиния”. Täiendas end 1989–90 *Soros Scholar*’i stipendiaadina Oxfordi Ük-s (*MRC Immunochem. Unit*) Inglismaal ja 1991–93 samas FEBS stipendiaadina, oli 1993–97 Babrahami Inst-is (Cambridge-i Ük), *Imperial College*’is

(London) ja 1997–99 Cambridge'i Ük-i molekulaarbiol laboris järel-dr, 1999–2001 firma *Gendaq Ltd* (London) teadur, a-st 2001 firma *Domantis Ltd* (Cambridge) v-teadur.–
Uurimisvaldkonnad: ensümol, glükobiol ja biotehnol. 13 teadustr-t, 9 patenti.

T: Alkylation of acetylcholinesterase anionic centre with aziridinium ion accelerates the enzyme acylation step (kaasautor J.Järv). // *Biochim. Biophys. Acta* 29 (1991) 3; Covalent binding properties of the human complement protein C4 and hydrolysis rate of the internal thioester upon activation (kaasautor). // *Protein Sci.* 2 (1993) 5; Expression of α 1,3-galactose and other type 2 oligosaccharide structures in a porcine endothelial cell line transfected with human α 1,2-fucosyltransferase cDNA (kaasautor). // *J. Biol. Chem.* 272 (1997) 37;. Inhibition of expression of the Gal α 1-3Gal epitope on porcine cells using an intracellular single-chain antibody directed against α 1,3galactosyltransferase (kaasautor). // *J. Immunol. Methods* 10 (1999) 1–2; Cell-free selection of zinc finger DNA-binding proteins using in vitro compartmentalization (kaasautor Y. Choo). // *J. Mol. Biol.* 354 (2005) 2; Cell-free selection of DNA-binding proteins for future gene therapy applications (Review) (kaasautor). // *Gene Therapy and Regulation* 3 (2007) 1.

B: TÜ BL II, 165.

SEPP, Arvi (4. XI 1938 Kudina v, Tartumaa), põllumajandusteadlane; taluniku p. Lõpetas 1957 Räpina Aiandustehnikumi, 1962 EPA agron-tsk-a, 1971 samas asp-i, põllum-knd (1973, EPA), vk “Väetiste mõju tööstuskartuli saagile ja kvaliteedile”. Oli 1967–68 EPA taimekasv kat-i asst, 1971 EPA-s lepingulisel tööl, 1972–79 EMMI Kuusiku katsebaasi põllukultuuride osk-a v-teadur, 1979–86 EMMI kartulikasv osk-a juh, 1986–93 V. I. Lenini nim. (hiljem Rannu) sovhoosi kartulikasv agronoom, 1993 AS SEKAR (seemnekartuli kasv) juhatuse esimees, a-st 1994 Rannu vallaval maanõunik, hiljem v-maakorraldaja, ühtlasi talupidaja. – Uurimisvaldkond: kartulikasv (sh Hollandi kartulisortide katsetamine ja kasv), mineraalväetiste mõju kartuli saagikusele ja tärglisesisaldusele. 57 teadustr-t.

T: Funktsionaalseid seoseid mineraalväetiste annuste, kartuli mugulasaagi ja tärglisesisalduse vahel. // EMMI tead. tööde kogumik XXXVI (1975); Mineraalväetiste mõju kartulimugulate bioloogilisele väärtusele. // *Aktuaalset põllumajanduses. Tln*, 1977;

Kartulisortide saagidünaamika sõltuvalt väetamisest. // EMMI tead. tööde kogumik XLV (1981); Hollandi kartulisordid Eestis (kaasautor I. Aamisepp). // SP (1982) 4.

B: EMVI, 47.

SEPP, Elmar (19. X 1925 Narva-Jõesuu), tehnikateadlane; postiametniku p. Lõpetas 1944 Nõmme Gümni, 1956 TPI ins-mehaaniku kutsega, 1963–66 Moskva Automeh Inst-i asp, tehn-knd (1967, samas), vk käsitles metallide valutehnoloogiat. Oli 1959–66 Pärnu Masinatehase valutsehhi juh, 1966–67 TPI metallide tehnol kat-i asst, 1967–68 v-õpetaja, 1968–75 dots, 1975–81 Eesti Inform Inst-i tööstusinfo osk-a v-teadur ja tehnol sektori juh, 1981–88 tootmisinfo osk-a juh, 1988–90 teadusdir. – Uurimisvaldkond: metallide valu- ja keevitustehmol. 53 teadustr-t.

T: Valutehnoloogia (kaasautorid A. Pärnapuu, U. Suur). Tln, 1971; Elekterkeevitus (kaasautor G. Rajasaar). Tln, 1982; Metallide pindamine. Tln, 1983; Uus keevitusmeetod metallide keevitamiseks. Tln, 1984.

SEPP (a-ni 1979 **Tsopp**), **Elvi** (25. II 1946 Navi k, Võrumaa), majandusgeograaf; taluniku t. Lõpetas 1964 Võru 1. kk-i, 1969 TÜ geogr-osk-a, 1973–75 asp, geogr-knd (1980, LÜ), vk “Социально-экономическая роль местных центров в системе расселения (на примере Эстонской ССР)”. Täiendas end 1988 Tšehhoslovakkia TA MI-s, 1991 Ungari Avaliku Halduse Inst-s, 1992 Soome Kohal Omaval Koolituskeskuses. Oli 1969–72 TÜ n-teadur, 1976–90 MI regionaalökon sektori n- ja v-teadur, sektorijuh kt, 1990–93 Riigikantselei kohal omaval-te osk-a ja haldusref-i komitee konsultant, 1993–96 Riigi Kohal Omaval ja Regionaalse Arengu Ameti peaspetsialist, 1996–2005 Sisemin-i kohal omaval-te ja regionaalhalduse osk-a nõunik. – Uurimivaldkonnad: halduskorraldus; regionaalmaj ja -pol, maj-integratsioon; toponüümika. Mitme kogumiku (*Eesti omavalitsused*, 2001; *Eesti Kodu-uurimise Seltsi teabekogumik*, 2000–05 jmt) toim Osalenud 1994–2002 kohanimekorralduses ja ajalooliste külanimedede ennistamises, 1996–99 omaval-te ühinemise (haldusreformi) ettevalmistamisel (õigusaktide eelnõude koostamine, omaval-te nõustamine), kohanimenõukogu sekr (a-ni 2005), kohanimeregistri loojaid ning Sisemin-ipoolne

koordinaator. EGS, Eesti Kodu-uurimise Seltsi liige, ÜRO kohanimeekspertide Balti jaotise aseesimees.

T: ENSV majandusdemograafiline olukord ja perspektiivid (analüüs, probleemid, soovitused. Tln, 1977; Linnaliste asulate sotsiaalmajanduslik areng. // Eesti linnad. Tln-Otepää, 1990; Peculiarities and problems of regional economic development in Estonia. // Regional policy and local governments. Pécs, 1991.

B: EMaBL, 457–458.

SEPP, Ennu (13. XI 1938 Lohusuu v, Virumaa), arstiteadlane, kirurg; taluniku p. Lõpetas 1957 Mustvee Kk-i, 1964 TÜ arstitsk-a, med-knd (1967, TÜ), vk “Mõningate veresoonte kunstkiudproteeside võrdlev hinnang. Eksperimentaalne ja kliiniline uurimus”, 1970–72 doktorantuuris v-teadur, med-dr (1973, TÜ), vk “Посттромбофлебитический синдром и его хирургическая коррекция”. Täiendas end Moskvast, Novosibirskis, Turus, Lundis ja Helsingis. Oli 1964–66 TÜ tsk-kirurgia ja topogr anat kat-i asst, 1966–70 anat kat-i asst, 1972–74 hospitaalkirurgia ja topogr anat kat-i asst, 1974–77 prof, 1977–84 operat-kirurgia ja ortopeedia kat-i juh, prof, 1978-91 ka arstitsk-a teadusprodekaan, 1984–92 operat-kirurgia ja urol kat-i juh, prof, 1992–2002 anat inst-i juh, operat-kirurgia ja topogr anat õt-i prof, a-st 2002 emeriitprof.– Uurimusi veresoonte taastava kirurgia, venoosse tromboosi kirurgilise ravi ning mao limaskestast reparaativse taastekke alalt. Prantsusmaa Fleboloogide (1975) ja Saksamaa Kirurgide Seltside, New Yorgi TA liige, Eesti Kirurgide Assots-i juhatuse liige, Tartu Kirurgide Seltsi esimees. ENSV rkl preemia (1981 ja 1982, koll-s). Üle 170 teadustr-e, 1 autorit, õppevahendid.

T: Тромбозы магистральных вен в акушерстве и гинекологии (kaasautor). // Акуш. гинекол. (1970) 7; О восстановительных операциях на венах бедренно-подвздошной области (kaasautor). // Сов. мед. (1970) 1; Об анатомических особенностях левой общей подвздошной вены. // TÜ Toim 350 (1975); Хирургическое лечение первичного и вторичного панкреатита (kaasautor). // Хирургия (1988) 9; Inimese topoanatomia. Trt, 1991, ³1998; Cytologic analysis concerning the influence of exogeneous prostaglandina (PGE2) and vagotomy on some organs of the gastrointestinal tract (kaasautor). // TÜ Toim. 969 (1994); Varikoosete

veenide morfoloogilis-degeneratiivsetest muutustest (kaasautorid M. Aunapuu, T. Ellervee). // EA 80 (2001) 9; *Helicobacter pylori* substantially increases oxydative stress in indomethacin-exposed rat gastric mucosa (kaasautor). // Medicina (Kaunas) 41 (2005) 4.

B: EE 8, 448; 14, 470; TÜ BL I, 130; II, 165; APUT, 20; TÜ ajalugu III, 256, 264, 265; NET (1973) 3, 251–252; NET (1983) 6, 458–460; EA (1989) 1, 66; TÜK 200, 82, 337; TÜA 1982–2007, 24, 38, 63, 71, 72, 243, 246, 402.

SEPP (a-ni 1984 **Käpp**), **Epp** (31. V 1963 Pärnu), arstiteadlane, mikrobioloog; piimandustöötajate t. Lõpetas 1980 Elva Kk-i, 1988 TÜ arstitsk-a pediaatria osk-a, biomed-mag (1994, TÜ), vk “Vastsündinu seedekulgl mikrobioökoloogia ja selle mõjustatavus probiootikumiga”, med-dr (1998, TÜ), vk “Formation of intestinal microbial ecosystem in children”. Oli 1988–90 TÜ patofüsiol kat-i asst, 1990–93 ÜMPI teadur, 1994–95 Tartu Kliinilise Haigla mikrobiol labori juh, 1994–97 TÜ mikrobiol inst-i teadur, a-st 1997 v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: inimese seedekulgl mikrofloora ja mikrobioökol ning selle mõjutamisvõimalused, bakterite resistentsus. Eesti Laborimediitsiini Ühingu ja Sugulisel Teel Levivate Infektsioonide Ühingu liige. EV teaduspreemia (1994, koll-s). 25 teadustr-t.

T: Effect of administration of lactobacillus-casei strain GG on the gastrointestinal microbiota of newborns (kaasautor). // Microbial Ecology in Health and Disease 6 (1993) 6; Impact of lactobacillus probiotic on the faecal microflora in children with shigellosis (kaasautor). // Microecology Therapy 25 (1995); Intestinal microflora of Estonian and Swedish infants (kaasautor). // Acta Paediatrica 86 (1997) 9; Allergy development and the intestinal microflora during the first year of life (kaasautor). // J. Allergy Clin. Immunol. 108 (2001) 4; Surveillance of antimicrobial resistance of invasive pathogens: the Estonian experience (kaasautor). // Eurosurveillance 11 (2006) 2; Molecularly assessed shifts of Bifidobacterium ssp. and less diverse microbial communities are characteristic of 5-year-old allergic children (kaasautor). // FEMS Immunol. Med. Microbiol. 51 (2007) 2.

B: EA 1999, 2, 183; TÜA 1982–2007, 116, 124–127, 129; <https://www.etis.ee>.

SEPP (1953–80 **Tšeban**), **Erna** (27. II 1927 Oudova raj, Leningradi obl), hüdrogeoloog; taluniku t. Lõpetas 1946 Tartu 1. Tööliskoorte kk-i, 1955 Moskva Ordžonikidže-nim. Geol Uuringu Inst-i mäeins-hüdrogeol erialal, õppis kaugõppeasp-s, geol-mineral-knd (1970, Ülel Hüdrogeol ja Ehitusgeol TUI). Oli 1955–59 EPA hüdro-melioratsiooni kat-i õppejõud, 1959–80 EGV hüdrogeol-jaama juh, v- ja peahüdroloog ning jaosk-juh, ühtlasi 1972–75 Sambias ja 1979–80 Vietnamis geol töödel, 1984–87 ENSV Rahvamaj-e Juhtivate Töötajate ja Spetsialistide Kvalifikatsiooni Tõstmise Inst-i v-teadur. – Uurinud Eesti põhjaveevaru kujunemist, kasutamist ja kaitset. U 80 teadustr-t, sh 2 monogr; rohkesti aimetr-eid.

T: Гидрогеология СССР. XXX. Эстонская ССР (kaasautor ja asetoim). М, 1966; Гидродинамическая структура бассейнов подземных вод Эстонии. // Сов. геол. (1971) 2; Один из вариантов водоснабжения г. Таллинна. // Изв. АН ЭССР. Химия. Геол. 18 (1969) 3; Eesti NSV põhjavesi ja selle kasutamine. Tln, 1975; Põhjavesi linnade ja maa-asulate veevarustusallikana (lähteandmed, uurimisseis, probleemid). // Inimene ja geograafiline keskkond. Tln, 1991; Tallinna vesi eile, täna, homme. Tln, 2002.

B: EE 14, 470, EGBT, 125; ИГНЭ, 327.

SEPP, Hans (1937-43 **Ants**) (12. XI 1921 Rakvere), arstiteadlane, patoloog.. Lõpetas 1940 Rakvere Gümni-i, õppis 1942–43 TÜ arstitsk-s. Lahkus 1944 Eestist. Õppis arstiteadust 1945–47 Hamburgi Ük-s, lõpetas 1951 Bonni Ük-i arstitsk-a. Siirdus Inglismaale, 1952 edasi Kanadasse. New Yorgi TA ja Toronto Med-akad akadeemik. Töötas a-st 1953 pms Toronto haiglates internina jm, oli 1958–69 Toronto Ük-i arstitsk-a patol osk-a prosector, 1969–71 lektor, a-st 1971 *asst. prof*, 1969–72 ka bakterioloosk-a *asst. prof*. ja a-st 1972 med mikrobioloosk-a *assoc. prof*; ühtlasi 1958–76 Toronto *Western Hospital*'i bakterioloog ja patoloog, a-st 1976 Toronto *East General Hospital*'i peapatoloog ja laborite dir ning Toronto *Providence Villa and Hospital*'i konsultant. *Can. Med. Assoc.*, *Can. Assoc. of Pathologists*, *Can. Assoc. of Med. Microbiologists*, *Amer. Soc. of Clinical Pathologist* jm liige. – Uurimusi kõrvalkilpnäärme vähi kopsumetastaasidest, listerioosist Torontos ja suitsetajate kopsu morfol-test muutustest.

T: Morphological changes in smokers lungs (kaasautor). // *Can. Med. Assoc. J.* 77 (1957) 3; Carcinoma of the parathyroid gland with pulmonary metastasis and cardiac death

(kaasautor). // Am. J. Med. 28 (1960); *Listeria monocytogenes* infections in Metropolitan Toronto (kaasautor T. E. Roy). // Can. Med. Assoc. J. 88 (1963); Disodium carbenicillin in acute lower respiratory tract pseudomonas infections (kaasautor S. W. Epstein). // Mod. Med. Can. 27 (1972); Electron microscopic observations of the ultrastructure of pneumocystis carinii. // Ann. Est. Med. Assoc. Sweden (1975); Epidemic of aseptic peritonitis caused by endotoxin during chronic peritoneal dialysis (kaasautor). // New Engl. J. Med. 296 (1977).

B: EE 14, 470; ETVpK, 115; Korporatsioon *Fraternitas Estica* 1907–1982. Toronto, 1983; 143.

Sepp (a-ni 1992 **Saarinen**), **Helena Irma Susanna** (28. IV 1964 Jämsänkoski, Soome), ajaloolane; haritlaste t, Alar S-a abikaasa, soomlane. Lõpetas 1983 Soomes *Turun Normaalikoulun lukio* (gümni-i), 1991 Turu Ük-i ajaloo osk-a, *phil. mag.* ajaloo alal (1991, Turu Ük), vk käsitles Soome-Eesti üliõpilasorg-de sõprussuhete arengut a-il 1920–30; a-st 1991 Turu Ük-i doktorant. Oli 1998-2000 TÜ Ajaloomuuseumi teadur, 2001–TPÜ/TLÜ ajaloo õt-i üldajaloo lektor. Loengukursused: uusaeg, Põhjamaade ajalugu, Lääne-Euroopa suurriigid 19.–20. saj., Ameerika 19. saj. jm. – Uurimisteemad: Soome-Eesti suhted (eriti akad-d suhted 20. saj) ja historiogr, sh Eesti ajalugu Soomes. Soome Kirjanduse Seltsi kutsutud liige (2002). Turu Ük-i Einar Juva preemia (1991, magistritöö eest). 15 teadustr-t.

T: Suomen silta kohtalon siltana 1919-1940 // Etelän tien kulkija – Vilho Helanen (1899-1952), Jyväskylä, 1997; Soome üliõpilased Tartu Ülikoolis 1920. ja 1930. aastatel // TÜ ajaloo küsimusi XXIX, Trt, 1997; ENSV ajaloo käsitlemisest Soomes 1940-1988 // AA (1999) 1; Urho Kaleva Kekkonen. Soome patrioot ja Eesti. I-III // Akad (2000) 9–11; Eesti ajalugu Soomes I-II // AA (2001) 1 / 2; Kultuurisild või kaitseliin? Üks vaatenurk Soome-Eesti üliõpilassuhete arengule 1920.–1930. aastatel // Kultuurisild üle Soome lahe. Eesti-Soome akadeemilised ja kultuurisuhted 1918-1944. Trt (2005).

SEPP, Heljo (15. X 1922 Valga), pianist, pedagoog ja muusikateadlane; elektriiku t, Valter Ojakäärü abikaasa. Õppis 1934–38 Valga progümni-s. Klaverimängu hakkas Valga muusikakoolis õppima 1930, jätkas klaveriõpinguid 1934–38 eraviisil Tartus A. Elleri

juures, ühtlasi õppis muusikateooriat H. Elleri juures. Võitis 1938 Londonis rahvusv noorte pianistide võistlusel Briti Muusikanõukogu auhinna ja 3-aastase stipendiumi, millega õppis 1938–39 Londoni Kuninglikus Muusikaakad-s (õpingud katkestas 1939 alanud sõda). Õppis 1943–46 TRK-s H. Elleri kompositsiooni- ja 1946–47 B. Luki klaveriklassis, lõpetas TRK 1947 eksternina klaverierialal. Oli 1949–52 Moskva Konservat-i asp (H. Neuhausi juures), sellal valmis ka vk H. Elleri loomingust (ilmus rmt-na 1958). Oli 1947–49 Tallinna Muusikakooli õpetaja, 1952–95 EMA klaveriõppejõud (a-st 1981 konsultantprof, a-st 1995 emeriitprof), ühtlasi 1966–71 klaverikat-i juh, 1971–81 õppe- ja teadusprorektor. Esinenud a-st 1938 solistina ja kammeransambelis nii kodu- kui välismaal; tutvustanud aktiivselt eesti muusikat. – Töid eesti heliloojatest ja klaverimuusikast, esimene H. Elleri loomingu süvauurija. Londoni Muusikaakad assotsiatiivliige (1996). ENSV tnl kunstnik (1957). H. Elleri muusikapreemia (1998).

T: Heino Elleri klaverilooming. Tln, 1958; Heino Eller sõnas ja pildis (koost). Tln, 1967.

B: EMBL, 230–231; EE 14, 470; *H. Rannap*. Tee muusikasse. Tln, 1984, 87–93; *H. Rannap*. Eesti Muusikaakadeemia professorid 1919–2001. Tln, 2001, 97–99; *A. Põldmäe*. Heino Elleri helimaailma avaja Heljo Sepp 80. // *Muusika* (2002) 7, 19.

SEPP, Hendrik (23. III 1888 Pati v, Pärnumaa – 5. IX 1943 Ipiķi (Mõisaküla läh), Läti), ajaloolane; taluniku p. Eesti TA akadeemik (1938). Lõpetas 1908 Pärnu Gümni-i, 1913 TÜ *cand. hist.* astmega, *dr. phil.* (1931, TÜ), vk “Narva piiramine ja lahing a. 1700” (Trt, 1930). Pärast TÜ lõpetamist töötas *Tartu Päevalehes*, 1914–17 oli Venemaal Samaara kub-s Nikolajevski gümni-i ja 1918–19 Tallinnas kooliõpetaja, 1919–21 Eesti ja Põhjamaade ajaloo stipendiaat TÜ juures, ühtlasi 1919–31 TÜ õu täitja, 1931–38 dots, 1938–42 adjunktprof, a-st 1942 erakorr prof. Oli ka Eesti Kõrgema Sõjakooli sõjaajaloo lektor. – Uurimusi sõja- ja maj-ajaloo alalt. Kirjutas ajalooülevaateid Tartu-, Võru-, Setu-Pärnu. ja Viljandimaa maakondlikele koguteostele. Uurimustest on tähtsaim sõjaajalooline dr-vk, milles on oskuslikult kasutatud Rootsi, Vene ja Baltimaade ajalooallikaid, antud mitmekülgne ülevaade ajaloolisest Narva lahingust ning selle järelloost. Art-tes käsitles Põhjasõja sündmusi Eesti alal kuni a-ni 1708. Oli EBL ja EBL TK autoreid, *Eesti rahva ajaloo* (I–III, Trt, 1932–37) toim-id ning *Eesti majandusajaloo*

(I kd 1937) peatoim. Kuulus mitme ajakirja, sh a-st 1922 AA toimetusse, oli a-st 1922 AAS-i poolt algatatud ajaloo oskussõnastiku koostamise komitee juh. Üle 30 teadustr-e, sh monogr-d.

T: Rootsi sõjaväe komplekteerimisest eestlaste ja soomlastega Karl XII valitsemise lõpul ja Põhjasõja algul. // Sõdur (1927) 9; Talupoegade kaitse Rootsiaja lõpul, eriti Liivimaal. Trt, 1929; Pärnumaa ajalugu. Trt, 1929; Meie sõjaajaloo seniseist saavutustest ja tulevikuülesandest. // AA (1930); Rootsi-Poola sõda Liivimaal 1600.a. ja 1601.a. alul. // AA (1932) 11; Põllumajanduse teoreetiline käsitus Liivimaal XVII ja XVIII sajandil. // ERM ar 1933–34. Trt, 1934; Eesti kaubandus ja linnad keskajal. Trt, 1937; Eesti linnad ja kaubandus XVIII saj. ja XIX saj. I poolel. Trt, 1937; Põhja-Eesti majanduslik olustik XIX sajandi teisel poolel. // AA (1938) 17; Põhjasõja-aegsed operatsioonid Liivimaal 1707.a. lõpul ja 1708.a. I poolel. // AA (1939) 1; Viljandimaa ajalugu alates XVII sajandist. Trt, 1939; Lõuna-Eesti põllumajanduse arengu suund 1880-ndais aastais. // Eesti TA ar 1. Trt, 1940.

B: AAUT III, 527; EBL, 447; EBL TK, 246; EAT, 501; EE VII, v. 693; EE 8, 448; 14, 470; TÜ ajalugu III, 10, 95–96, 110; *A. Tuulse*. Prof. Hendrik Sepp teadlasena ja inimesena. // Eesti Pildileht (1943) 2; Eesti ohvitserid ja sõjandustegelased. Tln, 1998, 153.

H. Palli

SEPP, Herbert (8. III 1929 Laimjala v, Saaremaa – 11. XII 2006 Tartu), õigusteadlane; talupidaja p. Lõpetas 1950 Kingissepa (Kuressaare) 1. kk-i, 1959 TÜ õigustsk-a, õigusteaduse knd (1974, Vilniuse Ük), vk “Проблемы приобретения права собственности и права оперативного управления”. Oli 1958–77 Tartus rahvakohtunik, 1977–79 TÜ riigi ja õiguse teooria ja ajaloo kat-i v-õpetaja, 1979–92 tsiviilõiguse ja – protsessi kat-i dots, 1992–94 eraõiguse inst-i dots, a-st 1994 Riigikohtu konsultant. Õpetanud riigi ja õiguse teooriat, õiguse aluseid, tsiviilõigust, lepinguõigust, deliktiõigust, elamuõigust; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: omandi- ja lepinguõigus. Osalenud töörühma liikme või konsultandina Eesti Vabariigi õigusaktide (tsiviilseadustiku üldosa seadus, asjaõigusseadus, elamuseadus, omandiseadus, võlaõigusseadus jm) koostamises. Üle 60 teadustr-e.

T: ENSV tsiviilkoodeks. Kommenteeritud väljaanne (kaasautor). Tln, 1969; Õigus ja õiguslik reguleerimine ühiskonnas. Tln, 1982; Ownership to flat. // Problems of ownership. Trt, 1993; Eluruumide erastamine. // Juridica (1995) 5; Tehingute tühisus ja kehtetus kohtupraktikas. // Juridica (1996) 10; Korterühistuseadus ja korteriühistud. // Juridica (1997) 3; Eluruumi üürilepingust tagastatud elamus. // Juridica (1997) 6; Kohtupraktikast elamuasjades. // Juridica (1999) 9.

B: EE 14, 470; TÜ BL I, 445; II, 165, TÜ III, 315; Faculty of Law (1994), 66; (2002). 192–193.

SEPP, Jaan (7. I 1930 Nõo v, Tartumaa), majandusteadlane; talupidaja p. Lõpetas 1949 Tartu 1. kk-i, 1954 TÜ geogr osk-a, maj-knd (1963, Eesti TA), vk “Töötasu vastavusest tööviljakusele Eesti NSV põllumajanduses”. Oli 1954–63 MI n-teadur, 1963–77 v-teadur, 1978–87 sektorijuh, 1987–92 ENSV Ülemnõuk Presiidiumi esimehe abi põllum küsimustes, a-st 1992 töötas Eesti Piimaliidus, Põllumin-s ja Põllum-tootjate Keskliidus. – Uurimisvaldkond: põllum-ökon. Oli 1980–85 NSVL TA presiidiumi programmi *Agrotööstuskompleksi majanduslikud, sotsiaalsed ja õigusliku probleemid* ja 1981–85 Ülel Põllum-teaduste Akad presiidiumi programmi *Küla sotsiaalse arengu probleemid* teadusnõukogu liige. Töid põllum arengu, küla sotsiaalse arengu, tööjõu kasutamise ja tasustamise kohta. Üle 90 teadustr-e, sh 7 monogr-t.

T: Rahalise töötasu rakendamisest kolhoosides. Tln, 1960; Töötasu vastavusest tööviljakusele Eesti NSV põllumajanduses. Tln, 1963; The development of socialist agriculture in Soviet Estonia. Tln, 1969; Tootmise organiseerimisest ja juhtimise täiustamisest põllumajanduses. Tln, 1976; Tööviljakuse ja töötasu kasvu vahekorra vabariigi sovhoosides. Tln, 1977.

B: EMaBL, 458.

SEPP, Jüri (9. IX 1952 Tallinn), majandusteadlane; tööliste p. Lõpetas 1970 Tallinna 42. kk-i, 1975 TÜ maj-küberneetika erialal; maj-knd (1982, MI), vk “Внутригодовые колебания розничного товарооборота в торговых организациях (на примере ЭССР).” Täiendas end 1985 Duisburgi, 1986 ja 1989 Maini äärses Frankfurdi, 1992 Hamburgi, 1999 ja 2002 Leipzigi ning 2005 Greifswaldi ük-des, 1993 Bentley Kolledžis

USA-s ja töötas 2003 Marburgi ük-s. Oli 1975–80 TÜ kaub-labori teadur, 1980–82 rahvamaj-harude ökon kat-i v-õpetaja, 1982–84 kaub-ökon kat-i v-õpetaja, 1984–94 dots, 1990–92 EV kaub-ministri asetäitja, 1992–93 TÜ turunduse ja juhtimisinst-i dots, 1993–94 maj-poliitika ja riigimaj inst-i dots, 1996– rahvamaj inst-i prof, 1996–2005 ka maj-tsk-a dekaan. – Uurimisvaldkonnad: maj-uuringute kvantitatiivsed meetodid, maj-rengu institutsionaalsed tegurid ning konkurentsi- ja ettevõtluspol, institutsiooniökon ja pol maj-k analüüs. Eesti Majandusteaduse Seltsi liige (2002–04 president), EV Presidendi akad nõukogu maj-komisjoni esimees. Üle 80 teadustr-e, õppevahendid.

T: Konkurentsipoliitika. Trt, 1998; Wettbewerb und Wettbewerbspolitik in Estland als Voraussetzung des EU-Betritts. // Erweiterung und Vertiefung der Europäischen Union. Perspektive und Engpässe. Baden-Baden, 2000; Poliitika majanduslik teooria. Trt, 2001; Die Entwicklung des Unternehmertums in Estlands (kaasautor). // Entrepreneurship im Ostseeraum: Unternehmertum als Motor von Wachstum und Integration. Berlin, 2002; Tax competition within EU enlargement process: chances and risks (kaasautor). // Integration in the globalising world economy. Köln, Wien, 2004; Tööstuspoliitika teooria ja rahvusvaheline praktika. Trt, 2004; Wirtschaftliche Aufholpolitik in Estland. // Die mittel- und osteuropäischen EU-Länder im wirtschaftlichen Aufholprozess: Strategien und Realitäten. Reihe Transformation. Leipziger Beiträge zu Wirtschaft und Gesellschaft 17. Leipzig 2005; Problems and opportunities of the public organisation of passenger transport on the example of bus transport (kaasautor E. Tomson). // Discussions on the Estonian Economic Policy. Berli, Tln, 2010.

B: EE 14, 470; TÜ BL I, 360; EMaBL, 459; *T. Jõgeda*. Kapital. Tartu Ülikooli majandusteaduskond. Arengulood. Tln, 2004, 135–160

SEPP, Kalev (17, V 1961 Tallinn), geograaf, maastikuökoloog ja looduskaitseja; teenistujate p. Lõpetas 1979 Tallinna 10. kk-i, 1984 TÜ biogeogr erialal, 1985–87 füüs geogr kat-i asp, 1991–93 mag-õppes loodusgeogr ja maastikuökol erialal, 1994–99 dr-õpe TÜ-s (sh 1996–98 Londoni Ük-s), geogr-mag (1993, TÜ), vk “Kurtna ja Kaiu mõhnastiku taimekoosluste ja teiste maastikukomponentide võrdlev analüüs”, Ph.D. maastikuökol ja keskkonnakaitse alal (1999, TÜ), vk “The methodology and applications of agricultural landscape monitoring in Estonia”. Täiendas end 1991 Stockholmi Ük-s,

1992 ja 1997 Kesk-Eur. Ük-s Budapestis. Oli 1984–87 Tartu 3. kk-i õpetaja, ühtlasi 1984–85 TÜ füüs geogr kat-i v-laborant, 1985–87 n-teadur, 1989–92 geogr inst-i teadur, 1992 Rahvusv Rakendusliku Süsteemanalüüsi Inst-i (IIASA) teadur, 1993–96 Eesti Metsanduse ja Looduskaitse Inst-i teadur, ühtlasi 1994 Kesk-Euroopa Ük-i asst, 1996–2004 EPMÜ põllum ja keskkonnakaitse inst-i maastikuökol labori juh (a-st 2000 dots), a-st 2003 EPMÜ/EMÜ põllum ja keskkonnainst-i prof, a-st 2006 ka EMÜ keskkonnaõppekavade juht. Esinenud loengute ja ettekannetega erinevates Euroopa ük-des. Õpetanud loodus- ja keskkonnakaitset, maastikuökol-t, maastikuanalüüsi põhikursust ning keskkonnakorralduse kursuseid jm. – Uurimisvaldkonnad: maastikuökol, loodushoid, keskkonnakaitse ja –pol. Uurinud inimõju põllum-maastiku maastikulisele ja biol mitmekesisusele, indikaatorliikide ja maastikustruktuuri vahelised seoseid. Töötas välja põllum-maastike seire meetoodika (1995–97), lõi 1998–2001 Eesti roheline võrgustiku määratlemise meetoodika (kaasautor J. Jagomägi) ning väärtuslike maastike määratlemise meetoodika (kaasautorid H. Palang, K. Hellström). Võttis 1983 osa Thblisi Ük-i teaduseksped-st Suur-Kaukasuse lääneosas, oli 1991 kaasjuht eksped-l Kaug-Idas (Middendorffi jälgedel). Osalenud rahvusv teaduskonv-del u 30 riigis (sh juhatanud istungeid ja korraldanud sümposioone. Rahvusv Maastikuökol Assots-i (IALE) liige (1993–), Rahvusvah Geogr Liidu (IGU) piirkondlik korrespondent (1992–2000), Eur. Looduskaitse Keskuse (ECNC) teadusnõukogu liige (1996–2004), Eur. Maastikukonventsiooni ekspertkomisjon (EN juures) liige (1999–2000), Maailma Looduskaitse Liidu (IUCN) teadusekspert (2003–) ja ökosüsteemse kaitsekorralduse teaduskomisjoni aseesimees (2004–), IUCN Põhja- ja Kesk-Aasia ning Ida-Eur. regionaalnõunik (2004–), IUCN nõukogu liige (2004–), Looduskaitse Biol. Seltsi (SBC) liige (2006–), Eur. Ühenduse teadusuuringute, tehnol-arenduse ja tutvustamistegevuse mitme raamprogrammi (2007–13) keskkonnaekspert. EGS liige (1983–, asepresident 1990–95), Eestimaa Looduse Fondi (ELF) nõukogu liige (1995–98). Üle 60 teadustr-e.

T: Effects of pollution from oil-shale mining in Estonia (kaasautor L. Vallner). // Land Degradation and Rehabilitation 4 (1993) 4; Partnerships to reduce greenhouse emissions in the Baltic (kaasautorid R. E. Löfstedt, L. Kelly). // Envir. 6 (1996) 6; Prospects for nature and landscape protection in Estonia (kaasautor). // Landscape and Urban Planning 46 (1999); Development of National Ecological Networks in Baltic Countries

(kaasautor). // Springer-Verlag 2001; Bumblebee communities as an indicator landscape monitoring in the agri-environmental programme (kaasautor). // Landscape and Urban Planning 67 (2004) 1–4; Püsivad ja muutuvad maastikud Eestis: kultuurigeograafiline käsitus (kaasautor). // Akad. (2005) 10; Neighbourhood-defined approaches for integrating and designing landscape monitoring in Estonia (kaasautor). // Landscape and Urban Planning 79 (2007) 2.

B: EE 14, 470–471; TÜ BL II, 165; <https://www.etis.ee>.

SEPP, Leo (25. XII 1913 Peterburi – 6. IV 1972, Sherbrooke, Quebec, Kanada), loodusteadlane, zooloog. Lõpetas 1932 Tallinnas H. Kubu Ühisgümni, 1941 TÜ loodusteaduste osk-a. Oli 1941–44 TÜ zool inst-i asst, avaldas art-id soode ja järvede põhjaelustikust. Põgenes 1944 Saksamaale, siirdus sealt 1950 Kanadasse. Töötas algul haiglas, sh ka laborandi ja labori juh-na. Kutsuti 1952 Sherbrooke'i Bishopi Ük-i biol- tsk-a zool lektoriks, hiljem oli samas prof. 1958–70 õpetas ka vene k-t. Prof. L. Sepa mälestuse jäädvustamiseks asutas Bishopi Ük tema nim. preemia (antakse teise kursuse tublimatele biol-üliõpilastele).

T: Kolju kuristi Nissis. // EL (1937) 4; *Dreissensia polymorpha Pall.* Narva jõe alamjooksul. // EL (1937) 4; Miscellaneous I (kaasautor). // TÜ Zool-Inst-i ja –Muuseumi tööd 25 (1938).

B: AAUT III, 187; Prof. Leo Sepp. In memoriam. // Vaba Eestlane (1972) 20. VI.

SEPP, Mait (29. XII 1974 Kohtla-Järve), loodusgeograaf, klimatoloog; teenistuja p. Lõpetas 1993 Kohtla-Järve 1. kk-i, 1998 TÜ geogr osk-a, 2000 TÜ-s magistrantuuri, 2005 doktorantuuri; M.Sc. loodusgeogr-s (2000, TÜ), vk “Atmosfääri subjektiivsed klassifikatsioonid ja tsirkulatsioonitüüpide korduvuse seosed Euroopa ilmastikuga”, Ph.D. loodusgeogr alal (2005, TÜ), vk “Influence of atmospheric circulation on environmental variables in Estonia”. Oli 1998 Kohtla-Järve Järve Gümni-i õpetaja, 2001–04 TPÜ ÖI teadur, 2005– TÜ geogr inst-i loodusgeogr ja maastikuökol õt-i erakorr teadur. – Uurimisvaldkonnad: Eesti kliima muutuste põhjused ja mõju keskkonnale; atmosfääri tsirkulatsioon; kliimamuutused Läänemere piirkonnas ja Arktikas; Ida-Virumaa maastikud. 18 teadustr-t.

T: Atmosfääri tsirkulatsioonitüüpide korduvuse seosed Eesti ilmastiku kõikumistega. // Uurimusi Eesti kliimast. Trt, 1999; Sünoptiline klimatoloogia. Ülevaade ajaloost, arengust ja metoodikast. // Uurimusi Eesti kliimast. Trt, 2003; The influence of atmospheric circulation on plant phenological phases in central and eastern Europe (kaasautor). // Int. J. Climatol. 24 (2004) 12; Long term changes in the frequency of cyclones and their trajectories in Central and Northern Europe (kaasautorid P. Post, J. Jaagus). // Nordic Hydrol. 36 (2005) 4–5; Artificial mountains in north-east Estonia: Monumental dumps of ash and semi-coke (kaasautorid T. Pae, A. Luud). // Oil Shale 22 (2005) 3; Connections between climatic variables and the growth and needle dynamics of Scots pine (*Pinus sylvestris* L.) in Estonia and Lapland (kaasautorid M. Pensa, R. Jalkanen). // Int. J. Biometeorol. 50 (2006) 4.

B: <https://www.etis.ee>.

SEPP (a-ni 1951 **Roorand**), **Mall** (9. II 1931 Tartu – 21. VIII 2009 Tartu), arstiteadlane, lastekirurg; ins-i t. Lõpetas 1949 Tartu 3. kk-i, 1955 TÜ arstitsk-a. Täiendas end Moskvast, Leningradis, Varssavis ja Soomes. Oli 1955–62 Tartu Kliinilise Haigla kirurg, 1962–64 Moskvast Arstide Täienduse Keskinstit-i lastekirurgia kliiniline ordinaator, 1964–78 Tartu Kliinilise Haigla lastekirurg, 1972–78 ka TÜ tsk-akirurgia kat-i mittekoosseisuline õppejõud, 1978–92 asst, 1992–96 kirurgiakliiniku asst. – Uurimusi laste kõhukoopa kirurgiast ja traumatol-st. Eesti Kirurgide Assots-i, Eesti Seniorkirurgide Seltsi juhatuse liige. U 20 teadustr-t.

T: Pletüsmograafilisi uurimisi endarteriitis obliterans'i haigetel (kaasautor E. Tünder). // TÜ Toim. 76 (1950); Laste ülajäsemete luude murdude ravi ja selle kaugtagajärjed. // NET (1961) 5; Предоперационная подготовка и лечение гнойного перитонита у детей. // Тр-ы Центр. ин-та усовершенствования врачей. (М.) 88 (1966); Mesenteriaalne lümfadeniit (kaasautor A. Linkberg). // NET (1970) 2; Tüsistunud maohaavandi juht lapsel. // NET (1984) 2; : Kõhuõõne elundite pahaloomulised kasvaja lapseeas (kaasautor H. Tälli). // NET (1985) 1; Lastekirurgia Eestis (kaasautor). // EA 81 (2002) 11.

B: TÜ BL I, 130, II, 165; *H. Merila-Lattik*, 1003; EA (1991) 2, 151; Meditsiini uudised (2004) 30. XI;

SEPP, Mart (26. IV 1928 Tartu – 2. XII 1995 Tartu), maaparandusteadlane; töölise p. Margit Langemetsa isa. Lõpetas 1947 Tartu 1. kk-i, 1952 EPA metsandustsk-a metsamelioratsiooni ins-na, 1966 kaugõppeasp-i Valgevene Maaparanduse ja Veemaj-e TUI-s, põllum-knd (1968, samas), vk “Исследование деформаций и типов крепления осушительных каналов в Эстонской ССР” . Oli 1952–54 EPA maaparanduse kat-i asst, 1954–58 v-õpetaja, 1958–60 asst, 1960–69 v-õpetaja, 1969–71 dots kt, 1971–95 dots, 1978–81 ka kat-i juh kt ja 1985–90 juh, ühtlasi a-st 1974 ka Eesti Metsainst-i v-teadur (kohakaasl). Õpetanud maaparandust, metsamaaparandust, maaparandussüsteemide eksploatatsiooni ja hüdrogeol-t; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: voolusängide püsivus ja kindlustamine, metsakuivendussüsteemide korrashoid, maaparanduse ajalugu. Üle 100 teadustr-e ja aimeart-i.

T: Kuivendussüsteemide eksploatatsioon. Trt, 1963; Kuivendusüsteemide remont ja korrashoid (kaasautorid K. Alekand, A. Juske). Tln, 1968; Hüdrogeoloogia (kaasautor). Trt, 1976; Maakultuuribüroo ja J.Ch. Johansen (kaasautorid A. Juske, Ü. Sihver). Tln, 1977; Maaparandus (kaasautor). Trt, 1982; Sookultuuri vanemast ajaloost Eestis. // Eesti Maaparandajate Seltsi Toim. 5 (2001).

B: EPA BL I, 106; II, 107; EPMÜ BL, 129.

SEPP, Mati (20. VIII 1945 Abja-Paluoja, Viljandimaa), majandusteadlane; töölise p. Lõpetas 1965 Abja Kk-i, 1970 EPA põllum tootmise ökon ja organiseerimise erialal, maj-knd (1974, TÜ), vk “Kartulitootmise paigutamise ja kontsentreerimise majanduslikud alused Eesti NSV-s”. Stažeeris 1999 Rootsi Kuninglikus Akad-s, 1992 Iowa Rkl Ük-s (USA), 1998 Taani Põllum ja Kalanduse Ökon Inst-s. Oli 1978–94 EMMI juhtimisprobleemide osk-a n-, v- ja j-teadur ning osk-a juh, 1994–2000 Eesti Agroökon Inst-i dir, 2001–04 EPMÜ põllum mehhaniseerimise inst-i ja EMVI v-teadur, 2005–EMÜ maj- ja sotsiaalinst-i peaspetsialist. – Uurinud agrotööstuskompleksi org-i vorme, põllum-e struktuuri ja konkurentsivõimet, hindade ühtlustumise problemaatikat, maamaj-se tasakaalustamise võimalusi (enne ja pärast ühinemist EL-ga), ökonomeetria rakendusvõimalusi agraarsektorite modelleerimisel. Osalenud Sorose Fondi, PHARE ja EL projektide täitmisel, olnud EL Komisjoni projektide ekspert. Eur.

Agraarökonoomistide Assots-i (EAAE), Põhjamaade Põllum-teadlaste Assots-i ja Eesti Agraarökonoomistide Assots-i liige. Üle 50 teadustr-e.

T: Agricultural trade liberalisation: expectations and reality. // Trade liberalisation and its impact on farm economy. Helsinki, 1995; Structure of agriculture in Estonia: present and future options (kaasautor J. Kaubi). // EPMÜ teadustööde kogumik 190 (1997); Structural policies and privatisation in Estonia (kaasautor V. Loko). // Agricultural policies in the Baltic countries. Paris, 1998; Kartulikasvatus (kaasautor). Tln, 2002; Structure and efficiency of agriculture in Estonia and European Union. // EPMÜ teadustööde kogumik 217 (2003); Estonian agriculture after accession: CAP impact. // EPMÜ teadustööde kogumik 218 (2003); Convergence of food prices in the new EU member states (kaasautorid R. Värnik, T. Ohvril). // EMÜ teadustööde kogumik 221 (2005); Eesti rukki konkurentsivõimest Baltikumis (2000–2006) (kaasautor R. Värnik). // Rukis, mitte ainult leivavili. Trt, 2007; Eesti teraviljatootmise makromajanduslik analüüs. // Teraviljafoorum. Tln, 2007.

B: EMVI, 75.

SEPP, Ragnar (20. I 1931 Tallinn – 26. IX 1997 Tartu), metsateadlane; korrektori p. Lõpetas 1950 Tallinna 7. kk-i, 1955 EPA metsandustsk-a, 1958 ZBI-s asp-i. Oli 1958–63 ZBI metsasektori v-ins, 1963–70 Metsandusliku TU Labori v-ins ja EPA mullateaduse ja agron kat-i asst ja v-õpetaja, 1970–82 Eesti Metsainst-i metsamullateaduse labori/osk-a/sektori juh, 1982–96 teadur. – Uurimisvaldkond: Eesti metsamullad, nende metsakasvatuslikud omadused. Oli Eesti tunnustatuim metsamuldade tundja. Osales Eesti metsamuldade kaardistamise metoodika ja juhendi väljatöötamises ning suuremõõtkvalise kaardi koost-s (kaardistamine lõppes 1990). 44 teadutr-t.

T: Loomuldade metsakasvatuslikest omadustest. // Looalade metsastamise ja loometsade majandamise küsimusi. Trt, 1957; Metsamullateadus. // Metsamajanduslikud uurimistööd Eesti NSV-s. Trt, 1960; Kuuse- ja kuuse-lehtpuupuistute metsakõdu omadused loodusliku uuenduse eeldusena mõnedes Eesti NSV kasvukohatüüpides. // Metsandusliku uurimused XIII. Tln, 1977; Metsatüpoloogia ja metsamullad (kaasautor E.Lõhmus). // Metsamajanduse teatmik. Tln, 1980; Metsamuldade seire ülesanded ja esialgsed tulemused. // Kaasaegse ökoloogia probleemid. Trt, 1994; Estonia. // Forest soil condition

in Europe. Results of large-scale soil survey. II. National inventories. UN ECE, EC, 1997.

B: Eesti Mets (1997) 11, 13; (2001) 1, 22; EPA metsandusteaduskond 1951–1958. Trt, 2001, 52; *E. Asi, T. Meikar*. Metsateadlane Ragnar Sepp ja tema tööde bibliograafia // Metsandusliku uurimistöö minevik ja tänapäev. Trt, 2002, 201–204.

SEPP, Rein (11. VIII 1940 Põltsamaa – 9. XI 1994 Tartu), füüsik; tööliste p, Hilja Iheri abikaasa. Lõpetas 1958 Põltsamaa Kk-i, 1963 TÜ füüsika osk-a, 1966 samas asp-i teor füüsika alal. Oli 1966–69 TPedI v-õpetaja, 1969–84 Pöögelmanni nim. Elektrotehnikatehase erikonstrueerimisbüroo tead uurimistöode vast täitja ja uurimistöode juht, 1990–94 Lõuna-Eesti Keskkonnakaitse Labori peaspetsialist Tahkuse Õhuseirejaamas (Pärnumaa). – Uurimisvaldkonnad: kvantmehaaniline mõõtmisteooria, kvantväljateooria, pooljuhtide tootmise automatiseerimine ja infosüsteemi väljatöötamine, suurte elektronarvutite arhitektuur ja automatiseeritud mõõtekompleksid (koostöös väljaspool Eestit asuvate instituutidega); atmosfääriõhu saastefooni, sh ionisatsiooni ja NO₂ kontsentratsiooni mõõtmine ning õhus toimuvate füüs-keem protsesside uurimine. Oli 1973–78 ülel koordineerimise nõuk liige ja tööstusettevõtete automatiseeritud näidis-infosüsteemide peakonstruktor. Vabar ettevõtete automatiseeritud juhtimissüsteemide konkursi teine preemia (1972), tunnustus Ülel Rahvamaj Saavutuste Näitusel Moskvast (1974–75).

H. Iher

SEPP, Reino (23. VII 1926 Kuressaare – 21. II 1992 Stockholm), keemik ja kultuuriloolane. Mobiliseeriti 1944 Saksa sõjaväkke, kust tal õnnestus põgeneda Rootsi. Lõpetas 1957 Stockholmi Ük-i *can. phil.* astmega mat-loodusteaduse alal, omandas 1963 Stockholmi Ük-is filos-mag-i kraadi. Töötas Rootsi keemiaettevõtteis, sh oli 1962–68 *AB Aromatic* analüüsijuh, a-st 1969 *Alfa-Laval AB* laborijuh. – Töid valkude keemia alalt. Uuris ka eesti heliplaadi ajalugu (koostas põhjaliku heliplaadiregistri), üliõpilas- ja merelaulu, Eesti spordi ajalugu. *Eesti Kroonika* (Stockholm) toim-id.

T: Eesti spordi leksikon. Stockholm, 1951; Rapeseed and other crucifers (kaasautor R.Ohlson). // N. W. Pirie. Int. Biol. Programm 4. Food protein sources. Cambridge, 1975; Rapid protein determination. // Stärke (Starch) 39 (1979) 2; Meite laul. Stockholm, 1982; Tradition of the Estonian student song. Stockholm, 1984; The Baltic discography of the pramaphonecompany from 1901 to 1939 (kaasautor A. Kelly). Stockholm, 1988; Eesti heli läänemaailmas. Skärholmen, Sweden, 1990.

B: EE 14, 471; ETVpK, 115.

SEPP, Tiina (2. VII 1956 Pärnu), molekulaarbioloog; arsti t. Lõpetas 1974 Tallinna 4. kk-i, 1980 TPI, 1986–89 Eesti TA asp, 1989–92 Münchenis Max Plancki Biokeemia Inst-i doktorant, *dr. rer. nat.* (1992, Müncheni Tehnikaük), vk “Protozoen und Viren: molekularbiologische Untersuchungen an *Tetrahymena pyriformis* und *Eimeria nieschulzi*”. Oli 1984–86 EBI protozool osk-a n-teadur, 1986–89 teadur, a-st 1992 California Ük-i (San Francisco) med-osk-a teadur. – Uurimisvaldkonnad: molekulaarne parasitol, virol. Üle 20 teadustr-e.

T: Novel ribonucleic acid species in *Eimeria nieschulzi* are associated with RNA-dependent RNA polymerase activity (kaasautor). // Parasitol. Res. 77 (1991) 1; Giardivirus-resistant *Giardia lamblia* lacks a virus receptor on the cell membrane surface (kaasautorid A. L. ja C. C. Wang). // J. Virol. 68 (1994) 3; Clonality of tuberous sclerosis hamatomas shown by non-random X-chromosome inactivation (kaasautorid A. J. Green, J. R. Yates). // Hum. Gen. 97 (1996) 2; Mutations in the TSC1 gene account for a minority of patients with tuberous sclerosis (kaasautor). // J. Med. Gen. 35 (1998) 12; Complement factor H variant Y402H is a major risk determinant for geography atrophy and choroidal neovascularization in smokers and nonsmokers (kaasautor). // Invest. Ophthalmol. Vis. Sci. 47 (2006) 2.

SEPP, Urmas (29. IV 1956 Tallinn – 31. VIII 2002 Tallinn), majandusteadlane; töölise p. Lõpetas 1974 Tallinna 47. kk-i, 1978 TPI maj-tsk-a, 1984 asp-i MI juures, maj-knd (1984, samas), vk “Investitsiooniprotsessi ajategur ja tootmise majanduslik efektiivsus Eestis”, maj-dr (1989, samas), vk “Концепция синтетических компонентов экономического роста”. Täiendas end 1991 Oslo ja 1993 Bradfordi Ük-s. Oli 1980–89

MI teadur, 1989–91 j-teadur ja ühtlasi TTÜ stat kat-i dots ja prof, 1993 Eesti Panga keskpangapol osk-a asejuh, 1993–2002 makromaj-e (a-st 1999 maj-uuringute) osk-a juh, 1994–95 ka Soome Panga külalisteadur. Koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: tootmise efektiivsuse hindamise meetoodika, makroökon, rahapol, maj modelleerimine. Eesti rahareformi 10. aastapäevale pühendatud uurimuste kogumiku *Alternative monetary regimes in entry to EMU* (2002) koost ja toim (koos M. Randveeriga). Inglise-eesti ja eesti-inglise maj-sõnastiku (1992) autoreid (kaasautor V. Vensel). Eesti Panga makromaj-e osk-a looja (1993). Murrangulistel 1990. a-tel võttis osa mitmete oluliste töörühmade tööst, kuulus EV val-e maj-komisjoni, hinnakomisjoni, stat meetoodikakomisjoni ja maj-reformikomiteesse, osales Eesti Tuleviku Kongressi tegevuses. Regionaalteaduste Rahvusv Assots-i liige. U 200 teadustr-t.

T: General analysis of the production growth. // Proc. Est. Acad. Sci. Social Sci. (1990) 2; Economic situation and perspectives of the Estonian economy. Tln, 1992; Estonia's transition to a market economy. Tln, 1995; Monetary reform, currency board arrangement and inflation in Estonia. Tln, 1996; Factors of trade-deficit convergence in Estonia. Analysis based on propensity to import. Tln, 1999; Eesti majanduse makromudel (kaasautorid R. Pikkani, M. Rell). // Eesti Panga Toim. (1999) 2; Eesti inflatsiooni mudel (kaasautorid A. Vesilind, Ü. Kaasik). // Eesti Panga Toim. (2000) 1; Ootused Eesti inflatsiooni võrrandites (kaasautor M. Rell). // Eesti Panga Toim. (2001) 1; Monetary policy in Estonia: the transmission mechanism (kaasautorid M. Randveer, R. Lättemäe). // The euroarea and the new EU member states. Houndmills (etc): Palgrave Macmillan, 2003.

B: EE 8, 448; 14, 471; TTÜ professorid läbi aegade, 386.

R. Juursoo

SEPP, Valentin (11. XII 1929 Polna raj, Leningradi obl – 10. X 1965 Tartu), loomaarstiteadlane; töölise p. Lõpetas 1949 Tartu 1. kk-i, 1954 EPA vet-tsk-a vet-arstierialal, 1957 asp-i Leningradi Vet-inst-s, vet-knd (1958, EPA), vk “Antibiootikumide ja mõnede füsioteraapialiikide kasutamine lehmade mastiitide korral”. Oli 1954–55 ja 1957–58 EPA kirurgia ja sünnitusabi kat-i asst, 1958–63 v-õpetaja, 1963 dots-i kt, 1964–65 dots. Õpetas veiste sünnitusabi ja günekol. – Töid udarahaiguste ravi ja profülaktika

ning lehmadel keisrilõike rakendamise alalt; konstrueeris vet-instrumente. NSVL meistersportlane, 1951–53 Eesti meister vasaraheites.

T: Udarapõletike ravi lehmadel. // SP (1957) 11; Keisrilõige lehm. // SP (1960) 9; Veterinaarfüsioteraapia (kaasautorid J. Kaarde, K. Reidla). Tln, 1963; Põllumajandusloomade udarahaigused (kaasautorid J. Kaarde, H. Sooman). Tln, 1965.

B: EPA BL I, 214; ESBL, 603.

SEPP, Viire (3. XI 1955 Kuressaare), kasvatusteadlane; kooliõpetajate t. Lõpetas 1973 Nõo Kk-i, 1978 TÜ mat ja 1987 psühhol osk-a, 2008 TÜ-s ja Nijmegen`is *Radboud Univ.* doktorantuuri, ped-mag (2002, TÜ), vk “Aineolümpiaad andeka õpilase motiveerijana”, Ph.D. sotsiaalteaduste alal (2008, Radboud Univ, Nijmegen, Holland), vk „Estonian olympiads: their psycho-educational function in supporting talented students“ (Nijmegen, 2008). A-st 1978 TÜ teaduskooli (a-ni 1992 Tartu Mat- ja Füüsikakool, 1992–2003 TÜ täppisteaduste kool) dir. – Uurimisvaldkonnad: ped psühhol; andekad lapsed; hariduspol. *World Council for Gifted and Talented Children* (WCGC) ja *Eur. Council for High Ability* (ECHA) liige. 26 teadustr-t.

T: Olümpiaad võimeka õpilase motiveerijana. // Haridus ja kasvatusväärtused ühiskonnas. Trt, 1999; Ainevõistlused – motivatsiooniline moment. // Eesti pedagoogika ja kool, LV. Trt, 2001; Andekas õpilane täppisteaduste koolis: sotsiaalpedagoogiline portree. // Kasvatus ja aated. Trt, 2001; Olympiad as a motivator for the gifted student. // Development of human potential: investment into our future. Rhodos, 2002 ; Personaalne talent. // Haridus (2004) 3; Andekus kui erivajadus. // Erivajadustega lapse ja noore toetamise võimalusi hariduse omandamisel. Tln, 2007; Akademische Olympiaden in Estland. // J. Begabtenförderung (2007); Olümpiaadiedu psühho-sotsiaalsed aspektid. // Koolimat. XXXV. Trt 2008,

B: TÜ BL II, 165.

SEPPEL, Hilmo (13. III 1932 Leisi, Saaremaa), tehnikateadlane; kooliõpetaja p, Simmu S-i vend. Oli 1949–56 küüditatuna Siberis. Lõpetas 1950 Tšumakovo Kk-i (Novosibirski obl), 1959 TPI meh-ins-na, tehn-knd (1971, Moskva Terase ja Sulamite Inst), vk käsitles terase külmrabedust ja selle vältimist legerimisega haruldaste muldmetallidega.. Töötas

1959–71 Tallinna Masinatehases (sh 1962–71 peametallurgina), oli 1971–74 SKTB Desintegraator teadur, a-st 1974 TPedI/TPÜ õppejõud (a-st 1980 dots). – Uurimisvaldkonnad: metallurgia, masinaehitus; materjalide mehaaniline aktivatsioon. Üle 20 teadustr-e, 2 autorit.

T: Tehnoloogiliste vahendite konstrueerimine. Tln, 1981; Masinaelementide ülesannete kogu. Tln, 1991.

SEPPEL, Marten (6. I 1979 Tallinn), ajaloolane; ökonomisti p. Lõpetas 1997 Tallinna 32. kk-i, 2001 TÜ ajaloo erialal, 2003 Cambridge'i Ük-s magistrantuuri, 2008 TÜ-s doktorantuuri, Ph.D. ajaloo alal (2008, TÜ), vk “Näljaabi Liivi- ja Eestimaal 17. sajandist 19. sajandi alguseni”. Oli 2008– TÜ ajaloo ja arheol inst-i üldajaloo õt-i uusaja lektor, a-st 2010 *Univ. College*'i Londoni Slaavi ja Ida-Euroopa Uuringute Inst-i järeldr. – Uurimisvaldkonnad: Rootsi võimuperiood Liivi- ja Eestimaal, riigi, mõisa ja talurahva vahelised suhted Baltikumis 17.–19. saj., modernse ühiskonnakorralduse kujunemine Läänemere ruumis. Koguteose *Eesti ajalugu III k-e (Eesti ajalugu Liivi sõjast Põhjasõjani (1558–1700))* käsikirja koost. ÕES-i juhatuse liige (2008–). U 20 teadustr-t.

T: Kroonutalupoegade seisund Liivimaal 17. sajandi lõpus. // *Tuna* (2005) 2; Die Entwicklung der "livländischen Leibeigenschaft" im 16. und 17. Jahrhundert. // *Z. Ostmitteleuropaforsch.* 54 (2005) 2; Paternalistliku pärisorjuse idee Baltikumis. // *Tuna* (2006) 3; Mis on pärisorjus? // ÕES-i ar 2007. Trt, 2008; Liivi- ja Eestimaa talupoegade kaebereisid Stockholmi 1681–1700. // Läänemere provintside arenguperspektiivid Rootsi suurriigis 16./17. sajandil III. Trt, 2009; The landlords' obligation to maintain their serfs in the Baltic provinces. // *Social History* 34 (2009) 3; “Aadel ei või türanniseerida talupoegi nii nagu tahab”. Mõisnike omavoli küsimus Liivi- ja Eestimaal. // *AA* 1 (131) (2010).

B: <https://www.etis.ee>.

SEPPEL, Simmu (25. V 1928 Leisi, Saaremaa – 19. VIII 2001 Tallinn), tehnikateadlane; kooliõpetaja p, Hilmo S-i vend. Lõpetas 1946 Kuressaare Kk-i ja õppis 1946–49 TPI-s. Oli 1949–56 küüditatuna Siberis (Krasnojarski kraisis). Lõpetas 1959 TPI elektromeh-ins-na, 1961–64 Tallinna Elektrotehnika TUI asp, tehn-knd (1968, Moskva

Mäeinst). Oli 1959–61 ja 1964–69 Tallinna Elektrotehnika TUI v-tehnik, ins, v-teadur ja grupijuht, 1969–92 TPI/TTÜ automaatika kat-i õppejõud, dots (1975) ja v-teadur. – Uurimisvaldkond: automaatikavahendid, mõõteseadmed, andurid. Osales ehitusmaterjalide reoloogiliste omaduste määramiseks mõeldud andurite ja mõõteseadmete väljatöötamises, valmistamises ja kasutusse võtmises. NSVL Rahvamajanduse Näituse pronksmedal (1966), EV teaduspreemia (1991). 70 teadustööd (peamiselt uurimistöö aruannetena), 19 autorit.

T: Автоматический конический пластомер КП-1 (kaasautor). // TPI Toim. 474 (1979); Конические пластомеры и приборы Вейлера-Ребиндра (kaasautor). TPI Toim. 497 (1980); Ротационные реометры на базе двигателя постоянного тока (kaasautor). // TPI Toim. 682 (1988).

B: TPI 1936–1986, 315, 317, 459.

SEPPER (a-ni 1978 **Kivil**), **Ruth** (15. V 1958 Tallinn), arstiteadlane, pulmonoloog; õpetaja ja ins-i t. Lõpetas 1976 Loksa Kk, 1982 TÜ arstitsk-a, oli 1993–97 TÜ ja Helsingi Ük-i biomed-i inst-i doktorant, med-dr (1997, samas), vk “New approaches to pathogenesis of bronchiectasis with special respect to tissue injury”; 2002–05 õppis EBS-is, lõpetas mag-na. Oli 1982–83 Tartu Tuberkuloosidispanseri intern, 1983-85 TÜ kopsukliiniku kliiniline ordinaator, 1985–90 kopsuarst, bronhiol üksuse juh, 1990–92 Tartu Kliinilise Pulmonol-haigla pulmonol osk-a juh, 1998–2000 EKMI v-teadur, labori juh, 1998–2001 ka Eesti Rkl Tubakaprogrammi dir, 1999-2001 ka Tallinna Kesksaigla pulmonoloog, 2000–05 TAI v-teadur, ühtlasi 2002–05 Põhja-Eesti Regionaalhaigla sisekliiniku juh, a-st 2005 TTÜ geenitehnol inst-i molekulaardiagnostika õt-i prof, a-st 2007 TTÜ kliinilise med-i inst dir. – Uurimisvaldkond: kopsude koekahjustuse teke, areng ja regulatsioon. Mitme välismaise org-i stipendiaat.. Üle 20 teadustr-e, 1 patent.

T: Gelatinolytic and type of collagenolytic activity in bronchiectasis (kaasautor). // Chest 106 (1994) 4; Potentiative effects of neutral proteinases in an inflamed lung: relationship of proMMP-8/procollagenase to plasmin, tryptase and cathepsin G in bronchiectasis in vivo (kaasautor). // Eur. Respir. J. 10 (1997) 12; In vivo collagenase-2 (MMP-8) expression by human bronchial epithelial cells and monocytes/macrophages in bronchiectasis (kaasautor). // J. Pathol. 194 (2001) 2; Matrix metalloproteinases and tissue

inhibitor of metalloproteinase-1 in sarcoidosis and IPF (kaasautor). // Eur. Respir. J. 20 (2002) 5; Collagenase-2 expression by bronchial cells and macrophages in asthmatics' airways (kaasautor). // J. Allergy Clin. Immunol. 40 (2003); Bupropion SR vs placebo for smoking cessation in health care professionals (kaasautor). // Am. J. Health Behav. 29 (2005) 3.

B: TÜK 200, 208, 209; TÜA 1982–2007, 262, 265; TTÜ professorid läbi aegade. 2008, 387–388.

SEPPET, Enn (26. II 1950 Võõpste v, Põlvamaa), arstiteadlane, patofüsioloog; tööliste p. Lõpetas 1968 Tartu 1. kk-i, 1974 TÜ arstitsk-a, biol-knd (1979, TÜ), vk “Изучение механизма синтеза креатинфосфата, сопряженного с гликолитическими реакциями и митохондриальным окислительным фосфорилированием в мышечных клетках”, Ph.D. füsiol alal (1991, Ülel Kardiol Keskus, Moskva), vk “Thyroid state control over energy metabolism, ion transport and contractile function in rat heart”. Oli 1974 TPedI v-laborant, 1975–78 TÜ kehakultuuritsk-a lihastalituse labori n-teadur, 1978–80 v-teadur, 1980–82 TÜ ÜMPI hormonaalse regulatsiooni labori v-teadur, 1982–92 juh, a-st 1992 patol füsiol prof, 1994–2000 ka arstitsk-a teadusprodekaan. Viibis 1975–77 teadustööl Moskvas Ülel Kardiol-keskuses, 1985–86 Budapesti arstide täiendusinst-s, 1988–89 Winnipegis Manitoba Ük-s, 1991 Vermonti Ük-s (Burlington, USA) ja Tšehhi TA füsiol-inst-s, 1998 Halle-Wittenbergis Martin Lutheri Ük-s. – Uurimisvaldkonnad: rakkude energeetiline metabolism; südamelihase füsiol ja biokeemia. Mitmete rahvusv ja välismaiste (Rahvusv Südame Uurimise Ühing, Rahvusv Südame-veresoonkonnateaduse Akad, Am. Füsiol Selts, Soome Füsiol Selts jmt) ning kodumaiste teadusorg-de (Eesti Füsiol Selts, Eesti Biokeemia Selts; Eesti Kardioloogide Selts) liige. Kardiovaskulaarsete Teaduste Inst-i (Winnipeg, Kanada) teenetemedal (2001). 75 teadustr-t.

T: Thyroid control over membrane processes in rat heart (kaasautor). // Am. J. Physiol. Suppl. 26 (1991); Sacroplasmic reticulum in determining atriventricular contractile differences in rat heart (kaasautor). // Am. J. Physiol. 273 (1997) 5; Mechanism of thyroid hormone control over sensitivity and maximal contractile responsiveness to β -adrenergic agonists in atria (kaasautor). // Mol. Cell. Biochem. 184 (1998) 1–2; Intracellular energetic units in red muscle cells (kaasautor). // Biochem. J. 356 (2001)

Pt2; Functional coupling as a basic mechanism of feedback regulation of cardiac energy metabolism (kaasautor). // Mol. Cell. Biochem. 256/257 (2004) 1–2; Altered mitochondrial apparent affinity for ADP and impaired function of mitochondrial creatine kinase in glutens medius of patient with hip osteoarthritis (kaasautor). // Am. J. Physiol. 290 (2006) 5.

B: TÜ BL I, 335–336; II, 166; APUT, 32; EE 14, 471–472; <https://www.etis.ee>.

SEPPO, Arnold (31. XII 1917 Lapsino k, Petrogradi kub – 19. IV 1980 Tallinn), arstiteadlane, kirurg ja traumatoloog; taluniku p. Lõpetas Leningradis kk-i, 1941 Pavlovi-nim. Leningradi I Med.inst-i, med-knd (1950, TÜ), vk “Infitseeritud põletuste lokaalne ravi oksüdeeritud sulfaniilamiidühendite salvidega”. Täiendas end Leningradi Sõjamed-i Akad-s kirurgia alal. Töötas 1941–42 Leningradi I Med-inst-s, oli 1942–46 Eesti Laskurkorpuse kirurg, kirurgiaosk-a juh, 1947–49 EKMI teadur ja ühtlasi Tallinna Keskaigla kirurg, 1949–50 TÜ tsk-kirurgia kat-i asst, 1950–52 v-õpetaja, 1952 dots, 1950–56 üldkirurgia kat-i juh, 1957–77 Tallinna Tõnismäe Haigla traumatol-osk-a juh, 1958–59 ühtlasi EMHI teadur, 1977–80 enda rajatud Metallosteosünteesi Teadusliku Uurimise Labori ja Kliiniku dir. – Uurinud põletushaavade ja luumurdude ravi. Mitmete uute ravimeetodite ja –vahendite looja. Lõi põletushaavade ravimeetodi (S. salv), rajas luu tugevustopograafia (patent 1972, USA), konstrueeris selle põhjal msg luumurdude raviaparaate, lõi luupõletike (sh luutuberkuloosi) ravimeetodi nn S. puurnõela abil, võttis mädapõletikuvastaseks raviks kasutusele osoonravi keem vannidena ja kahjustatud liigeste kõhrkoe taastamise aparadi (registreeritud avastusena 1985) ning kasutas ebaliigeste puhul uue luukoe sadestamiseks S. puurnõela. Tegi liigeste plastilisi operatsioone (artroplastikat). Sai 10 rahvusv patenti (3 Prantsusmaalt, 3 Suurbritanniast, 2 USA-st, 1 Jaapanist, 1 Rootsist), registreeriti 12 autorit-t ja 1 avastus. ENSV tnl leiutaja (1977). Leipzigi rahvusv messi kuldmedal (1981), NSVL MN preemia (1983, koll-s), kuldmedal ja karikas Brüsseli näituselt (1991).

T: К вопросу о лечении термических ожогов. // Хирургия (1952) 6; Метод непрерывного или частного внутрикостного введения антибиотиков при гнойной инфекции в костях. // Вест. хир. (1957) 4; Luu- ja liigesetuberkuloosi uuest ravimeetodist. // NET (1958) 2; Lahtiste ja kinniste toruluude murdude osteosüntees

autori fiksaatori abil. // NET (1958) 5; Metallic osteosynthesis of bone fractures based on the topography of the bone resistance. Tln, 1975; Metallic osteosynthesis in bone fracture. // J. Bone Joint Surg. (Am. Vol.) 59 (1977) 2; Металлический остеосинтез переломов костей на основе точных клинико-технических наук. Тлн, 1978.

B: TÜ BL I, 131; EE 8, 449; 14, 472; TÜ ajalugu III, 264; EKMI BL, 38; TPI 1936–1986, 483; *H. Merila-Lattik*, 1135; NET (1980) 3, 223–224; TÜK 200, 138, 187.

R. Juursoo

SEPRE, Oskar (20. V 1900 Kabala v, Viljandimaa – 23. XI 1965 Tallinn), riigitegelane ja majandusteadlane; põllumehe p. Lõpetas 1921 Tallinna Ühiskümn-i, õppis 1921–24 TÜ-s kaub-st ja 1938–39 maj-tsk-s, maj-knd (1949, NSVL TA MI), vk “Основные черты экономики буржуазной Эстонии”, maj-dr (1961, samas), vk “Зависимость буржуазной Эстонии от империалистических стран”. ENSV TA korr-liige (1946). Osales 1921–24 EKP illegaalses tegevuses, oli 1924–38 vangis, 1940. a. juunipöörde juhte ja J. Varese val-e maj-ministri aset, 1940–48 ENSV MN Rkl Plaanikomitee esimees ja ENSV MN (a-ni 1946 ENSV RKN) esimehe aset (sh 1941–44 NSVL tagalas), 1948–57 ENSV TA Ühisk-ateaduste Osk-a akad-sekr, hiljem MI v-teadur ja sektorijuh. – Uurimusi Eesti majandusest ja maj-ajaloost. Oli a-st 1921 EKP, 1941–48 EK(b)P KK liige, 1940–47 ENSV Ülemnõuk, 1941–50 NSVL Ülemnõuk saadik. Avaldanud noorpõlvemälestusi (*Karastumine*. Tln, 1958, 107–127).

T: Eesti minevikus ja nüüd (kaasautor). Tln, 1941; Эстонская ССР. М, 1948; 10 aastat majandusteadust Nõukogude Eestis. Tln, 1950; Kodanliku Eesti põllumajanduse “õitseng”. Tln, 1959; Eesti kodanlik riik monopolide teenistuses. Tln, 1963; Kodanliku Eesti sõltuvus imperialistlikest maadest. Tln, 1964; Tähtsamate toiduainete tarbimine meil ja mujal (kaasautor). Tln, 1966.

B: AAUT II, 147; EE 14, 472; Eesti TA 1980–1985, 348; TÜ ajalugu III, 68–69, 76, 164.

SEPRI, Paavo (24. IX 1943 Rakvere), tehnikateadlane. 1944 läks vanematega Saksamaale, sealt 1949 USA-sse. Lõpetas 1961 Hempsteadis (New York) kk-i, 1965 Brooklyni Polütehnilise Inst-i mag-kraadiga astronautika alal, oli 1965–71 California Ük-i (San Diego) doktorant, *cand. phil.* ins-teaduse alal (1969, samas), Ph.D. ins-teaduse alal

(1971, samas), vk "Turbulence in constant density fluids with thermal fluctuation". Oli 1971–73 Londonis *Queen Mary College*'is teadur-järeldr, 1973–75 California Ük-i (San Diego) *asst. res. engineer*, 1975–81 *AVCO Systems Division* (Wilmington, Mass.) v-teadur, 1981–86 Oklahoma Ük-i *assoc. prof.*, a-st 1987 *Florida Inst. of Technology* (Melbourne, Florida) mehaanika ja aeromehaanika osk-a *assoc. prof.* 1997 oli Prantsusmaal Leman'i Ük-i külalisprof.. – Uurimisvaldkond: aeromehaanika. *Am. Inst. of Aeronautics and Astronautics* liige.

T: Analysis of the pressure and velocity fields across steady diffusion flame sheets. // *Combustion and Flame* 26 (1976); Two-point turbulence measurements downstream of the heated grid. // *Phys. of Fluids* 19 (1976); Diminished textile ablation in the wake of a swarm (kaasautorid K. Chen ja J. A. O'Keefe). // *J. Geogr* (1981) June; Exponential wake structure of heated layers at elevated levels of free-stream turbulence. // *J. Heat Transfer* (1987) June.

B: <http://www.fit.edu>.

SERAPHIM, August Ernst Wilhelm (11. VII 1862 Miitavi (Jelgava) – VII 1945 Königsberg), baltisaksa ajakirjanik ja ajaloolane; juristi p, August Robert S-i vend. Lõpetas 1881 Miitavi Kub-gümni-i, 1886 TÜ ajaloo alal knd-astmega, *dr. phil.* (1895, Leipzigi Ük). Oli 1886–92 Viljandi Maagümni-i ülemõpetaja, 1892–1910 Riias ajalehe *Düna-Zeitung* toim ja peatoim, 1910–15 *Rigaer Tageblatt*'i peatoim (venestamispoliitika vastasena), 1915–17 küüditatuna Siberis, 1917–18 Tartus ajalehe *Dorpater Zeitung* väljaandja ja toim, 1918–19 *Rigasche Zeitung*'i toim, lühemat aega ka balti-saksa Landesveeri teenistuses ja nn Balti Rahvusnõukogu liige, a-st 1919 Königsbergis ajalehetööm. – Uurimusi Venemaa, eriti Baltikumi, sh Liivimaa ajaloost ja baltisaksa kultuuriajaloost (ka koos August Robert S-ga).

T: Ein Beitrag zu den Beziehungen des Grossen Kurfürsten zu Kurland. // Schlussbericht über den Bestand und die Thätigkeit Livl. Landesgymnasium zu Fellin 1875–1892. Fellin, 1892; Geschichte Liv-, Est- und Kurlands von der "Aufseglung" des landes bis zur Einverleibung in das russische Reich I. Reval, 1895; II (kaasautor R.A.Seraphim). Reval, 1896; Der Feldoberst Klaus Kursell und seine Zeit. Ein bild Esthlands in der ersten Zeit schwedischer Herrschaft. Reval, 1897; Geschichte von Livland. 1. Das

livländische Mittelalter und die Zeit der Reformation (bis 1582). Gotha, Stuttgart, 1906; Baltische Geschichte im Grundriss. Reval, 1908; Aus der Arbeit eines baltischen Journalisten (1892–1910). Riga, 1911; Nach Sibirien verschleppt. Dorpat, Riga 1918; Aus Livlands Vorzeit: deutsche Ritter und Kaufleute als Kulturbringen im Baltenland. Leipzig, 1925; Führende Deutsche im Zarenreich. Berlin, 1942; Russische Porträts. Die Zarenmonarchie bis zum Zusammenbruch 1917. Zürich, 1943.

B: DbBL, 726–727; EBL 449–450.

SERAPHIM August Robert (20. XII 1863 Miiitavi (Jelgava) – 20. XII 1924 Königsberg), baltisaksa ajaloolane; juristi p, August Ernst Wilhelm S-i vend. Lõpetas 1882 Miiitavi Kub-gümn-i, õppis 1883–88 TÜ-s klassikalisi k-i (lõpetas *can. phil.* astmega) ning 1893–94 Berliini ja 1894–95 Königsbergi Ük-s ajalugu; *dr. phil.* (1895, Königsbergi Ük), vk käsitles Brandenburgi ajalugu kuurvürst Georg Wilhelm von Brandenburgi ajal. Oli 1888–93 Miiitavis gümn-õpetaja, 1895–97 teadustööl, 1897–1912 Königsbergi linna rmtkogu hoidja, 1912–24 linna rmtkogu ja linnaarhiivi dir. Ühtlasi oli 1899–1901 *Collegium Fridericianum*'i abiõpetaja, 1901–11 Königsbergi Ük-i ajaloo eradots, 1912–24 Ida-Euroopa ja Vana-Preisimaa ajaloo erakorraline prof. – Uurimusliku Kura- ja Preisimaa, aga ka Liivi- ja Eestimaa ajaloo alal. A-st 1897 GGuA (Riias) korraldaja.

T: Aus der Kurländischen Vergangenheit: Bilder und Gestalten des 17. Jahrhunderts (kaasautor E. Seraphim). Stuttgart, 1893; Kur-Liv-Estländer auf der Universität Königsberg. // Mitt. Aus der Livländischen Geschichte XVI (1893); Geschichte des Herzogtums Kurland 1561–1795; Reval, 1895, ²1904; Geschichte Liv-, Est- und Kurlands von der “Aufseglung” des Landes bis zur Einverleibung in das russische Reich. 2 (kaasautor E. Seraphim). Reval, 1896; Aus vier Jahrhunderten. Gesammelte Aufsätze zur baltischen Geschichte (kaasautor E. Seraphim). Reval, 1913; Deutsch-baltische Beziehungen in Wandel der Jahrhunderte. // Baltenland in d. Vergangenheit und Gegenwart. 13. Berlin, Leipzig, Riga, 1918.

B: DbBL, 726; EBL, 449.

A. Hilpus

SERGEJEV, Boriss (25. II 1949 Volgograd), biokeemik; arsti p. Lõpetas 1966 Tallinna 19. kk-i, 1974 TÜ füüsika-keemia tsk-a, biol-knd (1984, NSVL TA Med-akad Onkol-

keskus, Moskva)), vk “Окисление бенз(а)пирена в некоторых физико-химических и ферментативных системах”. Oli 1976–79 KI v-ins, 1979–81 n-teadur (ühtlasi Ülel Onkol-keskuse stažöör), 1981–86 EKMI n-teadur, 1986–2003 v-teadur, 2003– Onako Lab OÜ dir. – Uurimisvaldkond: valkude ja polütsükliiliste aromaatsete süsivesinike kromatograafia. Uurinud fermentatiivsete protsesside füüs-keemilisi mudeleid, eriti hemoproteiidide hüdroksüleerimisprotsesse. Üle 40 teadustr-e, 2 autorit.

T: Участие изоформ цитохрома P450 в метаболизме полициклических ароматических соединений (kaasautorid V. Kobljakov, J. Toltšejev). // Eesti TA Toim. Biol. 33 (1983) 4; Микросомальное и фотохимическое окисление афлатоксина В1 (kaasautor). // Эксперим. онкол. 7 (1985) 7; Фотолиз афлатоксина В1 в присутствии N-окиси пиридина (kaasautor). // Эксперим. онкол. 11 (1989) 3; Diislikütuse toksilise toime hindamine heemi sünteesi näitajate abil naftaterminaalide töölistel (kaasautorid V. Mužõka, S. Bogovski). // EA (1999) 5; Changes on the cytochrome P450 system of Baltic flounder from coastal waters of the Tallinn area in 1994–99 (kaasautor). // Eesti TA Toim. Biol.Ökol. 51 (2002) 4.

B: EKMI BL, 38.

SERGEJEV, Fjodor (25. VIII 1978, Tallinn), tehnikateadlane; venelane, ins-i p. Lõpetas 1996 Tallinna 45. kk-i, 2000 TTÜ meh-*tsk*-a tootmistehnika ja tootearenduse erialal, 2003 TTÜ-s magistrantuuri ja 2007 doktorantuuri, M.Sc. materjalitehnika alal (2003, TTÜ), vk “Fatigue behaviour of powder metallurgy heterogeneous materials”, Ph.D. samal alal (2007, TTÜ), vk “Investigation of the fatigue mechanics aspects of PM hardmetals and cermets”. Oli 2000 Loksa Laevatehase AS-i konstruktor-tehnoloog, 2001 OÜ *Tehnomet* (BLRT Grupp) meister, 2002–03 ins-tehnoloog, 2004–07 TTÜ materjalitehnol inst-i metallide tehnol õt-i asst, 2008–09 lektor, 2009– dots, õt-i hoidja. Pms-d loengukursused: konstruktsioonimaterjalide tehnol, materjali- ja valmistustehnol valik, materjalitehnika. – Uurimisvaldkonnad: pulbermetallurgia, komposiitmaterjalid, tehnomaterjalide ja aurustussadestatud kõvapinnete väsimusmeh, mitmefaasiliste tribomaterjalide arendamine ja tehnol. Eesti Mehaanikains-de Liidu ja Eesti Materjalitehnika Ühingu liige (2008–). Diplomeeritud meh-ins (2008). TTÜ parim õppejõud (2008). U 30 teadustr-t.

T: Murakami approach: fatigue strength prediction of cemented carbides by considering pores to be equivalent to small defects (kaasautorid I. Preis, H. Klaasen). // EURO PM 2005 Proc. of Eur. Congr. and Exhibition on Powder Metallurgy. Prague, 2005; Correlation between surface fatigue and microstructural defects of cemented carbides (kaasautorid I. Preis, J. Kübarsepp). // Wear 264 (2007) 9; Fatigue mechanics of TiC-based cemented carbides (kaasautorid I. Preis, I. Hussainova). // J. Eng. Tribol. (London, 2008); Application of the indentation method for cracking resistance evaluation of hard coatings on tool steels (kaasautor). // Est. J. Eng. 15 (2009) 4; Assessment of gradient and nanogradient PVD coatings behaviour under erosive, abrasive and impact wear conditions (kaasautor). // Wear 267 (2009) 5–8; Strength and failure of TiC based cermets (kaasautor). // Powder Metallurgy 52 (2009) 2.

B: <https://www.etis.ee>.

SERGEJEV, Ivan (21. V 1824 Grodno kub – III 1875), loomaarstiteadlane. Õppis 1849–53 TVK-s, vet-mag (1873, Harkovi Vet-inst), vk “О чуме рогатого скота и об чумопрививани”. Oli 1853–60 Kaasanis kirdeõppefarmi vet-arst ja loomataudide õppejõud, 1860–64 Hersoni katkuasutuse juh, 1864–69 Kertši linnavet-arst, 1869–73 Moskvast Peeter I nim. Põllum ja Metsanduse Akad vet õppejõud, 1874–74 rmtkoguhoidja, 1874–75 Harkovi Vet-inst-i erakorr prof. – Uurimusi pms veiste katkust. Valiti 1869 TVK korr-liikmeks.

T: О средствах против повальных болезней домашних животных. 1857; Опыты, произведенные над искусственным чумопрививанием в 1854, 1855 и 1858 г. на северо-восточной ферме. Казань, 1858; О сибирской язве. 1865; О бешенстве собак. 1865.

B: Альбом имматрикулированных в ДВИ, 9–11.

E. Ernits

SERGEJEV, Vladimir (16. XII 1951 Blagoveštšensk, Amuuri obl), ajaloolane; venelane, teenistujate p. Lõpetas 1969 Novokuznetski 28. kk-i, 1974 Moskvast Rkl Ajaloo-Arhiivinduse Inst-i, ajalooknd (1979, AI), vk “Социально-экономическое развитие города Нарвы в период социалистического и коммунистического

строительства (1944–1975 гг)”. Oli 1974–86 AI n-teadur ja teadur, a-st 1986–2002 TPedI/TPÜ õpetaja ja v-õpetaja, 2002–06 TPÜ/TLÜ slaavi filol osk-a vene kirj õt-i dots, 2007– lektor; a-st 2006 ka Audentese Ük-i õppejõud. Loengukursused: Venemaa ajalugu, vene kultuuri- ja mentaliteediajalugu, vene kogukonna ajalugu Eestis, slaavi rahvaste ajalugu, ilmaliku võimu ja kiriku suheted Venemaal jm. Olnud EKA, Rahvusv Ük-i Leks, Tallinna Sotsiaal-Humanitaarinstit-i ja Ärikolledži külalisõppejõud. Koost. rohkesti õppevahendeid, millest kaks (venelastest Eestis 1918–1940) on lülitatud moodulisse *История России (Российская эмиграция: интеграция в европейское общество в 1920–1930 гг)*. M, 2003) ning kasutusele võetud Venemaa kõrgkoolides Vene ajaloo ja kultuuriloo õpetamisel. – Uurimisvaldkonnad: Venemaa ajalugu; Eesti-Vene suhete ajalugu; vene kogukonna ajalugu Eestis. Teinud pidevalt koostööd Vene Rkl Humanitaarük-ga (Moskvas) ja selle väljaandega *Новый исторический вестник*, osalenud Vene Uurimiskeskuse projektides Eesti vene kogukonna ajaloo probleemide uurimisel. Mitme art-te kogumiku koost ja toim. Avaldanud arvukalt ainetid, valmistanud ette raadiosaadete sarju. 4-kõitelise eestike Venemaa ajaloo autoreid (koos D. Vseviõviga) (2002 ilmunud I k. oli üks 2003. a. parimate ajalooart-ide nominente). Üle 20 teadustr-e, sh 2 monogr (kaasautor).

T: История Таллинского машиностроительного завода (kaasautor). Tln, 1984; История рабочего класса Эстонии (kaasautor). Tln, 1985; Численность и экономическое положение русских в Эстонской Республике в 1920 – начале 1930-х гг. // Новый исторический вестник 1 (2001) 3; Venemaa – lähedane ja kaugel. I. Aegade algusest kuni Vassili III-ni (kaasautor D.Vseviõv). Tln, 2002; 2007; Возможности и проблемы образования русского национального меньшинства в Эстонской Республике. // Новый исторический вестник 6 (2002); Общественные организации русского национального меньшинства в Эстонской республике в 1920 – 1940 гг. // Новый исторический вестник 12 (2005); Venemaa – lähedane ja kaugel. II. Vassili III-st Ivan Julmani. Tln, 2007.

B: <https://www.eris.ee>.

SERGEJEVA, Svetlana (29. XII 1972 Tallinn); arstiteadlane; pulmonoloog-allergoloog; ins-i t. Lõpetas 1990 Tallinna 14. kk-i, 1990 kaugõppes Peterburi Tehnilise Kõrgkooli

tehn füüsika alal, 1998 TÜ arstitsk-a, 2000–03 Göteborgi Ük-i doktorant, med-dr (2003, Göteborgi Ük), vk “Mechanisms of allergic airway inflammation. Role of bone marrow”. Oli 1998–99 TÜ intern, 2004–05 TAI teadur, ühtlasi a-st 2004 P-Eesti Regionaalhaigla pulmonol resident, 2006– TTÜ geenitehnol inst-i mol-diagnostika õt-i kasvajate tekke ja arengu molekulaarsete mehhanismide grupi teadur. – Uurimisvaldkonnad: terviseuuringud; hematopoeetilised mehhanismid hingamisteede allergilise põletiku korral. *Eur. Soc. for Immunol. and Allergol.* liige (2001–) ning Eesti Immunoloogide ja Allergoloogide Seltsi juhatusel liige (2005–). 25 teadustr-t.

T: Intranasal fluticasone propionate inhibits allergen induced bone marrow eosinophilia in mice (kaasautor). // *Pulm. Pharmacol. Ther.* 15 (2002) 2; A synthetic VIP peptide analogue inhibits neutrophil recruitment in rat airways in vivo (kaasautor). // *Regul. Pept.* 117 (2004) 2; Allergen exposure-induced differences in CD34+ cell phenotype: relationship to eosinophilopoietic responses in different compartments (kaasautor). // *Blood* 15 (2004) 4; Regulation of bone marrow and airway CD34+ eosinophils by IL-5 (kaasautor). // *Am. J. Respir. Cell Mol. Biol.* 30 (2004) 3; Allergen-induced traffic of bone marrow eosinophils, neutrophils and lymphocytes to airways (kaasautor). // *Eur. J. Immunol.* 34 (2004) 11; Increased number of CD34+ cells in nasal mucosa of allergic rhinitis patients: inhibition by a local corticosteroid (kaasautor). // *Clin. Exp. Allergy* 35 (2005) 1; Interleukin-17 as a recruitment and survival factor for airway macrophages in allergic airway inflammation (kaasautor). // *Am. J. Respir. Cell Mol. Biol.* 33 (2005) 3; Regulatory role of CD8+T lymphocytes in bone marrow eosinophilopoiesis (kaasautor). // *Respir. Res.* 7 (2006) 1.

B: <https://www.etis.ee>.

SERMAT, Vello (19. IV 1925 Võru – 16. IX 2005 Toronto), psühholoog; notari p. Õppis 1937–43 Võru Güm-n-s. Läks 1943 Soome, sealt edasi Rootsi. Lõpetas 1947 Sigtuna Eesti Güm-n-i, õppis 1948–49 Göteborgi ja 1953–57 Toronto Ük-s psühhol-t, M.Sc. (1959, Yale'i Ük, USA), Ph.D. kliinilises psühhol-s (1961, samas), vk “Cooperative behavior in a mixed-motive game”. (*J. Soc. Psychol.* 62 (1964)). A-st 1966 USA-s ja Kanadas sertifitseeritud psühholoog. Oli 1959–61 Yale'i Psühhiaatriainst-i ja York'i Ük-i kliiniline intern, 1961–63 York'i Ük-i (Toronto) ja 1963–67 Oregoni Ük-i (USA) asst.

prof., 1966–67 California Ük-i (Berkeley, California) külalisprof ja teadur, 1967–68 York'i Ük-i (Toronto) psühhol osk-a külalisprof, 1968–71 *assoc. prof.*, 1971–93 prof, a-st 1993 emeriitprof. Oli ühtlasi 1979–80 Vrije Ük-i (Holland), 1980 Helsingi Ük-i ja 1994 TÜ külalisprof. Õpetanud grupimethodikat Kanadas, USA-s, Soomes ja Eestis, olnud konsultant *Am. Management Assoc.* ja Soome ük-de juures, andnud 1990 ja 1994 Eestis psühhol-kursusi. – Uurimisvaldkond: pms sotsiaal- ja kliiniline psühhol; töid mänguteooria, grupiprotsesside, isikutevaheliste suhete ja üksilduse probleemide kohta. Avaldanud eesti k-s esseid, publitsistikat ja lühiproosat. Oli 1967–70 *Journal of Personality and Social Psychology* toim-id. *Am. Psychol. Assoc.* ja *Canadian Psychol. Assoc.* (1960) ning Eesti Psühholoogide Liidu liige (1991). Üle 30 teadustr-e.

T: Is game behavior related to behavior in other interpersonal situations? // *J. Personality and Social Psychol.* 16 (1970); Content analysis of verbal communication in the development of relationship. Conditions influencing self-disclosure (kaasautor M. Smyth). // *J. Personality and Social Psychol.* 26 (1973); Social and cultural influence. // *J. Baltic Studies* 10 (1979); Some situational and personality correlates of loneliness. // *The Anatomy of Loneliness.* New York, 1980; Measuring loneliness in different relationships (kaasautor N. Schmidt). // *J. Personality and Social Psychol.* 44 (1983): Väikesed grupid ühiskonnas. // *Akad.* (1994) 6; Grupp abistamisvahendina. // *Sotsiaaltöö teooria ja praktika.* Trt, 1995; Moraalne madalseis meil ja mujal. // *Akad* (2000) 1.

B: EE 14, 472; ETVpK, 115–116.

SETÄLÄ, Emil Nestor (27. II 1864 Kokemäe, Soome – 8. II 1935 Soome), soome keeleteadlane; taluniku p. Lõpetas 1885 Helsingi Ük-i, *dr. phil.* (1890). Oli a-st 1887 Helsingi Ük-i soome-ugri k-eteaduse dots, 1893–1929 soome k-e ja kirj prof, a-st 1926 ka Turu soome ük-i kantsler, seejärel riigiameteis (sh 1927–30 Soome saadik Kopenhagens ja Budapestis), hiljem inst-i *Suomen suku juh.* – Uuris soome-ugri k-te morfol ja häälikulugu, rakendas sel alal esimesena “noorgrammatikute” meetodit (*Zur Geschichte der tempus- und Modusstamm-bildung in den finnisch-ugrischen Sprachen*, 1886). Peateos *Yhteissuomalainen äännehistoria* (1890–91) pani aluse soome-ugri k-te tead häälikuloolisele uurimisele. Uuris laensõnu, kultuurilugu, rahvaluulet jm. Käis 1889–90 ja 1905 uurimisreisil mitme soome-ugri rahva, sh 1888 ja 1912 liivlaste ning

1889–90 ja 1905 ka eestlaste juures. Osutas suurt tähelepanu ka eesti k-le (astmevaheldus jm). Asutas 1901 (koos K. L. Krohniga) ajakirja *Finnisch-ugrische Forschungen*. Soome TA asutajaid (1908) ja esimees (1913–14). ÕES-i k-liige (1891–1920) ja auliige (1920), Soome-Ugri Seltsi esimees (a-st 1909), Akad ES-i liige (a-st 1911) ja auliige (1934). TÜ audr (1934).

T: Über Quantitätswechsel im Finnisch-ugrischen., 1896; Dem Andenken Ferdinand Johann Wiedemann's, 1805–1887. Helsingfors, 1906; Über Art, Umfang und Alter Stufenwechsels im Fnnisch-Ugrischen und Samojedischen. Helsingfors, 1914; Zur Frage nach der Verwandtschaft der fnnisch-ugrischen und samojedischen Sprachen. Helsingfors, 1915; Soome sugu rahvaste eelajalugu (tõlk. H. Bekker, toim. J. Mägiste). Trt, 1932.

B: EBL, 451–452; EBL TK, 247; EE 8, 457; TÜ ajalugu III, 102.

SEVASTJANOVA (a-ni 1960 **Mändel**), **Aino** (16. IX 1931 Tallinn), tehnikateadlane; töölise t. Lõpetas 1950 Tallinna 7. kk-i, 1955 TPI keemia-mäetsk-a, 1975 kaugõppeasp-i ETUI juures, tehn-knd (1975, Kaunase PI), vk “Исследование процессов, протекающих при термической обработке глауконитсодержащих пород и особенности образования структуры твердения цветных силикатных бетонов, изготовленных на их основе”. Pärast TPI lõpetamist oli projekteerija, 1963–91 Silikaatbetooni Inst-i teadur ja v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: silikaatbetooni (sh värvilise) tootmise lähtematerjalide omadused ja tootmise tehnol, põlevkivi lendtuha kasutamine raskebetooni valmistamisel ja kaevanduskäikude täitmise segude tootmise tehnol. 20 teadustrt-t, 4 autorit.

T: Разработка технологии производства объемноокрашенных силикатных бетонов с использованием глауконитового песчаника и диктионемового сланца (kaasautor). // Комплексное использование сопутствующих пород при добыче КМА в производстве строительных материалов. Белгород, 1973; Изучение изменения структуры и окраски глауконита при его термической обработке (kaasautor). // Сб. тр. НИПИ силикатбетона 8 (1974); О закладке выработанного пространства при подземной разработке фосфоритов Раквереского месторождения (kaasautor) // ТPI Toim. 635 (1987).

SEVERGIN, Vassili (8. IX 1765 Peterburi – 17. XI 1826 Peterburi), vene mineraloog ja keemik; priikslastud talupojast muusiku p. Lõpetas 1884 Peterburi TA gümni-i, õppis 1784–85 PÜ-s ja 1785–89 Göttingeni Ük-s mineral. Peterburi TA liige (1793), Vene Akad. liige (1795), Stockholmi TA liige (1801). Oli a-st 1789 Peterburi TA mineral kat-i adjunkt, hiljem prof, õpetas keemiat ja mineral ka Med-Kirurgia Akad-s ja Kõrgemas Mäekoolis. – Uurimisvaldkonnad: mineral, keemia, tehnol. Arendas mineral-s keem suunda, pidades peamiseks mineraalide ehituse ja koostise uurimist. Tegeles venek-se tead terminol väljatöötamisega mineral, geol, keemia ja keem tehnol valdkonnas. Avaldas 1808–1809 2-osalise rmt-u Vene impeeriumi (sh ka Baltikumi) geol ja mineral kohta, oli mitme keemia- ja mineral-alase originaalõpiku ning teatmeteose autor. (TÜ esimese mineral-prof-i (1820–41) O. M. L.Engelhardti mineral-kursus toetus S-i töödele.) Propageeris esimese vene teadlasena põlemise hapnikuteooriat. Sooritas Vene impeeriumis kolm teaduslikku eksped-i, uurides geol-t, mineral-t, maj-st ja Venemaa rahvaste etnogr-t. Eestis (Narvas, Tartus) viibis esmakordselt 1802 (kirjeldas nähtut 1803 ilmunud rmt-s), teist korda Peterburi TA lähetusel 1808, mil uuris Tallinna lähedal Suurupis suitsevat vana rannajärsakut ning avastas, et tegemist on argilliit-põlevkivi süttimise tõttu tekkinud maa-aluse tulekahjuga. Ajakirja *Технологический журнал* asutaja (1804) ja kauaaegne toim. Peterburi Mineral Seltsi asutajaid (1817).

T: Записки путешествия по западным провинциям Российского государства. СПб, 1803; Опыт минералогического описания Российского государства. I–II. СПб, 1808–1909; Известия о Ревельской дымящейся горе. // Технол. ж. V (1808) 1.

B: *М. И. Сухомлинов.* История Российской Академии. Вып. 4. СПб, 1878, 6–185, 339–395; *Г. П. Барсанов.* В. М. Севергин и минералогия его времени в России. // Изв. АН СССР. Серия геол. (1949) 5, 20–35; *Н. Н. Ушакова, Н. А. Фигуровский.* Василий Михайлович Севергин. М, 1981.

S. Issakov

SEVERTSOV, Aleksei (29. IX 1866 Moskva – 19. XII 1936 Moskva), vene zooloog ja evolutsiooniteoreetik; aadlikust teadlase p. Lõpetas 1885 Moskvast L. I. Polivanovi eragümni-i, 1889 MÜ füüsika-mat-tsk-a. Jäeti MÜ juurde valmistuma prof-i kutseks, mag

(1895, MÜ), vk “Развитие затылочной области низших позвоночных”. Täiendas end 1896–98 välismaal, dr (1898, MÜ), vk “Метамерия головы электрического ската” (M, 1898). NSVL TA (1920) ja Ukraina NSV TA (1925) akadeemik. Oli 1894–96 MÜ zool eradots, valiti 1898 TÜ zool eradots-ks ning määrati veel samal a-l erakorral ning 1902 korral prof-ks, 1902–11 oli Kiievi Ük-i ja 1911–30 MÜ zool-prof. TÜ-s õpetas üldbiol-t, võrdlevanat-t, süstemaatikat ja zoogeogr-t. – Loomade evolutsioonilise morfol rajajaid. Lõi fülebrüogeneesiteooria, mille kohaselt evolutsiooniliste muutuste ulatus seostub nende avaldumisega ontogeneesi eri järkudes. Eristas biol-se evolutsiooni põhisuundadena progressi (aromorfoosi), idioadaptatsiooni (kitsas kohastumine keskkonnateguritega) ja regressi.

T: Ueber einige Eigenthümlichkeiten in der Entwicklung und in Baue des Schägels von *Pelobates fuscus*. // Bull. Imp. Natutalistes de Moscou (1891); Die Metamerie des Kopfes von Torpedo. // Anat. Anzeig. (1898); Zur Entwicklungsgeschichte von *Ascalabotes fascicularis*. // Anat. Anzeig. (1900); Развитие пятипалой конечности позвоночных. // Дневник IX съезда русских естествоиспытателей и врачей (1901); Morphologische Gesetzmässigkeiten der Evolution. M, 1931; Главные направления эволюционного процесса. M, 1934.

B: *Левицкий*, 289–290; EE 14, 473; TÜ ajalugu II, 274, 322, 347, 357, 360; *J. Kiili*. LUS-I ar 85 (2008), 171.

R. Juursoo

SHIMMO (a-ni 2006 **Kuldvee**), **Ruth** (19. XII 1966 Tallinn), keemik, tehnoloog; treiali t. Lõpetas 1985 Jüri Kk-i, 1990 TÜ bioorg keemia erialal, loodusteaduste mag (1995, TTÜ), vk “Süsteemiik ionkromatograafias”, Ph.D. samal alal (1999, TTÜ), vk “Proovi kompuuteriseeritud sisestamine ionkromatograafias ja kapillaarelektroforeesis.” Täiendas end 1997 Uppsala Ük-s, 2000 järeldoktorina Berni Ük-s, 2002 Helsingi Ük-s. Oli 1990–96 KI füüsikal-keem. uurimismeetodite grupi tehnol-ins, 1996–98 teadur, 1998–2000 TTÜ analüüt keemia ja instrumentaalanalüüsi lektor ja 1999–2003 dots, 2004–05 Helsingi Ük-i analüüt keemia labori teadur, 2005–08 TLÜ mat ja loodusteaduste inst-i keemia õppesuuna dots, 2008– analüüt biokeemia prof. Loengukursused: analüüt keemia ja instrumentaalanalüüs, keskkonnaanalüüt keemia, kvaliteedisüsteemid laboris jm. –

Uurimisvaldkonnad: uued lahutusmeetodid biol-te, med-te ja geokeem-te objektide uurimiseks), oksüdatiivne stress ja põletikulised protsessid, mittelineaarsed stohhastilised protsessid nano- ja ökosüsteemides. TLÜ aasta parima loodusteadusosalase artikli auhind (2007, 2009). Ligi 30 teadustr-t.

T: Stacking from the sample stream in CZE using a pneumatically driven computerized sampler (kaasautor M. Kaljurand). // *Analyt. Chem.* 70 (1998) 17; Nonconventional samplers in capillary electrophoresis (kaasautor M. Kaljurand). // *Critical Rev. Analyt. Chem.* 29 (1999) 1; Influence of cetyltrimethylammonium bromide on phosphatidylcholine-coated capillares (kaasautor). // *Analyt. Bioanalyt. Chem.* 380 (2004) 2; Human low-density lipoprotein-coated capillaries in electrochromatography (kaasautor). // *Analyt. Chem.* 77 (2005) 10; Open tubular capillary electrochromatography for *in vitro* oxidation studies of human very-low-density lipoprotein particles (kaasautor). // *Electrophoresis* 28 (2007) 5; Liposomes in capillary electromigration techniques (kaasautor S. Wiedemer). // *Electrophoresis* 30 (2009) 1; New capillary coatings in open tubular capillary electrochromatography as models for biological membranes (kaasautor). // *Electrophoresis* 31 (2010) 9.

B: <https://www.etis.ee>.

SHVARTSMAN, Boris (29. XII 1954 Tomsk, Venemaa), matemaatik; juut, matemaatiku p. Lõpetas 1972 Tomski 47. kk-i, 1977 Tomski Rkl Ük-i meh-mat-tsk-a, 1980 samas asp-i, tehn-knd (1989, Leningradi PI), vk “Экстраполяционный метод повышения точности при решении задач строительной механики по сеточным схемам”. Oli 1980–83 Tomski Rkl Arh ja Ehitusük-i arvutuskeskuse ins, 1983–88 rakendusmat õt-i asst, 1989–99 dots, 2000–02 Mainori Kõrgkooli dots, 2002–08 Audentese Ük-i dots, 2008– TTÜ rahvamaj inst-i maj-mat õt-i prof. Pms-d loengukursused: majandusmat., mat modelleerimine, rahandusmodelleerimine, kvantitatiivsed meetodid. – Uurimisvaldkonnad: arvutusmeetodid, rakendusmat. U 40 teadustr-t.

T: Экстраполяционный метод нахождения численных решений с заданной точностью. // *Строительная механика и расчет сооружений*. Л, 1992; Оптимальное расположение промежуточной опоры в неконсервативных задачах устойчивости

стержней. // Проблемы оптимального проектирования сооружений. Новосибирск, 1996; Direct method for analysis of flexible beam under a follower load. // Proc. Comp. Mechanics Next Millennium. Elsevier (1999); Two-sided extrapolation method for increasing the accuracy of numerical solutions. // Mathematical Modelling and Analysis. Riga, 2004; Large deflections of a cantilever beam subjected to a follower force. // J. Sound Vibration. 304 (2007) 3–5; Direct method for analysis of flexible cantilever beam subjected to two follower forces. // Int. J. Non-Linear Mech. 44 (2009) 2.

B: <https://www.etis.ee>.

SIBUL, Aleksander (4. XI 1884 Vara v, Tartumaa – 5. XI 1981 Tallinn), raamatukoguteadlane ja organisatsioon; taluniku p. Lõpetas 1907 Tartus H. Treffneri Gümni, 1912 Viljandi Haridusseltsi rmtpidamiskursused, 1916 Moskvas A. L. Šanjevski nim. Rahvaük-i juures vabaharidustöö kursused (kavas olid ka loengud rmtkogundusest), ühtlasi töötas Moskva rmtkogudes. Täiendas end 1923 õppereisil Soome, kus külastas Helsingi ja Turu ük-de rmtkogusid, samuti Riigirmtkogu, Arhiivirmtkogu, Turu, Pori ja Tampere rmtkogusid. Oli 1909–10 Helmes ja Vooori riigimõisas koduõpetaja, 1910–16 *Viljandi Teataja* ja *Sakala* toimetuse liige, Viljandi Linnarmtk loojaid (1911–16 ka juh), 1916–18 Helsingis Vene Telegraafiagentuuri ametnik (ühtlasi tegutses aktiivselt Helsingi Eesti Haridusseltsis), 1918–19 Eesti Posti-Telegraafi-Telefoni Val ja 1919–20 Riigikontrolli teenistuses, 1921–51 Tallinna Linna Keskrmtkogu juh. – Eesti rmtkogunduse alusepanijaid ja arendajaid, rmtkoguhoidjate koolitamise organiseerijaid (a-st 1924) ja lektor. S. juhtimisel loodi Tallinna Linna Keskrmtkogu kaartkataloogid ning korraldati kataloogide publitseerimine, väljaande *Tallinna Keskraamatukogu Teated* (1929–40) korraldajaid. Komplekteeris Tallinna Keskrmtkogu baltikasuunitlusega arhiivirmtkogu. Tema juhtimisel kujunes Tallinna Keskrmtkogu 1921–40 suureks, oma aja nõuetele vastavaks rmtkoguks ning Eesti avalike rmtkogude võrgu keskuseks. Lugejateeninduse parandamiseks avati ajalehesaal, juurutati kojulaenus, loodi muusikakogu ja noortermtkogu ning avati Tallinnas neli harurmtkogu. Oli Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu (1923) loojaid ning 1923–28 ja 1931–40 ühingu esimees, ühingu ajakirja *Raamatukogu* asutajaid ja 1929–40 toim. S. mälestuse jäädvustamiseks asutati Tallinna Keskrmtkogu juures 2001 *Mõtteselts Sibul*,

2004 asutas Tallinna Keskrmtkogu A. Sibula nim. stipendiumi, mida määratakse samast a-st alates kord a-s ühele edukale raamatukogunduse eriala üliõpilasele. Töid rmtkogundusest, avaldanud ka mälestusi.

T: Tallinna linna raamatukogu tegevus. // Raamatukogu (1923) 1; Raamatukoguhoidja käsiraamat. Tln, 1926; A. H. Tammsaare Tallinna Keskraamatukogu lugejana. // KK (1975) 6.

B: EAT, 303–304; EE 14, 473; *M. Aasmets*. Aleksander Sibul ja Eesti raamatukogunduse algus. // ERÜ ar 5 (1993). Tln, 1994, 84–104; *S. Sogenbits, S. Jantson*. Aleksander Sibul 120. // Raamatukogu (2004) 6, 37–39.

R. Juursoo

SIBUL, Hiljar (14. IX 1963 Tallinn), arstiteadlane, geneetik; Uno S. p. Lõpetas 1981 Tallinna 21. kk-i, 1987 TÜ arstitsk-a, 1987–90 samas asp, ühtlasi täiendas end 1988–89 Kieli Ük-i j.a. Transplantol Keskuses, M. Sc. mol biomed-i alal (1998, TÜ), vk “DNA analysis in human identification and diagnosis of inherited diseases”. Oli 1987–88 TÜ operatiivkirurgia kat-i asst, 1990–2001 Eesti Biokeskuse teadur, 2002–03 TÜK ühendlabori mol-diagnostika keskuse laboriarst, 2004–09 Eesti Biokeskuse erakorr teadur, ühtlasi 2006–09 MRI erakorr teadur. – Uurimisvaldkonnad: inimese genoom (geenide isoleerimine, struktuur, funktsioon ja diagnostika), uued geenidiagnostika meetodid pärilike haiguste varajaseks avastamiseks, gen varieeruvus, elustiil ja keskkonnategurid kui tervise peamised mõjurid. Üle 20 teadustr-e.

T: Dating the origin of the CCR5-Delta32 AIDS-resistance allele by the coalescence of haplotypes (kaasautor). // *Am. J. Hum. Genet.* 62 (1998) 6; Kardiomüopaatia Duchenne'i ja Beckeri tüüpi lihasdüstroofiaga lastel (kaasautor). // *EA* (1999) 2; Fragiilse X sündroom Eestis. // *EA* 86 (2007) 9; Neonatal spinal muscular atrophy type 1 with bone fractures and hear defect (kaasautor). // *J. Child Neurol.* 22 (2007) 1; Prevalence of the fragile X syndrome among Estonian mentally retarded and the entire childrens' population (kaasautor). // *J. Child Neurol.* 23 (2008) 12.

B: TÜ BL II, 166; <https://www.etis.ee>.

SIBUL, Ilo (10. II 1908 Tartu – 31. I 1979 Tallinn), arstiteadlane, füsioloog-biokeemik ja patofüsioloog; arsti p. Lõpetas 1926 Tallinna Poeglaste Realgümni-i, 1932 TÜ arstitsk-a, med-dr (1936, TÜ), vk “Histamiini suhtumisest kopsu”. ENSV TA korr-liige (1957). Täiendas end a-il 1934–36 ja 1938 Lausanne’is, 1939 Baselis, 1942–44 Wrocławis. Oli 1931–34 TÜ füsiol inst-i n-asst, 1934–38 v-asst, 1938–40 dots, 1940–41 prof, 1941–44 asst, 1945–47 Tübingeni Ük-i füsiol inst-i asst-õu-täitja, 1947–50 TÜ biokeemia kat-i v-õpetaja, 1950–55 patol füsiol kat-i juh (a-st 1953 prof), 1955–56 Tallinnas EMHI teadusdir, 1956–57 EPA füsiol-prof (hiljem kohakaasluse alusel), 1957–64 EKMI teadusdir, 1964–66 TÜ spordimed-i kat-i esimene juh, prof, 1967–78 EBI loomafüsiol sektori juh, 1978–79 v-teadur-konsultant. – Uurimisvaldkonnad: elundite verevarustuse keem ja neurohumoraalne regulatsioon, vitamiinide ja hormoonide toimemehhanism, ensüümide aktiivsus ja Eesti meremuda raviomadused. TÜ biokeemiakat-i (1948) ja spordimed-i kat-i (1964) ning EPA biol ja orgaan keemia kat-i (1951) ning TÜ mitme problemlabori loojaid. EBI-s oli füsiol-biokeem uurimismeetodite algataja ja vastavate uurimisgruppide looja. TA Toim. seeria *Bioloogia* toim-koll-i aseesimees. Olnud TA Keemia, Geol ja Biol Osk-a büroo liige ja akadeemik-sekr aset, TA füsiol ja biokeemia probleemkomisjoni esimees, Ülel. Biokeemia Seltsi Eesti osk-a esimees. ENSV Spordimed Seltsi auliige. ENSV tnl teadlane (1978). Üle 100 teadustr-e.

T: Wirkung von intermediären Stoffwechselprodukten und anderen biochemischen Verbindungen auf überlebende Arterien. // Pflüger Archiv Physiol. 234 (1934) 2; Über das Verhalten Histamin in der Lunge. // Pflüger Archiv Physiol. 235 (1935) 6; Über das Auftreten von Acetylcholin in strömenden Blute. // ACUT A 34–36 (1938); Einfluss der Atmung auf die Durchblutungsgrösse der isolierten Lungen. Berlin, 1938; Kohaliku verevarustuse kemoregulatsioon. // EA (1938) 12; Zur frage der Cholinesterase des menschlichen Blute. // Z. ges. exp. Med. 112 (1943) 5/6; Установка регистрации сосудистых реакций лягушки. // TÜ Toim. 45 (1956); Humisooli toimest erütrotsüütide adenosiinrifosfataasi aktiivsusele. // ENSV TA Toim. Biol. (1966) 3; Плетисмография как метод оценки работоспособности ковеносно-сосудистой системы. // TÜ Toim. 267 (1971); Stress-endokriinsündroomi arenemisest tibudel gammakiirguse toimel (kaasautorid U. Kanarik, Ü. Vaher). // ENSV TA Toim. Biol. 19 (1979) 3.

B: AAUT II, 449; TÜ BL I, 131; EE 14, 473; Eesti TA 1980–85, 349; TÜ ajalugu III, 155, 230, 262, 270, 301, 407; EKMI BL, 7–8; NET (1968) 2, 140–141; Edasi (1968) 10. II; NET (1978) 1, 70–71; NET (1979) 2, 174–175; *I. Käbin*, 434, 437; *H. Merila-Lattik*, 329–330; TÜA 1982–2007, 379.

T. Kask

SIBUL, Ivar (20 XI 1972 Räpina), metsandusteadlane ja entomoloog; teenistujate p. Lõpetas 1991 Räpina Kk-i, 1993 Luua Kõrgema Metsakooli, 1995 EPMÜ metsandus- ja maains-tsk-a, 1998 EPMÜ-s mag-õppe ja 2005 doktorantuuri, loodusteaduste mag entomol erialal (1998, EPMÜ), vk “Hariliku männikärsaka (*Hylobius abietis* L.) küpsussööma käitumisest ja selle mõjutamise võimalustest taimeekstraktidega”, põllum-dr metsanduse erialal (2005, EPMÜ), vk “The effects of some botanical insecticides and environmental factors to the behavior and physiology of the pine weevil (*Hylobius abietis* L) (Coleoptera: Curculionidae)”. Täiendas end 1991–92 ja 1997 Rootsis, 1998 Saksamaal ja Leedus, 1999 Peterburis, 2001 Soomes. Oli 1995 puidufirma AS Primo osk-ajuh, 1995–98 EPMÜ taimekaitse inst-i teadur, 1998 metsakasv inst-i v-laborant, 1999 asst, 2000–03 lektor, 2003–04 erakorr teadur, 2005– EMÜ metsandus- ja maaehitusinst-i v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: männikärsakate (*Hylobius* spp.) füsiol, ökol, käitumisbiol ning molekulaargen, keskkonnasäästliku putukatõrje rakendamine intensiivselt kasutatavates metsades; taimsed biopestitsiidid; putukate keem kommunikatsiooni morfol, elektrofüsiol ja käitumuslikud alused; lõhnaorientatsioon kahjurputukatel; Karjala (maarja-) kase kasvatamise võimalused endistel põllum-kõlvikutel. Olnud a-st 1994 mitme sihtfinantseeritava uurimisprojekti täitja ja põhitäitja. Teadusajakirja *Metsanduslikud Uurimused* peatoim (2006–). LUS-i (1999–), APS-i (2001–), Eesti Taimekaitse Seltsi (2005–) liige, Metsanduse Arendamise Ühingu (2005) asutajaliige ja juhatuse liige, Põllum-min-i metsanduskomisjoni (2005–), *Baltic Coleopteriol. Soc.* (2006-) jmt org-i liige. Üle 60 teadustr-e, aimeart-d.

T: Hariliku männikärsaka ööpäevasest liikumis- ja toitumisaktiivsusest (kaasautor). *Metsanduslikud Uurimused* 29 (1998); Karjala ehk maarjakasest ning tema kasvatamise võimalustest endistel põllumajandusmaadel. // Lehtpuistute kasvatamine Eestis. Trt, 2001; Mardikaliste (Coleoptera) liigirikkus ja arvukus intensiivselt majandatavas

männimetsas ja raiesmikel (kaasautor). // Metsanduslikud Uurimused 39 (2003); Patterns in abdominal pumping, miniature inspirations and heartbeats simultaneously recorded during cyclical gas exchange in adult *Hylobius abietis* (Coleoptera: Curculionidae) using a respirometer and IR actographs (kaasautor). // Eur. J. Entomol. 101 (2004) 2; Influence of environmental conditions on the breathing rhythms of the pine weevil *Hylobius abietis* (Coleoptera: Curculionidae) (kaasautor). // Agron. Res. 4 (2006) 1; Lehtpuistute majandamine (kaasautorid A. Vares, A. Tullus), Trt, 2006.

B: 80 aastat akadeemilist metsanduslikku haridust Eestis. Trt, 2000, 33, 34, 38, 76, 176; *V. Rozental*. 40 Eesti Nokiat. Nutikad äriideed elust enesest. Tln, 2003, 155–160; *M. Ojakivi*. Noorteadlane püüab mõista metsaputuka elu. // Eesti Päevaleht (2004) 11. XII.

SIBUL, Leon (Henry) (30. VIII 1932 Võru – 19. II 2007 Tallinn), elektriinsener ja tehnikateadlane; kaupmehe p. Põgenes 1944 koos emaga Saksamaale. Lõpetas 1950 Augsburgi Eesti Gümni-i, seejärel siirdus USA-sse, kus astus 1953 Trinity Kollidžisse (Connecticut). 1953–57 teenis USA õhujõududes raadiotehnikuna, tegeledes side- ja elektronseadmete hooldamise, remondi ja projekteerimisega. Lõpetas 1960 Georg Washingtongi Ük-i (Washington, D.C.), mag elektrotehnika alal (1963, New Yorki Ük, New York), Ph.D. samal alal (1968, Pennsylvania Rkl Ük), vk “Application of linear stochastic operator theory”. Oli 1958–60 *Engelman & Company Inc.* (Washington, D.C.) väli-ins radari testseadmete väljatöötamise ja efektiivsuse uuringute alal, 1960–64 *Bell Telephone Laboratories’* (New York) elektriins töögrupis, mis tegeles arvutiga töötava elektroonse lülituskeemi projekteerimise ja analüüsi ning esimese elektroonse lülitusseadme automaatse vigade lokaliseerimise programmi loomisega. Ühtlasi tegeles S. esimese sidesatelliidi TELSTAR maapealse saatja projekteerimisega. 1964–2006 oli Pennsylvania Rkl Ük-i õppejõud (a-st 1974 prof, hiljem emeriitprof) ning ük-i rakendusuringute labori signaalitöötamise osk-a juh, kellena tegeles alus- ja rakendusuringutega, eelkõige allveeseadmetes ja sonar-süsteemides. Töötas välja ja õpetas esimest adaptiivse signaalitöötamise kursust Pennsylvania Ük-s. Ühtlasi oli relvastusala ja 1972–74 *National Acad. of Sci.* (Washington, D.C.) konsultant ning uurimispaneeli liige. Eesti taasiseseisvumine avas võimaluse luua sidemed TTÜ raadio- ja sidetehnika inst-ga, kus esines 2006 külalisloengutega magistrantidele ja

doktorantidele ning oli 2007 telekommunikatsiooni erakorr prof.. – Uurimisvaldkonnad: signaalitöötlus; adapteeruvad ja iseõppivad süsteemid; alusuuringud suurima tõepära hinnangute, stohhastiliste süsteemide ja informatsiooniteooria meetodite rakendustes signaaliallikate pime-eraldamiseks. Osales raketite ja torpeedode juhtimissüsteemide, samuti sonarite ning tehiskaaslaste signalisatsioonisüsteemide loomisel, olles ühtlasi vastavate organisatsioonide (nt *ONR Undersea Warfare Broadband Processing Working Group*, *Undersea Warfare for Countermeasures on Fleet Defense*, *Group for Advanced Lightweight Torpedo Project* jt) liige, tehn konsultant või nõunik. Oli mitme rmt-u toim ja kaastoim, *IEEE Press Book* toim, *IEEE Transactions on Aerospace and Electronic Systems* kaastoim. ning viieteistkümne teadusajakirja retsensent. *Inst. Electrical & Electronics Engineers, Inc. (IEEE)*, *Acoustical Soc. Am*, *Soc. Industr. & Appl. Math.* jt liige. U 40 teadustr-t, 4 USA patenti. Suur osa uurimistöö tulemustest salastati.

T: Stochastic differential equations and their applications to randomly time-varying systems (kaasautor C. Comstock). // *Int. J. Contr.* 25 (1977); Stochastic green's formula and application to stochastic differential equations (kaasautor G. Adomian). // *J. Math. Anal. & Applic.* 60 (1977); Estimator-correlator array processing: theoretical underpinnings and adaptive implementation (kaasautor J. A. Toque). // *Multidimensional Systems and Signal Processing* 2 (1991) 1; High frequency environmental requirements for shallow water ASW (kaasautor). // *J. Underwater Acoustics* 42 (1992) 4; Multisensor processing for underwater vehicles (kaasautorid R. K. Young, L. G. Weiss). // *Samas*, 43 (1993) 1; Wideband processing of acoustic signals using wavelet transforms. I: Theory (kaasautorid L. G. Weiss, R. K. Young). // *J. Acoustic Soc. Am.* 96 (1994) 2; Characterization of stochastic propagation and scattering via gabor and wavelet transforms (kaasautorid L. C. Weiss, T. L. Dixon). // *J. Comp. Acoustics* 2 (1994) 3; Weighted time-frequency and time-scale transforms in reproducing Kermel Hilbert spaces (kaasautorid L. G. Weiss, R. K. Young). // *IEEE Signal Processing Lett.* 4 (1997) 1; A wideband wavelet based estimator-correlator and its properties (kaasautor L. G. Wiess). // *Multidimensional Systems and Signal Processing* 13 (2002) 2.

B: ETVpK, 116; TTÜ professorid läbi aegade, 389–390; L. Sibul elektriinseneriteaduse doktoriks. // *Vaba Eesti Sõna* (1969), 9. I; EÜS paguluses 54 (1975), 40–41; In memoriam. // *Mente et Manu* (2007) 7. III; Prof. Leon H. Sibul. In memoriam. // *Vaba*

Eesti Sõna (2007) 8. III; 16. III; <http://www.tlulib.ee/isik/infex.php?id=765>;
<http://www.lr.ttu.ee/rip/lsibul.html>.

R. Juursoo

SIBUL, Salme (21. XII 1920 Tartu – 11. IV 1999 Tartu), arstiteadlane, otorinolarüngoloog; trükitöölise t. Lõpetas 1940 Tartu Tütarlastegümni-i, õppis 1940–42 TÜ-s saksa filol-t, lõpetas 1950 arstitsk-a, med-knd (1959, TÜ), vk “Kroonilise keskkõrvapõletiku tuberkuloosist etioloogiast. Kliinilis-eksperimentaalne uurimus”, med-dr (1992, TÜ; 1975 kaitstud dr-kraad jäi kinnitamata), vk “Aeroioonide ja elektroaerosoolide mõjust nina limaskestas kaitstesüsteemi funktsioonile ja selle reflektorsetele seostele”. Oli 1940–45 Tartu Linna Polikliiniku med-õde, 1945–48 TÜ kohtuarstiteaduse kat-i v-laborant, 1948–49 Tartu I Haavakliiniku arst-laborant, 1949–50 Tartu kõrva-nina-kurgukliiniku laborant, 1950–69 TÜ otorinolarüngol kat-i asst, 1969–93 dots, ühtlasi 1950–55 Tartu Tuberkuloosidispenseri larüngoloog. A-st 1993 pensionil, kuid luges veel neli a-t loengusarju eripedagoogidele. Õpetanud kõrva-nina-kurguhaigusi, koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: nina-kõrva-kurguhaigused (sh keskkõrvatuberkuloos, ülemiste hingamisteede allergia), TÜ otorinolarüngol kat-i ajalugu. Hingamisteede haiguste inhalatsiooniravi arendajaid. Olnud kat-i väljaannete toim, koost kat-i ja kõrvakliiniku arstide teadustööde bibliogr, ENE kaasautor. ENSV Otorinolarüngol Seltsi (1952) asutaja- ja tegevliige, teadussekr (1979–83) ja aseesimees (1983–88). Üle 210 teadustr-e.

T: BCG-otiidid imikueas. // NET (1963) 6; Angiin (kaasautorid E. Siirde, V. Särgeva). Tln, 1967, ²1986; Effect of electroaerosols on the nose as a reflex organ. // Ersten Int. Kongress für Aerosole in der Medizin. Baden/Wien, 1973; Использование терапии отрицательными кислородными электроаэрозолями в отделении уха-носа-горла Тартуской республиканской клинической больницы с 1962 по 1969 гг. // Тр. по аэроионизации и электроаэрозолям 5 (1971); Effect of heated and cool electroaerosols on the allergic rhinopathy. // Biomaterol. 6 (1975) 1; Otorinolarüngoloogia arengust Tartu Riiklikus Ülikoolis (kaasautor E. Siirde). Trt, 1977; Электроаэрозольтерапия в оториноларингологии (kaasautor). // TÜ Toim. 602 (1982); Professor Henrik Koppeli kirjatööde, Tartu Ülikooli otorinolarüngoloogia kateedri ning kõrva-nina-kurgukliiniku

arstide teadustööde bibliograafia (kaasautor A. Jents). Trt, 1992; Kõne- ja kuulmiselundite anatoomia. Trt, 1997; Kõne ja kuulmiselundite füsioloogia ja patoloogia. Trt, 1997.

B: AAUT III, 392; ENE 7, 153; EE 14, 473; TÜ BL I, 131–132; TÜ ajalugu III, 15, 198, 269; TÜA 1982-2007, 267, 268, 270, 271; NET (1977) 4, 161–162; (1981) 1, 56; EA (1991) 1, 67; *H. Merila-Lattik*, 1006.

SIBUL, Uno (22. VII 1927 Tarvastu v, Viljandimaa – 1. V 1997 Tallinn), arstiteadlane, kirurg ja gastroenteroloog; agronoomi p, Hiljar S. isa. Lõpetas 1946 eksternina Tallinna 2. kk-i, 1952 TÜ arstitsk-a, med-knd (1966, TÜ), vk “Maokõndi verevarustuse muutustest peale maoreseksiooni”, med-dr (1972, TÜ), vk “Некоторые специальные методы операционной диагностики и их значение для выработки органащадящих операций на желудке при язвенной болезни”. Oli 1952–57 Tallinna Tõnismäe Haigla I kirurgia osk-a kirurg, 1958–64 osk-a juh, 1964–90 Tallinna peakirurg, 1978–84 kohakaasluse alusel ka TÜ topograafilise ja operatiivkirurgia kat-i õppejõud (a-st 1982 prof), 1989–97 TPÜ tervisekasv kat-i (a-st 1993 õt) juh, prof, 1992–94 ka Tallinna Haigekassa dir aset ja 1994–97 v-nõunik. – Uurimusi mao- ja kaksteistsõrmiksoolehaavandi funktsionaalse diagnostika ja kirurgia alalt. Eesti Arstiteadusseltside Nõukogu esimees (1974–90), ENSV Kirurgide Seltsi esimees, I Eesti Kirurgide Assots-i president (1992), Soome Kirurgide Seltsi auliige. ENSV rkl preemia (1980, koll-s), NSVL rkl preemia (1987). Üle 120 teadustr-e.

T: Kirurgia (kaasautor V. Rätsep). Tln, 1964, 1970; Gastroduodenaalsed haavandid: kirurgiline ravi (kaasautor R. Truve). Tln, 1977; Fleboloogia (kaasautor J. Männiste). Tln, 1980; Проксимальная селективная ваготомия в лечении пилородуоденальных язв (kaasautor R. Truve). // Хирургия (1980) 9; Proximal Vagotomy (rööptekst vene k-s) Tln, 1985; 15-летний опыт применения проксимальной ваготомии (ПВ) в хирургии гастродуоденальных язв (kaasautor R. Truve). // TÜ Toim. 843 (1989); Effect of proximal gastric vagotomy on the activity of hydrogen potassium-simulated ATPase in the gastric mucosa of patients with duodenal ulcer (kaasautor). // Eur. J. Surg. 158 (1992) 4.

B: EE 14, 473; TÜ BL II, 166; TÜ ajalugu III, 257; TPÜ läbi aegade, 81; *H. Merila-Lattik*, 1006–1007; NET (1974) 2, 151–152; (1977) 4, 361–362; (1987) 4, 307–308; EA (1997) 4, 382.

R. Juursoo

SIEBEN, Viktor (9. VIII 1948 Altai krai, Venemaa), pedagoogikateadlane ja filosoof; sakslane. Lõpetas 1966 Issõki (Kasahstan) 2. kk-i, 1971 TÜ füüsika osk-a, 1975–78 samas asp, ped-knd (1980, TÜ), vk “Взаимосвязь физики и философии в формировании научного мировоззрения студентов”. Täiendas end 1986, 1990 Saksamaal. Oli 1973–75 TÜ üldfüüsika kat-i stažöör, 1978–80 filosoof kat-i õpetaja, 1980–92 dots, a-st 1992 filosoof osk-a dots, ühtlasi 1981 ka tska teadusprodekaan, 1988 filosoof didaktikasektori juh, 1989–91 filosoof ja ühiskonnateaduse didaktika labori j- ja v-teadur. 1990- te lõpul asus elama Saksamaale (vabastati Eesti kodakondsusest 1999). Õpetanud filosoof ajalugu, filosoof üldkursust ja haridusfilosoof. – Uurimisvaldkond: filosoof ajalugu, pms valgustusfilosoof (sh Chr. Wolffi vaated); vähemusrahvused, sakslaste olukord Venemaal ja Eestis. Eestimaa Sakslaste Seltsi (1989) ja Saksa Kultuurikeskuse (1992) esimees. Üle 30 teadustr-e.

T: Võrkanalüüs õppeprotsessi organiseerimises (kaasautor). Trt, 1971; Разум и рассудок в философии Хр. Вольфа. // TÜ Toim. 892 (1990); Philosophie und Gesellschaft in der UdSSR. // Philosophie. Beitr. zur Unterrichtspraxis. 26 (1991); Sakslased. // Eesti rahvaste raamat. Rahvusvähemused, -rühmad ja –killud. Tln, 1999; Das Deutschtum in Estland: Von der herrschenden bis der nationalen Minderheit. // Heimatbuch der Deutschen aus Russland. Stuttgart, 2005.

B: TÜ BL I, 456; II, 166.

SIEGFRIED, Paul (20. VIII 1905 Harju-Madise kirikumõis, Kloostri v, Harjumaa – 11. XI 1995 Ratzeburg, Saksamaa), geoloog ja paleontoloog; baltisakslane, pastori p. Lõpetas 1925 Tallinna Toomkooli, 1931 TÜ mat-loodustsk-a, *mag. sc. nat.* (1935, TÜ), vk “Über das Pandersche Organ bei den Asaphiden des ostbaltischen Ordoviziums”, *dr. rer. nat.* (1940, Clausthali Mäeakad, Saksamaa), vk “Die geologische Erforschung der Baltischen Länder”. Oli 1932–34 Viljandi Saksa Eraühisgümni-i, 1934–39 Tallinna Linna Saksa

Poeglastegümn-i, Eliisekooli ja a-st 1937 ka Toomkooli looduslooõpetaja, ühtlasi a-st 1934 EKÜ sekr; oli ka LUS-i liige. Asus 1939 Saksamaale, kus oli 1940–44 Clausthali Mäeakad geol inst-i assist, 1944–45 Königsbergi Ük-i geol inst-i asst (siin habiliterus teemal “Schlammvulkane der Halbinsel Kertsch und Taman”), ühtlasi 1941–45 geoloogina Saksa armees, 1945–49 NSVL-is sõjavangis, 1950–52 Münsteri Ük-i geol inst-i asst, 1952–54 geoloog Bonn ja Detmoldis, 1954–70 Münsteri Ük-i geol inst-i muuseumi varahoidja ja juh, ühtlasi 1954–62 Münsteri Ük-i dots, 1962–63 erakorr prof, 1963–71 prof, a-st 1971 emeriitprof (jätkas geol muuseumis teadustööd ja nõustamist kuni a-ni 1984). – Uurimisvaldkonnad: Eesti Ordoviitsiumi trilobiidid, Westfali Juura ja Kriidi ajastu fosiilid ning Uusaegkonna imetajad. Käis 1966 Egiptuses uurimas kainozoiliste meriveiseliste leiukohta El Fayumi oasis. Oli kuni 1978 Põhja-Rein-Westfalis rkl usaldusmees geol loodusmuististe alal. 51 teadustr-t.

T: Originale aus der paläontologischen Sammlung des Museums der Estländischen Literarischen Gesellschaft zu Tallinn (Reval). // Die geologischen Sammlungen des Museums der Estländischen Literarischen Gesellschaft. Tln, 1935; Zur Kenntnis estländischer Trilobiten. Trt, 1938; Die geologische Erforschung der baltischen Länder. Stuttgart, 1940; Eine Arthrodire aus dem Mitteldevon von Balve/Westf. Bonn, 1960; Fossilien Westfalens. Münster, 1974, 1976, 1980; Trilobiten aus dem Ordovizium des Ebbe-Sattels in Rheinischen Schiefergebirge. Stuttgart, 1969; Zur Quartärgeologie der Borkengerge bei Haltern. Köln, Wien, 1970.

B: AAUT II, 444; TÜ isiklik koosseis 1. detsembril 1931. Trt, 1931; LUS-i liikmete koosseis 1. jaanuaril 1940. // LUS-i aruanded 46 (1940), 379–387; EGBT, 110–111.

T. Meidla

SIEMIRADZKI, Jozef 9. IV / 28. III 1858 Harkov – 12. XII 1933 Warssawi), poola geoloog, mineraloog ja paleontoloog. Poola Kunstide ja Teaduste Akad (Krakowis) liige (1931). Õppis 1878–84 TÜ-s mineral-t, avaldas juba üliõpilasena kaalukaid tead art-id, tegi 1882–83 uurimisretke Lõuna-Ameerikasse. Lõpetas 1884 TÜ mag-kraadiga (omistati uurimuse “Die geognostischen Verhältnisse der Insel Martinique” eest), mineral- ja geognoosia-dr kraad omistati (1885, TÜ) eelmise töö ja 1885 avaldatud publikatsiooni “Ein Beitrag zur Kenntniss der typischen Andesitgesteine” eest. Läks Warssawisse, kus

tegi 1885–87 tead koostööd Warssawi Ük-i zool-kabinetiga, oli 1888–94 Lvovi Ük-i geol lektor, 1894–1906 dots, 1906-32 prof, ühtlasi 1922–23 filos-tsk-a dekaan, 1926–27 ük-i kantsler, 1927–28 asekanter. Õpetas üldist geol-t, geodünaamikat, petrogr-t ja paleontol-t. Organiseeris Lvovi Ük-i paleontol inst-i, esimese sellise Poolas. – Tartu perioodil uuris Baltikumi rändrahne ja nende päritolu, hiljem Podoolia Paleosoikumi faunat ja Poolamaa geol-t. Oli Poola geol-teaduses uute suundade rajaja, mitme laiemalt tuntuks saanud monograafia (sh monumentaalse uurimuse *Poola maade geoloogia*) autor Tegi pikajaliselt koostööd Lvovi Muuseumi mineral, paleontol ja geol osk-ga. Warssawi ja Lvovi õpetatud seltside, M. Koperniku Poola Loodusteadlaste Ühingu jmt org-i liige. Polonia Restituta jt aumärkide kavaler. 60 teadustr-t.

T: Basaltgeschilbe in Curland. // Sb. Natur. GS UT 6 (1882); Die krystallinischen Geschiebe der Ostbalticums. // Samas; Geologia Ziem Polskich. I. Lvov, 1903–09; II. Lvov. 1922–28.

B: *E. Głowniak*. Biography of Józef Siemiradski. // Volumina Jurassica 5 (2007) 2–36; EGBT, 111; TÜ ajalugu II, 383.

SIEVERS, Alexander Reinhold (27. VI 1786 Cesis (Võnnu), Liivimaa – 8. VIII 1814 Riia), (õigus)ajaloolane; baltisakslane, mõisniku p. Õppis TÜ-s ja Göttingeni Ük-s, filos-dr (1809, TÜ), vk “De causis civitatum constituendarum non nullis ex historia inprimis antiquiore demonstrandis” (Dorpati, 1809) (juhendajaks oli prof. G. F. Pöschmann). Töötas Liivimaa Kub-val-s ja õuekohtus.

B: *Recke-Napiersky* V, 190–191.

SIEVERS, Jakob Carl Georg (31. VIII 1814 Bauenhofi mõis, Volmari mk, Liivimaa – 19. VII 1879 Cēsis (Võnnu), Liivimaa), harrastusajaloolane ja -arheoloog; baltisakslane, mõisniku p. Lõpetas Tartu Gümni-i. Teenis 1832–38 tsaariarmees, erru läinult elas algul vanematelt päritud Ostromirsky mõisas, seejärel sünnikodus ning a-st 1875 Võnnu mõisas. Huvitus algul pms loodusteadustest, hiljem Vana-Liivimaa ajaloost ja geogr-st ning (prof. C. Grewingki mõjutusel) esiajaloo, eriti rauaajast. Sooritas mitmeid uurimisretki ning tegi arheol väljakaevamisi Põhja-Lätis ja Nõo khlk-s (eriti Uniphas) ning Saaremaal. S-i põhiteeneks on Läti, aga ka Eesti ala vanema ja noorema rauaaja

arheol leiuvainese kogumine pms kivikalmetest ja selle toimetamine muuseumidesse, sh ka Tartu ÕES-i muuseumi. Esines ettekannetega oma kaevamistest Tartu ÕES-is, LUS-is, Riia Ajaloo ja Muinsuste Seltsis ning Berliini Antropol ja Etnol Seltsis. Oli a-st 1872 Tartu ÕES-i ning Berliini Antropol ja Etnol Seltsi korr-liige..

T: Beiträge zur Geographie Heinrichs v. Lettland. // Mag. der Lettische-Literarischen Gs. 15 (1873) 4; Osiliana. Bericht über eine archäologische Reise nach Ösel zu Jahre 1877. // Publ. des Vereins zur Kunde Ösel 2 (1887); Die Lettenberg Autine und die Nationalität des Cronisten Heinrichs de Lettis. Zwei Studien. Riga, 1878.

B: DbBL, 731; EBL, 452–453; R. Hausmann. Übersicht über die archäologischen Forschungen des Grafen Carl Georg Sievers. // ÕES Toim. 22 (1907) 1; Eesti esiajalugu. Tln, 1982, 205.

SIGALOV, Pavel (29. XII 1929 Moskva), vene filoloog; juut. Lõpetas 1947 Tšerkassõ 2. kk-i, 1952 Tšerkassõ PedI, 1957–60 LÜ asp, filol-knd (1963, LÜ), vk “История глаголов с суффиксом -ну- в русском языке”, filol-dr (1979, TÜ) vk “Вопросы теории русского исторического словообразования”. Oli 1952–57 Tšerkassõ obl Verbovetsi Kk-i ja Talnoje 3. kk-i õpetaja, 1961–63 Leningradi 64. 8-kl kooli õpetaja, 1963–64 TÜ vene k-e kat-i asst, 1964–67 v-õpetaja, 1967–73 dots, 1973–75 v-teadur, 1975–80 dots, 1980–81 prof. Lahkus 1982 Iisraeli, hiljem oli USA-s õppejõud (Wyomingi Ük jt). – Töid vene ja poola kirj-st, TÜ ajaloost.

T: Tartu ülikool ja poola kirjandus (kaasautor S. Issakov). // KK (1972) 7; Polacy w Uniwersytecie Dorpackim (kaasautor S. Issakov). // Miesięcznik Literacki (1973) 1; Польские студенческие организации в Тартуском университете в XIX веке (kaasautor S. Issakov). // TÜ ajaloo küsimusi I. Trt, 1975; The semantics of names and naming in Tolstoy’s The Cossack (kaasautor B. Lewis). // Slavic and East Eur. J. 31 (1987); Adverbs with -ь in East Slavic languages. // Paleoslavica II. Cambridge, 1994; История славянских наречий на -о/ять. // Paleoslavica III. Cambridge, 1994; История славянских качественных приставочных наречий. // Paleoslavica IV. Cambridge, 1998.

B: TÜ BL II, 166; TÜ ajalugu II, 24, 105, 281, 381.

SIGISMUNDI, Adolph Florian (1687 Tallinn – 17. XII 1750 Tallinn), keeleteadlane, filosoof ja ajaloolane. Michael S. p. Õppis Tallinna Gümni-s, AGC-s (Pärnus) ning Kieli ja Halle ük-des teol-t, disputeeris AGC-s 1708 vk-ga heebrea k-st. Oli seejärel Tallinna Gümni-i õppejõud, sh 1718–25 kreeka k-e ja filos prof, a-st 1725 retoorika ja ajaloo prof, õpetades ühtlasi a-ni 1733 ka õigusteadust. Koostas gümni-i 100. aastapäevaks ladinak-se programmi, mis sisaldas ka ülevaate gümni-i ajaloost. Oli korduvalt gümni-i rektor (1730, 1735?, 1739, 1744?, 1750).

B: A. J. Berting. Lehrer-Album des Revalschen Gymnasiums 1631–1862. Reval, 1862, 20, 188, 194; AAUD(T), 387.

SIGISMUNDI, Michael (1645 Oberbullendorf, Böömimaa – 9. V 1710 Tallinn), filoloog ja teoloog; Saksimaalt pärit põgenike p, Adolph Florian S. isa. Õppis Laubanis (Lausitz), kõrghariduse omandas Frankfurdis Oderi ääres. Oli a-st 1671 Rootsis koduõpetaja, seejärel 3 a-t Rootsi sõjaväes välijutlustaja, a-st 1677 Tallinna Gümni-i kreeka k-e prof, a-st 1689 määrati rektoriks ning teol prof-ks (samal aastal oli väga lühikest aega ka rektor), 1703–09 inspektor. Üle 30 trükise.

T: Oratio auguralis, de Graecae lingua praestantia, in Regio Revaliensi Gymnasio ... Reval, 1677; Ad horologium constituendam variae rotulae variaque ... Reval, 1689; Concurrere, cives; non moenia civitatis suae cum Scipione ... Reval, 1697; Concluite cives, sive favorem, five amorem, sive obsequium vestris superioribus debetis. Reval, 1705; Dem Hoch-geneitgen und Gross-günstigen Leser alles selbst-ersinnliche ... Reval, 1707.

B: J. A. Berting. Lehrer-Album des Revalschen Gymnasiums 1631–1862. Reval, 1862, 13; AAUD(T), 387.

SIIBAK, Andra (13. VII 1981 Tartu), meediauurija, juristide t. Lõpetas 1999 Tartu Miina Härma Gümni-i, 2003 TÜ inglise k-e ja kirj erialal, 2005 TÜ-s magistrantuuri ja 2009 doktorantuuri, M.A. meedia ja kommunikatsiooni alal (2005, TÜ), vk “Talk Show “Mamma mia” diskursiivsete praktikate analüüs”, Ph.D. samal alal (2009, TÜ), vk “Selfpresentation of the “digital generation” in Estonia”. Täiendas end 2008 Brnos Masaryki Ük-s. Olnud a-st 2005 Tartu Kõrgema Kunstikooli õppejõud (a-ni 2007 ka

arendusjuht) ja a-st 2009 Södertörni Ülikooli teadusast, 2007–10 TÜ ajakirj ja kommunikatsiooni inst-i meediauuringute õt-i erakorr teadur, 2010– teadur. – Uurimisvaldkonnad: põlvkondadevahelised erinevused (uue) meedia tarbimises; internetikasutus, -sisuloome ning -käitumine; meedia ja sugupool; kultuurikommunikatsiooni kompleksus ja kultuuriuurimise metodol-d väljakutsed. Balti Meediauuringute Assots-i (2006–), *Nordic Network of Visual Studies* (2007–), *Assoc. of Internet Researchers* (AOIR) liige (2008–). U 30 teadustr-t.

T: Reflections of RL in the virtual world. Visual gender identity of the most remarkable youngsters in Estonian dating website Rate. // *Cyberpsychol.* 1 (2007) 1; Online content creation practices of Estonian schoolchildren in a comparative perspective (kaasautor). // *J. Children and Media* 3 (2009) 4; Mapping the terrain of “Generation C”: Places and practices of online content creation among Estonian teenagers (kaasautor). // *J. Comp. Mediated Comm.* 14 (2009) 4; Constructing masculinity on a social networking website. The case-study of visual self-presentations of young men on the profile images of SNS Rate.ee. // *Young* 18 (2010) 4; Making sense of the virtual worlds for young children: Estonian pre-school teachers’ experiences and perceptions (kaasautor K. Vinter). // *J. Virtual Worlds Res.* 3 (2010) 2.

B: <https://www.etis.ee>.

SIIBER, Enno (13. VII 1937 Paide), loomakasvatusteadlane; talupidaja p. Lõpetas 1957 Türi Põllum-tehnikumi, 1968 EPA zootehnika osk-a, 1973 ELVI-s asp-i, põllum-knd (1973, Eesti TA), vk “Mõningate söödakomponentide mõju pullide sperma kvaliteedile ja vere biokeemilisele koostisele”. Oli 1973–92 Tallinna ja Kehtna kunstliku seemenduse jaama juh, 1992–2000 Eesti Mustakirju Karja Aretusühistu ja Eesti Tõuloomakasvatuse Ühistu tegevdir ja juhatuse esimees. – Uurimisvaldkonnad: tõuaretus, aretusmeetodid, pullide hindamine; tõuaretuse ajalugu ja organisatsioon. Eesti Mustakirju Karja Tõuaretuse Nõukogu juhatuse liige (1985–93). Üle 20 teadustr-e., 1 autorit.

T: Kunstlik seemendus – tähtsaim aretusabinõu. // Kunstlik seemendus 60 ja seemendusjaamad 40 Eestis. Trt, 1996; Uus etapp holsteini aretuses. // *Tõuloomakasv.* (1999) 2; Hollandi holsteini tõugu pullide paralleeltestimine (kaasautorid O. Saveli, M. Uba). // *APS Toim.* 12 (2000); Eesti veisetõugude aretuskomponentide võrdlev hinnang

ja kasutamine aretusprogrammides (kaasautor). // Agraart. (2001) 4; Tõuaretusorganisatsioonid Euroopa Liidus. // Tõuloomakasv (2001) 1; Põhjamaade aretusorganisatsioonid otsivad uusi koostöövorme. // Tõuloomakasv. (2002) 1; Veiste aretusorganisatsiooni areng Hollandis. // Tõuloomakasv. (2002) 2; Breeding of Estonian Holstein cattle (kaasautorid T. Bulitko, P. Padrik). Trt, 2004; Eesti Tõuloomakasvatavate Ühistu kujunemine. // Tõuloomakasv. (2007) 1.

B: ELVI BL, 48, 115.

SIIGUR (a-ni 1968 **Rampe**), **Ene** (27. X 1944 Tallinn), biokeemik; teenistuja t, Jüri S-i abikaasa. Lõpetas 1962 Pärnu 2. kk-i, 1967 TÜ keemia osk-a, 1974 samas asp-i, keemiaknd (1975, TÜ), vk “Электрофоретическое и хроматографическое исследование холинэстеразы яда среднеазиатской кобры”. Oli 1968–70 TÜ org keemia kat-i stažöör, 1973–74 n-teadur, 1974–80 KüBI biokeemia sektori n-teadur, 1980–84 KBFI bioorg keemia labori n-teadur, 1984– v-teadur, ühtlasi 1993 Colorado Rkl Ük-i külalisteadur. – Uurimisvaldkond: looduslike org ühendite bioaktiivsete komponentide eraldamine ja iseloomustamine, mol-biol meetodid proteoomikas. Avastanud (koos J. Siiguriga) gürsa mürgist trombe lagundava ensüümi lebetaas. Rahvusv erialaajakirjade *Biochim. Biophys. Acta*, *Comp. Biochem. Physiol.*, *Life Sci.*, *J. Chromat. Thromb. Res.* retsensent. Eesti Biokeemia Seltsi ja Rahvusv Tromboosi ja Hemostaasi Ühingu liige (a-st 1999). Eesti rkl teadus- ja tehnikapreemia (1987, koll-s). 90 teadustr-t, 3 autorit.

T: Purification and characterization of lebetase, a fibrinolytic enzyme from *Vipera lebetina* (snake) venom (kaasautor J. Siigur). // *Biochim. Biophys. Acta* 1074 (1991); cDNA cloning and deduced amino acid sequence of a fibrinolytic enzyme (lebetase) from *Vipera lebetina* snake venom (kaasautor). // *Biochem. Biophys. Res. Comm.* 224 (1996) 1; Biochemical characterization of lebetase, a direct-acting fibrinolytic enzyme from *Vipera lebetina* snake venom (kaasautor). // *Thromb. Res.* 90 (1998) 1; Use of MALDI TOF mass spectrometry for specificity studies of biomedically important proteases (kaasautor). // *Spectroscopy* 16 (2002); Anticoagulant serine fibrinogenases from *Vipera lebetina* venom (kaasautorid A. Aaspõllu, J. Siigur). // *J. Thromb. Haemost.* 89 (2003) 5; Lebetase (kaasautor J. Siigur). // *Handbook of proteolytic enzymes* (kaasautor). London, 2004; A novel metalloprotease from *Vipera lebetina* venom induces human endothelial

cell snake venoms (kaasautor). // *Toxicon* 46 (2005) 5; Factor X activating proteases from snake venoms (kaasautor J. Siigur). // *Toxin Rev.* 25 (2006) 3; L-Amino acid oxidase from *Naja naja oxiana* venom (kaasautor). // *Comp. Biochem. Physiol.* 149 (2008) 4, B.

B: TÜ BL I, 302; <https://www.etis.ee>; Who's Who in the World. 18th ed. (2008), 2001.

SIIGUR, Heino (2. I 1930 Sindi), õigusteadlane; töölise p, Urmas S-i isa. Lõpetas 1949 Pärnu 1. kk-i, 1954 TÜ õigustsk-a, õigusknd (1961, TÜ), vk "Töötasustamise eriviisid nõukogude tööõiguses", õigusdr (1983, Ülel Nõuk Seadusandluse TUI, Moskva), vk "Правовые проблемы совершенствования оплаты труда работников совхозов". Täiendas end 1973 MÜ-s, 1993 Szegedi Attila Ük-s (Ungari). Oli 1954–55 TÜ riigi- ja haldusõiguse kat-i v-laborant, 1956 õppeosk-a ülem, 1957–58 kaub-ökon kat-i v-õpetaja, 1958–64 rahanduse ja krediidi kat-i v-õpetaja, 1964–73 dots, ühtlasi 1962–65 maj-tsk-a prodekaan, 1974–76 v-teadur, 1976–88 dots, 1988–91 õppeprorektor, 1991–92 riigi- ja haldusõiguse kat-i prof, 1993–95 eraõiguse inst-i töö- ja sotsiaalhooldusõiguse erakorr prof, a-st 1995 emeritprof, seejärel TÜ Õiguse Inst-i, Eesti Haldusjuhtide Inst-i jmt kõrgkooli ning mitme koolitusfirma lektor. Õpetanud pms rahandust, finants- ja tööõigust; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: tööõigus, rahandus (pms riigieelarve ja –tulud), finantsõigus. Osales IME probleemnõukogu tegevuses, oli ENSV ÜP tööseadusandluse täiustamise ekspertkomisjoni esimees (1989–92), võttis osa töökoodeksi, töölepingu seaduse, töö- ja puhkeaja seaduse, palgaseaduse jmt eelnõu koostamisest. EAÕS-i liige (esimees 1991–94), Juristide Liidu liige. Riigivapi V kl teenetemärk (2006). Üle 250 teadustr-se, sh 10 monogr; arvukalt aimeart-id.

T: Finantskontroll NSV Liidus. Trt, 1963; NSV Liidu riigieelarve. Tln, 1966; Rahandussuhted kaasajal (kaasautor). Tln, 1975; Eesti NSV Töökoodeks. Kommenteeritud väljaanne (kaasautor). Tln, 1978; Правовые проблемы совершенствования оплаты труда работников совхозов (на примере Эстонской ССР). Tln, 1979; Töölise ja teenistujate töö tasustamine. Õiguslikud küsimused. Tln, 1982; Töölepingu seadus. Kommenteeritud väljaanne (kaasautor). Tln, 1992, ²1996, ³1997; Töö- ja teenistussuhe. Tln, 1998; Palgakorraldus Eesti Vabariigis. Tln, 1999; Töösisekord, töötajate distsiplinaar- ja varaline vastutus ning töö- ja puhkeaja õiguslik

korraldus. Tln, 1999; Õigusnormide süstematiseerimisest. // *Juridica* (1999) 5; Töötaja ja töövälise aja õiguslikust määratlemisest ja liigitamisest. // *Õiguskeel* (2002) 1; Tööst, puhkeajast ja palgast – õiguslikke probleeme ja ettepanekuid. Trt, 2003; Miks töölepingu seaduse eelnõust ei saa seadust. // *Raamatupidamisuudised* (2008) 2.

B: TÜ BL I, 360; II, 166–167; APUT, 166; EE 14, 474; EMaBL, 462–463; TÜ ajalugu III, 304, 305.

SIIGUR, Jüri (11. IV 1941 Pärnu), biokeemik; taluniku p, Ene S-i abikaasa. Lõpetas 1959 Pärnu 1. kk-i, 1964 TÜ keemiaosk-a, 1970 samas asp-i, keemiaknd (1971, TÜ), vk “Исследование основности некоторых алифатических карбоновых кислот и сложных эфиров”. Oli 1965 ja 1967 KI n-teadur, 1970–71 TÜ keem kineetika ja katalüüsi labori n-teadur, 1971–74 EPA v-õpetaja, 1974–80 KüBI biokeemia labori v-teadur, 1980– KBFI teadussek, ühtlasi 1991– bioorg keemia labori juh ja 2007– j-teadur. – Uurimisvaldkonnad: mol-biol, proteoomika; biomed-lt olulised valgud ja peptiidid madude mürkides; mehhanismid ja interaktsioonid toksikol-s ja toksinol-s. Avastas koos Ene S-ga gürsa mürgist trombe lagundava ensüümi lebetaasi. Rahvusv erialaajakirjade *FEBS J.*, *FEBS Lett.*, *Biochem. Biophys. Acta*, *Thromb. Res.*, *Comp. Biochem. Phys.*, *Toxicon*, *J. Proteome Res.* retsensent. Eesti Biokeemia Seltsi, Eesti Keemia Seltsi, ETF keemia ja mol-biol ekspertkomisjoni, Rahvusv Toksinol Ühingu liige. ENSV teaduse ja tehnika preemia (1987, koll-s), USA Rkl Tervisinst-i *Fogarty Grant*-auhind (1993, 1995). Üle 150 teadustr-e, 9 autorit.

T: Cobra venom acetylcholinesterase. Purification and molecular properties (kaasautor). // *Eur. J. Biochem.* 96 (1979); Inhibitors of trypsin and chymotrypsin from common viper (*Viper berus berus*) venom (kaasautorid E. Siigur, M. Samel). // *Biokhimija* (Moscow) 53 (1988) 2; Purification and characterization of lebetase, a fibrinolytic enzyme from *Vipera lebetina* (snake) venom (kaasautor E.Siigur). // *Biochim. Biophys. Acta* 1074 (1991); cDNA cloning and deduced amino acid sequence of a fibrinolytic enzyme (lebetase) from *Vipera lebetina* snake venom (kaasautor). // *Biochem. Biophys. Res. Comm.* 224 (1996) 1; Biochemical characterization of lebetase, a direct-acting fibrinolytic enzyme from *Vipera lebetina* snake venom (kaasautor). // *Thromb. Res.* 90 (1998) 1; Factor X activator from *Vipera lebetina* venom is synthesized from different genes (kaasautor). // *Biochim.*

Biophys. Acta 1702 (2004); Lebetase (kaasautor E. Siigur). // Handbook of proteolytic enzymes. London, 2004; Factor X activating proteases from snake venoms (kaasautor E. Siigur). // Toxin Rev. 25 (2006) 3; L-Amino acid oxidase from *Naja naja oxiana* venom (kaasautor). // Comp. Biochem. Physiol. 149 (2008) 4, B.

B: TÜ BL I, 302–303; Who's Who in the World. 14th ed. (1997), 1344; 16th ed. (1999), 1499; <https://www.etis.ee>.

SIIGUR, Urmas (18. XII 1956 Tartu), arstiteadlane, laborimed-i ja tervishoiu korralduse spetsialist; Heino S-i p. Lõpetas 1975 Tartu 2. kk-i, 1981 TÜ arstitsk-a, med-knd (1990, TÜ), vk “Диагностическое значение летучих жирных кислот фекалий”, med-dr (1997, Karolinska Inst, Stockholm), vk “Faecal short-chain fatty acidis as an indicator of the status of intestinal microbial ecology”. Oli 1981–82 kirurgia intern, 1982–84 Tartu Linna Onkol Dispanseri kirurg, ühtlasi 1982–84 ÜMPI v-laborant, 1984–90 n-teadur, 1990–91 teadur, 1991 v-teadur, 1991–96 Maarjamõisa Haigla laboriosk-a juh, 1996–99 TÜK ühendlabori juh, 1999–2002 SA TÜK juhatuse liige (ravi-, õppe- ja teadustöö alal), a-st 2002 esimees. – Uurimisvaldkonnad: mikroobiökol, laborimed, tervishoiukorraldus. EV rkl teaduspreemia (1994, koll-s) Üle 40 teadustr-e.

T: Output of bacterial metabolites as a diagnostic means (kaasautor). // Nahrung-Food 31 (1987) 5–6; The faecal SCFAs and lactose tolerance in lactose malabsorbes (kaasautorid A. Tamm, R. Tammur). // Eur. J. Gastroent. & Hepatol. 3 (1991) 4; Faecal short-chain fatty acids in breast-fed and bottle-fed infants (kaasautorid A. Ormison, A. Tamm). // Acta Paediatr. 82 (1993) 6–7; Effect of Olestra on faecal water and short-chain fatty acids (kaasautor). // Microbiol. Ecol. Health Dis. 9 (1996); Development of logistical model for the internationalization of laboratory medicine. An international project to develop laboratory medicine in Estonia (kaasautor). // Clin. Chem. 44 (1998) A57–A58; Partnership for the heart German-Estonian health project for the treatment of congenital heart defects in Estonia (kaasautor). // Health Policy 73 (2005) 2.

B: TÜ BL II, 167; TÜK 200, 11, 87–88, 349–351, 353; TÜA 1982–2007, 123, 124, 127, 374; R. Talvik. Kliinikumi tekke lugu 1989–1999. Trt, (2008), 9, 63, 102, 104, 112, 121–128, 132, 187, 197.

SIILIVASK, Karl (20. I 1927 Veriora v, Võrumaa), ajaloolane; pedagoogide p, Mart S-i isa. Lõpetas 1945 Tallinna 9. kk-i, 1951 TÜ ajaloo osk-a, 1954 samas asp-i, ajalooknd (1954, TÜ), vk “Eesti töörahva võitlus imperialistliku interventsiooni ja kodanliku diktatuuri vastu kodusõja aastatel (1918–1920)”, ajaloodr (1968, TÜ), vk “Veebruari- ja Oktoobrirevolutsioon Eestis”. Eesti TA korr-liige (1977) ja liige (1989). Oli 1954–57 TÜ NSVL ajaloo kat-i v-õpetaja, 1957–70 dots, 1970–74 prof, ühtlasi 1962–74 kat-i juh ning 1962–64, 1971–73 ajaloo-keeletsk-a ja 1973–74 ajalootsk-a dekaan, 1974–92 ajalootsk-a prof kohakaasluse alusel, 1974–83 AI dir, 1983–92 sektorijuh, 1993–2005 TTEÜ esimees ja v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: Eesti 19. saj II poole ja 20. saj maj-e, pol, kultuuri- ja teadusajalugu. Käivitas 1960–73 ilmunud *TÜ Toimetiste* sarja *Eesti NSV ajaloo küsimusi* (kokku ilmus 9 väljaannet). Algas 1969 konv-de sarja *Entwicklungsprobleme im Ostseegebiet* (konv-d toimusid Tartus ja Tallinnas 1972, 1975 ja 1978) ning a-st 1975 TÜ ajalugu käsitlevad konv-d koos ettekannete kogumike *Tartu Ülikooli ajaloo küsimusi* avaldamisega (a-ni 2001 ilmus 31 rmt-t). Oli 1973–83 TÜ ajalookomisjoni esimees ülesandega koostada TÜ 350. a-päevaks 3-köiteline TÜ ajalugu (1632–1982); oli 1982 ilmunud suurteose vast toim, koost-id ja autoreid, 2-köitelise koguteose *Revolutsioon, kodusõda ja välisriikide interventsioon Eestis* (1977, 1982) pea- ja tegevtoim. U 10 kõrgkooli ja kk-i ajalooõpiku (*Eesti NSV ajalugu IX–XI klassile*, 1959 jt) kaasautor ja toim; 1959. a. õpiku alusel viidi üldharidusekoolides sisse süstemaatiline Eesti ajaloo õpetamine (Eesti eeskuju järgisid ka Läti, Leedu jt NSVL rahvusvabariigid). *Eesti teaduse biograafilise leksikoni* (ETBL; 1. (ilmus 2000) ja 2. k. (2005) peatoim ja toimkoll-i esimees, 3.–4. k. peatoim asetäitja, toim-koll-i liige, 1.–4. k. erialatoim, kaaskoost ja -autor ning paljude muude rmt-te toim. Oli a-st 1973 ENSV TA raames tegutseva TTEÜ esimees ning (1990 loodud) Balti Teadusajaloo ja Teadusfilosoofia Assots-i (TTBA) president (1991–93, 1999–2001) ja asepresident (1994–98, 2001–04). Läti ja Leedu Teadusajaloo Assots-de auliige. Olnud ka TÜ spordiklubi esimees, Uno Sahva võimlemisrühma ja Mustametsa Suusatare liige, harrastanud kergejõustikku, tennist, võimlemist ja suustatamist, osalenud Tartu suusamaratonidel. Nõukogude Eesti preemia (1970, koll-s; 1975; 1987, koll-i juht). Üle 200 teadustr-e (sh üle 40 rmt-u), üle 300 aimeart-i.

T: 1905.–1907. a. revolutsiooni kajastusi Eesti kirjanduses. // Lng (1955) 2; “Kalevipoja” ajalooline ideestik. // Lng (1961) 11; Kapitalismi arenemine ja kodanlik-demokraatlik rahvuslik liikumine Eestis XIX saj. teisel poolel. Trt, 1962, 31969; Эстония в период свержения самодержавия и мирного развития социалистической революции. // Борьба за Советскую власть в Прибалтике. М, 1967; Veebruarist Oktoobrini 1917. Tln, 1972; Tartu Ülikooli ajalugu I–III. Tln, 1982; История Тартуского университета 1632–1982 (koost ja toim). Tln, 1982; History of Tartu University (kaasautor, koost, toim.). Tln, 1985; Tartu Ülikooli ajalugu 1632–1982 (kaasautor, toim). Tln, 1985; Tartu University: its past and present. // Sci. UdSSR (1987) 3; Eesti maast ja rahvast. Muinasajast maailmasõjani (kaasautor J. Selirand). Tln, 1996; Eesti maast ja rahvast. Maailmasõjast maailmasõjani (kaasautorid Õ. Elango, A. Ruusmann). Tln, 1998; Europe: science and the Baltic Sea. // Eurosci. Forum (1997) 1; Unification of scientific life in the Baltic Sea region in the 17th –19th centuries. // Nova Miscellanea Historiae Scientarium Baltica – 50. Riga, 2008.

B: TÜ BL I, 47; II, 167; EE 14, 474; TÜ ajalugu I, 6; II, 313–315, 317; III, 14, 198, 233, 234, 248–250, 357, 363; Akadeemik Karl Siilivask 80. // Eesti TA ar XIII (40). Tln, 2007, 88–89.

SIILIVASK, Mart (26. II 1966 Tartu), arhitektuuriloolane; Karl S-i p. Lõpetas 1984 Tallinna 10. kk-i, 1989 TÜ ajaloo osk-a, 1992 AI-s asp-i, kunstiteaduste mag (1999, EKA), vk “Historitsism ja juugend Tartu arhitektuuris”. Täiendas end 1991–92 Helsingi Ük-s ja Soome Arhitektuurimuuseumis, 1997 Inglismaal Oxfordis, Swindonis ja Yorkis. Oli 1992–93 H. Elleri nim Muusikakooli lektor, 1992–94 TÜ Rmtkogu v-metoodik, 1994–2008 Muinsuskaitseameti v-inspektor, 2008– nõunik. – Uurimisvaldkonnad: 19. ja 20. saj arhitektuurivoolud Eestis ja Lätis, Saksa, Vene ja Soome arhitektuuri mõjud, puitarhitektuur, linnade areng 19. saj, muinsuskaitse ajalugu ja historiogr. EKABL ja ETBL kaasautor. Esinenud ettekannetega teaduskonv-del Soomes, Tšehhis, Prantsusmaal, Saksamaal jm; pidanud kunsti- ja arhit ajaloo ning muinsuskaitse alaseid loengukursusi EKA Restaureerimiskoolis, EMÜ-s ja TÜ Tartu Kolledžis, korraldanud arhitektuuri- ja fotonäitusi. Ervin Pütsepa nim arhitektuurikirj a-preemia (2005), Eesti Kultuurkapitali arhitektuuri a-preemia (2006). U 20 teadustr-t, sh 1 monogr; aimeart-d.

T: Rudolf von Engelhardt – arhitekt kahe sajandi piirilt. // Linnaehitus ja arhitektuur. Tln, 1991; 20. Sajandi alguse Tartu arhitektuur kohaliku ajakirjanduse peeglis. // Eesti TA Toim. Humanitaar- ja sotsiaalteadused 42 (1994) 3; Armas Lindgren ja “Vanemuine”. Kansallisaate ja suomalainen esikuva viron arkkitehtuurissa 1900-luvun alussa. // Historia fenno-ugrica 1 (1996) 2; Tartu Ülejõe linnaosa hoonestuse kujunemisest (1785–1940). // Tartu Linnamuuseumi ar V. Trt, 1999; The wooden Heritage of Tartu. // Historical European Towns – Identity and Change. Oulu, 2000; Tartu arhitektuur 1830–1918. Historitsism ja juugend. Trt, 2006; Jalutaja teejuht. Südalinn ja Toometagune (kaasautor T. Kimmel). Trt, 2009; Ehitusmääruste mõjust Tartu linnaruumi kujunemisele 19. sajandi keskpaigast 20. sajandi alguseni. // Tartu Linnamuuseumi ar 10. Trt, 2010.

B: K. Hallas-Murula. Sisukas Tartu arhitektuuri uurimus. // Sirp (2006) 29. IX; Ideaalne ja nostalgiline Tartu. // Sirp (2007) 26. I.

SIIM, August (7. VIII 1904 Taevere v, Viljandimaa – 21. VII 1968 Tartu), farmatseut, bio- ja ravimikeemik; taluniku p. Lõpetas 1924 Tartus H.Treffneri Eragümni-i, 1930 TÜ farm-osk-a, farm-mag (1930, TÜ), vk “Toitainete joodisisaldusest”, farm-dr (1939, TÜ), vk “Lisatis biokeemilisele joodiuurimisele Eestis. Joodimääramisest ja joodinivoost” (Trt, 1939). Oli 1924–26 Tartus Narvamäe apteegis õpilane, 1930–36 ja 1941–44 apteegi juh, 1936–40 TÜ farm keemia inst-i v-asst, 1940–45 farm keemia kat-i asst, 1945–46 v-õpetaja, 1946–48 kat-i juh kt, ühtlasi 1940–41 ja 1944–48 ka TÜ apteegi juh, 1949–52 Tallinna Farm-tehase laborijuh, 1952–53 EPA biol ja org keemia kat-i v-õpetaja, 1953–54 kat-i juh kt, 1954–68 juh, prof. Õpetas ravimite teimimist, apteegiseadusandlust, farm ajalugu, farm keemiat; koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: looduslike objektide ja toiduainete joodisisaldus, söötade aminohappeline koostis. EPA keemia kat-i arendaja ja õppekirj-e koostamise organisatoreid (tema enda koostatud põllum-ku suunitlusega org keemia õpikut kasutati EPA-s a-id). Oli Ülel Biokeemia Seltsi Tartu osk-a ja Eesti Farmaatsia Seltsi Tartu osk-a esimees. U 40 teadustr-t.

T: Adruga – *Fucus vesiculosus*’ega - väetatud põldudel kasvanud tera-, juur- ja puuviljade joodisisaldavus Vilsandi saarel. Trt, 1930; Sulamistäpi mikromääramise rakendamisest ravimite teimimisel. // Eesti Rohuteadlane (1938) 8; Naatriumkakodülaadi teimimisest. // Pharmacia (1939) 4; Diasoreaktsioonist. // Eesti Rohuteadlane (1939) 6/7;

Kodumaa söögiõli omadustest ja rakendamisvõimalustest. // Eesti Rohuteadlane (1940) 2; Rutiinisisaldusest harilikus tatra. // EPA tead tööde kogumik 2 (1956); Lõssi amiinohappelisest koostisest. // EPA tead tööde kogumik 9 (1959); On the amino acid composition of some fodder plants grown in the Estonian SSR (kaasautor V. Tali). Trt, 1961; Õlletööstuse jäätmete amiinohappelisest koostisest. // EPA tead tööde kogumik 27 (1963); Orgaaniline keemia. Tln, 1963; Piimasaaduste aminohappelisest koostisest. // EPA tead tööde kogumik 55 (1967).

B: TÜ BL I, 132; EE 14, 474; *Rosenwald, Th.* Dr. pharm. August Siim. // *Pharmacia* (1939) 4, 106–109; Eesti Rohuteadlane (1939) 4, 143–144.

A. Nilson

SIIM, Enn (8. I 1939 Tallinn), kasvatusteadlane; teenistujate p. Lõpetas 1957 Lihula Kk-i, 1964 TPedI füüsika-mat-tsk-a, 1987 TÜ psühhol osk-a, 1999 TPÜ-s magistrantuuri, ped-mag (1999, TPÜ), vk “Isiksuse arengu põhimõtte aktiivõppes (põhikooli algastmes)” (Tln, 1999). Tutvus aktiivõppega 1987 Toronto koolides ja Oulu Ük-i harjutuskoolis, hiljem ka Rootsis, Taanis, Saksamaal ja Austrias. Oli 1965–1968 Riisipere Lastekodu dir, 1968–1980 Tallinna 6. Kutsekk-i dir, 1980–1986 Eesti Energia Õppekombinaadi õppeala asedir, 1986-1992 Kolga Kk-i dir, 1992–1997 Haridusmin-i Haridustöötajate Koolituskeskuse juh, 1997–2004 TLÜ täienduskoolituse osk-a juh. – Uurimisvaldkonnad: isiksuse areng, aktiivsused ja aktiivõpe; täiskasvanuharidus. Tegelenud õpilase isiksuse igakülgsel arengule suunatud õppemeetodite rakendamisega algklassides, ped töö ja õpetajate täienduskoolituse korraldamisega. NSVL Rahvamaj Saavutuste Näituse pronksmedal (1985, koll-s). Üle 10 teadustr-e, aimeart-d.

T: Aktiivõpe (kaasautor T. Kuurme). Tln, 1991; Isiksuse kujundamine aktiivsusedagoogika kaudu. // Algõpetuse aktuaalseid probleeme. Tln, 1995; Lapse areng on tervikprotsess. Tln, 1999; Sotsiaalse ja esemelise keskkonna mõju õpilase vaimsete võimete arengule ja õppe edukusele. Tln, 1987

B: ESBL, 605; Jäljed. Meenutusi täiskasvanuhariduse lähiajaloost Eestis. Tln, 2000, 254–262.

SIIM, Jaanus (23. II 1941 Padise, Harjumaa), põllumajandusteadlane; teenistuja p. Lõpetas 1960 Rapla Kk-i, 1965 EPA ins-mehaaniku erialal, põllum-knd (1979, EPA), vk “Pealsete koristuseelse eemaldamise mõju Eesti NSV-s enamlevinud kartulisortide mugulate saagile ja vigastatavusele”. Oli 1966–67 EPA maavilj kat-i v-ins, 1968–69 EMMI mehh osk-a peatehnoloog, 1969–74 v-ins-tehnoloog, 1974–79 n-teadur, 1979–82 v-teadur, 1992–93 mehh uurimiskeskuse juh aset, 1993–2001 Eesti Põllum Mehhs-se Inst-i (liideti 2002 EMVI-ga) katsetööde osk-a juh ja asedir, 2002–07 EMVI asedir ja põllum-tehnika katselabori juh, 2007– v-teadur. – Uurimisvaldkond: põllum-kultuuride viljelemise tehnol ja masinad; kartulikasvatuse tehnol. Juhendanud uute kartulikasvatusemasinate konstrueerimist, valmistamist, katsetamist ja juurutamist, konsulteerinud projekteerimisettevõtteid ja kartulitootjaid; osalenud Eestisse toodud kartulikasvatusemasinate katsetamisel ja traktorite tüübikinnituse ning taimekaitsepretside tehn kontrolli süsteemide väljatöötamisel ning käivitamisel; korraldanud katelabori uuendamist ja tänapäevaste mõõtevahendite ning –meetodite kasutuselevõttu agrotehn-s uuringutes. Mitme põllum-masinate kataloogi ja käsiraamatu koost-id. Eur. Kartuliuurimise Assots-i esimees (1995–2008). Üle 180 teadustr-e.

T: Pealsete eemaldamise viiside ja aja mõju erinevate kartulisortide saagile ja selle struktuurile. // SP (1974) 16; Kuidas vähendada mugulate vigastumist. // SP (1978) 17; Kartulihoidlad. // Teaduslikult põhjendatud maaviljelussüsteem Eesti NSV-s. Tln, 1987; Kartulisorteerlad. Tln, 1990; Kartuli mahapanek ja hooldamine. Saku, 1992; Kartulikasvatuse mehhaniseerimise võimalused ja maksumus Eestis. // EPMI teadustööde kogumik I. Saku, 1995; Kartulikasvatus (kaasautor). Trt, 2002; Kartulikasvatuse šoti tehnoloogia (kaasautor P. Viil). // www.eria.ee/public/files/; Kartulikasvatuse tasuvus. // Taimekasvatus. Saku, 2006.

B: EMVI, 22–23, 144, 153.

SIIMANN, Uno (31. V 1927 Laiuse v, Tartumaa – 2. I 1987 Tartu), psühholoog; taluniku p. Lõpetas 1947 Tartu ÕS-i, 1953 TÜ loogika ja psühhol osk-a, psühhol-knd (1964, TÜ). vk “Resultaatide teadmise tähtsusest vilumuse kujunemise protsessis”. Oli 1953–55 Tartu 1. kk-i õpetaja, 1955–57 Tartu haridusosk-a koolide inspektor, 1957–59 Tartu 8. kk-i õppealajuh, 1959–62 TÜ loogika ja psühhol kat-i asst, 1962–74 v-õpetaja, a-

st 1974 dots, 1977–79 kat-i juh, 1979–87 dots. Õpetas üld- ja eksperim-psühhol, luges erikursusi; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: tööstus- ja juhtimispsühhol. Oli TÜ-s psühhol osk-a avamise (1968) eestvedajaid ning tööstuspsühhol labori (asutati 1968) rajaja ja juhendaja. Korraldas sümpe ja seminare reaktsioonaja eksperim uurimisest ja psühhol rakendamisest töö organiseerimisel. NSVL Psühholoogide Seltsi (1968–77 kesknõukogu) ja seltsi Eesti osk-a presiidiumi liige. Üle 70 teadustr-e, arvukalt aimetr-id.

T: Tootmise juhtimise psühholoogilisi aspekte. Trt, 1970; Tootmisettevõtete juhtide uurimise psühholoogilised alused. Trt, 1974; Tootmisjuhtide grupilise tegevuse psühholoogiline teooria. Trt, 1974; Tootmisorganisatsiooni juhtimise täiustamise psühholoogiline kontseptsioon. Trt, 1979; Psühholoogiateenistus ettevõttes. Trt, 1986.

B: TÜ BL I, 47–48; II, 167; TÜ ajalugu III, 230, 251, 252, 357; Uno Siimann (nekroloog). // Tartu Riiklik Ülikool (1987) 9. I.

R. Juursoo

SIIMAR, Veiko (6 XII 1941 Tartu), tehnikateadlane; ins-geodeedi p.. Lõpetas 1960 Tallinna 10. kk-i, 1966 TPI energ-tsk-a elektrimasinate ja –aparaatide erialal, a-st 1969 TPI asp, tehn-knd (1974, Leningradi PI), vk “Оптимизация линейных цилиндрических индукционных машин без внутренних сердечников”. Täiendas end 1974–75 LÜ-s prantsuse k-e alal. Oli 1967–69 TPI elektrimasinate kat-i asst, 1975–78 Orani Teadus- ja Tehnikaük-i (Alzeerias) dots, 1979–83 TPI elektrotehnika aluste kat-i v-õpetaja, 1983 elektrotehn aluste kat-i dots, ühtlasi 1982–86 kat-i juh, 1986–90 Tunise Tehnikaük-i (Tuneesias) elektrotehn-tsk-a dekaan, 1990–98 TTÜ elektrotehn aluste ja elektrimasinate inst-i dir, a-st 1993 OÜ JOT Eesti disaini ja tarkvara j-ins. – Uurimisvaldkond: magnethüdrodünaamilised ja kulgelektrimasinad, induktsioon-sulametalli pumbad. NSVL meistersportlane ujumises (1959), Rooma OM-i finalist (1960), EM meeskondlik hõbemedal (1962) jm. Kuulunud Eesti ja NSVL ujumiskoondistesse. Püstitas 1959–64 mitu Eesti, NSV Liidu ja Euroopa ujumisrekordit.

T: Разработка индукционных насосов для металла с высокой температурой плавления (индукционный сепаратор ИС-1) (kaasautor). Tln, 1967; Индукционная установка для разделения жидких металлов и шлака (autorit 129803, 1968;

kaasautor); О зависимости к.п.д. цилиндрических индукционных насосов без внутреннего сердечника от его размеров и от параметров перекачиваемого металла (kaasautorid E. Külm, H. Jänes). // Магнитная гидродинамика 4 (1969); Определение геометрических размеров зубцовой зоны линейных индукционных машин по заданной индукции на основании зубца (kaasautor H. Jänes). // ТПИ Тоим. А 301 (1970); О математическом моделировании зависимости главных размеров и электромагнитных нагрузок цилиндрических индукционных насосов без сердечника при условии максимума к.п.д. (kaasautor H. Jänes). // ТПИ Тоим. А 301 (1970); Расчет распределения составляющих магнитной индукции в немагнитной зазоре цилиндрического безсердечникового индуктора (kaasautorid E. Külm, H. Jänes). // ТПИ Тоим. А 315 (1971).

B: EE 14, 474–475; ТПИ 1936–1986, 223, 285, 295 ESSL, 605–606.

SIIMER, Enn (25, IV 1936 Tallinn), keemik; kohtuniku p, Kadri S-i abikaasa. Lõpetas 1954 Rapla Kk-i, 1959 ТПИ keemia-mäetsk-a ins-keemik-tehnoloogina, 1964 samas asp-i, keemiaknd (1964, ТПИ), vk “Fenoolide molekulaarkomplekside uurimine kontsentreeritud lahustes”. Täiendas end 1972 ja 1978 Budapesti Tehnikaük-s, 1980 Jaapanis Nagoya Ük-s, 1990 ja 1995 Las Palmase Ük-s termodünaamika alal. Oli 1959–61 ja 1964–68 ТПИ org ainete kat-i laborijuh, 1968–78 toiduainete tehnol kat-i dotsent, 1978–86 org ja biokeem kat-i dots (ühtlasi a-st 1980 keemiatsk-a kasvatustöö prodekaan), 1986–92 KI füüs-keem uurimiste labori v-teadur, 1992–2002 analüüt keemia osk-a j-teadur, 2002–07 TTÜ materjaliteaduse inst. v-teadur, 2007–09 erakorr v-teadur. Õpetanud pms toiduainete keemiat, tehnol ja seadmeid, biokeemiat, org keemiat. – Uurimisvaldkonnad: ensüümide kineetika, tsüklodekstriinide mol-kompleksid, mitmekomponendiliste lahuste termodünaamika, aur-vedelik tasakaal, segunemissoojused, lahuste mat-ne kirjeldamine. ENSV riiklik preemia (1977, koll-s). 145 teadustr-t, 15 autorit-t (osal kaasautor).

T: Problems of efficiency and optimization in enzyme engineering (kaasautor A. Köstner). // Enzyme Engineering. Future Direction. New York, London, 1980; Математическая модель макрокинетики иммобилизованных ферментов для глубокой конверсии субстрата (kaasautorid A. Köstner, I. Tammeraid). // ТПИ Тоим. 552 (1983); Исследование мутаротации моносахаридов микрокалориметрическим

методом (kaasautor M. Kurvits). // TPI Toim. 633 (1987); Поляриметрический анализ смесей глюкозы и фруктозы (kaasautor M. Mandel). // TPI Toim. 666 (1988); An improvement for the excess enthalpy prediction by UNIFAX. 1. Binary mixtures containing alkanes (kaasautor K. Kudrjavnseva). // J. Sol. Chem. 22 (1993) 4; Thermodynamics of ternary liquid mixtures containing toluene, ethylbenzene and chlorobenzene (kaasautor). // J. Chem. Eng. Data 48 (2002) 4; Isobaric vapor-liquid equilibria of the ternary system methylbutyl ketone plus nonane cyclohexanol.(kaasautorid H. Kirss, M. Kuus). // J. Chem. Eng. Data 50 (2005) 2; Isobaric vapor-liquid equilibria of the ternary system 1-pentanol+nonane+ansirole (kaasautorid H. Kirss, M. Kuus). // J. Chem. Eng. Data 53 (2008) 3.

B: TPI 1936–1986, 272, 277, 463; <https://www.etis>.

SIIMER (ka **Siemer**; a-ni 1930 **Urm**), **Imant Aleksander** (20. XI 1904 Rõngu v, Tartumaa – 27. XII 1977 Lidingö, Rootsi), õigusteadlane; farmatseudi p. Lõpetas 1923 Tartus H. Treffneri Eragümni-i, 1928 TÜ õigustsk-a. Täiendas end 1931–35 Londoni Ük-i suvekurstustel mere- ja kindlustusõiguse alal. Oli 1930–35 Tallinnas vandeadvokaadi abi, 1935–44 vandeadvokaat. Ühtlasi oli Tallinna Meremeeste Kodu juriskonsult, mitme org-i ja laevaseltsi (Tallinna Laevaühisus jt) jur nõuandja ning Balti riikide laevaühingute esindaja Saksa ja Soome priisikohtutes, a-st 1938 ka Kaub- ja Tööstusmin-i jur nõuandja. Õpetas 1932–44 Tallinna Merekoollis mere-ja riigiõigust, oli 1935–40 Eesti Rahvusv Mereõiguse Ühingu esimees ja 1942–44 dispašöör. – Uurimisvaldkond: mereõigus, kindlustusõigus, rahvusv eraõigus. Osales Briti mereseaduse (1933) ja Eesti Meremeeste Tööseaduse (1939) koostamisel, oli Inglise merekindlustuse seaduse(1906) eestik-e tõlke toim (1936). Põgenes 1944 Rootsi, töötas seal advokaadina ning mitme laevaühingu jur nõuandjana, oli a-st 1945 Laevanduse Edendamise Seltsi juhatuse esimees ning mitme eesti pagulasorg-i (Stockholmi Eesti Selts, Eesti Vabade Juristide Kogu jt) juhatuse liige, samuti (pärast vaheaega) Stockholmis 1949 taas ilmunud “Eesti Laevanduse ar-u” toimid. A-st 1935 *London Insurance Inst'*i liige. Üle 50 teadus- ja aimetr-e.

T: Meremeeste seadus seletustega ja teisi meremeestesse puutuvaid seadusi ja määrusi (kaasautor F. Wichmann). Tln, 1933; Eesõigustatud merenõudmised. // Laevandus (1938) 7; Laevaühing ja laeva osa. // Laevandus (1938) 9/10; Meremeeste tööaja seadus

seletustega (kaasautor F. Wichmann). Trt, 1939; Märkmeid muudatustest meremeeste seaduses. // Laevandus (1939) 1; Laeva tagasivõtmise õigusest prahiraha mitteõigeaegsel tasumisel. // Laevandus (1939) 3; Laeva disponendist. // Laevandus (1939) 4.

B: AAUD II, 271; Stockholms-Tidningen Eestlastele (1954) 20. XI.

A. Pärna

SIIMER (a-ni 1960 **Erm**), **Kadri** (14. I 1937 Rakvere), keemik; õpetajate t, Ants Ermi õde, Enn S-i abikaasa. Lõpetas 1954 Pärnu 2. L. Koidula nim. kk-i, 1959 TPI keemia-mäetsk-a ins-keemik-tehnoloogina, keemiaknd (1973, TPI), vk “Resortsiinide ja laktaamide hüdroksümetüülimise uurimine”. Oli 1959–62 TPI polümeeride sünteesi labori ins, 1962 org keemia kat-i assist, 1962–73 polümeeride sünteesi labori v-ins, 1973–84 põlevkivikeemia labori v-teadur, 1984–87 osk-a juh, 1987–92 j-teadur, 1992–2005 TTÜ polümeerimaterjalide inst-i v-teadur, 2005– erakorr v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: fenoolide ja amiinide reaktsioonide kineetika, polümeeride süntees, adhesiivide omadused ja termiline analüüs. Eesti Keemia Seltsi liige (1960–). NSVL Rahvamaj näituse pronksmedal (1982, 1986), TTÜ medal *Mente et Manu* (1997). Üle 200 teadustr-e, 3 autorit-t (kaasautor).

T: Use of lactams in the Mannich reaction (kaasautor P. Christjanson). // *Chemica Scripta* 18 (1981) 4; Thermochemical study of the hydroxymethylation reaction (kaasautorid P. Christjanson, E. Siimer). // *Thermochim. Acta* 246 (1994); Co-condensates of resorcinols and methylol compounds for adhesive resins (kaasautor). // *Polymer Eng. Sci.* 37 (1997) 6; Study of the structural changes in urea-formaldehyde condensates during synthesis (kaasautorid T. Pehk, P. Christjanson). // *Macromol. Symposia* 148 (1999); Thermal behaviour of urea-formaldehyde resins during curing (kaasautorid T. Kaljuvee, P. Christjanson). // *J. Therm. Anal. Calorim.* 72 (2003); Changes in curing behaviour of aminoresins during storage (kaasautor). // *J. Therm. Anal. Calorim.* 80 (2005) 1; Structure of polycondensates from hydroxymethylphenols (kaasautor). // *J. Appl. Polym. Sci.* 107 (2008) 2; Effect of alkylresorcinols on curing behaviour of phenol-formaldehyde resol resin (kaasautor). // *J. Therm. Anal. Calorim.* 91 (2008) 2.

B: <https://www.etis.ee>.

SIIMISKER, Helene (Leenu) (27. XII 1924 Pärnu), kirjandusteadlane ja kriitik; aedniku t. Lõpetas 1944 Pärnu Gümni-i, 1950 TÜ eesti filol osk-a, 1957 asp-i, filol-knd (1963, TÜ) vk eest: 1958–63 publitseeritud uurimused A. H. Tammsaarest. Töötas 1944–45 Pärnumaa rkl arhiivis, oli 1950–54 Pärnu 2. kk-i eesti k-e õpetaja (1953–54 ka õppealajuh), 1958–63 KM teadur, 1963–67 käsikirjade osk-a juh, a-st 1967 kutseline literaat. – Uurinud A. H. Tammsaare loomingut, aga ka teiste klassikute (E. Vilde, A. Kitzberg, F. Tuglas) tippteoseid, arvustanud uudisloomingut, algatanud kirj vaidlusi, toetades esteetilist progressi. Uuris Tammsaare isikulugu, loomingu reaalelulisi tagamaid, olemisfilos-i postulaate, analüüsis teoste lavastusi ja ekraniseeringuid. Avaldanud ka teatrikriitilisi art-id ja monogr J. Saulist. Oli rmt-u *Paar sammukest eesti kirjanduse uurimise teed* 4. osa (1966) toim, kk-i kirj-õpikute kaasautor, õppe- ja dok-filmide stsenaarist (*Väikese Illimari radadel*, 1963; *Aino Talvi*, 1971; *A. H. Tammsaare I–III*, 1971–74). EKL liige (a-st 1959). A. H. Tammsaare kirj-auhind (1978).

T: Koomilist A. H. Tammsaare varasemas loomingus. // *Paar sammukest ...* II. Tln, 1961; A. H. Tammsaare. Lühimonogr. Tln, 1962; (vene k 1972, ²1977); Teatrikülastaja märkmikust. // SV 1962) 23 XI; Kas kõik materjalid ja mälestused on juba talletatud. Mõtteid Juhan Liivi 150nda sünniaastapäeva eel. // SV (1964) 28 II; Jätkakem mõttevahetust – V.Gross. Pinginaabrid. // Lng (1965) 9; Jaan Saul. Tln, 1972; A. H. Tammsaare. Pildikroonika eluteest ja –tööst (kaasautor A. Palm). Tln, 1978; Жизнь и творчество А. Х. Таммсааре. М, 1978; Veel kord Kreutzwaldi “Sõjast” ja “Kalevipojast” ja Faehlmanni vaidlusest parun Nolckeniga. // KK (2004) 6.

B: EE 14, 475; EKirBL, 352–353; EKnL, 530; KK (1974) 12, 750–751; KK (1994) 12, 756–757.

SIIMO, Epp (a-ni 1937 **Simenson, Elfriede Marie Vilhelmine**) (3. II 1904 Narva – 21. VIII 1991 Tallinn), ajaloolane-arhivist; kaupmehe t. Lõpetas 1921 Narva 1. gümni-i, 1927 TÜ kunstiajaloo alal, filos-mag (1928, TÜ), vk “Die Hermannsfestung in Narva. Beschreibung und Baugeschichte” (ü. a. 1947 kunstit. knd-ks). Oli 1927–29 Rakvere ÕS-i ja 1929–39 Põltsamaa Gümni-i ajalooõpetaja, 1940–50 töötas Tallinna Linnaarhiivis, sh ka abijuh-na, oli 1945–50 arhiivi juh, ühtlasi 1944–47 kohakaasluse alusel Tallinna Linnamuuseumi dir, 1951–52 Eesti Energia Põhja Kõrgepingevõrkude sekr, 1952–54

Tallinna 7. kk-i laborant, 1954–57 artelli Täht punuja, 1957–65 Ajaloomuuseumi teadur, a-st 1965 pensionil. – Uurimisvaldkonnad: Eesti ajalugu, kultuurilugu, ajalooallikad. Päästis 1944 Saksamaale viimisest osa Eesti ajaloo seisukohalt kõige väärtuslikumaist arhiivis säilitatavaist ürikuist (Lüübeki koodeksid a-st 1257 ja 1282, Wanradt Koelli katekismus a-st 1535) ja arhivaalidest (osa Tallinna magistraadi arhiivist, Kullamaa kiriku vakuraamat 1520–32, G. Mülleri jutlused a-ist 1600–06 jm), peites need sakslaste eest Toompeale Riigiarhiivi keldrisse. Oli Tallinna Linnamuuseumi kodu-uurimise ringi liige.

T: Põhjasõja sündmuste järgedel (kaasautor). Tln, 1961; Ch. M. Wielandi autograaf ajaloomuuseumis. // KK (1971); August v. Kotzebue kirjad Johann August Hagenile. // KK (1975) 8; J. H. Rosenplänteri kiri ühise kirjakeele asjus. // KK (1977); J. M. Wiedemanni pedagoogilisi seisukohti. // KK (1979) 10; Piibe K. E. v. Baeri elus. // Folia Baeriana. II. Tln, 1976; Õpetatud Eesti Seltsi eelloost. // Johann Philipp von Roth. Trt, 2000.

B: AAUD II, 169; Tallinna Rkl Keskarhiiv. Tln, 1983, 9, 23; Tallinna Linnamuuseumi kodu-uurimise ring 1963–2000. Ringi liikmete biograafiline teatmik. Tln, 2000, 202–203; Tallinna Linnamuuseumi ar 2000/2002. Tln, 2002, 178–181.

SIIMON (a-ni 1967 **Lepa**), **Aino** (6. V 1943 Torma v, Tartumaa), majandusteadlane; töölise t, Ivar-Jüri S-i abikaasa. Lõpetas 1960 Jõgeva Kk-i, 1967 TÜ maj-tsk-a, 1971 samas asp-i, maj-knd (1971, TÜ), vk “Kalakaupade turg Eesti NSV-s”. Täiendas end 1975–76 Leipzigi Kaub-ük-s, 1993 Viini Maj-ük-s, 1996 Poznani Maj-ük-s, 2005 St. Galleni Ük-s. Oli 1971 TÜ rahvamaj-harude ökon kat-i õpetaja, 1971–75 v-õpetaja, 1975–82 dots, 1982–87 kaub-ökon kat-i dots, 1987–92 kat-i juh, dots, 1992–93 kaub õt-i juh, prof, 1993-96 turunduse ja juhtimise inst-i juh, prof, 1996–97 juhtimise ja välismaj inst-i prof, kaub õt-i juh, 1997–2000 juhtimise dots, 2000– juhtimise ja turunduse inst-i juhtimise dots, ühtlasi 1974-76 ja 1983-91 kaub labor-i teaduslik juhendaja; koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: turu ja tarbimisega seotud ning kaub efektiivsuse probleemid, kaub-teaduse, -teooriate ja -õpetuse arengusuunad ja uusorientatsioon; ettevõtlus- ja kaub-pol sõlmprobleemid; ettevõtluse spetsiifika teenindussfääri kuuluvates maj-elu valdkondades (kaub, hotellindus, toitlustus); väikeettevõtlus ja

väikeettevõtluspol, väikeettevõtete juhtimise spetsiifika, organisatsiooniõpetuse sõlmprobleemid, riskijuhtimine, juhtimisteadus, -teooriad, ettevõtte edutingimused. ENE kaasautor. ETF ekspert (a-st 2000). 130 teadustr-t.

T: Jaekaubanduse ökonomika. Trt, 1974; Ühiskondliku toitlustamise ökonomika (kaasautor I.-J. Siimon). Trt, 1976; Kaubandus sotsiaal-majandusliku arengu kompleksprogrammis. Tln, 1982; Ettevõtlus hulgikaubanduses. Trt, 1995; Kaubandusteaduse alused. Trt, 1996; Hotellimajanduse alused. Trt, 1997; Ettevõtte riskijuhtimissüsteem (kaasautor). // Riskid Eesti ettevõtetes ja riskijuhtimine. Trt, 2002; Juhtimine. Teoreetilised alused (kaasautor K. Türk). Trt, 2004; Organisatsiooniõpetus. Trt, 2004; Ajajuhtimine I. Teoreetilised aspektid. Trt, 2004; Juhtimisteadus ja juhtimisteooriad (kaasautor). // Juhtimisteooria ja –praktika sünergia organisatsioonides II. Trt, 2004.

B: TÜ BL I, 360; II, 167; EE 14, 475; EMaBL, 464.

SIIMON, Aleksander (29. XII 1900 Sinalepa v, Läänemaa – 28. X 1970 Tallinn), puuviljandusteadlane ja sordiaretaja; väiketaluniku p, Arvo-Aleksander ja Jüri-Ivar S-i isa. Lõpetas 1922 Läänemaa Ühiskõhniku-i, 1929 TÜ põllum-tsk-a, sh õppis 1927–29 stipendiaadina Berliini Ük-i õppe-katsejaamas ja Oranienburgi aianduskoolis, agron-mag (1931, TÜ), vk “Aluste ja oksade asendite mõju tolmutera idanemisele teraliste ja luuviljaliste kultuursortidel”, agron-dr (1939, TÜ), vk “Untersuchung über die gegenseitige Befruchtung der in Estland verbreiteten Apfelsorten” Omandas 1930 põllum-ainete õpetaja kutse. Oli 1923–24 Leisu algkooli õpetaja, 1929–37 ja 1941–42 Kehtna Kõrgema Kodumaj-kooli õpetaja ja aiandusosk-a juh, 1937–41 Vahi koolide (Põllutöökool ja Aiamaj-kool) abijuh ja aiandusõpetaja, 1942–44 Kehtna Aiandusinst-i dir, 1944–45 samas kodumaj-inst-i, kodumaj-tehnikumi ja õppemajandi dir, rajas 1945 Polli Aianduse ja Mesinduse Uurimise Inst-i ja oli selle ning 1946–50 (inst-st 1946 moodustatud) TA Põllum Inst-i Polli filiaali juh, 1950–56 teadur, 1956–69 EMMI Polli Katsebaasi (hiljem –jaam) juh, 1969–70 v-teadur-konsultant; ühtlasi oli 1956–57 EPA entomol ja aianduse kat-i dots, 1958–60 prof-i kt, a-st 1960 prof. – Uurimisvaldkond: sordiaretus. Aretanud 15 õuna- (‘Talvenauding’, ‘Sidrunkollane taliõun’, ‘Sügisdessert’ jt) ja kaks maasikasorti, oli pirni ‘Pepi’ autoreid jm. Uuris puuvilja- ja marjakultuuride

sorte ning agrotehnikat, ühtlasi suunas kogu Eesti puuviljandusalast uurimistööd. Korraldas Eestis hulga eksped-e, leidmaks talvekülmadele vastupidavamaid viljapuid ning asjaarmastajate poolt aretatud häid seemikpuid, millest rajas Pollis nn rahvaselektsiooni aia. Oli mitme väljaande (*Kolhoosi puuvilja- ja marjaiaia rajamine*, 1951; *Aianduse käsiraamat*, 1955, ²1956 jt) toim. Propageeris iluaiandust ja vanade parkide korrastamist. Põllumaj-min-i pomoloogianõuk esimees, EAMS-i (1961) ja Läti Aianduse Seltsi auliige, ENSV tnl teadlane (1957). Nõuk Eesti preemia (1967, koll-i juht). U 100 teadustr-t.

T: Põllumehe käsiraamat III (kaasautor). Trt, 1930; Puuviljandus (kaasautor). Trt, 1937; Tolmuterade füsioloogilised uurimused Eestis enamlevinud õunasortidel. Trt, 1937; Aianduse õpperaamat (kaasautor). Tln, 1940, ²1944; Eesti NSV kohalikud külmakindlad puuviljasordid. Tln, 1955; Puuvilja- ja marjaiaia agrotehnika (kaasautor). Tln, 1961; Eesti pomoloogia (kaasautor). Tln, 1970.

B: AAUD II, 210; EABL, 127–128; EE 14, 475; EMVI, 64; Rahva Häääl (1970) 30. X; Kodumaa (1970) 4. XI; (1975) 24. XII.

K. Kask

SIIMON, Arvo-Aleksander (4. V 1935 Tallinn – 1. IX 1995 Haapsalu), tehnikateadlane; Aleksander S-i p., Jüri-Ivar S-i vend. Lõpetas 1954 Haapsalu 1. kk-i, 1959 TPI tööstusettevõtete ja -seadmete erialal, 1962–66 Ukraina TA KūbI sihtasp-is, tehn-knd (1970, Eesti TA), vk „Исследование вопросов структурного синтеза логических схем с учетом временных свойств информационных сигналов”. Oli 1959 EI n-teadur, 1960–62 KūbI v-ins, 1962 ja 1966–95 n-teadur. Uurimisvaldkond: numbriliste skeemide automatiseeritud sünteesi algoritmid. 25 teadustr-t, 1 monogr.

T: О языке для аналитического описания логических схем в потенциально-импульсной структуре. // Eesti TA Toim. Füüs. Mat. 17 (1968) 3; Определение временных координат существования сигналов в языке для аналитического описания логических схем. // Eesti TA Toim. Füüs. Mat. 17 (1968) 4; О расширении возможностей языка для аналитического описания логических схем. // Eesti TA Toim. Füüs. Mat. 22 (1973) 2; Конъюнкция сигналов в потенциальной элементной структуре. // Eesti TA Toim. Füüs. Mat. 22 (1973) 3; Дизъюнкция сигналов в

потенциальной элементной структуре. // Eesti TA Toim. Füüs. Mat. 22 (1973) 4; Язык векторно-переключательных функций для описания логических схем. // Техн. киберн. (1977) 2; Синтез цифровых устройств при помощи векторно-временных переключательных функций. Тln, 1988.

B: Kübl 1990, 49; Kübl muutuvast ajas, 19, 23, 33, 35, 56, 121.

M. Kutser

SIIMON (a-ni 1978 **Otsmaa**), **Hele** (8. III 1959 Tallinn), füüsik; Vello ja Svea O. t. Lõpetas 1977 Tallinna 2. kk-i, 1983 TÜ füüsika osk-a, 1989 samas asp-i, Ph.D. füüsikas (1992, TÜ), vk “Atomic layer molecular beam epitaxy of A^2B^6 compounds described on the basis of kinetic equations model”. Oli 1983–86 Aluvere 8-kl kooli õpetaja, 1986–89 TÜ elektroluminestsentsi ja pooljuhtide labori n-teadur, 1989–92 teadur, 1993–96 eksperim-füüsika ja tehnol inst-i ning tehnol-keskuse v-teadur, 1995–96 ühtlasi AS Renteks arvutikonsultant, 1996-2004 TÜ materjaliteaduse inst-i lektor, 2004– FI erakorr teadur, ühtlasi 2006– TÜ füüsika keemiatsk-a (a-st 2007 loodus- ja tehnol-tsk) dekanaadi materjaliteaduse programmijuht. – Uurimisvaldkond: siirdekihtide tekkemehhanismid, siirde- ja pinnakihtide osa üliõhukestel oksiidkihtidel, kristallide kasv, arvutisimulatsioonid. 19 teadusart-t.

T: Desorption energies averaged over the desorption process by model-calculations (kaasautor T.Uustare). // Appl. Surface Sci. 75 (1994) 1–4; Modeling of precursor flow and deposition in atomic layer deposition reactor (kaasautor J. Aarik). // J. Physique IV, 5 (1995) C5; Thickness profiles of thin films caused by secondary reactions in flow-type atomic layer deposition reactors (kaasautor J. Aarik). // J. Phys. D: Appl. Phys. 30 (1997) 12; Effects of HCl readsorption on film growth in atomic layer CVD of TiO_2 (kaasautor J. Aarik). // Electrochem. Soc. Proc. PV 97–25 (1997).

B: TÜ BL II, 167; <https://www.etis.ee>

SIIMON, Ivar-Jüri (9. II 1937 Tallinn – 20. XI 1998 Tartu), majandusteadlane; Aleksander S-i p, Arvo S-i vend, Aino S-i abikaasa. Lõpetas 1957 Haapsalu 1. kk-i, 1965 TÜ maj-tsk-a, 1972 samas asp-i, maj-knd (1973, TÜ), vk “Elanikkonna tegevuskohajärgse toitlustamise probleeme (Eesti NSV näidetel)”. Täiendas end 1967–68

Leipzig Ük-s. Oli 1965–68 TÜ kaub-labor-i teadur, 1972–77 kaubatundmise ja kaub organiseerimise kat-i v-õpetaja, 1977–92 dots, ühtlasi 1984–89 kat-i juh, 1992–96 turunduse ja juhtimise ins-i dots, 1996–98 juhtimise ja välismaj inst-i dots; 1974–78 ka maj-tsk-a prodekaan; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: ühiskondliku toitlustamise ökon, kaub ja toitlustamise materiaalne baas, erakaub, toidukaupade kvaliteet, turismindus ja turismipol, tooteinnovatsioon ja selle strateegiad. Osales IME kaub programmide koostamisel ja maj-ku kõrghariduse ümberkorraldamisel. Eesti Maj-teadlaste Seltsi liige. 65 teadustr-t.

T: Ühiskondliku toitlustamise ökonomika (kaasautor A. Siimon). Trt, 1976; Põhifondide efektiivsema kasutamise võimalikkus ühiskondlikus toitlustamises (ETKVL-i andmetel) (kaasautorid E. Leppik, P. Peets). // TRÜ Kaubanduslabor (1978); Sissejuhatus kaubatundmise. Trt, 1977, ²1982; Tükitöö süsteemi rakendamine tarbijate kooperatiivi jaotusladudes (kaasautor J. Sepp). // TRÜ Kaubanduslabor (1984); Tööjõuressurside kasutamise analüüs ja selle efektiivsema kasutamise võimalusi (Tartu Toitlustustusti andmeil) (kaasautorid V. Ipits, R. Ohvril). // TRÜ Kaubanduslabor (1986); Ühiskondliku toitlustamise põhifondide taastamise aktuaalseid probleeme. // TÜ Toim. 804 (1988); Turisminduse alused. Trt, 1996; Tooteinnovatsioon ja innovatsioonisüsteemid (kaasautorid R. ja R. Lumiste). Trt, 2000.

B: TÜ BL I, 360; II, 167.

A. Siimon

SIIRAK (a-ni 1940 **Tillemann**, 1940–59 **Aavasaar**), **Erna** (24. VII 1911 Tartu – 22. X 1987 Tallinn), kirjandusteadlane ja kriitik; kellassepa t, Virve S-u ema. Lõpetas 1929 Tartu Tütarlastegümni, 1936 TÜ filos-tsk-a *mag. phil.* astmega eesti k-e alal (auhinnatöö “A. H. Tammsaare lauseehitus” eest). Oli 1937–40 *Varamu* toimetuse korrektor, 1943–44 ajalehe *Eesti Sõna* teatriarvustaja, 1944–47 ajalehe *Sirp ja Vasar* teatriosk-a juh, 1951–55 represseeritud, 1952–62 KKI bibliograaf, 1962–81 teadur. – Avaldas a-st 1936 rohkesti ülevaateid, retsensioone ja uurimusi eesti ja väliskirj-e, kirj-teooria ja -kriitika, teatri jm teemadel. Uurinud 20. saj eesti kirjanike elu ja loomingut, sh ka Tuglase, Tammsaare, Semperi ja Underi stiili nii teose kui kirjaniku kogu loomingu tasandil. Eriti huvitus M. Underist: peale art-te ja kirj-loo pt-i kirjutas järeldsõnad luulekogule *Mu süda laulab*

(1981) ja soomek-le valimikule *Puutarhan syksy* (1978). Käsitlenud ka vanemat (16.–17. saj) eesti trükisõna. EKirBL (1975) ja *Eesti kirjanduse ajaloo* I, IV ja V köite kaasautor, võttis osa A. H. Tammsaare *Kogutud teoste* ja J. Semperi *Teoste* väljaandmisest. EKL liige (1982). J. Smuuli preemia (1988).

T: Hendrik Adamsoni luuletaja-teenkond. // Ammukaar II. Tln, 1943; Johannes Semper. Tln, 1969; Stiil kui sõnakunsti fenomen. // Lng (1971) 3; A. H. Tammsaare in Estonian literature. Tln, 1978; Talendi maagia. Tln, 1987.

B: EkirBL, 353; EKnL, 530–531; EE 14, 475; Lng (1971) 7, 1115; KK (1981) 7, 444–445; (1986) 7, 427–428; Lng (1986) 8, 1134–1135; (1987) 11, 1582–1583; Kirjanduse jaosmaa '87. Tln, 1989, 95–98; Kirjanduse jaosmaa '88. Tln, 1992, 138–143.

A. Vinkel

SIIRAK, Virve (24. V 1946 Tallinn), arstiteadlane töötervishoiu alal; Erna S-u t. Lõpetas 1964 Tallinna 7. kk-i 1970 TÜ arstitsk-a. Oli 1970–72 TÜ arstitsk-a kliiniline ordinaator, 1972–76 Tallinna Nakkushaigla arst, 1976–78 Leningradi I. P. Pavlovi nim. Med-ük-i kliiniline ordinaator, 1978–79 Tallinna Harjumäe Polikliiniku sisehaiguste osk-a juh, 1988–91 Tallinna Linnaval tervishoiuosk-a juh, 1991–92 Eesti Rahva Tervise Keskuse spetsialist, 1992–93 Rkl Kinnipidamiskohtade Ameti tervishoiu peaspetsialist, 1994–98 Tallinna Lasnamäe Polikliiniku arst, ühtlasi 1996–98 TPÜ lektor, 1998–2009 TTÜ ärikorralduse inst-i töökeskkonna ja –ohutuse õt-i assistent, 2009– lektor. Loengukursused: töökeskkond ja ergonoomika, sotsiaalkeskkonna riskid, riski- ja –ohutusõpetus jm; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: tööohutus ja -tervishoid, kutsehaigused, arvutil põhinev riski hindamine töökeskkonnas, naiste eripära arvestamine multidistsiplinaarsetes õppeprogrammides infotehnol vallas. Veebipõhiste õppekursuste (töökeskkond ja ergonoomika, keem ohutegurid ja tööhügieen jm) looja. Eesti töötervishoiu arengukava (2007–2010) väljatöötamise komisjoni liige.. *Europe Chapter of Human Factors and Ergonomics Society* assotsieerunud liige (2001–). Üle 50 teadustr-e.

T: Riskiprobleemide lahendamise võimalusi. // Katastroofi- ja riskiõpetuse aktuaalseid probleeme II. Tln, 1999; Inimfaktor kui töötervishoiu ja tööohutuse võtmelüli. // Tööteadusala uurimused 2 Tln, (2001); Respekt intellektuaalse kapitali suhtes: tee

vananemise katastroofi vältimisele. // Eesti Töötervishoid (2002) 1; Töökeskkonna kvaliteedi oskussõnu (kaasautor). Tln. 2003; Psychosocial perspectives of female students. // Woman Work and Health. New Delhi, 2005; Development of information and communication technology (ITC) – new solutions for prolonging workability. // Extending the Work Life. Tln, 2009.

B: <https://www.etis.ee>.

SIIRDE (a-ni 1950 **Kopp**), **Aino** (21. I 1926 Tallinn), keemik; tööliste t, Enno-Ülo S. abikaasa, Kaarel ja Andres S. ema. Lõpetas 1944 Tallinna 3. kk-i, 1950 TPI keemiamäetsk-a anorg ja org ainete tehnolerialal, 1956 TPI-s asp-i, tehnikaknd (1957, TPI), vk “Diktüoneema kiltkivi termiline lagundamine”. Oli 1950–53 TPI anorg ja org keemia kati v-laborant, 1957–64 asst, 1964–66 v-õpetaja, 1966–81 dots. Luges üldise keemia kursust. Koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: diktüoneemakilda termiline töötlemine ja selle lagunemisproduktide uurimine, analüüsimeetodite väljatöötamine kloori, fluori ja elavhõbeda mikrohulkade määramiseks looduslikes produktides. Üle 10 teadustr-e, arvukalt käsikirja jäänud uurimistöö aruandeid.

T: Некоторые новые данные о диктионевомом сланце. // TPI Toim. A 73 (1956); Применение лантан-ализарин-коммексана при колориметрическом определении фторида в воздухе и глинах (kaasautorid P. Luiga, R. Ott). // TPI Toim. 359 (1974); Исследование возможностей определения фтора в биологических объектах (kaasautor K. Help). // Analüüsimeetodite väljatöötamine kloori, fluori, elavhõbeda ja fosfori mikrohulkade määramiseks. Tln, 1978; Определение фторида в растениях при помощи фторидселективного электрода (kaasautor P. Luiga). // Eesti TA Toim. Keemia 27 (1978) 1; Orgaaniliste ja kõrgmolekulaarsete ühendite keemia alused (kaasautorid K. Help, E. Piiraja). Tln, 1984.

B: TPI 1936–1986, 275.

SIIRDE, Andres (26 IX 1957 Tallinn), tehnikateadlane; Enno-Ülo ja Aino S. p, Kaarel S. vend. Lõpetas 1975 Tallinna 39. kk-i, 1980 TPI soojusenergi ins-na, 1984 samas asp-i, tehn-knd (1984, TPI), vk “Системы очистки поверхностей нагрева котла глубоководными обмывочными аппаратами” Tln, 1984). Täiendas end 1990

Sileesia PI-s (Poola), 1995 ja 1998 USA-s. Oli 1980–81 TPI tead uurimissektori tööstusliku soojusenerg problemlabori n-teadur, 1984–88 v-teadur, ühtlasi 1986–88 õppejõud, 1988–89 soojustehnika kat-i v-õpetaja, 1989–98 TTÜ soojustehnika inst-i dots, 1997–2001 AS Eesti Energia peaspetsialist, ühtlasi 2000–01 ka TTÜ masinaehituse inst-i autotehnika õt-i dots, 2001– soojustehnika inst-i soojusjõuseadmete õt-i juh, prof, 2005–08 ka meh-*tsk*-a teadus- ja arendusprodekaan. – Uurimisvaldkonnad: Eesti energiaressursside säästlik kasutamine ja protsesside täiustamine põletusseadmetes; soojuse ja elektri koostootmine. Eesti TA energ-nõuk, EK Sõe ning Terase uurimisfondi nõuandvate töögruppide ja Eesti Soojustehnika Ins-de Seltsi liige. TTÜ kuldmärk (2006). Üle 40 teadustr-e, 1 patent (kaasautor).

T: Температурный режим вторичного пароперегревателя пылесланцевого котла ТП-101 (kaasautor). // TPI Toim. 680 (1988); Prevention of fuel hanging with the help of an air-impact knocking system (kaasautorid S. V. Yurkin, V. V. Yakutov). // Power Technol. Eng. 40 (2006) 6; Possibilities for reducing the circulation ratio and mass of ashes in the furnaces of circulating fluidized bed boilers (kaasautor A. Martins). // Circulating Fluidized Bed Technology IX. Hamburg, 2008; .

B: Soojustehnika Instituut 1918–2007. Tln, 2007, lk 259–261; TTÜ professorid läbi aegade, 391–392; TTÜ ar 2007, Tln, 2008, 182; <https://www.etis.ee>; <http://deephought.ttu.ee/soojus/publikatsioonid/pasiirde.htm>

SIIRDE (a-ni 1935 **Siirmann**), **Elmar Leonhard** (22. IV 1910 Tallinn – 12. XI 1988 Tartu), arstiteadlane, otorinolarüngoloog; tööliste p, Enno-Ülo S. vend, Toomas S. isa. Lõpetas 1929 Tallinna Kaarli Koguduse Eraühisgümni-i, 1938 TÜ arstitsk-a, med-knd (1947, TÜ), vk “Kogelejate hingamisliigutuste võrdlevaid vaatlusi”, med-dr (1963, Leningradi Arstide Täiendusinst), vk “Аэро- и гидроионы в оториноларингологии”. Töötas 1929–31 Tallinna Linnaapteegis, oli 1937–41 TÜ kõrva-nina-kurgukliiniku arstlik abijõud ja ordinaator ning 1941–51 peaarst, 1941–43 TÜ otorinolarüngol kat-i asst, 1944–75 juh ja 1946–65 dots, 1965–75 prof, 1975–83 otorinolarüngol ja oftalmol kat-i prof-konsultant; ühtlasi oli 1950 arstitsk-a prodekaan, 1950–52 dekaan ja 1966–69 med kesklabori juh. – Uurimusi logopeedia ja foniatra, aeroionisatsiooni ja elektroaerosoolide raviotstarbelise kasutamise, suulaemandlite, kuulmise, allergia, onkol

jm alalt. Teinud kogelejate hingamisliigutuste võrdlevaid vaatlusi. NSVL med entsüklopeediate (suur ja väike) toim-id, ajakirja *Вестник оториноларингологии* toim-nõuk liige. ENSV Tervishoiu-min-i peaotorinolarüingoloog (1947–79). ENSV Otorinolarüingoloogide Teadusliku Seltsi asutaja (1952) ja esimees (1952–79), Ülel Otorinolarüingoloogide Seltsi presiidiumi liige. ENSV tnl teadlane (1966). U 190 teadustr-t.

T: Täheldusi kogelemisest Tartu koolinoorsool. // EA (1939) 1; О дыхательных рефлекторных механизмах при фонаии. // Вест. оториноларингол. (1953) 3; Professor Henrik Koppeli 100. sünnipäevaks. // NET (1963) 6; Aerosol ionizer and its application in medicine (kaasautor J. Reinet) // Proc. 3rd Int. Biometeor. Congr. Oxford (1966); О применении в оториноларингологии аэроионизаторов, аэрозольных и электроаэрозольных аппаратов, конструируемых тартускими физиками. // TÕ Toim. 283 (1971); Наследственность в оториноларингологии (kaasautor). // Вест. оториноларингол. (1974) 3; Otorinolarüingoloogia arengust Tartu Riiklikus Ülikoolis. Trt, 1977; О развитии научной работы по оториноларингологии в Тартуском государственном университете (kaasautor). // TÕ ajaloo küsimusi IX (1979); Современная дифференциальная диагностика нарушений функции органа слуха (kaasautorid V. Särgava, T. Siirde) // Ж. ушных, носовых и горловых болезней. (1979) 4; Uurimis- ja ravivõtteid kõrva-nina-kurguhaiguste erialal (kaasautor). // Trt, 31982.

B: AAUD III, 120; TÕ BL I, 132–133; II, 168; EE 14, 476; *Merila-Lattik, H.*, 331; NET (1960) 3, 75–76; (1964) 3, 76; (1970) 2, 134–135; (1980) 3, 220; (1985) 2, 137; EA (1989) 1, 68–69; TÜK 200, 120; TÜA 1982–2007, 267, 271; Edasi (1970) 23. IV; (1988) 15. XI.

R. Juursoo

SIIRDE (a-ni 1935 **Siirmann**), **Enno-Ülo** (9. I 1919 Tallinn – 5. II 2004 Tallinn), keemik; tööliste p, Elmar Leonhard S. vend, Aino S. abikaasa, Kaarel ja Andres S. isa. Lõpetas 1937 Tallinna Reaalkooli, 1944 TPI keemiatsk-a, tehnikaknd (1946, TPI), vk “Rektifikatsiooni astme sõltuvus kolonni konstruktsioonist ja töö režiimist”, oli 1954–56 Leningradi Tehnol-inst-i doktorant, tehnikadr (1957, samas), vk “Исследование процесса дистилляции с водяным паром”. Töötas 1940 (üliõpilasena) Eesti Rkl

Katsekojas, oli 1941–42 TTÜ anorg keemia kat-i ja 1942–44 füüs keemia kat-i aj abijõud, 1944 Kohtla-Järve Põlevkivitöötlemise Tehase keemik, 1944–46 TPI üldise keem tehnol kat-i asst, 1947 v-õpetaja, 1948–60 üldise keem tehnol ja anorg ainete keem tehnol kat-i dots, ühtlasi 1952–54 ja 1956–60 keemia-mäetsk-a dekaan, 1956–86 keemiatööstuse protsesside ja aparaatide kat-i juh (a-st 1960 prof), 1986–92 TTÜ konsultantprof, a-st 1992 emeriitprof. – Uurimusi soojus- ja massivahetuse, rektifikatsiooni, veeauruga destilleerimise ja veepuhastuse kohta, ka tehn-hariduse ajaloost. Oli Ülel D. I. Mendelejevi nim. Keemiaseltsi ENSV Vab-ku juhatus liige. ENSV tnl teadlane (1983). P. Kogermani mälestusmedal (1987). ENSV rkl preemia (1950, koll-s), ENSV MN preemia (1988). Üle 160 teadustr-e, 22 autorit.

T: Исследование процесса дистилляции с водяным паром. Tln, 1954; Дистилляция (kaasautor). Leningrad, 1971; Osooni kasutamine veepuhastustehnoloogias (kaasautor R. Munter). Tln, 1984; Keemiainseneride ettevalmistuse arengust Eestis (kaasautor V. Mikkal). // Tehnilise mõtte ja tehnikahariduse ajaloo probleeme Eestis. Tehnikaharidus. Tln, 1985; Ozonation processes (kaasautor). // J. Int. Ozone Assoc. 10 (1988) 4; Characterization of ozonation processes by oxygen demand compounds (kaasautorid R. Munter, S. Preis). // Eesti TA Toim. Keemia. 51 (2002) 3; Sain keemiainseneriks. Tln, 2003.

B: EE 14, 476; TTÜ professorid, 49; TPI 1936–1986, 34, 150, 152, 164, 265, 271–272, 280–281, 404, 437, 479; TTÜ professorid läbi aegade, 393–394.

SIIRDE, Kaarel (19. VIII 1953 Tallinn), keemik; Enno-Ülo ja Aino S. p, Andres S. vend. Lõpetas 1971 Tallinna 39. kk-i, 1976 TPI keemiatehnol ins-na, 1979–82 KI aspirant, keemiaknd (1984, KI), vk “Mono- ja seskviteerpeensete hapnikderivaatide selektiivne saamine isopreeni klorotelomeeridest”. Oli 1976–94 KI teadur, 1994–99 AS Baltplast arendusdir, 1999–2000 Bayer Oy Eesti filiaali müügiesindaja, 2001– AS ProSyntest./AS Cambrex Tallinn juh. Ühtlasi lugenud 1996–2004 TTÜ-s polümeermaterjalide tehnol kursust, osalenud 2000 Suuremõisa Tehnikumi plastitööstuse operaaatori õppekava koostamises ja lugenud 2003–05 tehnikumis plastitöötlemise kursust. – Uurimisvaldkond: looduslike bioaktiivsete ainete analoogide süntees ja praktiline rakendus. Kutsestandardi *Plastitöötlemise operaaator* koost-id (2002–05). Eesti

Plastmassiühingu kutse- ja eksamikomisjonide (2004–05) ja Eesti Ins-de kutsenõukogu liige (a-st 2007), AS Vähiuuringute tehnol Arenduskeskuse nõukogu liige ja projektijuht (a-st 2005). 24 teadustr-t, 9 autorit-e ja 1 patenditaotluse kaasautor.

T: Stereoselective separation of substituted allylic chloroderivatives (kaasautor). // Proc. Est. Acad. Sci. Chem. 40 (1991) 4; Structure-activity relationship of synthetic pheromone components in sex communication of click beetles (Coleoptera, Elateridae) (kaasautor). // J. Chem. Ecol. 19 (1993) 8; 4'-aryl-2',3'-dideoxynucleosides and their synthesis from 2-hydroxy-3-arylcyclopent-2-en-1-ones (kaasautor). // Appl. P200800040 (2008).

B: <http://www.plastikoolitus.ttu.ee/page7.html>

SIIRDE, Toomas (7. V 1944 Tartu), arstiteadlane, otorinolarüngoloog ja audioloog; Elmar S. p. Lõpetas 1962 Tartu 5. kk-i, 1968 TÜ arstitsk-a. Täiendas end 1993 Soomes ja 1994 Taanis. Oli 1968–69 TÜ aeroionisatsiooni ja elektroaerosoolide labori n-teadur, 1969–70 TÜ med-i kesklabori n-teadur, 1970–74 õppe-eksperim-töökoja v-ins, 1975 kõrvakliiniku audiol kab-i juh, 1976–99 kõrvakliiniku audiol kab-i arst, 2000– TÜK kõrvakliiniku kuulmise ja kõnestamise osk-a arst-õppejõud. – Uurimisvaldkonnad: kuulmispuuded ja nende rehabilitatsioon; kõrvahaigused, nende diagnostika ja ravi. U 50 teadustr-t.

T: Kompleksse audiomeetrilise uuringu meetodika (kaasautorid V. Särgava, J. Mürsepp). Trt, 1983; ²1984; Kohlea implantaat – “kuuldeaparaat” kurtidele (kaasautorid K. Kruustük, M. Suurna). // EA (2003) 12; Historical development of otorhinolaryngology (ORL) in Estonia (kaasautorid A. Jents, H. Mitrofanova). // J. Laryngol. Otol. 119 (2005) Suppl.; Kõrvahaigused (kaasautor J. Mürsepp). Tln, Trt, 2007.

B: TÜ BL II, 168; *Merila-Lattik, H.*, 331.

SIIROJA, Mart (7. IV 1958 Tartu – 15. XII 1996 Tartu), ajaloolane, afrikanist. Lõpetas 1976 Tartu 5. kk-i, 1981 TÜ ajaloo osk-a, 1989 MÜ-s asp-i. Oli 1981–84 Valga 1. kk-i õpetaja, 1984–86 Nõuk armees, 1989–91 TÜ üldajaloo kat-i õpetaja, 1991–92 lähiajaloo kat-i õpetaja, 1992–94 ajaloo osk-a asst. Õpetas Aafrika ajalugu jm. – Uurimisvaldkond:

Eesti suhetest Aafrika rahvastega. Mitme üld- ja uusaja ajaloo gümni-iõpiku kaasautor. 10 teadustr-t.

T: Eesti misjonär Gustav Reinhold Nyländer Sierra Leones 19. sajandi algul. // ÕES ar 1988–1993. Trt, 1995; Richard Reusch afrikanistina. // Samas; Inglise-Buuri sõda (1899–1902) ja eesti ühiskond. // Samas; Eesti vabatahtlikud Inglise-Buuri sõjas (1899–1902) (kaasautor T. Rütman). // Akad. (1996) 1.

B: TÜ BL II, 168.

SIITAN, Toomas (7. II 1958 Tallinn), muusikateadlane ja .pedagoog; ins-i p. Lõpetas 1976 Tallinna Muusikakk-i, 1981 TRK kompositsiooni alal, Ph.D. muusikateaduse alal (2003, Lundi Ük), vk “Die Choralreform in den Ostseeprovinzen in der ersten Hälfte des 19. Jahrhunderts. Ein Beitrag zur Geschichte des protestantischen Kirchengesangs in Estland und Livland” (Sinzig, 2003). Oli 1978–96 Tallinna Muusikakk-i muusikaajaloo õpetaja, ühtlasi 1986–92 EMA lektor, 1992–2004 dots, 2004– (a-st 2005 EMTA) prof. Pidanud loenguid ka EHI-s, TÜ-s, EELK Usuteaduste Inst-s ning loenguid ja meistrkursusi Soomes, Rootsis ja Saksamaal. Töötas 1981–88 Eesti Filharmoonia Kammerkooris, dirigeeris a-st 1994 sama koori, samuti RAM-i. 1994 Haapsalu Vanamuusika festivali initsiaator (1994) ja selle kunstiline juht. – Uurimisvaldkonnad: Eesti muusikakultuuri struktuur, selle ajalooline kujunemine ja areng tänapäeval; muusikaelu 16.–19. saj. Eestis; muusika Lääne-Euroopas 16.–18. saj. Eesti Muusikateaduse Seltsi juhatuse liige (esimees 1992–97 ja a-st 2003), Rahvusv Hümnlühingu liige (1990–, juhatuse liige 1993–2005), Eesti Muusikanõuk juhatuse aseesimees (1999–), Eesti Hümnl Seltsi juhatuse esimees (2001–). Eesti Heliloojate Liidu muusikateaduse aastapremia (1990), kultuuriauhind *Suur Vanker* (1999), Eesti Kultuurkapitali aastapremia (2003). Üle 30 teadustr-e, sh 2 monogr.

T: Keskaja muusika aastani 1300. Tln, 1989; Veljo Tormis – *musicus poeticus*. // TMK (1991) 3; Codex der Preetzer Benedictinerinnen in dem Estnischen Historischen Museum zu Tallinn. // Svensk tidskrift för musikforskning 1994/95. Göteborg, 1996; Öhtumaade muusikaajalugu I. Tln, 1998; Zwei konkurrierende Universal-Choralbücher für die baltischen Provinzen in der Mitte der 19. Jahrhunderts. // Jb. Liturgik und Hymnologie 37. Göttingen, 1998; Vertonungen der Matthäuspasion von Schütz bis Meder. // Schütz-

Jb. 24. Kassel, 2002, 2003; Teos ja stiil Euroopa klassikalises muusikakultuuris. // Mõeldes muusikast. Tln, 2005; Das Kirchenlied in Estland. // Musik und Kirche 3 (2006); Eesti kooriliikumise lätetest ja selle kiriklikest seostest 19. sajandi esimesel poolel. // Meeskoor ja meestelaul. Tln, 2007.

B: Who is who in Estonia: music, 123–124; <https://www.etis.ee>.

SIITAN, Uno (11. VIII 1944 Valga), bioloog, entomoloog; teenistujate p. Lõpetas 1962 Viljandi 2. kk-i, 1974 TÜ biol-osk-a, 1974–77 ZBI asp, biol-knd (1983, NSVL TA Zool Inst), vk “Наездники трибы *Phaeogenini* (Hymenoptera, Ichneumonidae) Европейской части СССР”. Täiendas end 1993 Rootsi Põllum-ük-i juures. Oli 1977–78 ZBI v-ins, 1978–84 ja 1985–90 teadussekkr, 1984–85 teadusdir-i kt, 1990–92 teadusdir ja zool osk-a juh, 1992–95 EPMÜ taimekaitse inst-i dir, 1995–2001 ajakirja *Eesti Loodus* peatoim ja EPMÜ keskkonnakaitse inst-i v-teadur, 2002– MTÜ Valgekihv juhatuse esimees. – Uurimisvaldkond: taimekaitse seisukohalt oluliste parasiitsete kiletiiivaliste putukate süstemaatika ja biol. Koost. triibuse *Phaeogenini* (Hymenoptera, Ichneumonidae) määraja. EPMÜ taimekaitse inst-i rajaja, koordineerinud ja juhtinud keskkonnakaitselisi uurimisprogramme. Teadusorganisaatori ja publitsistina avaldanud ajakirj-s rohkesti art-id Eesti teadusest ja kõrgharidusest. LUS-i liige (1971), Ülel Entomol Seltsi juhatuse ja presiidiumi liige ning Eesti osk-a rajaja (1982–91 osk-a esimees), Eesti Taimekaitse Seltsi (1992), Eesti Teadlaste Liidu liige (kaasesimees 1994 ja 1996-97) jm. Üle 20 teadustr-e, sh 1 monogr, aimeart-id.

T: Новые для фауны Эстонии виды наездников трибы *Phaeogenini*. Tln, 1987; Keskkonnasäästlik taimekaitse ja elukvaliteet. Trt, 1993; Eesti teaduse sotsiaalpoliitiline olukord. // Eesti Teadlaste Liidu tulevikusuundumused. II. Trt, 1995.

B: EE 8, 490; ZBI 1947–1987, 35; ZBI 1947–1997, 74–75.

SIKK, Allan (1. VIII 1975 Tallinn) politoloog. Lõpetas 1994 Tallinna Järveotsa Kk-i, 1999 TÜ politol osk-a, 2001 TÜ-s magistrantuuri, 2001–06 TÜ doktorant, M.A. politol alal (2001, TÜ), vk “Stabilization of post-communist party systems”, Ph.D. politol alal (2006, TÜ), vk “Highways to power: new party success in three young democracies”. Oli 1997 TÜ politol osk-a laborant, 1998–99 Teede- ja Sidemin-i välissuhete osk-a

peaspetsialist, 2001–06 TÜ politol osk-a teadur, 2006–07 Riigikogu Kantselei maj ja sotsiaainfo osk-a nõunik ja juh, 2007– Londoni Ük-i Slaavi- ja Ida-Euroopa Õpingute Inst-i (*University College London, School of Slavonic and East European Studies*) Balti pol lektor – Uurimisvaldkonnad: parteid ja parteisüsteemid, valimissüsteemid ja –reform, valimiskäitumine, režiimitoetus uutes demokraatiates. Üle 20 teadustr-e.

T: Poliitilisest kultuurist Eesti kirdeperifeerias (kaasautor E. Berg). // Akad. (1998) 4; Valimisreformist. // Riigikogu Toim. 3 (2001); Valimisreformi ABC. // Riigikogu valimised 2003. Trt, 2003; Ethnic claims and local politics in Northeastern Estonia (kaasautor E. Berg). // *Beyond Post-Soviet Transition: Micro Perspectives on Challenge and Survival in Russia and Estonia*. Helsinki, 2004; Voting behavior in the Estonian EU referendum (kaasautor P. Ehin). Trt, 2005; From 'Sexy Men' to 'Socialists gone Nuts': The European Union and Estonian party politics. // *The EU and Party Politics in Central Eastern Eur*. Basingstroke, 2006; Without a tinge of red: the fall and rise of Estonian Greens (kaasautor R. Andersen). // *J. Baltic Studies* 40 (2009) 3.

B: <https://www.eris.ee>; <https://www.etis.ee>

SIKK, August (30. XI 1919 Mõisaküla, Pärnumaa), keele- ja ühiskonnateadlane, pedagoog; raudteeametniku p. Lõpetas 1943 Tallinna Rahvaük-i Seltsi Erakolledži. Põgenes Saksamaale, õppis 1946–53 Heidelbergi Ük-s inglise ja slaavi filol ja ühiskonnateadusi, *dr. phil.* pol-teaduses (1953, samas), vk “Das Flüchtlingsproblem nach dem Zweiten Weltkrieg, unter besonderer Berücksichtigung der demographischen Verhältnisse”. 1958–70 õppis Stockholmi Ük-s germanistikat, anglistikat ja foneetikat, *cand. fil.* (1964) ja *fil. mag.* (1966) germaani ja inglise k-eteaduses, *fil. lic.* germaani k-eteaduses (1970); omandas ka Rootsi gümn-iõpetaja kutse (lektor). Oli 1945–46 Saksamaal Geislingeni Eesti Algkooli õpetaja, 1953–56 Mannheimi Ük-i (Saksamaa) uurimisasst ajaloo alal, a-st 1959 Rootsis gümn-õpetaja, sh ka Stockholmi Eesti Gümn-i õpetaja. A-st 1966 oli (koolivaheaegdel) ka Eastborneis ja Bornemouthis Inglismaal ning Konstanzis Saksamaal Eur. Suvekooli peaõpetaja. – Uurimusi sõjapõgenikest Teise maailmasõja ajal, saksa k-st. ETS Rootsis, EKKI (Rootsis), Rootsi Keeleõpetajate Seltsi liige. 25 teadustr-t.

T: Mundart und Umgangssprache in Gerhart Hauptmanns Bühnenwerken 'Der Biberspelz' und 'Der Rote Hahn'. Stockholm, 1970, ²1998; Das Flüchtlingsproblem nach dem Zweiten Weltkrieg. Stockholm, 2001.

B: ETVpK, 116; Korporatsioon Rotalia. Toronto, 1988, 86, 181, 537; Eesti Päevaleht (1968) 15. VI; Teataja (Stockholm) (1975) 18. I.

SIKK (a-ni 1952 **Naarits**), **Hoide** (11. IV 1932 Paasvere v, Virumaa), kirjandus- ja keeleteadlane, pedagoog; taluniku t. Lõpetas 1950 Rakvere Ped Kooli, 1960 TPedI, filol-knd (1965, NSVL Ühiskonnatead Akad, Moskva), vk "Проблемы развития эстонской очерковой прозы". Oli 1950–62 Tallinna koolides õpetaja, õrpealajuh ja dir, 1966–70 TPedI eesti k-e ja kirj kat-i dots, 1970–85 kat-i juh, 1985–92 dots, ühtlasi oli 1976–78 Oulu Ük-i ja 1981–83 Helsingi Ük-i eesti k-e lektor; a-st 1992 Rkl Eksamikeskuse lepinguline konsultant ja eksaminaator. Õpetanud eesti k-t ja kirj ajalugu, soome k-t ja kultuuri; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: eesti dokumentaalne proosa, eesti k-e ja kirj-õpetuse metoodika. EES asutajaliige (1989; esinaine 1989–95).

T: Debora Vaarandi. Elu ja loomingu ülevaade. Tln, 1975; Marie Under. Puutarhan syksy (kaastoim). Helsinki, 1978; Tähelepanekuid emakeele- ja kirjandusõpetusest Soome koolides. Tln, 1981; Eesti kirjandus 12. klassile. Tln, 1989; Pilguheit Soome nüüdisproosasse. Tln, 1998; Õppetekstid pedagoogidele. Tln, 2000; Eesti keele käänded: õppevahend kesk- ja kõrgtaseme eesti keele õppijatele (kaasautor H. Kubo). Tln, 1998, ²2003.

B: TPÜ läbi aegade, 79; *H. Sikk*. Töö- ja rõõmurohked aastad. // EES ar 2. Tln, 1999, 8–14.

SIKK, Jaak (14. IV 1947 Misso v, Võrumaa), matemaatik; õpetaja ja arsti p. Lõpetas 1965 Antsla Kk-i, 1970 TÕ mat-tsk-a, 1975 TÕ-s asp-i, füüsika-mat-knd (1980, Uurali Ük, Sverdlovsk.), vk "Мультипликаторы в случае суммируемости со скоростью". Oli 1970–73 ja 1976–83 EPA mat kat-i asst, 1983–92 mat kat-i juh, dots, 1992–2000 EPA mat inst-i juh, dots, 2000–05 EPMÜ mat inst-i juh, prof, 2005–06 EMÜ tehnikainst-i dots, 2006– TTÜ Tartu Kolledži üldainete õt-i erakorr dots, õt-i hoidja. Õpetanud kõrgemat mat, mat analüüsi ja kõrgemat algebrat; koost. õpikuid ja õppevahendeid. –

Uurimisvaldkonnad: diskreetne funktsionaalanalüüs, mat mudelid, ük-des mat-te distsipliinide mittematemaatikutele õpetamise teor probleemid. Toonud diskreetsesse funktsionaalanalüüsi konstruktiivse ruumi ja järguruumide mõiste ja uurinud seda tüüpi ruumide omadus. Mitme rahvusv teadusürituse korraldajaid. Üle 50 teadustr-e.

T: Мультипликаторы, T-дополнительные пространства и коэффициенты Фурье некоторых классов функций. // TÕ Toim. 374 (1975); Matrix mappings for rate-spaces and K-multipliers in the theory of summability. // TÕ Toim. 846 (1989); The sets of abstract trigonometric series induced by L_p . // Results Math. 38 (2000); Matemaatiline modelleerimine keskkonna erialadele., Trt, 2006; Mathematics teaching innovation in technological education. // Teaching Math.: Retroperspective and Perspectives. Riga, 2007.

B: EPA BL I, 74; EPA BL II, 142; TÕ ajalugu III, 308; <https://www.etis.ee>

SIKK, Maido (23. V 1936 Paide), arstiteadlane, sotsiaalhügienist, tervishoiujuht; pangaametniku p. Lõpetas 1955 Tartu 1. kk-i, 1961 TÕ arstitsk-a. Täiendas end 1962, 1965, 1970, 1976, 1982 Moskva Arstide Kesktäiendusinst-s, 1984 Kiievi Arstide Täiendusinst-s, korduvalt Soomes ja Rootsis. Oli 1960–61 ja 1971–74 TÕ hügieenikat-i asst, 1975–80 v-õpetaja, 1981–92 mittekoosseisuline õppejõud, 1961–63 Lähte ambulatooriumi juh, 1963–70 Tartu rajooni peaarsti aset ravi alal, 1970–87 Tartu Linna RSN Täitevkomitee tervishoiuosk-a juh, 1987–93 Tartu Linna Keskpoliikliniku peaarst, 1993–96 AS *Lives & Medicine* juhatuse esimees, 1996–2003 töötas tervishoiuedendusega tegelevas AS-s Videotar-TV. Kohakaasluse alusel oli 1970–90 ka TÕ arstide täiendustsk-a õppejõud. Õpetas tervishoiukorraldust ja sotsiaalhügieeni; koost. õppevahendeid. – Avaldanud u 400 kirjutist tervishoiukorraldusest, terviseedendusest ja tervishoiu ajaloost. EE kaasautor, NET toim nõukogu (1966–70) ja kolli-i liige (1970–82), 1970–93 seitsme ETV saatesarja (*Teadus ja tervis, Tervislikust toitumisest, Ravimtaimed, Tervetele tervisest, Maatervishoid, Kuus päeva haiglas, Terve laps*) autor ja 385 saate juht, kolme filmi (*Väraska sanatoorium, Tartu meditsiin läbi aegade (Centrum Medicinæ Tartuensis), Tartu meditsiin (The History of Medicine in Tartu)*) ja üheksa terviseedendusliku videofilmi autor. Punase Risti Tartu linnakomitee esimees (1970–95), Eesti Punase Risti

taastajaid (1991) ja selle peaval liige (1991–96). ENSV tnl arst (1977). TÜ arstitsk-a medal (1977), ENSV Punase Risti Seltsi aumärk (1985).

T: Tervishoiu propaganda ja televisioon. // NET (1971) 3; Arst ja tema kvalifikatsioon. // NET (1972) 5; Ühe põlvkonna elutee. // Hippokrates (2000), oktoober; Eesti Tervishoiu Muuseum: ülevaade tegevusest 1924–1944. // Hippokrates (2001) mai; Viina katk. // Akad. (2003) 12; 85 aastat Eesti Punast Risti. // Akad (2004) 2; Eesti Punane Rist eksiidis. // Akad. (2005) 2; Punane Rist ja Genfi konventsioonid. // EA (2006) 12; Eesti sõjameditsiini rajaja meditsiinidoktor Arthur-Aleksander Lossmann. // EA (2008) 2; Kaksikümned miljonit surmajuhtumit [Gripist]. // Terviseleht (2008) 18.

B: TÜ BL I, 133; TÜ ajalugu III, 271; TÜA 1982–2007, 47–49; NET (1986) 4, 299; *R. Talvik*. Kliinikumi tekke lugu 1989–1999. Trt, 2008, 15–17, 23, 28–29, 32, 35, 37, 39, 41, 45, 131, 194, 196.

SIKK, Peeter (16. X 1943 Mõisaküla), biokeemik; raudteeametniku p. Lõpetas 1969 Türi 1. kk-i, 1969 TÜ keemia osk-a, keemiaknd (1978, KI), vk “Эффекты гидрофобности в реакции химотринсина с фосфорорганическими ингибиторами”. Täiendas end 1978 Prahas, 1990, 1991, 1992 ja 1995 Rootsis. Oli 1969–72 TÜ org keemia kat-i v-laborant, 1972–79 Kübl n-teadur, 1980– KBFI v-teadur. – Uurimisvaldkond: südame- ja skeletilihaste bioenergeetika, kompartmentaliseeritud energia transpordi võrgud kardiomiotsiitides ja eelkohastumise mehhanismid. ENSV rkl teaduspreemia (1978). U 40 teadustr-t.

T: Substrate specificity of porcine pancreatic lipase studied in terms of the steady-state kinetics and rate constants (kaasautorid K. Valmsen. A. Lõokene). // *Lipases: Structure, Mechanism and Genetic Eng.* VCH Publishers, 1991; Striking differences between the kinetics of regulation of respiration by ADP in slow-twitch and fast-twitch muscles *in vivo* (kaasautor). // *Eur. J. Biochem.* 241 (1996) 3; Permeabilized cell and skinned fiber techniques in studies of mitochondrial function *in vivo* (kaasautor). // *Mol. Cell. Biochem.* 184 (1998) 1–2; Intracellular energetic units in red muscle cells (kaasautor). // *Biochem. J.* 356 (2001); Calcium-induced contraction of sarcomeres changes the interaction between mitochondria and ATPases in permeabilized cardiac cells (kaasautor). // *FEBS J.* 272 (2005); The creatine kinase phosphotransfer network: thermodynamic and kinetic

considerations, the impact of mitochondrial outer membrane and modelling approaches (kaasautor). // Creatine and Creatine Kinase in Health and Disease. Dordrecht, 2007.

B: <https://www.etis.ee>

SIKK, Viivi (3. VI 1936 Kanepi v, Põlvamaa), loomakasvatusteadlane; taluniku t. Lõpetas 1956 Väimela Zoovet-tehnikumi, 1961 EPA zootehnikatsk-a, 1963–67 EPA asp, põllum-teaduste knd (1967, EPA), vk “Söötade fosforisisaldusest ja veiste fosforitarbe rahuldamisest Kagu-Eesti mõnede majandites”. Oli 1967–69 EPA söötmise kat-i v-teadur, 1969–73 asst, 1973–76 dots-i kt, 1976–94 dots, 1994–2001 EPMÜ loomakasv inst-i dots, 2001–03 v-teadur, 2003–05 v-spetsialist, 2005– EMÜ vet-med-i ja loomakasv inst-i v-spetsialist; a-st 2007 emeriitdots. Koost. õppevahendeid. Õpetanud põllumloomade söötmist, loomakasv ja selle aluseid. – Uurimusi pms veiste söötmise alalt. Üle 50 teadustr-e.

T: Põllumajandusloomade uued söötmisnormid koos selgitustega (kaasautorid Ü. Oll, J. Tõlp). Tln, 1987; Veiserasva, rapsiõli ja Ca-seebi söötmise mõju lehmade vere biokeemilistele näitajatele (kaasautor O. Kärt). // Agraart. (1994) 4, Söötade keemilise koostise ja toiteväärtuse tabelid (koost.). Trt, 2004, Loomade mineraalne toitumine. Trt, 2005; Piimalehmade mineraalne toitumine. Mineraalelementide tarbenormid. Trt, 2007, Bioetanooli valmistamisel saadavate kõrvalsaaduste keemiline koostis ja toiteväärtus ning kasutamine veiste söödana (kaasautor O. Kärt). // Piima kvaliteedist. Trt, 2008.

B: EPA BL I, 180; II, 84; EPMÜ BL, 79; SP (1967) 15, 708, Agraart. (1996) 2, 222.

SIKKA (a-ni 1970 **Kuulvee**), **Helle** (14. III 1949 Salla v, Lääne-Virumaa), pedagoogikateadlane; tislari t. Lõpetas 1967 Väike-Maarja Kk-i, 1971 TPedI ped ja algõpetuse metoodika erialal, 1987 TÜ-s (kaugõppe) asp-i, ped-knd (1987, TÜ), vk “Õppeülesannete individualiseerimine algklassides”. Oli 1979–84 TPedI algõpetuse kat-i õpetaja, 1984–90 v-õpetaja, a-st 1990 TPÜ/TLÜ kasv-teaduste inst-i algõpetuse osk-a dots, 1993–97 ka algõpetuse lektoraadi juh, 2001–03 kasv-teaduste tsk-a õppeprodekaan. Loengukursused mat-didaktikast klassiõpetaja ja alushariduse erialale; koost. õppevahendeid algklassidele. – Uurimisvaldkonnad: algõpetuse didaktika (mat-didaktika), õpilase kasvukeskkond kodus ja koolis, õpetaja professionaalset arengut

mõjutavad tegurid, alushariduse efektiivsus ja selle jätkusuutlik areng põhikoolis. EAPS-i liige. EAPS-i ja Haridusmin-i teadustööde konkursside aastapremia (1996). Üle 50 teadustr-e.

T: Individualiseeritud ülesannete kasutamisest matemaatikatunnis.// Pedagoogikateaduselt koolile 1981–1985. Tln, 1987; Mängu ja õpitegevuse integratsioon matemaatikatunnis. // Algõpetuse aktuaalseid probleeme III. Tln, 1991; Algkooliõpilase kooliga seonduvatest hinnangutest. // Lapse probleemid ja probleemid lastega. Trt, 1997; Matemaatika õpimotiivid ja nende kujunemine. // Educational environment in early childhood in Estonia and Finland I. Tln, 2001; Õpetaja matemaatika õpikeskkonna loojana. // Educational environment in early childhood in Estonia and Finland II. Helsinki, 2003; Professional preparation of teachers – problems and perspectives: the Estonian case (kaasautor). // J. Teacher Education and Training 3. Daugavpils Univ., 2003; Assessment of pre-school children entering school: perspectives of interaction and integration (kaasautor M. Vikat). // J. Teacher Education and Training 5. Daugavpils Univ., 2005; Alghariduse tõlgendustest erinevates haridussüsteemides (kaasautorid L. Talts, A. Kukk). // Rahvuslik ja rahvusvaheline Eesti hariduses. Trt, 2007.

B: Nõuk Õpetaja (1987) 21. XI; <https://www.etis.ee>.

SIKKUT, Max (1. IV 1899 Peterburi – 14. III 1985 Örebro, Rootsi), loomaarstiteadlane; töölise p. Lõpetas 1917 Petrogradi ÕS-i, sooritas 1927 Tartus eksternina küpsuseksamid, lõpetas 1932 TÜ loomaarstitsk-a, täiendas end 1938 Berliini Vet-ük-s. Oli 1920–27 Rakvere Linna 3. algkooli loodusloo ja laulmise õpetaja, 1932–33 TÜ väikeloomade kliiniku asst, 1933 patol inst-i asst, 1934–37 Rkl Seerumiinst-i diagnostikaosk-a bakterioloog, 1937–40 osk-a juh, 1941–44 Tallinna linna tapamaja vet-diagnostika labori juh. Läks 1944 Saksamaale, oli 1944–48 Baieris tapamaja vet-arst. Siirdus 1948 Rootsi, kus töötas 1948–64 Fjugestas seemendusvet-arstina. – Uurimisvaldkond (Tartu perioodil): loomade nakkus- ja parasitaarhaigused. Avaldas ELR-s aastaülevaateid Rkl Seerumiinst-i diagnostikaosk-a tegevusest.

T: *Plagiorchis arcuatus*'e esinemine kana munajuhas. // ELR (1933) 8; Lammaste pastõrelloosist ja selle esinemisest Eestis. // ELR (1936) 4; Lehmade otstarbetust

seemendamisest ja selle vältimisest rektaalpalpatsiooni abil. // Eesti Vet-arst (1963) 15; Innatsükli ja selle regulatsiooni neurohormonaalsest taustast. // Eesti Vet-arst (1966) 16.
B: AAUT II, 501; Sveriges veterinärer 1975. Stockholm 1975, 241.

E. Ernits

SIKKUT, Tõnu (19. V 1949 Jõgeva), sporditeadlane ja –pedagoog; kaevuri p. Lõpetas 1967 Kohtla-Järve 1. kk-i, 1971 TÜ kehakultuuritsk-a, 1977 asp-i, ped-knd (1987, Moskva Oblasti PedI), vk “Динамика и взаимосвязь двигательных способностей, свойств внимания и оперативного мышления у борцов в процессе многолетней тренировки”. NSVL meistersportlane (1970). Oli 1971–74 TÜ suusaspordi kat-i õpetaja, 1977–80 raskejõustiku ja veespordi kat-i õpetaja, 1980–90 v-õpetaja, 1990–92 raskejõustiku kat-i dots, ühtlasi 1989–98 kehakultuuritsk-a dekaan, 1992–2001 treeninguõpetuse inst-i ning spordiped ja treeninguõpetuse inst-i dots. Õpetanud maadlust, treeninguõpetust; koost. õppevahendeid. Ühtlasi oli 1970–76 Tartu “Kalevi” Laste ja Noorte Spordikooli maadlustreener. – Uurimisvaldkonnad: laste ja noorte kehalised võimed, kiirusvõimete ja tähelepanuomaduste dünaamika ja seosed, spordiantropol ja psühhol, õpetamise metoodika. Olnud 1965 ja 1966 Eesti noortemeister maadluses, ülel aü-te meistrivõistlustel hõbemedal (1970). Sporditeadlaste Seltsi liige (a-st 1993), Eesti Maadlusföderats-i presiidiumi liige (1974–84) ja treenerite nõuk tehn komitee esimees. Üle 50 teadustr-e.

T: Применение методов психорегуляции для ускорения восстановления работоспособности спортсменов при повторной работе. // TÜ Toim. 723 (1985); Maadlejate kehalised võimed. Trt, 1990; Spordiantropoloogia uurimissuunad (kaasautor). // Eesti antropomeetriaregistri ar 1999. Tln, 1999; Regulaarse sporditreeningu mõjust liigutusvõimete arengule 11–18-aastastel poistel (kaasautor). // TÜ spordiped. inst-i teadus- ja õppe-met. tööde kogumik 7 (1999); Noorte poksijate kiirusvõimete ja tähelepanuomaduste dünaamika ja seosed (kaasautorid M. Kukk, J. Loko). // Samas; Eesti karatekoondise funktsionaalse võimekuse, kehaliste võimete ja tähelepanuomaduste näitajad ning seosed (kaasautor). // Eesti antropomeetriaregistri ar 2001. Trt, 2001; Noormaadlejate kehaliste võimete ealised erinevused (kaasautor). // TÜ kehakultuuritsk-a teadus- ja õppemet. tööde kogumik (kaasautor). Trt, 2003.

B: TÜ BL I, 336; II, 168; ESSL, 607.

SIKUT, Rein (10. IV 1963 Viljandi), bioloog; advokaadi p. Lõpetas 1981 Viljandi 5. kk-i, 1986 TÜ biol osk-a, Ph.D. med-biokeemia alal (1998, Göteborgi Ük), vk “Studies on the carcinoma-associated mucin-type molecules MUC1 and CD43”. Oli 1986–92 ÜMPI n-teadur, ühtlasi 1990–91 ka TÜ gen ja tsütol kat-i asst, a-st 1992 ka MRI lektor, 1995–98 Göteborgi Ük-i med-biokeemia inst-i külalisteadur ja 1998–99 järeldr, 1998–2001 MRI rakubioloogia dots, 2001– biotehnol ettevõtte *FIT Biotech Oy Plc* v-teadur. Õpetanud rakubioloogia; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: kasvajasoeseliste valkude MUC1 ja CD43 funktsioonid; HI-viiruse vastase vaktsiini väljatöötamine. LUS liige. 12 teadustr-t, 4 patenti (kaasautor), aimeart-d.

T: Ovarian carcinomas express a sperm acrosomal antigen defined by monoclonal antibody 9H8 (kaasautor). // *Tumor Biol.* 13 (1992) 4; A MUC1 mucin secreted from a colon carcinoma cell line inhibits target cell lysis by natural killer cells (kaasautorid K. Zhang, G. Hansson). // *Cell. Immunol.* 176 (1997); Detection of CD43 (leukosialin) in colon adenoma and adenocarcinoma by novel monoclonal antibodies against its intracellular domain (kaasautor). // *Int. J. Cancer* 82 (1999) 1; Induction of human immunodeficiency virus type1-specific immunity with a novel gene transport unit (GTU)-MultiHIV DNA vaccine (kaasautor). // *AIDS RES. Hum. Retrovirus* 22 (2006) 7; (GTU)-MultiHIV DNA vaccine results in protection in a novel P815 tumor challenge model (kaasautor). // *Vaccine* 25 (2007) 17.

B: TÜ BL II, 168; <https://www.etis.ee>.

SILBERBERG, Rein (15. I 1932 Tallinn – 31. VIII 2001, Silver Spring, USA), tuuma- ja astrofüüsik; ärimehe-laevandustegelase p. Põgenes 1940 lõpul koos vanematega Soome, elas 1944–48 Rootsis, 1948–50 Kanadas ja a-st 1950 USA-s. Lõpetas 1950 New Brunswickis (Kanada) kk-i, 1955 California Ük-i (Berkeley, USA), füüsikamag (1956, samas), Ph.D. füüsikas (1960, samas), vk käsitles antiprotoni-nukleoni annihileerumisprotsesse π - ja K-mesonite tekkega. Oli 1960–62 Washingtonis USA Mereväe Uurimistöö Labori (NRL) kosmilise kiirguse ja elementaarosakeste osk-a järeldr, 1962–90 samas uurimisfüüsik, sh 1981–85 kosmilise kiirguse sektori juh, 1985–

90 kosmilise ja gammakiirguse osk-a asejuh, 1990–95 ük-de kosmiliste uuringute assots-i (USRA) konsultant, a-st 1995 Roanoke'i Kolledži tuuma-ja astrofüüsika konsultant (jätkates osalise koormusega tööd ka NRL-s), ühtlasi 1978–96 Erice (Itaalia) Rahvusv Kosmilise Kiirguse Astrofüüsika Kooli (*Int. School of Cosmic Ray Astrophysics*) kaadir, lektor ja toim. 1960. a-test alates oli kontaktis ja teadustööde vahetuses Eesti füüsikutega, 1990. a-tel külastas mitu korda Eestit ja esines ettekannetega, 1992 pidas loenguid suvekoolis. – Uurimisvaldkonnad: tuuma- ja elementaarosakeste füüsika, astrofüüsika ja kosmiline kiirgus, neutriinofüüsika ja -astron, Maa-väline kiirguskaitse. Osales antiprotonite lagunemisreaktsioonide uurimises (1959 Nobeli preemia saanud E. G. Segrè töörühmas), esitas S-i-Tsao võrrandi kosmilistes kiirtes sisalduvate raskete tuumade lagunemise ristlõigete hindamiseks ning kasutas seda kosmiliste kiirte isotoopilise koosseisu arvutamisel; sõnastas kiirguskaitse nõuded Kuul ja Marsil tulevikus asutatavate kosmose uurimise baaside jaoks. Oli üks teor neutriinoastron alusepanijatest, osales süvamere neutriinodetektori DUMOND (*Deep Underwater Muon and Neutrino Detection*) projektis. *Am. Phys. Soc., Am. Astron. Soc., Am. Geophys. Union, Radiation Res. Soc, New York Acad. of Sci., Am. Assoc. for Advancement of Sci., EFS* jt teadusorg-de liige. Asutas Eesti TA juurde iga-aastase stipendiumi ühele füüsikaüliõpilasele. Üle 200 teadustr-e.

T: Antiproton-nucleon annihilation process. II (kaasautor). // *Phys. Rev.* 113 (1959); Modulations of generically related galactic cosmic rays (kaasautor B. Hildebrand). // *Phys. Rev.* 141 (1966); Heavy cosmic ray nuclei. // *Ann. Rev. Nucl. Sci.* 20 (1970); Diffusion of cosmic rays and their source composition (kaasautorid M. M. Shapiro, C. H. Tsao). // *Cosmology, Fusion and Other Matters*. Colorado Univ. Press, 1972; Partial cross sections in high energy nuclear reactions and astrophysical applications (kaasautor C. H. Tsao). // *Astrophys. J. Suppl.* 25 (1973); Ultrahigh energy neutrino astronomy (kaasautorid S. H. Margolis, D. N. Schramm). // *Astrophys. J.* 221 (1978); Neutrinos, supernovae and related astrophysics. // *Relativity, Quanta and Cosmology – Centenario di Einstein*. Firenze, 1979; Spallation processes and nuclear interaction products of cosmic rays (kaasautor C. H. Tsao). // *Phys. Rep.* 191 (1990); An explanation for cosmic ray source abundances including nitrogen (kaasautor C. H. Tsao). // *Astrophys. J. Lett.* 352 (1990).

B: ETVpK, 116; EE 14, 476; Who's Who in the World 11th ed, 1993–1994; R. Silberberg. Minu elu ja töö. // EFS ar 1999. Trt, 2000, 6–13; The Washington Post (2001) 1. IX; Vaba Eestlane (2001) 18. X; Physics Today (2002) March.

P. Kuusk

SILBERG, Uno (3. V 1964 Tartu), majandusteadlane; autojuhi p. Lõpetas 1982 Luunja Kk-i, 1988 TÜ maj-tsk-a kaub-ökon erialal, 1995 Eesti Kõrgema Kommertsikooli, maj-mag (1997, EPMÜ), vk “Makroökonomilised otsused maaelu ja põllumajanduse mõjutusteguritena”, 2001 TÜ-s doktorantuuri, maj-dr (2001, EMÜ), vk “Agraarpoliitika”. Oli 1988–89 Tallinna Puu- ja Kõõgiviljakaubastu kaubaosk-a juh aset, 1989–90 varumisosk-a juh, 1990–92 baasi dir, 1992–93 kaubastu dir, 1993–97 Põllumin-i ökonosk-a juh, 1997–2004 TÜ rahvamaj inst-i ning EPMÜ agraarökon ja turunduse inst-i lektor, 2004– EPMÜ maj ja sotsiaalinst-i dots, ühtlasi 2004–06 ka TÜ välismaj õt-i lektor ja 2004–08 Eesti Maaomaval Liidu tegevdir ning 2008– Sisekaitseakad finantskolledži dir. Loengukursused: riigirahandus, maksundus, avaliku sektori ökonoompol, agraarpol, EL ühine põllum-pol jm. – Uurimisvaldkonnad: EL rahandus ja institutsioonid; avaliku sektori ökon; riigirahandus ja maksundus; kohalikud omaval-d Eestis ja EL-is; põllum-pol ja regionaalpol Eestis ja EL-is; hoiu-laenuühisused. EL Regioonide Komitee liige (2004–06 asendusliige, 2006– liige, 2008–10 asepresident), ühtlasi Komitee maj ja sotsiaalpol komisjoni (2004–) ning territoriaalse sidususe komisjoni liige (2006–). Üle 60 teadustr-e.

T: Estonian agriculture and free trade agreement with European Union. // Harmoniseerimine ja vabadus Eesti Vabariigi majanduspoliitikas integreerumisel Euroopa Liiduga. Berlin, 2001; Hoiu-laenuühistute jätkusuutlikkus Eesti Vabariigis. // EPMÜ kogumik. Trt, 2003; Regional policy means of the enlarged union 2004–2013. // Agricultural perspectives under the CAP reform and budgetary means of the enlarged union 2007–2013. // Int. Sci. Conf. *Perspectives of the Baltic States' Agriculture under the CAP Reform*. Trt, 2005; Local government sustainability in the comparative international perspective (kaasautor J. Krusealle). // Eesti majanduspoliitilised väitlused XV. Eesti majanduspoliitika - kolm aastat Euroopa Liidus. Berlin, 2007;. Opinion of the Committee of the Regions on the ‘Community strategy 2007–2012 on health and safety

at work'. // Comité des Régions (CdR) (2008) 53/03; Review of the EU's financial framework and public consultation. // Est. Econ. Assoc.: articles from the Annual Conf. 2009. Trt, 2009; Opinion of the Committee of the Regions on the *Establishing the European globalisation adjustment fund*. // CdR (2009) 84; Opinion of the Committee of the Regions on the *Interconnection of business registers*. // CdR (2010) 20.

B: Tartu Ülikooli majandusteaduskond 40/70. Trt, 2008; 179, 180, 187; Eesti Maaülikool. Majandus- ja sotsiaalinstituut 40. Trt, 2009, 46, 72, 195, 200, 201; <https://www.etis.ee>.

SILBERSTEIN, Leopold (28. VIII 1900 Berliin – 1941 Tartu), slaavi filoloog; juut, õpetaja p. Lõpetas 1917 Berliinis Kaiser Friedrich-Schule, 1921 Berliini Ük-i, *dr. phil.* (1922, samas), vk “Černyševskij als Belletrist”. Õpetas Berliini koolides ja töötas vabakutselise teadlasena slavistika alal Berliini Ük-i juures. Põgenes 1933 Tšehhoslovakkiasse, kus töötas Saksa Slaaviteaduse Inst-s Karli Ük-i juures. Tuli Akad Kirj Seltsi kutsel 1936 Eestisse, oli 1937–40 TÜ tšehhi k-e ja kultuuri lektor, 1940–41 vene k-e lektor (õppek-ena lubati kasutada saksa k-t, kuid varsti omandas S. ka eesti k-e). Hukkus 1941. a. suvel Tartu juudi getos. – Eestis avaldas art-id tšehhi kirj-teaduse ja kultuuri ning filos ajaloo alalt. Koost käsikirja Jan Amos Komenský elust (sari *Suurmeeste elulood*), osales eesti kultuurielus ning õpetas EV juudi rahvaük-is.

T: Tänapäeva tšehhi kirjandus. // Lng (1935) 10; Indéterminisme et point de vue normative. // Valeur et cosmologie (1937) 11; Kämpfende Vernunft – das Beispiel von Masaryk und Beneš. // Int. Bibliothek Philos. 2 (Praha, 1937) 1; Philosophisches Streben und Schaffen im Lande Masaryks. // Prager Rundschau (1938); Kolm viimast aastat tšehhoslovakkia kirjanduses. // Lng (1938) 1; Siegmund Freudi vaimulooline tähtsus. // Lng (1939) 8; Humanismi uuestisünnist. // Lng. (1939) 6; Karl Stählin. (21. I 1865 – 29. VIII 1939). // AA (1939) 3.

B.: Tšehhi kirjandusteadlane Tartus // Postimees (1936) 4. III; T. G. Masaryk'i 86. sünnipäev. // Postimees (1936) 7. III; Rahvusideoloogia ja võltsitud dokument. Masaryk ja tema elutöö Tšehhoslovakkia loomisel. // Postimees (1936) 9. III; Võimalus õppida tšehhi keelt. Dr. L. Silberstein algas loengutega. // Postimees (1937) 23. X; TÜ ajalugu III, 171.

SILD, Olaf Hermann (2. I 1880 Rõngu kirikumõis, Tartumaa – 22. V 1944 Tartu), usuteadlane ja ajaloolane; kirikumõisa rentniku p. Lõpetas Tartu Aleksandrigümni-i, õppis 1899–1904 TÜ-s teol ja ajalugu, *mag. theol.* (1920, TÜ), vk “Das altchristliche Martyrium in Berücksichtigung, rechtliche Grundlage d. Christenverfolgung”. Kirikuõpetaja prooviaasta sooritas Palamusel ja Võrus, ordineeriti 1906, oli samast a-st Võru koguduse abiõpetaja ning Peterburi Jaani koguduse abiõpetaja, 1907–11 Ingerimaal Teškovo ja Jamburgi koguduse õpetaja, 1912–19 Valgas gümni-iõpetaja, 1919 ka Valga Eesti Poeglaste Kooli juh, 1919–20 TÜ usutsk-a ajaloolise usuteaduse prof-i kt, 1920–44 prof; ühtlasi oli 1920–21 TÜ usutsk-a sekr ning 1921–26 ja 1934–37 dekaan. – Uurimusi kirikuajaloo, arheol, Eesti ajaloo kohta. Oli *Usuteaduslise Ajakirja* toim (1926–27 ja 1935–38), Ristiusu Arheol Muuseumi (Kabineti) juh, Akad Usuteadlaste Seltsi asutajaid ja esimees (1935–38). Läti Ük-i audr (1933). Üle 30 teadustr-e.

T: Usupuhastus eestlaste maal 1524–1924. Trt, 1924; Kas Tallinna doomkirik on kirikuloolises arenemisjärgus olnud piiskopi kirikuks? Trt, 1926; Eestlaste vabaduse järkjärguline kokkuvarisemine keskajal. Trt, 1926; Halliko valla Kohto ja Seädusse Ramat. // *Usuteadusline Ajakiri* (1927) 3; Kirikuloolise töö sihtjooni Tartu Ülikooli usuteaduskonnas. // AA (1930) 1 / 2; Kirikmäe kabeli vare Lääne-Nigula kihelkonnas. // *Usuteadusline Ajakiri* (1931/32) 3 / 4; Halle pietism Muhumaal 1708–1709. // *Usuteadusline Ajakiri* (1935) 3; Kirikuvisiitatsioonid eestlaste maal vanemast ajast olevikuni. Trt, 1937; Eesti kirikulugu: vanimast ajast olevikuni. Trt, 1938.

B: AAUT III, 527; EBL, 474, EAT, 306–307; EE 14, 477; TÜ ajalugu III, 111; *J. Aunver*. Eesti rahvakiriku ristitee. Stockholm, 1953, 66; *L. Raid*. Tartu Ülikooli usuteaduskond, 6, 8, 17, 18, 22, 24, 35–38, 66, 86, 104, 108, 109, 132, 135, 161.

L. Raid

SILD, Olev (14. X 1935 Tartu), füüsik; kirikuõpetaja p. Lõpetas 1953 Räpina Kk-i, 1958 TÜ mat-loodustsk-a, füüsika-mat-knd (1965, TÜ), vk “Метод моментов в теории спектров люминесценции”. Täiendas end 1991–92 Bonni ja 1994 Münsteri Ük-s. Oli 1958–59 FAI mehaanik, 1959–60 v-mehaanik, 1960–66 n-teadur, 1966–73 v-teadur, 1973–87 FI v-teadur, 1987–95 j-teadur, 1995–2000 v-teadur, 2001–07 erakorr v-teadur,

a-st 2007 emeriitdots; ühtlasi 1977–82 ka dots-i kt ja 1982–99 dots. Õpetanud rühmateooriat ning kristallide ja molekulide spektroskoopiat; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: tahkisefüüsika ja spektroskoopia; kristalli lisanditsentrite vibroonspektrite teooria, tugevas valgusväljas olevate molekulaarsüsteemide teooria; optiliste protsesside stimuleerimine ja kontroll oksiidsetes nanomaterjalides. LUS-i ja EFS-i liige. Nõuk Eesti preemia (1965, koll-s). Üle 60 teadustr-e.

T: Теория центра люминесценции в кристалле. Трт, 1968; Spectra of a linear molecule in strong light-field. // Optics Comm. 53 (1985) 3; Dynamic dipole-moment of a molecule in a strong light-fields. // Optics Comm. 102 (1993) 1–2; Chemical reaction in a strong coherent light field. // Eesti TA Toim. Füüsika. Mat. 44 (1995) 4; Rühmateooria molekulide ja kristallide füüsikas. Trt, 2000; Plancki valem ja energiakvantide hüpotees. // Akad. (2001) 5; The influence of a waveguiding structure on the excitonic luminescence of anatase thin films (kaasautor). // Optical Materials 27 (2004) 1.

B: TÜ BL I, 283; II, 168; EE 14, 477; <https://www.etis.ee>.

SILD, Sulev (26. II 1974 Tartu), keemik, keevitaja p. Lõpetas 1992 Tartu 5. kk-i, 1996 TÜ keemia osk-a, 1998 TÜ-s magistrantuuri, 2001 doktorantuuri, M.Sc. teor ja arvutikeemia alal (1998, TÜ), vk “QSPR approach for theoretical modeling of polymers”, Ph.D. samal alal (2001, TÜ), vk “QSPR/QSAR approaches for complex molecular systems”. Täiendas end 1995 Uppsala Ük-s, 1996–98 Florida Ük-s (Gainesville, USA), 1998–2001 Max Planki Inst-s (Garching, Saksamaa). Oli 2001 TÜ tehnol keskuse erakorraline teadur, 2002 TÜ keem füüsika inst-i teadur, 2002–05 v-teadur, 2005– TÜ keemia inst-i mol-tehnol õt-i v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: keem ühendite, polümeeride ja nanomaterjalide struktuuri ning omaduste vahelised seosed, biotehnol ja makromolekulaarsete süsteemide modelleerimine ja molekulaardisain, QSAR/QSPR meetodid, kvantkeemia, kemikaalide toksilisuse ja farmakokineetiliste omaduste hindamine, tehismärgvõrkude rakendused keemias ja grid arvutussüsteemid. Üle 20 teadustr-e.

T: Quantitative structure-property relationship (QSPR) correlation of glass transition temperatures of high molecular weight polymers (kaasautor). // J. Chem. Inform. Comp. Sci. 38 (1998); A new efficient approach for variable selection based on multiregression:

Prediction of gas chromatographic retention times and response factors (kaasautor). // J. Chem. Inform. Comp. Sci. 39 (1999); A general QSPR treatment for dielectric constants of organic compounds (kaasautor M. Karelson). // J. Chem. Inform. Comp. Sci. 42 (2002); QSAR modeling of genotoxicity on non-congeneric sets of organic compounds (kaasautor U. Maran). // Artif. Intell. Rev. 20 (2003); Modeling the toxicity of chemicals to *Tetrahymena pyriformis* using heuristic multilinear regression and heuristic back-propagation neural networks (kaasautorid I. Kahn, U. Maran). // J. Chem. Inf. Model 47 (2007); QSPR Modeling of the polarizability of polyaromatic hydrocarbons and fullerenes (kaasautor). // J. Phys. Chem. C 112 (2008).

B: <https://www.etis.ee>

SILDE, Oskar (25. VIII 1900 Käina v, Hiiumaa – 12. I 1996 Tallinn), matemaatik, mehaanikateadlane; põllumehe p. Lõpetas 1921 Tallinna Nikolai Gümni-i, 1925 TÜ matloodustsk-a, a-st 1944 TPI asp, füüsika-mat-knd (1955, TÜ), vk “Ruumtuletiste integraalvalemid”. Oli 1925–29 Tartu Tähetorni asst (ühtlasi pidas 1929 TÜ-s loenguid Einsteini ühtsest väljateooriast), 1929–37 Kärkla Alg- ja Täienduskooli juh, 1937–44 Tallinna Gustav Adolfi Gümni-i mat õpetaja, ühtlasi 1941–43 Tallinna ÕS-i inspektor ja 1943–44 koolivalitsuse koolinõunik, 1944–47 TPI mat ja teor meh kat-i asst, 1947–55 v-õpetaja, 1955 dots, 1956–64 teor meh kat-i juh, dots, 1964–66 dots, a-st 1966 pensionil. Koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: relatiivsusteooria, integraalvõrrandid, analüütiline meh. Üks TPI teor meh kat-i rajajaid (1953). Nõuk Eesti preemia (1980, koos B.Tiikmaga). Üle 30 teadustr-e.

T: Determination of colour equivalents of stars according to Tikhoff's method (kaasautorid R. Livländer, E. Öpik). Trt, 1935; Теоремы теории чисел. // TPI Toim. A. 24 (1948); Вопросы теории быстроходного ветродвигателя с вертикальной осью и обтекаемыми крыльями. // TPI Toim. A 44 (1953); Mõnede integraalvõrrandite lahendamise avaldamine kiiresti koonduvate Fourier ridade abil (kaasautorid H. Roos, K. Allik). Tln, 1953; Süsteemi kineetiline moment. Tln, 1963; Основные вопросы теории относительности. // Tln, 1970; Relatiivsusteooria põhiküsimusi geometria valguses. Tln, 1974; Основные вопросы аналитической механики (kaasautorid G. Holst, H.

Relvik). Tln, 1979; Võimaliku võimsuse võrrand analüütilises mehaanikas. // Eesti TA Toim. Füüsika. Mat. 32 (1983).

B: AAUT II, 173; TÜ ajalugu III, 137; TPI 1936–1986, 374, 380, 410; *I. Piir*. Teoreetilise füüsika ajaloo Tartus. // EFS ar 2002. Trt, 2003, 15.

T. Pappel

SILDMÄE (a-ni 1936 **Juhanson**, 1936–54 **Kaljumäe**), **Helga** (10. III 1927 Võhmuta v, Järvamaa – 31. III 1996 Tallinn), spordifüsioloog ja -pedagoog; raudteelase t, Ilo S. abikaasa. Lõpetas 1945 Türi Aiandustehnikumi, 1950 TÜ kehakultuuritsk-a, 1962 TÜ-s asp-i, biol-knd (1964, TÜ), vk “Erineva treenitusega naissuusatajate südame löögisageduse dünaamikast kehaliste pingutuste sooritamisel”. Oli 1950–51 TÜ suusaspordi kat-i laborant, 1951–58 ja 1962–65 õpetaja, 1965–71 v-õpetaja, 1971–86 dots. Õpetanud suusatamist; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: muutused sportlaste südamegevuses ja vereringes. Uuris esimesena NSVL-s TÜ-s (ins-de V. Kiisi, V. Rubeni ja J. Raudsepa) valmistatud mõõteaparatuuri *Intervallograaf* abil erineva treenitusega suusaspordlaste südamelöögisagedust looduslikul suusarajal, hiljem kasutas selleks samade ins-de loodud telemeetrilist aparatuuri *Teleintervallograaf*. Olnud 9-kordne Eesti meister suusatamises (1947–53) ja 2-kordne meister murdmaajooksus (1948, 1950). U 50 teadustr-t.

T: Радиотелеметрические исследования ТГУ. // IV респ. конф. ЭССР по вопросу физкультуры. Tln, 1961; Изменения регуляции кровообращения при спортивной деятельности. // Тр. междунар. конф. соц. стран по вопр. спорт. мед. София, 1962; К вопросу о высоких частотах сокращений сердца при спортивных нагрузках. // Проблемы радиотелеметрии и физиологии в медицине. Свердловск, 1968; Suusatamise õpetamise meetodika I, II (kaasautor). Trt, 1972, 1974; Учебно-тренировочный дневник сборной СССР и ТГУ в лыжных гонках (kaasautor M. Alev). // XXII Vabar. tead-met. konv. Teesid. Tln, 1985.

B: TÜ BL I, 336; II, 168; ESBL, 609.

K. Siilivask

SILDMÄE, **Ilo** (6. XII 1922 Tallinn – 1. IV 1991 Tallinn), õigusteadlane ja majandusajaloolane; tööliste p, Helga S. abikaasa. Lõpetas 1941 Tallinna Tehnikumi.

Võttis Eesti Laskurkorpuse koosseisus osa II maailmasõjast. Lõpetas 1949 eksternina TÜ õigustsk-a, õigusknd (1953, MÜ), vk käsitleb võitlust nõuk võimu taaskehtestamise eest Eestis (1934–40), maj-dr (1968, MÜ), vk “Разложение феодализма и генезис капитализма в Эстонии XVIII века”. Töötas 1946–49 ENSV Välismin-s, oli 1949–53 ЕКР Tartu Linnakomitee osk-ajuh ja sekr, a-st 1950–70 TÜ riigi- ja haldusõiguse kat-i dots, 1970–74 prof, 1953–61 ka õppeprorektor ja 1964–68 õigustsk-a dekaan, 1974–86 rahvamaj-harude ökon kat-i prof, 1987–89 tehisintellekti labori juh, 1989–91 peateadur. Õpetas õiguse aluseid, riigiõigust jm; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: riigiõigus, maj-ajalugu, teadmussüsteemid, õigusküberneetika, tehisintellektitehnika. TÜ õigus- ja maj-info probleemgrupi looja (1970), tehisintellekti labori asutaja ja tead juhendaja. Mitme õiguslase kogumiku koost, oli 1979–90 sarjas *TÜ Toim.* ilmunud 12 temaatilise kogumiku *Töid tehisintellekti alalt* (sh *Проблемы моделирования языковой интеракции*, 1979; *Семантика и представление знаний*, 1980 jt) vastutav toim. Oli korduvalt Tartu TSN saadik ja TK liige. Õppeprorektorina hoolitses TÜ spordibaaside, sh Kääriku suusakeskuse rajamise eest. NSVL TA tehisintellekti nõuk ja selle õiguse sektiooni liige, Rahvusv Tehisintellekti Assot-i liige, kuulus rahvusv juristide org-i *Maailmarahu õiguse läbi*. Üle 100 teadustr-e.

T: Feodaalpärisorjusliku tootmise ja feodaalrendi dünaamikast Eestimaal XVIII sajandil. // *TÜ Toim.* 122 (1962); Mõisa ja talu põllumajanduse arengu tasemest ja tendentsist Eestimaal XVIII sajandil. // *TÜ Toim* 87 (1962); Rahvasaadiku käsiraamat. Tln, 1971; Nõukogude riigiorganid. Tln, 1973; Riigi- ja haldusorganid. Tln, 1973; Связи – основа мыслей, знаний и мышления. Семиотические аспекты формализации интеллектуальной деятельности (kaasautor R. Käi). // Школа-семинар. Кутайси, 1985; Об объекте психики и когитлогии (kaasautor L. Auväärt). // *TÜ Toim.* 793 (1988); Знания. Tln, 1987; Искусственный интеллект. Знания и мышление. Trt, 1989.

B: TÜ BL I, 20; II, 169; EE 14, 477, EMaBL, 466; Edasi (1972) 5. XII; (1982) 8. XII. K.

Siilivask

SILDNIK, August (3. X 1886 Avinurme v, Tartumaa – 19. VI 1955 Tomsk), ajaloolane ja arhivaar; taluniku p. Lõpetas 1904 Narva linnakooli, õppis 1904–06 Tartus H. Treffneri Güm-n-s, sooritas 1907 Tartu Aleksandri Güm-n-s küpsuseksamid. Oli 1907–13

TÜ ajaloo-k-etsk-a vabakuulaja (pms ajaloo alal; vahepeal kuulus loenguid ka Jyväskylä ja Müncheni Ük-s), lõpetas 1913 TÜ, ajalooknd (1914, TÜ), vk “Великая Северная война в Лифляндии и Эстляндии и их присоединение к России”. Täiendas end arhiivinduse alal Taanis, Hollandis, Saksamaal, Soomes ja Lätis. Oli 1912–18 Tartus kooliõpetaja, 1918–19 Vabadussõjas, 1920–41 TÜ Eesti ja naabermaade ajaloo eradots, 1922–27 ka RKA juh kt, 1927–40 osk-ajuh ja dir abi. Õpetas eesti ajalugu ja kultuurilugu, Eestimaa asutuste ajalugu, paleograafiat ja arhiivindust. 1941 küüditati koos perekonnaga Siberisse. – Töid ajaloo ja arhiivinduse alalt. Eesti ajaloo- ja arhiivindustermiinol loojaid. Ülikooliõpingute ajal käis suvekuudel (O. Kallase ülesandel) Jõhvi, Tori ja Pärnu khk-s rahvalaule koguma. Oli Hollandi Arhivaaride Ühingu korraldaja.

T: Vabaduse võitjatele. // Sirvilauad 1920. Trt, 1921; Tartu ajalooline minevik. // Esimene Tartu ja Lõuna-Eesti kaubandus-tööstus-aadressraamat. Tln, Trt, 1922; Eesti valgustuse ajajärk. Trt, 1929; Eesti Riigi Keskarhiivi tegevuse ülevaade 1921–1932 ja arhiivide loend. Trt, 1932; Valimik arhiivinduse oskussõnu. // Arhiivinduse käsiraamat. II (kaaskoost). Trt, 1936.

B: EAT, 306–307; Eradotsent August Sildnik 50-aastane. // Postimees (1936) 14. V; Tartu Ülikooli üliõpilaskonna teatmik. I. Trt, 1986, 212; *Salo, V.* Küüditatud 1941. Maarjamaa, 1993 (nr 151086).

T. Šor

SILDOS, Ilmo (4. VI 1946 Rakvere), füüsik; põllumehe p. Lõpetas 1963 Narva 2. kk-i, 1968 TÜ füüsika osk-a, füüsika-mat-knd (1975, TÜ), vk “Люминесценция молекул кислорода в кристаллах аргона и азота”. Täiendanud end 1987 Utrechti Ük-s ja 1989 Saksamaal Bonni ja Regensburgi ük-des. Oli 1970–75 FI ins, 1975–79 n-teadur, 1979–93 v-teadur, 1993–96 j-teadur, a-st 1997 laborijuh. – Uurimisvaldkonnad: tahkiste laserspektroskoopia; laseri- ja krüotehnika; mikrospektroskoopia. Avastanud hapnikuga legeeritud vääriskaasi kristallides hapniku molekulidest moodustunud dimeeride kooperatiivse luminesentsi. Optiliselt läbipaistva elektrit juhtiva kiu saamise meetodi ja sellest kiust teravikmikroskoobi anduri loojaid. SPIE, Eur. Optikaühingu ja EFS-i liige. Üle 110 teadustr-e, 4 autorit-t, 1 patentne leiutus (kaasautor).

T: Спектры люминесценции в серии Герцберга и времена жизни кооперативных состояний парных центров кислорода в монокристаллах аргона и азота. // Физика твердого тела 16 (1974) 4; Antiberning in impurity spectra by light-induced-changes of phototransformation efficiency (kaasautor J. Kikas). // Chem. Phys. Lett. 114 (1985) 1; Spectral hole burning and uniaxial stress study of radiation-induced defects in diamond (kaasautorid A. Osvet, V. Palm). // J. Appl. Phys. 79 (1996) 11; Zero-phonon lines: the effect of a strong softening of elastic springs in the excited state (kaasautorid V. Hižnjakov, H. Kaasik). // Phys. Status Solidi B 234 (2002) 2; The influence of a waveguiding structure on the excitonic luminescence of anastase thin films (kaasautor). // Optical Materials 27 (2004) 1; Tunneling recombination processes in PbWO₄ crystals (kaasautor). // Phys. Status Solidi C 4 (2007) 3; Luminescence properties of sol-gel – derived TiO₂: Sm powder (kaasautor) // Optical Materials 31 (2008) 27.

B: EE 14, 477; <https://www.etis.ee>.

SILDVEE, Heldur (23. I 1936 Tartu – 23. VII 2006 Tallinn), geofüüsik; möldri p. Lõpetas 1954 Jõgeva Kk-i, 1959 EPA maakorraldusins-na, 1966–70 oli NSVL TA Maafüüsika Inst-i (Moskva) kaugõppeasp, tehnikaknd geofüüsika alal (1979, samas), vk “Современные вертикальные движения земной коры на территории Эстонской ССР и возможные вызывающие их причины”. Oli 1959–62 RPI Eesti Tööstusprojekt ins-geodeet, 1962–65 GI v-ins, 1965–81 n-teadur, 1981–86 v-teadur, 1986–94 geofüüsika ja struktuurigeol sektori juh, 1994–95 Rkl Ehitusuuringute Inst-i j-teadur, 1996–2001 Maa-Ameti Arenduskeskuse projektijuht, ühtlasi pidanus EPMÜ maamõõdu inst-s loenguid gravimeetriast. – Uurimisvaldkonnad: gravimeetria, maakoore nüüdisliikumised, Maa süvaehitus ja makroseismoloogia. Mandriloodete ja instrumentaalseismol-te uuringute rajajaid ning Eesti gravimeetrilise põhivõrgu loojaid ja gravimeetriliste andmebaaside koostajaid. NSVL TA Geofüüsikakomitee gravitatsioonivälja muutuste komisjoni ja asutustevah seismol ohutuse komisjoni liikmena osales Loviisa, Ignalina jmt aatomielektrijaama ohutuseksperitiisi tegemisel. Oli Maakoore Vertikaalliikumiste Fennoskandia Komisjoni allkomisjonis (Helsingis) NSVL TA esindaja (1988–90), Eesti Geofüüsika Komitee liige (1992–98), a-st 1992 Rahvusv Geodeesia- ja Geofüüsikauniooni (IUGG) liige, Rahvusv Seismoloogia ja Maa Siseehituse Assots-i

(IASPEI) korr-liige ning Baltimaade Geodeesia ja Kartograafia Komisjoni gravimeetriaalase töö koordineerijaid, LUS-i, Eesti Geoloogia Seltsi, Eesti Geodeetide Ühingu liige. Üle 80 teadustr-e, aimeart-id.

T: Опыт применения геолого-геофизических методов для интерпретации современных движений земной поверхности на территории Эстонии (kaasautor A. Miidel). // Современные движения земной коры. М, 1980; Recent crustal movements in Estonia (kaasautorid L. Vallner, A. Torim). // J. Geodynamics (1988) 9; Historical earthquakes in Estonia and their seismotectonic position (kaasautor A. Nikonov). // Geophys. 27 (1991); Estonian geodetic and gravimetric networks and geoid undulation. // Gravity and Geoid. Gras, Austria, 1994; Gravity measurements in Estonia. (lisa 2 Eesti gravimeetrist kaarti). // Reports Finnish Geodetic Inst. 3 (Masala, 1998), erinr; Eesti gravimeetiline põhivõrk (kaasautor T. Oja). // Geodeet 21 (2000) 45; Eesti geodünaamilised polügoonid (kaasautor A. Torim). // Geodeet 26 (2002); The analysis of the results of the repeated gravity measurements carried out on the profile of Põltsamaa-Lelle and groundwater as one of the disturbing factor (kaasautor). // XII geofysiikan päivä Helsingissä 19.–20.5.2005. Helsinki, 2005.

B: EE 14, 477; EGBT, 111; Heldur Sildvee: töid ja tegemisi (koost. R. Sildvee). Tln, 2000; Geodeet 23 (2001), 52.

SILDVER (a-ni 1935 **Tenneberg**), **Ants** (17, XI 1928 Valga – 20. V 1999 Mõisaküla), arstiteadlane, infektsionist; pangaametniku p, Lia S-i abikaasa. Lõpetas 1947 Valga 1. kki, 1953 TÜ arstitisk-a, 1959 samas asp-i, med-knd (1966, TÜ), vk “Kõhutüüfuse kliinilise kulu iseärasusest ja seerumivalkude dünaamikast antibiootilise ravi perioodil”. Oli 1953–56 TÜ mikrobiol ja nakkushaiguste kat-i asst, 1959–60 Tartu Linna Kliinilise Nakkushaigla osk-ajuh, 1960–72 TÜ nakkushaiguste, dermatol ja venerol kat-i asst, seejärel sanitaararst Tartus ja infektsionist Põlva raj-s, hiljem Sangaste Haigla ja siis Mõisaküla Haigla juh. A-st 1988 pensionil. Õpetas nakkushaigusi ja epidemiol-t. – Töid kõhutüüfuse kohta.

T: Vältige nakatumist kõhutüüfusesse. Trt, 1955, ²1961; Immunoloogilistest nihetest kõhutüüfuse kulus (kaasautor). // TÜ Toim. 112 (1961); Epideemilise hepatiidi ravist AKTH, neerupealise koore hormoonidega ja paranefraalse novokaiinblokaadiga

(kaasautor E. Tammepõld). // Meditsiini teooriast ja praktikast. Trt, 1962; Doonorite vereseerumi valkude koosseisust. // TÜ Toim. 134 (1963); Vereseerumi valkude muutustest kõhutüüfusehaigeil. // TÜ Toim. 163 (1964).

B: TÜ BL I, 133; *H. Merila-Lattik*, 1010.

SILDVER, (a-ni 1954 **Taso**), **Lia** (22. IX 1926 Tallinn), arstiteadlane, pediaater; õpetaja t, Ants S-i abikaasa. Lõpetas 1944 Tallinna 4. kk-i, 1946 Tallinna Med-kooli, 1953 TÜ arstitsk-a, med-knd (1963, TÜ), vk “Uurimus tuberkuloosse meningiidi haigete laste ravi lähi- ja kaugtulemustest”. Täiendas end 1967 Moskva Arstide Täiendamise Keskest-s ja 1976 Moskva I Med-inst-s. Oli 1946–47 Tallinna Vab Haigla sünnitustoa õde, 1953–54 ja 1956–71 TÜ pediaatrikat-i asst, 1954–56 tsk-asisehaiguste kat-i v-laborant, 1971–91 pediaatrikat-i dots, 1975–77 ka kat-i juh kt. Õpetas lastehaigusi, nende propedeutikat, teaduskonna- ja hospitaalpediaatriat; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: tuberkuloosne meningiit, väikelaste ja koolieelikute antropomeetria, metabolismi muutused ägeda bronhopulmonaalse põletikuga varaealistel lastel, hemotol haigused, med-ajalugu. Eesti Lastearstide Seltsi auliige. U 50 teadustr-t.

T: Ravimite annustamine lastele (kaasautor). Trt, 1969; К вопросу о применении бикарбоната натрия у детей, больных острой пневмонией (kaasautor L. Keres). // Педиатрия (1969) 9; Педиатрическому отделению медицинского факультета ТГУ 10 лет. // TÜ Toim. 496 (1979); Hemokoagulopaatiad lastel. Trt, 1976, 1982; Sepsisepuhune sklereem enneaegsel vastsündinul (kaasautor E. Rattasep). // NET (1984) 3; Lastehaigused: bronhopulmonoloogia ja hematoloogia. (kaasautor). Tln, 1986; Некоторые проблемы диагностики и терапии врожденной герпетической инфекции у новорожденных. // Педиатрия (1986) 7; Возможности диагностики и терапии синдрома Фишер-Ивенса у детей (kaasautorid K. Pruunsild, E. Kikerpill). // TÜ Toim. 821 (1988).

B: TÜ BL I, 133; II, 169; TÜ ajalugu III, 269; TÜK 200, 129, 220, 221; TÜA 1982-2007, 229, 276, 278; NET (1986) 6, 457; *H. Merila-Lattik*, 1010–1011.

SILK, Toomas (18. VII 1946 Viljandi), keemik. Lõpetas 1964 Viljandi 1. kk-i, 1969 TÜ keemia osk-a, 1973 TÜ asp-i, keemiaknd (1975, TÜ), vk “Исследование катодного

выделения водорода в широком интервале плотностей тока на никеле в щелочных растворах”. Oli 1973–77 TÜ elektrokeemia labori n-teadur, 1977–85 v-teadur, 1985–92 labori elektrokeem uurimismeetodite sektori juh, 1993–94 füüsikal keemia inst-i v-teadur, 1994–2005 teadur, 2005– OÜ Luisa tõlkebüroo tõlk. – Uurimisvaldkonnad: elektrokeem protsessid modifitseeritud piirpindadel ja nende rakendused, juhtivad polümeerid. Eesti Keele Kaitse Ühingu liige (2003), esimees (2005–06), aseesimees (2006–). Üle 40 teadustr-e.

T: Comparison of capacitance and ellipsometric data for the basal-plane of bismuth single-crystals (kaasautorid T. Raud, U. Palm). // *Sov. Electrochem.* 24 (1988) 3; Ion sensitivity of polypyrrole electrodes (kaasautor). // *TÜ Toim.* 966 (1993) 24; AFM studies of polypyrrole film surface morphology I–II (kaasautor). // *Synth. Metals* 93 (1998) 1

B: TÜ BL I, 303; II, 169; <https://www.etis.ee>.

SILLA, Raiot (10. III 1928 Saue, Harjumaa), arstiteadlane, hügieenik ja füsioloog; riigiteenija p, Maimu Teoste abikaasa. Lõpetas 1946 Kuressaare Kk-i, 1952 TÜ arstitsk-a, 1955 TÜ-s asp-i, med-knd (1955, TÜ), vk “Muutustest tingitud ja tingimatu reflektorses talitluses koertel luminaali ja veronaali korduval manustamisel”, dr-med (1968, TÜ), vk „Гигиеническое значение двигательной активности школьников“ Oli 1955 TÜ füsiol kat-i asst, 1956–57 EMHI v-teadur, 1957–88 dir aset teadusalal, 1988-97 Profül Med Inst-i teadusdir (a-st 1981 prof-i kutse), 1997–99 Sotsiaalmin-i tervisekaitseosk-a peaspetsialist, seejärel lepinguline töötaja (kuni 2005). – Uurimisvaldkonnad: pms laste ja noorukite areng ning tervis sõltuvalt kehalisest aktiivsusest, elurežiimist ja –keskkonnast; keskkonna mõju Eesti elanikkonna tervisele (keskkonnatervis). Üldhariduskooli I–XII klassi terviseõpetuse programmi (1989) koost, Eesti keskkonnatervise rkl tegevusplaani koost ja koordinaator. Eesti Füsiol Seltsi liige, ENSV Hügieenikute ja Tervishoiuorganisaatorite Tead Seltsi esimees (a-st 1969), *Int. Soc. of Environ. Epidemiology* (ISEE) liige (a-st 1997). ENSV tnl teadlane (1983). TÜ arstitsk-a medal (1983). U 280 teadustr-t, sh 3 monogr.

T: Kooliõpilaste tervishoiust. Trt, 1962; Tervishoiu käsiraamat õpilastele. Tln, 1975; Sport ja tervis. Tln, 1978; Eesti keskkonnatervis. // EA (1988) Lisa; Eesti noorsoo tervis

(kaasautor M. Teoste). Tln, 1989; Mikroelementide biomonitoring lastel (kaasautor). // EA (1997) 2; Physical activity with moderate to vigorous intensity in preschool and first-grade schoolchildren (kaasautor M. Sallo). // Pediatric Exercise Sci. 9 (1997) 1; Keskkonnatervise prioriteedid Eestis. // Tervisekaitse 1998. Tln, 1999.

B: EE 14, 478–479; NET (1978) 3, 255-256; (1981) 5, 368; (1988) 218; *H. Merila-Lattik*, 1011–1012.

SILLAJÕE, Aadu (2. VII 1939 Salla v, Virumaa), tehnikateadlane; taluniku p. Lõpetas 1957 Väike-Maarja Kk-i, 1957–60 õppis TPI-s tööstus- ja tsiviilehitust, lõpetas 1963 Läti Põllumaj Akad puidutöötlemise erialal, 1968 samas asp-i, tehnikaknd (1971) ja *dr. ing.* (1996, mõlemad samas), vk käsitles saetööstuse ja puittaara tehnoloogiat. Oli 1963–65 Võru Metsakombinaadi konstruktor ja tsehhijuh, 1968–73 Võru Mööblivabriku peains, 1973–79 Valga Mööblivabriku dir, 1979–88 TPI keemiatsk-a puidutöötlemise kat-i dots ja 1988–92 juh, 1992–97 TTÜ polümeerimaterjalide inst-i puidutöötlemise õt-i juh, 1997–AS NAVA arendusdir. Koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: puidutöötlemise tehnol, formaldehüüdi emissioon puitkomposiitmaterjalidest. 35 teadustr-t.

T: Saematerjalide tehnoloogia. Tln, 1980; Гидротермическая обработка лиственной древесины в процессе термохимического модифицирования. // TPI Toim. 534 (1982); Sae- ja puidutööstuse tehnoloogia. Tln, 1986; Распределение пропиточной смеси ДФК-16 в массивной осиновой древесине (kaasautor). // TPI Toim. 677 (1988); Технологические аспекты обработки древесно-композиционных материалов бикарбонатом аммония (kaasautor). // TPI Toim. 719 (1990); Liimpuitkilp – see polegi nii lihtne. // Ehitaja (1999) 1 / 2.

B: TPI 1936–1986, 283, 502.

SILLAK (a-ni 1967 **Nau**), **Helgi** (19. X 1936 Leisi v, Saaremaa), keemik; talupidaja t. Lõpetas 1955 Kingissepa (Kuressaare) Kk-i, 1960 TÜ keemiaosk-a, 1985 Tallinna Ühiskondliku Patendiinst-i, keemiaknd (1973, Naftakeemia ja Gaasitööstuse Inst, Moskva), vk “Исследование коррозии металлов под действием фенолов, извлекаемых из продуктов термической переработки сланцев”. Oli 1960–61 Kohtla-Järve Põlevkivi TUI korrosioonilabori ins, 1962–70 v-ins, 1971–79 korrosiooni ja

tööstuslike heitvete puhastamise labori n-teadur, 1980–86 ohutustehnika ja füsikokeem uuringute sektori v-teadur, 1986–91 korrosiooni ja pindaktiivsete ainete labori v-teadur (1991 ka juh kt), 1991–92 looduskaitse ja ohutustehnika labori v-teadur, 1992–97 Virumaa Keskkonnauuringute Labori veegrupi juh kt ja juh, 1998-2002 OÜ Virumaa Keskkonnauuringud ja 2002–05 Eesti Keskkonnauuringute Keskuse Virumaa filiaali veelabori juh. – Uurimisvaldkonnad: metallide korrosioon põlevkivitööstuse produktide toimetel, uute korrosioonihibiitorite ja atmosfäärse korrosioonikaitse materjalide väljatöötamine põlevkivitööstuse produktide ja heitainete baasil. Eesti Keemia Seltsi liige (volikogu liige 1991–92). Üle 40 teadustr-e, 8 autorit.

T: Влияние pH на скорость коррозии железа (kaasautor) // ТҮ Тоим 127 (1962); Пути снижения коррозионной агрессивности технологических сред при производстве бензойной кислоты (kaasautor L. Mitrofanova). // Сл. промышленность (1985) 11; Ингибированные консервационные материалы на основе продуктов сланцепереработки. // Тез. докл. всес. науч.-техн. конф. М, 1988.

SILLAKIVI, Toomas (9. XII 1968 Tartus), arstiteadlane, kirurg; arsti ja töölise p. Lõpetas 1987 Tartu 5. kk-i, 1994 TҮ arstitsk-a, 2000 TҮ-s doktorantuuri, med-dr (2003, TҮ), vk “Perforated peptic ulcer in Estonia: epidemiology, risk factors and relations with *Helicobacter pylori*”. Oli 1994–96 TҮ Maarjamõisa Haigla intern, 2000–03 samas üldkirurgia resident, 2003– TҮK kirurgiakliiniku abdominaalkirurgia osk-a üldkirurg ja arst-õppejõud. – Uurimisvaldkond: perforatsioonid peptiline haavand; maohaiguste diagnostika ja ravi; kirurgilised ülekaalu ravimeetodid. Tartu Kirurgide Seltsi liige (1999–), Eesti Kudede ja Organite Transplantatsiooni Assots-i liige (2002–), Üldkirurgide Seltsi asutajaliige ja juhatuse liige (2010–). Üle 20 teadustr-e, 1 patent (kaasautor).

T: Evaluation of risk factors for mortality in surgically treated perforated peptic ulcer (kaasautor). // Hepato-Gastroenterol. 47 (2000) 36; Perforated peptic ulcer: Is there a difference between Eastern Europe and Germany (kaasautor)? // Langenbeck`s Arch. Surg. 385 (2000) 5; Diversity of *Helicobacter pylori* genotypes among Estonian and Russian patients with perforated peptic ulcer, living in Southern Estonia (kaasautor). // FEMS Microbiol Lett.195 (2001) 1; Association of *cagA* and *vacA* genotypes of

Helicobacter pylori with gastric diseases in Estonia (kaasautor). // J. Clin. Microbiol. 40 (2002) 1; In perforated peptic ulcer patients *Helicobacter pylori* infection tends to persist (kaasautor). // Helicobacter 10 (2005) 5; Persistence of *Helicobacter pylori* infection in patients with peptic ulcer perforation (kaasautor). // Scand. J. Gastroenterol. 42 (2007) 3.

B: EA 83 (2004) 2, 139; TÜK 200, 199, 202; TÜA 1982–2007, 246, 247, 251; <https://www.etis.ee>.

SILLAM, Arvi (20. V 1925 Tallinn), arstiteadlane; neuroloog, raudteeametniku p. Lõpetas 1945 Tallinna 7. kk-i, 1951 TÜ arstitsk-a, med-knd (1967, TÜ), vk “Nimberistluu radikuliit Eesti NSV põlevkivikaevureil”. Mobiliseeriti 1951 Nõuk armeesse, teenis kuni 1957 erinevates väeosades arstina. Oli 1957–97 EKMI kutsehaiguste osk-a-n ja v-teadur. – Uurimisvaldkond: kutsetööst tingitud neuroloogilised haigused. Tegi kindlaks põlevkivikaevurite nimberistluuradikuliidi iseloomu, selgitas tootmistööst tingitud vibratsioonitõve esinemist ja selle kliinikut. Avaldanud rohkesti met juhendeid ja soovitusi kutsehaiguste osas, olnud Hügieeni ja Kutsehaiguste Terviseük-i lektor jm. Oli pikemat aega Tallinna Neuroloogide ja Psühhiaatrite Seltsi juhatuse ning TÜ erialanõuk liige. Üle 110 teadustr-e.

T: Nimberistluu radikuliidi diagnostika ja ravi. Tln, 1963; Люмбоишиалгический синдром у шахтеров сланцевых шахт. // Вопр. гигиены труда в сланцевой пром. ЭССР 5 (1964); Vibratsioonitõve profülaktika põlevkivikaevanduse puurijail (kaasautor B. Schamardin). Tln, 1970; Vibratsioonitõve diagnostika (kaasautor B. Schamardin). Tln, 1972; Kutsehaigused (kaasautor). Tln, 1979; Põllumajanduse mehhanisaatorite kutsehaiguste diagnostika. Tln, 1984; Närvisüsteemi kahjustuste diagnoosimise alused töötajail, kes kontakteeruvad üldvibratsiooniga. Tln, 1985; Kutsekahjustuste vältimine (kaasautorid N. Loogna, A. Luts). Tln, 1987; Peamiste kutsehaiguste diagnostika ja profülaktika Eesti NSV metsatöölisel. Tln, 1988; On the health disorders of lumberjacks in Estonia due to some physical hazards. // Environmental Stress. Tampere, 1990.

B: EKMI BL, 38; NET (1967) 6, 474; (1985) 3, 219; *H. Merila-Lattik*, 1012–1013.

SILLAMAA, Hanno (9. X 1929 Paide – 28. VI 2004 Tallinn), tehnikateadlane ja haridustegelane; rmt-upidaja p. Lõpetas 1947 Paide Kk-i, 1952 TPI meh-tsk-a

elektrimasinate ja –aparaatide erialal, 1955 Lvivi PI-s asp-i, tehnikaknd (1955, samas), vk käsitles komplekstakistuste mõõtmist automaatsete vahelduvvoolusildadega. Oli 1953–55 Lvivi PI asst, 1955–56 TPI teor meh kat-i asst, 1956–60 teor ja üldelektrotehnika kat-i v-õpetaja ja a-st 1959 dots, 1960–66 autom ja telemeh kat-i dots ja juh, 1966–67 ja 1970–88 autom kat-i dots, 1967–70 v-teadur, ühtlasi 1958–66 ka Elektritööstuse Planeerimis- ja Juhtimissüsteemide Tead Uurimise ja Projekteerimis-Tehnoloogilise Inst-i autom-vahendite labori juh ning 1962–87 TPI tootmisprotsesside automatiseerimise problemlabori tead juhendaja, 1988–92 TTÜ autom kat-i prof, 1992–99 autom ja süsteemitehnika inst-i erakorralne prof, a-st 1999 emeriitprof. Luges elektrimõõtmiste, autom ja telemeh aluste, automaatjuhtimise teooria, andmeedastus- ja muundussüsteemide, küberneetika mat aluste jt kursusi, tema juhendamisel valmis 21 knd-vk-a. – Uurimisvaldkonnad: automaatjuhtimise teooria; struktuurne süsteemianalüüs; kõrghariduse korraldus. Eesti autom- ja süsteemiins-hariduse rajajaid. Algas autom-vahendeid ja -süsteeme hõlmava teor ja eksperim teadustöö, oli tegev autom- ja mõõteseadmetes kasutatavate Halli andurite, ainete reoloogiliste omaduste määramiseks sobivate võnkeandurite ja vektorvoltmeetria arendamises. Vektorvoltmeetria-alaste tööde eest pälvis 1986 ENSV MN preemia. Oli a-st 1996 Eesti kõrghariduse hindamise nõuk esimees, osales kõrgharidusstandardi väljatöötamises, ainesüsteemse õppesüsteemi loomises ja rakendamises, õppekavade akrediteerimissüsteemi käivitamises. Valgetähe V kl teenetemärk (1997), TTÜ teenetemedal *Mente et manu* (1999). Üle 50 teadustr-e, 5 õpikut jm õppevahendit.

T: Электронное реле времени на большие выдержки времени. // Науч. зап. Львовского политехн. ин-та, XXXVI. Серия электроприборостроения 1 (1956); Частотная характеристика индуктивных делителей напряжения (kaasautor). // Вопр. радиоэлектроники. Серия радиоизмерительной техники 5 (1968); Структура и свойства элементар-пространства представления многополюсных цепей. // TPI Toim. A334 (1972); Алгоритмы дискретного усреднения измерений в вольтметрах (kaasautor). // TPI Toim. 540 (1982); Основы синтеза схемных структур соединения многополюсных цепей. Tln, 1983; Hägusus, hägusad süsteemid ja inimene. // TTÜ ar 1996. Tln, 1997; Higher education quality assurance in Estonia. // Quality assessment in higher education in Central and Eastern Europe. Budapest, 1998; Süsteemiteooria. Tln,

1999, ³2003; Development of quality assurance in Estonian higher education. // Quality assurance in higher education. Proc. Quality Assurance Forum: Tallinn, Nov. 30. Tln, 2001.

B: EE 14, 478; TPI 1936–1986, 151, 285, 309–310, 313–315, 317, 405, 415, 458–459; TTÜ professorid, 50; TTÜ professorid läbi aegade, 395–396; A. *Annus*. Hanno Sillamaa in memoriam. // TTÜ ar 2004. Tln, 2005, 378–379.

V. Mägi

SILLAND, Harald (22. IX 1925 Väinjärve v, Järvamaa – 29. III 1983 Tallinn), keemik; töölise p. Õppis 1939–43 Tallinna Kommertskoolis, lõpetas 1949 Tallinna Tööliskoole Kk-i, 1954 TPI keemia-mäetsk-a kütuste keem tehnol alal, 1954–57 TPI asp, tehnikaknd (1959, samas), vk “Põlevkiviõli väävelühendite uurimine ja põlevkivi mootorikütuste desulfureerimine”. Oli 1957–58 TPI põlevkivikeemia ja tehnol problemlabori n-teadur, 1958–59 v-ins, 1959–61 kütuste ja org ainete tehnol kat-i v-õpetaja ja dots, 1961–83 org keemia kat-i dots, ühtlasi 1964–68 kat-i juh, 1983 org ja biokeemia kat-i dots. Luges org keemia, kõrgmolekulaarsete ühendite, polümeeride ja põlevkivikeemia kursusi. – Uuris põlevkiviõli omadusi, fenoolide saamist põlevkiviõlist, plastifikaatorite sünteesi. Töötas välja meetodi põlevkivibensiini puhastamiseks väävliühenditest. Üle 10 teadustr-e, õppevahendeid.

T: О групповом составе сернистых соединений сланцевой смолы. // TPI Toim. 97 (1957); Результаты полупромышленных опытов сернокислотного обессеривания сланцевого бензина непрерывном противоточным методом (kaasautor). // TPI Toim. 165 (1959); Исследование возможностей устранения примесей из смолы установки с твердым теплоносителем. // TPI Toim. 198 (1962); Sünteetilised polümeersed materjalid. Tln, 1966; О реакционной способности сланца-кукерсита и керогена при действии газообразного хлористого водорода (kaasautor). // TPI Toim. 270 (1969); О фотокалориметрическом определении 2-аминофенола (kaasautor). TPI Toim. 449 (1978).

B: TPI 1936–1986, 183, 265, 276, 277, 450, 502.

V. Mägi

SILLAOTS (*pseud.*; kodanikunimega: a-ni 1923 **Reisenbach**, 1923–36 **Gerland**, a-st 1936 eestistatult **Rannat**), **Marta Adolfine** (12. V / 30. IV 1887 Rakke, Virumaa – 15. VII 1969 Tallinn), kirjanik, kirjandusteadlane ja –kriitik ning tõlkija; postiametniku t. Õppis 1895–1904 Tallinna Kõrgemas Tütarlastekoolis, sooritas 1905 Tallinnas Nikolai Gümni-i juures koduõpetaja eksami, hiljem õppis ka saksa erapedagoogiumis. Oli 1906–12 Tallinna koolides õpetaja, 1916–20 Tartus ja Tallinnas postiametnik, 1920–22 *Tallinna Teataja* toim töötaja, a-st 1922 kutseline tõlkija ja kirjanik Tallinnas; a-st 1938 EKL liige. Vangistati 1950, oli 1952–55 Sverdlovski obl-s asumisel. – Avaldanud rohkesti art-id ja arvustusi, samuti käsitlusi E. Vilde, A. Kitzbergi, A. H. Tammsaare jt loomingu kohta; viimastes on esikohal kirjanike kunstiliste eesmärkide ja karakterite kujundamise põhimõtete analüüs. Kirj loomingusse kuuluvad romaanid, jutustused ja lasteraamatud. Tõlkinud üle 130 ilukirj teose, pms prantsuse klassikat, aga ka inglise, saksa ja vene kirjanike loomingut. S. kõrgetasemelisel tõlketööl oli väljapaistev osa eesti tõlketraditsioonide kujundamisel ja kirj-kultuuri arendamisel. Käidud eluteele ja kirj tegevusele heidab valgust memuaarteos *Sealtpoolt künniseid: tagasivaade* (1939).

T: Eduard Wilde naistüübid: kirjanduslikud vaatlused Trt, 1925; A. Kitzbergi toodang. Trt, 1925; A. H. Tammsaare looming. Trt, 1927; A. H. Tammsaare (kaasautor). // Lng (1938) 1; Romain Rolland: tõe ja inimsuse eestvõitleja. Trt, 1940 (soome k. 1945); Naiskujude ülesandest A. Gailiti romaanis *Ekke Moor*. // Ammukaar I. Tln, 1942.

B: EBL, 474–475; EBL TK, 304–305; EAT, 41; EKirBL, 355–356; EKnl, 532–533; EE 14, 478; KK (1967) 5, 295–297; Lng (1969) 8, 1279.

SILLAOTS, Meris (16. XI 1967 Tõrva), õigusteadlane. Lõpetas 1986 Tõrva Kk-i, seejärel Tallinna Maj-tehnikumi juristina ja 1993 TÜ õigustsk-a, õigusmag (1996, TÜ), vk “Kohtunikuõiguse võimalikkusest ja vajalikkusest kontinentaal-euroopalikus õiguskorras”, õigusdr (2004, TÜ), vk “Kokkuleppemenetlus kriminaalmenetluses”. Oli 1994 advokaadibüroo Lõhmus & Teeveer vandeadvokaadi abi, 1994–2006 TÜ avaliku õiguse inst-i lektor, 2006– dots, ühtlasi 1995–97 ka Juristide Täienduskeskuse dir. Koost. õpikuid. – Uurimisvaldkond: kriminaalõigus ja -kohtumenetlus. Üle 20 teadustr-e.

T: On the possible role and status of defender in the future Estonian criminal procedure. // *Juridica Int.* (1999) 4; Kokkuleppemenetlus kriminaalmenetluses. Trt, 2000;

Kiirmenetlustest Eesti tulevases kriminaalmenetluses. // Kohtute sõltumatus ja kohtusüsteemi toimimise efektiivsus Eestis. Trt, 2002; Admission and confession of guilt in settlement proceedings under Estonian criminal procedure. // *Juridica Int.* (2004) 9; Risküsitlusest Eesti kriminaalkohtumenetluses. // *Juridica Int.* (2005) 3; Kriminaalmenetlus. Tln, 2006.

B: TÜ BL II, 169; <https://www.etis.ee>.

SILLAOTS, Peet (3. X 1920 Paide v, Järvamaa – 2. IV 1996 Tallinn), ajaloolane ja museoloog; tööliste p. Lõpetas 1941 Tallinnas Gustav Adolphi Gümni, 1952 (kaugõppes) TÜ ajaloo osk-a. Oli 1945–47 Kultuurhariduslike Asutiste Komitee muuseumide peainspektor, 1947–52 Eesti TA Ajaloomuuseumi tead sekr, 1952–64 ajaloo osk-a juh, 1964–89 Rkl Ajaloomuuseumi dir, pensionil olles oli a-st 1989 kuni surmani TTÜ muuseumi juh. – Uurimisvaldkond: Eesti ajalugu. S-i juhtimisel toimus Ajaloomuuseumi tegevuses põhjalik muutus – pandi alus süstemaatilisele teaduslikule uurimistöole (selle peam väljundiks olid muuseumi korraldatavad teaduskonv-d), hakkasid toimuma igaaastased eksped-d, mitmekesisust näituste nomenklatuur (osales ka ise aktiivselt muuseumi põhiekspositsiooni koostamisel ja erinäituste korraldamisel). S. tegutses sihikindlalt selle nimel, et muuseumi tunnustataks kultuuri- ja teaduseasutusena. Oli Mahtra talurahvamuuseumi loomise algatajaid. 1964 valmis suurema uurimuse *Jooni Tallinna kaubavahetuses Tallinna Mayeri kaubamaja põhjal* käsikiri, mis jäi trükis ilmunuta. Tõlkis eesti k-de *Savist raamatud* (Tln, 1956), *Eestlane ja tema isand* (Tln, 1959). ENSV tnl kultuuritegelane (1974).

T: Kreenholmi streik 1872.a. Tln, 1952; Põhjasõja sündmuste järgedel (koost, toim). Tln, 1961; ENSV Riikliku Ajaloomuuseumi juht. Tln, 1967; ENSV Riiklik Ajaloomuuseum. Teatmik. Tln, 1981.

B: Muuseum 3 (1967), 50.

SILLAR, Kaido (14. XII 1975 Tallinn), keemik; muusiku p. Lõpetas 1994 Tallinna 13. kk-i, 1998 TÜ keemiaosk-a, 2000 samas magistrantuuri ja 2004 doktorantuuri, keemiamag (2000, TÜ), vk “Alkaanide gaasifaasilist happelisust mõjutavad faktorid”, Ph.D. füüs ja analüüt keemia alal (2004, TÜ), vk “Computational study of the acid sites in

zeolite ZSM-5". Täiendas end 2003 Madridis, 2004 Prantsusmaal Nice'i Ük-s, 2007–09 Berliini Humboldti Ük-i järel-dr. Oli 2002–03 TÜ tehnol-keskuse erakorr teadur, 2003–04 keem füüsika inst-i keemik, 2004– teadur. – Uurimisvaldkond: gaasifaasiliste happelis-aluseliste tasakaalude ja tseoliitide kvantkeemiline uurimine arvutusmeetoditega. Üle 20 teadustr-e.

T: Acidity of saturated hydrocarbons (kaasautor P. Burk). // J. Mol. Structure. Theochem. 535 (2001); Gas-phase basicities and proton affinities of alkali metal oxides and hydroxides. A theoretical study (kaasautorid P. Burk, I. Koppel). // J. Mol. Structure. Theochem. 534 (2001); Calculation of the properties of acid sites of the zeolite ZSM-5 using ONIOM method (kaasautor). // J. Mol. Struct. Theochem. 589–590 (2002); Hybrid quantum chemical and density functional theory (ONIOM) study of the acid sites in zeolite ZSM-5. (kaasautor). // J. Phys. Chem. B 108 (2004); Computational study of vibrational frequencies of bridging hydroxyl groups in zeolite ZSM-5 (kaasautor P. Burk). // Chem. Phys. Lett. 393 (2004) 4–6; Adsorption of carbon monoxide on Li-ZSM-5: theoretical study of complexation of Li⁺ cation with two CO molecules (kaasautor P. Burk). // Phys. Chem. Chem. Phys. 9 (2007) 7.

B: <https://www.etis.ee>.

SILLASOO, Ülle (20. I 1966 Tartu linn), arheobotaanik, ökoloog. Lõpetas 1984 Tallinna Spordiinternaatkooli, 1989 TÜ biol-geogr-tsk-a, täiendas end 1990 Helsingi Ük-s, oli 1992–95 TÜ ja 1995–96 CEU (Budapest) magistrant, 1997–2003 doktorant, M.A. keskaja uuringute alal (1996, CEU), vk "Daily life and meal traditions in late medieval Tartu (14th–15th century)", Ph.D. samal alal (2003, CEU), vk "Plant depictions in late medieval religious art in southern Central Europe: an archaeobotanical approach". Oli 1986–87 ZBI v-laborant, 1988–92 EMKS arheol-rühma Agu v-teadur, 1992–95 vabakutseline arheobotaanik (Eesti keskaegsete linnade arheol kaevamistel), 1996–97 TÜ ajaloo osk-a arheol õt-i erakorr teadur, 2002 Tallinna Bot-ai-a lektor, 2002– TPÜ/TLÜ ÖI teadur, ühtlasi 2002–03 ja a-st 2007 ka EHI teadur. – Uurimisvaldkonnad: Hansa-aegse toidu arheobotaaniline uurimine Eesti linnades, taimekuvandid hilis-keskaja pildilistes allikates Euroopas, kliima ja keskkonnamuutuste mõju märgalade struktuurile, talitlusele

ja taimeestikule viimase 4500 aasta jooksul. Arheobotaanika ja keskaja taimede ajaloo uurimise edendaja Eestis. Üle 20 teadustr-e.

T: Eesti keskaegsete linnade ja nende ja nende lähiümbruse arheobotaanilisest uurimisest 1989.–1996.a. // Arheol. uurimusi. Trt, 1997; Ecology and food consumption of late medieval Tartu, Estonia (14th – 15th century). // *Medium Aevum Quotidianum* 44 (2001); Medieval plant depictions as a source for archaeobotanical research. // *Vegetation History and Archaeobotany* 16 (2006) 1; High precision 14C dating of Holocene peat deposits: a comparison of Bayesian calibration and wiggle-matching approaches (kaasautor). // *Quaternary Geochronol.* 1 (2006) 3; Peat multi-proxy data from Männikjärve bog as indicators of Late Holocene climate changes in Estonia (kaasautor). // *Boreas* 36 (2007) 1; An archaeobotanical approach to investigating food of the Hanseatic period in Estonia (kaasautor S. Hiie). // *Medieval Food traditions in Northern Europe*. Copenhagen, 2007.

B: <https://www.eris.ee>.

SILLASTE, Helgi-Mallis (28. VI 1933 Salla v, Virumaa), jurist ja filosoof. Lõpetas 1953 Tallinna 1. Töölisnoorte Kk-i, 1958 TÜ õigustsk-a, 1971 samas asp-i, õiguskand (1974, TÜ), vk “Luteriusu kiriku ja riigi vahekorra õiguslik reguleerimine kodanlikus Eestis”. Oli 1958–59 Kallaste raj, 1959–62 Tartu raj ja 1962–68 Tartu linna rahvakohtunik, 1971–74 TÜ filos kat-i õpetaja, 1974–83 v-õpetaja, 1983–91 dots. Õpetas tead ateismi. Koost. õppevahendeid. – Töid ateismist, religiooni ja riikluse vahekorrast ning rahvusküsimusest. Üle 10 teadustr-e.

T: Ateismi kohast tänapäeva ideoloogilises võitluses. Trt, 1973; Вопросы развития государственности в Эстонии до 1941 года и вопросы общей теории права: роль церковных союзов в решении национального вопроса в буржуазной Эстонии. Trt, 1974; Mõnedest Tartu ülikooli teoloogiateaduskonna esindajate katsetest mõjutada teadust ja ühiskondlikke suhteid kodanlikus Eestis. // TÜ ajaloo küsimusi 7 (1979); Rahvusküsimus ja religioon. Tln, 1982.

B: TÜ BL I, 456–457; II, 169.

SILLASTE, Toomas (10. VI 1965 Valga), õigusteadlane; ins-i p. Lõpetas 1983 Valga 1. kk-i, 1990 TÜ õigustsk-a, stažeeris 1990 Notre Dame-i Ük-s (Indiana, USA) M.A.

rahuteaduse alal (1991, samas), oli 1993–95 samas doktorant, õigusdr (1995, samas), vk “Protection of minorities in the Baltic States”. Oli 1990–92 TÜ riigi- ja haldusõiguse kat-i v-õpetaja, 1993–97 avaliku õiguse inst-i lektor, a-st 1998 Strasbourg’is Eur. Inimõiguste Kohtu õigussekr. – Uurimisvaldkonnad: inimõigused, vähemusrahvuste õiguskaitse, menetlusõigus.

T: Rahvusvaheliste inimõigusnormide rakendatavusest Eesti õigussüsteemis. // *Juridica* (1993) 1; Euroopa Inimõiguste Konventsioon ja Inimõiguste Kohus (kaasautor R. Maruste). Tln, 1999.

B: TÜ BL II, 169.

SILLASTU, Heinard (1. I 1929 Tallinn), arstiteadlane, pulmonoloog; käsitöölise p, Viiv S. abikaasa. Lõpetas 1947 Tallinna 2. kk-i, 1954 TÜ arstitsk-a, 1957 samas asp-i, med-knd (1959, TÜ), vk “Vere seerumvalkude nihetest kopsutuberkuloosihaigetel pneumotooraks- ja kombineeritud pneumotooraks-antibiootilis-kemoterapeutilise ravi vältel”, med-dr (1974, TÜ), vk “Тиродные гормоны в патогенезе туберкулеза”. Täiendas end Moskvast, Budapestis ja USA-s, stažeeris 1965–66 Helsingi Ük-i Kopsukliinikus, täiendas end 1968, 1969 ja 1970 samas. Oli 1957–58 EKMI n-teadur, 1958–64 TÜ teaduskonnasisehaiguste kat-i asst, 1964–75 dots (ühtlasi oli 1966–73 arstitsk-a prodekaan), 1976–79 prof, 1979–92 hospitaalsisehaiguste ja tuberkuloosi kat-i prof, 1992–94 kopsukliiniku juh, pulmonol ja ftisiaatria prof, a-st 1994 emeriitprof ja kopsukliiniku konsultant. – Uurimisvaldkonnad: tuberkuloosi vormid ja nende allumine ravile, ravi vältel toimuvad biokeemilised (verevalkude jm ühendite) ning hormonaalsed (eriti kilpnäärme ja neerupealiste) muutused, mittespetsiifilised kopsuhaigused (bronhiaalastma, sarkoidoos jm), tuberkuloositõrje korraldus, kopsuhaiguste teke, areng ja ravi. Avaldas 2005 (soome k-s 2007) Soome Tuberkuloosivastase Ühingu 100. aastapäevale pühendatud mahuka memuaarteose *Koostööaastad* ja 2009 tagasivaate elule Eestis Nõuk okupatsiooni ajal (*Through Rose-Coloured Glasses*). Tartu Ftisiaatrite Seltsi juhatuse liige (1964, esimees 1967–87) ja auliige, Eesti Kopsuarstide Seltsi juhatuse liige (1979–2001 esimees) ja auliige (a-st 2005), Maailma Tervishoiuorg-i ekspertide rühma liige (1981), NSVL esindaja-nõunik Rahvusv Tuberkuloosi ja Kopsuhaiguste Tõrje Liidu Eur regiooni nõukogus (1982–91), Soome Kopsuarstide Seltsi (1988), Ungari

Kopsuarstide Seltsi (1989), *Finnish Lung Health Assoc.* (2004) ja Vene Kopsuarstide Seltsi (2008) auliige, Argentiina Med-Ühingu välisauliige (1990). ENSV rkl preemia (1977, koll-s), Severi Savoneni medal (Soome, 1997). Üle 200 teadustr-e.

T: Влияние гормонов щитовидной железы на рост микобактерий туберкулоза (kaasautor S. Laanes). // Лабораторное дело (1964) 7; Pituitary-thyroid interrelationship in tuberculosis patients (kaasautor). // Scand. J. Respiratory Dis. Suppl. 102 (1978); Pituitary-thyroid correlation in patients with pulmonary tuberculosis and sarcoidosis (kaasautor). // British J. Dis. Chest 75 (1981) 3; A tuberculosis kezelese Szovjet-Esztorzagban. // Reumol. Hungarica 41 (1988) 5; Farmakoterapia (kaasautor). Trt, 1991; Different expression of tenascin in bronhial-mucosa of allergic asthmatics and of healthy controls (kaasautor). // J. Allergy Clin. Immunol. 93 (1994) 1; Astma diagnostika ja ravi (kaasautor). Tln, 1995; Expression of laminis in the airways in various types of asthmatic patients: a morphometric study (kaasautor). // Am. J. Resp. Cell. Mol. Biol. 15 (1996) 7; Regular albuterol or neodocromil sodium – effects on airway subepithelial tenascin in asthma (kaasautor). // Respiratory Med. 93 (1999) 7; Spread of drug-resistant pulmonary tuberculosis in Estonia (kaasautor). // J. Clin. Microbiol. 39 (2001) 9;

B: EE 8, 500; 14, 478–479; TÜ BL I, 134; II, 169; TÜK 200, 209; EKMI BL, 38; TÜA 1982–2007, 177, 258, 259, 263,369; Tuhat tartlast läbi aegade. Trt, 2003, 400; The Baltic States. A Reference Book. Tln, 1991, 80; Dictionary Int. Biography. 26th ed. Cambridge (England), 421; NET (1959) 4, 75–76; (1979) 1, 67; EA 88 (2009) 2, 146; *H. Leesik* Professor Heinard Sillastu bibliograafia. Trt, 1988; *H. Sillastu*. Koostööaastad. Trt, 2008; Universitas Tartuensis (2009) 9. I.

SILLASTU (a-ni 1954 **Valdes**), **Viiu** (28. XII 1929 Tartu), arstiteadlane, patoanatom; Albert Valdese t, Vello Valdese v, Heinart S. abikaasa. Lõpetas 1948 Tartu 2. kk-i, 1954 TÜ arstitsk-a, med-knd (1960, TÜ), vk “Nekrootilise kolde organisatsiooniprotsessi kulust maksas ning muutustest maksas ja neerupealistes elekterkrampide puhul”. Oli 1954 TÜ histol kat-i asst, 1955–58 patol anat kat-i asst, 1958–68 v-õpetaja, 1968–85 patol anat ja kohtuarstiteaduse kat-i dots; a-st 1985 pensionil, a-st 2008 emeriitdots. Lugenud pediaatria osk-s patoanat-t. – Uurimisvaldkonnad: reparatiivne ja füsioloogiline regeneratsioon, prostaglandiinide toime rakkude proliferatsioonile. Oli *Ladina-estiviene*

meditsiinisõnaraamatu (2. osa 1983) tead toim (kaastoim P. Alvre) ja rahvusv kasvajate klassifikatsiooni ICD-O (vereloome ja lümfoidkoe kasvajate morfoloogia, 1985) toim. Tartu Patoanoomide Seltsi liige (1957–85, juhatus liige 1964–85), Tervishoiu-min-i med-terminol komisjon liige (1977–91). TÜ arstitsk-a medal (1984). U 80 teadustr-t, koost. õppevahendeid.

T: Võrdlevaid andmeid nekrootilise kolde organisatsiooniprotsessi kulust maksas ja neerus. // TÜ Toim. 141 (1963) 6; Нуклеиновые кислоты и активность некоторых ферментов в миоме и окружающей ее мышце матки (kaasautor V. Meiralu). // Архив патол. (1969) 1; Функционально-морфологические изменения щитовидной железы при применении 1-трийодтиронина (kaasautor H. Sillastu). // TÜ Toim. 307 (1973); The influence of the thyroid on tissue and hormonal changes in guinea-pig tuberculosis (kaasautor H. Sillastu). // TÜ Toim. 461 (1978); Kasvajad (kaasautorid U. Podar, A. Truupõld). Trt, 1979, ²1983; Albert Valdes eesti meditsiinioskuskeele ja –kirjasõna arendajana. // NET (1982) 1; Изменения в сосудах печени при различных типах цирроза (kaasautor E. Kogerman-Lepp). // Архив анат. гистол. эмбриол. (1983) 4; Kõri epiteeli hüperplastilised protsessid ja kasvajakad (biopsiamaterjali analüüs). // NET (1984) 6.

B: TÜ BL I, 134; II, 169; TÜ ajalugu III, 262; NET (1979) 6, 466; V. Laos. Valdes ja Veski *Ladina-eesti-vene meditsiini sõnaraamat*. // NET (1984) 6, 457-461; H. Merila-Lattik, 1015; TÜA 1982-2007, 133, 137, 141.

SILLAT, Rein (13. III 1939 Tallinn – 4. I 1991 Tallinn), tehnikateadlane; autojuhi p. Lõpetas 1957 Tallinna 22. kk-i, 1962 TPI meh-tsk-a autotranspordi alal, 1967–70 oli Kaunase PI kaugõppeasp, tehnikaknd (1977, Moskva N. Baumani nim. Kõrgem Tehnikakool), vk “Исследование газообмена двухтактного карбюраторного двигателя с применением математического моделирования”. Oli 1962–65 Tallinna Autoremonditehase nr. 1 v-tehnol-ins, 1965–66 ins-konstruktor, 1966–79 TPI autotranspordi kat-i v-õpetaja, 1979–82 dots, 1982–91 autokat-i dots, ühtlasi 1981–82 autotranspordi kat-i ja 1982–90 autokat-i juh. Õpetas automootoreid ja autode elektriseadmeid. – Uurimisvaldkond: kahetaktilise karburaatormootori tööprotsessi, müra ja heitgaasi mürgisuse mat modelleerimine; mootorite masinprojekteerimine. Rajas

autode diagnostikalabori. Osales tehnikasõnavara arendamises. Oli ajakirja *Tehnika ja Tootmine* juures tegutsenud autodusterminol komisjonis, toim teaduskogumikke. U 50 teadustr-t ja õppevahendit.

T: Automootorite võimsust ja ökonoomsust parandavad meetodid. // *Tehnika ja Tootmine* (1971) 7; Autode elektriseadmete diagnostika. // *Autotransport ja Maanteed* (1972) 2; Kahetaktiliste karburaatormootorite gaasivahetuse sarnasus. // *Tehnika ja Tootmine* (1974) 2; Sisepõlemismootorite gaasivahetuse modelleerimine. // *Autotransport ja Maanteed* (1977) 1; Модель трубы при математическом моделировании газообмена в двухтактном карбюраторном двигателе. // *TPI Toim.* 508 (1981); Mõningaid autode toksilisuse piiramise aspekte. // *Autotransport ja Maanteed* (1981) 7; Интегрированная система для расчетного исследования рабочего процесса двухтактных карбюраторных двигателей внутреннего сгорания. // *TPI Toim.* 597 (1985); Uurimistöödest kahetaktiliste mootorite alal. // *Tehnika ja Tootmine* (1986) 11.

B: *TPI* 1936–1986, 249, 263, 502; Mehaanikainseneride koolitus 1918–1998. *Tln*, 1998, 34, 73-75, 132, 190.

V. Mägi

SILLER, Carl Friedrich Eduard (26. X 1801 Danzig – 1854 Milwaukee, Wisconsin, USA), rohuteadlane. Õppis Danzigi gümn-s. Oli a-st 1815 Danzigi jmt Saksa linnades apteekriõpilane, sooritas Pommerni med-koll-i juures 2. järgu apteekri eksami. Sõitis 1828 Peterburi ning sooritas Med-kirurgilise Akad juures teise astme apteekrieksami, *dr. phil.* (1829 või 1830, Jena Ük), vk “Ueber die chemische Untersuchung der Reinalwasser der Wallachei”. 1828 töötas lühikest aega Moskvas, 1829–35 oli Venemaa sõja-med-teenistuses, pms sõjaväehospitalide juh-na (Vene-Türgi sõja ajal Balkanil, hiljem Poolas ja Kaukaasias ning Peterburis). 1843 tegi Venemaa rahvahariduse min TÜ-le ettepaneku nimetada S. farm-prof-i kohale ja 1843–50 oli S. TÜ farm-prof, arstitsk-a farm inst-i juh. Õpetas farm-t, farmakognoosiat, farmatseutilist keemiat, kaubatundmist, esmaabi jm. 1849 lõpetas tervislikel põhjustel loengute pidamise, 1850 vabastati omal soovil (emigreerus USA-sse). – Oli TÜ vastloodud farm inst-i töölerakendaja; suurendas droogide ja farmatseutiliste preparaatide kogu. TÜ-s töötamise ajal avaldas (pms *Nordische Blätter*'is) mõned art-id (*Ueber Rectification von*

Schwefelsäure jt), sellal ilmus kordu-trükis ka põhiteos *Lehrbuch der Pharmacie*. 1838–41 oli Peterburis ilmuva ajakirja *Nordisches Zentralblatt für Pharmazie* toim.

T: *Lehrbuch der Pharmacie zum Selbstunterrichte für Angehende Pharmaceuten und zur Repetition für Aerzte*. I–II. Braunschweig, 1843; kordu-trükis: I kd Dorpat, 1848; II kd Riga, 1849 (või 1850).

B: *Левуікуй* II, 232–234, 317; TÜ ajalugu II, 240; TALE XIII, 107, 111; TÜP, 324; *H. Tankler, A. Raal*. Farmaatsiateadus Tartu Ülikoolis XIX sajandi teisel poolel ja XX sajandi algul. // Eesti Rohuteadlane (1993) 2, 65–69; *T. Hinrikus, A. Raal, H. Tankler*. Farmaatsia Tartu ülikoolis läbi aegade. Trt, 2005, 29.

A. Raal

SILM (a-ni 1964 **Paugus**), **Helgi** (29. XII 1941 Pärnu), arstiteadlane, dermatoveneroloog; ametniku t, Külli Kingo ema. Lõpetas 1960 Pärnu 4. kk-i, 1966 TÜ arstitsk-a, 1969 TÜ asp-i, med-knd (1971, TÜ), vk “Naha funktsionaalse seisundi, vereseerumi katehoolamiinide ja koliinesteraasi aktiivsuse muutustest epidermo- ja trihhomükoosi haigedil”. Täiendas end Leningradis, Moskvast, Soomes, Taanis ja korduvalt Rootsis. Oli 1970–79 TÜ dermatol ja venerol kat-i asst, 1979–91 nakkushaiguste, dermatol ja venerol kat-i dots, 1991–92 kat-i juh, dots, 1992– nahahaiguste kliiniku juh, prof, ühtlasi 1984–94 ka arstitsk-a õppeprodekaan ja a-st 1993 TÜK nahahaiguste kliiniku juh. – Peamised uurimisvaldkonnad: klass II tsütokiinide (HCII) ja nende retseptorite (HCRII) tähtsus ning närvisüsteemi reguleeriv roll krooniliste dermatooside tekkemehhanismis. Uuringud (koos TÜ füsiol ja biokeemia inst-ga) interleukiin-10 (IL-10) perekonna tsütokiinide ja nende retseptorite geenide variantidest seoses psoriaasiga, neuroendokriinse süsteemi (HPA juhtetee) osast vitiliigo tekkemehhanismis. Sotsiaalmin-i dermatovenerol erialakomisjoni ja dermatoveneroloogide pädevuskomisjoni liige. Eesti Naha- ja Suguhaiguste Arstide Seltsi president (a-ni 2007) ja juhatuse liige, Sugulisel Teel Levivate Haiguste Eesti Ühingu liige, Balti Dermato-veneroloogide Assots-i asepresident, Eur. Dermato-veneroloogide Assots-i, Kesk- ja Ida-Eur. Dermatoloogide ja Veneroloogide Assots-i, Med-töötajate Eur. Ühingu ja Eur. Dermatoloogide Foorumi liige, Soome Dermato-veneroloogide Seltsi ning Itaalia Dermatoloogide ja Esteetiliste Kirurgide Seltsi auliige. Laseri uurimustöö

innovatsioonipreemia (1998), Eur. Dermatoloogide ja Veneroloogide 9. kongr-i (Genf, 2000) I auhind parima stendiettekande eest. Punase Risti 2. kl. orden (2008). Üle 250 teadustr-e.

T: Terbinafine efficacy and tolerability in young children with tinea capitis due to *microsporum canis* (kaasautor M. Karelson). // J. Eur. Acad. Dermatol. Venerol. 16 (2002) 3; IL-10 promoter polymorphisms influence disease severity and course in psoriasis (kaasautor). // Genes Immun. 4 (2003) 6; Polymorphisms in the interleukin-20 gene: relationships to plaque-type psoriasis (kaasautor). // Genes Immun. 5 (2004) 2; Combined haplotype analysis of the interleukin-19 and -20 genes: relationships to plaque-type psoriasis (kaasautor). // Genes Immun. 5 (2004) 8; Association of TNF -238 and -308 promoter polymorphisms with psoriasis vulgaris and psoriatic arthritis but not with pustulosis palmoplantaris (kaasautor). // J. Invest. Dermatol. 124 (2005) 1; Possible relations between the polymorphisms of the cytokines IL-19, IL-20 and IL-24 and plaque-type psoriasis (kaasautor). // Genes Immun. 6 (2005) 5; Association analysis of IL19, IL20 and IL24 genes in palmoplantar pustulosis (kaasautor). // Br. J. Dermatol. 156 (2007) 4; Gene expression analysis of melanocortin system in vitiligo (kaasautor). // J. Dermol. Sci. 48 (2007) 2; Association analysis of IL20RA and IL20RB genes in psoriasis (kaasautor). // Genes Immun. 9 (2008) 5; Expressional changes in the intracellular melanogenesis pathways and their possible role the pathogenesis of vitiligo (kaasautor). // J. Dermatol. Sci. 52 (2008) 1.

B: EE 14, 479; APUT, 39–40; TÜ BL I, 134; II, 169; TÜ ajalugu III, 267; TÜK 200, 223, 225, 227, 229; TÜA 1982–2007, 38, 47, 285, 288, 290, 291, 294, 413; NET (1972) 3, 252; EA (1991) 6, 452; R. *Talvik* Kliinikumi tekke lugu 1989–1999. Trt, 2008, 58, 63.

SILM, Siiri (30. V 1980 Kõue v, Harjumaa), inimgeograaf; õpetaja t. Lõpetas 1998 Kose Kk-i, 2003 TÜ geogr erialal, 2005 TÜ-s magistrantuuri ja 2009 doktorantuuri, M.Sc. inimgeogr alal (2005, TÜ), vk “Tallinna linnaruumi funktsioonide ruumiline ja ajaline jaotus kesklinnas: vanalinna ja südalinna võrdlus”, Ph.D. samal alal (2009, TÜ), vk “The seasonality of the social phenomena in Estonia: the location of the population, alcohol consumption and births”. Oli 2005–09 TÜ ökol ja maateaduste inst-i inimgeogr ja regionaalplaneerimise õt-i tehnik, 2009– teadur. – Uurimisvaldkonnad: inimeste

tegevusruumist lähtuvad ajalis-ruumilise käitumise seaduspärad, mobiilpositsioneerimine inimeste mobiilsuse uurimisel, linnageogr, ühiskondlike nähtuste sesoonsus. Üle 20 teadustr-e.

T: Seasonality of alcohol-related phenomena in Estonia (kaasautor R. Ahas). // Int. J. Biometeorol. 49 (2005) 4; Evaluating passive mobile positioning data for tourism surveys: an Estonian case study (kaasautor). // Tourism Manag. 29 (2008) 3; Temporal and spatial dynamics of the new residential areas around Tallinn (kaasautor). // Eur. Planning Studies 17 (2009) 3; Using mobile positioning data to model locations meaningful to users of mobile phones (kaasautor). // J. Urban Technol. 17 (2010) 1; The seasonal variability of population in Estonian municipalities (kaasautor R. Ahas). // Envir. Planning A 42 (2010) 10.

B: <https://www.etis.ee>.

SILVERE, Ants-Peep (4. VII 1933 Tartu – 13. V 1983 Tallinn), bioloog, tsütoloog ja mikroskopist; haritlaste p, Tiina-Mall Jakobsoni abikaasa. Lõpetas 1954 Tartu 1. kk-i, 1960 TÜ biol osk-a, 1965 EBI asp-i, biol-knd (1972, TÜ), vk “Строение организма галловых клещей, пути их эволюции и возможные взаимоотношения с возбудителями болезней растений”. Oli 1962 ja 1965–72 EBI virol sektori n-teadur, 1972–83 v-teadur. Lõi EBI-s ühe tolle aja Eesti parimatest elektronmikroskoopilise tsütol laboreist, oli ka selle juh. – Uuris taimeviiruste ja nende siirutajate seoste tsütol aluseid, lüljalgsete peenehitust, taimede endofüütset mikrofloorat, putukate rakusiseseid sümbionte ja taimekasvajaid. Kirjeldas pählestade uusi anat, histol ja tsütol iseärasusi, selgitas ühena esimestest mustsõstrareversiooni mükoplasmaatilise olemuse. Putukate (väivide) endotsütobiontide uurimisel sedastas tihedate membraankontaktide esinemise pro- ja eukarüootsete rakkude vahel. Püstitas hüpoteesi vigastatud taimeraku autolüüsist. Esitas 13 ettepanekut mikrofoto-gr, laboratoorsete meetodite ja töövahendite täiustamiseks ning loomiseks. Oli innukas mikroskoopia ja tsütol propageerija. 52 teadustr-t, sh 1 monogr.

T: Микоплазмы и вирионоподобные структуры в клетках слюнной железы цикадки *Hichinomus cellatus* Uhler, зараженной курчавой мелколистностью шёлковицы (kaasautor D. Giorgadze). // ENSV TA Toim. Biol. 27 (1972) 1; Tetrapodili –

четырёхногие клещи. Электронно-микроскопическая анатомия, проблемы эволюции и взаимоотношения с возбудителями болезней растений (kaasautor V. Štein-Margolin). Tln, 1976; Метод диагностического выявления флоэмных нарушений у растений, поражённых болезнями типа желтух. // С.-х. биол. (1983) 9; Мембранные микротельца и дегенерация микробной клетки (kaasautor E. Tikk). // ENSV TA Toim. Biol. 32 (1983) 1; Ультраструктурные цитологические особенности опухолей, индуцированных на поростках гороха бактерией. // Патологические новообразования растений. Черноголовка, 1983; Cytological interaction of *Agrobacterium tumefaciens* with plant cells on storage tissue discs. // Endocytobiol. 2. Berlin, New York, 1983; Rakk – eluslooduse põhiühik ja diskreetsuse alus. // Raku teooria. Trt, 1983.

B: EE 14, 479.

SILVET (a-ni 1929 **Schwalbe**), **Johannes** (12. V 1895 Tartu – 17. II 1979 Elva), keeleteadlane, leksikograaf ja tõlkija; töölise p. Õppis 1910–14 Tartu ÕS-is, a-st 1916 Tartu ÕI-s, lõpetas selle 1919 (Hersonis evakuatsioonis olles) vene k-e ja kirj alal. Lõpetas 1925 TÜ inglise filol alal *mag. phil.* kraadiga (ü.a. 1946 filol-knd-ks), vk “The development of Milton’s blank verse”. Täiendas end 1926, 1928, 1931 ja 1938 Inglismaal Oxfordi ja Londoni ük-s. Oli 1914–16 Kaareperes ja 1920–23 Tartus algkooliõpetaja, 1925–41 H. Treffneri gümn-i õpetaja, ühtlasi 1931–40 TÜ inglise k-e õt-i lektor, 1940–44 õpetaja ja v-õpetaja, 1945–47 TÜ Lääne-Euroopa filol kat-i juh, dots, 1947–50 Lääne-Euroopa k-te kat-i juh, dots, (pärast vallandamist TÜ-st) 1950–56 Kallaste raj-s ja Tartus kk-iõpetaja, 1956–60 TÜ võõrk-te kat-i dots, a-st 1960 pensionil, 1960–72 inglise k-e ja 1972–75 inglise filol kat-i õu täitja. Lugenud inglise k-e ajalugu, sissejuhatust germaani filol-sse, õpetanud inglise k-t põhiainaena; koost. õpikuid. – Koostanud tänini kasutatavaid ja paljudes kordustr-des ilmunud sõnarmt-id, tema kapitaalsed inglise-eesti ja eesti-inglise sõnarmt-d on olnud ja on põhivahendeiks selle maailmak-e omandamisel Eestis. Töid inglise ja ameerika kirjanikest ja kirj-st (Byron, Galsworthy, Shakespeare, Shaw, Wells jt) ja inglise k-st. Tõlkinud eesti k-de inglise kirj-st (J. Galsworthy, O. Goldsmith), redigeerinud või toim-d paljusid tõlkermt-id, avaldanud retsensioone tõlketeste ja sõnastike kohta. Oli 1930–32 Eesti PEN-klubi sekr ja klubi büll-i *L’Estonie littéraire*

toim. Kuulus EKS-i ja Akad Kirj-ühingu juhatusse, oli AES asutajaliige. Üle 40 teadustr-e.

T: Inglise keele põhisõnavara. Trt, 1936, 8. Tr. 2005; Inglise-eesti sõnaraamat. Trt, 1939–40; 12. tr. 1998; Võõrsõnade leksikon (kaasautorid R. Kleis, E. Vääri). Tln, 1961, 7. tr. 2000; Eesti-inglise sõnaraamat. Tln, 1965, 4. tr. 1989.

B: AAUT II, 158; TÜ BL I, 245; TÜ ajalugu III, 83, 256; EAT, 307; Emakeele Seltsi ar XI (1965), 270–271; Lng (1965) 6, 959; EKirBL, 356; EknL 533–534 ; A. Kaalep. Grand old man. // SV (1975) 16, V; O. Mutt. Johannes Silvet. // Edasi (1979) 22. II.

R. Juursoo

SIMISKER, Jaan (16. XI 1937 Pärnu – 17. III. 2002 Tartu), biokeemik; aedniku p, Helene Siimiskeri vend. Lõpetas 1957 Pärnu 2. kk-i, 1962 TÜ biol osk-a, oli 1964–67 NSVL TA Biokeemia Inst-i asp, biol-knd (1971, samas), vk "Пути ассимиляции углерода зелеными серобактериями *Chloropseudomonas ethylicum*". Oli 1962–63 TÜ taimefüsiol kat-i v-teadur, 1963–64 NSVL TA Biokeemia Inst-i stažöör, 1967–69 TÜ taimefüsiol ja –biokeemia kat-i asst, 1969–76 v-õpetaja, 1977–89 dots, 1989–92 kat-i juh, dots, 1993–2002 MRI v-teadur, ühtlasi 1988–90 biol-geogr-tsk-a prodekaan ja a-st 1993 õppetöö juh. – Uurimisvaldkonnad: bakterite ja mikrosete biokeemia ja füsiol ning kultiveerimine; rakenduslik aktiivsus – amülaaside tootmine ja kääritsemine, biol taimekaitsevahendid. Leiutise *Termofiline mikroorganismi tüvi Bacillus coagulans SIM-7 DSM 14043 (+)-laktaadi tootmiseks fermenteeritavatest suhkrutest ja nende segudest* autoreid (kaasautorid A. Nurk, A. Heinaru). Leiutis on patenteeritud Euroopas, USA-s, Venemaal ja Hiinas). 32 teadustr-t.

T: Oxidation of methanol by nad-specific dehydrogenase of methane-assimilating yeasts (kaasautor). // Microbiol. 46 (1977) 1; Mutant of the methanol-assimilating yeast *Pichia pinus* partially resistant to catabolite repression (kaasautor). // Microbiol. 54 (1985) 4; Isolation and preliminary characterization of *Pichia pinus* mutants insensitive to glucose repression (kaasautor T. Alamäe). // Yeast 10 (1994) 11; Mullaseene *Trichoderma viride* juurestikuseoselisuse ja kartuli saagikuse vahelistest seostest (kaasautor P. Kuldkepp). // EPMÜ kogumik 187 (1996); Mullaseene *Trichoderma viride* toime kurgi kasvule ja saagile (kaasautor). // EPMÜ kogumik 192 (1997).

B: TÜ BL I, 191; II, 169; Univ. Tartuensis (2002) 22. III; (2008) 27. VII.

SIMM (a-ni 1947 **Luberg**), **Helle Aida** (23. I 1920 Tallinn – 7. X 1991 Tallinn), hüdrobioloog ja hüdrokeemik; advokaadi t, Valve Saarma kaksikõde. Lõpetas 1938 Tallinnas E. Lenderi Tütarlastegümni-i, 1942 TÜ farm osk-a, farm-mag (1944, TÜ), vk “Vereurmarohust ja selle preparaatidest”, farm-knd (1951, TÜ), vk “Vereurmarohu, *Chelidonium majus* L., farmakognostiline uurimus”, biol-dr (1971, Eesti TA), vk “Изучение формирования химического состава поверхностных вод Эстонии в свете современных гидробиологических задач” (Trt, 1971). Eesti TA korr-liige (1977). Oli 1942 Tori apteegi juh, 1942–46 TÜ farmakognosia kat-i asst, 1946–50 v-õpetaja, 1950–52 ZBI n-teadur, 1953–60 v-teadur, 1960–72 (enda rajatud) geobiokeemia labori juh, 1972–83 v-teadur, 1983–86 v-teadur-konsultant, 1986–90 konsultant-juhtteadur. – Uurimisvaldkonnad: ravimtaimede biokeemia, Eesti pinnavee keem koostise kujunemine, järvede tüübid ja hüdrokeemia, järvede kaitse. Oli ENSV TA Keemia-, Geol- ja Biol-teaduste Osk-a sisevete antropogeense eutrofeerumise probleemkomisjoni esimees; juhtis Peipsi järve kompleksuuringuid. Koguteose *Eesti NSV järvede nüüdisseisund* (1982), ZBI väljaande *Hüdrobioloogilised uurimused* (ilmus a-st 1958) toim-id. ENSV tnl looduskaitaja (1985). ENSV rkl preemia (1972, koll-s). K. E. v. Baeri mälestusmedal (1980). U 100 teadustr-t.

T: Eesti järved (kaasautor). Tln, 1968; Eesti pinnavete hüdrokeemia. Tln, 1975; Hydrochemical researches in the laboratory of geobiochemistry. Trt, 1975; Juhend magevee kvaliteedi määramiseks füüsikalistel ja keemilistel meetoditel (kaasautor). Tln, 1983; Основные направления и результаты исследований по гидрохимии озер, по изоферментам растений, по радиоуглеродному датированию. Tln, 1986; Miks, millal ja kuidas uurida Peipsi järve. // Eesti siseveekogude kasutamine ja kaitse 4–5 (1988); Peipsi-Pihkva järve vee omadused aastail 1985–1987 (kaasautor). Eesti TA Toim. Biol. 38 (1989) 2; Tulemusi ja puudujääke Peipsi ühisuurimises. // Peipsi järve seisund. Trt, 1990.

B: AAUT III, 331; TÜ BL I, 135; II, 169; EE 14, 479; ZBI 1947–1987, 7, 9, 10, 35; ZBI 1947–1997, 75; Eesti TA 1980–1985, 349.

SIMM, Jaak (14. VII 1943 Tartu – 14. VII 1981 Saaremaa), keeleteadlane, kohanimeuuriija; teenistuja p. Lõpetas Elva Kk-i, 1967 TÜ soome-ugri filol alal, 1968–71 KKI asp, filol-knd (1973, Eesti TA), vk “Võnnu kihelkonna asustuslane toponüümika”. Oli 1967–68 Tartu 5. kk-i eesti k-e õpetaja, 1971–76 KKI toponüümikarühma n-teadur, 1976–81 v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: Eesti kohanimed, nende etümol ja tänapäeva kohanimekasutuse korrastamine; kohanimeuurimise ajalugu. Kogunud ja uurinud eeskätt Tartumaa ja Kagu-Eesti kohanimesid. Noorte teadlaste komplekseksped-i liikmena kogus 1975 Krasnojarski krai, Tomski ja Kemerovo obl-i eesti asundustes 13 tundi helisalvestisi. ES liige. Üle 100 kohanimealase uurimuse ja aimeart-i.

T: Märkmeid Setumaa endise Satseri valla kohanimedest. // ES ar 16 (1970); Võnnu asulanimede vahetus ja hävi. // KK (1971) 11; Slaavi geograafilisi termineid Setumaa kohanimeses. // ES ar 17 (1971); Mõningaid märkmeid Setumaa mikrotoponüümidest. // ES ar 18 (1972); Isikunimedest tulenenud Võnnu asulanimed. // ES ar 19–20 (1973); Millest jutustavad meie kohanimed. 3. Matthias Johann Eisen ja kohanimeuurimine. // Horisont (1974) 8; Zur Geschichte der estnischen Ortsnahmenforschung. // Linguistica VI (1975); Võnnu külanimesid. // ES ar 22 (1976).

B: EE 14, 651; Õhtuleht (1973) 11, IX; KK (1981) 9; 573; ES ar 26/27 (1980/1981). Tln, 1983, 201–202.

SIMM, Kadri (30. IV 1976 Kiviõli), filosoof; filmirežisööri t. Lõpetas 1994 Tallinna 21. kk-i, 2000 TÜ ajaloo osk-a, 2005 TÜ doktorantuuri, M.A. soo-uuringute alal (2001, CEU), vk „Individual rights in human reproduction and genetics. Contesting the individual-centered discourse“, Ph.D. (2005, TÜ), vk „Benefit-sharing: an inquiry into justification“. Täiendas end 2004 York'i Ük-s (Inglismaa), samuti Konstanzis, Helsingis, Perugia ja Oslos. Oli 1997–2000 Eesti Teaduse ja Hariduse Andmesidevõrgu lepinguhaldur, 2001– filos-tnk-a õppejõud (teadur), ühtlasi TÜ interdistsiplinaarse eetikakeskuse projektijuht, 2007 Grazis (Austria) Institute for Advance Studies on Science, Technology and Society järelldr, 2007– TÜ filos ja semiootika inst-i v-teadur. Loengukursused: sissejuhatus sotsiaal ja pol filos-sse, eetika alused, feministlik pol filos, kaasaegne pol. filos. – Uurimisvaldkonnad: moraali- ja pol-filos, med-sotsiol ja – antropol, med-filos ja bioetika, tervishoiusüsteem ja sotsiaalne õiglus, feministlik pol

filos. Osalenud rahvusv-tes (sh EL 5., 6. ja 7. raamprogrammi) uurimisprojektides. Ajakirja *Studia Philosophica Estonica* toim. Assoc. for Legal and Social Philos. liige (2000–). 20 teadustr-t.

T: The Estonian health care system and the genetic database project: from limited resources to big hopes (kaasautor M. Sutrop). // *Cambridge Quarterly on Health Care Ethics* 13 (2004) 3; Benefit-sharing: an inquiry regarding the meaning and limits of the concept in human genetic research. // *Genomics, Society and Policy* 1 (2005) 2; Benefit-sharing and biobanks. // *Ethic and Governance of Human Genetic Databases*. Cambridge, 2007; Benefit-sharing: a look at the history of an ethics concern. // *Nat. Rev. Gen.* 496 (2007) 7; Public and private interests in the genomic era: a pluralist approach (kaasautor M. Sutrop). // *Ethics, Law and Society*. Aldershot, 2008; Simone de Beauvoir (kaasautor M. Hinrikus). // 20. sajandi mõttevoolud. Tln, Trt, 2009.

B: <https://www.etis.ee>.

SIMM, Mart (10. XI 1946 Pärnu), merebioloog; tööliste p. Lõpetas 1964 Pärnu 2. kk-i, 1969 TÜ biol-tsk-a, biol-knd hüdrobiol alal (1976, Eesti TA), vk “Pärnu lahe zooplanktoni faunistilis-ökoloogiline iseloomustus ja sesoonse dünaamika põhilisi seaduspärasusi”. Oli 1969–85 Läänemere Kalamaj TUI Tallinna osk-a (a-ni 1975 Eesti Mereihüol Labor) n- ja v-teadur, 1985–90 TEFI merekeemiaspektori v-teadur, 1990–98 Ökol ja Mereuuringu Inst-i sama sektori v-teadur, 1998– TÜ Eesti Mereinst-i merebiol osk-a v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: zooplanktoni dünaamika ning keskkonnamuutuste mõju Läänemere ökosüsteemile; mesozooplankton ja tulnukliigid Läänemeres; ohtlikud ained Läänemere ökosüsteemis, nende sisaldus mereorganismides. Osalenud (a-st 1979) uurimiseksped-del Läänemere ja Atlandi ookeanil. Hinnanud merekeskkonna seisundit bioindikatsiooni meetodiga. Üle 110 teadustr-e.

T: Effect of zooplankton abundance and temperature on time and place of reproduction of Baltic herring groups (kaasautor E. Ojaveer). // *Meritutkimuslaitoksen Julkasuja* 239 (1975); Plankton distributions and processes across a front in the open Baltic Sea (kaasautor). // *Marine Ecol. Progress Series* 20 (1984) 1–2; Experiments on the effect of *Microcystis aeruginosa* and *Nodularia spumigena* upon the survival of *Eurytemora affinis* and fertilization, embryonic and larval development of Baltic herring *Clupea*

harengus membras (kaasautor). // *Envir. Toxicol.* 18 (2003) 4; Population dynamics and ecological impact of the non-indigenous *Cercopagis pengoi* in the Gulf of Riga (Baltic Sea) (kaasautorid H. Ojaveer, A. Lankov). // *Hydrobiol.* 522 (2004) 1–3; Ecological consequences of biological invasions: three invertebrate case studies in the north-eastern Baltic Sea (kaasautor). // *Helgoland Marine Res.* 60 (2006) 2; Persistent organic pollutants (POPs): Food safety control in Estonia (kaasautor). // *The fate of persistent organic pollutants in the environment.* Springer (2008); Levels of PCDD/F and dioxin-like PCB in Baltic fish of different age and gender (kaasautor). // *Chemosphere* 71 (2008) 2..

B: EE 14, 480; <https://www.etis.ee>.

SIMO (a-ni 1959 **Nelend**), **Kai** (23. VI 1938 Kavastu v, Tartumaa), majandusteadlane; meieri t. Lõpetas 1957 Tartu 1. Tööliskoorte Kk-i, 1973 EPA agronoom-ökonoomistina, 1977 samas kaugõppeasp-i, maj-knd (1978, Läti TA MI), vk “Совершенствование методики планирования производства и реализации комбикормов и заготовки зерна на современном этапе развития сельского хозяйства на примере ЭССР”. Oli 1970–72 EPA põllum ökon kat-i laborant, 1973–74 n-teadur, 1974–75 tead uurimise sektori n-teadur, 1975–78 v-teadur, 1978–79 maj-küb kat-i asst, 1979–80 NSVL Loomakasv-hoonete Uurimise ja Projekteerimise Inst-i Tartu Labori v-teadur, 1980 EPA pol ökon kat-i asst, 1980–86 v-õpetaja, 1986–90 dots, 1990–92 EPA/EPMÜ agraarökon kat-i dots, 1992–2004 agraarökon õt-i dots, ühtlasi 1993–94 ärikooli *Primax Mentor* õpetaja, 2004–05 EPMÜ agraarökon õt-i dots, 2005–06 EMÜ agraarökon ja turunduse osk-a dots. Loengukursused: üldine põllum-ökon ja talumaj ökon, rahvamaj-õpetus, mikro- ja makroökon jm; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: põllum töäjõud, maa sotsiaalne infrastruktuur, agraarökon ja –poliitika, EV sotsiaalpol, põllum-toetused. Võttis osa IME agraarprogrammi sotsiaalprogrammi väljatöötamisest. Eesti Agraarökonoomistide Assots-i liige (1988), Eesti Stat-seltsi asutajaliige (1992). Üle 40 teadustr-e.

T: Töäjõu kasutamise mõningaid sotsiaal-majanduslikke aspekte EPT süsteemis. Trt, 1983; Проблемы развития социальной инфраструктуры в Эстонии. Киiev, 1989; Põllumajandusturuga seonduvad probleemid. // EPMÜ kogumik 180 (1995); Ühistegevus

põllumajandust toetava tegurina. // Ühistegevus Eesti Vabariigis 1 (1996); Sotsiaalne turumajandus kui majanduspoliitiline kontseptsioon. // EPMÜ kogumik 188 (1996); Eesti põllumajandusturu teoreetilised väljavaated. // EPMÜ kogumik 190 (1997); Eesti põllumajandus teel Euroopa Liitu. // EPMÜ kogumik 190 (1997); Eesti vajab proteksionistlikku põllumajanduspoliitikat. // Eesti agraarpoliitika Euroopa Liiduga ühinemisel. Tln, 1999; Põllumajanduse otsetoetused Eestis. // Põllumajanduse tulevik ja Euroopa Liit. Tln, 2000; Riiklike põllumajandustoetuste dünaamika Eestis (1995–2002). // EPMÜ kogumik 217 (2003).

B: EPA BL II, 126–127.

SIMOVART (sünd. **Luts**), **Helle-Evi** (20. VI 1943 Kolga-Jaani v, Viljandimaa), loomaarstiteadlane; talupidaja t, Juhan S-i abikaasa. Lõpetas 1961 Viljandi 1. kk-i, 1966 EPA vet-tsk-a, biol-knd (1974, EPA), vk “Гематологические показатели у цыплят при инвазии *Eimeria tenella* (Railliet et Lucet, 1891) Fantham, 1909”. Oli 1967–74 Balti Tsonaalse Tead Uurimise Vet-labori n-teadur, 1974–91 v-teadur, 1991–95 Eesti Agrobiokeskuse v-teadur, 1995–2005 TÜ anat inst-i v-laborant, 2005–08 histol teadur, 2008– histol ja embrüol õt-i v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: hematol, parasitol (lindude haigused), immunol, histol, TÜ ajalugu. Eesti Protozooloogide Seltsi sekr (1973–85), Eesti Morfol Seltsi (1999–), Rahvusv Anatoomide Assots-i (1999–), Eur. Rakusurma Org-i (2007–) ja Soome Anatoomide Seltsi liige (2007–). Üle 70 teadustr-e.

T: Soovitusi kanade koktsidioosi diagnoosimiseks ja tõrjeks (kaasautor J. Parre). Trt, 1977; Tibude koktsidioosi polüvaksiin, selle tootmine ja kasutamine (kaasautorid T. Schattschneider, J. Parre). // Veterinaaria '93. III. Trt, 1993; Pathomorphologic responses in experimental sepsis (kaasautor). // Papers Anthropol. 7 (Trt, 1997); Programmeeritud rakusurm e. apoptoos. // Eesti antropomeetriaregistri ar. Trt, 2000; Programmed cell death and macrophages activity in the liver of rats in experimental sepsis (kaasautor). // Papers Anthropol. 11 (Trt, 2002); Role of small heat shock protein alpha-B-crystallin in apoptotic luteolysis (kaasautor). // EA (2005) lisa 6; Anatoomia kateedri juhatajad 1945–2002. Portreed (kaasautorid L. Pärnsalu, A. Liigant). // TÜ ajaloo küsimusi 34 Trt, 2005; Expression of insulin signaling transmitters and glucose transporters at the protein level in the rat testis (kaasautor). // Ann. New York Acad. Sci. 1095 (2007).

B: TÜA 1982–2007, 73.

SIMOVART, Juhan (2. XII 1937 Tallinn), loomaarstiteadlane, vet-patoloog ja epizotoloog; teenistujate p, Helle-Evi S-i abikaasa. Lõpetas 1956 Tallinna 2. kk-i, 1961 EPA vet-tsk-a, 1967 EPA-s asp-i, vet-knd (1969, EPA), vk “Veiste leukoosi patomorfoloogiast ja diagnoosimismeetodite võrdlevast uurimisest Eesti NSV tingimustes”, vet-dr (1991, Ülel Eksperim Vet Inst, Moskva), vk “Этиология, эпизоотология лейкоза крупного рогатого скота и опыт противолейкозных мероприятий” (Moskva, 1991). Oli 1961–64 Harjumaal Saku vet-jsk-a juh, 1967–68 EPA vet-labori ja 1968–70 sise- ja nakkushaiguste kat-i asst, 1970–71 v-õpetaja, 1971–73 dots kt, 1973–89 dots, 1989–92 v-teadur, biotehnol õt-i juh, 1992–94 EPMÜ sama õt-i juh, prof, 1994 abiprof, 1995–2003 Eesti Agrobiokeskuse v-teadur, a-st 2007 EMÜ emeriitdots. Loengukursused: patol anat, epizootol, kliiniline diagnostika, karusloomade haigused, vet-biotehnol. – Uurimisvaldkonnad: vet-patol, loomade nakkushaigused, hematol, immunol. Tegelnud veiste leukooside (diagnostika, etiol, immunol, haiguse tõrje) uurimisega, koerte katku hüperimmuunseerumi ja veiste kolibakterioosivastase vaktsiini loomisega. Tead. kogumike *Veterinaaria*, *Veterinaaria teoreetilisi ja praktilisi küsimusi* jpt toim. Olnud koostöös N Liidu, Soome, Saksa, Hollandi ja Taani teadlastega. Ülel inimeste ja loomade leukooside alase tead uurimistöö koordineerimisnõukogu liige (1976–91, reorganiseeritud nõukogu välisliige (1993–), Läti TA Mikrobiol Inst-i leukoosi probleemide koordineerimisnõukogu (1978–91) ja Ukraina TA leukoosi probleemide koordineerimisnõukogu liige (1993–), Eesti Loomaarstide Ühingu taasasutajaliige (1988). Eesti NSV parim põllum-teadlane (1984). EV teaduspreemia (1992). Üle 230 teadustr-e, 1 autorit.

T: Veiste leukoos ja selle tõrje (kaasautor E. Nõmm). Tln, 1973; Kliinilise diagnostika laboratoorseid töid (kaasautor H. Pärn). Trt, 1974; Põllumajandusloomade leukoosid (kaasautor E. Nõmm). Tln, 1983; Диагностирование лейкоза крупного рогатого скота и мероприятия противолейкозной борьбы в Эстонской ССР (kaasautorid E. Nõmm, H. Aart jt). Trt, 1983; Поверхностная архитектура клеток периферической крови в норме и при заболеваниях системы крови (kaasautor G. Kozinets). Tln, 1984; Veiste leukoosi profülaktika ja tõrje. // Põllum. päevaprobleeme. Tln, 1997; Isendiareng ja

veterinaarpatoloogia (kaasautor Ü. Pavel). Tln, 1991; Võimalustest *Escherichia coli* antikehade indutseerimisest lehmade piimas inimeste passiivse immuniseerimise eesmärgil (kaasautor I. Vainumäe). // ELR (2000) 5–6; Inimeselt isoleeritud enterotoksigeense *Escherichia coli* kinnitumiskriteeriumide antikehade indutseerimisest lehmapiima (kaasautor I. Vainumäe). // ELR (2002) 3.

B: EPA BL I, 215; EPA BL II, 188, 215–216; EPMÜ BL, 168; EE 14, 480; ELR (1998) 1, 27–30; (2002) 3, 24; 1000 tartlast, 402.

SIMOVART (a-ni 1999 **Etverk**), **Mari Ann** (25. VII 1969 Tallinn), õigusteadlane; informaatiku ja arhitekt-restauraatori t. Lõpetas 1987 Tallinna 21. kk-i, 1994 TÜ õigustsk-a, 1995 Duke'i Ük-s (Durham, USA) magistrantuuri, 2010 TÜ-s doktorantuuri, (1995, Duke'i Ük), *dr. iur* (2010, TÜ), vk "Lepinguvabaduse piirid riigihanke: Euroopa Liidu hankeõiguse mõju Eesti eraõigusele". Oli 1991–95 Välisõiguse Advokaadibüroo konsultant, 1995– Advokaadibüroo Lepik & Luhaäär vandeadvokaat, 2006–08 TÜ eraõiguse inst-i tsiviilõiguse erakorr asst, 2008– TÜ äriõiguse ja intellektuaalse omandi õt-i tsiviilõiguse lektor. Loengukursused: riigihankeõigus, võlaõiguse üldosa, tsiviilõiguse üldosa. – Uurimisvaldkonnad: riigihankeõigus, lepinguõigus. *Procurement Law Acad. Network* (PLAN) liige (2009–). 14 teadustr-t.

T: The standard of reasonableness in the Estonian Law of Obligations. // *Developments of Estonian Contract and Company Law in the Context of the Harmonized EU Law*. Trt, 2007; The buyer's free choice between termination and avoidance of a sales contract (kaasautorid K. Saare, K. Sein). // *Juridica Int.* (2008) 2; Amendments to procurement contracts: Estonian law in the light of the pisetext ruling. // *Juridica Int.* (2010) 1; Protection of consumer rights in SMS loan agreements (kaasautorid K. Saare, K. Sein). // *Eur. Rev. Private Law* 18 (2010) 1.

B: <https://www.etis.ee>.

SIMS, Allan (23. VIII 1975 Mustla), metsandusteadlane. Lõpetas 1994 Helme Kutsekk-i, 1997 Luua Kõrgema Metsakooli, 2001 EPMÜ metsanduse erialal, 2003 EPMÜ-s magistrantuuri ja 2008 doktorantuuri, M.Sc. metsanduse alal (2003, EPMÜ), vk "Metsanduslike mudelite andmebaas", Ph.D. samal alal (2009, EMÜ), vk "Information

system of dendrometric models and data – a tool for modeling of forest growth”. Täiendas end 2001–02 Rootsi Põllum-teaduste Ük-s, 2004–05 Göttingeni Ük-s, 2007 Euroopa Metsainst-s, 2008 Taani ja Varssavi põllum-ük-des. Oli 1994 TTK *Pinus* puidutisler, 1996 AS Tootsi traktorist, 1998–99 OÜ Metsaekspert taksaator, 1999–2001 programmeerija, 2002–04 EPMÜ ja 2005 EMÜ metsandus- ja maaehitusinst-i metsakorralduse osk-a spetsialist, 2005–09 teadur, 2010– v-teadur. Loengukursused: metsade hindamine, takseerimine. – Uurimisvaldkonnad: puistu ehituse ja kasvukäigu modelleerimine, metsanduslikud infosüsteemid, muutuvate kliimatingimuste mõju boreaalse ja parasvöötme metsade häiringurežiimile. Metsandusliku modelleerimise infosüsteemi looja ja arendaja. Rahvusv koostööprojektide *COST Action FP0603: Forest Models for Research and Decision Support* ekspert (2007–) ja *Forest Management Decision Support System* juhtgrupi liige (2009–). OÜ Metsateave juhatuse liige (2006). Üle 20 teadustr-e.

T: Takseermudelite andmebaasi loomisest. // *Metsanduslikud Uurimused* 43 (2005); Puude väljalangevust mõjutavad faktorid puistu kasvukäigu püsiproovitükkide andmete põhjal (kaasautor). // *Metsanduslikud uurimused* 43 (2005); Tracking disturbances induced changes in stand development on irregular measurement intervals in the Järvelja forest experiments (kaasautor). // *Baltic Forestry* 15 (2009); Estimating tree survival: a study based on the Estonian Forest Research Plots Network (kaasautor). // *Ann. Bot. Fennici* 46 (2009) 4; Early growth and development of silver birch (*Betula pendula* Roth.) plantations on abandoned agricultural land (kaasautor). // *Eur. J. Forest Res.* 129 (2010) 4.

B: <https://www.etis.ee/>; <http://www.eau.ee/~asims/>.

SIMSON, Baron (20. IV 1929 Tartu), matemaatik; tööliste p, juut. Lõpetas 1951 Tartu 2. Töölisnoorte Kk-i, 1956 TÜ mat osk-a, 1959 samas asp-i, füüs-mat-knd (1959, TÜ), vk käsitles summeeruvustegureid kahekordsete ridade jaoks.. Täiendas end 1970 MÜ-s ja 1976 LÜ-s, 1987–88 Stuttgardi Ük-s ning 1992 Budapesti, Szegedi ja Stuttgardi ük-des. Oli 1957–59 TÜ füüsika-mat-tsk-a õpetaja, 1959–61 v-õpetaja, 1961–63 dots kt, 1963–79 dots. 1979 lahkus Iisraeli, oli 1980–84 Bar-Ilani Ük-i mat ja arvutiteaduse tsk-a *assoc. prof.*, 1984–97 prof, a-st 1997 emeriitprof. Õpetas TÜ-s mat ja funktsionaalanalüüsi,

diferentsiaal- ja integraalarvutust, summeeruvusteooriat jm kursusi; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: kahekordsete ridade koonduvus ja summeeruvus, funktsiooniteooria. Olnud *TÜ Toim. Mat. Meh.* peatoim, avaldanud ajakirjades *Реферативный ж.* ja *Math. Rev.* ligemale 700 referaati. Tartu perioodil avaldas 57 teadustr-t; üldse üle 70 teadustr-e.

T: Summability factors for Cesaro's method of negative order (kaasautor T. Tammai). // Eesti TA Toim 11 (1962) 1; Neue Beweise der Hauptsätze für Summierbarkeitsfaktoren. // *Zbl. Math.* 100 (1963); Elementaarfunktsioonidest. // *Mat ja kaasaeg* 8 (1965); Введение в теорию суммируемости рядов. Трт, 1966, 2tr (täiend) Tln, 1977; The extension of the Moore-Kangro method to double series. // *Math. Rev.* 45 (1973); Topoloogilistest ruumidest. // *Mat ja kaasaeg* 19 (1975); Multipliers of double Fourier series. // *Am. Math. Soc. Translations. Seria 2* (1986); Summability factors with a rate and multipliers of double Fourier series of Lipschitz classes. // *Analysis* 11 (1991).

B: EMatS ar 2004. Tln 2008, 147–148.

SIMSON (a-ni 1971 **Petron**), **Laine** (12. VIII 1948 Kohtla-Järve), pedagoogika- ja juhtimisteadlane; töölise t. Lõpetas 1966 Rakvere 1. kk-i ja Rakvere Laste-muusikakooli, õppis 1966–69 Tallinna Muusikakoolis, lõpetas 1976 TRK muusikaped erialal, 1985 TÜ-s kaugõppeaspr-i, ped-knd (1987, TÜ), vk “Взаимодействие педагогической творческой направленности с системой жизнедеятельности личности учителя”. Oli 1976–78 Tallinna 22. kk-i muusikaõpetaja, 1978 TPedI õpetaja, 1978–86 v-õpetaja, 1987–89 dots kt, 1989–92 dots, ühtlasi 1989–92 esteetilise kasv kat-i juh ning 1984–92 lepinguline n- ja v-teadur, 1992–94 RE Tallinna Sadam koolitusjuht, 1994–96 EHI projektijuht, 1996–97 AS-i ESS Koolituskeskuse müügidir, 1997–99 Rahandusmin-i kansleri nõunik personali arenduse alal, ühtlasi a-st 1997 EMI Personalijuhtimise Keskuse ja a-st 1998 Arenguprogrammide Keskuse EMICO lektor, 1998–2009 Audentese Kõrgema Erakooli õppejõud, 1998–2005 ja 2007– Eesti Hotelli- ja Turismimaj Erakooli õppejõud, 1999–2009 TTÜ halduskorralduse eriala õppejõud, 2000– Regulat Consult OÜ juh, 2001–08 Akad Nord õppejõud, 2003– TLÜ andragoogika osk-a õppejõud, 2005–06 Taviberg OÜ juhatuse liige, arendus- ja kvaliteedijuht, 2006– Taviberg Koolitus OÜ juhatuse liige, 2007– Tallinna Maj-kooli

õppejõud, 2009– TTÜ tööstuspsühhol inst-i õppejõud. – Uurimisvaldkonnad: arengu- ja loomingu psühhol ja ped; õppiv organisatsioon; juhtimine, personalijuhtimine. Eurointegratsioonibüroo riigiametnike koolituse töögrupi liige (1997–99). Eesti Akad Ped Seltsi liige (1980–), Eesti Muusikateraapia Ühingu liige (1988–92), ÜPUI esteetilise kasv sektsiooni juh (1991–92), Eesti Personalitöö Arendamise Ühingu (PARE) asutajaliige (1993). Üle 30 teadustr-e.

T: Erinevustest loovuse väljendamise võimalustes üliõpilase ja õpetaja elutegevuse süsteemis. // Üliõpilasest õpetajaks. Tln, 1983; Pedagoogilise loovuse uurimise tulemusi. // Nõuk Kool (1986) 6; Esteetiline kasvatus. Tln. 1992; Personalijuhtimine ja personalitöö arendamine. Juhiabi käsiraamat. Tln, 2001; Personali arendamise ja koolitamise kontseptsioon ja strateegia. // Kaasaegne juhtimine ja personali koolitus. Tln, 2002; Organisatsiooni kapitalid. // Audentese Ük-i Toim. (2003); Adapteerimine organisatsioonis. // Juhiabi käsiraamat. Tln, 2007.

B: <http://www.bmc.ee/seminar/est/LektroLSimson.htm>

SIMSON-KALLAS, Eduard (29. VII 1920 Kärstna v, Viljandimaa – 1987, Monterey, California, USA), psühholoog. Lõpetas 1941 Tallinna 12. kk-i. Lahkus 1944 Eestist Saksamaale, sealt 1949 USA-sse. Lõpetas 1951 Stanfordi Ük-i (Palo Alto, California), M.A. (1952, New Yorgi Ük), psühhol-mag kliinilise psühhol alal (1953, Louisville'i Ük, Kentucky), Ph.D. psühhol alal (1956, Heidelbergi Ük), vk “Untersuchungen über ideographische Testmethoden für Kinder mit besonderer Berücksichtigung des “Children’s Apperception Test””. Täiendas end 1958–59 järel-dr-na laste kliinilises psühhol Devonis (Pennsylvania). Oli 1956–58 Alaska tervishoiudepartemangu kliiniline psühholoog, 1959–63 Huntertoni mk med-keskuse (Flemington, New Jersey) peapsühholoog, 1963–69 California Rkl Vangla (San Quentin, San Francisco) v-psühholoog, 1967–73 Monterey mk Vaimse Tervise Teenistuse (California) peapsühholoog, a-st 1973 erapsühholoog. Ühtlasi oli a-st 1968 California Ük-i (Santa Cruz, California) psühhol ja psühhoteraapia instruktor, a-st 1972 California Rkl Ük-i (San Jose) lektor, a-st 1975 Monterey Peninsula College’i (Monterey) õpetaja. – Uurimisvaldkond: kliiniline psühhol. *Britisch Royal Soc. of Health, Am. Soc. of Clinical Hypnosis, Int. Council of*

Psychologists, Am. Assoc. for Humanistic Psychol., Am. Psychol. Assoc., Deutscher Gs. für Psychologie jt teadusorganisatsioonide liige.

T: Der CAT-Z, eine standardisierte Testkombination. // Praxis Kinderpsychol. & Kinderpsychiatr. 2 (1962).

B: AAUT III, 447; ETVpK, 117.

SINAISKI, Vassili (25. VII 1876 Lavrovi k, Tambovi kub – 21. IX 1949 Brüssel), õigusteadlane; vaimuliku p. Lõpetas 1897 Tambovi vaimuliku seminari, õppis 1897–98 Prantsusmaal Montpellier' Ük-i arstitsk-s, 1899–1904 TÜ õigustsk-s, jäeti pärast lõpetamist TÜ-sse valmistuma prof kutseks, *mag. iur.* (1908, TÜ), vk “Очерки из истории землевладения и права в древнем Риме. Ч. 1”, *dr. iur.* (1913, Kiievi Ük), vk “Очерки из истории землевладения и права в древнем Риме. Ч. 2”. Oli a-st 1907 TÜ õigustsk-a eradots, 1909 valiti TÜ tsiviilõiguse ja -protsessi erakorr prof-ks, kuid ministeerium kinnitas valimise alles 1910, kusjuures S. suunati prof-ks hoopis Varssavi Ük-i. 1911–22 oli S. Kiievi Ük-i prof, 1922–44 Läti Ük-i tsiivilõiguse prof. 1944 asus Prahasse, a-st 1945 elas Brüsselis. – Uurimisvaldkond: rooma õigus, selle allikad; õigusfolkloor; üldine kultuuriteooria. Kiievis ilmus 1915 magistritööga alustatud uurimuse kolmas osa, samuti (1912, 1915) mahukad Vene tsiviilõiguse õpikud, mis leidsid kasutamist ka teistes Vene kõrgkoolides. Riia-perioodil (1923) ilmunud uurimus *La cité quiritaire* sai rahvusv tunnustuse. Avaldanud ka mitu uurimust kultuuriteooria valdkonnast.

T: Очерки из истории землевладения и права в древнем Риме. Ч. 3. [Киев,1915]; Основы гражданского права в связи с частью III свода узаконений, действующих в Латвии и Эстонии. I. Общая часть. Система личных прав. Авторское право. Рига, 1924; La cité quiritaire: de l'origine de l'histoire agraire, de l'histoire du droit de la Rome ancienne et de ses institutions et querriès. Riga, 1923; Dzive un cilvēks. Riga, 1937 (vene k: 1938; ²1992); Культура и право. Рига, 1939; Культура и письмо. Рига, 1940; Пушкин о праве. // ACUT 914 (1990).

B: A. *Pavars*. Professoris atque iuris doctoris Basilii Sinaiskii opera 1907–1938. Riga, 1939; L. *Birzina*. Professora Vasilija Sinaiska zinatniska un pedagogiska darbiba. Riga, 1989; П. *Ярвелейд*. Слово о воспитаннике Тартуского университета Василии

Ивановиче Синайском. // ACUT 914 (1990); *Н. Синайская*. Памяти профессора В. И. Синайского. Воспоминания дочери. // ACUT 914 (1990); *P. Järvelaid*. Unikaalne doktorimärk. // Postimees (1996) 1. II; *P. Järvelaid*. Tartu Ülikooli kasvandik, rahvusliku Läti Ülikooli õigusteaduskonna üks rajajaid Vassili Sinaiski (1876–1949). // 75 aastat eesti ülikooli Tartus. Trt, 1997, 94–108; *Н. В. Синайская*. Круг жизни профессора Василия Ивановича Синайского. Рига, 1998.

SINDETSKAJA, Natalia (14. I 1974, Kiviõli, Ida-Virumaa), keeleteadlane; slaavi filoloog; venelane, kaevuri t. Lõpetas 1991 Kiviõli 2. kk-i, 1995 TÜ vene ja slaavi filol osk-a (tšehhi, poola ja vene keel). Oli 1995–97 TÜ ja 1998–2000 Lublini M. Skłodovska-Curie Ük-i magistrant, 2000–04 samas doktorant, M.A. poola filol alal (2000, samas), Ph.D. samal alal (2004, samas), vk “Polsko-estónskie stosunki kulturalne: 1918–1940”. Oli 2000–08 TLÜ slaavi filol osk-a lektor, 2008– slaavi k-te ja kultuuride inst-i lektor. Ühtlasi olnud poola k-e kursuste õpetaja. – Uurimisvaldkonnad: poola keel ja teised slaavi k-d, ajalugu, kirj, kultuur; vene kõnekultuur ja grammatika; eesti-slaavi kultuurisuhted. 20 teadustr-t.

T: Из истории русского театра в Эстонии: 1919–1940. // W kraju i na obczyźne. Warszawa, 1999; Na oczy własne: Polacy o Estonii i Estończykach: 1918–1940. // Восточная Европа: феномен Балтии. СПб, 2004; Jerzy Kaplinski a Estonia. // Razem w Europie. Kaunas, 2006; Nauczanie języka polskiego w Estonii. // Personal and national security. Vilnius, 2007; Polsko-estónskie stosunki kulturalne: 1918–1939, Tln, 2008.

B: <https://www.etis.ee>

SINIJÄRV, Karl (7. VIII 1916 Sorokino raj, Altai krai – 21. II 1987 Tartu), põllumajandusteadlane ja –ajakirjanik; väiketaluniku p. Lõpetas 1955 Olustvere Põllumehnikumi kaugõppeosk-a n-agronoomina, 1962 EPA kaugõppetsk-a agron erialal, 1968 samas asp-i, põllum-knd (1969), vk „Kartulikasvatuse taseme tõstmise võimalustest Kohtla-Järve rajoonis”. Oli 1951–65 ajakirja *SP* mittekoosseisuline kaastööline, toim, maaviljeluse osk-a juh ja vast sekr, 1965–69 EPA tead uurimise sektori v-teadur, 1969–74 pol ökon kat-i v-õpetaja, 1974–76 dots kt, 1976–87 dots; koost õppevahendeid. – Töid põllum-ökon, ped, taime- ja kartulikasv alalt. Uurinud viirushaiguste-vaba seemnekartuli

saamist kloontervenduse teel ja koolitanud selleks tootmismajanditele spetsialiste, täiustanud kartuli eliitsemne tootmiseks vajalikke mullaharimisriistu ja koristusmasinaid. Üle 10 teadustr-e, 5 autorit-t.

T: Kohalike söötadega 4000 kilo piima igalt lehmal. Tln, 1950; Mais on saagirohke silokultuur. Tln, 1955; Kartulikasvatuse päevaprobleeme (koost). Tln, 1966; Kartulikasvatuse päevaprobleeme 2 (koost, kaasautor). Tallinn, 1974.

B: EPA BL I, 251–252; EPA BL II, 127–128.

SINISALU, Väino (7. V 1940 Pärnu), arstiteadlane, neurokirurg; teenistuja p. Lõpetas 1959 Pärnu 2. kk-i, 1965 TÜ arstitsk-a, med-knd (1975, TÜ), vk “Кислотно-щелочное равновесие и газовый обмен головного мозга во время нейрохирургических операций в условиях управляемого дыхания”. Oli 1965–76 Tartu Kliinilise Haigla neurokirurgia osk-a ordinaator, 1976–83 ÜMPI ajuvereringehaiguste sektori juh, 1984 v-teadur, 1984–99 TÜK neurokirurgia osk-a juh, 1999–2010 neorikirurg. – Uurimisvaldkonnad: neurokirurgia, närvihaiguste intensiivravi, aju veresoonte haiguste patogenees ja kirurgiline ravi, tervishoiukorraldus ja –poliitika, med-ajalugu. A-st 1999 ajakirja *Eesti Arst* peatoim. Mitme kogumiku ja käsirmt-u toim. L. Puusepa nim. Eesti Neuroloogide ja Neurokirurgide Seltsi juhatus, Eesti Arstide Liidu liige (president 1991–98). Ule 120 teadustr-e.

T: Проблемы послеоперационной интенсивной терапии у больных с опухолями головного мозга (kaasautor). // *Вопр. клин. неврол. психиатр.* 8 (1971); Влияние искусственной гипервентиляции легких на кислотно-щелочное равновесие артериальной крови во время внутричерепных операций. // *Вопр. клин., неврол. психиатр.* 10 (1975); Intensive care unit at the departement of neurology and neurosurgery. Tartu University Hospital. // *Uppsala J. Med. Sci. Suppl.* 52 (1993); Lumbaalne spinaalstenoos ehk lülisamba ahenemine nimmeosas (kaasautor K. Tall). // *EA* 79 (2000) 6; Kokkuvõid meditsiinis ja arsti eetika. // *EA* 82 (2003) 8; Professor Ernst Raudam – novaator Eesti meditsiinis (kaasautor R. Paimre). // *EA* (2004) 12; Hinnangud Eesti perearstisüsteemile. // *EA* 84 (2005) 1; Metaboolne sündroom – olemus ja patogeneetiline tähendus. // *EA* 85 (2006) 9; Südamepuudulikkuse ravi tänapäeval

(kaasautor). // EA 86 (2007) 7; Mittespetsiifiline püogeenne spondüliit (kaasautor E. Heinola). // EA 86 (2007) 7;

B: TÜ BL I, 135; II, 170; TÜK 200, 98, 241, 244, 293; TÜA 1982–2007, 169, 173, 222, 309, 319–321; EA (1990) 4, 293; 84 (2005) 6, 456.

SINITSÕN, Ivan (1863 Melitopoli mk, Tauria kub, Krimm – surmaaeg ja -koht teadmata), loomaarstiteadlane. Õppis 1884–88 Harkivi Vet-inst-s, vet-mag (1900, TVI), vk “Крымская овца “малиц” и бухарская каракулевая “араби”. Экономическое значение этих пород для Южной России”. Sai 1907 TVI-s eradots kutse. Oli a-st 1889 Krimmi piirivalve ja Jevpatorija semstvo vet-arst. – Uurimusi hobuse- ja lambakasvatusest, samuti nuumaveiste lihaomadustest.

T: Руководство к познанию ухода, содержания, лечения и ковки лошади для нижних чинов пограничной стражи, кавалеристов, казачьих войск и сельских хозяев. Евпатория, 1892; Убойные качества мясного откормленного скота русских и иностранных пород, разводимых в России: Скот киргизский, калмыцкий с отродьями, серый украинский, симментальский, швицкий, шаролезский, голландский, шортгорнский, ангусский и галловейский: По данным отчета о Всероссийской выставке мясного откормленного скота и продуктов его убоя, бывшей в Москве в 1910 г. М., 1912; Торговли свиньями и продуктами свиноводства: Лекции. М., 1917.

E. Ernits

SINIVEE, Veljo (7. XII 1964 Tallinn), tehnikateadlane, elektroonik; Vello S. p. Lõpetas 1982 Tallinna 44. kk-i, 1989 TPI tööstuselektronika erialal, 1999 TTÜ-s magistrantuuri, 2009 doktorantuuri, M.Sc. loodusteaduste alal (1999, TTÜ), vk “Portatiivne mitmekanaliline analüsaator ioniseeriva kiirguse spektraalmõõtmiseks”, Ph.D. rakendusfüüsika alal (2009, TTÜ), vk “Portable spectrometer for ionizing radiation *Gammamapper*”. Oli 1989–2010 TTÜ füüsikainst-i elektroonikains, 2010–rakendusfüüsika õt-i teadur, ühtlasi 1994–2003 Beesting AS, 2003–07 Yoga-intelligence OÜ ja 2007– Silberauto AS elektroonikains. – Uurimisvaldkonnad: elektrotehnika ja elektroonika – aparatuuri väljatöötamine keskkonna- jm uuringuteks ning õppeotstarbeks.

Avaldanud rohkesti art-id (väljaannetes *Arvutikasutaja*, *Praktiline arvutikasutaja*, *Horisont*) uutest elektroonilistest ja digiseadmetest ning nende kasutamisest. U 10 teadustr-t, üks patentne leiutis (kaasautor), üks kasulik mudel (kaasautor).

T: A simple data filter for the GPS navigator. // Instruments and Experim. Techniques 49 (2006) 4; A device for remote control of an experiment *via e-mail*. // Instruments and Experim. Techniques 50 (2007) 4; Educational space and astronomical experiments at Tallinn Observatory (kaasautorid T. Aas, V. Harvig). // Tallinna Tähetorn. Tln, 2008; Mobile photogrammetry for positioning measuring sensors (kaasautorid L. Kurik, U. Kallavus). // Proc. 11th Biennial Baltic Electronics Conf. Tln, 2008.

B: <https://www.etis.ee>.

SINIVEE, Vello (24. IX 1926 Tallinn – 14. IV 1990 Tallinn), füüsik; meremehe p, Veljo S. isa. Lõpetas 1947 Tallinn 7. kk-i, 1952 TPI keemia-mäetsk-a anorg aine tehnol ala, 1963–66 KÜBI kaugõppeasp, füüsika-mat-knd (1966, Eesti TA), vk “Tuuma magnetilise topeltresonantsi teooria nõrga häiriva välja puhul”. Oli 1964–80 KÜBI füüsika sektori n- ja v-teadur, 1980–86 KBFI keem füüsika labori v-teadur. – Uurimisvaldkond: tuumamagnetilise resonantsspektroskoopia teooria, kõrge lahutusvõimega spektrite teooria vedelike puhul. ENSV rkl preemia (1972, koll-s). 32 teadustr-t.

T: On spin tictling line shapes. // Mol. Phys. 17 (1969) 1; Intermolecular effects in magnetic resonance of liquids.. // J. Magn. Resonance 7 (1972); Групповой подход в динамике многоспиновых систем. // Eesti TA Toim. Füüs. Mat. 28 (1979) 2; Basic spin tensors for NMR of many-spin-½ systems. // Eesti TA Toim. Füüs. Mat. 30 (1981) 2.

E. Kundla

SINJOV, Antonin (30. X 1887 Novotoržoki mk, Tveri kub – 1. XII 1967 Leningrad), loomaarstiteadlane, venelane. Õppis 1909–13 TVI-s, vet-dr (1936). Oli 1913–18 TVI kliinikuasst, 1918–22 Saraatovi Zoovet-inst-i eripatol ja teraapia kat-i juh ja prof, 1922–33 Leningradi Vet-inst-i kliinilise diagnostika kat-i juh (a-st 1926 prof), 1933–44 ja 1948–67 sama inst-i mittenakkavate sisehaiguste kat-i juh ja prof ning 1945–48 inst-i dir-i aset, ühtlasi 1935–41 Vet-arstide Täiendusinst-i sisehaiguste kat-i juh; koost.

õppevahendeid. – Uurimusi kliinilisest diagnostikast (eriti vere, uriini, ajuvedeliku ja maomahla kohta), sise- ja nakkushaigustest. Üle 80 teadustr-e. Juhendanud 6 doktori- ja 19 kandidaadiväitekirja.

T: Коллоидный висмут при чуме собак. // Тр. Ленинградского вет. ин-та, 1 (1927), 15–23; Клиническо-лабораторное исследование крови и мочи домашних животных: Руководство для вет-вузов. М., Л., 1931; Клиническая диагностика внутренних болезней сельскохозяйственных животных. М., Л., 1935; М, 31972; Пенициллин в ветеринарии. М., Л., 1948 (kaasautor).

B: Ветеринария (1956) 12, 84; Вет. энц. (1975) 5, 698.

E. Ernits

SINKA, Aleksander (30. IX 1899 Narva – 16. II 1991 Tallinn), keemik; töölise p. Lõpetas 1920 Narva 1. gümni-i, 1927 TÜ keemia osk-a, *mag. chem.* (1928, TÜ), keemiaknd (ü.a. 1947), vk “Термическое исследование образования розового сернистого марганца”. Oli 1927–32 TÜ anorg keemia labori n-asst, 1932–35 tehn labori v-asst., 1935–42 Tartu Nahavabriku keemik, a-st 1942 Tallinna keem ja farm-tehases, sh 1944–65 peains, 1965–69 teadusdir, a-st 1969 uurimislabori juh. – Uurimisvaldkond: anorg ainete keem analüüs. Alustas Tallinna keemia ja farmaatsiatehases u 50 uue ravimi tootmist.

T: Eine neue Trennungsmethode des Lithiums von Kalium und Natrium mit Dioxan // Z. Anal. Chem. 80 (1930); Dioksaani rakendustest keemilises analüüsis // Keemia Teated 1 (1932); Gasogeen: selle praktiline tähtsus ja kasutamine (kaasautor). Tln, 1937.

B: AAUT II, 81; Eesti Rohuteadlane (1991) 2.

SINKA, Robert (14. VIII 1894 Tallinn – 31. V 1970 New York), arstiteadlane, lastearst; kaupmehe p. Lõpetas 1914 Tallinna Nikolai Gümni-i, õppis 1914–18 Peterburi Sõjamed Akad-s, lõpetas 1921 TÜ arstitsk-a, med-dr (1930, TÜ), vk “Lastejahudega tekitatud merisigade skorbuudist. Eksperimentaalne uurimus”. Oli 1918–20 Vabadussõjas 4. rügemendi arst, seejärel Tallinna Kopli Sõjaväehaigla sise- ja haavaosk-a ja 1919-20 Haapsalu Sõjaväesanooriumi arst, 1922–30 Tartu emade ja laste nõuandla arst, a-st 1930 juh, a-st 1932 eradots pediaatria alal, 1937 Tartu linna tervishoiu ja hoolekande osk-a juh,

1939–40 ja 1941 Tartu linnapea, 1942–44 Põltsamaa Lastekodu juh. Põgenes 1944 Saksamaale, oli Löwensteini, Aschaffengergi ja Geislingeni põgenikelaagrite arst. 1949 siirdus USA-sse, oli a-st 1950 St. Anthoni Haigla (New York) arst. – Uurimisvaldkond: imikute toitmine, rahhiit, difteeria, tuberkuloos lastel; laste tervishoiukorraldus; med-ajalugu. Üle 10 teadustr-e.

T: Mõned andmed rahiidi üle Tartus. // EA (1923) 10; Sugemeid emarina laktatsioonist. // EA (1929) 3; Rahhiidi etioloogiast ja teraapiast. // EA (1931) 4; Laste tuberkuloosi profülaktikast ja laste tervishoidlikkude nõuandlate tähtsusest sellel alal. // EA (1932) 3; Tuberkuloosse infektsiooni sagedus imiku ja väikelapseas. // EA (1932) 9; Raskest difteeriast ja selle ravimisest. // TÜ lastekliinik 1922–1932. Trt, 1932; Röntgenoloogilisest tegevusest Tartu Ülikooli nahapolikliinikus. // EA (1936) 1; Tartu Eesti Arstide Selts 1919–1937. // EA (1937) 11; C-vitamiinist ja ta sisaldusest emapiimas. // EA (1940) 2.

B: AAUT II, 104; Die Aertzte Estlands, 518; EAT, 309; *H. Merila-Lattik*, 477; Eesti Päevaleht Rootsis (1970) 11. VI; Tuhat tartlast läbi aegade. Trt, 2003, 402.

SIPRIA, Aleksander (5. I 1952 Altai krai, Venemaa), arstiteadlane, anesthesioloog-reanimatoloog; teenistujate p. Lõpetas 1969 Tartu 4. kk-i, 1975 TÜ arstitsk-a, med-knd (1992, Sõjaväemed Akad, Peterburi), vk “Влияние гемосорбции на течение сепсиса и септического шока у реаниматологических больных”. Oli 1975–76 Krasnojarski Med Inst-i intern kirurgia ja 1979 TÜ-s anesthesiol alal, stažeeris 1998 USA-s erakorralise med-i alal, 1975–79 Jakuutias Zolotinka Raudteehaigla kirurg, 1980–81 Tartu Kliinilise Haigla anesthesioloog-reanimatoloog, 1981–85 reanimatoloog-intensiivraviarst, 1985–92 TÜ üldkirurgia, anesthesiol ja reanimatol kat-i asst, 1992–2000 TÜ anesthesiol ja intensiivravi kliiniku v-asst, ühtlasi 1985–2000 ka Tartu Kliinilise Haigla üldintensiivravi osk-a arst ja a-st 1994 Tartu Kiirabi reanimobiilibrigaadi arst, 2000–05 TÜK üldintensiivravi osk-a arst-õppejõud, 2005– v-arst-õppejõud. Õpetanud reanimatol-t, intensiivravi; TÜ erakorr med-i residentuuri üldjuhendaja. – Uurimisvaldkonnad: haiglaeelne taaselustamine kliinilisest surmast; mitmeelundilise puudulikkuse ja sepsise seosed: patogenees ja ravi võimalused. Erakorr med-i kui iseseisva eriala rajajaid Eestis. Sisemin-i erakorr med-i erialakomisjoni liige. Eur. Erakorr Med-i Seltsi, Eesti

Anestesioloogide Seltsi ja Eesti Arstide Liidu liige, Eesti Erakorr Med-i Arstide Seltsi juhatus liige, Eesti Kiirabi Liidu juhatus liige. Üle 50 teadustr-e, õppevahendeid.

T: Südame rütmihäirete esmane diagnostika ja ravi (kaasautor R. Talvik). Trt, 1998; Äkksurm: diagnostika ja ravi. Trt, 1997; ²1998; Haiglaväline kardiaalne äkksurm (kaasautor M. Uusküla). // EA 79 (2000) 10; Out-hospital resuscitation in Tartu. Effect of reorganization of Estonian EMS system (kaasautor). // Am. J. Emergency Med. 18 (2000) 4; Out-hospital resuscitation in Estonia: a bystander-witnessed sudden cardiac arrest (kaasautor). // Eur. J. Emergency Med. 13 (2006) 1; European curriculum for emergency medicine (kaasautor). // www.eusem.org (2008); Long-term outcome of bystander-witnessed out-of-hospital cardiac arrest in Estonia from 1999 to 2002 (kaasautor). // Resuscitation 80 (2009) 1.

B: TÜ BL II, 170; TÜK 200, 98, 116; TÜA 1982–2007, 218–223.

SIREL, Helju (26. IX 1931 Karuse v, Läänemaa) arhitektuuriajaloolane; meieri t. Lõpetas 1950 Pärnu 2. kk-i, 1956 TÜ ajaloo-k-e-tsk-a etnogr ja kunstiajaloo alal, oli 1976–80 ETUI ja Leningradi I. Repini nim. Kunstiinst-i asp, arhit-knd (1982, I. Repini nim. Kunstiinst), vk “Историко-архитектурное исследование небольшого города как основа для реконструкции его центра (на примере города Пярну ЭССР)”. Oli 1956–60 Tallinna Linnamuuseumi ja 1963–73 Vab Restaureerimisval teadur, 1974–96 ETUI teadur ja v-teadur. Ühtlasi töötas lektorina Tallinna Kultuuriük-s, esines koolides jm. – Uurimisvaldkond: Eesti arhitektuuri- ja linnaehituse ajalugu. Teinud mitme kultuuri- ja arhitektuurilooliselt tähtsa objekti uuringuid, osalenud nende objektide restaureerimisprojektide koostamisel (nt TÜ peahoone taastamine 1965–66 pärast põlengut, Sagadi ja Palmse mõisaansamblid jm). S-i jt uurimistöode tulemusena kehtestati arhitektuurimälestiste kaitseks ja ehitustegevuse reguleerimiseks ajalooliste linnakeskuste kaitse- ja reguleerimistsoonid (Tallinna vanalinna kaitsetsoon 1966 esimene selline NSVL-s, millele järgnes kaitsetsoonide loomine Tartus, Pärnus, Viljandis, Paides, Kuressaares, Võrus, Valgas, Haapsalus ja Lihulas). Andnud ekspertarvamusi linnaplaanidele ja ehituskavadele. 4-köitelise teatmeteose *Eesti arhitektuur* (1993–99) kaaskoost ja –autor, ajakirja *Ehitus ja arhitektuur* koost-id, toim-id ja kaasautor, armt-u *Arhitektuurikroonika* (1985–91) koost ja kaasautor. Kogunud Eesti,

Läti, Leedu ja Venemaa arhiividest kartogr-t materjali ja fotosid Eesti linnade ja ehitismälestiste kohta, koostanud arhitektuurimälestisi tutvustavaid väljaandeid. U 40 teadustr-t.

T: Palmse õpperada. Mõisaansambel ja park (kaasautor V. Ranniku). Tln, 1978; Исследования по строительству: градостроительство и архитектура, районная планировка. Tln, 1978; Архитектура барокко XVII века в городе Пярну. Tln, 1981; Средневековая застройка в городе Пярну. Tln, 1984; Paide linnaehituslik kujunemine. Tln, 1990; Lihula alevi ehituajaloolisest kujunemisest. Tln, 1991; Paide – Eestimaa süda. Paide, 1991.

B: EKABL, 479.

SIREL (a-ni 1976 **Heinaste**), **Kersti** (30. VII 1954 Tallinn), sporditeadlane ja -pedagoog. Lõpetas 1972 Tallinna 22. kk-i, 1976 TÜ kehakultuuritsk-a treeneri/kehalise kasv õpetaja erialal, sporditeaduste mag (1993, TPÜ), vk “Tendentsidest maa-ala kaitse rakendamisel korvpallis”. Oli 1976–77 Tallinna Autoteeninduse spordimetoodik, 1977–81 Tallinna Spordikomitee ja 1981–82 Tallinna Linnahalli peainstruktor, 1982–1997 TPedi/TPÜ kehakultuuritsk-a õpetaja, v-õpetaja, asst, erakorr dots ja lektor, ühtlasi 1993–96 TPÜ sportmängude lektoraadi juh., 1996–2007 TPÜ/TLÜ didaktikaosak. juh. 2007 TLÜ terviseteaduste ja spordi tsk-a lektor ja didaktikaosk-a juh, 2008– TLÜ terviseteaduste ja spordi inst-i sporditeaduste ja treeningõpetuse osk-a juh ja lektor. Osalenud arvukatel rahvusv korvpallitreenerite täienduskoolitustel kodu- ja välismaal, ka lektorina. – Uurimisvaldkond: sportmängud, pms korvpall. Oli 1991–93, 1995–96, 1997–99 Eesti naiste korvpallikoondise treener, 1999–2004 peatreener. Mängijana võitnud 4 Eesti meistrivõistluste kuldmedalit, treenerina 8-kordne Eesti meister ja karikavõitja naiste korvpallis. A-st 1995 valitud kuuel korral Eesti parimaks naiste korvpallitreeneriks. Eesti Korvpalliliidu (EKL) korvpallitreenerite kutsekvalifikatsiooninõukogu liige (2003–), EKL naiste korvpalli komisjoni liige (2009–), EKL aukohtu liige (2010–). TPÜ teenetemedal (2000) .

T: Võistlusjuhendi koostamine ja võistlussüsteemid. Tln, 2009; Treeneri kutsepraktika juhend. Tln, 2010; Maa-alakaitse osatähtsus võistkondlikus kaitsemängus. Tln, 2010; Liikumis- ja sportmängud (kaasautor M. Piisang). Tln, 2010.

B: ESSL, 614; TPÜ läbi aegade, 115.

SIREL (a-ni 1983 **Saks**), **Maire** (5. V 1950 Kolga-Jaani, Viljandimaa), psühholoog ja tervisekasvatuse edendaja; taluniku t. Lõpetas 1968 Põltsamaa Kk-i, 1975 TÜ psühhoolosk-a, 1978 samas asp-i, psühhool-knd (1988, V. M. Behterevi nimeline Psühhoneuroloogiste Teadusuuringute Inst, Leningrad), vk “Психологические характеристики и социально-трудовая реабилитация больных с ишемической болезнью сердца, подвергающихся аортокоронарному шунтированию”. Täiendas end 1997–2010 Tampere ja Helsingis tervisekasv-e alal. Oli 1974–75 TÜ sotsiol labori n-teadur, 1978–80 ÜMPI teadur, 1980–94 Eesti Südamekeskuse teadur, 1995–96 perekoolitusfirma *Lapse hääl* juh, 1996– Eesti Südameeliidu tegevdir – Uurimisvaldkonnad: südame- ja veresoontehaiguste preventatsioon ja taastumine, psühhosomaatika, tervisepsühhool, südametervise rahvaharidus, val-väliste organisatsioonide tegevusmudelid tervisekasv-s, laste- ja noorte liikumiskasv. Eesti Südameeliidu asutaja (1996), (maailma) südamepäeva juurutaja Eestis (a-st 2000). Maailma Südameföderats-i programmi koordinaator Eestis (2001–05). Üle 20 teadustr-e, rohkesti aimetr-id.

T: Südamel on sisemise meele mõõde. // Hippokrates (1999) 6; Tööelu ja südametervis. // Personalijuhtimise käsiraamat. Töötervishoid ja tööohutus 5 (2005); Tervis kui ühisvara ja isiklik ressurss. // Sinuga (2006); Liikumis- ja toitumiskasvatus – eluhariduse elementaarosad. // Haridus (2007) 3–4; Töövihik õhutab liikuma. // Med-i Uudised (2007) 4; Tervise arengu sektor Soome sillal. // Liikumine, tervis ja heaolu. Seminarikogumik. Trt, 2009.

B: TÜ BL II, 170.

SIRENDI, Arvo (4. IV 1939 Kuimetsa v, Harjumaa), põllumajandusteadlane; talupidaja p. Lõpetas 1956 Ravila Põllum-tehnikumi rmt-upidajana, 1963 EPA agron-tsk-a agronoomina, 1969 EMMI-s asp-i, põllum-knd (1972, Läti Põllum Akad), vk „Фиксация, подвижность и усвоение растениями калия на некоторых почвах Эстонской ССР”, põllum-dr (2004, Läti Põllum Ük) avaldatud tööde põhjal. Täiendas end 1974 MÜ-s ja 1987 NSVL Ministrite Nõuk Rahvamaj Akad-s. Oli 1956–58 Haapsalu

raj Tuleviku kolhoosi rmt-upidaja, 1963–66 Kehtna kolhoosi peaaagronoom, 1969–73 Rapla raj TSN TK põllum-val peaaagronoom, 1973–77 EMMI Kuusiku katsebaasi v-teadur, 1977–83 juh, 1983–86 Põllum-min-i plaani ja ökon peaval juh aset, 1986–87 ENSV ATK plaani ja ökon peaval juh aset, 1987–88 EMMI teadusala asedir, 1988–91 dir, ühtlasi teadus-tootmiskoondise Eesti Maaviljelus peadir, 1991–2000 ajakirjade *Põllumajandus* ja *Maakodu* peatoim, 1990–92 ENSV ja EV Ülemnõukogu saadik, 1992–2003 Riigikogu VII, VIII, IX koosseisu liige, 2004–07 EMVI agroökol osk-a v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: agrokeemia, põllum-kultuuride intensiivtehnol ja mahepõllum, agroökon, põllum-filos ja -poliitika, keskkonnakaitse, maaelu sotsiaalsed probleemid, Eesti põllum ajalugu. Osales IME kontseptsiooni väljatöötamises, oli Põhiseaduse Assamblee liige. EE toim-koll-i liige, *koguteose Eesti põllumajandus XX sajandil* (I k: 1900–1940, Tln, 2006; II k: 1940–1990, Tln, 2007) toim-koll-i aseesimees, peatoim ja kaasautor. Eesti Mullaseltsi, Eesti Rukkiseltsi, APS liige. Riigivapi III kl teenetemärk (2001). U 700 teadustr-t.

T: Väetisemajanduse korraldamine. Orgaanilised väetised. Tln, 1984; Sama: Mineraalväetised. Tln, 1984; ENSV põllumajandus tõusuteel. Tln, 1986; Kingissepa rajooni põllumajandusliku tootmise korraldamine biosfääri kaitseala tingimustes (kaasautor). Saku, 1989; Väetisemajanduse korraldamine. Tln, 1992; Kaaliumi omastatavus. // Põllum. (1999) 1; Mahepõllumajandusest ja toidu kvaliteedist. // Põllum. (1999) 1; Säästev areng ja ressursid. 1–5. // Põllum. (1999) 2–6; 75 aastat Kuusiku katsebaasi. // Põllum. (1999) 7/8; Eesti otsused ja ühistegevus maal. // Ühistegevusest Eesti Vabariigis. Tln, 1999; Eesti teravilja kvaliteet. // Põllum. (1999) 9; Vajame K. Liidaku agraarfilosoofilist sõnumit. // Maarahva elujõud. Trt, 1999; Põllumajandusministrid Eestis läbi aegade. // 110 aastat Theodor Pooli sünnist. Trt, 2000; Põllumajanduse ajaloometoodilisi seisukohavõtte. Saku, 2004; Maainimene ja maaelu keskkond. // Eesti põllumajandus XX sajandil. I. Tln, 2006; Põllumajanduse ja maaelu maine. // Samas; Põllumajanduse seisund ja seosed rahvamajanduses (kaasautor). // Samas; Põllumajandusharidus (kaasautor). // Samas; Maaviljelus. // Samas; Mõningatest agrokeemiliste protsesside seostest mullas. // Professor Osvald Halliku elu ja töö. Tln, 2007.

B: EMVI, 13, 19, 139, 144; EMaBL, 470; Eesti põllumajandus XX sajandil. I. Tln, 2006, 371.

SIRINOV, Mihhail (9. I 1878 Peterburi – 1929? Venemaa), majandusteadlane; venelane. Lõpetas 1903 PÜ õigustsk-a, seejärel õppis PÜ stipendiaadina Saksamaal, Inglismaal ja USA-s, mag pol-ökon alal (1913). Oli 1908–13 PÜ eradots, 1913–16 TÜ erakorr prof. 1916 komandeeriti Peterburi, kust ei naasnudki.. Pärast revolutsiooni töötas Moskvast prof-na. Viimased andmed pärinevad a-st 1929, arvatavasti hukkus represseerituna, sest oli aktiivselt kritiseerinud Lenini teost *Kapitalismi areng Venemaal*.

– Uurimisvaldkonnad: teor pol-ökon, agrarpol, Tartu perioodil ja pärast 1917. a-t pms agraarstat. Pooldas narodniklust, rõhutas Venemaa erilist, semstvotel põhinevat arengut

T: Теоретическая политическая экономия как наука. СПб, 1910; Очерки по аграрной статистике. СПб, 1912; Аграрная политика. Казань, 1913; Очерки по теории статистики и по статистике хозяйственной. Юрьев, 1914; Земские налоги. Очерки по хозяйству местных самоуправлений в России. // ACUT (1915), 8, 11, 12; Очерки по аграрной статистике. // ACUT (1916) 1–3.

O. Raju

SIRK, Väino (1. XII 1942 Tallinn), ajaloolane; pedagoogi p, Ülo S-u vend.. Lõpetas 1961 Valga 1. kk-i, 1970 TÜ ajaloo osk-a, ajalooknd (1975, ENSV TA), vk “Kutseharidus Eestis (19. sajandi algusest 1917. aastani)”. Oli 1970–84 AI n-teadur, 1984–96 v-teadur, 1996–2005 ajaloo osk-a juh, 2005 – TLÜ AI ajaloo osk-a juh. Lugnud TPÜ-s/TLÜ-s kursust *Eestluse aatelugu*. – Uurimisvaldkonnad: Eesti hariduse ja sotsiaalajalugu (kutse- ja pedagoogiline haridus, haritlaskonna ajalugu). Parima eestike ajaloomt-u võistluse laureaat (1997), Suur Ignatsi Jaagu medal (2003). U 90 teadustr-t, sh 5 monogr (3 kaasautorluses), aimeart-d.

T: Kutseharidus Eestis 19. sajandi algusest 1917. aastani. Tln, 1983; Kutseharidus Eestis 1917–1920. Tln, 1989; Eesti haritlaskonna kujunemine ja ideed 1850–1917 (kaasautor T. Karjahärm). Tln, 1997; Vaim ja võim. Eesti haritlaskond 1917–1940 (kaasautor T. Karjahärm). Tln, 2001; Fragen der Berufsausbildung im bildungspolitischen Kampf in Estland um die Wende des 19./20. Jahrhunderts. // Acta Univ. Stockholmiensis. Studia

Baltica Stockholmiensia 5 (1990); Русская интеллигенция в Эстонии с последних лет царской власти до Второй мировой войны. // Россия и Балтия. Эпоха перемен (1914–1924). М, 2002; Hariduskriis Nõukogude Eestis. // Acta Historica Tallinnensia (2005) 9; Züge der stalinistischen Politik in Bezug auf die estnische Bildungselite. // Forschungen zur baltischen Geschichte I (2006); Massiharitlaskonnast ja haritlaspoliitikast 1970.–1980. aastatel Eestis. // Tuna (2006) 2; Kohanemine ja vastupanu. Eesti haritlaskond 1940–1987 (kaasautor T. Karjahärm). Tln, 2007.

B: Õpetajate Leht (2005) 7. X.

SIRK, Ülo (5. IV 1935 Haapsalu), keeleteadlane, orientalist; pedagoogi p, Väino S-u vend. Lõpetas 1953 Valga 1. kk-i, 1958 TÜ geol osk-a, 1961–64 oli Moskvast NSVL TA Orientalistikainst-i asp indoneesia k-e alal, filol-knd (1965, NSVL TA Aasia Rahvaste Inst), vk “Группы, вводимые относительным служебным словом, в синтаксисе современного индонезийского литературного языка”. Oli 1958–60 Eesti geol-eksped-i kaardistamise rühma geoloog, 1964–75 NSVL TA Orientalistikainst-i n-teadur, 1975–2009 v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: võrdlev-ajalooline k-eteadus austroneesia k-konnale rakendatuna; austroneesia k-te, eriti selle k-konna lõuna-sulawesi rühma ajalugu ning sellesse rühma kuuluva buugi k-e kirjeldamine; austroneesia k-te uurimise ajalugu. Osalenud rahvusv ja a-il 1980–90 ka TÜ orientalistikaringi (hilisem Akad Orientaalselts) konv-del. Teinud kaastööd EE-le jmt entsüklopeediale. Tõlkinud indoneesia kirj eesti k-de. Venemaa (end NSVL) Geogr-seltsi Moskva osk-a ja sellega seotud tead seltsi *Nusantara* liige, Eesti Akad Orientaalseltsi korr-liige. Valgetähe IV klassi teenetmärk (2001). Üle 80 teadustr-e.

T: Бугийский язык. М, 1975; Problems of high-level subgrouping in Austronesian. // Pacific Linguistics. Ser. C 61 (1978); О структуре повторов в западных индонезийских языках. // Языки Китая и Юго-Восточной Азии. Проблемы повторов. М, 1980; Австронезийские языки. // Сравнительно-историческое изучение языков разных семей: задачи и перспективы. М, 1982; The Buginese Language. М, 1983; A contribution to the study of Buginese metrics: La Galigo verse. // Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde 142 (1986); On the evidential basis for the South Sulawesi language group. // Studies in Sulawesi Linguistics I. Jakarta, 1989;

Indoneesia keel ja Indoneesia keeled. // Akad. (1993), 7, 8; On the history of transitive verb suffixes in the languages of Western Indonesia. // Papers Austronesian Ling. 3 (1996); The Buginese language of traditional literature. [M], 1996; Vanajaava kirjaniku Kanwa eepiline poeem *Arjunawiwaha*. // Akad. (2000) 10; Австронезийские языки. Введение в сравнительно-историческое изучение. М, 2008.

B: EE 14, 481; Akad (1993) 8, 1635; Language and Text in the Austronesian World. Studies in Honour of Ulo Sirk. Lincom Europa. 2008.

SIRP, Eduard (26. II 1930 Laimjala v, Saaremaa), põllumajandusteadlane, melioraator; talupidaja p. Lõpetas 1956 Saku Maakorralduse ja Maaparanduse Tehnikumi, 1963 EPA kaugõppetsk-a hüdrotehnikains-na, 1977 Leningradi Ülel Turbainst-i kaugõppeasp-i, tehnikaknd (1979, Kalinini PI), vk käsitles freesturba tootmisprotsessi uurimist merelise ja üleminekukliima tingimustes. Täiendas end 1983–85 Tallinnas Patendiuuringute Inst-s. Oli 1953–54 tuletõrje järelevalve inspektor, 1956–63 Saare MTJ/RTJ melioraator ja turbains, a-st 1963 EPT Kingissepa Rajoonikoondise ins-melioraator ja turbatootmise jsk-a juh, 1981–93 EMMI maaparanduse osk-a v-teadur, Karja (Saaremaa) labori ning agromelioratsiooni grupi juh. – Uurimisvaldkond: org väetiste tootmiseks sobivate turvaste omadused ja tootmise tehnol, põllum-ku turba tootmine ja kompostide valmistamise tehnol. Täiendanud freesturba tootmise masinaid ja tehnol. NSVL Rahvamaj Saavutuste Näituse diplom (1964). Üle 10 teadustr-e, aimeart-d; 3 autorit-t.

T: Kompostturba tootmise tehnoloogia. Tln, 1991.

B: EMVI, 29; Saarlaste elulood II. Kuressaare, 2004, 334–379.

SIRP, Lui (14. IX 1929 Türi), mullateadlane; tööliste p. Lõpetas 1952 Olustvere Põllum-tehnikumi, 1957 EPA agron-tsk-a, 1967 EBI-s asp-i, biol-knd (1970, Eesti TA), vk “Mõningate mikroorganismide ja lämmastikuvormide dünaamika taimedeta mullas”. Oli 1960–62 EMMI v-agronoom, 1962–64 n-teadur, 1967–71 ja 1973–78 EBI n-teadur, 1978–81 v-teadur, 1981–89 Vabar Põllum-keemia Uurimisjaama laborijuh, a-st 1989 pensionil. – Uurimisvaldkond: mulla mikrobiol, lämmastikuühendite sisalduse aastaringne dünaamika mullas. Ülel Mikrobiol Seltsi Eesti osk-a ja LUS liige (1964–90). Üle 20 teadustr-e, sh 1 monogr.

T: О количественной динамике водорослей в некоторых почвенных типах Эстонской ССР (kaasautorid P. Rahno, A. Langsepp). // Eesti TA Toim. Biol. 17 (1968) 1; Динамика численности почвенных микроорганизмов и соединений азота в почве (kaasautor). Tln, 1971; Развитие почвенных микроорганизмов, связанных с круговоротом азота в почве (kaasautor M. Aksel). // Eesti TA Toim. Biol. 21 (1972) 1; Some factors influencing the content of ammonium and nitrate nitrogen in the soils free of plants (kaasautor P. Rahno). // Nitrogen Supply for Plant Growth. Trt, 1973; О восстановлении нитратов в почвах ЭССР (kaasautor L. Murdam). // Микробиологические основы повышения плодородия почвы. Tln, 1978.

O. Rõõs

SISASK (a-ni 1971 **Põld**), **Helli** (24. II 1945 Tallinn), kunstiteadlane; kunstnik-restauraatori t. Lõpetas 1963 Tallinna 21. kk-i, 1969 Leningradi I. Repini nim. Maali, Skulptuuri ja Arhitektuuri Inst-i kunstiteaduse osk-a, 1974 samas asp-i, kunstiteaduse knd (1975, samas), vk “Эстонская иллюстрация к поэзии”. Täiendas end 1982 Leningradis. Oli 1970–83 ERKI lektor, 1983- dots, 1986–94 TKÜ kunstiajaloo ja esteetika kat-i juh, dots, 1995–2000 Tallinna Tehnikakõrgkooli arhitektuuri- ja keskkonnatehnika tsk-a dots, 2000–10 dekaan, prof, a-st 1998 ka Euroök-i/Euroakad külalisprof. Lugened üldise kunstiajaloo, interjööri- ja arhitektuuri ajaloo jt kursusi, koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: kunstiteadus (graafika, rmt-uillustratsioon), linnaehituse ajalugu, arhitektuuri ajalugu. Tallinna Tehnikakõrgkooli arhitektuuri ja keskkonnatehnika teaduskonna rakendusteadusliku uuringu *Linn kui elukeskkond* juht Eesti Kunstnike Liidu (1993) ja Eesti Kunstiteadlaste Ühingu liige (1993) Üle 20 teadustr-e.

T: Peatükke linnaehituse ajaloost. Tln, 2001; Lühikursus arhitektuuriajaloo. Tln, 2003, ²2008; Mõtestatud linnaruum. // Tallinna Tehnikakõrgkooli Toim. 4 (2004); Personifitseeritud linnaruum. // Samas, 7 (2005); Üldkunstiajalugu (4 CD ROM-i Euroõlikooli/Euroakadeemia üliõpilastele); Arhitektuuri ja interjööri ajalugu (2 CD ROM-i Euroõlikooli/ Euroakadeemia kujunduskunsti eriala üliõpilastele).

B: EKABL, 479.

SISASK, Merike (28. VII 1968 Valga), jurist, suitsidoloog ja psühholoog; puusepa t. Lõpetas 1986 Saku Kk-i, 1991 TÜ õigustsk-a, 2003 Professionaalse Psühhol Erakooli, 2011 TLÜ-s doktorantuuri, M.Sc. rahvatervishoiu alal (2005, TÜ, eksternina), vk “Suitsidaalsus ühiskonnas ning suitsiidikitse sotsiaal-demograafilised, meditsiinilised ja psühholoogilised mõjurid”, Ph.D. samal alal (2011, TLÜ), vk “The social construction and subjective meaning of attempted suicide” Oli 1991–95 Inform- ja Kaubanduskeskuse ITC jurist-konsultant, 1995–2001 Saku Õlletehase AS jurist, 2001–07 Eesti-Rootsi Vaimse Tervise ja Suitsidol Inst-i (ERSI) teadur ja projektijuht, 2007– tegevdir ja teadur, ühtlasi 2002–07 Saku Päevakeskuse ja 2003–07 nõustamiskabineti Sigmund psühhol nõustaja. – Uurimisvaldkond: vaimne tervis, suitsidaalne käitumine ja mõtlemine, suitsiidikitse sotsiaal-demograafilised ja psühho-sotsiaalsed mõjurid, suitsidaalse käitumise interventsiooni- ja preventioonistrateegiad. Osalenud mitmes rahvusv uurimisprojektis. ERSI väljaande *Essential Papers on Suicodology 1993–2008* (Tln, 2008) kaastoim. Üle 50 teadustr-e.

T: Suitsidaalsus ühiskonnas ja suitsiidikitse sooritamist prognoosivad tegurid (kaasautorid K. Kõlves, A. Värnik). // EA 83 (2004) 11; Characteristics of attempted suicides seen in emergency-care settings of general hospitals in eight low- and middle-income countries (kaasautor). // Psychol. Med. 35 (2005) 10; Children’s depression inventory in Estonia: Single items and factor structure by age and gender (kaasautor). // Eur. Child & Adolescent Psychiatry 17 (2008) 3; Subjective psychological well-being (WHO-5) in assessment of the severity of suicide attempt (kaasautor)*. // Nordic J. Psychiatry 62 (2008); Severity of attempted suicide as measured by the Pierce Suicidal Intent Scale (kaasautorid A. Värnik, K. Kõlves). // J. Crisis Intervention Suicide 30 (2009) 3.

B: <https://www.etis.ee>

SITSKA, Jaan (16. II 1867 Tali v, Pärnumaa – 31. V 1937 Tallinn), ühiskonnategelane ja ajaloolane; talupidaja p. Lõpetas 1889 Pärnu Gümni-i, 1895 TÜ ajalootsk-a *cand. hist.* astmega. Oli seejärel Peterburis ja Petrozavodskis riigikontrolli- ja aktsiisiametnik ning Permis ja Tambovis saksa k-e õpetaja, 1904–05 Tallinnas *Eesti Postimehe* toim ja osanik. Osales 1905 Tartus aulakoosolekul, mõisteti vangi, vabanes 1908. Oli 1909–29 Eesti

Laenu Panga juhatuse liige ja ärijuht, 1919–20 Asutava Kogu liige, 1913–24 kindlustusseltsi EEKS juhatuse esimees, 1926–29 AS Eesti Union juhatuse liige, 1933–37 AS Eesti Kunstsarve Tehased O. Kerson & Ko dir. Olnud ka Tallinna Eesti Põllumeeste Seltsi esimees (1905), OÜ Rahvaülikool ja Välis-Eesti Ühingu esimees. – Kirjutanud ajaloormt-id, sh koolirmt-id.

T: Verzeichniss archäologischer Fundorte in Liv, Est. und Kurland. Dorpat, 1896; Narva linna äravõtmine. // Külakaker I. Tln, 1904; Rootsiaegne mõisate tagasivõtmine. Tln, 1904; Ühiselu vallast. Tln, 1907; Ajalooalgõpetus. Tln, 1908; 6. tr 1929; Üleüldine ajalugu I–IV. Tln, 1908–11; ³tr 1920–23.

B: EBL TK, 309; EAT, 311; EE 14, 482.

SITSKA, Mari (1968–85 **Käosaar**, 1985–94 **Lipping-Sitska**) (28. IX 1943 Tartu), arstiteadlane, med-geneetik; teenistuja t, Leena Kurvet-Käosaare ema. Lõpetas 1961 Tartu 5. kk-i, 1967 TÜ arstitsk-a, 1971 TÜ ja NSVL TA Mol-biol Inst-i asp-i, med-knd (1972, TÜ), vk “Цитогенетическое исследование спонтанных абортусов и супружеских пар с привычными выкидышам“. Täiendas end Moskva Med-gen Inst-s ja Emade-Laste Keskuses, Berliini Ük-i inimgen inst-s, Stockholmis Karolinska Haigla kliinilise gen osk-s. Oli 1971–90 TÜ med kesklabori ja ÜMPI teadur, ühtlasi 1976–90 ka Vabar Med-gen Konsultatiivkeskuse geneetik-konsultant, 1990–99 TÜ lastekliiniku med-gen keskuse juh, 1999–2007 TÜK ühendlabori med-gen keskuse juh, 2008– TÜK ühendlabori gen-keskuse geneetik-konsultant. – Uurimisvaldkonnad: med-gen, kliiniline tsütogen (kromosoomihaigused), kromosomaalne polümorfism, infertiilsuse gen-d põhjused, pärilike haiguste sünnieelne diagnostika. Eesti Inimesegen Ühingu, Eesti Perinatol Seltsi, Rahvusv Prenataalse Diagnostika Ühingu, Eur. Inimgen Ühingu, Eur. Tsütogeneetikute Assots. liige. Üle 100 teadustr-e.

T: The incidence and characterization of phenylketonuric patients in Estonia (kaasautor). // J. Inherited Metabolic Dis. 19 (1996) 3; Development of the phenylketonuria screening programme in Estonia (kaasautor). // J. Med. Screening 5 (1998) 1; Two sisters with growth failure, microcephaly, peculiar facies and apical dystrophy: the presentation of brachymorphism-onchyodysplasia-dysphalangism syndrome (kaasautorid K. Õunap, I. Justus)? // Clin. Dysmorphol. 7 (1998) 1; Pärilike haiguste sünnieelne diagnoosimine

Eestis (kaasautor). // EA (1998) 5; Pärilike haiguste sünnieelne diagnostika: Downi sündroomi sõeluuring Eestis (kaasautor). // EA 82 (2003) 3; Subtelomere FISH in 50 children with mental retardation and dysmorphism, identified by a checklist, detects 10 rearrangements including a *de novo* balanced translocation of chromosomes 17p13.3 and 20q13.33. (kaasautor). // Am. J. Med. Gen. 128A (2004) 4; Descriptive epidemiology of Down syndrome in Estonia (kaasautor). // Paediatric Perinatal Epidemiol. 20 (2006) 6; Pärilike haiguste ja kaasasündinud väärarengute ennetamine – rasedate sõeltestprogrammid riskirühma selgitamiseks. // EA 86 (2007) 12; Loote kromosoomihaiguste sünnieelne diagnostika: kokkuvõte II trimestri vereseerumi sõeltesti tulemustest Eestis (kaasautorid T. Reimand, K. Muru). // EA 87 (2008) 1.

B: TÜ BL I, 88; EA 83 (2004) 10, 744; TÜK 200, 362–363; TÜA 1982–2007, 179, 282; <https://www.etis.ee>.

SIVADI (a-ni 1938 **Siivard**), **Aleksander** (24. IX 1898 Narva – 29. IX 1954 Tallinn), tehnikateadlane; vabrikumehhaniku p, kaadriohvitser (leitnant 1940). Lõpetas 1917 Narva Gümni-i, õppis 1918 PÜ-s, lõpetas 1924 TÜ mat-loodustsk-a (meh), *mag. mech.* (1924, TÜ; ü.a. 1946 füüsika-mat-knd), vk “Üherööpalise raudtee vaguni stabiliseerimise probleem vurru abil”. Osales Vabadussõjas. Oli 1925–40 Kaitsemin-i varustusval ballistikajaama juh, ühtlasi Kaitseväe Ühendatud Õppeasutiste lektor, 1941–45 Nõuk. armees, 1946–51 TPI mat ja teor meh kat-i (a-st 1953 teor meh kat) asst ja v-õpetaja (ühtlasi lühiajaliselt TPI dir kt ja 1947–49 õppeosk-a juh), 1951–54 dots, 1953–54 ka kat-i juh. Koost. õppevahendeid. – Töid ballistika, teor ja rakendusmeh, tuuleenergia kasutamise jm aladelt. Enne 1940. a-t koordineeris Eestis tead uurimistöid tulirelvade alal. Leiutisi käsitulirelvade laskemoona katsemiseks. Mitmekordne Eesti meister ujumises.

T: Püüsi padrunit kätte laadimine. Tln, 1935; Ballistika. Tln, 1939; Ballistiline tuul ja selle arvutamine. Tln, 1940; Piezo indikaator. Tln, 1941; Voolujoonelise tiivaga tuulerootori matemaatiline käsitlemine (kaasautor O. Silde). Tln, 1951; Вопросы теории быстроходного ветродвигателя с вертикальной осью и обтекаемыми лопастями (kaasautor O. Silde). // TPI Toim. 44 (1953).

B: AAUT II, 120; TPI 1936–1986, 180, 374, 380, 381; Mehaanikainseneride koolitus 1918-1998. Tln, 1998, 79, 81, 214.

K. Kenk

SIVERS (a-ni 1941 **Isak**), **Fanny de** (26. X 1920 Pärnu – 22. VI 2011 Pariis), keeleteadlane ja esseist; raudteeametniku t. Lõpetas 1938 Pärnu Tütarlasteregümni-i, õppis 1938–39 ja 1940–41 TÜ-s ning 1941–44 Breslau (Wroclawi) Ük-s romaani k-i ja kunstiajalugu (ühtlasi lõpetas 1942 Breslau ooperiteatri tantsukooli), jätkas õpinguid Innsbrucki Ük-s, sooritas 1950 riigieksamid Würzburgi Ük-s, *lic. phil.* soome-ugri k-te alal (1953, Pariisi Ük, 1967, Lundi Ük). Oli 1942–44 Neisse linnateatri tantsija, seejärel töötas Baden-Badenis saksa-prantsuse ajakirja *Aussprache* toimetuses. A-st 1949 elas Pariisis. 1953–54 oli Senegalis, 1955–63 vabriku Albaret tehniline tõlk, 1964–86 Pariisis Rkl Tead Uurimistöö Keskuse (CNRS) suulise traditsiooniga k-te ja tsivilisatsioonide labori teadur ja Euraasia departemangu dir, 1981–82 ka Hamburgi Ük-i ja 1993–95 TÜ külalisprof. – Uurimusi üldk-eteaduse, eesti ja läänemeresoome k-te, etnolingvistika ja tõlketeooria alalt, avaldanud väliseesti (1970. a-ist ka Eesti) perioodikas kirj-, usu- ja ajalooainelist esseistikat (ilm. ka kogumikena), tõlkinud prantsuse kirj (B. Pascali *Mõtted*, 1971 jm). *Assoc. pour Développement Etudes Finno-Ougriennes en France*, *Soc. Euro-Asiatique*, *Soc. Etudes Linguistiques & Anthropol. de France*, *Soc. Linguistique de Paris*, AABS, EKL liige. Avatud Eesti Fondi auhind (2000). Üle 40 teadustr-e.

T: Analyse grammaticale de l'Estonien parlé. Clermont-Ferrand, 1969; Les préfixes lettons des verbe live. Nancy, 1971; Les emprunts suédois en Estonien littéraire. Budapest, 1974; Structuration de l'espace dans les langues de la Baltique Orientale. // LACITO-Documents. Eurasia 1. Paris, 1978; Mateeriasse kootud palve. Tln, 1992; Parlons estonien: une langue de la Baltique. Paris, 1993; Surra, kui oled veel noor. Tln, 1993; L'esprit français selon l'écrivain estonien Johannes Semper (1892–1970). // Independence of the Baltic States. Chicago, 1996; Kristliku kultuuri sõnu prantsuse keeles. Trt, 1997; Saatan väljaspool mütoloogiat. // Lng (1999) 4; Formation et sémantique des noms de couleur en estonien et en live. // Grammalisation aréale et

sémantique cognitive. Tln, 2000; L'ethnophonétique – un outil pour l'histoire culturelle?
// EKI Toim. 7 (2000); Parlons live: une langue de la Baltique. Paris, 2001.

B: AAUT III, 334; EE 14, 482; EKnl, 538–539; ETVpK, 117; Postimees (2011) 22. VI.

SIVERS, Friedrich Maximilian (Max) von (16. / 28. X 1857 Tartu – 9. I 1919 Liepāja), dendroloog, metsateadlane, maapoliitik; baltisakslane, mõisniku p. Õppis TÜ-s 1877–78 zool ja (põllu)maj, *can. oec.* (1879, TÜ), vk “Ueber den Stickstoffgehalt des Torfbodens (Aus dem agriculturchemischen Laboratorium zu Dorpat)”. Oli a-st 1890 Balti Metsaseltsi president, 1898–1912 Liivimaa kub maanõunik, rüütelkonna mõisateval dir. Majandas a-st 1881 Põhja-Lätis Skrīveri (Römershof) mõisa, kus organiseeris eeskujuliku metsamaj-se, rajades 1914. a-ks 732 ha metsakultuure, neist 6% võõrpuuliikidega. Mõisa rajati puukool ja Baltimaade liigirikkaim dendraarium. Suure dendrol- ja metsandushuvilisena reisis Saksamaal, Austrias, Itaalias jm, tutvudes parkide ja puittaimede introductseerimise kogemustega. Taimede ökol ja agrotehnilist omapära arvestades koostas nimekirja 1800 liigist, mille introductseerimine Baltikumis võiks olla edukas. Korraldas metsaseemnete kogumist, sh 1899–1900 suurema eksped-i Põhja-Am-sse (Briti Kolumbiasse Kanadas, Kordiljeeride läänenõlvadele jm), organiseeris seal alaliste seemnekogujate võrgu, mis tagas regulaarsed iga-aastased seemnesaadetised (eelkõige ebatsuuga). 1902 korraldas eksped-i Kaug-Itta Amuurimaale, hankis seemneid ka Tiibetist, Kamtšatkalt jm. Pidas õigeks introductseerida Põhja-Am-st, Kaug-Idast ja Lõuna-Siberist pärinevaid liike, oli Balti kub-des esimene, kes seda teaduslikult põhjendas ja praktiliselt teostas. Võõrokaspuudest pidas ta Balti kub-des perspektiivseks siiski vene lehise ja hariliku ebatsuuga kasv-st. Eeskätt Lõuna-Saksamaalt ja Prantsusmaalt saadud männiseemnega rajatud männikultuure (nn darmstadtli männikud) uurides ja võrdluskatseid organiseerides tõestas ka kohalike puuliikide kasv-l metsaseemne päritolu arvestamise vajaduse. Ärgitas oma seisukohtadega 19. ja 20. saj vahetusel rahvusvah-s teaduskirj-s elava diskussiooni. Üks alusepanijaid metsaseleksioonile ja –gen-le. Organiseeris Balti kub-des metsastat-te andmete kogumise ja publitseerimise, avaldas art-id metsakasv-e, -korralduse, jahinduse jt metsanduse harudes. LÜÖS liige (1895–97 ja 1900–15, 1900–02 president). Võttis balti aadli konservatiivse tiiva ühe juhina aktiivselt osa pol tegevusest, toetas 1917–19 Balti

kub-de Saksamaaga liitmise kava, oli 1918 Lätis *Landeswehri* asutamise idee autor. Üle 70 tr-e.

T: Verzeichnis der in Livland anbauwürdigen Gehölze. Riga, 1892; Darstellung der forstlichen Verhältnisse Livlands im Jahre 1896. Riga, 1896; Über Naturalization fremdländischer Holzarten. // Forstwissenschaftliches Centralblatt (1898) 10; Die forstliche Verhältnisse der Baltischen Provinzen. Riga, 1903; Über die Einfluß der Samenprovenienz auf die Baumwuchs. // Baltische Wschr. (1903) 36; Über die Entwicklung der Pflanzentypen durch Anpassung an Boden und Klima. // Baltische Wschr. (1913) 26.

B: DbBL, 736; *M. Laane*. Balti metsateaduse ja dendroloogia suurkuju Friedrich Maximilian Oscar von Sivers ja temaga seotud isikud. // Dendrooloogilised uurimused Eestis II. Tln, 2000, 235–242; *T. Meikar*. Siversid Baltimaade metsanduses. // Mets ja Puu (1993) 5, 13–18; *T. Meikar*. Maximilian (Max) von Sivers dendroloogina. // TALE X (1994), 77–91; *M. Sivers*. Ergebnisse 34-jähriger Waldkulturarbeit. // Forstliche Mitt. (1914) 1, 1; *N. Wolff*. Livland's Landräte und Landmarschälle. Trt, 1932, 60.

M. Laane

SIVERS, Jegor Julius von (1. XI 1823 Heimtali mõis, Viljandimaa – 24. IV 1879 Riia), baltisaksa poliitika- ja põllum-tegelane, literaat, estofiil; Peter Reinhold S-i p. Õppis 1843–45 TÜ-s loodus- ja maj-teadust. Elas 1850–53 Guatemalas (sh ka farmerina), a-st 1853 Liivimaal, kus rentis 1854 Smiltene lähedal Planemuize ja Rodemuize mõisad. 1873 oli Riia PI põllum osk-a dots, 1875–79 prof ja dekaan, kellena reorganiseeris osk-a., ühtlasi õnnestus tal asutada ka teine põllum professor, millega kaasnes põllum-ala üliõpilaste arvu suurenemine. 1877 sai PI õppe- ja katsemajandiks Pētermuiza (Peterhofi) kroonumõis. – Suurema osa oma elust tegeles põllumaj-ga. Juba 1848 asendas oma Heimtali mõisas teorendi raharendiga. Võttis (koos vennaga) Heimtali mõisas 1860. a-tel kasutusele omalaadse riulkuivati (nn Siversi kuivati), mis äratas suurt tähelepanu nii Liivimaa kui ka naabermaade mõisates ning mille tööpõhimõtet kasutati mitme teise viljakuivati (kiirkuivati “Viku” jt) konstrueerimisel. Maapäeva liikmena võitles Liivimaa maaval reformimise eest ja keskval pol vastu. 1867 viis läbi mõisate omandiõiguse muutmise reformi ja toetas väikeste (6–10 vakamaad) kohtade müümist maata inimestele,

muutes need sellega paikseiks, kelle hulgast mõisnikud võisid saada tööjõudu. Seisustevaheliste pingete vähendamiseks ärgitas mõisnikke andma talupoegadele ja linnakodanikele suuremaid õigusi. Loodusteadlasena kogus märkimisväärse molluskite kollektsiooni. Oma reisilt Lõuna-Am-sse tõi kaasa huvi katsetada Liivimaal tubaka kasvatamist. Oli pikemat aega tegev LÜÖS-s. Kirjandushuvilisena avaldas kolm luulekogu ja monogr-d J. M. R. Lenzist ning J. A. Herderist. Estofiilina kogus eesti rahvalaule, tõlkis neid saksa k-de, mis tõi kaasa kirjalikud kontaktid F. R. Kreutzwaldi ja L. Koidulaga.

T: Deutsche Richter in Russland. Berlin, 1855; Livländ. Lebesfragen. Riga, 1864; Die Theilung des bäuerlichen Grundsitze. Riga, 1865; Zur Revision der Livland. Verfassung. Riga, 1869; Livland's lebendiges Recht. Berlin, 1870; Zur Geschichte der Bauernfreiheit in Livland. Riga, 1878.

B: AAUD, 329; EBL, 480; DbBL, 735.

J. Kuum, J. Lepajõe.

SIVERS, Nikolai von (18. VI 1867 Kolga-Jaani, Viljandimaa – 13. IX 1943 Niegibalice (Warthegani), Saksamaa), põllum-tegelane; baltisakslane, mõisniku p. Õppis 1882–87 Tartu Aleksandri Güm-n-s. Oli 1888–1939 Soosaare mõisa (Kolga-Jaani) omanik ja tegelik põllumees. Asus 1939 ümber Saksamaale. – Sookultuuri edendaja, hobusekasv eriteadlane. Tegeles soomaade ülesharimisega, oli nende põllum-maadena kasutusele võtmise algatajaid ja innustajaid. Rentis Soosaare mõisa mineraalmaad välja ning rajas (a-st 1903) mõisa majapidamise ülesharitud soomaa kasutamisele, asutas oma maal ka kaks soo-näidistalu. Propageeris soode ülesharimist ümbruskonna talupoegade hulgas, kes jälgisid huviga S-i tegemisi ning õppisid sookultuuri võtteid. Korraldas sookultuuritöid ka väljaspool Eestit, nt ostis Balti Sooselts S-i algatusel Riia lähedal asuva Gränhofi mõisa, mille u 370 ha suurusest soo-alast suurem osa üles hariti. Oli tegev LÜÖS-s ja selle auliige (a-st 1910), Balti Sooseltsi asutajaid (LÜÖS-i tütarorganisatsioonina) ja seltsi abiesimees (1908–20), nim seltsi baasil 1920 moodustatud Eestimaa (a-st 1929 Eesti) Sooparanduse Seltsi esimees (1920–34) ning auliige (a-st 1929). Ühtlasi oli Kolga-Jaani Põllumeeste Seltsi esimees (1905–19) ja auliige (a-st 1924). Tuntud ka hobusekasvatjana, oli LÜÖS-i tütarorganisatsiooni

Liivimaa Hobusekasvatuse Edendamise Seltsi asutamisest (1895) selle aseesimees ja asjaajaja-dir. Eesti Põllutöömin-i kutsel tegutses a-st 1920 min-i esindaja-eriteadlasena Eestis noorte tõuhobuste märkimise komisjonis, samuti korraldas ta min-i ülesandel Eestile tõuhobuste ostmist Ida-Preisimaal, Inglismaal ja Ida-Friisimaal. Valiti 1930 Tori Hobuste Tõuseltsi auliikmeks. Avaldanud erialaseid art-id msg väljaannetes, sh *Baltische Wochenschrift*, Eesti Sooparanduse Seltsi Toimetised (*Sookultuur*), *Agronomia* jt.

T: Kõned hobuste kasvatamisest. Trt, 1898; Soode parandamisest. Trt, 1908; Madalsoode ettevalmistamine kultuurile. // *Sookultuur* 1 (1923); Salakraavituse teostamine madalsool. // *Sookultuur* 2 (1924); Maaparandused talumajapidamises. // *Uus Talu* (1927); Sooharimisest traktoriga. // *Sookultuur* 5 (1927); Sooteedest. // *Sookultuur* 7/8 (1928), Heinaseemned. // *Sookultuur* 9 (1929); Ülevaade sookultuuri-töödest Soosaares. // *Sookultuur* 16 (1937).

B: EBL TK, 309–310; EAT, 311; *Agraart.* (1992) 3, 247–248.

J. Kuum

SIVERS, Peter Reinhold von (13. / 24. V 1760 Õisu? – 9. / 21. IV 1835 Heimtali, Viljandimaa), maapoliitik, metsandus- ja põllum-tegelane, baltisakslane, mõisniku p, Jegor Julius S-i isa. Õppis Leipzigi Ük-s (ilmselt juurat). Oli 1783–1792 Pärnu ja Viljandi kreisis kohtuametnik ja kohtunik, 1792–1795 Pärnu kreisimarssal, 1803–1806 Liivimaa Aadelliku Krediidiseltsi Eestimaa distrikti dir, 1806–1809 peadir, 1818–1833 Liivimaa maanõunik, a-st 1818 ka rüütelkonna mõisate peametsaülem. A-st 1789 Heimtali (aastani 1793 Kurvitz) mõisa omanik, organiseeris mõisas mustermetsamaj-e: 1793 teostatud metsakorralduse, kavakindlate raiete ja metsade hooldamise, metsakultuuride ja –kuivendusega anti 40 aastaga varasemate raietega laastatud puistutele normaalne vanuseline struktuur, suurendati okaspuu-palgimetsa osakaalu jne. Sama tegevust jätkas S. ka rüütelkonna mõisametsades. Tegeles metsandusliku katsetegevusega (nt metsakultuuride ja hooldusraiate metoodika), metsamuldade uurimise, metsatüpol ja puistute juurdekasvu selgitamisega. Koos LÜOS-i sekretäri A. von Löwis of Menariga koostas rüütelkonna metsamaj-e juhendi. Heimtalis ja rüütelkonna metsades saavutatu oli eeskujuks metsamaj-e organiseerimisel Liivimaa mõisates ja Venemaalgi – S-i olulisemad tööd avaldati Venemaa Metsamaj-e Edendamise Seltsi väljaandes. Liberaalne

maapoliitik, pooldas pärsiorjuse kaotamist, osales talurahvaseaduste ettevalmistamises. Tegevpoollumehena propageeris põllum ratsionaliseerimist. LÜOS-i liige (1813–1835).

T: Die Buchländer in Livland, deren Feuer verheert. // Livl. Jb. Landwirtschaft (1832) 3; Извлечение из Устава, составленного сословием Лифляндского дворянства, для управления, принадлежащими оному лесами, в приходе Трикатене (kaasautor A. von Löwis); // Лесной ж. (1840) 7; Лесное хозяйство в поместье Геймталь, в Лифляндии. // Лесной ж. (1835) 5; Хозяйство в лесах, принадлежащих Лифляндскому Дворянству. // Лесной ж. (1835) 5.

B: AAUD, 329; DbBL, 737; EBL, 459; *T. Meikar*. Siversid Baltimaade metsanduses. // Mets ja Puu (1993) 5, 13–18; *T. Meikar*. Peter Reinhold von Sivers – ein Bahnbrecher in der livländischen Forstwirtschaft. // Jb. Akademischen Gesellschaft für Deutschbaltischen Kultur in Tartu (Dorpat). I. Trt, 1996, 89–98; *N. Wolff*. Livland's Landräte und Landmarschälle. Trt, 1932, 48.

T. Meikar

SJÖBERG(H), Gabriel (XVII saj, Växjö, Rootsi – 1. IV 1704 Pärnu), filosoof, ajaloolane; rootslane. Õppis Uppsala Ük-s, täiendas end Jena, Wittenbergi ja Leipzigi ük-des, *mag. phil.* (1685), vk “Physica de contiguitate corporum”. Oli 1690–95 AGC teor filos, 1693–1702 moraali ja poliitika ning 1702–04 ajalooprof, ühtlasi 1693 ja 1698 ka AGC rektor. Õpetas ka geogr, tema uudne loengukursus ajaloolisest geogr-st sisaldas andmeid Euroopa maade ja riikide kohta. Teadaolevalt avaldanud 27 teadustööd, 13 ülesannet füüsikas, 20 käsikirja, olnud 30 disputatsiooni juhendaja.

T: Exercitationes academicae XIII. Seu theses physicae selectiores in usum harum amantium ... Dorpati, 1692; Metaphysica contracta, in que utiliores definitiones, divisiones ac distictiones ... Dorpati, 1692; Narva triumphans super cloriosissima victoria ... Stockholm, 1700.

B: TÜ ajalugu I, 88–91, 129, 131–135, 137–139, 175, 187–189, 193, 220, 227, 242, 247–248, 250–252, 259, 268, 283; *A. Tering*, 286.

K. Siilivask

SJÖGREN, Anders (Andreas), Johan (Antti Juhana) (26. IV 1794 Uusimaa, Soome – 6. I 1855 Peterburi), soome keeleteadlane ja ajaloolane; külakingsepa p. Lõpetas 1819

Turu Ük-i *mag. phil.* astmega. Oli a-st 1831 Peterburis krahv N. P. Rumjantsevi rmt-ukoguhoidja, Vene TA “ülemäärane” akadeemik (1831), soome-ugri ja kaukaasia k-te korr akadeemik (1844) ning ühtlasi a-st 1845 TA etnogr muuseumi juh. – Juba üliõpilaspõlves ilmutas S. suurt huvi soome-ugri k-te vastu, millest ajendatuna tegi 1823–28 mitu uurimisreisi Venemaal elavate soome sugu rahvaste juurde, 1835–37 käis Kaukaasias ja Krimmis, 1846 ja 1852 liivlaste juures ja Ruhnu saarel. Keeleteaduslikest töödest soome-ugri k-te alal on tähtsaim (F. J. Wiedemanni toimetatud) liivi k-eõpetus ja sõnastik, mis oli kuni L. Kettuneni rmt-u ilmumiseni (1938) kõige täielikum töö sel alal. Muudest töödest on tähtsamad uurimused osseedi k-e kohta ning rohked arheol ja etnogr “lisandid” läänemeresoome sugu rahvaste kohta. Kogunud ka soome rahvaluulet.

T: Zur Ethnographie Livlands. // Mélanges russes I, 2. Peterburi 1849; Livische Grammatik nebst Sprachproben. // Joh. Andreas Sjögren's Gesammelte Schriften II, 1. Peterburi, 1861; Livisch-deutsches und deutsch-livisch Wörterbuch. // Samas, 2. Peterburi, 1861.

B: EBL TK, 310; *H. Vihma*. A. J. Sjögren ja Eesti. // SV (1969) 9. V.

SJÖGREN, Karl August Otto (4. VIII 1844 Lännhult, Rootsi – 19. IX 1917, Stockholm), rootsi ajaloolane; kirikuõpetaja p. Lõpetas 1869 Uppsala Ük-i *dr. phil.* astmega. Oli Göteborgis ja Stockholmis kooliõpetaja. – Publikatsioonide hulgas on ka Liivi sõda ja Põhjasõja sündmusi Eesti-, Liivi- ja Ingerimaal käsitlevaid töid.

T: Försvarskriget i Lifland 1701 och 1702. Stockholm, 1883; W. A. Schlippenbachs lifländska här. // Historisk Tidskrift (1896); Karl XII och hans män. Stockholm, 1899; ²1925.

B: EBL TK, 310.

SKOPINSKAJA, Liljana (31.V 1957 Moskva), pedagoogikateadlane; eestlane, ins-i ja õpetaja t. Lõpetas 1975 Tallinna 1. kk-i, 1980 TPedI inglise ja saksa k-e erialal, 1988 Leningradis A. Herzeni nim Ped Inst-s asp-i, ped-knd (1988; samas), vk “Профессионально-ориентированное обучение грамматической стороне устной речи на английском языке студентов языкового вуза на начальном этапе (эстонская аудитория)”. Täiendas end 1992 Taanis, 1992 Suurbritannias, 1999 ja 2004 Austrias. Oli

1980–81 Tallinna 21. kk-i õpetaja, 1981–85 TPedI inglise k-e kat-i v-laborant, 1988–90 lektor, 1990–91 inglise k-e õt-i v-õpetaja, 1991–92 õt-i juh ja dots kt, 1992–2004 TPÜ inglise k-e õt-i dots ja peametoodik, 2005–07 TLÜ inglise k-e õt-i dots, 2008– TLÜ germaani-romaani k-te ja kultuuride inst-i dots. Lugenud inglise k-e didaktika, kultuuridevahelise suhtluspädevuse, leksikol, kriitilise tekstianalüüsi ja inglise k-t kõnelevate riikide maatundmise kursusi; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: õpetajakõne funktsioonid, võõrkeeleõpetajate ainedidaktiliste oskuste arendamine, kultuuridevaheline suhtluspädevus ja selle testimine; võõrk-eõpikute koost ja hindamine. Osalenud Kaasaegsete Keelte Euroopa Keskuse (Graz, Austria) projektides ja korraldanud samas rahvusvah konv (2001). *Int. Assoc. of Teachers of English as a Foreign Language* (IATEFL) (1992–) ja Eesti Rakenduslingvistika Ühingu liige (2005–). Üle 90 teadustr-e.

T: A handbook of English language teaching. Tln, 1996; Culture in language teaching: definitions of key concepts (kaasautor). // *Linguodidactica*. z. V. Bialystok, 2001; Использование словарей на уроках английского языка в средней школе. // Обучение иностранным языкам в школе и вузе. СПб, 2001; The role of culture in foreign language teaching materials: an evaluation from an intercultural perspective. // *Incorporating intercultural communicative competence in language teacher education*. Strasbourg, 2003; Foreign language textbooks: evaluation and adaptation issues from an intercultural perspective. // *Multicultural perspectives on English language and literature*. Tln-London, 2004; Foreign language teaching materials in intercultural perspective. // *North America: a transcultural view*. Cultural Studies Series 6. Trt, 2005; Assessing intercultural communicative competence. // *Linguodidactica*. X. Bialystok, 2006; The role of critical reading in promoting dialogic interaction. // *Dialogue in FL education*. Cracow, 2008.

B: TPÜ läbi aegade, 110; Tallinna Pedagoogikaülikool 1919–1999, 203; <https://www.etis.ee>.

SKRAGGE, Gabriel (1660 Västmanland, Rootsi – 1710 Pärnu), filoloog, teoloog ja kirikutegelane; rootslane. Õppis Uppsala Ük-s, *mag. philos.* (1685, samas), seejärel õppis Jena Ük-s. Oli 1690–98 AGC heebrea ja kreeka k-e prof, 1698–1701 usuteaduse prof

(kolmas teoloog), ühtlasi oli 1693 ja 1697 AGC rektor, 1694 ka filos-tsk-a dekaan ja 1694–1700 ülemkonsistoriumi kaasistuja ning 1694–99 Puhja koguduse õpetaja. Vallandati 1701 kuninga käsul omavolilise töölt lahkumise pärast venelaste sissetungi ajal. Üritas 1702 (konsistoriumi toel) edutult naasta AGC prof kohale. Oli 1701–06 Saaremaa superintendent, 1707–10 Liivimaa kindralsuperintendent ja Pärnu AGC prokantsler. – Töodes käsitles teor-lt heebrea k-e grammatikat, kirjutas piiblikommentaare, koost. käsirmt-id. Rektorina koostas 1692 memoriaali Rootsi kuningale eestik-te rmt-te trükkimisloa saamiseks. A-tel 1692–93, mil ük-l oli probleeme üliõpilaskonna säilitamisega (üliõpilased eelistasid õppida välismaal, eriti Saksamaa ük-des) esitas S. Liivimaa kindralkubernerile (kes oli AGC superintendent) ettepaneku kehtestada nõue, et õpingutele välismaal eelneks vähemalt 2-aastane studium AGC-s, pastoriks saamisele aga eelneks kaks a-t õpinguid samas. Samuti taotles S. õigustsk-a üliõpilastele praktiseerimisvõimalust Tartu õuekohtus.

T: *Jesus Christus unicus sacerdos et sacrificium mundi*. 1688; *Disputatio theologica de sacerdotio Christi*. Jenae, 1688; *De Messia Judaico, sive qualem Judaei fingunt, ejusque adventu*. Dorpati, 1692; *Disputatio de pugna singulari*. Dorpati, 1693; *Disputatio de cosiliario*. Dorpati, 1693; *Disputatio de autocheria*. Dorpati, 1694; *Disputatio de usu calculorum*. Dorpati, 1696.

B: *Recke-Napiersky* IV, 208–210; AAUD(T), 25, 480; ARUT, 9, 36; *A. Bulmerincq. Gabriel Skragge*. // *Usuteadusline Ajakiri* (1932). Lisavihik 3, 72–73; TÕ ajalugu I, 81, 89–91, 93, 95, 97, 100–101, 103, 112, 114, 124, 132, 134, 165, 175, 201, 204, 206, 254, 266; *L. Raid*, 16, 19, 21, 22.

L. Raid

SKRJABIN, Konstantin (7. XII 1878 Peterburi – 17. X 1972 Moskva), vene loomaarstiteadlane, helmintoloog; raudteeins-i p. Ema poolt sakslane. Lõpetas 1905 TVI, oli ühtlasi 1900–05 TÕ loodustsk-a vabakuulaja. Täiendas end 1912–14 Saksamaa, Šveitsi ja Prantsusmaa mainekate helmintoloogide juures, vet-mag (1916, TVI), vk “К характеристике гельминтофауны домашних животных Туркестана”. Ülel Põllum Akad (1935, 1985), NSVL TA (1939, 1979) ja NSVL MA (1944), Bulgaaria TA akadeemik. Oli 1917–20 Doni Vet-inst-i (Novotšerkasskis), a-st 1920 Moskva Vet-inst-i

parasitol kat-i juh, prof. Oli a-ni 1957 Ülel Helmintol Inst-i dir. – Uuris helmintide (ussnugiliste) arengut, välisehitust, eluavalduisi jms. Kirjeldas ligi 200 uut helmindiliiki, süstematiseeris need, uuris nende liikumist peremeesorganismis ja suhteid keskkonnaga, lõi geo- ja biohelmintide ning dehelmintisatsiooni ja devastatsiooni mõisted. Rajas helmintooside tõrje teor alused ning rakendas neid neid humaan- ja vet-med-s. A-st 1919 korraldas üle 340 helmintol-eksped-i, oli NSVL-s parasitol uurimisasutuste rajamise initsiaator. Venemaa esimene parasitol-prof ja helmintoloogide koolkonna rajaja. Oli 1947–70 väljaande *Трематоды животных и человека* (I–XXIII) toim ja kaasautor. NSVL juhtiva parasitoloogina suunas ka parasitol arengut Eestis (tema õpilasi oli Jüri Parre). TÜ vet-med audr (1932). Üle 600 teadustr-e (neid on avaldatud ka eesti k-s).

T: Мускулатура собаки и лошади (атлас) (kaasautor М. Simonov). Юрьев, 1903; *Metorchis pinguicola* nov. sp. Паразит желчного пузыря пингвина. // Ж. науч. и практ. вет. мед. Юрьевского ВИ 7 (1913) 1; Зоологическая характеристика рода *Crenosoma* Molin 1860 // Там же, 9 (1916) 1; Характеристика нематод семейства *Gnathostomidae* Raill. 1895: (Опыт монографической обработки) // Там же, 9 (1916) 2; Паразитические nematodes пресноводной фауны Европейской и отчасти Азиатской России. М., 1923; Симбиоз и паразитизм в природе: Введение в изучение биологических основ паразитологии. Пг., 1923; Глистные инвазии северного оленя. М.–Л., 1931; Ленточные гельминты «Гименолепидиды» домашних и охотничье-промысловых птиц (kaasautor). М., 1945; Девастация в борьбе с гельминтозами и другими болезнями человека и животных. Фрунзе, 1947; *Koduloomade parasitoloogia lühikursus* (tõlk. J. Kaarde). Tln, 1954; Оксиураты 1–5 (kaasautor). М., 1960–1967; Спирураты животных и человека и вызываемые ими заболевания 1–5 (kaasautor). М., 1963–1967; Избранные труды. М., 1991.

В: Вет. энц. V. М, 1975, 730–732; ЕЕ 8, 539; Д. Н. Антипин, Н. П. Шибалов. Академик Константин Иванович Скрябин. М, 1949; М. А. Поповский. Разорванная паутина. М., 1963; А. А. Гильденблат, И. Ф. Заянчковский. Академик К. И. Скрябин и советская гельминтология. М, 1963; К. И. Скрябин. Моя жизнь в науке. М, 1969; Константин Иванович Скрябин: Жизнь и деятельность. М., 1976; Константин Иванович Скрябин (1878–1972). М., 1976.

E. Ernits

SKYTTE, Jakob (29. VI 1613 Rootsi – 1. III 1654 Rootsi), õigusteadlane; Johan S. p. Immatrikuleeriti 1624 Uppsala Ük-i ja 1632 juunis asutatavasse AG-sse, õppis seal 1632–33, 1633 kevadel lahkus Tartust, õppis Leydeni Ük-s, Inglismaal ja Uppsala ning Amsterdami ük-des õigusteadust. Oli 1632 (okt.) –1633 (apr.) AG esimene rektor (*rector illustris*), a-st 1638 Rootsi õuekohtu assessor ja a-st 1841 asepresident, 1645–50 Linköpingi maapealik. AG-s juhatas S. ka tegelikult konsistooriumi istungeid, kuigi *rector illustris'*ena oli tal õigus jätta ük-i juhtimine prorektor Andreas Virginiuse hooleks.

T: Dissertatio de rebus publicis. Dorpat, 1632.

B: ARUT, 9, 17; TÕ ajalugu I, 44, 50.

H. Piirimäe

SKYTTE, Johan (kuni 1603 **Skräddare**, a-st 1624 vabahärra **Schroederus, Johannes**) (V 1577 Nyköping, Rootsi – 25. III 1645 Söderåkra Brömsebro läh, Rootsi), Rootsi riigimees; kaupmehe p, Jakob S. isa. Õppis Stockholmi vaimulikus seminaris, kus õppetöö toimus ramistlikus antiskolastilises vaimus, a-st 1592 Saksamaa ük-des (Wittenberg, Marburg jt), käis õppereisidel ka teistes Saksamaa ning Inglismaa ja Madalmaade ük-linnades. Püüeldes tead mitmekülgse poole tegeles filosa-ga, mag-eksameiks valmistudes õppis põhiainetena mat, füüsikat ja eetikat, *mag. iur.* (1598), vk “De mechanicae artis praestantia”. Seejärel jätkas süvendatud õpinguid õigusteaduse alal, olles ühtlasi lühemat aega Marburgi Ük-i ja Kasseli Kolleegiumi (akad gümn) õppejõud. 1600–01 reisis Saksamaal, Prantsusmaal, Inglismaal ja Šotimaal, viibides mitmes ük-s (Giessen, Heidelberg, Strasbourg, Pariis jt) ning kohtudes paljude teadlaste, aga ka kroonitud peadega, äratades tähelepanu väga hea mat ja ajaloo tundjana ning kirgliku huviga teiste maade riigiõiguslike olude vastu; teda peeti Rootsi riigi harituimaks meheks. 1602 määrati S. kroonprints Gustav Adolfi kasvatajaks, 1603 tõsteti aadliseisusse (millega seoses võttis endale uueks nimeks Skytte) ning 1624 tõsteti ta Durdehofi vabahärra tiitliga kõrgeadli hulka. Õpetajana pidas S eriti tähtsaks filosa, pol ja k-te õppimist. S. mõjul suhtus tulevane Rootsi kuningas Gustav II Adolf oma järgneval valitsusajal soosivalt haridusse ja teadusse. S-l endal avanesid võimalused hiilgavaks karjääriks – ta täitis mitmeid diplom ülesandeid, juhtis 1612–29 riigi rahandust, oli a-st 1617 riiginõunik, 1622 Uppsala Ük-i kantsler, 1629–34 Vana-Liivimaast, Ingerimaast ja

Käkisalmlä läänist moodustatud uue kindlarkub-u kindralkuberner (asukohaga Tartus). Kub-u valitsemisel pööras S. erilist tähelepanu haridusele, asutades 1630 Tartus gümn 1631 Tallinnas akad gümn. Tartu gümn-i lõpetajail oli võimalik edasi õppida arsti-, õigus- jt teadusi. Ühtlasi pidi Tartu gümn olema eelastmeks ük-i või akad rajamisel. 1631 esitaski S. kuningale palve muuta Tartu gümn ük-ks. Palvele saabus positiivne vastus ning 30. VI 1632 kirjutas Gustav II Adolf sõjalaagris Nürnbergi juurers alla TÜ (*Academia Dorpatensis*) asutamisürikule, märkides, et teeb seda Johan Skytte alandlikul palvel.. Plakatiga 21. IX 1632 teatas kindralkuberner Tartu gümn-i muutmisest ük-ks ning lubas, et uus ük on avatud nii rikastele kui vaestele, sakslastele ja mitteskslastele. Et õppejõudude koondamine ja üliõpilaste immatrikuleerimine oli alanud juba varem, võidi ük avada juba 15. (25) X 1632, mida tähistati piduliku rongkäiguga eesotsas S-ga ja avaaktusega. Aktusel pidas S. pika ladinak-se kõne, milles deklareeris humanistlikest ideaalidest lähtuvalt, et uues ük-s peavad aadlike ja linnakodanike laste kõrval õppida saama ka vaesemate inimeste, sh talupoegade lapsed.. S. oli 1632–43 ük-i esimene kantsler, esimeseks rektoriks valiti S. üliõpilasest poeg Jakob, kes oli asutatavsse ük-i immatrikuleerunud 1632 juunis. A-st 1634 oli S. Göta õuekohtu president.

T: *Problemata ex artium liberalium fontibus desumptae.*, 1598; *Oratio de Suecorum, Gothorumque vetustate et fortitudiae militari.*, 1604; *Een kort undervijnsning uthi hvad konster och dyger en furstlig person skall sig öfva.*, 1604.

B: *Recke-Napiersky* IV, 213–218; ARUT, 17; EBL, 460–461; EBL TK, 311; EE 14, 482; *T. Berg. Johan Skytte. Hans ungdom och verksamhet under Karl IX regering.* Stockholm, 1920; TÜ ajalugu I, 12, 19, 27–28, 37–45, 49, 63, 66–68, 182–184, 205, 243, 248, 255, 268, 275–276.

H. Piirimäe

SLIVA, Vassili (21. VIII 1935 Hmel'nitski obl, Ukraina), majandusteadlane; ukrainlane, kolhoosniku p. Lõpetas 1953 Spassk-Dalni (Primorski krai) 8. kk-i, 1958 Dnepropetrovski Metallurgialinst-i, 1970 Moskvas Ülel Spets-ehituse ja Montaaži TUI kaugõppeasp-i, tehnikaknd (1973, NSVL Ehituskomitee Elamuehituse TUI Moskvas), vk “Исследование инструментального хозяйства в монтажном деле (на базе Мин-ва монтажных и специальных работ)”. Oli 1974–82 Ehituse TUI ehitustootmise

automatiseeritud ettevalmistamise labori juh, 1982–84 Liibüas gaasitrassi ehitusel ja 1988 Pakistanis Mussafasgari soojuselektrijaama ehitusel automatiseeritud juhtimissüsteemi peaspetsialist, 1984–87 ja 1989–90 Ehituse TUI v-teadur, 1990–94 RAS Volta asedir ehituse alal. – Uurimisvaldkonnad: ehituskompleksi montaažitööde tehnol ja organiseerimine; automatiseeritud juhtimissüsteemid ehituses; ehitusökon. Osalenud tööde organiseerimise projektide koostamisel ja juhtinud nende rakendamist keeruliste seadmete montaažil ja remondil Kunda, Ahtme, Maardu, Kohtla-Järve jt tööstusettevõtetes, Tõravere Obs-s, Tallinna laululaval, Niguliste tornikiivri taastamisel jm, ka väljaspool Eestit. Üle 40 teadustr-e, sh 1 monogr.

T: Совмещение монтажа технологического оборудования с общестроительными работами. // Строит. и архит. (1966) 1; Рекомендации по определению потребности в инструменте на механомонтажных работах. М, 1972; Автоматизация разработки сетевых моделей календарных планов строительства. // Строит. и архит. (1976) 1; Автоматизация подготовки строительного производства. // Строит. и архит. (1978) 1; Опыт формирования проектно-сметной информации для подготовки строительного производства. // Совершенствование подготовки строительного производства. Тлн, 1981.

SMETANIN, Vladimir (2. X 1888 Tallinn – surmaaeg ja –koht teadmata), statistik ja majandusanalüütik; raudteeametniku p. Lõpetas 1909 Tallinna Nikolai Gümni-i, 1913 PÜ õigustsk-a (riigieksamid sooritas Kaasani Ük-s). Oli 1913–15 Tallinna Linnaval aj. ametnik, siis sekr abi ja ka Vaestelastekohtu sekr, 1915–40 Tallinna Stat-büroo juh, ühtlasi a-st 1921 Eesti Linnade Liidu instruktor, siis nõunik ja seejärel liidu büroo juh, oli ka Tallinna Linna Perekonnaseisuameti juh. – Eesti stat ja linnade omavalitsuste tegevuse arendajaid. Art-id stat alalt ja omavalitsuste tegevusest, kommunaalmaj-st, finantsidest, kinnisvarast, üldhariduskoolide majandamisest jm. Eesti Linnade Liidu esindajana osalenud seadusandlike aktide väljatöötamises. Oli 1927–40 Eesti Linnade Liidu häälkandja *Linnad ja Alevid* (a-st 1938 *Eesti Linnad*) vast toim. Riigi Statistikanõuk, Balti riikide linnade liitude vahelise komitee, Eesti-Leedu Ühingu juhatus ja Rahvusv Administratiivteaduste Inst-i liige. Gediminase III ja IV kl orden, Eesti Punase Risti III kl teenetemärk (1938).

T: Eesti demograafia. Vihk 1: Haridus Eestis (kaasautor). Tln, 1924; Linnavolikogude valimisseaduse reformist. // Linnad ja Alevid (1928) 3; Linnade ja alevite maapoliitika. // Linnad ja Alevid (1928) 4; Hoonestamise õigus. // Linnad ja Alevid (1928) 6; Ülevaade linnade rahanduse korraldusest välisriikides. // Linnad ja Alevid (1929) 4, 5/6; Märkmeid linnade eelarvete ja aruannete kohta. // Linnad ja Alevid (1929) 5/6; Kas hinnata kinnisvarasid väärtuse või tulu järgi. // Linnad ja Alevid (1929) 5/6; Linnaomavalitsuste pikajalise krediidi küsimus. // Linnad ja Alevid (1937) 4/5; Linnade perspektiivkavadest. // Eesti Linnad (1938) 6; Linnavolikogude 1939. a. valimisist. // Eesti Linnad (1940) 10.

B: EAT, 311; V. Smetanin 20 aastat omavalitsusteenistuses. // Linnad ja Alevid (1933) 4, 64; Vladimir Smetanin 50-aastane. // Eesti Linnad (1938) 4, 49–50.

SMIRNOV, Savvati (21. VIII 1929 Krasnoborski raj, Arhangelski obl – 3. XII 2002 Tallinn), keeleteadlane, slavist; venelane, talumehe p. Lõpetas 1947 Krasnoborski Kk-i, 1953 LÜ (1953 õppis ka Prahast Karli Ük-s), filol-knd (1959, TÜ), vk “Профессор Д. Н. Кудрявский и основные проблемы русского языкознания”, filol-dr (1978, LÜ), vk “Русское и славянское языкознание в России (I половина XIX века)”. Peterburi Humanitaartead Akad liige (1996). Oli 1953–55 TÜ vene k-e kat-i õpetaja, 1955–63 v-õpetaja, 1963–71 ja 1973–75 dots, 1971–73 v-teadur, 1975–78 soomeugri k-te kat-i dots, 1979–83 prof, ühtlasi 1963–75 ja 1978–80 vene k-e kat-i juh, 1983–91 KKI v- ja juhtivteadur ning sektorijuh, a-st 1991 TPedI prof. Õpetas sissejuhatust k-eteadusse, vene k-e ajalugu, kaasaegset vene k-t, üldk-eteadust, tšehhi k-t jm. – Uurimisvaldkonnad: üldise ja slaavi k-eteaduse ajalugu, leksikogr, sotsiolingvistika, vene-tšehhi tead sidemed. Koost. ja toim sõnastikke, sh tšehhi-eesti sõnarmt (1966), tšehhi-eesti vestmik (1989), vene-eesti sõnarmt (3 k-t, 1984–1992). Rahvusv slavistika ajaloo komisjoni liige. Üle 140 teadustr-e.

T: Первые русские слависты и Чехия. // TÜ Toim. 310 (1973); Федор Иванович Буслаев (1818–1897). М, 1978; Краткий очерк истории русского языкознания. Прага, 1978; Русское и славянское языкознание в России середины XVIII–XIX вв (kaasautorid P. A. Dmitrijev, G. I. Safronov). Л, 1980; Славяноведение в дореволюционной России (kaasautor). М, 1988; Działołność naukowa, dydaktyczna I społeczno-polityczna Jana Neicislava Baudouina de Courtenay w Rosji (kaasautor).

Wrocław-Warszawa-Krakov, 1991; Очерк истории славяноведения в России. Тлн, 1993.

B: EE 14, 483; TÜ BL I, 245–246; II, 140; TÜ ajalugu III, 284, 285; KK (1979) 8, 508–509.

Smirnova (a-st 1998 **Janson**), **Tamara** (9. II 1946 Volossovo raj, Leningradi obl), arstiteadlane, spordifüsioloog; venelane, teenistujate t. Lõpetas 1964 Tartu 4. kk-i, 1971 TÜ arstitsk-a, med-knd (1982, TÜ), vk “Взаимоотношения между глюкокортикоидной функцией надпочечников и физической работоспособностью”. Täiendas end 1995 Taanis, 1996 Soomes, 2002 USA-s, 2003 Inglismaal, 2004 Rootsis. Oli 1971–82 TÜ lihastalitluse labori n-teadur, 1982–85 lihastalitluse hormonaalregulatsiooni labori v-teadur, 1985–92 spordifüsiol kat-i v-õpetaja, 1992–2005 spordibioloogia dots, 2005–07 spordibioloogia ja füsioteraapia inst-i spordifüsiol õt-i dots, 1999–2007 ka tervisekasvatuse lektoraadi juh ja 2003–06 teaduskondadevahelise inimese- ja tervisõpetuse met komisjoni liige, 2008–10 füsioteraapia ja terviseedenduse õt-i dots, 2010– spordipedagoogika ja treeninguõpetuse inst-i kehalise kasvatuse õt-i teadur. Lugenud biokeemia, füsioloogia, tervisekasvatuse, terviseedenduse jm kursusi. – Uurimisvaldkonnad: adaptatsiooni hormonaalregulatsiooni mehhanismid lihastalitlusele, kehalise aktiivsuse tervistav mõju, tervist mõjustava riskikäitumise ealised ja soolide aspektid. Inimese- ja tervisõpetuse õppekavade koostamise töörühma liige (2003–04). Eesti Füsioloogia Seltsi (1985–), Eesti Olümpiaakadeemia asutajaliige (1998), Eesti Käitumis- ja Terviseteaduste Keskuse toitumise ja spordifüsioloogia uurimiskeskuse (2002–), Inimeseõpetuse Ühingu (2003–), Eesti Pereplaneerimise Liidu liige (2003–), Eesti Terviseedenduse Ühingu liige juhatusel (2003–). Terviseedendaja V kategooria (2007). U 140 teadustr-t.

T: Biochemical changes in blood during the long and short triathlon competition (kaasautor). // J. Sports Med. Phys. Fitness 29 (1989) 4; Irrelations between plasma ACTH and cortisol levels during exercise in men (kaasautorid K. Karelson, A. Viru). // Biol. Sport (1994); Hormonal responses to exercise in girls during sexual maturation (kaasautor). // J. Physiol. Pharmacol. 49 (1998) 1; Effects of sodium citrate ingestion on metabolism and 5 km running performance (kaasautor). // Acta Kinesiol. Univ. Tartuensis (2001); Psühhoaktiivsete ainete kasutamine ja kehaline aktiivsus Tartu linna koolinoorte

seas. // Kehakultuuriteaduskona teadus- ja õppemetoodiline kogumik. Trt, 2004; Characterization of the cortisol response to incremental exercise in physically active young men (kaasautor). // Acta Physiol. Hungarica 95 (2008) 2.

B: <https://www.etis.ee>.

SMOLJAKOVA (a-ni 1937 **Bernthal**, 1937–48 **Pärnaste**), **Valve** (12. IV 1923 Laekvere v, Virumaa), põllumajandusteadlane; taluniku t. Lõpetas 1941 Rakvere 2. kk-i, 1947 TÜ põllum-tsk-a agronoomina, 1957 EMMI asp-i, põllum-knd (1963, Eesti TA) vk “Väetiste mõjust kultuurkarjamaa rohukamara ja saagi kujunemisele ning rohu keemilisele koostisele”. Oli EMMI Kuusiku katsebaasi n-teadur, 1973–86 Tooma katsebaasi v-teadur. A-st 1986 pensionil.– Uurimisvaldkond: rohumaaviljelus. Selgitanud erinevate väetiste, karjatamise viiside ja intensiivsuse mõju mineraal- ja soomullal paiknevate kultuurkarjamaade rohukamara koosseisule, saagikusele, umbrohtumisele ja söödaväärtusele. Tõestas, et pealiskõrreliste rohukamarad muutuvad karjatamisel aluskõrreliste rohketeks taimikuteks. Valge ristiku sordi ‘Tooma’ kaasautor. 73 teadustr-t, 1 autorit (kaasautor).

T: Heintaimede juurtemass kultuurkarjamaal. // Rohumaaviljelus 2 (1960); Kultuurrohumaal heintaimiku, saagikuse ja saagi söödaväärtuse kujunemine olenevalt kasutamiseviisist. // Rohumaaviljelus 3 (1962); Lämmastikväetiste kasutamine vähendab ilmastiku mõju kultuurkarjamaasaagile. // Rohumaaviljelus 24 (1971); Kultuurkarjamaarohu keemilisest koostisest. // EMMI tead tööde kogumik 31 (1974); Kergesti lahustuva fosfori ja kaaliumi sisalduse dünaamika kultuurkarjamaa mullas. // Samas, 41 (1977); Fosfor- ja kaaliumväetiste perioodilisest kasutamisest kultuurrohumaadel. // Rohumaaviljelus 27 (1979); Väetamise ja niitesageduse mõju pealiskõrreliste saagile ja saagi kvaliteedile madalsoomullal. // Turvasmuldade kasutamise intensiivistamine Eesti NSV-s. Tln, 1987.

B: *R. Toomre*, 139–140; *Agraart.* 4 (1993) 2, 214; *EMVI*, 57, 144.

SMORODIN, Jevgeni (4. VII 1949 Tallinn) arstiteadlane, biokeemik; venelane, ametniku p. Lõpetas 1966 Tallinna 50. kk-i, 1972 Leningradi Keemia ja Farmaatsia Inst-i biol aktiivsete ainete keem tehnol alal, biol-knd biokeemia alal (1986, TÜ), vk

„Изучение биохимической природы иммунодепрессивных свойств альфа-2-макроглобулина в норме и при раке желудка“. Täiendas end 1980–82 Venemaa Patendiinst-i Tallinna filiaalis patendinduse alal (patentoloog). Oli 1974–76 EBI ja 1977–78 KI ins, 1978–2003 EKMI eksperim onkol osk-a ins ja v-teadur, 2003– TAI onkol ja immunol osk-a v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: vereseerumi süsivesikustruktuuri muutused vähi puhul, anti-kasvajaseoselistele süsivesikepitoopide immuunvastus vähihaigetel: diagnostika, prognoos, immunoteraapia. Selgitanud antikehade tähtsust onkodiagnostikas ja loomulikus kasvjavastases kaitsesüsteemis. Antikehade spetsiifilisuse uurimisel leidnud, et sünteetilised glükokonjugaadid on inimesele ohutud ning sobivad vähi immuunraviks, antikehade analüüsimiseks vähihaigetel, antikehade taseme seireks ja nahatestiks, kirjeldanud maovähi arenguga seotud ebatavaliste antikehade spetsiifilisust. 1976 osales agari-vetika hankimise ja uurimise tead eksped-l Valgel merel. Teinud koostööd Moskva Bioorg Keemia Inst-i süsivesikute keemia laboriga, Tampere Keskhaigla ja Lundi Ük-ga. Eesti Biokeemia Seltsi liige. EV arstiteaduse aastapremia (1993). Üle 20 teadustr-e, 2 autorit.

T: Thomsen-Friedenreich antigen-specific IgM antibodies: diagnostic significance for gastric and breast cancer (kaasautor). // *Experim. Oncol.* 19 (1997) 4; Natural IgM and IgG antibodies to Thomsen-Friedenreich (T) antigen in serum of patients with gastric cancer and blood donors: relation to Lewis (a,b) histo-blood-group phenotype (kaasautor). // *Acta Oncol.* 38 (1999) 7; The application of human natural polyclonal IgG-antibodies to Thomsen-Friedenreich epitope (TFE) for evaluation of TFE-expression in cancer-associated mucins (kaasautorid O. Kurtenkov, B. Sergejev). // *Experim. Onkol* 22 (2000) 1–2; Antibodies to tumor-associated carbohydrate epitopes in sera of cancer patients and blood donors (kaasautor). // *Experim. Onkol* 23 (2001) 2; The relation of serum anti-TF, Tn and alpha-Gal IgG antibody levels to cancer progression and histopathological grading (kaasautor). // *Experim. Onkol.* 24 (2002) 4; Specificity of human anti-carbohydrate IgG antibodies as probed with polyacrylamide-based glycoconjugates (kaasautor). // *Glycoconjugate J.* 20 (2004) 2; The isolation and characterization of human natural α Gal-specific IgG antibodies applicable to the detection of α Gal-glycosphingolipids (kaasautor). // *J. Immunoassay & Immunochem.* 26 (2005) 2; The relation of serum anti-(GalNAc BETA) and -Para-Forssman disaccharide

IgG levels to the progression and histological grading of gastrointestinal cancer (kaasautor). // *Experim. Oncol.* 29 (2007) 1; Association of CD2 with fibrinogen in human plasma: depletion of the soluble E-receptor in blood clotting (kaasautorid O. Kurtenkov, I. Shevchuk). // *J. Immunoassay & Immunochem.* 28 (2007) 4; Postoperative change of anti-Thomsen-Friedenreich and Tn IgG level: The follow-up study of gastrointestinal cancer patients (kaasautor). // *World J. Gastroenterol.* 14 (2008) 27.

B: EKMI BL, 39; Who is Who in the World, 2000, 2019. <https://www.etis.ee>

SOANS, Anton Lembit (17. IX 1885 Oranienbaum, Peterburi kub, Venemaa – 26. XI 1966 Tallinn), arhitekt; aedniku p. Lõpetas 1905 Tallinna Peetri Reaalkooli, 1913 Riia PI ins-arhitektina. Töötas 1913–14 Peterburi Korterite Ehitamise Ühingu. Juhtis I maailmasõja ajal Petrogradis ja Tallinnas kindlustuste ja sõjaväehoonete ehitamist. Töötas 1920–23 Põllutöömin-i maakorraldusosk-s, 1923–28 Tallinna Linnaval ehitusosk-s, 1928–32 maakorraldusametis, 1933–36 Pikalaenu Pangas, 1936–40 Teedemin-i ehitusosk-s, 1944–56 Arhitektuuri Projekteerimise ja Planeerimise Keskuses ning Estonprojektis. Oli ühtlasi 1924–32 Tallinna Tehnikumi, 1936–39 TTÜ, a-st 1945 TPI ja 1955–56 ERKI arhitektuuriõppejõud. – Oma aja suundaandvaid linnaplaneerijaid. Koost. 1920. ja 1930. a-il Eesti linnade (sh Viljandi, 1929) jm asulate planeeringuid (sh 1927 ka Tallinnas Aarde ja Preesi t. hoonestuse planeeringu), juhtis 1930. a-il Kohtla-Järve linna ehitamist. Tema projekteeritud hooneist on silmapaistvad Tallinna Kunstihoone (1934, koos E.-J. Kuusikuga), Pärnu Rannahotell (1937, koos O. Siinmaaga), Kohtla-Järve algkool (1939) ja Pärnu pangahoone (1939–40, koos A. Kotliga). Pärast 1945. a-t osales Tallinna, Tartu, Narva, Pärnu ja Viljandi generaalplaanide koostamises. Eesti Arhitektide Ühingu (1921) ja Eesti Arhitektide Liidu (1945) asutajaliige. ENSV rkl preemia (1948).

T: Viljandi linna planeerimise ja hoonestamise projekt. Tln, 1948.

B: EAKBL, 482–483; EE 14, 483; TPI 1936–1986, 57, 242; EMaBL, 472.

SOE (a-ni 1967 **Lattik**), **Heidi** (20. II 1941 Põlva v, Võrumaa), majandusteadlane; taluniku t. Lõpetas 1958 Ravila Põllum-tehnikumi põllum-rmt-upidamise erialal, 1965 EPA agron-tsk-a ökonomist-rmt-upidajana, 1971 EPA-s asp-i, maj-knd (1975, TA MI), vk “Materiaalsete väärtuste arvestuse mehhaniseerimine (ENSV sovhooside näitel)”. Oli

1959–61 kolhoosi pearaamatupidaja, 1965–66 EPA põllum-ökon kat-i asst, 1966–67 stat ja rmt-upidamise kat-i v-õpetaja, 1971–78 rmt-upidamise kat-i v-õpetaja, 1978–83 dots kt, 1980–90 kat-i juh, 1983–91 rmt-upidamise ja analüüsi kat-i dots, 1991–2004 EPMÜ ja a-st 2005 EMÜ maj- ja sotsiaalinst-i dots. Õpetanud põllum-, finants- ja kontsernirmt-upidamist, rmt-upidamise aluseid, haldusdok-de koostamist; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: põllum-ettevõtete rmt-upidamissüsteemi täiustamine. EMÜ teenetemedal (2002). Üle 50 teadustr-e.

T: Kolhooside ja sovhooside raamatupidamine. (kaasautor V. Soo) Trt, 1975, ²1984; Raamatupidamise seaduse rakendamise võimalustest põllumajanduslikes tootmisettevõtetes. // EPMÜ kogumik. Trt, 1995; Põllumajanduslike majandusüksuste raamatupidamise eripära. // EPMÜ kogumik. Trt, 1997; Põllumajandusraamatupidamise mõningaid probleeme. // Accounting perspectives on the threshold of the 21st century. Trt, 1999; Põllumajandusliku majandusüksuse varade arvestusest. // Põllumajanduse tulevik ja Euroopa Liit. Tln, 2000; Accounting of agricultural tangible basic assets (kaasautor M. Nurmet). // Economic Sci. Rural Development. Jelgava, 2003; Depreciation of non-current physical assets of agriculture (kaasautor M. Nurmet). // Samas; Kasumiaruande koostamisest põllumajandusettevõttes (kaasautor M. Nurmet). // Majandusarvestuse aktuaalseid probleeme äri- ja avalikus sektoris. Tln, 2004.

B: EPA BL I, 74; II, 128; EPMÜ BL, 104; EMaBL, 472.

SOESOO, Alvar (7. IV 1963 Illi, Võrumaa), geoloog. Lõpetas 1989 TÜ geol osk-a, geol-mag (1992, TÜ), vk “On the petrochemistry of the acid metamorphic and magmatic rocks of the Estonian crystalline basement”, Ph.D. geotektoonika, petrol ja geokeemia alal (2000, Monashi Ük, Melbourne, Austraalia), vk “The evolution of mantle-related magmas in contrasted tectonic settings: examples from SE Australia”. Oli 1989–93 GI teadur, 1993–95 Islandi Ük-i Vulkanol Inst-i (Reykjavik, Island) külalisteadur, 1995–96 GI teadur, 1996–2000 Monashi Ük-i doktorant, 2000–01 *Memorial Univ.* (Newfoundland, Kanada) järeldr, 2002– TTÜ GI dir, ühtlasi a-st 2003 TTÜ füüsika inst-i prof ja a-st 2006 GI prof, füüsikal geol õt-i juh. – Uurimisvaldkonnad: petrol, geokeemia, maasiseste protsesside modelleerimine. Eesti Geol Seltsi, Eesti Geol Rahvuskomitee liige. U 50 teadustr-t.

T: Divergent double subduction: Tectonic and petrologic consequences (kaasautor). // Geol. 25 (1997); Episodic magmatism and diverse plutonic products within the Thverartindur central volcaninc complex at the former Icelandic plate margin. // J. Geol. Soc. 155 (1998); Fractional crystallization of mantle-derived melts as a mechanism for some I-type granite petrogenesis: an example from Lachlan Fold Belt, Australia. // J. Geol. Soc. 157 (2000); Outlines of the Precambrian basement of Estonia (kaasautor). // Eesti TA Toim. Geol. 53 (2004) 3; Melt extraction and accumulation from partially molten rocks (kaasautor). // Lithos 78 (2004) 1–2; Age and geochemical constraints for partial melting of granulites in Estonia (kaasautorid J. Kosler, R. Kuldkepp) // Mineral. Petrol. 86 (2006) 3–4; Mesozoic alkali basalts and felsic rocks in eastern Victoria, Australia. // Dyke swarms – time markers of crustal evolution. Balkema, 2007; Geochemistry of Telychian (Silurian) K-bentonites in Estonia and Latvia (kaasautor). // J. Volcanol. Geotherm. Res. 171 (2008). Stepwise magma migration and accumulation and its effect on extracted melt (kaasautor K. Urtson). // Est. J. Earth Sci. (2009).

B: EGBT, 112; <https://www.etis.ee>.

SOHRT, August (13. I 1861 Liivimaa – surmaaeg ja –koht teadmata), arstiteadlane. Õppis 1880–86 TÜ arstitsk-s, med-dr (1886, TÜ), vk “Pharmakoterapeutische Studien über die Hyoxin” (Dorpat, 1886). Oli 1886–87 Tartu Psühhiaatriakliiniku asst, 1887–1906 Kroonlinnas laevaarst, 1906–09 Tallinna sadamaarst ja Tallinna Mereväeekipaaži ülemarst, seejärel Balti mere laevastiku *Flagman-arzt*.

B: Die Aerzte Estlands, 336; AAUD, 775.

SOIDLA (a-ni 1974 **Mäe**), **Riina** (6. II 1951 Tartu), lihandusteadlane; tööliste t. Lõpetas 1969 Lähte Kk-i, 1974 EPA vet-tsk-a lihatööstuse tehnol ins-na, tehnikamag toiduainete tehnol alal (1994, EPMÜ), vk “Kõrgendatud valgusisaldusega toodete tehnoloogia väljatöötamine”. Oli 1974 EPA liha-ja piimatehnol kat-i ins, 1975–79 v-ins, 1980–90 v-teadur, 1990–91 laborant, 1991–93 asst, 1993–94 dots, 1994–2000 EPMÜ lihainst-i dots, 2000–05 lektor, 2005– EMÜ vet-med-i ja loomakasv inst-i toiduteaduse ja –hügieeni osk-a lektor. Õpetanud tapasaaduste tehnol, toiduainete konserveerimise ja säilitamise tehnol, toiduainete pakkematerjale, lihatööstuse sekundaartoorainete tehnol, toiduainete

sensoorse hindamise aluseid, tapa- ja lihasaaduste tehnol väiketootmises; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: liha ja lihasaaduste tehnol. Uurinud sportlastele mõeldud valgurikaste toodete valmistamist, võõrainete sisaldust lihas ja lihatoodetes, tapakõrvalsaaduste kasutamise võimalusi, toiduainete sensoorset analüüsi. Eesti Toitumisteaduse Seltsi ja Eesti Kvaliteediühingu liige. Üle 30 teadustr-e, 1 autorit.

T: Valgurikka lihapasta tootmistehnoloogia väljatöötamine (kaasautorid M. Rei, K. Paavel). Trt, 1978; Tapaloomade vere kasutamise võimaluste uurimine valgutablettide komponendina (kaasautor). Trt, 1992; Toiduainete konserveerimise ja säilitamise alused (kaasautor). Trt, 2004; Effect of dietary linseed on insulin-like growth factor-1 and tissue fat composition in quails (kaasautor). // Archiv f. Geflügelkunde / Eur. Poultry Sci. 71 (2007) 2; Effect of dietary linseed supplements on omega-3 PUFA content and on IGF-1 expression in broiler tissues (kaasautor). // Agricult. Food Sci. 18 (2009) 1; Organic milk and meat production in Estonia – current situation and perspectives (kaasautor). // Agron. Res. 7 (2009); Tapaloomade vedu ja algtöötlemine (kaasautor). Trt, 2009.

B: EPMÜ BL, 168.

SOIDRA, Ivo-Aat (6. X 1931 Tartu – 10. VIII 2006 Tallinn), majandusteadlane; teenistuja p. Lõpetas 1948 Tallinna Rahandustehnikumi, 1952 TPI maj-tsk-a, 1956 NSVL TA Maj Inst-s asp-i, maj-knd (1957, NSVL TA Maj Inst), vk “Марксистско-ленинская экономическая мысль в Эстонии в период буржуазно-националистической диктатуры (до 1929 года)”. Oli 1953 ja 1956–1961 MI n-teadur, 1961–62 TPI pol ökon kat-i v-õpetaja, 1962–67 dots, 1967–71 NSVL Suurbritannia saatkonna 2. sekr, 1971–90 TPI pol ökon kat-i dots, 1990–95 TTÜ maj teooria kat-i dots, seejärel a-ni 2005 Euroül-i õppejõud. Õpetanud pol ökon-t. –Uurimisvaldkonnad: monopolistlik riigikapitalism Lääne-Euroopa maades, rahvusv tööjaotus, sotsialismi aktuaalsed maj-probleemid. U 40 teadustr-t.

T: Majandusliku mõtte põhijooni kodanlikus Eestis (1920–1940) (kaasautorid V. Krinal, L. Loone). Tln, 1968; Rahvusvahelise tööjaotuse probleeme (kaasautorid T. Made, R. Otsepp). Tln, 1981; Kapitalistlik maailmamajandus. Tln, 1988.

B: TPI 1936–1986, 363–365, 502.

SOIDRA (a-ni 1952 **Valdson**), **Kadri** (27. XI 1930 Tallinn), keemik; tehnikateadlane; teenistujate p, Raigo S. abikaasa. Lõpetas 1949 Tallinna 8. kk-i, 1955 TPI keemia-mäetsk-a keemiains-na, tehnikaknd (1973, TPI), vk “Põlevkivifenoolide lagunemine ja filtratsioon mullas ning neid mõjutavad tegurid”. Oli 1955–62 Tartu Kammivabriku meister ja tsehhijuh, 1962–66 Tartu Aparaadiehituse Tehase keemik ja laborijuh, 1966–72 EPA maaviljeluse kat-i v-teadur, 1972–75 keemia kesklabori v-teadur, 1975–80 tead juhendaja ja v-õpetaja, 1980–94 anat, histol ja füsiol kat-i v-teadur, 1994–2004 EPMÜ morfol, füsiol ja patol inst-i v-teadur, 2005– EMÜ vet-med-i inst-i v-spetsialist. Õpetanud üldkeemiat. – Töid põlevkiviõli fenoolide keem koostisest, lagunemisest ja kasutamisevõimalustest; lihatoodete keem koostisest, vere steroididesisaldusest, veiste ainevahetuse häiretest, lüpsilehmade piima koostisest ja toodangust. 12 teadustr-t.

T: О разложении сланцевых смол в почве (kaasautor A. Aarna) // Гор. сл. (1969) 4; Lehmade piima koostisosade kvantitatiivsetest ja kvalitatiivsetest muutustest laktatsiooniperioodi kestel (kaasautor). // *Freeding, metabolism and infections in farm animals with special reference on reproductions*. Uppsala, 2000; On the connections of milk urea and potassium excretion with functional activity of lactocytes (kaasautor K. Kadarik). // ELR (2000) lisa; Urea biosünteesist lüpsilehmadel (kaasautor). // *Vet-med*. 2001. Trt, 2001; Toorproteiini ja metaboliseeruva energia ning piimavalgu päevatoodangu seostest lüpsilehmade happe-leelisseisundiga (kaasautor). // *Agraart*. 13 (2002) 4.

B: EPMÜ BL, 168.

SOIDRA, Raigo (14. II 1929 Tartu – 05. X 2005 Tartu), tehnikateadlane; teenistujate p, Kadri S. abikaasa. Lõpetas 1947 Tallinna 2. kk-i, 1952 TPI ehitustsk-a tööstus-tsiivilehituse ins-na, tehnikaknd (1965, TPI), vk “Pindaktiivsete plastifikaatorite mõju põlevkivituhk-tsementmörtide ja betoonide omadustele”. Täiendas end 1982 Läti Põllu-akad-s ehitusõpetuse alal. Oli 1952–54 EPA kujutava geom ja graafika kat-i asst, 1954–67 ehitusmeh kat-i v-õpetaja, 1967–69 dots kt, 1969–92 dots, 1992–94 EPMÜ põllum-ehituse õt-i dots, 1994–99 maaehituse inst-i dots, a-st 2000 pensionil. Õpetanud tehn

joonestamist, tugevusõpetust, ins-konstruksioone, ehitusõpetust, projekteerimise aluseid, ehitusõkon ja organiseerimist jm; koost. õppevahendeid. – Töid betooni ja mördi omaduste parandamise, põllum-hoonete kujunduse ja konstruksioonide alalt. U 20 teadustr-t.

T: Ehitusmaterjalid. Trt, 1967, 6. tr 1986; Влияние пластифицирующих добавок на водопотребность и прочность растворов и бетонов, изготовленных на базе сланцезольных цементов (kaasautor V. Kikas). // ТПИ Тоим. 272 (1968); Ehitustööd. Trt, 1976; Ehituskorraldus. Trt, 1982; ²1984; Betoon.Trt, 1984; Возможность повышения прочности бетона и раствора. // ЕРА kogumik 169 (1990).

B: EPA BL I, 107; EPMÜ BL, 129.

SOIKA, Erkki (14. IV 1981 Kehra), keskkonnafüüsik; ins-i poeg. Lõpetas 1999 Tallinnas Gustav Adolfi Gümni, 2004 TPÜ füüsika erialal, 2006 TLÜ-s magistrantuuri ja 2010 doktorantuuri, M.Sc. teor füüsika alal (2006, TLÜ), vk “Trihhotoomse müra poolt indutseeritud stabiilsus metastabiilses süsteemis”, Ph.D. ökol alal (2010, TLÜ), vk “Constructive role of environmental noise in ecological modelsystems”. Oli 2004–06 TLÜ mat ja loodusteaduste inst-i rakendusfüüsika õt-i laborant, 2006– asst, a-st 2008 ka õppejuht. – Uurimisvaldkonnad: stat. füüsika, mittelineaarsed stohhastilised protsessid nano- ja ökosüsteemides (teooria ja rakendused materjaliteadustes ja ökol-s), värvilise müra konstruktiivne roll populatsioonide mittelineaarsete mudelite dünaamikas. 14 teadustr-t.

T: Noise-controlled slow-fast oscillations in predator-prey model with the Beddington functional response (kaasautor). // Eur. Phys. J. B 59 (2007); Colored-noise-induced transitions in nonlinear structures (kaasautor). // Nukleonika 53 (2008) 3; Resonant behaviour of a fractional oscillator with fluctuating frequency (kaasautorid R. Mankin, A. Ainsaar). // Phys. Rev. E 81 (2010) 1.

B: <https://www.etis.ee>.

SOKK, Olev (2. XI 1943 Misso v, Võrumaa), bioloog; talupidaja p. Lõpetas 1963 Abja Kk-i, 1969 TÜ biol osk-a, M.Sc. (1993, EPMÜ), vk “Prügi ladustamine ja sellega kaasnevad keskkonnakaitse probleemid”, 1993–97 EPMÜ doktorant. 1992 täiendas end

Kanadas jäätmekäitluse ja pinnase biol taastamise alal. Oli 1964–68 EPA ja TÜ osal koormusega laborant, 1969–77 EKE Projekti v-ins, 1977–80 ELVI Erikonstrueerimisbüroo ins, sektorijuh ja osakonnajuh asetäitja, 1980–86 SKTB Desintegraator v-ins ja sektorijuh, 1986–90 S. M. Kirovi nim. Näidiskalurikolhoosi problemlabori ins-mikrobioloog, 1990–91 KBFI mol-biol laboris *Bacillus subtilis*'e kultiveerija ja 1995–2000 teadur, 1991–95 EBI preparatiivbiol labori ins, 1996– TTÜ keskkonnatehnika inst-i ins. Ühtlasi olnud a-st 1989 mitmes ettevõttes (TEMEKO jmt) biol ja keskkonnakaitse konsultant ning 1993–1994 ka EPMÜ õppejõud. – Uurimisvaldkonnad: jäätmekäitlus, pinnase kaitse, reostatud pinnase taastamine biol meetoditega; reoveed, nende biopuhastamine. Osalenud väikepuhastite väljatöötamisel, põllum-reostuse möödistamisel, selle mõju määramisel, desintegraatormeetodil vedelväetise tootmise tehnol väljatöötamisel, tapamajade ja kalatööstuse jäätmete kasutamise võimaluste selgitamisel, prügilate keskkonnaohtlikkuse hindamisel jm. Üle 20 teadustr-e, 1 autorit.

T: Kütteõli mikrobiaalset degradatsiooni mõjustavad tegurid pinnases (kaasautor). // XVI Eesti keemiapäevad. Tln, 1995; Lämmastiku- ja fosforiärastus reovee aktiivmudapuhastuses (kaasautor H. Mölder). // Keskkonnatehnika (2002) 2; Suspension fertilizer from excess sludge (kaasautor D. Goljandin). // Facing sludge diversities: challenges, risks and opportunities. Antalya (Türgi), 2007; Sewage sludge in the composition of suspension fertilizers (kaasautor D. Goljandin). // Water Sci. Technol. (2009).

B: <https://www.etis.ee>

SOKOLOV, Arkadi (31. V 1848 Pärnu – surmaaeg ja –koht teadmata), vene filoloog. Lõpetas 1870 TÜ ajaloo-k-etsk-a, täiendas end MÜ-s. Oli 1871–76 Miitavi Gümni-i v-õpetaja, 1876–78 täiendas end välismaal (sh Prahast, Zagrebis ja Viinis). Peale naasmist Venemaale kaitses 1878 Kiievis Püha Vladimiri Ük-s *pro venia legendi* diss-i “Зарождение литературы у словинцев” (Kiiev, 1878) ning nimetati samas slaavi filol eradots-ks. Oli 1878–82 TÜ vene k-e ja kirj eradots, a-st 1879 ka gümni-i vene k-e õpetaja. Lahkus Tartust 1883, oli Varssavi 3. gümni-i dir. – Uurimisvaldkond: lääneslaavlaste keel ja kirj.

T: О современном состоянии языка и культуры у словаков. Воронеж, 1879; Очерки Вьдидской жизни, с краткими указаниями на родственные черты в языке и быте славян. Дерпт, 1879.

B: *Левцкий* II, 367–368.

SOKOLOV, Boriss (9. IV 1914 Võšni Volotšok, Venemaa), vene geoloog ja paleontoloog. NSVL TA k-liige (1958), akad (1968). Lõpetas 1937 LÜ. Oli 1937–41 ja 1945–58 samas õppejõud ning töötas ühtlasi Ülel Geol Uuringute TUI-s (VNIGRI). Tegi geol uuringuid 1941–43 Hiinas, 1943–45 Kasahstanis ja Kesk-Aasias ning 1948–49 Eestis. Töötas 1958–75 NSVL TA Siberi Osk-a Geol- ja Geofüüsikainst-s (a-st 1964 prof), a-st 1960 ka Novosibirski Ük-i õppejõud. Oli 1975–90 NSVL TA Geol, Geofüüsika, Geokeemia ja Mäenduse Osk-a akad-sekr, seejärel Venemaa TA nõunik, ühtlasi 1977–93 NSVL/Venemaa TA Paleontol Inst-i laborijuh. – Uurimisvaldkonnad: vanema Faneroosiumi stratigraafia (sh määratles Vendi ladestu) ja biosfäärsed protsessid, naftamaardlad, korallid ja eelkambriumi organismid. Avaldanud põhjanevaid uurimusi Eesti aluspõhja stratigraafia ja korallide kohta (5-osalise monogr neli osa käsitlevad suure osas Eesti ala). Prantsuse Geol Ühingu liige (1963), Rootsi Geol Ühingu auliige (1968), Rahvusv Paleontol Assots-i asepresident (1972), Ülel Paleontol Ühingu president (1974).

T: Табуляты палеозоя Европейской части СССР. I–V. М-Л, 1951–1955; Стратиграфическая схема нижнепалеозойских [додевонских] отложений северо-запада Русской платформы. // Девон Русской платформы. М-Л, 1953; Вендский этап в истории Земли. // Палеонтология. М, 1972; Проблема границы докэмбрия и кэмбрия. // Геол. и геофиз. (1974) 2; Очерки становления венда. М, 1998.

B: EE 14, 484; БСЭ 24-I, 133–134.

SOKOLOWSKI, Ernst August Emil (6. XII 1865 Ronneburg, Saksamaa – surmaaeg ja -koht teadmata), psühhiaater; pastori p. Lõpetas Riia Gümni, 1891 TÜ arstitsk-a, med-dr (1895, TÜ), vk “Ueber Signalwirkungen”. Oli 1892–94 TÜ psühhiaatriakliiniku asst, a-st 1894 töötas Riias, algul raviastutuste arstina, a-st 1898 eraarst-psühhiaatrina. – Töid psüühikahäiretest.

T: Ueber den Zusaamenhang zwischen Syphilis und progressiver Paralyse. // Ptb med. Wschr. 17 (1895); Hysterie und hysterisches Irresein. // Centralbl. f. Nervenheilk. u. Psychiatr. (1896) Juni; Ueber eine Frage aus dem Gebiete des Selbstbestimmungsrechtes der Frau. // Rigasche Rundschau 109 (1896); Die Kinderziehung in den ersten Lebensjahren. // Balt. Mschr. 2 (1901).

B: Die Aerzte Livlands, 375; AAUD, 839.

SOLL, Mihkel (17. V 1939 Põltsamaa linn – 1990), loomaarstiteadlane; talupidaja p. Lõpetas 1958 Türi Põllum-tehnikumi, 1963 EPA zootehnika-tsk-a, 1969 EBI-s asp-i, biol-knd (1971, Eesti TA), vk “Vereseerumis ja lümfis sisalduva histamiini hulga, histaminaasi ja koliinesteraasi aktiivsuse dünaamika pikaajalise lümfikaotuse puhul”. Oli 1969–80 EBI n-teadur. – Uurimisala: hormoonide mõju kudede valgu ja lipoproteiinide ainevahetusele ning selle peegeldumine lümfi keem koostise muutuste iseloomul looma organismis. 10 teadustr-t.

T: Динамика содержания гистамина, активность гистаминазы и сывороточной холинэстеразы в лимфе и крови овец при длительной лимфопотери. // Eesti TA Toim. Biol. 19 (1970) 4; Роль лимфы в регуляции содержания гистамина и активность гистаминазы в крови. // Транспортная функция лимфы в животном организме. Тln, 1973; Изучение у овец протеолитической активности крови и лимфы в норме и при введении инсулина. // Регуляция ферментных систем гормонами щитовидной железы и надпочечников. Тln, 1974.

T. Kask

SOLODKAJA, Eleonora (7. VI 1951 Leningrad), arstiteadlane; kardioloog, teenistujate t. (isa venelane, ema eestlane). Lõpetas 1968 Smolenski 14. kk-i, õppis 1969–73 Smolenski Rkl Med-inst-s, lõpetas 1975 TÜ arstitsk-a, med-knd (1989, Ülel Kardiol Teaduskeskus, Moskva), vk “Характер питания и факторы риска ишемической болезни сердца в популяционном исследовании (по данным эпидемиологического исследования мужчин г. Таллина)”. Lõpetas 1993 Moskvast Arstide Kesktäiendusinst-i tsükli homöopaatia alal. Oli 1976–77 Tallinna Sadama Haigla tsehhiarst, 1977–78 Tallinna Pelgulinna Haigla ordinatuuris kardiol alal, 1978–81 Tallinna Kiirabihaigla

teraapia osk-a ordinaator, 1981–83 EKMI kardiol epidemiol osk-a ja 1984–89 Kardiol Inst-i täiskasvanute profülaktilise kardiol osk-a n-teadur, 1989–96 v-teadur, 1997–2007 osk-a juh, edasi ravimifirmas. – Uurimisvaldkonnad: südame- ja veresoonkonna haiguste epidemiol ja profülaktika, epidemiol uurimised toitumise alal (populatsiooni tasemel). Uuris esimesena toitumise iseärasusi ja nende seoseid südame isheemiatõve riskiteguritega Tallinna populatsioonil. Eesti Kardioloogide Seltsi ja Eesti Toitumisteaduse Seltsi liige. EV rkl teaduspreemia (1996 koll-s). Ule 110 teadustr-e.

T: Связь основных факторов риска ишемической болезни сердца с потреблением пищевых веществ по данным популяционного исследования (kaasautor). // Вопр. питания (1988) 2; К оценке анализа связей питания с факторами риска ишемической болезни сердца в одномоментном эпидемиологическом исследовании (kaasautor). // Вопр. питания (1989) 4; Prevalence of coronary heart disease, arterial hypertension and excessive body mass with respect to dietary habits among men residing in various cities of the USSR (kaasautor). // CVD Epidemiol. Newslett. 45 (1989); Toitumise ja südame isheemiatõve riskitegurite muutused Tallinna meestel aastail 1984–1994 (kaasautor). // EA (1997) Lisa; Some biological cardio-vascular risk factors and diet in samples of male population of Tallinn. Estonia in 1984/1985 and 1992/ 1993 (kaasautor). // Eur. J. Public Health 12 (2002) 1; Blood pressure and contributing factors in inhabitants of Estonia: 15-years trends (kaasautor). // Blood Pressure 12 (2003) 2; Ethnic differences in coronary heart disease in the male population of Tallinn (Estonia) (kaasautor). // J. Hypertension 23 (2005) Lisa 2; Risk to malnutrition of the elderly populatsioon of Tallinn (kaasautor). // Papers Anthropol. 14, Trt (2005).

B: <https://www.eris.ee>

SOLOMÕKOVA (a-ni 1950 **Grigorjeva**), **Irina** (14. IX 1925 Tallinn – 7. XII 1989 Tallinn), kunstiajaloolane; venelane, ins-i t. Oli 1941–44 evakueerituna NSVL tagalas. Lõpetas 1943 Kemerovo obl-i Kisseljovski Kk-i, õppis 1943–44 Tomski Ük-s, lõpetas 1948 TÜ ajaloo osk-a, 1953 AI asp-i, kunstiteaduse knd (1954, Leningrad, I. Repini nim. Kunstiinst), vk “Эстонская демократическая графика периода революции 1905–1907 годов”. Oli 1953–55 AI n-teadur, 1955–61 v-teadur, 1961–89 kunstiajaloo sektori juh. – Uurimisvaldkond: eesti maal ja graafika 20. saj-l, kunstisuhted. Koost. kogumikke (*Eesti*

kunst, 1972; *Eesti kunsti sidemed XX sajandi algupoolelt*, 1978; *Uued põlvkonnad I–II*, 1988, *Kunstist Eestis läbi aegade*, 1990 jt). Oli 2-köitelise koguteose *Eesti kunsti ajalugu. Kõige varasemast ajast kuni 19. saj. keskpaigani* (1970–77) peatoim ja kaasautor; S. kirjutatud osadest on hinnatav 1930. a-te maali ja graafika käsitus. Kunstnike Liidu liige (a-st 1953). ENSV tnl kunstitegelane (1986). K.Raua preemia (1978, koll-s), ENSV rkl preemia (1980, koll-s). Üle 20 teadustr-e.

T: Kalevipoeg kunstis (kaasautor H. Üprus). Tln, 1962; Eesti kunst. L, 1972 (eesti, vene, inglise k-s); Mõningaid probleeme Eduard Wiiralti loomingu uurimisel. // Töid kunstiteaduse ja -kriitika alalt 1. Tln, 1976; Eesti kunst 1917–1940 (kaasautor). // Eesti kunsti ajalugu 1. Tln, 1977; Eesti kunsti sidemed NSV Liiduga 1919–1934. // Eesti kunsti sidemed XX sajandi algupoolelt. Tln, 1978; Eesti varasem graafika kriitikapeeglis. // Kunstiteadus. Kunstikriitika 4. Tln, 1981; Pariisi motiive Andrus Johani loomingus. Tln, 1983; Hando Mugasto 1907–1937. Tema elu, tema looming, tema aeg. Tln, 1984; Arutlusi portreemaali ümber. // Uued põlvkonnad I. Tln, 1988; Эстонский живописный портрет. Развитие жанра. // 80-е годы в искусстве и искусствоведении Прибалтики. Riia, 1989; Eesti kunst ja sisekujundus 1937. a. Pariisi maailmanäituse Eesti paviljonis. // Eesti kunstikontaktid läbi sajandite II. Tln, 1991.

B: EKABL, 484–485; EE 8, 564, 14, 484; Rahva Hääl (1985) 15. IX; (1989) 15. XII.

R. Loodus

SOLOVJOV, Aleksandr (23. II 1844, Simbirski kub. – surmaaeg ja –koht teadmata), arstiteadlane, naistearst; venelane, aadliku p. Lõpetas 1860 Nižegorodi Aleksandri Aadliinst-i, 1864 Kaasani Ük-i õigustsk-a, oli 1865 Simbirskis kohtu-uuriija, seejärel astus (1865) Kaasani Ük-i arstitsk-a ja lõpetas selle arstina. Täiendas end Viinis ja Prahhas sünnitusabi ja naistehaiguste alal, oli (pool a-t) Varssavi kirurgiakliiniku asst., siis naasis Kaasanisse, kus sooritas med-dr eksami, med-dr (1873, Kaasani Ük), vk “Об изменениях слизистой оболочки матки собак во время течки” (Kaasan, 1873). Oli a-ni 1879 Kaasanis haigla sünnitusosk-a juh, 1879–1901 MÜ sünnitusabi ja günekol eradots, 1901–02 TÜ sünnitusabi ja günekol prof ja kat-i juh ning naistekliiniku dir. Pidades tähtsaks naistehaiguste diagnoosimisel ja ravi korraldamisel histol ja bakteriol uuringuid, rajas kliiniku juurde vastava labori. – Töid günekol ja sünnitusabi alalt. Oli mitme raviastutuse konsultant, paljude tead-org-de liige (Vene Arstide Ühing, Vene

Kirurgide Ühing, Pariisi ja Bostoni kirurgiaseltsid), Bukaresti Kirurgiaühing auliige jm. Üle 60 teadustr-e.

T: Deducia menstrualis. // Мед. вести (1869) 10–11; О введении лекарственных веществ в полость матки. Kaasan, 1873; Оперативное лечение злокачественных новообразований матки *per laparotomiam*. // Мед. обозр. (1879); Оперативная гинекология I–III. М, 1896; К учению о внематочной беременности. М, 1900.

B: *Левицкий* II, 74–78; Die Aerzte Livlands, 376; TÜ ajalugu II, 369; TÜK 200, 48.

SOMELAR, Peeter (30. VII 1982 Jõgeva), geoloog; metsniku p. Lõpetas 2000 Jõgeva Ühisgümni-i, 2004 TÜ geol erialal, 2005 TÜ-s magistrantuuri ja 2009 doktorantuuri, Ph.D. geol alal (2009, TÜ), vk “Illitization of K-bentonites in Baltic Basin”. Oli 2004–05 TÜ geol inst-i laborant, 2006 ins, 2007 spetsialist, 2009– TÜ ökol ja maateaduse inst-i geol osk-a teadur. – Uurimisvaldkonnad: mineral ja geokeemia, K-bentoniitide diagenees, savimineral, Balti Basseini tektoonilis-termaalne areng. Üliõpilaste rkl konkursi diplom (2004). 20 teadustr-t.

T: Chlorization of Late Ordovician K-bentonites from the northern Baltic Palaeobasin – influence from source material or diagenetic environment (kaasautor)? // Sedimentary Geol. 191 (2006) 1–2; Altered volcanic ash as an indicator of marine environment, reflecting pH and sedimentation rate – example from the Ordovician Kinnekulle bed of Baltoscandia (kaasautor). // Clays and Clay Minerals 55 (2007) 2; / Multiphase Silurian bentonites in the Baltic Palaeobasin (kaasautor). // Sedimentary Geol. 209 (2008) 1–4; Post-impact alteration of surficial suevites in Ries crater, Germany: hydrothermal modification or weathering processes (kaasautor)? // Meteoritics and Planetary Sci. 43 (2008) 11; The Traversette (Italia) rockfall: geomorphological indicator of the Hannibalic invasion route (kaasautor). // Archaeometry 52 (2010) 1; Illitization of Early Palaeozoic K-bentonites in the Baltic Basin: decoupling of burial- and fluid-driven processes (kaasautor). // Clays and Clays Minerals 58 (2010) 3.

B: <https://www.etis.ee>.

SOMMER, Alfred Richard (8. IX 1858 Memel (Klaipeda) – 2. IX 1939 Danzig), arstiteadlane; sakslane, reeder p. Lõpetas 1877 Riia Kub-gümni-i, 1882 TÜ arstitsk-a,

med-dr (1883, TÜ), vk “Zur Methodik der quantitativen Blutanalyse”. Oli 1880–83 TÜ füsiol-kliiniku asst, 1883–84 teaduslâhetuses välismaal (Berliin, Freiburg, München, Viin), 1884–85 Tartu naistekliiniku v-asst, 1886–1901 praktiseeriv arst Venemaal Krementšugis ja Taganrogis, 1901–02 õppis Berliinis anat-t, histol-t ja embrüol-t, 1903 oli Breslau Anat Inst-i asst, 1904–09 Würzburgi Ük-i prosektoer ning anat, histol ja embrüol eradots, 1909–17 Harkovi Ük-i anat prof ja anat inst-i dir, ühtlasi 1916–17 Jekaterinoslavi Naiste Med-inst-i õppejõud, 1918–29 TÜ anat õt-i prof, ühtlasi 1919–26 anat ja embrüol kat-i juh. Emeriteerus 1929, 1935–39 tegutses Tartus eraarstina lastehaiguste alal. EKS liige (a-st 1925). Repatrieerus 1939 Saksamaale.

T: Der Rinnekalns. Eine anthrop.-arcaeol studie. // Archiv Dorp. Naturf-Ges. Dorpat, 1884; Der Abdominaltyphus. // Therap. Mschr. 1885; Eestlased. Antropoloogiline ülevaade. // Eesti. Maa. Rahvas. Kultuur. Trt, 1926.

B: AAUD, 743; DBbL, 739–740; Die Aerzte Estlands, 518–519; *H. Merila-Lattik*, 105; TÜ ajalugu II, 145, 146; *L. Käbin*, 423, 509.

SOMMER, Samuel (23. VII / 4. VIII 1872 Torma v, Tartumaa – 29. VI 1940 Tallinn), jurist, haridus- ja kultuuritegelane, rahvaluulekoguja; talurentniku p. Õppis 1895–1903 (vaheaegadega) Tartus H. Treffneri Poeglaste I järgu Erakoolis. Oli 1894/95 Lohusuu ja 1900/01 Saadjärve min-ikooli õpetaja. Sooritas 1903 Peterburis gümni-i küpsuseksami, lõpetas 1911 PÜ õigustsk-a. A-il 1911–21 tegeles eesti asundustega Venemaal Peterburi ja Pihkva kub-s, Krimmis, Kaukaasias ja Volga ääres, 1921–24 oli Eestis siseministri käsundusametnik, siis Eesti piirimaade kultuurinõunik (põhiasukohaga Petseris), 1924–39 Sisemin-i piirimaade sekr. – Eestlaste väljarände ja Venemaa eesti asunduste ajaloo esimesi uurijaid (koos A.Nigoli, J. Meomutteli jt). Kahjuks hävisid S-i poolt asunduste ajaloo ja elu-olu kohta kogutud materjalid I maailmasõja ajal.). Oli juba üliõpilasena tuntud Venemaa eesti asundustes ladusa kõnemehe ning eduka organisaatorina. 1910 korraldas S. Peterburis Eesti asunike I kongressi, 1909 laulupeod Strugi-Belajas ja Simititsas ning 1912 Narvas eesti asunike I laulupeo, asutas Peterburi, Pihkva, Jaroslavli ja Novgorodi kub-de ning Volga-äärsetes asundustes koole ja seltse, pidas üle 1000 loengu Eesti ajaloost, kirj-st ja õigusteadusest, korraldas 1917 Krimmi, Samaara ja Kaukaasia asunduste kongressi. Rahvavalgustuslik tegevus jätkus Eestis – 1921 korraldas

S. I seto kongressi ning 1924 I seto laulupeo, aitas kaasa pühapäevakoolide, haridus- ja maj-seltside asutamisele Petserimaal, Narva-tagustes valdades ja saartel. 1921 korraldas S. (koos V. Ernitsa ja J. Kangeriga) setudele perekonnanimede panemise. Rahvaluulekogujana oli S. alustanud juba 1890. a-il, olles kuni a-ni 1902 J. Hurda ja J. M. Eiseni kaastööline. 1922 saadud rkl toetuse abil alustasid S. ja Piirimaade Selts seto rahvalaulude kogumist, millest kujunes suurejooneline arvukate korrespondentide ja abilistega aastatepikkune aktsioon, mille tulemusena S-i juhendamisel ja osavõtul kogutud sõnalise vanavara maht ulatus 1939. a-l 124000 lk-ni, mis viis S-i kui rahvaluulekoguja M. J. Eiseni ja J. Hurda kõrvale. Akad. Hõimuklubi liige (1923–40) ja selle eestvedajaid.

T: Eesti asunduste kirjeldamise kava. Trt, 1909; Eesti asunduste elu 1913. aastal. // Eesti elu. Tln, 1913; Észt települések az egykori oroszország földjén. Budapest, 1931; M. J. Eiseni elu ja töö (kaasautor). Trt, 1938.

B: EAT, 312; *T. Rosenberg*. Samuel Sommer. // Eesti ajalugu elulugudes. 101 tähtsat eestlast. Tln, 1997, 172–173; *H. Kõlli*. Aatemees Samuel Sommer. // Põlvamaa kodulookogumik II. Põlva, 2000, 59–63; *R. Pullat*. Lootuste linn Peterburi ja eesti haritlaskonna kujunemine kuni 1917. Tln, 2004, 120, 137.

SOMMERHAGE, Claus (9. XII 1950 Hamm, Saksamaa – 16. VII 2003 Tartu), saksa kirjandusteadlane. Lõpetas 1969 Hammi Gümn-i, 1982 Bonni Ük-i, filol-dr (1982, Bonni Ük), vk “Eros und Poesis. Über das Erotische im Werk Thomas Manns”, habilitateerustööga “Romantische Aporien: zur Kontinuität des Romantischen bei Novalis, Eichendorff, Hofmannstahl und Handke”. Oli 1969–73 Hammis *Westfälischen Anzeiger und Kurier*’i toim, 1973–76 Bonnias ajakirjanik, 1983–92 Bonni Ük-i õppejõud (1992 eradots), 1992–2000 ja 2002–03 TÜ uuema saksa kirj külalisprof, 2000–02 Bonni Ük-i uuema saksa kirj prof. – Uurimisvaldkond: 19. ja 20. saj kirj, eriti saksa romantism ja Th. Manni looming. Luges TÜ-s enam kui 40 erinevat kursust, korraldas psühhoanalüüsi seminare. S. juhendamisel koostati TÜ-s uus, kaasaja nõuetel vastav saksa kirj õpetamise programm, mida soovitati eeskujuks võtta ka teistes Balti riikide kõrgkoolides. S. eestvedamisel hakkas Tartus ilmuma germanistika-alane kogumik *Triangulum*, millest on saanud Eesti, Läti ja Leedu filol-de keskne publikatsiooniorgan. Tänu S. tegevusele

õnnestus oluliselt täiendada TÜ saksa filol erialarmt-ukogu ja saada stipendiume nii üliõpilastele kui ka õppejõududele enesetäienduseks Saksamaal. Oli Tartu Saksa Kultuuri Inst-i juhatuse liige (a-st 1993). Üle 20 teadustr-e.

T: Hoffmanns Erzähler. Über Poetik und Psychologie E. T. A. Hoffmans Nachstück “Der Sandmann”. // Z. dt. Philol. 106 (1987); Romantische Aporien: zur Kontinuität des Romantischen bei Novalis, Eichendorff, Hofmannstahl und Handke. Paderborn, 1993; Kleistiga Eestis (tõlk. M. Tarvas). Trt, 1993; Edzard Schaper – mit Maßen. // Triangulum (1998) 5; Caspar David Friedrich. Zum Portrait des Malers als Romantiker. Paderborn, 1998; Nachbemerkung. Zur Geschichte der Deutschen in Dorpat. Trt, 2000; Schlegeli religioon: viis kirja kirja juurde filosoofiast V***le. // In memoriam. Claus Sommerhage. Trt, 2005.

B: TÜ BL II, 171; In memoriam. Claus Sommerhage. Trt, 2005, 11–14.

SONGISEPP, Epp (17. XI 1965 Võru), bioloog; töölise t. Lõpetas 1984 Võru 1. kk-i, 1989 TÜ biol-osk-a geenitehnol alal, 2001 TÜ-s arstitsk-a magistrantuuri, M.Sc. biomed-i alal (2002, TÜ), vk “Eriliste biomarkeritega laktobatsillaarsed juuretised: biotehnoloogiline käitlemine ning mõju toote ja inimese laktofloorale”. PhD med-i alal (2005, TÜ) “Evaluation of technological and functional properties of the new probiotic *Lactobacillus fermentum* ME-3”. Oli 1989–90 Eesti Biokeskuse laborant, 1990–94 AS Estar Strip mikrobioloog, 1994–2008 Starter ST OÜ mikrobioloog ja tootmisjuht, 2002–05 TÜ mikrobiol inst-i erakorr teadur, 2005–2008 OÜ Tervisliku Piima Biotehnoloogiate Arenduskeskuse teadur, 2008– v-teadur ja arendussuuna juht. – Uurimisvaldkond: juuretised ja probiootilised laktobatsillid, nende tehnol ja funktsionaalsed omadused. Patentse leiutise *Mikroorganismi tüvi lactobacillus fermentum ME-3 kui antimikroobne ja antioksidantne probiootikum* (Int. Patent. Appl. 2001, WO03002131, Eesti patent EE 04580; 2006; Vene Föderatsiooni patent RU 2284354, 2006) kaasautor. 20 teadustr-t.

T: Antioxidative and antitherogenic probiotic lactobacillus ME-3 (kaasautor). // Free Radical Biol. Med. 33 (2002) Suppl. 1; Characterization of intestinal lactobacilli as putative probiotic candidates (kaasautor). // J. Appl. Microbiol. 94 (2003) 3; Antioxidative probiotic fermented goats milk decreases oxidative stress-mediated atherogenicity in human subjects (kaasautor). // B. J. Nutr. 90 (2003) 2; A new probiotic

cheese with antioxidative and antimicrobial activity (kaasautor). // *J. Dairy Sci.* 87 (2004) 7; Evaluation of the functional efficacy of a probiotic in healthy volunteers (kaasautor). // *Nutrition J.* 4 (2005) 22; Bioloogilise lisandi mõju punase ristiku-timuti silo fermentatsioonile ja toiteväärtusele (kaasautor). // *Agraart.* 18 (2007) 1.

B: <https://www.etis.ee>; <https://www.eris.ee>

SONIN, Ain Ants (24. XII 1937 Tallinn – 9. VII 2010 USA), tehnikateadlane; juristi p. Perekond põgenes 1944 Rootsi, kust hiljem siirduti Kanadasse. Lõpetas 1960 Toronto Ük-i masinaehitustsk-a, M.Sc. aerofüüsika alal (1961, samas), Ph.D. rakendusfüüsika, alal (1965, samas), vk “The behaviour of free molecule cylindrical langmuir probes in supersonic flows, and their application to the study of the blunt body stagnation layer”. Oli 1960–65 Toronto Ük-i uurija-asst ja teadur, 1965–68 USA-s Massachusettsi Tehnol-inst-i *asst. prof.*, 1968–74 *assoc. prof.*, 1974– tehnikateaduste prof, ühtlasi 1978–80 ja 1991–93 vedelike- ja soojusteaduste osk-a juh, 1981–82 ka *Thermo Electron Corp.* v-teadur. – Uurimusi hüdro- ja termodünaamika alalt, sh soojuse- ja massi- ning elektrilaengu ülekande kohta, ka tuumajõuseadmetes. Olnud paljude uurimis- jt asutuste ning organisatsioonide (*Am. Sci. & Eng. General Motors, U.S. Nuclear Regulatory Commission, Designe Technology Corp.* jt) konsultant. *Am. Physycal Soc., Am. Assoc. for the Advancement of Sci., Am. Soc. of Mechanical Engineers* jmt) liige. Üle 70 teadustr-e, 4 patenti (kaasautor).

T: The use of Langmuir probes in low density plasma flows (kaasautorid J. B. French, J. H. DeLeeuw). // *Rarefied Gas Dynamics II.* New York, 1963; Theory of ion collection by a supersonic atmospheric sounding rocket. // *J. Geophys. Res.* 72 (1967); Ion transport through layered ion exchange membranes (kaasautor G. Grossman). // *J. Phys. Chem.* 176 (1972); Scaling laws for small-scale modeling of steam relief into water pools. // *Nuclear Eng. Design* 65 (1981); Electric currents generated by turbulent flows of liquid hydrocarbons in smooth pipes: experiment vs theory (kaasautor B. Abedian). // *Chem. Eng. Sci.* 41 (1986); Precise deposition of molten microdrops: the physics of digital microfabrication (kaasautor F. Gao). // *Proc. Royal Soc. London* 444 (1994); Formation and stability of liquid and molten beads on a solid surface (kaasautor S. Schiaffino). // *J. Fluid Mech.* 343 (1997); A closed-cycle capillary polymerase chain reaction machine

(kaasautor). // *Analyt. Chem.* /3 (2001); A generalization of the II-theorem and dimensional analysis. // *Proc. National Acad. Sci. USA.* 101 (2004).

B: EE 14, 484–485; ETVpK, 117–118.

SONNTAG, Karl Gottlob (Gottlieb) (22. VIII 1765 Radeberg Dresdeni läh – 29. VII 1827 Riia), baltisaksa kiriku- ja haridustegelane; raehärra p. Öppis Radebergi koolis, 1784–88 Leipzigi Ük-s, *dr. phil.* (1786, samas), *dr. theol. h. c.* (1805, TÜ). Oli 1788–92 Riia toomkooli ja 1793–99 Riia keiserliku lütseumi rektor, 1799–1803 Liivimaa luterliku kiriku konsistooriumi assessor (ühtlasi 1791–1809 Riia Jakobi kiriku ülempastor), 1803–27 Liivimaa ülemkonsistooriumi president ja superintendent. 1803 valiti TÜ koolikomisjoni liikmeks, kelle teeneks peetakse valla- ja kihelkonnakoolide asutamise nõude selget sõnastamist Liivimaa 1819. a. talurahvaseaduses. Võttis osa 1805. a. kirikuseaduse väljatöötamisest. Maapäeval 1795 peetud jutluses kõneles vajadusest parandada talurahva olukorda, juhtis tähelepanu talurahvakoolide äärmiselt ebaühtlasele arengule kub-u eri piirkondades, rõhutas hiljemgi korduvalt talurahva harimise ja selleks koolide asutamise vajadust. – Uuris Liivimaa kiriku- ja kooliajalugu, avaldas töid usuteaduse, moraali, ajaloo ja kultuuriloo alalt, andis Riias välja ja toimetas mitut ajalehte-ajakirja (*Monatsschrift zur Kenntniss der Geschichte und Geographie des Russischen Reichs* 1790–91; *Inländische Blätter* 1813–14, 1817; *Ostsee-Provinzen-Blatt* 1823–27 jt). Osales mitme seltsi tegevuses, oli Riia Kirjanduse ja Kunsti Seltsi kaastoim, Piibliseltsi abt jm. U 50 trükist (mõned neist tõlgitud ka lõuna-eesi k-de).

T: *Ermuterung zum Gemeingeiste*. Riga, 1795; Liivimaa maa suure piiskoppi Kohto hää oppus nink mannsus maa-rahval antu mes se gubernementi sissen ellap. Riga, 1807; *Ueber die estnischen und lettischen Kirchen-Vormünder der Bauerschaft im Livländischen Gouvernement*. Riga, 1810; *Die Kannapähischen Schulen*. Ein Schreiben an den Herausgeber. // *Livl. Schulblätter* (1813) 14–15; *Katechismus der christischen Lehre*. Riia, 1816 (tõlgiti ka lõuna-eesi k-de: *Katechismus kristlikkust oppussest ...*, Riia, 1816; *Sittliche Ansichten der Welt und des Lebens für das weibliche Geschlecht*. Riga, 1817; *Versuch einer Geschichte der lettischen und estnischen Bibel-Übersetzungen*. Riga, 1817; *Uebersicht von der Geschichte der livländischen Landschulen*. // *Neues Museum der teutschen Provinzen Russlands*. Bd. I, Heft 2. Dorpat, 1825.

B: EE 14, 485; TÜ ajalugu II, 75; Eesti kooli ajalugu. 1. Tln, 1989, 6, 16, 17, 482, 501, 571–572.

H. Piirimäe, R. Juursoo

SOO (1967–72 **Abramovitš**, 1985–88 **Kareva**), **Genrietta** (26. VI 1939 Leningrad), füüsik-elektroonik, tehnikateadlane; talupidaja t. Lõpetas 1957 Jõhvi 2. kk-i, 1963 TÜ füüsika osk-a, 1977 TEFI-s kaugõppeasp-i. Oli 1963–67 TPI soojusenerg kat-i tööstussoojusenerg problemlabori ins, ühtlasi 1964–66 füüsika kat-i õppejõud, 1967–69 TEFI pooljuhtide sektori stažöör, 1969–80 Tallinna Elektrotehnika Tehase pooljuhtseadiste SKB ins, 1980–93 TEFI pooljuhtide sektori teadur ja grupijuht. – Uurimisvaldkonnad: põlevkivitolmu ja –tuha füüsikal-keem omadused; räni ja jõupooljuhtideseadiste p-n-üleminekute pinna puhastamine, passiveerimise ja kaitse tehnol. Esitanud 4 leiutist ja 7 ratsionaliseerimisettepanekut, mille rakendamise maj efekt ulatus üle 1,5 milj rbl. Popovi nim. Teaduslik-Tehnilise Seltsi Eesti osk-a liige. NSVL leiutaja (1980), NSVL Rahvamaj Saavutuste Näituse pronksmedal (1980). Üle 20 teadustr-e, 4 autorit.

T: Очистка и пассивация поверхности шлифованного и полированного кремня р- и п-типов после различных предварительных механических и химических обработок (kaasautor V. Argo). // Создание комплексов электротехнического оборудования высоковольтных преобразователей сильноточной и полупроводной техники. М, 1994.

SOO, Kalju (18. II 1930 Pärnu), keemik, põlevkiviurija; riigiametniku p. Lõpetas 1948 Pärnu 1. kk-i, 1954 TPI kütuste keem tehnol erialal, 1959–63 TPI kaugõppeasp. Oli 1954–57 Kohtla-Järve Põlevkivitöötlemise Tehnikumi õppejõud, 1958–92 Põlevkivi TUI v-ins, n- ja v-teadur ning teadus- ja tehnikainfo osk-a juh, 1992–2006 Virumaa Kõrgkooli (a-st 2000 TTÜ Virumaa Kolledž) ins ja tehnikaspetsialist. – Uurimisvaldkonnad: põlevkivifenoolide termiline stabiilsus ja fenoolide rektifitseerimise tehnol, põlevkivi uurimise ajalugu, välismaal tehtavate põlevkiviuringute analüüs ja üldistamine. Süstematiseerinud põlevkivi alast kirj-st, koost ja avaldanud 10 bibliogr-nimistut. Teaduslik-tehnilise bülletääni *Горючие сланцы* (a-st 1984 *Сланцевая*

промышленность) toim-koll-i liige (1975–91). Koost. õppevahendeid. *Väikese eesti-vene reaallainete oskussõnastiku* (ilm 2003) autor ja Virumaa Kolledži ajalugu käsitleva teose *Viis aastat* (2005) toim. 70 teadustr-t, 2 autorit.

T: О термической стабильности фенолов сланцевой смолы (kaasautor). // Тр. НИИсланцев 14 (1965); Процессы и аппараты химической промышленности. Тлн, 1967; Институт сланцев за 25 лет (kaasautor J. Petuhhov). Kohtla-Järve, 1983; Справочник сланцепереработчика (kaasautor). L, 1988; Состояние и тенденции развития сланцеперерабатывающей промышленности за рубежом (kaasautor). // Нефтехимия и сланцепереработка 6 (1990).

SOO (a-ni 1953 **Ind**), **Lia** (24. X 1931 Otepää), loomakasvatusteadlane; tööliste t. Lõpetas 1950 Tartu 2.kk, 1955 EPA zootehnika erialal, 1968 ELVI-s asp-i, põllum-knd (1971, ELVI), vk “Vase- ja tsingisoolade kasutamine peekonsigade söötisel Eesti NSV tingimustes”. Oli 1956–65 ELVI piimanduse, biokeemia ja füsiol labori v-laborant, 1968–88 kesklabori v-teadur, 1988–89 söötmise ja söötade osk-a v-teadur. – Uurimisvaldkond: põllum loomade söötmine. 36 teadustr-t.

T:Vask- ja tsinksulfaadi lisa söötmise mõju sigade maksa ja neerude vase-, tsingi- ja rauasisaldusele ning mõnedele vere biokeemilistele näitajatele. // SP (1971) 3; Suuretoodanguliste lehmade mõningate ainevahetusnäitajate seos füsioloogilise seisundiga. // ELVI teadlaste soovitusel tootmisele. Тлн 1981; Tipplehmade ainevahetusnäitajad. / ELVI teaduslike tööde kogumik 53 (1983); Rapsiseemnete ja rapsikoogi keemiline koostis ning toiteväärtus (kaasautor). // ELVI teadlaste soovitusel tootmisele. Тлн 1988; Suure õlisisaldusega rapsikook piimakarja ratsioonis.(kaasautor). // ELVI teadlaste soovitusel tootmisele. Тлн (1988).

B: ELVI BL, 49, 115.

SOO (a-ni 1960 **Tulik**), **Tiia** (7. II 1937 Tallinn), arstiteadlane, pediaater; trükiteaduse t. Lõpetas 1955 Tallinna 10. kk-i, 1963 TÜ arstitsk-a, 1971 TÜ-s asp-i, med-knd (1974, TÜ), vk “Mõningad arteriaalse vere happe-leeliselise tasakaalu mõjustavad tegurid ägeda bronhiidi ja pneumooniaga alla 2 aasta vanustel lastel”. Oli 1963–64 Elvas lastearst, 1964–68 ja 1971–83 TÜ pediaatriakat-i asst, 1984–92 dots, 1992–98 TÜ lastekliiniku

dots, a-st 1998 pensionil, a-st 2007 emeriitdots. Õpetanud lastehaigusi, hospitaalset pediaatriat; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: pediaatria, lastepulmonol, allergol. Töötas (koos A. Ormissoniga) välja vere puhveraluseid säästva haigete hooldamise ja ravirežiimi ning koormuskatse vere puhveraluste reservi hindamiseks piimhappega. Eesti Lastearstide Seltsi auliige. U 50 teadustr-t.

T: Laste raviprofülaktiliste asutuste töö organiseerimisest (kaasautor). Trt, 1968; Stafülokokiallergiast korduvalt kopsupõletikku ja hingamisteede katarre põdevatel lastel. // NET (1969) 3; Ravimite annustamine lastele (kaasautor). Trt, 1969; Veavõimalustest arterialiseeritud kapilaarse vere võtmisel lastel O₂ sisalduse määramiseks mikromeetodil. // TÜ Toim. 274 (1971); Взаимосвязь активности транскеталазы и кислотно-щелочного равновесия (kaasautor L. Boston). // Педиатрия (1974) 12; Toiduga ja ravimitena saadud hapete mõju vere puhveralustele ägeda pneumoonia ja bronhiidiga lastel (kaasautor A. Ormisson). // NET (1975) 3; Lastehaigused: bronhopulmonoloogia ja hematoloogia (kaasautor). Tln, 1986; Возможности вирусологической диагностики у детей (kaasautor). // TÜ Toim. 821 (1989); Laste suuhaiguste ennetamine (kaasautor). Trt, 1998.

B: TÜ BL I, 135; II, 171; TÜ ajalugu III, 269; NET (1987) 2, 132; TÜK 200, 221; TÜA 1982–2007, 276, 278.

SOO, Varri (25. IX 1928 Kursi v, Tartumaa), majandusteadlane; talupidaja p. Lõpetas 1946 Tartu 1. kk-i, 1950 TÜ põllum-tsk-a agronoomina. Oli 1950–51 TÜ agraarökon ja plaanimaj kat-i asst, 1951–52 EPA põllum-ökon kat-i asst, 1952–66 v-õpetaja ning 1966–67 ka rmt-upidamise ja stat kat-i v-õpetaja, 1966–80 agron-tsk-a prodekaan, ja 1980–93 EPA/EPMÜ rmt-upidamise ja rahanduse inst-i dots, 1979–90 ka ettevalmistusosk-a juh, a-st 1993 pensionil. Õpetanud tootmise organiseerimist ja planeerimist, põllum rmt-upidamist, rmt-upidamise teooriat ja aluseid; koost. õppevahendeid. – Töid põllum rmt-upidamise, eriti tootmiskulude arvestuse alalt.

T: Raamatupidamise alused. Tln, 1965; Põllumajandusettevõtete raamatupidamine. Tln, 1969; Kolhooside ja sovhooside raamatupidamine. (kaasautor H. Soe) Trt, 1975; ²1984; Raamatupidamisteooria, 1–2. Trt, 1980–1981.

B: EPMÜ BL, 104.

SOOBİK, Ilmar (20. IV 1927 Livoonia k, Krasnodari krai, Venemaa), majandusteadlane; Hiiumaalt 19. saj lõpul välja rännanud põlluharijate p. Lõpetas 1947 Maikopi Metsatehnikumi tehnik-mehaaniku erialal, 1954 Leningradi Ülel Kaugõppe Metsatehnilise Inst-i ins-ökonomisti erialal. Täiendas end EPA ühiskondlikus asp-s, maj-knd (1976, ENSV TA), vk “Организация свиноводства в совхозах Эстонской ССР”. Oli 1948–52 Tihemetsa Metsatehnikumi õpetaja, 1952–54 õppealajuh, 1954–55 Kilingi-Nõmme MTJ remonditöökoja juh, 1955–60 peains (ühtlasi oli ka Tihemetsa Põllu- ja Metsamaj-tehnikumi õppejõud), 1960–68 Nõmme sovhoosi ja 1968–70 Tihemetsa Sovhoostehnikumi dir, 1970–72 EMI v-teadur, 1972–77 teadussek, 1977–85 metsamaj-ökon osk-a (labori) juh, seejärel töötas Kilingi-Nõmme Metsamajandis ja Kilingi-Nõmme Metsaametis. – Uurinud põllu- ja metsamaj ökon, metsamaj organiseerimist ja mehhaniseerimist. Osales metsaistutusmasina EMI-5 loomises, konstrueerinud metsmaj-töödeks mehhanisme, seadmeid ja abivahendeid. Kantud Kilingi-Nõmme Linna auraamatusse (1997). 27 teadustr-t, 1 autorit. (kaasautor).

T: Metsamajanduse automatiseeritud juhtimissüsteem. // Metsamajandus. Tln, 1975; Tootmise intensiivsus ja intensiivistamise koondnäitajad metsamajanduses. // Metsamajanduslikud uurimused XII. Tln, 1977; Eksperimentaalse metsaistutusmasina EMI-5 katsetamise tulemused. // Samas; Metsamajanduse põhivahendid, nende kasutamine, kulumine ja taastamine. Tln, 1980; Masinate süsteem, tööde tehnoloogia ja mehhaniseerimine metsamajanduses. Tln, 1980; Puistute rahaline hindamine. // EL (1991) 11.

B: *I. Etverk*. I. Soobik – 50. // Metsamajandus. Tln, 1977, 146–147.

SOOBİK (a-ni 1984 **Kattai**), **Liina** (30. X 1955 Jõhvi v, Virumaa), keeleteadlane; autojuhi t. Lõpetas 1974 Tartu 8. kk-i, 1979 TÜ inglise filol alal, filol-mag (2001, TÜ), vk “Ameerika õigusterminite valiksõnastik”. Oli 1979–82 Viljandi 3. 8-kl kooli inglise k-e õpetaja, 1982–87 TÜ võõrk-te kat-i v-laborant ja õpetaja, 1987–94 k-ekeskuse asst, 1994– inglise k-e lektor. – Uurimisvaldkond: inglise-eesti õiguskeel, õigusterminol, konverentsitõlge. Koost. inglise-eesti õigussõnastikke ja õppevahendeid.

T: Inglise-eesti juriidiline sõnastik (kaasautor J. P. Grant). Trt-Võru, 1993; English for lawyers (kaasautorid J. P. Grant, L. Kostabi). Trt, 1994, 2001; Ameerika õigusterminoloogia valiksõnastik (kaasautorid H. Leesment, H. Veinla). Trt, 1997; Selection texts for teaching legal English. // Administrativa un Kriminala Justicija 3/4 (2003); Vandetõlgiks kandideerijate keeleksamist. // Juridica (2003) 3; A guide to EU legal terminology: a course of listening and speaking. Tln, 2007.

B: TÜ BL II, 171.

SOOBİK, Mart (1. X 1962 Tallinn), kasvatusteadlane; ins-i p. Lõpetas 1981 Tallinna 2. kk-i, 1985 TPedI üldtehniliste distsipliinide ja tööõpetuse erialal, 1996 TPÜ-s kaugõppemagistrantuuri, M.A. kasvatusteaduste alal (1996, TPÜ), vk “Pedagoogilise praktika täiustamine poiste tööõpetuse õpetajate koolitamisel Tallinna Pedagoogikaülikoolis”, 2000–05 TPÜ ja 2001– Turu Ük-i doktorant. Lõpetas 1999 Tallinna K-tekooli (soome k). Täiendanud end korduvalt Soomes, ka Rootsis, Taanis ja Norras. Oli 1985–97 Tallinna 61. kk-i/Pääsküla Gümni-i tööõpetuse õpetaja, 1992–2006 TPÜ tööõpetuse didaktika lektor, ühtlasi 1998–2002 tööõpetuse didaktika lektoraadi ja 2002–03 töö- ja tehnol-õpetuse didaktika lektoraadi juh, 1998 Tallinna Inglise Kolledži tööõpetuse õpetaja, 2004– Tallinna 21. Kooli ning 2006–08 Viimsi Kk-i töö- ja tehnol-õpetuse õpetaja. – Uurimisvaldkond: töö- ja tehnoloogiaõpetus üldhariduskoolis. Oli 1996–2000 Soome-Eesti kooostööprojekti *Int. Centre and Schooling of Technical Subjects* Eesti-poolne vast täitja, SA Tiigrihüpe projekti *Disain ja tehnoloogia* korralduskomisjoni liige, a-st 2007 EL 6. Raamprogrammi kuuluva projekti *Tehnoloogiakasvatuse arendava osa mõistmine ja suunamine kasvatuses* töögrupi liige jm. Koost. ja retsenseerinud õpikuid jm õppevahendeid õpetajatele, korraldanud nende täienduskoolitust ja õppereise, üliõpilaste vahetust (Turu Ük-ga). Tallinna Töö- ja Tehnikaõpetajate Seltsi (Eesti Tööõpetaja Selts) asutajaliige (1994), esimees (1996–2000) ja juhatuse liige (2000–04), Rkl Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskuse tööõpetuse ainenõuk esimees (1997–) ning atesteerimiskomisjoni töö- ja tehnol-õpetuse ekspert (2000–), TÜ õppekava arenduskeskuse tehnol valdkonna töörühma liige (2004–06), Eesti Tehnoloogiakasvatuse Liidu looja ja juhatuse esimees (2004–), ajalehe

“Tehnoloogiakasvatus” toim (2004–) jm. H. Liimetsa nim. preemia (1997). Üle 40 teadustr-e.

T: Probleemõppe elemente poiste tööõpetuses. // Haridus (1996) 2; Töö- ja tehnoloogiaõpetuse olemus. // Tööõpetaja (2001) 2; Töö- ja tehnoloogiaõpetuse ainekavast ja õpetamisest (kaasautorid G. Nagel, E. Rihvk). // Õpetajale uuendatud riiklikust õppekavast. Tln, 2001; Estonian syllabus for craft in the new millennium. // Looking at the future: technical work in the context of technology education. Jyväskylä, 2002; Praktikandi koolipraktika hindamisest enesehindamiseni. // Õpetajate professionaalne areng ja õppepraktika. Trt, 2003; Metallitööd. Tööõpetus V–IX klassile (kaasautor E. Rihvk). Tln, 2007; Töö- ja tehnoloogiaõpetuse õppeaine planeerimine. // Töö- ja kodundusõpe koolis. Tln, 2007; Töö- ja tehnoloogiaõpetuse õpetaja tööfunktsioonid. // Samas.

SOOJÄRV, Jüri (13. VI 1947 Kuusalu v, Harjumaa), tehnikateadlane; taluniku p. Lõpetas 1965 Kose Kk-i, 1970 TPI elektromehaanikains-na, oli 1977–80 TEFI kaugõppeasp, tehnikaknd (1993, Ukraina TA), vk käsitles pulsatsioonide vähendamist vahelduv- ja alaldatud voolu regulaatorites energiavahetuse juhtimise elementide abil. Oli 1977–86 TEFI grupijuht, 1986–91 teadur, 1991–93 v-teadur, 1993–99 EI v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: elektrienergia pooljuhtmuundid; elektroenergeetiliste süsteemide optimaalse juhtimise kompleksne teooria ja meetodid. Loonud vahelduv- ja alalispingeregulaatorite ning alaldite silufiltrite uudsed skeemid ja nende arvutuslused. Üle 30 teadustr-e, 31 autorit.

T: Improved smoothing filters with controllable energy exchange (kaasautor). // 5th Power Electronics Conf. Budapest, 1985; Принципы построения малоискажающих вентильных преобразователей на базе управляемого межфазного трансформатора (kaasautor). // Электротехника (1989); A threephase AC controller with an interphase transformer for harmonic reduction. // Proc. 6th Conf. Power Electronics and Motion Control. Budapest, 1990.

B: <https://www.eris.ee>

SOOL, Reet (1. XII 1951 Pärnu), kirjandusteadlane; melioraatori t. Lõpetas 1970 Pärnu 1. kk-i, 1976 TÜ inglise filol-na, 1982 TÜ asp-i, filol-knd (1984, MÜ), vk “Сатирические тенденции в американском романе 1960–70-х годов”. Täiendas end 1990 Edinburghi Ük-s inglise ja šoti kirj ning 1993 Toronto Ük-s Kanada kirj alal. Oli 1973–74 TÜ rmtkogu bibliograaf, 1974–75 EPA vesiehitustkat-i laborant, 1976–78 TÜ võõrk-te kat-i õpetaja, 1982–84 inglise filol kat-i õpetaja, 1984–89 v-õpetaja, 1989–92 dots, 1992– germaani-romaani filol osk-a dots, ühtlasi 1993–94 ja 1995 Michigani Ük-i, 1998 Queensi Ük-i (Belfast, Iirimaa), 1999–2000 California Ük-i (Berkeley) ja 2005 Toronto Ük-i (Kanada) külalisuurija. – Uurimisvaldkonnad: ameerika, iiri ja Kanada kirj, võrdlev kirj-teadus, kirj-teooria (hermeneutiline koolkond). Eesti Võrdleva Kirj-teaduse Assots-i asutajaliige (juhatuse liige 1994–97), Põhja-Am. Balti Keskuse, Eesti Briti-uuringute Keskuse, Rahvusv Võrdleva Kirj-teaduse Assots-i, Eesti Kanada-uuringute Assots-i asutajaliige ja president jmt teadusorg-de liige. Avaldanud ka luulekogusid (*jahe kuu*, 1997 jmt). Henrik Visnapuu Fondi preemia (Kanada, 1994). Üle 70 teadustr-e.

T: On the franco-american literary ties: ‘nouveau roman’ and “black humor”. // TÜ Toim 646 (1983); Facing the impossible: reading in Estonia. Essays on the theory and practice of reading. Tampere, 1993; ‘... dichterisch wohnet der Mensch ...’ Upon self-forgetfulness. // Interlitt. 4 (1999); K for Katharine: the notion of nationality in Ondaatje’s *The English Patient*. // The Works of Michael Ondaatje. Paris, 1999; *These are my rivers*. Lawrence Ferlingetti. // Interlitt. 8 (2003); The portrait of Henry James in Estonia(n). // The Henry James Rev. 24 (2003) 3; Henrik Visnapuu’s Indian Summer. // Cultural Studies Series 6 (2005); Inked characters never fading. // Papers on Joyce 12 (2006); Translating Silence: Two solitudes in Estonia(n). // L’*écho de nos classiques*. Ottawa, 2009.

B: EKrL, 544; TÜ BL I 246; II, 171; Vikerkaar (1998) 6, 97–98; Est. Literary Mag. 15 (2002), 11; Lng (2007) 8, 1258–1261.

SOOM, Arnold (3. VI 1900 Vao v. Virumaa – 28. VII 1977 Steinach, Austria), ajaloolane ja arhivist; taluniku p.Lõpetas 1922 Tartus H. Treffneri Gümni-i, 1930 TÜ filos-*tsk*-a Eesti ja Põhjamaade ajaloo alal, *mag. phil.* (1930, TÜ), vk “Saaremaa kiriku- ja kooliolud Põhjasõja ajal”, *dr. phil.* (1940, TÜ), vk “Die Politik Schwedens bezüglichlich

des russischen Transithandels über die estnische Städte in den Jahren 1636–1656”. Oli 1919–20 Vabadussõjas, 1922–28 Riigi Keskarhiivi ametnik, 1929–30 Tartu Linnaarhiivi korraldaja, 1930–40 Narva linnaarhivaar ja muuseumi juh, ühtlasi 1934–40 Peeter I muuseumi juh, 1940–41 Riigiarhiivi abijuh, 1940–44 Tallinna Linna Arhiivi asedir ning 1941 ka TTÜ ja 1943–44 TÜ õppejõud. Põgenes 1944 Rootsi, oli 1944–47 Rootsi Riigiarhiivi arhiiviasst, 1947–56 rkl stipendiaat, ETI õppejõud, 1956–66 Rootsi Riigiarhiivi arhivaar. Narva Ajaloo Seltsi asutaja (1931) ja esimees. – Uurimusi 17. saj eesti majandusajaloost ja kultuuriloost. U 30 teadustr-t.

T: Saaremaa rahvakool XIX sajandil. // AA (1930) 4; Saaremaa kultuuriolud XVI–XVIII sajandil. // Saaremaa. Trt, 1933–1934; Arhiivinduse käsiraamat (kaasautor). Trt, 1933–1936; Eesti ajalugu I, II (kaasautor). Trt, 1937, 1940; Ivangorod als selbständige Stadt 1617–1649. Trt, 1937; Der Herrenhof in Estland im 17. Jahrhundert. Lund, 1954; Der Landhandwerker in Estland im 17. Jahrhundert. Bonn, 1957; Der baltische Getreidehandel im 17. Jahrhundert. Stockholm, 1961; Der Handel Revels im 17. Jahrhundert. Wiesbaden, 1969; Die Zunfthandwerker in Reval im 17. Jahrhundert. Stockholm, 1971.

B: AAUT II, 228; EE 14, 485; EBL TK, 313; ETVpK, 118; A. *Soom*. Mälestusi. Artikleid. Trt, 1996.

R. Juursoo

SOOMAN, Helmi Adele (4. II 1913 Varbola v, Harjumaa – 30. III 1983 Tartu), loomaarstiteadlane; taluniku t. Lõpetas 1932 Paldiski Ühisgümni-i, 1937 TÜ loomaarstitsk-a, vet-med-knd (1955, EPA), vk “Bakterioloogilise uurimise osatähtsusest või säilivuse kompleksel hindamisel”. Oli 1938–39 ja 1941–42 TÜ loomatervishoiu ja piimahügieeni inst-i abijõud, 1939–40 n-asst, 1944–51 loomatervishoiu ja lihahügieeni kat-i asst, 1951–53 EPA füsiol ja loomatervishoiu kat-i asst, 1953–56 v-õpetaja, 1956–61 dots, 1964–70 ELVI vet-osk-a n-teadur. EPA-s õpetas zoohügieeni; koost. õppevahendeid. – Töid piima ja piimasaaduste kvaliteedi ning zoohügieeni kohta. 19 teadustr-t.

T: Kuidas toota puhast piima (kaasautor). Tln, 1960; Veterinaarsanitaarne mikrobioloogia (kaasautor). Tln, 1962; Piima kvaliteedi tõstmine (kaasautor). Tln, 1967;

Põllumajandusloomade udarahaigused (kaasautorid J. Kaarde, V. Sepp). Tln, 1965, ²1973; Latent mastitis and veterinary methods in producing high quality milk. Tln, 1969; Veterinaarteraapia ja profülaktika (kaasautor). Tln, 1981.

B: AAUT III, 128; TÜ BL I, 429; EPA BL I, 216; II, 217; ELVI BL, 49; *H. Raid*. Helmi Sooman – 80. // *Agron.* (1993) 1, 110–111.

H. Raid

SOOMAN, Imbi (1. IX 1945 Helsingborg, Rootsi), filoloog, pedagoog, kultuuriajakirjanik, riikidevah haridus- ja teaduskoostöö edendaja; laevakapteni t. Lõpetas 1964 Ulricehamni Kk-i, 1969 Lundi Ük-i kahekordse mag-kraadiga (põhjamaa k-d, ped, rakendusfilos, teor filos, kirj-teadus), vk „Semantisk analys av recensionerna av Myten om Wu Tao Tzu”. Täiendas end stipendiaadina mitmes Euroopa ük-s. Oli 1969–72 Lundi Ük-i kirj-teaduse inst-i esimene asst, 1972– Viini Ük-i germanistika inst-i rootsi k-e lektor, a-st 1978 ka soome-ugri inst-i eesti k-e lektor ja a-st 2001 Läänemere-uuringute alustaja ja prof. – Uurimisvaldkonnad: keele- ja kultuurikontaktid, keele- ja kultuuripol, riikide- ja kultuuridevah suhted. Kultuuri- ja teadusalane koostöö Eestiga algas 1978, tekkisid sidemed Saksa Keele Õpetajate Seltsiga, kujunes koostöö TPÜ jt Eesti haridus- ning teadusasutustega, sh Eesti-Austria koostööprojekti *Keelesillad* käivitamine ja koordineerimine. Viini Ük-i Balti riikide foorumi asutaja (2000) ja juht. Mitme Läänemeremaadele pühendatud teose jt rmt-te koost-id või toim-id ja väljaandjaid. Avaldanud 1988–95 art-id Eesti kohta Austria ajalehes *Die Presse*, oli a-st 1987 ka Rootsi Raadio kaastööline, kujundades ja juhtides Eestit, Rootsit, Poolat, Austriat ja Ungarit puudutavate kultuuri- ja pol teemasid käsitlevaid programme. Korraldanud a-st 1990 koostöös Austria, Eesti jt maade kõrgkoolide ja täiendõppe institutsioonidega Eestis, Komis ja Mari-El-is piiriülese ning Põhjamaade Nõuk ja EN hariduskoostöö raames saksa k-e, ajaloo- ja kirj-õpetajate täiendõpet, samuti suveseminare õpilastele ja üliõpilastele. Paljude rahvusv konv-de ja seminaride korraldaja Rootsi ja hiljem Läänemeremaade teemadel Viini Ük-s, pidanud arvukalt ettekandeid

Läänemere-äärsest piirkonnast, naaberke suhetest ja vähemusrahvustest Euroopa, Ameerika ja Aasia ük-des ning rahvusv teadusüritustel. Olnud ka Lundis (kuni 1972) teatritrupi Proteus näitleja ja režissööri asst, tegelenud näitekunstkoolitusega J. Grotowski Teatritöökogas (Wroclaw). Austria-Eesti Seltsi asutaja (Viinis, 1991) ja president, Sillamäe Eesti-Austria Ühingu auesinaine. Üle 200 teadustr-e.

T: Estland und Sweden – Eine Beziehung von wechselnder Intensität. // Vänbok. Festgabe für Otto Gschwantler. Wien, 1990; “Alte” und “Neue” Sprachen im erweiterten Ostseeraum – zur Dynamik nachbarsprachlicher Beziehungen von Schweden bis zum Uralgebirge. // Kulturelle Vielfalt im Ostseeraum. Wien, 2002; Das Österreichbild der Deutschlehrerinnen und -Schülerinnen an estnischen Mittelschulen. // Wechselbeziehungen Österreich-Norden 1. Wien, 2003; Estland – kleines Land zwischen “Freunden” und “Freinden”. // Ausblicke 20 (2004); Estland – ein „neuer Mitgliedstaat“. // Transformationsprozesse im Ostseeraum und die osteuropäische Erfahrung. Wien, 2004; Das Baltikum. // Kremser Humanistische Blätter. Krems, 2007; Sprache, wofür stehst du wirklich? // Ostsee 700–2000: Gesellschaft, Wirtschaft, Kultur 16 (2008); The Bronze Soldier in Tallinn. A reminder of the lack of common history. // The „Baltic Frontier Revisited“ – Cross Cultural Interactions in the Baltic Sea Region. Vienna, 2009.

B: <http://www.univie.ac.at/skandinavistik/>

SOOMER, Helena (31. I 1973 Tallinn), arstiteadlane, kohtustomatoloog. Lõpetas 1991 Tallinna Med-kooli, 1996 TÜ stomatol osk-a, oli 1997–2002 TÜ ja Helsingi Ük-i doktorant, med-dr (2003, TÜ), vk “Validation of identification and age estimation methods in forensic odontology”. Lõpetas 2010 *Univ. of Michigan School of Dentistry*. Oli 1996–97 TÜ stomatol osk-a ja Helsingi Ük-i kohtumed-i osk-a ning 2002 Interpoli Peasekretariaadi intern, (a-st 2003 knd järel-dr-i kohale TÜ-s), ühtlasi 2003 Chicagos Am. Kohtuekspertide Seminari külalislektor, 2000–02 Eesti esindaja Interpoli Peasekretariaadis (Lyon, Prantsusmaa) katastroofis hukkunute tuvastamise alal, 2001 Eesti esindaja Soome Välismin-i ja OSCE ekspertide missioonieelset treeningkursusel Soomes, 2002 Eesti esindaja katastroofi- ja terrorismiohvrite identifitseerimise töögrupis Bramshillis (Inglismaa), 2003–07 Utah’ Ük-i medkooli õppejõud, 2010–11 Michigani Ük-i haigla hambaarst-resident. – Uurimisvaldkond: kohtustomatol (isikute tuvastamine,

isikutuvastamise meetodite usaldusväarsuse, täpsuse ja kasutusulatus hindamine), Kreeka pronksiaja laste vanuse ja tervisliku seisundi hindamine hammaste järgi. Teinud uurimistööd Helsingi, Ateena, Uppsala, Oslo, Kopenhaageni ja Utah' ük-des, Stockholmi kohtumed-i keskuses, Londoni Scotland Yard'is jm. Võttis osa parvlaeva *Estonia* katasroofis (1994) hukkunute tuvastamisest ning (1999) Interpoli missioonist Kosovosse massimõrvade ohvrite tuvastamiseks. *Odontology Research Consortium Associates* liige. 2003 nimetas Am. Kohtuekspertide Akad S-i 2002.–2003. a. parimaks noorteadlaseks. Üle 10 teadustr-e.

T: Identification of victims from the M/S *Estonia* (kaasautorid H. Ranta, A. Penttilä). // Int. J. Legal Med. 114 (2001) 4–5; Reliability and validity of eight dental age estimation method for adults (kaasautor). // J. Forensic Sci. 48 (2003) 1; Dentists' qualification affect the accuracy of radiographic identification (kaasautor). // J. Forensic Sci. 48 (2003) 5; Teeth and their secrets. // The Forensic Laboratory Handbook. New Jersey, 2006; Role of the odontologist in the investigation of domestic violence, neglect of the vulnerable, and institutional violence and torture (kaasautor M. J. Lincoln). // Forensic Sci Int. 201 (2010) 1–3; Teeth and their secrets. // The Forensic Laboratory Handbook Procedures and Practice. 2nd ed. New Jersey, 2011.

B: EA (2003) 10, 741; Päevaleht (2004) 5. II.

SOOMER (a-ni 1965 **Ardve**), **Virge** (1. VIII 1945 Väandra), matemaatik; apteekri t. Lõpetas 1963 Keila Kk-i, 1968 TÜ mat-tsk-a, 1974 TÜ-s asp-i, füüsika-mat-knd (1975, TÜ), vk “Матричные преобразования почти сходящихся последовательностей”. Oli 1968–71 TÜ mat analüüsi kat-i asst, 1974–75 EPA mat-kat-i v-ins, 1975–76 TPedI mat-kat-i v-õpetaja, 1976–82 TÜ mat analüüsi kat-i v-õpetaja, 1982–86 dots-i kt, 1986–93 dots, 1993–2007 puhta mat inst-i dots, 2007– mat inst-i dots. Pms. loengukursused: mat analüüs, summeeruvusteooria, funktsionaalanalüüs, kõrgem mat; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: jadaruumid, summeeruvusteooria. Olnud ETF grantide põhitäitja, erialakogumiku (TÜ Toim. 929, 1991) vast toim ja EMatS armt-u (2001) kaastoim. EMatS asutajaliige (1987) ja juhatus liige (2003–06). Üle 30 teadustr-e.

T: Matemaatiline analüüs. Trt, 1988; Summability factors for strong summability. // TÜ Toim. 982 (1991); Inclusion theorems for strong summability. // TÜ Toim. 960 (1993);

Strong almost convergence in Banach spaces. // TÕ Toim. 970 (1994); On the sequence space defined by a sequence of moduli and the rate space. // TÕ Toim. Mat. 1 (1996); Sequence spaces defined by a sequence of modulus and χ -nearly convergence. // TÕ Toim. Mat. 3 (1999); On r -convex sequence spaces defined by modulus functions. // TÕ Toim. Mat. 4 (2000); Strong summability defined by p -convex modulus functions and Kuttner's theorem. // TÕ Toim. Mat. 7 (2003); Matemaatilise analüüsi algkursus (kaasautor L. Loone). Trt, 2007; On strong summability of sequences. // TÕ Toim. Mat. 11 (2007).

B: TÕ BL I, 390; II, 171; MK 21 (1978), 84–85; <https://www.etis.ee/>

SOOMERE, Tarmo (11. X 1957 Tallinn), okeanoloog ja matemaatik; lukksepa p. Lõpetas 1974 Kohila Kk-i, õppis 1974–77 TÕ-s mat, lõpetas 1980 MÜ meh-mat-tsk-a, 1983 Moskvast NSVL TA P. P. Širšovi nim. Okeanol Inst-s sihtaspi, füüsika-mat-knd okeanol alal (1984, samas), vk „О слабонелинейных взаимодействиях волн Россби“, mat-dr (1992, TÕ), vk “Kinetic theory of Rossby waves”. Eesti TA akadeemik (2007), Eur Akad liige (2009). Täiendas end 1994–97 Hamburgis Max Plancki Meteorol Inst-s ja 2005 Geesthachtis Ranniku-uuringute Inst-s, 1999–2000 Uppsala Ük-s, 2005–07 Oslo Ük-i Rakendusmat Tippkeskuses. Oli 1983–86 TEFI Läänemere osk-a n-teadur, 1986–90 v-teadur, 1990–92 ÖMI merefüüsika osk-a v-teadur, ühtlasi 1990–91 Kaliningradi Tehnilise Kalatööstusliku Merekooli Tallinna kaugõppekat-i v-õpetaja, 1992–2002 Eesti Mereinst-i merefüüsika osk-a v-teadur, 2002–04 TTÜ Meresüsteemide Inst-i asendir, v-teadur, 2003–04 ka rannikumere sektori juh, 2005– TTÜ meh-inst-i hüdro- ja aeromeh õt-i rannikutehnika prof, ütlasi 2005–08 TTÜ KüBI v-teadur, 2009– j-teadur ja lainetuse dünaamika labori juh. Loengukursused: lainetuse dünaamika, rannikutehnika jm. – Uurimisvaldkonnad: geofüüsikal hüdrodünaamika, mittelineaarsete lainete teor ja eksperim uurimine, solitonide interaktsiooni ja ekstreemlainete teooria. Loonud Rossby lainete topeltresonantsi ja pikaealiste ekstreemlainete teooriad, näidanud, et kiirlaevalained on poolsuletud merealadel kvalitatiivselt uus hüdrodünaamilise aktiivsuse komponent (sh ebatavaliselt tugeva mõjuga rannaprotsessidele), koostanud Läänemere avaosa ja Soome lahe lainetuse klimatol. Osalenud uurimiseksped-del Läänemerel, mitme, sh rahvusv teadusprojekti vast täitja, juht, grandihoidja. Paljude rahvusv teadusajakirjade välisretsensent ning (a-st 2007) *Eesti TA Toim. Tehnikateadused* (praegu

Est. J. of Engineering) toim. Eur Geofüüsika Seltsi (1991) ja Läänemere Okeanograafide Konverentsi juhtkomitee liige (2005–), Eesti esindaja Eur Teadusfondi Merekomitees (2007–), Eesti TA inform ja tehnikateaduste osk-a juh (2009-) ja mereteaduste komisjoni esimees (2007–). Eur Geofüüsika Seltsi noorte teadlaste publikatsioonipreemia (1993), EV teaduspreemia (2002, koll-s), Balti Assamblee teadusauhind (2007). U 200 teadustr-t, üle 30 aimeart-i.

T: Geometry of the double resonance of Rossby waves. // *Ann. Geophys.* 10 (1992) 10; Generation of zonal flow and meridional anisotropy in two-layer weak geostrophic turbulence. // *Phys. Rev. Lett.* 75 (1995) 12; New insight into classical equilibrium solutions of kinetic equations // *J. Nonlinear Sci.* 11 (2001) 4; Anisotropy of wind and wave regimes in the Baltic Proper // *J. Sea Res.* 49 (2003) 4; Interaction soliton as a possible model for extreme waves in shallow water (kaasautor). // *Nonlinear Processes Geophys.* 10 (2003) 6; Fast ferry traffic as a qualitatively new forcing factor of environmental processes in non-tidal sea areas: a case study in Tallinn Bay, Baltic Sea // *Envir. Fluid Mech.* 5 (2005) 4; Nonlinear components of ship wake waves. // *Appl. Mech. Rev.* 60 (2007) 3; The progress in knowledge of physical oceanography of the Gulf of Finland: a review for 1997–2007 (kaasautor). // *Oceanol.* 50 (2008) 3; Solitons interactions. // *Encyclopedia of Complexity and Systems Science.* Springer, 2009, 9; Rogue waves in shallow water. // *Eur. Phys. J. Special Topics* 185 (2010).

B: EE 14, 485; *Eur. Geophys. Sci. Newslett.* 47 (1993), 8–9; EV teaduspreemiad (2002), 43; TTÜ ar 2007, 164, 172–174; TTÜ professorid läbi aegade, 399–400; Tarmo Soomere juhtum. // *Lisandusi mõtete ja uudiste vabale levikule Eestis.* IV. Stockholm, 1988, 753–759; *G. Scholl.* Tarmo Soomere – Este des Jahres. // *Frankfurter Allgem. Z.* (2006) 2 X; *Baltic Sea Mag.* (2007) April; *Horisont* (2008) 2, 16–22.

SOOMETS, Ursel (18. VII 1962 Viljandi), arstiteadlane, biokeemik; ökonomisti ja arsti p. Lõpetas 1980 C. R. Jakobsoni nim. Viljandi 1. kk-i, 1985 TÜ keemiaosk-a (bio-org ja biokeemia eriprogrammi alusel), 1990 TÜ-s asp-i, mag org keemia alal (1994, TÜ), vk “4,4¹ dibromobensiilhape ja selle derivaatide süntees”, Ph.D. neurokeemia alal (2000, Stockholmi Ük), vk “Development of novel transport peptides and their application in antisense techniques”. Oli 1985–87 TÜ org keemia kat-i stažöör-uuriija, 1987 TÜ bio-org

keemia labori ins, 1991 TÜ ensümol labori v-ins, 1991–2000 TÜ arstitsk-a biokeemia inst-i v-õpetaja, 2000– TÜ arstitsk-a dots ja v-teadur, ühtlasi 1996–2006 periooditi Stockholmi Ük-i neurokeemia ja neurotoksikol inst-i külalisteatudur, 2000 SCRIPPS inst-i (La Jolla, USA) külalisteatudur, 2009– TÜ biokeemia inst-i med metaboolmika prof, a-st 2008 *King's College of London* külalislektor; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: uute peptiidsete ja mitte-peptiidsete antioksidantide disain, süntees ja nende biomed-se aktiivsuse uuringud; kaasasündinud metaboolsete haiguste, vähkkasvajate, psoriaasi ja kopsuhaiguste metaboolmilised ja gen uuringud. Asutas TÜ-s mass-spektromeetrilisi metaboolmiki uuringuid teostava teadusgrupi. Am. Peptiidi Ühingu, Eesti Biokeemia Seltsi ja ETF terviseuuringute ekspertkomisjoni liige. EV rkl preemia (2009, koll-s). TÜ teenetemedal (2007). Üle 70 teadustr-e, 3 patentset leiutist (kaasautor).

T: Cell penetrating PNA constructs regulate galanin receptor levels and modify pain transmission in vivo (kaasautor). // *Nature Biotechnol.* 16 (1998) 9; Effects of galanin(1-15) on hippocampal CA3 pyramidal neurons: electrophysiological evidence for new galanin receptor subtype (kaasautor). // *Proc. Natl. Acad. Sci. USA.* 96 (1999) 25; Effects of novel non-peptide galanin receptor agonist in vitro and in vivo (kaasautor). // *Proc. Natl. Acad. Sci. USA,* 99 (2002) 10; Comparison of stability of glutathione and related synthetic tetrapeptides by HPLC and capillary electrophoresis (kaasautor) // *J. Peptide Sci.* 12 (2006) 12; Characterization of the antioxidative activity of novel nontoxic neuropeptides by using capillary electrophoresis (kaasautor). // *Electrophoresis* 27 (2006) 13; Design, synthesis and properties of novel powerful antioxidants, glutathione analogues (kaasautor). // *Free Radical Res.* 41 (2007) 7. Mechanism and stoichiometry of 2,2-diphenyl-1-picrylhydrazyl radical scavenging by glutathione and its novel alpha-glutamyl-derivate (kaasautor). // *Bioorg. Chem.* 37 (2009) 4.

B: TÜ BL II, 171–172; TÜA 1982–2007, 80, 81, 87.

SOON, Ants (18. I 1952 Vinni v, Virumaa) füüsik, tehnikateadlane, ins-hariduse arendaja; põllumehe p. Lõpetas 1970 Nõo Kk-i, 1975 TÜ füüsika osk-a, tehnikamag (1994, EPMÜ), vk “Hõõrdepaaride ferroanalüüsdiagnoosimise mudel”, 1996–2001 EPMÜ doktorant. Täiendas end 1991–92 TTÜ ins-de edasiõppetsk-a masinprojekteerimise

kursusel (1000 t), hiljem kodu- ja välismaal toimunud kursustel. Oli 1975–83 FI n-teadur, 1983–85 Rkl Remondi- ja Tehnol TUI Konstrueerimise ja Tehnol Büroo Tartu filiaali v- ins, 1986–88 EPA põllum ökon kat-i v-teadur, 1988–90 meh kat-i asst, 1990–92 v- õpetaja, 1992–94 meh ja füüsika õt-i dots, 1994–95 EPMÜ meh ja masinaõpetuse inst-i dots, 1995–99 lektor, ühtlasi 1996–2002 ka Ida-Viru Maaval peaspetsialist, maavanema nõunik ning 1999–2001 Tartu Teaduspargi projektijuht, 2000–04 TTÜ Virumaa Kolledži dir, 2005–07 EMÜ tehnikainst-i dir, 2007– TTÜ Tartu Kolledži arendusjuht. Õpetanud masinaelemente, rakendusmeh, masinate konstrueerimise ja raalprojekteerimise aluseid, tehisintellekti ja ekspertsüsteeme, innovatsioonipol-t, jm.– Uurimusi pooljuhtlaserite, õlianalüüsi, masinate diagnostika, talutehnika raalprojekteerimise, tootearenduse alalt. Mitme uurimisprojekti vast täitja. Eesti Meh-ins-de Seltsi, Eesti Ins-de Liidu ja Rahvusv Ins-ped Ühingu Eesti Seirekomitee liige. Rahvusv Ins-ped Ühingu tiitel *European Engineering Educator* ja sissekanne ING-PAED IGIP registrisse EE-15 (23. III 2004). Üle 20 teadustr-e, 1 patent, 4 autorit-t masinate diagnostika- ja õli puhtuse määramise meetodite kohta,

T: Изучение пространственного распределения дефектов в полупроводниковых гетероструктурах с помощью REM в режиме наведенного тока (kaasautor). // Поверхность. Физика. Химия. Механика. 1 (1983); Raalprojekteerimine talumeest abistamas ja õppetööd tõhustamas. // EPMÜ kogumik 172 (1994); Kulumisosakeste modelleerimine masinate tehnilise seisundi hindamisel õlianalüüsi baasil. // EPMÜ kogumik 193 (1997); Magnetfiltri konstruktsiooni ja töörežiimide optimeerimise alused. // EPMÜ kogumik 200 (1998); Mathematical knowledge increases the creativity in computer aided design. // 5th Nordic-Baltic Agrometric Conf. (report). Uppsala, 2006; Teaching agricultural engineering in Estonia (kaasautor J. Olt). // Eng. Educ. – the Priority for Global Development. Tln, 2006.

B: EPMÜ BL, 148.

SOON, Argo (15. IV 1965 Tartu), arstiteadlane, hügienist, arsti p. Lõpetas 1983 Kilingi-Nõmme Kk-i, 1992 TÜ arstitsk-a, mag rahvatervise alal (1997, Jeruusalemma Heebrea Ük), vk “Sick building syndrome in Haddassah Hospital workers”. Stažeeris 1993, 1994, 1995, 1997 Lüübeki Ük-s, 1994–95 Uppsala Ük-s ja 1998, 1999 Soome Töötervishoiu

Inst-s. Oli 1992–97 TÜ tervishoiu inst-i asst, 1997–2007 v-asst, 2007– SA Archimedes teadustöökeskuse EL 7. raamprogrammi (Tervis) konsultant. – Uurimisvaldkonnad: ruumiõhu ja sisekeskkonna kvaliteet ning selle mõju tervisele, linnaõhu saaste toime tervisele, kontoritöötajate töötervishoid. Eesti Tervisekaitsjate Tead Seltsi, Eesti Toksikol Seltsi, Rahvusv Sisekeskkonna Assots-i ja Rahvusv Tehiskeskonna Ühingu liige. Eesti TA preemia 1997 kaitstud mag-tööde konkursil. Üle 30 teadustr-e.

T: Volatile organic compounds in Tartu office buildings (kaasautor E. Kahkonen). // Alternatives to Laboratory Animals 27 (1999) 3; Elukeskkond (kaasautor A. Saava). // Eesti rahva tervis 1991–2000. Trt, 2002; Hallitused kodude ruumiõhus (kaasautor). // EA 82 (2003) 9; Töötervishoid ettevõttes (kaasautor S. Soon). Tln, 2003; Töötervishoid ja -ohutus (kaasautorid R. Reisberg, S. Soon). // Eesti Töötervishoid (2006) 1; Distribution and determinants of house dust mite allergens in Europe (kaasautor). // J. Allergy Clinical Immunol. 118 (2006) 3; Tõbine hoone ja selle tõbised asukad. // Eesti Töötervishoid (2007) 4.

B: TÜ BL II, 172; Centres of Excellence of Estonian Science. Tln, 2004, 71; Teadusmõte Eestis. Arstiteadus. Tln, 2005, 72–73; TÜA 1982–2007, 150, 155, 158, 159, 162, 167; <https://www.etis.ee>.

SOONE, Jüri (8. VII 1940 Tallinn), keemik; juristi p. Lõpetas 1958 Tallinna 22. kk-i, 1963 TPI keemia-mäetsk-a keem tehnol erialal, 1978 Leningradi Tehnol-inst-s asp-i, tehnikaknd (1979, samas), vk “Исследование совместного вторичного пиролиза нефтяных фракций и сланцевого бензина”. Täiendas end 1995 Bournemouthis ja 1996 Bristolis. Oli 1963–73 Kohtla-Järve Põlevkivikeemia Tootmiskoondise tehnoloog jm, 1973–78 tsehhi- ja kesklabori juh, 1978–80 tootmisdir, 1980–88 KI teadusdir, 1989–93 Tootmiskoondise “Flora” peains-i aset, AS Flora Ekspert dir, 1993–98 RAS Kiviter peadir, 1998–99 AS Silmet peadir, 1999–2000 AS Eurodek Tallinn kommertsdir, 2000–05 TTÜ keemiatehnika inst-i kütuste tehnol prof, ühtlasi TTÜ põlevkivi inst-i dir, 2005–07 põlevkivi inst-i dir kt ja erakorr prof, a-st 2005 ka kütuste keemia ja tehnol õt-i juh. – Uurimisvaldkonnad: naftasaaduste ja põlevkivibensiini pürolüüs, süsivesinike korrosiooni tekkepõjused ja korrosiooni inhibeerimine väevliühenditega, fossiil- ja taastuvkütuste ning org jäätmete termokeemiline koostöötlemine, säästvate

tootmistehnol-te väljatöötamine. Mitme patentse leiutise autor või kaasautor, sh granuleeritud fermentisisaldava pesemisvahendi saamise meetod (1991, kaasautor), tükilise põlevkivi termotöötlemise meetod (2001, kaasautor), kombineeritud soojuskandja meetod tahkete kütuste ja nende heitproduktide termiliseks töötlemiseks ja vertikaalne retort selle meetodi realiseerimiseks (2005, kaasautorid S. Doilov, N. Petrovitš) jt. Ajakirja *Oil Shale* peatoim. asetäitja, siis toim-koll-i liige ajakirja *Химия твердого топлива* toim-koll-i liige. USA–Eesti põlevkivi ühisuuringute programmi ekspertkomisjoni liige, EK teadusprogrammi ekspert, NSVL TA ning Teaduse ja Tehnika Komitee ametkondadevah füüsiko-keem biol ja biotehnol probleemnõuk ja keskkonnakaitse nõuk liige, Eesti Org Peenkeemia programminõuk jmt org-de liige. ENSV rkl preemia (1975, koll-s). 25 teadustr-t, 20 autorit-t ja leiutist (ka kaasautorluses).

T: Pürolüüsiühendite vesinikkorrosioon. // Eesti TA Toim. 27 (1978) 1; Oil shale alkyl resorcinols as components of chemicals for rubber mixes and heterochain polymers (kaasautor). // Oil Shale 17 (2000) 3; Sustainable utilization of oil shale resources and comparison of contemporary technologies used for oil shale processing (kaasautor S. Doilov). // Oil Shale 20 (2003) 3; A review on basic methods of extraction of neutral oxygen compounds from oil shale, their composition and properties (kaasautor). // Oil Shale 21 (2004) 2; Изменение свойств дизельного топлива при его хранении (kaasautor). // Химия твердого топлива 4 (2007).

B: EE 14, 485; EMaBL , 474; TTÜ professorid läbi aegade, 401–402; <https://www.etis.ee>.

SOONETS, Kaljo (9. VII 1935 Tartu), matemaatik ja mehaanikateadlane; õpetajate p. Lõpetas 1952 Antsla Kk-i, 1957 TÜ mat-loodustsk-a meh alal, 1970 TÜ-s asp-i, füüsika-mat-knd (1971, TÜ), vk “Исследование изгиба некоторых элементов конструкций с учетом геометрической и физической нелинейности”. Täiendas end 1973 MÜ-s ja 1988 Krakówi PI-s. Oli 1957–58 Pärnu 1. kk-i õpetaja, 1958–68 ja 1970–72 TÜ teor meh kat-i v-õpetaja, 1972–91 dots, 1991 v-teadur, ühtlasi 1982–87 mat-tsk-a prodekaan, 1992–2000 rakendusmat inst-i dots, 2008 emeriitdots. Loengukursused: teor meh, pideva keskkonna meh, hüdro-meh, rakendusmeh, tugevusõpetus, juhtimise teooria, tõenäosusteooria, mat stat, andmetöötlus, kõrgem mat, maj-mat; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: deformeeruva keha meh (elasto-plastsete ja jäik-plastsete plaatide ja

koorikute staatika ja dünaamika ning ülisuure rõhu all olevate kooniliste ja sfääriliste kehade dünaamika). ENE ja EE kaasautor meh alal; populariseerinud matemaatiku ja mat-õpetaja elukutset keskkooliõpilaste hulgas. Üle 60 teadustr-e, aimeart-d.

T: Valitud küsimusi teoreetilisest mehaanikast. Trt, 1963; Об осесимметричном упруго-пластическом изгибе круговых цилиндрических оболочек. // TÕ Toim. 253 (1970); Большие прогибы квадратной пластинки при упруго-пластических деформациях. // TÕ Toim. 281 (1971); Kõrgem matemaatika. Trt, 1978; Оптимизация динамически нагруженной жестко закрепленной балки ступенчато-переменной толщины. // TÕ Toim. 487 (1979); Tõenäosusteooria ja matemaatiline statistika I–II (kaasautor Ü. Lepik). Trt, 1982; Pideva keskkonna mehaanika (kaasautor Ü. Lepik). Trt, 1986; Optimal location of additional supports for rigid-plastic circular and annular impulsively loaded plates. // TÕ Toim. 973 (1994).

B: TÕ BL I, 390; II, 172; EE 14, 485–486; TÕ ajalugu III, 311.

SOONPÄÄ (a-ni 1939 **Sooberg**), **Henn** (18. III 1930 Nõmme), füüsik, füüsiko-keemik; riigiametniku p. Perekond põgenes 1944 Rootsi, kust siirdus 1949 USA-sse. Õppis 1943–44 Tartus H. Treffneri Güm-n-s, lõpetas 1948 Saksamaal Geislingeni Eesti Güm-n-i, 1951 Minnesotas Concordia Kolledži, M.A. füüsikal keemias (1952, Oregoni Ük, Oregon), vk “Studies of cupric glycinate as a possible colorimetric standard for calibrating diffusion cells”, Ph.D. samal alal (1954, Wayne’i Rkl Ük, Detroit), vk “The effect of impurities on the catalytic efficiency of zink oxide as studied by the hydrogen-deuterium reaction”. Täiendas end 1957–58 Iowa Rkl Ük-s füüsikas ja mat-s ning 1958–66 (vaheaegadega) Minnesota Ük-s füüsika alal. Oli 1957–60 *General Mills, Inc.* (Minneapolis, Minnesota) v-teadur, 1960–62 peateadur, ühtlasi 1958–59 *Gustavus Adolphus College*’i (St. Peter, Minnesota) füüsika *assoc. prof.*, 1962–66 *Honeywell, Inc.* (Minnesota) peateadur, 1966–72 Põhja-Dakota Ük-i füüsika *assoc. prof.*, 1972–94 prof, 1994– emeriitprof. – Tõid hajumise, katalüüsi, polümeeride, pooljuhtkristallide, termoelektriliste materjalide, õhukeste kilede kohta. Tähtsaim osa uurimistööst on olnud töö üliõhukeste (5 aatomi paksuste) kristallide ja mesoskoopiliste, pms 2-mõõtmeliste süsteemide alal. Esitanud rahvusv teaduskonverentsidel üle 40 ettekande. *Am. Chem. Soc.*, *Am. Phys. Soc.*, *Am. Assoc. of Phys. Teachers* liige. 51 teadustr-t.

B: Anisotropy of the electrical conductivity and seeback coefficient of $\text{Bi}_8\text{Te}_7\text{S}_5$. // J. Appl. Phys. 33 (1962); A precision measurement of film thickness (kaasautor T. O. Meyer). // Solid State Commun. 6 (1968); Contact potential change accompanying size effect semimetal to semiconductor transition (kaasautor P. N. Johnson). // The Physics of Semimetals and Narrow Gap Semiconductors. Oxford, New York, 1971; A size effect semiconductor. // Physics of Semiconductors. Amsterdam, New York, 1976; Minimum metallic conductivity in thin crystal. // Solid State Commun. 27 (1978); Single parameter scaling in thin crystals (kaasautor W. A. Schwalm). // Phys. Lett. 98A (1983), 100A (1984); Electric-field and temperature effects in a two-dimensional system with strong localization (kaasautor G. Liu). // Phys. Rev. B 48 (1993) 8; Electric field dependent magnetoconductance in a two-dimensional system with strong localization (kaasautor M. Griffin). // Phys. Lett. A 186 (1994).

B: ETVpK, 118.

SOONPÄÄ (a-ni 1939 **Soonberg**), **Leo** (õieti **Leonhard**) (18. II 1903 Luke v, Tartumaa – 6. X 1979 Tallinn), kunstiajaloolane, kunsti- ja teatrikriitik ning pedagoog; põllumehe p. Lõpetas 1922 Tartus H. Treffneri Gümni, 1928 TÜ filos-tsk-a kunstiajaloo alal. Oli 1930 TÜ rmtkogu abijõud, 1930–32 Jõelähtme ja Jägala algkoolide õpetaja, a-st 1931 *Uudislehe* ja a-st 1938 ajalehe *Uus Eesti* teatri-ja kunstikriitik, a-st 1938 ka ajakirja *Areng* tegevtoim, ühtlasi oli 1934–36 ja 1941–43 Tallinna kunstikõrgkoolide ja 1944–74 ERKI õppejõud (a-st 1947 prof kt), 1946–55 ka kunstiajaloo kat-i juh. Õpetas kunstiajalugu ja esteetikat. – Avaldas 1930. a-tel pms teatrikriitikat, vähesel määral ka kunsti- ja kirj-arvustusi, II maailmasõja järgseil a-il eesti kunstnike biograafiaid, kunstikriitilisi ja –teor art-id ning näitusearvustusi. 1970. a-il avaldas ajakirjas *Pikker* sarja art-id *Märkmed karikatuuri ajaloost*. Suure menu saavutas 1970. a-il tema telesari *Ars longa* ENSV Kunstnike Liidu liige (a-st 1945), oli pikka aega liidu kunstiteadlaste büroo esimees. ENSV tnl kunstitegelane (1978).

T:Töölisteatri kümme aastat: 1926–1936 (kaasautor). Tln, 1936; Andrus Johani 1906–1941. Tln, 1949; Richard Sagrits. Tln, 1956; Aleksander Kaasik. Tln, 1959; Eesti skulptuur. Tln, 1967; Adamson Eric 1902–1968. Tln, 1969; *Ars longa* ... Artikleid ja esseid. Tln, 1974.

B: AAUT II, 218; EAKBL, 486–487; EE 14, 486; Leo Soonpää. // Õhtuleht (1979) 9. X.

R. Loodus

SOONSEIN, Raivo (18. VIII 1945 Voore v, Tartumaa), keskkonnakaitse-ja tehnikateadlane, hüdrotehnikains; põlistaluomaniku p. Lõpetas 1964 Tartu 1. kk-i, astus 1964 TÜ kehakultuuritsk-a, kuid võeti sõjaväkke, kus oli a-ni 1970. Lõpetas 1975 EPA maaparanduse osk-a, 1985 TPI-s asp-i, tehnikaknd veevarustuse ja kanalisatsiooni erialal (1988, TPI), vk “Совершенствование методов очистки стоков свиноккомплексов в целях сохранения удобрильных веществ”. Täiendas end keskkonna-ja riigikaitselistel kõrgema astme kursustel nii kodu- kui välismaal. Oli 1975–76 ELVI mehhe osk-a n-teadur, 1977–88 ELVI EKB keskkonnakaitse osk-a juh, 1988–93 ELVI-Aqua dir, 1992–94 EPMÜ keskkonnakaitse tehnol prof, 1993–94 EPMÜ keskkonnakaitse õppe-, teadus-ja arendusinstituudi dir, 1995–99 AS Reinor tegevdir, 1999–2002 Eesti Kaitsejõudude ja Kaitseväe Ühendatud Õppeasutuste (KVÜÕA) v-spetsialist ja dots, 2000–01 Kaitsemin-i kinnisvara- ja ehitusosk-a juh, 2003–07 OÜ Ekokapital vast spetsialist. A-st 2007 pensionär. – Uurimisvaldkonnad: keskkonnakaitse, aeratsioon, pumbad ja pumbajaamad, puhastite konstrueerimine. Olnud keskkonnakaitse valdkonna teaduse ja arendustegevuse üks organiseerijatest ja otsene juhtija põllumaj-s 1975–95. Juhendanud ja juhtinud mitmeid keskkonnakaitse alaseid vabariiklikke ja rahvusv projekte. Osalenud Eesti-poolse vast spetsialistina NATO ja USA Keskkonnaagentuuri keskkonnakaitse õpetajate koolitusprogrammi evitamisel Balti riikide kaitsejõududes. Osalenud ehituse, keskkonna-ja riigikaitse alases seadusloomes. Olnud TTK Eesti Loomakasvatus, EPMÜ, EPMÜ keskkonnakaitse inst-i ja KVÜÕA teadusnõuk liige, keskkonnakaitse inst-i teaduskraadide kaitsmise nõuk liige ja esimees, Põllumaj Tööstuskoja Nõuk liige, EPMÜ valitsuse liige, osalenud mitmete ekspertkomisjonide töös. Oli Eesti Töökollektiivide Liidu juhatuse liige. Üle 50 teadustr-e.

T: Lüpsifarmide heitvetest. // Teaduse saavutusi ja eesrindlikke kogemusi põllumajanduses 25 (1981); Põllumajandusliku tootmise mõjust põhja-ja pinnaveele (kaasautor). // Kaasaegse ökoloogia probleemid Eestis. Trt, 1982; Sealäga bioloogiline puhastamine (kaasautor). // Teaduse saavutusi ja eesrindlikke kogemusi põllumajanduses 9 (1986); Põhjavee kvaliteet põllumajanduspiirkondades. // Keskkonnakaitse 9 (1986) 4;

Füüsikalise-keemiliste puhastusmeetodite kasutamisevõimalused sealäga töötlemisel. // Keskkonnakaitse 9 (1986) 6; Heitvete puhastamisest bioloogilistes väikepuhastites (kaasautor). // Kalamajanduse päevaprobleeme. Tln, 1988; Energiakulu heitvete puhastamisel Eesti põllumajanduses. // Kaasaegse ökoloogia probleemid. Trt, 1991.

B: ELVI BL, 49, 122, 131.

SOONTAK, Jaan (18. XII 1940 Koonga v, Pärnumaa – 24. VI 1999 Tartu), keeleteadlane. Lõpetas 1958 Pärnu 2. kk-i, 1963 TÜ ajaloo-k-etsk-a, filol-knd (1973, Moskva Rahvusvahelise Suhete Inst), vk “Английские заимствования в шведской прессе”. Oli 1964–70 TÜ inglise k-e kat-i õpetaja, 1970–73 v-õpetaja, 1973–81 võõrk-ke kat-i juh, (a-st 1977 dots), 1981–84 dots. Õpetas inglise k-lt üld-k-na; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: keelestat, oskuskeel, eufemismid. Olnud mitme keelestat-alase art-te kogumiku jmt väljaande toim, tõlkinud teadusrmt-id eesti k-st inglise k-de ja vastupidi. U 20 teadustr-t.

T: Texts for chemists (kaasautor E. Rahi). Trt, 1968; Texts for athletes. Trt, 1972, 1984; Inglise keel võõrkeelena. Trt, 1976; Kergejõustikutermineid neljas keeles (kaasautor K. Metsur). Tln, 1985.

B: TÜ BL I, 246; II, 172; TÜ ajalugu III, 287.

SOONURM, Enno (1. III 1923 Tallinn), tehnikateadlane; ametniku p. Lõpetas 1942 Tallinna 2. gümni-i, 1948 TPI tööstus- ja tsiviilehitusins-a, 1951 TPI-s asp-i, tehnikaknd (1953, TPI), vk “Ruumlike talakonstruktsioonide arvutus”. Oli 1948 TPI ehituskonstruktsioonide kat-i asst, 1952–53 v-õpetaja, 1953–92 dots (ühtlasi 1965–71 ehitustsk-a ja 1971–89 õhtuse tsk-a prodekaan), 1992–2003 TTÜ ehitiste projekteerimise inst-i geotehnika õt-i dots, a-st 2006 emeriitdots. Pms loengukursused: elastsusteooria, pinnasemeh, alused ja vundamendid; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: pinnasemeh, ehitiste vajumite prognoosimine ja vajumisvaatluste analüüs, vaiade konstruktsioon, pinnase ja hoone koostööd imiteerivate arvutusskeemide ja –meetodite arendamine. Osalenud EV ehitustandardite (*Geotehniline projekteerimine*, 2003 jmt) koostamisel. Kogumiku *Ehitusgeoloogia* (1962, 1967, 1991) koost. ja toim., TPI ajalugu käsitlevate rmt-te (sh *Ehitusinsenerid TPI-st*, 1986) kaasautor või koost. *Int. Soc for Soil*

Mechanics and Foundation Eng. liige, Ehitusgeol Komisjoni aseesimees, Eesti Geotehnika Ühingu auliige, Eesti Ehitusins-de Ühingu, Ehituskonsultantide ja -projekteerijate Ühingu liige. Üle 30 teadustr-e.

T: Metallsildade sõrestikkandjad ruumlike kujunditena. Tln, 1951; Расчет тонкостенных стержней многозамкнутого сечения на кручение. // ТПИ Тоим. А 171 (1960); Sama. А 200, 1963; Диаграммы по механике грунтов (kaasautor L. Jürgenson). Tln, 1965; Kõrgroostvärkide projekteerimine. Tln, 1967; Pinnasemehaanika: alused ja vundamendid. Tln, 1969; Практический метод расчета неравномерно оседающих жилых зданий. // Прибалтийская геотехника. Tln, 1972; Hoone optimaalse pikkuse määramine. // Ehitusgeoloogia V. Tln, 1991; Lühiülevaade Leo Jürgensoni elust ja tööst. // Leo Jürgenson: publikatsioonide ja käsikirjade nimestik. Tln, 1991; Ottomar Maddisoni elu ja tegevus. // TTÜ ar 2004. Tln, 2005.

B: ТПИ 1936–1986, 7, 68, 112, 148, 168, 232, 234, 395, 438, 442, 502; Ehitusinsenerid ТПИ-st, 48, 49, 50, 52, 81, 233.

SOONVALD, Eugen (18. X 1912 Tartu – 16. II 1994 Tallinn), tehnikateadlane; automehaaniku p. Lõpetas 1931 Tallinna Poeglaste Reaalgümni-i, õppis 1934–36 TÜ-s, lõpetas 1940 TTÜ mehaanikains-na. Oli 1936–41 TTÜ tehnilise joonestuse labori abijõud, 1941–44 NSVL tagalas (juhtis Uuralisse evakueeritud tehase montaaži, konstrueeris küttekoldeid, töötas a-st 1942 tagalas asutatud ENSV Tööstuse TU Keskinsti tööstussektoris), 1944–45 ENSV põlevkivi- ja keemiatööstuse rahvakomissari aset, ühtlasi 1944–45 ТПИ tehnol kat-i v-õpetaja, 1945–47 dots, 1947–51 masinaehituse kat-i juh, dots, 1947–58 meh-tnsk-a dekaan, 1958–68 autotranspordi kat-i juh ja 1968–73 dots, 1973–88 EKE Projekti peaspetsialist. – Konstrueeris freesturbakogumismasinaid, maaparandusekskavaatoreid ja autodiagnostikaseadmeid, mille eest pälvis rea riiklikke preemiaid: ENSV rkl preemia (1948, 1949, 1970), NSVL rkl preemia (1950).

T: Masinaelemendid (I–XIII) (kaasautor). Tln, 1950–1954.

B: AAUT III, 216; EE 14, 486; TT ja TTÜ õppe- ja abijõud 1918-1944, 61; ТПИ 1936–1986, 61, 90, 105–106, 147, 167, 248–251, 254, 256–257, 262, 285, 403, 502; Mehaanikainseneride koolitus 1918–1998. Tln, 1998, 34, 51, 52, 55, 190.

SOONVALD, Jaan (5. VIII 1890 Vastse-Nõo v, Tartumaa – 13. III 1980 Tartu), muusikateadlane, pedagoog ja helilooja; talupidaja p. Lõpetas 1910 Tartu Reaalkooli, õppis 1910–11 Darmstadt Tehnikaük-s, 1911–14 Tartus (j. Aaviku ja M. Saare juures) muusikateor aineid, 1917–18 ja 1919–23 TÜ-s mat (ühtlasi õppis Riia muusikakoolis, hiljem ka Riia Konservat-s ning 1925 Viinis), lõpetas 1938 Tallinna Konservat-i orel, muusikateaduse ja kompositsiooni alal, kunstiteaduste knd (1969, TÜ), vk “Kaunikõlalise muusikasüsteemi heliread ja kooskõlad grafo-matemaatilise analüüsi valguses”. Oli 1911–41 ja 1952–56 üldhariduskoolides mat- ja lauluõpetaja. 1944 arreteeriti ja saadeti Eestist välja, oli 1947–48 Ašhabadi kõrgema muusikakooli ja 1948–51 Samarkandi muusikakooli õpetaja. 1951 naasis Eestisse, 1956 arreteeriti uuesti. Oli 1960–61 Dušanbe, 1961–64 Ivano-Frankovski, 1964–66 Belgorodi muusikakooli õpetaja, seejärel tuli Eestisse, oli 1966–71 Tallinna Konservat-i v-teadur. – Muusikateooria reformija, kes (ennetades u 10 a-t Austria muusikateadlast ja -teoretikut Rudolf Retit) ühena esimestest eristas helistiku kahte liiki – harmoonilist ja meloodilist, tõestades mat-lt, et meloodiline tonaalsus on vaid harmoonilise erijuhus. Akustilistest seaduspärasustest lähtudes näitas polütonaalsuse kui mažoor-minoorsüsteemi arenguvormi vältimatust. Juurutas esimesena funktsioonide sellised määratlused, mis sobivad nii vanale kui nüüdismuusikale. Mitmed tööd (*Heliread, kooskõlad ja matemaatika*, 1970 jmt) jäid käsikirja. Loonud ka instrumentaalmuusikat ja koorilaule.

T: Звукоряды и созвучия благозвучной музыкальной системы в освещении графо-математического анализа. Trt, 1964; Helistikkude tuletamine graafilis-matemaatilisel meetodil. // Nõuk. Kool (1968) 10.

B: AAUT II, 12; EMBL, 236; II, 314–315; SV (1970) 7. VIII; *M. Rais*. Laad ja tonaalsus J. Soonvaldi muusikalises süsteemis. // Muusikalisi lehekülgi III (1983), 111–136; Jaan Soonvald and his musical system. // *Leonardo Music J.* 2 (1992) 1.

SOOSAAR, Aksel (15. V 1956 Rapla), molekulaarbioloog, biokeemik; töölise p. Lõpetas 1974 C. R. Jakobsoni nim. Viljandi 1. kk-i, 1983 TÜ biol osk-a, täiendas end 1992–95 külalistedlasena Colorado Rkl Ük-s (USA), Ph.D. mol-biol alal (1996, TÜ), vk “Role of helix-loop-helix and nuclear hormone receptor transcription factors in neurogenesis”. Oli 1983–86 TÜ taimefüsiol ja -biokeemia kat-i v-laborant, 1986–92

Eesti Biokeskuse n-teadur, 1995–97 teadur, 1997–2001 TÜ tehnol-keskuse v-teadur, 2001–03 *Spinal Cord Soc. Res. Center*’i (Fort Collins, USA) teadur geeniinseneerimise meetodikate rakendamise alal, 2003 Eesti Biokeskuse v-teadur, 2003– TÜ tehnol-inst-i teadur. – Uurimisvaldkonnad: eukarüootsete ekspressiooni- ja mitteviraalsete DNA transpordisüsteemide arendamine geeniteraapia ja geenvaktsineerimise rakendusteks, neuronaalse diferentseerumise mehhanismid, neuronaalse regeneratsiooni molekulaarne mehhanism, geeniekspressiooni ja –transpordisüsteemide arendamine neuronaalse regeneratsiooni käivitamiseks nii *ex vivo* embrüonaalsetel tüvirakkudel kui *in vivo* rakendusteks. 8 teadustr-t.

T: Differential expression and distinct DNA-binding specificity of ME1a and ME2 suggest a unique role during differentiation and neuronal plasticity (kaasautor). // *Mol. Brain Res.* 29 (1995); Orphan receptor COUP TF I antagonizes retinoic acid-induced neuronal differentiation (kaasautor). // *J. Neurosci. Res.* 41 (1995); Cell type specific regulation of COUP-TF II promoter activity (kaasautor). // *FEBS Lett.* 391 (1996); Tyrosine hydroxylase gene transfer to rat striatum using Bovine Papilloma Virus-1 expression plasmid in the experimental model of Parkinson’s disease (kaasautor). // *Pharm. Pharmacol. Lett.* 2 (2001).

B: <https://www.etis.ee>.

SOOSAAR, Andres (2. VII 1961 Jõgeva), arstiteadlane ja filosoof; teenistuja p. Lõpetas 1979 Nõo Kk-i, 1985 TÜ arstitsk-a, 1988 TÜ-s asp-i, med-knd (1989, TÜ), vk “ХИЩ-ергические механизмы мозга в регуляции поведения и их значение в механизме действия нейропептиков”. Täiendas end 1993 Helsingi Ük-s, 2000 Indiana Ük-s. Oli 1985 TÜ füsiol kat-i laborant, 1988–91 ÜMPI psühho-farmak labori n-teadur, ühtlasi 1989–92 TÜ füsiol kat-i/inst-i v-õpetaja, 1992–94 v-asst, 1994–2005 dots, 2005– arstitsk-a tervishoiu inst-i med-i teooria ja eetika dots. Loengukursused: närvisüsteemi anat ja füsiol, biofüüsika, närviteadus, teadvus, med-teooria, med- ja bioetika jm; koost. ja tõlkinud õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: eksperim psühhofarmak, neuropeptiidide mõju kesknärvisüsteemi talitlusele, neurobiol ja biotehnol meetodid neurodegeneratiivsete ja psüühiliste haiguste molekulaarsete mehhanismide selgitamiseks, teadvuse uurimise metodol, med-teooria ja -eetika. Ajakirja *Eesti Arst*

peatoim (2010–). Eesti Farmakol Seltsi (1986–90), Eesti Füsiol Seltsi (1990–) liige, Eesti Biomed-tehnika ja Med-füüsika Ühingu (2000–), mitme Eesti eetikakomitee liige (2004–). Üle 50 teadustr-e.

T: Similar behavioral and biochemical effects of long-term haloperidol and cerulein treatment in albino mice (kaasautor). // *Pharmacol. Biochem. Behav.* 35 (1990) 4; Pharmacological comparison of antipsycotic-drugs and sigma-antagonists in rodents (kaasautor). // *Pharmacol. & Toxicol.* 75 (1994) 3–4; Opioid antagonist naloxone potentiates anxiogenic-like action of cholecystokinin agonists in elevated plus-maze (kaasautor). // *Neuropeptides* 32 (1998) 3; Targeted invalidation of CCK2 receptor gene induces anxiolytic-like action in light-dark exploration, but not in fear conditioning test (kaasautor). // *Psychopharmacol.* 181 (2005) 2; Teadvuse probleem: igihaljas ja taas moes. // *EA* 84 (2005) 10; Biomeditsiiniliste uuringute eetilise raamistikust. // *EA* 86 (2006) 9; Surma ja eutanaasia sotsiaalsest õigustamisest. // *Lege Artis* (2007) 2; Mis on bioetika? // *EL* (2008) 8.

B: TÜ BL II, 172; TÜA 1982–2007, 96, 100, 104–107, 150; <https://www.etis.ee>; <http://biomedicum.ut.ee/~andress/endast.htm>.

SOOSAAR, Keto (23. XII 1939 Tallinn), tehnikateadlane. Perekond põgenes 1944 Rootsi, siirdus sealt 1948 Kanadasse. Lõpetas Montrealis kk-i, 1961 McGilli Ük-i (Montreal) ehitusins-i erialal, M.Sc. teor meh alal (1963, Massachusettsi Tehnol-inst; Cambridge, Massaschusetts), vk “Systematic errors in the loading of stress models of shells”, tehnikadr (1967, samas), vk “Optimization of topology and geometry of structural frames”. Oli 1961–67 Massachusettsi Tehnol-inst-i uurija-ins, 1967–73 samas aeronautika ja astronautika osk-a teadur, a-st 1973 *Charles Stark Draper Laboratory, Inc.* (Cambridge, Massachusetts) kosmosesüsteemide osk-a juh. – Uurimusi struktuurme alalt, kosmosetehnikast ja -lendudest, nanotehnol-st, arvutitehnol-st. Osalenud NASA kosmosprogrammides, sh *Apollo* navigatsiooniseadmete väljatöötamisel, tehnikaslastele paigutatavate teleskoopide loomisel jm. *Journal of Spacecraft & Rockets* abitoim. *Am. Inst. Aeronautics & Astronautics*, *Am. Soc. Civil Engineers*, *Am. Concrete Inst*, *Eng. Inst. Canada*, *NASA Space Advisory Council*, *Scandinavian-Baltic Business*

Council liige (SBBC president 1998–2001), Bostoni Eesti Seltsi jm organisatsioonide liige.

T: Structural analysis of large telescope mirrors and supports (kaasautor K. Maser). Cambridge (Mass.), 1972; A discrete variable approach in structural optimization (kaasautor A. Cells). // *Optimum and Structural Design*. London, 1973; Structural distortions of space systems due to environmental disturbances (kaasautor F. Ayer). // *Space Systems and Their Interactions with the Earth's Environment*. New York, 1980; Simulation requirements for the large deployable reflector (LDR) (microform) (kaasautor). Cambridge (Mass.), 1984; Digital control system development for optical mirror figure control (kaasautor). Cambridge (Mass.), 1998; High-performance fringe-tracking algorithms utilizing statistical models of atmospheric turbulence (kaasautor). // *Proc. SPIE 3350* (1998); A multibody method for long-time molecular dynamics simulations (kaasautor). // *J. Comp. Chem.* 21 (2000) 3; High-precision fringe tracking invariant to systematic model errors. // *J. Optical Soc. Am.* 18 (2001) 10; Täppisteadlaste ettevõtte asutamisest ja arengust. // *Ettevõtte väärtuse kasvatamine*. Pärnu, 2003.

B: ETVpK, 118–119; Eestlane, kes ehitab maailmaruumis. // *Vaba Eestlane* (Toronto) (1979) 28. VIII; *Vaba Eesti Sõna* (2006) 8. II; <http://www.tlulib.ee/isik>; <http://www.estosite.org/est>

SOOSAAR, Sven-Erik (12. XI 1973 Tallinn), keeleteadlane; apteekri p. Lõpetas 1991 Tallinna Pelgulinna Kk-i, 1995 TÜ klassikalise filol-na, õppis 1995–96 Gröönimaa Ük-s grööni k-t ja kirj, 1997–98 Helsingi Ük-s fennougristikat ja assürol-t, filol-mag (1998, TÜ), vk “Samojeedi ja eskaleuudi ühisjooned”; 1998–2005 TÜ doktorant. Täiendas end 2001–02 Konstanzi Ük-s üldk-eteaduse alal. Oli 2001 EKI asst, 2001–2007 EKI teadur, 2008– teadur-osk-ajuh, ühtlasi 2003–04 TPÜ üldk-eteaduse lektor. – Uurimisvaldkonnad: samojeedi ja soomeugri k-d, eesti murrete ja lähisuguk-te sõnavara, eesti k-e geogr-ne ja diakrooniline teisenemine; k-elised ja kultuurilised kontaktid. Mitme projekti, sh *Eesti keele etimoloogiline sõnaraamat* täitjaid. Tõlk. vanakreeka, ungari, sumeri k-st filos-i jt töid, koost. sõnarmt-id (eesti-tundraneenetsi sõnastik, 2000; eesti-ungari sõnastik, 2000, ladina-eesti sõnarmt (kaasautor), 2002; Uurali keelte sõnastik (kaasautor), 2005; ungari-

eesti sõnastik, 2007 jt) ja antoloogiaid (*Muinasaja kirjanduse antoloogia* (kaasautor), 2005). Soome-Ugri Seltsi, Emakeele Seltsi liige. 15 teadustr-t.

T: Comparison of conjugations in Samoyed and Eskaleut: their uses and origin. // Indo-European-Uralic-Siberian linguistic and cultural contacts. *Fenno-Ugristica* 22 (1999); The relations of Samoyed languages to the neighbouring languages. // *Études Finno-Ougriennes* 31 (2000); Common phonetic and grammatical features of the Uralic languages and other languages in northern Eurasia (kaasautor). // *J. Indo-Eur. Studies* 31 (2003) 3–4; Õigusterminite etümoloogia. // *Keel ja Õigus* (2005); Mõne eesti kaubanduslase sõna päritolust areaalsel taustal. // *Emakeele Seltsi ar* 51 (2005); Eesti vaimuliku kultuuri sõnavara kujunemisest: veel kord ristimisest. // *KK* (2007) 10.

B: <https://www.etis.ee>.

SOOSALU, Heidi Elisabet (30. IV 1967 Joroinen, Soome), seismoloog; loomaarsti t. Lõpetas 1985 Päiviõnsaare Gümni (Varkaus, Soome), 1993 Helsingi Ük-i geograafina, M.Sc. (1993, Helsingi Ük), vk “Islannin seismisyys, alueellinen tarkastelu”, 1993–98 ja 1999–2001 oli samas doktorant, Ph.D. geogr alal (2004, Helsingi Ük), vk “Seismic activity related to the 1991 Hekla eruption, Iceland” (Helsinki, 2004). Oli 1990–93 Helsingi Ük-i seismol inst-i abijõud, 1998–99 seismoloog, 2001–04 Põhjamaade Vulkanol Inst-i teadur, 2004–07 Cambridge Ük-i (Inglismaa) maateaduste osk-a asst, 2007–08 TTÜ mäeinst-i teadusteema täitja, 2008– rakendusgeol õt-i dots ja EGK j-teadur. – Uurimisvaldkond: seismol, vulkanol. Teadustöö tähtsaim tulemus on Islandi vulkaanide siseehituse, käitumise ja purskamisaktiivsuse selgitamine seismol abil. Olnud seitsme seismol eksped-i juht Lõuna- ja Kesk-Islandi vulkaanidel. Üle 60 teadustr-e.

T: Seismicity around the Hekla and Torfajökull volcanoes, Iceland, during the volcanically quiet period, 1991–1995 (kaasautor P. Einarsson). // *Bull. Volcanol.* 59 (1997); Seismic activity related to the 2000 eruption of the Hekla volcano, Iceland (kaasautorid P. Einarsson, B. Þorbjarnardóttir). // *Bull. Volcanol.* 68 (2005); Low-frequency earthquakes at the Torfajökull volcano, south Iceland (kaasautorid R. Lippitsch, P. Einarsson). // *J. Volcanol. Geothermal Res.* 153 (2006); Habits of the glacier-covered volcano: seismicity patterns and velocity structure of the Katla volcano, South Iceland (kaasautor). // *Ann. Glaciol.* 45 (2007); Application of multi-channel

Wiener filters to the suppression of ambient seismic noise in passive seismic arrays (kaasautor). // *The Leading Edge* 27 (2008) 2.

B: <https://www.etis.ee>

SOOTAK, Jaan (16. VII 1948 Tallinn), õigusteadlane; töölise p. Lõpetas 1966 Tallinna 46. kk-i, 1971 TÜ õigustsk-a, 1979 samas kaugõppeasp-i, õigusknd (1980, Moskva Juriidiline Kaugõppeinst), vk “Преступления, совершаемые на почве конфликтов между супругами (уголовно-правовое и криминологическое исследование)”. Stažeeris 1980 Moskva Ük-s, oli teadustööl 1988 Berliini Humboldti Ük-s, (vaheaegadega) 1991–2006 Freiburgi Max Plancki Inst-s, 1992–1996 Stockholmi Ük-s, 1994 Kieli Ük-s, 1995 Münsteri Ük-s, 1996, 1998 Kölni Ük-s, 1998–2002 Geifswaldi Ük-s, 2004 Baseli Ük-s, 2005 Göttingeni Ük-s. Oli 1971–74 ENSV Prokuratuuri kriminaalkohtu osk-a prokurör, 1974–82 TÜ kriminaalõiguse ja –protsessi kat-i v-õpetaja, 1982–92 dots, 1992–2002 prof, 1983–87 ka õigustsk-a prodekaan ja 1994 Riigikohtu nõunik, 2003– TÜ kriminaalõiguse prof. Pms loengukursused: karistusõiguse üld- ja eriosa, kriminaaltäitevõigus, isiku- ja varavastased süüteod, kriminaalpol; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: karistusõiguse ajalugu, karistusõiguse alusteõpetus, kriminaalpol, inimelu karistusõiguslik kaitse, rahvusv karistusõigus, med-õigus. Mitme seaduseelnõu (karistusseadustik, embrüokaitseeadus, alaealise mõjutusvahendite seadus jmt) kaasautor. Osalenud rahvusv uurimisprojektides (*Strafrecht in Reaktion auf Systemunrech. Vergleichende Einblicke in Transitionprozesse*, 1992–2001; *Imprisonment Today and Tomorrow. International Perspectives on Prisoner’s Rights and Prison Conditions*, 1998–2001; *Ethical, Legal and Social Aspects of Human Genetic Databases*, 2001–03 jt). Ajakirjade *Akadeemia* ja *Juridica* ning kirjastuse *Juura* toim-koll-i liige. Rahvusv Võrdleva õiguse Ühingu, Rahvusv Kriminaalõiguse ühingu, ELKS liige, EAÕS-i ja Eesti Õigusfilos Seltsi asutajaliige jmt organisatsiooni liige. Ajakirja *Akadeemia* laureaat (1993, 2005, 2006. Valgetähe 3. kl. teenetemärk (2001), Õiguskantsleri teenetemärk (2007), TÜ medal (2008). Üle 300 teadustr-e.

T: Über die Straftaten gegen die Familie und Jugend. // TÜ Toim. 861 (1989); Veretasust kriminaalteraapiani. Peatükke kriminaalõiguse ajaloost. Trt, 1994; ²1998; Estonian

criminal law as a component of international criminal law. // *Juridica Int.* (1998); La reforme du droit pénal estonien: la voie vers l'indépendance (kaasautor P. Pikamäe). // *Revue Pénitentiaire et de Droit Pénal* 2 (1999); Estonian criminal law: reform as a path to independence (kaasautor P. Pikamäe). // *Eur. J. of Crime, Criminal Law and Criminal Justice* 8 (2000) 1; Eesti karistuspoliitika: üleminek totalitaarriiklikust õigusriiklikku kriminaalõigusesse (kaasautorid J. Ginter, S. laos). Tln, 2002; Karistusseadustik. Komment. väljaanne (kaaskoost P. Pikamäe). Tln, 2002, ²2004; Karistusõiguse alused. Tln, 2003; Mida teha, kui isiku ohtlikkus on süüst suurem. // *Juridica* (2006) 8; Meditsiiniõigus (kaasautor A. Nõmper). Tln, 2007; Sanktsiooniõigus. Karistusõiguslikud sanktsioonid ja nende kohaldamine. Tln, 2007; Kriisi lahendamise õiguslikud lähtekohad Eestis. // *Juridica* (2007) 2; Karistusõiguse kaasusülesannete lahendamise meetodikast. Tln, 2001; ³2008.

B: TÜ BL I, 445–446; II, 172; EE 14, 486–487; *P. Järvelaid*. Maakeeles Moosese seadustest Karolinani. // *Akad.* (1991) 5, 1090–1094; Nullum ius sine scientia. Festschrift für Jaan Sootak zum 60. Geburtstag. Tln, 2008; <https://www.etis.ee>.

SOOTLA, Georg (17. IX 1954 Koeru), riigiteadlane; ametniku p. Lõpetas 1972 Naapsalu 1. kk-i, 1977 MÜ filos-tsk-a, 1981 samas asp-i, filos-knd (1982, MÜ), vk “Основные тенденции развития массового сознания рабочего класса развитых капиталистических стран”. Oli 1981–83 TPI tead kommunisti kat-i asst, 1983–88 v-õpetaja, 1988–89 dots, 1989–90 EKP KK pol analüüsi grupi juht, 1990–92 Sakala Keskuse teadusdir, 1992–95 TPÜ dots, ühtlasi 1992–94 sotsiaalteooria kat-i juh ja 1994–95 sotsiaalteaduste osk-a juh, 1995–2001 politol prof, 2001– avaliku pol prof. Ühtlasi olnud teadustööl 1992 Inglismaal, 1993 Iirimaa, 1998 Soomes, 2003 USA-s, külalislektor Tampere Ük-s (2007–09) ja Roskilde Ük-s (2008). Pms loengukursused: valitsemiskorraldus ja institutsioonid, pol kujundamine ja analüüs, kohaliku omaval-e korraldus, valitsemisreformid, valitsemisteooria. – Uurimisvaldkonnad: valitsuskabinetide ja administratsiooni võrdlev analüüs, valitsemisreformid võrdlevas perspektiivis, kohalik valitsemine ja demokraatia. Ajakirja *The Monthly Survey of Baltic and Post-Soviet Politics* asutaja ja kaastoim (1990–). Üle 50 teadustr-e.

T: Tähtaasta 1988. Filosoofilisi ja politoloogilisi etüüde (kaasautor M. Maiste). Tln, 1989; Civil service in the Republic of Estonia (kaasautor H. Roots). // Civil Service Systems in Central and Eastern Europe. Cheltenham, Northampton, 1999; Models of the Administrative Reforms Institutions in Transition Environment. Comparative Analysis of Finland, Estonian and Russia (kaasautorid M. Temmes, I. Larjavaara). Helsinki, 2004; Indicators of local democracy in Estonia (kaasautorid A. Toots, R. Ruutsoo). // The State of Local Democracy in Central and Eastern Europe. Budapest, 2006; Politico-administrative dilemma: traditional problems and new challenges. // Politico-administrative Dilemma: Traditional Problems and New Solutions. Bratislava, 2006; Politico-administrative Relations at the Centre – Actors, Structures and Processes Supporting the Core Executive (kaasautor, koost, toim). Bratislava, 2008: Estonia (kaasautor K. Kattai). // The Oxford Handbook of Subnational Democracy in Europe. Oxford, 2010.

B: <https://www.etis.ee>; <http://rto.tlu.ee/INSTITUUT/personal>.

SOOTS (a-ni 1980 **Laidna**), **Marianne** (20. IX 1956 Tartu), arstiteadlane, näo- ja lõualuudekirurg; farmatseudi t. Lõpetas 1975 Tartu 5. kk-i, 1980 TÜ arstitsk-a stomatol osk-a, 1989–91 TÜ asp, 1991–93 doktorant. Oli 1980–81 Tartu Linna Stomatol Polikliiniku intern, arst-stomatoloog, 1981–82 Jõgeva Rajooni Keskhaigla arst-stomatoloog, 1982–86 TÜ stomatol kat-i kliiniline ordinaator kirurgilise stomatol erialal, 1986–89 v-laborant, 1993–2005 TÜ stomatol kliiniku asst ja Maarjamõisa haigla ning TÜK kirurgilise stomatol osk-a (a-st 2000 näo-lõualuudekirurgia osk) näo-lõualuudekirurg, a-st 2005 TÜ stomatol kliiniku asst näo- ja lõualuudekirurgia erialal, ühtlasi a-st 2000 TÜK stomatol kliiniku näo- ja lõualuudekirurgia osk-a arst-õppejõud, a-st 2003 ka osk-a juh. – Uurimisvaldkonnad: kaasasündinud huule-suulaelõhedega laste kirurgiline ravi ja selle tulemused, etiol faktorid Eestis, luutransplantatsioon, raviprotokoll. Uurimisprojekti *Mittesündroomse huule- ja suulaelõhe geneetilise etioloogia uuring Eesti populatsioonis* põhitäitja (2007–10). Eesti Suu- ja Näoluudekirurgia Seltsi liige (a-st 2003 president), Eesti Plastilise ja Rekonstruktiivkirurgia Seltsi liige, Balti Näo-lõualuude ja Plastilise Kirurgia Assots-i

liige (2005–08 president), Eur. Näo-lõualuudekirurgia Assots-i (a-st 2005 Eesti konsillor) ja Rahvusv Suu- ja Näolõualuudekirurgia Assots-i liige. Üle 25 teadustr-e.

T: Changes in dental arch after sparing uranoplasty in CIP children (kaasautor M. Lõvi-Kalnin). // J. Dental Res. 75 (1996) 5; Ameloblastoomid ja nende kirurgilise ravi analüüs (kaasautor). // EA 82 (2003) 2; Odontogenetic tumours, a collaborative retrospective study of 75 cases covering more than 25 years from Estonia (kaasautor). // J. Cranio-Maxillofacial Surg. 32 (2004) 3; A clinical survey of patients with cleft lip and/or palate treated in Tartu University Hospital (kaasautor I.Raudjärv). // J. Cranio-Maxillofacial Surg. (2006) Suppl; Follow-up patients after BSSO in aspect of complications (kaasautor). Stomatologija (Kaunas) 2007; Bone grafting of alveolar clefts in cleft lip and palate patients (kaasautorid I. Raudjärv, K. Privoi). Rostock-Warnemünde, 2007; Huule- ja suulaelõhede teket põhjustavad epidemioloogilised tegurid ja nende esinemise seaduspärasused (kaasautor). // EA 86 (2007) 7.

B: TÜK 200, 333; TÜA 1982–2007, 387, 395, 397–399.

SOOTS, Martin (20 III 1906 Aaspere v, Virumaa – 18 VI 1971 Tartu), keemik, taluniku p. Õppis a-st 1914 Tartu ja Viljandi kommerts-gümnaasiumis, lõpetas 1927 Tallinna sõjakooli, õppis 1928–36 TÜ-s keemiat, lõpetas 1937 TTÜ samal erialal TTÜ. Oli kaadriohvitser (1940-st kapten) Eesti kaitseväes, 1941–45 teenis Nõuk armees. Oli a-st 1946 ENSV Tööstuse TUI-s, oli 1949–51 TÜ analüüt keemia kat-i asst, 1951–69 org keemia kat-i v-õpetaja. Õpetas org. keemiat, keem tehnol, juhendanud praktikume; koost. õppevahendeid. – Uurinud väävlil polarograafilist määramist põlevkivis ja org ühendite sünteesi.

T: Полярнографический метод определения общей серы в горючих сланцах Эстонской ССР и возможности применения его в другим видам горючих ископаемых. // Науч. лит. Трт, 1949; Oksüüroviinamarjahappest. // TÜ Toim. 95 (1960); 4-(α -furüül)-oksütetroonhappe süntees (kaasautor). // TÜ Toim. 193 (1966).

B: AAUT II, 531; Tartu Ülikooli keemiaosakond 1947–1972, 82, 108, 124.

V. Past

SOOTS, Vello (10. I 1937 Tallinn – 18. I 2009 Toronto), füüsik. Põgenes Eestist 1944, elas 1950. a-te algusest Kanadas. Lõpetas 1955 *Jarvis Collegiate Inst.*, 1959 Toronto Ük-

i mat-füüsikatsk-a, M.Sc. füüsikas (1960, Illinoisi Ük, USA), Ph.D. füüsika alal (1964, Toronto Ük), vk “The Raman spectrum of solid hydrogen and its variation with Ortho-Para ratio”. Oli 1965–68 Toronto Ük-i uurimisasst, 1968–74 *asst. prof.*, 1974–80 Ontario transpordi- ja kommunikatsioonimin-i uurija, a-st 1980 planeerimisprogrammi ja uurimistöde juht. – Töid mol-spektroskoopia ja alternatiivkütuste kohta; uurinud ka eestlaste elu paguluses. Olnud mitme kogumiku (*Eesti skautlus viiskiimmend aastat*, 1962; *Metsaülikool 1967–82*, 1984 jmt) toim-id. 2003 külastas Eestit, esines Tartus loenguga. Kotkajärve Metsaük-i asutajaid, abijuh ja juh. TÜ SA konsul Kanadas (1998–2009), Toronto Tartu Inst-i direktoraadi, Kanada Füüsikute Assots-i, Am. Füüsika Seltsi, Am. Optika Seltsi liige, kauaaegne Toronto Mükol-ühingu president.

T: Variation of the Raman spectrum of solid hydrogen with orto-para ratio (kaasautorid E. J. Allin, H. L. Welsh). // *Can. J. Phys.* 43 (1965); Second-order Raman spectra of fluorites I–II (kaasautor N. Krishkamurthy). // *Can. J. Phys.* 50 (1972).

B: ETVpK, 119; Teaduslikke kraade omandanud kanadalased. // *Verbum habet Sakala*. Toronto, 1978, 39; *Postimees* (2009) 28, I; *Eesti Elu (Kanada)* (2009) 30. I.

R. Juursoo

SOOVIK, Enn (18. II 1933 Paide), maaparandusteadlane; agronoomi p, Tiit S-u v. Lõpetas 1952 Tallinna 10. kk-i, 1957 EPA hüdromelioratsiooni osk-a hüdrotehnikains-na, 1964 EMMI-s asp-i, tehnikaknd (1967, Minsk, Valgevene Maaparanduse ja Hüdrotehnika TUI), vk käsitles saviliivade ja liivsavide dreanažkuivenduse küsimusi. Oli 1957–60 RPI Eesti Põllumajandusprojekt ins ja v-ins maaparandussüsteemide projekteerimisel, 1964–67 EMMI n-teadur, 1967–88 v-teadur, 1988–96 (a-st 1994 EMVI) j-teadur, 1996–2007 v-teadur. – Uurimisvaldkond: kuivenduse intensiivsuse optimeerimine erinevatel kuivendatavatel objektidel. Töötas välja drenide vahekauguse euroopa standardi mõiste ja selle arvulised karakteristikud ning regionaalse kompleksmeetodi dreanaži projektparametrite määramiseks, mis võeti Eestis a-st 1979 aluseks dreanaži praktilisel projekteerimisel. A-ks 2000 ehitatud dreanažkuivendusest oli u 20 % projekteeritud S-u meetodi alusel. A-st 2001 uurinud põlevkivikaevanduste ning pae- ja kruusakarjäärade keskkonnamõju ja osalenud vastavate projektide koostamisel.

Ülel Mullateadlaste Seltsi liige, Eesti Kongressi saadik. Riigivapi V kl teenetemärk (2006). Üle 100 teadustr-e.

T: Mõningad ettepanekud dreanaži projekteerimise aluste täpsustamiseks ajuti liigniiskete muldade kuivendamisel. // SP (1966) 23; Почвенно-продуктивный метод определения расстояний между дренами. // Доклады ВАСХНИЛ I. М, 1979; Dreanaži projektparameetrite määramise juhend. Tln, 1979; Региональный метод определения междренних расстояний. // Гидротехника и мелиорация (1987) 2; Dreenide vahekauguse euroopa standardist. // EMMI kogumik 67 (1989); Kuivenduse mõju saagile. // Agraart. (1998) 2; Maaparandusuuringud. Tooma Sookatsejaamast 1910. a. Eesti Maaviljeluse Instituudini 1998. a. (kaasautor). Saku, 2001; Põlevkivikaevanduste keskkonnamõju uurimise tulemusi. // EMVI kogumik 71 (2006); Paekarjäari veetõke // Keskkonnatehnika (2008) 5.

B: EMVI BL, 28, 94, 144.

SOOVIK (a-ni 1961 **Mägi**), **Hilja** (24 VIII 1933 Tartu), füüsik; õpetajate t., Tiit S-u abikaasa. Lõpetas 1951 Tartu 2. kk-i, 1956 TÜ füüsika osk-a , füüsika-mat-knd (1970, TÜ), vk “Сенсибилизированная люминесценция полиактивированных ионных кристаллов”. Oli 1956-58 Tallinna 9. kk füüsikaõpetaja, 1958-61 TA FI n-teadur, 1961-64 FAI aspirant, 1964-73 FAI n- ja 73–88 FI teadur, a-st 1988 pensionil, ühtlasi 1988–97 FI ja 1997– TÜ FI ins (osalise koormusega). – Uurimisvaldkond: eksitonide migratsioon ja lagunemine leelishalogeniidkristallides, sensibiliseeritud luminescents. Füüsik-eksperimentaator, saanud hinnatavaid tulemusi polüaktiveeritud ionkristallide sensibiliseeritud luminescentsi ja eksitonide migratsiooni ning lagunemise uurimisel. Oli 1987–90 FI Toim. vast toim. Ligi 40 teadustr-t.

T: Radiational creation of cation defects in KCl crystals (kaasautor). // Phys. Solid State 19 (1977); Absorption and luminescence of Pb^{2+} ions in the crystals of alkali-earth fluorides (kaasautor). // Optics Spectrosc. 47 (1979); Accumulation of vacancies and interstitials in alkali halides at optical generation of excitons (kaasautor). // Phys. Solid State 23 (1981); Tunnelling recharging of Frenkel defects in CsBr (kaasautor). // Phys. Solid State 23 (1981).

SOOVIK, Tiit (6. VI 1930 Rakvere – 8. XII 1988 Tartu), füüsik; agronoomi p, Hilja S-u abikaasa, Enn S-u v. Lõpetas 1949 Tallinna 10. kk-i, 1954 TÜ füüsika osk-a, 1957 samas asp-i, füüsika-mat-knd (1967, TÜ), vk “Элементарные механизмы радиолюминесценции активированных ионных кристаллов”. Oli 1957–62 (kohakaasluse alusel ka 1967–70) TÜ eksperim-füüsika kat-i asst, 1962–68 FAI n-teadur, 1968–73 v-teadur, 1973–88 TÜ FI v-teadur. Lugunud TÜ-s tuumakiirguse registreerimise meetodeid; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: pms stsintillatsioonid jt kiired protsessid erinevates kristallides. Füüsik-eksperimentaator, kelle tahke keha ja molekulide spektroskoopia valdkonda kuuluvad uurimused käsitlesid pms msg relaksatsiooninähtusi. Tegeles tulemuslikult uute mõõtmismeetodite, sh ka automatiseeritud mõõtesüsteemida juurutamisega. Oli esimesi, kes rakendas footonite loendamise meetodit luminesentsi kustumisaegade mõõtmisel. Üle 70 teadustr-e.

T: Tuumakiirguste mõõtmine (kaasautor L. Pung). Trt, 1966; Luminescence lifetime of crystalline xenon (kaasautor). // Phys. Stat. Sol. (b) 84 (1977), Origin of radiative transitions from metastable minima of the excited state of Sn-centers in alkali halides (kaasautor). // Phys. Stat. Sol. (b) 106 (1981), Effect of magnetic field on the decay kinetics and polarization of the A_T emission of KCl:Tl and KI:In crystals at 0.4 to 0.7 K (kaasautor). // Phys. Stat. Sol. (b), 120 (1983), New off-centre system: Jahn-Teller mercury-like impurities in alkali halides (kaasautor). // Phys. Stat. Sol. (b), 152 (1989).

B: TÜ BL I, 284; Edasi (1988) 15. XII.

R. Kink

SOOVÄLI, Helen (17. XII 1974 Tallinn), inimgeograaf; ins-i t. Lõpetas 1993 Tallinna 7. kk-i, õppis 1994–95 Stockholmi Ük-s, lõpetas 1998 TPÜ põhjamaade k-te osk-a rootsi k-e alal, 2000 TÜ skandinaavia k-te ja kultuuride magistrantuuri, M.A. (2000, TÜ), vk “Esternas bild av svenskar och Sverige i estniska tidningar”, 2004 TÜ-s geogr doktorantuuri, Ph.D. (2004, TÜ), vk “Saaremaa waltz. Landscape imagery of Saaremaa island in the 20th century”. Täiendas end 2005 Cambridge’i Ük-s (Inglismaa) ja California Ük-s (Los Angeles, USA). Oli 1997–2001 TPÜ rootsi k-e õpetaja, 1999–2002 TÜ skandinavistika osk-a rootsi k-e asst, 2002–06 TÜ ökol ja maateaduste inst-i inimgeogr lektor, ühtlasi 2005 ÖI asst ning 2005–08 TLÜ mat ja loodusteaduste inst-i

loodusteaduste osk-a geoökol õt-i dots, a-st 2007 ka TLÜ EHI v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: Eesti maastike kuvandi dünaamika: empiirilised, teor ja metodol perspektiivid, maastikupraktika ja –pärand. *Assoc. of Am. Geographers* liige. Üle 30 teadustr-e.

T: Combaining approaches in landscape research: land use, landscape perception and representation in the trans-disciplinary context on Saaremaa. // *Landscape Interfaces: cultural heritage in changing landscapes*. Boston, Dordrecht, London, 2003; *Rural landscape representations in Estonian imagery* (kaasautorid M. Külvik, H. Palang). // *Estonia. Geographical Studies*. Tln, 2004; Püsivad ja muutuvad maastikud Eestis: kultuurigeograafiline käsitus (kaasautor). // *Akad.* (2005) 10; Eesti sotsiaalgeograafia: taasavastatud vana (kaaautor T. Peil). // *Akad.* (2008) 6; *Kultuurigeograafia*. // *KK* (2008) 7–8.

B: <https://www.etis.ee>.

SOOVÄLI (a-ni 1988 **Kask**), **Pille** (23. IV 1964 Tallinn), põllumajandusteadlane; Kaljo Kase t. Lõpetas 1982 Jõgeva Keskkooli, 1989 EPMÜ agron-tsk-a, M.Sc. taimekasv alal (1997, EPMÜ), vk “Varajased pooldeterminantsed tomatid F1 hübriidide lähtematerjalina ja uus hübriidsort F1 ‘Piibe’ ”. Oli 1992–98 Jõgeva Sordiaretuse Inst-i agronoom, a-st 1998 teadur. – Uurimisvaldkonnad: põllum-kultuuride resistentsusaretus, fütopatol ja taimekaitse, teravilju ja heintaimi kahjustavad seenhaigused, keem taimekaitsevahendite kasutamise vähendamine teraviljakasvatuses. APS ja Eesti Taimekaitse Seltsi liige. Üle 30 teadustr-e, 5 patentset leiutist (sh 4 kaasautor); aimeart-d.

T: Uus tomati hübriidsort F1 ‘Piibe’// Sordiaretus ja seemnekasvatus 8 (2000); Genetic control of oat rust diseases (kaasautor M. Koppel). // *Agron. Res.* 1 (2003) 2; Vähendatud fungitsiidinormide efektiivsus odra haiguste tõrjel (kaasautorid M. Koppel, H. Nurmekivi). // *EPMÜ kogumik* 219 (2004); Veebipõhine taimekaitsealane nõustamissüsteem (kaasautor M. Koppel). // *Sordiaretus ja seemnekasvatus* 9 (2005); Optimization of chemical disease control in spring wheat (kaasautorid M. Koppel, H. Nurmekivi). // *Agron. Res.* 4 (2006); The occurrence of powdery mildew on crested hairgrass in different growing conditions (kaasautor A. Bender). // *Agron. Res.* 4 (2006); Tihedapuhmikulise punase aruheina seemnesaak ja haigestumine erineva agrotehnika

korral (kaasautor). // *Agronomia* 2007 (2007); Influence of fungicides and variety resistance on fungal flora of barley grain (kaasautor M. Koppel). // *Agricult.* 3 (2008);

B: <https://www.etis.ee>.

SOPLEPMANN, Jaan (s. 8. III 1963 Tallinn), arstiteadlane, kirurg, onkoloog. Lõpetas 1981 Tallinna 7. kk-i, 1987 TÜ arstitsk-a, 1991–95 TÜ doktorant, med-dr (2003, TÜ), vk “Peptic ulcer haemorrhage in Estonia: epidemiology, prognostic factors, treatment and outcome”. Täiendanud end 2005 Kiievis, 2006 Soomes ja Saksamaal. Oli 1987–88 TÜ kirurgiakliiniku intern, 1988 Rapla Raj Keskhaigla kirurg, 1988–91 TÜ üldkirurgia, anestesiol ja reanimatsiooni kat-i asst, 1995–99 TÜK kirurgiakliiniku II osk-a kirurg, 2000–06 hematol-onkol kliiniku kirurgilise onkol osk-a arst-õppejõud, 2006– v-arst-õppejõud, ühtlasi TÜ hematol-onkol kliiniku v-asst. – Uurimisvaldkonnad: peptilise haavandi tüsistused: verejooks ja perforatsioon, jäme- ja pärasoolevähk, maovähk, melanoom. Osalenud Eur. kolorektaalvähihaigete elulemuse uuringus EURO CARE. Ajakirja *Lietuvos Chirurgia (Lithuanian Surgery)* toim-koll-i liige. Eesti Kirurgide Assots-i juhatuse esimees (2007–), Tartu Kirurgide Seltsi juhatuse esimees (2007–), Eesti Gastrointestinaalse Endoskoopia Ühingu juhatuse liige (2007–), Eesti Gastroenteroloogide Seltsi ja Eesti Onkoloogide Seltsi liige. U 40 teadustr-t.

T: Surgical treatment of duodenal ulcer disease: long term follow-up study (kaasautor). // *Acta Medica Baltica* (1996) 3; Peptic ulcer haemorrhage in Tartu County, Estonia: epidemiology and mortality risk factors (kaasautor). // *Scand. J. Gastroenterol.* 32 (1997) 12; Acute upper gastrointestinal haemorrhage in Central Finland province, Finland, and in Tartu County, Estonia (kaasautor). // *Ann. Chir. Gynaecol.* 86 (1979) 3; Long-term results of peptic ulcer haemorrhage (kaasautor). // *Eur. J. Trauma Emerg. Surg.* 22 (1999) 4; Muutused peptilise haavandi verejooksu ravis (kaasautor). // *EA* (2002) 8; Giant duodenal posterior wall ulcers complicated with hemorrhage: Long-term results of surgical treatment (kaasautor). // *Lithuanian Surg.* (2004) 2; Oxidative phosphorylation and its coupling to mitochondrial creatine and adenylate kinases in human gastric mucosa (kaasautor). // *Am. J. Physiol.* 291 (2006) 4.

B: TÜ BL II, 173; TÜK 200, 202; TÜA 1982–2007, 228, 230, 244, 248; EA (2004) 2, 138; <https://www.eris.ee>; <https://www.etis.ee>.

SORGSEPP, Leo (1. V 1928 Tartu – 1. IX 2003 Tartu), astrofüüsik; kaupmehe p. Lõpetas 1947 Tartu 1. kk-i, 1952 TÜ füüsika osk-a. Oli 1952–55 Rakvere Ped Kooli õpetaja, 1955–58 FAI aspirant, 1958–73 FAI n-teadur, 1973–93 AAI teadur. - Uurimisvaldkonnad: gaasudude pideva spektri teor uurimine, lähiskaksik-tähtedes (VW Cephei jt) toimuvate protsesside mat modelleerimine; mitteassotsiatiivne mat ja selle kasutamine elementaarosakeste füüsikas. Valiti 1992 Palm Harbori Baasuuringute Inst-i (Florida, USA) ja 1994 Monteroduni Inst-i (Molise, Itaalia) teor füüsika prof-ks. EFS asutajaliige. Eesti rkl preemia (1994). 46 teadustr-t.

T: Evidence on circumstellar matter in VW Cep. (kaasautor I. Pustölnik). // Acta Astron. 26 (1976) 4; About nonassociativity in physics and Cayley-Graves' octonions (kaasautor J. Lõhmus). Trt, 1978; Binary and ternary sedenions (kaasautor J. Lõhmus). // Hadronic J. (USA) 4 (1980/81) 2; On currents and symmetries associated with Mal'tsev algebras (kaasautorid J. Lõhmus, E. Paal). Trt, 1989; Associator quantization and the deep structure of matter (kaasautor J. Lõhmus). // TTÜ Toim. 733 (1992); Nonassociative algebras in physics (kaasautorid J. Lõhmus, E. Paal). Palm Harbor, 1994; Fundamental fermions in a nonassociative model of matter (kaasautor J. Lõhmus). // Proc. 2nd Tallinn Symp. Neutrino Physics. Trt, 1994; Mitteassotsiatiivsed algebrad füüsikas (kaasautorid J. Lõhmus, E. Paal). // EMatS ar 1994–1996. Trt, 1999.

SORKIN, Boris (9. V 1945 Kaasan), füüsik; juut, juristi p, Renata Winter-Sorkina vend. Tartust 1941 NSVL tagalasse evakueerunud perekond naasis Eestisse 1946. Lõpetas 1964 Tartu 4. kk-i, 1971 TÜ füüsika osk-a, füüsika-mat-knd (1984, TÜ), vk “Роль рекомбинационных процессов в возникновении электронной эмиссии ионных кристаллов”. Oli 1972–73 FAI ja 1973–86 FI n-teadur, 1986–97 teadur, 1997– TÜ FI teadur. – Uurimisvaldkonnad:ioonkristallide värvitsentrid; elektri- ja laservälja efektid ülijuhtides (modelleerimine), ülijuhtide elektriomadused, fluktuatsioonijuhtivus (eksperim uurimine ja modelleerimine), ülijuhtivuse ja ferroelektriliste nähtuste modelleerimine. Pms-d tulemused on seotud dielektrikute pinnal tekkivate kiiritusdefektide tekke iseärasuste väljaselgitamisega, laengukandjate transpordi karakteristikute määramisega, kiiritusdefektid tekkiva rekombinatsioonilise

elektronemissiooni tekkeprotsessidega ja laengukandjate kontsentratsiooni mõjuga kõrgtemperatuursete ülijuhtide juhtivusele ning faasisiirete mõjuga ferroelektrilistele nähtustele. EFS liige (a-st 1991). 70 teadustr-t.

T: Creation spectrum of photostimulated electron-emission centers in BeO in soft X-ray region (kaasautor). // Phys Status Solidi A: Appl. Res. 20 (1973) 1; Exoemission mechanisms as discerned via X-ray exposure variations (kaasautor H. Käämbre). // Phys Status Solidi A: Appl. Res. 117 (1990) 1; Application of the interband model to the dependence of the superconducting critical temperature on the carrier concentration for Bi-2212 and Y-123 cuprates (kaasautorid P. Konsin, N. Kristoffel). // J. Phys: Condensed Matter 10 (1998) 29; Ferroelekter ja ülijuhtivus nanostruktuurides (kaasautor P. Konsin). // EFS ar 2000. Trt, 2001; Ferroelekter ja isotoopefektid (kaasautor P. Konsin). // EFS ar 2002. Trt, 2003; Generalized multiple gap model for the superconductivity in MgB₂ (kaasautor P. Konsin), // J. Superconductivity 18 (2005) 5–6; Electron-phonon mechanism of mixed displacive and order-disorder phase transitions in oxide perovskites and photoferroelectricity (kaasautor P. Konsin). // Ferroelectrics 353 (2007).

B: <https://www.eris.ee>.

SOROKIN, Igor (30. V 1928 Bologoje, Kalinini obl, Venemaa), ajaloolane; venelane. . Lõpetas 1946 Tartu 4. kk-i, 1951 TÜ õigustsk-a. Täiendas end 1951–52 LÜ-s, oli 1962–65 TÜ asp, ajalooknd (1969, TÜ), vk “Совершенство форм работы партийного актива в деятельности КП Эстонии (1959–1963 годы)”. Oli 1952–58 TÜ marksismi-leninismi kat-i õpetaja, 1958–62 NLKP ajaloo kat-i v-õpetaja, 1965–67 õpetaja, 1967–70 v-õpetaja, 1970–73 dots- kt, 1973–89 dots, 1989–90 sotsialismi ajaloo kat-i dots. – Art-eid ЕКР agraarpoliitikast ja partei ehitusest.

T: Из опыта работы некоторых политотделов МТС Эстонской ССР (1951–1953 гг.). // TÜ Toim. 367 (1975); Роль газет политотделов МТС ЭССР в проведении политики партии на селе (1951–1953 гг.). // TÜ Toim. 618 (1982).

B: TÜ BL I, 467; II, 173; TÜ ajalugu III, 239.

SOROKIN(A)-VASILIEV (a-ni 1940 **Gromova**), **Olga** (13. VII 1916 Tartu), keele- ja kirjandusteadlane; venelane. Lõpetas 1935 Tartu Linna Vene Ühisgümni-i, 1942 TÜ filos-

tsk-a, *mag. phil.* slaavi k-te ja kirj alal (1942, TÜ). Läks 1944 Saksamaale, elas a-st 1951 USA-s. Ph.D. slaavi k-te ja kirj alal (1964, California Ük, Berkeley, USA). Oli 1964–83 California Ük-i (Berkeley) lektor ja v-lektor, ühtlasi 1969–71 ka San Francisco Rkl Ük-i (San Francisco, California) prof-i kt. – Pms uurimisvaldkonnad: vene pagulaskirj ja nõuk kirj 1950.–1970. a-il. Tõlkinud vene autorite töid inglise k-de. AABS, Vene-Am. Õpetlaste Ühingu jmt organisatsiooni liige. 12 teadustr-t.

T: *Moscoviana. The Life and Art of Ivan Shmelyov.* Oakland, 1987 (1994 ilmus Moskvast ka vene k).

B: AAUT III, 254.

SOSKIND, Gennadi (23. VI 1923 Borissovi – 9. VI 1988 Tallinn), tehnikateadlane; töölise p, juut. Lõpetas 1940 Borissovi 2. kk-i, 1943 Moskvast Baumani nim. Kõrgema Tehnikakooli soojus- ja hüdrauliliste masinate alal, 1960 kaugõppeaspi Leningradi Merelaevanduse TUI-s, tehnikaknd (1968, Leningradi Veetranspordi Inst), vk käsitles diiselmootoripihusti pihustamistiheduse mõju kütuse etteandmise protsessile. Oli 1951 Kolomenski Masinaehitusinst-i v-ins, 1951–60 Tallinnas Sõjatehase nr 7 osk-ajuh ja peatehnoloog, 1960–77 TPI laevajõuseadmete kat-i dots, 1977–82 masinaelementide kat-i dots. – Uurimisvaldkond: laevajõuseadmed, nende ehituse ja remondi tehnol, mootorite dünaamika, diiselmootorid, nende toitesüsteemid ja -seadmed. 66 teadustr-t, 5 leiutist.

T: Меры борьбы коррозией топливной аппаратуры дизелей рыбопромысловых судов. Пищпромиздат, 1966; Влияние режима работы дизеля 4Ч17,5/24 на температуру распыления форсунки. // ТПИ Тоим. А 253 (1967); Температурное состояние головки поршня судового дизеля 8ДР43/61. // ТПИ Тоим. 361 (1974). Влияние сорта топлива на тепловое состояние поршня и втулки цилиндра дизеля 4Ч17,5/24. // ТПИ Тоим. 361 (1974); Результаты экспериментально-расчетного исследования работы нагнетателя РУТ при переменных температуре и влажности воздуха. // ТПИ Тоим. 361 (1974).

B: ТПИ 1936–1986, 183, 390; Mehaanikainseneride koolitus 1918–1998. Tln, 1998, 190, 214.

T. Pappel

SOSSI, Hans (Ants) (17. I 1892 Kodijärve v, Tartumaa – 22. XI 1975 Tartu), keemik; taluniku p, Lembit S-i isa. Lõpetas 1912 Tartus H. Treffneri Gümni, 1923 TÜ keemiaosk-a, *mag. chem.* (1927, TÜ), keemiaknd (ü.a. 1950), vk “Karboonhapped põlevkivi tõrvas, eriti fraktsioonis kuni 200°, saadud 90 mm rõhu juures”. Oli 1916–18 I maailmasõjas, 1919–30 TÜ tehnol keemia labori asst, ühtlasi 1927–30 org keemia kat-i v-asst, 1930–31 tead stipendiaadina Tallinnas AS Union nahavabrikus ja 1931–37 samas keemik, 1937–42 TTÜ õppeülesande täitja (valikaines *Naha tehnoloogia*) ja v-asst-i kt (õpetades ka Riigi Tööstus- ja Tööstusõpilaste Koolis), ühtlasi 1938–40 Maj-min-i ja 1941–43 Maj-Rahandusdirektooriumi tööstusinspektor, 1940–41 Rkl Plaanikomisjoni ametnik, 1943–44 TÜ org keemia kat-i n-asst, 1944–60 kat-i juh, a-st 1946 dots. Luges org keemia jt kursusi. – Töid org keemia alalt, sh naha keem töötlemisest. Koost. ka käsirmt-id jookide ja siirupi valmistamiseks.

T: Jookide valmistamine kodusel teel. Trt, 1930 (üंबरtr-d 1992, 2001); Naha tehnoloogia. Tln, 1935; Siirupi valmistamine kartulist kodusel tee. Tln, 1942; О синтезе о-пропаргилфенола (kaasautor). // TÜ Toim. 95 (1960); Veini valmistamine. Trt, 1962.

B: AAUT II, 193; TÜ BL I, 303; TÜ ajalugu III, 289.

SOSSI, Lembit (22. VI 1943 Tartu), füüsik; Hans S. p Lõpetas 1961 Tartu 5. kk-i, 1966 TÜ füüsika osk-a, füüsika-mat-knd (1979, TÜ), vk “Новая теория синтеза интерференционных пленок”. Oli 1967 ja 1969–70 Nõuk. armees, 1968 FAI v-ins, 1971–79 TÜ teor füüsika kat-i v-laborant, 1979–88 teor füüsika ja astrofüüsika kat-i v-õpetaja, 1988–91 dots, 1991–96 teor füüsika inst-i dots, 1996–2009 lektor, 2009– füüsika inst-i väljateooria labori erakorr teadur. Õpetanud teor ja stat füüsikat, termo- ja elektrodünaamikat, kvantmeh, arvutusmeetodeid jm, koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: õhukeste kilede optika. EFS asutajaliige. ENSV rkl preemia (1985, koll-s).

T: О распространении света в тонком неоднородном диэлектрическом слое. // ENSV TA Toim. Füüs.Mat. 21 (1972) 2; Метод синтеза диэлектрических интерференционных многослойных покрытий. // ENSV TA Toim. Füüs.Mat. 23 (1974) 3; К синтезу интерференционных покрытий. // ENSV TA Toim. Füüs.Mat. 26 (1977) 1.

B: TÜ BL I, 284; II, 173.

SOTTER (a-ni 1950 **Raud**), **Ingrid** (15. V 1925 Tallinn), pedagoogikateadlane; tööliste. Lõpetas 1944 Tallinna 5. kk-i, 1950 TÜ inglise ja prantsuse filol alal, 1970 kaugõppeaspi Leningradi Herzeni-nim. Ped Inst-s, ped-knd (1970, samas), vk “Преподавание английского языка при помощи диалогов в 5–6-х классах с обучением на эстонском языке.” Oli 1950–60 üldhariduskoolides inglise ja saksa k-e õpetaja, 1960–85 PTUI v-teadur, a-st 1968 ka sektori juh. Seejärel pensionil, ühtlasi jätkas (a-ni 1991) periooditi tööd PTUI-s ning oli 1990–93 Tallinna 7. kk-i prantsuse k-e õpetaja. – Uurimisvaldkond: võõrk-te õpetamise metoodika eesti koolides – vestlus- ja lugemisõppematerjalide kujundamine, testimisele rajatud objektiivne hindamismetoodika (selle töö võttis kokku 1987 Tallinnas vene k-s ilmunud raamat), õpitavate võõrk-te ja emakeele omavaheline interaktsioon, k-te õpitematika olemus. Koost. üle 200 met ja õppevahendi (lugemistestide kogumik koos kasutamishendiga, inglise k-e õpikute seeria *English Step 1 – Step 8* (ilm. 1963–2003), töövihikud jm). Olnud PTUI kolme võõrk-te õpetamist käsitleva art-kogumiku koost (kaaskoostaja R. Selg). Valmistas ette ja korraldas õpilastele koolidevahelise k-tekursuste käivitumise 1980 (Tallinna Keeltekursuste juures), koost. kursuste õppeprogrammid. Valgetähe V kl teenetemärk (2001).

T: Inglise keele kõneõppematerjalide arendamine dialoogi abil 5. ja 6. klassis. Tln, 1966; Metoodiline juhend inglise keele õpetamiseks 4. klassis (kaasautor L. Vahtra). Tln, 1968, 21978; Inglise keele lugemistestid V–VI klassile (kaasautorid I. Rapoport, R. Renel). Tln, 1980; Тесты в обучении иностранным языкам в средней школе (kaasautorid I. Rapoport, R. Selg). Tln 1987; Juhend inglise keele õpetamiseks õpikutega. Tln, 1996.

B: Õpetajate Leht (1997) 4. IV.

SOVERI (a-ni 2001 **Eha**), **Inga** (10. III 1978 Tartu), arstiteadlane; kardioloog, Jaan Eha t. Lõpetas 1996 Tallinna 7. kk-i, 2002 TÜ arstitsk-a, 2003–06 Uppsala Ük-i ja 2004–06 TÜ doktorant, med-dr (2006, Uppsala Ük), vk “Renal dysfunction and cardiovascular disease” Oli 2002–03 TÜ intern, 2006 TÜ kardioloogi kliiniku projekti põhitäitja, a-st 2007 teadur ja erakorraline teadur, ühtlasi a-st 2006 Uppsala Ük-i Haigla n-arst. – Uurimisvaldkonnad: krooniline neerupuudulikkus, transplantatsioon, kardiovaskulaarsed riskifaktorid. 8 teadustr-t.

T: Exposure of rats to hyperoxia enhances relaxation of isolated aortic rings and reduces infarct size of isolated hearts (kaasautor). // Acta Physiol. Scand. 175 (2002) 4; Renal dysfunction as a risk factor for mortality and cardiovascular disease in renal transplantation: experience from assessment of lescol in renal transplantation trial (kaasautor). // Transplant. 79 (2005) 9; Renal dysfunction is a strong and independent risk factor for mortality and cardiovascular complications in renal transplantation (kaasautor). // Am. J. Transplant. 5 (2005) 8; Endothelial function, CRP and oxidative stress in chronic kidney disease (kaasautor). // J. Nephrol. 18 (2005) 6; Renal transplant dysfunction – importance quantified in comparison with traditional risk factors for cardiovascular disease and mortality (kaasautor). // Nephrol. Dial. Transplant. 21 (2006) 8; Improvement in central arterial pressure waveform during haemodialysis is related to a reduction in ADMA (asymmetric-dimethyl-arginine) levels (kaasautor). // Nephron Clin. Practice 106 (2007) 4; Telomere attrition is associated with inflammation, low fetuin-A levels and high mortality in prevalent haemodialysis patients (kaasautor). // J. Intern. Med. 263 (2008) 3.

B: <https://www.etis.ee>.

SPASSKI, Leonid (2. IX / 21. VIII 1862 Nižni-Novgorod – 18. III 1929 Leningrad), farmatseut; kontrollpalati ametniku p. Lõpetas Nižni-Novgorodi gümnn 6 klassi, 1880 Kaasani Ük-i apteekriabina, 1888 Harkivi Ük-i proviisori kutsega, farm-mag (1895, Harkivi Ük), vk “Критическая оценка методов определения виноградного сахара в моче”, filos-dr (1910, Marburgi Ük). Oli 1890–99 Harkivi Ük-i farm labori laborant, ühtlasi 1895–1901 samas farm eradots, 1901–11 TVI farm ja farmakognoosia dots, 1911–17 erakorr prof, 1917–18 prof (õpetas ka keemiat), ühtlasi 1907–18 Tartu Eraük-i (1908–19) farmakognoosia ja keemia lektor ja prof, 1918–20 Saraatovi Zoovet-inst-i prof, 1920–29 Leningradi Zoovet-inst-i ja Keem Farm Inst-i keemia prof. – Töid lahuste steriliseerimise, ravimite, mineraalvee keem koostise jm kohta. Lõi etüülpiirituse tootmiseks turbast ja saepurust meetodi, mis patentiti Lääne-Euroopa riikides, USA-s ja Jaapanis. Uuris Kesk-Venemaal Lipetski linna ja kuurordi turbamuda, joogi- ja mineraalvett. Patenteeris mitu ravimit, sh urisaali ja urotsitraali. Üle 50 teadustr-e.

T: Ueber die Alkaloide von *Anagyris foetida* L. // Apotheker Zeitung (1895) 103; О влиянии урезина на мочевую кислоту и ее соли. // Русский врач (1905); Исследование лечебного торфа Липецкого курорта. // Тр. Всероссийского бальнеологического съезда. Пятигорск, 1906; О стерилизации и пастеризации водных растворов солей кокаина. // Тр. X Пироговского съезда. М., 1907; Вещество (материя), элементы и их атомы. // Ж. науч. и практ. вет. мед. (1916) 9₁.

B: *J. Tehver*. Einiges aus der Geschichte der Dorpater Veterinärschule und des Veterinär-Instituts. // ELR (1931) 4/5, 130, 160; *E. Эрман*. Памяти профессора Л. Г. Спасского. // Тр. Гос. вет. инст-а. Т. 3. Л, 1929, 3–4.

E. Ernits

SPEEK, Mart (27. VII 1955 Viljandi), biokeemik; õpetajate р. Lõpetas 1973 Abja Kk-i, 1978 TÜ keemia osk-a, 1981 TÜ-s asp-i, keemiaknd (1983, Kiievi Mol-biol ja Gen Inst), vk “Структурный анализ 5S РНК и ее комплексов с белками” (Trt, 1983). Oli 1982–83 TÜ mol-biol labori n-teadur, 1984–86 v-teadur, 1986–87 Londoni Ük-i vähiuurimise labori järeldr, 1987–91 TÜ mol-biol labori v-teadur, 1992–93 Eesti Biokeskuse v-teadur, 1993–96 California Ük-i (San Francisco) pediaatria osk-a mol-biol labori töögrupi juht, järeldr, 1998– TTÜ geenitehnol inst-i v-teadur ja dots. Lugened mol- ja rakubiол kursusi. – Uurimisvaldkonnad: ensümaatilised reaktsioonid, inimese L1 retrotransposooni ja geenide vaheline transkriptsiooniline interferents ja RNA-RNA interaktsioonid geeniekspressiooni regulatsioonis, geeniregulatsioon ja signaalülekanne närvisüsteemis. Haridus- ja Teadusmin-i Teaduskompetentsi Nõuk liige (2004–). 18 teadustr-t.

T: Consecutive DNA terminator sequency by using enzymatically generated primers (kaasautorid H. Ilves, A. Lind). // Anal. Biochem. 158 (1986) 2; Translation of the rat LINE bicistronic RNAs *in vitro* involves ribosomal reinitiation instead of frameshifting (kaasautorid H. Ilves, O. Kahre). // Mol. Cell. Biol. 12 (1992) 9; Antisense promoter of human L1 retrotransposon drives transcription of adjacent cellular genes. // Mol. Cell. Biol. 21 (2001) 6; L1 antisense promoter drives tissue-specific transcription of human genes (kaasautorid K. Mätlik, K. Redik). // J. Biomed. Biotechn. (2006) 1; Combination of native and denaturing PAGE for the detection of protein binding regions in long fragments of genomic DNA (kaasautor). // BMC Genomics 4 (2008) 9 (

B: TÜ BL II, 173; <https://www.etis.ee>.

SPEEK, Peeter Aleksander (16. VI 1873 Pangodi v, Tartumaa – 17. VI 1968 Arlington, Virginia, USA), ühiskonnateadlane, ajakirjanik ja ühiskonnategelane; talupidaja p. Õppis 1890 Tartu ÕS-is, 1891–94 Peterburis õpetajate jm kursustel, sh 1893–94 prof Lesgafti kasvatustead kursustel, 1901–03 vabakuulajana TÜ õigustsk-s, lõpetas 1915 Madisoni Ük-i (Wisconsin, USA) maj-teaduse alal, M.A. (1912, samas), filos-dr (1915, samas), vk “Singletax and the labor movement” (tr-s 1917). Oli 1894–1895 pms Tartumaal küla- ja khk-koolide õpetaja, 1895–99 Kaarepere ja Lohusuu min-koolide juhataja, 1899–1901 (suvekuudel) Pihkvas stat-büroo teenistuses, 1901 *Oleviku* toim, 1903–05 *Uudiste* asutaja ja toim Tartus, 1906–07 Peterburis ajalehtede *Kiir* ja põrandaaluse *Töö* asutaja ja toim, revol. tegevuse pärast paos 1906–07 Šveitsis ja 1907–08 Berliinis. Asus 1908 USA-sse, oli 1909–10 New Yorgis ajalehe *Uus Ilm* toim, seejärel *US Commission on Industrial Relations* osk-ajuh, 1916–17 USA Kongressi rmtkogu ametnik ja 1917–27 rmtkogu Ida-Euroopa osk-a juh, seejärel mõnda aega enda asutatud *American Correspondence Service*’i juh, a-st 1929 USA Töömin-i töostat-büroo teenistuses. ESDTP asutajaid, 1905. a rev-liikumise aktiivne osaline, mh koost. ja avaldas 1905 märgukirja tsaarival-e, nõudes radikaalseid reforme ja Eestile autonoomiat, Eesti- ja Liivimaa ühendamist üheks admin-üksuseks; taotles EV tunnustamist USA poolt, pidades loenguid Eesti tutvustamiseks USA pol ja tead ringkondades, propageeris väliseestlaste organisatsioonide asutamist jm. Oli a-st 1930 ka Columbia Ük-i väljaande *Social Sci. Abstracts* kaastööline, refereerides eestik-te sotsiaaltead väljaannete sisu. – Töid ped ja maj, immigratsiooniprobleemide kohta; avaldanud art-id ka EV väljaannetes (demokraatia mõistest, karskusliikumisest jm). Tõlkis EV hümn inglise k-de (trükiti Torontos 1969).

T: Ema ja laps (pseud. *P. Peters*). SPb, 1909; *The Russian Puzzle*. // *Estonia* (1920) jaan; *A Stake in the Land*. New York, London, 1921; *Alkoholikeeld Põhja-Ameerika Ühendatud Riikides*. Trt, 1924; *Palga teooriad ja -tendentsid Ühisriikides*. Trt, 1929.

B: EBL, 487–489; EBL TK, 198; EAT, 315–316; EE 14, 487.

SPEER, Helmut Woldemar Edmund (4. VII 1906 Türi – 18. I 1996 Hildesheim, Saksamaa), ajaloolane; kirikuõpetaja p, baltisakslane. Lõpetas 1924 Tallinna Toomkooli, õppis 1924–27 TÜ-s, 1927–28 Tübingeni Ük-i filos-tsk-s, lõpetas 1931 TÜ filos-tsk-a,

mag. phil. (1931, TÜ), vk “Die Kurlandische Frage 1698–1737”); kinnit. *dr. phil.* (1941, Berliini Ük). Oli 1932–39 LÜÖS-i j.a. Tartu Kodumaa Uurimise Inst-i teadur. Asus 1939 Saksamaale, oli 1940–45 Poznanis Ümberasujate Kirikuraamatute Keskuse juh, 1944–45 Saksa armees, 1945–46 põllu- ja metsatöoline Alam-Saksimaal, 1946–63 Hannoveri Evangeelse Luterliku Kiriku Arhiivi arhivaar, 1963–74 juh; a-st 1975 pensionil (elas Hildesheimis). Balti Ajaloo Komisjoni asutajaliige (1951). Osales komisjoni väljaandel ilmunud suurte isikulooliste leksikonide *Die Pastoren des Konsistorialbezirks Estland 1885–1919* (1977) ja *Deutschbaltische Biographische Lexicon 1710–1919* (1970) koostamisel. – Töid eesti haridus- ja kirikuajaloo alalt.

T: Das Bauernschulwesen im Gouvernement Estland vom Ende des achtzehnten Jahrhunderts bis zur Russifizierung. Trt, 1936; Die evangelischen Prediger Livlands bis 1918 (kaasautor E. Amburger). Köln, Wien, Böhlau, 1977; Die Pastoren Konsistorialbezirks Estland 1885–1919 (kaasautor). Köln, Wien, Böhlau, 1988.

B: AAUT II, 327; ETVpK, 119; Eesti kooli ajalugu I, 6, 18, 572; *T. Rosenberg*. In memoriam Dr. phil. Helmut Speer. // *Kleio* 16 (1996) 2, 62.

R. Juursoo

SPINDLER, Friedrich August (13. / 26. X 1867 Harju-Madise, Harjumaa – 7. IV 1941 Łódź, Poola), arstiteadlane, dermato-veneroloog; baltisakslane, pastori p, Wilhelm S-i vend. Lõpetas 1885 Tartus gümn-i, õppis 1886–91 TÜ-s ajalugu ja teol, lõpetas 1891 *cand. theol.* astmega, õppis 1894–1901 med-i Königsbergi ja Breslau ük-des ning TÜ-s (lõpetas 1901) ja 1902 Berliini Ük-s. Oli 1891–94 koduõpetaja, 1902–06 Rõbinskis arst (sh 1904–05 Vene-Jaapani sõjas), 1908–09 töötas Preisimaal, 1909–10 Paides kreisiarst, 1910–14 Tallinnas eraarst, 1914–18 sõjaväearst Tallinnas, Peterburis ja Riia rindel, 1919–39 Tallinnas naha- ja suguhaiguste arst. 1939 asus Saksamaale. – Uurimisvaldkonnad: naha- ja suguhaigused, tervishoid, med-ajalugu. Tegeles ka Eesti vähemusrahvuste kultuurautonoomiaga ning vastava seaduse koostamise küsimustega.

T: Zur Abortive-Behandlung der Gonorrhoe. // *Zbl. f. Dermatol. u. Syphilis* (1911); Geschichte der Syphilis in Reval. Berlin, 1921; Tervishoid Eestis (kaasautor). // *Eesti Demograafia* 3 (1925); The pathogenesis of leprosy. // *Int. J. Leprosy* 3 (1935) 3.ž

B: DbBL, 741; *Die Aerzte Estlands*, 339; *H. Merila-Lattik*, 105–106.

SPINDLER, Wilhelm (18. I 1864 Harju-Madise, Harjumaa – surmaaeg ja koht teadmata), arstiteadlane; baltisakslane, pastori p, Friedrich August S-i vend. Lõpetas Tartus gümni, õppis TÜ-s maj-teadust ja 1886–92 arstitsk-s, *dr. med.* (1893, TÜ), vk “Ueber Podophyllotoxin, ein Beiträge zu d. lehre von d. Abführmitteln” (Jurjev, 1893). Oli 1892–93 Kuusalu khk-arst, 1893–94 Liibavi linnahaigla asst-arst, 1894–1900 Krimmis saksa koguduse arst, 1900–01 Breslau Ük-i kliiniku volontäär-arst, 1902–04 Aleksandrovskis piirkonna- ja linnaarst, 1904–05 arst Vene-Jaapani sõjas (Irkutski laatsarettides), 1905–06 töötas arstina väljapool Venemaad, a-st 1906 arst Aleksandrovskis ja Krimmis. – Töid mürgitustest põhjustatud haigustest, sepsisest, kopsutuberkuloosist.

T: Beobachtungen über Erkrankungen, hervorgerufen durch d. Biss der schwarzen Spinne. // *Z. f. Krankenpfl.* (1904) 8; Eine Inaktivitätsinsuffizienz der Verdauung als ätiolog. Moment der Stoffwechselfeier. Charkow, 1911; Der Erfolg in d. Entwicklung der Lokalanästhesie. // *Врач. газета* (1903) 1; Klimate auf d. Lungentuberkulose. // *Новое в мед.* (1910) 19; Ueber die Behandlung der Sepsis im Wochenbett. // *Новое в мед.* (1911) 11; Zur Frage über d. Trockenbehandlung der vagina und d. vaginalen Teils des uterus. // *Новое в мед.* (1911) 17; Die Lungenschwindsucht. Aleksandrovsk, 1912.

B: Die Aerzte Estlands, 338–339.

SPOHR, Edmund Karl (16. XI 1887 Pärnu – 21. IV 1964 Göttingen), loodusteadlane, kaupmehe p, baltisakslane. Lõpetas Pärnus gümni, õppis 1911–15 MÜ-s süstemaatilist bot-t. Oli a-st 1916 mobiliseerituna sõjaväes hospidali- ja laatsaretilabori juh, õiendas teenistuse ajal ka ük-i riigieksamid, 1918–19 Pärnu kk-des loodusteaduse õpetaja, 1919–23 TÜ bot-inst-i ja –aia v-asst. Sooritas 1920 TÜ-s teist korda riigieksamid ja omandas samal a-l *can. rer. nat.* astme, habiliterus 1920 TÜ bot eradots-ks, *dr. phil. nat.* (1925, TÜ), vk “Beitrag zur Kenntnis der Makroflora und Makrovegetation der Flüsse in Estland”. Oli 1925–29 TÜ taimemorfol ja süstemaatilise bot dots ning bot-aia juh, 1930–35 Riias Herderi Inst-i süstemaatilise bot prof, ühtlasi 1930–39 LÜÖS Tartu Tead Kodu-uurimise Inst-i juh, inst-i väljaannete toim ning Saksa Vähemusrahvuse Kultuuromaval haridusinspektor (akad nõunik). 1939 asus Saksamaale, oli Poznani Ük-i bot-aia dir, a-st

1945 Göttingeni Ük-i prof (a-st 1959 emeritprof). – Uuris pms veetaimi, sh Eesti jõgede makrofloorat. Oli 1921 alanud Eesti maakondade uurimise juhendajaid taimestiku osas, koost. ja saatis laial loodusmälestiste arvele võtmise ankeete ja fenovaatluste juhendeid. Tähisteks Eesti taimkatte uurimise ajaloos on S-i ülevaade ajakirjas *Loodus* (1923). Koost. taimestiku ülevaateid koguteostele (*Eesti. Eesti maa. Rahvas. Kultuur*, 1926 jm). Osales Eesti esimeste looduskaitsealade (Järvselja, Harilaid jmt) asutamises ja esimese looduskaitse seaduse eelnõu (1929) koostamisel. LUS-i liige. Königsbergi Ük-i audr (1938).

T: Looduse mälestusmärgid ja nende kaitsmine (tõlk. M. J. Eisen). Trt, 1920; Geobotaanikast, eriti taimesotsioloogiast ja Eesti geobotaanilisest uurimisest. // *Loodus* (1923) 1–2; Lühikene juhatus taime-fenoloogiliste vaatluste toimetamiseks. Trt, 1923; Eesti taimkatte lühike ülevaade. // *Eesti loodus*. Tln, 1925; Võrumaa taimkattest ja tema uurimisest. // *Võrumaa. Maadeteaduslik, tulunduslik ja ajalooline kirjeldus*. Trt, 1926; Über brunsterzeugende Stoffe im Pflanzenreich. // *ACUT* 12 (1927); Über die Verbreitung einiger bemerkenswerten und schutzbedürftiger Pflanzen in ostbaltischen Gebiet. // *ACUT A* 13 (1928); Über die Verbreitung und Einwanderung von *Helodea canadensis* in Estland. // *Beitr. zur Kunde Estlands XVI* (1930) 1.

B: EBL, 467–468; EBL TK, 256–257; DbBL, 742; TÜ ajalugu III, 114, 173; Eesti looduse kaitse aastal 2007. Tln, 2008, 7.

SPRECKELSEN, Arthur Leopold Christoph (26. IX 1863 Tallinn – 13. X 1939 Tallinn), muinasteadlane ja ajalooõpetaja; Kroonupalati ametniku p, baltisakslane. Lõpetas 1883 Tallinna Kub-gümn-i, 1888 TÜ ajaloo osk-a *can. hist.* astmega. Oli 1889–1916 Tallinna Peetri Reaalkooli ülemõpetaja, 1916–19 inspektor, 1919–31 Tallinna Saksa Reaalgümn-i dir, ühtlasi 1911–34 EKS Muuseumi (end Eestimaa Provintsiaalmuuseum) konservaator Tallinnas. –Uuris Tallinna lähiümbruse muistiseid, eriti rauaaja kivistmeid. Jätkas A. Buchholtzi alustatud Eesti ja Läti arheol-bibliogr koostamist (a-ni 1913). ÕES korr-liige (a-st 1908), EKÜ liige (a-st 1934 auliige), Saksa Kultuurnõuk liige (a-st 1925).

T: Ausgrabungen in Saage, Kirchspiel Jeglecht, Estonia. Reval, 1907; Bibliographie der Archäologie Liv-, Est- und Kurlands von den Anfängen bis 1913. // *Baltische Studien zur*

Archäologie und Geschichte. Berlin, 1914; Das Gräberfeld Laakt (Lagedi), Kichspiel St. Jürgens, Harrien, Estland. Dorpat, 1927; Geschichte Estlands im Zusammenhang mit der Geschichte der Nachbarländer. Reval, 1933; Kurzer Überblick über die Vorgeschichte Estlands. Tln, (*sine anno*).

B: EBL, 468; EBL TK, 257; EAT, 316; DbBL, 743; EE 14, 487; Eesti esiajalugu, 12–13, 205.

SPUHL (*pseud. S-Rotalia*), **Jaan** (õieti **Johann Gustav**) (16. IX 1859 Sinalepa v. Läänemaa – 10. VIII 1916 Vormsi), kooliõpetaja ja pomoloog; aidamehe p. Sai hariduse Sinalepa vallakoolis, hiljem täiendas end pidevalt iseõppimise teel. Oli 1879–85 Ridala khk-s Mäemõisas kooliõpetaja ja 1886–91 õigeusu kiriku köster ja khk-kooli õpetaja, 1891–1902 Vormsis köster-kooliõpetaja. – Rajas Vormsis viljapuude katseaia, kuhu istutas u 3000 viljapuud ja marjapõõsast 500 sordist (1905 viis aia üle Haapsallu, kus pidas seda a-i 1913; 1913–16 elas taas Vormsis). Uuris ja võrdles sorte, propageeris puuviljaaedade rajamist ning paljundas istutusmaterjali, põhitööks kujunes õpetuste andmine viljapuu- ja marjakasvatusest, eriti sortide valikust. Oli esimesi aiandus- ja looduslaste teadmiste tutvustajaid eestik-s trükisõnas, avaldades ajalehtedes *Postimees*, *Sakala*, *Olevik* ja *Uus Aeg* ning ajakirjas *Põllumees* kirjutas puuviljasortide, viljapuukahjurite, viljapuude, köögiviljade ja toalilled kasvatamise, kalade, seente jm kohta. Rmt-s *Kodumaa kalad* käsitles 68 Eesti-, Liivi- ja Kuramaa vetes elunevat kalaliiki, nende täpset iseloomustust täiendab pildiatlas, püügikirjeldus ja ülevaade tiigikalade kasvatamisest. Sajandivahetuse kõige täielikumale rmt-le kodumaa marjadest lisandus hiljem 2-osaline pomol õppermt. Andis 1905–06 ja 1909–12 Haapsalus välja ajakirja *Majapidaja*, kus avaldas aiandusalaseid art-id ja nõuandeid koduseks majapidamiseks, haigustest ja nende ravist jm. Mitme käsirmt-u autor. Tõlkis rmt-id, sh A. Kingsdorfi *Taimetoitlus teaduse kohtujärje ees* (1905), R. Gerlingi *Missugust neiu kosida* jt. Käsikirjas valmis pikem käsitus Vormsist (ärakiri ja rootsikeelne tõlge Uppsala Ük-i rmt-ukogus). Kirjutanud ka luuletusi. Oli mitme välismaise pomoloogiaseltsi liige. Tartu põllum-näituse hõbeauraha (1895). U 200 tr-t.

T: Kodumaa kalad. Viljandi, 1896; Kodumaa marjad. Viljandi, 1897, ²1911–1912; Kodumaa seemed. Tln, 1897, ²1905; Naesterahvas neiu-, mõrsja-, abikaasa- ja emana.

Jurjev, 1898, ²1903 (lühend. äratr: Tln, 2001); Pomoloogia õpperaamat (I: Õunasordid. Haapsalu, 1924; II: Pirnisordid. Trt, 1927).

B: EBL TK, 315; EABL, 130–131; EE 14, 488; A. *Joandi*. Vormsi saar – Eesti teadusliku aianduse sünnipaik. // Ajaleht “Põllumajanduse Akadeemia” (1972) 24., 31. VIII; G. *Raudvere*. Haapsalu läbi aegade ja inimeste. Tln, 1979, 158–161.

K. Kask

SREZNEVSKI, Boriss (3. III 1857 Peterburi – 24. III 1934 Kiiev), geofüüsik, meteoroloog-klimatoloog; vene teadlase p. Lõpetas 1879 PÜ knd astmega, jäeti PÜ juurde valmistuma prof kutseks, millega seoses täiendas end 1880–81 välismaal (Breslaus, Berliinis, Pariisis, Brüsselis, Bonnias ja Heidelbergis), *dr. honoris causa* (1893, TÜ), Ukraina NSV TA akadeemik (1920). Oli 1882–92 Peterburis Füüsika Peaobs-i adjunkt ja dir-i abi (ühtlasi pidas loenguid Peterburi kõrgkoolides), 1892–94 MÜ eradots, 1894–1918 TÜ geogr ja meteorol prof ning meteorol-obs-i juh, 1899–1903 ka füüsika-mat-tsk-a dekaan; a-st 1919 Kiievi meteorol-obs-i dir. TÜ-s õpetas meteorol ja mitmeid erikursusi (Maa magnetism, atmosfäärielekter, dünaamiline, sünoptiline ja med meteorol, meteorol vaatlusriistad, hüdrol, okeanograafia). S-i õpilasteks ja juhendatavateks olid ka esimesed eestlastest meteoroloogid (E. Oldekop, H. Liidemaa, E. Rosenthal). Rahvusv tunnustatud meteoroloog-klimatoloog, kes viis meteorol õpetamise TÜ-s kvalitatiivselt uuele tasemele. – Uurimusi pms sünoptilise ja agrometeorol ning hüdrolograafia alalt. Tegeles ka praktilise sünoptikaga (esimesed ilmaennustused Tartus koostatud ilmakaartide alusel) ning algatas uusi meteorol vaatlusi (pilvede ja kõrgemate õhukihtide vaatlus pilootpallide abil, aktinomeetrilised vaatlused). Vene Geograafia Seltsi liige.

T: Метеорология в России в 1892. СПб, 1894; Возможность точного предсказания погоды с научной и общественной точки зрения. Юрьев, 1901; Влияние климатов на человека. Юрьев, 1902; Таблицы ежедневных осадков, выпавших на всех метеорологических станциях Прибалтийского края в 1900 г. Юрьев, 1903; Обработка наблюдений дождемерной сети императорского Лифляндского экономического общества. СПб, 1904; Соотношение между земною рефракцией и понижением температуры с высотой. СПб, 1905; Рефракция как метеорологический элемент. СПб, 1905; Радиация перистых облаков. Юрьев, 1906;

Пятидесятилетие деятельности метеорологической обсерватории императорского Юрьевского университета: 1865–1915. Юрьев, 1916.

B: EE 8, 628; *Левицкий* II, 319; TÕ ajalugu II, 222, 274, 356, 357; III, 24.

SZANTYR (Schantyr), Ignacy (20. II / 5. III 1869 Dysna mk, Vilniuse kub – 5. X 1916 Peterburi), loomaarstiteadlane; poola aadliku p. Lõpetas 1891 TVI, vet-mag (1891, samas), vk “Исследование микроорганизмов чумы собак”. Täiendas end 1907 ja 1909–10 Bernis, Heidelbergis jm. Peale TVI lõpetamist komandeeriti malleuse tõrjeks Kesk-Aasiasse Semiretšje kasakapolku. Oli 1899–1901 TVI õpetatud sepp, 1901–10 eradots, 1910–16 dots, ühtlasi ka TVI väikeloomakliiniku juh, a-st 1916 Varssavi Vet-inst-i operatiivse kirurgia ja rautusõpetuse kat-i prof. Õpetas TVI-s hobuserautuse teooriat, a-st 1901 ka farmakol-t retseptuuriga; koost. õppevahendeid farmakol, kirurgiast ja ortopeediast. – Uurimusi loomade nakkushaigustest (koerte katk, suu- ja sõrataud jt), kodulindude ja -karnivooride mittenakkavatest haigustest ning kirurgiast.

T: Zur Ätiologie des Gebärfiebers der Meerschweinschen. // Dt. Z.Tiermed. 18 (1892) 1 / 2; Прививки сапа лягушкам. // Архив вет. наук (1902) 9; Основы учения о хромотах лошади. СПб, 1904; Болезни конечностей и копыт. Юрьев, 1908; Основы частной хирургии домашних животных. Юрьев, 1909; ³1931; Болезни копыт лошади. Юрьев, 1912; Основы фармакологии для ветеринарных врачей и студентов. Юрьев, 1912; К патологии мочевых органов у кур (kaasautor). // Ж. науч. и практ. вет. мед. Юрьевского Вет. ин-та 9 (1916) 1.

B: *J. Tehver*. Einiges aus der Geschichte der Dorpater Veterinärschule und des Veterinär-Instituts. // ELR V (1931) 4/5, 131, 160–162; *K. Millak*. Słownik polskich lekarzy weterynaryjnych biograficzno-bibliograficzny 1394–1918. Lublin, Warszawa, 1960–1963, 230; Альбом имматрикулированных в ДВИ, 198; Вет. энц. VI. М., 1976, 513; *E. Ernits*. Dotsent Ignacy Szantyr (1869–1916). // Veterinaarmeditsiin '99. Trt, 1999, 114–123.

E. Ernits

SZAVA-KOVATS, Robert (3. IX 1962 Edmonton, Kanada), maateadlane ja ökoloog; ehitusins-i p. Lõpetas 1980 Strathcona Composite High School'i, 1984 Alberta Ük-i (Edmonton, Kanada) geol erialal, 1996 TÕ-s magistrantuuri, 2001 doktorantuuri, M.Sc.

geogr alal (1996, TÜ), vk “Trace element distributions in fluvial sediments, Northeast Estonia: mathematical techniques for environmental assesment”, Ph.D. samal alal (2001, TÜ), vk “Assesment of stream sediment contamination by median sum of weighted residuals regression”. Oli 1983 Alberta Ük-i teadur, 1985 Alberta Energeetika ja Maavarade Min-i (Edmonton) teadur, 1985–87 *Loring Laboratories Ltd* (Calgary, Kanada) geokeemia laborant, 1988–90 *Bondar-Clegg & Co. Ltd.* (North Vancouver, Kanada) labori geokeemik, 2000 TÜ bot ja ökol inst-i teadur, 2006–09 ökol ja maateaduste inst-i ökofüsiol õt-i rakendusökol teadur, 2009– bot õt-i teadur. – Uurimisvaldkonnad: makroökol, geokeemia, ökosüsteemi süsiniku ja veevoogude interaktsioon muutuv keskkonnas, Eesti kuhjerandade areng globaalsete muutuste ja inimõju tingimustes, taimede biol mitmekesisus, liikide kooseksisteerimine ja keskkonna heterogeensus. Üle 30 teadustr-e.

T: Outlier-resistant errors-in-variables regression: anomaly recognition and grain-size correction in stream sediments. // *Appl. Geochem.* 17 (2002) 8; Grain-size normalization as a tool to assess contamination in marine sediments: is the <63 µm fraction fine enough? // *Marine Poll. Bull.* 56 (2008); Carbon sequestration in a chronosequence of Scots pine stands in a reclaimed opencast oil shale mine (kaasautor). // *Can. J. Forest Res.* 39 (2009); Environmental heterogeneity, species diversity and co-existence at different spatial-scales (kaasautor). // *J. Veget. Sci.* 21 (2010); Wave climate and coastal processes in the Osmussaar-Neugrund region, Baltic Sea (kaasautorid Ü. Suursaar, H. Tõnisson). // *Coastal Processes II.* Southampton, Boston, 2011; Establishment of protected areas in different ecoregions, ecosystems, and diversity hotspots under successive political systems (kaasautor). // *Biol. Conserv.* 26 (2011); Dark diversity: shedding light on absent species (kaasautorid M. Pärtel, M. Zobel). // *Trends Ecol. & Evolution* 36 (2011); The local-regional species richness relationship: new perspectives on the null-hypothesis (kaasautorid M. Pärtel, M. Zobel). // *Oikos* 120 (2011).

B: <https://www.etis.ee>; <http://www.botany.ut.ee/macroecology/et>.

SZELIGA-MIERZEYEWKY, Wladislaw Eugeniusz Jan (3. VIII 1892 Kuressaare – 20. IX 1959 Brockum, Saksamaa), poola zooloog; arsti p. Lõpetas 1903 Kuressaare Gümni-i, õppis a-ni 1905 Varssavi Ük-i füüsika-mat-tsk-as, a-st 1906 Krakowis Jagiełło

Ük-s loodusteadusi, biol-dr (1911, samas), vk “Beitrag zur Entwicklung des Lymphgefäßsystems der Vogel”. Oli 1909–11 Jagiełło Ük-i võrdleva anat kat-i n-asst, elast a-st 1913 Saaremaal, oli 1918–20 Kuresaare Gümni-i õpetaja. 1920–22 elas Warnemündes. 1922–30 oli Stefan Batory nim Vilniuse Ük-i võrdleva anat erakorr prof. II maailmasõda tabas S-i Saaremaal, kust tal pärast Nõuk okupatsiooni algust õnnestus 1940 minna Saksamaale. Oli seejärel Poseni (Poznan) Ük-i zool kollektsiooni hoidja, 1942–43 õpetas ka selgroogsete võrdlevat anat ja süstemaatikat. Elas a-st 1945 Brockumis. – Töid lindude lümfosüsteemi arengust, Saaremaa faunast (selgroogsed ja putukad), Töödest üheks tähtsamaks on uurimus Saaremaa linnustikust (1923). Uurinud ka Poola ja Leedu faunat.

T: Verzeichniss der Wirbeltiere der Insel Oesel. // Archiv Naturgesch. (1910); Aeschna osiliensis, sp. nov. // Bull. Int. l'Acad. Sci. Cracovie B 79 (1913); Die Vögel der Insel Oesel (Estland). // Archiv Naturgesch. 89 (1923) 11; Verzeichnis der Käfer Ösels in meiner Insektensammlung. // Korresp.-Bl. Naturf. Ver. 64 (1942).

B: Księga pamiątkowa Uniwersytetu Wileńskiego. II. Wilno, 1929, 367–368; Słownik biologów polskich. Warszawam 1987, 368–369; Eesti putukate levikuatlas. 3. Kiililised. Trt, 2008 (kaart 188).

S. Issakov

SZYMANOWSKY, Julius Alfons Nikolai (pseud. *J. Steinberg*) (8. II 1829 Riia – 25. IV 1868 Kiiev), arstiteadlane, kirurg; ohvitseri p, poolakas. Lõpetas 1850 Tallinna Gümni-i, 1856 TÜ arstitsk-a, med-dr (1856, TÜ), vk “Addimenta ad ossium resectionem”. Oli 1856 TÜ kirurgiakliiniku asst, 1857–58 eradots, 1858–61 Helsingi Ük-i erakorr kirurgiaprof, (ühtlasi Viiburi hospidali konsultant), 1861–68 Kiievi Ük-i erakorr kirurgiaprof ning kohaliku sõjaväehaigla kirurgiaosk-a juh. – Üks plastilise kirurgia rajajaid Tartus. Uurimistööd kirurgia alal alustas juba üliõpilasena, huvituses eriti plastilistest operatsioonidest, tegi üle 10 ninoplastikaoperatsiooni, ühtlasi konstrueeris resektsioonisae, mis sai tema nime. Tartus töötamise ajal valmisid uurimused näo plastilisest operatsioonidest ja kipsmähistest, samuti desmol-album. Aktiivne uurimistöö jätkus Helsingis, ms modifitseeris ta Gritti luuplastikat (sai tuntuks Gritti-Szymanowsky meetodina). Kiievis avaldas 3-köitelise operatiivkirurgia käsirmt-u, mis pole tänaseni

oma väärtust kaotanud. N. Pirogovi palvel töötas S. ümber ja avaldas vene ja saksa k-s N. Pirogovi teose *Arteritüvede ja fastsiate kirurgiline anatoomia*. Silmapaistvad on S. teened välikirurgias. Oli ühtlasi andekas leidur, kelle konstrueeritud ligi 80 kirurgiainstrumendist ja –aparaadist said paljud 1867 Pariisi maailmanäitusel kõrge hinnangu. Ainult 12 a-t kestnud teadustegevuse jooksul avaldas S. üle 60 uurimuse, sh mitu monogr-t ja käsirmt-t. Ka oli ta andekas luuletaja ning harrastas maalikunsti.

T: Der Gypsverband mit besonderer Berücksichtigung der Militärchirurgie. Leipzig, S.-Peterburg, 1857; Adnotationes ad rhinoplastischen. Dorpat, 1857; Desmologische Bilder zum Selbstunterricht. Dorpat, 1857; ²Reval, 1858; Neue Bearbeitung N. Pirogoff'schen Anatomie der Arterien Stämme und Fascien. Leipzig, 1861; Краткое руководство в десмологии. Киев, 1862; Гипсовая повязка. СПб, 1863; Введение к оперативной хирургии. Киев, 1864; Операции по поверхности человеческого тела. Киев, 1865; Военно-хирургические письма. Киев, 1868; Операции внутри человеческого тела. Вып. 1, 2. СПб, 1869.

В: *Левицкий П*, 272–276; *Я. Ю. Любарский*. Выдающийся хирург-изобретатель Ю. К. Шимановский. // Мед. промышл. (1959) 4, 38–40; *А. М. Геселевич*. Ученик и единомышленник Н. И. Пирогова профессор Ю. К. Шимановский. // Из истории медицины. Т. 2. Рига, 1859, 155–160; *М. О. Лыви*. Воспитанник Тартуского университета Ю. К. Шимановский – основоположник пластической хирургии. // Материалы конференции по истории науки и техники в Прибалтике. Trt, 1970, 141–143; *М. П. Постолов, А. М. Постолов*. Ю. К. Шимановский – выдающийся хирург XIX столетия. Ташкент, 1983; *М. Lõvi-Kalnin, V. Kalnin*. Julius Szymanovski (1829–1868). // Eesti arstiteaduse ajaloost. Trt, 1996, 81–85.

M. Lõvi-Kalnin

STACKELBERG, Friedrich Oskar Reinhold von (5. XI 1892 Abja – 19. V 1948 Hamburg), baltisaksa ajaloolane ja genealoog; mõisniku p. Lõpetas 1908 Birkenruh's (Võnnu läh) gümn-i, õppis TÜ-s 1913–17 ajalugu, 1917–18 õigusteadust. Osales 1919 nn Landeswehri sõjas, õppis 1919–20 Saksamaal põllum. Elas 1921 Poolas, oli 1922–23 väljaande *Revaler Boten* toim, seejärel a-ni 1938 Pärnus ja 1938–39 Tartus erateadur,

ühtlasi 1928–31 ka ajalehe *Pernau Anzeiger* väljaandja ja toim. Läks 1939 Saksamaale, elas a-st 1945 Soltaus. – Töid Eesti ajaloost ja numismaatikast.

T: Der Landbesitz im Kreis Pernau zur Ordenszeit. Pernau, 1926; Kulturgesichtliche Miscellen aus Alt-Pernau. Pernau, 1926; Der Tammistsche Münzenfund. Bericht des Kustos der Münzsammlung. Pernau, 1926; Das Älteste Wackenbuch der Wieck (1518–1544). Pernau, 1927; Die Verwaltung des Bistums Ösel-Wieck im 16. Jh. Riga, 1936.

B: ETVpK, 119; DbBL, 748.

STADELMANN, Ernst (8. XII 1853 Insterburg, Ida-Preisimaa – 12. III 1921 Berliin), arstiteadlane; sakslane, arsti p. Öppis Königsbergi ja Wiesbadeni gümn-s, a-st 1873 Zürichi Ük-s, lõpetas 1878 Königsbergi Ük-i arstitsk-a, *dr. med.* (1878, samas), vk “Die Histologie des “Pseudoknorpels” in der Achillessehne des Frosches und dessen Veränderungen bei entzündlicher Reizung.” Oli 1878–82 Königsbergi Ük-i med-kliiniku asst, 1882–84 tegeles Viinis ja Leipzigi tead uurimistöoga, 1884–87 Heidelbergi Ük-i med-kliiniku asst (pidas ka loenguid), 1887–94 TÜ kliinilise propedeutika dots (ühtlasi kliiniku juh kt, seejärel polikliiniku juh), 1894—1903 Berliinis Urbani haigla peaarst, seejärel töötas Berliini Ük-s.

T: Ueber einen eigenthümlichen Befund im Plexusbrachialis. // Neurol. Zbl. (1887); Ueber Ursache und Behandlung des Coma diabeticum. // Therap. Mschr. (1887); Klinisches und Experimentelles über Coma diabeticum und seine Behandlung. // Dt. med. Wschr. (1889); Ueber den Einfluss der Alkalien auf den menschlichen Stoffwechsel. Stuttgart, 1890; Der Icterus und seine verchiedenen Formen. Stuttgart, 1891; Wie wirkt das per os oder Clysmata eingeführte Wasser auf Secretion und Zusammensetzung der Galle. // Therap. Mschr. (1882); Die Peptonurie. Wiesbaden, 1894.

B: *Левуцкый* II, 146–148, 323; Die Aerzte Livlands, 379–380.

STADNIKOV, Sergei (20. VII 1956 Pärnu), egüptoloog, poliitikavaatleja ja publitsist; ukrainlane. Lõpetas 1974 Tallinna 36. kk-i, 1982 TÜ ajaloo osk-a, oli 1984–88 NSVL TA Idainst-i (Leningrad) kaugõppeasp, ajaloomag (2000, TPÜ), vk “Sinuhe jutustus. Kommenteeritud tõlge”. Täiendas end egüptol alal LÜ juurs. Oli 1982–86 AI laborant, seejärel ERKI lektor, pidanud loenguid TKÜ/EKA-s, TPÜ/TLÜ-s, EHI-s, Euroök-s,

Tallinna Rahvaüik-s jm, a-st 1997 ka TÜ-s. – Uurimisvaldkond: Vana-Egiptuse ajalugu ja kultuurilugu, muistse Lähis-Ida, Vana-Kreeka ja Vana-Rooma ajalugu. Avaldanud tõlkeid vanaegiptuse k-st, uurimusi Vana-Egiptuse ajaloost, kultuuriloost, bibliogr-st jm. Esimene vanaegiptuse tekstide vahendaja eesti k-de. Olnud võõrk-st tõlgitud teoste (*Storm, R. Idamaade mütoloogia entsüklopeedia, 2001; David, R. Religioon ja maagia Vanas Egiptuses, 2005*) toim-id. Esinenud rahvusv egüptoloogide konv-del ja maailmakong-del (Torino 1991, Cambridge 1995, Kairo 2000, Rhodos 2008). Avaldanud aimeart-id, viljakas publitsist. Eesti Akad Orientaalseltsi kirjavahetajaliige, Rahvusv Egüptol. Assots-i liige (a-st 1990). Üle 40 teadustr-e.

T: Vanem egüptoloogia-alane kirjandus TRÜ Teaduslikus Raamatukogus. // Lng (1981) 8; Monoteism muisthes Egiptuses. // Lng (1984) 2; O. Fr. von Richter ja Egiptus. // Lng (1985) 1; Ajalooteadvuse ja ajalookirjutamise lätteil. // Lng (1987) 10; Sinuhe jutustus. Egiptuse üliku elust ja seiklustest (tõlk ja kommenteerija). Tln, 1996; Loodus, maastik ja arhitektuur Sinuhe jutustuses. // Akad. (1997) 5; Vana-Egiptuse kultuurilugu. Valitud artikleid, tõlkeid ja esseid. Tln, 1998; Sissejuhatus egüptoloogia vanemasse bibliograafiasse. // Tuna (2000) 4; Otto Friedrich von Richter's journey to Egypt and Nubia. // Int. Restitution Conf. Estonian-Russian Co-operation in Museology. Trt, 2001; Püramiiditekstide *d.t* ja *nhh*. // Tuna (2002) 4; Muinasaja kirjanduse antoloogia (kaasautor). Tln, 2005; Egiptus. Kohtumine Egiptusega. Tln, 2007.

B: EE 14, 651; EKnl, 547.

STAEL von Holstein, Reinhold Wilhelm (24 V 1846 Tõstamaa – 23 XII 1907 Tartu), baltisaksa ajaloolane; mõisniku p. Öppis Viljandis Schmidt'i õppeasutuses, 1867–71 TÜ-s maj-teadust, lõpetas *cand. oec. pol.* astmega. Seejärel täiendas end Saksamaal, Itaalias jm. Elas 1873–84 oma Vana- ja Uue-Antsla mõisates Võrumaal; oli 1875–90 Tartu-Võru kreisi esindaja (saadik), 1890–1902 Liivimaa maanõunik, seejärel elas vaheldumisi Uue-Antsla mõisas ja välismaal. – Tõid Liivimaa ajaloost (suurim töö jäi käsikirja).

T: Fürst Paul Lieven als Landmarschall vo Livland. Riga, 1906; Baron Hamilkar von Fölkersahm. Riga, 1907; Materialien zu einer Geschichte des Livl. Landstaates in der 2. Hälfte d. XIX Jh. (Käsikiri).

B: Alb. Dorp., 252; DbBL, 759.

STAEHR, Karsten Michael (20 XII 1962 Nykoebing, Taani), majandusteadlane; taanlane, põllumehe ja med-õe p. Lõpetas 1981 Holbaekis (Taani) Stenhusi Gümni-i, õppis Kopenhageni Ük-s 1982–83 õigusteadust, 1983–87 rahvamaj-st, 1987–89 mat-t, lõpetas samas 1991 magistrantuuri ja 1997 doktorantuuri, ühtlasi täiendas end USA-s: 1989–90 California Ük-s, 1992–93 ja 1996 USA-s Massachusettsi Tehnol Inst-s; M.Sc. rahvamaj alal (1992, Kopenhageni Ük), vk “Problems facing a disinflationary stabilization policy: the modern theory of monetary policy games”, M.A. maj alal (1996, Massachusettsi Tehnol Inst), vk “Stabilization policies and the boom-recession cycle”, Ph.D. samal alal (1998, Kopenhageni Ük), vk “Six essays on wages, price inflation, and stabilization policies”. Oli 2001–02 ja 2003–05 TÜ maj-tsk-a külalislektor, 2002 ka Soome Panga külalisteatudur, 2005–06 Kopenhagenis *Environmental Assessment Inst*’i v-ökonomist, 2006–07 Eesti Panga külalisteatudur ja a-st 2007 uurimistööde juhendaja, 2007–10 TTÜ rahvamaj inst-i rahanduse ja panganduse õt-i erakorr prof, 2010– prof. Loengukursused: makroökon, rahvusv rahandus ja äriandus, avaliku sektori ökon jm. – Uurimisvaldkonnad: makroökon, rahvusv rahandus, avalik maj, maksupol, Euroopa integreerumine, üleminekumaj. Ajakirjade *Baltic Journal of Economics*, *Panoeconomicus*, *Research in Economics and Business: Central and Eastern Europe* toim-koll-i liige, mitme teadusajakirja (*Economic Systems*, *European Economic Review*, *International Review of Economics and Finance* jt) retsensent. *Eur. Econ. Assoc.*, *Int. Network for Econ. Res.*, *Eur. Assoc. for Labour Economists* jt rahvusv teadusorganisatsioonide liige. Üle 50 teadustr-e.

T: The soft budget constraint in the transition economy – and the prospect of privatization. // *Acta Oecon.* 45 (1993) 3–4; Two-stage bargaining with coverage extension in a dual labour market (kaasautorid M. Roberts, T. Tranæs). // *Eur. Econ. Rev.* 44 (2000) 1; Pension reform and taxation in Estonia (kaasautor R. Raudla). // *Baltic J. Econ.* 4 (2003) 1; Inflation dynamics and nominal adjustment in the Baltic states (kaasautor J. Masso). *Trt*, 2005; Reforms and economic growth in transition economics: complementarity sequencing and speed. // *Eur. J. Compar. Econ.* 2 (2005), 2; Fiscal policies and business cycles in an expanded euro area. // *Econ. Systems* 32 (2008) 1; Estimates of employment and welfare effects of personal labour income taxation in a flat-

tax country; the case of Estonia. // *Microfoundations of Economic Success: Lessons from Estonia*. Cheltenham, 2009; Income convergence and inflation in Central and Eastern Europe: does the sun always rise in the east. // *East. Eur. Econ.* 48 (2010) 5; The Maastricht inflation criterion: what is the effect of the European Union (kaasautor J. Lewis)? // *J. Common Market Studies* 48 (2010) 3; Unreported employment and envelope wages in mid-transition: comparing developments and causes in the Baltic countries (kaasautor J. Meriküll). // *Compar. Econ. Studies* 52 (2010) 4.

B: <https://www.etis.ee>; <http://www.ttu.ee/karsten-staehr>.

STAHL (Stahel, Stahell, Stahlius), Heinrich (u 1600 Tallinn – 17. VI 1657 Narva), baltisaksa vaimulik ja kirjamees, saksapärase kirjaviisiga põhjaeestike kirikukirj rajaja ja eesti k-e esimese grammatika koostaja; Suurgildi oldermanni p. Õppis Tallinna triviaalkoolis, 1617–23 Rostocki, Wittenbergi ja Greifswaldi ük-s filos ja teol, *mag. theol.* (1622 või 1623, Wittenberg või Greifswald). Oli 1623–33 Peetri ja Järva-Madise, 1633–38 Kadrina kirikuõpetaja, ühtlasi 1627–38 Järvamaa praost, 1636 Eestimaa konsistooriumi assessor ning 1638 Lääne- ja Ida-Harjumaa praost, 1638–41 Tallinna toomkiriku ülempastor ja Eestimaa konsistooriumi nõunik, 1641–57 Alutaguse ja Ingerimaa superintendent. Püüdis parandada Ingerimaa kiriku- ja kooliolusid. – Andis välja eesti- ja saksakeelsete protestantlike kirikurmt-ide. S-i peateos on 1632–38 ilmunud 4-osaline saksa-eestike paralleeltekstiga *Hand- und Hausbuch für das Fürstenthum Esthen in Liffland (Käsi- ja koduraamat Eesti vürstkonna jaoks Liivimaal*, millest a-ks 1701 ilmus veel viis trükki, ühtekokku 20 tuh eks) ning mis sisaldab Lutheri väikese katekismuse, 144 riimimata kirikulaulu, katkendeid evangeeliumidest, epistlitest jm. 2-koiteline jutlusermt *Leyen Spiegel (Ilmikute peegel*, 1641–49) sisaldab ka andmeid eestlaste olude ja kommete kohta. S. kirjutas esimese eesti k-e õpiku *Anführung zu der Estnischen Sprach* (koos sõnastikuga; ilm 1637, faksiimile Rooma 1974; 2. tr Brampton-Tartu 2000), milles autor on eeskujuks võtnud ladina k-e grammatika. Tema k-etarvitus ja saksapärase kirjaviisi (võõrtähed *c, ch, x, tz, jt, h* vokaalipikendusmärgina) mõjutasid kogu 18. saj eestike kirjasõna. Võõrapärasustest hoolimata on S-i tööd k-e ajalooliselt väärtuslikud, sest kajastavad toleaege eesti k-e erijooni (nt *rahwo kahs`rahuga`, auwustakut`austagu`, kebjamb`kergem`, weddixet`veised`, paimendama`kaitsma*,

varjama'), sh ka arhaisme ja murdesõnu teistelt Eesti aladelt (*arrendap* 'suudab', *leenewat olla* 'võivad olla', *rindas* 'kõrval', *kurre* 'kurt', *luhlsit* 'arvasid', *mewikenne* 'tuvike', *nuhlema* 'arvama' jt). Pühakirja tõlgete ja eestik-te jutluste, palvete ning kirikulaulude ortograafiliselt ja häälikuliselt võrdlemisi ühtlasel kujul trükitult kättesaadavaks tegemine ning põhjaeestilise kirikuk-e grammatika esmakordne teoreetiline käsitlus muutis S-i kõigile eesti kirjak-e tarvitajaile aastakümneiks autoriteediks ja tema keelepruugi normiks, millesse esimesi suuremaid muutusi tõi J. Hornung, lõplikult murdis S-i traditsiooni aga alles E. Ahrens 19. saj keskel.

B: *Recke-Napiersky* IV, 257–258; EBL, 490–492; EE 14, 488; EKnl, 548; Eesti kooli ajalugu. I. Tln, 1989, 119, 126, 127, 135–138, 161–162, 180, 572; A. Tering. Eesti-, liivi- ja kuramaalased Euroopa ülikoolides 1561–1798. Trt, 2008, 36, 99, 300.

R. Juursoo

STAMM, Johannes (9. IX 1881 Tartu – 10. X 1969 München), rohuteadlane; TÜ ametniku p, baltisakslane. Omandas a-ks 1898 Tartus eraviisil keskkhariduse, oli 1899–1902 Tartus apteekriõpilane, sooritas 1902 TÜ juures apteekri abilise eksami, lõpetas 1908 TÜ farm osk-a proviisorina, *mag. pharm.* (1912, TÜ), vk "К вопросу об изменяемости холерных вибрионовъ в воде", õppis 1913–18 arstitsk-s, *dr. pharm.* (TÜ arstitsk-a otsus 22. XI 1926). Töötas 1902–04 Pavlovski, Peteburi ja Riia apteekides, oli 1906–07 TÜ hügieeni inst-i asst-i kt, 1907–11 vabatahtlik asst, 1911–18 TÜ kliinikute apteegi juh, 1914–18 Vene Punase Risti teenistuses (sh 1916–18 keem-bakteriol labori juh), 1918, 1919–21 TÜ rohuteaduse inst-i dir, 1921–39 farm õt-i juh, 1918–23 samas farm prof kt ja 1923–39 prof. Käis 1913 ja a-st 1923 teaduslähetest Saksamaal, Hollandis, Šveitsis, Prantsusmaal, Hispaanias jm. Läks 1939 Saksamaale, oli 1940–45 Poznani Ük-i farmakognostika inst-i dir ja prof, seejärel külalisprof, a-st 1959 Müncheni Ük-i emeriitprof. – Töid bakteriol, farmakognoosia, kohtukeemia alalt. TÜ esimene rohuteaduse prof. Soome Farm. Seltsi korr-liige (a-st 1925). Püha Stanislavi orden, III järk (1915), Soome Valge Roosi Ordu Komandöritäht (1932); Eesti Punase Risti mälestusmärk (II järk, I aste, 1936), Kotkaristi teenetemärk (1936). U 50 teadustr-t.

T: Über die Vakzination gegen Typhus, Paratyphi und Cholera sowie das Verhalten derselben zur Wassermannschen Reaktion (kaasautor N. Kadletz). // *Pharmacia* (1922) 3;

Phenolphtalin als Reagens auf Blausäure. Trt, 1924; Eine Methode zur quantitativen Bestimmung ätherischer Öle in drogen. // TÜ Farmakognoosia Inst-i tööd (1926); Fiiliksdroogide ja –ekstraktide väärtuse ja värskuse määramisest. Trt, 1934; Farmakoanatomia (kaasautor A. Tooming). Trt, 1936; Über den Reinheitsgrad des Diäthylaters der Pharmakopöen. Tln, 1938; Über Explosionen und andere Gefahren beim Umgang mit Äther sowie Maßnahmen zur Verhütung derselben. // Chemiker-Zeitung 63 (1939) 1.

B: AAUT III, 527; EAT, 317; Pharmacia 3 (1923) 4, 181–185; 10 (1930) 4, 90–99; 11 (1931) 8, 298; TÜ ajalugu II, 371; III, 47, 145, 147; *T. Hinrikus, A. Raal, H. Tankler.* Farmaatsia Tartu Ülikoolis läbi aegade. Trt, 2005, 35.

STAMM, Meelis (18. IV 1974 Kunda), sporditeadlane; tisləri p, Raini S-i abikaasa. Lõpetas 1992 Eesti Spordigümni-i, 1997 TPÜ kehakultuuritsk-a, 2002 samas magistrantuuri, sporditeaduse mag (2002, TPÜ), vk “13–16-aastaste tütarlaste võrkpallurite kehaline võimekus ja kehaehitus”, 2005– TLÜ doktorant. Oli 1997–2008 Üksik-Vahipataljoni kehalise kasv ja spordiinstruktor, a-st 2008 Kaitsejõudude Peastaabi kehalise kasv ja sporditeenistuse ohvitser. – Uurimisvaldkond: võrkpallurite mängulise resultatiivsuse registreerimine. Eesti meeste meistriliiga võrkpallistat töögrupi liige (2000–), Eur. Sporditeadlaste Kolleegiumi liige (2002–), Maailma Sõjaväesporti Nõuk. (CISM) delegaat (2004–) ning CISM Spordi ja Teaduse Foorumi Eesti esindaja (2006–). Kaitseväe eeskujuliku teenistuse rist (2006). Üle 20 teadustr-e.

T: Dependence of young female on their and volleyballers' performance body build, physical abilities, and psycho-physiological properties. (kaasautor). // *J. Sports Med. Phys. Fitness* 43 (2003) 3; The anthropometric factor in assessment of physical abilities of young female volleyballers (aged 13-16) (kaasautor R. Stamm). // *The Mankind Quart.* 44 (2004) 1; Role of adolescent female volleyball players' psychophysiological properties and body build in performance of different elements of the game (kaasautorid R. Stamm, K. Thomson). // *Perceptual and Motor Skills* 101 (2005); Proficiency assessment of male volleyball teams of the 13-15-year age group at Estonian championships (kaasautorid R.Stamm, S.Koskel). // *Phys. Education and Sport* 52 (2) (2008).

B: <https://www.etis.ee>.

STAMM (a-ni 1988 **Kaarma**, 1988–95 **Nõlvak**), **Raini** (9. IX 1966 Tartu), sporditeadlane; Arvid ja Helje Kaarma t, Meelis S-i abikaasa. Lõpetas 1984 Tallinna Spordiinternaatkooli, 1989 TPÜ kehalise kasv tsk-a, 1995 TPÜ-s magistrantuuri, 2005 TÜ spordiped inst-i doktorantuuri, sporditeaduse mag (1995, TPÜ), vk “Võrkpalli ülesmärkimissüsteem ja selle analüüs”, Ph.D. samal alal (2007, Potsdami Ük), vk “Significance of the anthropometric factor in young female volleyballers’ physical abilities, technical skills, psychophysiological properties and performance in the game”. A-st 1989 Tallinnas Kalevi K. Palusalu nim. Spordikooli võrkpallitreener, 1993–97 Eesti Võrkpalli Föderats-i tehn sekr. – Uurimisvaldkond: võrkpallurite mängulise resultatiivsuse registreerimine. Koost. võrkpallurite mänguedukuse hindamiseks originaalse arvutiprogrammi *Mäng*, mis on a-st 1993 tänaseni kasutusel. A-st 2004 osaleb Eesti Võrkpalli Liidu noorte arendustöös. Eur. Sporditeadlaste Kolleegeiumi liige (2000–). Üle 30 teadustr-e.

T: Dependence of young female on their and volleyballers' performance body build, physical abilities, and psycho-physiological properties. (kaasautor). // J. Sports Med. Phys. Fitness 43 (2003) 3; The anthropometric factor in assessment of physical abilities of young female volleyballers (aged 13-16) (kaasautor M. Stamm). // Mankind Quart. 44 (2004) 1; Individual proficiency of young female volleyballers at Estonian Championships for Class C and its relation to body build (kaasautorid M. Stamm, S. Koskel). // Papers Anthropol. 13 (Trt, 2004); Role of adolescent female volleyball players' psychophysiological properties and body build in performance of different elements of the game (kaasautorid M. Stamm, K. Thomson). // Perceptual and Motor Skills 101 (2005); Body build classification for ordinary schoolgirls (aged 7-18 years) and volleyball girls (aged 13-16 years) (kaasautor). // Anthropol. Anzeiger 63 (2005) 1; Adolescent female volleyballers' (aged 13 –15 years) body build classification and proficiency in competitions (kaasautorid M. Stamm, S. Koskel). // Anthropol. Anzeiger 64 (2006) 4.

B: <https://www.etis.ee>.

STANGE, Georg Julius (20. XI 1862 Ahja – 9. XII 1931 Kuressaare), baltisaksa loomaarstiteadlane; mõisatisleri p. Õppis 1875–79 Tartu Reaalkoolis, 1879–84 TVI-s, vet.mag (1892, TVI), vk “Experimenteller Beitrag zur Lehre von der Pathogenität der Mucorineen”. Oli u 35 a-t Vene sõjaväevet-arst, 1922–26 Sagadi jsk vet-arst. – Uurinud (K. Happichi juhendamisel) Eestis esimesena eksperimentaalselt hallitusseente patogeensust koduloomadele. Töid ka vaksineerimisest suu- ja sõrataudi puhul.

T: Заметки о прививках ящура. // Архив вет. наук (1895) 1.

B: A. *Ojasalu*. Juubilare. // ELR (1929) 5, 157; Альбом имматрикулированных в ДВИ, 118–119; Album Fratrum Academicorum. München, 1981, 242.

E. Ernits

STARAST, Henno (10. X 1934 Holdre v, Valgamaa), keemik; taluniku p. Lõpetas 1953 Tõrva Kk-i, 1958 TÜ keemia osk-a. Oli 1957–60 ZBI v-laborant, 1961–64 asp, 1965–68 ins, 1969–86 n-teadur, 1986–2002 ZBI teadur, ühtlasi 1992–98 TÜ zool ja hüdrobiol inst-i õppeülesande täitja (luges hüdrokeemia kursust), 2003–04 EPMÜ ZBI teadur, 2005 EMÜ põllum ja keskkonnainst-i teadur, 2006–08 limnol-keskuse v-laborant. – Uurimisvaldkond: pinnavete hüdrokeemia (karbonaatse süsteemi keem tasakaal järvedes, järvevee keem koostise kujunemine, järvede eutrofeerumine), inimtegevuse mõju. Üle 100 teadustr-e.

T: Peipsi troofsusseire (kaasautor). Trt, 1990; The hydrochemical state of Lake Peipsi-Pihkva (kaasautor). // Hydrobiol 338 (1996); A three-parameter trophic state index for small lakes (kaasautor A. Milius). // Eesti TA Toim. Biol. Ökol. 46 (1997) 1/2; Üldfosfori, klorofüllü ja vee läbipaistvuse muutused Kagu-Eesti väikejärvedes (kaasautorid A. Milius, A. Lindpere). // LUS ar. Tln, 1998; Hüdrokeemia [Peipsi] (kaasautor). Trt 1999; Hydrochemical regime of three parts of Lake Peipsi during the vegetation period (kaasautorid A. Lindpere, A. Milius). // Eesti TA Toim. Biol. Ökol. 48 (1999) 3; Correlations between limnological variables of Estonian lakes (kaasautor A. Milius). // Eesti TA Toim. Biol. Ökol. 48 (1999) 2; Peipsi hüdrokeemilise muutlikkuse modelleerimine (kaasautor T. Möls). // LUS ar. Tln, 2000; Modelling the hydrochemical status of small stratified Lake Verevi (Estonia) (kaasautor). // Eesti TA Toim. Biol. Ökol. 56 (2007) 2.

B: ZBI 1947–1987, 35; ZBI 1947–1997, 75–76; TÜ BL II, 173.

STARAST (a-ni 1988 **Grünmann**), **Marge** (2. I 1967 Paide), aiandusteadlane. Lõpetas 1985 Koeru Kk-i, 1988 Räpina Aianduskooli, 1997 EPMÜ aiandusagronoomina, 1998 EPMÜ-s magistrantuuri, põllumag (1998, EPMÜ), vk “Mesimurakas (*Rubus arcticus* L.) – uus marjakultuur Eestis”, 1999–2008 TÜ doktorant, Ph.D. bot ja mükol alal (2008, TÜ), vk “Influence of cultivation techniques on productivity and fruit quality of some *Vaccinium* and *Rubus* taxa”. Täiendanud end Norras, Taanis, Kanadas, Ungaris jm. Oli 1988–95 EPMÜ aiandusagronoom, 1995–96 aianduse inst-i laborant, 1997–2004 teadur, 2005– EMÜ põllum- ja keskkonnainst-i aianduse osk-a teadur. – Uurimisvaldkonnad: metsamarjade kultuuris kasvatamine, kultiveerimisviiside mõju metsamarjade produktiivsusele, kvaliteedile ja keskkonnale. Olnud a-st 1999 mitmete grantide ja projektide (sh rahvusv) juht, põhitäitja või täitja. Ajakirja *Agronomy Research* toim-koll-i liige (2002–05). Eesti Aiandusliidu liige (1997–), APS liige (1999–2006), *Int. Soc. Horticultur Sci.* (ISHS) liige (2003–). Eesti TA preemia parimale magistritööle (1998), APS noorteadlase preemia (2002). Üle 50 teadustr-e, arvukalt aimeart-id.

T: Domestication of Estonian arctic bramble (kaasautor K. Karp). // *Forestry Studies* 30 (1998); The effect of using different mulches and growth substrates on half-highbush blueberry (*Vaccinium corymbosum* x *V. angustifolium*) cultivars ‘Northblue’ and ‘Northcountry’ (kaasautorid K. Karp, T. Paal). // *Acta Horticulturae* 574 (2002); Kultuurmustikas ja selle kasvatamine Eestis (kaasautor). Trt, 2005; The cultivation of half-highbush blueberry under organic farming condition (kaasautor). // *Egypt. J. Agricult. Res.* 83 (2005) 1; Mycorrhizal colonization of half-high blueberry cultivars influenced by cultural practices (kaasautor). // *Acta Horticulturae* 715 (2006); Chemical composition and quality of cultivated and natural blueberry fruit in Estonia (kaasautor). // *Vegetable Crops Res. Bull.* 66 (2007); Effect of NPK fertilization and elemental sulphur on growth and yield of lowbush blueberry (kaasautor). // *Agricult. Food Sci.* 16 (2007) 1; Influence of preharvest calcium treatments on apple soluble solids, titratable acids and vitamin C content at harvest and after storage (kaasautor). // *Acta Horticulturae* 768 (2008).

B: <https://www.etis.ee>.

STARKOPF, Joel (8. II 1966 Tallinn), arstiteadlane; anesthesioloog, ins-i p. Lõpetas 1984 Tallinna 43. kk-i, 1991 TÜ arstitsk-a, 1996 samas doktorantuuri, med-dr (1997, TÜ), vk “Oxidative stress and ischaemia-reperfusion of the heart. A clinical and experimental study”. Täiendas end 1994 Tromsø Ük-s. Oli 1991–92 Tartu Maarjamõisa Haigla anesthesiol intern, 1993–99 TÜK kardiokirurgia osk-a anesthesioloog, 1996–2001 TÜ biokeemia inst-i asst ja v-asst ning anesthesiol ja intensiivravi kliiniku asst, samal ajal TÜK anesthesiol ja intensiivravi kliiniku üldanesthesiol osk-a arst-õppejõud, a-st 2001 anesthesiol ja intensiivravi kliiniku juh, 2001–04 TÜ arstitsk-a dots, a-st 2004 prof. A-st 2009 TÜ arstitsk-a dekaan – Uurimisvaldkonnad: südamelihase isheemia-reperfusiooni kahjustus ja hüperoksiline eelkohastumus, oksüdatiivse stressi roll südamelihase kahjustuses, ravimite farmakokineetika septilises šokis haigetel, gastrointestinaalne puudulikkus ja intra-abdominaalne hüpertensioon. Ajakirja *Life Science* referent. Eesti Anesthesioloogide Seltsi liige (2003–09 president), Eur. Anesthesiol. Ühingu ja Euroopa Intensiivravi Seltsi liige, Sotsiaalmin-i erialakomisjoni liige. Üle 60 teadustr-e.

T: The evidence of oxidative stress in cardiac surgery and septic patients. A comparative study (kaasautor). // *Clinica Chimica Acta* 262 (1997) 1–2; Pretreating rats with hyperoxia attenuates ischemia-reperfusion injury of the heart (kaasautor). // *Life Sci.* 68 (2001) 14; Adaption to ischemia by hyperoxia-signalling through mitogen activated protein kinases and nuclear factor kappa B (kaasautor). // *Signal transduction and cardiac hypertrophy*. Boston, 2003; Early postoperative function of the heart after coronary artery bypass grafting is not predicted by myocardial necrosis and glutathione-associated oxidative stress (kaasautor). // *Clinica Chimica Acta* 359 (2005) 1–2; Gastrointestinal failure in intensive care: a retrospective clinical study in three different intensive care units in Germany and Estonia (kaasautor). // *BMC Gastroenterol.* 6 (2006) 19; Pre-treatment with hyperoxia before coronary artery bypass grafting – effects upon myocardial injury and inflammatory response (kaasautor). // *Acta Anaesthesiol. Scand.* 51 (2007) 10; Antioxidant UPF1 attenuates myocardial stunning in isolated rat hearts (kaasautor). // *Int. J. Cardiol.* 125 (2008) 1.

B: TÜ BL II, 173; EA (1998) 2, 189–190; TÜK 200, 98, 168; TÜA 1982–2007, 10, 80, 219, 222, 223; <https://www.etis.ee>.

STARTSEV, Aleksandr (26. I 1958 Verhne-Sinjatšiha, Sverdlovski obl), tehnikateadlane; venelane, tööliste p. Lõpetas 1975 Taškendi obl Angrena 18. kk-i, 1980 G. Plehhanovi nim. Leningradi Mäeinst-i mäeins-mehaanikuna, 1986 A. Skotšinski nim Mäeinst-is kaugõppeasp-i, tehnikaknd (1988, samas), vk “Установление эффективных схем обработки забоя и рациональных параметров исполнительных органов комбайнов при выемке пласта сланца на полную мощность в Прибалтийском бассейне”. Oli 1980–92 A. Skotšinski nim Mäeinst-i Eesti Filiaali stažöör-uuriija, n-, v- ja juhtivteadur, 1992– AS Assol juhatuse esimees. – Uurimisvaldkond: põlevkivikihi purustusprotsess ja väljamine. Osales põlevkivi koristuskombaini ja väljamismasinate tööorganite ratsionaalsete parameetrite kindlaksmääramisel, põlevkivikihtide väljamisteh nol väljatöötamisel ja juurutamisel, väljamiskombaini uut tüüpi lõikeinstrumendi loomisel Eesti ja Leningradi oblasti põlevkivikaevandustele. U 30 teadustr-t, 1 autorit (koll-s).

T: Оценка эффективности обнажения породных прослоев при комбайновой выемке пласта сланца. // Сл. промышл. Инф. серия 1 (1987) 1; Исследование износа резцедержателей под резцы РКС при разрушении пласта сланца Прибалтийского бассейна. // Научн. сообщ. ИГД им. А. А. Скочинского (1990); Совершенствование подземной технологии разработки пласта горючего сланца (kaasautorid Z. Djatšenko, V. Šalašinski). // Уголь (1991) 8.

STAUDE, Ernst Otto (27. III 1857 Limbach Hemnitzi läh, Saksamaa – 9. IV 1928 Rostock), matemaatik; sakslane, arsti p. Lõpetas 1876 Zwickaus gümn-i, 1881 Leipzigi Ük-i, *dr. phil.* (1881, samas); vk “Ueber lineare Gleichungen zwischen elliptischen Coordinaten”. Täiendas end 1881–82 Leipzigi Ük-s. Oli 1883–86 Breslau Ük-i rakendusmat eradots, 1886–87 TÜ rakendusmat erakorr prof, 1887–88 prof, 1889–1928 Rostocki Ük-i mat prof. – Tuletas ellipsoidide niitkonstruktsioone, Tartu perioodil uuris liikumisi ruumis.

T: Ueber Fadenconstruction des Ellipsoids. // Math. Ann. 20 (1882); Ueber eine Gattung transcendenter Raumcoordinate. // Acta Math. 12 (1887); Ueber bedingt periodische Funktionen eines beschränkt veränderlichen complexen Argumentes und Anwendung

derselben auf Mechanik. // Crelle's J. 105 (1889); Ueber verzweigte Bewegungen. Ueber bedingt periodische Bewegungen. // Sb. Dorpater Naturf. Gs. 8 (1889); Ueber die Verallgemeinerung eines Satzes aus der Theorie der Centralbewegungen. // Samas, 10 (1894).

B: *Левуцкый* I, 194–196, 471; TÕ ajalugu II, 206.

Ü. Lumiste

STAVENHAGEN, Oskar (26. XI 1850 Suttun, Kuramaa – 8. VII 1930 Rostock), baltisaksa ajaloolane; arsti p. Õppis 1870 TÕ-s ja 1871–75 Göttingeni Ük-s ajalugu, 1875–78 jätkas õpinguid Leipzigi ja Königsbergi ük-des ning 1879–85 TÕ-s, lõpetas selle 1885 *can. hist.* astmega. Töötas a-st 1885 Tallinna Linnaarhiivis, oli 1885–92 ühtlasi Tallinna Toomkooli ajalooõpetaja, 1892–1903 tegi tead uurimistööd Tallinna, Riia, Königsbergi, Danzigi, Berliini ja Miitavi (Jelgava) arhiivides, oli 1903–19 Kuramaa *Landesarchiv*'i dir (viis arhiivi 1919 sõja eest Saksamaale). Elas 1919–24 Lübeckis, a-st 1924 Rostockis. – Uurimisvaldkond: Baltimaade hiliskeskaja ajalugu, hiljem ka Kuramaa mõisate ning rüütelkonna ajalugu-geneal. Asutas (koos L. Arbusow *jun-ga*) väljaande *Akten und Recesse der livländische Ständetage*, oli selle 1. (1306–1460; ilmus 1907 Riias) ja 2. k. (1494–1535; ilmus 2-s osas 1908, 1909) toim. EKÜ korr-liige (a-st 1894).

T: *Freibauern und Landfreie in Livland.* // *Beitr. z. Kunde Liv-, Est- u. Kurlands* IV (1894); Johann Wolthuss von Herse. // *Mitt. livländischen Gesch.* XVII (1897) 1; *Der Kampf des Deutschen Ordens in Livland um den livländischen Einheitsstaat im 14. Jahrhundert.* // *BM* 53 (1902); *Livland und die Schlacht bei Tannenberg.* // *BM* 54 (1902); *Genealogische Handbuch der baltischen Ritterschaften.* Görlitz, 1937.

B: *DbBL*, 760; *EBL*, 493.

A. Hilpus

STEGMAN von Pritzwald, Friedrich (22. IX 1868 Kuramaa – 9. VII 1938 Jena), põllum-teadlane; baltisakslane, mõisarentniku p. Lõpetas 1887 Goldingeni (Küldiga) aadligümni-i, õppis 1888–89 TÕ-s teol ja 1889–90 keemiat, lõpetas 1895 Riia Polütehikumi agronoomina, seejärel õppis 1898–99 Königsbergi Ük-s loodusteadusi, *dr. phil.* (1905, Jena Ük), vk “*Rußlands Rinderrassen*” (Riga, 1906). Töötas 1890–91 Riia

Polütehnikumi Peterhofi katsejaamas, 1895–97 dipl. agronoomina Liivi- ja Kuramaa kub-s, 1897–1903 oli Peterhofi katsejaama teadur, ühtlasi 1899–1903 ka LÜÖS sekr, 1903–12 Riia Polütehnikumi dots, 1912–15 prof kt, a-st 1917 Stettinis Põllutöökoja ametnik ja põllutööametnik Berliinis, 1920–21 Gießeni Ük-i eradots, 1921–24 Jena Ük-i loomakasv prof, 1924–31 hobusekasv-alase ajakirja toim. Töid loomakasvatusest.

T: Geschichte der baltischen Rindviehzucht. Berlin, 1923; Rassengeschichte der Wirtschaftstiere. Jena, 1924; Handbuch für Pferdezücht. Hannover, 1926.

B: DbBL, 762–763.

J. Lepajõe

STEIN, Sergei von (3. V 1882 Peterburi – 1955 Lääne-Saksamaa), vene kirjandusteadlane; riigiametniku p. Lõpetas 1900 Peterburis May Eragümn-i, 1904 Peterburi Arheol Inst-i, 1909 PÜ ajaloo-k-etsk-a ja 1912 õigustsk-a. Oli 1912–17 Peterburi TA k-e ja kirj osk-a stipendiaat, 1917–19 Petrogradis Puškini Maja teadussek. Emigreerus 1919 Eestisse, oli 1919–28 TÜ slaavi filol kat-i eradots, luges slaavi rahvaste kirj üldkursust ning poola, tšehhi, slovaki ja bulgaaria kirj erikursusi, samuti erikursusi mõnede vene kirjanike (N. Gogol, L. Tostoi, A. Blok, F. Dostojevski, A. Puškin) loomingust. Üritas 1928 TÜ-s kaitsta dr-vk “Пушкин и Гофман” (Trt, 1927), milles väitis, et Puškin oli müstik ja tugevasti mõjutatud saksa kirjanik Hoffmannist. Oponendid tõestasid nende väidete alusetust ja kaitsmine ebaõnnestus. Elas 1928–31 Lätis, hiljem Jugoslaavias ja Saksamaal. – Pms uurimisvaldkonnad: slaavi kirj-te ajalugu, lõunaslaavlaste sidemed vene kultuuriga, A. Puškini isiksus ja looming. Tõlkis ka slaavi poeetide loomingut vene k-de.

T: Славянские поэты. Переводы и характеристики. СПб, 1908; Пушкин-мистик. Рига, 1931.

B: Sergije Vladimirovič Štejn. Njegov rad u koristi jugoslavensko-ruskog zblizovanja o 35-godišnjici njegove naučno književne djelatnosti (1900–1935). Dubrovnik, 1935.

S. Issakov

STEINWAND, Friedrich Eduard Heinrich (9. / 21. VII 1890 Odessa – 17. II 1960 Erlangen), teoloog; sakslane, kooliõpetaja p. Lõpetas 1912 Tartus Zeddelmanni Eragümn-i, 1916 TÜ usutsk-a, teol-dr (1937, Breslau Ük). Oli 1917–19 Tauria kub-s

pastor, 1920–25 Neuratzis kk-i õpetaja (1922–25 ka dir), 1925–39 Tartus Walteri Eragümn-i õpetaja, ühtlasi pidas 1927–31 loenguid Saksa Teol-ühingus, oli a-st 1931 Lutheri Akad praktilise teol dotsent ja juhatuse liige, 1936–39 ka kuukirja *Evangelium und Osten* toim ja väljaandja, 1940–42 Hannoveri St. Markuse koguduse eestseisja aset ja 1943–49 pastor, 1950–58 Erlangeni Ük-i teol prof, a-st 1958 emeritprof. – Töid usundi- ja kirikuloost.

T: Der Heilsweg. 1948; Passionsandachten. ²1958; Glaube und Kirche in Russland. Gesammelte Aufsätze (hrsg. v. M. Steinwand, C. Cramer). Göttingen, 1962; Seelsorge und gelebter Glaube. Gesammelte Aufsätze (hrsg. v. M. Seitz). Göttingen, 1964.

B: DbBL, 764–765.

STELLING, Eduard Reinhold (28. IV 1850 Tartu – 2. VI 1922 Tartu?), geofüüsik, TÜ ametniku p. Lõpetas 1874 TÜ *cand. phys.* astmega. Peterburi TA korr-liige (1901). Oli 1874–78 Peterburi Meteorol Keskobs-i asst ja teadussekr, 1897–1919 asedir ning a-st 1919 klimatol osk-a juh, 1886–94 Irkutski magnet-meteorol vaatlusjaama ja 1894–97 Tiflisi füüsikaobs-i dir. – Töid pms Maa magnetismist. Viis 1899–1900 Peterburi obs-i I järgu obs-i tasemele. Juhtis uurimiseksped-e, sh Teravmägedele (1900). Oli a-st 1900 TA seismol keskkomisjoni esimees.

T: Über die Seehöhen der meteorologischen Stationen in Siberien auf Grundlage neuer Isobaren. // Repertorium Meteorol. VI (1879); Магнитные наблюдения, произведенные летом 1888 года в области Лены и примечания о вековых переменах там в элементах земного магнетизма. // Meteorol. сб. Имп. акад. 1 (1890) 4; Ueber störende elektrische Einflüsse beim Bifilarmagnetometer. // Repertorium Meteorol. XVI (1893).

B: DbBl, 765; TÜ ajalugu II, 127.

STELMACH (a-ni 1983 **Rooks**, 1983–96 **Männik**), **Tiina** (5. XII 1960 Haapsalu), arstiteadlane, pediaater-taastusraviarst; Ivar Rooksi t. Lõpetas 1979 Kohtla-Järve 1. kk-i, 1985 TÜ arstitsk-a pediaatria osk-a, med-dr (2006, TÜ), vk “Epidemiology of cerebral palsy and unfavourable neurodevelopmental outcome in child population of Tartu City and County, Estonia: prevalence, clinical features and risk factors”. Oli 1985–87 TÜ

lastekliiniku intern, 1987–99 TÜK lastekliiniku taastusravi osk-a juh, 2000–04 arendus- ja taastusravi keskuse juh, 2005– v-arst-õppejõud. – Uurimisvaldkond: laste tserebraalparalüüsi ja ebasoodsa arengutulemuse epidemiol ja riskitegurid. Eesti Bobath-Terapeutide Seltsi (1996) ja Eesti Taastusarstide Seltsi asutajaliige (2001), Eesti Agrenska Fondi juhatuse liige (a-st 2006). 15 teadustr-t.

T: Laste tserebraalparalüüsi esinemissagedus Tartu linnas ja maakonnas (kaasautorid R. Rein, R. Tali). // EA 80 (2001) 1; Tserebraalparalüüsiga imikute lihastoonus (kaasautor). // Tervise edendamine Eestis V. Trt, 2001; Tserebraalparalüüsiga laste kehaline võimekus enne ja pärast ratsutamisteraapiat (kaasautor). // TÜ kehakultuuritsk-a teadus- ja õppemetoodiliste tööde kogumik. Trt 2004; Antenatal risk factors associated with unfavourable neurologic status in newborns and at 2 years of age (kaasautor). // J. Child Neurol. 19 (2004) 2; Ante- and perinatal factors for cerebral palsy: a case-control study in Estonia (kaasautorid H. Pisarev, T. Talvik). // J. Child Neurol. 20 (2005) 8; Riskivastsündinute jälgimise juhend lapse esimesel ja teisel eluaastal (kaasautor). // EA 87 (2008) 5.

B: TÜA 1982–2007, 262; EA 87 (2008) 4, 317; <https://www.eris.ee>.

STELTZER, Christian Julius Ludwig (16. II 1768 Salzwedel (Altmark), Saksamaa – 8. X 1831 Berliin), õigusteadlane; sakslane. Lõpetas 1792 Halle Ük-i õigustsk-a, *dr. iur.* (1872, samas), vk “De furibus armatis” (Halle, 1792). Oli Leimbachi (Merseburgi läh) linnasekr, 1795–96 Halle Ük-i kriminaalõiguse erakorr prof, 1796–1806 Schraplau (Merseburgi läh) linnasekr, 1806–15 MÜ õigusteaduse prof, 1815–17 TÜ Liivimaa provintsiaalõiguse ja praktilise õigusteaduse prof, ühtlasi 1816 (mai–dets) ka TÜ rektor. Vallandati TÜ-st 1917 mais, sest oli 1816 prof-i ja rektorina omistanud ebaseaduslikult dr-kraadi kahele isikule, kes polnud ük-s õppinud. Juhtumit arutati Peterburis Ministrite Komitees ja Riiginõuk-s, tõusetus isegi TÜ sulgemise küsimus. Pärast vallandamist läks S. Saksamaale, oli 1817–31 Berliini linnakohtu kriminaalsenati ametnik. A-ni 1917 Vene õuenõunik, hiljem Preisi justiitsnõunik. – Töid pms kriminaalõigusest. Avaldas ka luuletusi, jutustusi, novelle ja näidendeid.

T: Lehrbuch des deutschen Kriminalrechts. Halle, 1873; Müssen wir die Specialinquisition im Criminalprocess abschaffen?. // Dt. Mschr. (1794, 1795); Elementa

jurisprudentia universalis. M, 1811; Principia juris privati ration. M, 1812; Ueber den Willen, eine psychologische Untersuchung für das Criminalrecht. Leipzig, 1817; Ueber Detention der Verbrecher nach erlittener Strafe. // Neues Archiv f. d. Criminalrecht (1822).

B: *Левуцкый* I, 553–557; ARUT, 66; TÛ ajalugu II, 47, 55.

STENDER-PETERSEN, Adolf (21. VII 1893 Peterburi – 18. IV 1963 Århus, Taani), taani filoloog-slavist, kirjandusteadlane ja ajaloolane. Lõpetas Peterburis Saksa Gümni-i, õppis 1912–15 PÜ-s algul ajaloo osk-s, siis romaani-germaani osk-s, 1916–17 Kopenhageni Ük-s, mille lõpetas mag-kraadiga, *dr. phil.* (1923, Kopenhageni Ük). Poola TA liige (1933). Oli 1918–26 Rootsis Göteborgi Ük-i vene k-e, hiljem slaavi k-te lektor, 1927–31 TÛ slaavi filol prof, 1931–41 Århusi Ük-i eradots, lektor ja dots, a-st 1942 slaavi filol prof, ühtlasi 1945–47 ka rektor. TÛ-s luges nii k-ealaseid kui kirj-teaduslikke kursusi (slaavi k-te võrdlev grammatika, slaavi filol üldprobleemid, vana vene kirj ajalugu jm). – Uurimisalad hõlmasid vene-lääne-euroopa ja poola-lääne-euroopa kirj sidemeid kirj-teaduslikes töödes (komparativistika) ning germaani-slaavi k-ekontakte k-eteaduslikes töödes, slaavi k-te ajalugu, samuti Põhjamaade ja Venemaa ajalugu. Avaldas 1930 Tartus slaavi k-te ajaloo uurimise alal olulise töö, väga tuntuks sai Euroopas 1952 ilmunud 3-köiteline vene kirj ajalugu, mida peeti pikka aega parimaks vene kirj ajaloo ülevaateks. Ajakirja *Scando-Slavica* asutaja ja peatoim (1954–63). Taani Teadusliku Ühingu liige (1943), Põhjamaade Slavistide Ühenduse president.

T: О пережиточных следах аориста в славянских языках, преимущественно в русском. // ACUT B XVIII (1930); *Tragoediae sacrae. Materialen und Beiträge zur Geschichte der polnisch-lateinisch Jesuitendramatik der Frühzeit.* Dorpat, 1931; *Die Varägersage als Quelle der Altrussischen Chronik.* Århus, Leipzig, 1934; *Den russiske litteraturs historie.*, Århus?, 1952 (taani k-s; tõlge saksa k-s 1957; 2tr München, 1974); *Varangica.* Århus, 1953.

B: *Scando-Slavica* 10 (1964), 232–251; *W. Lettenbauer. Adolf Stender-Petersen.* // *Z. slavische Philol.* XXXII (1965) 1, 1–16; *C. Исаков. Профессор Тартуского университета А. Стендер-Петерсен и научные связи Запада и Востока.* // *Baltic science between the West and the East.* Trt, 1993, 32–35; TÛ ajalugu III, 103.

STEPANIŠTŠEVA, Tatjana (5. VII 1973, Kasahstan), kirjandusteadlane; venelanna. Lõpetas 1990 Tallinna 64. kk-i, 1995 TÜ vene ja slaavi filol osk-a, 1997 samas magistrantuuri ja 2002 doktorantuuri, filol-mag (1997, TÜ), vk “Поздние баллады Жуковского”, Ph.D. vene filol alal (2002, TÜ), vk “Творческая стратегия и поэтика Жуковского (1800 – первая половина 1820-х годов)”. Oli 1997–2008 TÜ filos-tsk-a germaani, romaani ja slaavi filol inst-i vene kirj õt-i lektor, 2008– slaavi filol õt-i lektor. – Uurimisvaldkonnad: vene kirj poeetika, XIX saj vene kirj ajalugu. Töid V. A. Zukovski loomingust, Puškini ajastu kirj-e ajaloost. Rkl õppekava ainevaldkonna *Emakeel ja kirjandus* töörühma liige (2008–). Üle 30 teadustr-e, aimeart-d.

T: Баллады Жуковского: границы и возможности жанра // Проблемы границ в культуре. Trt, 1998; Миссия поэта: В. А. Жуковский – почетный доктор Дерптского университета (kaasautor L. Kisseljova) // Вышгород 3 (2003); Neljandad Puškini lugemised: refleksiooni ja kommentaari probleemid. // КК (2006) 12; Рифменное клише как аргумент в идеологических спорах: к истории одной русской рифмопары (kaasautorid R. Leibov, I. Fraiman). // И время и место. М, 2008.

B: <https://www.etis.ee>

STEPANOV, Igor (26. XI 1914 Kaahka, Turkmeenia – 2. II 1979 Tallinn), keemik; venelane, sõjaväearsti p. Lõpetas 1934 Narva Vene Gümni-i, õppis 1936–40 TTÜ-s, 1944–46 Lomonossovi nim. Moskva Peenkeemia Tehnol Inst-s, lõpetas ins-tehnoloog-keemikuna, tehnikaknd (1952, Leningradi Tehnol Inst), vk käsitles põlevkivi elektrotermilist lagundamist. Oli 1946–48 TPI anorg ja analüüt keemia kat-i asst, 1947–50 EI n-teadur, 1950–52 KI n-teadur, 1952–56 v-teaduri kt, 1956–76 v-teadur. – Uurimisvaldkond: põlevkivigaasi ja maagaasi koostis, puhastamine ja kasutamine org sünteesi lähteainetena. Uurimistöö tulemusena valmisid mitmed Eesti põlevkivi töötlemise ja gaasi puhastamise meetodid ja seadmed, selgitati põlevkivigaasi komprimeerimisel ja transpordil moodustuvate polümeersete setete tekkimise põhjused ning võimalused toota põlevkiviõli kergest fraktsioonist pürolüüsi teel küllastamata ja aromaatsid süsivesinikke ja konversiooni abil põlevkivigaasist ammoniaagi tootmiseks

vajalikku gaasisegu. Töid ka Eesti põlevkivitööstuse arengust, gaasitööstusest NSVL-s ja välismaal. Oli Nafta- ja Gaasitööstuse Teaduslik-Tehnilise Ühingu Eesti Vabariigi juhatuse kauaaegne esimees ja aseesimees ning ühingu ühel presiidiumi liige. ENSV riikliku preemia (1967, koll-s). 53 teadustr-t, 1 autorit.

T: Характеристика газа, получаемого при переработке сланцевой мелочи с твердым зольным теплоносителем (kaasautor A. Kõll). // Гор. сл. (1959) 3; Термическая обработка сланца-кукерсита (kaasautor). Тлн, 1966; Газ термической переработки сланца-кукерсита на установке с твердым теплоносителем как сырье для производства основного органического синтеза (kaasautor). // Тез. докл. всеос. н-техн. совещ. по компл. энерготехнол. использования топлив. М, 1973.

L. Bitter

STEPHANI, Ludolf Eduard (29. III 1816 Beucha Leipzigi läh – 30 V 1887 Pavlovsk, Venemaa), filoloog, ajaloolane ja arheoloog; sakslane, pastori p. Lõpetas 1842 Leipzigi Ük-i, *dr. phil.* (1842, samas), vk “Der Kampf zwischen Theseus und Minotaurus” (Leipzig, 1842). Peterburi TA liige (1850). Pärast ük-i lõpetamist tegutses u aasta koduõpetajana Ateenas, kust tegi uurimisretki Konstantinoopolisse, Troojasse, Smürnasse, aga ka Kreekasse, retkede tulemused avaldas 1843 ilm rmt-s. Seejärel elas u kolm a-t Itaalias, kust tuli 1845 tagasi Saksamaale. Oli 1845–50 TÜ elokventsi, vanade k- te, filol, esteetika ning kirj- ja kunstiajaloo prof ning samanimelise kat-i juh. Õpetas sissejuhatust klassikalisse filol, antiikkunsti ajalugu, arheol, antiikgeogr, kreeka epigraafikat, numismaatikat, antiikmütol ja esteetikat ning kõigile humanitaarteaduste üliõpilastele ajaloolise geogr spetsiaalkursusi. Pärast TÜ-st lahkumist elas ja töötas Peterburis: oli Ermitaaži antiikkultuuri osk-a peavarahoidja, Keiserliku Arheol-komisjoni liige, kellena koostas a-il 1859–1883 TA ülesandel Arheol-komisjoni a-aruanetes ülevaateid Ermitaažis säilitatavatest kunstiväärtustest, Lõuna-Venemaal tehtud arheol uuringute tulemustest jm. TA ülesandel andis välja akad J. Köleri tööd (kuues köites).

T: Reise durch einige Gegenden des nordlichen Griechenlands. Leipzig, 1843; Ueber einige angebliche Steinschneider des Alterthum. SPb, 1851; Des Ausruhende Herakles. SPb, 1852; Nimbus und Strahlenkranz in den Werken der alten Kunst. SPb, 1859; Die

Silbervase von Nikopol. SPb, 1873; Die Versammlung der Keiserlichen Ermitage. SPb, 1869.

B: *Левуцкый* II, 469–471; TÜ ajalugu II, 90, 165, 174.

STERN, Carl Friedrich von (18. I 1859 Vecsalaca, Valmiera mk, Liivimaa – 1. II 1944 Poznan), baltisaksa ajaloolane, mõisniku p. Õppis 1878 TÜ-s filol, 1879–84 ajalugu, *cand. hist.* (1892, TÜ), vk “Ueber die Chronik des Cosmas von Prag”. Täiendas end 1885 Berliini Ük-s, 1886–87 TÜ-s, 1895 Marburgi Ük-s. Oli 1888–90 Põllkülas ja Uue-Võidus koduõpetaja, 1890–91 Tartus gümn-õpetaja, 1896–97 TÜ rmtkogu ametnik, 1899–1902 töötas *Baltische Monatschrif*’i toim-s, 1903–06 oli Tartus LÜÖS-i ametnik, 1906–09 Riias *Düna-Zeitung*’i toim, 1910–19 Liivimaa rüütelkonna katastriameti osk-ajuh, 1920–36 Riia Ajaloo ja Muinasteaduse Seltsi rmtkoguhoidja. Asus 1939 ümber Saksamaale, oli 1939–40 tead stipendiaat Brombergis (Bydgoszcz) ja seejärel Poznanis. – Uurimusi Baltimaade ajaloost, sh Liivimaa keskaegsest idapiirist. Tõlk. saksa k-de eesti muistendeid, koost. ja avaldanud nendest 1935 mahuka rmt-u.

T: Livlands Ostgrenze im Mittelalter vom Peipus bis zur Düna. // Mitt. aus der livländischen Geschichte XXIII. Riga, 1924; Estnische Volkssagen. Riga, 1935; Der Vorwand zum grossen Russenkriege 1558. Riga, 1936; Beiträge zur historischen Geographie des Ostbaltikums. Riga, 1937; Die bischöfliche Embachfestung Oldenthorn und ihre verscheidene Namen. // Quellen und Forschungen zur Baltischen Geschichte 2 (1942); Dorpat-Pleskauer Kämpfe um die Peiupusfischerei 1224–1371. // Samas, 5 (1944).

B: DbBL, 769; Alb. Livonorum, 281.

STERN Ernst Walfried (25. VI 1859 Seyerhof, Liivimaa – 27. VI 1924 Halle), baltisaksa ajaloolane; mõisniku p. Lõpetas 1877 Tartus gümn-i, õppis 1877 TÜ-s, 1877–80 Leipzigi Ük-s, lõpetas 1883 TÜ *mag. phil.* astmega, vk “Catalina und die Parteikämpfe in Rom der Jahre 66–63”, *dr. phil.* (1884, TÜ), vk “Geschichte der spartanischen und thebanischen Hegemonia vom Königsfrieden bis zur Schlacht bei Matinea”. Oli 1885–86 Odessa ük-i dots ja 1886–1910 prof, ühtlasi 1895–1910 Odessa ajaloomuuseumi dir ning 1908–10 Kõrgemate Naiskursuste juh, a-st 1911 Halle Ük-i

vana-ajaloo prof, 1921–22 ka rektor. – Töid Kreeka ja Rooma ajaloost. Oli Peterburi Keiserliku Arheol-komisjoni liige (a-st 1907), Riia Ajaloo- ja Arheol-seltsi (GGuA) auliige (a-st 1913).

T: Der Mauerbau in Athen und die List des Themistokles. Berlin, 1904; Die Geschichte Kolonisation am Nordgestade des Schwarzen Meeres im Lichte archäologischer Forschung. Leipzig, 1909; Eine hellenistische Aschenurne aus Olbia. // Balt. Stud. Archäol. Gesch.. Berlin, 1914; Sozial-wirtschaftliche Bewegungen und Theorian in der Antike. Halle, 1921.

B: DbBL, 769.

STERN, Raivo (10. VII 1963 Viljandi), füüsik; teenistujate p. Lõpetas 1981 Viljandi 1. kk-i, 1987 TÜ füüsika osk-a, 1992–95 Zürichi Ük-i doktorant ja abiõppejõud, Ph.D. eksperim-füüsika alal (1995, samas), vk “NMR/NQR study of superconductor $Y_2Ba_4Cu_7O_{15}$ ” (Zürich, 1995). Oli 1987–1992 KBFI ins ja teadur, 1995–96 *École supérieure de physique et de chimie industrielles de la ville de Paris* külalisprof, 1996–2000 Illinoisi Ük-i (Urbana-Champaign, Illinois, USA) järeldr ja külalisprof, 2000–06 KBFI v-teadur, 2006– dir. – Uurimisvaldkonnad: tahke keha tuumaresonants, msg materjalide (sh oksiidsed ja süsinikmaterjalid, kvantmagnetid ja kõrgtemperatuursed ülijuhid) struktuuri ja funktsionaalsete omaduste uurimine raadiospektroskoopia meetoditega, mõõtmised kõrgetes alalis- ja pulssmagnetväljades; kondensaadid ja koherentsed olekud kvantkriitiliste punktide ümbruses uudsetes frustrereitud kvantmagnetites. Mitme rahvusv uurimisprogrammi Eesti koordinaator. EFS asutajaliige (1989, 2004– juhatus liige, 2006– aseesimees), Am. Füüsika Seltsi (1995), Eur. ja Saksa füüsika seltside liige. Üle 40 teadustr-e, 1 patentne leiutis (kaasautor).

T: Radioscopic studies of magnetic properties of high temperature superconductors (kaasautor). // Z. Naturforschung 45 (1990); J-coupling in high temperature superconductors (kaasautor). // Mol. Phys. 95 (1998); Exact dimer ground state and quantized magnetization plateaus in the two-dimensional spin system $SrCu_2(BO_3)_2$ (kaasautor). // Phys. Rev. Lett. 82 (1999) 15; NMR evidence for spatial modulations in the cuprates (kaasautor). // J. Superconductivity 13 (2000) 5; On the structure of the Cu B-site in $La_{1.85}Sr_{0.15}CuO_4$ (kaasautor). // Stripes and Related Phenomena. New York, 2000;

Magnetic-field-induced condensation of triplons in Han purple pigment $\text{BaCuSi}_2\text{O}_6$ (kaasautor). // *Phys. Rev. Lett.* 93 (2004); Exploring the oxygen order in Hg-1223 and Hg-1201 by Hg-199 MAS NMR (kaasautor). // *New Challenges in Superconductivity: Experimental Advances and Emerging Theories*. Dordrecht, 2004; Spin-triplet excitons in the $S=1/2$ gapped antiferromagnet $\text{BaCuSi}_2\text{O}_6$: Electron paramagnetic resonance studies (kaasautor). // *Phys. Rev. B* 73 (2006) 9; Solid-state NMR of endohedral hydrogen-fullerene complexes (kaasautor). // *Phys. Chem. Chem. Phys.* 9 (2007); Nuclear magnetic resonance evidence for a strong modulation of the Bose-Einstein condensate in $\text{BaCuSi}_2\text{O}_6$ (kaasautor). // *Phys. Rev. B* 76 (2007).

B: <https://www.etis.ee>; <http://www.researcherid.com/rid/A-5387-2008>.

STEVER, Heinrich Kurt (14. X 1789 Rostock – 21. IV 1827 Riia), õigusteadlane, sakslane, raehärra p. Õppis Rostocki Ük-s, ka Berliinis, Jenas ja Göttingenis (1813 osales sõjaretkel prantslaste vastu), *dr. iur.* (1816, Rostocki Ük), vk “*De servitutibus praediorum*”. Oli 1815–17 Rostocki Ük-i eradots (tegutses ühtlasi ka advokaadina), 1819–20 TÜ Kuramaa õiguse prof (vabastati prof-le ebakohase käitumise pärast), seejärel Riias advokaat. – Töid Rooma õigusest.

T: *Specimen eruditionis, in quo pertractatur quaestio*. Rostock, 1816; *Pars posterior*. Rostock, 1817; *De summario Romanorum iudicio sue de stricti juris et bonae fidei actionibus commentatio*. Lipsiae, 1822.

B: *Левуцкүй* I, 557–558, 656.

STIEDA, Christian Hermann Ludwig (7. XII 1837 Riia – 19. XI 1918 Geissen, Saksamaa), arstiteadlane, anatoom; baltisakslane, kaupmehe p, Wilhelm Christian Hermann S. vend. Lõpetas Riia Kub-gümn-i, 1860 TÜ arstitsk-a, *dr. med.* (1861, TÜ), vk “*Ueber das Rückenmark und einzelne Theile des Gehirns von Esox Lucius L.*” Täiendas end Giesseni, Erlangeni ja Viini ük-des. Peterburi Med-kirurgia Akad liige (1898), Peterburi TA liige (1904). Oli 1862–64 TÜ med-kliiniku asst ja anat eradots, 1864–66 2. prosekto, 1866–75 anat erakorr prof, 1875–85 prof ja anat kat-i juh ning arstitsk-a dekaan, 1885–1912 Königsbergi Ük-i anat “asutuse” prof ja juh, ühtlasi 1887 ka arstitsk-a dekaan. – Töid anat, histol, embrüol ja antropol, aga ka med-ajaloo ja arheol alalt. Oli

1878–85 Riia Ajaloo ja Arheol Seltsi kaasdir ja auliige, EÕS (a-st 1885), Riia Loodusuurijate Seltsi (a-st 1895) ja Pärnu Vana-aja Uurimise Seltsi (1913) liige.

T: Die Bildung des Knochengewebes. Leipzig, 1872; Ueber die Unsprung der spinalartigen Hirn-Nerven. Dorpat, 1873; Studien über die Entwicklung des Knochen und des Knochengewebes. Bonn, Leipzig, 1875; Karl Ernst von Baer: eine biographische Skizze. Braunschweig, 1878; Ueber die Berechnung des Schädelindex aus Messungen an lebenden Menschen. // Archiv f. Anthropol. XII (1880); Geschichte der Entwicklung der Lehre von den Nervenzellen und Nervenfasern während des 19 Jahrhunderts. Jena, 1899; Grundriss der Anatomie des Menschen. Hannover, 1900.

B: *Левуцкүй* II, 25–36; DbBL, 771; TÜ ajalugu II, 127, 233, 235, 274.

STIEDA, Wilhelm Christian Hermann (1. IV 1852 Riia – 21. X 1933 Riia), majandusajaloolane ja statistik; baltisakslane, kaupmehe p, Christian Hermann Ludwig S. vend. Lõpetas Riia Reaalgümni-i, lõpetas 1873 TÜ *cand. oec. pol.* astmega, täiendas end 1873 Berliinis ja Strasbourg'is, *dr. sc. pol.* (1875, Tübingeni Ük), geogr-, etnogr- ja statmag (1878, TÜ), vk “Die Eheshliessungen in Elsass-Lothringen 1872–1876: ein Beitrag zur verglicheneden Statistik der Eheschliessungen in Europa” (Dorpat, 1878). Saksi Kuningl. TA liige (1904). Oli 1875–76 Preisi stat-büroo abijõud, 1876–77 Strasbourg'i Ük-i rahvamaj ja stat eradots ja 1878 prof, 1879–82 TÜ geogr, etnogr ja stat kat-i prof, 1882–84 Berliinis Rkl Stat Ameti ametnik, 1884–98 Rostocki Ük-i prof, ühtlasi 1888–89 dekaan ja 1896–97 rektor, 1898–1923 Leipzigi Ük-i rahvamaj prof, ühtlasi 1909 dekaan ja 1916–17 rektor, a-st 1923 emeritprof. – Tõid pms keskaja maj-ajaloost (Hansakaubandus jm), ka maj-haridusest ja stat. Riia Ajaloo ja Arheol Seltsi (a-st 1887) ja EKÜ korr-liige (a-st 1892), Saksi Kultuurnõuk liige (1898–1925).

T: Das Sexualverhältniss der Geboren: eine statistische Studie. Strassburg, 1875; Die gewerbliche Tätigkeit in der Stadt Dorpat. Dorpat, 1879; Revaler Zollbücher und Quittungen des 14. Jahrhunderts. Halle, 1887; Schragen der Gilden und Aemter der Stadt Riga bis 1621. Riga, 1896; Die Nationalökonomie als Universitätswissenschaft. Leipzig, 1906; Briefwechsel Hildebrand Veckinghusens, eines deutschen Kaufmanns im 15. Jahrhundert. Leipzig, 1921.

B: DbBL, 771–772; EBL, 473; TÜ ajalugu II, 165.

STIERNHIELM, Georg (a-ni 1631 **Lilia (Lillia), Göran**) (7. VIII 1598 Vika khk, Lõuna-Dalarna, Rootsi – 22. XI 1672 Nordermalm, Rootsi), rootsi keele- ja õigusteadlane, looduseuurija, matemaatik, filosoof ja luuletaja; mäemehe p. Õppis Västeråsi koolis Göran Olofssoni (Georgius Olav) nime all, a-st 1619 Uppsala Ük-s Lilia (Lillia) nime all, seejärel Wittenbergi jmt Saksamaa ük-s, lõpetas 1626 Greifswaldi Ük-i disputatsiooniga “De ornatu rei publicae”. Reisis 1624, 1631 Euroopas. Tõsteti 1631 aadliseisusse (võttis sellega seoseks nimeks Georg Stiernhielm), ühtlasi läänistati talle Vasula mõis Liivimaal. Oli 1626 Västeråsi kooli eetika lektor, a-st 1627 aadlinoormeeste jaoks Stockholmis asutatud *Collesium illustre* õpetaja, ühtlasi ka Johan Skytte poegade õpetaja, a-st 1630 Tartu Õuekohtu assessor, a-st 1638 ka Tartu distrikti kohtunik (peaülesandeks oli mõisnike piirivaidluste lahendamine) ja a-st 1639 Liivimaa maanõunik. Oli 1642–45 Stockholmis muinsuste ja ajaloomälestiste kaitse seadust ette valmistava komisjoni liige. 1648 määrati Tartu Õuekohtu viitsepresidendiks, kuid juba 1649 kutsuti Stockholmi riigiarhivaariks. 1656 oli taas Liivimaal, kust pages sõja jalust Rootsi. 1661 tuli tagasi Liivimaale, oli a-st 1661 sõjanõunik ja a-st 1666 vastasutatud (Rootsi) Muinsuste Kolleegiumi esimees. Laialdased teadmised õigusteaduses, pol-s, mat-s, eetikas ja moraaliõpetuses olid aluseks edukale tööle kohtuniku ja juristina, kelle initsiatiivil ja toimetamisel avaldati uusi maakonnaseadusi (Västgota, Södermanland). *K. Modéer*'i järgi oli tegemist 17. saj-l Rootsi ühes ääreproviintsis tegutsenud intellektuaaliga, kes avaldas oma aja kohta huvitavaid mõtteid mitmes valdkonnas (ajaloo roll, õiguseetika, nõidus jm). Valiti 1672 (teise rootsi teadlasena) *The Royal Society of London for Improving Natural Knowledge* liikmeks. Tema kirj loomingust on tuntuim poeem *Hercules*, rootsi kirj esimene tõeline klassitsistlik teos.

T: *Gambla Svea och Götha Måles Fatebur*, id est *Conditorium lingua sueticae. Lexicon vocabulorum antiquorum gothiacorum. Holmiae, 1643; Archimedes reformatus eller Probeerkonsten. Holmiae, 1644; Hercules. Upsal 1653; Wäst-Gotha laghbook uppo K. Karl XI, uthaff ett off-gammalt Stockholm, 1663; Mensurae Regni Suethici, autoritate regia ordinate. Stockholm, 1664.*

B: *E. Tender*. Die Streitigkeiten der Familie Stiernhelm der Stadt Tartu. // ÖES ar 1934. Trt, 1936; *P. Wieselgren*. Stiernhielm och Wranglarne. Stiernhielm ja Wrangeli perekond. // *Svio-Estonica* (1937), 45–74; *P. Wieselgren*. Georg Stiernhielm. Stockholm, 1948; *R. P. Olofsson*. Georg Stiernhielm – diktare, domare, duellant. Södertälje, 1998; *S. Ö. Ohlsson*. Georg Stiernhielm, Rootsi luulekunsti isa ja ametnik Eestis. // 5.–7. VIII 1998. Rahvusv. interdistsiplinaarne Stiernhielmi sümposium. Trt, 1998, 91–102; *B. Olsson*. “Hercules” Rootsi kirjandustraditsioonis. // *Samas*, 103–106; *H. Piirimäe*. Georg Stiernhielm and Tartu. // *Stiernhielm 400 år*. Stockholm, 2000, 83–98; *K. Å. Modéer*. Stiernhielm som jurist. // *Samas*, 99–111.

H. Piirimäe

STILLMARK, Hermann Peter (22. / 10. VII 1860 Penza, Venemaa – 23. VI 1923 Tartu), rootsi päritolu arstiteadlane; arsti p. Lõpetas 1880 Tallinna Toomkooli, 1887 TÜ arstitsk-a, *dr. med.* (1888, TÜ), vk “Ueber Ricin, ein giftiges Ferment aus dem Samen von *Ricinus comm.* L. und einigen anderen Euphorbiaceen”. Oli 1888 Pärnus, 1888–90 Märjamaal, 1890–95 Helmes arst, 1895–1923 Pärnus raudteearst ja Waldhofi tselluloosivabriku arst, ühtlasi 1907–15 ka Pärnu Tütarlastegümni-i arst ja hügieeniõpetaja, 1914–15 Poeglastegümni-i arst ja 1919–21 Saksa Reaalgümni-i õpetaja. – Avastas 1888 riitsinuse seemnete ekstraktist vere punaliblesid aglutineeriva aine, mille nimetas ritsiiniks, iseloomustas selle väga mürgise aine omadusi ja esitas ritsiini saamise meetodika, millega pani aluse lektiinide keemiale. Dr-vk-s käsitletud ritsiin oli esimene lektiin (nimetus a-st 1954), nüüd tuntakse neid üle 600. 1988 asutas TÜ silmapaistvate lektiiniuurijate autasustamiseks rahvusv Stillmarki-nim. medali.

T: Ueber d. Wirkung der Bäder auf die Herzthätigkeit, des d. Pernauschen Schlammbäder. // *Ptb. med. Wschr.* (1897) 52; Ein neuer Blutdruckmesser. // *Berliner klin. Wschr.* (1907) 22.

B: AAUD, 777; Die Aerzte Livlands, 383–384; *Alb. Est.*, 285; EE 14, 489; *T. Ilomets*. Tartu Ülikool – lektinoloogia hääl. // *TÜ ajaloo küsimusi XXXIV* (2005), 88–103.

STOLL, Ferdinand Erdmann (21. IX 1874 Daugavgriva (Dünamünde), Liivimaa kub – 15. IX 1966 Hesel, Saksamaa), loodusteadlane, ornitoloog, mükoloog ja looduskaitaja; baltisakslane, pastori p. Õppis Riia linnagümni-s, oli Klauschi apteegis apteekriõpilane,

seejärel õppis Berliinis Linnaea Inst-s loodusteadusi ning omandas mag-kraadi. Naasis Riiga 1895, oli a-ni 1898 Smiltene metsaülem, 1998–15 töötas Riias msg uurimisasutustes ja seltsides pms lindude ja seente uurijana, a-st 1917 oli ka Läti koolides loodusõpetuse õpetaja jm. Asus 1939 ümber Saksamaale, kus jätkas tead tegevust eeskätt looduskaitse vallas (lindude kaitsejaama *Kranichbruch* rajamine Schnabelis 1942 jm) ning oli Leeris Kodumaa Ajaloo Muuseumi looduse ning looduskaitse osk-a asutaja ja juh. – Töid ornitol, mükol ja looduskaitse alalt. Oli 1910 (koos R. Streifiga) Saaremaal Vilsandil ja Vaika saarte piirkonnas Eestis esimese rkl linnukaitseala ja -vaatlusjaama organiseerijaid. Pidas rohkesti loenguid nii Lätis kui välismaal, organiseeris seentenäitusi. Seente uurimisel ei koost S herbaariumi, vaid joonistas kõigist leitud haruldastest ja huvitavatest seentest (koos leiuandmete jm infoga) värvipildid ning andis need 1934 välja raamatuna. (1998 andis S-i tütar vastavalt isa soovile 162 originaalpildist koosneva kogu üle Riia Ük-i muuseumi bot-osk-le. 2000 andis Läti Loodusmuuseum rmt-u, mida täiendati teadlase biograafia ning tähtsamate tööde loeteluga, uuesti välja). Riia LUS-i liige (a-st 1893) ja (a-st 1895) seltsi muuseumi ornitol osk-a juh. Saksa LV teeneterist (1955).

T: Die biologische Station in Kielkond auf Oesel (kaasautorid G. Schneider, E. Taube). Riga, 1911; Der Austernfischer als Nebsträuber. // Ornitol. Mschr. XXXVII (1929) 5; Tier- und Pflanzenleben am Rigaschen Strande. Riga? 1931; Latvias sēnes. Riga, 1934; 2000; Lebensbilder aus der Tierwelt im Baltikum, Hannover, 1962.

B: DbBL, 773; http://miko.ldm.gov.lv/Stoll_in_English.htm.

K. Siilivask

STOLOVITŠ, Andres (11.VIII 1958, Tartu – 14. VII 2006, Tartu), füüsik; juut, Leonid S-i p. Lõpetas 1975 Tartu 6. kk-i, 1980 TÜ füüsika osk-a, 1985 FI asp-i, füüsika-mat-knd (1988, FI), vk “Спин-решеточная релаксация V_K -центров при очень низких температурах”. Oli 1980–82 FI ins, 1985–89 n-teadur, 1989–96 teadur, 1996–2006 v-teadur. 1981 töötas ka Harkovis Madalate Temperatuuride Füüsika ja Tehnika Inst-s, 1993 Osnabrücki Ük-s, 1994–96 Münchenis ja Stuttgartis Max Plancki Füüsika Inst-s. – Uurinud luminescentsnähtusi leelishalogeniidkristallides, kilesüsteemide elektri- ja magnetoptilisi omadusi, sh väga madalatel temperatuuridel (kuni 0,35 K),

kõrgtemperatuurset ülijuhtivust. Saksamaal töötades täiustas ülimadalatemperatuurseid elementaarosakeste tajureid astrofüüsikaliste uuringute (eeskätt tumeaine otsingute) tarvis. Oli EFS liige. Üle 40 teadustr-e.

T: V_K centres in alkali halides (kaasautor G. Liidja). // Phys. Status Solidi B 151 (1989); Polarization study of potassium halide crystals doped with divalent germanium ions (kaasautor). // Phys. Rev. B 50 (1994); Magnetoresistance study of a thin α -tungsten film (kaasautor). // Phys. Rev. B 58 (1998); The CRESST dark matter search (kaasautor). // Nuclear Phys. B (Proc. Suppl.) 70 (1999); Quantum interference of electrons in Ta_4Te_4Si (kaasautor). // Phys. Rev. B 62 (2000); Magnetoresistance study of Ta_4Te_4Si fibers (kaasautor). // Synthetic Metals 121 (2001); Massive cryogenic particle detectors with low energy threshold (kaasautor). // Nuclear Instruments and Methods A 466 (2001); Decay kinetics of the green emission in tungstates and molybdates (kaasautor). // Radiation Measurements (2004); Quantum interference of electrons in $Nb_{5-\delta}Te_4$ single crystals (kaasautor). // Phys. Rev. B: Condensed Matter and Materials Physics (2005).

B: In memoriam Andres Stolovitš. // PM (2006) 22.VII; *L. Stolovitš. Poeg.* // EFS ar 2006. Trt, 2007, 5–18.

H. Käambre

STOLOVITŠ, Leonid (22. VII 1929 Leningrad), filosoof; juut, ins-i p, Andres S-i isa. Lõpetas 1947 Leningradi 256. kk-i, 1952 LÜ filos-tsk-a, filos-knd (1955, LÜ), vk “Некоторые вопросы эстетической природы искусства”, filos-dr (1965, LÜ), vk “Проблема прекрасного и общественный идеал”. Vene Humanitaarteaduste Akad (Peterburis) ja Vabade Kunstide Akad (Moskvas) akadeemik. Oli 1953–56 TÜ õpetaja, 1956–61 filos kat-i v-õpetaja, 1961–65 dots, 1966–94 prof, a-st 1994 emeritprof. Õpetanud esteetikat, eetikat, filos ajalugu, kirj-teooriat, esteetiliste väärtuste erikursust jm; koost. õppevahendeid. – Uurimisvalkonnad: esteetika ja selle ajalugu, filos ajalugu (eriti I. Kanti filos ja käsikirjaline pärand, vene filos ajalugu XIX–XX saj-l), aksiol ja selle (eriti esteetilise aksiol) ajalugu. Oli NSVL-s esteetika taassünni initsiaatoreid ja arendajaid. Töötas välja esteetilise suhtumise olemuse aksiol kontseptsiooni, põhiväärtuste suhestumise mudeli, kunstilise tegevuse, selle liikide ja kunsti funktsioonide mudeli. Selgitas välja Tartus asunud osa I. Kanti arhiivist, mida säilitati a-

ni 1895 TÜ rmt-ukogus, anti seejärel üle Saksamaale ning loeti kaotsiläinuks, kuid leiti tänu S-i uurimistööle ning tagastati 1995 TÜ-le. Samuti avastas S. Tartust I. Kanti seni tundmata surimaski. Vene filos ajaloo alal tehtud uurimistöö võttis kokku 2005 Moskvast ilmunud rmt, milles S. esitas ja avas mõiste “süsteemne pluralism”. Tegeles ka naeru probleemidega (metafüüsika, seosed põhiliste olemusprobleemidega ning avaldumine, sh anekdootide puhul). Ajakirjade *Академические тетради* (Moskva) ja *Кантовский сборник* (Kaliningrad) toim-koll-i liige, TÜ Toim filos-seeria kauaaegne toim. EKL, Kanti Ühingu (Bonn) ja Vene Kanti Ühingu liige (1990–), *Am. Soc. for Aesthetics* (1990–) ja *Int. Assoc. for Aesthetics* (1992–) liige, Balti Esteetika Assots. president (1994–98). Lõuna-Ida Ük-i (Nanking, Hiina) auprof. ENSV rkl preemia (1980). Üle 500 teadustr-e (enam kui 20 k-s), sh 52 rmt-t.

T: Эстетическое в действительности и в искусстве. М, 1959; Bratislava, 1961; Peking, 1985; Предмет эстетики. М, 1961; Рига, 1962; L'etymologie du mot «beauté» et la nature de la catégorie du beau. // Rev. d'esthétique» (Paris) (1966) 3—4; Ilu ja ühiskond. Tln, 1969; Категория прекрасного и общественный идеал. М, 1969; Budapest, 1974; Bratislava, 1980; Wrocław, 1982; Esteetilise väärtuse olemus. М, 1972 (vene k); eesti k. Tln, 1976; Berlin, 1975; Buenos Aires, 1975; Budapest, 1977; Bratislava, 1980; Belgrad 1983; Философия красоты. М, 1978 (vene k); eesti k. Tln, 1980; Berli 1981; Bratislava, 1982; Sofia, 1982; Kas kunstil on tulevik? Tln, 1982; Жизнь – творчество – человек: Функции художественной деятельности. М, 1985; Montevideo, 1987; Peking, 1993; Shanghai, 2008); The aesthetic value in the world of value. // *Aesthetica et Calonologia. Festschrift for Tomonobu Imamichi*. Tokyo, 1988; Искусство и игра. М, 1987; Berlin, 1990; Esteetika, kunst, mäng. Tln, 1992; Value as a phenomenon: Variants of the phenomenological understanding of values. // *Analecta Husserliana* 39 (1993); Красота. Добро. Истина. Очерк истории эстетической аксиологии. М, 1994; Философия. Эстетика. Смех. St.Peterburg-Trt, 1999; Naeru metafüüsika. // *Akad.* (1999) 7; Järeletehtu hind ja väärtus. // *Akad.* (2004) 6; Kohtumised eluradadel. Tln, 2006; Kõlbluse «kuldreegel» kui üldnimlik väärtus. // *Akad.* (2008) 1.

B: ADUT, 168; TÜ BL I, 457, II, 173; EE 14, 489–490; Краткая Еврейская Энци. Доп. III, Иерусалим, 2003, с. 431-432; TÜ ajalugu III, 241, 242, 377; *E. M. Swiderski. The Philosophical Foundations of Soviet Aesthetics. Theories and Controversies in the Post-*

War Years. Dordrecht-Boston-London, 1979; R. Malter. Kantiana in Dorpat (Tartu). // Kant-Studien 4 (1983), 478-486; S. Anton. Leonid N. Stolovich "Filosofija – Estetika – Smekh" (S.-Peterburg, Tartu,1999). // Studies in East European Thought 53 (2001) 4, 336-339; R. Veidemann. «Ilufilosoof» Stolovitši viljakas pensionipölv. // Postimees (2004) 23. VII; История русской философии. Очерки. М, 2005; R. Ruutsoo. “Surnud majast” ja Tartu vaimust. Nõukogude tegelikkuse mõistmine on keerulisem asi kui meile meeldib. // Sirp (2006) 18. VIII; M. Salupere. Eestimaalase Eestis. // KK (2006) 12; Б. Егоров Эстетик, поэт и один из создателей философской ауры в Тарту (к 75-летию проф. Л.Н. Столовича). // Акад. тетради (2007) 12, 106-130;

STOROŽENKO, Niina (21. X 1926 Harkov), pedagoogikateadlane; ukrainlanna, ökonomisti t. Lõpetas 1950 Kiievi Rkl Ük-i filol osk-a, 1964 asp-i Leningradi Herzeni-nim. Ped Inst-s, ped-knd (1968, samas), vk “Обучение устной речи на I курсе языкового вуза на основе речевых образцов с опорой на языковую и неязыковую наглядность”. Oli 1950–62 Kiievi Rkl Võõrk-te Ped Inst-i prantsuse k-e kat-i õpetaja, 1964–66 võõrk-te metoodika kat-i v-õpetaja, 1966–74 TÜ vene k-e kat-i v-õpetaja, 1974–82 dots; a-st 1982 pensionil. Pms loengukursused: prantsuse k-e morfol, võõrk-te õpetamise metoodika, sissejuhatus k-eteadusse, stilistika, tõlketeooria, praktiline vene k; koost. õppevahendeid.– Uurimisvaldkond: keeledidaktika üld- ja eriküsimused, võõrk-te õpetamise metoodika üldharidus- ja kõrgkoolis. 33 teadustr-t.

T: Grammaire française. Morphologie. Kiiev, 1962; Радянська школа. Kiiev,1962; Практикум по русскому языку I. Trt, 1973; II. Trt, 1974; III. Trt, 1977.

B: TÜ BL I, 247.

STRANDSON, Krista (19. VII 1976 Pärnu), keeleteadlane; ins-i t. Lõpetas 1994 Pärnu Raeküla Kk-i, 2000 TÜ eesti- ja soome-ugri filol osk-a, M.A. eesti k-e alal, (2002, TÜ), vk “Vestluskaaslase algatatud reformuleeringud eesti vestlustes: reformeeringualgatuse vahendeid ja põhjuseid”, 2005– TÜ doktorant. Oli 2002–2005 TÜ arvutiteaduse inst-i erakorr teadur, 2005– TÜ eesti ja üldkeeteaduse inst-i erakorr teadur. – Uurimisvaldkonnad: suuline suhtlus, teksti planeerimine ja parandusmehhanism suulises suhtluses, koolitunnisuhtlus, dialoogi modelleerimine arvutil. ES-i liige. 30 teadustr-t.

T: Kuidas vestluskaaslane parandusprotsessi algatab? // KK (2001) 6; Küsimuste ja direktiivide märgendamine eestikeelsetes infodialoogides (kaasautor). // Rakenduslingvistika Eestis. Tln, 2003; Kõneleja reaktsioon vestluskaaslase algatatud parandustele. // Keel ja arvuti. Trt, 2006; Kliendi soovide automaatne tuvastamine eestikeelsetes infodialoogides (kaasautor). // Eesti Rakenduslingvistika Ühingu ar. Tln, 2007; Õpetaja tagasiside õpilase vastusele algkoolitunnis. // Samas; Towards computer-human interaction in natural language (kaasautor). // 5th Int. Conf. Inform. Technol. Appl. Cairns (Austraalia), 2008.

B: <https://www.etis.ee>.

STRAŽ, Salman (14. IX 1927 Tallinn – 14. III 1989 Tallinn), majandusteadlane; käsitöölise p, juut. Õppis 1934–41 Tallinna Juudi Gümnaasiumis, lõpetas 1945 Aviotehnikumi kaks kursust ja samal aastal Kaasani Töölisnoorte 4. Kk-i, 1949 TPI maj-*tsk*-a kaub-ökon alal *cum laude*, 1966 MI asp-i, maj-knd (1966, TÜ), vk “Межотраслевые связи торговли (по данным межотраслевых балансов Эстонской ССР)”, maj-dr (1981, MI), vk “Экономическое исследование и прогнозирование потребительского бюджета населения союзной республики (по материалам Эстонской ССР)”. Oli 1949–51 Eesti NSV Kaub-min-i van-instruktor, plaaniosak juh, 1951–63 Tallinna Rkl Kooperatiivkaub Tehnikumi õppejõud, 1955–66 TÜ õu täitja, 1966–68 TPI stat ja rmt-upidamise kat-i v-õpetaja, 1968–75 dots, 1975–81 stat kat-i dots, 1981–89 prof. Pms loengukursused: stat üldteooria, maj-stat, tööstusstat; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: kaub osa ühiskondliku produkti tootmises ja isikliku tarbimise mahus ja struktuuris, elatustase, maj- ja tarbimisstat. Ülel Kaub-konjunktuuri Inst-i Eesti filiaali teadusnõuk liige, Plaaniinst-i sotsiaalsete probleemide ekspertnõuk aseesimees, TPI metoodilise kirj väljaandmise toim-koll-i jmt organisatsiooni liige. Osales juhtivalt rahvastiku tarbimiseelarve mudeli, selle analüüsi ja prognoosi metoodika väljatöötamisel ja rakendamisel ENSV Stat. Keskval-s, mille eest määrati koll-le (juht S.) 1980 A. Veimeri nim teaduspreemia, NSVL Rahvamaj Saavutuste Näituse pronksmedal (1986). Üle 80 teadustr-e.

T: Kaubanduse statistika 2 (kaasautor). Tln, 1972–1973; Индексные системы в анализе динамики результативных показателей. // Вест. статистики (1978) 9; Методика

составления статистического анализа и прогнозирования потребительского бюджета населения республики. Тln, 1979; Корреляционный и регрессионный метод статистического моделирования потребительского бюджета. // ТPI Toim. 463 (1979); Некоторые проблемы прогнозирования потребления в условиях социализма и потребительский бюджет. // Samas; Отчетный потребительский бюджет населения Эстонской ССР за 1963–1965 и прогноз до 1985 – статистический сборник (экспериментальный). Тln, 1979.

B: EE 8, 660; 14, 490; TPI 1936–1986, 152, 331, 335, 344, 446, 447, 502.

J. Toomaspoeg

STREMME, Christoph Konrad (29. VI 1806 Hannover – 8. IX 1877 Austin, Texas, USA), arhitekt ja õppejõud; kingsepa p. Õppis Gildesheimi güm-n-s, lõpetas Berliini Kunstiakad arhit alal, *dr. phil.* (1841, Giesseni Ük), vk “Die Beziehungen des Architektur zur Civilisation”. Töötas 1831–41 Hannoveri kuninglikus ehituskomitees (sh 1839–41 kuninglike losside ehitusmeistrina), oli 1841–49 TÜ tsiviilehituskunsti erakorr prof, ühtlasi koostas (a-st 1842) TÜ mitmete hoonete (kirik, farm-keemiainst, kliinik jt) ümberehitusplaane ja ehituseelarveid. Vabastati töölt seoses professuuri kaotamisega. Läks Saksamaale, sealt hiljem USA-sse. – Teor seisukohtades toetas romantilis-idealistikku arh-kontseptsiooni, rõhutades loodusläheduse ja inimkesksuse nõudeid. Katsed teostada neid ideid järelklassitsistlikus Tartus ei õnnestunud.

T: Die Architektur und ihr Verhältniss zur Kultur und zum Volke. Dorpat, 1842.

B: *Левицкий* I, 443, 468; EAKBL, 493.

STRIZ (a-ni 1956 **Obring**, 1956–64 **Valdre**), **Evi** (25. II 1928 Veriora v, Võrumaa), arstiteadlane; talupidaja t. Lõpetas 1947 Võru Kk-i, 1953 TÜ arstitsk-a, med-knd-i vk “Kooliruumide soojusolukorra mõjust õpilaste termoregulatsioonile ja külmetushaigustesse haigestumisele” valmis 1974, kuid jäi tehn põhjustel kaitsmata. Täiendas end korduvalt Moskvast (sh Noorukite ja Laste Hügieeni Inst-s ning Sanitaarhariduse Keskinst-s). Omandas 1982 TÜ-s arst-narkoloogi ja 1986 Tervishoiu-min-i kursustel med-statistiku kvalifikatsiooni. Töötas 1955–57 TÜ füsiol kat-s, 1957–70 oli EMHI koolihügieeni labori n- ja v-teadur, 1971–82 Tervishoiu-min-i Vab

Sanitaarhariduse Maja peaarsti aset tervishoiupropaganda metoodika alal, 1982–85 Tallinna Vab Psühhoneurol-haigla dispanserse osk-a org-metoodikakabineti juh, a-st 1985 Tallinna Lasnamäe Polikliiniku stat-kabineti juh. Ühtlasi pidanud 1958–86 Tallinna Med-koolis, TPedI-s, VÕT-is ja TÜ arstitsk-s loenguid laste ja noorukite anat-st, füsiol-st ja tervishoiust. – Uurimisvaldkonnad: väliskeskonna ja elurežiimi mõju laste termoregulatsioonile, karastatusele ja külmetushaigustesse haigestumisel. Aktiivne tervishoiupropagandist, avaldanud töid, koost met juhendeid tervislikest eluviisidest, sh karskuskasvatusest koolides, noorte narkoprobleemidest, suitsetamisest jm. Pidanud koolihügieeni, laste tervisekaitse jt teemadel u 700 loengut ja koost. ligi 50 sanitaarhariduslikku tr-t ning 16 terviseõpetuslikku met-st materjali arstidele. Vab Hügieenikute ja Tervishoiuorganisatsioonide Tead Seltsi liige (a-st 1958), Punase Risti Seltsi nõukogu liige jm. Üle 30 teadustr-e, arvukalt aimeart-id.

T: Karastamise mõju õpilaste organismile. // Nõuk. Kool (1961) 8; Kehalise kasvatuse ja värske õhu mõjust õpilaste termoregulatsioonile. // EMHI V konv. materjalid. Tln, 1965; Kooliruumide soojusrežiimi toime õpilaste termoregulatsioonile ja külmetushaigustesse haigestumisele. // Nõuk. Kool (1966) 7; Töetervishoid. Õpik tööõpetuse õpetajatele (kaasautor). Tln, 1969; Sünteetilised põrandakatted koolides ja lasteasutustes. // Nõuk. Kool (1970) 7; Tütarlaste organismi mõnede treenituse, karastatuse ja haigestumuse seostest. // EMHI VII konv. materjalid. Tln, 1970; Sanitaarharidustöö organisatsioon ja metoodika (kaasautor T. Raudsepp). Trt, 1975; Soovitusi tervishoiupropaganda organiseerimiseks meditsiinitöötajate erialase täiendamise baasiks olevates ravi-profülaktilistes asutustes. Tln, 1976.

B: *H. Merila-Lattik*, 1024–1025.

STRIZAK, Viktor (18. II 1938 Kiievi obl, Ukraina), tehnikateadlane; ukrainlane, ohvitseri p. Lõpetas 1955 Tallinna 23. kk-i, 1961 TPI mäeins-na, tehnikaknd (1972, TPI), вк “Исследование распределения нагрузки по виткам резьбы в пластмассовых соединениях при кратковременном и длительном нагружении”. Töötas 1961–64 Tallinnas konstruktorina, oli 1964–75 TPI meh-tnk-a masinaelementide kat-i v-õpetaja, 1975–92 dots, 1992-2000 TTÜ masinaõpetuse inst-i masinaelementide õt-i ning 2000-2005 mehhatroonika inst-i masinaelementide ja peenmehaanika õt-i dots, a-st 2006

emeriitdots. Loengukursused: tugevusõpetus, masinaelemendid, tõste-transpordiseadmed, plastmasskonstruktsioonid; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: keermesliidete staatiline ja dünaamiline tugevus, tribomaterjalid ja -struktuurid. Üle 50 teadustr-e, 3 leiutist (kaasautor).

T: Анализ плотности пластмассовых резьбовых соединений (kaasautor V. Meng). // TPI Toim. 276 (1969); Исследование трения в пластмассовых резьбовых соединениях (kaasautor V. Meng). // TPI Toim. 306 (1971); Анализ распределения нагрузки по виткам резьбы в пластмассовых резьбовых соединениях (kaasautor V. Meng). // TPI Toim. 365 (1974); Особенности расчета резьбовых соединений из термопластов (kaasautor V. Meng). // Прогрессивная технология машиностроения. Баку, 1977; Исследование долговечности термопластмасс при ступенчатом нагружении (kaasautorid V. Meng, J. Ševtšenko). // TPI Toim. 597 (1985); Keermesliidete staatiline tugevus: konstruktsiooniparameetrite mõju kandevõimele. Tln, 1994; More exact methode of threaded joint calculation (kaasautor G. Arjassov). // OST-98 Symp. on Machine Design. Oulu, 1998; Limit load on screws strengthened by plastic deformations. // Machines. Technologies. Materials (2007) 6–7.

B: Mehaanikainseneride koolitus 1918-1998. Tln, 1998, 52, 54, 55, 109, 110, 191, 214.

STROMBERG, Otto Eugen Eduard Adalbert von (22. VII 1880 Tashu-Padure, Kuramaa – 31. XII 1922 Tartu), teoloog; baltisakslane, mõisniku p. Lõpetas 1901 Riia Linnagümni-i, 1906 TÜ usutsk-a teol-knd astmega (1905–06 õppis ka Berliini Ük-s), 1907 sooritas konsistooriumieksami, täiendas end 1911–12 Berliini Ük-s, teol-mag (1913, TÜ), vk “Studien zur Theorie und Praxis der Taufe in der Christlichen Kirche der ersten zwei Jahrhunderts”. Oli 1906–09 Tallinna Toomkooli usuõpetuse õpetaja, 1910–11 dir aset, 1913–14 ja 1917–18 dir, ühtlasi 1908 Tallinna Toomkiriku ja 1912–14 TÜ kiriku abiõpetaja, 1914–16 TÜ eksegeetilise teol eradots, 1918 kirikuajaloo prof-i kt, 1919–22 Uue Testamendi prof ning a-st 1919 ka Rathlefi Tütarlastegümni-i õpetaja. – Töid kirikuajaloost.

T: Geschichte der Kirche der Neuzeit in den Grundzügen. Reval, 1910; Studien zur Theorie und Praxis der Taufe in der Christlichen Kirche der ersten Jahrhunderts. Berlin, 1913.

B: DbBL, 776–777; TÕ ajalugu II, 344; III, 111; Religion in Geschichte und Gegenwart V. Tübingen, 1931, 851; *A. Vööbus*, 31; *L. Raid*, 33, 36, 64, 65, 104, 111, 154.

L. Raid

STRUVE, Friedrich Georg Wilhelm von (15. IV 1793 Altona, Schleswig-Holstein – 11. / 23. XI 1865 Pulkovo), astronoom ja geodeet, stellaarastron rajajaid; sakslane, gümn-i dir-i p, Karl Ludwig ja Ludwig August S. vend, Otto Wilhelm S. isa. Lõpetas Altonas gümn-i, õppis 1808–10 TÕ-s filos, filol ja astron (lõpetas filol-knd astmega) ning 1811–13 (TÕ stipendiaadina) mat ning (süvendatult) astron, *mag.* ja *dr. phil.* (1813, TÕ), vk “De geographica speculae Dorpatensis positione” (Mitaviae, 1813). Peterburi TA korrliige (1822) ja akadeemik (1832), teenistusaadlik Ülikooliõpingute ajal oli Laatre mõisniku von Meinersi ja Sangastes krahv Bergi juures koduõpetaja, 1813–20 TÕ tähetorni observaator (juh J. S. G. Huthi haiguse tõttu täitis tegelikult ka tähetorni juh ülesandeid), 1820–39 dir, ühtlasi a-st 1813–20 ka TÕ astron ja geod erakorr prof, a-st 1820 prof ning korduvalt ka prorektor, 1839–62 Pulkovo obs-i dir. Mh alustas S. 1822 Vene Kindralstaabi ja Admiraliteedi ohvitseride astronoomilis-geodeetilist õpet, mis tagas Tartu Tähetornile riigi igakülgse toetuse. – Alustas Tartu Tähetornis tööd juba üliõpilasena, olles M. G. Pauckeri õpilane ja asst. Paigaldas tähetorni Dollandi passaažiriista, millega määras tähetorni täpsed koordinaadid, vormistas töö tulemused diss-na, mille põhjal talle omistati 1813 korruga nii mag-i kui dr-kraad. Käis 1815 ja 1816 Saksamaal, kust tellis 1817 tähetornile meridiaaniringi, mis saabus 1822. Lähetus Kesk-Euroopasse 1820 viis S. ka Münchenisse Fraunhoferi Optikainst-i, kus ehitati tolle aja suurimat läätsteleskoopi (refraktorit), mis valmis 1824 ja seati Tartu Tähetornis üles 1825, ühtlasi varustati see okulaarmikromeetriga visuaalsete kaksiktähtede avastamiseks ja mõõtmiseks, mis sai nüüd S. põhitööks. Selle tulemusena ilmus 1827 3112 kaksiktähe andmeid sisaldav *Catalogus novus stellarum duplicium et multiplicium*. Kontrollis Fraunhoferi refraktorteleskoobiga 120 000 tähte nende võimaliku kaksikluse suhtes ja määras 1833–36 esimesena tähe (Veega) relatiivse parallaksi (kauguse). Oletas (1847), et tähtedevahelises keskkonnas valgus neeldub (see leidis tõestuse 1930-il a-il). Ka geodeesiaga hakkas S tegelema juba üliõpilasena. LÜOS ülesandel teostas ta 1816–19 Liivimaa kaardi alusvõrgu mõõdistamise ning juhendas 1822–27 meridiaanikaare

mõõtmist Baltimaadel (1830–44 pikendati mõõtmisi Tornioni, 1851 Jäämere ja Doonauni), mille eesmärgiks oli maakera kuju ja suuruse kindlaksmääramine. Hiljem teostati S. initsiatiivil ka paralleelkaare mõõtmine laiusel 52° (Irimaalt Uuralini). Pulkovo obs-i rajajaid, pani aluse Pulkovo sariväljaannetele. Tartus kujunes S. maailmas tuntud teadlaseks, Tartu tähetorn oma aja kohta seadmetega hästi varustatud teadusasutuseks ning TÜ astronoomide ja geodeetide ettevalmistamise tähtsaks keskuseks. Paljude teadusorganisatsioonide auliige, sh Vene Geogr. Seltsi asutajaid (1845), LUS-i auliige (a-st 1853); TÜ audr (1852). Briti Kuningliku Astronoomiaseltsi kuldmedal (1827). S. järgi on nimetatud kaks mäe Teravmägede saarestikus ja mägi Antarktikas Kuninganna Maudi maal. Astronoomide Friedrich Georg Wilhelm, Otto Wilhelm ja Karl Hermann Struve auks kannab asteroid 768 nime *Struveana*. 1964–95 kandis Tartu Obs W. Struve nime. Üle 250 teadustr-e.

T: Beschreibung der Breitengradmessung in den Ostseeprovinzen Russlands in den Jahren 1821–1831. Dorpat, 1831; Stellarum duplicium et multiplicium mensura micrometricae. SPb, 1837; Etudes d’astronomie stellaire: Sur la voie lactee et sur la distance des etoiles fixes. SPb, 1847 (vene k-s 1953); Resultate der in den Jahren 1916 bis 1819 ausgeführten astronomisch-trigonometrischen Vermessung Livlands. SPb, 1844; ²Dorpat, 1857; Positiones mediae., 1852; Arc du Méridien de 25°20’ entre le Danube et la mer glaciale mesuré depuis 1816 jusqu`en 1855. I–II. SPb, 1857–1860.

B: *Левичукий* I, 303–315; DbBL, 779; AAUD, 25; EBL TK, 260–261; EE 14, 490; *O. W. Struve*. Zur Erinnerungen an den Vater den Geschwistern dargebracht. Karlsruhe, 1895; *G. Zelnin, L. Vallner*. W. Struve geodeedina. // Tähetorni Kalender 1964. aastaks. Tln, 1963, 48–85; *3. K. Новокшанова (Соколовская)*. Василий Яковлевич Струве. М, 1964; *J. Dick*. Die Bewerbung Wilhelm Struve um Mannheim. // Die Sterne 45 (1969) 3 / 4, 65; *A. H. Batten*. Resolute and undertaking characters: the lives of Wilhelm and Otto Struve. // Astrophys. Space Sci. Library 139 (1988); TÜ ajalugu II, 56, 64, 90, 99, 109, 113, 116, 117, 165, 202, 203, 208–214, 216, 218, 219, 222, 224, 251, 252, 390; *Ü.-I. Veltmann*. Stellaarastronoomia ja F. G. W. Struve. // Edasi (1968), 16. IV; *J. Randjärv*. W. Struve – esimene geodeesia professor Tartu Ülikoolis. // Geodeet 25 (2002), 14–15; *T. Viik*. Fr. G. W. Struve Tartu-periood. // <http://vaatleja.obs.ee/node/84>.

STRUVE, Gustav Wilhelm Ludwig (1. XI 1858 Pulkovo – 4. XI 1920 Sevastopool), astronoom; baltisakslane, Otto Wilhelm S. p, Karl Hermann S. vend. Õppis Viiburis (Wiborg) dr Zeidleri õppeasutuses, sooritas 1875 Tallinna Güm-n-s küpsuseksamid, õppis 1876–79 TÜ-s füüsika-mat-tsk-s mat, sai samas 1890 alguses knd kraadi (töö “Ueber die Doppelstern η Cassiopeiae”), *mag. astr.* (1883, TÜ), vk “Resultate aus den Pulkowa angestellten Vergleichen von Procyon mit benachbarten Sternen”, täiendas end 1883–85 astron ja rakendusmat alal Bonnis, Milanos ja Leipzigi, *dr. astr.* (1887, TÜ), vk “Bestimmungen der Constante der Praecession und der einigen Bewegung des Sonnensystems”. Oli 1880 ja 1886–94 Tartu Tähetorni astronoom-observaator, 1880–83 ja 1885–86 Pulkovo obs-i koosseisuväline astronoom, 1894–98 Harkovi Ük-i astron ja geodeesia erakorr prof ja obs- dir, a-st 1898 prof ja obs-i dir. – Vaatles kaksiktähti, komeete, päikese- ja kuuvarjutusi, Päikese pretsessiooni jm.

T: Über die Doppelstern [Sigma] 60. SPb, 1881; Bearbeitung der während der totalen Mondfisternisse 1884 October 4 und 1888 Januar 28 beobachteten Sternbedeckungen. Dorpat, 1883; Bestimmung des Mondhalbmessers aus dem während der totalen Mondfisterniss 1884 October 4 beobachteten Sternbedeckungen. Dorpat, 1889.

B: AAUD, 719; *Левуцкый* I, 336–338; Alb. Dorp., 794; TÜ ajalugu II, 212.

STRUVE, Karl Hermann (3. X 1854 Pulkovo Peterburi läh – 12. VIII 1920 Bad Herrenhalb, Saksamaa), astronoom; baltisakslane, Otto Wilhelm S. p, Gustav Wilhelm Ludwig S. vend. Lõpetas Karlsruhe kõrgema linnakooli ja Bechmse erakooli Viiburis (Wiborg), õppis 1872–76 TÜ-s mat, lõpetas knd astmega (1877), täiendas end a-st 1878 Strasbourg'i, Berliini, Pariisi ja Grazi ük-des, *mag. math.* (1881, TÜ), vk “Fresnel's Interferenzerscheidungen theoretisch und experimentell bearbeitet” (Dorpat, 1881), *dr. math.* (1882, TÜ), vk “Über den Einfluss der Diffraction an Fernröhren auf Lichtscheiben” (SPb, 1882). Königsbergi Kuningliku TA liige. Oli 1883–89 Pulkovo Obs-i adjunktastronoom, 1889–95 v-astronoom, 1895–1904 Königsbergi Ük-i astron prof ja tähetorni dir, 1904–20 Berliin-Babelsbergi Obs-i dir. – Töid interferentsist, difraktsioonist, Saturni kaaslase vaatlustest Pulkovo suure refraktoriga jm. Briti

Kuningliku Astron-seltsi kuldmedal (1903). Üks kolmest astronoomist Struvest, kelle auks asteroid 768 kannab nime *Struveana*.

T: Über die allgemeine Beugungsfigur in Fernröhren. SPb, 1886; Résultats préliminaires des observations faites sur les satellites de Saturne a l'aide du réfracteur de 30 pouces. // Mélanges math. et astron. VII (1890).

B: Alb. Dorp., 278; http://www.smso.net/Karl_Hermann_Struve

STRUVE, Karl Ludwig (2. V 1785 Hannover – 5. VI 1838 Königsberg), keeleteadlane ja pedagoog; sakslane, kooliõpetaja p, Friedrich Georg Wilhelm S ja Ludwig August S. vend. Lõpetas 1801 Altonas gümni-i, õppis 1801–02 Göttingeni ja 1802–03 Kieli Ük-s teol ja filos, *dr. phil.* (1803, Kieli Ük), vk “Observationum et emendationum in Propertium edend. Specimen” (Altona, 1804), *cand. theol.* (1813, TÜ). Oli 1804 Liivimaal von Meinersi juures koduõpetaja, 1804–14 Tartu gümni-i kreeka k-e ülemõpetaja, 1805–14 ka TÜ klassikalise filol eradots, a-st 1814 Königsbergis gümni-i dir. Loengud: kreeka ja rooma kirj ja mütol, kreeka ja ladina k-e grammatikat, Kreeka ja Itaalia geogr, Rooma ajal. – Töid kreeka ja ladina k-e alalt (sh õppevahendid), antiikkirj-st ja vana-aja ajaloost.

T: Die elementis Empedoclis. Dorpat, 1805; Sophoclis, ut volunt, Clytaemnestrae fragmentum. Riga, 1807; Ueber die Chronologie der Aegyptischen Geschichte nach dem Herodot. Dorpat, 1809; Der Feldzug des Dariens gegen die Scythen. Dorpat, 1812, 1813; Quaestimonum de dialecto Herodots. Dorpat 1812, 1813; Griechische Grammatik für die Gymnasien des Lehrbezirks der Keiserlichen Universität zu Dorpat. Riga u. Dorpat 1816, 21823.

B: *Левуцкүй* II, 417–420; DbBl, 778, TÜ ajalugu II, 174.

STRUVE, Ludwig August (18. VIII 1795 Altona, Schleswig-Holstein – 17. IV 1828 Tartu), arstiteadlane; sakslane, gümni dir-i p, Karl Ludwig ja Friedrich Georg Wilhelm S. vend. Õppis 1811–14 TÜ arstitsk-s, seejärel õppis Kieli Ük-s, *dr. med. & chir.* (1815, Kieli Ük), vk “Exhibens insigniem casum ruptural uteri post mortem puerpurae demum ex sectione cognotae” (Kiel, 1815). Oli 1812–13 Riias sõjaväehospitali arst-volontöör, 1815–23 Elmshornis (Holstein) praktiseeriv arst, omas praksist ka Wilsteris, 1823–28 TÜ

teraapia ja kliiniku prof, kat-i juh. – Töid leeprahaigusest ja Liivimaal endeemilise leepra esinemisest, ägedate krooniliste haiguste diagnoosimisest ja ravist, nahahaigustest, ka med õpetamisest TÜ-s. Taani Med-ühingu korr-liige (1820).

T: Commentatio de plegmasia alba dolente, quyindecim observationes practicae continens. Tübingen, 1826; Über die Erkenntniss und Cur acuter und chronischer Krankheiten. Riga, Dorpat, 1827; Historischer Bericht über die Leistungen des medicinischen Klinikums der Kaiserlichen Universität zu Dorpat von seiner Eröffnung im Jahré 1804 bis zum Schlusse des jahres 1826. Dorpat, 1827; Übersicht der Hautkrankheiten. Berlin, 1829.

B: AAUD, 48; *Левуцкүй* II, 119–120; Die Aerzte Livlands, 338; DbBL, 778; TÜ ajalugu II, 241, 243.

STRUVE, Otto Wilhelm (25. IV / 7. V 1819 Tartu – 14. IV 1905 Karlsruhe, Baden, Saksamaa), astronoom; baltisakslane, Friedrich Georg Wilhelm S. p, Karl Hermann ja Gustav Wilhelm Ludwig S. isa. Lõpetas 1835 Tartus gümn-i, õppis 1836–39 TÜ-s mat, lõpetas *cand. math.* astmega, *mag. math.* (1841, SPb). Peterburi TA liige (1852). Oli 1837–39 Tartu Tähetornis oma isa asst, 1839–49 Pulkovo obs-i dir-i abi, 1849–58 2. astronoom, 1858–62 dir aset, 1862–89 dir. Ühtlasi oli 1847–62 Kindralstaabi ja Admiraliteedi konsultant-astronoom. Elas a-st 1894 Karlsruhes. – Jätkas isa alustatud kaksiktähtede uurimist, vaatles (Pulkovos tolle aja suurima, 30-tollise refraktoriga) Urani ja Neptuni kaaslasi ning mõõtis Saturni ringe. Vaatles ka komeete ning 1851. ja 1869. a. täielikke päikesevarjutusi. Oli 1861 ja 1871 ilmunud Pulkovo obs-i andmetel koost tähetabelite *Tabulae quantitatum Besselianorum* toim, 1869–88 väljaande *Observations de Poulkova* toim. Vene Geogr Seltsi mat-geogr osk-a juh (1859–65), Rahvus Astron Ühingu juhatuse esimees (1867–78), Berliini, Müncheni, Pariisi, Londoni, Washingtoni jpt. akad-te ning tead-seltside auliige, Bonni Ük-i (1868) ja TÜ audr (1887) ning auliige (1889). Briti Kuningliku Astron-seltsi kuldmedal (1850). Üks kolmest astronoomist Struvest, kelle auks asteroid 768 kannab nime *Struveana*.

T: Expedition chronométrique exéctée en 1844 entrée Altona et Greenwich. SPb, 1846; Beobachtung der totalen Sonnenfinsterniss am 28 (16) Juli 1851 in Lomsa. SPb, 1851; Othomis Struvii narratio de parallaxi Stellae & Lyra. Petropoli, 1852; Beobachtungen des

Bielaschen Cometen in Jahre 1852 angestellt am Grossen Refraktor der Pulkowaer Sternwarte. SPb, Leipzig, 1854; Die Beschlüsse des Washingtoner Meridianconferenz. SPb, 1885.

B: Alb. Dorp. 99–100; DbBL, 778–779; TÜ ajalugu II, 99, 209.

STRÖMPL, Judit (25. III 1952 Mukachevo, Taga-Karpaatia, Ukraina), sotsiaalteadlane; ungarlane, ins-i t. Lõpetas 1969 Mukachevo 3. (ungari õppek-ga kk-i), 1977 TÜ vene k-e ja kirj erialal, M. Sc. sotsiaalteaduste alal (1995, TÜ), vk “Kaagvere Erikool: hetkeseis ja perspektiivid”, sotsiaalteaduste dr (2002, Tampere Ük), vk “Residential management of troublesome girls in transition Estonia”. Oli 1977–82 Tartu 2. Õhtukk-i õpetaja, 1982–86 TÜ rmtkogu v-rmtk-hoidja, 1986–90 TÜ käitumishälvete sotsiol labori v-ins, 1990–2003 sotsiol osk-a teadur, 2003– sotsiol ja sotsiaalpol osk-a (a-st 2008 inst) dots. – Uurimisvaldkonnad: deviantsuse sotsiol, laste ja noorte probleemid, totaalsed institutsioonid, vägivald, vähemuste diskrimineerimine, sotsiaaltöö-uurimus, kvalitatiivsed uurimismeetodid, sotsiaalkonstruksioon. U 40 teadustr-t.

T: Delinquent girls in special needs school in Estonia. // J. Clin. Psychol. Social Pathol. 3 (1996) 1–2; Alaealiste kriminaalset karjääri mõjutavad sotsiaalsed faktorid (kaasautor). Tln, 1999; The transition in Estonian society and its impact on girls’ reformatory school. // Eur. J. Social Work 3 (2000) 1; Kvalitatiivsete meetodite kasutamine sotsiaaltöö uurimisel. // Sotsiaaltöö 8 (2004) 2; Trafficking in human beings for sexual exploitation: an analysis of the situation in Estonia (kaasautor). Helsinki, 2005; Sotsiaalse osaluse taastamise strateegia muutumine totaalses institutsioonis. Trt, 2005; The risk of becoming a victim of school bullying: a gendered aspect (kaasautorid M. Selg, B. Šahverdov). // Comparing Children, Families and Risks. Tampere, 2006; Eesti teismeliste vägivallatõlgendused (kaasautor). Tln, 2007; Tundlike teemade käsitlemise eetilise-metodoloogilised küsimused sotsiaaltöö-uurimuste kontekstis Eestis. // Vaateid teelahkmelt. Sotsioloogia, sotsiaaltöö ja sotsiaalpoliitika aktuaalseid probleeme. Trt, 2008.

B: <https://www.etis.ee>.

STRÜMPELL, Ernst Adolf Gustav Gottfried (16. VI 1853 Neu-Autz, Kuramaa – 10. I 1925 Leipzig), arstiteadlane; baltisakslane, Ludwig Adolf Heinrich S-i p. Lõpetas 1869 Tartus gümn-i, õppis 1870–72 TÜ arstitsk-s, seejärel Leipzigi Ük-s, *dr. med.* (1875, Leipzigi Ük). Oli 1876 TÜ med-kliiniku asst, 1878–82 Leipzigi Ük-i eradots, 1883–86 prof, 1886–1903 Erlangeni, 1903–09 Breslau, 1909–10 Viini ja a-st 1910 taas Leipzigi Ük-i prof. – Töid peamiselt närvihaigustest, ka sisehaigustest ja saksa med-ajaloost. Väljaande *Deutsche Zeitschrift für Nervenheilkunde* asutajaid ja toim, 2-köitelise *Die Erkrankungen des weiblichen Genitales in Beziehung zur inneren Krankheit* (Leipzig, 1912–1913) kaastoim.

T: Lehrbuch der speziellen Pathologie und Therapie der inneren Krankheit I. Leipzig, 1883 (vene k: SPb, 1913); III k. 1902; (kordustr-d 1907–34); 1914; Aus dem Leben eines deutschen Klinikers. Erinnerungen und Beobachtungen. Leipzig, 1925.

B: AAUD, 649–650; Alb. Dorp. 270–271; DbBL, 777.

STRÜMPELL, Ludwig Adolf Heinrich (11. / 23. VI 1812 Schöppenstedt Braunschweigi läh, Saksamaa – 6. / 18. V 1899 Leipzig), filosoof ja pedagoog; sakslane, kaupmehe p, Ernst Adolf S-i isa.. Lõpetas Braunschweigis gümn-i, 1833 Königsbergi Ük-i filos alal, *dr. phil.* (1833, samas), täiendas end 1833–34 Leipzigi ja Berliini ük-des. Oli 1834–43 Kuramaal koduõpetaja, 1843–44 TÜ eradots, 1845–49 erakorr ja 1849–70 teor ja praktilise filos prof, 1859–63 ka ajaloo-keeletsk-a dekaan, 1871–72 Leipzigi Ük-i eradots, 1872–99 emeriitprof. Loengukursused: loogika, sissejuhatus filos-sse, õigus- ja usundifilos, ped, psühhol, ped ajalugu; juhatas seminare didaktika ja ped alal; koost. õppevahendeid. – Töid filos-st ja selle ajaloost, eetikast, ped psühhol-st, defektol-st, didaktikast jm.

T: Erläuterungen zu Herbarts Philosophie mit Rücksicht auf die Bericht, Einwürfe und Missverständnisse ihrer Gegner. Göttingen, 1834; Die Hauptpunkte der Herbartschen Metaphysik kritisch beleuchtet. Braunschweig, 1840; Die Pädagogik der Philosophen Kant, Fichte, Herbart. Ein Überblick. Braunschweig, 1843; Die Verschiedenheit der Kindernaturen. Dorpat, Pleskow, 1844; Die Vorschule der Ethik. Mitau, Leipzig, 1844; Die Leitfaden der Logik. Mitau, 1846; Geschichte der theoretischen Philosophie der Griechen. Leipzig, 1854; Der Vortrag der Logik und sein didaktischer Werth für die

Universitätsstudien. Berlin, 1858; Psychologische Pädagogik, Leipzig, 1880, ²1909; Die pädagogische Pathologie oder die Lehre von den Fehlern der Kinder. Leipzig, 1890, 4. tr. 1910; Erziehungsfragen. Leipzig, 1896; Vermischte Abhandlungen aus der theoretischen und praktischen Philosophie. Leipzig, 1897.

B: *Левуцкый* II, 409–412; DbBL, 777.

STRYK, Friedrich Torsten von (10. IV 1881 Tartu – 25. III 1920 Tallinn), kunstiteadlane, -kriitik; baltisakslane, Wilhelm Gustav von S-i p. Lõpetas 1902 Peterburis Wiedemanni Eragümn-i, õppis a-st 1902 TÜ ajaloo-k-etsk-s, a-st 1905 Münchenis ja 1907–08 Berliini Ük-s, *dr. phil.* (1910, Müncheni Ük), vk “Studien über die etruskischen Kammergräben” (Trt, 1910). Et Venemaal tema teaduskraadi ei tunnistatud, õppis 1911–12 PÜ-s ja 1915 TÜ-s, kus omandas 1916 filol-knd kraadi klassikalises filol-s. Oli ajakirja *Noor-Eesti* kaastööline, tegev ERM juhatuses, 1918 (saksa okupatsiooni ajal) TÜ kunstimuuseumi juh, 1919 võttis osa Lõuna-Eesti Kunstikaitse Toimkonna tööst. – Eesti kutselise kunstikriitika rajajaid, kelle tööd avaldasid suurt mõju eesti kunstikriitika teor tasemele. Toetas murrangulist noort kunsti, eelkõige J. Koorti, K. Mäe, N. Triigi ja A. Vabbe loomingut. Avaldas kriitikat ja esseid. Tegi 1918 ettepaneku avada TÜ rahvusv ülikoolina (ettepanek ilmus ajalehes *Dorpater Zeitung* 21. XII 1918).

T: Persia kunst. // *Noor-Eesti* (1910/11) 4; Kolmas Eesti kunstinäitus. // *Noor-Eesti* (1910/11) 4; Meie kunsti-elu. // *Vaba Sõna* (1914) 3; Surma võidukäik. // *Noor-Eesti* (1915) 5; Kunstiühingu “Pallas’e” näitus. // *Pm* (1918) 16, lisa.

B: EAKBL, 493–494; Eesti kunsti ajalugu 1–II Tln, 1977, 52, 110.

STRYK, Wilhelm Gustav von (27. I 1850 Pühajärve mõis – 15. VIII 1927 Tartu), agronoom ja majandusteadlane; baltisakslane, kindrali p, Friedrich Torsten S-i isa. Lõpetas 1871 TÜ rahvamaj ökonoomika alal knd astmega. Täiendas end välismaa ük-des. Oli a-st 1876 LÜÖS-i sekr ja LÜÖS-i ajalehe *Baltische Wochenschrift für Landwirtschaft, Gewerbfleiss und Handel* toim, ühtlasi ka Liivimaa Põllum Toetamise Seltsi ja Balti Veisekasvatajate Seltsi sekr. – Töid rahva- ja maamaj-st, maaõigusest ja – reformidest (sh sundvõõrandamisest), agraarajaloost. Leipzigi Ük-i audr (1926), LÜÖS-i auliige.

T: Bodenkredits. Berlin, 1909; Wilhelm von Humboldts Ästhetik als versuch einer Neubegründer Sozialwissenschaft. Berlin, 1911; Über Freiheit. Berlin, 1913; Baltische Rinderzucht. – Handschrift, 1917. // EAA, f. 2489; Die Landwirtschafte in Livland. Gesichtliche Skizze, Literatur und Statistik. Dorpat, 1918; Der Sinn des Krieges und andere Aufsätze. Dorpat, 1918; Das Agrargezetz in Livland (Lettland und Estland). Trt, 1922; Studien zur Geschichte der Landwirtschaft in Livland. Riga, 1926; Die Güterenteinung in Estland 1919 (hrsg. H. Neuschäfer). Plön, 1993.

B: AAUD, 626; DbBL, 780.

J. Lepajõe

STUBENDORFF (Stubbendorff, Stubendorf), Heinrich Julius (10. V / 29. IV 1811 Pärnu – 3. VIII / 23. VII 1878 Pavlovsk), baltisaksa botaanik ja maadeuurija; kaupmehest raehärra p. Salanõunik, Peterburi TA korr-liige. Lõpetas 1829 Tartus gümn-i, 1836 TÜ arstitsk-a, *dr. med.* (1836, TÜ), vk “De euthanasia medica” (Trt, 1836). Oli 1836–44 Tobolskis ja Omskis sõjaväearst, 1846–48 Jenisseiskis kullakaevanduse arst, 1848–53 Jakutskis Sisemin-i Ida-Siberi valitsuse med-osk-a nõunik, 1853–56 Peterburi Med-konsiiliumi liige, 1856–63 Sahha tsiviilkuberner; a-st 1864 erus. – Omab olulist kohta Ida-Siberi taimestiku tundmaõppimisel, jätkates C. Ledebouri, A. v. Bunge ja C. A. Meyer alustatud traditsiooni. Tegi bot-alaseid uurimisreise Sajaanidesse ja Jenissei ülemjooksule (1844–48, sh 1847–48 koos M. Fuhrmanniga), Ohhotski piirkonda, Kamtšatkale ja Sahhalinile (1849). Esimese reisiga koguti 213 ja teiseaga 163 taimeliiki; esimeste kirjeldused avaldas S. C. A. Meyeri rmt-s *Regio Sajanensis aurifera* (1847, 1848). 1857–63 sooritas S. kolm pikemaajalist reisi ka Jakutski kub-s, kuid enamiku selle reisi taimedest kogusid reisikaaslased. S. järgi on nimetatud Siberi taimeliik *Saussurea Stubendorffii* (Herder) ja taimeperekond *Stubendorffia (Umbelliferae)* (Schrenk). Vene Geogr. Seltsi ja Peterburi Bot-aia auliige, TÜ õpetatud korr-liige.

B: AAUD, 192; Alb. Dorp., 286–287; DbBL, 781; EE 14, 490; Schüler-Album des Dorpatschen Gymnasiums von 1804–1879. Dorpat, 1879, 60; *И. П. Коллекторы и коллекции по флоры Сибири.* // Тр. Бот. сада Имп. АН 4 (1909); *I. Käbin.* Maal ja merel. Lund, 1972, 35–36; TÜ ajalugu II, 222.

E. Tammiksaar

STULOV, Anatoli (12. VIII 1947 Tallinn), füüsik; venelane, tööliste p. Lõpetas 1965 Tallinna 19. kk-i, 1971 Moskva Füüsika ja Tehn Inst-i füüsika-ins-na, 1974 KÜBI-s asp-i, füüsika-mat-knd (1979, Leningradi PI), vk “Решение нестационарных задач дифракции волн на упругих телах методом граничных интегральных уравнений”. Oli 1974–80 KÜBI n-teadur, 1980–97 v-teadur, 1997– TTÜ KÜBI v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: akustiliste lainete difraktsioon elastsetelt kehadelt, mittelineaarsete lainete levi pärilikes keskkondades, heli tekkimine tiibklaveris. Lahendas esmakordselt mittestatsionaarse akustilise tasandlaine difraktsiooniülesande suvalise ristlõikega elastselt silindril, tuletas täpse lahendi akustiliste impulsside levi ja peegeldusprotsessi kirjeldamiseks diskreetselt kihilises lineaarses pärilikus keskkonnas, tõestas püsiva profiiliga laine eksisteerimise võimalikkuse pärilikus keskkonnas. Töötas välja seadme klaveri haamrite parameetrite mõõtmiseks, esitas haamri vildi hüstereesimudeli ja haamri keeltele löögi teooria. Üle 60 teadustr-e.

T: Дифракция акустических импульсов на упругих телах (kaasautorid J. Metsaveer, N. Veksler). М, 1979; Волны в слоистых линейных наследственных средах (kaasautor U. Nigul). Тлн, 1985; Применение алгебраических методов для исследования нелинейных волновых процессов в наследственных средах. // Изв. АН СССР. Мех. твердого тела (1990) 2; Hysteretic model of the grand piano hammer felt. // J. Acoust. Soc. Am. 97 (1995) 4; Piano hammer testing device. // Proc. Est. Acad. Sci. Eng. 6 (2000) 4; Dynamic behavior and mechanical features of wool felt. // ACTA Mechanica 169 (2004) 1–4; Experimental and computational studies of piano hammers. // ACTA Acoust. 91 (2005) 6; Physical modelling of the piano string scale. // Appl. Acoust. 69 (2008) 11; Давление волн, распространяющихся в рояльных струнах, на импедансную границу ("мостик") (kaasautorid V. Erofeyev, E. Lissenkova). // Нелинейный мир 6 (2008) 5–6.

B: <https://www.etis.ee>

STUMBUR, Heino (31. VIII 1930 Tartu), geoloog; tööliste p, Kaljo S-i kaksikvend. Lõpetas 1949 Tartu 5. kk-i, 1955 TÜ geol osk-a, oli 1958–61 GI asp. Oli 1955–58 Tšitaa Geol Val geoloog-kaardistaja, 1961–90 EGV geoloog-kaardistaja, 1975–77 töötas ka

geoloogina Marokos sealse põlevkivi uuringuil. – Töid paleontol ja maavarade geol alal. 24 teadustr-t.

T: Eesti NSV ordoviitsiumi fauna nimestik 2 (kaasautor L. Sarv). Trt, 1956; О разных путях развития наутилоидей. // Изв. АН ЭССР. Сер. физ.-матем. и техн. наук 9 (1960) 4; Remarks on the genus *Pictetoceras* (Cephalopoda: Ellesmeroceratida) (kaasautor H. Mutvei). // Bull. Geol. Inst. Univ. Uppsala, New Ser. 2 (1971); О путях использования горючих сланцев в зависимости от качества их органического вещества. // Изв. АН ЭССР. Хим. Геол. 26 (1977) 3; A new Middle Ordovician torticonic nautiloid (kaasautor H. Mutvei). // Geol. Fören. Stockholm Förhandl. 105 (1983) 1; Неполное доминирование признака и возможности использования популяционного метода в геологии. Тлн, 1988.

B: EGBT, 113–114.

STUMBUR, Kaljo (30. VIII 1930 Tartu – 30. XII 2000 Tartu), geoloog; töölise p, Heino S-i kaksikvend. Lõpetas 1949 Tartu 5. kk-i, 1955 TÜ geol osk-a. Oli 1955–57 Tšitaa Geol Val geoloog-kaardistaja, 1958–63 EGV geoloog, 1963–65 töötas Silikaltsiidi TUI-s, 1966–89 oli EGV erinevate allüksuste peageoloog, sh 1970–72 ka Afganistani Geol-teenistuse v-geoloog, 1989–1998 Harjumaa Looduskaitseameti ja Harjumaa Keskkonnateenistuse peaspetsialist maavarade alal, 1998–2000 Harjumaa Keskkonnateenistuse spetsialist. – Põhitegevus geol kaardistamine, millega seoses tegeles paleontol, tektoonika, stratigraafia, maavarade, majandusgeol ja looduskaitse küsimustega. Võttis osa Põhja-Eesti rannikuala komplekssest kaardistamisest ja Balti põlevkivibasseini kihtide biostratigraafilisest rööbistamisest. Koost. maavarade kaarte maakondade ja kogu Eesti kohta. Osales eksped-s Siberis (Ülem-Olekma), Afganistanis. Oli Eesti, Läti ja Leedu geoloogide koostööna valminud Balti vabariikide geol kaartide komplekti kaasautoreid ja toim-koll-i liige. Kaardikomplekt pälvis 1984 NSVL rkl preemia. 13 teadustr-t.

T: О фауне остракод Поркунского горизонта в Эстонской ССР. // TÜ Toim. 42 (1956); О новых данных по тектоническим нарушениям. // Инф. бюлл. Упр. геол. и охраны недр при Совете Министров ЭССР 1 (1959); О стратиграфии Варангуской пачки. // GI Uurimused 10 (1962); Запасы горючих сланцев Эстонского

месторождения. // Гор. сланцы (1974) 6; Геология республик Советской Прибалтики. Сводная объяснительная записка к геологическим картам м-ба 1: 500 000 (kaasautor). Л. 1982.

В: EGBT, 114.

STYX, Martin Ernst (31. / 19. XII 1759 Riia – 25. / 13. III 1829 Tartu), arstiteadlane, hügieenik; baltisakslane, advokaadi p. Lõpetas 1779 Riia Lütseumi, 1782 Jena Ük-i arstitsk-a, *dr. med. & chir.* (1782, samas), vk “*Descriptio anatomica nervi cruralist et obturatorii icone illustrata*” (Jena, 1784). Sooritas 1784 Peterburis eksami Venemaal arstina praktiseerimise õiguse saamiseks. Oli 1783–84 Peterburis ja Oudovas kreisiarst, 1785–90 Orenburgi haigla juh, 1790–91 Tallinnas ja 1791–93 Riias sõjaväehospidali peaarst, 1793–1800 arsti erapraksis Riias, 1800–02 TÜ arstitsk-a anatoomia ja kohtumed-i prof, 1802–03 dieteetika, rkl ja populaararstiteaduse ning *materia medica* (farmakol) prof, 1803–26 dieteetika, *materia medica*, med-ajaloo ja –kirj prof, ühtlasi 1802–26 ka korduvalt dekaan, 1809–16 kliinilise inst-i maj- ja politseidir, 1813 prorektor ja rektori kt, 1813–14 rektor, a-st 1826 emeritprof, kuid jätkas tasuta õppetööd, lugedes politsei- ja populaarmed-i. Pms õpetas S. *materia medica*’t ja retseptuuri, uuris võimalusi hiniini asendamiseks kohalike ravimtaimedega, avaldas töid läkakõha ravimises ja oksevahendite kohta jm. Märkimisväärsed on S. teened hügieeni õpetamisel ja populariseerimisel, tema initsiatiivil loodi TÜ-s 1823 koosseisulise dots-i koht dieteetika (isikliku hügieeni) ja politseimed-i (riigivõimu vaateväljas olevad ühiskondliku hügieeni küsimused) õpetamiseks (nende ainete koondamine ühe õppejõu kätte oli Vene impeeriumis esmakordne). Suurt tähelepanu pööras S. tervishoiualaste teadmiste levitamisele (ka talurahva hulgas), avaldades töid esmaabist, lihtsamatest ravivõtetest kodustes tingimustes, haigustest hoidumise viisidest jm, samuti püüdis välja töötada sanitaarpropaganda tead aluseid. Oma töödes käsitles ta kliima, atmosfääri, aastaegade, eluviisi, une ja ärkveloleku, nakkushaigustest hoidumise jm küsimusi, lähtudes seejuures kohalikest tingimustest ja nende mõjust inimeste tervisele. Tööde avaldamise kõrval püüdis S. sanitaarharidust levitada ka populaarmed-i lugemisega TÜ kõigi tsk-de üliõpilastele (1802–04, 1810, 1815, 1827). S-i peetakse Baltikumis sanitaarhariduse rajajaks. Püha Vladimiri 4. järgu orden (1828). Orenburgi linna aukodanik (1828).

T: Ueber den Missbrauch des Aderlassens in den nördlichen Provinzen Russlands. Riga, 1793; De Russorum balneis calidis et frigidis. I. Dorpati, 1802; Ideen über populäre Arzneikunde, nebst Inhaltsanzeige der populären medicinischen Vorlesungen für die Zuhörer derselben. Dorpat, 1802; Handbuch der populären Arzneiwissenschaft für die gebildeten Stände in den nördlichen Provinzen Russlands, insonderheit für Landgeistliche und Grundbesitzer in Kur-, Liv- und Ehstland. 1. Riga, 1803; Ueber die Heilkrafte der Wandflechte, als neu entdecktes, inländisches Substitut der Chinarinde. Dorpat, 1817.

B: *Recke-Napiersky* IV, 335–336; *Левуцкуй* II, 185–186; Die Aerzye Estlands, 389; ARUT, 63; DbBL, 782; TÜ ajalugu II, 41, 47, 54, 64, 90, 230, 232, 236, 238–239, 250; Eesti arstiteaduse ajaloost, 16–19; TÜK, 21, 23; TÜP, 108–111; AA 116/117 (2002) 1 / 2, 119–126.

SUBI (a-ni 1962 **Männik**), **Kiira** (4. VIII 1930 Tallinn), arstiteadlane, viroloog ja immunoloog; arsti t. Lõpetas 1949 Tallinna 7. kk-i, 1955 TÜ arstitsk-a, 1958 TÜ-s asp-i, med-knd (1961, TÜ) vk „Alkoholi põlemiskiirusest aju-koljutraumaga haigeil ning aju-koljutrauma ja alkoholihoobe diferentsiaaldiagnostikast“, med-dr (1995, TÜ), vk “The laboratory surveillance of the acute respiratory viral infections in Estonia”. Oli 1958–69 EMHI v-teadur, 1969–88 respiratoorse viiruste labori juh, 1988–95 Prof. Med-i Inst-i sama labori juh, 1995–97 v-teadur, 1997–2003 EKMI virol osk-a v-teadur, 2003–05 TAI v-teadur. – Uurimisvaldkond: respiratoorsed viirused ja viirusnakkused. Teinud kindlaks A- ja B-gripi-, paragripi-, adeno- ja RS-viiruste osatähtsuse hingamisteede haigestumises, viiruste leviku iseärasused, seganakkuste ja segaviiruspopulatsioonide tekke Eestis aastakümnete jooksul. Uurinud immuunsust ja organismi kaitsetegureid, sealjuures avastanud komplemendil antiviraalse toime gripiviirusele. Lisaks leidnud C-gripiviiruse võime pidurdada A- ja B-gripiviiruse aktiivsust. Täiustanud viirusnakkuste laboratoorse diagnoosimise teooriat ja praktikat ning tegelenud respiratoorsete viiruste toime uurimisega kroonilise kopsupatol-ga haigetel. S-i juhitud labor oli 1970–92 Ülel Gripikeskuse vabarkl tugibaas ja Eestis respiratoorsete viirusnakkuste diagnoosimise met juhendaja. 212 teadustr-t.

T: Mixed respiratory viral infections during influenza A epidemics. // J. Hyg. Epid. Microbiol. Immunol. 25 (1981) 3; A dynamic investigation in antibodies to influenza and

parainfluenza viruses in patients suffering from chronic bronchitis and bronchial asthma. // Z. Erkrank. Atmungsorgane 157 (1981) 2; Inactivation of inhibitor-resistant influenza virus by normal guinea pig sera. // Rev. Roum. Méd.-Virolog. 36 (1985) 3; Irregular appearance of antiviral activity of complement in the hemagglutination-inhibition test. // Rev. Roum. Méd.-Virolog. 38 (1987) 4; Laboratory diagnosis of sporadic cases of acute respiratory viral diseases. // Rev. Roum. Virolog. 42 (1991) 1-2; Mixed respiratory viral infections in Estonia. A long term laboratory study. // Acta Virolog. 46 (1998) 6; Danysz phenomenon in the influenza and complement interaction. // Rom. J. Virolog. 49 (1998) 1–4; Studies on the hemagglutinating unit of the influenza virus in the hemagglutination inhibition test // ESCV Newslett. 5 (1999); Detection of two respiratory viruses in a single specimen by hemagglutination-inhibition test. // Acta Virolog. 44 (2000) 2; Viirused – sada aastat avastamisest. // EA 79 (2000) 7; Viirusnakkuste laboratoorse diagnoosimise üldised põhimõtted. // EA 82 (2003) 11; Inhibition of hemagglutinating activity of influenza A and B viruses by influenza C virus. // Current strategies for prevention and treatment of infectious diseases. Palanga, 2004; SARS – uus emergeerunud viirusnakkus. // EA 83 (2004) 8; Lihtsalt teadusest. // Akad. 17 (2005) 6; Teadus ja raha. // Akad. 19 (2007) 1.

B: NET (1962) 1, 77; EA (1990) 5, 404; *H. Merila-Lattik*, 1025–1026.

SUDAKOV, Mihhail (9. X 1952 Petseri), loomaarstiteadlane; venelane. Lõpetas 1970 Petseri 1. kk-i, 1975 EPA vet-tsk-a, vet-knd (1990, EPA), vk “Sigade mükobakterioos ja bioproovi kasutamise aspekte kompleksi *avium-intracellulare* atüüpiliste mükobakterite diferentseerimisel”, 1992–96 EPMÜ nakkushaiguste inst-i doktorant. Oli 1975–76 EPA liha-piimatehnol kat-i v-vet-arst, 1976–81 patol anat ja loomatervishoiu kat-i v-vet-arst, 1881–88 v-teadur, 1989–92 sise- ja nakkushaiguste kat-i v-teadur, 1992–96 EPMÜ Eesti Agrobiokeskuse v-teadur (0,5), 1996–2005 v-teadur (1,0), 1998– EPMÜ/EMÜ vet-med-i ja loomakasv inst-i nakkushaiguste osk-a mükobakteriooside labori juh, v-teadur. Õpetanud vet-aluseid, lahanguõpetust, vet-immunol. – Uurimisvaldkonnad: mükobakterioosid, nende etiol ja leviku ökol aspektid, biol ja keem ohud toidu tootmise ahelas ja nende minimeerimise võimalused, veiste tuberkuloos ja paratuberkuloos,

lindude tuberkuloos, vet-immunol. Eesti Loomaarstide Ühingu asutajaid (1988). Üle 50 teadustr-e.

T: Molekulaarsete (PCR, DNA-sond) ja konventsionaalsete meetodite kasutamine loomade mükobakteriooside diferentsiaaldiagnostikas (kaasautorid T. Nikopensius, L. Häkkinen). // Vet-med '99. Trt, 1999; Tuberculosis of birds in Estonia: transmission and diagnostics (kaasautor). // Reproductive Failure in Farm Animals. Uppsala, 2001; Mükobakterioosid. // Zoonoosid ja toiduhügieen. Trt, 2002; Veterinaarimmunoloogia. Trt, 2004; Pastöriseerimata lehmapiim kui potentsiaalne allikas mükobakterite levikuks (kaasautorid S. Kokassar, S. Sütt). // ELR (2005) 1–2; Mükobakteriooside levik Eestis ja infektsiooni transmissioon inimesele loomsete toitainete kaudu // Vet-med '08. Trt, 2008 (kaasautorid S. Sütt, S. Kokassar).

B: EPA BL II, 217–218; EPMÜ BL, 169.

SUDAKOVA (sünd. **Rjuminskaja**), **Rimma** (14. I 1925 Ivanovo, Venemaa – Peterburi, surmaaeg teadmata), arstiteadlane, mikrobioloog; venelane. Lõpetas 1948 Ivanovo Rkl Med-inst-i, med-knd (1957). Töötas 1948–52 Ivanovo Rkl Med-inst-s, oli 1952–81 EMHI mikrobiol ja 1981–90 bakteriaalsete sooltenakkuste labori juh, 1990–92 v-teadur. Asus 1992 Peterburi. – Uurimisvaldkonnad: shigelloosid, salmonelloosid ja esherriiosid. Selgitas soolenakkuste haigustekitajate koosseisu muutusi 20 a. lõikes, nende biol iseärasuste dünaamikat, muude mikroorganismide osatähtsust.. Isoleeris Eestis seni tundmatuid düsenteeriatekitaja alaliike ja biotüüpe. Esmakordselt Eestis määratles enteropatogeense esherihhia serogrupi 0124 etiol-se rolli düsenteerialaadsete ägedate soolenakkuste tekkes, uuris nakkuse epidemiol-t ja tekitajate biol omadusi. Täiustas meetodeid düsenteeria tekitajate diagnoosimiseks ja identifitseerimiseks. Tähelepanuväärsemaid S. juhendatud töid oli shigelloosinakkuste epidemiol prognoosimisest. U 40 teadustr-t.

T: Микробиологическая характеристика салмонеллезов в Таллине (I сообщение). // Сб. докл. второй научн. конф. ТНИИЭМГ. Тln, 1959; Микробиологическая характеристика салмонеллезов в г. Таллине (II сообщение). // Сб. докл. третьей научн. конф. ТНИИЭМГ. Тln, 1961; Об этиологической структуре острых кишечных заболеваний у детей раннего и дошкольного возраста в г. Таллине. // Сб.

докл. четвертой научн. конф. ТНИИЭМГ. Тln, 1963; Колициногенная характеристика шигелл, выделенных в Эстонской ССР. // Сб. докл. научн. конф. ТНИИЭМ, Тln, 1968; Сезонное распространение дизентерии Зонне, вызываемой разными биоварами возбудителей. // Эпидемиология и профилактика кишечных инфекций. Тln, 1978; Основные направления изучения эпидемического процесса дизентерии Зонне. // Актуальные вопросы профилактики острых кишечных заболеваний. Тln, 1985; О некоторых особенностях эпидемического процесса дизентерии Флекснера в Эстонской ССР. // Пятый съезд эпидемиологов, микробиологов, инфекционистов и гигиенистов Эстонской ССР. Тln, 1987; Структура острых кишечных инфекций в г. Таллине в 1978-1989 г.г. // Актуальные вопросы инфекционных болезней. Trt, 1990.

B: NET (1985) 3, 218.

L. Priimägi

SUDNITSÕN (Sudnitson), Aleksander (Alexander) (14. VI 1950, Kaliningrad, Venemaa), arvutiteadlane; venelane, õpetaja p. Lõpetas 1967 Tallinna 19. kk-i, 1972 TPI elektrotehnikatsk-a, 1983 Valgevene TA Kubi-s asp-i, tehnikaknd (1984, Eesti TA Kubi), vk “Декомпозиционный синтез управляющих автоматов на программируемых матрицах и микропроцессорах”. Oli 1975–78 Eritööde Trusti *Zapspetsavtomatika* v-ins ja grupijuht, 1978–83 TPI elektronarvutite kat-i v-ins, 1983–87 v-õpetaja, 1987–89 dots, 1989–92 TTÜ elektronarvutite kat-i dots, 1992–95 TTÜ arvutitehnika inst-i v-teadur, 1995– TTÜ arvutitehnika inst-i dots, 1987–88 täiendas end ühtlasi Helsingi Tehnikaük-s (külalisteadur). – Uurimisvaldkonnad: automaatide dekompositsiooniteooria, digitaalsüsteemide disain, väljatöötlus ja rakendused, töökindlate sardsüsteemide disain, automaatprojekteerimine. *IEEE Computer Soc.* ja *Assn. for Computing Machinery* liige. Üle 90 teadustr-e.

T: Использование методов декомпозиции конечных автоматов для построения сетей микропроцессоров (kaasautor A. Keevallik). // Прикл. аспекты теории автоматов. Varna, 1979; Computational kernel extraction for synthesis of power-managed sequential components. // Proc. IEEE Int. Conf. ICECS. Dubrovnik (Croatia), 2002; Register transfer low power design based on controller decomposition // Proc. IEEE 24th Int. Conf. MIEL. Nis (Yugoslavia), 2004; Digital design at microarchitectural

level base on quality relationship measures (kaasautorid M. Kruus, H. Lensen). // Adv. Current Nat. Sci. 5 (2004); Research and training environment for decomposition-based logical design. // E-Learning and the Knowledge Society, Ghent (Belgium): Communication & Cognition (2005); FSM decomposition software for education and research (kaasautor S. Devadze). // Proc. IEEE Int. Conf. EUROCON. Belgrade (Serbia), 2005; Project-oriented approach to low-power topics in advanced digital design course (kaasautorid D. Mihhailov, M. Kruus). // Electronics Electrical Eng. 6 (2010); Hardware implementation of recursive algorithms (kaasautor). // Proc. 53rd Int. Symp. IEEE MWSCAS 2010. Seattle (USA), 2010;

B: TPI 1936–1986, 323, 428, 502; <https://www.etis.ee>.

SUI, Helmut (10. I 1928 Tallinn), tehnikateadlane; teenistuja p, Virve S. abikaasa. Lõpetas 1948 Tallinna Elektromeh Tehnikumi, 1953 TPI ins-soojusenergeetikuna, tehnikaknd (1967, Eesti TA), vk “Исследование развития круглой и плоской струи в спутном и встречном потоках”. Oli 1953–63 EI ja 1963–67 TEFI n-teadur, 1967–93 TEFI ja 1993-98 EI v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: gaasijugade ja jugasüsteemide levimine ning aurugeneraatorite kollete aerodünaamika, madalatemperatuurilise plasma genereerimine, levimine ja kasutamine plasmareaktoris, poorsete pinnete valmistamine plasmameetodil. 57 teadustr-t, 2 autorit.

T: Аэродинамика топочной камеры при односторонней и двусторонней схемах размещения горелок (kaasautor J. Ivanov). // Теплоэнергетика (1970) 7; Исследование стабилизации плазменной струи на оси вихревого плазмохимического реактора (kaasautor R. Lääne). // Eesti TA Toim. Füüsika. Mat. 27 (1978) 4; Закипание жидкости на пористой поверхности и гистерезис теплоотдачи (kaasautor J. Tehver). Tln, 1989; Heat transfer and hysteresis phenomena by boiling on porous plasma sprayed surface (kaasautorid J. Tehver, V. Temkina). // Experim. Therm Fluid Sci. 5 (1992) 6.

B: Ühe instituudi lugu. Tln, 1997, 54, 73, 77, 138, 237.

SUI (a-ni 1954 **Kull**), **Virve** (28. III 1926 Vigala v, Läänemaa), arstiteadlane, reumatoloog; arsti t, Helmut S. abikaasa. Lõpetas 1945 Pärnu 2. Lydia Koidula nim. Kk-

i, 1951 TÜ arstitsk-a, med-knd (1962, TÜ), vk "PASH'i, ftivasiidi ja streptomüsiini toimest laboratoorsete loomade närvisüsteemisse", med-dr (1990, NSVL MA Reumatol Inst), vk „Клинико-экспериментальное обоснование и разработка методики применения гумизола при деформирующем остеоартрозе“ Täiendas end korduvalt reumatol alal, lõpetas 1994 töötervishoiuarstide kursused. Oli 1951–53 Tallinna Vab Keskhaiгла neurokirurgia osk-a kliiniline ordinaator, 1953–67 EKMI n-teadur, 1967–97 v-teadur. – Uurimusi esimeste tuberkuloosivastaste ravimite kahjulikest kõrvaltoimetest, Haapsalu muda ravitoimest reumahaigetele lastele ja liigesehaigustega tööstustöölisele, ravimpreparaadist humisool ja selle kasutamisest deformeeriva osteoartroosi puhul. Osales humisooli tootmiseks ja kasutamiseks vajalike dokumentide koostamisel ning tootmise alustamisel Tallinna Keemia ja Farm Tehases (1972). *Lyme'i* tõve e. borrelioosi esmatuvustajaid Eestis (1987). Oli EKMI tead-kogumike toim, konv-de organiseerijaid. Eesti Arstide Liidu asutajaliige (1988), Eesti Reumatoloogide Seltsi liige (sekr 1979–96). Üle 130 teadustr-e, 3 autorit.

T: Лечение гумизолом больных первичным деформирующим остеоартрозом. // Вопр. ревматол. (1978) 1; Das Heilschlammpräparat und seine Anwendung. // Torf in der Medizin. Bad Elster, 1981; Deformeeriva osteoartroosi ja reumatoidartriidiga haigete humisoolravist. Met. soovitusel. Tln, 1984; The effect of humisol on the joint movement in osteoarthritis patients. // Scand. J. Rheumatol. 60 (1986) suppl; *Lyme'i* tõbi. // NET (1987) 2; Lihaskonna haiguste ohust ja nende ennetamise võimalustest õmblustööstuses. Tln, 1996; Eakas inimene ja tema liikumisvõime. Tln, 1999.

B: EE 8, 685; 14, 491; EKMI BL, 39; *H. Merila-Lattik*, 1027–1028.

SUIGUSAAR, Mihkel (ka **Mihhail**; *pseud.* **Üks Riia eestlane**) (3. II 1842 Võisiku v, Viljandimaa – 2. III 1916 Pärnu), kiriku- ja kultuuritegelane; taluperemehe p. Lõpetas 1864 Riia vaimuliku seminari, 1868 Moskva Vaimuliku Akad kirj-loo osk-a *cand. theol.* astmega. Oli 1868–79 Riia vaimuliku kooli ja vaimuliku seminari eesti k-e õpetaja ja majandusjuh abi, ühtlasi 1869–79 eestik-se kirj tsensor, 1879–81 Pärnu Katariina kiriku preester ja 1881–1916 ülempreester, ühtlasi 1879–94 ka Pärnu gümn-de usuõpetuse õpetaja ja 1900–16 Pärnu I jsk praost. – Võttis a-st 1870 osa kirikuteenistuse jm rmt-te kohalike rahvaste k-tesse tõlkimisega tegeleva komisjoni tööst, osales ärkamisaegse kirj

väljaandmises (C. R. Jakobsoni teosed, ajaleht *Sakala*, Eesti Aleksandrikooli üritustes jm ärkamisaja ettevõtmistes). Tõlkinud ja toimetanud S. A. Lade jmt töid, *Õigeusuliste eestlaste kalendri 1913. aastaks* toim. Oli Eesti Aleksandrikooli Pärnu Komitee juh, 1882–88 Pärnu Põllumeeste Seltsi esimees, a-st 1894 Pärnu linna volikogu liige, a-st 1907 Pärnu Vene Heategeva Seltsi president. Avaldanud töid kõlbluskasvatusest, teol eetikast, isiksuseomadustest.

T: Kas võib uueaja inimene kristlane olla. Pärnu, 1909; Noortemeeste iseloomuharidusest. Pärnu, 1909; Lutheri õpetus Kristuse tõevalguses (tõlk.). Pärnu, 1911.

B: EBL, 499; EE 14, 491.

SUIJA (a-ni 1992 **Riismandel**), **Ave** (16. IV 1969, Pärnu), lihhenoloog; teenistujate t. Lõpetas 1987 Pärnu 4. kk-i, 1995 TÜ biol osk-a, 1997 TÜ-s magistrantuuri ja 2005 doktorantuuri, M.Sc. bot ja mükol alal (1997, TÜ), vk “Lecidea-taolised kooriksamblikud Eestis”, Ph.D. mükol alal (2005, TÜ), vk “Lichens and lichenicolous fungi in Estonia: diversity, distribution, patterns, taxonomy” (Trt, 2005). Oli 1995–97 TÜ bot ja ökol inst-i laborant, 1998–2001 v-laborant, 2004–05 TÜ bot ja ökol inst-i erakorr teadur, 2005– TÜ loodusmuuseumi erakorr teadur. – Uurimisvaldkonnad: samblikel kasvavate (lihhenokoolsete) seente süstemaatika; Eesti lihhenofloora koosseis. LUS-i (a-st 1994) ja Põhjamaade Lihhenoloogide Seltsi (*Nordic Lichen Soc.*) liige (a-st 2005; a-st 2007 juhatusel liige). Eesti TA magistritööde konkursi preemia (1998). U 30 teadustr-t.

T: Eesti pisisamblikud (kaasautor). Trt, 2004; Lichenicolous fungi and lichens in Estonia I. Ascomycota. // *Nova Hedwigia* 80 (2005); Biogeographical determinants of lichen species diversity on islets in the West-Estonian archipelago (kaasautorid I. Jüriado, J. Liira). // *J. Veget. Sci.* 17 (2006); Variation of morphological characters in the lichenicolous ascomycete genus *Abrothallus* // *Ann. Bot. Fennici* (2006).

B: <https://www.eris.ee>; <https://www.etis.ee>

SUIJA, Kadri (21. VII 1977 Võru), perearstiteadlane; Rein S. t. Lõpetas 1995 Tartu Tamme Gümni-i, 2001 TÜ arstitsk-a, 2010 TÜ-s doktorantuuri, Ph.D. arstiteaduse alal (2010, TÜ), vk “Major depression in family medicine: associated factors, recurrence and

possible intervention". Oli 2001–02 TÜ arstitsk-a intern, 2002–05 peremed-i resident, 2005–08 Soomes arst, 2008–10 TÜ polikliiniku ja peremed-i õt-i asst, 2010– teadur. – Uurimisvaldkond: depressioon ja ravi järjepidevus esmatasandil. Eesti Perearstide Seltsi (2004–), Soome Palliativse Med-i Ühingu (2005–), Eur. Peremed-i Õpetajate Akad (EURACT) liige (2009–). Üle 30 teadustr-e.

T: Depressioon ja kaasuv somaatiline haigus esmatasandil (kaasautorid H.-I. Maaros, R. Kalda). // EA 86 (2007) 5; Palliativne ravi: printsiibid ja eesmärgid. // EA 87 (2008) 3; Physical activity of depressed patients and their motivation to exercise: Nordic Walking in family practice (kaasautor). // Int. J. Rehabil. Res. 32 (2009) 2; Perearstide kehaline aktiivsus ja ja haigete nõustamine igapäevatöös (kaasautor). // Perearst 45 (2010) 2; Teist tüüpi diabeedi haiguste tõlgendused haigusest ja ravi järjepidevusest (kaasautor). // EA 90 (2011) 1; Factors associated with recurrent depression: a prospective study in family practice (kaasautor). // Family Practice 28 (2011) 1.

B: TÜK 200, 338; EA 90 (2011) 4, 193.

SUIJA, Rein (5. II 1941 Tartu), arstiteadlane, neuroloog ja psühhiaater, tislari p; Kadri S. isa. Lõpetas 1959 Tartu 8. kk-i, 1965 TÜ arstitsk-a, med-knd (1974, TÜ), vk “Действие парной бани на сердечно-сосудистую систему и дыхане здоровых, при гиперонической болезни и ожирении“. Täiendanud end taastusraviarstide kursustel TÜ arstide täienduskeskuse juures, samuti humanistliku ja eksistentsiaalse psühhoteeraapia ning sotsiaaltöö alal. Oli 1965–82 Võru raj-haigla neuroloog, 1982–92 Vab Tartu Kliinilise Psühhoneurol-haigla pearsti aset ravi alal, 1992–96 Tartu Linna Haigekassa asedir, 1996– Erastvere Erihooldekodu dir, a-st 2008 ka Jaanson & Lääne OÜ psühhiaater. – Töid leilisauna mõjust tervisele ja mõnede haiguste ravil, psüühikahäirete diagnostikast ja ravist, taastusravist, sotsiaaltööst, ka med-ajaloost. Uurinud neurootiliste häirete ravi vasoaktiivsete ainete ja antioksidantidega. Hoolekandeesutuse juhi kutsestandardi (2003) autoreid. Eesti Psühhiaatrite Seltsi, Eesti Kardioloogide Seltsi, Eesti Taastusraviarstide Seltsi, Ülemaailmse Vaimse Tervise Föderats-i liige. Üle 100 teadustr-e, arvukalt aimeart-eid.

T: Gaasivahetuse muutused leilisauna toimel (kaasautorid E. Laane, A. Klink). // NET (1970) 4; Saunaleili toime rasvunuile (kaasautor E. Laane). // NET (1971) 6; Влияние

бани на больных ожирением (kaasautor E. Laane). // Вопр. курортол. физиотерапии лечебной физ. культуры (1972) 3; Saun ja tervis (kaasautor E. Laane). Tln, 1984; 1988; Ei-psykoottisten mielenterveyshäiriöiden hoitomenetelmistä Tarton Psykiatrian Klinikassa. // II Viron ja Suomen psykiatrian symposium Kuopion yliopistossa 25.–28.9.1991. Kuopio, 1991; Vabadus otsustada ise: vanuripoliitikaga seotud mõtteid. // Sotsiaaltöö (2000) 4; Doktor Fr. R. Kreutzwaldi 200 sünniaastapäeva eel: Võru arstid pole unustanud oma kuulsat eelkäijat. // Hippokrates (2003) 45.

B: NET (1974) 5, 433; EA (1991) 2, 151–152.

SUIK, Heinrich (9. I 1942 Võisiku v, Viljandimaa), tehnikateadlane; talupidaja p. Lõpetas 1962 Viljandi 2. kk-i, 1967 TPI soojusenergeetikains-na, tehnikaknd (1980, TPI), vk “Исследование влияния температуры продуктов сгорания мазута на интенсивность высокотемпературной коррозии котельных сталей в промышленных условиях”. Täiendas end 1995 USA-s *Westinghouse Electric Corp.* (Alabama) tuumajaama konvektsiooniosa süsteemide tugevusarvutuste ettevalmistamises, 1987 Katowices ja 1996 New Yorgis malmkatelde konstruktsiooni ja käituse alal. Oli 1968–74 Kehra Tselluloosi- ja Paberikombinaadi (TPK) soojuselektrijaama vahetusins, juh aset ja juh, 1973–85 TPI soojustehnika inst-i tead uurimise labori v-ins ja teadur, 1985–86 Kehra TPK peaenergeetik, 1987–97 TTÜ soojustehnika inst-i v-teadur ja dots, 1995–2002 firma *Horizon Pulp and Paper* (end Kehra TPK) peaenergeetik, 2002–05 *Forster Wheeler* (FW) Energia OÜ osk-ajuh aset ja 2004–07 garantiikoordinaator, 2007–08 Estivo AS järelvalveins, 2008– Väo Elektrijaama järelvalveins, ühtlasi 2004–08 ka TTÜ mittekoosseisuline õppejõud (dr-õppe soojustehnika suunal). Lugenud energeetiliste seadmete metalli, soojusmootorite ja töökaitse kursusi. – Uurimisvaldkonnad: katlateraste kõrgtemperatuuriline korrosioon, katlatorude korrosioonikindlad katted, katla küttepindade töökindlus, küttekatelde soojustehniline ekspertiis. FW-s oli 2002–05 põhitööks põlevkivil töötava kahe tsirkuleeriva keevkihiga kateldega (CFB) 215 MW energiabloki käikulaskmine, sh ka teor kursuste läbiviimises Narva soojuselektrijaamade töötajatele jm, 2004–07 tegeles FW esindajana tehn ja jur garantiiprobleemide lahendamise ja soojustehnika oskussõnastiku (1997) kaasautor. Eesti Soojustehnikainside Seltsi volitatud ins (a-st 2006). 35 teadustr-t (paljud uurimisaruanded on käsikirjas).

T: Влияния температуры продуктов сгорания мазута на коррозионную стойкость котельных сталей (kaasautor). // Теплоэнергетика (1979) 3; Особенности расчета глубины коррозии труб поверхностей нагрева котлов при различных температурах газов (kaasautorid A. Ots, J. Laid). // Теплоэнергетика (1986) 4; Эксплуатационная надежность хромомарганцевых сталей (kaasautor). // Жаростойкая и жаропрочная хромомарганцевая сталь ДИ-59 207 (1988); О коррозионной стойкости и коррозионно-термической усталости хромированных труб (kaasautorid A. Ots, J. Laid). // Теплоэнергетика (1989) 4; Possibilities of using tubes with chrome coating in the boilers. // Int. Conf. on Plant Life Management and Extensions. Baltica II. 1992; Inglise-eesti-vene soojustehnika oskussõnastik (kaasautor H. Käär). Tln, 1997; Crack in recovery boiler. // Oil Shale 14 (1997); Catastrophic corrosion of superheater tubes. // Int. Conf. Behavior of Inorganic Material in Recovery Boilers. Bar Harbor, Maine, 2000; Criteria of repairing tube surface damages by overlay welding. // Oil Shale 19 (2002) 3; Wear of the fuel supply system of CFB boilers (kaasautorid T. Pihu, A. Molodtsov). // Oil Shale 25 (2008) 2.

B: Soojustehnika Instituut 1918 – 2007, Tallinn 2007, 269–271.

SUISALU, Artur (22. XI 1951 Võru – 9. XI 2009 Tartu), füüsik; teenistujate p, Ivar Suisalu vend. Lõpetas 1970 Nõo Reaalgümni-i, 1975 TÜ füüsika osk-a, füüsika-mat-knd (1984, FI), vk “ Оптические и микроволновые резонансы в триплетном состоянии некоторых молекулярных примесных центров”. Oli 1975–84 FI n-teadur, 1985–87 teadur, 1987–2009 v-teadur. Töötanud külalistedurina 1992 Hollandis Wageningeni Põllum-ük-s, 1995 Šveitsi Föderaalsete Tehnikainst-s, 1995, 1996, 1997, 1998 Müncheneri Tehnikaük-s ja Bayreuthi Ük-s. – Uurimisvaldkonnad: tahkiste lokaalse struktuuri ja dünaamika uurimine kõrglahutusspektroskoopia abil, solvatokroomsete materjalide rakendamine optilises sensoorikas, polütsükliiliste aromaatsete ühendite madalatemperatuurne luminesentsanalüüs keskkonnaproovides, tahkiste, sh valkude struktuuri ja dünaamika optiline seire nanomastaabis. Oli K. Rebase ja R. Avarmaa algatatud fotosünteesivate pigmentide laserspektroskoopiliste uuringute üks alustajatest ning üksikmolekulide spektroskoopia üks esmaevitajatest Tartus. Viimatinimetatud tööde

eest sai rkl teaduspreemia (1996, koos K. Rebase ja V. Palm *jun-ga*). EFS liige (1994–2009). Üle 60 teadustr-e.

T: Low-temperature phosphorescence and ODMR study of 2,2'-bipyridine and Rh(bpy)³⁺ (kaasautor). // Chem. Phys. Lett. 134 (1987) 6; Study of zero-phonon linewidth in the luminescence excitation spectrum of a single impurity molecule (kaasautorid V. Palm, K. Rebane; vene k). // ФТТ 36 (1994) 4; Pressure-induced dynamics in solid n-alkanes as probed by optical spectroscopy (kaasautor). // J. Chem. Phys. 108 (1998) 5; Pressure effects on relaxation in a polymer glass: A persistent spectral hole burning study (kaasautor). // Optics Spectrosc. 98 (2005) 5; Effect of long-term aging on oxygen sensitivity of luminescent Pd-tetraphenylporphyrin/PMMA films (kaasautor). // Sensors Actuators B – Chem. 106 (2005) 6; Spectral diffusion broadening by soft local modes in Sm²⁺-doped sodium borate glass (kaasautor). // J. Luminesc. 127 (2007) 1.

B: <https://www.etis.ee> ; <http://www.fi.tartu.ee/suisalu/Sui/>; EFS ar 2009, Tartu 2010, 177.

SUIT, Lembit (31.I 1921 Odessa – 11.XII 2005 Tallinn), keemik, peenmehaaniku p. Lõpetas 1938 Odessa 38. kk-i, 1945 Odessa Ük-i keemiatsk-a (suunati tööle TÜ-sse). Oli 1957–58 TÜ asp, keemiaknd (1964, TÜ), vk „К вопросу об очистке электролитов методом равновесного противоточного ионного обмена”. Oli 1945 TÜ anorg keemia kat-i v-laborant, 1945–47 asst, 1947–57 ja 1958–66 v-õpetaja, 1966–68 dots, 1968–75 analüüt keemia kat-i juh, dots, 1975–87 dots, 1987–91 õppelabori meister, 1992–98 keem. füüsika inst-i keemik-analüütik, a-st 1998 pensionil. Lugenud anorg keemia, üldkeemia, kristallokeemia, analüüt keemia, kolloidkeemia jt kursusi, tõlkinud keemiaõpikuid. – Uurinud ionivahetusprotsesside kineetikat ja tasakaalu, loonud mat meetodid optimaalsete tingimuste leidmiseks lahuste puhastamisel ioniitidega ja rakendanud neid kõrge puhtusastmega elektrolüütide saamisel, samuti vee demineraliseerimisel. Osalenud keemia nomenklatuuri korrastamisel ja loomisel, kaasautorina avaldanud kaks vene–eesti keemiasõnarmt-t (1964 ja 1982). U 30 teadustr-st.

T: К оценке элюирующей способности некоторых систем при хроматографии на окиси алюминия (kaasautor F. Šemjakin). // Изв. высших учебн. заведений. Химия 8 (1965); О коэффициенте селективности ионного обмена (kaasautor H. Laanpere). //

TÜ Toim. 219 (1968); О влиянии комплексообразования на процесс глубокой очистки катионита от ионов тяжелых металлов (kaasautor). // TÜ Toim. 289 (1971); Кинетический метод для определения наногаммовых количеств меди (kaasautor) // Ж. аналит. химии 27 (1972); О разделении смеси солей лантана и иттербия электромиграционным методом (kaasautor T. Lepiku). // TÜ Toim. 384 (1976); Vene-eesti keemia sõnaraamat (kaasautor). Tln, 1982.

B: TÜ BL I, 304; II, 174

V. Past

SUITS, (a-ni 1911 **Thauvón**; ka **Thauvón-Suits**), **Aino Emilia** (9. XI 1884 Pudasjärvi pastoraat, Haapajärvi khk, Oulu lään – 8. VIII 1969 Göteborg), kirjandusteadlane, soome-eesti kultuuritegelane; soomlane, praosti t, Gustav S-u abikaasa. Lõpetas Helsingi ühisgümni-i, õppis Helsingi Ük-s 1903–11 soome k-eteadust, kirj ajalugu ja etnogr-t, lõpetas *mag. phil.* astmega. Töötas 1907–08 Parikkala rahvakoolis õpetajana, 1916–23 Helsingi Ük-i rmtkogus, oli ühtlasi 1918 Eesti välisdelegatsiooni informbüroo sekr, 1924–44 TÜ soome k-e ja kirj lektor. Pages 1944 Soome kaudu Rootsi, elas seejärel pms Stockholmis, oli k-eõpetaja. – Töid kirj-ajaloost ja kunstist, ka ajakirjas “Noor-Eesti” 1910–1911 jm. Avaldanud kultuurilooliselt väärtuslikud mälestusterm-t-d E. Leinost ja G. Suitsust, tõlkinud soome k-de (pseud *Emilia Tavia*) valiku Fr. Tuglase novelle (kogumik *Vilkkuva tuli*, Helsingi 1911) ja A. Kitzbergi *Libahundi* (1914). ETSR ja Eesti PEN-klubi liige.

T: Lönnrot'i ja Faehlmanni kokkupuuteid ja ühiseid harrastusi. // Tervitusi lahe tagant. Trt, 1931; Eesti looming 2 (kaasautor). Helsingi, 1944; Tuntemani Eino Leino kärsiva ihminen. Helsingi, 1958 (eesti k-s: Tln, 2005); Gustav Suitsu noorus kirjade, luuletuste ja mälestuste põhjal. Lund, 1964; ²Tln, 1997.

B: EBL, 499; EE 14, 491; Ebl TK, 26~1; EKnBL, 551; ETVpK, 119; *O. Kruus*. Naine hanesulega. Tln, 1971, 114–126; *A. Mägi, K. Ristikivi, B. Kangro*. Eesti kirjandus paguluses. Lund, 1973, 130; *N. Andresen*. Suits ja tuli. Tln, 1983, 195–216; *H. Suits-Kangro*. Aino ja Gustavi lugu. Lund, 1987; *B. Kangro*. Eesti kirjakuulutaja eksiilis. Lund, 1989, 43, 179.

(*O. Kruus*)

SUITS, Gustav (30. / 18. XI 1883 Kastre-Võnnu v, Tartumaa – 23. V 1956 Stockholm), kirjandusteadlane ja luuletaja; kooliõpetaja p, Aino S-u abikaasa. Lõpetas 1904 Tartu Aleksandri gümni, astus 1904 TÜ ajaloo-k-etsk-a, õppis 1905–10 Helsingi Ük-s Eur. kaasaegset kirj, soome k-t, rahvaluulet ja esteetikat, lõpetas 1910 *cand. phil.* kraadiga, *mag. phil.* (1919). Täiendas end 1914 Helsingi Ük-i stipendiaadina Pariisis, valmistus 1919–20 Helsingis TÜ stipendiaadina õppejõukutseks. Eesti TA liige (1938). Töötas 1901–04 suviti Soomes koduõpetajana, 1911–13 Helsingi Ük-i rmtkogus, oli 1913–17 Helsingi vene gümni soome ja rootsi k-e õpetaja, 1918 Stockholmis EV välisdelegatsiooni informbüroo juh, 1920–24 TÜ üldise kirj õt-i prof kt, 1924–31 erakorr prof, 1931–44 prof. Pages 1944 Soome kaudu Rootsi, töötas Stockholmi Nobeli Inst-i rmtkogus, osales ka ETSR-i töös, ajuti ka pagulasorganisatsioonide tegevuses. TÜ-s peetud loengud eesti poetikast, eesti vanemast kirj-st, maailmakirj-st, kirj-teaduse metodol-st, kirj-ajalooliste meetodite rakendamisest, teksti- ja allikakriitikast, tekstide analüüsimisest, žanriprobleemidest, stiilist jm ning nõudlikud seminarid kujundasid mitmest S-u õpilasest (R. Põldmäe, D. Palgi, B. Kangro jmt) silmapaistvad kirj-teadlased. – Rajas koos F. Tuglasega 20. saj alguskümnendel eesti kunstinõudliku kirj-kriitika, kujundas TÜ õppejõuna akad rahvusliku kirj-teaduse sünni. Rakendas kirj-loolises uurimises kultuuriajaloolist vaateviisi ning keskendus allikakriitikale ja vanema eesti kirj (eriti K. J. Petersoni ja Fr. R. Kreutzwaldi loomingu) tundmaõppimisele. Akad Kirj-ühingu asutaja (1924–41 esimees). Avaldas (ajakirjades *Looming*, *Eesti Kirjandus* jm) kaalukaid allikuurimusi, artikleid eesti vanemast kirj-st ja väliskirj-st (L. Holberg, Molière, R. Rolland jt), soome-eesti kirj-kontaktidest. Kirj-teadlasena orienteerus esialgu G. Brandese sotsiaalselt teravdatud kirj-käsitlusele, hiljem lisandusid mõjutused saksa teadlastelt E. Elsterilt ja O. Walzelilt. Kreutzwaldi-uurimustes domineeris kultuuri- ja vaimulooline suund. Luuleanalüüsidest võib märgata ka vene formalistide koolkonna (B. Tomaševski jt) mõjutusi. Arendas sidemeid Eur. kirj-teadusega (pms esinemistega rahvusv foorumitel), tutvustas eesti kirj-st välismaal (1922–39 käis korduvalt tead välisreisidel Soomes, Norras, Pariisis, Saksamaal, Hollandis, Rootsis jm). Luuletajana kuulub S. eesti lüürika tippu, kelle loomingut tõlgiti paljudesse k-tesse. Tema luulekogud *Elu tuli* (1905), *Tuulemaa* (1913), *Kõik on kokku unenägu* (1922) on eesti luuleloos olulised. Oli Noor-Eesti rühmitise asutaja ja vaimne juht, selle albumite (I–V, 1905–15)

ja ajakirja *Noor-Eesti* (1910–11) toim-id; sõnastas liikumise ideelise programmi, seades põhieemärgiks lähenemise Eur. kultuurile. Võttis 1921 osa radikaalse kultuuriajakirja *Murrang* väljaandmisest ning kuulus kirj-rühmitisse Tarapita (1921–22). Koost. luuleantoloogiad *Eesti luule* (1910, koos K. E. Söödiga), *Teatriraamatu* (1913, koos B. Lindega) ja *Eesti nüüdislühirika* (1929). Tõlkis soome, rootsi, prantsuse jt luulet eesti k-de (*Hollandi värsipõimik* 1937; *Rootsi luulepõimik* 1950). Stockholmis jätkas vanema ja XIX saj eesti kirj uurimist, ühtlasi süvenes maailmakirj-sse ja selle uurimise uuematesse suundadesse. SKS (1931) ja Prantsuse *Academie Septentrionale*'i (1936) korr-liige, EKS auliige (1932), Uppsala Ük-i audr (1935).

T: Sihid ja vaated. Helsingi, 1906; Die estnische Literatur. // G. Hinneberg. Die Kultur der Gegenwart. Berlin, 1908; “Kalevipoeg” rahvaeeposena ja kunstitööna. // Eesti Kirjandus (1911); Elust, kunstist, näitekunstist. // Teatriraamat. Trt, 1913; Eesti lugemisraamat I–II. Helsingi, 1916, 1919; Meie rahvalaulu skandeerimine. // Lng (1924) 7, 8; Lisandusi K. J. Petersoni tundmaõppimiseks. Trt, 1928; Literaturgeschichte 2. Trt, 1929; Noor-Eesti nõlvakult. Trt, 1931; Eesti kirjanduse ajalugu tekstides (kaasautor M.Lepik). Trt, 1932; Ajaloost kirjandusloos. Trt, 1938; Koidula ja tänapäev. Stockholm, 1949; Eesti kirjanduse ajalugu I. Stockholm, 1953, ²1999; Nuori Kreutzwald. Helsinki, 1953; Noor Kreutzwald. Friedrich Reinhold Kreutzwaldi arengulugu. Lund, 1983; ²Tallinn, 1984; Meie esimene luuletaja. // Akad. 13 (2001) 3.

B: EBL, 499–502; EBL TK, 262–262; EE 14, 491–492; ETVpK. 119–120; EKirBL, 368–371; EKnL, 552–553; EKA III, 339–359; A. Thauvón-Suits. Gustav Suitsu noorus kirjade, luuletuste ja mälestuste põhjal. Lund. 1964; ²Tln, 1998; A. Mägi, K. Ristikivi, B. Kangro. Eesti kirjandus paguluses. Lund, 1973, 21–22, 159; N. Andresen. Suits ja tuli. Tln, 1983, 5–194; H. Suits-Kangro. Aino ja Gustavi lugu. Lund, 1987; B. Kangro. Eesti kirjakuulutaja eksiilis. Lund, 1989, 41, 54, 75–76, 108, 180; P. Kangur, K. Muru, Ü. Tonts. Väliseesti kirjandus. Tln, 1991, 6, 10–11, 31.

SUITS, Viktor (9. II 1948), eesti päritolu vene majandusteadlane. Lõpetas 1967 Troitski lennundustehnikumi raadiotehnikuna, 1975 MÜ maj-tsk-a, 1978 samas asp-i, maj-knd (1979), maj-dr (1992). Vene TA akadeemik (2000). Oli a-st 1973 MÜ arvestuse, analüüsi ja auditi kat-i laborant, 1979–80 lepinguliste uurimistööde n-teadur, 1980 v-teadur, 1981–

90 asst, 1990–92 dotsent, a-st 1993 prof, ühtlasi kat-juh aset teadusalal. Juhendanud 29 kand-vk, konsulteerinud kaht dr-vk. Pms loengukursused: audiitorkontroll, juhtimisarvestus, audiitorkontrolli erikursus; koost. õppevahendeid, sh esimese venek-se audiitorkontrolli õpiku. – Uurimisvaldkonnad: audiitorkontroll, ettevõtte sisekontrolli süsteem, siseaudit, juhtimisarvestus. MÜ tnl prof. Üle 70 teadustr-e.

T: Внутрипроизводственный контроль. М, 1987; Аудит (kaasautor). М, ⁶2009; Аудит: общий, банковский, страховой (kaasautor). М, 2007; Управленческий учет. М, 2007.

J. Alver

SUKAMÄGI (a-ni 1957 **Adler**), **Aimi** (21. VIII 1934 Tartu), pedagoogikateadlane ja psühholoog; talupidaja t, Armand S. abikaasa. Lõpetas 1953 Tartu 2. kk-i, EPA 1958 agron ja 1963 (kaugõppes) zootehnika erialal, 1970 TÜ-s asp-i, ped-kand (1972, TÜ), vk “Mõningate informatsioonimeetodite tõhususest üldhariduslike koolide õpilaste ettevalmistamisel elukutse valikuks”. Töötas 1958–63 põllum-s, oli 1964–67 üldhariduskoolide õpetaja, 1970–73 NSVL TA Tööõpetuse ja Kutsehariduse Inst-i n-teadur, 1973–85 TÜ tead uurimissektori v-teadur, ühtlasi a-st 1974 kutse-suunitluse kabineti juh (ühisk alustel), 1985–88 haridusotsiol labori v-teadur, 1988–91 Vab Kutse-suunitluse Keskuse peakonsultant, 1991–98 TÜ kutse-suunitluse labori juh, 1998–2003 ped-keskuse v-teadur, lektor. Lugenud kutsevaliku erikursust, koost. kutsevaliku ja –suunitluse alaseid õppematerjale üldhariduskoolide õpilastele ja õpetajatele. – Uurimisvaldkonnad: kutsevaliku ped ja psühhol, sh kutsealane enesemääratlus, kutseorientatsioon, isiksuseomaduste osa kutsevalikul. Osales kutse-suunitluse süsteemi kujundamisel Eestis, praktikuna nõustanud eluteed valivaid noori. Olnud mitme kogumiku (*Psühhodiagnostika ja kutseorientatsioon*, 1982 jt) koost ja toim. Kutse-suunitluse nõuk liige Haridusmin-i (1970–85) ja Töömin-i (1985–89) juures. Ped Seltsi (1970–83), Eesti Akad Ped Seltsi (1983) ja Psühholoogide Seltsi liige (1976–91). TÜ teadlase märk (1982), NSVL ülel rahvamaj näituse pronks- (1984) ja hõbemedal (1987), ENSV rkl preemia (1987). Üle 100 teadustr-e, sh 6 monogr-t; arvukalt aimetr-id.

T: Kutsevaliku alused. Tln, 1969, ²1972; Millist eriala valida?. Tln, 1977, ²1984; Опыт работы кабинета профориентации Тартуского государственного университета. Trt,

1989; Sinu tee edule. Trt, 1993; Isiksuseomaduste mõjust noorte haridus- ja elutee kujunemisele. Trt, 1994; Kutsesuunitluse ajalooost Eestis. // Tekste karjäärinõustamisest. Tln, 2001; Karjääri kujundamine. Kutsesuunitlus. Trt, 2002:

B: TÜ BL I, 495; II, 174; TÜ ajalugu III, 246.

SUKAMÄGI, Armand (28. III 1933 Tallinn – 27. X 2008 Tartu), majandusteadlane; talupidaja p, Aimi S. abikaasa. Lõpetas 1953 Tallinna 1. kk-i, 1958 EPA agron-tsk-a, 1971 Moskvast K. A. Timirjazevi nim Põllum Akad asp-i, maj-knd (1971, samas), vk “Резервы повышения экономической эффективности производства зерновых культур в совхозах Эстонской ССР”. Täiendas end 1993 Inglismaal De Montfort'i Üks. Oli 1958–63 Vao sovhoosi agronoom ja peaaagronoom, 1963–66 Viljandi Põllum-val peaaagronoom, 1966–68 EPA põllum-ökon kat-i v-õpetaja, 1971–73 asst, 1973–78 kat-i juh, 1978–92 teadusprorektor, 1992—94 EPMÜ ettevõtluse õt-i juh, 1994– 2000 ühistegevuse inst-i dots. Õpetas põllum-tootmise organiseerimist ja planeerimist, põllum-ettevõtlust, põllum-ettevõtete toomiskorraldust, ühistegevust. – Uurimisvaldkonnad: põllum-ökon ja organiseerimine, ettevõtlus ja ühistegevus, põllum areng, maj-pol. Oli Põllum-ökonoomide Rahvusv Assots-i, APS-i ja Akad Ühistegevuse Seltsi liige. Üle 60 teadustr-e.

T: Põhiliste põllukultuuride saagikuse agroökoloogilis-majanduslik hinnang. // EPA kogumik 170 (1990); Eesti põllumajanduse aktuaalseid probleeme (kaasautorid H. Metsa, H. Piho). // Agraart. 4 (1993) 3; Põllumajanduslike ettevõtete majandamisprobleeme (kaasautor V. Allik). // EPMÜ kogumik 172 (1994); Ühistegevuse osast põllumajanduse arendamisel. // EPMÜ kogumik 172 (1994); Maast, selle kasutamisest ja omandiõiguse taastamisest (kaasautor). // Agraart. 6 (1995) 4; Ettevõtluse arendamisest Eesti külas (kaasautorid E. Plaan, V. Allik). // EPMÜ kogumik 188 (1996); Eesti põllumajandus ja töötlev tööstus vajavad suuri investeeringuid (kaasautorid E. Plaan, V. Allik). // EPMÜ kogumik 190 (1997); Ühistud Eesti tegelikkuses (kaasautorid E. Plaan, V. Allik). // EPMÜ kogumik 196 (1998); Ühistute läbilöögivõime maamajanduslik tähtsus (kaasautor E. Plaan). // Ühistu probleeme ja uurimusi. Trt, 1998; Abitööstuse arengust Tartu maakonnas (kaasautorid E. Plaan, J. Krusealle). // Põllumajanduse tulevik ja Euroopa Liit. Tln, 2000.

B: EPA BL I, 7, 75–76; II, 8, 13; EPMÜ BL, 25; Agraart. 4 (1993) 1.

SULE, Karl (30. IX 1907 Tartu – 23. II 2001, Rootsi), matemaatik ja meteoroloog; mööblitööstuse omaniku p. Lõpetas 1926 Tartu Linna Poeglaste Reaalgümni-i, 1931 TÜ mat-osk-a, mat-mag (1932, TÜ), vk “Baromeetrilisest ja termomeetrilisest rahutusest Tartus”. Täiendas end 1933–34 TÜ didaktilis-met seminaris. Oli 1929–30 AS “Eesti Lloyd” ametnik ning 1935–40 peamatemaatik ja elukindlustuse osk-a juh, 1931–35 TÜ met-obs-i asst, 1942–44 TTÜ mat labori asst. Põgenes 1944 Rootsi, oli 1948–74 *Eir*-i mat-osk-a juh ja prokurist. – Uurimused käsitlevad Tartu pikaajaliste temperatuuri- ja õhurõhu andmete analüüsi ja nende muutlikkuse nõrka perioodilisust, töid ka maj ja sotsiaaalajaloo alalt.

T: Mõtteid seoses elukindlustusega Eestis aastail 1920–1940. // Ühistu probleeme ja uurimusi IV. Trt, 1936.

B: AAUT II, 436; *H. Mürk*. Meteoroloogia- ja klimatoloogiaalastest uurimistööst Eestis 1920–1940. // TALE VIII (1992), 80–98.

E. Tammiksaar

SULE, Raimo (10. III 1934 Võnnu v, Tartumaa), põllum-tehnikateadlane; talupidaja p. Lõpetas 1952 Tartu 1. kk-i, 1957 EPA põllum mehh tsk-a, 1972 Moskva Hüdro-melioratsiooni Inst-s asp-i, tehnikaknd (1988, Ülel Põllum-hariduse Kaugõppeinst), vk “Восстановление валов электрооборудования автомобилей и тракторов контактным электролитическим осаждением железо-никкелевых покрытий”. Oli 1957–58 Ahja MTJ jsk-mehaanik, 1958–60 EPA metallide tehnol ja masinate remondi kat-i v-laborant, 1960–61 Tartu sõjalennukite remondibaasi ins-tehnoloog, 1961–64 EPA metallide tehnol ja masinate remondi kat-i asst, 1964–66 ins, 1966–69 asst, 1972–89 masinate remondi kat-i asst, 1989–94 v-õpetaja, 1994–99 EPMÜ meh ja masinaõpetuse inst-i lektor, 1999–2000 tehnikainst-i dots, 2000–01 Vara Põhikooli poiste tööõpetuse õpetaja, 2001–02 AS Tarkon koolitusjuht, 2002–07 Eesti Metallitöötajate AÜ Föderats-i Lõuna-Eesti esindaja, 2007–08 Ühenduse Vanemad Sotsiaaldemokraadid sekr. Õpetanud metallide ja puidu tehnol, metallograafiat ja termilist töötlemist, uusi materjale, tolerantse ja tehnilist mõõtmist, konstruktsioonimaterjalide tehnol ja materjaliõpetust, töökindlust ja masinate remonti. – Uurimisvaldkond: elektrokeem protsessid, pms tampong-alvaanika,

galvaanika ja nende rakendamine kulunud detailide taastamisel, ka masinate remont ja aiatöomasinad. Raudnikkelsulami sadestamise elektrolüüdi väljatöötajaid (1983). Olnud EPA/EPMÜ galvaanikaalaste lepinguliste uurimuste põhitäitja, tead-tööde kogumiku *Põllumajandustehnika korrashoid* (1991) koost, mälestuste kogumiku *Mälestuste raamat* (2008) kaaskujundaja, ka ajalehe *Põllumajanduse Akadeemia* karikaturist ja fotograaf, Tartu Satiirisektsiooni asutajaliige (1962) ja Eesti Huumori Liidu liige. APS liige, Eesti Teadlaste Liidu asutajaliige (1989), LUS liige (1999), Dotsentide ja Teadurite Klubi DOTE asutajaliige (2000) ja juhatuse liige. 29 teadustr-t, 1 autorit.

T: Remonditööd. Remondikoja juhataja käsiraamat (kaasautor). Tln, 1983; Völlikaelte tamponggalvaaniline taastamine. // *Tehnika ja Tootmine* (1988) 4; *Põllumajandustehnika korrashoid* (kaasautor ja koost). Tln, 1991; The gardener's spinnharrow (kaasautor). // Proc. 3rd National DAAAM Conf. in Estonia. Tln, 1998; Innovaatiline projekt "Aiavurräke" (kaasautor). Trt, 1998; Creation of the spinnharrow with the circular links of new type. // EPMÜ kogumik 240 (1999); Uut tüüpi vabaaktiivne ringlüli vurräkkele (kaasautor). // APS Toim. 12 (2000).

B: EPA BL I, 151; II, 179–180; EPMÜ BL, 148.

SULEV, Madis (5. X 1937 Undla v, Virumaa), geofüüsik; talupidaja p. Lõpetas 1955 Tapa Kk-i, 1960 TÜ füüsika osk-a geofüüsikuna, 1965 AAI-s asp-i, füüsika-mat-knd (1966, TÜ), vk "Приборы и методика для измерения радиационного баланса на поверхности земли". Oli 1960–61 FAI v-ins, 1961–62 ja 1965–70 n-teadur, 1970–73 v-teadur, 1973–95 AAI v-teadur, a-st 1995 Tartu Obs-i teadur, 1985–94 ka TÜ geofüüsika kat-i dots (kohakaaslusega). Lugenud hüdrometeorol mõõtmiste aparatuuri ja met kursust. – Uurimisvaldkonnad: kiirguse ülekanne atmosfääris ja aluspinnal; energiavahetus aluspinnal ja maalähedases õhukihis, aluspinna ja taimkatte kiirgusrežiim, kiirguse mõõteaparatuur ja mõõtmistehnika. Tegelenud aktinomeetriliste vastuvõtjate ja mõõteriistade täpsuse uurimise ja mõõtmismet täiustamisega, atmosfääri ja aluspinna kiirgusrežiimi ja aluspinna energiabilansi ning selle komponentide määramisega erinevates tingimustes. Töötanud välja pikalainelise kiirguse vastuvõtjate vigade analüüsi ja sellest tuleneva mõõtmismetoodika, osalenud pilvisuse ja kiirgusvälja vaheliste seoste

ja aluspinna ning atmosfääri kiirgusrežiimi statistilise poolempiirilise mudeli loomisel. Osalenud ülel ja rahvusv uurimisprojektides. EFS asutajaliige (1989). Üle 70 teadustr-e.

T: Стохастическая структура полей облачности и радиации (kaasautor). Trt, 1972; Radiation in the cloudy atmosphere (kaasautor). // Atmospheric Sci. Library 6 (1984); Опыт замыкания теплового баланса в приземном слое и на поверхности земли (kaasautor). // Физ. атмосферы и океана 23 (1987) 1; Statistical treatment of the PAR variability and its application to willow coppice (kaasautorid J. Ross, P. Saareleid). // Agricult. Forest Meteorol. 91 (1998); Sources of errors in measurements of PAR (kaasautor J. Ross). // Agricult. Forest Meteorol. 100 (2000); Estimation of crown volume for a geometric radiation model from detailed measurements of tree structure (kaasautorid M. Mõttus, M. Lang). // Ecol. Modelling 198 (2006) 3–4.

B: TÜ BL II, 174; <https://www.etis.ee>.

SULG, Ilmar August (19.II 1919 Jõgeva) arstiteadlane, neurofüsioloog, postiametniku p, Tiina Rekandi abikaasa. Lõpetas 1937 Türi Aiamaj-e Gümni, 1939 Tondi Sõjakooli lipnikuna, õppis a-st 1940 TÜ arstitsk-s. Põgenes 1943 Soome, kus oli jalaväerügemendi JR200 arst, osales 1944 Tartu kaitselahingutes ja põgenes seejärel uuesti Soome. Lõpetas 1947 Helsingi Ük arstitsk-a, med dr (1969 Lundi Ük), vk „The quantitative EEG as a measure of brain dysfunction“. Omandas 1947–49 Lundis spetsialisti kompetentsi neurol, neurofüsiol, kardiol, sisehaiguste ja psühhiaatria erialal. Täiendas end 1956 Londonis, 1958 Freiburgis ja Heidelbergis, 1961 Marseilles, 1965 Salzburgis. Oli 1963–70 Lundi Ük-i haigla kliinilise neurofüsiol osk asst ja asedir, 1971–73 kliinilise neurofüsiol dots, ühtlasi 1969–70 ka Duce'i Ük-i (USA) külalisteadur (järelldr), 1972 Helsingborgi keskhaigla neurofüsiol osk juh, oli a-st 1974 Oulu Ük-i kliiniku neurofüsiol osk-a ülemarst, 1975-82 dots, 1973-86 ka Helsingi Ük-i dots, a-st 1982 Trondheimi Ük-i kliiniku ja a-st ka 1983 Tromsø Ük-i kliiniku ülemarst (seal sai 1984 ka Norra esimeseks neurofüsiol prof-ks). Pidas 1991 loenguid TÜ-s. – Urinud pms elektroentsefalogr-ga seonduvat, eriti seoses aju regionaalse mahulise verevoolu, ajutüve kahjustuse, vegetatiivsete seisundite ja msg muude neurol-te haigustega, käsitletud ka sise- ja südamehaigusi ning aju surmaga seonduvat. Sai mitmeid teadusstipendiume, rahvusv monogr-te toim. *Int. Brain Res. Organization-i, Aerospace Med. Assoc., Rootsi ja Norra*

erialaseltside liige, Soome Neurofüsiol. Ühingu auliige (1995). Soome IV kl Vabadusrist, EV Riigivapi IV kl teenetemärk (2001). Üle 80 teadustr-e.

T: En elektroencefalogram-remiss. // Nordisk Psykiatrisk Tidsskritt 18 (1964); Regional cerebral blood flow and EEG frequency content (kaasautor D. H. Ingvar). // Electroencephalogr. Clin. Neurophysiol. 23 (1967) 4; Polygraphy in differential diagnosis of paroxysmal loss of consciousness. // Electroencephalogr. Clin. Neurophysiol 23 (1967) 4; Regional cerebral blood flow and EEG frequency content (.kaasautor D. H. Ingvar). // Electroencephalogr. Clin. Neurophysiol. 23 (1967) 4; Electroretinogram (ERG) and visual evoked response (VER) studies in patients with optic disc drusen (.kaasautorid E. Mustonen, T. Kallanranta). // Acta Ophthalmol 58 (1980) 4; Quantitative EEG as measure of brain dysfunction. // Prog. Brain Res. 62 (1984); Hyperventilation syndrome: clinical, ventilatory, and personality characteristics as observed in neurological practice (kaasautor). // Acta Neurol. Scand. (1990) 4; Neuromonitoring in hypothermia and in hypothermic hypoxia (kaasautor T. Rekand). // Acta Med. Res. (1991) Suppl. 6; Püsiv vegetatiivne seisund (kaasautor T. Rekand) // EA (2003) 1 ; Absint og den kunstneriske kreativitet (kaasautor T. Rekand). // Tidsskrift for Den Norske Laegeforening 123 (2003) 1.

B: AAUT III, 357; EE 14, 492; ETVpK, 120; *H. Merila-Lattik*, 558–559; The Int. Who is Who in Intellectuals. Int. Biogr. Centre, Cambridge, UK (1986); Great mains of the 21th centuri. Am. Biogr. Inst. (2006); *I. Sulg*. Tuleviku pandiks. Tln, 2009.

SULLA, Osvald August (21. VI 1886 Kaiavere, Tartumaa – 5. I 1983 New York), matemaatik ja pedagoog; aedniku p. Lõpetas 1911 Tartu Aleksandri Gümni-i, 1915 TÜ füüs-mat-tsk-a. Oli 1918–19 Viljandi Poeglaste Reaalgümni-i ja 1919–44 Tartu Reaalkooli mat- ja füüsikaõpetaja, ühtlasi 1935–44 inspektor. Lahkus 1944 Saksamaale, oli 1945–50 Geislingeni Eesti Gümni-i õpetaja. 1950 siirdus USA-sse, kus oli New Yorgis a-ni 1959 kindlustusseltsi matemaatik. – Eestik-se keskkhariduse ja tehnikaalase oskusk-e edendajaid. Avaldas 1919 (koos J. Langiga) füüsika sõnastiku, kuhu oli püütud koondada kõik kk-i füüsikakursuses esinevad oskussõnad, lisaks termineid ülikoolikursusest (kokku 1846 sõna). Sõnastikku arutati II mat-, füüsika- ja kosmograafiaõpetajate kongressil Tartus (1921) ning see võeti füüsikaalase oskusk-e ühtlustamise alusena koolides

kasutusele. Tehtud muudatused ja täiendused avaldati trükis 1922. Sõnastikul oli oluline koht ka eestikeelse üldise tehnikaalase oskussõnavara väljaarendamisel.

T: Füüsika sõnastik (kaasautor J. Lang). Trt. 1919; Planimeetria. I osa. Trt, 1920; Täiendus “Füüsika sõnastikule” (kaasautor J. Lang). Trt, 1922.

B: AAUT 1889–1918. Trt, 1986, 260; EBL TK, 165; EKBL, 121; Eesti Üliõpilaste Selts 1906–1918. Toronto, 1970, 69; Matemaatik Osvald Sull 75-aastane. // Meie Elu (1961) 20. VII; Suri matemaatik O. Sull. // Vaba Eesti Sõna (1983) 13. I; J. Lang. Eestikeelsed füüsikaõpikud ja oskussõnavara aastail 1855–1940. // TALE II (1976), 137–151; V. Mägi. Inseneriühendused Eesti riigi ülesehituses ja kultuuriprotsessis (1918–1940). Tln, 2004, 50–51; V. Mägi. Minerva rüütlid. Tln, 2005, 160.

V. Mägi

SULLAKATKO, Tõnis (12. XII 1934 Tallinn), sõjandusteadlane; talupidaja p; polkovnik (1978). Lõpetas 1953 Kohila Tööliskoole Öhtk-i, õppis 1953–55 Leningradi S. M. Kirovi nim Sõjakoolis, lõpetas 1956 Kiievi Suvorovi-nim Ohvitseride Sõjakooli (leitnandi auastmes), 1969 Moskvas M. V. Frunze-nim Sõjaväeakad, 1975 samas adjunkturi (asp-i), sõjateaduste knd (1977), vk salastatud.. Töötas kk-iõpilasena Kohila Paberivabrikus, oli 1956–57 Dnepropetrovskis ja 1957–62 Kamtšatkal rühmakomandör, 1962–66 Kurskis roodukomandör, 1969–72 Nikolajevskis polgu staabiülem, 1975–80 Lvovi Kõrgema Sõjakooli üldise taktika kat-i ülem, 1980–91 Moskva Finants- ja Maj-inst-i sõjalise kat-i v-õpetaja; a-st 1991 erus. Lugenud sõjategevuse tehnilise tagamise ja sõjaped kursuseid; koost. 11 õpikut. Erus olles töötas Rahvusv Rahuühingute Fondis. – Uurimisvaldkonnad: operatiivsete ja taktikaliste normide määramine, väeüksuste (rühmast diviisini) ülesannete tõestamine lähtuvalt nende isikkoosseisust, relvastusest, tehnikast, vastasest jm. U 20 teadustr-t (kõik salastatud).

SULLING (a-ni 1974 **Hoog**), **Sirje** (1. VII 1951 Valga), arstiteadlane, kardioloog ja kirurg; teenistujate t, Toomas-Andres S-u abikaasa. Lõpetas 1969 Valga 1. kk-i, 1975 TÜ arstitsk-a, med-knd (1990, TÜ), vk “Динамика очага инфаркта при реваскуляризации сердца у больных острым инфарктом миокарда на основании прекордиального

электрокардиографического картирования”. Täiendas end (pms ehokardiogr alal) 1994 Linköpingi Ük-s, 1995 USA-s Hartfordi Haigla Ehokardiogr Laboris, 2000 Londonis *Guy's & StThomas' Hospital*'is jm. Oli 1975–76 Valga Linnahaigla ja Tartu Kliinilise Haigla kirurgia intern, 1976–78 Tartu Linnapolikliiniku kirurg, 1978–89 ÜMPI v-ins ja n-teadur, 1989–94 TÜ Eesti Südamekeskuse (Tallinnas) Kardiovaskulaarkirurgia Teaduskeskuse v-teadur ja 1990–94 ka Tallinna Kiirabihaigla kardioloog, 1994–2008 Mustamäe Haigla südame- ja veresoontekirurgia kliiniku kardioloog, 2008– Põhja-Eesti Regionaalhaigla kirurgiakliiniku kardiotorakaalkeskuse kardiokirurgia osk-a kardioloog-v-arst. – Uurimisvaldkond: südame-veresoonkonna haiguste diagnostika ja ravi, pms kardiokirurgiliste haigete perioperatiivne ehho-diagnostika ja ravi. Osales Mustamäe Haigla/SA PERH Kardiokirurgia osk-s klapikirurgia ja rütmihäirete kirurgia juurutamisel. Eesti Südameeliidu juhatuse liige (1996–2005), ehokardiogr töögrupi juhatuse liige (2001–, asejuh 2006–09, juh 2009–). U 30 teadustr-t.

T: Reperfusion therapy in acute myocardial infarction (kaasautor). // Heart insufficiency. Berlin, 1988; Prekordiaalne EKG-kaardistamine ägeda müokardi infarktiga haigetel. // NET (1988) 1; Prekordiaalne EKG-“mäping” „infarktarteri“ diagnoosimisel ägeda müokardi infarktiga haigetel (kaasautor M. Kroon). // NET (1988) 3; Effect of coronary revascularization on electrocardiographic infarct size in patients with acute myocardial infarction (kaasautor). // Eur. Heart J. 11 (1990).

B: TÜ BL II, 174.

SULLING, Toomas-Andres (15. II 1940 Tallinn), arstiteadlane, südame- ja veresoontekirurg; juristi p, Sirje S-u abikaasa. Lõpetas 1958 Tallinna 10. kk-i, 1964 TÜ arstitsk-a, 1967 samas asp-i, med-knd (1967, TÜ), vk “Pärgarterite ajutine ligeerimine venoosse paisu tingimustes. (Eksperimentaalne uurimus)”, med-dr (1974, TÜ), vk “Коронарография при диагностике хронической ишемической болезни сердца”. Täiendas end 1975 Helsingis. Eur. Teaduste ja Kunstide Akad liige (2001). Oli 1967–69 TÜ med kesklabori n-teadur, 1969–78 veresoontekirurgia labori v-teadur, ühtlasi 1972–79 labori juh, 1979–87 ÜMPI vereringe füsiol ja patol osk-a juh, 1980–87 Tallinna Kiirabihaigla kardiol ja koronaarkirurgia osk-a juh, 1987–95 TÜ Eesti Südamekeskuse dir, 1995–2001 Mustamäe Haigla südame- ja veresoontekirurgia kliiniku juh, 2001–07

SA PERH kardiotorakaalkirurgia keskuse juh, 2007–10 kardiokirurgia osk-a juh, 2010–ülemarst-konsultant. – Uurimisvaldkond: südame isheemilise tõve diagnostika ja kirurgiline ravi, kirurgiline ablatsioonravi kodade virvenduse korral. Uurinud a-st 1998 aortokoronaarse šunteerimise võimalusi töötaval südamel, eriti ägeda koronaarsündroomi korral (Euroopa suurimaid kogemusi), juhendanud selles vallas 13 dissertatsiooni. Olnud südame-veresoonkonna kirurgia aktiivne edendaja, viinud valdkonna Eestis kõrgtasemele. Eesti Torakaal- ja Kardiovaskulaarkirurgia Ühingu president. ENSV rkl preemia (1985, koll-s), NSVL rkl preemia (1987, koll-s), TÜK preemia (2003). Eesti Punase Risti I kl teenetemärk (2001). U 200 teadustr-t.

T: Koronaarangiograafia meetodite võrdlev hinnang (Eksperimentaalne uurimus) (kaasautor). // TÜ Toim.179 (1965); Выбор оперативных вмешательств на венечных артериях при ишемической болезни сердца (kaasautor). // Вестник хир. (1972) 9; Myocardial protection during aortocoronary bypass (kaasautor). // Cor et Vasa 21 (1979) 6; Показания к хирургическому лечению ишемической болезни сердца и его результаты (kaasautor). // Кардиол. (1980) 2; Организация медицинской помощи больным острым инфарктом миокарда (kaasautor). // Сов. здравоохран. (1986) 9; Early mortality after 189 coronary bypass operations for acute myocardial infarction. Risk factors and optimal timing (kaasautor). // TÜ Toim. 969 (1994); 10 years of experience with OPCAB surgery. // 57th Ann. Meeting SATS. Copenhagen, 2008; Off-pump coronary surgery causes immediate release of myocardial damage markers (kaasautor). // Asian Cardiovascular & Thoracic Ann. 17 (2009) 5.

B: TÜ BL I, 136; II, 174; EE 14, 492; TÜ ajalugu III, 198, 257, 264, 266, 357; TÜK 200, 91, 160, 162, 164, 181–182, 294; EA (1968) 1, 43-44; EA (2003) 6, 440; TÜA 1982–2007, 44, 172–174, 176.

SULTSON, Harald (5. III 1905 Karkva v, Võrumaa – 24. I 1972 Montreal, Kanada), arhitekt; talupidaja p. Lõpetas Võru Gümni-i, 1935 TT ehitustsk-a arhit alal. Oli 1935–36 TÜ ehitusõpetuse kabineti asst, 1936–39 TÜ arhitekt ja maja-dir abi, 1939 täiendas end TÜ stipendiaadina Soomes ja Rootsis taluehituse alal, 1939–43 TÜ põllum-tsk-a põllum ehitusõpetuse õt-i adjunktprof ja ehitusõpetuse kab-i juh, 1943–44 prof. Läks 1944 Saksamaale, oli a-ni 1946–47 Pinnebergis Balti Ük-i *assoc. prof*, 1947–51 Rootsis

Trelleborgi linnaval arhitekt, a-st 1951 Montrealis, algul ehitusfirma *Barrot, Marshall, Montgomery & Merrit*, seejärel (pensionile jäämiseni) *Can. National Railways* ehitusosk-a arhitekt. Alustas 1939 andmete kogumist Eesti taluehituste kohta, selle töö katkestas sõda. TÜ õppehoonete moderniseerimise ja uute hoonete ehitamise üldkava koost; tema kavade järgi jõuti ehitada TÜ farm-osk-a ning keemia ja füüsika inst-i hooned. Projekteerinud paljud Kanadas (Montrealis, Ontarios, Yorkis jm) ehitatud äri- (nt *Bank of Montreal* peakontori hoone) haigla- jm hooned). ETSR, *Royal Architectural Inst. of Can., Ontario Assoc. of Architects, Toronto Soc. of Architects* jmt organisatsioonide liige.

B: ETVpK, 120; Vabade Eestlaste Põllumajandusliidu ar XIII. Amherst, Toronto, Stockholm, 1972, 91–92; Profiles. Profiilid. [Toronto, 1994], 162–169.

E. Järvesoo

SUMBAK, Allan (9. X 1928 Keila v, Harjumaa), tehnikateadlane; talupidaja p. Lõpetas 1949 Tallinn 2. kk-i, 1954 TPI ehitustsk-a ehitusins-na, 1957 samas asp-i, tehnikaknd (1961, TPI), vk “Eelpingestatud silindriliste raudbetoonkoorikute arvutamine ja modelleerimine”. Oli 1954–55 Tead Restaureerimise Töökoja konstruktor, 1957–62 TPI ehituskonstruksioonide kat-i asst ja v-õpetaja, 1962–92 dots, 1992–2007 TTÜ ehitiste projekteerimise inst-i raudbetoonkonstruksioonide õt-i dots, a-st 2007 emeriitdots. Õpetas pms ehitiste katsetamist, modelleerimist, ehituskonstruksioonide tead uurimise meetodeid. – Uurimisvaldkond: pingebetoonkoorikute teooria ja arvutusmeetodid. Pingebetoonkoorikute katsetamise pioneere. Välja töötanud meetodid pingebetoonist silindriliste ja pöördkoorikute arvutamiseks, konstrueerinud komparaatorid deformatsioonide pikaajaliseks mõõtmiseks. Osalenud mitmete unikaalsete ehitiste ja konstruksioonide (Tallinna ja Vilniuse laululava akustilised ekraanid, Tallinna Linnahall, hotell Viru, teater Vanemuine, Tallinnas Rävåla pst. admin-hoone saali hüperboolne paraboloidkate, TÜ rmtkogu kandekonstruksioonid, sillad, raudbetoonkoorikud jm) arvutamisel, modelleerimisel, rajamisel ja katsetamisel. Eesti standardi *Betoonkonstruksioonid. 1–2. Tulepüsivusarvutus* (Tln, 2006) koost. Eesti Ehitusins-de Liidu ning selle Projekteerijate ja Ehituskonsultantide Ühingu liige. TTÜ tänukiri (2003, 2008). 26 teadustr-t.

T: Расчет предварительно напряженных цилиндрических железобетонных оболочек. // ТПИ Тоим. А 159 (1959); Экспериментальное исследование предварительно напряженных цилиндрических железобетонных оболочек. // ТПИ Тоим. А 163 (1959); Расчет предварительно напряженных цилиндрических железобетонных оболочек вращения. // ТПИ Тоим А 256 (1967).

B: ТПИ 1936–1986, 209, 234, 440–442, 503; Ehitusinsenerid ТПИ-st, 48–50, 81, 152, 172, 233; TTÜ ar 2003. Тln, 2004, 139; *J. Aare*. Sillaehitajad ajas ja ruumis. Тln, 2008, 35–82.

SUMBERG (varem **Saarendi**), **Voldemar** (12. III 1900 Karksi v, Viljandimaa – surmaaeg ja –koht teadmata), rohuteadlane; põllumehe p. Osales kooliõpilasest vabatahtlikuna Vabadussõjas. Lõpetas 1926 TÜ arstitsk-a, *mag pharm.* (1927, TÜ), vk “Võilille (*Taraxacum officinale* Web.) ja temas leiduva mõruaine sisalduvuse üle”. Oli 1920–23 TÜ apteegi abijõud, pärast TÜ lõpetamist Tallinna 1. Linnaapteegi abijuh, 1942–44 Sisedirektooriumi apteekide büroo v-inspektor. Põgenes 1944 Saksamaale, läks sealt Inglismaale, elas a-st 1953 Kanadas.

B: AAUT III, 474; Vaba Eestlane (1974), 27. VIII.

SUMBERG, Voldemar Christian (9. IV 1893 Lõve v, Viljandimaa –13. XII 1965 Novokuznetsk, Kemerovo obl, Venemaa), arstiteadlane, tervishoiutegelane; kõrtsmiku p. Lõpetas 1915 Pärnu Aleksandri Gümni-i, õppis 1915–18 ja 1920–23 TÜ arstitsk-s (lõpetas). Oli 1918–20 Vabadussõjas, 1922–24 TÜ tervishoiu inst-i asst, ühtlasi Tartu Tervishoiumuuseumi asjaajaja ja 1924–44 juh, 1928–44 ajakirja “Tervis” toim, 1944 O. Tiefi val-e sotsiaalminister. Arreteeriti ja saadeti Siberisse. Vabanes 1954, kuid elamisluba Eestisse ei antud, oli 1957–65 Kemerovo obl-i Novokuznetski Targai metallurgide ja söekaevurite puhkekodu arst. Täiendas end Kiievi Geriaatria Inst-s. – Töid tervishoiust, ennetavast med-st, hügieenist, töotervishoiust. Targais töötades tegeles Novokuznetski Arstide Täiendusinst-s terrenkuuride, ravivõimlemise ja geriaatria probleemidega, rajas puhkekodus san-hariduse kab-i, arendas san-haridustööd. Esines paljudel Lääne-Siberis toimunud tead-konv-del. Eesti Punase Risti III kl. teenetemärk (1939). Üle 20 teadustr-e.

T: Miks peame rahvameditsiini korjama ja mis tähendus sel oleks? // EA (1925) 5; Missugune peab olema tervishoiuline elukorter. // Eesti Tervishoiumuuseumi väljaanne 18. Trt, 1927; Tööliste tervishoid: tööstusruumid, õnnetuste põhjused ja töö mõju tervisesse. // Eesti Tervishoiu-Muuseumi väljaanne 21. Trt, 1927; Kodu apteek. // Eesti Tervishoiu Muuseumi väljaanne 60. Trt, 1929; Koolipink. // Eesti Tervishoiu Muuseumi väljaanne 63. Trt, 1930; Esimene abi õnnetusjuhtudel. Trt, 1932, 1943; Tervishoiu nõuetele vastav käimla. // Eesti Tervishoiu Muuseumi väljaanne 89. Trt, 1937; Eesti Tervishoiu Muuseumi saamisloost ja arenemisest. // EA (1938) 1; Tervise käsiraamat (kaasautor). Trt, 1941.

B: AAUT II, 38; Eesti organiseeritud arstikond 1912–1937, Trt, 1938, 113, 161, 169, 173, 180, 185–188, 197, 309, 313, 326, 374, 398–400, 406, 408, 409, 414, 418–428; Dr. Voldemar Sumberg ja Eesti Tervishoiu Muuseum. // Eesti Tervishoiu Muuseum 4 (1995), 3–33.

SUME, Ain (14. VII 1941 Pärnu), tehnikateadlane. Lõpetas 1965 Göteborgis Chalmersi Tehnikaük-i elektriins-na, Ph.D. raadioastron-s (1978, samas), vk “Studies of radio radiation from interstellar molecules” (Techn. Rep. 80, 1978). Oli 1968–78 Råö obs-i (Onsala) asst, a-st 1978 teadur, seejärel Rootsi Kaitseuringute Keskuse (Inst-i) teadur. – Töid raadioastron, sensortehnil ja radarite alalt.

T: Maps of formaldehyde absorption at 4,8 GHz in three dust clouds (kaasautorid D. Downes, T. Wilson). // Astron. Astrophys. 39 (1975); Radio observations of interstellar CH.I (kaasautor). // Astrphys. J. Suppl. 31 (1976); Några enkla reflektorer radar målarea vid korta våglängder (kaasautorid J. Kjellgren, S. Nilsson). Linköping, 1987; Radarmålsökare mot luftmål (kaasautor J. Kjellgren). Linköping, 2001; Dopplerradar i urban miljö (kaasautorid M. Karlsson, J. Kjellgren). Linköping, 2006.

B: ETVpK, 120–121.

SUMER, Eelar (Sommer, Edgar), (23. V 1883 Rakvere – surmaaeg ja -koht teadmata), tehnikateadlane. Lõpetas 1918 Peterburi PI meh-ins-na. Osales Vabadussõjas. Oli 1918–41 Sõjamin-i varustusval ins ja tehnikaosk-a ülem, ühtlasi õpetas 1919–31 TT-s tehn joonestamist ja masinaelemente, seejärel oli TT juures avatud tehn kursuste lektor. Oli ka

Riigi Tööstuskooli, sõjakooli ja ins-väe ohvitseride kursuste õppejõud, 1941–44 Maj-direktooriumi osk-ajuh. Läks 1944 Saksamaale, sealt 1949 USA-sse (elas Santa Cruzis Californias). – Uuris meh konstruktsioone ja süsteeme. EIÜ asutajaid ja juhatuse liige, koostas EIÜ põhikirja, San Francisco Eesti Seltsi asutajaliige.

B: TT ja TTÜ õppe- ja abijõud 1918-1944, 61-62; Tallinna Tehnikum 1918-1928. Tln, 1928, 43; A. *Kink*. Mõnda Eesti Inseneride Ühingu tekkimisest ja elust. // Tee ja Tehnika (1928) 1, 19-22; Tehnika Ajakiri (1935) 10, 205; Vaba Eesti Sõna (1983) 19. V.

V. Mägi

SUNILA, August-Voldemar (2. XII 1918 Seliste v, Pärnumaa – 8. XII 2009 Tallinn), ajaloolane; talupidaja p. Lõpetas 1938 Pärnu Poeglaste Gümni-i, 1953 TÜ ajaloo osk-a, ajalooknd (1962, PAI), vk “Eesti proletariaadi relvastatud ülestõus 1. detsembril 1924. aastal.” Oli 1940 Pärnumaal talusulane ja ENSV Töö RK ekspediitor, 1941–45 Punaarmees (a-st 1942 Eesti Laskurkorpuse 7. diviisis), 1945–47 ENSV Välismin-i referent, 1947–49 maj-juh, 1949–52 ja 1959–63 EKP Keskkomitee lektor, 1952–59 PAI teadusdir, 1963–88 TPI NLKP ajaloo kat-i dots. – Uurinud revolutsioonilise liikumise ajalugu Eestis, eriti 1924. a. relvastatud ülestõusu küsimusi. Üle 140 teadustr-e, sh 9 rmt-t.

T: Saaremaa töörahva ülestõus 1919. aastal. Tln, 1954; Kodanliku “demokraatia” ja “vabaduse” sildi all. Tln, 1961; Vabaduse koidikul. Tln, 1964; 1. detsember 1924. Tln, 1974; The Armed Uprising of the Estonian Proletariat on December 1, 1924. Tln, 1974; Восстание 1 декабря 1924 года. Tln, 1982; Saaremaa ülestõus 1919. Tln, 1988.

B: TPI 1936–1988, 357–359, 367.

K. Siilivask

SUNSEL (Suntsel, Sunzel), Herbert (4. V 1923 Kambja v, Tartumaa – 13. XI 2005 Varberg, Rootsi), arstiteadlane, kirurg. Lõpetas 1941 Tartu Linna Poeglaste Gümni-i, õppis 1942–43 TÜ arstitsk-s. Põgenes Saksa mobilisatsiooni eest 1943 Soome, läks sealt 1944 Rootsi. Lõpetas 1950 *med. lic.* kraadiga Stockholmis Karolinska Inst-i kirurgia alal, med-dr (1963, Göteborgi Ük), vk “The importance of liver glykogen in preventing the development of liver lesions at operation: a study of operative biopsy specimens using the conjugation of C¹⁴ labelled cholic acid as test of liver function”. Oli a-st 1964

Göteborgi Ük-i med-kooli kirurgia dots, hiljem (a-st 1985) tegutses Rootsis (pms Varbergis) kirurgina. Saavutas edu ja tuntuse õnnetuse läbi amputeeritud jäsemete tagasiõmblemisel ning reumaatiliselt deformeerunud liigeste eduka opereerimisega. Eesti Arstide Selts Rootsis liige.

T: Nature of the hypoproteinaemia following partial gastrectomy. // *Acta Chir. Scand.* 113 (1957) 1; Sceletal lesion following ingestion of floridated water (kaasautor H. Rochert). // *Experientia* (1960) Apr. 15; Effect of surgical trauma on the liver glycogen in fasting and in glucose-fed patients. // *Acta Chir. Scand.* 125 (1963) 1; The effect of intravenous fat emulsions on disturbances of liver function during operation. // *Acta Chir. Scand.* (1964) Suppl. 325; Urethral strictures following transurethral resection of the prostate. The role of the catheter (kaasautorid J. Hammersten, K. Lindqvist). // *Brit. J. Urol.* 63 (1989) 4; The influence of medieval Christian ideology on Western hospitals (kaasautor I. Nilsson). // *Lychnos* (1992) 1.

B: AAUT III, 400; *H. Merila-Lattik*, 559; Eesti Päevaleht Rootsis (1964) 6. V; Eesti arstid ja hambaarstid Euroopas. Stockholm, 1985, 17, 89.

SUSI, Arno (11. IV 1928 Tallinn – 1. VII 1993 Tartu), majandusteadlane, advokaadi p. Lõpetas 1946 Tallinna 7. kk-i, 1958 Krasnojarski Metsatehnikumi (kaugõppes), 1963 TÜ maj-tsk-a, maj-knd (1970, TÜ), vk “Совершенствование методики планирования производства и реализации комбикормов и заготовки зерна на современном этапе развития сельского хозяйства на примере ЭССР”. Oli 1949–58 küüditatuna Krasnojarski kraisis, 1961–65 Tartu Ehitustrusti ökonomist ja v-ökonomist, 1965–71 juh aset, 1972–78 TÜ rahanduse ja krediidi kat-i v-õpetaja, 1978–93 dots, a-st 1980 ka maj-tsk-a prodekaan. Luges rahanduse, kapitaalvahutuste finantseerimise ja krediteerimise, revisjoni ja kontrolli, mikro- ja makromaj jm kursusi; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: rahandus, ettevõtte ökon, hinnamaj, maksud, Eesti maj-ajalugu. Oli ettevõtete rahanduse automatiseeritud süsteemide juhtivaid uurijaid. Tegutses energiliselt Eesti iseseisvumise nimel, esines paljudel koosolekutel ja avaldas arvukalt pol sisuga art- id. Üle 50 teadustr-e.

T: Revisjon ja kontroll. Trt, 1974; Ettevõtete ja asutuste revideerimine, Trt, 1975; Majandusmatemaatilised meetodid riigi rahanduse juhtimisel. Trt, 1976; Kapitaalehituse

ökonomikatöö (kaasautor V. Raudsepp). Tln, 1984; Kapitaalehituse finantseerimine ja krediteerimine. Trt, 1988; Investeerimine. Trt, 1992.

B: TÜ BL I, 361; II, 174; TÜ ajalugu III, 306.

H. Susi

SUSI, Heino (27. VII 1925 Tallinn – 3. X 1987 Ambler, Philadelphia läh, USA), keemik ja kirjanik; juristi p. Lõpetas 1943 Tallinnas J. Westholmi Gümni-i. Osales II maailmasõjas Soome ja Saksa väes, langes 1945 Nõuk. vägede kätte, kuid põgenes ja oli a-ni 1946 ameeriklaste käes sõjavangis. Õppis seejärel Balti Ük-s Pinneburgis, lõpetas 1950 Aacheni Tehnikakõrgkooli keemikuna. Asus 1950 USA-sse, jätkas õpinguid Oklahoma.Ük-s, keemiamag (1952, Purdue Ük, Indiana), Ph.D. füüsikal keemia alal (1955, samas). Oli a-st 1955 Philadelphias USA Põllumin-i uurimiskeskuse (*Eastern Regional Research Center*) uurimiskeemik, ühtlasi 1965–71 Philadelphia PA *asst. prof.* ja 1966–87 Drexeli Tehnol-inst-i (Philadelphia) prof. Oli 1972–84 ka Metsaük-i lektor, luges Eesti ajaloo ja kirj põhikursust, sh ka teadusest Eesti NSV-s. – Töid keemia ja biokeemia alalt. Uurinud infrapunaspetskoopiat rakendades pms ensüümide struktuuri. Avaldanud sõjamälestustel põhineva diloogia *Hall malev* (Lund, 1974, 1975), romaani *Sarviku sulased* (Lund, 1985) ja (pseud *Erik Virbsoo*) Eesti ajaloo ülevaate *Lugusid möödunud aegadest* (Lund, 1987); koguteose *Metsaülikool 1967–1982* (Toronto, 1984) kaastoim. Am. Keemia Ühingu, Rakendusspektroskoopia Ühingu jmt org-de liige. H. Visnapuu auhind (1987). U 50 teadustr-t.

T: Infrared spectra of biological macromolecules, // *Biol. Macromol.* (1969); Vibrational spectra of nucleic acid constituents I–II (kaasautor J. S. Ard). // *Spectrochim. Acta* 27A (1971), 29A (1973); An overview of science and research in the Estonian SSR. (*Sine loco*), 1973; Computer analyses of characteristic infrared bands of globular proteins (kaasautorid M. Rüegg, V. Metzger). // *Biopolymers* 14 (1975); Infrared spectra of proteins // *CRC Handbook of Biochem. Mol. Biol.* III (3rd ed., 1976).

B: EE 14, 493; ETVpK, 121; EKnl, 554–555; <http://www.tlulib.ee/isik/>

SUSI, Jaan (25. V 1956 Tartu), füüsik; Lõpetas 1974 Tartu 2. kk-i, 1979 TÜ füüsika osk-a, füüsika-mat-knd (1986, TÜ) vk “Спектральные исследования импульсного

высокочастотного разряда в азоте”. Oli 1979–83 TÜ teadusosk-a aeroionisatsiooni ja elektroaerosoolide labori v-ins, 1983–86 standardi ja metrol osk-a v-ins, 1986–87 v-teadur, 1988 hormon regul labori ning laserbiol ja -med-labori teadur, 1988–95 füüsika didaktika inst-i lektor, 1996– FI koolifüüsika keskuse füüsika didaktika lektor. Lugenud mol-füüsika, töökaitse, praktilise aerodünaamika, füüsikal maailmapildi, mikromaailma füüsika, termodünaamika jm kursusi. – Uurimisvaldkonnad: gaaslahendusspektroskoopia; füüsika didaktika, praktilise aerodünaamika didaktika, koolifüüsika, füüsikal väärkontseptsioonid ja füüsikaterminite väärkasutus ning nende mõju õpitulemustele, EL erinevate riikide ük-de ped. praktika alane koostöö (EL projekti EU TRAIN Eesti koordinaator 2005– 08) Koost. üldhariduskooli füüsikaõpikuid. Üle 60 teadustr-e.

T: Ülekandenähtuste tähtsusest molekulaarfüüsika õpetamisel keskkoolis. // Füüsika õpetamise aktuaaseid küsimusi 7. Tln, 1994; Füüsika X klassile. 2. osa. Soojusõpetus (kaasautor L. Lubi). Tln, 1996, 32003; Põhikooli ja gümnaasiumi füüsikastandardist (kaasautor). // Konv-i “Reaalained ja uus õppekava” materjalid. Trt, 2000; Misconception in physics explored using neutral chosen answer tests (kaasautor). // 5th IOSTE Eastern and Central Europe Symposium. Trt, 2006.

B: TÜ BL II, 174.

SUTROP (a-ni 1985 **Mikelsaar**), **Margit** (13. X 1963 Tartu), filosoof; Marika ja Raik-Hiio M-e t, Eva Piirimäe õde, Urmas S-i abikaasa. Lõpetas 1981 Tartu 2. kk-i, 1986 TÜ ajakirj erialal, õppis 1986–88 TÜ-s filos-t, täiendas end 1991 Oxfordi ja 1992 Oslo Ük-s, oli 1991–97 TÜ ja 1992–97 Konstanzi Ük-i doktorant, MA (1991, TÜ), vk “Kadunud teost otsimas ehk fenomenoloogiline kirjandusvaatlus *contra* psühholoogism”, Ph.D. filos alal (1997, Konstanzi Ük), vk “Fiction and imagination: The anthropological function of literature”. *Acad. Europaea* liige (2004, a-st 2007 nõuk liige). Oli 1986–88 TÜ filos kat-i stažöör, 1988–91 õpetaja, 1996–97 ja 1999–2000 Konstanzi Ük-i praktilise filos õt-i teadur ja õppejõud (sh 1998 järelldr), 2000– TÜ praktilise filos prof, a-st 2001 TÜ eetikakeskuse juh ja ühtlasi a-st 2004 filos osk-a juh, a-st 2007 filos ja semiootika inst-i juh. Pms loengukursused: eetika alused, sissejuhatus sotsiaal-poliitilisse filos, teaduse eetika ja metodol, bioeetika, ärieetika. – Uurimisvaldkonnad: moraalifilos, sotsiaal-poliitiline filos, bioeetika, esteetika, kirj-filos, k-efilos. TÜ interdistsiplinaarse

eetikakeskuse asutaja (2001). Olnud 15 rahvusv ja 5 Eesti teadusprojekti juht, koost. kogumikud *Teadus ja teadmistepõhine ühiskond* (kaaskoost. U. Sutrop) ja *Eetika: interdistsiplinaarsed lähenemised* (kaaskoost K. Simm). Ajakirjade *Bioethics* ja *Trames* külalistoim, jätkväljaande *Studia Philosophica*, mees- ja naisuurimusajakirja *Ariadne Lõng* ja *Encyclopedia for Applied Ethics* toim-koll-i liige. Eur. Komisjoni Teadusdirektoraadi eetika ekspert (2003–), Eesti Bioeetika Nõuk liige (2005–), Vabariigi Presidendi Mõttekoja (2006–), TÜK eetikakomitee (2006–), Konstanzi Ük-i rahvusv nõukoja jpt org-de liige. Konstanzi maakonna auhind (1998), Avatud Eesti Fondi Koosmeele preemia (2006). Üle 50 teadustr-e.

T: The death of the literary work. // *Philos. Liter.* 18 (1994) 1; Sympathy, imagination and the reader's emotional response to fiction. // *Representations of Emotions*. Tübingen, 1999; Fiction and Imagination. The Anthropological Function of Literature. Paderborn, 2000; Hea elu, moraal ja sotsiaalne õiglus. // *Akad.* 12 (2000) 12; Pharmacogenetics: ethical issues. // *Bioethics* 18 (2004) 4; Human genetic databases: ethical, legal and social issues. // *Trames* 8 (2004) 1/2; Mis on (eesti) filosoofia? // *Püsimatu metaphysicus*. Trt, 2004; Eetikakoodeksite käsiraamat (kaasautor). Tln, 2007; Trust. // *The Ethics and Governance of Human Genetic Databases*. Cambridge, 2007; Adam Smith on human nature. // *Acta Philos. Fennica* 83 (2007).

B: TÜ BL II, 174; EE 14, 651; <https://www.etis.ee>.

SUTROP, Urmas (7. VI 1956 Tallinn), keeleteadlane; ins-i p, Margit S-i abikaasa. Lõpetas 1974 Tallinna 44. kk-i, 1984 TÜ biol osk-a, õppis 1994–98 Konstanzi Ük-s teork-eteadust, *dr. phil.* üld- ja ajaloolise k-eteaduse, uralistika ning evol psühhol alal (1998, samas), vk “The vocabulary of sense perception in Estonian. Typology, history and cognition”. Oli 1984–86 EBI ja 1986–92 Eesti Biokeskuse teadur, 1992–94 AS *Estar-Strip* analüütik, 1996–98 Konstanzi Ük-i tead abitöötaja ja 1999–2000 teadur, 2000– EKI dir, ühtlasi a-st 2006 ka TÜ filos-nsk-a korraline prof (osal. koormusega). Pms loengukursused: k-etüpol, lingvistiline antropol, etnolingvistika, eeti k-e maailmapilt, k-epuuteooria, etno-loogika, k-esemantika. – Uurimisvaldkonnad: antropol ja üldk-eteadus, leksikol (värvinimed, teonüümid), k-etüpol, k-epuuteooria ja ajalugu, soome-ugri k-eteadus (uralistika), etnopsühhol ja -lingvistika, semiootika. Olnud mitme (sh rahvusv)

uurimisprojekti ja –programmi (*Eesti keele sõnavara päritolu ja struktuur, Wastne Testament 1686 – tekst ja sõnavara, Tänapäeva eesti keele leksikaalne ja grammatiline struktuur* jt) juht, eesti viipek-e ühiskomisjoni, asjatundjate komsjoni lõunaeesti k-e õigusliku staatuse kindlaksmääramiseks liige, rkl programmi *Eesti keele keeletehnoloogiline tugi* juhtkomitee liige, juhtinud mitme eesti k-e, terminol ja k-etechnol alase rkl programmi (*Eesti keel ja rahvuslik mälu* jt) ettevalmistamist jm. Ajakirja *Trames. A Journal of Humanities and Social Sciences*” peatoim (2003–), mitme väljaande (Kreutzwaldist, K. J. Petersonist K. A. Hermannist. L. *Mere Hõbevalge* jm) koost ja toim. Eesti Keele Sihtasutuse nõuk esimees, Eesti Keelenõuk, EV Presidendi Akad Nõuk, Eesti Koostöö Kogu, ES, LUS, Jakob v. Uexkülli Keskuse, *Assoc. for Linguistic Typology* jt org-de liige. B. G. Forseliuse medal (2001), Valgetähe IV kl teenetemärk (2006). Üle 70 teadustr-e.

T: Theoretical biology in Estonia (kaasautor K. Kull). Tln, 1985 Eesti keele värvussõnavara arengu põhijooni. // *KK* (1996) 10; Basic temperature terms and subjective temperature scale. // *Lexicol.* 4 (1998) 1; Diskussionsbeiträge zur Stammbaumtheorie. // *Indo-European-Uralic-Siberian linguistic and cultural contacts*. Trt, 1999; Estonian sign language. // *Ethnologue* 1. Languages of the World. Dallas, 2000; List task and a cognitive salience index. // *Field Methods* 13 (2000) 3; Umwelt, word and concept: two hundred years of semantic change. // *Semiotica* 134 (2001) 1–4; The vocabulary of sense perception in Estonia: structure and history. Frankfurt am Main, 2002; Names are more than names: a note about the name Uexkull. // *Semiotica* 147 (2003) 1–4; Taarapita – the great god of the Oeselians. // *Folklore* 26 (2004); Oletatav paganlike eestlaste puust jumalakuju Oleviste raamatukogus. // *Mäetagused* 27 (2004); Bertrand Russel in Estonia. // *Russell: J. Bertrand Russel Studies* 26 (2006) 1; Preliminary study of basic colour terms in modern Hungarian (kaasautor) M. Uusküla). // *Linguistica Uralica* 43 (2007) 2; Kust algab eesti keel? // *Emakeelne Eesti, emakeelne Euroopa*. Tln, 2008.

B: *EE* 14, 651; <http://www.tlulib.ee>; <https://www.etis.ee>.

SUTT, Jüri (8. V 1937 Tallinn), ehitusinsener ja majandusteadlane; laevamehaaniku p. Lõpetas 1955 Tallinna 22. kk-i, 1960 TPI ehitustsk-a ehitusins-i erialal, 1968 MI-s

kaugõppeasp-i, maj-knd (1968, Eesti TA), vk „Планирование строительства математическими методами”, maj-dr (1989, Eesti TA), vk „Моделирование производственно-экономической деятельности строительной организации при исследовании эффективности сокращения продолжительности строительства”. Täiendas end 1996 Londonis Westminsteri Ük-s. Üliõpilasena oli kolmel a-l Tallinnas majaval ins ja Maardu Keemiakombinaadi ehitusj-sk-a juh, 1960–63 Remondi- ja Ehitusval nr 3 peains, 1963–65 NSVL Ehitustehno Inst-i Eesti osk-a grupijuht, 1965–75 Ehituse TUI juhtimissüsteemide osk-a juh, 1975–78 ENSV Ehituskomitee Arvutuskeskuse dir, 1978–89 TPI ehitustehno kat-i dots, 1989–92 prof, 1992– TTÜ ehitustootluse inst-i ehitusökon ja -juhtimise õt-i prof, 1992–2002 ka õt-i juh, 1987– ka OÜ Ehituskonsultant juhatuse esimees. Lugenud süsteemanalüüsi, ehituse juhtimise infotehno, ehituskorralduse ja mikroökon kursusi; koost. õppekavu, -vahendeid ja käsirmt-id. – Uurimisvaldkonnad: ehituse ökon ja -juhtimine, maj-mehhanism, ehituse juhtimise infotehno-ne modelleerimine ja projektijuhtimine. Mitme ülel teadus-tehnilise komisjoni (projektijuhtimine, võrkplaanimine, ehituse maksumusplaanimine; 1969–80) liige, Ülel Ehituse Infotehno Inst-i (ЦНИПИАСС, Moskva) teadusnõukogu liige (1969–1973), NSVL Projektjuhtimise Assots-i juhatuse liige (1986–95); Eesti Ehitusins-de Liidu liige (1979–), Eesti Ehituskomitee ehitusökon komisjoni esimees, ehitus- ja keskkonnaministrite nõunik maj-reformi alal (1988–2003, valmistas ette regulatsioonid ehitussektori üleminekuks turumaj-le), Eesti Ehitusettevõtete Liidu (1992–95), Eesti Ehitusteabefondi (1997–) ja Eesti Ehitustellijate Liidu juhatuse liige (1998–), Eesti Ehitusreeglite Nõukogu (2000–05), Eesti Teadlaste Liidu jmt erialaste org-e liige. Üle 120 teadustr-e, s.h. 8 monogr.

T: Статистическое моделирование производственных мощностей строительных организаций. // Иссл. по экономике строительства. Tln, 1969; Automated planning in construction: achievements, problems, prospects (kaasautor L. Golub). // Reports 4th Int. Congr.: Project Management in Seventies. Paris, 1974; Автоматизированная система управления строительством. // Tln, 1981; Имитационное моделирование экономического механизма строительной организации. // Tln, 1985; Kapitaaehituse intensiivistamise majandusmehhanism. // Tln, 1988; Ehituskorraldus. // Tln, 1997, ³2001; Microeconomics of project management. // Proc. 14th World Congr. Project Management.

Ljubljana, 1998; Simulation in construction economics. // Simulation Applications in the Baltic Area. Linköping, 2000; Ehitusplatsi korralduse kavandamine (kaasautor O. Mürsepp). // Tln, 2004; Ehituse tellija käsiraamat. // Tln, 2006; Project Management for Construction Clients in the Estonian Market (kaasautor I. Lill). Tln, 2009.

B: EE 14, 493; EMaBL, 480; TPI 1936–1986, 232, 240, 241, 503; TTÜ professorid, 51, TTÜ professorid läbi aegade, 405–406; <https://www.etis.ee>.

SUTT, Toomas (11. XI 1938 Pärnu – 5. VII 1994 Tartu), bioloog-geneetik ja filosoof; meremehe p. Lõpetas 1957 Pärnu 1. kk-i, 1966 TÜ biol osk-a, 1973 TÜ-s asp-i, filol-knd (1974, LÜ), vk “Философские аспекты проблемы направленности органической эволюции”. Oli 1968–70 TÜ filol kat-i stažöör-uuriija, 1973–74 ZBI v-teadur, 1974–75 teadusekr, 1975–90 biol ajaloo sektori (a-st 1986 evolutsiooniprobleemide labor) juh, 1978–88 ka EPA filol kat-i asst, 1988–90 dots, 1990–93 sotsiaalteaduste kat-i dots ja K. E. von Baeri majamuuseumi juh (muuseumi rajajaid), 1993–94 TÜ filol osk-a loodusteaduste filol dots. Olnud 1986 Olomouci ja Ostrava, 1990 Helsingi ja Oulu ja 1991 Aacheni ük-i külalislektor, 1992 Münsteri ük-i külalisprof. – Uurimisvaldkonnad: teor biol, evolutsiooniteooria, biol ajalugu, biol filol ja ökol eetilised probleemid. Esitanud antroposprintsibi originaalse tõlgenduse sünteetilise evolutsiooniteooria alusel. Olnud *Folia Baeriana* ja teaduskogumike toim, mitme (sh K. E. von Baeri 200. sünniaastapäevale pühendatud rahvusv) konv-i korraldajaid ning Baeri päevade ja teor suvekoolide algatajaid. LUS-i liige (a-st 1972). K. E. von Baeri medal (1976). Üle 70 teadustr-e.

T: Бэр и развитие естествознания. // *Folia Baeriana* 3 (1978); The anthropic principle and the synthetic theory of evolution. // Eesti TA Toim. Biol. 36 (1987) 1; The conception of universal evolutionism and the synthetic theory of evolution. // *Towards the New Synthesis in Evolutionary Biology*. Praha, 1987; Aukartus, vastutus ja lootus. Inimene III aastatuhande künnisel. // Akad. (1993) 11.

B: TÜ BL II, 174–175; ZBI 1947–1997, 76; EPA BL II, 62–63; EPMÜ BL, 104; EE 14, 493.

SUTTER, Hugo Richard (28. VI 1909 Undla v, Virumaa – 14. II 1974 Tartu), põllumajandusteadlane; talupidaja p. Lõpetas 1929 Rakvere Poeglaste Gümni, 1934 TÜ põllum-tsk-a, agron-mag (1937, TÜ), vk “Kaerasortide niiskusenõudlikkusest katsete põhjal taimebioloogia katsejaamas”, põllum-knd (ü.a. 1946). Oli 1933 TÜ taimebiol katsejaama asst, 1934–39 TÜ taimekasv kabineti asst ja 1939–40 v-asst, 1941–44 taimekasv inst-i v-asst, 1941 TRÜ taimekasv kat-i v-õpetaja, a-st 1944 dots, ühtlasi 1945–51 kat-i juh ja 1947–49 ka põllum-tsk-a prodekaan, 1951–73 EPA taimekasv kat-i juh, dots, 1953–60 ka agron-tsk-a dekaan. Õpetas taimekasv ja sordiaretust; koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: taimekasvatus. Töid pms teravilja-, lutserni-, kartuli- ja maisikasvatusest. Oli ENSV TA Presiidiumi j.a. fotosünteesi probleemnõuk ja ENSV Toiduainetetööstuse Min-i tead-tehnilise nõuk liige. Üle 50 teadustr-e.

T: Ilmastiku ja sortide, eriti nende niiskusenõudlikkuse mõju herne saagisse. // Riigi Katseasjanduse Nõuk. Toim. 105 (1940); Maisi ja põldoa kooskasvatamisest // SP (1963) 8; Lutserni külviajast katteviljata külvil. // EPA kogumik 28 (1963); Talirapsi külviajast (kaasautor). // EPA kogumik 35 (1963); Teraviljad // Maaviljeluse käsiraamat (koostanud A. Talvoja). Tln, 1965; Kõrrelised teraviljad ja tatar. // Taimekasvatuse laboratoorne praktikum (koostanud E. Reimets). Tln, 1965.

B: AAUT II, 547; TÜ BL I, 410–411; EPA BL I, 49–50; Edasi (1969) 28. VI; (1974), 16. II.

SUUBERG, Eric (23. XI 1951 New York, USA), keemik; eestlasest kaugesõidukapteni p. Lõpetas 1969 Belfordi Kk-i New Yorgis, 1974 Massachusettsi Tehnol-inst-i keem tehnol erialal, M.Sc. samal alal (1974, samas), M.Sc. juhtimisteaduse alal (1976, samas), D.Sc. keem tehnol alal (1978, samas), vk “Rapid pyrolysis and hydrolyses of coal”. Oli 1974–77 Rkl Teadusfondi praktikant, 1977–81 Carnegie-Melloni Ük-i (Pittsburgh, Pennsylvania) ja 1981–84 Browni Ük-i (Providence, Rhode Island) *asst. prof.*, 1984–90 *assoc. prof.*, a-st 1990 prof; ühtlasi oli 2002–05 infotsk-a dekaan. Olnud Newcastle-i Ük-i (Austraalia) jmt ük-i (üle maailma) külalisõppejõud, 2000–01 ka TTÜ külalisprof. Browni Ük-is keem tehnol õppeprogrammi loojaid.– Uurimisvaldkonnad: kütuste keemia ja tehnol, energiamaj ja keskkonnakaitse, sh ka põlevkivikeemia ja reaktsioonikineetika. Töid ka süsiniku kasutamisest põlemisega kaasneva lämmastikoksiidi tekkimise

vähendajana ning ohtlike jäätmete lagundamise katalüsaatorina. Paljude oluliste teadusprojektide juht, loonud tihedada sidemed ka Eestiga, sh TTÜ keemikutega. Rahvusv teadusajakirja *Fuel* peatoim (a-st 2000). Mitme asutuse ekspert (kütuse ja energia küsimustes) ja tead-org-i (*Am. Chem. Soc.*, *Am. Carbon Soc.*, *Am. Inst. of Chem. Engineers* jt) liige. TTÜ audr (2007). H. H. Storchi auhind (1999).

T: Product compositions in rapid hydrolysis of coal (kaasautorid W. A. Peters, J. B. Howard). // *Fuel* 59 (1980); The ignition and combustion behavior of spent shale particles (kaasautor). // XIX Symp. on Combustion. (1982); Studies on reduction of nitric oxide by carbon (kaasautorid H. Teng, J. M. Caloga). // *Energy and Fuels* 6 (1992); Chemisorption of nitric oxide on char: 1. Reversible nitric oxide sorption (kaasautor H. Teng). // *J. Phys. Chem.* 97 (1993).

B: EE 14, 494; ETVpK, 121; <http://www.tlulib.ee/isik/>.

SUURKUUSK, Jaak (17. V 1945 Kalmar, Rootsi), keemik. Lõpetas 1965 Helsingborg's kk-i, 1970 Lundi Ük-i *can. phil. astmega, dr. phil. chem.* (1973, samas), vk "Calorimetric investigations on systems of biochemical interest with particular emphasis on heat capacity measurements" (Lund, 1973). Oli 1974–75 Virginia Ük-i med-kooli *res. assoc.*, 1975–78 uurimisasst, 1978– Lundi Ük-i termokeemia labori uurija. – Töid termokeemia alalt.

T: Thermochemistry of solutions of biochemical model compounds (kaasautorid K. Kusano, I. Wadsö). // *J. Chem. Thermodyn.* 5 (1973); Calorimetric studies of the thermotropic behavior of aqueous dispersions of natural and synthetic sphingomyelins (kaasautor). // *Biochem* 15 (1976); Interpretation of calorimetric thermograms and their dynamic corrections (kaasautor R. Stanislaw). // *Biol. Microcalorimetry*. London, 1980; Design and testing of a new microcalorimetric vessel for use with living cellular systems and titration experiments (kaasautor). // *Biochem Biophys. Meth.* 10 (1984) 3–4; Operation of a multichannel microcalorimetry systems in the microsubmicrowatt register (kaasautorid S. A. Thorén, B. Holma). // *Biochem Biophys. Meth.* 18 (1989) 2.

B: ETVpK, 121.

SUURKUUSK, Tõnu (26. V 1940 Tallinn), tehnikateadlane; ins-i p. Lõpetas 1958 Tallinna 16. kk-i, 1963 TPI energ-*tsk*-a soojusenergiains-na, 1974 TPI-s asp-i, tehnikand (1975, TPI), vk “Тепловая эффективность и износ ширмовых пароперегревателей пылесланцевых парогенераторов”. Oli 1963–85 TPI tööstusliku soojusenergiateaduurimise labori teadur, 1986–94 TTÜ soojusenergiakat-i (soojustehnika inst-i) dots, 1994 Eesti Energia Narva elektrijaamade uute katelde väljatöötamise projektijuht, 1995–99 Eesti Energia arendusosk-a juh, 2000–07 OÜ Tehnokontrollikeskuse kvaliteedijuht.–Uurimisvaldkond: aurukatelde tööprotsesside uurimine, sh põlevkivikatelde töökindlus ja efektiivsus, küttepindade puhastamine, kulumine ja väsimine. Osales katelde küttepindade kulumise määramise meetodika väljatöötamises. Hiljem tegeles Eesti energiasüsteemi tehnilise arengu planeerimise küsimustega, ka keskkonnakaitsealaste uuringute korraldamisega. ENSV rkl preemia (1980, koll-s). Üle 50 teadustr-e.

T: Комбинированный метод очистки поверхностей нагрева парогенераторов (kaasautor A. Ots). // Теплоэнергетика (1976) 10; Heat absorption and corrosive-erosive wear of platen superheaters when employing steam lancing (kaasautor A. Ots). // Combustion (1976) 8; Influence of cleaning surfaces in steam boilers on wear of metal (kaasautorid A. Ots, H. Tallermo). // Thermal Eng. 27 (1980) 1; Corrosive-erosive wear of steam generator heating surfaces (kaasautor). // Fouling and Corrosion in Steam Generators. Beograd, 1980; Румынские сланцы на службе энергетики. // Гор. сланцы (1984) 1 / 2; Исследование характера излучения факела в НРЧ топки котла П-57 (kaasautor I. Viilmann). // TPI Toim. 600 (1985); Исследование напряженного состояния металла экранов НРЧ топки СКД при сжигании экибастужского угля (kaasautor R. Touart). // TPI Toim. 600 (1985).

B: TPI 1936–1986, 303, 455, 503.

SUURKÜLA, Jüri (a-ni 1935 **Gottfried**) (21. IX 1907 Haapsalu – 28. VII 1970 Göteborg, Rootsi), arstiteadlane, oftalmoloog; puusepa p. Lõpetas 1926 Läänema Ühisgümni-i, õppis 1926–27 TÜ filo*stsk*-a, lõpetas 1933 arstitsk-a, med-dr (1938, TÜ), vk “Bakterioloogilisi uurimisi normaalkonjunktivi ja konjunktiviitide üle meil”, *lic. med.* (1954, Göteborgi Ük). Oli a-st 1932 TÜ silmakliiniku asst, ühtlasi 1940–44 TÜ silmahaiguste dots, a-st 1941 ka silmakliiniku juh. Põgenes 1944 koos perega Rootsi, oli

Uppsala Akad Haigla ja Göteborgi Sahlgrenska haigla, seejärel Faluni maahaigla arst, a-st 1955 eraarst Göteborgis. – Töid silmahaiguste alalt. Oli Eesti Arstide Seltsi Rootsis liige.

T: Silmavigastusist Tartu Ülikooli silmakliinikus 1921.–1932.a. // TÜ silmakliinik 1868–1933. Trt, 1934; Pimedusest ja selle põhjusist Eestis (kaasautor J. Uudelt). Trt, 1936; Meil esinevate konjunktiviitide etilooigiast. Trt, 1938; Trahhoomi esinemissagedusest Eestis. //EA (1941) 3; Durch Dipterenlarven verursachte augenkrankheiten. Stuttgart, 1942.

B: AAUT II, 429; EE 14, 494; ETVpK, 122; *H. Merila-Lattik*, 481–482.

SUURMAA, Aigar (6. V 1933 Tartu), loomakasvatusteadlane; teenistuja p. Lõpetas 1952. Tallinna 10. kk-i, 1957 EPA zootehnika tsk-a, 1972 samas (mittestatsionaarse) asp-i, põllum-knd (1973, ELVI), vk “Eesti punast ja eesti mustakirju tõugu veiste ristamise tulemusi šarolee tõuga”. Oli 1957–58 Keila raj Kungla kolhoosi zootehnik, 1958 Pärnu-Jaagupi raj Tõuaretuse Inspektsiooni tõuaretuszootehnik, 1958–63 Pärnu raj Sauga sovhoosi peazootehnik, 1963–69 Kohtla-Järve raj Lüganuse kolhoosi peazootehnik, 1969–74 ELVI veisekasv osk-a n-teadur, 1974–81 v-teadur, 1981–88 aretuskeskuse juh, 1988–94 veisekasv sektori juh, 1994–2001 EPMÜ loomakasv inst-i v-teadur, 2002–atesteritud loomakasv-konsulent (FIE), 2005– Tartu Põllumeeste Liidu Maamaj Nõuandekeskuse ja 2007– Eesti Põllum- ja Kaub-koja Koordineeriva Nõuandekeskuse konsulent lihaveisekasv alal. Õpetanud EPMÜ-s lihaveisekasv; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: pms piima- ja lihaveiste aretus, veiseliha tootmine ja kvaliteet. Selgitanud lihatõugu veiste sobivust lihatoodangu suurendamisel ja liha kvaliteedi parandamisel, uurinud herefordi tõugu veiste aretusperspektiive Eestis, analüüsinud ammlahmade kasvatamise perspektiive Eestis. Eesti Herefordikasvatajate Klubi president (1991–98), Eesti Liha Keskliidu j.o. limusiinikasvatajate grupi liige (1994–2000), Eesti Lihaveisekasvatajate Seltsi juhatuse liige a-st 2000 ja a-st 2005 seltsi auliige. Medal *Kalevipoeg kündmas* (1998). Üle 200 teadustr-e.

T: Herefordi tõugu lihaveis Eestis (kaasautor V. Kangro). Tln, 1985; Herd reproduction and growth intensity of young cattle (kaasautorid P. Järv, T. Kaart). // EPMÜ kogumik 70 (1999); Lihaveisekasvatuse käsiraamat. Trt, 2001; Lihaveisekasvatus Eestis. (kaasautor ja

koost). Trt, 2005; Lihaveisekasvatus (kaasautor R. Toi). // Tõuloomakasvatus Eestis. Trt, 2005; Eritüübiliste rohumaade rajamine ja kasutamine I–II (kaasautor). Trt, 2006; Miks, millal ja kuidas alustati Eestis lihaveiste kasvatamist. Trt, 2007; Kuidas üle minna piimatootmiselt lihaveisekasvatusele. Trt, 2007; Keskkonnasõbralik lihaveisekasvatus. Tr, 2009.

B: ELVI BL, 49, 115, 130; EPMÜ BL, 79; Agraart. 4 (1993) 2.

SUUROJA, Kalle-Mart (3. X 1945 Tudulinna v, Virumaa), geoloog-kaardistaja; teenistujate p, Toivo S. vend, Sten S. isa. Lõpetas 1963 Rakvere 1. kk-i, õppis 1963–65 TPI-s keemiat, lõpetas 1969 TÜ geol-osk-a, geol-mag, (1996, TÜ), vk “Formation and development of Kärđla impact crater”, Ph.D. geol-s (2008, TÜ), vk “Geology and lithology of the Early Palaeozoic marine impact structures Kärđla and Neugrund (Estonia)”. Oli 1968 EGV v-tehnik, 1969–87 geoloog ja v-geoloog, 1988–92 geol kaardistamise töökonna juh, 1993– EGK geol kaardistamise osk-a juh. – Uurimisvaldkonnad: pms Eesti aluspõhja, aluskorra ja pinnakatte geol kaardistamine, maavarade (karbonaat- ja kristalsed kivimid, põlevkivi, diktüoneemakilt, savi, mineraalvesi, polümetallid jne) otsing ja uuringud; struktuurgeol uuringud, meteoriidikraatrid, rannaprotsessid. Detailsemalt uurinud Kärđla (Hiiumaa) ja Neugrundi meteoriidikraatreid, üks nende meteoriitse päritolu kindlakstegijaist. Kirjutanud art-id ja rmt-id Eesti ürglooduse monumentidest (Balti klint, Põhja-Eesti klint, rändrahnud, joad jm). Osalenud paljudel geol eksped-l: Kamtšatka (1966), Ida-Sajaanid (1969), Severnaja Zemlja (1975), Taga-Baikalimaa (1982, 1984), Polaar-Uural (1985), Koola poolsaar (1982, 1986, 1987 jne), Norra (1996), Alpid (2000), Teravmäed (2002) jm.. Avaldanud ka novelle, lühijutte ja kuuldemänge, võitnud kirj-auhindu. Üle 70 teadustr-e.

T: Главные черты строения Кярдлаского погребенного кратера (kaasautorid E. Kala, V. Puura). // ENSV TA Toim. Geol. 33 (1984) 1; Строение астроблемы Кярдла (kaasautorid V. Puura, E. Kala). // Метеоритика 48 (1989); The Kärđla, Tvären and Lockne craters – possible evidences of an Ordovician asteroid swarm (kaasautor). // ENSV TA Toim. Geol. 41 (1992) 2; The Osmussaar breccia in Northwestern Estonia – evidence of a ca 475 Ma earthquake or an impact (kaasautor). // Impact Stud. (2000) 3; Neugrund structure – the newly discovered submarine early Cambrian impact crater

(kaasautor S. Suuroja). // Impacts and the Early Earth. Berlin, Heidelberg, 2000; Long-term effects of the Kärđla impact (kaasautorid L. Ainsaar, M. Semidor). // Deep-See Res. II 49 (2002); Eesti joad (kaasautor T. Saadre). Tln, 2003; Kiviaabits – Eesti kivimid. Tln, 2004; The Neugrund marine impact structure (Gulf of Finland, Estonia) (kaasautor S. Suuroja). // Impact Stud. (2004) 4; Põhja-Eesti klint. Tln, 2005; Kiviaabits – Eesti mineraalid. Tln, 2007; Kärđla meteoriidikraater. Tln, 2008; Balti klint – loodus ja ajalugu. Tln, 2008; Hiidrahnud (kaasautor M. Suuroja). Tln, 2008.

B: EE 14, 494; EGBL, 114; <https://www.etis.ee>.

SUUROJA, Sten (27. VI 1972 Tallinn), geoloog; Kalle-Mart S. p. Lõpetas 1990 Tallinna 3. kk-i, 1994 TÜ geol osk-a, 1999 TÜ-s magistrantuuri ja 2007 TTÜ-s doktorantuuri, M.Sc. geol ja mineral alal (1999, TÜ), vk “Kärđla bretšade litoloogia”, Ph.D. samal alal (2007, TTÜ), vk “Comparative morphological analysis of the Early Paleozoic marine impact structures Kärđla and Neugrund, Estonia”. Oli 1994–98 EGK geoloog, 1998–2004 v-geoloog, 2004– juhtivgeoloog. – Uurimisvaldkonnad: impaktstruktuurid, struktuurigeol, meregeol, rannikugeol, keskkonnauuringud. U 20 teadustr-t.

T: Orthoclase-enriched granitoids beneath the Kärđla crater, Estonia (kaasautor). // Meteorits & Planetary Sci. 34 (1999); Comparison of geological settings at possible deep harbour sites, north-western Saaremaa Island (kaasautor). // Proc. Est. Acad. Sci. Eng. 7 (2001) 2; Neugrund marine impact structure (Gulf of Finland, Estonia) (kaasautor). // Cratering in Marine Environments and on Ice. Berlin, Heidelberg, 2003; Geology and magnetic signatures of the Neugrund impact structure, Estonia (kaasautor). // Impacts in Precambrian Shields. Berlin, 2002; Tähearmid Eesti maapinnas (kaasautor K. Suuroja). // Maa Universumis. Möödaniik, tänapäev, tulevik. Tln, 2004; Kärđla impact (Hiiumaa Island, Estonia) – ejecta blanket and environmental disturbances (kaasautor). // Biol. Processes Associated with Impact Events. Berlin, Heidelberg, New York, 2006; Seafloor geological survey in Estonian shelf area (kaasautorid K. Suuroja, A. Talpas). // Baltica 20 (2007) 1–2.

B: EGBL, 114; <https://www.etis.ee>.

SUUROJA, Toivo (20. IX 1940 Tudulinna v, Virumaa), loomaarstiteadlane; teenistujate p, Kalle-Mart S. vend. Lõpetas 1958 Rakvere 1. kk-i, 1963 EPA vet-tsk-a, 1969 ELVI-s asp-i, biol-knd (1973, ENSV TA), vk “Emise ja lehma munajuha limaskesta epiteeli morfoloogilised ja tsütoloogilised uuringud”, vet-dr (1994, EPMÜ), vk “Östraaltsüklist ja regioonist tingitud muutused emise ja lehma munajuha (*tuba uterina*) limaskesta pinnareljeefis ja epiteeli ehituses”. Täiendas end 1993 Rootsi Kuninglikus Põllum-ük-s. Oli 1963 Vinni Näidissovhoosi vet-arst, 1963–65 Nõuk. armees, 1969–73 EPA anat ja histol kat-i v-ins, 1973–76 sise- ja nakkushaiguste kat-i v-teadur, 1976–90 anat, histol ja füsiol kat-i v-õpetaja, 1990–95 dots, ühtlasi a-st 1991 TÜ histol õt-i osal koormusega dots, 1995–2005 EPMÜ/EMÜ morfol, füsiol ja patol inst-i prof ja as-t 1995 histol õt-i juh, ühtlasi 2002–05 EPMÜ loomaarstitsk-a dekaan, a-st 2005 emeriitprof. Õpetanud tsütol, embrüol, histol, füsiol, põllum-loomade anat; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: koduloomade suguorganite morfol, koduloomade haigused. Arvukalt art-id tulirelvadest. Eesti Loomaarstide Ühingu taasasutajaliige (1988). Valgeristi III kl. teenetemärk (1998), Kaitseliidu teenetemedalid (2000, 2006). U 40 teadustr-t.

T: Ultrastructural features of pale epithelial cells in the porcine and bovine oviduct epithelium (kaasautorid M. Aunapuu, A. Arend). // Acta Vet. Baltica (2000); Professor Julius Tehver 1900–1990 [Bibliograafia], (kaaskoostaja E. Ernits); Tartu, 2000; 100 aastat professor Julius Tehveri sünnist. // EA (2001) 4; The aetiology and pathomorphology of respiratory diseases in calves (kaasautorid T. Järveots, E. Lepp). // Agraart. 14 (2003) 4; The pathomorphology of porcine proliferative enteropathy (kaasautor). // EA (2005) lisa 6; Histoloogia: Miniloengud. Praktikumid (kaasautor). Tartu, 2005; Erihistoloogia (kaasautor). Trt, 2007; Deksametasoonist indutseeritud T-lümfotsüütide apoptoos tsentraalsetes ja perifeersetes immuunorganites (kaasautor). // EA 87 (2008) 9.

B: EE 14, 494; EPA BL I, 216–217; II, 218; EPMÜ BL, 169; TÜ BL II, 175; Rakvere Gümnaasium 1912–1997. Rakvere, 1997, 96, 103; Toivo Suuroja 60 // ELR, 2001, 1, 33–34; Tartu veterinaarõppeasutuse (kool, teaduskond, instituut) direktorid ja dekaanid 1848–2008. Trt, 2008, 40–41.

SUURORG (a-ni 1964 **Sild**), **Lagle** (24. VIII 1942 Kõlleste v, Võrumaa), arstiteadlane, lastekardioloog; taluniku t, Jana Kivastiku ema. Lõpetas 1960 Tartu 2. kk-i, 1966 TÜ arstisk-a, med-knd pediaatria alal (1980, NSVL MA Pediaatria TUI), vk “Метаболические нарушения и механическая деятельность сердца при врожденных кардиальных пороках сердца у детей”. Täiendas end a-il 1980–2000 korduvalt kodu- ja välismaa teadusasutustes ning msg koolitustel nii erialal kui juhtimise, med-info, terviseedenduse jm aladel. Oli 1966–67 Tallinna II Lastehaigla intern, 1967–69 jsk-a pediaater, 1969–71 Leningradis I. Pavlovi nim Inst-i kliiniline ordinaator, 1971–82 Tallinna I Lastehaigla kardioreumatoloog, 1984–2006 Eesti Kardiol Inst-i laste preventiivse kardiol osk-a juh, v-teadur, ühtlasi a-st 2001 SA Tallinna Lastehaigla kvaliteedijuht ja ravikvaliteedikomisjoni esimees. – Uurimisvalkonnad: laste kaasasündinud südamerikked, riskifaktorite monitooring, mittenakkuslike (krooniliste) haiguste riskitegurite avastamine ja monitooring dünaamikas, interventsioonimeetodite arendamine. 1975–80 teostatud kaasasündinud südeameriketega laste organismi kliinilis-biokeem ja instrumentaalsete iseärasuste kompleksne uuring oli tollases Nõuk. Liidus esimene. A-st 1988 rahvusv WHO CINDI (*Countrywide Integrated Noncommunicable Diseases Intervention*) laste programmi juht. Eesti Lastearstide Seltsi (1967–), Eesti Kardioloogide Seltsi (1971–), Eesti Hüpertensiooni Seltsi liige (1995–), sotsiaalmin-i CINDI nõuk liige (1996–), WHO Tervist Edendavate Haiglate Võrgustiku laste ja noorukite terviseedenduse töörühma liige (2003–). EV teaduspreemia (1996, koll-s). Üle 200 teadustr-e.

T: Mehhanokardiograafia kasutamisest lastel (kaasautor L. Tamm). Trt, 1986; Kooliarsti juhised mittenakkuslike haiguste riskifaktorite avastamiseks (kaasautorid I. Tur, E. Luiga). Tln, 1996; Study cardiovascular risk factors in children from five countries participating in the WHO CINDI programme: baseline data (kaasautor). // *Lith. J. Cardiol.* 2 (1995) 1; Mittenakkuslike haiguste riskitegurite avastamine koolis. // *EA* 79 (2000) 1; Juhised mittenakkuslike haiguste riskitegurite avastamiseks kooliõpilastel (kaasautor I. Tur). Tln, 2001; Soovitused perearstidele ja kooli tervishoiutöötajatele. Noorukite preventiivse terviseteenistuse juhend. // *Lege Artis* (2003) 6; Changes in cardiovascular disease risk factors in the off spring of parents with premature myocardial infarction during childhood and adolescence (kaasautor). // *Seminars in Cardiol.* 10 (2004) 2; Ambulatoorne vererõhu

monitooring lastel ja noorukitel (kaasautor). Tln, 2004; Eesti südame- ja veresoonehaiguste preventsiiooni juhend (kaasautor). // EA 85 (2006) 3; Pediatric environmental medicine in Eastern Central Europe (kaasautor). // Int. J. Hyg. Environ. Health 210 (2007) 5.

B: EE 14, 660.

SUURPERE, Aime (10. II 1940 Kuressaare), keemik; töölise t. Lõpetas 1958 Kingissepa (Kuressaare) 1. kk-i, 1963 TPI keemiatehnol-ins-i erialal, 1970 TPI-s asp-i, keemiaknd (1973, TPI), vk “Fenoolide iseassotsiatsioon ja selle mõju vedelik-vedelik tasakaalule (põlevkivitöötlemise tehnoloogia näitel)”. Oli 1963–67 ja 1970–73 TPI põlevkivikeemia ja tehnol labori ins ja v-ins, 1973–92 v-teadur, 1992–2005 TTÜ polümeermaterjalide inst-i teadur, 2005–08 lepinguline uurija. – Uurimisvaldkonnad: polükondensatsioonivaikude süntees, omadused ja struktuur (TMR spektroskoopia, reoloogia). Üle 50 teadustr-e.

T: Co-condensation of (alkyl)reorcinols with methylolureas (kaasautor). // Oil Shale 13 (1996) 3; Co-condensates resorcinols and methylol compounds for adhesive (kaasautor). // Polymer Eng. Sci. 37 (1997) 6; Reactivity of monophenols towards hydroxymethylcaprolactam (kaasautorid P. Christjanson, K. Siimer). // Proc. Est. Acad. Sci. Chem. 47 (1998) 3; Rheological behaviour of urea-formaldehyde resins (kaasautorid P. Christjanson, K. Siimer). // E-Polymers 37 (2004); Rotational viscometry for the study of ure-formaldehyde resins (kaasautorid P. Christjanson, K. Siimer). // Proc. Est. Acad. Sci. Eng. 12 (2006) 2; Manufacturing and characterization of Estonian urea-formaldehyde resins (kaasautor). // Sci Proc. Riga Tech. Univ. Series: Mat. Sci. Appl. Chem. 14 (2007).

B: Saaremaa Ühisgümnaasium 1865–1995. Kuressaare, 1996, 197; <https://www.eris.ee>.

SUURSAAR, Ülo (18. VII 1962 Pärnu), geograaf, okeanoloog; töölise p. Lõpetas 1980 Pärnu 2. kk-i, 1985 TÜ geogr osk-a, 1991 Eesti TA ÖI-s asp-i, Ph.D. geogr alal (1993, TÜ), vk „Soome lahe avaosa ja Eesti rannikumere vee kvaliteedi analüüs”. Täiendas end 1993 Soomes, 1996 Taanis ja Islandil. Oli 1985–88 Ülel Rakendusgeofüüsika Inst-i Läänemere osk-a ins, 1988–90 TEFI Läänemere osk-a, 1990–92 ÖMI ja 1992–94 Eesti

Mereinst-i n-teadur, 1994–2001 v-teadur, 2001– TÕ Mereinst-i v-teadur, a-st 2008 ka teadussek. – Uurimisvaldkonnad: Läänemere ökol seisund, hoovused ja vahetusprotsessid Liivi lahes, Eesti rannikumere hoovuste, veetaseme kõikumiste ja rannaprotsesside hüdrodünaamiline modelleerimine, rannikute reaktsioon kliimamuutustele, Eesti kuhjerandade areng globaalsete muutuste ja kasvava inimõju tingimustes.. Osalenud NSVL TA Siberi Osakonna limnol-eksped-l Baikali järvel (1983), Eesti TA uurimislavade *Aju Dag* ja *Livonia* ning Soome uurimislava *Aranda* eksped-l Lääne- ja Põhjamerel (1984–94), korraldanud välitöid Liivi lahes ja Eesti rannikumeres. Teinud mägitatku Pamiiri, Himaalajasse, Karakorumi jm. EGS ja Eesti Mereteaduste Rahv. Komitee liige (a-st 1990). Üle 100 teadustr-e, arvukalt aimeart-id.

T: Estonian marine monitoring 1968-1991: Results and evaluation. // Finnish Marine Res. 262 (1994); Distribution of halogenated organic material in sediments from anthropogenic and natural sources in the Gulf of Finland catchment area (kaasautor). // Environ. Sci. Technol. 31 (1997) 1; A model for water exchange between the Baltic Sea and the Gulf of Riga (kaasautor). // Nordic Hydrol. 28, (1997) 4–5; The oscillatory nature of the flows in the system of straits and small semienclosed basins of the Baltic Sea (kaasautor). // Continental Shelf Res. 21, (2001); A model study of the sea level variations in the Gulf of Riga and the Väinameri Sea (kaasautor). // Continental Shelf Res. 22 (2002); Past and future changes in sea level near the Estonian coast in relation to changes in wind climate (kaasautor). // Boreal Environ. Res. 11 (2006) 2; Cyclone Gudrun in January 2005 and modelling its hydrodynamic consequences in the Estonian coastal waters (kaasautor). // Boreal Environ. Res. 11 (2006) 2; Field observations on hydrodynamic and coastal geomorphic processes off Harilaid Peninsula (Baltic Sea) in winter and spring 2006–2007 (kaasautor). // Estuarine Coastal Shelf Sci. 80 (2008) 1.

B: EE 14, 495; Horisont (1998) 8, 22–23; <http://www.sea.ee/~ys/>; <https://www.etis.ee>

SUURVARIK, Pavel (22. IV 1949 Värskas, Põlvamaa.), füüsik; talupidaja p. Lõpetas 1968 Värskas Kk-i, 1973 TÕ füüsika osk-a, 1985 FI-s asp-i, füüsika-mat-knd (1987, TÕ), vk “Superprojektorite formalism supervälja võrrandite teoorias”. Täiendas end 1988 Dubna Ühendatud Tuumauuringute Inst-s, 1993 PÜ-s, 1997 *Royal Holloway Univ. of London* füüsikatsk-s. Oli 1977–82 ja 1985–86 TPI füüsika kat-i asst, 1986–88 v-õpetaja,

1988– TTÜ teor füüsika õt-i dots, a-st 2005 ka füüsikainst-i dir. Õpetanud üldfüüsikat, tahkisefüüsikat, sümmeetriat füüsikas; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: relativistlikult invariantsete võrrandite teooria, elementaarosakeste väljateooria, supersümmeetria. EFS liige (2001–04 juhatus aseesimees). 15 teadustr-t.

T: Superfield equations for scalar and spinor superfields (kaasautor R.-K. Loide). // ENSV TA Toim. Füüs. Mat. 32 (1983) 2; Superfield equations of motion (kaasautor R.-K. Loide). // ENSV TA Toim. Füüs. Mat. 34 (1985) 3; On the N=1 linearized supergravity. // Eesti TA Toim. Füüs. Mat. 44 (1995) 4; On superfield equations of motion (kaasautor). // Hadronic J. 27 (2004) 5; On the construction of linearized N=1 supergravities coupled to matter (kaasautor R.-K. Loide). // Czechoslovak J. Phys. 55 (2005) 11; Superfield equations for N=1 massive multiplets (kaasautor R.-K. Loide). // Czechoslovak J. Phys. 56 (2006) 10/11.

B: TPI 1936–1986, 377, 379; <https://www.etis.ee>.

SUURVEE-RÅSTRAND (a-ni 1965 **Suurvee**), **Eve** (29. VIII 1943 Tallinn), psühholoog, psühhoterapeut ja psühhoanalüütik; riigiametniku t. Perekond põgenes 1944 Saksamaale, kust siirdus 1945 Rootsi. Lõpetas 1972 Stockholmi Ük-i, *lic. phil.* (1972, samas). Oli 1970–74 Stockholmi Ük-i ped-inst-i lektor, 1974–82 Danderydi haigla ülempsühholoog, 1982–86 Långbro haigla psühhoteraapia õpetaja ja tööjuhendaja, a-st 1986 tegev erapraksises, a-st 1999 ka Karolinska Inst-i psühhoteraapia assisteeriv prof. – Töid psühhoanalüüsist, psühhoteraapiast ja Warteggi testist. 1986–87 juhtis psühhoteraapilist väljaõpet Vilniuses, 1989–94 korraldas Eestis psühhoanalüüsiõpet ning oli selle põhiline juhendaja ja õppejõud. Erapraksises tegelenud ka uurimistööga, psühhoteraapia õpetamise ja erinevate teraapiatega. Välja arendanud Warteggi testi. Rootsi Psühhoteraapia, Grupiteraapia, Kehateraapia Warteggi testi ja Psühhoanalüütilise Ühingu, Eesti Psühholoogide Liidu ja Eesti Psühhoanalüütilise Seltsi liige.

T: Juhid ja grupid psühhoanalüütilisest vaatepunktist. // Akad. (1991) 8; Identsus. // Akad. (1991) 12; Kas Eesti vajab psühhoanalüüsi. Trt, 1995; The cognitive and identity development of twins at 16 years age (kaasautor B.-A. Åkerman). // Twin Res. 6 (2003) 4.

B: EE 14, 495.

SVIRSKI, Georgi (10. IX 1853 Vilnius – 17. IX 1910 Vaivara), arstiteadlane, farmakoloog; postiametniku p. Lõpetas 1871 Tartus gümn-i, õppis 1872–73 TÜ õigus- ja 1873–79 arstitsk-s, *dr. med.* (1880, TÜ), vk “Untersuchungen über die Entwicklung des Schultergürtels und des Skelets der Brustflosse des Hechts” (Dorpat, 1880). Täiendas end 1895–96 Viinis, Berliinis, Dresdenis jm. Oli 1879–81 Tartu hospitali asst, 1881–95 Jõhvi khlk-arst, 1896–98 TÜ farmakol inst-i praktikant, 1898–99 asst, 1899–1909 TÜ farmakol eradots, 1909–10 Vaivaras arst, ühtlasi ka Virumaa sanitaararst. – Töid füsiol-st ja farmakol-st.

T: Zur Frage über die Retention des festen Magneninhales beim hungerden Kanischen. // Archiv exp. Pathol. Pharmacol. 41 (1898); О всасывании и выделении железа кишками. // Сб. работ Юрьевского фармакол. ин-та. I. (1898); Ueber die wenig beachtetes Merkmal zur Geschlechtsbestimmung der *Rana temporaria* (kaasautor). // Zbl. Physiol. 10 (1900) 14; Ueber den Einfluss des Curarin auf die Fortbewegung des festen Magen-Darminhaltes beim Frosch. // Archiv Physiol. v. E. Pfüger 85 (1901); Ueber die Verhalten des festen Magendarminhaltes bei absoluter Carenz der Kanischen. // Archiv exp. Pathol. Pharmacol. 48 (1902); Ueber die Beeinflussung des Vaguscentrums durch das Coffein. // Pflügers Archiv 194 (1904).

B: AAUD, 671; Die Aerzte Livlands, 390; Die Aerzte Estlands, 343; *Левицкий* II, 203–204; TÜ ajalugu II, 362.

R. Juursoo

SÕBER (a-ni 1972 **Reemann**), **Anu** (1. VIII 1948 Tartu), biofüüsik ja ökofüsioloog; Jüri R-i t. Lõpetas 1966 Tartu 8. kk-i, 1972 TÜ füüsika-keemiatsk-a biofüüsika erialal, biol-knd (1984; LÜ), vk “Анализ механизма реакции устиц на основе регистрации транспирации и содержания воды в листе”. Oli 1972–90 AAI ins, n-teadur ja teadur, 1991–1997 Eesti TA ÕI ja 1997–2000 TPÜ ÕI v-teadur, ühtlasi a-st 1996 EPMÜ dots (osal koormusega), 2001–06 TÜ bot ja ökol inst-i v-teadur, 2006– ökol ja maateaduse inst-i v-teadur. Loengukursused: taimede stress ja saastekahjustused, taimede ökofüsiol. – Uurimisvaldkonnad: taimede ja taimekoosluste biofüüsika ja ökofüsiol; ökosüsteemi süsiniku ja veevoogude interaktsioon muutuv keskkonnas; õhuniiskuse mõju puude

transpiratsiooni, fotosünteesi ja kasvukiiruste vahelistele seostele. Osales 1998–2006 USA kliimamuutuste mõju uurimise projektis *Aspen Face*. *Am. Soc. of Plant Biologists* liige (1995–). Üle 40 teadustr-e.

T: Impact of acute ozone exposure on CO₂ uptake by 2 cultivars of *Phaseolus vulgaris* (kaasautorid H. Moldau, J. Söber). // *Photosynthetica* 28 (1993) 1; Hydraulic conductance, stomatal conductance and maximal photosynthetic rate in bean leaves. // *Photosynthetica* 34 (1997) 4; Stomatal closure during tobacco leaf desiccation as affected by ozone (kaasautor E. Sild). // *Biol. Plantarum* 42 (1999) 2; The effect of elevated carbon dioxide and ozone on leaf- and branch-level photosynthesis and potential plant-level carbon gain in aspen (kaasautor). // *Trees-Structure and Function* 15 (2001) 5; Leaf anatomical characteristics associated with shoot hydraulic conductance, stomatal conductance and stomatal sensitivity to changes of leaf water status in temperate deciduous trees (kaasautorid K. Aasamaa, M. Rahi). // *Austral. J. Plant Physiol.* 28 (2001) 8; Seasonal courses of maximum hydraulic conductance in shoots of six temperate deciduous tree species (kaasautor K. Aasamaa). // *Functional Plant Biol.* 32 (2005) 12; Do stomata operate at the same relative opening range along a canopy profile of *Betula pendula* (kaasautor)? // *Functional Plant Biol.* 35 (2008) 2.

B: TÜ BL II, 175; <https://www.eris.ee>; <https://www.etis.ee>.

SÕERD, Juhan (17. III 1929 Tallinn – 26. I 1994 Tallinn), psühholoog; ajakirjaniku p. Lõpetas 1948 Tallinna 2. kk-i, 1953 TÜ ajaloo-k-etsk-a loogika ja psühhol osk-a, psühhol-knd (1972, TÜ), vk “Signaalsüsteemide suhte tüpoloogiliste iseärasuste mõjust teadmiste omandamisele V–VIII klassis”. Oli 1953–59 VÕT-i psühhol ja ped kabineti juh, 1959–91 PTUI teadur ja (a-st 1967) ped psühhol labori juh, 1991–92 TPÜ ped-uuringute inst-i laborijuh, 1992–94 Riigikaitse Akad hingeteaduste õt-i juh. Õpetanud lapse- ja üldpsühhol. – Uurimisvaldkonnad: ped ja lapsepsühhol, psühhodiagnostika, kutseuunitlus, kooli psühhol teenistus. Oli esimesi, kes hakkas propageerima ja kasutama psühhodiagnostilisi teste, rajas 1967 PTUI-s Eestis esimese ped psühhol labori, kus juhendas psühhodiagnostiliste testide väljatöötamist ja standardiseerimist. Uuris ka võimetestide kasutamist kutseuunitluses ja kooli psühhol teenistuses. Osales psühhol ja ped terminol loomisel. Aktiivne psühhol-alaste teadmiste levitaja, avaldas arvukalt

aimetr-id (rmt *Psühholoogia kõigile*, Tln, 1992 jt). Tallinna Kultuuriük-i psühhol osk-a asutaja ja selle kauaaegne juh ning Ühiskondliku Ped Uurimise Inst-i psühhodiagnostika sektori juh. Psühholoogide Seltsi juhatuse liige. U 100 teadustr-t.

T: 5.–8. klassi õpilaste matemaatikavigade psühholoogiast. Tln, 1970; Õpilaste individuaalsete iseärasuste mõjust teadmiste omandamisele (V–VIII klassi õpilaste kõrgema närvitegevuse eritüüpidest). // Pedagoogilise psühholoogia probleemidest. Tln, 1973; Test – *pro et contra*. // Nõuk. Kool (1973) 9; Psühhodiagnostiliste vahendite teooriast ja kasutamise praktikast. // Pedagoogikateaduselt koolipraktikale. Didaktika ja psühholoogia. Tln, 1976; Опыт стандардизации тестов для определения отдельных способностей учащихся. // Вопр. психол. диагностики. Tln, 1976; Õpilaste vaimsete üldvõimete diagnoosimise probleem. Tln, 1979; Разработка и применение в исследовательской работе тестов по определению общих умственных способностей учащихся. // Методы исследования в педагогике: проблемы психологии и профориентации. Tln, 1982; Psühholoogia alused. Tln, 1988; Üldpsühholoogia konspekt. Tln, 1993.

A. Kivistik

SÕGEL, Endel (17. VI 1922 Vastseliina, Võrumaa – 7. XII 1998 Tallinn), kirjandusteadlane, publitsist ja teadusorganisaator; poepidaja p, Urmas S-i isa. Õppis 1935–40 Petseri Güm-n-is. Osales II maailmasõjas. Õppis 1948–50 EKP KK Vab Parteikoolis, seejärel kaugõppes TÜ-s ja TPedI-is, lõpetas viimase 1955, filol-knd (1962, ENSV TA), vk “Eesti kirjanduse ajaloo küsimustest”. Oli 1950–52 ENSV Haridusmin-i koolide inspektor, 1952–53 KKI teadussekr, 1953–65 kirj-sektori juh, ühtlasi 1959–62 ka EKP KK teaduse ja kultuuri osak juh aset, 1965–68 KKI teadusdir, 1968–88 dir, a-st 1989 pensionil.– Uurimisvaldkonnad: kriitilise realismi ja proletaarse kirj ajalugu Eestis, rev-de mõju eesti kirj-le jm kirj probleeme, sh G. Suitsu maailmavaate kujunemine ja välis-Eesti kirj. Avaldanud ka sõjaainelisi memuaare ja publitsistikat. Nn sotsialistliku realismi aktiivseid propageerijaid ning parteilise liini jälgija eesti kirj-teaduses ja kirj-s. Oli a-st 1956 ilmunud kirj ajaloo kooliõpikute toim ja kaasautor, 1963–87 ilmunud 5-köitelise *Eesti kirjanduse ajaloo* peatoim ja kaasautor, H. Pöögelmanni ja Eessaare Aadu (J. Anvelt) valikkogumike (1957), novellivalimiku *Estnische Novellen* (1979),

luulevalimike sarja *Poedilt sõjaveteranile* (1970), valimike *Looming pöördemaal 1940–41* (1980) ja *Sõjasarv* (1984), F.Tuglase art-valimiku *Meie tee viib edasi* (1986) jmt koost. Mitme väljaande (*Краткая литературная энциклопедия*, ENE, A. H. Tammsaare ja F.Tuglase *Kogutud teoste*, J.Smuuli *Teosed* jmt) toim-koll-i liige ja toim (*E. Nirk. Estonian Literature, Eesti kirj biogr leksikon* (1975, kaastoim E. Nirk) jm). Oli 1970 Tallinnas korraldatud ülemaailmse fennougristika kongressi orgkomitee teaduslik peasekr. EKL liige (a-st 1951), Nõuk Fennougristika Komitee teadussekr (1971–88), Soome-Ugri Seltsi (1970) ja Soome Kirj Seltsi korr-liige (1973) jpt org-de liige. ENSV tnl teadlane (1970). J. Smuuli preemia (1973), ENSV rkl preemia (1980).

T: Gustav Suitsu elu- ja luuletajateest. // Gustav Suits. Luuletused. Tln, 1959; Kirjandusloo lehekülgedelt. Tln. 1963; Revolutsioon ja kirjandus. Tln, 1972; Kangelaste tee. Tln, 1977; Friendship steeled in fire. Tln, 1978; Viisnurk ja meie. Tln, 1980; Karastunud sõpruses. Tln, 1982; Сквозь призму личных впечатлений. М. 1985; Развитие литературы: борьба идей. М. 1985.

B: EKirBL, 373–375; EE 14, 496; EKA IV-1, 12–14; KK (1972) 6, 380–381; Lng (1982) 6, 815–821; SV (1982) 18. VI; Helsingin Sanomat (1989) 16. IX.

SÕGEL, Urmas (25. XI 1952 Tallinn), ajaloolane-sotsioloog; Endel S-i p. Lõpetas 1971 Tallinna 21. kk-i, 1976 TÜ ajaloo osk-a, ajalooknd (1981, AI), vk “Eesti NSV maarahvastiku sotsiaalne dünaamika”. Täiendas end 1994–95 TÜ juristide täiendõppekeskuses, 1995 haldusjuhtimise alal Saksamaa Sisemin-is. Oli 1976–80 AI n-teadur, 1980–83 PAI v-teadur, 1983–89 TPedI v-õpetaja ja dots, 1989–90 EKP KK rahvussuhete allosk-a juh, 1990–91 ühingu Teadus juhatuses esimehe aset, 1991–94 esimees, 1994–95 Keskkonnamin-i nõunik, 1995 kultuuriministri nõunik, 1996–98 Kultuurimin-i asekancler, 1998–99 kancler, 1999 TPÜ avatud ük-i juht, 2000–01 kultuurisk-a õppejõud, 2001–05 kirjastuse Ilo peatoim ja ärijuht, 2005–06 Võrumaa kutsehariduskeskuse rahvusv projekti juht, a-st 2006 füüsilisest isikust ettevõtja (FIE), ühtlasi a-st 2007 Kakumäe Seltsi juhatuses esimees. – Uurimisvaldkonnad: Eesti maarahvastiku demogr areng, rahvussuhete areng Eestis, Eesti ajaloo seosed Balti regioonis. Oli 2001–05 seitsmek-se (inglise, eesti, läti, leedu, soome, rootsi, vene) koguteose *Baltic Region. Conflicts and Co-operation. Road from the Past to the future*

EK poolt programmi *Kultuur 2000* raames heaks kiidetud rahvusv koostööprojekti initsiaatoreid, kogumiku koll-i liige ja 17 artikli autor. EMaBL (2003) peatoim aset ja koost. Avaldanud ajakirj-s publitsistlikke art-id rahvussuhete, erakondade siseelu ja rahastamise, looduskaitse jm teemadel. Arhiivinõuk liige (1997–99), Vähemusrahvuste Kultuuriseltside Nõuk esimees (1997–99), Teenetemärkide Komitee liige (1997–99), Kultuurimin-i j.a ringhäälingulubade komisjoni esimees (1996–99). NSVL TA kuldmedal parima üliõpilastöö eest (1978), ELKNÜ teaduspreemia (1981). U 60 teadustr-t.

T: Nõukogude ühiskonna internatsionaalsest ühtsusest. Tln, 1982; Sotsialism ja rahvuste areng. Tln, 1983; Rahvussuhete arengujoontest Eesti NSV-s. Tln, 1988; Baltic Region. Conflicts and Co-operation. Road from the Past to the Future (kaasautor). Tln, 2003.

B: EMaBL, 482.

SÕMER, Avo (27. VI 1934 Tartu), muusikateadlane ja helilooja, vaimuliku p. Läks 1944 Saksamaale, sealt 1950 USA-sse. Õppis Oldenburgi Eesti Güm-n-s ja Detroiti (Michigan) kk-s, lõpetas 1956 Wayne'i Ük-i (Detroit) muusikaped erialal, ühtlasi õppis 1952–58 Detroiti konservat-s klaverit, mag muusika ajaloo alal (1957, Michigani Ük, Ann Arbor), vk "Stylistic changes in the madrigals of Monteverdi", Ph.D. muusikateooria alal (1963, samas), vk "The keyboard music of Johann Jakob Froberger". Täiendas end 1967–68 Darmstadtis (Saksamaa) Karlheinz Stockhauseni kompositsiooniseminaris *Ensemble* ning külastas järgnevalt mitmeid uue muusika keskuseid Euroopas (Donaueschningen, Baden-Baden, Viin, Zürich, Rooma, Amsterdam, Edinburgh, London, Pariis). Oli 1961–99 Connecticuti Ük-i muusikateor ainete õppejõud (a-st 1973 prof), a-st 1999 emeritprof. Oli 2000, 2002, 2004 EMA/EMTA külalisprof ja külalislektor. – Uurimisvaldkond: pms 19. ja 20. saj vahetuse instrumentaalteoste vormianalüüs (eriti Claude Debussy klaveriteosed, kammersonaadid ja orkestripalad, Eduard Tubina helilooming). Loonud pms vokaal- ja instrumentaalkammermuusikat

T: The 'modern' harmonic-contrapunctal style of Johann Jakob Froberger's keyboard music. // Chigiana 24 (1967) 4; Chromatic third-relations and tonal structure in the songs of Debussy. // Spectrum 17 (1995) 2; Leinalaulu teisenemised: tonaalsed kujundid heliväljal Eduard Tubina Kaheksandas sümfoonia. // Rahvusv Eduard Tubina Ühingu ar (2001); Lyricism and sentence formation in the earlier symphonies of Eduard Tubin. //

Rahvusv Eduard Tubina Ühingu ar (2003); Orpheus ja Pierrot: 20. sajandi algusaastate uue muusika tahke. // Akad 15 (2003) 3; Tubin stiilipöördel, 1950–1954. // Muusika, 2005, 6; Muusikaanalüüs ja Schenker Eesti Muusikaakadeemias. // TMK (2003) 6; Hääled minevikust: Eduard Tubin kirjasõnas. // TMK (2003) 11; Fantasque, ironique: An interpretation of the 'Serenade' of Debussy's Cello Sonata. // Composition as a Problem. 4 (2004) 1; Muusika loomise ja analüüsi seostest. // Mõeldes muusikast II/2. Tln., 2004; Muusika tõlgendamise avatusest. (Leo Normeti esseekogumikust "Sibeliuse kaudu maailma" aineil). // TMK (2005) 3; Musical Syntax in the Sonatas of Debussy: Phrase Structure and Formal Function. // Spectrum 27 (2005) 1.

B: Teataja (1956) 16. XII; Meie Elu (1956) 17. X 1956; (1959) 12. III; Mana (1960) 2/3, 148; Sirp (2000) 22. XII.

SÕMERA (a-ni 2008 **Meier**), **Merike** (15. X 1974 Tallinn), geenitehnoloog; toiduainete tehnoloogi ja vedurijuhhi t. Lõpetas 1993 Tallinna 62. kk-i, 1997 TÜ biotehnol ja biomed-i erialal, 1999 TTÜ-s magistrantuuri ja 2007 doktorantuuri, M.Sc. geenitehnol alal (1999, TTÜ), vk "Expression of cocksfoot mottle virus proteins in insect cells", Ph.D. samal alal (2010, TTÜ), vk "Sobemoviruses: genomic organization, potential for recombination and necessity of P1 in systemic infection". Oli 1997–2001 KBFI ins, 2001–04 teadur, 2004–05 TTÜ geenitehnol inst-i asst, 2005– teadur. – Uurimisvaldkonnad: sobemoviiruste paljunemine ning interaktsioonid peremehega, taim-patogeen molekulaarsed interaktsioonid. EV teaduspreemia (2009, kaaslaureaadid E. Truve, C. Sarmiento). 26 teadustr-t.

T: New plant vectors for protein tagging with E2 epitope (kaasautor). // Plant Mol. Biol. Reporter 22, (2004) 4; P1 protein of *Cocksfoot mottle virus* is indispensable for the systemic spread of the virus (kaasautor). // Virus Genes 32 (2006) 3; An attempt to identify recombinants between two sobemoviruses in doubly infected oat plants (kaasautor E. Truve). // Envir. Biosafety Res. 5 (2006) 1; *Cocksfoot mottle virus* P1 suppresses RNA silencing in *Nicotiana benthamiana* and *Nicotiana tabacum* (kaasautor). // Virus Res. 123 (2007) 1; Sobemoviruses possess a common CfMV-like genomic organization (kaasautor E. Truve). // Archives Virol. 152 (2007) 3; Sobemoviruses (kaasautor). // Encyclopedia Virol. 3rd ed. Oxford 2008.

B: EV teaduspreemiad. Tln, 2009, 128–137.

SÕMERMAA (a-ni 1961 **Elango**), **Anne-Liis** (17. VI 1938 Tartu), botaanik-fütopatoloog; Aleksander E. t., Mart E. õde. Lõpetas 1957 Tartu 2. kk-i, 1962 TÜ biol osk-a, 1969 TÜ-s asp-i, biol-knd (1970, TÜ), vk “Eesti NSV peamiste metsatüüpide epifüütsete samblike ökoloogia ja tsönoloogia”. Täiendas end 1977 Ukraina Põllum Akad-s, 1983 Leningradi Põllum Inst-s, 1988 Leedu TA Bot Inst-s. Oli 1962–66 TÜ taimesüsteematika ja geobot kat-i v-laborant, 1969–76 ZBI bot sektori n-teadur, 1976–81 EPA agron-tsk-a asst, 1979–81 dots kt, 1981–92 dots, 1992–2003 EPMÜ taimekaitse inst-i dots, a-st 2008 EMÜ emeriidots, 2003–2008 taimekaitse osk-a herbaariumi kuraator. Õpetanud TÜ-s mükol ja bot, EPA-s/EPMÜ-s põllum ja aianduslikku fütopatol, üldfütopatol, üldbiol. – Uurimisvaldkonnad: alamate taimede ökol ja tsönol (sh puitulagundavate seente sporulatsioon, seente ja samblike levimine), taimehaigused. Osalenud Balti botaanikute ühiseksped-del, samuti mükoloogide-lihhenoloogide eksped-del Eestis ja NL looduskaitsealadele (Kaukaasia, Krimm, Moldaavia, Vepsamaa), Eesti-Soome ühiseksped-del Pärnumaal (1990), Ahvenamaal (1991), Saaremaal (1993) ja Lapimaal (1993). LUS (1962) liige, Ülel Bot Seltsi liige (1962–80) ja seltsi Eesti osak-a esimees (1984–89), Rahvusv Lihhenoloogide Assots-i (1969–76), Mükol-ühingu ja APS-i liige (1991), Eesti Taimekaitse Seltsi asutajaliige (1991). Kuulub Eesti Akad Naiste Ühingusse (1991, 2001-04 president), Rahvusv Akad Naiste Liitu (*Int Fed. of University Woman*) (1991), Eesti Naisüliõpilase Seltsi vilistlaskokku (1991). Üle 70 teadustr-e.

T: Ecology of epiphytic lichens in main Estonian forest types. Trt, 1972; Taimehaiguste hulga suurenemisest. // Intensiivtehnoloogiad taimekasvatuses. Trt, 1987; Samblike seos ökoloogiliste teguritega Järvelja looduskaitsekvartalil. // LUS ar. Tln, 1993; Teraviljahaigused. Trt, 1995; Fütopatogeensete seente esinemine ja roll agrofütotsönoosides. // EPMÜ kogumik 205 (1999); Heintaimede haigused. // Loodushoidlikud rohumaad. Jäneda, 1999; Kottseened. // Eesti seenestik. Mycobiota of Estonia (Trt, 2000). // Elektrooniline teatmeteos (<http://helios.nlib.ee:80/record=b>); Seente süsteematika konspekt koos esiviburlaste ja ainuraksete riiki kuuluvate seenetaoliste organismid (kaasautorid K. Kalamees, T. Randlane). // <http://www.botany.ut.ee/lectures/mukoloogia/>, 2001; Heintaimede haigused ja kahjurid ning

nende tõrje // Eritüübiliste rohumaade rajamine ja kasutamine. I . Trt. 2006; Toitlusprobleem ja taimekaitse. // Kaasaegse ökoloogia probleemid 10 (2006).

B: ZBI 1947–1997, 76; EPA BL I, 50; II, 41; EPMÜ BL, 45. Eesti Akadeemiliste Naiste Ühing 80. Trt, 2006, 94–95.

SÕMERMAA, Kaarel (a-ni 1938 **Zimmermann, Karl Friedrich**) (11. XI 1904 Vesneri v, Tartumaa – 13. VI 1983 Solna, Rootsi), põllumajandus- ja loodusteadlane; talupidaja p. Lõpetas 1926 Tartus H. Treffneri Gümni, 1935 TÜ agron osk-a, õppis 1933–38 TÜ õigustsk-s. Täiendas end erialal 1935 Rootsis ja 1938 Ungaris, kalanduse alal 1942 Saksamaal. Töötas juhtivatel kohtadel Eesti Tarvitajate Keskühisuses, Kaub Keskühisuses Estonia, oli (a-ni 1944) Eesti Kalurite Keskühisuse (EKK) juhatuse liige ja esimees, 1942–43 ka EKK kõrgemate kalanduslike kursuste lektor. Põgenes 1944 septembris Rootsi, oli 1947–71 *Statens Växtskyddsanstalt*'i zool osk-a laborant, asst, ülemasst ja katsejuh Solnas. – Töid põllum, kalanduse, rakendusedentomol ja kõrreliste haiguste alalt. ETSR ja *Entomol. Fören i Stockholm* liige. U 30 teadustr-t.

T: Puukoor ja taimparkained. Tln, 1942; Några fakta angående bollnässjukan (kaasautor E. Johansson). // Växtskyddsnotiser 3 (1953); Untersuchungen über die “Bollnäser Krankheit” III. Studien über die “Trübe Feldwanze” *Lygus rugulipennis*. // Statens Växtskyddsanstalt. Meddelanden 86 (1961); Bekämpningsförsök mot rapsbaggen (*Meligethes aeneus* F.) och blygrå rapsviveln (*Ceutorrhynchus assimilis* Payk.). // Statens Växtskyddsanstalt. Meddelanden 124 (1969); Die Verbreitung der Wurzelmilbe *Rhizoglyphus achinopus* (Fumose et Robin 1868) (Acarina, Tyroglyphidae) in Hälsingland. Studien der Biologie des Befalls und der Empfindlichkeit gegenüber einigen Pflanzenschutzmitteln in Laboratorium. // Acta Agricult. Scand. 22 (1972); Versuche mit chemischer Bekämpfung von *Javesella pellucida* (F.) (Hem., Delphacidae) und Beobachtungen über Raubmilben (Acar., Prostigmata und Gamasina). // Statens Växtskyddsanstalt. Meddelanden 150 (1973).

B: AAUT II, 453; ETVpK, 122.

SÕRG, Mart (17. V. 1943 Põlva v, Põlvamaa.), majandusteadlane; raudteelase p. Lõpetas 1961 Põlva kk-i, 1967 TÜ (kaugõppes) maj-tsk-a rahanduse ja krediidi alal, 1972

samas kaugõppeasp-i, maj-knd (1973, TÜ), vk „Sovhooside lühiajaline krediteerimine ja selle täiustamise võimalusi (Eesti NSV sovhooside andmeil)”, maj-dr (1989, Leningradi Finants-maj Inst), vk „Теоретические аспекты банковского кредита и развитие кредитных отношений в аграрном секторе народного хозяйства СССР”. Täiendanud end Moskvast, Soomes, USA-s ja Saksamaal. Oli 1962–67 NSVL Riigipanga Põlva ja Rapla osk-a krediidi- ja v-krediidiinspektor, 1967–70 Rapla Põllum-val plaanifinantsosk-a juh aset, 1970–75 juh, 1975–80 TÜ rahanduse ja krediidi kat-i v-õpetaja, 1980–90 dots, 1990–93 prof, 1993–2008 raha ja panganduse õt-i juh ja prof, ühtlasi 1993–96 ja 1999–2007 raha ja arvestuse inst-i juh, a-st 2008 emeriitprof; 1990–93 ka maj-tsk-a dekaan, 1988–90 ja 1996–99 teadusprodekaan, 1990–93, 1994–98 Eesti Panga nõuk liige, 1998–2008 esimees. Pms. loengukursused: raha ja pangandus, ettevõtluse monetaarne keskkond Eestis, keskpangapol, stabilisatsioonipol, finantsinstitutsioonid; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: raha- ja krediiditeooria, siirderiigi maj lülitumine globaalmaj-sse, siirderiigi rahasüsteemid ja rahapol, pangandusriskid ja kriisid siirdemaj-s, ettevõtete finantskeskkond Eestis, maj-haridus ja maj-teadus siirdemaj-e oludes. Algas TÜ-s raha ja panganduse eriala õpetamise ning vastava õt-i rajamise. Osales Eesti Panga taasrajamises ja rahareformi teostamises, rahvusv uurimisprojektides *Foreign Banks Entry and Economic Transition* (1998–2002), *The Future of Retail Banking* (1999–2004). Eesti Maj-teaduse Seltsi (1982–), *The European Money and Finance Forum* (SUERF) liige (1991–), Akad Ühistegevuse Seltsi juhatus liige (2002–08), Rahvusv Poliitökonoomide Kongr-i (*Congress of Political Economists Int.*) (2002–), Rahvusv Atlandi Maj-teaduse Seltsi (*Int. Atlantic Economic Soc.*) (2002–) jmt teadusorg-i liige. TÜ aumärk (2003), Riigivapi III kl teenetemärk (2006), TÜ väike medal (2008). Üle 320 teadustr-e.

T: Кредит и продовольственная программа. // Финансы и статистика. Москва 1988; Viron rahatalouden kehittämisen strategia. // Suomen Pankin keskustelualoitteita 21/90. Helsinki, 1990; Currency reform (kaasautor Siim Kallas). // Transforming the Estonian Economy. Tln, 1995; Banking reform. // Samas; Raha. Trt, 1997; The currency board in Estonia (kaasautor V. Ventsel). // Economic Policy in Eastern Europe. Were Currency Boards a Solution? London, 2000; Working strategies of a small transition economy in attracting foreign direct investment: The Estonian case (kaasautor M. Miljan). //

Marketing Strategies for Central and Eastern Europe. Ashgate Publ. USA, 2001; Estonian monetary system: Readiness to join the European Monetary Union. // Integration of Financial Sectors of Baltic States into the European Union: Challenge and Experience. Tallinn, 2004; Majanduskõrghariduse ellujäämise strateegia. // Haridus ja majandus 2005. Tln, 2005; Transition banking may be highly profitable: Estonian case (kaasautor O. Luštšik). // Banks and Banks Systems 1 (2006) 1; Organizational and sectoral changes in transition banking: Estonian experience (kaasautorid K. Liuhto, O. Luštšik, J. Uiboupin). // Trames 11 (2007) 2; The qualitative benefits of foreign banks' entry: Estonian experiments. // Business Strategies for Economics in Transition. Book of Readings on CEE Countries. Cambridge, 2008.

B: TÜ BL I, 361; II, 175; EE 14, 496, APUT, 106; EMaBL, 483; 1000 tartlast läbi aegade. Trt, 2003, 414; Finantsala 1130 võtmeisikut. Tln, 2004, 207; *T. Jõgeda*. Kapital. Tartu Ülikooli majandusteaduskond: arengulood. Tln, 2004, 85–107; Kes on kes Eesti majanduses 2005. // Tln, 2005, 210; TÜ majandusteaduskond 70/40. // Trt, 2008, lk. 264–265.

SÕRITSA, Andrei (25. XI 1961 Kaasan), arstiteadlane, naistearst; venelane, sõjaväelase p. Lõpetas 1978 Naapsalu 2. kk-i, 1984 TÜ arstitsk-a, med-knd (1990, Minski Rkl Med Inst), vk “Нервно-психическое напряжение при обучении в высшей школе и характеристики системы мать-плод”. Täiendanud end Soomes, Rootsis, Taanis, Saksamaal, Prantsusmaal, USA-s, Lõuna-Aafrika Vabariigis, Austraalias, Šveitsis, Inglismaal, Islandis, Itaalias, Hollandis, Austrias. Oli 1984–88 ÜMPI v-laborant, 1988–89 TÜ sünnitusabi ja günekol kat-i n-teadur, 1989–92 asst, 1992–98 TÜ naistekliiniku asst, 1998–2007 dots ning Tähe Erakliiniku juh ja arst, a-st 2001 ka erakliiniku Elite omanik ja arst. Loengud sünnitusabist ja günekol. – Uurimisvaldkonnad: lastetuse diagnoosimine ja ravi, abistava reproduktsiooni tehnol (tehisviljastamine, munarakudoonorlus), günekol diagnostilised meetodid; perinatol. Esimese Baltikumis sündinud kunstlikult viljastatud lapse sünni (1995) ettevalmistajaid, ekstrakorporaalse viljastamise arendaja. A-st 1997 iga-aastase heategevusaktsiooni *Laps igasse peresse* organisaator. Fondi *Lootus* liige (a-st 1992, 1996– president, 1997–2008 nõuk esimees), Eesti Bioetika Nõuk liige (1998–2001), Eesti Naistearstide Seltsi, *European Society of*

Human Reproduction and Embryology liige. Eesti Punase Risti II kl teenetemärk (2006). Üle 50 teadustr-e.

T: Ekstrakorporaalse viljastamise prognostilised tegurid (kaasautor). // EA (1998) 1; Transvaginal ultrasound-guided electrocautery of the ovaries in infertile patients with polycystic ovarian diseases. // Int. J. Gynecol. & Obstetrics 63 (1998) 3; Karl Ernst von Baer and the discovery of the human ovum (kaasautor S. Kalm). // Towards Reproductive Certainty. The plenary proc. of 11th World Congress on IVF and Human Reproductive Genetics. Parthenon publ. Group. 1999; Embrüo koorumisele kaasaitamine ekstrakorporaalse viljastamise korral (kaasautor). // EA 79 (2000) 7; Rekombinantsete gonadotropiinide kasutamine kehavälises viljastamises (kaasautor). // EA 79 (2000) 9; Implantatsiooni tähtsus kehavälisel viljastumisel (kaasautor S. Kalm). // EA 80 (2001) 3; Rekombinantse folliikuleid sisaldava stimuleeriva hormooni kasutamine lastetuse ravis (kaasautor S. Kalm). // EA 81(2002) 5; Kehavälise viljastamise abil sündinud tüdruk päris haruldase haiguse – *incontinentia pigmenti* (kaasautor). // EA 87 (2008) 9.

B: TÜ BL II, 175; EE 14, 496; TÜK 200, 234, 365; TÜA 1982–2007, 296–299, 302, 303, 306; Äripäev (2001) 20. XII.

SÕRITSKI, Vitali (16. XI 1971 Tallinn), keemik. Lõpetas 1989 Tallinna 5. kk-i, 1994 TTÜ keemiatsk-a, 1999 TTÜ-s magistrantuuri ja 2004 doktoriõppe, ühtlasi oli 1997–2002 Helsingi Tehnikaük-i kraadiüliõpilane, keem-mag (1999, TTÜ), vk “Application of quartz crystal microbalance polypyrrole sensors”, Ph.D. loodusteaduste alal (2004, TTÜ), vk “Study of synthesis and redox switching polypyrrole and poly(3,4-ethylenedioxythiophene) by using *in situ* techniques”. Oli 1994–2006 TTÜ materjaliteaduse inst-i teadur, 2006– v-teadur, 2001–09 (vaheaegadega) ka Budapesti Tehnikaük-i külalisteadur, 2006–09 (vaheaegadega) *Silicon-photovoltaic Inst. (Helmholtz Centrum, Berlin)* külalisteadur. – Uurimisvaldkonnad: protsessitehnol ja materjaliteadus, elektrit juhtivate polümeeride omaduste uurimine, süntees ja modifitseerimine, rakendusvõimalused. Üle 30 teadustr-e.

T: Conductive polymers as active materials for environmental sensors (kaasautorid S. Bereznev, A. Öpik). // Eesti TA Toim. Keemia 47 (1998) 2; Ion transport investigations of polypyrroles doped with different anions by EQCM and CER techniques (kaasautorid

A. Öpik, O. Forsen). // *Electrochim. Acta* (48 (2003) 10; Synthesis and characterization of inherently conducting polymers by using scanning electrochemical microscopy and electrochemical quartz crystal microbalance (kaasautor). // *Synthetic Metals*, 152 (2005) 1-3; Electrosynthesized molecularly imprinted polypyrrole films for enantioselective recognition of L-aspartic acid (kaasautor).// *Electrochimica Acta*, 53 (2008) 6; Ultrathin polypyrrole films on silicon substrates (kaasautor). // *Electrochim. Acta* 53 (2008) 11; Electrosynthesized surface-imprinted conducting polymer microrods for selective protein recognition (kaasautor).// *Advanced Materials* 21 (2009).

B: <https://www.etis.ee>.

SÕRMUS, Elle (5. VIII 1963 Vastseliina), kasvatusteadlane; töölise t. Lõpetas 1982 Tartu Ped Kooli, 1991 TPedI filol tsk-a. Oli 1993–2004 TPÜ eesti filol osk-a õpetaja ja lektor, 2004– TPÜ (a-st 2005 TLÜ) eesti k-e ja kultuuri inst-i praktilise eesti k-e lektor. Õpetanud eesti keele morfol, sotsiolingvistikat, k-eõpetamise metoodikat, erialast eesti k-t; koost.10 õppevahendit. – Uurimisvaldkonnad: eesti k-e õpetamise metoodika võõrk-te koolide õpetajatele, õpilastele ja üliõpilastele, kakskeelse aineõppe metoodika. Olnud mitme kogumiku (sh *Kohtume Eestis*, 2002 jmt.) toim. 30 teadustr-t.

T: Kommunikatiivse keeleõppe lühikursus (kaasautorid I. Krall, M. Toomsalu). Tln, 1997; Eesti keele grammatika õpetamise võimalusi (kaasautor I. Krall). Tln, 2000; Ülevaade võõrkeele õpetamise meetoditest (kaasautor L. Kingissepp) Tln, 2000; Keelehärm: eesti keele probleemseid piirkondi (kaasautor). Tln, 2003; Grammatika kontekstis: distantse väljendamine. // Eesti keele õpetamisest muukeelses koolis. Tln, 2006; Algajate keeleline areng ühe õppeaasta jooksul. // *Emakeel ja teised keeled V* (2007); Erialaõppe ja keeleõppe lõimimisest. Käsiraamat vene õppekeelega kutseõppeasutustele (kaasautor T. Kikerpill). Tln, 2008 (2008 sama ka vene k-s).

B: <https://www.etis.ee>.

SÕRMUS, Ilmar (29. XII 1932 Häädemeeste – 31. V 2003 Tallinn), bioloog, kalandusteadlane; kooliõpetajate p. Lõpetas 1957 TÜ bioloog-zoologina, astus 1961 ZBI asp-i. Töötas Sindi Kalakasvatustemajas, olles ühtlasi TA ZBI Eesti Mereihüüol Labori (EMIL) eksperimentaaltöötaja, oli 1963–72 EMIL-i n-teadur, 1972 v-teadur, 1972–73

merekalakasv ja hüdrobiol sektori juh, 1973–74 Läänemere Kalamaj TUI Tallinna osk-a kalakasv labori juh, a-st 1974–92 Läänemere Kalamaj TUI Tallinna osk-a v-teadur, ühtlasi 1977–79 ka inst-i Kõiguste välibaasi juh, 1992–2003 Eesti Mereinst-i v-teadur. – Uurimisvaldkond: Eesti vete, pms Lääne-Eesti rannikuvete siig. Eristanud morfol-lt eri koelmutelt pärit siiapopulatsioone, hinnanud nende arvukust ja paljunemise tagajärjekust, märgistanud siigu rännete ja suremuse hindamiseks. Siiavarude taastamiseks teinud rakendusuringuid pms Saaremaa vetes.

T: Meie rannikuvete siigade bioloogiast. // EL (1976) 11; Kalad (kaasautor E. Ojaveer). // Saaremaa 1. Tln, 2002; European whitefish (*Coregonus lavaretus* (L.) s.l., Baltic Sea forms (kaasautor A. Turovski). // Fishes of Estonia (2003).

E. Ojaveer

SÕRMUS (a-ni 1953 **Sander**), **Tamara** (29. XI 1926 Tartu), matemaatik; tööriistameistri t. Õppis Tartu Kommerstgümn-s, lõpetas 1949 Tartu I Tööliskoorte Kk-i, 1954 TÜ mat osk-a, 1961 samas asp-i, füüsika-mat-knd (1963, TÜ), vk “Теоремы типа Мерсера для двойных последовательностей”. Täiendas end 1970 MÜ-s ja 1983 LÜ-s. Oli 1945–52 Vanemuise teatri balletisolist, 1954–55 EPA kõrgema mat kat-i asst, 1955–59 ja 1961–68 TÜ mat analüüsi kat-i v-õpetaja, 1968–75 dots, 1975–93 TPÜ mat kat-i ja 1993–95 mat analüüsi õt-i dots. Lugenud mat analüüsi, diferentsiaalvõrrandite jt kursusi; koost. õpopevahendeid. – Uurimisvaldkond: hajuvate ridade teooria. Üldistanud Tauberi tüüpi ja Merceri tüüpi teoreemid Banachi ruumi ridadele, tuletanud universaalse meetodi Tauberi teoreemide tuletamiseks Merceri teoreemide abil, uurinud diferentsiaalvõrrandite summeeruvaid lahendeid. Üle 50 teadustr-e.

T: Об обобщенной теореме Мерсера. // ENSV TA Toim. Füüsika. Mat. Tehnika. 11 (1962) 2; Об абсолютной суммируемости простых и двойных последовательностей методами Хаусдорфа. // ACUT 206 (1967); Harilikud diferentsiaalvõrrandid (kaasautor G. Vainikko). Tln, 1972; Классификация методов суммирования по тауберовым условиям. // Теор. и прикл. вопросы математики I. Trt, 1985; Meetrilised ruumid. Tln, 1987; Eine universale Beweismethode für Tauber-Sätze. // ACUT 960 (1993); Some properties of generalized summability methods in Banach spaces. // Eesti TA Toim.

Füüsika. Mat. 46 (1997) 3; Mercer's theorems for generalized summability methods in Banach spaces. // Eesti TA Toim. Füüsika. Mat. 47 (1998) 2.

B: TÜ BL I, 390; EE 14. 496; TÜ Toim. 770 (1987), 3–6.

SÕRRA, Johannes Aleksander (2. X 1900 Ropka v, Tartumaa – 15. VIII 1977 New York), arstiteadlane, kirurg; taluniku p. Osales koolipoiste pataljoni koosseisus 1918–19 Vabadussõjas. Lõpetas 1923 Tartus H. Treffneri Gümni, 1929 TÜ arstitsk-a, med-dr (1938, TÜ), vk “Mao, maksa ja pankrease kahjustusi ja funktsionaalseid häireid eksperimentaalse atofaanmürgistuse puhul”. Töötas 1928 üliõpilasena prof L. Puusepa juures, oli 1929–32 II Haavakliiniku voluntäär- ja n-asst, 1933-37 I Haavakliiniku ja 1938-44 II Haavakliiniku v-asst, ühtlasi arstitsk-a õu täitja. Läks 1944 perekonnaga Saksamaale, oli 1944–48 Erlangeni Ük-i haavakliiniku asst, 1948–50 kirurgiaosk-a juh aset, pidas ühtlasi üliõpilastele loenguid. Elas a-st 1950 USA, oli 1950–52 New Yorgi haiglate intern ja resident, a-st 1952 (pärast tööloa saamist) New Yorgis eraarst-kirurg, ühtlasi töötas kirurgina New Yorgi haiglates ning oli *Workmen's Compentsatsion Board*'i spetsialist-kirurg. – Töid sisehaigustest, nende patol ja ravist, dieetravist, ravimtaimedest. Saksa Kirurgide Seltsi (a-st 1948), Rahvusv Kirurgide Koll-i (a-st 1953), *Am. Med. Assoc.*, *New York Med. Soc.* ja *Acad. College of Surgeons*, Eesti Rahvuskomitee USA-s liige.

T: Die makro- und Mikroskopischen Veränderungen der Nebennieren, Schilddrüse, thymus und Hypophyse bei Nachkommen von Alkoholikern. // *Folia Neuropath.* Est. 10 (1930); Andmeid teetanuse ravist ja profülaktikast I Haavakliinikus 10 a. jooksul. // EA (1934) 2; Prodigious'e ja streptokokkide toksiini mõju Rous sarkoomisse *in vivo*. // EA (1935) 9; Koduarst. 2. New York, 1955; ²1956; Toiteravi ja koduravimeid. Geislingen, 1960.

B: AAUT II, 273–274; EA (1939) 8, 517-521; Vaba Eesti Sõna (!977) 18, 25 VIII; *H. Merila-Lattik*, 482–483.

SÕRRA, Villem (11. IV 1893 Moskva – surmaaeg ja -koht teadmata), tehnikateadlane, insener; apteekri p. Lõpetas 1910 Moskvas reaalkooli, õppis 1910–13 Moskva Teedeins-de Inst-s, lõpetas 1932 Läti Ük-i tehnikatsk-a ehitusins-na linnaehituse alal. Osales

ohvitserina I maailmasõjas. 1920 opteeris Eestisse, oli 1921–25 Kohtlas kaevur, 1925–32 õppis ja töötas Riias, 1932–37 oli Tartu linnains ja ehitusinspektor, 1937–38 TTÜ vesiehituse ja aluspõhjameh labori v-asst, hiljem ins ja projekteerija ehitustel ja põlevkivitööstuses Kiviõlis ja Sillamäel, 1955–60 täitis TPI-s õppeülesandeid, luges soojusvarustuse, kütte ja ventilatsiooni kursusi. – Uurimisvaldkond: hoonete soojus- ja veevarustus. Töid veevarustusest ja kanalisatsioonist.

T: Linna uulitsate ja majade kanalisatsiooni sundmääruse kava. // Tehnika Ajakiri (1934) 8, 12; Veetarviduse normide kava linnas ning üksikus individuaalavalikus ja tööstuslikus majanduses. // Tehnika Ajakiri (1936) 9/10; Kanalisatsiooni ehitajaile. // Tehnika Kõigile (1937) 9.

B: TTÜ ar I. Tln, 1939, 70.

V. Mägi

SÕSTRA, Kaja (20. IV 1965 Viljandi linn), statistik; keevitaja t. Lõpetas 1983 C. R. Jakobsoni nim. Viljandi 1. kk-i, 1988 TPI süsteemiins-na, 2005 TÜ-s doktorantuuri, Ph.D. mat stat alal (2007, TÜ), vk “Restriction estimator for domains” (Trt, 2007). Oli 1988–90 Viljandi Näidissovhoosi arvestusgrupi juh, 1990–94 AS Nõges pearmt-upidaja, 1994–2000 Eesti Stat-ameti Kesk-Eesti stat-büroo töäjõu-uuringu spetsialist ja v-spetsialist, 2000–02 Eesti Stat-ameti regionaalstat sektori v-spetsialist, a-st 2000 ka TÜ mat stat inst-i mat stat õt-i uurimisprojektide täitja, 2002–04 Soome Stat-keskuse arendusosk-a spetsialist, 2004– Eesti Stat-ameti metoodika osk-a juh. – Uurimisvaldkond: mat statistika, valikuteooria, väikeste osakogumite hindamine. ETF grantide *Mitmemõõteline hindamisülesanne valikuteoorias* (2003–06) ja *Hindamine keeruliste valimite korral* (2007–10) põhitäitja. 15 teadustr-t.

T: Sampling and estimation methods in Estonian household budget survey (kaasautorid I. Traat, A. Kukk). // Stat. in Transitoin 4 (2000) 6; Aktiivse tööpoliitika tulemuslikkuse analüüs Eestis (kaasautor). Tln, 2003; Comparison of small area estimation methods: simulation study in EURAREA project. // ACUT Math. 8 (2004); Optimal domain estimation under summation restriction (kaasautor I. Traat). // J. Stat. Planning and Interference 139 (2008) 11.

B: <https://www.etis.ee>.

SÕSTRA, Ülo (6. I. 1940 Saarde v, Pärnumaa) geoloog, geotektoonik; taluniku p. Lõpetas 1958 Kilingi-Nõmme Kk, 1963 TÜ geol-osk-a, 1969 NSVL TA Karjala Filiaali GI asp-i, geol-mineral knd (1975, MÜ), vk „Структура и тектоническое развитие района Каменные озера–Пиземское озеро-побережье Белого моря (Западное Беломорье)“, geol-mineral dr (1992, MÜ), vk „Тектоника и структурная эволюция Карельского региона“. Oli 1964–66 NSVL TA Karjala filiaali GI v-laborant, 1969–79 n-teadur, 1979–93 v-teadur, 1993–96 Venemaa TA Karjala Teaduskeskuse GI juhtivteadur ja tektoonika töörühma juht, 1996–2000 peateadur ja geoökol töörühma juht, 2000–05 TTÜ mäeinst-i rakendusgeol õt dots, 2005–08 erakorr dots, 2008– erakorr v-teadur. Loengukursused: geol alused, mineraalid ja kivimid, struktuurigeol, geotektoonika, hüdrogeol, Eesti geol jm. – Uurimisvaldkonnad: Eelkambriumi ja Faneroosoiikumi tektoonika ja struktuuriline areng, paleoseismilised rikked, geol tagapõhja mõju biol mitmekesisusele, geoökol ja geol pärandi kaitse. Välja töötanud keerulise kurrutusega alade kaardistamise ja struktuurianalüüsi meetodika, uurinud joonelist struktuurielementide deformeerumise ning silindriliste ja kooniliste kurdude moodustumise seaduspärasusi. Koost tektoonilisi kaarte Fennoskandia kilbi Karjala regiooni kohta, selgitanud välja selle ala tektoonilise arengu põhijooned, peamiste kurrutusfaaside levikualad ja deformatsioonide suhted magmakivimite kompleksidega. Aktiivselt tegutsenud Karjala unikaalse geol pärandi kaitsel. Olnud rea teaduskogumike toim. Osalenud ühisuurimustes Soome, Venemaa, USA, Rootsi jt riikide geoloogidega. Oli Loode-Karjalas asuva Paanajärvi rahvuspargi rajamise idee autor ja asutajaid (1992; 1993–2000 pargi esimene teadusdir kohakaaslusel), Oululanka-Paanijärvi riikidevah kaitsealal uurimistööde koordinaator. ProGEO (1995) ja Eesti Geol. Seltsi (1991) liige. NSVL TA aukiri (1974, 1993), Venemaa Presidendi nim. stipendium (2000). 190 teadustr-t; looduskaitsealised aimetr-d.

T: Структурная эволюция беломорид Западного Беломорья. Л., 1978; Петрофизика пород Западного Беломорья (kaasautor). // Петрозаводск, 1980; Конические складки в древних сложноскладчатых метаморфических образованиях Северной Карелии (kaasautor N. I. Skornjakova). // Геотектоника (1980); Тектоника Карельского региона. СПб, 1991; Сейсмическая модель литосферы Северной Европы: Баренц

регион (kaasautor). // Апатиты (1998); Groundwater in fractured rocks of the Karelian Region (NW Russia) and Estonia. // Proc. Int. Conf. "Groundwater in fractured rocks". Prague, 2003; Глубинное строение и сейсмичность Карельского региона и его обрамления (kaasautor). Петрозаводск, 2004; Trace fossils from the Dividalen Group of northern Finland with remarks on early Cambrian trace fossil provintzialism (kaasautor S. Jensen). // GFF, 128 (2006); Influence of tectonic dislocations on oil shale mining in the Estonian deposit (kaasautor). // Oil Shale 25 (2008).

B: EE 14, 2000, lk.496; EGBT, 114; Maa Universumis. Möödanik, tänapäev, tulevik. Tln, 2004, 321; <https://www.etis.ee>.

SÕUKAND, Renata (4. IV 1974 Tallinn), etnosemiotik, etnofarmakoloog; ins-de t. Lõpetas 1992 Тапа 1. kk-i, 1999 TÜ farm osk-a, 2003 TÜ-s magistriõppe, 2010 doktorantuuri, M.Sc. keskkonnatehnol alal (2003, TÜ), vk "Cd²⁺, Pb²⁺ ja Ni²⁺ adsorptsioon turbal", Ph.D. etnosemiotika alal (2010, TÜ), vk "Herbal landscape". Oli 2000–04 TÜ ajaloo muuseumi projektijuht, 2004–05 KM folkloristika osk-a asst, 2006–teadur (projekti HERBA juht), ühtlasi a-st 2008 Eesti e-ük-i õppejõud ja EMÜ külalislektor. – Uurimisvaldkonnad: med-semiotika, etnofarmakol, ravimtaimed Eesti rahvamed-s; folkloor – pärimus, identiteet ja globaliseerumine; tähendusloome ja semiootilise kultuurianalüüsi transdistsiplinaarne metodol. Ajakirja *Mäetagused* (www.folklore.ee/tagused) 34, 36, 39 kaastoim. Eesti-Tiibeti Kultuuriseltsi (1999–) ja Eesti Semiotika Seltsi (2004–) liige, Eesti Folkloori Inst-i juhatuse liige (2000–), MTÜ Prader-Willi Sündroomi Ühing juhatuse esinaine (2006–). *Int. Soc. of Ethnobiol.* liige (2009–). Üle 60 teadustr-e.

T: Pilguheit haiguspõhjuste süstemaatikale. // *Mäetagused* 22 (2003); Ravimtaimed Eesti rahvameditsiinis: ajalooline taust, etnofarmakoloogiliste andmete kogumine ja analüüs (kaasautor A. Raal). // *Akad.* (2004) 8; "Jooksvarohud" Eesti rahvameditsiinis. // *Akad.* (2004) 11; Classification of remedies and medicinal plants of Estonian ethnopharmacology (kaasautor A. Raal). // *Trames* 9 (2005) 3; Loodus eesti rahvameditsiinis. // *Looduskultuur* (2005); Kuidas võõras muutub omaks: kaks taime eesti rahvameditsiinis. // *Mäetagused* 36 (2007); 19. sajandi Eesti taimravi Roman Jakobsoni kommunikatsioonimudel valguses. // *Kommunikatsiooni teooria*. Trt, 2007;

Mis teeb taimest ravimtaime? // Acta Semiotica Estica (2007); How the name *Arnica* was borrowed into Estonian (kaasautor A. Raal). // Trames 12 (2008) 1; HERBA: historistlik Eesti rahvameditsiini botaaniline andmebaas (kaasautor R. Kalle). // herba.folklore.ee.

B: <https://www.etis.ee>.

SÕUKAND, Ülis (21. V 1967 , Tartu), keskkonnakeemik; kultuuritöötaja ja ins-i p. Lõpetas 1985 Tartu 5. kk-i, 1993 TÜ keemia osk-a, 1996 TÜ-s magistrantuuri, 2011 doktorantuuri, M.Sc. kolloid- ja keskkonnakeemia alal (1996, TÜ), vk “Kaadmiumi adsorptsioon turbal”, Ph.D. keemia alal (2011, TÜ), vk “Simultaneous adsorption of Cd²⁺, Ni²⁺, and Pb²⁺ on peat”. Oli 1993–98 OÜ Eesti Keskkonnauuringute Keskus Tartu filiaali keemik, 1998– raskmetallide labori juh. – Uurimisvaldkonnad: metallide ja mittemetallide kvantitatiivne analüüs keskkonnas, orgaaniliste ainete kvantitatiivne analüüs toiduainetes ja keskkonnas, õhku paisatavate saasteainete sadenemine ja transport, metallide adsorptsiooniprotsessid turbal ja humiainetel, bioindikatsioon, meekeemia, narkootikumide tarbimine, kehavedelike uuringud. Osalenud mitmes uurimisprojekti (sh Kirde-Eesti soojuselektrijaamadest pärineva saastekoormuse hindamine 1993–2008, Eesti mee kvaliteedi ja jääkainete määramine 2005–11). Kogunud ka kaasaegset sõduri- ja tudengifolkloori ning korporatsioonide lauluvara (pälvis selle töö eest 1996 Vab Presidendi kultuurirahastu preemia). Eesti Kromatograafia Seltsi ja EFS liige. 15 teadustr-t.

T: Comparison of heavy metals adsorption properties on natural and granulated peat on example of cadmium (kaasautorid R. Tungel, T. Tenno). // Eesti TA Toim. Keemia 45 (1996) 3; The users of mood-altering chemical substances in Estonia (kaasautorid R. Sõukand, E. Tammemägi). // Identity of Peripheries. Trt, 1997; Balance of alkaline and acidic air pollution loads in the area affected by oil shale combustion (kaasautor M. Kaasik). // Oil Shale 17 (2000) 2; Elemental and base anions deposition in the snow cover of North Eastern Estonia: the impact of industrial emissions (kaasautor). // Water, Air, Soil Pollut. 121 (2000) 1–4; The Langmuir two-surface equation as a model for cadmium adsorption on peat: A new method of calculation of equation constants (kaasautor R. Sõukand). // Environ. Sci. Pollut. Res. Special Issue 1 (2002); Atmospheric depositions on the north-eastern areas of Estonia and in the west Leningrad district (based on the data

of snow cover) (kaasautor). // Ecol. Chem. 11 (2002); Selection of adsorbents for treatment of leachate: batch studies of simultaneous adsorption of heavy metals. // J Mater Cycles Waste Manag. 12 (2010).

B: <https://www.eris.ee>.

SÕÕRO, Tõnu (22. XII 1940 Tartu), põllumajandustehnikateadlane; kooliõpetaja p. Lõpetas 1960 Tartu 8. kk-i, 1965 EPA põllum mehhsk-a meh-ins-na, 1972 Moskva Autode ja Maanteede Inst-is asp-i, tehnikaknd (1974, samas), vk “Исследование влияния характеристик рулевого управления на параметры движения автомобиля”. Oli 1967–68 ja 1973–74 EPA autode ja traktorite kat-i v-laborant, 1968–69 ja 1974–79 asst, 1979–81 v-õpetaja, 1981–83 dots kt, 1983–91 dots, 1991–2005 EPMÜ põllumehhanika inst-i dots, 2005–06 EMÜ tehnikainst-i dots, 2006– lektor. Loengud autode ja traktorite teooriast ning ehitusest, liiklusohutuse alustest, perspektiivsest põllumehhanikast. – Uurimisvaldkond: põllumehhanika. Töid autode juhitavuse, liiklusohutuse, traktorite veodünaamika ja töökindluse, biokütuse tootmise ja mootorikütusena kasutamise alalt, ka põllumehhanika-alase kõrghariduse ajaloost ja silmapaistvatest tehnikateadlastest. Olnud (kuni 1985) ENSV majandite masinapargi tööparameetrite optimeerimist käsitleva uurimistöo täitjaid ja projekti *Põllumajandusettevõtete taimeõli tootmine ja omatarbeks kasutamine mootorikütusena kombineeritult kvaliteetse loomasööda tootmisega* (2007–08) põhitäitja. Üle 30 teadustöid.

T: О зависимости реакции автомобиля от параметров рулевого управления (kaasautorid A. Frumkin, J. Nemtsov). // Автомобильная промышленность (1975); Влияние образования на эффективность труда главного инженера хозяйства. // EPA kogumik 152 (1985); Veokasuteguri arvutamisest. // EPMÜ kogumik 200 (1998); Herma Olak – 60. // Agraart. 9 (1998) 1; Pöördel liikuvale ratasmasinale mõjuv külgeõud. // Agraart. 10 (1999) 2; Uno Ausmees – 70. // Agraart. 11 (2000) 1; Sõiduki tehnoseisundi ekspresshindamisest. // EPMÜ kogumik 214 (2001); Autode ja traktorite kateedrist. // Missioon läbi aegade. Trt, 2001; Aeglase sõidu liiklusohutusest. // Agraart. 17 (2006) 2.

B: EPA BL I, 151–152; II, 180; EPMÜ BL, 148.

SÄGA, Endel (19 VIII 1947 Tarvastu v, Viljandimaa), põllumajandusteadlane; talupidaja p. Lõpetas 1967 Olustvere Sovhoostehnikumi, 1972 EPA agronoomina, põllum-knd (1980, Läti Maavilj ja Põllum Ökonoomika TUI, Riia), vk “Эффективность периодического внесения фосфорно-калийных удобрений в севобороте на основных почвах Эстонской ССР”. Oli 1972–73 EMMI põllunduse osk-a agrotehnika sektori v-agronoom Kuusiku katsebaasis, 1973–91 n- ja v-teadur; a-st 1991 talupidaja Valgamaal. – Uurinud PK-väetiste perioodilist andmist külvikordades erinevatel muldadel, teravilja erineva osatähtsusega külvikordi, viljavaheldust ja väetamist. Üle 20 teadustr-e.

T: Fosfor- ja kaaliumväetiste perioodiline andmine.// EMMI tead tööde kogumik XLIII (1978); Fosfor- ja kaaliumväetiste perioodilise andmise efektiivsus Eesti NSV-s. // Teaduse saavutusi ja eesrindlikke kogemusi põllumajanduses 16 (1985).

B: EMVI, 46, 144.

SÄGA, Ernst (30. VIII 1899 Haaslava v, Tartumaa – 30. VIII 1975 Tallinn), arstiteadlane; talupidaja p. Lõpetas 1917 Riia Võimlemiskooli. Osales 1918–20 õppursõdurina Vabadussõjas. Lõpetas 1920 Tartus H. Treffneri Gümni-i, 1925 TÜ arstitsk-a, õppis 1925–27 õigustsk-s, *dr. med.* (1940, TÜ), vk “Veremuutusist vähktõbiseil raadiumravi puhul”. Täiendas end 1930 Berliinis. Oli 1917–18 ja 1920–36 Tartu koolides (1927–32 ka Tartu ÕS-i) võimlemisõpetaja, a-st 1927 TÜ naistekliiniku asst, ühtlasi Tartu Üldhaigekassa arst ja Tartu Õhtuühisgümni-i ning Tartu ÕS-i kooliarst ja tervishoiuõpetaja, a-st 1928 kindlustusseltside Eesti ja Oma ja a-st 1929 EEKS Maja usaldusarst, 1945–46 ENSV Tervishoiu RK laste ravi-profülaktilise val juh, 1946 Tallinna Vab Haigla sünnitusosk-a juh, 1947–51 ordinaator. 1951 arreteeriti ja saadeti Siberisse sunnitöölaagrisse. Naasis 1956 Eestisse, oli lühikest aega Kallaveres jsk-arst, seejärel EKMI günekol-osk-a juh ja Tallinna I Sünnitusmaja arst. – Töid vereanalüüsi, raseduse ja -testide, õpilaste hambaravi ja selle korralduse, kehalise kasv kohta. Oli Tartu Eesti Arstide Seltsi ja Eesti Laste- ja Kooliarstide Seltsi liige, Tartu Kooliarstide Koll-i juh. Kotkaristi V kl teenetemärk (1930).

T: Artur Dienst'i rasedusreaktsiooni praktilisest väärtusest uriiniga. // EA (1931) 3; Zondek-Aschheimi rasedusreaktsioon. // EA (1932) 2; Punaliblede settekiiruse

määramisest mikromeetriga. // EA (1933) 8; Võimlad ja võimlemine. // EA (1935) 10; Õpilaste hambaravi korraldusest. // EA (1938) 10.

B: AAUT II, 63; *H. Merila-Lattik*, 339–340; *Õhtuleht* (1975) 29. VIII.

SÄRE (Särre), Rudolf (2. / 15. II 1909 Tartu – 2. XII 1982 Tartu), loomaarstiteadlane; töölise p. Lõpetas 1928 Tartu Linna Poeglaste Reaalgümni-i, 1934 TÜ loomaarsti-*tsk-a*, vet-dr (1943, TÜ), vk “Koduimetajate sapipõie limaskesta reljeef, epiteel ja näärmed”. Täiendas end 1938 Rootsis, Taanis ja Soomes hobuserautuse ja kabjahaiguste alal. Oli 1934–35 TÜ loomaarstitsk-a histol ja embrüol kat-i n-asst, 1935–37 v-asst, 1938–40 ja 1941–44 *tsk-a* õppesepikojat õpetatud sepp ja juh, 1940–41 kirurgiakat-i dots, 1944–46 kirurgia ja sünnitusabi kat-i prof, 1946–51 dots, 1951–56 EPA sama kat-i dots, 1956–80 prof, 1980–82 konsultantprof. Pms loengukursused: operatiivkirurgia koos topogr anat, üld- ja erikirurgia, ortopeedia, histol, kabjahaigused; koost õppevahendeid. Õpetas kursustel välja enam kui 600 seppa-hobuserautajat. – Uurimusi histol, ortopeedia ja vet-kirurgia alalt, mitme uudse opereerimismeetodi autor. Olnud mitme rmt-u (sh *Loomatervishoiu käsiraamat II-III*) koost-id ja toim-id. U 70 teadustr-t.

T: Hobuserautamine. Tln, 1941, ²1970; Põllumehe loomatervishoiu käsiraamat (kaasautor). Tln, 1942; Loomatervishoiu käsiraamat (kaasautor). Tln, 1946, ³1972; Veisesõrgade tervishoid. Tln, 1949; Koepreparaadid loomakasvatuses ja veterinaarias (kaasautor). Tln, 1968; Kabja- ja sõratervishoid. Hobuserautamine. Tln, 1956, ²1970; Põllumajandusloomade eri- ja operatiivkirurgia. Tln, 1962; Põllumajandusloomade udarahaigused (kaasautor). Tln, 1973; Veterinaarkirurgia. Tln, 1975; Loomatervishoiu käsiraamat II (kaasautor). Tln, 1984; III (1985).

B: AAUT II, 529; TÜ BL I, 429; TÜ ajalugu III, 131; EE 14, 497; *Agraart.* 10 (1999) 1; *Edasi* (1979) 16. II, (1982) 7. XII; 90 aastat professor R. Säre sünnist. // *ELR* (1992) 2, 64.

SÄREKANNO, Marje (4. VII 1958 Tartu), põllumajandusteadlane: juristi t. Lõpetas 1976 Tallinna 37. kk-i, 1983 EPA agron-*tsk-a*, 2000 EPA-s magistrantuuri, põllumag (2000, EPMÜ), vk “Kartuli meristeemtaimede produktiivsus sõltuvalt paljundusmeetodist ja istutustihedusest”, 2002–07 EPMÜ (a-st 2005 EMÜ) doktorant. Täiendas end 2005

Rootsi Põllum-ük-s. Oli 1983–86 Aruküla kolhoosi agronoom, 1986–88 Jänedä Sovhoostehnikumi seemnekasv agron, 1988–90 Muuseumide ja Kultuurimälestiste Tead-Met Nõuk teadur, 1991–93 Eesti Taimebiotehnika Keskuse EVIKA agronoom, 1993–2006 teadur, 2006– EMVI erakorr teadur. – Uurimisvaldkond: taimebiotehnl meetodid kartuli seemnekasvatuse lähtematerjali paljundamisel ja kasvatamisel. Uurinud kartuli meristeemtaimede produktiivsust, pealsete kasvu ja mugulasaagi kogunemise dünaamikat, väetiste ja lehemädaniku tõrjepreparaatide kasutamise mõju kartuli kasvatamisel. Tunnustatud 2005 AS Kemira GrowHow stipendiumiga. APS ja Katseasjanduse nõuk. liige. 37 teadustr-t.

T: Kartuli meristeemtaimede produktiivsus sõltuvalt paljundusmeetodist ja istutustihedusest. // APS Toim. 11 (2001); The fungicides in control potato late blight (*Phytophthora infestans*) (kaasautor). // Agraart. 15 (2004) 1; Kartuli meristeemtaimede mugulate arvu ja mugula keskmise massi kogunemise dünaamika (kaasautor K. Kotkas). // EPMÜ kogumik 220 (2005); Kartuli Y-viiruse levikust ja nakkusega taimede välistunnustest (kaasautor). // Agron. (2006); Variations of agronomic traits of potato somaclones by meristem clones (kaasautor). // South African J. Plant Soil 24 (2007); Dependence of leaf area index on different multiplication methods of potato meristem plants grown under field conditions (kaasautor). // Acta Agricult. Scand. B. Plant Soil Sci. 60 (2010) 1.

B: EMVI, 32; <https://www.etis.ee>.

SÄREV, Ants (a-ni 1935 **Hans**) 14. IV 1902 Rimmu v, Viljandimaa – 9. VII 1983 Tallinn), matemaatik; talupidaja p. Õppis 1919–22 Viljandi Reaalgüm-n-s, sooritas 1922 Tartus eksternina küpsuseksamid, lõpetas 1927 TÜ mat-loodustsk-a, *mag. math.* (1929, TÜ), füüsika-mat knd (ümber atest. 1946), vk “Täiendusi meromorfsete funktsioonide teooriale”. Täiendas end TÜ stipendiaadina 1929–31 Pariisi Sorbonne’i Ük-i H. Poincaré nim. Inst-s. Oli 1926–29 Akad. Mat. Seltsi kirjatoimetaja abi, 1935–40 Sotsiaalmin-i töökaitse ja sotsiaalkindlustuse osk-a aktuaar, 1940 TPI mat kat-i dots, 1941–42 adj-prof, 1942–44 õppeülesande täitja, 1944–47 prof kt, 1947–76 dots, ühtlasi 1953–66 kat-i juh. – Uurimisvaldkonnad: pms kompleksmuutuja funktsioonide teooria, osatuletistega diferentsiaalvõrrandid, funktsioonide lähendusteooria. Oli erudeeritud, kõrgelt hinnatud

teadlane ja aspirantide juhendaja, kes aga ei publitseerunud ühtki artiklit (kõik uurimused jäid teadustöö aruannetena käsikirja; vt **T**).

T: Kompositsiooni tüüpi võrrandite uurimine (1964); Kompositsiooni tüüpi võrrandite lähendamine (1965); Mõnede ligikaudsete meetodite stabiilsuse uurimine (1966); Koonduvuskiiruse hindamine tükati-polünomiaalsete funktsioonidega lähendamisel (1967); Funktsioonide lähendamine lineaarsete operaatoritega (1971).

B: AAUT II, 247; TPI 1936–1986, 373–375; MK (1967) 13, 120–121; SV 16. (1982) IV.

A. Kivinukk

SÄRG, Ain (23. II 1932 Tartu – 28. IV 1997 Tartu), arstiteadlane, günekoloog; kooliõpetaja p. Lõpetas 1951 Elva Kk-i, 1957 TÜ arstitsk-a, med-knd (1974, TÜ), vk “Об изменениях, возникающих в клетках плоского эпителия слизистой оболочки влагалища и носа, а также в слизи канала шейки матки и отделяемой из носа при двухфазном менструальном цикле (клинико-морфологическое исследование)”. Oli 1957–60 Elvas arst, 1961–62 Valga Raudteehaigla günekoloog, 1963–92 Tartu Kliinilise Sünnitusmaja günekoloog, ühtlasi sünnitusmaja labori (kohakaaslusega) laboriarst ja mõned a-d (kuni 1971) ka labori juh. A-st 1992 pensionil. – Uurimisvaldkond: günekol. Kirjutanud ka ilukirj teoseid (*Riivatud jutud*, 1998 jt), mälestusi, tõlkinud Lermontovi luulet. Eesti Naistearstide Seltsi liige. Osales aktiivselt ühskondlikus elus, oli mitmete org-de, sh Tartu ja Elva Aiandus-Mesindusseltsi liige. Üle 40 teadustr-e.

T: О наличии *Trichomonas vaginalis* в пунктате из дугласова пространства (kaasautorid H. Kaarma, M. Koplus). // Акуш. гинекол. (1965) 3; Traumaatilise günatreesia juht (kaasautor I. Veerma). // NET (1967) 4; Микробная флора и ее чувствительность к антибиотикам при острых воспалительных процессах придатков матки. // TÜ Toim. Arstitead. töid 17 (1968); Emakakaela lima antispermaalne faktor. // NET (1969) 5; Об эндоназальном электрофорезе новокаина при вегетативной пельвипатии (kaasautor S. Sibul). // TÜ Toim. 296 (1972); О методике определения кариопикнотического и эозинофильного индексов во влагалищных мазках. // TÜ Toim. 296 (1972); Kopsuarteri retsidiiveeruv trombemboolia (kaasautor S. Maramaa). // NET (1980) 3.

B: NET (1975) 4, 334–335; TÜK 200, 365; *H. Merila-Lattik*, 1031; *A. Särg*. Riivatud jutud. Tln, 1998, 189–190; EKnl, 559.

SÄRG, Katrin (14. X 1941 Tallinn), astronoom. Põgenes 1944 perega Rootsi. Lõpetas 1960 Norrköpingis kk-i, 1965 Lundi Ük-i *phil. mag.* kraadiga astron alal, *fil. lic.* samal alal (1970, samas). Oli 1965–72 samas asst, a-st 1972 Lundi Ük-i astron inst-i (Lundi Obs-i) lektor ja v-ektor, ühtlasi töötas 1973–74 stipendiaadina ka Lowelli Obs (Flagstaff, Arizona, USA). – Töid astron alalt. *Svenska Astron. Sällskapet*, ETSR liige, osalenud ka Rootsi eestlaste org-de (Eesti Komitee Rootsis, Rootsi Eestlaste Liit jt) tegevuses.

T: Photoelectric UBV photometry in four areas of intermediate-high galactic latitude (kaasautorid A. Ardeberg, S. Wramdemark). // *Astron. Astrophys. Suppl. Ser.* 9 (1973); Chromospheric activity and atmospheric dynamics in Rho Puppis and other Delta-Scuti stars (kaasautorid D. Dravins, J. Lind). // *Astron. Astrophys.* 54 (1977); Photoelectric UBV photometry in a Milky Way field in Cassiopeia (kaasautor S. Wramdemark). // *Astron. Astrophys. Suppl. Ser.* 77 (1977).

B: ETVpK, 122; <http://www.astro.lu.se/Staff>.

SÄRG (a-ni 1993 **Viiding**), **Taive** (17. I 1962 Tallinn), folklorist, etnomusikoloog; ajakirjaniku t. Lõpetas 1981 Tallinna Kaugõppekk-i, 1991 TÜ folkloristika alal, 1998 TÜ-s magistrantuuri ja 2005 doktorantuuri samal alal, M.Sc. (1998, TÜ), vk “Püsiv ja muutuv Karksi regilaulus”, Ph.D. (2005), vk “Eesti keele prosoodia ning teksti ja viisi seosed regilaulus” (Trt, 2005). Oli 1987–94 EKI asst, 1995–99 teadur, 2000–05 KM etnomuusika osk-a teadur, 2005– v-teadur, ühtlasi a-st 2000 ka TÜ eesti ja võrdleva rahvaluule õt-i, a-st 2001 TÜ ÕS-i, 2001–06 H. Elleri nim Muusikakooli ja a-st 2006 TÜ Viljandi Kultuuriakad õppejõud. – Uurimisvaldkonnad: muusika seos k-e ja rühmaidentiteediga, eesti etnomuusika ajalugu, eesti rahvaviiside iseloom ja esitus. Käinud rahvaluule kogumismatkadel Mulgimaal (1995, 1998), Sõrves (2001, 2002), Mordvas (2001). *Töid etnomusikoloogia alalt* 3 (2005) toim. *The Int. Council for Traditional Music* (1995–), Eesti Muusikateaduste Seltsi (2001–), *Eur. Seminar for Ethnomusicology* (2002–) liige ja Akad Rahvaluule Seltsi juhatuse liige (2005–). I koht

Eesti Haridusmi-i korraldatud magistritööde konkursil 1998; II koht Eesti TA korraldatud teaduse populariseerimise konkursil (2006). Üle 30 teadustr-e, sh 3-osaline õppematerjali komplekt (kaasautor) ja kaks rahvaviiside väljaannet.

T: Karksi regilaulude värsiehitusest esituse põhjal. // Regilaul – keel, muusika, poeetika. Trt, 2001; Rahvamuusika mõiste kujunemisest “rahva”teaduste ja musikoloogia vahel. // Pärimusmuusika muutuvus ühiskonnas 1 (2002); Mis on eesti rahvamuusika? // Mõeldes muusikast: sissevaateid muusikateadusesse. Tln, 2004; Regivärsist netinaljadeni. Sissejuhatus rahvaluulesse (kaasautor). Tln, 2005; Regivärsist netinaljadeni. Tekstiantoloogia ja CD (kaasautor R. Järv). Tln, 2005; Rahvamuusika mõiste ja kontseptsiooni kujunemisest Eestis. // Töid etnomusikoloogia alalt 3 (2005); Kõne ja muusika piiril: ahellaulu analüüs. // Võim ja kultuur 2 (2006); Karksi vanad rahvalaulud. Viisidega. I. Trt, 2008; Eesti kalendrilaulud viisidega. Tln, 2008.

B: <https://www.eris.ee>; <https://www.etis.ee>.

SÄRGAVA (a-ni 1935 **Peterson**), **Viktor** (4. III 1918 Uue-Vändra v, Pärnumaa – 31. I 1983 Tartu), arstiteadlane, otorinolarüngoloog; talupidaja p. Lõpetas 1937 Vändra Majgümn-i, 1947 TÜ arstitsk-a, med-knd (1955, TÜ), vk “Audiomeetrilisi vaatlusi kuulmishäirete puhul, eriti kurtidel ja raskeltkuuljatel”, med-dr (1969, TÜ), vk “Вопросы речевой аудиометрии и осциллографии речи на эстонском языке при расстройствах слуха.” Täiendas end korduvalt Moskvas ja Leningradis. Oli 1946–59 Tartu Vab Kliinilise Haigla kõrva-nina-kurguosa arst, 1956–60 TÜ otorinolarüngol kat-i v-lab, 1960–70 asst, a-st 1971 otorinolarüngol ja oftalmol kat-i otorinolarüngol prof, ühtlasi Tartu Med-kooli õppejõud. Õpetas kõrva-nina-kurguhaigusi, kuulmis- ja kõneelundite anat, füsiol ja patol; koost. õppevahendeid. – Töid audiol, kõne ostsillograafia, kõri müograafia, kuulmise parandamise, otogeensete koljusiseste tüsistuste, aerosool- ja elektroaerosoolravi kohta; uurinud ka eesti k-e foneetilisi omadusi. Audiol rajajaid ja arendajaid Eestis; spetsialist kuulmist parandavate operatsioonide alal. ENSV Tervishoiu-min-i laste-peaotorinolarüngoloog. ENSV Otorinolarüngoloogide Seltsi asutajaid ja sekr (1952–79, 1979–83 esimees), Ülel. Otorinolarüngoloogide Seltsi juh liige. 150 teadustr-t.

T: Vastsündinute ja imikute keskkõrva patomorfoloogiast seoses kliiniliste andmetega (kaasautor U. Podar). Trt, 1963; Eestikeelse kõne kasutamine kuulmise uurimisel. Tln, 1967; Angiin (kaasautorid S. Sibul, E. Siirde). Tln, 1967, ²1986; Hingamisteede ja kõrva kliiniline anatoomia. Trt, 1981, ³1989; Kompleksse audiomeetrilise uuringu meetoodika (kaasautor). Trt, 1983, ²1984.

B: AAUT III, 337; EE 9, 74; 14, 498; TÜ BL I, 137; TÜA 1982-2007, 267, 270; TÜ ajalugu III, 15, 198, 269, 361; *H. Merila-Lattik*, 1031–1032; NET (1971) 4, 290; NET (1978) 3, 254–255; Edasi (1983) 3. II.

SÄRKO, Anatole (27. V 1930 Tallinn), keemik; arsti p. Perekond põgenes 1944 Saksamaale. Lõpetas 1949 Geislingenis Eesti kk-i. Läks 1949 USA-sse. Lõpetas 1952 Uppsala Kolledži (East Orange, New Jersey, USA) keemia ja biol alal, M.Sc. keemia alal (1960, New Yorgi Rkl Ük, Syracuse, New York), Ph.D. füüsikalise keemia alal (1966, samas), vk “X-ray crystal structure of amylose triacetate”. Oli 1952–60 *General Foods Corp.* (New York) uurimiskeemik, 1963–67 New Yorgi Rkl. Ük-i keemiatsk-a keskkonnateaduse ja metsanduse kolledži asst, 1967–71 *asst. prof.*, 1971–73 v-uuriija, 1973–77 *assoc. prof.*, a-st 1977 keemiaprof, ühtlasi 1984–97 keemiatsk-a juh, seejärel emeriitprof. Olnud 1978 ka Saksamaal Freiburgi Ük-i ja Prantsusmaal Grenoble’i uurimiskeskuse külalisuuriija, 1986 Jaapanis Kioto Ük-i külalisprof. – Töid füüsikal keemia, tselluloosikeemia, biopolümeeride (eriti polüsahhariidide) mol-struktuuri ja morfol, kristallogr alalt. *Am. Chem. Soc, Am. Phys. Soc, Am. Assoc. for the Advancement of Sci, Am. Crystallogr. Assoc., Biophys. Soc., Int. Acad. of Wood Sci.* jmt org-i liige. *Anselme Payen Award* (1989).

T: Conformational studies of polysaccharide multiple helices (kaasautor T. L. Bluhm). // *Carbohydr. Res.* 54 (1977); The double-helical molecular structure of crystalline β -amylose (kaasautor H. C. Wu). // *Carbohydr. Res.* 61 (1978); What is the crystalline structure of cellulose? // *Tappi* 61 (1978); The structure of gentibiose (kaasautor). // *Acta Cryst. B* 36 (1980); Packing analysis of carbohydrates and polysaccharides. The crystal structure of celluloses IV_I and IV_{II} (kaasautor E. S. Gardner). // *Can. J. Chem.* (1985); Molecular and crystal structure of konjac glucomannan in the manna II polymorphic form (kaasautor T. Yui). // *Carbohydr. Res.* 57 (1992); Mercerization of cellulose. IV.

Mechanism and mercerization and cristallite sizes (kaasautor H. Nishimura). // J. Appl. Polymer Sci. 9 (2003).

B: ETVpK, 122.

SÄÄLIK, Pille (7. V 1979 Palamuse v. Jõgevamaa), rakubioloog; metsandusspetsialisti t. Lõpetas 1997 Palamuse Kk-i, 2002 TÜ rakubiol erialal, 2004 TÜ-s magistrantuuri ja 2009 doktorantuuri, M.Sc. rakubiol alal (2004, TÜ), vk “Rakku penetreeruvate peptiidide valgutranspordi mehhanism, kineetika ja efektiivsus biotinüleeritud peptiidi ja avidiini kompleksi mudeli alusel”, Ph.D. samal alal (2009, TÜ), vk “The role of endocytosis in the protein transduction by cell-penetrating peptides”. Oli 2005–08 TÜ zool ja hüdrobiol inst-i erakorr teadur, 2008– MRI arengubiol õt-i erakorr teadur. – Uurimisvaldkond: rakku sisenevate peptiidide internalisatsiooni mehhanismid ning nende poolt vahendatud valgu transport rakkudes. Eesti Biokeemia Seltsi liige (2005–). Eesti TA üliõpilastööde konkursi teine preemia (2004), üliõpilaste teadustööde rkl konkursi kolmas preemia (2009). Üle 10 teadustr-e.

T: Protein cargo delivery properties of cell-penetrating peptides (kaasautor). // Bioconjugate Chem. 15 (2004) 6; CPP-protein constructs induce a population of non-acidic vesicles during trafficking through endo-lysosomal pathway (kaasautor). // J. Control Release 139 (2009) 2; Mapping of protein transduction pathways with fluorescent microscopy (kaasautor). // Cell-Penetrating Peptides: Methods and Protocols, Methods in Molecular Biology. New York Dordrecht Heidelberg London 2011; Peptide-mediated protein delivery – which pathways are penetrable (kaasautor)? // Biochim. Biophys. Acta – Biomembranes, 1798 (2010); Penetration without cells: Membrane translocation of cell-penetrating peptides in the model giant plasma membrane vesicles (kaasautor). // J. Control Release 153 (2011) 2.

B: <https://www.etis.ee>.

SÄÄREKÕNNO, Jüri (30 VII 1941 Tallinn), tehnikateadlane; töölise p. Lõpetas 1959 Tallinna 7. kk-i, 1964 TPI ehitustsk-a sanitaartechnika ins-na, 1971 TPI-s asp-i, tehnikaknd (1972, TPI), vk “Исследование гидравлических сопротивлений при напорном движении морского ила”. Täiendas end 1974–75 Kiievi Ük-s, 1994

Prantsusmaal Rennes'i Ük-s. Oli 1965–68 TPI hüdraulika ja san-tehnika kat-i v-laborant, 1972–88 TPI tead uurimise sektori v-teadur, paralleelselt teadustööga osalenud õppetöös, 1989–2000 TTÜ veekvaliteedi labori juh, keskkonnatehnika inst-i v-teadur, 1992–2000 TTÜ keskkonnakaitse uurimiskesk teadussekr, 2000– dots; 1975–79 oli Alžeeria Rahvusliku Naftakeemia Inst-i ja 1985–88 Madagaskari Ük-i õppejõud (komandeerituna). Pms loengukursused: hüdraulika ja hüdraulilised masinad, hüdrool ja vesiehitised, hoone insenerivõrgud; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: mittenjuutonlike vedelike hüdraulika, looduslike ja heitvete puhastustehnol-d, keskkonnaseisundi analüüs. Osalenud Eesti jõgede vee kvaliteedi hindamise uuringutes, saasteainete lubatud piirväljalaskude määramisel Eesti suurematele tööstuspiirkondadele. Seoses veekogude eutrofeerumise intensiivistumisega uurinud lämmastiku, fosfori ja räni ruumilist jaotumist Narva lahes ning võtnud osa Taani-Eesti ühisprojekti raames Eesti soojuselektrijaamades ja tsemenditööstuses tekkiva raskemetallide emissiooni ja selle keskkonnamõju hindamisest. Üle 30 teadustr-e.

T: Потери напора при внезапном расширении структурного потока бингамовской жидкости (kaasautor L. Тепакс). // TPI Toim. A 309 (1971); Aide-mémoire d'hydraulique (kaasautor). Boumerdès (Algérie), 1977; Об определении уровня трюфии вод устьевого взморья р. Нарвы (kaasautor Z. Bomze). // TPI Toim. 593 (1985); О пространственном распределении биогенных веществ и растворенного кислорода в водах устьевого взморья р. Нарва. // Вопр. охраны окружающей среды Балтийского моря и его региона от загрязнения. М, 1988; Об экологическом нормировании биогенных веществ в водной системе р. Нарва - устьевое взморье (kaasautor H. Velner). // Вопр. охраны окружающей среды Балтийского моря и его региона от загрязнения. М, 1988; Hydraulique des liquides visco-plastiques. // Université de Madagascar. d'Antsiranana, 1988; Cadmium and Mercury in Estonia. A material flow analysis and prevention strategy (kaasautor). // Centre for alternative social analysis. Copenhagen, 1994; Mass flow analysis of cadmium and mercury in Estonian cement industry (kaasautor A. Lääne). // Eesti TA Toim. Tehnikatead. 5 (1999) 3; An algorithm of the formation of waste load in industrial effluents. // Eesti TA Toim. Tehnikatead. 11 (2005) 3.

B: Õhtuleht (1972) 30. IV; Eesti majanduse leksikon: ehitamise 2416 võtmeisikut (2003), 401; Ehitusinsenerid TPI-st, 264.

SÄÄRITS, Adele (10. X 1909 Kudina v, Tartumaa – 24. IV 1970 Tallinn), arstiteadlane, reumatoloog; käsitöölise t. Lõpetas 1928 Tartu Ühiskommertsgümni-i, õppis 1940–41 ja 1943–44 Valgevene Med-inst-s (Jaroslavlis), lõpetas 1948 TÜ arstitsk-a, 1951 EKMI-s aspi-i, med-knd (1951, TÜ), vk “Neerude funktsionaalsest seisundist hüpertooniatõve mitmesugustes staadiumides”. Oli 1951–61 EKMI kutsehaiguste ja reumatol osk-a n-teadur (1957–58 ka Pärnus kurortol-baasi töögrupi juh), 1961 v-teadur. Lahkus töölt tervislikel põhjustel.

T: Käva-2 kaevanduse tööliste tervislikust seisundist (kaasautor I. Maripuu). // Tööhügieeni küsimusi ENSV põlevkivitööstuses. Tln, 1955; Mudaravi metoodikast ja tehnikast. // NET (1959) 6; Valdmani kupuproovi tulemustest kroonilise polüartriidi haigeil. // Tuberkuloosi ja reumatismialased uurimused. Tln, 1960; Mudaravi mõjust eosinofiilsete leukotsüütide arvule ja valgevere pildile kroonilise polüartriidiga haigeil. // Kurortoloogilised uurimused 2. Tln, 1963.

B: AAUT III, 379; EKMI BL, 39–40; *H. Merila-Lattik*, 1032;

I. Laan

SÄÄRITS, Adolf (Aadu) (14. / 1. V 1908 Elistvere v, Tartumaa – 20. I 1982 Tallinn), kirjandusteadlane; ehitustöölise p, Ello S-a abikaasa. Lõpetas 1927 Tartu Tehnikaühisgümni-i, õppis 1927–28 TÜ-s filos-t, eesti ja üldist kirj-st, 1932–34 Tartu Draamateatri Seltsi teatrikunsti studios, 1942–44 Pallase kunstikoolis, lõpetas 1950 Tartu Rkl Kunstiinst-i maali erialal. Tegi õpingute ajal juhutöid, oli 1936–38 *Noor-Eesti* ja 1938–41 *Postimehe* kirjastuse korrektor, ühtlasi 1940 *Laste Maailma* (ajakirja *Maanaine* kaasanne) toim, seejärel vabakutseline kunstnik, 1963–64 KKI sõnaraamatute sektori ja 1964–74 kirj-ajaloo sektori v-laborant ja bibliograaf, a-st 1974 n-teadur. – Gümni-iõpilasena avastas Fr. R. Kreutzwaldi poemi *Lembitu* laenuisuse, avaldas *Lembitu* ja J. V. Widmanni *Buddha* võrdleva analüüsi. 5-köitelise *Eesti kirjanduse ajaloo* IV ja V köite autoreid. Koostas ja varustas saatesõnaga E. Tammlaane *Jänkimehe kirjad* (1966), L. Laid-Parkeri luulevalimiku *Ole jälle see ...* (1977) ja P. Keerdo *Jutustusi*

(1981). Avaldas art-id ja retsensioone, süvenenumalt käsitles 1930. a-te näitekirj-st ja 1960. a-te noori luuletajaid. Tegi kaastööd teatmeteostele, koostas eesti kirj-elu kroonika a-ist 1917–40 (ilmus rmt-s *История советской многонациональной литературы* IV. М, 1974). Avaldanud novelle ning loodus- ja mõtteluulet.

T: “Lembitu” algupära kriitika. // EKeel 6 (1927), 7 (1928), 12 (1933).

B: AAUT II, 480; EKnl, 560–561.

SÄÄRITS (a-ni 1935 **Kirchs, Kirss**), **Ello** (a-ni 1939 **Elfriede**) (13. X / 30. IX 1914 Meremäe v, Petserimaa – 19. VII 2005 Tartu), kirjandusteadlane; talupidaja t, Aadu S-a abikaasa. Lõpetas 1932 Petseri Ühisgümni-i, õppis 1937–41 TÜ filos-tsk-s eesti kirj-st, 1942–43 Kaasani PedI-s, 1943–44 MÜ filol-tsk-s, lõpetas 1948 TÜ eesti filoloogina, oli 1948–51 TÜ asp. Töötas 1937–41 ERA-s, 1944 Leningradis *Rahva Hääle* ja 1944–46 Tartus *Postimehe* toimetuses, oli 1952–74 KKI teadur. – Uurimusi ja ülevaateid eesti proletaarsest kirj-st. 5-köitelise *Eesti kirjanduse ajaloo* III, IV ja V köite autoreid. Kirjutanud art-id A. Haava, E. Enno, G. Suitsu, K. E. Söödi, M. Nurme, A. Kaalu, P. Rummo loomingust. Võtnud osa õpikute koostamisest; koost. luule- ja proosakogumikke (G. Suits, J. Liiv jt). Oli üks paremaid luuletundjaid ja –eritlejaid. Käsitluste elamuslikkus ja tõetaotlus tollastes oludes on imekspandav ja kõrgesti hinnatav.

T: Uue aja künnisel (kaasautor). Tln, 1966; Elu tuli (järelsõna autor). Tln, 1984; Anna Haava: elu ja looming. Trt, 2007.

B: AAUT III, 301; EKirBL, 376; EKnl, 561.

SÖÖT (a-ni 1981 **Kangro**), **Anu** (19. IV 1957 Tartu), arstiteadlane, lasteneuroloog; Gunnar Kangro t, Külliki Karu õde. Lõpetas 1975 Tartu 2. kk-i, 1981 TÜ arstisk-a pediaatria osk-a, 1989 TÜ-s asp-i, med-knd (1989, TÜ), vk “Перспективное клиническое, биохимическое и компьютерно-томографическое исследование центральной нервной системы недоношенных детей”. Täiendanud end lasteneurol alal Soomes, Rootsis, Taanis, Itaalias, Inglismaal, USA-s, Jaapanis. Oli 1981–82 TÜ Kliinilise Lastehaigla ja Tartu Kliinilise Haigla intern, 1982–85 Tallinna Lastehaigla Lasnamäe polikliiniku ja 1985 Tartu Lastepoliikliiniku lasteneuroloog, 1989–90 Tallinna Kardiol Inst-i teadur, 1993–97 TÜ lastekliiniku asst ja v-asst, 1997–2002 dots, 1990–

2002 ka TÜK lastekliiniku neurol-osk-a juh, 2002–04 rahvusv kliiniliste ravimiuuringute firma Quintiles asst, 2003– Erakliinik Elite lasteneuroloog, 2004–07 TÜK lastekliiniku lasteneurol teadur, 2005–08 arst-õppejõud, a-st 2009 Tallinna Lastehaigla neuroloog, – Uurimisvaldkonnad: närvisüsteemi kahjustused enneaegsetel lastel, hüpoksilis-isheemiline entsefalopaatia, tserbraalparalüüs, Rett-sündroom Eestis, epilepsia lapseas, neuromuskularsed haigused. Balti Lasteneuroloogide Seltsi asutajaliige (1990; 1990–95 ja 2001–02 sekr), Eesti Lastearstide Seltsi, Eesti Neuroloogide ja Neurokirurgide Seltsi, Euroopa Lasteneuroloogide Seltsi, EAL liige. Üle 30 teadustr-e.

T: Vastsündinu neuroloogiline uurimine (kaasautor). Trt, 1992; Rett-syndrome in Estonia – prevalence of the classical phenotype (kaasautor). // Acta Paediatr. 84 (1995) 9; Edusammud Duchenne'i ja Beckeri tüüpi lihasdüstroofia diagnoosimisel Eestis (kaasautor). // EA (1999) 3; A descriptive epidemiological study of Duchenne muscular dystrophy in childhood in Estonia (kaasautor). // Eur. J. Paediatr. Neurol. 7 (2003) 5; Magnetic resonance imagining mild forms of diplegic cerebral palsy (kaasautor). // Eur. J. Paediatr. Neurol. 9 (2005) 3–4; Magnetic resonance imagining in children with bilateral spastic forms of cerebral palsy. // Pediatr. Neurol. 38 (2008) 5.

B: EA (1990) 3, 216; TÜK 200, 221, 244; TÜA 1982–2007, 276, 282, 318.

SÖÖT, Bernhard (Bernard) Adolf (30 XI 1900 Võtikvere v, Tartumaa – 6. VI 1976 Tallinn), kirjandusteadlane; renditaluniku p. Lõpetas 1922 Tartu Õhtuühisgümni-i, 1929 TÜ filos-tsk-a rahvaluule alal *mag. phil.* kraadiga, vk “Uuemad rahvalaulud M. J. Eiseni kogus I ja II”, filol-knd (ümber atest. 1947). Osales Vabadussõjas. Oli 1928–44 Pärnu, Kuressaare ja Paide gümn-des eesti k-e ja kirj õpetaja, 1944–47 Hariduse RK v-inspektor, 1947–54 KKI v-teadur, 1954–70 TPedI eesti k-e ja kirj kat-i juh ja dots. Luges pms kirj-teooria, eesti-, välis- ja lastekirj kursusi; koost. õpikuid. – Uurimisvaldkonnad: eesti kirj-lugu ja -teooria, eesti ja väliskirj suheted, väliskirj klassika. Avaldanud art-id L. Koidula, J. Sütiste jt kohta. Mag-vk-s andis sisuliselt Eiseni kogus olevate rahvalaulude registri. Olnud mitme kogumiku (sh valikkogumikud vene kirj-st) ning kirj-lugemiku ja keskkoolide kirj-õpiku kaasautoreid, koost-id ja toim-id. Üle 50 teadustr-e.

T: H. Heine Fr. R. Kreutzwaldi, C. R. Jakobsoni ja A. Haava lüürikas. // Eesti kirjandus (1928); Stilistika ja poeetika koolidele. Trt, 1935; Eesti kirjandusteooria algmeid

keskkoolidele. Trt, 1936, Kirjandusõpetuse põhijooni. Trt, 1936; Euroopa kirjanduse pääjooni. I–III (kaasautor). Trt, 1936–1939; Eesti kirjanduslugu gümnaasiumidele. Tln, 1943; Eesti kirjanduslugu, Rahvusliku ärkamisaja kirjandus. Tln, 1945; Kirjandusteooria lühikursus. Tln, 1959, 21966; Lydia Koidula. Tln, 1961; Eesti lastekirjandus. Tln, 1969; Vene-eesti kirjandusteaduslikke termineid. Tln, 1970; Stilistika. Tln, 1973.

B: AAUT II, 217; EE 14, 498; EKirBL, 376–377; EknL, 561; Noorte Hää (1970) 29. XI; SV (1975) 28, XI; (1976) 11. VI.

SÜDA, Ilmar (21. VII 1963 Kohtla-Järve), metsandusteadlane, entomoloog; metsaülema p. Lõpetas 1981 Kohtla-Järve 1. kk-i, 1986 EPA metsamajandusins-na, oli 1992–93 EPMÜ magistrant, 1994–98 doktorant, biol-zool-mag (1994, TÜ), vk “Siklased (*Coleoptera*, *Cerambycidae*) ja nende majanduslik tähtsus Eestis”. Oli 1986 ja 1988–96 Eesti Metsainst-i ins, n-teadur ja teadur, 1996–2004 EPMÜ metsandusliku uurimisinst-i teadur, 2005– EMÜ metsandus- ja maaehitusinst-i teadur ja erakorr teadur. – Uurimisvaldkonnad: metsaentomol, metsaputukate ökol, liigirikkus ja kaitse, Eesti mardikalised (*Coleoptera*), loodusliku mitmekesisuse säilitamine ja metsade säästlik majandamine. Üle 40 teadustr-e.

T: Жуки-ризофагиды (*Coleoptera*, *Rhizophagidae*) Эстонии (kaasautorid G. Miländer, H. Õunap). // Eesti TA Toim. Biol. 40 (1991) 3; Ohustatud mardikalised (*Coleoptera*) Eesti metsades. // Metsanduslikud uurimused 29 (1998); Eesti putukate levikuatlas 1. Siklased – *Cerambycidae* (kaasautor G. Miländer). Trt, 1998; Sama 2. Ürasklased – *Scolytidae* (kaasautorid K. Voolma, H. Õunap). Trt, 2000; The *Dorcatoma* Herbst, 1792 (*Coleoptera*: *Anobiidae*) species of Estonia (kaasautor V. Nagirnõi). // Entomol. Fennica 13 (2002) 2; Euroopa Liidu loodusdirektiiviga kaitstavad mardikalised (*Coleoptera*) Eesti metsades. // Metsanduslikud uurimused 38 (2003); Distribution and spread of bark beetles (*Coleoptera*: *Scolytidae*) around the Gulf of Finland: a comparative study with notes on rare species of Estonia, Finland and North-Western Russia (kaasautor). // Entomol. Fennica 15 (2004) 4; *Osmoderma eremita* (*Coleoptera*, *Scarabaeidae*, *Cetoniinae*) in Europe (kaasautor). // Animal Biodiversity and Conservation 28 (2005) 1; Jalaka-maltsaürask (*Scolytus triarmatus* (Eggers, 1912)) – uus üraskiliik Baltikumis. // Metsanduslikud uurimused 44 (2006); Mardikate (*Coleoptera*) liigirikkus ja arvukus

Kirde-Eesti põlendikel: esimene aasta pärast metsapõlengut (kaasautor K. Voolma). // Metsanduslikud uurimused 47 (2007).

B: <http://www.etis.ee>.

SÜLD, Heinrich (Henry) (7. X 1922 Leisi v, Saaremaa), usuteadlane ja filosoof; meremehe p. Põgenes 1944 Rootsi, läks sealt 1950 USA-sse. Lõpetas 1949 Stockholmis Betheli baptistliku seminari, 1951 Andover-Newtoni teol-seminari (Minnesota, USA), 1958 McGilli Ük (Montreal, Kanada), teol-mag (1954, Andover Newtoni seminar), Ph.D. piibliteol alal (1962, McGilli Ük, Montreal, Kanada), vk “The relationship of the person of Jesus Christ to the doctrine of creation in New Testament theology”. Oli 1951–62 Põhja-Dakotas ja 1962–64 Massachusettsis baptistikoguduse pastor, 1962–66 *Nichols College*’i (Dudley, Massachusetts) adjunktõpetaja, ühtlasi a-st 1964 psühhol, sotsiol ja saksa k-e instrktor, 1966–68 *asst. prof.*, 1968–81 *Merrimeck College*’i (North Andover, Minnesota) *assoc. prof.* Lugenud Aasia religioonide ja piiblikirj kursusi. – Uurimisvaldkonnad: piibli teol, Aasia usundid. Osales 1979 arheol eksped-s “Apostel Pauluse jälgedes”, 1969–70 tegi uurimisreisi Indiasse. *Am. Assoc. for University Professors, Am. Acad. of Religion* (mõl 1964–81) ja *College Theol. Soc. liige* (1968–81). **T:** Cry from the Abyss. Pompano Beach, 1986; Küsimusi, millele Jeesus ei vastanud. // Usurändur (The Pilgrim) (1988) jaan-veebr; Pühadus keset harilikku elu. // Usurändur (1993) juuli-aug.

SÜNTER, Alar (8. VIII 1962 Kuressaare), rakubioloog, biomeedik; teenistuja p. Lõpetas 1980 Kingissepa (Kuressaare) 1. kk-i, 1988 TÜ biol osk-a, M.Sc. biomed-i alal (1998, TÜ), vk “Põletiku markervalkude MRP8 ja MRP14 ning nende komplekside uurimine monokloonsete antikehadega”. Oli 1987–89 ÜMPI v-laborant ja ins, 1989–93 n-teadur, 1993– teadur. – Uurimisvaldkond: rakubiol, inimese gen ja biol. Uurinud inimgenoomi DNA järjestuste koopiaarvu varieeruvust ja genoomseid haigusi, inimese fetaalsete neuraalsete ja embrüonaalsete tüvirakkude diferentseerumist neuraalses suunas ja uute immuunmarkerite loomist. Üle 20 teadustr-e.

T: Põletiku markervalkude MRP8, MRP14, ja MRP/14 sisaldus inimese vereplasmas erinevate põletikuhaiguste korral (kaasautor). // EA 80 (2001) 9; Transkriptsiooni- ja

replikatsiooni/reparsioonifaktorid närvikoe tüvirakkude ja kasvajarakkude 2D-elektroforegrammil (kaasautorid O. Kostina, A.-V. Mikelsaar). // EA 81 (2002) 9; Uued monokloonsed antikehad raku pinna markeritena (kaasautorid A.-V. Mikelsaar, K. Karpson). // EA 82 (2003) 9; Eye lens crystallins: A component of intraocular pseudoexfoliative material (kaasautor). // Ophthalmic Res. 36 (2004) 1; Antikeha Y 1C7.A3 antigeeni koe- ja arenguspetsiifiline ekspressioon (kaasautor). // EA 84 (2005) 9; Semenogeliin kui teatavat tüüpi neuraalsetest tüvieellasrakkudest diferentseerunud ajurakkude (marker) (kaasautorid A.-V. Mikelsaar, P. Toomik)? // EA 85 (2006) 9.

B: TÜ BL II, 175; <https://www.etis.ee>.

SÜRJE, Peep (19. IV 1945 Rakvere), tehnikateadlane; teenistuja p. Lõpetas 1963 Tallinna 2. kk-i, 1973 TPI ehitustsk-a autoteede erialal, 1984 Moskvast Ülel-s Teede TUIS kaugõppeasp-i, tehnikaknd (1984, samas), vk “Определение толщины слоя грунта, уплотняемого пневмоколесными катками, с учетом его напряженного состояния”. Täiendas end 1987 Venemaal, 1990 Soomes, 1993 Rootsis, 1994 Belgias, 1996 USA-s. Eesti volitatud ins (1998), Euroins (1999). Oli 1973 RPI “Eesti Tööstusprojekt” v-ins, 1973–74 grupijuht, 1974-75 brigaadijuh, 1976–77 autoteede kat-i asst, 1977–83 v-õpetaja, 1984–84 tead uurimise sektori v-teadur, 1984–85 ENSV Autotranspordi ja Maanteede Min-i Teede Remondi ja Ehituse Trusti kesklabori juh aset, 1986–87 TPI autoteede kat-i v-õpetaja, 1987–92 TTÜ sama kat-i dots ja 1991–92 ka kat-i juh, ühtlasi 1992–97 teedeinst-i teetehnika aseprof ja õt-i juh, 1997–2000 prof ja õt-i juh, 1992–2000 teedeinst-i dir, ühtlasi 1990–91 ja 1998–2000 ehitustsk-a teadusala prodekaan, 2000–05 TTÜ teadus- ja arenduspõrektor, 2005–10 rektor. Lugenud teetehnika aluste, puit- ja raudbetoonsildade, autoteede projekteerimise, teedeekspluatatsiooni ja ins-geod kursuseid; koost. õppevahendeid. Olnud mitme välismaa kõrgkooli (Venemaal, Soomes, Saksamaal, Inglismaal) külalislektor. – Uurimisvaldkond: teetehnika, pinnasemeh ja geotehnika rakendused teedeehituses. Optimeerinud pneumo- ja kombineeritud teerullide tehnilisi ja tehnol näitajaid, esitanud teekatte pinnaparametreid parendavaid meetmeid, täiustanud teekonstruktsioonide kandevõimelisi omadusi. Uurimusi ka naastrehvide kasutamise seonduvatest liiklusohutuse ja keskkonnakaitse küsimustest. Eesti Geotehnika Ühingu asutajaliige (1992–), Eesti Ehitusins-de Liidu (1997–), Rkl Säästva

Arengu Komisjoni (2000–08), ETF nõuk (2001–04) liige, Tallinna Tehnol-pargi Arendamise SA nõuk aseesimees (2003–), Eesti Teadlaste Liidu kaasesimees (2004–05), Eesti Rektorite nõuk juhatuse liige (2005–10) ja esimees (2006–08), Eesti Teadus- ja Arendusnõuk (2005–), Eesti Arengufondi nõuk (2007–), Eesti Tööandjate Keskliidu volikogu (2007–), Eur. Ük-de Assot-i (EUA) nõuk (2006–08), Rkl Teaduspol Komisjoni, Rkl Innovatsioonipol Komisjoni jt org-de liige. TPI teenetemedal (1973), ENSV TA teaduspreemia (1976), Eesti Haridus- ja Teadusmin-i preemia (2004), Rahvusv Ins-ped Ühingu *honoris causa* diplom ja hõbemärk (2006). Üle 70 teadustr-e.

T: National Report USSR (kaasautor) // Proc. 17th World Road Congress. Question 1. Earthworks – Drainage – Subgrade. Sydney, 1983; Ускоренное определение оптимального слоя грунта при уплотнений. // Автомобильные дороги (1983) 6; Об исследовании шереховатости на дорогах Эстонии. // Автомобильные дороги (1988) 7; Experiment of usage of winter tyres in Estonia (kaasautor M. Koppel). // Proc. 10th Int. Conf. “Traffic Safety on Two Continents”. Malmö, 1999; Road accident cost calculations in Estonia (kaasautor M. Koppel). // Proc. Int. Conf. “Traffic Safety on Three Continents”. Pretoria, 2000; Tänapäeva keskkonnasäästliku ehituse probleemid (kaasautor). // TTÜ kaheksakümnes aastapäev. Tln, 2000; Examination of environmental risk of road transport in Estonia (kaasautor M.-L. Hääl). // Proc. 11th Int. Conf. “The Greening of Industry Network“. San Francisco, 2003; Environmental problems related to winter traffic safety conditions (kaasautor M.-L. Hääl). // Baltic J. Road Bridge Eng. 1 (2006) 1; Traffic as a source of pollution (kaasautorid M.-L. Hääl, H. Rõuk). // Est. J. Eng. 14 (2008); Speed reduction effects of urban roundabouts (kaasautor). // Baltic J. Road Bridge Eng. 4 (2009) 1.

B: EE 14, 499; TPI 1936–1986, 245, 416; TTÜ professorid läbi aegade, 407–409.

SÜSS, Wilhelm (9. III 1882 Friedberg, Hessen – 12. VII 1969 Mainz), kirjandusteadlane, klassikaline filoloog; sakslane. Öppis 1900–05 Müncheni, Berliini ja Giesseni Ük-is, *dr. philol.* (1904, Giesseni Ük), vk “De personarum antiquae comoediae Atticae usu atque origine” (Bonn, 1905). Täiendas end 1905–06 Darmstadtis, habilitteurs 1909 Leipzigi Ük-s klassikalise filol alal. Oli 1906–09 Giesseni Ük-i asst filol-seminari juures, a-st 1911 Leipzigi Ük-i erakorr prof, 1923–34 TÜ klassikalise filol õt-i hoidja, prof ja TÜ

klassikalise muinasteaduse inst-i juh. Pärast lahkumist Tartust oli Giesseni, Breslau ja 1947–50 Mainzi Ük-i prof, a-st 1950 emeritprof. – Töid vana-kreeka ja vana-rooma kirj-st, kirj-loost ja kultuurist, retoorikast ja ka TÜ ajaloost; avaldanud rohkesti retsensioone ja kriitikat. Teadustr-st tõstetakse esile Bacchylidese väljaannet oma tekstikriitilise aparaadiga (1912) ja ulatuslikku retoorika-alast teost *Ethos*. Monograafias K. Morgensternist (1928) jälgib S. oma kunagise eelkäija, klassitsistliku humanismi esindaja elu ja tegevust. Raamat annab huvitava läbilõike kogu tolle aja vaimsest keskkonnast, selles on suurt tähelepanu osutatud klassikalise studiumi tingimustele ja seisundile, aga ka TÜ olustiku, isikute ja nähtuste valgustamisele 18. saj algupoolel.

T: Zur komposition der altattischen Komödie. // Rheinisches Museum Philol. 63 (1908); *Ethos*. Studien zur älteren griechischen Rhetorik. Leipzig, Berlin, 1910; *Bacchylidis carmina cum fragmentis*. Lipsiae, 1912; *De Graecorum fabulis satyricis*. Dorpat, 1924; *Petronii imitatio sermonis plebei qua necessity coniungatur cum grammatica illius aetatis doctrina*. Dorpat, 1927; Karl Morgenstern (1770–1852). Ein Kulturhistorisches Versuch. Dorpat, 1928; Antiikaja ja nüüdisaja inimese karakteristikud erinevused. // AA 4 (1928); Das Problem der lateinischen Bibelsprache. // Hist. Vierteljahresschrift. 27 (1932); Die dramatische Kunst in den philosophischen Dialogen Ciceros. // Hermes 80 (1952); Der ältere Dionys als Tragiker. // Rheinisches Museum Philol. 109 (1966); Lachen, Komik und Witz in der Antike. Zürich, Stuttgart, 1969.

B: Wilhelm Süss 1882–1969. Mainz, 1971; TÜ ajalugu II, 17, 81; II, 79, 104; <http://www.ut.ee/klassik/isikud/suess.html>.

R. Juursoo

SÜTISTE, Elin (6. II 1975 Tallinn), tõlketeadlane, semiootik; meh-ins-de t. Lõpetas 1993 Tallinna 44. kk-i, 1998 TÜ semiootika ja kulturol erialal, 2002 TÜ-s magistrantuuri ja 2009 doktorantuuri, M.A. semiootika ja kulturol alal (2002, TÜ), vk “Comparing translations: three approach-related studies of translations from Japanese literature”, Ph.D. (2009, TÜ), vk “Tõlke mõiste dünaamikast tõlketeaduses ja eesti tõlkeloos”. Täiendanud end 2000 Osakas, 2003 Londonis. Oli 2001–05 TLÜ Akad Rmt-kogu komplekteerija, 2005 TLÜ EHI lektor, 2005–07 eesti filol osk-a lektor, 2007– TÜ filos ja semiootika inst-i erakorraline teadur, ühtlasi a-st 2008 TLÜ eesti k-e ja kultuuri inst-i lektor.

Lugenud tõlkesemiootika ja kirj tõlkimise alaseid loenguid. – Uurimisvaldkonnad: Eesti tõlkelugu, tõlketeooria, tõlkesemiootika. Uurinud tõlke mõiste kasutust eesti tõlkekriitikas; tõlketeooria ajalugu; haikude tõlkeid. Tõlkinud kirj-teoseid inglise k-st. *Acta Semiotica Estica* toim (2004–). Eesti Semiootika Seltsi liige (2004–). Üle 20 teadustr-e.

T: Translating the seventeen syllables. // *Sign Systems Studies* 29 (2001) 2; A crow on a bare branch: A comparison of Matsuo Bashō's haiku "Kare-eda-ni..." and its English translations. // *Studia Humaniora Tartuensia* 2 (2001) B.1; Processual boundaries of translation: semiotics and translation studies (kaasautor P. Torop). // *Semiotica* 163 (2007) 1/4; Tõlketeadus, semiootika ja tõlkeprotsessi piirid (kaasautor P. Torop). // *KK* (2007) 7; "Hea tõlke" konstrueerimine tõlkekriitikas ("Eesti Kirjanduses" 1906–1922 avaldatud tõlkearvustuste põhjal). // *Kriitika diskursus: minevik ja tänapäev*. Tln, 2008; Roman Jakobson and the topic of translation. Reception in academic reference works. // *Sign Systems Studies* 36 (2008) 2; Märksõnu eesti tõlkeloost 1906–1940: tõlkediskursust organiseerivad kujundid. // *KK* (2009) 12.

B: <https://www.etis.ee>, http://www.ut.ee/SOSE/elin_sytiste/index.html

SÜTT, Johann (19. VIII 1887 Kavilda v, Tartumaa – 24. I 1972 Tartu), matemaatik, pedagoog; põllutöölise p. Lõpetas 1912 eksternina Tartu Aleksandri Gümni-i, õppis mat 1913 ja 1919 TÜ-s (vabakuulajana), 1918–20 Kaasani Ük-s, 1920–23 TÜ-s (lõpetas), *cand. math.* (1924, TÜ), vk "Temperatuuri olud Eestis". Oli 1904–16 Tartus postiametnik, 1916–18 I maailmasõjas, 1918–19 Kaasani postiametnik, 1920 Moskvas Eesti Vabariigi kontrollopteerimiskomisjoni ametnik, 1920–22 Tartus kooliõpetaja, asutas Tartu Linna Õhtugümni-i ja oli 1922–30 ning 1933–40 selle (1934–37 Tartu Linna Õhtune Erakool, 1937–40 Tartu Kolledž; praegu Tartu Täiskasvanute Gümni) dir, 1924–27 ka TÜ met-obs-i asst ja 1930–33 Tartu linnanõunik. Arreteeriti 1940, pärast Siberist naasmist oli a-st 1962 Märjamaa Kk-i õpetaja. Koost. mat õpikuid. – Töid täiskasvanukoolitusest, kooliajaloost. Oli 1927–29 Tartus ilmunud ajakirja *Rahvaülikool* väljaandjaid ja toim-id.

T: Matemaatiline analüüs (reaalkoolidele). Trt, 1921; Tartu Linna Õhtune Ühisgümnaasium 1918–1928. Trt, 1928; Tartu Linna XV algkool 1837–1937. Trt, 1937; Raja 8. Album 1938 (kaasautor). Trt, 1938.

B: AAUT II, 105.

SÜVALEP (a-ni 1935 **Schulbach**), **Arnold Paul** (18. IV 1988 Avinurme v, Tartumaa – 23. IV 1968 Tallinn), riigitegelane, ajakirjanik ja ajaloolane; kooliõpetaja p. Lõpetas 1905 Narva Linnakooli. Oli 1906–18 Narvas ametnik ja rmt-upidaja, 1918 *Meie elu* toim ja nov-s Eesti Ajut Val-e usaldusmees Narvas, 1918–19 vabatahtlikuna Vabadussõjas, 1919 enamlaste kuritegude uurimise komisjoni esimees, 1919–20 Asutava Kogu liige, 1920–21 töö- ja hoolekande ministri abi, I, III, IV Riikogu liige, IV Riigikogu sekr (1929–32), 1921–38 *Vaba Maa* toim, 1938–40 Sotsiaalmin-i sotsaalkindlustuse inspektor, pärast II maailmasõda oli tööstusettevõtteis rmt-upidaja – Uurimisvaldkond: Eesti ajalugu. Tallinna Ajaloo Seltsi asutajaid (1933) ja juhatuse liige, seltsi väljaande *Vana Tallinn* (I–IV; 1936–39) toim-id.

T: Waba Maa: 1918–23 (kaasautor). Tln, 1924; 1917–18 aasta Narvas. // Mälestused iseseisvuse võitluspäevilt I. Tln, 1927; Taaniaegne Narva. Narva, 1931, ²1995; Streik, koolera ja püssitikud: suured töölisrahutuses Kreenholmis a. 1872 ja 1882. Tln, 1932; Narva ajalugu I. Taani- ja orduaeg. Narva, 1936; Ivo Schenkenbergi sünniajast. // Vana Tallinn II (1937) 1; Venelaste ähvardused Tallinnas 1565. a. // Vana Tallinn II (1937) 2; Muinas-Tallinn ja eestlaste väliskaubandus enne iseseisvuse kaotamist. // Vana Tallinn III (1938).

B: EAT, 297; EBL TK, 324 (lk nr digitekstist!); Lng (1988) 5, 714–715.

SÜVALEP (1974–1992 **Lõhmus**), **Ele** (8. XI 1951 Võru), kirjandusteadlane ja -kriitik; näitlejate t, Asko Lõhmuse ema. Lõpetas 1970 Rakvere 1. kk-i, 1975 TÜ eesti filol-tsk-a, 1985 TÜ (kaugõppe)asp-i, filol-knd. (1988, KKI), vk “Традиции и новаторство в Эстонской советской поэзии 1960-х годов”. Oli 1975–77 Värska Kk-i õpetaja, 1977–80 TÜ tead rmt-kogu v-rmt-koguhoidja, 1980–87 TÜ eesti kirj ja rahvaluule kat-i (hiljem õt-i) õpetaja, 1987–91 v-õpetaja, 1991–93 ja 1995–2006 dots, 1993–95 prof kt, 2006–07 filol-tsk-a kirj ja rahvaluule osk-a (a-st 2007 kultuuriteaduste ja kunstide inst-i maailmakirj õt) erakorr teadur; 1989–92 ja 1996–2000 oli ka Helsingi Ük-i eesti k-e ja

kirj lektor, a-st 2007 Oulu Ük-i eesti k-e lektor. Lugenud eesti kirj ajaloo, kirj kriitika, eesti luule jm kursusi; koost. õpikuid. – Uurimisvaldkond: eesti kirj ajalugu, pms 20. saj eesti luule Käsitletud luule uuenemisprotsesse (sh B. Alveri ja L.Koidula loomingus), samuti luuleuurimislugu. Avaldanud art-id eesti modernismi algusajast ja uusromantismi rahvusv kontaktidest (sh F. Nietzsche mõjust eesti kirjanikele). Tegelenud kirj-õpetuse probleemidega. Tegutsenud kriitikuna, pöörates eritähelepanu teose leksikaalsele küljele. ES, EKS ja Eesti Võrdleva Kirj-teaduse Assots-i liige. Üle 50 teadustr-e.

T: Betti Alveri hilisluulest. // Lng (1976) 11; Eesti luule uurimise Tartu koolkond. // TÜ Toim 615 (1982); Luulest ja selle retseptisioonist 1950.–1960. aastate uuenemisperiodil. // KK (1984) 3; Modernist Jaan Oks. // KK (1996) 12; Modernismi alguse probleem eesti kirjanduses. // Traditsioon & pluralism. Tln. 1998; F. Nietzsche ja F. Tuglas: dialoog eneseületamisest. // Mis on see ise: tekst, tagapõhi, isikupära. Tln, 1999; Gustav Suits. // Dictionary of Literary Biography (DLB) 220. Detroit etc, 2000; Jaan Kaplinski. // DLB, 232. Detroit etc, 2001; Eesti kirjanduslugu (kaasautor). Tln, 2001; Keel, luule tõlkimine: Betti Alveri luule tõlgitavusest ja tõlgetest soome keelde. // Lähivertailuja 11 (2003); Betti Alver: Soothsayer, Mother-of-Song, “Divine hooligan”. // Est. Lit. Mag. 23 (2006); Betti Alver – a classic and innovator in poetry. // Toiset ambivalentit äänet. Helsinki, 2007.

B: TÜ BL II, 175; EKrL, 564; EknL, 564; KK (1988) 9, 575; <https://www.etis.ee>.

SÜVALEPP, Aili (31. X 1912 Tali v, Pärnumaa – 17. X 1988 Tallinn), iluaiandusteadlane; sepa t. Lõpetas 1940 Türi Aianduskk-i, 1959 EPA kaugõppetsk-a agron-osk-a, põllum-knd (1972, ENSV TA), vk “Eesti NSV-s kasvatamiseks sobivad mägitaimed, nende introduktsioon, bioloogilised ja ökoloogilised iseärasused ning kasutamine haljastamiseks”. Oli 1940–45 Tallinna Linnaval maj-osk-a Kadrioru lilleaia tööline ja aednik (sh 1941–42 ka Linnaval aianduskonsulent), 1945–46 Polli Aianduse ja Mesinduse Uurimise Inst-i teadur, 1946–52 ENSV TA Põllum Inst-i Polli filiaali teadur ja iluaiandusgrupi juh, 1952–57 ENSV TA Tallinna Biol Eksperim-baasi, 1957–61 EBI, 1961–73 Tallinna Bot-aia teadur, 1973–86 v-teadur. – Tegeles püsililledel introduktsiooni, selektsiooni ja kasvatamisega. Loonud hulga lillearetisi ja –sorte, sh aretusnelgi ‘Polli punane’, mugulbegooniaid, gladiolid ‘Sinilind’ ja ‘Põhjatäht’, priimulad ‘Lumivalgeke’

ja 'Mari' ning hariliku sarapuu maj-lt väärtusliku aretise ('Alli'). Rajas Tallinna Bot-aia püsilillede kollektsiooni. *Eesti floora* VI (1978), ENE ja ENEKE-se kaasautor. EAMS lektor, seltsi auliige (a-st 1979). NSVL Rahvamaj Näituse hõbe- (1954) ja kuldmedal (1957), Erfurdi lillenäituse kuld-, hõbe- ja pronksmedal (1961). U 100 teadustr-t, sh 3 rmt-t, aimeart-id.

T: Üheaastased lilled (kaasautor A. Niine). Tln, 1955; Kiviktaimla. Tln, 1957; Täidisöieliste mugulbegooniate aretamise tulemusi. // ENSV TA Toim. Biol. 4 (1958); Eesti NSV tingimustes sobivatest mägitaimeliikidest. // Tallinna Bot-aia uurimused. Tln, 1962; Priimulad aias. // Aed ja mesila. Tln, 1964; Püsilillede introduktsioonist TA Tallinna Botaanikaaeda. // Taimede introduktsioonist Eesti NSV-s. Tln, 1968; Aediirised. // Iluaianduslikke uurimusi. Tln, 1974; Madalakasvulised püsililled (kaasautor M. Süvalepp). Tln, 1976; Pikaelisi püsililli haljastamiseks. // Iluaiandus. Tln, 1978.

B: EABL, 131–132; EE 14, 499–500.

K. Kask

ŠАННОВСКАЈА, Tatjana (21. XII 1943 Petseri), filoloog, bibliograaf; venelane, preestri t. Lõpetas 1961 Tomski 6. kk-i, 1966 TÜ ajaloo-k-e-tsk-a saksa filol alal. Oli 1966–69 Pärnu 4. kk-i saksa ja vene k-e õpetaja, 1969–88 TÜ rmtkogu v-rmtkoguhoidja, 1988– käsikirjade ja haruldaste rmt-te osk-a pearmtkoguhoidja. – Uurimisvaldkond: haruldane vene trükis, haruldased trükised ja arhiivid TÜ rmtkogus. Koost. J. Lotmani ja Z. Mintsi epistolaarse isikuarhiivi digitaalse andmebaasi jm TÜ rmtk andmebaase ning katalooge, uurinud vanu trükiseid ja käsikirju. Fr. Puksoo auhind (1992), Valgetähe IV kl teenetemärk (2007). U 20 teadustr-t.

T: K. Morgensterni isiklik raamatukogu. // TÜ Toim 262 (1970); Материалы по изучению Изборника Святослава в фонде Л. Мазинга (kaasautor I. Loosme). // Изв. АН СССР. Лит. и язык 37 (1978) 5; Печерские раритеты. // Альманах библиофила (М) 15 (1983); Украинские старопечатные кириллические издания в Научной библиотеке ТГУ. // Raamatukogu ajaloo küsimusi. Trt, 1997; Каталог книг кирилловской печати XVI–XVIII веков из собраний Библиотеки Тартуского университета и Псково-Печерского монастыря. Trt, 1991; Kirillitsa varatrükistest Tartu Ülikooli Raamatukogus. // TÜ Rmtkogu Töid 11 (2000); Balti Ülikooli Eesti

sektori arhiivist Tartu Ülikooli raamatukogus. // TÜ rmtkogu ar 2002. Trt, 2003; Das Jurij Lotman-Archiv in Tartu (kaasautorid M. Rand, T. Kuzovkina). // Estland und Russland. München, 2005; Таков мой век. М, 2006.

B: TÜ BL II, 175–176; TÜ II, 175–176; <http://www.tlulib.ee/ery/index.php?id=606>.

ŠEFFER (ka **Scheffer, Schaeffer**), **Aleksander** (24. IV 1926 Pärnu-Jaagupi), arstiteadlane, reumatoloog; sepp-mehaaniku p, Ilse Š-i abikaasa. Lõpetas 1945 Pärnu 1. kk-i, 1951 TÜ arstitsk-a, med-knd (1973, TÜ), vk “Mõningate seroloogiliste näitajate kliinilis-immunoloogilisest tähendusest infektsioosse mittespetsiifilise (reumatoidse) polüartriidi haigeil”. Täiendas end 1954 Leningradi Sõjamed-i Akad-s, 1967 NSVL MA Reumatol Inst-s, 1972 Moskvast Arstide Täienduse Keskinst-s, 1987 Kiievi Med-inst-s.. Oli 1951–58 Nõukogude armees sõjaväearst, 1958–75 TÜ hospitaalsisehaiguste kat-iasst, 1975–91 dots, 1991–95 TÜ sisekliiniku dots, 1963–78 ka Tartu Kliinilise Haigla kardio-reumatol osk-a juh, 1996 TÜK sisekliiniku arst-konsultant, a-st 1997 Tartus Tamme Erakliiniku arst. Õpetanud sisehaigusi, väliteraapiat, polikliinilist arstiabi, (arstide täienduskursustel) reumatol-t; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: reumaatiliste haiguste diagnostika, immuunpatol ja ravi. Eesti Reumatoloogide Seltsi ja Tartu Terapeutide Seltsi liige ja juhatuse liige. Üle 53 teadustr-t.

T: Uuest modifikatsioonist reumatoidfaktori kvantitatiivseks määramiseks (kaasautor I. Šefffer). // TÜ Toim. 112 (1961); Некоторые аспекты иммунологической реактивности при инфекционном неспецифическом (эволюционном) полиартрите (kaasautor I. Šefffer). // Терап. Архив (1968) 12; Место иммунологических показателей в клинико-лабораторном комплексе при составлении схемы лечения и оценка ее эффективности у больных ревматоидным артритом (kaasautor). // Терап. Архив (1980) 6; Иммунологическая терапия ревматоидного артрита (kaasautorid L. Päi, S. Vihljajeva). // TÜ Toim. 584 (1981).

B: TÜ BL I, 137–138; II, 176; TÜK 200, 311–313, TÜA 1982–2007, 396; NET (1973) 6, 538–539; (1986) 3, 226.

ŠEFFER (a-ni 1960 **Kurik**), **Ilse** (4. VII 1926 Viljandi – 29. XI 2002 Tartu), arstiteadlane, reumatoloog; kohtuniku t, Aleksander Š-i abikaasa. Lõpetas 1944 Viljandi

Haridusseltsi Tütarlaste Gümni, 1950 TÜ arstitsk-a, 1954 TÜ-s asp-i, med-knd (1954, TÜ), vk "Seerumkoliinesteraasi aktiivsuse dünaamika haavandtövehaigeil uneravi vältel". Oli 1950–51 ja 1954–75 TÜ hospitaalsisehaiguste ja tuberkuloosi kat-i asst, 1975–91 dots, 1992–93 sisekliiniku dots. Õpetanud sisehaigusi, väliteraapiat ja polikliinilist arstiabi, (arstide täienduskursustel) reumatol; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: reumaatiliste haiguste diagnostika, immuunpatol ja ravi. Eesti Reumatoloogide Seltsi ja Tartu Terapeutide Seltsi liige. Üle 50 teadustr-e.

T: Uuest modifikatsioonist reumatoidfaktori kvantitatiivseks määramiseks (kaasautor A. Šeffler). // TÜ Toim. 112 (1961); Haigete põetamise alused. Trt, 1965, 31978; Соотношение титра антистрептолизина-О и продукции свободных противотканевых антител у больных ревматизмом (kaasautor L. Päi). // Вопр. ревматизма (1967) 1; Некоторые аспекты иммунологической реактивности при инфекционном неспецифическом (эволюционном) полиартрите (kaasautor I. Šeffler). // Терап. архив (1968) 12; Intrakutaantestist kardiaalse antigeeni ja streptolüsiiniga reumahaigetel. // TÜ Toim. 285 (1971); Место иммунологических показателей в клинико-лабораторном комплексе при составлении схемы лечения и оценка ее эффективности у больных ревматоидным артритом (kaasautor). // Терап. архив (1980) 6; Иммунологическая терапия ревматоидного артрита (kaasautorid L. Päi, S. Vihljajeva). // TÜ Toim. 584 (1981).

B: TÜ BL I, 138; II, 176; TÜK 200, 313; TÜA 1982–2007, 369; NET (1986) 5, 384; EA 82 (2003) 4, 298.

ŠEIN, Hagi (13. IX 1945 Tallinn), ajakirjanik, meediateadlane; juut, juristi p. Lõpetas 1963 Tallinna 21.kk-i, 1973 TÜ ajaloo ja sotsiol erialal, M.A. meedia ja kommunikatsiooni erialal (2001, TÜ), vk "Eesti telemaastik 1991–2001. Uurimusi ja materjale". Oli 1967–90 Eesti Televisiooni (ETV) saadete autor, toim ja saatejuht, 1990–92 programmi peatoimetaja ja peadir-i aset, 1992–97 peadir, 1997–2005 Concordia Rahvusv Ük-i ja Audentese Rahvusv Ük-i meediatsk-a dekaan ja prof, ühtlasi 1976–86 TÜ ja 1994–1996 TPÜ teleeriala õppejõud, 2006– TLÜ Balti Filmi- ja Meediakooli õppedir, dir kt ning televisiooni ja AV meedia õppesuuna juht. – Uurimisvaldkonnad: teabelevi, avalik ringhääling, teleajakirjandus. Käsitlenud teabelevis vähemusrühmade, sh

vanurite ja puuetega inimeste probleeme, avaldanud töid massikommunikatsioonisotsiol, televisiooniteooria, –praktika ja ajaloo alalt. ETV mitme saatesarja (sh *Ajurünnak*, 1978–82; *Prillitoos*, 1983–90; *Mõtleme veel*, 1987–89 jmt) saatejuht ja autor, teinud tõsielufilme (*Ratastoolitants*, *Raudrohutee*, *Lepatriinutalv*). MTÜ Eesti Filmi Andmebaas peatoim (2008–). Eestimaa Rahvaste Ühenduse (1989–92) ja Eesti Puuetega Inimeste Koja president (1993–98), Eesti Meediakoolitajate Liidu juhatuse esimees (1998–), EV presidendi esindaja rahvusvähemuste ümarlauas (1999–2001), ja presidendi akad nõuk liige (2002–07), Ringhäälingunõuk liige (2000–07) ja Eesti Rahvusringhäälingu nõuk liige (2007–, 2010–). ENSV tnl ajakirjanik (1989). Valgetähe IV kl teenetemärk (2003), Riigivapi III kl teenetemärk (2006).

T: Avaliku ringhäälingu tulevik Eestis. Tln, 1996; Materjale avaliku ringhäälingu teooriast ja praktikast. Eesti Televisiooni kontseptsiooni- ja arengüküsimusi 1993–1997. Tln, 1997; Avalik-õigusliku ringhäälingu finantseerimise põhimõtted ja –mudelid. // Avalik-õiguslik ringhääling Eestis. Trt, 2001; Eesti telemaastik 1991–2001. Trt, 2002; Development trends of public television in Estonia: 1991–2001. // *Baltic Media in Transition*. Trt, 2002; *Televisioon Eestis 1995-2004*. // Eesti meediasüsteem ja meediakasutus 1965-2004. Trt, 2004; Specification of the notions of national and own production as a broadcasting policy concern in new member states. // *Media and Cultural Policy in the Enlarged European Union. Trends in Communication* 12 (2004); *Expanding the Horizon – new countries on the European TV landscape*. // *Proc. Audentes Univ.* 7 (2007); *Suur teleraamat. 50 aastat televisiooni Eestis 1955–2005*. Tln, 2005.

B: EE 9, 118; 14, 500.

ŠELJAKIN, Mihhail (19. XII. 1927 Brjanski obl), keeleteadlane, aspektoloog; venelane. Lõpetas 1950 Orlovi PedI, 1954 MÜ-s asp-i, filol-knd (1954, MÜ), vk “Работа И. С. Тургенева над языком “Записок охотника””, filol-dr (1973), vk “Приставочные способы глагольного действия и категория вида в современном русском языке (к теории функционально-семантической категории аспектуальности)”. Oli 1950–51 Orlovi PedI asst, 1954–59 TPedI v-õpetaja, 1959–60 Novosibirski PedI vene k-e kat-i juh, 1960–66 teadusprorektor, 1966–71 Potsdami kõrgema ped kooli külalisdots, 1971–75 Voroneži PedI teadusprorektor ja vene k-e kat-i juh, 1975–79 TÜ vene k-e kat-i juh,

prof, 1979–81 Kuubas Vene K-e Inst-i dir., 1981-93 TÜ vene k-e kat-i juh, prof, 1993- TÜ emeritprof. Õpetas üldk-eteadust, ajaloolist ja tänapäeva vene k-e grammatikat ja grammatika erikursusi. – Töid vene k-e grammatikast, aspektol-st, k-esemiootikast ja - filosoofiast jm. Üle 200 teadustr-e, sh üle 20 monogr.

T: Historische Vokalwechsel in der russischen Sprache der Gegenwart. Potsdam. 1970; Der gebrauch des russischen Verbalaspekts. Teil I. Theoretische Grundlagen (kaasautor). Potsdam, 1970; Категория вида и способы действия русского глагола. Trt, 1983; Русские местоимения (значение, грамматические формы, употребление). Trt, 1986. Морфология современного русского языка (Введение в морфологию. Имя существительное. Числительное). Trt, 1988. Справочник по русской грамматике. М., 1993; Функциональная грамматика русского языка. М., 2001; Язык и человек (к проблеме мотивированности языковой системы). М., 2002; Русский инфинитив М., 2006; Категория аспектуальности русского глагола. М., 2008.

B: TÜ BL I, 247–248; TÜ ajalugu III, 284; APUT, 168–169.

ŠELKAN, Aleksander (19. VII 1964, Tallinn), füüsik; ins-de p. Lõpetas 1981 Tallinna 26. kk-i, 1986 TÜ teor füüsika erialal, 1999 TÜ-s doktorantuuri, Ph.D. tahkisefüüsika alal (1999, TÜ), vk “Hole states in CuO₂ planes of high-temperature superconducting materials”. Oli 1986–88 Tallinnas Ehituse TUI ins, 1988–92 FI ins, 1999–2006 tahkisetooria labori erakorr teadur, 2007– teadur. – Uurimisvaldkond: tahkisetooria, sh kõrgtemperatuursed ülijuhid, mittelineaarne võredünaamika, välisrõhu mõju korrastamata süsteemides. 16 teadustr-t

T: Effect of O-O transfer upon a hole in CuO₂ planes of HTS (kaasautor). // Z. Physic B 194 (1997); Self-consistent calculation of the self-trapping barrier for a hole in the CuO₂ plane (kaasautorid V. Hižnjakov, E. Sigmund). // J. Superconductivity 11 (1998) 6; Linear local modes induced by intrinsic localized mode in a monatomic chain (kaasautor). // Phys. Rew. B 73 (2006); Self-consistent potential of intrinsic localized modes; application to diatomic chain (kaasautorid V. Hižnjakov, M. Klopov). // Phys. Rev. B 75 (2007); Localized vibrations in perfect anharmonic lattices: trapping on phonons (kaasautor). // J. Luminesc. 128 (2008) 5–6; Pressure dependence of two-level

systems in disordered atomic chain (kaasautor V. Hižnjakov). // Phys. Lett. A 373 (2009) 47.

B: <https://www.etis.ee>.

ŠELOUMOV, Pjotr (3. VII 1882 Jelatjma, Rjazani kub – 20 VIII 1952 Moskva), tehnikateadlane ja ins; venelane. Lõpetas 1907 Peterburi Tehnol-inst-i, täiendas end 1911–13 Berliinis ja Dresdenis. Oli a-st 1913 Petrogradi Tehnol-inst-i metallitehnol kat-i dots ja prof, ühtlasi 1914–17 konstrueerimisbüroo juh. Emigreerus 1919 Eestisse. Oli vene õppek-ga Vene Akadeemilise Grupi Eestis Polütehnilise Erainst-i asutajaid ja prof. Projekteeris 1920. a-il Kiviõli õlitechasele tunnelahju. Oli a-st 1928 Tallinnas A/S Franz Krulli metallitehase peadir, moodustas seal tugevakoosseisulise konstrueerimisbüroo, rakendas uudseid konstruktoritöö korraldamise põhimõtteid, asutas tehn arhiivi, algatas msg masinate, utteseadmete ja aurukatelde tootmise. Seal valmistatud kateldel töötas enamik Eesti suurematest elektrijaamadest (Ellamaa, Tootsi ja Ulila turbaküttel; Kehra, Püssi ning Põhja Paberi- ja Puupapivabriku jõujaam Tallinnas põlevkiviküttel). Š. üldjuhtimisel valmisid kahe tunnelahjuga õlivabriku tööjoonised Austraalia firmale *National Oil Property Ltd.*, mis alustas 1940 eesti tehnol rakendades õli tootmist Glen Davises. Evakueerus 1941 Venemaale, kutsuti 1943 Moskvasse, kus tegeles gaasijuhtmete, -torustike ja -aparatuuri konstrueerimisega, ühtlasi oli a-st 1945 Moskva Keemiamasinaehituse Inst-i prof.

B: EE 14, 500; *I. Öpik*. Põlevkivitööstusest Austraalias ja sidemetest põlevkivitööstusega Eestis. // *Tehnika ja Tootmine* (1983) 4, 36–37; *N. Šišeglov*. A/S Franz Krulli konstruktorid. // *Insenerikultuur Eestis* 1. Tln, 1992, 156–159.

ŠELOUMOV, Vladimir (13. II 1908 Peterburi kub – 23. IX 1978 Kohtla-Järve), tehnikateadlane; arsti p. Lõpetas 1928 Narva Vene Gümni-i, 1938 (töö kõrval) Tallinnas Vene Akadeemilise Grupi Eestis PI meh-osk-a ins-mehaanik-tehnoloogi kutsega; tehnikaknd (1954, Moskva Keemiamasinaehituse Inst). Oli 1946–53 Tallinna Projekteerimise ja TUI sektorijuh, 1953–59 Moskva Keemiamasinaehituse Inst-i dots, 1959–74 Kohtla-Järvel Põlevkivi TUI tehnol protsesside ja aaparaatide ning automatiseerimise labori juh. – Uurimisvaldkond: põlevkivi termilise töötlemise tehnol ja seadmed. Tegeles põlevkivi poolkoksistamise protsesside ja agregaatide loomise ning

täiustamisega. Märkimist väärib Š. panus Kiviõli Keemiakobinaadi taastamisel ja hiljem toimunud kogu põlevkivitööstuse tehnilisse ümberseadmestamisse, sh uurimused põlevkiviõli puhastamiseks vastava aparatuuri loomiseks ning õli töötlemise tehnol täiustamiseks. ENSV tnl ins (1968). Üle 60 teadustr-e, 7 autorit-t.

T: Low temperature coking of oil shale in tunnel ovens. // UN Symp. on the development and utilization of oil shale resources. Tln, 1968.

B: Leninlik Lipp (Kohtla-Järve ajaleht) (1978) 27. IX.

J. Petuhhov

ŠEPILEVSKI, Jevgeni (Eugen) (1857 Soome – 3. II 1920 Voronež, Venemaa), arstiteadlane, bakterioloog; venelane? Lõpetas 1882 Peterburi Sõjaväemed-i Akad, med-dr (1895, PÜ), vk “*Formaldehyd* как средство для дезинфекции”. Täiendas end Pariisis (I. Metšnikovi juures). Oli 1883–93 Riias sõjaväehospidali ordinaator, 1893–1904 Peterburi Sõjaväemed-i Akad hügieeniala dots, 1904–18 TÜ hügieenikat-i juh, prof, evakueerus 1918 koos ük-ga Voroneži. Luges hügieeni ja epizootol ning (a-st 1908) bakteriol kursuseid. Peale teor loengute viis sisse ka praktilised tööd bakteriol-s, pani aluse mikroobide puhaskultuuride saamisele, samuti teadustööks vajalike vaktsiinide ja seerumite valmistamisele. – Uurimisvaldkonnad: nakkushaiguste vastaste meetmete väljatöötamine, mikroorganismide morfol, looduslike vete enesepuhastusprotsessid seoses algloomade elutegevusega. Tõestas (koos asst J. Stammiga) kooleravibrioone polümorfismi, mis kinnitas H. de Vriesi mutatsiooniteooriat ka bakterite suhtes. Leiutas aparate bakteriol ja epidemiol uurimisteks. Rajas aluse uurimistöö arendamiseks ja bakterioloogide ettevalmistamiseks TÜ-s. Riia Vene Arstide Seltsi asutajaid, (Tartus) N. Pirogovi Seltsi liige (1910–11, 1913–14 esimees), LUS-i liige (1911–18 president).

T: Микроорганизмы воздуха. // Отчет Об-ва русск. врачей в Риге (1888–89); Эпидемия гриппа в Рижском гарнизоне. // Вестник общей гигиены и судебной и практ. мед. (1891); О составе дифтерного яда и способ испытания антидифтерной сыворотки. // Военно-мед. ж. (1900); К вопросу о влиянии *Brom'a* и *Iod'a* на жизнеспособность тифозных и холерных бактерий. // Тр. 9. съезда Об-ва Пирогова (1904); *Therapia sterilisens magna*. Dorpat, 1911; *Infektion und Entgiftung*. Pg, 1915.

B: Die Aerzte Livlands, 349; Die Aerzte Estlands, 512; TÕ ajaloo küsimusi VI (1977) 41–62; TÕ ajalugu II, 370, 371; TÕP, 324.

R. Juursoo

ŠERMAN, Aleksei (17. II 1950 Kiiev), füüsik; juut, ametniku p. Lõpetas 1967 Kiievi 145. Erimat-kooli, 1972 TÕ füüsika osk-a, oli 1976–79 FI mittestatsionaarne asp, füüsika-mat-knd (1979, ETA FI), vk “Теория резонансного вторичного свечения экситонов Френкеля”, füüsika-mat-dr (1989, ETA FI), vk “Рекурсивный метод и оптические спектры кристалла в экситонной области”. Töötas 1972–74 Võru Gaasianalüsaatorite Tehases, oli 1974–79 FI asst, 1979–85 teadur, 1985–90 v-teadur, ühtlasi 1980–90 ENSV TA laserprogrammi teor rühma juh, 1990–95 FI j-teadur, 1995–2004 v-teadur, 2004– laborijuh, v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: tahkiste optika, tugevalt korreleeruvad elektronsüsteemid, ülijuhtivus, laserite füüsika. Loonud tahkiste optiliste spektrite arvutamise rekursiivmeetodi ja eksimeerlaseri mat mudeli, leidnud mudellahenduse ülijuhtivate vaskperovskiitide spektraal- ja magnetomaduste seletamiseks. EFS liige (1993–). Üle 90 teadustr-e.

T: Exciton absorption-spectrum. // Phys. Status Solidi B 135 (1986) 2; Theoretical simulation of physical processes in discharge XeCl laser (kaasautor). // J. Phys. B 22 (1989) 9; Magnetic excitations of a doped 2-dimensional antiferromagnet (kaasautor M. Schreiber). // Phys. Rev. B 48 (1993) 10; Anomalous fermi-liquid and strong-coupling superconductivity in cuprate perovskites (kaasautor M. Schreiber). // Physica C 253 (1995) 1–2; Quantum interference of electrons in Ta₄Te₄Si (kaasautor). // Phys. Rev. 62 (2000) 15; Low-frequency incommensurate magnetic response in strongly correlated systems (kaasautor M. Schreiber). // Phys. Rev. B 70 (2004) 10; Incommensurate spin dynamics in underdoped cuprate perovskites (kaasautor M. Schreiber). // Int. J. Modern Phys. B 19 (2005) 13; Carrier dispersion in the two-dimensional t-J model in triangular lattice (kaasautorid P. Rubin, M. Schreiber). // Phys. Lett. A 372 (2008) 31.

B: EE 14, 501; <https://www.etis.ee>.

ŠESTAKOV, Marina (23. V 1936 Pärnu – 24. I 2002 Tallinn), botaanik, haljastusteadlane; eestlane, metsapraakeri t. Lõpetas 1954 L. Koidula nim. Pärnu 2. kk-i,

1959 TÜ biol osk-a, 1967 ENSV TA juures asp-i. Oli 1959–61 EBI laborant, 1961–90 Tallinna Bot-aia v-aednik ja v-ins, 1990–92 teadur. – Uurimisvaldkonnad: Eesti maanteede ümbruse haljastamine ja kujundamine, linnaökosüsteemide taimekoosluste struktuur. Selgitanud haljastusel kasutatud puittaimede taksonoomilise koosseisu ja leviku maanteede ümbruses ning erinevates maakasutuse kategooriates linnades. LUS-i j.a. Haljastajate Klubi ja EAMS liige. NSVL Rahvamajanduse Saavutuste Näituse kuldmedal (1984). 36 teadustr-t.

T: Elektri- ja sideliinid (kaasautor). // Ajutine juhend maastiku kujundamiseks ja kaitseks Eesti NSV-s. Tln, 1971; Vanalinna haljastu. // Tallinna taimeistik. Tln, 1986; Endiste suvemõisate pargid tänapäeval (kaasautor K. Tamm). // Samas; Tallinna taimeistik (kaasautorid J. Ellik, H. Sander). // Tallinna Bot-aed 12 (1986); Tallinna puittaimestik (kaasautorid J. Ellik, H. Sander). Tln, 1990; Ülevaade Tallinna vanadest kalmistutest (kaasautorid J. Rauk, K. Tamm). // Inimmõju Tallinna keskkonnale. II. Tln, 1991.

B: EABL, 132; EL (2002) 5, 53.

ŠEVTSOV, Vladimir (18. IV 1950 Kuressaare), ajaloolane; venelane, ins-i p. Lõpetas 1968 Tartu 5. kk-i, 1973 TÜ ajaloo osk-a, ajalooknd (1986, AI), vk “Формирование и развитие сельской интеллигенции Эстонской ССР в период строительства и упрочения социализма”. Oli 1973–75 Tartu Sõjakomissariaadi ülema abi, 1975–79 TPI NLKP ajaloo kat-i asst, 1979 ORKA peafondihoidja, 1980–83 AI sotsiol osk-a ökonomist, 1983–84 TÜ tehisintellekti labori n-teadur, 1984–88 EPA ajaloo ja politol kat-i asst, 1988–89 v-õpetaja, 1989–90 dots kt, 1990–93 filos ja sotsiaalteaduste kat-i dots kt, 1993– lektor. Lugenud Eesti agraar- ja sotsiaalset ajalugu ning politol-t. – Uurimisvaldkond: Eesti, pms maaharilaskonna ajalugu a-st 1940.

T: Формирование и развитие сельской интеллигенции Эстонской ССР (1945–1958 годы). // О формировании социальной однородности. Tln, 1981; Некоторые проблемы воспроизводства сельской интеллигенции Эстонской ССР. // Социально-экономические проблемы подготовки кадров ЭССР. Tln, 1983.

B: EPMÜ BL, 104.

ŠEVTŠENKO, Eduard (3. VI 1976 Tallinn), tehnikateadlane; eestlane. Lõpetas 1995 Tallinna Tehnikakõrgkooli, 2000 TTÜ meh-*tsk*-a, 2003 magistrantuuri ja 2007 doktorantuuri, tehnikamag tööstuse planeerimise ja juhtimise alal (2003, TTÜ), vk “DSL võrgu arendus”, Ph.D. maj-tarkvara ja ärianalüüsi alal (2008, TTÜ), vk “Intellektuaalne otsuste toetamise süsteem väikeste ja keskmiste ettevõtete koostöövõrgustikule”. Oli 1995–99 Elcotec Tallinn tööjuh, 1999–2000 *Index Net* AS kvaliteedijuht, 2000–02 AS-i Eesti Telefon andmeside ins, 2002–03 *Helvar Merca* AS tootejuht, 2003– TTÜ masinaehituse inst-i tootmistehnika õt-i teadur, ühtlasi 2007 ka *Univ. of Central Florida* teadur ja 2008– Baltika AS NAV rakendusjuht, 2009–10 *Georgia Univ. of Technol.* teadur. Lugenud magistrantidele tootmise planeerimise ja juhtimine ning tööstuse simulatsiooni rakenduste kursusi. – Uurimisvaldkonnad: tootmistehnika ja tootmisjuhtimine (teooria ja metodol), mehhatroonika- ja tootmissüsteemide proaktiivsus ja käitumismudelid; teadmiste avastamine otsuste toetamiseks ettevõtete koostöövõrgustikus; tootmisettevõtete reorganiseerimine ja ettevõtete koostöövõrgustiku arendamine. 22 teadustr-t.

T: IDSS as a tool for project management in a collaborative network of SME-S (kaasautor). // *J. Machine Eng.* 7 (2007) 2; IDSS used as a framework for collaborative projects in conglomerate enterprises (kaasautor). // *J. Achiev. Materials and Manufacturing Eng.* 22 (2007); Decision analysis in project management process (kaasautor). // *J. Machine Eng.* 8 (2008) 2.; Decision support under uncertainies based on robust Bayesian networks in reverse logistics management (kaasautor Y. Wang). // *Int. J. Computer Applications and Technol.* 36, (2009); Manufacturing project management in the conglomerate enterprises supported by IDSS (kaasautor). // *J. Achiev. Materials and Manufacturing Eng.* 33 (2009); Manufacturing projects cash-flow dynamics and risk management. (kaasautor). // *J. Machine Eng.* 9 (2009) 2.;

B: <http://sites.google.com/site/idssteamsite>; <https://www.etis.ee>.

ŠEVTŠUK, Igor (20. I 1953 Suure-Jaani), keemik, juristi p. Lõpetas 1970 Tartu 4. kk-i, 1975 TÜ keemia osk-a, keemiaknd (1984, KI), vk “Окисление бензо(а)пирена и фенолов в физико-химических и биологических системах”. Oli 1975–76 KI v-ins, 1976–84 n-teadur, 1984–2002 v-teadur, 2002–07 TTÜ KI v-teadur, 2008– geenitehnol

inst-i v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: fotokeemia, fotobiol, biokeemia, pahaloomulised kasvaja. Eesti Toksikol Seltsi juhatusel liige (2000–). Üle 70 teadustr-e.

T: Fluorescence method for the measurement of penetration and metabolism of carcinogens in mouse skin (kaasautorid A. Lopp, U. Kirso). // *Cancer Biochem. Biophys.* 8 (1986) 3; Effects of the inhibitors of energy metabolism, lonidamine and levamisole, on 5-aminolevulinic-acid-induced photochemotherapy (kaasautor). // *Int. J. Cancer* 67 (1996) 6; Study of the photochemical and phototoxic properties of lonidamine [1-(2,4-dichlorobenzyl)-1H-indazol-3-carboxylic acid] (kaasautor). // *J. Photochem. Photobiol. B* 41 (1997); The role of lipid peroxidation in the photodestruction of Ehrlich ascites carcinoma cells sensitized by hematoporphyrin derivative (kaasautorid V. Chekulayev, L. Chekulayeva). // *Experim. Oncol.* 24 (2002) 3; Hydrogen peroxide, superoxide, and hydroxyl radicals are involved in the phototoxic action of hematoporphyrin derivative against tumor cells (kaasautor). // *J. Environ. Pathol. Toxicol. Oncol.* 25 (2006) 1–2; Influence of heating on the activity of xanthine oxidase in tumor cells subjected to the phototoxic action of hematoporphyrin derivative (kaasautor). // *Neoplasma* 54 (2007) 3).

B: <https://www.etis.ee>.

ŠIMIŅŠ, Gothars (6. VI 1839 Skaistkalne v, Bauska mk, Kuramaa – suri I maailmasõja ajal Moskvas), läti päritolu loomaarstiteadlane. Õppis 1857–61 TVK-s, täiendas end 1873–75 TVI-s, vet-mag (1875, TVI), vk “Zur Frage über die Ansteckungsfähigkeit des Rotzblutes”. Oli 1863–73 sõjaväe vet-arst, 1873–88 Venemaa hobusekasvatuste juh, 1888–94 Rkl Hobusekasv Peajuhatusel peavet-konsultant. – Uurimusi malleusest, populariseeris homöopaatiat. Uuris mh (prof E. Zimmersi juhendamisel) esimesena Eestis põhjalikult malleusehaigete loomade vere kontagioossust.

B: Альбом имматрикулированных в ДВИ, 29; Из истории медицины. XIII. Рига, 1983, 100–101.

E. Ernits

ŠIPILOVA (a-ni 1978 **Tatatinova**), **Tatjana** (18. I 1949 Sevastopol), arstiteadlane, kardioloog; venelane, juristi t. Lõpetas 1965 Severodvinski 9. kk-i, 1972 TÕ arstitsk-a, med-knd (1982, Kaunase Med-inst), vk “Липиды и липопротеиды сыворотки крови у

больных ишемической болезнью сердца в зависимости от тяжести заболевания”.
Eur kliinilise hüpertensiooni spetsialisti diplom (2007). Oli 1974–84 EKMI kliinilise kardiol osk-a n-teadur, ühtlasi Tallinna Vabar Haigla kardiol osk-a arst, 1984–2006 Eesti Kardiol Inst-i v-teadur, 2007–08 TTÜ Tehnomeedikumi kardiol-keskuse erakorr v-teadur, 2008– vanemteadur. – Uurimisvaldkonnad: südame isheemiatõbi, dilatatiivse ja hüpertroofilise kardiomüopaatia ning hüpertooniatõve kulg; biosignaalide interpreteerimine med-tehnikas. Eesti Kardioloogide Seltsi liige ja Eesti Hüpertensiooni Ühingu liige. 115 teadustr-t.

T: Hüpertroofilise kardiomüopaatia diagnoosimine ja kliiniline kulg (kaasautor). // EA (1992) 3; Müokardi valutu isheemia kliinilisi aspekte (kaasautor I. Pšenitšnikov). // EA (1995) 6; Vasaku vatsakese hüpertroofia ning hilisponentsiaalide kliiniline ja prognostiline väärtus kõrgvererõhuga haigetel (kaasautorid P. Laane, I. Pšenitšnikov). // EA (1999) 4; Echocardiographic assessment of the different left ventricular geometric patterns in middle-aged men and women in Tallinn (kaasautor). // Blood Press. 12 (2003) 5–6; Gender differences in heart rate, QT dispersion and left ventricular geometry in a middle-aged hypertensive Tallinn population (kaasautor). Tln, 2005; Relationship between the heart rate and QT dispersion and left ventricular geometry in a middle-aged hypertensive Tallinn population. // Seminars Cardiovasc. Med. 3 (2007) 3; Prognostic value of QT interval dispersion during exercise in patients with stable angina (kaasautor). // Seminars Cardiovasc. Med. 14 (2008) 2; Связь интервала QT и дисперсии интервала QT с факторами, определяющими прогноз сердечно-сосудистой заболеваемости и смертности в популяции женщин 56—65 лет города Таллин. // Кардиол. 49 (2009) 4; Артериальная гипертония, эхокардиографически определяемая гипертрофия левого желудочка и уровни мозгового натрийуретического пептида в популяции женщин 56—65 лет. // Кардиол. 49 (2009) 7–8.

B: EKMI BL, 40; <https://www.etis.ee>.

ŠIRJAJEV, Aleksandr (VIII 1815 Vologda kub – 12. XII 1856 Peterburi), õigusteadlane; venelane, vaimuliku p. Lõpetas Peterburi PedI filol osk-a, õppis 1842–45 Berliinis ja Prahast õigust-t, *mag. iur.* (1850, PÜ), vk “О стечении нескольких преступников при одном и том же преступлении”, *dr. iur.* (1855, PÜ), vk “Теория

улик”. Oli 1839–42 Tartu Gümni-i vene k-e ja kirj õpetaja, 1845–52 TÜ vene õiguse kat-i erakorr ja 1852–56 prof, 1856 PÜ tsiviilõiguse prof. TÜ-s luges vene ja üldise kriminaalõiguse, kriminaalkohtumenetluse, riigiõiguse jt kursusi. – Töid kriminaalõiguse alalt. Demidovi preemia (1856).

T: La théorie des corps de délit. SPb, 1856; Уголовное право. Лекции профессора А. С. Ширяева. // Юридический вестник. СПб, 1863, XXXI–XXXV, XXXVIII; 1864, XLII.

B: *Левицкий* I, 594–596; TÜ ajalugu II, 91, 172.

ŠIROKOROGOV, Ivan (15. VII 1869 Vladimiri kub – 11. IX 1946 Bakuu), arstiteadlane, patoanatom; venelane, vaimuliku p. Lõpetas 1901 TÜ arstitsk-a, med-dr (1907, TÜ), vk “Адреналиновый склероз артерий”. Täiendas end 1903 Berliinis, 1908 Pariisis, 1913–14 Londonis. Osales 1904–06 Vene-Jaapani sõjas ja I maailmasõjas. Töötas juba üliõpilasena TÜ patoanat kat-s, oli 1902–08 samas prosektori abi, 1908–15 üldpatol ja patoanat kat-i eradots ja 1916–18 erakorr prof, 1915 patol inst-i prosekto. Lahkus 1918 Tartust, töötas järgnevalt pms Bakuus, oli Aserbaidžani Ük-i organiseerijaid ja rektor, a-st 1919 arstitsk-a patoanat kat-i (a-st 1930 med-inst) juh, 1919–28 ka arstitsk-a dekaan. – Tartu perioodil tegeles pms onkol-ga. Bakuus kujunesid pms uurimisobjektideks subtroopilised nakkused, naftaproduktide toime, nakkushaiguste (katk, leepra) patomorfol; tuntud olid uurimused malaaria kohta. NSVL Med-akad ja Aserbaidžaaani TA liige. U 130 teadustr-t.

T: К этиологии опухолей. // Тр. и прот. заседаний мед. об-ва им. Н. И. Пирогова 3 (1910–1911). Юрьев, 1912; Die Mitochondrien in den Nervenzellen des Zentralnervensystems. // Anat. Anzeiger 43 (1913); Субтропические болезни Закавказья и частности Азербайджана. Баку, 1932; Чума. Баку, 1933.

B: Biographisches Lexikon der hervorragenden Ärzte. 2. Berlin-Wien, 1933, 1388–1389; Д. Ю. Гусейнов. Иван Иванович Широкооров. // Арх. патол. 12 (1969), 72–74; БМЭ. 3-е изд. М, 1986, 1302–1303.

U. Podar

ŠLIK, Jakov (8. IX 1961 Tallinn), arstiteadlane, psühhiaater; juut, arsti p. Lõpetas 1978 Tallinna 25. kk-i, 1985 TÜ arstitsk-a, 1997 TÜ-s doktorantuuri, med-dr (1999, TÜ), vk “Psychophysiological effects of cholecystokinin in humans”. Täiendanud end Oslo, Toronto, Ottawa ja Linköpingi ük-de juures. Oli 1986–90 ÜMPI kliinilise ja eksperim psühhofarmakol labori v-laborant ja n-teadur, 1990–94 ja 1998–2003 TÜK psühhiaatria kliiniku arst-psühhiaater, 2000–02 ka une ja ärevushäirete uuringute osk-a juh, 1995–98 TÜ psühhiaatrikliiniku asst, 1998–2003 v-asst, 2003– v-teadur, a-st 2003 Ottawa Ük-i (Kanada) psühhiaatria kat-i *assoc. prof.* ning Kuningliku Ottawa Vaimse Tervise Keskuse ärevushäirete programmi kliiniline dir. – Uurimisvaldkonnad: ärevus- ja stresshäirete neurobiol ja ravi, psüühikahäirete epidemiol, gen ja patogenees, hindamismeetodid psühhiaatrias. Saanud teadusgrante: ETF, *Wellcome Trust*, *Univ. of Ottawa Mental Health Res. Fund.* Eesti Psühhiaatrite Seltsi, Eesti Kognitiivse ja Käitumisteraapia Assots-i, Rahvusv ja Kanada Neuropsühhofarmakol Kolleegiumi, Kanada Arstide Assots-i ja Ontario Arstide Assots-i liige. *NIMH New Investigator Award* (1998), *ECNP Fellowship Award* (1998). Üle 50 teadustr-e.

T: Cholecystokinin and psychiatric disorders – role in aetiology and potential of receptor antagonists in therapy (kaasautorid E. Vasar, J. Bradwejn). // *CNS Drugs* 8 (1997) 2; Effect of CCK-4 infusion on the acoustic eye-blink startle and psychophysiological measures in healthy volunteers (kaasautor). // *J. Psychopharmacol.* 13 (1998) 4; Development and psychometric properties of the emotional state questionnaire, a self-report questionnaire for depression and anxiety (kaasautor). // *Nordic J. Psyhc.* 53 (1999) 6; Ärevushäirete diagnostika ja ravi esmatasandi arstiabis EA 81 (2002) 10; Citalopram challenge in social anxiety disorder (kaasautor). // *Int J Neuropsychopharmacol* 7 (2004) 2; Association study of 90 candidate gene polymorphisms in panic disorder (kaasautor). // *Psych. Gen* 15 (2005) 1; Serotonin function in panic disorder: important, but why? (kaasautor E. Maron) // *Neuropsychopharmacol.* 31 (2006) 1; Association testing of panic disorder candidate genes using CCK-4 challenge in healthy volunteers (kaasautor). // *Neurosci. Lett.* 446 (2008) 2-3.

B: EA (1999) 4, 371; TÜA 1982–2007, 344, 345, 352, 358, 359; <https://www.etis.ee>.

ŠLJAPNIKOVA, Ljudmila (25. VII 1956 Ivanovo, Venemaa), arstiteadlane, mikrobioloog; venelane, ehitaja t. Lõpetas 1973 Permi 106. kk-i, 1979 Permi Ük-i biol-
tsk-a, biol-knd (1989, Tšeljabinski Med-inst), vk “Модификация методов определения
специфических реакций организма на шигеллы и их применение в ранней
диагностике шигеллезов”. Oli 1979–82 EMHI mikrobiol labori v-laborant, 1982–88 n-
teadur, 1990–96 Profül Med-i Inst-i v-teadur, 1996-2003 EKMI teadur, 2003–06 TAI
teadur, 2006– Baltiachim OÜ labori juh. – Uurimisvaldkonnad: ägedate bakteriaalsete
soolenakkuste bakteriaalne ja immunodiagnostika, *Helicobacter pylori* maovähihaigetel,
soolestiku mikrofloora. Eesti Epidemioloogide, Mikrobioloogide ja Hügienistide Seltsi
liige (1989–92 Tallinna filiaali tead-sekr). U 80 teadustr-t.

T: Частота обнаружения патогенных и условно-патогенных микроорганизмов в
пищевых продуктах в Эстонии. // Актуальные вопросы науки о питании. М, 1985;
Чувствительность к антибактериальным препаратам иерсиний и кампилобактерий,
выделенных от больных острыми кишечными инфекциями. // Актуальные
проблемы химиотерапии бактериальных инфекций. М, 1991; Enhanced humoral
immune response to tumor-associated T glycoepitope (Gal Beta 1,3-GalNAc) in *Helicobacter
pylori*-infected patients with gastric cancer and non-tumor gastric diseases (kaasautor). //
Experim. Oncol. 24 (2002) 1; Better survival of helicobacter pylori infected patients with
early gastric cancer is related to a higher level of Thomsen- Friedenreich antigen-specific
antibodies (kaasautor). // Immunol. Invest. 32 (2003) 1–2; Impact of *Helicobacter pylori*
infection on the humoral immune response to MUC1 peptide in patients with chronic
gastric diseases and gastric cancer (kaasautor). // Immunol. Invest. 36 (2007) 4; Humoral
immune response to MUC1 and to the Thomsen-Friedenreich (TF) glycoepitope in patients
with gastric cancer. Relation to survival (kaasautor). // Acta Oncol. 46 (2007) 3.

B: <https://www.etis.ee>.

ŠMAGIN, Jakov (10. XII 1925, Voloti raj, Novgorodi obl), tehnikateadlane; venelane,
põllutöölise p. Lõpetas Leningradis 1952 kaugõppekk-i ja 1957 Tehnol Inst-i, 1966 TPI-s
kaugõppeasp-i, tehnikaknd (1967, TPI). Oli 1957–58 Leningradis Ülel Põlevkivi
Töötlemise TUI n-teadur, 1958–62 Kohtla Järve Põlevkivi TUI n- ja v-teadur, 1962–86
samal põlevkiviõli keemia ja tehnol labori (osk-a) juh, 1986–94 j-teadur. –

Uurimisvaldkond: põlevkiviõli tootmine ja töötlemine. Osales Kohtla-Järvel uue põlevkiviõli töötlemise kompleksi käivitamisega seotud uurimis- ja katsetöödes, sh õli eelpuhastamine ja destillatsioon, raskeõli koksistamine, vast tehnol ja aparatuuri väljatöötamine ning täiustamine, samuti uute produktide (immutusõli, elektroodkoks, tehniline süsinik jm) tootmisse juurutamine. Töötas välja massiülekanne alused fenoolide ekstraheerimisel õlifraktsioonidest, täiustas nn pürolüüsiõli raskefraktsioonidest polümeervaigu tootmise skeemi. 65 teadustr-t, 10 autorit.

T: Переработка сланцевых смол на химические и топливные продукты (kaasautor). M, 1968; Пути совершенствования схемы переработки сланцевой смолы (kaasautor). // Переработка сланцевых смол и фенолов. Tln, 1976; Состояние и направление совершенствования технологии выделения водорастворимых сланцевых фенолов (kaasautor). // Жидкие продукты переработки горючих сланцев как химическое сырье. M, 1986.

B: Leninlik Lipp (1974) 20, III; (1975) 11. XII.

ŠMIDT, Nadežda (2. VIII 1945 Sverdlovsk, Venemaa), arstiteadlane, hügieenik; venelane, ins-i t. Lõpetas 1962 Sverdlovski 2. kk-i, 1967 Uurali Rkl Ük-i biol-tsk-a, biol-knd hügieeni erialal (1983, F. F. Erismani nim Hügieeni Inst, Moskva), vk “Сочетанное действие на организм неблагоприятных факторов механизированных сланцевых шахт”. Oli 1968–86 EKMI n-teadur, 1986–96 v-teadur, 1996–2003 teadur, 2003–06 TAI teadur. – Uurimisvaldkonnad: töötingimused, tööfüsiol, epidemiol ja haigestumine (pms põlevkivitööstuses), tööstustoodete toksilisus. Uurinud põlevkivi kaevandamisel tekkiva tolmu jt oluliste tööstustegurite mõju akuutses ja kroonilises loomkatses tolmu lubatud piirkontsentratsiooni põhjendamiseks, põlevkiviproduktide ja nendest valmistatud olmekeemia saaduste toksilist mõju, põlevkivitööstuse tööliste krooniliste ja vähieelsete haiguste epidemiol-t. Eesti Hügieenikute Seltsi liige. 84 teadustr-t.

T: Particle-bound benzene from diesel engine exhaust (kaasautor). // Scand. J. Work Environ. & Health 24 (1998); Vanemate elukutse osast laste suremuses (kaasautorid I. Lang, V. Rjazanov). // EA (1998) lisa; On the carcinogenic risk evaluation of diesel exhaust: Benzene in airborne particles and alternations of heme metabolism in lymphocytes as markers of exposure (kaasautorid V. Muzõka, S. Veimer). // Sci. Total

Environ. 217 (1998) 1-2; Содержание бензола в атмосферном воздухе разных районов города Таллинна (kaasautorid S. Veimer, O. Podjomkin). // Гигиена Санитария (2001) 4; Porphyrin metabolism in lymphocytes of miners exposed to diesel exhaust at oil shale mine (kaasautor). // Sci. Total Environ. 322 (2004) 1-3.

B: ЕКМІ ВЛ, 40.

ŠMURLO, Jevgeni (29. XII 1853 Tšeljabinsk, Orenburgi kub – 1930, täpne surmaaeg ja –koht teadmata), ajaloolane. Lõpetas 1878 PÜ ajaloo-k-tsk-a, ajaloomag (u 1888, PÜ), vk “Митрополит Евгений как ученый” (СПб, 1888). Vene TA korr-liige (1911). Jäeti pärast PÜ lõpetamist samasse valmistuma prof-i kutseks, ühtlasi õpetas Peterburi koolides ajalugu, oli 1884–86 Peterburi Kõrgemate Naiskursuste õppejõud, 1889–91 PÜ eradots, 1891–95 TÜ vene ajaloo kat-i juh, erakorr prof, 1898–1903 prof-i kt. Määrati 1903 Vene TA tead korrespondendiks Roomas. Õpetas TÜ-s vene ajalugu, selle allikaid, erikursusi kirikuajaloost ja historiogr-st. – Töid pms vene ajaloost (sh vene kolonisatsiooni ajaloost Siberis ja Kesk-Aasias) ja ajaloolastest, ka vene kirjanikest. Töötas Kiievi, Moskva, Peterburi, Veneetsia, Rooma ja Pariisi rmt-kogudes ning arhiivides. Tundis hästi vene ajaloo allikaid. Tartu a-il uuris pms XVII ja XVIII saj ajalugu, eriti Peeter I valitsemisaega. Koostas dok-kogumiku Peeter I valitsemisajast (Trt, 1903), oli Peterburis 1892–1902 ilmunud entsüklopeedilise teatmeteose paljude art-te autor. Avaldas art-id ka Venemaa geogr-st ja etnogr-st ning perioodikas arvukalt retsensioone ja kirjutisi ühiskondlik-pol teemadel. Padua Ük-i audr, Voroneži Õpetatud Arhiivikomisjoni ja Semipalatinski Stat-komitee auliige.

T: XVI век и его значение в русской истории. СПб, 1891; Восток и запад в русской историографии. Юрьев, 1895; Падение царевны Софии. // Ж. Мин-ва народного просв. (1896) янв.; О письмах и бумагах Петра Великого. // Ж. Мин-ва народного просв. (1889) дек.; Очерк жизни и деятельности К. Н. Бестужева-Рюмина. 1829–1897. СПб, 1899.

B: *Левцкий* II, 558–562; TÜ ajalugu II, 326, 327.

ŠOGENOVA (a-ni 1981 **Voltšek**), **Alla** (31. VIII 1959 Leningrad), geofüüsik; juut, ins-i t. Lõpetas 1976 Tallinna 15. kk-i, 1981 Leningradi Mäeinst-i geofüüsika tsk-a, 1989 GI-s

asp-i, geol-mineral-knd (1992, Peterburi Mäeinst), vk käsitles Rakvere fosforiidimaardla struktuuri geoloogilis-geofüüsikal andmetel. Täiendas end 1994 Berliini Ük-s. Oli 1981–85 Kabardiinias Mäemetallurgia Kombinaadi geofüüsik ja Novourengoi Gaasitööstuse Tehnikumi õpetaja, 1985–91 TPI rakendusgeol lektor, 1989–2000 GI teadur, ühtlasi 1994 Berliini *Freie Univ.* järelidr, 2001– TTÜ GI v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: struktuurigeol, geol ja geofüüsikal parameetrite stat interpreteerimine, petrofüüsika, mat geol, geol protsessid, settekivimite koostis, CO₂ geol ladustamine. Olnud mitme rahvusv uurimisprojekti põhitäitja ja täitja. Eesti Geol Seltsi (1998) liige, Geoenergia Uurimise Eur. võrgu Eesti esindaja (2004–) ja president (2007–) jmt teadusorg-i liige. Praha rahvusv mat geol konverentsi medal (1993). Üle 100 teadustr-e.

T: Расчленение Ордовикской карбонатной толщи на Раквереском месторождении фосфоритов по данным скважинной геофизики. // ENSV TA Toim. Geol. 38 (1989) 1; Use of the computer for the structural analyses of the Ordovician sedimentary basin in Estonia. // *Geologic Modeling and Mapping*. New York, 1996; The influence of dolomitization on the magnetic properties of Lower Palaeozoic carbonate rocks in Estonia. // *Palaeomagnetism and Diagenesis in Sediments*. London, 1999; Physical properties and composition of cemented siliciclastic Cambrian rocks, Estonia (kaasautor). // *Res. Petroleum Technol.* (2001); Glauconitic rocks in the Baltic area – estimation of specific surface (kaasautor). // *Eesti TA Toim. Geol.* 52 (2003) 2; Lithology and evolution of Devonian carbonate and carbonate-cemented rocks in Estonia (kaasautor A. Kleesment). // *Eesti TA Toim. Geol.* 54 (2005) 3; Diagenetic influences on iron-bearing minerals in Devonian carbonate and siliciclastic rocks of Estonia (kaasautor A. Kleesment). // *Eesti TA Toim. Geol.* 55, (2006) 4; Unusual features of the Middle Devonian Narva formation covering the oil shale bearing rocks in Estonia (kaasautorid A. Kleesment, K. Šogenov). // *Oil Shale* 24 (2007) 3; Industrial carbon dioxide emissions and potential geological sinks in the Baltic States (kaasautor). // *Oil Shale* 25 (2008) 4; Composition and properties of the iron hydroxides-cemented lenses in Estonian sandstone of Middle Devonian Age (kaasautor). // *Stud. Geophys. Geod.* 53 (2009) 1.

B: EGBT, 115; <https://www.etis.ee>.

ŠOR, Tatjana (15. IV 1948 Marianovka raj, Omski obl), kirjandusteadlane ja arhivist; venelane, kooliõpetajate t. Lõpetas 1967 Omski Aviotehnikumi, 1976 TÜ filol-tnsk-a vene kirj erialal, 1988 TÜ-s (kaugõppe) asp-i, filol-knd (1989, TÜ), vk “Из истории русского литературоведения 19 в. П. А. Висковатов (1842–1905)”. Oli 1976–90 RAKA arhiivrmtkogu bibliograaf ja teadur, 1990–94 EAA metoodikaosk-a juh, 1994–99 rmtkogu juh, 1999–2006 Eesti Rahvusarhiivi uurimistö- ja publitseerimisosk-a spetsialist, ja 2006– EAA kogudeosk-a peaspetsialist. – Uurimisvaldkonnad: vene kirj ja kirj-teaduse ajalugu, TÜ ajalugu, vähemusrahvuste kultuur Eestis, arhiivindus ja bibliograafia. Koost. art-te kogumikke, arhiiviteatmikke jm. Eesti Arhivaaride Ühingu, Eesti Slavistide Komitee, Vene Uurimiskeskuse ja TTEÜ liige. Üle 80 teadustr-e.

T: Ülikooli arhiiv. // 75 aastat eesti ülikooli Tartus. Trt, 1997; Eesti Ajalooarhiivi Raamatukogu, Tartu. = Bibliothek des Estnischen Historischen Archivs, Dorpat // Handbuch Deutscher Historischen Buchstände. Bd. 7.2. Olms-Weidman, 1998; Związki uniwersytetu w Tartu ze sprawami polskiej kultury i państwowości w latach 1919-1940 (kaasautor S. Issakov). // Uniwersitet w Tartu a Polacy. Rola dorpatczyków w polskiej nauce, kulturze i polityce XIX i XX wieku. Lublin, 1999; Курс славянских литератур в Тартуском университете 1875–1918. // 200 лет русско-славянской филологии в Тарту. Trt, 2003; Еврейская историография в Эстонии (1927–1940). // Proc. 10th Ann. Int. Interdiscipl. Conf. Jewish Studies. M. 2004; Russian public societies in Estonia 1802–1940. // History and Today’s Situation of Russian Speaking Population in Baltic. Hiroshima, 2005; Eesti vanausulised. Väike kirikuloo teatmik (kaasautor G. Ропонагјова). Tln, 2006; Евреи и раскольники в секретной переписке остзейского губернатора (по материалам архива “Лифляндский, эстляндский и курляндский генерал-губернатор”, 1801–1876 гг. // Архив еврейской истории. Т. 4. М, 2007. Судьба библиотеки замка Сангасте: материалы к реконструкции книжного собрания von Бергов. // Omanikumärgid vanaraamatus. Tln, 2008. Рига–Тарту–Рига: 1940–1944: Карлис Дравиньш и Тартуский университет // Rīgas teksts. Рижский текст. Riga 2008.

B: EAA Toim. 6 (2000) 13, 196–198, 203–204; Национальный комитет славистов Эстонии 2005 = Eesti Slavistide Rahvuskomitee 2005. Trt, 2005, 138–143; <https://www.etis.ee>.

ŠPILEV (a-ni 1986 **Tammann**), **Heli** (24. V 1957 Pärnu), ihtüoloog; ehitusins-i t. Lõpetas 1975 Pärnu 1. kk-i, 1982 TÜ biol-osk-a, 1997 TPÜ-s magistrantuuri, M.Sc. (1997, TPÜ), vk “Liivi lahe meritint (*Osmerus esperlanus* L.) aastatel 1957–1997”. Täiendas end 1995 Rootsi Rannikumere Kalanduse Uurimise Inst-s kalavarude hindamise, kalavastsete määramise ja ökol alal. Oli 1982–92 Läänemere Kalamaj TUI n-teadur, 1992–96 Eesti Mereinst-i n-teadur, 1996–2002 asst, 2002– TÜ Eesti Mereinst-i ihtüoloog, ühtlasi 1999–2005 ka inst-i Pärnu välibaasi juh ja a-st 2005 TÜ Pärnu Kolledži (erakorr) lektor. – Uurimisvaldkonnad: Liivi lahe ökosüsteemid, kalandus ja kalastik, meritindi biol ja varud, räim Eesti maj-tsoonis; keskkonnamõjud. Osalenud Rahvusv Mereuurimisnõuk (ICES) Balti mere räime vanusemäärajate töörühma töös, sh a-st 1990 eksperdina. U 20 teadustr-t.

T: Smelt, *Osmerus esperlanus* L. (kaasautor A. Turovski). // Fishes of Estonia. Tln, 2003; Eesti rannikumere kalastiku muutused viimastel aastatel (kaasautor). // Eesti rannikumere elustik ja keskkonnaseisund. Tln, 2004; Räimest ja räimepüügist Liivi lahes (kaasautor T. Raid). // Liivi lahe kalastik ja ja kalandus. Tln, 2005; Smelt (*Osmerus esperlanus* L.) in the Baltic Sea. // Eesti TA Toim. Biol. Ökol. 54 (2005) 3; Precautionary approach in Baltic herring trawl fishery: the effect of hauling techniques and engine power on unaccounted mortality estimates. (kaasautor). // Proc 12th Int. Congr. Int. Maritime Assoc. Mediterranean (IMAAM). Lisboa (Portugal) 2005, Commercial sampling of Baltic herring (*Clupea harengus membras* L.): the effect of seasonal fish distribution, gear and hauling techniques on stock size composition estimates (kaasautor). // ICES Symp. Fishing Technol. 21th Century: Integrating Fishing and Ecosystem Conservation. Boston, 2006; Abundance dynamics of herring larvae in the NE of Gulf of Riga (Baltic Sea) in 1947–2005 and its relation to stock recruitment (kaasautor). // 2007 ICES ASC Handbook. Helsinki, 2007.

B: <https://www.etis.ee>.

ŠTEIN, Ilja (17. VIII 1927 Dnepropetrovsk), tehnikateadlane; juut, raamatupidaja p. Lõpetas 1946 Dnepropetrovski 13. kk-i, 1951 Dnepropetrovski Insener-Ehitusliku Inst-i, tehnikaknd (1951, Moskva Arhitektuuri Inst). Oli 1953–61 Ehituse TUI n-teadur, 1961–

88 v-teadur, 1988–93 katuse labori juh. – Uurimisvaldkond: ehitusfüüsika. Töid katuse projekteerimisest, ehitamisest ja katusematerjalidest. Koost. normdokumente ja soovitusi. 96 teadustr-t.

T: Новые кровельные материалы для крупнопанельных крыш. М.-Л., 1966; Устройство крупнопанельных крыш. М.-Л., 1973; Tallinna Elamuehituskombinaadi ehitatud elamute katuste ja seinte sooja- ja niiskusrežiimi parandamise soovitusel. Tln, 1988; Рулонные кровли. Повышение надежности и долговечности. Тln, 1990; Uued katusematerjalid, nende eelised ja kasutamise meetodid. Tln, 1990; Soovitusel ruberoidist ja polümeersest rullmaterjalidest katuse kaitsmiseks värvikatetega. Tln, 1990; Soovitusel tsiviil- ja tööstushoonete katuslagede projekteerimiseks Eestis. Tln, 1991.

ŠTEIN, Otto (24. III 1900 Tallinn – 10. II 1989 Tallinn), filosoof; töölise p. Lõpetas 1926 Lääne Vähemusrahvuste Komm. Ük-i Leningradis, 1932 samas N. Krupskaja nim. Komm. Kasv. Akad. täienduskursused, oli 1951–52 NLKP KK Ühiskonnat Akad asp, filos-knd (1952, samas), vk “Общественно-политические взгляды Карл-Роберт Якобсона”. Osales Kodusõjas ja Eesti Korpuse koosseisus II maailmasõjas. Oli 1926–29 Šahtinsko-Donetski ringkonna parteikooli ÜK(b)P ajaloo õpetaja, 1932–33 N. Krupskaja nim. Komm. Kasv. Akad filos inst-i teadur, 1937–40 Vinnitsa Med-inst-i õppejõud (a-st 1939 dots), 1947–50 ja 1951–57 EKP KK Vab Parteikooli õppejõud (a-st 1955 prof), 1957–60 TÜ ja 1960–66 ja 1968–69 TPI filos-kat-i juh, prof, 1971–86 konsultantprof; koost. õppevahendeid.– Uurimisvaldkonnad: filos ajalugu, marksistlik filos, Eesti ühiskondlik-pol mõte ja filos 19. saj teisel ja 20. saj esimesel poolel. Üle 20 teadustr-e.

T: C. R. Jakobsoni (1841–1882) ühiskondlik-poliitilised vaated. Tln, 1957; XVII ja XVIII sajandi materialism. Tln, 1961; Marksistliku filosoofia kujunemine. Tln, 1961; Marxi ja Engelsi poolt filosoofias teostatud revolutsioonilise pöörde olemus. Tln, 1963, ³1965; Eesti kodanluse filosoofiast ja sotsioloogiast. Tln, 1965; XVII ja XVIII sajandi filosoofia. Tln, 1965, ³1971.

B: ENE 7, 395; TÜ BL I, 457; TPI 1936–1986, 147, 183, 361–362; TTÜ professorid läbi aegade, 410–411; Õhtuleht (1989), 9. II.

ŠTEINGOLDE, Anželika (29. XI 1966, Daugavpils, Lāti), keeleteadlane; venelane, ins- konstruktorite t. Lõpetas 1983 Daugavpilsis 12. kk-i, 1992 TÜ filol osk-a, 1995 TÜ-s magistrantuuri ja 2006 doktorantuuri, M.A. (1996, TÜ), vk “К этимологии русских фитонимов”, Ph.D. vene ja slaavi filol alal (2006, TÜ), vk “Отражение древнеславянских верований в русском лексиконе” (Trt, 2006). Oli 1996–2005 TÜ filol osk-a lektor ja 1998–2005 ning 2007– vene k-e õt-i teadur, 2005– slaavi filol õt-i lektor. – Uurimisvaldkonnad: vene k-e ajalugu, etümol, etnolingvistika, ajalooline fraseol ja paremiol, slaavi-balti-eesti k-te kontaktid, vene dialektol. Eesti Slavistide Komitee liige (1998–). Üle 30 teadustr-e.

T: Заметки по этимологии одного русского фитонима (“толокнянка”). // Этимология 1994–1996. М, 1997; Происхождение слова “вила” в этнолингвистическом контексте. // Fenno-Ugristica 22 (1999); К этимологии ботанической лексики русских старожильческих городов Прибалтики. // Тр. по русской и славянской филол. Лингвистика. Новая серия VI. Проблемы языка диаспоры. Trt, 2002; Семантический аспект русской вахической фразеологии. // Fenno-Ugristica 25 (2003); “Поваженный, что напряженный” – попытка поиска внутренней формы. // Respectus Philologicus 8 (2005) 13; Опыт семантической реконструкции одной архаической поговорки (“Поваженный, что наряженный”). // Материалы исследования по русской диалектологии. М, 2008; Мифологический аспект семантики слова *легкий* (на материале русских фразеологизмов и поговорок). // Humaniora: Lingua Russica. Тр. по русской и славянской филол. Лингвистика XI. Язык в функционально-прагматическом аспекте. Trt, 2008.

B: <https://www.etis.ee>.

ŠTŠADNEVA, Valentina (12. I 1948 Suojärvi raj, Karjala), keeleteadlane; teenistujate t, Juri Kudrjavitsevi abikaasa. Lõpetas 1966 Kamenka kk-i (Arhangelski obl), 1973 TÜ vene filol osk-a, M.A. slaavi filol alal (1992, TÜ), vk “Синтаксический статус конструкций с имплицитными компонентами в русском языке” (Trt, 1992), Ph.D. samal alal (2000, TÜ), vk “Дискурсивно обусловленные невербализованные

компоненты высказывания”. Oli 1973–76 Nõo Kk-i õpetaja, 1976–84 TPedI vene k-e kat-i v-õpetaja, 1984–94 TÜ filos-tsk-a vene ja slaavi filol osk-a vene k-e õt-i v-õpetaja, 1994–2003 lektor, 2003 erakorr teadur, 2003– v-teadur; koost. õppevahendeid. Lugenud tänapäeva vene k-e, normatiivgrammatika, vene k-e väljendusõpetuse, funktsionaalse stilistika, vene teadusk-e jt kursusi. – Uurimisvaldkonnad: funktsionaalne grammatika, eesti ja vene k-e kontrastiivne uurimine funktsionaalsel alusel, tõlketeooria k-lised alused, k-e ühikute semantika ja pragmaatika, vene diasporaa k Eestis. Olnud a-st 1997 kogumike *Труды по славянской филологии* ja *Humaniora. Lingua Russica* toim-koll-i liige ning mitme rmt-u toim, vene-eesti sõnarmt-u *Tervishoid ja sotsiaaltöö* koost-id (2005, 2007), vene õppek-ga põhikooli ja gümn-i rkl õppekava toim-id (2001). Rkl Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskuse riigi- ja põhikooli eksameid ettevalmistavate komisjonide (1998–2007) ja keskuse apellatsioonikomisjoni liige (1998–2006). Rahvusv Sotsiolingvistika Ühingu (1993–99), Eesti Slavistide Rahvuskomitee (1993–2008) ja Eesti Rakenduslingvistika Ühingu liige (2006–). Üle 90 teadustr-e.

T: Vene keele verbide *идти / ходить* vastandamine eesti- ning bulgaariakeelsete ekvivalentidega (kaasautor L. Bambus). // *Emakeel ja teised keeled*. Trt, 1994; Семантика и синтаксис русского имперсонала: *verba meteorologica* и их диатезы (kaasautor J. Kudrjajtsev). // *Russian Lingv.* 21 (1997) 2; Прагматический аспект имплицитных элементов. // Прагматический аспект исследования языка. Trt, 1999; Nimisõnafraaside sõnajärjest vene ja eesti keeles (kaasautor V. Vellearu). // *Emakeel ja teised keeled III*. Trt, 2002; TÜ vene keele õppetooli eesti-vene kontrastiivuuringutest (kaasautor). // *Emakeel ja teised keeled IV*. Trt, 2004; Особенности употребления глаголов перемещения в романе М. Булгакова «Мастер и Маргарита» и в его эстонском переводе. // Взаимодействие языков и культур: Русский язык в культурно-коммуникативном пространстве новой Европы. Riga, 2005; Дейктические компоненты значения и перевод. // *Humaniora. Lingua Russica*. Тр. по русск. и славянской филол. Лингвистика IX. Trt, 2006.; Verbide *быть* ja *olema* eitavate vormide eripärast (kaasautor J. Kudrjajtsev). // *Emakeel ja teised keeled V*. Trt, 2007; Безличные обороты в северных говорах и литературном языке (*травы накошено вдоволь ~ травы накошено ~ траву накошено ~ трава накошен*). //

Humaniora: Lingua Russica. Тр. по русск. и славянской филол.. Лингвистика X. Очерки по истории и культуре староверов Эстонии II. Trt, 2007.

B: <https://www.etis.ee>.

ŠTŠEGLOV, Igor (26. VII 1954 Tallinn), tehnikateadlane; venelane, Nikolai Š-i p. Lõpetas 1971 Tallinna 6. kk-i, 1977 Leningradi Täppismeh ja Optika Inst-i, 1998 TTÜ-s magistrantuuri, tehnikateaduste mag (1999, TTÜ), vk "Osakeste pörkeprotsesside uurimise laseroptilise mõõtemetoodika väljatöötamine". Oli 1977–79 TEFI ins ja v-ins, 1979–86 n-teadur, 1986–93 teadur, 1993–2001 EI teadur, 2002–03 TTÜ Eesti Energeetika Inst-i teadur, 2004– TTÜ mat-loodustsk-a mitmefaasiliste keskkondade füüsika teaduslabori teadur. – Uurimisvaldkonnad: kahefaasiliste vooluste laser-optilise diagnostika meetodid ja süsteemid ning rakendused energeetikas, meh-s ja keskkonnatehnikas, dispersete vooluste teooria ja rakendused energeetikas. Üle 60 teadustr-e.

T: Оптико-акустический модулятор для лазерного доплеровского анемометра. (kaasautor A. Rozenstein). // Турбулентные двухфазные течения. Тпн, 1979; Анализ работы двухкомпонентного ЛДА в двухфазном потоке на основе теории Ми (kaasautor A. Rozenstein). // Современные экспериментальные методы исследования процессов тепло- и массообмена. Минск, 1987; Migration der dispersen Phase in der straubbeladenen Gasströmung (kaasautor). // Tagung. Turbulente ein- und mehrphasenströmungen. Holzhau / Erzgebirge, 1991; Investigation of particle-wall collision (kaasautor). // Eesti TA Toim. Füüsika. Mat. 43 (1994) 4; The sonic stimulation of natural gas combustion (kaasautor). // Eesti TA Toim. Tehnikateadused 3 (1997) 3; Investigation of impact of solid particles against hardmetal and cermet targets (kaasautorid I. Hussainova, J. Kübarsepp). // Tribol. Int. 32 (1999) 6; Laboratory test rig for combusting Estonian oil shale in circulating fluidized bed (kaasautor). // Oil Shale 21 (2004) 2; Deposition of fine solid particles in laminar flat-plate boundary layers (kaasautor). // Proc. FEDSM2007: 5th Joint ASME/JSME Fluids Eng. Conf., San Diego (USA), 2007.

B: <https://www.etis.ee>.

ŠTŠEGLOV, Nikolai (29. IV 1914 Moršansk, Tambovi kub, Venemaa – 10. II 1994 Tallinn), tehnikateadlane; venelane, kooliõpetaja p, Igor Š-i isa. Lõpetas 1932 Tallinna Vene Gümni-i, 1941 TPI ehitus- ja meh-nsk-a meh-ins-na, 1957 samas asp-i, tehnikaknd (1959, TPI), vk “Предел выносливости и пластические деформации сталей в некоторых случаях совместного действия изгиба и кручения”. Oli 1932–38 Tallinnas pms tööline, 1938–41 masinaehitusvabriku Franz Krull konstruktor, 1941–43 Kisseljovskis (Kemerovo obl) tehase Uglemašzavod konstruktor ja v-konstruktor, 1943–44 peamehaanik, v-tehnoloog ja tsehhijuh aset, 1944–45 Tallinnas ENSV Kohaliku Tööstuse RK õppekombinaadi nr 1 peains, 1945–47 sama RK energ-meh osk-a juh ja metallitööstuse peaval peains, 1947 ENSV Põlevkivi- ja Keemaitööstuse Min-i PTUI v-ins-konstruktor, seejärel Kiviõli põlevkivitööstuse projekti peains, 1948 masinaehitustehase Ilmarine rekonstrueerimisprojekti peains, 1948–54 tehase tehnika osk-a juh, peains, tsehhijuhataja aset ja peakonstruktori aset, ühtlasi a-st 1949 TPI masinaehitustehmol kat-i tunnitasuline õppejõud, 1957–58 v-õpetaja, 1957–87 dots, ühtlasi 1961–72 ka kat-i juh, 1987–94 TTÜ v-teadur, a-st 1973 ka turbiinidetailide tehmol automaatprojekteerimise tootmisharulabori tead juhendaja. Luges masinaehitustehmol, masinatehaste projekteerimise aluste jt kursusi; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: metallide väsimine, põlevkivitööstuse arendamine ja masinatööstuse tehmol automatiseeritud projekteerimine. Osales teor lähtekohtade selgitamisel turbiinidetailide meh töötlemise tehmol protsesside projekteerimiseks arvuti abil ja spetsiaalsete programmpakettide süsteemi loomises. Olnud Tallinna Ins-de Maja juhatause aseesimees, EV Tead-tehn Ühingute Nõuk presiidiumi liige, Eesti Ins-de Liidu keskjuhatuse liige (1988–). ENSV tnl ins (1975). U 80 teadustr-t.

T: Опытная промышленная установка переработки мелкозернистого сланца с твердым теплоносителем. // Инф. сборник 1 (1960); Elektronarvutid tehnoloogiliste protsesside väljatöötamisel (kaasautorid A. Kimmel, J. Papstel). // Tehnika ja Tootmine (1971); Основы проектирования машиностроительных заводов. Тln, 1973; Вопросы автоматизации технологической подготовки турбинного производства (kaasautor). Л, 1974; Проектирование на ЭВМ технологических процессов механической обработки турбинных лопаток (kaasautor). // Автоматизация проектирования изделий и технологических процессов 1. М, 1978; A computer-aided process planning

and optimization for machine production (kaasautorid R. Küttner, A. Kimmel). // SME Technical Paper. Dearborn (Michigan), 1979; Технология машиностроения. Тln, 1983; Проектирование механосборочных цехов. Тln, 1984; Семейство специализированных инструментальных систем (СПЕИС) (kaasautor L. Portjanski). // Информатика в технологии приборостроения. М, 1990; A/S Franz Krulli konstruktorid. // Insenerikultuur Eestis 1. Тln, 1992.

В: ТПИ 1936–1986, 90, 94, 106, 148, 184, 248–249, 259–260, 471, 503; Mehaanikainseneride kooolitus 1918-1998. Тln, 1998, 34, 65, 66, 68, 70–72, 128, 192, 214.

I. Štšeglov

ŠURUPOV, Ivan (15. IX 1870 Donimaa – surmaaeg ja -koht teadmata), loomaarstiteadlane; venelane, kasaka p. Õppis 1890–97 TVI-s, vet-mag (1900, TVI), vk “Одновременная нейректомия (*n. tibialis* et *n. peroneus*) при шпате лошадей”. Oli 1897–1900 TVI ülemäärane asst, hiljem töötas Peterburi Eksperim-med- Inst-i erilaboris Kroonlinnas juh abina, a-st 1908 juh. – Uuris prof Voldemar Gutmanni juhendamisel pätka ravi ning pärastpoole veiste ja inimeste katku. Valmistas 1908 kasutamiskõlbliku inimeste katku seerumi.

Т: О содержании иммунотел в некоторых органах и соках лошадей, иммунизированных против бубонной чумы. // Ж. науч. и практ. вет. мед. Юрьевского Вет. ин-та (1907) 1; О продолжительности сохраняемости специфических свойств противочумной сыворотки. // Ж. науч. и практ. вет. мед. Юрьевского Вет. ин-та (1908) 1; О восприимчивости сусликов (*Spermophilus guttatus*) к бубонной чуме. СПб, 1912.

В: Альбом имматрикулированных в ДВИ, 259; Иван Захарьевич Шурупов. // Ж. науч. и практ. вет. мед. Юрьевского Вет. ин-та (1911) 5, 115–117.

E. Ernits

ŠUVALOVA (a-ni 2001 **Novotortseva**), **Jelena** (1. V 1975 Tallinn), tehnikateadlane; venelane, ins-i t. Lõpetas 1992 Tallinna 19. kk-i, 1997 TTÜ energ-tsk-a, 1999 samas magistrantuuri ja 2004 doktorantuuri, tehnikateaduste mag (1999, TTÜ), vk “Soojuse ja elektri koostootmisjaama talitluse optimeerimise mudelite analüüs”, Ph.D.

tehnikateaduste alal (2004, TTÜ), vk “Optimal approximation of input-output characteristics of power units and plants”. Oli 1997–99 TTÜ elektroenergi inst-i lepinguline töötaja, 1999–2000 erakorr teadur, 2000–08 teadur, 2008– v-teadur. Lugenud elektroenergi aluste kursust. – Uurimisvaldkonnad: elektri jaama, energiasüsteemide ja ühendenergiasüsteemide talitluse optimaalne juhtimine energiaturu tingimustes, arvestades info mittetäielikkust; ebamääraste süsteemide teooria kasutamine energiasüsteemide optimeerimisel ja talitluskindluse hindamisel, elektrienergia hajatootmise struktuuri optimeerimine. Üle 10 teadustr-e.

T: Optimum modelling of input-output characteristics. // Sci. Proc. Riga Techn. Univ. Power Electrical Eng. (2002); Analysis of risks caused by inaccurate information (kaasautor M. Valdma). // Samas (2005); Economical dispatch of power units under fuzziness (kaasautor). // Oil Shale 24 (2007) 25.

B: *T. Metusala, E. Tiigimägi.* Tallinna Tehnikaülikooli Elektroenergeetika instituut 1918–2008. Tln, 2008, 154–155.

ZABRODSKAJA, Anastassia (3. X 1981 Kohtla-Järve), keeleteadlane; montaažimeistri ja kooliõpetaja t. Lõpetas 1999 Kohtla-Järve Järve Vene Gümni-i, 2003 TÜ Narva Kolledži erialal “eesti keel teise keelena”, 2005 TLÜ-s magistrantuuri, M.Sc. eesti filol alal (2005, TLÜ), vk “Vene-eesti koodivahetus Kohtla-Järve vene emakeelega algkoolilastel” (Tln, 2005), 2005–09 TLÜ doktorant, Ph.D. lingvistika alal (2009, TLÜ), vk “Russian-Estonian language contacts: Grammatical aspects of language use and change”. Täiendanud end msg kursustel ja koolitustel kodu- ja välismaal. Oli 2005–06 TLÜ filol-tsk-a (tunnitasuline) lektor, 2006–08 teadur, 2008– TLÜ avatud ük-i koolitaja kultuuridevahelise kommunikatsiooni alal, 2010– TLÜ eesti k-e ja kultuuri inst-i teadur, a-st 2007 ka TÜ Narva Kolledži külalislektor. Lugenud k-eteaduse aluste, eesti k-e sõnavara ajaloo ja k-lekontaktide, semantika ja pragmaatika, sissejuhatust teise k-le omandamise teoriasse, jt kursusi. – Uurimisvaldkonnad: k-le dünaamika ja k-lemuutus Eestis (k.a k-lemmaistikud, kaksk-lne õpetamine, koodivahetus, mitmek-lne vestlus, teise k-le omandamine) ning etnolingvistiline vitaalsus ja identiteediloome. ES-i, Eesti Lugemisühingu, Eesti Rakenduslingvistika Ühingu liige (kõik a-st 2005), Eesti Terminol Ühingu (2006), Eesti Noorte Teadlaste Akad liige (2006, a-st 2008 valdkonnajuht; 2008–

10 akad saadik Euroopa doktorantide ja noorteadlaste nõuk-s), *Int. Pragmatics Assoc.* (2006) ja Eesti Keele kui Teise Keele Õpetajate Liidu liige (2006, 2007–08 liidu Tallinna ja Harjumaa keskuse juh). TLÜ Aasta Koolitaja (2008). Üle 80 teadustr-e.

T: Eesti keelt õppiv Kohtla-Järve vene koolide muukeelne laps. // *KK* (2004) 11; Keelekontakt ja kakskeelsus nüüdisaegse kontaktlingvistika poolt vaadatuna. // *ES ar. Trt* 2006; Vene-eesti koodivahetuse korpus: kodeerimispõhimõtete väljatöötamine. // *Eesti Rakenduslingvistika Ühingu ar. Tln*, 2007; Evaluating the matrix language frame model on the basis of a Russian-Estonian codeswitching corpus. // *Int. J. Biling.* 13 (2009) 3; Language testing in the context of citizenship and asylum. The case of Estonia. // *Language Assessm. Quart.* 6 (2009) 1.

B: <https://www.etis.ee>.

ZAGORSKI, Aleksandr (1808 Peterburi – 1888 Peterburi?), arstiteadlane, füsioloog; vene arstiteadlase p. Lõpetas Peterburi Med-kirurgilise Akad, jätkas õpinguid TÜ Prof-te Inst-s, med-dr (1833, TÜ), vk “De systemate nerveo piscium considerationes”. Oli 1835–1837 Med-kirurgilise Akad füsiol ja patol kat adjunktprofessor, alates 1837 sealsamas prof. Reformis Med-kirurgilise Akad füsioloogiaõppe, tema 1855. aastal ilmunud loengumaterjal sai esimeseks venekeelseks füsioloogiaõpikuks.

T: Записки по физиологии. СПб, 1855.

B: БСЭ 16 (1952), 295; TÜ ajalugu II, 236; Профессора Военно-медицинской (Медико-хирургической) Академии. Санкт Петербург: Наука, 1998, 56.

ZAJEDOVA (a-ni 1980 **Randla**), **iivi** (12. VII 1955 Narva), kultuuriloolane, politoloog; muusikute t. Lõpetas 1974 Tallinna Koreograafiakooli, õppis 1993 Londoni Maj-koolis, 1993–94 CEU-s (Praha), lõpetas 1996 Praha Karli Ük-i, 1998 samas magistrantuuri ja 2004 doktorantuuri, M.A. pol-teaduste alal (1996, Karli Ük), vk “Rozšíření Evropské unie na východ jeho předpoklady a perspektivy (se zvláštním zřetelem k Estonské republice)”, Ph.D. pol teaduste alal (2004, samas), vk “Pobaltská regionální spolupráce”. Oli 1974–1997 Eesti ja Tšehhi rahvusteatri balletiartist, 1998– Praha Ük-i sotsiaalteaduste tsk-a külalislektor, 2000–07 TLÜ sotsiaalsk-a lektor, 2006-07 Balti uuringute õppeprogrammi juht, 2006–08 kunstide inst-i koreogr osk-a teadur, 2008–

rakendusloome osk-a erakorraline v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: Eesti Euroopa pol ja kultuurimaastikul, kultuuriuuringud välis-eesti harrastustegevuses; Balti uuringud. Eesti-Tšehhi kultuurisuhete edendaja. Läänemere Liidu liige (1983–2008), Tšehhi-Eesti Seltsi Praha filiaali esinaine (1991–2000), Tšehhi-Eesti Klubi (Prahas) asutaja, nõuk liige, president, esimees, aupresident (1991–2008), Tšehhi Vabar Rahvusv Politoloogide Liidu (1999), Teatriliidu (2000), AABS liige (2006), Eesti Kutseliste Tantsijate Liidu auliige (2007), *Baltic Heritage Network* liige (2009). Valgetähe V kl orden (2007). U 30 teadustr-t.

T: The Baltic and NATO enlargement. // Perspectives: Rev. Central Eur. Affairs, (2000). Estonsko na politické mape. // Mezinárodní politika 9 (2003); Spolupráce pobaltských a severských států. // Central Eur. Pol. Studies Rev. Středoevropské politické studie 7 (2005)1; Baltic studies in the Czech Republic: An overview of the main publications since 1990. // J. Baltic Studies 37 (2006) 4; Pobaltská regionální spolupráce. Kooperace v regionu 1991–1997 očima Estonské politické historiografie. Prague, 2006; Harta 77 ja Läänemere Liit – kaks ilmekat näidet "vastupanust Tšehhi moodi". // Riigikogu Toim. 15 (2007); Väike Eesti Tšehhis. // Sõna jõul. Diasporaa roll Eesti taasiseseisvumisel. Trt, (2008); The phenomenon of hobby activity preserving Estonianism in exile (kaasautor E. Rüütel). // Ethnol. Actualis Slovaca (J. Ethnol. Res.) 9 (2008). Baltic regional cooperation. // Slovenská politologická revue 1 (2008); Rahvatantsuharrastus paguluseestlaste hulgas ning selle roll eestluse säilimisel (kaasautor). // Mäetagused.(2009) 13.

B: ETrBL, 537; <https://www.etis.ee>.

ZAKREVSKI, Nikolai (Mõkola) (9. VI 1805 Kiiev – 29. VII 1871 Moskva), ajaloolane, folklorist ja etnograaf; ukrainlane, kasvas orvuna. Lõpetas 1829 Kiievis gümn-i, õppis 1929–31 TÜ õigustk-s (õpingud jäid lõpetamata maj põhjustel). Oli 1831–34 Paides vene k-e õpetaja, 1934–47 Tallinna Gümn-s vene k-e, Venemaa ajaloo ja geogr õpetaja. Läks 1847 erru, elas Moskvas ja Rjazanis, 1850–59 Tallinnas, seejärel Moskvas, kus oli rmtkoguhoidja. – Elutööks sai 1933 Paides alanud uurimus sünnilinna Kiievi ajaloost, mille 2-köiteline täiendatud väljaanne (1868) oli oma aja parim. A-st 1840 tegeles ka ukraina rahvaluule kogumise ja ukraina k-e uurimisega – 1860–61 ilmunud teos oli

omamoodi ukraina folkloori krestomaatia ning ukraina k-e sõnarmt: esimene osa sisaldas rahvalaule ja duumasid, teine vanasõnu, kõnekäände ja mõistatusi, kolmas ukraina idioome (kokku üle 11 tuh-e), kujutades endast ukraina omasõnade sõnastikku. Avaldas vene teadusväljaannetes ka Tallinna Linnarhiivi dokumente, tundis huvi Tallinna muinsuste vastu.

T: Очерк истории города Киева. Тлн, 1836; Старосветский бандуриста. М, 1860–1861; Летопись и описание города Киева. М, 1868.

B: EE 9, 139; Ист. вестник СХХIV (1911) 4, 211–217; Укр. ист. ж. (1958) 4, 107–109; *С. Г. Исаков*. Сквозь годы и раскояния. Из истории культурных связей Эстонии с Украины, Грузией и Латвией в XIX – начале XX века. Тлн, 1969, 11–13.

ZALETAJEVA (a-ni 1947 **Sugasepp**), **Juta** (17. VI 1925 Võnnu v, Tartumaa), iluaiandusteadlane; taluniku t. Lõpetas 1942 Kehtna Kõrgema Kodumajanduskooli, 1947 Rõpina Aiandustehnikumi, 1957 EPA kaugõppetsk-a agronomina, põllum-knd (1971, Eesti TA), vk “Tulpide kasvatamine Eesti NSV-s”. Oli 1949–53 Ulila Kk-i ja 1953–58 Antsla Põllum-tehnikumi õpetaja, 1958–61 Antsla sovhoosi v-aednik ja õhtlasi Antsla Põllum-tehnikumi tunniandja, 1961–74 EMMI n-teadur, 1974–83 v-teadur ja kõõgiviljanduse osk-a lillekasvatusegrupi juh; pensionõrina jõtkas sibullillede (tulbi, nartsissi, hõatsindi, liilia) aretuskatseid. – Uurinud msg lillede (õiliselgi, lillherne, sibullillede, sh eriti tulbi) kasvatamist, tegelenud õheaastaste lillede sordiparanduse ja seemnekasvatusega. U 50 teadustr-t.

T: Hõatsindi vegetatiivsest paljundamisest Eestis. Тлн, 1965; Tulbid. Тлн, 1975; Raamat kaktustest. Тлн, 1978; Tulbi ajatamine. Тлн, 1980; Lillherne seemnekasvatuse kogemusi. Тлн, 1981; Nartsissid (kaasautor A. Toomel).Тлн, 1986; Liiliad ja nende paljundamine. Тлн, 1987.

B: EE 14, 502; EABL, 133, EMVI, 62–63.

ZAPP, Walter (4. IX 1905 Riia – 17. VII 2003 Binningen, Šveits), insener ja leidur; saksa päritolu kaubandustegelase p. Autodidakt, sest 14-a-lt tuli kool tervislikel põhjustel pooleli jõtta. 1914–18 oli koos vanematega pagendatud Ufaasse, 1918–21 elas taas Riias, 1921–36 Tallinnas (Nõmmel). Oli a-st 1922 Tallinnna õhe tuntuma fotograafi W.

Lembergi õpilane, a-st 1928 fotograaf K. Akeli juures laborant. Kutselist fotograafi Z-st ei saanud, sest hoopis suurem oli huvi fotokaamerate ehituse, peenmeh ja optika vastu.. 1936–41 elas ja töötas Riias, kust 1941 põgenes Saksamaale ja töötas Berliinis AEG elektronmikroskoopia osakonnas. 1945 asutas (koos Tallinnast pärit R. Jürgensiga) Wetzlaris ettevõtte *Minox GmbH*. Vastuolude tõttu investoritega lahkus ettevõttest ja asus 1950 Šveitsi, kus töötas vabakutselise konstruktorina. – Ilmutas varakult leidurivõimeid, konstrueeris paberi lõikamise masina päevapiltide jaoks (Eesti patent nr 746, 1925) ja 1928 passipiltide reas kopeerimise poolautomaadi. Tuntuse tõi hülsskaamera tüüpi pisikaamera *Minox*. Esimesed võtted kaamera esmaeksemplariga, nn. *Tallinna Minox*’iga (mõõdtmed 15 x 27 x 75 mm, negatiiv 6,5 x 9 mm, fotoajaloos nim ka *Ur-Minox*) tehti 1936 augustis. Eestis kaamerale tootjat ei leitud. Huvi ilmutas Riia tehas VEF, kus 1937 sügiseks valmis katsepartii ja 1938. aprillis algas *Riga-Minox*’i (*VEF-Minox*) tööstuslik tootmine. Tegemist oli maailma esimese tõelise minikaameraga, mis patenteeriti vähemalt 21 riigis, sh Eestis. *Minox*’it loetakse geniaalseks leiutiseks, mis märkis enneolematut edasiminekut fototehnikas. A-il 1948–2002 toodeti minikaamerat paljukordselt teisenenud ja täiustatud variantides Saksamaal. 2000 ja 2001 taaskülastas Z. oma kunagist kodumaad Eestit. Z-i nime kannab üks Wetzlari tänavaid. Maarjamaa IV kl Risti kavaler (2001), Läti TA *dr. h. c.* (2001).

B: EE 14, 502; *E. Hendre*. Mis sai Minoxist? Eestis tehtud tippleiutise saatusest 1936-1996. // *Insenerikultuur Eestis*. 3 (1997), 28-34; *E. Hendre*. Leiutis, mis läks maailma Eestist. // *Horisont* (1998) 1, 10–11; *E. Hendre*. Walter Zapp ja Tallinna Minox – 95 ja 65. // *Tehnikamaailm* (2000) 9, 40–44; *E. Hendre*. Suri kuulus leidur Walter Zapp. // *Eesti Ekspress* (2003) 23. VII.

E. Hendre

ZAZUBOVITŠ, Svetlana (27. II 1939 Tallinn), füüsik; venelane, kooliõpetajate t. Lõpetas 1955 Valga 2. kk-i, 1960 TÜ mat-loodustsk-a, 1965 FAI-s asp-i, füüsika-mat-knd (1967, TÜ), vk “Поляризованная люминесценция щелочногалоидных кристаллов, активированных ртутеподобными ионами”, füüsika-mat-dr (1988, ENSV TA FI), vk “Поляризационная спектроскопия ртутеподобных центров в ионных кристаллах”, *dr. habil. phys.* (1998, Läti Ük). Oli 1960–62 ja 1965–71 FAI n-teadur,

1971–73 v-teadur, 1973–90 FI v-teadur, 1990–95 j-teadur, 1995–2004 v-teadur, 2005–erakorr v-teadur; ühtlasi 1994–95 ka Mehhikos Sonora Ük-i külalisprof ja 1997 Elektromagneetiliste Lainete Uurimise Inst-i ning 2003–04 Rakendusfüüsika Inst-i (mõl. Firenze, Itaalias) külalised. – Uurimisvaldkond: spektroskoopia, tahkiste füüsika; tahkiste aeglahutusega polarisatsioonispektroskoopia uurimissuuna rajaja. Tuvastanud kristallivõre lokaalsete keskmete (lisandioonid, kiiritus- jm defektid) polariseeritud luminesentsi, luminesentsitsentrite relakseerunud ergastusseisundite struktuuri ning erinevate vastastiktoimete mõju sellele struktuurile ja luminesentsi parameetritele. Esitanud stsintillaatorkristalli stsintillatsiooni uue mudeli. EFS liige. Üle 200 teadustr-e.

T: New off-centre system: Jahn-Teller mercury-like impurities in alkali halides (kaasautor). // Phys. Status Solidi B 152 (1989); New model for visible emission of CsI:Tl crystal (kaasautor). // Chem. Phys. Lett. 227 (1994); Polarized luminescence of CsPbBr₃ nanocrystals (quantum dots) in CsBr:Pb single crystal (kaasautor). // Chem. Phys. Lett. 314 (1999) 1–2; New scintillation materials for scientific, medical and industrial applications. // Eesti TA Toim. Füüsika. Mat. 53 (2004) 4; Luminescence of CsBr:Tl crystals under synchrotron excitation (kaasautor). // J. Luminesc. 111 (2005) 1–2; Luminescence and ESR study of irregular Ce³⁺ ions in LuAG:Ce single crystals (kaasautor). // IEEE Trans. Nuclear Sci. 55 (2008) 3; Physics of lead tungstate scintillators (kaasautor) // IEEE Trans. Nuclear Sci. 55 (2008); Peculiarities of excited state structure and photoluminescence in Bi³⁺-doped Lu₃Al₅O₁₂ single crystalline films (kaasautor) // J. Phys.: Condensed Matter. 21 (2009).

B: EE 14, 502; <https://www.etis.ee>.

ZAVT, Grigori (23. XII 1938 Babruisk, Valgevene – 13. XI 1994 Tartu), füüsik; juut. Lõpetas 1956 Grodnos (Valgevene) kk-i, 1961 TÜ mat-loodustsk-a, 1964 FI-s asp-i, füüsika-mat-knd (1966, TÜ), vk “Теория колебаний кристаллов типа NaCl с примесями”. Oli 1964–67 FI n-, 1967–86 v- ja 1986–94 j-teadur, ühtlasi 1989 ja 1990–91 Stuttgardi Ük-i ja Max Plancki Tahkiseuuringute Inst-i külalisprof. – Uurimisvaldkonnad: tahkisetooria; lisanditsentrid ja defektid, korrastuseta tahkised, ioonkristallide füüsika ja tehnol, raalifüüsika. Mittelinearse võredünaamika uurimissuuna alustaja FI-s. Loonud molekulaarlisanditega kristallide dünaamilise teooria,

ioonkristallide pinnaelektronseisundite teooria ja tugeva elektron-foonon-vastasmõjuga kiirgustsentrite sekundaarkiirguse spektrite arvutamise meetodika ning ionkristallide dünaamiliste Greeni funktsioonide infopanga FI-s. ENSV rkl preemia (1965, koll-s). 90 teadustr-t.

T: Einige Fragen der Theorie von Schwingungen in Fremdionen enthaltenden Ionenkristallen (kaasautor N. Kristoffel). // *Lattice Dynamics, J. Phys. Chem. Solids, Suppl. 1* (1965); Transport relaxation time for phonon-impurity scattering (kaasautor V. Altuhhov). // *Physica Status Solidi B 54* (1972); Theory of lattice thermal conductivity of anharmonic crystals with impurities. Interference effects (kaasautor V. Altuhhov). // *Physica Status Solidi B 65* (1974); Dynamical properties of NO_2^- impurity molecules in alkali halides. I. Theory. // *Physica Status Solidi B 80* (1977); Dynamical properties of NO_2^- impurity molecules in alkali halides. II. Vibrational Spectra (kaasautorid L. Rebane, K. Haller). // *Physica Status Solidi B 81* (1977); Local vibrations and local instability in highly anharmonic crystals. // *Физика твердого тела 25* (1982); Photoinduced spectral diffusion in organic glasses with impurities. // *JETP Lett. 48* (1988); Existence of a barrier between free and ferron-type (self-trapped) hole states in high-Tc cuprates (kaasautorid V. Hižnjakov, E. Sigmund). // *Phys. Rev. B, 44* (1991); Anderson localization and solitonic energy transport in one-dimensional oscillatory system (kaasautorid M. Wagner, A. Lutze). // *Phys. Rev. E, 47* (1993); Electronic phase separation – extended mean-field calculations for CuO_2 layers in high-Tc superconductors (kaasautorid D. Klemm, M. Letz, E. Sigmund). // *Phys. Rev. B, 50* (1994)

I. Tehver.

ZECHANOWITSCH (a-ni 1964 **Kibena**), **Aimi Lehte** (20. III 1935 Tallinn), ajaloolane; ohvitseri t. Lahkus 1944 koos emaga Saksamaale, elas a-st 1949 Austraalias ja a-st 1960 Kanadas. Lõpetas 1952 Adelaides gümn-i, 1954 Adelaide Ped Inst-i, 1958 Adelaide Ük-i, 1965 Ottawas Carletoni Ük-i filos-*tsk*-a ajaloo alal, M.A. (1973, samas), vk “The Russian Factor in Appeasement”. Oli Ottawas ja selle piirkonnas gümn-i (pms *Ecole Polyvalente de Buckingham*) ajalooõpetaja. – Töid Baltimaade ja Eesti ajaloost. AABS liige.

T: The effect of the February Revolution on the Estonian national movement: the crucial month, February 27 – March 30, 1917. // Balti teadlaste konv (Columbia Ük). New York, 1976; Neville Chamberlain and the Baltic States: A retrospective analysis. // Nationalities Papers 8 (1980) 1; The Journal of Hans Puusepp: 1870–1950 (tõlk, eesõna autor). Montreal, 2004.

B: ETVpK, 123.

ZEIGER, Juhan (27. VIII 1897 Kastre-Võnnu v, Tartumaa – 25. X 1969 Tallinn), helilooja ja rahvamuusikauurija; talumehe p. Õppis 1922–24 Berliinis Sterni Konservat-s kompositsiooni, muusikateooriat ja dirigeerimist. Oli 1915–21 Vanemuise teatri orkestri viiuldaja, 1926–27 Rakveres ja 1927–40 Paides muusikaõpetaja, 1940–46 Väätsas ja Mäol koolidir, ühtlasi juhatas koore ja orkestreid. Elas a-st 1946 Tallinnas, oli mitme orkestri (sh ER ja ENSV Rkl Filharmoonia rahvapilliorkester) dirigent, 1954–55 TRK rahvaloomingu aluste õppejõud, a-st 1955 vabakutseline helilooja. – Kogunud, uurinud ja töödeldud eesti rahvamuusikat, kasutanud seda oma loomingus. Loonud teoseid rahvapilliorkestrile, kammer- ja orkestrimuusikat ning koori- ja soololaule. Heliloojate Liidu liige (a-st 1945).

T: Eesti rahvaviisid. Tln, 1934; Järva X laulupidu (kaasautor). Paide, 1937; Rahva muusikalise loomingu aluseid ja traditsioone. Tln, 1970.

B: EE 14, 502–503; EMBL 1990, 243.

ZEIGER, Peedu (23. VII 1959 Tartu), majandusteadlane; töölise ja teenistuja p. Lõpetas 1978 Väimela Näidissovhoostehnikumi vet alal, 1996 EPMÜ loomakasv erialal, 1998 samas magistrantuuri ja 2005 doktorantuuri, maj-mag (1998, EPMÜ), vk “AS Tartu Lihakombinaadi majandustegevuse analüüs ja arenguperspektiivid”, Ph.D. maj alal (2005, EMÜ), vk “Käibemaks ja selle rakendamise praktilisi probleeme”. Töötas 1980–98 põllum-s, koh-s omaval-s ja töötlevas tööstuses (ametikohad spetsialistist tippjuhini), oli 1999–2001 *Meriton Hotels AS* juhatuse esimees, 2002–03 BDO Eesti AS audiitorbüroo juhtivkonsultant, 2003–05 EPMÜ lektor, 2005– EMÜ maj- ja sotsiaalinst-i dots, ühtlasi a-st 2007 *Meriton Hotels Group OÜ* juhatuse esimees. – Uurimisvaldkonnad: põllum-ökon, maksupol, maksude, investeeringute ja toetuste mõju

põllum-ettevõtete tegevusele ja finantsmaj-le. Põllum-alaste (sh ka põllum-saaduste eksporti-importi käsitlevate) projektide täitja ja ekspert, a-st 2006 Põllum-min-i põllum-teaduste nõuk ekspert. Eesti Agraarökonoomistide Assots-i, APS (2002) ja Eesti Akad Ühistegevuse Seltsi liige (2004). 12 teadustr-t.

T: Lihaimpordi mõju Eesti lihatööstusele. // EPMÜ kogumik 196 (1998); Käibemaksu määra täiendava diferentseerimise vajalikkusest ja võimalikkusest Eesti Vabariigis. // EPMÜ kogumik 217 (2003); Investeeringute ja erinevate toetuste ning käibemaksuskeemide kohaldamise mõju taimekasvatuse tegevõtte rahavoole (kaasautor J. Lehtsaar). // Agraart. 16 (2005) 1; Possibilities and contradictions in the calculation of the flat rate of the value added tax special scheme for the farmers in the European Union based on the Estonian example (kaasautor A. Nurk). // Agron. Res. 6 (2008) 1.

B: <https://www.etis.ee>.

ZELENIN, Dmitri (21. X 1978 Vjatka kub – 31. VIII 1954 Leningrad), etnograaf, folklorist, keeleteadlane ja bibliograaf; venelane, köstri p. Lõpetas 1898 Vjatka vaimuliku seminari, 1903 TÜ ajaloo-k-etsk-a knd-kraadiga slaavi-vene filol alal, vk käsitles ladina, romaani ja germaani elemente vene k-s kuni XV saj-ni, 1903–06 valmistus TÜ-s prof-i kutseks, filol-mag (1915, PÜ), vk “Великорусские говоры с неорганическим и переходным смягчением заднеязычных согласных в связи с течениями позднейшей великорусской колонизацией”, filol-dr (1917, MÜ), vk “Очерки русской мифологии”. NSVL TA korr-liige (1925), Bulgaaria TA akadeemik (1946). A-st 1906 elas ja töötas Peterburis, oli 1915–16 PÜ eradots, 1916–25 Harkovi Ük-i (1920–25 Teoreetiliste Teadmiste Harkovi Akad) prof, 1925–54 LÜ idaslaavlaste etnogr kat-i prof, ühtlasi oli a-st 1926 NSVL TA Antropol ja Etnogr Muuseumi (a-st 1933 inst) v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: k-eteadus ja dialektol, folkloristika, etnogr. Püüdis neid sünteesida, lähtudes seisukohast, et k-lised (eriti dialektol-d) andmed ja folkloristika peaksid olema abiks etnogr uurimisel, samas võivad etnogr andmed paljutki seletada rahvaste k-te ja rahvaluule kohta. Lingvistika-alastest töodes pakub enim huvi mag-vk, mis sisaldab väärtuslikku materjali vene rahva murrakute foneetika ja ajaloo uurimiseks. Vene folkloristika ajaloos on märkimisväärne koht vene muinasjuttude kogumikel (1914, 1915) ning uurimustel rahvaluule uutest žanritest (tšastuškad, linnalaulud). Tänapäev on oma

väärtuse säilitanud tööd bibliogr vallas. Tähtsaimad on siiski etnogr-alased uurimused, mis tõstsid Z. 20. saj. väljapaistvamate vene etnograafide hulka. Selle valdkonna üldistavatest töödest hulgas kerkib eriti esile 1927 ilmunud rmt, mis kajastab venelaste, ukrainlaste ja valgevenelaste rahvaelu kõiki külgi ning on ühtlasi esimesi katseid uurida rahvakultuuri süsteemselt kui ühtset ajalooliselt kujunenud ja samal ajal dünaamilist nähtust. Algmaterjali uurimistööks kogus Z. juba üliõpilaspõlves alanud arvukatel uurimisretkedel Vjatka- ja Volgamaal, Uuralis, Kasahstanis, Kesk-Venemaa kub-des. Tartus õppis Z. selgeks eesti k-e, andis välja mitu eestlaste rahvaluulet ja etnogr-t käsitlevat uurimust. Näiteid eesti rahvaluulest ja –elust leidub ka teistes töödes. Samuti uuris Z. vepslaste k-lt ja Volga-äärsete soome-ugri rahvaste etnogr-t ja rahvaluulet ning pidas isiklikke kontakte eesti folkloristide ja etnograafidega (O. Kallas, hiljem F. Linnus ja G. Ränk; E. Öpik ja J. Richter on Z. õpilased) ning tundis pidevat huvi eesti etnogr ja folkloristika vastu (mh on tema arhiivis säilinud avaldamata artikli käsikiri “Современная эстонская этнография”). Üle 300 teadustr-e.

T: Отчет о диалектологической поездке в Вятскую губернию. // Сб. Отделения русск. языка и словесности имп. АН 76 (1903) 2; Кама и Вятка. Юрьев, 1904; Путеводитель и справочная книжка по г. Юрьеву и Юрьевскому уезду. Юрьев, 1904–1905; ²1909; Сборник частушек Новгородской губернии. М, 1905; Эстонские толкования снов. // Живая старина IV (1906); Библиографический указатель русской этнографической литературы о внешнем быте народов России, 1700–1910 гг. СПб, 1913 (esitatud on ka eesti kirj); Великорусские сказки Пермской губернии. Пг. 1914; ²М, 1991, ³1997; Великорусские сказки Вятской губернии. Пг, 1915; Russische (ostslavische) Volkskunde. Berlin, Leipzig, 1927 (vene k.s: М. 1991); Der alte estnischen Brauch “den Vogelbetrag essen”. // ÕES Toim. XXX (1938); Избранные труды. М, 1991.

B: БСЭ 26 (1933), 550; Сов. этногр. (1954) 3, 157–159; TÜ Toim. 184 (1966), 230–236; Восточнославянская этнография. М. 1991, 427–451.

S. Issakov

ZELTSER, Maria (7. X 1976 Kohtla-Järve), matemaatik; matemaatikute-programmeerijate t. Lõpetas 1992 Jõhvi 2. kk-i, 1996 TÜ mat erialal, 1997 TÜ-s magistrantuuri, 2001 doktorantuuri, M.Sc. mat alal (1997, TÜ), vk “Simple double

sequence spaces and the solid topology”, Ph.D. samal ajal (2001, TÜ), vk “Investigation of double sequence spaces by soft and hard analytical methods”. Täiendas end 2008 Indias. Oli 1999–2004 TÜ puhta mat inst-i teadur, ühtlasi 2003 (lühemat aega) ka USA-s *Howard Community College*’i lektor, 2004–05 Eesti-Ameerika Ärikolledži (EABC) dots, mat ja stat õt-i juh, 2004–06 TLÜ mat ja loodusteaduste inst-i mat osk-a lektor, 2006–07 teadur, 2008– v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: summeeruvusteooria, jadaruumid, Hahn’i ruumid, 0-1 jadad. Mitme teadusajakirja (*Proc. Est. Acad. Sci. Phys. Math., Acta Math. Hungar, Appl. Math. Lett.* jt) retsensent. A. Humala preemia komisjoni liige (2006–). Üliõpilaste teadustööde rkl konkursi teine preemia (2000), A. Humala preemia (2002), EMatS-i publikatsiooniahind (2009). Üle 20 teadustr-e.

T: Matrix transformations of double sequences. // *ACUT Math.* 4 (2000); Weak sequential completeness of double sequence spaces. II. // *J. Analysis* 11 (2003); The intersection of matrix domains including a given sequence space (kaasautorid J. Boos, T. Leiger). // *Houston J. Math.* 32 (2006) 1; Sequences of 0’s and 1’s: sequence spaces with separable Hahn property. // *Studia Math.* 182 (2007) 1; On the Pringsheim convergence of double series (kaasautor Limaye, B. V.) // *Proc. Est. Acad. Sci.* 58 (2009) 2; Extending tests for convergence of number series (kaasautorid E. Liflyand, S. Tikhonov). // *J. Math. Analysis Appl.* 377 (2011) 1.

B: <https://www.eris.ee>.

ZEMMERS, Aleksandrs (Semmer, Alexander) (11. III / 26. II 1846 Katvari v, Valmiera mk – 19. / 6. X 1914 Lode, Cēsise mk), loomaarstiteadlane; lätlane, mõisaaedniku p, Eižens Z-i vend. Õppis 1858–62 Valmiera kreiskoolis, lõpetas 1872 TVI mag-kraadiga, vk “Untersuchungen über die Entwicklung des Meckelschen Knorpels”(Trt, 1872). Pärast lõpetamist saadeti Orlovi kub-u siberi katku tõrjuma, oli 1873–74 Moskva läh-l sõjaväe vet-arst, 1874–82 TVI anatoom-prosektor, ühtlasi 1880–82 ka rmtk üliõpilasosk-a juh, 1882–92 farmakol, üldteraapia, retseptuuri, operatiivkirurgia ja hobusekasv kat-te erakorr prof, 1892–1900 prof. Juhendas K. Helmanise ja L. Kundziņši mag-tööd. Trükis ilmunud vaid mag-vk.

B: Проф. А. М. Земмер. // Вестник общественной ветеринарии (1898) 5, 178; Альбом имматрикулированных в ДВИ, 63–64; А. А. Вуксна. Первые латышские ветеринарные врачи (до 1900 г.). // Из истории медицины. XIII. Рига, 1983, 93; 1000 tartlast läbi aegade. Trt, 2003, 421; E. Ernits. Professor Aleksandrs Zimmers 145. // ELR V (1991) 1–2, 113–114.

E. Ernits

ZEMMERS, Eižens (Semmer, Eugen) 8. XI / 27. X 1843 Katvari v, Valmiera mk – 17. / 4. XII 1906 Valmiera), loomaarstiteadlane, mikrobioloog; lätlane, mõisaaedniku p, Aleksandrs Z-i vend. Lõpetas 1861 Tartu Kub-gümn-i, 1865 TVI, vet-mag (1865, TVI), vk “Die Schlundmuskeln der Haustiere”. Täiendas end välismaal, sh Pariisis Pasteuri inst-s. Oli 1865–69 TVI anat prosektori kt, 1869–74 prosekotor, 1874–76 üldpatol, patol anat ja kirurgia dots, 1876–92 üldpatol, anat patol, kohtumed-i ja lihavaatluse prof, 1892–95 Peterburi Eksperim-med-i Inst-i liige ja epizootol osk-a juh. – Uurimisvaldkonnad: patol anat, mikrobiol jm. Vet-mikrobiol rajajaid tsaari-Venemaal. Avastas 1872 siberi katku tekitaja spoorilise arengustaadiumi ja 1878 tõenäoliselt lindude pastoreelloosi tekitaja. Tõestas esimesena, et veiste katku põdenute verel on immuunomadused, samuti põhjendas, et inimene võib nakatuda tuberkuloosihaige veise liha või piima tarvitades. Täiustas tuberkuliini ja malleiini valmistamise tehnol-t. Lätik-se vet-terminol rajajaid. Juhendas 17 magistrandi (sh Voldemar Gutmanni) vk-a. Oli Londoni Vet-kolledži, Elsass-Lotringi Loomaarstide Ühingu jmt teadusseltside auliige ning Pariisi Vet-arstide Keskseltsi liige. Pärandas 10 000 rbl TVI ja TÜ üliõpilastele kahe stipendiumi loomiseks. TVI tnl prof (1890) ja auliige (1898). U 200 teadustr-t.

T: Über die pathologische Anatomie der Rinderpest. Dorpat, 1875; Versuche über die Übertragbarkeit der Tuberkulose (Perlsucht) der Rinder auf andere Tiere. // Dt. Z. Tiermed. vergleichende Pathol. 2 (1876) 3/4; Über die Hühnerpest. // Dt. Z. Tiermed. vergleichende Pathol. 4 (1878) 3/4; Über Milchverfälschungen nebst Vorschlägen zur Abhülfe derselben. // BW (1879) 52; О современных границах миазматических и контагиозных болезней. // Архив вет. наук 3 (1880), 5; Über die Verluste, welche den Nationalreichtum, insbesondere der Landwirtschaft und dem Handel durch Tierseuchen verursacht werden. // BW (1881) 12; Die Wundinfektionskrankheiten, deren Verhütung und Behandlung. // Archiv f. wiss. u. praktische Tierheilkunde 7 (1881) 4/5; Putride

Intoxikation und septische Infektion, metastatische Abszesse und Pyämie. // Archiv f. pathol. Anat. und Physiol. u. f. klinische Med. 83 (1881) 1; О новообразованиях у наших домашних животных и их значение в практике. // Архив вет. наук 3 (1887) 5; О диагностических, предохранительных и лечебных свойствах маллеина в сравнении с другими средствами. // Архив вет. наук 1 (1892) 5; Свод результатов исследований Х. И. Гельмана над бешенством. // Архив вет. наук (1893) 2; Zur Frage über die Ätiol. und Bekämpfung der Rinderpest. // Dt. Z. Tiermed. u. vergleichende Pathol. 22 (1897) 1; Mājas kustoņu kopšana un ārstēšana. Rīga, 1904.

В: Альбом имматрикулированных в ДВИ, 42–48; ЕЕ 14, 503; *А. И. Алексеев*. Е. М. Земмер. СПб, 1890; *И. Вальдман*. Проф. Е. М. Земмер // Ж. науч. и практ. вет. мед. Юрьевского Вет. ин-та 1 (1906) 1, 147–156; *J. Tehver*. Einiges aus der Geschichte der Dorpater Veternärschule und des Veterinär-Instituts. // ELR V (1931) 4–5, 126–127, 146–152; *Э. Эрнитс*. О роли профессора Э. М. Земмера в изучении этиологии пастереллёза птиц. // Теор. и практ. вопросы ветеринарии. Трт, 1976, 133–136; *А. А. Виксна*. Первые латышские ветеринарные врачи (до 1900 г.). // Из истории медицины XIII. Рига, 1983, 93; *E. Dārziņš*. Zemmers, Kalniņš, Helmanis: Dzīve un darbi. Rīga, 1993; *E. Ernits*. Professor Eižens Zemmersi (1843–1906) uuringutest infektsioonihaguste valdkonnas. // Veterinaaria '93. Трт, 1993, 41–51; Tuhat tartlast läbi aegade. Трт, 2003, 421.

E. Ernits

ZEREN, Konstantin (30. VIII 1883 Vaivara v, Virumaa – 2. VII 1944 Rapla), tehnikateadlane; taluniku p. Lõpetas Narva Gümni, 1911 Riia PI ehitusins-na. Oli 1911–15 Luuga piirkonna sõjaväehitustel töödejuh, 1915–18 eriülesannete täitja relvatööstuse korraldamisel Uralis ja Donimaal. Naasis 1918 Eestisse, oli Riigi Sadamatehaste dir (juhtis soomusrongide ja –autode kavandamist ja ehitamist), 1919 Merejõudude tehn val ülem, 1920–21 Sõjaväe Varustusval mereasjanduse ametkonna ülema abi. Seejärel läks erru ning tegutses ehitusettevõtjana. Oli ka TT esimesi õppejõude. 1934 kutsuti Teedemin-i avalike tööde osk-a dir-ks. Oli tegev Kadrioru, Toompea ja Oru lossi ümber ning Ülemiste lennujaama väljaehitamisel, Männiku laskemoonaladude laiendamisel, Narva piirikindlustuste rajamisel. Z. oli võtmeisikuid ehitustehol uuendamisel ja

ajakohastamisel Eestis; tutvumaks uuendustega ehitustehnol-s külastas korduvalt Saksamaad ja Soomet. Tema juhtimisel Tartus Emajõel kerkinud Vabadussild oli esimesi keerukaid raudbetoonrajatise Eestis. Tartu lennuväeangaride püstitamisel võttis (koos A. Komendandiga) kasutusele eelpeingestatud raamkonstruktsioonid, alustas (koos prof L. Jürgensoniga) Tallinnas Koplis materjali- ja energiasäästlike kärgtelliste tootmist. Oli Loodusvarade Inst-i nõuk liige, EIÜ asutaja- ja auliige.

T: Meie ehitusajandusest. // Tehnika Kõigile (1936) 1; Moodne telliskivitehas. // Tehnika Ajakiri (1936) 3 / 4.

B: A. *Kink*. Mõnda Eesti Inseneride Ühingu tekkimisest ja elust. // Tee ja Tehnika (1928) 1, 19–22; Tehnika Ajakiri (1936) 5, 92–93; V. *Obet*. Konstantin Zereni sünnist 100 aastat. // Liivika võõrsil. Toronto, 1984, 95–96; A. *Komendant*. Konstantin Zeren ehitajana. // Samas, 96–99; Ühe instituudi lugu. Tln, 1997, 124, 126; R. *Nerman*. Kopli: miljöö, olustik, kultuurilugu. Tln, 2002, 100, 169, 367; I. *Kaasik*. 80 aastat Eesti Inseneride Ühingu asutamisest. // <http://deeptought.ttu.ee/>

V. Mägi

ZETTERBERG, Seppo (5. XII 1945 Helsingi), soome ajaloolane. Lõpetas 1971 Helsingi Ük-i filos-tsk-a, *dr. phil.* ajaloo alal (1977, Helsingi Ük), vk “Suomi ja Viro 1917–1919”. Soome TA liige (2006). A-st 1977 Helsingi Ük-i Ida-Euroopa maade ajaloo dots, 1982–84 ja 1984–87 üldajaloo prof-i ja 1984–87 abiprof-i aset, 1988–93 Soome Akad v-uurija, 1994–96 Eestis Soome Inst-i dir, 1996–2010 Jyväskylä Ük-i üldajaloo prof.. – Uurimisvaldkond: Soome, Saksa, Eesti ja Baltimaade ajalugu. Avaldanud rohkesti töid (sh mitu monogr-t) Eesti ajaloost ja Eesti-Soome suhetest. Korraldanud Soomes mitu Eesti ajaloo alast seminari, olnud soome ja eesti teadlaste ühiskogumike toim, juhendanud Soomes ja Eestis teadustöid. Ajakirja *Kanava* peatoim (1997–2008), *Acta Historica Tallinensia* toim-koll-i liige. Tuglase Seltsi juhatuse aseesimees (1989–93), Soome Eesti Inst-i juhatuse esimees (1991–93). ÕES-i auliige, *Baltische Historische Kommission*’i liige (1980–). Soome riigi preemia (1987), Warelius-preemia (1995), Lauri Jäntti nim. preemia (2008), Jyväskylä Ülikooli preemia (2008). Valgetähe II kl teenetemärk (2001), Laidoneri Rist (2010).

T: Die Liga der Fremdvölker Russlands 1916–1918. Helsinki, 1978; Viro: historia, kansa, kulttuuri (peatoim ja kaasautor). Helsinki, 1995; Itsenäisen Suomen historia. Helsinki, 1995 (eesti k-s 1995); Jüri Vilmsi surm. Tln, 2004; Ühe puu eri harud: Eesti ja Soome – eilsest tänasesse. Helsinki, 2004; Viron historia. Helsinki, 2007 (eesti k-s 2009).
B: EE 14, 503; Sirp (2004) 8, X; Postimees (2007) 21. VII; Eesti Päevaleht (2007) 26.5.; Universitas Tartuensis (2008) 24. II.

ZIEGLER, Franz Victor (14. IV 1816 Dürren-Ebersdorf, Saksimaa – 28. I 1888 Dresden), õigusteadlane; sakslane, vaimuliku p. Lõpetas Leipzigi Ük-i, *dr. iur.* (1837, Erlangeni Ük), vk “Quaestiones ad Ius Romanum pertinentes” (Lipsiae, 1837). Oli 1839–51 Marburgi Ük-i eradots, 1852–56 TÜ kriminaalõiguse erakorr prof, 1856–77 prof. Luges rooma õiguse, kriminaalõiguse üldosa ja teooria jt. kursusi. – Töid rooma õigusest, kriminaal- ja tsiviilõigusest.

T: Observationum iuris criminalis. I. Lipsiae, 1838; Abhandlungen aus dem Strafrechte. Marburg, 1843; Die Verbrechensunfähigkeit juristischer Personen. Mitau, 1852; Ueber die Behandlung des Civilrecht in der Gegenwart. Dessau, 1876.

B: *Левуцкый* I, 527–530; DbBL, 896.

ZILCHERT, Otto August Hermann (8. XII 1813 Sangaste, Liivimaa kub – 2. V 1848 Kiiev), arstiteadlane; maamõõtja p. Lõpetas Tartu Gümni-i, 1841 TÜ arstitsk-a, med-dr (1846, TÜ), vk “Quaedam de externis remediis, ad sanguinis ex lingua profluvia sistenda, adhibendis” (Dorpat, 1846). Oli 1839 (üliõpilasena) TÜ kirurgiikliiniku asst, 1842–43 praktiseeriv arst, 1843–46 TÜ anat inst-i prosektori abi, ühtlasi 1844–46 ka eradots, 1846–48 Kiievi Ük-i teor kirurgia ja oftalmiaatria erakorr prof.

T: Methodorum custotomiae in mori vulgatissimarum, praesertim sectionis bilateralis a Dupuytren propositae et proctosystotomiae dijudicandarum experimentum. Dorpat, 1844.

B: AAUD, 228; *Левуцкый* I, 19; TÜP, 77–78; TÜ ajal II, 233; <http://rulex.ru/01230067.htm>.

ZILMER, Kaarel (9. VI 1947 Kaagjärve v. Valgamaa), spordipedagoog; teenistuja p, Mihkel Z-i vend, Kai Z-i abikaasa. Lõpetas 1964 Valga 1. kk-i, 1968 TÜ kehakultuuritsk-a, 1975

TÜ-s asp-i, ped-knd (1975, TÜ), vk “Liikumise kiiruse mõjust erineva kvalifikatsiooniga murdmaasuusatajate tehnikale”. Oli 1968–72 ja 1975–78 TÜ suusaspordikat-i õpetaja, 1978–80 TPedI tali- ja veespordikat-i v-õpetaja, 1980–91 kehalise kasv tsk-a dekaan, 1991–99 TPÜ talispordi õt-i juh, 2001– TLÜ terviseteaduste ja spordi inst-i dots, rekreatsiooniteaduste osk-a õppekava juht. Loengukursused (üliõpilastele, õpetajatele ja täienduskoolituses): suusatamise õpetamise metoodika ja organisatsioon, spordi organisatsioon ning klubiline tegevus; vaba aja ja rekreatiivse tegevuse korraldamine. Pidanud loenguid ka paljude välisriikides (Soomes, Rootsis, Taanis, Norras ja mujal). Koost. õppevahendeid murdmaasuusatamisest ja suusaharrastusest, 2009 suusatamise põhikursuse IVA-õppematerjali – Uurimisvaldkond: suusaspord (murdmasuusatamise tehnika, suusatamise õpetamise didaktika, suusatamisharrastus, rekreatsioonikorraldus). Suusaspordiföderats-i presiidiumi liige (1980–89), Suusaliidu volikogu esimees (1990–95) ja peasekr (1995–2001) juhatuse liige (2001–). Otepää MK, Tartu ja Tallinna suusamaratonide korralduskomitee liige (1998–). Eesti suusakoondise juht 1993, 1995, 1997, 1999, 2001 MM-I ja 1998 Nagano taliolümpial. Rahvusv Suusaliidu (FIS) murdmaasuusatamise õppe/treeninglaagrite koordinaator ja lektor (2001–05). ETV suusaülekannte kommentaator/ekspert. Üle 60 teadustr-e, arvukalt aimetr-id.

T: Suusatamine. // Teadmisi sportimisest. Tln, 1988; Uisutehnika murdmaasuusatamises. Tln, 1994; Murdmaasuusatamine (kaasautor). Tln, 2006; Juku suusakool. Tln, ³2006; Liikumise ja spordi ABC (kaasautor).Tln, 2010

B: TÜ BL I, 336–337; ESBL, 643.

ZILMER (a-ni 1975 **Nittim**), **Kai** (10. IX 1952 Tallinn), arstiteadlane; teenistujate t, Katrin Nittimi õde, Kaarel Z-i abikaasa. Lõpetas 1971 Tallinna 7. kk-i, 1977 TÜ arstitsk-a pediaatria erialal. Oli 1977–78 TÜ Lastehaigla intern, 1978–79 Tallinna Kopli Lastepolikliiniku pediaater, 1981–85 Tallinna Merimetsa Haigla infektsioonhaiguste arst, 1985–92 peaarsti aset ravi alal, 1992–2002 peaarst, 2002– Lääne-Tallinna Kesksaigla (Merimetsa) nakkuskeskuse juh. – Uurimisvaldkonnad: HIV/AIDS, viirusnakkused, bakteriaalse meningiidi epidemiol ja kaugtulemused.. Aktiivne HIV/AIDS-i uurija Eestis. Eesti Infektsionistide Seltsi (hiljem Eesti Infektsioonhaiguste Selts) (1993–), Eesti

Infektsioonikontrolli Ühingu (2003–10) ja Eesti Lastearstide Seltsi (2007–10) juhatuse liige.13 teadustr-t.

T: Hepatitis C virus genotypes in Estonia (kaasautor). // APMIS 108 (2000) 11; Epidemiology of HIV in Estonia (kaasautor). // Aids Res. and Human Retroviruses 17 (2001) 1; The role of injection drug use in the emergence of human immunodeficiency virus infection in Estonia (kaasautor). // Int. J. Infectious Dis. 6 (2002) 1; Two viral strains and a possible novel recombinant are responsible for the explosive injecting drug use-associated HIV type 1 epidemic in Estonia (kaasautor). // Aids Res. and Human Retroviruses 20 (2004) 11; Hepatitis B and HIV: prevalence, AIDS progression, response to highly active antiretroviral therapy and increased mortality in the EuroSIDA cohort (kaasautor). // AIDS 19 (2005) 6; Chronic renal failure among HIV-1-infected patients (kaasautor). // AIDS 21 (2007) 9.

B: <https://www.etis.ee>.

ZILMER (a-ni 1–969 **Riiv**), **Kersti** (5. VI 1948 Puurmani v, Tartumaa), arstiteadlane, biokeemik; Jaan Riivi t, Mihkel Z-i abikaasa, Chris Pruunsilla ja Kristel Z-i ema. Lõpetas 1966 Tartu 5. kk-i, 1971 TÜ biol osk-a, biol-knd (1986, TÜ), vk “Биохимические критерии оценки функционального состояния гипофизарно-надпочечниковой системы у беременных и новорожденных в норме и при некоторых осложнениях беременности“ Oli 1971–73 TÜ med-i kesklabori v-laborant, 1973–79 v-ins, 1979–80 ÜMPI v-ins, 1980–93 hormonaalregulatsiooni labori v-teadur, 1988–89 ka juh aset, 1993–95 TÜ biokeemia inst-i v-teadur, 1995– TÜ biokeemia inst-i v-teadur, 2004–lektor. – Uurimisvaldkonnad: põletiku oksüdatiivne stress seotud profiil ja haiguste patogenees, endoteeli düsfunktsionaalsus ja neurodegeneratsioon, molekulaarsete-metaboolsete, funktsionaalsete ja struktuursete muutuste integratiivroll haiguste patogeneesis. Eesti Biokeemia Seltsi liige. Eesti Kardioloogide Seltsi teaduspreemia (2004, 2007). Üle 200 teadustr-e, 1 patentne leiutus (kaasautor), koost õppevahendeid.

T: Vereseerumi hormonaalse spektri ning valgulise koostise muutused füsioloogilise raseduse vältel (kaasautor). // NET (1985) 2; Oksüdatiivne stress ja antioksidantravi (kaasautor M. Zilmer). Trt, 1994; Valitud peatükid meditsiinilise biokeemia jaoks (kaasautor). Trt, 1998; Homocysteine and red blood cell glutathione as indices for

middle-aged untreated essential hypertension patients (kaasautor). // *J. Hypertension* 21 (2003) 12; Ferrous iron administration during pregnancy and adaptional oxidative stress (kaasautor). // *Medicina (Kaunas)* 40 (2004) 6; Inimorganismi biomolekulid ja metabolism (kaasautor). Trt, 2006; Impact of oxidative stress on arterial elasticity in patients with atherosclerosis (kaasautor). // *Am. J. Hypertension* 19 (2006) 9; Clear differences in adiponectin level and glutathione redox status revealed in obese and normal-weight patients with psoriasis (kaasautor). // *Br. J. Dermatol.* 159 (2008) 6; Double benefit claims for antimicrobial and antioxidative probiotic (kaasautor). // *Microbiol Ecol. Health Dis.* 20 (2008) 4; Oxidative stress in leukocytospermic prostatitis patients: preliminary results (kaasautor). // *Androl.* 40 (2008) 3.

B: TÜ BL II, 177; TÜK 200, 325; TÜA 1982–2007, 80, 81, 84, 87, 184, 383.

ZILMER, Kristel (27. V 1974 Tartu), filoloog, skandinavist; Mihkel Z-i ja Kersti Z-i t, Chris Pruunsilla õde. Lõpetas 1992 Tartu 2. kk-i, 1998 TÜ germaani-romaani filol osk-a, 2000 samas magistrantuuri ja 2005 doktorantuuri, M.A. skandinavistika, norra k-e ja kirj alal (2000, TÜ), vk “Kristne runeinskripter i dynamisk sammenheng: tekstuelle utviklingslinjer og kulturhistorisk kontekst” (Trt, 2002), Ph.D. skandinavistika alal (TÜ, 2005), vk “‘He drowned in Holmr’s Sea – his cargo-ship drifted to the sea-bottom, only three came out alive’. Records and representations of Baltic traffic in the Viking Age and the Early Middle Ages in early Nordic sources” (Trt, 2005). Täiendas end 1995–97 a 1999–2000 Oslo Ük-s, 2001 Reykjaviki Ük-s, 2002 Uppsala Ük-s jm. Oli 1997–2002 TÜ norra k-e õpetaja, 2002–05 norra filol asst, 2005–08 skandinavistika lektor, 2006–08 ka programmijuh ja ka 2007–08 osk-a juh, 2008– Bergeni Ük-i Keskajauuringute tippkeskuse järeldr. Pms-d loengukursused: Põhjamaade vanim kirj, Skandinaaviamaade kultuur ja ajalugu, norra k-e ajalugu, vanapõhja k, runol, norra k-e suuline ja kirjalik väljendusoskus, teor grammatika. - Uurimisvaldkonnad: vanapõhja allikate (ruunikirjad, skaldiluule, Islandi saagad) kultuuriajalooline analüüs, sh reisimise ja kommunikatsiooni kujutamine Põhjamaade varastes narratiivides, Skandinaaviamaade ristiusustamine ja kristliku identiteedi avaldumine ruunikirjades, suuline traditsioon ja kirjakultuur Põhjamaades viikingi- ja keskajal. Runol kui teadussuuna juurutaja Eesti teaduses. Rahvusv-lt on runol-alastes uurimustes uuenduslik, et ruunikivide analüüs ei piirdu

lineaarse tekstitasandiga, vaid säilinud monumente käsitletakse terviklike süsteemidena, milles ühenduvad erinevad visuaalsed ja kommunikatiivsed tähendustasandid. Eesti kontekstis on oluline ka allikates Läänemere regiooni puudutava andmestiku allikakriitiline süvakäsitlus. Osalenud a-st 2001 mitmes rahvusv-s uurimisprojekti ja teadusürituste korraldamises, saanud grante ja uurimisstipendiume. A-st 2008 tegev Bergeni Ük-i Keskaajauuringute tippkeskuse rahvusvahelises projektis *The 'Forging' of Christian Identity in the Northern Periphery (c.820-c.1200)*. Olnud mitme seerias *Nordistica Tartuensia* ilmunud kogumiku toim-id. Rahvusv Saagaühingu liige (2003–). Üle 25 teadustr-e, sh 2 monogr.

T Texts and historical tradition: A hermeneutical approach. // Perspectives on Text and Context. Trt, 2003; The motive of travelling in saga narratives. // Dialogues with Tradition. Trt, 2005; The representation of waterborne traffic in Old Norse narratives – the case of the Baltic Sea area. // Viking and Medieval Scandinavia 2. Brepols, 2006; Christian runic inscriptions in a dynamic context. // Runes and their secrets. Kopenhagen, 2006; Icelandic sagas and the narrative tradition of travelogue. // The fantastic in Old Norse/Icelandic literature. Durham, 2006; Scenes of island encounters in Icelandic sagas: Reflections of cultural memory. // Viking and Medieval Scandinavia 4. Brepols, 2008; Vanapõhja luulekunst. // Akad. (2008) 4.

B: <http://www.fl.ut.ee>; <http://www.uib.no/personer/Kristel.Zilmer>.

ZILMER, Mihkel (15. XII 1948 Valgamaa), arstiteadlane, biokeemik; teenistuja p; Kersti Z-i abikaasa, Kaarel Z-i vend, Kristel Z-i ja Chris Pruunsilla isa. Lõpetas 1966 Valga 1. kk-i, 1971 TÜ biol osk-a (eriprogrammi alusel) inimbiokeemia erialal, 1974 TÜ arstik-s asp-i, biol-knd (1975, TÜ), vk “Изолирование Na,K-АТФазы и К-фосфатазы и исследование их свойств и функциональных групп“, med-dr (1992, TÜ), vk „Na-pump in normal and tumorous brain tissues (structure-functional and tumorigenic aspects)“. Täiendanud end MÜ-s, Karolinska Inst-s, Kielis ja USA-s. Oli 1975–78 TÜ arstik-s-a biokeemia kat-i n-teadur, 1978–79 hormonaalse regulatsiooni labori v-teadur, 1979–92 biokeemia kat-i dots, 1992–97 biokeemia inst-i prof, üldise biokeemia õt-i juh, a-st 1994 ka inst-i juh ja a-st 1997 med biokeemia prof ning med biokeemia õt-i juh. Õpetanud org keemiat ja med biokeemiat, toitumisbiokeemiat; koost. õppevahendeid. –

Uurimisvaldkonnad: haiguste patogeneesi ja ravi biokeem mehhanismid, sh ka inimtoimimisega seotud põhiaspektid (eeskätt oksüdatiivse stressi ja haiguste patogeneesi seosed), uudsete kaitsetoimeliste peptiidide disain, süntees ja uurimine, metabooloomika, transgeensed ja antisense tehnol-d. Saanud prioriteetseid andmeid ioonpumpade rollist kantserogeneesis, rajanud oksüdatiivse stressi uuringute koolkonna Eestis (juhendanud 18 doktoritööd) ning esimese Endoteeliuuringute Keskuse Eestis (2004), probiootilise piimhappebakteri ME3 avastajaid (2001). Teaduskoostöö Rootsi, Norra, Soome, UK ja USA ük-dega. EE kaasautor, *Int. Life Science Institute*'i (mittekoosseisuline ekspert) ja Euroopa Teadusfondi ekspert, Ravimiameti ekspert med biokeemia alal, *Eur. Food Safety Agency* ekspert, Eesti Tippkeskuse (CETM) nõuk, Eesti Teaduskompetentsi nõuk, *Soc. Free Radical Res. liige*, Rahvusv Biokeemia Seltsi liige, SA Geenikeskus asutajaliige jpt teadusorganisatsioonide liige. EV teaduspreemia (1998, koll-i juht), EV innovatsiooni peapreemia (1999), EV Kultuurkapitali aastapreemia (2006). Punase Risti III kl teenetemärk (2002). Üle 500 teadustr-e, üle 150 aimeart-i, 12 õpikut, 4 patentset leiutist. Muusikateose „Eestimaa“ (Tuhanded Külad) viisi ja sõnade autor.

T: Oksüdatiivne stress ja antioksidantravi (kaasautor K. Zilmer). Trt, 1994; The evidence of oxidative stress in cardiac surgery and septic patients: A comparative study (kaasautor). // *Clinica Chim. Acta* 262 (1997) 1–2; Meditsiiniline biokeemia II. (kaasautorid E. Karelson, T. Vihalemm). Trt, 1999; Sama, I. Trt, 2001; Endothelium-dependent vasodilatation and oxidative stress in chronic renal failure: impact on cardiovascular disease (review) (kaasautor). // *Kidney Int.* 84 (2003) Suppl; Antioxidative probiotic fermented goats' milk decreases oxidative stress-mediated atherogenicity in human subjects (kaasautor). // *Br. J. Nutrition* 90 (2003) 2; High-sensitive C-reactive protein affects central haemodynamics and augmentation index apparently healthy persons (kaasautor). // *J. Hypertension* 22 (2004) 6; Manual solid-phase synthesis of glutathione analogs: a laboratory-based short course (kaasautor). // *Methods Mol. Biol.* 298 (2005); Impact of oxidative stress on arterial elasticity in patients with atherosclerosis (kaasautor). // *Am. J. Hypertension* 19 (2006) 9; Design, synthesis and properties of novel powerful antioxidants, glutathione analogues (kaasautor). // *Free Radical Res.* 41 (2007) 3; Clear differences in adiponectin level and glutathione redox status revealed in obese and normal-weight patients with psoriasis (kaasautor). // *Br. J. Dermatol.* 159

(2008) 6; Antioxidant UPF1 attenuates myocardial stunning in isolated rat hearts (kaasautor). // *Int. J. Cardiol.* 125 (2008) 1.

B: TÜ BL I, 138; II, 177; EE 14, 503; APUT 20–21; TÜK 200, 325; TÜA 1982–2007, 19, 20, 80, 81, 83, 84, 86, 87, 119, 127, 128, 242, 282, 383.

ZINGEL, Priit (7. II 1972 Tallinn), hüdrobioloog; ins-i p. Lõpetas 1990 Tallinna 3. kk-i, 1995 TÜ biol osk-a, 1997 TÜ-s magistrantuuri, 2001 samas doktorantuuri, M.Sc. hüdrobiol alal (1997, TÜ), vk “Planktilised tsillaadid Võrtsjärves: erinevate kogumis- ja fikseerimisviiside võrdlus, koosluse struktuur ja sesoonne dünaamika” (Trt, 1997), Ph.D. samal alal (2001, TÜ), vk “The role of planktonic ciliates in lake ecosystems” (Trt, 2001). Oli 1995–98 EPMÜ ZBI laborant, 1998–2003 teadur, 2003–04 EPMÜ loomakasv inst-i teadur, 2005– EMÜ vet-med-i ja loomakasv inst-i kalakasv osk-a teadur, 2005–08 EMÜ põllum- ja keskkonnainst-i limnol-keskuse teadur, 2008– põllum- ja keskkonnainst-i limnol-keskuse v-teadur. – Uurimisvaldkond: planktilised tsillaadid Eesti järvedes, kalade mõju järvede planktonkooslustele, järvede toitumisahelad. Üle 20 teadustr-e.

T: Pelagic ciliated protozoa in a shallow eutrophic lake: community structure and seasonal dynamics. // *Archiv Hydrobiol.* 146 (1999) 4; Dominance of ciliate grazing on bacteria during spring in a shallow eutrophic lake (kaasautor V. Kisand). // *Aquatic Microbial Ecol.* 22 (2000) 2; Vertical distribution of planktonic ciliates in strongly stratified temperate lakes (kaasautor I. Ott). // *Hydrobiol.* 435 (2000) 1–3; The abundance and diversity of planktonic ciliates in 12 boreal lakes of varying trophic state (kaasautor). // *Archiv Hydrobiol.* 155 (2002) 2; Quick springtime changes in community structure of pelagic ciliated protozoa (kaasautor T. Paaver). // *Archiv Hydrobiol.* 163 (2005) 4; Ciliates are the dominant grazers on pico- and nanoplankton in a shallow, naturally highly eutrophic lake (kaasautor). // *Microbial Ecol.* 53 (2007) 1; Protozoan grazing in shallow macrophyte- and plankton lakes (kaasautor T. Nõges). // *Fundamental Appl. Limnol.* 171 (2008) 1.

B: <https://www.etis.ee>.

ZMIGRODSKI, Jossif (Joseph, József) (14. VII 1858 Peterburi – 5. I 1936 Tartu), poola päritolu pedagoog, eesti koduloolane, kollektsionäär ja teatrihuviline; aadlisoost

proviisori p. Õppis Peterburi Püha Anna koolis, küpsuseksamid sooritas Tartu gümni juures. Õppis 1880–83 TÜ arstitsk-s, 1883–87 ajaloo-k-etsk-s vene k-lt ja kirj-st, lõpetas knd-kraadiga, vk “Опыт оценки Н. Ф. Павлова как повествователя”. Oli 1887–88 Tartu ÕS-i algkooli ja 1888–92 Tartu gümni jmt Tartu kooli õpetaja, 1892–1907 teatritegelane (ehitas pärandi vahenditega Tartusse 1892 Uue Teatri (Zmigorodski Teater), kus esines ka ise harrastusnäitleja ja deklamaatorina, kuid vaesus ja pidi teatrihoone maha müüma), 1907–11 Tartu A. Puškini nim. Naisgümni õpetaja, 1911–17 TÜ rmtkogu kantseleiametnik ja siis rmtkoguhoidja abi. Viimased eluaastad veetis suures vaesuses, elatudes oma rmt-te ja kollektsioonide müügist. – Töid pms Tartu ajaloost. Osales a-st 1902 aktiivselt TÜ juures tegutsenud Õpetatud Kirjandusliku Seltsi töös, esitas seltsi koosolekutel rea koduloolisi ettekandeid Tartu minevikust (sh Gogoli teostest Tartu teatrites, Tartu linnast ja keisri 14. XII 1766 manifestist jm, mitmed neist avaldati hiljem seltsi kogumikes), avaldas 1912–16 Tartu venek-tes ajalehtedes enam kui 60 sõnumist koosneva tsükli Tartu ajaloost (üldpealkirjaga *Архивные блёстки. Материалы для истории города Юрьева*), samuti brošüüri V. A. Žukovski sidemest Tartuga (1902). Osa töid jäid käsikirja (sh 1920. a-tel koostatud ulatuslikud kommentaarid ja märkused Tartu bürgermeistri J. J. Sahmeni dokumentide kogule *Das alte Dorpat ...* Peaaegu kõik Z. Tartut käsitlevad publikatsioonid tuginevad esmakordselt kasutatud arhiiviallikatele. Suure kultuuriloolise tähtsusega on kollektsioonid, mida säilitatakse EAA-s (teatriaafišid, kavalehed, kuulutused, kutsed, ajaleheväljalõiked jm Tartu teatreid käsitlevad materjalid, samuti Z. värsivormis kirjutatud Uue Teatri ajalugu), TÜ rmtkogus (üle 11000 lk tekste), samuti ERM-is (osa teatrialasest kollektsioonist, sh näitlejate fotod, ka fotoalbumid Tartu hoonete ja Saksa Käsitöölise Seltsi Suveteatri vaadetega) ja KM-s.

T: Памяти В. А. Жуковского. Юрьев, 1902.

B: В. Алексеев. Иосиф Иосфович Змигородский. // Вести дня (1936) 9. I; Joseph Zmigorodski. // Dt. Zeitung (1936) 11. I; R. Parmas. J. Zmigorodski fond TRÜ Teaduslikus Raamatukogus. // TÜ Toim. 117 (1962) 263–274; O. Pravdin. Jossif Zmigrodski ja “Uus Teater”. // Edasi (1985) 24. VIII; Сов. Эстония (1986) 23. III.

S. Issakov

ZOBEL, Kristjan (19. V 1960 Tallinn), taimeökoloog; Rein Z-i p, Martin Z-i vend. Lõpetas 1978 Tallinna 7. kk-i, 1983 TÜ biol osk-a, Ph.D. taimeökol ja ökofüsiol alal (1992, TÜ), vk “Air pollution indicator value of epiphytia macrolichens in the boreal mountainous forests of Khamar-Daban (East Siberia)”. Oli 1983–85 TÜ bot ja ökol inst-i v-ins, 1985–88 teadur, 1988–93 v-teadur, 1993–2008 ökol ja maateaduste inst-i dots, 2008– taimede evolutsioonilise ökol prof, a-st 2008 ka inst-i bot osk-a juh. Lugenud biol mitmekesisuse kursusi. – Uurimisvaldkonnad: bioindikatsioon, biol mitmekesisus, taimede evolutsiooniline ökol. Käsitlenud taimekoosluste liigilist mitmekesisust ja taimkatte ruumilist struktuuri mõjutavaid tegureid, taimede fenotüübilist plastilisust keskkonnafaktorite suhtes. Ajakirjade *Bulletin of the Geobotanical Institute ETH* (1999) ja *Folia Geobotanica* (2000, a-st 2008 ka kaastoim) toim-koll-i liige. SA ETF ökol ekspert (1996–2000, 2009–), Soome Akad ökol-teaduste paneeli ekspert (2005–). EV rkl teaduspreemia (1998). Üle 40 teadustr-e.

T: A new null hypothesis for measuring the degree of plant community organization. // *Vegetatio* 75 (1988) 1–2; Change in pattern diversity during secondary succession in Estonian forests (kaasautorid M. Zobel, R. Peet). // *J. Vegetation Sci.* 4 (1993) 4; A scale-independent approach to the richness vs biomass relationship in ground-layer plant communities (kaasautor J. Liira). // *Oikos* 75 (1997) 2; High shoot plasticity favours plant coexistence in herbaceous vegetation (kaasautorid M. Lepik, J. Liira). // *Oecol.* 145 (2005) 3; Foraging for space and avoidance of physical obstructions by plant roots: a comparative study of grasses from contrasting habitats (kaasautor). *New Phytologist* 179 (2008) 4; On the forces that govern clonality versus sexuality in plant communities. // *Evolutionary Ecol.* 22 (2008).

B: EE 14, 503; TÜ BL II, 177; <https://www.etis.ee>.

ZOBEL, Martin (25 II 1957 Tallinn), geobotaanik ja taimeökoloog; Rein Z-i p, Kristjan Z-i vend. Lõpetas 1975 Tallinna 1. kk-i, 1980 TÜ biol osk-a, biol-knd (1984, TÜ), vk “Экология и динамика прибрежных альварных растительных сообществ Эстонской ССР”. Eesti TA liige (2010). Oli 1980–82 TÜ bot ja ökol kat-i ins ja v-ins, 1982–85 asst, 1985–89 v-õpetaja, 1989–90 dots, 1991–92 kat-i juh, dots, 1992–94 bot ja ökol inst-i juh, prof, 1994–97 prof, 1997–2004, 2007–2008 ökol ja maateaduste inst- juh, prof, ühtlasi

2008– biol mitmekesisuse tippkeskuse juh, 1996 ka Uppsala Ük-i uurija ja 1999 Kopenhaageni Ük-i külalisprof. Õpetanud üldökol, taimede populatsiooniökol, bot, sooteadust, geobot. – Uurimisvaldkonnad: metsa-, soo- ja niidukoosluste struktuur ja dünaamika, arbuskulaar-mükoriidsed seenekooslused metsaökosüsteemides, taimkattemustrid, liikide koeksisteerimine ja selle põhjused. Propageerinud poollooduslike koosluste säilitamist ja kaitset. Ajakirja *Ecography* peatoim (2000–04), ajakirjade *Restoration Ecology* 2005–06) ja *Journal of Vegetation Science* toim (2007–), *Annales & Acta Botanici Fennici* (1999–) toim-koll-i liige, mitme rahvusv ajakirja retsensent, Põhjamaade Ökol-seltsi *Oikos* kirjastusnõuk liige (2000–04). EV teaduspreemiate komisjoni liige (1994–2006), Haridus- ja Teadusmin-i teaduskompetentsi nõuk esimees ning EV Teadus- ja Arenduskomisjoni teaduspol komisjoni liige (2003–), Soome Akad ekspertide paneeli liige ökol erialal (2002–), *Int. Assoc. for Vegetation Sci.* juhatuse liige (1992) ja asepresident (2007–), Baltimaade vaatleja Põhjamaade Teadusnõuk juures (2005–06) jm. EV rkl teaduspreemia (1995, 1998, mõlemad koll-s). Üle 80 teadustr-e.

T: Plant-species coexistence – the role of historical, evolutionary and ecological factors. // *Oikos* 65 (1992) 2; Effect of arbuscular-mycorrhiza on inter- and intraspecific competition of two grassland species (kaasautor M. Moora). // *Oecol.* 108 (1996) 1; The species pool and its relation to species richness: evidence from Estonian plant communities (kaasautor). // *Oikos* 75 (1996) 1; The relative role of species pools in determining plant species richness: an alternative explanation of species coexistence? // *Trends Ecol. & Evol.* 12 (1997) 7; Alvar grasslands in Estonia: variation in species composition and community structure (kaasautor). // *J. Vegetation Sci.* 10 (1999) 4; Is small-scale species richness limited by seed availability or microsite availability (kaasautor)? // *Ecol.* 81 (2000) 12; The role of the seed bank in gap regeneration in a calcareous grassland community (kaasautor R. Kalamees). // *Ecol.* 83 (2002) 4; Bioloogiline mitmekesisus Eesti pool-looduslikes ökosüsteemides. // Keskkonnauuringute nüüdisprobleeme. Tln, 2007; What determines the relationship between plant diversity and habitat productivity (kaasautor M. Pärtel)? // *Global Ecol. Biogeogr.* 17 (2008).

B: EE 14, 503; ETBL II, 177; <https://www.etis.ee>.

ZOBEL, Rein (2. IV 1928 Tallinn), arhitekt ja arhitektuuriajaloolane; ohvitseri p. Kristjan ja Martin Z-i isa. Lõpetas 1946 Tallinna 2. kk-i, 1952 TPI arhit-osk-a, arhit-knd (1971, AI), vk "Tallinna all-linna keskaegsed linnakindlustused (XIII–XVI saj.): arhitektuuriline areng XIII sajandist tänapäevani", Ph.D. kunstiteaduse alal (1995, TKÜ), vk "Tallinn ja tema keskaegsed kindlustused. Linnaehituslik ja arhitektuuriline areng läbi kaheksa sajandi". Töötas 1952–54 Eesti Projektis, 1954–72 Vab. Restaureerimisval, oli 1972–89 ERKI, 1989–96 TKÜ, 1997–2002 EKA õppejõud (a-st 1979 dots ja a-st 1991 prof), a-st 2002 emeritprof. – Uurimusi Tallinna ajaloolisest topograaf-st, keskaegsetest kindlusrajatistest, linnaehitusest, eestirootslaste asustusest ja arhitekt-st jm. Juhtis 1954–60 Padise kloostri varemete restaureerimist. Koost. 1964–69 (koos H-Üprusega) Tallinna vanalinna esimese kompleksse tead uurimise ja regenereerimise projekti, juhtis 1957–99 Tallinna keskaegse linnamüüri konserveerimist ja restaureerimist (kokku 17 torni ja 5 müüriilõiku). Sarja *Monumenta Estonica* (1996–), leksikoni *Eesti Arhitektuur I–IV*. Tln, 1993–99, ka kaasautor) jmt rmt-u koost. Projekteerinud elamuid ja suvilaid. Eesti Arhitektide Liidu liige. Arvukalt art-id ajakirjas *Ehitus ja Arhitektuur* jm. Üle 20 teadustr-e.

T: Tallinna linnamüür. Tln, 1966; Tallinna lõuna- ja idapiirist 14. sajandi algul. // *Ehitus ja Arhitektuur* (1970) 1; Tallinna keskaegsed kindlustused. Tln, 1980; Kiek in de Kök. Tln, 1984; Suur Rannavärv ja Paks Margareeta. Tln, 1988; Talude arhitektuurne mõõdistamine I. Hara küla Noarootsi vallas Läänemaal. Tln, 1993; Walls and towers of Tallinn. Tln, 1996; Das mittelalterliche Tallinn (Reval) im Lichte der neuen städtebaulichen und topografischen Untersuchungen. // *Hanza yesterday, Hanza tomorrow*. Riga, 2001; Tallinn (Reval) in the middle ages: town building in the 13th–14th centuries. Tln, 2001; (inglise k-s 2008); Toompea loss (kaasautorid J. Maiste, M. Kalm). Tln, 2008.

B: EKABL, 503–504; EE 14, 503; EMaBL, 490.

ZOEGE von MANTEUFFEL, Werner Maximilian Friedrich (13. VII 1857 Määri mõis, Simuna khk – 14. III 1926 Tallinn), arstiteadlane, kirurg; baltisakslane, mõisniku p. Lõpetas 1878 Tallinna Toomkooli, 1885 TÜ arstitsk-a, med-dr (1886, TÜ), vk

“Experimentelle Studien über Geräusche bei Gefäßverletzungen” (Dorpat, 1886). Oli 1886–89 TÜ kirurgiakliiniku asst, 1889 eradots, 1889–99 dots, 1899–1905 hospitaalkirurgiakat-i ja -kliiniku juh, prof, 1905–18 kirurgiakliiniku juh, prof, 1918 ka arstitsk-a dekaan, seejärel Tallinnas eraarst. Võttis 1904–05 Punase Risti sanitaarsalga ülemana osa Vene-Jaapani sõjast, mille järel määrati Nikolai II ihuarstiks, osales juhtiva kirurgina ka I maailmasõjas. – Uurimusi veresoonte haiguste (sh ateroskleroosi), gangreeni ja soolestiku läbimatuse kohta. Tegi esimesena tähelepanekuid struuma leviku kohta Balti kubermangudes. Kirurgina pööras suurt tähelepanu südame- ja veresoonte-, kõhuõõneelundite, kilpnäärme- ja välikirurgiale. Hakkas esimesena (1897) operatsioonidel kasutama kummikindaid (nn steriilset kätt), mis tõi kaasa operatsioonijärgsete mädaste tüsistuste järsu vähenemise. Laia diapasooni ja erakordse tehnikaga kirurg, kes andis suure panuse kirurgia erinevate valdkondade arengusse. Tegi 1895 esimese arteriõmbluse inimesel, 1899 resetseeris vähist kahjustatud neeru ekstirpeerimisel edukalt osa alumise õõnesveeni seinast, u samal ajal teostas ühena esimetest Venemaal eduka subtotaalse strumektoomia kahel haigel, 1903 eemaldas südamest võõrkeha (kuuli). Omab suuri teeneid soolesulguse sümptomatol, diagnostika ja ravi väljatöötamisel. 1903 toimunud IV vene kirurgide kongressi ettekandes esitas esmakordselt soolesulguse patol. Kasvatas kvalifitseeritud kirurgide plejaadi, millesse kuulub ka NSVL Med Akad esimene president N. Burdenko. Osales Vabadussõjas, Vabadusristi I liigi 2. järk.

T: Zur Diagnose und Therapie des Ileus. Berlin, 1889; Ueber Arteriosclerose und Rheumatismus an den unteren Extremitäten. Berlin, 1890; Die “üblen Zufälle” bei und noch Chloroform- und Aethernarkosen. // Münchener med. Wschr. (1896) 12; Аппендицит и его лечение. // Хирургия 61 (1902); Непроходимость кишечника. Юрьев?, 1913; Избранные главы по полевой хирургии. Юрьев, 1916; Лекции по военнополовой хирургии. Юрьев, 1916, 1917; Eesti Wabaduse sõda XI 1918 – II 1920. Tervishoidline osa (kaasautor). Tln, 1921.

B: AAUD, 749; *Левуцкий* II, 294; DbBL, 900; EE 14, 504; TÜ ajalugu II, 264, 265, 301, 310, 313, 366–368; TÜP, 324; *V. Kalnin, E. Tünder*. Kirurgia ajaloo Tartu ülikoolis. // NET (1976) 6, 535–537; *I. Käbin*, 186, 253, 260–70, 272–275, 304, 391–393, 412, 418,

450; *M. Toomsalu*. Maximilian Friedrich Werner Zoëge von Manteuffel. Tartu: Tartu Ülikool, 2007.

ZOLK, Indrek (29. I 1982 Tallinn), matemaatik; graafiku ja arhitekti p. Lõpetas 2000 Tallinna Inglise Kolledži, 2005 TÜ mat-inform-tsk-a, 2006 TÜ-s magistrantuuri ja 2010 doktorantuuri, M.Sc. mat alal (2006, TÜ), vk "Banachi ruumi kommuteeruv aproksimatsiooniomadus", Ph.D. samal alal (2010, TÜ), vk "The commuting bounded approximation property of Banach spaces". Oli 2001–02 KM arvutivõrgu ja serverite administraator, 2003–07 Tartu Kunstigümni-i õpetaja, 2005–06 ka Urania Com OÜ programmeerija, 2006–08 Tartu Kutsehariduskeskuse õpetaja, 2008–09 TÜ mat inst-i – erakorr teadur, 2009–10 erakorr asst, 2010– asst. Õpetanud mat analüüsi, funktsionaalanalüüsi, programmeerimist, arvutite riistvara jm; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: aproksimatsiooniomadused Banachi ruumides, analüüsi, algebra ja geom koosmõjud, meetodid ja rakendused. Eesti mat-olümpiaadide žürii liige (2001–), inform-viktoriini *Kobras* Eesti žürii esimees (2006–). Üliõpilaste teadustööde rkl konkursi teine preemia (2006, 2010). 14 teadustr-t.

T: Fast spline quasicollocation solvers of integral equations (kaasautor G. Vainikko). // *Math. Modelling Analysis* 12 (2007) 4; On commuting approximation properties of Banach spaces (kaasautor E. Oja). // *Royal Soc. Edinburgh Proc. A (Math.)* 139 A (2009); The Johnson-Schechtman space has the 6-bounded approximation property. // *J. Math. Analysis Appl.* 358 (2009) 2.

B: <https://www.etis.ee>.

ZOLOTNITSKI, Semjon (13. / 1. II 1863 Verhnedneprovski mk, Jekaterinoslavi kub – surmaaeg ja -koht teadmata), loomaarstiteadlane; venelane, aadliku p. Lõpetas 1884 Jekaterinoslavi gümni-i, õppis a-st 1886 Varssavi Vet-inst-s ja 1888–91 TVI-s, vet-mag (1893, TVI), vk "Асептическое производство кастрации домашних животных". Oli 1892–94 TVI kliinikuasst. Töötas a-st 1894 Venemaa Sisemin-i vet-arstina ja Venemaa Loomakaitse Seltsi ravila juh-na Peterburis. Uurimusi kastratsioonist, leukeemiast koertel jm.

B: Альбом имматрикулированных в ДВИ, 219.

ZOLOTUHHINA, Irina (20. I 1956 Tallinn), arstiteadlane, epidemioloog; venelane, teenistujate t. Lõpetas 1973 Tallinna 6. kk-i, 1979 I. Setšenovi nim. Moskva I Med-inst-i, 1982 Moskva Epidemiol Tead Uurimise Keskest-isp-i, med-knd (1986, samas), vk „Эпидемиологические особенности заболеваний, вызываемых *Yersinia enterocolitica*”. Täiendas end WHO reservi spetsialistide ja hiljem vaktsiinide kvaliteedi kontrolli kursustel jm. Oli 1982–86 Profül. Med-i Inst-i bakteriaalsete nakkuste labori n-teadur, 1986–90 v-teadur, 1990–96 labori juh, 1996– AS Lääne-Tallinna Keskhaigla diagnostikakliiniku mikrobiol-labori kliiniline mikrobioloog – Uurimisvaldkonnad: sooleinfektsioonide tekitajate tsirkulatsioon, biol omadused, resistentsus antibiootikumidele, etiol-ne roll nakkuspatol-s, epidemol ja haiguse kliinilise kulu iseärasused, laboratoorne diagnostika. Vab Epidemioloogide, Mikrobioloogide ja Infektsionistide Tead Seltsi liige (a-st 1986 tead sekr), *Eur. Soc. of Clinical Microbiol. and Infectious Diseases* liige. Üle 35 teadustr-e, 2 metoodilist juhendit

T: Иммунологическая структура здорового населения в отношении возбудителей иерсиниоза на различных территориях СССР (kaasautorid V. Juštšenko, V. Dunajev). // Актуальные вопросы практической иммунологии. Tln, 1986; О вспышке псевдотуберкулеза в г. Тарту (kaasautorid T. Djomina, I. Lutsar). // Актуальные вопросы инфекционных болезней. Trt, 1990; Detection of virulence in *Yersinia enterocolitica* by using a cristal violet binding assay (kaasautor T. Djomina). // Res. Med. 1992. Trt, 1992; Antibiotic susceptibility of *Campylobacter* species isolated in West-Tallin Central Hospital in 2000–2004 (kaasautor K. Kirs). // *Clinical Microbiol. Infection* 12 (2006) suppl.4; *Campylobacter* infections in a central hospital, West-Tallinn, Estonia in 2000-2005 (kaasautorid R. Voiko, K. Kirs). // *Clin. Microbiol. Infection* 14 (2008) suppl. 7.

B: EA (1987) 6, 453.

ZUPPING, Rein (30. XII 1935 Tartu – 13. X 2001 Tallinn), arstiteadlane, neuroloog ja -kirurg; meierei juh p. Lõpetas 1954 Tartu 1. kk-i, 1960 TÜ arstitsk-a, 1965 TÜ-s asp-i, med-knd (1965, TÜ), vk “Kopsude ventilatsioon ja gaasivahetus ning arteriaalse vere

gaasisisaldus ajuinsultide akuutses staadiumis”, med-dr (1970, TÜ), vk “Метаболизм головного мозга при его опухолях, травмах и инсультах”. Täiendas end 1966, 1987 Moskvas, 1972, 1983 Houstonis jm USA-s, 1981 Helsingis, 1991 Stockholmis. Oli 1960–62 Rakvere haigla neuroloog, 1965–71 Tartu Kliinilise Haigla neurokirurg, ühtlasi a-st 1969 TÜ med kesklabori v-teadur ja neurol mittekoosseisuline õppejõud, 1972–75 ÜMPI peaaju vereringehaiguste labori juh, 1975–99 TÜ neurol ja neurokirurgia kat-i ja närvikliiniku neurol prof, ühtlasi 1976–88 Tallinna IV Vabar Haigla neurol-osk-a juh ja peaarsti aset ravi alal, 1988–95 Tallinna Mustamäe Haigla neurol ja -kirurgia osk-a konsultantneuroloog, 1996–2001 närvikliiniku juh ja 1999–2001 ka haigla ravijuht. Õpetas erineuropatol-t, koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: peaaju ainevahetus akuutsete ajuhaiguste (insultide, ajukasvajate, -traumade) korral, peaaju vereringe haigused, nende ravi, valu, med-ajalugu. Oli a-st 1990 Sotsiaalmin-i neurol-nõunik. Paljude kodu- ja välismaiste neuroloogide ja valu uurimise seltside liige, sh Ludvig Puusepa nim Eesti Neuroloogide ja Neurokirurgide Selts (1977–84 aseesimees, 1984–99 esimees, 1999–2001 juh-e liige), Eesti Valu Selts (asutaja 1991; 1991–2000 esimees, 1999–2001 juh-e liige), Balti Neuroloogide Föderats (1992–97 president, 1997–2000 asepresident), Rahvusv Valu Uurimise Assots-i (IASP) juh-e liige (1998–2001), Eur Neurol Seltside Föderats-i nõunik (1993-2001), Skandinaavia Neurokirurgilise Ühingu liige jm. Edukas vasaraheitja (Eesti rekord 1957, mitu medalit, kuulus 11 korral Eesti kergejõustikukoondisse). ENSV rkl preemia (1972, koll-s). Üle 150 teadustr-e.

T: Cerebral acid-base and gas metabolism in brain injury. // J. Neurosurg. 33 (1970) 5; Cerebrospinal fluid metabolic acidosis and brain oxygen supply – studies in patients with brain infarction (kaasautorid A.-E. Kaasik, E. Raudam). // Arch. Neurol. 25 (1971) 1; Cerebral metabolic disorders during the recovery of prolonged unconsciousness after severe head injury (kaasautorid M. Mägi, A. Tikk). // Panminerva Medica 13 (1971) 5; Запредельная кома и критерии смерти мозга (kaasautor). // Сов. мед. (1971) 12; Epidemiology of cerebrovascular-disease in Tartu, Estonia. USSR, 1970 through 1973 (kaasautor M. Roose). // Stroke 7 (1976) 2; Incidence of stroke in the Espoo-Kauniainen area, Finland, and Tartu, Estonia, Soviet Union (kaasautor). // TÜ Toim. 589 (1981); Peaaju veresoonte haigused (kaasautor A.-E.Kaasik). Tln, 1982; Arstile patsiendist. Tln, 1988; Comparison of efficacy of zolmitriptan and sumatriptan: issues in migraine trial

design (kaasautor). // Cephalgia 21 (2000) 1; Parkinsoni tõve ravijuhend Eesti arstidele (kaasautor). // EA (2001) 4.

B: TÜ BL I, 138–139; II, 178; EE 14, 504; NET (1971) 4, 289–290; (1973) 2, 170–173; (1985) 6, 462; EA (1996) 1, 65; (2001) 10, 508; (2006) 1, 67–69; APUT, 43; TÜK 200, 242–244, 246; TÜA 1982–2007, 309, 315–317, 322, 326; *H. Merila-Lattik*, 1035–1036; ESBL, 644–645.

ŽAKOV (Shakov), **Kallistrat** (18. IX 1866 Ust-Sõssolski mk, Vologda kub – 20. I 1926 Riia), filosoof, etnograaf, kirjanik ja pedagoog; komi talupoja p. Õppis 1876–90 Ust-Sõssolski ja Totma ÕS-is, Vologda reaalkoolis ja Peterburi Metsainst-s, sooritas 1895 küpsuseksamid, õppis 1896–99 Kiievi Ük-s, lõpetas 1901 PÜ ajaloo-k-etsk-a 1. astme diplomiga (knd-töö käsitles komi rahvaluulet ja vene muinasjutte). Jäeti PÜ juurde, *mag. phil.* (1902, PÜ), vk “О грамматическом строе зырянского языка”. Täiendas end Helsingi Ük-s soome-ugri k-eteaduse alal. Oli 1890–95 tööline, vallakirjutaja, eratundide andja, mõnda aega ka kloostriis noviits, a-st 1906 PÜ komi k-e õpetaja, 1908–17 Peterburi Psühhoneurol Inst-i õppejõud (Ž-i enda andmeil prof) ning mitme Peterburi üldhariduskooli ja ped kursuste õpetaja, 1918–19 Pihkva ÕI ped ja psühhol õppejõud, valiti Tambovi Ük-i prof-ks (sõja tõttu ei saanud tööle asuda), 1919–21 TÜ filos prof-i kt ja komi k-e lektor, a-st 1921 elas Riias. – Esimesi komi kirjanikke (kirjutas siiski vene k-s), kelle huvisfääri kuulusid peale komi rahvaloomingu, etnogr ja k-e ka mõned teised soome-ugri rahvad, samuti filos probleemid. Peterburi perioodil osales regulaarselt Põhja-Venemaale toimunud komide, udmurtide ja mordvalaste k-e, eluolu ja tavade uurimise eksped-des. Avaldas a-st 1905 mitu kirj teost, sh komide legendide ümbertöötlust ja mahuka eepilise poemi komi ajaloost (1914–16, uustr 1993). Täpsustas komide asuala piire. Oma proosateostes püüdis näidata tsivilisatsioonist veel puutumata inimese elutunnetust. Külasthanud 1912 Jaapanit ja tutvunud jaapani k-ga asus tõestama selle sugulust soome-ugri k-tega. Tuntumaks sai Ž. oma filos-se õpetusega *limitismist*, arendades progressi ideed tunnetamises, mille piire autor nägi kujutluste ja esemete olemuste ühtimuses. Need mõtted avaldusid ka Ž-i töödes mat-st, loogikast ja psühhol-st. Vene Geogr. Seltsi hõbemedal (1901; uurimuse eest sürjanite etnogr alal).

T: Этнологические очерки зырян. // Живая старина (1901) 1; Некоторые черты из исторической и психической жизни вотяков. // Живая старина (1903) 1–2; Понятие предела в математике. СПб, 1905; Принцип эволюции в гнозеологии, метафизике и морали. СПб, 1906; К вопросу о составе населения в восточной части Вологодской губерний. 1908; Основы эволюционной теории познания (лимитизм). СПб, 1912; Гипотеза, ее природа и роль в науке и философии. СПб, 1915; Учение о душе. Юрьев, 1917; Teaduslik vaidlus. Võru, 1921; Лимитизм, единство наук, философии и религии. Рига, 1929.

B: V. Ernits. Ühe sūrjani rahva ārkamisaegse suurmehe mālestuseks. // Üliõpilasleht (1926) 3, 46–49; С. Белокоп. Зырянский Фауст. // Даугава (1988) 5, 112–124; С. Канев. К. Жаков. Жизнь и судьба. Сыктывкар, 1990; R. Kruus. Nõimurahva suurmees Kallistrat Žakov. // Lng (1991) 12, 1716–1719; A. Turkin. Komi teadlane ja kirjanik Kallistrat Žakov (1866–1926). // КК (1991) 12, 743–752; A. Туркин. К. Ф. Жаков как исследователь финно-угорских языков. // Ling. Uralica (1991) 4, 277–284; К. Жаков. Проблемы творчества. Сыктывкар, 1993.

S. Issakov

ŽARKOVSKAJA (a-ni 1978 **Tsarjova**), **Tamara** (10. II 1954 Nižneudinski raj, Irkutski obl), farmakoloog; Aleksander Ž-i abikaasa. Lõpetas 1971 Šeberta Kk-i (Nižneudinski raj), 1976 Irkutski Med-inst-i farm-tsk-a, 1980 TÜ farmakol inst-s asp-i, biol-knd (1982, TÜ), vk “Исследование психотропной активности кремнийсодержащих производных”. Oli 1980–85 ÜMPI psühhofarmakol labori n-teadur, 1985–88 TÜ farmakol kat-i v-õpetaja, 1988–92 dots, 1992–2002 farmakol inst-i dots, 2002–03 erakorraline teadur, 2003–06 dots, 2006– dots ja v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: pürrolidooni-2-rānisisaldavate derivaatide psühhotroopne aktiivsus, afektiivsete häirete ja neurodegeneratiivsete haiguste farmakoteraapia alused, neuronaalse raku adhesioonimolekuli roll aju plastilisuses ja regeneratsioonis, uued ravistrategiad neurodegeneratsiooni ja psüühiliste haiguste ravis. Eesti Farmakoloogide Seltsi liige (1982–). Üle 60 teadustr-e.

T: Changes in sensitivity of brain dopamine and serotonin receptors during long-term treatment with carbidine (kaasautor). // Bull. Experim. Biol. Med. 100 (1985) 12;

Neurodegeneration and production of the new cells in the dentate gyrus of juvenile rat hippocampus after a single administration of ethanol (kaasautor). // *Brain Res.* 978 (2003) 1–2; Up-regulation of lysosomal cathepsin L and autophagy during neuronal death induced by reduced serum and potassium (kaasautor). // *Eur. J. Neurosci.* 22 (2005) 5; Depression-like behavior in neural cell adhesion molecule (NCAM)-deficient mice and its reversal by an NCAM-derived peptide, FGL (kaasautor). // *Eur. J. Neurosci.* 28 (2008) 8; Dysregulated CREB signaling pathway in the brain of neural cell adhesion molecule (NCAM) deficient mice (kaasautor). // *Brain Res.* 1243 (2008); Effects of repeated citalopram treatment on kainic acid-induced neurogenesis in adult mouse hippocampus (kaasautor). // *Brain Res.* 1288 (2009).

B: TÜ BL II, 178; TÜA 1982–2007, 92, 96; <https://www.etis.ee>.

ŽARKOVSKI, Aleksander (31. I 1950 Gomel, Valgevene), arstiteadlane, farmakoloog; Tamara Ž-i abikaasa. Lõpetas 1968 Brjanski 3. kk-i, 1974 TÜ arstitsk-a, 1977 TÜ-s asp-i, med-knd (1978, TÜ), vk “Роль дофаминэргической системы в регуляции эмоционального поведения”, med-dr (1988, NSVL MA Eksperim Med Inst, Leningrad), vk “Адапционные изменения нейромедиаторных систем мозга под влиянием психотропных средств (нейролептики, транквилизаторы)”. Täiendanud end 1989–90 Londoni ja 1991–92 Helsingi Ük-s, 1992–93 Stockholms Karolinska Inst-s. Oli 1977–78 TÜ farmakol kat-i asst, 1978–79 teadur, 1979–80 õpetaja, 1981–83 vanemõpetaja, 1983–85 dots, 1985–87 v-teadur, 1987–90 ÜMPI elutegevuse hormonaalse regulatsiooni labori teadur, 1989–90 samas ka sektorijuh, 1990–92 farmakol kat-i dots, 1992– farmakol inst-i farmakoteraapia ja toksikol prof. – Uurimisvaldkonnad: dopamiinergilise ja serotoniinergilise süsteemi osa emotsionaalse käitumise süsteemis, dopamiini retseptorite osa kesknärvisüsteemi adaptatsioonimehhanismides, ravimsoõltuvuse teke opioidide, bensodiasepiinide ja etanooli korral ning aju plastilisuse ja neurodegeneratsiooni mehhanismid, uued ravistrateegiaid neurodegeneratsiooni ja psüühiliste häirete korral. Ajakirja *Naunyn-Schmiedeberg's Arch. Pharmacol.* koll-i liige(1993). ETF med-komisjoni liige (2000–06). Eesti Farmakol Seltsi (1976), *Eur. Behavioural Pharmacol. Soc.* (1988), *Eur. Soc. on Biomed. Res. of Alcoholism* (1992),

Eesti Biol Psühhiaatria Seltsi liige (2000–, 2001–07 esimees). EV teaduspreemia (2001, koos A. Kaasiku ja A. Kaldaga). Üle 220 teadustr-e.

T: Central neurotropic activity of homovanillic acid (kaasautor Z. Kleinrok). // *Acta Physiol. Polonica* 32 (1981) 5; Adequate choice of free ligand concentrations for the determination of benzodiazepine binding. // *Bull. Exp. Biol. Med.* 102 (1986) 9; Role of dopamine in the dual effect of naloxone on quinpirole-induced yawning in morphine pretreated rats (kaasautor). // *Nauny-Schmiedeberg's Arch. Pharmacol.* 347 (1993) 5; Ro 15-4513 potentiates, instead of antagonizes, ethanol-induced sleep in mice exposed to small platform stress (kaasautorid P. Pokk, S. Liljequist). // *Eur. J. Pharmacol.* 317 (1996) 1; Medium transitory oxygen-glucose deprivation induced both apoptosis and necrosis in cerebellar granule cells (kaasautor). // *Neurosci. Lett.* 240 (1998) 1; Addictive drugs and hippocampal neurogenesis (kaasautor). // *Eur. J. Pharmacol. Sci.* 19 (2003); Anti-neurotoxic effects of tauropyrone, a taurine analogue (kaasautor). // *Advances Exp. Med. Biol.* 583 (2006); Dysregulated CREB signaling pathway in the brain of neural cell adhesion molecule (NCAM) deficient mice (kaasautor). // *Brain Res.*, 1243 (2008). Effects of repeated citalopram treatment on kainic acid-induced neurogenesis in adult mouse hippocampus (kaasautor). // *Brain Res.* 1288 (2009); NCAM-mimetic, FGL peptide, restores disrupted fibroblast growth factor receptor (FGFR) phosphorylation and FGFR mediated signaling in neural cell adhesion molecule (NCAM)-deficient mice (kaasautor). // *Brain Res.* 1309 (2010).

B: TÜ BL I, 139; II, 178; EE 14, 504; APUT, 24; TÜA 1982–2007, 19, 90–97, 119, 188, 359.

ŽELNIN, Georgi (Georg) (28. X 1910 Peterburi – 21. XII 1985 Tartu), geodeet; venelane, ins-i p, Vadim Ž-i vend. Lõpetas 1929 Valga Vene Eraühisgümni-i, 1936 TÜ mat-loodustsk-a, füüsika-mat-knd (1951, Moskva Geod ja Kartogr Keskinst), vk “Основные астрономо-геодезические работы на территории Эстонской ССР с 1811 по 1940 год”. Õppis 1938–40 kaitsevæe sõjaväetopograafide kursustel. Oli 1940–46 sõjaväetopograaf (võttis Eesti Laskurkorpuse koosseisus osa Teisest maailmasõjast), 1946–47 TPI füüsika kat-i asst, 1947–51 FMMI n-teadur, 1951–53 FAI teadussek, 1953–78 v-teadur ja geod-sektori juh, a-st 1978 v-ins, 1951–54 ka EPA geod-kat-i v-

õpetaja. – Uurimisvaldkonnad: maakoore nüüdisliikumine Eesti territooriumil; teaduse ajalugu. Oli sõjajärgsetel a-tel Eestis tehtavate geod tööde juhendaja ja rahvusv tuntud maakoore liikumiste uurija. Töötas välja ja kasutas esmakordselt Eestis maakoore nüüdisliikumiste iseloomu selgitamisel kordusnivelleerimise meetodit. Eestist sai tunnustatud uurimiskeskus, 1960 loodi Z-i algatusel Balti Neotektoonika Komisjon, korraldati rahvusv nõupidamisi. Tehtud töö tulemusena koostati Eesti territooriumi isobaarkaadid, mis annavad põhjalikku inform-i maapinna vertikaalliikumiste iseloomust. Teaduse ajaloo valdkonnas uuris edukalt astron ja geod arengut, mh koost Eesti astron ajaloo üksikasjaliku ülevaate. ENSV tnl teadlane (1976). ENSV rkl preemia (1972). Üle 70 teadustr-e.

T: Возможности определения вертикального смещения земной поверхности на территории ЭССР по данным повторных нивелировок. // Изв. АН ЭССР. Физ-мат. (1957) 3; Secular vertical crustal movements in the North-Western part of the USSR and their relation to similar movements in Finland. // Bull. Geod. 62 (1961); On the recent movements of the Earth's surface in the Estonian SSR. // Ann. Acad. Sci. Fennica A III. Geol.-Geogr. 90 (1966); Tartu Tähetorni tegevus aastail 1919–1940. // Tähetorni Kalender 1970. aastaks. Tln, 1969; Астрономическая обсерватория Тартуского (Дерптского, Юрьевского) университета (1805–1948). Trt, 1969; Новая карта изобаз территории ЭССР. // Современные движения территории Прибалтики (kaasautor L. Vallner). Trt, 1975; Особенности современных движений территории ЭССР и влияние Осмуссаареского землетрясения (kaasautorid L. Vallner, A. Torim). // Современные движения земной коры. Trt, 1983.

B: AAUT III, 93; EE 14, 504; EPA BL I, 116. *A. Torim*

ŽELNIN, VADIM (12. II 1909 Peterburi – 3. V 1996 Vellavere, Tartumaa), põllumees, fenoloog; venelane, ins-i p, Georgi Ž-i vend. Lõpetas 1928 Valga Vene Eraühisgümni-i, õppis TÜ-s 1931–32 metsandust, lõpetas 1936 põllum-tsk-a ja 1945 loodustsk-a. Oli a-st 1944 TÜ zool-kat-i asst ja v-teadur, siis EPA zootehnik, 1955–70 Vellavere kolhoosi esimees. Teinud üle 50 a aastaringselt loodusvaatlusi kodumaastikul, saanud tuntuks nende põhjal tehtud ilmaennustustega (“Vellavere ilmatark”). Töid ornitol alalt ning fenol

vaatluste, linnu- ja nutrikasv, loomade tõuaretuse jm kohta. Hindamatu väärtusega on tema läbi aastakümnete peetud vaatluspäevikud.

T: Ornitoloogilisi vaatlusi Peipsi läänerannikult 1938. aasta suvel. Trt, 1941; Nutriakasvatuse kogemusi Vellaveres. Tln, 1978 (läti k-s: Riga, 1981); Nutriate söötmisest ja aretustehnikast. Tln, 1981; Läbi aastaaegade. [Fenoloogilisi vaatlusi] Tln, 1985.

B: AAUT III, 92; EE 14, 651; TÜ ajalugu III, 273; *J. Eilart*. Fenoloog Vadim Želnin. // SV (1984) 24. II; 1000 tartlast läbi aegade. Trt, 2003, 423–424.

ŽEMAITIS, Juozas (Josef, Juozapas) (18. / 6. XII 1894 Nemunėlio Radviliškis, Panevėžyse mk, Leedu – 29. VII 1956 Kaunas), loomaarstiteadlane; leedulane, põllumehe p. Lõpetas 1916 Panevėžyse Gümni-i, õppis 1916–18 TVI-s ja 1921–24 TÜ loomaarstitsk-as, vet-dr (1927, Viin), vk käsitles seisva täku kastreerimist. Oli a-st 1925 Kaunase ük vet-osk-a asst, 1928–38 Gruzdžiai Kõrgema Loomakasv Kooli dir, 1938–45 Kaunase vet-akad kirurgia kat-i dots ja juh, 1945–56 prof ja juh, ühtlasi 1944–47 ka akad rektor. – Uurimisvaldkond: vet-kirurgia.

T: *Naminių gyvulių gydymas* (kaasautor). Kaunas, 1932; ²Vilnius, 1938.

B: AAUT II, 175; *Mažoji lietuviškoji tarybinė enciklopedija 3* (Vilnius, 1971), 886–887; *Lietuviškoji tarybinė enciklopedija 8* (Vilnius, 1981), 18; *Lietuvos veterinarijos akademijos istorija* (Vilnius, 1992), 27.

E. Ernits

ŽORDANIA (a-ni 1980 **Rätsep**), **Riina** (23. III 1953 Tartu), arstiteadlane, lastearst-geneetik; Väino R-a t. Lõpetas 1971 Tallinna 21. kk-i, 1977 TÜ arstitsk-a, med-knd (1983, NSVL Med TA Onkol Teaduskeskus, Moskva), vk “Клинико-генетические аспекты нефробластомы (опухоли Willms’a)”. Oli 1978–87 Moskvas NSVL Med TA Onkol Teaduskeskuse n-teadur, 1987–89 Tallinna Kesklinna Lastepolikliiniku arst-geneetik, 1989–98 Eesti Kardiol Inst-i v-teadur, 1998– SA Tallinna Lastehaigla arst-geneetik, a-st 2004 ka gen-teenistuse juh. – Uurimisvaldkond: pärilikud haigused, gen konsultatsioonid. Eesti Lastearstide Seltsi Tallinna Seltsi liige (1987–, 1995–98 juhatuse liige), Eesti Inimesegen Ühingu juhatuse liige (2003–07), Euroopa Inimesegen Ühingu

(2006–) ja Pärilike Ainevahetushaiguste Uurimise Ühingu liige (2008–). Üle 40 teadustr-e.

T: Mittenakkuslike haiguste riskitegurid rasedatel ja nende mõju vastsündinu tervisele (kaasautor E. Kurvinen). // EA 73 (1994) 4; Südame ja veresoonkonna haigused perekonnas ning aterogeensete lipiidide sisaldus vastsündinueas (kaasautorid E. Kurvinen, K. Aasvee). // EA (1997) lisa; Lipoproteiin (a) südame-veresoonkonnahaiguste riskitegurina noortes peredes (kaasautor). // EA 80 (2001) 7; Parents' satisfaction with medical and social assistance provided to children with Down syndrome: experience in Estonia (kaasautor). // Community Genetics 6 (2003) 3; Descriptive epidemiology of Down syndrome in Estonia (kaasautor). // Paediatric Perinatal Epidemiol. 20 (2006) 6; Pika ahelaga rasvhapete oksüdatsiooni defekt imikul – haigusjuht (kaasautor). // EA 87 (2008) 4; Päriliku rinna- ja munasarjavähiga patsientide geneetilise konsulteerimise ja jälgimise juhend (kaasautor). // EA (2009) 11.

B: <https://etis.ee>.

ŽUKOVSKI, Vassili (27. II 1861 – 1938), arstiteadlane, pediaater; venelane, preestri p. Lõpetas 1889 Peterburi Sõjaväemed-i Akad, täiendas end akad kliinikus lastehaiguste alal, med-dr (1894, samas), vk “О развитии рахитизма и рахитических уродств среди детей рабочего населения в С.Петербурге” (СПб, 1894). Oli 1895–96 sõjaväearst, 1896–1900 Kiievi Ük-i eradots, 1900–1908 MÜ eradots, 1908–12 TÜ lastehaiguste eradots, 1912–17 (TÜ esimene) lastehaiguste prof, ühtlasi ka Tartu Eraük-i õppejõud. Valiti 1917 Petrogradi Sõjaväemed-i Akad erakorr prof-ks, lahkus samal a-l Tartust. Asutas pediaatriakat-i Jaroslavl'is ja hiljem ka Smolenskis. – Oli TÜ esimene teadlane-pediaater. Tartu-perioodil uuris rahhiidi ja kasvajate esinemissagedust lastel, avaldas lastehaiguste õpiku (1908), monogr rõugepanekust (1915), uuris rõugetevastase kaitsepookimise efektiivsust, kaasasündinud südamerikkeid vastsündinutel jm. Ž-i algatusel avati 1909 TÜ lasteambulatoorium, 1911 ostis TÜ hoone lastekliiniku jaoks, millega rajati lastehaiguste õppebaas. A-st 1911 muudeti lastehaigused TÜ-s kohustuslikuks õppeaineks. Tegi 1915 ettepaneku asutada TÜ-s imikuea haiguste ja tervishoiu kat. Ž-i eestvedamisel viidi lastehaiguste õpetamise korraldus TÜ-s enamiku

Lääne-Euroopa ja Venemaa ük-de tasemele. XII rahvusv arstide konv-i (1900, Pariis) kuldmedal (rahhiidialase uurimistö eest). Üle 100 teadustr-e.

T: Курс детских болезней. СПб, 1908; Отчет о деятельности вновь учрежденной детской амбулаторий при Императорском Юрьевском университете за 1909/1910 уч. г. Юрьев, 1911; Врожденные пороки сердца у детей при рождении. СПб, 1913; Оспопрививание. Юрьев, 1916; Малярия у детей и ее лечение. Л, 1924.

B: Tartu Ülikooli Lastekliinik 1922–1932. Trt, 1932, 5, 9–10; Многотомное руководство по педиатрии. X. M. 1965, 623–719; *I. Käbin*, 352; *L. Keres*. О преподавании детских болезней и о научных исследований по педиатрии в Тартуском университете в период 1802–1971. // TÕ Toim. 295 (1972), 15–19; TÕ ajalugu III, 370; Русские общественные и культурные деятели Эстонии (koost. S. Issakov). Tln, 2006, 71.

L. Keres

ŽULIN, Vladimir (11. IX 1930 Mustvee – 20. III 2009 Tallinn), sporditeadlane ja – pedagoog, kergejõustikutreener; eestlane, metsavahi p. Lõpetas 1955 Tallinna Kehakultuuri Tehnikumi, 1966 (kaugõppes) TPedI kehalise kasv tsk-a, ped-knd (1986, Ülel Kehakultuuri Tead Uurimise Keskest), vk käsitles sportlase liigutusparameetrite juhtimist keskmaajooksu tehnika õpetamisel ja täiustamisel. Täiendas end 1978 ja 1980 Leipzigi Kehakultuuri Uurimise Inst-s. Oli üle 20 a. treener, ühtlasi 1968–92 TPedI v-õpetaja ja 1975–81 ka Ülel Kehakultuuri Tead Uurimise Keskest-i lepingulise uurimistö vast täitja. Koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: tehnika optimeerimine sportlase liigutustegevuse parameetrite optimeerimise teel; spordiajalugu. NSVL kergejõustikukoondise konsultant jooksutehnika alal (1976–81), Eesti Sporditeadlaste Seltsi liige. Õpilasi: R. Aun, P. Laane, T. Suurväli jt. U 40 teadustr-t.

T: Analysis of an optimale stride. // *Modern Athlete and Coach* (Adelaide) 16 (1978) 3; Technique in distance running. // *Samas*, 19 (1981) 4; NSV Liidu kergejõustiku ajalugu. Tln, 1986; Kergejõustikualade õpetamine (kaasautor). Tln, 1992; Tallinna Kehakultuuri Tehnikum (kaasautor R. Otstavel). Tln, 2003.

B: ESBL, 645.

T

TAAGEPERA (ka **TAGEPERA**), **Karl** (10.IV / 30. III 1894 Aru v, Tartumaa - 31.V 1993 Toronto), loomaarstiteadlane; taluniku p, Rein T. isa. Lõpetas 1914 Tartus H. Treffneri Gümni-i, 1918 TVI loomaarsti kutsega. Teenis 1919-21 Eesti sõjaväes II ja I diviisi loomalaatsareti ülemana ning soomusrongide diviisi ja Piirivalve Valitsuse loomaarstina. Osales Vabadussõjas. Oli 1920–21 Sõjakooli hipoloogialektor, 1921–22 Elva jsk-a loomaarst, 1922–29 Põllutöömin-i hobusekasv eriteadlane, 1926–38 TÜ hobusekasv, eksterjöõri ja rakendusõpetuse õt-i dots, 1938–44 adjunktprof, ühtlasi 1929–41 Põllutöömin-i katsetalli juh. Põgenes 1944 Saksamaale. Oli Hanau põgenikelaagri Eesti Kk-i loodusloo õpetaja ja 1946 Pinnebergis Balti Ük-i lektor, 1947–56 Marokos Marrakeši lähedal apelsinifarmis valitseja. A-st 1956 elab Kanadas, kus oli 1956–64 Toronto *General Hospital*'i põetaja. – Uurimisvaldkond: eesti hobusekasv.

T: Talu hobune. Tln, 1925; Hobusekasvatus Eestis kuni 1927.a. (kaasautor). Tln, 1927; Loomakasvatus (kaasautor). Tln, 1927; Loomatervishoiu käsiraamat (kaasautor). Tln, 1929; Hobusekasvatus. Trt, 1935; Kas tori hobuse aretus on õigel teel? // Agron. (1938) 6.

B: ELR (1926) 6, 156-157; ETVpK,123; *Ernits, E.* Karl Taagepera – 100. // Agraart. (1994) 4, 246.

E. Ernits

TAAGEPERA (sünd. **Rünk**), **Mare** (16. V 1938 Narva), keemik; Rein T. abikaasa. Lõpetas 1963 Delaware Ük-i, Ph.D. keemia alal (1970, Pennsylvania Ük). Oli 1960-64 *E. I. DuPont de Nemours & Co`s* keemik, 1971-73 California Ük-i järeldr, 1971-94 California Ük-i teadur ja dots, a-st 1994 emeriitdots, 1997-2000 ja 2010- TÜ külalisprof. - Uurimisvaldkond: füüsil org keemia, keemia ped.

T: Gas phase basicities and relative proton affinities of compounds between water and ammonia from pulsed ion cyclotron resonance thermal equilibrium measurements (kaasautor). // J. Am. Chemical Soc. 99 (1977); Regarding the inherent dependence of resonance effects of strongly conjugated substituents on electron demand (kaasautor). // J. Am. Chemical Soc. 110 (1988) 6; The fall-off of field effects with distance: the acidity

of substituted quinuclidinium and bicyclo-octyl-ammonium ions (kaasautor). // *J. Phys. Org. Chem.* (1991) 4; Mapping students' thinking patterns by the use of the knowledge space theory (kaasautor). // *Int J. Sci. Educ.* (1997) 19; Mõistelis-loogiliste seoste kujunemisest õppimisel ja õpetamisel. // *Hariduse sisu ja kvaliteet*. Tln, 1998; Assessing the effect of web-based learning tools on student understanding of stoichiometry using knowledge space theory (kaasautor). // *J. Chem. Educ.* (2005) 82.

B: APUT, 91-92, EE 14, 505.

TAAGEPERA, Rein (28. II 1933 Tartu), politoloog, füüsik; Karl T p, Mare T. abikaasa. Lõpetas 1953 *Lycee Mangin`i* (Marrakeš), B.A.Sc ins-füüsika (1959) ja M.A. füüsika alal (1961, Toronto Ük), Ph.D. tahkisefüüsika alal (1965, Delaware Ük), vk „Photoelectroluminescence in Zinc Sulfide Single Crystals”; M.A. rahvusv suhete alal (1969, Delaware Ük). Oli 1964-70 *Du Pont Co's* tööstusfüüsik, 1970-74 California Ük-i (Irvine) sotsiaalsk-a abiprof, 1974-78 kaasprof, 1978-94 prof, a-st 1994 emeriitprof, 1992-94 TÜ sotsiaalsk-a asutav dekaan, 1994-98 prof, a-st 1998 emeriitprof. – Uurimisvaldkonnad: tuuma- ja tahkisefüüsika, võrdlev politol (eriti valimissüsteemid), sotsiaalteaduste metodol, Balti ajalugu, finnougristika. *Am. Pol. Sci. Assoc.* (1970–) ja AABS liige (a-st 1968, president 1986-88). Riigivapi II kl teenetemärk (2000). EV teaduspreemia (1999), *The Lawrence D. Longley* auhind (2003), *Johan Skytte Prize in Political Science* (2008), Skytte medal (2009). 130 teadustr-st, sh 10 monogr, 1 õpik, 350 aimetr-st.

T: 'Effective' number of parties: A measure with application to West Europe (kaasautor M. Laakso). // *Comparative Pol. Studies* (1979) 23; The Baltic states: years of dependence 1940-1980 (kaasautor R. Misiunas). London, 1983, ²1993 (leedu k: 1992, ungari k: 1994); Balti sõlтеаastad 1940-1990. Tln, 1997; Softening without liberalization in the Soviet Union: The case of Jüri Kukk. Lanham, 1984; Seats and votes: The effects and determinants of electoral systems (kaasautor M. S. Shugart). New Haven, 1989 (eesti k: Häälestest mandaatideni. Tln, 1989, hiina k: – 1992); Predicting the number of parties: A quantitative model of Duverger's mechanical effect (M. S. Shugar). // *Am. Pol. Sci. Rev.* 87 (1993) 2; Estonia: return to independence. Boulder, 1993; Expansion and contraction patterns of large polities: Context for Russia. // *Int. Studies Quart.* (1997) 41; The Finno-

Ugric republics and the Russian state. London, 1999 (eesti k: Soomeugri rahvad Venemaa Föderatsioonis, Trt, 2000; ungari k: 2000); Predicting party sizes: The Logic of simple electoral systems. Oxford, 2007; Making social sciences more scientific: The need for predictive models. Oxford, 2008.

B: EE 14, 505.

TAAL, Hans (13. X 1918 Koiola v, Võrumaa – 23. II 2003 Tallinn) tehnikateadlane; taluniku p. Lõpetas 1936 Tartu Poeglaste Gümni-i, 1943 TTÜ masinaehituse ning 1955 TPI soojusenergia seadmete alal, tehnikaknd (1965, TPI), vk “Eesti põlevkivi mineraalsete komponentide lendumine kõrgetel temperatuuridel”. Õpingute ajal töötas ajutise abijõuna TPI masinakonstruktsioonide laboris ja n-konstruktorina Franz Krulli masinatehases. Oli 1943-44 keemiatehase Orto ins-konstruktor, 1944-45 TPI meh tehnol labori asst, 1945-47 tehnol kat-i v-õpetaja, 1947-66 graafika kat-i v-õpetaja, 1966-78 dots. TPI graafika kat-i asutajaliige; õpetas tehnilist joonestamist. – Uurimisvaldkonnad: tööstuslik soojusenergia, masinaehitusjoonestamise meetodika. Osales põlevkivituha sulamisnäitajate, tuha mineraalosa käitumise ja tuhas aine faasilise oleku temperatuurisõltuvuse uuringutes. Selgitas tuhaosakesi ümbritseva keskkonna koostise mõju leelismetallide lenduvusele põlevkivituhas. Järeldused praktiliselt tähtsad uute katlakonstruktsioonide loomisel. Uuris ka siberi süte mineraalosa lendumist kõrgetel temperatuuridel. 10 teadustr-t.

T: Tehniline joonestamine masinaehituse alal. Tln, 1947; Masinaehituslik joonestamine (kaasautor). Tln, 1961; Вопросы уноса минеральной части топлива при сжигании эстонских сланцев с жидким шлакоудалением (kaasautor). // TTÜ Toim. 205 (1963); Исследование улетучивания компонентов сланцевой золы в восстановительной среде при высоких температурах (kaasautor). // Изв. вузов: Энергетика (1964) 6; Tehnilise joonestamise kontrollülesanded (kaasautor). Tln, 1970; Professor Hans Einberg kui õppejõud. // Insenerikultuur Eestis. 1. Tln, 1992.

B: TPI 1936-1986, 254, 381-382; TTÜ ar 2003 (2004), 400-402.

V. Mägi

TABA (a-st 1931 **James**), **Hilda** (7. XII 1902 Erastvere v, Võrumaa – 10. VII 1967 San Francisco, USA), kasvatusteadlane; kooliõpetaja t. Lõpetas 1921 Võru Gümni-i, 1931 TÜ

filos-*tsk*-a ped-*osk*-a. Läks 1926 Rockefelleri stipendiaadina USAsse, kus 1927 kaitses *Bryn Mawr*’i Naiskolledžis mag-kraadi, Ph.D. (1932, New Yorgi Columbia Ük), vk „The Dynamics of Education“. Oli 1933-36 New Yorgi Daltoni Tütarlaste Kk-s saksa k-e õpetaja, 1936-38 Ohio Ük-s kasv-teaduste abiprof, 1938-42 Chicago Ük-i asst-prof ja 1944-45 teadur, 1951-67 San Francisco Ük-i prof. Esimesi õppekava teooria rajajaid ning sotsiaalpsühhol arendajaid ped-s. – Uurimisvaldkonnad: ühiskonnaõpetuse tõhustamise teooria ja praktilised küsimused, õppekavade koostamine, etnilise ja sotsiaalse tolerantsuskasvatuse uurimine ja juurutamine.

T: Social sensitivity. // Evaluation in the Eight Year Study. Columbus, 1936; With focus on human relations: a story of an eighth grade (kaasautor D. Elkins). Washington, 1950; School culture: studies of participation and leadership. Washington, 1955; With perspective on human relations: a study of peer group dynamics in an eighth grade. Washington, 1955; Curriculum development: theory and practice. New York, 1962; A teacher’s handbook to elementary social studies: an inductive approach (kaasautor). Addison-Wesley, 1971.

B: AAUT II, 174; ETVpK, 124; EE 14, 505; EKBL, 239; *M. Klarin*. Hilda Taba karjäärist Ameerika Ühendriikides. Uurimused (etniliste) rühmade vastastikuse suhtlemise kasvatusvõimalustest. // Haridus (1989) 12, 18-21; *E. Krull*. Hilda Taba loomingu radadel. Kasvatuse dünaamika ja meie. // Haridus (1989) 10, 12-15; *M. Klarin*. Hilda Taba karjääri viimane periood: psühhodidaktilised uurimused. // Haridus (1990) 1-2, 14-16, 16-18; *E. Krull*. Maailmakuulus Hilda Taba 90. // Haridus (1992) 7/8, 9-14; *Jack R. Fraenkel*. Hilda Taba õppekava projekti arengulugu. // Akad. (1996) 11, 2431-2438.

T. Lõbu

TABA, Pille (5. IX 1961 Tartu), arstiteadlane, neuroloog; teenistujate t. Lõpetas 1979 Tartu 5. kk-i, 1985 TÜ arstitsk-a, med-dr (2003, TÜ), vk „Epidemiology of Parkinson’s disease in Tartu, Estonia: Prevalence, incidence, and pharmacoepidemiology“. Täiendas end 1992 Karlstadis, 1995 Minneapolis, 2002 Salzburgis ja 2006 Viinis. Oli 1997-2005 TÜ närvikliiniku neurol asst, 2005– dots ja 2006– ka arstitsk-a täienduskeskuse juh. – Uurimisvaldkonnad: ekstrapüramidaalsüsteemi haigused, Parkinsoni tõbi ja toksiline

parkinsonism, düstooniad, neuroinfektsioonid. Eesti Neuroloogide ja Neurokirurgide Seltsi president (2008), Eesti Liigutushäirete Seltsi president (2008), *Movement Disorders Society* juhatuse liige (2009). Üle 90 teadustr-e.

T: Speed of elementary visual recognition operations in Parkinson's disease as measured by mutual masking method (kaasautor). // *J. Clin. Experim. Neuropsychol.* 20 (1998) 1; Prevalence of Parkinson's disease in Estonia (kaasautor T. Asser). // *Acta Neurol. Scand.* 106 (2002) 5; Incidence of Parkinson's disease in Estonia (kaasautor T. Asser). // *Neuroepidemiol.* 22 (2003) 1; Leg-extension strength and chair-rise performance in elderly women with Parkinson's disease (kaasautor). // *J. Aging Phys. Activity* 12 (2004) 4; Bakteriaalse meningoentsefaliidi käsitus neurointensiivravi osakonnas (kaasautorid S. Seeman, A-E. Kaasik). // *EA* 83 (2004) 3; Epidemiology of Parkinson's disease (kaasautor T. Asser). // *Rev. Clin. Gerontol.* 14 (2004) 3; Irreversible motor impairment in young addicts – ephedron, manganism or both (kaasautor)? // *Acta Neurol. Scand.* 115 (2007) 6; Validation of an Estonian version of the Parkinson's disease questionnaire (PDQ-39) (kaasautor). // *Health Quality Life Outcomes* 6 (2008) 3; Parkinsoni tõve Eesti ravijuhend (kaasautor ja toim). Trt, 2008.

B: *EA* 83 (2004) 2, 141; *TÜK* 200, 245; *TÜA* 1982-2007, 17, 309, 316, 318, 320, 324, 325, 433.

TADOLDER, Jüri (3. VIII 1931 Taagepera, Valgamaa – 11. XII 1999 Tallinn), tehnikateadlane, taluniku p. Lõpetas 1951 Tihemetsa Metsatehnikumi metsatööstuse osk-a, 1959 Leningradi Metsatehnilise Akad metsaekspluatatsiooni osk-a, tehnikaknd (1966, TPI), vk “Tehniliselt puhtate metallide kulumisest abrasiivi joas”. Oli 1960-61 Tallinna Vineeri- ja Mööblivabriku meister, 1961-62 mööblivabriku Standard v-ins-konstruktor, 1962-65 TPI masinaelementide kat-i asst, 1965-68 v-õpetaja, 1968-84 dots, 1984-92 kat-i juh, 1992-94 TTÜ masinameh õt-i juh. Luges teor meh, mehhanismide ja masinate teooria, masinate töökindluse ja masinameh kursusi. – Uurimisvaldkonnad: hõõrdumine ja kulumine masinates, metallide erosioon abrasiivses keskkonnas. TTÜ Toim. sarja *Hõõrdumine ja kulumine masinats* toim (1968–91, kokku 14 kogumikku). ENSV rkl preemia 1977 (koll-s). Üle 60 teadustr-e, 3 autorit.

T: Põhimõisteid seadmete töökindlusest. Tln, 1977; Исследование влияния сухой добавки $\text{Ca}(\text{OH})_2$ и воды на интенсивность изнашивания некоторых технически чистых металлов (kaasautor). // TTÜ Toim. 478 (1979); Определение распределения линейного износа по лопасти ротора ЦКМ (kaasautor). // TTÜ Toim. 728 (1991); Механика машин. Tln, 1998; Modelling of fine material movement in a desintegrator (kaasautor). // OST-98 Symp. on Machine Design. Oulu, 1998.

B: ТПИ 1936-1986, 249, 258, 435; Механикаinseneride koolitus 1918-1998. Tln, 1998, 34, 53-54, 56-57, 192, 214; TTÜ ar 1999 (2000), 299-300; TTÜ ar 2003 (2004), 310, 314, 317-318.

V. Mägi

ТАЕКЕР, Julius Aleksander (28. / 16. II 1866 Tartu – 7. XI 1923 Tartu), loomaarstiteadlane. Õppis 1885–89 TVI-s, vet-mag (1892, TVI), vk “Zur Kenntniss der Odontogenese bei Ungulaten“. Oii 1892–1903 Akmolinskis loomaarst, 1906–16 Omski Vet-velskrite Kooli dir, Teenis 1918–23 Eesti sõjaväes Varustusval-e loomatervishoiu ülema abina (vet-kolonel, 1918). Vabadusristi kavaler. – Uuris (prof A. Rosenbergi juhendamisel) esimesena Eestis hammaste arengut kabjalistel.

B: Альбом имматрикулированных в ДВИ, 169; Agronomia (1923) 8.

E. Ernits

ТАЕВ, Karl Ottomar (10. IV 1903 Kuressaare – 25. IX 1992 Tartu), kirjandusteadlane; sepa p. Lõpetas 1923 Saaremaa Ühisgümni-i, 1935 TÜ filos-tsk-a; filol-knd (1963, TÜ), vk „Eesti kirjandus tsaristliku tsensori kammitsais 1850-1870“. Töötas 1927-30 Kuressaares ja 1935-40 Tallinnas eesti k-e õpetajana, Oli 1940-41 Tallinna 1. kk-i dir ja kirjastuse Pedagoogiline Kirjandus peatoim, 1941-44 Leningradis ja Moskvas ajalehe *Rahva Hääl* vastutav sekr, 1941 TÜ kirjanduskat-i dots-i kt, 1944-66 eesti kirj-e ja rahvaluule kat-i juh, 1964-73 dots, ühtlasi 1944-50 TÜ teadusprorektor. – Uurimisvaldkonnad: 19. saj eesti kirj, tsaaritsensuuri tegevus, kirj-teooria probleemid. Avaldanud kommenteeritult Kr. J. Petersoni valimiku *Laulud. Päevaraamat*. Koost. õpikuid. Kujundanud rmt-id.

T: Realistliku kirjanduse sissetung ja selle tähendus rahva arengus. // Raamatu osa Eesti arengus. Trt, 1935; Kristjan Jaak Peterson. // EKA I (1965); Eesti kirjanduskriitika 1875-1900: kommenteeritud tekstivalimik (kaaskoostaja V. Verev). Tln, 1984.

B: AAUT II, 277; TÜ BL I, 22EE 14, 506; EKBL, 240; EKnL, 572.

T. Lõbu

TAGO, Erik (11. X 1950 Paide), astrofüüsik, teenistujate p. Lõpetas 1969 Paides kk-i, 1974 TÜ füüsika erialal, 1981 Tartu Obs-is asp-i, füüs-mat-knd (1987, Eesti TA), vk „Coma galaktikate superparve ja selle ümbruse struktuur”. Täiendas end 1990 Münchenis M. Plancki Inst-s, 1991 Cambridge’is. Oli 1974-78 Tartu Obs-i ins, 1981-85 v-ins, 1985-87 n-teadur, 1987-2000 teadur, 2000– v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: vaatluslik kosmol, universumi suuremastaabiline struktuur, galaktikate ja nende süsteemide ruumjaotus. Koost. rikaste galaktikaparvede punanihete kataloogi ning galaktikagruppide kataloogid Sloani taevaülevaate alusel. ENSV rkl teaduspreemia (1982, koll-s), EV teaduspreemia (1998 ja 2007, koll-s). Üle 60 teadustr-e, rohkesti aime-tr-id.

T: Spatial distribution of galaxies and of clusters of galaxies in the southern galactic hemisphere (kaasautorid M. Jõeveer, J. Einasto). // Monthly Not. Royal Astron. Soc. 185 (1978); Structure of superclusters and superclusters formation. IV spatial distribution of clusters of galaxies in the Coma supercluster and its large-scale environment (kaasautorid J. Einasto, E. Saar). // Monthly Not. Royal Astron. Soc. 206 (1984); A 120-Mpc periodicity in the three-dimensional distribution of galaxy superclusters (kaasautor). // Nature (1997) 384; Optical and X-ray clusters as tracers of the supercluster-void network. II. The spatial correlation function (kaasautor). // Astron. J. 123 (2002) 1; Groups of galaxies in the SDSS data release 5. A group-finder and a catalogue (kaasautor). // Astron. Astrophys. 479 (2008).

B: EE 14, 506; Universum (koost. R. Veskimäe). Tln, 1997; 1000 tartlast läbi aegade, 426.

TAIMRE (a-ni 1936 **Jefimov**), **Sinaida** (14. X 1898 Lümända v, Saaremaa – 13. IX 1981 Tallinn), botaanik; kooliõpetaja t. Lõpetas 1918 Tallinna Linna Tütarlaste gümn-i, 1930 TÜ bot erialal; bot-mag (1933, TÜ; ü. a. biol-knd-ks 1947), vk „Mõningate

elektrolüütide toimest oataimede juurte kasvule”. Oli 1928-29 TÜ bot inst-i aj. abijõud, 1929-37 TÜ bot inst-i taimefüsiol labori n-asst, 1938-40 v-asst, 1941-44 asst, 1945-48 TÜ taimefüsiol kat-i v-õpetaja, 1949 gen ja darvinismi kat-i v-õpetaja, 1951-56 EPA füsiopatol ja taimefüsiol kat-i v-õpetaja. – Uurimisvaldkond: elektrolüüdid.

B: AAUT II, 155; TÜ BL I, 191.

TAIMSALU (a-ni 1936 **Teiman**), **Johannes Rudolf** (5. VI 1891 Tallinn – 24. IV 1942 Sosva, Sverdlovski obl, Venemaa), tehnikateadlane; raudteelase p. Lõpetas 1908 Tallinna Raudtee Tehnikakooli ja eksternina Peterburi Nikolai I nim kadetikorpuse, 1916 Petrogradi Tehnol-inst-i meh-ins-na, ühtlasi 1916 lennukooli ja 1917 mereväeinsmehaanikute kooli Petrogradi PI juures, 1925 Berliini Tehn Ük-i elektriins-na. Osales I maailmasõjas ja Vabadussõjas mereväehvitserina, oli 1919-21 lendur Eesti lennuväes, 1925-34 Arsenali tehnikaosk-a juh, 1934-37 Tallinna Linnaval ettevõtluse osk-a juhlinnanõunik, a-st 1937 Franz Krulli masinatehase juhatuse liige, ühtlasi 1929-36 TT õppejõud (tööstuse organiseerimine ja juhtimine, sisepõlemismootorid, pumbad) ja 1938-41 TTÜ-s, õü täitja. Luges termodünaamika, soojustehnika ja sisepõlemismootorite kursusi. 1941 vahistati ja mõisteti surma. – Uurimisvaldkonnad: tootmise korraldamine, soojustehnika, jõuseadmed. EIÜ juhatuse (1927) ja IK elektrisekts-i liige. Eesti Punase Risti II järgu (1936) ja Valgetähe III klassi teenetemärk (1938).

T: Arvustaja J. Taimsalu arvamus. // Arvustajate arvamusel kandideerijate kohta elektrotehnika teisele professorile. Tln, 1939. (TTÜ Toim. Lisad 3).

B: TPI 1936-1986, 35, 300; 70 aastat mehaanikateaduskonda. Tln, 2006, 63.

V. Mägi

TAKLAJA, Andres (14. X 1947 Tallinn), tehnikateadlane. Lõpetas 1968 Keila Kk-i, 1972 TPI raadiotehnika alal, tehnikaknd (1985, Leningradi Elektrotehniline Sideinst), vk „Обобщенный метод расчета мультипликативных помех в атмосферных оптических системах передачи информации” Täiendas end 1983-85 Leningradis. Oli 1979-86 TPI n-teadur, 1986-89 v-teadur, 1990-92 TTÜ dots, 1992- mikrolainetehnika prof ja 1998- õt-i juh. – Uurimisvaldkonnad: laseri ja optiliste vastuvõtjate müra ning atmosfääri mõju laserikiirguse levimisele. Teinud kindlaks atmosfääris leviva

laserikiirguse intensiivsuse fluktuatsioonide karakteristikud, kirjeldanud fluktuatsioone multiplikatiivsete mõjutustena ja loonud mitme multiplikatiivse protsessi koosmõju arvestamise meetodi. Üle 60 teadustr-e.

T: Raadiotehnika koht tänapäeva Eestis. // Raadiotehnika 2005: XII rahvusv telekommunikatsioonipäeva materjalid. Tln, 2005; Broadcast in near-field region of transmitter antenna (kaasautor S. Reisberg). // Proc. of the Biennial Baltic Electronics Conf. Tln, 2006; Elektroonikasektor vajab kodumaiseid ettevõtjaid. // Inseneria (2008) 3; Thermal annealing effect on structural and electrical properties of chemical bath deposited CdS films (kaasautor). // Thin Solid Films 516 (2008) 20.

B: EE 14, 506; TTÜ professorid läbi aegade, 414-415.

TALI, (a-ni 1970 **Laretei**), **Anne** (28. VIII 1944 Pärnu), matemaatik. Lõpetas 1962 Tallinna 4. kk-i, 1967 TÜ mat osk-a, füüs-mat knd (1984, Uurali Rkl Ük), vk “Выпуклые семейства методов суммирования”. Täiendas end 1977 Leningradi, 1987 Varssavi ning 1996 ja 2002 Ulmi Ük-s. Oli 1968-71 TÜ mat analüüsi kat-i asst ja asp, 1971-73 Kubi mat meetodite sektori v-ins, 1973-84 Tallinna Ük-s v-õpetaja, 1984-2005 dots, 2005- prof, ühtlasi 1984-88 mat-füüsika osk-a prodekaan ja 1992-93 mat kat-i juh. Koost õppevahendeid – Uurimisvaldkonnad: ridade ja jadade summeeruvusteooria, mat analüüsi õpetamise met. Üleriigilise mat ainenõuk esimees 2005- . EMS asutajaliige, juhatusel liige (1997-2006). G. Rägo medal (2006). Üle 30 teadustr-e.

T: Один способ для построения выпуклых семейств методов суммирования. // Tü Toim 448 (1978); Convexity conditions for families of summability methods. // Tü Toim. 960 (1993); On certain families of generalized Nörlund methods and power series methods (kaasautor U. Stadtmüller). // J. Math. Analys. Appl. 238 (1999) 1; On linear-topological properties of convex families of normal matrix methods. // Analysis and Applications. New Delhi, India, 2002; Strong summability in certain families of summability methods (kaasautor U. Stadtmüller). // Acta Sci. Math. (Szeged) 70 (2004) 3/4; On strong summability of sequences (kaasautor V. Soomer). // ACUT Math. 11 (2007); A family of generalized Nörlund methods and related power series methods applied to double sequences (kaasautor U. Stadtmüller). // Math. Nachrichten (2008) 2.

B: EE 14, 506; *R. Virkus*. Tallinna Pedagoogikaülikool läbi aegade, 49, 119; Tallinna Pedagoogikaülikool 1919-1999, 79, 81, 205; Pool sajandit Matemaatika-Loodusteaduskonda. Ajalookogumik. TPÜ, 2000, 36, 37, 39, 74; EMS ar 2004. Trt, 2008, 172-174.

TALI, Vladimir (30. VI 1926 Pärnu – 18. IV 1998), biokeemik; töölise p. Lõpetas 1945 Pärnu 1. kk-i, 1949 TÜ farm-osk-a, farm-knd (1955, TÜ), vk „Reinvarre *Tanacetum vulgare* L. farmakognostiline uurimus”. Oli 1950-56 Tartu ÕI v-õpetaja, 1956-57 EPA tead-sekr, 1957-62 EPA keemiakat-i v-õpetaja, 1962-91 dots. – Uurimisvaldkonnad: taimsed valgud ja aminohapped, toorproteiini ja valkude biol väärtuse määramine. U 80 teadustr-t.

T: Reinvarre (*Tanacetum vulgare* L.) keemiline koosseis ja bioloogiline toime. // EPA tead. tööde kogumik 3 (1957); Eesti NSV-s kasvatatavate põldoasortide haljasmassi ja terade amiinohappelisest koostisest. // EPA tead. tööde kogumik 27 (1963); Õlletööstuse jäätmete amiinohappelisest koostisest (kaasautor A. Siim). // EPA tead. tööde kogumik 27 (1963); Amiinohapete kvantitatiivne määramine kromatogrammide otsese densitometreerimisega. // EPA tead. tööde kogumik 32 (1963); Liblikõieliste heinte aminohapete sisaldusest ja proteiini bioloogilisest väärtusest. // EPA tead. tööde kogumik 45 (1967); Laboratoorsed tööd kvalitatiivses analüüsis. Trt., 1980.

B: EPA BL I, 180-181; EPA BL II, 84-85; EPMÜ BL, 80.

TALIHÄRM, Artur (24. XII 1932 Visuvere k, Väätsa v, Järvamaa), arstiteadlane, anesthesioloog, taluniku p. Lõpetas 1952 Paides kk-i, 1958 Leningradis Kirovi nim Sõjaväemed-i Akad, med-knd (1968, NSVL Tervishoiu Min-i Kliinilise ja Eksperim Kirurgia Inst), vk „Изменения некоторых показателей электролитного обмена у больных туберкулезом легких во время фтизио-хирургических операций и в ближайшем послеоперационном периоде“. Töötas 1958-60 sõjalaeval. Oli 1960-70 Tallinna Vab Tuberkuloositõrje Dispanseri anesthesioloog ja osk-a juh, 1970-73 TPedI med-e ettevalmistuse kat-i v-õpetaja, 1973-79 Tallinna Tõnismäe Haigla osk-a juh ja peaarsti aset kirurgia alal, a-st 1979 Tallinna Kiirabihaigla peaarsti aset kirurgia alal.

Tervishoiu-min-i tead med-nõukogu teadussektr (1968-69). Eesti Anestesioloogide ja Reanimatoloogide Seltsi liige. 73 teadustr-t.

T: „Двойной блок“ при применении листенона (kaasautor N. Haug). // Вестник хирургии (1963) 7; Резекция легких у больных легочным туберкулезом (kaasautorid E. Kama, U. Kreegimäe) // TÕ Toim. 171 (1965); Barbituraatidest tingitud mürgistused ja ravi. // NET (1970) 4; Восстановление трудоспособности после субтотального удаления поджелудочной железы (kaasautorid U. Sibul, A. Lutsuver). // Вестник хирургии (1976) 7; Kogemusi toksikoloogiliste haigete ravimisel Tallinna Kiirabihaiglas (kaasautorid L. Dimitrijevi, I. Kamenik). // NET (1982) 4; Anafülaktilise šoki ravi (kaasautor L. Dimitrijevi) // NET (1988) 2.

B: NET (1968) 3, 204; (1982) 6, 463; *H. Merila-Lattik*, 1136..

TALIMAA, Rein (29. III 1929 Tallinn), arstiteadlane, ftisiaater; teenistuja p. Lõpetas 1947 Türi Kk-i, 1954 TÕ arstitsk-a, 1958 Moskvast NSVL Tervishoiu Min-i Tuberkuloosi Keskinst-s sihtasp-i, med-knd (1961, NSVL MA, Moskva), vk „Изменения аллергической реактивности у больных туберкулезом легких при лечении их антибактериальными препаратами и туберкулином“ Töötas 1954-55 EKMI-s mikrobiol ja tuberkuloosi sektorites, 1960-97 Leedu Vab Tuberkuloosi Inst-s (1989-92 Pulmonoloogia ja Ftisiaatria Inst, 1992-96 Pulmonoloogia ja Ftisiaatria Keskus, a-st 1996 Tuberkuloosi ja Kopsuhaiguste Haigla) v-teadurina.– Uurimisvaldkond: hingamise patofüsioloogia, diagnostilised ja terapeutilised aspektid, arstiteaduse ajalugu (Tartu ja Vilniuse Ük-de vahelised sidemed 19.-20. saj, TÕ kasvandike tegevus praeguse Leedu ja Poola aladel). Ülel ja Leedu Ftisiaatrite Seltsi liige, Ülel Med-tehnika Seltsi Leedu vab juhatuse liige, Vilniuse Med-ajaloo Seltsi liige (laekur 1982-86). Üle 50 teadustr-e.

T: К изучению клеточных реакций у больных туберкулезом под влиянием терапии антибактериальными препаратами и туберкулином. // Иссл. по туберкулезу и ревматизму. Тln, 1960; Savo darbo spirografas, pagamintas is paprasto vaudeus spirometru. // Sveikatos Absauga 47 (1964); Изменения бронхиальной проходимости при лечении аэрозолями больных туберкулезом легких. // TÕ Toim. 171 (1965); Рационализация спирографии. // Медицинская сестра (1973) 8; Johann Lemberg in Ostwalds Erinnerungen. // 21. Int. Baltic Conf. Hist. Sci. (2003); Rozprawy obronione w

Dorpacie na stopień doktora nedy cyny w księgozbiörze Biblioteki Litewskiej Akademii Nauk w Wilnie (kaasautor Z. Bednarski). // Arch. Histor. Filoz. Med. 71 (2008).

B: *H. Merila-Lattik*, 1036-37.

TALIMETS (a-ni 1957 **Pauts**), **Ellen** (27. IV 1933 Muhu v, Saaremaa), keemik; taluniku t. Lõpetas 1952 Muhu kk-i, 1957 TPI keemia-mäetsk-a, 1969 samas asp-i; tehnikaknd (1971, TPI), vk „Исследование высокотемпературной коррозии железа и сталей в присутствии сланцевой золы”. Oli a-st 1963 TPI (TTÜ) anorg keemia kat-i asst, 1984–2006 dots, a-st 2006 emeriidots. – Uurimisvaldkonnad: põlevkivil töötavate aurukatelde küttepindade saastumine ja korrosioonikemism, korrosioonitõrje inhibiitoritega lahustes ja inhibeeritud värvkatetega agressiivsetes keskkondades; Mustamäe soojaveetorustiku korrosioon, puhastamine ummistumise vältimise võimalused, autode korrosioon ja korrosioonitõrje. U 50 teadustr-t.

T: К вопросу о механизме коррозии в присутствии золы сланцев при высоких температурах. // Материалы конф. по процессам в минеральной части энергетического топлива. Тлн, 1969; Лабораторное испытание противообрастающих красок (kaasautor). // Ж. прикладной химии (1970) 10; К вопросу об исследовании причин коррозии и забивания труб в системе теплоснабжения (kaasautor). // TPI Toim. 479 (1980); Untersuchung von Korrosionsinhibitoren Säuriger Beizlösungen in der Anwesenheit von Komplexbildnern (kaasautor). // Periodica Polytechnica. Chemical Eng. 27 (1983) 1.

B: TPI 1936-1986, 275.

TALJA, Ija (20. VIII 1967 Tartu), arstiteadlane; immunoloog; ehitustehniku t. Lõpetas 1985 Tartu Med-kooli, 1992 TÜ arstitsk-a farm alal, M.Sc. (biomed) (1999, TÜ), vk „Autoantikehade esinemissageduse võrdlev uuring Rootsi ja Eesti elanikkonnas”. Oli 1992-2005 ÜMPI immunol õt-i laborant, 2005- teadur. – Uurimisvaldkond: autoimmuunsuse molekul ja rakulised mehhanismid. Eesti Immunoloogide ja Allergoloogide Seltsi liige (2001), Eesti Laborimed-i Ühingu liige (2010). Üle 10 teadustr-e.

T: Antigliadin antibodies and autoantibodies among 9, 12 and 15 year-old schoolchildren (kaasautor). // *Centr. Eur. J. Immunol.* 36589 (1998); Autoantibodies in Estonia and Sweden, populations with different responses to allergens (kaasautor). // *Int. Arch. Allergy Immunol.* 117 (1998) 2; Controlled ovarian hyperstimulation changes the prevalence of serum autoantibodies in vitro fertilization patients (kaasautor). // *Am. J. Reproductive Immunol.* 56 (2006) 5-6; Downi sündroom – immuunsüsteemi häiretega kromosoomihaigus (kaasautor). *EA* (2007) 8; Antigenic proteins of *Lactobacillus acidophilus* that are recognised by serum IgG antibodies in children with type 1 diabetes and coeliac disease (kaasautor). // *Pediatric Allergy Immunol* (2009) 1.

B: TÜA 1982-2007, 190, 200.

TALL (Toll), Lambert (Lembit) (25. I 1933 Sydney, Austraalia), tehnikateadlane; töölise p. Lõpetas 1953 Sydney Ük-i ehitusins-na, 1954 täiendas end ehituse alal Uus-Lõuna-Walesi Ük-s Sydneys, M.Cs ehitustehnikas. (1957, Lehigh'i Ük, Bethlehem, Pennsylvania, USA), Ph.D. samal alal (1961, samas), vk "The strength of welded built-up columns". Oli 1954-55 Uus-Lõuna-Walesi osariigi teedemin-i sillains, 1955-57 asst, 1957-61 instruktore ja teadur, 1961-67 uurimistöö *asst. prof.* ja *assoc. prof.*, 1967-79 ehitustehnika *assoc.prof.* ja prof Lehigh'i Ük-s; a-st 1979 ehituskonstruksioonide prof ja a-st 1981 ka ehitustehnika prof Florida Rahvusvahelises Ük-s (Miami, USA), ühtlasi 1979-82 samas tehnikakolledži dekaan. Oli 1971-72 sideteadur USA Londoni saatkonnas, 1978 USA ehitustehn nõustajate meeskonna juht Egiptuses, 1986 külalisprof Sydney Ük-s. – Uurimisvaldkonnad: keeviskonstruksioonid, nende tugevus ja püsivus; jääk- ja termopinged konstruksioonides, rakendusmeh, materjalide väsimus ja purunemine, elamukonstruksioonid, katsemetoodikad. Hea keeleoskajana (eesti, hispaania, hollandi, inglise, itaalia, prantsuse, rootsi, saksa, soome, vene) esinenud loengutega ehitusandusest, teaduskorraldusest ja ins-haridusest paljudes riikides üle maailma, ka Eestis TTÜ-s. Rahvusv Sildade ja Ehituskonstruksioonide Assots-i, Am. Teadusarenduse Assot-i, Am. Ehitusins-de Ühingu ja Am. Ins-hariduse Ühingu liige. Saanud autasusid, sh 1963 ja 1971 Ameerika Keevitusühingu *Davis Silver* medali ja 1964 silmapaistvate teadustr-te eest Austraalia Ins-de Liidu *Chapman* medali. Ligi 200

teadustr-t ja uurimisraportit, ük-iõpiku *Structural steel design* (New York, 1964, 1974) toim. ja põhiautor.

T: Experimental investigation of welded built-up columns (kaasautor). // *Welding J.* 42 (1963) 4; The effect of welding structural components. // *Welding Design and Fabrication* 37 (1964) 3; A pilot study on the strength of Ni-Cr-Mo-V steel columns (kaasautor). // *Experim. Mechanics* 8 (1968) 1; Measurement of residual stresses: a comparative study of methods (kaasautor). // *The recording and interpretation of engineering measurements.* London, 1972; *The calculation of residual stresses: in perspective.* // *Int. conf. on residual stresses in welded constuction.* London, 1977; *Centrally compressed members.* // *Stability and strength of structures.* London, 1982; *The reinforcement of steel columns.* // *Eng. J.* 26 (1989) 1; *Steel structures.* // *Handbook of architectural technology.* New York, 1991.

B: ETVpK, 124; *V. Mägi.* Minerva rüütliid: Eesti insener kodus ja võõrsil. Tln, 2005, 381-389.

V. Mägi

TALLERMO, Harri (28. IX 1929 Jõhvi), energeetikateadlane; taluniku p. Lõpetas 1949 Jõhvi 1. kk-i, 1955 TPI meh-tsk-a soojuselektrijaamade alal, tehnikand (1972, TPI), vk „Коррозионно-эрозионный износ пароперегревателей сланцевых парогенераторов”. Oli 1955-59 Kohtla-Järve Elektijaama tsehhijuh, 1959-61 Balti Elektijaama v-meister, 1961-62 Energoremondi Narva jsk-a juh, 1962-2005 TPI (TTÜ) soojustehnika inst-i n- ja v-teadur, a-st 2005 erakorr v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: soojusenerg, katelseadmete küttepindade väline saastamine, puhastamine ja kulumine, rõhu all töötava metalli seisukorra kontroll ja ressursikulu määramine. ENSV rkl preemia (1980, koll-s). U 30 teadustr-t.

T: Corrosion resistance of ferritic alloys 13 crmo 44 AND 10 crmo 910 in conditions of super heaters of PF oil shale boiler (kaasautor). // *Oil Shale* 14 (1997) 3; Life assessment of power plant components (kaasautor I. Klevtsov). // *Proc. Est. Acad. Sci. Eng.* 5 (1999) 1; High-temperature corrosion of martensite alloy under oil shale fly ash (kaasautor). // *J. of Pressure Vessel Technology – Trans. Asme* 123 (2001) 3; High-temperature corrosion of martenistic and austenistic steels under on-tube oil shale ash deposits (kaasautor I.

Klevtsov). // Oil Shale 19 (2002) 1; High-temperature corrosion resistance of the austentic steels in the presence of chlorine-containing on-tube deposits (kaasautor). // Oil Shale 20 (2003) 4; Assessment of Remaining Life of Superheater austentic Steel Tubes in PF Oil Shale Boilers (kaasautor). // Oil Shale 23 (2006) 3.

B: TPI 1936-1986, 303, 455.

TALLGREN, Aarne Michaël (*Mikko*) (8. II 1885 Ruovesi, Soome – 13. IV 1945 Helsingi), arheoloog; soomlane, kirikuõpetaja p. Lõpetas 1903 Turus soome klassikalise lütseumi, 1905 Helsinki Ük-i, täiendas end Stockholmi ja Uppsala Ük-s, *dr phil* (1914, Helsinki Ük), vk „Die Kupfer- und Bronzezeit in Nord- und Ostrussland I. Die Kupfer- und Bronzezeit in Nordwestrussland. Die ältere Metallzeit in Ostrussland“. Töötas kooliõpetajana ja uurijana Soome Rahvusmuuseumis; osalenud arheol ekspeditsioonidel Venemaal. Oli 1919-20 Helsinki Ük-i uraali-altai arheol dots, 1920-23 esimene TÜ Eesti ja naabermaade muinasteaduse prof (1923–25 õppeül-täitja), 1923–45 Helsingi Ük-i arheol-prof, 1930–37 ja 1938–42 Soome Muinasmälestiste Seltsi esimees. Rajas TÜ arheol kabineti ja -muuseumi, pani aluse kaasaegsele teaduslikule arheol-le uurimistöle ja ajakohasele muuseumikorraldusele Eestis, korraldas kinnismälestiste arvelevõttu ja kaitse. Avaldas Eesti arheol üldkäsitluse, asutas Helsingis ajakirja *Eurasia Septentrionalis Antiqua* (ilm 1926–38) ja oli selle toim. – Uurinud Ida-Euroopa ja Lääne-Siberi pronksi- ja rauaega ning soomeugrilaste esiajalugu. TÜ audr (1932).

T: Die Kupfer- und Bronzezeit in Nord- und Ostrussland I. Die Kupfer- und Bronzezeit in Nordwestrussland. Die ältere Metallzeit in Ostrussland. // Suomen Muinaismuistoyhdistyksen Aikakauskirja XXV. Helsinki, 1911; Suomen esihistorialliset ja ajaltaan epämääräiset kiinteät muinaisjäännökset. Helsinki, 1918; Zur Archäologie Eestis I. Vom Anfang der Besiedlung bis etwa 500 n. Chr. // ACUT B. III:6. (1922); L'ethnographie préhistorique de la Russie du nord et des Etats Baltiques du nord. Trt-Dorpat, 1923; Ein wichtiger eisenzeitlicher Fund aus Kunilepa Ksp. Juuru (Jörden). // Sb GEG 1923; Zur Archäologie Eestis II. Von 500 bis etwa 1250 n. Chr. // ACUT. B. VIII:1 (1925); Euroopa muinasaeg: pronksiaja algusest ajaloolise ajani. // TÜ Arkeol. Kab-i Toim.V (1927); Suomen muinaisuus. Suomen historia I. Porvoo, Helsinki, 1931; Soomeugri rahvavaimu loov jõud. Eesti ja Soome tuhat aastat tagasi (kaasautor A. Bán). Tln,

1936; Neuere archäologische Arbeiten in Estland. Archäologisches aus Lettland und Polen // Eurasia Septentrionalis Antiqua X (1936); The Arctic Bronze Age in Europe. // Eurasia Septentrionalis Antiqua XI (1937); The prehistory of Ingria. // Eurasia Septentrionalis Antiqua XII (1938); Die sog. Mäläräxte der ostbaltischen Bronzezeit. // ÕES-i Toim. 30 (Liber saecularis). Trt, 1938;

B: EE 14, 507; TÜ ajalugu III, 53, 97, 98; Universitas Tartuensis 1632–2007, 339.

TALLMEISTER, Eugen Theodor Waldek (1. VIII 1916 Riia – 2. IX 2006 Tallinn), arstiteadlane, mikrobioloog; kirikuõpetaja p. Lõpetas 1934 Tallinna Prantsuse Lütseumi, 1940 TÜ arstitsk-a, 1950 TÜ-s asp-i; med-knd (1951, TÜ), vk „*Escherichia coli* osatähtsus imikute ja väikelaste kõhulahtisuse puhul”. Oli 1940-41 Valjala ja Muhu jsk-arst, 1941-47 Eesti Laskurkorpuses arsti, 1950 TÜ mikrobiol kat-i asst, 1951-60 v-õpetaja, 1960-87 dots, 1960-64 kat-i juh, 1973 ka arstitsk prodekaan.–Uurimisvaldkonnad: bakterite blasmiidid, bakterite gen ja antagonismenterobakterite biol, tuberkuloosi mikrobiol diagnoosimine, soolenakkuste etiol. Üle 100 teadutr-e.

T: Об яичных средах для ускоренного выращивания туберкулезных микобактерий (kaasautor S. Laanes). // Лабораторное дело (1958) 2; О применении теста фенилаланина при дифференцировании энтеробактерий. // Лабораторное дело (1961) 9; Mõningate *E. coli* serotüüpide suunatud muutlikkusest. // TÜ Toim. 143 (1963); Laboratoorsed tööd meditsiinilises mikrobioloogias (kaasautor). Tln, 1964; К изучению С-антигена у различных штаммов энтеробактерий. // Лабораторное дело (1969) 5; R-факторы и повеление их детерминантов у штаммов энтеробактерий различного происхождения. // Генетика УП (1971) 1; Лактобациллярна флора тваринного организму и их захисна функция. // Микробиол. ж. (1975) 5; Uus tõhus desinfektsioonivahend *Estosteriil*. // NET (1980) 1.

B: AAUT III, 188; TÜ BL I, 139; NET (1966) 4, 308-309; (1976) 4, 362; (1986) 6, 457; EA 85 (2006) 8, 553-554; *H. Merila-Lattik*, 343-344; Dotsent Eugen Tallmeister 90. Trt, 2006; TÜA 1982-2007, 38, 116, 117, 122, 123, 130.

TALPSEPP, Ervin (8. V 1923 Aaspere v, Virumaa – 6. III 1971 Kuusiku, Raplamaa), põllumajandusteadlane; taluniku p. Lõpetas 1946 Jäneda Põllum-tehnikumi, 1950 TÜ

põllum-tsk-a agronoomina, 1953 EMMI-s asp-i põllum-knd (1955, Eesti TA), vk „Lupjamisega Lõuna-Eesti muldades esilekutsustud füüsikalised ja füüsikalis-keemilised muutused”. Oli 1953-58 EMMI n-teadur, 1958-59 v-teadur, 1959-61 põllum-osk-a juh, 1961-71 põllunduse osk-a v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: kevadine ja sügisene mullaharimissüsteem, teravilja ja kartuli väetamine, külvikorralülide produktiivsus, eelviljade ning kultuuride järgnevuse probleemid, odra külvisügavus, kartuli mahapanekuaeg. Rajas 1960 Kuusiku Katsebaasis (senini kestva) odra monokultuuri katse. Mullastikukaardi koostajaid ja künnivõistluste taaskorraldamise algataja (1964). Üle 100 teadutr-e.

T: Suurte teraviljasaakide kasvatamisest. Tln, 1962; Kõrrepõldude koorimine – tähtis agrotehniline võtte saakide tõstmiseks. Tln, 1963; Teeme mullaharimistöid kvaliteetselt. Tln, 1964.

B: EPBL, 495.

TALPSEPP, Lembit (3. IX 1950 Kuusalu v, Harjumaa), merefüüsik (okeanoloog); taluniku p. Lõpetas 1969 Loksa Kk-i, 1974 TÜ rakendusmat erialal, 1983 Eesti TA-s asp-i, füüsika-mat-knd (1983, NSVL TA Okeanol Inst), vk „Синоптическая изменчивость течений в некоторых районах Балтийского моря вызванная захваченными топографией волнами”. Oli 1974-83 TEFI Läänemere osk-a n-teadur ja 1983-90 v-teadur, 1990-92 ÖMI v-teadur, 2002- TTÜ Meresüsteemide Inst-i v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: Läänemere hoovused, topograafilised lained ja rannikulähedased hüdrofüüs protsessid. U 80 teadustr-t.

T: On c oastal jets in the Southern Baltic (kaasautor H. Lass). // Continental Shelf Res. 13 (1993) 2/3; Hydrophysical and hydrobiological processes in the Gulf of Finland in summer 1987 – characterization and relationship (kaasautor). // Continental Shelf Res. 14 (1994) 7-9; Oceanographic variability in the Skagerrak and northern Kattegat (kaasautor). // ICES J. Marine Sci. 54 (1997); On the coherent structure of currents in two straits of the Gulf Riga. // Ann. Geophys. 1998; Periodic variability of surface currents in the bays of the Gulf of Finland. // Ann. Geophys. 2003; Periodic variability of currents induced by topographically trapped waves in the coastal zone in the Gulf of Finland. // Oceanol. 48 (2006) 5; On the parameters of coastal-trapped waves near the eastern coast of the Baltic

sea. // Proc. Est. Acad. Sci. Eng. 13 (2007) 1; On the influence of the sequence of coastal upwellings and downwellings on the surface water salinity in the Gulf of Finland. // Proc. Est. Acad. Sci. Eng. 14 (2008) 1.

TALTS, Erika (7. IV 1913 Käru v, Järvamaa – 19. XII 1992 Tallinn), keemik; metsniku t. Lõpetas 1932 Paide Saksa Gümni-i, 1936 TÜ keemikuna, keemiamag (1940, TÜ, ü.a. 1946 keemiaknd-ks), vk „Kaalium- ja baariumiooni toime ionreaktsioonile väikeste üldioontugevuste juures”. Oli 1934-36 TÜ füüsikal keemia labori abijõud, 1936-44 TTÜ füüsikal keemia labori n-asst, v-asst, instrktor-asst, 1943-44 labori juh, 1944-47 TPI füüsikal keemia kat-i asst, 1947-70 dots. – Uurimisvaldkonnad: keem kineetika, fosfororg-d ühendid.

T: Die Wirkung der Kalium- und Bariumionen auf die Gesschwindigkest einer Ionenreaktionen im Berlich kleiner gesamtionenstärke. // TTÜ Toim A 22 (1943); Изучение кинетики и катализа этерификации фенола хлорокисью фосфора. // Ж. общей химии 33 (1966); Keemia ülesannete kogu (kaasautor). Tln, 1961, ³1983.

B: AAUT III, 35; TT ja TTÜ õppe- ja abijõud 1918-1944, 63; TPI 1936-1986, 278.

TALTS, Hellmut (Helmut) (15. XII 1919 Kohila v, Harjumaa – 2. VII 1992 Stockholm), metsandusteadlane; taluniku p. Lõpetas 1938 Viljandi poeglase gümn-i, 1940 EV Sõjakooli, õppis 1940-43 TÜ metsandusosk-s, lõpetas 1955 Stockholmis Rootsi Kuningliku Metsaük-i. Asus 1943 Soome, sealt 1944 Rootsi. Oli 1944-47 Riigimetsade Val metsakorraldaja, 1947-50 firma *Korsnäs-Marma AB* ja 1950-53 firma *Fiskeby Fabrics AB* ametnik, 1953-62 Riigimetsade ja –maade Val ametnik, 1962-85 metsatööde ratsionaliseerimse ja mehaniseerimise büroo dir, 1990-92 EV eksiilval-e põllutööminister. Eesti Metsateadlaste Ühingu Rootsis esimees (1987-92), Vabade Eestlaste Põllum-liidu juh liige (1965-90) ja esimees (1990-91).

T: Metsamajandusest Euroopas. // Vabade Eestlaste Põllum-liit ar XIV. Stockholm, 1974; Metsamajandusest ja metsatööstusest Rootsis. // Vabade Eestlaste Põllum-liit ar XVII. Stockholm, 1982; Metsamajanduse organisatsioon Eesti NSV-s. // Vabade Eestlaste Põllum-liidu ar XX. Stockholm, 1986.

B: AAUT III, 391; Eesti Mets (1992) 9, 20; Põllum. (1992) 8/9, 6; Eesti Mets (1998) 12, 6; *M., Margus, T. Meikar*. Tartu Ülikooli põllumajandusteaduskonna metsaosakonna teoreetilise kursuse lõpetanud. Trt., 2002, 65.

M. Margus

TALTS, Herman(n) (23. / 10. III 1908 Vana-Vändra v, Pärnumaa -15.VIII 1978 Vasalemma), loomaarst ja mesinduse õpetaja; mõisarentniku p. Lõpetas 1928 Tallinna Poeglaste Reaalgümni-i, 1934 TÜ loomaarstitsk-a. Oli 1931 TÜ bakterioloogia jaama abijõud, 1934–40 Põllutöömin-i vet-talituse, 1940–41 ja 1944–47 Põllutöö RK vet-val instruktoriaarst, ühtlasi Eesti Linnukasvatavate ja Lambakasvatavate Seltside loomaarst, 1947–52 Vigala aiandus-mesinduskooli, 1952–53 Räpina aianduskooli ja 1953–66 Arkna loomakasvatuse kooli mesinduse õpetaja. Rajas Vigalas Eesti esimese mesinduskooli. 22- ja 25-raamilise eesti taru kaasautoreid (1948, 1960).

T: Kanakasvatavate talus (kaasautor). Tln, 1940, ²1942; Mesilasperede kiirpaljundamine S. K. Fedorovi ja D. J. Ivanovi meetodil. Tln, 1948; Mesindustehnilised võtted mee- ja vahatoodangu töstmiseks. Tln, 1949; Tegelik mesindus. Tln, 1971, ²1977, ³1996; Meenutusi mesindusest ja veterinaariast (kaasautor). Tln, 1998.

B: AAUT II, 527; EABL,134; Aiandus ja Mesindus,1987,166–167.

E. Ernits

TALTS, Jaak (20. I 1961, Kilingi-Nõmme, Pärnumaa), tehnikateadlane biomeditsiini alal; õpetajate p. Lõpetas 1979 Kilingi-Nõmme Kk-i, 1984 TTÜ elektroonika erialal, M.Sc. (2000, TÜ), vk “Diferentsiaalse ostsilomeetrilise vererõhu mõõtmise meetodi täiustamine”, Ph.D. (2004, TÜ), vk „Continuous non-invasive blood pressure measurement: comparative and methodological studies of the differential servo-oscillometric method“. Oli 1984-89 TÜ Eksperim-osa ins, 1990-92 TÜ väikeettevõtte Tartu Füsiograaf” dir, 1993-2003 TÜ füsioloogia inst-i v-laborant, teadur, 2004-07 v-teadur, 2007– ka biofüüsika dots. - Uurimisvaldkonnad: mitteinvasiivne vererõhu ja verevoolu registreerimine, samuti välise hingamise parameetrite määramine. 65 teadustr-t, 1 autorit..

T: Continuous non-invasive measurement of mean blood pressure in fingers by volume-clamp and differential oscillometric method (kaasautor). // Clin. Physiol. 16 (1996) 5; Mathematical modelling of non-invasive oscillometric finger mean blood pressure

measurement by maximum oscillation criterion (kaasautor). // *Med. Biol. Eng. Comp.* 37 (1999) 6; Effect of altering vasoactivity on the measurement of finger blood pressure (kaasautorid K. Jagomägi, R. Raamat). // *Blood Pressure Monitoring* 6 (2001) 1; Asymmetric time-dependent model for the dynamic finger arterial pressure–volume relationship (kaasautorid K. Jagomägi, R. Raamat). // *Med. Biol. Eng. Comp.* 44 (2006) 9; Calibrated photoplethysmographic estimation of digital pulse volume and arterial compliance (kaasautorid K. Jagomägi, R. Raamat). // *Clin. Physiol. Funct. Imaging* 27 (2007) 6; Interrupter technique and pressure oscillation analysis during bronchoconstriction in children (kaasautorid J. Kivastik, R. Primhak). // *Clin. Physiol. Funct. Imaging*, 29 (2009) 1.

B: TÜA 1982-2007, 109-111.

TALTS, Johannes (25. VII 1902 Kilingi v, Pärnumaa – 25. VIII 1946 Tartu), botaanik; taluniku p. Lõpetas 1923 Pärnu Ühisgümni-i, 1928 TÜ bot erialal, bot-mag (1928, TÜ, ü. a. biol-knd-ks 1946), vk „Raskemetall-soolade aniooni mõju *Penicillum glaucum*’ile”. Oli 1927-30 TÜ taimefüsiol labori n-asst ja taimemorfol ja –süstemaatika labori v-asst, 1931-43 Tartu koolides loodusteaduse õpetaja, 1944 TÜ taimesüstemaatika ja geobot kat-i dots, 1945-46 taimefüsiol kat-i juh. – Uurimisvaldkond: raskemetallide mõju taimerakkudele.

T: Mõnede raskemetallisoolade ja hapete mõjust taimeplasma kuumuskoagulsioonile. Trt, 1947.

B: AAUT II, 259; TÜ BL I, 191-192.

TALTS, Leida (6. III 1943 Pärnu), pedagoogikateadlane; töölise t. Lõpetas 1967 TÜ eesti filol erialal, 1973 AI-s asp-I, ajalooknd (1973, TÜ), vk „Põllumajandusliku keskharidusega spetsialistide kaadri kujunemisest Eesti NSV-s”. Oli 1967-74 AI sotsiol sektori laborant ja n-teadur, 1974-80 TPedI algõpetuse kat-i v-õpetaja, 1970-93 dots, 1976-93 kat-i juh, 1993-97 TPÜ kaasprof, 1997-2002 kooliped osk-a juh, prof, 2002-05 erakorr prof, algõpetuse õt-i juh, 2005-2010 TLÜ kasv-teaduse inst-i prof, 2010-meriitprof. – Uurimisvaldkonnad: õpilase arengukeskkond, erinevate maade üliõpilaste

väärtushinnangute võrdlev analüüs, kodu ja kooli integratsioon, õpetajate kutsehoiakud. Eesti Akad Ped Seltsi Tallinna osk-a esimees (1994-95). Üle 100 teadustr-e.

T: Eesti ja Põhjamaade laste väärtushinnangud: (sotsioloogiline uurimus). Tln, 1994; Laps ja lapsevanem: dialoogi kaks osapoolt. // Perekasvatus ja selle teostamise võimalused tänapäeva Eestis. Trt, 1998; Õppimise sotsiaalne kontekst. // Riikliku õppekava rakendamisest algkoolis 9. Tln, 2000; Koolikeskkond – ühiskonna peegel või suletud maailm. // Kasvatus ja aated. Trt, 2001; Laste kooliks ettevalmistamise olukorrast Tallinna linnas. // Lapse kasvukeskkond Eestis ja Soomes. Tln, 2005; Keelekümblejate laste keelealased ja sotsiaalsed oskused üleminekul lasteaiast kooli (kaasautor A. Kukk). // Kultuuride dialoog-võimalus või paratamatus? Tln, 2009.

B: EE 14, 507.

TALTS (a-ni 1933 **Krastin**), **Silvia** (24. XI 1901 Rujiena, Läti – 29. VI 1992 Tallinn), botaanik, taimesüstemaatik; lätlane, ametniku t. Lõpetas 1921 Tartu Vene Gümni-i, 1928 TÜ loodustsk-a; *mag. bot.* (1930, TÜ), vk „Verhalten der Grenzschichten des Pflanzenplasmas gegen Elektrolyte“, biol-knd (1947, TÜ), vk „Elektrolüütide mõju plasma pindkihile“. Töötas TÜ fütopatol kab-s, oli 1931-32 TÜ taimefüsiol- ja süstemaatika labori asst, 1933-41 Tallinna Ped Muuseumi töötaja, 1941-44 Tapa Gümni-i õpetaja, 1944-45 Saksamaal Tallinna Linnaarhiivi hooldaja, 1945-46 Poolas sõjaväe apteegi juh, 1947-72 ZBI v-teadur, ühtlasi a-ni 1952 biol sektori juh. Asutas ZBI rmtkogu ja oli selle hooldaja. – Uurimisvaldkonnad: taimefüsiol, sood; kaardistanud taimkatet. Osalenud taimemäärajate koostamisel, oli 11-köitelise *Eesti NSV flora* toim-id ja kaasautor (koostas 9 köite jaoks 38 taimesugukonna analüüsid ja kirjeldas 443 taimeliiki). ENSV rkl preemia (1985).

T: Taimemääraja. Eesti NSV-s sagedamini esinevaid kõrgemaid eos- ja õistaimi. Tln, 1948; Eesti NSV turbasamblad (kaasautor). Tln, 1954; Eesti NSV looduslike rohumaade tüübid (kaasautor). Tln, 1957; Metsa- ja niidutaimed (kaasautor). Tln, 1978.

B: EE 14, 507; AAUT II, 185; ZBI, 76-77.

T. Lõbu

TALTS, Vello (12. X 1926 Tallinn – 3. VIII 1984 Tallinn), majandusteadlane; advokaadi p. Lõpetas 1945 Tallinna 9. õhtukk-i, 1949 TPI maj-tsk-a ja 1952 TÜ õigustsk-a, maj-knd (1964, Eesti TA), vk „Elukondlike termiliste protsesside elektrifitseerimise majanduslik efektiivsus Eesti NSV-s”. Oli 1949-51 ENSV MN Plaanikomisjoni Majanduse TUI n-teadur, 1958-61 MI n-teadur, 1963-64 MN Masinaehituse Val Elektrotehnika TUI grupijuht ja v-teadur, 1964-68 TPI tootmise ökon ja org kat-i v-õpetaja, 1968-84 dots. – Uurimisvaldkonnad: energ ökon, energ-ettevõtete töö organiseerimine ja planeerimine.

T: Kulutuste efektiivsuse arvutamisest energeetikatööstuses ja aparaadiehituses (kaasautor L. Sarapik). Tln, 1972; Ajategur ja kulutuste majanduslik efektiivsus. Tln, 1972; Elektrifitseerimise majanduslik efektiivsus. Tln, 1974; Kapitaalmahutuste majandusliku efektiivsuse hindamine energeetikas. Tln, 1978; Kulutage elektrienergiat ratsionaalselt. Tln, 1982.

B: TPI 1936-1986, 340-341.

TALVE (a-ni 1936 **Thalfeldt**), **Ilmar-Aleksander** (17. I 1919 Muja (Mga), Ingerimaa, Petrogradi kub – 21. IV 2007 Turu, Soome), etnograaf, kirjanik ja kirj-teadlane. Lõpetas 1938 Tapa ühisgümni-i, 1942 TÜ ja 1951 Stockholmi Ük-i etnogr erialal; *mag. phil* (1942, TÜ), vk „Tõrva- ja söepõletamine Eestis“, Ph.D. etnol alal (1960, Stockholmi Ük), vk „Bastu och torkhus in Nordeuropa“. Soome TA liige (1970). Töötas 1940-43 ERM-s, osales 1943-44 Soome armee sõdurina (soomepoisina) II maailmasõjas. Elas 1945-59 Rootsis, misjärel asus Soome. Oli 1945-54 ja 1957-59 Stockholmi *Nordiska Museet*’i asst, 1954-57 Stockholmi Ük-i stipendiaat, 1959-60 Turu Ük-i rahvateaduse inst-i asst, 1959-62 eesti k-e lektor, 1960 soome ja võrdleva rahvateaduse dots, 1960-62 prof-i kt, 1962-86 prof, ühtlasi 1975-85 kultuuride uurimise inst-i juh, 1967-72 prodekaan, 1973 dekaan. – Uurimisvaldkond: Eesti ja Soome etnol. Avaldanud rohkesti ilukirj-st (*Ainult inimene*, 1948; *Maja lumes*, 1952; *Juhansonid reisirid*, 1959; autobiogr-ine triloogia *Kevad Eestis, Kutsumata külaline, Kolmas kodumaa*, 1997-99). TÜ audoktor (2005). Fr. Tuglase novelliauhind (1993), TÜ rahvusmõtte auhind (2004).

T: Eesti kultuuriajaloo probleeme. // Tulimuld (1952) 4-5; Arbeit und Lebensverhältnisse der finnischen Bahnbauarbeiter und b... Eisenbahner. Im Lichte der aufgezeichneten Erinnerungen. // Scripta ethnologica.(Turun yliopisto. Kansatieteen laitos) 18. Turu,

1964; Euroopan kansat. Turu, 1971, ²1978; Kansankulttuurin muuttumisesta Suomen maaseudulla n. 1880-1940 raportti esitutkmuksesta v. 1976 (kaasautor T. Leimu). Turu, 1976; Suomen kansankulttuuri. Historiallisia päälinjoja. Helsinki, 1979, ³1990; Valtajalaista kansan – kulttuuria. 1981; Finnish folk culture. // *Studia Fennica. Ethnologica* (1997) 4; Eesti kultuurilugu. Keskaaja algusest Eesti iseseisvuseni. Tln, 2004, ²2005.

B: EE 14, 507-508; AAUT III, 343; EKnl, 573-574; Bibliography of Ilmar Talve 1934-1979. Turku, 1979; Kevad Eestis. Autobiograafia I. Trt, 1997; Kutsumata külaline. Autobiograafia II. Trt, 1998; *Ü. Tonts*. Elu ja loominguga lugu. Trt, 2009; Ilmar Talve 17. I 1919-21. IV 2007. // *Sirp* (2007) 27. IV.

TALVE, Leo (9. IX 1922 Aaspere v, Virumaa – 25. IX 1992 Tallinn), tehnikateadlane; taluniku p. Lõpetas 1941 Tapa Kk-i, 1947 Prokopjevski Mäetehnikumi, 1952 TPI mäeinst-na, tehnikaknd (1971, Leningradi Plehhanovi nim Mäeinst), vk „Исследование динамики устойчивости обнажений, закрепленных штанговой крепью”. Elas 1941-47 küüditatuna Irkutski oblastis. Oli 1952-58 Tallinna Mäetehnikumis õppejõud, 1958-66 Põlevkiviinst-i v-teadur ja mäelabori juh, 1966 trusti Eesti Põlevkivi ins, 1966-72 TPI mäekat-i laborijuh, 1972-74 TPI v-õpetaja, 1974-84 dots, 1985-90 Info-inst-i keskkonnakaitse sektori v-teadur, 1991-92 Eesti Represseeritute Registri Büroo juh. – Uurimisvaldkond: põlevkivi kaevandamise tehnol. Üle 100 teadutr-e.

T: Методика испытаний разных конструкций штанговой крепи. // Сб. Химия и технология горючих сланцев и продуктов их переработки. Тр. Инст. сланцев 11. Л., 1962; О применении штанговой крепи в условиях обводненной кровли выработок. // Сб. Химия и технология горючих сланцев и продуктов их переработки. Тр. Инст. сланцев 13. Л., 1964; Методика испытания рабочей единицы штанговой крепи. Тln, 1969; Технологические схемы отработки, возраст и потребный срок поддержания целиков при камерной выемке с обрушением. // Тр. по горному делу VIII. Тln, 1976.

TALVE, Siret (2. VII 1970 Tallinn), tehnikateadlane; teenistujate t. Lõpetas 1988 Tallinna 4. kk-i, 1993 TTÜ veevarustuse ja kanalisatsiooni erialal, tehnikamag (1996, TTÜ), vk “Eesti elavhõbeda ja kaadiumi aineriingete uuring valitud valdkondades 1992. aastal”, tehnikadr (2001, Helsingi Tehnikaük), vk “Feasibility and Limoitations of

Applying Life Cycle Assessment in Estonia". Oli 1993-94 TTÜ keskkonnatehnika inst-i ins, 1996-97 asst, 2000-01 Helsingi Tehnikaük-i teadur, 2001 *Montgomery Watson Ltd* konsultant, 2001-02 *Ecotech Research and Consulting Ltd* ekspert, 2002-09 *Cycle Plan* OÜ juh liige, 2008- TTÜ Tartu Kolledži erakorr dots. – Uurimisvaldkonnad: toote olelusringi hindamise metodol, terminol, selle rakendamine põlevkivienerg keskkonnamõju hindamiseks. U. 20 teadustr-t.

T: An inventory analysis of oil shale energy produced on a small thermal power plant (kaasautor V. Riipulk). // *J. Cleaner Production* 9 (2001) 3; The life cycle assessment management tool for technologies in Eastern Europe – why and how. // *Int. J. Life Cycle Assessment* 6 (2001) 3; Suggestions to improve oil shale industry water management basing on inventory analysis of life cycle assessment (kaasautor V. Riipulk). // *Oil Shale* 18 (2001) 1; Life cycle assessment of a basic beer. // *Int. J. of Life Cycle Assessment* 6 (2001) 5; Environmental impacts of oil shale and coal electricity (kaasautor). // *Trends in Conservation and Recycling of Resources*. New York, 2006.

TALVET, Jüri (17. XII 1945 Pärnu), kirjandusteadlane, kirjanik ja tõlkija; haritlaste p. Lõpetas 1964 Pärnu 2. kk-i, 1972 TÜ inglise filol erialal, filol-knd (1981, Leningradi Ük), vk „Пикарескный роман Матео Алемана *Гусман де Альфараче* и формирование реалистического романа“. Täiendas end 1979-80 Havanna, 1985 Madridi Complutense, 1994 ja 2004 Barcelona, 1997-98 Stanfordin ja 2004-05 New Yorgi Columbia Ük-s. Oli 1974-75 TÜ eesti kirj ja rahvaluule kat-i väliskirj õpetaja, 1976-83 v-õpetaja, 1984-91 väliskirj kat-i dots, 1992- germaani-romaani k-te osk-a maailmakirj prof. – Uurimisvaldkonnad: võrdlev kirj-uurimine (baroki romaani, luule ja draama poeetika, romantism, XX sajandi romaan ja luule), kirj kui kultuuridevaheline protsess, retseptsioon, tõlkepoeetika, võrdleva kirj-e teooria. Eesti Võrdleva Kirj-teaduse Assots-i asutajaliige, juhatuse esimees (a-st 1994) ja selle rahvusv aastaväljaande *Interlitteraria* vastutav toim (a-st 1996), Rahvusv Võrdleva Kirj-teaduse Assots-i (ICLA) täitevkomitee liige (2000-07), Euroopa Võrdleva Kirj-teaduse Võrgustiku (ENCLS) juhatuse liige (2003-06). Hispaania Kuningriigi Isabel Katoliiklase orden (1992), Valgetähe IV kl teenetemärk (2001). 150 teadustr-t.

T: Hispaaniast Ameerikasse. Kultuuriuurimuslikud esseed. Tln, 1993; Hispaania vaim. Artiklite kogumik. Trt, 1995; Between dreams and reality: the message and the image of renaissance humanism. // Sederi XIV: Yearbook of the Spanish and Portuguese Society for The Study of English Renaissance Studies. Universidad de Jaén: Servicio de publicaciones, 2004; Edaphos and episteme of comparative literature. // Interlitt. (2005) 10; Tõrjumatu äär. Artiklite kogumik. Trt, 2005; Sümbiootiline kultuur. Trt, 2005; A Call for Cultural Symbiosis. Toronto, 2005; Contemporary translation philosophy: cannibalism or symbiosis? // Interlitt. (2007) 12; Narrative maneuvers in the periphery. The Spanish and Latin American novel during romanticism. // Romantic Prose Fiction. A Comparative History of Literatures in European Languages, XXIII. Amsterdam, Philadelphia, 2008.

B: TÜ BL, 248; EKrL, 575; EE 14, 508; Kes on kes? Eesti 2000. Tln, 2000, 198; EKnL, 575-576; APUT, 62.

TALVIK, Agu-Tõnis (25. IX 1934 Tartu), keemik; töölise p, Imbi T-u abikaasa. Lõpetas 1952 Tartu 1. kk-i, 1957 TÜ keemikuna, keemiaknd (1961, NSVL TA Keem Füüsika Inst, Moskva), vk „К проблеме механизма и реакционной способности в случае некоторых кислотно/каталитических реакций”. Täiendas end 1962 Tšehhoslovakkia TA Polarograafia Inst-s. Oli 1957-58 TÜ org keemia kat-i v-laborant, 1958-61 keem kineetika ja analüüsi labori n-teadur, 1963-69 v-teadur, 1969-2000 org keemia kat-i (a-st 1992 inst) dots. – Uurimisvaldkond: karbohapete dissotsiatsiooni termodünaamika ja kineetika. U 70 teadustr-t.

T: Studies on the kinetics and mechanism of acid hydrolysis of ethyl acetate (kaasautor V. Palm). // Ж. физической химии 33 (1959) 6; Basicity of carbonyl compounds (kaasautorid V. Palm, Ü. Haldna). // The chemistry of the carbonyl group. London, New York, Sydney, 1966; О структурных факторах, определяющих термодинамическую кислотность функциональных производных алканов. // Реакц. спос. орг. соед., 1972; Orgaaniline keemia. Trt, 1996; Kinetics and mechanism of aminolysis of aliphatic esters in aprotic solvents (kaasautorid A. Tuulmets, E. Vaino). // J. Phys. Org. Chem. 12 (1999) 10; Activation energies of aminolysis of aliphatic esters in aprotic media (kaasautor A. Tuulmets). // ACH-Models in Chem. 137 (2000) 1.

B: TÜ BL I, 304.

TALVIK, Andres (6. VII 1947 Tallinn), tehnikateadlane, diplomaat; teenistujate p. Lõpetas 1965 Tallinna 10. kk-i, 1972 TPI ehitusins-na, 1981 samas asp-I, tehnikaknd (1982, TPI), vk „Исследование статической работы висячего покрытия с контуром из прямолинейных стержней”. Oli 1965-93 TPI graafikakat-s: a-st 1985 dots, 1991-92 kat-i juh, 1992-93 TTÜ ins-graafikakeskuse juh, 1993-96 EV Prantsusmaa saatkonna ja 1996-98 Belgia saatkonna maj-nõunik, 1998-2002 Välismin-i Euroopa Büroo dir, 2002-06 EV suursaadik Prantsusmaal, 2009– EV suursaadik Kreekas. – Uurimisvaldkond: negatiivse kõverusega eelpingestatud rippkonstruktsioonid (tross- ja telkkandjad). U 20 teadustr-t.

T: Kujutav geomeetria (kaasautorid O. Rünk, N. Paluver). Tln, 1986; О возможных вариантов тентовых покрытий. // TPI Toim. 640 (1987); Исследование, проектирование и возведение тентовых покрытий в Эстонской ССР (kaasautor K. Õiger). // Материалы VIII дальневосточных конф. по мягким оболочкам. Vladivostok, 1987; Cahier d'exercices de dessin technique (kaasautor K. Cissé). // Université de Conakry. Conakry, 1990; Exercices de géométrie descriptive (kaasautor V. Lissitsõn). // Univeritaté de Conakry. Conakry, 1990; Dessin de bâtiment (kaasautor V. Lissitsõn). // Univeritaté de Conakry. Conakry, 1991.

B: TPI 1936-1986, 381, 382, 441, 442.

TALVIK (a-ni 1935 **Tamberg**), **Edgar** (24. IX 1911 Kohila v, Harjumaa – 20. V 1992 Tallinn), õigusteadlane; töölise p. Lõpetas 1930 Tallinna Rahvaülikooli Seltsi Erakolledži, 1937 TÜ õigustsk-a, *mag. jur.* (1940, TÜ), vk „Vabariigi presidendi institutsioon“. Oli 1937-38 TÜ riigiõiguse kat-i abijõud, 1939-40 v-asst, 1940-41 TÜ teenistujate AÜ esimees, 1942-44 pol põhjustel õppetöölt kõrvaldatud, 1944-46 TÜ riigi ja rahvusv õiguse kat-i juh (a-st 1944 dots), 1946-48 riigi ja õiguse teooria ning riigiõiguse kat-i juh ja dots, 1948-50 õigustsk-a dekaan, 1950-51 NSVL TA Riigi ja Õiguse Inst-i doktorant, 1953-59 juhutöödel Tallinnas, 1960-66 ENSV MN Juriidilise Komisjoni seaduseelnõude osk-a juh, 1966-74 TPI maj-õiguse dots. - Uurimisvaldkond: seaduseelnõud ja riigiõiguslased dokumendid.

T: ENSV kohtukorralduse seadus. Kommenteeritud väljaanne. Tln, 1962; Rahvakaasistujad Eesti NSV kohtutes. Tln, 1962; Adminstratiivvastutus. Kehtivate normatiivaktide kogu. Tln, 1966; Mida peab teadma maa kasutaja maaseadusandlusest (kaasautor E. Ellermaa). Tln, 1974; Legaalsuse põhimõtte Eesti Vabariigi põhiseaduse tekkimises, muutumistes ja muutmiskavades. Trt, 1991.

B: EE 14, 508; AAUT III, 174; TÜ BL I, 446; Eesti Jurist (1991) 5, 354-357; Univ. Tartuensis (1992) 29. V.

TALVIK, Heli (25. III 1958 Tartu), zooloog ja parasitoloog; pedagoogi ja töölise t. Lõpetas 1976 Tartu 5. kk-i, 1981 TÜ biol ja geogr tsk-a bioloogi ning biol ja keemia õpetaja erialal, oli 1982–85 ELVI asp ja 1996–98 EPMÜ magistrant, Ph.D. zool süstemaatika alal (1998 TÜ, vk „Prepatent periods and species composition of different *Oesophagostomum spp.* populations in Estonia and Denmark”). Oli 1981–82 Tallinna Loomaiaia lindude sektori juh, 1985–95 ELVI parasitoloog, 1995–96 EPMÜ vet uurimiskeskuse parasitoloog, 1999–2002 EPMÜ v-teadur, 2005–08 EMÜ vet-med-i ja loomakasvatuse inst-i teadur. Elab a-st 2008 Saksamaal. Skandinaavia-Balti Parasitoloogide Seltsi (2005) liige. Uurimisvaldkond: koduloomade parasitaarhaigused. Tõlkinud raamatuid koerte treenimise kohta.

T: *Oesophagostomum spp.* in pigs: resistance to reinfection (kaasautor). // Parasitol. Res. 84 (1998); Ethnoveterinary medicine principles in animal parasite control (kaasautor) // Bull. Scand.-Baltic Soc. Parasitol. 14 (2005); Predictors and markers of resistance to neurotropic nematode infection in rodent host (kaasautor) // Parasitol. Res. 98 (2006) 5; Distribution of *Toxocara* infection in the environment and in definitive and paratenic hosts in definitive and paratenic hosts in Estonia (kaasautor) // Acta Vet. Hungarica 54 (2006).

E. Ernits

TALVIK (a-ni 1961 **Kübar**), **Imbi** (14. III 1935 Tartu), keemik; Agu-Tõnis T-u abikaasa; Hans Kübara õde. Lõpetas 1953 Lihula kk-i, 1958 TÜ keemikuna, 1963 samas asp-I, keemiaknd (1967, TÜ), vk „Исследование гидролиза алифатических сложных эфиров в водной среде”. Oli 1958-60 ja 1964-65 TÜ keemil kineetika ja katalüüsi labori

v-laborant, 1965-72 n-teadur, 1973-83 v-teadur, 1983-90 org keemia kat-i v-teadur, 1990-91 keemil kineetika ja katalüüsi labori v-teadur. – Uurimisvaldkond: orgaaniliste ühendite reaktsioonide kineetika, mehhanism ja reaktsioonivõime. Üle 25 teadustr-e.

T: Таблицы констант скорости и равновесия гетеролотических органических реакций. Гидрализ слонных эфиров карбоновых кислот (kaasautor) 1. M, 1975; Таблицы... Нуклеофильное замещение у ароматического атома углерода (kaasautor) 4. M, 1977; Таблицы... Внутримолекулярные перегруппировки (kaasautor) 5. M, 1978; Таблицы констант скорости и равновесия гетеролотических органических реакций (kaasautor) 6. Trt, 1991.

B: TÜ BL I, 304.

TALVIK, Inga (06.05.1965 Tartu), lasteneuroloog ja pediaater, Raul ja Tiina T-u t. Lõpetas 1983 Tartu 2. kk-i, 1989 TÜ arstitsk-a, med-dr (2007, TÜ), vk „Inflicted traumatic brain injury/shaken baby syndrome in Estonia – epidemiology and outcome“. Oli 1990-92 Tartu Kliinilise Lastehaigla pediaater, 1992-97 TÜK lastekliiniku pediaater, 1997-2000 lasteneuroloog, 2000-05 arst-õppejõud, 2005– lasteneurol v-arst-õppejõud, 2008-09 ka TÜ lastekliiniku v-asst ja 2009– lasteneurol dots. Esinenud lektorina laste väärkohtlemise seminaridel nii Eestis kui USA-s. Eesti Lastearstide Seltsi, Eesti Neuroloogide ja Neurokirurgide Seltsi, Balti Lasteneuroloogide Assots-i ja Eur Lasteneuroloogide Seltsi liige. – Uurimisvaldkonnad: traumaatiline ajukahjustus, epilepsia, liikumishäired (düstooniad), haruldased neurol haigused. Üle 40 teadustr-e.

T: Prevalence of childhood epilepsy in Estonia (kaasautor). // *Epilepsia* 95 (1999) 7; Inflicted traumatic brain injury (ITBI) or shaken baby syndrome (SBS) in Estonia. // *Acta Paediatrica* 95 (2006) 7; The incidence of childhood traumatic brain injury in Tartu and Tartu county in Estonia (kaasautor). // *Neuroepidemiol.* 30 (2008) 1; Three-year follow-up of a girl with chronic paroxysmal hemicrania. // *Pediatric Neurol.* 40 (2009) 1. Low cerebral blood flow velocity and head circumference in infants with severe hypoxic ischemic encephalopathy and poor outcome (kaasautor). // *Acta Paediatrica* 98 (2009) 3.

B: EA (2008) 2; TÜK 200, 221, TÜA 1982-2007, 284.

TALVIK, Ivar (23. I 1963 Tallinn), tehnikateadlane; teenistujate p. Lõpetas 1981 Tallinna 7. kk-i, 1981 TPI ehitusins-na, 1989 samas asp-I, tehnikaknd (1990, TTÜ), vk „Определение динамических характеристик и ветровых нагрузок седловидных висячих покрытий”. Oli 1989-91 TTÜ kergkonstruktsioonide labori teadur, 1991-94 ehitiste projekteerimise inst-i lektor, 1994– dots. – Uurimisvaldkond: ripp- ja teraskonstruktsioonid. Üle 10 teadustr-e.

T: Finite element modelling of cable networks with flexible supports. // *Computers&Structures* 79 (2001) 26-28; Analysis of saddle-shaped cable networks with different contour structures (kaasautor). // *Proc. Est. Acad. Sci. Eng.* 8 (2002) 2; Comparative study of the buckling of steel beams in Eurocode 3 and the Russian code (kaasautor K. Loorits). // *J. Constructional Steel Res.* (2006) 62.

TALVIK (a-ni 1992 **Kõiv**), **Merle** (1. IV 1971, Tallinn), kunstiteadlane; ins-i ja rmt-upidaja t. Lõpetas 1989 Võru Kreutzwaldi Gümni, 1994 TPÜ kunstiõpetuse ja joonestamise õpetaja erialal (ühtlasi omandas 1992–94 inglise k-e õpetaja kutse, õppis 1993–94 ka psühhol-t), 1998 TPÜ-s magistrantuuri, 2010 TLÜ-s doktorantuuri, M.A. kunstiteaduse alal (1998, TLÜ), vk “Günther Reindorff kujundusgraafikuna”, Ph.D. kultuuriajaloo alal (2010, TLÜ), vk “Ajakirjagraafika 1930. aastate Eestis: stereotüübid ja ideoloogia”. Täiendas end 2003 Helsingi Ük-s, 2004 Läti Kunstiakad-s. Oli 1994–2002 TPÜ kunstiosk-a asjaajaja, 2002–07 TPÜ/TLÜ kunstide inst-i prodekaan, 2007–10 Mainori Kõrgkooli disaini inst-i dir, üldkunsti lektor, 2010– (a-st 2011 Eesti Ettevõtluskõrgkool Mainor) dir, kunsti ja kunstiteaduse prof. Loengukursused: eesti kunsti ajalugu, joonistamine, kompositsioon, uurimistöõ seminar jm. – Uurimisvaldkonnad: graafilise disaini ajalugu, ped ja loovusuuringud. Kogumiku *Kultuuriloost noorteadlaste pilguga II, III* (2004, 2005) koost-id ja toim-id. Rahvusv projekti *Baltart: Contemporary artlife around the Baltic Sea* TLÜ-poolne kordinaator (2004–06). Mitme (sh rahvusv) teadusürituse korraldajaid. Esinenud oma loominguga (a-st 1992) kunstinäitustel. *Eur. Network for Business Studies and Languages SPACE* liige (2007–). 30 teadustr-t, sh üks monogr.

T: Mõningaid näiteid Eesti 1930-ndate aastate diplomite ja tunnistuste kujundusest. // *Tuna* (2000) 3; Ajaloo- ja kultuuriajakirjad 1930. aastail. Kujunduslikust illest. // *Tuna*

(2002) 2; Art deco in Estonian and Latvian graphic design journals. // Folklore 30 (2005); Sotsiaalne kontekst 1930. aastate ajakirjandusgraafikas. // Interdistsiplinaarsus sotsiaalteadustes. Tln, 2007; Schools of Estonian graphic art in journalism in the 1930s. // Folklore 34 (2007); Eesti kunstnikud ajakirjandusgraafikas 1930. aastail. // Mäetagused 33 (2007); Professions and creativity: where to look for the impersonator of business innovation (kaasautor Mati Talvik). // J. Adv. Higher Edu. 2 (2009) 1.

B: <https://www.etis.ee>.

TALVIK, Raul (6. 10.1935, Tallinn) arstiteadlane, anestezioloog, sõjaväelase p, Tiina T-u abikaasa, Katrin Gross-Paju ja Inga T-u isa, 1966 NSVL MA Südame-veresoonkonna Kirurgia Inst-s asp-i, med-kand (1966, samas) vk „Изменени некоторых показателей водно-солевого обмена после операции на аорте“, med-dr (1985, samas) vk „Причины развития и пути предупреждения острой недостаточности печени после операции на сердце в условиях искусственного кровообращения“. Oli 1960-62 TÜ anat kateedri asst, 1963 Tartu Kliinilise Haigla kirurg, 1966-73 TÜ anat ja histol kat asst; 1971-76 tsk-akirurgia kat-i dots, 1976-85 üldkirurgia, anesteziol ja reanimatol kat-i dots, 1985– prof, 1983-92 ka üldkirurgia, anesteziol ja reanimatol kat-i juh, 1992-2001 anesteziol ja intensiivravi kliiniku juh, ühtlasi 1990-95 arstide ja proviisorite täiendustsk-a dekaan, 1993-96 SA TÜK juhatuse esimees. 1996-2003 juhatuse liige, 2003-04 ja 2005– juhatuse nõunik, 2005-07 Põhja-Eesti Regionaalhaigla juhatuse liige. – Uurimisvaldkond: intensiivravi patofüsiol: äge mitmeelundiline organpuudulikkus, sepsis, oksüdatiivne stress. Aastakonv-de *Kliinik* (1992) ja perearstide väljaõppe süsteemi käivitaja (1991). Eesti Anestezioloogide Seltsi ja Eesti Arstide Liidu asutajaliige, EV Teadusnõukogu (1993), Eesti Arstiteaduse Nõukogu, Eesti Bioetika Nõukogu (1992-2007), Eesti Haigekassa nõukogu liige. TÜ arstitsk-a medal (1990), TÜ suur medal (2000), Eesti Punase Risti II kl teenetemärk (2001), Tartu Täht (2009). EV teaduspreemia (1998 koll-s). Üle 150 teadustr-e, 4 monogr, u 80 nimetust publitsistikat.

T: Влияние операции на водно-солевой обмен у больных коарктацией аорты (kaasautorid A. Pokrovski, B. Stepanjan). // Грудная хирургия (1966) 2; Принципы послеоперационной инфузионной терапии (kaasautorid A. Linkberg, H. Tihane). // Хирургия (1969) 11; Nomogram for estimating standard PaO₂ and alveolar-arterial

gradient for oxygen during ventilation with room air. // *Respiration*, 34 (1977) 2; Reanimatoloogia (koostaja ja kaasautor). Tln, 1991; Intensiivravi 1-7 (koost. ja kaasautor), Trt, 1992, ; 3-component model of circulating blood-volume in intensive-care patient (kaasautor). // *Intensive Care Med.* 3 (1997) 3; Septic shock with disseminated microfoci in multiple organs in humans (kaasautor). // *Intensive Care Med.*, 24 (1998) 1; Bacterial dissemination and the value of blood cultures in patients who die of septic shock, // *J. Int. Med. Res.* 28 (2000) 5; Kliinikumi tekke lugu 1989-1999. Trt, 2008.

B: TÜ BL I, 139; EE 14, 509; APUT, 34; TÜK 200; 84, 86-88, 94-95, 98-99, 110, 112,116, 179, 187;TÜA 1998-2007, 35, 38, 48, 49, 52, 69, 218, 220-222, 224, 244, 281, 353, 374, 426, 427, 432; 1000 tartlast läbi aegade, 428; NET (1985) 6, 435-436; EA (2000). 10, 654; EA (2005) 10, 764, Who`swho in science and engineering 1998-1999, 1154; EA 79 (2000) X, 654.

TALVIK, Rein (18. XI 1928 Narva – 14. VI 1988 Tallinn), tehnikateadlane; metsaametniku ja kooliõpetaja p. Lõpetas 1948 Tallinna 2. kk-i, 1953 TPI meh-*tsk*-a masinaehitustehmol, metallilõikepinkide ja -instrumentide erialal, 1965 Moskva Keemiamasinaehituse Inst-s asp-i, tehnikaknd (1967, samas), vk käsitles jõudude uurimist masinvormides suuremõõtmeliste klaasplastist toodete valmistamisel. Oli 1953-60 Tallinna Polütehnikumi masinaehituse eriainate õpetaja, 1960-62 Elektrotehnika TUI plastmasside labori v-ins ja v-teadur, 1965-68 Projekteerimis-Tehmol TUI plastmasside labori grupijuh ja osk-a juh. 1969 TPI masinaehitustehmol kat-i v-õpetaja, 1969-88 dots, ühtlasi 1974-75 kaugõppetsk-a prodekaan ja 1975-88 dekaan. Õpetas masinaehitustehmol-t ja metallilõikepinke. – Uurimisvaldkonnad: optimaalsed tehmol protsessid meh töötlemisel, protsesside projekteerimise metoodika automaatsetele projekteerimissüsteemidele, tehmol rakiste valik ja täpsus. 10 teadustr-t, 1 autorit.

T: Termoplastiliste lehtplastikute pneumo- ja vaakuumvormimine. // *Masina- ja Aparaadiehitus* (1961) 3, 4; Suuregabariidiliste esemete valmistamine klaasplastikutest. // *Masina- ja Aparaadiehitus* (1962) 1; Исследование некоторых технологических характеристик стеклонаполнителей (kaasautor). // *Пластические массы* (1966) 4; Механизация упрочнения дугогасительных трубок разрядников (kaasautor). // *Технология производства в электрической промышленности*. 7. М, 1969; К вопросу

расчета точности кондукторов. // TTÜ Toim. 536 (1982); О методике расчета точности станочных приспособлений. // ТТ Тоим. 536 (1982).

B: TPI 1936-1986, 397; Tallinna Polütehnikum 80. Tln, 1995, 92,127; Mehaanikainseneride koolitus 1918-1998. Tln, 1998, 67, 68, 193.

V. Mägi

TALVIK, Siegfried Ferdinand (8. IX 1878 Tartu – 16. IX 1929 Tartu), arstiteadlane, kohtuarst; kingsepa p. Lõpetas 1900 Tartus H. Treffneri Gümni-i, 1907 TÜ arstitsk-a, med-dr (1921, TÜ), vk „Die Lepra im Kreise Oesel. Eine epidemiologische Untersuchung nebst historischer Einleitung“. Oli 1907-09 Kihelkonnal, 1909-10 Narvas ja 1910-14 Pärnus jsk-a arst, 1914-19 arst I maailmasõjas ja Vabadussõjas, 1919– Tartu linnaarst, ühtlasi 1919-23 TÜ arstiteaduse ajaloo ja kohtuarstiteaduse eradots, 1923-25 prof kt, 1925-29 prof. Uurimisvaldkonnad: leepira levik Baltimaades, kohtuarstiteadus. Ajakirjade *Eesti Arst* ja *Tervis* toim (1921-29). Üle 50 teadustr-e.

T: Über die Wirkung des Oleum Gynocardiae bei der Lepra. // SPTb med Wschr. (1903) 46, 47; Die Lepra auf der Insel Ösel. Eine epidemiologische Untersuchung. // Lepra Bibliotheca Int. 6 (1906) 4; Dr. Guido v. Samson Himmelstierne. // EA (1922) 6; Õnnetute juhtumiste – ühes tööjõu kaotamisega – ekspertiisist Eestis (kaasautor A. Rammul). // EA (1924) 5/6, 7/8; Keele pitsumisest hammaste vahele kui surmalaadi tunnusest (kaasautor G. Rooks). // EA (1926) 9; La peine de mort dans le project de code pénale estonien. // Ann. Med. Légale (1926) Nov.; Abort kohtuarstlisest seisukohast. // EA (1927) 3; Jooni kohtulise arstiteaduse õppetooli tegevusest 85 aasta vältel ja tuleviku väljavaated. // EA (1928) 7.

B: EE 14, 509; EA (1929) 10, 345-367; Die Aertze Estlands, 344; *I. Käbin*, 445, 509; TÛP, 217-222.

TALVIK (a-ni 1961 **Tanimäe**), **Tiina** (21. IV 1938 Tartu), arstiteadlane, lasteneuroloog ja med-igeneetik; raamatupidaja ja õpetaja t, Raul T-u abikaasa, Katrin Gross-Paju ja Inga T-u ema. Lõpetas 1956 Tartu 5. kk-i, 1962 TÜ arstitsk-a, med-knd (1973, TÜ), vk „Цитогенетические исследования умственно отсталых детей с пороками развития“, med-dr (1992, TÜ), vk „Hypoxic-ischemic brain damage in neonates (clinical,

biochemical and brain computed tomographical investigation)”. Oli 1962-68 Tartu Kliinilise Lastehaigla pediaater ja lasteneuroloog, 1968-75 Tartu Kliinilise Haigla medigen kab-i juh, 1975-79 TÜ neurol ja neurokir kat-i asst, 1979-91 dots, 1991-92 pediatra kat-i juh, 1992–2003 prof ja TÜ lastekliiniku ning TÜK lastekliiniku juh, a-st 2003 TÜ emeriitprof ja pediatra õt-i v-teadur; oli 1993 Albany Med-ikolledži (USA) külalisprof. – Uurimisvaldkond: kroonilised ja progresseeruvad haigused lapseas: epidemiol, patogenees, pärilikkus, genotüüp/fenotüüp korrelatsioon. Vabariigi pealasteneuroloog (1968-92). Mitme rahvusv ajakirja toim-kolleegiumi liige. TÜK kliinilise eetikakomitee esimees (2008–), Eesti Bioeetika Nõuk liige, Eesti Lastearstide Seltsi ja L. Puusepa nim. Neuroloogide ja Neurokirurgide Seltsi auliige, Balti Lasteneuroloogide Seltsi president ja asepresident, Am. Arengumed-i ja Tserebraalparalüüsi Akad korrespondentliige, Rahvusv Lasteneuroloogide Assots liige. EV teaduspreemia (1998, koll-s), elutöö preemia (2008), TÜ arstitsk ja TÜ medalid, Eesti Punase Risti I kl teenetemärk (2003, Tartu medal (2003). U 200. teadustr-t

T: Partial deletion of long arm of chromosome-18 (kaasautor A. Mikelsaar). // Humangenetik 7 (1969) 4; Enzymatic changes in the cerebrospinal fluid in patients with infections of central nervous system. (kaasautor). // Acta Paediatrica 83 (1994) 11; Possible oxidative stress in healthy term newborns (kaasautor). // Acta Paediatrica 88 (1999) 11; Cognitive outcome of children with early-onset hemiparesis (kaasautor A. Kolk). // J. Child Neurol. 15 (2000) 9; Inflicted traumatic brain injury (ITBI) or shaken baby syndrome (SBS) in Estonia (kaasautor). // Acta Paediatrica 95 (2006) 7; One question as a screening instrument for depression in people with multiple sclerosis (kaasautor). // Clin. Rehabilit. 21 (2007) 5; Magnetic resonance imaging in children with bilateral spastic forms of cerebral palsy (kaasautor). // Pediatric Neurol. 38 (2008) 5; Three-year follow-up of a girl with chronic paroxysmal hemicrania (kaasautor). // Pediatric Neurol. 40 (2009) 1.

B: EE 14, 509; TÜ BL I, 140; APUT, 38-39; NET (1988) 4,292; EA (2003) 8, 592; EA (2008) , 386; TÜK 200, 212, 221-222, 240, 244, 246, 362; TÜA 1982-2007, 38, 40, 179, 182, 276, 278, 280-284, 309, 318, 353; R. Talvik, Kliinikumi tekkelugu 1989-1999, 101, 143; EA 87 (2008) 5, 386.

TALVISTE, Elmar (27. VII 1937 Kilingi-Nõmme – 12. IX 1985 Tartu), füüsik. Lõpetas 1955 Kilingi-Nõmme Kk-i, 1960 TÜ füüsikuna, 1966 samas asp-I, füüs-mat-knd (1972, TÜ), vk „Влияние диэлектрической среды на электролюминесценцию ZnS-люминофоров”. Oli 1960-61 FAI v-ins, 1961-63 TÜ elektroluminestsentsi ja pooljuhtide labori v-ins, 1972-85 v-teadur, 1977-85 ka elektroluminestsentsi sektori juh. – Uurimisvaldkond: elektroluminestsents. Üle 85 teadustr-e.

T: О влиянии связующего на яркость свечения электролюминесценции порошковых ZnS-фосфоров (kaasautor V. Solodkin). // Изв. вузов СССР. Физика (1968) 1; Диэлектрические потери в гетерогенных системах (kaasautor E. Tumm). // Изв. вузов СССР. Физика (1968) 3; Диэлектрические потери гетерогенных систем. // TÜ Toim. 292 (1972); Модель многоступенчатого туннелирования в широких барьерах. // TÜ Toim. 412 (1977); Определение электрических характеристик электролюминесцентного конденсатора (kaasautor.// TÜ Toim. 692 (1984).

B: TÜ BL I, 284; TÜ ajalugu III, 296.

TALVOJA (a-ni 1936 **Jakobson**), **Arno** (17. VI 1907 Tahkuranna v, Pärnumaa -), põllumajandusteadlane; vallasekretäri p. Lõpetas 1926 Tartus H. Treffneri Gümni-i, 1933 TÜ agronoomina. Oli 1932–33 Kuusikul Riigi Põllutöökatsejaama agronoom-praktikant, 1933-1934 TÜ taimekasv katsejaama asst, 1934 Saku Kodumajanduskoolis õpetaja ja Sõmerpalu riigimõisas valitsejaameti praktikant, 1935-36 Eesti Põllumeeste Keskseitsi sekr, 1936-40 Põllutöökoja Audru maatulunduskonsulent ja Põllutöökoja maanoorte nõunik Pärnumaal, 1940-41 Põllutöö RK v-agronoom, 1941-43 Punaarmees, 1944-51 töötas taas Põllumin-s. Ajakirja *SP* toim ja peatoim (1951-77). – Uurimisvaldkonnad: kartulikasv agrotehnika.

T: Kartuli sordiküsimus Põhja-Eestis (kaasautor). // Katseasjanduse Nõukogu Toim 28 (1934); Pääsidanemise põhjusi ja meie talinisu sortide hinnang pääsidanemise seisukohalt. // Katseasjanduse Nõukogu Toim 47 (1936); Põllu- ja rohumaa kultuuride agrotehnika (koost.). Tln 1953; Maaviljeluse käsiraamat (koost) Tln 1965.

B: AAUT II, 525; EPBL, 610.

J. Lepajõe

TALVOJA, Peet (5. IX 1937 Pärnu), põllumajandusteadlane; ametniku p. Lõpetas 1956 Tallinna 10. kk-i, 1961 EPA agronoomina, 1965 Velikije Luki Põllum-inst-i taimekahjurite ja -haiguste erialal, 1969 Leningradis Ülel Taimekaitse Inst-i asp-i, põllum-knd (1971, samas), vk „Влияние органических фунгицидов на повышение выносливости капусты к киле”. Töötas 1961-62 Märjamaal, 1962-64 Kohtla-Järvel ja 1964-66 Saku Vab Taimekaitsejaama piirkondliku taimekaitse v-agronoomina, oli 1969-70 Vab Taimekaitsejaama helmintol-labori v-agronoom, 197- 90 EMVI taimekaitse osk-a n- ja v-teadur, 1990–2006 Teaduskeskuse EVIKA v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: teraviljakultuuride haiguste tõrjevõtete väljatöötamine ja täiustamine uute seemnete puhtimispreparaatide ja fungitsiidide abil, kartuli lehemädaniku tekitaja *Phytophthora infestans* resistentsuse ja kahjustuse probleemid kartulisortidel ja meristeemkloonidel. U 100 teadustr-t.

T: Системные фунгициды и гранозан против пыльной головни ячменя. // Химия в сельском хозяйстве (1985),1; Эффективность фунгицидов и ретарданта кампозана в посевах ржи. Возделывание зерновых культур (kaasautorid H. Ausmees, V. Roosalu). // EMVI kogumik LXVI. Tln, 1989; Совместное применение пестицидов в посевах озимой пшеницы (kaasautorid H. Ausmees, V. Roosalu). // Агрoхимия (1992) 2; *Phytophthora infestans* Eesti isolaatide metalaksüülitundlikkus ja paarumistüübid (kaasautorid E. Runno, M. Koppel). // Agron. 2005. EPMÜ teadustööde kogumik. Trt, 2005.

B: SP (1971) 13; EMVI BL, 32; EPBL, 497.

TAMBERG, Jaak (7. VIII 1940 Tallinn), majandusteadlane; töölise p. Lõpetas 1958 Tallinna 1. kk-i 1964 TPI maj-tnsk-a, maj-knd (MI), vk „Tööttingimuste parendamise majanduslikud ja organisatsioonilised aspektid”. Täiendas end Sverdlovskis (1968), Leningradis (1978), Paderborni Ük-s (1993), Berliini Vabas Ük-s ja Schleswig-Holsteini Maj-akad-s (1994), Düsseldorfis Ük-s (1995). Oli 1965-81 TPI-s tootmise ökon ja org-e kat-i labori juh, asst ja v-õpetaja, 1981-2008 dots, 2008- emeriitdots, 1985-94 ka maj-tnsk-a dekaan ning 1981-85 ja 1996-2002 prodekaan. – Uurimisvaldkond: tööelu korraldamine, personalivaldkond. 12 teadustr-t.

T: Tööturg Eesti Vabariigis 1918-1940 (kaasautor). Tln, 1994; Inimressursside juhtimine. Tln, 2000.

B: TPI 1936-1986, 341.

TAMKIVI, Paul (18. IV 1927 Laimjala v, Saaremaa), elektrotehnikateadlane; metsniku p, Raivo T. isa. Lõpetas 1945 Kuressaare Kk-i, 1951 TPI meh-*tsk*-a elektrimasinate ja -aparaatide erialal, 1955 EI-s asp-i, tehnikaknd (1956, Leningradi Elektrotehnika Inst), vk käsitles alalisvoolu elektriajami kiiruse reguleerimist masinate magnetvoo osuti muutmisega, tehnikadr (1988, Ukraina TA Elektrodünaamika Inst), vk „Активные фильтры как средства обеспечения электромагнитной совместимости вентильных преобразователей с нагрузкой”. Oli 1951-52 tehase Volta ins, 1955-57 EI n-teadur, 1957-61 elektrotehnika ja elektrimasinate sektori juh, 1961-89 teadusdir, 1989-94 dir, 1994-98 j-teadur. – Uurimisvaldkonnad: elektrimasinate, elektriliste silumisfiltrite ja plasmageneraatorite toiteseadmed, teadusajalugu. U 70 teadustr-t.

T: Обобщенные характеристики энергического сглаживающего Г-образного фильтра. // Изв. АН ЭССР. Физика. Математика 36 (1987) 4; Принцип построения малоискажающих вентильных преобразователей на базе управляемого межфазного трансформатора (kaasautor). // Электротехника (1988) 7; Многодуговые системы. Novosibirsk, 1988; High power active filter for smoothing low frequency ripple of magnetic field (kaasautor). // Acta magnetica VII. Poznan, 1990.

B: EE 14, 510; Ühe instituudi lugu (koost. Paul Tamkivi). Tln, 1997, 64-70, 102-129, 204-252.

TAMKIVI, Raivo (21. III 1953 Tallinn), füüsik; Paul T. p. Lõpetas 1971 Tallinna 1. kk-i, 1976 TÜ füüsikuna, füüsika-mat-knd (1982, TA FI), vk „Кинетика флуоресценции и перенос энергии возбуждения молекул хлорофилла в низкотемпературных матрицах“. Oli 1976-85 FI kristallide spektroskoopia ja laserspektroskoopia labori n-teadur, 1985-91 laserspektroskoopia labori v-teadur, 1991-93 välissuhete nõunik, 1992-97 Tartu Teaduspargi Arendusfirma dir, 1998-2004 TTÜ Innovatsioonikeskuse juh, 2004 Tallinna Tehnoloogiapargi Arendamise SA (Tehnopol) juhatuse nõunik – Uurimisvaldkonnad: klorofüllü ja tema analoogide statsionaarne ja aeglahutusega

laserspektroskoopia madalatemperatuurilistes maatriksites, fotosünteesivate süsteemide laserspektroskoopia, molekulidevaheline kiirguseta energiaülekanne. U 60 teadustr-t.

T: Fluorescence lifetimes of chlorophyll *a* and some related compounds at low temperatures (kaasautor). // *Studia Biophysica* 65 (1977) 3; Low-temperature fluorescence decay and energy transfer in photosynthetic units (kaasautor). // *FEBS Letters* 102 (1979) 1; On the origin of short-wavelength emission in the spectra of chlorophyll *a*: the 625 nm band. // *Chem. Phys. Lett.* 118 (1985) 5; Influence of energy transfer on the structure of site-selection spectra of molecules (kaasautor). // *Mol. Phys.* 57 (1986) 3; Temperature dependence of antennae chlorophyll fluorescence kinetics in photosystem I reaction centre protein (kaasautor). // *J. Chem. Soc. Faraday Trans. 2*, 84 (1988) 4.

TAMLA, Toomas (14. VII 1951 Haapsalu), arheoloog. Lõpetas 1969 Märjamaa Kk-i, 1974 TÜ ajaloo osk-a, filos-mag arheol alal (1992, TÜ), vk "Kirde-Eesti linnused". Oli 1974-89 Eesti TA AI teadur, 1989–2006 Eesti Ajaloomuuseumi dir, 2006–09 Eesti Entsüklopeediakirjastuse toim ja toimetuse juh., 2010– Tallinna linnaarheoloog. – Uurinud pms. Virumaa rauaaja muistiseid, eelkõige linnuseid ja asulakohti. Juhatanud arheoloogilisi kaevamisi Paju kivikalmel (1975–76), Pada linnusel, asulakohal ja maa-alusel kalmistul (1977–85, 1987–89), Kääpa asulakohal (1978), Purtse Tarakalda linnamäel (1979), Koila kivikalmel (1986), Viru-Nigula kirikuaias (1990) ja Kutsala muinaspõldudel (1996). Avaldanud kirjutisi ka ohvriallikatest ja vetteohverdamisest Eestis.

T: Eesti soo- ja rabaleidudest. // *Ajaloolaseid töid VI. TRÜ Ajalooringi kogumik*. Trt, 1977; *Das Gräberfeld und der spätneolithische Siedlungsplatz von Paju* (kaasautor K. Jaanits). // *ENSV TA Toim. Ühisk-teadused* (1977) 1; *Kultuslikud allikad Eestis*. // *Rahvasuust kirjapanekuni. Uurimusi rahvaluule proosaloomingust ja kogumisloost*. // *Eesti NSV TA Emakeele Seltsi Toim.* 17 (1985); *Оборонительные сооружения городищ Северо-Восточной Эстонии*. // *ENSV TA Toim. Ühisk-teadused* (1987) 2; *Die Burgberge NO-Estlands in der zweiten Hälfte des ersten und am Anfang des zweiten Jahrtausends*. // *Castella Maris Baltici* 1. Stockholm, 1993; *Viru-Nigula kirik ja Maarja kabel*. // *Stilus*. 4. *Eesti Arheoloogiaseltsi Teated* (1993) 1; *Virumaa muinasaeg*. //

Koguteos Virumaa. Tln, 1996; Zum Grabraub in vor- und frühgeschichtlichen Gräbern Estlands. // Studien zur Archäologie des Ostseeraumes von der Eisenzeit zum Mittelalter. Festschrift für Michael Müller-Wille. Neumünster, 1998; Bronzeschalen. Ein Zeugnis der Christianisierung Estlands im 13. Jahrhundert. // Rom und Byzanz im Norden. Mission und Glaubenwechsel im Ostseeraum während des 8.–14. Jahrhunderts. Band II. Stuttgart, 1999.

B: EE 14, 510

TAMM, Agu (25. II 1942 Tartu), arstiteadlane, laborimed-i arst; Otto T-e p, Ann T-e abikaasa. Lõpetas 1960 Pärnu 2. kk-i, 1966 TÜ arstitsk-a, med-knd (1971, TÜ), vk „Летучие фенолы мочи и их диагностическое значение”, med-dr (1993, TÜ), vk „On Metabolic Action of Intestinal Microflora: Clinical Aspects”. Täiendas end 1975 Londonis. Oli 1966-67 TÜ Med-i Kesklabori v-laborant, 1967-69 ins-dosimetrist, 1969-74 n-teadur, 1974-76 v-teadur, 1976-79 radiol sektori juh, 1976-77 ühtlasi Maarjamõisa Haigla laboriarst, 1979-92 ÜMPI enterol labori juh, 1993-98 TÜ sisekliiniku kliinilise keemia erakorr prof, 1999- TÜ Sisekliiniku laboratoorse med-i õt-i prof. – Uurimisvaldkonnad: gastroenterol, laborimeditiin, radiol. Koostööprojektid NSVL MA Toitlustusinst-ga (1987-89), Turu Ük-ga (a-st 2006), mitmete EL koostööprogrammide koordinaator Eestis. Organiseeris Soome-NSVL koostööprojekti (1972-1991) raames gastroenterol väliuuringuid Eestis, Ingerimaal, Mari ANSV-s, Hanti-Mansi rahvusringkonnas Venemaal. Eesti Gastroenteroloogide Seltsi, Kliinilise Biokeemia Assot-i liige, Eesti Perearstide Seltsi ja Soome Kliinilise Keemia Ühingu auliige, Eesti Teadlaste Liidu ja Eesti Osteoporoosi Seltsi asutajaliige. EV teaduspreemia (1994, koll-s), TÜ medal (1994). Üle 240 teadustr-e.

T: The production of urinary phenols by gut bacteria and their possible role in the causation of large bowel cancer (kaasautor). // Am. J. Clin. Nutr. (1976) 29; Epidemiology and genetics of lactose malabsorption (kaasautor). // Ann. Clin. Res. (1981) 13; Serum pepsinogen I and the state of gastric mucosa in an Estonian population sample (kaasautor). // Scand. J. Gastroenterol. 19 (1984) 8; Lactose absorption and milk-drinking habits in Estonians with myocardial infarction (kaasautor M. Lember). // Brit. Med. J. 296 (1988) 6615; The faecal SCFAs and lactose tolerance in lactose

malabsorbers. // Eur. J. Gastroent. Hepatol. 3 (1991) 4; Hypolactasia. Epidemiology, diagnosis, clinical picture and management (toim., kaasautor). // Scand. J. Gastroenterol. 29 (1994) Suppl. 302; 12-year follow-up study of chronic gastritis and *Helicobacter pylori* in a population-based random sample (kaasautor). // Scand. J. Gastroenterol. 30 (1995) 10; Biochemical activity of the intestinal microflora and autoantibodies in rheumatoid arthritis (kaasautor). // Central-Eur. J. Immunol. 26 (2001) 4; Urinary osteocalcin and other markers of bone metabolism: the effect of risedronate therapy (kaasautor). // Scand. J. Clin. Lab. Invest. 68 (2008) 6.

B: EE 14, 510; TÜ BL I, 140; NET (1973) 1, 65; APUT, 47-48; TÜK 200, 299, 311, 323; TÕA 1982-2007, 123, 169, 173, 174, 176, 177, 283, 341, 370, 372.377, 432; R. Talvik Kliinikumi tekkelugu 1989-1999. Trt, 2008, 124.

TAMM (a-ni 1978 **Karu**), **Ann** (20. V 1950 Tartu), arstiteadlane, taastusarst; Agu T-e abikaasa, Elmar Karu t, Toomas, Jaak ja Laur Karu õde. Lõpetas 1968 Tartu 1. kk-i, 1975 TÜ arstitsk-a, 1982 TÜ-s asp-i, med-knd (1987, Arstide Kesktäiendusinst, Moskva), vk „Система физической реабилитации больных ишемической болезнью сердца в стационарном периоде после аортокоронарного шунтирования”. OLi 1976-78 Tartu Kliinilise Haigla kardioloosk-a arst, 1982-83 kardioloog, 1982-90 TÜ spordimed ja ravikehakultuuri kat-i asst, 1990-92 dots, 1993-96 spordimed ja taastusravi kliiniku dots, a-st 1996 v-asst, a-st 2000 ka TÜK spordimedi ja taastusravi kliiniku arst-õppejõud; 1994-96 arstitsk-a prodekaan.. – Uurimisvaldkonnad: südame isheemiatõbe põdevate haigete taastusravi pärast aortokoronaarset šunteerimist, taastusravi professionaalse kaadri ettevalmistamine. Eesti Taastusravide Seltsi ja Rahvusv Osteoartriidi Uurimise Seltsi liige. Oli 1967-74 Eesti parimaid murdmaasuusatajaid, võitnud NSVL noorte ja juuniorite hulgas 4 kuldmedalit, 2 hõbemedalit ja 2 pronksmedalit. U 70 teadustr-t.

T: Assessment tools for subjects with knee osteoarthritis.(kaasautor). // Advances in Osteoartrol. 14 (2003) 3; Kõrgtundlik C-reaktiivne valik keskealistel põlveliigeste algava osteoartriidiga isikutel (kaasautor). // EA 84 (2005) 6; Associations between cartilage oligomeric matrix protein and several articular tissues in early knee joint (kaasautor). // J. Rheumatol. 45 (2006) 10; Prevalence of patello- and tibiofemoral osteoarthritis in a population in Southern-Estonia aged 34-55: Elva study (kaasautor). // J. Rheumatol. 35

(2008) 3; Missense single nucleotide polymorphism of the ADAM 12 gene is associated with radiographic knee osteoarthritis in middle-age estonian cohort (kaasautor). // Osteoarthritis and Cartilage 17 (2009) 8

B: EMBL, 193; TUK 200, 320. 323;43; TUA 1982-2007, 24, 122, 381, 427.

TAMM, Antti (14. VI 1977 Tartu), astronoom; Jüri ja Lembi T-e p, Tarmo T-e vend. Lõpetas 1995 Tartu M. Härma gümn-i, 1999 TÜ füüsikaosk-a, 2001 samas magistriõppe astrofüüs alal ja 2006 doktoriõppe, M.Sc. (2001, TÜ), vk „Spiraalgalaktikate heleduse ja massijaotuse mudelid punanihetel $z < 1$ ”, Ph.D. (2006, TÜ), vk „Structure of distant disk galaxies”. A-st 2005 Tartu Obs-i teadur. – Uurimisvaldkonnad: ketasgalaktikate evolutsioon kosmoloogilisel ajaskaalal; tumeenergia, tumeaine ja struktuuri teke Universumis; kosmiliste struktuuride areng. 15 teadustr-t.

T: Surface photometry of spiral galaxies at redshifts 0.15 to 1 (kaasautor P. Tenjes). // Baltic Astron. 10 (2001); Surface photometry and structure of high redshift disk galaxies in the HDF-S NICMOS field (kaasautor P. Tenjes). // Astron. Astrophys. 449 (2006) 1; Dust-corrected surface photometry of M31 from Spitzer far-infrared observations (kaasautorid E. Tempel, P. Tenjes). // Astron. Astrophys. 509 (2010) A91.

TAMM, Arkadi (Arkadius) (19. XI 1901 Rõngu v, Tartumaa – 26. I 1983 New York), arstiteadlane, günekoloog; kooliõpetaja p. Lõpetas 1920 Tartus H. Treffneri Gümn-i, 1925 TÜ arstitsk-a, *dr. med.* (1935, TÜ), vk „Vere pH väärtuse, alkalireservi ja piimhappe hulga muutustest vähktõbiseil“. Osales 1918-20 Vabadussõjas, oli 1925-30 Lelles jsk-arst, 1930-39 TÜ naistekliiniku asst, 1939-44 dots. Emigreerus 1944 Saksamaale, oli 1944-49 Immenstadt-Allgäu's eraarst. A-st 1949 elas USA-s, kus oli 1949 Põhja-Carolinas jsk-arst, 1949-54 USA Neitsisaartel St Thomase haigla sünnitusabi ja naistehaiguste osk-juh, 1954-59 Puerto Ricos Aquadilla ja 1959-78 Ponce maakonnahaiglas arst. Üle 10 teadustr-e.

T: Vere uurimised Kriele universaalkambri abil. // EA (1930) 11; Vomitus gravidarum. // EA (1933) 4; Märkmeid hypophysin'i mõjust platsenta irdumisele emakast. // EA (1936) 4; Üle kolmekuuse raseduse katkestamisest. // EA (1936) 9; Valuta sünnitamisest. // EA (1937) 7; Platsenta käega kõrvaldamisest. // EA (1937) 9; Emakavälisest rasedusest. //

EA (1938) 12; Tartu Ülikooli Naistekliiniku asutamine, juhendajad ja meditsiiniline koosseis. // EA (1943) 11; Sünnitusabi põhijooni. Trt, 1944.

B: EE 14, 510; AAUT II, 76; ETVpK, 125.

TAMM, Boris (23. VI 1930 Tallinn – 5. II 2002 Tallinn), arvutiteadlane; teenistujate p. Lõpetas 1949 Tallinna 7. kk-i, 1954 TPI meh-*tsk*-a elektriijaamade, -võrkude ja -süsteemide alal, 1960 Moskvast TA Automaatika ja Telemehaanika Inst-i asp-i, tehnikand (1962, samas), vk käsitles programmjuhtimisega metallilõikepinkide töö numbrilist modelleerimist ning probleemorientatsiooniga automaatprogrammeerimissüsteemide väljatöötamist, tehnikadr (1969, Eesti KÜBI), vk „Элементы теории моделирования инженерных процессов при помощи специализированных систем программирования”. Täiendas end 1966 Trondheimi Tehnikaük-s. 1972 Eesti TA liige (1972). Oli 1954-57 TPI elektriijaamade, -võrkude ja -süsteemide kat-i labori juh, 1960-62 KÜBI-i peains ja v-teadur, 1962-69 teadusdir, 1969-76 dir, 1976-90 TPI (TTÜ) rektor (a-st 1976 prof), a-st 1991 KÜBI v-teadur, 1994-99 Eesti TA asepresident ning Informaatika ja Tehnikateaduste osk-a juh. 1984-87 Rahvusv Automaatjuhtimise Föderats. (IFAC) asepresident ja 1987-90 president. Olnud 1991-92 Hannoveri Ük-i ja 1995 Saarimaa Ük-i külalisprof. – Uurimisvaldkond: protsesside modelleerimine, süsteemprogrammeerimise teooria, programmeerimiskeeled, mittelineaarne dünaamika, infotehnoloogia. Oli personaalarvuti „Juku” tootmise korraldajaid. Töötanud välja numbrilised juhtimissüsteemid SAP-2, APROKS, ISP. 1980-90 ENSV ÜN saadik, 1981-87 EKP KK liige, Soome Tehnikateaduste Akad (1978) ja Rootsi Tehnikateaduste Akad (1990) välisliige, Budapesti Ük-i (1982) ja Helsingi Tehnikaük-i (1988) audr. ENSV tnl teadlane (1979). ENSV rkl preemia (1965), NSVL rkl preemia (1987). Üle 100 teadutr-e.

T: Informatsiooni ettevalmistamise meetodid programmjuhtimisega tööpinkidele (kaasautor A. Kobrinski). Tln, 1963; Анализ и моделирование производственных систем (kaasautor). Moskva, 1987; Two families of knowledge based CAD environments. // Software for Manufacturing. Amsterdam, 1989; Concise Encyclopedia of Software Engineering (kaasautor D. Morris). Oxford, 1993; Some fragments of expert system technology. // Eesti TA Toim. Füüs. Matem. 42 (1993) 1.

B: EE 14, 510-511; TPI 1936-1986, 143-144; Eesti TA 1938-1998, 122-123; TTÜ professorid läbi aegade, 418-419.

TAMM, Eduard (26. IX 1935 Leningradi oblast, Venemaa), füüsik. Lõpetas 1955 Väike-Maarja kk-i, 1960 TÜ füüsikuna, 1966 samas asp-i, füüsika-mat-knd (1975, TÜ), vk „Функциональная зарядка аэрозольных частиц”. Oli 1960-61 TÜ üldfüüsika kat-i asst, 1961-63 v-ins ja kat-i labori juh, 1966-67 asst, 1967-77 v-õpetaja, 1977-80 dots-i kt, 1980-92 dots, 1992-2001 TÜ keskkonnafüüsika inst-i dots, 2001-07 erakorr v-teadur, 2008- FI erakorr teadur. Õpetanud füüsika üldkursusi. – Uurimisvaldkond: aerosoolfüüsika ja selle rakendused: aerosooli elektriline spektromeetria, kalibratsiooniaerosoolide genereerimine, atmosfääriaerosooli osakeste mõõtmespektri dünaamika, saastelevi atmosfääris. 1974-2006 oli aerosoolispektromeetria ja atmosfääriaerosooli uurimise töörühma juhendaja. ENSV rkl preemia (1967, koll-s). U 100 teadustr-t.

T: Comparison of sequential and parallel measurement principles in aerosol spectrometry (kaasautor A. Mirme). // J. Aerosol Sci. 22 (1991); Examining the relationship between aerosol size distribution and atmospheric visibility in an urban area (kaasautorid Ü. Kikas, A. Mirme). // J. Aerosol Sci. 29 (1998); The receptor-oriented study of aerosol residence times (kaasautorid Ü. Kikas, A. Mirme). // J. Aerosol Sci. 30 (1999); Mutual impact of UV radiation and atmospheric aerosol in a coastal area (kaasautor). // J. Aerosol Sci. 32 (2001); Electrically Produced Standard aerosols in a Wide Size range (kaasautor). // Aerosol Sci. Technol. 43 (2009) 8.

B: TÜ BL I, 284.

TAMM, Endrik (29. VIII 1894 Tõlliste v, Valgamaa – 2. II 1988 Lakewood, USA), metsateadlane; taluniku p. Lõpetas 1926 Tartu õhtugümni-i, õppis 1923-38 TÜ metsaosk-s, *dr. rer. for.* (1949, Göttingeni Ük), vk „Die Verbreitung und Waldbauliche Bedeutung der Birke in Niedersachsen“. Osales I maailmasõjas ja Vabadussõjas. Oli 1920-23 Tarvastu metskonna riigimaade valitseja, 1923-44 samas riigimaade asjaajaja. Pidas 1921-44 asundustalu, oli 1929-34 KL Tarvastu malevkonna pealik. Läks 1944 Saksamaale, töötas 1945-47 põgenikelaagris metsatööl, õppis 1947-49 Göttingeni Ük-

s. Kaitses esimese eestlasena välismaal dr-vk-a metsanduse alal. A-st 1949 elas USA-s, oli 1954-67 New Jerseys *Vitro Laboratory* keemik.

T: Metsa mõjust pinnase niiskusel. // EME 8-9 (1951); Kase leving ja metsanduslik tähtsus. // EME 34-35 (1961); Sügisene lehevärvuse muutumine lehtpuudel. // EME 39 (1961); Some aspects of the *Genus betula* in forestry. // ETÜ Ameerikas ar III (1964).

B: EE 14, 511; AAUT II, 460; ETVpK, 125; EME 3 (1949), 20; Mets ja Puu (1992) 4, 31-33; EM (1994) 6, 24-25.

TAMM, Epp (14. I 1940 Vändra, Pärnumaa), keeleteadlane. Lõpetas 1958 Tallinna 4. kk-i, 1965 TÜ eesti filoloogina, 1970 samas asp-i, filol-knd (1976, Leningradi Ük), vk-s käsitles Odysseuse kuju Homeroses eeposes ja kreeka tragöödias. Oli 1965-67 Harjumaal õpetaja, 1970-72 TÜ riigi ja õiguse ajaloo kat-i laborant, 1972-75 võõrkeelte kat-i õpetaja, 1975-80 v-õpetaja, 1980-88 maailmakirj kat-i v-õpetaja, 1989-90 võõrkeelte kat-i v-õpetaja, 1990-92 klassikalise ja romaani filol kat-i dots, 1992-2005 dots, 2005- klassikalise filol õt-i õü täitja. – Uurimisvaldkonnad: kreeka eepika, vanakreeka k-e õpetamise meetodid, klassikalise filol ajalugu Eestis. Tõlkinud tekste kreeka ja ladina keelest eesti k-de. U. 20 teadustr-t.

T: О некоторых особенностях образа Одиссея как трагического героя. // TÜ Toim. 626 (1982); Studeamus igitur...: harjutusi ladina keele algkursuse juurde (kaasautor A. Lill). Trt, 1990; Vanakreeka keele õpetus I. Hääliku- ja vormiõpetus. Trt, 1991, ²1992; Klassische Philologen an der Universität Tartu (Dorpat, Jurjew) und ihre Kontakte zu St. Petersburg (kaasautor H. Tankler). // Hyperboreus 10 (2004) 1-2.

B: TÜ BL I, 248.

TAMM, Harald Ludvig (2. XII 1916 Tallinn), tehnikateadlane; mehaaniku p. Lõpetas 1935 J. Westholmi gümni-i, 1943 TTÜ masinaehituse alal, tehnikalitsentsiaat (1951, Stockholmi Kuninglik Tehnikaük), vk käsitles torusüsteemide tugevusküsimusi. Oli 1942-44 TTÜ masinakonstruktsioonide labori ajutine abijõud ja n-asst, juhendas tehn joonestamise praktikume. Lahkus 1944 Rootsi, kust 1953 siirdi Kanadasse. Töötas ins-na disaini- ja nõustamisfirmades, oli 1958-85 Montrealis *Keith Associates Consulting Engineers*’i asepresident. Projekteeris kütte- ja ventilatsioonisüsteeme ning tööstuslikke

tarnesüsteeme, tegeles haiglate disainiga. – Uurimisvaldkonnad: küttemaj, torujuhtmete ja meh seadmete arvutus, tööstusesteetika. 10 teadustr-t ja patenti.

T: Dimensionering och val av värmväxlare. // VVS (1947) 7; Hetkondensatproblem vid värmväxlare (kaasautor). // VVS (1947) 8; Beräkning av rörledningars hallfasthet. Stockholm, 1953; Engineer explains problems, solutions in using HTHW for heating and process work. // Heating, Piping and Air Conditioning (1961) 13; Comfort, beauty mark plant-office environment. // Heating, Piping and Air Conditioning 45 (1973) 12.

B: TT ja TTÜ õppe- ja abijõud 1918-1944, 63; Meie Elu (1976) 26. XI; Per aspera ad astra III. Toronto-Tln, 1999, 58.

V. Mägi

TAMM, Heiki (2. X 1941 Kivi-Vigala v, Läänemaa), botaanik; teenistuja p. Lõpetas 1960 Tallinna 7. kk-i, 1966 TÜ biol osk-a, 1971 TA Bot-aias asp-i, biol-knd (1973, Eesti TA), vk „Põhja-Eesti parkide taimkatte analüüs”. Oli 1971-73 Tallinna Bot-aias n-teadur, 1973-74 v-teadur, 1974-78 rakendusökol sektori juh, 1978-91 puukooli dir, 1991-97 dir, 1997-2000 asedir, 2001- TÜ Bot-aias dir. Lugenud haljastus- ja ökol-alaseid loenguid 1977-84 EPA-s ja 1995-2000 Tallinna Kõrgemas Tehnikakoolis. - Uurimisvaldkonnad: poolkultuurtaimkatte ja –floora (parkide ja haljasalade) bot ja ökol uurimine, loodus- ja keskkonnakaitse, uute puittaimeliikide introduktsioon ja aklimatisatsioon, haljastamine ja maastikuarhitektuur. Juhtinud ekspeditsioone 1998 Uus-Meremaale ja Tasmaaniasse, 2000 Patagooniasse ja Tulemaale, 2002 Guatemaalasse, 2003 Mehhikosse, 2004 Peruuusse, 2006 Costa Ricasse ja Panamasse, 2008 Austraaliasse ja 2009 Kuubasse ja Venetsueelasse. Eesti TA Looduskaitse Komisjoni liige (1979–; a-st 1998 aseesimees), Baltimaade Bot-aedade Assots-i nõukogu esimees (1997-98), Rahvusv botaanikaedade looduskaitseorga-ni nõukoja liige (2003–), Eesti botaanikaedade esindaja Eur. bot-aedade konsortsiumis (2007-).

T: Põhja-Eesti pargid. Tln, 1972; The state and prospects of the research of anthropotolerant vegetation in the Estonian SSR (kaasautor). // Some Aspects of Botanical Research in the Estonian SSR. Trt, 1975; Parkide ökoloogilisest osast linnades. // LUS-i ar 63 (1975); Põllumajandusmaastiku kujundamine (kaasautor). // Põllumajandusmaastik Eestis. Tln, 1980; Kadriorg. Loss ja park (koost. ja kaasautor).

Tln, 1988; Botaanikaaiad ja taimeriigi mitmekesisuse kaitse. // Eesti looduse mitmekesisus ja selle kaitse. Tartu, Tln., 1998; Lõunapoolkera parasvöötme taimede introduksioonist Tallinna Botaanikaaeda. // Taim ja keskkond. Tallinna Botaanikaia uurimused V. Tln., 2001; Tartu Ülikooli botaanikaaed. // Botanical Garden of the University of Tartu 1803-2003. Trt, 2003 (koost. ja kaasautor); Conservation of ornamental and medicinal plants in botanic gardens of Estonia (kasautor). // Baltic Botanic Gardens in 2004-2005. Kaunas, 2006; Taimkate ja taimestik. // Eesti parkide almanahh, Tln., 2007; Pargikooslused. Taimede elukorraldus. // Park on paradiis looduses ja kunstis. Trt, 2009.

B: EE 14, 511.

TAMM, Heinrich (09. XII 1900 Peri v, Võrumaa -17.VI 1969 Höganäs, Malmöhusi lään, Rootsi), keemik; taluniku p. Õppis Tartus H. Treffneri güm-n-s, lõpetas 1921 eksternina Tartu ÕS-I, 1926 TÜ keemia alal; keemiamag (1926, TÜ), vk „Eesti õlikivi filtreerimine rõhu all“. Osales vabatahtlikuna Vabadussõjas. Oli 1930-36 TÜ mullateaduseinst-i asst, 1936-44 keemia inst-i v-asst, 1944 dots. Asus 1944 Saksamaale, oli 1946-47 Pinnebergis Balti Ük-i üldise ja anorg keemia prof kt. A-st 1947 elas Rootsis, kus töötas Höganäsis vabrikutöölisena.

B: AAUT, II,189.

T. Lõbu

TAMM, Igor (27. IV 1922 Tapa – 6. II 1995 Watch Hill, Rhode Island, USA), arstiteadlane, viroloog. Lõpetas 1941 Tallinna 4. kk-i, õppis 1942-43 TÜ-s, jätkas õpinguid pärast Eestist lahkumist 1944-45 Stockholmis Karolinska Inst-s, lõpetas 1947 Yale Ük-i (New Havenis, USA). Oli 1947-49 Yale`i New Haveni Haiglas intern, 1949-53 Rockefelleri Med-inst-i asst, 1958-64 Rockefelleri Ük-i *assoc. prof.*, a-st 1959 ka virol labori juh, 1964-86 prof ja v-arst, 1986-95 Abby Rockefeller Mauzé prof ja v-arst, a-st 1992 prof emeeritus. Kuulus 1961-73 armee epidemiol nõukogusse, 1964-68 ka Rahvusl Tervishoiu Inst-i virolol ja riketsiooside uurimisgruppi, 1966-75 Sloan-Ketterini Vähiuurimise Inst-i tead nõukogusse, (1971-72 aseesimees, 1972-73 esimees. -
Uurimisvaldkond: nukleiinhapete ja valkude süntees, viirustest tingitud muutused rakkudes. Avastas mõne viiruse koostises kaheahelalise ribonukleiinhappe ning uriinis

erilise glükoproteiini (T-e-Horsfalli glükoproteiini).). Am Mikrobiol Seltsi, Eksperim Biol ja Med-i Seltsi, Am Rakubiol Seltsi, Am Rahvusliku TA, New Yorgi TA, Harvey Seltsi ja paljude teiste ühingute liige, paljude ajakirjade toim-te liige. Mitmest õpilasest said silmapaistvad teadlased. Sarah L. Poiley memoriaalpreemia (New Yorgi TA), Alfred Benzoni preemia (Taani, 1975) U. 250 teadustr-t.

T: Characterisation and separation of an inhibitor of viral hemagglutination present in urine (kaasautor F. L. Horsfall Jr). // Proc Soc. Exp. Biol. Med. 74 (1950) 1; On the role of ribonucleic acid in animal virus synthesis. II Studies with ribonuclease (kaasautor R. Bablanian). // J. Exp. Med. 111 (1960) March; Viral and Rickettsial Infections of Man (kaasautor F. Horsfall). 1964; Studies on the mechanism of poliovirus-induced cell damage (kaasautorid R. Bablanian, H. J. Eggers). // Virol. 26 (1965) May; Regulation of human interferon production (kaasautorid P. B. Sehgal, J. Vilcek). // Virol. 70 (1976) 2; Interleukin-6 decreases cell-cell association and increases motility of ductal breast carcinoma cells (kaasautor). // J. Exp. Med. 170 (1989) 5; Cell adhesion-disrupting action of interleukin-6 in human ductal breast carcinoma cells (kaasautor). // Proc. National. Acad. Sci. U. S. A. 91 (1994) 8.

B: EE 14, 511; AAUT III, 397; American Men in Science 10 (1961), S-Z, 4022; Marqui's Who's Who in America 47 (1992-93) 2, 3304; *P. W. Choppin*, Igor Tamm. Biographical Memoir. National Acad. Sci. Washington, 2007.

TAMM, Ilmar (17. VII 1961 Jõgeva), põllumajandusteadlane ja sordiaretaja; töölise p. Ülle T-e abikaasa. Lõpetas 1977 Jõgeva Kk-i, 1984 TÜ maj-tsk-a, põllumag (1997, EPMÜ), vk „Kaera sordiaretuse lähtematerjali uurimise tulemusi”, põllum-dr (2003, EPMÜ), vk „Kaera omaduste geneetiline ja ilmastikutingimustest sõltuv variatsioon”. Täiendas end 1997 USA-s Minnesota Ük-s kaera sordiaretuse alal. Oli 1984–88 Jõgeva Sordiaretusjaama (a-st 1992 Jõgeva Sordiaretuse Inst). v-ökonoomist, 1988–99 teadur, 1999– tera- ja kaunviljade aretusosk-a juh. - Uurimisvaldkonnad: kaera sordiaretus, teraviljade agrotehnika, maheteraviljakasvatus. Kaerasortide ‘Jaak’ ja ‘Villu’ autor. Üle 50 teadustr-e.

T: Genetic and environmental variation of malting barley and oat grain quality characteristics (kaasautor Ü. Tamm). // Agriculture 78 (2002) 1; Influence of genotype

and meteorological conditions on grain yield and quality of oat in Estonia. // Proc. 7th Inter. Oat Conf. Finland, 2004; Problems and prospects in plant breeding for organic farming in Estonia. // Environmentally friendly food production system: requirements for plant breeding and seed production. Latvia, 2005; Erinevate väetisenormide mõjust suviteraviljade saagile ja proteiinisaldusele (kaasautorid T. Kangor, Ü. Tamm). // Agron. (2006); The agronomic and quality characteristics of spring cereals grown at different input levels of fertilizers and chemicals (kaasautor). // Latvian J. Agron. (2008) 11; Effect of organic and conventional production on yield and quality of spring cereals (kaasautorid A. Ingver, Ü. Tamm). // Latvian J. Agron. (2008) 11.

TAMM, Jaan (7. XI 1957, Tartu), tehnikateadlane; töölise p. Lõpetas 1975 Nõo Kk-i, 1980 TPI meh-tsk-a autode ja automajandite alal, 1987 samas asp-I, tehnikaknd (1987, TPI), vk „Сепарационный размол топлива в дезинтеграторе”. Oli 1980-81 TPI autotranspordi kat-i v-ins, 1981-87 teor meh kat-i n-teadur ja teadur, 1987-89 autotranspordi kat-i v-õpetaja, 1989-92 TTÜ kulumis- ja dispergeerimisprotsesside labori juh, 1992-93 masinaõpetuse inst-i v-teadur, 1993-96 Lennuameti peadir asetäitja, 1996-97 Lennuliiklusteeninduse Keskuse peadir, 1998-2010 Lennuliiklusteeninduse AS juhatuses esimees ja tegevjuht, 2010- Eesti Lennuakad dir. – Uurimisvaldkonnad: pulbrite tehnol, peenjahvatusseadmed (desintegraatorid), separatsiooniseadmed, jahvatusprotsesside modelleerimine. Üle 20 teadustr-e, üle 30 autorit-e.

T: Рациональный выбор эмпирического закона распределения для описания продукта измельчения.(kaasautor A. Tümanok). // Изв. СО АН СССР. Хим. (1983) 6; О математическом моделировании гранулометрии продукта дробления на дезинтеграторе (kaasautor A. Tümanok). Tln, 1983; Моделирование измельчения материалов в дезинтеграторе (kaasautor). // Труды ВНИИЭСМ, Промышленности строительных материалов. 10 (1987) 10; Autode remondi tehnoloogia. Laboratoorsete tööde materjalid. Tln, 1988.

B: Mehaanikainseneride koolitus 1918-1998. Tln, 1998, 57,109, 110, 193.

TAMM, Jaan (26. I 1948 Tallinn), ajaloolane, arheoloog; töölise p. Lõpetas 1966 Tallinna 1. kk-i, 1972 TÜ ajaloolase-arheoloogina, ajalooknd (1988, AI), vk „Eesti

keskaegsete kloostrite materiaalne kultuur”. Ol 1972-78 Vab Restaureerimisval-e arheoloog, 1978-79 Kultuurimälestiste RPI paararheoloog, 1980-81 Kultuurimin-i Kultuurimälestiste Tead-Met Nõuk esimees, 1982-88 Kultuurimälestiste RPI uurimistöde sektori ja –osk-a juh, 1988-93 Eesti Muinsuskaitse Seltsi ettevõtte Agu teadusdir, 1993-97 Muinsuskaitseameti peadir, 1997-99 Muinsuskaitseinspeksiooni peadir, 2001-04 EHI rektor, 2004-08 Eesti Entsüklopeediakirjastuse ühiskonnateaduste toim juh, 2008- Eesti Muinsuskaitse Seltsi esimees. – Uurimisvaldkond: arheoloogilise meetodi rakendamine keskaegsete linnade, asulate ja ehitiste uurimisel. U 50 teadustr-t, 3 monogr-t.

T: Restaureerimise Vanas Tallinnas. Tln, 1984 (1985 ingl, saksa ja soome k-s); Über die Erforschung der Materiellen Kultur der Klöster in Estland. // Eesti TA Toim. Ühisk. 35 (1986) 3; Keskaegsete kloostrite toidunõudest. // Arhitektuuripärandi uurimisest Eesti NSV-s. Tln, 1987; Ühest kunstipärasest keraamikaliigist Tallinna arheoloogilises leiuaineses. // Kunstist Eestis läbi aegade. Tln, 1990; Om utforskningen av den materiella kulturen i Estlands Kloster. // Kirkearkaeologi i Norden 4. Hikuin 20. Hojberg, 1993; Of the older settlement of Tallinn. // Castella Maris Baltici 1. Stockholm. 1993; Franciscan St. Michael’s Monastery of Rakvere, Estonia. Notes on building history. // Kirkearkaeologi i Norden 6. Hikuin 24. Hojberg, 1997; Eesti keskaegsed kloostrid. Tln, 2002; Tallinna veestikust ja muinasaja lõpu sadamakohtadest. // Arheoloogiga Läänemere maades. Uurimusi Jüri Seliranna auks. Tln.-Trt, 2003; Muinas-Tallinna loodusoludest ja maastikust kui eeldusest püüasustuse tekkeks. // Kui vana on Tallinn. Tln, 2004, Pirita klooster: ehitus- ja uurimislugu (kaasautor V. Raam). Tln, 2005 (2006 ingl k-s); The construction history of St. Michael’s convent church in Tallinn. // Maasta, kivesta ja hengesta. Markus Hiekkanen Festschrift. Turku, 2009; Tallinna Püha Miikaeli klooster: ehitus- ja uurimislugu. Tln, 2009.

TAMM (a-ni 1921 **JURKATAM**), **Juhan** (26. XI 1858 Maasi v, Saaremaa – 25. IV 1944 Tartu), pedagoog ja ajakirjanik; taluniku p. Õppis 1874-77 Riia ÕS-s, hiljem vabakuulajana TÜ-s keeleteadust. Oli algkooliõpetaja 1877-82 Tallinnas, 1885 -91 Jüri khk-akoolis, 1918-26 Tartu III algkoolis, ühtlasi 1902-17 ka Tartu ÕS eesti k-e õpetaja, vahepeal ajakirjanik (1895-96 *Põllumeh* toim) ja rmtk juh. Avaldas vene k-e õpiku

iseõppijaile (1888), käsirmt-u *Talurahva advokaat* (1896) ning vene-eesti sõnarmt-u (Trt, 1904, 21913).

B: EBL, 181-182; EBL TK, 329; Tartu Õpetajate Seminar 1828-1928. Trt, 1929, 114-117, 149; EAT, 331.

O. Pesti

TAMM, Jüri (25. XI 1937 Narva), keemik; tööliste p, Lembi T-e abikaasa., Toomas, Tarmo ja Antti T-e isa. Lõpetas 1956 Pärnu 1. kk-i, 1962 TÜ keemiaosk-a, 1968 samas asp-i, keemiaknd (1969, TÜ), vk „Исследование катодного выделения водорода и состояния поверхности никеля и серебра в щелочных растворах“. Täiendas end 1973, 1978 MÜ-s, 1982 Leningradi Ük-s, 1995 Oxfordi Ük-s. Oli 1961-69 TÜ elektrokeemia labori v-laborant ja n-teadur, 1969-73 TÜ anorg keemia kat-i v-õpetaja, 1973-92 dots, 1992-2003 korr prof, 2003- emeritprof, v- teadur; 1993-99 ka füüsika-keemiatsk-a dekaan, 1999-2002 füüsikal keemia inst-i juh.– Uurimisvaldkonnad: madalatemperatuurilistes vesinik-hapnik kütuselementides kulgevad protsessid, raua rühma metallide elektrokatalüütilised omadused, metallektroodide pinna struktuuri mõju vesiniku katoodse eraldumise kineetilistele seaduspärasustele, elektronjuhtivate polümeeride struktuuri kujunemine elektrokeemilise sünteesi käigus ja elektrokeemiliste jaioonivahetuslike omaduste uurimine. Rahvusv Elektrokeemia Ühingu (ISE) liige ja 1998-2002 Eesti rahvuslik sekr ning ISE nõuk liige, Eesti Teadlaste Liidu asutajaliige ja 1997-2001 volikogu liige. Üle 120 teadustr-e.

T: Electrochemical properties of dodecyl-sulfate doped polypyrrole films (kaasautorid A. Alumaa, A. Hallik). // Synth. Metals 55 (1993) 2-3; The kinetics of hydrogen evolution reaction at nickel electrodes (kaasautor L. Tamm). // Research in Chemical Kinetics 3. Amsterdam. 1995; Voltammetric study of the influence of cations on the redox-switching process of halogenide-doped polypyrrole (kaasautor T. Silk). // Electrochim. Acta 41 (1996) 11-12; Nature of ion sensitivity of polypyrrole electrodes (kaasautor). // J. Electroanalyt. Chem. 414 (1996) 23; AFM studies of polypyrrole film surface morphology - I. The influence of film thickness and dopant nature (kaasautor).// Synth. Metals 93 (1998) 1; AFM studies of polypyrrole film surface morphology - II. Roughness characterization by the fractal dimension analysis (kaasautor). // Synth. Met., 93 (1998);

Electrochemical properties of cation sensitive polypyrrole films (kaasautor). // J. Electroanalyt. Chem. 448 (1998) 1; Theoretical study of the effect of counterions on the structure of pyrrole oligomer (kaasautorid M. Karelson, T. Tamm). // Int. J. Quant. Chem. 88 (2002) 2; Comparative study of the behavior of anions in polypyrrole films (kaasautor). // Electrochim. Acta 50 (2005) 7-8; Study of the factors determining the mobility of ions in the polypyrrole films doped with aromatic sulfonate anions (kaasautor). // Electrochim. Acta 53 (2008).

B: EE 14, 511; TRÜ keemiaosakond 1947-1972, 113; TÜ keemiaosakond 1947-2002, 46; TÜ BL I, 304.

TAMM, Kalvi (19. VI 1972 Rakke v, Lääne-Virumaa), põllumajandusteadlane; põllum-ins-i ja agronoomi p. Lõpetas 1990 Rakke kk-i, 1995 EPMÜ tehnikainst-i põllum mehhs-erialal, 1997 EPMÜ-s magistrantuuri, 2004 doktorantuuri, tehnikateaduse mag põllum-technika alal (1999, EPMÜ), vk "Teraviljandustalu põhiparameetrite optimeerimine masinapargi töökoormuse järgi", Ph.D. põllumajandustehnika alal (2009, EMÜ), vk "The dependence of the structure of machinery and the locality of plots on cereal farm work activities". Oli 1997–2002 Eestimaa Talupidajate Keskliidu inform konsulent, 2002–03 inform-osk-a juh, 2003– EMVI põllum-technika ja –tehnol osk-a teadur. – Uurimisvaldkonnad: põllundusmasinate kasutamise ökonoomika, täppisviljelus, väetamistehnol-d ja põllum-tarkvara. Üle 50 teadustr-e.

T: Teraviljakasvatuse tehnoloogiate ökonoomilisi aspekte (kaasautor V. Loko). // Agron. 219 (2004); The impact of farm's annual cattle slurry yield on the options of moving the slurry from stable to the plot: a simulation study (kaasautor R. Vettik). // Agron. Res. 8 (2010); The impact of distance to the farm compound on the options for use of the cereal plot (kaasautor). // Agricult. Food. Sci. 19 (2010) 1.

B: EMVI, 72–73.

TAMM (a-ni 1972 **Tohver**), **Lembi** (26. III 1945 Pärnu), keemik; Vello Tohverit, Jüri T-e abikaasa, Tarmo ja Antti T-e ema. Lõpetas 1963 Tallinna 22. kk-i, 1968 TÜ

keemiaosk-a, 1973 asp-i, keemiaknd (1974, TÜ), vk „Исследование кинетики катодного выделения водорода на никелевых электродах в кислых и щелочных растворах“. Oli 1968-70 TÜ keemiaosk-a stažöör-uuriija, 1973-80 elektrokeemia labori n-teadur, 1981-92 anorg keemia kat-i dots, 1992-2008 füüsikal keemia inst-i dots. - Uurimivaldkonnad: raua rühma metallide elektrokatalüütilised omadused, metallelektroodide pinna struktuuri ja lahuse koostise mõju vesiniku katoode eraldumise kineetilistele seaduspärasustele. Inglise-eesti-vene keemia sõnarmt-u ja koolide keemiaõpikute jm õppevahendite autoreid. Üldhariduskoolide keemia ainekava komisjoni liige(1993–96) ja töörühma juht (2005–09), Rkl Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskuse keemia ainenõuk liige (1995–2001) ja esimees (2001– 04), keemia riigieksamikomisjoni aseesimees (1997–2009), Rahvusv Elektrokeemia Ühingu (ISE) liige. Üle 90 teadustr-e.

T: The kinetics of hydrogen evolution reaction at nickel electrodes (kaasautor J.Tamm). // Research in Chemical Kinetics 3. Amsterdam, 1995; Effect of halide ions on surface-state of nickel cathodes in acidic solutions (kaasautor). // Sov. Electrochem. 10 (1975) 11; Mechanism of cathodic hydrogen evolution on nickel in acid-solutions (kaasautor J. Tamm). // Sov. Electrochem. 12 (1976) 6; Investigation of the overvoltage of hydrogen on nickel in methanol and methanol-aqueous alkaline-solutions (kaasautor J. Tamm). // Sov. Electrochem 15 (1979) 2; Temperature dependence of hydrogen overvoltage on nickel and iron in acid solution (kaasautor). // Russ. J. Electrochem. 36 (2000) 11; Cathodic hydrogen evolution on nickel in acidic environment (kaasautor). // Russ. J. Electrochem. 40 (2004) 3.

B: TRÜ keemiaosakond 1947-1972, 133; TÜ keemiaosk 1947-2002, 19; TÜ BL I, 305.

TAMM, Lembit-Ottomar (28. I 1931 Nõmme – 19. X 2006 Tallinn), tehnikateadlane; ohvitseri p. Lõpetas 1950 Tallinna 10. kk-i, 1956 TPI tööstus- ja tsiviilehituse alal, tehniknd (1981, Moskva Autoteede Inst), vk käsitles ehitusjooniste standardimist. Oli 1955-58 Nõmme ehitus-remondikontori ins ja peains, 1958-59 Ehituskooli nr 19 dir-i aset õppe- ja tootmistöö alal, 1959-61 Tallinna Ehitustehnikumi õppejõud, 1961-66 TPI joonestamise ja kujutava geom kat-i asst, 1966-83 graafika kat-i v-õpetaja 1983-94 dots. Õpetas ehitusjoonestamist. – Uurimisvaldkond: ehitusjoonestuse õpetamise meetodika, insenerigraafika teor küsimused ehitusjoonestamises. Osales põlevkivituhk-

portlandtsemendi tööstuslike katsetuste läbiviimises, uuris hoonete välisseinte konstruktsioonivigu. 25 teadustr-t.

T: Ehitusnormeerimine. Tln, 1970; Jooniste vormistamise ühtsed normid ehitaja pilguga.

// Tehnika ja Tootmine (1971) 1; Ehitusjoonis. Tln, 1975; Ehitusjoonestamine. Tln, 1985.

B: TPI 1936-1986, 381, 383; *Mente et Manu* (2006) 22. XI; TTÜ ar 2006 (2007), 425-426.

V. Mägi

TAMM, Leo (04. VII 1935 Rakvere), arstiteadlane, pediaater ja taastusraviarst, politseiametniku p. Lõpetas 1954 Tapa 1. kk, 1960 TÜ arstitsk-a, 1967 sihtasp-i Moskvast NSVL MTA Pediaatria Inst-s, oli 1982–83 samas doktorant, med-knd (1967, samas) vk „Изоферменты лактатдегидрогеназы в сыворотке крови у детей, больных ревматизмом при лечении кокарбоксилазой“. Täiendas end Moskvast, Helsingis, Pariisis, Tromsös, Sundsvallis, Haikkos, Hamburgis, Kielis, Kölnis, Veneetsias, Madridis, Londonis ja Cambridges. Oli 1967-71 EKMI kardioloosk-a n-teadur, 1971-77 Tallinna I Lastehaigla peaarst ja kardioloog, 1977-85 TÜ pediaatria kat-i juh, 1982-85 dots, 1985-91 Tallinnas Kardioloogia TUI v-teadur, 1991-2003 Tallinna Lastehaigla taastusravi osk juh, 2004– Adeli Eesti OÜ Rehabilitatsioonikeskuse taastusravi arst, 2004-09 ka TLÜ tervishoiuala lektor. - Uurimisvaldkonnad: laste reuma, kaasasündinud südamerikked ja südame rütmihäired, ainevahetushäired, hemodünaamika, puuetega inimeste taastusravi. Ajakirja *Педиатрия* toimetuse liige (1977-91), EA koll-i liige (1989-94), Eesti Lastearstide Seltsi esimees (1975-90), asepresident (1990-95), auliige (1990), Ülel Pediaatrite Seltsi juhatuse (1976-85) ja juhatuse presiidiumi liige (1985-1991), Eesti Taastusravide Seltsi president (1993-99), Eesti Lastekaitse Liidu president (1988-96) ja auliige, UNICEF-i Eesti Rahvuskomitee liige (2001-03), *Int. Forum for Child Welfare* (IFCW) (asutaja)liige, Soome Lastearstide Assots-i (1989), Eesti Eesti Punase Risti III kl. teenetemärk, Veneetsia linnapea hõbeplaat. Üle 130 teadustr-e.

T: О некоторых патофизиологических механизмах в генезе сердечных аритмий у детей. // Кардиол. (1971) 1; Reuma lapseas (kaasautor A. Paves). Trt, 1980; Ravimite annustamine lastele (kaasautor). Trt, 1983;. Циклические нуклеотиды и активность креатинфосфокиназы у детей с нарушениями ритма сердца. // Кардиол. (1984) 1;

Perifeerse vereringe muutused südame atrioventrikulaarse blokaadi korral (kaasautor). // NET (1986) 6; Lastehaigused II (koostaja, kaasautor). Tln, 1994; Sotsiaaltöö teooria ja praktika (kaasautor). Tln, 1995.

B: TÜ BL I, 140; NET (1985) 4, 304; *H. Merila-Lattik*, 1041-1042; TÜA 1982-2007, 276, 279, 280.

TAMM, Marek (4. XI 1973 Tallinn), ajaloolane. Lõpetas 1992 Gustav Adolphi Gümni-i, 1999 TÜ ajaloo osk-a, M.A. (1999, *Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales*, Pariis), vk “Le diable incarné. Les représentations de la possession démoniaque dans l’Occident médiéval (fin du XIe-début du XIVe siècles)”; Ph.D. ajalugu alal (2009, TLÜ), vk „Liivimaa leiutamine: Ida-Baltikumi religioosne ja geograafiline kujutamine 13. sajandi esimesel poolel”. Oli 1996–90 TÜ germaani-romaani filol osk-a õü täitja, 1997–98 EHI lektor; 1998–99 Pariisi Idakeelte ja -kultuuride Inst-i Eesti ajaloo lektor, 2000–06 TÜ germaani-romaani filol osk-s õü täitja, ühtlasi 1999– kirjastuse Varrak teadustoim, 2000– ajakirja “Vikerkaar” toim, 2004– EHI kultuuriteooria lektor, 2008 dots, 2007 TLÜ teadur, 2008–10 AI teadur, 2010 v-teadur. - Uurimisvaldkonnad: Euroopa keskaja kultuuriajalugu, Eesti varasem ajalugu (13.–14. saj), ajalookirjutuse ajalugu, ajaloofilos, Prantsuse-Eesti kultuurisuhete ajalugu. TLÜ Keskaja Keskuse asutajaliige. Mitme rmt-usarja koost, viljakas publitsist. Narva Muuseumi Eksperim- ajaloo Keskuse nõuandva kogu liige, Vabariigi Presidendi mõttekoja liige(2006–). Üle 50 teadustr-e.

T: Imeteod ristiusustamisega Liivi- ja Eestimaal (XII sajandi lõpp–XIII sajandi algus). Tln, 1996; Uus allikas Liivimaa ristiusustamisest. Ida-Baltikumi kirjeldus *Descriptions terrarum*’is. // KK (2001) 12; Saints and the demoniacs: exorcistic rites in Medieval Europe (11th–13th century). // Folklore 23 (2003); Signes d’altérité. La représentation de la Baltique orientale dans le *De proprietatibus rerum* de Barthélemy l’Anglais (vers 1245). // *Frontiers in the Middle Ages*. Louvain-la-Neuve, 2006. Kuidas kirjutatakse ajalugu? Intervjuuraamat. Tln, 2007; Monumentaalne konflikt: mälu, poliitika ja identiteet tänapäeva Eestis (kaastoim P. Petersoo). Tln, 2008; A new World into old words: Eastern Baltic and the cultural geography of the thirteenth-century Europe. // *Clash of Cultures on the Medieval Baltic Frontier*. Aldershot: Ashgate, 2008; History as

cultural memory. Mnemohistory and the construction of Estonian nation. // J. Baltic Studies 39 (2008) 4.

B: *Eesti Ekspress. Areen* (2007) 5. VII.

TAMM, Mati (9. I 1935 Rakvere v, Virumaa), majandusteadlane; taluniku p. Lõpetas 1953 Türi Aiandustehnikumi, 1962 EPA agronoomina, 1965-68 EMMI-s asp-i, maj-knd (1969, Eesti TA), vk „Juhtivate töötajate tööaja kasutamine Eesti NSV sovhoosides”. Oli 1953-55 Helme MTJ agronoom, 1958-62 kolhoosides agronoom, brigadir ja osk-a juh, 1962-64 RPI Eesti Põllum-pprojekti Pärnu osk-a maaparanduse mullauuriija-ins, 1968-69 EMMI n-teadur, 1969-75 v-teadur, 1975-84 põllum ettevõtete koopereerimise labori juh, 1984-86 tootmise juhtimise sektori juh, 1986-93 Juhtimise Kõrgema Kooli juhtimise kat-i juh, 1993– EMÜ Maaelu Arengu Inst-i juhtimise õt-i juh, prof. – Uurimisvaldkonnad: põllum ettevõtete juhtimine ja juhtimise struktuur, omandireform, põllum siirdumine turumaj-le.

T: Juhtimine ja selle täiustamine põllumajanduses. Tln, 1978; Evitus- ja nõuandetegevuse organisatsiooni arendamisest põllumajanduses. // *Agraart. I* (1990) 2; Piimatalu majanduskava. Trt, 1995, ²1996.

B: EMPÜ BL, 90.

TAMM, Oku (20. X 1927 Tartu), arstiteadlane ja tervishoiuorganisaator; politseiniku p, Saima T-e abikaasa. Lõpetas 1946 Tartu 1. kk-i, 1952 TÜ arstitsk-a, med-knd (1967, TÜ), vk „Eesti elanikkonna sanitaar-epidemioloogilise teenindamise areng (XIX sajandi teisest poolest kuni 1965. a.) ja selle edaspidised perspektiivid”. Oli 1952-54 Suure-Jaani raj-i San-epidemiol Jaama peaarst, 1954-64 Tartu Linna San-repidemiol Jaama peaarst, 1964-85 ENSV tervishoiuministri aset, ENSV peasanitaararst, 1985-89 tervishoiuministri I aset. – Uurimisvaldkonnad. tervishoiuorg-i ajalugu Eestis, sanitaaria ja hügieeni, nakkushaiguste epidemiol ja profülaktika arendamine Eestis. ajakirja EA (a-ni 1988 NET) (1965-99) peatoim. Eesti Hügenistide Seltsi ja Spordiseltsi Kalev auliige, Eesti NSV Mikrobioloogide, Epidemioloogide ja Infektsionistide Seltsi liige. ENSV tnl arst (1970). ENSV rkl preemia (1965 koll-s). Üle 250 teadustr-e, üle 250 nimetuse publitsistikat ja aimetr-id.

T: Kaitsesüstimistest poliomüeliidi vastu Tartus 1958. aastal. // NET (1959) 3; Elektronarvutustehnika kasutamise võimalustest epidemioloogias (kaasautor L. Võhandu). // NET (1964) 5; Kõhutüüfuse ja paratüüfuse kroonilisest pisikukandlusest Eesti NSV-s ja võitlusest sellega (kaasautorid H. Pihl, A. Teetsov). // NET (1968) 5; Загрязнение атмосферного воздуха Таллина выплохными газами автотранспорта (kaasautoris E. Vassiljeva, H. Jänes). // Гигиена и санитария (1970) 2; Mõningaid majanduslikke aspekte seoses nakkusliku hepatiiti haigestumisega Eesti NSV-s (kaasautor). // NET (1972) 3; 12 aastat tähelepanekuid leetri elusvaktsiiniga immuniseeritute kohta (kaasautor). // NET (1976) 6; Tervishoid ja keskkonnakaitse. (kaasautor P. Krooni). // NET (1983) 3; Kas tervishoiusüsteem hakkab paremini funktsioneerima. // NET (1987) 5; Eesti sanitaarkontroll 100-aastane. // NET (1988) 6.

B: NET (1965) 5, 395-396; (1968) 1, 42; (1977) 5, 459-460; EA (2002) 10, 695; Oku Tamm. Personaalnimestik. Tln, 1983; *H. Merila-Lattik*, 1043.

TAMM (DAMM), Otto (19. / 6. I 1913 Lehtse v, Järvamaa – 22. I 1990 Tallinn), veterinaarbakterioloog ja -farmakoloog; põllumehe p, Agu T-e isa. Lõpetas 1931 Tapa Gümni-i, 1938 TÜ vet erialal, 1943–44 Hannoveri Vet Ük doktorant, *dr. med. vet.* (1944, samas), vk „Zur Frage der Toxicität des Phenothiazins”. Oli 1939–43 TÜ farmakol inst-i asst, 1944–45 Saksa sõjaväes loomaarst, 1947–58 Tori Hobusekasvanduse peavet-arst, 1958–60 Pärnu Raj-vahelise Vet-labori osk-juh, 1960–62 Vab. Vet-labori radiol osk-a juh asetäitja ja juh, 1962–72 samas bakterioloosk-a juh ja bakterioloog, 1973–90 v-vet-arst, 1972–73 ka Tallinna Hipodroomi v-vet-arst. – Uurimisvaldkonnad: farmakol, hobuste tõuaretus, noorloomade haigused ning lab diagnostika (mikrobiol, radiol ja biokeemia). Toimetanud erialase väliskirjanduse infosarja *Veterinaaria*. Mitme käsirmt-u autoreid või toim. Ajakirja *Loomaarstlik Ringvaade* toim-e ja koll-i liige.

T: Akuutse südamenõrkuse ravimeist. // ELR (1940) 6, 188–198; Tori hobusekasvandus 1856–1956 (kaasautor). Tln, 1956; Kasvikute haigused. Tln, 1968; Veterinaaria (koostaja). Tln, 1990.

B: EE 14, 511; AAUT III, 144; ELR (1990) 1, 58–59; 2, 52.

E. Ernits

TAMM, Rudolf (29. V 1886 Peri v, Võrumaa – 14. IV 1946 Peri v, Võrumaa), arstiteadlane; taluniku p. Lõpetas 1909 eksternina Tartu Aleksandri Gümni-i, Õppis 1909-15 ja lõpetas 1921 TÜ arstitsk-a. Oli 1905-09 Viljandis ja Kuramaal Talsi linnakoolis õpetaja. Osales 1915-18 arstina I maailmasõjas ja 1919-20 Vabadussõjas. Oli 1919-24 TÜ füsiol inst-i n-asst, asst ja v-asst, 1924-32 Tartu ÕS-i tervishoiuõpetaja ja kooliarst, 1926-40 Tartu linna kooliarst, 1925-28 ajakirja *Tervis* toim.– Uurimisvaldkonnad: sisesekretoorsete näärmete, peam sugunäärmete talitlus, lihase toitumus, rahvatervis ja tervishoiusüsteem, kooliõpilaste tervishoid. Osales aktiivselt karskusliikumises.

T: Further experimental investigations on the hypertrophy of the sexual glands (kaasautor). // Proc. Royal Soc. B 94 (1922); Õpetajate ettevalmistus tervishoius. // EA (1926) 1; Zur Frage der Organisierung von Aertzten zur Untersuchung der Alkoholfrage. // Bericht XVIII Int. Kongr. Alkoholismus. Trt, 1927.

B: AAUT II, 116; *H. Merila-Lattik*, 344.

TAMM, Rudolf (27. I 1898 Hageri v, Harjumaa – 20. I 1987 Otepää), köögiviljandusteadlane ja sordiaretaja; taluniku p. Lõpetas 1920 Tallinna Õhtugümni-i, 1928 TÜ agronoomina, põllum-knd (1953, Leningradi PI), vk „Kaheaastaste köögiviljade seemneistikute toitepinna mõju seemne saagile“. Võttis osa Vabadussõjast. Oli 1924-39 Eesti Sordiparanduse Seltsi instruktor ja asjaajaja, a-st 1928 tead sekr, 1939-65 Jõgeva Sordiaretusjaamas aianduse osk-a juh, a-st 1956 ka v-teadur, ühtlasi 1957-58 EPA entomol ja aianduse kat-i asst, 1959-61 dots (kohakaaslus). – Töid i köögiviljanduse, sordiaretuse, seemnekasv, ehisaianduse, loodusvaatluste ja ornitol alalt. Aretanud peakapsasordi 'Jõgeva', porgandisordi 'Jõgeva Nantes', redisesordi 'Jõgeva 169' ja rohkesti lillesorte. Üle 300 teadus- ja aimetr-e.

T: Aruheinaseemne kasvatamisest. Tln, 1932; Karjamaadest ja karjatamisest ning nende mõjust karja toodangule. Trt, 1933; Teravilja saakidest, seemnepõldude tunnustamisest ja seemnehindadest. Tln, 1937; Tulbid ja nartsissid. Tln, 1957; Sinikael-pardid Jõgeval. // EL (1974) 1.

B: EE 14, 512; AAUT II, 213, III, 97; EABL,135-136; EPA BL, 50- 51; EMVI, 35; Agraart. (1998) 90.

TAMM (a-ni 1954 **Kallang**), **Saima** (25. X 1926 Kehra, Harjumaa – 1. VI 2004 Tallinn), arstiteadlane, pediaater; taluniku t, Oku T-e abikaasa. Lõpetas 1946 Tallinna Arve- ja Plaanindustehnikumi, õppis 1949-54 Omski Med-inst-s, lõpetas 1955 TÜ arstitsk-a, 1965 Leningradi I Med Inst-i asp-i, med-knd (1968, samas), vk „К характеристике внеприступного ревматизма у детей”. Oli 1955-58 Tartu Linna Kliinilise Lastehaigla pediaater, 1958-61 TÜ pediaatria kat-i asst, 1966 Tallinna I Lastehaigla peaarsti aset, 1966-69 TPedI v-õpetaja, 1970-86 med ettevalmistuse kat-i dots ja juh, 1986-93 prof, a-st 1993 emeritprof. Täiendas end 1993 Kanadas. Eesti Lastearstide Seltsi auliige, Muusikateraapia Ühingu auliige. – Uurimisvaldkonnad: laste reuma, koolihügieen, üliõpilaste tervis ja adaptatsioon, muusikateraapia. Üle 220 teadustr-e, u 250 aimetr-t.

T: Laste neeruumorite hilise diagnoosimise põhjustest. // NET (1960) 6; Lastehaiguste praktikum (kaasautor). Trt, 1963; Reuma hoovälise perioodi mõningate näitajate hindamisest lastel. // NET (1963) 6; Reuma sesoonsus lastel (kaasautor E. Müllerbeck). // NET (1970) 2; Медико-педагогический подход к успеваемости учащихся. // TÜ Toim. 295 (1972); Lastehaigused. (kaasautor). Tln, 1975; Динамика физического развития студентов TPедИ (kaasautor E. Lausvee). // TÜ Toim. 816 (1988); The use of vibro acoustic therapy on 40 psychiatric patients in the Dept. of Medicine, Tallinn Pedagogical Inst (kaasautor). // Music Therapy 8 (1989) 1; Muusikateraapia ja vibroakustiline ravi on võitmas eluõigust (kaasautor). // EA (1992) 1.

B: TÜ BL I, 141; NET (1968) 3, 203-204; *H. Merila-Lattik*, 1043-1044.

TAMM (a-ni 1983 **Sepp**), **Sirje** (12.XII 1961 Lümända v, Saaremaa), põllumajandusteadlane ja sordiaretaja; põllum-töötajate t. Lõpetas 1980 Kingissepa 1. kk-i, 1987 EPA agron-tsk-a, põllum-mag (1994, EPMÜ), vk „Eestis kasvavate looduslike lutsernivormide sobivus aretuse lähtematerjaliks”. Oli 1980-83 EPA rohumaa viljeluse ja bot kat-i v-preparaator, 1987-91 Jõgeva Sordiaretusjaama heintaimede sektori v-agronoom, 1992- Jõgeva Sordiaretuse Inst-i heintaimede osk-a teadur. - Uurimisvaldkond: liblikõieliste heintaimede sordiaretus ja agrotehnika. Lutsernisordi

`Juurlu', punase aruheina sordi `Herbert', karjamaa-raiheina sordi `Raite' kaasautor. Üle 40 teadustr-e.

T: Impact of polyploidization on the crude protein yield of tetraploid red clover varieties (kaasautorid A. Bender, P. Rausberg). // Res. for rural development. Jelgava, 2001; Variation of agronomic and quality characteristics of red clover (kaasautor A. Bender). // Czech J. Gen. Plant Breeding 39 (2001); Variation of seed yield of tetraploid red clover varieties (kaasautor A. Bender). // Adaption and Management of Forage Legumes – Strategies for Improved Reliability in Mixed Swards. Uppsala, 2005; Seed production potential of tetraploid red clover varieties (kaasautor A. Bender). // Integrating Efficient Grassland Farming and Biodiversity. Trt, 2005; Assessment of tetraploid red clover collection in Estonia (kaasautor A. Bender). // Breeding and Seed Production for Conventional and Organic Agriculture. Perugia, 2007.

TAMM, Tarmo (31. VII 1974 Tartu) keemik; Jüri ja Lembi T-e p, Antti T-e vend. Lõpetas 1992 Tartu M. Härma Gümn-i, 1996 TÜ keemiatsk-a, 1998 samas magistrantuuri, M.Sc. keemia alal (1998, TÜ), vk „Oksüdeeritud oligopürroolide ja polüpürrooli teoreetiline uurimine”, Ph.D. samal alal (2003, TÜ), vk „Quantum chemical modelling of polypyrrole”. Oli 1996-99 TÜ füüsikal keemia inst-i tehnik, 1999-2004 lektor, 2004-06 MRI biofüüs ja taimefüsiol õt-i ja TTÜ keemiainst-i erakorr teadur, 2006-TÜ tehnol-inst-i v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: elektronjuhtivate polümeeride omadused, struktuur-omadus sõltuvused keerukates süsteemides. Üle 20 teadustr-e.

T: A unified treatment of solvent properties (kaasautor). // J. Chem. Information and Comp. Sci. 39 (1999) 4; Ions in polypyrrole films (kaasautor). // 53rd Annual Meeting of the Int. Society of Electrochemistry, 2002; Study of the properties of electrodeposited polypyrrole films (kaasautor). // Russ. J. Electrochem 40 (2004) 3; Comparative study of the behavior of anions in polypyrrole films (kaasautor). // Electrochim. Acta 50 (2005) 7-8; Electrochemical properties of the polypyrrole films doped with benzenesulfonate (kaasautor). // Synth. Metals 157 (2007) 1.

TAMM, Tiia (19. II 1949 Aruküla, Lääne-Virumaa), sotsiaalteadlane; talunike t. Lõpetas 1967 Rakvere 1. kk-i, õppis 1969-71 TÜ-s saksa filol-t, lõpetas 1996 TPÜ sotsiaaltöö

erialal, 1998 samas magistrantuuri, 2010 Tampere Ük-s doktorantuuri, M.A. sotsiaaltöö alal (1998, Tallinna Ük), vk „Eesti sotsiaaltöötaja ametikasvust, ametiidentiteedi ja professioni kujunemisest”, Ph.D. samal alal (2010, Tampere Ük), vk ”Professional identities and self-concept of Estonian social workers”. Oli 1996–97 Harju Maaval-e sotsiaal- ja tervishoiuosk-a peaspetsialist, 1997–2005 TPÜ ja 2005– TLÜ sotsiaaltöö lektor. – Uurimisvaldkonnad: sotsiaaltöö, ametialane areng. 16 teadustr-t.

T: Professional growth and development of professional definition of Estonian social workers. // Estonian Social Welfare at the Threshold of the Millennium. Tln, 1999; Viron sosiaalityöntekijöiden ammatillisesta kasvusta ja profession kehitymisestä. // Ammatikasvatuksen aikakauskirja (1999) 2; Omastehooldus dementsete klientide hoolekandes (kaasautorid M. Adams, E. Võrk). // Teaduselt praktikale: uurimusi ja arutlusi psühhiaatrilise sotsiaaltöö teemadel. Tln, 2004; Motivational factors as prerequisites for professional growth. // Ammatti ja kasvatus. Ammatikasvatuksen tutkimuksia vuonna 2004. Hämeenlinna, 2005.

B: <https://www.etis.ee>.

TAMM, Tiina (6. XI 1968 Pärnu), molekulaarbioloog; Uno T-e t. Lõpetas 1987 Saku Kk-i, 1992 TÜ biol-geogr tsk-a, 1994 TÜ-s magistrantuuri, 1994-99 samas doktorantuuri, M.Sc. mol-biol alal (1994, TÜ), Ph.D. samal alal (2000, TÜ), vk „Cocksfoot mottle virus: the genome organisation and translational strategies” (Trt, 2000). Täiendanud end paljudes välisriikides. Oli 1992-97 KBFI ins, 1997-2000 teadur, 2000 KBFI v-teadur, 1999-2000 ka TTÜ Geenitehnol Keskuse teadur, 2001-02 Manchesteri Ük-i Teaduse ja Tehnol Inst-i ja 2002-05 Petersoni Vähiuuringute Inst-i järeldoktorant, 2005- MRI erakorr teadur. – Uurimisvaldkonnad: keraheina laiguviiiruse molekulaarne iseloomustamine, taimeviiruste vektorid, pärmi (*S. cerevisiae*) translatsiooni initsiatsioon-kompleksi eIF4F struktuur, pärmi (*S. pombe*) rakutsükli kontrolli uurimine. Üle 15 teadustr-e.

T: The putative replicase of the cocksfoot mottle sobemovirus is translated as a part of the polyprotein by -1 ribosomal frameshift (kaasautor). // Virol. 207 (1995); Characterization of cocksfoot mottle virus genomic RNA and its sequence comparison with related viruses (kaasautor). // J. Gen. Virol. 76 (1995); Identification of genes

encoding for the cocksfoot mottle virus proteins (kaasautorid K. Mäkinen, E. Truve). // Archives Virol. 144 (1999) 8; RNA-binding activities of cocksfoot mottle sobemovirus proteins (kaasautor E. Truve). // Virus Res. 66 (2000) 2; Regulation of -1 ribosomal frameshifting directed by cocksfoot mottle sobemovirus genome (kaasautor). // Eur. J. Biochem. 267 (2000) 12; Characterization of VPg and the polyprotein processing of *Cocksfoot mottle virus* (genus *Sobemovirus*) (kaasautor). // J. Gen. Virol. 81 (2000); Sobemoviruses. Minireview (kaasautor E. Truve). // J. Virol. 74 (2000); P1 protein of Cocksfoot mottle virus is indispensable for the systemic spread of the virus (kaasautor). // Virus Genes 32 (2006) 3.

TAMM, Toomas (16. X 1965 Tartu), keemik; Jüri T-e p. Lõpetas 1983 Tartu 2. kk-i, 1990 TÜ keemikuna, Ph.D. (keemia) (1993, TÜ), vk „Quantum-Chemical Simulation of Solvent Effects”. Täiendas end 1994-96 USA-s Florida Ük-s Gainesville'is, 1996-98 Helsingi Ük-s. Oli 1981-84 ja 1986-89 TÜ laborant, 1990-92 n-teadur, 1998-2002 TTÜ anorg ja üldkeemia õt-i prof ja juh, 2002– keemia inst-i anorg keemia õt-i prof ja juh. – Uurimisvaldkond: keem reaktsioonide mehhanismi ja raskete aatomite vaheline vastastikmõju. Lahusti ja lahustunud ainete vaheliste vastasmõju mudelite loojaid. Ligi 30 teadustr-t .

T: Multicavity reaction field method for the solvent Eeffect description in flexible molecular systems (kaasautorid M. Karelson, M. C. Zerner). // J. Phys. Chem. 97 (1993) 46; Study of radical merostabilization by electrospray FTICR/MS (kaasautor). // J. Am. Chem. Soc. 118 (1996) 47; Identification and structural characterization of the predominant species present in alkaline hydroxyberyllate solutions (kaasautor). // J. Am. Chem. Soc. 120 (1998); Theory of the $d^{10} - d^{10}$ closed-shell attraction 4. $X(AuL)_n^{m+}$ centered systems (kaasautor P. Pyykkö). // Organometallics 17 (1998) 3; Density-functional theory calculations of aqueous redox potentials of fourth-period transition metals. (kaasautor M. Uudsemaa). // J. Phys. Chem. A 107 (2003) 46; Influence of protonation upon the conformations of biperidine, biphospholine, and their derivatives (kaasautor). // Chem. Phys. Lett. 417 (2009)1-3.

B: EE 14, 512; TTÜ professorid, 420-421.

TAMM, Toomas (20. X 1965 Tartu), veemajandusteadlane; Väino T-e p. Lõpetas 1984 Tartu 1. kk-i, 1990 EPA hüdrotehnika ins-i erialal, 1993 EPMÜ-s magistrantuuri, oli 1993–95 Helsingi Ük-i ja 2001–02 Helsingi Tehnikaük-i doktorant, tehnikamag (1993, EPMÜ), vk “Põllumajanduskultuuride veebilansi modelleerimine arvutil”, tehnikadr (2002, Helsingi Tehnikaük), vk “Effect of meteorological conditions and water management on hydrological processes in agricultural fields: parametrization and modelling of Estonian case studies”. Oli 1991–95 EPMÜ veemaj inst-i õppejõud, 1995–96 v-laborant, 1996–2000 lektor ja teadur, 2000–03 lektor, 2003–05 dots, ühtlasi 2003–04 maains-*tsk*-a prodekaan, 2005– EMÜ metsandus- ja maaehitusinst-i veemaj osk-a dots, 2006– ka osk-a juh, ühtlasi 2005–06 EK uurimisinst-i *Joint Research Institute* (Ispra, Itaalia) rahvuslik hüdroloog ekspert. Loengukursused: hüdroloogia, hüdroloogia protsesside modelleerimine, vesiehitised, niisutus. – Uurimisvaldkonnad: Eesti valgla veebilanss, aineriing ja selle modelleerimine, kliimamuutuste mõju veebilansile, maaparandus, keskkonnaseisund ja -kaitse. Rahvusv Hüdroloogia Programmi (UNESCO IHP) Eesti Rahvuskomitee liige (2002–), Põhjamaade Põllumajandusteadlaste Assotsiatsiooni (sektioon I) Balti riikide esindaja (2007–11), Eesti Veeühingu juhatuse liige (2011–). Üle 20 teadustr-e.

T: Integrated assessment of climate change impact on water resources in Estonia (kaasautor). // Country Case Study on Climate Change Impacts and Adaption Assessment in the Republic of Estonia. Tln, 1998; Impact of climate change on water balance elements in Estonia (kaasautor). // Estonia. Geographical Studies. Tln, 2000; Modelling of runoff from small catchments with Vensin based GWLF model (kaasautor A. Järvet). Trt, 2004; Contributions of DOC from surface and groundflow into Lake Võrtsjärv (Estonia) (kaasautor). // Hydrobiol. 599 (2008); Modelling the effects of climate change on the supply of inorganic nitrogen (kaasautor). // The Impact of Climate Change on European Lakes. Dordrecht jm, 2010.

B: EPMÜ BL, 130.

TAMM, Uno (14. VII 1938 Kanepi, Võrumaa), põllumajandusteadlane; taluniku p, Ülo T-e vend, Tiina T-e isa. Lõpetas 1956 Antsla Põllumajandustehnikumi, 1964 EPA agron-*tsk*-a, 1972 EPA-s asp-I, põllumajandus-kand (1973, EPA), vk „Kultuurkarjamaade rajamise iseärasusi Kagu-Eesti erodeeritud muldadel“. Oli 1965-73 EPA rohumaaviljeluse kat-i teadur ja

asst, 1973-1974 Antsla Sovhoostehnikumi asedir, 1974-76 EMMI Tooma katsebaasi juh, 1977-79 Hummuli nädissovhoosi dir, 1980-94 EMMI rohumaade osk-a v-teadur ja laborijuh, 1994-2008 EMVI rohumaade osk-a juh, 2008- v-teadur. - Uurimisvaldkonnad: rohumaade rajamine, rohusöötade tootmise tehnol-d, söötade toiteväärtus ja kasutamine loomade poolt. Juhtis üle 20 aasta Juuliku katsefarmi tööd. Üle 120 teadustr-e.

T: Rohumaaviljelus talupidajale (kaasautor), Saku – Tln - Trt, 1992; Piimakarjapidaja ja konsulendi käsiraamat (kaasautor). Saku, 1997; Sown grasslands in Estonia: production potential and opportunities for improving the nutritive value of forage (kaasautor). // Conventional and Ecological Grassland Management, Trt. 2000; Puhas- ja segukülvi lutsernisilo toiteväärtuse erinevusi (kaasautorid P. Lättemäe, S. Tamm) // Agraart. XIV (2003) 5; Rohusööda toiteväärtus. Saku, 2005; Lutsernikasvatus. Saku, 2006; Kiirekasvuliste kõrreliste toiteväärtuse muutused kasvuperioodil (kaasautor S. Tamm). // EMVI teadustööde kogumik LXXI (2006); Efektiivsete temperatuuride mõju rohusööda toiteväärtusele (kaasautor S. Tamm). // Agron. 2007. Saku, 2007; Rohumaaviljeluse, karjakasvatuse ja haljastuse integratsioon (kaasautor). Saku, 2007.

B: EPA BL I, 51; R. *Toomre*, 140-141; EMVI BL, 55; Agraart. (1998), 246.

TAMM, Villem (10. II 1942 Kabala v, Viljandimaa), majandusteadlane; teenistuja p. Lõpetas 1961 Viljandi 2. kk-i, 1969 TÜ majandusküberneetika erialal, maj-knd (1986, Eesti TA), vk-s käsitles ressursside kasutamise efektiivsust rütmihäiretega tööstusettevõttes. Oli 1969-70 TÜ maj-küberneetika ja stat kat-i asst, 1971-86 v-õpetaja, 1987-92 dots, 1991-92 kat-i juh, 1992-93 stat prof, 1993-96 maj-inform ja – modelleerimise inst-i juh, stat prof, 1996-2004 rahvamaj inst-i stat õt-i hoidja, dots, 2004 TÜ emeriitdots. – Uurimisvaldkond: mat ja stat meetodite ning mudelite rakendamine maj-tegevuse arvestuses, analüüsis ja juhtimises. U 60 teadustr-t.

T: Majandusmatemaatilised mudelid ja meetodid. Trt, 1971; Mida uurib majandusküberneetika. Tln, 1973; Küberneetika põhimõisted. Trt, 1973; Tööstusettevõtte tootmisrütmi mõjurite analüüs. Statistika ja majandusanalüüs. // Kõrgkoolide teadustööde kogumik. Tln, 1977; Tööstusettevõtte töö rütmilisuse mõõtmine (kaasautor J. Vainu). // Tehnika ja Tootmine (1978) 4; Tootmisrütmi mõjurite analüüs indeksmeetodil // TÜ Toim. 593 (1981); Statistikasüsteemi ja Eesti Vabariigi juhtimissüsteemi suhetest. // Eesti

Statistikaseltsi teabevihik 1. Trt, 1993; Riigi sotsiaalmajandusstatistika (kaasautorid K. Philips, K. Meiesaar). Trt, 1999.

B: EE 14, 512; TÜ BL I, 361.

TAMM, Voldemar (8.VIII 1892 Mustvee - 28. IX 1958 Palamuse), põllumanadusteadlane ja sordiaretaja. Lõpetas 1908 Mustvee Ministeeriumikooli, 1912 Jaroslavli kub-s Šubino-Spassi 1. järgu põllum-kooli. Töötas 1913 – 1917 Povenetsi maakonna põllum-instruktorina ja 1917 – 1921 Povenetsi Kooperatiivide Liidu juhatuse esimehena, 1921 opterus Eestisse. Oli 1921-47 Jõgeva Sordiaretusjaama kartuli, põldkaunviljade ja söödajuurviljade aretusrühma katsetehnik, 1947-51 sama aretusrühma juh, 1951-54 dir kt. Aretanud kartulisordi `Sulev`, osalenud kartulisortide `Talvik`, `Tõnu`, `Olev`, `Vahur`, Varmas`, `Viru` jt., hernesortide `Jõgeva kirju`, `Jõgeva roheline`, söödajuurvilja sortide `Eesti naeris` , Jõgeva Östersundom`, `Jõgeva Eckendorfi kollane` aretamisel. Nõuk. Eesti preemia (1947).146 teadustr-t.

T: Väikeste kartulimugulate ja mugulatükkide kasutamine seemneks. Tln, 1950; Seemnekartuli kasvatamine ja kartuli seemnepõldude tunnustamine. Tln, 1951; Suurte kartulisaakide saamise alused. Tln, 1951; Kartulisordid `Jõgeva piklik` ja Jõgeva kollane`. Tln, 1956.

B: Agraart. (1992), 249.

TAMM, Väino (2. V 1940 Tahkuranna v, Pärnumaa – 2. III 2006 Tartu), maaparandusteadlane; sidetöötaja p., Toomas T-e isa. Lõpetas 1958 Pärnu 2. kk-i, 1965 EPA hüdrotehnika erialal, 1969 samas asp-I, tehnikaknd (1975, Eesti TA), vk “Vihmutatavate kultuurkarjamaade veetarve ja kastmisrežiim Eesti NSV mineraalmuldadel”. Oli 1963-66 EPA maaparanduse kat-i v-laborant, 1966-69 ins, 1969-71 asst, 1971-77 vesiehituse kat-i asst, 1977-80 v-õpetaja, 1981-91 dots, 1983-88 ka kat-i juh ja 1989-91 maains-tsk-a dekaan, 1991-94 maains inst-i dir, 1992-94 maains vesiehituse õt-i prof ja juh, 1994-2001 veemaj inst-i juh, 1994-97 dots, 1997-2001 prof, 2001-06 emeritprof. – Uurimisvaldkonnad: põllum-kultuuride vihmutuse hüdrool ja tehn probleemide lahendamine, mulla veebilansi arvutusmodelite ja programmide koostamine.

T: Põllumajanduskultuuride vihmutus (kaasautor). Tln, 1973; Maaparandus (kaasautor). Tln, 1982; Vesiehitised. Trt, 1999; Niisutus. Trt, 2000.

B: EE 14, 512; EPA BL I, 108; EPA BL II, 108-109; EPMÜ BL, 130; SP (1977) 7, 331-332; Põllum. (1990) 4, 27; EPBL, 502.

TAMM (a-ni 1982 **Küüts**, 1982-88 **Hiiesalu**), **Ülle** (04. I 1959 Elva), põllum-teadlane ja sordiaretaja; Hans ja Ivi Küütsi t., Ilmar T-e abik. Lõpetas 1977 Jõgeva Kk-i, 1982 TÜ biol-geol-tsk-a, põllum-mag (1997, EPMÜ), vk „Nõuded õlleodrale ja kasvatamiseks sobivad sordid”, põllum-dr (2003, EPMÜ), vk „Geneetilised ressursid õlleodra aretamisel”. Täiendas end 2001 USA-s Põhja-Dakota Ük-s odra sordiaretuse alal. Oli 1982–85 agronoom, 1985–92 Jõgeva Sordiaretusjaama ja 1992– Jõgeva Sordiaretuse Inst-i teadur - Uurimisvaldkond: odra sordiaretus, teraviljade agrotehnika, maheteraviljakasvatus. Odrasortide `Teele`, `Anni`, Roosi`, `Viire` ja `Leeni` autor. Üle 60 teadustr-e.

T: Õlleoder: kvaliteet ja sordid . Jõgeva, 1998; Genetic and environmental variation of malting barley and oat grain quality characteristics (kaasautor I. Tamm). // *Agricult.* 78 (2002); The variation of agronomic characteristics of European malting barley varieties. // *Agron. Res.* 1 (2003) 1; Õlleodra nõuetele vastavatest uutest sortidest (kaasautor H. Küüts). // *Agraart.* 15 (2004) 4; Uute Euroopa õlleodra sortide agronoomilised ja kvaliteediomadused (kaasautor H. Küüts). // *Agraart.* XVIII (2007) 1; The agronomic and quality characteristics of spring cereals grown at different input levels of fertilizers and chemicals (kaasautor). // *Latvian J. Agron.* (2008) 11; Spring cereals performance in organic and conventional cultivation (kaasautorid I. Tamm, A. Ingver). // *Agron. Res.* 7 (2009).

TAMM, Ülo (24. III 1935 Kanepi v, Võrumaa), metsateadlane; talupidaja p, Uno T-e vend. Lõpetas 1954 Võru 1. kk-i, 1959 EPA metsamaj-ins-i erialal, oli 1964 oli ZBI asp-i, biol-knd (1965, Eesti TA), vk „Paplid, nende kultuurid ja haigused Eesti NSV-s”, Ph.D. (1993, TÜ), vk „Perekond *Populus* L. Eestis: liikide varieerumine, bioloogia ja introduktioon”. Oli 1959–61 ZBI metsasektori v-ins, 1964–65 Tallinna Bot-iaia dendrol ja introduktiooni sektori ins, 1965–69 Metsanduse Tead Uurimise Labor-i n-teadur,

1969–72 Eesti Metsamaj ja Looduskaitse TUI n-teadur, 1972-77 ja 1982-88 v-teadur, 1977-82 teadussek, 1988-92 metsaselektiooni labori juh, 1992-96 metsakasv uurimiskeskuse juh, ühtlasi 1994-98 EMÜ dots, 1996-98 metsaökosüsteemide uurimiskeskuse juh, 1998-2003 Metsandusliku Uurimisinst ja selle metsabiol osk-a juh ja prof, 2003- emeritprof. – Uurimisvaldkonnad: metsateaduse ajalugu, metsabiol, metsakasv, metsafütopatol ja -seleksioon ning introduksioon. Ajakirja *Baltic Forestry* asutaja ja koll-i liige. Eur. Metsagen-te Ressursside Säilitamise Programmi (EUFORGEN) eesti rahvuslik koordinaator (1996–2003), EV Presidendi akad nõukogu maaelu ja tasakaalustatud arengu komisjoni metsanduse Nõukogu liige (2002–06). Valgetähe V kl teenetemärk (2001). U. 200 teadus- ja aimetr-t, sh. 3 monogr-t.

T: Paplid Eesti NSV-s (kaasautor M. Margus). Tln, 1967; Eestis kasvavad paplid. Trt, 1971; Perekond pappel – *Populus L.* // Eesti NSV flora VIII. Tln, 1971; Haab Eestis. Trt, 2000; Dependence of biomass formation on carbohydrate content in the leaves of *Populus tremula* (kaasautorid M. Mandre, H. Tullus). // *Forest and Society: the Role of Research: XXI IUFRO World Congr. 2000, Kuala Lumpur 2000; Populus tremula L., 1753.* // *Enzyklopedie der Holzgewächse: Handbuch und Atlas der Dendrologie 23* (2001); Species differences in timing of leaf fall and foliage chemistry modify nutrient resorption efficiency in deciduous temperate forest stands (kaasautor Ü. Niinemets). // *Tree Physiol.* 25 (2005) 8.

B: EE 14, 512; Eesti metsandustegelaste nimestik (elulugude alusel). Trt, 1997, 51; EMBL, 499–500; Eesti Mets (2005) 2, 54; EPBL, 502–503.

TAMMANN, Gustav Heinrich Johann Apollon (16/28 V 1861 Jamburg – 17 XII 1938 Göttingen) keemik; baltisakslane, linnaarsti p. Lõpetas 1879 Tartu kub-gümn-i, õppis 1879-82 TÜ-s füüsikat ja keemiat, keemiamag (TÜ, 1885), vk „Die Damftensionen von Salzlösungen“, keemiadr (TÜ, 1890) vk „Über die Metamerie der Metaphosphate“. Oli TÜ-s 1882-87 laborant, 1887-89 eradots, 1889-92 dots, 1892-94 erakorr prof, 1894-1902 korr prof, ühtlasi 1883-85 ka õpetaja Tartu Reaalkoolis, 1903-07 Göttingeni Ük-i anorg keemia inst-i dir, 1907-29 füüsikal keemia inst-i dir, 1904-38 *ajakirja Zeitschrift für anorganische Chemie* kaastöim. – Uuris füüsikal keemia probleeme. 1903 ilmus Leipzgis ainete kristallisatsiooni ja sulamist käsitlev monogr. Suurel rõhul toimuvate

uuringute tarvis ehitas originaalse seadme (nn Tammanni pressi), mis võimaldas avastada jää polümorfseid teisendid (jää II ja jää III) ja teha teisigi uuringuid. Mitmekülgset uuris ta elektrolüüdilahuste omadusi: aururõhku, osmootset rõhku, siserõhku jt, ning esitas ainete kristallisatsiooni teooria. Andis ka ensüümatalüüsi füüsikal-keem tõlgenduse. Tema töö keem ühendite koostise määramisest keem analüüsita (1903) etendas olulist osa füüsikal-keem analüüsi väljakujunemisel. Oma töödega metallograafias saavutas Tammann maailmakuulsuse. Tema uuringutes käsitleti väga erinevaid küsimusi, nagu metallide külmtöötlemine ja rekristallisatsioon, segakristallide ja intermetalliliste ühendite tekkimine, sulami koostise ja omaduste vahelised sõltuvused jm. Koos kaastöötajatega uuris ta 20 metalli 190 võimalikku sulamisseeriat, hinnates sulamite omadusi ja kasutamisevõimalusi. Arvesse võttes metallograafia alaste tööde suurt tähtsust teadusele ja tehnikale tehti korduvalt ettepanekuid Nobeli preemia määramiseks G. Tammannile, kuid see preemia jäi siiski omistamata. L. Šiškovi preemia (1912). U 500 teadustr-t, sh 10 monogr-t.

T: Kristallisieren und Schmelzen. Leipzig, 1903; Ueber der Beziehungen zwischen den inneren Kräften und Eigenschaften der Lösungen. Hamburg-Leipzig, 1907; Lehrbuch der Metallographie. Chemie und Physik der Metalle und ihrer Legierungen. Leipzig-Hamburg, 1914, ³1923, ⁴1932 (pealkirjaga *Lehrbuch der Metallkunde*. Leipzig); Textbook of Metallographie. New York, 1925; Aggregatzustände, die Änderung der Materie in Abhängigkeit von Druck und Temperatur. Leipzig, 1922, ²1923; The States of Aggregation. Princeton, 1925; Lehrbuch der heterogenen Gleichgewichte. Braunschweig, 1924; Der Glaszustand. Leipzig, 1933.

B: Z. Anorg. Chemie, 1931, Bd 198, 3-31; Berichte Dt. Chemi. Gs. (1940) A 2, 25-30; Z. Elektrochemie. 45 (1939), 121-124; Dictionary Sci. Biography. Ed. C.C. Gillispie, New York, XIII (1976), 242-248; TALE II, 174-185; Chemistry and Pharmacy at the University Tartu/Dorpat/Yurjev. Trt, 2009, 63-67.

V. Past

TAMMARU (a-ni 1964 **Voore**), **Ilmatar** (9. VI 1934 Are v, Pärnumaa), põllumajandusteadlane; teenistujate t. Lõpetas 1952 Haapsalu 1. kk-i, 1957 EPA agronoomina, 1967 EMMI-s asp-i, põllum-knd (1969, EMMI), vk „Eestis esinevate

ristõieliste köögiviljakultuuride kahjurite prognoosi aluseid ja tõrje”. Oli 1967-76 EMMI n-teadur, 1976-89 v-teadur, 1989-93 grupijuht-j-teadur. – Uurimisvaldkond: põllum-kultuuride kahjurid ja nende tõrjevõimalused. U 80 teadustr-t.

T: Meteoroloogiliste andmete kasutamine köögiviljakultuuride kahjurite ilmumisaja prognoosimisel. // Taimekaitse (1971) 3; Taimekahjurite prognoosi koostamine klimogrammide ja fenoloogilise kalendri alusel. // EMVI kogumik XXVI (1972); Köögiviljakultuuride kahjurid Eesti NSV-s 1962...1972. // EMVI kogumik XXXVII. (1975); Köögiviljakultuuride kahjurid. Tln, 1986; Der Pflanzenschutz in der biodynamischen Landwirtschaft in Estland. // Ecological Agriculture in the Nordic Countries 24 (1989); Köögiviljakasvataja meelespea. Tln, 1991; Taimekaitse käsiraamat (kaasautor). Tln, 1995.

B: EMVI, 52; EPBL, 503.

TAMMARU, Ivar (12. VI 1932 Tartu – 1. X 1992 Tartu), farmatseut, farmakognost ja kohtukeemik; postiametniku p. Lõpetas 1952 Tartu 1. kk-i, 1958 TÜ farmatseudina, 1968 TÜ-s asp-i, farmaatsiaknd (1971, TÜ), vk „Lupjamise ja mikroelementide mõjust ogaõunale”. Oli 1958-65 EPA mullateaduse ja agrokeemia kat-i v-laborant, 1968-74 TÜ farm-kat-i asst, 1974-79 v-õpetaja, 1979-92 dots, 1986-90 kat-i juh, dots, 1990-92 farmakognoosia ja farm org-i kat-i juh, dots. . Õpetas toksikol-st keemiat, med-st kaubatundmist ja farmakognoosiat. – Uurimisvaldkonnad: radioaktiivsete isotoopide mõju taimedele, ravimtaimede kultiveerimine, toimeainete sisaldus ja seda mõjutavad tegurid kultiveeritavates ravimtaimedes. Juurutanud praktikasse uue alkaloidide paberkromatograafilise määramise meetodi. U 50 teadustr-t.

T: Ravimite tootmine taimekoekultuuridest. // NET (1977) 4; Зависимость влияния микроэлементов на накопление действующих веществ в листьях дурмана при удобрении почвы разными дозами калия. Trt, 1977; Влияние разных доз кобальта на накопление алкалоидов в листьях разновидностей дурмана. Trt, 1979; Tsingi mõjust ogaõuna varieteedi *Datura stamonium* L. *varietas inermis* saagile ja alkaloididesisaldusele. // Eesti Farmaatsia III kongressi materjalid. Tln, 1990; Kroomi ja tsingi mõjust ogaõuna varieteedi *Datura stamonium* L. *varietas inermis* saagile ja alkaloididesisaldusele. // Eesti Farmaatsia III kongressi materjalid. Tln, 1990;

Mikroelementide mõju uurimisest harilikule ogaõunale *Datura stramonium* L. // Eesti Rohuteadlane (1991) 2.

B: TÜ BL I, 141; Eesti Rohuteadlane (1992) 2/3, 163; *T. Hinrikus, A. Raal, H. Tankler.* Farmaatsia Tartu ülikoolis läbi aegade. Trt, 2005, 37.

TAMMARU, Jüri (2. IX 1937 Tartu), filosoof ja füüsik; Toomas ja Marika T. isa. Lõpetas 1954 Tartu 4. kk-i, 1959 TÜ füüsikaosk-a, 1965 TÜ-s asp-i, filos-mag (1998, TÜ), vk „Sümmeetria ja ratsionaalsus”. Täiendas end 1970, 1975 LÜ-s. Oli 1957-59 TÜ üldfüüsika kat-i laborant, 1959-60 asst, 1961-62 ELKNÜ Tartu Linnakomitee sekr, 1965-66 TÜ filos kat-i õpetaja, 1966-93 v-õpetaja, 1993-2003 filos-osk-a lektor; osakoormusega õpetanud ka Majanduse ja Juhtimise Instituudis ECOMEN (1993-2006), TÜ Narva kolledžis (2006-09) ja TTÜ Tartu Kolledžis (2009-10). – Uurimisvaldkond: teadusfilos – füüsika filos-d probleemid, sümmeetriaprintsiip ja teadusliku ratsionaalsuse standardid. TÜ väike medal (2003). 15 teadustr-t.

T: О познавательной роли принципов симметрии. // Логика и методология науки. М, 1967; Законы и принципы. // TRÜ toim. 324 (1974); Симметрия и антиномичность классических представлений о пространстве и времени. // Принцип симметрии. М, 1978; Teaduse metodoloogia (kaasautor). Tln, 1979; Симметрия, принцип достаточного основания и детерминизм. // TRÜ toim. 829 (1988); Teadusliku ratsionaalsuse standarditest. // Teaduslugu ja nüüdisaeg IX. Tln, 1994; Symmetry and Rationality. // Estonian Studies in the History and Philosophy of Science. Dordrecht/Boston/London, 2001.

B: TÜ BL I, 457-458.

TAMMARU, Marika (29. IV 1973 Tartu), arstiteadlane; Jüri T. t. Lõpetas 1991 Tartu 9. kk, 1999 TÜ arstitsk-a, 2006 samas doktorantuuri, med-dr (2006, TÜ), vk „Patientreported outcome measurement in rheumatoid arthritis”. Oli 2005-07 TÜ sisekliiniku sisehaiguste propedeutika õt-i spetsialist, 2007-09 teadur, 2009-10 tervishoiu inst-i teadur, 2010 TÜ tervishoiu inst-i epidemiol ja biostatistika õt-i teadur, a-st 2009 ka

Ida-Tallinna Kesksaigla teadur. – Uurimisvaldkond: terviseuuringud, kliiniline med (patsiendikeskse tulemi uurimise meetodid). Üle 10 teadustr-e.

T: Reumatoidartriidi-spetsiifilise elukvaliteediküsimustiku kohandamine Eestis. // EA 82 (2003) 5; Tervisehinnangu küsimustiku HAQ funktsiooniosa eesti versiooni kohandamine ning usaldusvääruse ja valiidsuse hindamine (kaasautor). // EA 84 (2005) 10; Cultural adaption of quality of life measures (kaasautor). // Scand. J. Rheumatol. 36 (2007) 5.

B: TÜA 1982-2007, 370, 377.

TAMMARU, Tiit (4. II 1972 Tallinn), geograaf. Lõpetas 1990 Tallinna 44. kk-i, 1994 TÜ geograafina, geogr-mag (1996, TÜ), vk „Venelased Eestis: ränne ja akulturatsioon. Lasnamäe, Pärnu ja Tartu venelaste võrdlev uurimus”; Ph.D. inimgeogr alal (2001, TÜ), vk „Linnastumine ja linnade kasv Eestis nõukogude aastatel”. Oli 1997-98 TÜ geogr inst-i teadur, 1999-2002 lektor, 2003-09 v-teadur, 2009- TÜ ökol- ja maateaduste inst-i linna- ja rahvastikugeogr prof, TÜ Välis-Eesti uuringute keskuse juh. – Uurimisvaldkonnad: ränne, linnastumine, etnilised vähemused, väliseestlased. U 40 teadustr-t.

T: Transitional statistics: Internal migration and urban growth in post-Soviet Estonia (kaasautor O. Sjöberg). // Europe-Asia Studies 51 (1999) 5; Differential urbanisation and primate city growth in soviet and post-soviet Estonia. // Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie 9 (2000) 1; The Soviet Union as a deviant case? Underurbanization Soviet Estonia. // Urban Geogr. 22 (2001) 6; The ethnic minorities of Estonia: Changing size, location, and composition (kaasautor H. Kulu). // Eurasian Geogr. Econ. 44 (2003) 2, Housing and ethnicity in the post-Soviet city: Ust-Kamenogorsk, Kazakhstan (kaasautor M. Gentile). // Urban Studies 43 (2006) 10; Population composition in new suburban settlements of the Tallinn metropolitan area (kaasautor A. Kährrik). // Urban Studies 45 (2008) 5.

TAMMARU, Toomas (3. V 1968, Tartu), zooloog, putukaökoloog; Jüri T. p. Lõpetas 1986 Tartu 10. kk-i, 1992 TÜ bioloogina, biol-mag (1993, TÜ), vk „Oviposition behaviour of the Autumnal Moth (*Epirrita autumnata*) in relation to its outbreak population dynamics”; Ph.D. putukate ökol alal (1997, Turu Ük), vk „Size and time for a

geometrid moth: evolutionary forces and consequences for population dynamics”. Oli 1985-90 ZBI laborant, 1991-93 Turu Ük-i laborant, 1994-97 Turu Ük-i teadur, 1998-2005 zool ja hüdrobiol inst-i teadur, 1999-2005 dots, 2000 ka Marylandi Ük-i külalisteadur, 2005- TÜ ökol- ja maateaduste inst-i zool õt-i prof. – Uurimisvaldkond: putukate populatsioonidünaamika, pms putukate elukäikude evolutsioon, liblikafaunistika. Väljaande *Lepinfo* peatoim (1990–). EV teaduspreemia (2002, koll-s). Üle 50 teadustr-e.

T: Determination of adult size in a folivorous moth: constraints at instar level? // *Ecol. Entomol.* 23 (1998) 1; Should one invest more in large broods? Not necessarily (kaasautor P. Hõrak). // *Oikos* 85 (1999) 3; No evidence for costs of being large in females of *Orgyia* spp. (*Lepdoptera, Lymantriidae*): larger is always better (kaasautorid T. Esperk, I. Castellanos). // *Oecol.* 133 (2002) 3, Sexual size dimorphism within species increases with body size in insects (kaasautor T. Teder). // *Oikos* 108 (2005) 2; The effect of egg load on readiness to accept a low quality hostplant is weak and age dependent in a geometrid moth (kaasautor J. Javoish). // *Ecol. Entomol.* 31 (2006) 6; Growth allometry of immature insects: larvae do not grow exponentially (kaasautor T. Esperk). // *Functional Ecol.* 21 (2007) 6; Seasonal mortality trends in tree-feeding insects: a field experiment (kaasautorid T. Rimmel, M. Mägi). // *Ecol. Entomol.* 34 (2009) 1.

B: EE 14, 513.

TAMME, Enn (a-ni 1935 **Grünfeldt**) (1. VI 1930 Tartu), matemaatik; inseneri p, Tõnu T. isa. Lõpetas 1950 Tartu 1. kk-i, 1955 TÜ mat erialal, 1958 samas asp-i, füüsika-mat knd (1958, TÜ), vk “Majorantprintsiiip iteratsioonimeetodite üldises teoorias”. Täiendas end 1967 ja 1971 MÜ-s ning 1977 Prahlas Karli Ük-s. Oli 1958-60 TÜ mat analüüsi kat-i v-õpetaja ja dots, 1960-62 geom kat-i dots, 1962-93 arvutusmat kat-i dots, 1960-71 ka kat-i juh, 1994-95 arvutusmeetodite prof, a-st 1995 emeritprof. – Arendanud iteratsioonimeetodeid mittelineaarsete ülesannete lahendamiseks ning ligikaudseid meetodeid diferentsiaal- ja integraalvõrrandite lahendamiseks, uurinud nende meetodite koondumist. EMatS-i auliige. Üle 100 teadustr-e.

T: Arvutusmeetodid I (kaasautorid L. Võhandu ja L. Luht), Tln 1971, 21986; Arvutusmeetodid II, Tln 1973; Eestikeelse matemaatilise kõrghariduse algaastad

(kaasautor Ü. Lumiste). // TÜ ajaloo küsimusi 23 (1989); Theoretical simulation of physical processes in a discharge XeCl laser (kaasautor). // J. Phys. B 22 (1989); Two-grid methods for the solution of nonlinear weakly singular integral equations by piecewise polynomial collocation. // J. Integral Equations Appl. 11 (1999); Fully discrete collocation method for weakly singular integral equations. // Proc. Est. Acad. Sci. Phys. Math. 50 (2001) 3; Ülevaade matemaatika arengust Eestis 1919-2001 (kaasautor Ü. Lumiste). // EMatS-i ar 2001. Tln, 2003; Spline collocation method for integro-differential equations with weakly singular kernels (kaasautor A.Pedas). // J. Comp. Appl. Math. 197 (2006) 1; Discrete Galerkin method for Fredholm integro-differential equations with weakly singular kernels (kaasautor A. Pedas). // J. Comp. Appl. Math. 213 (2008) 1.

B: TÜ BL, 391; APUT, 169; EMatS-i ar 2005. Tln, 2006), 85-89; TÜ Matemaatika-informaatikateaduskond 40. Trt, 2007, 249.

TAMME, Lembit (29. V 1932 Rakvere), geodeet; taluniku p. Lõpetas 1951 Rakvere 1. kk-i, 1956 EPA maakorralduse ins-i erialal, 1966 Moskvaa Geodeesia Aerofotogeodeesia ja Kartogr Inst-i, tehnikaknd (1970, Leningradi Ehituse Inst), vk käsitles hüdrostaatilise nivelleerimise meetodi kasutamist kõrguste ülekandmisel. Töötas 1956-66 Eesti Põllum-projektis, 1966-72 FAI täheastron sektori geodeesiarühmas, oli 1972-91 Eesti Maaparandusprojekti peageodeet, 1990- Maa-ameti geodeesia- ja kartogr-aosk-a juh, ühtlasi 1972-84 TPI geodeesiakat-i v-õpetaja. – Uurimisvaldkond: hüdrostaatiline nivelleerimine ja geodeetilised meetodid maakaare nüüdisliikumiste uurimisel. Juurutanud distantssondeerimise ja raadiolokatsiooni viise maaparandusuuringutes. EV geodeesia-kartogr-teenistuse taasloojaid ja Eesti Geodeetide Ühingu taasasutajaid. ENSV tnl ins (1988). U 20 teadustr-t.

T: Hüdrostaatiline nivelleerimine. Tln, 1968; Hüdrostaatilise nivelleerimise kasutamise võimalused. Trt, 1971; Maaparandusrajatiste põhitelgede märkimine. Tln, 1975; Insenergeodeesia õppepraktika juhend. Tln, 1980; Praktilisi töid insenergeodeesiast 2 (kaaskoostaja I. Roste). Tln, 1985, ²1991.

B: EE 14, 513; Geodeet (1997) 13, 29-30; (2002) 25, 62-63; (2007) 34, 63.

TAMME, Richard (2. V 1974 Peterburi, Venemaa), molekul- ja neurobioloog; arstide p. Lõpetas 1992 Tallinna 7. kk-i, 1996 TÜ biol-geogr-tsk-a biotehnol ja biomed erialal, 2004 Adelaide'i Ük-s doktorantuuri molekul-biol alal, Ph.D. (2004, Adelaide'i Ük), vk "Development and application of novel cloning strategies for analysis of genes controlling embryo development". Oli 1996-97 Uppsala Ük-i ja 1997-98 Adelaide'i Ük-i praktikant, 2003-04 KBFI molekul-gen lab-i teadur, 2005-06 TTÜ geenitehnol inst-i järelDR, 2006- v-teadur. - Uurimisvaldkonnad: DNA kloneerimisstrateegiate väljatöötamine ja juurutamine tuvastamiseks selgroogsete närvisüsteemi arengut kontrollivaid gene, selgroogsete närvisüsteemi arengu mol-gen, rakkudevahelise signaliseerimissüsteemi - Notch signaaliülekaneraja evolutsioon ja seda reguleerivate Neuralized valkude avaldumine ja toimemehhanismid, mRNA-de transpordi mehhanismid neuronites. U 10 teadustr-t.

T: A novel snoRNA (U73) is encoded within the introns of the human and mouse ribosomal protein S3a genes (kaasautor). // Gene 210 (1998) 2; Characterization and developmental expression of the amphioxus homolog of Notch (AmphiNotch): evolutionary conservation of multiple expression domains in amphioxus and vertebrates (kaasautor). // Developm. Biol.232 (2001) 2; Simple, directional cDNA cloning for in situ transcript hybridization screens (kaasautor). // Biotechniques 31 (2001) 4; Identification of a second presenilin gene in zebrafish with similarity to the human Alzheimer's disease gene Presenilin2 (kaasautor). // Developm. Genes Evolution 212 (2002) 10; Neurotroopsed tegurid (kaasautor). // EA 86 (2007); Neuralized-2: expression in human and rodents and interaction with Delta-like ligands (kaasautor). // Biochem. Biophys. Res. Comm. 389 (2009).

TAMME, Terje (27. V 1977 Abja-Paluoja, Viljandimaa), vet-med-i teadlane; talunike t. Lõpetas 1995 Abja kk-i, 2001 EMÜ loomaarstitsk-a, 2003 samas magistrantuuri, toiduteaduse mag (2003, EMÜ), vk „Nitratide ja nitritite sisalduse dünaamika laste konservtoitude tehnoloogia põhietappides ja valmistoitude säilitamisel". Oli 2002-04 asst, 2004– EMÜ vet-med ja loomakasv inst-i lektor – Uurimisvaldkonnad: veterinaarne rahvatervishoid, toidutoksikol, toidu patogeenid. Üle 10 teadustr-e.

T: Nitrites, nitrates and N-nitrosoamines in Estonian cured meat products: Intake by Estonian children and adolescents (kaasautor). // Food Additives and Contaminants 22 (2005) 11; Nitrates and Nitrites in Vegetables and Vegetable-based Products and their Intakes by the Estonian Population (kaasautor). // Food Additives and Contaminants 23 (2006) 4; Antimicrobial resistance in *Campylobacter jejuni* isolated from broiler chickens in Estonia during periods 2002-2003 and 2005-2006 (kaasautor). // XIII Int. Congress in Animal Hygiene ISAH-2007. Trt, 2007; Polycyclic aromatic hydrocarbons (PAHs) in meat and estimated PAH intake by children and general population in Estonia (kaasautor). // Food Additives and Contaminants 24 (2007) 4; Impact of food processing and storage conditions on nitrate content in canned vegetable-based infant foods (kaasautor). // J. Food Protection, 72 (2009) 8.

B: ELR (2003) 4, 21.

TAMME, Tiia (22.V 1963 Pärnu), arstiteadlane, näo-lõualuude kirurg; teenistujate t. Lõpetas 1981 Pärnu 2. kk-i, 1989 TÜ arstiteaduskonna stomatoloogialal, 1994 TÜ stomatoloogilise kliiniku näo-lõualuude kirurgia residentuuri, med-dr (2005, TÜ), vk „Epidemiology of odontogenic tumors in Estonia. Pathogenesis and clinical behaviour of ameloblastoma“. Täiendas end 1995 USA-s Mayo Kliinikus, 2006 Londonis, 2007 Napolis. Oli 1994-2006 TÜK stomatoloogilise kliiniku näo-lõualuudekirurgia arst-õppejõud, 2006– TÜ stomatoloogilise kliiniku näo-lõualuude kirurgia v-asst. - Urimisvaldkonnad: odontogeensed kasvaja, ameloblastoomide kirurgiline ravi. Eur Näo Plastilise Kirurgia Akad, Eur Näo-lõualuudekirurgia Assots-i, Balti Näo-lõualuude ja Plastilise Kirurgia Assots-i, Eesti Näo-lõualuudekirurgia Seltsi, Eesti Plastika ja Rekonstruktiivkirurgia Seltsi, Rahvusvaheline Suu ja Lõualuude Kirurgia Assots-i Nõuk liige. Üle 10 teadustrükke.

T: Mandibular ameloblastoma and maxillary adenoid cystic carcinoma. Case report (kaasautorid E. Leibur, A. Kulla). // Eur. Nose & Throat J. 82 (2003) 12; The ameloblastomatous potentiality of odontogenous epithelium demonstrated in tissue culture (kaasautorid E. Leibur, E. Lepp). // Stomatologija. Baltic Dental and Maxillofacial J. 6 (2004) 2; Odontogenic tumours, a collaborative study of 75 cases covering more than 25 years from Estonia (kaasautor). // J. Craniomaxillofacial. Surg. 32

(2004) 3; Sarcoidosis (Heerfordt syndrome): a case report (kaasautorid E. Leibur, A. Kulla). // *Stomatologija. Baltic Dental and Maxillofacial J.* 9 (2007) 2;

B: EA 85 (2006) 4, 272; TÜA 1982-2007, 387, 395, 397, 398.

TAMME, Tõnu (23. XII 1958 Tartu), arvutiteadlane; Enn T. p. Lõpetas 1977 Tartu 2. kk-i, 1982 TÜ mat-tsk-a, õppis 1985-88 Moskva RÜ asp-s, inform-mag (TÜ, 1996), vk "Loogikaraamat. I osa. Klassikaline loogika". Täiendas end 1995 ja 1996 Londoni *Imperial College'is*, 1996 Århusis, 2005 Kielis, 2005 ja 2007 Lübeckis. Oli 1982-85 TÜ Arvutuskeskuse ins, 1988-93 rakendusmat labori n-laborant, 1993 TÜ arvutiteaduse inst-i lektor. – Uurimisalad: algoritmiteooria, loogika, loogiline programmeerimine. Üle 10 teadustr-e.

T: Два несравнимых множества, инвариантные относительно группы автоморфизмов вычислительной структуры. // TÜ Toim. 878 (1990); Loogika: mõtlemisest tõestamiseni (kaasautorid T. Tammet ja R. Prank). Trt, 1997; Matemaatika tehnilised piirid. // *Techne (Scripta Musicalia)* Tln, 2002; Loogilise programmeerimise meetod. Trt, 2003; Designing a conditional merge component (kaasautor W. Dosch). // Proc. 21st Int. Conf. on Computers and Their Applications, Seattle, Washington, 2006; Streaming dyadic boolean operations (kaasautorid W. Dosch, A. Stümpel). // Proc. 5th Int. Conf. on Information Technology ITNG 2008, Las Vegas, Nevada, 2008.

B: TÜ matemaatika-informaatikatsk 40. Trt, 2007, 250.

TAMMEKANN (a-ni 1921 **Jürgenson**), **August Ferdinand** (14. IX 1894 Tallinn – 23. II 1959 Heinola, Soome), geograaf; tööliste p. Lõpetas 1921 Tartu ÕS-i, 1923 TÜ geograafina, geogr-mag (1923, TÜ), vk „Purtse jõe suu”, *lic. phil.* (1926, Helsingi Ük), vk „Die Oberflächengestaltung des nordostestländischen Küstentafellandes” (Trt, 1926), *dr. phil.* (1932, Helsingi Ük), vk-s käsitles Kirde-Eesti rannikulavamaa pinnaehitust. Töötas 1914-15 ja 1917-19 rmtupidajana. Osales I maailmasõjas ja Vabadussõjas. Oli 1922-23 TÜ geogr-kab-i asst, 1923-26 tead stipendiaat Helsingi Ük-s, 1926 TÜ geograafiaõppejõud, 1927-29 dots, 1930-33 erakorr prof, 1934-40 korr prof. A-st 1940 ka EKS-i kodu-uurimise toimkonna väljaannete peatoim. Lahkus 1940 Soome, 1944-50 elas Rootsis. Oli 1942-44 Helsingi Ük-i geogr dots, 1950-59 prof, 1948 külalisõppejõud

Zürichis. - Uurimisvaldkonnad: Põhja-Eesti paekalda ja lavamaa morfoloogia ja genees, liustikutekkeliste pinnavormide levik ja mandrijää servaasendid, Kirde-Eesti rannikulavamaa rahvastik, Rootsi asustus Eestis, geogr terminol. kartogr. Koost. Eesti seinakaardid (1934 ja 1972) ja *Uue koolikaardistiku* (1937).

T: Outlines of the distribution of population in Estonia. // LUS-i aruanded 25 (1928); Eesti maastikutüübid. // LUS-i aruanded 39 (1932); Estlandssvenskarna. // Svio-Estonica 1935; The Baltic Glint I. Morphography of the glint. A Geomorphological Study. // Eesti Loodusteaduse Arhiiv I, 11 (1940) 3-4; Die präglazialen Züge in der Oberflächengestaltung Estlanda. // Apophorete Tartuensia. Stockholm, 1949.

B: EE 14, 513; AAUT II, 9; EGS ar 27 (1992), 155-159; TALE IX. Tln, 1993, 139-157; Akad. (1994) 8, 1720-1737; EGS ar 30 (1997) (pühendatud A. Tammekannule).

H. Mardiste

TAMMELA, Jüri (24. VII 1942 Lelle v, Pärnumaa), füüsik; taluniku p, Paul T. vend. Lõpetas 1960 Saku Põllumehaanika tehnikumi, 1970 TÜ füüsikuna, füüsikamag (1993, TPÜ), vk „Täringud ja otsused”. Oli 1970-92 Tallinna Elektrotehnika Inst-i ins, teadur ja programmeerija, a-st 1993 Tallinna Ük-i lektor. – Uurimisvaldkond: jõupooljuhttööstuse tehnoloogiliste protsesside juhtimine. 15 teadustr-t.

T: Keeruka struktuuriga tootmisprotsesside optimaaljuhtimine. Täieliku informatsiooniga mudel. // ENSV TA Toim. Füüsika. Mat. 29 (1980) 2; Keeruka struktuuriga tootmisprotsesside optimaaljuhtimine. Mittetäieliku informatsiooniga mudel. // ENSV TA Toim. Füüsika. Mat. 29 (1980) 3.

TAMMELO (a-ni 1967 **Karp**), **Eda** (23. IV 1947 Kohtla-Järve), keeleteadlane, Risto T. abikaasa; töölise t. Lõpetas 1965 Kohtla-Järve 1. kk-i, 1970 TÜ inglise filoloogina, M.A. (inglise k-le õpetamine võõrk-lena) (1998 Readingi Ük, Inglismaal). Oli 1970-71 TÜ Tead Rmtkogu rmtkoguhoidja, 1971-72 TÜ võõrkeelte kat-i tunniandja, 1972-88 õpetaja, 1988 v-õpetaja, 1989-95 inglise k-le sektiooni juh, 1998– keelekeskuse lektor; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: tõlketeooria, stilistika ja komparativistika, inglise k-le õpetamise metoodika, inglise ja eesti k-le kasutamise kõrvutatav uurimine, akadeemiline kirjutamine. Üle 30 teadustr-e.

T: Texts for Students of Economics. Trt, 1975, ²1983; On some structural differences between English and Estonian. // TÜ Toim. 776 (1987); Radio news as a study resource. // AFinLA Yb 1993. Tampere, 1993; Autonomous learning – a new approach. // Trames 2 (1998) 2; Selveõpe kui õppevorm ja –meetod. // Õppimine ja õpetamine avatud ülikoolis. Trt, 2005; Making a self-access centre work (kaasautor I. Jufkin). // University Language Centres: Broadening Horizons, Expanding Networks. Proc. of the 8th Cercles Conf. Bratislava, 2005; Rhetorical and cultural differences in LAP: English and Estonian (kaasautor M.-A. Laane). // EATAW Athens Conf. 2005 *Teaching Writing On Line and Face to Face*. 2006; Activities to promote learner autonomy. // OPEN! EATE J. 31, 2007.

B: TÜ BL I, 248-249.

TAMMELO (a-ni 1935 **Eichelmann**), **Ilmar** (25. II 1917 Narva – 7. II 1982 Sydney), õigusteadlane ja filosoof; kooliõpetaja p, Risto T. onu. Lõpetas 1937 Tartu Õhtugümni, 1943 TÜ õigustsk-a, *mag. jur.* (1943, TÜ), vk „Õigusnorm ja struktuur“, *dr. jur.* (1944, Marburgi Ük), vk „Kritische Untersuchungen zur normativistischen Unterscheidung des Privat- und des öffentlichen Rechts“, *dr. jur. habil.* (1947, Heidelbergi Ük), vk “Master of laws”, (1964, Sydney Ük). Asus 1943 Saksamaale ja sealt 1950 Austraaliasse. Oli 1947-50 Heidelbergi Ük-i eradots., 1952-73 Sydney Ük-i õppejõud (algul asst, hiljem prof), 1973-82 Salzburgi Ük-i õigusfilos ja üldise riigiteooria prof. – Töid õigus- ja riigiteooria, õigusfilos ja rahvusv õiguse alalt. Ajakirjade *Salzburger Schriften für Rechts-, Staats- und Sozialphilosophie* ja *Beiträge zur Allgemeine Rechts- und Staatslehre* peatoim (1980-82). Soome TA välisliige (1979), Bologna Ük audoktor.

T: Outlines of modern legal logic. Wiesbaden, 1969; Zur Philosophie des Überlebens: Gerechtigkeit, Kommunikation und Eunomik. Freiburg-München, 1975; Theorie der Gerechtigkeit. Freiburg-München, 1977; Modern logic in the service of law. Wien-New York, 1978; Ellu jääda ja edasi minna I-V. // Akad (1990) 6-10; Õigusloogika printsiibid ja meetodid. Tokyo, 1997 (jaapani k.); Õiglus ja hool. Trt, 2006.

B: EE 14, 514; AAUT III, 301; ETVpK, 126; Akad. (1990) 10, 2232-2240, 2219-2231; Varased tööd (1939-1943 = The works of Ilmar Tammelo (1939-1943). Toim. P.

Järvelaid. Hamburg, 1993; *P. Järvelaid. Ilmar Tammelo (1917-1982)*. // Juristen. Ein biographisches Lexikon. München, 1995, 606-607, ²2001, 621-622.

TAMMELO, Risto (13. VII 1945 Tartu – 27. XI 2010 Tartu), füüsik; Eda T. abikaasa, Ilmar T. vennapoeg. Lõpetas 1964 Tartu 5. kk-i, 1970 TÜ füüsikuna, 1973 samas asp-i, füüsika-mat-knd (1987, TÜ), vk „Движение квадрупольной пробной системы в искривленном пространстве-времени”; füüsika-mat-dr (1990, TÜ), vk „Движение пробных частиц и протяженных тел в римановом пространстве-времени”. Oli 1973-76 Eesti TA FI ins, 1976-86 n-teadur, 1986-87 teadur, 1987-90 v-teadur, 1990-93 j-teadur, 1991-93 TÜ teor füüsika inst-i väljateooria õt-i erakorr dots, 1993-2007 prof, 1990-2007 ka füüsika osk-a juh, 1996-2007 teor füüsika inst-i juh, 2007-10 väljateooria õt-i juh ja prof. – Uurimisvaldkonnad: stohhastilised protsessid, mat-se füüsika meetodid, üldrelatiivsusteooria, kriitilised ja stohhastilised nähtused mittelineaarsetes füüsikalistes süsteemides. Üle 30 teadustr-e.

T: On the physical significance of the 2nd geodesic deviation. // *Phys. Lett.* 106 (1984) 5-6; Some applications of relativistic deviation equations (kaasautor T. Mullari). // *Hadronic J.* 22 (1999) 4; Three and four current reversals versus temperature in correlation ratchets with a simple sawtooth potential (kaasautor). // *Phys. Review E* 66 (2002) 5; Correlation between diffusion and coherence in Brownian motion on a tiled periodic potential (kaasautor). // *Phys. A* 340 (2004) 1-3; On the relativistic tidal effects in the second approximation (kaasautor T. Mullari). // *Classical and Quantum Gravity* 23 (2006) 12.

B: Postimees (2010) 4. XII.

TAMMEMÄE, Kalle (10. IX 1958 Antsla), arvutiteadlane; teenistuja p. Lõpetas 1976 Nõo Kk-i, 1981 TPI automaatikatsk-a elektronarvutite alal, Ph.D. arvutiteadus alal (1997, TTÜ), vk „Kontrollintensiivsete digitaalsüsteemide süntees”. Täiendas end 1995-96 Rootsi Kuninglikus Tehnol-inst-s. Oli 1981-87 TPI elektronarvutite kat-i ins, 1987-90 asst, 1990-92 TTÜ digitaaltehnika projekteerimise ja diagnostika labori n-teadur, 1992-94 teadur, 1994-95 arvutitehnika inst-i erakorr dots, 1997-2005 dots, 2005–digitaaltehnika õt-i erakorr prof, ühtlasi 2000-10 Eesti Infotehnol Kolledži rektor, 2011

TTÜ õppeprorektor. – Uurimisvaldkonnad: riist- ja tarkvara koosdisain, kontrollintensiivsete (kiip-)süsteemide disain, paralleelarhitektuurid, kõrgtaseme süsteem. U 30 teadustr-t, 1 patent.

T: Application specific processor synthesis from assembler code using VHDL (kaasautor). // APCHDLA-93, Dec. 6-9, 1993; VLSI system level codesign toolkit AKKA (kaasautor). // NORDCHIP`96, Helsinki, Nov. 4, 1996; Evaluating fault emulation on FPGA (kaasautor). // Int. Conf. on Field Programmable Logic and Appl. (FPL`2004) 3203 (2004); FPGA-based fault emulation of synchronous sequential circuits (kaasautor). // IET Computers&Digital Techniques 1 (2007) 2.

B: TTÜ professorid, 422-423.

TAMMEMÄGI, Leino (26. / 13. VII 1909 Tartu – 22. XI 1994 Austraalia), loomakasvatusteadlane. Lõpetas 1927 Tartus Treffneri Gümni, 1932 TÜ ja 1951 Sidney Ük-i loomakasv tsk-a, vet-dr (1944, TÜ), vk „Kloorsüsivesinikkude võrdlevast antiparasitaarsest toimest veterinaarmeditsiinis ja heksaklooretaani ning tetraklooretüleeni toimest hobuste soolte parasiitidele”. Oli 1933–37 TÜ loomaarsti tsk-a sisehaiguste kliiniku asst, 1937–43 Tallinna Linna Tapamaja loomaarst, 1943–44 Põllum Keskval-e Loomatervishoiu Val-e abijuh. Lahkus 1944 Saksamaale, A-st 1948 elas Austraalias. Oli 1951–56 Queenslandi rkl vet uurimisasutuse (Brisbane) n-vet-patoloog, 1956-59 vet-patoloog, 1959–60 v-vet-patoloog, 1966–74 ülemvet-patoloog, 1961–66 Townsville`s harulabori juh. – Uurimisvaldkonnad: koduloomade haigused, veresetted, nakkushaigused. Avastas *Clostridium botulini* D-alltüübi loomade suremise põhjustajana Põhja-Queenslandis. Austraalia vet-teadlaste kolleegiumi asutajaliige. Ligi 30 teadustr-t.

T: Erütrotsüütide settereaktsioon, tema normaal-väärtus ja diagnostiline kasutatavus mitmesuguste haiguste puhul hobustel (kaasautor). Trt, 1934; *Corynebacterium equi* infektsioon sigadel. // Eesti vet-arst Rootsis 9 (1954); Botulism Austraalias. // Eesti vet-arst Rootsis 16 (1966); Veterinaar-ala korraldusest Queenslandi osariigis Austraalias. // Eesti vet-arst Rootsis 17 (1972).

B: AAUT II, 479–480; ETVpK, 126; Fraternitas Tartuensis I. Toronto, 1956, 154; Fraternitas Tartuensis V. Toronto, 1992, 210–211; Eesti vet.-arst Rootsis 15 (1963) 73–75; ELR (1991) 1/2, 100–101; (1995) 1, 43–44.

TAMMEORG (a-ni 1935 **Grossberg**), **Johannes** (25. I 1919 Kodijärve v, Tartumaa – 10. X 1986 Tartu), farmatseut, farmakognost; metsavahi p. Lõpetas 1936 Tartus Treffneri Gümni-i, 1940 TÜ farmatseudina, *mag. pharm.* (1943, TÜ, ü.a. farm-knd-ks 1946), vk „Ravimtaimede kuivatamisest õhuvoolus”. Oli 1940 TÜ farmakognoosia inst-i ajutine abijõud, 1940-45 farmakognoosia kat-i asst, 1945-46 v-õpetaja, 1946-49 dots kt, 1949-85 dots, 1963-66 farmakognoosia kat-i juh, 1960-74 TÜ teadusprorektor, 1974-86 farm kat-i juh, 1982-85 prof kt, 1985–86 prof. Õpetas farmakognoosiat, kohtukeemiat, lahingmürkide keemiat ja indikatsioone, kohalikku õhukaitset. – Uurimisvaldkonnad: ravimtaimede kasvatus (peam ogaõun ja teekummel), ravimtaimede sisaldusainete (alkaloidid, flavonoidid, eeterlik õli) määramine ja dünaamika, droogide kuivatamine, metsikult kasvavate ravimtaimede ressursid, farm ajalugu. ENSV Farmatseutide Tead Seltsi juhatuses esimees (a-st 1967), farm-probleemide vab koordineerimisnõukogu esimees (a-st 1976). U 60 teadustr-t.

T: Droogipulbrite määraja (kaasautor A. Tomingas). Trt, 1946; Ravimtaimede kogumise juhend. Tln, 1958, ²1972; Eesti NSV ravimtaimed (kaasautor). Tln, 1972, ⁴ 1984; Droogide vajadusest ENSV apteekides (kaasautor).// NET (1977) 2; Влияние удаления цветков на содержание алкалоидов дурмана обыкновенного, культивированного в северной части Эстонской ССР (kaasautor V. Koppel). // TÜ Toim. 523 (1980).

B: EE 14, 514; AAUT III, 280; TÜ BL I, 141; *T. Hinrikus, A. Raal, H. Tankler.* Farmaatsia Tartu ülikoolis läbi aegade. Trt, 2005, 37.

TAMMEPÕLD, Evald (22. I 1929 Kambja, Tartumaa – 19. VII 1993 Haaslava v, Tartumaa), arstiteadlane, infektionist; taluniku p. Lõpetas 1947 Tartu 1. kk-i, 1953 TÜ arstitsk-a, 1956 samas asp-i, med-knd (1957, TÜ), vk „Hemoglutinatsiooni-, hemolüüsi- ja Widali reaktsiooni võrdlev uurimus kõhutüüfuse diagnostikas”. Oli 1953-56 Tartu Linna San-Epidemiol Jaama epidemioloog, 1956-69 TÜ nakkushaiguste, dermatol ja venerol kat-i asst, 1969-93 dots. Koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: nakkushaiguste ravi, diagnoos ja patogenees, viirushepatiit, kõhutüüfus. Eesti Vab

Epidemiol, Mikrobiol ja Infektsionistide Teadusliku Seltsi liige. TÜ arstitsk-a medal U 80 teadustr-t.

T: Hemaglutinatsiooni-, hemolüüsi- ja Widali reaktsiooni võrdlev uurimus kõhutüüfuse diagnostikas. // TÜ Toim. 48 (1956); Immunoloogilistest nihetest kõhutüüfuse kulus (kaasautorid A. Danilovitš, A. Sildver). // TÜ Toim. 112 (1961); Veeainevahetuse häiretest epideemilise hepatiidi puhul. // TÜ Toim. 134 (1963); Teadus ja usk nakkushaigustest. Tln, 1966; Viirushepatiidi ja pankrease pea kasvaja diferentsiaaldiagnoosimine. // NET (1972) 5; Seerumhepatiiti põdenute vereseerumi valkude polüakrüülamiidgeel-diskuselektroforees. // NET (1980) 3; Rakuline immuunsus ägedat viirushepatiiti põdevatel lastel (kaasautor M. Kask). // NET (1986) 1.

B: TÜ BL I, 141; NET (1979) 2, 169; EA (1989) 1, 65-66; *H. Merila-Lattik*, 1045; TÜK 200, 316; TÜA 1982-2007, 193, 369; Postimees (1993) 22. IV.

TAMMERAID, Ivar (25. IX 1941 Tallinn), matemaatik. Lõpetas 1960 Tallinna 1. kk-i, 1965 TÜ matemaatikuna, füüsika-mat-knd (1972, TÜ), vk „Тауберовы теоремы с остаточным членом для некоторых матричных методов суммирования”. Täiendas end 1976-77 Moskvast. Töötanud a-st 1966 TTÜ-s, sh 1976-93 dots, 1993-97 aseprof, a-st 1997 mat inst-i prof ja mat-se analüüsi õt-i juh.– Uurimisvaldkonnad: summeerivusteooria, mat tehnikas kasutatavad rakendused (pulbermetallurgiatoodete kulumise mat-ne kirjeldamine, magnethõljukite mudelite loomine, ensüümide difusiooni mat-ne modelleerimine). EMatS asutajaliige.

T: On the comparison of Tauberian remainder theorems. // Proc. Est. Acad. Sci. Phys. Math. (1996) 2/3; Two Tauberian remainder theorems for Cesaro method of summability. // Proc. Est. Acad. Sci. Phys. Math. 49 (2000); Matemaatiline analüüs. Tln, 2002; Lineaaralgebra rakendused. Tln, 2003; Generalized Euler-Knopp method and convergence acceleration (kaasautor O. Meronen). // Math. Modelling Analysis 9 (2006) 1; Generalized linear methods and gap Tauberian remainder theorems (kaasautor O. Meronen). // Math. Modelling Analysis 13 (2008) 2.

B: EE 14, 514; EMatS ar 2001, 143-145; TTÜ professorid läbi aegade, 424-425.

TAMMERT (Tramberg, Trampärk), Anton (Bolduin) (30. III 1902 Kohtla v, Virumaa – surmaaeg ja -koht teadmata), tehnikateadlane; kooliõpetaja p. Võttis 2. soomusrongi koosseisus osa Vabadussõjast. Lõpetas 1921 Tallinna Reaalkooli ja 1935 Tallinna Tehnikumi masinaehituse alal. Oli 1926-36 TT soojusjõu labori ja Rkl Katsekoja soojustehn osk n-asst ja asst, a-st 1936 TTÜ soojustehnika labori v-asst, ühtlasi õu täitja soojustehn ainetes, luges soojusmaj-e, soojustehnika ja termodünaamika kursusi. 1944 lahkus Rootsi, kus töötas metallitööstuses projekteerijana. – Uuris põlevkiviõli ja -benssiini sobivust mootorikütusena ning elamute turbaga kütmise võimalusi ja otstarbekust, osales turbaahju küttekolde konstruktsiooni loomises ja katsetamises. IK mehaanikasekts-i liige.

B: TT ja TTÜ õppe- ja abijõud 1918-1944, 63-64; Tallinna Tehnikum 1918-1928. Tln, 1928, 56; TTÜ ar I. Tln, 1939, 64; Stockholms-Tidningen Eestlastele (1952) 29. III; 70 aastat mehaanikateaduskonda. Tln, 2006, 63.

V. Mägi

TAMMESTE, Rein (19. I 1939 Hiiumaa – 14. VIII 1973 Elbrus, Suur Kaukasuse mäestik), matemaatik. Lõpetas 1955 Haapsalu 1. kk-i, 1960 TÜ matemaatikuna, 1965 samas asp-i, füüsika-mat-knd (1971, TÜ), vk „Некоторые вопросы вероятностных распределений в комплексных гильбертовых пространствах”. Oli 1960-62 TÜ arvutuskeskuse laborant, 1965-66 v-teadur, 1966-69 arvutusmat kat-i v-õpetaja, 1969-73 mat stat ja programmeerimise kat-i v-õpetaja.– Uurimisvaldkond: tõenäosusteooria, mat loogika, topol. Hukkus alpinistina mägedes.

T: Tõenäosused Hilberti ruumides. Trt, 1969.

B: TÜ BL I, 391.

TAMMET (a-ni 1958 Sepper), Eve-Reet (11. III 1936 Tartu), füüsik; agronoomi t, Hannes T-i abikaasa, Tanel T-i ema. Lõpetas 1954 Tallinna 7. kk-i, 1959 TÜ füüsikuna, 1966 samas asp-i, füüsika-mat-knd (1972, TÜ), vk „Влияние электронной оболочки на поляризацию μ -мезона в мезоатоме”. Oli 1959-66 TÜ teor füüsika kat-i v-laborant, 1966-75 TA Kübl n-teadur, 1975-80 v-teadur, 1980-2001 KBFI v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: müüonite polarisatsiooni muutused müüonaatomis sõltuvalt

elektronikihi momendist, tuuma momendist ja välise magnetvälja tugevusest; kõrge lahutusega tuumamagnetresonantsi teor probleemid. U 20 teadustr-t.

T: Зависимость остаточной поляризации мюонов в мезоатомах от напряженности продольного магнитного поля для бесспиновых ядер. // Ядерная физ. 23 (1976) 5; О возможности определения диполь-дипольного взаимодействия из спектров ЯМР высокого разрешения порошков. // ЖЕТФ 84 (1983) 6; Дипольное взаимодействие в спектрах ЯМР твердых образцов при одновременном резонансом воздействием механического вращения и высокочастотных полей. // ENSV TA Toim. Füüsika. Mat. 39 (1990) 2.

TAMMET, Hannes (5. VIII 1937 Tallinn), atmosfäärifüüsik; kooliõpetaja p, Eve-Reet T-i abikaasa, Tanel T-i isa. Lõpetas 1954 Märjamaa kk-i, 1959 TÜ füüs-osk-a, 1964 samas asp-i, füüsika-mat knd (1964, TÜ), vk „Аспирационный метод изучения ионизированного воздуха и аэрозолей”, füüsika-mat dr (1979, Geofüüsika Peaobs, Leningrad), vk „Спектрометрия подвижностей аэроионов”. Täiendas end 1969 Kaasani, 1995-96 Minnesota ja 1998-99 Uppsala Ük-s. Oli 1956-66 TÜ füüsika kat-i asst ja v-õpetaja, 1967-71 ja 1973-78 TPedI dots, 1971-73 v-teadur, 1978-83 prof (1977-81 füüsika kat-i juh), 1983-89 TÜ aeroelektrilabori juh, 1989-92 peateadur, 1992-2002 prof, ühtlasi 1993-2001 keskkonnafüüs inst-i juh, 2002-07 keskkonnafüüsika inst-i ja 2007– FI v-teadur. Koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: füüsika (aeroioonide füüsika, genereerimine, mõõtmine ja rakendused); aerosoolifüüsika (elektrilised protsessid, nanomeeterosakesed, nukleatsioon); atmosfääriaerosool (interaktsioon atmosfäärielektriga, osakeste suurusjaotus); atmosfäärielekter (atmosfäärielektriline globaalalabel, vertikaalvoolu ja elektrivälja mõõtmine, atmosfääri ionide liikuvusjaotuse mõõtmine). Nõukogude Eesti preemia (1967, koll-s). Üle 290 teadustr-e, 11 autorit-t.

T: The aspiration method for the determination of atmospheric ion-spectra. // IPST for NSF. Jerusalem, 1970; Вольт-амперные характеристики униполярного коронного разряда. // Электричество, 1970; Size and mobility of nanometer particles, clusters and ions. // J. Aerosol Sci. 26 (1995) 3; Air ions. // CRC Handbook of Chemistry and Physics, 79th ed. Boca Raton, Ann Arbor, London, Tokyo, Sect. 14 (1998); Effect of atmospheric electricity on dry deposition of airborne particles from atmosphere (kaasautorid S.

Israelsson, V. Kimmel). // Atmospheric Envir. 35 (2001) 20; Electrical aerosol spectrometer of Tartu University (kaasautorid A. Mirme, E. Tamm). // Atmospheric Res. 62 (2002) 3-4; Simulation tool for atmospheric aerosol nucleation bursts (kaasautor M. Kulmala)// J. Aerosol Sci. 36 (2005) 2; Continuous scanning of the mobility and size distribution of charged clusters and nanometer particles in atmospheric air and the Balanced Scanning Mobility Analyzer BSMA. // Atmospheric Res. 82 (2006) 3-4; A joint dataset of fair-weather atmospheric electricity. // Atmospheric Res. 91 (2009) 2.

B: EE 14, 515; APUT, 94-95; Univ. Tartuensis (2007) 7. IX.

TAMMET, Tanel (16. V 1965 Tallinn), arvutiteadlane; Hannes ja Eve-Reet T-i p. Lõpetas 1983 Tallinna 44. kk-i, 1988 TÜ rakendusmat erialal, Ph.D. arvutiteaduse alal (1992, Göteborgi Ük), vk „Resolution methods for decision problems and finite-model building”. Täiendas end 1991-92 Göteborgi Ük-s ja Chalmersi Tehnikaük-s. Töötas 1989-91 KübI-s, 1992-95 Göteborgi Ük-i teadur, 1995-97 lektor, 1997-99 dots, 1999–TTÜ arvutuskeskuse juh ja võrgutarkvara õt-i prof, a-st 2005 ka võrgutarkvara õt-i juh. – Uurimisvaldkonnad: automaatne teoreemi tõestamine, mat loogika, tehisintellekt ja infotehnol. Saanud automaatse teoreemitõestaja *Gandalf* eest 1997 ja 1998 rahvusvõistlustel UASC esikoha. U 30 teadustr-t.

T: Condensed detachment is complete for relevance logic: a computer-aided proof (kaasautor G. Mints). // J. Automated Reasoning 7 (1991) 4; Proof strategies in linear logic. // J. Automated Reasoning 13 (1994) 3; Transfer of sequent calculus strategies to resolution for S4 (kaasautorid G. Mints, V. Orevkov). // Proof Theory of Modal Logic. Applied Logic Series 2. Springer, 1996; Optimized encodings of fragments of type theory in first-order logic (kaasautor Jan M. Smith). // J. Logic Comp. 8 (1998) 6; Chain resolution for the semantic web. // Automated Reasoning, Proc. 3097 (2004); Using RFID tags for robot swarm cooperation (kaasautorid A. Kuusik, J. Vain). // WSEAS Trans. Systems 5 (2006) 5; Towards scalable proofs of robot swarm dependability (kaasautor). // Electronics Conf. Proc. 2008. Tln, 2008.

B: EE 14, 515.

TAMMETS, Tiina (31. VIII 1948 Kuusiku, Raplamaa), meteoroloog ja klimatoloog. Lõpetas 1966 Tallinna 46. kk-i 1972 TÜ füüsikaosk-a geofüüsika erialal, biol-knd (1986, TÜ), vk „Радиационный режим архитектоника и урожай картофеля и сеяных трав в ЭССР”. Oli 1972-79 Eesti Meteorol Inst-i ins, 1979-88 n-teadur, 1988– v-teadur, 2001– ka Eesti Mereakad dots. – Uurimisvaldkonnad: meteorol seire, Eesti kliima üldistused, ekstreemne sademerežiim. Ligi 40 teadustr-t.

T: Päikese summaarse kiirguse dekaadisummade statistilisest jaotusest Tõraveres ja selle kasutamise mõningad agrometeoroloogilised aspektid. // EGS ar 1978 (1979); Päikese summaarse kiirguse kuu- ja dekaadisummade statistilisest seosest Tõraveres ja Saku suveperioodil. // EGS ar 24 (1988); Teravilja saagikusest Lätimaal ja selle muutlikkusest seoses ilmastikuga (kaasautor J. Jõgi). // EGS ar 28 (1994); Vegetatsiooniperioodi kliimaressursside hindamisest empiiriliste tagatusnomogrammide alusel. // Publ. Instituti Geographi UT 85 (1999); Pinnase ja õhu soojusressurssidest Võru ja Tartu andmetel. // Publ. Instituti Geographi UT 93 (2003); Distribution of extreme wet and dry days in Estonia in last 50 years through moving average of daily precipitation. // Proc. Est. Acad. Sci. Eng. 13 (2007) 3; Äärmuslikult kuivade ja sajaste päevade esinemissageduse territoriaalne jaotus Eestis perioodil 1957-2006 (kaasautor J. Jaagus). // Publ. Instituti Geographi UT 102 (2007).

B: EGS ar 24 (1980), 180.

TAMMEVESKI, Kaido (13. III 1964 Tartu), keemik; haritlaste p. Lõpetas 1982 Antsla Kk-i, 1989 TÜ keemiaosk-a, 199t TÜ-s doktorantuuri, M.Sc. (1993, TÜ), vk „Hapniku redutseerumisreaktsiooni uurimine klaassüsinikul ja vaakumaurustatud metallkatetel”, Ph.D (1998, TÜ), vk „Oxygen electroreduction on thin platinum films and the electrochemical detection of superoxide anion”. Täiendas end Barcelona, Helsingi ja Liverpooli ük--des. Oli 1989-93, 1997–2001 TÜ KI teadur, 2001- dots, kolloid- ja keskkonnakeemia õt-i juh. – Uurimisvaldkonnad: elektrokatalüüs, elektrokeemil kineetika, elektrokeemil sensorid. 35 teadustr-t.

T: Electrochemical reduction of oxygen on thin-film Pt electrodes in 0.1 M KOH (kaasautor). // Electrochim. Acta 42 (1997) 5; Superoxide electrode based on covalently immobilized cytochrome c: modelling studies (kaasautor). // Free Radical Biol. Med. 25

(1998) 8; The reduction of oxygen on Pt-TiO₂ coated Ti electrodes in alkaline solution (kaasautor). // J. Electrochem. Soc. 146 (1999) 2; Electrochemical reduction of oxygen on thin-film Au electrodes in acid solution (kaasautor). // Electrochem. Comm. 3 (2001) 8; Surface redox catalysis for O₂ reduction on quinone-modified glassy carbon electrodes (kaasautor). // J. Electroanal. Chem. 515 (2001) 1-2; Oxygen reduction on phenanthrenequinone-modified glassy carbon electrodes in 0.1 M KOH (kaasautor). // J. Electroanal. Chem. 564 (2004) 1-2; Kinetics of oxygen reduction on quinone-modified HOPG and BDD electrodes in alkaline solution (kaasautor). // Electrochem. Solid-State Lett. 8 (2005) 2; Oxygen reduction on gold nanoparticle/multi-walled carbon nanotubes modified glassy carbon electrodes in acid solution (kaasautor). // Electrochem. Comm. 8 (2006) 9; Oxygen electroreduction on chemically modified glassy carbon electrodes in alkaline solution (kaasautor). // J. Electroanal. Chem. 599 (2007) 2.

TAMMIKSAAR, Erki (1. XII 1969 Vändra), geograaf, teadusajaloolane; teenistujate p. Lõpetas 1988 Vändra Kk-i, 1993 TÜ geogr erialal, 1995 TÜ-s magistrantuuri, 2000 doktorantuuri, M.Sc. geogr alal (1995, TÜ), vk “Geograafia õpetamisest Tartu ülikoolis aastatel 1802–1918”, Ph.D. loodusgeogr alal (2000, TÜ), vk “Географические аспекты творчества Карла Бера в 1830–1840 гг”. Oli 1994 ZBI ins, 1995–96 Baeri Muuseumi juh, 1996–2003 teadur, 1998–2003 ka TÜ filos-osk-a teadur, 2003–05 EPMÜ ZBI ja TÜ geogr inst-i v-teadur, 2005– EMÜ Karl Ernst von Baeri nimelise teadusloo uurimise keskuse juh, 2009– TÜ ökol ja maateaduste inst-i v-teadur. Loengukursused: geogr-se mõtte kujunemine ja geogr ajalugu, sissejuhatuse erialasse ökoloogidele ja bioloogidele jm. – Uurimisvaldkonnad: K. E. v. Baeri teaduslik pärand, Eesti ja Venemaa teadusajalugu 18.–20. saj-l, polaaralade uurimise ajalugu (sh baltisaksa polaaruurijad), TÜ ajalugu, Peterburi TA ajalugu. Toonud teaduse arengu uurimisse inimfaktori suure osakaalu, selgitanud igikeltsa ja mammutite väljasuremise küsimust Venemaa geogr-se uurimisajaloo seisukohalt, avanud uusi aspekte Põhja Jäämere füüsilise geogr uurimise ajalukku ja eesti rahvusliku liikumise uurimisse. Aktiivne teaduse populariseerija. Teinud raadiosaateid ja dokumentaalfilme (*Spe Fretus, A. J. v. Krusenstern*, Maurum, 2008; *Reis Araratile*, Vesilind, 2011; *Das Livland*, Vinetafilm, 2011 jt.). Väljaannete *Polar Record*

ja Tartu ülikooli ajaloo küsimusi toim-koll-i liige, mitme kogumiku koost-id ja toim-id. TÜ ajaloo komisjoni, LUS-i, EGS-i liige, Akad Baltisaksa Kultuuriseltsi Tartus esimees (2002–2009), TTEÜ juhatuse liige ja teadussekkr (2004–2011), Balti Ajalookomisjoni korr-liige (2008–), Saksa Polaaruurimise Seltsi liige (2008–). Eesti TA Karl Ernst von Baeri preemia (2004), EMÜ Raefondi preemia (2007), Saksa Polaaruurimise Seltsi preemia (2008). Üle 130 teadustr-e.

T: In political draughts between science and the humanities: geography at the University of Tartu between the 17th–20th centuries (kaasautor O. Kurs). // Estonian studies in the history of science. Dordrecht, Boston, London 2001; Materialien zur Kenntniss des unvergänglichen Boden-Eises in Sibirien. Die erste *Dauerfrostbodenkunde* von Karl Ernst von Baer. // Baer, K. E. v. Materialien zur Kenntniss des unvergänglichen Boden-Eises in Sibirien. Unveröffentlichtes Typoskript von 1843 und erste Dauerfrostbodenkunde (hrsg. von Lorenz King). Giessen, 2001; The contributions of Karl Ernst von Baer to the investigation of the physical geography of the Arctic in the 1830s–1840s. // Polar Record 38 (2002) 205; Karl Ernst von Baer's *Über Entwicklungsgeschichte der Thiere II* and its unpublished drawings (kaasautor S. Brauckmann). // History Philos. Life Sci. 26 (2004) 3–4; Александр Федорович Миддендорф (1815–1894) (kaasautor N. G. Suhhova). M, 2005; Eesti Teaduste Akadeemia ajalugu. Arenguid ja järeltusi (kaasautor K. Kalling). Tln, 2008; The International Polar Year 1882–1883 (kaasautorid N. G. Sukhova, C. Lüdecke. // The History of the International Polar Years (IPYs) 1. Heidelberg, 2010; Alexander Theodor von Middendorff und die Entwicklung der livländischen Gesellschaft in den Jahren 1860 bis 1865. // Z. Ostmitteleuropa-Forschung 59 (2010) 2).

B: K. Kaljund, Kristjan. Mees, kelle jaoks arhiiv tähendab seiklust. [Persoonilugu: Erki Tammiksaar]. // Tarkade Klubi, 4 (2011) 52, 36–39; Baer teab vastuseid ka tänapäevastele probleemidele. Teadusajaloolast Erki Tammiksaart küsitlenud Toomas Kukk. // EL (2004) 10, 32–35; ZBI 1947–1997, 78.

TAMMIKU-TAUL (a-ni 2001 **Tammiku**), **Jaana** (27. VIII 1976 Tartu), keemik. Lõpetas 1994 Tartu 10. kk-i, 1998 TÜ keemiaosk-a, 2000 samas magistrant, 2003-05 TÜ õpetajakoolituse keemia alal M.Sc. org keemia alal (2000, TÜ), vk „1,10-Fenantroliin ja

tema kompleksid magneesiumi ühenditega”; Ph.D samal alal (TÜ, 2003), vk „Quantum chemical study of the properties of Grignard reagents” (Trt, 2003). Oli 1999-2000 TÜ Tehnol-keskuse materjalitead osk-a keemik, 2003– TÜ keemia inst-i analüüt ja füüsikal keemia teadur. – Uurimisalad: magneesiumiühendite komplekside ning nende disproportsioneerumistasakaalude ja solvatatsiooni arvutuslik uurimine, gaasifaasilisedioon–molekul tasakaalud ning gaasifaasiliste afiinsuste ja aluselisuste kvantkeemiline arvutamine, Sonogashira kondensatsioonireaktsiooni arvutuslik uurimine.

T: Solvent effects in the Grignard reaction with alkynes (kaasautor). // J. Physical Org. Chem. 15 (2002) 10; Computational study of the Grignard reaction with alkynes (kaasautor). // J. Mol. Structure-Theochem. 674 (2004) 1-3; Computational study of cesium cation-humic substance interactions. A neutral analogue ligand molecules approach (kaasautorid P. Burk, S. Tamp). // Proc. Est. Acad. Sci. Chem. 54 (2005) 2; Cesium cation affinities and basicities (kaasautor P. Burk). // Int. J. Mass Spectrometry 267 (2007).

TAMMOJA, Heiki (24. I 1947 Tallinna), tehnikateadlane; ökonomisti ja arhitekti p. Lõpetas 1965 Tallinna 21. kk-i, 1970 TPI energ-tsk-a elektriijaamade alal, 1975 samas asp-i, tehnikaknd (1980, Novosibirski Elektrotehnika Inst), vk „Оптимизация распределения активных нагрузок между агрегатами тепловых электростанций с учетом случайных факторов”. Oli 1970-72 TPI kõrgepingetehnika labori juh, 1976-85 elektrisüsteemide kat-i asst, 1985-89 v-õpetaja, 1989-92 dots, 1992-2005 TTÜ elektroenerg inst-i dots, 2005– inst-i dir, energiasüsteemide õt-i juh, prof. – Uurimisvaldkonnad: energiasüsteemide ja soojuselektriijaamade optimaalne juhtimine nii deterministliku kui ka mittetäieliku info tingimustes, energiasüsteemide optimaalsed arengumudelid; energiasüsteemi talitluse ja arengu optimeerimine turumajanduse tingimustes, elektrisüsteemide releekaitse ja automaatika. ENSV rkl preemia (1980, koll-s). Üle 80 teadustr-e, koost. õpikuid ja sõnarmt-uid.

T: Optimal dispatch in cogeneration systems (kaasautorid M. Valdma, M. Keel). // IFAC Symp. on Power Plants & Power Systems Control, 2000, April 26-29, 2000, Brussel, 2000; Optimal planning of generating units in power system considering uncertainty of information (kaasautor). // Oil Shale 22 (2005) 2S; Optimal load dispatch in power plants

under probabilistic information. // Oil Shale 22 (2005) 2S; Optimal operation of power plants in cogeneration systems (kaasautorid M. Keel, M. Valdma). // Oil Shale 22 (2005) 2S; Optimal load dispatch in power plant under probabilistic and uncertain information (kaasautorid M. Valdma, M. Keel). // WSEAS Trans. Power Systems 1 (2006); Reduction of CO₂ emissions in Estonia during 2000-2030 (kaasautorid H. Agabus, M. Landsberg). // Oil Shale 24 (2007) 2S; Economical dispatch of power units under fuzziness (kaasautor). // Oil Shale 24 (2007) 2S; Thermal power plant cooperation with wind turbines (kaasautorid I. Palu, R. Oidram). // Est. J. Eng. 14 (2008) 4.

B: TTÜ professorid, 428-429; *T. Metusala, E. Tiigimägi*. Tallinna Tehnikaülikool. Elektroenergeetika instituut 1918-2008. Tln, 2008, 158.

TAMMSALU (a-ni 1977 **Pruul**), **Hilda** (6. XI 1928 Muhu v, Saaremaa – 6. VI 2006 Tartu), loomakasvatusteadlane; meremehe ja taluniku t. Lõpetas 1947 Tallinna 4. kk-i, 1952 EPA zootehnikatsk-a ja asp-i, põllum-knd (1956, Leningradi Põllum Inst), vk-s käsitles ratsiooni rütmilise vaheldumise mõju noorsigade kasvule ja söödakasutamisele. Oli 1956-59 EPA põllum-loomade söötmise kat-i v-õpetaja, 1959-65 dots-i kt, 1965-90 dots. 1963-67. – Uurimisvaldkond: põllum-loomade söötmine. Ajalehe *Põllumajanduse Akadeemia* vastutav toim. U 50 teadustr-t.

T: Remontsigade söötmisest rütmiliselt vahelduvate ratsioonidega. // EPA tead tööde kogumik 5 (1958); Söödaproteiini kasutamisest piima tootmiseks piimalehmade suvisel söötmisel. // EPA tead. tööde kogumik 20 (1961); Kaltsiumi ja fosfori kasutamine broilerite nuumamisel. // EPA tead. tööde kogumik 39 (1964); Söötade zootehniline analüüs. 1975, Tootmispraktika juhend zooinseneriteaduskonna III ja IV kursuse üliõpilastele. Trt, 1987.

B: EPA BL I, 181; EPA BL II, 85.

TAMP, Toomas (1. XII 1938 Tallinn), sporditeadlane; teenistujate p. Lõpetas 1959 Tallinna 21. kk-i, 1964 TPedI algõpetuse ja keh kasv erialal, sporditeaduse mag (1994, Tallinna Ük), vk „Rinnuliujumise võistlustegevuse, stardi, pöörde ja ujumisviisi tehnika täiustamisest”. Oli 1964 Saue 8-kl koolis keh kasv õpetaja, 1965 TPedI keh kasv ja spordi kat-i instruktor, 1966-92 samas õpetaja, 1992- ujumise lektoraadi dots ja juh. –

Uurimisvaldkond: sportlike ujumisviiside tehnika ja õpetamismetoodika täiustamine. Eur. Ujumisliiga (LEN) konsultandina tegelenud võistlustegevuse analüüsiga Euroopa meistrivõistlustel.

T: Sportlike ujumisviiside tehnika mudelid (kaasautor R. Haljand). Tln, 1982; Sportlike ujumisviiside tehnika mudelid, õpetamise metoodika ja kontroll (kaasautorid R. Haljand, R. Kaal). Tln, 1986; Swimming competition analyses. European short course swimming championships Helsinki December 07-10. 2006: data of semifinals & finals (kaasautorid T. Haljand, R. Saagpakk). LEN Swimming Committee. Paris, 2006; Täiuslik ujumine. Tehnika ja taktika (kaasautor R. Haljand). Tln, 2007.

TAMPERE (a-ni 1927 **Käkk**), **Herbert** (1. II 1909 Rannu v, Tartumaa – 19. I 1975 Rannu v, Tartumaa), rahvaluuleteadlane; taluniku p. Lõpetas 1927 Tartus H. Treffneri Gümni-i, õppis 1927-1933 TÜ filos-tsk-s, filol-knd (1962, TÜ), vk „Eesti regivärsiliste rahvalaulude muusika liigilised iseärasused ja stiilid”. Oli 1928-45 ERA asst, 1952-66 KM rahvaluule osk-a juh, 1946-51, 1961-62, 1964-65 ja 1967-75 Tallinna Konservat-i folkloristika õppejõud (a-st 1947 dots, a-st 1974 prof). – Rajas koos P. Aristega eksperim uurimissuuna teksti ja viisi vahekorra uurimiseks. Kogunud rahvaluulet (u 2000 viisinoostust, u 4000 helisalvestust, u 12 000 lk tekste). Heliloojate Liidu liige (1964), Soome Kalevala Seura liige (1960). ENSV tnl kunstitegelane (1969). Nõukogude Eesti preemia (1959). Üle 100 teadustr-e.

T: Eesti rahvaviiside antoloogia I. Tln, 1935; Valimik eesti rahvalaule (kaasautorid S. Kutti, O. Loorits). Trt, 1935; Valimik eesti rahvatantse (kaasautor R. Põldmäe). Trt, 1938; Vana Kannel III. Kuusalu vanad rahvalaulud I. Tln, 1938; Vana Kannel IV. Karksi vanad rahvalaulud I. Trt, 1941; Eesti rahvalaule viisidega I-V. Tln, 1956-65; Eesti rahvapillid ja rahvatantsud. Tln, 1975; Vana Kannel V. Mustjala regilaulud. Tln, 1985.

B: EE 14, 516-517; AAUT II, 86; EMBL, 249-250; Eesti heliloojad ja muusikateadlased. Tln, 1966, 95-96; KK (1969) 2, 112-113; KK (1975) 3, 188-189; TMK (1984) 6, 65-73; Muusikalisi lehekülgi IV. Tln, 1987, 121-134.

R. Saukas

TAMPERE (a-ni 1984 **Saksakulm**), **Kaja** (12. X 1962 Kuressaare), meedia- ja kommunikatsiooniteadlane; teenistujate t. Lõpetas 1981 Kuressaare 2. kk-i, 1993 TPÜ

kultuurhariduse erialal, 1999 TÜ-s magistrantuuri, 2003 Jyväskylä Ük-s doktorantuuri, M.A. meedia ja kommunikatsiooni alal (1999, TÜ), vk “Organisatsiooni kommunikatsioon muutuv ühiskonnas: Eesti Telefoni avalikkussuhted 1989–1992 ja 1997”, Ph.D. organisatsioonikommunikatsiooni ja avalike suhete alal (2003, Jyväskylä Ük), vk “Public relations in transition society 1989–2002: using a stakeholder approach in organisational communication and relations analysis”. Täiendas end 1997 Walesis (UK) Cardiffi Ük-s, 2011 USA-s Ohio Ük-s. Oli 1991–93 ajalehe *Äripäev* toim ja ajakirjanik, 1994–98 Eesti Telefoni pressiesindaja, 1998–99 Eesti Energia avalike suhete juht, 1999–2002 Eesti Haigekassa ja 2002–03 EV Prokuratuuri avalike suhete nõunik, ühtlasi 1996–2004 TÜ ajakirj ja kommunikatsiooni osk-a lektor, 2004–10 Jyväskylä Ük-i organisatsioonikommunikatsiooni ja avalike suhete lektor, v-asst ja prof, 2005–07 ka TLÜ Balti Filmi-ja Meediakooli dots, 2010– kommunikatsiooni inst-i dir, prof. Loengukursused: meedia ja kommunikatsiooni teooriad, uurimismeetodid, kommunikatsiooni strateegiline planeerimine, suhtekorralduse ajalugu, suhtekorraduse teooriad, praktiline suhtekorraldus, meediasuhted. – Uurimisvaldkonnad: organisatsioonikommunikatsioon, avalikkussuhted, muutuste kommunikatsioon, kommunikatsiooni efektiivsus ja auditeerimine. Eesti Suhtekorraldajate Liidu (EPRA) (1997–), Eur. Suhtekorralduse Uurijate ja Õpetajate Liidu (EUPRERA) (2000–) liige, (juhatuse liige 2007–09), Rahvusv Kommunikatsiooni Assots-i (ICA) (2003–), Am. Ajakirj ja Massikommunikatsiooni Õpetajate Liidu (AEJMC) (2011–), Eesti Ajakirjanike Liidu (EAL) liige (2010–). Üle 30 teadustr-e.

T: Estonia. // *Public Relations and Communication Management in Europe*. Berlin, New York, 2004; *Theoretical practice and practical theory in PR. // Practical PR: Estonian Experience*. Trt, 2006; *The media’s role in transition society: from public lies to public trust. // Communication in the Age of Suspicion Trust and the Media*. Palgrave (UK) 2007; *Role of strategic PR in organization’s change process. // The Evolution of Public Relations: Case Studies from Countries in Transition*. Florida, 2008; *Crisis and Risks in Organisational Life* (kaasautor J. Lehtonen). Tln, 2009; *A walk in the public relations field: theoretical discussions from social media and network society perspective. // Central Eur. J. Comm.* 4 (2011) 6.

B: <https://www.etis.ee>.

TAMRE, Mart (7. XI 1957 Tallinn) tehnikateadlane; skulptori ja juristi p. Lõpetas 1976 Tallinna Kaugõppekk-i, 1982 TPI peenmeh-ins-na, tehnikadr (1992, TTÜ), vk „Mittekohtkindla teljega liugelaagerduste tribokarakteristikud”. Täiendas end 1993 Soomes, 1993-94 ja 1996 Saksamaal, 1994 Rootsis, 1997-98 Suurbritannias. Oli 1982-85 TPI uurimissektori ins, 1985-90 kulumise ja dispergeerimise labori n-teadur, 1990-92 TTÜ peenmeh kat-i asst, 1992-96 mehhatroonikainst-i dots, 1997– prof ja mehhatroonikasüsteemide õt-i juh, 2005– inst-i dir; 1999-2000 oli ka Massachusetts'i Tehnol Inst-i (USA) külalisteadur.. – Uurimisvaldkond: mehhatroonikasüsteemide modelleerimine, süntees ja projekteerimine, multifunktsionaalsed mudelid ja süsteemid biomehaanika ning robottehnika ja automatiseerimise rakendustes. EV patendivolinik (1994–). Üle 60 teadustr-e, 13 patenti.

T: Misaligned journal bearings. // Proc. Est. Acad. Sci. Eng. (1995) 1; Die Lösung der Elementaraufgaben der Bilverarbeitung mit dem Rechner (kaasautorid M. Ajaots, V. Põldmaa). // OST-96 Symposium on Machine Design. Oulu, 1996; The device and method for monitoring hip joint rehabilitation process (kaasautor M. Ajaots). // Medical&Biological Eng.&Computing, 1999; Design of the module-architected autonomus robot platform Indigo (kaasautor). Stockholm, 2005; Optimal design and analysis of UAV swan fuselage (kaasautor). // Solid State Phenomena 113 (2006); Conceptual design method for general electric vehicle (kaasautor). // Est. J. Eng. 14 (2008) 1.

B: EE 14, 517; TTÜ professorid läbi aegade, 430-431.

TAMSALU (a-ni 1937 **TOMSON**), **Aleksander** (28.IV 1891 Taali v, Pärnumaa - 5.II 1960 Hamilton, Kanada), taimeökoloog ja –sotsioloog; taluniku p. Lõpetas 1908 Pärnu linnakooli, 1910 Pärnus ped kursused ja 1925 Leningradi Põllum Inst-i agronoomina. Oli 1921-25 Riigi Põllutöö-katsejaama (Arukülas ja Kuusikul) asst ja abidir, 1925-33 Kõljala Põllutöökooli õp, 1933- 42 TÜ bot inst-i asst, 1940 - 43 Vahi Põllundus- ja Aianduskooli õpetaja, 1943-44 Pärnumaa kultuurtehnika inspektor turbakütuste uurimisel. Osales Eesti taimkatte kaardistamisel. Siirdus 1944 Saksamaale, sealt USA-sse. Elas a-st 1949 elas Kanadas, kus oli a-ni 1960 *Hamilton Royal Bot. Gardeni* tehnik ja taimestiku ökoloog.

Esimesi floora uurijaid Ameerika mandril, kes rakendas siin Braun-Blanquet' koolkonna ja T. Lippmaa sünuusidel põhinevaid uurimismeetodeid.

T: Muhu soolakutaimedest. // EL (1935) 3; Kullerkupu (*Trollius europaeus* L.) levikust Saaremaal. // EL (1936) 1; Sõrve taimkate. Trt, 1937; Botaanika õpperaamat Eesti põllu- ja aianduse kõrgematele koolidele. 1940; Punase aruheina ühingute tüübid (The types of *Festuca rubra* ass-s.). 1953.

B: *John B. Lord*. Aleksander Tamsalu 1891-1960. A botanist in exile. Hamilton (Kanada), 1980; Agron. (1940) 9; VEP ar XVI, Stockholm, 1978; Agraart. (1991), 220.

TAMSALU, Rein (27. III 1940 Tallinn), geofüüsik; käsitöölise p. Lõpetas 1958 Tallinna 4. kk-i, 1964 TÜ okeanogr erialal, 1968 Leningradi Hüdrometeorol Inst asp-i, füüsika-mat knd (1969, Ukraina Hüdrofüüsika Inst, Sevastopol), vk „Численное моделирование приливов”; füüsika-mat dr (1986, Okeanol Inst, Moskva), vk „Моделирование динамики и структуры вод Балтийского моря”. Oli 1967-68 TTÜ v- insener, 1968-71 NSVL TA Siberi osk-a arvutuskeskuse (Novosibirsk) grupijuht, 1971-75 TEFI v-teadur, 1975-80 Kalamaj Inst-i sektorijuh, 1980-88 Rakendusgeofüüsika Inst-i laborijuh, 1988-92 TEFI sektorijuh, 1992-99 Soome Mereuuringute Inst-i külalisteadlane, 1999-2001 Eesti Mereinst-s sektorijuh, 2001- TÜ Eesti Mereinst-s erakorr v-teadur. Pidanud loenguid meresüsteemide numbrilisest modelleerimisest Novosibirski, Helsingi, Turu ja Aleksandria Ük-s. - Uurimisvaldkond: merefüüs ja veeökosüsteemi võrrandite kompleksi koostamine. K. E. von Baeri medal (1990). 103 teadustr-t.

T: Numerical method for calculation of the tidal motion in the littoral sea (kaasautorid B. Kagan, G. Marchuk). // Izvestia Acad. Sci. FAO, 32 (1970); Physical features of the Baltic Sea (kaasautor P. Mälkki). Helsinki, 1985; Self-similarity model of the Baltic Sea (kaasautor P. Mälkki). // Three-dimensional coastal ocean models. New-York, London, 1987; Water quality model FINEST (kaasautorid P. Ennet, K. Kinnunen). Tln, 1989; Coupled 3D hydrodynamic and ecosystem model FINEST. // EMI Report Series, 5 (1997); Coupled 3D hydrodynamic and ecosystem model FinEst. // Meri - Report Series of the Finnish Inst. of Marine Res. 35 (1998); Using a split-up method in predator-prey dynamical systems (kaasautor M. Pihlak). // Theory of Stochastic Processes 10 (2004) 26;

Multidisciplinary numerical model of a coastal water ecosystem (kaasautorid.B. Zalesny, A. Männik). // Russ. J. Numer. Analyt.. Math. Modelling 23 (2008) 2.

B: EE 14, 517.

TAMUL (a-ni 1982 **Asu**), **Sirje** (31.VIII 1951 Viljandi), ajaloolane; põllupidaja t. Lõpetas 1970 Tartu 7. kk-i, 1975 TÜ ajaloo osk-a, ajaloomag (2000, TÜ), vk "Tartu ülikooli ajaloo küsimusi 19. sajandi teisel poolel ja 20. sajandi alguses", Ph.D. ajaloo alal (2007, TÜ), vk "Eraalgatuslikest stipendiumidest Tartu ülikoolis 1802–1918". Oli 1975–76 Tartu Linnamuuseumi peavarahoidja, 1982–96 TÜ ajaloo muuseumi teadur, 2001–06 TÜ ajaloo osk-a lektor ja teadur, 2000–09 teadur, 2010– TÜ ajaloo ja arheol inst-i v-teadur. Lugenud teaduse ajaloo (rõhuasetusega uusajale) ja Euroopa akad hariduse ajaloo kursusi. – Uurimisvaldkonnad: Tartu ülikool 1802–1918: finantseerimine ja stipendiumid, teaduskontaktid, ülikool ja linn Esimese maailmasõja ajal; Põhjamaade ülikoolide integratsioon 19. saj.; akad naisharidus Eestis. Üle 50 teadustr-e.

T: Meteorologist Johannes Letzmann's first scientific contacts with Germany. // Thesis Historiae Scientiarum Baltica. Riga, 1996; Vita academica, vita feminea (koost, kaasautor). Trt, 1999; Konfession und Nationale Herkunft der Studentinnen an den Höheren Schulen in Tartu/Dorpat (1905–1918). // Nordost-Archiv (2000) VII (1998) 2; Die Bedeutung des Krieges für die Universität Jur' ev: Schließungsabsichten und Evakuierungsmaßnahmen. // Kollegen-Kommilitonen-Kämpfer. Stuttgart, 2006; Studienstiftungen an der Kaiserlichen Universität Dorpat (1802 –1918). // Universitäten im östlichen Mitteleuropa. München, 2008; Тарту и его университет (1905–1918). // Университет и город в России (начало XX века). М., 2009; Tartu ülikool venestamise, sõja ja sulgemise ohus (1882– 1918). // EAA Toim. 18 (2010) 25.

TAMUL, **Villu** (15. VI 1954 Tartu), ajaloolane; näitlejate p. Lõpetas 1972 Tartu 7. kk-i, 1977 TÜ ajaloo erialal, ajalooknd (1988, TÜ), vk „Профессорский институт и международные научные связи Тартуского университета в первой половине XIX века”. Kolonelleitnant. Oli 1977-78 AI n-teadur, 1980-88 TÜ üldajaloo kat-i õpetaja, 1988-91 v-õpetaja, 1991-97 dots, 1987-90 ajalootsk-a prodekaan, 1991-94 filos-nsk-a prodekaan, 1997-98 EV Kaitsejõudude peastaabi avalike suhete osk-a ülem, 1998-2000

Kaitsemin rahvusv koostöö osk-a kaitseatašeede büroo töötaja, 2000-03 EV kaitseatašee Taanis, Rootsis ja Norras, 2003-05 kaitsemin-i EL ja NATO büroo juh, 2005-06 EL ja NATO osk-a juh, 2006- Kaitsejõudude peastaabi relvastuskontrollgrupi ülem.. – Uurimisvaldkond: TÜ ajalugu, ülikooli akadsidemed 19. saj. U 30 teadustr-t.

T: Das Professoreninstitut und der Anteil der Universität Dorpat/Tartu an den russisch-deutschen Wissenschaftskontakten im ersten Drittel des 19. Jahrhunderts. // Z. Ostforsch. (1992) 4; Verbindungen zwischen Estland und den Deutschen auf dem Gebiet der Wissenschaft. // Tausend Jahre Nachbarschaft. Die Völker des baltischen Raumes und die Deutschen. Bonn-München, 1995; Maailma ajalugu 1600-1918 I-II (kaasautor). Tln, 1998.

TAMVELIUS, Hindrek (9. I 1933 Harjumaa), keemik; taluniku p. Lõpetas 1952 Kehra kk-i, 1957 TPI keemia-mäetsk-a kütuste keem tehnol alal, 1969 samas asp-i, tehnikaknd (1971, TPI), vk „Fenoolide faasidevahelise jaotumise staatika ja nende ekstraktsioon põlevkivitööstuse utteveest”. Oli 1957-60 TPI-s ins, 1960-71 v-ins ja 1971-83 v-teadur, 1983-2000 KI v-teadur, 2001-05 TTÜ Põlevkivi Inst-i v-teadur, 2005-09 põlevkivi inst-i põlevkivi ja taastuvkütuste labori v-teadur, 2009- polümeer materjalide inst-i põlevkivi ja taastuvkütuste labori v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: põlevkivifenoolide ekstraktsioon, katseandmete mat-ne töötlemine, alküülresortsinoolide lahustuvus, jaotumine ja kristallimine. U 90 teadustr-t.

T: Sulphur compounds in a hydraulic ash-disposal system (kaasautor). // Proc. Est. Acad. Sci. Chem. 44 (1995) 2/3; Viscosity, stability and compatibility of shale oil distillates (kaasautor). // Oil Shale 15 (1998) 4; A step-by-step model for pyrolysis kinetics of polyethylene in an autoclave under non-linear increase of temperature (kaasautor). // J. Analytic. Appl. Pyrolysis 72 (2004) 1; Conversion of the Estonian fossil and renewable feedstocks in the medium of supercritical water (kaasautor). // J. Analyt. Appl. Pyrolysis 85 (2009) 1-2.

TANKLER, Hain (25. VII 1945 Tallinn – 19. IX 2008 Tartu), ajaloolane; pedagoogide p. Lõpetas 1963 Tallinna 1. kk-i, 1971 TÜ ajalootsk-a inglise filoloogina, ajalooknd (1982, TÜ), vk „Роль воспитанников Тартуского университета в развитии естествознания в Петербургской Академии Наук”. Oli 1970-84 TÜ Tead Rmtkogu

käsitöökirjade ja haruldaste rmt-ute osk-a v-rmtkogu-hoidja, 1984-91 TÜ teaduse ja kõrgkooli ajaloo labori v-teadur, 1991-92 labori juh, 1993-2008 rmtk teadusosk-a v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: TÜ teadussidemed 19.-20. saj, loodusteaduste ja med ajalugu, TÜ õppejõudude elu ja tegevus (biograafilised uurimused), TÜ rmtkogu ajalugu, ideede ja teooriate levik ning retseptatsioon Baltimaades Rootsi ja Vene võimuperioodil (17. saj -20. saj algus). Eur. TA k-liige (2003). U 80 teadustr-t.

T: Tartu Ülikooli kasvandikud – NSV Liidu Teaduste Akadeemia liikmed. Tln, 1982; Meditsiin Tartu ja Berliini ülikoolis: ajaloolised sidemed. Trt, 2002; Tartu ülikooli kasvandikud Saksamaa kõrgkoolide õppejõududena. // AA 1/2 (2002); Tartu University and Latvia: with an emphasis on relations in the 1920s and 1930s (kaasautor A. Rämmer). Trt, 2004; Geschichte der deutschbaltischen Beziehungen in der Medizin (kaasautor). // Dt. med. Wschr. 129 (2004) 1; Prominent anatomists of Tartu (Dorpat) in Estonia: A historical overview (kaasautor). // Tsurumi Univ. Dental J. 32 (2006) 3; Chemie an der Universität Tartu/Dorpat 1802-1918 (kaasautor V. Past). Trt, 2007.

TANNBERG, Tõnu-Andrus (22. IX 1961 Rakvere), ajaloolane. Lõpetas 1980 Rakvere 1. kk-i, 1981 Tehnikakooli nr 2, 1986 TÜ ajaloo osk-a, oli 1986-92 TÜ asp ja magistrant, 1992-96 doktorant, M.A. (1992, TÜ), vk „1806.-1807. aasta maamiilits Balti kubermangudes”, Ph.D. ajaloo alal (2006, TÜ), vk „Maakaitseväekohustus Balti kubermangudes 19. sajandi 1. poolel (1806-1856)”. Täiendas end 1994 Rootsi Kuninglikus Armeemuuseumis, 1997 Georg-Eckerti Inst-s ja korduvalt Venemaa arhiivides. Oli 1986-95 Puka Kk-i ajalooõpetaja, 1995 EAA v-teadur, 1995-96 hoiuosk-a juh, 1996-99 asedir, 1999- riigiarhivaari nõunik, ühtlasi 1990-92 TÜ filos-tsk-a ajaloo ja arheol inst-i ajaloo osk-a õpetaja, 1992-2000 lektor, 2000– eesti ajaloo õt-i dots. – Uurimisvaldkonnad: Baltikumi sõja- ja pol ajalugu 18.-20. Sajandil, Eesti NSV ja teiste Balti liiduvabariikide pol ajalugu, Venemaa ajalugu 18.-20. saj., eesti ajakirj algperiood. 1995 avastas Venemaa Rkl-st AA-st esimese eestikeelse ajalehe *Tarto maa-rahwa Näddali-Lehe* 10 seniteadmata numbrit. Ajakirjade *Tuna*, *Forschungen zur Baltischen Geschichte* ja EAA toimetiste toim-koll-de liige. Vene TA Üldajaloo Inst-i väljaande *Россия и Балтия* teadusnõuk liige ja *Uurimusi ja allikmaterjale Eesti sõjaajaloost* peatoim. Eesti parima ajaloomt-u preemia (1996, 2006), Fr. Puksoo preemia (1998).

T: “Tarto maa rahwa Näddali-Leht.” Uurimusi ja allikmaterjale (koost). Trt, 1998; Das Imperium und sein Grenzgebiet. Hauptzüge und Eigenarten der Rekrutenordnung in den baltischen Gouvernements (1796-1874). // Festschrift für Vello Helk zum 75. Geburtstag. Beiträge zur Verwaltung-, Kirchen- und Bildungsgeschichte des Ostseeraumes. Trt, 1998; Ohvitserina Vene armees. Polkovnik J. Rosenbaumi kirjad vennale (1892-1904, 1906, 1909) (koost.). // Uurimusi ja allikmaterjale Eesti sõjaajaloost IV. Trt, 2002; Остзейский вопрос во внутренней политике России в 1806-1807 гг. // Россия и Балтия. 3. М, 2004; Die Pläne Moskaus für Estland im Sommer 1953. // Vom Hitler-Stalin-Pakt bis zu Stalins Tod. Estland 1939-1953. Hamburg, 2005; Juurdepääsupiirangud arhivaalidele Euroopas ja Venemaal. Ajalooline kujunemine ja tänapäev (kaasautor). Trt, 2005; Eesti ajalugu VI. Vabadussõjast taasiseseisvumiseni (tegevtoim ja põhiautoreid). Trt, 2005; Vene aeg Eestis. Uurimusi 16. sajandi keskpaigast kuni 20. sajandi alguseni (koost.). // EAA toim. 14 (2006) 21; Eesti NSV aastatel 1940-1953: sovetiseerimise mehhanismid ja tagajärjed Nõukogude Liidu ja Ida-Euroopa arengute kontekstis (koost.). // EAA toim. 15 (2007) 22; Политика Москвы в республиках Балтии в послевоенные годы (1944 - 1956): Исследования и документы. Trt, 2008.

B: EE 14, 518; Kes on kes? Eesti 2000. Tln, 2000, 202; Rakvere Gümnaasium, 1912-1997. Rakvere, 1997.

TANNER, Jüri (18. V 1942 Sauga v, Pärnumaa), keemik ja teadusorganisaator; taluniku p. Lõpetas 1960 Pärnu 2. kk-i, 1965 TPI keemikuna, 1973 samas asp-i, tehnikaknd (1974, TPI), vk „Исследование комплексообразования и реакции конденсации фенолов и амидов кислот”. Oli 1966-69 TPI laborijuh, 1972-87 teadusosk-a juh, 1987-91 TTÜ teadusprorektori asetäitja, 1991-93 ja 2000-01 prorektor, 1993-2000 kantsler, 2002–projekti juht. – Uurimisvaldkonnad: põlevkivikeemia, polükondensatsioonvaikude süntees ja tehnoloogia, puidu keemiline modifitseerimine ja struktuur. Üle 80 teadustr-e, 28 autorit-t.

T: Исследование продуктов реакции конденсаций резорцина с N-метиллокапролактомом (kaasautorid P. Kristjanson, K. Kiisler). // Тр. ТПИ 356 (1974); Строение и свойства модифицированной алкилрезорциновыми смолами ДФК древесины (kaasautor). // Folia Forestalia Polonica. Warszawa-Poznan, 1985;

Teadusuuringute planeerimise ja teaduspotsiaali rakendamise probleeme paljuprofiilses tehnikakõrgkoolis (TPI). // IV Vab. Teaduskonv-i *Teaduslugu ja nüüdisaeg* materjalid. Tln, 1987; Tallinn Technology Park: an activator in restructuring of Estonian industry (kaasautor V. Klaamann). // Int. Congr. of eng. deans and industry leaders. Paris, 1993; University management and entrepreneurship in Tallinn Technical University (kaasautor K. Kübarsepp). // SEFI Annual Conf. Entrepreneurship, Management and Engineering Education. Helsinki, 1998.

B: TPI 1936-1986, 408, 452; TTÜ ar 2002. Tln, 2003, 84.

TANNER (a-ni 1955 **Feldv(w)eber**), **Karl August** (4.XII 1897 Kaagjärve v, Valgamaa – 14. XI 1983 Los Angeles, USA), tehnikateadlane ja ins; taluniku p. Õppis 1915-18 Peterburi Mäeinst-s, võttis osa Vabadussõjast, 1922 lõpetas mäenduse alal Glasgow Ük-i, õppevaheaegadel töötas vase- ja rauamaagikaevandustes Soomes ja Uuralites. Oli 1922-25 Kukruse kaevanduse meister, 1925-34 juh, 1934-37 ja 1938-40 Mäeameti inspektor ja rkl markšeider, 1937-38 kaevandusosk-a juh *New Consolidated Gold Fields Ltd* Eesti osk-s, 1940-1941 Kiviõli põlevkivitööstuse peains, 1941-44 Tööstuslike Uurimiste Inst-i geol uuringute osk-a juh, ühtlasi 1939-44 TTÜ õu täitja mäemaj-s. 1944 lahkus Saksamaale, 1950 siirdus edasi USA-sse, kus oli tegev kiirteede kavandamisel ja projekteerimisel California teedeval-s. –Uurimisvaldkonnad: maardlate geol, kaevandamisviiside arendus. Selgitas fosforiidi (Aseri, Maardu, Saka, Tsitre, Ülgase), kipsi (Irboska) ja klaasiliiva (Piusa) levikut ja varusid, kavandas uusi põlevkivi- (Kohtla, Käva, Viivikonna) ja fosforiidikaevandusi (Maardus), viis läbi katsetöid suruõhumasinatega ja kõvasulamist puuripeadega elektripuuridega, katsetas erinevaid lõhkeaineid, sh lõhkamist vedela hapnikuga, uuris ja täpsustas põlevkiviõli utteretortide tööparameetreid, osales mäenduse oskussõnavara loomises. T. poolt Kukruse mäetehn büroos tehtud allmaatehnol-te võrdluskatsete alusel võeti Eesti mäetööstuses kasutusele kambertervikkaevandamisviis. IK keemiaspekts-i liige ja kaevandustööde ekspert, Loodusvarade Inst-i liige ja Esimese Eesti Põlevkivitööstuse nõuk liige. Ameerikas võttis tegusalt osa sealse eestlaskonna tegemistest, oli kohaliku Eesti Seltsi esimees Californias, aitas korraldada Lääneranniku Eesti päevi. Avaldas teadustr-eid mäeasjandusest.

T: Katseretort õlikivi destilleerimiseks. // Eesti Tehnika Seltsi Ajakiri (1921) 5; Mäetööde õpperaamat (kaasautor). Tln, 1933.

B: TT ja TTÜ õppe- ja abijõud 1918-1944, 14; Riigi Põlevkivitööstus 1918-1928. Tln, 1928, 26, 30, 68; Vaba Eesti Sõna (1983) 1. XII; Ühe instituudi lugu. Tln, 1997, 123; 90 aastat põlevkivi kaevandamist Eestis. Tln, 2008, 33-34, 71, 111-112, 544.

V. Mägi

TANNER, Risto (2. IV 1941 Tallinn), biokeemik; töölise p. Lõpetas 1959 Räpina aiandustehnikumi, 1967 TÜ biol-geogr-tnk-a, 1971 TÜ-s biokeemia asp-i, biol-knd (1975, TÜ), vk „Безклеточная белоксинтезирующая система из поджелудочной железы собаки и действие на него инсулина”. Oli 1972 ZBI protozool sektori n-teadur, 1973-75 Läänemere Kalamaj TUI n-teadur, 1975-80 v-teadur, 1980-92 biokeemia labori juh, 1993 KI v-teadur, 1993-2008 KBFI v-teadur, 2008- TTÜ med-füüsika õt-i erakorr teadur. – Uurimisvaldkonnad: füüsikal meetodid med-ses, keskkonna- ja toidukeemias, kõrgsurve vedelik- ja kõrglahutusega gaasikromatograafia. U 30 teadustr-t.

T: Microsomal and photochemical oxydation of aflatoxin B1 (kaasautor). // *Experim. Oncol.* (Kiiev) (1985) 7; Carcionogenic polycyclic compounds in snow-cover on the Lake Ülemiste (kaasautorid U. Kirso, N. Irha). // *Proc. Est. Acad. Sci. Chem.* 44 (1995); Aflatoxins in farmed fish in Estonia (kaasautor E. Tedersoo). // *Case Studies in Food Safety and Environmental Health.* Springer, 2007; Towards the electrospray ionization mass spectrometry ionization efficiency scale of organic compounds (kaasautor). // *Rapid Comm. Mass Spectrometry* 22 (2008) 3.

TANNING, Salme (5. III 1904 Toolamaa v, Võrumaa – 20. XII 1962 Tallinn), keeleteadlane; taluniku t. Lõpetas 1924 Räpina Gümni-i, 1939 TÜ filos-tnk-a. Oli 1927-44 AES-i stipendiaat ja murdekogude korraldaja, 1944-47 TÜ eesti ja soome-ugri k-te kat-i v-laborant, 1947-62 KKI n-teadur. – Uurimisvaldkond: Ida- ja Lõuna-Eesti murded (peam Karksi ja Kodavere murded). Kogunud murdeainest enam kui 50 murrakualalt (120 000 sõnasedelit, 3600 lk tekste, 700 lk grammatikaülevaateid, 80 tundi heliülesvõtteid). Oli ka teenekas murdearhivaar ja korrespondentide juhendaja.

T: Murdeuurimistöö muljeid ja kogemusi. // *EK* (1937) 1-2; Kirde-Eesti rannikumurde tekstid. 1952 (käsikiri); *ng*-sufiksist eesti murdeis. // *ES ar I* (1955); Mulgi murdetekstid. // *Eesti murded* 1. Tln, 1961; Karksi murrak. Tln, 2004.

B: EE 14, 518; AAUT II, 349; ES ar IX (1963), 229-231.

TAPFER (a-ni 1962 **Raude**), **Helle** (26. XI 1937 Tallinn), arstiteadlane; anatoom; teenistujate t, Jüri T-i abikaasa. Lõpetas 1962 TÜ arstitsk-a, 1969 samas asp-i, med knd (1970, TÜ), vk „О внутриорганных кровеносных сосудах почки и их взаимоотношениях с лоханой чашечной системой“. Täiendanud end paljudes välisriikides. Oli 1962-66 TÜ anat ja histol kat-i asst, 1969-75 dots-i kt, 1975-2003 dots, 1995-2003 ka anat õt-i hoidja ja 1998-2003 anat inst-i juh; a-st 2003 emeriitdots, 2003-06 TÜ anat inst-i spetsialist, 2006– lektor. - Uurimisvaldkond: neeru veresoonte hargnemine, neeru ja kopsu veresoonte ja struktuuriühikute vahekorrad, immunol reaktsiooni morfol alused kliinilise ja eksperim sepsise korral, mol transpordi aktiivne ja passiivne regulatsioon testises, patomorfol muutused formaliini ja alkoholi intoksikatsiooni ja organite haiguslike kahjustuste korral. Koost ja rakendas koostöös Sotsiaalmin-ga *Anatoomilise õppematerjali hankimise, hoidmise, kasutamise ja utiliseerimise korra* (2000), mis korrastas õppematerjali hankimise anat õppetöoks. Eesti Morfol Seltsi, Ülemaailmse Anat Assots-i (IFAA) liige. TÜ arstitsk medal (1997), TÜ suur medal (2002). U 80 teadustr-t.

T: Pea ja kaela arterid. Trt, 1992; Inimese keha arterid. Trt, 1998, 2002; Septic shock with disseminated microfoci in multiple organs in man (kaasautor). // Intensive Care Med. 24 (1998) 1; Bacterial dissemination and the value of blood cultures in patients who die of septic shock (kaasautor). // J. Int. Med. Res. 28 (2000) 5; Dissemination of bacteria in multiple organs associated with apoptosis and macrophage activity in different stages of experimental sepsis (kaasautor). // J. Surg. 92 (2003) 2; Expression of insulin receptor substrates 1-3, glucose transporters GLUT-1-4, SIRP1 α , P1 3-kinase and PKB at the protein level in the human testis. (kaasautor). // Anat. Sci. Int. 80 (2005) 2; Experimental sepsis: characteristics of activated macrophages and apoptotic cells in the rat spleen. (kaasautor). // Ann. New York Acad. Sci. 1090 (2006); Expression of insulin signaling transmitters and glucose transporters at the protein level in the rat testis (kaasautor). // Ann. New York Acad. Sci. 1095 (2007).

B: TÜ BL I, 142, NET (1970) 5, 361-362; TÜ ajaloo küsimusi XXXIV, 2005, 56-58; TÜA 1982-2007, 63, 64, 66-69, 79.

TAPFER, Jüri (7. VII 1938 Kuigatsi v, Valgamaa), matemaatik ja arvutiteadlane; Helle T-i abikaasa. Lõpetas 1956 Valga Kk-i, 1961 TÜ matemaatikuna; füüsika-mat-knd (1972), vk „Математические методы исследования моделей равновесия народного хозяйства“. Töötanud a-st 1961 TÜ arvutuskeskuses, olnud v-ins ja v-teadur, 1971-95 juh, 1983-92 arvutustehn labori juh, 1995-2003 peaspetsialist. – Uurimisvaldkond: arvutikasutus, arvutivõrgud. U 20 teadustr-t.

T: Разработка автоматизированных систем управления: создания системы автоматизированного проведения учетных работ университета. Trt, 1975; Theoretical study of prototropic tautomerism and acidity of tris(fluorosulfonyl)methane (kaasautor). // J. Mol. Struct. THEOCHEM 315 (1994).

B: TÜ BL I, 391-392.

TAPPER, Valentin (15. II 1911 Kohila v, Harjumaa – 27. III 2004 Tallinn), tehnikateadlane; tööline p. Lõpetas 1928 Riigi Tehnikagümni-i, 1936 TT masinaehituse alal. Oli 1937-38 põlevkivitööstuses ja 1938-46 Järvakandi klaasivabriku ins, 1946-47 ehitusmaterjalitehaste Kvarts ja Silikaat peains,. A-st 1947 töötas TPI-s: oli üks graafika kat-i rajajaid, 1947-58 samas asst, 1958-83 v-õpetaja. Õpetas masinaehitusjoonestamist, oli tegev vastava õppemetoodika ja -programmide väljatöötamises ja arendamises. – Uuris konoidide kasutamise võimalusi joonestamises. Oli Haridusmin-i kunstilise kasvatus ja joonestamise ainekomisjoni liige, koos erinevate kaasautoritega avaldas joonestusõpikuid üldhariduskoolidele.

T: Masinaehituslik joonestamine (kaasautor H. Holm). Tln, 1963; Joonestamine (kaasautor O. Rünk). Tln, 1968; Joonestamine üldhariduskoolidele (kaasautorid E. Kogermann ja N. Paluver). Tln, 1974; Joonestamine üldhariduskoolidele (kaasautorid E. Kogermann ja K. Tihase). Tln, 1985.

B: TPI 1936-1986, 381-383; TTÜ ar 2004 (2005), 376-377.

V. Mägi

TAPPO, Endel (3. I 1925 Lasva v, Võrumaa – 3. XI 1985 Tallinn), metsateadlane. Lõpetas 1946 Võru Kk-i, 1951 TÜ metsandustsk-a, põllum-knd (1972), vk „Parkmetsade

planeerimise ja majandamise põhijooni Tallinna ümbruse parkmetsade näitel”. Oli 1951-54 Ü/K „Metsaprojekt” Eesti Aerofoto-Metsakorralduse Kontori abitaksaator ja ins-taksaator, 1954-56 Agrometsaprojekti ins, 1956-72 „Metsaprojekti” Eesti Aerofoto-Metsakorralduse Kontori salgaülem, 1972-85 ÜK “Metsaprojekti” Eesti Metsakorralduskeskuse peains, asejuh. – Uurimisvaldkond: Eesti metsamaj arendamise generaalplaanide tead aluste väljatöötamine, Lahemaa Rahvusparki metsakorralduslik projekteerimine, automatiseeritud juhtimissüsteemi evitamine Eesti metsamaj-s. U 20 teadustr-t.

T: Eesti metsa-kasvukohatüübid (kaaskoostaja). Tln, 1965; Parkmetsad ja nende kujundamine raietega. Tln, 1967; Tallinna ümbruse parkmetsade struktuurist, kasvukohtadest ja puistudest. // Maastike kujundamine Eesti NSV-s. Tln, 1969; Lahemaa rahvuspark. // Eesti NSV puhkealad. Tln, 1974; Hooldusraiete normatiivid. Tln, 1980; Eesti NSV puistute keskmised takseertunnused puistude enamuspuuliigi, boniteedi ja vanuse järgi. Tln, 1982; Metsafondi andmepanga koostamine ja pidamine. // Metsamajandus II. Tln, 1986.

B: EL (1986) 3, 201; Eesti Mets (1996), 3, 18-19.

M. Margus

TAPUPERE, Olev (22. IV 1930 Tallinn), elektrotehnikateadlane; aedniku p. Lõpetas 1948 Tallinna 2. kk-i, 1953 TPI meh-tsk-a elektrijaamade, -võrkude ja -süsteemide alal, 1960 Leningradi PI-s asp-i, tehnikaknd (1965, samas). Täiendas end 1967-68 Londonis Queen Mary Kollidžis. Oli 1953-57 TPI asst, 1961-69 v-õpetaja, 1969-2004 dots (a-st 1989 TTÜ), 1965-74 elektrisüsteemide kat-i juh, 1974-91 energ-tsk-a dekaan, a-st 2006 emeriitdots. Õpetanud põhiainetena kõrgepingetehnikat ja liigpingeid. – Uurimisvaldkond: kõrgepingetehnika, kõrgepingeisolatsiooni lahenduskarakteristikud (osalahendused isolatsioonis, keskpinge klaasisolaatorid), kõrgepingeliinide poolt põhjustatud radiohäired. Tegelenud standardimise ja elektroenergeetika terminol korrastamisega. Eesti Elektrotehnikakomitee asutamise algatajaid (1993-98 tegevdir), Eesti Elektroenerg Seltsi liige. ENSV tnl energeetik (1986). Valgetähe IV kl teenetemärk (2004). 55 teadustr-t.

T: Elektri- ja raadiomaterjalid. Tln, 1966; Kõrgepingetehnika (kaasautor). Tln, 1974; Kõrgepingeuuringud Tallinna Polütehnilises Instituudis (kaasautor). // TTÜ Toim. 678 (1988); Eesti energeetikast. // TTÜ Toim. 678 (1988); Eesti energeetika arengu üldpõhimõtted aastani 2030 (kaasautor). Tln, 1990; Eesti Vabariigi energeetika arengukava aastani 1995 (kaasautor). Tln, 1990; Materjalitehnika (kaasautor). Tln, 2003.

B: EE 14, 518; TPI 1936-1986, 185, 221, 284-285, 291-292, 294; TTÜ ar 2005 (2006), 181; Tallinna Tehnikaülikool. Elektroenergeetika Instituut 1918-2008, 40, 81-82, 84, 93, 159.

TAPUPERE, Vaike (12. VIII 1927 Tallinn – 22. VI 2006 Tallinn), arstiteadlane, viroloog; aedniku t. Lõpetas 1945 Tallinna 8. kk-i, 1952 TÜ arstitsk-a, 1964 Moskvast Poliomüaliidi ja Viiruslike Entsefaliitide Inst-s asp-i, med-knd (1964, TÜ), vk „Изучение серологических показателей иммунитета к полиомиелиту у детей дошкольного возраста в г. Таллине в период иммунизации инактивированной и живой вакциной (1957-1963 гг.)“. Oli 1952-55 Türi haigla terapeut, 1955-61 ja 1964-76 EMHI teadur, 1976-82 v-teadur, ühtlasi 1968-73 ENSV Tervishoiu-min-i peaepidemioloog, 1982-92 Tallinna Pelgulinna haigla bakterioloog ja Tallinna Med-kooli õpetaja. – Uurimisvaldkonnad: virol ja epidemiol. ENSV rkl preemia (koll-s) (1965). 43 teadustr-t.

T: Poliomüeliidi virusoloogilisest diagnostikast (kaasautorid E. Kallas, L. Humal). // NET (1958) 3; Poliomüeliit Eesti NSV-s 1959 a. enne ja pärast elanikkonna massilist vaksineerimist atteneeritud elavvaktsiiniga (kaasautor). // NET (1960) 2; Продукция лимфотоксина лимфоцитами человека. Сообщение I. Изучение супернатантов культур лимфоцитов человека, стимулированных фитогемагглютининим (kaasautor). // Ж. микробиол. эпидемиол. иммунобиол. (1978) 8; Продукция лимфотоксина лимфоцитами человека. Сообщение II. Стимуляция очищенным туберкулином (kaasautorid V. Reizenbruk, I. Kremerman). // Ж. микробиол. эпидемиол. иммунобиол. (1979) 9; Продукция лимфотоксина лимфоцитами человека. Сообщение III. Действие аденовирусного антигена (kaasautor). // Ж. микробиол. эпидемиол. иммунобиол. (1979) 10; Mixed respiratory viral infections during influenza A epidemics (kaasautorid K. Subi, A. Lember). // J. Hygien. Epidemiol. Mikrobiol. Immunol. 25 (1981) 3;

B: NET (1965) 4, 318; NET (1965) 5, 395-396; NET (1976) 5, 433; *H. Merila-Lattik*, 1048.

TARA, Ants-Lembit (26. IX 1943 Leevi v, Võrumaa) keemik; taluniku p. Lõpetas 1962 Võru 1. kk-i, 1967 TÜ keemiaosk-a, tehnikaknd (1975, Kaunase PI), vk käsitles autoklaavse silikaatbetooni kivinemisprotsessi mehhanismi. Oli 1968-77 Silikaatbetooni Inst-i füüsikal-keemia labori v-teadur, 1977-84 KI org sünteesi ja Biopreparaatide Katsetehase ülepuhastuse biopreparaatide grupi juht, 1984-93 KBFI v-teadur, 1993-firma *Vartech International* tehnol spetsialist, hiljem EcoLabor OÜ tegevdir. – Uurimisvaldkonnad: looduslikust toorainest puhtad biopreparaadid, heitvete puhastamise probleemid. U 50 teadusr-t.

TARAND, Andres (11. I 1940 Tallinn), loodusteadlane ja poliitik; ajakirjaniku ja õpetaja p. Lõpetas 1958 Tallinna 2. kk-i, 1963 TÜ geogr-osk-a klimatoloogina, oli 1963-65 TÜ asp, geogr-knd (1973, TÜ), vk „Inimese soojusbilansi ratsionaalne arvutamine ja selle kasutamine Eesti ranniku biokliima iseloomustamisel”. Töötas 1965-68 Tallinna Bot-aias, oli 1970-73 samas v-ins, 1973-75 v-teadur, 1975-79 ja 1982-89 sektorijuh, 1979-82 teadusdir, 1988-90 dir. Ühtlasi oli 1968-70 14. Nõukogude Antarktika-ekspeditsiooni n-teadur, 1990-92 Eesti Komitee liige ja EV ÜN saadik, 1992-2004 Riigikogu liige, 1992-94 EV keskkonnaminister ja 1994-95 peaminister, 2004-09 Euroopa Parlamendi liige. – Uurimisvaldkonnad: Eesti kliima ajalugu, mesokliima, meterol, klimatol, bioklimatol, linnaökol, haljastus, õhu saaste ja bioindikatsioon. Osalenud Rohelise Liikumise ja Põhiseaduse Assamblee töös. Avaldanud publitsistikat ja mälestusi. Üle 100 trükise.

T: Õhutemperatuuri ja sademete territoriaalne jaotus Tallinnas. Tln, 1986; Geograafiast, ökoloogiast ja keskkonnakaitsest. // EGS ar 25 (1990); Meteoroloogilised vaatlused Eestis enne 1850.a. // TALE VIII (1992); The beginning of rye harvest – a proxy indicator of summer climate in the Baltic Area (kaasautor P. Kuiv). // *Paleoclimate Res.* 13 (1994) 2.

B: EE 14, 518; Kes on kes Eesti poliitikas 1988-1992. Tln, 1992, 66; Keda me valisime?. Tln, 1993, 207-208; Keda me valisime? Tln, 1995, 261-264.

TARANDI (a-ni 1938 **Treimann**), **Kaarel** (a-ni 1938 **Karl**) (30. X 1907 Iisaku v, Virumaa – 26. V 2008 Tartu), keemik ja agrokeemiateadlane; kooliõpetaja p. Lõpetas 1926 Tallinna Poeglaste Realgümnaasiumi, 1933 TÜ keemikuna, põllumajandus (1956, TÜ), vk „Kergesti lahustuvate fosfori- ja kaaliumühendite sisaldusest Eesti NSV põllumuldade künnikihis”. Oli 1935-41 Tartus Eesti Sooparanduse Seltsi labori juh, 1941-44 Kuusiku katsejaama keemik, 1944-47 dir ja teadusdir, 1947-53 agrokeemia ja mullateaduse labori juh, 1953-55 Tartu MTJ agrokeemik, 1955-56 EPA mullateaduse ja agrokeemia katsete tehnik-agrokeemik, 1956-58 v-õpetaja, 1958-70 dots, 1977-78 asst. – Uurimisvaldkond: agrokeemia. Üle 75 teadustr-se.

T: Õigete väetamissüsteemide tähtsus saakide tõstmisel. Tln, 1949; Granuleeritud väetised. Tln, 1950; Mullateadus (kaasautor). Tln, 1962; Lühike ülevaade maailma mullastikust. Trt, 1968; Agrokeemia alused (kaasautor). Tln, 1971.

B: AAUT II, 432; EPA BL I, 51; EPA BL II, 41-42; Agraart. (2007), 2, 143; Postimees, (2008) 31. V.

TARANG, Lembitu (3. VI 1941 Tallinn), metsateadlane; arsti p. Lõpetas 1960 Tallinna Merekalanduse Tehnikumi, 1971 EPA metsamajanduse inspektorina, M.A. kultuurökol alal (1997, Erasmuse ÜK, Rotterdam). Täiendas end 1971-72 Moskvas Timirjazevi nim Põllumajanduse Akad ped-kursustel, 1996-97 Rootsi Regionaalarengu Inst-s NORDPLAN ning Rotterdamis Erasmuse ÜK-s. Oli 1971-73 Palamuse Metsamajanduse Tehnikumi õppejuh, 1974-76 Eesti Metsainspektori Kaarepere metskonna metsaülem, 1977-86 Läänemaa Metsamajanduse Tehnikumi dir, 1987-93 Eesti Metsainspektori Lääne-Eesti ja saarte metsapatoloog, 1994-2000 Lääne-Maaval keskkonnaoskuse juh. – Uurimisvaldkond: metsandusliku pärandkultuuri mõiste juurutamine Eestis, mittekaitstavate pärandkultuuriobjektide inventeerimine ning nende hoiu propageerimine. Üle 20 teadustr-e.

T: Eesti metsades leiduva pärandkultuuri olukorrast ja hoiust. // Akad Metsaseltsi Toim. XXV (2005); Väike pärandkultuuri käsiraamat (kaasautor). Trt, 2007; Forest landscape cultural heritage inventory: an Estonian model (kaasautor). // Cultural Heritage and Sustainable Forest Management the Role of the Conference 8-11 June 2006, Florence,

Italy; Forest landscape change and cultural heritage through 20th century: indications of an inventory in NW Estonia (kaasautor). // Woodland Cultures in Time and Space: tales from the past, messages for the future. // Scientific and Social Perspectives on Woodland Change. Int. Conf. on Forest and Woodland History. 3-7 September 2007, Thessaloniki, Greece.

B: EPBL, 508; Eramets 2008. Erametsanduse aastarmt. Tln, 2008, 52-53.

TARANOVSKI, Fjodor (24. V 1875 Plonsk, Poola – 23. I 1936 Belgrad), õigusteadlane. Õppis Varssavi gümn-s, lõpetas 1896 Varssavi Ük-i õigustsk-a, *mag. iur.* (1905, Peterburi Ük), *dr. iur.* (1911, Peterburi Ük). 1902-03 täiendas end Heidelbergi, Göttingeni ja Berliini Ük-s. Oli 1908-17 TÜ vene õiguse ajaloo prof, 1917-20 Petrogradi Ük-i vene õiguse ajaloo korr prof, 1920– Belgradi Ük-i prof. – Uurimisvaldkonnad: õigusajalugu, õigusfilos.

T: Интерес и нравственный долг в праве. Peterburi, 1899; Leibniz und sogenannte äussere Rechtsgeschichte. Weimar, 1906; Историческое и методическое взаимоотношение истории, догмы и политики права. СПб, 1907; Норманская теория в истории русского права. СПб, 1909; И. Е. Энгельман как историк права. СПб, 1913.

B: TÜ ajalugu II, 315, 329, 330.

TARASSENKO, Vassili (7. III 1859 Odessa - 25. VIII 1926 Voronež), geoloog ja petrograaf; ukrainlane. Lõpetas Jekaterinoslavis klassikalise gümn-i, 1884 Kiievi Ük-i loodusteaduse erialal, *geol mag* (1896, Kiievi Ük), *vk* “О горных породах семейства габбро Родомыслянского и Житомирского уезда“, *geol-dr* (1900, Kiievi Ük), *vk* “Материалы для суждения о химическом строении известково-натровых плагиоглазов“. Oli 1884-1903 Kiievi Ük-i *geol ja mineral kat-i õppejõud* (a-st 1888 *mineral kabineti hooldaja*, a-st 1896 *eradots*), 1903-05 TÜ *erakorr ja 1903-18 korr mineral prof*, 1908-18 ka *füüs-mat-tsk-a dekaan*. 1918 evakueerus Venemaale, oli 1918-24 Voroneži Ük-i *mineral prof*. – Uurinud Ukraina aluskorra kristalsete kivimite petrogr-t ja mineral-t. Esmakordselt kasutas uuringutel mikroskoopiat ja detailset keemilist analüüsi. Kiievi Ük-i mineraloogide ja petrograafide koolkonna looja.

T: О некоторых кристаллических породах Житомирского уезда. 1891; Новая область вулканических горных пород в Волынской губернии. 1905; О гранитовых и диоритовых горных породах Криворожского рудоносного района. 1914; Об изверженных горных породах юговосточной части Киевской губернии. 1916; Материалы по петрографии кристаллических горных пород Южнорусского горста. 1925.

B: ТҮ II, 350, 387; Тр. Минерал. ин-та АН СССР I, 161-164; Тр. Ворон. унив. (1927) 4.

TARGO (a-ni 1938 **Treuberg**), **Edgar** (14. VI 1898 Tallinn – 19. VI 1970 Tallinn), tehnikateadlane ja pedagoog; raudteelase p, Guido T. isa. Lõpetas 1917 Tallinna Raudtee Tehnikakooli, 1919-26 õppis TT meh-osk-a masinaehituse harus ja tööstuslike kutsekoolide tehniliste ainete õpetajate kursustel. Sai 1924 Haridusmin-lt masinaehitustehniku, 1934 kesk- ja kutsekooli tööstuslike õppeainete, joonistamise ja metallitöö õpetaja ning 1944 masinaehitusins-i kutse. Oli 1917-19 Tallinna Raudteetehaste praktikant, 1922-24 Raudteeval-e vedurijsk-a ja 1924-25 kitsarööpmelise raudtee tehnik, 1924-29 tehn ainete v-õpetaja Riigi Tööstuskoolis, Riigi Tööstusõpilaste Koolis ja Tallinna Pedagoogiumis, 1929-40 Paide Tööstuskk-i ja 1938-40 Paide Ametikooli juh, ühtlasi 1932-36 Viljandi ja 1936-40 Paide Tööoskuse Ameti juh, 1940-44 Tartu Tööstuskk-i juh, 1942-44 ka Tartu Tööstusliku Kutseoskuse Ameti juh, 1944-58 Tallinna Polütehnikumi meh eriainete õpetaja, ühtlasi 1945-48 meh-osk-a juh. Õpetas masinaehitusjoonestamist, masinaelemente ja tehn mõõtmist. – Uurimisvaldkond: masinaehitusjoonestamise ja konstruktoritöö metoodika, tehn mõõtmised. Tõlkis eesti k-de N. Ivanovi *Tugevusõpetuse õpiku* (Tln, 1950). Tegeles tehnika oskussõnavara loomise ja täiendamisega, avaldas 1969 rmt-u *Valimik vene-eesti tehnikaalaseid termineid*, 1972 ilmus postuumselt *Väike vene-eesti tehnika sõnastik*.

T: Mehaanika. Tln, 1936; Joonestaja-konstruktori käsiraamat masinaehituse erialal. Tln, 1947; Joonestaja käsiraamat. Tln, 1953; Standardkiri. Tln, 1958, 6. tr. 1978; Joonestamise ja joonistamise põhikursus (kaasautorid O. Rünk, K. Tihase). Tln, 1963, ²1970; Tehniline joonestamine masinaehituse erialal. Tln, 1965; Tolerantsid, istud ja tehniline mõõtmine (kaasautor). Tln, 1976.

B: EKBL, 242-243; 100 aastat tehnikaharidust Eestis. Tln, 1980, 214, 216; Tallinna Polütehnikumi kolmveerand sajandit. Tln, 1990, 76, 77; Tallinna Polütehnikum 80. Tln, 1995, 93, 128.

V. Mägi

TARGO (a-ni 1938 **Treuberg**), **Guido** (7. VI 1926 Tallinn – 25 III 2008 Tallinn), tehnikateadlane; Edgar T. p. Lõpetas 1945 Tallinna 10. kk-i, 1951 TPI ehitustsk-a tööstus- ja tsiviilehituse alal, 1965 Eesti TA Ehituse ja Ehitusmaterjalide Inst-s asp-i, tehnikaknd (1969, TPI), vk „Исследование возможностей уменьшения сцепления между сленцесомным газбетоном и стальной формой при помощи постоянного тока”. Oli 1951-54 EPA ehitusmeh ja -konstruktsioonide kat-i v-õpetaja, 1954-60 Ehitusmaterjalide Tööstuse Min-i tead uurimise kesklabori teadusdir, 1960-63 erikonstrueerimisbüroo peains, 1963-68 peakonstruktor, ühtlasi 1956-57 TPI ehituskonstruktsioonide kat-i asst ja 1958-59 ERKI arhit kat-i v-õpetaja, 1968-74 Silikaatbetooni Tead Uurimise ja Projekteerimise Inst-i poorbetoonide labori juh, 1974-, 76 Ehituse TUI hoonekonstruktsioonide osk-a tehn-maj-e põhjenduste labori juh, 1976-83 TPI ehitustehmol kat-i v-õpetaja 1983-92 dots, 1992-1994 ehitustootluse inst-i dots, 1995 erakorr dots, a-st 2006 emeriidots. -

Uurimisvaldkonnad: gaaskukerooni tootmise tehmol, liimkonstruktsioonid ehituses, ehitusins-de väljaõpe ja töökäik rahvamaj-s. Oli tegev gaaskukerooni esmaevitamisel Ahtme ja gaaskukeroonist ehitusdetailide lõiketehmol evitamisel Narva ehitusmaterjalide tehases. Tõlkis (koos V. Reimani ja H. Remmaga) eesti k-de O. Litvinovi jt õpiku *Ehitustehnoloogia* (Tln, 1984). Tehnikasõnavara hea valdajana ühtlustas ja toimetas keeleliselt Euroopa ehitusmaterjalide standardite ja Soome ehitustööde kvaliteedinõuete RYL 2000 eestik-id tõlkeid. 25 teadustr-t.

T: Gaasbetoon. Tln, 1958; Plastmasside kasutamisest kaasaegses ehituses. // Ehitus ja Ehitusmaterjalid (1960) 4; Nakke vähendamise elektriline meetod põlevkivituhk-gaasbetooni ja metallvormide vahel. // Ehitusmaterjalitööstus (1966) 1, 2; Põlevkivituhk-gaasbetooni toorsegu elektrilise eritakistuse määramisest. // Ehitusmaterjalitööstus (1968) 5; Tüüpelamute ehitamise töömahukusest (kaasautor M. Variksoo). // Ehitus ja

Arhitektuur (1976) 3; Mõningatest probleemidest tööstus-tsiiviilehitusinseneride töölesuunamisel Eesti NSV rahvamajandusse. // TTÜ Toim. 590 (1984).

B: TPI 1936-1986, 240; EPA BL I, 108; Ehitusinsenerid TPI-st, 61, 84, 234; TTÜ ar 2008 (2009), 466-468.

V. Mägi

TARKIAINEN (a-ni 1994 **Liitoja**), **Ülle** (17. IX.1957 Türi), ajaloolane; agronoomi t. Lõpetas 1975 Türi Kk-i, 1981 TÜ ajaloo osk-a, 1984 samas asp-i, 1999 doktorantuuri, ajalooknd (1987, TÜ), vk "Заселение ландшафта Вооремаа в XVI-XIX вв."; Ph.D. ajaloo alal (2000, TÜ), vk "Hajatalud ja külad Põhja-Liivimaal 17. sajandil" (Trt, 2000). Täiendas end 1990 ja 1993 Rootsis. Oli 1984-91 TÜ n-teadur, 1991-94 v-teadur, 2000-05 Soome Rahvusarhiivi teadur, 2001-04 EPMÜ maastikuarhit-i dots, 2005– TÜ ajaloo osk-a v-teadur. - Uurimisalad: Eesti asustuse- ja agraarajalugu 17.-19. saj, Rootsi aeg Läänemere piirkonnas, kultuurmaastiku areng, Soome kultuuriajalugu. Arm-tu *Forschungen zur baltischen Geschichte* toim-koll-i liige. Üle 40 teadustr-e.

T: Külad ja talud XVII-XIX sajandi allikmaterjalides (Vooremaa näitel). // TÜ Toim. (1989) 851; Põhja-Tartumaa talud 1582-1858. Teatmik . I – IV. Tln, 1992; Külad ja hajatalud eesti rahvatraditsioonis. // EAA Toim. 6 (2000)13; Gårdar och ströhemman i norra Livland på 1600-talet. // Historisk Tidskrift för Finland. 3 (2001); Estonian manors and peasants during the 18th and 19th Centuries. // Work and Production on Manors in the Baltic Sea Region. Skrifter om skogs- och landbrukshistoria 16. Lund, 2002; Arengusuunad põllumajanduses 16.-17. sajandil. Läänemere provintside arenguperspektiivid Rootsi suurriigis 16./17. sajandil. // EAA Toim. 8 (2002)15; Geometrisk kartor från Estland och norra Livland som källor för bosättningshistorisk forskning. // Konf. nr. 57 Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien. Stockholm, 2005; Vene aeg (1710-1917). // Järvamaa. Loodus, aeg, inimene. Tln, 2007; Talukõlvikud Vooremaal 17.-19. sajandil. // Vene aeg Eestis. Uurimusi 16. sajandi keskpaigast kuni 20. sajandi alguseni. EAA Toim. 14 (2006) 21.

B: Kleio 1 (1988).

TARLE, Jevgeni (27. X 1874 Kiiev – 5. I 1955 Moskva), ajaloolane; kaupmehe p. Lõpetas 1892 Hersonis gümni, 1896 Kiievi Ük-i ajaloolasena, ajaloomag (1901, Kiievi Ük), vk käsitles Th. Moruse *Utopia*'t, ajaloodr (1911), vk „Рабочий класс во Франции в эпоху революции”. Venemaa TA korr-liige (1927). Täiendas end 1909-1914 Pariisi, Bordeaux'i, Amiens'i, Hamburgi ja Berliini arhiivides. Oli 1903-17 PÜ eradots (vaheajaga 1905, mil oli vallandatud rev tegevuse pärast), ühtlasi 1913-18 TÜ erakorr ja a-st 1916 korr üldajaloo prof, 1918 Venemaa keskarhiivi osk-a juh, 1917-30 Leningradi ja Moskva Ük-i üldajaloo prof, 1930-31 oli arreteeritud ja 1931-32 asumisel Alma-Atas (ühtlasi Alma-Ata Ük-i prof), 1932-48 Leningradi Ük-i üldajaloo prof (vaheajaga 1941-43, mil oli prof Kaasani Ük-s).– Uurimisvaldkonnad: Euroopa, eelkõige Prantsusmaa ajalugu (pms Suure Prantsuse revolutsiooni ja Napoleoni ajajärk), diplomaatia ajalugu, Krimmi sõda. Stalini preemia (1942, 1943 ja 1946).

T: Европа в эпоху империализма 1871-1919 гг. 1928; Наполеон. М., 1936, Талейран. М., 1939; Отечественная война 1812. Л., 1941; Отечественная война 1812 года и разгром империи Наполеона. Л., 1941; Бородино. М., 1962; Сочинения: в двенадцати томах. М., 1957-62; Избранные произведения. / Е. В. Тарле. Т. 1-4. М., 1994

B: EE 9, 279; БСЭ. Т. 25, 279; EAA Toim. (2006) 14.

TARMISTO, Vello (7. I 1918 Võru – 6. XI 1991 Tallinn), maj-teadlane ja geograaf; põllumajandustegelase p. Lõpetas 1936 Viljandi poeplasteg gümni, õppis 1936-39 TÜ-s maj-st. Teenis 1939-40 EV sõjaväes ja 1940-46 Nõuk. armees, osales II maailmasõjas. Lõpetas 1946 TPI maj-tsk-a, maj-knd (1952, MI), vk „Сельскохозяйственная специализация и сельскохозяйственные районы в Эстонии (до советский период)“, maj-dr (1973, Eesti TA), vk „Проблемы внутрирайонной территориальной организации производства (на примере Эстонской ССР)“. Eesti TA korr liige (1977), Eesti TA akadeemik (1989). Töötas a-st 1949 MI-s, oli 1974-83 MI dir, ühtlasi a-st 1946 TPI õppejõud (a-st 1979 prof).– Uurimisvaldkonnad: Eesti põllum-e suunitlus, maj-tegevuse territoriaalne organiseerimine, tootlike jõudude paiknemine, regionaalökon. Koostanud Eesti kohta monogr-i ülevaateid, mis Moskvast ilmununa leidsid teatmeallikana kasutamist ka mujal maailmas. Algas 1955 EGS-i rajamise (1956-85

esimees). TA Kodu-uurimise Komisjoni liige (1958-76 aseesimees, 1977-90 esimees). ENSV tnl teadlane (1978), Ungari (1971), NSV Liidu (1985) ja EGS (1989) auliige.

T: Eesti NSV. Majandusgeograafiline ülevaade (kaasautor M. Rostovtsev). Tln, 1956 (1957 vene k.); Eesti NSV majandus ja kultuur (kaasautor A. Ansberg). Tln, 1960; Eesti NSV. Andmete kogumik. Tln, 1959; Эстония (kaasautor E. Varep). Tln, 1967; NSV Liidu regionaalmajanduslik arenguprogramm. Tln, 1979; T. Hägerstrandi ühiskonna ajaloolis-geograafiline mudel. // EGS ar (1987) 22.

B: EE 14, 519; AAUT III, 261; EGS ar (1994) 26, 144-147; TPI 1936-1986, 148, 175, 192, 342.

TARRASTE, Ants (13. I 1936 Võru), ped-teadlane; taluniku p. Lõpetas 1954 Võru Tööstustehnikumi, 1961 TPI ehitustsk-a, ped-knd (1960, NSVL Ped-akad Kutseped TUI, Kaasan), vk „Дидактические и методические условия совершенствования профессиональной теоритической подготовки учащихся в средних ПТУ: (на примере подготовки рабочих деревообрабатывающих профессий)”. Oli 1978-90 NSVL Ped-akad Kutsepedagoogika TUI v-teadur, 1990-93 TPÜ töö- ja kutseõpetuse kat-i dots ja juh, 1993-96 töö- ja kutseõpetuse teooria õt-i prof ja osk-a juh, 1996-2004 prof ja lepingutäitja; 2006– TLÜ emeriitdots. – Uurimisvaldkond: kutseõppedidaktika täiustamine, kutsehariduskorraldus ja kutseõppekaadri ettevalmistamine Eesti tingimustes. Üle 40 teadutr-e.

T: Mööblitehnoloogia 2. Tln, 1982; Puidutöötlemise tehnoloogia 2. Tln, 1988.

TART, Indrek (pseudonüüm *Julius Ürt*) (2. V 1946 Tallinn), kirjandusteadlane, sotsioloog, kultuuriuurija ja luuletaja; meditsiiniõe p., Aili Aarelaid-T-i abikaasa. Lõpetas 1964 Tallinna 4. kk-i, 1969 TÜ füüsika-keemiatsk-a füüsikuna, infoteaduse mag (1993, TPÜ), vk „Eestikeelne luuleraamat kultuuriindikaatorina Eestis ja Välis-Eestis aastail 1945-1992 (Bibliomeetriline aspekt)”; Ph. D. sotsiol alal (2002, TPÜ), vk „Eestikeelne luuleraamat 1638-2000: biomeetrilisi ja kirjandussotsioloogilisi vaatlusi”. Oli 1969-80 Kübl v-ins, 1980-92 KBFI v-ins, 1992-95 TPÜ v-teadur, 1995-2007 TPÜ(a-st 2008 TLÜ Hum-inst-i) nüüdiskultuuri uurimiskeskuse v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: eesti luule ja luuletajaskonna kvantitatiivne analüüs kui luule- ja ühiskonnasituatsiooni muutuste

peegeldajad, sõnastat-te meetodite rakendamise võimalused luuletaja sõnumi sedastajana, Eesti kultuurimuutuste kvantitatiivne analüüs infoteaduse ja sotsiol meetoditega, kultuurilised alusväärtussüsteemid ning nende korrelandid Euroopa väärtusuuringu ning Euroopa sotsiaaluuringu andmestiku alusel. Avaldanud luulekogusid. Eesti Kirjanike Liidu liige (1991). Üle 40 teadustr-e.

T: Culture and development of civil society in Estonia (kaasautor A. Aareleid-Tart). // Nationalities Papers 23 (1995) 1; Poetry in the global Age: the ecology of mind and globalization. // Interlitt. (1999) 4; Poetry and gender: mindscapes and publishing opportunities. // Interlitt. (2000) 5; Internet ja emakeel. // KK (2003) 1; Revolutsioonid väärtusmaailmade teisendajana (kaasautor A. Aareleid-Tart). // Acta Historica Tallinnensia 12 (2008).

B: EE 14, 519; EKnL, 693.

TARTAKOVSKI, Mihhail (2. V 1867 Poltaava – 1935), loomaarstiteadlane; venelane. Õppis 1884-86 Harkovi vet-inst-s, 1886-93 TVI-s, vet-mag (1898. TVI), vk „Контагиозная пневмония морских свинок. Новая инфекционная болезнь”. Oli 1903-08 Venemaa Sisemin-i vet-bakteriol-labori juh, 1909-12 linnukasv erikursuste juh, 1912-22 Põllum Bakteriol Kesklabori juh, 1913-32 Võrdleva Patol Inst-i dir. Tõestas tekitaja isoleerimise teel paljude infektsioon- ja parasitaarhaiguste (lindude katk, histomonoos jt) esinemise Venemaal, täiustas nende diagnoosimis- ja tõrjemeetodeid.

B: Альбом имматрикулированных в ДВИ, 194-195; Ветеринария (1967) 10, 116-117; Вет. энц., 1005-1006.

E. Ernits

TARTES, Urmas (19. IX 1963 Tartu), entomoloog, loomafüsioloog, loodusfotograaf; kooliõpetajate p. Lõpetas 1981 Nõo Kk-i, 1989 TÜ biol-osk-a, oli 1989–91 ZBI asp, M.Sc. biol alal (1993, TÜ), vk „Hingamissüsteemidest putukatel”, Ph.D. samal alal (1995, TÜ), vk „Respiration rhythms in insects”. Oli 1989 ZBI eksperim-entomol labori ins, 1991–96 ZBI haldusdir, 1996–2004 dir, ühtlasi 1999 ka zool-osk-a juh, 2005–07 EMÜ erakorr prof, 2007– EMÜ põllum- ja keskkonnainst-i prof, 1994 ka TÜ zool ja hüdrobiol inst-i dots. – Uurimisvaldkonnad: putukate füsiol (gaasivahetus, metaboolsed rütmid), värvitunnused taksonoomias. Silmapaistvaid tulemusi loodusfotograafia (eriti

putukate lähivõtete) alal. Eesti TA Looduskaitse Komisjoni esimees (1998–). Üle 40 teadustr-e.

T: Respiratory patterns in nurses of the red wood and *Formica polyctena* (Hymenoptera, Formicidae) (kaasautor). // *Insectes Sociaux* 51 (2004) 1; Identifying, managing and monitoring conflicts between forest biodiversity conservation and other human interests in Europe (kaasautor). // *Forest Policy Econ.* 7 (2005) 6; Long-term studies of common gulls (*Larus canus*) in Estonia: responses to environmental conditions (kaasautor K. Rattiste). // *Acta Zooloogica Lituanica* 15 (2005); Respiration rhythms and heartbeats of diapausing Colorado potato beetles, *Leptinotarsa decemlineata*, at low temperatures (kaasautor). // *Entomol. Experim. et Applicata* 118 (2006) 1; Conflicts between biodiversity conservation and human activities in the Central and Eastern European countries (kaasautor). // *Ambio* 36 (2007) 7; Legendiloomad (kaasautor J. Põder). Tln, 2008.

B: EE 14, 519; ZBI, 78; <https://www.etis.ee>.

TARTU, Ülo 5. VIII 1951 Tamsalu, Lääne-Virumaa), majandusteadlane; töölise p. Lõpetas 1971 Rakvere Kaugõppekk-i, 1977 TPI maj-tsk-a, 1982 samas asp-i, maj-knd (1983, TPI), vk „Tööjõu (human capital) vajaduse määramise alused tööstuses”. Täiendas end 1986 Halles Martin Lutheri Ük-s , 1990 Dortmundi ja Kieli Ük-s. Oli 1978-84 TPI teadussektori teadur, 1987-91 kõrgkooliökon labori juh, 1992 TTÜ ärikorralduse inst-i turunduse õt-i aseprof. – Uurimisvaldkonnad: haridusökon, marketing, välismajandusteooria, investeeringud.

T: Spetsialistide ettevalmistamine ja kasutamine (kaasautor V. Rajangu). Tln, 1986; Tööjõu ettevalmistamine teaduslik-tehnilise progressi tingimustes (kaasautor V. Rajangu). Tln, 1988; Eesti majanduse integreerumise lähtealused ja põhimõtted Euroopa Liiduga. Tln, 1994; Estonian export policy in the framework of EU integration (kaasautorid J. Leiman, A. Purju). Turu, 1998.

TARVAS, Mari (30. VIII 1969 Tallinn), filoloog; arhitektide t. Lõpetas 1987 Tallinna 42. kk-i, 1992 TÜ saksa filol erialal, M.A. (TÜ, 1995), vk “Ein Wort will ich Dir schenken. Zur Poetologie des Briefwechsels von Marina Cvetaeva und Rainer Maria

Rilke”, Ph.D. germanistika alal (Viini Ük, 1997), vk “Ivar Ivask als Vermittler zwischen den Kulturen am Beispiel seiner Auseinandersetzung mit der österreichischen Literatur”. Oli 1994-95 TÜ lektor, 1995-98 OÜ Online tõlk, 2002-03 TÜ saksa filol dots, 1998-2000 ja 2003-2004 TPÜ dots, 2004– prof. – Uurimisvaldkonnad: kirj-teadus (sh autobiograafiauurimine, Austria kirj-e retseptioon Eestis), teadusajalugu, saksa- eesti leksikograafia. 35 teadustr-t, sh 4 monogr-t.

T: Ein Wort will ich Dir schenken. Zur Poetologie des Briefwechsels von Marina Cvetaeva und Rainer Maria Rilke. *Triangulum*. // Germanistisches Jahrbuch für Estland, Lettland und Litauen. Trt, 1994; Rilkes letztes Rußlandbild. Der Ginkgo Baum. // Germanistisches Jahrbuch für Nordeuropa, Estland, Lettland und Litauen. Trt, 1996; Ivar Ivask und die österreichische Literatur. Vaasa-Germnersheim, 2002; Hermann Keyserlings Tagebücher (kaasautor). // Baltisches Welterlebnis. Die kulturgeschichtliche Bedeutung von Alexander, Eduard und Hermann Graf Keyserling. Winter Universitätsverlag, 2007; Die Widersprüche der Gattung: Tagebuch.// *Interlitt.* 12 (2007); Theophile von Bodisco als Vertreterin deutschbaltischer Literatur. // *Jb. für internationale Germanistik* 84 (2007); Briefe als poetologische Texte. Am Beispiel der Briefe von Ivar Ivask. Tradition und Geschichte im literarischen und sprachwissenschaftlichen Kontext. Peter Lang Verlag, 2008.

TARVE, Udo (30.IV.1934 Tallinn – 16. III 1979 Tartu), arstiteadlane, biokeemik; teenistujate p. Lõpetas 1953 Tartu 1. kk-i, 1959 TÜ arstitsk-a, 1962 samas asp-i, med-knd (1963, TÜ) „Изменения некоторых этапов трикарбонового цикла и фосфорилирования при экспериментальном накоплении аммиака в мозгу и влияние при этом глютаминовой кислоты и витамина С“, med-dr (1975, TÜ), vk „Na⁺, K⁺-АТФаза мозга: общая характеристика, аллостерическая регуляция и влияние психотропных средств“. Täiendas end 1965–66 Bratislava Ük-s, 1969–70 Taanis. Oli 1962–63 TÜ med kesklabori n-teadur, 1963–66 TÜ biokeemia kat-i asst, 1966–69 v-õpetaja, 1969–77 dots, 1977–79 prof, 1976–78 ka arstitsk-a ühiskondlik prodekaan. Peamised loengukursused biorg ja med biokeemiast. - Uurimisvaldkonnad: ammoniaagi toime aju energiavahetusse, Na-pumba ehitus ja regulatsioonid, sh ka ravimite toimel.

Kuulus Eesti tippmaletajate hulka, NSVL meistersportlane males (1968). Ülel Biokeemikute Seltsi tead sekr. Üle 60 teadustr-e, 1 autoritunnistus.

T: Effects of psychopharmacological agents on brain metabolism. Effects of imipramine and ouabain on the (Na⁺ plus K⁺)activated ATPase from brain microsomes and cooperative interactions with the enzyme (kaasautor M. Brechtlova). // J. Neurochem. 14 (1967) 3; Кооперативные взаимодействия ионов натрия и калия с Na⁺, K⁺-АТФазой мозга (kaasautorid V. Fominov, L. Tähepõld). // Биохимия (1972) 4; Изолирование активных препаратов Na, K-АТФазы от крупного рогатого скота мозга и изучение роли карбоксильных, гидроксильных и сульфгидрильных групп (kaasautor M. Zilmer). // Укр. Биохим Ж. 47 (1975) 4; Сравнительное действие психотропных средств на оиенировочно-двигательные реакции и активность Na, K-АТФазы мозга in vivo (kaasautorid E. Paesalu, L. Tähepõld). // Фармакол. токсикол. (1979) 1.

B: EE 14, 520; ESBL, 665–666; 1000 Tartlast läbi aegade, Tartu, 2003, 436; NET (1977) 2, 141–142; (1979) 3, 239–240; TÕA 1982–2007, 38, 84.

TARVEL (a-ni 1939 **Treiberg**), **Enn** (31. VII 1932 Vihula v, Virumaa), ajaloolane; taluniku p. Lõpetas 1950 Rakvere I Kk-i, 1955 TÕ ajaloo-osk-a, 1960 AI-s asp-i, ajalooknd (1961, ENSV TA), vk „Аграрные отношения в польских владениях Южной Эстонии в конце XVI века – начале XVII века“, ajaloodr (1971, ENSV TA), vk „Adramaa. Eesti talurahva maakasutuse ja maksustuse alused 13.–19. sajandil“. Oli 1960–68 AI n-teadur, 1968–78 v-teadur, 1978–93 feodalismiperioodi ajaloo sektori juh, ühtlasi 1983–88 TPI (a-st 1989 TTÜ) maj-ajaloo prof-i kt, 1988–93 prof, 1992–93 Sisekaitse Akad Eesti ajaloo prof, 1993–97 Stockholmi Ük-i prof ja Balti Uurimiskeskuse (a-st 1995 Uurimisinst) dir. Õpetanud ka Concordia Ük-s, Läti Ük-s, Helsingi Ük-s, Turu Ük-s, Toronto Ük-s ja EMTA-s. A-st 1998 pensionil. – Uurimisvaldkonnad: 13.–19. saj Eesti agraar- ja asustusajalugu, kohaajalugu ja toponüümika, Baltimaade talurahva-, agraar- ja asustusajalugu, Eesti keskaja sotsiaal- ja maj-ajalugu, Eesti 20. saj. ajalugu, repressiivpol, ajaloometodol, periodiseerimine ja ajaloofilos. *Henriku Liivimaa kroonika* (1982, 1993, 2005) ning *Dionysius Fabriciuse Liivimaa ajaloo lühiülevaate* (2010) toim ja kommenteerija, *Liivimaa vanema riimkroonika* (2003) tead toim jt väljannete toim,

mitme koguteose (sh *Tartu ajalugu*, 1980; *Virumaa I*, 1996; *Saaremaa 2* (2007), *Järvamaa I* (2007) jm) kaasautor. Mitmeköitelise koguteose *Sõja ja rahu vahel* peatoim, EKP struktuuri ja tegevust okupeeritud Eestis käsitlevate rmt-te koost ja toim, Eesti lähiajaloost kõnelevate dok-filmide ja TV-saadete konsultant. Stockholmi Ük-i seeria *Studia Baltica Stockholmiensia* väljaandja (1993–97), EE kolleegiumi liige (1990–93), *Skandinaavia kogumiku* (1993–), *Eesti kunsti ajaloo* (1998–), ajakirja *Tuna* (1999–2009) jm väljaannete toim-koll-i liige, *TEA Entsüklopeedia* ajalootoimkonna juht ja retsensent (2008–). Turu Ajalooseltsi (1978–) ja Balti Ajalookomisjoni (Göttingen) korr-liige (1991–), Soome-Ugri Ajaloo Seltsi (Oulu) liige (1991–), Okupatsioonide Repressiivpoliitika uurimise Rkl Komisjoni liige (1992–2004) ning komisjonist välja kasvanud SA *Valgeraamat* juhatuse liige (2006–), Kistler-Ritso SA teaduskoordinaator (1998–), AAS-i taasasutajaliige (1999) jm organisatsioonide liige. Kuningliku Gustav Adolphi Akad liige (1994), Läti TA välisliige (1995), ÕES auliige (2009). Valgetähe III kl teenetemärk (2001). Üle 200 teadustr-e. sh 7 monogr.

T: Adratalupoegade olukorrast Lõuna-Eestis XVI sajandi lõpul ja XVII sajandi algul. Tln, 1964; Adramaa. Tln, 1972; Beiträge zur marxistischen Agrargeschichte Estlands der Feudalzeit: neue Ergebnisse, neue Probleme, neue Methoden (kaasautorid J. Kahk, H. Ligi). Tln, 1974; Lahemaa ajalugu. Tln, 1983, 2¹⁹⁹³; Eesti talurahva ajalugu I (kaasautor, tegevtoim). Tln, 1992; An economic history of the Baltic countries (kaasautor J. Kahk). Stockholm, 1997; *Sõja ja rahu vahel*. Koguteos. I: Eesti julgeolekupoliitika 1940. aastani (kaasautor ja peatoim). Tln, 2004; II. Esimene punane aasta (kaasautor, peatoim). Tln, 2010.

B: EE 14, 520; EMaBL, 508; 1000 tartlast, 437; TTÜ professorid läbi aegade, 432–433; *Tuna* (2007) 2, 142–146.

TARVEL (a-ni 1935 **Treiberg**), **Peeter** (11. VII 1894 Vihula v, Virumaa – 19. X 1953 Omsk), ajaloolane; taluniku p. Lõpetas 1913 Tallinna Nikolai I Gümni, õppis 1913–14 TÜ-s ja 1914–17 Petrogradi Ük-s ajalugu, lõpetas 1921 TÜ, ajalooknd (1921, TÜ), vk „Jakobiinid ja jakobinism tähtsamate Prantsuse revolutsiooni uurijate valgustusel”. Osales Vabadussõjas. Oli 1919 Rakvere Tütarlastegümni, 1919–21 Tallinna 1. Reaalkooli, 1919–25 Tartu ÕS-i ajalooõpetaja, 1921–23 TÜ tead stipendiaat ja lektor,

1923–25 üldajaloo kat-i õü täitja, 1925–30 dots-i kt, 1930–36 prof kt, 1936–41 ja 1944–45 prof, ühtlasi 1936–37 ka filos-tsk-a ning 1941 ja 1944–45 ajaloo-k-etsk-a dekaan, 1944–45 ka üldajaloo kat-i ja NSVL ajaloo kat-i juh. Loengukursused: Prantsusmaa ajalugu, sissejuhatus ajalooteadusse, ajaloo õpetamise metoodika jm; koost. õppermt-id. 1941–44 ülikoolist kõrvaldatuna tegi lepingute alusel tõlketööd. *Ajaloolise Ajakirja* peatoim (1922–31), *Eesti Entsüklopeedia* red-toimkonna liige, üldajaloo osk-a toim (1930–40) jm väljaannete (sh EBL ja EBL TK) toim. I ja II Riigikogu liige. Akad Ajaloo Seltsi abiesimees (1922–28) ja esimees (1928–40), Ajalooteaduste Rahvusv Komitee liige ja Eesti osk-a esimees, Prantsuse Teadusliku Inst-i (Tartus) juhatus liige (1928–40), 1905.a. Seltsi esimees (1938–40). Arreteeriti 1945, oli 1947–50 Vorkuta vangilaagris, seejärel Omski oblastis asumisel. – Uurimisvaldkond: Suure Prantsuse revolutsiooni ajalugu ja historiogr, töid üld- ja Eesti ajaloost, ühiskonnateor-i, kultuuri- ja rahvuspol-i esseesid. *Alliance Française*’i aumärk (1932).

T: Kõige uuem aeg: 1789–1914. I; II. Tln, 1921, 1923; Prantsuse revolutsiooni historiograafia ülevaade. Trt, 1925; Tartu ajalugu XVII ja XVIII sajandil (aa. 1625–1800). Trt, 1926; Jooni Robespierre’st kui isiksusest ja poliitikust. // Kultuuri ja teaduse teilt. Trt, 1932; Eesti üliõpilased Venemaal. // Tartu üliõpilaskonna ajalugu. Trt, 1932; Ignatius Loyola: jesuiitide ordu asutaja. Trt, 1933, ²Tln, 1995; Thomas Müntzer: vaatlejana ja võitlejana. // AA (1934) 3–4; Balti riikide kultuurilise välisorientatsiooni probleeme. Riia, 1936; J. Tõnissoni rahvuspoliitilisi vaateid. // Jaan Tõnisson töös ja võitluses. Trt, 1938; Demokraatia liigitusest uusima ajaloo valguses. // Akad. (1938/39) 3, 4, 1; Võim kui ühiskondliku arengu tegur. Trt, 1940; Demokraatia tulevik. Trt, 2002.

B: EE, VIII, 35; EE 14, 520; EKBL, 244; TÜ BL I, 48; 1000 tartlast, 436–437; *J. Kivimäe*. Peeter Tarveli elu ja töö. // Akad. (1989) 9, 1913–1941 ja (1990) 1, 89–112; Peeter Tarveli kirjad Siberist. // Lng (1989) 10, 1378–1398.

TASA (a-ni 1949 **Miller**), **Rita** (3. XII 1930 Viljandi – 16. VII 2007 Tallinn), kirjandusteadlane ja tõlkija. Lõpetas 1948 Viljandi 1. kk-i, 1950 Tallinna ÕI, 1957 TÜ ajaloo-keeletsk-a inglise ja saksa filol erialal, 1962 samas asp-i, filol-knd (1965, TÜ), vk „Üldkeeleteaduslikud suunad Tartu Ülikooli germanistikas a. 1802-1918”. Oli 1950-56 Tallinnas inglise ja saksa k-e õpetaja, 1957-60 TÜ Lääne-Euroopa kirj ja klassikalise filol

kat-i õü-täitja, 1960 ja 1962 õpetaja, 1963-64 Tallinnas TÜ kaugõppe konsultatsioonipunkti õpetaja, 1965-72 Lääne-Euroopa kirj ja klassikalise filol kat-i v-õpetaja, 1972-79 TPedI saksa k-e kat-i v-õpetaja, 1979-84 dots, 1975-84 kat-i juh. – Uurimisvaldkond: uuem saksa kirj. Austria Teaduse ja Kunsti I klassi Aurist (2000). Koost. õppevahendeid ja sõnarmt-id, tõlkinud üle 30 teose saksa, austria ning šveitsi kirjandust.

T: Leo Meyer Tartu Ülikooli õppejõuna ja keeleteadlasena. // TÜ Toim. (1962) 125; Deutsche Schriftsteller 1-2. Trt, 1963, 1965; Eesti-saksa koolisõnaraamat. Tln, 2000; Saksa-eesti fraseoloogiasõnaraamat. Tln, 2005.

B: EE 14, 520-521; TÜ BL I, 249; EKnl, 586; Postimees (2007) 18. VII.

TASAVÄLJA, Kaldi (a-ni 1936 **Treilmann, Kaldi-Vambola**) (11. I 1931 Tudulinna v, Virumaa), põllumajandusteadlane; taluniku p. Lõpetas 1951 Tartu 1. kk-i, 1956 EPA meh-ins-na, põllum-knd (1971, Eesti TA), vk „Hariliku aruheina ja roosa ristiku ratsionaalsed koristusviisid Eesti NSV-s”. Töötas 1956-64 Kilingi-Nõmme MTJ-s, Abja RTJ-s ja Harju EPT-s jsk-a mehaanikuna, tehnika järelevalve inspektorina ja töökoja juh-na, oli 1964-81 EMMI kultuurrohumaade ja mehh-se osk-a n-teadur, v-teadur ja sektori juh, a-st 1981 EMMI EKB teadusdir. – Uurimisvaldkonnad: põllum tootmisprotsesside tehnol (sh heintaimede seemnete koristamise ja järeltöötlemise tehnol, mullaharimise ja külvi tehnol) ning masinate täiustamine vastavaks Eesti kliimatilistele ja mullastiku tingimustele, kiviste muldade harimise tehnol. ENSV rkl preemia (1981). U. 100 teadustr-t.

T: Heinaseemnete koristamise ja koristusjärgse töötlemise mehhaniseerimine. Tln, 1974; Roosa ristiku seemne koristamisest. // EMMI tead tööde kogumik XVII. Tln, 1978; Traktori T-150K põllutöömasinad ja riistad. Tln, 1978.

B: R. Toomre, 159-160.

TASKA, Artur (20. I 1912 Konguta v, Tartumaa – 29. IX 1994 Lund, Rootsi), õigusteadlane; pottsepa p. Lõpetas 1931 Tartu kommertsgümni-i, 1940 TÜ õigustsk-a, õigusteaduse dr (1952, Kieli Ük), vk „Die Grenzen des Küstenmeeres Estlands”. Töötas ajalehtede *Postimees* (1931-33), *Lõuna-Eesti* (1933-37) ja *Päevaleht* (1940) toimetustes

ning Kalevite Keskuses (1941-44). Siirdus 1944 Rootsi. Oli 1945-46 Eesti Komitee büroojuh Stockholmis, 1946-62 *Svenska Diamant-Bergborning AB* ametnik, ühtlasi 1952-61 Stockholmi Eesti Tead Inst-i lektor ja õigustsk-a korraldaja, 1962-75 Malmöhusi lääni haigekassa osk-a juh ja asedir Lundis. – Uurimisvaldkonnad: rahvusv õigus, õigusteaduse metodol, Eesti rahvussümboolika ajalugu. *Õigusteadusliku Ajakirja* toim (1957-64). Rahvusv Grotiuse Fondi ja Balti Uurimiskeskuse liige,.

T: Eesti riigilipu seaduse sünd. Stockholm, 1955; Rahvusvaheline õigus. Lund, 1977; Õigusteaduse metodoloogia. Lund, 1978; Sini-must-valge 100 aastat. Montreal, 1982; Eesti hümn. Lund, 1983, ² Tallinn, 1996; Eesti vapp. Lund, 1983, ² Tallinn, 1993; Eesti hävitatuid ja hävimatuid mälestusmärke. Lund, 1986; Mõtteid eesti rahva sümbolitest. Lund, 1988; Õigusteaduslikke mõtteid. Lund, 1989; Karl Eenpalu. Lund, 1991.

B: EE 14, 521; AAUT III, 90; ETVpK, 127; Akad. (1990) 11, 2431-2438.

TASKA, Mikk (21. XII 1921 Tallinn – 1. XII 1988 Tallinn), loomaarst; tarbekunstniku p. Lõpetas 1941 Tallinna Prantsuse Lütseumi, 1953 Kirovi Põllum Inst-i vet-arsti kutsega, põllum-knd (1967, EPA), vk-s käsitles loomse proteiini asendamist taimsega söodaterramütsiini lisamisel kanade söödaratsiooni. Viibis 1941-56 küüditatuna Kirovi oblastis. Töötas 1953-56 Kirovi oblastis, 1956-58 Sindi ja Loksa vet-jsk-s vet-arstina, oli 1958-61 Kurtna Linnukasv Katsejaama v-vet-arst, 1961-71 ELVI linnukasv osk-a teadur, 1971-78 v-teadur-katsejaama asedir. – Uurimisvaldkond: põllum-lindude söötmine. U 30 teadustr-t.

T: A- ja D₃-vitamiini optimaalne kogus lihakanade täisratsioonilistes segajõusöötades. // ELVI tead tööde kogumik (1977) 43; Täisratsiooniliste segajõusöötade proteiini- ja energiatase lihakanade söötmisel. // ELVI tead tööde kogumik (1977) 43.

B: ELVI BL, 49, 116; EPBL, 510.

TASMUTH, Randar (31. V 1955 Tallinn), usuteadlane; pastori p. Lõpetas 1973 Tallinna 46. kk-i, 1978 TPEDI joonistamise, joonestamise ja tööõpetuse erialal, 1990 EELK Usuteaduse inst-i, teol-litsentsiaat (1998, Helsingi Ük), teol-dr (2004, Helsingi Ük), vk „The disciple with many faces: Martin Hengel’s and James H. Charlesworth’s theories concerning the beloved disciple”. Oli 1991-2005 EELK Usuteaduse Inst-i Uue

Testamendi õt-i lektor, ühtlasi 1995-2006 usutsk-a dekaan, 2005-06 Uue Testamendi ja kreeka k-e õt-i dots, 2006- prof ja Usuteaduse Inst-i rektor. – Uurimisvaldkonnad: Johannese evangeelium, varakristluse kujunemine, evangeeliumi mõiste ajalugu ja kujunemine, Uue Testamendi antropol eriküsimusi, eksegeesi ja hermeneutika ning metodol. U 20 teadustr-t.

T: Uue Testamendi teoloogia eile, täna, homme. // Akad. (1999) 6; Johannes küll, aga kes siiski? // Usuteaduslik ajakiri 47 (2000) 1; The schools of John and Thomas: connective markers in the theories of Martin Hengel and James H. Charlesworth. // Mille anni sicut dies hesterna...: Studia in honorem Kalle Kasemaa. Trt, 2003; Talo meren rannalla: Viron kirkon teologisesta koulutuksesta. // Teologinen Aikakauskirja (2003) 6; From the reward of good tidings to the written gospel. // The Significance of Base Texts for the Religious Identity. 40 (2006); Authority, authorship, and apostolicity as a part of the Johannine question: the role of Papias in the search for the authoritative author of the gospel of John. // Concordia J. 33 (2007) 1; Soul and body in the gospel of Luke. // Body and Soul in the Conceptions of Religions 42 (2008).

TATAR (a-ni 1967 **Soots**), **Tiiu** (18. VII 1944 Tartu), arstiteadlane, allergoloog; taluniku t, Malev Marguse õde. Lõpetas 1962 Elva kk-i, 1969 TÜ arstitsk-a, med-knd (1977, TÜ), vk „Аллергическая реактивность организма при хроническом профессиональном бронхите“. Oli 1969-78 ЕКМІ n-teadur, 1978-94 v-teadur. A-st 1994 töötanud sisearst-allergoloogina: 1994-98 Tallinna Diakonissi polikliinikus, 1998-99 Telliskivi Perearstikeskuses, 1999-2000 Kesklinna lastepolikliinikus ja 2000-2001 United Medical Service`s, 1994-2003 ka Soome-Rootsi ravimifirmas, a-st 2003 Haapsalu Neurol Rehabilitatsioonikeskuse arst. - Uurimisvaldkonnad: kutsekopsuhaiguste selgitamine põlevkivikaevureil, allergeenide osatähtsuse selgitamine hingamiselundite haiguste põhjustena tööstustöölistel, sh Kunda tsemenditööstuse töölistel. Eesti Immunoloogide ja Allergoloogide Seltsi ja *Med Women`s Int Assn*-i liige. U 70 teadustr-t.

T: Kutsehaigused (kaasautor). Tln, 1979; О сенсibilизации к поверхностно-активным веществам в производстве синтетических моющих средств (kaasautorid N. Loogna, L. Rodman). // Гигиена труда и профессон. заболевания (1986) 8; On the early detection of damages in the respiratory organs in the workers exposed to industrial

dust and chemical factors in the Estonian cement industry. // Environ. Toxicol. Health. Stockholm, 1991; About the allergic disorders in workers of the textil industry in Estonia. // J. Allergy Clin. Immunol. 48 (1993) 15;. Occupational dermatoses from exposure to epoxy resin compounds in a ski factory (kaasautor). // Contact Dermatitis 34 (1996) 6.

B: EKMI BL, 41.

TATARSKI, Vladimir (15. VII 1859 Kursk – 1900?), loomaarstiteadlane; venelane. Õppis 1878 Harkovi vet-inst-s, 1880-81 Kaasani vet-inst-s ja 1881-85 TVI-s, vet-mag (1886, TVI), vk „Исследование над действующим химическом веществом при сибирской язвы”. Oli 1885-86 TVI anat-kab-i asst, 1886-87 epizool eradots, a-st 1888 Sõjaväemed-i Peaval-s jm lähetusvet-arst. Uurimusi loomade nakkushaigustest.

B: Альбом имматрикулированных в ДВИ, 130-131; Вет. энц. V, 1006-1007.

E. Ernits

TAULI (a-ni 1935 **Poissmann (Poissmann)**), **Valter Evald** (13. XI 1907-03. I 1986 Uppsala), keeleteadlane; kaupmehe p. Lõpetas 1926 Tallinna Poeglaste Gümni-i, 1931 TÜ filos-tsk-a, *mag. phil.* (1936,TÜ), vk „Õigekeelsuse ja keelekorralduse põhimõtted ja meetodid“, *lic. phil.* (1955, Lundi Ük), *dr. phil.* (1956, Lundi Ük), vk „Phonological tendencies in Estonian“. Oli 1931-39 Tallinnas J. Westholmi Gümni-i õp, 1939-40 ja 1941-44 TÜ tead stipendiaat, 1940-41 TÜ eesti keele kat-i asst. A-st 1944 elas Rootsis, kus oli 1945-49 Uppsala Ük-i arhiiviasst, 1949-62 rkl stipendiaat ja 1963-73 erakorr eesti k-e dots. - Uurimisvaldkonnad: uurali k-te struktuuri areng, keelekorraldusteooria. Üle 30 teadustr-e.

T: Astmevahelduse tekkimise foneetilised tingimused. // Virittäjä (1947) 2; Phonological tendencies in Estonian. // Historisk-filologiske meddelelser 36 (1956) 1; August Mälgu *Tee kaevule* 1: sõnaloend. Uppsala, 1964; Structural tendencies in Uralic languages. Mouton, 1966; Keelekorralduse alused. Stockholm, 1968; Eesti grammatika. 1. kd. Hääliku-, vormi ja sõnaõpetus. Uppsala, 1972; En bok om svensk-estnisk språkkontakt. // Svenska landsmål och svenskt folkliv. Uppsala, 1974; Eesti grammatika. 2. kd. Lauseõpetus. Uppsala, 1980; Johannes Aaviku keeleuendus: kriitiline ülevaade. Stokholm, 1982.

B: AAUT II, 442-443; EE 14, 522; EKnl, 587-588; EKBL, 46; ETVpK, 129.

TAUTS, Ants (22. VII 1936 Tõrva – 15. X 2004), matemaatik. Lõpetas 1955 Rapla kk-i, 1960 TÜ mat-tsk-a, 1964 FAI-s asp-i, füüsika-mat knd (1965, TÜ), vk „Решение логичных управнений”, mat-dr (1992, TÜ), vk „Infinite formulae in intuitionistic logic of higher order”. Oli 1960-61 Koluveres õpetaja, 1964-66 FAI n-teadur, 1966-68 TÜ mat analüüsi kat-i v-õpetaja, 1968-79 dots, 1979-84 KÜBI v-teadur, a-st 1984 EI v-teadur. – Uurimisvaldkond: mat loogika (mitteklassikaline loogika, tüüpide teooria, lõpmatute väljunditega keeled). Üle 30 teadustr-e.

T: Matemaatilise analüüsi praktikum (kaasautor). Trt, 1971; Upgrading the maximin principle for non-zero sum games. // Proc. Est. Acad. Sci. Phys. Math. 51 (2002) 3; Optimization problems with points of discontinuity and discrete arguments. // Proc. Est. Acad. Sci. Phys. Math. 53 (2004) 3.

B: EE 14, 522; TÜ BL I, 392.

TAUTS, Olev (28. II 1941 Tallinn), majandusteadlane; töölise p. Lõpetas 1959 Tallinna 2. kk-i, 1968 TPI toiduainete tehnol erialal, 1974 samas asp-i, tehnikaknd (1978, Moskva Liha- ja Piimatehnol Inst), vk „Разработка методики анализа и изучение содержания N–нитрозаминов и их предшественников в мясных и рыбных товарах”. Oli 1969-71 ja 1974-76 TPI toiduainete labori v-ins, 1976-92 labori juh, a-st 1992 TTÜ toiduainete inst-i asst. – Uurimisvaldkonnad: toiduainete tehnol, analüütika ja seadusandlus. Ligi 100 teadustr-t.

T: Potential formation of N-nitrosamines in the course of technological processing of some foodstuffs (kaasautor). // N-nitroso compounds: analysis, formation and occurrence. JARC Scientific Publications, Lyon. (1980) 31; Определение микроконцентраций канцерогенных N-нитрозаминов в резиновых изделиях (kaasautor). // Ж. аналит. химии XLIV (1989) 10; Environment and health in Estonia. Environment and health in the Baltic countries (kaasautor). // WHO Regional Office for Europe. Copenhagen, 1993.

B: TPI 1936-1986, 466, 467.

TAVAST (1965–76 **Jürima**), **Elvi** (6. IV 1944 Alliku Türi läh, Järvamaa), geoloog; talupidaja t. Lõpetas 1961 Türi 1. kk-i, õppis TÜ-s 1963–65 geol-t, lõpetas 1970 füüsilise

geogrerialal, oli 1976–78 GI asp, geol-mineral-knd (1978, Vilniuse Ük), vk “Рельеф коренных пород Эстонии и его влияние на формирование четвертичных отложений и форм рельефа”, geol-dr (1992, TÜ), vk “The bedrock topography on the southern slope of the Fennoscandian Shield and in the transitional zone to platform”. Täiendas end 1990, 1991 Leningradis Ülevenemaalises Karpinski nim. Inst-s, 1992 Stockholmi Ük-s ja Rootsi Rahvusmuuseumis. Oli 1962–63 Türi Lastesportdikooli võimlemistreener, 1967–68 Vasalemma 8-kl kooli õpetaja, 1968–71 GI tehnik ja ins, 1971–83 n-teadur, 1983–2006 v-teadur, 2006– erakorr v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: Läänemere eri staadiumite ökol tingimuste selgitamine subfossiilsete molluskite uurimise alusel, Eesti suurjärvede geol ja randade rkl seire, aluspõhja reljeefi, sh mattunud orgude uurimine. Paljude rahvusv j m teadusürituste korraldajaid. EGS (1967–), LUS-i (1988–), Eesti Geol Seltsi (1989–), Eesti Malakol-ühingu liige (1992–). A. Luha preemia (1982, kaaslaureaat A. Raukas), Ülel Rahvamaj Saavutuste Näituse hõbemedal (1989, kaaslaureaat K. Orviku). Üle 200 teadustr-e.

T: Рельеф коренных пород Эстонии (kaasautor A. Raukas). Tln, 1982; Subfossil mollusc shells of the Baltic Sea and possibilities of their usage in the stratigraphy and correlation of the Baltic Sea sediments. // *Geologos* 5 (2000); Läänemere vanad rannamoodustised geotoobina. // EGS ar. Tln, 2005; Influence of bedrock topography on oil shale mining in North-East Estonia (kaasautor). // *Oil Shale* 23 (2006) 4; Vasavere ancient valley, its morphology, genesis and importance in the economy of North-East Estonia (kaasautorid A. Raukas, R. Vaher). // *Baltica* 20 (2007) 1–2; Changing factors of the coasts of Lake Peipsi, North-Eastern Europe. // *Quatern. Int.* (2009) 1–2; Ancient buried valleys in the city of Tallinn and adjacent area (kaasautor). // *Est. J. Earth Sci.* 59 (2010) 1; Monitoring and management of the coasts of Lake Peipsi (kasautor A. Raukas). // *J. Coast. Conserv.* 15 (2011) 2.

B: EGBT, 120; Sirp ja Vasar (1983) 7. I.

TAVETER, Kuldar (27. III 1965 Tallinn), informaatikateadlane; elektriins-i ja pedagoogi p. Lõpetas 1983 Tallinna 21. kk-i, 1988 TPI maj-tsk-a; arvutiteaduse mag (1995, TTÜ), vk „A list-based virtual machine for COBOL”, tehnikadr (2004, TTÜ), vk „A multi-perspective methodology for agent-oriented business modelling and simulation”

(Tln, 2004). Täiendas end Helsingi Ük-s. Oli 1986-90 KüBI tarkvarains, 1994-99 TÜ inform-inst-i asst, 1997-2005 Soome Rkl Tehnikauuringute Keskuse IT osk-a teadur, 2005-08 Melbourne Ük-i arvutiteadue ja tarkvaratehnika osk-a teadur, 2008– TTÜ inform-inst-i prof, tarkvaratehnika õt-i juh. – Uurimisvaldkonnad: automaatsed agendid ja multiagentsüsteemid, hajussüsteemide kavandamine, tarkvaratehnika, ontoloogiad. Rajanud koos L. Sterlingiga agentorienteeritud modelleerimise uurimissuuna. U 50 teadustr-t.

T: Agent-based software design (kaasautorid M. Oja, B. Tamm). // Proc. Est. Acad. Sci. Eng. 50 (2001) 1; Towards radical agent-oriented software engineering processes based on AOR modeling (kaasautor G. Wagner). // Agent-Oriented Methodologies. Hershey, 2005; The art of agent-oriented modeling (kaasautor L. Sterling). Cambridge, London, 2009.

TAVITS, Gaabriel (27. II 1972 Sutlepa v, Läänemaa), õigusteadlane. Lõpetas 1990 Haapsalu 1. kk-i, 1994 TÜ õigustsk-a, 1996 samas magistratuuri, Ph.D. õigusteaduse alal (2001, TÜ), vk „Tööõiguse rakendusala määratlemine”. Oli 1994-96 TÜ õigustsk-a erakorr lektor, 1996-2003 lektor, 2003– tsiviilõiguse õt-i dots. – Uurimisvaldkond: Eesti õigusruum globaalses õigusruumis. Üle 20 teadustr-e.

T: Why do we fear Civil Law in Labour Law? // Juridica Int. (2001) VI; Individuaalse tööõiguse põhimõisted. // Juridica (2003) 9; Muutused töölepinguliste suhete õiguslikus reguleerimises: kaitse otsingul Euroopa Liidu abiga. // Juridica (2004) 8; Development of contemporary means of communication and their effency of use in labour relations. // Juridica Int. (2006) I; Der Dualismus von Vertrauenspersonen. // Das erweiterte Europa: Arbeitnehmerbeteiligung an der Entscheidungsfindung im Unternehmen. Bern, 2009.

TEASTE (a-ni 1935 **Fluss**), **Andri** (24. II 1931 Haapsalu), tehnikateadlane; kooliõpetaja p. Lõpetas 1949 Tallinna 10. kk-i, 1961 Moskva Automeh Inst-i, 1968-69 TPI asp, tehnikaknd (1971, TPI), vk „Исследование радиального усилия и мазки однокромочного резинового манжетного уплотнения вращающихся валов”. Töötanud Paide Teedemasinate tehases ja Tallinna Ekskavaatoritehases konstruktorina ning Tallinna 2. kk-s autoõpetuse õpetajana. Oli 1966-68 TPI graafika kat-i asst, 1969-89 üliõpilaste konstrueerimisbüroo juh, a-st 1981 ins-graafika keskuse dots. –

Uurimisvaldkond: mansett-tihendite töökindlus, tihendite katsetusmetoodika ja radiaalmõju arvutusmetoodika. 15 teadustr-t, 3 autorit-st.

T: Некоторые причины неравномерного распределения радиального усилия однокромочных манжетных уплотнений. // ТТÜ Toim. 294 (1970); Зависимость величины утечки от толщины масляного слоя под губкой манжетных уплотнений вращающихся валов. // ТТÜ Toim. 306 (1971); Määrded, määrimisseadmed ja tihendid. Elastsed elemendid (kaasautor E. Hendre). Tln, 1979.

B: TPI 1936-1986, 381-382, 416.

TEDER (a-ni 1989 **Safiulina**), **Aleksandra** (6. V 1958 Rapla), majandusteadlane; venelane, teenistuja t. Lõpetas 1975 Tallinna 31. kk-i, 1981 TPI maj-tsk-a, 1988 samas asp-i, maj-knd (1989, MI), vk „Kõrgharidusega spetsialistide ettevalmistamine vabariigi kõrgkoolides ja vabariikidevahelise koostöö korras”. Oli 1980-91 TPI kõrgkooli ökon labori ins, v-ins ja n-teadur, 1991– TTÜ väikeettevõtte õt-i v-õpetaja ja lektor. – Uurimisvaldkonnad: haridusökon (kõrghariduse arenguprobleemid), liiduvabariikidevaheline ning rahvusv koostöö kõrghariduses.

T: Ettevõtluse aastakümme Soomes (kaasautor J. Teder). // EV majanduspol tulemuslikkus ja Euroopa Liit. VIII teadus- ja koolituskonv, juuli 2000, Trt-Värska; Eesti ettevõtjate liigitus ettevõtjaks kujunemise tõukejõudude alusel (kaasautor J. Teder). // Ettevõttemajandus Eestis ja Euroopa Liit. I teadus- ja koolituskonv, veebr. 2003, Pärnu.

TEDER, Ants (10. I 1936 Tallinn), tehnikateadlane. Lahkus 1944 Rootsi. Lõpetas 1956 Stockholmi Tehnikagümn-i, 1960 Stockholmi Kuningliku Tehnikaük-i, tehnikadr (1969, samaa), vk-s käsitles polüsulfiidi mõju paberimassi valmistamisel. Oli 1960-63 tselluloositööstuse kesklab-i ins, 1963-68 teadur, 1969-75 Rootsi Puidu-uurimisinst-i uurimisgrupi juh, a-st 1975 teadusdir, ühtlasi 1973-92 ka Stockholmi Kuningliku Tehnikaük-i prof-i kt, 1992- prof. – Uurimisvaldkond: tselluloosi tootmine. Wallenbergi auhind kändudest tselluloosi saamise keskkonnasõbraliku tehnol loomise eest (koos N. Hartleriga) (1993).

T: Torkningens inverkan pa pappersmassans egenskaper. // Papper Trä (1966) 48, Some aspects of the chemistry of polysulfide pulping. // SV Papperstiden (1969) 72;

Mathematical model for chlorine dioxide bleaching and its applications (kaasautor D. Tormund). // AIChE Symp. 200 (1980) 76.

B: EE 14, 522; ETVpK, 128.

M. Margus

TEDER, Eerik (28. VI 1928 Tartu – 19. III 2004 Tallinn), kirjandusteadlane, tõlkija ja bibliofiil; maalikunstniku p. Lõpetas 1947 Tartu 1. kk-i, 1955 TÜ ajaloo-keeletsk-a eesti filoloogina, 1958-61 KKI asp. Oli 1955-58 TÜ Tead Rmtkogus rmtk-hoidja, 1962-63 KM-i v-ins, 1955-57 Tartu Kunstikooli õpetaja, 1964-65 O. Lutsu Majamuuseumi v-teadur, 1966-92 TPedI laste- ja eesti kirj õppejõud, 1967-71 ENE tead toim, 1971-75 E. Vilde ja A. H. Tammsaare Memoriaalmuuseumi v-teadur, 1975-93 KKI kirj-teooria sektori v-teadur, 1993-94 Eesti-Ameerika Ärikolledži eesti k-le ja kirj v-õpetaja. – Uurimisvaldkonnad: eesti kirj, väliseesti kirj, kirj-suhted, kultuurilugu, bibliofiilia, G. Helbemäe, O. Lutsu, A. Mägi, K. Ristikivi, A. H. Tammsaare, V. Uibopuu, J. Vahtra elu ja looming. Tallinna Bibliofiilide Klubi esimees (1981). ENSV tnl kultuuritegelane (1989). I. Severjanini kirjandusauhind (1998).

T: Palamuse ja Oskar Luts (kaasautor J. Karma). Tln, 1968, ³1975; Tammsaare noorusmail. Tln, 1974; Tammsaare radadel. Tln, 1977; Raamat on...: Eesti bibliofiilia ja raamatuajaloo almanahh (koostaja). Tln, 2000.

B: EE 14, 522-523; EKnL, 589; Eesti Päevaleht (2004) 26. III.

TEDER, Inge (8. I 1931 Tallinn), kunstiteadlane ja kriitik; töölise t. Lõpetas 1950 Tallinna 20. kk-i, 1955 TÜ ajaloo-keeletsk-a kunstiajaloolasena, 1961-63 AI asp. Oli 1955-57 Loengute Keskbüroo dir, 1957-61 Eesti Kunstimuuseumi teadur ja tarbekunstifondi hoidja, 1965-66 teadusdir, 1966-91 dir, 1963-64 ka kirjastus Kunst toim, 1966-92 TPed ja a-st 1991 EKA kujutava ja tarbekunstiajaloo õppejõud. – Uurimisvaldkond: eesti tarbekunst. T-i algatusel loodi Eesti Kunstimuuseumi filiaalid: Tarbekunstimuuseum, Adamson-Ericu ja Kr. Raua Muuseum, Niguliste Muuseum-kontserdisaal. Koostanud muuseumikogusid tutvustavaid väljapanekuid, art-te kogumikke ja näituste katalooge. ENSV tnl kunstitegelane (1979). Kr. Raua preemia (1986).

T: Uutest suundadest eesti keraamikas. // Kunst (1963) 2; Eesti tarbekunst 70. aastatel. // Kunst (1981) 1; Eesti keraamika 1923-1998 (kaasautor). Tln, 1998; Naha- ja käsitööajalugu. Tln, 2004; Keraamikast. Trt, 2008.

B: EE 14, 523; EKABL, 519-520; Dok-film *Inge Tederi maailm*. Raamat-Film OÜ, 2007.

TEDER, Juhan (18. VI 1960), majandusteadlane; teenistujate p. Lõpetas 1978 Tallinna 2. kk-i, 1983 TPI maj-tsk-a, 1989 samas asp-i, maj-knd (1989, MI), vk „Majandusspetsialistide kasutamine Eesti NSV rahvamajanduses”. Täiendas end 1991 Taanis Roskilde Ük-s, 1993 USA-s Bentley Kolledžis. Oli 1983-84 ENSV Rkl Plaanikomitee Majanduse ja Planeerimise TUI n-teadur, 1984-91 TPI kõrgkooliökon labori n- ja v-teadur, 1991-98 TTÜ väikeettevõtluse õt-i dots, 1998- 2008 prof, õt-i juh, 2010- dots, - Uurimisvaldkonnad: haridusökon ja väikeettevõtlus, ettevõtluspoliitika ja ettevõtjad. Ettevõtlusõppe OÜ juh liige (2009).U 40 teadutr-t.

T: Viron vaatetusteollisuus tienhaarassa : yhteiskunnan muutosten heijastuminen Viron vaatetusteollisuudessa (kaasautor). Tampere, 1994; Making the way into the market economy : transformation in Estonia with a focus on food and light industrie (kaasautor). Helsinki, 1996;

[Estonian entrepreneurship : towards western markets and operating patterns \(kaasautor E. Terk\). // The NEBI Yearbook 1998. North European and Baltic Sea Integration Berlin, 1998;](#)

Sole traders - neglected partners in the Estonian economy (kaasautor M. Kirsipuu. // Entrepreneurship in Estonia: policies, practices, education and research. Trt, 2006;

B: EE 14, 523; TTÜ professorid läbi aegade, 434-435.

TEDER, Magnus (6. VIII 1928 Kuigatsi v, Valgamaa – 29. X 1983 Tartu), loomaarstiteadlane, taluniku p. Lõpetas 1945 Puka Mittetäieliku Kk-i, 1954 EPA vet-tsk-a, vet-knd (1972, ELVI), vk „Veiste püüajaraia leviku ja tõrje küsimuste uurimine Eesti

NSV-s”. Oli 1959–66 Tähtvere Katsebaasi peavet-arst, 1966–71 ELVI v-lab, 1971–74 virol ja mikrobiol labori n-teadur, 1974–83 mikrobiol labori v-teadur, 1983 biopreparaatide labori n-teadur. – Uurimisvaldkonnad: vasikate hingamiselundite haigused ja veiste pügaraig. U 50 tr-t.

T: Antistrumiini kasutamine sugupullide sperma kvaliteedi tõstmise eesmärgil (kaasautor H. Erit). // Veiste sigimatuse ja kunstliku seemendamise küsimusi. Tln, 1962; Tartu Kunstliku Seemenduse Jaam (kaasautor E. Rõõm). Trt, 1967 Veiste püajaraig ja selle tõrje (kaasautor K. Tähn). Tln, 1968; Püajaraia epizootoloogiast Eesti NSV-s (kaasautor T. Kristal). // ELVI teadustööde kogumik (1970) 21; Vasikate kopsupõletikud, nende ravi ja profülaktika (kaasautor V. Tilga). // SP (1972) 20.

B: ELVI BL, 49–50; SP (1971) 16, 766–767; EPBL, 512.

E. Ernits

TEDER (a-ni 1965 **Kiiler**), **Mai** (13. IX 1930 Tallinn), keemik; ehitusettevõtja t. Lõpetas 1948 Tallinna 10. kk-i, 1953 TPI keemia-mäetsk-a, 1956 Ehitus- ja Ehitusmaterjalide Inst-i asp-i, tehnikaknd (1957, NSVL TA Silikaatide Keemia Inst, Leningrad). Oli 1956-59 Ehituse TUI n-teadur, 1959-72 v-teadur-grupijuht, 1972-76 Silikaatbetooni TUI v-teadur, 1976-79 Eesti Teadus- ja Tehnikainform-i Inst-i v-teadur, 1979-91 sektorijuh. – Uurimisvaldkond: mitmesuguse koostisega põlevkivituha sulamite kristalliseerimine eesmärgiga anda füüsikal-keem alus nn sulatatud portlandtsemendi saamiseks põlevkivi põletamisel vedela räbueraldusega kolletes. Üle 100 teadutr-e.

T: О физико-химических основах получения плавяных цементов из сланцезольных расплавов. // Иссл. по строительству (1966) 6; Physicochemical principles of production of molted clinkers of low ferric and aluminium oxide (kaasautor). // Cement and Concrete Res. 4 (1974) 3; Исследование фазового состава основных шлаков (kaasautor S. Tager). // Высокотемпературные топочные процессы. М., 1974; Автоматизированная система избирательного распространения информации ВАЛТЕР. Tln, 1980.

TEDER, Meelis (30. I 1966 Tartu), metsateadlane, metsanduse ökonomist; metsandustöötajate p. Lõpetas 1984 Põlva kk-i, 1991 EPA metsamaj osk-a, metsateaduse mag (metsakorralduse alal) (1996, EPMÜ), vk „Eesti puiduturu seos välisturgudega”.

Täiendas end Suurbritannias, Taanis ja Soomes. Olnud a-st 1993 EPMÜ/EMÜ-s asst ja lektor. - Uurimisvaldkonnad: puidukaub, metsapõlv, metsanduse ökon.

T: Analysis of Estonian forest industry enterprises (kaasautorid P. Kaimre, P. Muiste). // Baltic Forestry (2001); Delocalisation of wood processing industry from Finland to the Baltic countries (kaasautor). // Issues affecting enterprise development in the forest sector 169 (2006); Forest harvesting in Estonia during the transition period (kaasautor). // Metsanduslikud Uurimused (2006) 45.

B: EPMÜ BL, 115; 80 aastat akadeemilist metsanduslikku haridust Eestis. Jõgeva, 2000, 78.

TEDER, Peep (23. IV 1934 Tallinn), tehnikateadlane; riigiametniku p, Inge T-i abikaasa. Lõpetas 1952 Tallinna 2. kk-i, 1958 TPI ehitustsk-a, 1963 Ehituse TUI-s asp-i, tehnikaknd (1965, Eesti TA). Oli 1957-67 Ehituse TUI n-teadur, v-ins ja v-teadur, 1967-73 Silkaatbetooni TUI silikaatkivi labori juh, 1973-80 Ehituse TUI betooni tehnol labori juh ja teadusdir-i kt, 1980-92 TPI graafika kat-i dots, a-st 1992 Keskuse EhitusTEST asedir. – Uurimisvaldkond: põlevkivituhk-liiv betoonide silikaatkivi ja tavalise betooni tehnol. 3-kordne Eesti NSV meister korvpallis. U 20 teadustr-t.

T: Betoonist sillutuskiivid: nõuded ja katsemeetodid (koost). Tln, 2003; Betoonist sillutusplaadid: nõuded ja katsemeetodid (koost). Tln, 2003; Betoonist äärekivid: nõuded ja katsemeetodid (koost). Tln, 2003.

B: ESBL, 668.

TEDER, Tiit (4. XI 1970 Viljandi), loomaökoloog; õpetaja ja ettevõtja p. Lõpetas 1989 Viljandi 1. kk-i, 1993 TÜ biol erialal, oli 1993–95 TÜ magistrant ja 1995-2001 doktorant, Ph.D. (2001, TÜ), vk “Direct and indirect effects in host–parasitoid interactions: ecological and evolutionary consequences”. Oli 1994–95 EPMÜ ZBI v-laborant, 1995–98 ja 1999–2000 kuraator ning 2000–03 teadur, 1998–99 Turu Ük-i teadur, 2004–08 TÜ taimeökol õt-i teadur, 2008– v-teadur. - Uurimisvaldkond: evolutsiooniline loomaökol, päevaliblikate ökol. Tõlkinud ja Eesti oludele kohandanud rmt-d (koos T. Tammaruga) *Euroopa putukad* (Tln, 2005), *Liblikad* (Tln, 2005). LUS-i kogumiku *Schola biotheoretica* toim (1997, 2002). LUS-i presiidiumi liige (2008–). Üle 20 teadustr-e.

T: Temporal and spatial variation of larval parasitism in non-outbreaking populations of a folivorous moth (kaasautor). // *Oecol.* 123 (2000); Cascading effects of variation in plant vigour on the relative performance of insect herbivores and their parasitoids (kaasautor T. Tammaru). // *Ecol. Entomol.* 27 (2002); Sexual size dimorphism within species increases with body size in insects (kaasautor T. Tammaru). // *Oikos* 108 (2005); Male-biased size dimorphism in ichneumonine wasps (Hymenoptera : Ichneumonidae) – the role of sexual selection for large male size. // *Ecol. Entomol.* 30 (2005); Monitoring of biological diversity: a common-ground approach (kaasautor). // *Conserv. Biol.* 21 (2007); Proximate causes of Rensch’s rule: does sexual size dimorphism in arthropods result from sex differences in development time? (kaasautor). // *Am. Nat.* 169 (2007); Dependence of phenotypic variance in body size on environmental quality (kaasautorid T. Tammaru, T. Esperk). // *Am. Nat.* 172 (2008).

TEDERSOO, Leho (3. IV 1980 Tallinn), mükoloog, mullaökoloog; med-tehnika ins-i ja toidutehnoloogi p. Lõpetas 1998 Tallinna Kristiine Gümni, 2002 TÜ bot ja mükolerialal, 2003 TÜ-s magistrantuuri, 2007 doktorantuuri, M.Sc. bot ja mükol alal (2003, TÜ), vk “Fine scale distribution of ectomycorrhizal fungi and roots across substrate layers including coarse woody debris in a mixed forest”, Ph.D. samal alal (2007, TÜ), vk “Ectomycorrhizal fungi: diversity and community structure in Estonia, Seychelles and Australia”. Oli 2008–11 TÜ Loodusmuuseumi järeldr, 2011– teadur. – Uurimisvaldkonnad: mükoriisat moodustavate seente globaalne elurikkus, mol-ne mullaõkol, seente biogeogr. Üliõpilaste teadustööde rkl konkursi esimene preemia (2003, 2007), teine preemia (2006), rahvusv mükoloogide konv-i IMC8 parima ettekande teine preemia (2006). LUS-i liige (2003–). Üle 30 teadustr-e.

T: Molecular and morphological diversity of pezizalean ectomycorrhiza (kaasautor). // *New Phytologist* 170 (2006) 3; Parallel evolutionary paths to mycoheterotrophy in understorey Ericaceae and Orchidaceae: ecological evidence for mixotrophy in Pyroleae (kaasautor). // *Oecologia* 151 (2007) 1; Ectomycorrhizal fungi of the Seychelles: diversity patterns and host shifts from the native *Vateriopsis seychellarum* (Dipterocarpaceae) and *Intsia bijuga* (Caesalpiniaceae) to the introduced *Eucalyptus robusta* (Myrtaceae), but not *Pinus caribea* (Caesalpiniaceae) (kaasautor). // *New*

Phytologist 175 (2007) 2; Strong host preference of ectomycorrhizal fungi in a Tasmania wet sclerophyll forest as revealed by DNA barcoding and taxon-specific primers (kaasautor). // New Phytologist 180 (2008) 2; Ectomycorrhizal lifestyle in fungi: global diversity, distribution, and evolution of phylogenetic lineages (kaasautorid T. W. May, M. E. Smith). // Mycorrhiza 20 (2010) 4; General latitudinal gradient of biodiversity is reversed in ectomycorrhizal fungi (kaasautor K. Nara). // New Phytologist 185 (2010) 2; Pyrosequencing and Sanger sequencing of tropical mycorrhizal fungi provide similar results but reveal substantial methodological biases (kaasautor). // New Phytologist 188 (2010) 2.

B: <https://www.etis.ee>.

TEDRE, Ülo (12. II 1928 Tallinn), rahvaluuleteadlane; kooliõpetajate p, Virma Mureli abikaasa. Lõpetas 1946 Tallinna 7. kk-i, 1951 TÜ ajaloo-keeletsk-a eesti filoloogina, 1954 KKI-s asp-i, filol-knd (1955, Eesti TA), vk „Klassivõitluse kajastamine XX sajandi eesti lõppriimilises rahvalaulus”. Oli 1949–51 KKI laborant, 1951–52 KM tead sekr, 1954–62 KKI rahvaluule sektori teadur, 1962–91 sektori juh, 1991–2000 folkloristika osk-a v-teadur, 2000-01 KM v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: rahvalaulud ja –kombed, rahvaluule ja kirj-e suhted, folkloristika ajalugu. On osutanud uuema rahvalaulu kirjalikule levimisele ja selle erisustele; uurinud W. Andersoni, A. Annisti, M. I. Eiseni, O. Kalda, O. Looritsa ja J. Peegli tööd eesti folkloristikas; kirjutanud eritasemelisi ülevaateid rahvaluulest õpikutele, ajalookäsitlustele, kirjanduslugudele, EE-le. Tüpoloogilise *Eesti rahvalaulud. Antoloogia I-IV* (Tln, 1969–74) koostamise juhendaja, koost-id ja toim. ETBL I–IV köite kirj ja folkloori erialatoim. ES-i liige (1951–, auliige 1999–), *Kalevalaseura* (1960–), *Int. Society of Folk narrative Res.* (1984–), *The Folklore Fellows* ja Akad Rahvaluule Seltsi (2008–) liige. Nõuk Eesti preemia (1975), Valgetähe III kl teenetemärk (2000). Üle 400 teadustr-e ja õpiku.

T: Eesti pulmad. Tln, 1973; Jakob Hurt 1839–1907 (kaasautor).Tln, 1989; Eesti rahvakultuur (kaasautor). Tln, 1998, ²2008; Oskar Kallas folkloristina. // Oskar Kallas. Tln, 1998; Sanditamine läänemeresoomlaste juures. // Kultuuri mõista püüdes. Trt, 1998; Jõhvi ja Iisaku regilaulud. // Vana Kannel 8. Trt, 1999; Martin Sohberg ja rahvalaul. Tln, 1999; Itku relitke eesti pulmakombestikus. // Tagasipöördumatus: sünd ja hääl. Trt, 2000;

Eesti mees ja tema sugu XIX sajandi lõppriimilises rahvalaulus. Tln-Trt, 2003; Die nationale Landschaft aus der Sicht eines Volks-Kundlers. // Literatur und nationale Identität 4. Landschaft und Territorium. Stockholm, 2004; Masks and mummings tradition in Estland. // Masks and mumming in the Nordic area. Uppsala, 2007.

B: EE 14, 523; EKBL, 397–398; EKrL, 588–589; EKnL, 590; KK (1978) 2, 122–123; (1988) 2, 103–105; (1998) 2, 119–123; (2003) 2, 120–124; KKI kroonika 1947–1993; ES ar (1998/1999), 256–260; *E. Ahven*. Pilk paberpeeglis. Tln, 2007; Ülo Tedre. Bibliograafia 1951–2007 (koost K. Roolaid). Trt, 2008.

TEDREMA, Jüri (21. II 1929 Raasiku v, Harjumaa – 1. VIII 1995 Tartu), loomaarstiteadlane; taluniku p. Lõpetas 1948 Tallinna 2. kk-i, 1953 EPA vet-tsk-a, 1956 samas asp-i, vet-knd (1958, EPA), vk „Aknapilukaudse ventilatsiooniga sigalate mikrokliima ja selle reguleerimine”. Oli 1956-57 EPA füsiol ja loomatervishoiu kat-i v-laborant, 1957-61 asst, 1961-63 v-õpetaja, 1963-76 dots, 1976-94 patol anat, parasitol ja loomatervishoiu kat-i dots, 1994-95 EPMÜ teraapia inst-i dots. – Uurimisvaldkond: loomapidamishoonete, peam sigalate mikrokliima ja söötade kvaliteet, sigalate ventilatsioonisüsteemide täiustamine ja mikrokliima optimeerimine. 36 teadustr-t.

T: Temperatuuri- ja niiskuserežiimist neljarealistes aknapilukaudse ventilatsiooniga sigalates. // EPA tead tööde kogumik 5. Trt, 1958; Pidadistingimuste mõjust põrsaste mõningatele verenäitajatele ja juurdekasvule. // EPA tead tööde kogumik. Vet-alased tööd. Trt, 1962; Loomatervishoiu praktikum. Trt, 1972, 1982, 1987; Sigalate sisekliimast. // Veterinaaria teoreetilisi ja praktilisi küsimusi. Trt, 1975; Mesilaste haiguste diagnostika. Trt, 1986; Sigade haigused (kaasautor). Trt, 1997; Veiste haigused 1 (kaasautor). Tln, 1998.

B: EPA BL I, 217; EPA BL II, 218-219; EPMÜ BL, 170; ELR (1989) 1, 36; (1995) 6, 273; (2004) 2, 33–34.

TEEDUMÄE (a-ni 1959 **Viljasoo**), **Aada** (26. II 1936 Tallinn), geoloog; riigiametniku t. Lõpetas 1954 Tallinna 7. kk-I, 1959 TÜ geoloogina, geol-mineral-knd (1983, Leningradi Mäeinst), vk-s käsitles Eesti NSV karbonaatkivimeid ja nende ratsionaalset kasutamist. Oli 1959-71 Eesti NSV Rkl Geol Tootmiskoondise v-geoloog, 1979-84 j-ins, 1971-79

EKE Projekti v-ins, 1984-97 GI v-teadur, 1997-2009 TTÜ GI v-teadur. – Uurimisvaldkond: maavara optimaalse kasutamise aspektid ja karbonaatkivimite leviku ja omaduste seaduspärasused. Osalenud rahvusv keskkonnaekspertiisi projektides. Rmt-u *Geology and Mineral Resources of Estonia* (Tln, 1997) koost ja kaastoim. Eesti Maavarade Komisjoni ekspert (1997). U 20 teadustr-t.

T: Maardlate hõlvamise põhiprobleemist Eestis. // Eesti TA Toim. Geol. 40 (1991) 1; Dolomites of the Muhu Formation in mainland of Estonia. Aspects of dolomitization, properties and prospects of utilization (kaasautorid T. Kiipli, T. Kallaste). // Proc. Est. Acad. Sci. Geol. 48 (1999) 4; Sedimentary cyclicality and dolomitization of the Raiküla Formation in the Nurme drill core (Silurian, Estonia) (kaasautorid T. Kallaste, H. Nestor). // Proc. Est. Acad. Sci. Geol. 53 (2004) 1; The possibility of integrating sustainability into legal framework for use of oil shale reserves (kaasautor A. Raukas). // Oil Shale 23 (2006) 2.

B: EE 14, 524.

TEEK, Rita (24. X 1968 Tallinn), arstiteadlane, meditsiinigeneetik; tööliste t.. Lõpetas 1987 Tallinna 20. kk-i, 1995 TÜ arstitsk-a ravi erialal, 2004 TÜ arstitsk-s residentuuri med-gen-a erialal, Ph.D. samal alal (2010, TÜ), vk „The genetic causes of early onset hearing loss in Estonian children“. Täiendas end 2007 med-gen-a konsultatsiooni alal Helsingi Perekeskuse Med-gen osk-s. - Uurimisvaldkonnad: kuulmislanguse gen-d põhjused, kliiniline gen, düsmorfol-d sündroomid. Eesti Nooremarstide Ühenduse liige (1998) Eesti Inimesegen Ühingu asutajaliige (1999). 15 teadustr-t.

T: Splice variant IVS2-2A>G in the SLC26A5 (Prestin) gene in five Estonian families with hearing loss (kaasautor). // Int. J. Pediatr. Otorhinolaryngol. 73 (2009) 1; An additional patient with an interstitial deletion 17q supports a locus for tracheo-esophageal fistula and conductive hearing loss on chromosome 17q22-q23.2 (kaasautor). // Eur. J. Med. Gen. 52 (2009) 1; Evaluation of the 124-plex SNP typing microarray for forensic testing (kaasautor). // Forensic Sci. Int. 4 (2009) 1; LEOPARD syndrome with recurrent PTPN11 mutation Y279C and different cutaneous manifestations: two case reports and a review of the literature (kaasautor). // Eur. J. Pediatr. 169 (2010) 4; [Prevalence of](#)

[c.35delG and p.M34T mutations in the GJB2 gene in Estonia](#) (kaasautor). // Int. J. Pediatr. Otorhinolaryngol. 74 (2010) 9;
B: TÜA 1982-2007, 269.

TEEMETS, Raivo (22. XII 1946 Kärkla, Hiiumaa), elektrotehnikateadlane; taluniku p. Lõpetas 1965 Kärkla kk-i, 1970 TPI elektriins erialal, 1978 samas asp-i, tehnikaknd (1980, Ülel Elektriajamite TUI, Moskva), vk „Разработка и исследование двухцелевого линейного электропривода”. Oli 1970-73 kolhoosi Rahva Võit elektriins, 1974-88 TPI elektriajamite kat-i n-teadur ja v-õpetaja, 1988-95 dots, 1995-2001 Eesti Elektritööde Ettevõtjate Liidu tegevdir, 2001-05 AS KH Energia-Konsult kvaliteedijuht, 2006– TTÜ elektriajamite ja jõuelektronika inst-i robotitehnika õt-i dots. – Uurimisvaldkonnad: lineaarelektrejaam, elektrivarustus, elektripaigaldised, elektriõhus, magnethüdrodünaamilised ja kulg-elektriajamid. U 80 teadustr-t.

T: Kaitselülitid. Tln, 1994; Ventilaatorid (kaasautor J. Tomson). Tln, 1995; Elektripaigalduse ABC (kaasautor). Tln, 1999; Rikkevoolukaitse. Tln, 2004; Elamute elektripaigaldused (kaasautor). Tln, 2006.

B: EE 14, 524.

TEESALU, Kaupo (16.IV 1971 Viljandi), arstiteadlane, immunoloog; teenistujate p. Lõpetas 1989 Tallinna 55. kk-i, 1997 TÜ bio-geo-tsk-a, 2001 TÜ arstitsk-s magistrantuuri, M.Sc. biomed-i alal (2001, TÜ), vk „IgA desmiinivastased antikehad tsöliaakiahaigetel lastel: identifitseerimine ja iseloomustamine“. Oli 2000–02 ÜMPI laborant, 2002–05 ja 2006– ÜMPI immunol õt teadur, 2005–06 TÜ teadus- ja arendusosk-a peaspetsialist. – Uurimisvaldkond: autoimmuunsus tsöliaakia ja endokriinhaiguste korral. Eesti Immunoloogide ja Allergoloogide Seltsi liige (2001–). 30 teadustr-t.

T: Increased levels of IgA antibodies against desmin in children with coeliac disease (kaasautor). // Int. Arch. Allergy Immunol. 126 (2001) 2; Epitope mapping of cytochrome P450 cholesterol side-chain cleavage enzyme by sera from patients with autoimmune polyglandular syndrome type 1 (kaasautor). // Eur. J. Endocrinol. 46 (2002) 1; Demonstration of natural autoantibodies against the neurofilament protein alpha-

internexin in sera of patients with endocrine autoimmunity and healthy individuals (kaasautor). // *Immunol. Lett.* 94 (2004) 1-2; A modified ELISA for improved detection of IgA, IgG, and IgM anti-tissue transglutaminase antibodies in celiac disease (kaasautor). // *Clin. Chim. Acta* 403 (2009) 1-2;

B: TÜA 1982–2007, 190, 199, 200; <https://www.etis.ee>.

TEESALU, Pait (26. I 1965 Võru), arstiteadlane, oftalmoloog, teenistuja p. Lõpetas 1983 Võru 1. kk-i, 1991 TÜ arstitsk-a, med-dr (1998, Oulu Ük), vk „Blue-on-yellow perimetry in the diagnosis of glaucoma”. Täiendas end 1991-93 Moskva Silma Mikrokirurgia Inst-i kliinilises ordinatuuris. Töötanud a-st 1994 Maarjamõisa haigla silmaosk-a arstina, oli 1999-2000 TÜ silmakliiniku v-asst, 2000-04 dots, 2004– prof, ühtlasi 1999– SA TÜK silmakliiniku juh. Eesti Silmaarstide Seltsi, Eur. Katarakti ja Refraktiivkirurgia Assots-i, *Eur. Board of Ophthalmol.* liige, Eesti Silmakirurgide Seltsi juhatuse liige – Uurimisvaldkonnad: glaukoomi diagnostika, silmahaiguste gen, läätse ja sarvkesta patol. U 40 teadustr-t.

T: Apolipoprotein E polymorphism in patients with cataract (kaasautor). // *Brit. J. Ophthalmol.* 88 (2004) 5; Methylenetetrahydrofolate reductase genetic polymorphisms in patients with cataract (kaasautor). // *Am. J. Ophthalmol.* 140 (2005) 5; Variability in the kinesin light chain 1 gene may influence risk of age-related cataract (kaasautor). // *Molecular Vision* 13 (2007); Apolipoprotein E polymorphisms in patients with primary openangle glaucoma (kaasautor). // *Am. J. Ophthalmol.* 143 (2007) 6; Exfoliation syndrome as a risk factor for corneal endothelial cell loss in cataract surgery (kaasautor K. Kaljurand). // *Ann. Ophthalmol.* 39 (2007) 4.

B: TÜK 200, 301, 306, 308-309; TÜA 1982-2007; 10, 362, 366-368.

TEESALU, Rein (19. VI 1939 Laimjala v, Saaremaa), arstiteadlane, anestezioloog ja kardioloog; talunike p, Tambet T. ja Tiina Uuetoa isa. Lõpetas 1958 Orissaare Kk-i, 1964 TÜ arstitsk-a, 1971 TÜ-s asp-i, med-knd (1971, TÜ), vk „Об изменениях в крови венечного синуса во время наркоза и после лигирования коронарной артерии”, med-dr (1981, Sõjaväemed Akad, Leningrad), vk „Защита миокарда, анестезиологическое пособие и искусственное кровообращение при операциях

прямой реваскуляризации сердца”. Täiendas end 1989-90 Hiinas (Bejingi, Shanghai, Changchuni ük-des). Oli 1964-68 Kingissepa Raj Keskhaigna arst, 1971-79 TÜ veresoontekirurgia problemlabori n- ja v-teadur, 1979-84 ÜMPI anestesiol ja reanimatol labori juh, 1984-86 südame-veresoonekonna uurimise osk-a juh, 1987-88 kliinilise füsiol ja biokeemia labori juh, 1988-92 TÜ sisehaiguste propedeutika kat-i prof, juh, 1992-2004 TÜ kardiol-kliiniku juh, a-st 2004 emeriitprof. - Uurimisvaldkonnad: müokardi ainevahetus, anesteesia ja intensiivravi seoses südame revaskulariseerimise operatsiooniga, südame isheemiatõbi, arteriaalne hüpertensioon, endoteeli funktsioon, südamepuudulikkus. Ajakirja *Vererõhk* asutaja, ajakirjade *EA*, *Atherosclerosis*, *Seminars in Cardiology* toim-koll-i liige.). Eesti Kardioloogide Seltsi ja Saaremaa Arstide Seltsi auliige, Eur. Kardioloogide Seltsi (FESC) ja Am. Angiol. Seltsi (FACA), Eur. Südamepuudulikkuse Assots-i liige, Am. Südameassots-i kliinilise nõukogu liige. Nõuk Eesti preemia (1985), EV teaduspreemia (1998, koll-s). Eesti Arstide Liidu aumärgi kavaler. TÜK elutööpreemia (2006).

T: Об изменениях pO_2 в оттекающей от миокарда крови под влиянием морфина, гексенала и эфира (kaasautor E. Tünder). // Экспер. хир. анестезиол. (1972) 6; Защита миокарда при операциях на коронарных артериях (kaasautor). // Грудная хир. (1980) 4; Reanimatoloogia (kaasautor). Tln, 1991; Association between plasma renin activity and metabolic cardiovascular risk factors in essential hypertension (kaasautorid L. Allikmets, T. Parik). // J. Int. Med. 239 (1996) 1; Comparison of management and 30-day mortality of acute myocardial infarction in men versus woman in Estonia (kaasautor). // Acta Cardiol. 59 (2004) 3; Impact of oxidative stress on arterial elasticity in patients with atherosclerosis (kaasautor). // Am. J. Hypertens. 19 (2006) 9; Augmentation index and carotid intima-media thickness are differently related to age, C-reactive protein and oxidized low-density lipoprotein (kaasautor). // J. Hypertens. 25 (2007):4; Inflammation and oxidative stress are associated differently with endothelial function and arterial stiffness in healthy subjects and in patients with atherosclerosis. (kaasautor). // Scand. J. Clin. Lab. Invest. 9 (2008) 1.

B: TÜ BL I, 142-143; EE 14, 524; NET (1972) 3, 252; NET (1982) 6, 452-453; APUT, 35; TÜK 200, 98, 100, 132; TÜA 1982-2007, 109, 173, 176, 221-222, 234-235, 237-238, 242, 369. R. *Talvik* Kliinikumi tekkelugu 1989-1999, 63.

TEESALU, Selma (13. XII 1930 Laimjala v, Saaremaa), arstiteadlane, füsioloog; kooliõpetaja t. Lõpetas 1948 Kuressaare Kk-i, 1954 TÜ arstitsk-a, med-knd (1965, TÜ), vk „Pankrease sekretoorse talitluse uurimine koertel pikaajalistes katsetes mitmesuguste mõjustuste kasutamisel”, med-dr (1975, TÜ), vk „Регуляторная роль серотонина в деятельности поджелудочной железы”. Oli 1954-57 TÜ füsiol-kat-i loenguasst, 1957-69 asst, 1969-78 dots, 1978-93 prof, 1993-96 erakorr prof, a-st 1996 emeritprof. – Uurimisvaldkond: seedefüsiol, eriti kõhunäärme sekretoorse talitluse regulatsioon, toitumine ja tervis, biorütmika, füsiol protsesside omapära, luude ja liigeste ainevahetuse häired. Osalenud Eesti toitumispol kujundamisel. Eesti meister mäesuusatamises (1954, 1955). Eesti Füsiol Seltsi juhatuse liige (1970-76), Eesti Akad Naiste Ühingu taasasutaja ja juhatuse liige (1991-94), Eesti Toitumisteadlaste Seltsi asutajaliige (1998). U 300 teadustr-t, 8 monogr-t, õppevahendeid, õppefilm *Biorütmid*.

T: Серотонин и деятельность поджелудочной железы. Tln, 1979; Физиология пищеварения. Trt, 1987; Kronobioloogiast. // NET (1988) 3; Seedimine. Toitumine. Dieetid. (kaasautor T. Vihalemm). Trt, 1993; Mixed salivary glucose and other carbohydrates levels and their changes in emotional stress and in physical activity (kaasautor M. Roosalu). // Acta Physiol. Scand. 149 (1993) 2; Calcium balance in the prevention of osteoporosis. // Int. 13th Puijo Symp. *Diet, Exercise and Womens Health*, 1993, Kuopio; Nutrition in prevention of osteoporosis (kaasautor). // Scand. J. Rheumatol. 25 (1996) Suppl. 103.; Osteoporoos (kaasautor). Trt, 2001; Biorütmid ja tervis. Trt, 2002; Toitumine. Kehakaal. Tervis. Innovaatilisi soovitusi. Trt, 2009.

B: EE 14, 524; TÜ BL I, 143; TÜ ajalugu III, 198, 259; NET (1977) 2, 141-142; EA (1981) 1, 57; EA (1991)1, 68; EA (1994) 6, 463; APUT, 170; *H. Merila-Lattik*, 1052-1053; TÜA 1982-2007, 100, 106, 112, 113, 119.

TEESALU, Tambet (24. I 1969 Kuressaare), bioloog, vähiuuriija, biotehnol ettevõtja; Rein T. p. Lõpetas 1986 Tartu 10. kk, 1991 TÜ bioloogina gen erialal, oli 1993–98 Milaanos San Raffaele Teaduspargi doktorant, biol-mag (1993, Helsingi Ük), vk „Regulation of *S. Cerevisiae* HSP150 gene by temperature and nutrient starvation”, *dr.*

phil. (1999, Helsingi Ük) vk „Molecular mechanisms of mouse trophoblast invasion”. Oli 1998–02 Helsingi Ük-i Haartmani Inst-i järel-dr, 2002–05 TÜ närvikliiniku v-teadur, 2005– San Diegos ja Santa Barbaras (USA) Sanford-Burnhami Med-inst-i teadur. – Uurimisvaldkonnad: nanotehnol, vähiravimite valjatöötamine, angiogeneesi ja viirusinfektsioonide mol-mehhanismid. Olulisim tulemus on kudepenetreerivate peptiidide avastamine ja nende rakendamine ravimite selektiivseks kasvalistesse kudedesse viimiseks. Avastus on aluseks USA-s Kalifornias toimuvale siirdemed-alasele teadustööle koostöös juhtivate farmaatsiafirmadega. Saanud stipendiume ja preemiaid Pohjamaade Nõukogult, *Fondazione Centro S. Romanello sul Monte Tabor-ilt* (Itaalia), *Kordelinin Säätiö’lt* (Soome), *Comitato Promotore Telethon-It* ja *Comitato Camillo Golgi-It* (Itaalia), *HYKS-Säätiö-It* (Soome), Soome Akad-lt. Üle 25 teadust-e, 3 patenditaotlust.

T: Embryo implantation in mouse: fetomaternal coordination in the pattern of expression of uPA, uPAR, PAI-1 and alpha 2MR/LRP genes (kaasautorid F. Blasi, D. Talarico). // *Mechanisms Development* 56 (1996) 1–2; Expression pattern of the epithelial v-like antigen (Eva) transcript suggests a possible role in placental morphogenesis (kaasautorid F. Grassi, M. Guttinger). // *Developmental Gen.* 23 (1998) 4; Coordinated induction of extracellular proteolysis systems during experimental autoimmune encephalomyelitis in mice (kaasautorid A. E. Hinkkanen, A. Vaehri). // *Am. J. Pathol.* 159 (2001) 6; Tissue plasminogen activator as a key effector in neurobiology and neuropathology (kaasautor). // *Biochem. Soc. Trans.* 30 (2002) 2; Tissue plasminogen activator and neuroserpin are widely expressed in the human central nervous system (kaasautor). // *Thrombosis Haemostasis* 92 (2004) 2; C-end rule peptides mediate neuropilin-1-dependent cell, vascular, and tissue penetration (kaasautor). // *Proc. Nat. Acad. Sci. USA* 106 (2009); Tissue-penetrating delivery of compounds and nanoparticles into tumors (kaasautor). // *Cancer Cell* 16 (2009) 6; Coadministration of a tumor-penetrating peptide enhances the efficacy of cancer drug (kaasautor). // *Sci.* 328 (2010) 5981.

TEETSOV, Henn (21. IX 1935 Väandra v, Pärnumaa – 6. IX 2003 Tartu), tehnikateadlane; taluniku p. Lõpetas 1954 Viljandi 1. kk-i, 1959 EPA ins-mehaanikuna, 1973 ELVI s asp-i, põllum-knd (1974, Eesti TA), vk „Vaakumi kõikumine torusselüpsil

ja selle mõju lehmade lüpsiprotsessile”. Oli 1959-60 Tartu Üldehitustrusti töökoja juh, 1962-65 ELVI v-ins-konstruktor, 1965-67 j-konstruktor, 1967-70 osk-a juh, 1973-86 mehhaniseerimise osk-a v-teadur, 1986-88 osk-a juh aset, 1988-93 j-teadur, 1993-95 v-teadur, osk-a juh. – Uurimisvaldkond: farmide mehhaniseerimine, tehnol ja masinate süsteemi väljatöötamine Eesti farmidele, masinlüpsiprobleemid. Üle 60 teadustr-e.

T: Применение доильных аппаратов на доильной площадке М632. // Сб. науч. трудов ЭНИИЖВ 47 (1978); Lüpsiseadmete asendamine. Maaehituse uurimusi III. Tln, 1983; Abiks veisekasvatajale (kaasautor). Tln, 1985; Farmide mehhaniseerimine (kaasautor). Tln, 1987.

B: EPBL, 514.

TEEÄÄR, Enno (10. VIII 1928 Tallinn), arstiteadlane, kirurg; käsitöölise p., Raivo T-e isa. Lõpetas 1947 Tallinna 1. kk-i, 1953 TÜ arstitsk-a, med-knd (1967, TÜ), vk „Operatsioonijärgse reaktsiooni mõjustamise tähendusest türeotoksilise struuma resektsiooni tulemustele”. Oli 1953-56 TÜ üldkirurgia kat-i asst, 1956-70 hospitaalkirurgia kat-i asst, 1970-92 dots, 1992-95 kirurgiakliiniku dots, 1983 -85 ka arstitsk-a prodekaan, a-st 2007 emeriitdots. – Uurimisvaldkond: kilpnäärmehaiguste kirurgia, eriti operatsioonijärgne intensiivravi, kõrvalkilpnäärmete, neerupealiste, harknäärmete ja kõhunäärmehaiguste kirurgiline ravi, endokrinokirurgia üldised probleemid. ENSV rkl preemia (1970 koll-s). Üle 70 teadustr-e, sh 2 monogr-t.

T: Sääre malleolusfraktuuride diagnostika ja ravi küsimustest (kaasautor H. Petlem). // NET (1959) 5; Struma resektsiooni näidustustest (kaasautor A. Kliiman). // NET (1963) 4; Kunstliku hibernatsiooni kasutamisest türeotoksilise struma resektsiooni puhul (kaasautor A. Kliiman). // TÜ Toim. 179 (1965); К вопросу водно-солевого обмена и корригирования его при резекции тиреотоксического зоба. // TÜ Toim. 285 (1971); Cushingu sündroomiga haigete kirurgilisest ravist (kaasautor A. Kliiman). // NET (1975) 2; Хирургическое лечение зоба. // Acta endocrinol. XIII. Trt (1990); Endokriinne kirurgia. Trt, 1992; Välikirurgia (kaasautor). Trt, 1996.

B: TÜ BL I, 143; NET (1971) 1, 67-69; EA (2008) 12, 993; TÜK 200, 151, 197, 203; TÜA 1982-2007, 246, 253.

TEEÄÄR, Raivo (31. V 1954 Tartu), füüsik; Enno T. p. Lõpetas 1972 Tartu 1. kk-i, 1977 TÜ füüsikuna, 1984 KBFI-s asp-i, füüsika-mat-knd (1988, TÜ), vk „Исследование структурной упорядоченности в углеводах методами ЯМР ¹³C высокого разрешения в твердой фазе“. Oli 1977-80 Kübl v-ins ja n-teadur, 1980-88 KBFI n-teadur, 1986 ka Helsingi Ük-i külalisteadur, 1988-1998 KBFI v-teadur, hiljem töötanud panganduse alal. – Uurimisvaldkonnad: sünteetiliste ja biopolümeeride (peamiselt tselluloosi ja ligniini) ning nende estrite ja komplekside, orgaaniliste üldjuhtide, vedelate kristallide, silikaatide ja diktüoneemakilda struktuur ning mitmete füüsikalis-keemiliste töötluste käigus toimuvad struktuurimuutused tuumamagnetresonants spektroskoopia meetodil. U 50 teadutr-t.

T: Ordering in the nematic mesophase of the rapidly spinning sample (kaasautorid M. Alla, E. Lippmaa). // Org. Magn. Res. 19 (1982) 3; Solid state ¹³C NMR of cellulose. A relaxation study (kaasautor E. Lippmaa). // Polymer Bull. 12 (1984) 4; Crystallinity of cellulose as determined by CP/MAS NMR and XDR methods (kaasautorid R. Serimaa, T. Paakkari). // Polymer Bull. 17 (1987) 3; Structural changes of wood and its components initiated by the simultaneous action of shear deformation and high pressure (kaasautor). // J. Pulp and Paper Sci. 17 (1991) 4.

TEFANOVA (a-ni 1985 **Kirpitsenkova**), **Valentina** (27. IX 1949 Porkkala-Udd, Soome), immunoloog ja viroloog; venelane, teenistuja t. Lõpetas 1967 Tallinna 6. kk-i, 1975 Leningradi Med Pediaatria Inst-i, 1981 Moskva NSVL MTA Onkol-keskuses kliinilise sihtordinatuuri laste onkohematol alal, med-knd immunol, allergol ja virol alal (1987, N. Pirogovi nim Med Inst, Moskva), vk “Оценка иммунологических показателей у часто болеющих детей и динамика их изменений при профилактике острых респираторных заболеваний неспецифическими средствами“. Oli 1975–78 Tšeljabinski sünnitusmaja arst-neonatoloog, 1982–88 Tallinnas EMHI virol osk-a n-teadur, 1988–97 Profül Med-i Inst-i virol osk-a v-teadur, 1997–2003 EKMI virol osk-a v-teadur, 2003– TAI virol osk-a v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: B- ja C-viirushepatiitide immunoepidemiol riskirühmades, immuunsüsteemi erinevad aspektid viirushepatiitide korral, Eestis esinevate viirushepatiitide mol-epidemiol. Eesti Immunoloogide Seltsi

(1984–), Eur Kliinilise Virol Seltsi (EKVS) liige (1994–, 2007– nõukogu liige), Eesti Laborimed-i Ühingu liige (2004–). Üle 30 teadustr-e.

T: Distribution of hepatitis C virus geotypes in patients with chronic hepatitis C in Northern Estonia (kaasautor). // Acta Virol. 44 (2000) 3 / 4; Th1-cytokines in chronic hepatitis B and C (kaasautor). // Вопр. вирусол. 47 (2002) 3; B- ja C-viirushepatiitid – aktualne epidemioloogiline probleem Eestis viimasel aastakümnel (kaasautor). // EA 83 (2004) 3, 11; Urgent action needed to stop spread of hepatitis B and C in Estonian drug users (kaasautor). // Euro Surveillance: Eur. Communicable Disease Bull. 11 (2006) 1; Genetic characterization of hepatitis C virus strains in Estonia: fluctuations in the predominating subtype with time (kaasautor). // J. Med. Virol. 79 (2007) 4; Kroonilise C-hepatiidi haigete viirusevastase ravi tulemused (kaasautor). // EA 89 (2010) 3.

TEHVER (a-ni 1921 **Maurus**, 1921–28 **Klein**), **Gabriele Kristiine** (1. XI 1894 Roela v, Virumaa – 9. IX 1978 Tartu), põllumajandusteadlane ja loomaarst; metsavahi t, Julius T. abikaasa, A.-L. Riispere ja Imbi T. ema, olnud abielus ka J. Auliga (kuni 1931 J. Klein). Omandas 1922 Tartus keskkhariduse, lõpetas 1927 TÜ loomaarstitsk-a, põllum-knd (1956, EPA), vk „Parimate sugumärade laialdase kasutamise tähtsusest Eesti NSV hobusekasvatuses”. Oli 1926–29 ja 1930–32 TÜ väikloomade kliiniku n- ja v-asst, seejärel töötas Tartus ja Are vallas loomaarstina ja 1941–44 TÜ loomahistol kat-s, 1946–56 Eesti Hobusekasv TUI füsiol ja söötmise osk-a juh. – Uurimisvaldkonnad: künlol, hobusekasv, loomade nakkushaigused ja morfol.

T: Kemoterapötiline antiseptisepsis ja rivanool. // ELR (1927) 4/5, 89–102; Koer: tõud, pidamine, tervishoid ja haigused. Tln, 1937; Morfoloogilisi uurimusi koduimetajate ovariaal-folliikuleist. Trt, 1946; Tori hobusekasvandus 1856–1956. Tln, 1956 (kaasautor).

B: AAUT II, 246; ELR (1930) 3, 56-62; (1932) 6/7, 193-197; SP (1956) 10, 40; ELR (1990) 2, 45–47; Maaleht (2004), 28. X.

E. Ernits

TEHVER, Imbi (19. V 1939 Tartu), füüsik, Julius ja Gabriele T-i t, Anu Riispere õde, Vladimir Hižnjakovi abikaasa. Lõpetas 1957 Tartu 5. kk-i, 1962 TÜ füüsikaosk-a, 1968

FAI-s asp-i, füüsika-mat-knd (1968, TÜ), vk „Некоторые вопросы теории комбинационного рассеяния света примесными центрами кристаллов”; füüsika-mat-dr (1991, Läti TA FI), vk „Метод преобразования многомодовых систем в спектроскопии резонансного комбинационного рассеяния”. Oli 1962-63 TÜ FI laborant, 1963-65 ja 1968-77 n-teadur, 1977-2004 v-teadur, 2005– erakorr v-teadur, olnud 1991 Bremeni ja Stuttgardi Ük-i ja 1998 Brandenburgi Ük-i külalisteadur. – Uurimisvaldkonnad: tahkiste optiliste omaduste teooria, sh kristalli lisanditsentrite ja molekulaarsüsteemide sekundaarkiirguse, kuuma luminesentsi ning resonantse Ramani hajumise teooria, samuti elektronergastuse kiirguseta ülekande teooria. ENSV teaduspreemia 1965 (koll-s). 80 teadustr-t.

T: Theory of resonant secondary radiation due to impurity centres in crystals (kaasautor V. Hižnjakov). // Phys. Status Solidi, 21 (1967) 755; Radiationless transfer of electronic excitation during vibrational relaxation (kaasautor V. Hižnjakov). // Sov. Phys. – JETP, 42 (1976) 305; Raman profile with consideration for Condon and non-Condon terms. // Optics Comm. 38 (1981) 279; Transform laws for the excitation profiles of spontaneous and coherent Raman scattering by multimode Jahn-Teller systems. // J. Raman Spectroscopy 30 (1999); Transform relations for CARS excitation profiles. // Phys. Status Solidi C 2 (2005); Optical transition in an impurity centre of a crystal: mixing of phonons (kaasautor V. Hižnjakov). // Chem. Phys. Lett. 422 (2006).

B: EE 14, 525.

TEHVER, Jaan-Ülo (5. II 1940 Are v, Pärnumaa), tehnikateadlane; kooliõpetajate p. Lõpetas 1958 Väandra kk-i, 1963 TPI energ-tnk-a, 1971 TEFI-s asp-i, tehnikaknd (1978, TPI), tehnikadr (1992, TTÜ), vk „Intensiivkeemine poorsetel pinnitel”. Oli 1967-70 TEFI v-ins, 1970-79 n-teadur, 1979-86 v-teadur, 1986 j-teadur. – Uurimisvaldkonnad: füüsikal protsessid piirpindadel, soojusülekanne vedelike intensiivkeemisel, soojuse- ja massivahetus poorsetes pinnetes, jõuelektroonikaseadiste jahutamine. U 70 teadustr-t.

T: Heat transfer and hysteresis phenomena by boiling on porous plasma sprayed surface (kaasautorid H. Sui, V. Temkina). // Experim. Thermal Fluid Sci. 5 (1992) 6; Influence of porous coating on the boiling burnout heat flux. // Recent Advances in Heat Transfer. New York, 1992; Boiling on porous surface. Tln, 1992.

TEHVER, Julius (14. XII 1900 Tori v, Pärnumaa – 7. II 1990 Tartu), loomaarstiteadlane; taluniku p, Gabriele T-i abikaasa, Imbi T-i ja Anu-Liis Riispere isa. Lõpetas 1922 Tallinna RÜS Erakolledži, 1927 TÜ loomaarstitsk-a, *dr. med. vet.* (1929, TÜ), vk „Koduimetajate enterokromafiinsetest, Panethi ja basaalteralistest rakkudest”. Täiendas end 1929–30 (stipendiaadina) Edinburgh’i Vet-kolledžis. Oli 1924–27 TÜ anat kab-i asst, 1928–30 TÜ tead stipendiaat, 1930–31 õü täitja, 1931–38 anat kat-i dots, 1938–40 erakorr prof, 1940–51 prof, anat kat-i juh, 1951–76 EPA prof, anat kat-i juh, 1976–84 konsultant-prof, 1956–63 histol-kat-i juh. – Uurimisvaldkonnad: koduloomade anat, histol, füsiol, tsütol ja sigimine, vet-med-i ja vet-hariduse ajalugu. Eestik-se histol terminol loojaid. Kirjutanud 13-osalise (1965–88) venek-se monogr koduloomade histol-st ja vet-histol terminite seletava sõnaraamatu (1989). Tegelnud ka Tori khk koduloolise uurimisega. ENSV tnl teadlane (1957). ENSV rkl preemia (1977). Üle 60 teadustr-e.

T: Einiges aus der Geschichte der Dorpater Veterinärschule und des Veterinär-Instituts. // ELR (1931) 4/5, 97–167; Koduloomade anatoomia. Trt, 1934, ²1945; Koduloomade füsioloogia. Trt, 1936, ³1966; Koduloomade sigimine. Tln, 1938; Põllumajandusloomade sigimine. Tln, 1950, ²1953; Põllumajandusloomade erihistoloogia. Tln, 1954; Põllumajandusloomade anatoomia ja füsioloogia. Tln, 1957; Üldhistoloogia. Tln, 1959; Loomade histoloogia. Tln, 1962; Suuõõne ja hammaste histoloogia (kaasautor). Tln, 1965, ²1979. Oskussõnu piimanäärme morfoloogia ja funktsioonide alalt. Trt, 1965; Kõrgema veterinaarhariduse ajaloost Tartus 1848–1973 (kaasautor). Tln, 1973; Histoloogia eesti-, vene- ja ingliskeelne seletav terminoloogia. Tln, 1985.

B: EE 14, 525; AAUT II, 209; TÜBL I, 429–430; *J. Simovart*. Professor Julius Tehver. Trt, 1980; Agraart. (1990) 2; (1990) 4; ELR (1991) 1/2, 107–110; *E. Ernits, T. Suuroja*. Professor Julius Tehver 1900–1990. Trt, 2000; ELR (2001) 2, 83–85; EPBL, 516.

TEHVER, Riina (14. VII 1970 Tartu), füüsik; Imbi T-i ja Vladimir Hiznjakovi t. Lõpetas 1988 Tartus H.Treffneri Gümni, 1993 TÜ füüsikuna, 1999 Pennsylvania Ük-s doktorantuuri, Ph. D. füüsika alal (1999, samas), vk „Effective interactions in colloidal suspensions”. Olnud a-st 1999 Kompanii ABB (USA) tarkvaraspetsialist. –

Uurimisvaldkond: ühedimensiooniliste süsteemide ja kondenseeritud ainete kvantteooria, reaalsete süsteemide/protsesside arvutisimulatsioonid.

T: Scattering by locally periodic one-dimensional potentials (kaasautorid M. Rozman, P. Reineker). // Phys. Lett. A 187 (1994) 1; One-dimensional scattering-recurrence relations and differential equations for transmission and reflection amplitudes (kaasautorid M. Rozman, P. Reineker). // Phys. Rev. A 49 (1994) 5; Thermal walls in computer simulations (kaasautor). // Phys. Rev. E 57 (1998); Absence of many-body effects in interactions between charged colloidal particles (kaasautor). // Phys. Rev. E 59 (1999); Kinetic model for the coupling between allosteric transitions in GroEL and substrate protein folding and aggregation (kaasautor D. Thirumalai). // J. Mol. Biol. 377 (2008) 4; Allosteric wring in the transitions that drive the GroEL reaction cycle (kaasautor). // J. Mol. Biol. (2009) 3.

TEICHMANN, Ervin (19. II 1931 Tallinn – 2. V 2009 Tallinn), keeleteadlane. Lõpetas 1968 MÜ inglise filoloogina, filol-knd (1985, MÜ), vk käsitles ajaloolis-tüpoloogilist germaani k-tes esinevate tüvisõnaga *mogh*-verbe, filol-dr (1995, Pariis). Täiendas end 1990 Externis (Suurbritannia). Oli 1969-89 ja a-st 1998 MÜ õppejõud, 1989-95 TPedI dots, 1995-98 Eesti Merehariduskeskuse prof. – Uurimisvaldkond: üldk-eteaduslikud probleemid, keelte tüpoloogilis-kõrvutatav uurimine. Rahvusv platoonikute teaduste ja kunstide akad *Contenant* liige (1995).

T: Общегерманской глагол *magan* в памятниках древнегерманской письменности. // TÕ Toim. 468 (1978); Конструктивно-обусловленное употребление германского *magan*. // Вестник Моск. ун-та 9 (1984) 4; О некоторых аспектах употребления глагола *may/might* в научной прозе в современном английском языке. // TÕ Toim. 747 (1986); О сопоставительно-типологических исследованиях родственных и разносистемных языков. // Foreign language in the classroom. Tln, 1991; Типологические сопоставление семантических структур и функционирования модальных глаголов и в современном английском *may* и *mögen* современном немецком языках. // Вопросы сопоставительно-типологического исследования разносистемных языков: общетеоретические и конкретные вопросы функционального описания. Tln, 1993; Лексические и грамматические средства

выражения модальных значений возможности, необходимости и желательности в языках разного типа. // ТРедI Тоim. А 11 Humaniora, 1998.

B: EE 14, 525.

TEICHMÜLLER, Gustav (19. XI 1832 Braunschweig, Saksamaa – 22. V 1888 Tartu), filosoof; sakslane, sõjaväelase p. Omandanud Braunschweigis keskkariduse, õppis Berliini ja Tübingeni Ük-des, lõpetas 1856 Halle Ük-i filos-tsk-a. Oli 1856-60 Peterburis koduõpetaja, 1858-59 Peterburi Püha Anna Ük-i õpetaja, 1860-67 Göttingeni Ük-i eradots, 1867-68 Göttingeni Ük-i, 1868-71 Baseli Ük-I, 1871-88 Tartu Ük-i filos-prof. – Käsitles filos arengulugu muutumatute põhimõtete ümberkombineerimisena, rünnates positivismi, darvinismi arenguõpetust ja platonismi. Kristliku personalismi rajajana mõjutanud mitmesuguseid usulisi filos-õpetusi ja Fr. Nietzschet.

T: Neue Studien zur Geschichte der Begriffe 1-3. Gotha, 1876-79; Pedagogische Fragen. Riia, 1879; Darwinismus und Philosophie. Trt, 1877; Ueber die Frauenemancipation. Trt, 1877; Ueber die Unsterblichkeit der Seele. Leipzig, 1879; Die wirkliche und die scheinbare Welt: neue Grundlegung der Metaphysik. Breslau, 1882; Religionphilosophie. Breslau, 1886.

B: *Левицкий* II, 412-413; EE 14, 525; ACUT B 22 (1931) 1; Akad. (1989) 6, 1151-1163; Tuna (2007) 1, 78-93.

TEIGAR, Aavo (1. XII 1936 Võõpsu alev, Võrumaa), tehnikateadlane; õpetajate p. Lõpetas 1954 Räpina kk-i, 1959 TPI ehitustsk-a tööstus- ja tsiviilehituse alal, 1972 Ehituse TUI-s asp-i, tehnikaknd (1973, Riia PI), vk käsitles autoklaavse põlevkivituhkbetooni külmakindluse uurimist. Oli 1965-69 Ehituse TUI osk-a peains, 1973-80 n- ja v-teadur, 1980-84 laborijuh, a-st 1984 ehitusmaterjalide ja -konstruktsioonide pikaalisuse osk-a juh. – Uurimisvaldkonnad: ehitusmaterjalide (betoonide ja keraamiliste materjalide) püsivus ja selle tõstmise võimalused, autoklaavsete põlevkivituhkbetoonide omadused ja kasutamine, gaasbetoonist hoonete piirdekonstruktsioonide eksploatatsioonikindluse tagamine, ehitusmaterjalide korrosioon, ehituskonstruktsioonide seisukorra jälgimine ja abinõude väljatöötamine nende pikaalisuse tagamiseks. Üle 50 teadustr-e.

T: Veiselautade käsiraamat (kaasautor). Jäneda, 2000.

TEINEMAA, Erik (22. X 1972 Tallinn), keemik; elektri p. Lõpetas 1991 Keila 1. kk-i, 1995 TÜ keemia osk-a, M.Sc. keemia alal (1998, TÜ), vk „Mudelaerosoolidele adsorbeerunud polüaromaatsete süsivesinike fotokeemiline degradatsioon”, Ph.D. samal alal (2003, TÜ), vk „The environmental fate of the particulate matter and organic pollutants from an oil shale power plant”. Oli 1995-98 KBFI-s ins, 1997-98 TTÜ teadur, 1998-2003 KBFI teadur, 2003 v-teadur, 2003-05 Eesti Keskkonnauuringute Keskuse teadusnõunik, 2005-06 v-teadur, 2006-09 osk-a juh, 2009– KBFI v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: põlevkivi tolm põletamise lendtuha keem koostis, levik ja sadenemine, saasteainete leostumine põlevkivi tolm põletamise lendtuhast, polüaromaatsete süsivesinike sisaldus erinevates põlevkivitööstuse jääkproduktides, õhuproovide võtmine, välisõhu kvaliteet, lõhnaainete proovide võtmine (tuuletunnel, vookamber), õhusaasteainete hajumise mat-ne modelleerimine. Üle 30 teadustr-e.

T: Photochemical transformation of polycyclic aromatic hydrocarbons on solid particles (kaasautor U. Kirso). // *Polycyclic Aromatic Compounds* (1999) 14-15; Atmospheric behaviour of oil shale combustion fly ash in a chamber study (kaasautor). // *Atmospheric Envir.* 36 (2002) 5; Deposition flux and atmospheric behavior of oil shale combustion aerosols (kaasautor). // *Oil Shale* 20 (2003) 3S; Atmospheric pollution in Tallinn, levels of priority pollutants (kaasautor). // *Proc. Est. Acad. Sci. Chem.* 54 (2005) 3; PAH in airborne particulate matter (kaasautor). // *Polycyclic Aromatic Compounds* 26 (2006) 2;. Determination of polycyclic aromatic hydrocarbons (PAHs) in oil shale processing wastes: Current practice and new trends (kaasautor). // *Oil Shale* 26 (2009) 1.

TEITELBAUM, Viktor (Vigdor) (15. II 1919 Valga – 16. VIII 1986 Tallinn), agronoom-ökonomist, käsitöölise p. Lõpetas 1946 Moskvas Timirjazevi nim Põllum Akad põllumaj-ökon tsk-a. Stazeeris 1971 Saksa DV-s. Oli 1946-47 Põllum-min-i plaani-ökon osk-a juh, 1949-51 TÜ agraarökon ja plaanimaj kat-i juh ja v-õpetaja, 1951-61 EPA sots põllum ökon ja organiseerimise kat-i juh ja v-õpetaja, 1962-69 v-õpetaja, 1969-73 dots-i kt, 1962-73 ühtlasi kat-i juh, 1973-76 EMMI ökon osk-a sektorijuh, 1977-86 v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: põllum-ettevõtete territooriumi korraldus ja tootmise

paigutus, külvikordade rakendamine, maaviljeluse ja loomakasvatuse efektiivsus ja intensiivistamine Eestis. Üle 50 teadustr-e.

T: Loomakasvatuse arendamise tulemused ja eelseisvad ülesanded Eesti NSV-s. // EPA tead tööde kogumik 9 (1959); Taimekasvatussaaduste tootmise intensiivsus ja paiknemine Eesti NSV-s. // EPA tead tööde kogumik 15 (1960); Köögiviljakasvatuse arendamise küsimusi Eesti NSV-s. Tln, 1961; Põllumajandussüsteemi täiustamine. // Lühikokkuvõtteid EPA agron-tsk-a tead uurimistöö tulemustest 1941-1968 a. Trt, 1969; Majandite maaviljeluse tulemuste hindamise põhimõtted// SP (1971) 21; Piima tootmise majanduslik efektiivsus Eesti NSV-s. // EMMI tead tööde kogumik LVIII (1986).

B: TÜ BL I, 411; EPA BL I, 76-77; EMMI BL (2006), 77.

TEITER, Sille (31. VIII 1976), geograaf. Lõpetas 1998 TÜ geograafina, M.Sc. maastikuökol ja keskkonnakaitse alal (2001, TÜ), vk „Comparative study of N₂O, N₂ and CH₄ emission rates and nitrogen mineralization in alder stands in Estonia and Germany”; Ph.D. keskkonnatehnol alal (2005, TÜ), vk „Emission rates of N₂O, N₂, CH₄, and CO₂ in riparian grey alder forests and subsurface flow constructed wetlands”. Oli 1998-2000 Tallinna Järveotsa Gümni-i geogr-õpetaja, 2001- Põllumin-i maaelu arengu osk-a peaspetsialist ja TÜ Ökol- ja Maateaduse Inst-i loodusgeogr ja maastikuökol õt-i erakorr teadur. – Uurimisvaldkonnad: maastike aineriinge muutuvus kliima- ja maakasutuse tingimustes ning selle ökotehnol reguleerimine, maakasutuse ja veerežiimi muutuste mõju metaani ja naerugaasi emissioonile põllumaastikul. 15 teadustr-t.

T: Budgets of nitrogen fluxes in riparian grey alder forests (kaasautor). // Arch. Hydrobiol.141 (2002) 3-4; Nitrous oxide, dinitrogen and methane emission in a subsurface flow constructed wetland (kaasautor). // Water Sci. Technol. 48 (2003) 5; Gaseous nitrogen and carbon fluxes in riparian alder stands (kaasautor). // Boreal Envir. Res. 13 (2008) 3.

TEIVERLAUR, Maria (14. IX 1955 Viljandi), psühholoog; autojuhi t. Lõpetas 1974 Viljandi C. R. Jakobsoni nim. 1. kk-i, 1979 TÜ psühhol osak-a, 1992 Peterburis V. M. Behterevi nim Psühhoneurol TUI-s asp-i, psühhol-knd (1992, samas), vk “Исследование

восприятия времени в процессе лечения у больных с невротическими и эндогенными депрессивными расстройствами”. Täiendanud end kodu- ja välismaal (Venemaal, Rootsis, Hollandis, Leedus). Oli 1979–2001 Jämejala Psühhaatrihaigla med- psühholoog, 1992–2001 ka psühhol-kab-i juh, 1997–2002 Viljandi Kultuurikolledži dots, 2000–01 Akad Nord erakorr dots, 2001–03 erakorr prof, 2003–06 erakorr dots, 2006–10 dots, 2008–10 ka psühhol- ja kommunikatsioonitsk-a prodekaan, 2010– TLÜ psühhol inst-i dots; 2004 õpetas Oulu Tehnikakõrgkoolis biblioteraapiat. Loengukursused: kliiniline psühhol, psühhodiagnostika, kognitiivne psühhoteraapia, psühhol nõustamine, biblioteraapia, lugemispsühhol, stress ja eneseregulatsioon, ego kaitse ja toimetulek, tööpsühhol jm. – Uurimisvaldkonnad: depressioon ja ajataju, ego kaitsemehhanismid ja toimetulek. Osales 2001–03 Leonardo Da Vinci programmi projektis *Public Libraries Management and New Information Technologies*. Eesti Kliiniliste Psühholoogide Seltsi liige (2009–). Akad. Nord teenetemärk (2005). U 30 teadusart-t, rohkesti aimeart-id.

T: Using experiments of perception of time in differentiation endogenous and neurotic depression. // *Aktuelle Aspekte der Psychiatrie*. Jena, 1991; Значение восприятия времени для внутренней картины болезни при невротической депрессий. // *Обозрение психиатрии и мед. психол. им. В. М. Бехтерева* СПб, 1991; Inimese psüühilise seisundi uurimine ajatajukatsete abil. // *TÜ Toim.* 918 (1991); Depressiivsete neuroosihaigete intuitiivne aja ettekujutus raviprotsessis. // *TÜ Toim.* 952 (1992); Relationship between human age and evaluation of one`s time. // *Identity, Freedom, Values and Memory*. Tln, 1996; Ego kaitsemehhanismid. Tln, 2003; Семантический дифференциал времени как метод психологической диагностики личности при депрессивных расстройствах (kaasautor). СПб, 2005; Luuleteraapia. Tln, 2007; Empaatia areng ja arendamine lapsel. Tln, 2010; The significance of developmental level of Ego in the context of management capability. // *Management Theory and Practice: Synenergy in Organisations*. Trt, 2011.

B: Sakala (2001) 17. XI; Valuoja kooli lapsed. Viljandi. 2011, 92–94; Kõik on kokku elu lugu. C. R. Jakobsoni nim. Gümnaasium 1908–2008. Viljandi, 2011, 144–145.

TEKKEL (a-ni 1973 **Purde**), **Mare** (6. IX 1950 Tallinn), arstiteadlane, epidemioloog; õpetaja t. Lõpetas 1969 Tallinna 21. kk-i, 1975 TÜ arstitsk-a, med-knd (1988, NSVL Onkol-keskus, Moskva), vk „Ионизирующее облучение, получаемое при повторных рентгеноскопиях, как фактор риска заболевания раком молочной железы”. Täiendas end USA-s, Jaapanis, Itaalias. Oli 1976-90 EKMI n-teadur, 1990-92 teadur, 1992-2003 v-teadur, 2003– TAI v-teadur. Eesti Vähiliidu, Globaalse Keskkonna Võrgustiku (GEENET) ja Rahvusv Keskkonna Arstide Seltsi (ISDE) liige – Uurimisvaldkond: epidemiol, tervisekäitumine. U 70 teadustr-t.

T: The Estonian study of Chernobyl cleanup workers: I. Design and questionnaire data (kaasautor). // Radiat. Res. 147 (1997) 5; Do recorded doses overestimate true doses received by Chernobyl cleanup workers? Results of cytogenetic analyses of Estonian workers by fluorescence in situ hybridization (kaasautor). // Radiat. Res. 150 (1998) 2; Risk factors for pulmonary tuberculosis in Estonia (kaasautor). // Int. J. Tuberc. Lung Dis. 6 (2002) 10; Trends in the magnitude of educational inequalities in health in Estonia, Latvia, Lithuania and Finland during 1994-2004 (kaasautor). // Public Health 120 (2006) 9; Suicide risk among Chernobyl cleanup workers in Estonia still increased: an updated cohort study (kaasautor). // Ann. Epidemiol. 16 (2006) 12; Social determinants of ever initiating smoking differ from those of quitting: a cross-sectional study in Estonia (kaasautorid M. Leinsalu, A.-E. Kunst). // Eur. J. Public Health 17 (2007) 6; Risk of hematological malignancies among Chernobyl liquidators (kaasautor). // Radiat. Res. 170 (2008) 6.

TELGMAA (a-ni 1935 **Dellmann**), **Aksel** (10. II 1932 Padise v, Harjumaa), pedagoogikateadlane; taluniku p. Lõpetas 1953 Tallinna ÕI, 1956 TPedI mat-füüsikatsk-a, ped-knd (1967, Moskva, NSVL Ped. Akad.), vk-s käsitles järkjärgulist lähendamise meetodit koolimat hodegeetilise printsiibina. Oli 1956-60 Keila Kk-i õpetaja, 1960-69 ja 1976-91 PTUI v-teadur ja sektorijuh, 1981-91 ka teadusdir, 1969-76 TPedI mat-kat-i juh ja dots, 1991-97 TPÜ mat didaktika õt-i juh ja prof, 1997- emeriitprof. Koost. õpikuid ja õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: koolimat, mat didaktika. Üle 30 teadutr-e.

T: Järkjärgulise lähendamise meetodist koolimatemaatikas. Tln, 1965; Koolimatemaatika olevikust ja tulevikust. // Nõuk Kool (1968) 3; Töövihik matemaatika õpetamisel. // Nõuk

Kool (1971) 7; Matemaatika õpetamisest IV klassis. Raamat õpetajale. Tln, 1980; Matemaatiline üldharidus ja selle arengu probleeme. // EMatS ar 1988. Trt, 1993.

B: Uusi teaduse kandidaate. // MK XIII. Trt, 1967, 121-122.

TELLINEN, Juhani (9. IX 1949 Pihkva), elektrotehnikateadlane; soomlane, töölise p. Lõpetas 1968 Sillamäe Mäetehnikumi, 1977 TPI elektriins-na, 1980 samas asp-i, tehnikaknd (1982, Kiiev, Ukraina TA), tehnikadr (1994, Helsingi Tehnikaük), vk „Development of the theory and design of saturable reactors for power systems”. Oli 1979-90 TPI/TTÜ elektrotehnika aluste kat-i asst, v-õpetaja ja v-teadur, 1990– Helsingi Tehnikaük-i elektromeh-labori õppejõud. – Uurimisvaldkonnad: elektromagnetiline ühildatavus, reaktiivvõimsuse kompensatsiooni energiakvaliteet, elektromeh, ferromagnetiliste seadmete teooria ja rakendamine. Arendanud reaktorite modelleerimis- ja arvutusmeetodeid. Üle 70 teadustr-e.

T: Teholähteissä käytettävien magneettisten komponenttien mallintaminen (kaasautor T. Jokinen). Otanimei, 1997; Magneettisten komponenttien EMC-mallintaminen. Espoo, 1999.

B: EE 14, 526.

TELLIS (a-ni 1962 **Teplenkov**), **Valter** (12. IX 1929 Järvesuu v, Petserimaa), majandusteadlane; taluniku p. Lõpetas 1948 Võru Kk-i, 1965 TÜ maj-tsk-a, maj-knd (1975, TÜ), vk „Töötajate premeerimise täiustamine üldkasutatavas autotranspordis (ENSV ettevõtete materjalide alusel)”. Oli 1970-73 Eesti Maanteeprojekti dir asetäitja, 1977-79 TÜ maj-küb ja stat kat-i v-õpetaja, 1979-93 dots, 1993- rahvamaj õt-i dots. – Uurimisvaldkonnad: töö- ja palgaprobleemid, keskkonnaõkon. U 50 teadustr-t.

T: Taaramajandus ja taarakulud. Tln, 1967; Preemia ja aastahüvitus. Tln, 1976; Autotranspordi ökonomika. Autojuhtidele. Tln, 1976; Teaduse ja tehnika planeerimine. Trt, 1988.

B: TÜ BL I, 362.

TEMKIN, Leonid (10. I 1943 Samara, Venemaa), füüsik; juut, energeetikateadlase ja õpetaja p. Lõpetas 1960 Kuibõševi 12. kk-i, 1965 LÜ füüsikuna; füüsika-mat-knd (1976,

Ukraina TA). Oli 1966-78 Ukraina TA Madalate Temperatuuride Füüsika ja Tehnika Inst-i rakendusmat osk-a n-teadur, 1978-84 M. Kalinini nim Tallinna Elektrotehnika Tehase TUI jahutussüsteemide labori v-teadur, 1984-88 Võru Gaasianalüsaatorite tehase SKB Tallinna tead osk-a elektrohüdrodünaamika labori juh, 1988-1993 TEFI j-teadur. – Uurimisvaldkonnad: rajaintegraalvõrrandite meetodi väljatöötamine mat füüsika ääreülesannete lahendamiseks, asümptootilise meetodi väljatöötamine mittestatsionaarsete pikaajaliste protsesside uurimiseks, jahutusprotsesside optimeerimine mat-se modelleerimise teel. Üle 50 teadustr-e.

T: О разогреве органиченного объема сплошной среды (kaasautor A. Mõškis). // Инженерно-физический ж. 25 (1973) 3; О нестационарном разогреве неоднородных тел. // Исследования по теории операторов и их приложениям. Киев, 1979; О построении периодических решений уравнения параболического типа. // ТА Toim. Füüsika. Mat. 29 (1980) 3; О расчете охлаждающих устройств методом граничных интегральных уравнений (kaasautor V. Temkina). // Изв. АН СССР. Энергетика и транспорт (1985) 6; Об одной обратной задаче теплопроводности и ее приложениях. Численные методы и оптимизация, 2. Тln, 1990.

TENDER, Erik (Erich) (10. IV 1902 Tallinn – 7. II 1991 Stockholm), ajaloolane ja arhivaar; riigiametniku p. Lõpetas 1923 Tallinna Poeglaste Gümni-i, 1927 TÜ ajaloolasena, *mag. phil.* (1930, TÜ), vk „Tartu raekojad Poola ja Rootsi ajal”. Osales 1918-20 Vabadussõjas. Oli 1925-27 Tartu Linnaarhiivi asst, 1928-40 arhivaar, ühtlasi 1933-40 ÕES-i mündikabineti konservaator, 1940-41 Riigi Keskarhiivi osk-ajuh, 1941-44 juh, 1942-44 TÜ õu täitja. Asus 1944 Saksamaale, oli 1946-49 Balti Ük-i (Pinneberg Hamburgi läh) prof-i kt. A-st 1950 elas Rootsis, oli 1950-68 Grängesbergi Kontserni arhivaar. – Uurimisvaldkonnad: Eesti 16.-17. saj ajalugu, arhiivindus, numismaatika, heraldika, sfragistika. Üle 20 teadustr-e.

T: Tartu linnaarhiiv 1919-1929. // AA (1930); Lisandeid talupoegade maata võõrandamise kohta Rootsi ajal. // AA (1933); Perekonnaseisuametnikele esitatavate dokumentide hindamisest (kirikuraamatust). // Linnad ja Aleviid (1933) 9-10; Tartu linna pitsatist, vapist ja lipust. // Tartu III. Trt, 1936; Die Streirigkeiten der Familie Stirnhelm mit der Stadt Tartu. // ÕES-i ar 1934. Trt, 1936; Müntide ja mõõtude areng Eestis. // Eesti

majandusajalugu I. Trt, 1937; Ehitusoludest ja tuletõrjendusest Tartus Rootsi ajal. // Tartu V, 1938. Trt, 1938

B: EE 14, 526; EBL TK, 335; ETVpK, 128; AAUT II, 290-291; Erik Tender. // Univ. Tartuensis (1991) 22.II.

T. Šor

TENDER, Tõnu (21. XI 1965 Tallinn), keeleteadlane; toimetaja ja õpetaja p. Lõpetas 1984 Tallinna 20. kk-i, 1992 TÜ eesti filol erialal, 1996 TÜ-s magistrantuuri, 2010 doktorantuuri, filol-mag (1997, TÜ), vk “Eesti släng: olemus ja uurimislugu, sissevaade vanglaslängi”, Ph.D. meedia ja kommunikatsiooni alal (2010, TÜ), vk “Mitmekeelsus Eestis Euroopa Liidu mitmekeelsuse ideaali taustal”. Oli 1995–96 TÜ-s eesti k-e õpetaja (Soome välisüliõpilastele), 1997–98 Viljandi Kultuuriakad eesti murrete lektor, 1997–2001 ES-i teadussektr, 2001–05 Haridus- ja Teadusmin-i k-etalituse juh, 2005– k-osa nõunik. – Uurimisvaldkonnad: k-epol, mitmekeelsus, võõrk-ke oskus, k-eõppe motivatsioonid, Eesti släng. Rkl programmide *Eesti keel ja rahvuskultuur (1999–2003)* juhtkomitee liige, *Eesti keel ja rahvuslik mälu (2004–2008)* juhtkomitee liige ja aseesimees, *Eesti keel ja kultuurimälu (2009–2013)* juhtkomitee liige, Euroopa k-eõppe raamdokumendi projektijuht (2002–08). Mitme väljajaande toim-id, ajakirja *Oma keel* toim-koll-i liige (2000–). ES-i (1987–), EKS-i (1993–), Eesti K-enõukogu (2001–), EK hariduse ja kultuuri peadirektoraadi töörühma *Keeleõpe töö jaoks* liige (2009–). Üle 50 teadustr-e.

T: Trellide ja luku taga: sissevaade Eestis kinnipeetavate 20. sajandi slängi (kaasautor U. Ilm). Trt, 2003; Cultural sustainability in a transition society: relations between foreign languages and geo-cultural self-position in Estonia (kaasautor A. Masso). // Int. J. Envir., Cultural, Econ. and Social Sustainability 3 (2007) 3; About the linguistic constitution of social space: the case of Estonia (kaasautor A. Masso). // Trames 12 (2008) 2; Two languages in addition to “mother tongue” – will this policy preserve linguistic diversity in Europe (kaasautor T. Vihalemm)? // Trames 13 (2009) 1.

B: <https://www.etis.ee>.

TENISBERG, Valeri (17. VIII 1938 Tallinn – 2. XI 1996 Tallinn), tehnikateadlane; ehitusins-i p. Lõpetas 1956 Tallinna 20. kk, 1961 TPI ehitustsk-a san-tehnika alal, 1969 Leningradi Ehitusins-de Inst-s asp-i, tehnikaknd (1970, samas), vk “Переменное направление движения воды в прямооточных системах центрального отопления”. Oli 1962-63 trusti Santehmontaaz Tallinna Montaažival-e meister, 1963-65 Eesti Projekti grupijuht, 1967-69 Leningradi Ehitusins-de Inst-i n-teadur, 1969-77 TPI san-tehnika kat-i v-õpetaja, 1977-92 dots, ühtlasi a-st 1975 ehitustsk-a dekaani abi teadustöö alal, 1992-96 TTÜ keskkonnatehnika inst-i kütte ja ventilatsiooni aseprof. Luges kütte, ventilatsiooni, õhu konditsioneerimise ja külmavarustuse, soojusvarustuse, tööstusettevõtete õhu konditsioneerimise ja hoonete insenerivõrkude kursusi, a-st 1984 kütte ja ventilatsiooni kursust ka ERKI-s; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: hoonete kütmine ja õhuvahetus. Selgitas soojuskandja muutuva suunaga tsirkulatsiooni rakendamise võimalusi ühetoru-kesküttesüsteemides ja Mustamäe elamute torustike amortiseerumise põhjusi. Osales EV soojusmaj kontseptsiooni väljatöötamises. Eesti Kütte-ventilatsiooniins-de Ühenduse liige. U 30 teadustr-t.

T: Kuidas kütta Tallinna. // Tehnika ja Tootmine (1964) 4; Milline ahi on hea. // Tehnika ja Tootmine (1971) 3; Küte ja ventilatsioon. Tln, 1977.

B: TPI 1936-1986, 237.

V. Mägi

TENJES, Peeter (14. VII 1955 Türi), füüsik, astronoom; raamatupidaja ja mehaaniku p, Silvi T-e abikaasa. Lõpetas 1973 Türi Kk-i, 1978 TÜ füüsika osk-a, astron-dr (1993, TÜ) „Models of regular galaxies“. Täiendas end 1991-92 Napoli, 1995 Lundi, 2002 Göttingeni ük-de obs-tes Oli 1978-80 TÜ üldfüüsika kat-i asst, 1980-97 AAI ja Tartu Obs-i n-teadur, teadur, v-teadur, 1997- TÜ teor. füüsika inst-i ja TÜ FI teor füüs osk-a dots, 2002-07 ka füüsika-keemiatsk-a prodekaan. Lugenud kompleksmuutuja funktsioonide, mat-se füüsika, aatomi- ja tuumafüüsika, astron, tähesüsteemide füüsika jt kursuseid; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: tähesüsteemide stellaardünaamilised mudelid, tähepopulatsioonide jaotus galaktikates, kerasparvede allsüsteemide struktuur, nähtava ja tumeda aine jaotus galaktikates, galaktikate struktuur suurtel punanihetel. Osalenud

astrokliima eksped-des Usbekistanis ja Pamiiris, kaljujoonisteksped-des Karjalas ja Siberis. EFS-i juh-e liige (2001-06). U 60 teadustr-t.

T: Triaxial elliptical galaxies with dust lanes: an atlas of velocity fields (kaasautorid G. Busarello, G. Longo). // Napoli, Pubblicata da Liguori Editori (1993); Galactic models with massive corona IV. The Andromeda galaxy M31 (kaasautorid J. Einasto, U. Haud). // Astron. Astrophys. 286 (1994) 3; Origin and possible birthplace of the extreme runaway star HIP 60350 (kaasautor). // Astron. Astrophys. 369 (2001) 2; Structure of visible and dark matter components of spiral galaxies at redshifts $z = 0.5-0.9$. (kaasautor A. Tamm). // Astron. Astrophys. 433 (2005) 1; Surface photometry and structure of high redshift disk galaxies in the HDF-S NICMOS field (kaasautor A. Tamm). // Astron. Astrophys. 449 (2006)1; Line-of-sight velocity dispersions and mass-distribution model of the Sa galaxy NGC 4594 (kaasautor E. Tempel). // Monthly Not. Royal Astron. Soc. 371 (2006).

B: EE 14, 526; Üliõpilasleht (2003) 12. XI.

TENJES (a-ni 1979 **Kimmel**, 1979-91 **Lõhmus**), **Silvi** (3. IX 1958 Vändra, Pärnumaa), keeleteadlane; talunike t, Peeter T-e abikaasa. Lõpetas 1976 Tartu 2. kk-i, õppis 1976-78 TÜ-s eriped-t, lõpetas 1991 TÜ eesti filol osk-a, 1995 TÜ-s magistrant ja 2001 doktorantuuri, M.A. üldkeeleteadus alal (1995, TÜ), vk „Žestid eestikeelses dialoogis”, Ph.D. samal alal (2001, TÜ), vk „Nonverbal means as regulators in communication: sociocultural perspectives”. Täiendas end 1976-82 sanskriti k-e ja India kultuuriloo alal Tartus, 1995 Göteborgi Ük-i üldk-eteaduse inst-s, 1996-97 Ungari Lingvistika Inst-s. Oli 1991 TÜ eesti k-e labori n-teadur ja eesti k-e kat-i v-laborant, 1991-93 ajakirj ajaloo labori n-teadur ja üldk-eteaduse õt-i eesti k-e korpuse ja arvutuslingvistika uurimisrühma teadur, 2001-02 eesti ja soome-ugri k-eteaduse osk-a erakorr teadur, 2002 germaani-romaani filol osk-a erakorr v-teadur, 2002-04 teadur, 2004- eesti ja soome-ugri k-eteaduse osk-a (a-st 2008 eesti ja üldkeeleteaduse inst) eesti k-e (võõrk-ena) õt-i dots. – Uurimisvaldkonnad: k-eteadus, diskursuseuuringud, inimese kognitsioon. Ligi 50 teadustr-t.

T: Gestures in communication and their use for pointing and referring in space: Estonian examples. // TÜ üldkeeleteaduse õt-i toim. 2 (2001); Keele žestilise päritolu hüpotees. //

KK (2001) 10-11; Gestures as pre-positions in communication. // *Trames* 5 (2001) 4; Communicative aspects in conversation: gesture, co-verb and metaphor. // *Defining Englishness. Cultural Studies Series* 5. Trt, 2004; Kategooriad inimese kognitiivsel ja sotsikultuurilisel maastikul. // *Eesti Rakenduslingvistika Ühingu ar 1* 2004. Tln, 2005; Deictic gesture – human companion. // *De l'éconcé à l'énonciation et vice-versa. Regards multidisciplinaires sur la deixis.* / Lausungist lausumiseni ja vastupidi. Multidistsiplinaarsed vaated deiksisele. / From utterance to uttering and vice versa. Multidisciplinary views on deixis. // *Studia Romanica Tartuensia IVb.* (2005); Ruumilise keele mehhanismid ja võimalused mõiste KÄSI väljendamisel. // *Eesti Rakenduslingvistika Ühingu ar 2.* Tln, 2006.

TENNER, Karl (Carl) Friedrich (2. VIII 1783 Auvere mõis, Vaivara v. – 28. XII 1859 Varssavi), eestlasest geodeet, vene armee jalaväekindral. Hariduse sai Saare ja Rõngu mõisas, õppis 1802-05 Vene kindralstaabi kortermeistri osk-a kaartide depoo kursustel topograafiat ja 1805-09 astronoomiat. Teenis 1802-59 Vene armee kindralstaabi kortermeistri osk-a sõjatopograafia depoo (a-ni 1812 Kaartide depoo). Osales Vene diplomaatilise Hiina missiooni koosseisu 1805-07 teekonna kaardistamisel Hiinasse läbi Tobolski, Irkutski, Kjahta ning edasi läbi Gobi kõrbe kuni Urgaa linnani (praegune Ulan-Baatar). Samal ajavahemikul kaardistas ka Nertšinski ning Barnauli piirkonda. Osales ohvitserina 1807. a. sõjakäigul Napoleoni vastu ja 1812. a. Isamaasõjas ning 1813. a. lahingutes Leipzigi ja Hamburgi all. Vapruse eest autasustati T-t mitme kõrge autasuga. – Vene geodeesia rajajaid. Tema juhatusel viidi läbi esimesed täpsed topograafilised ja geodeetilised tööd Venemaal, jagati triangulatsioon klassidesse ja võeti kasutusele üldiselt üksikule ülemineku printsiip. Viis läbi geodeetilisi mõõtmisi ka Kuramaa, Vilno, Grodno ja Minski kub-des, Ukrainas, Bessaraabias ning Poola Kuningriigis. Oli tegev Vene- ja Preisimaa ning Venemaa ja Austria triangulatsioonivõrkude ühendamisel, algatas koos F. G. W. Struvega nn Vene-Skandinaavia kraadimõõtmise (1816-59) ning oli selle põhiline teostaja. Kirjutanud art-id praktilise triangulatsiooni kohta. Peterburi TA auliige (1832).

B: EE 14, 526; Geodeet (1993) 4; Tähetorni kalender (1959) 35; Записки Военно-топографического депо XXIII (1862), 91-111; *З. К. Новокшанова*. Карл Иванович Теннер – военный геодезист. М., 1957; Geodeet (2008) 36, 50–59.

T. Viik

TENNMANN, Eduard (29. VII 1878 Peterburi – 19. XI 1936 Tartu), teoloog ja filosoof. Lõpetas 1910 TÜ usutsk-a, teol-knd (1913, TÜ), teol-dr (1931, TÜ), vk „G. Teichmüllers Philosophie des Christetums”. Oli 1911-17 Pärnus ja Viljandis pastor, 1911-17 Pärnu gümnaasiumi eesti k-e ja usuõpetuse õpetaja ning 1915-17 ka Pärnu kaubanduskooli juh, 1917-19 Tallinna kk-des õpetaja, 1919-26 TÜ võrdleva usuteaduse dots, 1926-36 erakorr prof ja 1936 süstemaatilise teol prof, 1924-36 ka usutsk-a sekr.– Uurimisvaldkond: usundilugu ja usundipsühhol. *Usuteaduslike Ajakirja* toim. (1928-32). Üle 30 teadustr-e.

T: Mooses ja prohvet. Tln, 1921; Tõusvale usule. I-II. Trt, 1924-25; Teadvale usule. Trt, 1926; Rahavõimu saladused. Trt, 1931; Maaailma usundid. Trt, 1935; Üldine usundipsühholoogia. Trt, 1936; Ekstaas ja müstika. Trt, 1936.

B: EE 14, 526; EBL, 336, EAT, 338; *J. Aunver*. Eesti rahvakiriku ristitee. Stockholm, 1953, 67; , *A. Vööbus*, 33, 44, 50, 56, 65, 67; *L. Raid*, 6, 36, 37, 66, 104, 105.

TENNO, Koidu (21. VIII 1935 Tartu), majandusteadlane; töölise t. Lõpetas 1954 Tartu 3. kk-i, 1959 TPI keemikuna, 1967 MI-s asp-i, maj-knd (1969, Eesti TA), vk „Polümeersete materjalide tootmise optimeerimine Balti majandusrajooni tarbeks”. Oli 1959-64 ja 1967-69 MI n-teadur, 1968-88 v-teadur, 1988-94 sektorijuh, 1994-98 j-teadur, 1998-2005 TTÜ MI v-teadur, 2005– TTÜ maj-uuringute teaduskeskuse erakorr v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: maj ja ökol süsteemide modelleerimine ja analüüs, põlevkivitööstuse ja energ ökon, energiasektori areng ja hinnakujundus, regionaalökon. U 80 teadustr-t.

T: Dialogue analysis of regional production programs (kaasautor). // *Angewandte Systemanalyse* 3 (1982) 4; Modelling of development scenarios of the Estonian fuel-energy complex (kaasautor A. Laur). // *Proc. Est. Acad. Sci. Hum. Social Sci.* 44 (1995) 1; Model analysis of development strategy for the Estonian fuel-energy complex (kaasautor A. Laur). // *Oil Shale* 13 (1996) 1; Sustainability of oil shale-based electricity production (kaasautor A. Laur). // *Oil Shale* 20 (2003) 3; Assessment of external costs i

oil shale-based electricity production in Estonia (kaasautorid A. Laur, J. Aps). // Oil Shale 21 (2004) 4; Säästva arengu energiaindikaatorite võrdlev analüüs (kaasautor A. Laur). // Taastuvate energiaallikate uurimine ja kasutamine. Trt, 2006; Internalizing of external costs in electricity generation (kaasautor). // Oil Shale 24 (2007) 2.

TENNO (a-ni 1967 **Allmere**), **Tiina** (16. IX 1942 Tartu), keemik; Toomas T. abikaasa. Lõpetas 1961 Viljandi 1. kk-i, 1966 TÜ keemikuna, 1970 samas asp-i, keemiaknd (1972, TÜ), vk „Исследование кинетики ионизации нитроалканов в смешанных растворителях”. Oli 1970-72 TÜ keem kineetika ja katalüüsi labori n-teadur, 1972-93 v-teadur, 1994-98 TÜ keem füüsika inst-i keemik, 1998-2007 teadur, 2007– keemia inst-i erakorr teadur. – Uurimisvaldkond: keem kineetika, uute biomeetrikute kui võimalike bioaktiivsete materjalide konstrueerimine, süntees ja testimine. 15 teadustr-t.

T: Tables of rate and equilibrium constants of heterolytic organic reactions I (kaasautor). M., 1975; Data structure and menu-based access of the rate and equilibrium constants of heterolytic organic reactions database (kaasautor). // Org. Reactivity 31 (1997) 1; Computerized database and software for retrieval, processing and prognosis of rate and equilibrium constants of chemical reactions (kaasautor). // Proc. Est. Acad. Sci. Chem. 55 (2006) 1; Significance of hydrophobic interactions in water-organic binary solvents (kaasautor). // J. Mol. Liquids 148 (2009).

B: TÜ BL I, 305-306.

TENNO, Toomas (28. IV 1940 Tartu), keemik, Tiina T. abikaasa. Lõpetas 1960 Tartu 1. kk-i, 1965 TÜ keemiaosk-a, 1973 samas asp-i, keemiaknd (1973, TÜ), vk „Перенапряжение водорода и строение двойного электрического слоя на висмутовом электроде”. Oli 1965-69 TÜ elektrokeemia labori v-laborant ja n-teadur, 1973-84 anorg keemia kat-i v-õpetaja, 1984-91 dots, 1993-99 füüsikal keemia inst-i juh, 1996-2000 füüsika-keemia tsk-a prodekaan, 2000-06 haridustsk-a asutajadekaan, 2005-kolloid- ja keskkonnakeemia erakorr prof, 2006- loodus- ja tehnol-tsk-a erakorr prof. – Uurimisvaldkond: keskkonnaseisund ja keskkonnakaitse. Am. Keemiseltsi ja Inglise Kuningliku Keemiaseltsi liige. Üle 120 teadustr-e, 11 autoritunnistust.

T: Comparison of heavy metals adsorption properties on natural and granulated peat on example of cadmium (kaasautor). // Proc. Est. Acad. Sci. Chem. 45 (1996); Biodegradability studies of Kohtla-Jarve wastewaters by activated sludge respiration (kaasautor). // Oil Shale 14 (1997) 4; Immobilisation and kinetic study of tyrosinase for biosensor construction (kaasautor). // Analyt. Lett. 32 (1999) 2; Biological lagooning of phenols-containing oil shale ash heaps leachate (kaasautor). // Water Res. 34 (2000) 18; Determination of volatile N-nitrosoamines by gas chromatography-mass spectrometry with positive-ion chemical ionisation (kaasautor). // Proc. Est. Acad. Sci. Chem. 51 (2002) 3; Nitrates and nitrites in vegetables and vegetable-based products and their intakes by the Estonian population (kaasautor). // Food Additives and Contaminants 23 (2006) 4; Environmental impact of closing of oil shale mines on river water quality in north-eastern Estonia (kaasautor). // Oil Shale 26 (2009) 2.

B: EE 14, 526; TÜ BL I, 306.

TENSON, Tanel (5. VIII 1970 Tallinn), molekulaarbioloog; merebioloogi ja kunstniku p. Lõpetas 1988 Tallinna 3. kk-i, 1992 TÜ biol erialal, 1994 TÜ-s magistrantuuri, 1997 doktorantuuri, M.Sc. mol-biol alal (1994, TÜ), vk “Mõnda *Escherichia coli* ribosoomide biosünteesist”, Ph.D. samal alal (1997, TÜ), vk “Ribosomes, peptides and antibiotic resistance”. Oli 1994–96 Chicagos Illinoisi Ük-i külalisteadur, 1997–98 Eesti Biokeskuse v-teadur, 1998–2004 TÜ MRI. v-teadur, ühtlasi 2001 Uppsala Ük-i külalisteadur, 2004–07 TÜ tehnol-inst-i v-teadur, 2007– antimikroobsete ainete tehnol prof, 2006– ka biomed-tehnol arenduskeskuse juh. – Uurimisvaldkonnad: valkude biosünteesi mehhanismid, antibiootikumid ja antibiootikumiresistentsus, uute antibiootikumide väljatöötamine. TÜ tehnol-inst-i mol-se mikrobiol labori rajajaid (2003). Eur. TA antibiootikumiresistentsuse töögrupi liige (2006–07). U 50 teadustr-t, üks patentne leiutis (kaasautor).

T: A functional peptide encoded in the *Escherichia coli* 23S rRNA (kaasautorid A. DeBlasio, A. Mankin). // Proc. National Acad. Sci. USA 93 (1996) 16; Regulatory nascent peptides in the ribosomal tunnel (kaasautor M. Ehrenberg). // Cell 108 (2002) 5; The mechanism of action of macrolides, lincosamides and streptogramin B reveals the nascent peptide exit path in the ribosome (kaasautorid M. Lovmar, M. Ehrenberg). // J.

Mol. Biol. 330 (2003) 5; Erythromycin- and chloramphenicol-induced ribosomal assembly defects are secondary effects of protein synthesis inhibition (kaasautor): // Antimicrobial Agents and Chemotherapy 53 (2009) 2; Erythromycin resistance by L4/L22 mutations and resistance masking by drug efflux pump deficiency (kaasautor). // EMBO J. 28 (2009) 6; The frequency of persisters in *Escherichia coli* reflects the kinetics of awakening from dormancy (kaasautorid A. Jõers, N. Kaldalu). // J. Bacteriol. 192 (2010) 13; Age of inoculum strongly influences persister frequency and can mask the effects of mutations implicated in altered persistence (kaasautor). // J. Bacteriol. 193 (2011) 14.

B: <https://www.etis.ee>.

TEOSTE, Maimu (21. III 1928 Räpina v, Võrumaa), arstiteadlane, füsioloog, hügieenik; taluniku t. Raiot Silla abikaasa. Lõpetas 1947 Tallinna 8. kk-i, 1953 TÜ arstitsk-a, 1956 EKMI-s asp-i, med-knd (1958, TÜ), vk „Mao sekretoorse talitluse muutumisest koertel uinutite pikaajalisel manustamisel”. Oli 1956-61 EMHI (a-st 1988 Profül. Med-I inst) n-teadur, 1961-65 hügieeni osk-a v-teadur, 1965-97 koolihügieeni labori (a-st 1988 laste tervise kaitse labor) juh. Eesti Füsioloogide Seltsi (1953-70), Eesti Hügieenikute Seltsi (1968-90) liige – Uurimisvaldkonnad: laste ja noorukite tervis ja areng, keskkonna mõjud, hormonaalse regulatsiooni ja ainevahetuse ealised aspektid. U 80 teadutr-t.

T: Maomahla hulga ja happesuse muutustest koeral mõningate uinutite pikaajalisel manustamisel. // Eesti TA Toim. Biol. (1957) 4; Õpilaste väsimuse kujunemine koolipäeva jooksul. // Nõuk. Kool (1962) 1; Выделение фолликулярных гормонов (эстрогенов) и 17-кетостероидов у девочек-спортсменок в зависимости от сезона года. // Эндокринные механизмы регуляции приспособления организма к мышечной деятельности II. Trt, 1971; Elementaarsete sanitaar-hügieeniliste harjumuste kasvatamine koolis (kaasautor). // NET (1972) 2; К анализу внутригрупповых различий скорости развития организма девочек (kaasautor R. Silla). // Вопр. антропол. 43. Trt, 1973; Sughormoonide eritus sugulise küpsemise perioodil (kaasautor R. Silla). // NET (1980) 5; Eesti NSV põlevkivibasseini linnade elanike tervise võrdlev uurimus (kaasautor). // NET (1981) 1; Maardu piirkonna laste tervis (kaasautor). // NET (1988) 4; Eesti noorsoo tervis (kaasautor R. Silla). Tln, 1989.

B: EKMI BL, 41; NET (1959) 6, 80; EA (1988) 3, 220; *H. Merila-Lattik*, 1054.

TEPAKS (Pavlov), Leo (26. V 1913 Novouzensk, Samara kub., Venemaa – 23. XII 1984 Tallinn), tehnikateadlane; juristi p. Lõpetas 1930 Tallinna Prantsuse Lütseumi, 1933 Grenoble` Tehnikainst-i hüdrotehnikains-na, tehnikaknd (1950, TPI), vk „Energiakaod voolamisel prismaatilistes sängides”, tehnikadr (1977, Moskva Ehitusinst), vk käsitles mittestatsionaarseid hüdraulilisi protsesse. Oli 1934-36 TÜ tehnikatsk-a asst, 1936-37 TTÜ vee-ehituse ja aluspõhjameh labori v-asst, 1937-41 Raudteeval-e ins, 1941-44 Tallinna Õhtutehnikumi õpetaja, 1944-46 TPI ehitiste kat-i asst, 1946-50 teede ja vesiehitiste kat-i asst ja v-õpetaja, 1950-56 hüdrotehnika ja geodeesia kat-i juh ja dots, 1956-68 san-tehnika ja hüdraulika kat-i juh, dots, ühtlasi 1962-64 san-tehnika problemlabori tead juhendaja, 1968-84 TEFI v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: turbulentne voolamine torudes ja kanalites, hüdraulika ja hüdraulilised masinad, veepuhastustehnol. 28 teadustr-t.

T: Hüdraulika. Tln, 1967; Равномерное турбулентное движение в трубах и каналах. Tln, 1975.

B: EE 14, 527; AAUT III, 167; TPI 1936-1986, 150, 165, 194, 209, 227-229, 231, 236, 415, 436, 464; TT ja TTÜ õppe- ja abijõud 1918-1944, 64; Ehitus ja Arhitektuur (1989) 1, 76.

TEPANDI, Jaak (4. II 1946 Tallinn), arvutiteadlane; Jaan T-i p. Lõpetas 1963 Tallinna 2. kk-i, 1969 TÜ mat erialal, 1982 TPI-s asp-i, tehnikaknd (1982, TPI), vk „Võrk-andmebaasisüsteemidel põhinevate probleem-orienteeritud andmetöötlussüsteemide uurimine ja väljatöötamine”. Täiendas end 1988-89 Tšehhi ja Slovaki TA-s Bratislavas, 1993 Prantsusmaal, 1994 Saksamaal, 1996 Austrias jm. Oli 1969-82 TPI arvutuskeskuse ins, projektijuht, ins-programmeerija, 1982-84 infotöötuse kat-i v-õpetaja, 1984-91 dots, 1991-92 j-teadur, 1992- inform-inst-i teadmussüsteemide prof, a-st 1997 ka õt-i juh.– Uurimisvaldkonnad: teadmussüsteemide, sh ekspertsüsteemide testimine ja praktiline rakendus, eriti teadmussüsteemide meetoditest lähtuva tarkvara kvaliteedi parendamine, testimine, töökindlus, verifitseerimine. Eesti Infosüsteemide Audiitorühingu juh esimees (1996–) ja infotehnol standardimise tehnilise komitee esimees (1997). Üle 80 teadustr-e.

T: A knowledge based approach to the specification based testing of programs. // Computers and Artificial Intelligence 7 (1988) 1; Validating the knowledge base of a production system by the operator coverage criterion. // CYBERNETICS 26 (1990) 3; Quality assurance of knowledge-based systems. // Eng. Applications Artificial Intelligence 10 (1997) 3; An action plan for the Estonian information policy. // Inform. Technol. in Public Administration of Estonia. Yearbook 1997. Tln, 1998; Requirements for a software agent system with self-consciousness. // Proc. 43rd Ann. Conf. Int. Soc. for the Systems Sci. June 27 - July 2, 1999, Asilomar, California; Simulation of conflict in an agent world: access to resources and possibility of termination of the population. // Informatica 13 (2002) 13; Managing security risks in E-voting over the Internet (kaasautor T. Martens). // Exploiting the Knowledge Economy: Issues, Applications and Case Studies. 1. IOS Press, 2006; Conflict expansion in an information rich society: feasibility of corrective actions (kaasautor S. Vassiljev). // Innovations and Advanced Techniques in Systems Computing Sciences and Software Eng. Springer, 2008.

B: EE 14, 527; TTÜ professorid, 438-439.

TEPANDI (a-ni 1936 **Depman**), **Jaan** (29. IX 1917 Tartu – 23. XII 2004), majandusteadlane ja riigitegelane; kohtuniku ja kooliõpetaja p, Jaak T. isa. Lõpetas 1936 Viljandi Poeglaste Gümni, 1947 TPI meh-nsk-a, maj-knd (1974, Moskva Toiduainetööstuse Tehnol Inst), vk käsitles ENSV toiduainetööstuse arengu majandusprobleeme, maj-dr (1990, Eesti TA), vk „Sotsialistliku majanduse juhtimise mehhanism ja selle täiustamise mõningad teed agrotööstuskompleksis". Töötas 1943-50 ENSV MN Rkl Plaanikomitees, 1951-54 Kohaliku ja Põlevkivikeemiatööstuse Min-i Projekteerimise TUI-s, 1954-57 Põlevkivitööstuse Min-s, oli 1957-63 kohaliku majanduse ministri aset, 1963-65 ENSV Rahvamaj Nõuk esimehe aset, 1965-79 toiduainetetööstuse minister, 1980-94 MI v- ja j-teadur. – Uurimisvaldkonnad: tootmise efektiivsuse tõstmise reservid toiduainetetööstuses, rahvamaj-plaanide tasakaalustamine rahvamaj efektiivsuse tõstmise tegurina, agrotööstuskompleksi sisereservid, maj-mehhanismi täiustamine, maj-süsteemide vahetamisega seotud probleemid. ENSV ÜN saadik (1971-80). ENSV tnl tööstustöötaja (1977). Valgetähe V kl teenetemärk(2002). U 50 teadustr-t.

T: XI viisaastaku sõlmprobleemid. Tln, 1981; Rahvamajanduse efektiivsuse tõstmine rahvamajandusplaanide tasakaalustamise kaudu. // ENSV TA Toim. Ühiskonnatead. 30 (1981) 3; Desintegraator tehnoloogia majanduslikust potentsiaalidest. // ENSV TA Toim. Ühiskonnatead. 32 (1983) 1; XI viisaastaku argipäevad – tulemusi, probleeme, lahendusvariante. Tln, 1984; Tootmise juhtimise organisatsioonilise struktuuri täiustamise probleeme. // ENSV TA Toim. Ühiskonnatead. 34 (1985) 4; Majanduse juhtimise üldisest struktuurist. // ENSV TA Toim. 38 Ühiskonnatead. (1989) 1; Alternatiive otsides: uurimuste ja artiklite kogumik 1987-1999. Tln, 2000.

B: EE 14, 527.

TERAL (a-ni 1972 **Kallas**), **Hilda** (19. XII 1940, Pihkva obl, Selkino küla – 31. VII 2010 Tartu), füüsik; taluniku t. Lõpetas 1964 LÜ füüsikatsk-a ja 1968 samas asp-i, füüsika-mat-knd (1971, LÜ), vk „Выстраивание возбужденных состояний неона в He-Ne лазере и разряде постоянного тока”. Oli 1969-71 TÜ üldfüüsika kat-i asst, 1971-84 v-õpetaja, 1984-90 geofüüsika kat-i v-õpetaja, 1990-95 geofüüsika kat-i ja füüsika didaktika inst-i dots (õpetas aastaid med-füüsikat), 1996-2005 materjalifüüsika inst-i lektor, 2006-08 spetsialist, 2009-2010 FI teadur. - Uurimisvaldkonnad: kvantelektronika, atmosfäärifüüsika. 1969 tegi koos M. Tšaikaga kindlaks, et helendavates gaasilistes keskkondades eksisteerivad aatomite elektronkatete orientatsioonis varjatud korrapärasused (NSVL-s registreeriti nähtus avastusena 1982). Üle 30 teadustr-e.

T: Наблюдение выстраивания возбужденных состояний неона в разряде постоянного тока (kaasautor M. Tšaika). // Оптика и спектроскопия 27 (1969); Evolution of solar radiative effects of Mount Pinatubo at ground level (kaasautor). // Tellus 49B (1997); The atmospheric integral transparency coefficient and the Forbes effect (kaasautor). // Solar Energy 66 (1999); Changes in spectral aerosol optical thickness in Estonia 1951-2004 (kaasautor). // Proc. Est. Acad. Sci. Biol. Ecol. 56 (2007).

B: TÜ BL, I, 285; Füüsika 1983. Trt 1985, 30-31.

TERAS, Jüri (16. V 1924 Kaasan), arstiteadlane, mikrobioloog ja parasitoloog-protozooloog; metsakaupmehe p, Luule-Vanda T-e abikaasa. Lõpetas 1945 Tallinna 2.

maj-tehnikumi, 1951 TÜ arstitsk-a, 1954 Eesti TA-s asp-i, med-knd (1954, TÜ), vk „Eksperimentaalne uurimus *Trichomonas vaginalis*’e patogeensusest”, med-dr (1964, Eesti TA), vk „Urogenitaaltrakti trihhomonoosi diagnostika, epidemioloogia ja ravi”. Võttis II maailmasõjast osa Saksa armees. Oli 1944-45 Tallinna 22. kk-i õpetaja, 1950-54 Tartu 3. arstipunkti (EPA ambulatoorium) juh, 1954-58 EKMI n- ja v-teadur, 1958 organiseeris EKMI-s protozool osk ja oli 1958-93 selle juh (osk oli 1968-75 ZBI ja 1976-93 EBI alluvuses), a-st 1966 prof, a-st 1995 emeriitprof. Töötas 1980, 1982 ja 1983 külalisprof-na Bonni Ük-s, 1988 Hannoveri Vet Kõrgkoolis, 1991 Kopenhaageni Vet Ük-s. – Uurimisvaldkond: tbc tekitaja ravimresistentsus, urogenitaaltrakti trihhomonoosi epidemiol ja ravi, algloom-viirus vahekord, vabalt elavate algloomade kasutamisevõimalused ainete toksilisuse, teratogeensuse ja kantserogeensuse määramiseks, väikelaste nakkusliku kõhulahtisuse põhjused. I. Metšnikovi nim. Epidemioloogide, Mikrobioloogide, Infektsionistide ja Hügenistide Teadusliku Seltsi liige (nimi seltsi auraamatus), NSVL TA Protozooloogide Ühingu asepresident (1971-86), Vaikse Ookeani Maade Tead Assots-i, Rahvusv Protozooloogide Ühingu liige. ENSV rkl preemia (1986). Eesti Punase Risti III kl teenetemärk (2001), Eesti Kaitsejõudude juhataja Eriteenete Rist (2004), Baeri medal, Bratislava Ük-i kuldmedal. U 340 teadustr-t. **T:** On the venereal nature of genito-urinary trichomoniasis (kaasautorid I. Laan, E. Rõigas). // J. Hygiene, Epidemiol. Microbiol. Immunol. 7 (1963); What has caused the wide spread of genito-urinary trichomonadosis (kaasautorid E. Rõigas, I. Laan). // Wiadomosci Parazytologiczne 19 (1973) 3; Electron microscope observations on the interaction of mucoplasma fermentas with *Trichomonas vaginalis* (kaasautor). // Z. Parasitenkunde 71 (1985) 4; Protozoal viruses and the interaction of protozoa with mammalian viruses. // Insect. Sci. Appl. 7 (1986) 3; The relationship between protozoa and viruses (kaasautor L. Kesa). // Protozoan viruses 37 (1988) 1; Viruslike particles and cytopathogenic agent in protozoa (kaasautor L. Kesa). // Protozoan viruses 37 (1988) 3; Protozoa as hosts of mammalian viruses. // Protozoan viruses 39 (1990) 4; Overview of tigeicycline efficacy and safety in the treatment of complicated skin and skin structure infections – a European perspective (kaasautor). // J. Chemother. 20 (2008) Suppl 1. **B:** EE 14, 527; Merila-Lattik, H., 1055-1056; Eesti Vigastatud Sõjameeste Ühing 90 (2007); NET (1965) 2, 157, (1974) 4, 356-357; (1984) 3, 220.

TERAS (a-ni 1958 **Humal**), **Luule-Vanda** (7. I 1932 Tallinn), arstiteadlane, biokeemik; teenistujate t, Jüri T-e abikaasa. Lõpetas 1950 Tallinna 7. kk-i, 1956 TÜ arstitsk-a, 1961 EKMI-s asp-i, med-knd (1963, TÜ), vk „Rutiini, teeledetest saadus P-vitamiini ja katehiinide puhastatud preparaadi toimest maksa- ja lihaskoe hingamisele”. Oli 1956-58 EKMI virol-labori teadur, 1961-64 n-teadur, 1964-94 kantserogeneesi mehhanismide labori v-teadur, 1983 WHO konsultant Põhja-Korea Pyongyangi Onkol Inst-s. – Uurimisvaldkond: eksperim onkol. U 100 teadustr-t.

T: Bioflavonoidide toimest mõnede hingamisfermentide aktiivsusele. // ENSV TA Toim. Biol. (1965) 1; Активность гексокиназ и дегидрогеназ центрозо-фосфатного пути в трансплантируемых гепатомах мышей (kaasautor). // Вопр. мед. химии (1970) 1; Alteration on carbohydrate metabolizing enzymes induced by hormones during the process of carcinogenesis (kaasautorid L. Kildema, R. Birk). // IARC Sci. Public. 51 (1983); Влияние аскорбиновой кислоты на гепатоканцерогенное действие N-нитрозодиэтиламина у крыс (kaasautorid R. Birk, L. Kildema). // Эксп. онкол. (1988) 6; Modification of nitrosamine carcinogenesis by ascorbic acid (kaasautor). // Biochemistry of Chemical Carcinogenesis. New York, Lyon, 1990; The modifying action of-tocopherol on the hepatocarcinogenesis of dialcyl nitrosamine (kaasautorid L. Kildema, R. Birk). // Res. in Med. Trt, 1992.

B: EKMI BL, 41; *H. Merila-Lattik*, 1056; NET (1982) 2, 142.

TERAS, Pire (13. XII. 1970 Põltsamaa), keeleteadlane. Lõpetas 1989 Põltsamaa kk-i, 1996 TÜ eesti filol erialal, M.A. eesti k-e alal (TÜ, 1998), vk “Võru murde pikkade ja ülipikkade vokaalide akustikast”, Ph.D. samal alal (TÜ, 2003), vk “Lõunaeeesti vokaalisüsteem: Võru pikkade vokaalide kvaliteedi muutumine” (Trt, 2003). Oli 1989-92 Tartu ÕS-i laborant-masinkirjutaja, 1997– TÜ eesti k-e õt-i teadur. – Uurimisvaldkonnad: eksperimentaalne akustiline foneetika eesti murrete, eriti lõunaeeesti foneetika ning lõunaeeesti keskkõrgete vokaalide laadi muutumisega ja vokaalide tajumisega seotud küsimused, eesti k-e ja selle murrete ning soome-ugri k-te prosoodia. 25 teadustr-t.

T: Erzya prosody (kaasautor). // SUS Toim. 245 2003); Meadow Mari prosody (kaasautor). // Ling. Uralica. Supplementary series. 2. (2005); On the temporal structure

of Estonian secondary-stressed feet (kaasautor // Ling. Uralica XLI (2005) 2; The Temporal structure of penta- and hexasyllabic words in Estonian. // Proc. Speech Prosody. 3rd Int. Conf. Dresden, May 2006. Dresden, 2006; Livonian prosody (kaasautor). // SUS Toim. 255 (2008).

TERASMAA (a-ni 1997 **Dementjev**), **Anton** (6. I 1974 Severodvinsk, Venemaa), biokeemik ja neuroteadlane; kunstniku ja rõivadisaineri p. Lõpetas 1991 Severodvinski 21. kk-i, 1997 TÜ keemia osk-a, 1999 TÜ-s magistrantuuri, 2004 Stockholmis Karolinska Inst-s doktorantuuri, M.Sc. keemia alal (1999, TÜ), vk “[3H]ZM-241385 seostumine A2A adnosiini retseptoritele roti juttkeha ja CHO rakkude membraanides”, Ph.D. neuroteaduste alal (2004, Karolinska Inst), vk “Dopamine D2 receptor G protein coupling and its regulation”. Oli 2002–04 TÜ keem füüsika inst-i teadur, 2004 Tokyos Gakushuini Ük-i biomol-teaduse inst-i ja 2004–07 Bethesdas (Maryland, USA) *National Inst. of Alcoholism and Alcohol Abuse* kliinilise ja siirdemed-i labori järelldr, 2007–09 TÜ füsiol inst-i füsiol õt-i erakorr teadur, 2009–10 teadur, 2010– v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: G-valguga seotud retseptorid ning rakusisene signaaliülekanne, alkoholi mõju rakusisestele signaaliülekannetele hiire ajus, glutatsiooni analoogide sünteesitud “raamatukogu” kui ravimeellaste väljatöötamise vahend mitokondriaalse med-i uuringuteks, uued sihtmärgid emotsionaalse käitumise regulatsioonis ja nende tähendus psühhiaatrilistes häiretes. *Soc. for Neurosci.* liige (2000–). U 30 teadustr-t.

T: Involvement of adenosine A1 and A(2A) receptors in the motor effects of caffeine after its acute chronic administration (kaasautor). // *Neuropsychopharmacol.* 28 (2003) 7; Subchronic haloperidol increases CB(1) receptor binding and G protein coupling in discrete regions of the basal ganglia (kaasautor). // *J. Neurosci. Res.* 82 (2005) 2; Intramembrane receptor-receptor interactions: a novel principle in molecular medicine (kaasautor). // *J. Neural Transmission* 114 (2007) 1; Modulation of voluntary ethanol consumption by beta-arrestin 2 (kaasautor). // *FASEB J.* 22 (2008) 7; Ethanol-induced activation of AKT and DARPP-32 in the mouse striatum mediated by opioid receptors (kaasautor). // *Addiction Biol.* 15 (2010) 3.

TERASMAA, Jaanus (22. VI 1976 Kehtna v, Rapla raj), geoökoloog. Lõpetas 1994 Rapla 2. kk-i, 1999 TLÜ mat-loodustsk-a, M.Sc. geoökol alal (2001, TLÜ), vk

„Morfomeetriliste parameetrite mõju sette kujunemisele mõningates Eesti väikejärvedes”, Ph.D. ökol alal (2005, TLÜ), vk „Seston fluxes and sedimentation dynamics in small Estonian lakes”. Oli 1997 TLÜ v-laborant, 1998-2001 ökol inst-i ins, 2001 asst, 2001-06 teadur, 2006– v-teadur, 2010- osk-a juh. – Uurimisvaldkond: paleolimnol ja sedimentol. Töötanud välja mudeli väikejärvede setete litol-se koostise kujunemise kirjeldamiseks lähtuvalt järvenõo konfiguratsioonist ja selle muutustest ajas. U 30 teadustr-t.

T: Seasonal fluxes of particulate matter in a small closed lake in northern Estonia (kaasautor). // Water Air Soil Poll. 149 (2003) 1/4; Recent patterns of sediment accumulation in a small closed eutrophic lake revealed by the sediment records (kaasautor). // Hydrobiol. (2004) 1; Bottom topography and sediment lithology in two small lakes in Estonia. // Eesti TA Toim. Biol. Ökol. 54 (2005) 3; Vaidasoo meteoriidikraatrist. // EL (2006) 1; Sedimentation dynamics in a small dimictic lake in Northern Estonia (kaasautor J-M. Punning). // Eesti TA Toim. Biol. Ökol. 55 (2006) 3; The impact of lake-level fluctuations on the sediment composition (kaasautorid J-M. Punning, T. Vaasma). // Water, Air Soil Poll. Focus, 6 (2006) 5-6; Changes in lake sediment structure and composition caused by human-impact: repeated studies of Lake Martiska, Estonia (kaasautor). // The Holocene, 17 (2007) 1; Historical changes in the concentrations of polycyclic aromatic hydrocarbons (PAHs) in Lake Peipsi (kaasautor). // Envir. Monitoring Assessment 144 (2008) 1-3.

TERASMAA, Tõnu (17. VI 1940 Tallinn), metsateadlane; teenistuja p. Lõpetas 1958 Tallinna 21. kk-i, 1964 EPA metsanduse erialal, 1971 TÜ asp-i, biol-knd (1972, TÜ), vk „Mõningate hariliku kuuse (*Picea abies* (L.) Karst.) vormide karüoloogiline iseloomustus”. Oli 1972-77 Eesti Metsamaj ja Looduskaitse TUI n-teadur, 1977-86 v-teadur, 1986-1996 teadusdir, 1996-2007 Metsakaitse- ja Metsauuenduskeskuse osk-ajuh. – Uurimisvaldkonnad: hariliku kuuse tsütogeneetika, okaspuude selektsioon, Eesti metsade seisundis toimunud muutused. Üle 70 teadustr-e.

T: Karyotype analysis of Norway spruce *Picea abies* (L.) Karst.. // Silvae Gen. 1971; A comparative karyomorphological study of Estonian and Lapland provenances of *Picea abies* (L.) Karst. // Ann. Bot. Fennici. Helsingi, 1972; On variation in the chromosome complement of *Picea abies* (L.) Karst. From different provenances. // Cytol. (1975); The

role of some acological factors in propagation of Norway spruce by cuttings. // Proc. IUFRO working party meeting in Sweden, 1989.

B: *E. Jurman, M. Margus, T. Meika.* EPA metsandusteaduskond 1959-1970. Trt., 2007, 49.

TERASMÄE, Enn (a-ni 1936 **Roosa, Nikolai**) (20. XII 1899 Kabala v, Viljandimaa – 17. VIII 1990 Frankfort, Ontario, Kanada), põllumajandusteadlane; taluniku p. Lõpetas 1919 Tartu Kommertsikooli, 1927 TÜ põllum-tsk-a agron erialal, *mag. agr.* (1929, TÜ), vk „Esimese vilja tasuvus madalsool”, põllum-dr (1934, TÜ), vk „Külviaja mõjust lõikustoodangule madalsool”. 1918-19 võttis osa Vabadussõjast. Oli 1920-23 TÜ Taimebiol Katsejaama asst, 1924-32 Tooma Sookatsejaama asst ja juhataja abi, 1928-36 Tooma Sookultuuri ja Maaparanduse Kooli (asutaja) juh, 1936-38 Haridusmin-i põllum ja kodumaj-koolide peainspektor, 1938-40 põllutööministri abi, 1940-41 Tooma Soouurimise ja Katseinst-i juh, 1941-44 Eesti Omaval-e maj- ja rahandusdirektooriumi asedir, Põllum Keskval-e maaviljelusval-e juh. ja ajakirja *Põllumajandus* toim nõuk esimees. Läks 1944 Rootsi, a-st 1952 elas Kanadas. Oli 1945-52 Uppsala Põllum-ük-i stipendiaat ja katsejaama teadur, 1954-66 Guelphi Põllum-ük-i taimekasv õppejõud (1960-65 prof), a-st 1966 tegutses farmerina peamiselt köögiviljakasv alal. – Uurimisvaldkonnad: sookultuur, põllum kutseharidus, mikroelementide mõju taimedele.

T: Taimekaitse (kaasautor). Trt, 1926; Tooma Sooharimiskool. // *Sookultuur* (1929) 9; Madalsoo harimine: kokkuvõtlikke näpunäiteid sooharijatele madalsoo harimiseks ja kasutamiseks. Tln, 1931; Niidu umbrohtude hävitamise katse Tooma Sookatsejaamas 1923-30. // *Sookultuur* (1932) 11; Uudismaade harimine. Tln, 1935, ²1936; Põllumajandusliku kutsehariduse korraldamisest Eestis. Tln, 1937.

B: EE 14, 528; AAUT II, 6; *Agraart.* (2000) 1; Teadus Eesti põllumajanduse arenguloos II osa (1918 – 1940). Trt. 2003, 185-186.

J. Kuum

TEREPING, Avo-Rein (28. I 1945 Tartu), psühholoog, trükitööliste p. Lõpetas 1964 Tallinna Polütehnikumi, 1970 TTÜ elektroonikains-na, 1976 TÜ psühhol osk-a, Ph.D. ins-ipsühhol alal (1983, NSVL TA Psühhol Inst, Moskva), vk „Восприятие оператором интерауральных фазовых сдвигов”. Töötas 1962-91 Eesti Raadios erinevail

ametikohtadel (sh 1991-93 tehnikadir), 1993-2001 AS Eesti Telefonis turunduse alal, 2001- Riigi Infokommunikatsiooni Sihtasutuses juhatuse liige. Lugenud TTÜ-s erinevaid kursusi (sh sotsiaalpsühhol, eksperimentaalpsühhol), a-st 2006 dots. – Uurimisvaldkonnad: psühhoakustika, kuulumistaju, akustiline ruumitaju, ambiofoonia tehnilised rakendused. ENSV tnl ratsionaliseerija (1980), Valgetähe IV kl teenetemärk (2006). 15 teadustr-t.

T: Interaural phase sensitivity to signals with different spectral composition (kaasautor J. Allik). // TÜ Toim. 522 (1980); Интерауральная фазовая аномалия. // Психологический ж. АН СССР (1983) 4; Kuulmispsühholoogia. Tln, 1988.

TERING, Arvo (6. IV 1949 Suure-Jaani), ajaloolane. Lõpetas 1967 Suure-Jaani Kk-i, 1973 TÜ ajaloolasena, ajalooknd (1986, TÜ), vk „Роль международных академических связей в формировании интеллигенции Эстляндии и Лифляндии в период шведского господства (1630-1710)”. Oli 1972-88 TÜ Tead Rmtk käsikirjade osk-a v- ja pearmtk-hoidja, 1988- teadur. – Uurimisvaldkonnad: ideede ja teooriate levik ja retseptsioon Baltimaades Rootsi ja Vene võimuperioodil (17.- 19. saj algus), Euroopa ülikoolid Eesti, Liivi- ja Kuramaa haritlaskonna koolitajana ja uute teadusideede vahendajana 17.- 18. saj. Arthur Puksowi preemia (1995), Eesti ajalookirjanduse aastapreemia (2008), EV teaduspreemia (2009) Valgetähe IV kl teenetemärk (2001). U 50 teadustr-t.

T: Album Academicum der Universität Dorpat (Tartu) 1632-1710. Tln, 1984; Descartes in Swedish Livonia. On the Arrival of Cartesian Ideas in Estonia and Livonia, the Baltic Provinces of Sweden, in the 17th Century and the Beginning of the 18th Century. // Mundus librorum. Essays on Books and the History of Learning. Helsinki, 1996; Höhere Bildung der akademischen Lehrkräfte in den baltischen Provinzen Schwedens. // Europa in der Frühen Neuzeit. Festschrift für Günter Mühlpfordt, 3. Aufbruch zur Moderne. Weimar, Köln, Wien 1997; Die Ausbildung der baltischen Prediger an deutschen Universitäten im 18. Jahrhundert, besonders in Halle. // Halle und Osteuropa. Zur europäischen Ausstrahlung des hallischen Pietismus. Tübingen, 1998; Baltimaade gümnaasiumide ja kreiskoolide ülemõpetajate hariduslik taust (1804-1820). // KK (2005) 8; Heliotsentrilisest maailmasüsteemist ja selle retseptsioonist Baltimail 17. sajandil. //

Läänemere provintside arenguperspektiivid Rootsi suurriigis 16. /17. sajandil. EAA Toim. 12 (2006); Eesti-, liivi- ja kuramaalased Euroopa ülikoolides 1561-1798. Trt, 2008; Lexikon der Studenten aus Estland, Livland und Kurland an europäischen Universitäten 1561-1800. Böhlau, 2010.

TERK, Erik (28. V 1952 Tallinn), majandusteadlane. Lõpetas 1974 TPI maj-tsk-a tööstuse planeerimise erialal, 1988 Plehhanovi nim Rahvamaj Inst-s asp-i, maj-knd (1989, Eesti TA), vk „Совершенствование подготовки стратегических управленческих решений: консультационный подход”. Oli 1974-78 TPI tööstuse juhtimise ja planeerimise kat-i teadur, 1978-89 Eesti Maj-juhtide Inst-i juhtimiskonsultant, projektijuht ja labori juh, 1989-92 EV maj-ministri aset, 1992-2008 MTÜ Eesti Tuleviku-uuringute Inst-i dir, 2003-06 ühtlasi *Estonian Business School*’i teadusprorektor, 2009- TLÜ Eesti Tuleviku-uuringute Inst-i dir, 2010– tuleviku-uuringute ja strateegilise juhtimise prof. – Uurimisvaldkonnad: postsotsialistliku maj ja ühiskonna transformatsioon, Eesti tulevikustsenaariumid, maj-suhete ja omandussuhete dünaamika, maj, sotsiaalsete ja pol tegurite koosmõju arenguprotsessi Ajakirja *The Baltic Review* peatoim (1992–). 1998-2003 Eesti Panga nõuk ja Tallinna Sadama liige ja ajakirja *European Planning Studies* toim-koll-i liige. Eesti Maj-teaduse Seltsi juh esimees.

T: Erastamine Eestis: ideoloogia, läbiviimine, tulemused. Tln, 1999; Eesti ja EL-hinna- ja palgataseme ühtlustamine: põhjused ja võimalik kiirus (kaasautor J. Raim). Tln, 2001; Euroopa Liidu tulevik. Milline see võib olla ja kuidas sellest rääkida (kaasautor K. Tafel)? Trt, 2007; The state and the dynamics of management and organisational development indicators in Estonian enterprises (kaasautor M. Zernand-Vilson). // *EBS Rev.* (2009) 6.

B: EE 14, 528.

TERNO, Olaf (17. VI 1929 Narva – 24. VIII 2009 Tallinn), energeetikateadlane; sõjaväelase p. Lõpetas 1948 Rakvere 1. kk-i, 1953 TPI elektriins-na, 1956 Leningradi Polütehn Inst-s asp-i, tehnikakand (1957, Leningradi PI), vk käsitles sageduse reguleerimist energiasüsteemides optimaalse koormisjaotusega. Täiendas end 1963-64 ja 1965 Londoni Ük-i *Queen Mary College*’s. Oli 1956-57 TPI elektrisüsteemide kat-i asst,

1957-59 v-õpetaja, 1959-62 elektriijaamade, -võrkude ja –süsteemide kat-i dots ning 1958-62 kat-i juh, 1962-64 M. I. Kalinini nim Elektrotehnika tehase elektrotehnika inst-i teadusdir, 1964-87 dir, 1987-88 EI v-ins, 1988-89 v-teadur, 1989-93 energiasüsteemide sektori juh, 1993-2002 v-teadur, 2002-09 TTÜ elektroenerg inst-i erakorr v-teadur.. – Uurimisvaldkond: arvutustehnikat kasutava energiasüsteemide optimaalse juhtimise teooria ja meetodid. Rajas 1957 Eestis energoküberneetika uurimissuuna. Energiasüsteemide talitluse uurimiseks ehitati T. juhtimisel Eesti esimene suur analoogarvuti. Infobülletääni „Energiavarustus ja –sääst” toim (1988-91).

T: Гибридные функции – новый метод описания сплошных систем. // Техническая кибернетика (1964) 5; Theory and methods of complex optimisation of the interconnected power system (kaasautor). // World Energy Council Regional Forum *Central and East European Energy Policies, Markets and Technologies for the 21-st Century* (1999); Eesti elektroenergeetika arengukava aastani 2030. Lõpparuanne (kaasautor). // Tln, 2002; On the local and global optimum in the distribution network reconfiguration. // Sci. Proc. Riga Techn. Univ. (2005); Development of the theory and methods of complex optimisation of the control and reliability of the interconnections of power systems (kaasautor L. Krumm). // Oil Shale 24 (2007) 2.

B: EE 14, 528; TPI 1936-86, 151, 195, 285, 291-293, 414, 423-426, *Mente et Manu* (2009) 11. IX.

TERRAS, Victor (21. I 1921 Põltsamaa – 17. XII 2006 Chevy Chase, Maryland, USA), kirjandusteadlane. Lõpetas 1938 Tallinna Gustav Adolfi Gümni, 1941 TÜ slaavi ja germaani filol alal, *mag. phil.* (1942, TÜ), vk „Slaavi keelte ja -relatiivpronoomeni funktsioonist, peamiselt indo-euroopa keeleteaduse lähtekohalt”, Ph.D. (1963, Chicago Ük), vk Fjodor Dostojevskist. Oli 1943-44 TÜ-s ladina ja kreeka k-e lektor. 1944 emigreerus, töötas USA vastuluures Tšehhoslovakia-Baieri piiril ning 1959-66 professorina Illinoisi, 1966-70 Wisconsinis ja 1970-88 Browni Ük-s. Oli *Am. Assoc. of Teachers of Slavic Languages and Literatures* president ja *Int. Dostoevsky Soc.* asepresident. Valgetähe V kl teenetemärk (2001). Üle 100 teadustr-e, ligi 20 monogr-t.

T: The young Dostoevsky (1846-1849): critical study. // Slavistic printings and reprintings (1969) 69; Belinsky and Russian literary criticism: the heritage of organic

aesthetics. Madison, 1974; Aleksis Rannit. Lund, 1975; A Handbook of Russian Literature (toim.). New Haven, London, 1985; A History of Russian Literature. Yale, 1991, 21994; Diachrony and synchrony in writing Russian literary history. // Sign Systems Studies (1999) 27.

B: AAUT III, 324; ETVpK, 128; EKnL, 592-593; Sirp (2007) 23. II; UT (2007) 23. II.

T. Lõbu

TERREPSON, Edgar Anton (28. /16. VII 1872, Võru – 13. XII 1934, Tartu), arstiteadlane, dermatoveneroloog; sakslane, kaupmehe p. Lõpetas 1898 TÜ, med-dr (1906, TÜ), vk „Пути распространения туберкулеза в мужской мочеполовой системе“. Täiendas end 1900 Berliinis, 1907 Viinis, 1914 Kopenhaagenis. A-st 1899 naha- ja suguhaiguste eriarst Tartus, 1901-18 erinevatel ametikohtadel: TÜ sisehaiguste polikliiniku ja hospitaalkliiniku asst, kooliarst ning Tartu linnahaigla ordinaator, 1908-30 oli Tartu linnahaigla meeste naha- ja suguhaiguste osk-a ordinaator ja juh, 1912-18 ka TÜ naha- ja suguhaiguste eradots. – Töid suguhaiguste, tuberkuloosi ja impotentsuse ravi alalt.

T: Die Möglichkeiten der Bekämpfung der Geschlechtskrankheiten. // EA (1922) 1;.

B: Die Aerzte Livlands, 524; EA (1935) 4, 350-351.

K. Kalling

TETSOV, Anatoli (14. VI 1935 Kingissepp, Leningradi obl, Venemaa), arstiteadlane, epidemioloog; venelane, teenistujate p. Lõpetas 1952 Tartu 4. kk-i, 1958 TÜ arstitsk-a, 1967 EMHI-s asp-i, med-knd (1972, Leningradi Arstide Täiendusinst), vk „Бактерионосительство при брюшном тифе и паратифах в Эстонской ССР и его эпидемиологическое значение“. Oli 1968-73 EMHI epidemiol-osk-a v-teadur, 1974-87 teadussek, 1978-91 EKMI tead töökorralduse ja metoodika osk-a juh, 1981-91 tervishoiu-min-i med-inõuk teadussek, 1991-2001 Riigi Tervisekaitsekeskuse (– inspeksiooni) epidemioloog. – Uurimisvaldkonnad: kõhutüüfuse ja salmenolloosi epidemiol ja immunol Eestis, pisikukandluse diagnostika ja profülaktika. Eesti Epidemioloogide, Mikrobioloogide ja Infektsionistide Seltsi sek (1970-87). 60 teadustr-t.

T: Laps kroonilise kõhutüüfuse bakterikandjana (kaasautorid H. Pihl, O. Tšernjak). // NET (1966) 2; Kõhutüüfuse ja paratüüfuse kroonilisest pisikukandlusest (kaasautorid H. Pihl, O. Tamm). // NET (1968) 5; О поражении сердечно-сосудистой системы при брюшном тифе (kaasautor H. Pihl). // Иссл. по кровообращению. Трт, 1973; Методы диагностики бактерионосительства при брюшном тифе и паратифах. // Иммунодиагностика в эпидемиологии и клинике. Тln,1981; Проблемы гигиены водоснабжения и противоэпидемические мероприятия в связи с профилактикой заболеваемости брюшным тифом в условиях Эстонской ССР (kaasautor K. Birk). // Окружающая среда и здоровье населения. Тln, 1984.

B: NET (1985) 3, 221.

THOMA, Richard (11. XII 1847 Bonndorf, Baden – 26. XI 1923 Heidelberg), arstiteadlane, patoanatom; sakslane, advokaadi p. Õppis 1866-72 Heidelbergi ja Berliini Ük-i arstitsk-s, med-dr (1873, Heidelbergi ük), vk „Die Überwanderung farbloser Blutkörper von dem Blut- in das Lymphgefäßsystem“. Osales 1870-71 arstina Prantsusmaa-Preisi sõjas. Oli 1872-73 Heidelbergi Ük-i patol inst-i asst, 1873-77 eradots, 1877-83 erakorr prof, 1884-94 TÜ üldise patol ja patoanat korr prof ning patol inst-i dir. Asus 1894 Saksamaale, töötas a-ni 1906 Magdeburgi haiglates prosectorina ja hiljem Heidelbergis erateadlasena. – Uurimisvaldkond: veresoonte histogenees ja patol, luukoe teke. Ühena esimestest püüdis seletada ateroskleroosi teket. Organiseeris Tartus esimesena bakteriol õpetamise. Võttis kasutusele Thoma-Zeissi kambri vere vormelementide loendamises (1878) ja täiustatud liugmikrotoomi (1890).

T: Beitrag zur mikroskopischen Technik. // Archiv path. Anatomie 65 (1875) 1; Über die Methode der Blutkörperzählung. // Archiv path. Anatomie 84 (1881) 1; Über die Abhängigkeit der Bindengewebneubildung in der Arterienintima von den mechanischen Bedingungen des blutlaufes. // Archiv path. Anatomie 93, 95, 104, 105, 106 (1883-1886); Lehrbuch der allgemeinen pathologischen Anatomie mit Berücksichtigung der allgemeinen Pathologie. I. 1894; Über die Histomechanik des Gefäßsystems und die Pathogenese der Angiosklerose. // Virch. Archiv 204 (1911).

B: *Левуцкий* II, 102-107; Die Aerzte Estlands, 525; EA (1924) 2, 50-51; Biographisches Lexikon der hervorragenden Ärzte. 2. Berlin-Wien, 1933, 1562-1563; *I. Käbin*, 49,

57,195-198, 216, 357, 388-390, 446, 516; *L. Kriis*. Richard Thoma – uurija ja eksperimentaator. // AA (2002) 1/2, 133-148; *Toomsalu, M.*, 95-98.

K. Kalling

THOMASSON, Kuno (9. VII 1923 Tallinn – 12. I 2007), botaanik, algoloog; apteekri p. Lõpetas 1942 Tallinna G. Adolphi Gümn-i, 1950 Uppsala Ük-i, *fil. lic.* (1950, Uppsala Ük), filos-dr. (1964, Uppsala Ük), vk „Plankton and environment of North Patagonian lakes”. Oli 1964-69 ja 1975-2007 Uppsala Ük-i ökol ja evolutsiooni dots ning 1969-75 Rootsi rkl loodusteaduste uurimisnõuk uurija. – Uurimisvaldkonnad: planktonvetikate süstemaatika, limnol, geobot; uurinud lõunapoolkera järvede ikkesvetikaid. Valgetähe IV kl teenetemärk (2002). U 100 teadustr-t.

T: Plankton aus den Seen Orlången und Trehörningen. // *Acta Phytogeogr. Suecica* 32 (1953); Reflections on arctic and alpine lakes. // *Oikos* 7 (1956) 1; Notes on the plankton of Lake Bangweulu. // *Nova Acta Soc. Sci. Upsal.* IV, 17 (1957) 3; Planktological notes from western North America. // *Arkiv f. Botanik* 2. 4 (1962) 14; Some planktic Staurastras from New Zealand 3. // *Svensk Bot. Tidskr.* 68 (1974); Heleoplankton from a Pool in South Trndelag Province, Central Norway. Trondheim, 1979.

B: EE, 14, 530; ETVpK, 129; *E. Kukk*. Maailmakuulus vetikateadlane. // EL (2007) 3.

THOMBERG, Thomas (12. III 1977 Lihula, Läänemaa), keemik; haritlaste p. Lõpetas 1995 Lihula Kk-i, 1999 TÜ keemia osk-a, M.Sc. (2001, TÜ), vk „Peroksodisulfaataniooni elektrokeemiline redutseerumine Cd(0001) monokristalli tahul”, Ph.D. (2005, TÜ), vk „The kinetics of electroreduction of peroxodisulfate anion on cadmium (0001) single crystal electrode“. Oli 1999-2005 TÜ füüsikal keemia õt-i (a-st 2008 keemia inst) laborant, 2005-06 erakorr teadur, 2006- teadur. – Uurimisvaldkonnad: heterogeensete keem reaktsioonide seaduspärasuste uurimine metall-elektrolüüdi lahus piirpinnal; superkondensaatorid - elektrienergia salvestid. U 30 teadustr-t.

T: Electroreduction of peroxodisulfate anion at a Cd(0001) single-crystal plane electrode (kaasautor E. Lust). // *J. Electroanalyt. Chem.* 485 (2000) 1; The kinetics of electroreduction of peroxodisulfate anion on electrochemically polished Cd(0001) plane

(kaasautor E. Lust). // *Electrochim. Acta* 49 (2004) 8; The kinetics of electroreduction of peroxodisulfate ions on single crystal cadmium and bismuth electrodes (kaasautor E. Lust). // *J. Electroanalyt. Chem.* 582 (2005) 1-2; Impedance spectroscopy data for $S_2O_8^{2-}$ anions electroreduction kinetics at Cd(0001) plane electrode (kaasautor E. Lust). // *J. Electroanalyt. Chem.* 586 (2006) 2; Synthesis and characterisation of nanoporous carbide-derived carbon by chlorination of vanadium carbide (kaasautor A. Jänes). // *Carbon* 45 (2007) 6; Impedance spectroscopy data for $S_2O_8^{2-}$ anion electroreduction at Bi(1 1 1) plane (kaasautor E. Lust). // *Electrochim. Acta* 53 (2008) 8.

THOMSON, Arved Dietrich Leopold (9. V 1862 Tartu – 22. VIII 1941 Viljandi), põllumajandusteadlane; baltisakslane. Lõpetas 1881 Tartus gümn-i, 1884 TÜ füüsikamat-tsk-a põllum osk-a, *mag. oec.* (1890, TÜ), vk „Experimentelle Studien zum Verhalten des Sandbodens gegen Superphosphate”. Oli 1884-90 TÜ ökon kab-i abijõud, 1890-1901 eradots, 1901-09 dots, 1909-15 erakorr prof, 1915-17 prof, a-st 1917 emeriitprof. 1917-18 ja 1924-27 töötas TÜ-s õü täitjana. Oli 1918 ka Voroneži Ük-i prof. – Uurimisvaldkonnad: loomade söötmine, zootehniline analüüs, agrokeemia, heinakasvatus, fütopatol.

T: Fütterungsversuche mit Sonnenblumenkuchen. // *BW* (1892), 673; Das wirtschaftliche Wert konzentrierter Futtermittel. // *BW* (1895) 1; Näitekatsete korraldamisest väetuse alal. // *Agron.* (1924) 5.

B: *Левуцкүй* I, 402-405; TÜ ajalugu II, 202; *Agron.* (1927) 5, 173; *Agron.* (1992) 3, 248-249.

K. Annuk

THOMSON (a-ni 1948 **Tomson**), **Ferdinand Karl** (25. IV 1902 Raadi v, Tartumaa – 21. X 1961 Paide), arstiteadlane, ftisiaater; taluniku p. Osales 1919-20 Vabadussõjas. Lõpetas 1922 Tartus H. Treffneri Gümn-i, 1927 TÜ arstitsk-a. Täiendas end Saksamaal, Taanis, Hollandis, Belgias, Prantsusmaal ja Šveitsis. 1936 õiendas doktorieksamid TÜ-s, 1941 valmis ka dr. med vk tuberkuloosist, mis jäi sõja puhkemise tõttu kaitsmata. Oli 1925-26 TÜ anat inst-i demonstraator, 1927-29 TÜ II sisehaiguste kliiniku n-asst, 1929-30 Taagepera Tiisikushaigete Sanatooriumi arst-ordinaator, 1930-42 arst-juh, 1942-44

Paide Tiisikuse Vastu Võitlemise Nõuandla arst, 1944-49 Paide Haigla röntgenoloog ja Järvamaa Tuberkuloosi Dispanseri juh, 1950-61 tegeles erapraksisega Paides. – Oli tuberkuloosi ravimeetodite väljaarendamise ja rakendamise pioneeriks Eestis. Täiendas kopsutuberkuloosi torakoplastilist kollapsravi. Tartu Teadusliku Ftisiaatrite Seltsi auliige ENSV tnl arst (1946) .Nõuk Eesti preemia (1948). Valgetähe IV kl teenetemärk (1940).

T: Kunstlikku pneumatooraksit täiendavatest operatsioonidest kopsutuberkuloosi ravimisel. // EA (1932) 2; Kopsutuberkuloosi ühepoolse pneumatooraksravi tulemusi. // EA (1933) 7; Modifitseeritud torakoplastikast kopsutuberkuloosi ravimisel. // EA (1939) 5; Kopsutuberkuloosi kollapsravi indikatsioonid ja meetodika. // EA (1939) 9; Kompressioon ja fiksatsioonitorakoplastika põhimõtteid ja tehnika. // EA (1942) 9.

B: AAUT II, 210; EA (2002) 5. 298-299.

THOMSON, Kaivo (28. V 1956 Тапа), spordipsühholoog; ins-i ja pedagoogi p. Lõpetas 1974 TSIK-i, 1978 TÜ kehakultuuritsk-a, 1989 samas asp-i, ped-knd (1991, Tbilisi Ük), vk “Тест-критерии и специфические средства для совершенствования вратарей гандбола”. Oli 1978-91 TPI asst, 1991-93 TPÜ sportmängude kat-i juh, 1995-98 TÜ lektor, 1998– TPÜ/TLÜ terviseteaduste ja spordiinst-i v-teadur, 2005-07 ka Jyväskylä Ük-i v-teadur, a-st 2007 teadur. – Uurimisvaldkond: spordipsühhol, kognitiivsete võimete ja kognitiivse stiili seosed tulenevalt soolistest, ealistest ja väsimusega seotud erinevustest. Kuulunud Eesti koondisse korvpallis. 95 teadustr-t, 1 autorit.

T: A New method for perception of the visible spectrum and diagnostics of seasonal affective disorder. // Acta Medica Baltica 4 (1997) 1; Example of application on “WinPsycho 2000”. // FEPSAC Bull. 13 (2001)1; Dependence of young female volleyballers' performance on their body build, physical abilities, and psychophysiological properties (kaasautor). // J. Sports Med. & Phys. Fitness 43 (2003) 3; The ability of pitch discrimination in connection with the beginning of musical training (kaasautor M. Järve). // The Changing Face of Music Education. Spin Press, 2004; Role of adolescent female volleyball players' psychophysiological properties and body build in performance of different elements of the game (kaasautorid R. Stamm, M. Stamm). // Perceptual and Motor Skills (2005) 101; On-line diagnostic tool. // Psychology of Sport and Exercise, FEPSAC Newslett. 7 (2006) 1; Skill-related differences between athletes

and nonathletes in speed discrimination (kaasautorid T. Watt, J. Liukkonen). // *Perceptual and Motor Skills* 107 (2008); Differences in ball sports athletes speed discrimination skills before and after exercise induced fatigue (kaasautorid A. Watt, J. Liukkonen). // *J. Sports Sci. & Med.* (2009) 8.

B: ESDL, 674.

THOMSON, Paul William (3. I 1892 Tallinn – 13. XII 1957 Bonn), geoloog ja paleobotaanik; baltisakslane, kirikuõpetaja p. Lõpetas 1910 Tallinna Toomkooli, 1915 PÜ mat-loodustsk-a, *dr. phil. nat.* (1927, Riia Ük). Teenis 1915-20 Vene ja Eesti sõjaväes. Oli 1920-21 EV sõjakooli lektor, 1921-32 Tartu Saksa Gümni-i loodusloo õpetaja, 1928-38 TÜ geol ja paleontol eradots, 1938-39 dots, ühtlasi 1932-39 Eestimaa Provintsiaalmuuseumi loodusteadusalaste kogude hoidja; 1938-39 pidas loenguid Königsbergi Ük-is. Asus 1939 saksamaale, oli 1940-41 Kieli Ük-i geol-inst-i asedir ja 1941-45 Poznani Ük-i geol ja mineral inst-i dir ja prof. Töötas 1946 Hannoveri mullauurimisametis ja 1947-53 Krefeldis Nordrhein-Westphaleni liidumaa geol-ametis (a-st 1952 peageoloogina). Algatas 1925 Eestis palünol- ja soogeol-alase uurimise ning esitas metsade jääajajärgse aja arengufaasid. Õietolmuanalüüsil põhineva uurimismeetodi rajajaid ja esimesi kasutajaid. Uuris ka Reinimaa pruunsõe teket ja ehitust ning pleistotseeni kihtide liigestust.

T: Die regionale Entwicklungsgeschichte der Wälder Estlands. // TÜ Geol Inst-i Toim. XIX (1929); Eelkäivaid märkmeid uuemaist andmeist metsaajaloo kohta Eestis. // EL (1934) 5; Vorläufige Mitteilung über die spätglaziale Waldgeschichte Estlands. // Geologiska Föreningens i Stockholm Förhandlingar 57 (1935) 1; Beitrag zur Kenntnis der fossilen Flora des Mitteldevons in Estland. // TÜ Geol Inst-i Toim. (1940) 56.

B: EE 14, 530; DBbL, 791; EBL TK, 336-337; Paul William Thomson 1892-1992. Tln, 1992.

THUGUTT, Stanislaw Jozef (12. V 1862 Kalisz – 27. XII 1956 Krakow), mineraloog; poolakas. Omandas Varssavis keskhariduse, õppis 1882-86 TÜ-s keemiat, keemiadr (1894, TÜ), vk „О химическом строении некоторых алюмосиликатов”. Krakowi TA liige (1921), Poola TA liige (1952). Oli 1893-94 TÜ mineral kat-i asst, 1894-1915 TÜ

põllum-keemia eradots. A-st 1915 töötas Poolas. Oli 1915-18 Varssavi Ük-i mineral ja petrograafia erakorr prof, 1918-19 korr prof ja mineral inst-i juh, a-st 1919 Varssavi Polütehnikumi prof. Ajakirja *Archiwum Mineralogiczne* asutaja (1925) ja toim. TÜ-s keemilise mineral rajaja. Täpsustas alumosilikaatide struktuuri, sünteesis rea sodaliite. TÜ audr (1929). Üle 90 teadustr-e.

T: Mineralchemische Studien. Dorpat, 1891; O powym sposobie mikrochemicznym rozpoznawania kalcytu. 1911; O pochodzeniu skaleni utworów pegmatytowych. Varssavi, 1926.

B: *Левуцкий* I, 401; ADUT, 49; EE 14, 530; TÜ ajalugu II, 383; Geoloogia õpetamine Eestis läbi kolme sajandi. Trt, 2005, 42-43.

A. Kleesment

TIBAR, Harri (Harry) (14. III 1919 Tallinn – 18. V 2003 Tallinn), tehnikateadlane; sõjaväeametniku-topograafi p. Lõpetas 1938 Tallinna Prantsuse Lütseumi ja alustas ehitusõpinguid TTÜ-s. Osales Punaarmee koosseisus II maailmasõjas. Lõpetas 1948 TPI ehitustsk-a hüdrotehniliste ehitiste alal, tehnikaknd (1957, Leningradi PI), vk “Исследование пропускной способности незатопленного водослива с широким порогом”. Oli 1946-47 TPI ehitiste kat-i laborant, 1948-49 mat ja teor meh kat-i asst, 1949-50 graafika kat-i asst, 1950-53 teede ja vesiehitiste kat-i asst, 1953-58 hüdrotehnika ja geodeesia kat-i v-õpetaja, 1958-63 autoteede ja geodeesia kat-i dots ja 1963-92 san-tehnika kat-i dots. Luges hüdraulika, veevarustuse ja kanalisatsiooni kursusi; koost. õppevahendeid. –Uurimisvaldkond: lahtiste voolusängide hüdraulika. Osales Kamari hüdroelektrijaama turbiinide energeetilises katsetamises, teedeehituspinnaste deformatsioonimoodulite määramises, uute filtermaterjalide laboratoorses tundmaõppimises. Korraldas Pärnu linna heitvete ja tööstusreovete ning Uulu kanali läbilaskevõime uuringuid, viis läbi Päärna veehoidla hüdraulilise modelleerimise. Uuris veearvestite mõõtetäpsust mõjutavaid tegureid. 1937 saavutas Eesti meistrivõistlustel ujumises hõbemedali ja Eesti-Läti maavõistlustel esikoha 4×200 m vabaujumises. Foto- ja filmiharrastajana esines näitustel. Avaldas romaani tehnikaüliõpilaste elust *Keerdtrepp* (Tln, 2001). Üle 20 teadustr-e.

T: Hüdraulika erikursus: Loengute konspekt autoteede eriala üliõpilastele. Tln, 1961; Veevarustus ja kanalisatsioon (kaasautor). Tln, 1968; Veevarustus ja kanalisatsioon (kaasautorid L. Paal ja H. Mölder). Tln, 1981; Неучтенные расходы воды в зависимости от малой водощетки. // TTÜ Toim. 420 (1977); О часовой неравномерности водопотребления населением. // TTÜ Toim. 569 (1984); Vihmavee-, ühisvoolne ja poollahkvoolne kanalisatsioon. Tln, 1988.

B: TPI 1936-1986, 237, 244; Ehitusinsenerid TPI-st. Tln, 1986, 71-72, 74, 77, 85-86, 235; TTÜ ar 2003 (2004), 402-404.

V. Mägi

TIGANE, Ilmar (3. II 1925 Tartu – 31. VII 1985 Tartu), füüsik. Oli 1944-45 Saksa sõjaväes, langes 1945 Tšehhimaal sõjavangi, 1945-47 viibis vangilaagrites. Lõpetas 1957 Tartu Kaugõppekk-I, 1962 TÜ füüsikatsk-a, füüsika-mat-knd (1973, TÜ), vk „Исследование образования эпитаксиальных пленок халькогенидов цинка на ионных кристаллах“. Töötas 1948-57 Tartus töölisenä, a-st 1962 TÜ elektroluminestsentsi ja pooljuhtide probleemlaboris, oli 1977-85 heterosiirete sektsiooni juh. – Uurimisvaldkond: kilestruktuurid. Võttis 1962 TÜ-s kasutusele elektronmikroskoopilise uurimismeetodi. Üle 30 teadustr-e.

T: Электронномикроскопическое исследование проводящих слоев. // ФТТ 7 (1965) 1; Электронномикроскопическое исследование структуры тонких сублимированных слоев ZnS (kaasautor A. Naav). // Изв. вузов. Физика (1967) 1; Образование тонких пленок ZnS на сколках монокристаллов NaCl в вакууме (kaasautor K.-S. Rebane). // Изв. вузов. Физика (1970) 6; Установка для изготовления гетеропереходов Si-ZnS методом вакуумного испарения (kaasautor H. Tipp). // TÜ Toim. 466 (1978); Получение гетеропереходов Si:ZnS и измерение их физических свойств (kaasautor). // TÜ Toim. 553 (1980).

B: TÜ BL I, 285.

TIGANIK, Leonhard Johann Eugen (25. XI 1900 Võru – 9. II 1974 Karlstad, Rootsi), keemik; kaupmehe p. Lõpetas 1919 Tartu Reaalkooli, 1928 TÜ keemikuna; keemiamag (1928, TÜ), vk „Kolloidide dielektrilisi omadusi ja andmeid želatiini lahuste kuuldefrekventsete dielektriliste konstantide kohta“; *dr phil nat* (1932, TÜ), vk

„Dipolmessungen an Benzolderivaten. Einige Regelmässigkeiten bei Halogen-, Nitro-, Methyl- und Amino-Abkömmlingen”. Osales 1919-20 Vabadussõjas. Oli 1926-29 TÜ füüsikal keemia labori abijõud, 1929-33 n-asst, 1933-35 õppejõud, 1935-37 eradots, 1937-40 org keemia labori juh ja dots, 1940-44 org keemia kat-i juh ja erakorr prof. Asus 1944 Rootsi. Oli 1944-45 Lundi Ük-s arhiivasst, 1945-67 Udderholmeni *Skogshallverken AB* teadur, 1964-65 ka Türgis Kesk-Ida Tehnikaük-i külalisprof. – Uurimisvaldkond: molekulide struktuur ja ainete dielektrilised omadused. Määranud 63 org ühendi dipoolmomendid ja tõlgendanud tulemusi teoreetiliselt. Käsitlenud dipoolsete molekulide vastastikust mõjutamist induktsiooniefekti arvestamisega.

T: Dipolmessungen an Benzolderivaten I und II. // *Z. phys. Chemie*, B13 (1931) ja B14 (1931); O dipoolmoment ja bensooli struktuur. // *Keemia Teated* 1 (1932) 2; Ohtlikkusest eetri käsitlemisel. // *Keemia Teated* 1 (1933) 4; Dipoolortoeffektist. // *Keemia Teated* 2 (1935) 2; Roteerivate dipoolmomentide vastastikuste mõjutuste arvestamisest. // *Keemia Teated* 2 (1937) 4; Isobutylenstudier (kaasautorid L. Smith, A. Assarsson). // *Lundi Ük-i ar 2* (1949) 45.

B: EE 14, 531; AAUT II, 37, ETVpK, 129.

V. Past

TIHANE, Harri (16. III 1933 Puhja v, Tartumaa – 31. VIII 2007 Tartu), arstiteadlane, uroloog ja nefroloog; talunike p. Lõpetas 1954 Tartu 5. kk-i, 1960 TÜ arstitsk-a, 1965 samas asp-i, med-knd (1967, TÜ), vk „Mõningatest muutustest vee- ja elektrolüütide ainevahetuses postoperatiivsel perioodil”. Täiendas end Soomes, Ungaris, Rootsis, Saksamaal, Prantsusmaal ja Poolas. Oli 1960-62 Tartu Linna Kliinilise Haigla kirurg, 1966-72 TÜ tsk-kirurgia kat-i asst, 1972-84 dots, 1984-98 TÜ operatiivkirurgia ja urol kat-i dots, ühtlasi 1974-79 TÜ Med Kesklabori nefrol sektori juhendaja, 1980-82 ÜMPI-i teadusdir. – Uurimisvaldkonnad: urol, operatiivne nefrol. Tema initsiatiivil rajati 1966 Tartus hemodialüüsi keskus ja 1970 esimene tehisneeru osk Eestis. Oli koos A. Linkbergiga üks neerude siirdamise pioneere Eestis. Eesti Uroloogide Seltsi asutajaid ja juh liige, Eesti Seniorkirurgide Seltsi ja Eur. Dialüüsi ja Transplantatsiooni Assots-I liige. –170 teadustr-t, õppevahendeid, aimetr-d.

T: Arterite homotransplantatsioonist alajäsemete tuiksoonte trombooblitereeruva haiguse puhul (kaasautor). // NET (1961) 2; Äge neerupuudulikus ja selle ravi ekstrakorporaalse hemodialüüsi teel. // NET (1966) 5; Neerukivitõbi. Trt, ¹1976, ²1985; Onkouroloogia. Trt, 1977; Оперативное лечение недержания мочи при напряжении у женщин (kaasautor N. Baikov). // Урология и нефрология (1983) 1; Dialüüsravi ägeda ja kroonilise neerupuudulikusega lastel (kaasautor A. Värimäe). // NET (1974) 2; Nefroloogia (kaasautor). Tln, 1985; Eesnäärme transvesikaalse adenomektoomia järgne infektsioon (kaasautor). // EA (1990) 5.

B: TÜ BL I, 144. NET (1983) 2, 140; *H. Merila-Latik*, 1057-1058; TÜK 200, 203, 313; TÜA 1982-2007, 169, 173, 176, 221, 246, 249, 250; EA (2007) 10, 768-769.

TIHASE, Karl (27. V 1914 Mariinski mk, Tomski kub, Venemaa – 16. XI 2005 Tallinn), arhitektuuriajaloolane; taluniku p. Lõpetas 1933 Tomski Raudteetehnikumi, 1945 Novosibirski Arhit- ja Ehituseinst-i arhitektina, arhit-knd (1953, NSVL Arhit-akad, Moskva), vk „Народное жилище Эстонии”, kunstitaad-dr (1975, Leningradi I. Repini nim Kunstiinst), vk „Эстонское народное зодчество”. Oli 1933-35 Mariinskis ja 1938-40 Tomskis õpetaja, 1945-48 Novosibirski Arhitektuuri- ja Ehitusinst-s maali ja joonistamise kat-s õppejõud, 1948-56 TPI graafika kat-i v-õpetaja, 1956-75 dots, 1975-90 prof, 1963-86 ka kat-i juh, 1990-92 TTÜ arhit ja ehitusmaterjalide kat-i prof, 1992-94 konsultant-prof, a-st 1994 - 2005 emeritprof. – Uurimisvaldkonnad: Eesti rehielamud, maa-arhit areng, rahvakunst. Osales 1957 Eesti Vabaõhumuuseumi rajamises. *Eesti arhit-ajaloo* (1965) ja *Eesti kunstiajaloo* (1975) autoreid. Nõuk. Eesti preemia (1967, koll-s, 1977), Eesti kultuuripreemia (1994).

T: Eesti talurahvaarhitektuur. Tln, 1974, ²2007; Joonestamise ja joonistamise põhikursus (kaasautor). 1975, ²1983; Disain (kaasautor U. Kammal). Tln, 1978; Joonestamine (kaasautor J. Riives). Tln, 1983; Joonestamine üldhariduskoolidele (kaasautorid E. Kogermann, V. Tapper). Tln, 1985, ²1990; Eesti rahvakunst. 1. Tln, 1995

B: EE 14, 531; EKABL, 525; TPI 1936-1986, 152, 183, 228, 242, 372, 381-383; *K. Tihase*. Meenutusi elust, ilust ja Eesti Vabaõhumuuseumi rajamisest. Tln, 1997; TTÜ professorid, 442-443.

TIIDEMANN, Tiit (17. III 1934 Tallinn), tehnikateadlane; autojuhi p. Lõpetas 1953 Tallinna 17. kk-i, 1958 TPI meh-*tsk*-a, 1975 samas asp-i, tehnikaknd (1976, M. I. Gubkini nim Naftakeemia Inst, Moskva), *vk* „Исследование абразивной эрозии при повышенных скоростях удара”. Oli 1958-68 Kalinini nim Elektrotehnikatehase meister, tsehhijuh asetäitja, rakiste konstrueerimisbüroo juh, 1967-75 Silikaatbetooni Inst-i lõikeseadmete tead uurimise labori juh, 1975-93 TPI masinaelementide kat-i v-õpetaja (a-st 1982 dots), 1993-2002 TTÜ aparadiehituse inst-i konstruktsiooniõpetuse õt-i dots, 2002– Tallinna Tehnikakõrgkooli meh-*tsk*-a prof, 2008– Eesti Mereakad ja Mainori Kõrgkooli erakorr prof; a-st 2006 TTÜ emeriitdots. – Uurimisvaldkonnad: masinaõpetuse tribol, konstrueerimise alused, masinprojekteerimine, gaasbetooni lõikeseadmete arendamine, joaskulumine suurtel kiirustel, tehisintellektisüsteemide tarkvara katsetamine masinaelementide projekteerimisel. U 100 teadustr-t.

T: Teljed ja võllid. Tln, 1981; Kettülekanded. Tln, 1982; Masinprojekteerimine (kaasautor). Tln, 1991; Mõõtmed ja tolerantsid: kvaliteedikeskne praktiline käsitus. Tln, 2000.

B: TPI 1936-86, 435.

TIIDT, Jüri (25. I 1867 Polli v – 22. II 1931 Tartu), põllumajandusteadlane. Õppis 1884-86 Tartus F. Hollmanni seminaris. Oli 1887-92 Pollis kooliõpetaja, seejärel siirdus Kõnnu mõisa, kus õppis metsandust. 1895 asus Lelle mõisa metsniku kohale, kus omandas seal maaparanduse projekteerimisega tegelevalt Viini prof dr E. Fraiset'ilt maaparanduse algteadmised. Oli 1900-11 Liivi- ja Eestimaa Maakultuuri Büroo kultuurtehnik, 1911 kutsuti Põhja-Liivimaa Põllumeeste Seltside Keskoimkonna (hiljem Põllutöö Keskse) juurde Tartusse kultuurtehnikuks, 1912-31 seltsi maaparanduse talituse juh.

T: Mõnda Põllutööministeeriumi tegevusest maaparanduse alal. // Sookultuur I. Tln, 1923; Tegelik maaparandus. // Põllumehe käsiraamat I. Trt, 1926; Salakraavide sügavusest ja vahekaugusest. // Põllumees, 1926; Sooharimisest traktoriga. // Sookultuur V. Tln, 1927.

B: Põllumees, 1927, 1-43.

J. Kuum

TIIDT (a-ni 1963 **Suits**), **Tiina** (2. VII 1938 Saadjärve v, Tartumaa), põllumajandusteadlane; taluniku p. Lõpetas 1957 Kohtla-Järve Põlevkivitöötlemise Tehnikumi, 1964 TÜ biol osk-a, 1970 EPA-s asp-i, biol-knd (1975, Eesti TA), vk „Põlevkivi summaarse generaatoriõli ja selle fraktsioonide (kuni 330°C) mõju odra kasvule ja saagile ENSV tingimustes”. Oli 1964-67 EPA maaviljeluse kat-i laborant, 1970-75 v-laborant, 1975-78 aianduse ja taimekaitse kat-i asst, 1978-87 maaviljeluse kat-i v-teadur, 1987-91 v-õpetaja, 1991-92 EPMÜ maaviljeluse ja taimesaaduste tehnol v-õpetaja, 1992-94 asst. – Uurimisvaldkond: taime kasvu ja arengu küsimused, teraviljade kasvudünaamika. U 30 teadustr-t.

T: Rakuseinte moodustumise regulatsiooni võimalustest suvinisu lamandumise vältimisel. // Teraviljakasvatus. Tln, 1988; The influence of the conditions of growth on the development of barley. // TÜ Toim. 845 (1989); The influence of agrocomplexes on the growth of oats. // TÜ Toim. 845 (1989).

B: EPA BL I, 51-52; EPA BL II, 42; EPMÜ BL, 45.

TIIGIMÄGI, Eeli (25.VII 1930 Väike-Maarja, Virumaa), tehnikateadlane; taluniku p. Lõpetas 1949 Väike-Maarja Kk-i, 1954 TPI meh-tsk-a elektrijaamade, -võrkude ja -süsteemide alal 1957 Moskvast NSVL TA Energeetikainst-s asp-i, tehnikaknd (1960, NSVL TA Energeetikainst), vk „Исследование и разработка методики расчета токов обратного зажигания в выпрямительных схемах“. Täiendas end 1978 Moskva Energeetikainst-s, 1982 Budapesti Tehnikaük-s, 1985 Helsingi Tehnikaük-s, 1994 Tampere Tehnikaük-s. Oli 1957–58 NSVL TA Energeetikainst-i n-teadur, 1958–1960 TPI asst, 1962–65 ja 1974–79 elektrisüsteemide kat-i juh, 1960–2005 TPI/TTÜ elektrisüsteemide kat-i ja elektroenerg inst-i dots, 1965–68 ka energ-tsk-a dekaan, 2005 elektroenerg inst-i v-teadur; a-st 2006 emeriitdots. - Uurimisvaldkonnad: elektrisüsteemide ja võrkude talitluse tõenäosuslik arvutamine, võrkude talitluse juhtimine, planeerimine ja töökindlus. Osalenud eestik-seerialaterminol väljatöötamises ning sõnastike ja standardite koostamisel. NSV Liidu meistersportlane matkamises (1987). Nõuk Eesti preemia (1980). Üle 70 teadustr-e.

T: Учет вероятностного характера нагрузок при расчете электрических сетей методом узловых напряжений. // TPI Toim. 275 (1969); О математическом моделировании стационарного режима электрической сети при вероятностно заданной исходной информации (kaasautor A. Sild). // TPI Toim. 610 (1985); Eesti energetika 1992 (kaasautor). Tln, 1993; Elektrivõrgud. Tln, 1997; Inglise-

eesti tehnikasõnaraamat (kaasautor). Tln. 2000; Eesti-inglise tehnikasõnaraamat (kaasautor). Tln. 2001; Elektroenergeetikasõnastik, (kaasautor). Tln, 2005; Combined assesment of electricity supply interruption costs (kaasautorid P. Raesaar, J.Valtin). // WSEAS Transactions on Power Systems 1 (2006); Strategy for analysis of loss situation and identification of loss sources in electricity distribution networks (kaasautorid P. Raesaar, J. Valtin). // Oil Shale 24 (2007) 2.

B: EE 14, 531; TPI 1936–1986, 284, 291–292, 294, 423–427; Tallinna Tehnikaülikool. Elektroenergeetika instituut 1918–2008, Tln 2008, 47–48, 52–54, 80–84, 86–87, 90–91, 97–101, 110–111, 113, 160, 170–213, 218.

TIHK, Aksel (14. V 1921 Tallinn – 30. VIII 2010 Järva-Jaani), spordipedagoog ja -tegelane; käsitöölise p, Vaike T-i abikaasa. Lõpetas 1941 Tallinna 9. kk-i, 1948 TÜ kehakultuuritsk-a, ped-knd (1962, TÜ), vk „Võimlemine Eesti koolides XIX saj II poolel”. Oli 1946-47 TÜ võimlemise kat-i õpetaja, 1948-53 keh kasv ja spordi kat-i juh ja v-õpetaja, 1953-74 EPA keh kasv kat-i juh ja õppejõud, a-st 1964 dots ning EPA spordiklubi esimees, 1963-67 ka Eesti Spordimuuseumi (ühiskondlik) dir. – Uurimisvaldkonnad: keh kasv õpetamise meetodika, Eesti spordi ja kehakultuuri ajalugu. ENE, ajakirja *Kehakultuur* ja *Spordilehe* kaastöölisi. Eesti NSV tnl sporditegelane (1972). Eesti Spordiajaloo Seltsi auliige (1991).

T: Akrobaatika algajaile. Tln, 1951; Ernst Idla tegevusest kodumaal 1901-1944. // Ernst Idla – võlur Tallinnast. Tln, 1991.

B: TÜ BL I, 338; ESBL, 676.

TIHK, Heino (6. XI 1933 Tallinn), arstiteadlane, hügieenik ja spordiarst; meremehe p. Lõpetas 1952 Tallinna 2. kk-i, 1958 TÜ arstitsk-a, 1963 samas asp-i, med-knd (1964, TÜ), vk „Eesti NSV üliõpilaste kehalisest arengust ja tervise seisundist”. Oli 1958-60 ja 1963-64 TÜ hügieeni kat-i asst, 1964-65 spordimed-i kat-i asst, 1965-66 v-õpetaja, 1966-69 TPedI kehalise kasv ja spordi kat-i v-õpetaja, 1970-74 dots, 1974-90 kehalise kasv aluste kat-i dots, 1974-75 ka kat-i juh. A-st 1990 töötas nõelraviarstina Tampere (Soome). Täiendanud end nõelravi alal Londonis, Leningradis jm. - Uurimisvaldkonnad: üld- ja spordihügieen, ravikehakultuur, spordimeditiin. NSVL meistersportlane (1960)

kümnevõistluses, mitmekordne Eesti meister kergejõustikus. U 30 teadustr-t, arvukalt aimelugusid spordist.

T: О использовании ронидазы и лидазы в лечении травматических заболеваний спортсменов (kaasautor H. Tiik). // TÜ Toim. 112 (1961); Sportlase toitumisprobleemidest. // Kehakultuur (1964) 3; Изучение функции коры надпочечников у десятиборцев (kaasautorid A. Viru, P. Kõrge). // TÜ Toim. 267 (1971); Sportimise mõju inimese töövõimele. Tln, 1973; Luontaishoitojen merkityksen arviointi biotestimenetelmällä terveyden- ja sairauksien hoidossa. // Raportti (Tampereen tekninen korkeakoulu. Sähkotekniikan osasto, Fysiikka) (1992) 3.

B: TÜ BL I, 144; ESBL, 676-677; Kehakultuur (1964) 20, 637.

TIHK, Leo (15. IX 1910 Tallinn – 16. VI 1996 Tartu), majandusgeograaf, maj- ja kultuuriloolane. Lõpetas 1929 Tallinna Poeglaste Kommertsgümni-i, 1940 TÜ maj-tsk-a maj-geogr erialal, geogr-knd (1958, TÜ), vk „Vana Tallinn: ajaloolis-geograafilise käsitelu linna tekkimisest ja kujunemisest”. Täiendas end TÜ stipendiaadina 1939 Stockholmi Ük-s ning 1943 Moskva Rahvamaj Inst-s. Teenis 1941-43 Punaarmees. Oli 1931-35 Tallinna Keskrmtkogu ja 1935-39 Tartu Linna Keskrmtkogu rmtk-hoidja, 1939-40 TÜ maj-tsk-s asst, 1940-41 ja 1944-54 TPI maj-tsk-a õppejõud, 1942-44 Moskvast ENSV RKN ametnik, 1944-46 Eesti NSV Rkl Plaanikomitee osk-a juh, 1946-50 MI teadur, 1950-53 ENSV TA Keskrmtkogu dir kt, 1954-65 TÜ maj-geogr kat-i v-õpetaja, 1965-77 dots. – Uurimisvaldkonnad: Eesti linnade kujunemine, Hiiumaa asustusajalugu ja kohanimed, muistse Läänemere ja Soome lahe mereliiklus, rannakaubandus, Tallinna liiklusteede ja Eesti rannavõrgu kujunemine, paberi ja lubja tootmise areng, Tallinna ja Pärnu kinnistute omanikud XIV-XIX saj., geneal. A. Puksovi Fondi laureaat (1993).

T: Keskaegsest mereliiklusest Balti merel ja Soome lahel. // EGS ar 1957 (1957); Rápina paberiveskist ja selle vesimärkidest. // TÜ Toim. 229 (1969); The lighthouse of Kõpu (formerly Dagerot). // TÜ Toim. 393 (1976); Vana-Pärnu kinnisturaamat (peatöim). Tln, 1984.

B: EE 14, 531-532; AAUT III, 10; EGS ar 1970 (1972), 216-219; EGS ar 23 (1989), 132-135.

TIK (a-ni 1946 **Hinnov**), **Vaike** (22. XI 1921 Võhma v, Järvamaa), kunstiajaloolane; taluniku t, Aksel T-i abikaasa. Lõpetas 1941 Tallinna 9. kk-i, 1950 TÜ ajaloo-keeletsk-a kunstiajaloolasena. Töötanud 1941-45 Tallinnas statistikuna. Oli 1951-52 Tartu Kunstimuuseumi v-teadur, 1952-76 dir. – Uurimisvaldkonnad: Ants Laikmaa elu ja looming, Eesti kunst ja kunstielu 19. saj II poolel ja 20. saj algul. Avardanud Tartu Kunstimuuseumi tegevust (kujutava kunsti kaugõppekursuste, Tartu Rahvaük-i kunstiosk-a ja A. Starkopfi muuseumi avamine). Koost. ja toim. almanahhe, teatmikke, katalooge. ENSV tnl kunstitegelane (1971). Kr. Raua preemia (1978).

T: Eesti kunst ja *Noor-Eesti*. // Tartu Kunstimuuseumi almanahh 3 (1972); Ants Laikmaa. Tln, 1975 Johan Köleri postuumselt näitusest. // Johan Köleri loomingu probleeme. Tln, 1983; Eesti kunstikriitilise mõtte arengust 1860-1907. // Tartu Kunstimuuseumi artiklite kogumik. Trt, 1985; Mõeldes tagasi. Valik Laikmaa autobiograafilisi artikleid. Tln, 1991.

B: EE 14, 532; EKABL, 526-527.

TIKMA, Toomas (16. X 1945 Tallinn – 12. IX 2004 Tallinn), tehnikateadlane; kooliõpetajate p. Lõpetas 1964 Tallinna 2. kk-i, 1969 TPI energ-tsk-a, 1975 samas asp-i, tehnikaknd (1977, TPI), vk „Лабораторные исследование радиационных свойств золотых отложений поверхностей нагрева парогенераторов”. Täiendas end 1980 Belgradi Ük-s, 1992 Peterburi Täppismehaanika ja Optika Inst-s. Oli 1969-70 TPI tööstusliku soojusenergia probleemlabori ins, 1970-76 v-ins, 1976-89 v-teadur, 1979-80 osk-a juh, 1989-92 TTÜ soojustehnika kat-i dots, 1992-97 soojustehnika inst-i dots, 1997-2004 tööstusliku soojustehnika õt-i prof ja juh. – Uurimisvaldkonnad: soojusülekanne kateldes, tahkete materjalide soojusfüüsikal omadused, põlemisprotsess madalsageduslikus akustilises väljas, konvektiivne soojusülekanne kunstliku karedusega pindadel. Üle 70 teadustr-e.

T: Некоторые методические аспекты измерения спектральной степени черноты. // Тр. ТПИ 654 (1987); Тепловая эффективность в топочных поверхностях нагрева. // Тр. ТТУ 713 (1990); Степень черноты топочных золотых отложений, образующихся при сжигании канско-ачинских углей. // Тр. ТТУ 713 (1990); The

study of thermophysical properties of boiler furnace deposits (kaasautor Z. Micevič). // Recent advances in heat transfer. Amsterdam, 1992.

B: EE 14, 532; TTÜ professorid läbi aegade, 446-447.

TIKMAA (a-ni 1936 **Dikmann**), **Boris** (6. VI 1908 Tallinn – 10. VII 1969 Tallinn), matemaatik; lukksepa p. Lõpetas 1926 Tallinna Ühisgümni-i, 1932 TÜ mat-tsk-a. Oli 1934-36 Rakvere Eragümni-i, 1936-40 Tallinna Rkl Kolledži, 1940-41 Tallinna 9. kk-i õpetaja, 1941-45 Nõuk. armees, 1945-47 TPI mat ja meh kat-i asst, 1947-49 v-õpetaja, 1953-68 teor meh kat-i v-õpetaja, 1968-69 dots. – Uurimisvaldkonnad: tensorarvutus ja kineetiline meh. Koost. õppevahendeid. ENSV rkl preemia (1979) (koll-s).

T: Одно свойство тензора. // TPI Toim. A 194(1962); Об уравнении мощностей. // TPI Toim. A 222 (1965); К вопросу о примени в механизме кинетической энергии. // TPI Toim. A 261 (1968).

B: AAUT II, 445; EKBL, 248, MK (1970) 17, 121-122.

TIISIK, Karp (6. III 1843 Jõõpre v, Pärnumaa – 30. VII 1922 Tartu), teoloog ja pedagoog; taluniku p. Lõpetas 1863 Riia Vaimuliku Seminari, 1870 Moskva Kreeka-Katoliku Vaimuliku Akad teol-knd astmega. Oli 1863-66 Riia Vaimuliku Seminari eesti k-e õpetaja, 1870-72 psühhol, filos ja ped õppejõud, 1872-74 Suislepa ja Aruküla, 1874-79 Haapsalu, 1879-1919 Tallinna õigeusu koguduste preester; ühtlasi 1874-79 Haapsalus, 1879-1900 Tallinna Kõrgemas Tütarlastekoolis, 1888-1913 Raudtee Tehnikakoolis, Tütarlaste Kommertsikoolis ja gümni-des usuõpetuse õpetaja, 1919-22 ka TÜ apostliku õigeusu dogmaatika prof. Toim ja tõlkis vaimulikku kirj ja Aleksander II kohtuseadusi. Osales Eesti Apostliku Õigeusu Kiriku ülesehitamises.

T: Keiser Aleksandri Tõise Kohtuseadused. Tln, 1889; Свадебные обычаи эстов Ристинского прихода. (Этногр. обозрение под ред. Н. А. Янчука). 1892; История Ревельского Приображенского Собора. Ревель, 1896.

B: EAA 402-2-222; EE 8, 166; EBL, 519; EKBL, 248-249; *P. Põld*. Tartu Ülikool 1918-1929. Trt, 1929, 122; *L. Raid*, 37, 104.

L. Raid

TIISMUS, Hugo (10. IV 1924 Salme k, Abhaasia – 7. I 2007 Tallinn), elektrotehnikateadlane. Lõpetas 1943 Suhhumi Industriaaltehnikumi, 1952 TPI elektriinsna, 1956 Leningradi Elektrotehnika Inst-s asp-i, tehnikaknd (1956, Leningradi Elektrotehnika Inst), tehnikadr (1978, samas), vk „Автоматизированный линейный магнитогидродинамический (МГД) электропривод: (Теория, разработка и внедрение)”. Osales 1943-45 Nõuk. armee koosseisus II maailmasõjas. Töötas 1945-47 Abhaasias hüdroelektrijaama ehitusel. Oli 1952 TPI ehitusmeh kat-i laborant, 1956-58 tööstusettevõtete elektrifitseerimise kat-i v-õpetaja, 1958-66 dots, 1961-66 juh, 1966-78 elektriamite kat-i dots, 1978-92 prof, 1966-71 ja 1980-89 kat-i juh, 1970-78 õppeprorektor, 1992-2007 TTÜ elektriamite ja jõuelektronika inst-i emeritprof. – Uurimisvaldkonnad: elektrimasinad, automatiseeritud magnethüdrodünaamiliste (MHD) masinate uurimissuuna arendamine, MHD-masinate kasutamine robotitehnikas. ENSV tnl teadlane (1980). ENSV rkl preemia (1967).

T:Elektriamid (kaasautor U. Agur). Tln, 1963; Транспорт жидкого магния при помощи электромагнитного насоса. Тлн., 1964; Автоматизированный МГД-привод (kaasautor J. Laugis). M., 1980; Тööstusrobotid: amid ja nende elemendid (kaasautor T. Lehtla). Tln, 1987.

B: EE 14, 532; TPI 1936-1986, 183-185, 296-299; TTÜ professorid, 54; TTÜ professorid läbi aegade, 448-449.

TIIT (a-ni 1937 **Tudeberg**, 1937-54 **Humal**), **Ene-Margit** (22. IV 1934 Tartu), matemaatik; Valdur T-u abikaasa, Arnold Humala t, Mart Humala õde. Lõpetas 1952 Tallinna 10. kk-i, 1957 TÜ mat osk-a, 1962 samas asp-i, füüsika-mat knd (1963, TÜ), vk „Ridade ümberjärjestamine”. Oli 1957-59 EPA asst ja v-õpetaja, 1962-64 FAI n-teadur, 1964-67 TÜ v-õpetaja, 1967-92 dots (1979-85 ja 1989-92 mat stat kat-i juh), 1992-99 prof (1992-94 mat statistika inst-i juh); a-st 1999 emeritprof. – Uurimisvaldkond: mat ja rakendusstat (eriti stat rakendused rahvastiku- ja sotsiaalteadustes). mat stat alase õppe algataja TÜ-s, Tartu mitmemõõtmelise stat koolkonna rajajaid. Rahvusv Stat-inst-i (ISI) valitud liige, Rahvusv Arvutusstata Assots-i (IASC) liige (1995-2000 juhatusel liige), Rahvusv Haridusstat-assots-i (IASE) liige, EMatS-i auliige, Eesti Stat-seltsi asutajaliige, esimene president ja juh liige, Eesti Akad Sotsioloogide seltsi asutajaliige, Eesti

Teadlaste Liidu asutajaliige (nõuk liige 1990—200). Helsinki Ük-i audoktor. Valgetähe IV kl teenetemärk.

T: Tõenäosusteooria I. Trt, 1968, ²1970; Matemaatiline statistika I. Trt, 1971; Tõenäosusteooria ja matemaatiline statistika (kaasutorid T. Möls ja A.-M. Parring). Tln, 1977; Formal computation of regression parameters. // COMPSTAT 1984. Proc. Physica-Verlag, Wien, 1984; Eesti rahvastik ja selle probleemid. // Akad. (1993) 8-10; Mixture of extremal distributions – a model alternative to the log-linear model. // New Trends in Probability and Mathematical Statistics. Vilnius-Utrecht-Tokyo, 1994; Random vectors with given arbitrary marginals and given correlation structure. // ACUT 733 (1996); Mixtures of multivariate quasi-extremal distributions having fixed marginals. // Lecture Notes-Monograph Series of the IMS, 28. California, 1996; Pärimuskultuur Eestis – kellele ja milleks? I ja II (kaasautor I. Rüütel). Trt, 2005-06. Care-related quality of life in old age (kaasautor). Springer, 2007.

B: TÜ BL I, 392; EE 14, 532; APUT, 112; Professor Ene-Margit Tiit. Avaldatud, toimetatud ja juhendatud tööd 1955—1998. // Eesti Statistikeselts, 1999; *T. Kollo*. Peamiste komponentide analüüs. ESS Teabevihik 15. Ene-Margit Tiit 70. Trt, 2007, 7-11; Matemaatika-informaatikateaduskond 40. Trt, 2007, 252-253.

TIIT, Valdur (16. I 1931 Jõgeva v, Tartumaa), füüsik; taluniku p, Ene-Margit T-u abikaasa. Lõpetas 1950 Jõgeva kk-i, 1955 TÜ füüsikuna. Oli 1955-60 FI n-teadur, 1957-58 Maa tehiskaaslaste vaatlusjaama juh, 1960-93 aparaadiehituse lab-i juh, ühtlasi 1972-87 peakonstruktor topelt vaakummonokromaatorite ja 1973-89 orbitaalse ultraviolet radiomeetri RUF ehitamise alal, 1969-71 FI aparaadiehituse hoonete A ja B projekteerimisrühma juht ning 1969-70 TA Tartu ehitusrühma juht, 1993-2003 EPMÜ keskkonna aparatuuri labor-i juh. – Uurimisvaldkonnad: teor astrofüüsika, teadusaparatuuri ehitus, eksperim-füüsika, kosmosetehnika ja taastuvate energiaallikate (peamiselt tuulegeneraatorite) kasutamine. Eesti Tuuleenergiakomisjoni esimees (1996-2000). Eesti Füüsika Seltsi ja Eesti Teadlaste Liidu asutajaliige. Meistrikandidaat males (1977). Eesti NSV rkl preemia (1980, koll-s). 130 teadustr-t, autorit-d ja patendid spektrofotomeetria alal.

T: Kahekiireline topelt vaakummonokromaator TVM-3 spektripiirkonnale 100-220 nm. // ENSV TA Toim. Füüs. Mat. XVI (1967) 3; The Double vacuum Monochromator for the Wavelength in the Range of 100-300 nm. // Int. Conf. on Vacuum Ultraviolet Radiation Physics. Montpellier, 1977; Атлас многолинейчатого спектра молекулярного водорода (kaasautor R. Šatskina). Tln, 1980; Некоторые аспекты создания и применения двойных вакуумных монохроматоров для ВУФ области спектра. // Сб. докладов II-го Сов.-Французского симп. по оптическому приборостроению. Москва, 1982; Compact pulsed laboratory synchrotron LIS-2 (kaasautor). // Rev. Sci. Instrum. 60 (1989) 7; Design of the laboratory wind-generator, driven by a windwheel with four sails (kaasautor). // Proc. 1st Int. DAAAM Conf. Tln, 1997; Hiiumaa Island – towards renewable energetics (kaasautorid H. Uljas, M. Lüsi). // Proc. XIII Symp. REGWA, 2.-4. Nov. 2006, Stralsund.

B: EE 14, 532; A. Juske, P. Raesaar. Tuulikud läbi aegade. Tln, 2008, 198-199.

TIITS, Alfred 26. II 1927 Märjamaa – 5. V 1989 Kullamaa), põllumajandusteadlane; taluniku p. Lõpetas 1947 Tallinna 9. kk-i, 1950 Tallinna ÕI, 1956 EPA agronoomina, 1966 EBI-s asp-i, põllum-knd (1966, EPA), vk „Viirushaigusi ja neile sarnanevaid nähtusid viljapuudel ja marjakultuuridel Eesti NSV-s”. Oli 1958-70 EBI virol osk-a n-teadur, 1970-89 v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: viljapuude ja marjakultuuride viroosid, patogeneesi mehhanismid, kartuli virogeenia.

T: Abinõude süsteem viirushaiguste leviku vältimiseks puukoolide kaudu. // SP (1965) 11; Studies on the etiology and pathology of the black-currant reversion. I. On the character of the changes in the flower morphology. // ENSV TA Toim. Biol. 18 (1969) 2; Mükoplasmataolised mikroorganismid – uus probleem fütopatoloogias (kaasautor A.-P. Silvere). // ENSV TA Toim. Biol. 18 (1969) 2; Viiruslik patoloogia ning viljapuude ja marjakultuuride viroosid. Tln, 1970; Aiakultuuride viroosid ja nende tõrje. Tln, 1982; Viirusnakkuste esinemine kartuli seemik- ja muguljärglaskonnas. // ENSV TA Toim. 32 (1983) 4.

TIITSO (TIZO), Maks (Maksim) (9. IX 1900 Tartu – 2. X 1944 Stockholm), arstiteadlane, füsioloog ja biokeemik; kaupmehe p. Lõpetas 1917 Tartu Reaalkooli, 1923

TÜ arstitsk-a, med-dr (1932, TÜ), vk „Die propriozeptive Regulierung der Atmung”. Täiendas end Rockefelleri fondi stipendiaadina 1925 Toronto Ük-s, 1926 Harvardi Ük-i biokeemiainst-s, 1935 Rootsi Balti komitee stipendiaadina Stockholmis Osales 1919-20 vabatahtlikuna Vabadussõjas. Oli 1924-25 ja 1927-28 TÜ füsiol inst-i n-asst, 1929-35 v-asst, 1934 eradots, 35-38 dots, 1938 adjunktprof, 1939-44 prof, 1935-44 inst-i juh, 1938 ka TÜ kehalise kasv inst-i juh, 1942-44 arstitsk prodekaan. Põgenes 1944 Rootsi. Luges esimesena TÜ-s füsiol-kursust eesti k-s, oli eestik-se füsiol-terminol rajaja. – Uurimisvaldkonnad: insuliini toime süsivesikute ainevahetusele, hingamise propriotseptiivne regulatsioon, südame löögisageduse muutused füüsilise töö ajal, südame parema koja venituse kronotroopne mõju. Üle 80 teadustr-e.

T: Hingamise ergulisest regulatsioonist. // ACUT 34 (1934); Vergleichende Untersuchungen über die Geschwindigkeitskurve der menschlichen Atmung bei Ruhe und Körperarbeit. // Arbeitsphysiol. 9 (1935); Seljaaju reflektoriseist talitlusist. // EA (1936) 5; Chronotrope Wirkungen der Spannungsänderungen des rechten Vorhofes. // Pflügers Archiv 238 (1937); Über die Methode der Registrierung von Pulsintervallen als Ordinate im Tierversuch. // Pflügers Archiv 239 (1938); Inimese keha talitus. // Tervise käsiraamat. Trt, 1938; Über die Bedingungen des Zustandekommens des chronotropen Effektes der Dehnung des rechten Vorhofes beim Hunde. // Pflügers Archiv 242 (1939) 6; Tervise käsiraamat (kaasautor). Trt, 1941.

B: EE 14, 532; AAUT II, 13; TÜ ajalugu III, 146, 148, 153, 155; ETVpK, 129; *I. Käbin*, 434-437; EA 80 (2001) 6, 352-354; *H. Marila-Lattik*, 491; TÜ ajaloo küsimusi XXXIV Trt, 2005; EA 87 (2008) 10, 820.

P.-H. Kingisepp

TIITSO (TIITSU), Richard (17. VI 1886 Rägavere v, Virumaa – 9. IX 1952 Tartu), insener, agronoom ja geodeet; möldri p. Lõpetas 1904 Rakvere linnakooli ja ped-kursused, 1910 Kurski maamõõtjate kooli, õppis 1910-14 Moskva Petrovsko-Razumovskoje Põllum Inst-i inseneriosk-s, 1918-19 Hersoni PI ehitusosk-s, 1921-22 TÜ õigustsk-s ja 1928-29 maj-tsk-s, lõpetas 1925 Bonni Põllum-ük-i maaparanduse ja agron alal. Oli 1905-07 Viljandis kooliõpetaja, 1913-14 Moskva kub-s ja 1918-19 Hersoni kub-s maamõõtja, topograaf ja melioraator, 1919-22 EV Põllutöömin-i maamõõtja-

kultuurtehnik, 1925-29 Rahandusmin-i kinnisvarade hindamise ameti juh, 1929-31 Põllutöömin-i maamõõdu- ja katastriameti juh, 1929-36 Tallinna Kõrgema Tehnikumi (TT) ja 1936-41 Tallinna Merekooli õpetaja, 1941-45 TT-i maamõõdu- ja maaparandusosk-a juh, 1944-51 TÜ maaparanduse ja sookultuuride kat juh ja v-õpetaja, 1951-52 EPA geodeesia ja maaparanduse kat juh ja v-õpetaja. Õpetanud geodeesiat ja maaparandust Osales Eesti nn skeemilise katastrikaardi (1:10 000) ja Eesti vallapiiridega administratiivkaardi (1:200 000) väljaandmises (1942). Eesti Geodeetide Ühingu esimees (1926-36).

T: Rehkendamise ülesannete kogu algkoolidele I-II (kaasautor A. Marfeldt). Viljandi, 1907, ³1918; Maa kataster Eestis (1930); Polügoni külgede mõõtmine teodoliidi ja 100-meetrise lindi abil (1930); Maade hindamisest ja kinnisvarade hindamise seadusest (1934).

B: EE 14, 532-533; AAUT II, 176; TÜ BL I, 411-412; EPA BL, 109; Geodeet (1936) 3-4; Geodeet (1996) 10.

J. Kuum

TIIVEL, Heino Kaljo (15. III 1922 Tõlliste v, Valgamaa – 28. VIII 1994 Tallinn), arstiteadlane, kirurg ja onkoloog; kooliõpetaja p, Toomas T-i isa. Lõpetas 1940 Valga Gümni-i, 1949 TÜ arstitsk-a, 1963 Leningradis NSVL MA Röntgenol ja Radiol Keskinsts asp-i, med-knd (1964, samas), vk „Так называемые боковые аберрантные струмы и метастазирующие папиллярные опухоли щитовидной железы”. Teenis 1943-44 Saksa armee velskrina ja 1952-57 Nõuk armee Eesti Laskurkorpuse kirurgina. Oli 1947-51 Tartu ÕS-i koolihügieeni õppejõud, 1949-52 Tartu Vab 1. Haavakliiniku ordinaator ja osk-a juh, 1957-59 Tallinna Keskhaiгла kirurg, 1964-68 Kirgiisi NSV Onkol ja Radiol TUI teadur Frunzes, 1968-74 Tartu onkol-dispanseri kirurgiaosk-a juh, 1971-74 TÜ sünnitusabi ja günekol kat-i onkol dots, 1974-86 Tallinna Vab Onkol-dispanseri peaarsti aset, 1986-93 samas polikliiniku onkoloog-konsultant. – Uurimisvaldkonnad: kilpnäärme ja rinnanäärme kasvaja, nende metastaseerumine ja ravimeetodid. Üle 20 teadustr-e.

T: Аберрантные струмы и метастазирующие папиллярные опухоли щитовидной железы. // ENSV TA Toim. Biol. (1963) 1; Об объёме оперативного вмешательства при т. н. Боковых аберративных струмах (kaasautor L. Vainer). // Вопр.онкол. (1965)

7; Исследование эпидемиологии опухолей молочной железы в Эстонской ССР (kaasautor). // Сов. мед. /1973) 6; О некоторых функциональных особенностях половой системы, предшествующих возникновению опухолей молочной железы (kaasautor). // Акуш. и гинекол. (1973) 3;. Genitaalsfääri kasvajakad (kaasautorid V. Meipalu, K. Gross). // Valitud loengud sünnitusabi ja günekoloogia alalt. Trt, 1973; Üldkirurgia (kaasautor) Tln, 1976;

B: AAUT III, 392; NET (1982) 3, 222; EA (1994) 6, 521; TÜK 200, 123, 128; TÜA 1982-2007, 227, 253.

TIIVEL, Toomas (10. II 1952 Tartu), rakubioloog ja diplomaat; Heino T. p. Lõpetas 1970 Tallinna 21. kk-i, 1975 TÜ bioloogina, 1982 Leningradis NSVL TA Tsütol Inst-s asp-i, biol-knd (1985, samas), vk „Ультраструктурные аспекты эндоцитобиоза микроорганизмов у равнокрылых”. Oli 1975-85 EKMI teadur, 1985-89 KBFI teadur, 1989-92 EV TA Kirjastuse juh, 1993-97 TPÜ biol õt-i prof ja juh., 1992-2006 EV Välismin-s: 1994-98 suursaadik Läti Vab-s, 2000-04 Rootsi Kuningriigis, 2004-06 protokolliosk-a peadir, 2008- EXPO 2010 peakomissar. – Uurimisvaldkonnad: endotsütobioosiga seotud rakkude ultrastruktuur, mikroorganismide degeneratsioon ja nende rakkude spetsiifiline interaktsioon putukarakkudega (sarnastiivalistel putukatel), sümbioosi ja parasitismi ning adaptatsiooni ja rakuevolutsiooni (sümbiogeneesiteooria) teor probleemid, biol ajalugu Eestis. Kolme Tähe Ordeni Komandör (Läti), Põhjatähe Ordeni Komandöri Suurrist (Rootsi), Teeneteordeni Komandöri (Portugal). Üle 50 teadustr-e.

T: Ultrastructural aspects of endocytobiosis in leafhopper (*Insecta:Cicadinea*) cells. // Proc. Acad. Sci. Est. Biol. 33 (1984) 4; Leafhopper endocytobiosis. // Int. J. Endocytobiosis and Cell Res. 4 (1987) 1; Endocytobiosis of leafhoppers with prokaryotic microorganisms. // CRC Handbook of Insect Endocytobiosis: Morphology, Physiology, Genetics, Evolution. Boca Raton, Florida, USA, 1989.

B: EE 14, 533.

TIKK, Arvo (30. X 1929 Tallinn) arstiteadlane, neurokirurg ja neuroloog, keemiku p. Reet T. isa. Lõpetas 1948 Tallinna 7. kk, 1954 TÜ arstitsk-a, med knd (1964, TÜ), vk

„Diureesi, kloori eritumise ja oksüdatsiooniprotsesside dünaamikast ajukolju traumade akuutses staadiumis“, med-dr (1973, TÜ) vk „Тяжелая черепно-мозговая травма (Вопросы клиники биохимии, лечения и прогноза)“. Täiendanud end korduvalt Moskvast ja Peterburis, lisaks 1976 Philadelphia (USA), 1986 Würzburgi ja Kölni, 1989 Helsingi Ük-des. Oli 1954-69 TÜ neurol ja neurokir kat asst, 1969 dots, 1970-72 v-teadur (doktorant), 1972-74 dots, 1974-1992 prof, 1980-91 ka TÜ teadusprorektori aset, 1992-95 TÜ närvikliiniku neurokirurgia prof, a-st 1995 emeritprof, ühtlasi 1995-2003 närvikliiniku v-teadur, 1995-2009 TÜK polikliiniku ja närvikliiniku arst-konsultant, a-st 1996 ka ühepäeva kirurgiikliiniku Medex arst ja 2006-07 TÜ filos-tnk-a eetikakeskuse erakorr v-teadur.– Uurinud peamiselt ajukolju trauma ja seljaaju traumaga seonduvat, neurointensiivravi, perifeersetel närvidel kahjustuste, tunnelsündroomide, vesipea, vere hüübimishäirete ja bioetika probleeme. Juurutas 1990 bioetika-alase tegevuse Eestis, a-st 1990 TÜ inimuringute eetikakomitee esimees, aseesimees või liige, a-st 1997 Eesti Bioetika Nõuk liige (esimees 1997-2008), Eesti Geenivaramu (2001-07) ja Eesti Arstide Liidu (1997-2007) eetikakomiteede esimees. Eur Nõuk Bioetika Komitee (1995-2008), UNESCO Rahvusv Bioetika Komitee (1998-99), ETF Nõuk (1993-1999) ja ETBL toimkoll-i liige. Eesti Arstide Liidu asutajaliige, L. Puusepa nim Eesti Neuroloogide ja Neurokirurgide Seltsi (ka juhatuses) auliige (2008), Eesti Anestesioloogide ja Reanimatoloogide Seltsi juhatuses (1969-74), ka Maailma Neurol Föderats-i, Eur Neurol Seltside Föderats-i, Eur Neuroloogiliste Kirurgide Assots-i liige. ETBL I–IV kõite arstiteaduse erialatoim. ENSV teeneline arst (1982). Nõuk Eesti preemia (1964, koll-s), TÜK elutöö preemia (1998). Eesti Punase Risti I kl teenetemärk (1991), Eesti Arstide Liidu kuldmärk (2007), TÜ suur medal (2009), Tartu Täht (2010). U 400 teadustr-t, 3 monogr kaasautor, õppevahendeid, publitsistikat.

T: О применении аэрозолей и электроаэрозолей в острой стадии полиомиелита, особенно у подвергающихся трахеотомии больных (kaasautor). // Ж. невропатол. и псих. (1960) 11; Запредельная кома и критерии смерти мозга (kaasautor). // Сов. мед. (1971) 12; Патогенез и патофизиология черепно-мозговой травмы (kaasautor) // Руководство по нейротравматологии I. М, 1978; Traumatic brain edema in the pathogenesis of post-traumatic hydrocephalus (kaasautor). // Hydrocephalus. Pathogenesis and Treatment. Spinger-Verlag, Tokyo (1991); Neurological and

neurosurgical intensive care in Tartu (kaasautor). // TÕ Toim. 971 (1994); Neurotrauma. // Välikirurgia. Trt, 1996; Legal and ethical aspects of the participation of persons with restricted active legal capacity in genomic studies (kaasautor). // Trames 8 (2004) 1-2; Digital health records and handling of sensitive data in Estonia. // Acta medica Lituanica, 13 (2006) 1; Changes in coping strategies, social support, optimism and health-related quality of life following traumatic brain injury: longitudinal study (kaasautor). // Brain Injury 21 (2007) 5.

B: TÕ BL I, 144-145; V. Sinisalu. Professor Arvo Tikk 80. // EA (2010) 1, 78; EE 14, 533; TÕ ajalugu III, 198, 257, 267, 268; APUT, 170-171, Merila-Lattik H., 1060-1061; NET (1975) 4, 433-434; NET (1980) 1, 55; EA (1989) 5, 382, EA (1993) 6, 463; EA (2000) 4, 246-247; EA (2004) ; 11, 799; EA (2010) 1,78; R. Talvik, Kliinikumi tekkelugu 1989-1999. Trt, 2008, 38, 143; TÜK 200, 90, 99, 106, 108-110, 239-243; TÜA 1982-2007, 38, 43, 308, 309, 314, 315, 317, 318,321, 323; A. Tikk. Arstina läbi elu. Trt, 2011.

TIKK, Harald (15. II 1931 Olustvere v, Viljandimaa), loomakasvatusteadlane; taluniku p, Viive T-u abikaasa. Lõpetas 1950 Viljandi 2. kk-i, 1955 EPA zootehnika tsk-a, 1965 EPA-s asp-i, põllum-knd (1965, EPA), vk „Üleskasvatamisviiside mõju kalkunibroilerite kasvule ja lihaproduktiivsusele”, põllum-dr (1974, Eesti TA), vk „Uurimusi kalkuniliha toodangu ja selle kvaliteedi tõstmiseks Eesti NSV tingimustes”. Oli 1954-62 EPA eriloomakasv-e kat-i katsetehnik, 1965-66 asst, 1966-69 v-õpetaja, 1969-72 dots-i kt, 1972-77 dots, 1977-79 prof-i kt ja zootehnika tsk-a prodekaan, 1979-92 prof, 1980-91 kat-i juh, 1992-94 EPMÜ väikelooma- ja linnukasv-e õt-i prof ja juh, 1994-97 loomakasv-inst-i väikelooma- ja linnukasv-e osk-a juh ja prof, a-st 1997 emeriitprof. – Uurimisvaldkonnad: põllumaj-lindude pidamine, söötmine ja aretus, karusloomakasv. Eesti NSV tnl teadlane (1987). Valgetähe IV kl-i teenetemärk (2008). Üle 350 teadustr-e.

T: Kalkunibroilerite kasv ja lihaomadused intensiivsel ja poolintensiivsel pidamisel. // EPA tead tööde kogumik 45 (1967); Eri tõugu kalkunite lihaste mikrostruktuurist. // EPA tead tööde kogumik 71 (1970); Kalkunikasvatus. Tln, 1983; Linnukasvatus. // Loomakasvatus kodumajanduses. Tln, 1984; Karusloomakasvatus. Tln, 1987;

Küülikukasvatus (kaasautor S. Kangur). Tln, 2003; Linnukasvatus I (kaasautor). Trt, 2007; Linnukasvatus II (kaasautor). Trt, 2008.

B: EE 14, 533; EPA BL 1951-1981, 182-183; SP (1965) 12, 566-567; (1974) 13, 617-618; Professor Harald Tiku teaduslike tööde bibliograafia 1955-1990. Tln, 1991.

TIKK, Reet (4. II 1961 Tartu), arstiteadlane, kõrva-nina-kurguarst, audioloog, Arvo T-u t. Lõpetas 1979 Tartu M. Härma nim 2. kk, 1985 TÜ arstitsk, 1989 samas asp-i, med kand (1990, TÜ) vk „Эффективность лечения больных с головокружением с учетом возбудимости вестибулярной системы“. Täiendas end audiol-s 1991 Lundi, 1992–93 Turu, 1994 Kopenhaageni, 1995 Oulu Ük-s. Oli 1985–86 TÜ intern, 1987–89 neurol ja neurokirurgia kat-i n-teadur, 1990–94 TÜ kõrva-nina-kurguhaiguste kat (kliiniku) asst, 1991–92 ka ÜMPI kuulmise ja tasakaalu füsiol labori v-teadur ja Tartu Kliinilise Haigla kõrva-nina-kurguhaiguste arst, 1994-99 TÜ kõrvakliiniku v-asst, 2000–04 TÜK kõrvakliiniku arst-õppejõud, 2005– v-arst-õppejõud.– Uurimisvaldkond: sisekõrvakahjustusest tingitud tasakaaluhäired. Eesti Kõrva- Nina-Kurguarstide ja Pea- ja Kaelakirurgide Seltsi liige. 15 teadustr-t, koost. õppevahendeid.

T: О наличии заболевания уха, горла и носа у студентов ТГУ (kaasautor) // Актуальные вопросы оториноларингологии. Tln. 1986; Динамическая электронистагмография у больных с вестибулярной дисфункцией. // Наука на страже здоровья. Trt, 1988; Применение автоматического водяного отокалориметра для раздражения ушных лабиринтов при электронистагмографии (kaasautor Н. Alev). // IX Съезд оториноларингологов СССР. Кишинев, 1988; Электронистагмографическа диагностика у больных с головокружением и расстройствами равновесия (kaasautor Н. Alev) // TÜ Toim. 901 (1990); Исследование психики у больных с вестибулопатиями. // TÜ Toim. 915 (1990); Tinnitus. // EA 81 (2002) 10; Kuulmislangu: põhjused, diagnostika, ravi ja rehabilitatsioon. Trt, 2003; Vertigo – sageli esinev vaevus (kaasautorid V. Sinisalu, J. Kõrv). // EA 88 (2009) 11.

B: EA (1991) 2, 105; TÜA 1982-2007, 268.

TIKK (a-ni 1953 **Põdra**), **Viive** (10. V 1932 Viljandi), loomakasvatusteadlane; sõjaväeametniku t, Harald T-u abikaasa. Lõpetas 1951 Viljandi 1. kk-i, 1956 TÜ

keemiaosk-a. Oli 1956-65 Tartu 3. kk-i õpetaja ja õppealajuh, 1965-71 EKP Tartu Linnakomitee instruktor, 1971-76 EPA eriloomakasv kat-i ins-keemik, 1976-83 n-teadur, 1983-84 v-laborant, 1984-87 v-teadur, 1987-89 v-preparaator, 1989-94 teadur, a-st 1994 EMÜ loomakasv inst-i väikelooma- ja linnukasv osk-a teadur, 1999-2000 EPMÜ väikelooma- ja linnukasv osak-a nooremteadur, 2001- Eesti Linnukasvatajate Seltsi teadur. – Uurimisvaldkond: linnukasvatus ja lindude (vuti) tõuaretus. ENSV MN preemia (1988, koll-s). Üle 100 teadutr-i..

T: Kanamunade ja linnuliha tööstuslik tootmine (kaasautor). Tln, 1980; Uusi põllumajanduslinde (kaasautor H. Tikk). Tln, 1986; About the research into egg production characteristics of Estonian population of Japanese quails and prognostication of their egg production (kaasautorid H. Tikk, V. Neps). // Proc. XVIII World Poultry Congress. Nagoya, 1988; The quail industry of Estonia (kaasautor H. Tikk). // World's Poultry Sci. J. (1993) 1; Linnukasvatus I-III (kaasautor). Trt, 1993; Vutikasvatus. Trt, 2003; Linnukasvatus I (kaasautor).Trt, 2007; Karusloomakasvatuse terminid (kaasautor). Trt, 2007; Linnukasvatus II (kaasautor). Trt, 2008.

B: EPA BL I, 86; II 81.

TIKKO, Henno (4. VII 1936 Viljandi – 7. VI 1996 Tartu), arstiteadlane, kirurg; advokaatide p. Lõpetas 1954 Tartu 1. kk-i, 1960 TÜ arstitsk-a, 1965 samas asp-i, med-knd (1965, TÜ), vk „Erinevate uurimismeetodite tähtsusest oblitepeeruva ateroskleroosi diagnostikas seoses rekonstruktiivsete operatsioonide näidustuste ja tulemustega”, med-dr (1974, TÜ), vk „Интимотромбэктомия при восстановлении проходимости аорты и магистральных артерей нижних конечностей”. Oli 1960-62 Tartu Linna Kliinilise Haigla kirurg, 1965-72 TÜ tsk-kirurgia kat-i asst, 1972-75 dots, 1976-78 prof-i kt, 1978-92 prof, 1992-96 üldkirurgia õt-i juh ja kirurgiakliiniku prof, ühtlasi 1968-76 Tartu Kliinilise Haigla veresoontekirurgia osk-a juh, 1978-89 ka TÜ arstide, stomatoloogide ja farmatseutide täiendamise ja spetsialiseerumise tsk-a dekaan. – Uurimisvaldkond: veresoonte kirurgia, peam arterihaiguste diagnoosimine ja arterioperatsioonid. ENSV rkl preemia (1982 koll-s). U 200 teadustr-t, koost. õppevahendeid.

T: Arterite homotransplantatsioonist alajäsemete tuiksoonte trombolitereeruva haiguse puhul (kaasautor). // NET (1961) 2; О диагностике и результатах хирургического

лечения заболевания сосудов (kaasautor). // Хирургия (1968) 6; Надключичная симпатектомия при болезни Рейно (kaasautorid E. Tünder, K. Pöder). // Вестник хир. (1970) 8; The therapy of acute arterial occlusion (kaasautor). // J. Cardiovasc. Surg. 18 (1977) 3; Возможности восстановления кровотока при обширных атеросклеротических поражениях аорты и магистральных артерий нижних конечностей (kaasautor). // Кардиол. (1989) 3; Операция при лечении кровотечений из варикозно-расширенных вен пищевода (kaasautor). // Хирургия (1991) 2. Venous allografts for intrainguinal vascular bypass (kaasautor). // Cardiovasc. Surg. 5 (1997) 1
B: EE 14, 533; TÜ BL I, 145; TÜ ajalugu III, 198. 255, 264; NET (1975) 2, 150-152; NET (1983) 5; 458-460; NET (1986) 4, 300; EA (1996) 5, 478; EA (1996) 5, 478-479; TÜK 200, 181-182, 188; TÜA 1982-2007, 38, 245, 247, 251, 253.

TIKO (a-ni 1983 **Reinstein**), **Anne** (21. VII 1949 Tallinn), psühholoog; töölise t. Lõpetas 1967 Tallinna 20. kk-i, 1973 TÜ psühholoogina; psühhol-knd (1983, Üld- ja Ped Psühhol Inst, Moskva), vk „Особенности влияния взрослого и сверстника на развитие речи дошкольников”. Oli 1973-90 PTUI algõpetuse sektori n-teadur, 1990-91 k-edidaktika sektori v-teadur, 1991-92 TPÜ (koolieelse kasv kat-i dots, 1992-2007 sotsiaaltöö osk-a dots, 2008- TLÜ sotsiaaltöö inst-i dots. – Uurimisvaldkond: lapse keeleline areng, eakaaslane lapse arengufaktorina, minakontseptsioon ja sooroll koolieelses eas, humanistlik psühhol individikeskses sotsiaaltöös, psühhosotsiaalne töö. Üle 60 teadustr-e.

T: 6-aastane laps eksperimentaalse õpetamise tingimustes. // Kuueaastaste laste katselisest õpetamisest Eestis. Tln, 1990; Humanistlik psühholoogia kui individikeskse sotsiaaltöö üks lähtekohti. // Haridus (1993) 3; Eesti kooliõpilaste emotsionaalsed probleemid ja toimetulek nendega. // Laps maailmas ja maailm lapses. Tln, 1999; Esimese klassi õpilaste kooliprobleemide psühhosotsiaalsest taustast. // Laps ja pere tänases Eestis. Tln, 2001; Lapsepõlvkogemus kui ajaloolis-kultuuriline fenomen ja minakontseptsiooni nurgakivi. // Lapse heaolu Eestis. Tln, 2006; Koolivalikut mõjutavad tegurid (kaasautor M. Salundi). Tln, 2009.

TILGA, Voldemar (21. IV 1915 Kärstna v, Viljandimaa – 20. VIII 1991 Tartu), loomaarstiteadlane; mõisatöölise p. Lõpetas 1935 Valga Ühisgümni-i, 1941 TÜ loomaarstitsk-a, vet-knd (1949, TÜ), vk „Marutõve diagnoosimisel enamkasutatavate Negri kehakeste värvimismenetluste võrdlev uurimine”, vet-dr (1959, Eesti TA), vk „Sigade punataudi epizootoloogiast Eesti NSV-s ja punataudi immunogeneesi eksperimentaalne uurimine”. Oli 1942-46 TÜ loomaarstitsk-a sisehaiguste kliiniku n- ja v-asst, 1946-51 TÜ loomataudide ja mikrobiol kat-i asst, 1951-52 Tartu ja Paide vet-labori loomaarst, 1952-54 Vab Vet-labori diagnostika osk-a juh, 1947-49 ELVI vet-osk-a n-teadur, 1954-59 v-teadur, 1959-61 teadusdir, 1962 v-teadur, 1963-87 mikrobiol-labori juh, 1988-91 v-teadur-konsultant. – Uurimisvaldkonnad: vet mikrobiol, loomade nakkushaiguste diagnostika, profülaktika ja ravi. ENSV tnl teadlane (1988), ENSV rkl preemia (1972, 1977), EPMÜ audr (1991). Üle 200 teadustr-e.

T: Desinfektsioon loomakasvatusfarmides. Tln, 1955; Sigade katk (kaasautor H. Mikk). Tln, 1957; Sigade nakkav atroofiline riniit. Tln, 1963; Лечение и борьба с инфекционным гастроэнтеритом свиней // Сб. науч. тр. ЭНИИЖВ 96 (1964); Sigade nakkushaigused. Tln, 1965; Vasikate haigused ja nende tõrje. Tln, 1978; Veterinaaria areng ja ülesanded Eesti NSV suurfarmides. // ELVI teaduslike tööde kogumik 48. Tln, 1979; Desinfektsioon loomakasvatases. Tln, 1983; Sigade nakkushaigused ja nende tõrje. Tln, 1987.

B: EE 14, 534; AAUT III, 292; TÜ BL I, 430; ELR (1990) 3, 85–86; EPBL, 523-524.

TILGAR, Vallo (1. XI 1973 Puurmani v, Jõgevamaa), bioloog, loomaökoloog; haritlaste p. Lõpetas 1992 Elva Kk-i, 1996 TÜ biol erialal, 2001 TÜ ZHI-s doktorantuuri, M.Sc. loomaökol alal (1997, TÜ), vk „Calcium availability as an ecological factor in forest passerines”, Ph.D. samal alal (2002, TÜ), vk „Effect of calcium supplementation on reproductive performance of the pied flycatcher *Ficedula hypoleuca* and the great tit *Parus major*, breeding in northern temperate forests” (Trt, 2002). Oli 1996-98 ZBI laborant, 2001-06 TÜ ZHI teadur, 2007- ÖMI zool osk-a v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: lindude sigimisökol, öko- ja käitumisökol; ulukibiol. U 30 teadustr-t.

T: Effect of calcium availability and habitat quality on reproduction in pied flycatcher *Ficedula hypoleuca* and great tit *Parus major* (kaasautorid R. Mänd, A. Leivits). // J. Avian

Biol. 30 (1999) 4; Calcium shortage as a constraint on reproduction in great tits *Parus major*: a field experiment (kaasautorid R. Mänd, M. Mägi). // J. Avian Biol. 33 (2002) 4; Negative relationship between plumage colour and breeding output in female great tits, *Parus major* (kaasautorid R. Mänd, A. P. Moller). // Evolutionary Ecol. Res. 7 (2005) 7; Sibling growth patterns in great tits: does increased selection on last-hatched chicks favour an asynchronous hatching strategy (kaasautor R. Mänd)? // Evolutionary Ecol. 20 (2006) 3; Climatic effects on life-history traits of moose in Estonia (kaasautor). // Oecol. 154 (2008) 4; The rate of bone mineralization in birds is directly related to alkaline phosphatase activity (kaasautor). // Physiol. Biochem. Zool. 81 (2008) 1.

TILING, Robert (23. IV 1853 Maarjakulmu, Bauska läh, Kuramaa - 17. VIII 1919 Rotenbergi haigla Riia läh), teoloog; baltisakslane, arsti p. Lõpetas 1870 Miitavis gümni-i, õppis Leipzigi, Tübingeni ja Erlangeni Ük-s, 1874-76 TÜ-s, teol-knd (1878, TÜ), vk „Die paulinische Lehre vom nach den vier Hauptbriefen“. Töötas 1876-77 koduõpetajana, oli 1877-81 TÜ koguduse pastor, 1878-80 ühtlasi TÜ usutsk-a eradots, 1881-82 Kuramaal pastor..

B: *Левицкий I*, 96-97; AAUD, 693.

TILK (a-ni 1972 **Aarma**) **Maria** (28. I 1948 Betsera, Kirovi obl, Venemaa), ajaloolane ja pedagoog; Gunnar Aarma t. Lõpetas 1966 Pärnu 1. kk-i, 1971 TÜ ajaloo osk-a, ajalooknd (1988, TÜ), vk „Городские ремесленники Эстонии во второй половине XIX века.“ Täiendas end Helsingi ja Budapesti ük-des. Oli 1971-80 Pärnu VI 8-kl kooli ja Tallinna 17. kk-i ajaloo, vene k-e ja muusikaõpetaja, 1980-88 AI laborant, 1988-90 TPedI algõpetuse kat-i v-õpetaja, 1990– dots, 2004- (a-st 2005 TLÜ) kasv-teaduse õt-i juh. Koost. õpikuid ja töövihikuid. – Uurimisvaldkonnad: Eesti ped ajalugu, üldine kasvatusajalugu, ped eetika, rahvaped, kasvatusfilos, ajaloodidaktika. Üle 40 teadustr-e, sh 3 monogr-t.

T: Ajalugu 5. klassile (kaasautorid M. Laar ja E. Hergauk). Tln, 1997; Keelemaagiast. // Artikleid ja arhivaale. Keeleuenduse kirjastik. J. Aaviku Selts B III (1999); Koolikeel – kasvatus valupunkt. // Educational Environment in Early Childhood in Estonia and Finland II. Helsinki, 2003; Kasvatus eri kultuurides I–III. Tln, 2003-2006; O

нарративном воспитании в период мифического мышления. // Peculiarities of Contemporary Education. Problems of Education in the 21st Century 7 (2008); History of Educational and Pedagogical Thought in the Baltic Countries up to 1940 (kaasautor). Riia, 2009.

TILLMANN, Harry (9. III 1912 Vana-Antsla v, Võrumaa – 25. X 1986 Giessen, Saksamaa), loomaarstiteadlane. Lõpetas 1931 Tartus H. Treffneri Gümni, 1937 TÜ loomaarstitsk-a, vet-dr (1943, Leipzigi Ük). Oli 1937–41 TÜ loomaarstitsk-a haavakliiniku asst. Asus 1941 Saksamaale, oli 1941–44 Leipzigi Ük-i loomahaava- ja loomasünnitusabi haigla teadur (1943–44 ka juh), 1944–45 Saksa armee hobuste haigla peaarst, 1945–48 tegeles erapraksisega, 1948–51 oli Berliini Humboldti Ük-i, 1951–55 Berliini Vaba Ük-i, 1957–80 Giesseni Ük-i loomade sünnitusabi prof, 1956–57 ÜRO Toitlus- ja Põllum-organistsiooni ekspert Lähis-Idas, 1963 Kairo Ük-i külalisprof, 1964–75 Nairobi Ük-i konsultant-prof. – Uurimisvaldkonnad: koduloomade sünnitusabi ja günekol. Giesseni Ük-i (1970) ja Glasgow Ük-i (1971) audr. Üle 100 teadustr-e.

T: Praegusaja loomakirurgias menetdavast üldanesteesiast. // ELR (1939) 6; Koduloomade nahahaigusi (kaasautor). Trt, 1942; Der Kaiserschnitt bei Schwein und Wiederkäuer. Berlin, Hamburg, 1954; Die Schwangerschaftsdiagnose beim Rind (kaasautor J. Richter). Berlin, ⁵1956; Tiergeburtshilfe (kaasautorid G. Rosenberger, J. Richter, R. Götze). Berlin, Hamburg, ²1960, ³1978; Der Kaiserschnitt in der tierärztlichen Geburtshilfe. Berlin, Hamburg, 1965.

B: EE 14, 534; ETVpK, 129-130; AAUT III, 134; Eesti Vet.-arst Rootsis (1951) 4, 52–55; Fraternitas Tartuensis 4. Toronto, 1979, 123–126; / Fraternitas Tartuensis 5. Toronto, 1992, 234–237; ELR (2002) 1, 32.

E. Ernits

TILLMANN, VALLO (28. VIII 1963 Võru), arstiteadlane, lastearst, lasteendokrinoloog; raamatukoguhoidja ja teenistuja p. Lõpetas 1982 Võru 1. kk-i, 1988 TÜ arstitsk-a, oli 1993-94 TÜ pediaatria kat-i ja 1996-99 Manchesteri Ük-i doktorant, med-dr (2000, Manchesteri Ük), vk „Methodological, biochemical and clinical aspects of short term growth in prepubertal children“. Oli 1989-92 Keila Haigla pediaater, 1992-93

pediaatria osk-a juh, 1994-99 Manchesteri Kuningliku Lastehaigla lasteendokrinol resident, 1999-2001 Sheffieldi Ük-i v-teadur, 2001-03 TÜ lastekliiniku v-teadur ja TÜK lastekliiniku arst-õppejõud, 2003– TÜ pediaatria prof ja TÜK lastekliiniku juh. – Uurimisvaldkonnad: lapse kasvamise füsiol, endokriinhaigused lapseas: epidemiol, patogenees, pärilikkus, genotüüp/fenotüüp korrelatsioon. Endokrinol Ühingu, Eur Lasteendokrinol Seltsi, Balti Endokrinol Seltsi, Eesti Lastearstide Seltsi ja Eesti Endokrinoloogide Seltsi (ESPE) liige, Ravimiameti nõunik ja Eur Ravimiameti Haruldaste Ravimite Komitee (COMP) liige (2004–), Teaduskompetentsi nõukogu arstiteaduse ekspert (2005–), Eur. Haruldaste Haiguste Ekspertkomitee liige (2010–). 125 teadustr-t.

T: Physical development in Estonian children with type I diabetes. // Diab. Med. 13 (1996) 1; Biochemical tests in the diagnosis of childhood growth hormone deficiency. // J. Clin. Endocrinol. Metab 82 (1997) 2; The relationship between stature, growth and short-term changes in height and weight in normal prepubertal children. // Pediatr. Res. 44 (1998); Magnetic resonance imaging of the hypothalamic-pituitary axis in the diagnosis of growth hormone deficiency. // J. Pediatr. Endocrinol. Metab. 13 (2000); Male sex and low physical activity are associated with reduced bone mineral density in survivors of childhood leukaemia. // J. Bone Miner. Res. 17 (2002); Incidence of classical 21-hydroxylase deficiency and distribution of CYP21A2 mutations in Estonia. // Hormone Res. 69 (2008) 4; Arterial stiffness, carotid artery intima-media thickness and plasma myeloperoxidase level in children with type 1 diabetes. // Diabetes Res. Clin. Pract. 84 (2009) 2; Increasing incidence of childhood-onset type 1 diabetes mellitus among Estonian children in 1999-2006. Time trend analysis 1983-2006. // Pediatr. Diabetes.11 (2010) 2.

B: TÜK 200, 222; TÜ arstiteaduskond 1982-2007, 10, 146, 276, 278, 282, 284.

TILZEN (Tiltsen), Karl Erich (29. IV 1887 Paistu, Holstre v – 28. VII 1936 Luunja), tehnikateadlane; köstri p. Lõpetas 1906 Moskvas gümni-i, 1912 Moskva Teedeins-de Inst-i. Töötas 1912-21 veeteede alal juhtivatel kohtadel Moskva ja Peterburi teederingkonnaval-s. A-st 1921 tegev Eestis Narva jõe veejõu kasutamise projekteerimisel ning Sisevete Uurimise Büros ja Veeteede Val-s, 1930-36 Peipsi pinna

alandustööde juh. Suri välitöödel süvenduslaeval *Hiiglane*. Õpetas 1922-25 TT-s paisuehitust ja kanalisatsiooni. Art-d Eesti veemajandusest.

T: Naroova jõe ärakasutamine ja Narva hüdro-elektrijaama projekt. // ETS-i Ajakiri (1922) 7; Piirita ja Keila veejõud ühenduses Tallinna elektrijaama laiendamisega. // Tee ja Tehnika (1928) 4; Peipsi järve alandamise eeltööd. // Tee ja Tehnika (1929) 6; Talvised jääummistused Narvajõel ja abinõud nende vastu. // Tee ja Tehnika (1929) 12, Tehnika Ajakiri (1930) 1; Sindi uue veejõujaama ehitus Pärnu jõel. // Tehnika Ajakiri (1931) 5.

B: Tehnika Ajakiri (1936) 8, 154.

V. Mägi

TIMM, Henn (11. VII 1960 Tartu), zooloog ja hüdrobioloog; Tarmo ja Viivi T-i p. Lõpetas 1978 Tartu 5. kk-i, 1983 TÜ biol-osk-a, 1986 ZBI-s asp-i, biol-knd (1990, A. N. Severtsovi nim Loomade Evolutsioonilise Morfol ja Ökol Inst, Moskva), vk käsitles Peipsi järve makrozoobentose produktsiooni. Oli 1986-90 ZBI Võrtsjärve Limnol-jaama n-teadur, 1990-96 teadur, 1996-2004 v-teadur, 2004– EMÜ põllum- ja keskkonnainst-i limnol-keskuse v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: magevete makrozoobentose produktsioon, mageveekarpide kasv, siseveekogude seisundi hindamine suurselgrootute abil. Tegelnud selgrootute veeloomade pildistamisega. LUS-ijärvekomisjoni esimees (1999–). 125 teadustr-t.

T: Production of macrozoobenthos in Lake Peipsi. // Proc. Est. Acad. Sci. Biol. 39 (1990) 2; Big clams of the Estonian freshwaters: comparison of the age, shell length, and shell weight in different species and populations. // Proc. Est. Acad. Sci. Biol. 43 (1994) 3; Macrozoobenthos of Lake Peipsi-Pihkva: long-term biomass changes (kaasautorid K. Kangur, T. Timm). // Hydrobiol. 338 (1996); Response of macroinvertebrates and water quality to long-term decrease in organic pollution in some Estonian streams during 1990-1998 (kaasautorid T. Möls, M. Ivask). // Hydrobiol. 464 (2001); Typology and classification of freshwaters in Estonia: preliminary results using shallow-water macroinvertebrates. // How to assess and monitor ecological quality in freshwaters. TemaNord 547 (2003); Effects of long-term non-point eutrophication on the abundance and biomass of macrozoobenthos in small lakes of Estonia (kaasautorid T. Möls, T.

Timm). // Proc. Est. Acad. Sci. Biol. Ecol. 55 (2006) 3; Do shallow-water macroinvertebrate assemblages correspond to physico-chemical habitats of streams and lakes? (kaasautor T. Möls). // Verh. Int. Verein. Limnol. 31 (2008) 1.

B: ZBI II, 79.

TIMM, Tarmo (4. VI 1936 Tartu), zooloog ja hüdrobioloog; käsitöölise p, Viivi T-i abikaasa, Henn T-i isa. Lõpetas 1953 Jõgeva Kk-i, 1958 TÜ bioloogina, 1961 ZBI-s asp-i, biol-knd (1964, TÜ), vk „Eesti veekogude väheharjasussid (faunistilis-ökoloogiline ülevaade)”, biol-dr (1983, NSVL TA Zool. Inst., Leningrad), vk „Экология и географическое распространение водных Oligochaeta (на примере фауны Северо-Запада СССР)”. Oli 1958 ZBI laborant, 1964-68 ZBI Võrtsjärve Limnol-jaama n-teadur, 1968-86 v-teadur, 1986-91 peateadur, 1991-95 j-teadur, 1997-2008 EMÜ põllum ja keskkonnainst-i v-teadur, 2008- erakorraline v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: veeväheharjasusside faunasüsteematika, levik, elutsüklid, järvede põhjaloomastik. LUS-i (1958-), Soc. Int. Limnologiae liige (1989-). K. E. v. Baeri medal (1988). Üle 200 teadustr-e.

T: On the fauna of the Estonian Oligochaeta. // Pedobiol. (1970) 10; Zoobenthos of some Estonian brown-water lakes (kaasautor K. Kangur). // Proc. Est. Acad. Sci. Biol. 42 (1993) 2; Proppapidae and aquatic Enchytraeidae (Oligochaeta) from the farthest southeast of Russia. // Hydrobiol, 278 (1994); Lumbriculidae (Oligochaeta) of Lake Taimyr. // J. Natural History 32 (1998); Zoobentos (kaasautor). // Peipsi. Tln, 1999; Eesti rõngusside (Annelida) määraja. Trt, Tln, 1999; Freshwater Oligochaeta of North-West Europe (kaasautor H. Veldhuijzen van Zanten). // World Biodiversity Database. CD-ROM Series. Expert Center for Taxonomic Identification, Univ. of Amsterdam, 2002; A guide to the freshwater Oligochaeta and Polychaeta of Northern and Central Europe. // Lauterbornia 66 (2009).

B: EE 14, 534; ZBI II, 79.

TIMM (a-ni 1959 **Schütz**), **Viivi** (19. X 1934 Tartu – 13. II 1997 Tartu), zooloog (malakoloog) ja hüdrobioloog; Tarmo T-i abikaasa, Henn T-i ema. Lõpetas 1953 Tartu 2. kk-i, 1958 TÜ bioloogina, 1972 ZBI-s asp-i, biol-knd (1979, Leningradi Rkl Järve- ja

Jõekalanduse TUI), vk käsitles limuste tähtsust Peipsi ja Võrtsjärve zoobentos. Oli 1958-61 Kasepää 7-kl. Kooli ja Tartu Noorte Naturalistide Jaama õpetaja, 1961-69 ZBI Võrtsjärve Limnol-jaama laborant, v-laborant ja ins, 1972-86 n-teadur, 1986-93 v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: sisevete limused, eriti herneskarplased ja järvede, eriti Peipsi põhjaloomastik. Kirjeldanud 4 uut herneskarplaste liiki. 65 teadutr-t.

T: The Pisidiinae and the Euglesinae of Lake Võrtsjärv. // Est. Contributions to the IBP (1974) 6; On the Pisidiidae of Lake Peipsi-Pihkva. // ENSV TA Toim. Biol. 25 (1976) 1; Peipsi järve suured karbid (*Bivalvia*). // ENSV TA Toim. Biol. 39 (1990) 1.

B: EE 14, 534; ZBI II, 79.

ТИММА, Enn (5. II 1926 Ahja v, Tartumaa), tehnikateadlane; kooliõpetaja p. Lõpetas 1948 Tartu 6. kk-i, 1953 TÜ füüsikuna, 1963 TEFI-s asp-i, tehnikaknd (1963, Eesti TA), vk „Аналитическое и экспериментальное исследование турбулентной струи, развивающейся в спутном и встречном потоках”. Oli 1953-57 Tallinna 22. kk-i füüsika ja mat õpetaja, 1957-58 ja 1963-64 TEFI n-teadur, 1964-69 TPI füüsika kat-i v-õpetaja, 1969-92 füüsika kat-i dots, 1992 TTÜ füüsika inst-i dots, 2006 emeriitdots. – Uurimisvaldkond: hüdrodünaamika, stat füüsika. Üle 30 teadustr-e.

T: Вращение жидкости в вертикальном цилиндрическом сосуде. // TPI Toim. A 249 (1967); Вращение проводящей жидкости созданное при помощи электромагнитического поля в вертикальном цилиндрическом сосуде. // TPI Toim. A 266 (1968); Электронно-микроскопические исследование слоев золота, полученных катодным распылением. // TPI Toim. 379 (1975).

ТИММИ, Alvar (12. IX 1952 Haanja kn, Võrumaa), loomakasvatusteadlane; kolhoosniku p. Lõpetas 1971 Paide 1. kk-i, 1976 EPA zooinseneritsk-a, 1983 ELVI-s asp-i, põllumknd (1984, ELVI), vk „Использование гетерозисного эффекта для повышения производства и улучшения качества свинины в Эстонской ССР”. Oli 1976-79 Mõniste sovhoosi peazootehnik, 1979-84 ELVI seakasv osk-a v-zootehnik, 1984-94 v-teadur, 1994-95 EPMÜ loomakasv inst-i seakav osk-a v-teadur, 1998- Raplamaa Talupidajate Liidu dir ja konsulent. – Uurimisvaldkonnad: seatõugude ristamise immuno- ja populatsioonigen, geneal ja aretusliinide faktoriaalstruktuur, pigmentatsiooni

pärandumise mehhanismid, aretusprogrammi modelleerimine PC-tarkvara loomisel. Üle 50 teadutr-e.

T: Hübridiseerimisest seakasvatuses. // Põllumajanduse päevaprobleeme 1981. Tln, 1981; Ristamise mõju lihakehade kvaliteedile. // Teaduse saavutusi ja eesrindlikke kogemusi põllumajanduses. Seakasvatus (1983) 4; Ristandemiste kasutamise efektiivsus. // ELVI tead tööde kogumik 56 (1985); Eesti seatõugude ristamine Duroci tõuga: mõju sigivusele, nuuma- ja lihajõudlusele ning mõningad seaduspärasused pigmentatsiooni pärandumisel. // ELVI tead tööde kogumik 64 (1993).

B: EPMÜ BL, 81; ELVI BL, 122.

TIMMUSK, Toomas (18. VIII 1955 Põltsamaa), maaparandusteadlane; kolhoosniku p. Lõpetas 1973 Põltsamaa Kk-i, 1978 EPA metsandus- ja maaparandustsk-a hõdrotehnikains-na, tehnikamag (1992, EPMÜ), vk „Комбинированный дренаж для отвода поверхностных вод”. Oli 1978 EPA maaparanduse kat-i ins, 1980-89 asst, 1989-90 v-õpetaja, 1990-92 EPMÜ sama kat-i juh, 1992-94 dots, 1994-95 veemaj inst-i dots, 1995- veemaj osk-a (a-st 2006 inst) lektor. – Uurimisvaldkond: maaparandus, dreneažikuivendus.

T: Maaparandussüsteemide rekonstrueerimise aluste uurimine seoses üleminekuga talumajandusele (kaasautor K. Alekand). Trt, 1992; Vooluveekogude maastikuökoloogiline käitlus (kaasautor K. Alekand). Trt, 2002; Ajalooradel melioratsioonijälgi otsimas (kaasautor). Tln, Trt, 2007.

B: EPA BL I, 109; EPA BL II, 109; EPMÜ BL, 131.

TIMMUSK, Tõnis (7. I 1959 Tallinn), geeniteadlane. Lõpetas 1977 Tallinna 7. kk-i, 1982 TÜ bioloogina, 1994 Stockholmis Karolinski Inst-s doktorantuuri, Ph.D. mol neurobiol alal (1994, samas), vk „Structure and regulation of neurotrophin and their low-affinity receptor genes”. Täiendas end 2000 Helsingi Ük-s. Oli 1985-91 KBFI mol-gen labori n-teadur, 1991 Helsingi Ük-i biotehnol inst-i teadur, 1999-2003 v-teadur, 1994-95 Karolinska Inst-i teadur, 1995-96 Rootsi Med-uuringute Fondi abiprof, 2001-03 Soome Akad v-teadur, 2002- TTÜ geenitehnol inst-i mol-biol prof ja õt-i juh, ühtlasi 2003- *Wellcome Trust*’i v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: geeniekspressiooni regulatsioon ja

signaalülekanne närvisüsteemis ja närvisüsteemi haiguste molekulaarsed alused. EV teaduspreemia (2007). Valgetähe IV kl teenetemärk (2010). U 60 teadustr-t, 4 patentset leiutist.

T: Regulation of BDNF promoters in the rat hippocampus (kaasautor M. Metsis). // Neurochem. Int. 25 (1994) 13; Expression of mRNAs for neurotrophins and their receptors in the rat choroid plexus and dura mater (kaasautor). // Neuroreport 6 (1995) 15; Expression and alternative splicing of mouse Gfra4 suggests roles in endocrine cell development (kaasautor). // Mol. Cell. Neurosci. 15 (2000) 6; Dendritic localization of mammalian neuralized mRNA encoding a protein with transcription repression activities (kaasautor). // Mol. Cell. Neurosci. 20 (2002) 4; Structure, alternative splicing, and expression of the human and mouse KCNIP gene family (kaasautor P. Pruunsild). // Genomics 86 (2005) 5; Alternative splicing and expression of NFAT genes in human and mouse (kaasautor). // Genomics 92 (2008); Expression of NGF and GDNF family members and their receptors during peripheral nerve development and differentiation of Schwann cells in vitro (kaasautor). // Neurosci. Lett. 469 (2010) 1.

B: TTÜ professorid läbi aegade, 450-451.

TIMOFEJEVA, Natalja (1928 Tallinn), keemik; venelane, tööliste t. Lõpetas 1947 Tallinna 7. kk-i, 1952 TPI keemikuna, 1960 Moskva D. I. Mendelejevi nim Keemiatehnol Inst-s asp-i, tehnikaknd (1963, samas), vk „Исследование процесса высаливания хлористого аммония при циклическом способе производства соды и потозота”. Töötas 1952-56 Moskva obl Vasuressenski Keemiakombinaadis, oli 1960-63 D. I. Mendelejevi nim Keemiatehnol Inst-i anorg ainete tehnol kat-i n-teadur, 1963-66 KI n-teadur, 1966-83 v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: soolade lahustuvus ja kristallimine, vaeste põlevkivide kasutamise võimaluste selgitamine kompleksseks ümbertöötamiseks, elementide ekstraheerimine ja ekstrahentide eksorantsiooni omadused. 13 teadustr-t.

T: Исследование системы NaCl-KCl-NH₄Cl-NH₃-CO₂-H₂O. // Тр. Моск. хим.-технол. ин-та 35 (1961); Исследование экстракционных свойств непредельных аминов 4. Описание изотерм экстракции сульфата урана изопреноидными аминами. // ENSV TA Toim. Keemia 33 (1984) 2.

TIMOTHEUS, Heiki (3. III 1934 Tartu), keemik; kunstniku p. Lõpetas 1953 Tartu 1. kk-i, 1958 TÜ keemia osk-a, 1965 FAI-s asp-i, keemiknd (1967, TÜ), vk „Изучение реакции переноса протона от этиловых эфиров α -нитрокарбовых кислот к третичным алифатическим аминам”. Oli 1958-60 Kohtla-Järve Põlevkivi Inst-i v-tehnik, ins ja n-teadur, 1960-62 FAI n-teadur, 1965-67 TÜ keem kineetika ja katalüüsi labori n-teadur, 1967-69 TÜ org keemia kat-i v-õpetaja, 1969-73 dots kt, 1973-99 dots, 1976-90 org sünteesi harulabori teadusjuhendaja, 1990 semiokeemia labori teadusjuh, 1999- TÜ org keemia inst-i ja õt-i keemik, emeriitdots. Koost. rohkesti õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: org süntees, sh 1,3-dioolide ja 1,3 diketoonide süntees, aldoolkondensatsiooni ja karbohappelisuse uurimine, kahjurputukate feromoonide süntees ja katsetamine. P. Kogermanni mälestusmedal (1987). 92 teadustr-t, 5 autorit, 3 patenti.

T: Tables of rate and equilibrium constants of heterolytic organic reactions II (1) (kaasautor). M, 1967; О синтезе 1,3-диолюв. I-II. // TÜ Toim. 616 (1982); Synthesis of 1,3-diols. // TÜ Toim. 975 (1994); Re-esterification, a new step in the Aldol-Tishchenko reaction (kaasautorid J. Peterson, U. Mäeorg). // Proc. Est. Acad. Sci. Chem. 46 (1997) 3; Inglise-eesti-vene keemia sõnaraamat (kaasautor). Tln, 1998; Praktiline keemia. Tln, 1999; Keemianomenklatuur (kaasautor). Tln, 2000; Praktiline keemia II. Tln, 2003.

B: TÜ BL I, 306; TRÜ keemiaosakond 1947-1972. Trt, 1972, 123; TÜ keemiaosak 1947-1986, 122.

TIMPMANN, Kõu (28. V 1952 Viljandi), füüsik; teenistujate p. Lõpetas 1970 Põltsamaa Kk-i, 1975 TÜ füüsika osk-a, füüsika-mat knd (1986, FI), vk “Изучение релаксации в некоторых многоатомных молекулах в твердых матрицах и молекулярных комплексах методом пикосекундной спектхронографии”. Täiendas end 1992, 1993, 1994 Umeå, 1995, 1996, 1997Lundi, 1997-2000 Arizona Osariigi, 2008 Bayreuthi Ük-s. Oli 1975-86 FI n-teadur, 1986-93 teadur, 1993- v-teadur.– Uurimisvaldkond: fotobiofüüsika (fotosünteesi esmaste protsesside uurimine laserspektroskoopiliste meetoditega). EV teaduspreemia (2006, koll-s). Üle 80 teadutr-e.

T: Elimination of excess pulse broadening at high spectral resolution of picosecond duration light emission (kaasautor). // Opt. Comm. 39 (1981) 1-2; Long-range molecular

order as an efficient strategy for light harvesting in photosynthesis (kaasautor). // *Nature* 334 (1988) 6183; Detrapping of excitation energy from the reaction centre in the photosynthetic purple bacterium *Rhodospirillum rubrum* (kaasautor). // *Biochim. Biophys. Acta* 1183 (1993) 1; Self-trapped excitons in LH2 antenna complexes between 5 K and ambient temperature (kaasautor). // *J. Phys. Chem. B* 107 (2003) 41; Excitons in core LH1 antenna complexes of photosynthetic bacteria: evidence for strong exciton coupling and off-diagonal disorder (kaasautor). // *Chem. Phys. Lett.* 414 (2005) 4-6; Stability of integral membrane proteins under high hydrostatic pressure: the LH2 and LH3 antenna pigment-protein complexes from photosynthetic bacteria (kaasautor). // *J. Phys. Chem. B* 112 (2008) 26.

TIMUSK, Jaan (2. I 1935 Narva), tehnikateadlane; Thomas T-i vend. Lõpetas 1958 Toronto Ük-i tsiviilins-na, Ph.D. (1969, Queen Mary Kollidž, Londoni Ük), vk „Creep of Concrete under Biaxial Loading”. Täiendas end 1963-65 Londonis Queen Mary College`s. Oli 1958-63 Toronto Ük-i lektor mehh, staatika ja betooni alal, 1965-82 *asst. prof.* betooni tehnol ja tugevusõpetuse alal, 1982-97 tsiviilehituse prof, ühtlasi 1977-78 Stockholmi Kuningliku Tehnikaük-i külalisprof, 1973-90 Eesti eksiiivalitsuse portfelliita minister, 1990-92 teedeminister. – Uurimisvaldkonnad: portlandtsementbetooni roomavus, termoisoleerimaterjalide loomine, ortopeediline kipsivalu, elamute soojus- ja niiskusrežiim. Töid patenteeritud mitmes riigis. EMÜ audr (2006). Valgetähe IV kl teenetemärk (2005).

T: Maturing creep of portland cement paste (kaasautor R. S. Ghosh). // *Am. Concrete Inst. J.* (1971) 68; Insulation retrofit of masonry basements. Ontario, 1982.

B: EE 14, 535; ETVpK 130; Postimees (Tartu) (2005) 8. II; Maaülikool (2006) 7. XII.

TIMUSK, Thomas (Toomas) (3. VI 1933 Narva), füüsik; Jaan T-i vend. Lahkus 1944 Eestist Rootsi, 1951 siirdus sealt Kanadasse. Lõpetas 1957 Toronto Ük-i füüsikuna, Ph.D. füüsika alal (1961, Cornelli Ük), vk „A luminescence study of the alkali halides in the vacuum ultraviolet”. Oli 1961-62 Cornelli Ük-i teadur, 1962-64 Maini-äärse Frankfurdi Ük-i asst, 1964-65 Illinoisi Ük-i dots, 1965-68 McMasteri Ük-i dots, 1968-73 erakorr prof, 1973-98 prof, a-st 1999 emeriitprof, ühtlasi 1973-74 Cornelli Ük-i külalisprof. –

Uurimisvaldkonnad: eksperim tahkisefüüsika (eksootilised pooljuhid, rasked fermionid, kvaasikristallid, kõrgtemperatuursed ülijuhid) ja infrapunaspetspektroskoopia. Üks kompetentsemaid eksperte maailmas tahkiste optiliste omaduste alal; teinud pikaajalist koostööd KBFI teraherts-spektroskoopia töörühmaga (Toomas Rõõm jt).

T: The pseudogap in high-temperature superconductors: an experimental survey (kaasautor B. Statt). // Reports Progress Phys. 62 (1999); High-transition-temperature superconductivity in the absence of the magnetic resonance mode (kaasautor). // Nature 427 (2004); Flashes of light below the dripping faucet: an optical signal from capillary oscillations of water drops. // Appl. Optics 48 (2009); Optical spectroscopy of superconducting $\text{Ba}_{0.55}\text{K}_{0.45}\text{Fe}_2\text{As}_2$: evidence for strong coupling to low-energy bosons (kaasautor). // Phys. Rev. Lett. 102 (2009) 18.

B: EE 14, 535; ETVpK, 130; Eesti teadlased paguluses. Tln, 2009, 78-80.

TINN (a-ni 1988 **Ojasild**), **Oive** (25. VII 1966 Tallinn), geoloog, paleontoloog; haritlaste t. Lõpetas 1984 Tallinna 7. kk-i, 1989 TÜ geol osk-a, M.Sc. paleontol ja stratigr alal (1997, TÜ), vk "The Ordovician brachiopod genus *Vellamo* Opik"; Ph.D. geol alal (2002, TÜ), vk "Early ostracode evolution and palaeoenvironmental application in the Ordovician of Baltoscandia". Täiendas end 2000 Bristolis, 2004-05 California Ük-s. Oli 1989-2001 TÜ geol inst-i varahoidja, 2001-04 teadur, 2004-07 ja 2009- v-teadur, 2007-09 ka TÜ loodusmuuseumi näituste ja loodushariduse osk-a juh. – Uurimisvaldkonnad: paleontol, paleoökol, stratigr, ostrakoodide fülogenees ja süstemaatika, Balti paleobasseini ning Ordoviitsiumi ostrakoodide evolutsioon, paleoökol ning biofaatsiesed. Üle 50 teadustr-e.

T: Middle Ordovician ostracods from the Lanna and Holen Limestones, South-Central Sweden (kaasautor T. Meidla). // GFF 123 (2001); An enigmatic early palaeocope ostracode from the arenig of NW Russia (kaasautor T. Meidla). // Acta Palaeontol. Polonica 47 (2002) 4; Ontogeny and Thanatocoenoses of Early Middle Ordovician Palaeocope Ostracode species *Brezelina palmata* (Krause, 1889) and *Ogmoopsis bocki* (Opik, 1935) (kaasautor T. Meidla). // J. Paleontol. 77 (2003) 1; Phylogenetic relationships of Early-middle Ordovician ostracods of Baltoscandia (kaasautor T. Meidla). // Palaeontol. 47 (2004); Arenig (Middle Ordovician) ostracods from

Baltoscandia: fauna, assemblages and biofacies (kaasautorid L. Ainsaar, T. Meidla). // *Palaeogeogr., Palaeoclimatol., Palaeoecol.* 241 (2006) 3-4; Darriwilian (Middle Ordovician) carbon isotope stratigraphy in Baltoscandia (kaasautor). // *Acta Palaeontol. Sinica*, 46 (2007) Suppl; Ordovician ostracod diversity and carbon isotope curve in Gullhöggen, Sweden (kaasautor). // *Acta Palaeontol. Sinica*, 46 (2007) Suppl.

TINT (a-ni 1969 **Vinkel**), **Piia** (2. V 1947 Tartu), tehnikateadlane; Aarne Vinkeli t. Lõpetas 1965 Tallinna 22. kk-i, 1970 TPI keemiatsk-a, 1976 samas asp-i, tehnikaknd (1977, Leningradi Lensoveti nim Tehnol-inst), vk „Определение процессов обмена при пневмотическом распылении жидкостей”. Oli 1970-78 TPI keemiatsk-s ins ja labori juh, 1978-2000 töökaitse kat-i v-õpetaja ja dots, a-st 2000 TTÜ töökeskkonna ja –ohutuse õt-i juh ja prof. – Uurimisvaldkond: tööohutus ja -tervishoid. Üle 100 teadustr-e.

T: Risk assessment in the working environment in Estonia. // *Int. J. Occupational Safety Ergon.* 4 (1998) 2; A simple and flexible risk assessment method in the work environment (kaasautor G. Kiivet). // *Int. J. Occupational Safety Ergon.* 9 (2003) 2; Risk assessment in textile and wood processing industry (K. Reinhold, G. Kiivet). // *Int. J. Reliability Safety Eng.* 13 (2006) 2; Improvement of work environment in textile industry in Estonia (kaasautor K. Reinhold). // *Foundations Control Manag. Sci.* (2007) 8; Töökeskkond ja ohutus. Tln, 2007; Improvement of safety culture in Estonian garment industry with computer applications (kaasautor K. Reinhold). // *Risk, Reliability and Social Safety*. London, 2007; Innovations at workplace: improvement of ergonomics. // *Eng. Econ.* 60 (2008) 5; Chemical risk assessment in the work environment (kaasautor K. Reinhold). // *Environ. Res., Eng. and Manag.* 46 (2008) 4; Risk observatory- a tool for improving safety and health at workplace (kaasautor K Reinhold, M. Järvis).// *Int. J. Occupational Safety Ergon.* 15 (2009) 1.

B: TTÜ professorid läbi aegade, 452-453.

TIPPO, Konstantin (9. VI 1917 Tallinn), tehnikateadlane; käsitöölise p. Lõpetas 1936 Tallinna Poeglaste Gümni-i. Õppis 1936-41 ja 1944-47 TTÜ-s, 1941-42 tennis Uuralites ehituspataljonis, 1943-44 õppis N. Baumani nim Moskva Kõrgemas Tehnikakoolis

soojus- ja hüdromasinaid, lõpetas 1947 TPI meh-*tsk*-a masinaehituse alal. Oli 1944-49 TPI meh tehnol labori ja tehnol kat-i asst, 1949-52 metallide tehnola kat-i v-õpetaja, 1952-67 masinaehitusteh nol kat-i v-õpetaja, 1967-77 masinatööstuse automatiseerimise kat-i v-õpetaja, 1977-79 peenmeh kat-i dots. Luges metallide tehnol ja metallilõikepinkide kursusi.. Hakkas esimesena Eestis õpetama vahetatavuse aluseid ja tehn mõõtmisi, millele hiljem lisandusid metrol ja mehhanismide täpsusteooria kursused. Rajas tehn mõõtmiste labori. – Uurimisvaldkond: keermete täpsuse määramine; tööpinkide jäikus. Kirjutas ülevaate tolerantsidest ja istudest prof H. Lepiksoni koost. *Masinaehitaja käsiraamatule* (I-II, Tln, 1968, 1971), tõlkis eesti k-de A. Žuravljovi õpiku *Tolerantsid ja tehniline mõõtmine*. (Tln, 1979). 13 teadustr-t, u 20 käsikirjalist metoodika- ja teadusaruannet.

T: Mõõteahelate lahendamine (koost.). Tln, 1969; Vahetatavuse alused ja tehnilised mõõtmised (koost ja kaasautor). Tln, 1975; Tolerantsid, istud ja tehniline mõõtmine (toim ja kaasautor).Tln, 1976.

B: TPI 1936-86, 254, 261; Mehaanikainseneride koolitus 1918-1998. Tln, 1998, 65-67, 87-89, 194, 215; TTÜ ar 1997 (1998), 57-58; *Mente et Manu* (2007) 6. VI.

V. Mägi

TISLER, Sergei (29 VI 1967 Tallinn), tehnikateadlane; ins-de p. Lõpetas 1984 Tallinna 26. kk-i, 1990 Leningradi Mehaanika Inst-i ins-mehaaniku erialal, 2003 TTÜ-s doktorantuuri, M.Sc. tehnikateaduste alal (1999, TTÜ), vk “Aerosoolvooluse (õhk-tahked osakesed) parameetrite mõju eksperimentaalne uurimine tahkete osakeste sadenemisprotsessile erikujulistel pindadel”, tehnikadr (2006, TTÜ), vk “Deposition of solid particles from aerosol flow in laminar flat-plate boundary layer”. Oli 1990–95 EI n-teadur, 1996–98 erakorr teadur, 1999–2003 teadur, 2004–08 TTÜ mitmefaasiliste keskkondade füüsika teaduslabori teadur, 2008– v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: disperssete vooluste teooria arendamine ja rakendused energeetikas, osakeste kontsentratsiooni spetsiifika turbulentses kahefaasilistes voolamistes. U 40 teadustr-t.

T: An experimental study of effect of particles on the shear stress in particulate turbulent pipe flow (kaasautor). // *Proc. Est. Acad. Sci. Eng.* 11 (2005) 2; Dynamic coefficients in impact mechanics (kaasautorid I. Hussainova, K.-P. Schade). // *Proc. Est. Acad. Sci. Eng.*

12 (2006) 1; Numerical simulation of uprising gas-solid particles flow in circulated fluidised bed (kaasautor). // Oil Shale 26 (2009) 2; Deposition of solid particles in laminar flat-plate boundary layer (kaasautor). // High Temperature 47 (2009) 6; Трехмерный двухфазный турбулентный поток в горизонтальной трубе (kaasautor). // Всеросс. конф. Новосибирск, 2010.

B: <https://www.etis.ee>.

TITMA, Mik (2. XI 1939 Tallinn), sotsioloog; raudteelase p. Lõpetas 1958 Pärnu 2. kk-i, 1963 TÜ õigustsk-a, 1968 samas asp-i, filos-knd (1968, TÜ), vk „Проблема свободы выбора профессии”, filos-dr (1974, TÜ), vk „Социально-профессиональная ориентация молодежи”. Oli 1963-65 ELKNÜ TRÜ komitee sekr ja filos kat-i õpetaja, 1968-69 õpetaja, 1969-75 v-õpetaja, 1966-75 ühtlasi kommunistliku kasv lab-i juh, 1975-88 AI sotsiol-sektori juh, 1988-90 EKP KK büroo liige ja ideol-sekr, 1988-91 FSÕI teadur, ühtlasi 1976-79 TPI tead kommunismi kat-i dots, 1979-83 prof, 1991 Stanfordi Ük-i (USA) teadur, 1990-91 EV Ülemnõukogu liige, 1999-2002 TÜ sotsiaalsk-a prof, 2002-03 sotsiol teooria ja ajaloo õt-i prof, 2006- sotsiol ja sotsiaalpol osk-a v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: põlvkondade sotsiaalne taastumine, mobiilsus ning kihistumine, noore põlvkonna vaimsus, kõrghariduse arengupotentsiaalid. ENSV rkl preemia (1987).

T: Noore põlvkonna vaimsusest (kaasautor P. Kenkmann). Tln, 1979; Modern Russia (kaasautor N. Brandon Tuma). Boston, 2001; 30- ja 50-aastaste põlvkonnad uue aastatuhande künnisel (kaasautor). Trt, 2002; Intragenerational mobility in successor states of the USSR (kaasautor A. Roots). // Eur. Societies 8 (2006) 4; Entrepreneurs in a transitional society: case study of Estonia (kaasautor I. Soidla). // Int. J. Sociol. 37 (2007) 2.

B: EE 14, 535; TÜ BL I, 458; TTÜ professorid läbi aegade, 454-455.

TOBIAS, Teet (15. XI 1938 Tallinn – 21. VI 1986 Tallinn), matemaatik, riigiametniku p. Lõpetas 1956 Tallinna 7. kk-i, 1961 TÜ mat-tsk-a, 1964 Kubi-s asp-i, füüsika-mat-knd (1965, Eesti TA), vk „Wieneri integraaliga seotud arvutusmeetodeist”. Oli 1964 Kubi ins, 1964-66 n-teadur, 1966-86 v-teadur, 1986 juhtivteadur, ühtlasi 1972-82 TPI mat kat-i dots. – Uurimisvaldkonnad: Wieneri mõõdu kasutamine ligikaudsete meetodite teoorias,

automaatne tõlkimine, funktsionaalanalüüsi lähendusmeetodid, juhuslike protsesside optimaalne peatamine, stohhastiline programmeerimine, pöördülesanded, mittelineaarsete võrrandite lahendite kvantitatiivsed omadused. U 40 teadustr-t.

T: Оптимальная остановка диффузионных процессов и параболические вариационные неравенства. // Диффузионные уравнения 9 (1973) 4; Kuhn-Tucker conditions in stochastic programming. // Conf. on Probability Theory and Mathematical Statistic. Vilnius, 1977; Identification of the diffusion process and inverse parabolic problems. // ENSV TA Toim. Füüsika. Mat. 31 (1982) 3; On a model stationary nonlinear wave in an active medium. // Proc. Royal Soc. London A 411 (1987).

TOBIEN, Alexander Johannes von (13. IV 1854 Tartu – 27. VII 1929 Riia), ajaloolane ja statistik; baltisakslane. Õppis 1874-79 TÜ-s ja 1881-82 Tübingeni Ük-s. Oli 1888-1919 Liivimaa rüütelkonna stat-büroo ja katastriameti juh, ühtlasi 1890-1902 Riia linna stat-büroo dir. Greifswaldi Ük-i audr (1924). Arvustas EV maareformi baltisakslaste seisukohalt.

T: Die Argargesetzgebung Livlands im 19. Jahrhundert I-II. Berlin-Riga, 1899-1911; Die Bauernbefreiung in Livland. Tübingen, 1905; Die Agrarrevolution in Estland. Berlin, 1923; Die livländische Ritterschaft in ihrem Verhältnis zum Zarismus und russischen Nationalismus I-II. Berlin, 1925-30.

B: AAUD, 691; EE 14, 536.

TOBIEN, Ewald Sigismund (1. IV 1811 Jekabpils, Kuramaa – 26. I 1860 Tartu) õigusteadlane; baltisakslane, raehärrast kaupmehe p. Lõpetas 1833 Riias gümni-i, õppis 1834-37 TÜ-s õigusteadust, õigusteaduse knd (1838, TÜ), vk „Etwas über das Testament der Eltern unter ihren Kindern“; õigusteaduse dr (1844, Peterburi Ük). Oli 1839-44 TÜ vene õiguse eradots, 1844-45 erakorr prof, 1845-60 prof. ÕES-i esimees (1859-60).

T: Die Blut-Rache nach altem Russischem Rechte, verglichen mit der Blut-Rache der Israeliten und Araber, der Griechen und Römer und der Germanen. Dorpat, 1840; Die aeltesten Tractate Russlands I. Dorpat, 1844; Die Prawda Russkaja, das älteste Rechtsbuch Russlands I. St. Petersburg, 1844; Sammlung kritisch-bearbeiteter Quellen der Geschichte des Russischen Rechtes I-II. Dorpat, 1844-1846.

B: *Левицкий* I, 592-594; AAUD, 239.

TOHVER, Jaan (5. VIII 1904 Vigala v, Läänemaa – 23. VI 1974 St. Catharine, Ontario, Kanada), põllumajandusteadlane; taluniku p. Lõpetas 1924 Tallinna RÜS Erakolledži, 1933 TÜ põllum-tsk-a agronoomina. Oli 1928-35 Jõgeva Sordikasv heinaosk-a katseasst, 1935-44 Eesti Seemnevilja Ühisuse (ESÜ) heinaseemnekasv eriteadlane ja ESÜ Luunja Seemnekasv abijuh. Lahkus 1944 Saksamaale. Elas a-st 1948 Kanadas, kus töötas 1949-74 St. Catharines Fordi autotehases. - Uurimisvaldkond: heintaimede seemnekasv agrotehnika. Üle 10 teadustr-e.

T: Kultuurrohumaad (kaasautor A. Miljan). Tln, 1934; Punase ristikeina ja timuti seemne kasvatamisest. Tln, 1935; Tähtsamate heintaimede seemnete määraja (kaasautor H. Kotkas). Jõgeva-Trt, 1935; Heinaseemne kasvatamisel vajalikkudest riistadest ja masinatest ja nende kasutamisest. Tln, 1937; Heinaseemnekasvatus. Tln, 1940; Liblikõieliste heintaimede seemnekasvatus. Tln, 1943.

B: AAUT II, 363; Agron. (1937) 11; Agraart. (1994), 376.

J. Lepajõe

TOHVER, Vello (3. XII 1922 Tallinn – 28. IV 1995 Tartu), mikrobioloog ja biokeemik; töölise p. Lõpetas 1941 Tallinna 1. kk-i, 1950 ÕI, 1957 TÜ loodustsk-a biol erialal, biol-knd (1963, Eesti TA), vk „Микробиологические процессы в торфо-аммианных удобрениях и их роль в изменении свойств этих удобрений”. Oli 1957-65 EBI n- ja v-teadur, 1965-68 TÜ taimefüsiol ja biokeemia kat-i v-õpetaja, 1968-83 dots, 1965-76 kat-i juh, 1983-88 TÜ ökosüsteemide labori v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: mügarbakterite radiobiokeemia, pärmide kasvufüsiol, bakteriaalne desinfektsioon. Üle 90 teadustr-e, koost. õpikuid, arvukalt aimermt-d.

T: Mikroobide bioloogia 1. Trt, 1966; Teejuhid bioloogiasajandisse. Tln, 1970; Tööstusmikrobioloogia (kaasautor L. Viileberg). Trt, 1971; Üldine biokeemia. Tln, 1977; Vitamiinide ABC. Tln, 1994.

B: EE 14, 537; AAUT III, 422; TÜ BL I, 192.

TOI, Ants (sünd 1942, Tallinn), arstiteadlane, radioloog. Lahkus Eestist 1944. Lõpetas 1966 Toronto Ük-i arstitsk-a. Õppis 1967-71 *Toronto Western Hospital*is ja Bostonis Harvardi Ük-i kliinikus radioloogiks. 1971 asus tööle Harvardi Ük arstitsk-s, oli a-st 1974 MacMasterni Ük-i röntgenol prof, hiljem Toronto Ük-i radiol ning sünnitusabi ja günekol prof kt. Töötas *Toronto General Hospital*is, *Princess Margaret Hospital*is ja *Mount Sinai Hospital*is. – Uurimisvaldkonnad: looteea kõrvalkalded, ultraheli raseduse algul, eesnäärme uuringud. Üle 100 teadustr-e.

T: Interstitial microwave thermoablation for localized prostate cancer (kaasautor). // *Urol.* 53 (1999) 4; HPC2 variants and screen-detected prostate cancer (kaasautor). // *Am. J. Hum. Gen.* 68 (2001) 4; Evidence for a biopsy derived grade artifact among larger prostate glands (kaasautor). // *J. Urol.* 175 (2006) 2; Systematic lateral prostate biopsy – are the benefits worth the costs? (kaasautor) // *J. Urol.* 179 (2008) 4; Fetal MR imaging of atelosteogenesis type II (AO-II) (kaasautor). // *Pediatric Radiol.* 38 (2008) 12.

TOIM, Kalju (7. I 1925 Hellenurme v, Valgamaa – 20. VI 1996 Tartu), psühholoog ja pedagoog. Lõpetas 1947 Tartu 5. kk-i, 1952 TÜ ajalookeeletsk-a eesti filol ning loogika ja psühhol osk-a ning sai ühtlasi eesti k-e ja kirj õpetaja kutse. 1962 lõpetas samas asp-i, ped-knd (1964, TÜ), vk „Психология силлогических умозаключений”. Oli 1952-60 Elva Kk-i õpetaja, 1962-66 TÜ loogika ja psühhol kat-i asst, 1966-70 v-õpetaja, 1970-73 dots-i kt, 1973-95 dots. Juhendas õpetajate uurimiskursusi (a-st 1972 ÜPUI), oli 1964-66 programmõppe sektiiooni ja 1972-96 psühhodiagnostika sektiiooni juh. Koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: loogika, diferentsiaalpsühhol, psühhodiagnostika, õppepsühhol. U 70 teadustr-t.

T: Психология силлогических умозаключении. // Тезисы докл. на конф. психологов. Trt, 1962; Programmõpe ja õpimasinad. Tln, 1967; Diferentsiaalpsühholoogia. Trt, 1973; Экспериментальная проверка пригодности применения некоторых тестов вербальных способностей. // Вопросы диагностики психического развития. Trt, 1974; Psühhomeetria teoreetilised alused. Trt, 1981; Isiksuse psühhodiagnostika. Trt, 1983.

B: EE 14, 537; TÜ BL I, 48.

TOIM, Tõnu (16. I 1939 Tartu), põllumajandusteadlane; kiviraiduri p. Lõpetas 1957 Tartu 1. kk-i, 1962 EPA zootehnikatsk-a zootehnikuna, 1973 TÜ psühholoogina, põllum-knd (1984, Eesti TA), vk „Оценка комбикормов-концентратов для свиней и возможность снижения в них содержания протеина”. Oli 1962-64 Põlva raj V. Sassi nim sovhoosi zootehnik-seleksionäär, 1964-73 Kambja sovhoosi peazootehnik, 1973-75 Jõusööda kesklabori juh, 1975-79 Kambja sovhoosi dir, 1979-85 Tartu raj RSN TK esimehe asetäitja, 1985-90 Eesti Agrotööstuskoondise Veisekasv Val-e juh, 1990-2001 Põllum-min-i osk-a juh aset, peaspetsialist ja spetsialist. – Uurimisvaldkond: põllum-loomade söötmine. U 50 teadustr-t.

T: Кормление растущих свиней по зажиженным нормам протеинам. // EPA tead tööde kogumik 135 (1982).

B: EPBL, 527.

TOIMET (a-ni 1964 **Vainomäe**), **Maie** (3. IX 1943 Tallinn), sotsiaalteadlane. Lõpetas 1963 Tallinna 7. kk-i, 1969 TÜ ajaloolasena, 1979 MI-s asp-i, maj-knd (1979, Vilniuse Ük), vk-s käsitles noorte spetsialistide adaptatsiooni mõjutavaid tegureid. Oli 1964-65 Pärnu-Jaagupi Kk-i õpetaja, 1969-79 MI n-teadur, 1979-89 v-teadur, 1990-98 TTÜ maj-tsk-a dots, 1989-2001 Haridusmin-i teaduse talituse v-spetsialist ja juh, 1998-2009 Akad Nord sotsiaalpsühhol inst-i prof ning õppe- ja üliõpilasosk-a juh, 2009- sotsiaalpsühhol inst-i dots, ühtlasi 2002- EBS-i külalisprof.- Uurimisvaldkonnad: maj- ja töösotsiol. 15 teadustr-t.

T: Inseneritöö efektiivistamine Eesti NSV-s (kaasautor L. Kubja). Tln, 1983; Tehnikakõrghariduse vastavusest nüüdiseaduse ja –tootmise nõuetele. // Teaduslugu ja nüüdisaeg I. Tln, 1979; Noorte spetsialistide töö tulemuslikkust mõjutavad tegurid teaduses. // Teaduslugu ja nüüdisaeg IV. Tln, 1987; Ethnisierung von Armut im estnischen Transformationsprozess. // Akad. Nord Toim. 23 (2004).

TOIVERE (sünd. **Vainikko**), **Ludmilla** (6. IV 1936 Schlüsselburg, Leningradi obl), majandusteadlane; kooliõpetaja t, Gennadi Vainikko õde. Lõpetas 1954 Kehtna põllum-tehnikumi, 1960 Moskva Rkl Maj-inst-i, 1967 TPI-s asp-i, mat-knd (1971, TÜ). Oli

1967-92 TPI pol ökon kat-i asst, v-õpetaja ja dots. – Uurimisvaldkond: Soome põllumaj areng.

T: Soome põllumajanduse arengust pärast teist maailmasõda. // Majandusteadus ja rahvamajandus. Tln, 1969; Регулирование сельскохозяйственного производства и его результаты в Финляндии. // Скандинавский сборник XX. Tln, 1975; Эффективность государственного регулирования сельского хозяйства в Финляндии. // Скандинавский сборник XXV. Tln, 1980.

TOLL, Eduard Gustav von (24. III 1858 Tallinn – pärast 8. XI 1902, Põhja-Jäämeri), geoloog ja polaaruurija; baltisakslane. Õppis 1869-70 Tallinna Toomkoolis, 1872-77 Tartu gümnaasiumis, 1878-82 TÜ-s mineral-t, med-i ja zool-t; zool-knd (1883, TÜ). Oli 1883-84 TÜ Zool Inst-i laborant, 1884-87 Peterburi TA Mineral Muuseumi konservator. Osales 1885-86 A. von Bunge eksped-s Uus-Siberi saarestikku ja Laptevite mere rannikule, jätkas 1892-94 seal Sannikovi maa otsinguid, tegi geol välitöid (otsis mammuteid) ja rajas F. Nanseni eksped-le moonaladusid. Uuris 1897 Lõuna-Liivimaal ja Kuramaal kvaternaari setteid. Oli 1897-1902 Peterburi Geol Komitee riigigeoloog. Juhtis 1900-02 laeval Zarja Peterburi TA organiseeritud polaareksped-i, kus tehti geol ja hüdroloogilisi uurimusi Taimõri ps-l, kaardistati Uus-Siberi saarte ja Põhja-Jäämere rannikualasid, sh tehti täpne kaart Benneti saarest. T. jäi 1902 Benneti saarest lõunas kadunuks. T. nimi on antud Benneti saarel ja Novaja Zemljal olevale mäele, Taimõri ps ranniku lahele jne (kokku 9 geogr objekti). Mälestuskivi Ida-Virumaal Kukrusel .

T: Bericht über die Ausgrabung eines Mammuthcadavers im Tschendon Gebiet. SPb, 1887; Mitteilung über die Reise nach den Neusibirischen Inseln. Berlin, 1888; Die paläozoischen Versteinerungen der Neusibirischen Insel Kotelnj. SPb, 1890; Über die Verbreitung des Untersilur und Cambrium in Sibirien. Berlin, 1895; Die fossilen Eislager und ihre Beziehungen zu den Mammuthleichen. SPb, 1895; Geologische Forschungen im Gebiete der Kurländische Aa. Dorpat, 1898, 1901.

B: EE 14, 537; Album der estländischen Ritter und Domschule zu Reval vom 12 Jan. 1859 bis 18 Juni 1892. Reval, 1893, 391; AAUD, 736; EL (1958) 1, 42-46; *II. B. Виттенбург. Жизнь и научная деятельность Э. В. Толя. М.-Л., 1960; DbBL, 860; TALE IX, 117-125.*

TOLL, Robert parun von (23. I 1802 Linnamäe mõis, Võrumaa – 7. XII 1876 Kukruse mõis, Virumaa), ajaloolane; baltisakslane. Teenis 1816-52 ohvitserina Vene armees, osales 1818-29 Vene-Türgi sõjas, 1830 Poola ülestõusu mahasurumises. Reisis 1834-38 Euroopas. Oli 1862-76 Maapäeva Ülemkohtu liige ja 1864-68 Virumaal kiriku eestseisja. Olles a-st 1841 Kukruse mõisa omanik, kogus nn Kukruse arhiivi, mille põhjal avaldati ürikukogu *Est- und Livländische Brieflade* 1. kd (1856-57), 2. kd (koos Ed. Pabstiga) (1861-64). Leidis Stockholmis osa kadunuks peetud Liivi ordu arhiivist. Uurinud Vana-Liivimaa piiskoppide ja ordumeistrite kronoloogiat. ÕES-i auliige.

T: Zur Chronologie der Gründung des Ritterordens vom St. Marien-Hospitale des Hauses der Deutschen zu Jerusalem. Riga, 1865.

B: EE 14, 537; DBbL, 807-808; EBL, 522-523; Allgemeine deutsche Biographie. Bd. 38. Leipzig, 1894, 416-421.

TOMBAK, Mati (25. I 1942 Tallinn), matemaatik ja arvutiteadlane. Lõpetas 1960 Tallinna 2. kk-i, 1969 TÜ matemaatikuna; füüsika-mat-knd (1981, LÜ), vk „Об использовании метода предшествования в синтаксическом анализе”. Täiendas end 1980 Leningradis, 1995 Rootsis, 1996 Taanis, 1997 Soomes. Töötas 1967-75 TPI arvutuskeskuses, oli 1975-78 TÜ arvutuskeskuse v-teadur, 1978-79 TÜ mat stat ja programmeerimise kat-i v-õpetaja, 1979-84 programmeerimise kat-i v-õpetaja, 1984-92 dots, 1992-2007 teor inform prof, 2007- erakorr v-teadur ja emeriitprof. – Uurimisvaldkonnad: infosüsteemid, formaalsed keeled, transfeerimismeetodid, Boole'i funktsioonid. Üle 50 teadustr-e.

T: The report generator VILLIS (kaasautorid A. Villems, A. Isotamm). // Proc. Comp. Center Tartu Univ. 30 (1974); Data output language (kaasautorid J. Pöial, V. Soo). // Proc. Comp. Cent. Tartu Univ. 49 (1982); On the implementation of extensible languages (kaasautor). // Final report for the contract T-325. Trt, 1984; A compact look-up table structure for low-level binary image processing (kaasautor N. Mironova). // Real-Time Imaging 4 (1998) 3; Keerukusteooria. Trt, 2007; Canonical representation of high level decision diagrams (kaasautor). // Est. J. Eng. 15 (2009) 4.

B: EE 14, 538; TÜ BL, 339; EMatS ar 2002-2003, 167-168.

TOMBERG, Jaak (30. VI 1980 Tartu), kirjandusteadlane; Tiiu T-i p. Lõpetas 1998 Tartu Miina Härma Gümni, 2002 TÜ kirj ja rahvaluule erialal, 2004 TÜ-s magistrantuuri, 2009 doktorantuuri, M.Sc. maailmakirj alal (2004, TÜ), vk "Ekstrapolatiivne kirjutamine: tulevikukirjutuse poeetikast", Ph.D. samal alal (2009, TÜ), vk "Kirjanduse lepitav otstarve". Oli 2006–10 KM kultuuriteooria töörühma teadur, 2010– järeldr. – Uurimisvaldkonnad: kultuuri ja teksti suhted, ulmekirj, narratol. Üle 30 teadustr-e.

T: Noovum keeles. Keskmehetest postmodernistlikus teaduslikus fantastikas. // KK (2004) 11; Teispool sinist ja punast tabletti: virtuaalsus tegelikkuse substantsina (kaasautor J. Lipping). // Kunstiteaduslikke uurimusi 15 (2006) 4; Fiktsiooni nõrk messianistlik jõud: luhtumiselt lunastusele (kaasautor J. Lipping). // Kunstiteaduslikke uurimusi 16 (2007) 3; Ühest kirjandusteoreetilisest kokkuvarisemisest. // KK (2008) 6; Kirjutamine ja võimalikkus. // Jutustamise teooriad ja praktikad. Trt, 2010; Kunstiteaduseesse kunstiteaduslikust aktuaalsusest. // Kunstiteaduslikke uurimusi 19 (2010) 1–2.

B: <https://www.etis.ee>.

TOMBERG, Johannes (10. X 1892 Torma v, Tartumaa – 10. II 1978 Tartu), loomaarstiteadlane; taluniku p. Lõpetas 1914 Tartus H. Treffneri Gümni, 1921 TÜ loomaarstitsk-a. Õppis 1914–18 TVI-s, täiendas end TÜ tead stipendiaadina 1924–26 Viinis ja Zürichis, 1931 Berliinis ja Hannoveris. Oli 1922–23 TÜ loomaarstitsk-a haavakliiniku asst, 1923–24 Tõrvas loomaarst, 1927 TÜ õu-täitja, 1928–31 dots-i kt, 1931–51 dots, 1944–51 kirurgiakat-i juh, 1951–57 EPA kirurgia ja sünnitusabi kat-i dots, 1928–40 ühtlasi väikeloomakliiniku juh. – Uurimisvaldkonnad: loomade sünnitusabi ja günekoloogia (ahtrus, emaka- ja tupekeerd).

T: Põllumehe loomatervishoiu käsiraamat (kaasautor). Trt, 1942; Loomatervishoiu käsiraamat (kaasautor). Trt, 1946; Kalakonservimise käsiraamat (kaaskoostaja). Tln, 1948.

B: AAUT II, 71; EPA BL I, 218-219; TÜ BL I, 431; SP (1978) 7, 333.

TOMBERG (a-ni 1966 **Laas**), **Tiiu** (12. IV 1943 Tartu), arstiteadlane, neuroloog ja radioloog; Aleksander Laasi t, Jaak T-i ema. Lõpetas 1961 Tartu 5. kk-i, 1967 TÜ arstitsk-a, 1975 TÜ-s asp-i, med-knd (TÜ, 1977), vk „Спонтанное субарахноидальное кровоизлияние (клинико-эпидемиологическое и реоэнцефалографическое исследование“. Oli 1967-72 Jõgeva Raj Kesksaigla neuroloog, 1975-79 TÜ Med Kesklabori n-teadur, 1979-93 ÜMPI ajuvereringe haiguste labori v-teadur, 1993- TÜ närvikliiniku v-teadur, 1982- Tartu Kliinilise Haigla, hiljem TÜK-i neuroradioloog. – Uurimisvaldkonnad: aju vaskulaarsed haigused ja peaaaju trauma, ajuverevoolu mahtkiiruse muutused ajuisheemia tingimustes, vasoaktiivsete ainete toime ajuverevoolu mahtkiirusele ajuinfarkti korral, peaaaju kahjustuse raskuse hindamine kompuuter- ja magnettomograafiliste muutuste alusel, psühhosotsiaalsed tegurid ja haigete elukvaliteet. Ajakirja *EA* teadustoim, Eesti med-terminol komisjoni liige. Eesti L. Puusepa nim. Neuroloogide ja Neurokirurgide Seltsi, Maailma Neurol Föderats-i ja Eur Neurol-seltside Föderats-i, Eesti Arstide Liidu, Eesti ja Eur Radiol Ühingute liige. TÜ väike medal (2008). Üle 170 teadustr-e.

T: Computerized tomography and prognosis in paediatric head injury (kaasautor). // *Acta Neurochir.(Wien)* 138 (1996) 5; Neurocognitive development of children with congenital unilateral brain lesion and epilepsy (kaasautor). // *Brain and Development* 23 (2001) 2; Coping strategies in patients following subarachnoid haemorrhage (kaasautor). // *Acta Neurol. Scand.* 104 (2001) 3; Coping strategies, social support, life orientation and health-related quality of life following traumatic brain injury (kaasautor). // *Brain Injury* 19 (2005) 14; Acutely and retrospectively diagnosed perinatal stroke. A population-based study (kaasautor). // *Stroke* 38 (2007) 8; Changes in coping strategies, social support, optimism and health-related quality of life following traumatic brain injury: A longitudinal study (kaasautor). // *Brain Injury* 21 (2007) 5; Magnetic resonance imaging in children with bilateral spastic forms of cerebral palsy (kaasautor). // *Pediatr. Neurol.* 38 (2008) 5.

B: TÜ BL I, 145-146; EA (1993) 4, 306; EA (2003) 6, 449; TÜK 200, 244, 292-293; TÜA 1982-2007, 309, 314, 315, 318, 320, 321, 323.

TOMINGAS, Alma Aline (15. IX 1900 Rakvere – 29.I 1963 Tartu), farmatseut, farmakognost; puusepa t. Lõpetas 1917 Rakvere Stroinovsky Gümni, 1928 TÜ farmatseudina; farm-mag (1929, TÜ), vk „Eesti monopoleetrist ja tema puhastamise võimalusist“; farm-dr (1933, TÜ), vk „Antooksüdatsiooniprotsessist rasvõlides“. ENSV TA (esimene nais-) akadeemik (1946). Täiendas end enne 1940 Saksamaal, Šveitsis, Prantsusmaal ja Soomes. Oli 1917-25 Rakveres ja Tallinnas apteekri abi ja proviisor, 1928-40 TÜ farmakognoosia inst-i n-asst, (a-st 1929 v-asst), 1936-38 ka eradots ja õu täitja, 1938-40 dots, 1940-63 farmakognoosiakat-i juh ja prof, 1952-55 arstitsk-a dekaan, 1948-50 kohakaasluse alusel EKMI ravimtaimede uurimise labori juh. Õpetas farmakognoosiat, farmakokeemiat ja toksikol keemiat. – Uurimisvaldkonnad: Eesti saponiin-, alkaloid-, eeterliku õli droogid ja rasvõlidroogid, ravimtaimede ressursid ja kultiveerimisvõimalused Eestis. Arendas farmakognoosia keemilist suunda. Pani Eestis aluse ravimtaimede viljelemisele. Rajas kat-i juurde ravimtaimede aia ja katsepõllu Raadil. Osales Eesti farmakopöa ja NSVL 9. farmakopöa koostamises. ENSV Ülemnõuk saadik (1947-51). ENSV tnl teadlane (1945).

T: Jooditinktuuri valmistamisest ja selles joodi hulga määramisest. // Eesti Rohuteadlane (1929) 2; Safrani hindamise uus meetod. // Farm. (1930) 11; Mikrosublimateerimine kui kõrvalmeetod droogipulbrite määramisel. // Farm. (1936) 10; Farmakoanatomia. Trt, 1936; Toimainete vähenemisest saponiindroogides nende säilitamisel. // Farm. (1938) 2; Farmakobotaaniline praktika. Trt, 1938; Ravimtaimede kultuuridest Tartu Ülikooli ravimtaimede katsejaamas. // EA (1944); Droogipulbrite määraja. Trt, 1946; Ravimtaimed. // Tervishoiu käsiraamat. Tln, 1961; Maguna *Novinka* kultiveerimisest Tartu tingimustes. // TÜ Toim. (1961) 112; Uut ravimite tootmisel. // Tervis (1962) 21.

B: EE 14, 539; AAUT III, 476; TÜBL I, 146; Eesti Rohuteadlane (1933) 4, 76; Eesti Farmatseutide Seltsi meelespea. Tallinn, 1989, 4-5; Eesti Rohuteadlane (1990) 1, 24-26; *T. Hinrikus, A. Raal, H. Tankler*. Farmaatsia Tartu ülikoolis läbi aegade. Trt, 2005, 36.

L. Philips

TOMINGAS, Evald-Gerhard (6. V 1899 Tallinn – 26. XI 1980 Tallinn), maaparanduse eriteadlane ja pedagoog. Lõpetas 1921 Järeda Põllum-kk-i, 1925 Tallinna Tehnikagümni-

i, 1935 Helsingi Ük-i maaparandusins-na. Osales Vabadussõjas. Oli 1923-30 Põllutöömin-i tehnik, ins, peains ja juhtiv spetsialist, 1935-40 maaparanduse inspektor, 1941-44 Põllutöödirektooriumi Veemaj. Val-e juh, 1935-44 ka TT maaparanduse lektor, 1944-48 Eesti NSV Põllumin-i (a-ni 1946 RK) maaparandusins, 1948-50 TA Sookultuuride ja Maaparanduse Katsejaama ins, 1950-53 Sovhooside Min-i peains, 1953-56 pol põhjustel arreteeritud, 1956-59 *Giprosovhozstroi* Tallinna filiaali j-spetsialist. Koost. maaparanduse õpikuid ja käsirmt-id.

T: Maakuivendussüsteemide remont ja korrashoid. Trt, 1947; Maaparanduse õpik. Tln, 1949; Põllumajanduslik dreneaž (kaasautor). Tln, 1959; Eesti maaparanduse ajaloo kroonikat 1917-1944. Ülenurme, 1970 (käsikiri EPM-s).

B: SP (1974) 9, 426.

J. Kuum

TOMSON, Hans (27. XI 1929 Tali v, Pärnumaa), maaparandusteadlane; taluniku p. Lõpetas 1950 Suure-Jaani Kk-i, 1955 TPI ehitustsk-a hüdrotehnikains-na, 1968 EMMI-s asp-i, tehnikaknd (1971, Eesti TA), vk „Raskete muldade dreneažiga kuivendamise mõningad küsimused Eesti NSV tingimustes”. Oli 1955-61 Saku Maaparandus- ja Maakorraldustehnikumis õpetaja, 1961-65 ja 1968-72 EMMI maaparanduse osk n-teadur, 1972-77 v-teadur, 1977-87 v-teadur ja osk-a juh aset, 1987-96 maaparanduse sektori juh. – Uurimisvaldkond: raskete muldade kuivendamine, agromelioratsioon.

T: Sügavkobestamine on tõhus võtte saakide suurendamiseks (kaasautor A. Juske). Tln, 1981; Dreneaži kuivendusvõimest savimuldadel. // *Agraart.* (1990) 1-2.

B: ESBL, 687-688; EMVI BL, 28.

TOMSON, Jaan (12. IV 1926 Sauga v, Pärnumaa – 8. III 2009 Tallinn), tehnikateadlane; taluniku p. Lõpetas 1945 Pärnu 1. kk-i, 1951 TPI meh- tsk-a elektrimasinate ja -aparaatide alal, tehn-knd (1965, Leningradi Elektrotehnika Inst), vk käsitles magnetelastse pöördemomendianduri magnetilise takistuse arvutamist. Oli 1951-53 Eesti Kommunaalenergia ins, 1953-58 peains, 1958-62 Elektrotehnika TUI elektrimasinate uurimisrühma juh, 1962-66 TPI tööstusettevõtete elektrifitseerimise kat-i ja a-st 1966 elektriagamite kat-i õppejõud (a-st 1969 dots), 1968-74 elektrotehnika tsk-a

dekaan, 2006- emeriitdots. Õpetas automaatjuhtimise aluseid, tootmiseseadmete automaatjuhitavaid elektriajameid ja ettevõtete tootmisprotsesside automaatjuhtimissüsteeme. – Uurimisvaldkonnad: tööstusautomaatika, türistorelektriagamid ja -muundurid, mat-d mängud.

T: Türistorid elektriagamites (kaasautor). Tln, 1970; Automaatreguleerimise teooria. Tln, 1971; Ventilaatorid (kaasautor R. Teemets). Tln, 1995; Automaatjuhtimine (kaasautor T. Lehtla). Tln, 1997.

B: EE 14, 540; TPI 1936-1986, 300, 309, 311; TTÜ ar 1996 (1997), 65-66; Postimees (2009) 12. III.

TOMSON, Teolan (2. X 1932 Tallinn), elektrotehnika- ja energeetikateadlane; sidetöötajate p, Ene Vainiku isa. Lõpetas 1955 TPI meh-tsk-a elektriamaade, -võrkude ja -süsteemide alal, tehnikaknd (1968, Leningradi Elektrotehnika Inst), vk käsitles summeeriva toimega elektroonseid alalisvooluintegraatoreid, tehnikadr (1990, Ukraina TA Elektrodünaamika Inst), vk „Управляемые выпрямители групповых нагрузок”. Täiendas end 1995 Brasiilias Campinase Ük-s. Oli 1955-59 Püssi elektriamaa elektritsehhi juh, 1959-79 Elektritööstuse Planeerimis- ja Juhtimissüsteemide Tead. Uurimise ja Projekteerimistehno Inst-i osk-ajuh, 1980-2003 EI alternatiivenergi labori juh, 2004- TTÜ materjaliteaduste inst-i erakorr v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: elektri- ja infomuundustehnika, tuule- ja päikeseenergia kasutamine. Tegelnud raadioamatöörismiga. Üle 200 teadutr-e, 3 patenti.

T: Wind dynamics in the Moonsund Arcipelago (kaasautor M. Hansen). // Proc. Est. Acad. Sci. Eng. 6 (2000) 1; Simultaneity of the wind power in Estonia. // Proc. Est. Acad. Sci. Eng. 8 (2002) 4; Eesti tuule püsimuutlikkus. // Publicationes Inst. Geographici UT. Uurimusi Eesti kliimast. 93 (2003); Group-mode performance of wind turbine generators. // Proc. Est. Acad. Sci. Eng. 11 (2005) 3; Behaviour of wind power fronts (kaasautor M. Hansen). // Proc. Est. Acad. Sci. Eng. (2006) 3-1; Periodicity of the average wind shear (kaasautor H. Lamp). // Proc. Est. Acad. Sci. Eng. 13 (2007) 1; Discrete two-positional tracking solar collectors. // Renewable Energy 33 (2008) 3.

B: EE 14, 540; TTÜ ar 2008. Tln, 2009, 425-461.

TOMSON, Toomas (5. II 1929 Tallinn – 1984 Tallinn), tehnikateadlane; teenistuja p. Lõpetas 1947 Tallinna 2. kk-i, 1952 TÜ keemikuna; tehnikaknd (1963, Eesti TA), vk „Alküülasüülsulfonaatide süntees põlevkiviõli süsivesinike baasil”. Töötas 1957-69 KI-s (1965-69 katalüütiliste protsesside sektori v-teadur), oli 1969-72 Kiviõli Põlevkivikeemia Kombinaadi ins, 1972-84 Tallinna Keemia ja Farmaatsia Tehase eksperim-labori juh aset. 13 teadustr-t, 2 autorit-t.

T: Синтез сланцевых моющих средств типа алкипарилсульфонатов (kaasautor). // Горючие сланцы (1959) 3; О технологическом режиме синтеза алкиларилсульфонатов на базе сланцевой смолы. // Горючие сланцы (1960) 1/2 ; Синтетические моющие вещества из сланцевой смолы (kaasautor). Тлн,1964.

TONTS, Ülo (6. V 1931 Laanemetsa v, Valgamaa), kirjandus- ja teatriteadlane; taluniku p, Reet Krusteni abikaasa. Lõpetas 1949 Valga 1. kk-i, 1954 TÜ ajaloo-keeletsk-a eesti filoloogina, oli 1960-62 KKI asp, filol-knd (1967, TÜ), vk „Rudolf Sirge kujunemine nõukogude kirjanikuks”. Oli 1954-57 Tartu 2. kk-i ja 1957-60 Tartu 8. kk-i õpetaja, 1963-66 KM-i teadur, 1966-76 KKI kirj-ajaloo sektori n-teadur, 1976-94 v-teadur, 1990-96 TÜ eesti kirj õt-i lektor ja dots, 1997-98 Viljandi Kultuurikolledži teatriajaloo lektor, 1998 Underi ja Tuglase Kirj-keskuse teadur. – Uurimisvaldkonnad: väliseesti kirj, Rudolf Sirge, Juhan Smuul, Valev Uibopuu, Pedro Krusteni ja Ilmar Talve elu ja looming, Tartu teatrilugu, eesti näitekirj, 20. saj eesti proosa. J. Smuuli preemia (1975). Üle 450 teadustr-e ja aimeart-i.

T: Rudol Sirge. Тлн, 1974; Poolt ja vastu. Тлн, 1975; Juhan Smuul. Тлн, 1979; Vaateid ja väiteid. Тлн, 1982; Valev Uibopuu. Elu ja loominguga lugu. Trt, 2004; Pedro Krusten: elu ja loominguga lugu. Тлн, 2007; Ilmar Talve elu ja loominguga lugu. Тлн, 2009.

B: EE 14, 540; EKnl, 600-601; ETrBL, 708.

TOODING, Liina-Mai (21. IX 1944 Räpina v, Põlvamaa), matemaatik ja statistik; talunike t. Lõpetas 1962 Räpina kk-i, 1967 TÜ mat-tsk-a, 1970-72 samas asp, filol-knd (1986, Valgevene Ük), vk „Sotsioloogilise informatsiooni statistilise analüüsi metodoloogilised probleemid”. Täiendas end 1975-76 Budapestis, 1989-90, 1996 Berliinis, 2001, 2002, 2003 Berni Ük-s. Oli 1968-72 TÜ mat stat ja programmeerimise

kat-s asst, 1972-83 arvutuskeskuses sektorijuh, 1983-93 rakendusmat labori osk-a juh, 1993-95 mat stat inst-i dots ja v-teadur, 1995- sotsiaalsk-a dots, 1997-2001 sotsiol osk-a juh, 2007- sotsiol ja sotsiaalpol inst-i juh. – Uurimisvaldkonnad: stat mudelid sotsiaalses analüüsis: metodol aspekt; sotsiol eluteeuuringud; vaimne tervis ja välditavad surmapõhjused – sotsiaalsed tegurid; eestikeelne stat-terminol. Üle 100 teadustr-e.

T: Mathematical methods at a sociologists disposal (kaasautor M. Titma). // Социологические иссл. (1986) 4; Statistikasõnastik. Eesti-inglise-saksa-vene. Trt, 1996; Andmeanalüüs sotsiaalteadustes. Trt, 1998, 1999; Haridustee perekonnasündmuste mõjutegurina. // Kolmekümneaastaste põlvkonna sotsiaalne portree. Trt, Tln, 1999; Suicide and homicide: Durkheim's and Henry & Short's theories tested on data from the Baltic States (kaasautor). // Arch. Suicide Res. (2003) 7; Eestikeelsete vastete kogu (3500 märksõna) elektroonilises sõnastikus *Multilingual Glossary of Statistical terms* (kaasautor E.-M. Tiit), 2004 (<http://www.cbs.nl/isi/glossary/index.htm>); Gender and age-specific dynamics of suicides in the Baltic states during the transition period (kaasautorid A. Värnik, D. Wasserman). // Trames 8 (2004) 3; Andmete analüüs ja tõlgendamine sotsiaalteadustes. Trt, 2007.

B: TÜ BL I, 393.

TOOL, Andrus (5. XII 1960 Lihula), filosoof. Lõpetas 1979 Viljandi 1. kk-i, 1984 MÜ filos osk-a, 1990 TÜ-s asp-i, filos-mag (1991, TÜ), vk „J. G. Droyseni metahistoriograafiline konseptsioon”. Oli 1984-87 ja 1991-92 TÜ filos kat-i õpetaja, 1990-91 filos, ühisk-tead didaktika labori n-teadur, 1992-97 filos osk-a asst, 1997- filos ja semiootika inst-i filos osk-a lektor. – Uurimisvaldkonnad: humanitaarteaduste filos ja hermeneutika, filos ajalugu. Koostanud, tõlkinud eesti k-de ja kommenteerinud filos-se hermeneutika klassikute tekste. U 20 teadustr-t.

T: Hermeneutika ja filosoofia. Saateks. // Filosoofilise hermeneutika klassikat. F. D. E. Schleiermacher, W. Dilthey, M. Heidegger, H.-G. Gadamer. Trt, 1997; Saateks. // Hans-Georg Gadamer. Hermeneutika universaalsus. Valik esseid ja intervjuusid. Trt, 2002; Filosoofiline refleksioon humanitaarteaduste loomuse üle ja teaduspoliitika. // Studia Philosophica V (2006) 41; Wilhelm Dilthey on the objectivity of knowledge in human sciences. // Trames 11 (2007) 1.

TOOM, Alar (1. XII 1974 Tartu), arstiteadlane, traumatoloog; insener-projekterija p. Lõpetas 1993 Tartu 8. kk-i, 2000 TÜ arstitsk-a, 2005 TÜ-s doktorantuuri, M.Sc. biomed-i alal (2006, TÜ), vk „Heteroopse ossifikatsiooni hindamine endoproteesimise järgselt. Hindamissüsteemi täiendamine”, med-dr (2007, TÜ), vk „Heteropic ossification after total hip arthroplasty: clinical and pathogenetic investigation”. Oli 2000-01 TÜ arstitsk-a arst-intern, 2004-07 TÜ traumatol ja ortopeedia kliiniku erakorraline teadur, 2007- teadur. – Uurimisvaldkonnad: heteroopne ossifikatsioon puusaliigese endoproteesimise järgselt, bioimplantaatide kasutamine luutekke soodustamiseks, luumurru reparatsioon. 15 teadustr-t.

T: Heterotopic ossification after total hip arthroplasty (kaasautorid T. Haviko, L. Rips). // Int. Orthopaedics, 24 (2001) 6; Bone healing models in rat tibia after different injuries (kaasautor). // Ann. Chir. Gynaecol. 90 (2001) 4; Inter-observer reliability in the assessment of heterotopic ossification: proposal of a combined classification (kaasautor). // Int. Orthopaedics 29 (2005) 3; Bone formation zones in heterotopic ossifications: histologic findings and increased expression of BMP-2, TGF-beta2 and TGF-beta3 (kaasautor). // Calcified Tissue Int. 80 (2007) 4; Bone tissue content of TGF-beta2 changes with time in human heterotopic ossification after total hip arthroplasty (kaasautor). // Growth Factors, (2009) 2.

B: EA (2007) 8, 527; TÜA 1982-2007, 77, 405, 411, 412.

TOOM, Evald (25. IV 1921 Jõelähtme v, Harjumaa), majandusteadlane; taluniku p. Lõpetas 1958 Tallinna 10. Töölisnoorte kk-i, 1964 TPI ins-maj-tsk-a masinaehituse ökon ja organiseerimise alal, maj-knd (1971, Eesti TA), vk „Palgakorraldamise täiustamise teed metsa- ja puutööstuses Eesti NSV näitel“. Oli 1971-73 TPI tootmise ökon ja organiseerimise kat-i v-õpetaja, 1973-92 dots. – Uurimisvaldkonnad: töö korraldamise, normeerimise ja palgakorralduse ning töö sotsiaalsed probleemid.

T: Töö normimine (kaasautor). Tln, 1981; Teaduslik töökorraldus (kaasautor). Tln, 1983; Eesti tootmispotentsiaali areng isemajandamise tingimustes. // TTÜ Toim. (1990) 710.

B: TPI 1936-1986, 340, 341, 469.

TOOM, Jaan (16. VI 1939 Vao v, Järvamaa - 1999), botaanik-algoloog. Lõpetas 1959 Viljandi 2. kk-i, 1964 TÜ bioloogina, 1968 samas asp-i, biol-knd (1968, TÜ), vk „Vetikate kultiveerimine mõnedel toiduainetööstuse heitvetel”. Oli 1968-71 TPI v-teadur, 1973-76 TÜ taimesüstemaatika ja geobot kat-i v-õpetaja, 1976-82 dots, 1982-89 algol õppelabori ins, 1990-91 bot ja ökol kat-i rmtkogu-hoidja. – Uurimisvaldkonnad: vetikate saproobsus, reovete biol-se puhastamise meetodid. U 90 teadutr-t.

T: Bioloogia vastuvõttueksam Tartu Riiklikus Ülikoolis 1975. a. // Nõuk. Kool (1976) 2; Новой принцип селекции водорослей. // TÜ Toim. 268 (1970); О типах метаболизма и трофилеп у водорослей. // TÜ Toim. 211 (1968); Типы строения и сапробности водорослей. // ENSV TA Toim. Biol. (1984) 4.

B: TÜ BL I, 193.

TOOM (a-ni 1972 **Männik**), **Maie** (30. XII 1935 Tallinn), botaanik, algoloog; kooliõpetajate t. Lõpetas 1955 Tallinna 10. kk-i, 1962 TÜ bioloog-botaanikuna, 1965 samas asp-i, biol-knd (1968, TÜ), vk „Produktiivsete klorellatüvede esmane valik”. Oli 1965-66 TÜ Med-i Tead Uurimise Kesklabori n-teadur, 1966-73 TÜ taimesüstemaatika ja geobot kat-i v-laborant, 1973-93 v-õpetaja, 1993-95 bot. ja ökol. inst-i lektor, 1995-2003 MRI loodusteaduse didaktika lektoraadi lektor, ühtlasi 1977-86 EPA rohumaaviljeluse ja bot. kat-i asst. Koostanud õpikuid ja töövihikuid.– Uurimisvaldkonnad: algol, biol didaktika. Tegelenud biol-õpetajate täienduskoolitusega. Üle 50 teadust-e.

T: Vetikad: praktikumi juhend üliõpilastele. Tln, 1983; Õistaimede praktikum: laboratoorsete tööde juhend üliõpilastele. Trt, 1985.

B: EE 14, 541; TÜ BL I, 193.

TOOMASPOEG (a-ni 1939 **Tomson**), **Juhan** (Johannes) (12. IV 1917 Tallinn – 9. III 1997 Tallinn), tehnika- ja majandusteadlane; raudteelase p, Laur T-a isa. Lõpetas 1935 TT masinaosk-a, 1946 TPI ehitus- ja meh-tsk-a masinaehituse alal, maj-knd (1962, Eesti TA), vk “Soojusmajanduse ratsionaliseerimise võimaluste uurimine Eesti NSV tööstuses”. Oli a-st 1939 TTÜ soojustehnika labori n-asst, 1947-48 TPI soojusenerg kat-i asst, 1948-51 v-õpetaja, 1951-57 ettevõtte organiseerimise, planeerimise ja ohutustehnika

kat-i v-õpetaja, 1957-62 tootmise ökon ja organiseerimise kat-i v-õpetaja (a-st 1963 dots), 1962-73 kat-i juh, 1963-85 ka maj-tnsk dekaan, 1986-90 tööstusökon kat-i dots, 1992-97 TTÜ käitismaj inst-i v-teadur, ühtlasi 1950-62 ka Tallinna Ehitus- ja Meh-tehnikumi õppejõud. Luges soojustehnika, energiamaj ja masinatööstuse korraldamise ning ökon kursusi. – Uurimisvaldkonnad: tootmise tõhustamine, kõrgharitud tehnika- ja maj-asjatundjate ettevalmistamine. Osales ins-de ja ökonomistide perspektiivse vajaduse selgitamises, avaldas teor-metoodilisi töid. Laulis 1963-90 TA meeskooris. ENSV tln haridustöötaja (1983). Üle 20 teadustr-e.

T: Kasutamata reservidest Tallinna tööstusettevõtete soojusmajanduses. // Tehnika ja Tootmine (1959) 6; Elektrienergia tootmine tööstuselektrijaamas. // Tehnika ja Tootmine (1963) 8; Võimalusi elektrienergia kokkuhoiuks vabariigi masinaehitusettevõtetes (kaasautor). // Tehnika ja Tootmine (1965) 4; Energia omahind ja tariifid. Tln, 1966; Ökonoomikaküsimuste käsitlemisest tehnikateaduskondades. // Õppemetoodika küsimusi. 1. Tln, 1966; Majandusinseneride ettevalmistamisest TPI-s. // TTÜ Toim. 565 (1983); Tööstusettevõtlusest Eesti Vabariigis aastail 1936-1940 (kaasautor). Tln, 1992; Tööturg Eesti Vabariigis 1918-1940. Tln, 1994; Professor Arkadi Rannes 1909-1967. Tln, 1996.

B: TPI 1936-1986, 61, 148, 184, 331, 333, 335, 339-341, 415; TTÜ ar 1997 (1998), 218-219.

V. Mägi

TOOMASPOEG, Laur (5. VIII 1949 Tallinn), arstiteadlane, psühhiaater; Juhan T-a p. Lõpetas 1967 Tallinna 7. kk-i, 1972 TÜ arstitsk-a, med-knd (1982, TÜ), vk „О роли целлюлярной иммунитета в патогенезе шизофрении (клинико-иммунологическое исследование)”. Oli 1973-82 TÜ eksperim ja kliinilise psühhho-farmakol labori ins ja n-teadur, 1982-93 v-teadur, 1993-2002 TÜ psühhiaatrikliiniku v-teadur, 2002- OÜ Tartu A-kliinik juh esimees. – Uurimisvaldkonnad: psüühikahäiretega haigete immuunseisundi uurimine leidmaks uusi immuundiagnostilisi meetodeid nende haiguste varajaseks diagnostikaks, remissiooni prognoosimiseks ja raviefekti hindamiseks. Üle 50 teadustr-e.

T: Alkoholi toime organismi immuunsüsteemisse (kaasautor O. Toomla). // NET (1983) 5; Alkoholismihaigete immuunsüsteem (kaasautor O. Toomla). // NET (1986) 3; Changes

in amount of T-lymphocytes of inpatients with alcohol during long-term treatment course (kaasautor O. Toomla). // J. Eur. College Neuropsychopharmacol. 2 (1992) 3; Changes in humoral and cellular immunity in patients with harmful use of alcohol during a long-term treatment (kaasautor O. Toomla). // Alcohol Alcoholism 30 (1995) 4; Influence of ethanol on CD2 receptors of lymphocytes in alcohol dependent inpatients and healthy individuals (kaasautor O. Toomla). // Nordic J. Psychiatry 52 (2000) 4.

B: TÜK 200, 264; TÜA 1982-2007, 90, 343, 344, 354.

TOOME, Merje (8. VIII 1982 Märjamaa, Raplamaa), bioloog, fütopatoloog; lasteaedniku t. Lõpetas 2000 Märjamaa Gümni, 2004 TÜ biol erialal, M.Sc. taimekaitse alal (2005, EMÜ), vk „Paju-pigirooste (*Melampsora epitea*) suvieslate arvukus Eesti istanduste erinevatel pajukloonidel”, Ph.D. fütopatol alal (2010, EMÜ), vk „Rust disease on willows: ecological and plant response studies”. Täiendas end 2006-07 Rootsisis Uppsala Põllum-ük-s. A-st 2005 EMÜ taimekaitseosk-a spetsialist ja teadur.– Uurimisvaldkond: mükol, fütopatol.

T: The abundance of willow rust (*Melampsora* sp.) on different willow clones in estonian energy forest plantations (kaasautorid K. Heinsoo, A. Luik). // Proc. Est. Acad. Biol. Ecol. 55 (2006) 4; Rust severity in bioenergy willow plantations treated with additional nutrients (kaasautorid K. Heinsoo, M. Ramstedt, A. Luik). // Forest Pathol. 39 (2009); Relation between leaf rust (*Melampsora epitea*) severity and specific leaf area in short rotation coppice willows (kaasautorid K. Heinsoo, A. Luik). // Eur. J. Plant Pathol. (2010).

TOOME, Voldemar (10. IX 1924 Seliste v, Pärnumaa), keemik; kaluri p. Lõpetas 1943 Pärnu Poeglaste Gümni, 1948 Bonni Ük-i farm alal ja 1952 keemikuna, *dr. rer. nat.* (1954, Bonni Ük). Osales II maailmasõjas (Soome ja Saksa sõjaväes). Elab a-st 1957 USA-s. Oli 1954-57 Saksamaal Darmstadtis *E. Merck A.G.* kvaliteedikontrolli osk-a juh, 1957-95 New Jerseys Šveitsi firma *Hoffmann La Roche Inc.* uurimisosk-a keemik ja osk-ajuh. – Uurimisvaldkonnad: värskelt sünteesitud ühendite struktuuride kindlaksmääramine, spektroskoopia, lämmastikhapete, peptiidide ja proteiinide absoluutne konfiguratsioon ja nende korrelatsioon biol omadustega. U 80 teadustr-t.

T: Bestimmung von Diffusionskoeffizienten einiger Ionen in wässriger Lösung in Gegenwart von Fremdelektrolyten (kaasautorid M. v. Stackelberg, M. Pilgram). // Z. f. Elektrochemie 57 (1953); A stereoselective synthesis of the 24 (R), 25-dihydroxycholesterol side chain (kaasautor M. Uskovic). // J. Am. Chem. Soc. 98 (1976); Determination of the absolute configuration of amino acids and small peptides by chiroptical means (kaasautor M. Weigele). // Peptides. Analysis, Synthesis, Biol. 4 (1981).

B: ETVpK, 130-131.

TOOMELA, Aaro (23. VII 1961 Tartu), psühholoog. Lõpetas 1979 Tallinna 2. kk-i, 1986 TÜ arstitsk-a pediaatria erialal, 2000 doktorantuuri, M.Sc. psühhol alal (1996, TÜ), vk “Kultuuri roll inimese arengus: semiootiline vahendatus ja internaliseerumine”, Ph.D. samal alal (2000, TÜ), vk “Cultural-historical psychology: three levels of analysis”. Oli 1986–93 TÜ lastekliiniku neurorehabilitatsiooni osk-a neuroloog, 1993–2000 TÜ psühhol osk-a lektor ja teadur, 1998–2002 Kaitseväge Ühendatud Õppeasutuste sotsiaal- ja humanitaarainete õt-i ülem, 2000–02 ka TÜ eriped osk-a külalisprof, 2002–07 prof, 2007–09 haridustsk-a uurija-prof (osakoormusega), ühtlasi 2001–07 TPÜ psühhol osk-a dots, 2007– psühhol inst-i prof. Loengukursused: biol-ne psühhol, kognitiivne psühhol, uurimismetodol jm. – Uurimisvaldkonnad: biol-ne psühhol, aju ja kognitiivne areng, ajukahjustuste tagajärjed, kultuuri psühhol-d toimetehhanismid, kvalitatiivsete meetodite rakendamine psühhol-s. Mitme rahvusv teadusajakirja (*Culture & Psychology, Social Practice / Psychological Theorizing, Integrative Psychological and Behavioral Science* jmt) toim-koll-i liige, *Frontiers in Quantitative Psychology and Measurement* abitoim (2009–), ajakirjade *Child Development, International Journal of Behavioral Development* jmt retsensent. *Australian Rock Art Research Assoc*-i liige (1994–), ETF sotsiaalteaduste ekspertkomisjoni liige (2003–06) jm. Üle 50 teadustr-e.

T: Ülevaade psühholoogiast. I. Taju, mälu ja mõtlemise psühholoogia. Tln, 1999; Development of symbol meaning and the emergence of the semiotically mediated mind. // Cultural Guidance in the Development of the Human Mind. London, 2003; Coping strategies, social support, life orientation and health-related quality of life following traumatic brain injury (kaasautor). // Brain Injury 19 (2005) 14; Culture of science:

strange history of the methodological thinking in psychology. // Integrative Psychol Behav. Sci. 41 (2007) 1; A critique of quantitative psychology. // Integrative Psychol Behav. Sci. 42 (2008) 3; Systemic Person-oriented Study of Child Development in Primary School. Frankfurt am Main, 2010; Modern mainstream psychology is the best? // Methodological Thinking in Psychology: 60 Years Gone Astray. Charlotte, NC, 2010; Biological roots of foresight and mental time travel. // Integrative Psychol Behav. Sci. 44 (2010) 2.

B: TÜA 1982–2007, 323, 326; <https://www.etis.ee>.

TOOMET, Ott-Siim (18. III 1970 Tartu), astrofüüsik ja majandusteadlane. Lõpetas 1988 Tartu 1. kk-i, 1993 TÜ füüsika osk-a, mag astrofüüsikas (1997, TÜ), vk „Periodilises rikaste superparvede ruumjaotuses”, mag maj-teaduse alal (2001, TÜ), vk „Eesti-sisese migratsiooniga kaasnev vahetu palgatõus”, Ph.D. maj-teaduse alal (2005, Århusi Ük), vk „Marginalisation and discouragement: regional aspects and the impact of benefits”. A-st 2005 TÜ maj-nsk-a rahvamaj inst-i teadur. – Uurimisvaldkonnad: tööökoon (töö pakkumine, motivatsioonitegurid, tööturu programmid, diskrimineerimine, otsimismudelid, etnilised võrgustikud), stat (kestus- ja selektsioonimudelid). U 20 teadustr-t.

T: Evolution of the supercluster-void network (kaasautor). // Astron. Astrophys. 296 (1995); A search model of discouragement (kaasautor M. Rosholm). // IZA Discussion Paper 1633 (2005); Ethnic wage gap and political break-ups: Estonia during political and economic transition (kaasautor K.-O. Leping). Trt, 2007; Sample selection models in R: package sample selection (kaasautor A. Henningsen). // J. Stat. Software 27 (2008) 7.

B: Tartu Ülikooli majandusteaduskond 70/40. Trt, 2008, 266-267.

TOOMING, Heino-Ülo (22. X 1930 Mustvee – 18. IX 2004 Tallinn), loodusteadlane, meteoroloog, taimefüsioloog ja ökoloog; kooliõpetajate p. Lõpetas 1949 Haapsalu 1. kk-i, 1954 TÜ geofüüsika erialal, füüsika-mat-knd (1961, TÜ), vk „Päikesekiirguse peegeldumine ja neeldumine taimkattes”, biol-dr (1972, TÜ), vk „Taimkatte kiirgusrežiim ja produktiivsus”. Oli 1954-57 FAI ins-meteoroloog, 1957-62 n-teadur, 1962-74 v-teadur, 1974-76 A. Vojeikovi nim Geofüüsika Peaobs-i Eesti Agrometereol-

labori v-teadur, 1977-89 Ülel Põllumeteorol TUI v-teadur, 1989-91 peateadur, 1991-98 Eesti Meteorol ja Hüdrol Inst-i peateadur, 1999-2003 v-teadur, 1995-2004 Eesti Sisekaitse Akad rakendusmeteorol prof, 2002-04 EMVI lepinguline töötaja. – Uurimisvaldkond: kiirguse peegeldumine ja neeldumine erinevatelt looduslikelt pindadelt, peam erinevat tüüpi taimestikelt, taimede ja nende koosluste produktsiooniprotsessi uurimine ja modelleerimine, maksimaalse produktiivsuse printsiip, põllum-kultuuride saagi programmeerimine, etalonsaakide meetod, Eesti lumikatte klimatol, tornaadod. LUS-i auliige (1990); Vene Taimefüsiol Seltsi korresp auliige (1996), Am. Biogr-se Inst-i Nõukogu ning Rahvusv. Cambridge'i Biogr Keskuse Nõuk auliige (1999). U 250 teadustr-t.

T: Päikesekiirgus maapinnal. Tln, 1960; Mathematical model of plant photosynthesis considering adaptation. // *Photosynthetica* 1 (1967) 3-4; Mathematical description of net photosynthesis and adaptation processes in the photosynthetic apparatus of plant communities. // *Prediction and Measurement of Photosynthetic Productivity*. Wageningen, Pudoc, 1970; Albedo ja kliima. // Tartu, kliima ja selle muutumine viimastel kümnenditel. Trt, 1990; Evaluation of agrometeorological resources based on the potential productivity of crops. // *J. Agricult. Meteor.* 48 (1993) 5.

B: EE 14, 542; EL (1990) 10, 679.

TOOMLA, Rein (22. X 1951 Kohtla-Järve), politoloog. Lõpetas 1969 Kohtla-Järve 1. kk-i, 1974 TÜ ajaloo osk-a, politol-mag (1991, TÜ), vk „Re-emergence of party system in Estonia 1988-1991”. Oli 1974-77 Mõisaküla Kk-i ajalooõpetaja, 1977-89 TÜ tead kommunismi kat-i õpetaja, 1989-93 filos ja pol-teaduste kat-i v-õpetaja ja lektor, 2004-07 politol osk-a juh, 2007– riigiteaduste inst-i rahvusv suhete õt-i lektor. – Uurimisvaldkonnad: Eesti erakonnad, Eesti pol maastik, rahvusv suhted.

T: Presidendiramat. Trt, 2002; Riigikogu valimised – võrdluses maailma ja lähinaabritega. // *Riigikogu Toim.* 15 (2007); Noor valijaskond: Eesti ja Soome võrdlus. // Noorte aktiivsus: päri- ja pahupool. Tln, 2008; Proportsionaalsuse probleem Tallinnas kohalikel valimistel. // *Riigikogu Toim.* 20 (2009).

B: TÜ BL I, 490-491.

TOOMPUU, Aleksander (5. VIII 1945 Tallinn), okeanograaf; teenistujate p. Lõpetas 1964 Tallinna 21. kk-i, 1972 TÜ füüsika-keemiatsk-a; füüsika-mat-knd okeanol alal (1984, NSVL TA Okeanol Inst., Moskva), vk „Трансформация поля дисперсии концентрации примеси в морской среде”. Oli 1972-73 TEFI Läänemere osk-a ins, 1973-85 teadur, 1985-89 NSVL Hüdro meteorol Komitee Rakendusgeofüüsika Inst-i Läänemere osk-a õhusaaste sektori juh, 1990-92 TTÜ vetekaitse labori juh, 1992-93 Stockholmi Ük-i süsteemökol osk-a külalisteadur, 1993-2002 Eesti Mereinst-i merefüüsika sektori j-teadur, 2002- TTÜ Meresüsteemide Inst-i v-teadur.-
Uurimisvaldkonnad: turbulentne liikumine ja selle mõju füüsikal protsessidele merekeskkonnas, mere passiivsete lisandite (toitained) kontsentratsiooni modelleerimine juhuslike väljadena. Osalenud eksped-del teaduslaeval *Aju Dag* ja *Livonia* (end. *Arnold Veimer*). U 40 teadustr-t.

T: Non-self-similarity of concentration dispersion for turbulent diffusion of dye in the Baltic Sea (kaasautor). // *Oceanol.* 19 (1979) 6; A phenomenological model for the passive scalar variance transformation in a turbulent fluid. // *Int. J. Heat and Mass Transfer* 28 (1985) 9; A stochastic model for the sea level in the Estonian coastal area (kaasautorid U. Raudsepp, T. Kõuts). // *J. Marine Systems* 22 (1999); Antarctic circumpolar current as a density-driven flow (kaasautor J. Heinloo). // *Proc. Est. Acad. Sci. Phys. Math.* 53 (2004); Eddy-to-mean energy transfer in geophysical turbulent jet flows (kaasautor J. Heinloo). // *Proc. Est. Acad. Sci. Phys. Math.* 56 (2007) 3; A model of average velocity in oscillating turbulent boundary layers (kaasautor J. Heinloo). // *J. Hydraulic Res.* 47 (2009) 5; A model of vertical distribution of suspended sediment in the bottom layer of a natural water body (kaasautor J. Heinloo). // *Est. J. Earth Sci.* 59 (2010) 3.

TOOMRE, Alar (5. II 1937 Rakvere), astrofüüsik ja rakendusmatemaatik; Jüri T. vend. Lõpetas 1957 USA-s Massachusettsi Tehnol-inst-i mat ja lennunduse erialal, Ph. D. mat alal (1960, Manchesteri Ük, Suurbritannia), vk „Some studies of flows with vorticity”. Täiendas end 1962-63 USA-s Princetoni Ük-s. Oli 1963-65 Massachusettsi Tehnol-inst-i *assist. prof.*, 1965-70 *assoc. prof.*, 1970– mat prof. – Uurimisvaldkonnad: vedelike meh, aerodünaamika, galaktikate dünaamika. Tööd tähesüsteemide hüdrodünaamika alal on

oluliselt edendanud arusaamist spiraalsete galaktikate evolutsioonist. Koos J. Toomrega konstrueeris esimesed interakteeruvate galaktikate numbrilised mudelid (1972). Rõhutas esimesena põrgete tähtsust galaktikate arengus. 1964 esitas ketasgalaktikate stabiliseerumiskriteeriumi (nn Toomre kriteerium). Am. Astron-seltsi Brouweri auhind (1993).

T: On the distribution of matter within highly flattened Galaxies. // *Astrophys. J.* 138 (1963); Galactic bridges and tiles (kaasautor J. Toomre).// *Astrophys. J.* 178 (1972); On the gravitational stability of a disk of stars. // *Astrophys. J.* 139 (1966).

B: EE 14, 543.

TOOMRE, Jüri (29. VIII 1940 Kuusalu, Harjumaa), astrofüüsik; Alar T. vend. Lahkus Eestist 1944. Lõpetas 1958 New Yorgis Hampsteadi kk-i, 1962 Massachusetssi Tehnol-inst-i, M.Sc. (1963, samas), Ph.D. (1967, Cambridge Ük-i Trinity College), vk „Magnetohydrodynamic jets”. Täiendas end (Inglise valitsuse stipendiaadina) 1963-66 Cambridge Ük-s. Oli 1967-69 New Yorgi Ük-i NASA Inst-i tead uurija, 1969-71 dots, 1971-75 Colorado Ük-i dots, 1975- prof. Juhtinud ühendatud laboratoorse astrofüüsika inst-i. – Uurimisvaldkond: tähtede (sh Päikese) ja planeetide konvektsioonivoogude modelleerimine, laboratoorne astrofüüsika. Koos A. Toomrega modelleeris galaktikate lähenemist ja põrkumist. Korraldas *Spacelab 3* lennu ajal katse, mille kestel loodi soojuskonvektsiooni tekkeks vajalikud tingimused, mis võivad tähtede ja planeetide atmosfääris realselt olemas olla. TÜ audr (1989).

T: Overshooting motions from the convective zone and their role in atmospheric heating. // *Highlights Astron.* 5 (1980); Effects of mode on determination of solar oscillation frequencies (kaasautor). // *Astrophys. J.* (1986); Perspectives in helioseismology (kaasautor). // *Sci.* 272 (1996) 5266; The seismic structure of the Sun (kaasautor). // *Sci.* 272 (1996) 5266; Differential rotation and structure of the solar interior (kaasautor). // *Sci.* 272 (1996) 5266; Turbulent compressible convection with rotation II: mean flows and differential rotation (kaasautor). // *Astrophys. J.* 493 (1998) 2; Evolution of solar supergranulation (kaasautor M. L. DeRosa). // *Astrophys. J.* 616 (2004) 2; Structure and evolution of giant cells in global models of solar convection (kaasautor). // *Astrophys. J.* 673 (2008) 1.

B: EE 14, 543; ETVpK, 131.

TOOMRE (a-ni 1935 **Tomson**), **Richard** (22. I 1907 Aru v, Tartumaa – 16. IV 1993 Tallinn), põllumajandusteadlane; taluniku p. Lõpetas 1926 Tartu Poeglaste Reaalgümni-i, 1934 TÜ põllum-tsk-a agron-na, *mag. agr.* (1938, TÜ, ü.a. 1944 põllum-knd-ks), vk „Odra ja nisu lendnõgipääde tõrje”, põllum-dr (1964, Moskva), vk „ Долголетные культурные растения и их использование в интенсивной системе земледелия“. Oli 1929-38 TÜ taimehaiguste katsejaama asst, 1936-37 Vahi põllutöökooli õpetaja, 1938-40 Põllutöömin-s taimekaitse inspektor, 1940-41 rkl seemnekontrolljaama labori juh ja ENSV Taimekaitse Inspektsiooni juh, 1941-44 mobiliseerituna Eesti Laskurkorpuses, 1944-46 Seemnekontrolli ja Taimekarantiini Inspektsiooni juh, 1946-47 ENSV TA biol, põllum ja med-i osk-a teadussekr, 1947-50 TA Põllum Inst-i dir, 1950-56 teadur, 1956-69 EMMI kultuurrohumaade osk-a juh, 1957-59 ka teadusdir, 1969-91 konsultant-prof. – Uurimisvaldkonnad: taimehaigused, kultuurrohumaad, maafondi otstarbekas kasutamine ja maaviljelussüsteemid. ENSV tnl teadlane (1979).

T: Ristikuvähk ja teised ristiku haigused Eestis. Trt, 1934; Lutsern on väärtuslik söödakultuur. Tln, 1954; Kultuurkarjamaade kasutamise kogemusi Eesti NSV-s. Tln, 1955; Intensiivse maaviljeluse süsteemist Eesti NSV-s. Tln, 1962; Pikaajalised kultuurkarjamaad ja nende kasutamise teaduslikud alused. Tln, 1965; Põllumajanduse arendamise ratsionaalne süsteem Eesti NSV-s (koostaja). Tln, 1972; 75 aastat maaparanduslikke ja sookultuuri uurimisi Toomal (kaasautor U. Tomberg). Tln, 1985; Rohumaaviljeluse teadustöö areng ja selle uurijad Eestis. Tln, 1991; Rohusöödad – nende tootmine ja kasutamine (kaasautorid H. Older ja R.-J. Sarand). Tln, 1993.

B: EE 14, 543; AAUT II, 446; Agraart. (1992) 110-112, (1993) 321-322, (2007) 2, 148 – 149.

J. Lepajõe

TOOMSALU, Ruudi (a-ni 1935 **Tomson**, **Rudolf**) (2. IV 1913 Tallinn – 3. VIII 2002 Tallinn), spordipedagoog ja kergejõustiklane; töölise p. Lõpetas 1931 Tallinnas J. Westholmi Gümni-i, õppis 1934-35 TÜ maj- ja 1935-38 õigustsk-s, 1939-40 USA-s Iowa Ük-i kehakultuuritsk-s, 1945-46 New Yorgi I Ük-s, lõpetas 1949 TÜ kehakultuuritsk-a,

ped-knd (1957, TÜ), vk „Reaktsioonija arvel kiirjooksu tagajärgede parandamise ning lähtumis- ja ajamõõtmistegevuse täpsustamise meetodikast”. Oli 1933-35 Tallin-Harju Politsei Prefektuuri kordnik ja kantseleiametnik, 1936-39 Eesti Spordi Keskliidus ametnik. Siirdus Eesti Spordi Keskliidu stipendiaadina 1939 USA-sse, naasis Eestisse 1946, oli 1946-49 TÜ kergejõustiku kat-i õpetaja ja v-õpetaja, 1949-50 sportmängude kat-i v-õpetaja, 1950-53 TPI keh kasv kat-i asst, 1953-58 Tallinna Noorte Spordikooli kergejõustikutreener, 1958 ENSV Spordikomitee kergejõustikutreener, 1958-59 spordiühingu *Tööjõureservid* treener, 1960-65 TPI keh kasv ja spordi kat-i v-õpetaja, 1965-76 dots. – Uurimisvaldkonnad: kergejõustiku õpetamise meetodika, Eesti spordi ajalugu. Paljukordne Eesti meister kergejõustikus, osales 1936 Berliini olümpiamängudel. Eesti NSV tnl sporditegelane (1965). Valgetähe V kl-i teenetemärk (1998). U 30 teadustr-t.

T: Kergejõustik I. Tln, 1948; Kergejõustik II. Tln, 1957; Rekordid ja kehalised võimed (koost.). Tln, 1972; Üks kevade ja üks suvi. Tln, 1994.

B: AAUT III, 49; TÜ BL I, 339; EE 14, 544; ESB, 691-692.

TOOMSE (a-ni 1936 **Tooms**), **Mihkel (Mikael, Mikk)** (18. XI 1905 Lümända v, Saaremaa – 21. II 1986 Leicester, Inglismaa), keeleteadlane; taluniku p. Lõpetas 1925 Saaremaa Ühisgümni-i, 1932 TÜ eesti filoloogina, *mag. phil.* (1933, TÜ), vk „Soome mõjundeid Kirde-Eesti rannikumurdes”, *dr. phil.* (1939, TÜ), vk „Eesti *ta-*, *tä-*verbide konsonantsest liitumisest lähemate sugukeelte taustal”. Oli 1933-37 TÜ tead stipendiaat, 1937-39 õu täitja, 1939-40 abiõppejõud, 1941-43 eesti k-e prof-i kt, 1943-44 prof. Asus 1944 Saksamaale, oli 1944-45 Greifswaldi Ük-i soome-ugri inst-i prof, 1946-47 Balti Ük-i (Pinnebergis) eesti k-e prof, 1953-61 Bonnis Balti Uurimisinst-i teadur, 1954-61 juh. 1947-53 ja a-st 1961 elas Inglismaal, tegutses vabakutselise k-uurijana. – Uurimisvaldkonnad: Läänemeresoome k-ed, Lõuna-Eesti murded, Virumaa murded, kirderannikumurde laenusuhted. Elutööks on 30-köiteline käsikiri *Lõuna-Eesti murded*.

T: Latiivsed kaasused mordva keeles (käsikiri). 1929; Soome laensõnad Kirde-Eestis I (käsikiri). 1930; Soome mõjundeid Kirde-Eesti rannikumurdes (käsikiri). 1932; Ida-Vaivara murdest. // AES Toim. (1938) 34; Eesti *ta-*, *tä-* konsonantsest liitumisest. Trt, 1941; Palatalklusil in Wort- und Silbenanlaut bei Georg Müller (1600-1606). //

Comment. Balticae (1958) 4/5; Zur dritten Person Pluralis im Südostnischen. // Comment. Balticae (1959) 6/7; Lõuna-Eesti murded 1-30. Sisukord ja kaartide registrid. Turu, 1987; Lõuna-Eesti murded 1-30. Kaardid. Turu, 1998.

B: EE 14, 544; AAUT II, 416; ETVpK, 1313-132; KK (1987) 5; *B. Kangro*. Eesti kirjakuulutaja eksiilis. Lund, 1989, 185; Sananjalka (1990) 32.

R. Kull

TOOMSOO, Avo (19. IV 1972 Viru-Nigula v, Lääne-Virumaa), agrookeemik; teenistuja p. Lõpetas 1991 Jäneda Sovhoostehnikumi, 1995 EPMÜ agron-tsk-a, mag agrookeemia alal (1998, EMÜ), vk „ Väetamise mõjust kartuli saagile ja väetamise majanduslikust efektiivsusest”. Oli 1996-98 EPMÜ mullateaduse ja agrookeemia osk-a katsetehnik, asst, 2005- lektor. – Uurimisvaldkonnad: org ja mineraalväetiste mõju põllumuldade agrookeemil seisundile ja põllukultuuride saagikusele, org jäätmete kasutusvõimalusi põllum-s. Üle 30 teadustr-e.

T: Eesti kompleksväetiste efektiivsusest kartuli väetamisel sõltuvalt orgaanilise väetise foonist (kaasautor E. Leedu). // Agraart. XIII (2002) 1; Some biochemical aspects of Fragi-Stagnic Albeluvisols organic matter (kaasautor). // Agron. Res. 3 (2005) 1; Taimekasvatust ning keskkonda puudutavad seadused ja direktiivid (kaasautor H. Nõmmsalu). // Põllumajandus ja keskkond. Trt, 2006; Content of organic carbon and total nitrogen in Stagnic Albeluvisols depending on fertilization (kaasautor). // Archives Agron. Soil Sci. 52 (2006) 2; Soil phosphorus status in Baltic countries and its sustainable management (kaasautor). // NJF Report 4 (2008) 4.

TOONEKURG, Elmar (5. XI 1901 Võru – 18. X 1992 Milwaukee, USA), tehnikateadlane; kõrtsmiku p. Lõpetas 1921 Võru Gümni-i, osales kooliõpilaste roodu koosseisus Vabadussõjas. Alustas 1921 õpinguid TÜ mat-loodustsk-s, läks 1924 Darmstadt Tehnikaük-i, mille lõpetas 1929 mehaanikains-na. Oli a-st 1929 Eesti Tehnilise Järelevalve Seltsi Harju-, Lääne- ja Saaremaa piirkonna ins katelde ja tösteseadmete alal, ühtlasi õpetas katelde toitevee käsitamist seltsi juures tegutsenud kursustel, 1938–40 Kehra tselluloositehases katlamaja juh ja tehase tehniline dir, ühtlasi oli 1937 ja 1942–44 TTÜ-s õu täitja. Lahkus 1944 Saksamaale, oli 1946–47 Pinnebergis

Balti Ük-i meh-nsk-a lektor, luges aurukatelde ja küttekollete ehitust. 1949 siirdus USA-sse, kus tegutses ins-na masinatööstuses. – Uurimisvaldkonnad: aurukatla toitevee omadused, katlakivi teke ja selle vältimise võimalused, katlavee pehmenamine ja kontroll. Projekteeris Kehra tselluloositehasele Eesti omaaegse moodsaima ja võimsaima katlaseadme. IK meh-sekts-i liige. Teadustr-id katlaasjandusest.

T: Ökonomaiseri torude „higistamisest“. // Tehnika Ajakiri (1931) 1; Katlakivi mõju kateldele. // Tehnika Ajakiri (1931) 10; Katla toitevee pehmenusseade süsteemi valikust. // Tehnika Ajakiri ja Auto (1932) 10/11; Katla toitevee käsitlemine. Tln, 1934, Ahjude ja pliitide kütmine. Tln, 1942.

B: AAUT II, 171; TT ja TTÜ õppe- ja abijõud 1918-1944, 66; Balti Ülikool Saksamaal 1945–1949. Toronto, 1991, 56, 71, 195–196, 238; Eesti Tehnilise Järelevalve Seltsi 10. aastase tegevuse ülevaade ja 1930. aasta aruanne. Tln, 1931, 7, 9, 10; Eesti Tehnikalise Järelevalve Seltsi 1934. a. tegevuse aruanne. Tln, 1935, 9, 18, 32.

V. Mägi

TOOTS, Anu (11. I 1959 Vastseliina, Võrumaa), riigiteadlane; õpetajate t. Lõpetas 1977 Vastseliina Kk-i, 1982 LÜ ajalootsk-a, filos-knd (1990, LÜ), vk „Информированность как условие становления политических установок студенчества в период перестройки“. Täiendas end USA-s, Suurbritannias ja Norras. Oli 1982-92 TPedi/TPÜ pol-teaduste lektor, 1992-2006 TPÜ/TLÜ halduspol dots, a-st 2007 TLÜ võrdleva halduspol prof, ühtlasi 1995-97 ja 2001-05 TPÜ riigiteaduste osk-a juh, 1993 ka TTÜ lektor, 1996-99 Eesti Haldusjuhtide Inst-s, 1997-99 Eesti Diplomaatide koolis ja 2000 Audentese Kõrgemas Ärikoolis, 2007 külalisprof Tampere ja 2008 Viini Ük-s. – Uurimisvaldkonnad: heaoluriik, sotsiaal-ja hariduspol, e-valitsemine, demokraatlik kodakondsus. U 50 teadustr-t.

T: The role of values in citizenship education: A comparative study of Estonian and Russian speaking schools in Estonia. // Int. J. Educational Res. 39 (2003) 6; Tigerin Focus. A national survey of ICT in Estonian schools (kaasautor M. Laanpere). // Education Media Int. 41 (2004) 1; Turud, tarbijad ja poliitka: Eesti sotsiaalkindlustusreformide analüüs tarbiakäitumise perspektiivist. // Euroopalik valitsemine: Eesti väljakutsed ja valikud. Tln, 2004; Ühiskonnaõpetus. Gümnaasiumiõpik

(kaasautor K. Olenko). Tln, 2005; Noorte kodanikukultuur muutuvus ühiskonnas: üle-eestilise kodanikukasvatuse uuringu kordusuuringu lõppraport (kaasautorid T. Idnurm, T. Ševeljova). Tln, 2006; Why do actors vary? A study of the Estonian pension and unemployment insurance legislation. // Politico-Administrative dilemma: Traditional Problems and New Solutions. Bratislava, 2006; Explaining internet service quality in social security agencies using institutional theory. // Information Polity: An Int. J. Government and Democracy in the Information Age 11 (2006) 3, 4; Rentenreform im Baltikum. Neue Modelle im Prazistest (kaasautor). // Osteuropa 7 (2007); Brussels comes via Helsinki: The role of Finland in europeanisation of Estonian education policy. // Halduskultuur (2009) 10.

TOOTS, Heinrich (2. I 1929 Pärnu), geoloog. Asus 1944 Saksamaale, a-st 1949 elanud USA-s. Lõpetas 1946 Lüübeki Eesti Gümni-i, õppis 1946-49 Balti Ük-s Pinnebergis ja Hamburgi Ük-s ning 1951-53 New Yorgi Columbia Ük-s geol, geol-mag. (1962, Wyomingi Ük) Ph.D. geol alal (1965, Wyomingi Ük), vk „Reconstruction of continental environments: The Oligocene of Wyoming”. Oli 1966-72 Long Islandi Ük-i (Brookville`s) *assist. prof.*, 1972-91 *assoc. prof.* – Uurimisvaldkond: keskaegkonna sammalloomade ja molluskite paleontol, organismide elutegevuse jäljed ja elementide sisaldus. Üle 20 teadustr-e.

B: ETVpK, 132.

TOOTS (a-ni 1959 **Ploomipuu**), **Nora** (19. III 1930 Petseri), keeleteadlane; raudteelase t. Lõpetas 1949 L. Koidula nim Pärnu 2. kk-i, 1954 TÜ inglise filoloogina, filol-knd (1973, TÜ), vk „К проблеме о функциональной нагрузке ударных гласных фонем в диахронии английского языка”. Täiendas end Moskva, Leningradi, Edinburghi, Oxfordi ja Uppsala ük-des. Oli 1953-61 Tartu koolides vene ja inglise k-e õpetaja, 1961-65 TÜ inglise k-e kat-i õpetaja, 1966-74 v-õpetaja, 1975-95 dots, a-st 2007 emeriitdots. – Uurimisvaldkonnad: inglise k-e õpetamise metoodika ja foneetika; noorte ja täiskasvanute psühhol ettevalmistus võõrk-e õppimiseks, kommunikatiivsete k-eõppimismeetodite optimaalne kasutamine meie tingimustes. U 30 teadustr-t.

T: On the frequency of occurrence of the stressed vowel phonemes in present-day English. // *Linguistica II* (1970); Phonological oppositions and their functional load in contemporary English. // *Linguistica III* (1971); Lihtlause intonatsioon inglise keeles. // *Nõuk Kool* (1984) 3; Küsijätke intonatsioonist. // *Nõuk Kool* (1985) 7; *Let's Speak English* (kaasautor D. Virkus). Tln, 1991; *English for Secretaries* (kaasautor T. Loog). Tln, 2000.

B: TÜ BL I, 250.

TOPAASIA, Valdur (30. X 1936 Tallinn), pedagoogikateadlane, autojuhi p. Lõpetas 1955 Tallinna 2. kk-i, 1959 TÜ kehakult-*tsk*-a, 1970 samas *asp*-i, *ped-knd* (1971, TÜ), vk „Uurimus ettevalmistava osakonna üliõpilaste kehalise kasvatuse ettevalmistuse ja spordihuvide dünaamikast”. Oli 1959-66 Kalevi Tallinna Tenniseklubi treener, 1966-76 TPI kehalise kasv-*e v*-õpetaja, 1976-92 dots, 1992-99 lektor, ühtlasi 1984-88 TRK-i keh kasv-*e kat*-i juh. – Uurimisvaldkond: õppiva noorsoo spordihuvi ja kehaline ettevalmistus. 17 teadustr-t.

T: Üliõpilaste treenituse määramisest *step*-testi abil. Tln, 1972; Üliõpilaste kehalise arengu ja kehaliste võimete korrelatiivsest seosest. Tln, 1979; Üliõpilaste isiksuse struktuuri seos vaimse väsimusega arvestuste ja eksamisessioonil. Tln, 1980.

B: ESBL, 693.

TORIM, Ants (3. V 1932 Karksi v, Viljandimaa), geodeet; taluniku p. Lõpetas 1951 Viljandi 2. kk-i, 1956 EPA maakorralduse ja hüdro-melior-i *osk*-a, 1965 FAI-s *asp*-i, tehnikatead-*knd* (1973, NSVL TA Maafüüsika Inst), vk „Исследование ошибок нивелирования в связи с изучением современных движений земной коры на территории Эстонской ССР”. Oli 1956-57 EPA-s *asst*, 1957-76 FAI *n*-teadur, 1977-98 AAI *v*-teadur, 1998-99 Maa-ameti arenduskeskuse peageodeet, 2000- Maa-ameti geodeesia *osk*-a peaspetsialist. – Uurimisvaldkond: geodünaamiliste protsesside ja nivelleerimisvigade uurimine, geodeetiliste põhivõrkude arendamine ja projekteerimine. 61 teadustr-t.

T: Maakoore kaasaegsed liikumised ja nivelleerimisvead. // *LUS-i Toim. VII* (1971); Old geodetic instruments in the Tartu Astronomical Observatory. // *Tartu Astrofüüsika Obs-i Teated* 75 (1985), 82 (1982); Recent crustal movements in Estonia (kaasautorid L.

Vallner, H. Sildvee). // J. Geodynamic 9 (1988) 2-4; I, II ja III klassi nivelleerimise eeskiri. Tõravere, 1994; Connections between changes in the inclinations of the sea level, ground and the geoid surface in Estonia (kaasautor). // Reports Finnish Geodetic Inst. 95 (1995) 7; Vertical movements on the territory of Tallinn (kaasautor T. Kall). // J. Geodynamics (2003); Geodeesia ja geofüüsika erialased lühendid (kaasautor H. Jürma). // Geodeet (2006) 33; Eesti kõrgusvõrgu rekonstrueerimine (kaasautor H. Jürma). // Geodeet (2007) 35.

B: Geodeet (1997) 13, 33-34; (2007) 34, 62.

TORK, Juhan (17. V 1889 Tartu – 3. VIII 1980 Toronto), pedagoogikateadlane ja haridustegelane; aedniku p. Lõpetas 1905 Tartu Linnakooli, 1906 Valgas ped kursused algkooliõpetaja kutsega, 1910 eksternina Tartu Aleksandri Gümni-i, 1914 TÜ ajalootsk-a ajalooknd-i kraadiga, vk-s käsitles uuemaid suundi vene ped-s. Õppis 1915-16 Tartus võimlemisõpetajate kursustel, täiendas end psühhol alal 1921 Leipzigi, 1923 Hamburgi Ük-s, *dr. phil.* (1939, TÜ), vk „Eesti laste intelligents. Pedagoogiline, psühholoogiline ja sotsioloogiline uurimus”. Esimene Eesti ped-dr. Töötas 1909-13 Tartus M. Aidniku eraalgkoolis, 1911-14 *Postimehe* toimetuses, 1914-15 Troitski gümni-s (Orenburgi kub) ja Daugavpilsis gümni-s ladina k-e ja ajalooõpetajana, oli 1917-18 Rakveres algkooli juh ja Tütarlaste Gümni-i ajalooõpetaja, 1918-19 Tartu ENKS Tütarlaste Gümni-i dir ja ladina k-e õpetaja, 1919-32 Tartu ÕS-i dir ja õppejõud ning 1920-27 lasteaednike seminari juh, 1932-41 Tartu 15. algkooli juh, ühtlasi 1925-40 TÜ õu täitja ning 1942-44 psühhol ja psühhodiagnostika inst-i teadur. Asus 1944 Saksamaale, oli 1945-49 Hanau põgenikelaagri eesti gümni-i dir. Elas 1949-68 Uus-Meremaal Wellingtonis ja Aucklandis ning a-st 1968 Kanadas. – Uurimisvaldkonnad: eesti ped ajalugu, laste intelligentsus, laste arvu vähenemise psühhol probleemid. Eesti rahvusliku õpetajakoolituse rajajaid, ÕS-de struktuuri ja metoodika arendaja. Tähtsustades õpetajakoolituses psühhol-t, asutas 1921 Tartu ÕS-s Eesti esimese eksperimentaalpsühhol-labori. Koost. eesti laste intelligentsusnormid (vanuse ning vanuse ja klassi järgi). Üle 30 teadustr-e.

T: Lugemise õpetamisest. Trt, 1923; Seminaride kaitseks. Trt, 1925; Tartu Õpetajate Seminar 1828-1928 (kaasautor). Trt, 1929; Tartu Õpetajate Seminar Eesti iseseisvuse päevil. Trt, 1929; Karakter. Karakterist ja karakteri kujunemisest. Trt, 1935; Kilde meie

rahvusliku hariduse problemaatikast. Tln, 1935; Mõni sõna populaarteaduslikust kirjandusest. // Raamatu osa Eesti arengus. Trt, 1935; Eesti pedagoogilise kirjanduse arengust. // Eesti Kool (1939) 6; Esten und Estentumsprobleme in Neuseeland. // Acta Balt. (1966) 6.

B: EE 14, 545; ETVpK, 132; EBL TK, 340-341; EKBL, 252-253; Lng (1971) 10; Psühodiagnostika Eestis. Trt, 1989; Haridus (1990) 3, 42-45, 49; A. Tork, V. Klement. Seisata, rändur. Mälestusraamat. Toronto, 1993; Kooliuuenduslane (1995) 2.

A. Elango, H. Rannap

TORM, Aleksei (16. II 1927 Vilo v, Petserimaa), tehnikateadlane; taluniku p, Meeta T-I abikaasa. Lõpetas 1946 Võru Kk-i, 1951 TÜ metsandustsk-a insener-tehnoloogina, 1963 Leningradi Põllum Inst kaugõppe-asp-i, tehnikaknd (1964, samas), vk „Ratastraktori läbivuse ja veomaduste suurendamise uurimine suurhõõrde diferentsiaali kasutamisel” (vene k.). Oli 1951-54 EPA autode ja traktorite kat-i asst, 1954-65 v-õpetaja, 1966-92 dots. – Uurimisvaldkonnad: traktorite veomadused ja läbivus, autode pidurdamine, diiselmootorite käivitus, traktorite töökindlus ning auto- ja traktori veoparameetrite arvutus.

T: Traktorite veoparameetrite elektrilisest mõõtmisest traktorite katsetamisel. Trt, 1962, ²1973; Traktorite veoparameetrite arvutamise ja veokarakteristiku konstrueerimise meetodiline juhend. Trt, 1966; Traktorite veoparameetrite arvutus. Trt, 1985; Auto veoparameetrite arvutus. Trt, 1988.

B: EPA BL I, 155-156; EPA BL II, 181-182; EPMÜ BL, 149-150.

TORM (a-ni 1936 **Schmiedemann**, 1936-1955 **Laidvee**), **Meeta** (4. X 1929 Roosna-Alliku, Järvamaa – 03. III 2003 Tartu), arstiteadlane, traumatoloog-ortopeed; taluniku t, Aleksei T-i abikaasa. Lõpetas 1949 Paide kk-i, 1955 TÜ arstitsk-a, 1963 Riia Traumatol ja Ortopeedia TUI-s asp-i, med-knd (1963, Läti EKMI), vk „Повреждение менисков коленного сустава и болезнь Гоффа (клиническое и экспериментальное исследование)”. Oli 1955-56 Tartu Linna San-epidemiol Jaama epidemioloog, 1956-60 Tartu Med-kk-i õpetaja, 1957-60 Tartu Raj Kiirabijaama arst, 1963-78 Tartu Kliinilise

Haigla traumarapunkti juh, 1982-89 traumatoloog, 1978-81 TÜ hospitaalkirurgia kat-i asst. – Uurimisvaldkond: põlveliigese traumad. 10 teadustr-t.

T: Клиническая картина при повреждениях менисков и болезни Гоффа. // I науч.-практ. конф. травматол. и ортопедов ЭССР. Kohtla-Järve (1963); О характеристике спортивного травматизма. //Материалы науч.-практ. конф. по вопр. спортивной мед. Тln, (1965); Коллаген и аминополисахариды менисков и жировых тел коленного сустава при травмах и болезни Гоффа. // Ортоп., травматол. протезиров. (1965) 2.

B: TÜ BL I, 147; TÜK 200, 338.

TORM, Rein (22. III 1942 Valga – 19. XII 1990 Tartu), spordipedagoog; taluniku p. Lõpetas 1960 Valga 1. kk-i, 1964 TÜ kehakultuuritsk-a, 1972 samas asp-i, ped-knd (1974, TÜ), vk „Võimlemisharjutuste tehnika omandamise seaduspärasuste biomehaaniline uurimus”. Oli 1964-65 Kohtla-Järve 1. kk-i ja 1967 Tartu 1. kk-i õpetaja, 1967-68 TÜ võimlemise kat-i v-laborant, 1972-74 spordifüsiol kat-i n-teadur, 1974-81 võimlemise kat-i v-õpetaja, 1983-90 dots, 1989-90 ka kat-i juh. – Uurimisvaldkond: võimlemisharjutuste biomeh.

T: Программирование оптимальных вариантов выполнения спортивных упражнений на основе биомеханического анализа и моделирования. Trt, 1980; Võimlemine. Trt, 1992.

B: TÜ BL I, 340.

TORMIS (a-ni 1951 **Rummo**), **Lea** (17. XII 1932 Aakre v, Tartumaa), teatriteadlane; kirjanik Paul Rummo t, Paul-Eerik Rummo õde, Veljo T-e abikaasa. Lõpetas 1951 Tallinna 7. kk-i, 1956 Moskva Rkl Teatrikunstiinst-i teatriteaduse alal, 1963 samas asp-i, kunstitead-knd (1963, Moskva Rkl Teatrikunstiinst), vk „Эстонский советский балетный театр”. Oli 1956-59 Kultuurimin-i Kunstide Val-e repertuaaritoim, 1957-63 Tallinna Koreograafiakooli õppejõud, 1963-75 AI kultuuriloo sektori n-teadur, 1975-86 v-teadur, 1986-92 j-teadur, ühtlasi 1961- EMA Kõrgema Lavakunstikooli teatriaialoo õppejõud (a-st 1993 dots, a-st 1996 prof). – Uurimisvaldkond: eesti balleti ja sõnalavastusteatri ajalugu. Koost. ja toim. teatrilaseid tekste ja mälestusrmt-id, esinenud

regulaarselt raadios ja televisioonis. ENSV tnl kunstitegelane (1979), ENSV rkl preemia (1982); P. Põldroosi preemia (1985); teatrikriitika aastapreemia (1988), rkl elutööpreemia (2010). Üle 150 teadustr-e.

T: Eesti balletist. Tln, 1967; Raoul of Hällström *Kalevan Kansaa Virossa balettina*. // Uusi Suomi, 8. II 1968; Eesti NSV rahvakunstnik Voldemar Panso. Tln, 1972; NSVL rahvakunstnik Ants Eskola. Tln, 1973; Teatrisuhted üle idapiiri. Tln, 1973; Eesti teater. Sõnalavastus 1920-1940. Tln, 1978; Эстонский Театр (kaasautorid K. Kask ja V. Paalma). M., 1978; A. H. Tammsaare/V. Panso: *Inimene ja jumal*. Tln, 1988; Teatrimälu. Trt, 2006; Voldemar Panso päevaraamat. 1.-2. kd (helisalvestis). Tln, 2008.

B: EE 14, 545-546; ETrBL, 718; Teatrimärkmik 1978/79. Tln, 1982 TMK (1982) 9.

TORN (a-ni 2000 **Parts**), **Kaire** (25. VII 1975 Paikuse, Pärnumaa), merebioloog. Lõpetas 1993 Sindi Kk-i, 1998 TPÜ keskkonnateaduste spetsialisti ja loodusteaduste õpetaja erialal, 2000 TPÜ-s magistrantuuri, 2008 TÜ-s doktorantuuri, M.Sc. biol alal (2000, TPÜ), vk “Lääne-Eesti saarestiku rannikumere põhjakooslused Vilsandi Rahvuspargi, Rumpo taimestikukaitseala ja Hiiumaa laidude kaitseala merealade näitel”, Ph.D. bot ja mükol alal, (2008, TÜ), vk “Distribution and ecology of charophytes in the Baltic sea”. Oli 1997–98 TPÜ v-laborant, 1998–99 Viimsi Kk-i õpetaja, 1999–2000 TÜ Eesti Mereinst-i v-laborant, 2000–01 2000–11 merebiol osk-a teadur, 2011– v-teadur, 2000– ka Euroakad õppejõud, 2002 teadustööl Taani Keskkonnauuringute Inst-s ja 2011 *New South Wales Univ-s* (Austraalia) – Uurimisvaldkonnad: mändvetikate levik ja ökol Läänemeres, põhjataimestiku ja -loomastiku levik ja dünaamika Eesti rannikumeres, keskkonnategurite mõju põhjataimestiku kooslustele. *International Research Group on Charophytes* (IRGC) liige (2001–). 26 teadustr-t.

T: Distribution of charophyte species in Estonian coastal water (NE Baltic Sea) (kaasautor). // *Sci. Marina* 68 (2004) Suppl. 1; Seasonal changes in biomass, elongation growth and primary production rate of *Chara tomentosa* in the NE Baltic Sea (kaasautorid G. Marin, T. Paalme). // *Ann. Bot. Fennici* 43 (2006) 4; Present and past depth distribution of bladderwrack (*Fucus vesiculosus*) in the Baltic Sea (kaasautorid D. Krause-Jensen, G. Martin). // *Aquatic Bot.* 84 (2006) 1; Long-term changes in the northern Baltic macrophyte community (kaasautorid A. Kovtun, J. Kotta). // *Est. J. Ecol.*

58 (2009) 4; Effects of different types of mechanical disturbances on a charophyte dominated macrophyte community (kaasautor). // Estuarine Coastal Shelf Sci. 87 (2010) 1; Influence of abiotic environmental conditions on spatial distribution of charophytes in the coastal waters of West Estonian Archipelago, Baltic Sea (kaasautor). // J. Coastal Res. S 164 (2011) 1.

B: <https://www.etis.ee>.

TOROKOFF (1974-88 Kuldsepp), Made (17. XII 1952 Krasnojarski krai, Venemaa), pedagoogika- ja majandusteadlane. Lõpetas 1972 Tartu Ped Kooli, 1978 TÜ eriped osk-a, M.A. ped alal (2001, TÜ), vk „Üks võimalus õpetaja professionaalse arengu toetamiseks”, Ph.D. maj alal (2008, TÜ), vk „Patterns of learning organisation – Estonian experiences”, (Trt, 2008). Töötas 1975-2001 omaavalitsus-, üldharidus- ja tervishoiusüsteemis (õppealajuhataja, eripedagoog, defektoloog, logopeed, õpetaja, perepsühhoterapeut), oli 1999-2003 TÜ Täienduskoolituskeskuse lektor, 2002-07 TÜ Pärnu Kolledži psühhol ja juhtimise lektor, 2003 arengufirma Invicta konsultant, 2007-09 TÜ maj-nsk-a ettevõtluskeskuse erakorraline teadur, 2009- ettevõtlushariduse dots. – Uurimisvaldkonnad: õppiva org-i arendamine ja org-kultuuri seosed, juhtimise mõju org-kultuurile, töö- ja koostöökultuuri kujunemine koolis. Üle 70 teadustr-e.

T: Koostöösuhted õpetaja ja õpilase vahel. // Koostöökultuur koolis. TÜ Pärnu kolledzhi publikatsioonid 3 (2003); The learning organisation and learning in the organisation: the concept for improving the labour quality in a school (kaasautor T. Mets). // Manag. Organizations: Systematic Res. 35 (2005); Organisational learning: A concept for improving teachers` competences in the Estonian school (kaasautor T. Mets). // Int. J. Entrepreneurship&Small Business 5 (2008) 1; Patterns of learning organisation – Estonian experiences. // Baltic J. Econ. 9 (2009) 1.

B: Tartu Ülikooli majandusteaduskond 70/40. Trt, 2008, 267-268.

TOROP, Peeter (28. XI 1950 Tallinn), kirjandusteadlane ja semiootik; raadiomehaaniku p. Lõpetas 1969 Tartu 5. kk-i, 1974 TÜ vene filol alal, filol-dr (1995, Helsingi Ük), vk „Тотальный перевод”. Oli 1974-76 TÜ vene kirj kat-i v-laborant, 1976-92 v-õpetaja, 1992-96 semiootika osk-a lektor, 1996-97 dots, 1998- semiootika õt-i korr prof, a-st 1996

semiootika osk-a juh. Ühtlasi olnud 1990-96 Helsingi Ük-i slaavi k-te kat-i külalislektor ja 1998-99 TPÜ erakorr prof. – Uurimisvaldkonnad: tõlketeaduse metodol, ajalugu, praktiline tõlkeõpetus), kultuuriteooria ja kultuurisemiootika, intersemiootilised protsessid (intertekstuaalsus, eri kunstikeelte vastastikune tõlgitsus, verbaalse ja visuaalse kommunikatsiooni kõrvutav analüüs), vene kirj ajaloo semiootilised aspektid (eriti F. Dostojevski pärandit uurides), Tartu-Moskva koolkonna semiootika. EV teaduspreemia (2001).

T: Kultuurimärgid. Trt, 1999; Translation as a working principle of culture. // Reality and Subject 6 (2002) 1; Translation as translating as culture. // Sign Systems Studies 30 (2002) 2; La Escuela de Tartu como Escuela. // Entretextos 1 (2003); Semiospherical understanding: textuality. // Sign Systems Studies 31 (2004) 2; Tekst intersemiootilises ruumis. // Acta Semiotica Estica 2. Trt, 2005; Semiotics, anthropology and analysability of culture. // Sign Systems Studies 34 (2006) 2; Translation and semiotics. // Sign Systems Studies 36 (2008) 2.

B: EE 14, 547; EKnl, 606-607; TÜ BL I, 250.

TORPATS, Ülo (15. XI 1920 Tartu – 20. I 1988 Tartu), filoloog, latinist, ja tõlkija; tislari p. Lõpetas 1940 Tartu H. Treffneri Gümni, õppis TÜ-s 1940–42 loodusteadust, 1942–43 metsandust, lõpetas 1951 ajaloo-keeletsk-a klassikalise filol erialal. Oli 1946-51 TÜ klassikalise filol kat-i laborant, 1947–52 Tartu 6. ja 1. kk-i ning 1948–60 Med-kk-i k-teõpetaja, 1951–53 EPA-s ja 1951–60 (vaheaegadega) TÜ-s õu täitja ladina k-e alal, 1960–71 TÜ Lääne-Eur kirj ja klassikalise filol kat-i õpetaja, 1971–82 võõrk-te kat-i õpetaja, a-st 1982 pensionil. Õpetas ladina k-e üldkursust ja erikursust ladina autoritest; koost. õpikuid. – Uurimisvaldkonnad: ladina keel ja ladina autorid, kreeka ja rooma kirj, antiikmütol. *Kreeka kirjanduse antoloogia* (1964) ja *Rooma kirjanduse antoloogia* (1971) toim-id. Tõlkinud vana-kreeka-, ladina- ja saksak-id teoseid: Sophoklese *Kuningas Oidipus* (koos A. Kaalepiga) (1977, ⁵2006), F. Schilleri *Esseed* (1961), Rotterdami Erasmuse *Narruse kiitus* (1967) jt, sh ka K. E. v. Baeri (ladinak-se) dr-vk *Eestlaste endeemilistest haigustest* (1976). Kirjutanud antiikmütol-t ja -kirj-st käsitlevaid art-id ja retsensioone.

T: Näiteid rooma luulest eesti keeles. Trt, 1967, ²1970; Lingua latina in medicina (kaasautorid J. Gross, R. Kleis). Trt, 1970, ³1986; Rooma kirjanduse antoloogia: eessõna. Tln, 1971; Studium latinum: ladina keele õpik filoloogia- ja ajaloo teaduskonna üliõpilastele (kaasautor). Tln, 1975, ²1984; Ladina-eesti sõnaraamat (kaasautorid L. Gross, R. Kelis, H. Freymann). Tln, 1986, ²2002

B: TÜ BL I, 250; AAUT III, 388, EE 14, 547.

TOSS, Alfred (6. X 1898 Karula mõis, Viljandimaa – nov 1950 Saksamaa), tehnikateadlane; mõisavalitseja p. Lõpetas 1928 Hannoveri Tehnikaük-i ehitusins-na. 1929–35 töötas Saksamaal Harzis tee-ehitustöödel. Valiti 1935 TÜ teedehituse prof-ks, kuid ei kinnitatud kohale. Lahkus Saksamaale, oli 1946–47 Pinnebergis Balti Ük-i külalisprof teedehituse alal. – Uurimisvaldkonnad: teedehitusmaterjalid, bituumen- ja asfaldikatted, teede projekteerimine. IK ehitusseks-i ja Teedehituse Uurimise Seltsi liige, osales üleriiklike teedepäevade ja -vaatluste korraldamisel. Teadustr-id teedehituse alalt.

T: Bituumen tee-ehituse teenistuses. // T (1936) 1; Meie asfaltteede üldine seisukord, defektid ja nende põhjused. // Teedehituse Uurimise Seltsi Teadaanded (1936) 1, (VI teedepäeva referaadid. Tln, 1936); Asfalt meie tulevikuteede katteks? Tsement on kallid ja vähemkohane. // Auto (1937) 1; A/S-i „Esimene Eesti Põlevkivitööstus“ endise Riigi Põlevkivitööstuse asfalttööd 1936. aastal. // Tehnika Ajakiri (1937) 4; Tee aluskeha ja tema tähtsus asfaltteekatete ehitamisel. // Teedehituse Uurimise Seltsi Teadaanded (1937) 3 (VII teedepäeva referaadid. Tln, 1937); Keldrite ja müüride isoleerimine asfaldiga. // Tehnika Põllumajanduses (1937) 4; Ülevaade asfaltkatete ehituse kohta Eestis viimaste aastate jooksul. // Tehnika Ajakiri (1938) 7/8; Meie teedevõrgu väljaehitamist. // Tehnika Ajakiri (1939) 2, 3, 4; Asfaldi- ja isoleerimistööd. // Tehnika Kõigile (1939) 3, 7; Tee-õlitamise katsed Eestis. // Tehnika Ajakiri (1939) 12.

B: Balti Ülikool Saksamaal 1945–1949. Toronto, 1991, 397–398, 4

V. Mägi

TOULOUZE (a-ni 1976 **De Pina Martins**), **Eva** (13. IX 1956 Rooma, Itaalia), etnoloog ja keeleteadlane; Prantsuse kodanik, isa Portugali teadlane (Portugali TA esimees 1988-

2006), ema Itaalia kodakondsusega ajaloo ja keeleõpetaja. Keskharriduse omandas 1973 *Lycée Français Charles Lepierre's* (Lissabon) ja *Lycée Molière's* (Pariis), 1976 lõpetas Pariisi Politol Kõrgkooli rahvusvah suhete alal, 1987 Pariisi Idakeelte ja –kultuuride Rkl Inst-i (ungari ja soome filol alal), mag soome-ugri keeletead alal (1989, Paris III – Sorbonne Nouvelle Ük), vk-s käsitles objekti märkimise küsimusi mari keeles, Ph.D. (2002, Pariisi Idakeelte ja –kultuuride Inst), vk “Culture écrite et identité nationale chez les Oudmourts” (Kirjakultuur ja rahvusidentiteet udmurtidel). Oli 1977-82 Pariisis reisibüroo LVJ referent, 1982-87 pol dokumentatsiooni osk-a referent, 1988-90 – itaalia k-e õpetaja põhikoolis (*Collège Pasteur* (Tours)) ning *Collège Pasteur* (Florange), 1990-91 Helsingis Prantsuse kultuuri keskuse õpetaja ning Helsingi Ük-i prantsuse k-e ja kirj õppejõud, 1991-98 TÜ prantsuse k-le lektor, 1992-98 ka EHI prantsuse ja itaalia k-le õppejõud, 1999-2001 TÜ prantsuse k-le ja kirj-e õppejõud, 2001-02 lektor, 2002-07 dots, 2004-08 TÜ õppejõud konverentsitõlke erialal, 2006-07 TÜ Tõlkekeskuse programmijuht, TÜ v-teadur etnol erialal. – Uurimisvaldkonnad: soome-ugri k-eteadus, kontrastiivne k-eteadus, Venemaal elavate soome-ugri rahvaste kirjakeele ja kirj ajalugu, metsaneenetsi kultuur ja rahvaluule. Osalenud eksped-del Udmurdimaal ja Lääne-Siberis. Prantsusmaa orden *Chevalier de l'ordre du mérite* (2006), Maarjamaa Risti IV kl teenetemärk (2008). 82 teadustr-t.

T: Les alphabets des langues finno-ougriennes de Russie et l'expérience de la latinisation. // *Etudes finno-ougriennes XXIX*, 1997 ; Põhjarahvaste kirjakeeled : minevik, olevik, tulevik (Les langues des peuples du Nord : passé, présent, avenir). // *Fenno-Ugristica* 24. Keelekontaktidest keelevahetuseni. Trt, 2002; Старое и новое в литературах уральских народов Севера: традиционное мировоззрение и социалистическая идеология 4. Сыктывкар, 1998; On Forest Nenets view of the world beyond. // *Studies in Folk Culture*. Trt, 2003; Youri Vella ou la construction de l'utopie. // *Sibérie : Paroles et Mémoires Slovo*, 28-29 (2003); Mission et école dans la région de la Volga au XIXe siècle : l'œuvre de Nikolaj Ilminski. // *Etudes finno-ougriennes* 36 (2004); The beginning of literacy and literature by the Tundra Nenets. // *Suomalais-Ugrilainen Aikakauskirja* 90. Helsinki, 2004; Irinarh Shemanovskij et la mission d'Obdorsk: une page de l'évangélisation des Khantys et des Nenets. // *Etudes Finno-ougriennes* (2005) 37; The intellectuals from Russia's peoples of the North: from

obedience to resistance. // The Northern Peoples and States: Changing Relationships, Studies in Folk Culture V (2005).

B: EE 14, 547.

TRAAT, August Johannes (1. I 1911 Krootuse v, Võrumaa – 3. XII 2007 Tallinn), õigusajaloolane; taluniku p, Peeter T-i isa. Lõpetas 1931 Tartus H. Treffneri Gümni, 1938 TÜ õigustsk-a, 1949 TÜ-s asp-i, õigustead knd (1956, TÜ), vk „Talurahva õiguslik olukord Liivimaal feodalismi lagunemise perioodil”, ajaloodr (1978, kinnit 1979, TÜ), vk „Vallakohus Eestis 18. sajandi keskpaigast kuni 1866.a. reformini”. Oli 1938-41 Sisemin-i haldusosk-a abijõud, 1941-45 Nõuk armees, 1945-46 TÜ õigustsk-a laborant, 1949-51 õu täitja, 1951-52 MI õiguse sektori n-teadur, 1952-55 TÜ riigi ja õiguse teooria ajaloo kat-i v-õpetaja, 1956 Ajalooarhiivi v-teadur, 1957-58 AI n-teadur, 1958-83 v-teadur, 1983-86 v-teadur-konsultant, 1986-88 juhtivateadur-konsultant. – Uurimisvaldkonnad: Eesti talurahva majandus, õiguse ja kohtute ajalugu 18. ja 19. sajandil.

T: Saksa imperialistide ja Balti mõisnike kolonisaatorlikest plaanidest Eestis 1918-ndal aastal. // ENSV TA Toim. Ühiskonnatead. VI (1957) 3-4; Ankeet talumaade raharendi leviku kohta Liivimaal 1847. a. // ENSV TA Toim. Ühiskonnateadused (1957) 2; Vallareform Eestis 1866. aastal. // ENSV TA Toim. Ühiskonnatead. 17 (1968) 1; Fr. R. Kreutzwald talurahvaseaduste tõlkijana. // KK (1968); Põhijooni vallakohtu arengust Eestis kuni 1866. aastani. // ENSV TA Toim. Ühiskonnatead. 20 (1971) 1; Vallakohus Eestis: 18. sajandi keskpaigast kuni 1866. aasta reformini. Tln, 1980.

B: EE 14, 547; AAUT III, 79; TÜ BL, 416-417; Kleio (1996) 1, 61-62.

TRAAT (a-ni 1970 **Päri**), **Imbi** (24. I 1950 Mäksa v, Tartumaa), matemaatik; kaubandustöötaja ja ehitustöölise t, Maarika T-i ema. Lõpetas 1968 Tartu 1. kk-i, 1974 TÜ mat erialal, 1984 TÜ-s asp-i, füüsika-mat-knd (1986, Vilniuse Ük), vk „Асимптотическое разложение распределений многомерных статистик“. Täiendas end 1990 Amsterdamis Ük-s, 1992–2007 Umeå Ük-s, 1996 *London School of Economics*-is, 2001 Soome Stat-ametis, 2007 Carletoni Ük-s, Arizona Ük-s ja Kanada Stat-ametis. Oli 1974–81 TÜ arvutuskeskuse programmeerija, 1985–93 rakendusmat labori teadur ja v-teadur, 1993– mat stat inst-i dots, ühtlasi Helsingi Ük-i külalisprof, 2002- dots. –

Uurimisvaldkonnad: mitmemõõtmeline stat, maatriksite ja asümptootiliste jaotuste teooria, valikuuringute teooria. Arendanud uudset lähenemisviisi valikudisainidele kui mitmemõõtmeliste jaotustele, saanud tulemusi mitmemõõtmeliste parameetrite hindamisel, seda ka kitsenduste olemasolul. Balti- ja Põhjamaade valikuuringute teooria ja metodol võrgustiku Eesti-poolne koordinaator, ajakirja *Statistics in Transition* toimkoll liige, Rahvusv Stat-inst-i (ISI) valitud liige. Üle 60 teadustr-e, 2 õpikut.

T: Matrix calculus for multivariate distributions. // TÕ Toim. (1986) 733; Sampling design as a multivariate distribution. // New trends in Probability and Statistics. Multivariate Statistics 5 (2000); Sampling and estimation methods in Estonian household budget survey (kaasautorid A. Kukk, K. Sõstra). // Statistics in Transition 4 (2000) 6; Statistical inference in sampling theory (kaasautorid K. Meister, K. Sõstra). // Theory of Stochastic Processes 7 (2001) 1-2; On the estimation of finite population covariance matrix. // Statistics in Transition 6 (2003) 1; Approximate design-based variance of functions of covariance matrix. // ACUT Math. 8 (2004); Sampling design and sample selection through distribution theory (kaasautorid L. Bondesson, K. Meister). // J. Stat. Planning Inference 123 (2004) 2; Pareto sampling versus sampford and conditional poisson sampling (kaasautorid L. Bondesson, A. Lundqvist). // Scand. J. of Stat. 33 (2006); The hypergeometric sampling design, theory and practice (M. Ilves). // Acta Applicandae Mathematicae 97 (2007) 1-3; A nonsymmetric matrix with integer eigenvalues (kaasautor L. Bondesson). // Linear Multilinear Algebra 55 (2007) 3.

B: EE 14, 547; TÕ Matemaatika-informaatikateaduskond 40. Trt, 2007, 255-256.

TRAAT, Maarika (13. II 1974 Tartu), arvutuslingvist; Imbi ja Peeter T-i tütar. Lõpetas 1992 Tartu 2. kk-i, 1999 Heino Elleri nim Tartu Muusikakooli, 2000 TÕ inglise k-e ja kirj erialal, 2006 Edinburgh' Ük-s doktorantuuri arvutuslingvistika erialal, Ph.D. inform alal (2006, Edinburgh'i Ük), vk „Information structure in discourse representation: computational analysis of theme, rheme and focus with unification-based combinatory categorial grammar“. Täiendas end 2000 Zürichi Ük-s, 2001 Illinois'i Ük-s Chicagos. Oli 2006-08 TÕ arvutiteaduse inst-i erakorr teadur, 2008– arvutuslingvistika teadur. – Uurimisvaldkonnad: reguloorsete motiivide tuvastamine DNA promootorites,

informatsioonistruktuuri, intonatsiooni ja kombinatoorse grammatika, masintõlke probleemid. 10 teadustr-t.

T: Automatic detection of noun phrases in English and Estonian electronic texts. // Proc. Student Res. Workshop, Annual Conf. North Am. Chapter of the Assoc. for Comput. Linguistics (NAACL). Pittsburgh, US, 2001; Unificational combinatory categorial grammar. Combining information structure and discourse representations (kaasautor J. Bos). // Main Conf. Proc.: COLING 2004, 20th Int. Conf. on Comput. Linguistics; Geneva, 2004; A modular account of information structure in extensible dependency grammar (kaasautorid R. Debusmann, O. Postolache). // Comput. Linguistics and Intelligent Text Processing: 6th Int. Conf. CICLing 2005. Mexico City, 2005; Information structure in a formal framework: unification-based combinatory categorial grammar. // Comput. Linguistics and Intelligent Text Processing. Springer, 2009.

B: TÜ Matemaatika-informaatikateaduskond 40. Trt, 2007, 257.

TRAAT, Peeter (12. XI 1950 Tartu), astrofüüsik; August T-i p, Maarika T-i isa. Lõpetas 1968 Tartu 1. kk-i, 1973 TÜ füüsika osk-a, füüsika-mat-knd (1991, AAI), vk „Исследования звездных систем на основе моделирования”. Täiendas end 1989 Rooma Ük-s, 990-91 Eur. Lõunaobs-s, 1992-98 korduvalt Kopenhaagenis ning 1994 ja 1995 Uppsalas. Töötanud alates 1973 Tartu Obs-s, sh 1979-90 teaduri ja 1991-94 v-teadurina. – Uurimisvaldkond: galaktikate ehitus ja evolutsioon ning selle avaldumine nende spektrites, mille põhjal on loonud seeria erisuguse keem koostise ja aktiivsusega tähesüsteemide spektrievolutsiooni mudeleid.

T: Chemical and dynamical evolution of galaxies (kaasautor). Pisa, 1990; Stellar content of local group galaxies (kaasautor). San Francisco, 1999.

B: EE 14, 547-548.

TRAAT, Ülo (4. IV 1950 Tartu), põllumajandusteadlane; sidetöötaja p. Lõpetas 1957 Tartu 1. kk-i, 1973 EPA mehhan tsk-a ins-mehhaanikuna, 1977 TÜ psühholoogina, Ph.D. tehnikateaduse alal (EMÜ, 2005), vk „Põllumajandustraktorite korrashoid”. Oli 1973-75 EPA masinate remondi kat-i v-tehnik, 1975-87 Ülel Masina-Traktoripargi Remondi ja Tehnol TUI (GOSNITI KTB) Tartu filiaali v-ins ja osk-a juh, 1987-90 peakonstruktor ja juh, 1990-94 Eesti Põllum Tehnoteenininduse Inst-i dir, 1994-97 AS Panda ja 1997-2003

OÜ Kableer juhatuses, 2004- EPMÜ (a-st 2005 EMÜ))tehnikainst-i lektor. – Uurimisvaldkonnad: põllumasinate diagnostika, remont, tehnohooldus ja hoidmine, uute tehnoloogiate ja seadmete väljatöötamine ning tootmisse juurutamine. Üle 20 teadustr-e.

T: Trends of the transformation of Estonian tractor park (kaasautorid M. Heinloo, L. Aadusoo). // Balkan Agricult. Eng. Rev. 3 (2003); Traktorite korrashoid ja arengud Eestis 2006 (kaasautorid M. Padar, K. Kaljuvee). // Agraart. (2006) 2; Maintenance of tractors in Estonia monitoring and development patterns (kaasautor J. Olt). // Proc. 5th Res. and Development Conf. of Central- and Eastern European Institutes of Agricultural Eng. Kiev, 2 (2007); Trends of the transformation of Estonia`s wheeled tractor park (kaasautorid M. Heinloo, L. Aadusoo). // Agron. Res. 1 (2007) 5.

TRAPIDO (a-ni 1971 **Rettau**), **Laine** (11. II 1934 Valjala v, Saaremaa), arstiteadlane, mikrobioloog; taluniku t. Lõpetas 1953 Kuressaare 1. kk-i, 1959 TÜ arstitsk-a, med-knd (1975, TÜ), vk „Изучение аэробной микрофлоры дыхательных путей у больных хроническим неспецифическими заболеваниями и туберкулезом легких”. Täiendas end Leningradis, Moskvas, Stokholmis, Bodenis (P-Rootsi) ja Saksamaal. Oli 1959-62 Kuressaare Tuberkuloosi Dispanseri, Audaku ja Sõmera kopsutuberkuloosi sanatooriumite kopsuhaiguste arst, 1962-68 Tallinna Vab Tuberkuloositõrje Dispanseri labor-i juh, 1968-75 EKMI pulmonol osk-a n-teadur, 1976-82 Tallinna Vab Tuberkuloositõrje Dispanseri epidemiol osk juh, hiljem labori juh, 1982-91 Tervishoiu-min-i IV Val Vab Haigla (Magdaleena Haigla) labori juh, a-st 1991-2000 arst-bakterioloog. - Uurimisvaldkond: mükobakterite atüüpilised tüved, kopsuvälise tuberkuloosi varajane diagnoosimine, *Trichomonas hominis*'e osa krooniliste kopsuhaiguste puhul, *Stafülococcus aureus*'e resistentsus, kamüdioos, AIDS-i probleemid, puuetega inimeste rehabilitatsioon. Osales 1994-95 laborimed-i kvaliteedikontrolli süsteemi loomisel Eestis, Sotsiaalmin-i med-terminol komisjoni liige (2002-). Toimetanud ja tõlkinud üle 10 raamatu, enamus med-st. U 20 teadustr-t., publitsistikat.

T: Candida perekonna pärmissarnaste seente esinemissagedus kroonilisi kopsuhaigusi põdevatel haigetel ja tervetel. // NET (1972) 3; Обнаружение трихомонад в бронхах,

мокроте и полости рта больны с различной легочной патологией (kaasautor). // Терапевт. архив (1980) 3; О распределении бензапирена в системе вода-донный грунт (kaasautorid M. Voll, A. Itra). // Вопр. онкол.(1986) 11; Проблемы мониторинга полициклических ароматических углеводородов в водной среде (kaasautorid I. Veldre, A. Itra). // Экспер. онкол. (1987) 5; Neuroborreliaos (kaasautor). // EA (1993) 5.
B: ЕКМІ ВL 42; NET (1976) 1, 55; NET (1984) 3, 220 H. Merila-Lattik, 1070.,

TRAPIDO (a-ni 1976 **Vares**), **Marina** (9.VI 1952 Tallinn), keemik ja keskkonnakaitseteadlane; arsti t. Lõpetas 1969 Tallinna 19. kk-i, 1974 TPI keemiatsk-a, biol-knd (1986, N. Petrovi nim. Onkoloogia Inst, Leningrad), vk „Распределение канцерогенных ПАУ и мониторинг водной среды (на примере водоемов Прибалтийского региона)”. Oli 1974-1987 KI n-teadur ja teadur, 1987-2002 v-teadur; 2002-05 TTÜ keemiatehnika inst-i v-teadur; 2002 –dots. - Uurimisvaldkonnad: Läänemere ning keskkonna kaitse ja seire, keem kantserogeenid, vee ning heitvee töötlemine füüsikalis-keem meetoditega, saastatud pinnase taastamise tehnol, süvaoksüdatsiooniprotsessid. EV teaduspreemia 2001 (koll-s). Üle 190 teadustr-e.

T: Problem of monitoring of polycyclic aromatic hydrocarbons in the Baltic Sea (on the basis of benzo(a)pyrene) (kaasautor M. Voll). // Baltic Sea Envir. Proc. (1987) 19; Ozonation and advanced oxidation processes of polycyclic aromatic hydrocarbons in aqueous solutions - a kinetic study (kaasautorid Y. Veressinina, R. Munter). // Envir. Technol. (1995)16; On polynuclear aromatic hydrocarbon contamination level in the ecosystem of Lake Peipsi in the 1970s - 1980s (kaasautor I. Veldre). // Hydrobiol. 338 (1996) 1-3; Ozonation, ozone/UV and UV/H₂O₂ degradation of chlorophenols (kaasautor). // Ozone: Science & Eng. 19 (1997) 1; Polycyclic aromatic hydrocarbons in Estonian soil: contamination and profiles. // Envir. Pollution 105 (1999); *Daphnia magna* test for the estimation of the toxicity of the by-products of ozonation of phenols and chlorophenols (kaasautor Y. Veressinina). // ATLA, 27 (1999) 3; Hydrogen peroxide photolysis, Fenton reagent and photo-Fenton for the destruction of nitrophenol: a comparative study (kaasautor A. Goi). // Chemosph. 46 (2002) 6; Combined chemical and biological treatment of oil contaminated soil (kaasautorid A. Goi, N. Kulik). // Chemosph. 63 (2006) 1.

B: http://www.chem.ttu.ee/teenused/TA_KI_ee

TRASBERG, Viktor (9. II 1961 Rakvere), majandusteadlane. Lõpetas 1979 Rakvere 1. kk-i, 1984 MÜ maj-teooria alal, 1989 TÜ-s asp-i, maj-knd (1991, Läti TA), vk-s käsitles põllum-saaduste hinnaregulatsiooni. Oli 1984-85 TÜ pol ökon kat-i õpetaja, 1990-93 maj-teadusteooria õt-i lektor, 1993-94 sotsiaalsk-a v-õpetaja, dots, 1995-99 ICI Trust investeerimiskonsultant, väärt-paberimaakler, fondijuht, 1999-2004 TÜ maj-tsk-a makroökon õt-i lektor, 2005- dots. – Uurimisvaldkonnad: maksu- ja fiskaalpol, kohaliku omavalitsuse majandus. Üle 40 teadutr-e.

T: Eesti kohalike omavalitsuste rahastamise probleemid Euroopa Liiduga ühinemisel (kaasautor). Trt, 2002; Local governments` fiscal situation in the Baltic States. Regional public finances. // Eur. Res. Regional Sci. 13 (2003); Government unveils dividend, capital gains proposals. // Tax Notes Int. 48 (2007) 13; Baltic local governments` fiscal situation: Two decades of reforms. // J. Baltic Studies 40 (2009) 2.

B: Tartu Ülikooli majandusteaduskond 70/40. Trt, 2008, 268.

TRASS, Hans-Voldemar (2. V 1928 Tallinn), botaanik ja ökoloog; sõjaväelase p. Lõpetas 1947 Tallinna 10. kk-i, 1952 TÜ biol-osk-a, 1955 samas asp-i (1953 ka Tartu Muusikakooli) biol-knd (1955, TÜ), vk „Lääne-Eesti madalsoode floora ja vegetatsioon”, biol-dr (1969, TÜ), vk „Анализ лишенофлоры Эстонии”. Eesti TA korrr-liige (1975), akadeemik (1989). Oli 1955-56 TÜ taimesüstemaatika ja geobot kat-i v-õpetaja, 1956-60 dots-i kt, 1960-62 ja 1964-70 dots, 1962-64 v-teadur, 1970-71 prof-i kt, 1971-91 prof, 1991-93 bot ja ökol inst-i erakorrr prof, 1956-62 ja 1964-91 ka taimesüstemaatika ja geobot kat-i juh, 1994- TÜ emeritprof. – Uurimisvaldkonnad: lihhenol, geobot, keskkonna- ja looduskaitse, ökol, Eesti biol ajalugu. Töötas 1983 välja lihhenoindikatsioonilise meetodi õhukeskkonna saastatusastme määramiseks. Andis 1976 esimesena üldise ülevaate taimkatteteaduse ajaloost, koolkondadest ja arengutendentsidest; analüüsis pidevuse ja pidevusetuse fenomene biosüsteemides, samuti ökoloogia kui kompleksteaduse mahtu, määranguid ja ülesandeid. Selgitas madal-sootaimkatte koosluse sünökoloogilisi amplituude rakendades koosluse klassifitseerimisel floristilis-ökol printsiipe ja tüpoloogiat. Põhjendas mitme uue kaitseala

(sh Lääne-Eesti saarestiku biosfääri kaitseala) asutamise vajadust Eestis. Tegelnud Euroopa hävimisohus olevate samblikuliikide kaardistamisega ning Eesti põlis- ja tulundusmetsade võrdleva ökol ja floristliku uurimisega ning nende kaitse probleemidega. LUS-i president (1964-73 ja 1985-91, a-st 1988 auliige ja a-st 1991 asepresident), UNESCO rahvusv programmi *Inimene ja biosfäär* Eesti rahvusliku komitee esimees (1978-88, a-st 1995 aseesimees), Venemaa Loodusteaduste Akad välisliige (1996). Avatud Eesti Fondi auhind (1999), K. E. v Baeri mälestusmedal (1976), Valgetähe III kl teenetemärk (1998), Eerik Kumari looduskaitsepreemia (2009), U 600 teadustr-t, memuaarid *Üksi ja ühes* (Trt, 2002).

T: Antibiootilistest ainetest samblikes ja Eesti lihhenofloora uurimise ülesannetest. // TÜ Toim. 64 (1958); Floristical and phytogeographical study of the Estonian lichen-flora. // Plant taxonomy, geography and ecology in the Estonian SSR. Tln, 1969; Lichen sensitivity to the air pollution and index of poleotolerance (I. P.). // Folia Cryptogamica Estonica 3 (1973); Composition and anthropogenous changes of the lichen flora in vegetation in Estonia. // Anthropogenous changes in the plant cover of Estonia. Trt, 1981; Extinct macrolichens of Estonia. // Folia Cryptogamica Estonica 25 (1987); The Swedish lichenologist and the Estonian Flora (kaasautor T. Randlane). // Folia Cryptogamica Estonica 28 (1999); A new species of Asahinea (Ascomycotina, Parmeliaceae). // Folia Cryptogamica Estonica 29 (1992); List of physcioid macrolichens of Russian Far East and Siberia. // Folia Cryptogamica Estonica 33 (1998).

B: EE 14, 548; TÜ BL, 193; APUT, 171-172; V. *Masing*. Professor Hans Trassi trükitööde nimestik. Trt, 1988; / Folia Cryptogamica Estonica 40 (2003), 65-68.

TRAUTVETTER, Ernst Rudolph von (8. II 1809 Miitavi, Kuramaa – 12. I 1889 Peterburi, Venemaa), botaanik; baltisakslane. Lõpetas 1825 Miitavis gümn-i, 1831 TÜ, kus õppis algul arstiteadust, hiljem bot-t, loodusteaduse knd (1833, TÜ), filos-dr bot alal (1835, Köningsbergi Ük). Osales 1829-30 bot-alastel uurimisreisidel Liivimaa kub-s, töötans a-st 1831 koduõpetajana. Oli 1833-35 TÜ bot-aia abidir ja 1834-35 TÜ bot eradots, 1835-38 Peterburi bot-aia abidir, 1838-59 Kiievi Ük-i bot-prof ja 1847-59 rektor. Rajas 1841 Kiievi Ük-i juurde botaanikaia, oli selle esimene dir (1841-52). Olnud 1860-64 Mogiljovi kub-s Gori-Gorki Põllum-inst-i dir, 1864-75 Peterburi bot-aia dir. –

Uurimisvaldkond: taimesüsteematika ja –geogr. Uurinud ja kirjeldanud Baltimaade, Ukraina, Siberi, Kaukaasia ja Kesk-Aasia taimestikku. Peterburi TA k-liige (1837), Peterburi TA K. E. v Baeri kuldmedal (1885).

T: Ueber die nebenblätter: eine wissenschaftliche Abh. Mitau, 1831; Grundriss einer Geschichte der Botanik in Bezug auf Russland. 1837; Die pflanzengeographischen Verhältnisse des Europäischen Russlands. Riga, 1849-1851; Catalogus Campanulacearum Rossicarum. // Acta Horti Petropolitani I (1879) 6; Incrementa florae phaenogamae Rossicae. 1882.

B: EE 14, 549; AAUD, 144; *Левуцкый* I, 348-350; TÕ ajalugu II, 99, 187, 220.

TREI (a-ni 1963 **Pullisaar**), **Tiiu** (24. X 1936 Viljandi), hüdrobotaanik; taluniku t, Anne Kirki õde. Lõpetas 1954 Tartu 3. kk-i, 1959 TÕ bioloogina, biol-knd (1973, TÕ), vk „Хитобентос прибрежных вод Западной Эстонии”. Oli 1959-75 Läänemere Kalamajanduse TUI Tallinna osk-s laborant, ins ja v-teadur, 1975-76 ELVI v-teadur, 1976-93 ZBI v-teadur, 1994-2005 laborant, 2006- EMÜ põllum- ja keskkonnainst-i limnol-keskuse teadur. – Uurimisvaldkonnad: Eesti rannikumere põhjataimestiku liigiline koosseis ja levik ning töenduslike vetikate varud, biol ja kasutamine võimalused, Eesti jõgede suurtaimestik. Tema uurimustöö tulemusena hakati 1967 Saaremaal tootma kondiitritööstuse jaoks punavetikatest estagarit. *Eesti NSV floora* 9. osa (1984) koost-id. Üle 60 teadustr-e.

T: Matsalu lahe põhjataimestik. Tln, 1991; Taimed Läänemere põhjal. Tln, 1991; Veesamblad Eesti jõgedes (kaasautor H. Haab). // Proc. Est. Acad. Sci. Biol. 42 (1993) 3; Eesti jõgede esialgsed hüdrobioloogilised tüübid (kaasautor). // LUS-i ar 81 (2003); Macroflora in the watercourses of Saaremaa Island (Estonia) (kaasautor). // Boreal Envir. Res. 9 (2004) 1; Vegetation of Estonian watercourses, II. Drainage basin of lakes Peipsi and Võrtsjärv (kaasautor J. Paal). // Ann. Bot. Fennici 43 (2006) 1.

B: EE 14, 549; ZBI 1947-1997, 79-80.

TREIER, Elem (12. IX 1927, Karula v, Valgamaa), kirjandusteadlane, teatrikriitik ja näitekirjanik; rmt-upidaja p, Heie T-i isa. Lõpetas 1948 Tartu 5. kk-i, 1953 TÕ loogika-

psühhol osk-a. Oli 1953–71 E. Vilde Memoriaalmuuseumi ja 1971–2003 ühendatud E. Vilde ja A. H. Tammsaare Memoriaalmuuseumi dir. – Uurinud pms E. Vilde loomingut ja A. H. Tammsaare pentaloogia filos-st alust, avaldanud kirj- ja teatriarvustusi. Algas 1970. a-tel autoritruuduse ja teatriaautonoomia teemalise vaidluse. Tõi 1979 USA-st Eestisse A. H. Tammsaare kirjad A. Pranspillile ja publitseeris need (KK, 1981). Koost albumi *Mahtra sõda* (1958, koos J. Kahkiga), kogumikke (*Eduard Vilde kaasaegsete mälestustes*, 1960, koos K. Mihklaga; *Lõbus Vilde*, 1976; *A. H. Tammsaare mõtteid ja mõtisklusi*, 1981, koos R. Tiitusega), kirjutanud kuuldemänge ja näidendeid (*On põgenenud madu*, 1964; *A. H. Tammsaare kui saladus*, 1991; *A. H. Tammsaare ja Virumaa tüdruk*, 1997) ning dokumentaalfilmistsenaariume (*Tõde ja vabaduse nimel*, 1958; *Eduard Vilde*, 1951, 1965; *Tammsaare talu*, 1998; *E. Vilde elu karikatuuris*, 1999). Eesti Teatriliidu liige (1953–). ENSV tnl kultuuritegelane (1989). A. H. Tammsaare nim kirj-preemia (2003). Valgetähe medal (2000).

T: Tammsaare ja tema *Tõde ja õigus*. Tln, 2000; Tammsaare maailmakirjanikuna. Kolm välismaa Tammsaare-uurijat. Tln, 2001; Tammsaare elu härra Hansenina. Tln, 2002, 2011.

B: EE 14, 549; EKrL, 609–610; ETrBL, 722.

TREIER, Heie (15. I 1963 Tartu), kunstiteadlane ja –kriitik; Elem T-i tütar. Lõpetas 1981 Tallinna 21. kk-i, 1986 TÜ ajaloo erialal, 2000 EKA-s magistrantuuri, 2004 doktorantuuri, M.A. kunstiteaduse alal (2000, EKA), vk “Vaatenurk 1990-ndate aastate eesti kunstile”, Ph.D. samal alal (2004, EKA), vk “Kohalik modernsus kunstis: eesti varamodernistliku kunsti teoreetiline ja ajalooline kontseptualiseerimine ning Karl Pärsimägi paradigmaleidmise perioodil”. Täiendas end 1993 ja 2000 CEU-s (Praha, Budapestis). Oli 1986–98 kirjastuse Kunst toim, 1998–2000 *Eesti Ekspressi* kunstitoim, 2000–09 ajakirja *kunst.ee* taasasutaja ning peatoim, 2009– toim, a-st 2007 osaleb ka projektis *Documenta 12 Magazines*, ühtlasi 2000–04 EKA kunstiteaduse inst-i lektor, 2006– TLÜ kunstide inst-i kunstiajaloo õt-i dots. Loengukursused: 20.–21. saj lääne kunst ja eesti kunst, 20. saj kunstiteooriad jm. – Uurimisvaldkonnad: eesti varamodernistlik kunst, monumentaalkunst, kultuurilise paradigma muutused sekundaarse moderniseerumise tingimustes. E. Pütsepa nim preemia (2003, Rootsi), *Eesti*

Ekspressi Areeni aastapreemia (2003), K. Raua nim aastapreemia (2004). Üle 30 teadustr-e.

T: Kostabi. // EKM näituse kataloog. Tln, 1998; Pärsimägi: Võrumaa-Tartu-Pariis. Tln, 2003; Ideologies of style. // Is Art History Global? New York, London, 2006; Noored ja kunstiõpetajad meediaühiskonnas. // Muusika ja kunsti õpetamisest. Tln, 2005; Kunstnikud ja nende rollid. Viinistu triloogia. // TMK (2006) 8–9; Jaan Toomik (koost, kaasautor). Tln, 2007; “Therapy” of abstractionist art. // Arts in Arts Therapies: a European Perspective. Plymouth, 2009.

B: EKABL, 539.

TREIER, Valfrid (2. IV 1929 Tartu – 14. X 2010 Tartu), tehnikateadlane; töölise p. Lõpetas 1948 Tartu 1. kk-i, 1953 TPI mehh-tnk-a soojusenerg ins-na, 1964 Valgevene TA Soojuse ja Massiülekande TUI-s asp-i, tehnikaknd (1965, Valgevene TA, Minsk), vk „Исследование процесса сутки зерна бобовых культур в рециркуляционной пневмогазовой сушилке”. Oli 1953-61 EPA autode ja traktorite kat-i asst, 1961-62 v-õpetaja, 1962-65 v-laborant, 1965 asst, 1965-68 v-õpetaja, 1968-69 dots, 1969-73 loomakasv kat-i dots, 1973-91 meh kat-i dots, 1973-83 kat-i juh, 1992-93 EPMÜ põllum energ õt-i dots, a-st 2007 EMÜ emeriitdots. – Uurimisvaldkonnad: teravilja pneumaatilised retsirkulatsioonkuivatid, üldine soojustehnika, soojusõpetuse teor alused. Koost. õpikuid ja õppevahendeid.

T: Niiskuslevi mehhanism teraviljakihis. // EPA teadustööde kogumik (1967) 52; Teraviljakihis toimuva niiskuslevi arvutus. // EPA teadustööde kogumik (1969) 61; Tehniline termodünaamika. Trt, 1961; Soojus- ja ainelevi alused. Trt, 1989.

B: EPA BL I, 156; EPA BL II, 182; EPMÜ BL, 150.

TREIFELDT, Alfred (23. X 1925 Tallinn – 2. II 1960 Tallinn), majandusteadlane; töölise p. Lõpetas 1944 Tallinna Kommertsikooli, 1948 TPI maj-tnk-a tööstusökon alal, maj-knd (1955, Leningradi Mäeinst), vk käsitles isemajandamist Eesti NSV põlevkivitööstuses. Oli 1948-60 MI n-teadur, v-teadur, sektorijuh, 1957-59 TPI tootmise ökon ja organiseerimise kat-i v-õpetaja, 1959-60 dots. – Uurimisvaldkonnad:

põlevkivikombinaatide sisemise isemajandamise täiustamine, põlevkivi omahinna kujundamine, tööstusettevõtete isemajandamise korraldamine.

T: Isemajandamise organiseerimine tsehhides, jaoskondades ja brigaadides. Tln, 1954; Внутришахтный хозрасчет. М., 1956; Vooltootmine ja selle rakendamine Eesti NSV tööstuses. Tln, 1957.

TREIKELDER (a-ni 1985 **Laidsalu**), **Anu** (22. X 1961 Tallinn), keeleteadlane; haritlaste t. Lõpetas 1980 Tallinna 7. kk-i, 1985 TÜ prantsuse filol erialal, M.A. ajaloolise k-eteaduse alal (1997, Pariisi VII Ülikool), vk „L’emploi du passé composé dans *Le voyage de saint Brendan* de Benedeit (12e s.)“, Ph.D. prantsuse k-e ja kirj alal (2006, TÜ), vk „Le passé composé de l’ancien français: sémantique et contexte. Une étude sur corpus en contraste avec le passé composé en français moderne“. Oli 1980-91 TÜ v-õpetaja, 1991- lektor. - Uurimisvaldkonnad: ajalooline k-eteadus, kontrastiivlingvistika, semantika. Tõlkinud prantsuse, vanaprantsuse ja ladina k-st. Ajakirja *Synergies Pays riverains de la Baltique* toim-koll-i liige. U 20 teadustr-t

T: Quelques observations sur l’emploi de l’adverbial *ad + complément de durée + que* en ancien français. // Acta Univ. Stockholmiensis, Romanica Stockholmiensia 19 (2000); Passé composé français et *täisminevik* estonien (kaasautorid M. Tamm, E. Toulouze). // Contrastes et dialogues. // Studia Romanica Tartuensia I. Trt, 2001; Encapsulation d’événements dans le *Conte du Graal* de Chrétien de Troyes. // Romansk Forum 16 (2002) 2; Prantsuse keele grammatika. Tln, 2003, 2006; Quelques réflexions sur l’étude du passé composé en français médiéval. // Synergies Pays Riverains de la Baltique 2 (2004); Féminisation des noms de métiers dans Le Monde, Libération et Le Figaro (kaasautorid M. Käsper, S. Sarv). // Séméion, 6 (2008).

TREŠTŠALOV, Aleksei (31.10.1950 Smolensk), füüsik; venelane, teenistuja p. Lõpetas 1968 Leningradi 45. kk-i, 1973 TÜ optika ja spektroskoopia erialal, 1978 FI-s asp-i, füüsika-mat-knd (1978, FI), vk “Поляризация люминесценции и переориентация примесных молекулярных центров в щелочногалоидных кристаллах”. Oli 1973-83 FI n-teadur, 1983-86 v-teadur ja 1986-93 j-teadur, 1993- TÜ FI lasertehnika labori juh. Töötas külalisteadurina 1980-81 Soomes Wihuri Füüsika Laboris, 1992 Hollandis Nijmegeni Ük-s, 1999 Prantsusmaal Paris-Nord Ük-s, 2002 Rootsis Uppsala Ük-s. -

Uurimisvaldkonnad: laserfüüsika ja lasertehnika, kõrgrõhu impulssgaaslahendusplasma kui VUV laseri aktiivkeskonna uurimine, madalatemperatuurse plasma kasutamine nanomatejalide sünteesiks. NSVL MN-i preemia (1986, koll-s).

T: Determination of homogeneous vibronic spectra and the inhomogeneous distribution function of impurity molecules in solids by fluorescence saturation (kaasautor J. Kikas). // Chem. Phys. Lett.(1983) 98; Formation dynamics of excited components in discharge XeCl laser plasma from the data of dye-laser absorption probing (kaasautorid V. Peet, V. Mihkelsoo. // IEEE J.Quantum Electron. (1986) QE-22; Spatial-time dynamics of the discharge pumping and lasing in a XeCl excimer laser (kaasautor V. Peet). // IEEE J. Quantum Electron. (1988) QE-24; Theoretical simulation of physical processes in a discharge XeCl laser (kaasautor). // J. Phys. B (1989) 22; Diagnostics of a compact discharge-pumped XeCl laser with BCl₃ halogen donor (kaasautorid V. Peet, E. Slivinski). // Appl. Phys. B (1991) 52; Spectrochemical analysis of trace contaminants in helium (helium-fluorine) pulsed discharge plasmas (kaasautorid A. Vill, A. Chizhik). // J. Anal. At. Spectrom. (1996) 11; Temporal response of UV sensors made of highly oriented diamond films by 193 and 313 nm laser pulses (kaasautor) // Diamond Rel. mat. (2001)10; VUV-VIS spectroscopic diagnostics of a pulsed high-pressure discharge in argon (kaasautor A. Lissovski). // J. Phys. D (2009) 42; Emission of the third continuum of argon excited by a pulsed volume discharge (kaasautor A. Lissovski). // Phys. Plasmas (2009) 16.

TREU, Armin Fromhold (15. XI 1862 – surmaaeg ja –koht teadmata), arstiteadlane, ftisiaater; baltisakslane, pastori p. Lõpetas 1890 TÜ arstitsk-a, med-dr (TÜ, 1893), vk „Hemiatrophia facialis progressiva“. Asutas 1895 Valga kreisis Lindheimi sanatooriumi.

T: Ueber die Fürsorge für unbemittelte Lungenkranke. // Pet. med. Wochenschr. (1901) 23.

B: Die Aerzte Livlands, 399.

TREUFELDT, Ülo (27. XII 1946 Tallinn), tehnikateadlane; kaubandustöötaja p. Lõpetas 1965 Tallinna 1. kk-i ja Tallinna Muusikakooli akordioni erialal, 1970 TPI energ-ts-k-a elektrisüsteemide ja -võrkude alal, 1975 samas asp-i, tehnikaknd (1978,

Leningradi PI), vk „Обеспечение режимных задач исходными данными об узловых нагрузках”. Oli 1970–73 projekteerimisinst-s Energiavõrkude Projekt ins ja v-ins, a-st 1976 TPI-i elektrisüsteemide kat-i asst ja v-õpetaja, 1984-88 dots-i kt, 1989- TTÜ eoektroenerg inst-i dots, 2002 oli ka Helsingi Kõrgemas Tehnikakoolis külalisõppejõud. – Uurimisvaldkonnad: elektrivõrkude rikketalitlused, elektrisüsteemi, -võrkude ja -tarbijate koormuste mat modelleerimine ja seire, elektroenerg terminol ning rahvusv elektroenerg standardite tõlkimine. U 80 teadustr-t.

T: Обеспечение режимных задач исходными данными об узловых нагрузках. // Статистические проблемы управления. 23. Vilnius, 1977; Влияние естественный освещенности на нагрузку энергосистемы. // TPI Toim. 529 (1982); Lühised elektrisüsteemides. Tln, 2002; Elektroenergeetikasõnastik (kaasautor). Tln, 2005; Estimation of distribution network state on the basis of a mathematical load model (kaasautorid M. Meldorf, J. Kilter). // Oil Shale (2005); Temperature dependency of electrical network load (kaasautorid M. Meldorf, J. Kilter). // Oil Shale (2007); Jaotusvõrgud (kaasautor). Tln, 2007.

B: *Mente et Manu* (2007) 17. I; *T. Metusala, E. Tiigimägi*. Tallinna Tehnikaülikool. Elektroenergeetika instituut 1918 – 2008, 100, 101, 161, 162.

TREUMANN, Madis (18. / 6. XII 1855 Vigala – 22. VIII 1934 Tartu), loomaarst. Õppis Haapsalu kreiskoolis, 1876–81 TVI-s. Oli 1880–1906 loomaarst Rakveres, Tallinnas ja Lihulas, 1906–20 Märjamaal, 1920- Vigala jsk-a loomaarst, ühtlasi Vigala põllutöökooli õppejõud. Võtnud osa Tartu Põllum Seltsi ja EKmS tegevusest.

T: Põllu wäetaja. Trt, 1880; Hobuse rauutamise õpetus. Trt, 1881; Põrna põletik. Trt, 1886; Loomade arstimise õpetus. Trt, 1891; Hobuse kärnatõbe wastu. Tln, 1919; Jahimeeste käsiraamat. Tln, 1924.

B: Альбом имматрикулированных в ДВИ, 101; EAT, 350-351; „Postimehe” album. Trt, 1907, 250; ELR (1934) 5, 184; Eesti Vet.-arst Rootsis (1957) 12, 37–38.

E. Kuum

TRIKKEL, Andres (18. VII 1959 Tallinn), keemik; Ivar T-i p. Lõpetas 1977 Tallinna 21. kk-i, 1982 TPI keemiatsk-a, 1986 samas asp-i, 1999 TTÜ-s doktorantuuri,

tehnikamag keemia alal (1992, TTÜ), vk „CaS saamine fosfokipsist”, tehnikadr keemiatehnika alal (2001, TTÜ), vk „Eesti karbonaatsed kivimid ja põlevkivituhk vääveldioksiidi sorbendina”. Täiendas end 1992 ja 1997 Helsingi Tehnikaük-s, 1994 Walesi Ük-s, 1998 Åbo Akad-s Turus. Oli 1982-83 TPI mineraalväetiste ja söötade probleemlabori ins, 1986-88 n-teadur, 1988-98 TTÜ anorg ja analüüt keemia kat-i (a-st 1992 inst) asst, 1998-2002 anorg ja üldkeemia õt-i lektor, 2002-06 anorg keemia õt-i dots, 2006- füüsikal keemia õt-i anorg materjalide prof ja anorg materjalide teaduslabori v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: anorg ainete keemia ja tehnol tehnilised protsessid, termogravimeetriselised uurimismeetodid, keevkihi tehnol, põlemisprotsessid ja nendes tekkivate gaaside puhastusmeetodid, soojuselektrijaamade gaasiliste ja tehketehetehitmete minimiseerimine. Üle 20 teadustr-e, 3 patentset leiutist.

T: Reactivity of oil shale ashes in the binding of SO₂ (kaasautor). // J. Thermal Analysis Calorimetry 88 (2007) 1; Utilization of Estonian oil shale semicoke (kaasautor). // Fuel Processing Technol. 89 (2008) 8; EDTA impact on Cd²⁺-migration in napatite – water system (kaasautor). // J. Hazardous Materials 154 (2008) 1-3; Heating rate effect on the thermal behavior of ammonium nitrate and its blends with limestone and dolomite (kaasautor). // J. Thermal Analysis Calorimetry 97 (2009) 1.

B: TTÜ professorid läbi aegade, 457-458.

TRIKKEL, Ivar (11. IV 1930 Tallinn – 30. IV 1999 Tallinn), ajakirjanik ja ajakirjandusteadlane; lennukitehnika p, Andres T-i isa. Lõpetas 1949 Tallinna 2. kk-i, 1954 TÜ eesti filol erialal, 1966 TÜ-s asp-i, filol-knd (1967, TÜ), vk „Raadiokommunikatsiooni spetsiifika, väljendusvahendid ja žanrid”. Oii 1953-77 Eesti Raadio korrespondent, toim. ja kommentaator, 1968-72 ühtlasi TÜ õu täitja, 1973-77 Eesti Raadio Arvutuskeskuse sotsiol-osk-a v-teadur, 1977-84 TPedI kultuurhariduse kat-i juh, 1984-87 dots, 1987-89 prof-i kt, 1989-91 prof, 1991-96 TPÜ kultuurifilos ja –ajaloo õt-i juh ja prof, a-st 1996 emeriitprof. – Uurimisvaldkonnad: raadiokommunikatsiooni ja kultuurifilos ning ajakirj teor probleemid, Eesti Raadio ajalugu. EV Ülemnõukogu Presiidiumi esimehe kultuurinõunik (1989-91). ENSV tnl kultuuritegelane (1966). U 140 teadustr-t.

T: Ringhääling eile ja täna. Tln, 1977; Katsematerjal kirjanduskursuse juurde: raadiožurnalistikast. Tln, 1979; Ja ilma ja inimesi. Päevakajalisi mõttekilde. Arutlusi. Mõtisklusi. Tln, 1979; Ringhäälinguaeg. Tln, 1998.

B: EE 14, 550-551; EKnL, 613.

TRINK, Robert (3. VI 1929 Kirovi obl, Venemaa), arstiteadlane, kurortoloog; taluniku p. Lõpetas 1950 Tartu Vab Med-kk-i, 1956 TÜ arstitsk-a, med-knd (1967, Eesti TA), vk „Haigusprotsessi aktiivsuse ja neerupealiste koore talitluse muutused reuma- ja reumatoidartriidihaigetel kompleksse kuurortravi toimetel Haapsalu meremuda kasutamise korral”. Oli 1956-57 Vaeküla Maahaigla juh, 1957-61 Rakvere Raj Haigla jsk-aarst ja 1. sisehaiguste osk-a juh, 1961-68 EKMI kurortol osk-a n-teadur, 1968-93 v-teadur, 1994-95 Eesti Sotsiaalmin-i Kurortol ja Taastusravi Inst-i v-teadur, 1996-2001 Pärnu Kurortol ja Taastusravi Inst-i v-teadur. – Uurimisvaldkond: Eesti erinevate ravimudade (Haapsaulu ja Mullutu-Suurlahe, Värskä ja Ermistu järve) ja nendest valmistatud preparaatide (Konpel-1 ja huumushapped) terapeutilise toime ja efektiivsuse selgitamine reumaatiliste haigustega haigetel. Eesti Füsioteraapilise ja Kurortol Med-i Seltsi sekr (1962-92). Üle 90 teadustr-e.

T: Kompleksse kuurortravi kaugtulemused reumatoidartriidihaigetel. // NET (1978) 6; О динамике некоторых лабораторных показателей у больных ревматоидным артритом при курортном лечении. // Вопр. курортол. (1982) 2; Терапевтическое действие маловодной массы морской лечебной грязи. // Вопр. курортол. (1992) 5-6; Ermistu sapropeeli ja Haapsalu meremuda raviomaduste võrdlev uurimine reumatoidartriidi- ning osteoartroosihaigetel (kaasautor). // EA (1996) 5; Reumatoidartriit ja kuurortravi (kaasautor). // EA (1998) 1; Haapsalu meremuda huumushapped ja nende bioaktiivsus (kaasautor). // Eesti Rohuteadlane (1998) 3; Haapsalu meremuda huumushapete elektroforeesi raviefekt mõnede reumaatiliste haiguste korral (kaasautor). // EA (1999) 6; Терапевтическая эффективность чумусовых кислот морской лечебной грязи при остеоартрозе (kaasautor). // Вопр. курортол. (2000) 5.

B: NET (1979) 5, 398; EKMI BL, 42; H. Merila-Lattik, 1071.

TROFIMOVA (a-ni 1965 **Eksina**), **Taisia** (13. V 1938 Alatskivi v, Tartumaa), füüsik; venelane. Lõpetas 1955 Tartu 4. kk-i, 1960 TÜ füüsikuna, 1963 samas asp-i, füüsikamat-knd (1966, TÜ), vk „Физические процессы в люминесцирующих ионных кристаллах, возникающие под действием электронов энергии 50-5000 eV”. Oli 1963-66 FAI teadur, 1966-73 TPI v-õpetaja, 1973-77 dots, 1974-76 füüsika kat-i juh, 1977- Moskva Elektroonika ja Mat Inst-i õppejõud (a-st 1988 füüsika kat-i prof). – Uurimisvaldkonnad: tahkisefüüsika, füüsika õpetamise metoodika. Üle 50 teadustr-e.

T: Люминесценция ионных кристаллов под действием электронов. // Изв. АН СССР, сер. физ. 29 (1965) 1; Рекомбинационная люминесценция активированных ионных кристаллов при возбуждении медленными электронами (kaasautor I. Kuusmann). // Изв. АН СССР, сер. физ. 30 (1966) 4; Электронные возбуждения ионных кристаллов и явления фото-, катодо- и радиолюминесценции (kaasautor). // Тр. ИФА АН ЭССР 34 (1966); Курс физики. М, 1985, ³1994; Сборник задач по курсу физики. М, 1991; Физика: 500 основных законов и формул (справочник). М, 1999.

B: EE 14, 551.

TROJANOWSKY, Carl Wilhelm Johannes (24. VI 1841 – surmaaeg ja –koht teadmata), arstiteadlane; baltisakslane, ametniku p. Lõpetas 1863 TÜ arstitsk-a, med-dr (1864, TÜ), vk „Klinische Beiträge zur Lehre von Bronchiectasie“. Oli kihelkonna- ja kreisiarst, alates 1904 erapraxis Tartus. Tõid tervishoiu alalt.

T: Здравоохранение личное и общественное. СПб, 1894.

B: Die Aerzte Livlands, 401.

K. Kalling

TROMSZYNSKI, Edmund (21. VIII 1857 Kaunase kub – 31. VII 1912 Skobiel), loomaarstiteadlane; poolakas. Lõpetas 1879 Varssavi Vet-inst-i, vet-mag (1891, TVI), vk „Экспериментальное бактериологическое исследование пота лошадей при остром и хроническом сапе”. Töötas Venemaa sõjaväe vet-arstina, oli 1908-10 Fergana sõjaväeringkonna vet-inspektor. – Uurimusi hobuste tatitaudist ja tiirudest. Uuris esimesena Eestis eksperimentaalselt malleuse ülekandumist higiga.

B: *K. Millak*. Słownik polskich lekarzy weterynaryjnych biograficzno-bibliograficzny 1394-1918. Lublin-Warszawa, 1960-1963, 244; Альбом имматрикулированных в ДВИ, 331.

E. Ernits

TROSKA (a-ni 1954 **Reiman**), **Gea** (10. II 1926 Tallinn), etnoloog; Hugo Reimani t. Lõpetas 1944 Tallinna III Gümni, 1950 TÜ ajaloo osk-a, ajalooknd (1974, Eesti TA), vk „Põhja-Eesti külad XIX sajandil”. Oli 1953-60 Tallinna Linnamuuseumi teadur ja dir, 1960-71 Eesti Vabaõhumuuseumi v-teadur, fondide osk-a juh ja dir-i aset teadustöö alal, 1971-96 AI n- ja v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: külaasustuse ajalugu ja taluehitised. Üle 30 teadustr-e.

T: Lääne-Eesti talud Eesti Riiklikus Vabaõhumuuseumis. Tln, 1977; Eesti talurahva majanduse ja olme arengujooni 19. ja 20. sajandil. Tln, 1979; Eesti külad XIX sajandil. Tln, 1987; Talunimed läbi aegade. Tln, 1995; Eesti rahvakultuuri leksikon (kaasautor). Tln, 1995, ³2007; Eesti rahvakultuur (kaasautor). Tln, 1998, ²2008; Läbi aegade ja inimeste. Kodila külade aja- ja kultuuriloost. Rapla, 2001.

B: EE 14, 551.

TRUDNIKOV, Viktor (15. X 1927 Roodova v, Petserimaa – 3. X 2007 Tallinn), arstiteadlane, ortopeed; taluniku p. Lõpetas 1948 Tallinna Med-kk-i velskrina, 1954 TÜ arstitsk-a, med-knd (1965, Leningradi Traumatol-ortopeedia TUI), vk „Клиника и лечение подкожного разрыва двуглавной мышцы плеча“ Täiendas end korduvalt Moskvas Traumatol-ortopeedia Keskinstituudis ja Riia Traumatol-ortopeedia Inst-s Oli 1954-60 ja 1965-80 Tallinna Vab Haigla traumatol osk-a ortopeed, 1960-65 Leningradi Traumatolo-ortopeedia TUI n-teadur, 1980-94 Tallinna Vab Tuberkuloositõrje Dispanseri ja Tallinna Vab Haigla polikliiniku ortopeed, 1994-97 vaegurluse ekspertiisikomisjoni arst-ekspert. Eesti Traumatoloogide-ortopeedide Seltsi liige – Uurimisvaldkonnad: ortopeedilised haigused. U 20 teadustr-t

T: Mõlema reieluu lahtise murruga haige operatiivse ravi juht. // NET (1963) 2; Õlavarre kakspealihase nahaaluse rebendi kliiniline pilt ja kirurgiline ravi. // NET (1963) 6; К вопросу об оперативном лечении коксартрозоз (kaasautor В. Äniline). // Тр. Рижского НИИ Травматол. Ортопедии 11 (1971); Ravitüsistused koksartroosi

põdevatel haigetel. // NET (1974) 1; Восстановительное лечение больных с коксартрозом в послеоперационном периоде (kaasautor M. Kuusik). // Актуальные вопр. травматол.-ортоп. Тln, 1978.

B: EA (2008) 2, 163.

TRUHART, Hermann (15. XII 1843 - ?), arstiteadlane; baltisakslane, riigiametniku p. Lõpetas 1869 TÜ, med-dr (1869, TÜ), vk „ Beiträge zur Nikotinwirkung“. Täiendas end Berliinis ja Viinis, seejärel oli praktiseeriv arst, alates 1894 Tartus. Liivimaa Arstide Seltsi (*Livländische Aerztetag*) asutaja ja president (1889-99), Tartu Arstide Seltsi president (1903).

T: Ueber der Verbreitung der Lues in Livland. / Pet. Med. Wochenschr., 1895; Zur Reform des Sanitätswesens in Livland, Rigaer Tagebl., 1896.

B: Die Aerzte Livlands, 401.

K. Kalling

TRUMM, Avo (28. VI 1965 Tartu), sotsioloog. Lõpetas 1983 Tartu 8. kk-i, 1990 TÜ geograafina, 1996 TÜ-s magistrantuuri, sotsiol-mag (1996, TÜ), vk „Poverty - the cost of transformation“. Oli 1989-2004 TÜ sotsiol osk-a perekonnauurimise rühma teadur, 2004-sotsiol ja sotsiaalpol osk-a lektor ja erakorr teadur. – Uurimisvaldkond: sotsiaalsete muutuste mõju perekondade maj ja psühhol toimetulekule. Üle 30 teadustr-e.

T: Poverty among households in Estonia (kaasautor D. Kutsar). // Scand. J. Social Welfare 2 (1993) 3; Changed situation, remaining needs: Challenge for welfare policy in Estonia (kaasautor D. Kutsar). // Social Policy in Transition Societies. Experience from the Baltic Countries and Russia. Helsinki, 1995; Poverty Reduction in Estonia: Background and Guidelines (kaasautor). Trt, 1999; Focus group and vignette method to study policy responses (kaasautor). // Eur. Studies on Inequalities and Social Cohesion 3 (2006) 4; The welfare system of Estonia: past, present and future (kaasautor M. Ainsaar). // Handbook of European Welfare Systems. London, New York, 2009.

TRUMMAL, Albert (19. I 1920 Estonka küla, Saraatovi kub, Venemaa – 5. I 1983 Tartu), kirjandusteadlane; olnud abielus Vilma T-ga. Lõpetas 1940 Saraatovis eksternina kk-i, jätkas õpinguid V. I. Lenini nim Moskva Ped Inst-s ja Moskva RÜ-s, osales 1943-45

Nõuk armee Eesti Laskurkorpuse koosseisus II maailmasõjas, lõpetas 1950 TÜ prantsuse k-e ja kirj erialal, filol-knd (1965, TÜ), vk „Роман Флобера *Бувар и Пекюше* в зарубежной и русской критике”. Täiendas end 1970 LÜ-s, 1975-76 MÜ-s. Oli 1951-52 TÜ vene k-e kat-i v-õpetaja, 1953-54 Lääne-Euroopa kirj-e kat-i ja vene k-e kat-i v-õpetaja, 1954-50 ja 1962-70 Lääne-Euroopa kirj ja klassikalise filol kat-i v-õpetaja, 1971 dots, 1972-74 saksa filol kat-i v-õpetaja, 1976 v-õpetaja, ühtlasi 1973-75 ajalehe *TRÜ* venek-se väljaande toim. Töötas seejärel toim-na Leningradi kirjastuses *Hudožestvennaja Literatura* ja õü-täitjana. A. Herzeni nim Leningradi Ped Inst-s. – Uurimisvaldkond: Flaubert`i looming ja selle käsitlused. Eesti esimene floberist.

T: XIX-XX sajandi väliskirjanikke. 4. vihik (kaasautor). Trt, 1962; J.-P. Sartre. A. Camus (XIX-XX sajandi väliskirjanikke). Trt, 1971; Flaubert`i kaks-kolm mõttekest. // *Lng* (1980) 11; Raamat eimillestki (*Bouvard ja Pécuchet*). // *KK* (1981) 11.

B: TÜ BL I, 250-251; SV (1983), 14. I.

TRUMMAL, Aleksander (19. XI 1963 Tallinn), keemik; Albert T-i p. Lõpetas 1980 Tallinna 15. kk-i, 1985 TÜ org keemia erialal, oli 1986–88 KBFI asp, 2000–05 TÜ doktorant, M.Sc. füüsikal ja analüüt keemia alal (2000, TÜ), vk “Dimetüülsulfoksiidi ja anioonide vaheliste klastrite kvantkeemiline uurimine”, Ph.D. samal alal (2009, TÜ), Vk “Computational study of structural and solvent effects on acidities of some Brønsted acids”. Oli 1985 KBFI keem füüsika labori ins, 1986–96 n-teadur, 1996–2010 teadur, 2010– v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: katalüütilised mehhanismid tseoliitides, ioon-molekulaarsed interaktsioonid, solvendi mõju happelisusele ja aluselisele, keem energiatehnol. Üle 20 teadustr-e.

T: Enriched uranium technology at the Sillamäe oil shale processing plant (kaasautor). // *Oil Shale* 23 (2006) 3; The TOTEM experiment at the CERN Large Hadron Collider (kaasautor). // *J. Instrument.* 3 (2008) 8; Feasibility of the spontaneous gas-phase proton transfer equilibria between neutral Brønsted acidis and Brønsted bases (kaasautor). // *J. Phys. Org. Chem.* 21 (2008) 7–8; IEF-PCM calculations of absolute pKa for substituted phenols in dimethyl sulfoxide and acetonitrile solution (kaasautor). // *J. Phys. Chem. A* 113 (2009) 21; The TOTEM detector at LHC (kaasautor). // *Nuclear Instruments and*

methods in Physics Res. A 617 (2010) 1–3; Calculations of pK_a of superacids in 1,2-dichloroethane (kaasautor). // J. Phys. Chem. A 115 (2011) 24.

B: <https://www.etis.ee>.

TRUMMAL (a-ni 1951 **Õunroos**), **Vilma** (21. XI 1924 Padise v, Harjumaa), ajaloolane, arheoloog; olnud abielus Albert T-ga. Lõpetas 1945 Tallinna ÕS-i, 1950 TÜ ajaloo osk-a, 1954 samas asp-i, ajalooknd (1955, TÜ), vk „Eesti-Vene vastastikused suhted IX sajandist kuni XIII sajandi alguseni”. Oli 1950-51 Tartu ÕI õppejõud, 1955-65 TÜ NSVL ajaloo kat-i v-õpetaja, 1965-69 dots-i kt, 1969-89 dots, 1989-93 eesti ajaloo kat-i dots, 1990-91 arheol labori teadur, 2007- emeriidots. – Uurimisvaldkonnad: Tartu varasem ajalugu ja arheol, Eesti noorem rauaaeg, Eesti keskaja arheol uurimise ja õpetamise ajalugu. Eesti linnaarheol rajajaid; koost. õpikuid. U 80 teadustr-t.

T: Arheoloogia alused. 1-2. Trt, 1958-65; Arheoloogilised kaevamised Tartu linnusel. // TÜ Toim. (1964) 161; Arheoloogilised kaevamised Tartu vanalinna territooriumil. // TÜ Toim. (1970) 258; Eesti ala vanem asustus ja rahva etniline kujunemine. Trt, 1973; Arheoloogia alused. Õpik. Tln, 1979; Tartu arheoloogiline aines vanalinna keskaegsete tänavate uurimise allikana. Allikaõpetuslikke uurimisi. // TÜ Toim. (1989) 851; Arheoloogia õpetamisest Tartu Ülikoolis viimase 50 aasta vältel. // TÜ ajaloo küsimusi XXV. Trt, 1991.

B: TÜ BL, 48-49; AA (1999) 2, 131-133; Eesti Arheoloogiaajakiri 3 (1999) 2, 175-176; Linnusest ja linnast. Uurimusi V. Trummali auks. Tln, 2004, 11-12.

TRUMP, Tõnu (27. VIII 1961 Tallinn), informaatikateadlane; hambaarsti ja inseneri p. Lõpetas 1979 Tallinna 1. kk-i, 1984 TPI raadiotehnika alal, tehnikaknd (1990, Eesti TA), vk “Алгоритмы, программы, спецпроцессоры многомерного дискретного преобразования Фурье”, tehnikadr (1993, TTÜ), vk „Some new aspects of digital filtering”. Täiendas end 1993-94 Stockholmi Kuninglikus Tehnikaük-s. Oli 1984-86 TPI radio- ja sidetehnika kat-i ins, 1986-90 küb kat-i teadur, 1991-93 TTÜ raadiotehnika kat-i dots, 1995-99 *Ericsson AB* (Stockholm): v-spetsialist, 1999-2006 ekspert, 2007- TTÜ raadio- ja sidetehnika inst-i signaalitöötuse prof. – Uurimisvaldkond: digitaalne signaalitöötlus, adaptiivsed algoritmid. 40 teadustr-t, 11 patenti.

T: Estimation of nominal direction of arrival and angular spread using an array of sensors (kaasautor B. Ottersten). // *Signal Proc.* (1996) 50; Mobile crosstalk control – enhancing speech quality in digital cellular networks (kaasautor). // *Ericsson Rev.* (1998) 2; Maximum likelihood trend estimation in exponential noise. // *IEEE Trans. Signal Proc.* 49 (2001) 9; Adaptiivsed filtrid ning nende rakendused sidesüsteemides. Tln, 2008; Detection of echo generated in mobile phones. // *Recent Advances in Signal Processing*. Vukovar (Horvaatia), 2009.

TRUU, Alfred Georg (15. XI 1897 Tallinn – 28. IX 1984 Tallinn), põllumajandusteadlane ja soodeuurija; töölise p. Lõpetas 1926 eksternina Tallinna RÜS Erakolledži, 1932 TÜ põllum-*tsk*-a agron-na, põllum-knd (1956, Eesti TA), vk „Eesti NSV ordoviitsiumiala sood ja nende põllumajandusliku kasutamise perspektiivid”. Võttis osa I maailmasõjast ja Vabadussõjast, teenis 1920-26 Eesti sõjaväe varustusval-es. Oli 1929-33 TÜ taimebiol katsejaama asst, 1933-36 Haridus- ja Sotsiaalmin-i maj-inspektor, 1936-40 Sotsiaalmin-i majandusjuh, 1940-41 Tooma Sookatsejaama agronoom, 1941-42 Kuusiku riigimõisa valitseja, 1942-44 Põllutöö Keskval-e nõuandeosk-a inspektor ja juh, 1944-45 Jõgeva Sordiaretuse Inst-i v-teadur ja asedir, töötas 1945-56 ENSV TA Maaparanduse ja Sookultuuri Inst-s (1952-56 soode uurimise sektori juh), oli 1956-58 EMMI soode uurimise osk-a juh, 1958-67 mullateaduse osk-a v-teadur.– Uurimisvaldkond: soode põllum kasutamise võimalused. 1950-60 uuriti T. osavõtul läbi enamik Eesti soid. Eesti-Vene mullateaduse sõnastiku (1971) üldkoostaja. Vabadusristi I liigi 3. järk. Üle 50 teadustr-e.

T: Alus- ja väetusturba tootmine ja kasutamine. Tln, 1955; Eesti NSV turbafond ja soode kaart. Tln, 1961 (autoreid); Eesti NSV sood ja nende põllumajanduslik kasutamine. Tln, 1964 (autoreid); Eesti ordoviitsiumi ala soodest. // 50 aastat sookultuurialast uurimistööd Eestis. Tln, 1960.

B: EE 14, 551; AAUT II, 439; EMVI BL, 24; *R. Toomre*. Rohumaaviljeluse teadustöö areng ja selle uurijad Eestis. Tln, 1991, 104-105; *Agraart.* (1997), 374.

TRUU, Hans (28. IX 1903 Helme v, Viljandimaa – 9. XI 1957 Tallinn), tehnikateadlane. Lõpetas 1930 Danzigi TÜ meh-ins-na, tehnikaknd (1947), vk käsitles mehh restide

kasutamist põlevkivi põletamisel, tehnikadr (1951, NSVL TA Kržižanovski nim Energ-inst), vk “Теория и практика жигания горючего сланца”. Töötas Eesti Rahvuslikus Jõukomitees ja katlakonstruktorina Franz Krulli masinatehases, 1942-44 Katla ja Turbiini TU Keskinst-s Moskvast. Oli 1944-56 EI teadusdir, 1956-57 kütuste labori juh, ühtlasi luges 1945-47 TPI-s katelde ja kollete kursust. – Uurimisvaldkond: kohalike kütuste (turvas, põlevkivi) energ-ne kasutamine. Selgitas põlevkivi töötlemisel tekkiva poolkoksi ja diktüoneemakiltkivi põletamise võimalusi eelgaasistamisega keevkihis. Tegi kaastööd Eesti Entsüklopeediale (1932-40). Üle 30 teadustr-e.

T: Katlakolletest püstkateldele turvas- ja põlevkivikütteks. // Tehnika Põllum-s (1937) 1; Küttekulude kokkuvõtteid põllumajandusliikudes tööstustes. // Tehnika Põllum-s (1937) 3; Aurukatelde ülesseadmisel sagedamini ettetulevaid puudusi. // Tehnika Põllum-s (1937) 4; Kriitiline ülevaade küteturba tootmisviisidest. // Tehnika Ajakiri (1937) 5; Aurukatelde pragude ja sööbelohkude kõrvaldamisest. // Tehnika Ajakiri (1937) 8; Aurukatelde tootmisest. // Tehnika Põllum-s (1939) 3/4; Metallisääst keevitamise läbi. // Tehnika Ajakiri (1940) 4; Kriitiline ülevaade põlevkivi-küttekolletest mehhaaniliste restidega. Trt, 1946; Tahkekütuste kaheastmelisest põletamisest (kaasautor A. Ots). // Tehnika ja Tootmine (1957) 8.

B: EE 14, 551; Ühe instituudi lugu. Tln, 1997, 41, 46, 90, 116, 126-128, 130, 171, 183, 188, 190, 193-195, 197, 202-204, 208; *N. Štšeglov. A/S Franz Krulli konstruktorid.* // Insenerikultuur Eestis. 1. Tln, 1992, 156-159; *V. Mägi. Adraseadmise aeg: Tallinna Tehnikaülikool 1918-1940.* Tln, 2008, 179.

V. Mägi

TRUU, Jaak (3. VI 1967 Kuressaare), mikrobioloog; Marika T. abikaasa. Lõpetas 1985 Kingissepa 1. kk-i, 1991 TÜ biol-osk-a mikrobioloogina, biol-mag (1994, TÜ), vk „Eesti järvede bakteriplankton: seos keskkonnateguritega ja pikaajalised muutused”; Ph.D. mikrobiol alal (2004, TÜ), vk „Oil shale industry wastewater: impact on river microbial community and possibilities for bioremediation”. Oli 1991-92 Ökol ja Mereuuringute Inst-i teadur, 1992-98 EPMÜ keskkonnakaitse inst-i teadur, 1998-2006 TÜ MRI teadur, 2006- v-teadur, ühtlasi 2005-06 TTÜ Tartu kolledži dots, 2007 erakorraline dots. – Uurimisvaldkond: Balti mere õliga reostatud vee mikroobikoosluste kataboolne

potentsiaal ja selle ökosüsteemi bakterite biodegradatiivsete plasmiidide genoomi organisatsioon ja evolutsioon; mikroobse biodegradatsiooni genoomne ja metagenoomne uurimine Balti mere vee näitel. U 130 teadustr-t.

T: Comparison of API 20NE and biolog GN identification systems assessed by techniques of multivariate analyses (kaasautor). // J. Microbiol. Methods 36 (1999) 3; Self-purification processes in Estonian rivers receiving sewage from oil shale processing industry (kaasautor). // Archiv f. Hydrobiol 141 (2002) 3-4; Enhanced biodegradation of oil shale chemical industry solid wastes by phytoremediation and bioaugmentation (kaasautor). // Oil Shale 20 (2003) 3; Depth distribution of photosynthetic pigments and diatoms in the sediments of a microtidal fjord (kaasautor). // Hydrobiol. 534 (2005) 1-3; Earthworm communities of flooded grasslands in Matsalu, Estonia (kaasautor). // Eur. J. Soil Biol. 43 (2007) 2.

TRUU, Marika (26. I 1964 Põltsamaa), mikrobioloog; Jaak T. abikaasa; Lõpetas 1992 TÜ bioloogina, keskkonnakaitse mag (1999, EPMÜ), vk „Metsavarist lagundava mikroobikoosluse struktuur ja aktiivsus hariliku männi (*Pinus sylvestris* L.), hariliku kuuse (*Picea abies* (L.) Karst) ja halli lepa (*Ainus incana* (L.) Moench.) lehevarises”, Ph.D. mikrobiol alal (2008, TÜ), vk „Impact of land use on microbiol communities in Estonian soils”. Oli 1996-99 EPMÜ keskkonnakaitse inst-i mikrobioloog, 1999-2003 teadur, 2003-05 labori juh, 2005-06 TTÜ Tartu Kolledži teadur, 2006-07 TTÜ teadur, 2006-08 TÜ mol- ja rakendusbiol inst-i erakorr teadur, 2009- TÜ ökol- ja maateaduste inst-i erakorr teadur. – Uurimisvaldkonnad: pärandkoosluste mullastiku mitmekesisus ja talitlemine, toitained ja keem efektorid signaali- ja metabolismiradade käivitajatena pro- ja eukarüootsetes mikroorganismides: metaboolsed, ökol ja rakenduslikud aspektid; risosfääriprotsessid muudetud õhuniiskusega lehtmetsaökosüsteemide aineringses. U 40 teadustr-t.

T: The earthworm communities and microbial activities in coniferous forests of Estonia (kaasautor). // Baltic Forestry 5 (1999) 2; Earthworm Lumbricidae communities in alder and aspen forest: three case studies (kaasautor). // Baltic Forestry 6 (2000) 1; Puuliigi ja mulla koosmõju risosfääriprotsessidele (kaasautor). // Muld ökosüsteemis, seire ja kaitse. Trt-Tln, 2004; Mahe- ja tavatootmise mõju mikroobsetele protsessidele põllumuldes

(kaasautorid J. Truu, M. Ivask). // EPMÜ teadustööde kogumik 220 (2005); Functional diversity of culturable bacterial communities in the rhizosphere in relation to fine-root and soil parameters in alder stands on forest, abandoned agricultural, and oil-shale areas (kaasautor). // Plant and Soil 283 (2006) 1-2; Invertebrate communities (Annelida and epigeic fauna) in three types of Estonian cultivated soils (kaasautor). // Eur. J. Soil Biol. 44 (2008); Microbial biomass, activity and community composition in constructed wetlands (kaasautorid J. Truu, J. Juhanson). // Sci. Total Envir. 407 (2009) 13.

TRUU, Mihkel (23. IX 1935 Mihkli v, Pärnumaa), majandusteadlane; pastori p. Lahkus Eestist 1944 Rootsi, elas a-st 1948 Lõuna-Aafrika Vabariigis. Lõpetas 1953 Goodwoodis kk-i, 1956 Stellenboschi Ük-i, maj-mag (1961, samas); Ph.D. maj-teaduse alal (1972, Rhodese Ük), vk „Human resources in the Cape Midlands”. Töötas 1956-57 Punase Risti süsteemis Rootsis, Ungaris ja Austrias, oli 1959-63 Stellenboschi Ük-i n-teadur ja teadur, 1964-68 Rhodese Ük-i v-teadur, 1969 Lõuna-Aafrika Ük-i v-teadur, 1970-73 Witwaterstrandi Ük-i v-teadur, 1973-83 Rhodese Ük-s maj ja maj-ajaloo prof, 1984-88 Port Elizabethi Ük-i prof, 1988- Pretoria Ük-i prof. LAV peaministri maj nõuk liige (1979-85), LAV Maj-teadusliku Seltsi president (1985-87).

T: Public policy and the South African economy. Cape Town, 1976; Economic systems, economic performance and the mixed economy. // South African J. Econ. 1990; Macroeconomics (kaasautor). Cape Town, 1996; On institutions. // Issues in Transformation Theory. Marburg, 1997.

B: ETVpK, 133.

V. Krinal

TRUUMÄGI, Voldemar (21. III 1909 Vihula v, Virumaa – 4. XI 1993 Tallinn) tehnikateadlane; meremehe p. Lõpetas 1929 Tallinna Poeglaste Realgümni, 1934 TT masinaehitustehnikuna, 1944 TTÜ masinaehituse ning 1962 TPI elektriijaamade soojusenergiate seadmete alal. Sõitis masinapraktikandina merd auru- ja mootorlaevadel, oli 1942-47 Elektritrustis ja Eesti Energias ins ja jõujaamade projekteerija, 1946-48 Tallinna Elektromehaanika Tehnikumi õppejõud, 1948-62 TPI soojusenergiate kat-i dots, hiljem Eesti Projekti peasoojustehnik. Lugus soojuselektriijaamade, soojusprotsesside ja katelseadmete automatiseerimise, soojustehn mõõtmiste, kütte ja ventilatsiooni,

hüdraulika, tehn meh ja masinaelementide kursusi. Õppetöös pidas eeskätt silmas ins-de praktiliste teadmiste ja oskuste arendamist. – Uurimisvaldkonnad: koldekonstruktsioonid, kütetalitlused, keskküttesüsteemid. Osales paljude ulatuslike elektri- ja soojustehn projektide – Saaremaa ja Hiiumaa elektrifitseerimiskava, Püssi elektrijaama katelde ekraanküttepindade projekt, Aseri tellisetehase tehnol ja soojusliku osa laiendus, Lasnamäe paemurdude mehhaniseerimisprogramm, suurkätiste ja elektrijaamade katelde üleviimine põlevkiviküttele – koostamisel projekteerijana ja juh-na. Kavandas ja katsetas väikekatlaid.

B: Soojustehnika instituut 1918-2007. Tln, 2007, 288-289.

V. Mägi

TRUUPÕLD, Ado (13. XI 1932 Tartu), arstiteadlane, eksperimentaalhistoloog ja patoloog; juristi p., Tatjana T-u abikaasa. Lõpetas 1951 Rakvere 1. kk-i, 1957 Pavlovi nim Leningradi I Med-inst-i, 1965 NSVL MTA Eksperim Med Inst-s asp-i, med-knd (1966, samas), vk „Регенераторные процессы в корковом веществе надпочечников при острой лучевой болезни”, med-dr (1969, TÜ), vk „ Физиологическая и репаративная регенерация коры надпочечников”. Täiendas end 1978 ja 1983 Moskva I Med-inst-s. Oli 1957-60 mereväearst, 1961-62 Tallinnas patoanatom, 1965-74 TÜ med kesklabori n- ja v-teadur, 1974-98 patol anat ja kohtuarstiteaduse kat-i (a-st 1993 inst) prof, 1998- emeriitprof. - Uurimisvaldkonnad: neerupealiste koore regeneratsiooni ning adenohüpofüüsirakkude nitootiline aktiivsus erinevates katsetingimustes, tuberkuloosi jt haiguste patomorfol-d muutused. ENSV Ülemnõuk IX koosseisu saadik (1979-83). Eesti meister kirimales (1974,1997, 1999). Eesti Anatoomide, Histoloogide ja Embrüoloogide Seltsi liige, Tartu seltsi esimees ja aseesimees (1974-89) Üle 140 teadustr-e.

T: К методике чистохимического выявления кетостероидов в корковом веществе надпочечника. // Архив анат. гистол. эмбиол.(1965) 4; Some patterns in adrenal cortical regeneration. // Federation Proc. (1966) 3 II;О суточном изменении интенсивности общего белкового обмена в клетках коркового вещества надпочечников. // Цитол. (1966) 8; Некоторые вопросы морфофизиологии коркового вещества надпочечников. // Архив анат. гистол эмбриол. (1968) 1; К зональной дифференцировке регенерата коркового вещества при энуклеации

надпочечников. // Архив анат. гистол. эмбриол.(1968) 10; О восстановлении коры аутоотрансплантированных надпочечников после их рентгеновоблучения *in vitro* и энуклеации. // Архив анат. гистол. эмбриол.(1970) 10; О гистологических аспектах посттравматической регенерации. // Архив анат. гистол. эмбриол.(1976) 2; Kasvajad (kaasautorid U. Podar, V. Sillastu). Trt, 1979, ³1988; Патологическая анатомия в тартуском университете. // Архив патол. гистол. эмбриол. (1983) 9; Üldpatoloogilised protsessid. Trt, 1993; Practical classes in pathological anatomy. Trt, 1997.

В: EE 14, 551; TÜ BL I, 147; TÜ ajalugu III, 198, 254, 261, 262,375; APUT, 172; NET (1972) 1, 67-68; (1982) 1, 60; 6, 463; *H. Merila-Lattik*, 1073; TÜA 1982-2007, 38, 120, 133, 140, 141,143.

TRUUPÕLD (a-ni 1969 *Žarova*), **Tatjana** (2. X 1938 Jaroslavl, Venemaa), arstiteadlane, eksperimentaalhistoloog ja patoloog; teenistujate t, venelane, Ado T-u abikaasa. Lõpetas 1956 Jaroslavl 70. kk-i, 1958 Jaroslavl Med-kooli, 1966 Jaroslavl Med-inst-i, 1966-69 oli samas asp, med-knd (1978, TÜ), vk „О гормональной регуляции процессов репаративной регенерации коры надпочечника у крыс”. Täiendas end 1987 Moskvast Arstide Täienduse Keskest-s. Oli 1969-82 TÜ med kesklabori v-laborant ja n-teadur, 1982-86 patol anat ja kohtuarstiteaduse kat-i (a-st 1993 inst) v-õpetaja, 1986- dots.– Uurimisvaldkonnad: erinevate elundite (neerupealised, adenohüpofüüs, kõhunäärme insulaaraparaat, maks) epiteeli regeneratsiooniprotsessid; lahangumaterjali analüüsi alusel tuberkuloosi jt haiguste patomorfoos aastakümnete lõikes. U 70 teadustr-t.

T: О роли адренокортикотропного гормона и гидрокортизона в регуляции процессов репаративной регенерации коры надпочечника у крыс. // Архив анат. гистол. эмбриол. (1974) 3; К вопросу о воздействии гормонов на функциональную активность регенерирующей коры энуклеированного надпочечника *in situ*. // Архив анат гистол. эмбриол. (1975) 5; Eripatoanoomia I-II (kaasautor A. Truupõld). Trt, 1994, 1995; Tuberkuloosi patomorfoosist Tartu prosektuuri lahanguandmeil ajavahemikul 1955-1994 (kaasautor A. Truupõld). // EA (1997) 1; Tuberkuloosi põhi- ja kaasnevad haigused Tartu prosektuuri lahangumaterjalides 1955-1994 (kaasautor A. Truupõld). // EA (1997) 2.

B: TÜ BL I, 147-148; TÛA 1982-2007, 133, 137, 140.

TRUUS, Kalle (9. XI 1949 Tallinn), keemik; majandusjuhi ja õppejõu poeg. Lõpetas 1967 Tallinna 21. kk-i, 1976 TÜ keemiaoska-a, keemiamag (1993, TÜ), filos-dr org keemia alal (1994, Venemaa TA Zelinski-nim Org Keemia Inst), vk "Исследование строения и модификация агарозы из красной водоросли *Ahnfeltia tobuchiensis*". Oli 1974-79 Tallinna koolides keemia- ja füüsikaõpetaja, 1979-99 KI-s (alates dets 1997 TTÜ KI), sh oli 1987-95 teadur, 1995-99 v-teadur, 1990-99 uurimisgrupi juht, 1999-2004 TPÜ keemia õt-i korr prof, 2004- (a-st 2005 TLÜ) dots. Lugunud anorg keemia, üldkeemia, bioorg keemia ja keskkonnakeemia kursusi. - Uurimisvaldkonnad: geelistuvate galaktaanide struktuur, keem modifitseerimine ja analüüs, bioaktiivsete taimekomponentide analüütika, mikro- ja jälgelementide määramine keskkonnas ja taimedes. Teinud kindlaks Läänemerest ja Jaapani merest pärinevate vetika-polüsahhariidide struktuuri iseärasused seoses reol-te parameetrite ja geelstruktuuriga, sünteesinud uudseid agaroskandjaid, sh immunosorbente, töötanud välja analüüsimetoodikaid mürk- ja narkootiliste ainete määramiseks Eesti taimedes. Võtnud osa paljudest teaduseksped-st, sh 1982-88 Kaug-Itta (Kamtšatka, Sahhalin, Kuriili saared, Primorje) ning 1985 põhjapiirkondadesse (Valge meri ja Põhja-Jäämeri). Haridus- ja Teadusmin-i keemia ainekomisjoni liige (2003-07), Eesti Keemia Seltsi volikogu liige (2004-). Ligi 70 teadustr-t, 1 autorit.

T: Сохранение удельной активности мышечной альдолазы после ее иммобилизации на одигозе (этилсульфоактивированной агарозе) (kaasautor). // Прикл. биохим. и микробиол. 25 (1989) 179; Characterization and utilization of polysaccharides isolated from agar-containing algae (kaasautor). // Current Topics in Marine Biotechnology. Tokyo: JSMB, 1989, 245; Micro- and trace elements content of commercial agaroses and their raw material (kaasautor). // Proc. Est. Acad. Sci. Chem. 42 (1993) 87; Gelling galactans from the algal community of *Furcellaria lumbricalis* and *Coccolytus truncatus* (the Baltic Sea, Estonia): a structure-property study (kaasautor). // Int. J. Biol. Macromol. 21 (1997) 89; Elementide keemia. Ülikooliõpik anorgaanilisest keemiast (kaasautor H. Karik). Tln., 2003; Research of algal polysaccharides and related natural compounds in Estonia (kaasautor M. Vaher). // Proc. Est. Acad. Sci. Chem. 52

(2003) 20; Analysis of bioactive ingredients in the brown alga *Fucus vesiculosus* by capillary electrophoresis and neutron activation analysis (kaasautor). // Anal. Bioanal. Chem. 379 (2004) 849; Structural and compositional characteristics of gelling galactan from the red alga *Ahnfeltia tobuchiensis* (Ahnfeltiales, the Sea of Japan) (kaasautor). // Carbohydr. Polymers 63 (2006) 130; Gel-forming structures and stages of red algal galactans of different sulfation levels (kaasautor). // J. Appl. Phycol. 20 (2008) 527; The extraction, structure, and gelling properties of hybrid galactan from the red alga *Furcellaria lumbricalis* (Baltic Sea, Estonia) (kaasautor). // J. Appl. Phycol. 22 (2010) 51.

B: *H. Karik*. Pool sajandit matemaatika-loodusteaduskonda. Ajalookogumik. Tln, 2000, 84.

TRUUVÄLI, Eerik-Juhan (7. III 1938 Pärnu), õigusteadlane ja riigitegelane; riigiametniku p. Lõpetas 1957 C. R. Jakobsoni nim. Viljandi 1. kk-i, 1962 TÜ õigustsk-a, 1966 samas asp-i, õigusknd (1967, TÜ), vk „Kodanliku riigiaparaadi purustamine ning sotsialistliku riigiaparaadi loomine Eestis 1940/1941. a.“. Oli 1966–67 TÜ õigustsk-a riigi ja õiguse teooria ja ajaloo kat-i asst, 1967–70 v-õpetaja, 1970–77 dots, 1977–79 kõrgkooli kompleksse uurimise labori v-teadur, 1979–85 AI v-teadur, 1985–86 teadusdir-i kt, 1986–88 teadussekr, 1988–90 teadusdir, 1990–92 TÜ riigi ja õiguse teooria ja ajaloo kat-i juh, dots, 1993–2000 EV õiguskantsler, ühtlasi 1993–97 ka TÜ avaliku õiguse inst-i dots ja prof, 1993–98 Riigikaitse Akad prof, 1997–2002 SA Õigusinst prof, 2000–02 ka õppeprorektor ja avaliku õiguse osk-a juh, 2002–09 TÜ avaliku õiguse inst-i erakorr prof, 2009–10 külalisprof. Loengukursused: riigi ja õiguse ajalugu ning teooria, õigusfilos, konstitutsiooniõigus jm; koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: riigi ja õiguse ajalugu ja teooria, riigiõigus, kõrgkooli ped, Eesti ajalugu. ÜN Presiidiumi konstitutsioonikomisjoni liige (1988–91), Vabar Valimiskomisjoni esimees (1989–93), EV põhiseaduse ühe eelnõu komisjoni liige ja Põhiseaduse Assamblee ekspert (1991–92), põhiseaduse ekspertkomisjoni liige (1996–98), Vabar Presidendi õigusekspertide komisjoni liige (2001–06) jm. Osales aktiivselt EV iseseisvuse taastamises, sh riikluse ja õiguskorra rajamise põhiliste õigusaktide eelnõude koost-l (Eesti Nõukogude Liitu astumise õigustühiseks tunnistamine, EV Põhiseadus (1992) jm), oli Eesti delegatsiooni

ekspert läbirääkimistel NSVL-ga. Eesti Õiguskeskuse nõukogu liige (1993–2000), MTÜ *Polis* asutajaliige ja president (2004–11). Riigivapi III kl (2000), Valgetähe II kl teenetemärk (2006). Üle 90 teadustr-e, sh 5 monogr.

T: Riigi ja õiguse teooria (kaasautorid A. Kiris, P. Vihalem). I–II. Trt 1971, III (kaasautor P. Vihalem). Tln, 1975; Oktoobrirevolutsioonist arenenud sotsialismi põhiseaduseni Eestis (koost, kaasautor). Tln, 1981; Valimisõigus ja valimised Eestis 1917–1980. I–II. Tln, 1986; 1940. aasta Eestis. Dokumentide ja materjalide kogumik (koost, kaasautor, toim-koll-i liige). Tln, 1990 (vene k-s 1989); Eesti Vabariigi Põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne (kaasautor, toim-koll-i liige). Tln, 2002, ²2008; Põhiseaduse teel (koost, kaasautor). Tln, 2008.

B: TÜ BL I, 447; II, 193–194; EE 9, 536; 14, 551–552; Kes on kes Eesti poliitikas 1988–1992. Tln, 1992, 68.

TRUVE, Erki (23. II 1965 Tallinn), molekulaarbioloog; Rando T. p. Lõpetas 1983 Tallinna 21. kk-i, 1988 TÜ biol-geogr-tsk-a geneetikuna, 1991 KBFI-s asp-i, Ph.D. mol-biol alal (1996, TÜ), vk „Studies on specific and broad spectrum virus resistance in transgenic plants”. Täiendas end 1989 ja 1991–95 Helsingi Ük-s, 1991 Zürichis, 1992 Gentis. Oli 1988 KBFI 1988 v-ins, 1991–96 n-teadur, 1996 teadur, 1996–2006 v-teadur, 1997–98 ka TPÜ biol õt-i dots, 1997– TTÜ geenitehnol prof ja geenitehnol inst-i dir, 2008– Vähiuuringute Tehnol Arenduskeskus AS v-teadur, 2010– TTÜ teadusprorektor. A-st 1997 õpetanud TÜ-s taimede mol-biol-t. – Uurimisvaldkond: taimevirol, RNA vaigistamine, taimede rakubiol, antiviraalne 2-5A süsteem. Euroopa Akadeemia autasu (1996), EV teaduspreemia (2009, koll-s). Üle 100 teadustr-e.

T: Transgenic potato plants expressing mammalian 2'-5' oligoadenylate synthetase are protected from potato virus X infection under the field conditions (kaasautor). // *Bio/Technol.* 11 (1993); Principles and background for the construction of transgenic plants displaying multiple virus resistance (kaasautor). // *Arch. Virol. Suppl.* 9 (1994); Homologies between different forms of 2-5A synthetase (kaasautor). // *Progr. Mol. Subcell. Biol.* 14 (1994); Characterization of cocksfoot mottle sobemovirus genomic RNA and its sequence comparison with related viruses (kaasautor). // *J. Gen. Virol.* 76 (1995); The putative replicase of the cocksfoot mottle sobemovirus is translated as a part of the polyprotein by -1

ribosomal frameshift (kaasautor). // *Viol.* 207 (1995) 2; Sobemoviruses (kaasautor T. Tamm). // *J. Virol.* 74 (2000); AtRLI2 is an endogenous suppressor of RNA silencing (kaasautor). // *Plant Mol. Biol.* 61 (2006); Myosin inhibitors block accumulation movement of chloroplasts in *Arabidopsis* leaf cells (kaasautor H. Paves). // *Protoplasma* 230 (2007); *Arabidopsis thaliana* myosin XIK is involved in root hair as well as trichome morphogenesis on stems and leaves (kaasautor). // *Protoplasma* 230 (2007); Sobemoviruses (kaasautor). // *Encyclopedia of Virol.* 3rd, Oxford, 2008.

B: EE 14, 552; TTÜ professorid, 459-461.

TRÄSS (TRASS), Olev (9. X 1931 Tartu), keemik. Lõpetas 1951 Stockholmis Kungsholmi gümni-i, 1955 USA-s Princetoni Ük-i keemikuna, D.Sc. (1958, Massachusetts'i Tehnol-inst), vk „Sublimation mass transfer through compressible boundary layers on a flate plate”. Oli 1958-62 Toronto Ük asst, 1962-68 aseprof, 1968-99 prof, a-st 1999 emeriitprof, 1968-69 ka Zürichi Tehnikakõrgkooli ja 1978 Nancy Ük-i külalisprof. – Uurimisvaldkond: ainete jahvatamise ning sund- ja vabatsirkulatsiooni koosmõju korral toimuv soojus- ja massivahetus, tahke materjali peenestuse, rikastuse ja erosiooni probleemid, kivisöe meh rikastamine, jahvatamine ja väävlitustamine. Ajakirja *Oil Shale* toim-koll-i liige. Metsaülikooli algataja Kanadas. TTÜ audr (1993). Valgetähe V kl teenetemärk (2007). Üle 100 teadustr-e.

T: Mass transfer at rough surfaces (kaasautor). // *Int. J. of Heat&Mass Transfer* (1972) 15; The Szego grinding mill. // *Proc. Int. Symposium of Fine Particles Proc.* (1980) 1.

B: EE 14, 548; ETVpK, 133-134.

TSAHKNA (a-ni 1972 **Sirkel**), **Aide** (15. VII 1947 Pihla v, Saaremaa), põllum-teadlane; kaluri t. Lõpetas 1967 Rärpina Aiandustehnikumi, 1973 EPA agron-tsk-a, põllum-knd (1988, EPA), vk „Исследование повреждаемости клубней, сортов и гибридов картофеля и их пригодность к механизированному возделыванию в Эстонской ССР”. Oli a-st 1973 Jõgeva Sordiaretuse Inst-i agronom, n-teadurina, a-st 1989 v-teadur, 1994- kartuli aretusrühma juh. – Uurimisvaldkond: kartuli sordiaretus (sealh. nematoodikindlad sordid). Võttis aretamisel kasutusele uue mugulate

hindamismetoodika – mehhaniseerimiskindluse ehk mugula elastsuse. Mitme kartulisordi ('Juku', 'Ants', 'Piret', 'Reet', 'Maret', 'Mats', 'Vigri', 'Anti') põhi- või kaasautor. Üle 30 teadustr-se.

T: Eestis kasvatavate kartulisortide ja perspektiivsete aretiste vigastatavusest. // EMVI kogumik (1985) 59; Kartulimugulaste elastsus ja maitse. // EMVI kogumik (1985) 59; Kartulimugulate saagikus ja elastsus. // EMVI kogumik (1990) 69; Kartulikasvatus (kaasautor). Tln, 2002; Eesti Sordilehe kartulisortide kvaliteediomadustest. // Agraart. (2004) 3; Kartulisortide viljelemisest Eestis erinevates kasvukohtades (kaasautor T. Tähtjärv). // Agraart. (2007) 1.

B: EMVI BL, 38; Agraart. (1997), 368 – 369.

TSAREVSKI, Arseni (1. III 1853 Nizhne-Olhovsk, Venemaa – 1917 Tartu), teoloog, ülempreester; venelane, õigeusu diakoni p. Õppis Ust-Medveditsa Vaimulikus Koolis, Voroneži ja Doni vaimulikes seminarides ning Kiievi Vaimulikus Akad-s, mille lõpetas 1878 teol-magistri kraadiga. 1878 määrati Tsherkasski Vaimuliku Kooli järelvaatajaks, 1884 valiti Kiievi Vaimuliku Akad Vana Testamendi kat-i dots-ks. Samas töötas akad inspektori abina ning oli 3 aastat akad ehituskomitee liige. 1891 sai Kiievi Sofia Katedraali vaimulikuks. 1892-1917 oli TÜ õigeusu prof, sh 1911-14 prorektor, a-st 1894 Tartu Linnaduumaa määratud liige ja 1899-1902 Tartu Pushkini Gümni-i õpetaja. 1900-Keiserliku Palestiina-ühingu eluagne tegevliige.

T: Происхождение и состав 1 и 2 кн. Паралипоменон. Киев, 1878; Введение в Священное Писание Ветхого Завета. Киев, 1890; Иудейский синедрион и римские прокураторы во времена Иисуса Христа. Юрьев, 1900.

B: EAA 402-3-1802; *Левитики* I, 38-40; *L. Raid*, 34, 53.

L. Raid

TŠEKULAJEV, Vladimir (23. VIII 1951 Tallinn), biokeemik; venelane, töölise p, Ljudmilla T-a abikaasa. Lõpetas 1969 Tallinna 6. kk-i, 1974 TPI keemiatehnol-ins-na, 1987 Moskva Onkol Teaduskeskuses asp-i, biol-knd (1987, samas), vk „О некоторых закономерностях сопряжения углеводного и липидного обменов в опухолевом организме”. Oli 1974-77 KI v-ins, 1977-84 n-teadur, 1988-91 teadur, 1991-2007 TTÜ

keemiainst-i bioorg keemia õt-i v-teadur, 2008-09 TTÜ geenitehnol inst-i genoomika ja proteoomika õt-i teadur ja v-teadur, 2010- KBFi teadur. – Uurimisvaldkonnad: struktuurne ja med-ne metalloproteoomika, integreeritud energeetilise metabolismi regulatsioonimehhanismid lihasrakkudes, pahaloomuliste kasvajate biol, onkol haiguste profülaktikameetodid. Üle 40 teadustr-e.

T: Characteristics of disorders of water-electrolyte homeostasis in rats with transplantable hepatomas (kaasautor). // *Experim. Oncol. (Kiev)* 9 (1987) 4; The effect of metronidazole on the chlorin e6 photosensitized dead of Ehrlich carcinoma cells (kaasautor). // *Proc. Est. Acad. Sci. Chem.* 41 (1991); Effects of the inhibitors of energy metabolism, lonidamine and levamisole, on 5-aminolevulinic-acid-induced photochemotherapy (kaasautor). // *Int. J. Cancer* 67 (1996) 6; Influence of extracellular magnesium on the antitumour efficiency of photodynamic therapy (kaasautor). // *Proc. Est. Acad. Sci. Chem.* 49 (2000) 4; Photodynamic therapy of tumours with chlorin-e6 is pH dependent (kaasautor). // *Proc. Est. Acad. Sci. Biol. Ecol.* 52 (2003) 1; Influence of heating on the activity of xanthine oxidase in tumor cells subjected to the phototoxic action of hematoporphyrin derivative (kaasautor). // *Neoplasma* 54 (2007) 3.

TŠEKULAJEVA, Ljudmilla (1. X 1962), keemik; venelanna, Vladimir T-i abikaasa. Lõpetas 1989 Moskva D. I. Mendelejevi nim Keemiatehnol Inst-i biotehnol-ins-na, keemiamag (2001, TTÜ), vk „Photochemical transformations of selected porphyrins used in tumor therapy”, Ph.D. keemia alal (2006, TTÜ), vk „Photosensitized inactivation of tumor cells by porphyrins and chlorins”. Oli 1980-85 Moskva Onkol Keskuse laborant, 1986-89 v-ins, 1994-99 TTÜ KI-s ins, 1999-2007 bioorg keemia õt- teadur, 2008-09 geenitehnol inst-i genoomika ja proteoomika õt-i teadur. – Uurimisvaldkond: biomed ja terviseuuringud. U. 20 teadustr-t.

T: Photooxidation of hematoporphyrin derivative – bovine serum albumin complex (kaasautor). // *Proc. Est. Acad. Sci. Chem.* 46 (1997); Influence of pH and glucose administration on the phototoxicity of chlorin-e6 towards Ehrlich carcinoma cells (kaasautor). // *Experim. Oncol. (Kiev)* 24 (2002) 2; Influence of heating on the activity of xanthine oxidase in tumor cells subjected to the phototoxic action of hematoporphyrin derivative (kaasautor). // *Neoplasma* 54 (2007) 3.

TSERETHELI, Grigori (Grigoli) (12. III 1870 Peterburi – 24. III 1938), filoloog, hellenist, paleograaf; grusiinlane, juristi p. Lõpetas Peterburi Klassikalise Gümni, 1893 PÜ klassikalise filoloogina, ajaloomag (1904, TÜ), vk „Сокращения в греческих рукописях преимущественно по датированным рукописям С.-Петербурга и Москвы”, filol-dr (1914, PÜ), vk „Новые комедии Менандра”. Täiendas end 1897-1902 Berliinis, Viinis, Münchenis, Pariisis, Londonis, Oxfordis, Roomas, Ateenas, Firenzes, Athoni kloostri Kreekas jm. Venemaa TA k-liige (1917). Oli 1902-05 PÜ eradots, 1905-14 TÜ klassikalise filol ja kreeka ning rooma muinsuste erakorr prof, 1914-20 PÜ klassikalise filol prof, 1920-38 Tbilisi Ük-i klassikalise filol kat-i juh ja prof, ühtlasi 1923-31 Tbilisi Ük-i pearmtkogu dir. Hukkus 1938 pol repressioonide ohvrina. – Uurimisvaldkonnad: vanakreeka paleogr, vanakreeka kirj, eelkõige Menandrose looming. Kaasaegse papürol rajajaid.

T: Менандр. Комедии. Период с греческого, статьи и коммендарии. S.l., 1936, Der Koridethi-Kodex und seine griechischen Beischriften. Tbilisi, 1937; Joannis Itali Poera. Textum graecum secundum collationem a Gr. Cereteli confectam edidit et praefatione instruxit N. Ketschakmadze. Tbilisi, 1966.

B: TÜ ajalugu II, 340-342; *C. Г. Каухчишвили* Григорий Филомонович Церетели. Tbilisi, 1969; Edasi (1970) 29. III.

S. Issakov

TSWETT (Zwett), Mihhail (14. V 1872 Asti, Põhja-Itaalia – 26. VI 1919 Voronež), botaanik, füsioloog ja biokeemik; venelane, kolleegiuminõuniku p. Lõpetas 1891 Genfi gümni, 1896 Genfi Ük-i bioloogina, Ph.D. biol alal (1896, Genfi Ük), vk käsitles raku füsiol, bot. mag. (1901, Kaasani Ük), vk käsitles klorofüllitera füüsikal-keem ehitust, biol-dr (1910, Varssavi Ük), vk „Хроматография в растительном и животном мире”. Tegi juhutöid Peterburi TA bot labor-s ja P. Lesgafti kursustel praktiliste tööde juhendajana. Oli 1902-15 õppejõud (a-st 1907 prof) Varssavi Ük-s, Vet Inst-s ja Polütehnilises Inst-, 1917-18 TÜ bot prof ja bota-aia dir, 1918-19 Voroneži Ük-i prof. – Uurimisvaldkond: taimepigmentid ja plastiidid. Uuris esimesena eksperim-lt klorofüllid

seisundit ja struktuuri elavas taimes. Lõhi 1903 ainete erisugusel adsorbeerimisvõimel põhineva eraldamismeetodi. T-i peetakse kromatogr rajajaks. Üle 60 teadustr-e.

T: Physikalisch-chemische Studien über das Chlorophyll. Die Adsorptionen. // Berchte Dt. botan. Gs. 24 (1906); Хроматография в растительном и животном мире. Varssavi, 1910.

B: EE 9, 555; TÜ ajalugu II, 347-348; *H. A. Базилевская, К. И. Мейер, С. С. Станков А. А. Щербаков.* Михаил Семенович Цвет (1872-1919). // Выдающиеся отечественные ботаники. М., 1957, 347-351; *A. Вага.* К биографии профессора Михаила Семеновича Цвета. // TÜ Toim. 64 (1958), 13-22; *К. И. Сакодынский.* Михаил Семенович Цвет и хроматография. М., 1972; *Е. М. Сеченкова.* Михаил Семенович Цвет (1872-1919). К столетию со дня рождения. // Физиология растений 19 (1972), 469-480; *Е. М. Сеченкова.* Михаил Семенович Цвет (1872-1919). М., 1973.

H. Trass

TŠERMAK, Nikolai (1856, Tbilisi – 1903), arstiteadlane, histoloog ja embrüoloog; venelane. Lõpetas Peterburi Sõjamed-akad (1877), med-dr (1890, samas), vk „Строение и развитие хрящевой ткани“. Täiendas end kaks aastat Euroopas (mh O. Hertwigi juures). Oli 1892 Peterburi Sõjamedakad histol ja patol kat-te prosektor, valiti eradots-ks. Korraldas 1895 eksped Volgale uurimaks nafta mõju kaladele. 1896-1902 TÜ embrüol, histol ja võrdleva anat prof. Huvitus rakkude jagunemisest ja peenstruktuurist. Avaldas töid populaarteaduse ja karskustöö alalt.

T: О построении живого вещества. Гипотеза живых молекул-вихрей. С. Петербург, 1895; Ueber die Desintegration und die Reintegration des Kernkörperchens bei der Karuokinese. / Anatomische Anzeiger, 1901, bd. XX, 5-6.

B: TÜ ajalugu, II, 361; *Левицкий II, 47; M. Toomsalu, 156.*

K. Kalling

TŠIRVINSKI (CZIRWINSKI), Stanislav (18. XI 1852 Mariampol – 1922, Venemaa), farmakoloog; poolakas. Õppis arstiteadust Varssavi Ük-s, lõpetas 1875 ja MÜ, med-dr (1891, MÜ), vk „О функции нерви depressoris под влиянием фармакологических

средств“. Täiendas end 1883-84 Strassburgis O. Schmidebergi juures. Oli praktiseeriv arst Moskvas ning Vene armees, a-st 1886 TÜ-s laborant, a-st 1891 eradots, 1897-1902 farmakol, dieteetika ning med-ajaloo prof, seejärel töötas MÜ-s. Eksperimentaator, pühendunud uitnäarvi füsiol ning selle farmakol vahenditega mõjutamise uuringutele, jätkas TÜ farmakol-koolkonna eksperim-t uurimissuunda, kinnitas veresooni laiendava keskuse olemasolu ning lümfinõristuse filtratsiooniteooria. Uuris veel kloroformnarkoosi, narkootilise ja loomuliku une erinevusi jm, tegeles ka med-ajalooga. T. toimetamisel ilmus 1900-1902 kolm kogumikku Tartu farmako-instit-i töid (*Sammelarbeiten d. Dorpater (Jurjewer) pharmakol. Inst.*).

T: Untersuchungen über d. Nerv. Depressor in anatomischer, physiologischer und pharmakologischer Hinsicht. // Centralblatt für Physiol. IX, h. 26; Метилало-хлороформный наркоз. // Мед. обозрение, 1899

B: *Левуцкии* II, 201-203; Die Aerzte Estlands, 528; TÜ ajalugu, II, 362-363; *M. Toomsalu*, 179-180.

K. Kalling

TŠIŽ, Vladimir (9. VI 1855 Smolenski kub, Venemaa – 4. XII 1922 Kiiev, Ukraina), psühhiaater ja psühholoog; venelane. Keskhariiduse omandas Polotski kadetikorpuses. Õppis 1872-78 Peterburi Sõjaväemed Akad-s, med-dr (1883, samas). Täiendas end 1884-85 Leipzigi Ük-s W. Wundti ja Pariisis Salpetriere'i kliinikus J.-M. Chareot` juures. Oli 1878-80 mereväes Kroonlinna hospitali psühhiaatriosk-a ordinaator, 1881-84 Peterburi vangla haigla arst, 1885-91 Peterburi psühhiaatriaigla, v-arst, ühtlasi 1886-91 Peterburi Sõjaväemed Akad ja 1889-91 Peterburi ÜK närvi- ja vaimuhaiguste eradots, 1891-1915 TÜ närvi- ja vaimuhaiguste prof ja kliiniku juh, a-st 1915 Kiievis sõjaväehospitali psühhiaatriaosk-a juh. – Uurimisvaldkonnad ulatusid eksperim-st uurimustest ajalooliste suurkujude psühhograafiateni (keiser Paul I, N. Gogol). Peale ülikoolikursuste (psühhiaatria, kohtupsühhiaatria, elektroteraapia, füsiol psühhol) esines avalike loengutega (kriminaalne antropol, kaasaegne filos). T. juhendamisel valmis Tartus 20 med-dr vk-a, sh eestlastel J. Luigal (1904) ja J. Ottasel (1903). Parandas ravi- ja põetamistingimusi Tartus.

T: Лекции по судебной психопатологии. СПб, 1890; Элементы личности. // Вестник психиатрии и невропатол. 1 (1891),145; 2 (1891),1; Кататония. Казань, 1897;

Тургенев как психопатолог. // Вопр. филос. и психол. (1899); Достоевский как криминолог. // Вестник права (1901)1; Учебник психиатрии I. Юрьев, 1902; Петербург-Киев, 1911; Болезнь Н. В. Гоголя. М, 1904, Материалы и истории Юрьевского университета. Юрьев, 1909.

В: ЕЕ 14, 552; *Левицкий* II, 83; ЕА (1923) 1, 32; А. *Adamsoo*. V. F. Tšiž ja omaaegne Tartu Ülikooli närvi- ja vaimuhaiguste kliinik. // NET (1973) 4, 348; Ю. *Саарма*, Э. *Кару*. Развитие психиатрии в Тартуском Университете. Тлн, 1981

TŠUIKINA (Tshuikina), Natalia (21. V 1975 Leningrad), keeleteadlane; venelane, kinoins-de t. Lõpetas 1991 Narva 11. kooli, 1996 SPb RÜ vene k-e ja kirj erialal, 2000 samas asp-i, filol-teaduste knd vene k-e alal (2000, samas), vk "Структура и семантика как основы лейтмотивной композиции художественного текста (на примере повести Л. Андреева *Иуда Искариот*)". Oli 1996–99 Erak-tekooli ELO õpetaja, 1998–2000 Narvas OSCE büroo tõlk, 1999–2002 Narva Kesklinna Gümni-i õpetaja, ühtlasi 2000–02 Sillamäe Maj ja Juhtimise Inst-i inglise k-e õpetaja, 2002–03 TTÜ inglise k-e lektor, 2002–05 TPÜ vene k-e kui võõrk-e lektor, 2005– TLÜ slaavi k-te ja kultuuride inst-i vene k-e lektor, a-st 2008 ka õppejuht. Loengukursused: vene k-e arengutendentsid, sissejuhatus rassistikasse, keel ja kultuur, vene k-e hääldeoskus, vene k-e väljendusoskus, vene k-e normatiivne grammatika jm. Pidanud loenguid 2007 Ostrava Ük-s (Tšehhi), 2010 Pesci Ük-s (Ungari), Maria Curie-Sklodowska Ük-s Lublinis (Poola). – Uurimisvaldkonnad: vene k võõrk-na, kakskeelsus (üld-, vene-eesti), ilukirj tekst, onomastika, eesti tekst vene kultuuris, vene tekst eesti kultuuris. Mitme rahvusprojekti täitja või Eesti-poolne koordinaator ja konv-i korraldajaid. Kogumike koost ja toim, *Studia Slavica* toim-koll-i liige (2004–), Rkl Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskuse vene k-e kui võõrk-e õpikute retsensent (2007–). Eesti Vene Keele Õpetajate Seltsi liige (2003–, juhatus liige 2007–). 30 teadustr-t.

T: Сравнение у Леонида Андреева. // Мир русского слова 1 (2002) 9; Художественный текст в обучении иностранному языку (к проблеме психолого-педагогических, лингвистических и культурологических аспектов) (kaasautor J. Taratuhhina). // Мир текста: время, пространство, субъект. Тлн, 2006; К проблеме

межкультурной коммуникации в практике преподавания русского языка как иностранного. // J. Int. Sci. Publ.: Language, Individual & Soc. (2007); Ситуация распространения русско-эстонского двуязычия в школах с эстонским языком обучения (kaasautorid N. Zamkovaja, I. Moissejenko). // Kultuuride dialoog – võimalus või paratamatus. Tln, 2009; Обобщенные характеристики языковой личности двуязычных учащихся (русско-эстонский билингвизм), получающих образование на эстонском языке (kaasautorid N. Zamkovaja, I. Moissejenko). // Problems Edu. 21st Century 30 (2011); Стратегия самопрезентации языковой личности в условиях виртуальной коммуникации (на материале автономии в никах российских и эстонских компьютерных сообществ) (kaasautor E. Busurina). // Русский язык и литература во времени и пространстве. Shanghai, 2011.

B: <https://www.etis.ee>.

H. Trass

TUHA, Jaan (6. IV 1938 Pala v, Tartumaa – 7. II 2001 Saku v, Harjumaa), loomaarstiteadlane; taluniku p. Lõpetas 1957 Väimela zoovet-tehnikumi, 1962 EPA vet-arstina, 1968 ELVI-s asp-i, vet-knd (1969, Eesti TA), vk „Mareki haiguse leviku diagnostika ja tõrje küsimuste uurimine Eesti NSV-s”. Oli 1962–65 Vändra Veisekasv Katsejaama v-vet-arst, 1968–2001 ELVI Kurtna Linnukasv Katsejaama (OÜ Kurtna Linnukasvatus) teadur ja vet-arst, vahepeal al 1988 ka asedir. – Uurimisvaldkonnad: lindude haigused, sh Mareki haigus, haudemunade desinfektsioon ja Gumboro haigus. U 40 teadustr-t.

T: Kanadelt vere võtmine südame punktsiooni teel. // SP (1967) 6, 265–266; Hematoloogilise uurimise tulemustest Mareki haiguse korral. // SP (1968) 8, 410–411; Mareki haigus ja selle tõrje (noorkanadel). // SP (1968) 2, 69–71; Ohtlikke haigusi linnukasvatusemajandites. // SP (1971) 24, 1128–1130; Kanakasvatuse veterinaarabi. Tln, 1996.

B: ELVI BL 51; EPBL, 538.

TUHERM, Henn (6. IX 1939 Tallinn), metsa- ja puiduteadlane; sõjaväelase p. Lõpetas 1957 Tallinna 2. kk-i, 1963 Läti Põllum Akad puidutöötlemise alal, õppis 1957-60 TPI meh-tsk-s, tehnikaknd (1970, Läti Põllum Akad), tehnikadr (1992, Riia Tehnikaük), *dr. habil.* (1993, Riia Tehnikaük). Oli 1963-65 Läti Põllum Akad puidutöötlemise kat-i asst, 1965-75 v-õpetaja, 1975-93 dots, 1985-90 kat-i juh, 1991-95 Läti Põllum Ük-i õppeprorektori aset, a-st 1993 puidutöötlemise kat-i prof ja a-st 1996 ka kat-i juh. – Uurimisvaldkonnad: puidutöötlemismasinate efektiivsus ja ratsionaalne ekspluatatsioon, puidu lõikeprotsessid ja lõikeinstrumendid, lehtpuude puidu modifitseerimise režiimide täiustamine ning modifitseeritud puidu omaduste uurimine, kõrgkooliped. Läti Põllum ja Metsateaduste Akad akadeemik (1992), Rootsi Kuningliku Metsanduse ja Põllum Akad välisliige (1999). EMÜ audr (1996). Üle 60 teadustr-e.

T: Kokzagēšanas tehnoloģija un ekonomika (kaasautor). Riga, 1968; Аналитический способ расчета плоских механизмов с поступательными и вращательными парами (kaasautor U. Dzintars). // Тр. ЛСХА 32 (1971); Кинематический расчет механизмов резания лесопильных рам. // Тр. ЛСХА 36 (1971); Kokapstrādes instrumenti. Riga, 1985, Einige Probleme der Vervollkommung von Gattersagen. // Holztechnologie (1990) 4; Zāģmateriālu ražošana (kaasautor V. Kozulinš). Riga, 1992

B: EE 14, 554.

TUISKVERE (a-ni 1935 **Tiismann**), **Bernhard Alexander** (4. VI 1901 Suuremõisa v, Hiiumaa – 1. XII 1983 Stockholm), metsateadlane; metsaülema p. Lõpetas 1920 Tallinna Saksa Poeglaste Kk-i, 1925 TÜ metsaosk-a. Oli 1919-20 ja 1927-29 Metsade Peaval ametnik, 1920-23 Kloostri ja 1923-25 Haapsalu metaskonna ning 1925-26 TÜ õppemetskonna abimetsaülem, 1930-34 Loodi ja 1934 Surju metsaülem, 1934-41 Pärnu revident-metsaülem, ühtlasi 1937-40 a/s Eesti Metsatööstus Pärnu eksportkeskuse juh, 1941-44 Riigimetsade Val asedir ja 1943-44 ka ajakirja *Eesti Mets* peatoim. Läks 1944 Saksamaale, kus oli 1944-45 Eberswalde Metsaad ametnik, 1946-47 Lübecki Eesti Metsatehnikumi õpetaja. A-st 1947 elas Rootsis, oli 1947-64 riigimaade- ja -metsade valitsuse metsakorraldaja, 1964-72 riigimaade- ja -metsade peadireksiooni büroodir haldusalal, ühtlasi 1956-76 ajakirja *Eesti Metsamees Eksiilis* peatoim. –

Uurimisvaldkonnad: metsakasv ja –kasutus, metsapol ning metsanduse ajalugu. Üle 100 teadustr-e.

T: Hiiusaare rannikuluited, nende kinnitamine ja metsastamine. Trt, 1924; Forgeschichtliches von der Insel Dagö. // TÜ Metsandusosk-a Toim. 12 (1928); Riigivõim ja eramatsamajandus. // Eesti Metsanduse ar V (1931); Eesti metsadest möödunud sajandil. // Eesti Mets (1937) 39; Vanimaid eestikeelseid metsanduslikke trükiseid. // EME 8 (1951); Puit Pärnus ja Tallinnas Rootsi ajal. // EME (1952) 11; Rootsiaegsest jahikorraldusest Eesti alal. // EME 12 (1953); Puidu tootmisest ja tarbimisest Eesti NSV-s. // EME 31 (1960); Eesti metsasaaduste ekspordi ja transiidimaana enne suurt Põhjasõda. // EME 67 (1963).

B: EME 8 (1951), 41-42; EME 35 (1961), 25; (1990) 4, 18-19; *M. Margus, T. Meikar* (koostajad) Bernhard Alexander Tuiskvere. // Eesti metsanduse suurmehed. Tartu, 2004.

M. Margus

TULDAVA, Juhan (a-ni 1936 ja 1953-63 **Haman, Artur-Juhan**) (23. VIII 1922 Tartu – 17. III 2003 Tartu), keeleteadlane; diplomaadi p. Lõpetas 1941 Tallinna 7. kk-i, 1948 Kirovi Ped Inst-i inglise k-e alal, 1957 Stockholmi Ük-i germaani ja slaavi k-te erialal, *lic. fil.* (1960, Stockholmi Ük), filol-knd (1965, TÜ), vk „Zur Frage der adjektivischen Bestimmtheitsformen im Lettischen), filol-dr (1985, TÜ), vk „Проблемы и методы квантитативно-системного исследования лексики (на материалы эстонского языка)”. Viibis 1941-48 küüditatuna asumisel Kirovi oblastis. Oli 1949-52 Tallinna 17. kk-i õpetaja. Elas 1955-63 Rootsis, kus oli 1957-63 Stockholmi Ük-i lektor ja doktorant. Täitis Rootsis olles Nõukogude luure ülesandeid. Naasis 1963 NSV Liitu. Oli 1964-67 TÜ saksa k-e kat-i v-õpetaja, 1967-73 ja 1975-76 dots, 1973-75 v-teadur, 1986-92 prof, 1970-73 ja 1975-90 ühtlasi ka saksa k-e kat-i juh. A-st 1993 emeriitprof. – Uurimisvaldkond: balti ja germaani k-d, kvantitatiivlingvistika. Ligi 200 teadustr-t.

T: Lärobok i estniska: grammar, övningar, parlör. Uppsala, 1962, ³1997; Gotische Texte: mit Wörterverzeichnis, Erläuterungen und grammatischen Tabellen. Trt, 1965, ⁴1990; Võõrmõjusid Rootsi eestlaste keeles. // AES a-rmt (1965) 11; Rootsi keele grammatika. Svensk grammatik. Trt, 1969, ⁴1993; Einführung in die germanische Philologie: Lehrbuch für Studenten der deutschen Philologie. Trt, 1981, ³1990; Kurzgefasste

deutsche Sprachgeschichte: (Althochdeutsch-Mittelhochdeutsch-Neuhochdeutsch): lehrbuch für Studenten der deutschen Philologie. Trt, 1981, ³1990; Methods in Quantitative Linguistics. Trier, 1994; Probleme und Methoden der quantitativ-systemischen Lexikologie. Trier, 1998.

B: EE 14, 554-555; TÜ BL I, 251; APUT, 173; *E. Sanden*. Mitme näo ja nimega. Cardiff, 1978; Postimees (2003), 20. III.

I. Lõbu

TULLUS, Arvo (30. VII 1982 Tartu), metsateadlane; Hardi T-e p. Lõpetas 2000 Tartu Miina Härma Gümni-i, 2004 EMÜ metsamajerialal, MSc metsakasvialal (2005, EMÜ), vk „Hübriidhaava kasvatamine Eestis: esimese viie aasta tulemused”. A-st 2004- (EPMÜ) EMÜ metsandus- ja maaehitusinst-s ins. – Uurimisvaldkond: kiirekasvuliste lehtpuuistandike ökol ja majandamine. 15 teadustr-t.

T: Hübriidhaab: ökoloogia ja majandamine (kaasautorid A. Vares, A. Raudoja). Trt, 2003; Early growth of hybrid aspen (*Populus x wettsteinii* Hämet-Ahti) plantations on former agricultural lands in Estonia (kaasautor). // *Forest Ecol. Manag.* 245 (2007); Early growth and floristic diversity of hybrid aspen (*Populus x wettsteinii* Hämet-Ahti) plantations on a reclaimed opencast oil shale quarry in North-East Estonia (kaasautor). // *Oil Shale* 25 (2008) 1; Floristic diversity responses in young hybrid aspen plantations to and-use history and site preparation treatments (kaasautor). // *Forest Ecol. Manag.* 257 (2009).

TULLUS, Hardi (14. VIII 1956 Tartu), metsateadlane ja -ökoloog; metsakasvataja ja õpetaja p, Arvo T-e isa. Lõpetas 1974 Tartu 5. kk-i, 1979 EPA metsamaj ins-na, biol-knd ökol alal (1987, TÜ), vk „Keskealiste männikute struktuuri ja harvendamise mõju ökoloogiline analüüs”. Oli 1978-92 Eesti Metsainst-i v-ins, n-teadur, v-teadur, 1989-92 EPMÜ v-õpetaja, 1992-93 EPMÜ metsainst-i dir ja dots, 1993-94 samas dir ja prof, 1996- metsakasv prof, 2009- EMÜ metsandus- ja maaehitusinst-i metsakasv osk-a juh, metsakasv ja metsaökol vastutusvaldkonna juht, ühtlasi 1994-2003 EPMÜ metsandustsk-a dekaan, 1997-98 rektori kt, 2003-07 EPMÜ/EMÜ õppeprorektor, 2007 rektori kt, – Uurimisvaldkonnad: looduslähedane metsandus, metsakasv, raieviisid, puistute struktuur,

aineringe, bioproduksioon, energiametsad. Ajakirja *Baltic Forestry* toim-koll-i liige. Üle 30 teadustr-e.

T: Biomass production and nutrient accumulation in short-rotation grey alder (*Alnus incana* (L.) Moench) plantation on abandoned agricultural land (kaasautor). // *Forest Ecol. Manag.* 161 (2002) 1-3; Nutrient allocation, accumulation and above-ground biomass in grey alder and hybrid alder plantations (kaasautor). // *Silva Fennica* 37 (2003) 3; Early growth of hybrid aspen (*Populus x wettsteinii* Hämet-Ahti) plantations on former agricultural lands in Estonia (kaasautor). // *Forest Ecol. Manag.* 245 (2007); Biomass production, foliar and root characteristics and nutrient accumulation in young silver birch (*Betula pendula* Roth.) stand growing on abandoned agricultural land (kaasautor). // *Eur. J. Forest Res.* 126 (2007) 4; The effect of land use type on net nitrogen mineralization on abandoned agricultural land: silver birch stand versus grassland (kaasautor). // *Forest Ecol. Manag.* 255 (2008); Early growth and floristic diversity of hybrid aspen (*Populus x wettsteinii* Hämet-Ahti) plantations on a reclaimed opencast oil shale quarry in North-East Estonia (kaasautor). // *Oil Shale* 25 (2008) 1.

B: EE 14, 555; EPA BL II, 143; EPMÜ BL, 115; 80 aastat akadeemilist metsanduslikku haridust Eestis. Trt, 2002, 78.

TULVA, Ingmar (4. III 1973 Tartu), bioloog. Lõpetas 1991 Tartu 7. kki-i, 2001 TÜ bioloogina, biol-mag (2003, TÜ), vk „On the crown structure of two light-demanding deciduous tree species”. A-st 2007- TÜ ökol ja maateaduse inst-i bot oska-a teadur. – Uurimisvaldkonnad: õhulõhede limitatsioon fotosünteesi valgusele kohanemisel; vanuselised muutused hariliku kuuse (*Picea abies*) okaste lämmastiku kontsentratsioonis, N jaotumises ja fotosünteesis; ökosüsteemi süsiniku ja veevoogude interaktsioon muutuv keskkonnas. Üle 10 teadustr-e.

T: Shoot structure and growth along a vertical profile within a *Populus-Tilia* canopy (kaasautor O. Kull) // *Tree Physiol.* 22 (2002); Influence of elevated CO₂ and O₃ on *Betula pendula* Roth crown structure (kaasautorid O. Kull, E. Vapaavuori). // *Ann. Bot.* 91 (2003) 5; Canopy profiles of photosynthetic parameters under elevated CO₂ and N fertilization in a poplar plantation (kaasautor). // *Envir. Pollution* 137 (2005) 3; Photosynthetic stimulation under long-term CO₂ enrichment and fertilization is sustained

across a closed Populus canopy profile (EUROFACE) (kaasautor). // *New Phytologist* 173 (2007) 3.

TULVA (a-ni 1960 **Saarniit**, a-ni 1970 **Viiralt**), **Taimi** (1. V 1940 Antsla v, Võrumaa) kasvatus- ja sotsiaalteadlane; teenistujate t. Lõpetas 1958 Võru 1. kk-i, 1960 Tartu Medkooli, 1967 TPedI algõpetuse ped ja psühhol erialal, 1972-76 Leningradi Ped Inst-s asp-i, ped-teaduste knd (1976, samas), vk “Педагогические условия повышения работоспособности младших школьников”, Ph.D. sotsiaalteaduste alal (1995, Lapi Ük, Soome), vk “Viron sosiaalityön muotoutuminen murroskaudella”. Täiendas end Soomes, Taanis, Rootsis ja Saksamaal. Töötas Tallinnas med-õe ja õpetajana, A-st 1970 TPedI õppejõud: lektor, dots, 1979-93 (a-st 1992 TPÜ) koolieelse kasv-e kat-i juh, 1993- prof sotsiaaltöö inst-s. – Uurimisvaldkonnad: lastekaitse, sotsiaalgerontol, sotsiaaltöö ajalugu, sotsiaalprobleemid. Punase Risti IV kl teenetemärk (2001). Üle 250 teadustr-e.

T:Väärikas vananemine: müüdid ja tegelikkus (kaasautor I. Viiralt). Tln, 2003; Aging in Estonia: The coping of the elderly and their need for services (kaasautor A. Kiis). // *Hallym Int. J. Aging* 5 (2003) 1; Über Entwicklung und Probleme der selbständig gewordene Sozialarbeitern im sich veränderten Estland (kaasautor A. Leppiman). // *Ausbildung für soziale Berufe in Europa: Mit Beiträgen über Island, Estland, Litauen, Grossbritannien, Deutschland, Österreich, Serbien, Türkei und Portugal*. Frankfurt am Main.1 (2004); Viron oppilaiden kasvuympäristö ja oppimisvaikeudet (kaasautor S.-L. Läänesaar). // *Oppijan kasvun tukeminen*. Tampere, 2006; Ageing in Estonia and challenges for professional growth. *Ammattilinen kasvu (Professional growth)*. // Professori Pekka Ruohotien juhlakirja. Saarijärvi, 2007; Vananemine kui sooline fenomen: Eesti üksi elavate eakate toimetulek ja selle toetamine (kaasautor I. Viiralt-Nummela). // *Eakate vananemise kogemused Eestis ja Soomes*. Tln, 2008.

B: EE 14, 555.

TULVING (a-ni 1938 **Tulf**), **Endel** (26. V 1927 Petseri), psühholoog; juristi p. Õppis Tartu H. Treffneri Güm-n-s. Lahkus koos vanematega 1944 Saksamaale, a-st 1949 Kanadas. Lõpetas Geislingenis Eesti Güm-n-i, 1953 Toronto Ük-i psühholoogina, psühhol-mag (1954, Toronto Ük), Ph.D. psühhol alal (1957, Harvardi Ük), vk „The

relation of visual acuity to convergence and accommodation". Eesti TA liige (2002). Oli 1956-59 Toronto Ük-i lektor, 1959-62 *asst. prof.*, 1962-65 dots, 1965-92 prof, 1974-80 ka psühhol osk-a juh, 1992- Toronto Ük-i emeritprof ja Rotmani Uurimisinst-i tunnetusprotsesside neuropsühhol osk-a juh., ühtlasi 1970-75 ka Yale Ük-i prof, 1977-78 Oxfordi Ük-i külalisprof, 1994-98 Davise California Ük-i ja 1996 Washingtoni Ük-i külalisprof. - Uurimisvaldkond: sündmuste meeldejätmise viisi ja meeldetuletamise tingimuste seos. Maailma tuntumaid mälu-uurijaid. Esitanud inimese mälu struktuuri teooria. Võtnud kasutusele mõisted *meenutusajendid, ajendatud unustamine, episoodiline mälu*. Ajakirja *Journal of Verbal Learning and Verbal Behavior* toim (1969-72). Kanada Kuningliku Seltsi liige (1979-), USA Rahvusliku TA välisliige (1983-), USA Kunsti ja TA auliige (1986-), Rootsi Kuningliku Akad välisliige (1991-), Londoni Kuningliku Seltsi liige (1992-), Eur. Akad. välisliige (1994-). TÜ audr (1989). USA Eksperim-psühholoogide Seltsi H. C. Warreni medal (1982), USA Psühhol-ühingu kuldmedal (1994), Valgetähe II kl teenetemärk (2000). Pasteuri-Weizmanni/Servier` auhind (2009). Üle 200 teadustr-e.

T: Availability versus accessibility of information in memory for words (kaasautor Z. Pearlstone). // *J. Verbal Learning and Verbal Behavior* 5 (1966) 4; Elements of Episodic Memory. Oxford, 1983; How many memory systems are there? // *Am. Psychologist* 40 (1985) 4; Memory: performance, knowledge, and experience. // *Eur. J. Cognitive Psychol.* (1989) 1; Mälu. Tln, Trt., 1994, 32007; Brain/mind correlates of human memory. // *Advances in psychological science* 2. Biological and cognitive aspects, 1996; Chronesthesia: Awareness of subjective time. // *Principles of frontal lobe functions*. NY: Oxford University Press, 2002.

B: EE 14, 555; ETVpK, 134.

TULVISTE, Peeter (28. X 1945 Tallinn), psühholoog; sõjaväelase p, Tiia T. abikaasa. Lõpetas 1964 Tallinna 10. kk-i, 1969 MÜ psühhol-tsk-a, 1974 TÜs asp-i, psühhol-knd (1975, MÜ), vk „О социально-историческом развитии познавательных процессов (на материале зарубежных экспериментально-психологических исследований)”, psühhol-dr (1987, MÜ), vk „Культурно-историческое развитие вербального мышления (психологическое исследование)”. Eesti TA akadeemik (1994), Eesti TA

asepresident (1994-2004). Oli 1969-71 TÜ tööstuspsühhol labori ins, 1974-75 loogika ja psühhol kat-i õpetaja, 1975-78 v-õpetaja, 1978-80 dots-i kt, 1980-88 dots, 1988-90 prof-i kt, a-st 1990 prof, 1988-98 loogika ja psühhol kat-i juh, 1992 psühhol-osk-a juh, 1992-93 TÜ prorektor, 1993-98 TÜ rektor, ühtlasi 1989 ja 1990-91 USA-s Clarki Ük-i ja 1992 Hamburgi Ük-i külalisprof, 1999-2001 Tartu Linnavolikogu esimees, 2002-03 Kaitseväe Ühendatud Õppeasutuse ülema haridus- ja teadusnõunik, EV Riigikogu X (2003-07) ja XI (2007-) koosseisu liige. – Uurimisvaldkond: kultuuri roll verbaalses mõtlemises ja selle arengus ühiskonnas ning lapsel. Kuulub kultuurilis-ajaloolisesse psühhol-koolkonda (Võgotski koolkond). Osales 1977 eksped-l Taimõri poolsaarele koolihariduseta inimeste mõtlemise uurimiseks, korraldas 70-te lõpul samal eesmärgil TÜ eksped Kirgiisiasse ja Lääne-Siberisse. Eur. Teaduste, Kunsti ja Kirjanduse Akad liige (1996), New Yorgi TA liige (1996). Voroneži Ük-i audr (1998). Rootsi Kuningliku Põhjatähe I kl orden (1995), Riigivapi IV (1998) ja III kl kl teenetemärk (2006). Üle 100 teadustr-e.

T: Apprenticeship in thinking – cognitive-development in social-context – rogoff,b. (kaasautor J. Wertsch). // Sci. 249 (1990) 4969; The Cultural-Historical Development of Verbal Thinking. A Psychological Study. NY, 1991; History taught at school versus history discovered at home – the case of Estonia. // Eur. J. Psychol. of Education 9 (1994) 2; L. S. Vygotsky and contemporary developmental psychology (kaasautor J. V. Wertsch). // Lev Vygotsky: Critical Assessments 1, Vygotsky`s Theory. NY, 2000; The concept of culture in Vygotsky and Bakhtin (kaasautorid M. Holquist, J. Wertsch). // Die Aktualität des Verdrängten. Studien zur Geschichte der Sprachwissenschaft im 20. Jahrhundert. Heidelberg, 2004; Vandaalid ja meievenelased. // Monumentaalne konflikt: mälu, poliitika ja identiteet tänapäeva Eestis. Tln, 2007.

B: EE 14, 555; APUT, 125, TÜ BL I, 49; Peeter Tulviste. Rektoriraamat. Artikleid, sõnavõtte, intervjuusid. Koost. ja toim. M. Orav. Trt, 1998; Vademecum. Peeter Tulviste. Koost. M. Mutt. Trt, 2001; 1000 tartlast läbi aegade, 456.

TULVISTE (a-ni 1979 **Tamm**), **Tiia** (23. IX 1955 Tartu), psühholoog; proviisorite t., Peeter T. abikaasa. Lõpetas 1973 Tartu 1. kk-i, 1978 TÜ psühhol osk-a, psühhol-knd (1986, MÜ), vk „О детерминации рефлексии в вербальном мышлении”, Ph.D. psühhol alal (2002, Stockholmi Ük), vk "Language socialization across socio-cultural

contexts". Oli 1978-81 TÜ psühhol osk-a v-laborant, 1981-86 teadur, 1987-93 v-õpetaja, 1993 – 2003 dots, 2004 – arengupsühhol prof, ühtlasi ka 1990-91 Clarki Ük-i (USA) külalisprof, 1992 Stockholmi Ük-i külalисуurija, 1994 Clark'i, 1996 Põhja-Carolina ja Washingtoni Ük-s, 2008 J. W. Fulbrighti stipendiaat Connecticut'i Ük-s. – Uurimisvaldkonnad: kultuuriti võrdlevad uuringud lapse kõne ja suhtlemise arengust; sotsialiseerimisväärtuste ja -praktika muutus Eestis. Ajakirja *Int. J. Behavioural Development* (1998-2002) ja *Eur. Psychologist* (2004-) toimetuskoll-i liige, *Psychology of Language and Communication* asetoim. Eesti Psühholoogide Liidu president (1993 – 2003). Üle 60 teadustr-e.

T: Verbal comments as tools of family socialization: A comparison of Estonian, Swedish and Finnish mealtime interaction (kaasautor). // *Language in Soc.* 31 (2002) 5; A silent Finn, a silent Finno-Ugric, or a silent Nordic? A comparative study of Estonian, Finnish and Swedish mother-adolescent interactions (kaasautor). // *Appl. Psycholinguistics* 24 (2003) 2 ; A comparison of Estonian, Swedish, and Finnish mothers' controlling attitudes and behavior (kaasautor). // *Int. J. Psychol.* 38 (2003) 1; Socio-cultural variation in mothers' control over children's behavior. // *Ethos* 32 (2004) 1; Expressing communicative intents in Estonian, Finnish, and Swedish mother-adolescent interactions (kaasautor). // *J. Child Language* 31 (2004) 4; Teenagers' contribution to family mealtime conversations in Estonia, Sweden, and the U.S.: A comparative study (kaasautor). // *Adv. Psychol. Res.* 45 (2006); Autonomy orientation in the socialization of Estonian children. // *Perspectives and Progress in Contemporary Cross-Cultural Psycholog.* Beijing, 2007; Child-rearing values of Estonian and Finnish mothers and fathers (kaasautor M. Ahtonen). // *J. Cross-Cultural Psychol.* 38 (2007) 2; Child-rearing goals of Estonian, Finnish, and Swedish mothers (kaasautor). // *Scand. J. Psychol.* 48 (2007) 6.

B: EE 14, 555.

TUNGEL, Ernst (19. XII 1970 Tallinn), matemaatik; mikrobioloogi ja ins-i p. Lõpetas 1989 Tartu 14. kki-i, 1995 TÜ mat-tsk-a teadusmag kraadiga, Ph.D. mat alal (2001, TÜ), vk „Optimization of plastic spherical shells”. Oli 1994-2000 TÜ mat-tsk-a rakendusmat inst-i õu täitja, laborant, sekr, teadur, 2000- teor meh õt-i teadur. – Uurimisvaldkond: sfääriliste koorikute analüüs ja optimeerimine. U 10 teadustr-t.

T: Optimization of plastic spherical shells of piece wise constant thickness (kaasautor). // Eesti TA Toim. 47 (1998) 4; Optimization of plastic spherical shells with o central hole (kaasautor J. Lellep). // Structural and Multidisciplinary Optimization 23 (2002) 3; Optimization of plastic spherical shells of von Mises material (kaasautor J. Lellep). // Structural and Multidisciplinary Optimization 30 (2005) 5; Optimization of inelastic stepped shells with cracks (kaasautorid J. Lellep, E. Puman). // Strength, Durability and Stability of Materials and Structures 4 (2007).

B: EMatS ar 1994-1996, 258-259.

TUPITS, Ave (22. XI 1979 Jõgeva), folklorist; agronoomide t. Lõpetas 1998 Jõgeva Gümni-i, 2002 TÜ eesti ja võrdleva rahvaluule erialal, 2004 TÜ-s magistrantuuri, 2009 doktorantuuri, M.A. folkloristika alal (TÜ, 2004), vk “Soolatüügaste ravimisviisid eesti ja iiri rahvameditsiinis Jakob Hurda kogu ja Iiri Folkloori Arhiivi materjalide näitel”, Ph.D. samal alal (2009, TÜ), vk “Käsitlusi rahvameditsiinist: mõiste kujunemine, kogumis- ja uurimistöö kulg Eestis 20. sajandil”. Täiendas end 2002–03 *Univ. College Dublin*’is iiri rahvaluule ja etnol alal. Oli 2004–06 Klassikaraadio vestlussaate *Varavedaja* autor, 2006 TÜ rahvaluule õt-i õppekorralduse spetsialisti kt, 2006–07 KM projektijuht, 2008– KM Eesti Rahvaluule Arhiivi teadur. – Uurimisvaldkonnad: rahvamed, selle kogumise ja uurimise ajalugu, folkloristika ajalugu, ametipärimus. Kogumiku *Pro Folkloristica* koost ja toim. Osaleb a-st 2006 rahvusv võrgustiku *Gesundheit und Kultur in der volkskundlicher Forschung* töös. Eesti Akad. Usundiloo Seltsi asutajaliige (2006), Akad. Rahvaluule Seltsi juhatuse liige (2007–11). Üle 20 teadustr-e.

T: Common illness, common remedies? // Béascna 3 (2006); Rahvameditsiini uurimisest. // Tonditosin. Trt, (2008); Data collecting and research of folk medicine in Estonia during the Soviet era. // J. Ethnol. Folkloristics 2 (2008) 2; Collections and research of Estonian folk medicine in the 20th century. // Volkskunde in Rheinland-Pfalz. Mainz, 2009; MD Voldemar Sumberg and the folk medicine collection of the Estonian Museum of Hygiene from the 1920s and 1930s. // J. Ethnol. Folkloristics 4 (2010) 2; August Martin Jakob Hurda kirjasaatjate jälgedel. // Lee 17 (2011).

B: <https://www.etis.ee>.

TUPPITS (Tupits), Herbert (6. XII 1909 Alliku (Särevere) v, Järvamaa – 5. IV 1985 Jõgeva), põllumajandusteadlane; taluniku p. Lõpetas 1928 Paide Ühisgüm-n-i, 1941 TÜ põllum-tsk-a agron-na, põllum-knd (1966, EMVI), vk „Talurukki aretuse lähtematerjal ja selle kasutamise võimalusi Eesti NSV-s”. Osales 1941-44 Punaarmee koosseisus II maailmasõjas. Oli 1944-83 Jõgeva Sordiaretusjaama v-teadur, 1964-83 ka teraviljade aretuse grupi juht. - Uurimisvaldkond: talurukki sordiaretus, taimetsütol. Aretanud talirukkisordid `Jõgeva 112`, `Vambo`, `Tulvi` ja `Viku`, hulgalehelise lupiini sordi `Jõgeva 42` ja valge mesika sordi `Jõgeva 12`. ENSV tnl teadlane (1977). 44 teadustr-t.

T: Talirukkisordi `Jõgeva 112` aretamisest. // EMVI tead tööde kogumik XI. Tln, 1967; Talurukki aretuse lähtematerjal Eesti NSV tingimustes. // EMVI tead tööde kogumik XI. Tln, 1967; Sortide omaduste muutumisest sortidevahelisel vabal risttolmlemisel. // EMVI tead tööde kogumik XI. Tln, 1967; Lühema kõrrega, seisukindlama talirukkisordi aretamisest Jõgeva Sordiaretusjaamas. // EMVI tead tööde kogumik XXI. Tln, 1970; Sada aastat rukki sordiaretusest Eestis. // EMVI tead tööde kogumik XXXVIII. Tln, 1977; Talurukki individuaalvalik saagikuse eesmärgil. // EMVI tead tööde kogumik XLVII. Tln, 1980.

B: EE 14, 556; AAUT III, 294; EMVI BL, 35.

TURBAS, Endel (13. II 1929 Abja v, Viljandimaa), põllumajandusteadlane, agrookeemik; taluniku p. Lõpetas 1947 Abja Kk-i, 1952 EPA agronoomina, 1961 samas asp-i, põllum-knd (1962, Eesti TA), vk „Happeliste muldade lupjamisest kultuurrohumaade rajamisel”. Oli 1952-53 EPA mullateaduse ja agrookeemia kat-i tehnik-agronoom, 1953-58 ja 1961-64 asst, 1964-65 v-õpetaja, 1965-66 dots-i kt, 1966-71 ja 1973-90 dots, 1971-73 v-teadur. – Uurimisvaldkond: happeliste muldade lupjamise küsimused, põllukultuuride väetamise probleemid. U 150 teadustr-t.

T: Tsemenditehase Punane Kunda klinkritolmu keemiline koostis. // SP (1969) 22; Kokkuvõtte tolmjate lubiväetiste võrdlusest põldkatsetes (kaasautor V. Hiis). // SP (1970) 22; Agrookeemia alused (koost ja kaasautor). Tln, 1971; Lupjamisalase uurimustöö tulemustest ja soovitusel korduslupjamiseks (kaasautor E. Lauk). Tln, 1982; Use of oil

shale ashes as a lime fertilizer in Estonia. // Oil Shale 9 (1992) 4; taimede toitumise ja väetamise käsiraamat (kaasautor). Tln, 1996.

B: SP (1962) 21, 994; EPA BL II, 42; EPBL, 542.

TURKIN, Adolf (1. I 1936 Ust-Võmi raj, Komimaa – 18. VI 1996 Tallinn), keeleteadlane; komi, kooliõpetaja p. Lõpetas 1955 Komi ANSV Ust-Võmi raj-i Aikino Kk-i, 1964 LÜ soome filoloogina, 1971 Moskvast NSVL TA Keeleteaduse Inst-s aspi, filol-knd (1972, samas), filol-dr (1989, samas). Oli 1965-66 TÜ vene k-e kat-i õpetaja, 1966-68 ja 1971-73 Sõktõvkaris NSVL TA Komi filiaali Keele, Kirj ja Ajaloo Inst-i n-teadur, 1973-86 KKI soome-ugri k-te sektori n-teadur, 1986-90 teadur, 1990-96 v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: komi kohanimed, komi k-e ning läänemere-soome ja obiugri k-te suhted, komi kirjak-e ajalugu, komi murded, komi kultuurilugu. Tõlkinud komi k-de soome ja eesti kirj-klassikat. ES-i liige, Eesti-Komi Seltsi esimees, SKS-I kirjavahetajaliige. 200 teadustr-t.

T: Краткий коми топонимический словарь. Сыктывкар, 1981; Основы коми топонимии. Сыктывкар, 1985; Прибалтийско-финский и саамский компонент в этногенезе народа коми. // Проблемы этногенеза народа коми. Сыктывкар, 1985; Komidest, komi keelest ja kirjandusest. // KK (1985) 7; Топонимический словарь Коми АССР. Сыктывкар, 1986; О происхождении этнонима *зыряне*. // Сущность, развитие и функции языка. М., 1987.

B: EE 14, 556; KK (1990) 2, 126; Postimees (1996) 22. VI.

TUROVSKAJA (a-ni 1944 **Klaus**), **Anita** (2. XII 1924 Tallinn), psühholoog; juut, ins-i t. Õppis E. Lenderi Tütarlaste Eragümni-s, lõpetas 1949 MÜ psühhol-na, psühhol-knd (1959, MÜ), vk „Ранний этногенез движений”. Oli 1949-73 TPedI psühhol ja ped kat-i v-õpetaja, 1973-78 dots, 1967-69 kat-i juh, a-st 1978 TPI, hiljem TPÜ ped kinesiol labori ja spordipsühhol ning sotsiol labori psühhoregulatsiooni uurimisgrupi juh ja v-teadur (a-ni 1998). – Uurimisvaldkonnad: inimese käitumise aktiivsuse ja regulatsiooni mehhanismide iseärasused, nende areng ja kujundamise seaduspärasused, aktiivse regulatsiooni tüübi (ARKT) seostused isiksuse struktuuri oluliste omadustega ja selle osa võimete realiseerimisel erialase käitumise töökindluse tagamisel, grupitöös osalejate

ARKT karakteristikate arvestamise võimalused optimaalsete gruppide konstrueerimisel ja grupidünaamika suunamisel. U 40 teadustr-t.

T: Mõtlemine. Tln, 1967; Der Regulationsknotepunkt als zentrales, dynamisches System der Aktivitätssteuerung. // XXII Int. Kongress für Psychologie. Leipzig, 1980; Aktivitätssteuerung als zentraler Mechanismus moralischen Verhaltens. // Psychologie and Moralisches Handeln. Tagungsbericht. T. 1. Berlin, 1990; Psüühilise aktiivsuse regulatsiooni mehhanismid. Tln, 1992.

TURP, Aksel (26. VI 1926 Meeri v, Tartumaa – 1. VI 2000 Kiisa, Harjumaa), loomakasvatusteadlane; kooliõpetaja p. Lõpetas 1944 Tartu H. Treffneri Gümni-i, 1950 TÜ põllum-tsk-a agron-na, 1962 ELVI-s asp-i, põllum-knd (1964, EPA), vk „Erinevate söödaratsioonide mõju broilerite kasvule, söödakasutuse ja liha kvaliteedile”. Oli 1952-56 Kuremaa Loomakasv-tehnikumi õpetaja, 1956-60 dir, 1962-67 ELVI söötmise ja söötade uurimise osk-a ning linnukasv osk-a teadur, 1967-93 linnukasv osk-a juh, ühtlasi 1967-91 Kurtna Linnukasv Katsejaama dir, 1991-96 aserdir-v-teadur. – Uurimisvaldkond: põllum-lindude, peam kanabroilerite söötmine ja pidamisviisid, söödaratsiooni mitmekesistamine söödakomponente valides. Ülemaailmse Linnukasv Tead Assot-i liige (1967-). Eesti Lindude Tõuaretuse Nõukogu juhatuse esimees (1968-88). ENSV tnl teadlane (1976). ENSV rkl preemia (1985). U 40 teadustr-t.

T: Mitmesuguste sünteetiliste aminohapete ja vitamiinpreparaatide kasutamise efektiivsusest tibude söötmisel. Kurtna, 1968; Abinõude väljatöötamine kanatõugude ja liinide normeeritud söötmiseks vastavalt tehnoloogilistele tingimustele (kaasautor M. Taska). Trt, 1980; Söödalisandite ABC-1 ja AP-1 kasutamise tulemusi broilerite söötmisel. // ELVI tead kogumik 59. Tln, 1987.

B: EE 14, 856; ELVI BL, 51.

TURU, Helju (14. VII 1926 Tallinn), arstiteadlane; töölise t. Lõpetas 1944 Tallinna Tütarlaste Kommertsgümni-i, 1950 TÜ arstitsk-a, med-knd (1956, TÜ), vk „Maksarakkude rasvastuse iseloomust sõltuvalt organismi üldseisundist õli intraperitoneaalsel manustamisel”. Oli 1950-52 TÜ patol anat kat-i asst, 1952-80 EKMI

morfol labori n-teadur, 1980-81 v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: onkol, gastroenterol. U 20 teadustr-t.

T: Histokeemiliselt sedastatud muutusi valgete hiirte nahas kamberahjutõrva ja põlevkivifenoolide toimel. // TÕ Toim. 79 (1959); Valgete hiirte benseeni ja põlevkivi fenoolidega esile kutsutud naha varajaste muutuste histokeemiline iseloomustus. // ENSV TA Toim. Biol. (1961) 3; Mõnede narkoosi liikide toimel neerupealiste kooses esinevatest morfoloogilistest muutustest merisigadel (kaasautor N. Haug). // ENSV TA Toim. Biol. (1964) 2; Морфологические изменения в коре надпочечников под влиянием наркоза и искусственной гипотермии (kaasautor N. Haug). // Пробл. эндокринологии и гормонотерапии (1965) 6; Влияние искусственной гипотермии на реакцию коры надпочечников при аллергическом шоке (kaasautor N. Haug). // Пробл. эндокринологии и гормонотерапии (1966) 1.

B: TÕ BL I, 14, ЕКМІ BL 42.

TUULIK (a-ni 1968 **Kaselo**), **Maie** (30. X 1941 Põltsamaa), pedagoogikateadlane; kingsepa t. Lõpetas 1960. Põltsamaa Kk-i, 1967 TÕ eesti filol osk-a, 1978 samas asp-i, ped-knd (1981, TÕ), vk „Оценка как фактор повышения воспитательного воздействия социалистического совершенствования в трудовом коллективе”, ped-dr (1991, TÕ), vk „Оценивание как социально-воспитательные явление”. Oli 1967-74 Eesti NSV Ehitusmaterjalitööstuse Min-i psühholoog, 1974-81 TPedI v-teadur, 1981-86 v-õpetaja, 1986-92 dots, 1992-97 TPÜ kasv-teaduse prof, 1998-2005 Euroök-i prof, 2005-07 Tallinna Ped Seminari õppejõud, 2007- dots. – Uurimisvaldkonnad: kasv-teooria ja –filos, hindamine ja väärtustamine, inimese väärtusmaailma areng, eetika, kõlbluskasvatus. Eesti Kristliku Õpetajate Liidu president (1998-). U 120 teadustr-t.

T: Sõnavaraline töö emakeele tunnis. Tln, 1991; Esteetika ja kõlblusõpetuse küsimusi. Tln, 1992; Eesti Vabariigi esimene pedagoogikaproffessor Peeter Põld ja tänapäev. // Peeter Põld oma ajastu peeglis. Trt, 1996; Õpetaja kutse-eetika. Tln, 2005; Kõlbeline kasvatus. Tln, 2006; Õpetaja eetika. Tln, 2008.

B: EE 14, 557.

TUULIK (a-ni 1967 **Eomõis**), **Viiu** (29. IV 1939 Tartu), arstiteadlane, neuroloog ja neurofüsioloog; õpetajate t. Lõpetas 1957 Tartu 3. kk-i, 1963 TÜ arstitsk-a, med-knd (1974, TÜ), vk „Реабилитационное лечение паралитического полиомиелита (клинико-электрофизиологичкое исследование)“, med-dr (1994, TÜ), vk „The functional disorders of central nervous system of chemistry workers“. Täiendas end Moskva ja Peterburi inst-des, Soome Töötervishoiu Inst-s, Berliini ja Uppsala Ük-s. Oli 1963-71 Haapsalu Neurol ja Ortopeedia Haigla neurol-osk-a juh, 1971-72 Kutsehaiguste Kliiniku neuroloog, 1972-95 EKMI Töötervishoiu Keskuse teadur, a-st 1996 TTÜ biomed-itehnika inst-i dots. Eesti Arstide Liidu, Rahvusv Naisarstide Ühenduse, rea neuroloogide ja neurofüsioloogide seltside, New Yorgi TA (1995) liige – Uurimisvaldkonnad: elektrofüsiol ja psühhofüsiol meetodid närvisüsteemi uurimisel, taastusravi ja ravimuda kasutamine, närvisüsteemi häirete varajane diagnoosimine tööstustöölistel, selgrootraumade taastusravi. Üle 100 teadustr-e, 10 patenti ja kasulikku mudelit.

T: Polüneuropaatiasündroomi diagnoosimisest töömeditsiinis. // EA (1996) 3; Neural network method to determine the vigilance levels of the central nervous system, related to occupational chronic chemical stress (kaasautor). // Technol. Health Care 5 (1997) 3; Changes of human brain bioelectrical activity during photic stimulation as an indicator of brain functional state (kaasautor). // Biocybern. Biomed. Eng. 21 (2001) 1; Changes in human EEG caused by low level modulated microwave stimulation (kaasautor). // Bioelectromagnetics 25 (2004) 6; Individual sensitivity to low-level radio-frequency exposure (kaasautor). // Epidemiol. 17 (2006) 6; Prevention of physiological and psychological stress at workplace (kaasautor). // Risk, Reliability and Societal Safety. London, 2007; Effect of low frequency modulated microwave exposure on human EEG: individual sensitivity (kaasautor). // Bioelectromagnetics 29 (2008) 7.

B: EE 14, 557; EKMI BL, 43; NET (1974) 2, 153.

TUULING, Igor (1. XII 1957 Kuressaare), geoloog; õpetaja p. Lõpetas 1975 TSIK-i, 1980 TÜ geol osk-a, 1988 Eesti TA-s asp-i, 1998 Stockholmi Ük-s doktorantuuri, geol-mineral-knd (1990, Valgevene TA Geokeemia Inst), vk käsitles Eesti põlevkivi- ja fosforiidibasseini tektoonikat, Ph.D. geol alal (1998, Stockholmi Ük), vk „Shipborne

geophysical study of an Ordovician-Silurian carbonate platform, Fårö-Hiiumaa area, northeastern Baltic Sea". Oli 1980-82 GI ins, 1982-84 ja 1988-91 n-teadur, 1991-92 v-teadur, 1999- TTÜ GI v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: Eesti paleosoilise settekompleksi struktuurigeol ja tektoonika; Läänemere aluse Kambro-Siluri settekompleksi geol. (seismostratigr, struktuurigeol ja tektoonika), Ülem-Ordoviitsiumi ja Siluri rifid ja mudakuhjatised, nende morfol, levik ja fatsiaalne roll Paleobalti basseinis, Balti klindi geol. Üle 60 teadustr-e.

T: The Ordovician-Silurian transition beds in the seafloor between Gotland and Hiiumaa islands, Baltic Proper (kaasautor). // Proc. Est. Acad. Sci. Geol. 43 (1994) 1; Cambro-Silurian structures of the northern Baltic Proper - preliminary interpretation from high resolution seismic data (kaasautor). // Proc. third Marine Geol. Conf. *The Baltic*. Prace Panstwowego Inst. Geol. (1995) 149; Seismic correlation of the Cambrian sequence between Gotland and Hiiumaa in the Baltic Sea (kaasautorid T. Flodén, J. Sjöberg). // Geologiska Föreningens i Stockholm Förhandlingar (1997) 119; Pre-Devonian landscape of the Baltic Oil Shale Basin, NW of the Russian Platform (kaasautorid V. Puura, R. Vaher). // Uplift, Erosion and Stability: Perspectives on long-term landscape development. London (1999) 162; Late Ordovician carbonate buildups and erosional features north-east of Gotland, northern Baltic Sea (kaasautor T. Flodén). // Geologiska Föreningens i Stockholm Förhandlingar (2000) 122; Structure and relief of the bedrock sequence of the northern Baltic Proper (kaasautor T. Flodén). // GFF (2001) 123; The Eight Marine Geol. Conf. *The Baltic* - September 2004). // Proc. Est. Acad. Sci. Geol. 53 (2004) 4; The Ordovician-Silurian boundary beds between Saaremaa and Gotland, Baltic Sea, based on high resolution seismic data (kaasautor T. Flodén). // Geol. Quart. 51 (2007) 3; Streamlined topographical features on and offshore the Gulf of Riga as evidence of Late Weichselian glacial dynamics (kaasautorid T. Hang, A. Tsyrlnikov). // Geol. Quart. 52 (2008) 1.

B: EE 14, 557.

TUULMETS, Ants (7. II 1936 Illuka v, Virumaa), keemik. Lõpetas 1954 Tartu 1. kk-i, 1959 TÜ keemiaosk-a, 1962 samas asp-i, keemiaknd (1964, TÜ), vk „Исследование кинетики, механизма и реакционной способности в случае взаимодействия

алкилмагнийбромидов с кетонами”, keemidr (1975, TÜ), vk „Количественное исследование взаимодействия магнийорганических соединений с кетонами”. Täiendas end 1973 Amsterdams, 1989 Torunis, 1994 Tolouse`is, 1995 Barcelonas ja 1997 Seattle`is. Oli 1962-75 TÜ keem kineetika ja katalüüsi labor-i n- ja v-teadur, 1975-79 org keemia kat-i dots, 1979-2001 prof, 1993-2001 ka org. keemia inst-i juh, a-st 2001 TÜ emeritprof ja org. keemia inst-i erakorr teadur. Koos.õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: metallorgaaniliste ühendite reageerimisvõime ja sonokeemia. *Inglise-eesti-vene keemia sõnaraamatu* (1998) koost-id. Akad. Keemia Seltsi president (1996-). P. Kogermanni mälestusmedal (1989). U 100 teadustr-t.

T: Solvent effects in the Grignard reaction with alkynes (kaasautor). // J. Phys. Org. Chem. 15 (2002) 10; Solvation effects in the Grignard reaction with carbonyl compounds (kaasautor M. Sassian). // Helvetica Chimica Acta 86 (2003) 1; Computational study of the Grignard reaction with alkynes (kaasautorid J. Tammiku-Taul, P. Burk). // J. Mol. Structure-Theochem. 674 (2004) 1-3; Quantitative substituent effects in the Grignard reaction with silanes (kaasautor). // J. Organometallic Chem. 692 (2007) 17.

B: EE 14, 557; TÜ BL, 306.

TUULMETS (a-ni 1960 **Piirimäe**), **Leida** (31. V 1933 Põltsamaa), matemaatik; Helmut Piirimäe õde. Lõpetas 1954 Põltsamaa Kk-i, 1959 TÜ matemaatikuna, füüsika-mat-knd (1966, Eesti TA), vk „Некоторые классы линейчатных гиперповерхностей V_3 в евклидовом пространстве R_4 ”. Oli 1963-66 TÜ algebra ja geomeetria kat-i asst, 1966-72 v-õpetaja, 1972-93 dots, 2007- emeritdots. – Uurimisvaldkond: analüüt geomeetria, diferentsiaalgeomeetria, kõrgem algebra. 72 teadustr-t.

T: Analüütilise geomeetria praktikum 1. Trt, 1971, ²1978; Analüütilise geomeetria praktikum 2. Trt, 1975, ²1985; Sirgete pseudokongruetsi fokaalpindade V_2 Gaussi kõverustest ruumis E_4 (kaasautor Ü. Lumiste). // ACUT 665 (1984); Matemaatikaülesandeid Tartu Ülikooli astujaile. Tln, 1996; Matemaatika ülesandeid. Tln, 2000.

B: TÜ BL, 393.

TUULSE (a-ni 1936 **Neumann**), **Armin** (1. X 1907 Tsooru v, Võrumaa – 9. XII 1977 Stockholm), arhitektuuri- ja kunstiajaloolane; metsaülema p. Lõpetas 1927 Valga Poeglaste Gümni, 1934 TÜ filos-tsk-a, *mag. phil.* (1935, TÜ), vk „Eesti lossid. Kronoloogia ja plaanitööbid”, *dr. phil.* (1942, TÜ), vk „Die Burgen in Estland und Lettland”. Täiendas end TÜ stipendiaadina 1936-39 Königsbergi ja Stockholmi Ük-s, samuti Hollandis, Belgias, Prantsusmaal ja Itaalias. Oli 1939-44 TÜ kunstiajaloo õppejõud (1942-42 prof). A-st 1944 elas Rootsis, oli 1948-73 sariväljaande *Sveriges Kyrkor* koost-id ja toim-id, ühtlasi 1952-62 Stockholmi Ük-i dots, 1962-74 Põhjamaade ja võrdleva kunstiajaloo prof. - Saavutas rahvusv tuntuse keskaja kunsti, eriti Baltimaade ja Skandinaavia kindlusarhitektuuri eriteadlasena. Üldistas Euroopa linnusearhitektuuri arengusuunad ja tüpoloogia suurteoses *Borgar i Västerlandet* (1952; ilmus ka sks ja ingl k-s). Uurinud ka Eesti ja Rootsi sakraalarhit-ri ja kiviskulptuuri ning Eesti ja Gotlandi ning Eesti ja Soome kunstisuhteid. Avaldanud esimese väliseesti kunsti ülevaate. ETS Rootsis asutajaid (1945), Rootsi TA tegevliige (1966). Üle 100 teadustr-e.

T: Viljandi ordulossi kapiteelid. // ÕES Toim. 1938; Die Kirche zu Karja und die Wehrkirchen Saaremaas. // TÜ kunstiajaloo kabineti väljaanded 8 (1940); Kastell i nordisk borgarkitektur. // ETS Rootsis kirjad B. (1947) 1; Borgar i Västerlandet. Stockholm, 1952; En litet Narvamonument. // Svio-Estonica (1953) 12; Eesti kunst paguluses. Örebo, 1954; Romansk konst i Norden. Stockholm, 1958; Burgverlies – Gefängnis oder Vorratsraum. // Acta Visbyensia (1973) 4.

B: AAUT II, 483; EE 14, 557; EKABL, 544-545; *V. Raam*. Armin Tuulse sai 60. aastaseks. // Kunst, 1967, 3; Armin Tuulses skrifter 1936-1966. Koost. L. Tuulse. Nordisk medeltid. Konsthistorika studier tillägnade Armin Tuulse. Separate.; *K. Alftoa*. Armin Tuulse ja keskaegsed linnused. // Kunstiteaduslikke Uurimusi 3 (2008); *K. Markus*. Armin Tuulse ja kirikute uurimine. // Kunstiteaduslikke Uurimusi 3 (2008).

L. Tuulse

TUVIKENE, Arvo (24. II 1957 Väandra), hüdrobioloog; maaparandaja ja rmt-pidaja p. Lõpetas 1975 Väandra KK-i, 1983 TÜ biol osk-a hüdrobiol ja ihtüol erialal, 1997 TÜ-s ja Kuopio Ük-s doktorantuuri, Ph.D. ihtüol ja kalanduse alal (1997, TÜ), vk “Assesment of inland water pollution using biomarker responses in fish *in vivo* and *in vitro*”. Stažeeris

2000 USA-s Montana Rkl Ük-s ja 2003 Am. Ühendriikide Keskkonnaagentuuri Athensi laboris, täiendas end 2008 Kanadas Briti Columbia Ük-s. Oli 1985–87 ZBI Võrtsjärve Limnol-jaama ins, 1987–92 n-teadur, 1993–97 teadur, 1997–2004 EPMÜ ZBI limnol-jaama ja 2005– EMÜ põllum- ja keskkonnainst-i limnol-keskuse v-teadur. Osales 1997–2008 (vaheaegadega) Oslo Ük-i füsiol osk-a uurimisprojektides, oli 1999–2003 *Committee on the Challenges of Modern Society/North Atlantic Treaty Organization* (CCMS/NATO) pilootprojekti välitööde juht Õpetanud a-st 1997 TÜ-s loomade ökofüsiol-t, a-st 1998 EPMÜ-s/EMÜ-s kalade füsiol-t ja loomade ökofüsiol-t ning veekogude ökotoksikol-t. Korraldanud kalandusalaseid jm kursusi. – Uurimisvaldkonnad: vee reostuse biomarkerid, kalade füsiol ja toksikol, Eesti sisevete, sh Võrtsjärve hüdrobiol-ne seisund, Eesti rannikumere reostustase. Juhtinud mitmeid rahvusv teadusprojekte ning korraldanud rahvusv konv-e (NATO projekti *Modeling Nutrient Load and Responses in River and Estuary Systems* konv Tallinnas 2001 jm). *Interdisciplinary Commission of Bioindicators of Int. Union of Biol. Sci.* (IUBS) ja Eesti Toksiokol. Seltsi liige (1997–). U 60 teadustr-t.

T: Comparison of two bioassays, a fish liver cell line (PLHC-1) and a midge (*Chironomus riparius*), in monitoring freshwater sediments (kaasautor). // *Aquatic Toxicol.* 44 (1998); Oil shale processing as a source of aquatic pollution: monitoring of the biological effects in caged and feral freshwater fish (kaasautor). // *Envir. Health Perspectives* 107 (1999) 9; Fishes of Estonia (kaasautor). Tln. 2003; Review of the chemical and physiological basis of alarm reactions in cyprinids (kaasautor). // *Fish Chemosenses*. Enfield, Plymouth, 2005; Origin of phytoplankton and the environmental factors governing the structure of microalgal communities in lowland streams (kaasautor). // *Aquatic Ecol.* 41 (2007) 2; Assessment of water quality in a large lowland river (Narva, Estonia/Russia) using a new Hungarian potamoplanktic method (kaasautor). // *Est. J. Ecol.* 59 (2010) 4; Responses of metabolic pathways to polycyclic aromatic compounds in flounder following oil spill in the Baltic Sea near the Estonian coast (kaasautor). // *Aquatic Toxicol.* 99 (2010) 4; Challenging fear: chemical alarm signals are not causing morphology changes in crucian carp (*Carassius carassius*) (kaasautorid O. B. Stabell, A. Faeravaag). // *Envir. Biol. Fishes* 89 (2010) 2.

B: ZBI 1947–1997, 80; <https://www.etis.ee>.

TUVIKENE, Leon (24. VII 1924 Tõlliste v, Valgamaa – 19. XI 1992 Tartu), füüsik. Lõpetas 1943 Valga Gümni, 1949 TÜ füüsikuna, füüsika-mat-knd (1964, TÜ), vk „Amplituudifiltrite ja diafragmade mõjust difraktsioonipildile”. Oli 1949-50 TÜ teor füüsika kat-i v-laborant, 1950-57 asst, 1957-69 v-õpetaja, 1969-84 eksperim-füüsika kat-i dots, 1984-87 v-teadur, 1988-89 j-teadur, 1989-90 ÜMPI laserbiol ja med labori j-teadur. – Uurimisvaldkonnad: laineoptika, füüsikaline optika, rakendusoptika. U 40 teadustr-t.

T: Amplituudifiltrite ja diafragmade mõjust difraktsioonipildile I. // TÜ Toim. 62 (1958); Amplituudifiltrite ja diafragmade mõjust difraktsioonipildile II. // TÜ Toim. 74 (1959); Spektroskoopia praktikumi tööjuhend. Trt, 1969; Valitud peatükke teoreetilisest füüsikast 1. Klassikaline mehhaanika ja kvantmehhaanika. Trt, 1971.

B: TÜ BL I, 286.

TUVIKENE, Rando (2. VI 1981 Tallinn), keemik. Lõpetas 1999 Tallinna Tondiraba Kk-i, 2003 TPÜ põhikooli loodusteaduslike ainete õpetaja erialal, 2005 TLÜ-s magistrantuuri, 2009 doktorantuuri, M.Sc. füüsikal keemia alal (2005, TLÜ), vk “Kassari lahe töenduslike punavetika-galaktaanide koostis, struktuur ja ekstraktsioon”, Ph.D. ökol alal (2009, TLÜ), vk “Functional dependencies of the chemical composition and structures in the Baltic Sea algal communities”. Oli 2004–06 TLÜ mat ja loodusteaduste inst-i loodusteaduste osk-a (mittekoosseisuline) org keemia õppejõud, 2005–09 osk-a teaduslabori laborant, 2009– teadur, 2010–12 Tokyo Mereteaduse ja -Tehno Ük-i järel doktor. – Uurimisvaldkonnad: bioanalüüt keemia, taimsed hüdrokolloidid, geelistuvate galaktaanide struktuur ja tehnol, looduslike polümeeride geelistumisprotsessid. TEA entsüklopeedia kaasautor. Eesti Keemia Seltsi (2005–), Eesti Noorte Teadlaste Akad liige (2006–11). 35 teadustr-t.

T: Extraction and quantification of hybrid carrageenans from the biomass of the red algae *Furcellaria lumbicalis* and *Coccotylus truncatus* (kaasautor). // Proc. Est. Acad. Sci. Chem. 55 (2006) 1; Structural and compositional characteristics of gelling galactan from the red alga *Ahnfeltia tobuchiensis* (Ahnfeltiales, the Sea of Japan) (kaasautor). // Carbohydr. Polym. 63 (2006) 1; Comparative determination of microelements in Baltic seawater and brown algae samples by atomic absorption spectrometric and inductively

coupled plasma methods (kaasautor). // Proc. Est. Acad. Sci. Chem. 56 (2007) 3; Gel-forming structures and stages of red algal galactans of different sulfation levels (kaasautor). // J. Appl. Phycol. 20 (2008) 5; Structure and thermal stability of pyruvated carrageenans from the red algae *Coccolytus truncatus* (kaasautor). // Carbohydr. Res. 344 (2009) 6; The extraction, structure, and gelling properties of hybrid galactan from the red alga *Furcellaria lumbricalis* (Baltic Sea, Estonia) (kaasautor). // J. Appl. Phycol. 22 (2010) 1.

B: <https://www.etis.ee>.

TVAURI, Andres (15. X 1970 Tallinn), arheoloog. Lõpetas 1989 Tallinna 24. kk-i, 1995 Helsingi Ük-i arheoloogina, 2001 samas doktorantuuri, filos-mag (1995, Helsingi Ük), vk „Viron ja Suomen Kuppikivat”; Ph.D. arheol alal (2001, TÜ), vk „Muinas-Tartu. Uurimus Tartu muinaslinnuse ja -asula asustusloost”. Oli 1997-2003 TÜ ajaloo osk-a teadur, 2003- TÜ ajaloo ja arheol inst-i arheol õt-i v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: Eesti keskmine ja noorem rauaaeg ning ajalooline aeg, arheoloogiline keraamika, tööstusarheol. Üle 70 teadustr-e.

T: Eesti hilisrauaaja savinõud (11. sajandist 13. sajandi keskpaigani). // Muinasaja teadus 16. Trt, 2005; Investigation of the Middle Iron Age. // Archaeol. Res. in Estonia 1865-2005. Est. Archaeology 1. Trt, 2006; Viron esihistoria. Helsinki, 2007; Late medieval hypocausts with heat storage in Estonia. // Baltic J. Art History (2009).

TÕLDSEPP, Aarne (6. II 1942 Tartu), pedagoogikateadlane ja keemik. Lõpetas 1960 Tartu 1. kk-i, 1965 TÜ füüsika-keemia tsk-a keemikuna, 1969 samas asp-i, ped-knd (1970, Moskva Ped Inst), vk „Логический анализ и построение на принципах программированного обычения темы *Строение вещества* в курсе химии средней школы”, ped-dr (1985, Leningradi Herzeni nim Ped Inst), vk „Методические основы формирования системных знания по химии в общеобразовательной школе”. Täiendas end 1973 Gdanski Ük-s, 1977-78 Helsingi Ük-s. Oli 1965-66 Tartus keemiaõpetaja, 1969-70 TÜ anorg keemia kat-i asst, 1970-71 v-õpetaja, 1971-73 dots-i kt, 1973-86 dots, 1986-97 prof, 1998-2002 Antsla gümn-i ja 2002-04 Saue gümn-i ning a-st 2004 Tartu Waldorfgümn-i keemiaõpetaja ja Läti Ük-i keemiatsk-a konsult-prof,

2008- TÜ emeritprof. – Uurimisvaldkonnad: keemia didaktika põhialused (õpetamise eesmärgistamine, õpisisu, strateegiad, viisid, meetodid, hindamine), seaduspärasused (mõju isiksuse omadustele), keemia õppimise psühhol iseärasused ja mat mudelid. ETV haridussaadete toim (1972-88). Eesti Keemiaõpetajate Liidu president (1994-2009). Üle 200 teadustr-e.

T: A new approach to the teaching of chemistry in the independent Republic of Estonia. // Ainedidaktikan teoriam ja käytännön kohtaaminen. Tampere, 1994; What kind of science education do we need today and tomorrow? // J. Baltic Sci. Educ. 1 (2003) 4; Research and development work from the perspective of compiling balanced curricula for science education (kaasautor V. Toots). // J. Baltic Sci. Educ. (2003) 1; Chemistry learning and personality (kaasautor P. Jürviste). // Kimijas Izglitiba skola – 2005. Riia, 2005, The stable interest in chemistry or positive attitude towards chemistry? // Kimijas Izglitiba skola – 2007. Riia, 2007.

B: TÜ BL I, 306-307.

TÕLDSEPP, Jüri (a-ni 1935 **Georg**) (22. III 1913 Vjatka kub, Venemaa – 12. XII 1971 Kuusiku metskond, Raplamaa), metsateadlane; metsniku p. Lõpetas 1932 Voltveti Metsakooli, 1938 Tallinnas eksternina erakk-i, 1942 TÜ metsaosk-a, maj-knd (1967,), vk „Экономическая эффективность лесохозяйственных мероприятий в условиях Эстонской ССР”. Oli 1933-34 Sagadi metskonna metsavaht, 1934-38 metsnik, 1941-42 abimetsaülem, 1942-47 Jõhvi metskonna metsaülem, 1947-49 Jõhvi Metsamajandi dir kt, 1948-49 v-metsaülem, 1949-52 Jõgeva metskonna metsaülem, 1952-71 Kuusiku metskonna metsaülem. – Uurimisvaldkonnad: metsakavatus ja –ökon. 15 teadustr-t.

T: Экономическая выращивания сосновых насаждений в Северо-Западной Эстонии. // ENSV TA Toim. 10 (1961) 3; Себестоимость растущей древесины. // Лесное хозяйство (1963) 3; Algseadu ja hooldusraie mõju puidu produktsioonile ja puistu kasvatamise kuludele. // Põllumajandusökon. küsimusi 5 (1965); Влияние первоначальной чистоты посадки и рубок ухода на продукцию и затраты по выращиванию древесины. // Вопр. экономики сельского хозяйства (1965); Töö organiseerimine metskonnas. // Metsamajandus II. Tln, 1969.

B: AAUT III, 323

TÕNISMÄE (a-ni 1935 **Tõnisson**), **Eino** (13. I 1923 Võru – 23. IX 2007 Tallinn), õigusteadlane; töölise p. Lõpetas 1941 Võru Kk-i, 1957 TÜ õigustsk-a, õigusknd (1963, LÜ). Oli 1944-67 kohtunik, prokurör ja advokaat, 1967-68 TPI tööstuse juhtimise ja planeerimise kat-i v-õpetaja, 1968-81 dots, ühtlasi 1975-78 ajalehe *Tallinna Polütehnik* toim, 1981-89 Rahvamaj Juhtivate Töötajate ja Spetsialistide Kvalifikatsiooni Tõstmise Inst-i tehnökon kat-i dots, 1985 ka MI v-teadur. – Uurimisvaldkond: tsiviil- ja tööõigus. U 15 teadustr-t ja õppematerjale.

T: Nõukogude õigus (kaasautor E. Talvik). Tln, 1982; Nõukogude tööõigus (kaasautorid E. Talvik, A. Kukrus). Tln, 1987.

B: TPI 1936-1986, 346, 505.

TÕNISSON, Eno (7. II 1969 Tartu), matemaatik; treeneri ja õpetaja p. Lõpetas 1987 Tartu 5. kk-i, 1992 TÜ mat erialal, mat-mag (1996, TÜ), vk „LOGO süsteem ja selle kasutamine koolimatemaatikas”. Oli 1990-98 Tartu Tamme Gümni-i õpetaja, 1994-2000 TÜ puhta mat inst-i didaktika õt-i asst, 2000- arvutiteaduse inst-i tarkvarasüsteemide õt-i lektor. – Uurimisvaldkonnad: arvutialgebra süsteemid, mat õpetamine ja õppimine arvuti abil. Üle 30 teadustr-e.

T: Checking the equivalence of expressions in computer algebra systems - application possibilities in mathematics education. // Proc. 2nd Int. Conf. on Teaching of Mathematics (2002); The correctness, completeness and compactness standards of computer algebra systems and of school mathematics. // Proc. TIME2004: Montreal Int. Symp. Technol. and its Integration in Mathematics Education (2004); Integrating rule-based and input-based approaches for better error diagnosis in expression manipulation tasks (kaasautor). // Symbolic Computation and Education (2007); Branch completeness in school mathematics and in computer algebra systems. // Electronic J. Math. and Technol. 3 (2007); Answers offered by computer algebra systems to equations from school textbooks (kaasautor N. Velikanova). // Teaching Math. and Computer Sci. 6 (2008) 1.

B: EMatS ar 1994-1996, 259; Matemaatika-informaatikateaduskond 40. Trt, 2007, 259.

TÕNISSON, Evald (24. IV 1928 Mäo v, Järvamaa – 1. V 2001 Tallinn) arheoloog; taluniku p, Mirt Gramanni isa. Lõpetas 1946 Paides kk-i, astus 1946 TÜ ajaloo osk-a. Vangistati 1951, oli 1951-55 Põhja-Komis vangilaagris. Lõpetas 1956 TÜ ajaloo osk-a, ajalooknd (1969, TÜ), vk „Liivlaste muistised Vidzemes (X kuni XIII sajandi algus)”, ajaloodr (1988, kinnit 1989, TÜ), vk „Городища Эстонии”. Oli 1955-57 AI arheol-sektori v-laborant, 1957-70 n-teadur, 1970-90 v-teadur, 1990-92 arhol-sektori juh kt, ühtlasi 1989-92 TÜ eesti ajaloo kat-i prof, 1992-93 arheol õt-i juh ja prof, a-st 1993 TÜ emeriitprof. – Uurimisvaldkond: Eesti ja naabermaade rauaaeg, eriti muistised linnused. *Eesti esiajaloo* (1982) autoreid. Läti TA välisliige (1998). ENSV rkl preemia (1985).

T: Läbi aastatuhandete (kaasautor J. Selirand). Tln, 1963, ²1974; Lõhavere linnamägi. Tln, 1965; Linnamäed ja maalinnad. Tln, 1966; Liivi kääbaskalmistud Krimuldas. // ETA Toim. Ühiskonnat.1966) 1; Arheoloogia areng (kaasautor L. Jaanits). // Leninlik etapp Eesti ajalooteaduses. Tln, 1970; Das jungeszeitliche Gräberfeld Tammiku in Ostestland. // Suomen muinaismuistoyhdistyksen aikakauskirja (1973) 75; Kuidas meist said läänemeresoomlased. // Akad.(1990) 11; Eesti muinaslinnad. Trt, 2008.

B: EE 14, 558.

TÕNISSON, Hannes (11.VII 1980), ökoloog; talunike p. Lõpetas 1998 Pärnu-Jaagupi Kk-i, 2002 TPÜ loodustead osk-a, 2004 samas geoökol magistrantuuri, Ph.D. (ökoloogia) (2008, TLÜ), vk „Development of spits in gravel beach type in changing storminess and sea level conditions”. Oli 2003-04 TPÜ (a-st 2005 TLÜ) ökol inst-s asst, 2004- teadur. – Uurimisvaldkond: rannavööndis liikuvad setted ja kulutus-kuhjelised süsteemid ning nende areng tingituna inimtegevusest ja võimalikest kliima muutustest. Üle 20 teadustr-e.

T: Koorunõmme rannamoodustised ja nende kujunemine (kaasautorid E. Kadastik, J.-M. Punning). // Geoökoloogilised uuringud. Tln, 2004; A study of hydrodynamic and coastal geomorphic processes in Küdema Bay, the Baltic Sea (kaasautor). // Coastal Engineering VII: modelling, measurements, engineering and management of seas and coastal regions. Southampton, Boston, 2005; Rannaprotsesside aktiveerumise ja kliimamuutuste vahelised seosed Eestis (kaasautor). // EGS ar 2005; Gravel-pebble shores on Saaremaa Island, Estonia, and their relationships to formation conditions (kaasautor). // J. Coastal Res. SI 50 (2007); Impact of climate change on Estonian coastal and inland wetlands — a

summary with new results (kaasautor). // *Boreal Envir. Res.* 12 (2007); Coastal damages on Saaremaa Island, Estonia, caused by the extreme storm and flooding on January 9, 2005 (kaasautor). // *J. Coastal Res.* 24 (2008) 3.

TÕNISSON, Neeme (17. II 1971 Tõrva, Valgamaa), arstiteadlane, molekulaardiagnostik; bioloogi ja arsti p. Lõpetas 1989 Tartu 15. kk-i, 1995 TÜ arstitsk-a, oli 1995-2000 samas doktorant, med-dr (2003, TÜ), vk „Mutation detection by primer extension on oligonucleotide microarrays”. Oli 1992-96 TÜK med õde ja laborispetsialist kunstviljastamise alal, 1999-2007 AS Asper Biotech teadur ja v-teadur, 2004 MRI teadur, 2004-05 Heidelbergis Deutsches Krebsforschungszentrum`i külalisteadur, 2005-07 MRI v-teadur, 2007- TÜK-i ühendlabori laborispetsialist. –Uurimisvaldkond: terviseuuringud, geneetiline varieeruvus, kasvajate molekulmarkerid. Osalenud eksperdina Eesti Geenivaramu projekti väljatöötamisel. Eesti Laborimed-i Ühingu ja Eesti Inimesegen Ühingu liige. 15 teadustr-t.

T: Arrayed primer extension: solid-phase four-color DNA resequencing and mutation detection technology (kaasautor). // *Gen. Testing*, 4 (2000) 1; Unravelling genetic data by arrayed primer extension (kaasautor). // *Clin. Chem. Lab. Med.* 38 (2000) 2; Reliable detection of beta-thalassemia and G6PD mutations by a DNA microarray (kaasautor). // *Clin. Chem.* 48 (2002) 11; A first-generation linkage disequilibrium map of human chromosome 22 (kaasautor). // *Nature* 418 (2002) 6897; Genotyping microarray (gene chip) for the ABCR (ABCA4) gene (kaasautor). // *Hum. Mutation* 22 (2003) 5; Evaluation of arrayed primer extension for TP53 mutation detection in breast and ovarian carcinomas(kaasautor). // *Biotechniques* 39 (2005) 5; Detection of small genomic imbalances using microarray-based multiplex amplifiable probe hybridization (kaasautor). // *Eur. J. Hum. Genetics* 15 (2007) 2.

TÕNISSOO, Arvo (27. IV 1940 Rakvere), põllumajandusteadlane; sõjaväelase p. Lõpetas 1958 Kehtna Kolhoosiesimeeste Ettevalmistamise Põllum Kk-i, 1964 EPA agron-tsk-a, 1971 samas asp-i, põllum-knd (1975, EPA), vk „Kevadise mullaharimise aja ja viisi mõju odrasaagile erinevatel külviaegadel”. Oli 1958-59 Pennja sovhoosi brigadir, 1964-65 Halliste sovhoosi osk-a juh, 1965-68 dir-i aset-peaagronoom, 1971-73 EPA

maaviljeluse kat-i asst, 1973-77 ELVI Tori näidissovhoosi peaagronoom, 1977-80 EMMI Saku katsejaama juh, 1980-84 tera- ja kaunviljakasv osk-a juh, 1986-88 põllunduse osk-a tera- ja kaunviljakasv sektori juh, 1988-93 taimekasv uurimiskeskuse teraviljakasv-grupi juht ja v-teadur, 1993 j-teadur, seejärel Saku Põllum-uuringute Keskuse asedir. – Uurimisvaldkonnad: külvieelne mullaharimine; külvi- ja mullaharimise ajad ja viisid; seemnete külvieelne töötlemine mitmesuguste füüsikaliste meetoditega, eriti laseritega ja nende mõju saagile; taliteraviljade külviajad; teraviljade agrotehnika sortide tasandil; toiduteravilja kvaliteet ja küpsetusomadused ning nende sõltuvus agrotehnilistest võtetest. U 30 teadustr-t.

T: Külvieelse mullaharimise sügavuse mõju odra saagikuse kujunemisele nõrgalt leetunud saviliiv-liivsavimullal (kaasautor E. Haller). // EPA tead. tööde kogumik (1971) 72; Laseri kasutamise tulemusi seemnete külvieelsel töötlemisel Eesti NSV-s. // Teaduse saavutusi ja eesrindlikke kogemusi 6. Teraviljakasvatus. Tln, 1989; Toidunisu kasvatamise juhend. 1 (kaasautor V. Kruus). Tln, 1991.

B: Arvo Tõnissoo – 50. // Agraart. (1990) 1-2, 263.

TÕNNISSON, Kristiina (15. V 1976 Tartu), sotsiaalteadlane; haritlaste t. Lõpetas 1994 Tartu 3. kk-i, 1994 TÜ avaliku halduse osk-a, M.Sc. avalik haldus alal (2000, New Yorki Ük) Ph.D. avaliku halduse ja sotsiaalpol alal (2006, TÜ), vk „The applicability of new public management principles in Estonian local government”. Oli 1995-96 *Postimehe* maj-toimetuse reporter, 1996 Balti pressiaagentuuri välissuhete juht, 1997-98 TÜ avaliku halduse osk-a asst, 1998-99 Eesti Haldusjuhtimise Inst-i lektor, 2001 SA Eesti Geenivaramu teabejuht, 2002-05 TÜ avaliku halduse osk-a teadur, 2005- avaliku halduse õt-i lektor, 2004-08 ka avaliku halduse õt-i juh, 2008 – TÜ Euroopa Kolledži dir. – Uurimisvaldkonnad : ühiskonnateadused ja kultuur, avalike org-ide juhtimine, kohalikud omavalitsused, avaliku sektori marketing. Üle 10 teadustr-e.

T : Teaching public management in Estonia (kaasautor M. Lokk) . // Teaching of Public Management. Bratislava, 1999; The applicability of networking principles among Estonian local governments. // Challenges of Public Management Reforms. Theoretical Perspectives and Recommendations. Budapest, 2004; Evaluating the quality of internal

information flows and citizens interactions in Estonian local authorities. // Enhancing the Capacities to Govern: Challenges Facing the CEE Countries. Bratislava, 2004; Securing common knowledge and values in decentralized public service. The case of Estonia (kaasautor K. Paabus). // Institutional Requirements and Problem Solving in the Public Administrations of the Enlarged European Union and Its Neighbours. Bratislava, 2005; Governance and democracy in a transitional economy: The case of Estonian local government (kaasautor J. Wilson). // Tensions between Local Governance and Local Democracy. UK: Reed Elsevier, 2007.

TÕNNOV, Margus (25. IV 1936 Pangodi v, Tartumaa), matemaatik. Lõpetas 1955 Elva Kk-i, 1960 TÜ matemaatikuna, 1964 samas asp-i, füüsika-mat-knd (1967, TÜ), vk „Множители суммируемости в теории рядов Фурье”. Oli 1960-61 TÜ arvutuskeskuse v-lab, 1964-67 mat analüüsi kat-i asst, 1967-70 v-õpetaja, 1970- dots, a-st 2007 emeriitdots. – Uurimisvaldkond: ridade teooria. Üle 30 teadustr-e.

T: Matemaatilise analüüsi praktikum (kaasautor). Trt, 1970, ³1974; Integraalide tabelid. Trt, 1985, ²1990; Matemaatilise analüüsi laboratoorsete tööde juhend rakendusmatemaatika I kursusele sügissemestriks. Trt, 1985; On the integrability and L-convergence of cosine series. // TÜ Toim. (1994) 970; Multipliciers and L-convergence of cosine series. // ACUT Math. (1996) 1.

B: TÜ BL I, 393-394; EMatS ar 1994-1996, 140.

TÕNSUAADU, Kaia (19. XI 1951 Tallinnas.), keemik; treeneri ja ökonomisti t. Lõpetas 1970 Tallinna 21. kk-i, 1975 TPI keemiatööstuse tehnol-ins-i erialal, oli 1978–82 TPI asp, 1992–94 TTÜ doktorant, keemiaknd (1984, Moskva D. I. Mendelejevi nim. Keemiatehnol Inst), vk “Фосфорно-кислотная термическая переработка Ковдорского апатита”, Ph.D. loodusteaduste alal (1995, TTÜ), vk “Thermofosfates from Kovdor and Siilinjärvi apatites”. Oli 1975–78 TPI anorg keemia kat-i v-laborant, 1982–85 n-teadur, 1985–92 mineraalväetiste labori v-teadur, 1994– TTÜ anorg ainete materjalide teaduslabori v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: anorg fosforiühendite keemia, termilised protsessid, sorptsiooniprotsessid lahustes. 70 teadustr-t.

T: Thermische Entfluorierung of Apatit. (kaasautorid M. Veiderma, M. Põldme). // *Chemin. Techn.* 40 (1988) 4; Composition and properties of thermophosphates from apatite and aluminosilicates. (kaasautorid: K. Rimm, M. Veiderma). // *Phosphorus, Sulfur and Silicon* 76 (1993) 1-4; Thermal analysis in studies of apatite structure (kaasautorid M. Peld, V. Bender). // *J. Thermal Analysis Calorimetry* 72 (2003) 1; Sorption and desorption of Cd²⁺ and Zn²⁺ ions in apatite-aqueous systems (kaasautorid M. Peld, V. Bender). // *Environ. Sci. Technol.* 38 (2004) 21; Monitoring of the evolved gases by FTIR spectroscopy in apatite – ammonium sulfate thermal reactions (kaasautorid J. Pelt, M. Borissova). // *J. Thermal Analysis and Calorimetry* 80 (2005) 3; A new glance on ruthenium sorption mechanism on hydroxy-, carbonate- and fluor-apatites: Analytical and structural studies (kaasautor). // *J. Colloid Interface Sci.* 304 (2006) 2; EDTA impact on Cd²⁺ migration in apatite – water system (kaasautorid K. Viipsi, A. Triikkel). // *J. Hazardous Materials* 154 (2008) 1-3;. Sorption of tartrate ions on lanthanum (III)-modified calcium fluor- and hydroxyapatite (kaasautor). // *J. Colloid Interface Sci.* 330 (2009) 1.

B.: TTÜ anorgaanilise keemia ja tehnoloogia uurimisrühm. Bibliograafia, 1960–2002. *Tln*, 2003, 27, 31–33, 41–44, 47–50, 58, 62–63, 67–68, 70-81; Tallinna Tehnikaülikooli keemiateaduskond 1936–2002. *Tln*, 2011, 123–125, 275.

TÕNURIST, Edgar (12. I 1920 Karsuni mk, Simbirski kub, Venemaa – 16. VIII 1992 Tallinn), põllumajandusteadlane ja riigitegelane; taluniku p. Lõpetas 1936 Väimela Põllutöökooli, 1938 Kuremaa Karjakontrollassistendite kooli ning eksternina Tartu õhtugümni-i ja 1950 Moskvas ÜK(b)P Kõrgema Parteikooli, maj-knd (1968, TÜ), vk „Eesti NSV põllumajanduse sotsialistlik rekonstrueerimine”. Oli 1938-40 Karula Piimaühistu karjakontrollasst, 1940-41 Tartu TSN Täitevkomitee (TK) kaub-osk-a inspektor. Teenis 1941-44 ohvitserina nõuk armees ohvitser. Oli 1944-47 Tartumaa TSN TK esimees, 1950-53 Eesti NSV põlluministri aset, 1954-61 põlluminister, 1962-65 põllumaj-saaduste tootmise ja varumise minister, 1961-79 Eesti NSV MN esimehe I aset, 1979-84 EMMI dir.– Uurimisvaldkond: suurpõlluj väljaarendamine Eestis, taime- ja loomakasv industrialiseerimine, Lahemaa rahvusparki asutajaid ning Palmse mõisaansambli ja Saku mõisahoonde ennistamise korraldajaid. Oli 1954-58 ja 1962-79

NSVL ÜN saadik, 1959-63 ja 1967-80 ENSV ÜN saadik, 1954-81 EKP KK liige (1971-79 büroo liige). LUS-i juhatuse esimees (1966-81). ENSV tnl põlluj töötaja (1979).

T: Meie põllumajandus täna ja homme. Tln, 1971; Lahemaa rahvuspark. Tln, 1974; Eesti NSV põllumajanduse industrialiseerimine. Tln, 1974; Nõukogude Eesti põllumajandus. Tln, 1979 (vene, soome, saksa, ingl k-s); Lahemaa - tüüpiline ja kordumatu. // EL (1981) 6.

B: ENE 8, 149; EE 14, 559; Agraart. (1990) 1, 126-127; Agraart. (1992) 4, 340-341; EPBL, 547.

TÕUGU, Enn (20. V 1935 Tallinn), arvutiteadlane; juristi p. Lõpetas 1953 Tallinna 20. kk-i, 1958 TPI meh-*tsk*-a masinaehituse erialal, 1961 Leningradi PI arvutitehnika alal, tehnikaknd (1965, Valgevene TA), vk „Методы вычисления оптимальных элементов технологии при помощи ЭВМ”, tehnikadr (1973, Leningradi Elektrotehnika Inst), vk „Применение вычислительных моделей в математическом обеспечении машинного проектирования”. Eesti TA liige (1981). Oli 1956-59 Tallinna Ekskavaatoritehase ins-*konstruktor*, 1959-76 Elektrotehnika TUI teadur, arvutitehnol/masinprojekteerimise labori juh, masinprojekteerimise osk-a juh, 1976-86 Kubi tarkvara osk-a juh, 1973-92 TTÜ kübern kat-i prof, 1985-91 Eesti TA inform ja tehnikatead osk-a akadeemik-sekr, 1986-89 NSVL Teaduse- ja Tehnikakomitee projekti START asedir, 1989-91 NSVL ÜN rahvasaadik, 1992-2000 Stockholmi Kuningliku Tehnikaük-i teleinform inst-i tarkvaratehnika prof, ühtlasi 1992-2005 TTÜ kübern inst-i v-teadur, a-st 2005 juhtivteadur, 2000-07 ka EBS-i infotehnol prof. Kandideeris 1996 EV presidendiks. –

Uurimisvaldkonnad: intelligentne tarkvara, programmide automaatne süntees, tehisintellekt. Programmide struktuurse sünteesi meetodi autor. Eesti Infotehnol Seltsi liige (president 1999-2002), IEEE (*Institute of Electrical and Electronic Engineers*) liige (1996). ENSV rkl preemia (1967), NSVL rkl preemia (1987). Eesti TA medal (1995), Valgetähe III kl teenetemärk (2001). U 220 teadustr-t, 4 autorit.

T: Knowledge-Based programming. London, 1988; Masinprojekteerimine (kaasautorid A. Kalja, T. Tiidemann). Tln, 1991; Visual programming in NUT (kaasautor R. Valt). // J. Visual Languages and Programming (1997) 8; Strategies of structural synthesis of programs and its extensions (kaasautor M. Matskin). // Computing and informatics

(2001) 20; Understanding knowledge architectures. // Knowledge-Based Systems (2006) 19; Algorithms and architectures of artificial intelligence. Amsterdam, 2007.

B: EE 14, 560; TTÜ professorid läbi aegade, 462-463.

TÕUGU, Vello (8. VI 1957 Slobodskoi linn, Kirovi obl, Venemaa), biokeemik; ins-i ja arsti p. Lõpetas 1975 Tallinna 44. kk-i, 1980 TÜ keemiaosk-a, keemiaknd (1991, KI), vk „Электростатический солевой эффект во взаимодействиях ацетилхолинэстеразы и трипсина с катионными лигандами”. Oli 1980-82 KBFI ins, 1982-92 n-teadur, 1992-95 teadur, 1995-2004 v-teadur, 2005- TTÜ Geenitehnol Inst-i v-teadur, ühtlasi 2009- dots. – Uurimisvaldkonnad: atsetüülkoliinesteraasi reaktsioonimehhanismi ja kõrge katalüütilise aktiivsuse põhjused, hüdrolüütiliste ensüümide kasutamisvõimalused keem sünteesis, sh mittetraditsioonilistes reaktsioonikeskkondades (külmutatud lahused, superkriitiline süsihappegaas) ning metallioonide interaktsioone valkudega, Alzheimeri amüloidne peptiid. U 30 teadustr-t.

T: Acetylcholinesterase as polyelectrolyte in reaction with cationic substrates (kaasautor). // FEBS Lett. 225 (1987) 1-2; Peptide synthesis by chymotrypsin in frozen solutions: free amino acids as nucleophiles (kaasautor). // FEBS Lett. 329 (1993) 1-2; Single-step synthesis of kyotorphin in frozen solutions by chymotrypsin (kaasautor). // Tetrahedron: Asymmetry 4 (1993) 7; Electrostatic effects in trypsin reactions. Influence of salts (kaasautor). // Eur. J. Biochem. 222 (1994) 2; Role of ionic interactions in cholinesterase catalysis (kaasautor T. Kesvatera). // Biochim. Biophys. Acta 1298 (1996) 1; Lipase-catalyzed synthesis of iso-amyl acetate in supercritical carbon dioxide and in hexane (kaasautorid H. Vija, A. Telling). // Bioorg. Med. Chem. Lett. 7 (1997) 3; Acetylcholinesterase: mechanism of catalysis and inhibition. A review. // Curr. Med. Chem. – CNSA 1 (2001) 2; Binding of zinc(II) and copper(II) to the full-length Alzheimer's amyloid-beta peptide (kaasautorid A. Karafin, P. Palumaa). // J. Neurochem. 104 (2008).

TÄHEPÕLD (a-ni 1987 Põlluste), **Heli** (1. III 1966 Tartu), arstiteadlane, perearst; rmt-üpidaja t, Peeter T-u abikaasa. Lõpetas 1984 Tartu 2. kk-i, 1994 TÜ arstitsk-a, 2006 TÜ-s doktorantuuri, med-dr (2006, TÜ), vk „Patient consultatsion in family medicine”.

Täiendas end 1997-99 TÜK-is perearsti kursustel. Oli 1994-96 TÜK intern, 1996-98 Rõngu Haigla üldarst, 2000-04 TÜ polikliiniku- ja perearstiteaduse õt-i asst, 2004- ka teadur, a-st 2000 ka MTÜ Ülikooli Perearstikeskus (a-st 2002 OÜ Ülikooli PAK) perearst. – Uurimisvaldkonnad: perearsti konsultatsioon ja seda mõjutavate faktorite uuring, konsultatsiooni analüüs: suhtlemisoskus, konsultatsiooni aeg, anamneesi tähtsus. Üle 10 teadustr-e.

T: Telemeditsiini kasutamine perearstiabis Eestis (kaasautor). // EA 80 (2001) 5; Konsultatsioon perearsti töös-hindamise meetodika ning perearstide ja patsientide valmisolek konsultatsiooni analüüsiks (kaasautor H.-I. Maaros). // EA 82 (2002) 1; The structure and duration of consultations in Estonian family practice (kaasautor). // Scan. J. Primary Health Care 21 (2003) 3; Patient expectations from consultation with family physician (kaasautorid A. van den Brink-Muinen, H.-I. Maaros). // Croat. Med J 47 (2006) 1; Uuringute, protseduuride, edasisuunamise ja ravimite väljakirjutamise sagedus eesti perearstide praksises: võrdlus teiste Euroopa maadega (kaasautorid A. van den Brink-Muinen, H.-I. Maaros). // EA 85 (2006) 4; Kehaline aeroobne võimekus ja selle mõjutamine korduva depressiivse häirega perearstipatsientidel (kaasautor). // EA 87 (2008) 4.

B: EA (2007) 3, 222-223; TÜA 1982-2007, 331, 338.

TÄHEPÕLD, Lembit (27. III 1929 Vana-Kuuste v, Tartumaa – 30. IV 1995 Tartu), arstiteadlane, biokeemik; taluniku p, Peeter T-u isa.. Lõpetas 1947 Tartus H. Treffneri Gümni-i, 1953 TÜ arstitsk-a, med-knd (1957, TÜ), vk „Процессы образования и связывания аммиака в печени и мозгу в зависимости от возбуждения и торможения центральной нервной системы при длительном действии снотворных“, med-dr (1975, TÜ), vk „Участие обратимого амидирования белков мозга в метаболизме аммиака и его детоксикации“. Täiendas end korduvalt Moskvas, ka Saksamaal ja Hollandis. Oli 1953–61 TÜ biokeemia kat-i asst, 1961–78 dots, 1978- prof, a-st 1963 ka biokeemia kat-i juh, 1965–69 ka arstitsk-a teadusprodekaan, 1993–94 TÜ biokeemia inst-i juh, a-st 1994 emeriitprof. Peam loengukursused: biorg ja med biokeemia, koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: uinutite toime ajukoe ainevahetusse ja ajukoe ja seedenäärmete lämmastikuainevahetussse ning ensüümsüsteeme ja adenosiintrifosfataase.

Rajanud 1967 ensümol problemlabori. Ajakirjade *Нейрохимия*, *Вопр. мед. химии*, *Физиол. ж. СССР* toim-koll-i liige. NSVL TA Biokeemia Kesknõukogu liige (1965–79), Eesti Biokeemia Seltsi esimees (1979–91), hiljem aseesimees. ENSV tnl teadlane (1978). TÜ arstitsk medal. Üle 220 teadustr-e.

T: Süsivesikute ainevahetusest ajukoes ja maksas ning askorbiinhappe mõjust sellele kestva medikamentoosse une puhul (kaasautor H. Hanson). // TÜ Toim. 40 (1956); Обмен аммика и изменения глутаминазой и глутаминсинтетазной активности в мозгу при экспериментальной уремии (kaasautor T. Levina). // *Вопр. мед. химии* (1969) 1; Сравнительное действие психотропных средств на ориентировочно-двигательные реакции и активность Na, K-АТФ-азы мозга in vitro (kaasautorid E. Paesalu, U. Tarve). // *Фармакол. токсикол.* (1979) 1; Зависимость белкового состава глиальных опухолей от некоторых клинико-морфологических показателей (kaasautorid R. Anton, A.-E. Kaasik). // *Вопр. нейрохир.* (1984) 4; Простагландин E2 как липофильный модулятор Na-насоса (kaasautorid E. Karelson, M. Zilmer). // *Вопр. мед. химий* (1985) 2; Vereplasma ja uriini proteinogrammide iseärasused kroomilisest glomerulonefriidist ja püelonefriidist tingitud neerupuudulikkuse korral (kaasautor). // EA 68 (1989) 3.

B: TÜ BL I, 148–149; EE 14, 560; NET (1977) 5, 447–449, (1979) 3, 236; (1989) 3, 225; *H. Merila-Lattik*, 1079–1980; TÜA 1982–2007, 44, 80, 81, 84, 87, 119, 169, 172, 222, 424.

TÄNEPÕLD, Peeter (6. X 1966 Tartu), arstiteadlane, anesthesioloog, Lembit T-u p, Heli T-u abikaasa. Lõpetas 1984 Tartu 2. kk-i, 1990 TÜ arstitsk-a, filos-litsentsiaat (2000, Stockholmi Karolinska Inst), vk „Myocardial protection by hyperoxia“, med-dr (2002, Stockholmi Karolinska Inst), vk „Myocardial protection by hyperoxia“. Oli 1990-91 Tartu kliinilise haigla arst-intern, 1991-2005 TÜK anesthesioloog, 2005- anesthesiol v-arst-õppejõud, 2006- ka TÜ anesthesiol ja intensiivravi kliiniku v-asst. – Uurimisvaldkonnad: aordiklapi kriitilise stenoosi perioperatiivne käsitus, infektsioosse endokardiidi käsitus, mehhaaniliste toetussüsteemide juurutamine kardiogeense šoki korral, südame minutimahu mitteinvasiivse monitooringu juurutamine. Üle 40 teadustr-e.

T: Pretreating rats with hyperoxia attenuates ischaemia-reperfusion injury of the heart (kaasautor). // *Life Sci.* 68 (2001) 14; Cardioprotection by breathing hyperoxic gas – relation to oxygen concentration and exposure time in rats and mice (kaasautor). // *Eur. J. Cardiothoracic Surg.* 21 (2002) 6; Exposure of rats to hyperoxia enhances relaxation of isolated aortic rings and reduces infarct size of isolated hearts (kaasautor). // *Acta Physiol. Scand.* 175 (2002) 4; Importance of preanalytical handling of samples for measurements of cardiac troponin T in coronary effluent from isolated rat hearts (kaasautor). // *Scand. J. Clin. Lab. Invest.* 62 (2002) 4; Hyperoxia elicits myocardial protection through a NFkB-dependent mechanism in the rat heart (kaasautor). // *J. Thorac. Cardiovasc. Surg.* 125 (2003) 3; Long-term outcome of bystander-witnessed out-of-hospital cardiac arrest in Estonia from 1999 to 2002 (kaasautor). // *Resuscitation* 80 (2009) 1.

B: EA (2002) 11; 757; TÜK 200, 98, 168, 170, 177; TÜA 1982-2007, 238, 239.

TÄHNAS, Karl (26. XII 1923 Uue-Põltsamaa v, Viljandimaa), loomaarstiteadlane, taluniku p. Lõpetas 1945 Põltsamaa Kk-i, 1950 TRÜ vet-tsk-a vet-arstina, vet-knd (1965, EPA), vk „Veiste tuberkuloosi diagnostika täiustamisest hemaglutinatsioonireaktsiooni ja mõnede teiste meetoditega“; vet-dr (1975, ENSV TA, kinnit 1976), vk „Noorloomadel esinevate paraallergiliste tuberkuliinireaktsioonide ja neid põhjustavate atüüpiliste mükobakterite uurimine“. Oli 1950–56 Mooste sovh v-vet-arst, 1956–65 Udeva sovh peavet-arst, 1965–68 ELVI katsemajandite sektori v-teadur, 1968–72 zoohügieeni sektori juh, 1972–77 peavet-arst ja katsemajandite osk-a juh, 1977–79 vet-profül sektori juh, 1979–88 parasitol sektori v-teadur, a-st 1988 vet-osk-a juhtivteadur. Uurisvaldkonnad: veiste tuberkuloos, mükobakterioos jt loomahaigused, zoohügieen. Etendas olulist osa veiste tuberkuloosi likvideerimisel Eestis. ENSV rkl preemia (1977). Üle 120 teadustr-e.

T: Sigade hingamisorganite nakkushaiguste tõrje kogemusi. // SP (1963) 1; Veiste tuberkuloosi tõrje kogemusi. // SP (1963) 17; Sigade punataudi põhjustest. // SP (1967) 18; Linnutuberkuloositekitajate ja aviumilaadsete mükobakterite infektsioonist veistel. // SP (1974) 18; Vasikate koliinfektsioonide tõrjesüsteemist (kaasautor A. Juhkam). // SP (1977) 3; Kuhu kaovad vasikad? // SP (1985) 9.

B: EE 9, 666; EE 14, 560; ELVI BL, 22; SP (1965) 4, 185–186; (1975) 24, 1140–1141; EPBL, 549.

E. Ernits

TÄHT, Toomas (19. IX 1948 Tallinn – 17. VI 2003 Tallinn), matemaatik. Lõpetas 1972 TÜ rakendusmat erialal, 1978 TÜ-s asp-i, füüsika-mat-knd (1981, Sverdlovsk, Uurali Ük). Täiendas end 1994 Bentley kolledžis USA-s. Oli 1972-78 TÜ n-teadur, 1978-88 TPI lektor ja dots, 1988-96 TTÜ teor maj-teaduse ja –metodol inst-i maj-mat õt-i juh, 1996-2003 Eesti Kõrgema Kommertsikooli prof ning mat ja inform õt-i juh. – Uurimisvaldkond: rakendusmat.

T: Statistika: loengukonspekt. Tln, 1997; Matemaatika: loengukonspekt (kaasautor I. Kaldo). Tln, 2002.

B: EE 14, 560.

TÄLLI (a-ni 1957 **Joaste**), **Helju** (26. XI 1927 Viljandi – 27. VI 2009 Tartu), arstiteadlane, pediaater; notari t. Lõpetas 1949 Tartu 2. kk-i, 1955 TÜ arstitsk-a, med-knd (1976, TÜ), vk „Vereplasma naatrium-, kaaliumi- ja kloriididesisalduse seos vere happelise tasakaaluga ja nende muutused atsideemia korrigeerimisel alla 2 aasta vanustel ägeda pneumoonia ja bronhiidi haigetel”. Oli 1955-61 Jõhvi Haigla pediaater, 1961-83 TÜ pediatritat-i asst, 1983-95 dots. – Uurimisvaldkonnad: ägeda kopsupõletikuga seonduvad varaealiste laste vereplasma elektroliidisisalduse muutused, laste neeruhaigused, laste tervishoid. Eesti Lastearstide Seltsi liige. U 60 teadustr-t, õppevahendeid.

T: Hemorraagilise vaskuliidi etioloogiast. // NET (1966) 5; Содержание натрия и калия в плазме крови в связи с ацидозом и его коррекцией бикарбонатом натрия у детей, больных пневмонией (kaasautor L. Keres). // Педиатрия (1971) 9; Lastepäevakodu: käsiraamat (koostaja). Tln, 1971; Pediatrite ja terapeutide töö järgivus noorukite arstiabis (kaasautor). // NET (1978) 1; Lapse tervishoid (kaasautor). Tln, 1981; Hemolüütilis-ureemiline sündroom lastel (kaasautorid L. Sildver, P. Dmitriev). // NET (1983) 2; Ainevahetuslik nefropaatia lastel (kaasautorid A. Traat, A. Olvik). // NET (1986) 6; Фосфат-диабет как причина изменения скелета у детей (kaasautorid E.

Kikerpill, A. Traat). // TÕ Toim. 821 (1988); Erivajadustega õpilaste kehalise kasvatuse korraldamine koolis (kaasautor). Tln, 1998.

B: TÕ BL I, 149; NET (1976) 4, 350; NET (1988) 1, 61; *H. Merila-Latik*, 1080; TÕK 200, 221; TÕA 1982-2007, 276, 278.

TÄNAVA, Märt (8. VIII 1934 Antsla, Võrumaa), ajaloolane; õpetaja p. Lõpetas 1953 Tartu 1. kk-i, 1958 TÕ ajaloo-keeletsk-a, ajalooknd (1974, TÕ), vk „Военная организация Римской республики (до реформы Мария)”. Täiendas end Moskvast ja Roomas. Oli 1958–76 TÕ üldajaloo kat-i v-õpetaja, 1976–92 dots, 1992 ajaloo osk-a dots, 2000– emeriitdots. Loengukursused: vanaaja ajalugu, Saksamaa ja Inglismaa ajalugu; eriseminarid Vana-Kreeka ja Vana-Rooma ajaloost; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: Rooma ajalugu, TÕ ajalugu. Kogumiku *Uurimusi Läänemere maade ajaloost* II (1976) ja IV (1987) vast toim. Akad. Orientaalseltsi liige. U 20 teadustr-t.

T: О возникновении солдатского профессионализма в Риме. // *Studia Orientalia et Antiqua* II. Trt, 1977; К вопросу об изменении социального состава Римской армии (до н. е.). // *Studia Orientalia et Antiqua* II. Trt, 1977; Ajaloo õpetamisest ja uurimisest *Academia Gustavianas*. // TÕ ajaloo küsimusi (1981) 10; Ajalugu on aegade tunnistaja. // *Horisont* (1983) 3-4; Inimene, ühiskond, kultuur (Vana-Idamaad, Vana-Kreeka, Vana-Rooma). XI klassi ajalooõpik (kaasautor). Tln, 1998, ²2004.

B: TÕ BL I, 49.

TÄNAVOTS, Alo (17. III 1972 Võnnu alevik, Tartumaa), põllumajandusteadlane; botaaniku ja õpetaja p. Lõpetas 1990 Luunja Kk-i, 1994 EPMÜ loomakasv alal, 1997 samas magistrantuuri, 2005 doktorantuuri, põllumag (1997, EPMÜ), vk „Suurt valget tõugu emiste viljakus ja piimakus”, põllum-dr (2005, EMÜ), vk „Sealiha kvaliteedi hindamine ja emiste viljakust mõjutavaid tegureid”. Oli 1994-98 EPMÜ loomakasv inst-i laborant ja v-laborant, 1998-2004 teadur, 2004- lektor. – Uurimisvaldkond: sigade aretus. Üle 20 teadustr-e.

T: Comparison of ultrasonic equipments in pig production (kaasautor). // *Animal Husbandry* 35 (1999); Puhtatõuliste ja ristandsigade lihaomaduste prognoosimine ultraheli aparaatidega (kaasautor). // *APS-i Toim.* 12 (2000); Sigade tõukombinatsioonide

mõju lihaomadustele ja viljakusele Eestis (kaasautorid O. Saveli, T. Kaart). // APS-i Toim. (2001); Heritability of meat and fertility traits in pigs in Estonia (kaasautorid O. Saveli, T. Kaart). // 8th Baltic Animal Breeding and Genetics Conf. Kaunas, 2002; Artificial insemination in pig breeding in Estonia (kaasautorid O. Saveli, T. Kaart). // Veterinarija ir Zootechnica 19 (2002) 41; Factors affecting performance of gilts. // Animal Breeding in the Baltics. Trt, 2004; Factors affecting carcass quality evaluated with UltraFOM 300 (kaasautor A. Põldvere). // Animal Husbandry (2008) 51.

TÄRNO, Ülo (22. V 1936 Haapsalu), tehnikateadlane; sõjaväelase p. Lõpetas 1955 Tallinna 22. kk-i, 1960 TPI ehitustsk-a tööstus- ja tsiviilehituse alal, 1966 samas asp-i, tehnikaknd (1967, TPI), vk „Statistika-empiriika meetod silindriliste raudbetoonkoorikute arvutamiseks ehitamise ja eksploatatsiooni olukordades”, tehnikadr (1983, Moskva Ehitusinseneride Inst), vk-s käsitles silindriliste ja kvaasisilindriliste raudbetoonkoorikute tööd ja arvutust. Oli 1959-63 Eesti Tööstusprojekti ins ja projekti peakonstruktor, 1966-68 TPI ehituskonstruksioonide kat-i asst, 1972-74 dots, 1968-72 mat kat-i v-õpetaja, 1974-76 ehitusmaterjalide labori v-teadur, 1976-83 ehitusmeh kat-i dots, 1983-92 prof, 1992-95 meh-inst-i ruumikonstruksioonide erakorr prof, 1995-2000 ehitusmeh prof, 2000-05 ruumikonstruksioonide prof, 2005- TTÜ emeritprof. Oli Riigikogu IX koosseisu (1999-2003) liige. – Uurimisvaldkonnad: raudbetoonist õhukeseseinalised koorikkonstruksioonid, suureavalised ruumid liitkonstruksioonid, korrusmajade renoveerimine. Loonud teor arvutustel ja mudelkatsetustel põhineva õhukeseseinaliste koorikute sisejõudude määramise meetoodika ning erisuguse nõrgestusega koorikute arvutamise modifitseeritud meetodi. Üle 350 teadustr-e.

T: Ehituskoorikute arvutamise ekspertmeetodid. Tln, 2002; Translaatorsete ehituskoorikute arvutus. Tln, 2003; Ehituslike ruumstruktuuride mudelkatsetused. Tln, 2003; YLOTAR: a universal computing method for translator shells. Tln, 2008; Glehni loss eile, täna, homme. Tln, 2009.

B: EE 14, 560; Ehitusinsenerid TPI-st, 71, 237; TPI 1936-1986, 152, 212, 231; TTÜ professorid, 55; TTÜ professorid läbi aegade, 464-465.

TÄTTE, Elmar (25. II 1931 Ljada raj, Leningradi obl), tehnikateadlane; taluniku p. Lõpetas 1951 Tartu Elektromehaanika Tehnikumi, 1964 EPA põllum meh-h-se alal, 1973 Moskva Rkl Ülel Masinapargi Remondi ja Eksploatatsiooni TUI-s asp-i, tehnikaknd (1979, Moskva Põllum-inseneride Inst), vk käsitles vahetusfondi optimaalse suuruse teor ja eksperim põhjendust traktorite agregaatremondi korral. Oli 1954-66 EPA masinate remondi kat-i laborant ja v-laborant, 1966-70 asst, 1973-74 EPA arvutuskeskuse v-teadur, 1974-80 ehitismeh kat-i asst, 1980-83 v-õpetaja, 1983-88 kat-i juh, 1988-92 dots, 1992-94 EPMÜ ehitismeh ja konstruktsioonide õpetamise labori juh, 1994-2004 maaehituse inst-i laborijuh. – Uurimisvaldkond: masinate agregaatremondi juurutamisel vahetusfondi agregaatide ja sõlmede arvu optimeerimine ja sisepingete uurimine polümeerkatetes. Üle 20 teadustr-e.

T: Временное типовое положение об организации агрегатного метода ремонта машин в сельском хозяйстве (kaasautor). М, 1972; О прогнозировании количества ремонтов основных агрегатов и узлов тракторов (kaasautor Ü. Roots). // EPA tead tööde kogumik 83 (1974); Põllumajanduslikes tootmishoonetes paiknevate seadmete eksploatatsioonilise töökindluse tõstmise võimalusi. // EPA tead tööde kogumik 131 (1980); Экспериментальное исследование влияния ширины и условий закрепления подложки в консольном методе определения остаточных напряжений в лакокрасочных покрытиях (kaasautor J. Кдо). // EPA tead tööde kogumik 160 (1988).

B: EPA BL I, 110-111; EPA BL II, 109-110; EPMÜ BL, 131.

TÄÄR, Henn (21. XII 1927 Tartu – ? VIII 1996 Tartu), tehnikateadlane; ettevõtja p. Lõpetas 1949 Tartu Elektromeh Tehnikumi, 1954 EPA metsandustsk-a metsatööstustehno l erialal, 1959 Moskva Põllum Meh-h-se ja Elektrifitseerimise Inst-i asp-i, tehnikaknd (1961, Leningradi Põllum Inst), vk käsitles hõõrdepealekeevituse protsessi autode ja traktorite kulunud detailide taastamiseks. Oli 1954-56 EPA metallide tehnol, masinate remondi ja masina-traktoripargi eksploatatsiooni kat-i asst, 1959-63 masinate remondi kat-i (a-st 1994 EPMÜ mehaniseerimise ja masinaõpetuse inst) v-õpetaja, 1963-96 dots, 1960-73 ka kat-i juh. – Uurimisvaldkonnad: masinate korrashoiu probleemistik, detailide taastamine, remondiettevõtete projekteerimine, remondi mahtude prognoosimine, tehnika majandamine, hõõrdkeevitus. Üle 40 teadustr-e.

T: Сварка трением как способ восстановления изношенных деталей. // Сварочное производство (1959) 10; Исследование наплавки трением. // Автоматическая сварка (1961) 14; Расходы на ремонт сельскохозяйственной техники в полеводстве и животноводстве. // EPA tead. tööde kogumik (1978) 120.

B: EPA BL I, 156-157; EPA BL II, 182-183; EPMÜ BL, 150.

TÖLP, Jaak (5. II. 1945 Are v, Pärnumaa – 17. XII. 1997 Tartu), loomakasvatusteadlane; taluniku p, Silvi T-i abikaasa. Lõpetas 1963 Pärnu 2. kk-i, 1970 EPA zootehnika tsk-a, 1973 EPA-s asp-i, põllum-knd (1975, EPA), vk. „Uurimusi peenestatud koresööda veistele söötmise kohta“. Täiendas end 1995 Saksamaal Kieli Üks. Oli 1973-76 EPA põllum-loomade söötmise kat-i n-teadur, 1976-80 asst, 1980-89 v-õpetaja, 1990-93 dots, 1993-97 EPMÜ loomakasv-inst dots ja v-teadur, 1990-1994 loomakasv-tsk-a prodekaan ja EPMÜ loomakasv-inst-i teadusdir. Töid piimalehmade söötmise alal.

T: Põllumajandusloomade uued söötmissnormid koos selgitustega (kaasautor). Tln, 1987; Meeting the protein requirement of dairy cows in a long-term feeding experiment (kaasautor). // Agraart. (1997) 3.

B: EPA BL I 183; EPA BL II 86, EPMÜ BL II 82; Agraart. (1995) 1, 123-124.

TÖLP (a-ni 1973 **Aavik**), **Silvi** (16.XII 1948 Taebla v, Läänemaa), loomakasvatusteadlane, teenistuja t, Jaak T-i abikaasa. Lõpetas 1968 Vana-Võidu Loomakasv-tehnikumi, 1974 EPA zootehnika-tsk-a, 1986 samas asp-i, põllum-knd (1988, ELVI), vk “Поверка норм потребности коров в энергии”. Oli 1974–78 EPA põllum-loomade söötmise kat-i zootehnik, 1978–84 v-laborant, 1986–89 teadur, 1990–94 EPA põllum-loomade söötmise kat-i asst, 1994–2004 EPMÜ loomakasv-inst-i söötmissosk-a lektor, v-teadur ja dots, 2005- EMÜ vet ja loomakasv inst-i söötmissosk-a dots. Õpetanud põllum-loomade söötmist ja katsetööde metoodikat. – Uurimusi pms põllum-loomade söötmise ja söötmissnormide alalt.

T: Veiste ja sigade söödaratsioonide koostamise juhend (kaasautor Ü. Oll). Trt, 1992; Põllumajandusloomade söötmissnormid koos söötade tabelitega (kaasautor Ü. Oll). Trt, 1995; Söötade energiasisalduse arvutamise juhend koos abitabelitega (kaasautor Ü. Oll).

Trt, 1997; Piimakitsede söötmissnormid. // Agraarteadus (2008) 1; Lüpsilehmade söötmise ja grupeerimise strateegiate valikust vabapidamisega farmides. // Agraarteadus (2008) 2.
B: EPMÜ BL, 82; Agraart. (1998) 4, 300.

TÖLP, Ölme Reet (a-ni 1936 **Ölme Juulie Renate**) (5. VII 1913 Tori v, Pärnumaa), zooloog ja hüdrobioloog; taluniku t. Lõpetas 1931 Pärnu Tütarlastegümni-i, 1946 TÜ biol-osk-a, biol-knd (1958, Eesti TA), vk „Emajõe hironomiidid ja nende osa põhjafaunas”. Oli 1938-40 Eesti Kirj Seltsi kodu-uurimise toimkonna stipendiaat, 1940-41 TÜ zool-muuseumi ajutine abijõud, 1941-44 laborant, 1944-47 zool kat-i v-laborant, 1947-61 ZBI hüdrobiol sektori n-teadur, 1961-84 v-teadur, ühtlasi 1972-73 TÜ zool-kat-i v-õpetaja. – Uurimisvaldkond: Eesti magevete põhjaloomastik, peam hironomiitide süstemaatika ja ökol. LUS-i liige (1935-). ENSV rkl preemia (1972). U 100 teadustr-t.
T: Apteegikaan. // EL (1962) 13; Eesti järved (kaasautor). Tln, 1968; Võrtsjärv (kaasautor). Tln, 1973; Hieronomiidivatsete (*Diptera, Chironomidae*) ökoloogiast ja jaotumusest kümnes Eesti järves. // LUS-i ar 71. Tln, 1989.
B: AAUT III, 106; TÜ BL I, 194; ZBI 1947-1997, 81.

TÖPFFER, Johannes Carl Ferdinand Alexander (28. X 1860 Tartu – 23. VIII 1895 Porto d'Anzio, Itaalia), antiikajaloolane ja klassikaline filoloog; baltisakslane. Lõpetas Tartus gümn-I ja 1884 TÜ klassikalise filol erialal, *mag. phil.* (1886, TÜ), vk „Quaestiones Pisistrateae”, ajaloodr (1889, Leipzigi Ük), vk „Attische Genealogie”, (Berlin, 1889). Täiendas end Bonni ja Göttingeni Ük-s. Oli 1887–88 TÜ kreeka ajaloo ja mütol õppejõud, töötas 1889 Göttingeni ja 1890 Berliini Ük-s, 1894-95 Baseli Ük-i erakorr prof. Reisis 1891 Kreekas ja Itaalias. – Uurimisvaldkond: Vana-Kreeka kangelased, Attika maakond.
B: *Левинский* I, 435-436; AAUD, 747.

TÖRNE, Gottfried Carl Georg von (1. VI 1845 Peterburg – 20. II 1918 Tallinn), genealoog; baltisakslane, vaimuliku p. Õppis Pärnu ja Kuressaare Gümn-s. Oli 1881-1913 Tallinna Linnaarhivaari abiline. – Uurimisvaldkonnad: geneal-d uuringud Tallinnas ja Põhja-Eestis, Eesti ajalugu, arhiivindus, geneal. T. geneal-ne kollektsioon asub EAA-s.

Berliini geneal, vapinduse ja pitsatuurimise ühingu *Herold* k-liige. Töid ka Eesti ala kroonikatest ja kirikukirj-st.

T: Eine Aussage des Chronisten Balthasar Russow in Revaler Rathsarchiv. // Rev. Beobachter (1883) 106; Alte Bauernamen in Estland. // Sb. D. Gs. für Geschichte und Altertumskunde der Ostseeprovinzen Russlands. Riga, 1902; Ueber estnische Bauern deutscher herkunft. // Jb. Genealogie, Heraldik und Sphragistik. Berlin, 1902; Kirchenbücher Estlands. // Der Deutsche Herold. 1908.

B: Alb. der theologischen Abends und der Arminia 1850-1900. Dorpat, 1902, 18; EBL TK, 348-349; DBbL, 805.

T. Šor

TÜMANOK, Aleksei (22. X 1928 Tallinn – 25. VIII 2000 Tallinn), mehaanikateadlane ja leidur; maamõõtja p. Lõpetas 1947 Tallinna 2. kk-i, 1952 TÜ mat-loodustsk-a, 1957 TPI-s asp-i, füüsika-mat-knd (1966, TPI), vk „О неустановившемся волновом процессе деформации цилиндрической оболочки под действием движущегося осесимметричного нормального давления”. Oli 1952-54 Väandra Kk-i mat õpetaja, 1954-57 TPedI-i v-õpetaja, 1957-59 TPI teor meh kat-i asst, 1959-66 v-õpetaja, 1966-77 dots, 1977-88 mat kat-i v-õpetaja ja dots, 1988-92 kulumis- ja dispergeerimise teaduslabori j-teadur, 1992-2000 materjalitehnika inst-i v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: õhukeseseinaliste koorikute dünaamika, jahvatamise teooria ja praktika, segamise ja mikrosegamise teooria ja praktika, desintegraatorite ehitus. Lõi materjalide lõokjahvatamise ja jahvatusseadmete konstruktsiooni teor alused, sõnastas modifitseeritud jaotusseaduse jahvatussaaduste modelleerimiseks ning võtted jahvatussaaduste granulomeetria ja morfol kirjeldamiseks. Konstrueeris ja ehitas labori- ja tööstusdesintegraatoreid, metalsete materjalide eelpeenestusseadmeid, ülipeenjahvatusdesintegraatoreid, desintegraatorid Eestile ja Hispaaniale põllum-jäätmete jahvatamiseks, selektiiv-separatsioon-jahvatusdesintegraatori magneesiumijäätmete töötlemiseks ja desintegraatori Jakuutia teemantide töötlemiseks. Ainete loetelu, mida T. koos oma kaastöötajatega proovis ja katsetas, sisaldab sadakond nimetust, sh looduslikke ja tehisteemante, jäätmekõvasulameid, vase- ja alumiiniumlaastud, puidujäätmed, Eesti dolokivi ja turvas, Jordaania põlevkivi, teraviljad, maitseained. Loodud desintegraatorite

põhjal on välja arendatud roostevaba terase laastu teraspulbriks ja hapra malmlaastu jahvatamise tehnol, kõvasulami eelpeenendamise ja desintegraatorjahvatamise tehnol ning meetodid pulbrite klassifitseerimiseks. Üle 60 teadustr-e, 45 autorit, üle 20 patendi

T: Рациональный выбор эмпирического закона распределения для описания продукта измельчения (kaasautor J. Tamm). // Изв. СО АН СССР. Хим. (1983) 6; О математическом моделировании гранулометрии продукта дробления на дезинтеграторе (kaasautor J. Tamm). Тln, 1983; Teoreetilise mehaanika tüüpülesannete kogu. Тln, 1987; Mixing and discrete-determined model for continuous mixing of grain materials. // Сибирский хим. ж. (1991) 5; Flow of air and particles mixture in a disintegrator. // Eesti TA Toim. Füüsika. Mat. 43 (1994) 4.

B: ТПИ 1936-1986, 374, 380, 434, 483; Mehaanikainseneride koolitus 1918-1998. Тln, 1998, 80-83, 105, 107, 196, 215.

TÜNDER, Endel (5. V 1929 Karksi v, Viljandimaa), arstiteadlane, kirurg; taluniku p. Lõpetas 1949 Abja Kk-i, 1955 TÜ arstitsk-a, med-knd (1961, TÜ), vk „Ostsillograafia, arteriograafia ja pletüsmograafia kasutamine alajäsemete tuiksoonte tromboliteeruva haiguse diagnoosimisel”, med-dr (1967, TÜ), vk „Показания к восстановительным операциям на артериях нижних конечностей при облитерирующем атеросклерозе“. Oli 1955-61 Tartu Linna Kliinilise Haigla kirurg, 1961-64 TÜ tsk-akirurgia, operatiivkirurgia ja topograafilise anat kat-i asst, 1964-66 n-teadur, 1966-68 dots, 1968-94 prof, 1970-92 tsk-akirurgia kat-i juh, a-st 1994 emeriitprof. Osales Tartu Kliinilise Haigla kudede ja organite konserveerimise labori ja TÜ veresoontekir labori loomisel. Ülel Kirurgide Seltsi juh liige (1972-92), Maailma Kirurgide Assots-i liige (1977-). ENSV tnl arst (1970). ENSV rkl preemia (1982, koll-i juht), TÜK-i elutööpreemia (1999), Tartu Linna aukodanik (2004). Uurimisvaldkond: veresoonte kirurgia, üldkirurgia. Üle 350 teadustr-e, 4 autorit-t, arvukalt õppevahendeid.

T: Arterite homotransplantatsioonist alajäsemete tuiksoonte tromboliteeruva haiguse puhul (kaasautor). // NET (1961) 2; Ergebnisse der rekonstruktiven Operationen im Aorta-Iliaabereich (kaasautor). // Zbl. Chirurgie 92 (1967) 26; Эверсионная тромбэндартерэктомия у больных с окклюзирующими заболеваниями артерий (kaasautor). // Вестник хир. (1971) 5; The therapy of acute arterial occlusion (kaasautor).

// J. Cardiovascul. Surg. 18 (1977) 3; О состоянии и перспективах развития сосудистой хирургии в Эстонской ССР. // TÕ Toim. 717 (1985); Возможности восстановления кровотока при обширных атеросклеротических поражениях аорты и магистральных артерий нижних конечностей (kaasautor). // Кардиол. (1989) 3; Venous allografts for infrainguinal vascular bybass (kaasautor). // Cardiovasc. Surg. 5 (1997) 1; Morphometric parameters of ileal revascularized grafts of the cervical portion of the oesophagus in dogs (kaasautorid Ü. Hussar, O. Milenin). // Ann. Chir. Gynaecol. 88 (1999) 1.

В: ЕЕ 14, 561; TÕ BL I, 149; TÕ ajalugu III, 198. 256, 258, 263, 264; АПУТ, 174; *H. Merila-Lattik*, 1081-1082; NET (1968) 4, 267-268; (1979) 5, 398; (1983) 5, 458-460; (1989) 3, 225; TÕK 200, 90-91, 149, 179-180, 182, 185, 187; TÕA 1982-2007, 172, 243, 245, 247, 251, 253, 402.

TÜRI, Endel (13. III 1931 Käina v, Hiiumaa – 8. XII 2007 Tartu), mikrobioloog; taluniku p, Mall T. abikaasa. Lõpetas 1952 Haapsalu 1. kk-i, 1958 TÕ arstitsk-a, med-knd (1966, TÕ), vk „Merisigade intratestikulaarne nakatamisviis ja selle kasutamine tuberkuloosi diagnoosimisel ning atüüpiliste mükobakterite patogeensuse määramisel”. Oli 1958-59 Hiiumaal Selja maahaigla arst ja juh, 1959-68 TÕ mikrobiol kat-i asst, 1968-72 v-õpetaja, 1972-92 dots, 1992-96 mikrobiol inst-i dots, 1998-2007 Käina Ambulatooriumi taastusravi arst.– Uurimisvaldkonnad: tuberkuloosi mikrobiol, oportunistlike mükobakterite virulentsus, inimese normaalse mikrofloora patogeensuspotentsiaal, odontogene bakterieemia, uroinfektsioonide mikrobiol, ravimtaimede antimikroobne toime. Välja töötanud mükobakterite samastamise ja nende patogeense uurimise meetodid. Eesti Punase Risti 4. kl teenetemärk. U 120 teadustr-t.

Т: О патогенности различных микобактерий для морских свинок при интратестикулярном и субкутанном заражении (kaasautor M. Türi). // Проб. туберкул. (1964) 10; Патогенность атипичных микобактерий для морских свинок (kaasautor O. Martma). // Вет. (1968) 10; Динамика туберкулезного процесса в органах морских свинок, зараженных интратестикулярно ГИНК-устойчивыми микробактериями и каалзоотрицательными микобактериями туберкулез (kaasautor M. Türi). // TÕ Toim. 250 (1970); Zur potentiellen Pathogenität einiger Bakterien der Mikroflora des Gastrointestinaltrakts. // Mikrobiellen Umwelt und antimikrobielle

Massnahmen. Leipzig, 1982; Effect of antibacterial drugs and dental surgery on the translocation of digestive tract microflora. // Microecol. Therapy 20 (1990); Interaction of *Lactobacillus fermentum* and *Escherichia coli* in guinea pig testis model. // Microecol. Therapy 28 (1999). Effect of cell surface hydrophobicity and susceptibility of *Helicobacter pylori* to medicinal plant extracts // FEMS Microbiol. Letters 172 (1999) 1.
B: TÜ BL I, 149-150, NET (1981) 3, 222; EA (1991) 2, 151; *H. Merila-Lattik*, 1082-83; TÜA 1982-2007, 116, 121-123, 125,130; EA (2008) 3, 230.

TÜRI (a-ni 1963 **Sild**), **Mall** (21. VIII 1931 Tartu), mikrobioloog; arsti ja kooliõpetaja t, Endel T. abikaasa. Lõpetas 1950 Rakvere 1. kk-i, 1955 TÜ arstitsk-a farmatseudina, med-knd (1969, TÜ), vk „Merisigade intratestikulaarse nakatamisviisi kasutatavus INH-resistentsete ja katalaasinegatiivsete tuberkuloositekitajate uurimisel”. Oli 1955-59 Rakvere apteekides proviisor, 1959-69 TÜ mikrobiol kat-i v-laborant, 1969-75 ÜMPI mikroobide ökol labori n-teadur, 1976- v-teadur, 1992-96 TÜ mikrobiol inst-i v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: INH-resistentsete ja katalaasinegatiivsete tuberkuloositekitajate virulentsus, süstelahuste pürogeensus, inimese laktobatsillide biol omadused, inimese normaalsest mikrofloorast pärinevate potentsiaalselt patogeensete mikroobide-uuroinfektsioonide tekitajad, eeterlike õlide antimikroobne toime. U 130 teadustr-t, õppevahendeid.

T: Süstelahuste palavikkutekitava toime küsimusest (kaasautor E. Tallmeister). // NET (1962) 1; Вирулентность фтивазидоустойчивых и каталоозоотрицательных штаммов туберкулеза микобактерий для морских свинок при интратестикулярном заражении (kaasautor E. Türi). // Проб. туб. (1964) 2; Anaerobe Inhalts- und Wandmikroflora des Magen-Darmkanals. // Nahrung 28 (1984) 6/7; Interrelations between mucosal and luminal microflora of gastrointestine. // Nahrung 31 (1987) 5/6 ; Taimse päritoluga ravimite antimikroobse toime uurimine II. // Eesti Rohuteadlane (1993) 4; Influence of aqueous extracts of medicinal plants on surface hydrophobicity of *Escherichia coli* strains of different origin. // APMIS 105 (1997) 12; Action of aqueous extracts of bearberry and coroberry leaves and wild camomille and pineapple-weed flowers on *Escherichia coli* surface structures. // Pharmac. Biol. 36 (1998) 5.

B: TÜ BL I, 150. NET (1981) 6, 447; TÜA 1982-2007, 116, 120-123.

TÜRK, Kulno (25. IX 1954 Võru), majandusteadlane; Vambola T-i p. Lõpetas 1973 Tartu 1. kk-i, 1978 TÜ maj-tsk-a ja samas asp-i, maj-knd (1985, Leningradi Finants-majanduse Inst), vk „Разработка социально-экономических основ формирования устойчивых кадров в торговле”. Täiendas end USA-s, Saksamaal ja Suurbritannias. Oli 1977-83 TÜ kaubatundmise ja kaubanduse organiseerimise kat-i ins, 1983-1992 v-õpetaja, 1992-94 dots, 1994-99 juhtimise lektoraadi juh, 1999-2003 juhtimise õt-i hoidja, 2003- ettevõttmaj-e inst-i dots ning ärijuhtimise magistriõppe programmijuht. – Uurimisvaldkond: inimressursi juhtimine (sh tulemusjuhtimine ja tulemustasustamine), eestvedamise ja juhtimise alused, juhtimisstiilid ja konfliktide juhtimine. U 140 teadustr.

T: Inimressurssi juhtimine. Trt, 2005; The study of performance appraisal and compensation in Estonian public and private universities. // J. Global Strategic Manag. 1 (2007) 1; Performance appraisal and fair compensation of academic staff in higher educational institutions (kaasautor K. Philips). // Education Sector HR Perspectives. II. The Icfai University Press, 2007; Appraisal and compensation of the academic staff in Estonian public and private universities: a comparative analysis (kaasautor T. Roolah). // Trames 11 (2007) 61/56; The value chain perspective on the Estonian enterprises' behavior patterns: some hints to the strategic issues (kaasautor M. Vadi). // Discussions on Estonian Economic Policy. Berliner Wissenschafts Verlag - Mattimar, 2008; A survey of academic officers regarding performance appraisal in Estonian and American universities (kaasautorid R. Herdlein, H. Kukemelk). // J. Higher Educ. Policy and Manag. 30 (2008) 4; Behaviour patterns in Estonian enterprises from the perspective of the value chain (kaasautor M. Vadi). // Baltic J. Manag. 4 (2009) 1.

B: Tartu Ülikooli majandusteaduskond 70/40. Trt, 2008, 269-270.

TÜRК, Vambola (21. II 1928 Varstu v, Võrumaa), majandus- ja õigusteadlane; taluniku p, Kulno T-i isa. Lõpetas 1947 Võru Kk-i, 1952 TÜ õigustsk-a, 1955 TÜ-s asp-i, maj-knd (1961, TÜ), vk „Заработка плата и ее совершенствование в социалистической

промышленности (на материалах предприятия легкой промышленности Эстонской ССР)”, maj-dr (1975, TÜ), vk „Экономические проблемы совершенствования организации заработной платы в условиях развитого социалистического общества”. Oli 1955-66 TÜ pol õkon kat-iõpetaja ja v-õpetaja, 1966-76 dots, 1976-91 prof, 1991-95 maj teooria inst-i prof, 1993-95 erakorr prof, a-st 1995 emeritprof. – Uurimisvaldkond: palga ja tööjõu taastootmise küsimused. U 100 teadustr-t, üle 100 aimeart-i.

T: Palk sotsialistlikus ühiskonnas: palgakorralduse meetodilised alused tööstuses. Tln, 1972; Viljakas töö ja selle mõjurid. Tln, 1977; Turumajandus kõigile. Trt, 1995; Turumajanduse alused. Trt, 1997.

B: EE 14, 561; TÜ BL I, 485.

TÜRN, Leo (25. XII 1932 Tallinn), tehnikateadlane; teenistuja p. Lõpetas 1952 Tallinna 2. kk-i, 1957 TPI keemia-mäetsk-a kütuste keem tehnol alal, 1965 TPI-s asp-i, keemiaknd (1978, Leningradi Lensoveti nim Tehnol-inst), vk „Физико-химические аспекты легирования поликристаллического фоточувствительного селенида кадмия”. Oli 1956-57 TPI laborant ja v-laborant, 1958-59 n-teadur, 1959-62 v-ins, 1965-67 asst, 1967-77 v-õpetaja, 1977-81 füüsikal keemia kat-i v-teadur, 1981-83 asst, 1983-85 v-õpetaja, 1985-92 graafika kat-i dots, 1992-97 dots, a-st 1997 ins-igraafika keskuse lektor. – Uurimisvaldkonnad: protsessitehnol ja materjaliteadus (tahke keha keemia). U 100 teadustr-st.

T: Thermodynamical probability of getting calcium sulphide from phosphogypsum (kaasautor). // Proc. Est. Sci. Acad. Chem. 38 (1989) 3; A method for the calculation of defect equilibrium (kaasautor). // J. Crystal Growth 197 (1999) 3; High temperature electrical conductivity in Cu-doped ZnS (kaasautor). // Physica Status Solidi B 229 (2002) 1; Zinc nonstoichiometry in zno (kaasautor). // Solid State Ionics 173 (2004) 1-4; High-temperature investigation of ZnS:Ga and CdSe:Ga (kaasautor). // Physica B 376-377 (2006).

B: TPI 1936-86, 279, 381, 414, 419.

TÜRNAS, Endel (2. II 1896 Tartu – 10. II 1957 Oxelösund, Rootsi), tehnikateadlane. Lõpetas 1913 Tartu Reaalkooli, 1916 Kroomlinna mereins-de kooli meh-ins-na. Oli 1920.-30. a-il Veeteede Talituse masinainspektor, ühtlasi 1920-31 TT laevamehaanikute kooli õppejõud (rehkendus, algebra, planimeetria, stereomeetria, tehn joonestamine, abimehhanismid, aurukatlad, aurumasinad) ja 1926-27 juh, 1938-40 luges õu täitjana TTÜ-s kollete ja katelde kursust, 1942-44 oli õpetaja Tallinna õhtutehnikumis. 1944 lahkus Rootsi, kus töötas Oxelösundi rauatehases ins-na.– Uurimisala: laevajõuseadmed ja masinamehhanismid. IK meh-sekts-i liige. Hukkus gaasiõnnetuses. U 10 teadustr-t.

T: Kütteinete kokkuhoidmine ja soojuste kulud laevas. // Mere-Tehnika (1921) 3, 4; Üherõngalised tugilaagrid. // Mere-Tehnika (1921) 3, 5; Laeva masinaruumi abimehhanismuste arenemine. // Mere-Tehnika (1921) 10; Kogemused laagri-metallide alal sõja ajal Saksamaal. // Mere-Tehnika (1921) 12.

B: TPI 1936-1986, 39; Stockholms-Tidningen Eestlastele (1957) 12. II.

V. Mägi

TÜRNPUS, Heino (5. VI 1936 Suuremõisa v, Hiiumaa), matemaatik; Lembit Türnpuu vend. Lõpetas 1954 Naapsalu Ped. Kooli, 1964 TÜ mat-tsk-a, füüsika-mat-knd (1969, TÜ), vk „Метод исследования абсолютной и безусловной суммируемости“. Töötas 1972-73 Budapestis Lorand Eötvösi Ük-s ja 1977 ning 1986 MÜ-s. Oli 1965-66 TÜ arvutuskeskuse n-teadur, 1966-67 mat analüüsi kat-i asst, 1967-68 ja 1969-71 v-õpetaja, 1972-95 dots, 1986-92 ka kat-i juh, 1995 – funktsiooniteooria õt-i hoidja ja dots, 2007-meriidots. – Uurimisvaldkond: ortogonaalridade kiiruse koonduvus ja summeeruvus.

T: Inclusion of summability methods in the class of functional series. // Colloquia Mathematica Societatis János Bolyai (1983) 35; Weyl factors for summability with speed of orthogonal series. // ACUT (1990) 928; Lebesgue`s functions and summability of functional series with speed almos everywhere. // ACUT. Math. (1996) 1; Convergence and l-boundedness of functional series with respect to multiplicative systems (kaasautor N. Saealle). // Proc. Est. Sci. Acad. 53 (2004) 1; Summability of orthogonal series with speed (kaasautor N. Saealle). // Anal. Math. 31 (2005) 1.

B: EE 14, 561; TÜ BL, 394; EMatS ar 1994-1996, 141.

TÜRNPUU, Lembit (30. VI 1934 Suuremõisa v, Hiiumaa), pedagoogikateadlane; taluniku p, Heino Türnpu vend. Lõpetas 1953 Haapsalu Ped Kooli, 1957 TPedI füüsika erialal, ped-knd (1980, Leningrad), vk „Распорядительная деятельность РАИОНО как средство опрвления школами”. Oli 1957-61 Märjamaa Kk-i õpetaja, 1961-74 Tallinnas koolidir ja haridusosk-a juh, 1974-95 TPedI v-õpetaja, dots, 1981-92 õppeprorektor, 1992-95 TPÜ kasvatustsk-a dekaan, a-st 1991 prof, 1995- emeritprof ja Eesti Kõrgema Kommertsikooli prof. – Uurimisvaldkond: hariduspol, -teooria, hariduse juhtimine, haridusinnovaatika, kooliarendus. Eesti NSV tnl haridustöötaja (1985). B. G. Forseliuse medal (1996). U 20 teadutr-t.

T: Hariduse juhtimise probleeme. Tln, 1992; Kool peab arenema seestpoolt. // Haridus (1993) 2; Võlviefekt psüühikas ja sellest tulenevaid andragoogilisi järeldusi (kaasautor). // Haridus (1993) 9; Haridusstrateegia tänapäeva Eestis. // Forseliuse sõnumid. Trt, 1995.

B: EE 14, 562.

TÜÜR, Raul (2. I 1931 Muhu v, Saaremaa), põllumajandusteadlane, agrokeemik; taluniku p. Lõpetas 1951 Muhu Kk-i, 1956 EPA agron-tsk-a, 1967 EMMI-s asp-i, põllum-knd (1971, TA), vk „Nitrofoska mõju mõnedele põllukultuuridele”. Oli 1956-61 Paide raj-i Esimese Mai kolhoosis ja 1961-63 Harju raj-i Anija kolhoosi agronoom, 1967-71 EMMI agrokeemia osk-a Kuusiku Katsebaasi n-teadur, 1971-80 juh, 1982-91 Vab Põllum-keemia Projekteerimis-Uurimisjaama dir. – Uurimisvaldkond: liitväetiste mõju põldheina, teraviljade, eriti odra, kartuli ja söödakaalika saagile kamar-karbonaatmuldadel.

T: Nitrofoska kasutamisprobleemidest. // SP (1966) 20; Nitrofoska mõju põldheinale. // SP (1968) 17; Odra väetamisest nitrofoskaga kamar-karbonaatmullal. // SP (1968) 24; Nitrofoska efektiivsusest kamar-karbonaatmullal teravilja, kartuli ja söödakaalika väetamisel. // EMMI tead. tööde kogumik XVI. Mullateadus ja Agrokeemia. Tln, 1969.

B: EMVI, 41.

U

UBA, Peep (30. III 1949 Ruusmäe, Võrumaa), matemaatik; teenistujate p. Lõpetas 1967 Nõo Kk-i, 1972 TÜ mat-tsk-a, 1983 samas asp-i, füüsika-mat-knd (1983, Kaasani Rkl ÜK), vk “Приближенное решение интегрального уравнения со слабо особым ядром на неравномерной сетке”. Stažeeris 1985-86 SDV-s Karl-Marx-Stadti Tehnikaük-s. – Oli 1972-80 TÜ arvutuskeskuse programmeerija, 1983–95 rakendusmat labori v-teadur ja sektorijuh, 1995-97 Kopenhageni Ük-i Euromatem Keskuse süsteemprogrammeerija, 1997-2000 TÜ arvutuskeskuse juh, 2000-02 infotehnol osk-a projektijuht, 2002-Kaitseväe Ühendatud Õppeasutuste loodus- ja täppisteaduste õt juh, prof. - Uurimisvaldkond: integraal- ja diferentsiaalvõrrandite ligikaudne lahendamine, mat modelleerimine GPS-meteorol-s. Ajakirja *Mathematical Reviews* referent. EMatS-i asutajaliige, Ameerika Matemaatika Seltsi liige (1984 – 97). Üle 50 teadustr-e.

T: Методы решения слабо-сингулярных интегральных уравнений (kaasautorid A. Pedas, G. Vainikko). // Trt, 1984 ; О сгущении сетки при решении слабосингулярных интегральных уравнений методом кубической сплайн-коллокации. // Minsk. J. Dif. Uravn. 1994; A collocation method with cubic splines for multidimensional weakly singular nonlinear integral equations. // J. Integ. Eq. Appl. 6 (1994) 2; Tomographic approach for tropospheric water vapor detection (kaasautorid P. Miidla, K. Rannat). // Computational Methods in Applied Mathematics 8 (2008) 3; Simulated studies of water vapour tomography (kaasautorid P. Miidla, K. Rannat). // WSEAS TRANS. on Envir. and Development 4 (2008) 3.

B: TÜ BL I, 394; EE 14, 562.

UBAR, Raimund-Johannes (16. XII 1941 Tallinn), arvutiteadlane; töölise p. Lõpetas 1960 Tallinna 22. kk-i, 1965 TPI energ-tsk-a automaatika ja telemeherialal, tehnikaknd (1971, Moskva Baumani nim Tehnikaük), vk „Контроль бортового оборудования сложных летательных аппаратов”, tehnikadr (1986, Läti TA, Riia), vk „Исследование и разработка методов тестового диагностирования дискретных систем”. Eesti TA liige (1993). Täiendas end 1975-76 Dresdeni Tehnikaük-s. Oli 1965-68 tehase Punane RET radioelektronika konstrueerimisbüroo v-ins, 1968-71 Moskva Baumani nim Kõrgema Tehnikakooli teadur, 1971-78 TPI arvutitehnika kat-i v-õpetaja, 1978-87 dots,

1987-93 prof ja 1987-92 arvutitehnika kat-i juh, 1993-97 TTÜ elektroonikakompetentsuskeskuse asutaja ja juh, 1997- arvutitehnika inst-i arvutitehnika- ja diagnostika õt-i prof ja juh, 2003-05 Eesti TA uurija-prof, ühtlasi 1988-89 Dresdeni Tehnikaük-i, 1991 ja 2000 Linköpingi Ük-i, 1991 ja 1998 Grenoble Tehnikaük-i, 1993 ja 2002-2005 Darmstadt Tehnikaük-i, 1996 Torino Tehnikaük-i, 1997 ja 1999 Dresdeni Fraunhoferi Inst-i, 1999 Grenoble Fourier'i Ük-i, 1996 Michigani Ük-i külalislektor.– Uurimisvaldkonnad: otsustusdiagrammide teooria, digitaalsüsteemide automatiseeritud projekteerimine ja diagnostika, digitaalskeemide testide süntees ja analüüs, veakindlad arvutisüsteemid. ETF nõukogu esimees (1993-97). Balti Tehnikateaduste Akad asutajaliige (1992), USA Rahvusv Teaduste ja Kunstide Akad liige (1996-). EV teaduspreemia (1999). Valgetähe 3. kl. teenetemärk (2002). Üle 500 teadustr-e.

T: Проектирование автоматизированных систем контроля бортового оборудования летательных аппаратов (kaasautorid A. Seleznev, B. Dobriza). // Машиностроение. М.,1983; Test generation for digital systems on the vector alternative graph model. // Proc. 13th Annual Int. Symp. on Fault Tolerant Computing. Milano, Italy, 1983; Fehler in Automaten (kaasautor D. Bochmann). // VEB Verlag Technik, Berlin, 1989; Handbook of Electronic Testing. CTU Printhouse (kaasautorid O. Novak, E. Gramatova). Praha, 2005; Test synthesis with alternative graphs. // IEEE Design and Test of Computers. Spring, 1996; Multi-valued simulation of digital circuits with structurally synthesized binary decision diagrams. // OPA (Overseas Publishers Association) N. V. Gordon and Breach Publishers, Multiple Valued Logic 4 (1998); Fast test pattern generation for sequential circuits using decision diagram representations (kaasautor J. Raik). // J. Electronic Testing: Theory and Appl. 16 (2000) 3; Design error diagnosis with resynthesis in combinational circuits. // J. Electronic Testing: Theory and Appl. 19 (2003); FPGA-based fault emulation of synchronous sequential circuits (kaasautorid P. Ellervee, J. Raik). // IEE Proc. Computers & Digital Techniques 1 (2007) 2; Embedded fault diagnosis in digital systems with BIST (kaasautorid S. Kostin, J. Raik). // J. Microprocessors and Microsystems 32 (2008) 5-6.

B: EE 14, 562; TPI 1936-1986, 322, 323, 428, 429; TTÜ professorid läbi aegade, 466-468.

UCKE, Alexander Eberhard (11. XII 1861 Samaara – 23. I 1945 Bromberg), arstiteadlane, patoanatom; baltisakslane, arsti p. Lõpetas 1890 TÜ, med-dr (TÜ, 1891), vk „Zur Entwicklung des Pigmentepithels der retina“. Oli 1891 TÜ patol inst-i prosektori abi, seejärel töötas sõjaväes, 1896-97 Strassburgis ja Görbersdorfis, seejärel Peterburis ning jälle armee teenistuses. Kutsuti 1920 TÜ kohtuarstiteaduse korr prof-ks ja kohtuarstiteaduse õt-i juh-ks, oli 1921 TÜ patol anat ja üldpatol prof. Pensioneerus 1930. - Uuris bakterite jm algloomade poolt esile kutsutud kroonilise iseloomuga haigusprotsesse, embrüol, geogr-se patol, endokrinol ja kohtuarstiteaduse valdkonda kuuluvaid probleeme.

T: Ein Beitrag zur Casustik der Klappenanomalien der Aorta. // Virch. Arch. 190 (1895); Zur Aetiologie der Aspirationspneumonien. // Ref. Centralbl. Bakt. 32 (1898); Prof. emer. Richard Thoma. // EA (1924) 3; Über geographische Pathologie. // Verh. XV Tag d. E.D.Ä.G. Dorpat (1929) 27; Zum Vorkommen des Kropfes in Estland. // EA (1932) (lisa).

B: TÜ ajaloo küsimusi XXIX (1997), 173-178; Die Aerzte Estlands, 529; *H. Merila-Lattik*, 111; *M. Toomsalu*, 215-216.

K. Kalling

UDAL, Andres (8. VII 1955, Tallinn), tehnikateadlane, elektroonik; energ-ins-de p. Lõpetas 1973 Tallinna 1. kk-i, 1978 TPI tööstuselektronika eriala, oli 1980–82 TPI asp, 1994–99 TTÜ doktorant, M.Sc. tehnikateaduste alal (1992, TTÜ), vk “Jõupooljuhtseadiste numbriliste mudelite väljatöötamine ja rakendamine”, tehnikateaduste doktor (1999, TTÜ), vk “Development of numerical semiconductor device models and their application in device theory and design”. Oli 1978–79 TPI elektroonika kat-i ins, 1983–90 teadur, 1990–92 TTÜ elektroonika kat-i v-õpetaja, 1992–94 elektroonikainst-i lektor, 1995–99 teadur, 1999–2007 v-teadur, 2007–automaatikainst-i v-teadur, ühtlasi oli 1990–92 (vaheaegadega) USA-s firma *Silvaco Int.*, 1994 Darmstadt Tehnikaük-i ja 1994–95 Uppsala Ük-i külalisteadur. Lugenud magistrkursusi optoelektronikast ja integraaloptikast, nanoinfotehnool-st jm; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: pooljuhtmaterjalide ja –seadiste teooria ja modelleerimine, pooljuhtseadiste simulaatorite väljatöötamine ja rakendamine,

pooljuhtseadiste disain, kvantelektronika, nanotehnoloogiad. Rahvusv Elektri- ja Elektroonikains-de Ühingu (IEEE) (1994–), Eesti Teadlaste Liidu liige (2003–09, volikogu liige 2005–09), Info-ja Kommunikatsioonitehnol Kutsenõukogu liige (2009–). Üle 80 teadustr-e.

T: Numerical transient analysis of a bulk-barrier diode // Solid-State Electronics 26 (1983) 11; Modelling of charge carrier nonisothermal transport in silicon and silicon carbide (kaasautor E. Velmre). // Proc. Est. Acad. Sci. Eng. 6 (2000) 2; Comparison of photon recycling effect in GaAs and GaN structures (kaasautor E. Velmre). // Proc. Est. Acad. Sci. Eng. 10 (2004) 3; Comparison of methods for solving the Schrödinger equation for multi-quantum well heterostructure applications (kaasautor). // Proc. Est. Acad. Sci. Eng. 12 (2006) 3; Critical analysis of uncertainty relations based on signal duration and spectrum width (kaasautorid V. Kukk, E. Velmre). // Electronics Electrical Eng. 94 (2009) 6; Advances in terahertz technology with emphasis on quantum cascade lasers (kaasautorid R. Reeder, E. Velmre). // Electronics Electrical Eng. 104 (2010) 8; NANOIT2010: Nanoinfotehnoloogia katsekursus info- ja kommunikatsioonitehnoloogia doktorikoolis // A & A: Arvutid ja Andmetöötlus (2010) 4.

B: <https://www.etis.ee>.

UESSON, Anton (12. I 1879 Haimre v, Läänemaa – 13. IV 1942 Sverdlovsk), tehnikateadlane, arhitekt ja omavalitsustegelane; taluniku p. Lõpetas 1902 Riia Vaimuliku Seminari, 1910 Riia PI ehitusins-i erialal. Töötas 1909-12 Tallinnas ehituse alal. Oli 1913-17 ja 1918-19 Tallinna linnanõunik, 1917-18 linna ehitusosk-a juh, 1919-34 ja 1938-40 linnapea, 1934-38 abilinnapea. Toetas Tallinna kavakindlat väljaarendamist, tema ajal alustati tänavate asfalteerimist, laiendati elektrijaama, viidi tramm elektritoitele, rajati filterveevärk, ehitati Härjapea kollektor ja Pirita tee. U-i projektide järgi ehitati enne I maailmasõda üle 300 hoone (sh juugendlikud esinduselamid Tallinna kaupmehe t 8 ja Wiezenbergi t. 14). Oli Riia Eesti Hariduse ja Abiandmise Seltsi (1908), ETS-i (1917, esimees 1917-18) ja TT asutajaid (1918), osales TT programmi ja õppekavade koostamises, 1918-22 oli ka TT tugevusõpetuse lektor. Eesti Linnade Liidu esimees (1920-40), Tallinna Ajalooseltsi esimees (1933-), IK

esimees (1935-40). I ja VI Riigikogu ning Rahvuskogu liige. 1940 vangistati ja hukati vangilaagris). Avaldanud art-eid inseneriasjandusest.

T: Tugevusõpetus. I: Tallinna Tehnikumi õpilaskonna esituse väljaanne. Tln, 1921; Vabaveo jõuvankrite korraldusmäärus Tallinnas. // Auto (1931) 5; Insenerikoja esimehe, ins. A. Uesson'i kõnendi kokkuvõte I Eesti Inseneridepäeval. // Tehnika Ajakiri (1936) 5; IK ülesannetest ja ta viimase aja tegevusest. // Tehnika Ajakiri (1939) 5/6.

B: EE 14, 563; EBL, 543; EBL TK, 350; ERAKT, 288; Eesti majandustegelasaed. Tln, 1938, 227; TT ja TTÜ õppe- ja abijõud 1918-1944, 67-68; Tallinna Tehnikum 1918-1928. Tln, 1928, 33; Kodumaal ja võõrsil: Üliõpilasselts Liivika toimetis. Toronto, 1965, 206-207; Ehitusinsenerid TPI-st, 11, 12, 19; *V. Mägi*. Inseneriühendused Eesti riigi ülesehituses ja kultuuriprotsessis (1918-1940). Tln, 2004, 36, 37, 93; Tallinna Tehnikaülikooli matemaatikainstituut 1936-2008. Tln, 2008, 17, 256; *V. Mägi*. Adrasedmise aeg: Tallinna Tehnikaülikool 1918-1940. Tln, 2008, 31, 48, 49, 124, 142, 182, 183.

V. Mägi

UEXKÜLL, Jakob Johann von (8. IX 1864 Keblaste mõis, Mihkli khk, Läänemaa – 25. VII 1944 Capri, Itaalia), loodusteadlane, -filosoof, biosemiootik; baltisakslane, mõisniku p. Õppis 1884-89 TÜ-s zool-t, 1889-1918 tegutses Heidelbergis eraõpetlasena ning uuris Napoli zool-jaamas selgrootuid. Valiti 1925 Hamburgi Ük-i auprofessoriks, oli 1925-40 Hamburgi loomade maailma uurimise inst-i juh. – Uurimisvaldkond: loomade taju- ja lihasfüsiol. Lõi maailmaõpetuse, mille järgi kõik elusolendid elavad liigiomases maailmas ning elukeskkonna nähtuste signaalne tähendus sõltub organismi talitluse struktuurist. Käsitles organismi talitlust kantiaanlikust tunnetuskontseptsioonist lähtudes. A-il 1929-39 suvitas Virtsus ja Puhtus, kus tema suvemajas avati 1949 biol-jaam. 1993 asutati Tartus LUS-i juurde Jakob von Uexkülli Keskus, mis hoiab U-i arhiivi ja uurib tema pärandit.

T: Umwelt und Innenwelt der Tiere. Berlin, 1909, ²1921; Bausteine zu einer biologischen Weltanschauung. München, 1913; Theoretische Biologie. Berlin, 1920, ²1928; Der Führhund der Blinden (kaasautor E. G. Sarri). // Die Umschau 35 (1931) 51;

Bedeutungslehre. // Bios. Abhandlungen zur theoretischen Biologie der organischen Naturwissenschaften (1940) 10.

B: EE 14, 563; EL (1999) 1; *R. Magnus*. Jakob von Uexküll. // Lehed ja tähed 5. Vaim ja aeg. Tln, 2009.

UGASTE (sünd. **Saar**), **Aino** (14. VIII 1952 Kose, Harjumaa), kasvatusteadlane; kolhoosnike t. Lõpetas 1972 Tallinna Ped Kooli, 1977 TPedI. Oli 1982-86 NSVL Ped Akad Koolieelse Kasv TUI asp, ped-knd (1987), vk käsitles laste kognitiivset sfääri ja mängu lasteaias, kasv-teaduse dr (2005, Jyväskylä Ük), vk „The child’s play world at home and the mother’s role in the play“. Täiendas end 1992 ja 1995 Braunschweigi, 1992 Hamburgi, 1995 Berliini, 1998 ja 2001 Jyväskylä, 2007 Pennsylvania Ük-s. Oli 1978-90 TPedI/TPÜ eelkooliped õt-i õppejõud, 1990- dots. – Uurimisvaldkonnad: alusharidus, väikelaste vanemate kasvatuskultuur, lapse mäng, alushariduse õppekava, huumor lapseas. U 30 teadustr-t.

T: Die Auswirkung unterschiedlicher Kenntnistypen auf das Rollenspiel von Kindergartenkinder. // Kinderspiel and Kindheir in Ost und West. Spielförderung, Spielforschung und Spielorganisation in einzelnen Praxisfeldern. Julius Klinkhard Verlag, 1991; Estonian and Russian parental attitudes to childrearing and play (kaasautor K. Niglas). // Early Child Development and Care 168 (2001); Children`s play world in the family context. // J. Teacher Educ. and Training 3 (2003); Teachers’ experiences in child-centered education in Estonia (kaasautor T. Õun). // Young Children 62 (2007) 6; The views of kindergarten staff on educational objectives in post-socialist society (kaasautorid T. Õun, K. Niglas). // Early Child Development and Care 178 (2008) 1.

UGASTE, Ülo (17. IV 1939 Tartu), füüsik; teenistujate p. Lõpetas 1957 Tartu 5. kk-i, 1963 MÜ füüsikatsk-a, 1966 samas asp-i, füüsika-mat-knd (1968, Moskva Mustmetallurgia Keskuurimisinst), vk „К методике исследования взаимной диффузии в бинарных металлических системах“, füüsika-mat-dr (1989, Ukraina TA Metallofüüsika Inst), vk „Процессы взаимной диффузии при фазовых переходах в бинарных металлических системах“. Täiendas end 1978, 1986 MÜ-s, 1989 Ukraina TA Metallofüüsika Inst-s, 1997 Eindhoveni Tehnikaük-s, 1999, 2001, 2004 Varssavi

Plasmafüüsika ja Lasermikrosünteesi Inst-s. Oli 1966-67 TEFI n-teadur, 1967-73 Moskvast NSVL TA Metallurgia Inst-i n-teadur, 1973-80 Moskvast Ülel Masinaehituse Kaugõppeinst-s sektorijuh ja dots, 1980-87 Norilski Industriaalinst-i kõrgema mat kat-i juh, 1987-90 TPÜ dots, 1990-2006 samas (a-st 2005 TLÜ) prof, 2006- emeritprof. – Uurimisvaldkonnad: röntgenspektraalmikroanalüüs, selle rakendus ning vastastikdifusioon metallisüsteemides, difusioon ja kristallvõre defektid pooljuhtides, kõrgtemperatuurse plasma ja materjalide interaktsioon. Üle 200 teadustr-e.

T: Процессы взаимной диффузии в сплавах (kaasautor). М, 1973; Взаимная диффузия в многофазных металлических системах (kaasautorid К. Gurov, А. Kartaškin). М, 1981; Процессы диффузии и фазообразования в металлических системах. Красноярск, 1985; Füüsika I-III. Üldkursus näidetega bioloogiast ja meditsiinist (kaasautor). Tln, 1997-99; Compositional dependence of diffusion coefficients in the Co-Ni, Fe-Ni, and Co-Fe systems (kaasautorid F. van Loo ja A. Kodentsov). // Phys. Met. Metallogr. 88 (1999, vene k) 6; Interaction between point defects in the Si-SiO₂ system during the process of its formation (kaasautor). // Nucl. Instr. and Meth. in Phys. Res. B 186 (2002) 1-4; Interaction of high temperature deuterium plasma streams and fast ion beams with stainless steels in dense plasma focus device (kaasautor). // J. Phys. D: 36 (2003) 15; The effective interdiffusion coefficients in experimental investigations of interdiffusion in ternary systems. // Diffusion in Materials: Dimat 2004, Pt 1 and 2 (2005); Surface and bulk processes in materials induced by pulsed ion and plasma beams at dense plasma focus devices (kaasautor). // Nukleonika 51 (2006) 1.

B: EE 14, 564; R. *Virkus*. Tallinna Pedagoogikaülikool läbi aegade. Tln, 1998.

UGI, Ivar Karl (5. IX 1930 Kuressaare – 29. IX 2005 München), keemik. Asus 1941 Saksamaale. Lõpetas 1951 Tübingeni Ük-i keemikuna, *dr. rer. nat.* (1954, Müncheni Ludwig-Maximiliani Ük). Töötas Müncheni Ludwig-Maximiliani Ük-s, oli 1962-68 keemiakontserni *Bayer AC* keskuurimislabori keemik, 1966-68 ka dir, ühtlasi 1965-68 Kölni Ük-i prof, 1968-71 USA-s Lõuna-California Ük-i prof, a-st 1971 Müncheni Tehnikaük-i org keemia inst-i dir ja prof. Avastas 1959 isotsüaniidi neljakomponendilise kondensatsioonireaktsiooni (Ugi reaktsioon). Loonud algebralise mudeli, mille abil saab

molekule ja keemilisi reaktsioone esitada matemaatiliselt. – Uurimisvaldkond: org ühendite stereokeemia, arvutikeemia. Rootsi Kuningliku TA liige (1987), Eesti TA välisliige (1991), Göttingeni TA auhind (1964), Ph. Morrise fondi auhind (1988).

T: Perspectives in theoretical stereochemistry (kaasautor). Heidelberg, 1984; A new class of convertible isocyanides in the Ugi four-component reaction (kaasautorid T. Lindhorst, H. Bock). // Tetrahedron (1999) 55.

B: EE 14, 564; *M. Veiderma*. Tsüaniidide keemia rajaja Ivar Ugi. // Eesti teadlased paguluses. Tln, 2009, 267-268.

UIBO, Ants (4. II 1927 Tartu – 2008), loomakasvatusteadlane; töölise p. Lõpetas 1949 Narva 2. kk-i, 1954 EPA zootehnikatsk-a. põllum-knd (1976, Eesti TA), vk „Влияние консистенции кормов на результаты откорма и на мясные качества беконных свиней”. Oli 1954-55 Põltsamaa MTJ, 1955-57 Ilmatsalu sovhoosi, 1957-62 Emajõe kolhoosi, 1962-72 Otepää sovhoosi ja 1972-74 Tartu Nädissovhoosi zootehnik, 1974-75 EPA eriloomakasv kat-i lepinguline töötaja, 1975-79 asst, 1979-86 v-õpetaja, 1986-94 dots, 1994-2005 EPMÜ loomakasv inst-i väikelooma- ja linnukasv osk-a lektor. – Uurimisvaldkonnad: sigade söötmise, pidamise ja sigimisalased probleemid. U 50 teadustr-t.

T: Sööda konsistentsi mõju peekonsigade kaaluiibele, ratsioonide seeduvusele ja lihakvaliteedile. // EPA tead tööde kogumik 64 (1970); Sapropeli keemilisest koostisest ja kasutamiseefektiivsusest sigade söötmisel. // EPA tead tööde kogumik 71 (1970); Linnusõnniku kasutamisest sigade söödana. Trt, 1976; Õietolmu söötmise mõjust piimavasikate säilivusele. Trt, 1986.

B: EPA BL I, 184; EPA BL II, 88; EPMÜ BL, 83.

UIBO, Leonid (25. XII 1917 Tallinn – 25. VIII 1988 Tartu), füüsik. Lõpetas 1941 Leningradi Elektrotehnika Inst-i, füüsika-mat-knd (1960, TÜ), vk „Рекомбинационная люминесценция и центры окраски в аммонийногалогидных кристаллах”. Oli 1941-43 Leningradi tehase Burevestnik ja 1944-47 Tartu Arstiriistade Tehases ins, 1947-50 FMMI n-teadur, 1950-58 TÜ üldfüüsika kat-i asst, 1958-61 eksper-füüsika kat-i v-õpetaja, 1961-65 dots-i kt, 1965-87 dots. Korraldanud õppetööd elektroonika ja raadiotehnika alal. – Uurimusi luminesentsi ja elektroluminesentsi valdkonnast.

Lepingulisi arendustöid luminesentsi, kilestruktuuride ja mehanokeemia alal; mehanokeemilise uurimissuuna rajajaid Tartus. Üle 50 teadustr-e.

T: Füüsikaalaseid õppematerjale kvalifikatsioonikursustest osavõtjaile 3. Praktilisi töid elektroonikast ja raadiotehnikast. Trt, 1963; Praktilisi töid raadiotehnikas ja elektroonikas 2. Trt, 1964.

B: TÜ BL I, 286; TÜ ajalugu III, 295-296; Edasi (1988), 30. VIII.

UIBO, Malev (22. X 1919 Vastse-Otepää v – 24 II 2003 Tartu), arstiteadlane, hügienist; talupidaja p, R. Uiibo isa., Lõpetas 1940 Tartu I (Poeglaste) Gümni-i, 1946 TÜ arstitsk-a, med-knd (1967), vk „Laste toitlustamise sanitaarhügieeniline uurimine Tartu linna lasteaedade kasvandikel“. Oli 1946-51 TÜ hügieenikat-i asst, 1951-69 v-õpetaja, 1968-79 juh, 1969-87 dots. Õpetas üld-, spordi-, sõjaväe-, laste- ja tööstushügieeni. Põhitöö kõrval töötas ka Tartu Linna San-epidemiol-jaama laboris. - Uurimisvaldkonnad: toitlus-, vee- ja kommunaalhügieen. 1948-50 uuris Emajõe reostust ja isepuhastusvõimet (andmed olid aluseks sõjajärgse Tartu kanalisatsiooni rekonstrueerimisel), samuti Tartu varustamist joogiveega. Osales 1973-76 TV-saadetes tervislikust toitumisest. ENSV Hügieenikute ja Tervishoiuorganisaatorite Seltsi liige (juhatuse liige 1973-87). U 120 teadustr-t, arvukalt aimeart..

T: Выделение хлороорганических пестицидов с грудным молоком, его особенности и динамика в Эстонской ССР (kaasautor). // TÜ Toim. 373 (1957); Hügieeni praktikum (kaasautor M. Kask) Trt, 1963; Tartu linna lasteaedade toiduratsioonide amiinohappeline koostis. // TÜ Toim. 178 (1965); Piimavalkudega rikastatud saiatoodete toiteväärtusest. // TÜ Toim. 285 (1971); A. Rammuli tegevus Tartu Ülikooli tervishoiuinstituudis. // TÜ ajaloo küsimusi 3 (1975); Некоторые гигиенические аспекты питательной ценности пищевых рационов и обмена веществ организма детей раннего и дошкольного возраста (kaasautor M. Niit). // TÜ Toim. 373 (1975); Kommunaalhügieen (kaasautorid H. Jänes, I. Veldre). Tln, 1983; Tervise teejuht I (kaasautor). Tln, 1988.

B: TÜ BL I, 150; NET (1970) 1., 57-58; NET (1980) 1, 53; H. Merila-Lattik, 1084; TÜA 1982-2007, 120, 148, 158.

UIBO (a-ni 1985. **Täär**, 1986-1991 **Koger**), **Oivi** (23. XI 1962 Tartu), arstiteadlane, pediaater; teenistujate t, Raivo U. abikaasa. Lõpetas 1981 Jõgeva Kk-i, 1987 TÜ arstitsk-a, 1994 samas doktorantuuri, med-dr (1994, TÜ), vk "Childhood coeliac disease in Estonia: occurrence, screening, diagnosis and clinical characterization". Täiendas end 1990 ja 1991 Tampere, 1994 Brüsseli, 1996 Helsingi ning 1996 Linköpingi ja Umeå Ük-des. Oli 1988-90 Tartu Linna Kliinilises Lastehaigla ja a-st 1997 TÜK lastekliiniku lastearst, 1988-90 ka TÜ arstitsk-a pediaatria kat-i stažöör-uurija, 1994-97 TÜ lastekliiniku v-asst, 1997-2002 TÜ lastekliiniku lastehaiguste dots, 2002- laste gastroenterol dots, 2002-03 ka arstitsk täienduskeskuse juh. - Uurimisvaldkonnad: laste tsöliaakia esinemissagedus Eestis, tekkemehhanismid ja tsöliaakiaga kaasevad haigused (I tüüpi diabeet, Downi sündroom), kaasnevad haigused ja epidemiol, enteroviirusinfektsioonide ja *Helicobacter pylori* infektsiooni esinemine Eesti lastel. Eesti Lastearstide Seltsi liige (juhatuse liige 1994-2001, 2007-10), Eesti Immunoloogide Seltsi (1989-2006), Eesti Gastroenteroloogide Seltsi liige. Üle 140 teadustr-e.

T: Serum IgA anti-gliadin antibodies in an adult population sample: high prevalence without celiac disease (kaasautor). // Dig. Dis. Sci. 38 (1993) 11; Results of coeliac disease screening in Estonia in 1990-1994 (kaasautor). // Acta Paediatr. 85 (1996) 1; Low cereal intake in Estonian infants: the possible explanation for the low frequency of coeliac disease in Estonia (kaasautor K. Mitt). // Eur. J. Clin. Nutr. 52 (1998) 2; Increased levels of IgA antibodies against desmin in children with coeliac disease (kaasautor). // Int. Arch. Allergy Immunol. 126 (2001) 2; Screening for celiac disease in Down`s syndrome patients revealed cases of subtotal villous atrophy without typical for celiac disease HLA-DQ and tissue transglutaminase antibodies (kaasautor). // World J. Gastroenterol. 12 (2006) 9; High prevalence of coeliac disease: need for increasing awareness among physicians (kaasautor). // Dig. Liver Dis. 39 (2007) 2; Increased FOXP3 expression in small bowel mucosa of children with celac disease and type I diabetes mellitus (kaasautor). // Scand. J. Gastroenterol. 44 (2009) 4.

B: EA (1994) 6, 500; TÜA 1982-2007, 17, 195, 276, 278, 280, 433.

UIBO, Raivo (21. XII 1948 Tartu), arstiteadlane, immunoloog; Malev U. p, Oivi U. abikaasa. Lõpetas 1967 Tartu 5. kk-i, 1973 TÜ arstitsk-a, med-knd (1978, TÜ), vk

„Значение исперчувствительности немедленного и замедленного типов при хроническом гастрите”, med-dr (1990, Tampere Ük), vk „Specificity and functional signifiante of gastric and hepatic autoantibodies”. Eesti TA akadeemik (2003). Oli 1973-75 TÜ med kesklabori radiol sektori v-laborant, 1975-79 n-teadur, 1979-92 ÜMPI immunol-labori juh, a-st 1992 immunol prof, 2002-07 Mol-se ja Kliinil Med-i keskuse juh, ühtlasi 1996 Olnud külalisprof Soomes, 2008 Rootsis, 1979, 1981, 1990, 2005 teadustööl Soomes, 1988 Austraalias, 1993 Suurbritannias ja 1994 Belgias, 1993 Tampere Ük-i immunopatol dots. - Uurimisvaldkonnad: sisehaiguste, infektsioonide ja kasvaja immunol ning krooniliste põletikuliste haiguste autoimmunaspektid (sh immuunmehhanismides osalevad märklaudmolekulid, immunogen-d ja välisfaktorid), valkude immunogeensus ja immuuntolerantsi mehhanismid. Alganud mitmete diagnostiliste immuuntestide kasutuselevõtu Eesti med-s. Eesti TA Toim. toim (2008-). Eesti Immunoloogide Seltsi asutajaliige ja esimene esimees (1984-95), *Eurosci.* asutajaliige (1997), Rahvusvahelise Immunoloogide Seltsi Uniooni (IUIS) hariduskomitee liige (1995-1999), New Yorgi TA liige (1995), Limaskesta Immunol. Ühingu (SMI) liige (1995-), Diabeedi Immunol. Ühingu (IDS) liige (2001-), Henry Kunkel Ühingu (*The Henry Kunkel Society*) liige (2008-). EV teaduspreemia (1995 koll-s, 1999). EV Punase Risti III kl teenetemärk (2001). Üle 200 teadustr-e.

T: Gastric-ulcer, gastritis and gastric-carcinoma (kaasautorid H.-I. Maaros, V. Salupere). // *Ann. Clin. Res.* 13 (1981) 3; Identification by molecular cloning of an autoantigen associated with Addison’s disease as steroid 17 α -hydroxylase (kaasautor). // *Lancet* 339 (1992) 8796; Autoantibody studies of female patients with reproductive failure (kaasautor). // *J. Reprod. Immunol.* 51 (2001): 167; Contribution of epidemiological studies to gastritis immunology. // *Int. Rev. Immunol.* 24 (2005): 31; Polyendocrine syndromes (kaasautor) // *The Autoimmune Diseases*, 4th Ed, Academic Press (2006); Testis-expressed protein TSGA10 – an autoantigen in Autoimmune Polyendocrine Syndrome Type I (kaasautor). // *Int. Immunol.* 20 (2008) 1; Soft materials to treat central nervous system injuries: evaluation of the suitability of non-mammalian fibrin gels (kaasautor). // *Biophys. Biochim. Acta* 793 (2009) 5; Aire-deficient C57BL/6 mice mimicking the common human 13-base pair deletion mutation present with only a mild autoimmune phenotype (kaasautor). // *J. Immunol.* 182 (2009) 6; Allelic variants in the

PHTF1-PTPN22, C12orf30 and CD226 regions as candidate susceptibility factors for type 1 diabetes in the Estonian population (kaasautor). // BMC Med. Gen. 11 (2010) 11.

B: EE 14, 564; TÜ BL I, 150; APUT, 31; TÜK 200, 314-316; TÜA 1982-2007, 18, 123, 169, 173-175, 188, 190-192, 195-200, 282, 341, 359, 375.

UIBOPUU, Helvi (21. X 1935 Märjamaa, Läänemaa), keemik; postiametniku t. Lõpetas 1953 Märjamaa Kk-i, 1958 TPI keemikuna, 1970 samas asp-i, keemiaknd (1973, Eesti TA), vk „Mõningate hapnikuühendite oksüdatsiooni uurimine vanaadiumdioksiidkatalüsaatoril”. Täiendas end 1968-69 Saksa DV-s Leuna-Mersebergi Keemiatehnika Üks. Oli 1958-63 TPI uurimissektori n-teadur, 1963-65 polümeeride sünteesi labori ins, 1965-66 org keemia kat-i asst, 1966-70 asp, 1970-76 KI destruktiivsete protsesside sektori n-teadur, 1976-92 v-teadur, a-st 1992 ajakirja *Oil Shale* toim. – Uurimisvaldkond: org ühendite oksüdatsiooni kineetika ja mehhanism. Üle 40 teadustr-e.

T: Радиационная окислительная деградация полициклических аренов (kaasautor). // Ж. прикладной химии (1982) 11; The initiated oxidation of polycyclic arenes in aqueous solution (kaasautor). // Oxidation Comm. 4 (1983) 1-4; Electrochemical oxidation of nonalternate polyarenes (kaasautor). // Proc. 11th Int. Symp. PAH. USA, 1987; Photochemical oxidation of PAH and heteroaromatic analogues in different model conditions (kaasautor). // Proc 13th Int. Symp. PAH. France, 1991.

UIBOPUU, Henn-Jüri (11. X 1929 Tartu), õigusteadlane; kaupmehe p. Lahkus Eestist 1941 Saksamaale, sealt hiljem Austriasse. Lõpetas 1968 Grazi Ük-i, riigiteaduse dr (1968, Grazi Ük), *dr. habil.* (1974, Salzburgi Ük), vk „The international legal personality of the Union Republic of the USSR”. Eesti TA välisliige (1995). Oli 1968–69 Grazi Ük-i ja 1969–95 Salzburgi Ük-i rahvusv õiguse õppejõud, 1978–95 rahvuv õiguse ja Nõuk õiguse prof, 1984–88 ja 1990–92 ka rahvusv õiguse kat-i juh, a-st 1995 emeritprof, ühtlasi oli 1981, 1983, 1990 ja 1994 USA-s Sacramento Mc George Ük-i, 1985 LAV-s Stellenboschi Ük-i, 1986 Pariisi XII Val de Marne Ük-i, 1988 ja 1989 TÜ külalisprof. Eesti ÜN Presiidiumi esimehe (1990–92) ja EV presidendi õigusnõunik (1992). A-st 1992 EV aupeakonsul Austrias. EV põhiseaduse juriidilise ekspertiisi komisjoni liige (1996–98). Austria teaduse ja kunsti I kl teenetemärk (1995).

T: Die Sowjetische Doktrin der friedlichen Koexistenz als Völkerrechtsprobleme. Wien, 1971; Die Völkerrechtssubjektivität der Unionrepubliken der Sowjetunion. Wien, 1975; Die Verfassungs- und Rechtsentwicklung der baltischen Staaten 1988-1990. Köln, 1990; Eesti Vabariigi Seaduste Kogu. // Akad. (1991) 5; Die Kompetenzen des estnischen Präsidenten nach der Verfassung 1992. Salzburg, 1993; Die Kompetenzen der estnischen Staatsversammlung nach der Verfassung 1992. Salzburg, 1994; Fundamental rights in Estonia: a review of Estonia's constitution, laws and practice. Salzburg, 1998.

B: EE 14, 565; *H.-J. Uibopuu*. Weitere Geschichten aus meinem Leben. Salzburg, 2005.

UIBOPUU, Valev (19. X 1913 Vana-Antsla v, Võrumaa – 18. III 1997 Lund, Rootsi), keele- ja kirjandusteadlane, ajakirjanik ja kirjanik; metsavahi p. Oli 1936-39 Valgas ajalehetrusti *Vaba Maa* korrespondent (ajalehed *Esmaspäev*, *Maa Hääl*, *Rahvaleht*, *Lõuna-Eesti* jt), 1939-40 Tallinnas *Perekonnalehe* toim, 1942-43 töötas *Eesti Sõna* toimetuses. Põgenes 1943 Soome, töötas 1943-44 Helsingis ajalehe *Malevlane* toimetuses. Läks 1944 Rootsi, töötas 1944-53 Stockholmis ajalehe *Välis-Eesti* toimetuses, 1954-70 Lundis Eesti Kirjanike Kooperatiivi kirjastuses. Lõpetas 1953 Stockholmis Eesti Gümni-i, 1958 Lundi Ük-i filos-tsk-a, *lic. phil.* (1967, Lundi Ük), *dr. phil.* (1970, Lundi Ük), vk „Similarkomparative Konstruktionen im Finnischen und Estnischen insbesondere in der modernen Schriftsprache. Syntaktisch-stilische Untersuchungen“. Oli 1971-75 Lundi Ük-i soome-ugri inst-i lektor, 1975-80 inst-i juh ja dots. – Uurimisvaldkonnad: soome-ugri ja eesti k-le võrdlusstruktuurid, eriti moodsas kirjak-s, subjekti ja objekti vahetõrje proosakirj-s. Avaldanud rohkesti romaane, novelle, luuletusi. Rootsi Eestlaste Esinduse kultuuriauhind (1990).

T: Pagulas-eesti lugejaskond kirjandusankeedi valgusel. // Lugejalt kirjanikule. Lund, 1955; Meie maa. Eesti sõnas ja pildis I-IV (kaaskoostaja B. Kangro). Lund, 1955-57; Ist estnisch eine schwere Sprache?: Betrachtungen über eine in deutscher Sprache erschienene Grammatik des Estnischen. // *Acta Balticum* 14 (1974); Ajavoolu võrendikest: mõtterraamat kirjanduse, keele ja kultuuri vallast. Lund, 1987; The Finno-Ugrians in the Soviet Union: Their situation and perspectives for the future. // *The Soviet Union & the Challenge of the Future*. New York, 1989.

B: ETVpK, 136; EE 14, 565; EKnBL, 625-626.

UIBU, Halliki (19. X 1943) etnoloog; teenistujate t, Jaak U. abikaasa. Lõpetas 1962 Tartu 1. kk-i, 1967 TÜ ajaloo-osak-a, 1975 AI-s asp-i, ajalookand (1981, TA AI), vk “О социальной структуре и мобильности эстонского крестьянства в первой половине XIX века”. Täiendas 1991, 2001 Tampere Ük-i Rahvapärимuste Inst-s ja 2000 Tampere Ük-i kultuuriuuringute keskuses. Oli 1968-75 ENSV Rkl. Etnograafiamuuseumi teadur, 1975-84 AI teadur, 1984-88 TPI linnauurimise labori v-teadur, 1989-93 TPÜ kultuuritsk. rahvakultuuri kat-i dots, 1993-2003 kultuuriteooria õt-i dots, 2001-02 ka TPÜ kultuuritsk-a teadusprodekaan ja 1993-2003 TPÜ kultuuriajaloo magistri- ja doktorikraadi kaitsmisnõukogude teadussekr. – Uurimisvaldkond: eesti talurahva sotsiaalne struktuur, eesti talu ja pere, soome-ugri rahvaste rahvakultuur ja usund, eesti kultuurilugu. Fenno Ugria Asutuse ja Etno Ühenduse, Eesti Etnol. Seltsi, Ühenduse *Eesti Elulood* liige.

T: Taluteenijate palgaolud Mulgimaal XIX sajandil. // Etnograafiamuuseumi ar XXIV. Tln, 1969; Talurahva sotsiaalsest struktuurist Polli mõisas 19. sajandi esimesel poolel. // Etnograafiamuuseumi ar XXVI. Tln, 1972; Eestin maaseudun sosiaalisest rakenteesta ja dynamiikasta 1800-luvun toisella neljänneksellä (kaasautor J. Kahk). // Turun Historiallinen Arkisto 1977, 31; О социальной структуре и мобильности эстонского крестьянства в первой половине XIX века (kaasautor J. Kahk). Tln, 1980 ; Peasant family and peasant household in Estonia in the 18th century and in the first half of the 19th century (kaasautorid J. Kahk, H. Palli). // J. Family History 7 (1982) 1; Familiengeschichtliche Aspekte der Entwicklung des Bauernhofes und der Dorfgemeinde in Estland in der ersten Hälfte des 19. Jahrhunderts (kaasautor J. Kahk). Böhlau, 1986; Naine - töö ja perekonnas (kaasautor). TPI linnalabori uurimus. Tln, 1988; Päikese kodu. Soomeugrilaste vaimuilmast. Tln, 1994; Eesti Rahva Muuseum rahvuskultuuri säilitajana aastail 1941-1944. Kultuur Eestis sõja-aastail 1941-1944. // TPÜ Toimetised A 10 *Humaniora*, 1998.

UIBU, Jaak (20.V 1941 Tallinn), arstiteadlane, mikrobioloog, onkoloog, hügieenik; teenistujate p, Halliki U. abikaasa. Lõpetas 1960 Pärnu 2. kk-i, 1966 TÜ arstitsk-a, 1972 TÜ-s asp-i, med-kand (1973 TÜ), vk “Rooja laktobatsillaarse floora hulgaline koostis tervetel inimestel”, med-dr (1989, NSVL Med-akad Toitumisinst), vk “Образование N-

нитрозоаминов микроорганизмами и пути снижения экспозиции организма человека этим канцерогенам”. Täiendas 1978 Maailma Tervishoiuorganisatsiooni stipendiaadina Jaapani Riiklikus Terviseinst-s Tokios ja 2005 TÜ õigustsk-s Rooma eraõiguse alal. Oli 1973-74 TÜ mikrobiol kat-i asst, 1975-77 TTÜ v-teadur, 1977-98 EKMI v-teadur, 1989-91 tervishoiuministri aset, 1992 TÜ hügieeni kat-i prof, 1998-99 Riigikantselei rahvastikuministri nõunik, 2000-03 Euroök-i sotsiaalpol õppejõud, 2001-08 Tallinna Tervihoiu Kõrgkooli tervishoiukorralduse õppejõud.– Uurimisvaldkonnad: rooja laktobatsillaarse floora kvantitatiivse koostise kindlakstegemine tervetel inimestel, kantserogeensete N-nitrosoamiinide sisalduse ja mikrobiaalse moodustumise tingimuste kindlakstegemine toiduainetes ja seedetraktis, Eesti rahvastiku terviseseisundi suundumuste kindlakstegemine, Eesti Rahvastikutaaste Regionaalprogrammi ERARE väljatöötamine. Viis kasutusse termini *rahvatervis*. Eesti Arstiteadusnõukogu esimees (1993-97), Toompea Haridusseminari asutajaliige. (1996). Üle 100 teadustr-e.

T: Occurrence, formation and precursors of N-nitroso compounds in the Japanese diet (kaasautor). // IARC Sci. Publ. 31 (1980); Influence of various milk products on the concentration of nitrite and the formation of nitrosodimethylamine *in vitro* (kaasautor M.Rooma). // Nutr. Cancer 4 (1983) 3; N-nitrosodimethylamine, nitrate and nitrate-reducing microorganisms in human milk (kaasautor) // Acta Paediatr. (1996) 10; Eesti rahvastiku tervis XXI sajandi künnisel. Tln, 2000/2001 (vene k-s 2001); Rooma perekond ja abieluseadused keiser Augustus Octavianuse ajal. // Hippokrates (2005) 62; Eesti rahvastikutaaste regionaalprogramm ERARE ootab käivitamist (kaasautor). // Eesti jätkusuutliku arengu teel. Tln, 2006; Maarahva tervis. Eesti põllumajandus XX sajandil, III. Saku, 2009.

B: EE 14, 565.

UIBU, Mai (20. VIII 1979 Tallinn), keemik; ametniku ja infotehnoloogi t. Lõpetas 1997 Tallinna 49. kk-i, 2001 TTÜ keemia- ja keskkonnakaitse tehnol erialal, 2004 TTÜ-s magistrantuuri, 2008 doktorantuuri, M.Sc. tehnikateaduste alal (2004, TTÜ), vk “CO₂ mineraliseerimine põlevkivienergeetikas”, Ph.D. keemia- ja materjalitehnol alal (2008, TTÜ), vk “Abatement of CO₂ emissions in Estonian oil shale-based power production”. Oli 2002–04 TTÜ keemiatehnika inst-i ins, 2004 teadur, 2004– anorg materjalide

teaduslabori teadur, 2005–08 ka keemia ja materjalitehnol tska-a uute tootmistehnol-te ja – protsesside doktorikooli erakorraline teadur. – Uurimisvaldkonnad: energeetikatööstuse heitmete koostise, omaduste ja töötlemismeetodite uurimine, süsinikdioksiidi mineraliseerimine, põlevkivi põletamisega kaasnevate tahkjäätmete uute kasutusvalade alused. Eesti TA üliõpilaste teadustööde konkursi teine preemia (2004). Üle 50 teadustr-e, kolm patentset leiutist (kaasautor).

T: Transformations in oil shale ash at wet deposition (kaasautor). // Oil Shale 21 (2004) 1; Characterization of oil shale ashes formed at industrial-scale CFBC boilers (kaasautorid R. Kuusik, K. Kirsimäe). // Oil Shale 22 (2005) 4; Seasonal binding of atmospheric CO₂ by oil shale ash (kaasautorid R. Kuusik, H. Veskimäe). // Oil Shale 25 (2008) 2; Mineral trapping of CO₂ via oil shale ash aqueous carbonation: controlling mechanisms of process rate and development of continuous-flow reactor system (kaasautor R. Kuusik). // Oil Shale 26 (2009) 1; CO₂ mineral sequestration in oil-shale wastes from Estonian power production (kaasautorid R. Kuusik, M. Uus). // J. Environ. Manag. 90 (2009) 2; Developments in CO₂ mineral carbonation of oil shale ash (kaasautorid O. Velts, R. Kuusik). // J. Haz. Materials 174 (2010) 1–3; The CO₂ binding by Ca-Mg-silicates in direct aqueous carbonation of oil shale ash and steel slag (kaasautor). // Energy Proc. 4 (2011).

B: <https://www.etis.ee>.

UKLEIKA, Arvo (6. II 1939 Tallinn), majandusteadlane; ins-i p. Lõpetas 1958 Tallinna 22. kk-i, 1963 TPI peenmehaanikains-na, 1971 Moskvas Patentitöötajate Kvalifikatsiooni Tõstmise Inst-i, maj-knd (1983, Eesti TA). Töötas ins-na tehases Punane RET, Silikaatbetooni Inst-s, Läänemerebasseini Kalatööstuse SKB-s, Ehituse TUI SKB-s, oli 1989-90 ENSV Plaaniinst-i j-teadur, 1990-93 Eesti Majandusarengu Inst-i j-teadur, 1990-93 Balti Koostöö Nõukogu Komisjoni EV-poolne esimees, 1994- EV Riigikontrolli kontrolör. – Uurimisvaldkond: külmtöötuse tehnol-ne funktsioneerimine, infosüsteemide arendusõpetus, tehnilise loovtöö tasustamise küsimused leiundusarendusõpetuses, keskkonnasõbraliku tehnol-se maj-õpetuse arendamine, Balti maj-koostöö ajalugu. Üle 50 teadustr-e.

T: Balti majandusintegratsiooni loodussõbraliku tootmise teoreetiline mudel. // EMI Teataja (1994) 2; Mudel Balti majandusintegratsioonile: Beneluxi Majandusliit. // EMI Teataja 81994) 4; Majandusühendus Põhja-Ameerikas. // EMI Teataja (1994) 6.

UKRAINSKI, Kadri (10. X 1974 Tartu), majandusteadlane. Lõpetas 1992 Palamuse kki, 1996 TÜ maj-*tsk*-a, maj-*mag* (1998, TÜ), vk „Varjatud tööpuudus Eestis”, Ph.D. maj alal (2008, TÜ), vk „Sources of knowledge used in innovation: An example of Estonian wood industries”. Oli 1996-98 TÜ maj-*tsk*-a välismaj õt-i õu täitja, 1998-2000 AS Silmet turunduse peaspetsialist, 2004-09 TÜ maj-*tsk*-a rahvamaj inst-i teadur, 2010- TÜ maj-*tsk*-a rahvamaj inst-i v-teadur – Uurimisvaldkonnad: innovatsioon ettevõtetes ja maj-sektorites, innovatsiooni- ja teaduspol, regionaalne areng, tööturg. Üle 50 teadustr-e.

T: Hidden unemployment in Estonia: Experience from the early years of transition (1989-1996) (kaasautor R. Eamets). // *Post-Communist Economies* 12 (2000) 4; Sources of innovation in the Estonian forest and wood cluster (kaasautor U. Varblane). // *Estonia, the New EU Economy: Building a Baltic Miracle?*, London, 2006; Spatial disparities in central governmental grants to local governments (kaasautorid J. Reiljan, K. Andresson). // *Perspectives on International, State and Local Economics*. New York, 2006; The role of the university-industry-government linkages in the innovation processes of the small catching-up economy (kaasautorid U. Varblane ja T. Mets). // *Industry and Higher Educ.* 22 (2008) 6; Competition for public project funding in a small research system: the case of Estonia (kaasautor J. Masso). // *Sci. Public Pol.* 36 (2009) 9.

B: Tartu Ülikooli majandusteaduskond 70/40. Trt, 2008, 270-271.

ULM, Sulev (26. VII 1930 Oru v, Läänemaa – 12. XII 1978 Tallinn), matemaatik; kooliõpetaja p. Lõpetas 1949 Haapsalu 1. kk-i, 1955 TÜ matemaatikuna, 1959 TPI-s aspi, füüsika-mat-knd (1960, TPI), vk „Iteratsioonimeetodite koonduvusküsimuste käsitlemisest majorantide printsiibil”, dr-vk „Uurimused mittelineaarsete operaatorvõrrandite ja ekstreerumülesannete lahendusmeetodidest”. Oli 1960-63 Kubi n-teadur, 1963-78 v-teadur ja arvutusmat töörühma juht. Täiendas end Dresdeni Tehnikaüks. – Uurimisvaldkonnad: Newtoni meetodi analoogid mittelineaarsete operaatorvõrrandite lahendamiseks, dekompositsioonimeetodite tuletamine paljumõõtmeliste matemaatilise

planeerimise ülesannete lahendamiseks. Arendas teooria diferentsuuhetest Banachi ruumis ja rakendas seda iteratsioonimeetodite konstrueerimisel. 54 teadustr-t.

T: Интерационные методы с разделенными разностями второго прядка. // Докл. АН СССР 158 (1964) 158; О некоторых методах иерархической оптимизации и агрегации. // Проблемы планирования и управления экономическими целенаправленными системы. Новосибирск, 1972; Funktionsanalytische Methoden in der angewandten Mathematik. // Mitteilungen der Mathematischen gesellschaft der DDR. (1974) 1-2; Dekompositionsmethoden für die Lösung von Optiemirungsaufgaben. // Beiträge zur Numerischen mathematik (1975) 4; Методы декомпозиции для решения задач оптимизации. Тлн, 1979.

B: EE 14, 566; Eesti TA Toim. (1979) 1, 92; MK (1972) 18, 125-129; *T. Meressoo, E. Tamme*. Sulev Ulmi teaduslikust pärandist. // EMatS-i ar 1989, 46-52.

ULMANN, Karl (Carl) Christian (14. II 1793 Riia – 8. X 1871 Valga), teoloog, kiriku- ja haridustegelane; baltisakslane, kaupmehe p. Lõpetas 1810 Pärnu Gümni-i, 1814 TÜ usutsk-a, filos-dr (1835, Jena Ük). Täiendas end 1815 ja 1816 Jena ja Göttingeni Ük-s. Oli 1817-35 Lätis Krimulda ja Peterupe koguduse pastor, 1835-41 TÜ praktilise usuteaduse prof, ühtlasi 1839-41 rektor (tagandati ametist keisri otsuse põhjal), 1841 Tartu õpperingkonna kuraator, 1844-56 Liivimaa koolinõunik ja Liivimaa kõstrite ja kihelkonnakooliõpetajate seminari (Valga seminar) inspektor, 1856-68 Venemaa evangeelse luteri usu kindralkonsistoriumi asepresident, a-st 1868 ka piiskop. Asutas Evangeelse Luteri Usu Koguduse Abikassa. Oli eestik-se rahvakooli pooldaja. Andis 1838-50 välja ajakirja *Mittheilungen und Nachrichten für die Evangelische Geistlichkeit Russlands*. Uurinud Liivimaa rahvakoolide ajalugu. Koost. sõnastiku *Lettisches Wörterbuch* (2 kd, 1872-80), avaldas lätikeelseid luuletusi. Läti Kirjameeste Seltsi asutajaid (1824).

T: Was sollen und was können lettische Volksschulen? Riia, 1825; Casual-Predigten. Riia, 1835; Ta Deewa-kalpa Marhtina Luttera masais katkiffis. Riia, 1844; Lettische Volkslieder übertragen im Vermass der Originale. Riia, 1874.

B: EE 14, 566; *Левуцкый* I, 56-58; DbBL, 820; *J. Frey*, 213-216; *L. Raid*, 33, 38, 67, 79, 83, 86, 91, 107, 117, 120-121, 125, 147; ARUT, 75; Akad. (1999) 12, 2576-2595.

ULP, Sulev (18. X 1939 Tartu), arstiteadlane, gastrokirurg; tööliste p. Lõpetas 1959 Tartu Raudteetranspordi Tehnikumi, 1967 TÜ arstitsk-a, med-knd (1979, TÜ), vk „Изобарическая операционная рН-метрия”. Täiendas end 1982 Moskvast patendinduses, 1998 Uppsala ja Lundi Ük-s kirurgias. Oli 1967-73 Tallinna Sadama Haigla arst, laevaarst ja üldkirurg reisi-, kauba- ja kalalaevadel, 1973-78 Pelgulinna Haigla üldkirurg ja vastuvõtuosk-a juh, 1978-84 TÜ tsk-akirurgia kat-i asst, 1985-88 dots, a-st 1988 Rootsi erinevates haiglates kirurg ja üldarst. – Uurimisvaldkond. gastrokirurgilised operatsioonimeetodid ja vagotoomiametodite võrdlev hinnang. U 20 teadustr-t, 3 autoritunnistust.

T: Uus рН-meetria meetod (kaasautor R.Truve, U. Sibul). // NET (1979) 2; Изобарическая рН-метрия как метод интраоперативной диагностики (kaasautor U. Sibul). // Мед. факультет – здравоохранению. Trt, 1980; Vagotoomia adekvaatsuse operatsiooniaegne hindamine. // NET (1986) 4; Оценка отдаленных результатов ваготомии после разных интраоперативных тестов адекватности ваготомии. // Наука на страже здоровья. Trt, 1988; Способ рН-фиброскопии проксимальной части пищеварительного тракта. // Достижения клин. хир. Trt, 1988.

B: TÜK 200, 276, 286-288, 299; TÜA 1982-2007, 245.

ULPRECHT, Ernst Markus (29. XII 1770 Riia, Liivimaa – 11. XII 1831 Tartu), geoloog ja kunstnik; baltisakslane, J. C. Brotze kasupoeg. Lõpetas 1792 Riias lütseumi, õppis 1792 Leipzigi ja 1793 Jena Ük-s. Oli 1804-13 TÜ looduslookab-i inspektor, vastutas ük-i geol kollektsioonide eest ja pidas 1810 mineral loenguid. hiljem oli Tartus ja Riias joonistusõpetaja. Eesti geoloogiliste uuringute alustepanija (koos mineral-prof O. M. L. Engelhardtiga).

T: Umriss der Felsstructur in Est- und Livland (kaasautor O. M. L. Engelhardt). // Karstens Archiv Mineral. (1830) 2.

B: *Левцицкий* I, 199-200; TÜ ajalugu II, 195; EKABL, 551; EGBT, 127.

ULST (sünd. **Pajupuu**), **Elvi** (23. IV 1934 Ravila v, Harjumaa), majandusteadlane. Lõpetas 1952 Tallinna Rahanduse ja Krediiditehnikumi, 1956 Leningradi Rahanduse ja Majanduse Inst-i, maj-knd (1966, TÜ), vk „Üldhariduslike koolide võrgu ja kulude

analüüs ja planeerimine”, maj-dr (1989, Leningradi Finantsinst), vk käsitles rahandussuhete arengut. Oli 1956-60 TÜ maj-tsk-a v-laborant, 1960-65 rahanduse ja krediidi kat-i asst, 1966-67 v-õpetaja, 1968-70 dots-i kt, 1970-90 dots, 1990-92 prof, 1992-98 majanduspol ja riigimaj inst-i, hiljem rahvamaj inst-i riigirahanduse erakorr prof, 1998- TÜ välismaj õt-i v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: riigi rahanduse ja avaliku sektori rahanduse probleemid, funktsioonide jaotus kesk- ja omavalitsuste vahel Põhjamaades ja Eestis, avaliku sektori reformimise suunad. Üle 80 teadustr-e.

T: Rahandussuhted kaasajal (kaasautor). Trt, 1975; Kas akadeemiline välistab merkantiilse? // Akad. (1991) 7; Riigirahandus I-II. Maksundusõpetus (kaasautor M. Hanson). Trt, 1996; Avaliku sektori ökonomika. Trt, 1998; Kohaliku omavalitsuse sotsiaalmajanduslikud ülesanded ja nende finantseerimine. // Eesti kohalike omavalitsuste rahastamise probleemid Euroopa Liiduga ühinemisel. Trt, 2002; Kohaliku omavalitsuse institutsiooni tulevikust Eestis. // Eesti Majandusteaduse Seltsi I aastakonverents. Trt, 2006.

B: EE 14, 567; TÜ BL I, 362; Univ.Tartuensis (2004), 22. IV.

ULUOTS, Jüri (13. I 1890 Kirbla v, Läänemaa – 9. I 1945 Stockholm), õigusteadlane ja riigitegelane; taluniku p. Lõpetas 1910 Pärnu Gümni-i, 1915 Petrogradi Ük-i õigustsk-a. Eesti TA liige (1938). Oli 1916-18 Petrogradi Ük-i rooma ja tsiviilõiguse stipendiaat, 1918-19 Haapsalus rahukohtunik ja kohtu-uurija, 1920-24 TÜ rooma õiguse dots, 1924 Eestimaa õiguse ajaloo prof-i kt, 1925 -27 erakorr prof, 1927-44 korr prof, 1924-31 ja 1942-44 ka õigustsk-a dekaan, 1931-34 üliõpilasajade prorektor. Asutava Kogu liige (1919-20), I, II ja IV Riigikogu liige (1920-23, 1923-26, 1929-32), Rahvuskogu liige ja VI Riigikogu liige (1938-39 Riigivolikogu esimees), Isamaaliidu keskjuh esimees (1937-40), EV peaminister 1939-40. Lahkus ametist NSVL okupatsiooni tõttu. Alustas 1944 tegevust EV seaduslike riigivõimuorganite taastamiseks ja nimetas 18. sept ametisse (nn. Tiefi) valitsuse. Siirdus 1944 Rootsi. – Uurimisvaldkonnad: Eesti õiguse ajalugu, riigiõigus, agraar- ja asustusajalugu. Eesti õigusteaduse loojaid ja EV põhiseaduse peamisi autoreid. Szegedi Ük-i audr (1932).

T: Eestimaa õiguse ajalugu I-II. Trt, 1932; Grundzüge der Agrargeschichte Estlands. Trt, 1935; Die Verträge der Esten mit Fremden im XIII. Jahrhundert. Trt, 1937; La nouvelle

Constitution estonienne et ses tendances. Tln, 1937; Riigipea instituudi kujunemine Eestis ja 1937. a. Põhiseadus. // Õigus (1937) 9; Vabariigi President. // Põhiseadus ja Rahvuskogu. Tln, 1937.

B: EE 14, 567; ETVpK, 136; Prof. Jüri Uluotsa mälestusraamat. Stockholm, 1945; Akad. (1990) 1, 3-17; TÜ ajaloo küsimusi XXXVII, 68-82.

UMBLIJA, Elmar Johannes (11. X 1904 Uderna v, Tartumaa – 11. II 1967 Stockholm), keemik; taluniku p. Lõpetas 1923 Tartus H. Treffneri Gümni-i, 1930 TÜ keemikuna, keemiamag (1935, TÜ), vk „Põlevkiviõli seebistuva osa eraldamisest NaOH-lahuse abil”. Oli 1928-32 TÜ agrikultuurkatsejaama asst, 1932-34 TÜ keemia inst-i asst, 1934-44 Tallinna linna gaasikaitse ja tuletõrje juh. Siirdus 1944 Rootsi, oli 1945-49 Smålandis Flerhoppi klaasivabriku laborijuh, 1949-67 Stockholmis L. M. Ericssoni telefonivabriku uurimisins ja laborijuh. Töid org keemia alalt.

B: AAUT II, 261; ETVpK, 136.

UMBORG, Jaak (16. X 1940 Tallinn), pedagoogika- ja tehnikateadlane; teenistuja p. Lõpetas 1959 Tallinna 22. kk-i, 1962 Tallinna Polütehnikumi raadioside erialal, 1968 TPI raadioaparatuuri konstrueerimise alal, ped-knd (1984, TÜ), vk „На примере преподавани разделов электричества в трудовом обучении, физике и электротехнике”. Oli 1967-90 TPI raadiotehnika kat-i labori juh, v-õpetaja, 1990 dots, 1990-2003 TPÜ loodusteaduste osk-a dots ja teadusinfo osk-a juh, 2003-09 Eesti Lennuakad (Tartu Lennukolledž) lennuliikluse juhtimise osk-a juh, 2010- side- ja navigatsiooni osk-a juh, a-st 2004 ka raadiotehn õppeainete prof. Euro-ins-pedagoog (2001), volitatud lennundusins (2008). – Uurimisvaldkond: lennuinseneride koolitus. Üle 60 teadutr-e.

T: Didactic problems of electronics teaching in secondary school. // The Second Jerusalem Int. Sci. and Technology Education Conf. (1996); Ausbildung von Ingenieurpädagogogen in Estland (kaasautor A. Tarraste). // Perspektiven im zusammenwachsende Europa 43 (1999); Probleme der Humanisierung der technischen Ausbildung (kaasautor V. Umborg). // Unique and Excellent. Ingenieurausbildung im 21. Jahrhundert. Biel, 2000; On continuity of aviation engineer training based on modular curriculum (kaasautor). // Aviation / Int- Res. J. Vilnius Gediminas Technical Univ. 4

(2005) IX; Project-based learning in the laboratory of communication and navigation systems (kaasautor K. Märten). // AVIATION 2009: Abstracts Int. Conf. Vilnius, 2009.

UNDLA, Ilmar (5. VII 1924 Undla v, Virumaa – 20. IV 1987 Pärnu), geograaf, klimatoloog; taluniku p. Lõpetas 1943 Rakvere Gümni, 1950 eksternina Rakvere Kk-i, 1956 TÜ geograafina, oli 1958-61 FAI asp, geogr-knd (1965, TÜ), vk „Päikesekiirguse summade muutlikkuse seaduspärasustest”. Siirdus 1943 Soome, sealt 1944 Rootsi, naases Eestisse 1945. Oli 1945-58 Vergis, Põdruses ja Väike-Maarjas füüsikaõpetaja, 1961-68 FAI n-teadur, 1968-81 EKMI kurortol osk-a n-teadur, 1981-87 v-teadur. – Uurimisvaldkond: ilmastiku antropotroopne mõju, päikesekiirguse režiimi iseärasused Pärnu kuurordi piirkonnas. Tegi kindlaks seose pilvisuse ning päikesekiirguse summade vahel. Töötas välja originaalse valemi, mis võimaldab kvalitatiivselt hinnata ilma muutlikkuse mõju inimorganismile.

B: EKMI BL, 43.

UNDRITZ, Alar Gottfried (30. IX 1905 Tallinn – 5. II 2001 Falkenberg, Rootsi), loomaarstiteadlane; baltisakslane, pastori p. Lõpetas 1923 Tallinna Saksa Poeglaste Gümni, 1929 TÜ loomaarstisk-a, vet-med-dr (1943, Berliini Ük). Oli 1928-30 TÜ loomaarstisk-a patol inst-i asst, 1930-32 prosektori kt, 1933-39 Nõmme linna loomaarst. Asus 1939 Saksamaale. Teenis 1942-44 ja 1945 Saksa armees. Oli 1939-42 Schulitzi (Solec Kujawski), hiljem Beutheni tapamaja loomaarst ja juh, 1944-45 Breslau ringkonnaal-e vet-nõunik, 1945-49 Alam-Saksimaal Gerdaus loomaarst. Siirdus 1949 Rootsi, kus töötas 1949-57 Trelleborgis ja Hörbys, 1957-71 Falkenbergis seemendusvet-arstina ja tegeles a-ni 1976 erapraksisega. – Uurimisvaldkonnad: kana munajuha anomaaliad ning rivanoolpiirituse kasutamine vet-praktikas, hobuste seedetraktihaigused.

T: Parempoolne teguvõimas munajuha kanal. // ELR (1930) 8; Rivanoolmetüülalkohol loomaarsti praksises. // ELR (1934) 5; Väikese käärsoole ummistuse ravi hobusel. // Eesti vet.-arst Rootsis (1952) 5.

B: AAUT II, 277; ETVpK, 137; Eesti Vet.-arst (1955) 10, 59-60; Album Neobaltorum 1879-1956. S. I. 1956, 94; Sveriges veterinärer. Stockholm, 1975, 273; ELR (1995) 7, 316–317; Historia medicinae veterinariae 34 (2009) 3, 116.

E. Ernits

UNDUSK, August (23. VII 1932 Oudova, Pihkva oblast, Venemaa), matemaatik; tööliste p, Jaan U-i isa. Lõpetas 1952 Tallinna ÕI, 1956 TPedI mat ja füüsika õpetajana, 1965 A. I. Herzeni nim Leningradi Rkl Ped Inst-s asp-i, ped-knd (1971, samas), vk käsitles funktsiooni mõiste kujundamist ja selle seoseid koolimat teiste mõistetega. Oli 1956-62 Otepää Kk-i mat-õpetaja, 1965-70 TPedI mat kat-i v-õpetaja 1970-86 dots, 1986-92 kat-i juh, a-st 1992 TPÜ mat-inform osk-a dots. – Uurimisvaldkond: koolimat, mat didaktika. Koost. õpikuid ja õppevahendeid. Gerhard Rägo mälestusmedal (1992).

T: Matemaatika õpetamise seostamisest eluga. // Nõuk Kool (1964) 10; Funktsiooni mõiste arengust koolimatemaatikas. // Nõuk Kool (1975) 6; Matemaatika õpetamisest VII klassis (kaasautor). Tln, 1975; Matemaatika õpetamisest VII klassis (kaasautor A. Telgmaa). 2. Tln, 1982.

B: EE 14, 567-568; Nõuk Õpetaja (1971), 1. V; Õpetajate Leht (1992) 11. VII.

UNDUSK, Jaan (14. XI 1958 Otepää), kirjandusteadlane ja kirjanik; August U-i p. Lõpetas 1977 Tallinna 21. kk-i, 1982 TÜ eesti filoloogina, 1986 KKI-s asp-i, filol-knd (1986, Eesti TA), vk „F. Tuglase osa eesti ilukirjandusliku stiili teooria arengus”. Täiendas end Soomes, Austrias, Saksamaal, Prantsusmaal jm. . Eesti TA akadeemik (2007). Oli 1986 KKI kirj-teooria sektori n-teadur, 1987 teadur, 1989-93 v-teadur, 1993-94 Underi ja Tuglase Kirjanduskeskuse v-teadur, 1994-2000 kirj-teooria uurimisrühma juht, 2000- dir .– Uurimisvaldkonnad: F. Tuglase looming, Eesti ja Euroopa kultuurilugu, kirj-teooria, baltisaksa kirj, kirjandusfilos, väliseesti kirjanikud Avaldanud ilukirj teoseid (romaan *Kuum*, 1990, näidend *Goodbye, Vienna*, 1999 jm) ja tõlkinud. EV Valgetähe III kl teenetemärk (2001).U 100 teadustr-t.

T: Oxymoron als Profanation des Heiligen: Zu Thomas Bernhard. // Interlitt. (2002) 7 (2); Eesti kui Belgia: Viimne baltlane Hermann Keyserling. // Tuna (2003) 2; Peamiselt Victor Hehnist, aga veidi ka Faehlmannist: III baltisaksa kirjakuultuuri sümposiumi ainetel. // KK (2006) 6-7; Ajalookirjutusest Eestis ja eksiilis. // Tuna (2007) 1; Ein Stück deutschbaltischer Literatur von heute. // Nachrichtenblatt der Baltischen Ritterschaften (2008) 199; Eesti, eksiil ja Välis-Eesti: Väike mentaliteedilugu. // Akad. (2009) 10; Juhan

Salokannel ja tema Jaan Kross. // Lng (2009) 9; Tuulik ehk unistus tapvast reaalsusest. // Lng (2010) 2.

B: EE 14, 568; EKnl, 629-630; EKrL, 629-630; KK (1987) 3, 190-191.

UNDUSK, Viktor (24. XII 1938 Dno, Pihkva obl, Venemaa), tehnikateadlane; taluniku p. Lõpetas 1957 Kiviõli 1. kk-i, 1962 TPI mäeins-i erialal, tehnikaknd (1978, A. Skotšinski nim Mäeinst, Moskva), vk „Исследование и выбор параметров принудительного обрушения кровли при камерной системе разработки горючих сланцев Эстонского месторождения”. Oli 1962-70 Kiviõli kaevanduse meister, mäemeister, allmaatranspordi ülema aset ja tootmisjsk-a ülema aset, 1970-71 A. Skotšinski nim Mäeinst-i Eesti Filiaali rühmajuht, 1971-78 n-teadur, 1978-88 v-teadur, 1988-95 TTÜ mäeinst (a-ni 1992 mäekat) mineraalvæetiste labori j-teadur, 1996-2000 AS Eesti Põlevkivi Rakendusuringute Keskuse juh asetäitja, 2000-02 Estonia kaevanduse mäetööde tehnoloog, 2003 OÜ Viru Keemia Grupp Aidu Oil lepinguline töötaja, 2003-TTÜ Virumaa Kolledži õppejõud. – Uurimisvaldkonnad: tehnol skeemide väljatöötamine ja nende majanduslik analüüs põlevkivikaevanduste jaoks, põlevkivi väljamisega kaasnevate protsesside (tervikute deformeerumise ja purunemise, lae ja maapinna vajumise seaduspärasuste) uurimine. U. 50 teadustr-t.

T: Совершенствование камерной системы разработки на шахтах объединения Эстонсланец. // Уголь (1987) 4; Определение параметров оседания земной поверхности при камерной системе разработки (kaasautor A. Toomik) // Горючие сланцы (1983) 6; Технология отработки панельных целиков для условий сланцевых шахт (kaasautor). // TTÜ Toim. 718 (1990); Разрушение целиков на сланцевых шахт. // TTÜ Toim. 718 (1990).

UNGER (a-ni 1952 **Karilaid**), **Helve** (21. III 1928 Tallinn – 6. II 1997 Tallinn), spordipedagoog; olnud Juhan U-i abikaasa. Lõpetas 1947 Tallinna Arve- ja Plaanindustehnikumi, 1951 TÜ kehakultuuritsk-a, 1965 samas asp-i, ped-knd (1967, TÜ), vk „Kiirjooksu tulemuste sõltuvus jooksja kehalistest võimetest ja kehalise arengu näitajatest”. Oli 1947-48 TÜ kergejõustiku kat-i laborant, 1951-54 õpetaja, 1954-56 v-õpetaja, 1956-61 õpetaja, 1965-66 keh kasv ja spordi kat-i õpetaja, 1966-71 v-õpetaja,

1971-76 dots, 1976-86 TPI keh kasv kat-i dots, 1986 metoodikakabineti juh. –
Uurimisvaldkonnad: kehalise kasv teooria ja metoodika, sportliku treeningu alused.

T: Kergejõustikualade tehnika alused (kaasautor). Trt, 1965; Sportliku treeningu üldised alused. Trt, 1973.

B: TÜ BL I, 342; ESBL, 721.

UNGER, Juhan (26. III 1931 Tartu), spordipedagoog ja –tegelane; metsavahi p, Meeli Roosalu abikaasa, olnud Helve U-i abikaasa. Lõpetas Valga 1. kk-i, 1954 TÜ kehakultuurisk-a, 1958 samas asp-i, biol-knd (1969, TÜ), vk „Puhkerezhiimide mõju töövõimele ja vereringe talitluse muutused korduvate kehaliste pingutuste puhul”. Oli 1954-55 TÜ kergejõustiku kat-i õu täitja, 1958-60 õpetaja, 1960-64 keh kasv ja spordi kat-i v-õpetaja ja juh, 1964-67 ja 1969-70 kergejõustiku kat-i v-õpetaja, 1971-74 dots, 1967-69 ka Kalevi Tartu Kõrgema Spordimeisterlikkuse Kooli dir, 1974-84 ENSV Spordikomitee esimees, 1984-91 TPedI sportmängude ja kergejõustiku kat-i dots ja juh, 1991-93 TPÜ kergejõustiku õt-i juh ja prof, 1993-96 kehakultuuriteooria õt-i prof, 1997-emeritprof. – Uurimisvaldkond: spordifüsiol, spordiliikumise organisatsioon ja kooli kehaline kasv. U 150 teadustr-t.

T: Kõrgushüpe. Trt, 1971; Kergejõustikualade tehnika alused. Trt, 1972; Rahvusvahelise olümpialiikumise ja olümpiamängude ajalugu. Tln, 1988; Kergejõustikualade õpetamine (koostaja). Tln, 1992; Kergejõustikualade tehnika (koost.). Tln, 1993, Kergejõustiku treening (koost.). Tln, 1996.

B: TÜ BL I, 342; ESBL, 721.

UNGERN-STERBERG, Paul von (17. I 1872, Karste – surmaaeg ja –koht teadmata), arstiteadlane, psühhiaater; baltisakslane, paruni p. Lõpetas 1896 TÜ, oli seejärel TÜ psühhiaatria kliiniku ja siis Riias Rothenbergi kliiniku asst. Õppis 1898-99 Heidelbergis ja Berliinis, med-dr (Berliin, 1899), vk „Zur Frage des Gedankenlautwerdens“. Oli 1899-1904 oli psühhiaater ja närviarst Tartus, kust lahkus Vene-Jaapani sõtta.

B: Die Aerzte Livlands, 406.

K. Kalling

UNGERN-STERMBERG, Reinhold Bernhard von (16. X 1808 Riia – 3. III 1884 Riia), õigusteadlane; baltisakslane, aadlikust ametniku p. Õppis 1826-29 TÜ-s ja 1829-30 Heidelbergi Ük-s õigusteadust, õiguskn (1835, TÜ), vk „De summi supplicii justitia et necessitate”. Oli 1835-39 TÜ vene õiguse eradots, 1839-52 Viljandi ja Pärnu maakohtu sekr, 1852-67 Riias konsistooriumi assessor, a-st 1867 Liivimaa õuekohtu sekr.

B: *Левуцкый* I, 590-592; AAUD, 157.

UNGERSON, Johan (Johannes) (10. X 1910 Ulila v, Tartumaa – 20. XI 1991 Eskilstuna, Rootsi), botaanik ja taimefüsioloog; taluniku p. Lõpetas 1939 eksternina Olustvere Põllum-kk-i, 1940 Tallinna Rahvaülikooli Seltsi Erakolledži, 1944 TÜ põllumtsk-a agronomina, 1949 Uppsala Ük-i loodustsk-a, *mag. fil.* (1950, Uppsala Ük), *lic. fil.* (1957, Stockholmi Ük), Ph.D. biol alal (1960, Turu Ük), vk „Untersuchungen über den Tagesverlauf der apparanten CO₂ – Assimilation unter natürlichen Bedingungen”. Oli 1934-36 Põllutöökoja nõuandetalituse konsulent-sekr, 1936-40 Kuusiku katsejaama katsetehnik ja TÜ taimehaiguste katsejaama asst. Siirdus 1944 Rootsi. Oli 1944-50 Ultunas ja Uppsalas põllu- ja vabrikutöoline, 1950-59 Lilla Edetis Nyköpingis, Arbogas, Norrtäljes ja Göteborgis gümni-i õpetaja, 1957-75 Turu Ük-i teadur, 1959-77 Stockholmi Mörby Gümni-i õpetaja, 1970-85 Stockholmi Eesti Gümni-i juh. – Uurimisvaldkond: taimefüsiol, hariliku männi, hariliku kadaka ja hariliku kuuse fotosüntees ja hingamine sügistalvel.

T: Untersuchungen über den Tagesverlauf der Photosynthese und der Atmung unter natürlichen Bedingungen in der Subarktis (Finnisch-Lappland) (kaasautor G. Scherdin). Helsinki, 1962; Untersuchungen über Photosynthese und Atmung unter natürlichen Bedingungen während des Winterhalbjahres bei *Pinus silvestris* L, *Pices excelsa* Link. und *Juniperus communis* L (kaasautor G. Scherdin). // *Planta* (Berlin) 67 (1965); Photosynthesed et respiration en periode estivale sons conditions naturelles, chez *Pinus silvestris* L. dans la forest de pins la plus septentrionale du monde (kaasautor G. Scherdin). // *Plant* (Pariis) (1968) 3.

B: AAUT III, 390; ETVpK, 137.

UNIVER, Toivo (24. XII 1940 Mikitamäe v, Tartumaa), aiandusteadlane; teenistuja p. Lõpetas 1958 Räpina Aiandustehnikumi, 1968 EPA agron-tsk-a, 1973 EMMI-s asp-i, põllum-knd (1981, Mittemustmulla Tsonaalse Aianduse TUI, Moskva), vk käsitles õunapuude sortide ja vormide uurimise tulemusi Eestis. Oli 1968-70 EMMI Polli katsebaasi agronoom, 1973-88 puuviljanduse osk-a n-teadur, 1989-95 v-teadur, 1995-98 Polli Aianduse Uuringute Keskuse teadusdir, 1998-2003 dir, a-st 2003 v-teadur, ühtlasi 1987-89 EPA aianduse- ja taimekaitse kat-i v-õpetaja, 1989-92 dots, 1992-93 aianduse õt-i prof, 1994-2002 aiandusinst-i dots. – Uurimisvaldkonnad: õuna- ja pirnipuude sordid ja agrotehnika, puuviljandus, pomol ja aianduskultuuride paljundusviisid. Üle 50 teadustr-e.

T: Chemical composition of fruits of sea buckthorn and how it changes during the harvest season in Estonia (kaasautorid M. Jalakas, K. Kelt). // J. Fruit and Ornamental Plant Res. 12 (2004); Evaluation of apple cultivars for scab resistance in Estonia (kaasautor). // Agron. Res. (2006) 4; Living grass mulches in strawberry cultivation (kaasautorid K. Põrk, N. Univer). // Agron. Res. 7 (2009).

B: EPA BL II, 42-43; EPMÜ BL, 46; EPBL, 552-553.

UNIVERE (a-ni 1928 **Univer, Aleksandra**, 1928-34 **Grünvald**, 1934-37 **Univer-Grünvald**), **Aili** (23. X 1901 Kähri v, Võrumaa – 5. X 1994 Tallinn), keeleteadlane; kooliõpetaja t. Lõpetas 1919 Tartu S. Puškini Tütarlaste Gümni, 1925 TÜ eesti filoloogina, filol-mag (1927, TÜ, ü.a. 1946 filol-knd-ks), vk „J. V. Jannseni *Eesti Laulik*. Allikakriitiline katse”. Oli 1927-29 Võru Tütarlaste gümni, 1929-30 Saaremaa Ühisgümni, 1930-33 Tapa Gümni eesti k-e õpetaja, 1936-41 ES-i murdeuurija TÜ eesti k-le arhiivis ja 1941-44 TÜ eesti k-le ja suguk-te arhiivis, 1944-47 TÜ eesti k-e kat-i asst, 1950-52 õu täitja, 1947-79 KKI k-e uurimise sektori (murdesektori) v-teadur, 1952-55 ka sektori juh. – Uurimisvaldkond: Eesti murrete (peam kesk- ja idamurded) kujunemine ja uurimine. Töötanud enam kui 60 murrakualal ja kogunud üle 60 000 sõnasedeli, 2100 lk teksti ja 170 tundi helilindistusi. Olnud tegev eesti murrete sõnarmt-u koondkartoteegi loomisel 1952-63, *Eesti murrete sõnaraamatu* koostamise põhimõtete sõnastajaid ja kauaaegne käsikirja koost. ES auliige (1980).

T: *a*-listest mitmuse vormidest eesti murdeis. // ES-i ar I. Tln, 1955; Ühesilbiliste vokaaltüvede pluraali genitiivist. // KKI uurimused II. Tln, 1958; Eesti *tu*-liitelistest omadussõnadest. // ES-i ar18. Tln, 1972; Idamurde tekstid. Tln, 1996; Põhjaeesti keskmurre: häälikulisi ja morfoloogilisi peajooni (kaasautor M. Must). Tln, 2002.

B: EE 14, 568; AAUT II, 243; TÜ BL I, 252-253.

UNT, Anto (26. XII 1955 Tartu), filosoof ja füüsik; Inge ja Väino U-i p. Lõpetas 1974 Tartu 2. kk-i ja 1979 TÜ füüsika osk-a, füüsika-mat-knd (1991, TÜ), vk „Трансформация физических величин при БМС симметрии“, *filos-mag* (2010, TÜ), vk „Making inferences in case of attitudes“. Oli 1979-91 AAI teadur, a-st 1991 programmeerija mitmes firmas (*Urania, Softronic, GennetLab*). Tõlkinud eesti k-de kaks analüütilise filos alast monogr-t (S. Kripke *Nimetamine ja paratamatus*, 2001; W.Quine'i *Sõna ja objekt*, 2005) ning arvukalt art-id Davidsonilt, von Wrightilt, Ramsey'lt, McTaggartilt jt. – Uurimisvaldkonnad: gravitatsiooniteooria, hoiakuloogika, tähendusteooriad, teadusfilos. 15 teadustr-t.

T: Variation of physical quantities under BMS transformations. // Proc. Acad. Sci. Est. Phys. Math. 37 (1988); Hoiakuloogika. // Akad. (1997) 2; The Copenhagen interpretation of quantum mechanics and common sense. // Estonian studies in the history and philosophy of science. Dordrecht, Boston, London, 2001; Kas füsikalism ise allub füüsikalisele kirjeldusele? // Teaduse uuringud: eesmärgid ja meetodid. Teaduslugu ja nüüdisaeg XI. Trt, 2007; Semantika naturaliseerimisest. // *Studia Philosophica Estonica* 1 (2008) 3.

UNT (a-ni 1987 **Kangur**, 1987-2006 **Pihl**), **Eve** (2. XII 1964 Tartu), arstiteadlane, taastusravi arst ja spordifüsioloog; õpetajate t. Lõpetas 1983 TSIK-i, 1989 TÜ pediaatria osk-a, 1998 TÜ-s doktorantuuri, med-dr (1999, TÜ), vk „Cardiovascular risk factors in middle-aged former athletes“. Täiendas end Helsingi, Tampere ja Uppsala Ük-s. Oli 1989-91 TÜ pediaatria resident, 1992-93 tervishoiu inst-i v-laborant, 1995-97 asst, 1997-2001 spordiped inst-i teadur, 2001-02 biokeemia inst-I järeldr, 2003 spordibioloogia ja füsioteraapia inst-i v-teadur, a-st 2004 TÜK spordimed ja taastusravi kliiniku arst-õppejõud, a-st 2009 TÜ spordimed ja taastusravi kliiniku dots ja TÜK taastusravi kliiniku

arst, ka spordibiolo ja füsioteraapia ins-ti v-teadur. - Uurimisvaldkonnad: südame- ja veresoonkonna haiguste riskitegurid endistel tipp-, tervise- ja mittesportlastel; südame- ja veresoonkonna haiguste riski vaskulaarsed ja metaboolsed aspektid, kehalise töövõime füsiol determinandid. Eesti Spordimed-i Föderats-i ja Füüsilise Aktiivsuse ja Vormisoleku Uurimise Rahvusv Nõukogu (ICPAFR) liige. Eesti medali- ja karikavõitja võrkpallis. 170 teadustr-t.

T: Anthropometrical and strength characteristics in middle-aged obese women (kaasautorid T. Jürimäe, J. Jürimäe). // Biol. Sport 16 (1999) 3; Changes in body fluids during endurance rowing training (kaasautorid T. Jürimäe, J. Jürimäe). // In Vivo Body Composition Studies 904 (2000); Circulatory response to single weight and walking training sessions of similar energy cost in middle-aged overweight females (kaasautorid T. Jürimäe, J. Jürimäe). // Clin. Physiol. 20 (2000) 2; An influence of physical activity level and anthropometric indices on the 6-minute walking test results in elderly females (kaasautor). // Biol. Sport 18 (2001) 2; Perceived exertion and perceived readiness to begin a new bout during interval training in middle-distance runners (kaasautor). // J. Hum. Movement Studies 42 (2002) 6; Atherogenic inflammatory and oxidative stress markers in relation to overweight values in male former athletes (kaasautor). // Int. J. Obesity 30 (2006) 1; Homocysteine status in former top-level male athletes: possible effects of physical activity and fitness (kaasautor). // Scand. J. Med. Sci. Sports 18 (2008) 3.

B: EA (2000) 5, 314; TÜA 1982-2007, 86, 158,161.

UNT (a-ni 1955 **Kennberg**), **Inge** (15.XII 1928 Tallinn) pedagoogikateadlane; sadulsepa t, Väino U-i abikaasa, Anto U-i ema. Lõpetas 1947 Tallinna 8. kk-i, 1952 TÜ ajaloo-k-etsk-a loogika ja psühhol osk-a, 1952-55 TÜ-s asp-i, 1973 samas doktorantuuri, ped-knd (1955, TÜ), vk. "Õpilaste tundmaõppimine ja pedagoogiliste karakteristikate koostamine klassijuhataja poolt", ped-dr (1975, Vilniuse Ük), vk. "Индивидуализация учебных заданий и его эффективность (на матерьялах 5.-6)". Täiendas end Kieli, Hannoveri ja Londoni Ük-s. Oli 1955-60 TPedI ped ja psühhol kat-i v-õpetaja ja 1960-61 kat-i juh, 1961-65 TÜ ped kat-i v-õpetaja, 1966-75 dots, 1975-90 prof, 1975-85 ka kat-i juh, 1990-93 Eesti Hariduse Arengukeskuse teaduskonsultant, 1993-96 TPÜ didaktika õt-i prof,

1996- emeritprof. - Uurimisvaldkonnad: õpilaste aktiveerimine õppeprotsessis, õpetuse individualiseerimine, õpioskused, andekuse psühhol ja ped-d probleemid, õppekava teooria, haridusterminol. ETBL ped ja psühhol erialatoim. *Eur. Council for High Ability* ja *Arbeitskreis Begabtenforschung und Begabtenförderung* liige, ÜPUI asutaja-liige ja (1962-) didaktika sektsiooni juh, EAPS-i auliige, J. Käisi Seltsi juh liige, HTM haridusterminol komisjoni liige. ENSV tnl teadlane (1989). Vab Presidendi kultuurirahastu hariduspreemia (2005). Valgetähe IV kl teenetemärk (2000), B. J. Forseliuse Seltsi Suure Ignatsi Jaagu medal (2002). Üle 100 teadustr-e.

T: Õpilase individuaalsus ja klassijuhataja.// Tln, 1962; Õpilase iseseisev töö tunnis. // Tln, 1966; Programmõpe ja õpimasinad (kaasautorid U. Agur ja K. Toim). // Tln. 1967; Õpilaste aktiveerimine tunnis. // Tln, 1974; Индивидуализация и дифференциация обучения. // М.,1990; Individual work of students on assignment as on indicator of the level of their learning skills. // Fourth Eur. Conf. for Res. on Learning and Instruction. Turku, 1991; Elements of hidden curriculum in Estonian education under Soviet Regime. // European Research of Curriculum. Book summaries of the first European Conference on Curriculum. Enschede, 1994; Einige Innovationstendenzen zur Differenzierung der estnischen Schule. // Begabungsförderung in der Schule. Rostock, 1998; Valik ülddidaktika termineid inglise-, saksa-, soome- ja venekeelsete vastetega (kaasautor V. Maanso). // Tln, 2003; Andekas laps. // Tln. 2005

B: EE 14, 569; Inge Unt. Personaalbibliograafia. Tln, 1998.

UNT, Väino (9.XI 1932 Rõngu v, Tartumaa), füüsikateoreetik; õpetaja p, Inge U-i abikaasa, Anto U-i isa. Lõpetas 1952 Tartu 1. kk-i, 1957 TÜ füüsika osk-a, oli 1957-60 samas asp, füüsika-mat-knd (1962, TÜ), vk. „Tsentraalsümmeetrilistest gravitatsiooniväljadest üldrelatiivsusteoorias”, füüsika-mat-dr (1993, Sankt-Peterburgi Ük), vk „Гравитационное излучение в нелинейных приближениях и самодействующий гравитион”. Täiendas end Grenoble'i Ük-i teor füüsika suvekoolis Les Houches'is, Londoni, Pittsburgi, Princetoni, Alberta ja Victoria ük-des, California Tehnol Inst-s. Oli 1960-66 FAI teadur, 1966-70 v-teadur, 1970-73 teadusdir, 1973-74 AAI teadusdir, 1974-86 dir, 1986-96 v-teadur, 1996-2002 teadur. Pidanud 1972 külalislektorina loenguid Nebraska Ük-s. - Uurimisvaldkonnad: üldrelatiivsusteooria,

Einsteini võrrandite modifitseeritud lahendusmeetodid ja alternatiivsed lahendid, gravitatsioonikiirgus, kiirguskaod, mittelineaarne mälu, klassikalise elektrodünaamika liikumisvõrrandite üldistamine, teadusfilos. Üle 50 teadustr-e.

T: Центральносимметрические гравитационные поля и условия непрерывности в общей теории относительности. // Изв. высш. уч. зав. Физика (1961) 4; Об общем принципе относительности. // Философские проблемы теории тяготения Эйнштейна и релятивистской космологии. Киев, 1965; On approximate radiative solutions of the Einstein equations (kaasautor P. Kuusk) // General Relativity and Gravitation 7 (1976); On the types of Einstein equations and globally admissible coordinate systems. // Proc. third Marcel Grossmann meeting on general relativity. Shanghai, 1983; О неоднородных и нелинейных координатных условиях в ОТО. // Гравитационная энергия и гравитационные волны. Dubna, 1992; Extended electrodynamics as a model of the field theory of gravitation. // Problems on high energy physics and field theory. M, 1992; A relativistic theory of gravitation suggested by (self)interacting gravitational radiation (kaasautor A. Unt). // Problems on high energy physics and field theory. M, 1993; Eccentric interacting electron. // Proc. Est. Acad. Sci. Phys. Math. 44 (1995); Alternative asymptotic wave solutions of the field equations. // Proc. Est. Acad. Sci. Phys. Math. 47 (1998) 2.

UNTERBERGER, Alexander Martin (23. VII 1827 Riia – 9. XI 1875 Tartu), loomaarstiteadlane; baltisakslane, käsitöölise p, Heinrich Friedrich Simon U-i vend. Lõpetas Riia kub-gümni-i, 1851 Berliini vet-kooli, vet-mag (1862), vk “Historische Zusammenstellung in der Veterinärchirurgie bei Frakturen gebrauchten Verbandmethoden”. Oli 1859-62 TVK ja TVI adjunkti kt, 1862-69 adjunkt, 1869-75 prof. – Uurinud esimeste seas Eestis loomade luumurdude ravi, kanamunade mikrofloorat ja linnuparasiite. Käsitlenud tapamajade rajamise vajalikkust ja nende sisseseadet.

T: Die Wirksamkeit der Klinik der Dorpatschen Veterinärschule in den Jahren 1860 und 1861. Dorpat, 1862; Kurzer Rückblick auf die Geschichte des Hufbeshlages und die Charliersche Methode. Dorpat, 1869.

B: EE 14, 570; DBbL, 830; Альбом имматрикулированных в ДВИ, 328; ELR V (1931) 4/5, 126.

UNTERBERGER, Heinrich Friedrich Simon (29. (17.) XII 1810 Riia – 8. VI (27. V) 1884 Tartu), loomaarstiteadlane; baltisakslane, käsitöölise p, Alexander Martin U-i vend. Lõpetas 1834 Viini vet-kooli, õppinud ka Berliini, Müncheni ja Stuttgardi vet-koolides. Omandas 1835 Peterburis I järgu vet-arsti ja 1839 v-vet-arsti kutse. Oli 1836-49 Simbirski apanaazikontori vet-arst, 1849-82 TVK ja TVI prof, 1858-82 ka dir. Eesti ja Läti alal vet-san-ekspertiisi algatajaid ja hobusekasv arendajaid. Aitas üleriiklike komisjonide liikmena kaasa kogu Vene impeeriumi vet arengule. – Uurimisvaldkonnad: veiste katk, siberi katk jt loomanakkushaigused, zoohügieeni retseptuur, episotol, kohtuvet ja lihavaatlus, sünnitusabi, loomapsüühika, vet-ajalugu. Üle 90 teadustr-e.

T: Mitteilungen aus dem Inneren Russlands, zunächst für Pferdeliebhaber. Dorpat, 1853; Über Hippophagie. Dorpat, 1857; Warum hat auch die Gründung selbstständiger Veterinärschulen in Russland bisher noch keinen wesentlicher Einfluss auf die Seuchentilgung ausgeübt? Dorpat, 1860; Das estnische Pferd. Dorpat, 1861; *Audiatur et altera pars*. Dorpat, 1864; Beiträge zur Geschichte der Rinderpestimpfung. Dorpat, 1865; О чуме рогатого скота и о мерах к предохранению и пресечению оной. Dorpat, 1871; Das erste Jubiläum der Dorpater Veterinärschule. Dorpat, 1873; Ist das Genuss des Fleisches und der Milch von perlsüchtigen Rindern als Nahrungsmittel für Menschen unbedingt zu verbieten? Riga, 1877.

B: EE 14, 570; DBbL, 830; ELR V (1931) 4/5, 126, 141-145; A. Hansen, v. Stammtafeln nicht immatrikulierter baltischer Adelsgeschlechter 1₅₋₆. Reval, 1935, 86; Архив вет. наук (1884) 3, 1-9; Э рнитс, Э.. Роль Ф. Унтербергера в развитии иммунологии и других отраслей ветеринарии. // Сб. научных трудов Эстонской сельскохозяйственной академии. 136 (1982), 97-106; Tartu vet-õppeasutuse (kool, teaduskond, instituut) direktorid ja dekaanid 1848–2008. Trt, 2008, 8–9.

UNVERRICHT, Heinrich (18. IX 1853 Breslau – 1912), arstiteadlane, internist; sakslane. Lõpetas 1877 Breslau Ük-i, promoveerus samal aastal, vk „Studien über die Lungenentzündung“. Oli 1883 Breslau Ük-i teraapia kat-i dots, 1886 Jena Ük-ii polikliiniku juh ja prof. 1889-1892 TÜ eripatol ja teraapia prof. 1892 siirdus Magdeburgi

linnahaigla juhatajaks. - Kirjeldas närvisüsteemi kahjustuste uusi kliinilisi vorme – nn müokloonus-epilepsia ja paramüokloonuse, samuti kollagenoosi vormi, dermatomüosiiti, mis kirj-s kannavad tema nime.

T: Untersuchungen des Tuberkulins. / Ptb. Med. Wochenschr. XVI (1891) 13-14; Die Myoclonie. Leipzig u. Wien, 1891.

B: *Левуцкый* II, 162; Die Aerzte Livlands, 406; TÜ ajalugu, II, 244.

K. Kalling

URBEL (a-ni 1959 **Reimann**), **Helje** (14. IX 1935 Viljandi), keemik; kellasepa t. Lõpetas 1954 Viljandi 1. kk-i, 1959 TÜ arstitsk-a farmatseudina, keemiaknd (1980, Eesti TA), vk „Исследование реакции окиси этилена с фенилалканами, синтез и свойства поверхностно-активных веществ на основе алкилароматических спиртов”. Oli 1959-71 Apteekide Peaval apteegis nr 89 ja Pärnu Linna Haigla apteegi proviisor, 1971-82 KI ins ja n-teadur, 1982-93 v-teadur, 1993- AS-i Detergentid tehnol labori keemik. – Uurimisvaldkonnad: alküülaromaatsete alkoholide süntees, alküülbenseenide ja Lewis'i hapete uurimine etüleenoksiidi kondensatsioonireaktsiooni abil, erinevate rasvtoorainete kasutamine kosmeetiliste detergentide sünteesiks. Osales kalatööstuse heitrasvade baasil saadud pindaktiivse aine sünteesi väljatöötamisel ja selle alusel šampooni tööstuslikul tootmisel. NSVL rkl preemia (1987, koll-s). Üle 30 teadustr-e.

T: Поверхностно-активные свойства Na-солей сульфатов алкилфенилэтиловых спиртов. // Коллоидный ж. (1987) 5; О конденсации толуола и окиси этилена (kaasautor J. Jõers). // Ж. орган. хим. 15 (1979); Dependence of physico-chemical properties of surface active derivatives of alkylaromatic alcohols on structure (kaasautor J. Jõers). // Proc. World Surfactants Cong. München, 1984; The process for preparing anionic surfactants on the basis of fatty wastes of the fishprocessing industry (kaasautor J. Jõers). // 2nd World Surfactants Cong. Paris, 1988.

URI, Asko (3. XII 1953 Tallinn), keemik; õpetaja ja filosoofi p. Lõpetas 1972 Tartu 2. kk-i, 1977 TÜ füüsika-keemia-*tsk*-a keemikuna, 1982 TÜ-s asp-i, keemiaknd (1984, TÜ), vk „Влияние строения сложных эфиров температуры и среды на кинетику переэтерификации фторбутилортотитанатом”. Oli 1977-79 TÜ org keemia kat-i stažöör-uurija, 1982-85 TÜ keem kineetika ja katalüüsi labori n-teadur, 1985-93 v-teadur,

1993-94 TÜ keem füüsika inst-i v-teadur, 1994-97 keemik, 1997-2000 teadur, 2000-01 v-teadur, 1993-94 ka Stockholmi Ük-i neurokeemia- ja toksikoloogia inst-i külalisteadlane, 2001-02 TÜ org ja bioorg keemia inst-i v-teadur, 2002-05 Eesti TA uurija-prof TÜ org ja bioorg keemia inst-i juures, 2005-2007 TÜ org ja bioorg keemia inst-i j-teadur, 2007- TÜ keemia inst-i j-teadur. – Uurimisvaldkonnad: bioaktiivsete ainete disain ja arendus, nukleotiidretseptorite antagonistid, proteiinkinaaside inhibiitorid, polümeerseotud reaktsioonid, sünteesid tahkel faasil, bioanalüüsimeetodid. Üle 40 teadustr-e.

T: A new class of compounds, peptide derivatives of adenosine 5'-carboxylic acid, includes inhibitors of ATP receptor-mediated responses. (kaasautor). // Bioorg. Med. Chem. 2 (1994); Adenosine-5'-carboxylic acid peptidyl derivatives as inhibitors of protein kinases (kaasautor). // Bioorg. Med. Chem. Lett. 9 (1999); Conjugation of adenosine and hexa-(D-arginine) leads to a nanomolar bisubstrate-analog inhibitor of basophilic protein kinases (kaasautor). // J. Med. Chem. 49 (2006); Structural analysis of ARC-type inhibitor (ARC-1034) binding to protein kinase A catalytic subunit and rational design of bisubstrate analogue inhibitors of basophilic protein kinases (kaasautor). // J. Med. Chem. 52 (2009); Bisubstrate inhibitors of protein kinases: from principle to practical applications (kaasautor). // ChemMedChem 5 (2010); Bisubstrate fluorescent probes and biosensors in binding assays for HTS of protein kinase inhibitors (kaasautor). // Biochim. et Biophys. Acta 1804 (2010).

URI, Veiko (19. XII 1969 Tartu), metsateadlane; töölise p. Lõpetas 1988 Tartu 14. kk-i, 1993 EPMÜ metsamaj-ins-na, metsateaduste mag (1997, EPMÜ), vk „Harvendusraie mõju hariliku männi tüve ja okste teiskasvule”, Ph.D. metsateadus alal (2001, EPMÜ), vk „The dynamics of biomass production and nutrient status of grey alder and hybrid alder plantations on abandoned agricultural lands”. Oli 1992 EPMÜ laborant, 1992-95 v-laborant ja n-teadur, 1995-97 asst, 1997-2002 lektor, 2002- metsandus- ja maaehitusinst-i dots. – Uurimisvaldkonnad: bio- ja keskkonnateadused, metsandusteadus (metsakasv, biomassi tootmine, põllumaade metsastamine, kiirekasvulised lehtpuud, aineriided). Üle 40 teadustr-e.

T: Biomass production and nutrient accumulation in short-rotation grey alder (*Alnus incana* (L.) Moench) plantation on abandoned agricultural land (kaasautorid H. Tullus, K.

Lõhmus). // Forest Ecol. Manag. 161 (2002) 1-3; Nutrient allocation, accumulation and above-ground biomass in grey alder and hybrid alder plantations (kaasautorid K. Lõhmus, H. Tullus). // Silva Fennica 37 (2003) 3; Variation in fine root biomass of three European tree species: Beech (*Fagus sylvatica* L.), Norway spruce (*Picea abies* L. Karst.) and Scots pine (*Pinus sylvestris* L.) (kaasautor). // Plant Biosystems 141 (2007) 3; The effect of land use on net nitrogen mineralization on abandoned agricultural land: silver birch stand *versus* grassland (kaasautor). // Forest Ecol. Manag. 255 (2008) 1; The dynamics of biomass production in relation to foliar and root traits in a grey alder (*Alnus incana* (L.) Moench) plantation on abandoned agricultural land (kaasautor). // Forestry 82 (2009) 1.

B: EPMÜ BL, 115; 80 aastat akadeemilist metsanduslikku haridust Eestis. Jõgeva, 2000, 78.

UROV, Kaarli (29. V 1937 Tallinn – 16. III 2003 Tallinn), keemik; töösturi p. Lõpetas 1955 Kirovi oblasti Katelnitši raj-i Borovka Kk-i, 1960 TPI keemiatsk-a, 1965 samas asp-i, tehnikaknd (1966, TPI), vk „Kütuste ja gaasi keemiline tehnoloogia”. Elas 1941-55 küüditatuna Kirovi obl-s. Oli 1960-62 TPI põlevkivikeemia uurimislabori ins, 1965-66 org keemia kat-i asst, 1966-71 v-õpetaja, 1971-78 KI füüsikal-keem uurimuste sektori v-teadur, 1978-89 KI teadusdir, 1989- KI põlevkivide ja põlevkivi osk-a j-teadur. – Uurimisvaldkonnad: kerogeenide keemia ja põlevkivide geokeemia, põlevkivide süstematiseerimine ja nende ümbertöötlemisprotsesside teor alused, settekivimite org aine transformeerumine looduses, põlevkivi termiline lagunemine, mineraalne mõju. Koostanud monogr maailma põlevkividest, mis koondab andmeid põlevkivi mitmesaja leiukoha kohta. On ajakirja *Oil Shale* loojaid ja rahvusv koostöö taaskäivitajaid. U 200 teadustr-t.

T: Термическая деструкция сланца-кукерсита в вакууме. // Хим. твердого топлива. (1996) 5; Thermal decomposition of kerogens. Mechanism and analytical application. // J. Analyt. Appl. Pyrolysis 1 (1980) 4; On the mechanism of the effect of aluminosilicates on thermal decomposition of oil shale kerogen (kaasautor V. Võssotskaja). // Proc. Est. Acad. Sci. Chem. 41 (1992) 4.

B: Postimees (2003) 22. III.

USAI, Mihkel (28. XII 1901 Lohusalu v, Tartumaa – 9. IV 1991 Tallinn), matemaatik; taluniku p. Lõpetas 1922 Jõhvi Gümni-i, 1927 TÜ mat-loodustsk-a mat-, füüsika- ja astron-õpetaja kutsega. Oli 1926-32 Viljandimaa Poeglastegümni-i, 1932-38 Tallinnas Kaarli koguduse gümni-i, E. Lenderi Gümni-i, J. Westholmi Gümni-i ja Poeglaste Õhtugümni-i õpetaja, 1938-40 5. gümni-i inspektor, 1940-41 3. kk-i õppealajuh, 1944-48 5. ja 7. kk-i dir, 1947-52 Tallinna ÕI mat-füüsika kat-i v-õpetaja, 1952-67 TPedI mat kat-i v-õpetaja, 1960-65 kat-i juh. Luges matem õpetamise metoodikat ja kõrgemat mat-t, juhendas ped praktikat. – Uurimisvaldkond: mat ja füüsika õpetamise metoodika. Tõlkinud eesti k-de kk-i füüsikaõpikuid ja A. Pokrovski käsirmt-u õpetajatele *Füüsika praktikum keskkooli vanemates klassides* (Tln, 1958). Teadustr-eid mat-st ja selle õpetamisest koolis.

T: Piirväärtuste arvutamisi ühenduses pinna katmisega. // TPedI Tead Toim. III. (1960); Kolm kuulsat antiikaja matemaatilist probleemi. // Nõuk Kool (1971) 2; Lõplik ja lõpmatu. // Nõuk Kool (1971) 6.

B: EKBL, 261; Tallinna Pedagoogikaülikool 1919-1999. Tln, 2002, 78.

V. Mägi

USAI, Uudo (27. VI 1934 Avinurme, Tartumaa), tehnikateadlane ja pedagoog; vallasekri ja kooliõpetaja p. Lõpetas 1953 Tallinna Kommunaal-Ehitustehnikumi tehnik-elektrikuna tööstusettevõtete elektriseadmete alal, 1961 TPI energ-tsk-a elektriins-na automaatika ja telemehaanika alal. Oli 1953-56 Eesti Projekti tehnik-projekterija, 1960-63 Tallinna Kontrollmõõduriistade Tehase ins-konstruktor, 1974-80 TPI uurimissektori teadustöö efektiivsuse ja juurutamise osk-a juh, 1980-92 Eesti TA SKB konstruktor ja laseriosk-a juhtimissüsteemide sektori juh, 1963-74 Tallinna Polütehnikumi õpetaja, a-st 1992 õpetaja-metoodik. Lugenud elektroonika aluste, rakenduselektronika, automaatikaelementide, konstrueerimise ja materjaliõpetuse kursusi. – Uurimisvaldkonnad: teadusuuringute maj tasuvus, eksimeerlaserite toiteallikad, elektroonika õpetamise metoodika. Tõlkinud eesti k-de B. Geršunski õpiku *Elektron- ja pooljuhtlülituste arvutused* (Tln, 1973). Teadustr-id elektroonikast, 2 autorit.

T: Elektron-, ioon- ja pooljuhtseadised. Tln, 1965, ²1969; Impulsstechnika. Tln, 1966; Elektroonika alused. Tln, 2009; Jõuelektronika. Tln, 2009.

B: TPI 1936-86, 408; Tallinna Polütehnikum 80. Tln, 1995, 96, 103.

V. Mägi

USK, Joosep (28. III 1903 Vihula v, Virumaa – 27. I 1954 Tallinn), keemik; metsatöölise p. Lõpetas 1924 Rakvere Gümni, 1930 TÜ keemiatsk-a, keemiamag (1931, TÜ), vk „Eesti põlevkivibensiini desulfeerimise uurimine”, keemiaknd (1946, kinnit 1949, Eesti TA). Oli 1928-31 TÜ õlikivide uurimise labor-i asst, 1931-32 Kohtla Põlevkivitöötlemise tehase v-keemik, 1932-39 peakeemik, 1939-40 juh abi, 1940-44 peains, 1944-49 Põlevkivitööstuse TUI v-teadur, 1947-50 KI põlevkivisektori juh, 1950-54 v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: Eesti põlevkivide utteproduktide kasutamise võimaluste väljaselgitamine, põlevkivifenoolidest plastmasside valmistamise moodused, põlevkivibensiini tootmise arendamine, omaduste uurimine ja parandamine ning põlevkivibituumeni tootmise teor ja praktiliste aluste väljatöötamine. 19 teadustr-t.

T: Põlevkivibituumen. Tln, 1959.

B: AAUT II, 337; Rahva Hääl (1994) 27. IV.

USSISOO, Theodor (27. II 1878 Paide – 26.XI 1959 Tallinn), tehnikateadlane, sisearhitekt, kutseharidustegelane; käsitöölise p. Lõpetas 1898 Tallinna Raudtee Tehnikakooli, 1908 eksternina Tallinna Reaalkooli, 1909 Leipzigi Tehnikakooli mööblitööstuse meistrina, 1913 Kötheni Tehnilise Kunsttööstuskooli sisearhitektina. Õppis kaugõppe teel Odessa prof-i Kossodo juhendamisel ilukirja, sooritas 1911 Tallinnas joonistus- ja kalligraafiaõpetaja kutseeksami. Oli 1912-22 Tallinna Kunsttööstuskooli ning 1912-29 kesk- ja kutsekoolide õpetaja, 1922-41 Riigi Tööstuskooli (a-st 1934 Tööstuskk) ja ühtlasi 1924-40 Tööstusõpilaste Kooli juh ja 1932-39 Tallinna Tööoskusameti esimees, õpetas 1918-27 ka TT-s geomeetrilist joonestamist ja ilukirja, juhendas kutseõpetajate koolitööpraktikume. 1938-40 ja 1944-46 töötas Tallinna Raudteekooli juh-na ja 1941-44 abijuh-na, 1946-49 Rkl Tööjõureservide Val-s. 1949-56 elas küüditatuna Krasnojarski kraisis. – Levitas ja selgitas tehnilise kutsehariduse põhimõtteid, väärtustas tööoskust. Avaldas albumis *Meie kodu* (1910) uude juugendstiilist lähtuva vormilahendusega mööbli joonised ja valmistamisjuhendid (album sai Eesti Kunstiseltsi näitusel I auhinna), mõjutas hiljem pedagoogina arvestatavalt eesti

mööblikujundust. Kavandas 1918-20 esimesed Eesti rahad ja postmargid, esines näitustel ja osales Eesti Kunstiseltsi tegevuses. Valiti 1923 Rootsi Käsitöö Ühingu liikmeks. Kirjutas ja koostas arvukalt tehnikaõpikuid ja käsirmt-uid, millest paljud ilmusid mitmes trükis, edendas kirjakunsti õpetamise metoodikat.

T: Masinakiri. Tln, 1917 (6. tr 1937); Geomeetriline joonestamine. Tln, 1918, ⁶1942; Projektsjoon-joonestamine. Tln, 1919; Geomeetriliste pind- ja ruumalade arvutamine. Tln, 1929; Metallide tehnoloogia konspekt. Tln, 1939; Normikiri. Tln, 1939, ²1941; Talu söögi- ja elutuba. // Kodutööstus (1940) 2; Puit tarbematerjalina (kaasautor A. Veski). Tln, 1942, ²1943; Puidutehnoloogia laudseppadele ja mööbelseppadele (kaasautor A. Veski). Trt, 1947; Tehniline joonestamine. Metallitöö. Tln, 1940, ³1948; Puidutöö jooniseid noortele. Tln, 1959; Metallitöö jooniste album (kaasautor E. Aver). Tln, 1960.

B: EE 14, 571; EKABL, 553-554; EAT, 363; EBL TK, 353-354; Tallinna Tehnikum 1918-1928. Tln, 1928, 33; TT ja TTÜ õppe- ja abijõud, 68; TPI 1936-1986, 36, 52; Mehaanikainseneride koolitus 1918-1998. Tln, 1998, 9, 10, 12; *V. Mägi*. Adrasedmise aeg: Tallinna Tehnikaülikool 1918-1940. Tln, 2008, 22, 26, 39, 143.

V. Mägi

USTAV (a-ni 1973 **Makats**), **Ene** (25. X 1947 Võru), molekulaarbioloog ja keemik; Mart U-i abikaasa. Lõpetas 1966 Võru 1. kk-i, 1972 TÜ keemiaosk-a, Ph.D. mol-biol alal, (1996, TÜ), vk „E2 as the modulator of the BPV1 DNA replication”. Oli 1972-74 Tõrva Kk-i õpetaja, 1975-79 TÜ keemiaosk-a ja 1979-89 ÜMPI teadur, 1989-92 *Cold Spring Harbour Labor’i* (USA) külalisteadur, 1992-97 MRI mikrobiol ja virol õt-i teadur, 2008- TÜ tehnol inst-i ja Eesti Biokeskuse v-teadur. – Uurimisvaldkond: inimese papilloomviiruste (HPV) DNA replikatsiooni mehhanismid. 15 teadustr-t, 3 patenti.

T: The modeling of the decoding site of the escherichia-coli ribosome (kaasautorid T. Sarapuu, R. Villems). // *Nucleic Acids Res.* 12 (1984) 5; E2 protein as the master regulator of extrachromosomal replication of the papillomaviruses (kaasautor M. Ustav). // *Papillomavirus Rep.* 9 (1998); Tyrosine hydroxylase gene transfer to rat striatum using bovine papilloma virus-1 expression plasmids in the experimental model of Parkinson`s disease (kaasautor). // *Pharm. Pharmacol. Lett.* 11 (2001) 2; Induction of the bovine papillomavirus origin *onion skin*-type DNA replication at high E1 protein concentrations

in vivo (kaasautor). // J. Virol. 76 (2002) 11; Episomal maintenance of plasmids with hybrid origins in mouse cells (kaasautor). // J. Virol. 79 (2005) 24; Papillomavirus DNA replication – from initiation to genomic instability (kaasautor). // Virol. 384 (2009) 2.

B: EE 14, 571.

USTAV, Mart (16. VII 1949 Tšerlaki k, Omski obl, Venemaa), molekulaarbioloog, viroloog; Ene U-i abikaasa. Lõpetas 1967 Tartu 5. kk-i, 1972 TÜ keemikuna, keemiaknd (1979, Ukraina TA Mol-biol ja Gen Inst), vk „Исследование взаимодействия низкомолекулярных РНК с рибосомными белками E. coli”. Täiendas end Uppsal Ük-i med-gen inst-s. Eesti TA akadeemik (2001). Teenis 1972-74 NA-s. Oli 1974-75 KüBI v-ins, 1976-78 TÜ mol-biol labori v-ins, 1979-80 n-teadur, 1980-89 v-teadur, a-st 1986 Eesti Biokeskuse TÜ onkogeneesi labori juh ja a-st 1992 TÜ mikrobiol ja virol õt-i prof ja juh, 1996-99 MRI juh, 1989-92 ka USA-s *Cold Spring Harbore Labor*'i külalisteatud. – Uurimisvaldkonnad: papilloomiviirus, selle sümbioos peremeesrakuga ja mol-biol (eriti episoomi lokaliseerimine), geenivektorite episomaalse püsimise mol-ne alus uue põlvkonna ohutute DNA vaktsiinide loomisel, viiruse ja viirusvektorid. Eesti Geenikeskuse asutajaliige (1999). ENSV rkl preemia (1980), EV teaduspreemia (1996), EV Valgetähe III kl teenetemärk (2001). U 80 teadustr-t.

T: Distribution of *aciutobacter baumannii* in a neurointensive care unit (kaasautor). // Scand. J. Infectious Dis. 31 (1991) 2; Bovine papillomavirus oncoprotein E5 affects the arachidonic acid metabolism in cells (kaasautor). // Int. J. Biochem.&Cell. Biol. 33 (2001) 9; Replication of a chimeric origin containing elements from Epstein-Barr virus ori P and bovine papillomavirus minimal origin (kaasautor). // Virus Res. 75 (2001) 1; Induction of the bovine papillomavirus origin *onion skin*-type DNA replication at high E1 protein concentrations *in vivo* (kaasautor). // J. Virol. 76 (2002) 11; Episomal maintenance of plasmids with hybrid origins in mouse cells (kaasautor). // J. Virol. 79 (2005) 24; Complex formation between hepatitis C virus NS2 and NS3 proteins (kaasautor). // Virus Res. 117 (2006) 2; High prevalence of the CCR5delta32 HIV-resistance mutation among Estonian HIV-1-infected individuals (kaasautor). // Aids Res. Human Retroviruses 23 (2007) 2; Papillomavirus DNA replication – from initiation to genomic instability (kaasautor). // Virol. 384 (2009) 2.

B: EE 14, 571; TÜ BL I, 151.

UTGOF, Grigori (18. XII 1976, Tallinn), kirjandusteadlane; venelane, ehitusins-i ja vene filol p. Lõpetas 1995 Tallinna 23. kk-i, 2001 TPÜ slaavi filol erialal, 2003 TPÜ-s magistrantuuri, 2007 doktorantuuri (2003–05 oli Wisconsinis Ük-i doktorant), M.A. slaavi filol alal (2003, TPÜ), vk “Поэтика Владимира Набокова: к вопросу о темпе прозы”, Ph.D. samal alal (2007, TLÜ), vk “Проблема синтаксического темпа”. Oli 2002–03 TPÜ ja 2005–06 TLÜ filol-tsk-a slaavi filol osk-a tunnitasuuline lektor, 2006–08 asst, 2008–09 slaavi k-te ja kultuuride inst-i teadur ja lektor, 2009– eesti k-e ja kultuuri inst-i ning slaavi k-te ja kultuuride inst-i v-teadur. Loengukursused: luule- ja proosateooria, sissejuhatus kirj-teadusse, sissejuhatus Tarkovski poetikasse, sissejuhatus Nabokovi poetikasse jm. – Uurimisvaldkonnad: 19. ja 20. saj. vene kirj, luuleteooria, filmiteooria, teksti süntaktiline analüüs. Kogumiku (a-st 2011 ajakirja) *Studia Slavica* kaastööm (2002–03, 2006–11), mitme seminari ja rahvusv konv-i kaaskorraldaja. U 30 teadustr-t.

T: Примечания [к *Подвигу*] (kaasautor A. Dolinin). // В. В. Набоков (Сиринь). Собр. соч. русского периода. В 5-ти тт. Т. 3. СПб, 2000, ²2006; An approach to *The Captain's Daughter*. // *Slavica Gandensia* 32 (2005); К основам динамической поэтики. // *Русская литература в европейском контексте*. Warszawa, 2008; Süntaktilise tempo probleem. // Tallinna Ülikooli üliõpilaste 2007/2008. õppeaasta parimad teadustööd. Tallinn, 2009; Мнимый Тарковский. // *Русские в Прибалтике*. М, 2010; К проблеме Набоков и Пастернак. // *Toronto Slavic Quart.* 34 (2010).

B: <https://www.etis.ee>.

UTNO, Leili (16. V 1938 Tallinn), biokeemik; agronoomi t. Lõpetas 1958 Tallinna Kaubandustehnikumi, 1962 Moskva Plehhanovi nim Rahvamaj Inst-i, biol-knd (1972, Eesti TA), vk „Обмен пантотеновой кислоты в эмбриогенезе и раннем онтогенезе кур”, biol-dr (1992, Läti TA). Oli 1966-67 Ülel Valgu Sünteesi Inst-i teadur, 1968-75 Läti TA Biol Inst-i teadur, 1975-80 Läti Med Inst-i v-teadur, 1980-92 müokardi funktsionaalse biokeemia osk-a juh, 1992-93 EV suursaadik Lätis. – Uurimisvaldkond: müokardi ainevahetuse ja antioksidantide toime lipiidide ülihapendumisele südame lihaskoes hapniku vaeguse ja hüpotermia tingimustes, antioksidantide toime

ateroskleroosi haigetele ja südame defektide operatiivse ravi ajal. Läti Eestlaste Seltsi president (1988-93), Riia Eesti kooli asutaja (1989). Üle 40 teadustr-e.

T: Метод определения связанной пантотеновой кислоты в животных тканях. // Биохимия и физиология питания животных. Зинатне, 1972; Обмен пантотеновой кислоты в раннем онтогенезе цыплят. // Прикл. биохим. и микробиол. 10 (1974) 5; Исследование креатинфосфокиназной реакции при холодовой кардиоплегии (kaasautor). // Кровоснабжение, метаболизм и функция органов при реконструктивных операциях, 1981; Критерии повреждения мембран миокарда при глубокой гипотермии (kaasautor). // Биохимические процессы в миокарде при нарушении кровообращения. Рига, 1986; Metabolism correction using pantethin. // Latvijas Zinatnu Akademijas Vestis 8 (1991).

UTSAL, Kalju (3. I 1929 Tartu – 6. IV 2010), geoloog. Lõpetas 1947 Tartu 1. kk-i, 1952 TÜ geoloogina, 1965 samas asp-i, geol-mineral knd (1969, TÜ), vk „Рентгенографическое исследование глинистых минералов среднедевонских отложений Эстонии”. Oli 1952-53 Petrozavodskis Loode Geol Val geofüüsik, 1953-58 TÜ mineral ja paleontol kat-i v-laborant, 1959-61 astron ja geofüüsika kat-i v-laborant, 1965-68 n-teadur, 1969-88 mineral kabineti v-teadur, 1988-91 geofüüsika kat-i v-teadur, 1991-92 ÜMPI hormoon regul labori v-teadur. – Uurimisvaldkond: röntgenogr, elektronmikroskoopia. Üle 30 teadustr-e.

T: On the efficiency of the X-ray diffraction method in the complex investigation of oil shale composition (kaasautor V. Utsal). // Геохимия горючих сланцев. Тln, 1982; Röntgenstruktuurianalüüs ravimite kvaliteedi hindamisel (kaasautor). // Eesti Rohuteadlane (1993) 2; Valuvaigistite röntgendifraktomeetria analüüs (kaasautor). // Eesti Rohuteadlane (1995) 4; Investigation of antibiotic dosage forms by X-ray diffraction method (kaasautor T. Hinrikus). // Eur. J. Pharmaceutical Sci. (2000) 11.

B: TÜ BL I, 194; TÜ ajalugu III, 280; Eesti Rohuteadlane (1999) 1, 42.

UTT, Meeme (8. V 1960 Põltsamaa), mikrobioloog; haritlaste p. lõpetas 1978 Tartu 5. kk-i, 1983 TÜ keemiaosk-a, 1989 samas asp-i, 2002 Lundi Ük-s doktorantuuri, Ph.D. med mikrobiol alal (2002, Lundi Ük), vk “*Helicobacter pylori* cell surface interactions

with glycosaminoglycans. Identification and characterisation of proteins binding to heparin/heparan sulphate.”. Oli 1983-84 FI ins, 1984-93 TÜ ins ja teadur, 1994-96 AS Bional tegevdir. Hiljem täiendanud end ja töötanud Lundi Ük-s ning Dublinis. – Uurimisvaldkonnad: agarooši keem modifitseerimine, lektiinide puhastamine ja interaktsioonid sahhariididega, valkude interaktsioonid hepariini/heparaansulfaadi jt glükoosaminoglükaanidega, afiinsuskromatogr, proteoomika ja immuunoproteoomika (immunogeensete valkude identifitseerimine), bakteriotsiinid, glükobiol (seerumvalkude glükaanid kui biomarkerid). Üle 40 teadustr-e.

T: Lektiinide avastamisest ja taasavastamisest Tartus. // Akad. (1989) 3; Inhibition of heparan-sulfate and other glycosaminoglycans binding to helicobacter-pylori by various polysulfated carbohydrates (kaasautor). // FEMS Immunol. Med. Microbiol. 10 (1995) 3-4; Identification of heparan sulphate binding surface proteins of *Helicobacter pylori*: Inhibition of heparan sulphate binding with sulphated carbohydrate polymers (kaasautor T. Wadström). // J. Med. Microbiol. 46 (1997) 7; Two-dimensional electrophoretic and immunoblot analysis of cell surface proteins of spiral-shaped and coccoid forms of *Helicobacter pylori* (kaasautor). // Electrophoresis 21 (2000) 13; *Helicobacter pylori* vacuolating cytotoxin binding to a putative cell surface receptor, heparan sulfate, studied by surface plasmon resonance (kaasautorid B. Danielsson, T. Wadström). // FEMS Immunol. Med. Microbiol. 30 (2001) 2; Separation and surveys of proteins of *Helicobacter pylori* (kaasautor). // J. Chromatogr. B 771 (2002) 1-2; Immunogenic proteins of *Helicobacter pullorum*, *Helicobacter bilis* and *Helicobacter hepaticus* identified by two-dimensional gel electrophoresis and immunoblotting (kaasautor). // Proteomics 2 (2002) 6; *Helicobacter pylori* infection in children in Estonia: decreasing seroprevalence during the 11-year period of profound socioeconomic changes (kaasautor). // Helicobacter 9 (2004) 3.

B: H.-I. Maaros. 20 aastat *Helicobacter pylori* uuringuid Eestis. Trt, 2007, 97-102.

UUDELEPP, Agu (30. VII 1974 Tallinn), politoloog. Lõpetas 1998 TTÜ humanitaar- ja sotsiaalteaduste inst-i halduskorralduse erialal, sotsiaaltead-mag (1999, TTÜ), vk „Üliõpilaskonna poliitilised hoiakud Eesti Riigikogu IX koosseisu valimiste ajal”, Ph.D. riigi- ja pol-teaduste alal (2008, TLÜ), vk „Propagandainstrumendid poliitilistes ja

poliitikavälistes telereklaamides”. A-st 1999 TTÜ tööstuspsühhol inst-i psühhol õt-i lektor, töötas 1998-2005 ka ER uudisteajakirjanikuna ja erinevates reklaamiagentuurides ning olnud Eestimaa Rahvaliidu teabejuht. – Uurimisvaldkonnad: avalikkussuhted, väljendus- ja vaidlusõpetus.

T: Propaganda ei kao kuhugi. // Riigikogu Toim. 8 (2003); Propaganda Aristotelesest tänapäevani. // Riigikogu Toim. 11 (2005); Propaganda instruments in contemporary campaigns: comparison of Estonian political TV advertisements and modern TV commercials. // Rev. Eur. Russ. Affairs (2007) 3.

UUDSEMAA (a-ni 1995 **Männik**), **Merle** (22. IV 1971 Tallinn), keemik. Lõpetas 1989 Tallinna 9. kk-i, 1994 TTÜ toiduainekeemia ja -tehnol erialal, loodustead mag (2002, TTÜ), vk “Titaani ja vanaadiumi solvateeritud ioonide kvantkeemiline modelleerimine”, Ph.D. keemia alal (2006, TTÜ), vk ”Quantum-chemical modeling of solvated first row transition metal ions”. Oli 1999-2006 TTÜ anorg keemia õt teadur, 2006- dots. - Uurimisvaldkonnad: metallikomplekside kvantkeemilised mudelid; asümmeetriliste organokatalüütiliste reaktsiooniteede modelleerimine. U 10 teadustr-t.

T: Calculations of hydrated titanium ion complexes: structure and influence of the first two coordination spheres (kaasautor T. Tamm). // Chem. Phys. Lett. 342 (2001) 5-6; Density-functional theory calculations of aqueous redox potentials of fourth-period transition metals (kaasautor T. Tamm). // J. Phys. Chem. A 107 (2003) 46; Calculation of hydration enthalpies of aqueous transition metal cations using two coordination shells and central ion substitution (kaasautor T. Tamm). // Chem. Phys. Lett. 400 (2004) 1-3; Influence of protonation upon the conformations of bipiperidine, bismorpholine, and their derivatives (kaasautor). // Chem. Phys. Lett. 417 (2009) 1-3.

UUEMAA (a-ni 2003 **Koduvere**), **Evelyn** (26. III 1980 Valga), geograaf ja kartograaf; teenistujate t. Lõpetas 1998 Tartus H. Treffneri Gümn-i, 2003 TÜ geograafina, M.Sc. geoinform ja kartogr alal (2004, TÜ), vk „Maastikuindeksite sõltuvus lähteandmete ruumilisest lahtusest ning indikatsiooniväärtus valglatest toitainete ja orgaaniliste ainete väljakandes”, Ph.D. maastikuökol ja keskkonnakaitse alal (2007, TÜ), vk „Indicator value of landscape metrics for river water quality and landscape pattern”. A-st 2007 TÜ

ökol ja maateaduste inst-i erakorr teadur. – Uurimisvaldkonnad: maakasutuse ja veerežiimi muutuste mõju metaani ja naerugaasi emissioonile põllumajandusmaastikul, urbaniseerumise mõju maastikumustrile ning asustusstruktuuri muutused Eestis, maastiku muutused Eestis seoses globaalse kliimasoojenemise ja inimtegevusega. Ligi 20 teadustr-t.

T: Scale dependence of landscape metrics and their indicator value for nutrient and organic matter losses from catchments (kaasautorid J. Roosaare, Ü. Mander). // *Ecol. Indicators* 5 (2005) 4; Landscape metrics as indicators of river water quality at catchment scale (kaasautorid J. Roosaare, Ü. Mander). // *Nordic Hydrol.* 38 (2007) 2; Landscape metrics and indices: an overview of their use in landscape research (kaasautor). // *Living Rev. Landscape Res.* 3 (2009) 1.

UUEMÕIS, Heinrich Eduard (29. XI 1897 Sonda, Virumaa – 6. IX 1970 Tallinn), tehnikateadlane; raudteelase p. Lõpetas 1916 Tallinna Raudtee Tehnikakooli, 1928 TT meh-osk-a masinaehitusins-na, 1929 omandas samas tööstuslike kutsekoolide tehn ainete õpetaja kutse. Käis end täiendamas Belgias, Prantsusmaal ja Saksamaal. Oli 1918-36 Raudteeval-s tehnik, ins ja inspektor, ühtlasi õpetas 1929-38 TT-s tehn joonestamist ja aurukatlaid, 1936-37 Maj-min-i kütteinete inspektor, 1937-39 nõunik, 1939 A/s Keskkassa dir, 1939-41 Eesti Fosforiidi tegevdir, 1941 küüditati Kirovi obl-sse, 1945-47 ENSV TA Tööstusprobleemide Inst-i tehnol-labori ins ja 1947-50 projekteerimis-konstruksioonibüroo juh, 1950-54 Vjatlagi vang Uljanovskis Kirovi obl-s, 1954-68 Tsentrosojuzprojekti Tallinna Filiaali peatehnoloog. – Uurimisvaldkonnad: kütteinete turg ja selle korraldamine, kattematerjalide (värvide) valmistamise tehnol ja ilmastikukindlus, kilede paksuse, kulumiskindluse ja kriimustuskindluse määramine ning selleks vajaliku mõõteaparatuuri loomine. Osales Eesti kütteasjanduse ratsionaliseerimise põhimõtete väljatöötamises. Uuris ka veepihmendite saamise võimalusi glaukoniidist. EIÜ ja IK meh-sekts-i juhatus, Ratsionaliseerimise Komitee ja Raudteetalituse nõuk liige. Valgetähe III kl ja Eesti Punase Risti II järgu teenetemärk, Läti Kolmetähe III klassi märk, Poola *Odrodzenia Polski* ohvitseririst. Teadustr-id kütteinete probleemist ja selle lahendamise teedest.

T: Kütteprobleem. // Konjunktuur (1937) 3/4; Kütteainete probleemi lahendamistulemusi. // Konjunktuur (1937) 9; Kütteprobleem ja selle lahendamine seoses metsakasutusega. Trt, 1939.

B: ERAKT, 294; Tallinna Tehnikum 1918-1928. Tln, 1928, 29; Tallinna Polütehnikum 80. Tln, 1995, 96; Ühe instituudi lugu. Tln, 1997, 38, 89, 97, 127, 185, 194, 195, 242; *V.Mägi*. Adrasedmise aeg: Tallinna Tehnikaülikool 1918-1940. Tln, 2008, 77.

V. Mägi

UUESOO, Raul (2. IX 1924 Tallinn – 9. VI 1992 Tallinn), tehnikateadlane; teenistuja p. Lõpetas 1941 Tallinna 2. kk-i, 1950 TPI energ-tsk-a, 1959 EI-s asp-i, tehnikaknd (1959, Eesti TA). Oli 1949-56 EI n-teadur, 1959-60 v-teadur, 1960-77 TEFI sektorijuh, 1977-92 v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: peeneteraliste põlevkivide põletamine keevkihis ja vastava menetluse väljatöötamine; põlevkivi kvaliteedi languse mõju nende energeetilise kasutamise efektiivsusele; tahkete kütuste mineraalosa keemilised muutused nende põlemisel keevkihis sõltuvalt põlemisprotsessist. Üle 80 teadustr-e.

T: Põlevkivi koksiliste jääkide põletamiseks kasutatavate kollete arvutamine. // TA Toim. VIII (1959) 2; Экспериментальное исследование процесса горения диктионемового сланца в кипящем слое. // Сл. хим. промышленность (1966) 5; Оксидирование сульфидов при термической обработке коксовых частиц горючих сланцев в кипящем слое. // Сжигание топлив с минимальными вредными выбросами. Тлн, 1978.

UUETOA (a-ni 1987 **Teesalu**, 1987-2008 **Ristimäe**), **Tiina** (19. V 1965 Kuressaare), arstiteadlane, kardioloog, Rein Teesalu t. Lõpetas 1982 Tartu 10. kk-i, 1990 TÜ arstitsk-a, 1991 samas internatuuri, 1997 doktorantuuri ja 2001 residentuuri kardioloogias, med-dr (1998, TÜ), vk „Heart rate variability in patients with coronary artery disease“. Oli 1991-92 ÜMPI kliinilise füsiol labori-i v-laborant, 1993 TÜ kardiol kliiniku asst, 1996-98 v-laborant, 1998-2001 teadur ja resident, 2002- v-teadur ja TÜK kardiol kliiniku kardioloog, 2004-2005 ka TÜ farmakol inst-i kliinilise farmakol erakorr dots, 2005-08 dots, 1998- ka TÜ Kardiol kliiniku v-teadur, 2008- Ida-Tallinna Keskhaigla sisekliiniku kardiol-keskuse juh. Eesti ja Eur. kardioloogide seltside liige, Eesti Hüpertoonia Ühingu

president (2004), rahvusv tööruhmade liige. - Uurimisvaldkond: südame-veresoonkonna haigused ja nende kliiniline farmakol. Üle 20 teadustr-e.

T: Heart rate variability in patients with mild heart failure secondary to coronary artery disease: comparison of patients with and without prior myocardial infarction (kaasautorid M. Thetloff, R. Teesalu). // J. Electrocardiol. 29, (1996) Suppl.; Heart rate dynamics in patients with stable angina pectoris and utility of fractal and complexity measure (kaasautor). // Am. J. Cardiol. 81 (1998) 1; Homocysteine and red blood cell glutathione as indices for middle-aged untreated essential hypertension patients (kaasautor). // J. Hypertension 21 (2003) 12; The relationship between inflammation and arterial stiffness in patients with essential hypertension (kaasautor). // Int. J. Cardiol. 112 (2006) 1; Eesti südame ja veresoonkonna haiguste preventsiiooni juhend (kaasautor). // EA (2006) 3; Augmentation index and carotid intima-media thickness are differently related to age, C-reactive protein and oxidized LDL (kaasautor). // J.Hypertension 25 (2007) 4.

B: EA(1999) 2, 184; TÜK 200, 133, 135; TÜA 1982-2007, 93, 94, 238, 240.

UUS, Sulev (20. VIII 1935 Vana-Kuuste v, Tartumaa), ajakirjandusteadlane; taluniku p. Lõpetas 1954 Tartu 1. kk-i, 1959 TÜ ajaloo-k-etsk-a ajakirj erialal. Oli 1959-60 ajalehe *Edasi* toimetuse radist, 1960-64 tööstusosk-a kirj kaastööline, 1964-66 tööstusosk-a juh, 1966-82 toimetaja aset, ühtlasi 1963-77 TÜ ajakirj kat-i õu täitja, 1977-82 dots-i kt, 1982-95 dots, 1996-99 lektor, 1999-2009 metoodik, 1986-91 ka teadur ja 1997-2003 Tartu Teol Akad ajakirj-õppejõud. – Uurimisvaldkonnad: Eesti ajalehtede auditoorium, Eesti ajakirj süsteem, toim ja ajakirjaniku töökorraldus, ajakirj ajalugu. Üle 20 teadustr-e.

T: Täna elus, homme ajalehes. // Eesti ajakirjanduse ajaloo IV. Trt, 1984; Uurimistulemuste kasutamisest *Edasi* toimetuse töös. // Fakt. Sõna. Pilt. XI. Trt, 1985; Rajoonileht ja lugeja (kaasautor). Tln, 1987; Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond (kaaskoost. P. Vihalemm). Trt, 2000.

B: TÜ BL I, 253; Acad. J. (1994); Verbum creat omnia. Trt, 2004, 63.

UUS, Undo (27. III 1941), astrofüüsik ja filosoof; teenistuja p. Lõpetas 1959 Kehra Kk-i, 1964 TÜ astron erialal, 1970 FAI-s asp-i, füüsika-mat-knd (1971, MÜ), vk käsitles aine

liikumist *nova* magnetväljas. Täiendas end 1978 California Ük-s Los Angeleses, kus alustas konvektsiooni modelleerimist päikese atmosfääris, ja 1981, täiustades varem väljatöötatud arvutiprogrammi konvektsiooni modelleerimiseks. Oli 1965-67 FAI n-teadur, 1971 n-teadur, 1972-92 v-teadur, 1992 v-teaduri kt, lahkus töölt 2002. - Uurimisvaldkond: astrofüüsika, tähtede siseehitus ja evolutsioon, teadusfilos. Tuntud on *Paczynski-Uusi* valem tuumakütust õhukeses kihis põletava tähe absoluutheleduse ja tähe tuuma massi vahel. 1980 lõpul lahkus astrofüüsikast ja lõi oma originaalse filos-se kontseptsiooni, mis ilmekalt näitab materialistliku maailmavaate piiratust. U 40 teadustr-t.

T: 1.5, 2 ja 3 Päikese massiga heeliumtähtede evolutsioon süsiniktuuma staadiumis. // Научное информации. Москва, 1970; Materialistlik vaimupimedus kui teaduse arengut pärssiv tegur. // Tähetorni Kalender 1990; Blindness of Modern Science. Trt, 1994.

UUSEN (sünd. **Püss**), **Anne** (27. VII 1955 Tamsalu, Lääne-Virumaa), kasvatusteadlane; talunike t. Lõpetas 1973 Tamsalu Kk-i, 1979 TPedI-i ped ja algõpetuse meetodika erialal, M.A. (1998, TPÜ), vk „Emakeeledidaktika suunamuutus”; Ph.D. kasv-teaduse alal (2006, TLÜ), vk “Põhikooli I ja II astme õpilaste kirjutamisoskus”. Oli 1974-75 TPedI rmtkoguhoidja, 1979-93 Tallinna 13. kk-s algklasside õpetaja, 1989-92 Eesti Hariduse Arenduskeskuses v-metoodik, 1991-2006 TPÜ (a-st 2005 TLÜ) algõpetuse õt-i lektor, 2006- emak-e- ja üllddidaktika dots. – Uurimisvaldkond: emak-eoskus ja emak-e õpetamine, üllddidaktika. Üle 50 teadustr-e.

T: Kirjutamisoskusest ja kirjutamise õpetamisest. Põhikooli I aste (kaasautorid A. Lepik, K. Poom-Valickis). // Sotsiaal- ja kasvatusteaduste dialoog ja ühishuvid: sotsiaal- ja kasvatusteaduste doktorantide I teaduskonverents 18.–19. aprillil 2002 TPÜ-s. Artiklite kogumik. Tln, 2002; The teaching of elementary writing skills in Estonia (kaasautorid G. Shiel, U. Ni Dhalaigh). // Other Ways of Seeing: Diversity in Language and Literacy. Dublin, 2003; Ajaleht koolitunnis. // Educational Environment in Early Childhood in Estonia and Finland. Helsinki, 2003; About writing and teaching of writing. // Educational Environment in Early Childhood in Estonia and Finland. Helsinki, 2003; Kirjutamisoskusest põhikooli I astmes. // Kasvatusteadused muutuste ajateljel : sotsiaal- ja kasvatusteaduste doktorantide II teaduskonverents 25.-26. aprillil 2003 TPÜ-s.

Artiklite kogumik. Tln, 2004; Klassiõppe didaktika alused (kaasautor I. Timoštšuk). // Klassiõpetajale õpetamisest. Abimaterjale pedagoogiliseks praktikaks. Tln, 2007; Ainedidaktika-alased uurimused aastatel 1972-2006 (kaasautor M. Mürsepp). // 50 aastat kõrgharidust: algklassiõpetajast klassiõpetajaks. Tln, 2007.

UUSEN, Enn (25. I 1941 Pala v, Tartumaa), majandusteadlane; kaupmehe p. Lõpetas 1961 Tartu 1. õhtukk-i, 1968 TPI maj-tsk-a, 1973 TPI-s asp-i, maj-knd (1973, TÜ), vk „Закон перемены труда и некоторые тенденции развития социалистического разделения труда в условиях научно-технического прогресса”. Oli 1968-69 TPI pol ökon kat-i õpetaja, 1973-74 v-õpetaja, 1974-89 Plaaniinst-i sektorijuh, osk-ajuh ja teadusdir, 1989-93 Rkl Sotsiaaluuringute Keskuse dir, 1993-95 EV Sotsiaalmin-i tööhõive ja palgapol osk-a juh, 1995-2000 Riigikontrolli välissuhete konsultant, EL-ga liitumiskõneluste finantskontrolli töögrupi juh, 1995-99 ka TTÜ humanitaar- ja sotsiaalteaduste inst-i prof, 2000- Kõrgkooli I Stuudium prof, maj-teooria õt-i juh ja maj-tsk-a dekaan. – Uurimisvaldkonnad: tööjaotuse kujunemise ja muutumise problemaatika, tööhõive ja palgapol, regionaalsetele sotsiaal-majanduslikele probleemidele teor lahendite väljatöötamine.

T: Elatustaseme tõusu tagamisest Eesti NSV-s XII viisaastakul. Tln, 1986.

B: TTÜ professorid läbi aegade, 469-470.

UUSKÜLA (a-ni 1990 **Maitse**), **Anneli** (11. IV 1967 Kohtla-Järve), arstiteadlane, dermatoveneroloog ja epidemioloog, ins-i t. Lõpetas 1985 Tallinna 46. kk-i, 1991 TÜ arstitsk-a, 1997 samas dermatovenerol residentuuri, 2001 doktorantuuri, med-dr (2001, TÜ), vk „Epidemiology of sexually transmitted diseases in Estonia in 1990-2000”, med-mag (2003, State University of New York, School of Public Health), vk „Treatment of the sexually transmitted diseases in Estonia: consistency with the evidence based medicine principles”. Oli 1994-95 TÜ nahahaiguste kliiniku v-laborant, 2004-07 v-assistent, 2002-03 ka TÜ tervishoiu inst-i erakorr teadur, 2004-07 v-teadur, 2007-09 juh, 2007- epidemiol prof. – Uurimisvaldkond: pms sugulisel teel levivate infektsioonide ja inimese immuunpuudulikkuse viirusinfektsiooni epidemiol Eestis ja riskifaktorid. U 40 teadustr-t.

T: High HIV prevalence among injecting drug users in Estonia: implications for understanding the risk environment (kaasautor). // AIDS 20 (2006) 16; Surveillance of HIV, hepatitis B virus, and hepatitis C virus in an estonian injection drug-using population: sensitivity and specificity of testing syringes for public health surveillance (kaasautor). // J. Infect. Dis. 193 (2006) 3; A study on HIV and hepatitis C virus among commercial sex workers in Tallinn (kaasautor). // Sex. Transm. Infect. 84 (2008) 3; Trends in the epidemiology of bacterial sexually transmitted infections in eastern Europe, 1995-2005 (kaasautor). // Sex. Transm. Infect. 86 (2010) 1; Evaluating recruitment among female sex workers and injecting drug users at risk for HIV using respondent-driven sampling in Estonia (kaasautor). // J. Urban Health 87 (2010) 2; CCL3L1 copy number is a strong genetic determinant of HIV seropositivity in Caucasian intravenous drug users (kaasautor). // J. Infect. Dis. 201 (2010) 5; Assessing non-response to a mailed health survey including self-collection of biological material (kaasautorid M. Kals, L. A. McNutt). // Eur. J. Public Health. 20 (2010).

B: TÜA 1982-2007, 150, 161, 182, 286, 291;

UUSKÜLA (a-ni 1964 **Solomatina**) **Larissa** (13 VII 1941 Komsomolsk Amuuril) arstiteadlane, biokeemik; venelane, teenistujate t, Maida U. abikaasa. Lõpetas 1958 Tallinna 5. kk, 1964 TÜ arstitsk-a, 1967 NSVL MA Eksperim. Med. Inst-s asp-i, med-kand (1968, samas), vk „О нервной и гуморальной регуляции активности дегидрогеназ гликозо-6-фосфата в жировой ткани крыс“. Täiendas end 1975, 1978 Moskvast. Oli 1967-69 EKMI n-teadur, 1969-70 TÜ sekretoorsete protsesside problemlabori n-teadur, 1970-78 v-teadur, 1978-79 TÜ biokeemia kat-i v-õpetaja, 1979-1993 ÜMPI teadussekretär, 1993-2006 arstitsk-a maj-prodekaan., 2006- arstitsk-a finantstöö peaspetsialist. - Uurinud rasvkoe ainevahetust, kasvajakoe valguainevahetust ja nukleiinhapete struktuuri. Üle 30 teadustr-e.

T: Структурно-биохимические изменения белков мозга при экспериментальном отеке вызванном введением дистиллированной воды (kaasautor U. Tarve). // TÜ Toim. 163 (1964); Регуляция активност дегидрогеназ глюкоза-6-фосфоглюкона жириной ткани голодающих крыс (kaasautor). // Биохимия (1968) 4; О распределении активности аланин- и аспартат-трансаминаз в микроструктурах

печени крыс при развитии индуцированных гематом (kaasautorid V. Plin, H. Norman). // Вопр. мед. химии (1971) 6; 5S PHK, структура и функция (kaasautorid A. Lind, R. Villems). // Успехи совр. биол. (1978) 14.

B: TÜ BL I, 151-152; TÛA 1982-2007, 9, 24, 173.

UUSKÜLA, Maido (9. I 1940 Jõhvi), arstiteadlane, kardioloog; tööliste p, Larissa U. abikaasa. Lõpetas 1958 Tallinna 6. töölisnoorte kk-i, 1964 TÜ arstitsk-a, 1970 TÜ-s aspirant, med-knd (1970, TÜ), vk „Об участия фагоцитоза в измененной иммунологической реактивности при ревматизме и прешествующих ему состояниях”. Oli 1964-74 Tartu Kliinilise Haigla terapeut, 1974-77 TÜ sisehaiguste propedeutika kat-i asst, 1977-80 hospitaalsisehaiguste kat-i asst, 1980-93 ÜMPI kardiol labori juh, 1993-2005 TÜ kardiol kliiniku dots, 1999-2004 ka TÜK kardiol kliiniku dir, ühtlasi 1976-93 Tartu Kliinilise Haigla infarktiravi osk-a juh, 1994-2000 ja 2003-2006 TÜ arstitsk-a täienduskeskuse juh. – Uurimisvaldkond: reuma ja südameinfarktiga seotud probleemid. Eesti ja Eur. Kardioloogide Seltsi (1999-) liige. U 100 teadutr-t.

T: Pentoksüül angiini ravis. // NET (1970) 4; Влияние сензибилизированных лимфоцитов при инфаркте миокарда в реакции ингибирования активного розеткообразования (kaasautor). // Лабораторное дело (1985) 1; Влияние нифедипина при хронической левожелудочковой недостаточности у больных с постинфарктной аневризмой сердца (kaasautor). // Терапевт. архив (1986) 5; Role of *gstt1* and *gstm1* genotypes in determining individual sensibility to sister-chromatin exchange induction by diepoxydane in culture human-leucocytes (kaasautor). // Carcinogenesis 16 (1995) 6; An age-related difference in the ratio of sudden coronary death over acute myocardial infarction in Estonian males (kaasautorid K. Lamp, M. Väli). // J. Clin. Epidemiol. 51 (1998) 7; Acute myocardial infarction and sudden coronary death in young men. // Acta Cardiol. 57 (2002) 5.

B: TÜ BL I, 152.; NET (1971) 2, 126; TÜK 200, 132-134, 312,313; TÛA 1982-2007, 17, 24, 173, 174, 176, 180, 234, 235, 237, 433.

UUSKÜLA (a-ni 2005 **Bogatkin**), **Mari** (23. I 1980 Tallinn), keeleteadlane; kunstnike t. Lõpetas 1998 Tallinna Õismäe Humanitaargümnaasiumi, 2003 TÜ ungari k-e ja kirjerialal,

M.A. uurali k-te alal (2005, TÜ), vk „Värvinimed ungari keeles: põhinimed, nende struktuur ja kujunemine”, Ph.D. samal alal (2008, TÜ), vk „Basic colour terms in Finno-Ugric and Slavonic languages: myths and facts”. Oli 2004-05 EKI asst ja Tallinna K-tekooli õpetaja, 2005-08 EKI erakorr teadur, 2008-09 teadur, 2009- v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: võrdlev leksikol, leksikaalsemantika, semantilised väljad (värvinimed), antropol-ne lingvistika. 15 teadustr-t.

T: Preliminary study of basic colour terms in modern Hungarian (kaasautor U. Sutrop). // *Linguistica Uralica* 43 (2007) 2; The basic colour terms of Finnish. // *SKY Journal of Linguistics* 20 (2007); The basic colour terms of Czech. // *Trames* 12 (2008) 1.

UUSNA, Sergei (27. IX 1905 Jõhvi, Virumaa – 29. XI 1969 Perth, Austraalia), tehnikateadlane; preestrist kooliõpetaja p. Õppis Tallinna Nikolai Güm-n-s, lõpetas 1924 Paide Güm-n-i, 1931 TT meh-osk-a elektriins-na, sai 1942 Berlin-Charlottenburgi Tehnikaük-s diplomiiins-i teaduskraadi, *dr. ing.* (1945, Freiburgi Mäeakad), vk „Zur Kenntnis der Schwelgvorganges im neuen borsig-geisen Schwelofen bei der Schwelung Sudetenländischer Braunkohlen“. Oli 1927–29 Taagepera Sanatooriumi röntgenitehnik, ühtlasi kohaliku elektriijaama juh, 1932-37 A/s Eesti Kiviõli ins ettevõtte peakontoris Tallinnas, 1937–40 õlivabriku juh ja tööstuskooli õppejõud Kiviõlis. Lahkus 1941 Saksamaale, kus tegutses 1941–45 uurimisins-na firmas *Sudetenländische Treibstoffwerke AG*, oli 1946–48 Pinnebergis Balti Ük-i elektrotehnika lektor ja *assoc. prof.*, õpetas tugevoolutehnikat. 1948 siirdus Austraaliasse, oli 1948–53 rkl ettevõtte *Wuudorwie Chatcoal Iron Works* uurimisins, peadir-i tehn asst ja söetootmise osk-a juh, 1953–60 Perthis Tööstusliku Arengu Min-i uurimissekts-i v-teadur ja juh, 1960–69 Lääne-Austraalia rkl keem-lab-i tehn keemia osk-a juh, esindades ühtlasi dir-na Lääne-, Lõuna-Austraalia ja Tasmaania osariike *Australian Coal Industry Research Laboratories Ltd* juhatuses Sydneys. – Tegeles mineraalse toorme tööstusliku rakenduse avardamisega. Eestis töötades lahendas pms tehn küsimusi põlevkivibensiini ja -õli kasutamisel mootorikütusena ja soojuse saamiseks, kavandas ja ehitas põlevkivi-vedelsaaduste väljaveolao Tallinna Miinisadamasse. Saksamaal tegeles pruunsöe utmise ja brikettimisega, küttegaasi saamisega pruunsöest ning uute tehnol süsteemide arendamisega peensöe jaoks. Austraalias osales uurimistöode juhina alumiiniumitööstuse

rajamisel ja Pilbara rauamaagimaardla hõlvamisel Lääne-Austraalias, lõi menetluse metallurgias vajatava koksi saamiseks Collie söest, kõrgekvaliteedilise lubja tootmiseks kohalikust lubjakivist, ilmeniidi kasutamiseks toormena titaanitööstuses ja käsnaava valmistamiseks. Oli Eestis IK liige, Austraaliase *Institution of Engineers, Australian Institute of Mining and Metallurgy* ja *Institute of Fuel* (London) liige. Teadustrid mineraaltehnol alalt.

T: „Estolin“ bensiin automootori kütteinena, // Tehnika Ajakiri ja Auto (1932) 8; Põlevkiviõli kasutamise võimalusest bensiinimootorite kütteinena. // Auto-Sport ja Turism (1933) 6; Põlevkiviõliküttest keskkütteseadetes. // Tehnika Ajakiri (1935) 3/4, 7; Zur Kenntnis der Vorganges bei der Schwelung Bituminöser fester Brennstoffe in industriellen Schwelaggregaten. // Contributiones Baltic Univ. Pinneberg (1947) 33; Production of metallurgical fuel from sub-bituminous coal (in Western Australia) (kaasautor). // Sixth World Power Conf. Melbourne, 20–27 October 1962. Paper 68. Melbourne, 1962; A new process for upgrading ilmenitic mineral sands (kaasautor). // Proc. Australian Inst. of Mining and Metallurgy (1965) 214.

B: Paguluses sirgunud teadlased. // Eesti Korporatsioonide Liit MCMXV–MCMLXV. Toronto, 1966, 271; *B.&A. Birškis, A. Putniņš, I. Salasoo*. The Baltic Peoples in Australia: Lithuanians, Latvians, Estonians. Melbourne, 1986, 138; Balti Ülikool Saksamaal 1945–1949. Toronto, 1991, 56, 138, 164, 186, 192, 195-196, 238, 318; *V. Mägi*. Nägus ja kebja: eesti insenerimõtte arenguid ja suundumusi. Tln, 2001, 15

V. Mägi

UUSNA, Sulev (24. IX 1937 Leisi v, Saaremaa – 6. XI 2008), põllum-teadlane; taluniku p. Lõpetas 1955 Leisi kk-i, 1960 EPA agron-tsk-a, 1968 EMMI-s asp-i, põllum-knd (1974, Eesti TA), vk „Hariliku orasheina (*Agropyron repens* (L.) PB.) levik ja tõrjevõimalusi põllukultuuride kasvatamisel Eesti NSV-s”. Oli 1960-61 Põltsamaa raj kolhoosi Kiir agronoom, 1961-66 Türi Sovhoostehnikumi dir aset-peaagronoom, 1968-74 Taimekaitsejaama biotõrje eksped ülem ja dir aset, 1974-79 Harju Põllum-val-e juh aset, 1979-2008 EMMI taimekaitse osk-a juh. – Uurimisvaldkonnad: Eesti põllukultuuride umbrohtumise aste hariliku orasheinaga ja selle sõltuvus agronoomilistest teguritest, hariliku orasheina integreeritud tõrjesüsteemi väljatöötamine ja taimehaiguste, -kahjurite

ning umbrohtude integreeritud tõrjesüsteemi põhiseisukohad Eesti tingimustes. Üle 30 teadustr-e.

T: Integreeritud taimekaitsesüsteem haiguste, kahjurite ja umbrohtude tõrjeks. Teaduslikult põhjendatud maaviljelussüsteem Eesti NSV-s. Tln, 1987; Taimekaitse soovitusel (kaasautor). Tln, 1991; Põllumajanduskõlvikute umbrohtumus ja selle vähendamise võimalused. // Taimekaitse (1986) 3; Pestitsiidide kasutamisest Eestis. // Keemia põllumajandusele. Tln, 1990.

B: EPBL, 556.

UUSPÕLD (a-ni 1949 **Heek**), **Ellen** (19. IV 1927 Peetri v, Virumaa), keeleteadlane; autojuhi t. Lõpetas 1945 Tallinna 3. kk-i, 1953 TÜ eesti filoloogina, 1965 TÜ-s asp-i, filol-knd (1967, TÜ), vk „Määrusliku *des-*, *mata-*, *nud-* (*-nuna-*) ja *tud-* (*-tuna-*) konstruktsiooni struktuur ja tähendus”. Oli 1953-62 TÜ eesti k-e kat-i v-laborant, 1965-69 õpetaja, 1969-72 v-õpetaja, 1972-74 dots-i kt, 1974-92 dots, 1980-83 ühtlasi Tampere Ük-i eesti k-e lektor. – Uurimisvaldkonnad: eesti k-e süntaks, k-ekorraldus ja muulastele eesti k-e õpetamise meetodika. Koost. õppevahendeid. F. J. Wiedemanni keeleauhind (2000). Üle 60 teadustr-e.

T: Lauselühendi probleeme tänapäeva eesti keeles. // ES-i ar 19-20 (1973-1974). Tln, 1975; Viron verbien infiniittisten rakenteiden subjektisääntöjä. // Folia Fennistica & Linguistics. Tampere, 1982; Modaalasusest ja modaalasest predikaadist eesti keeles. // KK (1989) 8; *maks*-vorm ja teised finaalarverbiaalid. // KK (1980) 12; Õpetusi ja harjutusi algajale keeleteoimetajale. Trt, 2002, ²2003.

B: EE 14, 572; TÜ BL I, 253; KK (1987) 4, 246.

UUSTAL, Abner (22. I 1915 Mustjala v, Saaremaa – 27. I 1985 Tartu), õigusteadlane; meremehe p. Lõpetas 1934 Saaremaa Ühisgümni-i, 1940 TÜ õigustsk-a, 1950 MÜ-s asp-i, õigustead-knd (1950, MÜ), vk „Борьба СССР в Организации Объединенных Нации за мир и безопасность народов”, õigustead-dr (1962, NSVL TA Riigi ja Õiguse Inst, Moskva), vk „Международно-правовой режим территориальных и внутренних морских вод”. Osales 1941-45 Nõuk armee ohvitserina II maailmasõjas. Oli 1950-52 TÜ riigi- ja haldusõiguse kat-i v-õpetaja, 1952-63 dots, 1963-65 prof-i kt, 1965-85 prof,

1973-85 ka kat-i juh, 1971-77 õigustsk-a dekaan. – Uurimisvaldkonnad: rahvusv õigus, mereõigus, territoriaalvete õiguslik režiim. Üle 100 teadustr-e.

T: India Liidu ja Jaapani riigiõigus. Trt, 1961; Ühinenud Rahvaste Organisatsioon. Tln, 1970, ²1976; Rahvusvahelised organisatsioonid. Trt, 1971; ÜRO vastuolude maailmas. Tln, 1983; Rahvusvaheline õigus. Tln, 1984

B: EE 14, 572; AAUT III, 220; TÜ BL I, 447.

UUSTALU, Enn (9. I 1944 Vaivara v, Virumaa), tehnikateadlane; raudteelase p. Lõpetas 1962 Maardu Kk-i, 1967 TPI ehitustsk-a, 1972 TPI-s asp-i, tehnikaknd (1975, Kaunase PI), vk „Изучение влияние дисперсности сланцезольного портландцемента на его физика-механические свойства”. Oli 1968-69 TPI n-teadur, 1973-77 ehitusmaterjalide uurimislabori juh, 1977-81 Alžeeria RV Annaba Ük-i külalisprof, 1982-86 TPI ehitusmaterjalide kat-i v-õpetaja, 1986-92 dots, 1992-95 TTÜ ehitusmaterjalide õt-i juh, aseprof. – Uurimisvaldkond: tsementide terastiku koostis. Üle 50 teadutr-e.

T: Ehitusmaterjalide laboratoorsete tööde katsemetoodika ja vormistamise juhend 1. Tln, 1988; Betoonlisandid. Tln, 1997; Betooni niiskusdeformatsioon. // Ehitaja (2000) 10; Talvine betoneerimine. // Ehitaja (2000) 11; Betooni pragunemine. // Ehitaja (2001) 6.

B: TPI 1936-1986, 167, 243.

UUSTALU, Evald (19. I 1912 Tallinn – 10. III 1982 Lund, Rootsi), ajaloolane ja diplomaat; riigiametniku p. Lõpetas 1930 Tallinna J. Westholmi Gümni-i, 1936 TÜ filostsk-a Eesti, Põhjamaade ja üldajaloo erialal. Töötas 1935-40 EV Välismin-s (1937-39 saatkonna atašee Berliinis, 1939-40 pol. osk-a 2. sekr). Oli 1940-41 KM sekr, 1941-43 Eesti Omaval-s muinsuskaitse inspektor. Teenis 1943-44 Soome armees, siirdus 1944 Rootsi, oli 1945-46 Rootsi Riigiarhiivi arhiiviasst, 1946-77 USA-s firma Esselte AB litogr-osk-a arhivaar, 1981-82 EV konsul New Yorgis EV esinduse juures. – Uurimisvaldkond: Eesti ajalugu.

T: The history of Estonian people. London, 1952 (eesti k.-2005); An outline of Estonian history. London, 1961; Outlines of Estonian geography and history (kaasautor E. Krepp). Stockholm, 1961; Soomepõisid: ülevaade Eesti vabatahtlike liikumisest ning sõjateest

Soomes ja kodumaal Teise maailmasõja päevil (kaasautor R. Moora). Toronto, 1973, ² Tln, 1993.

B: EE 14, 572; AAUT III, 78; ETVpK, 138; Eesti välisteenistus 1918-1991. Tln, 2006, 123-124.

UUSTALU, Koidu (29. XII 1925 Iisaku v, Ida-Virumaa) keeleteadlane; käsitöölise t. Lõpetas 1943 Jõhvi Gümni-i, 1956 Rakvere Ped Kooli, 1961 TÜ ajaloo-k-etsk-a saksa filoloogina, filol-knd (1972, TÜ), vk „Eesti saksakeelne toponüümia. Mõisanimed”. Oli 1961-63 Vaeküla Internaatkooli saksa k-e õpetaja, 1963-75 TÜ saksa filol kat-i õpetaja, 1975-80 dots-i kt, 1980-95 dots. – Uurimisvaldkonnad: Eesti saksakeelne toponüümia; saksa k-e ajalugu, selle baltisaksa variant (17. ja 18. saj). U 20 teadustr-t, õppevahendeid, tõlkinud ajalookirj-st.

T: Texte für Chemiker (kaasautor H. Tõevere). Trt, 1967; Fachtexte für Historiker. Ttr, 1972; Frühneuhochdeutsche Texte mit Wörterverzeichnis, Erläuterungen und Übungen. Trt, 1981

B: TÜ BL I, 253; Univ. Tartuensis (2005) 22. XII.

UUSTALU, Tarmo (19. I 1969 Tallinn), arvutiteadlane; ins-i p. Lõpetas 1987 Tallinna 44. kk-i, 1988 Tallinna G. Otsa nim Muusikakk-i muusikateooria alal, 1991 TTÜ automaatikatsk-a automatiseeritud juhtimissüsteemide erialal, tehnikamag (1992, TTÜ), vk „Combining object-oriented and logic paradigms”, filos-litsentsiaat (1995, Stockholmi Kuninglik Tehnikaük), vk “Aspects of structural synthesis of programs”, Ph.D. arvutiteaduse alal (1998, Stockholmi Kuninglik Tehnikaük), vk “Natural deduction for intuitionistic least and greatest fixedpoint logics, with an application to program construction”. Eesti TA akadeemik (2010). Oli 1986-92 KüBI v-tehnik ja ins, 1992-97 ja 1998 Stockholmi Kuningliku Tehnikaük-i teleinform osk-a uurimisins, 1998-99 dots-i kt, 1999-2009 TTÜ KüBI v-teadur, 2009- j-teadur, 2000-02 ka Minho Ük-i (Braga) järel doktorant-stipendiaat, 2002-04 TTÜ arvutiteaduse inst-i dots, 2004- prof. – Uurimisvaldkonnad: loogika arvutiteaduses, programmeerimisk-te teooria, programmide analüüs, teisendamine ja konstrueerimine, eriti struktuurne tõestusteooria ja tüübiteooria,

kategoorne loogika ja programmeerimisk-te semantika, funktsionaalprogrammeerimine, tüübisüsteemid ja programmioloogikad. U 80 teadustr-t.

T: Primitive (co) recursion and course-of-value (co)iteration, categorically (kaasautor V. Vene). // *Informatica* 10 (1999) 1; Recursion schemes from comonads (kaasautorid V. Vene, A. Pardo). // *Nordic J. Computing* 8 (2001) 3; Generalizing substitution. // *Theor. Inform. Appl.* 37 (2003) 4; Type-based termination of recursive definitions (kaasautor). // *Math. Struct. in Comput. Sci.* 14 (2004) 1; Coproducts of ideal monads (kaasautor N. Ghani). // *Theor. Inform. Appl.* 38 (2004) 4; Iteration and coiteration schemes for higher-order and nested datatypes (kaasautorid A. Abel, R. Matthes). // *Theor. Comput. Sci.* 333 (2005) 1-2; Recursive coalgebras from comonads (kaasautorid V. Capretta, V. Vene). // *Inform. Comput.* 204 (2006) 4; The essence of dataflow programming (kaasautor V. Vene). // *Revised Selected Lectures from 1st Central-European Functional Programming School, CEFP 2005, Lect. Notes in Comput. Sci.* 4164 (2006); A compositional natural semantics and Hoare logic for low-level languages (A. Saabas). // *Theor. Comput. Sci.* 373 (2007) 3; Program and proof optimizations with type systems (A. Saabas). // *J. Logic Algebraic Program.* 77 (2008) 1-2.

B: Noored teadused. Eesti TA, 2000, 76-80; *Horisont* (2006) 2, 15-17; *K. Kaljund. Tippkeskuse tippmees* (intervjuu T. Uustaluga). // *Tarkade Klubi* (2008) 9, 40-43; TTÜ professorid läbi aegade, 471-472.

V

VAABEL, Juhan (Johan), (26. VIII 1899 Karksi v, Pärnumaa – 10. IV 1971 Tallinn), õigusteadlane; taluniku p. Lõpetas 1919 Tartu Kommertsikooli, 1924 TÜ õigustsk-a, *mag. iur.* (1930, TÜ), vk “Administratiivne karistus ja selle rakendus maksuõiguses”, *dr. iur.* (1934, TÜ), vk “Eesti riigi maksundusõiguse põhiprobleeme: riigimaksundusõiguse normistiku ehitus ja rakendus”. Osales Vabadussõjas. Täiendas end tead stipendiaadina 1926–28 Prahast ja Pariisis, 1935–37 Genfis. Eesti NSV TA akadeemik (1946), TA asepresident (1946–51 ja 1964–68). Oli 1931–34 TÜ õu täitja finantsõiguse alal, 1934–36 erakorraline prof, 1936–49 prof, ühtlasi 1932–39 maj-ministri abi ja nõunik, 1937 ka Kõrgema Sõjakooli õppejõud, 1940–41 TTÜ rahanduse ja krediitimaj

kat-i prof ja juh ning 1940 Eesti Panga president, 1940–41 ja 1942–47 ka ENSV rahanduse rahvakomissari aset, 1941–44 NSVL tagalas, 1944–64 TPI prof, ühtlasi 1941 ja 1945 maj-*tsk*-a dekaan, 1946–48 ka TÜ haldusõiguse kat-i juh, 1944–49 TPI rahanduse ja krediidi, 1953–54 ja 1958–64 stat ja rmtpidamise kat-i juh, 1957–60 ka kaugõppetsk-a dekaan. – Uurimusi finantsõiguse, rahanduse, stat ja maksundusõiguse alalt. TPI-s maj-analüüsi alase uurimissuuna rajajaid. Rahvasteliidu Fiskaalkomitee kirjavahetajaliige (1929–37), Maksuuringute Inst-i (*The Tax Research Foundation*, USA) liige (1932–40), Am. Maj-assots-i (*Am. Economic Assoc'i*) liige (1936–40). Büst TTÜ õppejõudude-akadeemikute alleel (1986).

T: Põhiseaduse 34. paragrahvi ja IX peatüki maksuõiguslikud mõisted uuema maksuõigusteaduse seisukohast. // *Õigus* (1927) 7, 8; *Finantsõigus*. Trt, 1937; *Riigimajandus*. Tln, 1938; *Sissejuhatus finantsõigusse: finantsõiguse normistik ja selle teaduslik käsitus*. Trt, 1939; *Üldine ja õiguslade statistika*. Trt, 1939; *Ühe kapitaaltese ilmumise puhul*. // *Õigus* (1939) 7; *Gedanken zur wissenschaftlichen Zusammenarbeit der baltischer Staaten*. // *Rev. Baltique* 1 (1940) 2; *Statistika teooria põhijooni; statistika ja statistiline teadus*. Tln, 1963; *Eesti riigi maksundusõiguse põhiprobleeme: riigi-maksundusõiguse normistiku ehitus ja rakendus (faksiimiletr., toim. P. Järvelaid)*. // *Eesti õigusteaduse allikad* 2. Trt, 1995.

B: AAUT II, 68; TÜ BL I, 447–448; EBL TK, 353; EE 14, 573; TÜ ajalugu III, 106, 109, 224, 315; TPI 1936–1986, 84–86, 109–110, 150, 152–153, 328, 330–332, 445–446; EMaBL, 553; *Lng* (1957) 10; 1563–1566; ENSV TA Toim. Ühiskonnat. 8 (1959), 343–344; 20 (1971) 3, 346–349; *Rahva Hää* (1971) 13. IV; *P. Järvelaid. Juhan Vaabel (1899–1971)*. // *Eesti õigusteaduse allikad* 2. Trt, 1995, 7–20; *U. Mereste. Professor Juhan Vaabeli roll õigus- ja majandusteaduse integreerimisel*. // *Samas*, 21–26; *H. Siigur. Professor Juhan Vaabeli monograafia “Eesti riigi maksundusõiguse põhiprobleeme” ja tänapäev*. // *Samas*, 27–28; *H. Siigur. Raamat, mis väärrib läbitöötamist*. // *Juridica* (1995) 7, 320–322; *P. Järvelaid. Esimene eestlasest Tartu Ülikooli finantsõiguse professor Juhan Vaabel (1899–1971)*. // *75 aastat eesti ülikooli Tartus*. Trt, 1997, 109–121; *TTÜ professorid läbi aegade*, 473–474.

VAARASK, Paul (18. X 1896 Veriora v, Võrumaa – 4. VII 1980 Tallinn), keeleteadlane ja pedagoog; põllutöölise p. Lõpetas 1917 Tartu ÕS-i, 1925 eksternina Tallinna Reaalkooli, 1929 Londoni Ük-i kursused inglise k-e foneetika ja intonatsiooni alal, 1931 TÜ õigustsk-a, sai 1932 TÜ-s inglise ja 1940 vene k-e õpetaja kutse, oli 1948–51 LÜ (kaugõppe) asp, filol-knd (1951, LÜ), vk “Критический очерк учений о речевой интонации и интонационно-грамматическое членение речи в английском языке в сравнительном аспекте с эстонским языком”, filol-dr (1967, Gruusia TA K-einst), vk käsitles kõne intonatsioonilisi vahendeid. Oli 1917–44 mitmel pool Eestis (1918–20 ka Venemaal) õpetaja ja koolidir (sh Tallinna Inglise Kolledži asutajaid 1936 ja a-ni 1940 dir), 1944–50 VÕTI võõrk-te kab-i juh, a-st 1945 TPI k-te (a-st 1946 võõrk-te) kat-i õppejõud, sh 1947–72 kat-i juh, 1953–67 dots, 1967–72 prof; koost. inglise ja saksa k-e õpikuid jm õppevahendeid, olnud nende toim. – Uurimusi üld- ja võrdleva k-eteaduse, kõne intonatsiooniliste vahendite ning inglise k-e õpetamise meetodika alalt. Oli Haridusmin-i (1945–50), Kõrg- ja Keskerihariduse Min-i võõrk-te komisjoni esimees (1960–72) ning ENSV TA võõrk-te eksamiskomisjoni liige (1952–76). Valgetähe IV kl teenetemärk (1939). 75 teadustr-t.

T: Аналитический и синтетический строй языка. Tln, 1961; Вопросы фонематики 1. Tln, 1962; 2. Tln, 1963; The tone elements of speech. Tln, 1964; Вопросы изучения интонационного строя эстонской речи. Tln, 1965; Inimkõne tonaalsed vahendid. Tln, 1966; Kõnerütm. Tln, 1967.

B: AAUT, II, 418; EE 14, 574; TPI 1936–1986, 152, 371–372, 383–384, 385; TTÜ professorid läbi aegade, 475–476.

VAARMANN, Otu (28 XI 1937 Tallinn), matemaatik; raamatupidaja p. Lõpetas 1956 Tallinna 2. kk-i, 1961 TÜ mat osk-a, 1968 KübI-s asp-i, füüsika-mat-knd (1970, ENSV TA), vk “Mõnedest pöörd- ja pseudopöördoperaatori aproksimeerimisel põhinevatest iteratsioonimeetoditest”. Täiendas end 1964–65 Ukraina NSV TA KübI-s ja 1996 Cambridge’i Ük-s. Oli 1961–63 KübI ins, 1963–64 ja 1965–72 n-teadur, (ühtlasi 1972 TPedI v-õpetaja ja 1973–75 tunnitauline õppejõud), 1972–88 v-teadur, 1988–93 sektorijuh, 1993 j-teadur, ühtlasi oli 1962–64 ja 1970–71 TTÜ tunnitauline õppejõud, 1990–92 maj-mat kat-i dots, 1993–94 meh-inst-i v-teadur, 1994–95 dots, 1995–2003

mat-inst-i rakendusmat prof ja õt-i juh, a-st 2003 emeriitprof, 1997–2004 ka TTÜ Kübl meh ja rakendusmat osk-a v-teadur, 2004–08 erakorr v-teadur, 2009– v-teadur. Olnud 1992–93 ka Eesti Merehariduskeskuse (0,5 koormusega) dots ja 1993–94, 2003 Eesti Kõrgema Kommertsikooli tunnitասuline õppejõud. Koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: mittelineaarsete võrrandite ja optimeerimisülesannete lahendusmeetodid, vähimruutude ülesanded ja üldistatud pöördteisendused, pöördülesanded, paralleelarvutused, numbriline analüüs modelleerimises. Esitanud ja põhjendanud mittelineaarsete võrrandite ning optimeerimis-, vähimruutude, pöörd- ja mittekorrektsete ülesannete lahendusmeetodeid, arendanud mat tarkvara hindamise meetodeid ja kriteeriume. Olnud erialaste väljaannete koost ja toim, rahvusv jm konv-de korraldaja, referaatajakirja *Zbl. für Math.* referent (a-st 1974). EMatS asutajaliige (1987), Balti Operatsioonianalüüsi Seltsi juhatuse liige (1996–2003) ja president (2006–08), Eur. töögruppide *Multicriterial Aid for Decisions* ja *Finacial Modelling* liige (2002–). Üle 130 teadustr-e.

T: Обобщенные обратные отображения. Tln, 1988; Solution of nonlinear least squares problems by Levenberg-Marquardt type methods. // ENSV TA Toim. Füüsika. Mat. 38 (1989) 2; Some numerical methods of parameter identification in nonlinear models. // Ill-posed Problems in Natural Science. Utrecht, 1992; On solving ill-conditioned systems of nonlinear equations. // Eesti TA Toim. Füüsika. Mat. 43 (1994) 2; On high order iterative methods for nonlinear problems // Nonlinear Mathematical Analysis and Applications. Palm Harbor, 1998; High order iterative methods for problems in mathematical modelling. // Tools for Mathematical Modelling. SPb, 2001; A convergence theorem for approximate methods of tangent hyperbolas. // Eesti TA Toim. Füüsika. Mat. 53 (2004) 3; Some rapidly convergent methods for nonlinear Freholm integral equations (kaasautor I. Kaldo). // Math. Modelling and Analysis. 10 (2005) 1; High order iterative methods for decomposition-coordination problems. // Technol. Econ. Development Econ. 12 (2006) 1; Two-parameter regularized Gauss-Newton type methods for highly nonlinear least squares problems (kaasautor I. Kangro). // Continuous Optimization and Knowledge-Based Technologies. Vilnius, 2008.

B: EE 14, 574; ENSV TA aastail 1965–1972. Tln, 1973, 56–59; Int. Who's Who of Intellectuals. 9th ed. Cambridge, 1990, 841; TTÜ professorid läbi aegade, 477–478.

VAASA (a-ni 2004 **Jakobson**), **Angela** (13. XI 1980 Rannu v, Tartumaa), keemik; tööliste t. Lõpetas 1999 Tartu Karlova Gümni-i, 2004 TÜ keemia erialal, 2006 TÜ-s magistrantuuri ja 2010 doktorantuuri, M.Sc. keemia alal (2006, TÜ), vk “Fluorestsentsmeetodid proteiinkinaasi inhibiitorite iseloomustamiseks”, Ph.D. samal alal (2010, TÜ), vk “Development of fluorescence-based kinetic and binding assays for characterization of protein kinases and their inhibitors”. Oli 2006–08 TÜ loodus- ja tehnol-tsk-a materjaliteaduse ja materjalide tehnol doktorikooli erakorr teadur, 2008–09 TÜ keemia inst-i biorg keemia õt-i erakorr teadur, 2010–teadur. – Uurimisvaldkonnad: kõrgafiinsed proteiinkinaaside inhibiitorid biol-ks rakendusteks, immobiliseeritavad proteiinkinaasi bisubstraatsed inhibiitorid, ülitundlikud fluorestsentsmeetodid proteiinkinaaside analüüsiks ja nende inhibiitorite iseloomustamiseks. Üle 10 teadustr-e.

T: Conjugation of adenosine and hexa-(D-arginine) leads to a nanomolar bisubstrate-analog inhibitor of basophilic protein kinases (kaasautor). // J. Med. Chem. 49 (2006) 24; High-affinity bisubstrate probe for fluorescence anisotropy binding/displacement assays with protein kinases PKA and ROCK (kaasautor). // Analyt. Biochem. 385 (2009) 1; Small-molecule FRET probes for protein kinase activity monitoring in living cells (kaasautor). // Biochem. Biophys. Res. Comm. 397 (2010) 4.

B: <https://www.etis.ee>.

VAASA, Ivar-Olavi (19. X 1941 Tartu), arstiteadlane, füsioloog; pastori p. Lõpetas 1960 Tõrva Kk-i, 1969 TÜ arstitsk-a, 1969–72 samas asp. Oli 1972–78 Tartu Med-kooli dir, 1978–87 TÜ füsiol kat-i asst, 1987–92 v-asst, a-st 1992 füsiol inst v-asst. Õpetanud seedefüsiol, sisesekretsiooni, normaalse ja patol anat jm kursusi; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: seedenäärmete talitluse füsiol, toitumine; osteoporoos, selle levik ja ohutegurid. Uurinud pms serotoniini, histamiini ja gastrointestinaalsete hormoonide toimemehhanismi. Eesti Füsiol Seltsi (1970), Eesti Toitumisteaduse Seltsi (1992) ja Soome-Ungari-Eesti Arstide Seltsi (1993) liige. TÜ arstitsk-a medal (2007), TÜ aumärk (2009). Üle 50 teadustr-e.

T: Involvement of serotonergic system in the regulation of exocrine pancreatic secretion in the rabbit (kaasautorid S. Teesalu, M. Roosalu). // Pflügers Archiv 430

(1995) 4; Nutrition in prevention of osteoporosis (kaasautor). // Scand. J. Rheumatol. 25 (1996) Suppl. 103; Risk factors of osteoporosis by Estonian young women (kaasautor S. Teesalu). // Physiol. Res. 48 (1999) Suppl. 1; Nutritional profile of Estonian young women suffering from bone metabolism disorders (kaasautor). // Scand. J. Nutr. 44 (2000) Suppl. 37; Füsioloogia praktikum (kaasautor). Trt, 2006, ³2008; Precursor of dehydroepiandrosterone diosgenin benefits treatment of postmenopausal osteoporosis (kaasautor). // Ann. Nutrition Metabolism (2007) .

B: TÜ BL I, 152; TÜA 1982-2007, 100, 104, 112, 113.

VAASK, Sirje (17. III 1971 Võru), toidutehnoloog ja rahvaterviseteadlane; ins-i t. Lõpetas 1989 Võru 1. kk-i, 1994 TTÜ toiduainete töötlemise erialal, 1998 TTÜ-s magistrantuuri toidutehnol ja tootearenduse alal ja Kuopio Ük-s magistrantuuri rahvatervise alal, 2002 TTÜ-s doktorantuuri, loodusteaduste mag (1998, TTÜ) ja rahvatervise mag (1998, Kuopio Ük), Ph.D. keemia- ja materjalitehnol alal (2008, TTÜ), vk "The comparability, reproducibility and validity of Estonian food consumption surveys". Oli 1994–95 TTÜ toiduainete inst-i ins, 1996–2002 Sotsiaalmin-i rahvatervise osk-a peaspetsialist, 2002– Eesti Haigekassa tervishoiuteenuste osk-a peaspetsialist, ühtlasi 2001–09 TTÜ toiduainete inst-i toiduteaduse õt-i (osal koormusega) asst, 2009– dietol lektor. – Uurimisvaldkonnad: täiskasvanud elanikkonna toitumisharjumused, toitumisuuringute meetodika ja kvaliteet, toitumisalaste sekkumistegevuste tõendus põhise ja tulemuslikkuse hindamine. Oli 1997 Baltimaade täiskasvanud elanikkonna toitumise uuringu koordinaator ning 2002 *NorBaGreen* uuringu Eesti-poolne koordinaator, 1997–2003 ka WHO Eesti ametlik koostööpartner toitumise valdkonnas. A-st 2005 mitme rkl-i strateegia nõukogu või töögrupi (*Rahvastiku tervise arengukava, Riiklik südame-veresoonkonna haiguste ennetamise strateegia, arengukava Eesti toit jt*) liige. Eesti Toitumisteaduse Seltsi juhatuse liige (1999–). Üle 20 teadustr-e.

T: Toidusoovitused (kaasautor). Tln, 1998, ²2001; Macronutrient and food intake in the Baltic republics (kaasautor). // Eur. J. Clin. Nutr. 55 (2001) 3; Tervisliku toitumise tegevuskava (kaasautor). Tln, 2002; Terviseedendus Eesti Haigekassas aastatel 1995–2002. // EA (2002) 7; Comparison of the micro-nutrica nutritional analysis program and the Russian food composition database using data from the Baltic nutrition surveys

(kaasautor). // Eur. J. Clin. Nutrition 58 (2004) 4; NorBaGreen uuring: tervisliku toitumise indikaatoritena käsitletavate toidurühmade tarbimine Eestis. // EA (2004) 12; Eesti toitumis- ja toidusoovitused (kaasautor). Tln, 2006; Emakakaelavähi sõeluuringu korraldus ja tulemused Eestis (kaasautor). // EA (2009) 11.

B: <https://www.etis.ee>.

VAASMA, Mall (22. II 1945 Kabala v, Järvamaa – 4. XII 2009 Ülenurme v, Tartumaa), mükoloog; talupidaja t. Lõpetas 1963 Põltsamaa Kk-i, 1974 TÜ biol osk-a. Oli 1963–66 Päinurme 8-kl kooli õpetaja, 1968–69 Toiduainetetööstuse Min-i Konstrueerimis- ja Tehnol-büroo šampinjonikasv labori ins, 1973–91 ZBI mükol sektori (1987–92 labor, a-st 1992 osk) v-ins, 1991–1997. v-laborant, 1998–04 EPMÜ ZBI v-laborant, 2005– EMÜ põllum- ja keskkonnainst- mükol osk-a v-laborant, 2008–09 TÜ Loodusmuuseumi laborant. – Uurimisvaldkond: lehkseente ökol, levik ja süstemaatika. Osales eksped-del (Altai, Kaukaasia, Kesk-Aasia, Siber, Kaug-Ida, Koola ps, Soome), võttis osa Eesti vanade (ürg)metsade seenestiku inventeerimisest ja indikaatorseeneliikide avastamisest. Koost. seenermt-id, olnud nende autoreid, korraldanud Eestis seenenäitusi. LUS mükol-sektsiooni sekr (1985–94). 30 teadustr-t.

T: Macrofungi of the Caucasian State Nature Reserve (kaasautorid K. Kalamees, A. Raitviir). Tln, 1986; The preliminary list of fungi registered in the localities of scientific excursions (kaasautor K. Kalamees). Tln, 1989; Eesti seente koondnimestik: peremeestaimede nimestiku ja bibliograafiaga. 1. täiendusköide (1975–1990) (kaasautor ja koost-id). Trt, 1998; Eesti seente levikuatlas 2. Kaitsealused ja Eesti Punase raamatu liigid. Distribution maps of Estonian fungi 2. Protected species and species of the Estonian Red Data Book (kaasautor). Trt, 1999; Eesti seenestik (kaasautor). Trt, 2000; Järvselja kaitsealuse põlismetsa seenestik (kaasautor). // Järvselja põlismets. Trt, 2004; Checklist of the species of the genera Amanita and Limacella (Agaricomycetes) in Estonia. // Folia Cryptogamica Estonica 45 (2009).

B: EE 14, 574; ZBI 1947–1997, 16, 81.

VAASMA, Tiit (8. V 1982 Siimusti, Jõgevamaa), geoökoloog; melioraatori ja kooliõpetaja p. Lõpetas 2000 Jõgeva Gümni-i, 2004 TPÜ geoökol erialal, 2006 TLÜ-s

magistrantuuri, 2010 doktorantuuri, M.Sc. geoökol alal (2006, TLÜ), vk “Veetaseme muutuste mõju Martiska järve sette mineraalne sisaldusele ja terasuuruse variatsioonidele”, Ph.D. ökol alal (2010, TLÜ), vk “Grain-size analysis of lake sediments: research methods and applications”. Oli 1999–2002 AS Siimel asst, 2005–06 TLÜ ökol inst-i asst, 2006–09 erakorr teadur, 2009– teadur. – Uurimisvaldkond: sedimentoloogia (järvesetted). EGS liige (2003–, teadussekr ja juhatuse liige 2010–). Üle 20 teadustr-e.

T: Changes in lake sediment structure and composition caused by human-impact: repeated studies of Lake Martiska, Estonia (kaasautor). // *Holocene* 17 (2007) 1; Grain-size analysis of lacustrine sediments: a comparison of pre-treatment methods. // *Est. J. Ecol.* 57 (2008) 4; Surface sediments of transboundary Lake Peipsi: composition, dynamics and role in matter cycling (kaasautor). // *Envir. Geol.* 57 (2009) 4; Peipsi järve pindmiste põhjasetete uuringud aastatel 2006–2009 (kaasautor J. Terasmaa). // EGS ar. Tln, 2010.

B: <https://www.etis.ee>.

VABA, Lembit (27. V 1945 Lihula v, Läänemaa), keeleteadlane; maatöölise p. Lõpetas 1964 Lihula Kk-i, 1971 TÜ eesti filol erialal (täiendas end õpingute ajal Läti Ük-s balti k-te alal), 1974 KKI-s asp-i, filol-knd (1978, TÜ), vk “Латышские заимствования в эстонском языке”, Ph.D. filol alal (1998, Tampere Ük), vk käsitles läti-eesti k-ekontakte. Oli 1974–84 KKI soome-ugri k-te sektori n-teadur, 1984–94 KKI ja 1994–97 EKI sama sektori v-teadur, 1997–2008 EKI murde- ja sugulask-te sektori v-teadur, a-st 1997 ka Tampere Ük-i k-eteaduse ja tõlketeooria osk-a eesti k-e ja kultuuri lektor ning eesti lektoraadi juh, ühtlasi oli 1980–91 TPedI õppejõud, 1999 TPÜ eesti k-e ja kirj kat-i ning 2005– TLÜ eesti k-e ja kultuuri inst-i dots, 1989 ja 1993 Uppsala Ük-i ning 1991 Tampere Ük-i külalislektor, 1991–94 ka EHI õppejõud. Õpetanud pms üldk-eteadust, tõlketeooriat, tänapäeva soome k-t. – Uurimisvaldkonnad: eesti k-e sõnavara ajalugu ja etümol, läti ja eesti ning balti ja läänemeresoome k-ekontaktid. EE kaasautor, koost, tõlkinud ja kommenteerinud k-ealast ja etnol kirj, koost. läti-eesti kontrastiivse lühigrammatika ja sõnarmt-id, toim. k-eteaduslikke väljaandeid ja k-eõpikuid, tõlkinud eesti k-de ka läti ilukirj (A. Bels, A. Kolbergs). Käinud eksped-del eesti k-esaartel Lätis

(1987–89), eestlaste asualadel Siberis ja Kaug-Idas (1983–90) ning lõunavepslaste juures. ES armt-u ja ajakirja *Baltu filoloogija* (Riia) toim-koll- liige. KK aastapremia (1986, 2003), Balti Assamblee teadusauhind (2008). Üle 150 teadustr-e.

T: Läti laensõnad eesti keeles. Tln, 1977; Uurimusi läti-eesti keelesuhetest. Tln-Tampere, 1997; Balti laenudest ja nende uurimisest. // TÕ eesti k-e õt toim. 7 (1997); Is the Finnic *lanko* a Germanic or a Baltic loan? // *Poznańskie Studia Bałtystyczne* 1 (2001); Zur Substitution der anlautenden Konsonantenverbindungen im ostseefinnischen Lehnwortschatz (am Beispiel des Estnischen). // *Finno-Ugrians and Indo-Europeans: Linguistic and Literary Contacts*. Maastricht, 2002; Kā tālāk? Dažas domas par Baltijas somugrismu pētišanu latviešu valodā. // *Baltu filol.* 11 (2002) 1; Zu den baltischen m-Deverbale in den ostseefinnischen Sprachen. // *Ling. Uralica* 30 (2004) 4; Rohkem usutavaid etümoloogiaid ehk ühest läänemeresoome tüvemodifikatsioonist. Lihkkun lehkos! // *Beitr. zur Finnougristik aus Anlass des sechzigsten Geburtstages von Hans-Herman Bartens*. Wiesbaden, 2005; Dažas piezīmes par Baltijas somu (un it īpaši igauņu) valodu vārda sakņu modifikāciju uz baltu valodu fona. // *Baltu filol.* 14 (2005) 2; Latvian kieli itämerensuomalaisen suurennuslasin alla. // *Latvian historiaa ja kulttuuria*. Helsinki, 2005; Balttilaisten kielten tutkimuksen historiaa Suomessa ja Virossa. // *Välähdyksiä Latvian ja Suomen suhteista*. Keuruu, 2008; О происхождении эст. (*mesilas*)*sūlem* `пчелиный`рой` и *kosal* `повешенный на дерево улей`. // *Ling. Uralica* 45 (2009) 1.

B: EE 14, 574–575; *Rozentāls-seuran vuosikirja* (2002), 19; *Ling. Uralica* 41 (2005) 4, 287–292; *Tampereen yliopiston tiede- ja kulttuurilehti* (2005) 12; *Sama* (2008) 20.

VABAR (a-ni 1936 **Sogenbitz**), **Mart** (26. XI 1934 Nõo v, Tartumaa), geograaf ja rahvusv maj ökonomist; väikeettevõtja p. Õppis 1949–51 Tallinna Elektromeh Tehnikumis raadiotehnikat, lõpetas 1954 Tallinna 2. kk-i, 1959 TÕ maj-geograafina, 1964 Moskva Maailmamaj ja Rahvusv Suhete Inst-s asp-i, geogr-knd (1965, TÕ), vk “Tootmise profiil ja paiknemine Soomes”. Oli 1959–64 MI n-teadur, 1964–65 ENSV RMN Elektrotehnika TUI v-teadur, 1966–74 ja 1984–85 MI v-teadur, ühtlasi 1975–79 TPI dots ja 1979–84 TÕ maj-geogr kat-i juh, 1985–89 Eesti Inform Inst-i välismaj-sektori juh, 1990–97 TPÜ dots, 1998–2004 TTÜ territoriaalmaj inst-i dots; 1973 ja 1989–

92 oli ka Helsingi ja Turu ük-des õü täitja. Lugenud maj-geogr, tööstuse geogr, rahvusv maj, keskkonnakaitse, turisminduse, baltoskandia, tööstuse- ning regionaalgeogr jt kursusi. – Uurimisvaldkonnad: holistika rakendamine geogr-s ja ökon-s, maailmamaj areng, väliskaub ökon, keskkonnakaitse, turismindus, ajalooline ja etnogeogr, urbaniseerumine, globaliseerumine, avatud ühiskond, üleminekumaj, Põhjamaade geogr, rekreatsioonigeogr, geogr teooria ja metodol. EGS maj-geogr sektsiooni juh (1966–72), ELKS tead sekr (1973–78), Eesti TA skandinavistika komisjoni maj-sektsiooni juh (1970–88) ja *Skandinaavia kogumiku* toim-koll-i liige. Üle 60 teadustr-e.

T: Eesti NSV elektrifitseerimise majandusgeograafilisest aspektist. Tln, 1962; Soome majandus. Tln, 1964; Economic ties of the Estonian S.S.R. (kaasautorid D. Rajango, L. Tulp). Tln, 1972; The foreign trade system as viewed from Union Republic. New York, 1976; Electrification of the Estonian S.S.R. (kaasautor K. Kala). Tln, 1979; Some aspects of environmental conditions, economic relations and intensity comparisons in studying socio-economic spatial systems. // Estonia. Selected studies on geography. Tln, 1980; Industrial-geographic changes in the evolution of the geosystem against the background of the evolutionary diachronics of the Earth. // TÜ Toim. 676 (1984); Majandusgeograafia. Tln, 1999, 32006.

B: TÜ BL I, 194–195; II, 201; EE 14, 575; EMaBL, 554.

VABBE, Ado (õieti **Adolf**) (19. III 1892 Tapa – 20. IV 1961 Tartu), maalikunstnik, graafik ja pedagoog, raudteeteenistuja p. Lõpetas 1909 Narva Linnakooli, õppis 1911–13 Münchenis A. Ažbe kunstikoolis, tegi 1914 õppereisi Itaaliasse ning 1920. a-il Dresdenisse, Pariisi ja Hispaaniasse. Töötas 1910 Riias W. Kirsteini vaibamanufaktuuris, I maailmasõja ajal Moskvast sõjatehases. Naasis 1917 Eestisse, oli 1917–19 Narvas ja Tallinnas joonistusõpetaja, 1919–40 Tartus kõrgema kunstikooli “Pallas” maali- ja 1930–35 graafikaõppejõud (a-st 1938 prof), ühtlasi 1926–29 ka kooli juh, 1940–41 K. Mäe nim. Riigi Kõrgema Kunstikooli, 1942–43 Tallinna Rakenduskunstikooli ja 1943–44 “Pallase” õppejõud, 1944–50 Tartu Rkl Kunstiinst-i maali-ja graafikaõppejõud (ka dekaan ja graafikakat-i juh), a-st 1947 prof, vallandati 1950 pol põhjustel. Juhatas 1953–56 Tallinnas graafika-eksperim-ateljeed. Mõjutatuna saksa ekspressionismist, vene kubistidest ja futuristidest oli 1912–26 radikaalseim eesti kunsti, rmtgraafika ja

lavakujunduse uuendaja. 1920. a-te teisel poolel muutus V. kujutusviis looduslähedasemaks, 1950. a-tel pöördus tagasi abstraktse laadi juurde. Oli “Pallase” maalikoolkonna, eelkõige selle koloristliku suuna kujundajaid ja sügavtrükigraafika edendajaid, kogu “Pallase” tegutsemise aja töötas siin V. maaliateljee. Töömeetodi põhijooni oli anda igale õpilasele vaba, isikupärane arenguvõimalus, püües arendada õpilase tugevaid külgi. Töö ateljees oli rajatud natuuri jälgimisele, õpilased pidid sellesse suhtuma loovalt. Tema õpilasteks olid A. Vardi, K. Liiman, A. Johani, E. Kits, A. Bach, H. Mugasto, N. Kummits jt. Avaldanud art-id moodsa kunsti mõtestamisest; 1949 valmis aastatepikkune uurimus monumentaalmaalist (käsikiri Tartu Kunstimuseumis). Oli Kunstiühingu “Pallas” (1918–28) ja Kunstnike Liidu (1945–51, 1953–) liige. Eesti Punase Risti III klassi teenetemärk (1939). ENSV tnl kunstitegelane (1946). A-st 1997 antakse temanim preemiat.

T: Uuem graafika. // Murrang (1921) 1; Maaliline teater. // Murrang (1921) 3–4; Monsieur Triste. // Lng (1924) 5, 9.

B: EBL, 551, EAT, 366; EKABL, 466; ETrBL, 551; EE 14, 575; Eesti kunsti ajalugu I-1. Tln, 1977, 134–137, 170–172, 200–202, 273–274; Sama, I-2, 60–61, 129; *T. Nurk*. Kõrgem kunstikool “Pallas”. Tln, 1978, 103–109; 1000 tartlast, 466–467.

VABRIT (a-ni 1979 **Taul**), **Sirje** (13. VI 1954 Tõrva), aiandusteadlane; pedagoogi t. Lõpetas 1972 Elva Kk-i, 1975 Räpina Sovhoostehnikumi aia- ja maastikukujunduse erialal, 1984 EPA kaugõppetsk-a agronoomina, 1993 samas magistrantuuri ja 2002 doktorantuuri, M.Sc. ehisaianduse alal (1993, EPMÜ), vk “Suvi-leeklille, sametlille ja aedkohhia kasvatamisest”, põllum-dr taimekasv alal (2002, EPMÜ), vk “Üheaastaste ilutaimede haljastusväärtust mõjutavad tegurid”. Oli 1976–85 EPA õppekonsultatsioonipunkti juh, meetodik ja maaparanduse kat-i laborant, 1986–91 EPA taimekasv kat-i v-laborant ja 1989–93 EPMÜ aianduse inst-i asst, 1993–99 aianduse inst dots (1994–99 ka juh), 1999–2003 lektor, 2003– EPMÜ (a-st 2005 EMÜ) põllum ja keskkonnainst-i aianduse osk-a dots. Loengukuersused: iluaiandus, avamaa lillekultuurid, haljasalade kujundamine, linnaaiandus. – Uurimisvaldkonnad: uued ilutaimed, ilutaimede kvaliteet, kasvatustehmol. APS-i (1999–), Rahvusv Aiandusteadlaste Ühingu (ISHS) ilutaimede sektsiooni ning maastiku- ja linnaaianduse komisjoni (1999–), TÜ Bot-aia

Sõprade Seltsi juhatuse (2001–) liige, TÜ Bot-iaia Nõukogu liige (2003–). U 40 teadus- ja 20 aimetr-t.

T: Väike suvelilleraamat. Tln, 1996; New bedding plants and requirements in urban landscape design (kaasautorid P. Kasearu, U. Moor). // Acta Horticulturae 541 (2000); Morphological aspects for selecting new bedding plants. // Acta Horticulturae 572 (2002); [Snapdragon \(*Antirrhinum majus*\) cut flowers – past and future in horticulture](#) (kaasautor U. Moor). // [Environment and Crop Production. USA: Science Publishers. Inc.](#) (2002); Ornamental quality of *Bidens ferulifolia* 'Golden Star' pot plants depended of composted sewage sludge as a component of growing media (kaasautor). // Acta Horticulturae 755 (2007); [Effect of sewage sludge and pig manure compost on the ornamental quality of impatiens 'Candy Coral Bee' container grown plants](#) (kaasautor). // [Acta Horticulturae 779 \(2008\)](#).

B: EPA BL II, 43; EPMÜ BL, 46.

WACHSMUTH, Claus August Heinrich Adolph (10. V 1827 Neuhaus, Hannover – 13. IV 1865 Tartu), arstiteadlane, terapeut. Õppis 1846–49 Göttingeni Ük-i arstitsk-s, med-dr (1849, samas), täiendas end Berliinis. Oli 1850–60 Göttingeni Ük-i med-kliiniku asst ja eradots, 1860–65 TÜ teraapia ja kliiniku kat-i prof ja juh. Laboratoorse kliinilise diagnostika arendajaid, auskultatsiooni ja perkussiooni kasutusele võtjaid patsiendi läbivaatamisel ja diagnoosi määramisel. Kirjeldanud ka uut närvisüsteemi nosol vormi – progresseeruvat lihaste düstroofiat. Tartus tegeles pms vaimuhaiguste patol ja ravi probleemidega

T: Die Cholera in Gieboldehaue und Eisdorf im Juli und August 1850. Göttingen, 1851; Ueber progressive Muskelatrophie in ihren anatomische, klinische und physiologische Verhältnissen darge stellt. Leipzig, 1855; Grundriss der Percussion und Auscultation. Göttingen, 1857; Zur Lehre von Fieber. // Archiv der Heilkunde VI (1864) 3; Ueber progressive Bulbär-Paralyse und die Diplegia facialis. Dorpat, 1864.

B: *Левицкий* II, 130; Die Aerzte Livlands, 412; TÜ ajalugu II, 241, 243, 244; *I. Käbin*, 308, 329, 358; *J. Riiv*. Ülevaade Tartu Ülikooli meditsiinilise kliinku ajaloost. // TÜ Toim. 52 (1957) 3–12; *Ю. М. Саарма, Э. Ю. Кару* Развитие психиатрии в Тартуском университете. Tln, 1981, 12.

WACHTER, Gottfried Joseph Adolph (13. XII 1783 Brunau, Moraavia – 13. II 1854 Tartu), arstiteadlane, anatoom ja kirurg; austerlane, kellasepa p. Õppis 1795–1801 Brunau güm-n-s, 1801–07 Olomouci Ük-s, 1816 Erlangeni Ük-s, 1817–19 TÜ arstitsk-s, med-dr (1819, TÜ) vk “Generalia quaedam de exstipatione ossium eorumque partium quam consentiente amplissimo medicorum ordine”. Tegutses 1809–16 Austrias ja Poolas pms sõjaväearsti-välikirugina, oli 1818–19 TÜ anat-asst-i kt, 1819–23 anat, füsiol ja kohtuarstiteaduse kat-i asst, 1823–30 prosektor, ühtlasi 1827–30 anat-prof (luges anat ka TÜ Prof-te Inst-s), tema õpilaste hulka kuulus ka N. Pirogov. Ühtlasi oli praktiseeriv arst, kelle patsientidest suure osa moodustasid Tartu käsitöölised. Lahkus 1830 TÜ-st.

B: Die Aerzte Estlands, 356; Die Aerzte Livlands, 412; TÜP, 75–77; TÜ ajalugu II, 233.

VADI (a-ni 1980 **Lasn**), **Maaja** (4. XI 1955 Kihnu), psühholoog, juhtimisteadlane. Lõpetas 1974 Pärnu 2. kk-i, 1979 TÜ psühhol osk-a, 1994 TÜ-s magistrantuuri ja 2000 doktorantuuri, maj-mag (1994, TÜ), vk “Organisatsioonikäitumise mõisted ja Eesti näited”, Ph.D. maj-teaduse alal (2000, TÜ), vk “Organisatsioonikultuuri ja rahvuskultuuri vahelised seosed”. Oli 1979–90 Tartu Kaub-koondise psühholoog, 1990–92 peadir abi, ühtlasi 1984–89 ka TÜ maj-nsk-a kaub kat-i õu täitja ja 1990–92 v-õpetaja, 1992–96 TÜ turunduse ja juhtimise inst-i lektor, 1996–2000 juhtimise ja välismaj inst-i lektor, 2000–03 juhtimise õt-i dots, 2003– prof, õt-i juh, a-st 2005 ka turunduse ja juhtimise inst-i (a-st 2008 ettevõtetemaj inst) juh. – Uurimisvaldkonnad: organisatsioonikultuur, Eesti organisatsioonide arengu seaduspärasused, organisatsioonikäitumine (väärtused, hoiakud), müügisuhtlemine. Osaledes organisatsioonikäitumise, -kultuuri ja müügisuhtlemise teor ja rakendusliku aspekti kujundamisel on kaasa aidanud inimkeskse juhtimiskäsitluse arendamisele. Ajakirjade *Journal of Dialogical Science* (2005–06), *International Journal of Cross Cultural Management* (2006–), *European Journal of Cross-Cultural Competence and Management* (2008–) ja *Eurasian Business Review* (2010–) toim-koll-i liige, mitme rmt-u toim, 2004–06 rahvusv konv-i org-komitee juh. Eesti Psühholoogide Seltsi liige (1996–), *Int. Soc. for the Study of Work and Organizational Values* (ISSWOV) juhatus liige (2004–). EV teaduspreemia (2007). Üle 110 teadustr-e.

T: The deposit of collectivism in organizational culture in Russia: some consequences of human resources management (kaasautor M. Vereshagin). // *Baltic J. Manag.* 1 (2006) 2; Training retail sales personnel in transition economies: applying a model of customer-oriented communication (kaasautor M. Suuroja). // *J. Retailing and Consumer Services* 13 (2006) 5; Estonian organizations – the subjects for transformation (kaasautor H. Roots). // *Estonia, the New EU Economy: Building a Baltic Miracle?* Aldershot, 2006; Value diversity for innovativeness in the multicultural society of Estonia (kaasautorid R. Vedina, G. Fink). // *Entrepreneurship, Cooperation and the Firm: The Emergence and Survival of High Tech Ventures in Europe*. Cheltenham, 2007; Behaviour patterns in Estonian enterprises from the perspective of the value chain (kaasautor K. Türk). // *Baltic J. Manag.* 4 (2009) 1; Behavior patterns in Estonian enterprises from the perspective of the value chain (kaasautor K. Türk). // *Baltic J. Manag.* 4 (2009) 1; How does culture contribute to innovation? Evidence from European Countries (kaasautor A. Kaasa). // *Econ. Innovation and New Technol.* 19 (2010) 7; The dual value of honesty among Russians in selected former soviet countries (kaasautor K. Jaakson). // *Cross Cultural Manag.* 18 (2011) 1.

B: TÜ BL II, 201; EMaBL, 555.

VADI (a-ni 1970 **Lätt**), **Meeli** (15. VII 1941 Kudina v, Tartumaa), loomakasvatusteadlane; autojuhi t. Lõpetas 1960 Tartu 1. kk-i, 1962 Tartu Med-kooli, 1972 EPA kaugõppe-tsk-a, põllum-knd (1981, ELVI), vk “Erinevate söödaratsioonide mõju veiste vatsasisu mikrofloorale ja biokeemilistele näitajatele”. Oli 1974–84 ELVI biokeemia ja biofüüsika labori (hiljem söötmise ja söötade uurimise kesklabor) n-teadur, 1984–88 söötade konserveerimise sektori v-teadur, 1988–94 söötmise ja söötade uurimise osk-a v-teadur, 1994–2004 EPMÜ loomkasv inst-i söötmissosk-a v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: veiste vatsasisaldise mikrofloora ja –fauna, söötade konserveerimine, probiootikute kasutamine, söötade orgaanilise aine seeduvus ja söödaväärtus. APS liige (1989–2004). 62 teadustr-t.

T: Влияние кратности скармливания концентратов на некоторые биохимические и микробиологические показатели рубца (kaasautor M. Lihu). // *Põllumajandusloomade ja –lindude söötmine*. Tln, 1987; Новый биопрепарат в рационе телят (kaasautor). //

Loomakasvatus 63 (1992); Rapsikoogi kasutamisest veistele (kaasautor). // ELVI: Loomakasvatus 2 (1993); Kohalikest teraviljadest valmistatud söötade toiteväärtusest ja seeduvusest (kaasautor). // Agraart. 11 (2000) 1; Silo orgaanilise aine seeduvuse määramine erinevate meetoditega (kaasautor). // APS Toim. 14 (2001); Taimede arengufaasi mõjust silo toiteväärtusele (kaasautor). Agraart. 14 (2003) 1.

B: ELVI BL, 52; EPMÜ BL, 83; Eesti põllumajanduse edendajad, 558.

VADI (a-ni 1956 Soonets), Tiiu (16. VIII 1926 Saare v, Tartumaa – 10.09. 2008 Luunja v, Tartumaa), põllumajandusteadlane, agraarökonomist; taluniku t. Lõpetas 1945 Tartu 2. kk-i, õppis 1945–49 TÜ ajaloo-k-e-tsk-s. Kүүiditati 1949 märtsis Siberisse. Astus 1951 Omski Põllum-inst-i, lõpetas 1956 Leningradi Põllum-inst-i, põllum-knd (1975, ELVI), vk “Tehnoloogiline käive ja loomakohtade arvestamine sigade suurfarmides”. Oli 1956–58 Pärnu raj Kiire kolhoosi agronoom, 1958–69 ELVI ökon osk-a ökonomist, 1970–79 Põllum Hoonete Uurimise ja Projekteerimise Inst-i Tartu osk-a v-teadur, 1979-81 ELVI katsemajandite osk-a v-teadur, a-st 1981 pensionil. Uurimisvaldkonnad: seakasv (farmide kujundamine, ökon, seakasv ajalugu); 1949 kүүiditatud TÜ üliõpilaste elukäik. Avaldas 2002 rmt-u *Mu isamaa armas: luulet ja mõtisklusi 1957–2002*. Ajakirja *Akadeemia* artikliauhind (2008). 15 teadustr-t.

T: Seakasvatus Eestis 20. sajandi algul. // Eesti Põllum Muuseumi tead tööde kogumik III. Trt, 1976; Tööstusliku loomakasvatuse leksikon (kaasautor). Tln, 1979; Me olime Tartu tudengid. I–II. // Akad. (2007), 8, 9.

B: ELVI BL, 52; EPBL, 558, Agraart. (1996) 3.

VADI, Voldemar (25. II 1891 Kooraste v, Võrumaa – 5. XI 1951 Tartu), arstiteadlane, sisearst ja balneoloog; aedniku p. Lõpetas 1912 Tartus H. Treffneri Eragümn-i, 1918 TÜ arstitsk-a, med-dr (1924, TÜ), vk “ Eksperimentaalne uurimine joodi iooni mõju üle normaal- ja türektomeeritud loomadel”. Täiendas end 1924 Berliinis ja Göttingenis, 1925 Münchenis, 1925 ja 1927 Viinis, 1927 Budapestis, 1929 Heidelbergis ja Würzburgis. ENSV TA akadeemik (1946), NSVL MA korr-liige (1945). Oli 1918–21 Laiusel ja Tartus arst, Vabadussõjas soomusrongi nr 3 ja Tartu I sõjaväehaigla arst, 1921–24 TÜ hospitaalsisehaiguste kliiniku asst, 1924 eradots, 1925–34 dots ja kliiniku juh, 1934–42 prof, kliiniku juh (1930–39 töötas suviti ka Pärnu Mudaravilas arstina), 1942–44 oli

vallandatud, 1944–51 tskaasisehaiguste kat-i juh, ühtlasi oli 1937–40 ja 1944–46 arstitska dekaan. – Uurimisvaldkonnad: reumaatilised haigused, balneol, mudaravi, tuberkuloosihaigete immuunsus, reuma ja tuberkuloosi ravi ning profülaktika. Põhjendas teaduslikult Eesti meremuda ravitoime. TÜ hospitaalsisehaiguste kliiniku rajajaid (1921). EA toim-koll-i liige (1924). Tartu Eesti Arstide Seltsi liige (1922, a-st 1936 esimees), Eesti Arstideseltside Liidu esimees (1936–37), Soome Arstide Seltsi *Duodecim* korr-liige (1936), Eesti Neurol. Seltsi, LUS-i jt org-de liige. Ülel Terapeutide Seltsi juhatuse liige. Eesti Punase Risti II järgu I astme teenetemärk (1936). ENSV rkl preemia (1948). Mälestustahvlid Tartus Puusepa 2 haiglahoonel ja Pärnu Mudaravilas. Üle 50 teadustr-e.

T: Krooniline selgroo anküloos. // EA (1922) 10; Karell'i piimravi praeguse aja seisukohalt. // EA (1926) 11; Klinische Untersuchungen an jugendlichen Individuen beim Sportlichen Laufen mittlerer Strecken. // Z. klin. Med. 105 (1927) 5/6; Kopsutuberkuloosi areng ja kliinilised vormid.// ACTU A XIV₂ (1929); Kuurort Pärnu: ravivahendid ja nende terapeutiline toime. Pärnu, 1932; Pernitsioosse aneemia patogeneesist. Trt, 1936; Bothriocephalus-aneemiast. Trt, 1936; Äkilisest südamesurmast. // EA (1940) 11; Eesti tervisemuda: balneoloogiline uurimus. Trt, 1947; Reaktiivsuse probleem reumatismi patogeneesis. // TÜ Toim. 36 (1954).

B: TÜ BL I, 152; EE 14, 575; EBL TK, 291; Eesti organiseeritud arstkond 1912-1937. Trt, 1938, 103, 104, 108, 151-156, 160, 164, 166, 170, 174, 180-182, 185-188, 207, 216, 301, 305-306, 316-317, 321-322, 325, 328, 336-337, 366, 406, 466, 468, 473; TÜ ajalugu III, 56, 146, 172, 181, 184, 196, 224, 253, 257, 266, 354; ERAKT, 296; *K. Kõrge*. Meenutades professor Voldemar Vadi. // NET (1981) 2, 116-118; *I. Käbin*, 471, 511; TÜK 200, 71, 73, 310, 312, 318; 1000 tartlast, 467.

WAGA (Vaga), Alfred (õieti **Albrecht**) (11. V 1895 Tallinn – 24. IV 1980 Buenos Aires, Argentina), kunstiajaloolane ja -kriitik; aedniku p, August ja Voldemar Vaga v. Lõpetas 1915 eksternina Tallinnas Nikolai I Gümni-i, õppis 1913 A. Laikmaa ateljeekoolis joonistamist ja 1915 Petrogradis era-kunstiajaloo inst-s, astus 1915 samas lipnike kooli, osales I maailmasõjas ja Vabadussõjas, läks 1921 erru. Oli a-st 1921 tegev pms vabakutselise kunstikriitiku ja –ajaloolasena, ühtlasi 1926–28 ka Tallinnas Eesti Muuseumi (hilisem EKM) kunstiosk-a korraldaja, 1931–32 EE kunstiosk-a ning 1935

ajakirja *Eesti Turist* ja 1936 *Nädal Pildis* toim. Põgenes 1944 Saksamaale, hiljem elas Taanis ja Argentinast. – Eesti kutselise kunstikriitika rajajaid, esimese eestikeelse eesti kunsti ajaloo (ilm 1932, käsitles keskaega, rõhutas Skandinaavia mõjusid siinsele arhitektuurile) autor. Avaldas rohkesti kunstikriitilisi ja –poleemilisi kirjutisi ning mitu kunstiajaloolist uurimust. Kriitikuna kaitses professionaalsust, hindas eriti juugendit eesti kunstis, taunis moodsaid kunstivoole. Avaldas monograafid eesti kunstnikest. Koostas EBL eesti ja baltisaksa kunstnike märksõnastiku.

T: Kriis Eesti kujutavas kunstis. // Lng (1924) 2, 3; Nikolai Triik. // Lng (1924) 6, 7; Kuus aastat Eesti kunsti. // Lng (1925) 8, 9, 10; Arvustuslik omavoli. // Lng (1925) 1; Johann Köler. Trt, 1931; Eesti kunsti ajalugu I. Trt, 1932; Ferdi Sannamees. Trt, 1937; Aleksander Uurits. Tln, 1938; Ants Laikmaa. Tln, 1938; Nikolai Triik. Tln, 1939.

B: EAT, 366–367; EKABL, 559; EE 14, 575; EBL TK, 290–291; 1000 tartlast, 468; *M. Nõmmela*. Uusi andmeid Alfred Wagast. // Scripta ethnol. 5 (2003), 143–159.

VAGA, August (15. III 1893 Kehra, Harjumaa – 11. XII 1960 Tartu), bioloog, botaanik; aedniku p, Alfred ja Voldemar V. vend. Lõpetas 1913 Tallinnas Nikolai I Gümni-i, 1923 TÜ loodustsk-a, bot-mag (1923, TÜ), vk “Tamula ja Vagula järve suvine plankton”, *dr. phil. nat.* (1940, TÜ), vk “Fütotsönoloogia põhiküsimusi”. ENSV TA korr-liige (1946), akadeemik (1954). Oli 1915–19 Tallinnas ametnik, 1920–22 Tartus H. Treffneri Eragümni-i ja 1923–31 Tartu Linna Poeglaste Realgümni-i looduslooõpetaja, 1931–44 TÜ taimemorfol ja –süsteematika labori asst, 1944–56 taimesüsteematika ja geobot kat-i juh, dots (a-st 1946 prof) ning TÜ bot-aia dir, 1956–60 sama kat-i prof, ühtlasi 1947–52 ENSV TA Biol Inst-i (a-st 1952 ZBI) asedir ja 1950–52 bot sektori juh, 1946–50 ka TÜ mat-loodustsk-a dekaan. Luges üldbot, mükol, kõrgemate taimede, ravimtaimede ja taimegeogr kursust; koost bot-õpikuid kk-le ja ük-le. – Uurimisvaldkonnad: taimeanat, fütotsömol, taime- ja seeneriigi fülogenees, taimesüsteematika, tegeles ka geobot ja bot ajaloo ning k-eküsimustega. Algatas bot oskussõnastiku koostamise ja *Eesti NSV floora* väljaandmise, oli selle I–III köite (1953, 1956, 1959) kaasautor ja koost. Jaotas 1952 org elu taime-, looma ja seeneriigiks. Taimkatteteaduse alal käsitles geobot koolkondade tüpol, taimekoosluse olemust, struktuuri jm, uurimise meetodika alal arendas edasi T. Lippmaa sünuuside meetodit. Oli Eesti selleaegse bot-se uurimistöö suunanäitajaid.

Teadusajaloo alal pööras suurt tähelepanu eeskätt silmapaistvate botaanikute (C. Linné; V. F. Ledebour, T. Lippmaa jt) biograafiate uurimisele. LUS-i liige (1935–40 botseksiooni abiesimees, 1947–50 esimees) ja auliige (1960), Ülel Bot Seltsi juhatuse liige. ENSV rkl preemia (1985, postuumselt). ZBI on andnud temanim. preemiat. Üle 140 teadustr-e, aimeart-d, käsirmt-d.

T: Botaanika õpperaamat keskkoolidele. Trt, 1931; Eesti geobotaanika põhijooni. Trt, 1935; Kodumaa taimestik. Trt, 1943; Taimesüsteematika alused. Trt, 1945; Eostaimede süsteemi kujunemiskäik ja praegused probleemid. // TÜ Toim. Biol-teadused 1 (1946); Üldine botaanika I. Trt, 1947; Akadeemik A. Grossheim ja tema uus õistaimede süsteem. Tln, Trt, 1950; Филема органического мира. // Бот. ж. 37 (1952) 5; Kõrgemate taimede jagamisest hõimkondadeks. // TÜ Toim. 93 (1960); Taimede eestikeelsetest perekonnanimedest. // KK (1960) 2; Professor T. Lippmaa elu ja looming. // Botaanilised uurimused I. Trt, 1961; Taimekoed ja juure anatoomia. Trt, 1963.

B: AAUT II, 110; TÜ BL I, 195; ZBI 1947–1997, 81; TÜ ajalugu III, 116, 124, 271–273; EE 14, 575–576; EBL TK, 356; EAT, 367; EABL, 145; EMaBL, 555–556; 1000 tartlast, 467.

H. Trass

VAGA, Voldemar 29. VI 1899 Tallinn – 22. II 1999 Tartu), kunsti- ja arhitektuuriajaloolane ning pedagoog; aedniku p, Alfred ja August V. vend. Lõpetas 1917 Tallinnas Nikolai I Gümni-i, õppis ühtlasi 1913–14 Eesti Kunstiseltsi joonistuskursustel ja 1918–19 A. Laikmaa ateljeekoolis ning 1917–20 PÜ õigustsk-s, lõpetas 1925 TÜ filostsk-a kunstiajaloo alal, *mag. phil.* (1926, TÜ), vk “Die Architekten der Dorpater Universität” (Trt, 1928; ü. a. 1946 kunstiteaduse knd), kunstiteaduse dr (1964, Leningradi I. Repini nim Kunstiinst), vk “Средневековая архитектура Эстонии”. Täiendas end 1928–29 Pariisis Sorbonne’i Ük-s ja *Ecole du Louvre*’is, tegi rohkesti välisreise (Prantsusmaale, Rootsi, Saksamaale, Inglismaale, Itaaliasse, Šveitsi jm). Oli 1917–20 Tallinna Nikolai I Gümni-i kantseleiametnik, 1923–40 TÜ kunstiajaloo kab-i abijuh, ühtlasi 1925–40 kõrgema kunstikooli “Pallas” lektor, 1940–41 TÜ kunstiajaloo kat-i õpetaja, 1943–44 abiõppejõud, 1944–46 kat-i juh, dots, 1946–50 kat-i juh, prof, 1950–69 NSVL ajaloo kat-i prof, 1969–89 õu täitja; ühtlasi oli 1944–47 Tartu Rkl Kunstiinst-i kat-

juh, 1947–50 AI kunstiajaloo sektori juh, 1957–60 NSVL Kunstiakad Kunstiajaloo Inst-i teadur. Õpetanud pms kunstiajalugu. V. õpilastena lõpetas TÜ üle kolmveerandsaja kunstiteadlase, kes moodustasid põhiosa sõjajärgsete a-te kunstiajaloolastest, -kriitikust ja muuseumitöötajatest. – Uurimisvaldkonnad: Eesti ja Läti keskaja arhitektuur, 19. saj baltisaksa kunst, eesti rahvuslik kunst 19.–20. saj-l, Eesti kunstiajalugu, üldine kunstiajalugu. Üheks peateoseks on esimene eestik-ne *Üldine kunstiajalugu* (1937–1938; hiljem ilmunud mitmes uustr-s). *Eesti kunst* (1940) oli esimene üldistav teos, milles võeti kokku eesti kunsti areng keskajast 1930. a-teni. Nii kodu- kui välismaal äratas tähelepanu 1960 ilmunud uurimus Eesti ja Läti arhitektuuri vormiprobleemidest, milles V. lükkas ümber seni üldiselt valitsenud arvamuse, et enne XV sajandit oli Baltikumi domineerivaks ruumivormiks kodakirik, tõestades detailse analüüsiga basiilika valitsemise Vana-Liivimaal, eriti selle lõunaosas. Dr-vk-s (1964) andis V. Eesti keskaja ehituskunsti periodiseeringu, jälgis selle väliseeskujusid ja kohalikest oludest tingitud eripära. Sama ainekku käsitlesid mitmed 1960. a-il ilmunud art-id ning kokkuvõtvalt *Eesti arhitektuuri ajaloo* (1965) vastavad pt-d. Koostas 1929–33 Haridusmin-i ülesandel Eesti ehitus- ja kunstimälestiste nimestiku mälestiste muinsuskaitse alla võtmiseks. Oli 1933–37 EE kunstiosk-a toim, rmt-u *Всеобщая история архитектуры* (1969) autoreid. Tegutses ka maalija, akvarellisti ja joonistajana. Oli Akad Kirj-ühingu kunstiajaloo sektori esimees (a-st 1926), ÕES-i liige (1926–50; a-st 1989 taastatud ÕES-i auliige), Tartu Prantsuse Inst-i (a-st 1922), Haridusmin-i muinsuskaitse komisjoni liige, Tartu Kunstiühingu auesimees jmt org-de liige. ENSV rkl preemia (1967, 1980, koll-s), K. Raua preemia (1977, 1978), EV teaduspreemia (1994), Eesti Kunstnike Liidu elutööpreemia (1999). *Médaille de l'Officier du Mérite National* (1993); Valgetähe III kl teenetemärk (1999).

T: Denkmäler der Plastik des Klassizismus in Estland. // ÕES ar 1929. Trt, 1931; Das Schloss Põltsamaa. Ein Denkmal der Kunst des 18. Jahrhunderts in Estland.// Samas; Valjala kirik. // Kultuuri ja teaduse teilt. Trt, 1932; Üldine kunstiajalugu. Trt, 1937–1938; Tln, ⁴2007; Eesti kunst. Kunstide ajalugu Eestis keskajast meie päevini. Trt, Tln, 1940; Проблема пространственной формы в средневековой архитектуре Латвии и Эстонии. Trt, 1960; Tallinna keskaegne elamu. // TÜ Toim. 87 (1960); Eesti arhitektuuri ajalugu (kaasautor). Tln, 1965; Die mittelalterliche Stadtbefestigung Rigas. // Nordisk

medeltid. Stockholm, Uppsala, 1967; Kunst Tartus XIX sajandil. Tln, 1971; Kunst Tallinnas XIX sajandil. Tln, 1976; Памятники архитектуры Эстонии. Leningrad, 1980; Älteste Geschichte der Stadt Tallinn. // Studia Baltica Stockholmiensia 12 (1993).

B: AAUT II, 68; EAT, 367; TÜ BL I, 49–50; TÜ ajalugu III, 81, 100, 196, 248, 249, 377; EKABL, 559–560; 1000 tartlast, 467–468; *M. Nõmmela. Voldemar Vaga (1899–1999)*. Trt, 2008.

VAGANE, Einar (7. VI 1916 Tallinn – 21. XII 1988 Tallinn), farmatseut, toitumisteadlane; töölise p. Lõpetas 1935 Tallinna Gustav Adolphi Gümni-i, õppis a-st 1938 TÜ farm osk-s, oli 1941–43 Punaarmee (algul Krasno-Uralskis tööpataljonis, siis Eesti Laskurkorpuse tagavarapolgu apteeker), demobiliseeriti 1943, õppis 1943–44 Moskva Farm-inst-s, lõpetas 1946 TÜ farm osk-a proviisorina, farm-knd (1950, EKMI), vk “Magun, *Papaver somniferum* L., rasvõli ja oopiumi allikana Eesti NSV-s”, biol-dr (1973, ENSV TA), vk “Некоторые особенности питания и обмена веществ у населения Эстонской ССР”. Oli 1936–38 Kärkla apteegi praktikant, 1944–45 ENSV Tervishoiu RK operatiivgrupi liige, töötas Apteekide Peaval-s, 1946–48 TÜ farmakognoosia kat-i õppejõud, 1948–52 EKMI teadur, 1952–81 üldhügieeni osk-a ja biokeemia (a-st 1974 toitumise ja ainevahetuse) labori juh; a-st 1981 (pensionärina) Kardiol TUI konsultant. – Uurimusi farm alalt, ravimuda omaduste, põlevkivibasseini õhu saastumise kohta; a-st 1952 pühendus pms C-vitamiini ja valkude ainevahetuse uurimisele, kujunedes Eesti tuntuimaks ja viljakamaiks toitumisprobleemide asjatundjaks. 1962–83 juhendas u 30 toitumise ja ainevahetuse uuringut Eesti elanike rühmadel Rapla ja Paide raj-s, Saaremaal, Kiviõlis, Tallinnas, Tartus jm. Teadustöö tulemuste alusel esitas ENSV val-e jt asutustele ning org-dele üle 50 ettepaneku toitlustamise parandamiseks, esines ettekannete ja praktiliste nõuannetega tervisliku toitumise teemadel arvukatel teadusüritustel, pidas rohkesti loenguid koolides, raadios ja TV-s. Oli ajakirja *Вопросы питания* toim-koll-i liige, mitme kogumiku toim. Üle 20 a Tervishoiu-min-i ratsionaalse toitumise tead nõuk teadussek, hügieeni probleemkomisjoni ja laboratoorse nõuk liige, Haridusmin-i toitluskomisjoni jt org-e liige. ENSV tnl teadlane (1978). 160 teadustr-t, sh 1 monogr, u 170 aimeart-t.

T: Содержание витамина С в грудном молоке по материалам родильных домов Таллинна. // Вопр. питания (1953) 6; C-hüpo vitaminoosi esinemisest Eesti NSV põlevkivibasseini laavakaevuritel. // NET (1958) 1; Sanatooriumide toidu vitamineerimise vajadusest. // Tuberkuloosi ja reumatismialased uurimused. Tln, 1960; Hiiu maa ravimudast ja selle kasutamisest. // NET (1961) 2; Laste reumatismi võrdlev ravi reuma ja tuberkuloosivastaste vahenditega. // ENSV TA Toim. Biol. (1963) 2; Toitumisest Eesti NSV-s. // NET (1964) 3; Toitumisest ja vähktõvest Eesti NSV-s (kaasautor M. Purde). // NET (1968) 5; Eesti tööliste toit minevikus ja nüüd. // NET (1971) 4; Organismi süsivesikute ainevahetus ning toit kehalise ja vaimse töö tegijatel (kaasautor V. Pauts). // NET (1978) 5; Vitamiiniprobleem tänapäeval. // NET (1982) 1.

B: AAUT III, 332; EE 14, 576; EKMI BL, 16–17; NET (1972) 3, 252–253; (1976) 4, 361–362; Вопр. питания (1977) 2, 87–88; EA (1989) 2, 155; Rahva Hääл (1986) 7, VI; Einar Vagane. Personaalnimestik. Tln, 1991, 6–8.

I. Laan

VAGANE, Valdur (3. X 1935 Tallinn), tehnikateadlane; töölise p. Õppis 1950–53 ja 1956–59 Tallinna Elektromeh Tehnikumis, lõpetas 1965 TPI kaugõppeosk-a elektromeh-ins-na ja 1968 samas asp-i, tehnikaknd (1969; Leningradi Elektrotehnika Inst), vk “Торцовые магнитоэлектрические синхронные двигатели с печатной обмоткой”. Töötas 1953–54 ja 1956–65 Tallinna Mõõduriistade Tehases, oli 1965–68 Energiamüügi ins ja TTO juh, 1968–71 TPI elektrimasinate kat-i asst ja v-õpetaja, 1971–79 EKE Projekti peaautomaatik, 1979–81 Harju KEK-i peakonstruktor automaatikariistade alal, 1981–85 TPedI üldtehniliste distsipliinide kat-i v-õpetaja, 1985–87 dots, 1987–92 Harju KEK-i projekti peakonstruktor, automaatikalabori juh ja peains, 1992– AS Tallinngaas peaspetsialist. – Uurimisvaldkonnad: elektrimasinad, automatiseerimine ja automaatikariistad. U 60 teadustr-t.

T: Аналитический метод определения длины постоянного магнита в синхронных машинах с печатными обмотками. // Электромеханика (1969) 2; Пуск синхронного двигателя с печатной обмоткой. // Электричество (1971) 5; Измеритель влажности древесины и сигнализатор-измеритель влажности (kaasautorid R. Läck, A. Remmel). // Деревообр. промышл. (1975) 1; Пусковой процесс магнитоэлектрического

синхронного двигателя с печатной обмоткой. // ТПИ Тоим. 477 (1979); К расчету электромагнитного поля и момента торцевого синхронного двигателя с печатной обмоткой. // Электромеханика (1985) 10.

VAGANOV, Sergei (19. / 7. X 1852 Võssokopolje, Valki mk, Harkivi kub – 1932, surmakoht teadmata), loomaarstiteadlane. Lõpetas 1876 Harkivi Vet-inst-i. Suunati TVI-sse, kus uuris prof K. Raupachi juhendamisel malleusehaigete loomade vere kontagioossust, vet-mag (1891, TVI), vk “О крови сапных животных”. Oli hiljem Kubanimaal vet-arst ja Moskva sõjaväeringkonna insp. Avaldanud töid loomade infektsioonhaigustest, pms malleusest, loomakasvatusest jm.

T: О крови сапных животных. // Архив вет. наук 1 (1892) 4 / 5, 6; К вопросу о диагнозе сапа. // Вестник общ-ва вет. (1893) 10; Краткий очерк скотоводства Кубанской области [...]. Екатеринодар, 1895; Розмова про сухоту на рогатій худобі. СПб, 1901; К биографии К. К. фон Раупаха [...]. // Вестник общ-ва вет. (1913), 6.

B: Альбом имматрикулированных в ДВИ, 331.

E. Ernits

VAHAR-MATIAR, Hingo (26. X 1926 Tallinn – 11. II 1983 Remagen-Oberwinter, Saksamaa), arstiteadlane, neuropsühhiaater ja biokeemik. Õppis 1933–40 Tallinnas J. Westholmi Güm-n-s, 1940–44 Pärnu 1. Güm-n-s, lõpetas 1951 Bonni Ük-i arstiteaduse ja filosoofia alal, *dr. med.* (1951, Bonni Ük), vk “Elektrophoretische Untersuchungen über die Veränderungen der Serumeiweisskörper waerend der Schwangerschaft”, *dr. med. habil.* (1967, samas), vk „Die funktionell-genetische Konzeption von Kafka aus der Sicht der neueren Kenntnisse über die Liquorkolloide“. Oli 1951 Bonni Ük-i naistekliiniku, 1951–52 sisehaiguste kliiniku ja 1952–61 psühhiaatria kliiniku asst, 1961–62 närvikliiniku tead. asst, 1962–64 Saksa Uurimisühingu stipendiaat Kölni Ük-i biokeemia inst-s, 1964–70 Bonni Ük-i närvikliiniku dots, a-st 1970 prof, 1971–80 tead nõunik ja prof, ühtlasi närvikliiniku ülemarst, asedir ja neurobiokeemia osk-a juh. – Uurimusi psühhiaatria, neurol ja neurobiokeemia alalt. *Deutsche Ges. f. Psychiatrie & Nervenheilkunde*, *Deutsche Ges. f. Neurol.*, *Deutsche Ges. f. Laboratoriumsmed.*, *Deutsche Ges. f. klinische Chemie* liige.

T: Progressive paralyse (kaasautor). Stuttgart, 1964; Handbuch der forensichen Psychiatrie (kaasautor). Berlin, Göttingen, Heidelberg, 1972; Ein Beitrag zur Bestimmung des Magnesiumgehaltes im Blutserum (kaasautor M. Vajna). // Med. Welt 24 (1973) 20; Eine Chromatographische Mikromethode zur Bestimmung der Lipide im Liquor cerebrospinalis (kaasautor J. Müller). // Z. Neurol. 206 (1974) 4; Diagnostische und therapeutische Methoden in der Psychiatrie (kaasautor). Stuttgart, 1977; Indikationen zur Liquorentnahme bei gesicherte Syphilis. // Dt. med. Wschr. 103 (1978) 15; Neurologie, Theorie und Praxis (kaasautor). Stuttgart, 1979; Neue Labormethoden für die Liquordiagnostik (kaasautor). Stuttgart, 1979.

B: EE 14, 576; ETVpK, 318–319.

VAHELAIID, Olav-Aleksander (14. IX 1923 Tartu), tehnikateadlane; kingsepa p. Lõpetas 1942 Tartus H. Treffneri Gümni-i, 1950 TPI ehitustsk-a tööstus- ja tsiviilehituse erialal, 1954 Leningradi Kalinini-nim PI-s asp-i, tehnikaknd (1955, samas), vk “Временные поселки на строительстве гидроэнергоузлов”. Oli 1955–57 TPI ehitustööde teostamise kat-i asst, 1957–60 v-õpetaja, 1960–94 dots, a-st 2006 TTÜ emeriitdots. Pms loengukursused: ehitustehmol, ehitus- ja teedemasinad; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: ratsionaalsed seinakonstruksioonid; monteeritavad konstruksioonid, nende valmistamise ja montaaži täpsus; betooni tehmol, pinnaste ja teedematerjalide meh tihendamise tehmol. ENE ja EE kaasautor (kokku 110 art-t). ENSV rahvamaj näituse I järgu diplom (1961). Üle 40 teadust-e (ja mitu käsikirjalist uurimistöode aruannet), üks autorit.

T: Suurplokid tellistest (kaasautor H. Ivand). Tln, 1956; Метод стандартного уплотнения крупнозернистых дорожно-строительных материалов. // TPI Toim. 486 (1980); Ehitusmasinad ja -seadmed. Tln, 1981; Определение допустимых углов поворота управляемых вальцев дорожных катков (kaasautor). // TPI Toim. 508 (1981); О выборе мощности двигателя кулачковых решетных дорожных катков (kaasautor). // TPI Toim. 528 (1982); Оценка технического уровня дорожных катков (kaasautor). // TPI Toim. 574 (1984); Harald Adam Velner – engineer and scientist (kaasautor). Tln, 1994.

B: TPI 1936–1986, 151, 240–241; Ehitusinsenerid TPI-st, 58-62, 83, 239; Tallinna Polütehniline Instituut. Ehitustehnoloogia kateeder. Tln, 1987, 5, 19.

VAHEMETS, Helvi (19. I 1933 Sõmeru v, Virumaa), keemik; taluniku t. Lõpetas 1952 Rakvere 1. kk-i, 1958 TÜ keemia osk-a, 1969 samas asp-i, keemiaknd (1977, TÜ), vk “Исследование процесса глубокой очистки Na- и (Na,H)-форм сильнокислотного катионита от ионов некоторых переходных металлов”. Oli 1958–59 Väike-Maarja Kk-i keemiaõpetaja, 1959–62 TÜ analüüt keemia kat-i v-laborant, 1962–65 asst, 1965–69 org keemia kat-i ja 1969–88 analüüt keemia kat-i asst. Koost. üle 10 õppermt-u. – Töid analüüt keemia jaioonivahetuse alalt. Olnud kat-i mitme uurimisprojekti täitja ning Eesti keemiaolümpiaadide kuraatoreid.

T: К вопросу об очистке сильнокислотного катионита с применением комплексообразования (kaasautor). // Изв. АН СССР. Химия, геол. 18 (1969) 1; Факторы, влияющие на глубину регенерации Na-формы катионита от полизарядных ионов (kaasautorid L.Suit, F. Šemjakin). // TÜ Toim. 348 (1976); Anioonide kvalitatiivne analüüs. Trt, 1978, 21984; Titrimetria. Trt, 1979, 21989; Kvalitatiivse keemilise analüüsi alused ja poolmikroanalüüsi tehnika. Trt, 1980, 21984.

B: TÜ BL I, 307; II, 201.

VAHEMETS, Aigar (pseud. *Lembit Kivisaar*) (7. III 1936 Tallinn – 9. V 2007 Tallinn), ajaloolane, sotsioloog ja kirjanik; töösturi p. Õppis 1943–54 Tallinna 20., 22. ja 2. kk-s, lõpetas 1959 TÜ ajaloo osk-a, 1965 NSVL TA Filos Ins-s asp-i, filos-knd (1965, samas), vk “Об эстетически-воспитательном воздействии искусства”. Oli 1960–62 TÜ NLKP ajaloo kat-i asst, 1965–68 Moskvas NSVL TA Filos Inst-i n-teadur, 1968–74 NSVL TA Sotsiol Inst-i v-teadur, 1974–82 ETV toim ja SV Moskva korrespondent, 1982–84 *Tallinnfilmi* peatoim, 1984–87 PAI v-teadur, a-st 1987 *Estofilmi* peatoim, 1992–96 AS R-koolituskursused k-teõpetaja, 1998–99 Riigikogu nõunik. – Uurinud kunstisotsiol probleeme ja Eesti revolutsioonilise liikumise ning pol ajalugu. Kirjutanud romaane (*Paradiisi Illu*, 1973 jm), telesaadete (*Sünniaasta, Poliitilised kired*, 1977–79) ja filmistsenaariume (*Kaks päeva Viktor Kingissepa elus*, 1980; *Hitler ja Stalin, 1939*, 1989; *XX sajandi dokumentaalrüüstestium. Kristuse dilemma*, 1995 jm), näidendeid ning

publitsistikat (*114 küsimust Viktor Kingissepale*, 1988). ENSV Kinoliidu (1963) ja Kirjanike Liidu (1987) liige. Ajakirjanike Liidu eripreemia (1977, kaaslaureaadid T. Kask ja R. Karemäe), ENSV rkl kultuuripreemia (1980).

T: Человек и искусство. М, 1968; Искусство и массовая аудитория. М, 1970; Sügis 1917 Tallinnas. Tln, 1987; 24. veebruar 1918. Tln, 1988.

B: TÜ BL I, 468; EE 14, 576; EKnL, 637–638; Sirp (2007) 25. V.

VAHENÕMM, Karl (25. I 1907 Veltsa v, Läänemaa – 28. XII 1988 Tallinn), köögiviljandusteadlane ja sordiaretaja; taluniku p. Lõpetas 1927 Pärnu Linna Ühisgümnaasiumi, 1934 TÜ põllum-tsk-a agronoomina ning filos-tsk-a põllum-like ainete õpetaja kutsega, põllum-knd (1955, EMMI), vk “Kasvutingimuste mõju köögiviljade ja söödajuurviljade seemnete sordi pärilikele omadustele”. Oli 1933–34 Kuusiku Katsejaama asst, 1934–38 Põllutöömin-i Asundusameti agronoom, 1938–42 Olustvere Kõrgema Põllunduskooli õpetaja, 1942–47 Vigala Põllundus- ja Aianduskooli dir ja õpetaja, 1947–67 EMMI teadur (1947–53 Pollis, 1953–57 Kuusikul ja 1957–67 Sakus), 1962–67 ka köögiviljandusosk-a juh. – Köögiviljandualase uurimistöö rajajaid ja suunajaid. V. algatusel rajati köögiviljanduse uurimiskeskus – Juuliku katsebaas, oli selle esimene juh. Tegeles köögiviljakasv agrotehnika ning köögiviljade sordiaretuse, -paranduse ja seemnekasvatusega. Juhendas rajoonitud sortide parandamise (parandatud sordid: söögipeet ‘Bordoo’, valge peakapsas ‘Amager’, söödakapsas ‘Tuhandepealine’ jt) ja eliitseemne kasv tööühm. Aretas söödakaalika ‘Kuusiku’ (koos E. Niinepuuga), peakapsa ‘Kuusiku varajane’, redise ‘Võiredis’ (koos A.-J. Pajomaga), kurgi ‘Tahkuranna’ jm. ENSV tnl teadlane (1964). NSVL Rahvamaj Näituse medalid. Üle 50 teadustr-e.

T: Juurköögiviljade kasvatamine kolhoosis. Tln, 1949; Agrotehnilisi juhendeid köögi- ja söödajuurviljakultuuride seemnekasvatuseks Eesti NSV-s. Tln, 1953; Söödakapsa kasvatamine. Tln, 1958; Varajase köögivilja kasvatamise kogemusi Eesti NSV-s. Tln, 1960; Tomati kasvatamine avamaal (kaasautor). Saku, 1962; Taimekasvatus (kaasautor). Tln, 1964; Köögivilja kasvatamine (kaasautor). Tln, 1974.

B: AAUT II, 528; EE 14, 576; EABL, 145; EMVI, 61–62; EPBL, 560.

VAHER, Leo (8.X 1921 Mälupe v, Aluksnē läh, Läti – 4. V 1981 Tartu), loomakasvatusteadlane; põllutöölise p. Lõpetas Väike-Maarja Gümni, 1948 TÜ põllumtsk-a agronoomina, põllum-knd (1956, ELVI), vk “Vändra katsejaama kõrgaretuskari ja tema kasutamine eesti mustakirju veisetõu parandamiseks”, põllum-dr (1970, ELVI), vk “Eesti mustakirju veisetõu täiustamine valiku ja paaridevaliku teel”. Oli 1948–55 ELVI tõuaretussektori n-teadur (algul Tartus, siis Päriveres ja 1950–55 Vändra katsejaamas), 1956–65 tõuaretuse ja veisekasv osk-a v-teadur ja grupijuht, 1966–72 veiste verefaktorte uurimise labori juh, 1972–80 ka veisekasv-osk-a juh. – Uurinud veiste (eriti mustakirju veise) tõuaretust ja veregrupe. Osales 1950. a-st aktiivselt eesti mustakirju karja aretamises, oli aretustöö huvides toimuva veiste veregruppide uurimise algataja ja ELVI-s vastava labori loojaid. Laboris uuriti Eesti paremate veisekarjade ja liinide genstruktuuri ning verefaktorite seost veiste produktiivomadustega. Oli Eesti Mustakirju Karja Tõuaretuse Nõuk juhatuse liige, Ülel. V. Vavilovi nim. Geneetikute ja Seleksionääride Seltsi juhatuse ning seltsi Eesti osk-a juhatuse liige. ENSV tnl teadlane (1974). NSVL rkl preemia (1975, koll-s), ENSV rkl preemia (1980, koll-s). Üle 120 teadustr-e.

T: Eesti mustakirju karja tõuproduktiivsete omaduste parandamine. Trt, 1954; Vändra katsejaama eesti mustakirju kari (kaasautor E. Keevallik). Tln, 1955; Veiste jõudluse tõstmine puhasaretuse teel (kaasautor A. Mölder). Tln, 1957; Eesti NSV veisetõud. Tln, 1957; Jõudluskontroll – tähtis võtte tõuaretustöös (kaasautor V. Laanemäe). Tln, 1959; Eesti mustakirju veisetõug (kaasautorid V. Kutti, A. Pung). Tln, 1965; Järglaste järgi hinnatud pullide kataloog. Tln, 1968; Veregruppide kasutamisest veiste paaride valikul. Tln, 1973; Eesti mustakirju veisetõu geneetiline struktuur veregruppide B- ja F-lookuse andmeil. // ELVI tead tööde kogumik 50 (1980).

B: EE 14, 576; ELVI BL, 22; EPBL, 561; Edasi (1971), 8. X; (1981) 7. V.

VAHER, Merike (5. VI 1955 Tartu), keemik; töölise t. Lõpetas 1973 Võru 1. kk-i, 1978 TÜ keemia osk-a, 1985 KI-s asp-i, loodusteaduste mag (1999, TTÜ), vk “Kassari lahe punavetikates sisalduvate karraginaanide koostise ja struktuuri uurimine”, loodusteaduste dr (2002, TTÜ), vk “Toatemperatuuril vedelate soolade kasutamine taustelektrolüüdina kapillaarelektroforeesis”. Oli 1977–78 TÜ org keemia kat-i ins, 1978–82 KI v-ins, 1982–

2002 teadur, ühtlasi 1999–2000 TPÜ lektor (osal. koormusega), 2002–04 TTÜ keemiainst-i teadur, 2004– v-teadur. Lugenud füüsikal keemia ja üldkeemia kursusi. – Uurimisvaldkonnad: geelistuvate galaktaanide struktuur, geelistumismehhanism, modifitseerimine ja analüüs; analüüt-d lahutusmeetodid biomed-s ja keskkonnakeemias. Sünteesinud erinevaid agaroskandjaid. Töötanud välja pruunvetika *Fucus vesiculosus* tablettide „Fukumereen“ tootmistehnol. Võtnud esimesena kasutusele ioonsed vedelikud kapillaarelektroforeesis, uurinud taimeekstraktides sisalduvaid fenoolseid ühendeid ja fütokemikaalide antioksidatiivsust. Osalenud 1978–89 paljudes teaduseksped-des (Kaug-Ida, Siber, Arktika, Must meri, Kaspia meri, Araali meri jm). ENSV rkl preemia (1987, koll-s), EV teaduspreemia (2007, koll-s). Üle 90 teadustr-e, 1 patentne leiutis (kaasautorid A. Seiman, M. Kaljurand), 1 autorit. (koll-s).

T: Micro- and trace elements content of commercial agaroses and their raw material (kaasautor). // Proc. Est. Acad. Sci. Chem. 42 (1993) 2; Non-aqueous electrophoresis in acetonitrile using ionic-liquid buffer electrolytes (kaasautorid M. Koel, M. Kaljurand). // Chromatogr. 53 (2001); Separation of polyphenolic compounds extracted from plant matrices using capillary electrophoresis (kaasautor M. Koel). // J. Chromatogr. A, 990 (2003) 1–2; On-column capillary electrophoretic monitoring of rapid reaction kinetics for determination of the antioxidative potential of various bioactive phenols (kaasautorid S. Ehala, M. Kaljurand). // Electrophoresis 26 (2005) 4–5; Elektromigratsioonilised meetodid bioprotsesside analüüsis (kaasautorid M. Kaljurand, M. Koel). // EV teaduspreemiad. Tln, 2007; Analysis of the stable free radical scavenging capability of artificial polyphenol mixtures and plant extracts by capillary electrophoresis and liquid chromatography-diode array detection-tandem mass spectrometry (kaasautor)// J. Chromatogr. A 1216 (2009); Fraction collection in capillary electrophoresis for various stand-alone mass spectrometers (kaasautor). // J. Chromatogr. A 1216 (2009) 17.

B: <https://www.etis.ee>.

VAHER, Rein (10. I 1935 Mustvee), geoloog; rätsepa p. Lõpetas 1953 Tartu 1. kk-i, 1958 TÜ geol osk-a, 1966 GI-s kaugõppeasp-i, geol-mineral-knd geotektoonika alal (1983, Valgevene TA Geokeemia ja Geofüüsika Inst), vk “Тектоника фосфоритно-сланцевого бассейна Северо-Восточной Эстонии”. Oli 1958–65 EGV geoloog-

kaardistaja, 1965–84 GI n-teadur, 1984–97 GI ja 1997–2002 TTÜ GI v-teadur, 2003–erakorr teadur. – Uurimisvaldkonnad: tektoonika, struktuurigeol, geofüüsika, kliima- ja keskkonnamuutused. Osalenud Eesti struktuurikaartide koostamisel, Kirde-Eesti geol struktuuride ja peamiste rikketuüpide ning Soome lahe ümbruse platvormse arengu väljaselgitamisel. Eesti Geol Seltsi, EGS jmt org-i liige. U 70 teadustr-t, sh 6 monogr-t.

T: Современная структура поверхности фундамента Эстонии. // ENSV TA Toim. Keemia. Geol. 21 (1972) 3; Tektoonika. // Eesti šelfi geoloogia. Tln, 1993; Geologic structure and seismicity of Estonia (kaasautor H. Sildvee). // Eesti TA Toim. Geol. 44 (1995) 1; Tectonics (kaasautorid V. Puura, A. Miidel). // Geology and Mineral Resources of Estonia. Tln, 1997; Pre-Devonian landscape of the Baltic oil-sale basin, NW of the Russian Platform (kaasautorid V. Puura, I. Tuuling). // Uplift, Erosion and Stability: Perspectives on Long-term Landscape Development. London, 1999; Tectonics and formation (kaasautor A. Miidel). // Lake Peipsi I. Geol. Tln, 1999; Võrtsjärve madaliku geoloogia ja maavarad (kaasautorid A. Miidel, A. Raukas). // Võrtsjärv. Tln, 2003; Influence of bedrock topography on oil shale mining in North-East Estonia (kaasautor). // Oil Shale 23 (2006) 4; Influence of tectonic dislocations on oil shale mining in the Estonian deposit (kaasautor). // Oil Shale 25 (2008) 25.

B: EE 14, 577; EGBT, 129; Maa Universumis. Tln, 2004, 322.

VAHER, Ülo (28. 4. 1934 Polli, Viljandimaa), biofüüsik; talupidaja p. Lõpetas 1952 Abja Kk-i, 1957 TÜ füüsika osk-a, 1961 Ukraina TA Füsiol Inst-s asp-i, biol-knd (1975, ENSV TA), vk “Гемолитическая резистентность эритроцитов и ее изменения при действии ионизирующих излучений”. Oli 1961–76 EBI n-teadur, 1976–91 teadussek, 1991–96 teadusinfo osk-a juh, 1996–2005 EPMÜ EBI teadussek. – Uurimisvaldkonnad: radiobiol ja biomeetria. Uurinud neutronkiirte väikeste doosidega kiiritamise biol toimet, radiobiostimulatsiooni, lindude organismi kiiritusetundlikkuse ealise dünaamika seadusärasusi, hormoonide ja neuroendokriinsüsteemi ning rakumembraanide ja neis toimivate oksüdatsiooniprotsesside osatähtsust. Välja töötanud erütrotsüütide happelise hemolüüsi teooria, hemolüüsikõverate automaatse mõõtmise ja registreerimise meetodika ning aparatuuri. Biokeemia Seltsi liige (1963–). Üle 90 teadustr-e ning mitukümmend teadus- ja tehnikaalast aimeart-t ajakirjas *Tehnikamaailm*.

T: Биологическое действие нейтронов. I. // Исследования по физиологии животных. Тln, 1964; Действие сублетальных доз гамма-облучения на рост и развитие цыплят (kaasautor S. Pöögelmann). // Радиобиол. 5 (1965) 3; Влияние гамма-облучения на организмы. Тln, 1965; Метод автоматического измерения и записи кривых гемолиза эритроцитов и способы их математического анализа. // ENSV TA Toim. Biol. 22 (1973) 4; Роль гормональных факторов в радиационном поражении и радиочувствительности организма (kaasautor I. Sibul). // Регуляция ферментных систем гормонами щитовидной железы и надпочечников. Тln, 1974; A computer program for processing enzyme kinetic data by the maximum likelihood method. // Proc. Est. Acad. Sci. Chem. 44 (1995) 1; International intercomparison of dose measurements using EPR spectrometry of tooth enamel (kaasautor). // The radiological consequences of the Chernobyl accident. Proc. 1th Int. conf. (Minsk, Belarus, 18 – 22 March 1996). Brussels, 1996.

B: EBI BL, 27, 32, 34, 36, 38, 43, 45, 50, 52, 56, 58, 68, 70, 73, 74, 75, 91, 131, 154, 157, 158.

VAHING, Vaino (15. II 1940 Meeksi v, Tartumaa – 23. III 2008 Tartu), arstiteadlane, psühhiaater ja kirjanik; taluniku p, Julia Laffranque isa. Lõpetas 1957 Tartu Med-kk-i, 1963 TÜ arstitsk-a, 1971 TÜ-s kaugõppeasp-i, med-knd (1971, Kaunase Med-inst), vk “Действие психотропных веществ на центральные эффекты ацетилхолина, серотонина и норадреналина”. Oli 1963–65 Jämejala Psühhoneuroloogiahaigla ordinaator, osk-a juh ja peaarsti aset, 1965–67 Vab. Tartu Psühhoneuroloogiahaigla kliiniline ordinaator, 1967–75 ja 1981–84 kohtupsühhiaatria ekspert, 1975–80 TÜ psühhiaatriakat-i dots, 1984–89 asst, 1989–90 dots, a-st 1990 Tartu Psühhiaatrikliiniku psühhiaater. Õpetas psühhiaatrit, kohtupsühhiaatriat, psühhoteraapiat, psühhohügieeni, narkol-t; koost. õppevahendeid. – Töid ekperim ja kliinilisest psühhofarmakol, kohtupsühhiaatriast, õiguspsühhol, olnud psühhol- ja psühhiaatria-alaste rmt-te toim, koost E. Karu (1988) ja J. Saarma (1991) tööde bibliogr-d. Kirj loomingus püüdis mõtestada inimese välise käitumise taga peituvaid alateadvuslikke ilminguid, analüüsis inimese enesetunnetust ning inimestevahelisi suhteid. Avaldas ka kultuuripublitsistikat (esseedekogu *E me ipso*, 1990) ja teatriarvustusi. Eesti Kirjanike Liidu (1973), Eesti

Teatriliidu (1987) ja Eesti Psühhiaatrite Seltsi liige. ENSV rkl preemia (1975, koll-s), kirj aastapreemia (1991), EV kultuuripreemia (1996). Valgetähe IV kl teenetemärk (2001). Üle 70 teadustr-e.

T: Dissimilar influences of imipramine, benactuzine and promazine on effects of microinjections of noradrenaline, acetylcholine and serotonin into the amygdala in the cat (kaasautorid L. Allikmets, I. Lapin). // *Psychopharmacol* (Berlin) 15 (1969) 5; Нейрохимический анализ гипоталамической эффекторной зоны регуляции эмоционального поведения (kaasautor L. Allikmets). // *Ж. высшей нервной деятельности им. И. П. Павлова* (1971) 3; Tähelepanekuid kohtpsühhiaatria praktikast (kaasautor H. Kadastik). // *Nõuk. Õigus* (1979) 1; Kohtpsühhiaatriekspertiis (kaasautor J. Saarma). *Trt*, 1980; vene k: *Trt*, 1986; *Kliiniline psühhofarmakoloogia* (kaasautor). *Tln*, 1981; Joobeseisundi ekspertiis. *Tln*, 1989; Vaimuhaiguste müüt (kaasautor A. Jüriloo). // *Akad.* (1990) 5, 6.

B: TÜ BL I, 153; II, 201; EE 14, 577; NET (1972) 3, 252–253; (1975) 6, 531–534; EA (1990) 3, 248; EKnl, 639; TÜK 200, 270–271; TÜA 1982–2007, 90–92, 343, 347, 352, 353; 1000 tartlast, 468; Päevaleht (2008) 23. III.

VAHISALU, Rein (10. VI 1946 Tallinn), arstiteadlane, kardioloog ja laevaarst; laulja, muusikapedagoogi p. Lõpetas 1964 Tallinna 10. kk-i, 1974 TÜ arstitsk-a. Oli 1975–81 Rapla Raj Keskhaiгла sisearst, 1981–86 Tallinna Kiirabihaiгла kardioloog, 1986–99 Tallinna Keskhaiгла kardioloog (1987–95 ka peaarsti aset ravi alal), 1995–96 kruisilaeva *Livonia* arst, 1999–2001 *Est-Line*'i laevaarst, a-st 2000 Ida-Tallinna Keskhaiгла kardioloog, sh 2002–06 ka haiгла südamerivisekeskuse asutaja ja juh, 2006–09 sisekliiniku kardiol polikliiniku v-arst, a-st 2009 kardioloog-konsultant. – Uurinud südamerütmi muutlikkust ja vegetatiivset regulatsiooni ning südamehaiguste psühhosomaatilist külge, käsitlenud stressimed-i. EAL-i taasasutajaid (1988). Avaldanud kirj-teoseid, memuaare ja aimetr-id. U 30 teadustr-t.

T: Laevaarstina Antarktikas. *Tln*, 1998; Südame autonoomse toonuse muutus pärast kolmekuulist treeninguperioodi südame isheemiatõvega haigetel (kaasautor). // EA (1999) 4; Südamest räägitud lood. *Tln*, 2003; Waveform analysis peripheral pulse wave

detected in the fingertip with photophletusmograph (kaasautorid I. Hlimenko, K. Meigas). // *Measurements Sci. Rev.* 3 (2003) 2.

B: EE 14, 577.

WAHL, Eduard Georg von (19. II 1833 Vatla mõis, Läänemaa – 17 I 1890 Tartu) arstiteadlane, kirurg; baltisakslane, mõisniku p. Lõpetas Liivimaa rüütelkonna Birkenruh´ (Bērzaine) maagümn-i, õppis 1851–55 TÜ-s mineral-t (lõpetas knd-astmega), oli 1855–59 arstitsk-a vabakuulaja, *dr. med.* (1859, TÜ), vk “De retinae textura in monstro anencephalico disquisitiones microscopicae” (Dorpat, 1859). Täiendas end 1862, 1867, 1872, 1873 Lääne-Euroopas (pms Berliinis ja Pariisis). Oli 1855 lühikest aega Tartu maakohtu teenistuses, 1860–76 arst (pms Peterburi) haiglates jm med-asutustes, ühtlasi tegeles kirurgilise erapraksisega, 1876–78 TÜ rkl med-i kat-i ja 1878–90 kirurgiakat-i juh, prof (1877 oli arstina Vene-Türgi sõjas, kus mh uuris ja ravis malaariat) ning ühtlasi 1881–85 TÜ rektor. W-i juhendamisel valmis 31 dr-tööd. – Arendas veresoontepatol, koljumurru, soolesulguse (Wahli sümptom) diagnostikat ja lastekirurgiat. Etendas olulist osa Baltimaadel tollal vohanud leepira ning sugu- ja vaimuhaiguste ohjeldamises. W-i initsiatiivil (ja osalt ka rahalisel toel) ehitati TÜ psühhiaatrikliinik (tegemist oli esimese spetsiaalselt ehitatud psühhiaatrikliinikuga tollasel Venemaal) ning avati 1880 TÜ psühhiaatria õt. Ajakirja *St. Petersburger medizinische Wochenschrift* kaastoim (a-st 1884). Liivimaa Arstide Ühingu asutajaid (1887), Peterburi Arstide Kolleegiumi liige. Tegelik riiginõunik. Stanislavi II ja I, Püha Anna II ja I ning Püha Vladimiri IV järgu ordeni kavaler, briljantsõrmus Vene-Türgi sõjas osalemise eest. Üle 40 teadustr-e.

T: Ueber die Süßwasserbivalven. // *Archiv Naturk.* Dorpat, 1855; Ein Fall von Aneurysma der Aorta thoracica. // *SPtb med. Z.* (1861); Die Amputation im Knie nach Gritti. // *SPtb med. Z.* (1863); Zur Casuistic der Osteotomie. // *SPtb med. Wshr.* (1878; Krankheiten der Knochen und Gelenke im Kindesalter. // *Gerhardt’s Handbuch der Kinderkrankheiten.* IV. Tübingen, 1880; Arterialvenöses Aneurysma der grossen Gefäße des Oberschenkels. // *SPtb med. Wshr.* (1883); Zur Casuistik der Laparotomien und Enterostomien bei Darmocclusion. // *SPtb med. Wshr.* (1886); Ueber Darmanastomose. // *SPtb med. Wshr.* (1899).

B: DbBL, 844; *Левицкий* II, 209, 287–290; EE 14, 577; ARUT, 83; TÜP, 137–140; EGBT, 137; *I. Käbin*, 202, 256–258, 260, 272–274, 332, 356, 391, 393, 451; *Ю. М. Саарма, Э. Ю. Кару*. Развитие психиатрии в Тартуском университете. Tln, 1981, 13–20; 1000 tartlast, 468–469.

VAHTER, Artur (23. II 1913 Kalvi v, Virumaa – 12. VIII 2004 Tallinn), muusikateadlane, koorijuht ja pedagoog; taluniku p. Lõpetas 1932 Rakvere ÕS-i, 1941 TRK muusikaped erialal. II maailmasõja ajal oli Eesti laskurkorpuse kapellmeister ja koorijuht, a-st 1947 pms TRK muusikaajaloo ja koorijuhtimise õppejõud, sh 1949–65 muusikateaduse, 1971–77 muusikaped ja 1977–83 koolikoori kat-i juh, 1966–71 TPedI muusikaped kat-i juh (a-st 1968 prof), a-st 1983 TRK emerit- ja konsultantprof. Juhatas 1946–57 Rkl Akad Meeskoori, 1959–63 ER segakoori ja Tallinna Sõjaveteranide Meeskoori. – Uurinud pms eesti muusika ajalugu, avaldanud selle kohta arvukalt ülevaatlikke töid (sh monogr-d eesti heliloojatest). Koguteose *Eesti Muusika* (I–II, 1968, 1975) koost-id ja kaasautor. Kirjutas ka muusikaarvustusi. ENSV Heliloojate Liidu liige. ENSV tnl kunstitegelane (1954). Üle 10 monogr, art-id, kogumikud.

T: Kansan taide: yleiskatsaus Neuvosto-Eestin musiikkielämään. Tln, 1958; Gustav Ernesaks. Tln, 1959 (vene k. 1961); Aleksander Läte. Tln, 1965 (vene k. 1968); Eesti heliloojaid ja muusikateadlasi: biograafiline leksikon (kaasautor). Tln, 1966; Miina Härma. Tln, 1971; Muusikateadus, kriitika ja muusikaline kirjandus. // Eesti muusika II. Tln, 1975; Karl August Hermannii päevik. Tln, 1990; Kapellmeistri päevik. Tln, 1990; Karl August Hermann. Tln, 1998; Eestikeelse muusikatermonilooja kujunemine ja areng. Tln, 2003; Konstantin Törnpuu. Tln, 2003.

B: EE 14, 577; EMBL, 278; *A. Vahter*. Kui mina alles noor veel olin. Tln, 2003.

VAHTER, Edna (4. II 1970 Tallinn), kasvatusteadlane; teenistujate t. Lõpetas 1988 Viimsi Kk-i, 1993 TPÜ kultuuritsk-a, 2002 TPÜ-s magistrantuuri, M.Sc. (2002, TPÜ), vk “Kunsti ja kirjaõpetuse seostest alushariduse kunstikasvatuses”, a-st 2003 TLÜ doktorant. Oli 1996–2004 TPÜ kasv-teaduste inst-i õpetaja, ühtlasi 1996–99 AGE Reklaam OÜ kunstnik ja 1996–2001 Grafeem OÜ õpetaja, 2004– TPÜ/TLÜ kasv-teaduste inst-i lektor, ühtlasi 1999– Eesti Rahvusv Kooli ja 2004– Laste Loomingu Studio õpetaja; koost

õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: kunstiõpetus ja kunstiõpetuse didaktika. Kujundanud muusikaõpikuid jt rmt-id, korraldanud laste- ja noortenäitusi jm., koost õppekirj-e komplekti *Kunst 1., 2. ja 3. klassile*. 25 teadustr-t.

T: Kunstiõpetusest I kooliastmes. // Muusika ja kunsti õpetamisest. Tln, 2005; The evaluation of creative subjects in primary school done with the example of art studies (kaasautor A. Kukk). // J. Teacher Education and Training (2006) 6; Kunsti õpetamine. // Klassiõpetajale õpetamisest. Abimaterjale pedagoogiliseks praktikaks. Tln, 2007; Aspects of assessment in visual art education in primary school. // Reforms and Innovations in Estonian Education. Frankfurt am Main, 2008; Extending contexts and concepts of art and art education. // Research, Planning and Policy: Emerging Trends in Baltic and Nordic Lifelong Learning. Tampere, 2008.

B: <https://www.etis.ee>.

VAHTER, Herman (4. IV 1920 Hellamaa v, Muhu – 12. IX 2006 Tartu), arstiteadlane, dermatoloog-veneroloog; talupoja p, Elle Elbergi abikaasa, Eed Pärnoja ja Priit V-i isa. Lõpetas 1940 Tallinnas Gustav Adolphi Gümni-i, 1946 TÜ arstitsk-a, med-knd (1952, TÜ), “Kliinilisi tähelepanekuid süüfilishaigete seljaajuvedeliku uurimisel seoses neurosüüfilise profülaktikaga”, med-dr (1965, TÜ), vk “Реакция кожи на действие продуктов перегонки сланца: клинико-функциональное и экспериментальное исследование”. Täiendas end Leningradis, Moskvast, Soomes ja Rootsis. Oli 1945–46 TÜ dermatol ja venerol kat-i asst-i kt, 1946–58 asst, 1958–66 dots, 1966–91 nakkushaiguste, dermatol ja venerol kat-i juh, prof, 1991–92 prof, 1992–95 nahahaiguste kliiniku dermatol ja venerol erakorr prof, a-st 1995 emeriitprof; ühtlasi 1964–66 ka arstitsk-a õppeprodekaan ja 1966–69 dekaan. – Eesti dermatoloogide sõjajärgse koolkonna looja. Uurinud põlevkivi termilise töötlemise saaduste nahka kahjustavat (kantserogeenset) toimet, nakkuslikke jt nahahaigusi, sugulisel teel nakkavate haiguste (pms süüfilise) diagnoosimist, profülaktikat ja ravi. Pani aluse nakkuslike ja krooniliste dermatooside uurimisele. Juurutas esimesena Eestis treponeemide immobilisatsiooni testi, töötas välja aeroionistasiooni meetodi allergiliste nahahaiguste raviks, rakendas nahahaiguste diagnoosimisel histol ja histokeem uuringud jm. Töid ka arstiteaduse ajaloost. Eesti Dermatoveneroloogide Seltsi esimees (a-st 1967, a-st 1999 president), NSVL

Dermatoveneroloogide Seltsi juhatuse jmt org-e liige, Norra Dermatoveneroloogide Teadusliku Seltsi auliige. ENSV tnl arst (1973). TÜ arstitsk medal. Üle 170 teadustr-e, 4 monogr, õppevahendeid.

T: О влиянии термического повреждения тканей на развитие опухолей, индуцированных сланцевыми маслами. // Вопр. онкол. (1959) 12; Põlevkivõlide osatähtsusest mõnede dermatooside etiopatogeneesis. // TÜ Toim. 112 (1961); Kutsehaiguste profülaktika (kaasautor H. Jänes). Tln, 1964; О динамике гистохимических изменений кожи при развитии экспериментального преканцероза (kaasautor M. Kool). // Вестник дерматол. венерол. (1967) 7; 100 aastat professor A. Paldrocki sünnist. // NET (1971) 4; Süüfilise diagnoosimise vead. // NET (1972) 5; Suguhaiguste epidemioloogilised ja kliinilised iseärasused. // NET (1976) 3; Dermatoloogia ja veneroloogia. Tln, 1976; Changes in cholinesterase activity and catecholamine level in patients with dermatomycoses (kaasautor H. Silm). // Dermatol. Mschr. 163 (1977) 10; Актуальные вопросы дерматологии и венерологии. // TÜ Toim. 503 (1979); Suguhaigused ja nende profülaktika. Trt, 1983; Naha- ja suguhaigused. Tln, 1994; Sugulisel teel nakkavate haiguste ravi ja profülaktika (kaasautor). Trt, 1997.

B: TÜ BL I, 153–154; II, 201; TÜ ajalugu III, 151, 198, 253, 267;361; EE 14, 578; NET (1966) 3, 237–238; (1970) 3, 225; (1980) 3, 220; APUT, 176; EA (1990) 3, 246; (2000) 4, 245–246; H. Merila-Lattik, 1092–1093; TÜK 200, 225–228; TÜA 1982–2007, 285, 290, 293, 425; 1000 tartlast, 469.

VAHTER, Leonhard Johann (14. III 1896 Kalvi mõis, Virumaa –12. II 1983 New York), õigusteadlane; sepa p. Lõpetas Rakvere ÕS-i ja 1923 eksternina Tallinna 1. Reaalkooli, 1927 TÜ õigustsk-a, *mag. iur.* (1931, TÜ), vk “Osavõte Eesti kriminaalseadustiku järele” (Narva, 1931). Oli 1918–20 Vabadussõjas, 1929–34 vandeadvokaadi abi, a-st 1934 Narvas vandeadvokaat, 1938–40 Riigivolikogu liige. Põgenes 1944 Saksamaale, elas a-st 1949 USA-s, oli ajakirja *Baltic Review* toim. – Töid nõukogude õiguse ja ajaloofilos alalt. Üle 20 teadustr-e.

T: O. Spengleri *Õhtumaa allakäik*. Trt, 1940; Euroopa saatuse kujunemine O. Spengleri (*Untergang des Abendlandes*) taustal. // Varamu (1940) 2, 3; The situation of churches behind the iron curtain. // Assembly of Captive European Nations (1955); History in the

clutches of communism. // *Balt. Rev.* 14 (1958); Soviet criminal legislation and the inviolability of person. // *Balt. Rev.* 17 (1959); Criminal legislation and the right of everyone to be free from arbitrary arrest, detention and exile in the captive European countries. New York, 1961; Some questions on fundamentals of the Civil Code of the USSR and of the Union Republics. // *Balt. Rev.* 25 (1962); Estonia (kaasautor A. Kütt). New York, 1964; Aspects of life in Estonia: religious persecution. // *Balt. Rev.* 28 (1964); Personal property in Estonia. // *Balt. Rev.* 29 (1965).

B: AAUT II, 308–309; ETVpK, 139.

VAHTER, Priit (21. II 1979 Tartu), majandusteadlane; Herman V-i ja Elle Elbergi p, Eed Pärnoja vend. Lõpetas 1997 Tartu Kivilinna Gümni, 2001 TÜ maj-*tsk*-a, 2004 TÜ-s magistrantuuri, 2010 Nottinghami Ük-s doktorantuuri, M.A. maj-teaduses (2004, TÜ), vk “The effect of foreign direct investments on productivity in Estonian and Slovenian manufacturing”, Ph.D. samal alal (2010, Nottinghami Ük), vk “Microeconomic effects of competition on productivity in the EU”. Täiendas end Saksamaal ja Rootsis. Oli 2004–06 Eesti Panga maj-uuringute osk-a ökonomist, 2009– TÜ maj-*tsk*-a ettevõtetemaj-e inst-i teadur. – Uurimisvaldkonnad: välisinvesteeringute mõjud nende siht- ja lähleriikides, ettevõtete tootlikkuse tegurid, innovatsiooni tegurid ja mõjud ettevõtetele, ka konkurentsi mõju Euroopa lennundusektoris. Eesti Maj-teaduse Seltsi liige (2004–), *Royal Economic Society* (2005–07) ja *European Association of Comparative Economic Studies* (2010–) liige. Üle 20 teadustr-e.

T: Home versus host country effects of FDI: searching for new evidence on productivity spillovers (kaasautor J. Masso). // *Appl. Econ. Quarterly* 53 (2007) 2; Technological innovation and productivity in post-transition Estonia: econometric evidence from innovation surveys (kaasautor J. Masso). // *Eur. J. Development Res.* 20 (2008); The impact of outward FDI on home-country employment in a low-cost transition economy (kaasautorid J. Masso, U. Varblane). // *Eastern Eur. Econ.* 46 (2008) 6; Productivity in Estonian enterprises: the role of innovation and competition. // *Microfoundations of Economic Success: Lessons from Estonia*. Cheltenham (Suurbritannia), 2009.

VAHTMÄE, Ele (27. IX 1980 Rapla), hüdrobioloog; väikeettevõtja ja keemiku t. Lõpetas 1999 Rapla Ühisgümni, 2004 TPÜ merebiol-keskkonnaspetsialisti erialal, 2005 TÜ-s magistrantuuri, 2009 TÜ-s doktorantuuri, M.Sc. hüdrobiol alal (2005, TÜ), vk “Mapping benthic algal cover in turbid coastal waters with remote sensing technique”, Ph.D. samal alal (2009, TÜ), vk “Mapping benthic habitat with remote sensing in optically complex coastal environments”. Oli 2005–06 TÜ Eesti Mereinst-i insener, 2006 erakorr teadur, 2007–09 teadur, 2010– v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: põhjataimestiku kaardistamine kaugseiremeetodil, ranna- ja sisevete optika ning kaugseire, rannikulähedaste hüdrodünaamiliste protsesside eksperim-uuringud (jugahoovused Põhja-Eesti rannikumeres ning lainekliima Kelba maasääre lähedal). Üle 20 teadustr-e.

T: Feasibility of hyperspectral remote sensing of mapping benthic macroalgal cover in turbid coastal waters – a Baltic Sea case study (kaasautor). // *Remote Sensing Envir.* 101 (2006) 3; Spectral library of macroalgae and benthic substrates in Estonian coastal waters (kaasautorid T. Kutser, L.Metsmaa). // *Proc. Est. Acad. Sci. Biol., Ecol.* 55 (2006) 4; Monitoring cyanobacterial blooms by satellite remote sensing (kaasautor). // *Estuarine Coastal Shelf Sci.* 67 (2006) 1–2; Assessing suitability of multispectral satellite for mapping benthic macroalgal cover in turbid coastal waters by means of model simulations (kaasautorid T. Kutser, G. Martin). // *Estuarine Coastal Shelf Sci.* 67 (2006) 3; Photo-library method for mapping seagrass biomass (kaasautor). // *Estuarine Coastal Shelf Sci.* 75 (2007) 4; Vee sügavuse ja merepõhja tüüpide kaardistamine optiliselt madalates rannavetes (kaasautor T. Kutser). // *Kaugseire Eestis*. Tln, 2008; A sun glint correction method for hyperspectral imagery containing areas with non-negligible water leaving NIR signal (kaasautor T. Kutser, J. Praks). // *Remote Sensing Envir.* 113 (2009) 10.

B: <https://www.etis.ee>.

VAHTRAS, Kaarel (16. VII 1912 Kõnnu v, Harjumaa – 27. IV 1990 Uppsala), agronoom; talupidaja p. Lõpetas 1937 Jäneda Põllutöökk-i, 1938 eksternina Tallinna 2. gümni, 1943 TÜ põllum-tsk-a agron osk-a, *lic. agr.* (1954, Uppsala Ük). Oli 1942–44 Jäneda Põllutöökk-i õpetaja. Põgenes 1944 Rootsi, oli 1945–78 Ultunas (Uppsalas) Rootsi Põllum-ük-i laborant, asst ja õu täitja, a-st 1978 pensionil. – Töid agrokeemia

alalt, ka Eesti silmapaistvatest põllum-teadlastest. Olnud Vabade Eestlaste Põllum-liidu armt-u tegevtoim (1951–86). Eesti Agronoomide Selts Roots, *Svenska Markläresällskapet, Int. Soc. of Soil Sci, Nordiska Föreningen för Lerborskning* (ka juhatuses), *Nordiska Jordbruksforskarens Förening* liige.

T: Forms of phosphate in Swedish soils and their availability to plants. // Lantbrukshögskolans Ann. 22 (1955); Phosphate studies in soils – with special reference to Chang and Jackson's fractionation procedure. // Lantbrukshögskolans Ann. 36 (1970); Professor Anton Nõmmik: tema elust ja tööst. Uppsala, 1975; Retention and fixation of ammonium and ammonia in soils (kaasautor H. Nõmmik). // Nitrogen in Agricultural Soils. Madison, 1982; Kaarel Liidak: tema tööst ja ideoloogiast (kaasautor). Uppsala, 1985.

B: AAUT III, 322–323; ETVpK, 139.

VAHTRE, Lauri (22. III 1969 Tartu), ajaloolane, poliitik ja kirjanik; Sulev V. p. Lõpetas 1978 Tartu 2. Kk-i, 1984 TÜ ajaloo osak-a, 1988 AI-s asp-i, ajalooknd (1988, AI), vk "Eesti rahvapärane ajaarvamine". Oli 1983–85 ENSV Rkl Vabaõhumuuseumi teadur, 1988–92 AI etnogr sektori n-teadur, ühtlasi 1989–92 TÜ Eesti ajaloo kat-i v-õpetaja, 1991–92 Põhiseaduse Assamblee liige ja aseesimees, 1992–2003 ja 2007-Riigikogu liige, 2003–07 vabakutseline. – Uurimisvaldkonnad: eesti ajalugu, etnogr, kultuurilugu, mentaliteedilugu. Teadustr-te kõrval avaldanud ajalooõpikuid, aimermt-id ja -art-id, samuti ilukirjandust (jutustus *Jüriöö*, 1998; romaan *Sõnum* (pseud. *Peter Morgen*, 2008)) ja näidendeid (*Muna EÜE*, 2007 jm), tõlkinud eesti k-de üle 20 filos, aime- ja ilukirj-teose (F. McLynn *Napoleon*, 2002; L. Hughes *Peeter Suur*, 2005 jm), mitme dok- ja kunstilise filmi ajalookonsultant, dok-filmi *Universitas Tartuensis 375* (2007), mängufilmi *Detsembrikuumus* (rež. A. Kase, 2008) ja teleseriaali *Tuulepealne maa* (rež. A. Prosa, 2008) stsenarist (viimased kaks koos M. Ulmaniga). Analüüsinud ajakirj-s pol suundumusi, sh ka kulturol seisukohast. Riigivapi III kl teenetemärk (2001). U 40 teadustr-t.

T: Kodu lugu 1.–2. (kaasautor). Tln, 1989; Maarahva tähtraamat. Tln, 1991; Eestlase aeg: uurimus eesti rahvapärase ajaarvamise ajaloost. Tln, 1991, ²2000; Teekond läbi aja: sugemeid eestlaste kultuuri ajaloost. Tln, 1992; Eesti kultuuri ajalugu: lühiülevaade. Tln,

1993, ²2000; Vabanemine: Eesti 1987–1992. Tln, 1996; Eesti rahvakultuuri leksikon (kaasautor). Tln, 1995, ³2007; Elu-olu viimasel vene ajal. Tln, 2002; Suur pettumus. Tln. 2002; Eesti ajalugu VI. Vabadussõjast taasiseseisvumiseni (kaasautor). Tln, 2005; Ajaloo pööripäevad 1.–2. Tln, 2006, 2007; Eesti Advokatuuri ajalugu. Tln, 2005; Eesti rahva lugu. Tln, 2005; Lähiajalugu I, II (kaasautor M. Laar). Tln, 2006, 2007; Sada aastat valgust ja varju: Miina Härma Gümnaasiumi ajalugu. // Sajandi kool. Trt, 2006; Absurdi impeerium. Tln. 2007; Eesti notariaadi ajalugu: 1918–2003. Tln, 2008.

B: TÜ BL II, 201; EE 14, 652; 1000 tartlast, 469.

VAHTRE (a-ni 1937 **Vinkman**), **Sulev** (7. VII 1926 Laiuse v, Tartumaa – 31. VIII 2007 Tartu), ajaloolane; talupidaja p, Lauri V. isa. Lõpetas 1947 Tartu Arve- ja Plaanindustehnikumi, 1952 TÜ ajaloo osk-a, 1955 samas asp-i, ajalookand (1955, TÜ), vk “Bartholomäus Hoeneke Liivimaa noorem riimkroonika (1315–1348)” (Tln, 1960), ajaloodr (1970, TÜ), vk “Hingeloendused Eestimaa kubermangus (1782–1858) ja nende andmed talurahva ajaloo allikana”. Oli 1955–62 TÜ NSVL ajaloo kat-i õpetaja ja v-õpetaja, 1962–74 dots, 1974–89 prof, 1989–92 Eesti ajaloo kat-i juh, prof, 1993–94 ajaloo osk-a Eesti ajaloo erakorr prof, a-st 1994 emeriitprof. Õpetas Eesti vanemat aja- ja kultuurilugu, Vene vanemat ajalugu, ajaloolist demogr, allikateõpetust jm erikursusi; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: Eesti ajalugu (pms XIII–XIX saj), ajalooallikad ja allikakriitika, ajalooline demogr, kiriku- ja vanem kultuurilugu, Eesti ajalookirjutus 19. ja 20. saj. Eesti varase feodalismi ja selle allikate parimaid tundjaid. Käsitlenud eestlaste muistset vabadusvõitlust ja Jüriöö ülestõusu, analüüsinud ja publitseerinud allikaid, vaadelnud balti kroonikate kui ajalooallikate usaldusväärsust ja tähendust. Selgitanud hingeloenduste ja meetrikarmitte alusel Eesti demograafise arengu põhinähtusi (rahvaarvu dünaamika, rahvastiku koostis, loomulik ja mehaaniline liikumine, rahvastikuarengut mõjutanud tegurid) 18.–19. saj-l, täiendanud kirikurmitte uurimismetoodikat, uurinud ja toonud tead käibesse uut faktilist materjali kiriku- ja koolioludest Eestis 16.–18. saj-l. Mitme rmt-u (*Eesti ajalugu IV*, 2003 jmt) peatoim, kogumiku *Eesti ajalugu elulugudes* (1998) koost, ajakirja *Akadeemia* toimkoll-i liige (1989–98). EMKS rajajaid (1987), Balti Ajaloo Komisjoni korr-liige, Akad. Ajaloo Seltsi liige, ÕES-i ja Forseliuse Seltsi auliige. A. Puksovi auhind (1990), EV teaduse

elutööpreemia (2004). Forseliuse Seltsi Suur Ignatsi Jaagu medal (1990), Riigivapi III kl teenetemärk (1997), Tartu aukodanik (2000), teenetemärk Tartu Suurtäht (2002). Üle 140 teadutr-e.

T: Põllumajandus ja agraarsuhted Eestis XIII ja XIV saj. Trt, 1966; Talurahva sooline koostis Eestis XVIII sajandi lõpul ja XIX sajandi esimesel poolel (1782–1858). // TÜ Toim. 258 (1970); Talurahva sotsiaalsest struktuurist Eestimaa kubermangus feodalismi lõpuperioodil hingeloenduste andmeil. // TÜ Toim. 258 (1970); Eestimaa talurahvas hingeloenduste andmeil 1782–1858. Ajaloolis-demograafiline uurimus. Tln, 1973; Ilmastikuoludest Eestis XVIII ja XIX sajandil (kuni 1870) ja nende mõjust põllumajandusele ning talurahva olukorrale. // Eesti NSV ajaloo küsimusi VI. Trt, 1970; Eesti NSV ajalugu I (kaasautor). Tln, 1976; Jüriöö. Tln, 1980; Muinasaja loojang Eestis. Vabadusvõitlus 1208–1227. Tln, 1990; Adrian Verginius: hingekarjane, eesti kirjakeele arendaja, Põhjasõja märter (1663–1706). Kambja, 1996; Eesti ajalugu. Kronoloogia (kaasautor ja koost). Tln., 1998; ²2007; Darstellung des Estenaufstandes 1343 bis 1345 in Deutschordens. // Aus der Geschichte Alt-Livlands. Münster. 2004; Eesti ajalugu VI. Vabadussõjast taasiseseisvumiseni (peatoim, kaasautor). Tln, 2005.

B: TÜ BL I, 50; II, 201; EE 14, 578; EMaBL, 558; TÜ ajalugu III, 198, 249; 1000 tartlast, 470; Lng (1986) 7, 998–999; *S. Vahre*. Koolis, elukoolis ja ülikoolis. Laiuse, 2008.

VAHULA, Ilmar (11. VII 1939 Saarde vald, Pärnumaa – 06. XII. 1999 Pärnu), arstiteadlane, hügienist; talupidaja p. Lõpetas 1957 Pärnu 1. kk-i, 1963 TÜ arstitsk-a, med-knd (1981, Moskva Arstide Kesktäiendusinst), vk “Комплексная санитарно-гигиеническая характеристика прибрежной полосы Балтийского моря (на примере курорта Пярну)”. Oli 1962–63 Tartu Raj San-Epidemiol-jaama san-arst, 1963–64 Pärnu Linna TSN TK tervishoiuosk-a arst-inspektor, 1964 Pärnu Linna Haigla peaarsti aset maaelanike med teenindamise alal, 1964–70 Pärnu Linna TSN TK tervishoiuosk-a juh, 1970–80 Pärnu Linna San-Epidemiol-jaama arst-bakterioloog, ühtlasi 1976–80 EMHI mittekoosseisuline töötaja (kraaditaotleja), 1980-81 Pärnu Linna Tuberkuloositõrje Dispanseri arst-laborant, 1981–82 EMHI epidemiol labori n- ja v-teadur, 1982–84 TÜ hügieeni ja tervishoiuorganisatsiooni kat-i v-teadur, 1984–86 v-õpetaja, 1986–89 dots,

1989–99 Pärnu Tervisekaitsetalituse arst-bakterioloog. Pms-d loengukursused TÜ-s: tervishoiukorraldus, med-stat, keskkonnahügieen; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: pms veekogude san-hügieenilise seisund ja san-kaitse. Uurinud desintegraatortehno-lt heitvete puhastamiseks. Vab Ametkondadevahelise Salmonellooside Infokeskuse rajajaid (1981–82). Ülel kõrgkoolidevahelise probleemnõukogu *Keskkonnakaitse meditsiinilised aspektid* liige (1984–90). U 30 teadustr-t.

T: Salmonella harva esinevate stereotüüpide *Salmonella tshiongwe* ja *Salmonella budapest* isoleerimine Pärnus. (kaasautor U. Jõks). // NET (1978) 4; Впервые выделенные в Эст. ССР серовары салмонелл (kaasautor U. Jõks). // Эпидемиология и профилактика кишечных инфекции. Тln, 1978; Значение санитарно-бактериологических показателей при оценке санитарного состояния поверхностных пресных и морских вод. // Гигиена и санит. (1979) 9; Проблемы охраны вод в Эстонской ССР (гигиенические аспекты) (kaasautor). // Водные ресурсы (1983) 3; *Salmonella typhimurium*'i bioloogiliste omaduste uurimise tähtsus salmonelloosidesse haigestumise analüüsil (kaasautorid E. Lokk, V. Naumov). // NET (1984) 1; Narva jõe sanitaarseisundi uurimise tulemustest 1985.–1987.a. // Kaasaegse ökoloogia probleemid. Trt, 1988; Peipsi järve sanitaarseisundi ja vee kvaliteedi kompleksne hinnang aastail 1987...1989. // Peipsi järve seisund. Trt, 1990; Pärnu lahe sanitaarseisundi dünaamika hinnang aastail 1976...1990. // EA (1991) 4.

B: TÜ BL II, 201; NET (1982) 1, 52–53; EA (1989) 4, 311; TÜA 1982–2007, 148, 149, 159.

VAHUR, Signe (19. IV 1980 Tallinn), keemik; ehitusins-i ja riigiametniku t. Lõpetas 1998 Tallinna Kadrioru Kk-i, 2003 TÜ keemia erialal, 2005 TÜ-s magistrantuuri ja 2010 doktorantuuri, M.Sc. füüsikal ja analüüt keemia alal (2005, TÜ), vk “FT-IR spektroskoopia võimalused ja piirangud kunstiobjektide uurimisel”, Ph.D. samal alal (2010, TÜ), vk “Expanding the possibilities of ATR-FT-IR spectroscopy in determination of inorganic pigments”. Oli 2003–10 Ennistuskoja Kanut keemik-konservaator, 2007–10 TÜ keemia inst-i keemik, 2010– sama inst-i analüüt keemia õt-i teadur. – Uurimisvaldkonnad: kultuuriväärtuste säilitamine, ajalooliste ja kunstiobjektide ning

restaureerimismaterjalide uuringud erinevate analüüt ja füüsikal meetoditega, infrapunase spektroskoopia kasutamine molekulide struktuuri ja omaduste seoste lahtimõtestamisel. Teadustöö tähtsam tulemus on ATR-FT-IR spektroskoopia võimaluste laiendamine erinevate anorg pigmentide uurimisel kaug-IR alas (allpool 500 cm^{-1}). Üle 15 teadustr-e.

T: Web-based infrared spectral databases relevant to conservation (kaasautorid K. Virro, I. Leito) // J. Can. Assoc. Conserv. Cult. Property 30 (2005); Kinetic study of hydrolysis of benzoates. part xxvii. ortho substituent effect in alkaline hydrolysis of phenyl esters of substituted benzoic acids in aqueous Bu_4NBr (kaasautor). // Coll. Czech. Chem. Comm. 74 (2009) 1; Effect of ortho substituents on carbonyl carbon C-13 NMR chemical shifts in substituted phenyl benzoates (kaasautor). // J. Phys. Org. Chem. 22 (2009) 12; ATR-FT-IR spectroscopy in the region of $500\text{--}230\text{ cm}^{-1}$ for identification of inorganic red pigments (kaasautorid U. Knuutinen, I. Leito) // Spectrochim. Acta A: Mol. Biomol. Spectroscopy 73 (2009) 4; ATR-FT-IR spectroscopy in the region of $550\text{--}230\text{ cm}^{-1}$ for identification of inorganic pigments (kaasautorid A. Teearu, I. Leito). // Spectrochim. Acta A: Mol. Biomol. Spectroscopy 75 (2010) 3.

B: <https://www.etis.ee>.

VAIGA, Jüri (27. IV 1943 Paide – 3. IV 2003 Harku, Harjumaa), biokeemik; talupidaja p, Siiri V abikaasa. Lõpetas 1961 Paide kk-i, 1969 TÜ keemia osk-a org keemia alal, 1976 EBI-s asp-i, biol-knd (1986, TÜ), vk “Количественные и качественные изменения в составе белков и нуклеиновых кислот грудной мышцы цыплят в процессе созревания (первые недели после вылупления)”. Oli 1976–86 EBI n-teadur, 1986–93 v-teadur, 1993–98 teadur. – Uurimisvaldkonnad: koespetsiifiliste valkude süntees ja selle regulatsioon kilpnäärme hormoonide poolt varases ontogeneesis, lümfitekke hormonaalsed regulatsioonimehhanismid; valkude ja nukleiinhapete interaktsioonid bioaktiivsete ainetega ning ensüümatalüüsi mehhanismid. Rahvusv Lümfol Seltsi (1988–91), Eesti Biokeemia Seltsi ja Füsiol Seltsi liige. 35 teadustr-t.

T: Реакционная способность кетонов в реакции Гриньяра (kaasautorid M. Luuk, A. Tuulmets). // Реакционная способность органических соединений. Trt, 1971; Возрастная динамика Ca^{2+} – АТФазной активности фибриллярных белков и саркоплазмы грудных мышц цыплят-бройлеров в ранний постнатальный период

(kaasautor I. Sibul). // ENSV TA Toim. Biol. 27 (1978) 2; Биохимические изменения в скелетных мышцах цыплят при введении тироксина (kaasautor S. Vaiga). // ENSV TA Toim. Biol. 33 (1984) 3; Воздействие тироксина на гетеросинтез в скелетной мышце кур (kaasautor S. Vaiga). // Эксперим. биол. (1990) 2; Transpillary fluid and protein movement after simultaneous serotonin and ephedrien administration (kaasautorid H.Ainson, S. Vaiga, E. Ainson). // Abstr. 13th Int. Congr. Lymphol. Paris, 1991; Control of the lymph flow and capillary permeability by vasoactive amines (kaasautor). // Abstr. 16th World Congr. Int. Union Angiol. Paris, 1992.

B: EBI BL II, 11,19, 91,117,124,128.

S. Vaiga

VAIGA (a-ni 1969 **Noorkõiv**), **Siiri** (29. I 1945 Kudina v, Tartumaa), biokeemik; talupidaja t, Jüri V. abikaasa. Lõpetas 1963 Tartu 3. kk-i, 1969 TÜ keemia osk-a org keemia alal. Oli 1969–72 TEFI v-insener, 1972–86 EBI v-ins, 1986–93 n-teadur, seejärel töötas rmtpidajana. – Uurimisvaldkonnad: lindude koespetsiifiliste valkude biosüntees varases ontogeneesis; lümfitekke hormonaalsed regulatsioonimehhanismid, valkude hemolümfaatilise transpordi seaduspärasused, moodsad analüüsimeetodid. Ligi 20 teadustr-t.

T: Влияние растворителя на реакцию Гриньяра (kaasautorid J. Koppel, A. Tuulmets). // Реакционная способность органических соединений. Trt, 1970; Изменения фракционного состава белков и нуклеиновых кислот мышц смешанного типа в онтогенезе цыплят. (kaasautor J. Vaiga). // ENSV TA Toim. Biol.35 (1986) 3; Воздействие тироксина на гетеросинтез в скелетной мышце кур (kaasautor J. Vaiga). // Эксперим. биол. (1990) 2; Transpillary fluid and protein movement after simultaneous serotonin and ephedrien administration (kaasautorid H.Ainson, J. Vaiga, E. Ainson). // Abstr. 13th Int. Congr. Lymphol. Paris, 1991.

B: EBI BL II,19,117,124,128,140.

VAIGLA, Eda (19. VII 1930 Tartu), keeleteadlane; kooliõpetaja t. Lõpetas 1952 Tartu Töölisnoorte Kk-i, õppis 1955–58 (kaugõppes) Tomski Rkl Ük-s, lõpetas 1962 (kaugõppes) TÜ ajaloo-k-etsk-a vene filol alal, 1967 TÜ-s asp-i, filol-knd (1978, MÜ)

vk “Эмоциональная лексика современного русского языка и проблемы ее перевода (на русско-эстонском материале)”. Oli 1958–64 Vägeval õpetaja, 1967–68 TÜ vene k-e kat-i õpetaja, 1968–79 v-õpetaja, 1979–92 dots, 1993–96 vene ja slaavi filol osk-a dots, a-st 2007 emeriitdots. Pms loengukursused: tänapäeva vene k (leksikol, fraseol, leksikogr, foneetika), vene-eesti kõrvutav leksikol; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: vene k-e leksikol ja semantika, kõrvutav leksikol ja fraseol, tõlkeprobleemid. Vene-eesti sõnastike kaasautor ja koost-id. Eesti Slavistide Rahvuskomitee liige. Üle 30 teadustr-e.

T: О понятии эмоциональная лексика. // TÜ Toim. 219 (1968); Valimik vene keele sünonüüme eestikeelsete vastetega (kaasautor). Trt, 1973; Vene-eesti õppesõnastik (kaasautor). Tln, 1985, ³1992; Опыт исследования русско-эстонской идиоматичности несвободных глагольно-именных сочетаний. // TÜ Toim. 760 (1987); Мотивация и национальная специфика слова (опыт сопоставительного изучения предметной номинации в русском и эстонском языках). // TÜ Toim. 825 (1988); Соматизмы и характеристика лица в русской и эстонской фразеологии и смежных явлениях. // Иссл. по сопоставительному языкознанию и лексикологии. Tln, 1989; Vene-Eesti sõnaraamat (kaasautor). Tln, 1994; Краткий справочник по контрастивной грамматике эстонского и русского языков (kaasautorid I. Külmoja, M. Soll). Trt, 2003; Vene-eesti tervishoiu ja sotsiaaltöö sõnastik (kaasautor). Trt, Paide, 2005, 2007,

B: TÜ BL I, 254; II, 201.

VAIGO (a-ni 1935 **Vassil**), **August** (16. X 1908 Jõgeva mõis, Tartumaa – 21. I 1988 Bingley, Inglismaa), sotsiaalteadlane ja pedagoog; mõisatöölise p. Lõpetas 1929 Rakvere ÕS-i, 1936 TÜ õigustsk-a (1931–32 ja 1940–41 õppis samas agron-t), *mag. iur.* (1939, TÜ), vk “Eesti põllutööliskonna tööõnnetus- ja haigusvastane kindlustus”, *Dr. Soc. Sc.* (1964, Leedsi Ük), vk “The organization and control of public enterprise in Scandinavia”. Põgenes 1944 Saksamaale, elas a-st 1947 Inglismaal. Oli 1929–30 Rakvere ÕS-i harjutuskooli õpetaja, 1932–35 notari abi ja Belgia asekonsulaadi asjaajaja Tartus, 1935–36 Teedemin-i avalike tööde osk-a sekr, a-st 1936 Maatöölise ja Väikemaapidajate Koja peasekr ja Teedemin-i tariifinõuk liige, hiljem AS Eesti Destilaat ametnik Tallinnas, 1947–54 Inglismaal Töömin-i ametnik, a-st 1954 u 20 a-t Selby Kk-i geogr õpetaja. –

Uurimisvaldkonnad: tööõnnetus- ja ravikindlustus, haridus. *Maatöölise ja Väikemaapidajate Koja Teataja* toim (1937–40).

B: AAUT III, 72; EÜS “Põhjala” matriikkel 1944–1977. Stockholm, 1978, 57–58; Eesti Hääl (London) (1988) 5. II.

VAIK (a-ni 1936 **Vakman**), **Lembit** (2. IV 1920 Keila – 9. VIII 1998 Tallinn),
energeetikateadlane; raudteelase p. Lõpetas 1940 Tallinna 2. Gümni, õppis 1940–41
TTÜ-s, 1943–44 Moskvaa Baumanninim. Kõrgemas Tehnikakoolis, lõpetas 1948 TPI
soojusenergeetikains-na, a-st 1949 ENSV TA Tööstusprobleemide Inst-i asp, tehn-knd
üldenerg alal (1952, Moskva, NSVL TA EI), tehnikadr (1977, samas), vk “Принципы и
методы взаимосвязанной оптимизации топливно-энергетического хозяйства
районов и страны”. Teenis 1941–43 Punaarmees, oli 1948–49 ENSV Kohaliku
Tööstuse Min-i Tead Uurimise ja Projekteerimise Inst-i ins-konstruktor, 1952 EI n-
teadur, 1952–60 üldenerg labori juh, 1960–87 EI (1963–92 TEFI) dir, 1987–95 üldenerg
osk-a peateadur. – Uurimisvaldkonnad: energiavaru ja –kasutus. Töötas välja energo-
ökon karakteristikute meetodi Eesti kütuse-energiabilansside kooskõlastatud
optimeerimiseks. ENSV TA-s üldenergeetilise uurimissuuna rajajaid. 59 teadustr-t.

T: О методе увязки топливно-энергетических балансов с ТЭБ страны. // Экономика, организация и управление в газовой промышленности 8 (1970); Анализ оптимального топливного топливно-энергетического баланса района. // Оптимизация энергетического хозяйства. Тлн, 1971; Сравнение методов планирования экспериментов для определения энергоэкономической характеристики ТЭБ районов. // ENSV TA Toim. Füüsika. Mat. 22 (1973) 1; О сопряженности энергоэкономической и расходной характеристик топливно-энергетического баланса. // ENSV TA Toim. Füüsika. Mat. 24 (1975) 3; Схема взаимодействия различных уровней территориальной иерархии общеэнергетических систем. // Методы и модели согласования иерархических решений. Новосибирск, 1979; Научные проблемы развития энергетики Эстонской ССР (kaasautorid I. Öpik, M. Mõtus). // Изв. АН СССР. Энерг. Транспорт (1982) 6

B: EE 14, 578; TPI 1936–1986, 112, 205–206, 302; EMaBL, 558; *Г. Рабкин, К. Яанимязи. Сogласованная оптимизация топливно-энергетических балансов экономических районов: теория и методы. Тln, 1982.*

VAIKMÄE, Rein (29. VI 1945 Schleswig-Holstein, Saksamaa), paleoklimatoloog; rmtpidaja p. Lõpetas 1963 Tartu 1. kk-i, 1969 -- TPI elektroonikains-na, 1981 -- GI ja NSVL TA Geogr Inst-i juures kaugõppeasp-i, geogr-knd (1981, NSVL TA Geogr Inst), vk “Формирование изотопного состава кислорода атмосферных осадков Арктики”. Eur. Akad. liige globaalse paleokliima erialal (1992). Oli 1969–73 TPI tead uurimise sektori ins ja v-ins, 1973–74 GI isotoopgeol labori v-ins, 1974–82 GI n- ja 1982–87 v-teadur, 1987–97 isotoopgeol labori juh, 1990–99 GI (a-t 1997 TTÜ GI) dir ja osk-a juh, 1997– TTÜ GI isotoop-paleoklimatol osk-a juh, 1999–2001 TÛ GI erakorr prof, 1999–2001 Haridus- ja Teadusmin-i teadus- ja kõrghariduse osk-a juh, 2001–05 nõunik, ühtlasi 1999–2001 GI külalisprof, 2004– TTÜ füüsilise geol õt-i prof, 2005–10 TTÜ teadusprorektor, 2010– TTÜ GI osk-a juh. Olnud 1989 Saksamaa Keskkonna- ja Terviseuuringute Keskuse Hüdrol Inst-i, 1993 Prantsusmaal Grenoble’is CNRS-i Glatsiol ja Kliima Modelleerimise Labori ning 1993 Kanadas Carletoni Ük-i külalisteadlane. – Uurimisvaldkonnad: isotoop-paleoklimatol, -paleohüdrol, -paleokrüol; globaalsed kliima- ja keskkonnamuutused. Tegelenud stabiilsete isotoopide massispektromeetrilise määramisega looduslikes vetes ja karbonaatsetes setetes, alustas ühena esimestest NSVL-s liustike ja igikeltsa isotoopkoostise uurimist minevikus toimunud kliimamuutuste selgitamiseks, osalenud Antarktika mandrijää isotoop-geokeem koostise kompleksel analüüsimisel (koos prantsuse teadlastega). Selgitanud välja Eesti vete isotoopkoostise formeerumise seaduspärasused, mitmete liustike, eriti aga Antarktika kupli isotoopprofili kui paleokliimaatilise infoallika tähenduse. Osalenud paljudes eksped-s: Teravmägedel 1976 ja 1988, Severnaja Zemljal 1979, Kamtšatkal 1979 ja 1983, Tšuktšimaal 1981, Lääne- ja Kirde-Siberis 1881–89, Kanada Arktikas Byloti saarel 1992 ja McKenzie deltas 1998, Tiibeti platool 1997 jm. Rahvusv teadusajakirja *Quaternary International* ja *Boreas* (1998–2005) ja ajakirja *Estonian Journal of Earth Sciences* toim-koll-i liige (2007–). EGS juhatus liige (1990–2000), Eesti Põhjavee Komisjoni esimees (1996–99), Rahvusv Geokorrelatsiooni Programmi Aasia hilise kvaternaarijäätumise projekti juhte

(1997–), Rahvusv Kvaternaariumise Liidu Eesti Rahvusliku Komitee esimees (1998–2003) ja aseesimees (2003–), Eur. Isotoopuuringute Ühingu nõuandva kogu liige ja president (2000–02), Eur. Teadusfondi Eur. Polaaruuringute Nõuk liige (2003–), Eur. Geoteaduste Ühingu, Am Geofüüsika Ühingu, Rahvusv Glatsiol Ühingu jt teadusorg-de liige, Venemaa Glatsiol Ühingu välisliige. Eesti TA medal (1995). Üle 180 teadustr-e.

T: Применение изотопных методов для исследования гидрогеологических условий участка Кабала – Западно-Раквереского фосфоритного района (Северная Эстония). // Изотопно-геохимические исследования в Прибалтике и Белоруссии. Тln, 1986; Isotope variations in the temperate glaciers of the Eurasian Arctic. // Nuclear Geophys. 4 (1990) 1; Geomorphology, stratigraphy and oxygen isotope compositions of fossil glacier ice at Ledyanaya Gora, Northwest Siberia, Russia (kaasautor F. A. Michel). // Boreas 22 (1993) 3; The two-step shape and timing of the last deglaciation in Antarctica (kaasautor). // Climate Dynamics 11 (1995) 3; Investigations of temporal change of the accumulation in Svalbard glaciers deducted from nuclear tests and Chernobyl reference layers (kaasautor). // Polar Res. 18 (1999) 2; Reconstruction of three centuries of annual accumulation rates based on the record of stable isotopes of water from Lomonosovfonna, Svalbard (kaasautor). // Ann. Glaciol. 35 (2002); Ice cores from Svalbard – useful archives of past climate and pollution history (kaasautor). // Phys. Chem. Earth 28 (2003); The Cambrian-Vendian Aquifer (kaasautor). // Natural Groundwater Quality. Malden (USA), 2008.

B: TTÜ professorid läbi aegade, 479–480; EE 14, 578; EGBT, 129; Maa Universumis, 322.

VAIKSAAR, Arnold (29. IV 1927 Järvakandi v, Harjumaa – 30. XI 2009 Tartu), spordipedagoog; haritlaste p. Lõpetas 1947 Rapla Kk-i, 1951 TÜ arstitsk-a kehakultuuri osk-a, ped-knd (1974, TÜ), vk “Võistlusspordi struktuur Eesti NSV tingimustes”. Oli 1951–53 ENSV Spordikomitee rkl poksitreener, 1953–65 õppespordi osk-a juh, 1954–60 ka esimehe aset, 1960–65 ENSV Spordiühingute ja –org-de Liidu Nõuk spordiföderats-de osk-a juh, 1965–75 TÜ kehalise kasv ja spordi kat-i juh, v-õpetaja, a-st 1969 dots, ühtlasi 1965–73 ka kehakultuuritsk-a dekaan, 1975–89 spordifüsiol kat-i dots, 1989–92 sporditeooria kat-i dots, 1992 spordiped õt-i dots, a-st 2007 emeriidots, ühtlasi 1974–90

TÜ juures asunud ülel kehalise kasv õppejõudude kvalifikatsiooni tõstmise tska dekaan. – Õpetas sporditeooriat, sporditöö organiseerimist ja juhtimist. – Tõid spordiped-se mõtte kujunemisest ja Eesti spordi ajaloo, avaldanud ka aimetr-id. Oli 1948, 1949 keskaalupoksijana “Kalevi” meister, võitis 1950 Eesti meistrivõistlustel raskekaalus hõbemedali. Eesti Spordimuseumi asutajaid (1962), Eesti Olümpiakad asutajaliige (1989), Eesti Spordi Ajaloo Seltsi asutajaid ja juhatuse esimees (1989–99); “Kalevi” auliige (1964). ENSV tnl sporditegelane (1980).

T: Spordipedagoogilise mõtte kujunemise põhijooni Eestis. // Eesti Spordimuseumi ja Eesti Spordiajaloo Seltsi Toim. I (1996); ESS “Kalev” – rahvusliku spordivaimuse looja ja kandja. Trt, 1997; Sport Eestis 1940–1991 (kaasautor, koost, toim). Trt, 1999; Traditsiooni sünd: Mart Reiniku Gümnaasiumi võimlemis- ja tantsupeod (kaasautor H. Vaiksaar). Trt, 2000.

B: TÜ BL I, 343; II, 201–202; TÜ ajalugu III, 298, 300, 302, 363; ESBL, 735.

VAIKSOO, Jaanus (5. I 1967 Paide), kirjandusteadlane, lastekirjanik; ins-i p. Lõpetas 1985 Tallinna 32. kk-i, 1990 TPedI eesti k-e ja kirj erialal, 1994 samas magistrantuuri, M.A. kirj-teaduse alal (1994, TPÜ), vk “August Gailiti romaani “Toomas Nipernaadi” lugemismudelid”, oli 1994–98 TPÜ doktorant. Täiendas end 1992–93 Greifswaldi, 1995–96 Viini ja 1997–98 Tampere Ük-s. Oli 1991–95 ja 1996–2000 TPÜ eesti kirj õt-i asst, 1993–95 ka Tallinna Reaalkooli ja 1997–98 Vanalinna Gümni-i õpetaja, 2000–05 Rocca al Mare Kooli kirj-õpetaja, 2005– TLÜ eesti kirj õt-i lektor, 2008– ajakirja *Keel ja Kirjandus* toim. Koost. õpikuid, ka üldhariduskoolile. – Uurimisvaldkond: eesti kirj ajalugu retseptiooniteooria kontekstis. Eesti TA Underi ja Tuglase Kirj-keskuse teadusnõuk liige (1999–2005), ajakirja *Estonian Literary Magazine* toim-koll-i liige (2006–), Eesti Inst-i eesti k-e ja kultuuri akad-se välisõppe nõukogu liige (2008–). K. E. Söödi lasteluuleauhind (2004), Eur. aasta parima algkooliõpiku konkursi III koht (2006). U 30 teadustr-t.

T: Lugeja ja lugemismudelid. // KK (1994) 3; Gailit ja Nipernaadi. Tln, 1995; Der Leser im 18. Jahrhundert. // Triangulum: Germ. Jb für Estland, Lettland und Litauen. Sonderheft. Trt, 1999; Lugemise tulevik – valgustusaja taassünd. // Kloostri internetini. Trt, 2001; August Gailit. // Est. Lit. Mag. 14 (2002); Morgen ist Feiertag und Die Reise

nach Pressburg. Zwei vergessene Dramen von Leo Perutz. // Leo Perutz. Unruhige Träume: Abgründige Konstruktionen. Wien, 2002; August Gailit. // Eesti kirjandus paguluses XX sajandil. Tln, 2008.

B: EK_nL, 642.

VAIMEL, Ants (11. I 1927 Narva – 16. I 2009 Tallinn), tehnikateadlane; kaupmehe p. Lõpetas 1945 Põltsamaa Kk-i, 1951 TPI ehitustsk-a autoteede ja sildade erialal, 1965 samas asp-i, tehnikaknd (1966, TPI), vk “ENSV lubjakivikillustik asfaltbetooni koostisosana”. Oli 1951–53 ja 1955–62 Tartus teedeins, 1953–55 EPA ehitusmeh ja -konstruktsioonide kat-i asst ja v-õpetaja, 1965–66 TPI autoteede kat-i asst ja v-õpetaja, 1966–92 dots, 1982–86 ka kat-i juh, 1992–97 TTÜ teedeinst-i dots, 1997–98 teadur, a-st 2006 emeriitdots, ühtlasi jätkas uurimistööd füüsilisest isikust ettevõtjana. Õpetas tee-ehitusmaterjale ja autoteede projekteerimist. – Uurimisvaldkonnad: teede kvaliteet, kohalikud tee-ehitusmaterjalid; teede projekteerimine; teedevõrgustik, selle areng; teekatendid ja -konstruktsioonid, tehnilise mõtte ja hariduse ajalugu. Perspektiivse liiklussageduse prognoosi meetodika loojaid (koos I. Pihlakuga). Osales Tartu-Põltsamaa maantee ning Kärevere, Puurmani, Tõravere jt sildade ehitamisel. Konstrueeris katseseadmeid tee-ehitusmaterjalide omaduste tundmaõppimiseks, koostas juhendeid ja arvutiprogramme maanteede ja linnatänavate katendite dimensioneerimiseks, tegi ekspertiise tee-ehitusprojektidele, õpetas täienduskoolitustel, nõustas tee-ehitusfirmasid. Avaldas art-id tee-ehitusest, teede seisundist jm, enamus lõpetatud uurimustest on jäänud käsikirja. Eesti Asfaldiliidu liige. TTÜ tänukiri (2007).

T: Juhend teede ehitamise ja rekonstrueerimise tehnilis-majanduslike põhjenduste koostamiseks. Tln, 1970; Прогнозирование перспективной интенсивности движения методом экстраполяции. // TPI Toim. 470 (1980); Lühike ülevaade teedealase hariduse kujunemiskäigust Tallinnas (kaasautor). // TPI Toim. 565 (1983); Специальные проблемы прогнозирования перспективной интенсивности движения. // TPI Toim. 574 (1984); TPI ja tehnilise mõtte areng Eesti teedehituses. // TPI Toim. 590 (1984); Eesti teedeesjandus Tallinna Tehnikainstituudi loomise lähiajal (kommentaari dega tänapäeva). // Tehnilise mõtte ja ja tehnikahariduse ajaloo probleeme Eestis. 1. Tehniline mõte. Tln, 1985; Уровень шума в зависимости от типа дорожных

покрытий (kaasautor). // TPI Toim. 616 (1986); Elastsete teekatendite projekteerimise juhend. Tln, 2001.

B: TPI 1936–1986, 69, 228, 245–246, 475; EPA BL I, 111, Ehitusinsenerid TPI-st, 37, 78, 81, 86, 240, 268; Tallinna Polütehniline Instituut. Autoteede kateeder. Tln, 1987, 12, 14, 22, 27, 29; Tallinna Tehnikaülikool. Ehitusteaduskond. Tln, 1998, 36, 37.

V. Mägi

VAIN, Arved (29. X 1936 Avinurme v, Virumaa), sporditeadlane, biomehaanik-füsioloog; põllumehe p. Lõpetas 1956 Kohtla-Järve Põlevkivitöötlemise Tehnikumi tehnik-mehaaniku erialal, 1961 TPI meh-tsk-a ins-mehaaniku erialal, 1968 TÜ-s asp-i, ped-knd (1970, TÜ), vk “Liigutuste biomehaanikast toeta olekus”, biol-dr (1993, Läti Traumatol ja Ortopeedia TUI), vk “Явление передачи механического напряжения в скелетной мышце”. Oli 1957–62 Tallinnas akrobaatikatreener, 1959–62 Tallinna Ekskavaatoritehase ins-konstruktor, 1962–63 ENSV RMN Tehnika Val v-ins, 1963–64 Rkl Kõrgema ja Keskerihariduse Komitee v-inspektor, 1966–71 TÜ spordimed-i kat-i teadur ja v-õpetaja, 1971–73 spordifüsiol kat-i v-õpetaja, 1973–83 dots, ühtlasi 1973–77 ka kehakultuuritsk-a prodekaan, 1983–89 võimlemise ja biomeh kat-i juh, dots, 1989–2002 eksperim-füüsika ja tehnol inst-i v-teadur ja dots, 2003– erakorr v-teadur. Lugenud biomeh, biomeetria, tugi-liikumisaparaadi anat ja biomeh, skeletilihaste funktsionaalse seisundi biomehaanilise diagonostika, ealise biomeh jt kursusi. – Uurimisvaldkonnad: spordialade tehnika biomehaaniline analüüs, inimese tugi-liikumisaparaadi ja skeletilihaste biomeh ja funktsionaalne seisund ning biomeh-te omaduste muutused patol korral. Avastanud mehaanilise pinge transmissiooni nähtuse skeletilihases, mis võimaldas luua skeletilihase uue biomehaanilise mudeli ja kõrvaldada printsiipiaalsed vasturääkivused skeletilihase kontraktsioonimehhanismi kirjeldustes. Loonud skeletilihaste ja biol kudede uurimise meetodid ja vastavad seadmed, mille alusel on välja töötatud ja praktikas kasutusele võetud meetoodika ning aparatuur skeletilihase funktsionaalse seisundi hindamiseks taastusravis, reumatol-s, neurokirurgias, spordimed-s jt valdkondades. Müomeetria OÜ asutaja (1999) ja nõukogu esimees. Akrobaat, oli Eesti meister segapaarisharjutustes (1955, 1957, 1959), paarisharjutustes (1960) ja meeste nelikus (1964; 1959 kuulus Eesti koondisse). NSVL TA biomeh tead nõuk liige (1983–92), Eesti Füsiol Ühingu (1973–), Rahvusv Biomeh-ühingu (1995–) liige, Eesti

Olümpiaakad asutajaliige (1989, juhatuse liige a-st 1997) ja *Acta Academiae Olympiquae* toim (2000–2009). TÜ innovatsioonipreemia (1998), Müncheni Tehnikaük-i auhind (2002). Üle 200 teadustr-e, sh 2 monogr, 4 patentset leiutist.

T: Treatment of biomechanical information by electronic computer. // *Biomechanics III*. Basel, 1973; Biomechanical characterization of the behavior of an athlete's support-motor system under impact. // *Biomechanics V-B*. Baltimore, 1976; Dynamics of the deformation of the vertebral column and foot of gymnasts. // *Biomechanics VII-B*. Baltimore, 1981; Influence of stiffness and damping on muscular performance. // *Biomechanics*. Dordrecht, 1985; On the Phenomenon of Mechanical Stress Transmission in Skeletal Muscles. Trt, 1990; Estimation of the functional state of skeletal muscle. // *Control of Ambulation using Functional Neuromuscular Stimulation*. Enschede, 1995; Comparative analysis of biomechanical models of skeletal muscle (kaasautor A. Kaljuvee). // *Med&Biol Eng&Computing* 34 (1996) Suppl. 1; Criteria for preventing overtraining of the musculoskeletal system of gymnasts (kaasautor T. Kums). // *Biol. Sport* 19 (2002) 4: Can mechanical myotonometry or electromyography be used for the prediction of intramuscular pressure (kaasautor). // *Physiol. Measurement* 26 (2005) 6; The phenomenon of mechanical stress transmission in skeletal muscles. // *Acta Acad. Olympiquae Estoniae* 14 (2006) 1 / 2.

B: TÜ BL I, 343; II, 202; ESBL, 736–737.

VAIN (a-ni 1980 **Viin**), **Jüri** (5. VII 1956 Kärkla, Hiiumaa), tehnikateadlane; teenistujate p. Lõpetas 1974 Kärkla Kk-i, 1979 TPI automatiseeritud juhtimisüsteemide erialal, 1984 Kubi-s asp-i, tehnikaknd (1987, Kubi), vk “Juhtimisüsteemide lokaalvõrkude protokollide analüüsi meetodid”. Täiendas end 1990, 1995 Tampere, 1993, 1994 Eindhoveni, 1994, 1995 Taani Tehnikaük-s. Oli 1978–79 Kubi ins, 1979–81 v-ins, 1981–84 n-teadur, 1984–91 Arvutustehnika EKB v-ins-programmist, 1991–97 juhtimisüsteemide osk-a juh, ühtlasi 1988–89 TTÜ küberneetika baaskat-i lektor, 1995 automaatikainst-i lektor ja erakorr dots, 1998– üldinform prof, a-st 2000 ka arvutiteaduse inst-i õt-i juh ja a-st 2001 inst-i dir. 2000 oli ka Oslo Ük-i inform-inst-i külalisprof. Lugunud formaalsete spetsifitseerimis- ja verifitseerimismeetodite, hajus- ja reaajasüsteemide jm kursusi. – Uurimisvaldkonnad: hajussüsteemide ja protokollide analüüs; reaajasüsteemide

spetsifitseerimis- ja analüüsimeetodid, mudelipõhine testide genereerimine; masinõppimise ja -tuvastuse meetodid, agentsüsteemide verifitseerimine. Olnud mitme (ka rahvusv) projekti vastutav täitja, juhtkomitee liige või koordinaator, teadusteema juhendaja, osalenud rahvusv konv-de programmi- või korralduskomiteedes jm. Avatud Eesti Fondi projekti *Moodulite pakett informaatika ja tehnoloogia õpetamiseks Eesti koolides* juht (1997–98), EL 6. Raamprogrammi projekti ROBOSWARM koordinaator (2006–09), Tokyo Denkiük-i Tippkeskuse *Human Addaptive Mecharonics* teadusnõukogu liige, Põhjamaade teadusvõrgustiku *Network on Dependable Computing* Eesti-poolne koordinaator (2006–09) jm. Eesti Automaatikute Seltsi juhatuse liige (1992–2002), Rahvusv Elektri- ja Elektroonikains-de Liidu (IEE; Suurbritannia) liige (1992–98), IFAC TC *Real Time Software Eng.* (1999–2001) jmt teadusorg-i liige. IEE tunnustatud elektriins (2001). ELKNÜ teaduspreemia (1984), Philipsi preemia (1994); TTÜ tänukiri (2006). Üle 90 teadustr-e.

T: Solving line balancing problem with model checking (kaasautor). // Proc. Est. Acad. Sci. Eng. 8 (2002) 4; Scrub nurse robot system -intraoperative motion analysis of a scrub nurse and timed-automata-based model for surgery (kaasautor). // IEEE Trans. Industrial Electronics, 52 (2005) 5; Generating tests from EFSM models using guided model checking and iterated search refinement (kaasautor). // Formal Approaches to Software testing and Runtime Verification. Berlin, 2006; Synthesis of test purpose directed reactive planning tester for nondeterministic systems (kaasautor). // Proc. 22nd IEEE/ACM Int. Conf. Automated Software Eng. ACM Press, 2007.

B: TTÜ professorid läbi aegade, 481–482.

VAIN, Toomas (5. V 1935 Tõdva v, Harjumaa), loomakasvatusteadlane; talupidaja p. Lõpetas 1953 Kuremaa Loomakasvatustehnikumi, 1958 EPA vet-tsk-a, põllum-knd (1967, ELVI), vk “Noorkultide spermaproduksioon ja sperma omadused sõltuvalt söödaratsiooni proteiinisaldusest ja kultide kasutamise intensiivsusest”. Oli 1953–54 EPA tõuaretuse sektori zootehnik ja n-teadur, 1958–61 Kodila sovhoosi peavet-arst, 1961–63 Kehtna kolhoosi esimees, 1963–71 ELVI seakasv-osk-a (Kehtnas) teadur ja laborijuh, 1971–79 Kehtna Nädissovhoostehnikumi asedir, 1979–94 ELVI asedir, katsemajandi osk-a juh, 1994–2001 EPMÜ loomakasv-inst-i asedir. –

Uurimisvaldkonnad: pms sigade sigimisfüsiol ja kunstlik seemendus. Alustas 1963 (1961 ELVI alluvusse läinud) Kehtna Nädissovhoostehnikumis sigade kunstliku seemenduse uurimist ja rakendamist, asutas siin 1969 sigade kunstliku seemenduse labori ning 1977 sigade kunstliku seemenduse jaama, oli nende juh ning juhendas alates 1960-te a-te lõpust emiste kunstlikku seemendamist peale kohaliku farmi ka teiste majandite tõufarmides. APS-i liige (1989). ENSV tnl vet-arst (1977). ENSV rkl preemia (1982). Tööpunalipu orden (1986). Üle 40 teadustr-e.

T: Inna sünkroniseerimisest emistel. // Veiste ahtruse ja kunstliku seemenduse küsimusi. Tln, 1971; Sigade kunstliku seemenduse tootmiskatsete tulemused. // Veiste ahtruse ja kunstliku seemenduse küsimusi. Tln, 1971.

B: EE 14, 579; ELVI BL, 52; EPMÜ BL, 83; Agraart. 6 (1995) 2, 234; ELR (1995) 5, 227–228; Tõuloomakasvatus (2007) 1, 21, 32.

VAINER (Wainer), Leonid (7. I 1910 Tallinn – 14. VI 1987 Tartu), kirurg; eesti-juudi päritolu, hambaarsti p, Anne Villemsi isa. Lõpetas 1928 Tallinna Linna Saksa Poeglaste Gümni-i, 1936 TÜ arstitsk-a. Oli 1936–38 Tartu II haavakliiniku asst, 1938–42 TÜ tsk-akirurgia kat-i asst, 1943–44 varjas end Simunas jsk-arstina, 1944–46 Kiviõli Haigla peaarst, 1945–49 TÜ tsk-akirurgia kat-i asst, 1949–62 v-õpetaja, 1962–75 dots-i kt, 1976–80 asst, ühtlasi 1945–71 ka Tartu Kliinilise Haigla üldkirurgia osk-a juh, 1949–51 Tartu peaonkoloog ja 1949–53 peakirurg.. – Töid üldkirurgiast, ka med-ajaloost. Oli Tartu Kirurgide Seltsi esimees ja ENSV Kirurgide Tead Seltsi juhatuse liige. ENSV tnl arst (1976). Üle 50 teadustr-e.

T: Хирургическое лечение стенокардии // TÜ Toim.112 (1961); Результаты лечения новокаиновой блокадой звездчатого узла (kaasautor J. Riiv). // TÜ Toim. 143 (1963); Skaleenusbiopsia diagnostilisest väärtusest (kaasautor J. Riiv). // NET (1965) 1; Hüpokalieemaist tingitud maoreseksioonijärgne anastomosiit (kaasautor D. Kuldeva). // NET (1967) 5; Вопросы диагностики и лечения при острых гастродуоденальных кровотечениях (kaasautor P. Kiievek). // Актуальные вопросы хирургии. Trt, 1974; Werner Zoege von Manteuffel. // Zbl. Chirurgie 105 (1980) 20.

B: AAUT III, 18; TÜ BL I, 154; II, 202; NET (1980) 6, 456; *H. Merila-Lattik*, 362.

VAINIK (a-ni 1984 **Tomson**), **Ene** (28. IV 1964 Tallinn), keeleteadlane; Teolan T-i t. Lõpetas 1982 Tallinna 20. kk-i, 1989 TÜ eesti k-e ja kirj alal, M.A. üldk-eteaduse alal (2001, TÜ), vk “Eestlaste emotsioonisõnavara”, Ph.D. samal alal (2004, TÜ), vk “Lexical knowledge of emotions: the structure, variability and semantics of the Estonian emotion vocabulary”. Täiendas end 1989–2001 Professionaalse Psühhol Erakoolis psühhol nõustamise alal, 2005 TLÜ-s kunstiteraapia alal. Oli 1989–90 EKI leksikol-sektori n-teadur ja a-st 2003 v-teadur, 1990–2003 grammatikasektori teadur. Loengukursus *Emotsioonid keeles* TLÜ-s ja TÜ-s ning k-eteaduse ja -tehnol doktorikoolis. – Uurimisvaldkonnad: tänapäeva eesti k-e leksikaalne ja grammatiline struktuur, semantika, psühholingvistika, kognitiivne lingvistika, emotsioonide väljendumine k-s. 90ndate alguses olnud R. Langackeri kognitiivse grammatika põhimõtete tutvustaja ja esmarakendaja eesti k-e uurimisel, 2000 a-st alates eestlaste leksikaalsete emotsiooniteadmiste kaardistaja välimeetodiga. K-eaineses kajastuvate naiiv- e rahvamudelite (nt suhtlus, emotsioonid) uurija. Kombineerib kvalitatiivset semantilist analüüsi kvantitatiivsete meetoditega (nt. iseorganiseeruvate kaartide meetod emotsioonimõistete uurimisel koostöös T. Kirdiga). ES ja Eesti Rakenduslingvistika Ühingu liige. 40 teadustr-t.

T: Eesti keele suhtlussõnavara liigendus ja keelekasutaja intuitiivne suhtlusmudel. Dialoogi mudelid ja eesti keel. // Töid eesti filoloogia alal. Trt, 1987; Genereerib inimene, mitte grammatika (1). // KK (1992) 3, 4; Eesti keele väliskohakäänete semantika. Tln, 1995; Millest on tehtud eestlaste emotsioonisõnavara. // KK (2002) 8; Emotions, emotion terms and emotion concepts in an Estonian folk model. // Trames 6 (2002) 4; Intracultural variation of semantic and episodic emotion knowledge in Estonian. // Trames 10 (2006) 2; Emotsioonisõnad teises keskkonnas: millest kõnelevad loetelukatsete tulemused? // Eesti Rakenduslingv. Ühingu ar 3 (2007); Kuidas me mõistame mõisteid (kaasautor T. Kirt). // Eesti Rakenduslingv. Ühingu ar 4 (2008); The structure of Estonian concepts of emotions: a self-organizational approach (kaasautor T. Kirt). // Trames 12 (2008) 4; Towards a conceptualized model of bodily communication. A study of HAND-expression in Estonian. // Studies in Language and Cognition. London, 2009.

B: <https://www.etis.ee>.

VAINIKKO, Eero (28. VII 1963 Tartu), matemaatik-informaatik; Gennadi ja Iivi V. p. Lõpetas 1981 Tartu 2. kk-i, 1986 TÜ rakendusmat alal, 1990 Moskva Juhtimisprobleemide Inst-s asp-i, 1996 Bergeni Ük-s doktorantuuri, füüsika-mat-knd (1990, Moskva Juhtimisprobleemide Inst), vk “Вынужденные периодические колебания в управляемых системах с обратными связями, зависящими от производных”, Ph.D. inform alal (1997, Bergeni Ük), vk “Robust additive Schwarz methods – parallel implementations and applications”. Täiendas end (järelDR) 1999–2002 Inglismaal Bathi Ük-s. Oli 1990–91 Eesti Teadus- ja Tehnika Tootmiskoondise teadur, 1992 ja 1997–98 TÜ arvutiteaduse inst-i lektor, 1998–2003 TÜ tehnol-keskuse teadur, 2003–05 v-teadur, 2005–08 TÜ arvutiteaduse inst-i erakorr prof, 2008– prof. – Uurimisvaldkond: arvutiteadused (hajussüsteemid ja Grid, suuremahulised teadusarvutused, paralleelalgoritmid, ülisuured graaf-andmebaasid). Eesti Gridi juhtkomitee liige (2006–). Üle 20 teadustr-e.

T: Some numerical schemes for the identification of the filtration coefficient (kaasautor G. Vainikko). // TÜ Toim. 937 (1992); Robust additive Schwarz methods on unstructured grids (kaasautorid P. E. Bjørstad, M. Dryja). // Domain Decomposition in Science and Engineering. Bergen, 1997; A parallel solver for PDE systems and application to the incompressible Navier-Stokes equations (kaasautor I. G. Graham). // Appl. Numerical Math. 49 (2004) 1; Additive Schwarz with aggregation-based coarsening for elliptic problems with highly variable coefficients (kaasautor R. Scheichl). // Computing 80 (2007) 4; A spline product quasi-interpolation method for weakly singular Fredholm integral equations (kaasautor G. Vainikko). // SIAM J. Numerical Analysis 46 (2008) 4; SciCloud: Scientific computing on the Cloud (kaasautorid S. N. Srirama, O. Batrašev). // CCGrid 2010, IEEE Computer Soc. Press (2010).

B: EE 14, 579; TÜ BL II, 202.

VAINIKKO, Gennadi (31. V 1938 Kontupohja, Karjala), matemaatik; soomlane, õpetaja p, Iivi V. abikaasa, Eero V. isa. Lõpetas 1956 Kehra Kk-i, 1961 TÜ mat osk-a, 1964 TÜ-s asp-i, füüsika-mat-knd (1964, TÜ), vk “О точности методов Галеркиа”, füüsika-mat-dr (1969, Voroneži Rkl Ük), vk “Об аппроксимации линейных и нелинейных операторов в приближенном решении операторных уравнений”. Eesti

TA liige (1986, asepresident 1990–94). Oli 1963–64 TÜ mat analüüsi kat-i asst, 1964–65 v-õpetaja, 1965–67 Voroneži Ük-i mat analüüsi kat-i dots, 1967–70 TÜ mat analüüsi kat-i dots, 1970–92 arvutusmat kat-i juh, prof, 1992–94 rakendusmat inst-i diferentsiaal- ja integraalvõrrandite õt-i prof, 1995–2003 Helsingi Tehnikaük-i mat inst-i prof, 2003–04 TPÜ v-teadur, 2004–06 TÜ rakendusmat inst-i v-teadur, 2006– emeritprof. Olnud 1973–89 korduvalt külalislektor ja –prof Saksamaal, 1977 Tšehhoslovakkias, 1986, 1990, 1991 Poolas, 1990–91 USA-s, 1994 Lõuna-Koreas jmt riigis. Õpetanud mat analüüsi, funktsionaalanalüüsi, diferentsiaalvõrrandeid, mittekorrektseid ülesandeid jm kursusi; koost. õpikuid. – Uurimisvaldkonnad: arvutusmat, mat analüüs, integraalvõrrandid. Töid projektsioonimeetodite, lähendusmeetodite, üldise teooria, diskretisatsioonimeetodite teooria, kiiruslevi ülesannete, mittekorrektsete ülesannete, nõrgalt singulaarsete integraalvõrrandite jm kohta. Esitanud projektsiooni- jm lähendusmeetodite veahinnangu omaväärtusülesannete ja mittelineaarsete võrrandite lahendamisel. Välja töötanud operaatorite stabiilse, regulaarse ja kompaktsuse kontseptsioonidel baseeruva diskretisatsioonimeetodite teooria. Rakendanud üldisi tulemusi konkreetsete mat-se füüsika ülesannete, sh kiiruslevi ülesannete lahendusmeetodite väljatöötamisel ja uurimisel. Kirjeldanud nõrgalt singulaarsete integraalvõrrandite lahendite iseärasusi piirkonna raja läheduses ning pakkunud ja uurinud vastavaid lahendusmeetodeid. Esitanud teooria lineaarsete mittekorrektsete ülesannete lahendamiseks teat tüüpi regulatsioonimeetodite alal, kohaldanud tulemusi põhjavete filtratsiooni pöördülesandele. Esitanud efektiivseid meetodeid rajaintegraalvõrrandite ja pseudodiferentsiaalvõrrandite lahendamiseks. Ajakirjade *Numerical Functional Analysis and Optimization* (USA), *Zeitschrift für Analysis und ihre Anwendungen* (Saksamaa), *Computational Methods in Applied Mathematics* (Valgevene), *Mathematical Modelling and Analysis* (Leedu) ja *Eesti TA Toimetised. Füüsika. Matemaatika* toim-koll-i liige. EMatS-i liige (1991–94 asepresident), Am. Mat. Seltsi liige. ENSV tnl teadlane (1989). Valgetähe III kl teenetemärk (1998). Üle 210 teadustr-e.

T: Приближенное решение операторных уравнений (kaasautor). M, 1969 (inglise k. 1972, saksa k. 1973); Harilikud diferentsiaalvõrrandid (kaasautor T. Sõrmus). Tln, 1972, ²1986; Funktsionalanalysis der Diskretisierungsmethoden. Karl-Marx-Stadt, 1974, ²Leipzig, 1976; Итерационные процедуры в некорректных задачах (kaasautor A.

Veretennikov). M, 1986; Multidimensional Weakly Singular Integral Equations. Berlin, 1993; Periodic integral and pseudodifferential equations. Helsinki, 1996; Fast collocation solvers for integral equations on open arcs (kaasautor J. Saranen). // J. Integral Equations Applications 11 (1999) 1; Numerical methods in Hypersingular Integral Equations and Applications (kaasautorid I. Lifanov, L. Poltavski). M, 2001; GMRES and discrete approximation of operators. // Eesti TA Toim. Füüsika. Mat. 53 (2004) 2; Integral equations with diagonal and boundary singularities of the kernel (kaasautor A. Pedas). // Z. Analysis und Ihre Anwendungen 25 (2006) 4; Fast spline quasicollocation solvers of integral equations (kaasautor I. Zolk). // Math. Modelling Analysis 12 (2007) 4; What is the complexity of periodic weakly singular integral equations (kaasautor A. Pedas)? // BIT Numerical Math. 48 (2008).

B: EE 14, 579; TÜ BL I, 394–395; II, 202; TÜ ajalugu III, 309, 312; Eesti TA 1938–1998, 132–133; MK XVII (1970), 112–119; TRÜ Toim. 833 (1988), 3–18; 1000 tartlast, 470.

VAINIKKO (a-ni 1960 **Riso**), **Iivi** (23. XI 1939 Nuia, Viljandimaa – 1. IX 1993 Tartu), meh-teadlane; Gennadi V. abikaasa, Eero V. ema. Lõpetas 1958 Tartu 2. kk-i, õppis 1958–60 TPI-s, lõpetas 1964 TÜ, 1968 Voroneži PedI-s asp-i, füüsika-mat-knd (1969, TÜ), vk “О деформировании пластин и оболочек из пластически-упруго-вязкого материала”. Oli 1964–65 TÜ teor meh kat-i v-laborant, 1969–71 v-õpetaja, 1971–93 dots. Õpetas teor meh, optimaalse juhtimise teooria, tõenäosusteooria, kõrgema mat jt kursusi; koost. õppevahendeid.– Uurimisvaldkond: deformeeruva keha meh. 37 teadustr-t.

T: О изгибе упруго-пластических круглых пластин с учетом температурных напряжений. // TÜ Toim. 206 (1967); О деформации пластически-упруго-вязких пластин и оболочек. // TÜ Toim. 220 (1968); Круглая подкрепленная пластина с жесткой центральной втулкой из пластически-упруго-вязкого материала. // TÜ Toim. 243 (1970); Kõrgem matemaatika. Trt, 1978; ²1981; Optimeerimismeetodid. Trt, 1986.

B: TÜ BL I, 395; II, 202; TÜ ajalugu III, 311; EE 14, 579; 1000 tartlast, 470.

VAINU, Jaan (13. VI 1942 Käsmu k., Palmse v, Virumaa), majandusteadlane, -statistik; kaluri-talupidaja p. Lõpetas 1959 Loksa Kk-i, 1965 TÜ õigus-maj-tsk-a, maj-knd (1972, Vilniuse Ük), vk “Применение индексного метода и экономико-статистического моделирования при анализе производительности труда в эстонском колхозном строительстве”. Oli 1965–67 ETKVL Arvutuskeskuse v-ins, 1967–71 TÜ rahanduse ja krediidi kat-i v-õpetaja, 1971–82 maj-küberneetika ja stat kat-i v-õpetaja (ühtlasi 1979–80 maj-tsk-a prodekaan), 1976–92 dots, 1986–88 ka kat-i juh, 1992–93 VHL Audit audiitor, 1993–94 Eesti Sotsiaalpanga pearevident, 1995–99 Sisekaitse Akad prof, 1999–2010 TTÜ rahvamaj inst-i v-teadur, 1990–2007 ka audiitor. – Uurimisvaldkonnad: pangandusanalüüs, stat. ökonomeetria. *Global Business and Technological Assotional Journal* retsensent. Esinenud arvukatel teaduskonv-del kodu- ja välismaal. Üle 150 teadustr-e, sh 15 rmt-t ja brošüüri.

T: Tööviljakuse uurimise aktuaalseid probleeme (kaasautor A. Isotamm). Tln, 1973; Uut majanduslikus analüüsis (kaasautor V. Vensel). Tln, 1974; Dünaamilised mudelid ökonomeetrias. Tln, 2000; Korrelatsioon- ja regressioonanalüüs: staatilised kogumid (kaasautor V. Vensel). Tln, 2002; Possibilities of using econometric models in bank analysis (kaasautor A. Aarma). // *Clobal Business*. Mexico, 2003; Ökonomeetria. Lihtsad mudelid. Tln, 2006; Analysis and forecasting of the development of banking: the Estonian case (kaasautor A. Aarma). // *Business Rev.* 7 (2007) 2; Constructing of factor indices: a new approach (kaasautor S. Mändmaa). // *Am. Business Rev.* 9 (2008) 2.

B: TÜ BL I, 362; II, 203; EMaBL, 560.

VAITMAA, Merike (25. XII 1939 Rakvere), muusikateadlane, -kriitik ja -pedagoog; õpetajate t. Lõpetas 1957 Rakvere 1. kk-i, 1961 Tallinna Muusikakooli klaverierialal, 1966 TRK muusikateaduse alal. Oli 1965–73 ja 1978–80 ER muusikasaadete toim, 1973–78 “Estonia” kirj-ala juh, 1980– TRK (a-st 1993 EMA) muusikateaduse õppejõud, 1989– dots. Loengukursused: muusika vormianalüüs, muusika pärast Teist maailmasõda, muusikakriitika, ooperidramaturgia, 20. saj. ooper. – Uurimisvaldkonnad: pms 20 saj. teise poole muusika ja ooperiteater, eesti helilooming (A. Pärt, E.-S. Tüür, L. Sumera jt). Kogumike “Estonia” lauluteatri rajajaid (1981, koos V. Paalma ja U. Heinapuuga), *Vaateid Lepo Sumera loomingule* (koos G. Lock’iga) koost-id. Avaldanud loomingut-

muusika- ja teatrikriitkat. EE, *The New Grove Dictionary of Music and Musicians* ja *Komponisten der Gegenwart* kaasautor. Eesti Heliloojate Liidu (1971–), Eesti Muusikateaduse Seltsi (1992–) ja Lepo Sumera Ühingu (2000–) liige. ENSV tnl kunstitegelane (1989). ENSV muusika-aastapremia (1989). Üle 40 teadustr-e.

T: Kuldar Sink. Arvo Pärt. // Kuus eesti tänase muusika loojat. Tln, 1970; Tearp “Эстония”. Tln, 1974; Kolm pilku muusikalisse dramaturgiasse. // TMK (1983) 3; Tintinnabuli – eluhoiak, stiil ja tehnika. // TMK (1988) 7; Reigi õpetaja lugu muusikas. // TMK 11, (1988) 11; Arvo Pärdi vokaallooming. // TMK (1991) 2; Auf dem Weg zur inneren Freiheit: der estnische Komponist Lepo Sumera. // MusikTexte 85 (2000); Eesti muusika muutumises: viis viimast aastakümnet. // Valgeid laike eesti muusikaloost. Tln, 2000; Nüüdis(süva)muusika arengujooni. // Mõeldes muusikast. Sisesevaateid muusikateadusse. Tln, 2004; Lepo Sumera 20. sajandi muusika kontekstis. // Vaateid Lepo Sumera loomingule. Tln, 2006; “Estonia” ja XX sajandi ooper. // “Estonia” esimene sajand. Tln, 2007; Ometi see õige “Wallenberg”! Erkki-Sven Tüüri ooperi lavastusest “Estonias”. — TMK (2007) 8/9.

B: EE 14, 579; ETrBL, 764; EMBL II-2, 492–494.

VAKK, Feliks (2. VI 1930 Tallinn – 11. III 1987 Ravila, Harjumaa), keeleteadlane; talupidaja p. Lõpetas 1950 Märjamaa Kk-i, 1955 TÜ loogika ja psühhol osk-a, 1959 kaugõppes TÜ saksa k-e ja kirj osk-a, 1963 KKI-s asp-i, filol-knd (1964, TÜ), vk “Somaatiline fraseoloogia eesti kirjakeeles (pea ja selle osad)”. Oli 1963–81 KKI sõnarmt-te (hilisem leksikol) sektori n-teadur, 1981–86 v-teadur. – Pani aluse eesti k-e fraseologismide tead uurimisele. Esitas fraseol-ga seonduvate teor probleemide osas põhjaliku ülevaate fraseol ja k-lise ülekande vahekorra. Püüdis konstrueerida väljendite võimalikke tekketingimusi ja eesti k-de jõudmise teid. Fraseol üldteooriat täiendanud uurimuste kõrval käsitles fraseologismide etümol-t nii teadulikult (sari *Eesti fraseoloogia murdmaalt I–V*, 1965–67 ajakirjas KK) kui ka populariseerivalt (artkilisarjad *Miks me just nõnda ütleme* 1967–79 ajakirjas *Horisont* ning *Sapientia sat ...* 1978–79 ajakirjas *Noorus*). *Eesti kirjakeele seletussõnaraamatu* (1. vihik ilmus 1988, viimane, 26. vihik, 2007) autoreid, koost-id ja toim-id, *Saksa-eesti fraseologismide ja väljendite sõnaraamatu* (1973), *Valimik vene fraseologisme eesti vastetega* (1975), *Soome*

väljendeid eesti vastetega (1995) toim. *Бюллетень по фразеологии* toim-koll-i liige. U 40 teadustr-t, arvukalt aimeart-id.

T: Fraseoloogia ning värsked tuuled. // KK (1962) 2; (1963) 3; Somaatilisest fraseoloogiast kaasaja eesti kirjakeeles. // ENSV TA Toim. Ühiskonat. 13 (1964) 2; Väljendusliigutiste ja sümboolsete žestide kirjeldused fraseologismidena. // ES ar 10. Tln, 1964; Suured ninad murdsid päid Tln, 1970; Fraseoloogiline ülekanne ja selle tüübid. // KK (1974) 7; Das Entlehen der Phraseologismen im Estnischen (auf Grund der Belege der somatischen Phraseologie. // Acta ling. (1975); Sellest, mis sõnametsa taga. // Keel, mida me uurime. Tln, 1976; Die semantische Übertragung und die Wege der Entstehung der Estnische Phraseologie. // Explanaciones et tractationes Fenno-Ugricas in honorem Hans Fromm sexagenarii. München, 1979; “Poissmeeste päike”. Ühest fraseologismitüübist. // KK (1983) 3; Miks just nõnda? Tln, 1984.

B: EE 14, 579; KK (1965) 1, 61–62; KK (1987) 6, 376–377; ES ar 33 (1987). Tln, 1989, 148–150; Videvik (2002) 16. V.

V. Põlma

VALDEK (a-ni 1952 **Vedler**), **Eivi** (8. IV 1926 Tartu – 17. 10 1998 Ravila, Harjumaa), mullateadlane; kingsepa t. Lõpetas 1945 Tartu 2. kk-i, 1951 TÜ geogr osk-a, põllum-knd (1970, Eesti TA), vk “Molübdeenisaldusest Eesti NSV muldades ja molübdeeni mõju põllukultuuride saagikusele”. Oli 1951–52 ENSV TA Põllum Inst-i Tartu filiaali v-laborant, 1952–56 ENSV TA Taimekasv Inst-i n-teadur, 1956–58 EMMI mullauurimise osk-a n-teadur, 1958–64 keem analüüside kesklabori n-teadur, 1964–79 agrokeemia osk-a n-teadur, 1979–83 agro- ja radiokeemia osk-a n-teadur, 1983–84 v-teadur, 1984–87 katsetöoline; a-st 1987 pensionil. – Uurimisvaldkond: mullakeemia, muldade mikroelementide, pms molübdeenisaldus ja mõju kultuuridele. Väetiste kasutamise plaanide koostamise aluste ning taimede gutatsioonidiagnostika meetodi väljatöötajaid ja rakendajaid, Eesti agrokeemiateenistuse loojaid. ENSV rkl preemia (1970, koll-s). 49 teadustr-t, sh 1 monogr.

T: Mikroväetiste mõju kõrreliste heintaimede saagile ja kvaliteedile. // EMMI infoleht (1981) 11; Влияние микроудобрений на урожайность и качество урожая зерновых. // Научн. тр. ЭстНИИЗиМ 57 (1985); Molübdeen mikroväetisena. Tln, 1986.

B: EMVI, 25, 160, 169.

VALDEK, Ralf (20. IX 1909 Tallinn – 1996 Tallinn), keemik; mööblivabriku meistri p. Lõpetas 1927 Tallinna Poeglaste Reaalgümni-i, õppis 1927–29 TT-s masinaehitust, 1930–36 TÜ-s keemiat, lõpetas 1937 TTÜ keemia osk-a, tehnikaknd (1950, TPI), vk “Küllastatud normaalseist rasvhappeist “Kiviõli” tunnelahjude põlevkiviõli kergemais fraktsioonides”. Oli 1937–38 Rkl Katsekoja keemia osk-a n-keemik, 1938–40 Loodusvarade Inst-i v-keemik-asst, 1941–42 Punaarmees, 1943–44 Kirovis ins, 1944–47 ENSV Tööstuse TUI osk-ajuh, 1947–52 ENSV TA Tööstuse Tead Uurimise Keskinst-i (a-st 1952 EI) n-teadur, 1957–63 sektorijuh, 1963–70 TEFI sektorijuh; a-st 1970 pensionil. – Uurimisvaldkonnad: põlevkivikeemia, kütuste keemia ja keem tehnol, diktüoneemakilt., magnetilised veetöötlemisseadised, pooljuhtide kaitsekihid. Oli 1946–47 B. Nekrassovi üldise keemia õpiku tõlkijaid (vene k-st). Eesti Keemikute Seltsi (hiljem D. I. Mendelejevi nim Ülel Keemia Seltsi Eesti osk) liige. ENSV rkl preemia (1947). Üle 10 teadustr-e, 1 autorit (koll-s).

T: “Kiviõli” tunnelahjude põlevkiviõli kergeis fraktsioonides sisalduvaist karboonhappeist ja nende kasutamisvõimalustest. // ENSV TA Toim. 2 (1953) 2; Maardu leiukoha diktüoneema kiltkivi koostisest, omadustest ja termilisest lagunemisest (kaasautor). // ENSV TA Toim. Tehn. Füüsika. Mat. 6 (1957) 2; “Kiviõli” tunnelahjude gaasbensiini kergemate fraktsioonide keemilisest koostisest ja omadustest (kaasautorid O. Kirret, J. Eisen). // ENSV TA Toim. Tehn. Füüsika. Mat. 8 (1959) 2; Kukersiidi temperatuurijuhtivusest tema kuumutamise ja termilise lagunemise protsessis (kaasautorid N. Lutskovskaja, J. Eisen). // ENSV TA Toim. Tehn. Füüsika. Mat. 10 (1961) 3; Põlevkivi kaltsiumi- ja magneesiumisisalduse kiirmääramine (kaasautor). // Kütus ja katelseadmed. Tln, 1964.

B: AAUT III, 55.

VALDES, Albert (1. XII 1884 Järvakandi v, Harjumaa – 16. XII 1971 Tartu), arstiteadlane, patoanatom ja morfoloog; käsitöölise p, Vello V-e ja Viuu Sillastu isa. Lõpetas 1908 Tartus H. Treffneri Gümni-i, 1916 TÜ arstitsk-a, med-dr (1922, TÜ), vk “Glükogeeni hulka vähendavate tegurite mõju üle südame spetsiifilise lihassüsteemi

glükogeeni peale". Täiendas end 1923 Saksamaal ja Austrias. Oli 1912–14 TÜ patol anat kat-i prosektori abi kt, 1914–17 arstina I maailmasõjas, 1917–22 TÜ patol anat kat-i prosektori abi (sh 1918–20 Voronežis), 1922–29 prosekter, 1930–62 kat-i juh, prof; ühtlasi oli 1946–49 arstitsk-a dekaan, 1940–41 ja 1944–60 Tartu Kliinikute Prosektuuri juh, 1945–55 ENSV peapatoloog-anatoom.– Uurimisvaldkonnad: eksperimenteraalpatol, ainevahetuslikud ja düstroofilised protsessid ning koeregeneratsiooni morfol; arstiteaduse ajalugu; eestik-ne med-terminol. Eesti med-perioodika rajajaid, ühtlasi oli ajakirja *Eesti Arst* toimkonna liige (a-st 1921), tegevtoim (1925–29), toim (1929–44, 1941–42 ka väljaandja). Eesti arstiteaduslase oskusk-e loojaid, ajakohastades, täpsustades ja luues ise hulga oskussõnu (*song, roiskumine, kärbumine, lamatis* jt), mis läksid EA vahendusel käibele ja on tänini kasutusel. Avaldas 1924 (koos J. V. Veskiga) eestik-se arstitead oskussõnastiku ning koostas koos J. V. Veskiga 3-k-se sõnarmt-u käsikirja (rmt ilmus 1982). Asutas ja juhtis arstitead selts, sh oli Akad-se Arstiteaduse Selts esimees (1929–40), Ülel Patoanatomide Seltsi juhatuse liige (1951–59). ENSV tnl teadlane (1945). Üle 60 teadustr-e.

T: Glükogeen südame ärritusjuhtesüsteemis nälgimise ajal. // EA (1922) 8/9; Kogu eestikeelseid arstiteaduslisi oskussõna (kaasautor J. V. Veski). Trt, 1924; Esmas- ja viimis-surijast ning glükogeeni pealesurmasest seisundist südames. // EA (1926) 12; Südame suurte arteriaalsete soonte transpositsioonist, eriti korrigeeritud transpositsioonist. // EA (1929) 11; Eesti meditsiinilis-kirjandusliku kultuuri arenemisest. // EA (1938) 2; О дистрофическом ожирении миокарда при нарушении деятельности центральной нервной системы. // Архив патол. (1954) 4; О сходстве морфологических проявлений и об общих условиях возникновения ожирения клеток паренхиматозных органов при различных экспериментальных условиях. // Архив патол. (1958) 11; Ladina-eesti-vene meditsiinisõnaraamat (kaasautor J. V. Veski). Tln, 1982.

B: TÜ BL I, 154–155; TÜ ajalugu III, 146, 152, 171, 184, 253, 257, 261, 262; EBL 556; EBL TK, 359; Eesti organiseeritud arstikond 1912–1937, Trt, 1938, 63, 86, 113, 145, 147, 148, 160, 161, 164-167, 172. 174, 175, 180-183, 185, 194, 207, 209, 217, 294, 305, 313–317, 322, 326, 327, 333-336, 339, 366, 367, 386, 388, 389, 398, 400 406, 410, 425; EE 14, 580; NET (1959) 6, 75–76; (1964) 6, 73–74; (1970) 1, 56; (1972) 1, 82–83;

Sillastu, V. Albert Valdes eesti meditsiinoskuskeelearendajana. // NET (1982) 1, 23–28;
Podar. U. Patoanatom Albert Valdes. // NET (1982) 6, 441–444; NET (1984) 6, 438–
445; TÜK 200, 252–253; 1000 tartlast, 470–471; *I. Käbin*, 447, 510; Архив анат.
гистол. и эмбр. (1972) 7, 94; *M. Toomsalu*. 125 aastat teeneka Eesti arstiteadlase
professor Albert Valdese sünnist. // EA 89 (2010) 1, 62–64.

VALDES, Vello (17. I 1925 Tartu), arstiteadlane, patoanatom; Albert V-e p, Viiu
Sillastu vend. Lõpetas 1943 Tartu 1. kk-i, õppis 1946-51 ja 1954–55 TÜ arstitsk-s, med-
knd (1967, TÜ), vk “Neerupeatliste koore funktsionaalmorfoloogilistest muutustest
mitmesuguste haiguslike seisundite puhul.” Oli 1943–44 II maailmasõjas, 1944–46
Eestis ja Venemaal sõjavang, 1951–52 Tartu Tuberkuloosi Dispanseri laborant, 1952–54
Otepää Raj San-epid Jaama laborant, 1955–58 Otepää Raj-haigla röntgenoloog, 1958–59
Tallinna Röntgenijaama juh, 1959–96 Tallinna Vab Haigla patol osk-a juh, seejärel
samam patoloog, ühtlasi 1974–90 ENSV peapatoanatom. – Töid patoanat-st, kliinilisest
morfol-st, kasuistikast, med-ajaloost. Tervishoiu-min-i med-terminol komisjoni liige (a-st
1977). Eesti Patoanatomide Seltsi liige (1958, esimees 1976–91). Kotkaristi V kl
teenetemärk (2008). Üle 80 teadustr-e.

T: Сравнительное исследование секреторной функции и морфологических
изменений слизистой оболочки желудка (kaasautorid G. Albova, I. Kontor). // TÜ
Toim. 215 (1968); Функционально-морфологические изменения коры надпочечников
при экспериментальном туберкулезе в условиях трийод-тиронинизации (kaasautor).
// TÜ Toim. 250 (1970); Operatsiooni-järgsete respiratsioonihäirete vanuselis-soolistest
iseärasustest. // TÜ Toim. 686 (1984); Die Entwicklung der Pathologie in Estland
(kaasautorid R.-H. Mikelsaar, A. Truupõld). // Pathol. 19 (1998) 6.

B: *H. Merila-Lattik*, 1098–1099; NET (1967) 5,395–396; (1985) 1, 64.

VALDMA, Leo (11. VIII 1925 Kunda), tehnikateadlane; kellaspea p. Lõpetas 1946
Tallinna Elektromeh Tehnikumi meh osk-a, 1952 TPI meh-tsk-a masinaehituse tehnol
erialal, 1955 TPI-s asp-i, tehnikaknd (1956, TPI), vk „Исследование процесса
изнашивания металлов при наличии абразивной прослойки“, tehnikadr (1985,
Moskva Naftakeemia ja Gaasitööstuse Inst), vk “Гидроабразивная износостойкость

безвольфрамовых порошковых твердых сплавов”. Täiendas end 1974 Moskvast, 1975 Budapestis ja 1977 Kiievis. Oli 1952–55 TPI metallide tehnol kat-i asst, 1956–58 v-õpetaja, 1958–85 dots, 1973–83 ka kat-i juh ja a-st 1974 pulbermetallurgia labori teadjuhendaja, 1986–92 prof, 1992–94 TTÜ materjalitehnika inst-i erakorr prof, a-st 1995 emeriitprof; 1997– Tallinna Tehnikakõrgkooli tehnomaterjalide ja tehnol õt-i prof. Loengukursused: metallide tehnol, metallide survetöötuse- ja valutehnol, pulbermetallurgia; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: karbiidsete kõvasulamkomposiitide omadused ja tehnol, volframivabade kõvasulamite erosioonikindlus ja rakendus. Välja töötanud aurukatelde ja gaasiturbiinide põletite kütusepihustid paagutatud TiC ja Cr₃C₂ alusel. Olnud NSVL Kõrg- ja Keskerihariduse Min-i pulbermetallurgia koordineerimisnõuk liige, ENSV Tead-tehniliste Ühingute pulbermetallurgia sektsiooni esimees, Eesti Materjalitehnika Ühingu liige. Eesti volitatud ins (1998–2003). NSVL Rahvamaj Saavutuste Näituse hõbe- ja pronksmedal (1980, 1982), ENSV rkl preemia (1985, koll-i juht). Üle 200 teadustr-e, 10 autorit.

T: Распылители жидкого топлива, изготовленные методом порошковой металлургии. Tln, 1978; Die tribologischen Eigenarten bei Erosion der Heterogensinterwerkstoffe. // II Konf. Tribol. B.1. Budapest, 1979; Термические напряжения в распыливающих устройствах жидкого топлива. // Энергомашиностроение (1979) 12; Stereologische Untersuchungen des Verschleißmechanismus bei Erosion von Hartmetallen. // VII Int. Pulvermet. Tagung. Dresden, 1981; Селективный износ спеченных твердых сплавов в абразивной среде. // TPI Toim. 531 (1982); Wearing model of cemented non-tungsten carbide composites (kaasautor T. Talving). // World Conf. Powder Metallurgy. Vol. II. London, 1990; Structural-selective wear characteristics of powder hard metals by erosion. // Proc. Powder Metallurgy World Congr. Kyoto, 1993; Centrifugal atomisers of carbide composites for steam boilers and gas turbines (kaasautor T. Talving). // Powder Metallurgy World Congr. Paris, 1994; Hydroabrasive erosion of nontungsten hard alloys (kaasautor T. Talving). // World Congr. Powder Metallurgy and Particulate Materials. Washington, 1996; Metallioõpetus ja metallide tehnoloogia (kaasautor). I. Tln, 1998; II, 2001.

B: EE 14, 580; TPI 1936–1986, 152, 249, 255–257, 394, 406, 467–469, 506; TTÜ professorid. 57; Mehaanikainseneride koolitus 1918–1998, 34, 59, 61–63, 196; TTÜ professorid läbi aegade, 483–484.

VALDMA, Mati (28. XI 1936 Tartu), tehnikateadlane; riigitöötaja p. Lõpetas 1955 Võru 1. kk-i, 1960 TPI energ-*tsk*-a elektriijaamade, -võrkude ja -süsteemide erialal, 1965 samas asp-i, tehnikaknd (1967, NSVL TA Energ Inst), vk “Исследование вероятностного оптимального планирования производственных процессов энергетических систем”, tehnikadr (1988, samas), vk “Оптимизация режимов энергетических систем по непрерывным параметрам в условиях неполной информации”. Täiendas end 1968, 1983, 1988 Moskvas, 1972–73, 1984 Soomes, 1977, 1981 Ungaris, 1996 USA-s. Oli 1960–62 TPI elektriijaamade, -võrkude ja -süsteemide kat-i v-teadur, 1965–66 elektrisüsteemide kat-i asst, 1966–68 v-õpetaja, 1968–89 dots, 1989–92 prof, 1979–82 ka kat-i juh, 1992–2004 TTÜ elektroenerg inst-i dir, energiasüsteemide õt-i juh ja prof, a-st 2004 emeritprof ja 2005– erakorr dots. Lugenud energoküberneetika aluste, energiasüsteemi talitluse optimeerimise, energiasüsteemide, rakendusliku süsteemiteooria jt kursusi. – Uurimisvaldkonnad: elektroenerg – energiasüsteemide optimaaljuhtimine, arvestades deterministlikku, tõenäosuslikku, määramatut ja ebamäärast informatsiooni; elektriijaamade ja energiasüsteemide tarkvarasüsteemide loomine; energ-teaduse ajalugu. Olnud pikka aega energoküberneetika uurimissuuna juhendaja TTÜ-s, osalenud enam kui 25 elektriijaamade ja energiasüsteemide optimeerimise tarkvarasüsteemi loomises ja juurutamises. Riia Tehnikaük-i *Toimetiste* koll-i liige (2000–), ETF ekspert, EK teadusekspert (2000–02). Eesti Elektroenerg Seltsi juhatuse liige (1994–2004), Maj-min-i energ-nõuk liige (1996–2001), Eesti TA energeetikanõuk liige (1998–), Eesti Ins-de Kutsenõuk, Eur. Rahvuslike Ins-assots-de Föderats-i Eesti rahvusliku komitee liige (a-ni 2006), TTEÜ jmt org-de liige. Eesti volitatud ins (1998). ENSV rkl preemia (1980, koll-s), NSVL Rahvamaj Saavutuste Näituse hõbe- ja 2 pronksmedalit (1986), TTÜ medalid “Mente et manu” (1986, 1996, 2004), Valgetähe IV kl teenetemärk (2007). U 140 teadustr-t.

T: Вероятностное описание и учет отклонений фактических генерируемых мощностей от задаваемых при планировании режимов ЕЭС СССР (kaasautor S.

Sovalov). // Изв. АН СССР. Энергетика и транспорт (1975) 4; Принципы многоэтапной оптимизации режимов энергетических систем в условиях неполной информации. М. 1979; *Energoküberneetika uuringutest Tallinna Polütehnilises Instituudis* (kaasautord K. Möller, E. Tiigimägi). // Tehnilise mõtte ja tehnikahariduse ajaloo probleeme Eestis. 2. Tln, 1985; Economic dispatch and unit commitment of cogeneration power plant with combined cycle. // *Sci. Proc. Riga Techn. Univ. S. 4. Power and Electrical Eng.* (2001); Stochastic models of generating units (kaasautor J. Šuvalova). // *Oil Shale* 22 (2005) 2; Soojuselektrijaamade talitluse optimeerimine (kaasautorid H. Tammoja, M. Keel). Tln, 2008 (inglise k: 2009).

B: EE 14, 580; TPI 1936–1986, 285, 292–294, 423–426, 428, 506; TTÜ professorid läbi aegade, 485–486; EMaBL, 560.

VALDMAA, Kalju (19. VI 1923 Sadala v, Tartumaa – 16. III 2007 Uppsala), agronoom, mulla- ja keskkonnateadlane; talupidaja p. Lõpetas 1942 Jäneda Põllutöökk-i, 1943–44 teenis vabatahtlikuna Soome armees, a-st 1944 elanud Rootsis. Lõpetas 1954 Rootsi Põllum-ük-i (Ultuna, Uppsala) agronoomina, *lic. agr.* (1958, samas). Saanud 29 uurimisstipendiumit, käinud õppereisidel kaheksas Eur. riigis. Oli 1940–43 Eesti Seemnevilja Ühisuse Jõgeva, Saduküla ja Torma mõisa praktikant ja abivalitseja, 1944–47 Rootsis põllum-praktikant, 1948–62 Rootsi Põllum-ük-i abijõud ja asst, 1962–70 katsete juh, 1970–89 jäätmebiol osk-a juh (a-st 1984 dots), ühtlasi 1983–89 Luleå Tehnikaük-i jäätmekäitluse prof. Pidanud ligemale 400 loengut väljaspool Põllum-ük-i. 1989 asutas konsultatsioonifirma *K. Valdmaa Consulting*. – Töid mullateaduse, väetiste kasutamise, jäätmekäitluse ja keskkonnakaitse alalt. Eesti Agronoomide Selts Rootsis, ETSR, *Int. Soc. Soil Sci.*, *Nord. Jordbruksforskarens* jmt teadusorg-de liige. Kotkaristi kuldrist (1998). 105 teadustr-st.

T: The action of phosphate fertilization on the properties of a peat soil humus. // *Acta Agr. Scan.* 8 (1958); Den biologiska cirkulationen, i tätort och odlingsmark. // *Aktuellt från Lantbrukshögsk.* 119 (1968); Ammonia fixation of humus substances in arable soils and organic fertilizers. // *Lantbrukshögsk. Ann.* 35 (1969); Long-term field trials with sewage sludge in comparison with farmyard manure and commercial fertilizer. // *ISWA 88 Proc. 5th Int. Solid Wastes Conf.* 2 (1988).

B: ETVpK, 139.

VALDMANN, Andres (5. XII 1961 Tartu), loomaarstiteadlane; Elmar-Ants ja Vallia V-i p. Lõpetas 1980 Tartu 2. kk-i, 1985 EPA vet-tsk-a, 1990 ELVI-s asp-i, vet-med magister (1997, EPMÜ), vk “Piima progesteroonisisalduse määramismeetodite võrdlus ja kasutamine lehmade sigimisseisundi kindlakstegemiseks”, vet-med-dr (1999, EPMÜ), vk “Studies on progesterone in bovine milk: immunoanalysis, distribution in the mammary gland, and influence at first insemination on fertility of dairy cows” (Trt, 1999). Täiendanud end või töötanud külalisteadurina 1995, 1996, 1999 ja 2006 Norra Loomaarstiteaduse Kõrgkoolis, 2003 ja 2004 Inglismaal Kuninglikus Vet-kolledžis, 2007 USA-s Cornelli Ük-s, 2008 Taanis Aarhusi Ük-s. Oli 1985–86, 1988–90 ELVI sigimisbiol osk-a n-teadur, 1994–2000 EPMÜ sigimisbiol osk-a teadur, 2000–08 v-teadur, 2008 EMÜ vet-med-i ja loomakasv inst-i sigimisbiol osk-a prof; 1991–2008 ka ÜMPI immunoanalüüsi teadur. – Uurimisvaldkonnad: hübriidomitehnol, immuunanalüüsi metodol, piimalehmade sigimisfüsiol ja endokrinol. Loonud progesteroonispetsiifilisi monokloonseid antikehi tootvad hübriidomiliinid ja töötanud välja piima progesteroonisisalduse määramise ensüümimmunoloogilise uurimismeetodi, mis on rahvusv tunnustatud ja kasutusel Norra Loomaarstiteaduse Kõrgkoolis ning Cornelli Ük-s. Selgitanud hormooni progesteroon lokalisatsiooni piimanäärmes. Konstrueerinud seadme proovide võtmiseks lehma emaka limaskestast (A. Valdmann, M. Valdmann. A device for collecting samples. WO/2007/140792). Uurinud Eesti ja Norra lehmatoogude ning Tansaania seebulehmade munasarjafunktsioone ja sigivust. Endokrinol kursuse vastutav õppejõud EMÜ-s. Eesti Loomaarstide Ühingu asutajaliige (1988, asepresident 1994–1997), APS (1994–), Rahvusv Loomade Reproduktsioonikongr-i alalise komitee (1996–), Eur. Koduloomade Reproduktsiooniühingu liige ja EV esindaja (1998–), ETF põllum-teaduste ekspertkomisjoni (2003–2005) jmt org-i liige, Teaduskompetentsi Nõukogu ekspert (2006–). XIII Rahvusv Loomade Reproduktsioonikongr-i noorteadlase auhind (1996), DeLaval AS üliõpilastööde konkursi I auhind (2001), APS aastapremia (2005), EV teaduspremia (2006). U 60 teadustr-t.

T: Monoclonal antibodies to progesterone: characterization and selection for enzyme immunoassay (EIA) in bovine milk. // *Hybridoma* 18 (1999) 3; Level and distribution of progesterone in bovine milk in relation to storage in the mammary gland. // *Anim. Reprod. Sci.* 56 (1999) 2; Influence of concentrate allocation and energy balance on postpartum ovarian activity in Norwegian cattle (kaasautor). // *J. Dairy Sci.* 84 (2001) 5; Fixed time deep intracornual insemination of heifers at synchronized estrus (kaasautor). // *Theriogenol.* 60 (2003) 7; The effects of ovarian function on estrus synchronization with PGF in dairy cows. // *Theriogenol.* 66 (2006) 5; Environmental constraints on post partum ovarian activity in Tanzanian Zebu cows (kaasautor). // *Theriogenol.* 69 (2008) 7; Relationships between luteal activity, fertility, blood metabolites and body condition score in multiparous Estonian Holstein dairy cows under different management (kaasautor). // *J. Dairy Res.* 75, (2008) 4; Pregnancy incidence in Norwegian Red cows using nonreturn to estrus, rectal palpation, pregnancy-associated glycoproteins, and progesterone (kaasautor). // *J. Dairy Sci.* 91 (2008) 8.

B: ELVI BL, 65; EMPÜ BL, 170; TÜ BL II, 203; ELR (1994) 1, 44.

VALDMANN, Elmar-Ants (29. VI 1928 Tallinn – 29. VIII 2005 Tartu), loomakasvatusteadlane, -füsioloog; ökonomisti p, Vallia V-i abikaasa, Andres V-i isa. Lõpetas 1947 Tallinna 1. kk-i, 1952 EPA vet-tsk-a vet-arstina, 1956 ELVI-s asp-i, biol-knd (1959, NSVL TA Füsiol Inst, Leningrad), vk “Изучение рефлекса молокоотдачи при машинной дойке”, biol-dr (1969, ENSV TA), vk “Моторная функция вымени коров при машинном доении”. Ülel Põllum-teaduse Akad korraldusse (1978) ja akadeemik (1983), Venemaa Põllum-teaduse Akad välisliige (1992). Oli 1952 ELVI laborant, 1956 n-teadur, 1956–61 v-teadur, 1961–65 biokeemia ja füsiol labori juh, 1965–76 teadusdir, 1976–94 dir, 1994 teadusdir, ühtlasi oli 1968–88 EPA vet-tsk-a mittekoosseisuline õppejõud (a-st 1982 prof) ning 1978–93 teadus-tootmiskoondise “Eesti Loomakasvatus” peadir; a-st 1994 EPMÜ emeriitprof. – Uurimisvaldkonnad: põllum-loomade füsiol, söötmine, tõuaretus, piima- ja lihatootmise tehnol, vet ja biotehnol. Paljude teaduskogumike koost ja toim, ajakirjade *SP*, *Доклады ВАСХНИЛ*, *Вестник сельскохозяйственных наук*, *Аграртеадус*, *Аграрная наука*, *ELR* ja kirjastuse *Колос* toim-koll-i liige. ELVI BL koost-id. Eesti Füsioloogide Seltsi (1957),

Eesti Geneetikute ja Seleksioneeride Seltsi (1957), APS jpt teiste teadusorganisatsioonide liige; Eesti Punase Karja Tõuaretuse Nõuk (1976–93) ja Eesti Põllum Biotehnol Nõuk esimees (a-st 1987), ühenduse “Euroopa Punane Piimakari” asutajaid (a-st 1993 selle aretusnõuk liige), aretusühistu “Eesti Punane Kari” auliige (a-st 1996). ENSV tnl teadlane (1976). NSVL rkl preemia (1975, koll-s), ENSV rkl preemia (1972, 1985), EV teaduspreemia (1993). ENSV TA medal (1987). U 200 teadustr-t, rohkesti aimetr-id.

T: Masinalüps (kaasautor P. Kutti). Tln, 1961; Koduloomade füsioloogia (kaasautor). Tln, 1968; Анализ некоторых раздражений, вызывающих рефлекс молокоотдачи (kaasautor V. Valdmann). // Теор. и практ. вопросы ветеринарии. Trt, 1974; Masinlõpsi füsioloogilised alused. // Veisekasvatuse arendamisest Eestis. // Tln, 1974; Физиология машинного доения коров. Л, 1977; Исследование моторной функции вымени коров и коз (kaasautor V. Valdmann). // Докл. ВАСХНИЛ (1979) 12; Определение степени неспецифической резистентности животных (kaasautorid Ü. Pavel, A. Fedotovski). // Докл. ВАСХНИЛ (1980) 6; Выращивание высокопродуктивных коров в Эстонской ССР (kaasautorid H. Idarand, E. Lokk). // Науч. тр. ВАСХНИЛ. М, 1981; Высокопродуктивное молочное скотоводство (kaasautor). М, 1982; Динамика аллелей групп крови у крупного рогатого скота (kaasautor T. Õkva). // Докл. ВАСХНИЛ (1982) 12; Loomakasvatustermineid eesti, saksa, inglise ja vene keeles. 2. Põllumajandusloomade füsioloogia (kaasautorid V. Valdmann, R. Aluoja). Tln, 1984; Veisekasvatus (kaaskoost. M. Karelson). Tln 1986; Mõisteid ja määratlusi sigimisbioloogiast (kaasautor). Tln, 1989; Veiste aretuse biotehnoloogia. // Agraart. 1 (1990) 1.

B: EE 14, 580; ELVI BL, 23; EPMÜ BL, 84; EMaBL, 561; Akadeemik E.-A. Valdmanni trükiste bibliograafia. Tln, 1988, 7–9; 1000 tartlast, 471; Postimees (2005) 1. IX.

VALDMANN, Harri (29 VIII 1954 Tartu), ulukibioloog, teenistuja p. Lõpetas 1972 Tartu 2. kk-i, 1977 EPA metsamaj-ins-na, 1987 TÜ biol osk-a, 1990 TÜ-s asp-i, M.Sc. ökol alal (1998, TÜ), vk “Diet and prey selectivity of wolf *Canis lupus* in Middle- and Southeastern Estonia”, Ph.D. zool alal (2006, TÜ), vk “Lynx (*Lynx lynx*) and wolf (*Canis lupus*) in the Baltic region: diets, helminth parasites and genetic variation”. Täiendas end

1989 Turu Ük-s. Oli 1977–80 Tartu Metsamajandi v-ins, 1980–82 Tartu Jahindusklubi jahindusarendaja, 1990–92 TÜ zool kat-i asst, 1992–2005 zool ja hüdrobiol inst-i asst, 2005– TÜ zool õt-i lektor. Õpetanud selgroogsete zool, teriol, ulukibiol, üldist ja võrdlevat zool. – Uurimisvaldkonnad: suurulukite ja -kiskjate ökol, nende parasiitide fülogenees ja –geogr, mol-gen meetodite rakendamine organismide arengu ning loomastiku biol mitmekesisuse uurimisel, rakulised, arengulised ja evolutsioonilised tegurid organismide ontogeneesis. Rahvusv uurimisprojekti *Large Carnivores in Northern Landscapes* Eesti osa koordinaator (2003). Eesti Teriol Seltsi (a-st 1986) ja IUCN karugrupi liige (a-st 2005), Eesti Jahindusnõuk liige (1996 esimees.). Üle 20 teadustr-e, aimetr-id.

T: Pesakonna suuruse adaptiivsus metsseal. // Eesti ulukid 6 (1998); Differentiation and levels of genetic variation in northern European lynx (*Lynx lynx*) populations revealed by microsatellites and mitochondrial DNA analysis (kaasautor) // Conservation Genetics 3 (2002) 2; Helminth fauna of Eurasian lynx (*Lynx lynx*) in Estonia (kaasautorid E. Moks, H. Talvik). // J. Wildlife Dis. 40 (2004) 2; Winter diets of wolf *Canis lupus* and lynx *Lynx lynx* in Estonia and Latvia (kaasautor). // Acta Theriol. 50 (2005) 4; Helminthological survey of wolf *Canis lupus* in Estonia, with an emphasis on the tapeworm *Ecchinococcus granulosus* (kaasautor). // J. Wildlife Dis. 42 (2006) 2; First report of *Ecchinococcus granulosus* G8 in Eurasia and a reappraisal of the phylogenetic relationships of “genotypes” G5-G10 (kaasautor). // Parasitol. 135 (2008) 5.

B: EE 14, 580; TÜ BL II, 203.

WALDMANN, Johann (Jaan Reinold) (12. IV / 31. III 1856 Kodavere khk – 18. IV 1922 Tartu), loomaarstiteadlane; metsavahi p. Õppis Tartu kreiskoolis, lõpetas 1880 TVI, vet-mag (1892, TVI), vk “Статистика и казуистика вскрытия трупов лошадей, произведенных в Юрьевском ветеринарном институте”. Oli 1880–84 mitmel pool Venemaal vet-arst, 1884–93 TVI anat prosektori abi, 1893–95 üldpatol ja patol anat dots, 1895–1907 erakorr prof, 1907–18 prof, 1919–22 TÜ patol anat, histol, kohtuliku loomaarstiteaduse ja lihavaatuse prof. Ühtlasi oli 1888–94 TVI velskrikooli õppejõud ning TVI rmtkogu üliõpilasosk-a juh ja 1903–17 Tartu tapamaja juh. Õpetas üldpatol, anat, lahangu tehnikat, lihavaatlust, kohtuvet-med-i jm. – Avaldanud kasuistlikke

uurimusi haiguste esinemisest, koost juhendeid vet-sanitaaria alalt ja refereerinud vet-kirj-st. TVK-sse ja TVI-sse immatrikuleeritute biogr koguteose *Альбом имматрикулированных в Дерптском, ныне Юрьевском ветеринарном институте 1848–1898* (Юрьев, 1898) koost (koos J. Negotiniga).

T: Краткое описание камней у наших домашних животных. Юрьев, 1897; Ein beim Hunde beobachteten Fall allgemeiner Sarkomatose mit Koagulationsnekrose und teilweiser Kolliquation der Sarkomknoten. // Dt. Z. Tiermed. und vergleichende Pathol. (1897) 1; Zur Kasuistik der malignen Tumoren. Carzinoma medullare planocellulare am Unterkiefer eines Pferdes. // Dt. Z. Tiermed. und vergleichende Pathol. (1899) 3; Отчеты городских скотобоен Лифляндской губ. за 1906 г. // Ж. науч. и практ. вет. мед. Юрьевского Вет. ин-та (1908) 2.

B: Альбом имматрикулированных в ДВИ, 87–88; Agron. (1922) 4, 146; ELR (1931) 4/5, 129, 158; EBL TK, 360; EPMÜ loomaarstiteaduskond 1848–1998. Trt, 1998, 223.

E. Ernits

VALDMANN (a-ni 1955 **Kivicka**), **Vallia** (20. XII 1922 Riia), loomafüsioloog; lätlane, tööliste t, Elmar-Ants V-i abikaasa, Andres V-i ema. Lõpetas 1947 Riia 23. õhtukk-i, 1952 Läti Rkl Ük-i biol-tsk-a, 1956 ELVI-s asp-i, biol-knd füsiol alal (1959, NSVL TA Füsiol Inst, Leningrad) vk “Анализ рефлекса молокоотдачи в условиях односторонней дифференциации молочной железы у коз”. Oli 1952 ELVI vet-sektori n-teadur, 1956 v-laborant, 1956–60 n-teadur, 1960–88 v-teadur, 1988–93 laborant. – Uurimisvaldkond: põllum-loomade füsiol, sh udara motoorse talitluse refleksid, piima biokeem koostis ja seda mõjutavad tegurid, ka lehmade käitumine ja stressikindlus masinlүpsil. 84 teadustr-t.

T: Анализ рефлекса молокоотдачи в условиях односторонней дифференциации вымени у коз. // ENSV TA Toim. Biol. (1958) 2; Рефлекторные влияния молочной железы на пищеварительный аппарат у коз. // Физиол. ж. СССР им. И. М. Сеченова XIV (1959) 11; Röntgentelevisiooni rakendamisest udara talitluse uurimisel masinlүpsil (kaasautor E.-A. Valdmann). // ELVI tead tööde kogumik 18 (1969); К первой фазе рефлекса молокоотдачи (kaasautor E.-A. Valdmann). // Теор. и практ. вопросы ветеринарии. Trt, 1974; Двигательные реакции сосков при температурном и механическом раздражении (kaasautor E.-A. Valdmann). // ELVI tead tööde kogumik 40 (1976); Роль моторики соска в молоковыделительной функции вымени. // Докл.

ВАСХНИЛ (1979) 12; Физиологические основы машинного доения и организации доения (kaasautor E.-A. Valdmann). // Высокотехнологичное молочное скотоводство. М, 1982; Loomakasvatusteterminid eesti, saksa, inglise ja vene keeles. 2. Põllumajandusloomade füsioloogia (kaasautorid E.-A. Valdmann, R. Aluoja). Tln, 1984: Изучение стрессоустойчивости у коров красной эстонской породы при машинном доении (kaasautorid E. Toomiste, E.-A. Valdmann). // ELVI tead. tööde kogumik 57 (1986).

В: ELVI, 53; Agraart. (1992) 4, 333.

VALDMETS (a-ni 1935 **Gilevitsch**), **Anna** (30. XII 1922 Tallinn), arstiteadlane, kirurg-uroloog; juut, juristi t. Lõpetas 1941 Tallinna Vene Gümni-i, 1950 TÜ arstitsk-a, med-knd (1972, TÜ), vk “Диагностика и лечение опухолей и почек”. Spetsialiseerus 1950–53 Tallinna Vabar Haigla ordinatuuris, täiendas 1954 Leningradi Arstide Täiendamise Inst-s ja Riia Med Inst-s, 1962 lasteurol alal Moskvaa Arstide Täiendamise Keskinst-s. Oli pärast ordinatuuri lõpetamist a-ni 1987 Tallinna Vabar Haigla urol-osa kirurg, 1987–91 haigla polikliiniku ja a-st 1991 Harju Raj Polikliiniku, hiljem Tallinna Kopli polikliiniku uroloog. – Töid uroloogiast ja vähist. Eesti Uroloogide Seltsi asutajaliige (1972, hiljem 25 a-t seltsi sekr), Eesti Seniorkirurgide Seltsi liige. Kõrgema kategooria uroloog.

T: Kusekivitõvest ja selle esinemisest Eesti NSV-s (kaasautor B. Abramjants). // NET (1961) 1; Neerutuumorite sümptomid, diagnoosimine ja ravi tulemused. // NET (1972) 2; Hüdronefroosi diagnoosimine ja kirurgiline ravi (kaasautor E. Mihkelsoo). // NET (1974) 2; Морфология рака легкого и фоновых изменений по материалам броноскопической биопсий (kaasautor V. Küng). // Архив патол. (1975) 9; О применении препаратов грамурин, потесептил и маргулит в урологической практике (kaasautorid E. Mihkelsoo, F. Вурова). // Актуальные вопросы фармакотерапии. 2. Tln, 1979.

В: H. Merila-Lattik, 1099–1100; NET (1973) 2, 157–158.

VALDSAAR, Herbert (6. XII 1925 Tallinn), keemik. Lõpetas 1944 Tallinna 2. kk-i, põgenes 1944 Saksamaale, kust siirdus 1950 USA-sse. Lõpetas 1950 Aacheni Tehnikaük-

i, keemiamag (1952, Maine Ük, USA), vk “The solubility of cellulose in fluorinated axis”, Ph.D. keemia alal (1956, Florida Ük, USA), vk “Studies on fluoroapatite reactions”. Oli 1956–71 keemiakontserni *DuPont de Nemours & Company Inc.* uurimiskeskuse (Wilmington, USA) uurimiskeemik ja 1971–91 v-keemik, 1991–93 v-teadur; a-st 1993 pensionil. – Uurimisvaldkond: anorg keemia. Töid pigmentide, sünteetiliste abrasiivmaterjalide, kõrge puhtusastmega titaani, silikooni jms saamise, termoelektriliste materjalide, ladustatavate tööstusjäätmete raskmetallidest puhastamise kohta. Avaldanud art-id ka Balti riikide, sh Eesti kohta. Saanud 7 patenti anorg keemia alalt (*Production of sodium-free titanium metal from titanium chloride*, Canada, 1964; *Stabilized zirconia containing niobia and calcium oxide*, USA, 1970; *Transition metal carbide and boride abrasive partikles*, USA, 1978 jt.). Olnud AABS-i ja Eesti Tead Ühing Ameerikas juhatus liige, *Am. Chem. Soc.* ja *Am. Ceramic Soc.* liige. Uurimistöö aruanded on enamuses käsikirjas.

T: Isiklikud, ühiskondlikud ja rahvusliku väärtused. // EÜS album 14 (1965); The challenges of interdisciplinary cooperation in Baltic studies. // *J. Baltic Studies* 2 (1971) 2; Dispersion and aggregation of particulate suspensions (kaasautor). New York, 1993; Rahvusliku töö hinnanguviise. // *Vaba Eesti tähistel*. Tln, 2000.

B: EE 14, 580; ETVpK, 139–140.

VALDSOO, Mare (25. XII 1916 Valga – 4. IX 1995 Tallinn), majandusteadlane; Oskar Thure V. ema. Lõpetanud 1949 TPI maj-tsk-a rahanduse erialal, maj-knd (1958, Leningradi Finants-maj Inst), vk “Необходимость товарного производства и использование функции денег в народном хозяйстве СССР». Oli 1951–56 TPI v-õpetaja, 1956–61 MI n-teadur, 1961–72 v-teadur, a-st 1972 pensionil. – Uurimisvaldkonnad: isikliku ja ühiskondliku tarbimise prognoosi meetodid, rahvamajandusbilansid, rahandus ja tööjõuressursid.

T: К вопросу об особенностях товарного производства и необходимости денег при социализме. // ENSV TA Toim. Ühiskonnat. (1957) 2; Об использовании функции денег в экономике Эстонской ССР. // ENSV TA Toim. Ühiskonnat. (1958) 2; Hindade mastaabi muutmisest ja praegu käibelolevate rahamärkide asendamisest uutega.

Tln, 1960; О планировании личного потребления. // Межотраслевые исследования в экономических районах. М, 1967.

B: EMaBL, 561; Institute of Economics. Academy of Sciences of the Estonian S.S.R., Tln., 1973, 24, 35, 54.

T. Püss

VALDSOO, Oskar Thure (28. XII 1940 Tallinn), tehnikateadlane; Mare V. p. Viidi 1944 Rootsi, kus omandas keskhariduse 1959 (Solna kool). Lõpetas 1964 Stockholmis Kuningliku Tehnikaülikooli (KTH) masinaehituse osk-a M.Sc. ins-na, tehnikalitsensiaat lennukimootorite ja füüsikal keemia alal (1969, samas), tehnikadr aeronautika alal (1972, samas), vk “Combustion Processes for Special Ramjet Engines”. Oli 1964–85 KTH aeronautika osk-a õpetaja, 1985–92 abiprof, 1992–95 KTH masinadisaini osk-a uurimisins, a-st 1992 osales ka eraõiguslikus uurimisprojektis *Reaktiivmootrite dünaamika*. – Töid aeronautika, mootorikütuste ja mootorite energiakasutuse alalt. Osalenud tööstuslikes arendustöödes, olnud Rootsi rkl tehnikakomitee liige (1976–85).

T: Undersökning i samband med vätgas-luft förbranning. // KTH Aero Rapport FL 259 (1966); Atomisering av vätskor i gasström med hög hastighet. // KTH Aero Memo FL 152 (1967); Temperaturbestämning med en MT4 ONERA pyrometer. // KTH Aero Rapport FL 263 (1967); Utveckling av mikroraketer. // KTH Aero Rapport FL 289 (1969); Alternative Fuel Introduction: Some Aspects of Brazil Experience.// The Future of the Automobile Project CTH S-04-009 (1983).

B: ETVpK, 140.

P. Kuusk

VALDUR, Lembit (6. IX 1938 Petseri – 29. I 1991 Tartu), tehnikateadlane; teenistuja p. Lõpetas 1956 Tapa Kk-i, 1961 TPI elektriijaamade, -võrkude ja -süsteemide alal, 1968 TPI-s asp-i, tehnikaknd (1971, Leningradi PI), vk “Определение электромагнитного поля и развиваемой силы плоского линейного двухстороннего индуктора на моделях с периодическими одно- и двухмерными чередованиями индукторов.” Oli 1961–63 Kohtla-Järve Soojustelektriijaama elektrilabori ins, 1964–65 ja 1968–72 TPI elektrimasinate kat-i asst, 1972–76 v-õpetaja, 1976–87 elektrotehnika aluste kat-i dots, 1987–91 v-teadur.

Luges elektrotehnika teor aluste kursust; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: kulg- ja pöördväljaga induktsioonmasinate elektromagnetväljad ja parameetrid ning nende määramine. 22 teadustr-t, 1 autorit.

T: Магнитное поле холостого хода плоского линейного двухстороннего индуктора в немагнитном зазоре и за его пределами (kaasautor). // ТПИ Тоим. 284 (1969); Формуляр теплового контрольного расчета линейного плоского индукционного насоса (kaasautorid A. Kont, H. Jānes). // ТПИ Тоим. 425 (1977); К расчету электромагнитного поля в винтовом канале МГД-устройства с учетом геометрии и электрофизических параметров (kaasautor). // ТПИ Тоим. 456 (1978); Поверхностный эффект в проводнике обмотки индуктора плоского линейного индукционного двигателя. (kaasautor A. Kont). // ТПИ Тоим. 655 (1987); Kolmefaasilised ahelad (kaasautor E. Külm). Tln, 1991.

V. Mägi

VALG, Leo (end. **Leonid**) (4. IV 1924 Pärnu – 29. VIII 1987 Vancouver, Kanada), metsateadlane. Lõpetas Pärnus gümni-i. Põgenes 1944 Soome, läks sealt 1945 Rootsi. Lõpetas 1948 Stockholmi Tehnikaük-i puidutehnool ins-na. Emigreerus 1951 Kanadasse, lõpetas 1957 Vancouveris Briti Kolumbia Ük-i metsatsk-a, M.Sc. metsakasutuse alal (1962, samas), vk “Determination of economically marginal tree size through the application of conventional and linear programming techniques”. Töötas Prince Rupertis tselluloosivabriku puidutehnoloogina, oli 1962–63 Briti Kolumbia Ük-i metsatsk-a instruktor, 1963–74 asst, lektor ja *asst. prof.*, 1974–81 abidekaan ja 1978–81 ka ük-i senati liige. – Töid Kanada metsandusest, puiduvarudest, nende kasutamisest. *Canadien Inst. of Forestry* liige.

T: Analysis of sawing accuracy by statistical quality control. // British Columbia Lumberman 49 (1965) 6; Precision cutting is not improving. // Sama 62 (1978) 2; Ülevaade Kanada metsanduse ja puiduvarude preagusest olukorrast. // Eesti Metsamees Eksiilis 58 (1978).

B: Vaba Eestlane (Toronto) (1987) 3. XII.

M. Margus

VALGE, Jaak (1. III 1955 Kiviõli), ajaloolane; töölise p. Lõpetas 1973 Kiviõli Kk-i, õppis 1974–77 TÜ biol-geogr-tsk-s, lõpetas 1987 ajaloo-osk-a, 1991 AI-s asp-i, filosofo- mag ajaloo alal (1992, TÜ), vk “Eesti Vabariigi ja Nõukogude Liidu kaubandussuhted 1920. aastatel ja Eesti integreerumisest Euroopa majandusse“, Ph.D. samal alal (TÜ, 2003), vk “Eesti Vabariigi majanduse stabiliseerimine 1918–1924”. Täiendas end 1995–97 Stockholmi Ük-s, 2009 Dublini Ük-i Trinity Kolledžis. Oli 1984–87 AI v-laborant, 1992 n-teadur, 1993–95 teadur, 1996–2000 Riigiarhiivi teadusnõunik, osk-ajuh ja dir-i aset, 2000–02 Sisemin-i välismaalaste osk-a juh, 2002–05 Riigiarhiivi Viljandi maa- arhivaar, 2005– TLÜ EDI j-teadur, 1993–1995 ka TTÜ maj-tsk-a dots, 2005–08 TÜ Viljandi Kultuuriakad teadusdir ja 2006–08 Rahvusrhiivi projektijuht. – Uurimisvaldkonnad: EV maj, rahvastik ja –poliitika 1920–40; demokraatiate kokkuvarisemise põhjused Euroopas kahe maailmasõja vahel, üleilmastumise ajalugu. Ajakirjade *Tuna* ja *Varia Historica* toim-koll-i liige. Rahvusrhiivi teadusnõukogu (a-st 2001) ja Riigikantselei arhiivinõukogu liige (2002–06), MTÜ Nõukogude Aja Uurimiskeskus (S-Keskus) juhatuse liige (2002–). Ajalookirj aastapremia (2003). 40 teadustr-t, sh 5 monogr.

T: Economic nationalism and industrial growth (kaasautor A.-M. Kõll). // *State and Industry in Estonia 1934–39*. Stockholm, 1998; Uue majanduse lähteil. Eesti sisemajanduse kogutoodang aastatel 1923-1938. // *Akad.* (2003) 10, 11, 12; Lahtirakendamine. Tln, 2003; *Breaking Away from Russia*. Stockholm, 2006; Demokraatia ja ebademokraatia. // *Tuna* (2006) 1; Konstantin Päts ja Nõukogude Liidu huvid. // *Akad.* (2003) 7, 8; Konstantin Päts, 12. märts ja Moskva. // *Tuna* (2007) 2; Üleilmastumine ja globaalprobleemid (kaasautor K. Sepp). Tln, 2009.

B: <https://www.etis.ee>.

VALGE, Jüri (21. X 1948 Kehra), keeleteadlane; tervishoiutöötajate p. Lõpetas 1967 Nõo Kk-i, 1972 TÜ eesti filol osk-a, 1979 TÜ-s asp-i, filol-knd (1982, TÜ), vk “Возможности координации членов предложения в современном эстонском языке”. Oli 1972–76 TÜ kriminol labori n-teadur, 1979–83 eesti k-e kat-i õpetaja, 1983–86 v-õpetaja, 1986–89 dots, 1989–92 praktilise eesti k-e kat-i juh, dots, 1992–98 eesti k-e (võõrk-na) õt-i prof-i kt, 1998– Haridus- ja Teadusmin-i k-epol nõunik, ühtlasi 1984–88

ka Turu Ük-i eesti k-e lektor ja 1990–92 TÜ filol-tsk-a dekaan. Õpetanud tänapäeva eesti k-e foneetikat, vormi- ja lauseõpetust, eesti kirjak-e ajalugu, eesti murdeid ning praktilist eesti k-t. – Uurimisvaldkonnad: eesti k-e statistiline uurimine, k-eõpetuse metoodika, k-epol ja hariduspol. Koost. kogumikke, olnud nende toim ja projektijuht (*100 aastat akadeemilist eesti keele õpet Uppsala ülikoolis* (koos R. Raagiga), *Emakeelne Eesti, emakeelne Euroopa* (koos U. Sutropiga), *Sinu, minu ja meie Riia* (koos L. Viitoli ja K. Kelloga); tõlkinud õppe- jm kirj soome k-st. Eesti k-e arendamise strateegia (2004–10) ja eesti k-e arengukava (2011–17) autoreid. ES armtu (2000–04) ja ajakirja *Oma Keel* (2000–) toimkoll-i liige. Rahvuskaaslaste, hõimurahvaste, Lõuna-Eesti k-e ja kultuuri, setu kultuuri, eestik-te kõrgkooliõpikute ja eestik-se terminol rkl programmide nõukogude/juhtkomiteede liige. ES liige (a-st 1971; juhatuse liige ja abiesimees 1992–93, 2002–06, a-st 2008 juhatuse liige); Eesti k-enõukogu asutajaliige (2001, esimees 2001–05). J. Wiedemanni k-eauhinna (2003) ja rkl F. J. Wiedemanni fondi (2005) asutamise initsiaatoreid ning vastava komisjoni ja halduskogu liige. U 40 teadustr-t, rohkesti publitsistikat.

T: Aluste ja öeldiste koordineerimise kohta. // KK (1979) 1; Villem Grünthal-Ridala kieleimiehenä. // Sananjalka 27 (1985); Suomea virolaisille. // Sananjalka 29 (1987); Uus Turu käsikiri. // KK (1987) 5; Eesti-soome ühistüvede tähenduserinevustest. //KK (1991) 4; Kas eestlasedki Paabelit ehitama? // KK (1999) 1; Designing the strategy for the development of the Estonian language. // European Profiles of Language Policy. Szombathely, 2004; Высшее образование на родном языке как важное условие сохранения языка, // Финно-угорский мир (2009) 3; Kielipolitiikka Suomen ja Viron kielipolitiikisten ohjelmien peilailua. // Virittäaja (2010) 1; Keelelised väärtused väärtusarenguprotsessis. // Väärtused koolieelses eas. Trt, 2010.

B: TÜ BL II, 203.

VALGE, Leo (17. VII 1931 Tartu – 23. VI 1975 Tartu), loomaarstiteadlane, füsioloog; talupidaja p. Lõpetas 1955 Leningradi Vet-inst-i, vet-knd (1965, EPA), vk “Kaltsiumkloriidi kasutamisest piimalehmade ainevahetushäirete profülaktikas”, vet-dr (1971, ELVI), vk “Характеристика биохимических показателей крови рогатого скота и восстановление кислотно-щелочного баланса”. Oli 1955–66 EPA Raadi

õppe-katsemajandi v-vet-arst ja asedir, 1966–75 EPA kirurgia ja sünnitusabi kat-i v-õpetaja ja dots, 1975 prof. Õpetas sünnitusabi ja günekol, kunstlikku seemendust; koost. õppevahendeid. Oli 1970–75 EPA kirurgia ja sünnitusabi kat-i juurde moodustatud lehmade poegimisjärgsete ainevahetushäirete grupi tead juhendaja. Ligikaudu poolsada uurimust lehmade ainevahetus- ja sigimispatal alalt.

T: О биохимических изменениях в организме молочных коров при подкормке их хлористым кальцием. // Кормление сельскохозяйственных животных 8. Л., 1968; Poegimisjärgsed haigused. Tln, 1971; Sugupullide vere ja sperma mõningate biokeemiliste näitajate ning sperma kvaliteedi vahelisest seosest. // EPA teaduslike tööde kogumik 74 (1971); Metoodiline juhend lehmade vere biokeemiliste näitajate hindamiseks dispanseerimisel. Trt, 1972; Loomatervishoiu käsiraamat (kaasautor). Tln, 1972; Põllumajandusloomade udarahaigused (kaasautor). Tln, 1973; Veterinaarsünnitusabi ja -günekoloogia (kaasautor). Tln, 1979.

B: TÜ BL I, 219; EPA BL I, 219; EPA VB I, 197–203; II, 127–128; EPMÜ loomaarstiteaduskond 1848–1998. Koost. E. Ernits. Trt, 1998, 222; EE 14, 581; EMaBL, 561–562; Agraart. (1991) 3, 332; Põllum Akad (1975) 26. VI.

VALGEMÄE, Mardi (10. XI 1935 Viljandi), kirjandus- ja teatriteadlane ning -kriitik; muusikaõpetaja p. Elas a-st 1944 Saksamaal ja a-st 1949 USA-s. Õppis Geislingeni Algkoolis, lõpetas Lakewoodis (New Jersey) kk-i, 1957 Rutgersi Ük-i (samam) inglise k-e ja kirj alal, Ph.D inglise k-e alal (1964, California Ük, Los Angeles), vk “Expressionism in American Drama”. Täiendas end 1960 Euroopas kaasaja teatri küsimustes. Teenis 1958–60 ohvitserina USA armees, oli 1964–68 California Ük-i *asst. prof.*, 1968–74 New Yorgi Linna Ük-i Lehmanni kolledži inglise k-e ja kirj *assoc. prof.*, a-st 1975 prof, 1988–97 ka inglise k-e õt-i juh, 1968 ka Georg Washingtoni Ük-i külalisprof ja a-st 1993 Oxfordi ning Londoni ük-de suveprogrammide nõunik. – Uurimusi kirj-loo ja teatriteaduse alalt, art-id ja arvustusi, sh eesti näitekiri ja teatri kohta. Tuntud Eugene O’Neilli eriteadlasena. Tõlkinud inglise k-de eesti kirj-st (P.-E. Rummo, M. Unt). Oli 1984–88 uurimisprogrammi *Linn ja humanitaarteadused* juht. Ajakirja *Mana* teatriala toim (a-st 1964) jmt ajakirjade toim-koll-i liige, koguteoste *Baltic Linguistics and Literature* (1973), *Baltic History* (1974) jt kaastoim, *World Book Encyclopedia* (Chicago,

a-st 1969) kaasautor. Kolme USA kirjastuse ning Minneapolisise ja Los Angelese teatrite konsultant. ETÜ Ameerikas, Eesti Kultuurifondi Ameerika Ühendriikides ja AABS juhatuse liige, *Modern Language Assoc. of Am.*, *Int. Comparative Literature Assoc.*, Rahvusv PEN-klubi, EKKI (Rootsis) jmt org-de liige. P. Põldroosi preemia (1990), EKL kriitika aastapreemia (1991); H. Visnapuu fondi auhind (1996). Üle 200 teadustr-e.

T: Ekspressionismist Eugene O'Neill'i näidendeis. // Tulimuld (1962); O'Neill and German expressionism. // *Modern Drama* (1967) 10; Recent developments in Soviet Estonian drama. // *Bull. of the Inst. for the Study of the USSR* (1969) 16; Socialist allegory of the absurd. // *Comparative Drama* (1971) 5; Accelerated grimace. Expressionism in the American Drama of the 1920s. Carbondale, 1972; Expressionism in the American theatre. // *Expressionism as an International Literary Phenomenon* (kaasautor). Paris, 1973; Drama and the theatre arts. // *A Case Study of a Soviet Republic: the Estonian SSR*. Westview Press, 1978; Critical Essays on Edward Albee (kaasautor). Boston, 1986; Ikka teatrist mõeldes. Stockholm, 1990; Linn ja teater. Lavamärkmeid mitmelt maalt. Tln, 1995; Kaugekõne. Tln, 1999; Eelarvamusi. Täheldusi teatrist ja teatritekstidest. Tln, 2003; Pihtimusi. Artikleid ja arvustusi lavakunstist ja kirjandusest. Tln, 2009.

B: EE 14, 581; EKrL, 643; EKnL, 643–644; ETrBL, 768; ETVpK, 140.

VALGMA, Ingo (15. IX 1971 Imavere, Viljandimaa), tehnikateadlane; mäeins-i p.. Lõpetas 1989 Püssi Kk-i, 1994 TTÜ energ-tsk-a mäenduse erialal, 1996 TTÜ-s magistrantuuri ja 2002 doktorantuuri, tehnikamag (1996, TTÜ), vk "Põlevkivikarjääri katendi tehnoloogilise piirpaksuse hindamine draglainide kasutamisel", tehnikadr (2002, TTÜ), vk "Põlevkivi kaevandamise mäenduslik geoinfosüsteem". Täiendas end 1996–97 Uppsala Ük-i Maateaduste Inst-s. Oli 1993–94 TTÜ mäeinst-i lepinguline teadustöötaja, 1994–95 teadur, 1995–97 asst, 1997–2002 lektor, 2002–06 dots, 2006– prof ja inst-i dir ning maavarade kaevandamise õt-i juh, 2004-09 ka Freibergi Mäeakad külalisõppejõud. Loengukursused: mäemasinad, avakaevandamine, infotöötlus mäenduses, kivimi raimamine ja töötlemine, lõhketööd, maavara maj, mäetööd, mäeõiguse alused. – Uurimisvaldkonnad: maavarade (pms põlevkivi) kaevandamistingimused, kaevandamistehno- te kasutustingimused, maavara varude hindamine ja kriteeriumite

määramise meetodikad, kaevandatud karjäärialade kasutamise võimalused, mäendusliku tarkvaraga modelleerimissüsteemi rakenduslahenduste loomine ja mäenduslik geoinfosüsteem, mäeins-de ettevalmistamine. Ajalehe *Oil Shale* toimetuse liige (2008-). Eesti Mäekonv-i asutajaliige ja orgkomitee liige (1998-), Maailma Mäekongr-i orgkomitee liige (2000-), Eesti Ins-de Liidu juhatuse liige (2001-05), Maailma Mäeprof-te Ühingu juhatuse liige (2002-, asepresident 2008-10, president 2009-11), Eesti Geol Seltsi (2004-08), ins-de kutsenõukogu liige (2005-), Eesti Mäeseltsi juhatuse liige (2006-), Eesti maavarade komisjoni liige (2010-), EUExcert Assots-i juhatuse liige (2011-), lõhkajate kutsenõukogu ja kutsekomisjoni liige (2011-), Põlevkivi Kompetentsikeskuse nõukogu liige (2011-). Vab üliõpilastööde konkursi teine auhind (1995). Üle 100 teadustr-e.

T: Sustainable phosphate rock mining. // Proc. Est. Acad. Sci. Eng. 3 (1996) 1; Kaevandatud maa (kaasautorid E. Reinsalu, A. Toomik). Tln, 2002; Estonian oil shale resources calculated by GIS method. // Oil Shale 20 (2003) 3; An analysis of vegetation restoration on opencast oil shale mines in Estonia (kaasautor). // Restoration Ecol. 12 (2004); Kuidas rajoneeritakse maardlaid? // TTÜ ar. Tln, 2007; Killustiku kaevandamine ja kasutamine. Tln, 2008; Mäeinseneride õpetamine juhindub mäeinseneri kutsestandardist. // Mäenduse maine. Tln, 2009; Oil shale mining-related research in Estonia. // Oil Shale 26 (2009) 4; Quality control of oil shale production in Estonian mines (kaasautor). // Oil Shale 27 (2010) 3; Influence of water discharging on water balance and quality in the Toolse river in Ubja oil shale mining region (kaasautor). // Oil Shale 28 (2011) 3.

B: TTÜ professorid läbi aegade, 487.

VALGMA (a-ni 1935 **Wattmann**), **Johannes** (4. VIII 1908 Põltsamaa – 1. I 1975 Tallinn), pedagoog ja keeleteadlane; kaupmehe p. Lõpetas 1926 Põltsamaa Gümni-i, 1934 TÜ filos-*tsk*-a. Oli 1934–38 Viljandi Tütarlastegümni-i ja Saaremaa Ühisgümni-i eesti k-e ja kirj õpetaja, a-st 1938 Tartus kk-iõpetaja, 1948–52 Tallinna ÕI ja 1952–59 ning 1962–66 TPedI eesti k-e ja kirj kat-i v-õpetaja, 1966–74 dots, 1959–62 ENSV PTUI eesti k-e, kirj ja ajaloo sektori juh. – Uuris eesti k-e grammatikat ja õppemetoodikat, koostas mitukümmend eesti k-e õpikut ja k-ekäsirmt-t, milledest paljud ilmusid kordustr-des. Oli

ENSV Haridusmin-i eesti k-e ja kirj komisjoni liige ning kauaaegne esimees, oma tegevuse viimastel a-tel ka vabar õigekeelsuskomisjoni liige. ENSV tnl õpetaja (1967).

T: Eesti keele õigekirjutus ja kirjavahemärkide tarvitamine. Tln, 1957; Kirjavahemärgid. Tln, 1960; Interpunktsiooni meetodika küsimusi. Tln, 1963; Eesti keeleõpetuse reeglid. Tln, 1963, ³1971; Stiiliharjutustik. Tln, 1966, ²1982; Sõnastusõpetuse algmed. Tln, 1965, ⁶1973; Eesti keele grammatika (kaasautor N. Remmel). Tln, 1968, ²1970; Eesti keele ortograafia programmeeritud õpik. Tln, 1969; Eesti keele morfoloogia programmeeritud harjutustik. Tln, 1973, ²1992; Kirjuta õigesti! Tln, 1974.

B: AAUT II, 450; EE 14, 581.

VALGMA (a-ni 1936 **Neuhof**), **Kaljo** (29. IV 1931 Rapla v, Harjumaa), arstiteadlane, kardioloog; kooliõpetajate p. Lõpetas 1949 Rapla Kk-i, 1955 TÜ arstitsk-a, 1963 EKMI-s asp-i, med-knd (1964, TÜ), vk “Mõnede kliinilis-laboratoorsete uuringute väärtustest reumatismi ja reumatoidse artriidi aktiivsuse hindamisel”, med-dr (1970, TÜ), vk “Некоторые клинические особенности и диагностические критерии ишемической болезни сердца (грудной жабы)”. Oli 1955–60 Tartu Linna Kliinilise Haigla labori juh, terapeut ja röntgenoloog, 1963–72 TÜ sisehaiguste propedeutika kat-i asst, 1972–76 dots, 1976–84 prof, 1984–92 arstide ja proviisorite täiendustsk-a teraapiakat-i juh, 1992–96 kardiol-kliiniku prof, a-st 1996 emeriitprof, olnud TÜK kardiol-kliiniku kliiniline konsultant. Ühtlasi oli 1974–78 TÜ med-kesklabori kardiol-sektori asutaja ja tead juhendaja, 1975–78 Tartu Kardiol-keskuse juh ja 1976–82 tead juhendaja. Õpetanud röntgendiagnostikat, sisehaigusi, kardiol-t; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: südame isheemiatõbi, infektsioosne müokardiit, arteriaalse hüpertensiooni põhjused, epidemol ja ravi. Selgitanud nende tekkepõhjusi ja levikut Eestis. Mitme käsirmt-u (*Kardioloogia I-II*, 1978, 1979; *Kliiniline farmakoloogia*, 1988; *Tervise teejuht I-II*, 1988, 1989) kaasautor. NSVL MA kardiol-keskuse tead nõuk liige (1976–85), Tervishoiumin-i kardiol probleemkomisjoni liige, Eesti Kardioloogide Seltsi juhatuse esimees (1983–89). Üle 110 teadustr-e.

T Reumatismi aktiivsuse mõnede näitajate võrdlevast hindamisest. // TÜ Toim. 143 (1963); Факторы, способствующие развитию ишемической болезни сердца. // Врачебное дело (1969) 4; Südame isheemiatõve levikust Tartu linna keskealiste elanike

hulgas (kaasautor). // NET (1978) 6; Südame siinussõlme kahjustuse sündroom (kaasautor M. Lintsi). // NET (1980) 1; Müokardi-infarkt. Tln, 1984; Kroonilise südame- ja vereringe puudulikkuse ravi. Trt, 1988; Infektsioosne müokardiit. Trt, 1994 (vene k: Tln, 1990); Kardiaalne arteriaalne hüpertensioon. Trt, 1996.

B: TÜ BL I, 155; II, 203; EE 14, 581–582; TÜ ajalugu III, 198, 258, 266; NET (1972) 3, 251; (1981) 2, 138; EA (1991) 4, 313; *H. Merila-Lattik*, 1100–1101; 1000 tartlast, 471–472; APUT, 177–178; TÜK, 200, 132; TÜA 1982–2007, 169, 235, 237, 269.

VALGMAA, Helmut (5. I 1927 Tallinn), sporditeadlane ja –pedagoog; Reet V. isa. Lõpetas 1945 Väandra Kk-i, 1949 TÜ kehakultuuritsk-a, ped-knd (1972, TÜ), vk “Erinevate testide informatiivsusest liigutuskordinatsiooni hindamisel”. Oli 1949–50 TÜ võimlemise kat-i õpetaja, 1950–74 õpetaja ja v-õpetaja, 1975–92 dots, 1965–67 ja 1974–83 ka kat-i juh, 1992–94 võimlemise lektoraadi dots, a-st 2007 emeriitdots. Õpetas võimlemist, sulgpalli; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: sportvõimlemine ja –mängud; liigutuste kordinatsioon; sporditerminol. Oli TÜ-s riistvõimlemise treener, juhendas 30 a vältel TÜ riistvõimlemise koondist, a-st 1994 Tartu Vanalinna Spordikooli sulgpallitreener. Sulgpallimängu algatajaid Eestis, tema õpilased võitsid 1970. a-tel mitmel korral NSVL meistritiitleid jm auhinnalisi kohti, tulid 1960.–70. a-tel üle poolesaja korra Eesti meistriteks. Ülel kategooriaga kohtunik sportvõimlemises (a-st 1957); ENSV Sportvõimlemise Föderats-i presiidiumi liige (a-st 1950, 1956–59 ja 1966–70 esimees); Sulgpalliföderats-i presiidiumi liige (a-st 1988). Üle 20 teadustr-e, rohkesti aimetr-id.

T: Riistharjutuste terminoloogia. Trt, 1961; Võimlemise terminoloogia. Trt, 1964; Võimlemise oskussõnad ja harjutuste kirjeldamine. Tln, 1972; Sulgpalluri ABC. Tln, 1972; Eesti-, vene-, saksa- ja ingliskeelseid sporditermineid. Tln, 1975; Liigutuskordinatsioon. Trt, 1977, 1984; Olümpiamängud 1980 (kaasautor). Tln, 1980; Venitusharjutusi korvpalluritele (kaasautorid R. Jalak, I. Neisaar). Trt, 1992; Eesti sulgpall 40 (koost, eessõna autor). Trt, 2004.

B: TÜ BL I, 343–344; II, 203; TÜ ajalugu III, 302; ESBL, 741.

VALGMAA (1973–78 **Kull**), **Reet** (30. III 1952 Tartu), pedagoogikateadlane ja koolitaja; Helmut V. tütar. Lõpetas 1970 Tartu 7. kk-i, 1974 TÜ kehakultuuritsk-a, 1984 TÜ-s asp-i, ped-knd (1989, TÜ), vk “Учет личностных характеристик девушек в физическом воспитании в общеобразовательной школе”. Täiendas end ped ja andragoogika alal Põhjamaades ja Suurbritannias. Oli 1974–81 Nõo Kk-i õpetaja, 1985–90 TÜ ped kat-i õpetaja, 1990–92 v-õpetaja, 1992–93 spordiped kat-i v-asst, a-st 1992 (enda asutatud) koolituskeskuse “Tõru” juhataja ja koolitaja, 1995 Viljandi Kultuurikolledži (hilisem TÜ Viljandi Kultuuriakad) dots, 1998–2002 prof. ja huvijuhtide kat-i juh. Õpetanud üldped, kasvatustead., andragoogikat, sotsiaalseid ja kommunikatiivseid oskusi. Juhendanud magistritöid TÜ-s ja TLÜ-s. – Uurimisvaldkond: huvi ja motivatsioon, aktiivsed õppemeetodid, grupiprotsessid, heutagoogika. Osalenud koolitajana rahvusv projektides (2001/03 *Learing 4 Sharing*, 2004/5 BRIDGE, 2005/7 AGADE). Eesti Kultuurkapitali Rahvakultuuri Sihtkapitali nõuk liige ja esimees (1995–99), Avatud Hariduse Liidu esimees (2002–08), Eesti Vabaharidusliidu juhatuse liige (1994–99). Silmapaistev sulgpallur (Helmut V. õpilane), NSVL meistersportlane (1972), võitis 1970–76 NSVL meistrivõistlustel kokku 9 medalit (sh 2 kuld-), oli 1966–76 30-kordne Eesti meister. Viljandi Kultuurikolledži aastapreemia (1997), Eesti Aasta Koolitaja (2003).

T: Grupiprotsessid ja nende juhtimine (kaasautor E. Nõmm). Tõravere, 1995; Kuidas küsida raha? Tõravere, 1996; Noorsootõtaja kultuuridevahelises kommunikatsioonis (kaasautor). Trt, 2005; Õpetamisest. Eesmärgist teostuseni (kaasautor E. Nõmm). Trt, 2008.

B: TÜ BL II, 203; ESDL, 741–742.

VALGUR, Jaak (29. I 1965 Viljandi), tehnikateadlane; teenistujate p. Lõpetas 1983 Viljandi 1. kk-i, 1990 EPA hüdrotehnikains-na, 1996 EPMÜ-s magistrantuuri ja 2001 doktorantuuri, tehnikamag maaehituse erialal (1996, EPMÜ), vk “Silindriliste pindega detailide arvutipõhine jääkpingete eksperimentaalmehaanika”, tehnikadr (2001, EPMÜ), vk “Pindega kerade, ketaste, silindrite ja plaatide arvutipõhine jääkpingete eksperimentaalmehaanika”. Oli 2001–03 EPMÜ maaehitusinst-i erakorr dots, 2003– dots (raudbetoon- ja kivikonstruktsioonid), ühtlasi 1993–2005 AS Tari konstruktor, 2005–07

Roolaht ja Valgur IB OÜ juhatuse liige, a-st 2007 Valgur Projekt OÜ juhatuse liige. – Uurimisvaldkonnad: jääkpingete eksperimentaalme, betoon- ja pingebetoonkonstruktsioonid. Pingebetoonelementide (õõnes- ja ribipaneelid, talad) arvutiprogrammide koost (1997–2006). Eesti Ehitusins-de Liidu liige (1996–).

T: Layer growing/removing method for the determination of residual stresses in thin inhomogeneous discs (kaasautor J. Kõo). // Materials Sci. Forum 347–349 (2000); Layer growing/removing method for the determination of residual stresses in thin orthotropic inhomogeneous discs (kaasautor J. Kõo). // Materials Sci. Forum 524–525 (2006); Analysis of thermoelastic stresses in layered plates (kaasautor J. Kõo). // Proc. 6th Int. Conf. DAAAM Baltic. Industrial Eng. Tln, 2008.

B: <https://www.etis.ee>.

VALGUS, Taavet (24. VII 1938 Tartu), põllumajandusteadlane, agrokeemik; talupidaja p. Lõpetas 1957 Tõrva Kk-i, 1962 Räpina Aiandustehnikumi, 1968 EPA agron-tsk-a, 1971 EMVI-s asp-i, põllum-knd (1978; Läti Maaviljeluse ja Põllum-ökonomika TUI), vk käsitles saagikindlust ja väetiste efektiivsust põllukultuuride kasvatamisel Eestis. Oli 1972–84 EMVI Olustvere katsejaama n-teadur, 1985–2001 v-teadur, 2002–04 Põllumin-i Taimse Materjali Kontrolli Keskuse ja 2004–05 Põllum-uuringute Keskuse peaaagronoom. – Uurimisvaldkonnad: väetussüsteemi täiustamine põllukülvikordades, erinevate faktorite mõju mullaviljakusele ja põllukultuuride saagikusele, heinaseemnekasv tehnol. Selgitanud mineraal- ja org väetiste koosmõju kartuli, põldheina ja teravilja saagikuse suurenemisele, saagikuse sõltuvust mullaviljakusest ning juunikuu sademetest ja õhutemperatuurist. Tõestanud kvaliteetse laudasõnniku osa külvikorras, toonud välja väetisnormide ja saagikuse parameetrilised seosed. Andnud soovitusi põllukultuuride kasvatamiseks sobivatel muldadel. APS liige. Üle 40 teadustr-e.

T: Väetiste efektiivsus põllukultuuride väetamisel 1974. aastal (kaasautor A. Piho). // SP (1975) 19; Teraviljasaagi kõikumise põhjusi. // EMVI kogumik XLII (1978); Sordi ja kasvutingimuste mõju odra saagile (kaasautor V. Laur). // Teaduse saavutusi ja eesrindlikke kogemusi põllumajanduses. Tln, 1981; Kõrreliste heintaimede saagikuse stabiilsusest (kaasautor H. Rand). // Rohumaade seisund vabariigis ja piima ning liha

tootmine suvel. Tln, 1982; Väetiste efektiivsuse dünaamika ja tagatus leetunud liivsavimullal paiknevas külvikorras. // *Agraart.* (1994) 1.

T: EMVI BL, 49.

VALK (a-ni 1995 **Allikas**), **Aune** (22.III.1972 Tallinn), psühholoog; ins-de t. Lõpetas 1990 Tallinna 20. kk-i, 1994 TÜ psühhol osk-a, psühhol-mag (1997, TÜ), vk “Ethnic identity and national attitudes”, Ph.D. psühhol alal (2001, TÜ), vk “Two facets of ethnic identity: pride and differentiation”. Oli 1994–98 TÜ psühhol osk-a asst ja erakorr teadur, 1999–2001 TÜ avatud ük-i prorektori abi, 2001–04 dir, 2004–05 TÜ õppe- ja üliõpilaskonna osk-a juh, 2006-08 TÜ avatud ülikooli keskuse juh, a-st 2008 Rahvusv täiskasvanute pädevuste uurimise projekti (PIAAC) koordinaator Eestis ja KM teadur (0,3), ühtlasi a-st 1999 TÜ psühhol osk-as õu täitja (kursused: uurimistöö seminar, kultuuridevaheline kommunikatsioon, õpetamine ük-s, etniliste suhete psühhol) ja a-st 2003 Bologna protsessi nõustaja Eestis. Oli 2004 ka Sussexi Ük-i (Inglismaa) ja Clarki Ük-i (USA) külalisteadur. – Uurimisvaldkonnad: etniline identiteet ja hoiakud, stereotüübid, elukestev õpe, kõrgharidus. Mitme kogumiku (*Eesti ja eestlased võrdlevas perspektiivis. Kultuuridevahelisi uurimusi 20. sajandi lõpust*, 2002 jt) kaasautor ja toim või kaastööm. Eesti Psühholoogide Liidu liige (a-st 1998, 2001–03 esimees), Eesti e-ülikooli nõuk esimees (2003–2004), *Int. Assoc. for Cross-Cultural Psychol.* liige (a-st 2000), kõrghariduse kvaliteedi arendamise programmi PRIMUS nõuk aseesimees (a-st 2008). U 50 teadustr-t.

T: Ethnic identity, ethnic attitudes, self-esteem, and esteem toward others among Estonian and Russian adolescents. // *J. Adolescent Res.* 15 (2000) 6; Ethnic attitudes in relation to ethnic pride and ethnic differentiation (kaasautor K. Karu). // *J. Social Psychol.* 145 (2001) 5; Adults in Estonian higher education. // *Adults in Higher Education: learning from experience in the new Europe.* Oxford, 2004; Eestlaste identiteet Eestis ja Rootsis. Erinevate kontekstide ja põlvkondade võrdlus (kaasautor K. Karu-Kletter). // *Akad.* (2005) 9; Identities in plural societies. // *Observatory Pascal.* 1 2007; Open higher education in Estonia. // *ScieCom Info* 4 (2008) 2; Recognition of prior and experiential learning in European universities. // *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice* 16 (2009) 1.

B: <https://www.etis.ee>.

VALK, Heiki (7. V 1959 Tartu), arheoloog; Uno V-i p, Ülo ja Raivo V-i vend, Pille V-i abikaasa. Lõpetas 1977 Tartu 2. kk-i, 1983 TÜ ajalootsk-a, filos-mag (1992, TÜ), vk “Lõuna-Eesti talurahva matmiskombestik ja selle uskumuslikud tagamaad 13.–17/18. sajandil”, Ph.D. arheol alal (2001, TÜ), vk “Rural cemeteries of southern Estonia 1225–1800 AD”. Oli 1983–90 Kultuurimin-i muuseumide ja kultuurimälestiste tead-met nõuk arheol-mälestiste sektori juh, 1990–92 TÜ arheol labori teadur, 1993– arheol kab-i juh, 2002–07 ajaloo osk-a, 2007– arheol inst-i v-teadur. Õpetanud Eesti ja Skandinaaviamaade arheol, eesti ja seto rahvausundit. – Uurimisvaldkonnad: Eesti kesk- ja varauusaegsed kalmistud ning matmiskombestik; kesk- ja uusaegne rahvausund ja kultuuriprotsessid; Lõuna-Eesti asustuslugu nooremal rauaajal ja keskajal; Viljandi muinas- ja keskaeg; muistised ja rahvapärimus. TÜ arheol kab-i taastaja (1993), Eesti arheol-se kohainfo koondandmebaasi loojaid (1999–). Eesti arheol välitööde ülevaadete (1999–), sarja *Muinasaja teadus* (2004–) ja *Eesti Arheoloogiaajakirja* (2002–) toim-koll-i liige, Setomaa 2. köite koost-id (2006–). Eesti arheol-mälestiste ekspertnõuk (1996), ajalooliste looduslike pühapaikade ekspertnõuk (2009–), ETF humanitaarteaduste ekspertnõuk liige arheol alal (2000–05) ning ajaloo ja arheol alal (2006–09), TÜ Lõuna-Eesti uuringute keskuse nõuk (2002–), TLÜ Keskaja Keskuse (2007–) liige, Setomaa teadusuuringute nõuk esimees (2008–), TÜ looduslike pühapaikade keskuse ekspertrühma liige (2009–). ÕES-i liige (1993–96 sekr, 1997–2007 aseesimees, a-st 2008 esimees). Vabariigi presidendi preemia (1994), Kalmari Lossi ajalookirj aastapreemia (2002). Valgetähe V kl teenetemärk (2000). Üle 150 teadustr-e.

T: Vadjapärased kalmistud Tartumaal (13.–15. sajand) (kaasautor P. Ligi). // Vadjapärased kalmed Eestis 9.–16. sajandil. Tln, 1993; Eesti 13.–17. sajandi rahvausundi allkatest, uurimisseisust ja probleemidest. // Eesti-Saksa uurimusi Baltimaade kirikuloost. Kiel, 1998; Lõuna-Eesti arheoloogilisest uurimisest. // TÜ Lõuna-Eesti keele- ja kultuuriuuringute keskuse ar. Trt, 2002; Christianisation in Estonia: a process of dual-faith and syncretism. // *The Gross goes North. Processes of Conversion in Northern Europe, AD 300–1300*. York, 2003; Christian and non-christian holy sites in medieval Estonia: a reflection of ecclesiastical attitudes towards popular religion. // *The European frontier. Clashes and Compromises in the Middle Ages*. Lund, 2004; Medieval and post-

medieval archaeology of the native rural population. // Archaeological Research in Estonia 1865–2005. Trt, 2006; Siksälä: a community at the frontiers: Iron Age and medieval (kaasautor S. Laul). Tln, Trt, 2007; Estland im 11.–13. Jahrhundert. Neuere Aspekte aus Sicht der Archäologie. // Forsch. balt. Gesch. 3 (2008).

B: TÜ BL II, 204; <https://www.etis.ee>.

Valk, Laur (ka **Walk, Lauri**) (20. VI 1912 Puhja, Tartumaa – 28. VI 2008 Solna, Rootsi), arstiteadlane; kirikuõpetaja p. Lõpetas 1929 Tartu Poeglaste Reaalgümni-i, 1937 TÜ arstitsk-a, med-dr (1941, TÜ), vk “Röntgenoloogilisest, gastrokoopilisest ja histioloogilisest leiust gastriitide puhul”. Oli 1936–44 TÜ sisehaiguste kliiniku röntgenoloog, 1944 dots. Põgenes 1944 Rootsi, töötas 1945–59 Eskilstuna Kesksaiglas, 1959–60 Stockholmis *Radiumhemmet Lazaret*’is, 1961–70 Karolinska haiglas, a-st 1970 (pensionile minekuni) Nyköpingi haiglas pms arst-röntgenoloogina. – Töid röntgendiagnostika ja gastrokopia alalt. Tartus töötamise ajal avaldas ühe monogr ja 7 art-t, kasutas Tartus kogutud andmeid ka Rootsis ilmunud esimestes töödes. *Svenska Förening för Medicinsk Radiology, Svensk Läkaresällskapet*’i ja Eesti Arstide Selts Rootsis liige. 45 teadustr-t.

T: Lubjastunud südameklappide röntgendiagnostikast. // EA (1939) 10; Gastroskopisch untersuchter Fall von diffusem Sarkom des Magens. // Z. klin. Med. 142 (1943); The technique of chest fluoroscopy. // Acta Radiol. 28 (1947) 1; Erosive gastritis. // Gastroenterol. 84 (1955) 2; The roentgen signs of gastritis. // J. Roentgenol. 74 (1955) 4; Lumbar Diskography and its Clinical Evaluation. Basel, New York, 1962; Assessment of liver size. // Digestion 1 (1968) 5; Polyps caused by gastritic erosions. // Radiol. 15 (1975) 9; Quantitative method to determine the liver size. // Radiol. 18 (1978) 9; Liver size in hepatobiliary disease and in Jejuno-ileal by pass. // Hepato-Gastroent. 28 (1981) 1.

B: AAUT III, 11; ETVpK, 144; *H. Merila-Lattik*, 501–502.

VALK, Peeter Eerik (24. XI 1940 Tallinn – 17. XII 2003 California, USA), arstiteadlane, radioloog. Perekond põgenes 1944 Saksamaale, siirdus sealt hiljem Austraaliasse. Omandas Sydney’s keskhariduse, lõpetas 1965 Sydney Ük-i arstitsk-a. Oli 1965 Sydney’s Prints Henry Hospitali sisehaiguste intern, 1966–69 Adelaide’i Hospitali

resident, 1970–72 Kuningliku Prints Alfredi Hospitali regisraar (sai siin ühtlasi ettevalmistuse nukleaarmed-i alal), 1972–75 California Ük-i (Berkeley, USA) Donneri Labori teadur (ühtlasi 1973–74 ka ük-i õppejõud ning Oaklandi Hospitali isotoopia-üksuse juh), 1975–76 Lyonis (Prantsusmaa) Claude Bernardi Ük-i nukleaarmed-i inst-i asst, 1977–85 Sydney haigla nukleaarmed-i ja ultraheli osk-a juh, 1984–85 California Ük-i (San Francisco) nukleaarmed-i osk-a külalisuurija-radioloog, 1986–90 Berkeley's California Ük-i arstitsk-a ja Lawrence Berkeley Labori v-teadur, ühtlasi ka San Franciscos California Ük-i arstitsk-a *assoc. prof.* nukleaarmed-i alal, a-st 1991 ka Sacramentos (California) *PET Imaging Center*'i med-dir. – Uurimisvaldkonnad: nukleaarmed ja magnetresonantstomograafia. Esinenud 1996 ka Eestis TÜ onkol-kliinikus ja Eesti Vähikeskuses. *J. Nuclear Med.* toim-koll-i ning paljude teaduskomiteede (*Radioactive Drug Research Committee* jt) liige, *Int. Atomic Energy Agency* ekspert, *Royal Australasian College of Physcians, Soc. of Nuclear Med., Radiol. Soc. of North America, Inst. of Clin.l PET* liige. Üle 90 teadustr-e.

B: Pulmonary embolism as a complication of ventriculo-atrial shunt (kaasautor). // *Australas. Radiol.* 14 (1970) 3; The chemistry of technetium radiopharmaceuticals (kaasautor). // *J. Nucl. Med.* 16 (1975) 6; Quantitative hepatic arterial perfusion scintigraphy and starch microspheres in cancer chemoterapy (kaasautorid (J. Guille, P. Grea). // *J. Nucl. Med.* 25 (1984) 6; Correlation of function and anatomy by positron emission tomography and magnetic reosnance imaging. // *Noninvasive techniques in biology and medicine.* San Francisco, 1990; High-resolution PET and MRI of mesial temporal sclerosis in partial complex epilepsy (kaasautor). // *Radiol.* 186 (1993)1; Cost-effectivness of PET in clinical oncology (kaasautor). *Nucl. Ned. Biol.* 23 (1996) 6. Impact of 18FDG PET on managing patients withcolorectal cancer: the referring physician's perspective (kaasautor). // *J. Nuc. Med.* 42 (2001) 4.

B: Vaba Eesti Sõna (1986) 10. IV; Meie Kodu (1986) 26. III; 1987) 17. VI.

VALK (a-ni 1980 **Luisk**), **Pille** (21. XII 1959 Viljandi – 12. IX 2009 Tartu), ajaloolane, kirikuloolane ja kasvatusteadlane; Heiki V-i abikaasa. Lõpetas 1978 Nõo Kk-i, 1983 TÜ ajaloo osk-a, 1995 TÜ-s magistrantuuri, 2003 TÜ-s ja Helsingi Ük-s doktorantuuri, M.A. (TÜ, 1995), vk “Usuõpetus Eestis koolis 1918–40”, *dr. theol.* (2003, TÜ), vk “Eesti kooli

religiooniõpetuse kontseptsioon”. Täiendas end 1990 Helsingi ja 1996 Birminghami ük-s. Oli 1983–90 Kehra Kk-i ajaloo- ja kultuuriloo õpetaja, 1990–95 TÜ ajaloo-osk-a lektor, 1991–92 Tartu 8. kk-i kultuuriloo õpetaja, 1992–98 EELK Usuteaduse Inst-i ped osk-a juh, ühtlasi 1992 ka TÜ ajaloo osk-a asst ja 1993–2003 usutsk-a lektor, 2003–09 dots, ast 2005 ka Helsingi Ük-i käitumisteaduste tsk-a õpetajakoolituse osk-a dots. Õpetas Eesti ajaloo üldkursust, ajaloo õpetamise metoodikat, sissejuhatust kristlikku kultuurilukku, Eesti kirikulugu, religiooniõpetuse aineid jm. – Uurimisvaldkonnad: religiooniped teor ja praktilised probleemid Eesti üldhariduskoolis ja Euroopas, kristlik kultuurilugu; religioossuse dünaamika tsivilisatsioonis, kirik ja Euroopa integratsioon. Koost. kogumikke (*Religiooniõpetuse õpetamisest*, 2007; *Töid religioonipedagoogikast*, 2008; *Väärtused ja väärtuskasvatus*, 2009). TÜ haridustsk-a õppekavaarenduskeskuses rkl õppekava valdkonna *Inimene ja ühiskond* koost-id (2003–06). EELK haridusnõuk liige (1992–2009), Eur. Religiooniõpetuse Koordinatsioonigrupi (CoGREE) ja *Eur. Conf. on Christian Education* korraldustoimkonna liige (1992–2003, president 1998–2001), Eur. kirikute ja kooli koostöökomisjoni korr-liige (2001–09), Eesti Kirikute Nõuk religiooniõpetuse ümarlaua, Akad. Teol Seltsi, *Int. Seminar of Religious Education and Values* (2002–09) ja *Eur. Network for Religious Education through Contextual Approaches* (2003–09) liige, *Finnish-Baltic Initiative in Developing Religious Education* eesistuja (2003–09). Eesti Kirikute Nõuk. oikumeeniline aastapremia (1999). EELK II järgu teeneterist (2009). U 50 teadustr-t.

T: Ühest heledast laigust Eesti kooli ajaloos. Usuõpetus Eesti koolides 1918–1940. Tln, 1997; Eesti kooli religiooniõpetuse kontseptsioon. Trt, 2002; Developments of practical theology in today’s Estonia (kaasautor T. Lehtsaar). // *Int. J. Pract. Theol.* 7 (2003) 1; Religious education in Estonia. // *Religion and Education in Europe – Developments and Debates*. Münster, 2006; Religiooniõpetusest Eestis. // *Töid religioonipedagoogikast I*. Trt, 2008; How do European students see the impact of religion in society? // *Teenagers’ Perspectives on the Role of Religion in their Lives, Schools and Societies*. Münster, New York, München, Berlin, 2009; Väärtuskasvatuse mudelit otsimas. // *Väärtused ja väärtuskasvatus*. Trt, 2009.

B: TÜ BL II, 203–204; <https://www.etis.ee>.

VALK, Raivo (8. XII 1971 Tartu), psühholoog; Uno V-i p, Heiki ja Ülo V-i vend. Lõpetas 1990 Tartu 2. kk-i, 1994 TÜ psühhol osk-a, psühhol-mag (1999, TÜ), vk "Biases in recognition of emotions". Oli 1995–99 TÜ personaliosk-a personalijuht, 1999–personalitöö peaspetsialist. Loengud pms psühhol ja personalitöö alal (reklaamipsühhol, hindamine personali valikul, töötajate arendamine jt), korraldanud koolitusi. – Uurimisvaldkonnad: isiksusepsühhol, emotsioonide tajus, ajaline perspektiiv. Eesti Käitumis- ja Terviseteaduse Keskuse tajus ja isiksuse uurimisrühma liige (2001–05). Eesti Psühholoogide Liidu liige (volikogu liige 2003–10).

T: Mind-reading ability. Beliefs and performance (kaasautor). // *J. Res. Personality* 37 (2003) 5; Isiksus ja emotsioonid (kaasautor A. Nõlvak). // *Isiksusepsühholoogia*. Trt, 2003. Age-related differences in emotion recognition ability: a cross-sectional study (kaasautorid A. Mill, J. Allik, A. Realo). // *Emotion* 9 (2009) 5.

B: <https://www.etis.ee>.

VALK, Uno (21. VI 1922 Tartu – 21. III 2007 Tartu), metsateadlane, riigiametniku p, Heiki, Raivo ja Ülo V-i isa. Lõpetas 1941 Pärnu 1. kk-i, 1947 TÜ metsandustsk-a, biol-knd (1953, TÜ), vk "Uurimus nõmmede ökoloogilistest tingimustest nende metsastamise eesmärgil", biol-dr (1970, TÜ), vk "Eesti rabad, nende metsandus-ökoloogiline iseloomustus ja kasutamise perspektiivid metsamajanduses". Oli 1947–48 Ahja metsaülem ja Elva Metsamajandi ins, 1948–63 ZBI metsasektori n- ja v-teadur, 1963–69 ENSV Metsamaj ja Looduskaitse Min-i metsanduse tead uurimise labori v-teadur, 1969–90 sama min-i Metsamaj ja Looduskaitse TUI metsaparanduse labori juh, 1990–94 j-teadur; ühtlasi oli 1975–85 EPA metsakasv kat-i prof, a-st 1994 EPMÜ emeriitprof; õpetanud metsaparandust ja agrometsamelioratsiooni. – Uurimisvaldkonnad: metsakasv ja -parandus, metsanduslik sooteadus, metsakultuurid, metsade arengulugu. Teinud metsanduslik-ökol uuringuid nõmmedel ja rabadel, rajanud (töörühmaga) püsikatsealasid Eesti põhilistesse metsakasvukohatüüpidesse eesmärgiga selgitada maaparanduse tasuvust ja mõju metsakooslustele ning puistute tootlikkusele. Käsirmt-te *Eesti metsad* (Tln, 1974; kaaskoost J. Eilart) ja *Eesti sood* (Tln, 1988) koost ja kaasautor, bibliogr *Metsaparandus: 1970–1985* (Tln, 1987) koost. LUS liige (a-st 1950), ELKS asutajaliige

(1966), *Int. Union of Forestry Res. Organisation*'i (a-st 1982) jmt org-de liige. Soome Metsaparanduse Sihtasutuse teenetemärk (1988). U 190 teadustr-t.

T: Kuivade nõmmealade metsastamisest. // Metsanduslikud uurimused I. Trt, 1957; Eesti rabad ja nende kasutamise perspektiivid metsamajanduses. Tln, 1968; Estonian forests in the postglacial period. // Metsanduslikud uurimused XI. Tln, 1974; Jääksoode rekultiveerimine. Tln, 1980; Применение минеральных удобрений в лесах Эстонской ССР (kaasautor L. Raid). Tln, 1981; Metsaparandus ja soometsandus (kaasautor). I. Tln, 1998; Eesti rabad:ökoloogilis-metsanduslik uurimus. Trt, 2005.

B: EE 14, 582; ZBI BL II, 82; EPA BL I, 112; EPMÜ BL, 115; EMaBL, 562–563; Agraart. (1992) 3, 235–236.

R. Juursoo

VALK, Verner (20. III 1907 Pärnu – 25. X 1972 Tallinn), majandusteadlane; käsitöölise p. Lõpetas 1925 Pärnus Saksa Eraühisgümni-i, 1929 TÜ kaub-teaduse (maj-) osk-a, *mag. rer. oec.* (1935, TÜ), vk “Tööstuslik kalkulatsioon” (a-st 1946 maj-knd). Täiendas end TÜ stipendiaadina 1935–36 Berliinis, Leipzgis ja 1936 Londonis. Oli 1936–40 TÜ ja 1940–41 TPI maj-tsk-a õu täitja, ühtlasi 1936–39 TÜ rmtpidamise ja kirjavahetuse seminari ning 1939–40 TÜ rmtpidamise inst-i aj juh kt, 1940–41 ENSV Kaub RK ametnik, 1941 ENSV Kergetööstuse RK Ehitusmaterjalitööstuse Peaval pearmtpidaja, 1941–43 TÜ rmtpidamise inst-i juh ning õu täitja, 1943 adjunkt-prof kt. (sõja ajal kirjutas doktoritöö teemal “Raamatupidamise ratsionaliseerimine Eestis”, mis jäi aga kaitsmata), 1944–54 TPI maj-tsk-a õppejõud, 1954–67 TÜ maj-tsk-a dots, ühtlasi Ülel Kaugõppe Finantsins-t Tallinna filiaali õppejõud. A-st 1967 pensionil. Luges rmtpidamise (tööstus-, kaubandus- jm) ja maj-tegevuse analüüsi kursusi; koost. õppevahendeid. – Töid rmtpidamise ja maj-tegevuse kohta, koost. üle 60 art-i 1932–37 ilmunud EE-le.

T: Raamatupidamine. Trt, 1936; Tööstustoodangu omahinna arvestus ja aruande koostamine (kaasautor A. Ruuvet). Trt, 1961; Raamatupidamise alused I, II (kaasautor K. Parvel). Trt, 1963; Raamatupidamise teooria I (kaasautor K. Parvel). Trt, 1968.

B: AAUT II, 398; TÜ ajalugu III, 303; TPI 1936–1986, 348.

VALK, Ülo (25. VIII 1962 Tartu), folklorist ja kultuuriloolane; Uno V-i p, Heiki ja Raivo V. vend. Lõpetas 1980 Tartu 2. kk-i, 1986 TÜ eesti filol osk-a, õppis TÜ orientalistikakeskuses ka indol-t ja sanskriti k-t, Ph.D. eesti filol alal (1994, TÜ) vk "Eesti rahvausu kuradi-kujutelm kristliku demonoloogia ja rahvusvahelise folkloori kontekstis: ilmumiskujud". Oli 1986–90 KKI rahvaluule sektori v-laborant, 1990–93 folkloristika osk-a teadur, 1993–96 EKI folkloristika osk-a v-teadur, ühtlasi a-st 1993 TÜ eesti filol osk-a lektor, 1995 erakorr prof, eesti ja võrdleva rahvaluule õt-i hoidja, 1998 ja 2001 prof, 2002–03 TÜ kirj ja rahvaluule osk-a juh, 2004– eesti ja võrdleva rahvaluule prof, 2000–01 California Ük-i (Berkeley) folkloristika külalisprof ja 2003–2004 Pennsylvania Ük-i etnogr ja folkloristika keskuse külalisteadur. – Uurimisvaldkonnad: rahvausund, folkloori ja kõrgreligiooni suhted, folkloor ja sotsiaalne tähendusruum, ka india usundid ja mütol. Väljaannete *Cultural Analysis: An Interdisciplinary Forum on Folklore and Popular Culture* (California Ük), *Ethnologica Uralica* (Eur. Folkloori Inst), *Finnish-Ugrische Forschungen*, *KK toim-koll-i liige*, mitme kogumiku (*Studies in Folklore and Popular Religion* jt) toim. Eesti Akad Orientalistika Seltsi, Akad Rahvaluule Seltsi liige (1996–98 esimees), Eesti Akad Usundiloo Seltsi liige (2006–president), *Int. Soc. for Folk Narrative Res.* (ISFNR) liige (2005– president), *Soc. Int. d’Ethnologie et de Folklore* (SIEF), *Hungarian Ethnogr. Soc.*, *Kalevalaseura* jmt org-de liige. Eur. Akad. noore teadlase preemia (1996), Eesti teaduse populariseerimise auhind (II preemia) ja ajakirja *Keel ja Kirjandus* aastapreemia folkloristikas (2006). Üle 120 teadustr-e.

T: On the connections between Estonian folk religion and christian demonology. // *Mitteilungen für Anthropologie und Religionsgeschichte*. Münster, 1994; Allilma isand: kuradi ilmumiskujud eesti rahvausus. Trt, 1998; Traditional legends in contemporary Estonian folklore. // *Traditional Storytelling Today*. Chicago, London, 1999; Ristiusueelne kurat eesti folklooris. // *ÕES ar.* Trt, 2003; Rahvausund. // Regivärsist netinaljadeni: sissejuhatus rahvaluulesse. Tln, 2005; Eesti rahvaluule loodusenägemised. // *Eesti looduskultuur*. Trt, 2005; Ghostly possession and real estate: the Dead in contemporary estonian folklore. // *J. Folklore Res.* (2006); Village deities of Tamil Nadu in myths and legends: the narrated experience (kaasautor S. Lourdusamy). // *Asian*

Folklore Studies LXVI (2007); Reflections of folk belief and legends at the witch trials of Estonia. // Witchcraft Mythologies and Persecutions. Budapest, New York, 2008; Superstition in estonian folklore: from official category to vernacular concept. // Folklore 119 (2008) 1.

B: EE 14, 582; EKnL, 644.

VALK-FALK, Endel (12. X 1932 Rakvere), nahakunstnik ja restauraator; Maris V-F-i abikaasa. Lõpetas 1952 Rakvere 1. kk-i, 1958 ERKI tarbekunsti osk-a köitekunsti (nahkehistöö) alal, M.A. (1994, TPÜ), vk "Eduard Taska ja Eesti köitekunst." (Tln, 1994). Oli 1956–58 Teenindukombinaadi "Harju" kunstnik, 1958–63 Tartu Naha- ja Jalatsikombinaadi ning 1963–67 Nahkgalanteriikombinaadi "Linda" peakunstnik, 1967–74 TÜ tead rmt-ukogu hügieeni- ja restaureerimisosk-a ning 1975–86 ENSV Rkl Kunstimuseumi restaureerimisosk-a juh ja asedir, 1986–95 ENSV Vab. Restaureerimiskeskuse (a-st 1989 ennistuskoda "Kanut") dir, 1995–2000 Eesti TA Rmt-ukogu köitesektori juh, 2000–01 Tartu Kõrgema Kunstikooli nahakunsti (-disaini) ja restaureerimise osk-a köitekunsti ajaloo ja restaureerimise õppejõud, 2001–08 prof. Lugenud ERKI-s ja Tartu Kunstikoolis rmt-u ja köitekunsti ajaloo, materjalide tehnol jm kursusi, juhendas TÜ-s eriprogrammi alusel õppivaid restauraatoreid. Eesti rmt-urestauraatorite koolkonna rajaja. – Töid vanadest nahaparkimisviisidest ja nahkköite kaunistustehnikatest, unikaalsetest köidetest, rmt-u ja nahkköite ning nahakunsti ajaloost, kultuuriväärtuste restaureerimisest. Kunstnikuna tegeles nahkehistööga, püüdes ühtlasi elustada vanu nahatehnikaid. Aidanud Eestis rajada kaasaegset restaureerimissüsteemi, tegelenud Eesti arheol-te nahkesemete ja ajalooliste köidete uurimisega. Koost. köitetechnika oskussõnastikke, naha- ja köitetechnol ülevaateid ja köiteajaloolaseid rmt-id. Väljaande *Raamat – aeg – restaureerimine* (1969–97) toim ja *Renovatum Anno* (1989–95) koost. 1972 võttis osa Eesti noorte teadlaste eksped-st Burjaatia ANSV-sse. ENSV Kunstnike Liidu liige (1964), liidu restauraatorite sektsiooni esimees, Eesti Restauratorite Ühingu liige (1968–74 esimees), Eesti Muuseumiühingu esimees (1993–...), Eesti Nahakunstnike Liidu ja Tartu Restauratorite Klubi auliige. Fr. Puksoo auhind (2000). Prof. Karl Morgensterni mälestusmedal (1970), Valgetähe IV kl teenetemärk (2001), TÜ rmt-ukogu teenetemärk (2002). Üle 200 teadustr-e.

T: Teine elu: kultuuriväärtuste restaureerimisest. Tln, 1979; Eesti professionaalne köitekunst ja kaunistatud nahatööd 20. saj. I poolel. Tln, 1984; Köiteuunikume Eesti Akadeemilises Raamatukogus. Tln, 1997; Kolm viimast eluaastat Revali esmatrükkali Christofer Reusner vanema elus. Tln, 1998; Ajastu stiilitunnuste säilitamine konserveerimisel. Tln, 1999; Pärlikee. Mälestusi Adeele Reindorffist. Tln, 2000; Nahk: kultuuriobjekt, kehakate, kunstiteos. Trt, 2001; Köiteuunikume Eestis XVIII sajandist – XX sajandi keskpaigani. Trt, 2003; Ajalooline jalats: tüpologia, konserveerimine, loominguobjekt. Trt, 2006; Verba volant, scripta manent. Trt, 2008.

B: TÜ BL I, 504–505; EE 14, 582–583; EAKBL, 567; Eesti kunsti ajalugu. 1940–1965. 2. Tln, 1970, 259.

VALK-FALK (a-ni 1960 **Miks**), **Maris** (21. XI 1934 Tallinn), pianist, muusikapedagoog ja –teadlane; teenistujate t, Endel V-F-i abikaasa. Lõpetas 1954 Tallinna Muusikakooli, 1959 TRK pianisti ja pedagoogi kutsega, oli 1979–83 Moskva Rkl Gnessinite nim Muusikaped-inst-i ped ja metoodika kat-i kaugõppeasp, 1987 Tbilisi Rkl Konservat-i stažöör kvantatiivse muusikaanalüüsi alal, täiendas end 1980-tel a-tel klavessiini meistrkursustel (juhendajad Ž. Růžicková, B. Dobozy, Chr. Stenbridge). Oli 1952–59 Nõmme Lastemuusikakooli õpetaja, 1959–61 “Vanemuise” kontsertmeister-repetiitor, 1960–74 Tartu H. Elleri nim Muusikakooli õpetaja, 1974–89 TRK klaverikat-i v-õpetaja, 1989–2007 TRK/EMA/EMTA ped- ja metoodikakat-i (interpretatsiooniped inst-i) v-õpetaja ja lektor, ühtlasi 1989–95 ka TRK teadussek. Õpetanud klaverit, klavessiini, pianismi ajalugu, klaveriõpetuse metoodikat, varase klahvpillimetoodika ajalugu, valikaineid (Mozarti klaverikontserid jt), juhendanud ped praktikat ja magistrante; koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: kognitiivne muusikapsühhol, varane klahvpillimuusika, klaveriõpetuse metoodika, meloodia kvantitatiivstruktuur, sonogrammanalüüs; tegutsenud ka muusikakriitikuna. Interpreedina propageerinud klavessiinimuusikat. Koost kogumikke, olnud nende ja mitme monogr (sh A. Vahter. *Eestikeelse muusikaterminoloogia kujunemine ja areng*. Tln, 2003) toim, tõlkinud muusikakirj vene ja inglise k-st (*J. Sloboda. Muusikaline meel*. Tln, 2007 jt). Olnud mitme muusikaürituse ja konv-i (ka rahvusv) korraldaja. Kirjastuse *Scripta Musicalia* juhatus liige (1990–). Euroopa Kognitiivsete Muusikateaduste Ühingu (ESCOM)

asutajaliige (1991), rahvusv teadusajakirja *Musicae Scientiae* toim-koll-i liige (2003–). Üle 20 teadustr-e.

T: On deviations of the melodic structure. // Common Aspects of Processing of Linguistic and Musical Data. Tln, 1982; Anna Magdalena Bach'i noodiraamat. // Klaveriõpetuse metoodika küsimusi. Tln, 1987; Zastosowanie modelu "aktywnosci melodycznej" do charakterystyki utworu muzycznego wykorzystywanego w badaniach psychologicznych. // Psychologia muzyki: problemy, zadania, perspektywy. Warszawa, 1991; Mida uurivad inglise kognitivistid? // Muusikaõpetuse kogemusi. Tln, 1997; Märkmeid motivatsioonist muusikakeskkonnas. // Interpretatsioonipedagoogika probleemid I. Tln, 2000; Sonogrammanalüüs: klavessiinitoon x- ja y-teljel (kaasautor H.-G. Lock). // Tekste modernismist. Tln, 2005; Arvutusmuusikateadus – mis see on? // TMK (2008) 1.

VALKNA, Andres (1. VII 1969 Tallinn), biokeemik; ins p. Lõpetas 1987 Tallinna 21. kk-i, 1993 TÜ biol-osk-a, 1995 TÜ-s magistrantuuri, M.Sc. biomed-i alal (1995, TÜ), vk "Roti hipokampuse adenülaaditsüklaasi regulatsioon neuropeptiid galaniini ja tema analoogidega", Ph.D. biokeemia alal (1999, TÜ), vk "Interactions of galanin receptor with ligands and G-proteins: studies with synthetic peptides". Oli 1994–96 TÜ biokeemia inst-i v-õpetaja, 1996–99 teadur, 1996-1997, 1999, Stockholmi Ük-i neurokeemia ja neurotoksikol inst-i külalisteatud, 2000–01 *The Scripps Res. Inst.* (La Jolla, CA, USA) külalisteatud, 2001– TTÜ geenitehnol inst-i mol-biol õt-i dots ja mol-diagnostika õt-i v-teadur, ühtlasi 2000–05 KBFI v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: neuropeptiidid ja nende retseptorid, G-valgud, membraanitransport ja rakku läbivad peptiidid, tuumorprogressiooni mol-biol (mol-d mehhanismid ja biomed-d rakendused), rekombinantset antikehad. TTÜ Geenitehnol Keskuse nõukogu (2000–03), Vähiuuringute Teadus-ja Arenduskeskuse nõukogu liige (2005–), biotehnol-firmade *Inbio* ja *Celecure* juhatuse liige (1999–2004 ja 2002–). Eesti TA II preemia parimale magistritööle (1995), esikoht TTÜ rakenduslike teadustööde konkursil (2007). U 30 teadustr-t, 4 patenteeritud leiutise kaasautor.

T: Differential regulation of adenylate-cyclase activity in rat ventral and dorsal hippocampus by rat galanin (kaasautor). // *Neurosci. Lett.* 187 (1995) 2; Role of the third

cytoplasmic loop in signal transduction by galanin receptors (kaasautor). // Biochem. Soc. Trans. 25 (1997) 3; Chimeric strategies for the rational design of bioactive analogs of small peptide hormones.(kaasautor). // FASEB J. 11 (1997) 7; Cell penetrating PNA constructs regulate galanin receptor levels and modify pain transmission in vivo (kaasautor). // Nature Biotechnol. 16 (1998) 9; Cell-penetrating peptides as vectors for delivery of nucleic acids (kaasautorid U. Soomets, Ü. Langel). // Cell Penetrating Peptides. Processes and Applications. New York, 2002; Internalisation of cell-penetrating peptides into tobacco protoplasts (kaasautor). // Biochim. Biophys. Acta-Biomembranes 1669 (2005) 2; Generation and characterization of a single-chain Fv antibody against Cli3, a hedgehog signaling pathway transcription factor (kaasautor). // Hybridoma 27 (2008) 3.

B: <https://www.etis.ee>.

VALLAS, Ago (29. VII 1924 Tartu – 20. I 2008 Stockholm), rahvastikustatistik ja ajaloolane; kaupmehe p. Lõpetas 1943 Tartus H. Treffneri Gümni-i. Läks Soome, osales Jätkusõjas, hiljem elas Rootsis. Õppis 1947–52 Uppsala Ük-s stat, mat ja pol ökon, lõpetas filos-knd astmega, filos-litsentsiaat (1972, Stockholmi Ük), vk käsitles pendelliikumist Suur-Stockholmis 1965 rahvaloenduse andmeil. Töötas 1956–66 Indsälveni Veereguleerimisühingus, oli 1967–89 Stockholmi Linnaval Statistika kontori osk-ajuh.. – Töid kahjude reguleerimisest seoses hüdroelektrijaamade ehitamisega, Rootsi rahvastikust ja rahvaloendustest, Eesti vanemast kaitsearhitektuurist (maalinnad, lossid) ja asustusest muinasaja lõpul. Olnud kogumiku *Verbum Habet Sakala* ja ETSR armt-u toim. Rootsi Eestlaste Liidu, Stockholmi Eesti Muinsuskaitse Seltsi jmt org-de liige. V kl Kotkarist (2000).

T: Pendlingsmönstret i Stor-Stockholm år 1965. Stockholm, 1972; Folk- och bostadsräkingen 1970 (kaasautor B. Nilsson). Stockholm, 1972; Eesti muinaslinnuste ehitustehnika. // *Verbum Habet Sakala*. New York, Stockholm, Toronto, 1974; Fomborgar i östra Mälardalen. Stockholm, 1981; Die Besiedlung Nordestland am Anfang des 13. Jahrhunderts. // ETSR ar IX. Stockholm, 1985; Tartu kindlused. // Tulimuld (1987) 1, 2, 4; Nybygda bostäder: Stockholmsregionen. Historisk översikt. // USK Utredningsrapport (1988) 1; Bostäder i Stockholm 1893–1985. // USK

Utrendningsrapport (1989) 4; Sigtuna. // Akad. (1990) 9; Aolinnad Eesti alal. // Akad. (2001) 12; Aolinnad, linnused ja kindlused. Tln, 2007.

B: ETVpK, 140; Korp! Sakala 70. Toronto, 1979, 104; Eesti Päevaleht (Stockholm) (2008) 14. II.

R. Juursoo

VALLASTE, Eino (a-ni 1933 **Vaen, Heinrich**) (25. XI 1918 Salme v, Saaremaa – 5. IV 1999 Tallinn), tehnikateadlane; kalurist väiketaluniku p. Õppis Noorte Meeste Kristliku Ühingu tööstusõpilaste koolis, lõpetas 1944 Tallinna 12. kk-i, 1951 TPI elektrimasinate ja -aparatuuride eriala ins-elektrikuna, 1965 TPI-s kaugõppeasp-i, tehnikaknd (1966, TPI), vk “Исследование первичного магнитного поля и параметров обмоток плоских линейных односторонних индукторов и индукционных желобов”. Oli 1939–41 Tondi relvatöökodade lukksepp, 1941–47 raudtee sideameti mehaanik ja ins, 1949–58 Tallinna Polütehnikumi elektrotehnika ja elektrimasinate õppejõud, 1958–59 Tallinna Elavhõbealaldite Tehase kesklabori juh, 1960 TPI joonestamise ja kujutava geom kat-i asst, 1961–68 tööstusettevõtete elektrifitseerimise kat-i v-õpetaja, 1968–92 elektrimasinate kat-i dots ja v-teadur. Luges elektrimasinate üld- ja erikursusi; koost õppevahendeid, tõlkis (koos A. Pärlistiga) eesti k-de A. Voldeku 2-kõitelise õpiku *Elektrimasinad* (Tln, 1972–73). – Uurimisvaldkonnad: ruumiliste elektromagnetväljade mat modelleerimine mittehomoogeenses keskkonnas ja arvutusmetoodika, väikesemõõtmelised elektrimasinad, magnetohüdrodünaamilised seadmed ja induktsioonrennid sulametalli edastamiseks. Osales ühepoolsete induktoritega magnetohüdrodünaamiliste masinate loomises, arendas välja metoodika ja arvutusvalemid induktorite väljade ja mähiste parameetrite määramiseks. V. poolt väljatöötatud arvutusmetoodika alusel projekteeriti ja valmistati Jenakijevo (Ukraina) ja Ostrava (Tšehhoslovakkia) metallurgiatehastes seade sulametalli elektromagnetiliseks transpordiks. 37 teadutr-t.

T: Магнитное поле трехфазной обмотки индукционного желоба. // TPI Toim. 231 (1965); Metoodiline juhend kursuseprojektide koostamiseks õppeaines “Elektrimasinad”. Tln, 1973; О проблемах транспортировки некоторых жидких цветных металлов. //

TPI Toim. 425 (1977); Индуктивное сопротивление рассеяния лобовых частей обмотки “явнополюсного” индукционного вращателя. // TPI Toim. 456 (1978).

B: TPI 1936-1986, 296; Tallinna Polütehnikum 80. Tln, 1995, 97, 130; TTÜ ar 1999. Tln, 2000, 301–302.

V. Mägi

VALLIKIVI, Ahto (14. XII 1935 Märjamaa), tehnikateadlane; töölise p. Kүүditati 1949 Siberisse. Lõpetas 1955 Susumani Kk-i (Magadani obl), 1960 Tomski Rkl Ük-i füüsikatsk-a metallifüüsika alal, oli 1968–72 TPI kaugõppeasp, tehnikaknd (1974, Moskva Terase ja Sulamite Inst), vk «Влияние защитной среды при спекании на свойства и структуру пористых антифрикционных материалов на основе железа». Täiendas end 1961 ja 1963 TPI kvalifikatsioonitõstmise kursustel, lõpetas 1991 TTÜ-s arvutikursused. Oli 1960–65 Tallinna Mõõduriistade Tehase ins, 1961 v-ins, 1962 kesklabori juh kt, 1963–65 juh, 1965–66 Silikaltsiidi TUPI v-ins, 1966–93 TEFI ja 1993–98 EI teadussek, 1998–2002 TTÜ Tallinna Kolledži peaspetsialist, 2002– TTÜ materjalitehnika inst-i ins. Olnud ka erinevate kk-de füüsika ja astron õpetaja ning lektor TTÜ-s, TTÜ Tallinna Kolledžis ja Mainori Kõrgkoolis. – Uurimisvaldkonnad: pulbermetallurgia, tribol, kulumiskindlad materjalid. Teinud koostööd Kiievi Materjalide Uurimise Inst-i, Moskva Terase ja Sulamite Inst-i ning TPI teadlastega, osalenud lepinguliste tööde täitmisel Soome, Rootsi, Austria, Belgia ja Leedu asutustele. 34 teadustr-t.

T: Влияние температуры спекания на некоторые свойства железного графита при спекании в различных защитных средах. // ENSV TA Toim. Füüsika. Mat. 20 (1971) 4; Свойства пористых материалов на основе алюминия, предназначенных для систем испарительного охлаждения электрических устройств (kaasautor). // Materiali prozskowe w maszynah elektrycznych 5 (Wrocław, 1976) 23; Кинетика усадки при спекании железного графита ЖГр2. // Порошковая металлургия (Київ, 1978) 12; Исследование теплофизических свойств спеченного бронзофторопласта антифрикционного материала (kaasautor). // Порошковая металлургия. Куйбышев, 1981; Dry sliding wear of cermets under high-speed conditions (kaasautor). // 12th Int. Baltic Conf. Balttrib-2003. Tln, 2003; Comparison of wear resistance determined

under different conditions of wear (kaasautor). // Proc. 24th IRG-OECD Meeting, 2003. Portoroz, Slovenia (2003); Abrasive wear of powder materials and coatings (kaasautorid P. Kulu, R. Tarbe). // Materials Sci. 11 (2005) 3.

B: <https://www.etis.ee>.

VALLIKIVI, Imre (4. IV 1973 Tallinn), keemik; teenistujate p. Lõpetas 1991 Tallinna 2. kk-i, 1996 TTÜ mat-loodustsk-a keemiatehnol ins-na, 1998 TTÜ-s magistrantuuri ja 2004 doktorantuuri, M.Sc. loodusteaduste alal (1998, TTÜ), vk “Asendatud karboksüülhapete estrite lipaaskatalüütiline hüdroolüüs”, Ph.D. samal alal (2004, TTÜ), vk “Lipase-catalysed reactions of prostaglandins”. Oli 1993–96 KI laborant, 1996 ja 1997 tehnol-ins, 1997–2005 TTÜ KI bioorg keemia õt-i teadur, 2005– TÜ tehnol-inst-i v-teadur; 1996–97, 1998, 2000, 2001 töötas (vaheaegadega) KTH-s (Stockholm) laborandi ja teadurina. – Uurimisvaldkonnad: bioorg süntees, ensüümatalüüs, ensüümatalüütiliste reaktsioonide mol-modelleerimine ja kasutamine bioaktiivsete ainete ning nende vaheühendite sünteesil ja modifitseerimisel. Üle 20 teadustr-e.

T: A chemoenzymatic approach to the preparation of optically active alpha-Bromo-omega-hydroxy aldehyde hemiacetals (kaasautor). // Eesti TA Toim. Keemia (1997) 4; Lipase-catalysed acylation of prostanoids (kaasautor). // Bioorg. & Med. Chem. Lett. 9 (1999) 13; Lipase action on some non-triglyceride substrates (kaasautor). // J. Mol. Catalysis B. Enzymatic 22 (2003) 5–6; NMR Monitoring of Lipase-catalysed Reactions of Prostaglandins: Preliminary Estimation of Reaction Velocities (kaasautor). // J. Mol. Catalysis B. Enzymatic 32 (2004), 15–19; The modelling and kinetic investigation of the lipase-catalysed acetylation of stereoisomeric prostaglandins (kaasautor). // J. Mol. Catalysis B. Enzymatic 35 (2005) 1–3; Synthesis of deoxy sugar ester: a chemoenzymatic stereoselective approach affording deoxy sugar derivatives also in the form of aldehyde (kaasautor). // J. Org. Chem. 72 (2007) 15.

B: <https://www.etis.ee>.

VALLIKIVI, Laur (11. III 1978 Tallinn), etnoloog; arsti ja kirjaniku p. Lõpetas 1996 Viljandis C. R. Jakobsoni nim. Gümni-i, 2001 TÜ ajaloo osk-a, 2004 TÜ-s magistrantuuri, a-st 2005 Cambridge'i Ük-i (Suurbritannia) doktorant sotsiaalanropol ja polaaruuringute

erialal, M.A. etnol alal (2004, TÜ), vk “Arktika nomaadid šamanismi ja kristluse vahel: Jamb-to neenetsite pöördumine baptismi”. Oli 2001–05 ERM teadur, 2004–07 TÜ etnol osk-a lektor, 2005–09 teadur, 2009– erakorr teadur. Lugenud etnol-alaseid (sissejuhatus etnol, samojeedid jm) kursusi. – Uurimisvaldkonnad: kultuuride dialoog Arktikas, põliselanike eluviis ja maailmapilt, usuline pöördumine, kristlus, isiksus ja keel. Teinud 1999-2007 (kokku 16 kuud) etnogr välitöid Venemaal tundraneenetsite seas. Osaleb rahvusv projektis NEWREL. *Münster-Preis* (Saksamaa) (2002), Eesti TA üliõpilastööde konkursi I auhind (2004). 26 teadustr-t.

T: *Minority and mission. Christianisation of the European Nenets. // Multiethnic communities in the past and present.* Trt, 2003; *Arktika nomaadid šamanismi ja kristluse vahel: Jamb-to neenetsite pöördumine baptismi.* Trt, 2005; *Two wars in conflict. Resistance among Nenets reindeer herders in the 1940s. // Studies in Folk Culture 5* (2005); *Christianization of words and selves: Nenets reindeer herders joining the state through conversion. // Conversion after socialism. Disruptions, modernisms and technologies of faith in the former Soviet Union.* Oxford, New York, 2009.

B: <https://www.etis.ee>.

VALLIMÄE, Henn (19. IV 1955 Tartu), sporditeadlane, –pedagoog ja –tegelane. Lõpetas 1973 Tartu 5. kk-i, 1977 TÜ kehakultuuritsk-a, 1980 TÜ-s asp-i, ped-knd (1988, TÜ), vk “Üldise töövõime ja rolli ettevalmistuse suhete tasemed kõrgklassi kümnevõistlejate aastases treeningutsükli”. Lõpetas 1994 (kaugõppes) TÜ õigustsk-a. Oli 1977–78 TÜ kergejõustiku kat-i õpetaja, 1981–87 n-teadur, 1987–89 õpetaja (ühtlasi 1977–89 ka “Kalevi” Tartu Kergejõustikooli mitmevõistluse treener ja 1980–88 F. Kudu abi), 1989–95 TTÜ kehalise kasv kat-i dots ja TTÜ spordikeskuse lektor, 1996–2000 Kultuurimin-i asekantsler, 2001–09 Eesti Võrkpalliliidu peasekr, 2009– TÜ Pärnu Kolledži dir. Õpetanud kergejõustikku ja kümnevõistlust. – Töid kümnevõistlejate ettevalmistamisest. Oli edukas kümnevõistleja (kuulunud ka Eesti koondisse) ja kergejõustiktreener, NSVL meistersportlane (1979). Mitmevõistlusklubi “Dekatlon” asutajaid (1989) ja juhatuse liige, Eesti Kergejõustikuliidu Treenerite Nõuk esimees (1993–97), liikumise *Eluterve Eesti* asutajaid (1994) ja projektijuht (1995–96), Sotsiaalmin-i j.a. Rahvatervise Arendusnõuk liige (a-st 1996), Eesti Kultuurkapitali

kehakultuuri ja spordi sihtkapitali nõuk esimees (1996–2001), Tippspordi Uurimiskeskuse nõuk liige (1998–), SA Kääriku-Tehvandi Olümpiakeskus nõuk aseesimees (1999–).

T: Mitmevõistlus 1982 (kaasautor H. Peel). Trt, 1983.

B: TÜ BL I, 344; II, 204; ESBL, 742.

VALLNER, Hillar (8. X 1930 Tallinn), matemaatik; teenistuja p, Linda V-i abikaasa. Lõpetas 1949 Tallinna 1. kk-i, 1954 TÜ mat osk-a, 1964 TÜ-s asp-i, füüsika-mat-knd (1966, TRÜ), vk “Rõngasplaatide viskoos-plastilisest voolamisest ja kandevõimest”. Oli 1954–55 EPA mat kat-i asst, 1955–62 ja 1964–66 v-õpetaja, 1966–77 kat-i juh, dots, 1977–87 (sh 1984–87 kohakaasluse alusel) dots, 1984–95 ELVI andmetöötuse osk-a juh, 1995–04 EPMÜ mat inst-i dots, 2004–07 EMÜ mat inst-i lepinguline töötaja, 2007–08 EMÜ tehnikainst-i mat erakorr lektor, 2008–09 külalislektor, ühtlasi a-st 2007 TTÜ Tartu Kolledži üldainete õt-i erakorr dots; a-st 2007 EMÜ emeriitdots. Õpetanud geod, aerofotogeod, kõrgemat mat, mat planeerimist, arvutustehnikat, programmeerimist; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: plastilisuse teooria, ped ja programmeeritud õpetamine, mat planeerimine, arvutustehnika, andmetöötlus (uurimistöode aruanded käsikirjas). Üle 60 teadustr-e.

T: Matemaatilised masinad ja programmeerimine. Trt, 1966, ²1968; Elektronarvuti *Minsk I* käskude süsteem. Trt, 1968; Matemaatiline planeerimine (programmeerimine). Programm. Ülesanded. Trt, 1969; Matemaatiliste masinate aritmeetilised alused. Trt, 1970; Matemaatilise planeerimise ülesannete kogu (kaasautor U. Tiidt). Trt, 1975; Matemaatiline planeerimine II (kaasautor U. Tiidt). Trt, 1976, ²1982; Programmide koostamine taskuarvutile *B3-21*. Trt, 1982; Kõrgema matemaatika praktikum I (kaasautor). Trt, 1999.

B: EPA BL I, 78; II, 144; ELVI BL, 53; EPMÜ BL, 132.

VALLNER, Leo (26. V 1934 Varbla, Läänemaa), hüdrogeoloog; metsaülema p. Lõpetas 1952 Vastseliina Kk-i, 1957 TÜ geol-osk-a, 1965 GI-s asp-i, geol-mineral-knd (1970, Valgevene NSV TA Geokeemia Labor, Minsk), vk “Аналитический метод оценки естественных ресурсов подземных вод зоны интенсивного водообмена”. Oli 1957–58 Tšitaa Geol Val hüdrogeoloog, 1958–62 “Eesti Projekti” v-hüdrogeoloog, grupijuht,

1962–93 GI teadur ja v-teadur, 1986–92 ka hüdrokeol labori juh, 1994–2002 EGK v-hüdrokeoloog ning 1999–2004 TTÜ GI teadur, 2005– erakorr v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: geofiltratsiooni ja –migratsiooni teooria, hüdrokeol modelleerimine, Eesti põhjavee kujunemine, ressursid ning nende optimaalne kasutamine, maapinna tehisdeformatsioonid, põlevkivikaevandamise mõju hüdroosfäärile. Loonud Eesti ja selle lähiümbruse hüdrokeol digitaalmodeli (2003). Kogumike *Проблемы гидрогеологии Эстонии* (Tln, 1980) ja *Методы анализа и обработки гидрогеологических данных для прогноза ресурсов подземных вод* (Tln, 1984) toim. Rahvusv Hüdrokeoloogide Assots-i (1999–) ja Eesti Geol Seltsi liige (2002–). 70 teadustr-t.

T: Нестационарный режим фильтрации одномерного потока подземных вод. // ENSV TA Toim. Keemia. Geol. 17 (1968) 1; Расчет естественных ресурсов подземных вод зоны интенсивного водообмена. // ENSV TA Toim. Keemia. Geol. 22 (1973) 3; Геогидродинамическая расчлененность и баланс подземных вод в Эстонии. // Проблемы гидрогеологии Эстонии. Tln, 1980; Оседание земной поверхности в Эстонии под влиянием антропогенных факторов (kaasautor). // Водные ресурсы (1982) 2; Problems of groundwater quality management in Estonia // Groundwater Quality Management. Wallingford, 1994; Groundwater flow // Geol. & Mineral. Resources of Estonia. Tln, 1997; Water-bearing formation (kaasautor R. Perens). // Geol. & Mineral. Resources of Estonia. Tln, 1997; Impact of climate change on water balance elements in Estonia (kaasautor). // Geogr. Studies. Tln, 2000; Hydrogeological model of Estonia and its applications. // Eesti TA Toim. Geol. 52 (2003) 3; The Cambrian-Vendian aquifer, Estonia (kaasautor). // The Natural Baseline Quality of Groundwater. Blackwell Publ. 2008.

B: EE 14, 583; EGBT, 130.

VALLNER (a-ni 1957 **Sova**), **Linda** (20. IV 1931 Paistu vald, Viljandimaa), geodeet; taluniku t, Hillar V-i abikaasa. Lõpetas 1952 Tallinna 21. kk, 1957 EPA maakorralduse ja hüdromelioratsiooni osk-a, tehnikaknd (1978, Maafüüsika Inst, Moskva), vk „Изучение блокового характера современных движений территории Эстонии геодезическим методом“. Oli 1957–59 Põllum Min-i Maakorralduse Val ins-maakorraldaja, 1960–61

Kuuste 8-kl kooli mat õpetaja, 1961–62 FAI laborant, 1962–87 teadur. – Uurimisvaldkond: maakoore nüüdisliikumised. Üle 30 teadustr-e.

T. Refraktsioonist tingitud vea arvutamisest maalähedases õhukihis. // Kaasaegne maakorraldus 1. Trt, 1966; Результаты трехкратного нивелирования некоторых трасс высотной сети ЭССР (kaasautor G. Želnin). // Современные движения земной коры 3 (1968); В. Струве и геодезия // Публикация тартуской астрофизической обсерватории XXXVII (1970); Корреляционные зависимости в нивелировании // Современные движения земной коры 5 (1973); Новая карта изобаз территории ЭССР (kaasautor G. Želnin). // Современные движения территории Прибалтики. Трт, 1975; Особенности современных движений территории ЭССР и влияние Осмуссаареского землетрясения (kaasautorid G. Želnin, A. Torim) // Современные движения и деформации земной коры на геодинамических полигонах. Ашхабад, 1983; See rahutu Maa (kaasautor A. Torim). // Tähetorni kalender. Trt, 1986; Характер вертикальных движений земной коры на границах разрывных нарушений (kaasautor A. Torim). // Современные движения земной коры, морфоструктуры, разломы и сейсмичность. М, 1987; Recent crustal movements in Estonia (kaasautorid A. Torim, H. Sildvee). // J. Geodynamics 9 (1988) 2–4.

VALLNER, Rudolf August (2. VIII 1879 Tallinn – 20. XI 1950 Tallinn), farmatseut; lukksepa p. Lõpetas 1897 Tallinna Aleksandri Gümni, õppis Peterburi Rohuteaduse Seltsi koolis, sooritas 1900 Peterburi Sõjaväemed Akad-s apteekri abilise eksami, lõpetas 1910 TÜ arstitsk-a proviisorina, täiendas end 1919–20 Pariisi ük-s. Oli 1900–05 Peterburis ja 1905–08 Tallinnas apteekri abiline, 1908 *Päevalehe* toim liige, 1910–14 Peterburis proviisor, 1914–17 Kadriinas oma apteegi juh, 1917 Eesti Ajutise Maaval tervishoiuosk-a apteegitoimkonna juh, 1918–19 Vabadussõjas, 1919 Tallinna Linnaval toitlusameti osk-ajuh, 1921–33 Tervishoiu- ja Hoolekande Val farm-inspektor, ühtlasi oli a-st 1928 Tallinnas apteegiomanik ja apteeker. – Avaldanud art-id (ka aime- ja ajakirj- kke nii Eestis kui välismaal) ning käsirmt-id farm alalt. Kogus ravimtaimede rahvapäraseid nimetusi, koostas ravimite sõnastikke, oli kogumiku *Arbeiten der Pharmazeutischen Sektion des V Fenno-ugrischen Kulturkongresses* (Tln, 1938) toim. Eesti Apteekrite Seltsi asutaja ja liige (a-st 1921 büroo juh, a-st 1922 kirjavahetajaliige,

1936–38 seltsi esimees, a-st 1939 auliige), seltsi ajakirja *Pharmacia* asutajaid (1921), toim (1921–26) ja peatoim (1927), Eesti Rohuteaduse Seltsi asutajaid (1927–35 esimees, hiljem auliige). Olnud Riigi Tervishoiu Nõuk liige, arendanud tihedaid sidemeid farmatseutide organisatsioonidega välismaal (a-st 1929 *Société de Pharmacie de Paris* ja a-st 1932 Soome Apteekrite Seltsi korr-liige, a-st 1939 *Am. Pharmaceut. Assoc.* auliige, samuti Eesti-Soome-Ungari Rohuteadlaste Ühingu, Prantsuse Bioloogilise Keemiaseltsi jt liige), osalenud kongr-del. Avaldanud töid ka paljudes välismaistes ajakirjades: *Bull. des Sci. Pharmacol.* (Pariis), *Chemist and Druggist* (London), *Farmaceutiskt Notisblad* (Helsingi), *Die deutsche Apotheke* (Berliin) jt. Valgeristi ja Eesti Punase Risti teenetemärgi kavaler.

T: Täirohud. Tln, 1916; Arstirohtude ladina-eestikeelne sõnastik. Trt, 1920; Kihvtid ja vastukihvtid. Tln, 1922; Manuale pharmaceuticum I–II. Tln, 1923–1924; Apteegitaks. Tln, 1925; Eesti rahvarohtude sõnastik. Tln, 1929; Rahvastik ja tervishoid (kaasautor). // Eesti demograafia (1930) 4; Manuale pharmaceuticum III. Tln, 1937.

B: EBL, 558; EBL TK, 361; ERAKT, 300; EAT, 370, *Pharmacia* (1927) 5/6, 155; (1928) 1 / 2, 3–5; (1929) 5/6, 104–112; 11/12, 298; (1930) 2, 46; (1933) 10, 211. (1939) 7, 191–209; Eesti Rohuteadlane (1929) 8, 174–175; (1939) 6/7, 207–208.

VALMA, Arno (24. VII 1922 Haapsalu – 17. III 2004, Tallinn), majandusteadlane, transpordiekspert; Hugo V. p. Lõpetas 1941 Tallinna II Poeglaste Kommertsgümni-i, 1952 TPI maj-tsk-a, 1962 MI-s asp-i, maj-knd (1963, Moskva Ins-Maj Inst), vk “Экономическая эффективность прямых автомобильных перевозок в районе тяготения узкоколейной железной дороги Эстонской ССР”. Oli 1951–60 ALMAVÜ Tallinna Autokooli ins-instruktor, 1962–63 MI n-teadur, 1963–65 teadussekr, 1965–66 NSVL Maj-mat Keskest-i Eesti Filiaali v-teadur, 1966–80 transpordisüsteemide sektori (labori) juh, 1980–89 MI transpordiökon sektori juh, 1989–93 j-teadur, 1993–96 v-teadur, 1996–2004 TTÜ soojustehnika inst-i teadur; ühtlasi oli 1963–86 TPI õppejõud (a-st 1970 dots), 1985–91 Helsingi Maj-ük-i, 1989 Tampere Tehnikaük-i ja 1987 ning 1992 Tampere Ük-i külalislektor. Õpetanud tervele eesti autoins-de põlvkonnale maj mõtlemist, juhtimist ja transpordi-maj arvestust; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: transpordiökon, pms auto- ja linnatransport; tuulenergia kasutamine.

ENE kaasautor. Olnud pikka aega kohtu- ja uurimisorganite auto- ja liiklustehniline ekspert, Vab Kohtuekspertiisi Labori autotehnilise atestatsioonikomisjoni liige (1965–85). Eesti Maj-teadlaste Seltsi asutajaliige. 150 teadustr-t, sh 9 monogr.

T: Üldkasutatava autotranspordi arengust Eesti NSV-s. // TÜ Toim. 196 (1967); Kulutuste majandusliku efektiivsuse arvutamine autotranspordis. Tln, 1971; Tietokone optimoi Tallinna linjaautoliikennetä. // Tie ja Liikenne (1975) 2; Linnatranspordi nüüdisprobleeme. Tln, 1978; Algoritme veeremi jaotamiseks marsruutidele. // Autotransport ja Maanteed (1981), 6, 7; Autovedude plaanimise raalisüsteem. Tln, 1989; Eesti transpordi infrastruktuuri integreerimine Euroopa transpordivõrguga (kaasautor J. Laving). Tln, 1995; Situation of wind energy utilization in Estonia (kaasautor). // Proc. Eur. Wind Energy Conf. Nice, 1999; Tuulenergeetika areng maailmas. Tln, 1999.

B: EMaBL, 563.

VALMA, Hugo (1. VI 1891 Haapsalu – 1. VII 1977 Tallinn), eripedagoog, Eesti eripedagoogika rajaja; Arno V. isa. Lõpetas 1912 Sisemisjoni Seltsi õppeasutuse Tallinnas, täiendas end 1912–13 Saksamaal Hannoveris kiriklike hoolekandeesutuste juhtimise alal, seejärel õppis Tartus ped kursustel. Oli 1913–15 Pärnu-Jaagupi nõrgamõistuslike laste koolkodu juh, 1918–22 Lääne maaval ametnik, 1922–29 Udriku nõrgamõistuslike kodu juh, seejärel Sisemisjoni Seltsi paranduskasv nõunik ja inspektor. Algatas 1936 Kose-Uuemõisas (hiljem Kosejõe) koolkodu kujundamise tütarlaste varjupaigaks, aitas 1943 sellest rajada Rkl Nõdramõistuslike Laste Koolkodu, oli selle juh. Kirikuõpetajate vähesuse tõttu kutsus EELK Konstitoorium V. 1945 kirikutööle, oli kirikuõpetaja Kosel, Hanilas, Varblas, 1951–64 Jüris ning 1964–65 Tallinnas Pühavaimu koguduse hooldaja-õpetaja. – Töid oligofrenoped ja –psühhol, eriped alalt. Vaimupuudega laste koolide arendamisel sõjajärgsel ajal ja nende õppeprogrammide koostamisel lähtuti V. seisukohtadest. Avaldanud ka art-id Eesti sisemisjoni ajaloost ning tegutsenud tõlkija ja luuletajana.

T: Mõnda nõdramõistuslike laste hoolekandest ja nende kasvatamisest. Haapsalu, 1921; Isikuraamat. Tln, 1925, 1927; Nõdramõistuslike laste kasvatusasutise ja asutiskooli tegevuse põhijooned. Trt, 1926; Intelligentsi-katseleht Binet-Simon-Boberteg'i järele. // Paranduskasvatus-kirjastik (1928) 5.

B: EE 14, 583–584.

VALMAS (a-ni 1966 **Suuder**), **Anne** (28. X 1941 Valga), raamatuteadlane ja bibliograaf; teenistuja t. Lõpetas 1960 Valga 1. kk-i, 1965 TÜ eesti filol osk-a, M.A. raamatuteaduse alal (1997, TPÜ), vk “Eesti raamat paguluses: kirjastustegevus ja kultuuritaust”, Ph.D. kultuuriajaloo alal (2003, TPÜ), vk “Eestlaste kirjastustegevus välismaal 1944–2000” (Tln, 2003). Täiendas end 1975 Tallinnas Infotöötajate Kvalifikatsioonitöstmise Inst-s ja 1996 Saksamaal. Oli 1965–66 Keila Linnarmt-kogu juh, 1966–69 TPI rmt-kogu bibliograaf, 1970–79 osk-juh, 1979–81 Eesti Rahvusrmt-kogu osk-juh, 1981–89 teenindusdir, 1989–97 Eesti Akad Rmt-kogu väliseesti kirj osk-juh, 1998-03 rmt-kogu dir, 2004-07 TLÜ Akad Rmt-kogu teadur, 2008– väliseesti kirj keskuse juhataja-teadur. – Uurimisvaldkonnad: kultuuriajalugu, väliseesti kultuur, kirj ja kirjastustegevus. Tegelenud teadlaste personaalnimestike süsteemi väljaarendamisega, osalenud Rahvusrmt-kogu hoone projekti väljatöötamisel ja teenindusüsteemi kujundamisel, koost bibliogr- ja metoodikanimestikke, personaalnimestikke (K. Lepik, A. Mälk, K. Ristikivi, M. Under jt) jm andmebaase, väliseesti rmt-u bibliograafia andmebaasi koostaja. Ajakirjade *Kultuur ja Elu* (1980–90) ning *Raamatukogu* (1990–2004) toim-koll-i liige. Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu liige (a-st 1988, juhatuse esinaine 1994–98), Rkl Ametkondadevah Raamatukogukomisjoni bibliogr-komisjoni esimees (1974–84), Eesti Rahvusrmt-kogu nõuk (1998–2002) jmt org-de liige. Väliseesti Kirjanike Liidu preemia (1992), Eesti Kultuurifondi aastapreemia (1993), Eesti Kultuurkapitali aastapreemia (1997), F. Puksoo auhind (2004). Raamatukogutöötaja teenetemedal (1981), Valgetähe IV kl teenetemärk (2001). U 50 teadustr-t.

T: Väliseesti kirjanikke: valiknimestik. Tln, 1989; Kodutanumast kaugemal: valimik artikleid väliseesti kultuurist. Tln, 1994; Eesti raamat paguluses. // Raamatu osa Eesti arengus. Trt, 2001; Pagulasraamat Eesti kultuuripildis. // KK (2005) 2; Relations of Estonian Exile Book to the Native Country and the World. // Book Science=Knygotyra, (2005) 44; Eesti tutvustamine maailmale pagulasilukirjanduse kaudu. // KK (2006) 3; Raamatumõtteid. Tln, 2006; Tallinna Keskraamatukogu 1907–2007 (kaasautor). Tln, 2007; Eesti kirjandus paguluses XX sajandil (kaasautor). Tln, 2008.

B: EKnL, 646; Kes on kes? Eesti 2000, 224; Who's Who in the World 2000, 2213; Meie õppisime raamatukogundust Tartu Ülikoolis. Trt, 1998, 7, 10, 11, 24, 32, 67, 87.

VALMET, Aino (5. IV 1928 Pärnu – 22. III 1993 Tallinn), keeleteadlane; riigiametniku t. Lõpetas 1947 Pärnu 2. kk-i, 1952 TÜ eesti filol osk-a, 1955 TÜ-s asp-i, filol-knd (1956, TÜ), vk “Pluurali partitiiv eesti vanemas kirjakeeles (1524–1857)”. Oli 1947/48 Pärnu I Mittetäieliku Kk-i õpetaja, 1955–63 TÜ eesti k-e kat-i õpetaja, 1963–72 v-õpetaja, 1972–93 dots; 1972–74 oli ka Oulu Ük-i eesti k-e lektor, 1983 õpetas eesti ja soome k-t Novosibirski Ük-s. Õpetas tänapäeva ja praktilist eesti k-t, eesti k-e ja eesti kirjakee ajalugu, eesti dialektol-t, eesti-vene kõrvutavat grammatikat, eesti murdeid, tõlketeooriat, foneetilist transkriptsiooni, juhendas murdepraktikat; koost. õpikud, sh vene üliõpilastele. – Uurimisvaldkonnad: eesti kirjakee ajalugu, dialektol, grammatika, eesti murded. Uuris H. Gösekeni sõnarm-t, A. T. Helle ja Gutsloff'i grammatikat, esimese eestikee ajakirja *Lühhike õppetud* k-t, kirjutas XVII saj ja XVIII saj alguse eesti juhulaulude ning R. Brockmanni eestikee juhulaulude k-ekasutusest. Samuti pälvis tema huvi eesti kirjakee areng XX saj I poolel (eriti J. Aaviku ja J. V. Veski tegevus). Kogus eesti varast juhuluulet, murret Läänemaalt, Kihnust jm Eestist. Soome-Ugri Seltsi liige (a-st 1973). U 100 teadustr-t.

T: H. Gösekeni sõnaraamatust. // KK (1960) 10; Pluurali partitiiv eesti kirjakeele algusperioodil (1524–1686). // TÜ Toim. 117 (1962); Семантические функций партитива в эстонском языке. М, Л, 1964; “Lühhike õppetud” keelelisest küljest. // KK (1966) 11; Leegajused. Valimik soome-ugri rahvalaule (kaasautorid U. Kolk, R. Ritsing). Tln, 1970; 17. sajandi ja 18. sajandi alguse eesti juhuluule (kaasautor V. Alntoa). Tln, 1973; Arnold Kask ja eesti murdeteadus. // KK (1982) 8; Grammatikapeatükk Anton Thor Helle eesti keele õpetuses. // ES ar 29 (1983); Noomeni mitmusevormid J. Gutsloff'i grammatikas. // ES ar 30 (1984); F. J. Wiedemann lõunaestikee murrete uurijana. // Ferdinand Johann Wiedemannin muisto. Helsinki, 1989; Развитие эстонского литературного языка (вопросы реформирования, нормализации и кодификации в 1900–1940 гг. // TÜ Toim. 904 (1990); Eessõna. // Valik eesti kirjakeele vanemaid mälestisi a. 1524–1739. Trt, 1992; Käsü Hansu kaebelaul ja selle keelekasutus. // Akad.

(1993) 1; Reiner Brockmanni eestikeelsete juhulaulude keeletarvitus. // Reiner Brockmanni teosed (koost., toim. E. Priidel). Trt, 2000.

B: TÜ BL I, 254; II, 204; EE 14, 584; KK (1998) 8, 535–540.

VALMIS, Aavo (27. IX 1938 Tallinn), keele- ja pedagoogikateadlane; tööliste p. Lõpetas 1957 Tallinna 2. kk-i, 1967 TÜ ajaloo-k-etsk-a eesti filol alal, 1972 KKI-s asp-i, filol-knd (1973, ENSV TA), vk “Lisand eesti kirjakeeles”, ped-dr (1990, Peterburi Herzeni nim. PedI), vk “История преподавания родного языка в эстонских школах (со II половины 17 века до 1970-х гг)” (Tln, 1986). Oli 1967–70 Tallinna 2. kk-i õpetaja, 1972–78 TPedI eesti k-e ja kirj kat-i v-õpetaja, 1978–80 dots, 1980–83 v-teadur, 1983–91 dots, 1991–93 prof, ühtlasi 1989–96 filol-tsk-a dekaan, 1994–98 TPÜ emak-e didaktika õt-i juh, prof, 1998–99 Tallinna Ped Seminari prof, 1999–2004 Tallinna Sotsiaal-Humanitaarinstit-i *estica* õt-i juh, prof, 2004– kirjastuse TEA autor ja toim. Õpetanud tänapäeva eesti k-t, emak-e didaktikat, eesti k-e kui võõrk-e didaktikat, eesti k-e erikursusi (süntaks jm); koost. üldharidus- ja kõrgkooli eesti k-e õpikuid. – Uurimisvaldkonnad: eesti k-e süntaks, emak-e didaktika, eesti murded, eesti k-e kui võõrk-e didaktika; eesti k Kaukaasia eesti külades; emak-ne kool ja emak-e õpetamine Venemaa eesti koolides; emak-e õpetamise ajalugu. Oli 1984–88 TPedI eesti k-e õppekomplektide efektiivsuse uurimise probleemgrupi tead juhendaja, ühtlasi ka Haridusmin-i eesti k-e kui võõrk-e ainekomisjoni liige. Juhtis murdekogumise eksped-e 1984–91 Kaukaasia eesti külades ja 1991–93 Hiiumaal. Olnud mitme k-ekäsirmt-u koost ja toim. ES (a-st 1971) ja J. Aaviku Seltsi liige (1992–97 asepresident, 1998– juhatus liige). Üle 100 teadustr-e.

T: Mis on lisand. // KK (1972) 6; Eesti keele lisandi piirist. // ES ar 1976. Tln, 1977; Eesti keele süntaks kõrgkoolidele (kaasautor K. Mihkla). Tln, 1979; Eesti keel kõrgkooli astujale. Tln, 1984, 1990; Emakeeleõpetuse struktuuri kujunemine ja areng Eestis 17. saj. teisest poolest kuni 1919. aastani. Tln, 1986; История преподавания родного языка в эстонских школах (1919–70) I–II. Tln, 1986; Emakeele õpetus Venemaa eesti koolides kuni 1937. aastani. Tln, 1997; J. Aaviku keeledidaktika. // Artikleid ja arhivaale II. Tln, 1999; Eesti õigekeelsusgrammatika keskkoolidele (kaasautor L. Valmis). Tln, 1999; Lihtne eesti keele grammatika harjutuste ja võtmega (kaasautor L. Valmis). Tln, 2001,

²2007; Õigekeelsuse käsiraamat. Tln, 2001, ³2004; TEA eesti keele rahvasõnaraamat koos õigekirjareeglitega (kaaskoost ja –toim). Tln, 2008; Eesti keele ortograafia koos harjutuste ja võtmega. Tln, 2009.

B: EE 14, 584; KK (1974) 1, 61; Õpetajate Leht (1990) 28. VII; Сов. пед. (1991) 3, 150–151.

VALMSEN, Karin (2. X 1960 Tartu), biokeemik; juristi t. Lõpetas 1986 TÜ keemia osk-a, 1999 TTÜ-s geenitehnol magistrantuuri ja 2007 doktorantuuri, loodusteaduste magister (1999, TTÜ), vk “Prostaglandiin süntetaas korallist *Plexaura homomalla*”, Ph.D. samal alal (2007, TTÜ), vk “Prostaglandin synthesis in the coral *Plexaura homomalla*: control of prostaglandin stereochemistry at carbon 15 by cyclooxygenases”. Oli 1986–90 KBFI n-teadur, 1990–96 KI n-teadur, 1996–97 Uppsala Ük-i farmakol osk-a külalisteadur, 1997–2008 TTÜ KI bioorg keemia õt-i teadur, 2008–09 OÜ *Protobios* teadur, 2010– TTÜ geenitehnol õt-i v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: valkude struktuur-funktsioon sõltuvus; prostaglandiinide süntees korallis *Plexaura homomalla*, prostaglandiinide sünteesi 15. asendi stereospetsiifika aminohappelised determinandid; tsüklooksügenaasi katalüüsi ja inhibeerimise iseärasused; bioaktiivsed lipiidid (metabolism, signaaliülekanne ja regulatsioon). Eesti Biokeemia Seltsi (1986–) ja Eesti Keemia Seltsi (1990–) liige. EV teaduspreemia (2002, koll-s). Üle 10 teadustr-e.

T: Cytochromes P450 with bisallylic hydroxylation activity on arachidonic and linoleic acids studied with human recombinant enzymes and with human and rat liver microsomes (kaasautor). // J. Pharmacol. Experim. Therapeutics 284 (1998) 1; The origin of 15R-prostaglandins in the Caribbean coral *Plexaura homomalla*: Molecular cloning and expression of a novel cyclooxygenase (kaasautor). // Proc. National Acad. Sci. USA 98 (2001) 14; Structural and functional comparison of 15S- and 15R-specific cyclooxygenases from the coral *Plexaura homomalla* (kaasautor). // Eur. J. Biochem. 271 (2004) 17; A critical role of non-active site residues on cyclooxygenase helices 5 and 6 in the control of prostaglandin stereochemistry at carbon 15 (kaasautor). // J. Biol. Chem. 282 (2007) 38; Identification of a functional allene oxide synthase-lipoxygenase fusion protein in the soft coral *Gersemia fructifera* suggest the generality of this pathway in octocorals (kaasautor). // Biopchim. Biophys. Acta 1780 (2008) 2.

B: <https://www.etis.ee>.

VALS (1957–60 **Heuer**), **Helju** (pseud. *Hille Sarem, Krista Varju*) (1. III 1929 Tartu – 31. V 2011 Tartu), filoloog, keeleteoimetaja ja stilist, eesti keele puhtuse eest võitleja; rätsepa t. Lõpetas 1948 Tartu 2. kk-i, 1953 TÜ eesti filoloogina. Töötanud sealtpeale *Postimehe* (a-ni 1989 *Edasi*) ja 1993–97 *Kulleri* toimetuses, oli 1998–2008 Eesti Meedia k-enõunik. Teenekas eesti ajakirjandusk-e harija, k-etoimetajate juhendaja. Algas 1958 *Edasis* k-eküsimuste püsirubriigi, avaldanud *Edasis*, *Postimehes* jt väljaannetes kümneid art-eid tänapäeva eesti ajakirjanduse k-epruugist. Paljude rmt-te toim. Eesti Ajakirjanike Liidu keele- ja tõlkesektsiooni aseesimees (1958–), liidu auliige (2002–), ühingu Eestluse Elujõud ja Eesti Keele Kaitse Ühingu asutajaliige (1999). Eesti Ajakirjanike Liidu kauni eesti keele auhind (1997), F. J. Wiedemanni keeleauhind (2003). Valgetähe III kl teenetemärk (2005). Tartu aukodanik (2006).

T: Pipart keele peale. Trt, 2000; Omasõnade mäss. // Eesti Keele Kaitse Ühingu kogumik 1 (2001).

B: EE 14, 584; 1000 tartlast, 473; Eesti Naine (2005) aug.

VALSINER, Aleksander (18. II 1903 Vohnja v, Virumaa – 5. X 1972 Tallinn), pedagoog ja haridustegelane; põllutöölise p, Jaan V-i isa. Lõpetas 1922 Tapa Gümni-i, õppis 1922–24 TÜ filoso-fsk-s, lõpetas 1929 mat-loodustsk-a ja ühtlasi TÜ didaktilis-metoodilise seminari, õppis 1949–50 Moskvaa ÜK(b)P KK kõrgemas parteikoolis. Oli 1929–31 Saaremaal Kõnnu algkooli, 1931–38 Saaremaa Ühisgümni-i ja Kuressaare merekooli õpetaja, 1938–40 Tallinna ÕS-i õpetaja, 1940 haridusmin-i abi, 1940–50 ENSV haridusmin-i aset (1941–44 NSVL tagalas, korraldas Tšeljabinskisse evakueeritud õpetajate ja õpilaste arvelevõtmist ning asutas eesti õppek-ga klasse ja koole), 1950–59 VÕTI ja 1959–65 PTUI dir; a-st 1965 pensionil. – Töid keskkonnahariduse, looduskaitse ja ped alalt. Tõlkis vene k-st loodusteaduse õpikuid (IV kl-le), oli kogumiku *Kool ja looduskaitse* toim. ENSV TA Looduskaitse Komisjoni liige ja hiljem aseesimees. ENSV tnl õpetaja (1945).

T: Põhja-Eesti matkateedel. // Nõuk. Kool (1965) 5; Looduskaitse kasvatustöö laiemale pedagoogilisele alusele. // Nõuk. Kool (1967) 4; Looduskaitse kasvatustöö organiseerimisest pioneerilaagrites. Tln, 1969; Õppekäigud salumetsa. Tln, 1977.

B: AAUT II, 240; EE 14, 584.

VALSINER, Jaan (29. VI 1951 Tallinn), psühholoog; Aleksander V-i p. Lõpetas 1969 Tallinna 7 kk-i, õppis 1969–70 TPedI-s inglise k-t, lõpetas 1976 TÜ psühhol osk-a, 1976–1979 samas asp-i, Ph.D. (1981, Põhja-Carolina Ük). Oli 1976–80 TÜ loogika ja psühhol kat-i õppejõud. Elab a-st 1980 USA-s, olnud 1980–81 Minnesota Ük-i (Minneapolis) ja 1981–97 Põhja-Carolina Ük-i (Chapel Hill) psühhol-õppejõud (a-st 1993 prof), a-st 1997 Clarki Ük-i (Massachusetts) psühhol osk-a prof. Olnud Berliini Tehnikaük-i, Brasilia Ük-i, Cambridge'i Ük-i, Giesseni Justus Liebigi Ük-i, Melbourne'i Ük-i, Max Plancki Psühhol-inst-i ja TÜ külalisprof, osalenud TLÜ psühhol eriala arendamises, õppejõudude ja doktorantide kaasamises rahvusv uurimisprojektidesse jm. – Uurimisvaldkonnad: arengu-, kultuuri-, lapse-, etno- ja sotsiaalpsühhol. Avaldanud käsirmt-id, üle 10 monogr ning arvukalt art-id, olnud paljude erialarmt-te toim ja kaastoim, a-st 1995 ka enda asutatud psühhol-ajakirja *Culture and Psychology* toim ja a-st 2007 ajakirja *Integrative Psychological and Behavioral Science* toim. Mitmete erialaorg-de liige. TLÜ audr (2008). A. von Humboldti preemia (1995). Valgetähe IV kl teenetemärk (2001).

T: Culture and the development of children's action. New York, 1987, ²1997; Developmental psychology in the Soviet Union. Indianapolis, 1988; Human development and culture. Toronto, 1989; Understanding Vygotsky (kaasautor R. van der Veer). Oxford, 1991; The guided mind. Cambridge, 1998; Culture and human development. London, 2000; The social mind (kaasautor R. van der Veer). New York, 2000 Culture in minds and societies: foundation of cultural psychology. New Delhi, 2007; Oxford Handbook of Culture and Psychology. New York, 2011.

B: EE 14, 584.

VALT, Lembit (2. VIII 1934 Saaluse v, Võrumaa – 21. X 2008 Tallinn), filosoof, teadusloolane; talupidaja p. Lõpetas 1951 Vastseliina Kk-i, 1957 TÜ füüsika osk-a, 1961 TÜ-s asp-i, filos-knd (1963, LÜ), vk “Познавательное значение модельных

представлений в физике”. Oli 1957–60 TÜ üldfüüsika kat-i asst ja v-õpetaja, 1960–66 filosoofia kat-i v-õpetaja, 1966–68 kat-i juh kt, 1967–70 dots, 1970–81 AI filosoofia sektori juh, 1981–89 ENSV TA filosoofia kat-i juh, a-st 1986 ka TPÜ õppejõud, sh 1993–97 teadusloo ja teadusmetodol õt-i prof, a-st 1997 emeriitprof. Õpetas üldfüüsikat, füüsika ajalugu, teaduse metodol, filosoofia, globaalprobleematikat jm; koost. ja tõlkinud õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: teadusmetodol (mudelite teooria), teaduse ajalugu, teadusfilosoofia ja globaalprobleemid. Rajas ja arendas AI-s välja filosoofia sektori ning selle uurimissuunad. Teadusmetodol uurimissuuna rajajaid Eestis. Osales NSVL teadusdelegatsioonide koosseisus paljude rahvusv-teadusfilosoofia kongresside, seminaride ja nõupidamiste töös. Kõrgelt hinnatud lektor, erinevate teadusalade metodol-seminaride erudeeritud juhendaja, raadio- ja televisioonisaadete autor, tunnustatud publitsist. ENE peatoim aset (1972–77) ja ENE/EE toim-koll-i liige (1972–99), filosoofia märksõnastiku koost ning u 250 art-i autor. Eesti Tuleviku-uuringute Inst-i asutajaid (1991). TTEÜ liige (1969–2008), Eesti Teadusnõukogu (1990–95) ja kõrghariduse hindamise nõukogu liige (1995–2000). Tallinna aukodanik ja teenetemärgi kavaler (2006). ENSV rkl preemia (1977).

T: Метод моделирования и некоторые философские проблемы истории и методологии естествознания (koost ja kaasautor). Tln, 1975; Teaduse metodoloogia: ülevaade põhiküsimustest (kaasautor). Tln, 1979; Globaalprobleemid ja tulevikutsenaariumid (kaasautor E. Savisaar). Tln, 1983; Sõna ja tegu Albert Schweitzeri eetikas. // EL (1985) 9; Eesti teadusfilosoofia vastuseisust parteiideoloogiale. // Teaduslugu ja nüüdisaeg IX. Tln, 1994.

B: TÜ BL I, 458; EE 14, 584; Võrumaa ja võrulased. Tln, 1986, 117; Postimees (2008) 24. X.

WALTER (Valter), Hannes (3. XII 1952 Tallinn – 26. XI 2004 Tallinn), sõjaajaloolane; ins-i ja kunstniku p. Lõpetas 1971 Tallinna 10. kk-i, 1978 kaugõppes TÜ ajaloo osk-a, Ph.D. kultuuriajaloo alal (2000, TPÜ), vk “Eesti teenetemärgid”. Oli 1978–89 AI teadur, 1989–92 Eesti Ajaloomuuseumi Maarjamäe filiaali juh, 1992 Riigikantselei sotsiaalelu osk-a juh, 1992–93 kaitseministri aset, 1993–94 Kaitsemin-i kantsler, 1994–95 turvafirma ESS tegevdir, 1995–97 ajakirja *Mees* peatoim, 1997–99 kaitseministri nõunik, 1999–2001 Kaitsemin-i avalike suhete nõunik, 2001–04 Laidoneri Muuseumi dir. Luges

1990–92 Helsingi Ük-s, 1993 Oulu Ük-s, 1995–96 TKÜ-s ja 1997 Euroök-s eesti ajalugu. – Uurimisvaldkonnad: sõjaajalugu, eesti ohvitseride saatus, faleristika, militaarne sümboolika. Osales aktiivselt EV taastamisel ja Eesti lähiajaloo lünkade täitmisel, avaldas perioodikas arvukalt art-id Vabadusõja ja Eesti riigitegelaste saatusse kohta, tegi tele- ja raadiosaateid. Kogumike *Kahe maailmasõja väejuhid* (2000-2001) ning *Eesti ohvitserid ja sõjandustegelased* (1998, 2002, 2003) kaasautor. Dok-filmide *Tagasi Euroopasse* (1989) ja *Kaks rahvast – üks meri* (1990) stsenaariumide autor. Korraldas Ü. Uluotsa käsikirja *Nad täitsid käsku. Eesti ohvitseride saatus* väljaandmise (1999), oli rmt-u toim ja eessõna autor. EE kaasautor. Rkl sõjamuuseumi (Laidoneri Muuseumi) loojaid (2001) ja ülesehitajaid ning muuseumi armt-u väljaandmise algatajaid (esimene ilmus 2002). EMKS (1987) ja selle Nõmme abikomitee (a-st 1988 Nõmme Heakorra Selts) asutajaid (1989–90 ja 1992–95 viimase esimees), Eesti Akad Sõjaajaloo Seltsi asutajaid (1988, esimees 1992–98), EV heraldikanõuk liige (1992–), Eesti Sõjahaudade Hoolde Liidu asutajaid (1993, president 1997–2004), Eesti Sõjaajaloo Komisjoni asutajaliige (2004), Rootsi Armeemuuseumi Sõprade Seltsi (1990) ja Soome Sõjalise Pärimuse Ühingu (1999) välisliige. K. Raua preemia (1978). Kaitsemin-i Teeneterist (1998), kaitseväe juh Teenetemärk (1999), Soome Sinine Rist (1999), Soome Lõvi komandöri rist (2000). Üle 30 teadustr-e.

T: Ausalt ja avameelselt Landeswehri sõjast. Tln, 1989; Ausalt ja avameelselt Eesti suurmeestest. Tln, 1990; Eesti ajalugu ärkamisajast tänapäevani (kaasautor). Tln, 1992; Johan Pitka 125. Kodanik ja admiral (kaasautor). Tln, 1997; Eesti teenetemärgid. Tln, 1998, ²2003; Kindral Johan Laidoner – 115 aastat sünnist. Tln, 1999; Nad andsid kõik: Vabadussõjas langenud ohvitserid (kaasautor T. Tojak). Tln, 2000; Estonian national units in World War II in German and Finnish armed forces. // Latvia in World War II. Riga, 2000; Soomusrongid. // Laidoneri Muuseumi ar 1. Tln, 2002; Sada aastat sõda, sada aastat ohvreid. Tln, 2002; Soomusautod Maailmasõjas. // Laidoneri Muuseumi ar 2 (2003); Võitlused Läänemerel 1918–1919 (kaasautorid M. Õun, P. Sammalsoo). Tln, 2003.

B: EE 14, 584–585; EMaBL, 596; Eesti ohvitserid ja sõjandustegelased I. Tln, 1998, 174–175; Laidoneri Muuseumi ar 4 (2004), 206–207; Postimees (2004) 29. XI; Sirp (2004) 3. XII.

WALTER, Hans Hermann Eduard von (21. X 1864 Anne mõis Valga läh, Liivimaa – 21. XII 1901 Kotelnõi saar), arst, polaaruurija-ornitoloog; baltisakslane, mõisniku p. Lõpetas 1883 Tartu gümni-i, 1891 TÜ arstitsk-a, med-dr (1892, TÜ), vk “Über den Schwefel- und Phosphorgehalt der Milzzellen des Rindes in seinen verschiedenen Entwicklungsstadien”. Täiendas end 1895–96 Berliinis ja Viinis. Oli 1892–95 Riia koolerabarakki asst ja linnahaigla arst, 1896–99 Tartus praktiseeriv arst, 1899 osales N. Knipovitši eksped-s Barentsi merel (valmistumaks polaareksped-ks), 1900–01 oli E. von Tolli juhitud Vene polaareksped-i arst ja zooloog. Haigestus eksp-l ja suri Uus-Siberi saarestikku kuuluval Kotelnõi saarel. W-i ornitol vaatlused üldistas hiljem Ptb TA zooloogiamuuseumi töötaja V. Bianchi. W-i nime kannavad üks Kotelnõi saare neem ja platoo ning mandril Taimõri lahe üks sopp. – Uurimusi Arktika linnustikust.

T: Ornitologische Beobachtungen an der westlichen Taimyrhalbinsel in September 1900 bis August 1901. // Ежегодн. зоол. музея АН 15 (1901) 4; 16 (1902) 5; V. Bianchi. Zoologische Ergebnisse der russischen Expedition nach Spitzbergen. // Ann. Mus. Zool. St. Pbg. 7 (1902).

B: DbBL, 848; AAUD, 829; Die Aerzte Livlands, 418–419; EL (1958) 1, 441; (1967) 7, 426–427.

E. Tammiksaar

WALTER, Julius Piers Ernst Hermann (12. II 1794 Volmar (Valmiera) – 14. XII 1834 Tartu), teoloog; baltisakslane, arsti p. Lõpetas 1811 Tartu Gümni-i, õppis 1811–14 ja 1815–17 TÜ usustsk-s, 1814–15 Jena ja Göttingeni ük-des, *dr. phil.* (Jena), vk “Wissenschaftliche Begründung des Religions-Philosophie”. Ordineeriti 1817, oli 1817–23 Liivimaal pastor, 1823–30 Volmaris *pastor primarius*, 1830–34 TÜ praktilise teol prof, ühtlasi 1832 ka usustsk-a dekaan. Omandas Saksamaal põhjaliku ettevalmistuse filos-s, eriti Hegeli filos-s, mille pooldajana oskas oma ped-s tegevuses äratada huvi filos ja filos-se mõtlemise vastu peale teol-üliõpilaste ka laiemalt haritlaste hulgas. Oli tegev *Dorpater Jahrbücher*’i väljaandmisel.

T: Glaube – Vernunft, Glauben – Wissen und Wissenschaft. Beiträge zu einer wissenschaftliche Begründung des Religions-Philosophie. Dorpat, 1820; Vier Predigten. Dorpat, 1830.

B: *Левицкий* I, 56; DbBL, 848; Die Evangelische Prediger Livlands bis 1918. Köln, Wien, 1977, 469–470; *L. Raid*, 33, 38, 41 82.

L. Raid

VALTIN, Juhan (29. VIII 1947 Tallinn), tehnikateadlane. Lõpetas 1965 Tallinna 1. kk-i, 1970 TPI energ-*tsk*-a elektriins-na elektrivõrkude ja –süsteemide erialal, 1976 TPI-s asp-i, tehnikaknd (1979, Leningradi PI) vk “Математическое моделирование нагрузок узлов электроэнергетической системы”. Oli 1970–73 Eesti Maahitusprojekti ins, 1977–86 TPI elektrisüsteemide kat-i asst, 1986–89 v-õpetaja, 1989–1992 TTÜ elektrisüsteemide kat-i ja 1992–2007 elektroenerg inst-i dots, 2007– elektroenerg inst-i kõrgepingetehnika õt-i juh, prof, ühtlasi 1994–2001 ka A-õpikonna juh, 2001–05 ja 2006– energ-*tsk*-a õppeprodekaan, 2005–06 energ-*tsk*-a dekaani kt. Lugenud energ ökon, elektrivõrkude, elektrituru jt kursusi. – Uurimisvaldkonnad: energiasüsteemi koormuste mat modelleerimine (sh mittetäieliku info tingimustes), elektrienergia hajatootmise struktuuri optimeerimine, energiasüsteemide maj analüüs, linnade ja maakondade energ arengukavad, õppekavade arendus. Rahvusv Energ Assots-i, Elektroenerg Seltsi asutajaliige (1992). TTÜ medal *Mente et Manu* (1997). Üle 40 teadustr-e.

T: Assessment of electricity supply interruption in Estonian power system (kaasautorid P. Raesaar, E. Tiigimägi). // *Oil Shale* 22 (2005) 2; Combined assessment of electricity supply interruption costs (kaasautorid P. Raesaar, E. Tiigimägi) // *WSEAS Transactions on Power Systems* 1 (2006) 5; Cooperation between Tallinn University of Technology and leading power companies (kaasautor T. Metusala) // *European Models of Synergy between Teaching and Research in higher Education*. (2006); Strategy for analysis of loss situation and identification of loss sources in electricity distribution networks (kaasautorid P. Raesaar, E. Tiigimägi) // *Oil Shale* 24 (2007) 2S; Assessment of electricity supply interruption costs in Estonian power system (kaasautorid P. Raesaar, E. Tiigimägi). // *Oil Shale* 24 (2007); Combined heat and power plants balancing wind power (kaasautor R. Kuhi-Thalfeldt): // *Oil Shale* 26 (2009) 3.

B: TPI 1936–1986, 427; TTÜ ar XV (2007), 179; Tallinna Tehnikaülikooli Elektroenergeetika Instituut 1918–2008. Tln, 2008, 163.

WALTZ, Ernst Christian Otto (10. II 1844 Heidelberg, Saksamaa – 3. III 1918 Heidelberg), ajaloolane; sakslane, kondiitri p. Lõpetas Heidelbergis gümn-i, õppis 1862–64 Heidelbergi, seejärel Göttingeni ja Bonni ük-des ajalugu ja õigusteadust, *dr. phil.* (1865, Heidelbergi Ük), vk “Ueber der Wiener Vertrag vom 22 november 1535”. Oli 1868–1874 Heidelbergi Ük-i eradots, 1874–75 ajalooprof, 1875–80 TÜ dots, 1880–1900 prof, ühtlasi 1880–81 ajaloo-k-etsk-a dekaan ja 1891–94 TÜ prorektor, 1892 täitis lühemat aega ka rektori kohustusi. 1900 lahkus TÜ-st, läks Saksamaale. Luges TÜ-s reformatsiooniperioodi ja Eur. riikide ajalugu. – Uurimisvaldkond: Euroopa kesk- ja uusaja ajalugu (sh reformatsiooni ajalugu). Uuris 1865–68 Saksamaa ja Austria arhiivides reformatsiooniperioodi allikaid, 1878 oli tead. lähetuses Hispaanias jm Euroopas.

T: Zur Geschichte der Belagerung von Wien 1529. // Forsch. dt. Gesch. 6 (1866); Ueber die Wahlverschreibung Karls des fünften in ihrer Genesis. // Forsch. dt. Gesch. 10 (1870); Zur Kritik der Lutherlegende. // Z. Kirchengesch. 2 (1878); Zur spanischen Reformationsgeschichte. // Z. Kirchengesch. 4 (1881); Father Bartolome de las Casas. Bonn, 1905 (uustr 2008).

B: *Левицкий* II, 399–401.

VALVERE, Vahur (30. VI 1957 Tallinn;), arstiteadlane, onkoloog; Ülo V. p. Lõpetas 1975 Kuressaare Kk-i (1952–88 Kingissepa Kk), 1982 TÜ arstitsk-a, 1987 Moskvas Ülel Onkol-keskuses asp-i, med-knd (1988, samas), vk “Сравнительное изучение фарморубицина, адриамицина и отечественного доксорубицина при раке молочной железы”. Täiendanud end kliinilise onkol ja kasvajate süsteemse ravi alal 1989 ja 1991 Leningradis, 1990 Moskvas ja Helsingi Ük-s, 1994 Tokio Rkl Vähinst-s, hiljem ka Rootsisis, Austrias jm, osalenud a-st 1989 Eur. Onkoloogide Kooli ja Eur. Med-se Onkol Ühingu koolitustel. Oli 1982–84 Moskvas Ülel Onkol-keskuse ordinatuuris, 1987–91 EKMI kliinilise onkol osk-a teadur, 1991–95 osk-a juh, 1995–99 Eesti Onkol-keskuse ülemarst, 2000–02 ravijuht ja kemoterapia osk-a juh, 2002–07 Põhja-Eesti Regionaalhaigla onkol-keskuse juh ja kemoterapia ülemarst, 2007– onkol keskuse

teadus- ja arendusdir, ühtlasi a-st 2007 TTÜ Tehnomeedikumi kliinilise med inst-i onkol dots. – Uurimisvaldkond: vähkkasvajate (pms rinnavähi) diagnostika ja ravi. Sotsiaalmin-i onkol konsultant (1994–). Eesti Onkoloogide Seltsi liige (1987, esimees 1996–2001), Eesti Arstide Liidu liige (1993–), Eesti Vähiliidu juhatuse liige (1992–, juhatuse esimees 2003–), Eur. Med Onkol Ühingu liige (1998–, Eesti esindaja 2000–07, dir-te nõuk liige 2005–07), Rahvusv Rinnavähi Töögrupi (2001–), Am. Kliinilise Onkol. Ühingu liige (2002–) jm. Üle 30 teadustr-e, aimetr-d.

T: Total antioxidant status and oxidative stress in the blood of adriamycin-treated malignant lymphoma patients (kaasautor R. Birk). // Eur. J. Pharm. Sci. 5 (1997) Suppl.; Tumor microvessel density as predictor of chemotherapy response in breast cancer patients (kaasautor). // Br. J. Cancer 86 (2002) 12; Irinotecan in combination with 5-fluorouracil and folinic acid or with cisplatin in patients with advanced gastric or esophageal-gastric junction adenocarcinoma: results of a randomized phase II study (kaasautor). // Ann. Oncol. 15 (2004) 12; Rinnavähi prognostilised markerid. // Lege Artis (2004) 4; Randomized phase III study comparing irinotecan combined with 5-fluorouracil and folinic acid to cisplatin combined with 5-fluorouracil in chemotherapy naïve patients with advanced adenocarcinoma of the stomach or esophagogastric junction (kaasautor). // Ann. Oncol. 19 (2008) 8; Tervise ABC (kaasautor). Tln, 2009.

B: H. Merila-Lattik, 1103; <https://www.etis.ee>.

VALVERE, Ülo (5. XI 1925 Tartu – 12. IX 2008 Kuressaare), arsiteadlane, onkoloog; kooliõpetajate p, Vahur V. isa. Lõpetas 1945 Haapsalu Kk-i, 1951 TÜ arstitisk-a, 1962 EKMI-s asp-i (suunamisega Leningradi Onkol Inst-i), med-knd (1965, ENSV TA), vk “Kusepõie tüsistused meestel peale pärasoole vähi radikaalseid operatsioone”. Oli 1951–53 Kingissepa Rajoonihaigla (endine ja hilisem Kuressaare Haigla) kirurg, 1953–59 kirurgia osk-a juh ning onkoloog, 1962–75 haigla peaarsti aset ravi alal ja onkoloog, 1975–80 Tallinna Sadama Haigla laevaarst, 1980–86 Vab Onkol-dispanseri peaarst (ühtlasi ENSV peaonkoloog), 1986–92 Kuressaare polikliiniku onkoloog, 1992–94 piirivalve Saaremaa piirkonna med-teenistuse ülem, 1994–95 OÜ Luukas onkoloog. – Töid vähktõve avastamisest ja ravist. Oluliselt tõhustanud onkol abi Saaremaal. Osales

Eesti Vähiregistri arendamises ja digitaliseerimises. Saaremaa Arstide Seltsi liige ja auliige, Eesti Seniorkirurgide Seltsi auliige. Üle 30 teadustr-e.

T: Väikese vaagna vegetatiivsete närvide topograafiast kirurgia seisukohalt. // NET (1962) 4; Pärasoole vähi varajasest avastamisest ambulatoorsel läbivaatusel. // NET (1963) 4; Pärasoole radikaalse operatsiooni järgsed kusepõie tüsistused. // NET (1964) 4; Kirurgilis-anatoomilised orientiirid rektumi radikaalsete operatsioonide puhul. // Maatervishoiu küsimusi. Tln, 1976; Urogenitaaltrakti tüsistusi pärast pärasoolevähi kirurgilist ravi. // Samas.

B: *H. Merila-Lattik*, 1103–1103; NET (1965) 3, 238; Hippokrates 67 (2005) 636, 637; Meie Maa (2008) 18. IX; EA 87 (2008) 11, 905.

R. Juursoo

VANA, Marko (13. VII 1972, Võru), keskkonnafüüsik. Lõpetas 1990 Põlva Kk-i, 1994 TÜ füüsika osk-a keskkonnafüüsika erialal, M.Sc. keskkonnafüüsikas (1996, TÜ), vk “Atmosfääri aerosoolse saaste leviku eksperimentaalsest uurimisest”, Ph.D. samal alal (2002, TÜ), vk “Formation and evolution of atmospheric aerosol size spectrum by the occurrence of nucleation burst events in the atmospheric boundary layer; transport of the climatically active particulate air pollution”. Oli 1994–97 TÜ keskkonnafüüsika inst-i v-laborant, 1998–2000 v-ins, 2001–02 erakorr asst, 2003–04 erakorr lektor, 2004–07 teadur ja lektor, 2007–10 erakorr teadur, 2011– teadur, ühtlasi 2005–10 ka Helsingi Ük-i teadur. – Uurimisvaldkonnad: atmosfääriaerosooli ja aeroioonide dünaamika, teke kontinentaalses ja merelises piirkihis, osakelise õhusaaste levi, aerosooli leviku ja dünaamika modelleerimine. Rahvusv aerosooliuurijate ühingu *Gesellschaft für Aerosolforschung* liige (alates 1997). Üle 70 teadustr-e.

T: Experimental study of the air pollution transport by synchronized monitoring of atmospheric aerosols (kaasautorid E. Tamm, M. Viil). // *Atmospheric Environ.* 33 (1999) 28; Small-particle concentration fluctuations at a coastal site (kaasautor). // *Atmospheric Res.* 63 (2002) 3–4; Comparative study of nucleation mode aerosol particles and intermediate air ions formation events at three sites (kaasautor). // *J. Geophys. Res.* 109 (2004) D 17; Charging state of atmospheric nanoparticles during the nucleation burst events (kaasautor). // *Atmospheric Res.* 82 (2006) 3–4; Towards direct measurement of

atmospheric nucleation (kaasautor). // Science 318 (2007) 5847; Characteristic features of air ions at Mace Head on the west coast of Ireland (kaasautor). // Atmospheric Res. 90 (2008) 2–4.

B: <https://www.etis.ee>.

VANAASEME, Ülo (13. XI 1930 Tartu), majandusteadlane. Lõpetas 1949 Tartu 1. kk-i, 1954 TÜ õigustsk-a, maj-knd (1965, TÜ), vk “Некоторые вопросы распределения чистого дохода колхозов (на материалах колхозов Эстонской ССР)”. Oli 1954–67 TÜ pol ökon kat-i v-õpetaja, 1967–88 dots, 1988–91 prof, 1991–95 rahvamaj ja ettevõtetemaj inst-i korr ja erakorr prof, a-st 1995 emeriitprof. Õpetanud pol ökon erikursust, maj-teooriat. – Uurimisvaldkond: põllum-ökon. üle 40 teadustr-e.

T: Kolhoositootmise rentaablus ja kasum. Tln, 1967; Экономическая эффективность сельскохозяйственного производства и стимулирования ее роста. Tln, 1981; Agraartööstuslik integratsioon ja majandussuhete täiustamine. Tln, 1983.

B: TÜ BL I, 485; II, 204; EE 14, 585; EMaBL, 565.

VANASELJA, Leiger (17. XI 1926 Tallinn – 12. VII 2001 Tallinn), tehnikateadlane; raamatupidaja p. Lõpetas 1946 Tallinna 10. kk-i, 1951 TPI ehitusins-na, tehnikaknd (1964, TPI), vk “Õhukeseseinaliste armeerimata silikaltsiidetailide tootmine”. Oli 1952–54 Ehituse TUI n-teadur, 1954–61 Ehitusmaterjalide Katsetehase peains ja eksperim-osk-a juh, 1961–66 Silikaltsiidi TUPI teadusosk-a juh, 1967–74 EKE Projekti teadusosk-a juh, 1974–92 Teadus-Tootmiskoondise Desintegraator teadusosk-a juh ja teadusdir. – Uurimisvaldkond: ehitusmaterjalide (pms silikaltsiidi) tootmise tehnol. Teinud rakenduslikke uurimistöid materjalide desintegraatortöötuse, sh lubja ja liiva baasil toodetava silikaltsiidi tehnol alal, töötanud välja silikaltsiidist õhukeseseinaliste paindele töötavate ehitusdetailide tehnol, osalenud autoklaavsete ehitusmaterjalide tootmise desintegraatormenetluse loomisel ning suuremõduliste silikaltsiitoodete vormimis- ja autoklaavimisõpetuse loomisel. Oli esimese Austria-Eesti ühisetevõtte *DESSIM* ehitusmaterjalide sektsiooni juh ning osales tead-tehnilise abi osutamisel silikaltsiiditehaste käivitamisel ja personali väljaõppel NSVL-s (1958–62, 1966–72), Itaalias (1961, 1963, 1964), Jaapanis (1963) ja Egiptuses (1980, 1989). Ülel

Mehhanokeemia Assots-i nõuk liige. ENSV tnl leiutaja (1962). 54 teadustr-t, 18 autorit-t, 12 välisriikide patenti.

B: Автоматизация управления процессом запаривания автоклавных изделий. // Строит. материалы (1956) 7; О некоторых показателях прочности силикальцита. // Силикальцит. Спец. вып. (1964); Einige Probleme der Entwicklung der Desintegrorttechnologie (kaasautorid A. Purga, B. Kipnis). // Kurzreferate IX Symp. der Mechanoemission und Mechanochemie. Berlin, 1983; О дезинтеграторной технике и технологии (kaasautor B. Kipnis). // Технология сыпучих материалов – химтехника 91. Ярославл, 1991.

VANATOJA, Alo (3. XI 1970 Tallinn), entomoloog; töölise p. Lõpetas 1989 Tallinna 3. kk-i, 1993 TÜ biol osk-a loomaökol alal, M.Sc. loomaökol. alal (1995, TÜ), vk “Нарникувõла tasumisest suure jahumardika (*Tenebrio molitor* L.) valmikutel”, 1995–99 TÜ doktorant. Oli 1994–98 ZBI v-laborant, 1999 EPMÜ põllum- ja keskkonnainst-i erakorraline teadur, 2000–04 teadur, 2005– EMÜ sama inst-i teadur. Õpetanud loomafüsiol, loomade ökofüsiol; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: putukate füsiol, loomade ökol, süstemaatika ja kaitse. LUS-i liige (1992–). 15 teadustr-t.

T: Diversity in gas exchange and muscular activity patterns in insects studied by a respirometer-actograph (kaasautorid U. Tartes, A. Kuusik). // *Physiol. Entomol.* 24 (1998) 2; Body movements and their role as triggers of heartbeats in pupae of the colorado potato beetle *Leptinotarsa decemlineata* (kaasautor). // *Physiol. Entomol.* 26 (2001) 2; Electrophysiological identification of cold receptors on the antennae of the ground beetle *Pterostichus aethiops* (kaasautor). // *Physiol. Entomol.* 28 (2003) 2; Maintenance of larval polymorphism in *Orgyia antiqua* (Lepidoptera: Lymantriidae): evaluating the role of temperature (kaasautor). // *Environ. Entomol.* 36 (2007).

B: <https://www.etis.ee>.

VANAVESKI, Kadi (pseud. *Helen Kalda, Mari Vamba*) (5. VII 1944 Tallinn), teatrikriitik ja -loolane; tarbegraafiku t. Lõpetas 1962 Keila Kk-i, 1968 Leningradi Rkl Teatri-, Muusika- ja Kinematograafiainst-i teatriloo alal, 1974 samas asp-i, kunstiteaduste

knd (1976, samas), vk “Режиссура Вольдемара Пансо”. Oli 1968–71 Tallinnas Teatri- ja Muusikamuuseumi v-teadur, 1975 *Õhtulehe* kultuuritoim, 1977–87 Noorsooteatri kirj- ala juh, ühtlasi 1977–89 Kultuurimin-i Teatrite Val repertuaaritoim, 1989 ajalehe *Meremees* toim, 2001–06 ajakirja *Meremees* peatoim, 2007– toim. – Avaldanud teatrikriitikat ajakirjades *TMK*, *Teamp*, *Teatrimärkmik*, ajalehtedes *Sirp ja Vasar* jt. ning isiku- ja teemakogumikes. Olnud väljaande *Teatrimärkmik* toim.

T: Kes see keelab // *TMK* (1990) 2.

B: ETrBL, 771–772.

WANRADT (Wenrodt, Wanrade jt), Simon (u 1500 Kleve, Reinimaa – 1567 Danzig), vaimulik ja kirjamees; sakslane; *mag. theol.* (1530, Wittenbergi Ük). Oli 1525–29 reformatsiooni jutlustaja Tartus, 1532–36 Tallinnas Niguliste kiriku pastor, elas seejärel mõnda aega Läänemaal Tolli mõisas, 1542 oli Paides, hiljem Viljandis ja Lemsalus (Limbažis) ning 1561 Vilniuses jutlustaja, a-st 1563 Danzigis pastor. Arvatavasti Tallinna magistraadi otsusel koostas katekismuse, mille tõlkis eesti k-de tollane Tallinna Pühavaimu kiriku õpetaja Johann Koell. Alamsaksa ja eestik-se rööptekstiga rmt trükiti 1535 Wittenbergis. Tegemist on vanima osaliselt säilinud eestik-se trükisega, mille k-s leidub Põhja-Eesti idamurrete tunnuseid, rmt-u lõpus on 14-realine alamsaksak-ne eesti murrete iseloomustus. Arvatavasti keeleliste puuduste tõttu keelas Tallinna raad 1537 rmt-u levitamise, see hävitati. U 120 lk-st koosnenud rmt-u 11 lehe katkendid (säilitatakse TLA-s) leidis 1929 H. Weiss ühe luterlike tekstide sisaldava rmt-u kaantest.

B: EBL TK, 362–363; EE 14, 170, 586; EKrL, 648; *H. Weiss, P. Johansen*. 400-aastane eesti raamat. Tln, 1935; *T. Põld*. Kullamaa katekismuse lugu. Trt, 1999; *T. Põld*. Simon Wanradti katekismus 1535. // *Usuteaduslik Ajakiri* 51 (2003) 1.

VAPPER, Einar (14. XI 1929 Männikvere k, Virumaa – 7. IV 1992 Tallinn), pedagoog ja –teadlane; raudteetöölise p. Lõpetas 1948 Rakvere ÕS-i, 1951 Tallinna ÕI, 1956 TPedI, oli samas kaugõppeasp, ped-knd (1972, TÜ), vk “Kodumiljöö mõju õpilase õppeedukusele”. Oli 1956–64 Tallinnas kooliõpetaja, õppealajuh ja 1964–71 7. kk-i dir, 1971–72 TPedI kat-i juh, v-õpetaja, 1972–73 kat-i juh, dots, 1973–77 kaugõppe prorektor, 1977–79 õppe- ja teadusala prorektor, 1979–81 õppeprorektor, 1981–90

kaugõppe prorektor, 1990–92 kaugõppeosk-a juh eksternatuuri alal. – Uurimisvaldkonnad: kodumiljöö uurimisest ja mõjust õpilaste arengule, eesti k-e õpetamisest vene õppekeelega koolides, ped kaadri kujundamisest.

T: Koduste tingimuste ja koolimiljöö mõju kursusekordamisele // Nõuk. pedagoogika ja kool 2. Tln. 1966; Kursusekordamist põhjustavaid tegureid // Nõuk.Kool (1966) 12; Ülekasvanud õpilaste erinevustest // Nõuk. Kool (1969) 10
B: Nõuk. Õpetaja (1979) 13. XI.

M. Kurel

VAPRA (a-ni 1936 **Verhoustinsky**), **Artemi** (28. X 1918 Saue v, Harjumaa – 10. IV 1993 Tartu), arstiteadlane, terapeut; venelane, raudteelase p. Lõpetas 1938 Tallinna Linna Poeglaste Reaalgümni-i, 1944 TÜ arstitsk-a, med-knd (1962, TÜ), vk “Krupoose pneumoonia kliinilise kulu iseärasustest antibakteriaalsete preparaatidega ravimisel”. Oli 1943–44 Tartus terapeut, 1944–52 TÜ hospitaalsisehaiguste kat-i asst, 1952–59 v-õpetaja, 1959–71 asst, 1971–91 dots. Õpetas reumatol, väliteraapiat, hospitaalsisehaigusi, polikliinilist arstiabi; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: pulmonol, reumatol, gerontol, geriaatria. Oli üks geriaatria arendamise initsiaatoreid Eestis. Selgitanud krupoose pneumoonia kliinilise kulu iseärasusi antibakteriaalse ravi puhul, uurinud reumatoidartriidi levikut Tartus, nende haigete dispanseerimist, töövõimetust ja surmapõhjust. ENSV peagerontoloog. Eesti Reumatoloogide Seltsi asutajaliige ja kauaaegne esimees, Eesti Sisearstide Seltsi juhatuse ja Ülel Gerontoloogide Seltsi juhatuse liige. Üle 150 teadustr-e, aimetr-d.

T: Kaks polütsüstilise neeru juhtu. // TÜ Toim. 36 (1954); Röntgenoloogilis-kliinilisi tähelepanekuid krupoose pneumoonia ravimisel sulfoonamiid-, penitsilliin- ja kombineeritud ravi korral. // TÜ Toim. 57 (1958); Mõnda sisehaiguste kulu iseärasustest eakatel inimestel. // NET (1965) 5; Artrooside kliinik ja ravi. // NET (1969) 1; Reumatoidartriidihaigete arstlik töövõimetuseksperitiis (kaasautorid V. Loskit, N. Tihase). Trt, 1980, ²1983; Reumatoidartriidihaigete dispanseerimine (kaasautor L. Päi). Trt, 1982; Реабилитация больных, страдающих ревматическими заболеваниями суставов (kaasautorid L. Päi, K. Luuk). // Ревматология (1983) 3; Reumatoidartriidihaigete surmapõhjused (kaasautor L.Pokk). // NET (1986) 2.

B: AAUT III, 342; TÜ BL I, 155–156; II, 204; *H. Merila-Lattik*, 1104; Edasi (1968) 27. X; NET (1968) 6, 459-460; (1979) 1, 66; (1988) 6, 450; EA (1993) 4, 310; TÜK 200, 282, 313; TÜA 1982–2007, 369.

VARADINOV, Nikolai (6. XII 1817 Romnõ, Poltaava kub – 27. VII 1886 Gattšina), jurist ja riigitegelane; venelane, kaupmehe p. Lõpetas 1841 TÜ õigustsk-a, *cand. iur.* (1845, TÜ), vk “Ueber die allgemeinen Rechtsmittel wider richterliche Verfügungen in Civilrechtsstreitigkeiten nach russischen Rechte” (Dorpat, 1845), *dr. iur.* (1847, TÜ), vk “De hypothecis ex jure Livonico et Esthónico” (Dorpat, 1847). Oli 1841–45 Valga kreiskooli ja Kuressaare aadlikooli vene k-e õpetaja, 1845–48 Riias Baltimaa kindralkubernerite käsundusametnik ja 1848–49 kantselei juh, seejärel töötas Peterburis Sisemin-s, oli ministri käsundusametnik, 1865–83 Trükiasjade Peaval liige, 1883–86 Sisemin-i nõuk liige. – Töid pms vene seadusandlusest (sh Baltimaade õigusprobleemidest). Avaldanud ka praktilisi juhendeid (käsirmt-id) õiguse alalt. 1858–63 ilmus mahukas 8-kõiteline töö Sisemin-i ajaloost, milles on avaldatud rohkesti arhiiviallikatest pärinevaid andmeid Vene impeeriumi sisepol kohta. Oli 1855–62 ajakirja *Журнал Министерства внутренних дел* ja 1862 ajalehe *Северная почта* toim.

T: Исследования об имущественных или вещественных правах по законам русским. СПб, 1855; История Министерства внутренних дел. СПб, 1858–1863; О личном задержании по долговым обязательствам. СПб, 1861; Свод узаконений и распоряжений правительства по устройству быта крестьян, 1861–85. I–II. СПб, 1885.

B: Ист. вестник (1886) 9, 654; *Д. Д. Языков*. Обзор жизни и трудов покойных русских писателей. Вып. 6. СПб, 1890, 34–36; Энци. сл. 10. СПб, 1892, 503–504.

S. Issakov

VARBLANE (a-ni 1973 **Perli**), **Reet** (14. IX 1952 Pärnu), kunstiajaloolane ja –kriitik; ökonomisti t. Lõpetas 1970 Pärnu 2. kk.i, 1975 TÜ ajaloo osk-a, oli 1986–89 AI asp, M.A. kunstiteaduse alal (1995, TKÜ), vk “Ado Vabbe elu ja looming”. Täiendas end 1993 CEU-s Prahast ning 1996 ja 1997 Budapestis, 1995 USA-s Indianapolise Kunstimuuseumis, 2000 Norwichis East-Anglia Ük-s, 2010 Visby Kaasaja Kunsti

Keskuses. Oli 1975–86 Tartu Rkl Kunstimuuseumi v-teadur ja maaliosk-a juh, 1990–93 AI kunstiajaloo sektori n-teadur, 1994 AI galerii juh, ühtlasi 1990–94 TMK kunstiosa toim, 1995–2003 EMA/EMTA üldainete osk-a juh ning kunstiajaloo õppejõud, 1996–97 *Kultuurimaa* tegevtoim, 1997– ajalehe *Sirp* kunstitoim, 2003– Tallinna Kunstihoone kuraator-galerist. – Uurimisvaldkonnad: 1920.–30. a-te eesti kunst ja kunstikriitika, feministlik kunst ja kunstimõte. Avaldanud töid kunstiajaloo ja kunstiarvustusi, korraldanud näitusi eesti kunstiklassikast, tutvustanud feministlikku kunsti, koost kogumikke, näituste katalooge ja nende tekste. Kureerinud rahvusv näitusi Tallinna Kunstihoones (2005–), Moskvast (2006), Hiinas Guangzhou Kunstiakad muuseumis (2008) jm. Rahvusv Kunstikriitikute Assots-i (1992–) ja Eesti Kunstnike Liidu liige (1992–). 20 teadustr-t.

T: Hanno Kompuse kunstiteoreetilisi vaateid. // TMK kogude teatmik. Trt, 1989; Ado Vabbe ja Pariis. // Eesti kunstikontaktid läbi sajandite, 2. Tln, 1991; Ado Vabbe (kaasautor E. Pihlak). Tln, 1993; Mõttelaadi muutumine 1930. aastate Eesti kunstikäsitluses. // Eesti TA Toim. Ühiskonnat. 42 (1993) 3; Avangardism ja traditsionaalsus Ado Vabbe loomingus. // Lng (1994) 10; 20. sajandi kunst (kaasautorid A. Juske, J. Kangilaski). Tln, 1994; Lidia ja tema Sooster. // *L. Sooster. Minu Sooster*. Tln, 2000; Pandora laegas: feministliku kunstikriitika võtmetekste (kaasautor K. Kivimaa). Tln, 2000. Piiririik (eesti kunsti näitus Guangzhous, kataloogi koostaja, autor), Tallinn 2008, Obscurum per obscurius (kataloog, toimetaja ja koostaja). Tallinn 2009, Anu Põder (kataloogi koostaja) Tallinn 2009.

B: EE 14, 586; EKABL, 573.

VARBLANE, Urmas (27. VII 1961 Mõisaküla, Viljandimaa), majandusteadlane; pagari p. Lõpetas 1979 Mõisaküla Kk-i, 1984 TÜ maj-küb erialal, 1989 TÜ ja MÜ asp-i, majknd (1989, MÜ), vk “Сравнительный анализ экономической эффективности хозяйственной деятельности предприятий (на примере обувной промышленности)”. Eesti TA liige (2009). Täiendas end 1989–90 Augsburgi Ük-s, 1992 ja 1993 USA-s Bentley Kolledžis. Oli 1984–85 TÜ maj-tsk-a stažöör-uurija, 1985–86 asst, 1989–92 v-õpetaja, 1993–2000 dots, 2001– TÜ ettevõtetemaj inst-i rahvusv ettevõtluse prof, 2001–05 juhtimise ja turunduse inst-i juh, 1999–2001 ja 2005– maj-tsk-a

teadusprodekaan, ühtlasi 1993–2000 Eurotsk-a (*EuroFaculty*) Tartu Keskuse juht ja 1998–99 Londoni Ük-i külalisõppejõud. Õpetanud maj-küb aluseid, stat üldteooriat, väliskaub üldteooriat, rahvusv turundust, maj arengustrateegiaid, innovatsioonijuhtimist jm; koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: Eesti ettevõtete rahvusvahelistumine, otseste välisinvesteeringute roll maj ümberstruktureerimisel, Eesti väliskaubanduse areng ja probleemid, maj integratsioon ja konvergensiprotsess EL-s, riigi innovatsioonisüsteem ja –pol, maj-mat meetodid ettevõtte maj-tegevuse hindamisel. Väljaannete *Industry and Higher Education* (UK) ja *Journal of East West Business* (USA) toim-koll-i liige. *Gesellschaft für Wirtschafts- und Socialwissenschaft* (1998–) ja *International Atlantic Economic Society* liige (1999–), *European Association for Comparative Economic Studies* juhatus liige (2000–), *International Institute for Applied Systems Analysis* (2001–), *European International Business Academy* (2003–) ja Eesti Majandusteadlaste Seltsi liige (2003–). EV teaduspreemia (2003). Üle 200 teadustr-e.

T: Wege nach Europa. Integrationstrategien für die Baltischen Staaten (kaasautor). Tübingen, 1994; Eesti konkurentsivõime majanduspoliitilised ja infrastruktuursed alused (kaasautor). // Eesti majanduse konkurentsivõime. Trt, 1999; Foreign direct investments in the Estonian economy. Trt, 2001; Foreign direct investment and its effect on employment in Central Europe (kaasautorid T. Mickiewicz, S. Radosevic). // *Transnational Corp.* 12 (2003) 1; Eesti puidusektori konkurentsivõime. Trt, 2004; An analysis of the convergence process in the transition countries (kaasautor P. Vahter). // *Estonia, the New EU Economy. Building a Baltic Miracle?* London, 2006; Sources of innovation in the Estonian forest and wood cluster (kaasautor K. Ukrainski). // *Samas; Can the national innovation systems of the new EU member-states be improved* (kaasautor)? // *Post-Communist Econ.* 19 (2007) 4; The role of intellectual property protection in the business strategy of university spin-off biotech companies in small transition economy (kaasautor). // *Rev. Central and East Eur. Law* 32 (2007) 1; The impact of outward FDI on home-country employment in a low-cost transition economy (kaasautorid J. Masso, P. Vahter). // *Eastern Eur. Econ.* 46 (2008) 6; Töjõu tootlikkus ja selle muutused Eesti majanduses rahvusvahelises võrdluses (kaasautor Uku Varblane). // Eesti majanduse aktuaalsed probleemid keskpikas arenguperspektiivis. Trt, 2009; The

inward-outward dynamics of Baltic banks (kaasautor T. Roolaht). // *Baltic J. Manag.* 4 (2009) 2.

B: TÜ BL II, 205; EMaBL, 566–567; TÜ majandusteaduskond, 273–274.

VARDJA (a-ni 1975 **Annus**), **Rael** (13. X 1947 Pärnu), bioloog, taimefüsioloog; talupidaja t, Tõnis V. abikaasa. Lõpetas 1964 Tõstamaa Kk-i, 1970 TÜ biol osk-a, biol-mag (1997, TÜ), vk “Dekoratiivtaimede optimeeritud paljundamine koekultuuris”. Oli 1970–88 Tallinna Bot-aia aednik, ins ja v-ins, 1988–94 ETKVL koondise *Agro* tehnik, agronoom ja meristeemlabori juh, 1994–96 Eesti Taimebiotehnika Uurimiskeskuse *EVIKA* v-teadur, 1996–97 EBI teadur, 1997–2004 EPMÜ EBI teadur, 2005 EMÜ põllum- ja keskkonnainst-i ekspert, 2005–09 teadur. – Uurimisvaldkonnad: taimede vegetatiivne paljundamine, puutaimede mikropaljundusega seotud füsiol faktorid. Oli 2005–06 projekti *Hiid- ehk triploidse haava looduslike kloonide mikropaljundus* vast täitja, 2008–09 projekti *Konstitutiivne ja indutseeritud lenduvate isoprenoidide emissioon metsapuudel* täitja. 15 teadustr-t.

T: Micropropagation of bisexual *Actinidia kolomista* (kaasautor T. Vardja). // Eesti TA Toim. Biol. Ökol. 47 (1998) 3; The effect of cytokinin type and concentration and the number of subcultures on the multiplication rate of some decorative plants (kaasautor T. Vardja). // Eesti TA Toim. Biol. Ökol. 50 (2001) 1; Tropane alkaloid production and riboflavin excretion by *Hyosyamus niger* L. hairy root cultures (kaasautor). // Eesti TA Toim. Biol. Ökol. 53 (2004) 1.

B: <https://www.etis.ee>.

VARDJA, Tõnis (6. XII 1941 Tartu), bioloog-taimebiokeemik; õpetajate p, Rael V. abikaasa. Lõpetas 1960 Tallinna 20. kk-i, 1966 TÜ biol osk-a. Oli 1968–85 Tallinna Bot-aia v-ins ja n-teadur, 1985–94 ETKVL koondise *Agro* meristeemlabori ins, 1994–95 Eesti Taimebiotehnika Uurimiskeskuse *EVIKA* ins, 1995–97 EBI ins, 1997–2004 EPMÜ EBI ins ja teadur, 2005–07 EMÜ põllum- ja keskkonnainst-i teadur. – Uurimisvaldkonnad: taimede kasvuregulatsioon, haiguskindlus, taimede mikropaljundus. Osales 1970–81 Tallinna Bot-aia Kaug-Ida eksped-del, 1972 noorte teadlaste eksped-l Tuvas ja 1978 Kamtšatkal. Üle 50 teadustr-e, sh 2 monogr-t.

T: Суточная динамика продуктов метаболизма флоридзина у однолетних побегах яблони (kaasautor L. Saaruu). // II биохим. конф. Прибалт. респ. и Белоруссии. Рига, 1965; Устойчивость растений к муцнистой розе при их интродукции. Тln, 1988; *Agrobacterium tumefaciens*'i ja *Arhizogenese* kui geneetilise transformatsiooni ülekandajate omavaheline võrdlus. // Taimekoekultuurid. Uurimine ja rakendused. Harku, 1999; Taimede mikropaljundus. Harku, 2001; Riboflavin excretion from the excised roots of *Hyoscyamus niger* (kaasautor). // Pharm. Biol. 42 (2004) 4–5.

VARE, Silvi (17. VII 1939 Kihelkonna v, Saaremaa), keeleteadlane; talupidaja t. Lõpetas 1958 Kingissepa (Kuressaare) Kk-i, 1963 TÜ eesti filoloogina, 1972 KKI-s asp-i, filol-knd (1975, ENSV TA), filol-dr (1994, TÜ), vk “Nimi- ja omadussõnatuletus tänapäeva eesti kirjakeeles”. Oli 1963–67 Lihula Kk-i õpetaja, 1972–76 KKI v-laborant, 1976–82 n-teadur, 1982– v-teadur, ühtlasi 1994–97 ka Keeleameti nõunik ja 1998–2003 TPÜ eesti keele inst-i v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: eesti k-e sõnamoodustus ja sõnavara leksikaalgrammatiline struktuur, eesti k-e õpetamine teise k-na, k-e alusuuringud k-etehtol-te rakenduste teenistuses. Esitanud teor alused eesti sõnamoodustuse kui terviku kirjeldamiseks. Koost. tänapäeva eesti k-e noomenituletuse esimese põhjaliku käsitluse ja viinud uut tüüpi käsitlusviisi ka gümni k-eõpetusse. Uurinud ja tutvustanud teise k-e õpetamise ning kaksksuse arendamise põhimõtteid, tõstmaks muuk-setele lastele eesti k-e õpetamise taset. Haridusmin-i k-easjade komisjoni (1995–99), Eesti Keelenõuk (2001–05) ES (1961, 2002–06 juhatuse liige) jmt organisatsiooni liige. Koost. kk-iõpikuid jm õppevahendeid, emak-e õppeprogrammide kaaskoost. EV teaduspreemia (1996, koll-s), KK aastapreemia (1993, 2001). Üle 60 teadustr-e, sh 4 monogr.

T: Lähtekohti eesti derivatsiooni käsitluseks. Тln, 1979; Nimisõnaliited tänapäeva eesti kirjakeeles. Тln, 1981; Omadussõnaliited tänapäeva eesti kirjakeeles. Тln, 1984; Eesti keele õpik XI klassile. Sõnamoodustus (kaasautor M. Erelt). Тln, 1992; Tuletusliitest uue nurga all. // KK (1993) 9; Eesti keele grammatika I–II (kaasautor). Тln, 1993, 1995; Üldkeele ja oskuskeele nihestunud suhe. // KK (2001) 7, 8; Keelehärm: eesti keele probleemseid piirkondi (kaasautor). Тln, 2003; Eesti keel vene koolis. Тln, 2004; Zur deverbalen substantivischen Konversion im Estnischen. // Ling. Uralica XLI (2005) 1; Potentsiaalsetest sõnadest leksika ja grammatika vaatenurgast. // KK (2008) 7.

B: EE 14, 587.

VARE, Vello (a-ni 1936 **Ušatski, Arseni**), (4. IV 1923 Kärü v, Järvamaa – 19. X 2007 Tallinn), sõjateadlane; eestlane, asunikutalu pidaja p. Oli a-st 1941 Nõuk armees, kindralmajor (1977), osales sõjas, sai kahel korral raskelt haavata. Lõpetas 1939 Kärü Progümn-i, õppis 1939–40 Tallinna Kodukk-is ja 1941 Pärnus 6-kuulistel kk-i erikursustel (katkesid sõja alguses), kk-i lõputunnistuse omandas 1947 eksternina Leningradi Ohvitseride Maja juures korraldatud kursustel, lõpetas 1943 leitnandina Tjumenis Tallinna Jalaväe Sõjakooli, 1950 Moskvast Frunze-nim Sõjaväeakad, 1959 samas adjunkturi ja 1970 doktorantuuri, sõjateaduse knd (1960, Moskva), vk käsitles taktikaliste õhudesantide kasutamist armee pealetungioperatsioonis (M, 1959), sõjateaduse dr (1970, Moskva). Täiendas end 1976 kõrgematel tsiviilkaitseohvitseride kursustel Novogorskis (Moskva läh) ja 1991 Roomas NATO erikursustel. Oli 1959–60 Moskvast Frunze-nim Sõjaväeakad operatiivtaktikalise ettevalmistuse kat-i õppejõud, 1960–67 sõjateadurite grupi v-teadur, 1967–68 operatiivtaktikalise kat-i v-õppejõud, 1970 v-sõjateadurite grupi ülema aset, 1971–76 grupi ülem, 1976–88 ENSV tsiviilkaitse staabi ülem (ühtlasi 1987 märtsist maini Tšernobõli aatomielektriijaama avariid tagajärgi likvideeriva väegrupi juh I aset ja staabiülem), 1988–89 AI j-teadur, 1989–91 NSVL Ülemnõuk liige, 1991–99 EV Välismin-i nõunik. – Uurimisvaldkonnad: sõjateadus, operatiivkunst, vägede juhtimine, sh juhtimisprotsesside automatiseerimine, sõjaajalugu. Eestike sõjandusterminol kujundajaid. Oli 1960–76 Nõuk Armees juhtivaid spetsialiste vägede juhtimisprotsesside automatiseerimise alal. Paljude sõjateaduslike nõuk-de jm organisatsioonide liige. Nõuk sõjanduse entsüklopeedia ja ENE (üle 600 art-i) kaasautor. Kuus NSVL ordenit, N. Vavilovi nim medal. Üle 150 (salastatud) teadustöö, aimetr-id.

T: Vene-eesti sõjanduse sõnaraamat (toim). Tln, 1986; Väike eesti-inglise-prantsuse-rootsi-saksa-soome-vene sõjanduse sõnastik (toim-id). Tl, 2001; Jälgi tallatud radadelt: ühe elu kroonika. Tln, 2003.

B: EE 14, 587; Eesti Päevaleht (2007) 23. X.

VAREMA, Tiit (25. IX 1947 Tallinn), keemik, pooljuhtmaterjalide tehnoloog; ins-i p. Lõpetas 1966 Tallinna 10. kk-i, 1971 TPI keemiatsk-a elektroonika erimaterjalide tehnol

erialal, keemiaknd (1980, Uraali Rkl Ük), vk „Релаксация высокотемпературной проводимости в сульфиде и селениде кадмия”. Oli 1971–79 TPI füüsikal keemia kat-i v-ins, 1979–80 n-teadur, 1980–89 v-teadur, 1989–95 TTÜ pooljuhtide labori v-teadur, 1995– TTÜ materjaliteaduse inst-i v-teadur. Täiendas end 1995–96 Hannoveri Päikesenergia Inst-s, 1999–2006 Stuttgarti Ük-s. – Uurimisvaldkonnad: pooljuhtmaterjalid, elektronmaterjalide keemia, füüsika ja tehnol, optilised katted päikesenergia-s, kontaktid pooljuhtpäikesepatareidele, uued materjalid ja tehnol-d tuleviku päikesenergia-le, monoterakihiliste päikesepatareide tehnol väljatöötamine. ENSV rkl teaduspreemia (1985, koll-s), kaks NSVL Rahvamaj näituse medalit. Üle 50 teadustr-e, 2 patentset leiutist (kaasautor).

T: Cadmium sulphide monograin layers as detectors of visible and X-rays (kaasautor). // Photon-Detectors. Budapest, 1980; High photosensitivity monograin materials and devices (kaasautorid E. Mellikov, J. Hiie). Tln, 1994; Monograin powders and layers for photovoltaic application (kaasautor). Tln, 1996; Zink oxide thin films by spray pyrolysis method (kaasautor). // Physica Scripta T79 (1999); Sprayed CuInS₂ thin films for solar cells the effect of solution composition and post-deposition treatments. (kaasautor) . // Solar Energy Materials and Solar Cells 69 (2001) 1; Materials and technologies for photovoltaic applications from Estonia (kaasautor). // Proc. SPIE 5946 (2005); The performance of CuInSe₂ monograin layer solar cells with variable indium content (kaasautor). // Thin Solid Films 515 (2007) 15; Researche in solar cell technologies at Tallinn University of Technology (kaasautor). // Thin Solid Films 516 (2008) 20; Monograin materials for solar cells (kaasautor). // Solar Energy and Solar Cells 93 (2009) 1.

B: TPI 1936–1986, 419, 422.

VARENDI (a-ni 1979 **Lään**), **Heili** (23. III 1959 Tartu), arstiteadlane, lastearst; ehitusins-i t. Lõpetas 1977 Tartu 1. kk-i, 1985 TÜ arstitsk-a, 1999 samas doktorantuuri, med-dr (1999, TÜ), vk “Behavioral effects observed in human newborns during exposure to naturally occurring odors”, med-dr (2001, Karolinska Inst, Stockholm), vk “Human newborn behavior during exposure to maternal and other odors”. Oli 1985–86 Tartu Linna Kliinilise Lastehaigla intern, 1986–90 Rakvere Raj Kesksaigla lastearst,

1990–92 TÜ pediaatria kat-i asst, 1999–2004 TÜK lastekliiniku arst-õppejõud ja TÜ lastekliiniku asst, 2005–08 v-teadur, 2008– v-teadur ja dots, ühtlasi a-st 2007 TÜK lastekliiniku neonatol osk-a v-arst-õppejõud. –Uurimisvaldkonnad: vastsündinu tervise mõjutamine mikrofloora kaudu; vastsündinu haistmine ja käitumine emaga kontaktis olles; lapse arengut ja krooniliste haiguste patogeneesi määravad varajased tegurid; eesti vastsündinute (sh. enneaegsete) tervis ja haigestumine. Eesti Lastearstide Seltsi liige, Eesti Perinatol Seltsi liige (sekretär 1990–2003; president 2004–07, asepresident 2008), *European Union of Neo- and Perinatal Societies* täitevkomitee liige (2006–). EV teaduspreemia (1994, koll-s). Üle 30 teadustr-e.

T: Does the newborn baby find the nipple by smell (kaasautorid R. Porter, J. Winberg)? // *Lancet* 344 (1994) 8928 ; Natural odour preferences of newborn infants change over time (kaasautorid R. Porter, J. Winberg). // *Acta Paediatrica* 86 (1997) 9; Breast odour as the only maternal stimulus elicits crawling towards the odour source (kaasautor R. Porter). // *Acta Paediatrica* 90 (2001) 4; The effect of labour on olfactory exposure learning within the first postnatal hour (kaasautorid R. Porter, J. Winberg). // *Behavioral Neurosci.* 116 (2002) 2; Enneaegsena sündinud laste psühhomotoorne areng esimesel eluaastal (kaasautorid Ü. Utsal, R. Linkberg). // *Kehakultuuritsk-a teadus- ja õppemetoodiliste tööde kogumik* 6. Trt, 2005; Preliminary results of evidence of a sensitive period for olfactory learning by human newborn (kaasautor). // *Acta Paediatrica* 96 (2007) 3; Riskivastsündinute jälgimise juhend lapse esimesel ja teisel eluaastal (kaasautor). // *EA* 88 (2008) 5; *Neonatoloogia* (kaasautor A. Ormisson). Trt, 2009.

B: TÜK 200, 222; *EA* (2000) ,121; TÜA 1982–2007, 127, 276, 278, 282, 284.

VAREP (a-ni 1941 **Pastak**), **Elsa** (14. IX 1908 Peterburi – 28. X 1955 Tartu), botaanik, brüoloog; mehaaniku t, Endel V-i abikaasa. Lõpetas 1927 Tartu Ühis-Kommertsgümni, 1933 TÜ mat-loodustsk-a, *mag. sc. nat.* (1936, TÜ), vk “Harilaid taimkate”, biol-knd (ü.a. 1947). Oli a-ni 1944 TÜ taimesüsteematika ja morfol labori asst (T. Lippmaa juures), 1947–55 ZBI bot sektori v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: pms turbasamblad, sootaimestik ja taimesüsteematika. Võttis 1934–55 osa Eesti taimkatte kaardistamisest ja taimemäärajate koostamisest, Lääne-Eesti soode uurimisest (sh 1951 Saaremaal) soode geobot-se inventeerimise juhina. LUS-i ja Akad Naiste Ühingu liige.

T: Taimemääraja: Eesti NSV-s sagedamini esinevaid kõrgemaid eos- ja õistaimi (kaasautor). Tln, 1948; Eesti NSV lääneosa soode geobotaaniline iseloomustus. // Eesti NSV fauna ja floora uurimise küsimusi. Tln, 1953; Eesti NSV turbasamblad (kaasautorid L. Laasimer, S. Talts). Tln, 1954; Eesti NSV floora 2 (kaasautor) Tln, 1956, ²1962; Eesti NSV floora 3 (kaasautor). Tln, 1959; Eesti taimede määraja (kaasautor). Tln, 1966.

B: AAUT II, 537; ZBI 1947–97, 82–83.

VAREP, Endel (3. IX 1915 Staraja Russa, Novgorodi kub – 13. IV 1988 Tartu), geograaf; sõjaväearsti p., Elsa V-i abikaasa. Lõpetas 1933 Pärnu Linna Poeglaste Gümni, 1938 TÜ mat-loodustsk-a, oli 1941 TÜ asp, geogr-knd (1948, TÜ), vk “Keila ümbruse maastikud”. Oli 1940–45 Tartus ja Pärnus gümni-õpetaja, 1945–47 TÜ geogr kat-i asst, 1947–55 v-õpetaja, 1955–68 dots, 1968–75 füüs geogr kat-i dots, 1975–87 prof, 1987–88 konsultantprof, ühtlasi oli 1947–49 kat-i juhataja kt, 1949–75 kat-i juh. Luges maailmajagude füüs geogr-t, merede geogr-t, sissejuhatust füüs geogr-sse, geomorfol-t, geogr ajaloo jt kursusi; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: Eesti loodusgeogr, maastikuteadus, asulastiku kujunemine, ajalooline geogr, kartogr ajalugu, looduskaitse ja kodu-uurimine. Eesti esimese sõjajärgse geograafide põlvkonna kasvataja. Eesti maakohtade ja nende nimeloo parimaid tundjaid ning u 2300 ENE ja EE sellealase art-i autor. Koost. kogu Eestit hõlmava käsirmt-u *Kas tunned maad* (1965), osalenud mitme monogr ja koguteose *Eesti. Loodus* (1995) koost-l. Koost. Eesti maastikulise liigestuse skeemi (1964), mis oli aastakümneid üldtunnustatud. Olnud u 30 kogumiku toim. Väärtuslik on tema arhiiv, mille kohanimekartoteek (üle 94000 sedeli) asub EKI-s. Oli 1950. a-te alguses esimesi looduskaitseideede propageerijaid Eestis. LUS-i liige ja looduskaitsesektsiooni esimees (a-st 1952), EGS asutajaid (aseesimees 1956–85, auliige a-st 1980), ENSV TA Looduskaitse Komisjoni (aseesimees 1955–72) ja Kodu-uurimise Komisjoni ellukutsujaid, ELKS-i asutaja- (1966) ja auliige (1979), NSVL Geogr Seltsi auliige (a-st 1980). ENSV rkl preemia (1972). ENSV suur looduskaitsemärk (1963), K. E. v. Baeri medal (1976). U 500 teadus- ja aimetr-t.

T: C. G. Rückeri Liivimaa spetsiaalkaart aastast 1839. Tln, 1957; Jooni Eesti kartograafia ajaloost. Tln, 1960; Count L. A. Mellin and his “Atlas of Liivimaa”. Tln, 1964; Эстония (kaasautor V. Tarmisto). Tln, 1967; Man and Nature. Tln, 1968; Eesti järved (kaasautor).

Tln, 1968; Looduskaitse (kaasautor). Tln, 1973; Eesti maastikud (kaasautor V. Maavara). Tln, 1984; The network of nature reserves in the Estonian SSR. // Estonia. Geogr. Res. (1988); *City moodustumisest Tallinnas*. Tln, 1999.

B: AAUT III, 165; TÜ I, 195–196; EE 14, 587; EMaBL, 568; 1000 tartlast, 475–476; SV (1988), 22. IV; Professor Endel Varepi trükitööd (koost. *E. Linkrus, H. Mardiste*). Trt, 1995; Professor Endel Varep. Artikleid ja mälestusi (koost. *J. Roosaare*). Trt, 1999.

R. Juursoo

VARES, Aivo (17. IV 1974 Põltsamaa), metsateadlane; autojuhi p. Lõpetas 1992 Põltsamaa Kk-i, 1996 EPMÜ metsamaj erialal, 1999 EPMÜ-s magistrantuuri, 2004 doktorantuuri, M.Sc metsaökol alal (1999, EPMÜ), vk “Biomass, produktsioon ja peamised mineraaltoitained sanglepakultuurides”, Ph.D. metsanduse alal (2005, EMÜ), vk “The growth and development of young deciduous stands in different site conditions”. Täiendas end 1998 Helsingi Ük-s ja 2000 Wageningeni Ük-s (Holland). Oli 1996–99 EPMÜ metsakasv-e inst-i n-teadur, 1999-2000 v-spetsialist, 2000–04 teadur, 2005–07 EMÜ metsandus- ja maaehitusinst-i v-teadur, 2007– Riigimetsa Majandamise Keskuse taimla- ja seemnemaj osk-a taimekasv-e juht. – Uurimisvaldkonnad: metsakasv, kiirekasvulised lehtpuud (sanglepp, arukask, hübriidhaab), põllumaj-maade metsastamine ja looduslik metsastumine, hooldusraied lehtpuistutes. 28 teadustr-t.

T: Height growth of four fast-growing deciduous tree species on former agricultural lands in Estonia (kaasautor). // *Baltic Forestry* 9 (2003) 1; Restoration of former agricultural field in Estonia: comparative growth of planted and naturally regenerated birch (kaasautorid K. Jõgiste, M. Sendros). // *Forestry* 76 (2003) 2; Productivity of black alder (*Alnus glutinosa* (L.) Gaertn.) plantations on reclaimed oil-shale mining detritus and mineral soils in relation to rhizosphere conditions (kaasautor). // *Oil Shale* 21 (2003) 1; Above-ground biomass production and nutrient accumulation in young stands of silver birch on abandoned agricultural land (kaasautor). // *Biomass and Bioenergy* 31 (2007) 4; Early growth and development of silver birch (*Betula pendula* Roth.) plantations on abandoned agricultural land (kaasautor). // *Eur. J. Forest Res.* 129 (2010) 4.

VARES, Aleksei (9. I 1907 Gdovi mk – 16. XI 1990 Tallinn), arstiteadlane, pediaater; mõisatöölise p. Lõpetas 1941 Leningradis Sõjaväemed-i Akad. Teenis 1941–46 Nõuk armees, oli 1946–49 Tallinna Lastehaigla peaarst, a-st 1949 ENSV Tervishoiu-min-i osk-ajuh ja 1959–72 ENSV peapediaater, a-st 1972 Tallinna Vab Haigla lasteosk-a juh.– Töid lastehaiguste ravi ja profülaktika ning lastekaitse alalt. V-e praktilise pediaatria metoodika võeti lastearstide poolt kasutusele nii Eestis kui mujal NSVL-s. Oli ajakirja *Pediaatria* toim-koll-i liige, ülel ja Eesti Lastearstide Seltsi liige ja auliige, Eesti tead seltside nõuk esimees. ENSV tnl arst (1963), sotsial töö kangelane (1969). Üle 100 teadustr-e.

T: Mõnedest laste toitumise aktuaalsetest küsimustest. // NET (1958) 3; Atsidofiilbakerimassi ravitoimest. // NET (1960) 1; Галактозная болезнь (kaasautor R. Oršanskaja). // Вопр. охраны материнства и детства 8 (1965) 3; Опыт ликвидации дифтерии в Эстонской ССР (kaasautor O. Tamm). // Вопр. охраны материнства и детства (1970) 6; Общие принципы интенсивной терапии в педиатрии. // Краткий справочник об основных принципах интенсивной терапии в педиатрической практике. Tln, 1973; Синдром алкалазы у детей. // Samas; Синдром метаболического ацидоза у детей. // Samas.

B: ENE 8, 312; NET (1966) 2, 149; (1982) 1, 60; (1987) 1, 48–49; Педиатрия (1987) 4, 105; *A. Vares*. Записки детского врача. Tln, 1989, 5–58; Rahva Hääl (1990) 29. XI.

VARES, Jaan (27. VIII 1927 Valga), kujur ja pedagoog, kunstiteadlane; raudteelase p. Lõpetas 1946 Valga 1. kk-i, 1952 ERKI Tartu osk-a skulptuuri alal, 1956 Leningradi I. J. Repini nim. Kunstiinst-is asp-i, kunstiteaduse knd (1956, samas) skulptuuri “Põlevkivikaevurid” (kips) eest. NSVL Kunstiakad korr-liige (1978). Oli 1956–64 ERKI skulptuuriõppejõud, 1964–68 dots, 1968–89 ERKI ja 1989–94 TKÜ prof, a-st 1994 emeriitprof, ühtlasi oli 1959–89 ERKI rektor. – V. juhtimise ajal kujunes inst populaarseks, liberaalsete hoiakute ja euroopaliku tasemega õppeasutuseks, mille üliõpilased ja õppejõud osalesid oma töödega ka rahvusv näitustel, pälvides nii tähelepanu kui preemiaid. Loonud pms klassikalisi skulptuuriportreid, viljelenud ka figuuriplastikat (sh kindral A. Tõnissoni monument Jõhvis, 2005), maali, akvarelli ja pastelltehnikat. ENSV Kunstnike Liidu liige (1956; vast sekr 1957–59, aseesimees

1969–88), NSVL Kunstnike Liidu juhatuse liige (1969–88) ja liidu auliige, NSVL Kõrgema Atestatsioonikomisjoni ekspertiisikomisjoni liige (1971–74). ENSV tnl kunstnik (1963). Balti Assamblee medal (2008).

T: Kahe peaga Jaanus. Tln, 2008.

B: EE 14, 587; EAKBL, 574–575; Eesti kunsti ajalugu. 2. Tln, 1970, 180, 201, 202, 203.

VARES, Peeter (23. XI 1938 Tallinn), politoloog. Lõpetas 1957 Tallinna 2. kk-i, 1963 Moskva Võõrk-te Inst-i, 1973 NSVL TA Maailma Maj ja Rahvusv Suhete Inst-s (Moskva) asp-i, ajalooknd (1973, samas), vk “Современные внешнеполитические теории итальянских ученых”, ajaloodr (1983 NSVL TA Üldajaloo Inst, Moskva), “Итало-американские отношения 1943-1980” Oli 1964–69 NSVL Kultuurimin-i inglise ja itaalia k-e tõlk, 1969–87 NSVL TA Presiidiumi Välissuhete Val-e osk-ajuh, Maailma Maj ja Rahvusv Suhete Inst-i (Moskva) teadur, 1988–94 FSÕI asedir ja a-st 1997 v-teadur, 1992–97 Rahvusv Sotsiaalteaduste Rakendusliku Kõrgkooli LEX prorektor, 1997–2006 Euroök-i prorektor. – Uurimisvaldkonnad: rahvusv suhted, ajalugu, politol, rahvussuhted. NATO uurimisgrandi *The Baltic States Entering the European Union* täitja (1993–94). Kogumike koost ja toim. EV Välisministeeriumi III preemia parima art-i eest inimõiguste valdkonnas (1993), Eesti TA teadustööde konkursi I preemia parima inglisek-se art-i eest (1995). Üle 80 teadustr-e.

T: Рим и Вашингтон. История неравного партнерства, М.1984; Похищение Европы или Балтийский вопрос в международных отношениях XX века (kaasautor O. Ossipova). Tln, 1992; Dimension and orientations in the foreign policies of the Baltic States. // *The Baltic States in International Politics*. Copenhagen, 1993; *The Baltic States: Quo vadis* (kaasautor M. Haab)? // *Central and Eastern Europe. The Challenge of Transition*. New York, 1993; *The future of European security as wiewed in Estonia*. // *Visions of European Security*. Stockholm, 1996; *Estonia and Russia: interethnic relations and regional security*. // *Stability and Security in the Baltic Sea Region: Russian, Nordic and European Aspects*. London, Portland, 1999; *Baltic Region: Conflicts and Co-operation: Road from the Past to the Future* (kaasautor, toim.). Tln, 2004; *English-Estonian-Russian Dictionary of Diplomacy* (kaasautor V. Jermolova). Tln, 2005;

Resources of Estonian foreign policy-making and diplomacy (some historical notes). // Baltic Horizons. Eurouniv. Ser. 7(106) (2007).

VARES, Peeter (1. X 1953 Tartu - 1. XII 2005 Tartu), keemik; teenistuja p. Lõpetas 1971 Tartu 5. kk-i, 1976 TÜ keemiaosk-a, 1981 TÜ-s asp-i, keemiaknd (1984, TÜ), vk “Катодное выделение водорода на железе в кислых и щелочных растворах”. Oli 1976–78 TÜ anorg keemia kat-i stažöör-uuriija, 1981–84 n-teadur, 1984–90 asst, 1990–92 v-õpetaja, 1993–2000 füüs keemia inst-i lektor, 2000–2005 keemik-uuriija. Pms loengukursused: üldine ja anorg keemia, bioanorg ja biofüüs keemia; koostanud õppevahendeid. –Uurimisvaldkonnad: vee ja vesilahuste elektrolüüs, vesiniku ülepinge raual ja niklil. Üle 30 teadustr-e.

T: Effect of halide-ions on the overvoltage of hydrogen on iron (kasautorid J. Tamm, V. Past). // Soviet Electrochem. 17 (1981) 2; Features of cathodic hydrogen evolution at iron in alkaline medium (kaasautorid J. Tamm, V. Past). // Soviet Electrochem. 24 (1988) 3; Temperature dependence of hydrogen overvoltage on nickel and iron in acid solution (kaasautorid J. Tamm, L. Tamm). // Russian J. Electrochem. 36 (2000) 11.

B: TÜ BL II, 205; <https://www.etis.ee>.

VARES, Villu (29. IX 1943 Kolga-Jaani, Viljandimaa), tehnikateadlane; tööliste p. Lõpetas 1962 Viljandi 2. kk-i, 1967 TPI tööstusliku soojusenergi alal, 1978 TPI-s (kaugõppes) asp-i, tehnikakand (1979, TPI), vk “Исследование влияния внутренних железоокисных отложений на температурный режим труб парогенераторов сверхкритического давления”. Täiendas end 1992 Rootsis Chalmersi Tehnikaük-s taastuvate energiaallikate ja küttemaj alal. Oli 1967–70 TPI tööstusliku soojusenergi tead uurimise labori ins, 1970–78 v-ins, 1978–82 v-teadur, 1982–88 EKE tehnokeskuse soojustehnika peaspetsialist, 1988–91 TTÜ soojusenergi kat-i v-õpetaja ja dots-i kt, 1991–92 dots ja v-teadur, 1992– soojustehnika inst-i dots ja v-teadur, 1993–2003 ka EI energiamaj labori juh. Pms loengukursused: energiamaj, toitevee ettevalmistus katlamajades, katlasisesed protsessid, soojusülekanne, taastuvad energiaallikad; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: vedelmetall-soojuskandja kasutamine, aurugeneraatorite veepoolsed sadestised, heterogeensete materjalide soojusfüüs

omadused, mat meetodid soojusülekanne ja termiliste pingete uurimisel, kohalikud kütused ja taastuvenergia, küttesüsteemid ja energia kokkuhoid, energimaj planeerimine. Suur osa uurimistöö aruannetest on jäänud käsikirja. Osalenud väikekatelde loomisel ja Eesti energ-programmide väljatöötamisel. A-st 2000 Maj ja Kommunikatsioonimin-i taastuvenergia nõuk esimees. Üle 50 teadustr-e, 1 patentne leiutis (kaasautor).

T: Determination of temperature fields and thermal stress in boiler screen tubes placed in subcooled boiling zone (kaasautorid N. Afgan, V. Jovič). // *Fouling and Corrosin in Steam Generators*. Beograd, 1981; Kohalike kütuste kasutamine üheperemajade ja talude kateldes. Tln, 1992; Turba energeetilise kasutamise võimalused Eestis (kaasautor). Tln, 1992; Opportunities of increase of the share of renewable energy sources in electricity production in Estonia (kaasautor). Tln, 2003; Biokütuse kasutaja käsiraamat (kaasautor). Tln, 2005; Eesti energeetika arenguhooni (kaasautorid S. Soosar, A. Laur, K. Tenno). Tln, 2005.

B: <https://www.etis.ee>.

VARIK, Karin (30. VIII 1950 Põlva), arstiteadlane, lastekirurg; teenistuja t. Lõpetas 1969 Põlva Kk-i, 1976 TÜ arstitsk-a, 1982 samas asp-i, med-knd (1987, NSVL MA Pediaatria ja Lastekirurgia Inst), vk “Диагностическое значение различных методов о пузырьно-мочеточниковым рефлюксом”. Oli 1976–79 Tartu Kliinilise Haigla lastekirurg, 1982–88 TÜ tsk-kirurgia kat-i teadur, 1988–93 asst, 1993– TÜ kirurgiakliiniku v-asst ja 2000– TÜK lastekirurgia osk-a juh, v-arst-õppejõud. Õpetanud lastekirurgiat. –Uurimisvaldkonnad: lasteurol, vastsündinute kirurgia. Sotsiaalmin-i lastekirurgia erialakomisjoni liige (2000–). Eesti Lastearstide Seltsi liige (1991–; president 2002–08), Balti Lastekirurgide Assots-i president (2002–04), *Eur. Surgeons Assoc.* (2002–) ja *World Federation of Assoc-s of Pedriatic Surgeons* liige (2008–). Üle 100 teadustr-e, 3 autorit.

T: Vesikoureteraalse reflukseerumise vormide diagnoosimine lastel (kaasautorid U. Reino, A. Mironov). // NET (1984) 1; Ägeda kõhu haiguste diagnoosimine ja ravi väikelastel (kaasautor). // EA (1999) 11; Lastekirurgia Eestis (kaasautor). // EA (2002) 11; Haava infektsiooni esinemine ja riskifaktorid lastel (kaasautor). // EA (2006) 9; Lapseas mao gastrointestinaalse stromaalse tuumori tõttu opereeritud patsientide elutulemus (kaasautor). // EA (2009) 9.

B: TÜK 200, 188, 193–195, 203; TÜA 1982–2007, 246, 248, 251.

VARIK (a-ni 2009 **Nagel**), **Veronika** (23. XII 1975 Vastseliina v, Võrumaa), kasvatusteadlane ja haridusloolane; autojuhi t. Lõpetas 1994 Vastseliina Kk-i, 1999 TPÜ kasv-teaduste tsk-a, 2001 TPÜ-s magistrantuuri ja 2006 TLÜ-s doktorantuuri, M.A. kasv-teaduste alal (2001, TPÜ), vk “Eesti hariduspoliitika 1940–1991 ja selle ideoloogilised lähtealused”, Ph.D. samal alal (2006, TLÜ), vk “Hariduspoliitika ja üldhariduskorraldus Eestis aastatel 1940–1991”. Oli 1997–2001 TPÜ muusikakasv lektoraadi asjaajaja, 2001–2007 Parksepa Kk-i saksa k-e õpetaja, 2005– TLÜ kasv-teaduste inst-i lektor, 2007– ka TLÜ ped arhiivmuuseumi dir. – Uurimisvaldkonnad: hariduspol, eesti hariduse ja ped mõtte ajalugu okupatsioonide ajal (1940–91), Tallinna linna hariduskorralduse ja üldhariduse ajalugu II maailmasõja a-il. 4-köitelise *Eesti kooli ajaloo* 2. k. käsikirja kaastoim ning trükiks ettevalmistaja. Eesti Akad Ped Seltsi (2007–), Johannes Käisi Seltsi (2008–) ja Forseliuse Seltsi juhatuse liige (2009–). 14 teadustr-t.

T: Eesti koolid Nõukogude Liidu tagalas (1941–44). // Võimalus ja paratamatus olla õppija. Tln, 2004; Eesti pedagoogilise mõtte arengust Ferdinand Eiseni haridusministriks oleku ajal (1960–80). // Haridus muutuste ja traditsioonide keerises. Tln, 2005; History of Education and Pedagogical Thought in the Baltic Countries up to 1940 (kaasautor). Riia, 2009; Aktuelle Forschungsschwerpunkte zur Geschichte der Pädagogik in Estland. // Pedagogy in the Changing Historical Conditions in the 20th Century in the Baltic Countries. Riia, 2009.

B: <https://www.etis.ee>.

VARRAK, Toomas (31. VIII 1940 Tallinn), ajaloolane ja politoloog; teenistujate p. Lõpetas 1958 Tallinna Polütehnikumi, 1966 TÜ ajaloo osk-a, ajalooknd (1975, TÜ), vk “Идейно-политическая эволюция партии и развитие соотношения внутриполитических сил в Швеции в 1946–1970 годы”, pol-teaduste dr (1991, NSVL TA Maailmamaj ja Rahvusv Suhete Inst, Moskva), vk “Социальный механизм массового политического процесса (анализ выборов в Швеции 1956–82 гг.)”. Oli 1966–69 Tõstamaa Kk-i õpetaja, 1969–79 AI teadur, 1979–80 Eesti Informatsiooni Inst-i teadur, 1980–83 osk-ajuh, 1983–90 AI teadur, 1990–92 teadusdir, 1992–95 EE-kirjastuse

peatoim, 1995–1999 Eesti Riigikaitse Akad ajaloo ja pol-teaduse õt-i juh, prof, ühtlasi 1995–2000 ka Riigikogu Kantselei nõunik, 1999–2001 Eraakad Nord juhtimistsk-a dekaan, prof, 2001-08 Audentese Ük-i rahvusv suhete tsk-a dekaan, prof, 2008– TTÜ rahvusv suhete õt-i juh, prof. Õpetanud üldist pol-teadust ja riigiteadust, pol filos, rahvusv pol ökon, Eesti välispol; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: Eesti mõisate (Lihula, Vatla, Matsalu, Kloostimõisa, Liigvalla jt) ehituse ajalugu, Skandinaavia (Rootsi) parteide ideol ja maj-olude areng, Eesti sõjajärgne pol areng. Selgitanud ühiskonna sotsiaalse struktuuri muutuste ning ideol, sotsiaalsete ja pol huvide osa trendide kujunemisel masside pol valikus stabiilses mitmeparteilises ühiskonnas. EE kaasautor. Rmt-u *Современная Северная Европа. Аспекты общественного развития* (1981) toim. Ajakirja *Välis-Eesti* toim-koll-i liige (1996–), Audentese Ük-i *Toimetiste* seeria *Poliitika, riigiteadus ja rahvusvahelised suhted* koost ja toim (2001–08; a-st 2009 TTÜ väljaanne). Eesti Teadlaste Liidu rajajaid ja volikogu liige (1989–95). U 120 teadustr-t, aimeart-id.

T: Изменения в экономическом положении и борьбе рабочего класса Швеции в 1945–1967. // ENSV TA Toim. Ühiskonnat. 21 (1972) 3; Некоторые факторы развития соотношения внутривполитических сил в Швеции в 1946–1970. Анализ результатов выборов. Тln, 1978; Источники мобилизации и социальный состав электоратов партии в Швеции. // Eesti TA Toim. Ühiskonnat. 40 (1991) 3; The collapse of democracy in inter-war Estonia. // *Crisis, Compromise, Collapse: Conditions for Democracy in Inter-War Europe*. Oxford, 1994; Üldine poliitikateadus. Тln, 1997, ²1998; Sissejuhatus poliitika ja riigiteadusse. Тln, 2001; Demokraatlik poliitika ja demokraatia Eestis 1991–2007. // Tuna (2007) 1; Eesti välispoliitika filosoofiast. // Audentese Ük-i Toim. 9 (2008); Demokraatia ja õigus // *Poliitika. Riigiteadus. Rahvusvahelised suhted* 1 [10] (2009).

B: EE 14, 589.

VARRIK, Enn (7. V 1954 Tartu), sporditeadlane, -füsioloog; isa ehitaja, ema agronoom. Lõpetas 1972 Tartu 17. Kutsekk-i, 1979 TÜ kehakultuuritsk-a, biol-knd (1986, TÜ), vk “Экскреция 3-метилгистидина при мышечной деятельности у крыс”. Täiendas end 1988-89 Toronto Ük-s. Oli 1979–81 Tartu Laste ja Noorte Spordikooli ujumistreener,

1981 TÜ lihastalitluse hormonaalregulatsiooni labori n-teadur, 1981–92 juh, 1992–1994 Toronto Ük-i asst, a-st 1996 Torontos eraettevõtja ehituse alal. – Töid valgu ainevahetuse muutustest kehalistel pingutustel. 24 teadustr-t.

T: Белковый обмен в мышцах после их работы (kaasautor). // Физиол. ж. СССР 70 (1984) 12; Exercise-induced catabolic responses in various muscle fibers (kaasautor). // Can. J. Sport Sci. 17 (1987) 2; Protein metabolism in muscles after their activity (kaasautorid V. Ööpik, A. Viru). // Med. dello sport 46 (1993).

B: TÜ BL II, 205.

WARRIKOFF (Warikoff, Warrikow), Karl Hugo (19. / 7. IX 1860 Lustivere, Viljandimaa – 13. XI 1914 Łódź, Poola), baltisaksa päritolu loomaarstiteadlane; mõisavalitseja p. Lõpetas 1877 Tartu gümn-i 5. kl-i, 1881 TVI, vet-med mag (1883, TVI, vk “Ueber die Wirkung einzelner Antiseptica auf das Milzbrandcontagium” (Dorpat, 1883). Oli 1881–83 TVI kliiniku asst, 1884–1914 Łódźis vet-arst. 1885 viibis teadusreisil Berliinis ja Dresdenis, 1887–96 komandeeriti korduvalt nakkushaiguste tõrjeks Ukrainasse, Kaukaasiasse ja Kubanimaale. – Uuris antiseptikute toimet siberi katku tekitajasse. Oli ratsionaalse loomakaitse pioneere Poolas. Rajas Łódźis 1891 Poola esimese loomakliiniku.

T: О действии некоторых антисептических средств на контагии сибирской язвы. // Вет. вестник (1884) 3.

B: Альбом имматрикулированных в ДВИ, 102–103; *K. Millak*. Słownik polskich lekarzy weterynaryjnych biograficzno-bibliograficzny 1394–1918. Lublin, Warszawa, 1960–1963, 251.

E. Ernits

WARTBERGE, Hermann von (surn u 1380), kroonikakirjutaja, Alam-Saksimaalt (Westfalenist?) pärit sakslane, arvat. vaimuliku p. Sai pärast Liivimaaale asumist ordumeistri kaplaniks, kantsleriks ja diplomaatiliseks nõuandjaks. Ladinak-se *Chronicon Livoniae* (avaldati trükis 1863) autor. Teos on Jüriöö ülestõusu ja Baltimaade 1358.–78. a. ajaloo põhiallikaid. Eesti ajaloo seisukohalt olulised osad (a-d 1315–48) koos eestik-se tõlkega avaldas S. Vahtre 1960 rmt-s *Liivimaa noorem riimkroonika (1315–1348)*.

T: Hermanni de Wartberge Chronicon Livoniae. Leipzig, 1863; Die Livländische Chronik Hermann's von Wartberge. Berlin u. Reval, 1864.

B: EBL, 535; EE 14, 589.

VARUL, Paul (10. XII 1952 Valga), õigusteadlane; taluniku p. Lõpetas 1970 Valga 1. kk-i, 1975 TÜ õigustsk-a, 1981 TÜ-s asp-i, õigusknd (1985, LÜ), vk “Методические проблемы исследования гражданско-правовой ответственности”. Oli 1975–76 TÜ tsiviilõiguse ja –protsessi kat-i stažöör-uuriija, 1976–77 õpetaja, 1977–86 v-õpetaja, 1986–91 dots, 1991–92 kat-i juh, dots, 1992–95 ja 1999– eraõiguse inst-i juh, tsiviilõiguse prof, 1995–99 EV justiitsminister. Lugenud tsiviilõiguse, pankrotiõiguse jm kursusi; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: tsiviilõigus, Eesti õigussüsteemi reformi areng ja vastastikune toime EL õiguskorraga, maksejõuetusõigus. Eesti eraõiguse süsteemi kujundajaid Eur. riikidele omaste põhimõtete alusel. Oli 1990–91 EV Ülemnõuk Presiidiumi tsiviilseaduste täiustamise ja ekspertkomisjoni esimees, 1992–2001 tsiviilseadustiku ja äriseadustiku koostamise peakomisjoni esimees. Osalenud seaduste koostamises, eelkõige eraõiguse alal (*Pankrotiseadus*, 1992; *Asjaõigusseadus*, 1993; *Tsiviilseadustiku üldosa seadus*, 1994; *Perekonnaseadus*, 1994; *Äriseadustik*, 1994; *Pärimisseadus*, 1996 jm), aga ka reformide valdkonnas (*Omandireformi aluste seadus*, 1991; *Maareformi seadus*, 1991). Osaleb rahvusv institutsioonides ja projektides eraõiguse valdkonnas: Ajakirjade *Juridica* ja *Juridica International* peatoim ja toimkoll-i liige (1993–), ajakirja *European Review of Contract Law* toimkoll-i liige (2005–). SA *Iuridicum* nõuk liige (1998–). EAÕS (1992–), Eesti Juristide Liidu (1997–), Eur. Eraõiguse Akad (2002–), *Study Group on Eur. Civil Code* (2003–08), *INSOL Eur.* (2008 –), *Int. Insolvency Inst.* (2008 –) liige. Valgetähe IV kl teenetemärk (2005). Üle 100 teadustr-e.

T: Viron kaupallista lainsäädäntöä (kaasautor V. Lappalainen). Helsinki, 1992; Põhiseaduse juriidiline ekspertiis. // Riigikogu Toim. (2000) 1; Debtor's Liability under Bankruptcy. // *Juridica Int.* (2004); Võlaõigusseadus I. Üldosa. Kommenteeritud väljaanne (koost., kaasautor). Tln, 2006; Võlaõigusseadus II. 2. – 7. osa. Kommenteeritud väljaanne (koost., kaasautor). Tln, 2007, 759 lk.; Performance and Remedies for Non-performance // *Juridica Int.* (2008); The Creation of New Estonian Private Law. // Eur.

Rev. Private Law (2008) 1; Võlaõigus III. 8. ja 10. osa. Kommenteeritud väljaanne (koost., kaasautor). Tln, 2009; Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law (kaasautor). Munich, 2009.

B: TÜ BL I, 448; II, 205–206; EE 14, 589; EMaBL, 569; 1000 tartlast, 476.

VARVAS, Jüri (16. IV 1928 Tallinn – 28. XI 2006 Tallinn), keemik ja tehnikateadlane; sõjaväelase p. Õppis 1945–46 Tallinna Tööstustehnikumis, lõpetas 1947 Tallinna 10. kk-i, 1952 TPI kütuste keem tehnol alal, 1955 Sverdlovskis Uurali PI asp-i, keemiaknd (1955, samas), vk “Электрокинетические свойства тонких слоев на поверхности раздела фаз”. Oli 1956–62 TPI anorg ja analüüt keemia kat-i asst ja v-õpetaja, ühtlasi 1958–59 Tallinna Raadiotehnika Tehase kesklabori juh, 1962–68 anorg keemia kat-i dots, 1968–78 füüs keemia kat-i juh, 1978–95 dots. Lugus üldise, anorg, füüs ja tahkise keemia (kristallide keemia, pooljuhtide metallograafia) kursusi. – Uurimisvaldkonnad: pooljuhtmaterjalide tehnol, tahkise keemia, fototakistite ja -juhtide väljatöötamine ning nende fotoelektriliste omaduste arendamine. 1963 avati tema eestvõttel TPI-s elektroonika erimaterjalide tehnol eriala, mille 1968–78 lõpetas 254 tehnol-ins-i. ENSV rkl preemia (1985, koll-s). Ligi 70 teadustr-t, 9 autorit-t.

T: Uutest fototakistitest (kaasautor). // Tehnika ja Tootmine (1962) 6; Praktilisi töid üldises keemias (kaasautor). Tln, 1963; Исследование дефектной структуры монокристаллов селенида кадмия (kaasautor). // TTÜ Toim. 404 (1976); EPR of additively coloured and plastically deformed ZnS (kaasautor). // Resonance and Related Phenomena. Berlin-Heidelberg-New-York, 1979; Механизм образования и кинетика роста пленок сульфида кадмия, химически осажденных пульверизацией (kaasautor). // TTÜ Toim. 479 (1980); Высокотемпературное равновесие дефектов в ZnSe:In (kaasautor). // TTÜ Toim. 515 (1981); Füsikokeemiliste protsesside uurimine pooljuhtides ja pooljuhtmaterjalide ning -seadiste väljatöötamine Tallinna Polütehnilises Instituudis. // Tehnikauuringute areng Eesti NSV-s. Tln, 1986; Рекристаллизация порошка ZnS (kaasautor). // TTÜ Toim. 704 (1989).

B: TPI 1936–1986, 151, 265, 279, 418–420, 422; *A. Õpik*. In memoriam: Jüri Varvas. // TTÜ ar 2006. Tln, 2007, 427–428.

V. Mägi

VARVAS (a-ni 1982 **Krabi**), **Külliki** (18. X 1959 Märjamaa v), keemik. Lõpetas 1978 Tln. 2. kk-i, 1983 TÜ keemia osk-a, 1996 TTÜ-s doktorantuuri, Ph.D. loodusteaduste alal (1999, TTÜ), vk “Enzymatic oxidation of arachidonic acid in the coral *Gersemia fructicosa*”. Oli 1983–89 KI ins ja v-ins, 1989–96 n-teadur, 1996–99 TTÜ KI bioorg keemia osk-a teadur, 1999– bioorg keemia õt-i vanemteadur.– Uurimisvaldkonnad: uute bioaktiivsete looduslike ühendite eraldamine ja identifitseerimine, prostaglandiinide biosüntees selgrootutes loomades ja punavetikates, bioaktiivsete lipiidide metabolism, signaaliülekanne ja regulatsioon, tsüklooksügenaasi katalüüsi ja inhibeerimise iseärasused. Eesti Biokeemia Seltsi (2002–) ja Eesti Keemia Seltsi liige (1998–, juhatus/volikogu liige 2000–). EV teaduspreemia (2002, koll-s). U 20 teadustr-t.

T: Evidence of a cyclooxygenase-related prostaglandin synthesis in coral – the allene oxide pathway is not involved in prostaglandin biosynthesis (kaasautor). // J. Biol. Chem. 274 (1999) 15; The basis of prostaglandin synthesis in coral – molecular cloning and expression of a cyclooxygenase from arctic soft coral *Gersemia fructicosa* (kaasautor). // J. Biol. Chem. 276 (2001) 10; Structural and functional comparison of 15S- and 15P-specific cyclooxygenases from the coral *Plexaura homomalla* (kaasautor). // Eur. J. Biochem. 271 (2004) 17; A critical role of non-active site residues on cyclooxygenase helices 5 and 6 in the control of prostaglandin stereochemistry at carbon 15 (kaasautor). // J. Biol. Chem. 282 (2007) 38; Direct evidence of the cyclooxygenase pathway of prostaglandin synthesis in arthropods: genetic and biochemical characterization of two crustacean cyclooxygenases (kaasautor). // Insect Biochem. Mol. Biol. 39 (2009) 12.

B: <https://www.etis.ee>.

VARVINSKI, Jossif (28. X 1811 Horol, Poltaava kub – 27. IX 1878 Moskva), arstiteadlane, terapeut; venelane. Lõpetas Harkovis gümn-i, 1833 Harkovi Ük-i arstitsk-a, õppis 1833–38 Tartu Prof-te Inst-s, med-dr (1838, TÜ), vk “De nervi vagi physiologia et pathologia”. Oli 1838–41 TÜ adjunktprof, 1841–44 täiendas end Berliinis, Viinis ja Pariisis füsiol ja patol anat alal, 1844 oli lühikest aega MÜ-s, 1844–46 TÜ üldteraapia ja eripatol prof ning teise teraapia ja kliiniku kat-i (a-st 1865 eripatol ja kliiniku kat) juh, a-

st 1846 MÜ hospitaalteraapia kat-i prof. – Uurimusi füsiol-st, patol anat-st, nakkushaigustest (pms koolerast).

T: О вливании в вены соляного раствора в жестоких случаях холеры. // Моск. Врач. Ж. (1847); О влиянии патологической анатомии на развитие патологии вообще и клинической в особенности. // Моск. Врач. Ж. (1849); Случаи *pleuritis acuta*. // Med. Z. Russlands (1849); О лечении эпидемической холеры. // Моск. Врач. Ж. (1851).

B: *Левицкий* II, 123–125; TÜ ajalugu II, 91, 98, 99, 241.

VASAR, Eero (17. IX 1954 Tartu), arstiteadlane, psühhofarmakoloog ja füsioloog; Elmar V-a p, Veiko V-a vend, Maire V-a abikaasa. Lõpetas 1973 Tartu 5. kk-i, 1979 TÜ arstitsk-a, 1983 samas asp-i, med-knd (1983, TÜ), vk “Фармакологический анализ нейромедиаторных механизмов апоморфиновой и клонидиновой агрессивности”, med-dr (1992, TÜ), vk “The role of cholecystokinin (CCK-8) in the regulation of behavior and in the action of neuroleptic and anxiolytic drugs”. Täiendanud end 1989 Londoni, Uppsala ja 1995 Helsingi Ük-s. Eesti TA liige (2010). Oli 1980-83 ÜMPI eksperim ja kliinilise farmakol labori n-teadur, 1983–91 v-teadur, juh, 1991–92 TÜ füsiol kat-i juh, dots, 1992– füsiol inst-i juh, inimese füsiol prof, a-st 2003 ka füsiol õt-i juh, ühtlasi 2000-09 arstitsk-a teadusprodekaan. Õpetanud inimese füsiol-t, närviteadust, koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: agressiivse käitumise neurokeem mehhanismid, antipsühhootiliste ainete molekulaarsed toimemehhanismid, ärevusseisundite neurokeem ja –anat-d alused, transgeense tehnol rakendamine vaimu- ja neurodegeneratiivsete häirete selgitamisel, uued sihtmärgid emotsionaalse käitumise regulatsioonis ja nende tähendus psühhiaatrilistes häiretes. Ajakirja *Exp. Physiol.* toimkoll-i liige (1997–2001). Teaduskompetentsi nõuk liige (1997–2003; 2009–). EV esindaja Eur. Teadusfondi alalises med-komisjonis (2003–09) ning Kesk- ja Ida-Euroopa esindaja fondi alalise med-komisjoni juhtkomitees (2007–09). EV teaduspreemia (2004, koll-s). Punase Risti III kl teenetemärk (2001). Üle 140 teadustr-e, 2 patentset leiutist (kaasautor).

T: Opposite effects mediated by CCK_A and CCK_B receptors in behavioural and hormonal studies in rats (kaasautor). // Naunin-Schmiedeberg’s Arch. Pharmacol. 349 (1994); Apomorphine-induced behavioural sensitization in rats: individual differences, role of dopamine and NMDA receptors (kaasautor). // Eur. Neuropsychopharmacol. 9

(1998) 6; Role of dopaminergic and serotonergic systems on behavioural stimulatory effects of low-dose alprazolam and lorazepam (kaasautor). // Eur. Neuropsychopharmacol. 11 (2001) 1; Targeted mutation of CCK2 receptor gene modifies the behavioural effects of diazepam in female mice (kaasautor). // Psychopharmacol. 168 (2003) 4; Influence of genetic polymorphisms on interleukin-10 mRNA expression and psoriasis susceptibility (kaasautor). // J. Dermatol. Sci. 37 (2005) 2; Antidepressant-like effect of agmatine is not mediated by serotonin (kaasautor). // Behavioural Brain Res. 188 (2008) 2; Wfs1 protein (wolframin): emerging link between the emotional brain and endocrine pancreas (kaasautor). // Res. Signpost. Kerala, India, 2008.

B: EE 14, 589; TÜ BL II, 206; APUT, 26–27; TÜA 1982–2007, 9, 19, 20, 91, 95–97, 100–102, 104–107, 174, 359.

VASAR, Elmar (26. II 1926 Sangaste v, Valgamaa – 15. VII 2004, Tartu), arstiteadlane, füsioloog; talupidaja p, Eero ja Veiko V-a isa. Lõpetas 1944 Valga 1. kk-i, 1954 TÜ arstitsk-a, med-knd (1960, TÜ), vk “Organismi reaktiivsuse muutustest koliin- ja adrenalüütiliste ainete toimel üldisel jahutamisel”, med-dr (1973, TÜ), vk “Спирографические исследования для установления должных величин показателей внешнего дыхания и физиологическая характеристика пробы повторного апноэ”. Oli 1954–57 TÜ farmakol kat-i loenguasst, 1957–60 füsiol kat-i asst, 1961–67 v-õpetaja, 1967–74 dots, 1974 prof, 1975–91 kat-i juh, prof, 1992–94 füsiol inst-i erakorraline prof, a-st 1994 emeriitprof; ühtlasi oli 1969–71 arstitsk-a õppeprodekaan ja 1974–78 teadusprodekaan. Õpetanud füsiol-t; koost. õppevahendeid. – Uurinud organismi reaktiivsust mõjutavaid aineid hüpothermia tekitamise korral, verehüübimist, bioelektrilisi nähtusi, inimese hingamise sõltuvust soost, east ja kehalisest treenitusest, vereringe kohastumist korduva hingamispeetuse korral ja selle rakendatavust treenituse hindamisel. Olnud TÜ Toim. seeria *Arstiteaduslikke töid* toim-koll-i esimees, Ülel Füsiol Seltsi kesknõuk liige, ENSV TA füsiol ja biol probleemkomisjoni aseesimees, Eesti Füsioloogide Seltsi liige ja esimees. Oli aktiivne kergejõustiklane, 22-kordne TÜ meister (1949–60). Propageeris tervisesporti, oli 1960–65 ja 1980–87 TÜ Spordiklubi esimees, seejärel Tartu Spordiveteranide Koondise eestseisuse liige. U 150 teadustr-t.

T: Füsioloogia. Trt, 1963; Изучение взаимоотношений электрической и механической активности тонкой кишки (kaasautorid E. Hansson, J. Laidna). // 1968; Об изменениях скорости распространения пульсовой волны при повторных задержках дыхания (kaasautor P.-H. Kingissepp). // Иссл. по кровообращению. Trt, 1970; Võrdlevaid andmeid kopsude mahust, mahutavusest ja nende normväärtustest. // TÜ Toim. 274 (1971); Apnoe kui treeninguvõtte kasutamisest noorte ujujate vastupidavuse arendamisel. // Õppiva noorsoo sport. Trt, 1975; Närvisüsteemi ehituse ja tegevuse põhijooned. // Vaimne Tervis. Tln, 1977; Retseptioon. Trt, 1980; Sisesekreatsioon. Trt, 1981; Motoorne süsteem. Trt, 1982; Об исследованиях по физиологии дыхания. // TÜ Toim. 612 (1982); Eritumine. Trt, 1983; Vegetatiivne närvisüsteem. Trt, 1984.

B: TÜ BL I, 156; II, 206; EE 14, 589; TÜ ajalugu III, 187, 198, 259, 363; APUT, 178–179; H. Merila-Lattik, 1107–1108; ESBL, 748; NET (1960) 3, 77; (1974) 3, 250–251; EA (1986) 2, 136; (2004) 12, 862; 1000 tartlast, 476.

VASAR, Juhan (Vassar, Johann) (17. / 4. III 1905 Põltsamaa – 26. IX 1972 New York), ajaloolane; rmtkaupmehe p. Lõpetas 1921 Põltsamaa Ühisgümni-i ja samal a-l eksternina Tartu ÕS-i, 1927 TÜ filos-tsk-a, *mag. phil.* (1927, TÜ), vk “Taani üritused Eestimaa taasvallutamiseks 1412–1422” (Trt, 1930), *dr. phil.* (1931, TÜ), vk “Die grosse livländische Güterreduktion: die Entstehung des Konflikts zwischen Karl XI und der livländischen Ritter- und Landschaft 1678–1684” (Trt, 1931). Täiendas end 1927–30 TÜ tead stipendiaadina Tartus, Stockholmis, Uppsalas, Riias ja Helsingis. Oli 1921–22 Lalsi algkooli õpetaja, 1930–31 TÜ filos-tsk-a õu täitja, 1931–37 üldajaloo dots, 1937–38 adjunktprof, 1938–44 maj-tsk-a maj-ajaloo prof, ühtlasi 1936–40 Haridusmin-i teaduse ja kunstiosk-a dir, 1941–44 Eesti Omaval haridusdir abi. Läks 1944 Saksamaale, oli 1945–49 Augsburgi eesti gümni-i õpetaja. Elas a-st 1949 USA-s, töötas a-st 1951 Rutgersi Ük-s (New Jersey) jm. – Uurimisvaldkonnad: Eesti ajalugu (keskaeg, Rootsi aeg, XVIII saj), maj-ajalugu, TÜ ajalugu. Mitme väljaande (sh Eesti rahva ajalugu I–III, 1932–; Tartu üliõpilaskonna ajalugu, 1932; Korp. Sakala: 1909–1934, 1934; Eesti majandusajalugu I, 1937 jm) kaasautor ja -toim. Olnud AAS, ÕES, EKS, ETÜ Ameerikas liige, Ülemaailmse Eesti Kesknõukogu esimees (1955–56).

T: Carl Schirren ajaloolasena. // AA (1926) 3, 4; Tartu Ülikooli ajaloo allikaid. I, Academia Gustaviana. (koost, toim, kaasautor). Trt, 1932; Üliõpilaskond Tartu-Pärnu rootsiaegses ülikoolis. // Tartu üliõpilaskonna ajalugu. Trt, 1932; Verteidigung einer Leistung. Trt. 1933; Tsunftidena organiseeritud Tallinna tööstuse arengust 1561–1660. Trt, 1934; Vaimuteaduse objektiivsusest ja aktuaalsusest. Trt, 1934; Utvecklingen av böndernäs rättsläge i Estland till Karl XI. Trt. 1936; Eesti majandus vene ajal XIX sajandi keskpaigani. Trt, 1937; Vene keskvalitsuse fiskaal- ja majanduspoliitika XVIII sajandil. // Eesti majandusajalugu I. Trt, 1937; Eesti ala põllumajandus XVIII sajandil ja agraarolude korraldamise katsed (kaasautor H. Sepp). // Samas; Teoorjuse kriis ja talude müümine. // Samas; Die Aussenpolitik im Zeitalter des völkischen Erwachens der Esten. Trt, 1938.

B: AAUT II, 225; EE 14, 589–590; EBL TK, 296–297; EAT, 372; ETVpK, 140; TÜ ajalugu III, 12, 38, 39, 73, 94, 110.

VASAR (a-ni 1976 **Zucker**), **Maire** (30. X 1956 Tartu), arstiteadlane, pediaater-allergoloog; arsti t, Eero V. abikaasa. Lõpetas 1974 Tartu 7. kk-i, 1982 TÜ arstitsk-a, 1992 TÜ lastekliiniku kliinilise ordinatuuri, 1996 TÜ-s ja Linköpingi Ük-s doktorantuuri, med-dr (1998, TÜ ja Linköpingi Ük), vk “Allergic diseases and bronchial hyperreactivity in Estonian children in relation to environmental influences”. Täiendas end 1992 ja 1997 Linköpingis, 1998 Amsterdams, 2001 ja 2002 Helsingis. Oli 1983–90 Tartu Linna Kliinilise Lastehaigla ja 1994–99 TÜK lastekliiniku pulmonoloog-allergoloog, ühtlasi 1997–99 TÜ pediaatria õt-i asst, 1999–2002 v-asst, 2002– dots, 2000 ka TÜK lastekliiniku laste ja noorukite allergiahaiguste keskuse juh ja 2006 v-arst-õppejõud. – Uurimisvaldkonnad: allergia, bronhiaalhüperreaktiivsus lapse- ja noorukieas; väikelaste hingamisfunktsioonid; lapse arengut ja krooniliste haiguste patogeneesi määravad tegurid, võimalused nende raviks. Eesti Lastearstide Seltsi liige (1983–, allergia sektiooni juh 2005–08), Euroopa Allergol ja Kliinilise Immunol Akad liige (1998–), Eesti Immunoloogide ja Allergoloogide Seltsi liige (2001–, juhatuse liige 2001–05). Üle 40 teadustr-e.

T: Indoor allergen levels and other environmental risk factors for sensitization in Estonian homes (kaasautor). // Allergy 53 (1998) 4; Development of atopic sensitization and allergic diseases in early childhood (kaasautor). // Acta Paediatr. 89 (2000) 5;

Hingamiseldundite haigused ja gastroösofageaalne refluks lastel (kaasautor O. Uibo). // EA (2000) 10; Development of allergy and IgE antibodies during the first five years of life in Estonian children (kaasautorid K. Julge, B. Björkstén). // Clin. Exp. Allergy 31 (2001) 12; Hingamistakistused. II. Hingamistakistuse mõõtmine väikelastel (kaasautorid J. Kivastik, P.-H. Kingissepp). // EA (2005) 8; Astma ja teiste allergiahaiguste sõeluuring Eesti kooliõpilastel (kaasautor). // EA (2006) 8; Fluticasone furoate nasal spray: effective monotherapy for symptoms of perennial allergic rhinitis in adults/adolescents (kaasautor). // Allergy Asthma Proc. 29 (2008) 3; Phenotypic characterisation of patients with intermediate sweat chloride values: towards validation of the European diagnostic algorithm for cystic fibrosis (kaasautor). // Thorax 64 (2009) 8.

B: EA (1999) 1, 79; TÜK 200, 222; TÜA 1982-2007, 108, 278, 281.

VASAR, Veiko (16. I 1956 Tartu), arstiteadlane, psühhiaater; Elmar V. p, Eero V. vend. Lõpetas 1973 Tartu 5. kk-i, 1979 TÜ arstitsk-a, med-knd (1987, TÜ), vk “Дифференцированное применение ноотропных препаратов в комплексном лечении больных неврозами и с соматогенным неврозоподобными состояниями”. Oli 1979–80 Tartu Kliinilise Psühhoneurol-ahaigla psühhiaatria intern, 1980–81 TÜ psühhiaatria kat-i v-laborant, 1981–85 ÜMPI psühhofarmakol labori n-teadur, 1985–90 psühhiaatria kat-i asst, 1990–99 dots, ühtlasi 1990–91 Helsinki Ük-i psühhiaatrikliiniku külalisteadur, 1992– TÜ ja 2000– TÜK psühhiaatrikliiniku juh, a-st 1999 psühhiaatria prof. Õpetanud psühhiaatriat, med psühhol, psühhopatol; koost. veebipõhiseid õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: psüühikahäirete epidemiol, gen tegurid ja patogeneesi mehhanismid, psühhofarmakol, unehäirete patogeneesi mehhanismid. Sotsiaalmin-i psühhiaatria erialakomisjoni liige (2002–). Eesti Psühhiaatrite Assots-i juhatuse liige (1992–, aseesimees 1992–), ETF nõukogu liige, arstiteaduste ekspertkomisjoni esimees (2003-06). U 100 teadustr-t.

T: The effect of fluoxetine on sleep - a longitudinal, double-blind polysomnographic study of healthy-volunteers. // Int. Clin. Psychopharmacol. 9 (1994) 3; The effect of cholecystokinin tetrapeptide on respiratory resistance in healthy volunteers (kaasautor). // Biol. Psychiatry 42 (1997) 3; Effects of bupropion augmentation in escitalopram-resistant patients with major depressive disorder: an open-label, naturalistic study (kaasautor). // J

Clin Psychiatry 70 (2009) 7; Interleukin 10 family gene polymorphisms are not associated with major depressive disorder and panic disorder phenotypes (kaasautor). // J. Psychiatric Res. 44 (2010) 5; Point prevalence of major depression in Estonia. Results from the 2006 Estonian health survey (kaasautor). // Eur. Psychiatry 25 (2010) 8.

B: TÜ BL II, 206; TÜK 200, 257, 274; TÜA 1982–2007, 90, 343, 344, 347, 352, 354, 355, 357–359.

VASAR, Virge (6. VIII 1970 Tallinn), aiandusteadlane; proviisori t. Lõpetas 1988 Tallinna 3. kk-i, 1993 EPMÜ agron-tsk-a, 1996 samas magistrantuuri ja 2003 doktorantuuri, M.Sc. aianduse alal (1996, EPMÜ), vk “Temperatuuri ja valguse mõju hapukirsi sortide mikrovõrsete moodustumisele ja kasvule *in vitro*”, D.Sc. taimekasv alal (2003, EPMÜ), vk “Auksiinide ja antioksüdantide mõju maguskirsipuu mikrovõrsete *in vitro* juurdumisele ning järelmõju aklimatiseerumisele ja *ex vitro* kasvule”. Täiendanud end 1995 Taanis, 1996 Bulgaarias, 1998 ja 1999 Rootsis, 2000 Kanadas. Oli 1993–95 Eesti Taimebiotehnika Uurimiskeskus EVIKA agronoom, 1995–96 teadur, 1996–2001 EPMÜ taimebiotehnol uurimiskeskuse EVIKA osk-ajuh, 2001–05 v-teadur, 2005– EMÜ põllum- ja keskkonnainst-i v-teadur, 2006 TTÜ geenitehnol inst-i erakorr v-teadur, 2006–08 EMVI taimebiotehnol osk-a (EVIKA) erakorr v-teadur 2008– v-teadur. – Uurimisvaldkond: taimebiotehnol meetodid aiakultuuride ja dekoratiivtaimede kasvatamisel, paljundamisel ja säilitamisel. Olnud a-st 1997 mitme uurimisprojekti põhitäitja ja grandihoidja. Eesti Taimekaitse Seltsi (a-st 1998), APS (1993) ja *Int. Soc. for Horticultural Sci.* (ISHS) (1997) liige. 40 teadustr-t.

T: Koekultuurid viljapuude paljundamisel (kaasautor T. Kokk). // Taimekoekultuurid, uurimine ja rakendamine. Harku, 1999; The influence of environmental conditions on preservation of sweet cherry (*Prunus avium* L.) genebank *in vitro*. // Horticulture Vegetable Growing 20 (2001) 3; Application of antioxidants in rooting of *Prunus avium* L. microshoots. // Acta Univ. Latviensis. Biol. 670 (2004); Influence of micropropagation on the production of strawberry runner plants, yield and quality (kaasautorid A. Kikas, A. Libek). // Acta Horticulturae 708 (2006); Variations of agronomic traits of potato somaclones caused by meristem clones (kaasautor). // South African J. Plant Soil 24

(2007) 2; Variation of the potato meristem clones – new facts for science and practice (kaasautor). // Latvian J. Agron. 11 (2008).

B: <https://www.etis.ee>.

VASARI, Ando (15. III 1914 Kudina v, Tartumaa – 9. XI 1974, Tartu), loomakasvatusteadlane; talupidaja p. Lõpetas Tartu Kommertsgümni, Jäneda Põllutöök-i, õppis TÜ agron osk. Oli sõjajärgseil a-il Tartumaa TSN TK põllum-osk-a v-agronoom, seejärel Eesti Punase Karja Tartu Rkl Tõulava zootehnik, 1956–68 ELVI tõuaretuse osk-a kunstliku seemenduse (kesk-)labori juh, 1968–73 sigimisbiol kesklabori sektorijuh. – Uurimisvaldkonnad: tõuaretus, põllum-loomade kunstlik seemendus. Alusepanijaid veiste kunstlikule seemendusele Eestis, tema initsiatiivil rajati Tartus 1956 esimene veiste kunstliku seemenduse jaam (1960. a-ks oli neid V. ja A. Mölderi eestvedamisel loodud kokku 9; hiljem liitusid need Kehtna, Tartu ja Rakvere seemendusjaamaks) ja valmistati ette jaamadele vajalikud töötajad. Käis mitmes välisriigis, kus kogutud teadmisi rakendas kunstliku seemenduse töövõtete ja –vahendite loomiseks. Tegi suurt tööd lehmade kunstliku seemenduse propageerimisel. Osa töid (sh pullide sperma kvaliteedi parandamisest) on jäänud käsikirja. ENSV rkl preemia (1965, koll-s). 31 teadustr-t, sh 4 rmt-t.

T: Rakendagem tõuaretustöös kunstlikku seemendust. Tln, 1957; Põllumajandusloomade kunstliku seemenduse käsiraamat (kaasautor G. Frorip). Tln, 1964; Eesti NSV kunstliku seemenduse jaamad. Tln, 1965; Mullikate kunstliku seemendamise korraldamisest suurfarmides. Tln, 1972.

B: ELVI BL, 65; SP (1973) 5, 236; (1974) 24, 1139; Edasi (1973) 15. III; (1974) 12. XI.

VASK, Artur (19. V 1903 Särevere v, Järvamaa – 23. I 1977 Tartu), loomakasvatusteadlane; talupidaja p. Lõpetas 1923 Paide Poeglastegümni-i, 1931 TÜ põllum-tsk-a, põllum-knd (1949, TÜ), vk “Lüpsikarja söötmine ja piima tootmine rohke põhi- ja vähese jõusöödaga”. Oli 1928–32 Eesti Karjakontrollühingute Liidu sekr, 1933–44 Kuremaa karjakontrolliasst-de kooli juh, 1944–46 Põllum RK peazootehnik, 1947–49 ELVI n-teadur, 1949–50 v-teadur, 1950–56 söötmine ja söodatootmise sektori (hiljem osk) juh, 1956–61 ja 1963–65 teadusala asedir, 1961–63 ja 1965–67 n-teadur. –

Uurimisvaldkonnad: põllum-loomade (eriti piimakarja) söötmine ja söödatootmine. Karjakontrollisüsteemi väljaarendajaid Eestis (ja 1928–31 ilmunud karjakontrolli VI–IX armt-u koost). Propageeris kohaliku söödabaasi arendamist, lehmade klassiviisi söötmist jm, vahendas Skandinaaviamaade loomakasv-kogemusi. ENSV tnl zootehnik (1956). ENSV rkl preemia (1965). 88 teadustr-t.

T: Andmeid meie piimakarja tasuvusest. // Agronoomia (1930) 6; Meie piimakarja rahalisest söödatusuvusest ja söötmisest kõrgete, keskmiste ja madalate toodangutega karjades. // Agronoomia (1931) 9; Põllumehe käsiraamat. IV. Loomakasvatus. I. Üldosa, veisekasvatus, piimandus (kaasautor). Trt, 1934; Loomade söötmine ja söödabaasi korrastamise abitabelid. Tln, 1946; Suvise söödabaasi korrastamine. Tln, 1949; Kohalikul söödabaasil põhinev piimakarja söötmine. Tln, 1955; Kohalikul söödabaasil põhinevaid piimalehmade ja teiste loomade söödaratsioone ja söötmissplaanid. Tln, 1955; Haljaskonveier. Tln, 1957; Valguprobleemi lahendamise loomakasvatuses. Tln, 1961; Piimakarja ratsionaalne söötmine söötmisklasside alusel. Tln, 1963.

B: AAUT II, 258; ELVI BL, 53; EE 14, 590; EMaBL, 569.

VASKA, Lauri (7. V 1925 Rakvere), keemik; riigiametniku p, Vootele V. vend. Lõpetas 1943 Rakvere 2. gümni-i. Õppis keemiat 1946 Saksamaal Balti Ük-s (Hamburg), 1946–49 Göttingeni Ük-s, 1952–56 Texase Ük-s (Austin, USA), Ph.D. anorg keemia alal (1956, samas), vk “Ammonolysis of potassium and ammonium hexabromoösmate (IV)”. New Yorgi TA liige. Teenis 1943–45 sõjaväes (lahkus Eestist 1944). Oli 1956–57 Loodeük-i (*Northwestern Univ.*, Evanston, Illinois) järel-dr, 1957–64 Melloni Inst-i (Pittsburgh, Pennsylvania) teadur, 1964–67 Clarksoni Ük-i (Potsdam, New Yorgi osariik) *assoc. prof.*, 1967–90 *prof.*, a-st 1990 *emeritprof.* – Uurimusi magnetokeemia ja kemisorptsiooni, pms anorg ja metallorg ühendite sünteesi ja homogeense katalüüsi ning bioanorg keemia alalt. Avastanud uusi ühendeid, sh 1961 iriidiumkompleksi (*Vaska kompleks*: $[\text{Ir}(\text{Cl})(\text{CO})(\text{Ph}_3\text{P})_2]$), mis reageerib pöörduvalt vesiniku-, hapniku- jpt molekulidega ja mida rakendatakse kui mudelit nii katalüütilises kui ka bioanorg keemias. Esitas nende avastuste tulemusena siirdemetallikomplekside oksüdatiivsete liitumisreaktsioonide käsitlemise, mis aitab selgitada katalüüsiprotsesse. Kirjutanud ka teadusloost (Sadamad ja akadeemikud. Tln, 2006), avaldanud memuaarteoseid (Euroopa

südames: märkmeid ühes rännakust 1944–1945. Tln, 2004; Neljakümnenda must suvi ja sealt edasi. Tln, 2008 jmt). Olnud mitme väljaande (*Inorganic Chimica Acta, Journal of Molecular Catalysis* jt) toim või toim-koll-i liige. *Am. Inst. of Chemists, Finnish Chem. Soc.*, Eesti Keemia Seltsi jmt organisatsioonide liige. New Yorgi TA B. Pregeli medal (1971), EV Valgetähe III kl teenetemärk (2001)

T: Reversible activation on covalent molecules. The role of the covalent molecule. // *Accounts Chem. Res.* (1968) 1; Activation of molecular hydrogen by metal complexes: mechanism and some controlling factors (kaasautor M. F. Werneke). // *Trans. New York Acad. Sci. Series II* (1971) 33; Dioxygen-metal complexes: toward a unified view. // *Accounts Chem. Res.* (1976) 9.

B: EE 14, 590; ETVpK, 140–141; Eesti Päevaleht (Stockholm) (1971) 31. XII; Eesti Elu (Toronto) (2005) 8. VII.

VASKA, Vootele (21. III 1930 Tallinn), filosoof; riigiametniku p, Lauri V. vend. Põgenes 1944 Saksamaale, läks sealt 1951 USA-sse; a-st 1995 elab taas Eestis. Õppis Saksamaal Blombergi, Göttingeni ja Lingeni eesti gümn-des ja Bonni ük-s, lõpetas 1952 *Baldwin Wallace Colledge*’I (Ohio) filos alal, õppis Columbia Ük-s (New York), M.A. (1957, samas), vk käsitles nihilismi mõistet Nietzschel. Seejärel täiendas end Münchenis, Freiburgis ja Baselis, Ph.D. (1964, Columbia Ük), vk “The concept of being in the philosophy of Teichmüller” (Ann Arbor, 1964). Oli 1964–71 *Waynesburg College*’i dots, 1971–95 prof. – Uurimisvaldkonnad: 19. saj. saksa filos, F. Nietzsche, M. Heideggeri ja fenomenoloogiline filos. *Mana* jmt väljaande kaastoim või toim-koll-i liige. Eesti k-s avaldanud art-id ajakirjades *Mana, Tulimuld, Vaba Eesti, Akadeemia*. Asutas 1995 TÜ SA juures filos üliõpilastele mõeldud stipendiumi. *Am. Philosophical Assoc., Soc. for Phenomenol. and Existential Philosophy*, ETÜ Ameerikas liige, EKS auliige. Valgetähe IV kl teenetemärk (2001).

T: Bergson, Dewey, Husserl. // *Vaba Eesti tähistel*. Valimik tsensuurivaba eesti mõttelugu aastaist 1948–64. Tln, 2000; Kilde Kreekamaalt. // Samas; Mõningaid perspektiive oleviku vaatepiiril. // Samas; Õigus, loogika ja mõistuse ekstaas. // *Akad.* (1989) 5; Utopia ja filosoofia. // *Akad.* (1989) 7.

B: EE 14, 590; ETVpK, 141; *A. Langemets*. Filosoofi kojutulek. // *Luup* (1998) 5. XI.

VASMER, Max Julius Friedrich (28. II 1886 Peterburi – 30 XI 1962 Lääne-Berliin), keeleteadlane; sakslane, kaupmehe p. Lõpetas Peterburis gümni-i, õppis 1903–07 PÜ ajaloo-k-etsk-s, seejärel Viini ja Grazi Ük-s, *mag. phil.* (1909, PÜ), vk “Греко-славянские этюды”, *dr. phil.* (1914, PÜ), vk “Исследования в области сравнительной фонетики”. Oli 1909–17 PÜ indoeuroopa k-eteaduse eradots (ühtlasi a-st 1912 Peterburi Naiste Kõrgkooli õppejõud), 1917–18 Saraatovi Ük-i prof, 1919–21 TÜ võrdleva k-eteaduse prof, 1921–24 Leipzigi, 1925–47 Berliini, 1947–49 Stockholmi Ük-i ja seejärel Lääne-Berliini Ük-i prof. Õpetas TÜ-s sissejuhatust k-teadusse, gooti k-e grammatikat, vanapõhja (vanaskandinaavia) häälikulugu. – Uurimusi pms slaavi k-test, nende kontaktidest kreeka, iraani, türgi, soome-ugri jt k-tega, slaavlaste asustusajaloost, baltlastest ja soome-ugrilastest Ida-Euroopas, samuti vene k-st (ajalugu, etümol, toponüümika jm). Slavistika-alase uurimistöö üheks tähtsaimaks tulemuseks oli 1950–58 Saksamaal ilmunud 3-köiteline vene etümololoogiline sõnarmt, mis on lingvistide jaoks siiani üheks parimaks ja usaldusväärseimaks käsirmt-ks, milleta ei saa läbi ka fennougristid, kes leiavad rmt-st andmeid soome-ugri k-test vene k-de siirdunud (ja vastupidi) ning Ida-Euroopa eri k-kondades levinud üldise sõnavara kohta. Tartus olles võttis V. osa ES ettekandekoosolekutest, avaldas kohalikes väljaannetes (ka pärast Tartust lahkumist) art-id Eesti mõnedest kohanimedest, indo-euroopa laensõnadest eesti k-s jm. Algatas (koos L. Kettuneniga) Eesti filol ja ajaloo aastaülevaate väljaandmise (ÕES a-st 1922). Oli Saksa (Berliin) ja Saksi TA (Leipzig), Mainzi Teaduse ja Kirj Akad liige, NSVL TA korr-liige (1928). Rahvusv Slavistide Komitee, ES (a-st 1920) ja ÕES liige.

T: Mõned indoeuroopa laensõnad eesti keeles. // EKeel (1922) 1; Beiträge zur historischen Völkerkunde Osteuropas I–IV. Berlin, 1932–1936; Russisches etymologisches Wörterbuch I–III. Heidelberg, 1950–1958 (vene k-s 4. kd, ²1986–1987); Russisches geographisches Namenbuch I–VII. Wiesbaden, 1962–1975.

B: EE 10, 244; TÜ ajalugu III, 103; *P. Ariste*. Max Vasmer Tartu ülikooli professorina. // KK (1986) 2, 100–102.

S. Smirnov

WASMUTH, Paul Julius (29. V 1874 Orjoli kub, Venemaa – 9. III 1934 Tallinn), baltisaksa loodusuurija, harrastuszooloog ja –botaanik; mõisniku p. Lõpetas 1893 Tallinna Peetri Reaalkooli. Oli 1894–1917 Eestimaa kub-val teenistuses ja Tallinnas kooliõpetaja. – Töötas läbi olulisema osa Baltimaade kohta ilmunud loodusteaduslikust kirj-st, kogus ja uuris (pms Tallinna ümbruses) nii looma- kui taimeliike. Kogus (koos Kaasani Ük-i prof K. Meretškovskiga) pms Tallinna lähistelt u 350 liiki samblikke (nende kirjelduse avaldas K. Meretškovski oma 1913 ilmunud töös Baltimaade samblikest). W. nime kannab samblik *Usnea wasmuthii*. 20. saj. alguses Eestis kasvavatest taimedest koostatud herbarium sisaldas 1580 taimenäidist. Vaatles mitut haruldast linnuliiki (valgepea-kaeluskotkas, kuninghahk, laanenäär, roosterind-tüll jt), temalt pärinevad teated jääkajaka iga-aastasest talvitumisest Tallinna ümbruse merel ja morneli kohtamisest Paljassaarel. A-il 1900–09 vaatles W. Tallinna ümbruses kokku 251 liiki linde ja lõi Eestis ühe tolle aja suurimatest linnukaavikute kogudest. Kirjutas mitu kohalikku faunat ja floorat käsitlevat tööd, koondades ornitol-te vaatluste tulemused 1909 ilmunud töösse, mis sisaldab põhjaliku ülevaate Eesti kub-u linnustikust. Ornitoloogina oli tuntud ka väljaspool Eestit. Riia LUS-i ja EKÜ liige. (W. käsikirjalised materjalid asuvad Ajaloomuuseumis, kolleksioonid Loodusmuuseumis).

T: Die Hörner des Dinoceras. // Korresp.-Bl. Naturf. Ver. Riga, 1905; P. I. Wasmuth's Ornitologischer Atlas: Colorirte Vogelbilder aller Zonen & Zeiten. Reval, 1906; Beiträge zur Kenntnis der Ostseebaltischen Flora. 4 (kaasautorid K. R. Kupffer; W. Rothert). // Korresp.-Bl. Naturf. Ver. Riga, 1907; Verzeichnis der Strauch- und Blattflechten der Umgegend Revals. Riga, 1907; Tabellarische Naturgeschichte der Säugetiere der Ostseeprovinzen mit besonderer Berücksichtigung des Gouvernements Estland. Reval, 1908; Aufzählung alles bisher für Estland festgestellten Vogelarten nebst neuen Beiträgen zur Kenntnis der ornitologischen Fauna Estland. Riga, 1909.

B: EBL TK, 364; *L. Repnan*. Paul Wasmuth loodusuurijana. Tln, 1974.

VASSAR, Artur (Arthur) (18. XII 1911 Keeni v, Tartumaa – 17. VII 1977 Tallinn), arheoloog ja ajaloolane; rätsepa p. Lõpetas 1931 Valga Poeglaste Gümni, 1939 TÜ filosoofia, *mag. phil.* (1939, TÜ), vk “Drei Steinkistengräber aus Nordestland”, *dr. phil.* (1944, TÜ), vk “Nurmsi kivikalme Eestis ja tarandkalmete areng”, ajalooknd (ü.a. 1946).

ENSV TA korr-liige (1961). Oli 1937–41 TÜ arheol kat-i asst, 1941–42 arheol inst-i teadur, 1942–43 arheol muuseumi konservator, 1943–44 osk-a juh, 1944–46 arheol kat-i dots, 1947–77 AI arheol sektori juh, ühtlasi 1947–49 TÜ eesti ajaloo kat-i juh, dots ja 1950–51 NSVL ajaloo kat-i juh, dots. Õpetas eesti ajalugu ja arheol aluseid; koost. ajalooõpikuid ja –lugemikke. – Uurimusi Eesti esiajaloo, agraarsuhete, asustusajaloo ja talurahva ajaloo alalt. Juhtinud arheol kaevamisi Asvas, Irus jm. Kolmeköitelise *Eesti NSV ajaloo* I ja II köite (1955, 1963) kaasautor ja tegevtoim, kogumiku *Studia historica in honorem Hans Kruus* (1971) kaastoim. ENSV rkl preemia (1959, 1977). Orden Austuse märk (1976).

T: Die Knochennadeln mit Spatenkopf aus Estland. // ÕES-i Toim. 30 (1938): Soomlaste Soome siirdumise lähteruumist. // AA (1938) 2; Iru Linnapära. // Muistse Eesti linnused. Trt, 1939; Eesti maad Muistse Vene riigi koosseisus. // ENSV TA Toim. (1954) 2; Укрепленное поселение Асва на острове Сааремаа. // Muistsed asulad ja linnused. Arheoloogiline kogumik I. Tln. 1955; Lisandeid eesti hõimude uurimisele Lääne- ja Edela-Eestis I–IV sajandil. // Eesti rahva etnilisest ajaloost. Tln, 1956; Agraarsuhetest Eestis XIX sajandi 60–90-ndail aastail. // Materjale Baltimaade rahvamajanduse ajaloost. Tln, 1956; Maajagamise nõudest 1860-date aastate palvekirjade-aktsioonides. // ENSV TA Toim. Ühiskonnat. (1958) 2; Loode-Eesti hõimudest meie ajarvamise I aastatuhande algupoolel. // ENSV TA Toim. Ühiskonnat. 14 (1965) 2; Kui Lembitu kutsus ... (kaasautorid E. Tõnisson, J. Selirand). Tln, 1968; Die ostbaltischen Stämme im Kampf gegen die deutsch-skandinavische Agression im 12.–13. Jahrhundert (kaasautor E. Tarvel). // ENSV TA Toim. Ühiskonnat. 24 (1975) 1; Uut maad otsimas. Agraarne ümberasumine Eestis kuni 1863. aastani. Tln, 1975.

B: AAUT III, 92; TÜ BL I, 50; EE 14, 590; ENSV TA 1980–1985, 354; Eesti esiajalugu. Tln, 1982, 14–15, 17, 19, 136, 169, 205, 254, 261; TÜ ajalugu III, 70, 97, 98, 184, 225, 248, 346, 349.

VASSILENKO (a-ni 1960 **Kulišova**), **Veera** (28. V 1930 Venemaa), arstiteadlane, viroloog; venelane, teenistuja t. Lõpetas 1947 Kirovi obl-s kk-i, 1953 Leningradi Sanitaar-Hügieeni Med Inst-i, 1963 Moskvast NSVL MA Virol Inst-s asp-i, med-knd (1964, samas), vk “Существует ли зависимость между врожденными и

приобретенными факторами иммунитета на вирусную инфекцию?“. Oli 1953–56 Väike-Maarja raj San-Epid Jaama peaarst, 1957–60 Väike-Maarja Raj-haigla peaarst, 1960–61 EMHI n-teadur, 1974–79 v-teadur, ühtlasi 1968–70 Kuubal Rahvusliku Hügieeni Inst-i arboviiruste labori ja Havanna Ük-i mikrobiol labori tead konsultant, 1979–88 EMHI virol osk-a juh, 1988–97 Profül Med-i Inst-i viiruste ökol labori juh, 1997–2003 EKMI ja 2003–09 TAI virol osk-a v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: puukide, sääskede, väikenäriiliste ja lindude poolt ülekantavad loodusliku levikuga patogeened ja nende poolt tekitatud viirusnakkused; viiruste biol omadused, genotüübid, leviku ohualad, epidemioloogia. Pani aluse viiruszoonooside uurimisele Eestis (puukentsefaliit, sääseentsefaliidid, hantaviirusnakkused) ning esimesena Eestis isoleeris mitu zoonooside tekitajat (sh puukentsefaliidi Sindbis viiruse ja Saaremaa Hantaviiruse). U 150 teadustr-t.

T: Arboviruses in Estonia. (kaasautor S. Jõks). // *Med. Biol.* 53 (1975) 5; Выделение и идентификация вируса Синдбис от перелетных птиц в Эстонии (kaasautor). // *Вопр. вирусол.* (1992) 1; Dobrava hantavirus in Estonia: does the virus exist throughout Europe (kaasautor)? // *Lancet* 349 (1997) 9125; Puumala and Dobrava hantaviruses causing hemorrhagic fever with renal syndrome in Estonia (kaasautor). // *Eur. J. Clin. Microbiol. & Inf. Dis.* 19 (2000) 12; Hantaviruses in Estonia (kaasautor). // *J. Med. Virol.* 68 (2002) 4; Characterization of tick-borne encephalitis virus from Estonia (kaasautor). // *J. Med. Virol.* 74 (2004) 4; Tic-born encephalitis in the Baltic States: identifying risk factors in space and time (kaasautor). // *Zbl. Bakteriол.* 296 (2006) 40; Characterization of haemorrhagic fever with renal syndrome caused by hantaviruses (kaasautor). // *Emerging Infect. Diseases*. 13 (2007) 11; Socio-economic factors in the differential upsurge of tick-borne encephalitis in Central and Eastern Europe (kaasautor). // *Rev. Med. Virol.* 18 (2008) 2.

B: NET (1980) 6, 457; EA (1990) 5, 404.

VASSILJEV, Aleksandr (22. IX 1867 Peterburi – 29. V 1953 Washington), ajaloolane-orientalist; venelane, sõjaväelase p. Lõpetas 1887 Peterburi I Gümni, 1892 PÜ ajaloo osk-a, *mag. phil.* (1901, PÜ) vk “Византия и арабы. Политические отношения Византии и арабов за время Аморийской династии” (СПб, 1900), *dr. phil.* (1902,

PÜ), vk “Византия и арабы. Политические отношения Византии и арабов за время Македонской династии (867–959)” (СПб, 1902). Oli a-st 1892 Peterburis gümniõpetaja, 1904–12 TÜ uusajaloo prof, 1912–22 Peterburi Naiste Ped Inst-i ja 1917–25 PÜ õppejõud. Emigreerus 1925 USA-sse, oli 1925–39 Wisconsin Ük-i (Madison) vanaaja ajaloo prof, ühtlasi 1935–36 Columbia Ük-i (New York) ja 1939 *Collège de France*’i külalisprof, osales mitme oma Euroopa kolleegi (H. Grégoire jt) uurimisprojekti, a-st 1944 oli Dumbarton Oaks’is (Washington) Bütsantsi Uurimiskeskuse v- ja emeriitteadur. – Uurimisvaldkonnad: Vana-Vene ajalugu, slavistika, bütsantistika, orientalistika. USA (koos R. Blake’iga) bütsantistika koolkonna rajajaid. Äratas tähelepanu juba 1898 ilmunud tööga slaavi-kreeka suhetest, milles kummutas saksa ajaloolase F. Fallmayeri teooria Balkani kreeklaste täielikust assimileerumisest sisserännanud slaavlastega. 1946 Cambridge’is (Massachusetts) ilmunud töös *Venelaste rünnak Konstantinoopolile 860. a.* revideeris normanniteooria vaimus V. Vassiljevi klassikaliseks kujunenud teesi venelaste (rosside) laiemast tuntusest Euroopas juba enne 842. a-t, mis kujunes võtmeküsimuseks diskussioonis Vana-Vene riigi tekkeloo üle. Sidus bütsantistika arabistikaga. Tartu-perioodil külastas pea igal õppetöö vaheajal välisrmtkogusid, tegi viljakat teadustööd, mh uuris X saj araabia kristlike kirjanike, sh Membidj’i Agapiuse elu ja loomingut, publitseeris (1910–11) Agapiuse araabiak-se käsikirja *Ülemaailmne kroonika* (koos prantsusk-se tõlkega), mis sisaldab *Testimonium Flavianum*’i nn araabia versiooni Kristuse maapealsest elust ja surmast. Täitis Tartus õppetöö kõrval mitmeid muid ülesandeid (oli TÜ rmtkogu dir jm). Osales paljudel orientalistide, arheoloogide jm rahvusv kongr-del. Am. Keskaja Akad liige (1936).

T: Славяне в Греции. // Византийский временник 5 (1898); Агапи Манбиджкий, христианский арабский писатель X века. // Византийский временник 11 (1904); Agapius. Kitab al ‘Unvan. Histoire universelle, écrite par Agapius (Mahhoub) de Memdidj (ed. et trad. en français par Alexandre Vasiliev, prof. a l’université de Dorpat). I. // Patrologia Orientalis 5 (1910); II. // Samas. 7 (1911); Путешествие византийского императора Мануила II Палеолога по Западной Европе (1399–1403). СПб, 1912; Карл Великий и Харун-ар-Рашид. // Византийский временник 20 (1913); Арабская версия жития св. Иоанна Дамаскина. СПб, 1913; Histoire de Yahya-ibn Sa’id d’Antioche continuater de Sa’id-ibn.Bitriq (kaastoim. J. Kratškovsky). // Patrologia

Orientalis 18 (1924); 23 (1932); History of the Byzantine empire. I–II. Madison, 1928–1929; Byzance et les Arabes. // Corpus Bruxellense Historiae Byzantinae I (1935); II (1950) 1; Justin I. Cambridge, 1950; История Византийской империи: от начала крестовых походов до падения Константинополя. СПб, 1998.

B: TÜ ajalugu II, 324–325; H. Grégoire. A. A. Vasiliev. // Byzantion 22 (1952), 526–531.

O. Teder

VASSILJEV, Anatoli (18. III 1946, Liski, Voroneži oblast), tehnikateadlane; venelane, Lõpetas 1963 Tallinna 8. Õhtukeskk-i, 1969 Voroneži Ük-i ins-hüdroloogina, 1978 Moskvast NSVL Hüdrometeokeskuses kaugõppe asp-i, geogr-knd (1978, NSVL Hüdrometeokeskus), vk “Долгосрочный прогноз притока воды в Цимлянское водохранилище”. Oli 1969–77 Leningradis Rkl Hüdro Inst-i ins, v-ins, eksped-i ülem, 1978–81 TPI san-tehnika problemlabori v-teadur, 1981–89 NSVL TA Rakendusgeofüüsika Inst-i v-teadur, 1989–93 TTÜ keskkonnakaitse labori v-teadur, 1993–2002 keskkonnatehnika inst-i v-teadur, 2002– meh-inst-i v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: isepuhastumisprotsessid jõesüsteemides, lämmastiku- ja fosforiühendite väljakanne valglatelt, hüdraulilised võrgud, nende modelleerimine ja riskitegurid keskkonnale, keskkonnaseisundi parandamise intensiivmeetodid, veevarustussüsteemide efektiivsus ja hüdraulilise töökindluse analüüsi meetodid, vedeliku voolamise dünaamika survetorudes. *Nordic Assoc. for Hydrol.* liige (1998–) ja *Int. Water Assoc.* (2007–) liige. EV teaduspreemia (1991, koll-s). U 60 teadustr-t.

T: Modelling wash-off and leaching of pollutants by spring-time flow. // *J. Hydrol.* 159 (1994); Evaluation of water quality response to sudden changes in the amounts of fertilizers used in Estonia (kaasautor E. Loigu). // *Hydrology and Environment*. Kaunas, 1997; Water quality and pollution load of the rivers of the L. Peipsi basin (kaasautor). // *Lake Peipsi. Meteorology. Hydrology. Hydrochemistry*. Trt, 2001; A dual-porosity model for nitrogen leaching from a watershed. (kaasautorid A. Grimvall, M. Larsson). // *Hydrol. Sci. J.* 49 (2004) 2; Statistical modelling of riverine nutrient sources and retention in the Lake Peipsi drainage basin. (kaasautor P. Stainacke). // *Water Sci. Technol.* 51 (2005) 3–4; Comparison of two one-dimensional nitrogen leaching models at the watershed scale.

// Environ. Eng. Sci. 23 (2006) 1; Source apportionment of nutrients in Estonian rivers (kaasautor I. Blinova, P. Ennet). // Desalination (2008); Calibration of a model of an operational water distribution system containing pipes of different age. (kaasautor T. Koppel). // Advances Eng. Software 40 (2009) 8.

B: <https://www.etis.ee>.

VASSILJEV, Lev (22. IX 1920 Narva-Jõesuu, Virumaa – 28. XII 2009 Tartu), geodeet ja kartograaf; venelane, metsaametniku p. Lõpetas 1938 Läänemaa Ühisgümni-i, 1943 TÜ põllum-tsk-a metsamaj osk-a, 1957 Moskva Maakorraldusins-de Inst-s asp-i, tehnikaknd (1958, samas), vk “Геодезические работы при осушении заболоченных земель”. Oli 1942–44 TÜ maaparanduse ja sookultuuri inst-i abijõud geod alal, 1944–45 maaparanduse ja sookultuuri kat-i asst, 1945–51 v-õpetaja, 1951–54 EPA geod kat-i v-õpetaja, 1957–59 TÜ geogr kat-i v-õpetaja, 1959–63 dots-i kt, 1963–68 dots, 1968–92 füüs geogr kat-i dots, 1992–93 geogr inst-i geoinfo ja kartogr õt-i dots, a-st 2007 emeriitdots. Luges geod, topogr, kartogr, kartogr-se ja tehnilise joonestamise jm kursusi; koost. õppevahendeid ja õpikuid. – Uurimusi geod, kartogr, kartogr ajaloo, fototehnika alalt. Olnud ENE (sh atlase) kaasautor, erialaste kogumike, kooliatlaste (1978, 1979, 1980), Eesti atlase (1980), õppe-seinakaartide toim, koost turismikaarte. Etendas olulist osa Eesti kohanime õige kasutamiseks NSVL-s trükitud venek-tel kaartidel. Eesti Geodeetide Ühingu taasasutajaid (1989), EGS liige (auliige 1997). K. E. v. Baeri medal (1987). Üle 130 teadustr-e, aimeart-id.

T: Geodeesia praktilised tööd. Trt, 1948; Kanalite mõõtmise täpsusest mullatööde mahu määramisel. Trt, 1959; Теневые методы. М. 1968; Картографический альбом государственного предприятия (объединения). Теоретические основы и методика составления. Trt, 1988; Tartu meridiaani kraadimõõtmisest. // Geodeet (1994) 6; Eestikeelse maamõõdulase kirjanduse ja oskuskeele algusajast (kaasautor V. Paatsi). // Geodeet (1998) 16.

B: AAUT III, 322; EE 14, 590; EPA BL I, 7, 112–113; TÜ BL I, 196; EGS ar 1970. Tln, 1972, 220–222; Geodeet (1996) 10, 29; Univ. Tartuensis (2005) 22. IX.

R. Juursoo

VASSILJEV, Nikolai (24. II 1903 Buzuluki mk, Samaara kub – 1958 Volgograd), loomaarstiteadlane; venelane, talupoja p. Lõpetas 1930 Moskva Zoo-vet Inst-i, oli 1930–32 samas ja 1939–41 Ülel Eksperim-vet Inst-s asp, vet-knd (1936), vk „Влияние машинного доения на состояние вымени у коров”, vet-dr (1951), vk „Гастриты серебристо-черных лисиц: лечение и профилактика”). Oli 1932–37 Moskva Zoovet-inst-i asst, 1937–39 Usbeki Põllum Inst-i teraapia kat-i dots ja juh kt, 1941–42 Leningradi rinde välilaatsaretis, 1943 NSVL Põllum RK kõrgkooli osk-a v-inspektor, 1943–47 Mongoolia Rkl Ük-i vet-tsk-a dekaan ja kat-i juh, 1947–48 Moskva karusloomakasv Inst-i teraapia ja kliinilise diagnostika kat-i juh, dots, 1948–52 dots, 1952–55 EPA mittenakkavate sisehaiguste kat-i juh, prof, ühtlasi 1952–54 ka õppe- ja teadusprorektor ning 1954–55 teadusprorektor. – Töid kodu- ja karusloomade sisehaigustest. Mitme leiutise (hõberebaste suuavaja, maosisaldise võtmise sond jt) autor.

T: Определение ранних и скрытых форм мастита биохимическим способом. // Сов. Ветеринария (1933) 5; Лечение болезней дыхательных органов у лошадей. // Ветеринария (1943) 7; Гастроэнтерит щенков с.-ч. лисиц и их лечение и профилактика. // Ж. каракулеводства и звероводства (1951) 12.

B: EPA BL I, 219–220.

E. Ernits

VASSILJEV, Stepan (2. I 1854 Kubanima – 8. III 1903 Peterburi), arstiteadlane, terapeut; venelane, vaimuliku p. Omandas Astrahanis keskhariduse, lõpetas 1876 PÜ füüsika-mat-tsk-a loodusteaduste knd astmega ja 1879 Peterburi Sõjamed-i Akad (oli S. Botkini õpilane), täiendas end seejärel samas, med-dr (1884, samas), vk “К вопросу о лихорадке”. Oli 1877–84 Peterburis S. Botkini kliiniku ordinaator, 1884–92 uuris Kaukaasia, Krimmi jm kuurorte ning külastas välismaa kliinikuid (viimastes huvitus eriti teraapia õpetamise korraldusest), 1892–1903 oli TÜ teaduskonnasisehaiguste kliiniku dir ning eripatol ja teraapia prof, 1893–96 ka arstitsk-a dekaan. Õpetas eripatol-t, teraapiat ja kliinikut. – Uurimusi südame- ja veresoonkonna ning seedekulgla haiguste etiol-st, patogeneesist, kliinikust ja ravist, vere ja ainevahetuse patol-st ning palaviku olemusest; balneol tegurite ja mõnede looduslike vahendite tähtsusest haiguste ravis ja profülaktikas (mh määras Jessentuki allikate vee bakteriaalse ja mineraalse koostise, uuris detailselt

nende vete toimet loomade ja inimese ainevahetusprotsessidele). Täiustas oluliselt TÜ kliinilist laborit, rajas bakteriol-kab-i, evitas Tartus haigete uurimisel uusi tead meetodeid jm. Kasutades Pavlovi metoodikat oli esimesi, kes kliiniliselt ja eksperim-lt põhjendas gastriitide raviprintsiibid, rakendas 1895 esimeste seas maailmas edukalt kõhunäärme preparaate suhkruhaiguse ravimiseks. Omistas, nagu Botkingi, närvisüsteemile suurt tähtsust kõigi eluprotsesside regulatsioonis, normis ja patol-s, oli med-s anatoomilis-füsiol ja profülaktilise suuna veendunud pooldaja. Oli a-st 1881 väljaande *Еженедельник клинической газеты* peatoim, andis 1889–96 oma kulul välja ja toimetas ajalehte *Медицина*, hakkas 1892 Tartus välja andma kogumikku *Труды Юрьевской мед-клиники* (ilmus kuus köidet), milles avaldas enda ja oma õpilaste töid. Peterburi Loodusuurijate Seltsi, Peterburi Med-seltsi jmt org-de liige. Püha Anna 2. järgu ja Püha Svjatoslavi 2. järgu orden.

T: Случай произвольного ускорения сердцебиения и замедления. // Еженед. Клин. Газета (1881) 10; К вопросу о клиническом изучении азотистого метаморфоза веществ при тифозных лихорадках. // Еженед. клин. газ. (1881) 33; К вопросу о лечении почечного литиаза Эссентукской водой. // Медицина (1889) 11; Методы клинического исследования больных. // Тр. Юрьевской мед-клиники 1 (1892); Лечение хронической язвы желудка. Юрьев, 1901.

B: *Левицкий* II, 167–173, 324; TÜ ajalugu II, 242, 244, 364.

R. Juursoo

VASSILTŠENKO (a-ni 1962 **Kazakova**), **Elviira** (30. X 1939 Orsk, Venemaa), pedagoogika- ja keeleteadlane; venelane. Lõpetas 1957 Võru Kk-i, 1964 TÜ vene filol osk-a, 1972 Moskva Rahvuskoolides Vene Keele Õpetamise Inst-s asp-i, ped-knd (1973, samas), vk “Определение объема языкового материала для обучения русскому языку на первоначальном этапе (на примере эстонской школы)”. Oli 1964–65 Tartu 4. kk-i ja 1965–66 6. kk-i õpetaja, 1966–78 EPA k-tekat-i õpetaja (sh 1974–77 Afganistanis Kabuli PI vene k-e õpetaja), 1978–87 TÜ vene k-e metoodika kat-i dots, 1987–89 v-teadur, 1989–91 dots, a-st 1992 k-tekeskuse dots, ühtlasi 1982–84 ka Joensuu Ük-i vene k-e õpetaja. Õpetanud prakt vene k-t, vene k-e õpetamise metoodikat; koost. õpikuid jm õrpevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: vene k-e õpetamise metoodika, emak-e arvestamise põhimõtted võõrk-te õpetamisel. 45 teadustr-t.

T: Методические рекомендации по практическому русскому языку. Trt, 1981; Лекции по методике преподавания русского языка (kaasautor). Tln, 1986; Учебник русского языка: 12-й класс (kaasautor L. Breganova). Tln 1988.

B: TÜ BL II, 206; EPA BL I, 258.

VASSILTŠENKO (a-ni 1962 **Siirman**), **Larissa** (2. XII 1939 Velikije Luki, Venemaa), füüsik ja pedagoogikateadlane; eestlane, meteoroloogi ja õpetaja t. Lõpetas 1957 Tallinna 33. kk-i, 1964 TÜ füüsika osk-a, ped-knd (1981, Leningradi Rkl Ped Inst), vk “Эффективность применения комплекса дидактических средств для интенсификации процесса обучения физике в вечерней школе”. Täiendas end 1994 Stockholmi Ük-s. Oli 1964–78 Tartu 2. õhtukk-i õpetaja, 1978–81 TÜ ped kat-i õpetaja, 1981–84 v-õpetaja, 1984–91 dots, 1991–2005 ped-keskuse dots, a-st 2007 haridustsk-a emeriitdots. Õpetas üldped, ped erikursusi; koost. õppevahendeid.. – Uurimisvaldkonnad: kooli õpiinfokeskkond ja õpilane infotulvas (eriti seoses koolivälise infokeskkonna muutumisega), muuk-se hariduse ja õpetajakoolituse uuendamine Eestis, kaksk-ne kool rahvusvähemuste integratsiooni mudelina, õppekirj-e koostamise ja kasutamise probleemid. Mitme kogumiku (*Педагогические проблемы создания и использования учебной литературы*, 1988 jmt) koost ja toim. Eesti Akad Ped Seltsi (EAPS) liige (1989–). Üle 110 teadustr-e.

T: Kodulugu vene õppekeele koolidele 1.–4. Trt. 1995–1996 (kordustr. 1997–1998, 2000); Muukeelne haridus ja õpetajakoolitus (kaasautorid H. Asser, K. Trasberg). // Haridus (1998) 6; Venekeelse kooli reformimine: lahendust ootavad probleemid. // Mitmekultuuriline Eesti: väljakutse haridusele. Trt, 1998; Estonian teachers in the late 1990s: their willingness and preparedness for work in a multicultural classroom (kaasautor K.Trasberg). // Intercultural Educ. 1 (2000) 1; Õppeained tänase õpilase väärtuste skaalal (kaasautor T. Pedastsaar). // Kasvatus ja aated. Trt, 2001; From monolingual to bilingual Russian schools in Estonia 1993–2000: problems and perspectives (kaasautorid H. Asser, T. Pedastsaar). // The Challenge of the Russian Minority: Emerging Multicultural Democracy in Estonia. Trt, 2002; Learning environments: the changes of the last years in Estonia. Learning and Educational Media. Trt, 2002; Intercultural education in the curriculum: some comparative aspects from the

Baltic and Nordic Countries (kaasautorid H. Asser, K. Trasberg). // *Intercultural Educ.* 15 (2004) 1; Changing textbooks and changing readers in Estonia. // *Textbooks and Education Media for 21st Century*. Stockholm, 2005; The multicultural component of the school curriculum and teacher education. // *Issues of Multiculturalism and Multilingualism in Modern Education System*. Narva, 2008.

B: TÜ BL I, 475; II, 206–207.

VASSILTŠENKO, Valeri (22. XI 1940 Uljanovsk, Venemaa), füüsik; venelane, sõjaväelase p. Lõpetas 1957 Tšernjahhovski 5. kk-i, 1963 TÜ füüsika-mat-tsk-a, 1968 TÜ-s asp-i, füüsika-mat-knd (1968, TÜ), vk “Формирование волны яркости предпробойной электролюминесценции”. Täiendas end 1973–74 USA-s. Oli 1963–65 TÜ eksperim-füüsika kat-i stažöör, 1968–75 v-õpetaja, 1975–96 dots, ühtlasi 1974–80 füüsika-keemiatsk-a prodekaan, 1996–2004 eksperim-füüsika ja tehnol inst-i lektor, 2004–05 dots, 2006 erakorr teadur, 2006– põhiõppe keskuse spetsialist, a-st 2005 ka TTÜ GI erakorr teadur. Lugunud raadio- ja pooljuhtide elektroonika, impulsstehnika, mittelineaarsete ahelate jm kursusi. – Uurimisvaldkonnad: tahke keha elektroluminesents, kristallide ja õhukeste oksiidkihtide elektro-füüsikal omadused, paleodosiomeetria. U 100 teadustr-t.

T: Excitonic processes in pure and doped CaF₂ (kaasautor). // *J. Phys.: Condensed Matter* 11 (1999) 15; Optically activated luminescence in a natural quartz (kaasautorid I. Jaek, J. Smirnov). // *J. Appl. Spectroscopy* 70 (2003) 6; Tunneling processes and anomalous fading in natural feldspars extracted from Quaternary deposits (kaasautorid I. Jaek, A. Molodkov). // *J. Appl. Spectroscopy* 72 (2005) 2; Instability of luminescence responses in feldspar- and quartz-based palaeodosimeters (kaasautorid I. Jaek, A. Molodkov). // *J. Appl. Spectroscopy* 75 (2008) 6.

B: TÜ BL I, 287; II, 207.

VAU, Elmar (10. II 1903 Mäo v, Järvamaa – 1. X 1968 Tartu), loomaarstiteadlane; talupidaja p. Lõpetas 1924 Paide Poeglastegümn-i, 1929 TÜ loomaarstitsk-a, vet-dr (1933, TÜ), vk “Histoloogilisi uurimisi koduimetajate peensoole dimensionaalsetest ja struktuursetest erinevustest”. Oli 1929–30 Järva-Jaani jsk-a loomaarst, 1931–33 TÜ

loomaarstitsk-a anat-kat-i asst, 1933–37 prosekotor ja 1934–37 õü täitja, 1937–38 dots, 1938–40 adjunktprof, 1940–50 anat kat-i juh, prof, 1951 prof, 1951–68 EPA anat kat-i prof, 1956–61 ka vet-tsk-a dekaan. Õpetas põllum-loomade anat. – Uurimisvaldkonnad: koduloomade anat, teratol ja vet-ajalugu. Oli Vabariikl Morfoloogide Seltsi esimees ja (1965–68) Rahvusv Vet-anat Terminol-komisjoni liige. Üle 50 teadustr-e.

T: Über das Vorkommen des Flimmerepithels in der Tube der Haussäugetiere während der Trächtigkeit und Brunst (kaasautor J. Tehver). // ELR (1931) 1/4; Über einen *dicephalus bicaudatus* von *bos*. // ELR (1933) 2; Über die Zweiteilung der *Bulla tympanica* beim Rinde. // Anatomischer Anzeiger (1938) 7/8; Munandimanuse-juha pikkus mõnedel Tori tõugu täkkudel (kaasautor). // ELR (1939) 5; Научная деятельность профессора Ф. Брауэля в Тартуской ветеринарной школе в 1848–1868 гг. // EPA kogumik 4 (1958); Lehma emakakaela kanali ehitus ja ealised muutused. // EPA kogumik 30 (1963); Väandra Veisekasvatuse katsejaama rekordlehma Kilk anatoomilisi näitajaid // EPA kogumik 38 (1964); Die Blutabflusswege des Kuheuters. // Wiener Tierärztliche Mschr. (1972).

B: AAUT II, 322; TÜ BL I, 431; EPA BL I, 4, 186; II, 5, 185; EE 14, 590; Edasi (1968) 3. X; ELR (2003) 1, 36–37; (2004) 1, 20–21; *E. Ernits*. Tartu veterinaarõppeasutuse (kool, teaduskond, instituut) direktorid ja dekaanid: 1848–2008. Tartu, 2008, lk 30–31.

VAUS, Mart (5. VIII 1938 Tartu), metsateadlane; töölise p. Lõpetas 1956 Tallinna 10. kk-i, 1961 EPA metsanduse ja hüdro-melioratsiooni tsk-a, 1966 Tallinna Bot-aias asp-i, põllum-knd (1970, NSVL TA Siberi osk-a Metsa- ja Puiduinst), vk “Лесорастительные свойства грунтов карьеров горючих сланцев Эстонской ССР”. Oli 1961–63 Ülel Koondise Metsaprojekt abitaksaator ja taksaator, 1966–68 Tallinna Bot-aias n-teadur, 1968–76 EMI n-teadur, 1976–79 EPA metsakorralduse kat-i asst, 1979–82 v-õpetaja, 1982–84 dots, 1984–93 kat-i juh, dots, ühtlasi 1989–93 ka metsandustsk-a prodekaan, 1993–2004 EPMÜ metsakorralduse inst-i dots, a-st 2007 emeriitdots. Õpetanud metsatakseerimist, -aviatsiooni ja metsanduse aluseid; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: metsatakseerimine, metsa ja mulla vahelised seosed. Olnud Eesti Metsasertifitseerimise Nõuk, LUS-i ja Eesti Mullaseltsi liige. EMÜ teenetemedal (2006). 23 teadustr-t.

T: Eesti põlevkivikarjäärade pinnaste metsakasvatuslikud omadused. Tln, 1970; Põlevkivikarjäärade rekultiveerimine (kaasautor). Tln, 1971; Puistuelemendi keskmise puu ja mulla omaduste vahelisest sõltuvusest. // EPA tead. tööde kogumik 142 (1982); Vigadest kasvava metsa hindamisel. // EPMÜ tead. tööde kogumik 181 (1995); Järvselja metsa korraldamisest. // EPMÜ Metsandustsk-a Toim. 32 (1999); Metsatakseerimine. Trt, 2005.

B: EPA BL I, 113; II, 145; EPMÜ BL, 116.

WEBER, Franz Eduard (21. IV 1810 Altenburg – 17. IX / 29. VIII 1887 Hosterwitz, Dresdeni läh), vaimulik, harrastusloodusuuriija-botaanik; sakslane. Õppis Jena Ük-s teol-t, *dr. phil.* Oli 1833–35 Tallinnas von Beckeri poisslaste erakooli õpetaja, a-st 1836 Tallinnas Eestimaa Rütli- ja Toomkooli inspektor, 1837–55 usuõpetuse ja loodusloo ülemõpetaja, 1855–85 Saksamaal Kallenbergi tütarlaste kasv-asutuse juh ja Pillnitsis (Dresdeni läh) pastor. Koost. (koos F. J. Wiedemanniga) originaalse teose Läänemeremaade taimestikust (1050 liiki); töös käsitletakse seda ala esmakordselt ka taimegeogr-lt. Töid ka hariduskorraldusest, hoolekandest jm. EKÜ asutajaid (1842) ja aktiivne tegevliige, ped seksiooni juh.

T: Ueber Geist und Wesen der sogenannten romantischen Schule. 1–2. Reval, 1844, 1845; Beschreibung der phanerogamischen Gewäse Esth-, Liv- und Curlands (kaasautor F. J. Wiedemann). Reval, 1852.

B: Neue Dörptsche Zeitung (1887), 202; Korresp.-Bl. Naturf. Ver. 52 (1909) 6.

VEBER, Karl (22. XII 1915 Alüksne v, Lätimaa – 23. IX 2008 Tallinn), geoloog-palünoloog; talupidaja p. Lõpetas 1934 Alüksne Gümni-i, 1936 Tallinna Pedagoogiumi, 1950 TÜ geol osk-a, geol-mineral-knd (1965, ENSV TA), vk “Kirde-Eesti soode geoloogiast”. Täiendas end 1956 Moskvast. Oli 1936–44 Alüksne Eesti 6-kl Algkooli juh, 1944–45 Metsapooli kooli õpetaja, 1945–50 Meeri Lastekodu kasvataja, 1950–60 EMMI n-teadur, 1960–86 v-teadur, ühtlasi 1974–81 mullaurimisosk-a asejuh. –Uurimisvaldonnad: Kirde-Eesti soode tekkimine, Eesti soode levik ja vanus, muldade lõimimise määramine ja järvesetted. Võttis 1950. a-il osa 9 soode uurimise eksped-st ja

1972 Võrtsjärve põhjasetete kaardistamisest. Eesti sookaardi ja soode loendi koost-id, mitmete soid ja nende turbavarused käsitlevate tööde autoreid. Määras kindlaks Eesti järvemuda varu, sapropeeli ligikaudsed väetisomadused ja tegi esimesed põldkatsed ning alustas järvemuda põllum-s kasutamise propageerimist. Tegelenud ka Alüksne piirkonna eestlaste ajalooa, tõlkinud pms aiandusalaseid rmt-id läti k-st. LUS, EMKS ja Kodu-uurimise Seltsi liige. Üle 60 teadustr-e.

T:Endla soostiku geoloogiline ja hüdrograafiline iseloomustus ning genees. // LUS-i ar 50. Trt, 1957; Soo- ja järvesetete stratigraafiast Pandivere kõrgustikul. // GI uurimused VII. Tln, 1961; Sapropeel Eesti järvedes. // EMMI tead tööde kogumik IV. Tln, 1964; Soode vanusest ja turba juurdekasvu kiirusest Eestis. // EMMI tead tööde kogumik X. Tln, 1967; Mõningate Eesti järvede setteid. // EMMI tead tööde kogumik XXX. Tln, 1970; Põhjasetete geoloogiast ja levikust. // Võrtsjärv. Tln, 1973.

B: EE 14, 591; EGBT, 131; EMVI, 24; Agraart. (1990) 4, 461; (1995) 4, 499; Eesti Turvas (1995/96), 16; EL (2009) 4.

WEBERMANN, Otto Alexander (ka **Veberman, -n, Aleksander**) (7. I 1915 Vihula v, Virumaa – 14. II 1971 Göttingen, Saksamaa), kirjandusteadlane; talupidaja p. Lõpetas 1935 Rakvere Ühisgümni-i, õppis 1937–43 TÜ filostsk-s eesti ja üldist kirj-st. Läks 1944 Saksamaale, õppis 1944–45 Halle Ük-s, lõpetas 1951 Göttingeni Ük-i filos-tsk-a, *dr. phil.* (1951, Göttingeni Ük), vk “Kalju Ahven. Leben und Werk eines estnischen Dichters der Gegenwart”. Oli 1945–46 Lübeckis ja 1946–48 Göttingenis õpetaja, 1947–65 Göttingeni Ük-i eesti k-e lektor, 1965–71 läänemeresoome filol akadeemiline nõunik (dots), ühtlasi 1954–56 Bonnis Balti Uurimisinst-i stipendiaat. – Uurimisvaldkonnad: pms 18. saj ja 19. saj algupoole eesti kirj (F. G. Arvelius jt) ja rahvusv kirj-suhted, Baltimaade kultuurilugu. Sooritas 1959–69 uurimisreise Soome ja Skandinaaviamaadesse. Mitme teatmeteose kaasautor eesti kirj ja fennougristika alal. Avastas (1953) Göttingenis F. W. von Willmanni *Juttude ja Teggude* 1. trüki ning Stockholmi Kuninglikust Rmtkogust Arveliuuse senitundmata loomingut. Avaldas 1956 Stockholmis K. Ahvena luuletused (*Kas mäletad?*). Retsenseerinud eri teoseid, sh kirj-lugusid. Osales fennougristika kongr-del Helsingis (1965) ja Tallinnas (1970). Aidanud kaasa eesti osk-de loomisele Bloomingtoni ja Oulu Ük-i rmtkogudes. TÜ Rmtkogule anti

üle valik (üle 7000 nimetuse) W-i isiklikust rmtk-st pärinevat eesti vanemat kirj-st. EKS sekr (1941), ÕES-i sekr (1942–44), Balti Ajaloo Komisjoni, ETSR, PEN-Klubi ja *Soc. Uralo-Altaiica* liige. Üle 30 teadustr-e.

T: Ülevaade eesti kirjandusest. // Tulimuld (1958) 4; Mõnest Rosenpläneri poolt esitatud kirjanduslikust küsimusest. // Tulimuld (1958) 5–6; Ein estnisches und ein ungarisches Gelegenheitsgedicht a. d. J. 1721. // Ural-Altäische Jb. 29 (1957); Ein estnische Unikum in Göttingen. // Ural-Altäische Jb. 31 (1959); Deutschbaltische und estnische Literatur. Hannover-Döhren, 1960; Baltische Dichterinnen in der Literatur des 17. bis 18. [i. e. 19.] Jahrhunderts. Lüneburg, 1960; Zur Problematik der estnischen Literatur des 18. Jahrhunderts. // Estonia christiana. Holmiae, 1965; Fr. G. Arvelius als Sprachtheoretiker. Helsinki, 1965; Johann Friedrich von Recke und Göttingen. Göttingen, 1968; Studien zur volkstümlichen Aufklärung in Estland: Friedrich Gustav Arvelius (1753–1806). Göttingen, 1978.

B: AAUT III, 317; EE 14, 591; EKirBL, 436; EKnl, 651; ETVpK, 145; Ural-Altäische Jb 44 (1972) 213–218.

VEDINA, Rebekka (13. V 1976, Tartu), majandusteadlane; ingeri-vene-eestlane, õppejõu ja ettevõtja t. Lõpetas 1993 Tartu 4. kk-i, 1999 TÜ maj-tsk-a, 2001 Bergenis Norra Kõrgemas Maj-koolis magistrantuuri, 2007 TÜ-s doktorantuuri, rahvusv äri magister (2001, Norra Kõrgem Maj-kool), vk “Cultural differences in business: Russian managerial values”, Ph.D. maj-teaduse alal (2007, TÜ), vk “The diversity of individual values and its role for organisations in the context of changes”. Oli 1996–99 Mainori Maj-kooli ja Audentese Erakooli õppejõu asst, 2001–02 AS-i Kalev müügiesindaja Norras, 2003–04 *Runaway Int. Ltd.* (Tallinn) asst-projektijuht, 2004–05 Strasbourgis Louis Pasteur’i Ük-i ja 2005–06 Eindhoveni Tehnol-ük-i külalistedur, 2006–07 TÜ ettevõtetmaj inst-i juhtimise õt-i spetsialist, 2007 maj-tsk-a maj-teaduse doktorikooli erakorr teadur, 2008–11 ettevõtetmaj inst-i juhtimise õt-i erakorr v-teadur, 2011– teadur, 2010–12 ka Barcelonas Ramon Llull Ük-i ESADE Ärikooli külalistedur, järeldr. – Uurimisvaldkonnad: organisatsioonikultuur ja rahvuskultuur, töötajaskonna diversiteet ja organisatsiooni innovatiivsus. Osales 2003, 2004 TÜ organisatsioonikultuuri

uurimisgruppide töös, oli 2006 TÜ organisatsioonikultuuri koolitusgrupi liige. Eesti üliõpilaste teadustööde rkl konkursi diplom (2007). 20 teadustr-t.

T: A comparison of collectivist attitudes and perceptions of organisational culture among russian-speaking organizational members in Lithuania and Estonia. // Organisational Culture in Estonia: Manifestations and Consequences. Trt, 2003; Interactions of cultural elements: Estonian organizations in the Pan-Baltic mirror (kaasautorid M. Vadi, E. Tolmats). // Estonia, the New EU Economy: Building a Baltic Miracle? Aldershot, 2006; Value diversity for innovativeness in the multicultural society of Estonia (kaasautorid G. Fink, M. Vadi). // Entrepreneurship, Cooperation and the Firm. Cheltenham, 2007; A national identity perspective on collectivistic attitudes and perception of organisational culture (kaasautor M. Vadi). // Baltic J. Manag. 3 (2008) 2; Cultural intelligence as a prism between workforce diversity and performance in a modern organization (kaasautor K. Karma). // Rev. Int. Compar. Manag. 10 (2009) 3; The construction of national identity among minorities and its manifestations in organizations: the case of Latvia (kaasautor I. Bauman). // Baltic J. Manag. 4 (2009) 1; Innovation capabilities in small catching-up economies: Evidence from food manufacturing and tourism sector (kaasautor I. Bauman). // Innovation Systems in Small Catching-Up Economies. Springer, 2011.

B: <https://www.etis.ee>.

VEDRU, Gurly (4. IX 1970 Tallinn), arheoloog; teedeins-i ja rmt-upidaja t. Lõpetas 1988 Tallinna 39. kk-i, 1995 TÜ arheol erialal, 1998 TÜ-s magistrantuuri, 2011 doktorantuuri, M.A. arheol alal (1998, TÜ), vk “Kahala järve ümbruse asustuspiirkond muinasajal”, Ph.D. arheol alal (2011, TÜ), vk “Põhja-Eesti arheoloogilised maastikud”. Oli 1995–99 AI arhiivihoidja, 1999–2005 AI ja 2005–11 TLÜ AI arheol osk-a teadur, 2011– v-teadur, ühtlasi 2010–11 Muinsuskaitseameti Põhja-Eesti järelevalveosk-a Harjumaa arheol-mälestiste v-inspektor. – Uurimisvaldkonnad: maastikuarheol, inimasustuse areng Põhja-Eestis muinasajal, muistised maastikul, muutused asustusvõrgus ja inimühiskonnas muinasajal, merenduslik kultuurmaastik Eestis muinas- ja keskajal. Eur. Arheoloogide Assots-i (EAA) liige (1999–). 30 teadustr-t.

T: Archaeological evidence for settlement in the surroundings of Lake Kahala. // Environmental and Cultural History of the Eastern Baltic Region. Rixensart, 1999; Põhja-

Eesti muinasaegsest rannikukasutusest. // Est. J. Archaeol. 5 (2001) 2; Maastik, aeg ja inimesed. // Keskus – tagamaa – ääreala: uurimusi asustushierarhia ja võimukesuste kujunemisest Eestis. Tln, 2002; People on river landscapes. // Est. J. Archaeol. 8 (2004) 2; Experiencing the landscape.// Est. J. Archaeol. 11 (2007) 1; Layers of landscape, layers of site. // Est. J. Archaeol. 13 (2009) 1; Memory and the value of place in Estonia. // Local Heritage, Global Context. Cultural Perspectives on Sense of Place. Farnham, 2011.
B: <https://www.etis.ee>.

VEDRU, Jüri (24. XII 1948 Tallinn), biofüüsik; tööliste p. Lõpetas 1967 Tallinna 10. kk-i, 1972 TÜ füüsika osk-a teor füüsika alal, 1984 NSVL MA Südameveresoonekirurgia Inst-s asp-i, biol-knd (1988, TÜ), vk “Математическая модель сердечно-сосудистой системы для имитационных исследований кровообращения человека”. Oli 1972–75 TÜ spordimed-i kat-i n-teadur, 1975–81 v-teadur, 1985–92 ÜMPI juhtivins, teadur ja v-teadur, 1992–97 ÜMPI v-teadur ja füüsika didaktika inst-i dots, 1997–2002 TÜ füsiol inst-i v-teadur ja materjaliteaduse inst-i dots, 2003–07 eksperim-füüsika ja tehnol inst-i dots, a-st 2008 füüsika inst dots. Õpetanud med füüsikat, biomed-tehnikat. – Uurimisvaldkonnad: med-füüsika ja biomed-tehnika: Foucault’ kardiogr jt elektriimpedantsmeetodid südame väljutuse ja vereringe jälgimiseks, füsiol süsteemide arvutimodelleerimine, med-te signaalide töötlemine. Eesti Biomed-tehnika ja Med-füüsika Ühingu liige (1995–, sh 1995–96 juhatuse liige), Rahvusv Bioelektrimagnetismi Ühingu (1996–), Põhjamaade Elektrilise Bioimpedantsi Klubi (1997–) ja EFS-i liige (2003–). U 30 teadustr-t.

T: Имитационная модель сердечно-сосудистой системы для решения задач кардиохирургии. // Применение математических методов обработки медико-биологических данных и ЭВМ в медицинской технике. М, 1984; Physiological measurement based on Foucault principle: set-up of the problem (kaasautor L.-H. Humal). // Med. & Biol. Eng. & Comp. 34 (1996) Suppl. 1; Origination of Foucault cardiogram by impedance redistribution: transfer coefficient approach (kaasautor K. Skaburskas). Int. J. Bioelectromagnetism 5 (2003) 1.

B: TÜ BL II, 207; TÜA 1982–2007, 112, 380.

VEERMETS, Kaarel (a-ni 1936 **Verberg, Karl Friedrich**) (3. VI 1893 Jamburgi mk, Peterburi kub – 20. XI 1969 Tartu), metsateadlane; talupidaja p. Lõpetas 1914 Jamburgi Kommertsikooli, 1919 Petrogradi Metsainst-i, metsandusmag (1925, TÜ), vk “Vaigutamise katsed ülikooli õppemetskonnas 1924. a.” (Trt, 1925), *dr. rer. for.* (1929, TÜ), vk “Lüli- ja maltspuidu suhe männil”(Trt, 1930), põllum-knd (ü.a. 1950). Täiendas end 1922–25 metsakasutuse alal TÜ stipendiaadina nii kodu- kui välismaal (sh Austrias, Rootsis, Saksamaal, Soomes, Ungaris). Oli 1919–21 Petrogradi Metsavarumise Komitee metsatehnik (Moskva-Rõbinski metsatööstuse keskasutuses), 1921 Eestis Metsade Peaval metsatööstusosk-a ametnik, 1921–22 TÜ metsaosk-a metsakasv kab-i n-asst, 1925–27 metsakasutuse kab-i eriainetete õpetaja, 1927–38 dots, 1938–42 erakorr prof, 1942–44 prof, ühtlasi 1924–44 ka kab-i juh ja 1938–44 TÜ põllum-tsk-a sekr, dekaani abi ja prodekaan. Läks 1944 Saksamaale, oli tead asst, 1946–47 Lübecki eesti metsatehnikumi juh, 1947–48 Balti Ük-i (Pinneberg, Hamburgi läh) prof ja põllum-tsk-a dekaan. Naasis 1948 Eestisse, oli 1948–51 TÜ metsakasutuse kat-i v-õpetaja, 1951–69 EPA metsakorralduse kat-i dots. Õpetas metsakasutust, metsatehno-l-t, metsakaub-st, puiduteadust, metsamaj ökon-t jm; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: metsakasutus, puiduteadus ja –keemia, ka metsamaj- ja metsandusliku kõrghariduse ajalugu. Uuris okaspuude, pms hariliku männi puidu mehaanilisi omadusi, ka seoses kasvukohatingimustega. Määras mitme muu puuliigi puidu mehaanilised omadused. Eestis sulfaatselluloositööstuse algatajaid ja korraldajaid. Oli 1926–39 Eesti metsanduse a-rmtu ja hiljem EPA 11 metsamaj-alase tead tööde kogumiku toim. Rkl a/s Eesti Metsatööstus nõukogu esimees, Metsandusnõukogu liige jm. AMS-i asutajaliige (1922, juhatuse liige 1922–44), Eesti Süsiniku Kasutamise Seltsi esimees (1934–41), LUS-i liige. U 230 teadus- ja aimetr-t.

T: Puude ja põõsaste määraja (kaasautor A. Mathiesen). Trt, 1921, 1922; Forstschätze und die Möglichkeit der Gewinnung von Holzkohle in Eesti. Milano, 1933; Sulfaatselluloosi tööstusest ja selle rajamise võimalustest Eestis. // Eesti metsanduse ar VII. Trt, 1935; Puidumääraja. Trt, 1937; Meie puuliikide tugevusest. // Eesti metsanduse ar VIII. Trt, 1937; Seaduspärasusi männipuidu tehnilistes omadustes. Trt, 1960; Eesti Põllumajanduse Akadeemia õppe- ja katsemetsamajandi ajaloost 1884–1944. // EPA tead tööde kogumik 23 (1962); Puidu määraja makro- ja mikroskoopiliste tunnuste järgi. Trt,

1962; Esimesed aastakümned kõrgemat metsanduslikku haridust Eestis. // EPA tead tööde kogumik 50 (1968); Puidu tehnilise omaduste seos metsatüüpidega. // LUS ar 59 (1969).

B: EE 14, 592; TÜ BL I, 420–421; EPA BL I, 113–114; EBL TK, 365; EL (1963) 5, 317; EME 53 (1970) 33–34; LUS ar 61. Tln, 1972, 272-274; Eesti Mets 4 (1993), 28–30; *H. Kasesalu*. Professor dr. rer. for. Kaarel Veermets. Elu ja töö. (Eesti metsanduse suurmehed.) [Jõgeva], 2005.

VEERMÄE (a-ni 1971 **Novak**), **Imbi** (3. III 1950 Paide), loomakasvatusteadlane; arsti t. Lõpetas 1968 Tartu 5. kk-i, 1973 TÜ keemia osk-a, 1999 EPMÜ doktorantuuri, põllumag loomakasv alal (1994, EPMÜ), vk “Söötmissalgoritmi osast jõusöötade automatiseeritud söötmisel lüpsilehmadele”, põllum-dr (1999, EPMÜ), vk “Jõusööda automatiseeritud selvesöötamise etoloogilised aspektid lüpsikarja pidamisel” (Tartu, 1999). Oli 1973–76 EPA keemia kesklabori ins, 1976–89 tead uurimise sektori teadur, 1989–94 veisepidamistehno labori teadur, 1994–99 EPMÜ loomakasv-inst-i loomakasv-tehno osk-a teadur, 1999–2004 v-teadur, 2005– EMÜ vet-med-i ja loomakasv-inst-i v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: veisepidamistehno, koduloomade käitumine, veiste tervis ja heaolu, interaktsioonid veisekasv-s. U 80 teadustr-t.

T: Алгоритм для интервал-программы автоматизированного индивидуального кормления крупного рогатого скота концентрированными кормами (kaasautorid J. Praks, A. Rüütel). // Вестник с.-х. науки 10 (1988); Ammoniaagisisalduse monitooring loomakasvatushoonete õhus elektrokeemilise ammoniaagianduriga (kaasautorid T. Kender, M. Arulepp). // APS Toim. 7 (1998); Rekonstrueeritud piimakarjalauda mikrokliima talvel (kaasautorid V. Poikalainen, J. Praks). // Vet-med '02. Trt, 2002; Assessing cows' welfare: weighing the cow in a milking robot (kaasautor). // Biosystems Eng. 93 (2006) 1; Farm animal welfare, environment and food quality interaction studies (kaasautor). Thessaloniki (2007); Environment, health and welfare monitoring in precision livestock farming of dairy cattle (kaasautor). // Precision livestock farming '07, Wageningen (2007); Automatic observation of cow's leg health using load sensors (kaasautor). // Computers and Electronics in Agriculture 1 (2008); Spatial distribution of

air temperature as a measure of ventilation efficiency in large uninsulated cowshed (kaasautor). // *Building and Environment* 6 (2008).

B: *EPMÜ BL*, 85.

VEERUS (a-ni 1984 **Larin**), **Piret** (11. III 1965 Tallinn), arstiteadlane, günekoloog, Peeter L-i t. Lõpetas 1983.a. Tallinna 44. kk-i, 1990 TÜ arstitsk-a, 2007 Tampere Ük-s doktorantuuri, Ph.D. rahvatervishoiu alal (2007, Tampere Ük). vk “The impact of postmenopausal hormone therapy on health and use of health services: experience from the Estonian postmenopausal hormone therapy (EPHT) trial”. Oli 1990–91 Tallinna Pelgulinna Sünnitusmaja intern sünnitusabi ja günekol erialal, 1991–2000 samas naistearst, 2000–03 EKMI teadur, 2003– TAI teadur. – Uurimisvaldkonnad: naiste tervis, rahvatervis, haiguste esinemine ja nende mõjurid Eesti rahvastikus, tervishoiuteenuste kasutamine. U 20 teadustr-t.

T: Blinding decreased recruitment in a prevention trial of postmenopausal hormone therapy (kaasautor). // *J. Clin. Epidemiol.* 57 (2004) 12; Women’s views of the climacteric at the time of low menopausal hormone use, Estonia, 1998 (kaasautor). // *Maturitas* 51 (2005) 4; Results from the Estonian postmenopausal hormone therapy (EPHT) trial [ISRCTN35338757] (kaasautor). // *Maturitas* 55 (2006) 2; Hormoonravi efekt vereringehaiguste, luumurdude ja vähi esinemisele: juhuslikustatud kliiniline uuring EPMT (ISRCTN35338757) postmenopausis Eesti naiste hulgas (kaasautor). // *EA* (2007) 7; Symptom reporting and quality of life in the Estonian postmenopausal hormone therapy trial (kaasautor). // *BMC Women’s Health* 8 (2008) 5; Description of the national situation cervical cancer screening in the member states of the European Union (kaasautor). // *Eur. J. Cancer* 45 (2009) 15.

B: *EA* 88 (2009) 5, 381.

VEEVO, Jaak (4. XI 1930 Tartu – 9. XI 1990 Saku), põllumajandusteadlane; õpetaja p. Lõpetas 1948 Olustvere Põllum-tehnikumi, 1953 EPA agron-tsk-a, 1962 TÜ-s asp-i, maj-knd (1963, ENSV TA), vk “Masina- ja traktoripargi kasutamise organisatsioonilised vormid ja nende efektiivsus Eesti NSV kolhoosides”. Oli 1953–57 Juuru MTJ agronoom, peaaagronoom ja dir, 1958 Jäneda Põllum-tehnikumi õppealajuh, 1962–64 MI n-teadur,

1964–90 EMMI mehhaniseerimise katsejaama juh, 1990 j-teadur. – Uurimisvaldkond: põllumehhanika. Probleemi *Taimikasvatustehnikate süsteem* juhendaja ja täitja. Juhtis ja organiseeris üle 500 põllutöömehhanika ja –riista katsetamise Eestis. Uuris ja töötas välja mitme põllukultuuri, eeskätt kartuli viljelemistehnikate variante, selgitas nende majanduslikust otstarbekust. Kartuli kombainikivistuse initsiaator ja juurutaja Eestis. Oli mitme mehhaniseerimis-, kartulikasvatustehnikate ja ratsionaliseerimisalase komisjoni ning teadusnõukogu liige või esimees. Tegi kaastööd entsüklopeediatele. Üle 200 teadustrükise, sh 2 monogr.

T: Mehhaniseeritud kartulitootmise tehnoloogia. Tln, 1971; Kartulikombainid (kaasautor M. Karolin). Tln, 1974; Kompleksse mehhaniseerimise tulevik (kaasautor). // SP (1976) 4; Põllumajanduslik tootmisprotsess ja selle osad. // Põllumajanduse mehhaniseerimine. Tln, 1980; Kartulikivistusest kombainidega. // Teaduse saavutusi ja eesrindlikke kogemusi põllumajanduses 26 (1983); Põllutööde mehhaniseerimine (kaasautor). // Teaduslikult põhjendatud maaviljelussüsteem Eesti NSV-s. Tln, 1983; Ülevaade põllutöömehhanika ja –riistade katsetamisest Eesti Maaviljeluse ja Maaparanduse TU Instituudi mehhaniseerimise katsejaamas aastail 1960–1985. // Põllutöömehhanika katsetamisest Eesti NSV-s. XXI. Tln, 1987.

B: EMVI, 70; Agraart. (1990) 3, 374–375.

J. Siim

WEGENER, Alfred Lothar (1. XI 1880 Berliin – XI 1930 Ummannaq'i läh, Gröönimaa), saksa geofüüsik ja meteoroloog, *dr. phil. astron.* (1905, Berliini Ük). Töötas 1905–06 Preisi Kuningliku Aeronautika Obs-s (Berliini läh), osales 1906–08 ja 1912–13 Taani Gröönimaa ekspeditsioonis, oli a-st 1909 Marburgi Ük-i, 1918 lühikest aega TÜ (*Landesuniversitet*) õppejõud, a-st 1919 Hamburgi ja a-st 1924 Grazi Ük-i meteoroloog ja geofüüsika prof, juhtis 1929 ja 1930 Saksa Gröönimaa ekspeditsiooni, viimase ajal hukkus. Ekspeditsiooni eesmärgiks oli uurida jääkatet, ilmastikku ja maamagnetismi. W. tuntuim saavutus on mandrite triivi hüpoteesi loomine. Nagu mitmeid teisi enne teda, pälvis W. tähelepanu Atlandi ookeani vastasrannikute sarnasus, mis viis mõttele, et nüüdismandrid on kunagise ühtse hiidmandri (Pangea) laialitriivivad osad. Esitas oma ideed 1911–1912 avaldatud artiklites ning 1915 rmt-s mandrite ja ookeanide päritolust ning üritas leida ka

geol materjali (pms sarnased fossiilid Atlandi ookeani vastasrannikutelt) oma hüpoteesi tõestuseks, kuid sellest ei piisanud tollase teadusilma veenmiseks. Mandrite ränne laamtektoonika teooria näol leidis tunnustuse alles 1960. a-tel, pärast ookeanipõhjas tehtud süvapuurimisi, mis näitasid, et ookeanipõhi on seda noorem, mida lähemal see on ookeanide keskahelikele. W. rmt-u autori täiendustega 3. tr (1922) tõlgiti peatselt inglise, prantsuse, vene, hispaania ja rootsi k-de. 1927 väitis W. ühena esimestest, et Kaali kraatrid on meteoriitset päritolu. Uurimusi ka dünaamilise meterol ja paleoklimatol alalt ning Kuu kraatrite tekke kohta. W. mälestuse jäädvustamiseks avati 1980 Bremerhavenis tema nime kandev polaar- ja mereuringute inst, W. nimi on antud kraatritele Kuul ja Marsil ning asteroidile (29227), samuti Gröönimaa poolsaarele, W. hukumiskohale Ummannaq´i läh.

T: Thermodynamik der Atmosphäre. Leipzig, 1911; Die Entstehung der Kontinente und Ozeane. Braunschweig, 1915, ⁶Braunschweig, 1941; Wind- und Wasserhosen in Europa. Braunschweig, 1917; Die Klimate der geologischen Vorzeit (kaasautor W. Köppen). Berlin, 1924; Untersuchungen über den Krater von Sall [Kaali] auf Ösel (kaasautorid E. Kraus, R. Meyer). // Gerlands Beitr. zur Geophysik 20 (1928) 3 / 4.

B: EE 14, 593; TÜ ajalugu III, 25.

R. Juursoo

VEIDEBAUM, Toomas (21. X 1946 Tallinn), arstiteadlane, onkoloog, molekulaarepidemioloog. Lõpetas 1964 a. Tallinna 10. Õhtuk-i, 1970 TÜ biol osk-a rakubiol erialal, 1973 TÜ-s ja Leningradi EKMI-s asp-i, biol-knd (1976, ENSV TA), vk “Динамика органоидов в клетках тканевых культур под действием колхицина”. Täiendas end 1973–74 Leningradis, 1989 Soomes, 1993 Kanadas, 1995 ja 1997 USA-s. Oli 1974–76 EBI n-teadur, 1977–81 EKMI n-teadur, 1982–90 v-teadur, 1991–2003 dir, 2003–05 TAI teaduskeskuse dir, 2006–07 TAI dir, 2008– teadusdir; ühtlasi 1993–97 TÜ radiol- ja onkol-kliiniku eksperim-se onkol prof ja 2003– TLÜ mat ja loodusteaduste inst-i dots. Õpetanud gen-t ja mol-gen-t, biomed-i aluseid, vähibiol-t, kantserogeneesi aluseid, evolutsiooniteooriad. – Uurimisvaldkonnad: vähi tekke rakulised ja mol-d alused, vähirisk ja gen-d markerid epidemiol-s, radiatsiooni epidemiol. Ülel Anatoomide, Embrüoloogide ja Histoloogide Seltsi (1970–88), Eesti Töötervishoiu Seltsi (1991), Am.

Vähiühingu (1995) liige, Eesti Toksikoloogide Ühingu asepresident (1997–), Rkl Geneetiliselt Muundatud Organismide Komitee liige (1998–), SA Eesti Geenikeskus asutaja- ja nõuk liige (1999–), Eesti Inimesegeneetika Ühingu asutajaliige (2000), Eesti Geenivaramu rahvusv teaduskomitee (2002–06) ja teaduskomitee (2007–) liige, Teaduskompetentsi Nõuk mol-biol ekspertkomisjoni (2004) jmt teadusorg-i liige. EV teaduspreemia (2000). TÜ arstitsk-a medal (2000), Punase Risti II järgu teenetemärk (2004). Üle 50 teadustr-e, 2 patentset leiutist (kaasautor).

T: Selectivity of autophagocytosis in cultivated cells under the influence of different antimetabolites (kaasautor J. Kärner). // TÜ Toim. 583 (1983); Biodosimetry after accidental radiation exposure by conventional chromosome analysis and FISH (kaasautor). // J. Radiation Biol. 70 (1996) 6; Tšernobõli veteranide Eesti kohortuuring. II–V (kaasautorid M. Tekkel, M. Rahu). // EA (1999) 6; Molekulaarsed markerid vähiepidemioloogias. // EV teaduspreemiad. Tln, 2000; Täiendavad võimalused pikaajaliste kutseekspositsioonide toksilise toime hindamiseks (kaasautor). // EA (2004) 12; Association between physical activity, body fat, and insulin resistance (homeostasis model assessment) in adolescence: the European Youth Heart Study (kaasautor). // Am. J. Clin. Nutrition 87 (2008) 3; [The transcription factor TFAP2B is associated with insulin resistance and adiposity in healthy adolescents \(kaasautor\)](#). // Obesity (Silver Spring) 17 (2009) 9; [Oral contraceptive use and BRCA penetrance: a case-only study \(kaasautor\)](#). // Cancer Epidemiol Biomarkers Prev.18 (2009) 7.

B: EE 14, 593; EKMI BL 44; TÜA 1982-2007, 182.

WEIDELING, Johann (Weidling, Johannes), (1603 Erfurt – 9. I 1635 Stockholm), teoloog ja filoloog; sakslane; *mag. phil.* (1624, Erfurdi Ük). Oli Tallinnas koduõpetaja, 1632–33 AG esimene idak-te prof, 1633 ka usutsk-a prof. W. k-teõpetamise meetodika (õpetamine tekstide lugemise ja tõlkimise kaudu), samuti aine edasivõtmise kiire tempo ei arvestanud jõukohasuse printsiipi ega üliõpilaste ettevalmistuse taset, mistõttu üliõpilased keeldusid käimast tema loengutel. Lugu päädis tõsise konfliktiga, mis lõppes W. lahkumisega AG-st Stockholmi, kus ta oli surmani Saksa koguduse pastor. Konfliktil

oli AG jaoks oluline järelmõju: sellest sai alguse akadeemiline diskussioon õppetöö meetodite ja loengute külastamise üle, mis kujunes avalikuks arvamustevahetuseks õppejõudude ja üliõpilaste vahel. Tartus avaldas W. 1633 kaks M. Lutheri tööd (*Grund und Ursach auss der Schrifft daz eine christl. Versammlung oder Gemeinde recht und macht habe, alle Lehre zu uertheilen und Lehrer zuberuffen, ein und abzusetzen. Aus dem 2, Jenaischen Theil Doct. Mart. Luthers. Wie auch das gute Leben eines rechtsschaffenen Dieners Gottes H. M. Johann Huttenlochen, Pfarrherrn zu Klingen. Neben etlichen Carminibus.* Dörpt, 1633; *Ein Sermon oder Predigt Doct. Mart. Luthers das man Solle Kinder zu Schule halten. Aus dem 5. Jenaischen Theil.* Dörpt, 1633).

T: Oratio de studio theologico ad praxin referendo hebraice consignata et memoriter recitata. Dorpati, 1633.

B: Recke-Napiersky IV, 482; Versuch einer vollständigen Geschichte des Schwedischen Bibel-Uebersetzungen und Ausgaben ... von D. Johann Adolph Schinmeier. Erstes Stück. Flensburg und Leipzig, 1777, 9; TÕ ajalugu I, 60, 61, 63, 64, 203; *L. Raid*, 18, 20, 22.

L. Raid

WEIDEMANN, Gottfried (21. XI / 9. XI 1831 Kuressaare – 5. XI / 23. X 1866 Peterburi), loomaarstiteadlane; voorimehe p. Õppis 1844–48 Kuressaare kreiskoolis ja lõpetas 1853 TVK, vet-mag (1853, TVK), vk “Ueber die Pferderace der Insel Oesel”. Kaitses TVK-s väitekirja esimesena. Oli seejärel Peterburis akadeemik v. A. Middendorffi asst, 1855–66 junkrutekooli vet-arst. – Uuris prof F. Unterbergeri juhendamisel eesti hobusetõugu, õhutas selle parandamiseks Tori hobusekasvanduse rajamist.

B: Альбом имматрикулированных в ДВИ, 3.

E. Ernits

VEIDEMANN, Rein (17. X 1946 Pärnu), kirjandusteadlane, kirjanik ja esseist. Lõpetas 1965. aastal Pärnu 1. kk-i, 1974 TÕ eesti filol alal, filol-knd (1984, KKI), vk “Eesti nõukogude kirjanduskriitika 1958–1972”. Oli 1974–77 ajalehe *Tartu Riiklik Ülikool* toim, 1977–80 KM tead-sekr, 1980–83 KKI teadur, 1983–86 ajakirja *Looming* peatoim aset, 1986–90 ajakirja *Vikerkaar* peatoim, 1990–92 ENSV Ülemnõuk saadik, 1992–95

Riigikogu liige, 1995–98 Kultuurimin-i kirj-nõunik, 1998–2001 TÜ kirj-teooria õt-i hoidja, dots, ühtlasi ka *Eesti Päevalehe* kultuuritoim juh; 2001–05 TÜ eesti kirj õt-i juh, prof ja *Postimehe* kultuuritoim, 2005–10 TLÜ Eesti Humanitaarinstit-i kultuuriteooria ja -pol prof, dr-õppekava *Kultuuride uuringud* juht ja *Postimehe* kolumnist. – Uurimisvaldkonnad: eesti kirj ja kultuuri ajalugu, kirj-teooria ja –kriitika ajalugu, eesti kirj-loo semiootiline aspekt, eesti kultuuri alused ja tähendus, eesti (kirj)kultuuri oikumeeniline aspekt. Avaldanud ühisk-pol ja kultuuri- ning kirjanduslikku publitsistikat. Mitme teadusnõuk liige, Eesti–Soome Seltsi esimees (1998–2002). Valgetähe V klassi (2001), Riigivapi II klassi teenetemärk (2006) Soome Valge Roosi Rüütelkonna I klassi rüütliorden (2008). Üle 70 teadustr-e.

T: Olla kriitik. Tln 1986; Mälestus Golfi hoovusest, Tln 1993; Kriitikakunst. Tln, 2000; Kirjandusloo semiootika poole. // KK (2002) 11; Literature as the factor of social coherence: Estonia's case. // Interlitt. 8. (2003); Marginality and renewal of independence in Estonia. // Cultural Identities in Transition: Manifestations of Change in Local and Global Culture. New Delhi, 2004; Eine kurze Einführung zum Verständnis der estnischen Literatur. // Ural-Altisches Jb. 9 (2005); Tuikav tekst: artikleid ja esseid eesti kirjandusest ja kultuurist. Trt, 2006; About the ecumenical structure of Estonian (literary) culture. // Interlitt. 13 (2008); About the boundary/boundaries of Estonian Culture. // Interlitt. 14 (2009).

B: EE 14, 593; EKnL, 653; *Ahven, E.* Pilk paberpeeglis. Tln, 2007; 1000 tartlast, 477–478.

VEIDENBERG, Arvo (24. VI 1940 Valga), puuviljandusteadlane ja sordiaretaja; agronoomi p. Lõpetas 1958 Leisi Kk-i Saaremaal, 1963 EPA agron-tsk-a, 1968 (EMMI sihtaspirandina) Moskvas K. Timirjazevi nim. Ülel Taimefüsiol Inst-s asp-i. Oli 1963 Viljandi raj Kamara sovhoosi osk-ajuh, 1968–72 EMMI puuviljanduse osk-a (Pollis) n- ja 1972–89 v-teadur, a-st 1989 Viljandimaal Abja vallas talupidaja (piimakari). – Uurinud elektroforeetiliselt õunapuu valke ja isoensüüme, õunapuu pookekomponentide, hübriidseemikute ning nende lähtevanemate isoensüümide sugulusastet. Jätkas J. Palgi tööd õunapuude kloonaluste aretamisel ja nende pookeosaga sobivuse uurimisel. Aretas 10 õunapuu kloonalust, mida peale lähemate piirkondade katsetati ka Prantsusmaal ja

millest neli said ametliku soovitusena Eestis kasvatamiseks. Töötas välja meetodika eelnevalt mullamonoliitides kunstlikult külmutatud kloonaluste uurimiseks. Oli pookealuste uurijana tuntud kogu tollases Nõuk Liidus ja üks vastava uurimistöõ juhendajaid ka Lätis ja Leedus. Osalenud juhtivalt talunike org-des. Üle 50 teadustr-e.

T: Специфика состава белково-ферментативного комплекса пыльцы различных видов и сортов яблони (kaasautor V. Safonov). // Докл. АН СССР 180 (1968); Nonidentity of protein and enzyme systems as a factor in the physiological incompatibility of apple trees during crossing and grafting (kaasautor V. Safonov). // Soviet Plant Physiol. 16 (1969); Изучение зимостойкости клоновых подвоев яблони методом искусственного промораживания корней в почвенных монолитах. // ЕММТ tead. tööde kogumik 46 (1981); Морфологическое описание выведенных в Эстонии первых десяти типов клоновых подвоев яблони. // ЕММТ tead. tööde kogumik 56 (1985).

B: EE 14, 593–594; EMVI BL, 67; EABL, 147.

VEIDERMA (a-ni 1935 **Veiderman, Veidermann**), **Aleksander August** (7. IV / 26. III 1888 Vaikna v, Läänemaa – 23. II 1972 Tallinn), pedagoog, haridus- ja ühiskonnategelane, kirjamees; vallakooliõpetaja p, Mihkel V. isa. Lõpetas 1909 Tallinna Peetri Reaalkooli, 1914 PÜ loodusk-a. Oli 1905–1906 Läänemaal Liivi vallakooli õpetaja, 1914 Tallinna Poeglaste Kaubanduskooli õpetaja, 1914–17 tsaariarmee raudteeväe lipnikuna Mandžuurias õppepataljoni telegrafistide klassi juh ja Harbiini gümni-i õpetaja, 1917 Tallinna merekindluse raudteepataljoni ohvitser, 1917–18 Eesti Maanõuk Maaval haridusosk-a ametnik, 1918 Tallinna Õhtukooli dir, 1918–19 Vabadussõjas õpetajate roodu komandör, 1919–22 ja 1924–28 Tallinna linnanõunik ja koolival juh (1925–28 ka koolinõunik), 1922–24 haridusminister, ühtlasi 1919–25 Tallinna Poeglaste Kaub-kooli, Tallinna Reaalkooli, Tallinna Kolledži ja TT õpetaja, 1928–40 ja 1941–44 Tallinna Linna Tütarlaste Kommertsgümni-i ja Tallinna Linna Tütarlaste Kaub-kooli dir, 1940–41 Tallinna 8. kk-i õpetaja, 1944–54 Tallinna ja Leningradi vanglates ning Mordva vangilaagris, 1955–56 Sommerlingi nim. sovhoosi arveametnik (Jüris), 1956–63 Maardu Keemiakombinaadi tehnilise rmtk juh. – Avaldanud kk-i loodusloo-, keemia-, tervishoiu- jm õpikuid, tõlkinud (A. Kabanovi jmt)

õpikuid vene k-st, kirjutanud arvukalt artikleid hariduspol-st ja koolist, samuti mälestusi-memuaare (nt teenistusest tsaariarmees, Vabadussõjast jm), millest suur osa on seni trükis ilmunud. V. kaastegevusel avati Tallinnas lasteaedu, uusi koole, avalikke rmtkogusid jm haridus- ning kultuuriasutusi. Oli juhtivalt tegev soome-ugri kultuurikongr-de (III Budapestis 1928, IV Helsingis 1932, V Tallinnas 1936) korraldamisel. Tegutses Peterburi EÜS-is (1912–14 juhatuse liige), oli Mandžuuria Eesti Seltsi asutajaid ja juhatuse liige (1916–17), 1919–20 Asutava Kogu, 1922–34 Tallinna linnavolikogu ja 1937 Rahvuskogu I koja liige, Tallinna Õpetajate Seltsi juhatuse liige (1919–32), LUS-i liige (a-st 1919), Eesti-Soome-Ungari Liidu juhatuse liige ja 2. esimees (1925–40), “Fennougria” asutise (1926–40) ja Eesti Õpetajate Liidu juhatuse esimees (1934–35), Tallinna Gümnaasiumi ja Kutsekoolide Direktorite Kogu esimees (1934–40), Rahvuskultuuri ja Rahvahariduse Nõuk abiesimees (1935–38), Eesti Kutsekooliõpetajate Ühingu (1937–40) ja Õpetajate Koja esimees (1938–40), Rahvusv Kasvatusbüroo (Genfis) ja Rahvusv Kutsehariduse Seltsi kirjavahetajaliige, Turaani Seltsi (Ungari) ja Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu auliige jt org-de esimees või liige. Ungari I järgu teeneterist (1929), Soome Valge Roosi I järgu komandöriirist (1938), Valgetähe II klassi teenetemärk (1939). Avaldanud 8 õppermt-t, üle 100 art-i.

T: Eluta loodus. Tln, 1918; ²1919; Tervishoiu õpperaamat keskkoolidele ja eneseharimiseks. Tln, 1922; Maateadus. Tln, 1924; Keemia ja mineraloogia. Trt, 1932; ⁷1943; Orgaaniline keemia. Trt, 1934; ⁴1942; Inimene. Tln, 1936; ⁴1943; Tallinna Linna Tütarlaste Kommertsgümnaasium 1911–1936. Tallinna Linna Tütarlaste Kaubanduskool 1906–1936 (kaasautor). Tln, 1936; Ülevaade hõimuliikumisest ja selle tulemusist. // Omariikluse süvendamisest. Trt, 1938; Peatükke orgaanilisest keemiast. Täiendav õpik keemias kaubandus- ja ärikoolidele. Tln, 1940; Elu hariduse radadel. Tln, 2000.

B: EE 14, 594; EBL TK 366, EAT, 373–374.

H. Rannap

VEIDERMA (a-ni 1935 **Veiderman**), Mihkel (27. XII 1929 Tallinn), keemik-tehnoloog ja teadusjuht, Aleksander V. p. Lõpetas 1948 Tallinna 2. kk-i, 1953 TPI keemia-mäetsk-a anorg ainete tehnol erialal, 1964 Moskvast Väetiste ja Insektofungitsiidide Inst-s kaugõppeasp-i, tehnikaknd (1965, samas), vk “Оболовые фосфориты, их свойства и

гидротермическая обработка”, tehnikadr (1972, samas), vk “Исследование процессов переработки оболочковых фосфоритов в фосфорные удобрения и кормовые фосфаты”. Eesti TA liige (1975), New York’i TA liige (1997), Soome Tehnikateaduste Akad välisliige (1999). Oli 1953–56 Maardu Keemiakombinaadi v-ins, tsehhi tehn juh, kesklabori juh, tootmis-tehnikaosk-a juh, 1956–60 peains, dir-i aset, 1960–69 TPI keem tehnol (ka keemiatööstuse protsesside ja aparaatide) kat-i dots, 1969–71 v-teadur-doktorant, 1971–88 anorg keemia kat-i juh, prof, 1965–92 mineraalväetiste ja –söötade (ka anorg keemia ja tehnol) labori tead juhendaja ja 1978–83 keemiatsk-a dekaan, 1992–97 TTÜ keemiainst-i anorg ja analüüt keemia õt-i prof, a-st 1997 emeriitprof ja a-st 2005 anorg materjalide teaduslabori erakorr v-teadur. 1977–87 oli ENSV TA Keemia-, Biol- ja Geol-teaduste osk-a akadeemik-sekr aset, 1988–99 Eesti TA asepresident ja 1999–2004 peasekr, 1992–94 Vabariigi Presidendi Kantselei dir. Loengukursused: üldine keem tehnol, anorg ainete tehnol, üldine keemia, anorg keemia; koost. õppevahendeid. Pidanud loenguid Helsingi, Budapesti, Varssavi, Luleå ja Trondheimi Tehnikaük-s, Chubu, Bergen, Bochumi ja Oulu Ük-s, Praha ja Kaasani Keem Tehnol Inst-s. – Uurimisvaldkonnad: fosfaatide keemia ja tehnol, keskkonnatehnol, energ. Välja töötanud looduslike fosfaatide võrdleva süstemaatika, eriti seoses apatiidimineraali struktuuri ja koostise – reaktsioonivõime ja lahustuvusega; iseloomustanud Eesti fosforiiti keem töötlemise toormena, määranud selle töötlemise tingimused ja saaduste koostise ning omadused ja kasutamise liht- ja kaksiksuperfosfaadi tootmises; loonud uued meetodid looduslike fosfaatide termiliseks rikastamiseks ning nende termiliseks töötlemiseks fosforväetisteks ja söödafosfaatideks, fosfokipsi keemiliseks lagundamiseks, eriti keevkihireaktorites; määratlenud tööstusheitmete (põlevkivituhk, tselluloositööstuse ja heitvete puhastamise tahkjäätmel) uued kasutusala. Rakvere fosforiidimaardla evitamise ekspertkomisjoni esimees (1986–87), Eesti energiaprogrammi koostamise juht (1990–91). Ajakirja *Eesti Loodus* toim-koll-i liige (1984–92), Eesti TA Toim-te keemiaseeria toim-koll-i esimees (1988–93). Olnud NSVL TA kahe keemia-alase teadusnõuk liige, Rahvusv Fosfori Keemia Tead Komitee, Rahvusv Puhta ja Rakenduskeemia Liidu liige, Eesti TA fosforiidinõuk ja energeetikanõuk esimees, Vabariigi Val säästva arengu komisjoni ja Vabariigi Presidendi akad nõuk liige, Soome-Eesti energ-alase koostöökomisjoni kaasesimees, Maailma Energ-nõuk (WEC) Eesti

Rahvusliku Komitee ning USA-Eesti põlevkiviuringute programmi koordinatsiooninõuk liige, Soome Keemikute Seltsi kirjavahetajaliige (1994), ÕES-i jpt teadusorg-de liige, Eesti Keemia Seltsi (1994) ja LUS-i auliige (1997), Rahvusv Biogr-seltsi Teadusnõuk (Cambridge) auliige (2003). ENSV tnl teadlane (1984), Läti TA keemia audr (2006). ENSV rkl preemia (1975, koll-i juht), Ülel Keemia Seltsi II (1969) ja I preemia (1984), ENSV MN preemia (1986), EV teaduspreemia (2006; elutöö preemia). K. E. von Baeri medal ja Eesti TA medal (1989), P. Kogermani mälestusmedal (1991), Iisraeli A. Einsteini rkl medal (1995), Valgetähe III klassi teenetemärk (1998), Baltimaade teaduste akad-te medal (2001), Eesti Kaitseväe eriteenete rist (2005), TTÜ teenetemärk *Mente et manu* (2008). Üle 230 teadustr-e, 12 autorit-t.

T: Tähtsamate keemiasaaduste tehnoloogia (kaasautor L. Mölder). Tln, 1970; Thermal transformation in phosphorites and their use for the beneficiation of phosphate rock. // Proc. 2nd Congr. Phosphorus Compounds. Boston, 1980; Mechanism of reactions in mixtures of calcium polyphosphate with apatite and accompanying minerals during heating (kaasautor). // J. Thermal Analysis (1987) 5; Obtaining granular NPK fertilizers from single superphosphate and urea (kaasautor). // Fertilizer Res. 35 (1993); Phosphorus removal from solutions by carbonaceous wastes (kaasautorid H. Veskimäe, R. Kuusik). // Eesti TA Toim. Keemia (1997) 1 / 2; Thermal interactions between apatites and SO₂ (kaasautor). // Phosphorus Res. Bull. 10 (1999); Thermal analysis of Israeli phosphorites with determination of the evolved gases (kaasautorid K. Tõnsuaadu; M. Koel). // J. Thermal Analysis Calorimetry 64 (2001) 3; Estonian oil shale – resources and usage. // Oil Shale 20 (2003) 3; Impact of anionic substitutions on apatite structure and properties (kaasautor). // J. Organometallic Chem. 690 (2005) 10; Keevkihttehnika rakendusi keemiatehnoloogias. // Eesti TA ar XII. Tln, 2007.

B: EE 14, 594; Eesti TA liikmeskond 1938–1998, 134–135; Eesti TA Toim. Keemia (2000) 1 (pühendusnr); Anorgaanilise keemia ja tehnoloogia uurimisrühm. Bibliograafia/Bibliography 1960–2002. TTÜ, 2003: TTÜ professorid läbi aegade, 488–489; EMaBL, 570–571; M. Veiderma. Tagasivaade eluteele, Tln, 2009.

VEIDERPASS, Nikolai (19. IV 1887 Tallinn – 2. V 1971 Tartu), farmatseut, ravimitehnoloog; käsitöölise p. Lõpetas 1909 Narva Gümni-i, 1918 Kaasani Ük-i

farmatseudina, täiendas end 1921–23 vabakuulajana TÜ farm ja 1924–25 keemia alal, sooritas 1922 samas doktorandi eksamid, (esimene eestlasest) farm-dr (1923, TÜ), vk “Fenoolidest kukersiidiõlis, eriti fraktsioonis 230–270⁰ C”. Täiendas end 1926 Poolas, Soomes ja Lätis galeenilise farm õpetamise ning 1928 Lätis apteegi retseptuuri alal. Oli 1909–13 Simbirskis (proviisor K. Tähe apteegis) apteekriõpilane ja 1913–16 -abiline, 1917–18 Kaasani Ük-i keemia kat-i n-laborant, 1918–20 Simbirski linnaapteegi juh, 1920–21 (enda rajatud) Simbirski kub-u galeenilise labori juh, 1921–36 Eesti Rkl Erapreparaatide Kontrollasutuse juh, ühtlasi 1922–25 TÜ arstirohtude proovimise inst-i asst, 1925–36 farmatseutilise keemia inst-i eradots, 1936–38 (enda rajatud) galeenilise farm ja apteegiretseptuuri õt-i (hiljem kat) juh, dots, 1938 juh, adjunktprof, 1938–42 juh, erakorr prof, 1942–49 juh, prof, 1949–66 galeenilise farm ja farmatseutilise keemia kat-i juh, prof, 1966–68 konsultantprof. Ühtlasi oli 1938–39 arstitsk-a sekr, 1944–48 prodekaan. Õpetas farm-t, farmatseutilist keemiat, apteegi retseptuuri, ravimite ja galeeniliste preparaatide tehnol-t, ravimite sterilisatsiooni; koost. õppevahendeid. – Töid farm-st, ravimite koostoimest, farmatseutilisest keemiast ja tehnol-st, retseptuurist. TÜ-s galeenilise farm õpetamise algataja (1925) ning vastava õt-i rajamise (1935-36) initsiaator ja selle esimene juh. Esimesi Eesti põlevkivifenoolide koostise ja rakendusvõimaluste uurijaid (mh osales 1924–31 Raudteeval ja Riigi Põlevkivitööstuse ühiste uurimiskomisjonide töös raudteeliiprite konserveerimisel). *Farmatsöitilise käsiraamatu*, I (1931) kaastoim, a-st 1934 *Eesti farmakopõa* (1937) galeenilise farm komisjoni juh ning 320 galeenilisi preparaate käsitleva art-i autor või kaasautor. Kuukirja *Eesti Rohuteadlane* asutajaid ja toim liige (1926–40; hiljem kandis väljaanne nimetust *Фармацiя*), *EE* (1932–37) farm osk-a toim. Valiti 1938 Riigi Tervishoiunõuk liikmeks farm alal, oli pärast sõda ka Tervihoiu-min-i vastava nõuk liige. Simbirski kub-u Farmatseutide Ühingu esimees (1917–20), Akad. Rohuteaduse Seltsi asutajaliige (1924) ja esimees (1924–40) ja pärast sõda asutatud Farmatseutide Tead Seltsi liige ning auliige, *Am. Pharmac. Assoc*-i, Akad. Keemia seltsi, LUS-i, Rohuteadlaste Koja Nõuk liige ja Eesti-Soome-Ungari Rohuteadlaste Ühingu asutajaliige. Ligi 100 teadustr-t.

T: Erikaalu ja kuiva jäägi (ekstrakti) määramisest galeenilistes preparaatides. // Eesti Rohuteadlane (1927) 6, 7; Ebasündsatest arstimissegudest. // Eesti Rohuteadlane (1929) 5, 6; Mõnede vedelekstraktide alalhoiduvusest. // Eesti Rohuteadlane (1930) 10; Mida

tuleks silmas pidada retseptide kirjutamisel. // EA (1933) 8; Filtrimis- ja selgitamisprotsessidest. // Eesti Rohuteadlane (1933) 9–12; Eesti farmakopöa galeenilistest preparaatidest. // Eesti Rohuteadlane (1935) 11; Retseptuuri põhijooned. Trt, 1938, ²1946; Mõnda emulsioonidest. // EA (1940) 9; Galeeniline farmaatsia. Trt, 1947; Ravimite tehnoloogia põhijooned. Tln, 1964; Nõukogude farmatseudi eetika (kaasautor L. Kirsch). Trt, 1965.

B: AAUT II, 353; EAT, 374; TÜ BL I, 157; TÜ ajalugu III, 147, 152, 260, 261; Eesti Rohuteadlane (1937) 4, 126; NET (1962) 3; 72; Фармация (1972) 2, 95; NET (1977) 2, 145–146; (1987) 5, 362–365; *L. Kirsch, B. Luik*. Nikolai Veiderpass ja Eesti farmaatsia. // Eesti Farmatseutide Teadusliku Seltsi meespea. Tln, 1988, 4–15; *R. Hinriku., A. Raal, H. Tankler*. Farmaatsia Tartu ülikoolis läbi aegade. Trt, 2005, 36.

WEIHRAUCH (ka **Weyrauch**), **Johann Karl Friedrich** (23. / 11. 1841 Mainz – 7. I 1891 Tartu), matemaatik ja meteoroloog; sakslane, kooliõpetaja p. Lõpetas Mainzis gümn-i, õppis Heidelbergi Ük-s ja 1858–60 Geisseni Ük-s keemiat ja mat, *dr. phil.* (1860, Giesseni Ük), *mag. math.* (1868, TÜ), vk “Исследование уравнения 1-ой степени с многими неизвестными”. Oli 1860–61 Mainzis gümn-i abiõpetaja, 1861–62 Eestimaal koduõpetaja, 1862–65 Võnnus Birkenruh’ Eragümn-i mat-õpetaja, 1863 TÜ füüsika-mat tsk-a v-õpetaja, 1865–71 Arensburgi Gümn-i ülemõpetaja, 1871–75 TÜ füüsilise geogr ja meteorol kat-i dots, 1875–91 prof, ühtlasi Tartu Meteorol-obs-i dir, 1886–88 ka dekaan ja 1877–78 ning 1888–89 Tartus gümn-i mat-õpetaja. Luges esimesena TÜ-s süstemaatiliselt kõrgema algebra kursusi (algebraalset analüüsi, lineaarteisenduste ja determinantide teooriat, diofantiliste ja ahelmurdude teooriat) ning meteorol (*resp.* geofüüsika) kursusi, sh ka valik- ja spetsiaalkursusi (Maa magnetism, klimatol, rakendusmeteorol, arvutusmeetodid meteorol-s jm), geogr alalt valitud peatükke füüsilisest geogr-st (sh hüdrogr), samuti matemaatilisest geogr-st ning õpetust kaardiprojektsioonidest jm. – Uurimusi mat-st, ka magnetismist ja meteorol-st. Meteorol-s pööras peamist tähelepanu vaatlusandmete töötlemise metoodikale, andis (koos A. Oettingeniga) paljude a-te vältel välja Tartu obs-i ja Liivimaa sademetejaamade vaatluste tulemusi. Üle 50 teadustr-e.

T: Zur Determinantentheorie. // Schlömilch's Z. Math. Phys. XIX (1874); Anzahl der Auflösungen einer unbestimmten Gleichung für einen speciellen Fall von nicht theilfremden Coeffic. // Samas, XIX (1875); Theorie der Restproductsumme. // Samas, XXII (1877); Doppelt-orthosymmetric Determinante. // Samas XXV (1881); Ueber gegenseitige Einwirkung permanenter Magnete. // Nouveaux Mém. Soc. Imp. Nat. XIV (1883) 4; Anemometrische Studien. // Z. Oest. Gs. Meteorol. XIX (1884); Ableitung des mittleren Sättigungsdeficits. // Meteorol. Z. IV (1889); Fortsetzung der neuen Untersuchungen über die Besselsche Formel und deren Verwendung in der Meteorologie. // Schriften Naturf. Gs. Dorpat (1890).

B: *Левуцкий* I, 430–435, 470; DbBL, 853; TÜ ajaloo küsimusi V. Trt, 1977, 123–137; TÜ ajalugu II, 205, 214, 220, 221, 356.

R. Juursoo

VEIMER, Arnold (20. VI 1903 Nehatu v, Harjumaa – 3. III 1977 Tallinn), riigitegelane, teadusjuht ja majandusteadlane; vesiveskirentniku p., Bernhard V-i vend. Lõpetas 1922 Tallinna Poeglaste Gümni-i, õppis 1922–24 TÜ filos-*tsk-s* ja 1938–40 maj-*tsk-s*, lõpetas 1941 TTÜ maj-*tsk-a*, maj-*knd* (1950, NSVL TA Maj Inst) vk “Изменения в экономике промышленности Эстонской ССР за годы послевоенной сталинской пятилетки”, maj-*dr* (1963, NSVL TA Maj Inst), vk “Комплексное развитие и специализация промышленности Эстонского экономического административного района”. ENSV TA korr-liige (1957), akadeemik (1967). Oli 1924–38 riigivastase tegevuse pärast vangis, 1940–42 ENSV kergetööstuse rahvakomissar, 1942–44 ENSV RKN esimehe aset, 1946–51 ENSV MN esimees, 1951–52 MI dir, 1954–57 Rkl Plaanikomitee esimehe aset, 1955–68 ENSV MN esimehe aset, ühtlasi 1957–65 ENSV RMN esimees, 1964–68 ENSV TA ühiskonnateaduste osk-a akadeemik-sekr, 1968–73 ENSV TA president. – Töid maj alalt. ENSV tnl teadlane (1970), sots. töö kangelane (1973).

T: Eesti NSV majandusprobleeme. Tln, 1945; Uuest stalinlikust rahvamajanduse taastamise ja arendamise viisaastaku plaanist. Tln, 1946; Sõjajärgse viisaastaku probleeme Nõukogude Eestis. Tln, 1947; Eesti NSV sotsialistlik industrialiseerimine. Tln, 1958; Eesti tööstus aastail 1959–1965. Tln, 1959; Комплексное развитие и специализация промышленности Эстонского экономического административного района. Tln,

1961; Eesti NSV tööstuse arenemine seitseaastakul. Tln, 1967; Мечты и свершения. М, 1974; Koos rahvaga. Mälestuskatkeid. Tln, 1977.

B: AAUT II, 233; ENE 8, 346–347; EE 14, 594; EMaBL, 571; TPI 1936–1986, 114–117, 124, 168, 447; Arnold Veimer (*by Vello Tarmisto*). Tln, 1984.

VEIMER, Bernhard (4. XII 1906 Rae v, Harjumaa – 22. IX 1973 Tallinn), majandusajaloolane; vesiveskirentniku p., Arnold V-i vend. Lõpetas 1926 Tallinna Rahvaük-i Seltsi Eragümni-i, 1934 TÜ ajaloo osk-a, *mag. phil.* (1939, TÜ), vk “Austria-Ungari Balkani-poliitika 1909–1914”, filos-knd (ü.a. 1946). Oli 1931–40 Tallinna Linnaval-e tervishoiuosk-a ametnik, 1940–41 Riigirmtkogu juh ja 1940–44 ENSV Siseasjade RK arhiiviosk-a juh, 1944–46 ENSV RKN j.a. Sõjaväelaste Perekondade Hooldamise ja Heaolu Val-e juh aset, 1946–48 TPI v-õpetaja, kat-i juh ja dekaani kt, 1948–51 rahvamaj ajaloo ja maj-geogr kat-i juh, dots, 1948–51 Maj ja Õiguse Inst dir kt ja 1951–52 üldsektori juh, 1952–55 TPI ja 1955–60 TPedI loodustead kat-i dots, 1957–60 ka TÜ kaub-ökon kat-i, 1960–61 rmtpidamise kat-i ja 1961–65 TPI rmtpidamise kat-i dots, 1965–69 rahvamaj planeerimise kat-i juh, dots, 1970–73 tööstuse juhtimise ja planeerimise kat-i dots. Luges NSVL ja välisriikide maj-ajaloo, maj-geogr ja maj-õpetuste kursusi; koost. õppevahendeid. – Töid maj-ajaloost ja -geogr-st.

T: NSV Liidu tööstus seitseaastakul (kaasautor A. Veimer). Tln, 1959; NSV Liidu ja välisriikide rahvamajanduse ajalugu. Tln, 1965; Välisriikide majandusajalugu 1. Tln, 1966; 2. Tln, 1969.

B: AAUT II, 434; TÜ BL I, 363; TPI 1936–1986, 175, 330, 333, 345; RH (1973) 26 IX.

VEINBERG (Weinberg), Ernst Harald Alphons (13. V 1896 Tallinn – 14. X 1946 München, Saksamaa), arstiteadlane, anatoom; pagari p. Lõpetas 1916 Tallinna Nikolai Gümni-i, õppis 1916–18 ja 1920–23 TÜ arstitsk-s, *dr. med.* (1929, TÜ), vk “The mesencephalic root of the fifth nerve”. Täiendas end 1924 ja 1928–29 Prantsusmaal, 1927–28 USA-s. Oli 1918–20 Vabadussõjas, 1922–24 TÜ närvikliiniku asst-i kt, 1924–29 asst, 1929–31 anat eradots, 1931–34 anat õt-i erakorr prof, 1934–44 õt-i juh, prof, 1933–37 õpetas ka embrüol-t ja histol-t; koost. õppevahendeid. Põgenes 1944 koos perekonnaga Saksamaale, asus Tübingeni. – Uurimisvaldkond: võrdlev anat.

T: Etude anatomo-clinique d'un cas d'aphasie chez une grauchère. // Folia Neuropathol. Est. 3 (1925); Untersuchungen über die Veränderungen der menschlichen Epiphyse in Abhängigkeit vom Alter und einigen pathologischen Prozessen. // Folia Neuropathol. Est. 6 (1926); Peaaju glioomid. // EA (1927) Lisa; A note on the origin and histogenesis of the mesonephric duct in mammals. // Anat. Rec. 41 (1929); Anatoomia I. Üldosa. Luustik, Liigesed. Trt, 1944.

B: AAUT II, 86; TÛP, 207–208; ETVpK, 145; *H. Merila-Lattik*, 504; *L. Käbin*, 424–425, 509.

WEINBERG, Richard Jakob (30. XII 1867 Tukums, Kuramaa – 19. III 1926 Leningrad), arstiteadlane, anatoom ja antropoloog; juut. Lõpetas Riia Kub-gümn-i, 1893 TÛ arstitsk-a, *dr. med.* (1894, TÛ), vk “Die Gehirnwindungen bei den Esten: eine anatomisch-anthropologische Studie”. Oli 1894–1903 TÛ prosektori abi ja anat inst-i abijõud, 1903–06 normaalse anat kat-i eradots, a-st 1906 Peterburi Naiste Arstiteaduse Inst-i prof. – Uurimusi inimese anat-st ja (sh eestlaste) antropol-st. TÛ-s tegeles ka (prof A. Rauberi juhendamisel) peaaju poolkerade reljeefi uurimisega.

T: Das Gehirn der Letten. 1. Cassel, 1896; Die anthropologische Stellung der Esten: eine Studie der baltischen Heimath gewidmet. Berlin, 1903; Rassen und Herkunft des russischen Volkes. Leipzig, 1904; Praehistorische Feuersteine und die neolitische Mensch in Baltisch-Russland. Braunschweig, 1904; Granica Livonica: Untersuchungen zur praehistorischen Anthropologie des Balticum. Jurjew-Dorpat, 1907.

B: EBL TK, 299; TÛ ajalugu II, 360, 361.

VEINLA, Hannes (13. IX 1957 Tartu), õigusteadlane; Vambola V. p. Lõpetas 1975 Tartu 2. kk-i, 1980 TÛ õigustsk-a, õigusmagister (1993, TÛ), vk “Töösuhete õiguslik reguleerimine põllumajanduses”, õigusdr (2004, TÛ), vk “Ettevaatusprintsipi keskkonnaõiguses”. Täiendanud end 1992 Rootsis ja 1993 Hollandis. Oli 1980–85 EPA jurist, 1985–90 põllum-ökon kat-i asst, 1990–92 inform ja juhtimise kat-i v-õpetaja, 1992–94 TÛ rahvusv eraõiguse õt-i lektor, 1994–2005 keskkonnaõiguse õt-i lektor, a-st 1995 ka õt-i hoidja, 2005–06 dots, 2006– avaliku õiguse inst-i riigi- ja halduse õt-i dots. Õpetanud pms keskkonnaõigust; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad:

keskkonnaõigus; ettevaatusprintsip keskkonnaõiguses; EL keskkonnanõuete ülevõtmine ja rakendamine Eestis; Eesti õigusruum globaalses õigusruumis. Üle 40 teadustr-e.

T: Sissejuhatus keskkonnaõigusesse. Tln, 1998; Ettevaatusprintsip keskkonnavalaste õiguste kontekstis. // *Juridica* (2002) 6; Keskkonnaõigus. Tln, 2005; Keskkonnamõju hindamine kui keskkonnariskide ennetamise ja juhtimise vahend. // *Juridica* (2006) 10; Keskkonnaõiguse kodifitseerimisest Eestis: põhjused, eesmärgid, valikud. // *Juridica* (2007) 7; Keskkonnaseadustiku üldosa seaduse põhialused. // *Juridica* (2008) 9.

B: TÜ BL II, 207; EPA BL II, 129; EPMÜ BL, 106.

VEINLA (a-ni 1936 **Veinberg**), **Vambola** (24. XI 1926 Rae v, Harjumaa – 24. X 2009 Tartu), loomakasvatusteadlane; talupidaja p, Hannes V. isa. Lõpetas 1942 Tallinna 2. kk-i, 1945 TT, 1951 TPI meh-tsk-a meh-ins-na, 1960 Leningradi Põllum Inst-s asp-i, tehnikand (1963, samas), vk käsitles loomakasv-hoonetest sõnniku koristamise mehaanilisi seadmeid, tehnikadr (1992, EPMÜ), vk “Lehmafarmide ja nende tehnoloogiliste liinide töö tõhususe analüüs ja üldistatud hinnangu meetoodika”. Oli 1950–54 Tallinna Kommunaal-Ehitustehnikumi õpetaja, 1954–57 Luunja sovhoosi v-ins-mehaanik, 1960–64 EPA elektrifitseerimise kat-i v-õpetaja, 1964–66 dots-i kt, 1966–69 dots, 1969–79 loomakasv mehh-se kat-i juh, 1979–81 dots, 1981–85 prof-i kt, 1985–93 prof, a-st 1994 EPMÜ emeriitprof. Õpetanud loomafarmide mehh-st, tehnol projekteerimise aluseid, farmitehnika konstrueerimise aluseid; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: loomakasv-e mehh-ne ja lehmafarmide töö tõhususe hindamine. Välja töötanud sõnniku koristusseadmete arvutuse alused ja arvutusmeetoodika, konstrueerinud koristusseadmeid, koost. veisefarmide tehnol-liinide ja farmide tõhususe hindamise meetoodika. Olnud EPMÜ teadustööde kogumike toim. Tartu Ins-de Liidu liige (1965; juhatusesimees 1994), ETF tehnikateaduste ekspertkomisjoni liige (1993–96), Eesti Ins-de Liidu juhatusesimees (1995–98), Eesti Põllum-ins-de Liidu asutaja (1996) ja selle esimees, APS-i liige. ENSV tnl ins (1986). EPMÜ teenetemedal (1999). Üle 130 teadustr-e, 1 autorit.

T: Piima lüpsi ja esmase töötlemise mehhaniseerimine. Trt, 1964; Loomafarmide sisetranspordi mehhaniseerimine. Tln, 1973; Lüpsikarja pidamise tehnoloogia. Tln, 1976; Farmide mehhaniseerimine (kaasautor). Tln, 1987; Farmide tehnoloogia projekteerimine.

Trt, 1988; Lehmafarmide töö efektiivsuse analüüsi meetodika (kaasautor). Trt, 1990; Eesti suurte lehmafarmide efektiivsuse hindamise tulemused (kaasautorid M. Asi, K. Solba). Trt, 1990; Veisefarmide tehnoloogia projekteerimise alused. Jäneda, 1994; Masinlüps, 1–2 (kaasautor). Tln, 1996; Sõnniku sammkreeperseade (kaasautor). Trt, 1998; Veiselautade käsiraamat (kaasautor). Saku, 2000; Synthesis of the manipulator for the scraper of a press manure removal (kaasautorid M. Heinloo, T. Leola). // *Agricult. Eng. Int.* 7 (2005).

B: EE 14, 594; EPA BL I, 158; II, 183–184; EPMÜ BL, 150; EMaBL, 571; Agraart 7 (1996) 4; Dr. Sc. Eng. Professor Emeritus Vambola Veinla. Trt, 2006.

VEINPALU, Endel (27. II 1929 Kullamaa v, Läänemaa), arstiteadlane, sisearst-kurortoloog; talupidaja p, Liidia V. abikaasa. Lõpetas 1948 Lihula Kk-i, 1954 TÜ arstitsk-a, 1957 TÜ-s asp-i, med-knd (1959, TÜ), vk “Vere seerumivalkude muutusi reumatismi ja mõnede teiste infektsioos-allergiliste haiguste puhul seoses raviga”, med-dr (1972, TÜ), vk “Применение Эстонской (Хаапсалуской) морской грязи в комплексном лечении больных ревматизмом, инфекционным неспецифическим и дистрофическим доброкачественным полиартритами”. Oli 1957–60 EKMI n-teadur, 1960 v-teadur, 1961–93 kurortol ja taastusravi osk-a (Pärnus) juh, 1993–95 Kurortol ja Taastusravi Inst-i dir, 1995–2001 Pärnu Kurortol ja Taastusravi Inst-i dir. Luges a-id ka TÜ-s kurortol kursust. – Uurimisvaldkonnad: Eesti ravimudade ning nendest eraldatud bioaktiivsete ja põletikuvastaste ainete biol-ne ja ravitoime; Eesti mineraalveed, med-ne klimatol. Ravimudade alal jätkas K. Schlossmanni ja V. Vadi alustatud tööd, pöörates enim tähelepanu reumaatiliste ja perifeerse närvisüsteemi haiguste kuurortravile. Töötas välja kontsentreeritud ravimudapreparaadi *Konpel I*. Oli ajakirja *Вопр. курортологии, физиотерапии и лечебной физической культуры* toim-koll-i liige. Eesti Vab Füsioterapeutide ja Kurortoloogide Seltsi esimees (1961), Ülel Kurortoloogide ja Füsioterapeutide Seltsi juhatuse liige (1975–90), *Int. Soc. of Med. Hydrol. and Climatol.*, Eesti Sisearstide Seltsi ja Eesti Reumatoloogide Seltsi liige, Eesti Ravimudade Ekspertkomisjoni ning Pärnu Teadus- ja Koolituskeskuse Teadusnõuk esimees. Pärnu Linna Vapimärk (1994). Üle 150 teadustr-e, arvukalt aimetr-id.

T: Ülevaade humisooli kliinilise aprobeerimise tulemustest (kaasautorid E. Keel, V. Sui). // NET (1965) 4; Ravimuda ja mudaravi (kaasautor L. Veinpalu). Tln, 1976; Курортное лечение ревматоидного артрита. // Терапевт. архив (1979) 7; Bedeutung der Peloidtherapie in der komplexen Behandlung der Reumathoid-Arthritis. // Torf in der Medizin. Bad Elster, 1981; Abhängigkeit der Resultate der Balneotherapie vom meteoropathischen Effekt bei einigen rheumatischen Krankheiten. // Thalassotheapie. München, 1991; Über die komplexe Peloidtherapie der Rheumatoid Arthritis bei der Anwendung einiger nichtsteroidaler antiphlogistischer Präparate (kaasautor). // Health Resort Med. München, 1995; Ermistu sapropeelist ja selle terapeutilisest toimest reumatoidartriidi ja deformeeriva osteoartroosi korral (kaasautor). // EA (1995) 2.

B: EE 14, 594; NET (1975) 2, 150-152; (1979) 4, 320; EA (1989) , 223-224; (1999) 3, 285; (2009) 6, 455; *H. Merila-Lattik.*, 1112.

VEINPALU (a-ni 1962 **Ottas**), **Liidia** (22. VI 1933 Tartu), arstiteadlane, sisearstkurortoloog; aedniku t, Endel V. abikaasa. Lõpetas 1952 Tartu 2. kk-i, 1958 TÜ arstitseerik, med-knd (1972, TÜ), vk "Kuurordiravi mõju reuma-, mittespetsiifilise infektsioosse ja healoomulise düstroofilise polüartriidi haigete keemilisele ja füüsikalisele termoregulatsioonile Haapsalu meremuda kasutamisel". Oli 1958–59 Kallaste Haigla terapeut, 1959–61 peaarst, 1961–78 EKMI kurortol ja taastusravi osk-a (Pärnus) n-teadur, 1978–93 v-teadur, 1993–95 Kurortol ja Taastusravi Inst-i ning 1995–2001 Pärnu Kurortol ja Taastusravi Inst-i v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: Eesti ravimudade toime, efektiivsus ja haigusprotsessi muutused pms reumaatiliste haiguste taastusravis, ka mõju organismi keem ja füüsikal termoregulatsioonile, ainevahetusele, endokrinol-le ja immunol-le seisundile; Eesti kurortol ajalugu. Osales mudapreparaatide *Humisool* ja *Konpel 1*, samuti uute ravimudade (Värska, Ermistu) kliinilises aprobatsioonis. Eesti Vab Füsioterapeutide ja Kurortoloogide Seltsi ning Pärnu Sisearstide Seltsi liige. Üle 80 teadustr-e, aimetr-d.

T: Muda-balneoravist tingitud muutused reuma-, infektartriidi- ja düstroofilise polüartriidi haigete keemilises ja füüsikalises termoregulatsioonis. // TÜ Toim. 28 (1973); Die Veränderungen der physikalischen Wärmeregulation des Organismus unter dem Einfluss der komplexen Balneotherapie bei den Kranken mit Rheumatismus und

rheumatoider Arthritis (kaasautor E. Veinpalu). // Congr. Physiaticus Bohemoslovacus. Pieštany, 1977; Haapsalu meremuda veevase massi terapeutiline toime reumatoidartriidi- ja deformeeriva osteoartroosi haigetesse (kaasautor). // EA (1992) 6; Long-time experience of the use of combined treatment with Estonian curative sea mud of patients with rheumatoid arthritis (kaasautorid E. Veinpalu, R. Trink). // Scand. J. Rheumatol. (1992) Suppl. 93; Rehabilitation of patients with rheumatoid arthritis due to complex treatment cures with sea mud in Estonian health resorts (kaasautorid E. Veinpalu, R. Trink). // J. Rehabil. Sci. 8 (1995) 3; Die estnischen Peloide und die gegenwärtigen Möglichkeiten ihrer Nutzung. // Telma 31. Hannover, (2001).

B: NET (1973) 2, 157; H. Merila-Lattik, 1112–1113;

VEINTHAL, Renno (24. VII 1976 Tallinn), tehnikateadlane; ins-i p. Lõpetas 1994 Tallinna Kadrioru Saksa Gümni-i, 1999 TTÜ masinaehitusins-na, 2001 TTÜ-s magistrantuuri ja 2005 doktorantuuri, tehnikamag (2001, TTÜ), vk “Toodete ja protsesside sertifitseerimine mehaanikavaldkonnas”, tehnikadr (2005, TTÜ), vk “Characterization and modelling of erosion wear of powder composite materials and coatings”. Täiendanud end 2001 Tampere Tehnikaük-s ja 2005 Uppsala Ük-s. Oli 1996–99 TTÜ materjalitehnika inst-i ins, 1999–2005 teadur, 2005–07 v-teadur, 2007– dir, prof, ühtlasi 2004–07 ka TTÜ Katsekoja juh. Lugenud tehnomaterjalide ja komposiitmaterjalide kursust.– Uurimisvaldkond: protsessitehnol ja materjaliteadus (kulumiskindlad materjalid ja pinded). Eesti Maj- ja Kommunikatsioonimin-i metrolnõuk liige (2004–), Eesti Keevitusühingu (a-st 2000) ja Eesti Materjalitehnika Ühingu liige (a-st 2002). U 30 teadustr-t.

T: Selection criteria for abrasive erosion wear resistant powder coatings (kaasautor P. Kulu). // Materials Sci. 8 (2002) 4; Characterization of the structure and properties of composite powder materials and coatings (kaasautorid P. Kulu, H. Käerdi). // Materials Sci. 11 (2005) 4; Surface fatigue processes at impact wear of powder materials (kaasautor). // Wear 263 (2007) 1–6; Abrasive wear resistant of powder composites at abrasive erosion and abrasive impact wear (kaasautor). // Materials Sci. 14 (2008) 4; Abrasive erosive wear of powder steels and cermets (kaasautor). // Wear 267 (2009) 11;

Characterization and prediction of abrasive wear of powder composite materials (kaasautor). // *Wear* 267 (2009) 12.

B: <https://www.etis.ee>.

VEIRAM (a-ni 1974 ja 1976–79 **Metsa**, 1974–76 **Tumm**), **Riina** (8. VIII 1954 Tartu), majandusteadlane ja ettevõtja; Herbert Metsa t. Lõpetas 1972 Tartu 1. kk-i, 1977 TÜ maj-küberneetika osk-a, 1984 TÜ-s asp-i, maj-knd (1986, MI), vk “Усиление влияния хозяйственного механизма на сокращение экономического ущерба от временной нетрудоспособности работающих”. Oli 1977–79 TÜ tead. kommunismi kat-i n-teadur, 1979–81 maj-küberneetika kat-i stažöör-uurija, 1985–86 rmtpidamise kat-i asst, 1986–88 v-õpetaja, 1988–91 dots, seejärel Tartus ettevõtja (AS Tony jm). Õpetas stat. üldteooriat, automatis. juhtimissüsteemi, maj-küberneetikat, rahandust ja panga stat-t. – Uurimisvaldkond: tööjõuressursid, nende kasutamine. Üle 10 teadustr-e.

T: Tööaja kasutamise parendamise suunad töötajate ajutise töövõimetuse kompleksanalüüsi alusel (kaasautor). Trt, 1984; Töö- ja sotsiaalingimuste parandamine kui tööjõuressurss (kaasautorid K. Meesaar, J. Karu). Trt, 1988.

B: TÜ BL II, 207.

VEISMANN, Ann (21. XII 1972 Tartu), keeleteadlane; Uno V-i t. Lõpetas 1991 Nõo Kk-i, 1997 TÜ filos tk-a eesti k-e ja kirj alal, 2000 TÜ-s magistrantuuri ja 2009 doktorantuuri, MA üldk-eteaduse alal (2000, TÜ), vk “Aega väljendavad ruumimetafoorid: teoreetiline mudel ja rakendus eesti keelele”, Ph.D. samal alal (2009, TÜ), vk “Eesti keele kaas- ja määrsõnade semantika võimalusi”. Oli 2005–08 eesti ja üldk-eteaduse inst-i erakorr teadur, 2009– teadur. – Uurimisvaldkonnad: eesti k-e kaas- ja määrsõnade semantika, keel ja tähendus: semantika ja grammatika kognitiivses perspektiivis. ES-i liige (1997–), Eesti Kognitiivse Keeleteaduse Ühingu (ECLA) asutajaliige (2007). 15 teadustr-t.

T: On the conceptualization of time in Estonian. // *Papers in Estonian Cognitive Linguistics*. Trt, 2001; Tuumsõnade semantikat ja pragmaatikat (kaasautor). Trt, 2004; Sõna *üle* tähendustest. // *KK* (2004) 10; Probleemidest eesti keele kaassõnade tähenduste

kirjeldamisel. // KK (2008) 5; Kuidas horisontaalne ja vertikaalne liikumissuund eesti keeles aspektiks kehastuvad (kaasautor I. Trigel). // KK (2008) 7.

B: <https://www.etis.ee>.

VEISMANN, Uno (12. XI, 1934 Varbla v, Läänemaa), astrofüüsik ja atmosfäärfüüsik; talupidaja p, Ann V-i isa. Lõpetas 1953 Tallinna 6. kk-i, 1957 TPedI, 1963 FAI-s asp-i, füüsika-mat-knd astrofüüsika erialal (1968, TÜ), vk “Электrofотометр с использованием двух телескопов для измерения блеска звезд”. Täiendas end 1963 Leningradis (Pulkovo obs), 1980–81 Münchenis (Euroopa Lõunaobs), 1993 Berliinis (Physikalisch-Technische Bundesanstalt). Oli 1958–73 FAI ins, teadur ja v-teadur, 1973–79 AAI v-teadur, 1979–88 kosmilise radiomeetria sektori juh, 1988–91 kosmoseuuringute labori juh, 1991–93 j-teadur, 1993–95 peateadur, 1995– Tartu Obs-i v-teadur, ühtlasi 1983–93 ka TÜ geofüüsika kat-i ja 1993–2000 keskkonnafüüsika inst-i dots, a-st 2007 emeriitdots. Õpetanud astron-tehnikat, mõõtmiste arvutijuhtimist, kosmosetehno-l-t, kaugsondeerimist jm. – Uurimisvaldkonnad: tähefotomeetria, atmosfääri kaugseire kosmosest, optilise kiirguse radiomeetria, astron-tehnika, kosmoseuuringute tehnol, Päikese ultraviolettkiirgus. Seadis üles ja täiendas lisavarustusega esimesi teleskoope Tõraveres, rajas optika-radiomeetria labori. Teinud kosmoseuuringuid ja optilise kiirguse mõõtmisi, osalenud mitmes mereeksp-s. Juhtis 1970–90 NSVL orbitaaljaamadele *Saljut*, *Saljut-4*, *Saljut-6*, *Saljut-7* ja *Mir* paigaldatud atmosfääri (sh helkivate ööpilvede) optilise kaugsondeerimise instrumentide arendamist. Mõõdetud atmosfääri heledusprofiilide põhjal oli võimalik jälgida optiliselt aktiivsete ainete (näiteks aerosool) globaaljaotust ning saada teavet veeauru, osooni ja nn väikeste gaaskomponentide kõrgusjaotuse kohta. Teaduse populariseerijana avaldanud rohkesti trükiseid universumist, kosmoseuuringutest jm, kogumiku *Universum valguses ja vihmas toim* (koos R. Veskimäega). Rahvusv Astron-liidu, Eur. Astron-ühingu, *British Interplanetary Soc.*, LUS-i, Eesti Astron. Ühingu, Rahvusv Optikains-de Ühingu (SPIE), EKS liige. ENSV rkl preemia (1977), Eesti teaduse parima populariseerija peapreemia (2009). Orden Austuse märk (1976). Üle 120 teadustr-e, sh 1 monogr, arvukalt aimetr-id; 2 autorit.

T: Tähed ja tehnika. Tln, 1968; Kosmosetsivilisatsioonid. Tln, 1968; Remote sensing of the atmosphere from scientific stations “Salyut”(kaasautorid R. Rõõm, O. Avaste). // *Advances Space Res.* 4 (1984); Бернхард Шмидт (kaasautor P. Müürsepp). L, 1984; Телерадиометр “Фаза” для дистанционного зондирования атмосферы из космоса (kaasautor). // Дистанционное зондирование атмосферы с борта орбитального комплекса “Салют-7”–“Космос-1686”–“Союз-Т14”. Трт, 1989; Keskkonna kaugsondeerimine. Tln 1994; Calibrations of radiometers for remote sensing of the Earth’s atmosphere from space. // *Metrol.* 32 (1995/96) 6; A measuring system for passive optical remote sensing of water bodies (kaasautor). // *Eesti TA Toim. Biol. Ökol.* 46 (1997) 3; Ultraviolet irradiance in meteorologically contrasting summers of 1998 and 1999 in Estonia (kaasautorid K. Eerme, R. Koppel). // *Eesti TA Toim. Füüsika. Mat.* 49 (2000) 4; Estonian total ozone climatology (kaasautorid K. Eerme, R. Koppel). // *Ann. Geophys.* 20 (2002); Kosmos ja Eesti. // *T. Furniss.* Kosmosetehnika. Tln, 2005; Päike, osoonikiht ja inimene. Tln, 2007; Päikese ultraviolettkiirgus Eestis: mõõtmine, sõltuvus ja mõju (kaasautorid K. Eerme, M. Vaht). // *EA* 86 (2007) 5.

B: EE 14, 595; TÜ BL II, 207–208; 1000 tartlast, 478; Kes on kes ? Eesti 2000, 227.

WEISS, Franz Robert Hellmuth (Helmuth) (23. / 10. X 1900 Tallinn – 10. IV 1992 Marburg an der Lahn, Saksamaa), baltisaksa ajaloolane ja kultuuritegelane; kaupmehe p. Lõpetas 1918 Tallinna Toomkooli, õppis 1918–20 TÜ-s ajalugu, 1920–21 Greifswaldi Ük-i ja 1921–25 Tübingeni Ük-i filos-tsk-s, *dr. phil.* (1928, Tübingeni Ük), vk “Frankreichs Politik in den Rheinlanden am Vorabend des 100-jährigen Krieges”(Reval, 1927). Oli 1918–20 Vabadussõjas (Balti rügemendis), 1926–38 EKÜ rmtkoguhoidja (a-st 1936 ka asepresident), ühtlasi 1933–38 Saksa Kulturomavalitsuse abiesimees ja 1938–39 esimees. Asus 1940 Saksamaale, oli 1941 järelümberasumise piirkonnavolinik Eestis ja 1941–44 Eesti Kindralkomissariaadi kultuuriosk-a juh, 1944–45 Saksa armees, 1952–59 Marburgis J. G. Herderi Inst-i rmtkogu juh, 1959–75 inst-i dir. – Uurimusi ajaloo (pms Ida-Euroopa) ja rmtkogunduse alalt. Avastas 1929 EKÜ rmtkogust Wanradt-Koelli katekismuse katekendid ja 30 a-t hiljem eestik-d käsikirjalised tekstid vastureformatsioonieelses jesuiitide trükises (Vilnius, 1582). Koost. Eestit ja Lätit käsitleva kirj valiknimekirja *Baltische Bibliographie*. Oli 1960–69 uurimusteseeria

Marburger Ostforschungen toim. Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu (1930–40) ja Saksa Akad. liige (1936), ÕES-i kirjavahetajaliige (1938), Johann-Gottfried-Herderi-Uurimiskoostkogu asutajaliige (1950), Balti Ajalookomisjoni asejuh (1951–75; auliige 1976), Hansa Ajaloo Seltsi auliige (1976).

T: 400-aastane eesti raamat: Wanradt-Koell'i katekismus 1535. aastast (kaasautor P. Johansen). Tln, 1935; Beiträge zum Studiengang und zur Bibliographie Mag. Heinrich Stahls. // ÕES Toim. 30 (1938); Die baltischen Länder. // Osteuropa 2 (1952) 6; Esimene eesti raamat anno 1535 (kaasautor P. Johansen). New York, 1956; Zur Bibliotheksgeschichte Revals im 16. und 17. Jahrhundert. // Syntagma Friburgense. Lindau, Konstanz, 1956; Zum Gesichtsbewusstsein in den baltischen Ländern. // Gesichtsbewusstsein in Ostmitteleuropa. Marburg, 1961; Magister Simon Wanradt: ein Predigerleben der Reformationzeit in Livland und Preussen. // Studien zur Geschichte des Preussenlandes. Marburg, 1963; Die Umsiedlung der Deutschen aus Estland. // Jb. des baltischen Deutschtums (1964); Bauernparteien in Estland. // Quellen u. Forsch. Agrargesch. 29 (1977).

B: AAUT II, 50; EE 14, 595; EKnl, 653; ERAKT, 304; ETVpK, 146; KK (1990) 10, 629–639.

VEISSON (a-ni 1976 **Mandre**), **Marika** (2. XII 1949 Kuressaare), kasvatusteadlane, eripedagoog; apteegijuh t. Lõpetas 1968 Tallinna 44. kk-i, 1973 TÜ eriped osk-a ja 1981 psühhol osk-a, 1992 FSÕI-s asp-i ja 2000 TPÜ-s doktorantuuri, psühhol-mag (1994, TPÜ), vk “Õpilaste hoiakud puuetega eakaaslastesse”, psühhol-dr (2000, Göteborgi Ük), vk “Disabled children – the psychological status of parents and the social network of siblings”. Täiendas end 1982–84 ÜPUI-s psühodiagnostika alal. Oli 1973–76 Meeri Eriinternaatkooli logopeed, 1976–78 Tallinna 3. Logopeediakooli logopeed, 1978–83 Haridusmin-i Eriped Metoodika Kab-i juh, 1983–88 Tallinna 20. kk-i psühholoog, 1988–1992 TPedI v-õpetaja-metoodik, 1992–1996 TPÜ lektor, 1996–2001 dots, 2001–05 prof, eelped õt-i juh, 2005– TLÜ kasv-teaduste inst-i prof, eelped osk-a juh ja lapseuurimiskeskuse juh, ühtlasi 2004–06 TPÜ/TLÜ kasv-teaduste doktorikooli juh, alates 2006. aastast TLÜ kasv-teaduste doktorinõuk esimees. Õpetanud: eriped-t, lapse ja nooruki arengut; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: koolieelsete ja kooliealiste

laste areng, kool kui arengukeskkond ja õpilaste toimetulek, lapsevanema ja lasteasutuse vaheline koostöö lapse arengu toetajana, koolieelse lasteasutuse õpetajate ja õpetajakoolituse üliõpilaste professionaalsuse indikaatorid. Haridus- ja Teadusmin-i alushariduse nõuk liige (2002–) ja teaduskompetentsi nõuk ekspert (2004–), Läti ja Leedu kõrghariduse (õppekavade) hindamise ekspert (2003–). ÜPUI (1984–), *Int. Soc. for the Study of Behavioral Development* liige (1990–). Üle 100 teadustr-e.

T: Puuetega lapsi omavate perede puude tõlgendus ja läbielamine (kaasautor E. Mägi). Tln, 1996; Lapse areng esimesel, teisel ja kolmandal eluaastal. // Väikelaps ja tema kasvukeskkond. Tln, 1998; Perekond kui lapse individuaalse arengu suunaja (kaasautor M. Vikat). // Väikelaps ja tema kasvukeskkond. Tln, 1998; Lapse keeleline areng esimesel eluaastal (kaasautor J. Vahtramäe). // Väikelaps ja tema kasvukeskkond II. Tln, 2001; Alushariduse pedagoogide ettevalmistusest ja eelkoolipedagoogika-alastest teadusuuringutest aastail 1993–2003 (kaasautor Ü. Saarits). // Kasvatusteadused muutuste ajateljel. Tln, 2004; Lapse arengu- ning õppimisteooriad (kaasautor A. Veispak). // Laps ja lasteaed. Tln, 2005; Õpilaste edukus, toimetulek ja heaolu koolis (kaasautor). // Eesti kool 21. sajandi algul. Tln, 2007; Erivajadustega lapsed. Trt, 2008.

B: <https://www.etis.ee>.

VELBRI (a-ni 1965 **Mihkla**), **Sirje** (8. IX 1937 Tallinn), arstiteadlane, immunoloog; Karl M. t, Meelis M. õde. Lõpetas 1955 Tallinna 20. kk-i, 1962 TÜ arstitsk-a, 1965 Leningradis NSVL MA Ekspirim-med-i Inst-s sihtasp-i, med-knd (1966, samas), vk “Сравнительная характеристика некоторых серологических и иммунологических реакций”, med-dr (1976, samas), vk “Иммунологическая характеристика сахарного диабета и панкреатита”. Täiendanud end Rostockis, Göteborgis ja Pariisis. Oli 1965–72 TÜ med kesklabori n-teadur, 1972–76 v-teadur, 1976–77 labori immunol-sektori juh, 1977–89 EKMI kliinilise onkol osk-a v-teadur, 1989–96 TPedI/TPÜ tervisekasv-e õt-i prof, ühtlasi 1991–2000 Tallinna Keskhaigla kliinilise immunol labori juh, 2000–Tallinna Lastehaigla laboriarst-immunoloog. Õpetanud normaalset füsiol-t, immunol-t, tervisekasvatust; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: kõhunäärmehaiguste immunol, immuunpuudulikkus, kasvajamarkerite kliiniline tähendus, esmase immuunpuudulikkuse esinemissagedus, diagnostika ja kliinilised iseärasused. Eesti

Immunoloogide Seltsi (asutaja)liige (1984–), Euroopa Primaarse Immuunpuudulikkuse Ühingu liige (1996–), Eesti Primaarse Immuunpuudulikkusega Patsientide Ühingu juhatuse liige (1996–), Eesti Laborimeditsiini Ühingu terminol-rühma asutajaliige (1999–), Eesti Lastearstide Seltsi (2000–), Eesti Immunoloogide ja Allergoloogide Seltsi (2001–), Euroopa Primaarse Immuunpuudulikkuse Registri Tallinna keskuse koordinaator (2004–), Ida- ja Kesk-Euroopa Primaarse Immuunpuudulikkuse komisjoni liige (2006–). Üle 140 teadustr-e.

T: Über die Rolle immunologischer Mechanismen bei Pankreaserkrankungen (kaasautorid H. Nutt, G. Kasesalu). // Z. ges. innere Med. 28 (1973) 8; Immunoloogia. Tln, 1982; Иммунологическая диагностика заболеваний поджелудочной железы. М, 1985; Kõhunäärmevähi immunodiagnostika (kaasautor A. Lilleorg). Tln, 1989; Immuunpuudulikkus: diagnostika ja ravi. Tln, 2002; Primary immunodeficiencies in North-Estonia. (kaasautor). // Central Eur. J. Immunol. 27 (2002) 4; Contiguous X-chromosome deletion syndrome encompassing the BTK, TIMM8A, TAF7/L and DRP2 genes (kaasautor). // J. Clin. Immunol. 27 (2007) 6..

B: TÜ BL I, 158; EE 14, 596; NET (1979) 3, 228–229; EKMI BL, 44; TÜA 1982–2007, 169.

VELDEMANN (a-ni 1947 **Meos**), **Linda** (4. VI 1922 Elistvere v, Tartumaa), loomaarstiteadlane; talupidaja t. Lõpetas 1944 Tartu 5. KK, 1949 TÜ loomaarstitsk-a, vet-knd (1958, EPA), vk “Helmintofauna ja peamised helmintoosid kodupartidel Eesti NSV-s”. Oli 1945–48 TÜ loomaanat kat-i v-laborant, 1948–52 asst, 1952–62 EPA patol anat ja parasitol kat-i asst, 1962–63 v-õpetaja, 1963–67 v-laborant, 1967–73 Balti Tsonaalse Tead. ja Tootmisalase Linnuhaiguste Labori koktsidioosi uurimise osk-a juh, ühtasi oli 1967–70 (vaheaegadega) EPA patol anat ja parasitol kat v-lab. Õpetas patol anat, parasitol, lahanguid ja kalahaigusi. – Uurimusi parasitol-st.

T: Lindude tetrameroos ja selle tõrje. // EPA kogumik 8 (1959); Partide ja hanede parasiitidest ja nende tõrjest Eesti NSV-s. // Sama 18 (1961); Kodulindude trematodoosidest. // Sama 30 (1963); Kүүлikute eimerioosi tõrjest (kaasautor V. Ridala). // Sama 56 (1968).

B: TÜ BL I, 431; EPA BL I, 220–221.

VELDI, Ants (8. III 1931 Taevere v, Viljandimaa – 1. VII 1993 Suure-Jaani), arstiteadlane, anesthesioloog; väiketaluniku p, Enn V. isa. Lõpetas 1950 Suure-Jaani kk-i, 1956 TÜ arstitsk-a, 1965 Moskvast NSVL MA Normaalse ja Patol Füsiol Inst-s sihtaspi, med-knd (1969, TÜ), vk “Изменения напряжения в головном мозге при некоторых воздействиях на организм”. Täiendas end 1957 Leningradis neurokirurgias ja 1959 Moskvast anesthesiol alal. Oli 1956–58 Vab Tartu Kliinilise Haigla neurokir osk-a ordinaator, 1958–62 hingamiskeskuse juh, 1965 TÜ med-i kesklabori n-teadur, 1966–68 asejuh, 1969–72 juh, 1972–77 eksperim-patol ja füsiol sektori juh, 1978–81 Tartu Kliinilise Haigla neurokirurgia osk-a anesthesioloog, 1981–82 TÜ patofüsiol kat-i v-õpetaja, 1982–85 Tartu Med Kk-i velskrite osk-a juh, 1985–88 Suure-Jaani Haigla peaarst, 1988–93 kiirabiarst. Õpetas füsiol ja patol füsiol, inimese anat. – Uurimisvaldkonnad: neurol ja neurokirurgiliste haigete intensiivravi, aju hapnikuvahetuse eksperim uurimine. Oli Eestis 1958 poliomieliidiepidemia ajal koos E. Raudami ja A. Tikuga kaasaegse intensiivravi organiseerijaid ja Vabar Tartu Kliinilise Haigla hingamiskeskuse (hilisem instensiivravi osk) rajajaid. 20 teadustr-t.

T: Võitlusest eluohtlike seisunditega Tartu respiratsioonitsentrumis (kaasautorid E. Raudam, A. Tikk). // NET (1961) 2, О применении аэрозолей и электроаэрозолей в острой стадии полиомелита, особенно в подвергшихся трахеостомии больных (kaasautor). // Ж. невропатол. и псих. (1960) 11; Влияние обонятельных, световых и эмоциональных раздражений на напряжение кислорода в головном мозгу у животных. // TÜ Toim. 178 (1965); Влияние зажатия одной или обеих сонных артерий на напряжение кислорода в головном мозгу. // TÜ Toim. 178 (1965). Изменения местного кровотока и напряжения кислорода в головном мозге кроликов при действии этилового алкоголя (kaasautorid R. Looga, M. Jaigma). // Патол. физиол. экспер. терапия (1978) 5.

B: TÜ BL I, 158; TÜ ajalugu III, 229; NET (1969) 5, 369; TÜK 200, 106, 108, 109, 239; H. Merila-Lattik, 1113; TÜA 1982–2007, 169, 170.

VELDI, Enn (20. X 1955 Tartu), keeleteadlane; Ants V. poeg, Marlit V. abikaasa. Lõpetas 1973 Tartu 2. kk-i, 1978 TÜ võõrfilol osk-a inglise filol alal, 1987 TÜ-s asp-i, filol-knd (1988, TÜ), vk “Inglise-eesti paralleelid onomatopöas”. Täiendas end 1991–93 USA-s Indiana Ük-s. Oli 1978–83 TÜ inglise filol kat-i õpetaja, 1987–90 õpetaja ja v-õpetaja, 1990–91 dots-i kt, 1991–2004 dots, ühtlasi õpetas 1991–93 Indiana Ük-s Bloomingtonis (USA) eesti k-t, 2005– TÜ germaani, romaani ja slaavi filol inst-i inglise filol õt-i dots. Õpetanud sissejuhatust germaani filol-sse, inglise k-e ajalugu, praktilist inglise k-t, ameerika inglise k-t, inglise k-e leksikol-t ja leksikogr-t; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: onomatopöa ja häälikulise sümbolismi tüpol erinevates k-tes, fonosemantilise sõnavara leksikograafiline kirjeldus inglise ja eesti k-s, k-eteaduse terminol eesti ja inglise k-s, k-te kontrastiivne uurimine funktsionaalsel alusel. Koost. inglise-eesti ja eesti-inglise sõnarmt-id, avaldanud sõnastikukriitikat. *The Dictionary Soc. of North America* (1993), *Ling. Iconism Assoc. (USA)* (1998); *Eur. Assoc. of Lexicography* (1999), *Int. Assoc. of Teachers of English as a Foreign Language* (2002), *Estonian Assoc. of Teachers of English* (2002), Eesti Terminol-ühingu (2002), Eesti Rakenduslingvistika Ühingu liige (2005). Üle 50 teadustr-e.

T: Some cross-linguistic parallels of an expressive prefix. // TÜ Toim. 838 (1988); Onomatopoeic words in bilingual dictionaries (with a focus on English-Estonian and Estonian-English dictionaries). // J. Dictionary Soc. North America 15 (1994); Sõnaraamatu koostamine pole käkitegu. // KK (1999) 11; Eesti-inglise sõnaraamat. Tln, 2002; Expressive synonyms: some implications for bilingual lexicography. // Tähendusepüüdja. Trt, 2002; Eesti-inglise keeleteaduse sõnastik (kaasautorid M. Ereht, T. Ereht). Tln, 2003; Some changes in the lexicographic treatment of adjectives and adverbs. // Defining Englishness. Trt, 2004; Eesti kirjakeele seletussõnaraamatust. // KK (2008) 11; Johannes Silveti Inglise-eesti sõnaraamat. // Eesti Rakenduslingv. Ühingu ar 5 (2009).
B: TÜ BL I, 254; II, 208.

VELDI (a-ni 1977 **Karolin**), **Marlit** (6. VIII 1957 Viljandi), arstiteadlane, otorinolarüngoloog ja uneuuriija; metsandusins-i t, Enn V. abikaasa. Lõpetas 1975 Suure-Jaani Kk-i, 1981 TÜ arstitsk-a, 1998 TÜ-s doktorantuuri, med-dr (2001, TÜ), vk “Obstructive sleep apnoe: computerized endopharyngeal myotonometry of the soft

palate and lingual musculature“. Oli 1981–83 Tartu Kliinilise Haigla intern kõrva-nina-kurguhaiguste erialal, 1983–85 Tartu Kliinilise Lastehaigla kõrva-nina-kurguarst, 1986–88 Tartu Kliinilise Haigla kõrva-nina-kurguhaiguste resident, 1988–93 Tartu Linna Polikliiniku kõrva-nina-kurguarst, 1998–2008 TÜ psühhiaatrikliiniku teadur, 2008–unemed-i v-teadur, ühtlasi 2003–05 TÜK kõrvakliiniku kõrva-nina-kurguhaiguste arst-õppejõud, 2005– v-arst-õppejõud, 2005–06 ka Soomes Skogbun´i Unekliiniku (Espoo) kõrva-nina-kurguarst. Loengukursused: uneaegsed hingamishäired, polüsomnogr, unehäired. – Uurimisvaldkonnad: uneaegsed hingamishäired, väsimus ja elukvaliteet unepnoehaigetel, laste unepnoe, rahutute jalgade sündroom. Eesti Kõrva-Nina-Kurguarstide Seltsi (1981), Pea- ja Kaelakirurgide Seltsi (1981), Ülemaailmase Unemed-i Ühenduse liige (2005), Am. Unehäirete Assots välisliig, Eesti Unemed-i Seltsi (2005) ja Eesti Unepnoehaigete Ühenduse (2007) asutaja- ja juhatuse liige. 40 teadustr-t, õppevahendeid, aimetr-id unemed-st.

T: Neelulihaste funktsionaalse seisundi hindamise uus meetod – kompuuteriseeritud endofarüngeaalne müomeetria (kaasautorid A. Vain, M. Kull). // EA (1998) 2; Norskamise ja unepnoe sündroomi tänapäevane ravimeetod – CPAP (kaasautorid A. Vain, M. Kull). // EA (1998) 3; Computerized endopharyngeal myotonometry (CEM): a new method to evaluate the tissue tone of the soft palate in patients with obstructive sleep apnoea syndrome (kaasautor). // J. Sleep Res. 9 (2000) 3; Myotonometry demonstrates changes of lingual musculature in obstructive sleep apnoea (kaasautor). // Eur. Arch. Oto-Rhino-Laryngol. 259 (2002) 5; Obstructive sleep apnoea and ageing: myotonometry demonstrates changes in the soft palate and tongue while awake (kaasautor). // Pathophysiol. 11 (2004) 6; Symptoms of anxiety and depression in Estonian medical students with sleep problems (kaasautor). // Depression and Anxiety 23 (2006) 8; Restless legs syndrome (RLS) and muscular tone of tibial muscle (kaasautor). // Sleep Biol. Rhythms 6 (2008) 4;

B: EA (2002) 6, 390-391; TÜA 1982-2007, 269, 344, 345, 358, 359.

VELDRE, Gudrun (28. II 1962 Tartu), bioloog; ajaloolase t. Lõpetas 1980 Tartu 10. kk-i, 1985 TÜ biol osk-a, 1989 TÜ-s asp-i ja 2003 doktorantuuri, M.Sc. zool süstemaatika alal (1996, TÜ), vk “8–9-aastaste Tartu kooliõpilaste somaatilise staatus”, Ph.D.

arengubiol alal (2003, TÜ), vk “Somatic status of 12–15-year-old Tartu schoolchildren”. Täiendanud end 1989 Praha Kehakultuuri Inst-s, 1989 ja 1990 Minskis Valgevene TA Etnogr. ja Folkloori Inst-s (omandas seal ka Shtefko-Ostrovsky somatotüüpide hindamise metoodika), 1997 Rahvusv Kinantropomeetria Ühingu (ISAK) korraldatud antropomeetria kursusel. Oli 1984–85 TÜ zool kat-i laborant, 1985–96 TÜ zool kat-i (hilisem zool ja hüdrobiol inst) v-laborant, ühtlasi 1994–2003 sama inst-i mittekoosseisuline õppejõud, 2004–06 kardiol-kliiniku erakorr v-teadur, 2006– MRI biotehnol õt-i teadur, 2007– ka arstitsk-a kardiol õt-i teadur. Lugenud antropol, inimesebiolo kursust, füüsilise ja med-e antropol aluseid. – Uurimisvaldkonnad: laste ja noorukite kasv ja füüsiline areng ning kehaehituse eripära, somatotüübid, sooline areng, keha koostis, toitumine ja füüsiline aktiivsus, eestlaste kehamõõtmete muutused ajas, vererõhu varieeruvused seoses kehaehitusega, SV patsientide fenotüübi iseärasused. Osalenud 1989 Valgevene TA Etnogr ja Folkloori Inst-i eksped-l valgevenelaste mõõtmistel, 1996 UNICEF-i uuringus ja 2002 *Earthwatch*'i programmis *Eesti väikelaste kehaline areng, toitumine ja tervisenäitajad*, 1998 Rootsi-Eesti-Läti südamehaiguste riskitegurite uurimisprojekti *SELECT*. A-st 1985 kõigi Eestis toimunud (ka rahvusv-te) antropol konv-de organiseerijaid, osalenud iga-aastastel nn Auli päevade korraldamisel. LUS-i antropol-sektsiooni liige (1985, a-st 2004 esimees), TÜ Antropol Keskuse (1993), Eur. Antropol. Assots-i (1994), Eesti Stat-seltsi (2002), Eesti Inimese Geneetika Ühingu (2007) liige. U 60 teadustr-t.

T: Ülevaade Eesti väikelaste tervise ja toitumise uuringu tulemustest: I väikelaste toitumine ja perede sotsiaal-majanduslik olukord. (kaasautor). // EA 79 (2000) 3; Eesti väikelaste tervise ja toitumise uuringu tulemustest II Väikelaste tervisenäitajad ja kehaline areng (kaasautor). // EA 79 (2000) 7; Relationships between anthropometric parameters and sexual maturation in 12–15 year old Estonian girls (kaasautorid T. Jürimäe, H. Kaarma). // Med. Sport Sci. 44 (2001); Application of nonpregnant and pregnant womens' anthropometric data in medicine (kaasautor). // Mankind Quarterly 42 (2001) 2; Anthropometric parameters and sexual maturation in 12- to 15-year old Estonian boys (kaasautor T. Jürimäe). // Anthropol. Anz. 62 (2004) 2; Increase in Estonian mens' and womens' body height in 75 years (kaasautor). // Papers Anthropol. XVII (2008); Bivariate body height-weight classification – a useful tool in

systematization and analysis of medical data. // Acta Medica Lithuanica 15 (2008) 1; Polymorphisms in the WNK1 gene are associated with blood pressure variation and urinary potassium excretion (kaasautor). // PLoS ONE 4 (2009) 4.

B: TÜ BL II, 208; <https://www.etis.ee>.

VELDRE (a-ni 1960 **Jürgenson**), **Ingeborg** (12. V 1924 Pärnu), arstiteadlane, hügieenik; raamatupidaja t, Ivar V. abikaasa (lahutatud). Lõpetas 1942 Tallinna 8. kk-i, 1948 TÜ arstitsk-a farm erialal, biol-knd (1957, Moskva, NSVL MA hügieeni, mikrobiol ja epidemiol osk), vk “Санитарная охрана источников водоснабжения от загрязнения сточными водами сланцехимической промышленности (на примере комбината Кивийыли)”, biol-dr (1973, Moskva, NSVL MA), vk “Натурные и экспериментальные исследования влияния сточных вод сланцевой промышленности на санитарное состояние водоемов”. Oli 1948–49 EKMI n-teadur, 1949–58 teadur, 1958–78 v-teadur, 1978–88 väliskeskonna kantserogeenide labori juh, 1988–2002 v-teadur-konsultant. – Uurimisvaldkonnad: veehügieen ja veekogude sanitaarkaitse (eeskätt Kirde-Eesti põlevkiviraj-s), põlevkivitööstuse ja -kaevanduste töötingimused ning -hügieen, kommunaalhügieen, sanitaartoksikol, alalise seire tead alused, Eesti joogivee kvaliteet. A-st 1976 osales USA–NSVL koostöös põlevkiviga seotud keskkonna ja tervisekaitse alal, sellega seoses oli 1977 ja 1980 teaduslähetusel USA-s. Eesti Hügieenikute Seltsi aseesimees, osales NSVL MA keskkonnahügieeni tead aluste probleemkomisjoni ja NSVL TA veeprobleemide komisjoni kantserogeensete ainete alamkomisjoni töös. Üle 300 teadus- ja üle 50 aimetr-e.

T: Гигиеническая оценка сточных вод сланцевой промышленности. Tln, 1962; Narva veehoidla joogiveeallikana (kaasautor). // NET (1967) 1; Токсикология сланцевых смол и фенолов (kaasautorid Z. Blinova, H. Jänes). Tln, 1974; Канцерогенные вещества в водоемах Эстонии (kaasautorid A. Itra, L. Paalme). Tln, 1979; Kommunaalhügieen (kaasautorid H. Jänes, M. Uibo). Tln, 1983; Profile polyzyklischer aromatischer Kohlenwasserstoffe in Gewässern der Estnischen SSR. (kaasautorid A. Itra, K. Wettig). // Arch. Geschwulstforsch. 57 (1987) 5; Распределение бенз(а)пирена в экосистеме Матсалуского залива (kaasautor A. Itra). // ENSV TA Toim. Biol. 39 (1990) 2; Joogivee osatähtsus Eesti rahva ööpäevases nitraadikoormuses

(kaasautorid M. Rooma, S. Karlova). // EA (1993) 3; Precursors of carcinogenic N-nitroso compounds in Lake Peipsi (kaasautor S. Karlova). // Hydrobiol. 3338 (1996) 1–3; Water quality in the Pirita river, a raw source for Tallinn (kaasautor R. Rannamäe). // Eesti TA Toim. Biol. Ökol. 50 (2001) 4.

B: EE 14, 596; NET (1974) 1, 56; (1984) 2, 142; EKMI BL 17.

VELDRE, Ivar (10. III 1931 Tartu – 19. III 2009 Tartu), ihtüoloog ja hüdrobioloog; Ingeborg V. abikaasa (lahutatud). Lõpetas Tartus kk-i, 1953 TÜ biol osk-a, biol-knd (1959, ENSV TA), vk “Särje ja ahvena punase vere omaduste sesoonsetest muutustest”. Oli 1957–84 ENSV Kalatööstuse Val ihtüol-labori (ja selle järglasasutuste) teadur ja v-teadur, 1963–71 ka labori juh, 1984–92 kirjastuse Valgus toim, seejärel pms vabakutseline tõlk. – Uurimisvaldkonnad: aerjalalised, kilu biol, eluviis ja arvukuse muutumine. Koost. püügiennustusi. Mereleksikoni (1996) kaastoim, veebipõhise *Eesti liikide registri* kaaskoost. Tõlkinud üle 30 loodusrmt-u (pms teatmeteosed) inglise ja vene k-st eesti k-de (sh *Loomade elu* 4. ja 5. k, 1979, 1985; *Putukad*, 1999; *Imetajad*, 2002; *Dinosaurused*, 2003; *Maod ja teised roomajad*, 2004; *Euroopa kahepaiksed ja roomajad*, 2004; *Loomaatlas*, 2005 jt.). Üks nimekamaid Eesti bridžiteoreetikuid.

T: Eesti NSV vabaltelavad aerjalalised (*Eucopepoda*) I–II (kaasautor A. Mäemets). Trt, 1956; Elu Läänemeres (kaasautor A. Järvekülg). Tln, 1963; Tähtsamate töönduskalade bioloogiast. Tln, 1977; Kilu. Tln, 1986; Bridž. Põhimõisted ja pakkumisüsteemid. Tln, 1992; Eluslooduse nimede ja mõistetega tuleb ümber käia hoolikalt. // EL (2009) 1.

B: EE 14, 596; Mereleksikon. Tln, 1996, 474.

VELGRE, Toivo (25. VIII 1940 Tallinn – 8. I 1983 Tallinn) arstiteadlane, kirurg ja uroloog, teenistujate p. Lõpetas 1959 Tallinna 2. kk, 1966 TÜ arstitsk-a, med-knd (1973, TÜ), vk “Диагностика и антибактериальное лечение хронического пиелонефрита”. Oli 1966–69 Tallinna Nõmme Haigla urokirurg, 1969–82 Tallinna Vab Haigla urokirurg, 1977–79 ka peaarsti aset ravi alal, 1979–82 peaarst, 1982–83 Tallinna Vab Onkol Dispanseri uroloog. – Uurimisvaldkonnad: veresoontekirurgia, urol haiguste (sh püelonefriit, neeru- ja eesnäärmevähk) diagnostika ja ravi. Üle 20 teadustr-e.

T: Об аллопластике аорты и магистральных сосудов. // TÕ Toim. 163 (1964); Kroonilise põelonefriidi diagnoosimisest. // NET (1970) 4; Kroonilise põelonefriidi ravi. // NET (1971) 5; Uroloogilise haige röntgenoloogiline uurimine. // NET (1973) 6; Роль радиоизотопных исследований при определении функции почек у больных вторичным хроническим пиелонефритом (kaasautorid V. Tupist, E. Mihkelsoo). // Актуальные вопр. хирургии. Trt, 1974; Uroloogia. Tln, 1979; Профилактика тромбоэмболических осложнений в урологии (kaasautor E. Mihkelsoo). // Диагностика и лечение тромбоэмболии легочных артерии. М, 1980.

B: NET (1974) 2, 154; (1983) 2, 147.

VELLAK (a-ni 1989 **Tõnnson**), **Kai** (24. II 1963 Rakvere), botaanik-brüoloog; teenistujate t. Lõpetas 1981 Rakvere 1. kk-i, 1987 TÕ biol osk-a, 2000 TÕ-s doktorantuuri, Ph.D. bot alal (2000, TÕ), vk “Influence of different factors on the diversity of the bryophyte vegetation in forest and wooded meadow communities”. Täiendas end 1996 Norras. Oli 1987–95 ZBI laborant ja v-laborant, 2000–04 EPMÜ ZBI teadur, 2004-09 TÕ bot ja ökol inst-i teadur, 2009– v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: brüofloristika ja sünökol, pms sammalkatte struktuurimuutused metsa- ja avakooslustes inimtegevuse mõjul, liigiline mitmekesisus ja selle säilimise perspektiivid muutuva kliima ja inimtegevuse mõjul, samblaliikide levik ja kaitse. LUS-i (1986) ja Rahvusv Brüoloogide Assots-i liige (1994). U 50 teadustr-t, aimeart-d.

T: Eesti sammalde nimestik (kaasautor). Trt, 1994; Eesti sammalde määraja (koost, kaasautor). Trt, 1998; Diversity of bryophyte vegetation in some forest types in Estonia: a comparison of old unmanaged and managed forests (kaasautor J. Paal). // Biodiversity and Conserv. 8 (1999) 12; Bryophyte and vascular plant species richness in boreo-nemoral moist forests and mires (kaasautor). // Biodiversity and Conserv. 10 (2001) 12; Relationship between species richness patterns in deciduous forest at the north Estonian limestone escarpment (kaasautor). // J. Veget. Sci. 14 (2003) 5; New EU Habitats Directive species for Estonia // J. Bryol. 29 (2007) 2; Morphology and habitat properties of *Tortula lingulata* in Estonia (kaasautorid N. Ingerpuu, K. Maasikpalu). // Folia Cryptogamica Estonica 44 (2008); A contribution to the moss flora of French Guiana. A

collection from the surroundings of Kaw (kaasautor N. Ingerpuu). // *Cryptogamie, Bryol.* 30 (2009) 3.

B: ZBI BL II, 83.

VELLERAND (a-st 1987 **Tamm**), **Lilian** (25. XI 1932), teatriteadlane ja -kriitik; juristi t. Lõpetas 1951 Tallinna 7. kk-i, 1956 TÜ ajaloo-k-etsk-a soome-ugri k-te alal, 1969 AI asp-i teatrisotsiol alal. Oli 1956–57 Keila ajalehe *Kollektiivne töö* korrektor, 1957–65 ja 1975–77 ENSV TA Tead. Rmtkogu bibliograaf, 1965–67 AI laborant ja ökonomist, 1967–70 kunstiajaloo sektori n-teadur, 1970–75 Draamateatri kirj-ala juh, 1977–81 ja 1985–87 Eesti Teatriühingu konsultant ja teatripropaganda osk-a juh, ühtlasi 1981–85 Kultuurimin-i draama- ja muusikateoste toim-koll-i liige, a-st 1987 vabakutseline teatrikriitik. – Avaldanud 1960.–1990. a-il eesti draamaklassika lavastuste arvustusi, artid lavastajate ja näitekirjanike loometeest ja ühistööst (nt J. Kruusvall ja M. Mikiver), ülevaateid teatrite loomingulisest tegevusest ja eesti draamakirj-st, kirjutanud näitleja- ja rolliportreid, tõlkinud näidendeid. Keskendudes lavastuste analüüsis üldinimlikele probleemidele rikastas oluliselt draamateoste kirj tekstide mõistmist. Teatriteadlasena on rõhutanud lavastuste ja nende loomise sünkroonse salvestamise esmatähtsust, printsiipi, millel rajanevad mitmed tema tööd (L. Lindaust, M. Mikiveri lavastusest “Tuulte pöörises”, L. Rummost). Olnud S. Levini kogumiku *Valimik teatriartikleid* (1978), J. Semperi teatriart-te kogumiku *Teater iseseisva kunstina* (1992) koost. Kriitika aastapremia (1983, 1992), P. Põldroosi nim preemia (1996). Valgetähe III kl teenetemärk (2003).

T: Eesti NSV teeneline kunstnik Helmut Vaag. Tln, 1972; Inimesed teatrisaalis (kaasautor K. Kask). Tln, 1980 (vene k-s 1980, saksa k-s 1981); Lisl Lindau. (Tln, 1982); Tundelised teatriportreed. Tln, 1984; Linda Rummo. Elust ja lavaelust. Tln, 1996.

B: EE 14, 596; ETeBL, 784; EkrBL, 654–655; EKnL, 656.

VELLESTE, Juhan (a-ni 1935 **Veltstein, Johannes**) (31. III 1911 Lelle v, Pärnumaa – 6. V 1995, Tartu), loomaarstiteadlane; mõisavalitseja p. Lõpetas 1938 Tallinnas Rahvaük-i Seltsi Erakolledži, 1945 TÜ loomaarstitsk-a, 1949 samas asp-i, vet-med-knd (1950, TÜ), vk “Traumaline retikuliit”. Oli 1939 Tallinna elektriijaama ametnik, 1943–45

TÜ loomaarstitsk-a patol anat ja parasitol kat-i asst, 1950–51 kirurgia ja sünnitusabi kat-i juh, 1951–56 EPA sama kat-i juh, v-õpetaja, 1956–60 kat-i juh, dots, 1960–65 ELVI v-teadur, 1965–84 vet-osk-a juh, 1984–87 v-teadur. Õpetas üld- ja erikirurgiat ning oftalmol-t. – Uurimisvaldkonnad: loomade kirurgia ja oftalmol, lehmade udarapõletikud. Loonud vahendid traumaatilise retikuliidi diagnoosimiseks ja raviks. ENSV rkl preemia (1967). 60 teadustr-t, üks autorit.

T: Uusi võtteid võõrkehade avastamiseks ja kõrvaldamiseks veiste eesmagudest. // SP (1952) 19; Mastiitide kaasaegseid raviviise. // Vet. 5 (1964); Tõhustada lehmade latentse udarainfektsiooni tõrjet. // ELVI töökogemusi 5 (1966); Latentse streptokokilise udarapõletiku tekitajatest nakatatud karjade tervendamise efektiivsete meetodite väljatöötamine. Trt, 1967; Veterinaarteraapia (kaasautor). Tln, 1968; Nakkusliku udarapõletiku seosest ketoosiga. // Vet. 12 (1974); Udarapõletike profülaktikast suurfarmides. // ELVI TUI teadlaste soovitusel tootmisele. Tln, 1980; Nisade lüpsijärgse desinfektsiooni osatähtsusest mastiitide profülaktikas ja tõrjes (kaasautor K. Metsanurk). // ELVI TUI tead tööde kogumik 53 (1982).

B: AAUT III, 362; TÜ BL I 431–432; EPA BL I, 221; ELVI BL, 53; Eesti Põllumajandusülikooli loomaarstiteaduskond 1848–1998. Trt, 1988, 222 jt (vt nimeregister).

VELLING, Teet (13. VII 1966, Tallinn), rakubioloog; autoelektriku p. Lõpetas 1984 Tallinna 20. kk-i, 1993 TÜ biol osk-a, biol-mag (1995, TÜ), vk “Nematood *Chaenorhabditis elegans*’i immuunohistokeemilised ja ultrastruktuursed iseärasused”, Ph.D. mol- ja rakubiol/arengubiol alal (2000, Uppsala Ük), vk “Muscle cell integrins *in vitro* and *in vivo*: identification and characterisation of a novel integrin”. Oli 1992–93 TÜ biol osk-a laborant, 2000–04 Uppsala Ük-i med biokeemia ja mikrobiol osk-a järeldr, 2005– akad haigla med-teaduste osk-a v-teadur, 2007 TTÜ geenitehnol inst-i teema põhitäitja, 2008– erakorr v-teadur, ühtlasi 2008–09 teadusseminaride seeria eest vast. isik, a-st 2009 ka Uppsala Ük-i dots. – Uurimisvaldkonnad: rakumigratsioon, rakkude ja rakuvälise matriksi vahelised seosed, rakupinna retseptorite vahendatud signaaliülekanne. 15 teadustr-t.

T: Analysis of fibronectin and vitronectin receptors on human fetal skeletal muscle cells upon differentiation (kaasautor). // *Experim. Cell Res.* 220 (1995) 1; cDNA cloning and chromosome localization of human alpha11 integrin: a novel I-domain containing, beta1-associated integrin alpha-chain present in muscle tissues (kaasautor). // *J. Biol. Chem.* 274 (1999) 36; Lysine 756 in the transmembrane domain of integrin subunit beta1 is involved in P13K-dependent tyrosine phosphorylation on CAS (kaasautorid A. Armulik, S. Johansson). // *Mol. Biol. Cell* 15 (2004) 6; TF/FVIIa transactivate PDGFRbeta to regulate PDGF-BB-induced chemotaxis in different cell types: involvement of Src and PLC (kaasautor). // *Arteriosclerosis, Thrombosis and Vascular Biol.* 28 (2008) 1.

B: <https://www.etis.ee>.

VELMRE, Enn (17. VIII 1937 Tartu), tehnikateadlane; riigiteenistuja p. Lõpetas 1955 Haapsalu 1. kk-i, 1960 TPI energ-tska elektriins-na, 1966 Leningradi Elektrotehnika Inst-s kaugõppeasp-i, tehnikaknd (1970, samas), vk “Исследование статических и динамических характеристик транзисторных широтно-импульсных стабилизаторов постоянного напряжения”, tehnikadr (1996, TTÜ), vk “Modeling and simulation of bipolar semiconductor devices”. Täiendas end 1975–76 Uppsala Ük-s, 1984 Moskvast, 1985 Budapesti Tehnikaük-s jm. Oli 1959–60 ENSV RMN Masinaehitusval Elektrotehnika TUI/Elektritööstuse Planeerimis- ja Juhtimissüsteemide TUI ja Projekterimis-Tehnol Inst-i v-tehnik-konstruktor, 1960 laborant, 1960–61 ins, 1961–62 v-ins, 1962–65 v-teadur, 1965–68 grupijuht, 1968–70 andurite labori juh. Ühtlasi oli 1965–70 TPI tööstuselektronika/elektronika kat-i õppejõud, 1965–70 dots-i kt, 1970–72 elektronika kat-i v-õpetaja, 1972–82 dots 1982–83 v-teadur, 1983–88 kat-i juh, dots, 1988–92 dots, 1992–96 TTÜ elektronikainst-i dots, 1996–2006 prof, 2002–06 ka rakenduselektronika õt-i juh, a-st 2006 emeriitprof, 2006–07 elektronikadisaini õt-i erakorr v-teadur. Ühtlasi oli 1990, 1991 külalisuurija USA-s ja 1994, 1995 Uppsala Ük-s, 1992, 1993 Uppsala ja 1996 Turu Ük-i külalisprof. – Uurimisvaldkonnad: pooljuhtide ja pooljuhtseadiste füüsika, nende füüskalis-mat modelleerimine ja numbriline simuleerimine. Pooljuhtstruktuurides, eriti jõu-pooljuhtseadistes toimivate elektrofüüsikaliste protsesside uurimise algataja TPI-s. Loonud pms. laengukandjate triiv-difusioon- ja footonülekanne kirjeldamiseks füüskalis-mat-i mudeleid, rakendanud neid

räni, galliumarseniidi, ränikarbiidi jt. pooljuhtmaterjalide ning neist valmistatud seadiste uurimisel ja projekteerimisel. Olnud a-st 1973 pooljuhtseadiste modelleerimise ja simuleerimise uurimisrühma juht, 1976–92 TTÜ uurimissuuna *Jõu-pooljuhtelektroonika seadised ja seadmed* juht ja üle 10 lepingulise uurimistöö vast. täitja. Kirjutanud entsüklopeediatele ligi 140 art-t pms. pooljuhtseadistest. Tegelnud teaduse ja tehnika ajalooga, eriti füüsik T. J. Seebecki elu ja töö uurimisega. Eesti Teadlaste Liidu liige (1992–2009; volikogu liige 1998–2004), New Yorgi TA liige (1995). Elektri- ja Elektroonikains-de Ühingu (IEEE) liige (1996–), Eesti Standardikeskuse nanotehnol tehnilise komitee esimees (2005–). ENSV MN teadus- ja tehnikapreemia (1989, koll-s). NSVL Rahvamaj Saavutuste Näituse hõbemedal (1968), TTÜ kuldmärk (1995) ja teenetemedal *Mente et manu* (1997). Ligi 150 teadustr-t.

T: Pooljuhtseadised ja nende kasutamine (kaasautor H. Tani). Tln, 1967; Numerical analysis of forward-biased diode structures based on direct-gap semiconductors (kaasautor B. Freidin). // *Electronics Lett.* 15 (1979) 13; Modeling in semiconductor electronics (kaasautor). Budapest, 1993; A theoretically accurate mobility model for semiconductor device drift-diffusion simulation (kaasautor). // *Phys. Scripta* T54 (1994); Corrected accounting of electron-hole scattering in cross-term current equations for Si and SiC (kaasautor A. Udal). // *Phys. Scripta* 79 (1999); Comparison of photon recycling effect in GaAs and GaN structures (kaasautor A. Udal). // *Proc. Est. Acad. Sci. Eng.* 10 (2004) 3; Comparison of methods for solving the Schrödinger equation for multiquantum well heterostructure applications (kaasautor). // *Proc. Est. Acad. Sci. Eng.* 12 (2006) 3–2; Thomas Johann Seebeck (1770-1831). // *Proc. Est. Acad. Sci. Eng.* 13 (2006) 4; Laterally pumped GaAs/AlGaAs quantum wells as sources of broadband terahertz radiation (kaasautor) // *J. Appl. Phys.* 102 (2007) 7; Modeling of carbon nanotube junction with ab-initio software VASP (kaasautorid M. Klopov, A. Udal). // *Proc. 11th Biennial Baltic Electronics Conf.* Tln, 2008.

B: *EE* 14, 597; *TPI* 1936–1986, 310, 319–321, 431–432; *TTÜ professorid läbi aegade*, 490–491; *Who's Who in the World*, 2007.

VELNER (Wellner), August (29. / 17. III 1884 Arula v, Tartumaa – 3. XII 1952 Tallinn), tehnikateadlane; talupidaja p, Harald-Adam V-i isa. Lõpetas 1904 Tartu

Reaalkooli, 1911 Peterburi Teedeins-de Inst-i, tehnikadr (1947, Moskva, tead saavutuste eest). Oli 1911–20 Venemaa Siseveeteede ja Maanteede Val ins (v.a 1914–16, mil ehitas mobiliseerituna sõjalise tähtsusega sildu ja teid Lätis ja Leedus), osales Venemaa jõgede (Svir, Volhov, Ob, Jenissei, Angara) uurimises, mitmete veeteede projekteerimisel ja rajamisel (oli mh Volga-Doni kanali projekteerimistööde tehnikaosk-a juh), GOELRO plaani koostamises (Angara jõgikonnas). Naasis 1920 Eestisse, oli 1920–21 Narva hüdroelektrijaama uurimis- ja projekteerimisbüroo juh, 1922–40 Põllumin-i (enda rajatud) Sisevete Uurimise Büroo juh, ühtlasi 1922–36 TT õppejõud, 1938–41 TÜ dots, 1940–46 Hüdrometeorol-teenistuse Val hüdrolosk-a juh, 1941–44 Tehnikadirektooriumi Hüdrometeorol Inst-i juh, 1944–47 TPI vesiehitiste labori juh (a-st 1946 prof), 1947–50 teede ja vesiehitiste kat-i juh ning ENSV TA Ehituse ja Arhitektuuri Inst-i hüdrotehnika ja teede sektori juh, a-st 1950 pensionil. Peamised loengukursused: hüdraulika, hüdro, meteorol, vee-energia kasutamine, veeteed, veevarustus ja kanalisatsioon; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: Angara jõe vesikonna veeressursid ja nende kasutamise võimalused, Eesti siseveekogude hüdro, jõgede hüdraulika, hüdroenerg, kanalisatsioon ja veemaj. Eesti tead hüdrolo rajaja. Eesti 89 vaatluspostist koosneva hüdrolo-se vaatlusvõrgu looja (vaatlustulemused avaldati 1923–41 Sisevete Büroo V-i toimetatud a-rmt-tes, kokku 10 köidet). Projekteeris 1922 Pirita-Ülemiste kanali, koostas 1928 Peipsi veetaseme alandamise kava, juhtis 1932–38 Tallinnas Härjapea kollektori projekteerimist jm. Ajakirja *Tee ja Tehnika* tegev- ja vast toim (1928–29), ajakirjade *Tehnika Ajakiri* (1930–35) ja *Tehnika Kõigile* (1936–40) kaastoim. Algas 1926 Läänemeremaade hüdroloogide konv-de korraldamise, oli 1926–39 nende kuraator. Eesti Tehnika Seltsi (Peterburis, 1917) asutajaid. Rahvusv Hüdroloogide Liidu, Rahvusv Lumekomisjoni ja Rahvusv Limnoloogide Seltsi referent, Põllutöömin-i keskveekomisjoni esimees (1930–40), Riigi Põlevkivitööstuse nõukogu liige (1935–39), EIÜ esimees (1935–40), IK liige ja tehnilise hariduse toimkonna esimees (1935–40), Eesti Rahvusliku Jõukomitee (1936–40), Loodusvarade Inst-i (1937) ja LUS-i liige (1939–40). Kantud GOELRO plaani koostajate aunimekirja. Valgetähe IV klassi teenetemärk (1938). Büst TTÜ õppejõudude-akadeemikute alleel (1986). 111 teadustr-t. **T:** Eesti hüdrograafia ülevaade. Tln, 1922; Ülemaalsed loodimised. Tln, 1923; Siseveed ja veejõud. // EKS Toim. 20 (1926); Narva kose tulevik. Narva, 1928; Соображения и

замечания по вопросам гидрологического исследования района. // Зап. Гос. гидрол. ин-та 8 (1933); Regionaalsete hüdrooloogiliste uurimuste eesmärk ja ülesanded Eestis. // Tehnika Ajakiri (1934) 3 / 4; Peipsi pinna alandamise tööde hüdrooloogilised alused. // EL (1936) 1; Veepinnad Narva jõe ja Peipsi järve vesikonnas 1929–1938. // Loodusvarade Inst-i Avaldised 6 (1940); Äravool Eesti NSV vesikonnist 1929–1938. Tln, 1957.

B: EE 14, 597; EBL, 563; EBL TK, 367; TPI 1936–1986, 227–228, 236–237, 244, 245; TTÜ professorid läbi aegade, 492–493; August Valner: publikatsioonid ja käsikirjad. Tln, 1984; *H. Tibar*. August Velneri teaduslik-pedagoogilisest tegevusest. // Tehnilise mõtte ja tehnikahariduse ajaloo probleeme Eestis. 2. Teadusuuringud. Tln, 1985, 121–127; *A. Juske*. Insener August Velner. Tln, 1991; *R. Pullat*. Lootuste linn Peterburi ja eesti haritlaskonna kujunemine kuni 1917. Tln, 2004, 33, 142, 148, 152, 153, 345, 352.

VELNER, Harald-Adam (15. XII 1923 Narva), tehnikateadlane; August V-i p. Lõpetas 1942 Tallinnas J. Westholmi Poeglastegümni, õppis 1942–44 TÜ õigustk-s, lõpetas 1951 TPI ehitustsk-a ins-hüdrotehnikuna, 1954 Leningradi PI-s asp-i, tehnikaknd (1955, samas), vk „Разработка и исследование всасывающих труб повышенной эффективности для гидротурбин”, tehnikadr (1968, samas), vk “Прогнозирование качества воды водоемов в водохозяйственных исследованиях (на примере ЭССР)” Oli 1944–45 ENSV Hüdrometerol-teenistuse Val v-tehnik, 1950–52 TPI tööstuspraktika juh, 1952–54 Ülel B. I. Vedenjevi nim. Hüdrotehnika Inst-i v-ins ning Leningradi PI hüdrotehnika tsk-a asst ja v-ins, 1955–57 EMVI v-teadur (kohakaaslusega), 1954 TPI hüdrotehnika ja geod kat-i asst, 1955–57 dots, 1957–68 san-tehnika/hüdraulika kat-i dots, ühtlasi 1958–62 ehitustsk-a prodekaan, 1969–92 TPI/TTÜ hüdraulika kat-i prof, 1964–92 ka (enda asutatud) veekaitaselabori tead juhendaja, 1992–96 keskkonnatehnika inst-i erakorr prof, a-st 1996 emeriitprof. Olnud 1968–75 MÜ-s UNESCO suvekursuste, 1992–94 Tampere ja Helsingi Tehnikaük-i külalisprof. Õpetanud geod, hüdro ja hüdrotehnilisi ehitisi, keskkonnakaitse aluseid, vee-energia kasutamist ja veemaj; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: veekogude vee kvaliteedi reguleerimine ja prognoosimine, veevarude kompleksne kasutamine ja kaitse, heitvete puhastamine, hüdroenergeetika. TPI-s veekaitse uurimissuuna rajaja ja arendaja (a-st 1960), Soome lahe, hiljem Läänemere vee kaitse alase koostöö algatajaid ja juhtijaid (a-st 1968). Uurimistöö

tulemusi on rakendatud Eesti veekogude ratsionaalse kasutamise ja kaitse skeemi koostamisel, Tallinna kanalisatsioonisüsteemi rekonstrueerimisel, Soome lahe vee kvaliteedi hindamisel, Leningradi veekaitse süsteemi rajamisel, Eestis kanalisatsiooni heitvete biol väikepuhastite rajamisel jm. NSVL veekogude isepuhastuse ja vee kvaliteedi reguleerimise sümposiumide korraldaja ja nende materjalide toim (1965–79), ajakirja *Vesitalous* toim liige (1989–), mitme kogumiku (sh *Tehnika ja keskkond*, 1998; *Veekaitse Eestis 1945–2002*, 2003) koost. Olnud NSVL Veemaj Min-i ning NSVL Kõrg- ja Keskerihariduse Min-i tead-tehnilise nõuk liige, Rahvusv Teor. ja Rakenduskeemia Liidu vetekaitse komisjoni ja ENSV TA Vetenõuk liige, NSVL-Soome Soome lahe vetekaitse töörühma esimees, ELKS asutajaliige (1966), Soome lahe vetekaitse rahvusv töörühma kaasesimees (1968–84), Eesti Veeühingu liige (1988–), Eesti Ins-de Liidu liige (president 1988–94), Läänemere Keskkonnakaitse Komisjoni (HELCOM) ekspert, peasekr (1984–88) ja esimees (1990–92 ja 1994–96), Saksamaa Heitvete Assots-i liige (1990–93) jm. ENSV tnl teadlane (1988); aasta ins (2003). ENSV rkl preemia (1967, 1972; koll-s), Hansa Linnade Liidu aastapreemia (1990), K. E. v. Baeri preemia (1992), Rootsi Veekaitse Ühingu preemia (1997). Soome Valge Roosi I klassi rüütlimärk (2004). Üle 150 teadustr-e.

T: Veekogude kaitse – kaasaja aktuaalsemaid probleeme (kaasautor). Tln, 1967; О загрязнении рек в Эстонской ССР (kaasautorid A. Kask, M. Narusk). Tln, 1969; Охрана водных ресурсов (kaasautor). M, 1979; Защита водных ресурсов в Эстонской ССР (kaasautorid A.Aitsam, H. Mölder). Tln, 1981; Protection of the Baltic Sea. Geneva, 1984; Leningradin vesiensuojelu ja sen vaikutus Suomen lahten. // *Vesitalous* (1987) 5; Strategin und Erfahrungen zum schutz der Ostsee Gewässerschutz, wasser und abwasser. Aachen, 1897; Environmental protection in Estonia, partly in Latvia and Lithuania. Helsingi, 1989; Barriers and bridges to the renewal of ecosystems and institutions (kaasautor). New York, 1995.

B: AAUT III, 413; EE 14, 597; EMaBL, 573; Mereleksikon, 474; TPI 1936–1986; 151, 152, 237–238, 414, 415, 435–437; EMVI, 30; TTÜ professorid läbi aegade, 494–495; Harald-Adam Velner – insener ja veeteadlane. Tln, 1993; *H.-A. Velner. Ühe rändaja mälestusi*. Tln, 2008.

VELSKER, Kalle (26. X 1935 Voore v, Tartumaa), matemaatik, kaupmehe p., Mart V-i isa. Lõpetas 1954 Tartu 6. kk-i, 1959 TÜ mat-tsk-a, 1966 TÜ-s asp-i, ped-knd (1973, TÜ), vk "Tõenäosusteooria ja matemaatilise statistika elementide käsitlemisest koolis ning õpilaste statistilise mõtteviisi arendamisest". Oli 1959–62 TÜ teor meh kat-i asst, 1962–63 v-õpetaja, 1966–67 mat õpetamise meetoodika kat-i asst, 1967–76 v-õpetaja, 1976–92 dots, 1992–1996 mat õpetamise meetoodika kat-i juhataja, mat didaktika prof-i kt, 1996-2001 puhta mat inst-i mat didaktika prof-i kt, a-st 2007 emeriitdots, ühtlasi 1974–91 ettevalmistusosk-a juh, a-st 1998 ka Tartu Karlova Gümni-i mat õpetaja. – Uurimisvaldkond: pms kk-s mat õpetamise meetoodika, koolimat. Koost üle 80 õpiku (osa kaasautorina) jm õppevahendi kk-le ning õppevahendeid üliõpilastele. Lugnud TÜ-s mat õpet meetoodika, klassiväline töö koolis, õppe-tehnilised vahendid koolis, kõrgem mat, tõenäosusteooria ja mat stat küsimused koolimat-s kursusi. EMatS-i asutajaliige (1987), Eesti Akad Ped Seltsi taasasutajaliige (1989) ja auliige (2005), Tartu Dots-de ja Teadurite Klubi liige (2004–). G. Rägo nimeline medal (1990). Üle 100 teadustr-e.

T: Изгиб упруго-пластического стержня в случае предварительного сжатия. // TÜ Toim. 102 (1961); Täiendavaid teemasid koolimatemaatikale (kaasautorid P. Hanko, J. Reimand). Tln, 1967; Meetoodilisi materjale peatüki „Tõenäosusteooria ja matemaatilise statistika elemente“ kohta. Tln.1967; Matemaatika õpetamisest IX klassis (kaasautorid E. Etverk, O. Prints). Tln, 1976; Valemeid matemaatikast (kaasautor J. Reimand), Trt 1980, Tln ²1983, 1997 (vene k-s), ⁶2003, Moskva, 1986 (farsi k-s); Taskuarvuti käsitlemise õpetamine koolis. Trt, 1980, ²1982; Matemaatika käsiraamat keskkoolile (kaasautor E. Jürimäe). Tln, 1980, ⁵2001; Tõenäosusteooria ja matemaatilise statistika alaste küsimuste käsitlemine Eesti koolides. // B. G. Forseliuse Seltsi Toim. 1 (1996); Matemaatika õpetamise pealiinidest. // Matemaatika aaineraamat. Tln, 1997; Muudatustest matemaatika ainekavas. // Õpetajale uuendatud riiklikust õppekavast. Tln, 2001.

B: TÜ BL I, 395; II, 208; MK XX (1975), 146–147; Dotsent Kalle Velsker 65. // Univ. Tartuensis (2000) 27. X; Professor Gerhard Rägo nimelise medali laureaadiid 1990–2003 Trt, 2004, 46.

VELSKER, Mart (12. V 1966 Tartu), kirjandusteadlane ja -kriitik; Kalle V-i p. Lõpetas 1984 Tartu 1. kk-i, 1991 TÜ eesti filol osk-a, 1993 TÜ-s magistrantuuri, 1993–98 õppis doktorantuuris, *mag. phil.* (1993, TÜ), vk “Eesti luule antoloogiad”. Täiendas end 1995 Lundi Ük-s. Oli 1993–94 EKS tead-sekr, 1994–2000 TÜ eesti filol osk-a ja 2000–04 Helsingi Ük-i lektor, 1999–2000 ka TÜ filos-tsk-a prodekaan, 2004–08 TÜ kultuuriteaduste ja kunstide inst-i eesti kirj erakorr lektor, 2008– teadur. Pidanud 1995, 1997 loenguid ka Turu Ük-s, 2007 Helsingi Ük-s, 2009 Peterburi Ük-s. – Uurimisvaldkonnad: 20. saj. II poole eesti kirj (pms luule ja kirj-kriitka), maailmakirj eesti kultuuris, eesti kirj maailmakirj-s, lõunaeesti kirj. Teoste *Eesti kirjanduse ajalugu* (2001) ja *Uuem eesti kirjandus* (2006) autoreid. KK toim-koll-i liige, kogumiku *Exitus* (1990) toim. Eesti Kultuurkapitali kirj sihtkapitali nõuk esimees (1999–2000) ja aseesimees (2007–09). EKS (1993) ja EKL liige (1996). 48 teadustr-t.

T: Kuidas tehti parnassi. Kaks eesti luule antoloogiat. // Akad. (1993) 5, 6; Eesti kirjandus. Taustad ja lugu. // Traditsioon & pluralism. Tln, 1998; Eesti kirjanduslugu (kaasautor). // Eesti kirjanduslugu. Tln, 2001; Eesti kirjanduse uurimine 1990. aastatel. // ÕES ar 1994–1999. Trt, 2002; Teekond tegevusetusse: Eesti proosa 2004. // Lng (2005) 3; Enesemüümise ja õigustuse vahel. Eesti kirjanduskriitika ja -teadus 2005. aastal. // KK (2006) 4; Kolmekümnendate aastate luule kuuekümnendate aastate kriitikas ja kirjandusteaduses. // KK (2007) 6; Eesti ja lõunaeesti luuleloo seostest. // TÜ Lõuna-Eesti keele- ja kultuuriuuringute keskuse ar. Trt, 2008.

B: EE 14, 597; EKnL, 656–657; TÜ BL II, 208.

VELTHERUS (Welther, Völker) Joannes (Johann) Ambrosius (1547 Eisenach, Thüringen – 23. IX 1610 Braunsberg, Saksamaa), jesuiit, eestik-te vaimulikkude tekstide koostaja. Õppis teol-t ja mat. Astus 1568 jesuiitide ordusse. Tuli 1581 koos mõnede ordukaaslastega Tartusse, kus õppis mõne a-ga ära eesti k-e ning hakkas esinema eestik-te jutlustega ning tegutses Tartus ja selle ümbruskonnas misjonäri ja pihhiisana. Ühtlasi oli jesuiitide Tartu kolleegiumi *consultor*, hiljem prokuraator (lühemat aega ka aserektor) ning kolleegiumi õppeasutiste alamate klasside õppejõud (a-st 1592 *coadiutor spiritualis*). Oli 1600–05 rootslaste vang, seejärel Braunsbergis preester ja seminari prefekt. – Esimesi eestik-te vaimulike tekstide koostajaid. 1962 avastas E. M. Wermter

Mainzi linnarmtkogust Vilniuses 1582 ilmunud rmt-u *Regulae Societatis Jesu*, milles oli trükiteksti järel sisse köidetud viis ja juurde õmmeldud kaks lehte käsitsi kirjutatud eestik-te tekstidega (Meieisapalve, Ave Maria, usutunnistus, kümme käsku, viis kirikukäsku ja seitsme sakramendi loetelu). Käekirja järgi otsustas H. Weiss, et tekstid on kirjutatud V. u 1585–90, mil Tartus tegutses tõlkide seminar, kus neid võidi kasutada õppematerjalina. Ka olevat V. olnud tegev Petrus Canisiuse teose *Catechismus Catholicorum* (Vilnius, 1586?) tõlkimisel ning 1591 välja andnud mingi eestik-se teose ning tõlkinud ka hiljem (1605–10) eesti k-de mõned vaimulikud tekstid, mida seni pole leitud. Saatis Rooma sõnumeid, milles kirjeldas eestlaste ebausukombeid.

B: Recke-Napiersky IV, 478–488; EBL 563–564; A. Penttilä. Paar märkust kõige vanemate eestikeelsete teoste ajaoost. // Eesti Keel (1927) 5–6, 97–98; H. Weiss. Ein estnischen Sprachdenkmal aus der Zeit der Gegenreformation. // Z. Ostforsch. 4 (1963) 688–699; E. Oissar. Ühest XVI sajandi eesti keelemälestisest. // KK (1964) 10, 613–618.

WELTMANN (ka **Veltmann**), **Karl** (24. VIII 1873 Märjamaa – 14. I 1961 Tartu), bibliograaf. Lõpetas Tallinnas Peetri reaalkooli, 1910 Riia PI *cand. rer. pol. et rer. com.* astmega, 1916 Moskva Kommertsinst-i kaub-õiguse erialal. Oli 1910–11 Kuldiga gümni-õpetaja, 1916–18 Ülevenem. Linnade Liidu ametnik, 1918–20 Kiievi Ük-i rmtkogu raamatukoguhoidja abi, 1920–22 TÜ rmtkogu n-asst, 1922–44 rmtkoguhoidja ja *Estica* osk-a juh, 1944–49 dir, 1949–59 v-bibliograaf. – Uurimisvaldkond: Baltimaade ajaloo bibliograafia. Huvi Baltimaid käsitleva võõrk-se kirj vastu tekkis Kiievis (töötades Venemaa ühe nimekama rmtkoguhoidja Benjamin Cordt'i abilisena), kus alustas ka vastava ainese kogumist. Bibliografeeris pms venek-t perioodikat 19. saj. lõpust a-ni 1956, pikaajalise töö tulemusena valmis nn *Weltmanni kartoteek* (u 200 000 sedelit, mida säilitatakse TÜ rmtkogus). Tegeles ka rmtkogunduse ja bibliogr oskussõnavaraga. Osales aktiivselt TÜ rmtkogu väärtuslike varade (raamatud, käsikirjadekogu, kunstikogud, memoriaalkogud jm) säilitamisel ja kaitsmisel II maailmasõja ajal ning nende reevakueerimisel 1945.

T: Oskussõnastik raamatukogunduse ja bibliograafia alalt eesti, saksa ja vene keeles (kaaskoost ja –toim). Trt, 1931.

B: TÜ BL I, 505; TÜ ajalugu III, 181, 320; *H. Kruus*. Alma Materi uuestisünnipäevilt. // Lng (1968) 1, 128; *F. Puksoo*. Tartu ülikooli raamatukogu 1920. aastail. // TÜ Toim. 224 (1968), 26–50; *L. Trikkant*. Tartu Ülikooli Raamatukogu aastatel 1940–1945. // TÜ Toim. 423 (1977); *A. Laumets*. Karl Weltmann ja tema raamatukogu. // TÜ Raamatukogu töid 11 (2000), 117–125; Karl, Weltmann. // TRÜ (1961) 20. I.

VELTMANN, Ülo-Ilmar (30. I 1937 Albu v, Järvamaa – 1. II 1983 Tõravere), astronoom; taluniku p. Lõpetas 1954 Paide Kooperatiivkaub-tehnikumi, 1960 TÜ mat osk-a astronoomina; füüsika-mat-knd (1965, LÜ), vk “Обобщение модели Шустера и некоторые вопросы динамики сферических звездных систем”. Oli 1959–71 FAI n-teadur, 1971–83 AAI v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: helkivad ööpilved, tähesüsteemide ehitus ja evolutsioon. Töötas välja kerakujuliste tähesüsteemide ruumilis-kinemaatilisi mudeleid ja rakendas neid eelkõige keraspervede uurimisel. Teor uuringute kõrval algatas keraspervede fotoelektriliste vaatluste programmi ning võttis kasutusele uudse keraspervede heledusjaotuse mõõtmise meetodi pika kitsa piluga, mida on hiljem kasutatud ka teistes obs-des. Kogus ulatusliku vaatlusmaterjali kuue põhjataeva kerasperve kohta ning leidis hea kooskõla nende parvede füüsikal parameetrite ja enda arendatud üldistatud isokroonsete mudelite vahel. Osales ENE ühiskondliku astron-osk-a töös, koost. ENE-le ligi 100 art-t. Aktiivne teaduse populariseerija. U 35 teadustr-t, üle 40 aimetr-e (sh 3 rmt-t planeetidest).

T: On the phase density of generalized Schuster models. I–IV. // Tartu AO Publ. 34 (1964), 35 (1966); Determination of the surface brightness of globular clusters with a circular diaphragm and a narrow slit. // Soviet Astron. 13 (1969); Photoelectric observations of brightness distribution in globular clusters (kaasautor). // Tartu AO Publ. 45 (1977); Two simple forms of phase density and models of star clusters. // Proc. IAU Symp. 85, Dordrecht (1980); Gravitational potential, space density and phase density of star clusters. // Tartu AO Publ. 48 (1981).

B: EE 14, 597–598; EL (1983) 5, 330; *E. Tago*. Ülo-Ilmar Veltmanni mälestuseks // Tartu Tähetorni Kalender 1985. aastaks. Tln, 1984, 81–86.

J. Vennik

VENDE (a-ni 1920 **Stein**), **Ella (Hella) Alice** (10. VI 1901 Narva – 9. X 1987 Tallinn), kunstiteadlane ja –ajaloolane, pedagoog; talurentniku t, Valdeko V. ema. Õppis 1916–20 Narva Tütarlastegümnaasiumis, 1919–20 Tartu ÜS-s, lõpetas 1930 Tallinnas Rahvaülikooli Seltsi Erakolledži, 1938 TÜ filosoofia- ja kunstiajaloo erialal. Oli 1938–39 ERM-i kunsti- ja kultuuriosk-a asst, 1939–40 Haridusministeeriumi muinsuskaitse osk-a asst-ekspert, 1940–44 Tallinna Kunstimuuseumi rakenduskunsti osk-ajuh, 1944–47 dir, 1945–51 Tallinna Rkl Tarbekunst Inst-i ja 1951–57 ERKI kunstiajaloo kat-i tarbekunsti ajaloo õppejõud (a-st 1947 dots); a-st 1957 pensionil. Osales õppeprogrammide koostamisel, luges üldist kunstiajalugu ja tarbekunsti ajalugu, erialade ajalugu (keraamika, klaas, metall, tekstiil, mööbel, rõivastus jm). – Töid metallikunsti ja rõivastuse ajaloo alalt, avaldanud ka kunstinäituste arvustusi. 1939–40 töötas Saksa-Eesti pariteetkomisjoni liikmena ümberasuvate baltisakslaste kunstivaradega. Kõrvuti õppetööga võttis Kultuuriministri korraldusel arvele sõjajärgset tarbekunsti Eestis ja registreeris kirikute kunstivarasid. Andnud oma 1967 ilmunud rmt-s põhjaliku ülevaate eesti metallikunstist ja selle ajaloost, koost. Eesti esimese moeajalookäsitluse (*Kostüümiajaloo konspekt*, 1949; käsikiri EMTA rmtkogus), avaldas 1960.–70. a-il perioodikas (pms ajakirjades *Siluett* ja *Nõukogude Naine*) rohkesti art-ide moeajaloo alalt. ENSV Kunstnike Liidu liige (1945). Üle 100 teadustr-e.

T: Väärismetalltööd Eestis 15.–19. sajandini. Tln, 1967; Idamissiooni lõpp. // Tuna (2003).

B: AAUT III, 56; EAKBL, 584; SV (1987) 16. X; *L. Viiraja*. 100 aastat Ella Vende sünnist. // Sirp (2001) 8. VI.

V. Vende

VENDE, Kullo (12. V 1939 Tartu), keeleteadlane ja tõlkija; ohvitseri p, Valdeko V. poolvend. Lõpetas 1957 Elva Kk-i, 1962 TÜ inglise filol-na, 1968 KKI-s asp-i, filol-knd (1974, ENSV TA), vk “Eesti vokaalide põhitooni mõjustavaid foneetilisi tegureid”. Täiendanud end 1978 ja 1984 Moskvas Thorezi-nim. Võõrk-keele Ped Inst-s, 1987 Inglismaal Surrey Ük-s. Oli 1962–63 EPA k-ke kat-i inglise k-ke õpetaja, 1963–64 KM teadur, 1964–65 Tartu 2. kk-i inglise k-ke õpetaja, 1968–75 KKI n-teadur, 1975–81 TPedI inglise k-ke kat-i v-õpetaja, 1981–91 dots, 1991–92 Keeleameti nõunik, 1992–98 Vabar

Presidendi Kantselei tõlk-toim, 1998–99 TEA Kirjastuse peatoim, 1999–2004 Euroülik-i tõlketeadusk prof ja dekaan; a-st 2005 pensionil. Loengukursused: inglise k-e ajalugu, tõlketeooria ja -praktika, sissejuhatus k-eteadusse, üld- ja inglise k-e foneetika; pidanud loenguid ka üldhariduskoolide inglise k-e õpetajatele; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: foneetika (eelkõige eesti k-e prosoodika katseline uurimine). Tõlkinud arvukalt rmt-id jm trükiseid inglise jt k-st (sh *K. Häkkinen. Keeleteaduse alused*. Tln, 2007), olnud mitme väljaande (sh *Inglise-eesti tehnikasõnaraamat*, 2000; *E nagu Eesti: eesti keele õpik algajaile*, 1998; *Saame tuttavaks! Estonian for Beginners*, 2009 jm) toim. ENE kaasautor. ES (1971) ja *Int. Soc. of Phonetic Sci.* liige (1983–2001). Valgetähe V kl teenetemärk (2001). U 30 teadustr-t.

T: Финно-угорская транскрипция (ФУТ) в историческом аспекте и в сопоставлении с международным фонетическим алфавитом (МФА). Tln, 1967; Intrinsic pitch of Estonian vowels: measurement and perception. // *Est. Papers in Phonetics* (1972); Intonation of question and answer in Estonian. I. Perceptual analysis. // *Est. Papers in Phonetics* (1975); II. Synthetic stimuli. // *Est. Papers in Phonetics* (1981); The basic intonation contours of the principal communicative types of utterances in English and Estonian. // *In Honor of Ilse Lehiste*. Dordrecht, 1987; Intonatsiooni tähistamisest inglise ja eesti keeles. // *Ars Grammatica* 1986. Tln, 1987; A contrastive study of word stress in English and Estonian loanwords. // *Foreign Language in the Classroom*. Tln, 1991; Basic Estonian-English Dictionary for Learners of Estonian. The First Thousand Estonian Words. Tln, 2010.

B: EPA BL, 258.

VENDE, Valdeko (12. X 1920 Tartu – 2. IV 2009 Tallinn), insener ja kodu-uuriija; Ella V. p., Kullo V. poolvend. Lõpetas 1940 Tartus H. Treffneri Gümni, 1948 TPI elektriinsena. Oli 1942–44 Tšeljabiniski Traktoritehase röntgenoloog, 1949–60 tehase Volta ins, laborijuh, peakonstruktor ja peains, 1960–92 Tallinna Elektrotehnika Inst-i konstrueerimisosk-a juh. – Uurinud liikluse, arhitektuuri, seltside, kino, fotogr, ehitustööstuse ajalugu. Avaldanud üle 90 tr-e, sh 6 rmt-t ja 2 brošüüri (rikkalikult illustreeritud omaaegsete postkaartide, fotode ja plaanidega), esinenud raadios ja TV-s. V-l oli

ulatuslik postkaartide kogu, mida kasutasid ka kutselised ajaloolased. Valgetähe medal (2001), Tallinna teenetemärk (2002).

T: Esimesest autost viimase voorimeheni. Tln, 1976, ²1989, vene k-s 1990; Filokartia. Tln, 1981; 75 aastat silikaattelliste tootmisest Eestis. Tln, 1985; Ununenud Tallinn. Tln, 1990 (ka vene k-s); Spazierung durch Tallinn. Tln, 1993; The sight of Toompea. Tln, 1994; Eesti postkaart 1894–1994 (kaasautor R. Loodus). Tln, 1995; Tallinna kohvikud. Tln, 1996; Eesti linnade postkaardid ja plaanid 1840–1940. Tln 2002.

B: EE 14, 598; EMaBL, 573; Elektriala (2000) 5, 30–31; SL Õhtuleht (2009) 9. IV.

VENDSALU, Aado (a-ni 1938 **Adolf Vladimir**) (23. I 1922 Tallinn), arstiteadlane, sisearst; raudteeins-i p. Lõpetas 1941 Pärnu 1. kk-i, õppis 1942–43 TÜ arstitsk-s, mobiliseeriti Saksa armeesse, põgenes 1944 Rootsi, lõpetas 1949 Stockholmis Karolinska Inst-i *med. lic.* kraadiga, *dr. med.* (1960, Lundi Ük), vk “Studies on adrenaline and noradrenaline in human plasma”. Oli 1960–62 *National Heart Inst.* (Bethesda, USA) külalisteadur, 1962–72 Lundi Ük-i sisehaiguste ning 1972–85 praktilise med-i dots ja siseosk-a abiülemarst, 1963–85 ka Falunis sisehaiguste kliiniku ülemarsti abi ja ülemarst, 1985–89 praktiseeriv arst Falunis ja a-st 1989 Lidingös. – Uurimusi biokeemia, endokrinol, kiinilise farmakol ja kardiol alalt.

T: Coarctation of the aorta in unusual sites (kaasautor B. Hulting). // *Acta Radiol* 43 (1955) 6; Studies on adrenalin and noradrenalin in human plasma. // *Acta Physiol. Scand.* 49 (1960) Suppl. 173; Catechol amines and nucleotides in pheochromocytoma (kaasautorid N:A Hillarp, M. Lundqvist). // *Exp. Cell Res.* 22 (1961) 1; Studies on the metabolism of aromatic amines in relation to altered thyroid function in man (kaasautor). // *J. Clin. Endocrinol. Metab.* 22 (1962) Dec..

B: AAUT III, 407; EE 14, 598; ETVpK, 141; *H. Merila-Lattik*, 567; EA (1990) 234.

VENDT, Neve (16. VI 1976 Ülenurme v, Tartumaa), arstiteadlane; anestezioloog; töölise t. Lõpetas 1994 Tartus H. Treffneri Gümni-i, 2000 TÜ arstitsk-a, 2008 TÜ-s doktoriõppe, med-dr (2008, TÜ), vk “Iron deficiency and iron deficiency anemia in infants aged 9–12 months in Estonia”. Oli 1999–2000 Elva Haigla kiirabi ja siseosk-a õde, 2000–01 intern, 2001–05 Häirekeskuse Lõuna-Eesti Keskuse arst-nõustaja, 2005– TÜK anesteziol ja

intensiivravi kliiniku arst-resident. – Uurimisvaldkonnad: rauapuudus ja rauapuudusaneemia levimus ning põhjused lastel Eestis; *Helicobacter pylori* infektsiooni seosed rosaatseaga ja rauapuudusaneemiaga ning *Helicobacter pylori* eradikatsiooni mõju nende haiguste kulule; lapse arengut ja krooniliste haiguste patogeneesi määravad varajased tegurid, nende võimalik ravi. 12 teadustr-t.

T: Growth during the first 6 months of life infants using formula enriched with *Lactobacillus rhamnosus GG*: double blind, randomized trial (kaasautor). // J. Human Nutrition Dietetics 19 (2006) 1; Prevalence and causes of iron deficiency anaemia in infants aged 9 to 12 months in Estonia (kaasautor). // Medicina (Kaunas) 43 (2007) 12; The reference limits and cut-off value for serum soluble transferrin receptors for diagnosing iron deficiency in infants (kaasautor). // Int. J. Laborat. Hematol. (2008) 4; Kuidas diagnoosida ja ennetada rauapuudust imikutel (kaasautor H. Grünberg). // EA 88 (2009) 7/8.

B: <https://www.etis.ee>.

VEENE, Varmo (2. VII 1968 Tartu), matemaatik, arvutiteadlane. Lõpetas 1986 Rakvere 3. kk-i, 1992 TÜ rakendusmat erialal, 1994 TÜ-s magistrantuuri ja 2000 doktorantuuri, inform-mag (1994, TÜ), vk “Näidiste laisk sobitamine ja programmide teisendamine Hope kompilaatoris”, Ph.D. inform alal (2000, TÜ), vk “Categorical programming with inductive and coinductive types”. Oli 1994–2000 TÜ arvutiteaduse inst-i teadur, 2000–01 lektor, 1998–2001 TTÜ KüBI teadur ja a-st 2001 v-teadur (osal koormusega), 2001–02 Trieri Ük-i teadur, 2001–03 TÜ arvutiteaduse inst-i dots, 2003–05 v-teadur, 2005–07 dots, 2007– prof. Lugunud funktsionaalprogrammeerimise, transleerimismeetodide, programmeerimisk-te semantika, programmeerimise jt. kursusi. – Uurimisvaldkonnad: programmeerimisk-te semantika; funktsionaalne programmeerimine; programmide konstrueerimise, teisendamise ja analüüsi meetodid; tüübiteooria; kategooriateooria rakendused arvutiteaduses. Olnud a-st 2002 paljude rahvusv teadusürituste organiseerimis- ja programmikomitee liige, *Eur. Assoc. for Programming Languages and Systems* liige (2003–). Eesti TA preemia silmapaistva magistr töö eest (1994). Üle 50 teadustr-e.

T: Functional programming with apomorphisms (corecursion) (kaasautor T. Uustalu). // Eesti TA Toim. Füüsika. Mat. 47 (1998) 3; Recursion schemes from comonads (kaasautorid T. Uustalu, A. Pardo). // Nordic J. Computing 8 (2001) 3; Least and greatest fixed-points in intuitionistic natural deduction (kaasautor T. Uustalu). // Theor. Computer Sci. 272 (2002) 1-2; Global invariants for analyzing multi-threaded applications (kaasautorid H. Seidl, M. Müller-Olm). // Eesti TA Toim. Füüsika. Mat. 52 (2003) 4; Signals and comonads (kaasautor T. Uustalu). // J. Universal Computer Sci. 11 (2005) 7; Recursive coalgebras from comonads (kaasautorid V. Capretta, T. Uustalu). // Inform. and Computation 204 (2006) 4; The essence of dataflow programming (kaasautor T. Uustalu). // Lect. Notes Comp. Sci. 4164 (2006); Type systems equivalent to data-flow analyses for imperative languages (kaasautorid P. Laud, T. Uustalu). // Theor. Computer Sci. 364 (2006) 3; Comonadic notions of computation (kaasautor T. Uustalu). // Electr. Notes Theor. Comp. Sci. 203 (2008) 5; A smooth combination of linear and Herbrand equalities for polynomial time must-alias analysis (kaasautorid H. Seidl, V. Vojdani). // Lect. Notes Comp. Sci. 5850 (2009).

B: TÜ BL II, 208; <https://www.etis.ee>.

VENESAAR, Urve (10. IV 1944 Võru), majandusteadlane; tööliste t. Lõpetas 1962 Võru 1. kk-i, 1967 TPI keemiatsk-a, 1986 Ukraina Kaub ja Toitlustuse TUI-s asp-i, maj-knd (1986, samas), vk “Организация производственных процессов в предприятиях общественного питания”. Täiendas end 1993, 1994 ja 1998 Inglismaal, 1995 Rootsis. Oli 1970–86 Kaub-min-i Projekteerimis- ja Tehnol-inst-i j-spetsialist ja osk-a juh, 1987 MI teadur, 1988–90 v-teadur, 1990–94 sektorijuh, 1995–2003 v-teadur, ühtlasi 1995–2000 TTÜ maj-tsk-a lektor, 2000–08 ärikorralduse inst-i dots, 2008– prof, 2009– ettevõtluse prof, a-st 2004 ka maj-tsk-a teadusprodekaan. Lugenud ettevõtluse, äri planeerimise ja ärikorralduse kursusi; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: ettevõtlus ja ärikeskkond, ettevõtlusalane haridus, ettevõtluspol, ettevõttemaj, tööturg. TTÜ maj-tsk-a kogumiku *Working Papers in Economics* peatoim (2004–08), ajakirja *Research in Economics and Business: Central and Eastern Europe* peatoim (2009–). Eur. Väike- ja Keskettevõtete Assots-i (ECSB) (1991–), Eesti Maj-teaduse Seltsi liige (2004–). EV teaduspreemia (1994, koll-s). Üle 80 teadustr-e.

T: Economic and social changes in the Baltic states in 1992–94 (kaasautor). Tln, 1995; Eesti tootvate väike- ja keskkettevõtete arenguprobleemid (kaasautor D. Smallbone). Tln, 1997; The contribution of manufacturing SMEs to the process of transformation: the case of Estonia (kaasautor D. Smallbone). // Harmonisation with the Western Economics. Tln, 1999; Kesktaseme haridusega noored Eesti tööturul (kaasautorid I. Koljajeva, R. Maldre). Tln, 2001; Ärikorralduse põhiteadmised (kaasautor). Tln, 2003; Pikaajaline töötus Eestis (kaasautor). Tln, 2004; Entrepreneurship in Estonia: policies, practices, education and research (kaasautorid - ja -autor). Trt, 2006; Ettevõtlustoetuse mõju Eestis (kaasautor). // Cultivating Entrepreneurial Regions. Rostock, 2007; Strategic management issues in Estonia SMEs with different growth orientation (kaasautor J. Teder). // SMEs in Modern Economics. Selected Issues. Gdansk, 2008.

B: <https://www.etis.ee>.

VENNIK, Jaan (28. III 1948 Tamsalu, Virumaa), astronoom; raudteelase p. Lõpetas 1966 Tapa 1. kk-i, 1971 TÜ füüsika osk-a; füüsika-mat-knd (1986, AAI), vk “Строение групп галактик”. Oli 1971–73 FAI n-teadur, 1973–87 AAI n-teadur, 1987–88 teadur, 1988–95 v-teadur, 1995–2000 Tartu Obs-i teadur, 2000– v-teadur. Töötanud 1993-2000 külalisteadurina Potsdami Astrofüüs. Inst-s, Heidelbergis Max Plancki Astron-inst-s, Napolis Capodimonte Astron. Obs-s ja 2001 DAAD stipendiaadina Müncheni Ük-i Obs-s. – Uurimisalad: kerasparvede heledus- ja massijaotus; aktiivse tuumaga galaktikate struktuur ja kääbusgalaktikate omadused erineva tihedusega keskkonnas. Koost. põhjataeva galaktikagruppide kataloogi ja uurinud lähedaste gruppide omadusi, sh tumedat jaotust galaktikagruppides. 1978–81 ja 1987–88 osales astrokliimaeksped-l Kesk-Aasias. Eesti NSV rkl teaduspreemia (1982, koll-s). Ligi 70 teadustr-t.

T: Photoelectric observations of brightness distribution in globular clusters (kaasautor). // Tartu AO Publ. 45 (1977); A list of nearby groups of galaxies. // Tartu AO Teated 73 (1984); Empirical properties of nearby groups of galaxies. // Astron. Nachr. 307 (1986); Surface photometry of galaxies in low density regions (kaasautor). // Astron. Astrophys. Suppl. 117 (1996); The active merging system ESO 202-G23 (Carafee Nebula) (kaasautor). // Astron. J. 122 (2001); Photometric study of the IC 65 group of galaxies (kaasautor U. Hopp). // Astron. Astrophys. 48 (2008) 1.

B: <https://www.etis.ee>.

VENSEL, Vello (28. XII 1941 Keila v, Harjumaa – 22. XII 2004 Tallinn, majandusteadlane; töölise p. Lõpetas 1960 Keila 1. kk-i, 1965 TÜ maj-tsk-a rahanduse ja krediidi erialal, 1971 TPI-s asp-i, maj-knd (1972, ENSV TA), vk “Анализ некоторых качественных и количественных показателей промышленности Эстонской ССР (1955–1968)”, maj-dr (1983, ENSV TA), vk “Математико-статистическое исследование временных рядов с помощью интегральных регрессионных уравнений (на примере Эстонской ССР)”. Täiendas end 1974–75 Bukarestis, 1979 Budapestis, 1992 Rootsis, 1994 Suurbritannias, 1994–95 USA-s, 1997 Belgias. Oli 1964–65 ENSV Rahandusmin-i ökonomist, 1967–68 TPI stat ja rmt-upidamise kat-i tunnitähtsuse õppejõud, 1971–73 asst, 1973–75 v-õpetaja, 1975–78 stat kat-i dots, 1978–80 v-teadur, 1980–83 dots, 1983–92 prof, ühtlasi 1985–92 TPI/TTÜ maj-tsk-a teadusprodekaan, 1992–2004 teor maj-teaduse ja -metol inst-i (a-st 2000 rahvamaj inst) prof ja õt-i juh, 1992–2000 ka inst-i dir ning 2002–04 TTÜ maj-tsk-a teadus- ja arendusprodekaan. Oli 1994–95 ka Lõuna-California Ük-i külalisteadur. Pidas loenguid Bukaresti Maj-akad-s, Moskva Maj-mat Keskinst-s, Vaasa Ük-s, Mikkeli Polütehnikumis, Georgetowni Ük-s (USA) jm. Dr-õppe korraldajaid TTÜ maj-tsk-s. Koost. õppevahendeid, tõlkis eesti k-de maj-õpikuid.– Uurimisvaldkonnad: pangandus ja rahandus, stat ja ökonomeetrilised mudelid, maj-teooria, üleminekumaj maj-teor alused. Lõi integraalse regressiooni ja efektiivsuse vektornäitajate teooria ning arendas maj-nähtuste maatriksmodelleerimise ja -analüüsi teooriat. ENSV (Eesti) Maj-teaduse Seltsi liige, Rahvusv Poliitökonoomide Kongr-i (COPE) nõuk liige ja valitud eluaegne liige, ETF sotsiaalteaduste ekspertkomisjoni jmt teadusorg-i liige. Valiti 2000 Eesti Panga Nõuk esimeheks, kuid loobus 2 päeva enne ametisse asumist. NSVL Rahvamaj Saavutuste Näituse pronksmedal (1986), ENSV rkl preemia (1987, koll-s). V-i nimi anti 2005 TTÜ Kopli õppehoone auditoriumile 221. Üle 300 teadustr-e, sh üle 20 rmt-u ja brošüüri.

T: Korrelatsioon- ja regressioonanalüüs. Tln, 1978; Adaptiivsed statistilised mudelid ja nende kasutamine. Tln, 1985; Oligopoliteooria ja –mudelid. Tln, 1990; Statistika teooria (kaasautor). Tln, 1995; Panga analüüs ja finantsjuhtimine. Tln, 1997; Operational

efficiency of Polish and Estonian banks in 1994–1997 (kaasautor). Göteborg, 2000; Banking system development under Estonian Currency Board (kaasautor M. Sõrg). // *Ind. Adv. Econ. Res.* 8 (2002) 1; Korrelatsioon- ja regressioonmudelid (kaasautor J. Vainu). Tln, 2004.

B: EE 14, 598; EMaBL, 574; TTÜ professorid läbi aegade, 496–497.

VENTSEL, Aimar (20. IX 1970 Tallinn), etnoloog; teenistujate p. Lõpetas 1988 Tallinna 37. kk-i, 1993 TÜ etnol alal, 1998 Berliinis *Freie Universität*’is magistrantuuri ja 2005 Max Plancki Sotsiaalanropol Inst-s doktorantuuri, mag etnol ja ajaloo alal (1998, *Freie Univ. Berlin*), vk “Die Dekonstruktion und Rekonstruktion der urbanen Identität im chantischen Gebiet”, Ph.D. etnol alal (2005, Max Plancki Sotsiaalanropol Inst ja Halle Ük), vk “Reindeer, rodina and reciprocity: kinship and property relations in a Siberian village”. Oli 1992–93 ERM-i asst, 1993 ERM-i ja Humboldti Ük-i projekti *Rural Estonia* koordinaator, 1994 AI teadur, 2003 KM folkloristika osk-a v-teadur, 2006–09 TÜ kultuuriteaduste ja kunstide inst-i erakorr lektor, 2009– erakorr v-teadur, 2009– ka Warwick-i Ük-i uurija projektis *Postsocialist Punk*. Loengukursused: teooria antropol-s (sotsiaalne ja kultuuriline identiteet), punkrock (stiil, subkultuur, kultuur). – Uurimisvaldkonnad: eestlaste jt rahvaste folkloor, selle narratiivsed aspektid; kultuuride dialoog Arktikas (eluviis, maailmapilt, mentaliteet, stereotüübid), subkultuurid, jakuudi kaasaegne muusika. U 30 teadustr-t, sh 1 monogr.

T: Выживание на Севере: значение родства среди долган на Северо-Западной Якутии. // *Наука и образование* 26 (2002) 2; Stars without the money: Sakha ethnic music business, upward mobility, and friendship. // *Sibirica* 4 (2004) 1; Hunter-herder continuum in Anabarski District, NW Sakha, Siberia, Russian Federation. // *Nomadic Peoples* 10 (2006) 2; Pride, honour, individual and collective violence: order in a ‘lawless’ village. // *Order and Disorder. Anthropological Perspectives*. Oxford, 2007; Punx and skins united: one law for us one law for them. // *J. Legal Pluralism* 57 (2008); Consumption and popular culture among youth in Siberia (kaasautor J. O. Habeck). // *Z. Ethnol.* 134 (2009); Sakha pop music business: mission, contracts and social relations in the developing post-socialist market economy. // *Sibirica* 8 (2009) 1.

B: <https://www.etis.ee>.

VENTSEL, Andreas (21. III 1976 Tartu), semiootik ja kulturooloog; tööliste p. Lõpetas 1994 Tartumaa Õhtuk-i, 2003 TÜ semiootika ja kulturol osk-a, 2005 TÜ-s magistrantuuri, 2009 doktorantuuri, M.A. semiootika ja kulturol alal (2005, TÜ), vk “”Meie”-konstrueerimine eesti poliitilises retoorikas 1940–1953”, Ph.D. samal alal (2009, TÜ), vk “Towards semiotic theory of hegemony”. Täiendas end 2008 Saksamaal. Oli 2004 Tõlkebüroo *Atrenda* operaator, 2007 EMÜ maj- ja sotsiaalinst-i filos õppejõud, 2007–10 TÜ filos ja semiootika inst-i semiootika osk-a erakorr teadur, 2010– teadur. Loengud kultuuriteooriast Eesti Usuteaduse Inst-s ja Tartu Kõrgema Kunstikooli fotogr osk-s (2009–) ning EKA-s (2010–) ja semiootikast Viljandi Kultuuriakad-s ja TLÜ kultuuriteooria osk-s (2010–). – Uurimisvaldkonnad: semiootika ja pol teooria, diskursuse ja kultuuriuuringud, filol ja lingvistika, kommunikatsiooni- ja infoteadused, tähendusloome ja semiootilise kultuurianalüüsi transdistsiplinaarne metodol. Eesti Semiootika Seltsi liige (2004–, juhatuse liige 2005–09). 30 teadustr-t.

T: “See vereside on nüüd uuesti kinnitatud, värskendatud ja laiendatud”. “Rahva” konstrueerimine II maailmasõjajärgses poliitilises retoorikas. // Akad. (2006) 7; The construction of the *we*-category: Political rhetoric in Soviet Estonia from June 1940 to July 1941. // Sign Systems Studies 35 (2007) 1-2; Towards a semiotic theory of hegemony: naming as hegemonic operation in Lotman and Laclau (kaasautor P. Selg). // Sign System Studies 36 (2008) 1; The role of political rhetoric in the development of Soviet totalitarian language. // Russian J. Comm. (2009) 2; Hegemooniline tähistamisprotsess fotograafias. // Kunstiteaduslikke Uurimusi 19 (2010); Visualization of „people” in Soviet Estonian public photos of Stalinist era. // Social Semiotics 20 (2010) 5; An outline for a semiotic theory of hegemony (kaasautor P. Selg). // Semiotica 182 (2010); The construction of the Stalinist post-war (1944-1953) “soviet people”: A concept in the political rhetoric of Soviet Estonia. // Appl. Semiotics 25 (2010);

B: <https://www.etis.ee>.

VERAKSITŠ, Alar (25. VI 1967 Tallinn), arstiteadlane, füsioloog, laevamehaaniku ja psühholoogi p. Lõpetas 1985 Tallinna 44. kk-i, 1996 TÜ arstitsk-a, 2003 TÜ-s doktorantuuri, med-dr (2003, TÜ), vk “Characterization of behavioural and biochemical

phenotype of cholecystokinin-2 receptor deficient mice: changes in the function of the dopamine- and endopioidergic system”. Oli 1996–97 Pärnu Haigla intern ning sanatooriumide *Pärnu Mudaravila* ja *Viiking* arst, 1997–98 Stockholmis Karolinska Inst-i füsiol ja farmakol osk-s teadustööl, 2002–10 TÜ füsiol inst-i asst, 2010– v-asst, ühtlasi 2006 Lauritsala Tervisekeskuse (Lappenranta, Soome) arst. – Uurimisvaldkonnad: uued molekulaarsed sihtmärgid psühhiaatriliste haiguste diagnostikaks ja raviks, endokannabinoidi ja koletsüstokiniini süsteemi interaktsioon reaktsioonis emotsionaalsele stressile, kortikosteroidi-, endogeense opioidi-, kannabinoidsüsteemi roll stressireaktsiooni regulatsioonis Wfs1 puudulikel hiirtel, uued sihtmärgid emotsionaalse käitumise regulatsioonis ja nende tähendus psühhiaatrilistes häiretes. Liisa Kolumbuse Mälestusfondi (1999) ning Helga ja Helmut Einpauli Mälestusfondi stipendium (2000). TÜ arstitsk-a konv-i preemia (2000). 20 teadustr-t.

T: The association of body composition with left ventricular morfometry in young healthy male subjects (kaasautorid E. Maiste, T. Bakler). // *Papers Anthropol.* IX Trt, (2000); Distinct changes in the behavioural effects of morphine and naloxene in CCK2 receptor-deficient mice (kaasautor). // *Behav. Brain Res.* 144 (2003) 1–2; Koensüüm Q10 mõjust liikumisravi tulemustele pärast ägedat koronaaratakki (kaasautor). // *EA* (2005) 9; Evaluation of viscoelastic parameters of the skeletal muscles in junior triathletes (kaasautor). // *Phyiol. Measurement* 28 (2007) 6.

B: TÜA 1982–2007, 101.

VERELIUS (Werelius), Olof (ka **Smålandus, Olaus Nicolaj**) (12. II 1618 Häsleby khk, Jönköpings län, Rootsi – 3. I 1682 Uppsala), ajaloolane ja muinasteadlane; pastori p. Õppis Linköpingi gümn-s, 1634–38 AG-s ja a-st 1638 Uppsala Ük-s. 1648–50 täiendas end Taanis, Saksamaal, Hollandis, Itaalias, Prantsusmaal jm. Loobus 1652 AG poolt pakutud retoorikaprof-i kohast, oli 1653–79 Uppsala Ük-i rentmeister ning 1662–82 Uppsala Ük-i kodumaa muinsuste prof, pidas loenguid Rootsi muinsustest, ruunikirjast, Islandi saagadest, Rootsi maakondade seadustike k-st jm. Ühtlasi oli V. 1666–75 ka riigiarhivaar ning a-st 1679 ük-i bibliotekaar. – TÜ silmapaistvamaid kasvandikke, Rootsi muinasteaduse üks alusepanijaid. Juhtis esimesi Rootsis teadaolevaid arheol väljakaevamisi. Põhjamaade kultuurilukku on V. jäänud eeskätt

Islandi saagade esimeste tead väljaannete (koos ulatuslike kommentaaridega) publitseerijana. Oli Uppsalas 1665 ilmunud rmt-u *Itt stycke af konvng Olaf Tryggjasons saga* toim. Andis 1664 välja Gothrice ja Rolfi teose *Westrogotiae regnum historia*, avaldas 1675 käsirmt-u ruunikirjade kohta. Oli 1666 asutatud Muinsuste Kolleegiumi esimesi liikmeid.

T: *Hervarar saga*. Uppsala, 1672–[1674]; *Manuductio compendiosa ad runographiam Scandicam antiqvam*. Upsalae, 1675; *Resan till Världsstaden* (lad k-st tõlkinud B. Bergh). Stockholm, 1994.

B: TÜ ajalugu I, 249, 270, 279.

R. Juursoo

VERESSININA (a-ni 1987 **Tearo**), **Jelena** (30 X 1961 Tallinn), keemik; venelane, õppejõu t. Lõpetas 1978 Tallinna 19 kk-i, 1983 TPI keemiatehnol ins-na, 1992 TTÜ-s asp-i, 2005 TTÜ Eesti ins-ped keskuse õpetaja kutsega, M.Sc. keemiatehnol alal (1992, TTÜ), vk “Ozonation in watertechnology”, Oli 1983–86 TPI keemiatehnika kateedri v-ins, 1988–89 TTÜ keemiatehnika inst-i teadur, 1992–2002 KI teadur, 2002– TTÜ keemiatehnika inst-i teadur. – Uurimisvaldkonnad: keskkonnakaitsekeemia ja -tehnol, sh tootmises tekkivate saasteainete ja reo- ning jääkvete neutraliseerimine ja utiliseerimine, orgaaniliste saasteainete osoonimine, joogivee puhastamine, tehnol protsessid keskkonnaprobleemide lahendamiseks. Eesti Keemiaseltsi (1983–) ja Eesti Toksikol-seltsi liige (1997–). Üle 60 teadustr-e.

T: A study of toxicity of the ozonation products of phenols and chlorophenols by *Daphnia* test (kaasautorid M. Trapido, R. Munter). // Eesti TA Toim. Keemia 46 (1997) 3; Modelling advanced oxidation treatment of polycyclic aromatic hydrocarbons (kaasautor). // Eesti TA Toim. Keemia 48 (1999) 2; Fluoride in drinking water: the problem and its possible solutions (kaasautor). // Eesti TA Toim. Keemia 50 (2001) 2; A study on three phase ozonation (kaasautor R. Munter). // Eesti TA Toim. Keemia 52 (2003) 2; Oxidative decomposition of benzoic acid in the presence of metal ionic catalysts (kaasautorid M. Trapido, R. Munter). // Eesti TA Toim. Keemia 54 (2005) 1; Treatment of surfactant stabilized oil-in-water emulsions by means of chemical oxidation and coagulation (kaasautor). // *Envir. Technol.* 28 (2007) 12; Combination of ozonation

and the Fenton processes for landfill leachate treatment: evaluation of treatment efficiency (kaasautorid A. Goi, M. Trapido). // *Ozone: Sci. & Eng.* 31 (2009) 1.

B: <https://www.eris.ee>; <https://www.etis.ee>.

VEROMANN (a-ni 1985 **Liiva**), **Eve** (27. V 1961 Paide), bioloog, entomoloog; teenistujate t. Lõpetas 1979 Paide 3. kk-i, 1986 TÜ biol osk-a, 2003 EPMÜ-s magistrantuuri, 2007 EMÜ-s doktorantuuri, loodusteaduste mag entomol alal (2003), vk “Talirapsi kahjurid ja nende parasitoidid maheviljeluse tingimustes”, Ph.D. entomol alal (2007, EMÜ), vk “Oilseed rape pests and their parasitoids in Estonia”. Oli 1986–93 ZBI ins, 1993–2007 OÜ Loodusfoto toim ja rmt-upidaja, 2004–07 EPMÜ (a-st 2005 EMÜ) põllum- ja keskkonnainst-i tehnik, 2007–09 inst-i taimekaitse osk-a teadur, 2009– dots. – Uurimisvaldkonnad: ristõieliste kultuuride kahjurid ja nende looduslikud vaenlased (jooksiklased ja kiletiivalised parasitoidid) sõltuvalt kultuuri kasvatustehno-st ja kasvukohast, keskkonnasäästlik taimekaitsetehno, looduslik taimekaitse, ökol põllumaj, sotsiaalsed putukad. LUS-i liige (1983–), Taimekaitse Seltsi liige (2003–; a-st 2006 juhatus liige), *Nordic Assoc. Agricult. Scientists* liige (2009–), Geenitehnoloogia komisjoni liige (2009–). Üle 30 teadustr-e.

T: Key pests and their parasitoids on spring and winter oilseed rape in Estonia (kaasautor). // *Entomol. Fennica* 17 (2006) 4; Insect pest and their natural enemies on spring oilseed rape in Estonia: impact of cropping systems (kaasautor). // *Agricult. Food Sci.* 15 (2006); The impact of field edges on the incidence of *Meligethes aeneus* Fab. larvae and their parasitisation in spring and winter oilseed rape (kaasautorid A. Luik, R. Kevvõi). // *Agron. Res.* 4 (2006); Loodushoidlik taimekaitse (kaasautorid A. Luik, E. Merivee). *Trt*, 2007; Do cropping system and insecticide use in spring oilseed rape affect the abundance of pollen beetles (*Meligethes aeneus* Fab.) on the crop? (kaasautor). // *Int. J. Pest Management* 54 (2008) 1.

B: <https://www.etis.ee>.

VEROMANN, Heinrich (29. X 1926 Pärnu – 14. X 1991 Tartu), ornitoloog; fotograafi p, Siiri V-i abikaasa. Lõpetas 1966 Tartu Kaugõppekk-i, 1975 kaugõppes TÜ saksa filol-na, biol-knd (1984, LÜ), vk käsitles valge toonekure (*Ciconia ciconia* L.) sigimisbiol-t,

arvukuse dünaamikat ja levimise ajalugu Euroopas. Mobiliseeriti 1944 Saksa sõjaväkke, oli 1945–47 Venemaa vangilaagrites, 1947–55 varjas end Pärnumaa metsades, kus õppis linde tundma. Oli 1956–57 Pärnu Noorte Naturalistide Maja õpetaja, 1957–58 Tartu Jahindusklubi instruktor, 1958 Vaika Rkl Looduskaitseala juh, 1958–64 ZBI v-laborant ja 72–80 v-ins, 1964–69 ERM-i laborijuh, ühtlasi Tartu Noorte Loodusesõprade Maja õpetaja ja 1969–72 dir, 1980–85 ZBI lindude ökol sektori n-teadur, 1985–91 v-teadur. – Uurinud Eesti linnustikku, lindude eluviisi ja rännet. Käsitlenud lindude, eriti valge toonekure levikut Euroopas, arvukuse dünaamikat ja asutustusajalugu. Korraldanud rahvusv üle-eestilisi valge toonekure loendusi. Avastas Eestis mitu uut linnuliiki. Oli *Eesti linnuatlase* toimkonna liige, Eesti *Punase raamatu* ja ENE kaasautor. Avaldanud üle 200 aimekirjutise (sh 3 linnurmt-t), rmt-u *Birds of Estonia* (1994) koostamise algataja ja kaasautor, osales ka Inglismaal välja antud monumentaalse linnurmt-u *The Birds of Western Palearctic* koost-l. Andis silmapaistva panuse loodushuviliste, sh kooliõpilaste kaasatõmbamisse looduse uurimisse ja linnuteaduse ning –kaitse propageerimisse. LUS-i liige (1957; a-st 1960 fenol-komisjoni liige ja ornitol-sektsiooni sekr, 1966–72 ja 1977–90 fenol-komisjoni esimees, 1974–85 ornitol-komisjoni aseesimees ja 1985–91 esimees), a-st 1986 auliige, NSVL toonekurgede uurimise rühma esimees (1990–91). EV rkl preemia (1994, postuumselt). Üle 90 teadustr-e, sh 4 rmt-t (2 kaasautorluses).

T: Edela-Eesti mereranniku linnustikust. // LUS ar 50 (1957); Valge-toonekurgede loendusest Eestis 1958. aastal. // LUS ar 53 (1960); Rändlindude saabumine Eestisse: 1936–1940 ja 1948–1956 (kaasautorid A. Lint, L. Rootsmäe). // Abiks loodusvaatlejale 50 (1963); Rohe-lehelinnu levimisest Eestis. // Ornitol. Kogumik 3 (1963); Kuldnokk – sõber või vaenlane? // EL (1963) 3; Eesti laululinnud (kaasautor L. Rootsmäe). Tln, 1974; Pääsukesed. Tln, 1978; Valge-toonekurg. Tln, 1980.

B: EE 14, 598; ZBI BL II, 83–84; 1000 tartlast, 479.

VEROMANN (a-ni 1960 **Lüsi**), **Siiri** (29. IV 1938 Rakke v. Järvamaa), arstiteadlane, histoloog; arsti t, Heinrich V-i abikaasa. Lõpetas 1956 Tallinna 7. kk-i, 1962 TÜ biol osk-a, biol-knd (1971, TÜ), vk “О морфологии и тканевой принадлежности клеток первичных трипсинизированных культур почки”. Oli 1962–77 TÜ med kesklabori n-

teadur, 1978–86 ÜMPI v-teadur, 1987–91 teadur, 1992–2006 rakubioloogi labori v-teadur. –
Uurimisvaldkonnad: dissotsieeritud rakkude, organtüüpiliselt ja ning organkultiveeritud
silma kudede (sarvkest, võrkkest, silmalääts) morfol muutused pärast *in vitro*
kultiveerimist võrrelduna nende ehitusega *in vivo*; enimlevinud silmahaiguste (lätsekae,
glaukoom) etiol. Tõestas esmakordselt healoomuliste mikroskoopiliste kasvajate
esinemise silmaläätses, lükates ümber seni valitsenud seisukoha silmaläätses kasvajate
puudumisest. Eesti Anatoomide, Histoloogide ja Embrüoloogide Seltsi ning LUS-i liige.
EV teaduspreemia (1995). U 70 teadustr-t, 1 autorit..

T: Frequency of occurrence of abnormal cell types in organ-cultured fetal crystalline
lenses and its dependence upon the culture medium used (kaasautor M. Viikmaa). //
Ophthalmic Res. 21 (1989) 2; Proliferation of abnormal cells in fetal organ-cultured and
human cataractous eye lenses. // Ophthalmic Res. 21 (1989) 6; A survey of the
pathohistological potentials of the eye lens. // A. Rauberi mälestuskonverents: 150 aastat
sünnist. Trt, 1991; Histological differentiation in fetal organ-cultured and human
cataractous eye lenses. // Ophthalmic Res. 23 (1991) 1; No immunoglobulins in
cataractous lenses (kaasautorid R. Sikut, E. Juronen). // Ophthalmic Res. 26 (1994) 5;
Eye lens tumors: an experimental-histological and theoretical approach. Review. //
Tumor biol. 15 (1994) 3; Polymorphic glutathione S-transferase as genetic risk factors
for senile cortical cataract in Estonians (kaasautor). // Invest. Ophthalmol. & Visual Sci.
41 (2000) 8; Dietary sugar and salt represent real risk factors for cataract development
(kaasautor). // Ophthalmol. 217 (2003) 4; Methylenetetrahydroforate reductase genetic
polymorphism in patient with cataract (kaasautor). // Am. J. Ophthalmol. 140 (2005) 5.

B: EE 14, 599; TÜ BL I, 158; TÜA 1982–2007, 181, 182, 366.

VERREV (a-ni 1973 **Verjev**), **Jüri** (26. IV 1946 Sterlitamak, Baškiiri ANSV),
arstiteadlane, lennundusmed; teenistujate p. Lõpetas 1963 Sterlitamaki 4. kk-i, 1970 TÜ
arstitsk-a, 1978 EKMI-s asp-i, med-knd (1979, TÜ), vk “Комплексная диагностика
комбинированных форм профессиональных аллергических заболеваний”. Täiendas
end 1980–82 Tallinnas patendinduse alal ja lennumed-i alal, 1996 Luftwaffe Med-akad-s,
2001 Vene Med-akad-s, 2004–05 Taani Kuningriigi Med-i Väljaõppekeskuses. Töötas
1972–82 Tallinna Pelgulinna Haigla naistenõuandlas, ühtlasi 1975–80 ka EKMI

kutsepatol osk-s, 1991–94 Tallinna Med-koolis. Oli 1994–2006 Kaitseväes õhuväe peaarst (läks 2006 majorina erru), a-st 2007 Põhja-Eesti Häirekeskuse peaspetsialist-arst. – Uurimisvaldkonnad: allergol kutsehaigused, meeste viljatus, androl (uuringud ja ravi), sõjaväelaste tervis, lennumed. Osales 1997–98 arstina Eesti väeüksuse (ESTPLA-5) koosseisus rahutagamissioonil Bosnias. Eesti Lennumed-i Seltsi esimees. Üle 30 teadustr-e, 1 autorit.

T: Комплексная диагностика профессиональных аллергических дерматозов (kaasautor N. Loogna). TÜ Toim. 503 (1979); Farmakokineetilise etanooltesti kasutamise tulemused alkoholismi ja olmejoomarluse differentsiaaldiagnostikas (kaasautor). NET (1988) 3; Lendamine ja tervis. // Hippokrates 52 (2004); Aviation medicine in Estonia. // Prophylaxis and Diagnostics in the Military Health 5 (2005); Sõjaväelaste vaimne tervis. // Hippokrates 81 (2008).

VERSCHIK, Anna (31. V 1968 Leningrad), keeleteadlane; juut, mat-prof-i t. Lõpetas 1985 Leningradi 185. kk-i, 1990 TÜ eesti filol erialal, 1996 TÜ-s magistrantuuri (ja 1-aastase diplomioõppe Oxfordi Ük-s), 2000 TÜ-s doktorantuuri, M.A. üldkeeleteaduse alal (1996, TÜ), vk “Multilingualism of Estonian Jews”, Ph.D. samal alal (2000, TÜ), vk “Estonian Yiddish and its contact with co-territorial languages”. Oli 1990–96 EKI murdesektori v-laborant ja 1993–97 EHI lektor, 1998 (lühikest aega) Oxfordi Ük-i külalisuurija, 1998–2000 EHI Aasia kultuuriloo ja üldise kultuuriteooria õt-i abiprof, 2000–02 TÜ Narva Kolledži eesti k-e ja kirj lektoraadi juh, dots, 2002–03 TPÜ eesti filol osk-a üld- ja rakendusk-eteaduse õt-i dots, 2003–06 v-teadur, 2006–07 TLÜ eesti k-e kui võõrk-e õt-i prof, 2008– eesti k-e ja kultuuri inst-i üldk-eteaduse prof, ühtlasi 2002–Helsingi Ük-i jidiši k-e dots ja 2003– TLÜ humanitaarteaduste dr-kooli juh. Loengukursused: sissejuhatus k-eteadusse, juudi kultuur ja k-eteadus, k-evariatiivus, k-esotsiol ja –pol, keel ja identiteet, Baltimaade võrdlev sotsiolingvistika jm; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: eesti sotsiolingvistika (k-ekontaktid, -dünaamika), eesti-vene k-ekontaktid (koodivahetus, konvergents, mitmek-ine vestlus), jidiš Balti riikides (dialektol, sotsiolingvistika, kultuurikontaktid), etnolektid. Mitme teaduskonv-i korraldajaid ja kogumike toim-id. ETF lingvistikaekspert (2006–),

Keelenõukogu liige (2009–). Avatud Eesti Fondi preemia (1994), TLÜ parima õpiku preemia (2005, koos M. ja Ü. Rannutiga). Üle 80 teadustr-e.

T: The Yiddish language in Estonia: past and present. // *J. Baltic Studies* 30 (1999) 2; Vene-eesti keelekontaktidest ja interferentsi mehhanismidest. // *KK* (2001) 8; On the dynamics of article use in Estonian Yiddish. // *Folia Ling.* 3–4 (2003); Koodivahetus meil ja mujal. // *KK* (2004) 1; Russian-Estonian language contact, linguistic creativity, and convergence: new rules in the making. // *Multiling.* 24 (2005) 4; Koodikopeerimise mudel: tõlgendades keelekontakte mikrotasandil. // *Teoreetiline keeleteadus Eestis II*. Trt, 2006; Keelekontaktid, laenatavus ja verbi kopeerimine eestivene keelevariandis. // *KK* (2007) 5; *Emerging Bilingual Speech: From Monolingualism to Code-Copying*. London, 2008; Keelekontaktid ja kontaktidest johtuvad keelemuutused. // *Välis-eesti keelevariandid*. Tln, 2010.

B: *E. Ahven*. Pilk paberpeeglisse. Tln, 2007, 1169, 1355; <https://www.etis.ee>.

VERŠ, Evelin (14. II 1979 Tallinn), geoloog; mehaaniku t. Lõpetas 1997 Tallinna Tondiraba Kk-i, 2001 TÜ geol alal, 2002 samas magistri- ja 2006 doktoriõppe, M.Sc. geol ja mineral alal (2002, TÜ), vk “Mineral parasequence of an impact-induced hydrothermal system of Kärđla impact crater, Estonia”, Ph.D. samal alal (2006, TÜ), vk “Development of impact-induced hydrothermal system in Kärđla impact structure”. Täiendas end 2003 Berliini Humboldti Ük-i loodusteaduste muuseumi mineral inst-s, 2004 Kopenhaageni Ük-i geol inst-i stabiilsete isotoopide laboris. Oli 1998–99 TÜ GI laborant, 2001–05 TÜ geol-muuseumi varahoidja, 2005–06 ajakirja *Eesti Loodus* toim, 2006–07 TÜ GI erakorr teadur, 2007– TTÜ GI erakorr teadur ja labori juh. – Uurimisvaldkonnad: impakt-indutseeritud hüdrotermaalsete süsteemide areng impakti jahtumise lõppfaasis; kontinentaalse maakoore ülaosa struktuurid, koostis ja evolutsioon; Eesti kristalliinse aluskorra post- ja anorogeensete kivimite isotoop-vanuste ja haruldaste muldmetallide geokeemia; Fennoscandia ja Baltika litosfääri evolutsioon. Väljaande *Schola Geologica* algataja ja toim (2005–), geol sügiskooli algataja ja korraldajaid (2005–), noorgeoloogide liikumise koordinaator (2007–). LUS-i (2005–) ja Eesti Geol. Seltsi liige (2005–). Eesti Geol Seltsi noorgeoloogide teadustööde konkursi esikoht (2003). Üle 20 teadustr-e.

T: Cooling of the Kardla impact crater. I. The mineral paragenetic sequence observation (kaasautor); II. Impact and geothermal modeling (kaasautor). // *Meteoritics & Planetary Sci.* 40 (2005) 1; Developmental of potential ecological niches in impact-induced hydrothermal systems: the small-to-medium size impacts (kaasautorid K. Kirsimäe, A. Jõelett). // *Planetary Space Sci.* 54 (2006) 15; Geoloogiliste silikaatsete materjalide lahustuvusest mikro- ja järkelementide mõõtmisel – lahustamine mikrolaineahju meetodil (kaasautor G. Leppik). // *Schola Geol.* 5 (2009).

B: <https://www.etis.ee>.

VERTE, Artur (27. / 14. IX 1901 Peterburi – 3. X 1978 Tallinn), hüdrokeoloog; mehaaniku p. Keskkhariduse omandas PÜ tööliskoliteedi õhtuses osk-s, lõpetas 1932 Leningradi Mäeinst-i, geol-mineral-knd (1954, TÜ), vk „Горизонты подземных вод в палеозойских отложениях Эстонской ССР”, geol-mineral-dr (1965, LÜ), vk „Подземные воды Эстонской ССР (распределение и некоторые особенности формирования)”. Oli 1919–22 Punaarmee koosseisus Venemaa kodusõjas, 1932–47 Leningradi, Nižni-Novgorodi ja Doni-äärse Rostovi geol-asutuste geoloog (osales mh hüdrokeoloogide ja tööstusettevõtete rajamiseks tehtavates hüdrokeol- ja ehitusgeol uuringutes Põhja-Kaukaasias, Volgamaadel, Kesk-Aasias, Kaug-Idas jm), 1947–58 GI teadur, 1958–73 hüdrokeol sektori juh, 1973–78 tead konsultant. – Uurimisvaldkond: Eesti põhjavesi, selle hüdrokeograafiline liigestus, koostis ja dünaamika. Üks tead hüdrokeol rajajaid Eestis. Töötas välja Eesti hüdrokeograafilise liigestuse, selgitas välja põhjavee kujunemise põhijooned, mille alusel tõestas põhjavee vertikaalse hüdrokeem ja hüdrodünaamilise võõndilisuse ning rannikualadel ka horisontaalse hüdrokeem võõndilisuse. Prognoosis mineraalvee olemasolu Eestis mitu a-t enne selle avastamist. Tegeles hüdrokeol teenistuse organiseerimisega Eestis, korraldas statsionaarvaatlusi ja kaadriõpet (mh luges 1950. a-te alguses TÜ-s geol eriala üliõpilastele mitmeid hüdrokeol-i õppeaineid). Rõhutas esimesena Eestis põhjavee kaitsmise vajadust, uuris mattunud orgude ja karsti osa põhjavee kujunemisel. Juhtis ENSV TA põhjaveeprobleemide komisjoni, hiljem oli Eesti Teadus- ja Tehnikaühingute Nõukogu veeressursside kasutamise ja kaitse komitee esimees ning Balti Regionaalse Hüdrokeol Komisjoni aseesimees. 32 teadustr-t, sh 5 monogr-t.

T: Особенности формирования подземных вод Эстонской ССР. // Тр. Ин-та геол. АН ЭССР 2. Тлн, 1958; Влияние тектонических структур на пьезометрию и состав подземных вод Эстонии. // Тр. Ин-та геол. АН ЭССР 10. Геология палеозоя. Тлн, 1962; О лечебных и столовых минеральных водах Эстонской ССР. // Тр. по курортологии 2. Тлн, 1963; Основные черты гидрогеологического строения и формирования подземных вод Эстонского артезианского бассейна. // Изв. АН ЭССР. Биол. 14 (1965) 4; Põhjavete olukorrast ja kaitse vajadusest. // Veevarude kasutamise ja kaitse probleeme Eesti NSV-s. Trt, 1969; Глубинные гидрохимические исследования: Эстония (kaasautor). // Геохимические исследования: и поиски полезных ископаемых в Белоруссии и Прибалтике. Минск, 1977.

B: EE 14, 599; EGBT, 132; V. Karise, A. Pill. Artur Verte – teadusliku hüdrogeoloogia rajajaid Eestis. // TALE IV (1983), 117–122; ИГНЭ, 317.

V. Karise

VESIK (a-ni 1955 **Meikar**), **Erika** (27. XII 1934 Palmse v, Virumaa), põllumajandusteadlane; talupidaja t. Lõpetas 1956 Kehtna Põllum-kk-i, 1964 EPA agron-
tsk-a, 1972 EMMI-s asp-i, põllum-knd (1984, Valgevene Maaviljeluse TUI), vk “Химическая борьба с сорняками в посадках картофеля на дерново-карбонатных почвах Эстонской ССР”. Oli 1966–69 EMVI taimekaitse osk-a agronoom, 1972–88 n-
teadur, 1989–96 v-teadur, 1996–2000 teadur. – Uurimisvaldkonnad: taimekaitse, kartuli
tervendamise kloonmeetodi ja viirushaiguste määramise aparatuuri juurutamine,
umbrohtude ja haiguste tõrje kartulikasv-s. Koost. taimekaitsealaseid juhendeid, pidanud
loenguid taimekasv-spetsialistidele. Mitme väljaande (*Taimekaitse*, 1993;
Kartulikasvatus: agronoomiline teatmik, 1996 jmt) koost. Olnud eliitseemnekartuli
komisjoni, Eesti Taimekaitse Seltsi, ELKS-i ja APS-i liige. Üle 120 teadustr-e.

T: Keemiline umbrohutõrje kartulipõllul. Tln, 1986; Orasheina keemiline tõrje
kartulipõllul. // APS Toim. 1 (1996); Taimekaitse juhend kartulikasvatuse
intensiivtehnoloogias. Saku, 1987; Kartulahaigused. // Põllumajanduskultuuride kahjurite
ja haiguste vaatluste ning arvestuste meetodiline juhend. Tln, 1988; Seemnekartuli
puhtimiskatsete tulemusi 1978...1980. // EMMI kogumik. Taimekaitse. Saku, 1993;

Taimekaitse soovitused (kaasautor). Tln, 1996; Mugulahaigused ja nende keemiline tõrje. // APS Toim. 4 (1997).

B: EMVI, 53; EPBL, 577; Eesti põllumajandus XX sajandil III. Saku, 2009, 610.

VESILIND, Peep Aarne (13. VI 1939 Tallinn), tehnikateadlane; ins-i p. Läks 1944 koos vanematega Eestist Saksamaale, sealt 1949 USA-sse. Lõpetas 1962 Leigh' Ük-i (Bethlehem, Pennsylvania), mag vesiehitiste alal (sammas), Ph.D. keskkonnatehnol alal (1968, Põhja-Carolina Ük, Chapel Hills). Oli a-st 1970 Duke'i Ük-i (Durham) õppejõud (a-st 1977 prof), 1991–96 rakenduseetikakeskuse dir, ühtlasi 1976 ka Waikato Ük-i (Uus-Meremaa) külalisprof ning 1990–91 Dartmouthi Eetikainst-i (New Hampshire) külalisteadur ja –prof. – Uurimusi sademe veetustamise, setteärstuse, tahkete jäätmete käitluse ja keskkonnaeetika alalt.

T: Treatment and disposal of wastewater sludges. Ann Arbor, 1978; Unit operations in resource recovery engineering. Prentice-Hall, 1979; Environmental engineering. Ann Arbor, 1982; Environmental pollution and control. Ann Arbor, 1983; Assessing the true cost of landfills (kaasautorid S. Hirshfield, E. I. Pas). // Waste Manag. Res. 10 (1992) 6; The future of environmental engineering. // J. Environ. Eng. 119 (1993) 4; There is no such thing as environmental ethics. // Sci. and Eng. Ethics (1996) 2; In search of the environmental ethic. // TRAMES 2 (1998) 2.

B: EE 14, 599; ETVpK, 141; Vaba Eesti Sõna (1968) 20. VI, Eesti Päevaleht (1968) 28. VI.

VESK (sünd. **Nittim**), **Mare(t) Liis** (12. VII 1937 Tallinn), botaanik. Õppis Saksamaal ja Austraalias, lõpetas 1960 Sydney Ük-i, Ph.D. (1965, sammas), vk “The biology of chloroplasts”. Töötas 1965–66 Londonis Twyfordi Laboris, oli 1967 Simon Fraseri Ük-i (Vancouver, Kanada) teadur, a-st 1968 Sydney Ük-i lektor ja v-ektor, ühtlasi 1975–76 ka Colorado Ük-i (USA) külalisprof. – Uurimusi bot alalt. Osales 1987 ja 1989 suvel Austraalia Antarktikaeksped-des, uuris samblaid Casey jaama ümbruses (ainuke teadaolev eestlannast Antarktika-uuriija). *Australian Soc. for Plant Physiologists*, *Australian Soc. for Phycol. and Aquatic Bot.*, *Phycol. Soc. of Am.* liige.

T: The fine structure of leaf cells of manganese-deficient spinach (kaasautorid J. Possingham, F. Mercer). // J. Ultrastruct. Res. (11 (1964); Structure and function in the euglenoid eyespot apparatus: the fine structure and response to environmental changes (kaasautor P. Kivic). // Planta 105 (1972); Ultrastructure and pigments of two strains of picoplanctonic alga *Pelagococcus subviridis* (*Chrysophyceae*) (kaasautor S. Jeffrey). // J. Phycol. 23 (1987) 2; Photosynthesis, pigments and chloroplast ultrastructure of an Antarctic liverwort from sun-exposed and shaded sites (kaasautor A. Post). // Can. J. Bot. 70 (1992) 11.

B: ETVpK, 141–142.

VESKE, Andres (4. VII 1965 Tallinn), rakubioloog, geneetik; ins-i. p. Lõpetas 1983 Tallinna 43. kk-i, 1991 TÜ biol osk-a, 1998 Hamburgi Ük-i inimesegen inst-s doktorantuuri, loodusteaduste dr (1998, samas), vk “Molecular genetics analysis of candidate genes for the retinal dystrophy of Swedish Briard/Briard-Beagle dogs”. Oli 1987–89 ÜMPI v-laborant, 1989–91 v-ins, 1991–93 teadur, 1993–95 Lübecki Med-ük-i inimesegen inst-i mol-gen grupi külalisteadur, 1998–2002 Hamburgi Ük-i inimesegen inst-i teadur, 2002–05 TTÜ geenitehnol inst-i erakorr prof, 2005– dots, 2006–v-teadur ja 2007– inst-i dir, a-st 2005 ka Vähiuuringute Arendamise Keskuse projektijuht. – Uurimisvaldkond: gen, geeniregulatsioon ja signaaliülekanne närvisüsteemis. TEA entsüklopeedia biokeemia ja mikrobiol toimkonna juht (a-st 2007). Eesti Inimesegen. Ühingu liige (a-st 2003, a-st 2007 juhatusel liige). 24 teadustr-t.

T: Organization of the canine gene encoding the E isoform of retinal guanylate (cGS-E) and exclusion of its involvement in the inherited retinal dystrophy of the Swedish Briard and Briard/Beagle dogs (kaasautor). // Biochim. Biophys. Acta 1372 (1998) 1; Spectrum and detection rate of L1CAM mutations in isolated and familial cases with clinically suspected L1-disease (kaasautor). // Am. J. Med. Gen. 92 (2000) 1; Plexin B3 is genetically associated with verbal performance and white matter volume in human brain (kaasautor). // Mol. Psychiatry 12 (2007) 2; Identification and characterization of mouse plexin B3 promotor (kaasautor). // Biochem. Biophys. Res. Comm. 375 (2008) 1.

B: TÜ BL II, 208; TTÜ professorid läbi aegade, 498.

VESKE, Mihkel (28. / 16. I 1843 Holstre v, Viljandimaa – 16. / 4. 1890 Kaasan, Venemaa), keeleteadlane, folklorist, luuletaja ja rahvusliku liikumise tegelane; talupidaja p. Oli 1863–66 Tartu Gümni-i vabakuulaja, sooritas 1866 TÜ juures koduõpetajaeksami, õppis 1866–67 Leipzigi misjonikoolis, lõpetas 1872 Leipzigi Ük-i võrdleva k-eteaduse alal *dr. phil.* kraadiga, vk “Untersuchungen zur vergleichenden Grammatik des finnischen Sprachstammes”. 1880 viibis Soomes, 1885–86 õpireisil Ungaris. Oli 1873 Tartus ajalehe *Neue Dörptsche Zeitung* ning V. Jannseni *Eesti Põllumehe* kaastööline, 1874–87 TÜ eesti k-e lektor, ühtlasi 1878–81 ka Tartu ÕS-i eesti k-õpetaja, 1887–90 Kaasani Ük-i soome-ugri k-te erakorraline prof. 1882 esitas taotluse TÜ-s eesti k-e professuuri avamiseks, mille ük-i nõukogu tagasi lükkas. Luges TÜ-s 9 a jooksul 15 eri loengusarja, sh eeposest *Kalevipoeg*, eesti rahvalauludest ja mütol-st, eesti k-e ajaloo, eesti, soome ja liivi k-te ning soome-ugri võrdlevast grammatikast; loengute kuulajate hulka ilmusid ka k-ehuvilised eestlased (K. A. Hermann, J. Bergmann, J. Hurt, M. J. Eisen jt). – Esimene eesti soost dr-kraadiga k-eteadlane. Omab suuri teeneid eesti kirjakeele ühtlustamisel ja sõnavara rikastamisel (käibe läks arvukalt tema loodud ja rahvakeelsest tüvedest tuletatud sõnu, eriti tead terminol alal). Soovitas rajada eesti kirjakeele põhjaeesti keskmurdele ning võtta kasutusele foneetilise kirjaviisi. Esimene eesti k-eteadlane, kes rakendas võrdlev-ajaloolist meetodit; vk-s osutas ms eesti k-e 3. vältel tekkepõhjustele. Alustas TÜ-s eesti murrete uurimist, käis 1875–84 suviti Eestis uurimisretkedel, Kaasani elades ka maride ja mordvalaste juures. Asutas 1884 ajakirja *Oma Maa*, oli 1884–85 selle toim. Avaldas enda kogutud rahvaluulet (nt 1879–83 ilmunud antoloogias) ja uurimusi k-e ja rahvaluule, aga ka läänemeresoome ja slaavi rahvaste kultuurisuhete kohta. Luuleloomingus ammutas vormilist eeskujut ja rahvaomast elukäsitust regivärsilisest laulust, andis välja luulekogu *Laulud viisidega* (1874) ja koorilauluväljaande (1880), postuumselt ilmusid 1899 *Dr. Veske laulud*. Tema isamaalised luuletused *Kas tunnend maad, mis Peipsi rannalt* ja *Mingem üles mägedele* on muutunud rahvalikeks lauludeks. V. luule on andnud sisulist eeskujut 19. saj lõpu nooremaile luuletajaile (J. Liiv, A. Haava jmt) ning õpetanud kasutama rahvalaulule lähedast väljendusstiili ja poeetilist sõnavara. Ühiskonnategelasena oli C.R. Jakobsoni vaadete pooldaja, kuulus eesti rahvusliku liikumise juhtide hulka. Võttis osa Vanemuise

Seltsi, ÕES-i ja EKmS-i tegevusest (a-st 1873; 1882–85 esimees; 1881–83 ar-u toim), oli Eesti Aleksandrikooli põhikirjakomisjoni esimees (1881) jm.

T: Bericht über die Ergebnisse einer Reise durch das Estland im Sommer 1875. // Verh. GEG 8 (1877) 4; Eesti keele healte õpetus ja kirjutuse viis. Trt, 1879; Eesti rahvalaulud. I. Trt, 1879; II, Trt, 1883; Soome keele õpetus I. Viljandi 1881, II. Trt, 1883; Исследования о наречиях черемисского языка. Kaasan, 1889; Славяно-финские культурные отношения, по данным языка. Kaasan, 1890.

B: EBL, 565–568; EE 14, 599; TÕ ajalugu II, 136, 178, 179, 337; EKirBL, 439–440; EKnL, 657; EKA II, 306–318; 1000 tartlast, 479–480; Kodumaa (1990) 15. V.

VESKE, Toivo (9. V 1935 Jõhvi – 4. VII 1985 Tallinn), tehnikateadlane; teenistuja p. Lõpetas 1954 Võru Kohaliku Tööstuse Tehnikumi metallide lõiketöötuse alal, 1959 TPI elektriins-na elektrijaamade, -võrkude ja –süsteemide alal, 1964 samas asp-i, tehnikaknd (1965, TPI), vk “Электромагнитные процессы в немагнитном зазоре линейных плоских индукционных насосов и желобов”. Oli 1959–61 TPI teor ja üldelektrotehnika kat-i asst, 1964–65 elektrimasinate kat-i asst, 1965–68 v-õpetaja, 1968–72 dots, 1972–85 elektrotehnika aluste kat-i dots. Luges elektrotehnika teor aluste kursust; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: elektromagnetilised nähtused induktsioonseadmetes, ühe- ja kahepoolse induktoriga lineaarsete magneto-hüdrodünaamiliste (MHD) induktsioonmasinate teooria ja arvutusmetoodika täpsustamine ning nende seadmete projekteerimine. 26 teadustr-t.

T: Электромагнитное поле в немагнитном зазоре индукционного насоса с концентрическими катушками при наличии электропроводящего канала. // TPI Toim. 398 (1976); Об упрощении определения электромагнитного поля в немагнитном зазоре индукционного насоса с концентрическими катушками. // TPI Toim. 456 (1978); О распределении магнитного поля в немагнитном зазоре кондукционного насоса переменного тока. // TPI Toim. 559 (1983); Homogeensed liinid (kaasautorid L. Valdur, E. Külm). Tln, 1988.

V. Mügi

VESKER (a-ni 1964 **Kilter**), **Laine** (14. VI 1941 Raikküla v, Harjumaa), eripedagoog; talupidaja t. Lõpetas 1960 Rapla Kk-i, 1965 Moskva Rkl PedI defektol tsk-a surdoped osk-a, 1977 NSVL Ped TA Defektol TUI kõnepuuetega laste uurimise ja õpetamise osk-s asp-i, ped-knd (1977, samas), vk “Нарушения произношения у детей с общим недоразвитием речи (на материале эстонского языка)”. Oli 1960–61 Raikküla Eriinternaatkooli kasvataja, 1965–66 Tallinna Eriinternaatkooli õpetaja, 1966–74 ja 1982–84 Harju raj logopeed, 1977–78 VÕT-i psühhol kat-i õppejõud, 1978–81 v-õpetaja, 1981–82 Tallinna 3. Logopeediakooli õppealajuh, 1984–87 VÕT-i ped kat-i v-õpetaja, 1987–89 dots, 1989–93 Virtsu Põhikooli vene k-e õpetaja, 1993– Virtsu Põhikooli ja a-st 1996 ka Kõmsi Lasteaed-Algkooli logopeed, 1993–2004 Hanila Muuseumi dir. VÕTI-s töötades stažeeris ja pidas loenguid TÜ-s jm, hiljem olnud õpetajate täienduskursuste lektor. – Uurimisvaldkonnad: logopeedia – laste kõnepuuded, nende ravi, õpetajate täienduskoolitus; Hanila ja Karuse khk-a pärimuskultuur. Asutas ÜPUI-s 1981 eriped uurimisrühma, oli 1981–88 selle tead juhendaja ja alarühmade tegevuse koordineerija. Mitme kogumiku (*Õpetajalt õpetajale. Eripedagoogika küsimusi*, 1981; *Uurimusi eripedagoogikast ja -psühholoogiast*, 1985; *Arengupuute väljaselgitamine ja korrigeerimine*, 1988; *Viljariik. Hanila ja Karuse ajalooradadel I–II*, 2003 jt) koost. Hanila Muuseumi asutajaid, Hanila Muuseumi Seltsi liige (1994–2007 esinaine), Virtsu Arenguseltsi liige. Hanila valla aunimetus “Maasool” (2001). Valgetähe V kl teenetemärk (2004), Ignatsi Jaagu medal (2004). Üle 40 teadustr-e.

T: Hääliku- ja sõnavälte asendused kõne alaarenguga lastel. // ES ar 22 (1976); Kirjutamispuute põhjustest (kaasautor Ü. Toome). // Nõuk. Kool (1981) 8; Eesti keele vältesüsteemi omandamise hälvetest ja ealistest iseärasustest. // Uurimusi eripedagoogikast ja -psühholoogiast. Tln, 1985; Sõna foneetilise struktuuri omandamine vaegkõnega lastel. // Kõnearendus alakõneleajate rühmas. Tln, 1986; Altermäbige Besonderheiten bei der Aneignung des Quantitätssystem der estnischen Sprache. // Proc. 11th Int. Congr. Phonetic Sci. 1. Tln, 1987; Üldkooli õpetajate eripedagoogika alastest teadmistest ja nende täiendamise võimalustest. // Nõuk Kool (1987) 10; Õpime lugema ja kirjutama. Tln, 1995; Hanila kihelkonnast “Waba Maa” veergudel 75 aastat tagasi. // Viljariik I. Hanila 2003; Hanila valla kooliajaloo aastast sõnas ja pildis. // Forseliuse

Sõnumid 12 (2005); Sõnade võrdleva hääldamise kujundamisest kirjutamispuuetega lastel. // Eripedagoogika teadus ja praktika 2008. Trt, 2008.

VESKI, Ants (22. IX 1939 Tallinn), tehnikateadlane; tisleri p. Lõpetas 1958 Tallinna 16. kk-i, 1963 TPI energ-tsk-a soojuselektrijaamade alal, 1972 TPI-s asp-i, tehnikaknd (1973, TPI), vk “Исследование конвективного теплообмена ширмовых поверхностей нагрева парогенераторов”. Oli 1963-66 Tallinna Vineeri- ja Mööblivabrikus v-ins, 1966–68 TPI soojusenerg lab-i n-teadur, 1972–75 v-teadur, 1975–79 soojusenerg kat-i v-õpetaja, 1979–84 dots, 1984–1992 v-teadur, 1992–2006 TTÜ soojustehnika inst-i v-teadur, 2006–08 ins. – Uurimisvaldkonnad: konvektiivne soojusülekanne, väikekatelde täiustamine, turba ja biokütuste põletamise tehnol, energiaressursside säästlik kasutamine ja protsesside täiustamine põletusseadmetes. Osales tükkturba- ja puiduhakkepõleti ning mehhaniseeritud punkerlao väljatöötamises. Üle 50 teadustr-e, 2 autorit. (kaasautor).

T: О конвективной теплоотдаче продольнообтекаемой ширмы (kaasautor I. Mikk). // TPI Toim. 339 (1973); Исследование конвективной теплоотдачи плавниковых поверхностей нагрева (kaasautorid V. Martšenkov, J. Gurejev). // TPI Toim. 501 (1981); Katelseadmed. Tln, 1991; Õhu reguleerimisest biokütuste restpõletamisel (kaasautorid T. Tiikmaa, V. Borovikov). // Taastuvate energiaallikate uurimine ja kasutamine. Trt, 2002; Soojusülekanne, heitmed ja põlemistehnilised parameetrid biokütusekateldes (kaasautor). // Taastuvate energiaallikate uurimine ja kasutamine. Trt, 2006; Biokütuste ja tuuleenergia alastest uuringutest Tallinna Tehnikaülikoolis (kaasautor). // Teadusmõte Eestis. Tehnikateadused. Tln, 2007.

B: <https://www.etis.ee>.

VESKI, Asta-Vilma (30. V 1911 Tallinn – 11. II 1999 Tartu), keeleteadlane ja pedagoog; Johannes-Voldemar V. t. Lõpetas 1933 Tartu Linna Tütarlastegümni-i, 1940 TÜ filos-tsk-a, 1941 TÜ ped inst-i eesti k-e osk-a, filol-knd (1956, TÜ), vk “J. V. Veski eesti kirjakeele oskussõnavara arendajana”. Oli 1941–42 Tartus kirjastuse kaastööline, 1942–47 Tartu ÕS-i eesti k-e ja kirj õpetaja, ühtlasi 1943–44 ka Tartu Kodumaj-kooli õpetaja, 1947–56 Tartu ÕI õppejõud, 1956–60 Tartu Ped Kooli õpetaja, 1960–67 TÜ eesti k-e kat-i õpetaja, 1967–91 v-õpetaja. Õpetanud tänapäeva ja praktilist eesti k-t;

koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: J. V. Veske k-lepärand, eesti kirjak-e ajalugu, eesti k-e grammatika ja sõnavara, tänapäeva kirjak-l (uurimused osalt käsikirjas). Kogumiku *Keele modelleerimise probleeme* (1966) toim-id, TÜ soome-ugri k-te kat-i ja eesti k-e kat-i 1947–1969 ilmunud tööde bibliogr (1970) koost-id. Asutas 1995 J. V. Veski nim. stipendiumi, mida antakse kord a-s ühele eesti k-t põhiainena õppivale üliõpilasele. ES liige. 22 teadustr-t.

T: J. V. Veski eesti keele sõnavara arendajana. // ES ar 4 (1959); J. V. Veski ajakirjanduslik tegevus. // Nonaginta. Tln, 1963; Eesti keele grammatika II. Kolmas vihik. Määrsõna. Trt, 1970, ²1982; Erialasõnastikke XX sajandi I poolel. // ES ar 28 (1984); Murdesõnade kasutamine oskussõnadena 20. sajandi I poolel. // ES ar 30 (1986); Ainetevahelistest suhetest eesti terminoloogias. // ES ar 32 (1988); J. V. Veski pedagoogiline tegevus. // ES ar 34 (1988).

B: AAUT III, 148; TÜ BL I, 255; II, 208; ES ar 1986. Tln, 1988, 135–137; KK (2001) 8, 598–599; 1000 tartlast, 481.

VESKI (a-ni 1955 **Arumeel**), **Ellen** (16. II 1935, Kurna v, Harjumaa), majandusteadlane; talupidaja t, Rein V. abikaasa, Siim V. ema. Lõpetas 1953 Tallinna Arve-plaaninduse Tehnikumi, 1958 TPI maj-tsk-a, maj-knd (1966, ENSV TA), vk “Hoonete soojamajanduse optimumlahendus”. Oli 1958–60 Eesti Põllum-projekti ökonomist, 1960–66 MI n-teadur, 1966–89 v-teadur, 1989–91 sektorijuh kt, 1991–94 j-teadur-grupijuht, 1994–98 v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: ehituse areng ja regionaalplaneerimine ning mikro- ja makroökon, investesteeringud, makromaj. Välja töötanud reeglid hoone välispiirete ja soojatrassi torujuhtmete maj-lt optimaalse soojapidavuse määramiseks Eestis, osalenud ehituse perspektiivse arengu ja territoriaalplaneerimise meetodiliste aluste loomisel. EV rkl preemia (1994, koll-s). Üle 50 teadustr-e, sh 1 monogr.

T: Matemaatilise statistika meetodite kasutamisest hoonete soojamajanduse optimeerimisel. // ENSV TA Toim. Ühiskonnat. 15 (1966) 2; Оптимальное решение вопросов теплового хозяйства зданий. Tln, 1968; О прогнозировании фондоемкости строительства. // Проблемы прогнозирования коэффициентов расхода ресурсов в строительстве. Tln, 1973; Tööjõurendi mõistest ja kasutamisest majandusarvutustes. //

Eesti NSV TA Toim. Ühiskonnat. 25 (1976) 3; Ehitus // Tallinna arengu probleeme. Tln, 1978; Ehituse juhtimisest ja territoriaalplaneerimisest. // Eesti NSV rahvamajanduse arendamise aktuaalseid probleeme X viisaastakul. Tln, 1979; Ehituskompleksi arengust Eesti NSV-s aastail 1940–1990. Tln, 1990; Construction. // Estonia and Finland. A Retrospective Socioeconomic Comparison. Helsinki, 1993; Energy saving programme and restructuring of energy management (kaasautor K. Tenno). // Transforming the Estonian Economy. Tln, 1995; Construction and construction services. // Estonian Economy and European Integration. Helsinki, 1997.

B: EE 14, 599–600; EMaBL, 574–575.

VESKI (a-ni 1950 **Keiss**), **Esta** (28. III 1924 Tartu), bioloog-botaanik; kellassepa t, Vello V. abikaasa, Tiiu Kulli ema. Lõpetas 1943 Tartu II Gümni-i, õppis 1943–44 Tartu Kõrgemas Kodumaj-koolis, lõpetas 1949 TÜ biol osk-a, biol-knd (1967, ENSV TA), vk “Hüdrokultuur ja selle kasutamise tulemusi katmikala rooside ja nelkide kasvatamisel”. Oli 1946–48 TÜ taimesüstemaatika ja geobot kat-i laborant, 1948–51 Tartu 3. kk-i õpetaja, 1951–55 EPA bot, taimefüsiol ja fütopatol kat-i asst, 1956–57 v-õpetaja, 1957–61 EBI v-aednik ja n-teadur, 1961–67 Tallinna Bot-aia teadur, 1967–80 v-teadur. – Uurimisvaldkond: lillede mullata kasvatamine. Välja selgitanud sobivad substraadid ja toitelahuste koostised ning toiteainete tarbimise dünaamika nelkidele ja roosidele vegetatsiooniperioodil. NSVL Rahvamaj Saavutuste Näituse hõbe- (1964) ja pronksmedal (1975). 34 teadustr-t.

T: Kõögivilja ja lillede kasvatamine toitelahustel. Tln, 1964; Nelkide ja rooside hüdrokultuuris kasvatamise tulemusi. Tln, 1965; Aretusnelgi mineraalne toitumine. Tln, 1973; Lillede kasvatamine mullata. Tln, 1975.

B: EE 14, 600; EPA BL I, 54; EABL, 148.

VESKI, Johannes Voldemar (27. VI 1873 Kudina v, Tartumaa – 28. III 1968 Tartu), keeleteadlane; talupidaja p, Asta-Vilma V. isa. Õppis 1887–94 Tartus H. Treffneri Eragümni-s (küpsuseksamid sooritas 1896 Narvas), 1896–99 TÜ-s algul usuteadust, siis loodusteadusi, huvituses ka k-eteadusest. ENSV TA akadeemik (1946). Oli 1896–1900 ja 1919–29 H. Treffneri Eragümni-i õpetaja, 1900–01 Harkovis koduõpetaja, 1901–14

Tallinnas ajakirj-tööl (sh 1901–05 ajalehe *Teataja* toim sekr, 1908–11 ajakirja *Eesti Kodu* tegevtoim, 1908–14 *Päevalehe* toim-s), ühtlasi 1906–07 G. Narusbecki kaub-kooli eesti k-e ja ajaloo õpetaja, 1914–22 Tartus EKS-i tead sekr, 1919–44 TÜ eesti k-e lektor, 1944–46 dots, a-st 1947 prof, 1946–56 ka eesti k-e kat-i juh, ühtlasi 1947–52 KKI sõnarmt-te ja õigekeelsussektori juh. – Eesti kirjak-e arendamise k-ekorraldusliku suuna rajaja ja eesti k-eteaduses tänini toimiva k-ekorralduse kui omaette tegevusvaldkonna ideoloogiline alusepanija. K-ekonv-de algataja (1908–11), teenekas kirjak-e normija ja ühtlustaja, oskussõnavara looja. Rikastanud eesti k-t paljude uute sõnadega (*ajastu, keevitama, läbima, märkmed, võistkond, üllas* jm), kasutanud selleks murdeist pärit tüvesid (*kulles, nugiline, song, sõltuma*), arhaisme (*lõiv, kõnnumaa*), laene sugulask-test (*nulg, väli*), tõlkelaene (*hulktahukas, taandareng*), liidetega *-is, -mu, -nd, -ur* jm tuletisi (*juhis, elamu, omand, kahjur*) ja liitsõnu (*karusnahk, koresööt, verevalum*). V. kaastegevusel valmis üle 30 oskussõnastiku (üle 150 000 termini), sh *Kogu eestikeelseid arstiteaduslisi oskussõnu* (1924), *Botaanika oskussõnastik* (1929), *Õigusteaduse oskussõnastik* (1934) jm. *Eesti keele õigekirjutuse-sõnaraamatu* (1918) koost-id, koostas ja toimetas 1925–37 ilmunud *Eesti õigekeelsuse sõnaraamatu I–III* (sisaldab u 130 000 märksõna), osales *Suure õigekeelsus-sõnaraamatu* esimeste vihkude (1948, 1951) ja *Vene-eesti sõnaraamatu* (1940–47, ²1975) koostamises. Ajakirjade *Eesti Kirjandus* (1915–34) ja *Eesti Keel* peatoim (1936–40), samuti mitme seeriaväljaande ja suurteose keeleline toim (*Eesti entsüklopeedia*, E. Vilde *Kogutud teosed*, koolikäsirmt-te sari *Keel ja Kirjandus*, *Suur Piibel*, koguteos *Eesti. Maateaduslik, majanduslik ja ajalooline kirjeldus* jm). Avaldanud k-ealaseid art-id, muusikaretsensioone, mälestusi kultuuritegelastest, tõlkinud aimekirj-st. Koost. ka kk-i eesti k-e õpikuid, osalenud õppekavade koostamisel. Võttis eksperdina osa enam kui 40 terminol-komisjoni tööst. Eestimaa Rahvahariduse Seltsi juhatus liige (a-st 1906), EKS ja Akad Emakeele Seltsi liige ja auliige (1932), ES liige (1946–68 esimees). TÜ audr (1933), ENSV tnl teadlane (1945). Valgetähe III kl teenetemärk (1938), Tööpunalipu orden (1963). Tema nime kannab TÜ peahoone auditorium 139, kuhu 1973 paigutati V. portreeskulptuur.

T: Eesti kirjakeele reeglid. Tln, 1912; Lauseõpetus. Trt, 1937; Eesti piiblitõlke leksikaalseist erinevustest. Trt, 1940; Arenemise sihtjooni eesti kirjakeele foneetikas ja morfoloogias. // ENSV TA Toim. 4 (1955) 2; Mälestuste raamat. Tln, 1974.

B: EBL, 568–570; EBL TK, 368–369; EAT, 379; EE 14, 600; EKirBL, 440–442; TÜ BL I, 255; Johannes Voldemar Veski keelelisi töid. Tln, 1958; *Nonaginta*. Johannes Voldemar Veski 90. sünnipäevaks 27. juunil 1963. Tln, 1963; Centum. Tln, 1974; 1000 tartlast, 480–481.

VESKI, Peep (10. I 1950 Kohtla-Nõmme, Virumaa), farmaatsiateadlane; töölise p. Lõpetas 1968 Kohtla-Järve 1. kk-i, õppis 1968–70 TÜ arstitsk-s farm-t, lõpetas 1975 Budapestis Semmelweisi-nim Med-ük-i farm alal, 1980 samas asp-i, biol-knd (1980, Ungari TA), vk “Kannabinoidok elöfordulása és megoszlása a kenderfajtákban” (Kannabinoidide esinemine ja jaotumine kanepi liikides), farm-dr (1994, Helsingi Ük), vk “Use of hard gelatin capsules and sodium alginates in peroral prolonged-release formulations”. Hispaania Kuningliku Farm-akad korr-liige (2003). Oli 1977–80 Semmelweisi-nim Ük-i õppejõud, 1980–81 TÜ farm inst-i asst, 1981–86 v-õpetaja, 1986-98 dots, 1998– ravimite tehnol ja biofarm prof ning inst-i juh, ühtlasi 1998–2002 arstitsk-a prodekaan. 1990, 1992 ja 1993 oli (lühemat aega) ka Helsingi Ük-i farm kat-i külalisteadur. – Uurimisvaldkond: tahkete raviainete füsikokeem omadused ja nende muutumine tehnol-te protsesside käigus ning mõju ravimpreparaatide biofarmatseutilisele kvaliteedile. Uurinud kanepi erinevate liikide ning sortide kannabinoidide sisaldust, nende biosünteesi, välja töötanud kannabinoidide identifitseerimise ja sisalduse määramise meetodeid. Tegelenud ka biofarm ja farmakokineetika alaste uuringutega (peroraalselt manustatavate tahkete ravimpreparaatide toimekestvuse modifitseerimine, bioadhesiivsete ja koolonspetsiifiliste ravimpreparaatide disainimine, kronobiofarmatseutilised uuringud). Töötanud välja kõvakapslite koostisi ja valmistamise tehnol kodumaise ravimitööstuse jaoks. Tegelenud ka farm õpetamise ajaloo ja farm-terminol-ga. Eur. Farmakopöa G 12 (*Galenical Products*) ekspertide grupi ja PHP (*Pharmaceutical preparation*) töögrupi liige, Eur. Raviameti (EMA) ekspert. Sotsiaalmin-i farm-terminol komisjoni liige (1999–). Ajakirjade *Ars Pharmaceutica* ja *Euro Pharma Faculties News* toim-koll-i liige. Eesti Akad Farm Seltsi liige ja juhatuse esimees (2006–). Osaleb mitme rahvusv farm-org-i (*Int. Pharm. Federation, Eur. Federation of Pharm. Sci., Eur. Assoc. of Faculties of Pharmacy* jt) töös. Ungari Farm-seltsi auliige (2006). Ungari noorte teadlaste preemia (1976), Eesti Apteekrite Liidu

teaduspreemia (1995). TÜ arstitsk-a medal (2003), Compluntense Ük-i (Madrid) medal (2006), Eur. Farm-tööstuse Assots-de Föder-i auhind (2008), Eesti Akad Farm Seltsi tunnustus (2009), TÜ väike medal (2010). 100 teadustr-t.

T: Morphological comparison of local hemp varieties (kaasautorid G. Verzarpetri, S. Meszaros). // *Acta Agron. Acad. Sci. Hungaricae* 30 (1981) 3–4; Design and use of equipment for simulation of plug formation in hard gelatin capsule filling machines (kaasautor M. Marvola). // *Acta Pharm. Fennica* 100 (1991); Cannabinoid content of foreign and domestic fibre hemp cultivated in Hungary (kaasautor). // *Acta Agron. Hungarica* 44 (1996) 2; Biopharmaceutical evaluation of time-controlled press-coated tablets containing polymers to adjust drug release (kaasautor). // *Eur. J. Metabolism and Pharmacokinetics* 23 (1998) 2; Stability and *in vitro* metabolism of dipeptide model prodrugs with affinity for the oligopeptide transporter (kaasautor). // *Eur. J. Pharm. Sci.* 11 (2000) 1; The teaching of pharmacy at the Tartu University through the centuries (kaasautorid A. Raal, T. Hinrikus). // *Pharm. Education* 2 (2002) 2; Qualitative in-situ analysis of multiple solid-state forms using spectroscopy and partial least squares discriminant modelling (kaasautor). // *J. Pharm. Sci.* 96 (2007) 7; Comparative evaluation of quality of doxycycline formulations registered in Estonia to those registered in the Russian Federation (kaasautor). // *Drug Development Res.* 69 (2008) 2; Building quality into coating process (kaasautor). // *Pharmac. Development and Technol.* 15 (2010) 1; Effective modification of particle surface properties using ultrasonic water mist (kaasautor). // *AAPS PharmSciTech* 10 (2010) 1.

B: EE 14, 600; TÜ BL II, 208–209; TÜA 1982–2007, 9, 24, 199, 202–204, 209, 210, 213, 214.

VESKI, Rein (14. X 1933 Nehatu v, Harjumaa), tehnikateadlane, geokeemik; talupidaja p, Ellen V. abikaasa, Siim V. isa. Lõpetas 1952 Tallinna 2. kk-i, 1957 TPI kütuste keemia erialal, 1969 KI-s kaugõppeasp-i, tehnikaknd (1969, ENSV TA), vk “Разработка технологии химической переработки керогена кукурсита на насыщенные дикарбоновые кислоты и стимуляторов роста растений”. Täiendas end 1973, 1976, 1978 ja 1989 Bulgaarias. Oli 1957–59 ehitusmaterjalide tehase “Männiku” vahetusmeister, 1959–62 KI n-teadur, 1962–70 peains, 1970–94 v-teadur, 1993–

Turbateabe OÜ (asutaja- ja) juhatus liige, 1994– esimees, 2002–05 ka TTÜ põlevkivi inst-i v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: põlevkivi jt tahkekütuste keemia ja keem tehnol, org geochemia, põlevloodusvarade genes, klassifikatsioon, porsumine ja metamorfism, biosfääriõpetus. Taimekasvustimulaatorite, ilmastikukindla ruberoidi loojaid. Osales põlevkivi org-se aine keem töötlemise tehnol aluste väljatöötamisel (1959–61) ja katsetehhi rajamisel ning käikulaskmisel Eestis (1961–64). Oli Eesti ja Bulgaaria Krasava leiukoha põlevkivi ning Siberi Budagovo leiukoha sapropeliidi org-st ainest dikarboksüülhapete ja taimekasvustimulaatorite tootmise tehnol aluste väljatöötamisel katsetööde tead juhendaja, osales hapete ja kasvustimulaatori riiklike katsetööde organiseerimisel ja tulemuste üldistamisel (1964–90), taastuvkütuste ja põlevkivi koosvedeldamise katsetel (2001–05), 1990 Ülel Geol-luure TUI (VNIGRI) kutsel humiinainete spetsialistina Bolšezemelnaja tundra (Neenetsi rahvusringkond) nafta- ja gaasileiukohtade leviku seaduspärasuste uurimisel. Ajakirjade *Eesti Turvas* (1993–2001), *Keskkonnatehnika* (2003) ning *Eesti Põlevloodusvarad ja -jätmed* peatoim (2002–). NSVL Põllum Akad bioaktiivsete huumuspreparaatide tootmise ja põllum-s evitamise tead-metoodilise nõuk liige (1990–91), Ülel D. I. Mendelejevi nim Keemia Seltsi liige (1959–91), Eesti Keemia Seltsi (1991–97) ja Eesti Biokütusteühingu asutajaliige (1998, juhatus liige 2003–05), Eesti Turbaliidu (1993–), Maj- ja Kommunikatsioonimin-i taastuvennergia nõuk (2002), Am. Keemia Seltsi (2005) jmt org-de liige. Ülel. D. I. Mendelejevi nim. Keemia Seltsi diplom (1986), VI rahvusv messi ENEREX konkursi diplom ja rändkarikas (2002). Üle 500 teadustr-e, sh 2 monogr, üle 200 aimeart-i; 5 autorit, 3 patenti.)

T: Põlevkivi keemiline töötlemine (kaasautor A. Fomina) // ENSV TA aastail 1965–1972. Tln, 1973; n-Alkanes, monocarboxylic and α,ω -dicarboxylic acids in the extract of Mandra oil shale (kaasautor). // Comptes rendus de l'Academie bulgare des Sci. 32 (1979) 4; Химическая переработка керогена сланца-кукерсита на диметилловые эфиры дикарбоновых кислот и сланцевое ростовое вещество (kaasautorid A. Fomina, A Männik). Tln, 1984;. Thermal analysis of sapropelic acids from Holocene and interglacial lake deposits (kaasautorid H. Taal, V. Palu). // Thermochim. Acta 93 (1985); Chemical investigation of Estonian peat (kaasautor M. Orru). // Suo. Mires and Peat. 45 (1994) 4/5; Scanning electron microscopy of *GLOEOCAPSOMORPHA* as produced

from kerogen oxidation (kaasautor A. Kõrts). // Oil Shale 11 (1994) 4; О некоторых путях дальнейшего развития учения о почвах. // Почвоведение (1985) 3; Eesti turbaajakirjandus 1993–2007. // Viisteist aastat Eesti Turbaliitu. Trt, 2007; Evaluation of oil potential and pyrolysis kinetics of renewable fuel and shale samples by Rock-Eval analyzer (kaasautorid I. Johannes, K. Kruusement). // [J. Anal. Appl. Pyrolysis](#) 79 (2007) 1–2; Kallæuærø. Lillæueæ. Pasies 1241–2006. Külalood (kaasautor, peatoim ja projektijuht). Tln, 2008.

B: EE 14, 600; KI teaduskaader 1947–1972, 21; Eesti Turvas. (1998) 3/4, 61; Viisteist aastat Eesti Turbaliitu. Trt, 2007, (79–88); Kallæuærø. Lillæueæ. Pasies 1241–2006, Külalood. Tln, 2008, 228.

VESKI, Siim (13. II 1964 Tallinn), geoloog; Ellen ja Rein V. p. Lõpetas 1982 Tallinna 44. kk-i, 1989 TÜ geol osk-a, filos-litsentsiaat (1992, Uppsala Ük), 1991–98 Uppsala Ük-i doktorant, Ph.D. kvaternaargeol alal (1998, Uppsala Ük), vk “Vegetation history, human impact and palaeogeography of West Estonia. Pollen analytical studies of lake and bog sediments”. Oli 1989–96 GI n-teadur, 1996 teadur, 1997–99 TTÜ GI teadur, 1999– v-teadur, 1999–2000 ka järeldr. –Uurimisvaldkonnad: kvaternaargeol, õietolmuanalüüs, pärast- ja hilisjäaaegsetes soo- ja järvesetetes talletunud keskkonnatingimuste ja kliima muutused ning nende modelleerimise võimalused (bio-, krono- ja litostratigr), Läänemere rannajoone muutused Eesti kerkival rannikul, meteoriitika, geosündmused, inimõju loodusele. Osales 1991–95 rahvusv kursuses *Enviromental History of the Baltic Region* ning 1994 Moskva, Stockholmi, Kieli ja Uppsala ük-ide ühiseksped-l, mis otsis Novgorodi ja Smolenski ümbrusest viikingite jälgi. A-st 2001 kvaternaargeol-te sihtfinantseeritavate teemade juht. K. E. v. Baeri preemia (2000). 50 teadustr-t.

T: Eesti elustiku mitmekesisuse muutused pärast jääaega (kaasautorid T. Kukk, L. Lõugas). // Kaasaegse ökoloogia probleemid. Trt, 2000; Ecological catastrophe in connection with the impact of the Kaali Meteorite about 800–400 BC on the island Saaremaa, Estonia (kaasautor). // *Meteoritics & Planetary Sci.* 36 (2001) 10; The cold event 8200 years ago recorded in annually laminated lake sediments in Eastern Europe (kaasautorid H. Seppä, A. Ojala). // *Geol.* 32 (2004) 8; Eelajalooline inimene ja pool-

looduslikud taimekooslused Eestis – pilk minevikku õietolmu meetodil (kaasautor A. Poska). // LUS ar 82 (2004); Integrated palaeoecological and historical data in the service of fine-resolution land use and ecological change assessment during the last 1000 years in Rõuge, Southern Estonia (kaasautorid K. Koppel, A. Poska). // J. Biogeogr. 32 (2005) 8; Last nine-thousand years of temperature variability in Northern Europe (kaasautor). // Climate of the Past 5 (2009).

B: EE 14, 600; EGBT, 132.

VESKI, Vello (5. II 1912 Mäetaguse v, Virumaa – 4. VIII 1977 Tallinn), aiandusteadlane; talupidaja p, Esta V. abikaasa, Tiiu Kulli isa. Lõpetas 1936 Vahi aiandus-mesinduskooli, 1941 Tallinna Õhtugümni-i, 1946 TÜ põllum-tsk-a, biol-knd (1955, TÜ), vk “Kultuurrooside efektiivsemaid paljundamisviise ja Eesti NSV-s levinud kibuvitsaliikide kasutamise võimalusi roosialustena”. Töötas 1929–32 Tallinnas tiseritöökojas, 1932–34 juhutöödel, oli 1936–39 Loodushoiu ja Turismi Inst-i aiandusoskustööline, 1939–40 Pärnumaal “Liivia” lastekodu aednik, 1940 Tartu Maaval aianduskonsulent, 1940–41 Vasula Kodumaj-kooli ja 1941–42 Tallinna Linna Heakorraldusosk-a rmtupidaja, 1947–49 ENSV TA BioI Inst-i n-teadur, 1949–57 TÜ bot-aia tehnik-botaanik ja v-teadur, 1957–61 EBI dekoratiivaianduse sektori juh, 1961–77 Tallinna Bot-aia maastikuarhit-i ja haljastamise sektori juh. – Uurimisvaldkond: roosid, nende anatoomilis-morfoloogilised omadused. Andnud roosiliikide botaanilise karakteristika, välja selgitanud rooside pookealusteks sobivaimad kibuvitsaliigid. Kaardistanud Eesti roosõieliste perekonna liikide leviku. Aretanud mitu roosisorti, kolme sordi (Eesti oludes talve- ja haiguskindlad, rikkalikult õitsevad ning haljastamiseks sobivad ‘Tibiroos’, ‘Tiiu’ ja ‘Koit’) eest saanud autorit-e. Tallinna Bot-aia rosaariumi rajajaid (1964). LUS-i liige. NSVL Rahvamaj Saavutuste näituse pronksmedal (1957, 1960). U 70 teadustr-t, 3 autorit.

T: Toapalmid. Tln, 1956; Ilupuud ja põõsad (kaasautor A. Niine). Tln, 1961; Roosid. Tln, 1972.

B: EE 14, 600; ZBI 1947–1997, 84; EABL, 148.

VESKIMÄE, Helgi (25. XII 1937 Rakvere), tehnikateadlane, keemik-tehnoloog; töölise t. Lõpetas 1956 Tallinna 21. kk-i, 1961 TPI keemiatsk-a anorg-te ainete tehnol erialal, tehnikaknd (1979, Valgevene Tehnol Inst, Minsk,), vk “Исследование обжига и кислотной переработки обожженных фосфоритов”. Oli 1961–65 TPI keemiatööstuse protsesside ja aparaatide kat-i v-laborant, 1965–79 mineraalväetiste ja –söötade problemlabori n-teadur ja v-ins, 1979–94 v-teadur, 1995–2000 alus- ja rakenduskeemia inst-i ning keemiatehnika inst-i ühise uurimisgrupi (a-st 2004 anorg materjalide teaduslabor) ins, 2000–05 teadur, 2006–08 lepinguline teadustöötaja. – Uurimisvaldkonnad: fosforiidide koostis ja omadused, fosforiidide termiline rikastamine keevkihis, soojuselektrijaamade heitgaaside puhastamine süsinik-ja vääveldioksiidist põlevkivituhaga, tuhaväljade heitvete karboniseerimine. Osales oobulusfosforiidide fosforväetisteks ja söödafosfaatideks töötlemise tead-tehniliste aluste väljatöötamises. ENSV rkl preemia (1975, koll-s). U 30 teadustr-t, 3 autorit.

T: Исследование процесса обжига фосфоритов бассейна Каратау (kaasautorid M. Veiderma, R. Kuusik). // Хим. промышленность (1974) 4; Термохимическое обезмаггнивание природных фосфоритов (kaasautorid M. Veiderma, R. Kuusik). // Хим. промышленность (1975) 11; Carbon dioxide binding in the heterogeneous systems formed by combustion of oil shale. Carbon dioxide binding at oil shale ash deposits (kaasautor). // Oil Shale 18 (2001) 2; Carbon dioxide binding in the heterogeneous systems formed by combustion of oil shale. Transformations in the system suspension of ash-flue gases (kaasautorid R. Kuusik, M. Uibu). // Oil Shale 19 (2002) 3; Seasonal binding of atmospheric CO₂ by oil shale ash (kaasautorid M. Uibu, R. Kuusik). // Oil Shale 25 (2008) 2.

B: TPI 1936–1986, 461–462, 507.

VESKIMÄGI (a-ni 1935 **Viinberg**), **Enn** (18. IX 1932 Küti v, Virumaa – 12. VIII 1998 Tallinn), keeleteadlane; talupidaja p. Lõpetas 1951 Rakvere ÕS-i, 1954 Uljanovskis sõjakooli, 1969 kaugõppes TÜ vene filol alal, 1992 KKI-s eksternina magistrantuuri, filol-mag sõjandusterminol alal (1993, TÜ), vk “Vene-eesti sõnaraamatute osa eesti sõjandusterminoloogia kujunemises ja arenemises”. Teenis a-ni 1978 Nõuk armees (Eestis), oli 1978–91 KKI keelekontaktide sektori n- ja v-teadur, töötas a-st 1991

Kaitseväe Peastaabis ning seejärel oli Riigi Keeleameti k-einspektor. Luges mitu a-t Riigikaitse Akad-s sõjandusterminol kursust. – Uurimusi pms eesti sõjandussõnavarast. Eesti sõjandusterminol loojaid ja süstematiseerijaid eesmärgiga arendada eesti sõjanduse oskusk-lt kui kirjak-le osa. Osales enam kui 10 sõjandussõnastiku ja sõnarmt-u koostamises ning toimetamises. Oli 1986 ilmunud vene-eesti sõjandussõnarmt-u põhiautor, rmt-s on esmakordselt püütud luua eesti sõjandusterminol ühtset süsteemi. Osales koostaja, toimetaja ja kaasautorina vene-eesti sõnarmt-u jm sõnastike-sõnaraamatute koostamises, oli ka *Eesti kirjakeele seletussõnaraamatu* esimese viie vihiku toim-id. ENE, EE ja ENEKE-se kaasautor. Tõlkinud sõjateemalisi, ped-alaseid jm artikleid ning rmt-id vene k-st eesti k-de ja vastupidi. Populariseerinud sõjandusterminite tõlkimist ja kasutamist massiteabevahendeis. ENSV TA vene k-e alaste uuringute vabar koordineerimisnõuk sekr (1978–91), Riigi Keeleameti j.a. eesti sõjandusterminol komisjoni teadussekr (a-st 1991). ES liige (1982). Üle 20 teadustr-e, aimeart-id ja tõlked.

T: Vene-eesti sõjanduse sõnaraamat (kaasautor H. Ernits). Tln, 1986; Sada aastat eesti sõjanduse sõnaraamatuid. // KK (1990) 12; Riigikaitse õpetus. Tln, 1991; Eesti sõjandusterminoloogia ja tänapäev // Sõdur (1993) 3; Eesti-vene ja vene-eesti sõjanduse sõnastik. Tln, 1995; Vene-eesti ja eesti-vene taskusõnastik. Tln, 1995, ⁵2004; Valimik sõjandustermineid (toim). Tln, 1998; Väike eesti-inglise-prantsuse-rootsi-saksa-soome-vene sõjanduse sõnastik (koost, toim). Tln, 2001.

B: *R. Kull*. Enn Veskimäge mälestades (18. IX 1932 – 12. VIII 1998). // KK (1998) 9, 718–719.

VESKIMÄGI (a-ni 1939 **Mühlberg**), **Kaljo-Olev** (15. VII 1930 Oulu, Soome), raamatukoguteadlane; töölise p. Lõpetas 1949 Tallinna 1. kk-i, 1953 Leningradi Rkl Raamatukogunduse Inst-i, 1960 samas asp-i, ped-knd (1964, TÜ), vk “Eesti raamatukogude arengulugu XIX sajandi algusest 1917. aastani”. Oli 1953–56 Kultuurimin-i Kultuurhariduslike Asutuste Val-e rmtkogude osk-a inspektor, 1956–57 F. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Rkl Rmtk-u metoodikakab-i juh, 1960–61 ENSV TA Presiidiumi j.a. tead tegevuse koordineerimise nõuk n-teadur, 1961–65 TÜ eesti kirj ja rahvaluule kat-i v-õpetaja, 1965–71 TPedI rmtkogunduse ja bibliigr kat-i v-õpetaja, 1971–93 dots, 1993–97 rmtkogunduse õt-i dots, seejärel vabakutseline literaat, a-st 2008 TLÜ

emeriitdots. – Uurimisvaldkonnad: kataloogimine, raamatu ja raamatukogu sotsiol, eesti kultuuri ja raamatukogude ajalugu, tsensuur ENSV-s, ENSV ajalugu. *Eesti raamatukogude ajaloo bibliograafia kuni 1917. I, II* (1984, 1985) ja *Eesti raamatukogude arengukontseptsiooni* (1990) koost. Osa võtnud msg rmtkogunduse ja infotöö komisjonide tööst. S-Keskuse liige (2001–). F. Puksoo auhind (1997). Valgetähe IV kl teenetemärk (2001); IRL Rahvuskultuuri Ühenduse aastapreemia (2007). 65 teadustr-t, sh 11 rm-t; aimetr-id.

T: Kataloogimisreeglid rahvaraamatukogudele. Tln, 1960; Lühiülevaade raamatukogude ajaloost Eestis XIII saj. – 1917. Tln, 1983; Eesti raamatukogude ajaloo bibliograafia kuni 1917. 1–2. Tln 1984, 1985; Nõukogude unelaadne elu: tsensuur Eesti NSV-s ja tema peremehed. Tln, 1996; Hando Runnel partei- ja tsensuuripaberites, // Läbi äreva vere. Trt, 1999; Kahte kappi on ühhetassa majas tarvis: leivakappi ja ramatokappi. Eesti raamatukogude ajalugu. Tln, 2000; Keelamise viljad. // Raamatu osa Eesti arengus. Trt, 2001; Kuidas valitseti Eesti NSV-d: Eestimaa Kommunistliku Partei keskkomitee büroo 162 etteastumist 1944–1956 vahemängude ja sissejuhatusega. Tln, 2005; Tallinna Keskkraamatukogu 1907–2007 (kaasautor). Tln, 2007.

B: TÜ BL I, 505; Raamatukogu (1980, aug), 32–34; KK (2001) 5, 362.

VESMAN, Elmar (27. X 1932 Tartu), füüsik; töölise p. Lõpetas 1951 Tartu 1. kk-i, 1958 TÜ füüsikaosk-a, 1965 FAI-s asp-i, füüsika-mat-knd (1968, TÜ), vk “Некоторые мезомолекулярные процессы в дейтерии”. Stažeeris 1965–67 korduvalt Dubnas Tuumauurimuste Ühisinst-s. Oli 1958 TÜ Maa tehiskaaslaste vaatlusjaama asejuh, 1959–61 TÜ arvutuskeskuse v-ins, 1961–62 ja 1965–70 FAI (a-st 1973 FI) n-teadur, 1970–75, 1983–88 ja 1990–97 v-teadur, 1975–83 arvutusmat sektori juh, 1988–90 j-teadur, 1998–2008 ins-konsultant. Luges (1970–74) TÜ-s tuuma- ja elementaarosakeste teooria, termodünaamika ja stat füüsika kursusi. – Uurimisvaldkond: pms elementaarosakeste füüsika (mesomolekulaarsed protsessid, mittelineaarne nõrga vastastikmõju teooria) ja FI ajalugu. Andnud olulise panuse raske vesiniku keskkonnas moodustuvate müümolekulide tekke teoriasse. Põhjendas teor-lt deuteeriumi müümol-de tekkekiiruse resonatssõltuvuse temperatuurist (V-i mehhanism), deuteeriumi müümol-de

resonantstekke seaduspärasuse avastajaid (avastus registreeriti 1988). Töid ka teor füüsika mat-te probleemide ja gravitatsioonilainete detekteerimise kohta. EFS asutajaliige (1989). EV teaduspreemia (1991). 19 teadustr-t, 1 autorit (kaasautor), palju aimeart-id.

T: Об одном возможном механизме образования мезомолекулярного иона ($dd\mu$)⁺. // Пизьма в ЖЭТФ 5 (1967) 4; К образованию молекулы мезодейтерия. // ENSV TA Toim. Füüsika. Mat. 18 (1969) 4; Asymptotic expansions and nonlinear field theories: the uniqueness problem. // Preprint FAI-24, Trt, 1973; Существенно нелинейные лагранжианы, асимптотические ряды и проблема единственности. // Preprint FI-35, Trt, 1975; Müü-katalüüs. // Universumi mikromaailm. Tln, 2003.

B: EE 14, 601; TÜ BL I, 287; 1000 tartlast, 481, Horisont (1988) 3.

VESTER, Edgar (21. XI 1900 Haaslava v, Tartumaa – 1. X 1978 Picton, Austraalia), metsateadlane; metsavahi p. Lõpetas 1919 Tartu Reaalkommertsgümni-i, õppis 1919 TÜ mat-loodustk-s, 1920–27 põllum-tsk-a metsaosk-s (diplomi sai 1930). Oli Vabadussõjas, 1920–23 Metsade Peaval-e metsakorraldusosk-a v-kantseleiametnik, 1923–24 n- ja 1924–27 v-maamõõtja, 1925–26 taksaator (Tartumaal), 1926–27 metsamaj-osk-a juh abi kt ja Riigimetsade Val-e sekr, 1927–28 Riigikontrolli tsiviilosk-a metsajsk-a n- ja 1928–29 v-revident, 1929–31 AS *Silva* metsarevident ja panga AS *G. Scheel ja Co* ametnik, 1931–32 Sagadi katsemetskonna abimetsaülem, 1932–35 Kolga metstkonna revidentmetsaülem, 1935–37 Eesti Metsaühingute Liidu teadussekr, 1937–39 Riigimetsade Val-e (a-st 1938 talitus) metsainspektor, 1939–40 metsakasv-osk-a juh, 1940–41 Kommunaalmaj RK ametnik, 1941–44 Riigimetsade Val-e (a-st 1943 Metsade Keskväl) puidukasutusosk-a juh. Põgenes 1944 Saksamaale, kust läks 1949 Austraaliasse. Oli seal a-ni 1951 eramaamõõtja ja riigimetsades praaker, 1951–65 Uus-Lõuna-Wales'i osariigi metsakomisjoni aerofoto-metsakorralduse metsakorraldaja-takseerija (1955–58 pidas kanafarmi), a-st 1965 pensionil. – Töid metsakasv-e, -kaitse, -kasutuse ja – korralduse alalt, ka jahindusest ja haljastusest. Vähemalt 78 teadustr-t (nendest 24 välismaal).

T: Die Wälder auf dem Kalkstein von Nord-Virumaa. // Streiflichter auf die Estnische Forstwirtschaft und ihr Anschluss an die Cajandersche Waldtypenlehre. Trt, 1927; Riigimetsade tähtsus riigitulunduses. // Eesti Metsanduse ar IV. Trt, 1930; Meie

agraarreform ja selle mõju metsamajandusele. // Eesti Metsanduse ar VI. Trt, 1932; Pajukultuurid ja nende kasutamine. Tln 1937; Kask ja ta osatähtsus meie metsamajanduses. Tln, 1938; Kuusk, tema kasvatamine ja kasutamine. Tln, 1939; Eesti Metsaühingute Liit 1930.–1940.a. (kaasautorid E. Keerdoja, V. Mutt). // Eesti Metsaühingute Liit 1930–1940. Tln, 1940; Võrdlusjooni Eesti ja saksa metsamajandusest. // Eesti Metsanduse ar. Geislingen, 1948; Forest species of New South Wells. Sidney, 1963; The common name of *Pinus radiata*. // Forest and Timber (1964) 1.

B: AAUT II, 5; EABL, 149; EM (1938) 8, 185–194; EME (1951) 7, 36–38.

WESTLING, Gustav Oskar Frederik (1. XII 1850 Linköping, Rootsi – 11. I 1926 Västerik, Rootsi), rootsi ajaloolane. Õppis Uppsala Ük-s ajalugu, *dr. phil.* (1880). Oli Sundsvallis ja (a-st 1884) Linköpingis rootsi k-e ja ajaloo lektor, 1897–1902 Nyköpingi kooli rektor, 1902–17 Västerviki kooli rektor ja lektor. Rootsi ajaloo kõrval tundis suurt huvi Eesti- ja Liivimaa ajaloo, eriti kirikuloo vastu. ÕES-i auliige (1923).

T: Förarbetena till den estniska öfversättningen af Nya Testament 1715. Sundsvall, 1892; Kyrkolagar och kyrkolagsarbeten i Estland under det svenska våldets tid: kyrkohistorisk studie. Sundsvall, 1894; Meddelanden om kyrkoförattningen i Estland under det svenska våldets tid. Sundsvall, 1896; Om det religösa och sedliga tillståndet i Estland 1561–1710. Kyklig Tidskr. (1897) 8–9; Bidrag till Livlands kyrkohistoria 1621–1656. // Kyrkohistorisk Årsskr. (1901).

B: EBL, 571–572.

WESTRËN-DOLL, August Oswald (9. XI 1882 Viljandi – 24. V 1961 Göttingen), pastor, harrastusajaloolane ja kodu-uurija; baltisakslane, praosti p. Lõpetas 1901 Pärnus gümn-i, 1906 TU usustsk-a *cand. theol.* astmega (ü.a. 1957 *dr. theol.*). Täiendas end 1906–07 Berliini Ük-s. Sooritas 1906–07 prooviaasta Viljandis ja 1907–08 Laiusel, oli 1908 Palamuse koguduse abiõpetaja, 1909–24 Palamusel pastor, ühtlasi 1920–24 ka Tartumaa praost, 1924–39 Viljandi linnakoguduse pastor ning gümn-i usuõpetuse õpetaja. Läks 1939 ümberasujana Saksamaale, oli 1940–46 Elbingis ja 1946–51 Mengershausenis (Göttingeni läh.) pastor. – Töid ajaloo ja kultuuriloo alalt. Tundis erilist huvi asustusajaloo ja kohanime (sh ka nende

etümol) vastu, seostas esimesena –*vere* lõpuliste kohanimedele tekkimise põlluharijate asustustegevusega nooremal rauaajal. Osales aktiivselt seltsitegevuses, eriti kodu-uurimise edendamisel. Oli 1921–24 Palamuse ja 1930–36 Viljandi Kodu-uurimise Seltsi esimees (a-st 1936 viimase auesimees), 1922–27 ÕES-i esimees (a-st 1928 auliige), Viljandi Kirj Seltsi esimees (a-st 1925), samuti Riia Ajaloo ja Muinsuste Seltsi auliige (a-st 1923) ning üle 20 aasta (kuni 1939) Piibli k-e parandamise komisjoni liige.

T: Beiträge zur estnischen Ortsnamen- und Sprachforschung. // Sb. GEG 1912/1920. Trt, 1921; Die Nordestnische Siedelung. // Sb. GEG 1921. Trt, 1922; Die zeitliche Priorität der Liven vor den Letten im Ostbaltikum. Trt, 1923; “Abgötterey” zu Ausgang der schwedischen und Beginn der russischen Zeit. Trt, 1925; Grundwörter in estnischen Siedelungsnamen. // Sb. GEG 1926. Trt, 1928; Livländische Landgemeinden zu Ende der schwedischen Zeit. // Sb. GEG 1927. Trt, 1929; Burg und Stadt Fellin zur polnischen Zeit. // Sb. GEG 1928. Trt, 1930.

B: EBL TK, 370–371; EAT, 381; DbBL, 859; *K. Veem*. Eesti vaba rahvakirik. Stockholm, 1988, 464.

A. Liim

WESTRING, Salomo Heinrich (1663 Pärnu – 9. V / 28. IV 1749 Pärnu), pastor, vanemaid eesti kirjamehi; baltisakslane, kirikuõpetaja p. Õppis 1678–84 Riia lütseumis ja a-st 1684 Wittenbergi Ük-s usuteadust. Oli 1690–92 Puhja khk abiõpetaja, 1692–1709 Pärnu eesti koguduse ja Tori khk pastor, siis eemaldati ametist, süüdistatuna pietismis. 1711 valiti Pärnu praostiks, sellele ametikohale jäi kuni surmani. – Oli hea eesti k-e tundja. Tegeles omaaegsete eestik-te trükistega, sh korrigeeris k-liselt Adr. Virginiuse 1685 ilmunud laulu- ja palvermt-u teist trükki (Riia, 1691), kirjutas eessõna J. Hornungi koostatud ja 1701 Virginiuse välja antud põhjaeestk-se rmt-u *Ma kele ja Koddo ning Kirgo Ramat* teisele trükile. Eestimaa piiskopi J. Lange ülesandel töötas W. (koos Pilistvere pastori Bertholdiga) 1707 J. Gutsloff'i tartumurdelise piiblitõlke tõlkimisel põhja-eesti murdesse. W. tähtsaimaks tööks peetakse tema eesti-saksa sõnarmt-t, mis levis ümberkirjutatuna ja millest tänaseni on säilinud kaks eks-i (täielik eks asub KM-s, ärakiri TÜ rmtkogus). Käsikiri sisaldab 202 lk eesti-saksa sõnastikku, sellele järgneb pagineerimata 58-lk-ne saksak-te sõnade register; lisana on toodud neli lk tartumurdelisi

sõnu. Sõnarmt-s on tunduvalt rohkem märksõnu kui teistes 18. saj. esimesest poolest pärinevates eesti sõnarmt-tes (J. Cr. Svenske jt), eestik-te sõnade kasutamise selgitamiseks on toodud suur hulk (enamalt jaolt rahvapäraseid) lausenäiteid, mille hulgas on ka eesti kõnekäände, vanasõnu ja mõistatusi. W. käsikiri on etendanud määravat osa kogu XVIII saj eesti leksikograafias, olnud peamiseks põhjaeestiliseks materjaliallikaks nii Hellele kui Hupelile ja paljudele uurimustele eesti k-e alal (A. Kask, E. Laugaste, A. Krikmann jt). (Tänapäevaks on sõnarmt-st olemas ka internetiversioon: <http://www.folklore.ee/~kriku/VESTRING/index.htm>).

T: Lexicon Esthónico Germanicum concinnatum à S. H. Vestring. Pst. Pr. Prn. (KM, f 192, mB 169).

B: *Recke-Napiersky* IV, 429; EBL 572;
<http://www.folklore.ee/~kriku/VESTRING/intro.htm>.

VETEMAA, Markus (5. X 1965 **Tallinn**), bioloog, ihtüoloog. Lõpetas 1983 Tallinna 3. kk-i, 1990 TÜ biol osk-a, 1993 TÜ zool ja hüdrobiol inst-s magistrantuuri, 1998 samas doktorantuuri, M.Sc. (1993, TÜ), vk “Tippviidikas *Alburnoides bipunctatus* (Bloch) Eestis”, Ph.D. ihtüol ja kalanduse alal (1998, TÜ), vk “Reproduction parameters of fish as indicators in environmental monitoring”. Oli 1990–91 ZBI n-teadur, 1993–98 TÜ zool ja hüdrobiol inst-i v-laborant, 1998–2002 teadur, ühtlasi 1995 ja 1996 Rootsi Rannikumere Kalanduse Inst-i v-laborant, 2001– TÜ Eesti Mereinst-i v-teadur, a-st 2009 ka kalabiol ja kalanduse osk-a juh. – Uurimisvaldkonnad: mageveekalade ajaline ja ruumiline levik Läänemere rannalähedastel aladel ja sisevetes, Eesti kalafauna dünaamika, kalastiku kaitse ja ratsionaalne kasutamine, EL kalanduspol, Natura 2000 rakendamine Eesti merealadel. Väljaande *Eesti Kalandus* toim-id (2001–), programmi *Riiklikku kaitset vajavate ja ohustatud kalaliikide kaitse ja kalavarude taastootmine (2002–2010)* (Trt, 2002, ²2006) kaasautor. Avaldanud ilukirj teoseid, tõlkinud rmt-id inglise k-st. Üle 40 teadustr-e.

T: Current status and trends in inland fisheries in Estonia (kaasautorid A. Järvalt, V. Vaino). // Current status and trends in inland fisheries. Tln, 1999; Eesti rannakalandus aastatel 1996–2001 (kaasautorid M. Eero, L. Järv). // Väinamere kalastik ja kalandus. Trt, 2002; Kihnu rannikumere kalastik 1997–2004 (kaasautor). // Liivi lahe kalastik ja

kalandus. Tln, 2005; Annual and seasonal dynamics of fish in the brackish-water Matsalu bay, Estonia (kaasautor). // *Ecol. Freshwater Fish* 15 (2006) 2; Success of embryonic development of reciprocal hybrids of bream *Abramis brama* (L.) and white bream *Blicca bjoerkna* (L.) (kaasautorid R. Kalda, M. Tambets). // *J. Fish Biol.* 72 (2008) 7.

B: <https://www.etis.ee>.

VETIK, Raivo (21. XI 1957 Kohtla-Järve), politoloog; ins-i p. Lõpetas 1976 Kohtla-Järve 1. kk-i, 1981 TÜ õigustsk-a, 1988 TÜ-s asp-i, filos-knd (1989, Läti TA Õiguse ja Filos Inst), vk “Методологические проблемы теории социальной справедливости”, Ph.D. (1999, Tampere Ük), vk “Inter-ethnic relations in Estonia 1988–1998”. Täiendanud end 1995–96 ja 2004–05 Fulbright stipendiaadina California Ük-s (Irvine, USA). Oli 1989–91 TÜ filos ja politol osk-a lektor, 1991–93 v-õpetaja, 1993–95 politol osk-a juh, 1995–2000 dots, 1998–2008 TPÜ (a-st 2005 TLÜ) RASI dir, 2008– v-teadur, 1999– etnosotsiol ja pol-uuringute osk-a juh, 2001– ka TLÜ riigiteaduste osk-a prof. Olnud 1991 ja 1992 Oslo Ük-i, 1993 Uppsala Ük-i ning 1998 Kopenhaageni Ük-i külalisuurija. Lugenud politol üldkursust, pol teooria, pol kultuuri, rahvusluse jm kursusi. – Uurimisvaldkonnad: rahvussuhted, rahvuslik identiteet, demokraatia kinnistumine mitmekultuurilises ühiskonnas, pol kultuur, pol semiootika. *Eesti inimarengu aruande* (1999–2003) ja *Eesti säästva arengu peatoim* (2003), mitme väljaande (*Euroopa Liit ja Eesti avalik arvamus*, *Kaks Eestit* jt) toim, ajakirja *Studies in Transition States and Societies* peatoim (a-st 2009). Olnud EL teadus- ja arendustegevuse 5. ja 6. raamprogrammi nelja projekti Eesti-poolne täitja. ETF sotsiaalteaduste nõuk ekspert (1993, 1996–98). Eesti Politol Assots-i asutajaid (1993), Rahvusv Politol Assots-i (1994), Eesti Sotsioloogide Liidu (1998), Euroopa Sotsiol Assots-i (1998), Soome Semiootika Assots-i liige (1992), Ungari Semiootika Assots-i välisliige (1993). U 60 teadustr-t.

T: Ethnic conflict and accommodation in post-communist Estonia. // *J. Peace Res.* 30 (1993) 3; Platonism in Juri Lotman's semiotics. // *Semiotica* 99 (1994) 1–2; Inter-Ethnic Relations in Estonia 1988–1998. Tampere University Press 1999; Democratic Multiculturalism: A New Model of National Integration. Mariehamn, 2001; The cultural and social make-up of Estonia. // *The National Integration and Violent Conflict in Post-Soviet Societies: the cases of Estonia and Moldova*. Lanham, 2002; Reactive identity

versus the EU integration (kaasautorid G. Nimmerfeld, M. Taru). // J. Common Market Studies 44 (2006) 5; Kahe vabaduse piiril. Tln, 2007.

B: <https://www.etis.ee>.

VETTIK, Raivo (15. XII 1971 Väike-Maarja v, Lääne-Virumaa), põllumajandusteadlane; postiljoni p. Lõpetas 1990 Väike-Maarja Kk-i, 1994 EPMÜ tehnikatsk-a, 1996 samas magistrantuuri ja 2006 doktorantuuri, tehnikamag (2000, EPMÜ), vk “Sealihatootmistalu põhiparameetrite prognoosimine masinapargi töökoormuse järgi”, Ph.D. põllumehhanika alal (2007, EMÜ), vk “Computer-aided optimization of pig farming and machinery use”. Oli 1997–2002 Eesti Talupidajate Keskliidu konsulent, 2003–06 EMVI mehh osk-a erakorr teadur, 2006–08 teadur, 2008–v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: põllumehhanika valiku ja kasutamise modelleerimine, täppisviljelustehnoloogia kasutusvõimalused Eesti maaviljeluses, mullaharimise intensiivsuse mõju vedelsõnnikuga väetatud põllukultuuride saagile ja kvaliteedile ning mulla seisundile. Osalenud a-st 1997 mitmes uurimisprojekti ja rakendusuuringus.

30 teadustr-t.

T: Masinapargi töökoormuse mõjust sealihatootmistalu töötulemustele (kaasautor). // APS Toim. 15 (2001); Põllumajandustehnika andmebaas. Taimekasvatus (kaasautor K. Tamm). // EMVI kogumik 71 (2006); Uurimus põllumajanduslikest teenustöödest Eestis (kaasautor K. Tamm). // Agron. 2007; Põllule sõidu kaugus ja kulud orgaanilise väetise kasutamise korral (kaasautor K. Tamm). // Agron. 2007; Põllu kauguse mõju väetamistehnoloogiate valikule (kaasautor K. Tamm). // Agron. 2008; Vedelsõnnik – miks ja kuidas. Uurimistöö tulemusi uuenduslikus taimekasvatuses (kaasautor). Saku, 2008; Case study: Economics of spring feeding in grassland (kaasautor K. Tamm). // Agron. Res. 6 (2008).

B: EMVI, 72.

VETTIK, Tuudur (õieti **Feodor Fabian**) (4. I 1898 Vao v, Virumaa – 20. V 1982 Tallinn), helilooja, koorijuht, pedagoog ja koorimuusikateoreetik; talupidaja p. Lõpetas 1918 Tartu ÕS-i, 1926 Tallinna Konservatooriumi muusikaped erialal, õppis samas ka kompositsiooni ja viulimängu, täiendas end 1927–32 M. Saare juures. Oli 1918–19

Virumaa koolides muusikaõpetaja, 1919–40 Tallinnas J. Westholmi eragümni, Tallinna ÕS-i ja Tallinna Pedagoogiumi muusikaõpetaja, 1940–50 ja 1956–62 TRK dirigeerimiskat-i õppejõud (a-st 1947 prof), 1940–46 ka kat-juh ning 1946–47 dekaan. 1950–56 oli represseerituna vangilaagris ja asumisel. Heliloomingu valdava osa moodustavad koori- ja soololaulud, kirjutanud ka kantaate ja süite. Juhatanud paljusid koore, olnud (1933, 1938, 1947, 1960, 1969, 1980) üldlaulupidude üldjuht. – Eesti koorijuhtide sõjajärgse koolkonna rajajaid. Avaldanud ülevaateid, koorilaulukäsitlusi, koorijuhtide käsirmt-id, kirjutanud arvustusi. Mitu tööd (*Kooridirigeerimise tehnikast ja dirigeerimisest*, 1958; *Eesti koorimuusika minevikust ja tänapäevast*, 1959; *Muusikaõpik koorilauljaile*, 1967 jmt) on jäänud käsikirja. *Muusikalehe* toim liige (1931–32). Eesti Lauljate Liidu juhatuse liige (1927–32, esimees 1931), Eesti Akad-se Helikunsti Seltsi juhatuse liige (a-st 1937). ENSV rahvakunstnik (1980). ENSV rkl preemia (1948).

T: Uusi teid koorikompositsiooni arendamiseks. // *Muusikaleht* (1928) 12; *Muusika ja poeesia koorilaulus*. // *Muusikaleht* (1929) 1; *Mõnda meie uuemast muusikast*. // Aasta 1929: koguteos ühistegelastele. Tln, 1929; XI üldlaulupeo koorilaulude analüüse (kaasautor). Tln 1937; *Rütmiprobleemidest meie vokaalmuusikas*. // *Muusikaleht* (1937) 11; *Kakskümmend aastat Eesti muusikat* (kaasautor). Tln, 1938; *Praktiline noodiõpetus laulukooridele*. Trt, 1939; *A capella* laulukoori juhataja käsiraamat. Tln, 1939; *Diktsioon laulus*. Tln, 1948; *Koorijuhi käsiraamat*. Tln, 1965.

B: EE 14, 602; EMBL 2, 528–529; [http://www.virumaa.ee/discuss/msgReader\\$1028](http://www.virumaa.ee/discuss/msgReader$1028).

WEYRICH, Carl Victor Rufus, von (28. XI 1819 Erlā pastoraat Võnnu läh, Liivimaa kub – 27. II 1876, Tartu), arstiteadlane; baltisakslane, pastori p. Lõpetas 1837 Tartu gümni-i, 1844 TÜ arstitsk-a, *dr. med.* (1853, TÜ), vk “De cordis adspiratione experimenta”. Täiendas end 1954–56 Pariisis ja Viinis (eriti sisemed-s). Oli 1840.–1850. a-il Venemaal linna-ja kreisiarst, 1856–57 TÜ sisehaiguste eradots, 1857–60 teraapia ja kliiniku õt-i erakorr prof, õt-i juh, ühtlasi a-st 1857 polikliiniku ja sisehaiguste kliiniku juh, 1860–68 patol ja teraapia prof, 1868–76 rkl arstiteaduse õt-i prof ja juh. Luges arstliku diagnostika, hingamisorganite ja südamehaiguste, kohtuarstiteaduse (sh ka kohtuliku patopsühhol erikursus), avaliku hügieeni jm kursusi, juhendas

kohtuarstiteaduse praktikume ja kohtuarstlikke lahanguharjutusi. – Töid sise- ja nakkushaigustest (tüüfus, koolera), strühniinimürgistusest jm.

T: Die unmerkliche Wasserverdunstung der menschlichen Haut. Leipzig, 1862; Ein seltener Typhosfall. // SPTb med. Wschr. (1868); Studien über Strychnin-Vergiftung. // SPTb med. Wschr. (1869); Rückblik auf die Cholera-Epidemie zu Dorpat vom Jahre 1871. // Dorpater med. Z. IV (1873).

B: Die Aerzte Livlands, 425–426; DbBL, 863; *M. Toomsalu*, 135–136.

WICHMANN (a-st 1936 **Vihma**), Aleksander (6. VIII 1882 – 1. VI 1937 Luunja, Tartumaa), tehnikateadlane, teedeins. Lõpetas Kurskis reaalkooli, 1911 Peterburi Teedeins-de Inst-i ehitusins-na. Töötas seejärel Venemaa Sisevete Val-s töödejuh-na jõe- ja mereuuringute ning sadamaehituse alal, korraldas töid Valgel merel ja Jenisseil. Naasis 1925 Eestisse, oli Teedemin-i Veeteede Val-e ja Tallinna Linnaval-e ins, ühtlasi Tallinnas Vene polütehniliste kursuste vesiehitiste õppejõud. Juhatas uurimis- ja ehitustöid veeteedel. Eestis tehtud töödest oli suurim Härjapea kollektori rajamine Tallinnas. Suri kanali ehitusel Emajõel. – Avaldas töid sadamaehitusest, veeteede korraldamisest ja sisevete laevandusest Eestis.

T: Hydrographische Vorarbeiten für Hafenzagen an der estländischen Küste. Tln, 1928; Sadamate uurimistööd suvel 1927 ja 1928. // Tee ja Tehnika (1928) 12; Peipsi järve kalda kindlustamine. // Tee ja Tehnika (1929) 8; Kalasadamate ehitamine Lätis. // Tee ja Tehnika (1929) 11; Die Überschwemmungsgefahr an der Küste Estlands im Zusammenhang mit den Überschwemmungen in Leningrad. Warszawa, 1930; Rohuküla sadamasilla vajumine. // Tehnika Ajakiri (1930) 1; Uus suursadam Läänemeresel. // Tehnika Ajakiri (1930) 6; Eesti sadamate ja laevanduse näitusel. // Tehnika Ajakiri (1930) 5–6; Puutorude ehitamisest Eestis. // Tehnika Ajakiri (1936) 6/7; Kuidas mõõta mõõduriistadeta. // Tehnika Kõigile (1937) 7; Meie sisevete laevandus. // Meri Eesti elus. Tln, 1937.

B: Tehnika Ajakiri (1937) 6/7, 166.

V. Mägi

VICHMANN, Frederik (22. IV 1935 Pärnu), matemaatik; teenistuja p. Lõpetas 1953 Pärnu 1. kk-i, 1958 TÜ füüsika-mat-tsk-a, 1961 TÜ-s asp-i, füüsika-mat-knd (1963, ENSV TA), vk “Обобщенные множители суммируемости”. Täiendas end 1969 MÜ-s, 1976, 1981, 1986 Moskva Ehitusins-de Inst-s, 1994 Müncheni Tehnikaük-s, 1995 Madridis *La Universidad Pontificia Comillas*. Oli 1961–62 TÜ arvutuskeskuse n-teadur, 1962–63 TPI mat kat-i asst, 1963–65 v-õpetaja, 1965–89 dots, 1989–2006 TTÜ mat inst-i mat analüüsi õt-i dots, a-st 2006 emeriitdots, 2006–10 lektor. Lugunud funktsionaalanalüüsi elementide, mat analüüsi jt kursusi; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: mat analüüs ja funktsionaalanalüüs. Tegelenud pms hajuvate ridade summeruvuse, summeeruvustegurite, menetluste sisaldavuse, lõpmatute korrutiste ja päratute integraalide summeeruvusega. EMatS-i liige (1987–). Üle 40 teadustr-e.

T: О формальном умножении интегралов. // ENSV TA Toim. Füüsika. Mat. 16 (1967) 1; О суммировании бесконечных произведений. // ENSV TA Toim. Füüsika. Mat. 18 (1969) 1; О сходимости бесконечных произведений. // Изв. вузов. Mat. 104 (1971) 1; О консервативности матриц относительно сходимости по мере. // ENSV TA Toim. Füüsika. Mat. 20 (1971) 3; Kompleksmuutuja funktsiooniteooria elemente (kaasautor I. Tammeraid). Tln, 1986; On summability of double integrals by the Poisson-Abel type methods. Tln, 1996; Matrix transformations of certain double sequence classes. Tln, 1998; Funktsionaalanalüüsi elementaarkursus. Tln, 2002.

B: TPI 1936–1986, 376; TÜ ajalugu III, 308; EMatS-i ar 2005. Tln, 2006, 169–172.

WIEDEMANN, Ferdinand Johann (30. / 18. III 1805 Haapsalu – 29. / 17. XII 1887 Peterburi), saksa-rootsi päritolu keeleteadlane; laevareederist kohtu- ja raesekr p. Peterburi TA korr-liige (1854), erakorr akadeemik (1857), akadeemik (1859), Ungari TA välisliige. Lõpetas 1821 Tallinna kub-gümn-i, 1826 TÜ õigustsk-a, seejärel õppis TÜ ped-filol-s seminaris k-li, sooritas 1830 vanade k-te ülemõpetaja eksami, mh sai ka araabia k-e õpetamise õiguse. Oli 1821–23 Läänemaal Riguldi mõisas koduõpetaja, 1826–30 Tartus advokaat, 1830–37 Miitavi (Jelgava) ja 1837–57 Tallinna kub-gümn-i õpetaja, töötas a-st 1857 Peterburi TA-s soome-ugri rahvaste k-te ja ajaloo alal. – Töid soome-ugri k-te ja üldk-eteaduse ning bot alalt. Tallinnas töötades avaldas uurimusi soome-ugri ja altai k-te sugulusest, sürjakomi, udmurdi ja eesti k-le, üldk-eteaduse alalt,

hiljem teedrajavaid teoseid eesti, liivi, vadja ja mari k-e ning mordva ja permi k-te kohta. Peateostest, mis tuginevad suuresti W. enda poolt 1861–68 kogutud allikmaterjalile, on tänini oma väärtuse säilitanud eesti-saksa sõnarmt (1869), eesti k-e grammatika (1875) ja rmt eestlaste pärimuslikust mentaliteedist (1876). Esimene on tänaseni üks suurimaid ja hinnatumaid trükis ilmunud eesti sõnavarakogusid, W. grammatika aga üks ulatuslikumaid ja rahvuv-lt tuntuim eesti k-e grammatika. W-l oli suur mõju eesti kirjak-e kujunemisele, tema toetusel loodi liivi kirjak-l. Bot alalt ilmus 1852 mahukas teos Läänemere maade õistaimedest (koos F. E. Webberiga). Suhtles eesti rahvusliku liikumise tegelastega, aitas avaldada ja levitada *Kalevipoega*. Kuramaa Kirj ja Teaduste Seltsi välisliige (1839), EKÜ asutajaid (1842, juhatus liige 1842–56), ÕES-i, EKS-i, LUS-i, Pariisi Lingvistilise Seltsi, Soome-Ugri Seltsi (Helsingis) ja Läti Kirj Seltsi auliige. Salanõunik (1876). TÜ audr (1866) ja auliige (1880). Peterburi TA Demidovi preemia (1844, 1846, 1850). W-nim. tänav on Haapsalus, Tallinnas ja Tüiril, gümnaasium Haapsalus. A-st 1989 antakse välja F. J. Wiedemaani-nim. k-e euhinda.

T: Versuch einer Grammatik der tscheremissischen Sprache. Reval, 1847; Versuch ueber den Werroehstnischen Dialekt. SPtb, 1864; ²2002 (Trt); Grammatik der ersa-mordvinischen Sprache nebst einem kleinen mordwinisch-deutschen und deutsch-mordwinischen Wörterbuch. SPtb, 1865; Ehstnischen-Deutsches Wörterbuch. SPtb, 1869, ⁴1973; Über die Nationalität und die Sprache der jetzt ausgestorbenen Kreewinen in Kurland. SPtb, 1871; Grammatik der Ehstnischen Sprache, zunächst wie sie in Mittelehstland gesprochen wird, mit Berücksichtigung der anderen Dialekte. SPtb, 1875; Aus dem inneren und äusseren Leben der Ehsten. SPtb, 1876; Grammatik der syrjänischen Sprache mit Berücksichtigung ihrer Dialekte un des wotjakischen. SPtb, 1884.

B: AAUD, 132; EBL, 547–549; EE VIII (1937), 1015–1016; DbBL, 864; EE 14, 602; EkirBL, 442–443; EKnl, 662; 1000 tartlast, 482–483; *P. Ariste*. Ferdinand Johann Wiedemann. Tln, 1973.

M. Must

WIEDEMANN, Oscar (3. XII 1860 Kaunas – surmadaatum ja -koht teadmata), baltisaksa päritolu leedu keeleteadlane; õuenõuniku p. Lõpetas 1878 Minskis gümnaasiumi, 1882 TÜ filoloogilise astmega, *mag. philol.* (1886, TÜ), vk “Beiträge zur altbulgarischen

Conjugation”, *dr. philol.* (1889, TÜ), vk “Das litauische Präteritum”. Täiendas end 1884–85 Berliinis ja Leipzigis. Oli 1883 TÜ saksa k-e ja võrdleva k-eteaduse kat-i v-õpetaja, 1887–90 eradots. Pidas loenguid indo-euroopa k-te võrdlevast häälikuõpetusest, germaani k-te võrdlevast grammatikast jm. Läks 1890 Lääne-Euroopasse tead komandeeringule, kust enam ei naasnud; elas ja töötas Leipzigis. – Uurimusi üldk-eteadusest, leedu, saksa ja slaavi k-test.

T: Kleine Beiträge zur slavischen Grammatik. // Archiv slavisch. Philol. 10 (1888); Handbuch der litauischen Sprache. Strassbourg 1891.

B: AAUD, 753; *Левуцкiй* II, 582–583; TÜ ajaloo küsimusi. Trt, 1979, 59–73; TÜ ajalugu II, 181.

WIESELGREN, Per Wäino (4. VIII 1900 Jönköping – 11. II 1989 Växjö), kirjandus- ja keeleteadlane ning ajaloolane; rootslane, ins-i p. Lõpetas Karlstadti gym-n-i, 1922 Lundi Ük-i *mag. phil.* kraadiga, *dr. phil.* (1928, Lundi Ük), vk “Författarskapet till Eigla”. Täiendas end 1925–27 Euroopa ük-des Berliinis, Baselis, Leipzigis jm. Oli Rootsisis kooliõpetaja, 1928–31 Tübingeni Ük-i skandinaavia k-te lektor, 1931–40 TÜ rootsi k-e ja kirj prof, hiljem töötas Lundis, Münchenis ja Kopenhaagenis. – Uurinud skandinaavia k-te, eriti rootsi k-e ajalugu, rootsi vanemat kirj-st ja Eesti ajalugu ja (sh ka eestirootslaste) kohanimedid. Uppsalas 1939–40 ilmunud *Rootsi-eesti sõnaraamatu* autoreid. Tartus tegeles aktiivselt Rootsi ja Eesti kultuurisidemete arendamisega, oli Rootsi Kultuurisõprade Tartu osk-a esimees (1931–36), Akadeemilise Rootsi-Eesti Seltsi esimees (a-st 1932) ja seltsi armt-u *Svio-Estonica* toim (a-st 1934), 1944–45 ajalehe *Teataja* (Stockholm) toim.

T: Quellestudien zur Volsungsga. Trt, 1935; De svensk-estniska förbindelserna. // *Svio-Estonica* 1935; Trt, 1935; Stiernhielm och Wranglarne. Trt, 1937; Rootsi keele grammatika (kaasautor Grete Wieselgren). Trt, 1939; Från hammaren till hankorset: Estland 1939–1941. Stockholm, 1942 (eesti k-s: Vasarast haakristini: Eesti 1939–1941. Tln, 2002); Estlands svenskar under ockupationerna. // Svensk geografisk årsbok 1943. Lund, 1944; Namnet Reval. Göteborg, 1948; Orinamn och bebyggelse i Estlands forna och hittillsvarande svenskbydger: Ostharrien med Nargö. Lund, 1951; Estlandssvenskt namnskick. Lund, 1960; Ormsö ortnamn och bebyggelshistoria. Uppsala, 1962.

B: EBL TK, 372; EE 14, 602–603; TÜ ajalugu III, 83.

R. Juursoo

VIGEL, Eduard (23. / 11. VII 1890 Mäksa v, Tartumaa – 6. XII 1957 Tartu), bibliograaf ja ajaloolane. Lõpetas 1911 Rjazani Gümni, 1915 Moskvas Lazarevi-nim. Idakeelte Inst-i. Oli 1915–17 sõjaväes, 1920–22 Viljandi Maakonna Reaalgümni õpetaja, 1922–23 Räpina Reaalgümni dir, 1923–50 TÜ rmt-ukogu rmt-ukoguhoidja, 1950–57 bibliogr sektori ja osk-a juh. V. juhendamisel reorganiseeriti rmt-ukogu perioodika fond. Koostas ja publitseeris (1940) perioodikaväljaannete kataloogi, korrastas käsikirjade fondi, bibliografeeris TÜ ajaloo materjale. Uuris TÜ ja selle rmt-ukogu ajalugu. Akad Orientaalseltsi liige.

T: Parlamendi raamatukogud ja meie Riigiraamatukogu. // Külvaja (1927) 26. II; Tartu Ülikooli sõjateaduste professor 1802–1830 seoses üldise sõjalise hariduse looga. // Sõdur (1934) 21/22, 23; Mõningaid raamatu- ja kirjanduseprobleeme. // Eesti Kool (1936) 10; Tartu Ülikooli raamatukogu asutamine 1800–1802. // RK (1939) 3 / 4; Tartu Ülikooli raamatukogude ajakirjade nimestik. Trt, 1940; Tartu Ülikooli Teadusliku Raamatukogu asutamine ja areng aastail 1802–1839 (toim. J. Madisson). Trt, 1962.

B: TÜ BL I, 505; TÜ ajalugu III, 320, 324; *M. Aasamets*. Raamatukoguharidus Eestis 1918–1940. // ERÜ ar 1994 (1995) 66.

VIGGOR, Signe (21. II 1975 Põltsamaa), keskkonnakeemik, mikrobioloog; sadulsepa t. Lõpetas 1993 Põltsamaa Kk-i, 1997 TÜ keemikuna, 2000 TÜ-s magistrantuuri ja 2008 doktorantuuri, M.Sc. kolloid- ja keskkonnakeemia alal (2000, TÜ), vk “Alküül- ja hüdroksüfenoolide biodegradatsiooni uurimine erineva katabolismitüübiga bakteritüvedes”, Ph.D. samal alal (2008, TÜ), vk “Impact of biochemical parameters of genetically different pseudomonads at the degradation of phenolic compounds”. Oli 1999–2002 TÜ tehnol-inst-i tehnol-spetsialist, 2003–04 TÜ MRI erakorr teadur, 2004–teadur. Juhendanud (a-st 2005) mikrobiol praktikumi. – Uurimisvaldkond: Balti mere õliga reostatud vee mikroobikooslused, mikroobne degradatsioon merevees. Eesti Mikrobioloogide Ühenduse liige (1999–). 17 teadustr-t.

T: Reversible accumulation of p-hydroxybenzoate and catechol determines the sequential decomposition of phenolic compounds in mixed substrate cultivations in pseudomonads (kaasautor). // FEMS Microbiol. Ecol. 37 (2001) 1; Biodegradation of dimethylphenols by bacteria with different ring-cleavage pathways of phenolic compounds (kaasautor). // Environ. Sci. Poll. Res. 1 Spec. (2002); Study of biodegradability of methyl- and hydroxyphenols by activated sludge (kaasautor). // Oil Shale 20 (2003) 2; Biodegradation efficiency of functionally important populations selected for bioaugmentation in phenol- and oil-polluted area (kaasautor). // FEMS Microbiol. Ecol. 51 (2005) 3; Evaluation of different phenol hydroxylase-possessing phenol-degrading pseudomonads by kinetic parameters (kaasautor). // Biodegradation 19 (2008) 5.

B: <https://www.etis.ee>.

VIGRABS (ka **Wihgrabs**), **Juris (Georg)** (14. IX 1881 Võnnu mk, Liivimaa – surmaaeg ja –koht teadmata), läti ajaloolane ja riigiametnik; mõisarentniku p. Lõpetas 1899 Riia linnagümni-i, 1904 TÜ usutsk-a *cand. theol.* astmega, omandas 1909 PÜ juures saksa k-e gümn-iõpetaja kutse, õppis 1909–13 TÜ ajaloo-k-e-tsk-s. Oli 1905–08 Peterburis koduõpetaja, 1909–13 Tartu Aleksandri Gümn-i saksa k-e õpetaja, a-st 1915 mobiliseerituna sõjaväes, 1922–26 Riias ajalehetoim, a-st 1927 Läti Välismin-i teenistuses. – Avaldanud uurimusi läti ja eesti agraarjaloo alalt, tähtsaimaks tööks oli 2-köiteline allikpublikatsioon Liivimaa kub-u talurahvaõigusest XVIII saj esimesel poolel.

T: Vidzemes zemnieku tiesiskais stāvoklis XVIII gadusimptēnā primajā pusē. Materiālu krājums no bij. Vidzemes bruņnicības archīva ar papildinājumiem. / Die rechtliche Lage der livländischen Bauern in der ersten Hälfte des XVIII Jahrhunderts. Materialensammlung aus dem Archiv der ehemaligen Livländischen Ritterschaft nebst Ergänzungen. I–II. Riga, 1927, 1930; Die Rosensche Deklaration vom Jahre 1739. Trt, 1937.

B: EBL TK, 372.

VIHALEM, Ann (16. VII 1946 Tallinn), majandusteadlane; Paul V-i t. Lõpetas 1964 Tallinna 2. kk-i, 1969 TÜ maj-tsk-a, 1975 TÜ-s asp-i, maj-knd (1975, TÜ), vk “Standardiseerimise osa teaduslik-tehnilises progressis”. Täiendanud end USA-s,

Inglismaal, Kanadas ja Rootsis. Oli 1974–79 ENSV Rkl Plaanikomitee maj ja planeerimise tead uurimise labori v-teadur, 1979–83 Teadus- ja Tehnikainform-i ning Maj-uuringute Inst-i v-teadur, 1983–86 Ülel Kaub-konjunkturi TUI Eesti filiaali v-teadur, 1986–90 TÜ maj-tsk-a v-teadur, 1990– TTÜ ärikorralduse inst-i dots, ühtlasi olnud ka TLÜ, Eesti Kõrgema Kommertsikooli, Eraakad Nord jmt kõrgkoolide (lepinguline) õppejõud. Lugenud turunduskursusi, koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: standardiseerimine, kvaliteet, turundus, turu-uuringud, tarbijakäitumine. Üle 40 teadustr-e.

T: Marketing ja turg – ajalugu, mõisted ja süsteem. Tln, 1990; Marketing: turg, toode ja tarbija. Tln, 1997; Rahvusvaheline turundus. Tln, 1999; Turundusuuringu alused. Tln, 2001; Social marketing and its implementation in Estonia. // New World Order: economical, social and political tendencies at the beginning of Third Millennium. Santiago de Chile, 2005; Turunduse alused. Tln, 2008.

B: EMaBL, 576.

VIHALEM, Paul Johannes (17. V 1910 Lihula, Läänemaa – 23. XI 1985 Tallinn), õigusteadlane; notari p, Ann V-i isa. Lõpetas 1929 Paide Ühisgümni-i, 1935 TÜ õigustsk-a, *mag. iur.* (1938, TÜ), vk “Õigusnormide ja normatiivtoimingute koondamine”, õigusknd (ü.a. 1946), 1948–50 NSVL TA Riigi ja Õiguse Inst doktorant, õigusdr (1952, samas), vk “Буржуазные националисты как фальсификаторы истории возникновения буржуазного Эстонского государства”. Oli 1935–38 TÜ tead stipendiaat haldus- ja tööõiguse alal, 1938–40 tööõiguse õppejõud, 1940–41 ja 1945–46 TPI maj-tsk-a õppejõud (1940–41 ka dekaan), 1941–46 ENSV töö rahvakomissar ja ühtlasi 1942–45 ENSV Ametiühingute Kesknõuk esimees, 1947–53 ENSV TA Maj ja Õiguse inst-i dir, õiguse sektori juh, 1945–48 ja 1950–77 TÜ riigi ja õiguse teooria ja ajaloo kat-i juh (a-st 1945 dots ja a-st 1956 prof), 1977–84 konsultant-prof, ühtlasi oli 1961–64 ka õigus-maj-tsk-a dekaan. Lugenud tööõigust, riigi ja õiguse teooriat, ENSV riigi ja õiguse ajalugu; koost. õppevahendeid. – Töid pms Eesti riigi ja õiguse ajaloo kohta. Osales 1930. a-il juhtivalt Eesti Noorsoo Karskusliidu, Eesti Karskusliidu, üliõpilasseltsi Veljesto ja Akad Sotsialistliku Ühingu tegevuses. ENSV tnl jurist (1966).

T: Kehtiv tööõigus. Tln, 1939; Sotsiaalhalduspoliitika. Trt, 1939; Riigi mõiste. Trt, 1960; Riigi põhifunktsioonid. Trt, 1961; Eesti kodanlus imperialistide teenistuses (1917–1920). Tln, 1960; Valimised kodanlikus Eestis. Tln, 1963; Eesti kodanluse üleminek saksa fašismi teenistusse. Tln, 1971; Riigi ja õiguse teooria I–III (kaasautorid A. Kiris, E.-J. Truuväli). Trt, 1971, 1975; Estonia between the two world wars (kaasautor). Tln, 1973.

B: AAUT III, 31; EE 14, 603; TÜ BL I, 448–449; II, 209; TÜ ajalugu III, 9, 40, 62, 64, 67, 70, 76, 313, 315; TPI 1936–1986, 84–86, 328, 330; TTÜ professorid läbi aegade, 499–500; 1000 tartlast, 483–484.

VIHALEMM, Peeter (11. IX 1944 Pärnu), sotsioloog; kunstniku ja luuletaja p, Rein V-a vend, Marju Lauristini abikaasa. Lõpetas 1963 Pärnu 4. kk-i, 1968 TÜ eesti filol ajakirj erihar, psühhol-knd (1974, Leningradi Ük), vk “Роль социальных установок при восприятии газетной информации (опыт экспериментального исследования)”. Oli 1969–78 TÜ eesti k-e kat-i õu täitja, 1969–71 sotsiol-labori n-teadur, 1971–72 EPA filos kat-i v-õpetaja, 1972 õpetaja, 1972–75 asst, 1975–78 v-õpetaja, 1978–79 TÜ eesti k-e kat-i dots, 1979–87 žurnalistika kat-i dots, 1987–88 v-teadur, ühtlasi 1988–91 ka ajakirj avaliku arvamuse labori juh, 1989–92 žurnalistika kat-i juh, dots, 1992–97 ajakirj-osk-a juh, prof, 1997–2001 v-teadur, 2001–06 prof, 2006– ajakirj ja kommunikatsiooni inst-i prof. Lugenud kommunikatsiooniteooriat, sotsiaalpsühhol-t, mõjustamispsühhol-t, avalikku arvamust, Eesti meediasüsteemi ja meediakasutust jm kursusi; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: meediasüsteem ja meediakasutus Eestis; meedia sotsiaalsed ja psühhol efektid; postkommunistlik transformatsioon ja Eesti kogemus; rahvusv sotsiaalse ruumi muutumine; kultuuritarbimine ja elulaad. Eesti Sotsioloogide Liidu liige (1990–, juhatuse liige 1993–95, 1999–2001), Balti Ajakirjandusuurijate Assots-i esimees (1993–), Eur. Sotsiol. Assots-i liige (1995–, juhatuse liige 2001–03). Vitolsi auhind (2000). Valgetähe IV kl teenetemärk (2006). Üle 70 teadustr-e.

T: Massikommunikatsiooni teooria (kaasautor M. Lauristin). Trt, 1977; Rajoonileht ja lugeja (kaasautor). Tln, 1987; Viron vapauden tuulet (kaasautorid M. Lauristin, R. Ruutsoo). Helsinki, 1989; Towards a Civic Society. Baltic Media's Long Road to Freedom (kaasautor ja toim). Trt, 1993; Return to the Western World. Cultural and political perspectives on Estonian postcommunist transition (toim ja kaasautor). Trt,

1997; *Baltic Media in Transition* (kaasautor ja toim). Trt, 2002; *Meediasüsteem ja meediakasutus Eestis 1965–2004* (kaasautor ja toim). Trt, 2004; *Changing spatial relations in the Baltic region and the role of the media – an Estonian perspective*. // *Eur. Societies* 9 (2007) 5; *The political agenda during different periods of Estonian transformation: external and internal factors* (kaasautor M. Lauristin). // *J. Baltic Studies* 40 (2009) 1; *Estonia's Transition to the EU: Twenty Years On* (kaasautor ja toim). London & N.Y., 2009.

B: EE 14, 603; TÜ BL I, 256; II, 209; EPA BL I, 259; 1000 tartlast, 484.

VIHALEMM, Rein (9. XII 1938 Pärnu), teadusfilosoof; kunstniku ja luuletaja p, Peeter V-a vend, Tiiu V-a abikaasa, Triin V-a isa. Lõpetas 1957 Pärnu 2. kk-i, 1963 TÜ keemia osk-a, 1966 TÜ-s asp-i filos alal, filos-knd (1969, NSVL TA Filos Inst), vk “Стадии развития учения о химическом средстве с точки зрения основных ступеней познания”. Täiendas end 1971–72 ja 1977–78 MÜ-s. Oli 1966–67 TÜ filos kat-i õpetaja, 1967–74 v-õpetaja, 1974–92 dots, 1992–97 teadusfilos prof, ühtlasi 1996–98 ja 2002–03 ka filos osk-a juh, 1997–2002 dots, teadusfilos õt-i hoidja, 2002–04 prof, a-st 2004 pensionil, jätkates töötamist osalise koormusega: 2004 spetsialist, 2005–07 filos osk-a ning 2007– filos ja semiootika inst-i erakorr prof; a-st 2008 emeritprof. Olnud (lühiajaliselt) 1994, 1996, 1999 ka Helsingi Ük-i, 1996 *London School of Economics and Political Science* (LSE) ja Leedsi Ük-i, 2000 Göteborgi Ük-i, 2004 Oxfordi Ük-i külalisuurija. Lugenud filos, teadusfilos ja -metodol jt kursusi; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: teadusfilos, eriti keemia ja selle ajaloo filos, füüsikasarnase teaduse eeldused ja piirid, teadusajalooline ja praktikapõhine lähenemine teadusfilos-le ja -metodol-le, teadusfilos ajalugu Eestis. TÜ teadusfilos õt-i rajaja (1992). Postpositivistliku teadusajaloolise lähenemisviisi pooldajana teadusfilos-s ja -metodol-s on palju tähelepanu pööranud Thomas Kuhni ja temast lähtujate ning nende oponentide teadusekäsitluse kriitilisele analüüsile. Välja töötanud täppisteadusliku tunnetuse eelduste ja piiride mõistmiseks *f-teaduseks* nimetatud teor mudeli, mis käsitleb teadust füüsikast lähtuva idealiseeritud objektina. ENE ja EE kaasautor (1968–76, 1985–98). TÜ Toim sarja *Töid filosoofia alalt* toim-koll-i liige (1979–87) ja seitsme köite vast toim, ajakirjade *Studia Philosophica* (1997–2006), *Studia Philosophica Estonica* (2008–) ning Leedu filos-

ajakirja *Problemos* (2005–) toim-koll-i liige. Mitme rahvusv teadusfilos konv-i korraldajaid, sh Rahvusv Keemiafilos Seltsi (ISPC) 7. a-konv-i (Tartu, 2003) peakorraldaja. Teadusajaloo ja Teadusfilosoofia Eesti Ühenduse (TTEÜ) liige (a-st 1979, a-st 1996 juhatusel liige ning teadusfilos ja -metodol sektsiooni esimees), Teadusajaloo ja Teadusfilos Balti Assots-i (BAHPS) teadusfilos ja -metodol osk-a (1994–2003 koordinatsioonikeskus) esimees ja assots-i nõuk liige (1996–), Briti Teadusfilos Seltsi liige (1997–2004), Rahvusv Keemiafilos Seltsi asutajaliige (1997; Ilkley, Inglismaa), EMÜ Karl Ernst von Baeri Maja teadusloo uurimise keskuse nõuk (2005–) jmt teadusnõuk-de liige. ENSV rkl preemia (1980, koll-s). TÜ suur medal (2004), TÜ aumärk (2008). Üle 110 teadustr-e

T: О разработке философских вопросов химии. // Вопр. филос. (1974) 6; Teaduse metodoloogia (koost, kaasautor). Tln, 1979; Ühe teaduse kujunemislugu. Keemia arenguteest. Tln, 1981; Дилемма “априорной рациональности” и “историографического позитивизма” в западной философии науки. // Вопр. филос. (1982) 8; The Kuhn-loss thesis and the case of phlogiston theory. // Sci. Studies 13 (2000) 1; Estonian Studies in the History and Philosophy of Science (toim, kaasautor). Dordrecht, Boston, London, 2001; Are laws of nature and scientific theories peculiar in chemistry? Scrutinizing Mendeleev’s discovery. // Found. Chem. 5 (2003) 1; Natural kinds, explanation, and essentialism in chemistry. // Ann. New York Acad. Sci. 988 (2003); Chemistry and a theoretical model of science: on the occasion of a recent debate with the Christies. // Found. Chem. 7 (2005) 2; W. Ostwald and the methodology of chemistry. // Wilhelm Ostwald at the Crossroads between Chemistry, Philosophy and Media Culture. Leipzig, 2005; Philosophy of chemistry and the image of science. // Found. Sci. 12 (2007) 3; Philosophy of science in Estonia (kaasautor P. Mürsepp). // J. General Philos. Sci. 38 (2007) 1; Teadusfilosoofilisest vaatepunktist. Tln, 2008.

B: EE 14, 603; TÜ BL I, 458–459, II, 209; TÜ ajalugu III, 241, 242; 1000 tartlast, 484; Who’s Who in the World. 26th ed. New Providence, 2009, 2811; *Kaevats, Ü.* Saateks. // Teadusfilosoofilisest vaatepunktist. Tln, 2008, V–XV; Univ. Tartuensis (2003) 5. XII; (2008) 12. XII; Sirp (2009) 23. I.

VIHALEM (a-ni 1963 **Vares**), **Tiiu** (13. IV 1940 Tartu), biokeemik; rätsepa t., Rein V-a abikaasa, Triin V-a ema. Lõpetas 1958 Jõgeva Kk-i, 1963 TÜ keemia osk-a org keemia erialal, 1971 TÜ-s asp-i, biol-knd (1971, TÜ), vk "Põhiliste seedefermentide ja adenosiintrifosfataasi (ATPase) jaotumisest ning mõnedest omadustest pankrease subtsellulaarsetes fraktsioonides". Oli 1963–67 TÜ Med-i Kesklabori n-teadur, 1971–73 biokeemia kat-i asst, 1973–79 sekretoorsete protsesside biokeemia labori n-teadur, 1979–82 ÜMPI v-teadur ja biokeemia kat-i dots, 1982–2005 biokeemia inst-i dots, 2005–spetsialist. Õpetanud bioorg keemiat, füüsikal ja kolloidkeemiat, biokeemiat, toitumise biokeemia aluseid; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: ensümol, glutatsiooni redoks seisund oksüdatiivse stressi komponendina südame- ning nahahaiguste patogeneesis ja neerude funktsioonihäiretes, sülje ja igemekoe uuringud, mikrofloora tasakaaluhäire krooniliste põletike riskifaktorina ja selle korrigeerimisvõimalused, toitumine. Osalenud EV toidusoovituste (1988), toitumissoovituste (2004) ja Eesti toitumis- ja toidusoovituste (2006) ning südame- ja veresoonkonna haiguste ennetamise rkl strateegia (a-iks 2005–2020) väljatöötamisel. Eesti Biokeemia Seltsi (1964–2000), Eesti Toitumisteaduste Seltsi (1992–, juhatus liige 1992–98, 2003–), Eesti Toitumisteraapia Assots-i liige (2008–, juhatus liige 2008–). TÜK preemia (2001, koll-s), TÜ väike medal (2005). Üle 160 teadustr-e.

T:Oksüdatiivse stressi hindamise meetodid ja parameetrite kompleksne uuring Eesti elanikkonnal. II (kaasautor). // EA 73 (1994) 4; Toit – antioksidantsus, oksüdatiivne stress, ennetuslik tervisekaitse (kaasautorid M. Zilmer, U. Kokassaar). Trt, 1995; Seedimine, toitumine, dieetid (kaasautor S. Teesalu). Trt, 2001; Oxidative stress markers in pre-uremic patients (kaasautor). // Clin. Nephrol. 56 (2001) 4; Multicomponental mixture of antioxidants and patients with periodontitis (kaasautor). // Free Radical Res. 36 (2002); Antioxidative and antiaterogenic probiotic lactobacillus ME-3 (kaasautor). // Free Radical Biol. Med. 33 (2002); Normaalne söömine (kaasautorid M. Zilmer, U. Kokassaar). Trt, 2004; Inimorganismi biomolekulid ja metabolism (kaasautor). Trt, 2006; Characterization of the antioxidant profile of human saliva in peri-implant health and disease. (kaasautor). // Clin. Oral Implants Res. 18 (2007) 1; Successful management of mild atopic dermatitis in adults with probiotics and emollients (kaasautor). // Central Eur. J. Med. 3 (2008).

B: TÜ BL I, 158–159; II, 209; TÜK, 325; TÜA 1982–2007, 80, 81, 83, 84, 87, 119, 383.

VIHALEMM, Triin (22. II 1968 Tartu), sotsioloog; Rein ja Tiiu V-a t. Lõpetas 1986 Tartu 10. kk-i, 1991 TÜ ajakirj osk-a, 1993 TÜ-s magistrantuuri, 1999 doktorantuuri, sotsiol-mag (1993, TÜ), vk “The adaptation of non-Estonians into the Estonian society 1992-1993. Factors influencing the adaptive processes.”, Ph.D. massikommunikatsiooni alal (1999, TÜ), vk “Formation of collective identity among russophone population of Estonia”. Oli 1993–94 AS Emor projektijuht, 1994–95 asedir, 1996–98 arendusjuht, 1998–99 TÜ riigiteaduste inst-i lektor, 1999–2001 ajakirj ja kommunikatsiooni osk-a lektor, 2001– ajakirj ja kommunikatsiooni inst-i dots, 2002–05 ka sotsiaalsk-a prodekaan. Lugenud meedia ja kommunikatsiooni uurimise meetodite, tead uurimistöö, turunduskommunikatsiooni, sotsiaalse turunduse ja etnosotsiol kursusi. – Uurimisvaldkonnad: siirdekultuur kui kollektiivsete identiteetide kujunemiskontekst, kollektiivsete identiteetide ja väärtuste dünaamika Eestis siirdeperioodil, kollektiivsete identiteetide eripära ja kujunemine kaasaegses tarbimis- ja meediaühiskonnas, k-le sotsiaalse tähenduse ning k-liste käitumisstrateegiade dünaamika Eestis. Väljaande *Eesti inimarengu aruanne 2007* (2008) kaasautor ja toim-id. *Eur. Sociol. Assoc.* (1998–) ja Balti Ajakirjandusuurijate Assots-i (2002–) liige, Eesti Sotsioloogide Liidu juhatuse liige (2005–). 70 teadustr-t.

T: Changing value systems: civilizational schift and local differences (kaasautor M. Lauristin). // *Return to the Western World*. Trt, 1997; Estonian language competence, performance and beliefs on acquisition among the Russian-speaking inhabitants of Estonia 1989–1995. // *Int. J. Sociol. Language* 139 (1999); Võõrkeele suhtlusstrateegiad (kaasautor T. Hennoste). // *Akad.* (1999) 8; Group identity formation processes among Russian-speaking settlers of Estonia: a view from linguistic perspective.// *J. Baltic Studies* 30 (1999) 1; Identity formation in the open media space. // *The Challenge of the Russian Minority*. Trt, 2002; Return to the 'Consuming West': Young people's perceptions about the consumerization of Estonia. (kaasautor M. Keller). // *Young* 11 (2003) 3; Crystallizing and emancipating identities in post-communist Estonia. // *Nationalities Papers* 35 (2007) 3; Дифференциация ментальностей основных этнических групп в Эстонии (kaasautor V. Kalmus). // *Социол. иссл.* (2008) 5 ; Two

languages in addition to mother tongue" - will this policy preserve linguistic diversity in Europe (kaasautor T.Tender)? // Trames 13 (2009) 1; Cultural differentiation of the Russian minority (kaasautor V. Kalmus). // Estonia's Transition to the EU. Twenty Years On. Oxon , 2010.

B: Becoming a social researcher in transitional Estonia. // Autobiographies of Transformation. Lives in Central and Eastern Europe. London & New York, 2006, 193 – 210; <https://www.etis.ee>.

VIHM (a-ni 1953 **Vesik**), **Nadežda** (19. XII 1928 Tallinn – 9. VI 2010 Tartu), arstiteadlane, stomatoloog; käsitöölise t. Lõpetas 1947 Kuressaare Kk-i, 1951 TÜ arstitsk-a stomatol osk-a, 1962 Moskva Stomatol Med-inst-s asp-i, med-knd (1964, samas), vk “Содержание мышьяка, никеля и серебра в зубах человека в норме, при кариезе и альвеолярной пиорее”. Täiendanud end Moskvast ja Kiievis. Oli 1951–59 Tartu Med-kooli õpetaja ja (kohakaaslusega) Tartu lastehaigla stomatoloog, 1959–63 TÜ stomatol kat-i asst, 1963 kat-i juh kt, 1964–75 kat-i juh, 1976–92 dots, a-st 1992 stomatol kliiniku dots, a-st 2007 emeriitdots. Õpetanud terapeutilist stomatol-t; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: hamba kõvakudede mineraalne koostis, eriti mikroelementide sisalduse sõltuvust väliskeskkonnast, kõvakudede haigused (kaaries, hüpoplaasia, fluuroos), nende levimus ja erisused Eesti erinevate piirkondade lastel ja noorukitel, hambaravi organiseerimine, suuõõne haigused. Olnud Tartu linna peastomatoloog (1965–75) ja Tervishoiumin-i peastomatoloogi asetäitja (1976–88), sama min-i raviprofülaktika nõuk ja stomatoloogide atestatsioonikomisjoni liige. Stomatoloogide Tead Seltsi esimees (1969–78) ja teadussek (1978–88), auliige (2000). Üle 150 teadustr-e, aimetr-d.

T: Pulpiidi diagnostika, ravimeetodid ja -tehnika. Trt, 1973; Suulimaskesta muutused elundisüsteemi haiguste puhul. Trt, 1973; Hambahaigused. Tln, 1974, ²1984; The fluorine content in the enamel and dentine of the teeth of inhabitants from different geographical area in the Estonian S.S.R. // TÜ Toim. 478 (1978); Hambakaarise levimus ja intensiivsus Eesti NSV asulate lastel ja noorukitel. // NET (1980) 5; Hammaste mittekarioossed kahjustused. Trt, 1984; Stomatoloogilised täidismaterjalid. Trt, 1986;

Hambakaariese levimus ja intensiivsus Lääne-Eesti rannikuäärsete ja saarte asulate lastel ja noorukitel. // TÕ Toim, 931 (1991).

B: TÕ BL I, 159; II, 210; EA (1989) 1, 65; TÕA 1982–2007, 386, 387, 390, 395.

VIHMA (a-ni 1954 **Stamberg**), **Helgi** (5. VI 1931 Tartu), keeleteadlane, kultuuriloolane; kaupmehe ja õpetaja t. Lõpetas 1952 Tartu ÕI, 1957 TÕ eesti filolerialal, 1960–64 KKI-i asp, *mag. phil.* (1993, TPÜ), vk “Johannes Aaviku kujunemine keeleuendajaks”. Oli 1952–60 Tartu 7. kk-i ja Nõgiaru algkooli õpetaja, 1964–81 KKI sõnarmt-te ja leksikogr sektori n-teadur, 1982–91 Eesti Rahvusmtkogu teadusosk-a v-toim, peabibliograaf ja terminol-sektori juh, 1991–92 KKI v-teadur ja TPedI ped praktika kab-i juh, 1992 TPÜ eesti k-e õt-i teadur, 1993–98 teadusosk-a v-teadur. Pidanud loenguid Oulu Ük-s, TÕ-s ja TPÜ-s; a-st 1998 pensionil. – Uurimisvaldkonnad: keeleuendus ja J. Aavik, leksikal ja leksikogr, eesti kirj-e ajalugu, eesti kultuurilugu. 7-kõitelise *Eesti kirjakeele seletusõnaraamatu* (1988–2007, ²2009) põhikoost-id. Biblioterminite kartoteegi (1987–91), terminisõnastike (*Raamatukogutermineid*, 1987; *Raamatukogutermineid pöördõnastik*, 1987 jt) koost-id. Bibliograafiate, mitme koguteose (*Kultuurilugu kirjapeeglis. J. Aaviku ja F. Tuglase kirjavahetus*, 1990 jt) koost ja toim. Rahvusmtk jätkväljaande *Acta Bibliothecae Nationalis Estoniae* rajaja (ilmub a-st 1990; 1. ja 3. k koost ja toim), TPÜ toimetiste (*Acta Universitatis Scientiarum Socialium et Artis Educandi Tallinnensis*) rajaja ja peatoim (1993–98), Aaviku Seltsi jätkväljaande *Keeleuenduse Kirjastik (A ja B*, ilmub a-st 1994) asutaja, koost ja toim. 3. rahvusv fennougristide kongressi org-komitee teadussekr (1968–69), rahvusv konv-i *Keelereform ja raamat* (1990) juh. Avaldanud rohkesti aimeart-eid. ES, EKS, TTEÜ, *Finno-Ugric Studies Assoc. of Canada* (FUSAC) ja Kodu-uurimise Seltsi liige. Johannes Aaviku Seltsi rajaja (1992, juhatusesimees 1992–2009, auesimees 2009). ENSV TA teaduspreemia (1979). Üle 80 teadustr-e.

T: Homonüümi mõistest. // ES ar 10 (1964); Üheksa aastakümnet. Pühendusteos Johannes Aavikule (kaasautor, kaaskoost K. Mihkla). Tln, 1971; Eesti esimese teadusliku sõnaraamatu eelkäijast. // Kodumurre 10/11 (1972); Keeleuendusteema Johannes Aaviku ja Friedebert Tuglase kirjavahetuses. // KK (1973) 8; A.W. Hupel ja tema kaastööliste võrk. // TALE II (1976); Adjektiivide substantivatsioon kui

sõnamoodustusviis. // KK (1979) 9; *aas-sõnad eesti keeles*. // ES ar 26/27 (1983); Kuressaare koolipoisist keeleuendajaks. // Keelereform ja raamat. Tln, 1993; Johannes Aaviku Seltsi esimene auliige Paul Saagpakk. // Artikleid ja arhivaale II. Keeleuenduse Kirjastik B3 (1999); Johannes Aavik ja eesti keeleuendus: bibliograafia 1901–1996. Tln, 2000; The influence of Indo-European linguistic and literary contacts on the innovation of the Estonian language. // *Finno-Ugrians and Indo-Europeans: Linguistic and Literary Contacts*. Maastricht, 2002; Johannes Aavik Tartu ülikoolis. // 200 aastat eesti keele ülikooliõpet. Trt, 2003.

B: EE 14, 603–604; EKnl, 663–664; Saaremaa Muuseum: Kaheaastaraamat 1991–1992. Kuressaare, 1993, 139, 141, 147; Artikleid ja arhivaale I. Tln 1994, 133–146; Tallinna Linnamuuseumi kodu-uurimise ringi biograafilise teatmik. Tln 2000, 251–252; Helgi Vihma bibliograafia. Tln, 2006.

VIHMAN (Vichmann, Vihmann), Arnold (23. III 1899, Paasvere v, Virumaa – 26. VI 1975 Tallinn), matemaatik, pedagoog; talupidaja p. Lõpetas 1920 Rakvere Poeglastegümni-i, 1930 TÜ mat-loodustsk-a matemaatikuna ja ühtlasi TÜ didaktilis-metse seminari mat, füüsika ja astron õpetaja kutseksamitega. Oli 1930–31 Paide, 1931–35 Rakvere gümn-i ja 1935–41 Tallinna Tütarlaste Kommertsikooli mat-õpetaja, 1941–43 Haridusdirektoriumi ja 1944 Tallinna Linna haridusosk-a koolide inspektor, 1944–47 Tallinna Arve- ja Plaanindustehnikumi õpetaja, ühtlasi 1946–51 ka VÕT-i metoodik, 1947–52 Tallinna ÕI ja 1952–73 TPedI mat-füüsika kat-i v-õpetaja ja õpetajate täienduskursuste õppejõud. Luges elementaarimat, arvutiteooria, mat analüüsi, mat didaktika kursusi. Koost. üle 30 (paljudes kordustr-des ilmunud) mat-õpiku. – Uurimusi koolimat-st ja mat didaktikast. Üks 1957 alanud mat õpetamise ümberkorraldamise algatajaid ja teostajaid, u 25 mat õpetamise metoodika ja õpetajakäsirmt-u autor või kaasautor ning viljakas õppemet-se kirj-e tõlkija. Haridusmin-i mat ainekomisjoni liige.

T: Kordamise metoodikast matemaatika õpetamisel. // Abiks õpetajale I. Tln, 1948; Omavalmistatud õppevahenditest matemaatika õpetamisel. // Nõuk. Kool (1952) 6; Märkus graafilise meetodi rakendamise kohta keskkoolis. // TPedI Toim. Mat. Füüsika 3 (1960); Arvutuslükatil arvutamise õpetus algajaile. Tln, 1964, ²1965; Matemaatika õpetamise ümberkorraldamisest algklassides. // Nõuk. Kool (1966) 6; Uuest seitsmenda

klassi matemaatika programmist ja õpikust (kaasautor E. Etverk). Nõuk. Kool (1969 7, 8, 10, 12; Matemaatika õpetamisest VIII klassis (kaasautor). Tln, 1974, ²1977.

B: AAUT II, 85; EE 14, 604; MK XVI (1969) 182–188; EMatS ar 1989. Trt, 1990, 61–63.

A. *Undusk*

VIHT, Kaido (6. I 1979, Tallinn), keemik; med-õe ja velskri p. Lõpetas 1997 Pirita Majgümn-i, 2001 TÜ keemiaosk-a, 2003 TÜ-s magistrantuuri, 2007 doktorantuuri, M.Sc. bioorg keemia alal (2003, TÜ), vk “Liquid-phase synthesis of a pegylated inhibitor of protein kinase A”, Ph.D. samal alal (2007, TÜ), vk “Immobilizable bisubstrate-analogue inhibitors of basophilic protein kinase”. Oli 2003–05 TÜ org ja biorg keemia inst-i erakorr teadur, 2005–07 loodus- ja tehnol-tsk-a materjaliteaduse ja materjalide tehnol doktorikooli erakorr teadur, 2007–10 keemia inst-i erakorr teadur, 2010– teadur, ühtlasi 2007 ja 2008 ka *TBD Biodiscovery* OÜ keemik-süntetik. – Uurimisvaldkond: bioaktiivsed nukleosiid-peptiidkonjugaadid. Eesti Biokeemia Seltsi liige (2004–). U 20 teadustr-t, 3 patentset leiutist (kaasautor).

T: Amyloid precursor protein carboxy-terminal fragments modulate G-proteins and adenylate cyclase activity in Alzheimer’s disease brain (kaasautor). // Mol. Brain Res. 117 (2003) 1; Fluorometric TLC assay for evaluation of protein kinase inhibitors (kaasautor). // Analyt. Biochem. 340 (2005) 1; Surface-plasmon-resonance-based biosensor with immobilized bisubstrate analog inhibitor for determination of affinities of ATP- and protein-competitive ligands of cAMP-dependent protein kinase (kaasautor). // Analyt. Biochem. 362 (2007) 2; High-affinity bisubstrate probe for fluorescence anisotropy binding/displacement assays with protein kinases PKA and ROCK (kaasautor). // Analyt. Biochem. 385 (2009) 1; Bisubstrate fluorescent probes and biosensors in binding assays for HTS of protein kinase inhibitors (kaasautor). // Biochim. Biophys. Acta 1804 (2010) 3.

B: <https://www.etis.ee>.

VIHVELIN, Hugo (6. XI 1906 Võtikvere v, Tartumaa – 11. III 2007 Saint John, Kanada), arstiteadlane, psühhiaater; talupidaja p. Lõpetas 1927 Tartu Poeglaste

Reaalgümni-i, 1935 TÜ arstitsk-a, med-dr (1940, TÜ), vk "Inimese pulsi rütm". Oli 1934–44 TÜ närvikliiniku asst. Põgenes 1944 Rootsi, töötas 1944–48 Lundi Ük-i psühhiaatrikliinikus, Piteå ja Hälsingborgi vaimuhaiglates, 1948–50 Hågas kohtupsühhiaater. Emigreerus 1950 Kanadasse, oli St. John´is psühhiaater. – Uurimusi psühhiaatriast ja sellega piirnevate aladelt. Tartu Eesti Arstide Seltsi liige (1936–40).

T: Bemerkungen zur Methodik der Registrierung der durch psychische Vorgänge bedingten Änderungen der Puls- und Atmungsfrequenz. // Folia Neuropathol. Est. 17 (1939); Isikupäraselt spetsiifilistel põhiarvudel põhinevast südamerütmist. // EA (1942) 2; Respiratoorse arütmia indeks ja andmeid selle suuruselt inimesel. // EA (1942) 10; Üksikasju Juhan Liiv´i vaimsest seisundist tema viibimisel Tartu Ülikooli Vaimu- ja Närvihaiguste Kliinikus 1894. // EA (1943) 11.

B: AAUT II, 530; *H. Merila-Lattik*, 505; Eesti Elu (Toronto) (2007) 5. IV.

VIIDALEPP, Jaan (27. XII 1939 Tartu), bioloog, entomoloog; Richard Voldemar V-a p. Lõpetas 1958 Tallinna 16. kk-i, 1963 TÜ biol-osk-a, 1971 ZBI-s asp-i, biol-knd (1971, ZBI), vk "Eesti vaksiklaste (*Lepidoptera*, *Geometridae*) fauna ja selle ökoloogilis-geograafilise analüüs". Oli 1964–67 Vabar San-epid Jaama entomoloog, 1967–68 TÜ zool kat-i n-teadur, 1971–72 ins, 1972–81 n-teadur, 1981–91 v-teadur, 1991–95 j-teadur, 1995–2004 EPMÜ ZBI v-teadur, 2005–09 EMÜ põllumaj ja keskkonnainst-i erakorr v-teadur, 2009 peaspetsialist, 2009– v-teadur. – Uurimisvaldkond: palearktise suurliblikad (*Macrolepidoptera*), maailma vaksiklased (*Lepidoptera: Geometridae*): biol, süstemaatika, ökol, geogr-ne levik. Osales Eesti noorte teadlaste II (Kaug-Ida, 1961) ja III (Tõva–Burjaatia, 1972) komplekseksped-s, viibis 1961–91 kokku 14 uurimisretkel Taga-Kaukaasias, Kesk-Aasias, Siberis ja Sahhalinil, 2002-2009 korduvalt Austraalias, Lõuna- ja Kesk-Ameerikas. Kirjeldanud üle 80 uue taksoni. Täiendanud TÜ ja ZBI (IZBE) kogusid. Koost. katalooge ja määrajaid. Väljaande *Geometrid Moths of Europe* toim-koll-i liige (1995–). LUS-i (1959–), Ülel Entomoloogide Seltsi (1972–89), *Soc. Eur. Lepidopterol.* (1978–), Müncheni Entomol-seltsi (1996–), Eesti Lepidoptelooigide Seltsi liige (1999–), *Suomen Perhostutkijain Seura* korr-liige (1975–2005, a-st 2005 auliige), *Soc. Entomol. Fennica* korr-liige (1982–). Eesti Lepidopteroogide Seltsi (Hans Remmi nim.) teenetemedal (2003). 90 teadustr-t.

T: Eesti suurliblikate määraja I. Päevaliblikad (kaasautor T. Möls). Tln, 1963; II. Trt, 1969; Verbreitung der Grossschmetterlinge im Baltikum. I-IV (kaasautor A. Šulcs). // Dt. Entomol. Z. 14 (1967) 5; 16 (1969) 1/3; 19 (1972) 1/3; 21 (1974) 4–5; Nachtrag zur Verbreitung der Schmetterlinge im Baltikum. (kaasautorid A. Šulcs, P. Ivinskis). // Dt. Entomol. Z. 28 (1981) 1–3; Catalogus Macrolepidopterorum Estoniae (kaasautorid T. Möls, H. Remm). Trt, 1968, ⁴1995; Фауна пяденц гор Средней Азии. М, 1988; Eesti liblikate määraja (kaasautor H. Remm). Tln, 1996; Checklist of the *Geometridae* (*Lepidoptera*) of the former U.S.S.R. Stenstrup, 1996; Mustlaik-apollo (*Parnassius mnemosyne*) Eestis. Tln-Trt, 2000; Eesti liblikad. Kataloog (kaasautor). Tln, 2000; *Geometrida* (kaasautorid A. Hausmann, V. Mironov). // Fauna Europaea: <http://www.faunaeur.org> (2004); Description of *Crypsiphona tasmanica* sp. nov. (*Lepidoptera* : *Geometridae* : *Geometrinae*), with notes on limitations in using DNA barcodes for delimiting species (kaasautor E. Õunap). // Australian J. Entomol. 48 (2009) 2.

B: EE 14, 604; ZBI 1947–1987, 36; ZBI 1947–1997, 84.

VIIDALEPP (a-ni 1935 **Viidebaum**, ka **Wiedebaum**), **Richard Voldemar** (23. / 10. I 1904 Mäo v, Järvamaa – 3. VI 1986 Tartu), rahvaluuleteadlane; talupidaja p, Jaan V-a isa. Lõpetas 1925 Paide Ühisgümni-i, 1940 TÜ folkloori ja etnogr erialal, *mag. phil.* (1941, TÜ), vk “Eesti ohvrikivid”, filol-knd (1965, TÜ), vk “О характере, функциях и рассказчиках эстонских народных сказок”. Töötas 1929–40 ERA-s (1938–40 juh abi), oli 1940–45 KM teadur, 1945–46 teadusdir, 1947–52 KKI rahvaluule sektori teadur, 1952–62 sektori juh, 1962–79 v-teadur. – Uurimusi rahvaluulest, -kommetest, etnogr-st, folkloristika ajaloost. Teinud suurt tööd rahvaluule kogumisel (kirja pannud üle 16000 lk materjali), kogumise organiseerimisel, kogude korrastamisel ja süstematiseerimisel. 1944 korraldas KM varade evakuatsiooni, kogude valve ja reevakueerimise. Koostanud ja toimetanud rahvaluuleväljaandeid (*Valimik rahvajutte: Eesti Rahvaluule arhiivi kogudest*, 1935; *Eesti rahvaluule ülevaade*, 1959; *Eesti rahvaluulest*, 1964; *Eesti muinasjutud*, 1967; *Эстонский фольклор*, 1980 jm) ning kogu- ja ülevaateteoseid (*Kaleviste mailt*, 1935; *Abriss der estnischen Volkskunde*, 1964 jm), olnud nende kaasautor. Avaldanud art-id ja uurimusi folkloristika ajaloost (J. Hurt ja tema kaastöölised, O. Kallas, Fr. R.

Kreutzwald jt), rahvaluule kogujatest, rahvajuttude jutustajatest, jutustamistavast, rahvakommetest jm, ka rohkesti aimetr-id. ES-i (1926–86), Akad Rahvaluule Seltsi (1926–40) , EKS-i (1930–40) ja ÕES-i (1935–50) liige, Soome Kalevala Seltsi (1960–86) ja SUS välisliige (1963–86), SKS kirjavahetaja liige (1974), Rahvajutu Uurijate Rahvusv Ühingu (ISNFR) liige (1974). Üle 130 teadustr-e.

T: Eesti rahvaluulekogude statistiline ülevaade. // Vanavara vallast. Trt, 1932; Jakob Hurda kaastöolistest. // ERM ar IX–X. Trt, 1934; Isaisad kohtus. // Kaleviste mailt. Trt, 1935; Von einem grossen estnischen Erzähler und seinem Repertoire. // Acta Ethnol. (1937) 3; Dr. O. Kallasest kui folkloristist. // EKirj (1938) 10; Jakob Hurt – geniaalne rahvaluulekoguja. // EKirj (1939) 7; Kildsann ja muid endisaegseid külanoorde kooskäimisi. // EKK (1941) 1; Kreutzwald – eesti folkloristika rajaja. // Fr. R. Kreutzwaldi maailmavaade ja tegevus. Tln, 1953; Rahvajutustaja rahva hulgas. // Paar sammukest Tln, 1959; Rahvajuttude tootmismargilisest funktsioonist. // ES ar. Trt, 1965; Eesti külviabinõud ja külvisamm. // ERM ar. Tln, 1974; Estnische Volksmärchen. Berlin, 1980, ²1990; *Mina*-vorm muinasjuttudes ja naljandites. Rahvasuust kirjapanekuni. // ES Toim. 17 (1985); Eesti rahvajuttude laadist, funktsioonist ja jutustajatest. Võru, 2004.

B: AAUT II, 384; EE 14, 604; EKirBL, 443–444; EKnL, 664–665; 1000 tartlast, 485; KK (1974) 1, 43–45; (1986) 9, 567–568.

Ü. Tedre

VIIDIK, Andrus (15. VI 1937 Tartu), arstiteadlane, anatoom; arsti p. Põgenes 1944 koos perekonnaga Rootsi. Lõpetas 1956 Lidköpingis kk-i, 1964 Göteborgi Ük-i arstitsk-a, Ph.D. (med, 1968, samas), vk “Function and structure of collageneous tissue: investigations on the tensile strength, general rheology and morphology of tendons and joint ligaments in the rabbit”. New Yorgi TA liige. Oli 1958–68 Göteborgi Ük-i anat inst-i asst, 1968–72 dots, ühtlasi 1960–64 Sahlgreni haigla med ja geriaatria kliinikute alamarsti aset, 1972– Taanis Århusi Ük-i anat prof. – Uurimisvaldkonnad: anat, biomeh, sidekudede biol, gerontol. Ajakirjade *J. Biomechanics*, *Mechanisms of Ageing and Development* ja *Aktuelle Gerontologie* toim-koll-i liige. Teadusseltside *Biol. Eng. Soc. in*

London, Nordisk Gerontol. Förening, Dansk Gerontol. Seiskab, Int. Assoc. of Gerontol., Nordisk Gerontol Förening liige (a-st 1975, esimees 1988–2002). Üle 120 teadustr-e.

T: The aging of collagen as reflected in its physical properties. // Thule Int. Symposia: Aging of Connective and Skeletal Tissue. Stockholm, 1969; Rheology of skin with special reference to age-related parameters and their possible correlation to structure. // Frontiers in Matrix Biology. Basel, 1973; Connective tissues – possible implications of the temporal changes for the ageing process. // Mechanisms of Ageing and Development (1979) 9; The role of elastin in the mechanical properties of skin (kaasautorid H. Oxlund, J. Manschot). // J. Biomechanics 21 (1988) 3; Influence of physical exercise on old rats: changes in patterns of spontaneous activity and connective tissues (kaasautor M. Skalicky). // Aging - Clin. & Exp. Res. 9 (1997) 1–2; Experimental gerontology in the Nordic countries. // Exp. Gerontology 36 (2001) 3; The effect of chronic physical exercise on succinate dehydrogenase activity in the heart muscle of old rat (kaasautor). // Biogerontol. 6 (2005) 5; Hippocampal metabolic proteins are modulated in voluntary and treadmill exercise (kaasautor). // Exp. Neurol. 212 (2008) 1.

B: ETVpK, 142; H. Merila-Lattik, 506.

WIIDIK (Vidik, Viidik), Roman Woldemar (30. XII 1905 Laiuse v, Tartumaa – 22. X 1984 Täby, Rootsi), loomaarstiteadlane; loomaarsti p. Lõpetas 1924 Tartus H. Treffneri Gümni-i, 1929 TÜ loomaarsti-tsk-a, *dr. med. vet.* (1936, Viini Vet-ük), vk “Ueber das Vorkommen von Fleischvergiftungen und Abortus-Bang-Bakterien in Fällen von weisser Fleckniere des Kalbes”, *dr. med. vet.* (1959, Stockholmi Vet-ük), vk “Experimentelle Studien über den schwedischen avirulenten Schweinerotlauf-Impfstoff AV/R9”. Täiendas end 1936–38 TÜ stipendiaadina kuues Euroopa vet-ük-s (Viini, Brno, Stockholmi jt) ning viies ük-s (Sofia, Leipzigi, Berliini jt). Oli 1926–31 TÜ abijõud ja asst, 1931–34 Saarde jsk-a ja 1934–36 Jõgeva linna ja jsk-a loomaarst, 1938–39 TÜ vet-tsk-a lihahügieeni ja kohtuliku loomaarstiteaduse dots, 1939–40 adjunktprof ja lihahügieeni inst-i dir. Läks 1940 Soome, teenis 1941–44 Soome sõjaväes (vet-major), oli 1945 Urjalas munitsipaal- ja 1946–48 Lahtis linna vet-arst. Siirdus 1948 Rootsi, oli a-ni 1954 Stockholmis Rootsi Rkl Vet-med-i Asutuse seerumi- ja vaktsiinilabori abijõud, 1954–71 juh, *assoc. prof.* – Uurimisvaldkonnad: lihahügieen ja immunol. Mitme Rootsi teadusorg-i (*Föreningen för*

Veterinarmedicinsk Forsking, Svenska Föreningen för Bakteriologi, Svenska Föreningen för Patologi, Eesti Veterinaararstide Ühing Rootsis jmt) liige. Soome Vabadusrist (1942).

T: Loomsed elatusvahendid. // Tervise käsiraamat. Trt, 1938; Vajame vähemväärtuslikuks tunnistatud liha müügi korraldust. // ELR (1938) 3; pH-arvu määramise osatähtsusest liha sanitaarhügieenilisel hindamisel, eriti veiste haige- ja hädatapmistel, ühtlasi märkmeid selle määramise kohta nitraziinkollase abil F. Schönberg'i järgi. // ELR (1940) 2; Põllumehe loomatervise käsiraamat (kaasautor). Trt, 1942.

B: AAUT II, 333; EE 14, 604; ETVpK, 146; Eesti Vet.-arst (Rootsi) (1955) 10, 54–55; Sveriges veterinärer 1975. Stockholm, 1975, 282; Eesti Päevaleht (Stockholm) (1984) 16. XI.

E. Ernits

VIIDING, Herbert (6. IV 1929 Hummuli v, Valgamaa – 25. IX 1988 Tallinn), geoloog; talupidaja p. Lõpetas 1947 Valga 1. kk-i, 1952 TÜ geol-osk-a, 1955 samas asp-i, geol-mineral-knd (1955, TÜ), vk “Eesti NSV rändrahnudest”. Oli 1955–56 TÜ geol-kat-i v-õpetaja, 1956–66 dots, ühtlasi 1964–66 biol-geogr-tsk-a dekaan, 1966–69 GI litol-mineral-sektori juh, 1969–88 teadusdir. Lugenud petrogr, geol kaardistamise, struktuurigeol, geotektoonika, maavarade otsingu jm kursusi; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: meteoriitika, maavarad, petrogr (Eesti ja selle naaberalade rändkivid), litol, looduskaitse. Alustas eluta looduse mälestusmärkide kompleksset uurimist ja arvelevõttu, algatas *Eesti ürglooduse raamatu* koostamise. Mitme väljaande (*Eesti maapõue kaitsest*, 1976; *История геологических наук в Эстонии*, 1986 jt) vast toim, koost ja kaasautor. Tegeles viljakalt teaduse populariseerimisega. ENSV TA looduskaitse komisjoni liige (1972–88 aseesimees). ENSV tnl looduskaitseja (1987). EV teaduspreemia (1991, postuumselt). U 170 teadustr-t.

T: Antropogeeni geoloogia ja looduskaitse. // GI uurimused 7 (1961); Üldine geoloogia (kaasautor A. Rõõmusoks). Trt, 1962, ³1970; Mineraalide kristallooptiline uurimismeetod. Trt, 1971; Eesti maavarad, kivimid ja kivistised (koost, kaasautor). Tln, 1974, ²1980; Lahemaa kivid. Tln, 1981; Полезные ископаемые, горные породы и

окаменелости Эстонии (kaasautorid E. Klaaman, K. Mürsepp). Tln, 1983; Eesti mineraalid ja kivimid. Tln, 1984; Suurte rändrahnude kirjeldamise juhend. Trt, 1986; Geoloogia alused (kaasautorid I. Arold, A. Raukas). Tln, 1987.

B: EE 14, 605; EGBT, 133; TÜ BL I, 197; II, 210; TÜ ajalugu III, 271, 279, 349; TALE IX (1993), 177–185; ИГНЭ, 317; EGS-i ar 26 (1994), 179–181; Maa Universumis, Tln, 2004; 322.

VIIDING (a-ni 1998 **Sak**), **Kristi** (24. V 1972 **Viljandi**), kirjandusloolane, latinist; õpetajate t, Katrin Saki õde. Lõpetas 1990 Viljandi 5. kk-i, 1995 TÜ eesti k-e ja kirj-e ning ladina k-e ja Rooma kirj-e alal, M.A. (klassikaline filol, 1997, TÜ), vk “Rooma poeedi Quintus Horatius Flaccuse loomingu kajastusi Eesti haridus- ja teaduselus”, Ph.D. (klassikaline filol, 2002, TÜ), vk “Die Dichtung neulateinischer Propemptika an der *Academia Gustaviana (Dorpatensis)* in den Jahren 1632–1656”. Täiendas end 1995–96 Fribourgi (Šveits), 1998 Freiburgi (Saksamaa) ja 1999 Uppsala Ük-s, 2005 Wolfenbüttelis Hertsog Augusti Raamatukogus (Saksamaa). Oli 1993–94 Viljandi Maagümni-i ladina k-e õpetaja, 1996–98 TÜ germaani-romaani filol osak-a asst, 1998–2005 lektor, ühtlasi 1998– teadur, 2006– germaani, romaani ja slaavi filol inst-i dots. Lugnud erikursusi Rooma lüürikast, eepikast, draamast ja ajaloo- ja ajalooproosast, ladina k-e ajaloo- ja kirj-e alal. – Uurimisvaldkonnad: uusladina k ja kirj Euroopas ja Eestis, eriti juhuluule, s.h telesaatemisluule, klassikalise kultuuri ja kirj mõjud Eestis 17.–19. saj-l, klassikalise filol ajalugu Eestis. Varauusaegse ladina k-e kirj uurimise algatajaid Eestis. Toimetanud, tõlkinud ja kommenteerinud antiikautorite teoseid (*P. Cornelius Tacitus. Germania*, 2007) ning keskseid varauusaegseid ladina- ja saksak-id tekste (*Tartu Akadeemia (Academia Gustaviana) põhikiri*, 1997; *Menius. Jutustus Tartu Ülikooli inauguratsioonist 1632*, 1997; *Academia Gustaviana (1632-1656) ladinakeelse juhuluule tekstikorpuse* (www.ut.ee/klassik/neolatina), 2002; *Riia literaatide õnnesoovid Tartu Akadeemiale 1632. aastal*, 2002 (saksa k-s: Leuven, 2004); *Valik 17. sajandi Tartu juhuluulet*, 2007 jt). Veebiajakirja *Studia Humaniora Tartuensia* toim liige, *Tartu Ülikooli trükikoda 1632-1710: trükiste bibliograafia* toim-id. Akad. Baltisaksa Kultuuriseltsi (1995–), *Int. Assoc. of Neo-Latin Studies* (IANLS) liige (2002–, a-st 2009 nominatsioonikomitee liige). TÜ Raefondi preemia (1999, 2002), KK aastapreemia (2005

ja 2007), Eesti Kultuurkapitali kirj-e sihtkapitali suur aastapreemia (2007, koos J. Orioni ja J. Pälliga). U 30 teadustr-t.

T: Die Glückwünschgedichte der Rigaer Gelehrten zur Inauguration der *Academia Gustaviana* im Jahre 1632 (kaasautor J. Päll). // *Humanistica Lovaniensia* 53 (2004); Õnnelik olgu su samm... Teelesaatmisluletused 17. sajandi Eesti kirjanduses. // *KK* (2005) 5–6; Daniel Georg Morhof und die Gattung des Propempticon. // *Frühneuzeitliche Bildungsreisen im Spiegel lateinischer Texte*. Weimar, 2007; Ein lateinisches Chronogrammgedicht über Gustav II. Adolf von Timotheus Polus (1634/1639). // *Miraculum Eruditionis. Neo-Latin Studies in Honour of Hans Helander*. Uppsala, 2007; *O Dorpat, urbs addictissima musis... Valik 17. sajandi Tartu juhuluulet*. (kaasautorid J. Orion, J. Päll). Tallinn, 2007; The literary background of early Estonian secular writing: the current situation and future perspectives of research. // *Common Roots of the Latvian and Estonian Literary Languages*. Frankfurt am Main, 2008.

B: <https://www.etis.ee>.

VIIES (a-ni 1972 **Markus**), **Mare** (14. I 1949, Keila, Harjumaa), majandusteadlane, töölise t. Lõpetas 1967 Keila Kk-i, 1973 TPI elukondliku teenindamise ökon ja organiseerimise erialal, 1979 MI-s asp-i. Oli 1973–75 õmblusvabriku *Lembitu* osk-juh, 1979–89 MI n-teadur, 1989–98 teadur, 1998–2005 TTÜ MI teadur, 2005– TTÜ maj-uuringute teaduskeskuse teadur; ühtlasi oli 1993 Ungari TA MI, 1994 Kopenhaageni Ük-i, 1996 Bowling Greeni Rkl Ük-i (USA) ja 2004 Albrighti Kolledži (USA) külalis-teadur. – Uurimisvaldkonnad: teenuste ökon ja organiseerimine, sissetuleku jaotus ja tarbimine, vaesus ja sotsiaalne kaasatus, sotsiaalne konvergens. Eesti Maj-teadlaste Seltsi, *Int. Atlantic Econ. Soc. (IAES)*, *Congr. of Pol. Economists, Int. (COPE)* liige, Eesti sõltumatu ekspert vaesuse valdkonnas EK juures (2004–), Eur. Maj- ja Sotsiaalkomitee liige (2004–) jm. EV teaduspreemia (1994, koll-s). U 70 teadustr-t.

T: Развитие предпринимательства в сфере обслуживания (kaasautorid H. Aarma, U. Venesaar). // *Социальная сфера: проблемы вхождения в рыночную экономику*. М, 1991; Tulujaotus Eestis ja tema erisused. // *Eesti inimarengu aruanne 1998*. Tln, 1998; A demographic analysis of income distribution in Estonia (kaasautorid L. Wilder, M. Benedict). // *Compar. Econ. Studies* 41 (1999) 1; Sotsiaalne konvergens ja sotsiaal-

demograafilised trendid Euroopa Liidus (kaasautor T. Püss). Tln, 2002; Convergence analysis of the structure of social protection financing (kaasautorid K. Kerem, T. Püss). // Int. Adv. Econ. Res. 11 (2005); Incidence of social protection expenditure convergence in the European Union (kaasautorid T. Püss, R. Maldre). // J. Am. Acad. Business 15 (2009) 1.

B: EMaBL, 577.

VIIES, Vladimir (9. VII 1950 Tallinn), tehnikateadlane; õpetaja p. Lõpetas 1968 Tallinna 1. kk-i, 1973 TPI automaatikatsk-a arvutiins-i erialal, 1981 TPI kaugõppeasp-i, tehnikaknd (1982, TPI), vk “Методика оптимизации водного объекта используя ЭВМ”. Täiendas end 1988 Saksamaal Chemnitzis Tehnikaük-s. Oli 1972–76 TPI elektronarvutite kat-is ja Õppetöö Tead Organiseerimise Labori ins, 1976–1980 ehitustsk-a san-tehnika problemlabor-i v-ins, teadur ja v-teadur, 1980–84 Moskva Rakendusliku Geofüüsika Inst-i Läänemere osk-a v-teadur, 1984–85 Eesti Info- ja Maj-uuringute Inst-i sektorijuh, 1986–2000 TPI/TTÜ infotehnol tsk-a dots, 2001– TTÜ arvutitehnika inst-i dots, ühtlasi 1993–95 ka Sisekaitseakad prof ja 1997–2000 Tallinna Linnaval Omandireformiameti juh., õpetanud Infotehnol- ja TTÜ Kuressaare kolledžites (2001–08) ning Gustav Adolfi Güm-n-s (2009–) Loengukursused: informaatika, algoritmik-te analüüs, programmeerimine, operatsioonisüsteemid; koost. inform ja operatsioonisüsteemide e-kursused. – Uurimisvaldkonnad: arvutiteadused (tarkvara projekteerimine ja rakendamine), veeobjektide monitooringsüsteemid, vaatlusriidade arvutitöötlus, reostuse leviku mudelid. Katsetanud automaatmõõtejaamu Eesti ja Soome jõgedel, loonud hüdrool vaatlusandmete andmepankadesse koondamise meetoodika ja Tallinna veehaarde läbivooluaegade määramise analüütilised valemid. Eesti kõrghariduse akrediteerimisnõuk büroo juh (1995–97). Maa- ja omandireformi läbiviimise üks juhtfigure Eestis. EGS liige (1979–90). 29 teadustr-t .

T: Automatic water quality monitoring station with readjustment structure. // IMECO 2nd Symp. on Metrological Assurance for Environment Control. Budapest, 1990; The rational unified process with the “4+1” view model of software architecture – a way for modeling web applications (kaasautorid T. Robal, M. Kruus). // Proc. 5th Int. Baltic Conf. Tln, 2002; Is the scanning of computer networks dangerous (kaasautor A. Keks). // The 8th Int.

Baltic Conf. on Databases and Information Systems. Tln, 2008; Estimating water quality in river basins using linked models and databases(kaasautor). // Estonian J. Ecol. 57 (2008) 2.

B: <https://www.etis.ee>.

VIIGIMAA, Margus (24. IV 1958 Tartu), arstiteadlane, kardioloog; elektriins-i p. Lõpetas 1976 Tartu 6. kk-i, 1982 TÜ arstitsk-a, 1989 TÜ-s asp-i, med-knd (1989, Kaunase Med-akad), vk “Антиагрегационная терапия инфаркта миокарда и перспективы применения простаглицлина и его некоторых карбоциклических аналогов”, med-dr (1994, TÜ), vk “Primary haemostasis, antiaggregative and anticoagulant treatment of acute myocardial infarction”. Täiendanud end 1990–91 Jaapanis Kyoto Ük-s, hiljem Saksamaal ja Suurbritannias. Oli 1982–89 ÜMPI kliinilise füsiol labori n-teadur, 1989–91 v-teadur, 1991–94 labori juh, 1994–96 TÜ kardiol kliiniku v-teadur, 1996–2004 dots, 2004– Põhja-Eesti Regionaalhaigla kardiol-keskuse juh, 2005 ka Eesti Kardiol Inst-i juh, 2005–06 TTÜ Tehnomeedikumi biomed-tehnika keskuse prof, 2006– biomed-tehnika inst-i prof. – Uurimisvaldkonnad: vere hüübimishäired kardiol haigetel, arteriaalne hüpertensioon, hüperlipideemid, preventiivkardiol, biosignaalide interpreteerimine med-tehnikas. Ajakirjade *Vererõhk*, *J. Hypert.* ja *Blood Pressure* toim-koll-i liige, *Seminars in Cardiology* asepeatoim. Eesti Hüpertensiooni Ühingu asutaja ja president (1995, juhatuse liige 2005–), Eesti Südameprojekti nõuk esimees (1997–2003), Maailma Terviseorganisatsiooni CINDI-projekti Eesti dir (1998–), Eur. Kardioloogide Seltsi ja Eesti Kardioloogide Seltsi liige (president 2003–05), Balti Ateroskleroosi Ühingu president (2004–), Eur. Hüpertensiooni Ühingu juhatuse liige (2005–). New Yorgi TA liige (1998), Rootsi Hüpertensiooni Ühingu auliige (2000). Punase Risti III kl teenetemärk (2007). Üle 200 teadustr-e, õppevahendeid.

T: Hüperlipideemia käsiraamat. Trt, 1995; Preventiivkardioloogia (kaasautor M. Dominiczak). Tln, 1997; Soovitused perearstile haiguste ennetamiseks (kaasautor). Trt, 1998; Arteriaalne hüpertensioon – praktilised aspektid (kaasautor). Trt, 2000; Risk factors for coronary heart disease in 55- and 35-year-old men and women in Sweden and Estonia (kaasautor). // *J. Int. Med.* 252 (2002) 6; Lisinoprilli ööpäevane vererõhku

langetav efektiivsus kerge ja keskmise raskusastmega arteriaalse hüpertensiooni patsientidel (kaasautor). // EA 84 (2005) 7; Risk factor control in treated hypertensives from Estonia and Sweden. Why the difference (kaasautor)? // Blood Pressure 16 (2007) 5; Genome-wide scan identifies CDH13 as a novel susceptibility locus contributing to blood pressure determination in two European populations (kaasautor). // Human Mol. Gen. 18 (2009) 12.

B: EE 14, 605; TÜK 200, 133, 135; TÜA 1982–2007, 111, 174, 234, 235, 238, 239; TTÜ professorid läbi aegade, 501–502.

VIHK (a-ni 1968 **Unga**), **Malle** (6. VIII 1947 Märjamaa), bioloog, hüdrokeemik; töölise t, Tõnu V-i abikaasa, Lõpetas 1965 Märjamaa Kk-i, 1970 TÜ biol-osk-a, M.Sc. hüdrobiol alal (1997, TÜ), vk “Determination of nitrogen compounds in hydrobiological complex research”. Oli 1970–79 TA ZBI ins, 1979–2002 laborant, ühtlasi 1992–2000 AS-i Tartumaa Vesi laborant, 2002–04 EPMÜ ja 2005– EMÜ (Võrtsjärve) limnol-keskuse teadur, a-st 2000 ka TÜ keemia inst-i tehnol-spetsialist. – Uurimisvaldkonnad: veekogude seisundi hüdrokeem hindamine, lämmastikühendite ja org. süsiniku määramine vees, reovee puhastamise tehnol. Osales 1979–90 Balti rannikumere uurimistöodel, 1987–91 eksped-del Läänemerel, 1986– Eesti jõgede uurimistöös, a-st 2008 ka Võrtsjärve ja valgala süsinikubilansi uuringutes. Üle 30 teadustr-e.

T: Vee biogeensete ainete ehk biogeenide sisaldus (kaasautor A. Järvekülg). // Eesti jõed. Trt, 2001; Phytoplankton characteristics for different types of Estonian rivers (kaasautorid K. Piirsoo, P. Pall). // Oceanol. Hydrobiol. Studies 33 (2004) 1; Vegetation of Estonian watercourses, III. Drainage basins of the Moonsund Sea, the Gulf of Riga and Saaremaa Island (kaasautorid J. Paal, T. Trei). // Ann. Bot. Fennici 44 (2007) 5; Environmental impact of closing of oil shale mines on river water quality in North-Eastern Estonia (kaasautor). // Oil Shale 26 (2009) 2.

B: ZBI 1947–1997, 85.

VIHK, Tõnu (12. VII 1968 Jõhvi), filosoof. Lõpetas 1986 Tallinna 10. kk-i, 1993 MÜ filoserialal, 2003 doktorantuuri Emory Ük-s (Atlanta, USA), Ph.D. filos-s (2003, samas), vk “Hegel’s phenomenology of culture”. Täiendas end stipendiaadina 1997–98 Helsingi,

2000–01 Marburgi ja 2001–02 Berliini ük-s. Oli 1993–94 TTÜ ja 1994–98 EHI lektor, 1999–2000 Emory Ük-i õppeasst, 2002–03 lektor, 2003–04 EHI filos prof, 2004–05 rektor, 2005–07 dir, 2007– filos prof. Lugenud sissejuhatust filos-sse, ajaloo- ja kultuurifilos aluseid, Eur. ideede ajalugu, kultuurifilos, filos ajaloo jm kursusi. – Uurimisvaldkonnad: kultuurifilos, filos ajalugu, fenomenol, Eur. ideede ajalugu. Avaldanud arvukalt esseid, art-id, retsensioone ja kommentaare, filos-te tekstide eestinduste tutvustusi. Tõlkinud art-id jm (pms inglise k-st). Esinenud ettekannetega teadus-konv-del, avalike loengutega ning raadios ja TV-s. Üle 30 teadustr-e, sh 1 monogr.

T: M. Heideggeri olemine ja ontoloogiline traditsioon. // Loogika ja mõtlemine. Tln, 1994; Hegeli vaimu fenomenoloogiast kultuurifilosoofiani. // Uurimusi keelest, kirjandusest ja kultuurist. Tln, 1995; Kultuuri fenomen. // Lng (1997) 10; The reversal of the absolute in Hegel. // Philosophy and Culture: Essays in Honor of Donald Philipp Verene. Charlottesville, 2002; Why did Plato write dialogues? // Kultuuri maailmad. Tln, 2004; Ajaloo viimane epohh Hegeli süsteemis: vaimu tegelikustumise ajastu. // Tuna (2007) 4; Kultuuriline pööre. // KK (2008) 7–8; Michel Foucault. // 20. sajandi mõttevoolud. Tln, Trt, 2009.

B: <https://www.etis.ee>.

VIIK, Tõnu (12. XII 1939 Iru v, Harjumaa), astrofüüsik; rannakaluri p., Malle V-i abikaasa. Lõpetas 1958 Tallinna 2. kk-i, 1963 TÜ füüsika osk-a astron erialal, 1968 FAI-s asp-i, füüsika-mat-knd (1970, TÜ), vk “Kiirguslevi ulatuslikes sfäärilistes täheatmosfäärides”, astron-dr (1991, TÜ), vk “Numerical realizations of analytical methods in theory of radiative transfer”. Täiendas end 1997 Cambridge’i Ük-s (Inglismaa). Oli 1963 FAI ins, 1968–71 FAI n-teadur, 1971–73 FAI ja 1973–76 AAI teadussekr, 1976–80 v-teadur, 1980–81 teadusdir-i kt, 1981–82 galaktikate sektori juh kt, 1982–85 v-teadur, 1985–89 dir-i kt, 1989–95 AAI ja 1995–99 Tartu Obs-i dir, 1999–2000 v-teadur, teadusdir-i kt, 2000–05 teadusdir, 2005–v-teadur. A-st 1990 ka TÜ õppejõud, lugenud teor astrofüüsika aluste, tähtede füüsika ja Universumi füüsika kursusi. – Uurimisvaldkonnad: kiirguslevi tähtede ja planeetide atmosfäärides. Üldistanud kihtide liitmise meetodi atmosfäärisesse kiirgusvälja leidmiseks, loonud

polariseeritud kiirgusvälja arvutusmetoodika. Lahendanud kiirgusväljaga seotud pöördülesandeid. Osales 1961 6-meetrise teleskoobi ülespanekuks sobiva koha otsimise eksped-s. Ajakirja *Journal of Quantitative Spectroscopy and Radiative Transfer* toimkoll-i liige (1998–). LUS-i liige (1972–, president 2008–), Rahvusv Astron-liidu (IAU) liige (1979–), ABKS-i liige (1991–, esimees 2000–03), Eur. Astron-seltsi asutajaliige (1992–), EFS (1996–), Eesti Rahvusliku Astron. Komitee liige (1998–, esimees 1998–2004), Eesti Astron-seltsi liige (1999–, esimees 1999–2001), Teaduskompetentsi nõuk aseesimees (2000–06), Am. Optikaseltsi liige (2004–09), ETF nõuk aseesimees (2006–09), ÕES-i liige (2009–). Eesti TA medal (1998), Valgetähe III kl teenetemärk (2000). U 100 teadustr-t, sh 3 monogr-t; u 50 aimetr-st.

T: A generalised principle of invariance and radiation field in multilayer atmospheres. // *Astrophys. Space Sci.* 86 (1982), The resolvent function approximation method in radiative transfer theory (kaasautorid R. Rõõm, A. Heinlo). Tln, 1985; Rayleigh scattering in planetary atmosphere. // *Earth, Moon and Planets* 46 (1989); The complex H-function. // *Astrophys. Space Sci.* 209 (1993); Numerical test of an inverse polarized radiative transfer algorithm (kaasautor N. McCormick). // *J. Quant. Spectroscopy & Radiative Transfer* 78 (2003); Polarized radiation deep in an atmosphere (kaasautor N. McCormick). // *J. Quant. Spectroscopy & Radiative Transfer* 96 (2005); Radiation field in a semi-infinite homogeneous atmosphere with internal sources (kaasautor R. Rõõm). // *J. Quant. Spectroscopy & Radiative Transfer* 109 (2008) 3.

B: EE 14, 606.

VIKBERG, Jüri (10. IX 1953 Rapla), keeleteadlane; kingsepa p. Lõpetas 1971 Rapla Kk-i, 1976 TÜ soome-ugri k-te alal, 1980 KKI-s asp-i, filol-knd (1989, TÜ) vk “Эстонские языковые островки в Сибири”. Täiendanud end 1992 Uppsala ja 1993–94 Müncheni Ük-s. Oli 1976–78 Juuru Kk-i õpetaja, 1981–84 KK murdesektori v-laborant, 1984–90 n-teadur, 1990–93 sektorijuh kt, 1993–99 EKI murdesektori juh, v-teadur, 2000–05 eesti murrete ja suguk-te sektori v-teadur (a-st 2005 kohakaaslusega), ühtlasi oli 1989–93 TPedI v-õpetaja, 1997–2005 TPÜ dots, 2005– TLÜ prof, 2005–08 ka eesti k-e õt-i juh. Peamised loengukursused: etnogenees ja eesti murded, eesti kirjake-e ajalugu, väliseestlaste k, õpetanud ka soome ja vadja k-t. A-st 1990 esinenud külalisloengutega

Saksamaal, Soomes, Rootsis. – Uurimisvaldkonnad: leksikol, k-ekontaktid, eesti dialektol ja väliseesti k-ekujud. Kogunud k-eainest Eestist, Ingerimaalt, Siberi, Kaukaasia ja Krimmi eestlastelt. A-st 1981 eesti murrete sõnarmt-u käsikirja koost-id, a-st 1991 ka toim-id, 1990–2005 töörühma juht. Koost ja toim: *Eesti murrete sõnaraamat II–IV*, 1998–2008; *Väike murdesõnastik II*, 1989; *Eesti rahvaste raamat*, 1999; *Inter dialectos nominaque*, 2000; *Krimmi kogumik*, 2002; *Äitsnemise aigu*, 2004; *Vadja keele grammatika*, 2008 jt. EE kaasautor, ES ar-u (1999–) ja ajakirja *Oma Keel* toim-koll-i liige (2000–). Eesti k-enõukogu (2001–06, 2008–) ja Rahvuskaslaste programmi nõukogu liige (2001–) ning arhiivikomisjoni esimees (2007–). ES liige (1974, juhatus liige 1989–93 ja a-st 1995, abiesimees 1991–92, 1996, 2000–, esimees 1992–93, muredetoimkonna vanem 1989–93). F. J. Wiedemanni k-eauhinna komisjoni (2004–08) jmt org-de liige. KK aastapremia (1984), KM rahvaluule kogumise preemia (1989), Eesti TA publikatsioonipremia (1994). Valgetähe IV kl teenetemärk (2006). U 100 teadustr-t, sh 18 rmt-t; 2 murdeplaati (CD-ROM).

T: Исторический аспект статуса языка (на материале эстонского языка) (kaasautor M. Rannut). Tln, 1988; Suomalais-virolaisia kielisuhteita Siperiassa. // *Virittäjä* (1989) 1; Estonians in Siberia. // *Fenno-ugrica Suecana* 11 (1992); Vene impeeriumi rahvaste punane raamat (kaasautorid M. Kolga, I. Tõnurist, L. Vaba). Tln, 1993 (inglise k-s Tln, 2001); Language shift among Siberian Estonians: pro and contra. // *Int. J. Sociol. Language* 139 (1999); Estonian national minorities: past and present. // *Integrācija un etnopolitika*. Rīga, 2000; Vom Kaukasien bis zum Japanischen Meer. Sprachkontakte estnischer Umsiedler mit den einheimischen Völkern. // *100 Years of Academic Teaching of Estonian at the University of Uppsala*. Uppsala-Tartu, 2001; Eesti murrete korpus ja kolme murde sagedasema sõnavara võrdlus (kaasautor). Trt, 2002; Eesti murded ja kohanimed (kaasautor). Tln, 2002, ²2009; Estonian dialects. A discography of Estonian language on CD-DAs and CD-ROMs. // *Folklore* 24 (2003) (<http://haldjas.folklore.ee/folklore/vol24/discs.pdf>).

B: EE 14, 606; KK (1990) 5, 315–316; *Ling. Uralica* (1991) 1, 73–76; *Finnugor életraijzi lexikon*. Budapest, 1990, 324–325; *Kes on kes? Eesti 2000*. Tallinn, 2000, 230.

VIKMAA, Mart (4. IX 1938 Karuse v, Läänemaa), geneetik; talutöölise p. Lõpetas 1957 Lihula Kk-i, 1962 TÜ zool erialal, 1965 TÜ-s asp-i, M.Sc. gen alal (1998), vk “Eestlaste populatsioonigeneetiline uurimine geneetiliste distantide ja klasteranalüüsi abil”. Täiendas end 1969 MÜ õppejõudude kvalifikatsiooni tõstmise kursustel biofüüsika alal. Oli 1965–68 TÜ med kesklabori n-teadur, 1968–72 gen ja darvinismi kat-i asst, 1972–82 gen ja tsütol kat-i v-õpetaja, 1982–92 ÜMPI v-teadur ja 1982–87 inimesegen labori juh, 1992–98 MRI dots ja ÜMPI v-teadur, 1999–2004 MRI lektor ja 1999–2004 ÜMPI teadur, 2009–2010 TÜ ökol ja maateaduse inst-i tehnik. Lugunud üld-, inimese-, populatsiooni-, psühhog, üld-, arengu-, inimese biol, evolutsioonimehhanismide ja biofüüsika kursusi. – Uurimisvaldkonnad: tsütol, histol, arengubiol, biotehnol (hübridoomitehnol), tsütogen, inimese populatsioonigen, teor biol, gen ajalugu. Koost arvutiprogramme biol andmete ning protsesside analüüsiks ja modelleerimiseks. Veebipõhise klassikalise gen leksikoni looja, ENE, EE ja TEA entsüklopeedia kaasautor, kõrgkooli ja gümni biol-õpikute autor, koost ja toim, teor-se biol kevadkoolide korraldajaid (a-st 1978). LUS-i liige (a-st 1966, teor biol sektsiooni esimees 1981–84), Eesti Geneetikute ja Seleksioonäride Seltsi (1967–73) ning Tartu Med-geneetikute Seltsi (1980–89) sekr. LUS-i teor biol sektsiooni auhind *Eesti Eluteaduse Hoidja* (1985), Eesti Inimesegen Ühingu elutööpreemia (2008). U 80 teadustr-t, lisaks aimeart-id.

T: Human karyotype polymorphisms. 2. Distribution of individuals according to presence of brilliant bands in chromosomes 3, 4, and 13 in a normal adult population (kaasautor). // *Humangenetik* 23 (1974) 1; Human karyotype polymorphisms. 3. Routine and fluorescence microscopic investigation of chromosomes in normal adults and mentally-retarded children (kaasautor). // *Humangenetik* 26 (1975) 1; Rapid, simple and sensitive antigen capture ELISA for the quantitation of myoglobin using monoclonal-antibodies (kaasautorid E. Juronen, A.-V. Mikelsaar). // *J. Immunol. Methods* 111 (1988) 1; Geneetiline polümorfism populatsioonides ja selle põhjused. // *Schola Biotheoretica* 19 (1993); Phenotyping of glutathione S-transferase M1 in the Estonian population by ELISA using GSTM1a and GSTMV1b specific monoclonal-antibodies (kaasautor). // *Clinica Chimica Acta* 239 (1995) 2; Prioonid – iseäralikud haigusetkitajad. // *ELR* 23 (1997) 4; Anthropological and population genetic characterization of the Estonians (kaasautor L. Heapost). // *Folia Baeriana* VII (1999); – Neonatal thyroid-stimulating

hormone screening as an indirect method for the assessment of iodine deficiency in Estonia (kaasautor R. Mikelsaar). // *Hormone Res.* 52 (1999) 6; Polymorphic glutathione S-transfeerses as genetic risk factors for senile cortical (kaasautor). // *Inv. Ophthalmol Visual Sci.* 41 (2000); Bioloogia mõisted gümnaasiumile: eesti-vene-eesti sõnastik (kaasautorid M. Toom, M. Teller). Trt, 2009; Klassikalise geneetika leksikon (<http://www.cs.ut.ee/~martv/genolex.html>).

B: EE 14, 606; TÜ BL I, 196; II, 210; TÜ ajalugu III, 275; <http://www.ebu.ee/viikmaa.htm>, <http://biomedicum.ut.ee/~martv/CV.htm>.

VIKMAN (Wieckmann, Vieckmann), Harald Ernst Reinhold (). IX 1892 Tallinn – 7. VIII 1965 Stockholm), ehitusins. Lõpetas 1911 Tallinna Peetri Reaalkooli, 1919 Riia PI ehitusins-na. Oli 1919–24 Teedemin-i Mereasjanduse Peaval-e projekteeriv ins, 1924–30 Veeteede Val-e projekteerimisbüroo juh, a-st 1930 Ehitusameti juh ja Veeteede Val-e dir-i aset, ühtlasi 1920–33 TT ja 1942–44 TTÜ ehitusalaste ainete õppejõud ning 1925–31 Riigi Tehnikaühisgümni-i õpetaja; luges TT-s staatikat, ehitusaluste õpetust, ehitusmaterjale, hüdrotehnilist entsüklopeediat, vabaainena päevapildistamist. Algas sadamate ajakohastamise ning uute ehitamise (Tallinna sadama läänemuul, Rohuküla sadam, Vergi, Prangli, Sviibi, Triigi, Orisaare ja Orjaku rannasadamad) ning raudbetootuletornide ehitamise (Kübassaare, Virtsu, Abruka, Paralepa), samuti suuremahulised tööd siseveeteede korrastamisel (Narva jõe ülemjooksu süvendamine Peipsi veetaseme reguleerimiseks, laevasõidutee süvendamine, sadamasildade ja kaitsemuulide rajamine). Avaldas art-id sadamaehitiste, süvendustööde ja veeteede arendamise kohta. Fotohuvilisena astus vendade Parikaste asutatud (1921) Eesti Fotoklubi liikmeks, pidas esimese fotokursuse 1928 loodud Tallinna Fotoklubis. Eesti filmipioneeri, tegi Eesti Kulturfilmile ringvaateid, nädalakroonikaid ja vaatefilme (*Tallinna sadama tegevus*, 1934; *Huvirongiga mööda kodumaad*, 1935; *Süvendustööd Tallinna reidil*, 1937 jm). Oli 1931–40 sihtasutuse Eesti Kulturfilm revisjonikomisjoni, juhatuse ja nõuk liige. Põgenes 1944 Eestist, elas a-st 1945 Rootsis, kus oli Stockholmi Sadamaval-e projekteerija sillaehituse alal (mh arvutas ja projekteeris 1947–48 Stockholmi suure linnasilla), tegev Stockholmi allmaaraudtee vanalinna ja Slusseni vahelise lõigu kavandamisel ja rajamisel jm. Stockholmi Eesti Fotoklubi esimees.

T: Staatika. Tln, 1920; Meie oludele kohaste sadamasilla ja muuli tüübid. // Tee ja Tehnika (1928) 8, 9; Veeteede valitsuse süvendustööde ujuvad abinõud ja nendega teostatud süvendustööd. // Tehnika Ajakiri (1930) 10, (1931) 1, 5, (1932) 6; Tallinna sadama vaneim kai. // Tehnika Ajakiri ja Auto (1932) 5; Uued tuletornid Eesti vetes. // Merendus (1935) 2; Sadamate ja veeteede korraldamine 1937. a. // Eesti laevanduse aastaraamat 1937. Tln, 1938.

B: EE 14, 606; Mehed vabaduse puiesteelt. Uppsala, 1972, 289–290; Ehitusinsenerid TPI-st, 29–30; Eesti Päevaleht (Stockholm) (1965)17. VIII; Tehnika ja Tootmine (1992) 12, 44.

V. Mägi

VIHKMÄE, Virve (11. VII 1937 Tallinn – 16. I 1989 Tallinn), sporditeadlane. Lõpetas 1961 TÜ kehakultuuritsk-a sportmängude ja suusatamise erialal, biol-knd (1975, TÜ), vk “Kiiruslike jõulade sportlaste valguainevahetuse ja kehalise jõu näitajad erineva toidu foonil”. Oli 1968–69 TPI kehalise kasv kat-i tunnitasuuline õppejõud, 1969–75 asst, 1975–82 v-õpetaja, 1982–89 dots. – Uurimusi erinevate spordialadega tegelevate sportlaste toitumise probleemidest: toidu energiasisaldus, toiduratsioonid, sportlastele mõeldud toidukontsentraadid ja –dieedid, toidu osatähtsus taastumisprotsessides, valguainevahetuse probleemid. ENSV Lauatennise Föderats-i ja treenerite nõuk liige. Üle 30 teadustr-e.

T: Antiikatleetide toitumisest. // Kehakultuur (1972) 3; Valgud sportlase toidus (kaasautor R. Toomsalu). // Kehakultuur (1974) 1, 2; К вопросу питания спортсменов скоростносиловых видов спорта вузв Эстонской ССР. // Проблемы питания спортсменов в разных видах спорта. Л., 1974; Sportlaste toitlustamisest (kaasautor E. Lipre), Tln, 1983; Sport. Toit (kaasautor E. Lipre). Tln, 1986, ²1988.

B: TPI 1936–1986, 387.

VIHKNA, Anti (9. III 1944 Tartu), keemik; teenistuja p. Lõpetas 1962 Tallinna 2. kk-i, 1968 TPI keemiatsk-a keem tehnol erialal, 1973 TPI-s asp-i, keemiaknd (1975, ENSV TA), vk “Alifaatsete alkoholide iseassotsiatsiooni uurimine tetrakloorsüsinikus.” Täiendas end 1978–79 Leningradis, 1980 Marseille’s, 1991–97 (vaheaegadega) Tampere, 1994 ja 1997 Rootsisis. Oli 1962–64 tehase “Estoplast” tööline, 1968 TPI tead

uurimise sektori ins, 1968–70 org keemia kat-i v-ins, 1974–78 asst, 1978–82 v-õpetaja, 1982–90 org ja biokeemia kat-i dots, 1990–92 TTÜ kergetööstustehmol kat-i juh, dots, 1992–97 tekstiilitehmol õt-i juh, aseprof, 1996– polümeerimaterjalide inst-i dir, sama õt-i juh, a-st 1997 prof; ühtlasi 1975–78, 1983–90 ja 1996– keemiatsk-a (keemia- ja materjalitehmol tsk-a) prodekaan. – Uurimisvaldkonnad: polüetüleenpinna osoonimine ja aktiveerimine, vesiniksideme tekkimine alkoholides ja põlevkivifenoolides, polüetüleeni kristallisatsioon. Rakenduslikud uuringud käsitlevad siiditrukivärvide väljatöötamist, kleepvaheriette ja –pastade kasutamist rõivaste tootmisel, sulavliime, linakiudude kasutamist mittekootud materjalides, biolagunevate ja mineraaltäitega kilede väljatöötamist. Rajas 1990 TTÜ-s kergetööstustehmol kat-i, pannes aluse tekstiili- ja rõivatootmisalasele kõrgharidusele Eestis. Tekstiilikeemia- ja kiuteadusealaste kõrgkooliõpikute autor, ENE ja EE kaasautor. Eesti Linaliidu juhatuse liige (1994–), Poola Linakomisjoni (Poznan) liige ja ekspert (1996–), Rahvusv Tekstiiliinst-i (Manchester, Inglismaa) liige (1996–), Eesti Tekstiili- ja Rõivatootjate Liidu juhatuse liige (2003) jm. TTÜ kuldmärk (1993), TTÜ medal *Mente et manu* (1994). Üle 60 teadustr-e, 2 autorit-t, 10 välispatenti.

T: Strength and durability of polypropylene hinges (kaasautor A. Krumme). // Proc. Est. Acad. Sci. Eng. 2 (1996) 1; The adhesive properties of intrelinings. // Textile Mag. 3 (2000); Crystallization behaviour of high density polyethylene blends with bimodal molar mass distribution I. Basic characteristic and isothermal crystallization (kaasautorid A. Krumme, A. Lehtinen). // Eur. Polym. J. 40 (2004) 2; Tekstiilikeemia I–III. Tln, 2004–2005; Kiuteadus. Tln, 2005; Kõrgsuutlikud kiud ja materjalid. Tln, 2007; Behaviour of the very-low temperature crystallization peak of linear low density polyethylene (kaasautor). // Proc. Est. Acad. Sci. Eng. 58 (2009) 1.

B: EE 14, 606; TTÜ professorid läbi aegade, 503–504.

VIII, Peeter (6. IX 1943 Pärsti v, Viljandimaa), põllumajandusteadlane; töölise p. Lõpetas 1962 Rapla Kk-i, 1970 EPA kaugõppetsk-a agron erialal, põllum-knd (1977, Läti Maaviilj ja Põllum Ökon TUI), vk “Эффективность дождевания полевых культур на дерново-глеевых и дерново-карбонатных почвах и ее зависимость от агротехники”. Oli 1962–65 EMMI mehh-se osk-a Kuusiku katsebaasi tööline, 1965–71 põllunduse osk-

a agronoom, 1971–77 teadur, 1978–83 v-teadur, 1983–88 Kuusiku katsebaasi juh, 1988–94 EMMI ja 1994–97 EMVI Kuusiku katsegrupi juht, 1997– mehh-se osk-a v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: mullaharimine, väetamine, vihmutamine, mullafüüsika, külvitehnol-d. Tegi 1974–91 esimesena Eestis põldkatseid ülisügava (kuni 125 cm) mullaharimise mõju uurimiseks saagile ja selle kvaliteedile, taasalustas 1985 mullaharimisriistade võrdluskatsetusi, uuris savimuldadel orgaaniliste väetiste üksik- ja koosmõju põllukultuuride saagikusele ja mulla omadustele. Osales sordiaretustöös (söödakaalika sortide `Esko` ja `Viko` kaasautor). Künnivõistluste osaline, korraldajaid ja kohtunik. Õppefilmi *Kuidas künnad, nõnda lõikad* (1991) kaasautor. Ülel Mullateadlaste Seltsi Eesti filiaali (1973–91), Rahvusv Mullaharijate Tead Ühingu (ISTRO) (1996–) ja APS-i liige (2003–). APS-i a-preemia (2003). Valgetähe IV kl teenetemärk (2004). Üle 200 teadustr-e, üks autorit (kaasautor).

T: Teraviljade lisaväetamise mõju taimede seisukindlusele ja tera kvaliteedile. // Teraviljade saagikuse suurendamise bioloogilisi probleeme. Tln, 1982; Aktiivkihi tuseduse mõju põllukultuuride saagile ja kvaliteedile. // EMMI tead tööde kogumik LV. Tln, 1984; Galega as in improver of soil fertility (kaasautor). // Fodder galega. Saku, 2001; Mulla tallamise agrotehnoloogilised aspektid. // Kuidas vältida tootlike masintehnoloogiate negatiivset tallanismõju mullale. Saku, 2004; Uuenduslikud võimalused teraviljakasvatuses. Kokkuvõte Jõgeval ja Olustveres 2005-2006.a. korraldatud uute mullaharimismasinate võrdluskatsetest (kaasautor). Saku, 2006; Measurement of soil water and nutrients by its electrical properties (kaasautor). // Acta Agricult. Scand. Section B – Soil and Plant Sci. 59 (2009); Crop modelling based on the principle of maximum plant productivity (kaasautorid J. Kadaja, T. Saue). // Precision Agriculture `09. Wageningen, 2009; Some possibilites of studying the precision farming in Estonia, methods and results of complex investigation (kaasautor). // Computer and Computing Technol. in Agriculture. II. (2009) 1–7.

B: EMVI, 48–49; EMaBL, 577–578; Agraart. (1993) 3, 319.

VIILEBERG, Karl (25. I 1917 Albu v, Järvamaa – 12. XII 1991 Tartu), põllumajandusteadlane; talupidaja p, Laine V-i abikaasa. Lõpetas 1939 Jäneda Põllum-tehnikumi, 1949 TÜ põllum-tsk-a agron osk-a, põllum-knd (1959, EPA), vk

“Kasvutingimuste mõjust kartuli seemne kvaliteedile Eesti NSV-s”. Oli 1949–50 TÜ taimekasv kat-i katsetehnik, 1950–51 asst, 1951–59 EPA taimekasv kat-i v-õpetaja, 1959–61 dots-i kt, 1961–84 dots. Õpetas agron aluseid, taimekasv-t ja katsemetoodikat; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: kartulikasvatus. Olnud EPA teaduskogumike toim (1964–67) ja toim-koll-i liige (1967–75), mitme käsirmt-u kaasautor. Osales ENSV Põllumin-i sortide rajoonimise komisjoni töös.

T: Seemnekartuli säilituskatsete seniseid tulemusi ja edasisi ülesandeid Eesti NSV-s. // EPA kogumik 28 (1963); Taimekasvatuse laboratoorne praktikum (kaasautor). Tln, 1965; Kartulikasvatus. Tln, 1966; Põllukultuurid ja nende hindamine (kaasautor). Tln, 1976, Taimekasvatus (kaasautor). Tln, 1986.

B: TÜ BL I, 412; II, 210; EPA BL I, 5, 54; II, 44; EPBL, 581.

VIILEBERG (a-ni 1949 **Prants**), **Laine** (13. VII 1925 Karula v, Valgamaa), mikrobioloog; talupidaja t, Karl V-i abikaasa. Lõpetas 1944 Valga Kk-i, 1952 TÜ biol osk-a, biol-knd (1961, TÜ), vk “Kasvutingimuste vahelduse mõjust kartuli füsioloogilis-biokeemilistele protsessidele ja reproduktsioonivõimele”. Oli 1952–56 TÜ taimefüsiol kat-i v-laborant, 1956–59 asst, 1959–63 v-õpetaja, 1963–84 taimefüsiol ja -biokeemia kat-i dots. Õpetanud üldmikrobiol, virol aluste, mulla-, vee- ja tööstusmikrobiol ning virol kursusi; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: tööstusmikrobiol. Üle 60 teadustr-e.

T: Madalsoomulla väetamise mõjust kartuli füsioloogilis-biokeemilistele protsessidele ja seemneomadustele. // TÜ Toim. 93 (1960); Ultraheli mõjust kartulitele. // SP (1965) 18; Mikrobioloogilisteks proovideks võetavate mullaproovide säilitamisest. // EPA tead tööde kogumik 48 (1967); Tööstusmikrobioloogia (kaasautor A. Tohver). Trt, 1971; Зависимость численности микроорганизмов от содержания фенольных соединений в почвах яблоневых садов. // TÜ Toim. 352 (1975); О микробиологических показателей, используемых для оценки степени загрязнения поточных вод. // Стандардизация в области охраны природы. М., 1978.

B: TÜ BL I, 197; II, 210; TÜ ajalugu III, 275.

VIILMANN, Viivi (8. I 1932 Tallinn), kunstiajaloolane; töölise t. Lõpetas 1951 Tallinna 17. kk-i, 1960 TÜ ajaloo osk-a kunstiajaloo erialal. Oli 1954–57 Harju raj-s kooliõpetaja, 1957–87 AI kunstiajaloo sektori laborant. – Uurimisvaldkonnad: figuraalskulptuur, monumendid, kubism ja konstruktivism 20 saj algupoolel Eestis. *Eesti kunsti ajaloo* (1970–1977) kaasautor, koost ja toim. K. Raua nim preemia (1978, koll-s). 2 monogr.

T: K. Reiteli skulptoriteest. // Kunst (1962) 1; Kubisminähteid eesti skulptuuris. // Eesti kunsti sidemeid XX sajandi algupoolel. Tln, 1978; Kubism Eduard Ole loomingus. // Kunst (1978) 1; Ühest uuendusliikumisest 55 aastat tagasi. // Kunst (1979) 1; Juhan Raudsepp. Tln, 1984; Figuraalskulptuuri arengujoontest aastatel 1944–1980. // Uurimusi ja artikleid kunstist Eestis läbi aegade. Tln, 1990; Arnold Akberg. Tln, 1991.

B: EKABL, 588.

VIIILUP, Lembit (12. I 1949 Tartu), majandusteadlane; ins-i p. Lõpetas 1967 Võru 1. kk-i, 1972 TPI elektrisüsteemide ja võrkude erialal, 1977 TPI-s asp-i, maj-knd (1986, Leningradi PI), vk “Методы корректирования экономических характеристик энергоагрегатов при управлении режимами тепловых электростанций”. Oli 1977–89 Maj ja Planeerimise TUI v-teadur ja osk-ajuh, 1989–90 Plaaniinst-i osk-ajuh, 1990–92 Maj-min-i osk-ajuh, 1992–93 Kaub-min-i osk-ajuh, 1993–2000 töötas EVEA Pangas, Innovatsioonipangas ja investeerimisfirmas Sthenos Grupp, a-st 2000 IT-Kolledži dots. – Uurimisvaldkonnad: soojuselektrijaamade ja energisüsteemide juhtimine ja optimeerimine (arvestades juhuslike faktorite mõju), elektrienergia tootmise maj-d karakteristikud, mikromaj, välismaj. Üle 20 teadustr-e.

T: Программа оптимизации режима и расчёта вход-выход характеристик тепловой электростанции с учётом случайных колебаний параметров режима (kaasautor). // TPI Toim. 403 (1976); Вероятностные характеристики параметров режима тепловых электростанций. // TPI Toim. 453 (1978); Учёт и экономический анализ влияния случайных факторов на вход-выход характеристики энергоагрегатов ТЭС. // TPI Toim. 529 (1982); Интеграционные процессы в условиях Балтийского рынка. // Экономика Балтийских стран: проблемы и перспективы. Вильнюс. 1990; Majandusõpetuse alused I–II. (kaasautor). Tln, 2004.

B: *T. Metusala, E. Tiigimägi.* Tallinna Tehnikaülikooli Elektroenergeetika Instituut 1918–2008. Tln, 2008, 234.

VIIRA, Jaan (6. III 1952 Tallinn), keemik; kaubandustöötaja p. Lõpetas 1970 Türi kk-i, 1975 TÜ keemiaosk-a org keemia erialal, 1985 TEFI-s kaugõppeasp-i, keemiamag (1992, TÜ), vk “Alifaatsete alkoholide termodesorptsioon alumiinium-, gallium- ja indiumoksiidi pinnalt”. Oli 1975–78 TEFI ins, 1978–86 n-teadur, 1982–93 teadur, a-st 1993 EI teadur, hiljem elas Rootsis. – Uurimisvaldkonnad: räniorg keemia, füüsikal org keemia, bioaktiivsete ainete süntees. Põhjendanud alkoholide kasutamise vältimist pooljuhtide valmistamise tehnol-s protsessis. 15 teadustr-t.

T: Фотохимическое хлорирование полифенилметилсилоксана сульфурилхлоридом. // ENSV TA Toim. Keemia. 31 (1982) 4; Химическое модифицирование поверхности оксидов алюминия, галлия и индия триметилиод- и триметилэтоксисиланом. // ENSV TA Toim. Keemia 36 (1987) 4; Термодесорбция спиртов алифатического ряда с поверхности оксидов алюминия, галлия и индия. // ENSV TA Toim. Keemia 39 (1990) 4.

VIIRA (a-ni 1965 **Jaaska**), **Viive** (29. IV 1933 Viljandi), geoloog, paleontoloog; ametniku t. Lõpetas 1951 Tallinna 7. kk-i, 1956 Leningradi Ük-i geol osk-a, 1967 GI-s asp-i, geol-mineral-knd (1971, GI), vk “Baltikumi Ordoviitsiumi konodontid”. Töötas 1956–58 Kirgiisi NSV Geol Val-s, oli 1958–60 ENSV Geol Val-e mikropaleontoloog, 1961–78 GI n-teadur, 1978–95 GI/TTÜ GI v-teadur, a-st 1995 teadur. 1978–87 luges ka TÜ-s mikropaleontol kursuse konodontide osa. – Uurimisvaldkond: Ordoviitsiumi ja Siluri konodontide biostratigr ja paleontol. Baltimaade esimese konodontiuurijana selgitas Alam-Paleosoikumi konodontide takson-se koosseisu ja stratigr-se leviku Eestis. Ülem-Siluris eraldas esimesena keskkonnatingimustest sõltuvad madala- ja süvaveelised konodontikooslused ning neile vastavad biotsonaalsed skeemid. Kirjeldas konodontlooma lõuaaparaadi uut tüüpi (*Ctenognathodus*). Konodontide tsonaalsuse uurimine Põhja-Eesti paekalda läbilõigetes aitas kaasa Kambriumi-Ordoviitsiumi piiri rahvusv-le defineerimisele. Osalenud geol välitöödel ja ekskursioonidel Tian Shanis (1957), Leningradi obl-s (1965), Saksamaal (1971), Ukrainas (1975, 1977), Gotlandil

(1982, 1991), Poolas (1984, 1996), Usbekistanis (1987), Newfoundlandil (1988) ja Sardiinias (1998). ELUS-i ja Panderi Seltsi liige. Meistersportlane ratsutamises. Üle 70 teadustr-e.

T: Конодонты ордовика Прибалтики. Tln, 1974; Late Silurian shallow and deep water conodonts of the East Baltic. Tln, 1982; Earliest representatives of the genus *Cordylodus* (Conodonts) from Cambro-Ordovician boundary beds of North Estonia and Leningrad region (kaasautorid S. Sergejeva, L. Popov). Tln, 1987; Chronostratigraphy of the Cambrian-Ordovician boundary beds in Baltoscandia (kaasautor I. Puura). // Acta Univ. Carolinae Geol. 36 (1999); The stratotype of the Orasoja Member (*Tremadocian*, Northeast Estonia): lithology, mineralogy and biostratigraphy (kaasautor). // Eesti TA Toim. Geol. 52 (2003) 3; Lower Leetse Formation in the North Estonian klint area (kaasautorid K. Mens, J. Nemliher). // Eesti TA Toim. Geol. 55 (2006) 2; Conodont biostratigraphy in the Middle-Upper Ordovician boundary beds of Estonia. // Est. J. Earth Sci. 57 (2008) 1.

B: EE 14, 607; EGBT, 134; ИГНЭ, 317; ESB, 762.

VIIRALT, Rein (29. I 1942 Kareda v, Järvamaa), põllumajandusteadlane; väiketaluniku p. Lõpetas 1960 Olustvere Põllum-tehnikumi, 1965 EPA agron-tsk-a, 1970 EPA-s asp-i, põllum-knd (1986, EPA), vk “Зависимость продуктивности луговых травостоев от обеспеченности их водой и азотом на автоморфных почвах южной части Эстонской ССР”. Täiendas end 1996 Jaapanis Tohoku katsejaamas. Oli 1965–66 EPA taimekasv kat-i v-laborant ja ins, 1966–67 asst, 1970–76 v-teadur, ühtlasi 1974–76 kat-juh kt, 1976–77 asst, 1977–87 rohumaa viljeluse ja bot kat-i v-õpetaja, 1987–92 kat-i juh, dots, 1992–94 EPMÜ rohumaa teaduse ja bot õt-i juh, prof, 1994–2004 rohumaa teaduse ja bot inst-i juh, prof, 2005–07 EMÜ põllum- ja keskkonnainst-i rohumaa viljeluse osk-a prof, 2008–emeritprof, 1998–2004 ka agron-tsk-a teadusprodekaan. Õpetanud rohumaa viljelust ja põllum-kultuuride niisutamist; koost. õppevahendeid.. – Uurimisvaldkond: rohumaa viljelus – erineva liigilise koosseisuga rohumaa de produktiivsus, mineraal- ja orgaaniliste väetiste ja vihmutamise mõju rohumaa l, liblikõieliste ja kõrreliste rohumaa taime de mõju mullaviljakusele. Töötanud välja kultuurrohumaa de vihmutuse

agron-d alused Eesti oludes, andnud pikaajaliste põldkatsete põhjal soovitusi rohumaade optimaalsete seemnesegude, niitereziimi ja väetisnormide kohta. Ajakirja *Agronomy Research* toimkoll-i liige (2003–04) ja kaastoim (2005–), ETBL erialatoim (2006–). UNESCO rahvusv programmi *Inimene ja biosfäär* (MAB) vabar III (rohumaade) projekti juhatuse sekr (1979–83) ja esimees (1984–91). APS-i liige (1989–, eestseisuse liige 1995–2007, asepresident 2001–07), Eesti Rohumaade Ühingu juhatuse liige (1993–2001), Põllumin-i katseasjanduse nõukogu (2002–) ja põllum-teaduste nõukogu liige (2002–05). EPMÜ teenetemedal (2004). U 160 teadustr-t.

T: The content and dynamics of available nutrients in soils of cultivated pastures (kaasautor). Trt, 1974; Rohumaaviljelus talupidajale (kaasautor). Saku-Tln-Trt, 1992; Sööda tootmine piimakarjale (kaasautorid A. Parol, A. Selge). Trt, 1996; Intensiivselt kasutatavate ja maherohumaade võrdlus saagipotentsiaali ja toodetava rohu kvaliteedi põhjal (kaasautorid V. Geherman, A. Parol). // Efektiivne keskkonda säästev põllumajandus. Trt, 2001; Seemnesegude optimeerimine rohumaade rajamisel (kaasautor N. Kabanen). // Samas; Yield quality and ecologically balanced utilisation of semi-natural grasslands on coastal areas of Estonia (kaasautor). // Land Use Systems in Grassland Dominated Regions. Zürich, 2004; Produktsiooniprotsess rohumaal. // Eritüübiliste rohumaade rajamine ja kasutamine. Trt, 2006; Segukülvide saagikus ja söödaväärtus (kaasautorid T. Laidna, N. Kabanen). // Ida-kitseherne kasvatamine ja kasutamine. Saku, 2006; Heintaimede toitumine.// Rohumaaviljeluse, karjakasvatuse ja haljastuse integratsioon. Trt, 2007; Turvasmuldade optimaalne kasutamine söötade ja bioenergia tootmisel. Trt, 2008. Effect of clippings management on turfgrass sward productivity and nitrogen content in the clippings and soil (kaasautor). // Agron. Res. 7 (2009).

B: EPA BL I, 54; II, 44; EPMÜ BL, 47; Agraart. (1991) 1–2, 125–126; EPBL, 584.

VIIRALT-NUMMELA (a-ni 2002 **Viiralt**), **Indira** (18. X 1961 Võru), sotsiaalterapeut; Taimi Tulva t. Lõpetas 1979 Tallinna 3. kk-i, 1981 Tallinna Med-kooli, 1999 TPÜ sotsiaaltöö erialal, 1999 TPÜ-s magistrantuuri, 2002 doktorantuuri, M.A. sotsiaaltöö alal (1999, TPÜ), vk “Senseorse integratsiooni häiretega koolieelne laps: toimetuleku toetamise võimalusi”. Täiendas end 2000 Oulu Ametikõrgkoolis tegevusterapeudi erialal.

Oli 1981–95 Tallinnas med-õde, tegevusterapeut ja õpetaja, 1996–2002 TPÜ sotsiaaltöö osk-a lektor, 2003– Turu Tervisekeskuse psühhiaatrikliniku tervishoiu sotsiaalterapeut, ühtlasi 2003– TLÜ sotsiaaltöö osk-a (a-st 2005 sotsiaaltöö inst) külalislektor. Pms-d loengukursused: psüühikahäiretega inimeste rehabilitatsioon, jõustamine ja klienditöö protsess. – Uurimisvaldkonnad: psühhiaatriline sotsiaaltöö, vaimne tervis, lastekaitse, vananemine kui sooline fenomen. Osalenud vananemist käsitlevas uuringus (2002–05). Tallinna Lastehaigla eetikakomisjoni (1999–2002) ja Eesti Tervishoiu Sotsiaaltöötajate Assots-i liige (2002–). 20 teadustr-t, aimeart-d.

T: Vanemlus puudelapse peres. // Laps maailmas ja maailm lapses. Tln, 1999; Võrgustikutöö võimalusi laste- ja pereprobleemide lahendamisel (kaasautor T. Tulva). // Laps ja pere tänases Eestis. Tln, 2001; Haigla sotsiaaltöö probleeme (kaasautor M. Venesaar). // Sotsiaal- ja kasvatusteadlaste dialoog ja ühishuvid. Tln, 2002; Laps Eesti ühiskonnas: probleemid kodus ja koolis (kaasautorid T. Tulva, A. Tikerpuu-Kattel, S. Väljataga). Tln, 2002; Väärikas vananemine: müüdid ja tegelikkus (kaasautor T. Tulva). Tln, 2003; Riskiühiskond ja lapse heaolu (kaasautor T. Tulva). // Lapse heaolu Eestis: riskid ja valikud. Tln, 2006; Vananemine kui sooline fenomen: Eesti üksi elavate eakate toimetulek ja selle toetamine (kaasautor T. Tulva). // Eakate inimeste kogemused Eestis ja Soomes. Tln, 2008.

B: <https://www.etis.ee>.

VIIRAND, Mart (a-ni 1936 **Juhkenson, Ferdinand**) (5. V 1917 Tallinn – 25. VI 1990 Jõgeva), põllumajandusteadlane, sordiaretaja; ehitusmeistri p. Lõpetas 1936 Türi Põllum-gümni-i, 1942/1945 TÜ põllum-tsk-a agron-osk-a. Oli 1942–44 Jõgeva Sordiaretusjaama v-asst teravilja sordiaretuse alal, 1944–46 teraviljade osk-a juh kt, 1946–55 teraviljade aretusrühma juh, 1955–60 EMVI Jõgeva Sordiaretusjaama (a-st 1956) teadusdir, ühtlasi 1958–60 ka aretusosk-a juh, 1960–73 dir, 1973–77 aretusosk-a v-teadur; a-st 1977 pensionil. – Tali- ja suvinisu, odra ning kaera sordiaretaja ja seemnekasvataja, uuris teraviljade külviaegu, -viise ja külvisenorme ning väetamist. Saanud autoritunnistused talinisuortidele 'Puuk', 'Universaal', 'Kalvi', suvinisule 'Pikker'(põhiautor) ja odrale 'Miina', peale selle oli tegev ka odrasortide 'Elo' ja 'Esme' ning kaerasordi 'Hämarik' aretamisel. Ülel Geneetikute ja Sordiaretajate Ühingu liige (a-st 1967). NSVL Rahvamaj

Saavutuste Näituse pronksmedal (1960) ja suur hõbemedal (1962), ENSV rkl preemia (1967). 28 teadustr-t.

T: Käsiraamat kõrsteraviljade sordikülvide tunnustajaile (kaasautor E. Eichenbaum). Trt, 1949; Seemnepõldude tunnustaja käsiraamat: teraviljad, mitmeaastased heintaimed, kartul, kiu- ja õlitaimed (kaasautor H. Kotkas). Tln, 1960; Põldtunnustamine seemnekasvatuses (kaasautor). Tln 1974; Teraviljakasvatus Eestis (kaasautor). Tln, 1981.
B: AAUT III, 256; EMVI, 35; EPBL, 584.

VIRES (a-ni 1938 **Veber**), **Ants** (23. XII 1918 Tartu), etnoloog; hambaarsti p. Lõpetas 1937 Tartus Hugo Treffneri Gümni-i, 1945 TÜ filos-tsk-a etnogr alal, 1949 TÜ-s asp-i, ajalooknd (1955, TÜ), vk “Puutööndus eesti külas (X–XX saj.)”, ajaloodr (1979, NSVL TA Etnogr Inst), vk “История крестьянского транспорта в Прибалтике: генезис и развитие до середины XX века”. Rootsi Kuningliku Gustav Adolphi Akad liige (1984) ja auliige (1988), Soome TA välisliige (1984). Oli 1942–43 ERM-i rahvateadusliku osk-a aj töötaja, 1944–45 v-teadur, 1946 ERM-i tead-sekr, 1949–51 pol põhjustel tead tööst kõrvaldatud, 1952–56 EMMI k-leõpetaja, 1956–61 AI n-teadur, 1961–83 v-teadur, 1983–87 entogr sektori juh, 1988–92 j-teadur-konsultant, 1992–96 etnol sektori juh. Esinenud loengutega eesti rahvakultuurist TÜ-s, 1988, 1990 Oulu Ük-s, 1990 Helsingi Ük-s, 1993 Helsingi ja Turu Ük-s. – Uurimisvaldkonnad: eestlaste jt Baltimaade rahvaste ning osalt ka teiste läänemeresoome rahvaste ainelise kultuuri ajalugu (eriti meeste käsitööd ja transpordivahendid), eesti rahvakultuuri uuem areng (al. 19. saj. keskelt) ja etnogr ajalugu. Rahvusv tunnustatud teadlane, kelle uurimistöo hõlmab peale Eesti ka Lätit ja Leedut ning osalt teiste läänemeresoome rahvaste alasid. Teostas nendel aladel (al. 50. a-te teisest poolest u 20 a. jooksul arvukalt uurimisretki. Olnud mitme teose koost, toim ja kaasautor (*Kultuur ja traditsioon*, 2001; *Johann Christoph Brotze*, 2006 jt), väljaande *Internationale volkskundliche Bibliographie* Eesti-osa koost (1975–92), ajakirja *Ethnologia Europaea* (a-st 1984) ja sarja *Ethnologia Uralica* toim-koll-i liige (a-st 1989), Baltimaade etnogr-te uurimisasutuste ja NSVL TA Etnogr Inst-i ühisväljaande *Историко-этнографически атлас Прибалтики köidete Земледелие* (Vilnius, 1985) ja *Одежда* (Riga, 1986) Eesti-poolne tegevtoim, ENE ja EE kaasautor jm. NSVL TA Etnogr Inst-i, Turu Ük-i ja AI ühisprojekti *Linnaperekond kahes ühiskonnas: Loviisa–*

Võru (1989–93) Eesti-poolne juht. Avaldanud ka kirj palu (pseud. P õ n d a k u J a a k) ja poemi *Seitsme maa ja seitsme mere taha* (1991), tõlkinud aimekirj-st. ES-i (1945–), ÕES-, (1945–50, 1988–) ning mitme välismaise teadusorg-i (SUS, Kalevalaseura, Suomen Muinaismuistoyhdistus, SKS, Ungari Etnogr Selts jm) liige. Helsingi Ük-i audr (1982). ENSV tnl teadlane (1989). Avatud Eesti Fondi iseseisvuspäeva preemia (1996), J. Hurda nim. rahvuskultuuri auhind (2004), EV teaduspreemia (2007), TÜ Rahvusmõtte Auhind (2009). Eesti TA medal (1993), Riigivapi IV kl teenetemärk (1996). Üle 300 teadustr-e.

T: Eesti rahvapärane puutööndus. Ajalooline ülevaade. Tln, 1960; Lisandeid eesti rehielamu kujunemisloole. // ENSV TA Toim. Ühiskonnatead. 11 (1962) 2; Abriss der estnischen Volkskunde (kaasautor ja –toim). Tln, 1964; Härjarakend Baltimaades. // ERM ar XXIII (1968); Etnograafilise mõtte arengu põhijooni. // Leninlik etapp eesti ajalooteaduses. Tln, 1970; Draught oxen and horses in the Baltic countries. // Land Transport in Europe. Copenhagen, 1973; Puud ja inimesed. Tln, 1975, ²2000; Talurahva veovahendid. Tln, 1980; Etnograafia arengust Eesti NSV päevil (1940–1990). // Muunduv rahvakultuur. Tln, 1993; Eesti rahvakultuuri leksikon (kaasautor ja toim). Tln, 1995, ³2007; Meie rahvakultuur. Tln, 1998, ²2008; Meie jõulude lugu. Tln, 2002, ²2005; Vana eesti rahvaelu. Tln, 2004 (ka inglise k-s).

B: AAUT III, 301; EE 14, 607; EKnL, 668; Kotiseutu (1978) 6, 211–212; ES ar 24 (1980), 119–122; Ants Viirese tööd 1943–1988. // ES ar 34 (1991), 110–124; Tartu Postimees (2009) 1. XII.

VIIRES (a-ni 1935 **Aksberg**, 1935–43 **Randla**), **Helmi Elfriede** (29. I 1919 Järva-Jaani, Võhmuta v, Järvamaa – 3. III 1984 Tallinn), keeleteadlane; töölise t. Lõpetas 1937 Paide Ühisgümni-i, 1946 TÜ eesti filol erialal, filol-knd (1963, ENSV TA), vk “*ne*-sufiksilised omadussõnad eesti murretes”. Oli 1943–44 TÜ eesti ja suguk-te arhiivi aj. abijõud, 1944–45 eesti k-e kat-i v-laborant, 1947–50 KKI rmtkogu juh, 1950–75 n-teadur, 1975–83 v-teadur. – Uurimisvaldkond: eesti murded ja sõnavara. Teenekas murdekoguja (1951–52 käis arvukatel ekspeditsioonidel kokku 50 murrakualal, tema arvel on eesti murdearhiivis 13400 sedelit murdesõnavara, 1630 lk murdetekste, sadu tunde helisalvestisi jm), KKI murdekartoteegi rajajaid ja hooldajaid, murdetekstide sisukataloogi koost ja

murdekogujate juhendaja. Osales *Eesti murrete sõnaraamatu* eeltöodes (sh koostamispõhimõtete väljatöötamisel, prooviart-te koostamisel jm) ning I köite käsikirja koostamisel. Murdetekstide sariväljaande *Eesti murded* II ja IV k. ning kogumiku *Kirderannikumurde tekste* (1995) toim. ES liige (a-st 1940).

T: Adjektiivse täiendsõnaga liitsõnadest eesti murretes. // KKI uurimused II. Tln, 1958; *ne-omadussõnade tähendusrühmad eesti murretes*. // ES ar VI. Tln, 1960; *ne-omadussõnade kahe tuletustüübi (kuldne – kullane) kujunemisest*. // KK (1961) 4; *se – tse* vaheldus eesti *ne*-adjektiivides. ES ar VII. Tln, 1961; Juhend sõnasedelite täitmiseks. Tln, 1985.

B: AAUT III, 307; EE 14, 652; ES ar 25. Tln, 1981, 134–137; ES ar 30. Tln, 1986, 221–223.

M. Must

VIRES, Peeter (16. VII 1937 Ropka v, Tartumaa), majandusteadlane; talupidaja p. Lõpetas 1956 Tartu 5. kk-i, 1961 TÜ maj-tsk-a, 1972 TÜ-s asp-i, maj-knd (1973, TÜ), vk “Jaekaubandusvõrgu põhilised arengusuunad Eesti NSV-s”. Oli 1961 TÜ kaub-ökon kat-i v-laborant, 1962–68 asst, 1968–69 rahvamaj-harude ökon kat-i v-õpetaja, 1973 v-õpetaja, 1974–77 dots, 1977–82 rahvamaj-harude ökon kat-i juh. dots, 1982–87 kaub-ökon kat-i juh, dots, 1987–92 dots, 1992–98 turunduse ja juhtimise inst-i kaub õt-i dots, 1998–2001 inst-i lektor, ühtlasi 1971–90 ka TÜ kaub-labori teadur; a-st 2007 maj-tsk-a emeriitdots. Õpetanud kaub-ökon-t, maj-analüüsi kaub-s, kaub osa rahvamaj-s, kaub-ettevõtlust, logistikat, operatsioonide juhtimist, ärianalüüsi, -plaani ja -eetikat; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: kaub-ökon, kaubandusvõrk, jaekäibe areng, kaub-e finantsmaj, kaubaressurss, logistika. Üle 40 teadustr-e.

T: Kaubafondid ja nende planeerimine NSV Liidus. Trt, 1964; ETKVL-i rajoonidevaheliste kaubabaaside kaupade sortimendi ja kaubaliikluse optimeerimine. Trt, 1973; Kaubanduse finantsmajandus Trt, 1975; Sotsiaalse arengu plaani alused Tartu rajooni tarbijate kooperatiividele (kaasautor J. Anderson). Trt, 1981; Stimuleerimisfondide moodustamise ja kasutamise tõhustamisest ETKVL-i tarbijate kooperatiivides. Trt, 1986; Kaubanduse tulukuse suurendamise teed kokkuhoiurežiimi

tugevdamise alusel (kaasautor). Trt, 1989; Kaubandusorganisatsioonide ja kaupluste kaubavarustuse täiustamise võimalusi (kaasautor A. Valge). Trt, 1990.

B: TÜ BL I, 363; II, 210; Tartu Riikliku Ülikooli majandusteaduskonna ajaloost ja tänapäevast. Tln, 1980, 80.

VIRES, Piret (11. VIII 1963 Tallinn), kirjandusteadlane ja kirjanik; ins-i t. Lõpetas 1981 Tallinna 44. kk-i, 1987 TÜ eesti filol erialal, 2006 TÜ-s doktorantuuri, M.A. eesti kirj alal (2000, TÜ), vk “Etnofuturismist küberkirjanduseni: Eesti kirjandus 1990-ndatel aastatel”, Ph.D. samal alal (2006, TÜ), vk “Postmodernism eesti kirjanduskultuuris”. Täiendas end 1992 Bergenis Ük-s. Oli 1987–93 KKI v-laborant ja n-teadur, 1993–97 Underi ja Tuglase Kirjanduskeskuse teadussektr, ühtlasi 1993–95 kirjastuse *Tuum* tegevdir ja 1995–2007 ajakirja *Keel ja Kirjandus* kirj-kriitika ja –teooria osk-a toim ning 1997–2007 EKL asst ja nõunik, 2002–05 TÜ eesti kirj õt-i teadur, 2005–06 erakorr teadur, 2007–08 TLÜ eesti k-e ja kultuuri inst-i dots, 2008– prof, ühtlasi 2007–08 KM-i erakorr v-teadur ja 2008– v-teadur (kõik ametikohad alates a-st 1997 osal koormusega). – Uurimisvaldkonnad: postmodernism eesti kirj-s, eesti kirj-kriitiline mõte, eesti kirj-e ajalugu, eesti uuem ilukirj, digitaalne kirj. Väljaande *Estonian Literary Magazine* (1995–) ja ajakirja *Methis. Studia humaniora estonica* koll-i liige (2009–), SA Tiigrihüpe töörühma liige (1997–2000), monogr-sarja *Heuremata* koordinaator ning rkl programmide *Eesti keel ja rahvuslik mälu* (2005–08) ning *Eesti keel ja kultuurimälu* (2009–) ja EL programmi *Kultuur* (2006–07) projektijuht ning EL projekti CULTOS töörühma liige (2001–03) jm. Avaldanud proosateoseid, rohkesti arvustusi ja publitsistikat. Eesti Kirj-e Seltsi liige (1993–), Eesti Kostabi-Šeltsi asutajaliige (1989), EKL liige (1995, juhatuse liige 1998–, aseesimees 1998–2001 ja 2007–), Eesti Kirj-e Teabekeskuse juhatuse liige (2001–), Eesti Võrdleva Kirj-teaduse Assots-i, *International Comparative Literature Association*-i (2003–), AABS-i (2006–) jmt org-de liige. KK aastapreemia (1991). 50 teadustr-t.

T: Ääremärkusi eesti nooremale luulele. // KK (1991) 12; Etnofuturismist küberkirjanduseni. // Lng (2000) 11; Kirjanduse kohandumisi 1990. aastatel ehk kauboikapitalismi kultuurilooigika. // Kohandumise märgid. Tln, 2002; Traces of postmodern world in the 21st century Estonian novel. // Interlitteraria 9 (2004); Literature

and cyberspace. // *Folklore* 29 (2005); Innocence revisited. The possibilities of fan fiction. // *Media in Transition* 5. Creativity, Ownership and Collaboration in the Digital Age. Cambridge (USA), 2007; Kriitika. // *Eesti pagulaskirjandus XX sajandil*. Tln, 2008; Estonian contemporary literature in the globalised world: autonomy or dependence? // *The End of Autonomy? Studies in Estonian Culture*. Maasatriicht, 2008; *Eesti kirjandus ja postmodernism*. Trt, 2008; The new elite: from digital literature to a printed book. // *Interlitteraria* 14 (2009); *Twilight Zone*. Nullindad kui hämarala. // *Lng* (2010) 2.

B: EE 14, 608; EKnL, 669; *E. Ahven*. *Pilk paberpeeglisse*. Tln, 2007.

VIIRLAID (1975–93 **Kolonistova**), **Säde** (7. VI 1951 Orava v, Põlvamaa), keemik; põllumehe t. Lõpetas 1969 Vaeküla Internaatkooli, 1974 TÜ füüsika-keemiatsk-a org keemia alal, keemiamag (1995, TÜ), vk “2,13- ja 3,13-oktadekadienüülatsetaatide isomeeride süntees”. Oli 1974–87 TÜ org keemia kat-i v-ins, 1987–93 org sünteesi labori v-ins, 1993–99 org keemia inst-i asst, 1999–2003 lektor, 2003–06 org ja bioorg keemia inst-i lektor, 2006–08 füüsika-keemiatsk-a dekanadi keemia programmijuht ja teadusdekaan, 2008– keemia inst-i asendir õppetöö alal, keemia programmijuht ning lektor. Õpetanud org keemiat. – Uurimisvaldkonnad: uute antisensete ja antioksidantsete tetrapeptiidide süntees ja mõju, uute biomimeetikute kui võimalike bioaktiivsete materjalide konstrueerimine, süntees ja testimine. U 20 teadustr-t.

T: C₁₈-dienes as attractants for Eighteen Clearwing (*Sessidae*), Tineid (*Tineidae*) and Choreutid (*Choreutidae*) moth species (kaasautor). // *J. Chem. Ecol.* 19 (1993) 4; Behaviour of some enynols and one diynol in super basic systems MNH(CH₂)₂NH₂(CH₂)₂NH₂ (kaasautor). // *Eesti TA Toim. Keemia* 45 (1996) 3 / 4; On the *in situ* trimethylsilylation of zinc acetylides (kaasautor). // *J. Organometallic Chem.* 601 (2000) 2; Down-regulation of amyloid precursor protein by peptide nucleic acid oligomer in cultured rat neurons and astrocytes (kaasautor). // *Neurosci. Lett.* 336 (2003) 1; An antioxidant tetrapeptide UPF1 has a neuroprotective effect in transient global brain ischemia (kaasautor). // *Neurosci. Lett.* 370 (2004) 1; Characterization of the antioxidative activity of novel neuropeptides by using capillary electrophoresis (kaasautor). // *Electrophoresis* 13 (2006) 13; Designe, synthesis and properties of novel powerful antioxidants, glutathione analogues (kaasautor). // *Free Radical Res.* 41 (2007)

7; Mechanism and stoichiometry of 2,2-diphenyl-1-picrylhydrazyl radical scavenging by glutathione and its novel α -glutamyl derivative (kaasautor). // Bioorg. Chem. 37 (2009) 4.

B: <https://www.etis.ee>.

VIROJA, Andres (30. V 1951 Tallinnas), tehnoloogiainsener; tööliste p. Lõpetas 1969 Tallinna 10. kk-i, 1974 TPI keemiatsk-a keem tehnol erialal, 1980 TPI-s asp-i, tehnikaknd (1984, Leningradi Lensoveti nim.Tehnoloogiainst), vk “Дистилляция частично растворимых смесей с водяным паром”. Oli 1974–77 TPI keemiatööstuse protsesside ja aparatuuride kateedri labori juh, 1980–84 keemiatööstuse protsesside ja aparatuuride kat-i v-ins, 1984–92 v-teadur, 1992–2000 TTÜ keemiatehnika inst-i v-teadur, 2000–01 erakorr teadur, 2001– teadur. – Uurimisvaldkonnad: massivahetus gaas-vedelik süsteemides, heitvete kombineeritud oksüdatiivse puhastamise protsesside kompleksne modelleerimine, gaasiliste, vedelate ja tahkete jäätmete kombineeritud töötlus, jääkaktiivmuda käitlemine, tehnol-te protsesside intensiivistamine keskkonnaprobleemide lahendamiseks. TTÜ kuldmärk (1999). 45 teadustr-t.

T: Использование метода UNIFAC при нахождении фазовых равновесий в многокомпонентных системах (kaasautorid J. Kallas, E. Siirde) // Ж. прикл. химии 51 (1978) 11; Влияние гидродинамики потоков на интенсивность межфазного переноса при сопряженном тепло- и массообмена (kaasautor J. Kallas) // Ж. прикл. химии 59 (1986) 11; Simulation and parameter estimation of ozonation column models (kaasautor). // ACH-Models in Chemistry 132 (1995) 5; Xylidline-polluted groundwater purification. Adsorption experiments and breakthrough calculations (kaasautorid J. Reinik, J. Kallas). // Eesti TA Toim. Keemia 50 (2001) 4; Aerobic biooxidation combined with ozonation for recalcitrant wastewater treatment (kaasautorid I. Kamenev, J. Kallas). // J. Adv. Oxid. Technol. 11(2008) 2; Ozonation and AOPs for oil shale industry’s wastewater treatment (kaasautor). // Ozone News 37 (2009) 4.

B: <https://www.etis.ee>.

VIROJA (a-ni 1936 **Zimmermann**), **Lehti** (28. XI 1922 Tallinn – 19. XI 2006 Tallinn), kunstiajaloolane ja –kriitik, sõjaväeametniku t. Lõpetas 1946 Tallinna 9. kk-i, 1955 TÜ ajaloo osk-a kunstiajaloo erialal, kunstiteaduste knd (1970, TÜ), vk “Kristjan Raud 1865–

1943". Oli 1946–61 ENSV Rkl Kunstmuuseumi n-teadur ja fondihoidja, 1961–78 AI kunstiajaloo sektori n-teadur, 1978–93 v-teadur, seejärel lepinguline uurija. – Uurimisvaldkonnad: 19. saj ja 20. saj alguse eesti kujutatav kunst ja kunstikäsitlus ning – kriitika, 1960.–1970. a-te graafika. Avaldanud monogr-id eesti kunstnikest (K. Raud, V. Tolli jmt). 2-köitelise *Eesti kunsti ajaloo* (1970–77) põhiautoreid, almanahhi *Kunst* koost (1959–61), kogumiku *Töid kunstiteaduse ja -kriitika alalt* kaaskoost (1977–83) jm. Tutvustanud 1960.–1970. a-te eesti graafika uuenduslikke suundi, tegelenud aktiivselt kunstiajaloo ja –teaduse populariseerimisega (loengud, näituste kureerimine, õpilaste kunstiringi juhendamine, avaldanud üle 30 aimeart-i). Eesti Kunstnike Liidu liige (1960). K. Raua aastapremia (1978, koll-s; 1981), ENSV rkl preemia (1980). U 40 teadustr-t, sh 6 monogr.

T: Evald Okase graafilistest töödest. // *Kunst* (1959) 1; Vive Tolli. Tln, 1975; Eesti kunst 19. sajandi keskpaigast kuni 1940. aastani (kaasautor). Tln, 1977; Uusi kunstinähtusi tutvustavaist ja kaitsvaist mõtteavaldusist Eestis XX sajandi esimeste aastakümnete vahetusel. // Eesti kunsti sidemeid XX sajandi algupoolelt. Tln, 1978; Kristjan Raud 1865–1943. Looming ja mõtteavaldused. Tln, 1981; Kristjan Raua Kalevipoja-ainelised tööd ja Eesti Kirjanduse Selts. // *KK* (1986) 8; Illimar Pauli vabagraafika seitsmekümnendatel aastatel ja järgneva aastakümne algul. // *Uued põlvkonnad* 2. Tln, 1988; On the development of Estonian art during the years 1900–1914. // *The Baltic Countries 1900–1914*. Uppsala, 1990; Eesti kunstist ja kunstikäsitlusest 19. sajandi lõpust kuni aastani 1916. Tln, 1993; Kristjan Raua kirjad Paul Rauale ja Karl Eduard Söödile (koost, kaasautor). Tln, 1994; *Kunstikirjutus Eestis 1777–1863* (kaasautorid J. Keevallik, R. Loodus). Tln, 2000; *Kunstikirjutus Eestis 1864–1900* (kaasautorid J. Keevallik, R. Loodus). Tln, 2004; *Kunstikirjutus Eestis 1900–1918* (kaasautorid J. Keevallik, R. Loodus). Tln, 2006.

B: EE 14, 608; A. Hein, M.-I. Eller. Kolm uurimust kunstist ja kunstielust Eestis. // *Kunst* (1994) 2, 61–62; *Sirp* (2006) 24. XI.

VIROK, Eduard (13. III 1903 Uue-Antsla v, Võrumaa – 27. VII 1937 Olustvere v, Viljandimaa), metsateadlane, dendroloog; põllumehe p. Lõpetas 1923 Valga Poeglastegümni-i, õppis 1923–24 TÜ keemiaosk-s, 1925 läks üle metsaosak-a, mille

lõpetas 1930. Oli 1924 Urvaste kõrgema algkooli õpetaja, 1926 ja 1928 Akad Metsaseltsi stipendiaat mõisaparkide uurimise alal, 1929 Tallinna linnaval-e teenistuses linnapuistute uurijana, 1929–30 TÜ metsakasv-kab-i n-asst, 1931 TÜ õppe-katsemetskonna abijõud, 1931–33 Karula metskonna abimetsaülem, 1933–37 Aimla metskonna metsaülem. – Uurimusi dendrol alalt (sh võõrpuuliikidest Eesti metsades ja mõisaparkides) ja linnahaljastusest. 65 teadustr-t, sh üks monogr.

T: Puuliikidest mõnes Lõuna-Eesti pargis. // EM (1927) 2–5; Võõramaa puuliigid meie metsades. // EM (1928) 1–5; Puisniidud ja kadakaväljad Sõrves. // EM (1929) 6; Tallinn linna puiestike ajaloost. // Eesti metsanduse ar IV. Trt, 1930; Ülevaade Tallinna linna puiestikest. Trt, 1932; Jugapuu ja luuderohu levimine Eestis. // Eesti metsanduse ar V. Trt, 1931; Tammedest Koiva- ja Mustjõe madalikus. // Eesti metsanduse ar VI. Trt, 1932; Andmeid mustast tammest. // Eesti metsanduse ar VII. Trt, 1935; Puuhiiglasi ja haruldusi Lõuna-Valgamaal. // EL (1936) 2; Viljandi lähema ümbruse parkidest. // EM (1937) 1; Milliseid puuliike kasvatada talumetsades. // EM (1937) 5.

B: AAUT II, 259; EABL, 150; EM (1930) 8, 185–194; EM (1937) 10, 353–354; EL (1937) 4, 177–178; Looduskaitsealaseid töid VI. Trt, 1998, 42–48; TALE XII (1998), 229–248; Akad. Metsaseltsi Toim. 11 (2000), 178–192.

VIIRSOO (a-ni 1925 **Viirasson**), **Eduard Voldemar** (4. VIII 1903 Uderna v, Tartumaa – 24. IX 1988 Tucumán, Argentina), põllumajandusteadlane, sordiaretaja; talupidaja p, Maela V. isa. Lõpetas 1924 Tartus H. Treffneri gümn-i, 1932 TÜ põllum-tsk-a agronerialal. Oli 1930–34 Türi Aiandusgümn-i õpetaja, 1934–44 Tallinna linnaagronoom. Põgenes 1944 Rootsi, töötas Landskronas Weibullsholmi Sordiaretuse Inst-s asst-na. Siirdus 1949 Argentinasse, oli Tucumáni Ük-i põllum-tsk-a kartuli- ja aedviljasordiaretuse erakorraline prof, a-st 1956 prof (ühtlasi uuris Põhja-Argentina mägedes kartuli looduslikke vorme), a-st 1957 Riigi Keskval-e Katsejaamade Ameti sordiaretaja ja 1972–82 (enda asutatud) Tafi de Valle kartulikasv-e katsejaama dir; a-st 1982 pensionil. Töid kartuli ja aedviljade sordiaretusest. V. aretustöö tulemusena hakati Argentinast kasvatama viiruskindlat seemnekartulit, mis võimaldas lõpetada selle sisseveo. Rajas katsejaamas kartuli 800 looduslikust ja kohalike elanike poolt pikka aega kultiveeritavast vormist koosneva kollektsiooni. Aretas ka uue saagirikka tomaisordi, 3

kikerherne ehk nuudi valikliini jm. Pälvis Tucumáni osariigi põllumin-i kuldauraha (1977, esimesena Argentina põllum-teadlastest). Argentina keskval-e *San Isidro Labradori* kuldauraha (1978), Tucumáni osariigi kubernereri ja Tafi de Valle linnaval-e kuldauraha (1979), Tafi del Valle aukodanik (1982). 1985 anti ühele kartuli perekonda kuuluvale looduslikule hübriidile V. nimi (*Solanum x Viirsooi*) ja a-st 1989 kannab V. loodud katsejaam tema nime. Eesti Agronoomide Seltsi Rootsis liige. Üle 20 teadustr-e.

T: Lõuna-Ameerika, eriti Argentina metsikute kartuliliikide tähtsusest kartuli sordiaretuse töös. // Vabade Eestlaste Põllum-liidu ar II. Stockholm, 1952; Observaciones en papas Andinas. // Revista Agrónomica del Noroeste Argentina. 1 (1954) 2; Comportamiento de especies silvestres tuberíferas y de formas autóctonas del género Solanum, en las montañas de Catamarca. // IDIA 231 (1967); Banco de germoplasma de especies silvestres tuberíferas y formas autóctonas de Solanum, en las montañas de Tucumán (kaasautorid J. Ploper, E. Rojas). // Revista Industrial y Agrícola 51 (1974) 2; Resultados obtenidos en cultivos de papa semilla en Tafi del valle. // Revista Industrial y Agrícola 56 (1979).

B: AAUT II, 319; EE 14, 608; ETVpK, 142; Agraart. (1993) 3, 326–327.

VIIRSOO, Maela (9. X 1937 Tallinn), radiokeemik; Eduard Voldemar V. t. Läks 1944 koos vanematega Rootsi ja sealt 1949 Argentinasse. Lõpetas 1955 Tucumánis gümn-i, 1959 Tucumáni Ük-i keemikuna, *lic. chem.* (1960, Tucumáni Ük), *dr. chem.* (1963, samas), vk “Efectos químicos de reacciones nucleares sobre algunos compuestos inorgánicos”. Täiendas end 1960 Tšiilis Conceptioni Ük-s, 1961 radioaktiivsete isotoopide uurimise alal Argentina Rkl Aatomienergia Komisjoni (CNEA) juures, 1963–64 USA-s Kansase Ük-s ja 1971–72 Prantsusmaal Saclay Tuumaurimise Keskuses. Oli 1959–60 Tucumáni Ük-i org keemia asst, a-st 1961 Argentina Rkl Aatomienergia Komisjoni radioaktiivsete isotoopide mõõtmise ja kalibreerimise osk-a juh. – Uurimusi radiokeemia alalt. Wolframi tehisisotoobi ¹⁸⁹W kaasautor. Esinenud msg-tel teadus- jm üritustel (sh ka 1999 Tallinnas toimunud IV Välis-Eesti kongr-l), olnud nende korraldajaid. Argentina Tuumatehnol. Ühingu (AATN) liige, ülemaailmse org-i *Naised tuumafüüsikas* (WiN) juhatuse liige.

T: Efecto Szilard-Chalmers de arsénico en algunas sales inorgánicas. // VIII Congreso Latinoamericano de Química. Buenos Aires, 1962; 189_{W} – 189_{Re} decay chain. // Radiohim. Acta (1963); Dos nuevos isótopos de renio y tungsteno (kaasautorid G. B. Baró, J. Flegenheimer. // CNEA 175 (1966); Centelleadores líquidos. // CNEA 175 (1966).

B: ETVрК, 142–143.

VIISIMAA (a-ni 1972 **Sofrina**), **Ludmilla** (12. X 1944 Sokuluk, Kirgiisia), keemik; venelane, teenistuja t, Matti V. abikaasa. Lõpetas 1962 Karabaltõ Toiduainete Tehnol Tehnikumi (Kirgiisias), 1969 Krasnojarskis Siberi Tehnol Inst-i anorg ainete tehnol erialal, 1972 Moskvask Mendelejevi-nim Keem Tehnol Inst-s asp-i samal erialal, tehnikaknd (1972, samas), vk “Исследование ликвидации гипсовых отложений в дистиллере содового производства”. Täiendas end 1979 Leningradi Tehnol Inst-s, 1985 Moskvask Mendelejevi-nim Keem Tehnol Inst-s, 1981 Budapesti Tehnikaük-s, 1985 ja 1991 Helsingi Tehnikaük-s. Oli 1973–75 TPI mineraalväetiste labori n-teadur, 1975–83 anorg ja analüüt keemia kat-i asst, 1983–85 v-õpetaja, 1985–92 dots, 1992–98 TTÜ üldise keemia õt-i dots, 1998– patendibüroo Turvaja OÜ konsultant. Pms-d loengukursused: üldine ja materjalide keemia, keem protsesside teor alused; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: anorg ja analüüt keemia ning tehnol. Uurinud fosfaattoorme, mineraalväetiste ja tööstusjäätmete keem koostist (sh mikroelementide sisaldust ja kasulike komponentide kasutamise võimalusi), keskkonnareostuse riske, heitvete puhastamist glaukoniidist saadud koagulandi abil. Programmi *Fosfaattoorme ratsionaalne kasutamine* sekr (1979–83), rahvusv uurimisprojekti *Cadmium and Mercury in Estonia. Material Flow Analyses and Prevention Strategy* (1993-94) täitjaid. 68 teadustr-t, 5 autorit-t (kaasautor), Eesti patent (1996, kaasautor R. Kuusik).

T: Исследование обжига карбонатного шлама в печи кипящего слоя (kaasautorid R. Kuusik, M. Veiderma). // Ж. прикл. химии 5 (1978); Свойства извести, регенерированной из карбонатного шлама в печи кипящего слоя (kaasautorid R. Kuusik, M. Veiderma). // Бум. промышл. 3 (1978); Исследование состава фосфогипса и фосфоизвести методами ИК-спектрографии и рентгенографии (kaasautorid R. Kuusik, A. Kuusk). // Ж. прикл. химии 8 (1982); Выделение редкоземельных элементов при переработке эстонских фосфоритов (kaasautor M. Veiderma.) // ENSV

TA Toim. Keemia. 36 (1987) 2; Термический анализ нитрофоски (kaasautor K. Tõnsuaadu). // Тр. Л-го технол. ин-та. Л, 1989; Mikrokomponendid fosfaattoormes ja väetistes (kaasautor M. Veiderma). // EL (1989) 12; Trace elements in phosphate rock and fertilizers (kaasautor M. Veiderma). // Eesti TA Toim. Keemia 39 (1990) 1; Cadmium and mercury balance for fertilizer production and usage in Estonia. // TTU Toim. 740 (1994); Refined coagulant for water purification from Estonian glauconite (kaasautorid R. Kuusik, E. Aasamäe). // Eesti TA Toim. Biol. 45 (1996) 1 / 2; Estonian glauconite: a resource for the future (kaasautorid R. Kuusik, E. Aasamäe). // Kemia-Kemi 25 (1998) 5; A new dual coagulant for water purification (kaasautor R. Kuusik) // Water Res. 33 (1999) 9.

VIISIMAA, Matti (8. XI 1943 Tallinn), keemik, insener-tehnoloog; rmtpidaja p, Ludmilla V. abikaasa. Lõpetas 1961 Tallinna 2. kk-i, 1967 TPI org-te ainete keem tehnolerialal, 1972 Moskvas Mendelejevi-nim. Keem Tehnol Inst-s asp-i, tehnikaknd (1973, samas), vk “Синтез и исследование эпоксидных полимеров, содержащих симметричный триазиновый цикл”. Oli 1966–69 Tallinna Elektrotehnika PTUI ins, v-ins, 1970–72 Mendelejevi-nim. Keem Tehnol inst-i n-teadur, 1973–87 Tallinna Elektrotehnika tehase TUI v- ja j-teadur, 1987–89 TPI anorg ja analüüt keemia kat-i v-teadur, 1989–91 Eesti Metsainst-i väikeettevõtte Looduskaitse Ins-keskus asedir, tehnol-osk-a juh, 1991–92 riigiettevõtte Eesti Vesi jäätmeosk-a peaspetsialist, 1992–98 Keskkonnamin-i jäätmetalituse juh, 1998–2000 keskkonnaosk-a ja jäätmeosk-a nõunik, 2001– Keskkonnamin-i Info- ja Tehnokeskuse jäätmebüroo nõunik. – Uurimisvaldkonnad: polümeersete materjalide keem tehnol, jäätmekäitlus, keskkonnakaitsetehnol. Tegelenud keskkonnavalase õigusloome (sh jäätmekäitlus, Eesti õigusaktide kooskõlastamine EL aktidega), jäätmeandmekogude ja –aruandlusega. *Eesti keskkonnastrateegia ja Riigi jäätmekava* koost-id, rahvusv keskkonnavalaste koostööprojektide *Development of Hazardous Waste Management System in Estonia* (1996–99), *Implementation of the Waste Data Management System in Estonia* (2000–03) jm koordinaator ja täitja, Euroopa keskkonnaseisundi aruannete 1995-2007 jäätmeptk-de koost-id. Eur. Keskkonnaagentuuri (EEA) Jäätmete ja Materjalivoogude Teemakeskuse ekspert (2001–08). Mitme valitsus- jm komisjoni (Vabar Val-e kemikaaliohutuse

komisjon, Keskkonnamin-i ohtlike jäätmete litsentsikomisjon, Majandusmn-i kütuselitsentsi komisjon jm) liige. Eesti Jäätmekäitlejate Liidu toetajaliige (2002–). Valgetähe IV kl teenetemärk (2006). Üle 50 teadustr-e, 7 autorit, 1 patent.

T: Эпоксидные смолы, содержащие симметричный триазиновый цикл (kaasautor D. Kutepov). // Пластические массы (1973) 1; Ускоренное отверждение эпоксидного компаунда при свободной заливке (kaasautor E. Sork). // Электротехнические материалы (1980) 5; Эффективная теплопроводность наполненных полимеров на основе эпоксидной смолы (kaasautor H. Käär). // TPI Toim. 578 (1984); Keskkonda keemiliselt saastavate tööstusjäätmete utiliseerimisest (kaasautor H. Luik). // TPI Toim. 685 (1989); Waste management. // Estonian environment: past, present and future. Tln, 1996; Poolkoksi keskkonnaohtlikkuse määramine (kaasautor) // Eesti Keskkonnauuringute Keskus (2003); Diverting waste from landfill – effectiveness of waste-management policies in the European Union (kaasautor) // EEA Report (2009) 1.

B: <http://www.ejkl.ee/et/?3.39>.

VIITAK (a-ni 1975 **Siirak**), **Anu** (9. IV 1947 Tallinn), keemik, tehnol-ins. Lõpetas 1965 Tallinna 7. kk-i, 1970 TPI keemiatsk-a keemiaküberneetika erialal, biol-knd (1987, TÜ), vk “Изучение содержания некоторых металлов в крови и волосах у жителей Эстонской ССР”. Täiendanud end Soomes Kuopio Ük-s ja Poolas Gdanski Tehnikaük-s. Oli 1970–87 EKMI v-ins, 1986–87 teadur, 1987–88 TPI analüüt ja anorg keemia kat-i j-ins, 1988–2001 TPI/TTÜ KI analüüt keemia osk-a v-teadur, 2001–10 analüüt keemia õt-i v-teadur, 2005–10 ka TTÜ keem analüüsi teadus- ja katselabori juh, 2010– sama labori keemik-konsultant. – Uurimisvaldkonnad: aatom-absorptsioon spektraalanalüüs, inimökol, biomed, toksikol, analüüt-d lahutusmeetodid biotehnol-s ja keskkonnakeemias. Osalenud rahvusv uurimisprojektides. Eesti esindaja Virtuaalses Referentsmaterjalide Inst-s (2002–). Üle 60 teadustr-e.

T: Heavy metals in snow and some indicator plants in Estonia (kaasautor). // Eesti TA Toim. Biol. 40 (1991) 1; Selenium contents of serum and human milk from Finland and neighbouring countries (kaasautor). // J. Trace Elements in Experim. Med. 10 (1997) 4; Alteration of heme metabolism in lymphocytes and metal content in blood plasma as markers of diesel fuels effects on human organism (kaasautor). // Sci. Total Environ. 286

(2002) 1–3; Interaction of metal cations with different humic substances from sea and lake sediments (kaasautor). // Eesti TA Toim. Keemia 54 (2005) 1; Simple procedure for the determination of Cd, Pb, As and Se in biological samples by electrothermal atomic absorption spectrometry using colloidal Pd modifier (kaasautor A. Volõnski). // Talanta 70 (2006) 4; Kvaliteeditagamine analüütilises keemias (kaasautor I. leito). Tln, 2007; Selenium levels of Estonians (kaasautor).// Eur. J. Clin. Nutrition 62 (2008) 9; Off-line determination of trace silver in water samples and standard reference materials by cloud point extraction-atomic absorption spectrometry (kaasautor). // Eesti TA Toim. Keemia 58 (2009) 3.

B: <https://www.etis.ee>.

VIITAR, Eha-Mai (6. VII 1942 Tallinn), psühholoog, surdopedagoog; õpetajate t. Lõpetas 1961 Rapla Kk-i, 1966 Moskva V. I. Lenini-nim. Rkl. Ped. Inst-i surdoped osk-a, 1976 TÜ psühhol osk-a, psühhol-knd (1983, Moskva Defektol TUI), vk “Особенности личностных оценок слабослышащих школьников”. Täiendanud end 1988 Moskvas, hiljem Soomes. Oli 1961–62 Raikküla Eriinternaatkooli vanempioneerijuht, 1966–76 Tartu Kuulmishäiretega Laste Internaatkooli (Tartu Hiie kool) õpetaja ja surdologopeed, 1976–83 TÜ eriped kat-i õpetaja, 1983–85 v-õpetaja, 1985–95 dots, 1996–2000 eriped osk-a dots, 2000–02 lektor, 2002–07 eriped osk-a õu täitja. Ühtlasi oli 1976–90 juhtiv õppejõud surdopedagoogide ettevalmistamisel individuaalplaani alusel, kõigi erialaspetsiifiliste õppeainete konsultant, 1995–99 ka õpetajate täiendkoolituse lektor ja 2005–07 Riikliku Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskuse nõustaja. Lugenud mat õpetamise erimetoodika, surdoped, eripsühhol jm kursusi; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: hälvik-õpilaste (kuulmis- ja vaimupuudega lapsed) mälu ja mõtlemise kujunemise ning isiksuslike hinnangute iseärasused, kurtide ja vaegkuuljate elulaadi iseärasuste seos nende järgneva sotsiaal-olmelise adaptatsiooniga, mat abi- ja tugiõpe. Välja selgitanud hälvik-õpilaste mälu ja mõtlemise kujunemise üldised seaduspärasused ning kurtide ja vaegkuuljate integratsiooni ped-psühhol-d lähtekohad, esitanud soovitusi korrektsioonitöö tõhustamiseks erivajadustega laste õpetamisel. Mitme kogumiku ja met materjali koost. TÜ Toim-te seeria *Töid defektoloogia alalt* toim-koll-i liige (1978–1990), Haridusmin-i õppekirj-e komisjoni liige (1980–83) ning

tasanduskoolide ja parandusõppe nõuk liige (1996–99), NSVL Ped-tead.Akad Defektol TUI tead korrespondent (1983–88), ENSV AÜN alalise surdokomisjoni teadussektiooni juh (1985–86), Eesti Akad Ped Seltsi liige (1990– 2003). 44 teadustr-t.

T: Исследование межличностных отношений и интерперсональной перцепции слабослышащих школьников. // Дефектол. (1981) 4; Matemaatika õpetamise erimetoodika programm ja õppemetoodiline juhend erialal “Oligofrenopedagoogika koos logopeedilise lisaerialaga. Trt, 1985; Surdokoolid ja nende probleemid Eesti NSV-s. // Kuulmispuuetega inimesed ja nende probleemid Eestis. Tln, 1988; Alklassi nürmikute ja alakõnega õpilaste tekstimälu sõltuvus materjali omandamise viisist. // TÕ Toim. 907 (1990). Проблемы усвоения элементарно-математических знаний и умений учащимися со специфическими потребностями. // Vaikų, turinčių specialiąją mokymosi poreikių, ugdymas: teorija ir praktika. Šiauliai, 1995; Matemaatika elementaaroskuste omandamisraskused. // Tõid eripedagoogikast XIV. Trt, 1996; Усвоенность умения решать арифметические задания учащимися II – III классов вспомогательной школы. // Vaikų, turinčių specialiąją mokymosi poreikių, ir suaugusių neįgalių asmenų socializacija. Šiauliai, 1996; Matemaatika õppimise/õpetamise jõukohasuse selgitamine. // Eripedagoogika – teooriast praktikasse: Matemaatika. [S.l.] 1998; Abikooli I – II klassi õpilaste oskused ja raskused matemaatikas (kaasautor L. Vesker). // Samas; Matemaatika lihtsustatud (abiõppe) ainekava (kaasautorid I. Mutso, E. Värvi). // Põhihariduse lihtsustatud (abiõppe) õppekava. Tln, 1998.

B: TÕ BL I, 50–51; II, 211.

VIITSO (a-ni 1964 **Korjus**), **Maie** (4. III 1939 Konguta v, Tartumaa), matemaatik; talupidaja t, Tiit-Rein V. abikaasa. Lõpetas 1957 Elva Kk-i, 1963 TÕ arvutusmat erialal. Oli 1963–65 TÕ arvutuskeskuse v-laborant, 1965–68 NSVL TA Maj-mat Keskest-i Eesti filiaali n-teadur, 1968–71 v-ins, 1971 j-ins, 1971–83 TÕ arvutuskeskuse v-teadur, 1983–92 rakendusmat labori v-ins, 1992–95 arvutuskeskuse v-ins, 1995–2000 arvutiklassi administraator. Pidanud TÕ-s ja EPA-s loenguid mat-st planeerimisest; koost õppevahendeid. – Tõid täisarvulisest planeerimisest ja selle meetodite rakendamisest, programmeerimisest, andmebaasidest, arvuti abil õppimisest ja

õpetamisest. Osalenud maj-tegevuse juhtimise ja planeerimise projektide koostamisel, nende projektide põhjal arvutipakettide loomisel ja rakendamisel. Üle 30 teadustr-e.

T: О применении математических методов для планирования и управления швейным процессом (kaasautorid J. Gabovitš, Ü. Kaasik). // Тр. вычисл. центра [ТГУ] 15 (1968); Täisarvulised planeerimisülesanded (kaasautor A. Leiten). // МК XVI (1969), XVII (1970); z-система для решения задач целочисленного программирования (kaasautor). // Тр. вычисл. центра [ТГУ] 37 (1976); О реализации z-системы (kaasautor). // Тр. вычисл. центра [ТГУ] 37 (1976); Применение системы управления базовой данных “СТАРП” (kaasautor A. Juust). // Тр. вычисл. центра [ТГУ] 54 (1986); Perioodilised väljaanded arvuti kasutamisest õpetamis- ja õppimisprotsessis. // Arvutustehnika ja andmetöötlus 5 (1991) 10.

B: TÜ BL I, 396; II, 211.

VIITSO, Tiit-Rein (4. III 1938 Tallinn), keeleteadlane; elektriins-i p, Maie V. abikaasa. Lõpetas 1956 Tartu 5. kk-i, 1961 TÜ eesti filol osk-a, 1965 KKI-s asp-i, filol-knd (1966, TÜ), vk “Äänisvepsa murde väljendustasandi kirjeldus”, filol-dr (1983, TÜ), vk “Основные проблемы фонологической структуры прибалтийско-финских языков и ее истории”. Oli 1965–73 TÜ arvutuskeskuse n-teadur, 1973–89 KKI v-teadur, 1989–91 j-teadur, 1984–86 TÜ eesti k-e kat-i v-õpetaja ja 1986–91 prof, 1991–93 eesti k-e õt-i prof, 1993–2003 läänemeresoome k-te korr prof, 2003–06 läänemeresoome k-te erakorr prof, 2006–09 eesti ja üldk-eteaduse inst-i erakorr v-teadur, 2009– v-teadur, a-st 2003 emeritprof; ühtlasi 1989–91 Helsingi Ük-i külalisprof. Õpetanud eesti k-e ajalugu ja fonol-t, soome k-e ajalugu, läänemeresoome k-te võrdlevat grammatikat ja murdeid, sissejuhatust fennougristikasse, soome-ugri k-te häälikulugu ja sõnavara, liivi ning vepsa k-t; koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: soome-ugri k-te, eriti läänemeresoome k-te sünkrooniline ja ajalooline fonol, morfol ja eelajaloolised kontaktid, läänemeresoome k-te/murrete seosed ja kujunemislugu, liivi ja vepsa k, üldk-eteadus. Üks aktiivsemaid struktuuraalse k-eteaduse ideede juurutajaid Eestis, eriti 1960.-1970-ndail a-il. EE kaasautor. Ajakirja *Советское финно-угроведение* (a-st 1990 *Linguistica Uralica*) asepeatoim (1972–78) ja toim-koll-i liige (1978–96), *Keel ja*

Kirjandus toim-koll-i liige (1990–), *Linguistica Uralica* toim-koll-i esimees (1997–2006) ja peatoim (2007–), ES-i ar-u toim-koll-i liige (1999–). *Atlas Linguarum Fennicarum* toim-koll-i liige ja kaasautor (2004–). ES liige (1961–; juhatuse liige 1993–2006), SUS välisliige (1979), SKS kirjavahetajaliige (1989). Läti Ük-i audr (2006). Wiedemanni k-eauhind (2011). Eesti TA Paul Ariste medal (2005), Valgetähe V kl teenetemärk (2001). Üle 200 teadustr-e.

T: Vadja keele Luutsa-Liivtšülä murraku fonoloogia. // ES ar VII (1961); Tüvelisest astmevaheldusest (eriti eesti keeles). // ES ar VIII (1962); Eesti muutkondade süsteemist. // KK (1976) 3; Läänemeresoome keelte fonoloogia küsimusi Tln, 1981; Eesti keele kujunemine flekteerivaks keeleks. // KK (1990) 8; Structure of the Estonian language. Phonology, morphology and word formation. // Estonian Language. Tln, 2003; Rise and development of the Estonian language. // Estonian Language. Tln, 2003; Erzya prosody (kaasautor). // SUS Toim. 245 (2003); Meadow Mari Prosody (kaasautor). Tln, 2005; Eesti tegusõna tüpoloogias. // KK (2005) 3; Liivi keel ja läänemeresoome keelemaastikud. Trt, 2008; Livonian prosody (kaasautor). // SUS Toim. 255 (2008).

B: EE 14, 609; TÜ BL II, 211; <https://www.etis.ee>.

VIKAT (a-ni 1960 **Tutt**), **Maie** (8. IV 1936 Tallinn), pedagoogikateadlane; arsti t. Lõpetas 1954 Tallinna 7. kk-i, 1958 Tallinna Muusikakooli, 1967 Tallinna Rkl Konservat-i muusikaped ja koorijuhtimise erialal, ped-knd (1979, NSVL Ped-teaduste Akad Kunstilise Kasv Inst), vk “Индивидуально-дифференцированный подход к певческой деятельности детей (6–7 лет) в процессе коллективных занятий в детском саду”. Täiendas end 1996 ja 1998 Soomes, 1983, 1986, 2002 Venemaal, 1993 Norras, 1994 Taanis, 1997, 2000 Rootsis. Oli 1962–68 TPedI muusikakab-i juh, 1968–82 eelkooliped ja psühhol kat-i õpetaja ja v-õpetaja, 1982–96 dots, 1996–2001 TPÜ eelped õt-i juh, prof, a-st 2001 emeriitprof. – Uurimisvaldkonnad: diferentseeritud töö lähtekohti muusikalises kasv-ses, lapse muusikalise ja intellektuaalse arengu vahelised seosed, folkloor lapse isiksuse arengus, loovus ja andeka lapse arengukeskkond, väikelapse ja tema kasvukeskkonna probleemid, eelkoolihariduse efektiivsus ja selle jätkusuutlik areng

põhikoolis. Eesti Rahvusliku Folkloorinõuk (1996), Eesti Z. Kodály Seltsi (1995), *Int. Soc. of Music Education* (ISME) (1990), *Eur. Early Childhood Education Res. Assoc.* (EECERA) (1998), Eesti Akad Ped Seltsi (1995) ja Eesti Muusikaõpetajate Liidu liige (1993, a-st 2001 auliige), Riho Pätsi Keskuse nõuk liige, Riho Pätsi Koolimuusika Fondi asutajaliige, juhatuse esimees (2002 – 2007). Eesti Akad Ped Seltsi ja Haridusmin-i teaduspreemia (1998), Eesti Muusikaõpetajate Liidu aastapreemia (2000), TPÜ parima teaduspublikatsooni preemia (2001), Riho Pätsi Koolimuusika Fondi laureaat (2006). Valgetähe IV kl teenetemärk (2004). Üle 100 teadustr-e.

T: Diferentseeritud õpetuse tähtsus laste muusikalises arengus. // Õpetamise ja vaimse arengu aktuaalsed probleemid eelkoolieas. Tln, 1981; Музыка и развитие личности ребенка. // Дошкольное воспитание (1985) 8; Folkloori osa lapse arengus. // Muusika loob võimaluse ...Tln, 1996; Infant and toddler development (kaasautor). // *Int. J. Psychol* 35 (2000) 3–4; Impact of folk music activities on child`s intellectual development at preschool age. // *Integration als Problem in der Erziehungswissenschaft* (2001) 5; The musical ability and environment of gifted children in Estonia and Finland (kaasautor I. Ruokonen). // *The Changing Face of Music Education*. Tln, 2004; Attaching value to educational objectives in early years. A way toward sustainable development of children (kaasautor). // *Educational and Sustainable Development I*. Daugavpils, 2006; Joint singing as a phenomenon of Estonian cultural transmission (kaasautor I. Raudsepp). // *Problems of Education in the 21st Century*. Shiauliai, 2009.

B: EE 14, 609; EMBL II, 538.

VIKS, Ülle (24. IV 1948 Türi), keeleteadlane; aiandusagronoomi ja kunstiõpetaja t. Lõpetas 1966 Pärnu 4. kk-i, 1971 TÜ eesti filol osk-a, 1978 KKI-s kaugõppeasp-i, filol-knd (1978, TÜ), vk "Классификаторная модель эстонской морфологии (автоматический синтез глагольных словоформ)", filol-dr (1994, TÜ), vk "Eesti keele klassifikatoorne morfoloogia". Oli 1971–73 KKI v-laborant, 1973–79 teadur, 1979–86 v-teadur, 1986–94 j-teadur, 1994–98 EKI j-teadur, 1998–2007 v-teadur, 2008– v-arvutilingvist. Pidanud loenguid TÜ-s, Oulu ja Uppsala ük-des. – Uurimisvaldkonnad: eesti k-e morfol, k-etehmol, arvutileksikogr. Eesti k-e arvutileksikogr alusepanijaid. Juhtinud k-tehmol projekte, 1986–98 sõnastike andmebaasi ja arvutilingvistika töörühmi,

2001–02 grammatika sihtteemat. Tegelenud eesti k-e morfol süsteemi modelleerimisega, traditsiooniliste sõnastike formaliseerimisega (sh sõnastike interneti jaoks ettevalmistamisega) ning grammatika ja sõnastiku seostega, avatud klassifikatoorse morfol mudeli ja vormisõnastiku looja. Osalenud rahvusv k-etechnol projektides. *Eesti kirjakeele seletussõnaraamatu* (1988–2007, ²2009), *Eesti-vene sõnaraamatu I–V* (1997–2009), *Norra-eesti, eesti-norra sõnaraamatu* (1998, 2005), *Soome-eesti suursõnaraamatu I-II* (2003) jm autoreid, *Eesti keele grammatika I-II* (1993–1995) toim-id, mitme kogumiku jm väljaande toim-id ja toim-koll-i liige. ES (1970–), Rahvusv Arvutilingvistika Assots-i (ACL) (1994–) ja Rahvusv Leksikograafide Ühingu (EURALEX) (2005–) liige. F. J. Wiedemanni k-eauhind (2001). Valgetähe V kl teenetemärk (2001). Üle 100 teadustr-e, sh 6 monogr-t.

T: Klassifikatoorse morfoloogia põhimõtted. Tln, 1977; Ühest morfoloogilisest klassifikatsioonist. 1–2. // KK (1982) 11, 12; Sõnavormide homonüümia eesti keeles. // KK (1984) 2; Väike vormisõnastik I–II. Tln, 1992; Eesti keele morfoloogiline analüsaator. Automaatanalüüsi võimalused ja võimatused. // KK (1994) 3; Eesti keele avatud morfoloogiamudel. // Arvutuslingvistikalt inimesele. Trt, 2000; Kuidas tekib sõnastikukirjesse grammatika. // KK (2000) 7; Süntaktiline info sõnastikus: probleeme ja väljavaateid (kaasautorid M. Mägedi, M. Langemets). // Eesti Rakenduslingvistika Ühingu ar. Tln, 2005; Sõnastike haldussüsteem Eesti Keele Instituudis (kaasautorid A. Loopmann, K. Sein). // Keel ja arvuti. Trt, 2006; Eesti–X-keele sõnastik ja grammatika. // Eesti Rakenduslingvistika Ühingu ar. Tln, 2008.

B: EE 14, 609.

WIKSZEMSKY, Adam Bruno (6. X 1847 Nesviž, Minski kub – 1889, Berliin?), arstiteadlane, anatoom; poola aadlikust arsti p. Lõpetas Minski gümni-i, õppis 1865–67 TÜ-s keemiat ja 1867–75 med-i, *dr. med.* (1875, TÜ), vk “Beiträge zur Kenntnis der giftigen Wirkungen des Wasserschieflings (*cicuta virosa*)”. Oli TÜ hospitaalkliiniku asst kt, 1875–76 prosektori kt, 1876–89 anat inst-i prosekto. Lahkus 1889 TÜ-st tervislikel põhjustel.

B: AAUD, 587; *Левуцкуй* II, 40; Die Aerzte Livlands, 428; *M. Toomsalu*, 78.

VILBASTE (a-ni 1949 **Tuisk**), **Asta** (5. IV 1923 Vändra – 25. IV 2010 Vändra), zooloog, arahnoloog; käsitöölise t, Juhan V. abikaasa, Kaarel V. ema. Lõpetas 1942 Vändra Gümni, 1950 TÜ biol osk-a, biol-knd (1956, TÜ), vk “Eesti NSV puugid (faunistilis-ökoloogiline ülevaade)”. Oli 1942–44 Vändra vallaval-e kantseleiametnik, Vändra apteegis apteekriõpilane ja Ristiküla kooli õpetaja, 1947–50 ZBI v-laborant, 1950–76 n-teadur, 1976–85 v-teadur. – Uurimusi Eesti ämblikulaadsete (ämblike ja puukide) biol, liigilise koosseisu, leviku, arvukuse sesoonsuse alalt luha- ja kultuurniitudel, siirdesoometsades, soodes ja kaitsealadel, samuti puukide osast haiguste ülekanajatena; koost välimäärajaid ja levikukaarte. Kogumiku *Eesti Akadeemiliste naiste Ühingu 1926–1940* (2001) toim-koll-i liige. LUS-i, Eesti Akad. Naiste Ühingu ja Rahvusv Arahnoloogide Ühingu liige. 40 teadustr-t.

T: Juhend puukide kogumiseks. Trt, 1955; Veiste babesielloosi kolletest Eesti NSV-s. // ENSV TA Toim. Biol. seeria (1958) 1, Lisa; Eesti ämblikud I. Tln, 1969; Eesti ämblikud (Aranei). Annoteeritud nimestik. Tln, 1987.

B: EE 14, 609; ZBI 1947–1997, 85.

VILBASTE (a-ni 1935 **Vilberg**), **Gustav** (3. IX / 22. VIII 1885 Kodosoo v, Harjumaa – 21. II 1967 Tallinn), botaanik, looduskaitaja, keelemees, pedagoog, kodu-uuriija ja publitsist; talupidaja p, Juhan ja Henn V. isa. Lõpetas 1903 Kolga min-ikooli ped-klassi vallakooliõpetaja kutsega, sooritas 1907 ka külakooliõpetaja kutseksami ning 1918 Tartus Aleksandri Gümni juures eksternina küpsuseksamid, õppis 1917–18 (vabakuulajana) ja 1918–26 TÜ-s ning 1927–28 Viini Ük-s bot-t, *mag. phil. nat.* (1927, TÜ), vk “Loost ja lootaimkonnast Ida-Harjumaal”, *dr. phil. nat.* (1928, Viini Ük), vk “Erneuerung der Loodvegetation durch die Keimlinge in Ost-Harrien (Estland)”, 1934 omandas kesk- ja kutsekooli õpetaja kutse loodusõpetuse ja maateaduse alal. Osales 1923 Turu Ük-i eksped-s Laadoga rannikualadele, tutvus 1925 Soomes ja Taanis maaük-de õppetöö korraldamisega, 1936 Lätis, Leedus, Poolas, Tšehhoslovakkias, Austrias ja Saksamaal ning 1939 Soomes looduskaitse ja rahvaparkide töö korraldamisega. Oli 1903–13 ja 1914–16 Viru- ja Harjumaal vallakooliõpetaja, 1916–17 *Tallinna Teataja* toimetuse ajakirjanik, 1918–20 Tartu Reaal-Kommertskooli õpetaja (Vabadussõja ajal kuulus kooliõpetajate roodu koosseisu), 1920–23 TÜ bot inst-i asst, 1923–24 ajakirja

Loodus tegevtoim, 1925–27 Kundas Virumaa Rahvaük-i juh, 1928–30 TÜ tead stipendiaat Rootsis, Soomes ja Lätis floristika alal, 1930–38 ajakirja *Loodusevaatleja* väljaandja ja toim, ühtlasi 1932–36 Tartus gümn-iõpetaja, 1936–41 ja 1942–45 Eesti rkl looduskaitseinspektor, 1937–40 kogumiku *Looduskaitse*, 1938 ajakirja *Eesti Looduskaitse* ning 1939–40 *Loodushoid ja Turism* toim, 1941–42 õpetaja Tallinna kkes, 1945 Tallinna Ped Kab-i juh, 1944–50 ENSV Rkl Loodusteaduste Muuseumi botosk-a juh. – Botaanikuna tegeles pms floristikaalase uurimistööga – uuris ja registreeris haruldaste ning kaitsealuste taimede kasvukohti, kirjeldas bot-lt huvitavaid alasid, jälgis inimese mõju taimkattele, uuris Põhja-Eesti looalasad, samuti parkide ajalugu ja liigilist koosseisu. Koost Eestis kasvavatest taimeliikidest põhjaliku herbaariumi (u 12000 herbaarlehte) ja maakondade taimekatalooge. Avaldas esimese eestik-se taimemääraja (1922). Esimene rkl looduskaitseinspektor ja Eesti looduskaitse liikumise rajajaid. Töötas välja maa-alade ja üksikobjektide kaitse alla võtmise ja looduses tähistamise korra, koost kaitset vajavate taime- ja loomaliikide nimestiku, korraldas loodusobjektide kohta ankeetküsitlusi ja loendusi, organiseeris looduskaitse usaldusmeeste võrgustiku, algatas koolide õppekavadesse looduskaitseõpetuse sissevõtmise ning (maikuus) loodus- ja muinsuskaitsepäeva tähistamise, osales Tallinna loomaia rajamisel (1939). Uuris rahvapäraseid taimenimesid, sai üle 3000 saadetise Eesti kõigist piirkondadest, mille alusel valmis 1500-lk-ne käsikiri *Eesti taimenimetused* (ilmus postuumselt 1993; pälvis EV teaduspreemia). Kogus etnogr-st ja folkloorset materjali, k-lise kogumistöö tulemuseks oli u 10000 sõnasedelit ja 6000 lk tekste. Propageeris kodu-uurimist. Avaldas trükiseid ka looduskaitsest, kirjake ajaloo, murretest, teadusajaloost, teadusk-e terminol-st, metsandusest, aiandusest jm, tegi tähelepanuväärset tööd bot populariseerimise alal (*Noore loodusteadlase käsiraamat*, 1920 jm). Üllitas ka reisikirjeldusi (pseud. *G. Aavakannu, Viator, Matkaja* jm). Kokku avaldas trükis üle 1400 kirjutise. ES-i ja LUS-i liige (1920, a-st 1956 LUS-i auliige), EKS liige. EV teadus- ja kultuuripreemia (1994, postuumselt). Valgetähe teenetemärk (1939), EV looduskaitsemärk (1940), ENSV suur looduskaitsemärk (1963). 74 teadustr-t.

T: Kodumaa rändlinnud. Trt, 1920; Eesti taimestik koolidele. Trt, 1922, ²1925; Inimese kaudne mõju taimede levimisel. // *Loodus* (1923) 7, 8; Eesti taimeühiskonnad. Trt, 1929; Põhja-Eesti saarte taimkattest. Trt, 1933; Meie kodumaa taimi rahva käsitluses I, II. Trt,

1934, 1935; Taimemääraja koolidele. Trt, 1936; Jooni Eesti looduskaitse saamisloost. // Looduskaitse. I. Tln, 1937; Looduskaitse all olevaid taimi. Tln, 1938; Eesti loodusmälestusmärke. Trt, 1941; Puid ja põõsaid talvel. Tln, 1948; Taimenimed "Kalevipojas". // TÜ Toim. 53 (1957); Eduard Ahrensi katseid eesti kirjakeele parandamiseks. Tln, 1961; Tallinna bastionid ja haljasalad (kaasautor R. Kenkmaa). Tln, 1965; Kadriorg. Minevik ja tänapäev (kaasautor K. Mürsepp). Tln, 1966; Eesti NSV ravimtaimed (kaasautorid J. Tammeorg, O. Kook). Tln, 1962, ⁵1984; Eesti taimenimetused. Tln, 1993.

B: AAUT II, 7; EBL, 551; EBL TK, 305; EAT, 383–384; EE 14, 609–610; EKBL, 275–276; EAKBL, 151–152; EKnL, 671, EMaBL, 580; Eesti taimenimetused, 15–19. V. teaduslik pärand asub TLÜ Akad. Rmtkogus (rmt), KM-s (käsikirjad, kirjavahetus), EMÜ-s (herbaarium, bot-d kartoteegid), ES-is (murdesõnade ja kohanimede sedelid, taimenimede kartoteegid ja kataloogid) ja ERM-s (fotod ja pildimaterjal).

Hele Vilbaste

VILBASTE (a-ni 1935 **Vilberg**), **Henn** (17.XII 1932 Tartu – 3. V 1993 Pärnu), looduskaitaja, ornitoloog ja jõhvikaaretaja; Gustav V. p, Juhan V. vend. Lõpetas 1952 Viljandi 2. kk-i, 1957 EPA metsamaj ins-i erialal, a-st 1974 ENSV TA kaugõppeasp (lõpetamata jäänud vk käsitles rasvatihase populatsiooniökol-t). Oli 1957 Tarvastu metskonna abimetsaülem, 1957–61 Kaansoo metskonna metsaülem, 1961–63 Matsalu Rkl Looduskaitseala v-teadur, 1963–93 Nigula Looduskaitseala dir. – V. juhtimisel töötati välja soode, eriti jõhvikasoode kaitsmise teor alused, inventeeriti jõhvikasood (1965–72). Ammendatud freesturbaväljadel jõhvika kasv-e meetodika (selle alusel rajati jääkrabadesse 274 ha jõhvikakultuure) ning jõhvika genofondi kaitseks ning aretustööks vajaliku jõhvikakollektsiooni (sisaldas 760 vormi) loojaid. Aretas (koos bioloogist abikaasa Juta V-ga) jõhvikasordid `Kuresoo`, `Maima`, `Nigula`, `Soontaga`, `Tartu` ja `Virussaare` ning lõi meetodikad, mille kohaselt saab jõhvikakultuure rajada külvi teel ning suurendada jõhvikaseemnete idanevust. Uuris Eesti metsalinnustikku, eriti rasvatihase populatsiooni- ja pesitsusökol-t, käivitas tihaslaste laiaulatuslikuks vaatlemiseks ja rööngastamiseks projekti *Operatsioon "Parus"*. Rajas 1969 Kablisse rändlindude uurimiseks linnuvaatlusjaama. V. eestvõtmisel ühines Eesti rahvusv lindude rände uurimise programmiga *Operatsioon Baltica* (1970) ja roostikulindude rööngastamise

programmiga *Acroprojekt* (1984), oli mõlema programmi Eesti-poolne koordineerija ja tegevuse a-ülevaldajate koost (a-st 1970). Kaasas linnuvaatlemisse ja rõngastamisse sadu Eesti linnuhuvilisi, algatas pikaajalisi uurimisprojekte sulupesitsejate populatsiooniökoloogiliseks uurimiseks. Saavutas ornitol-alase tegevuse ja uurimustega rahvusvahelise tuntuse, tegi koostööd paljude Soome, Poola, Rootsi jt Euroopa ornitoloogidega lindude rände uurimise alal. *Eesti linnuatlase* (1993) ja *Birds of Estonia* (1994) koost-id. LUS-i, Eesti Ornitol-ühingu, Lindude Rände Uurimise Balti Komisjoni jmt org-de liige. NSVL Rahvamaj Saavutuste Näituse hõbemedal (1976), Suur Looduskaitsemärk (1982). 78 teadustr-t.

T: Jõhvika kultiveerimise võimalustest Eesti NSV-s. // Metsamajandus I. Tln, 1974; Operatsioonid "Parus" ja "Baltika" 1978. aastal. // Loodusvaatlusi 1977 (1978) 1; Rasvatihane – populatsiooniökoloogia uurimise mudellind. // 13. Eesti loodusuurijate päeva ettekanded. Tln, 1982; Population ecology of the Great Tit (*Parus major*) and the Pied Flycatcher (*Ficedula hypoleuca*) in Estonia (kaasautor A. Leivits). // *Ornis Fennica* 64 (1987) 4; Rasvatihase pesitsemisajast Edela-Eestis. // Eesti NSV riiklike looduskaitsealade tead. tööd 3 (1982); Ida-puukoristaja (*Sitta europaea asiatica* Gould) invasioonist Eestis 1983. a. sügisel ja 1983/1984. a. talvel (kaasautor A. Leivits). // Loodusvaatlusi (1985) 1; Jõhvikakultuuride rajamise juhend. Tln, 1991; Kabli, Estnische SSR. // Ornitologische Beringungs-stationen in Europa. Bonn, 1993; Jõhvikas – põhjamaine viinamari (kaasautorid J. Vilbaste, K. Ader). Tln, 1995.

B: EE 14, 610; EABL, 152; EL (1993) 8.

Hele Vilbaste

VILBASTE (a-ni 1935 **Vilberg**), **Juhan** (3. IV 1924 Tartu – 20. X 1985 Tartu), zooloog, entomoloog; Gustav V. p, Henn V. vend, Asta V. abikaasa, Kaarel V. isa. Lõpetas 1943 Tallinna 1. kk-i, 1951 TÜ biol osk-a, biol-knd (1958, ENSV TA), vk "Eesti madalsoode tsikaadide fauna". Oli 1943–44 Tööstuslike Uurimiste Inst-i geol osk-a kaardistaja-ametnik, 1944–45 Soome sõjaväes ja NSVL vangilaagris, 1946 ENSV Rkl Loodusteaduste Muuseumi v-teadur, 1947–51 ZBI laborant, 1951–56 v-laborant, 1956–60 n-teadur, 1960–85 v-teadur. – Uurimisvaldkond: entomol, eriti palearktilise regiooni tirtide (*Homoptera*) süstemaatika ja faunistika. Kirjeldanud üle 130 uue tirdiliigi ja üle 20

perekonna. Käsitlenud ka limuseid, tuhatjalgseid ja liblikaid ning (koos Soome entomoloogide O. Halkka ja M. Raatikaisega) tirtide populatsioonigen-t. Teedrajava tähtsusega oli töö tirtide larvaalsüsteematika alal. Paljude eksped-de tulemusena on ilmunud tirdilistealased analüüsid Volga suudmeala (1963), Altai (1965), Primorje (1968), Taimõri (1969), Läti ja Leedu (1974), Tõva (1980), Kamtšatka (1980) ning Eesti kohta. Tõlkinud eriala- ja aimekirj-st (*Loomade elu* jm). LUS-i liige, *Societas Entomologica Helsingforsiensis*'e (1979) ja *Societas Entomologica Fennica* auliige (1982). U 80 teadustr-t, sh 5 monogr.

T: К фауне цикадовых Алтая. Трт, 1965; К фауне цикадовых Приморского края. Тln, 1968; Preliminary key for the identification of the nymphs of North European *Homoptera Cicadina*. I. Helsingi, 1968; II. Helsingi, 1982; Eesti tirdid. Тln 1971; Фауна цикадовых Тувы. Тln, 1980.

B: EE 14, 610; ZBI 1947–1997, 85–86; Notulae Entomologicae 65 (1985); EL (1986) 1.

A. *Vilbaste*

VILBASTE, Kaarel (22. VI 1950 Tartu – 22. VIII 1986 Tartu), merebioloog; Juhan ja Asta V. p, Sirje V. abikaasa. Lõpetas 1968 Tartu 7. kk-i, 1976 TÜ biol osk-a. Oli 1976–83 ZBI merebiol sektori v-ins, 1983–86 n-teadur. – Uurimisvaldkond: Läänemere primaarproduksioon. Lõi aparatuuri mere fütoplanktoni algproduksiooni mõõtmiseks ¹⁴C-meetodil, kogus eksped-del rikkaliku materjali Läänemere fütoplanktoni algproduksiooni kohta.

T: Plankton distributions and processes in the Baltic boundary zones (kaasautor). // Marine Interfaces Ecohydrodynamics. Elsevir, 1986. Algproduksioon Läänemeres. // EL (1986) 3; // Продуктивные характеристики мелководной бухты. // Eesti NSV TA Toim. Biol. 36 (1987) 3; Variability in the pelagic ecosystem of the Gulf of Finland: Effects of physical processes (kaasautor). // Proc. 15th Conf. of the Baltic Oceanographers. Copenhagen, 1987.

B: EE 14, 609; ZBI 1947–97, 86.

VILBASTE (a-ni 1973 **Põlendik**), **Sirje** (10. X 1951 Tallinn), hüdrobioloog, algoloog; tööliste t, Kaarel V. abikaasa. Lõpetas 1971 Tallinna 1. kk-i, 1975 TÜ biol osk-a, 1988

ZBI-s kaugõppeasp-i, 2004 EPMÜ-s doktorantuuri, M.Sc. hüdrobiol alal (1996, TÜ), vk “Bentiliste mikrovetikate kooslused Eesti rannikumeres ja jõgedes”, Ph.D. samal alal (2004, EMÜ), vk “Benthic diatom communities in relation to ecological factors”. Oli 1975–86 ZBI hüdrobiol sektori v-ins, 1986–93 n-teadur, 1994–2004 EPMÜ ZBI teadur, 2005– EMÜ põllum ja keskkonnainst-i limnol-keskuse v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: veetaimede ja vetikate (eriti ränivetikate) ökol, süstemaatika, levik ning koosluste muutused, nende kasutamine veekogude seisundi hindamisel. Välja töötanud ränivetikalikiididel põhineva metoodika vooluvete ökol seisundi hindamiseks. LUS-i, Eesti Akad Naiste Ühingu liige, Mereteaduse Rahvusliku Komitee liige (2003–), *Defining reference conditions for coastal areas in the Baltic Sea for Water Framework Directive* (DEFINE) (2004–06) ja *Nordic Network – Benthic Algae in Freshwaters* (NORBAF) Eesti esindaja (2005–). 50 teadustr-t.

T: Microphytobenthos – a part of the ecosystem of Haapsalu Bay, the Baltic Sea. // Eesti TA Toim. Ökol. 2 (1992) 3; Kas tunnete jõe- ja kaldataimi (kaasautor T. Trei)? 1.–2. // EL (1998) 7, 8; Distribution of benthic diatoms in the littoral zone of the Gulf of Riga, the Baltic Sea (kaasautor). // Eur. J. Phycol. 35 (2000) 4; Jõgede fütoplanktoni ja mikrofütobentose liigiline koosseis Eesti vesikondades aastail 1991–1997 (kaasautor K. Piirsoo). // Eesti jõed. Trt, 2001; Benthic diatom communities in Estonian rivers. // Boreal Environ. Res. 6 (2001) 3; Distribution of benthic diatoms in relation to environmental variables in lowland streams (kaasautor J. Truu). // Hydrobiol. 293 (2003) 1–3; Application of diatom indices in the evaluation of the water quality in Estonian streams. // Eesti TA Toim. Biol. Ökol. 53 (2004) 1; Periphyton as a tool to classify ecological status on inland waters. Sampling. // Suomen Ympäristokeskuksen Moniste 328 (2005); Depth distribution of photosynthetic pigments and diatoms in the sediments a microtidal fjord (kaasautorid A. Wulff, J. Truu). // Hydrobiol 534 (2005) 1–3; A comparison of national approaches to setting ecological status boundaries in phytobentus assessment for European Water Framework Directive: results of an intercalibration exercise (kaasautor). // Hydrobiol. 621 (2009) 1.

B: ZBI 1947–1997, 86.

VILBOK, Heinrich (18. III 1918 Väätsa v, Järvamaa – 12. VII 1991 Tallinn), keemik. Lõpetas 1935 Paide Ühisgümni-i, õppis 1935–36 TÜ-s keemiat, lõpetas 1944 TPI keemiamäetsk-a (diplom antud 1950), tehnikaknd (1954, TPI), vk “Põlevkiviõli fenoolide ja raskeõli kasutamisevõimaluste uurimineioonivahetaja-kationiidi sünteesiks”. Oli 1942–48 TPI anorg ja analüüt keemia kat-i asst, 1948–54 v-õpetaja, 1954–84 (a-st 1962 anorg keemia kat) dots ja 1961–71 ka kat-i juh, 1984–91 mineraalvæetiste ja sôôtade problemlabori teadur. Õpetas pms analüüt keemiat; koost õppevahendeid. – Uurimusi glaukoniitliivakiviioonivahetuslikeomaduste ning põlevkivifenoolide ja raskeõli alusel loodavateioonivahetite sünteesimise kohta. Tõid ka terase kõrgtemperatuurse korrosiooni ja fosfaatide keemia alalt. 1964 ja 1982 ilmunud vene-eesti keemia sõnarmt-u koost-id. Eesti Keemia Seltsi liige. ENSV rkl preemia (1949; 1950, koll-s). P. Kogermanni mälestusmedal (1983). U 20 teadustr-t, 1 patent (kaasautor).

T: Eesti NSV glaukoniitveepehmedajana. Trt, 1949; Analüütiline keemia. Tln, 1972; Physico-chemical transformations during heating of phosphorites (kaasautor). // J. Thermal Analysis 33 (1988); High temperature adsorption of sulphur dioxide (kaasautor). // Kemia-Kemi 17 (1990) 10B.

B: AAUT III, 252; EE 14, 610; TPI 1936–1986, 7, 109, 265, 272, 274; Insenerikultuur Eestis 3 (1997), 43–49.

WILDE, Jacob (9. XI 1679 Bauska, Kuramaa – 2. IV 1755 Stockholmi läh), ajaloolane; sakslane, kaupmehe p. Õppis Riia toomkoolis, a-st 1697 Königsbergi ja Greifswaldi ük-s, *mag. phil.* (1701, Greifswaldi Ük), vk “Mortalium de terra in terram reditus” (Riga, 1701). Oli 1702 Riia toomkooli kaasrektor, 1703 Riia gümni-i prof, 1705–09 AGC retoorika- ja poetikaprof, ühtlasi 1707 rektor. Läks 1709 Saksamaale, elas 1710 Stockholmis, reisis 1714 kuningliku nõuniku Gustav Cronhjelmi poegade saatjana Saksamaal, Inglismaal, Prantsusmaal ja Hollandis. Seejärel astus Karl XII teenistusse ja tegi kuninga korraldusel samasuguse reisi Holsteini krahvi von Natti saatjana. Oli 1718 Kieli Ük-i loodus- ja riigiõiguse õpetaja, 1719–41 Uppsala Ük-i prof ja Holsteini hertsogi Karl Friedrichi diplomaatiline kabinetisekr. 1719 nimetas Rootsi kuninganna Ulrike Eleonore W. kuninglikuks sekr-ks ning riigijaloolaseks. Suunas AGC üliõpilasi iseisvale ja loomingulisele tööle, tõi oma eelkäijate poolt kasutatud ladina autorite

kõrvale ka saksa luuletajad ja prantsuse k-e ning kirj-e (sh Moliere'i). W. ajal kaldus vaekaus formaalset retoorikalt poeetika kasuks. Teadaolevalt esimene, kes püüdis (1709, Pärnus) kurtidele suulise meetodi alusel individuaalset õpetust anda. Riigiajaloolasena astus välja O. Rudbeckiuse loodud mütoloogilis-fantastilise ajalookäsitluse vastu, tema tuntuim töö *Sueciae historia pragmatica* mõjutas oluliselt 18. saj vaimsust.

T: *Templa non templa*. Pernau, 1706; *Ut omnibus superior animantibus homo*. Pernau, 1707; *De eo quod est physicum in oratoriis*. Riga, 1707; *Programm de nominibus et eorum fatalitate*. Pernau, 1707; *Sueciae historia pragmatica, quae vulgo jus publicum dicitur*. Holmiae, 1731; *De praejudiciis transmarinis, circa jura regalia cavendis*. Stockholm, 1738; *Praeparatio hodegetica ad introductionem Pufendorfi in Suecici status historiam*. Holmiae, 1741.

B: ARUT, 50; *Recke-Napiersky* IV, 512–516; DbBL, 865–866; TÜ ajalugu I, 90, 140, 142, 145, 203, 247, 250, 271, 273, 283.

WILDE, Peter Ernst (24. VIII 1732 Woedtke (Wodicke), Treptow` läh. Taga-Pommeris – 28. XII 1785 Põltsamaa), arstiteadlane ja valgustaja-estofiil; sakslane, väikemõisniku p. Lõpetas 1748 Königsbergis *Friedrichschule*, õppis a-st 1748 Königsbergi Ük-s teol-t, 1749–51 Halle Ük-s õigust-st ja a-st 1751 Königsbergi Ük-s med-i, *dr. med* (1765, Greifswaldi Ük). Tegutses pärast ük-i lõpetamist Königsbergis arsti ja õpetajana, elas 1765–66 Kuramaal, algul Miitavis (Jelgava), siis Riias, toimetas ja andis Miitavis 1765–66 välja ajakirja *Der Landarzt*. Asus 1766 Põltsamaa lossi omaniku W. J. von Lauwi kutsel Põltsamaal rajatava haigla arstiks ja juhiks, rajas sinna ka Eesti esimese maaapteegi, õpetas noormeestele med-i. Asutas 1766 Põltsamaa läh-le Kuningamäe karjamõisas (Vene keisririigi esimese) eratrükikoja, oli a-ni 1770 selle omanik ja kirjastaja. Andis 1766–67 seal tsensuurivabalt välja esimest eestik-t ajakirja *Lühhike õppetuis mis sees monned head rohhud teäda antakse*(41 annet, faksiimiletrükk Tln, 1976) ja saksak-t perioodikat (*Landarzt'i järges Liefländische Abhandlungen von der Arzeneywissenschaft*, nädalikirja *Der praktische Landarzt* jm). Töid ka muudelt aladelt (nt hobusekasv, hobuste haigused jm). W. kirjutisi eestindas A. W. Hupel. Kavandas ka maj-seltsi ja põllum-kooli asutamist, kuid huviliste puudumise tõttu jäid need kavad

teostamata. W. talurahvale mõeldud tervishoiualased väljaanded tähistavad ratsionalistlik-rahvavalgustusliku suuna algust Eesti kirjasõnas. Tema *Lühhike õppetusk* oli esimene eestk-ne ajakiri, aga ka esimene tervishoiualane perioodiline väljaanne Vene impeeriumis.

T: Auszug aus dem Landarzt und den Liefländischen Abhandlungen von der Arzeney-Wissenschaft ... Ober-Phalen, 1770; Von der Liefländischen Pferdezcucht und einigen bewährten Pferdezcuren. Oberphalen, 1770, ³Dorpat, 1793; Arsti ramat nende juhhatamiseks kes tahtwad többed ärraarwada ning parrandada. Oberphalen, 1771; Etwas vom Liefländischen Schulunterricht, in Städten und adlischen Hausern. Riga, 1778; Die Kriegswissenschaft für junge Leute, welche in den Soldatenstand treten wollen. Oberphalen, 1783.

B: *Recke-Napiersky* IV, 516–517; Die Aerzte Kurlands, 422; Die Aerzte Livlands, 429; EBL, 556; EKnL, 674; EE 14, 611; DBbL, 866; EABL, 152; EA (1926) 11, 423–432; V. *Kalnin*. Peter Ernst Wilde. // Eesti arstiteaduse ajaloost. Trt, 1996, 7–11.

VILENTS (WILENZ), Gustav (27. / 15. VI 1857 Volõõnia kub – 1927; täpne surmaaeg ja -koht teadmata), loomaarstiteadlane; juut. Õppis 1867–75 Žitomiri gümn-s, 1876–79 Peterburi Med-kirurgia Akad-s, 1883–87 TVI-s, vet-mag (1887, samas), vk “Фармаколого-экспериментальные исследования салолов, нафтолов и β-оксинафтоловой кислоты”. Тöötas a-st 1888 Novgorodi ja Moskva kub-s vet-arstina. – Uuris TVI-s ja TÜ-s (farmakol-prof E. R. Koberti juhendamisel) esmakordselt Eestis eksperim-lt fenoolipreparaatide ravitoimet koduloomadel. Kirjeldas 1908 esmakordselt Venemaal brutselloosi. Oli ajakirja *Ветеринарная жизнь* väljaandja ja toim. Тöid desoainete ja msg loomanakkushaiguste kohta.

T: Применение вакцин профессора *Bering*'а у туберкулезных животных. // Вет. жизнь (1908) 1; Значение офтальморекции при повторных инъекциях туберкулина. // Вет. жизнь (1909) 18; Что надо знать каждому сельскому хозяину? Одесса, 1912; Из моих воспоминаний о Сергее Степановиче Евсеенко. // Вет. жизнь (1915) 19/20.

B: Альбом имматрикулированных в ДВИ, 138.

VILHELMSON, Konstantin-Harald (6. I 1893 Peterburi – 4. II 1944 Tartu), klassikaline filoloog. Lõpetas 1912 Peterburis Püha Peetri Gümni, 1918 PÜ klassikalise filol erialal *cand. phil.* kraadiga, *dr. phil.* (1940, TÜ), vk “Laktanz und die Kosmogonie des spätantiken Synkretismus”. Täiendas end 1928 Saksamaal. Töötas 1918–21 stipendiaadina PÜ-s, õpetas ühtlasi kk-des vanu k-li, oli 1921–25 Tallinnas J. Westholmi ja Linna II Tütarlastegümni ladina k-e ning Riigi Kunsttööstuskooli saksa k-e õpetaja, 1925 TÜ kreeka k-e lektor, ühtlasi Tartu Tütarlaste Gümni ladina k-e õpetaja, 1926–37 TÜ vanade k-te lektor, ühtlasi täitis õü-id klassikalise, eriti ladina filol professuri alal, 1938–41 klassikalise filol adjunktprof-i kt, 1942–44 erakorr prof. Luges kreeka ja ladina k-e kursusi, samuti erialaloenguid mõlema k-e valitud autorite interpretatsioonist ja tekstikriitikast. – Töid papüroloogiast, proosarütmist, antiikfilos-t ja –usundist ning ajaloost. Mitu tööd jäi käsikirja (*Antiikaja, eriti ladina proosarütmi probleeme, Stoa eetika põhistamise probleem jmt*).

T: De ostraco quod Revaliae in museo Provinciali servatur. // ACUT B 9 (1926) 6; Rooma keisririigi sotsiaalmajanduslik areng uues käsitluses, // AA (1928) 2; Zum römischen Fiskalkauf in Ägypten. // ACUT B 18 (1930) 5; Zu Pherekydes von Syros. ACUT B 50 (1943) 5.

B: <http://www.ut.ee/klassik/isikud/vilhelmson.html>.

J. Unt

VILIP (ka **Wilip**), **Johan** (12. V / 30. IV 1870 Uue-Kariste v, Viljandimaa – 27. I 1942 Tartu), füüsik, esimene eesti soost füüsikaprof; mõisa karjarentniku p. Lõpetas 1889 Pärnu Gümni, 1895 TÜ knd-kraadiga, *dr. phil. nat.* (1930, TÜ), vk “Ein galvanometrisch registrierender Vertikalseismograph mit Temperaturkompensation”. Oli 1896–1920 Peterburi TA abiasst, laborant ja v-füüsik, ühtlasi Peterburi Mereväeakad füüsika labori asst ning (a-ni 1917) füüsika ja elektrotehnika laborite juh abi, 1911–20 ka Pulkovo seismol-jaama juh, 1920–23 TÜ füüsikaprof-i kt ja füüsikakab-i juh, 1923–40 prof ja füüsikainst-i juh. Õpetas füüsika üld- ja erikursusi; V. juhtimisel õpetati 1920–40 TÜ-s välja suurem osa eesti füüsikutest, kes töötasid Eestis jm ka pärast Teist maailmasõda. –

Töid pms eksperim-füüsika ja seismomeetria alalt. Uuris 1899–1900 (koos akadeemik B. Golitsõniga) vedelike kriitilist olekut, 1906–07 broomi ja elavhõbedauru neeldumising kiirgusspektreid, kontrollis 1907 Doppleri efekti kehtivust valguslainete korral. Täiustas B. Golitsõni loodud vertikaalseismograafi (leiutas mehhanismi, mis kompenseeris pendli pikkuse muutumist temperatuuri muutumisel, kirjutas sel teemal drvk) ning töötas välja ja konstrueeris väga täpseid seismograafe, mida 1926–39 valmistati Tartus Hugo Masingu töökojas ning mida endale tellisid maailma 22 suuremat seismol-jaama (üks komplekt paigutati ka Tartus Liivi t-l 1931 tööd alustanud seismol-jaama). Tartus valminud seismograafid või nende modifikatsioonid töötasid veel 1970. a-tel Stuttgardis, Kopenhaagenis, Roomas, Varssavis, Krakovis, St. Louisis (USA) ja Roxborough's (Austraalia). Töö seismomeetria alal tõi V-le rahvusv tuntuse. Valiti 1911 Rahvusv Seismol Assots-i presidendiks, oli Saksa Geofüüsika Seltsi (a-st 1923) ja Rahvusv Polaarala Uurimise Seltsi liige (1926–34). 1973 anti TÜ peahoone füüsikaauditooriumile V. nimi, TÜ füüsikahoonesse paigutati V-i bareljeef. 26 teadustr-t. **T:** Experimentelle Prüfung des Dopplerschen Prinzipes für Lichtsrahlen (kaasautor Fürst B. Galitzin). // Изв. имп. АН. Серия 6. (1907) 1; On new precision-seismographs. // TÜ Toim. A10 (1926) 7; Zur Theorie und Konstruktion von Vertikalseismographen. // Gerlands Beitr. z. Geophys. 19 (1928) 4; A galvanometrically registering vertical seismograph with temperature compensation. // TÜ Toim. A20 (1930) 6; Experimentelle Prüfung von Verspätungsfragen bei der galvanometrischen Registriermethode. // Z. f. Geophys. 7 (1931) 5/6; Über Lichtstrahlung während der Sonnenfinsternis am 21. August 1914 in Uxkull. // TÜ Toim. A30 (1936) 3.

B: EE 14, 611–612; EBL TK, 357; TÜ ajalugu III, 16, 48, 138, 139; TÜ ajaloo küsimusi II (1975), 37, 60; 1000 tartlast, 488; EL (1959) 5; 298; TALE I (1968), 104–112; Edasi (1990) 15. V.

VILIPÕLD, Jüri (24. XII 1942 Laiksaare, Pärnumaa), arvutiteadlane; talupidaja p. Lõpetas 1960 Tallinna 33. kk-i, 1965 TPI ehitustsk-a tööstus- ja tsiviilehituse erialal, 1970 TPI-s asp-i, tehnikaknd (1970, TPI), vk “К расчету стержневых и пластинчатых систем методом конечных элементов”. Oli 1969–74 TPI tead uurimise sektori v-teadur, tead-tehnilise info osk-a juh ja teadussektr, 1974–76 TPI maj-tsk-a infotöötlemise

kat-i vanem õpetaja, 1976–83 dots, 1983–88 kat juh, 1989–93 dots, 1993– TTÜ inform inst-i tarkvaratehnika õt-i dots. Lugenu inform, arvutustehnika ja programmeerimise kursusi; koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: arvutustehnika kasutamine projekteerimises, objektorienteeritud programmeerimine ja selle rakendused, e-õppe meetodid ja vahendid. Loonud algoritme ja programme ehituskonstruksioonide tugevusarvutusteks lõplike elementide meetodiga ja konstruksioonide raalprojekteerimiseks. Üle 30 teadustr-e.

T: Получение уравнений метода конечных элементов вариантом дискретно-вариационного метода. // ТПИ Тоим. А 278 (1969); Расчет упругих систем по методу конечных элементов. М, 1969; Введение в язык Ассемблера. Тln, 1977; Arvutusprogammі MKE/20 kasutamise juhend raamide, talastike ja diafragmade staatiliseks arvutuseks (kaasautor). Тln, 1984; A system for CAD/CAM software development and implementation (kaasautor). // Computers in Industry (1984) 5; Konstruksioonide tugevusarvutuste programm ECADE. Тln, 1991; Turbo Basic. Тln, 1992; MS Excel: arendusüsteem Visual Basic. Тln, 1999; MS Excel: rakenduste põhielemendid (kaasautor I. Amitan). Тln, 2000; VBA kasutamine Excelis, E-õpik. Тln, 2004 (http://elrond.tud.ttu.ee/~vilip/VBA_ER.doc); Programmeerimissüsteemi Scratch õppematerjalid (kaasautorid J. Übi, I. Amitan). MIT (USA), 2009 (<http://info.scratch.mit.edu/Languages>).

B: ТПИ 1936–1986, 144, 239, 333, 349–350, 408, 443, 471, 481; R. Jürgenson. Infotöötuse kateeder, Тln, 2008, 8, 9, 13, 25, 27, 33, 34–40, 135–141, 211; R. Jürgenson. Informaatikainstituut I. Тln, 2009, 9, 113, 143, 174, 250–253, 266

VILJASOO (a-ni 1934 **Muru**), Linda (19. VI 1910 Suure-Kõpu v, Viljandimaa – 1. IV 1991 Osula, Võrumaa), botaanik; metsavahi t. Lõpetas 1929 Viljandi Ühiskommertsgümni-i, õppis 1942–44 TÜ-s agron-t, jätkas a-st 1950 kaugõppes õpinguid TÜ-s ja EPA-s, lõpetas 1956 EPA agronoomina. Töötas 1944–53 ENSV Maaparanduse ja Sookultuuri Inst-i Tooma sookatsejaamas, 1953–90 ZBI-s v-laborandi, n- ja v-teadurina, enne pensionile siirdumist preparaatorina. – Uurimisvaldkond: taimesüsteematika. Osales Eesti soode uurimises, rajas Tooma soo-katseaia, uuris Endla järve ümbruse taimestiku muutumist, korraldas loodusteaduslikke matku Kaug-Itta,

Kesk-Aaasiasse, Koola ps-le jm. Uuris haruldaste ja kaitsealuste liikide levikut, avastas palju uusi liike; täiendas ZBI herbaariumi. Mitme taimemääraja koost-id, 11-kõiteline koguteose *Eesti NSV flora* IV, V, VIII, IX ja XI k. põhiautoreid (andis iseloomustuse 10 taimesugukonnale, kirjutas kõrreliste osa) ning *Flora of the Baltic Countries* I osa (1993) autoreid. Propageeris looduskaitset, avaldas bot-huvilistele juhendmaterjale. August Vaga nim. preemia (1983), ENSV rkl preemia (1985).

T: Veepinna alanemise mõju taimkattele Endla järves ja selle ümbruses. // LUS ar 51 (1959), Rand-orashein (*Agropyron junceum* (Jusb.) P. B.). // Haruldasi kaitstavaid taimeliike Eestis. Trt, 1965; Metsa- ja niidutaimed (kaasautor). Tln, 1978.

B: AAUT III, 405; EE 14, 612; ZBI 1947–1997, 86.

VILJASOO, Viljo (24. IV 1955 Vändra), põllumajandusinsener; ehitusins-i p. Lõpetas 1973 Tartu 1. kk-i, 1982 Leningradi Külmutustööstuse Tehnol Inst-i mehh-ins-na, 1987 ELVI-s kaugõppeasp-i, 1997 EPMÜ-s doktorantuuri, tehnikamag (1992, EPMÜ), vk “Jahutusseadme MKA2000L töökindlus ja tehnohoolduse hooldusvahemiku optimeerimine”, tehnikadr (1998, EPMÜ), vk “Piima jahutus-säilitusseadmete töökindlus ja selle tagamise meetodid”. Oli 1982–86 Tartu Näidissovhoosi farmiins, 1986–93 EPA loomakasv mehh-se kat-i asst, 1992–93 ka tehnikatsk-a prodekaan, 1997–98 EPM põllum-tehnika inst-i lektor, 1999–2004 dots, 2005– EMÜ tehnikainst-i dots. Õpetanud loomakasv mehh-st ja elektrifitseerimist. – Uurimisvaldkonnad: loomakasv mehh-ne, piima jahutus-säilitusseadmete töökindlus, hooldamine ja diagnostika, tööruumide sisekliima, biotehniliste süsteemide töötehno ja –kindlus. APS-i (1997–), Eesti Põllum Ins-de Liidu (1998–), EMÜ tehnikainst-i metoodikakomisjoni (2008–) jm nõukogude liige. Üle 50 teadustr-e.

T: Regressioonivõrrandid jahutusseadmete diagnoosimiseks. // EPA kogumik 171 (1993); Masinlüps. 2. Lüpsiseadmed (kaasautor). Tln, 1996; Külmutite diagnoosiseade (kaasautor A. Lubi). // EPMÜ kogumik 204 (1999); Loomafarmides kasutatavate ja saadavate materjalide sisekliimalised omadused (kaasautor I. Tomson). // Agraart. 13 (2002) 2; Soojuspumba EKO CLASSIC 155 tööparameetrid veisefarmi sisekliima tagamisel (kaasautor). // Agraart. 14 (2005) 2; Elektrokliima mõju inimese füüsilisele ja psüühilisele töövõimele (kaasautor). // Agraart. 18 (2007) 2.

B: EPA BL II, 184; EPMÜ BL, 151.

VILLAKO, Kaljo (19. V 1919 Tartu – 22. X 2001 Tartu), arstiteadlane, gastroenteroloog ja radioloog; ametniku p, Laine-Virve V. abikaasa. Lõpetas 1938 Tartus H. Treffneri Eragümni, 1947 TÜ arstitsk-a, med-knd (1954, TÜ), vk “Gastroskoopia kui röntgenoloogilist uuringut täiendav meetod maohaiguste diagnostikas”, med-dr (1966, NSVL MA), vk “Патогенез дифиллоботриозной анемии.” Oli 1943–44 SD poolt arreteeritud vastupanuliikumise osalisena, 1944 Saksa armee 4. piirikaitserügemendi arst, 1944-45 Haapsalu Linnahaigla arst, 1945–46 arreteeritud KGB poolt, 1947–51 Tartu I Haavakliiniku röntgenoloog, 1951–55 Tartu Linna Kliinilise Haigla röntgenikab-i juh, 1955–59 TÜ sisehaiguste propedeutika kat-i asst, 1959–69 dots, 1969–80 prof, 1980–90 radiol ja onkol kat-i juh, prof, 1990–93 prof, a-st 1994 emeritprof. Õpetas röntgenol-t, med-st radiol-t, aneemiaid, peensoolehaigusi, kiirituskahjustusi. – Uurimisvaldkonnad: maohaiguste uurimine röntgenoloogilisel ja gastroskoopilisel meetodil, laiussianeemia, krooniline gastriit, hüpolaktaasia ja selle levik eestlastel. Võttis esimesena NSVL-s kasutusele radiokatiivse B₁₂⁵⁸Co-vitamiini imendumishäirete kindlakstegemiseks. Töötas välja ja rakendas kaudse meetodi soole mikrofloora seisundi hindamiseks mikroorganismide ainevahetusproduktide kaudu ning peensoole funktsiooni uurimise meetodid, sh ka peensoole limaskestast biopsia. V. poolt juhitud töörühm teostas 12 a vältel maolimaskestast seisundi uuringuid rühmal Kuressaare elanikel, mis võimaldas kindlaks määrata kroonilise gastriidi arenemise seaduspärasused, eriti seoses *Helicobacter pylori* infektsiooniga. Ühtlasi juhendas (a-st 1973) hüpolaktaasia ja ja piima talumatuse uurimist Eesti elanikkonnas. Oli (a-st 1967) Tervishoiu-min-i peagastroenteroloog. Organiseeris ja korraldas a-st 1971 (koos Helsingi Ük-i prof M. Siuralaga) Eesti ja Soome gastroenteroloogide pikaajalist koostööd. Ajakirja *Akadeemia* toim-koll-i liige (1989–2001). Avaldanud 2-köitelise memuaarteose *Ajarännak* (I, 1999; II, 2001). Tartu Arstide Seltsi sekr (1954–56), Tartu Terapeutide Seltsi asejuh (1960–62), ENSV Gastroenteroloogide Seltsi org-id (1970) ja esimees, Ülel. Gastroenteroloogide Tead. Seltsi juhatuse liige (1972–82, presiidiumi liige 1972–78), Eur. Gastroklubi liige (1971, auliige 1990), Soome Sisehaiguste Arstide Seltsi (1981), Saaremaa Arstide Seltsi (1983) ja Soome Gastroenteroloogide Ühingu (1991) auliige. EKS-i taastamise algatajaid ja

esimees (1992–96) ja auliige. Tampere Ük-i audr (1985). ENSV rkl preemia (1980, koll-s), EV teaduse peapreemia (1995 koll-s). Riigivapi II kl. teenetemärk (1996). 155 teadustr-t.

T: Die Wirkung des Tetrazyklins auf den Schilling-Test und auf die Ausscheidung der Flüchtigen Phenole. (kaasautor A. Tamm). // Dt. Z. Verdauungs- und Stoffwechselskrankheiten. 30 (1970) 5; Prevalence of antral and funcic gastrits in a randomly selected group of estonian rural population (kaasautor). // Scand. J. Gastroenterol. 11 (1976) 8; Epidemiology and dynamics of gastritis in a representative sample of an Estonian urban population (kaasautor). // Scand. J. Gastroenterol. 17 (1982) 5; Chronic gastritis: progression in inflammation and atrphy in a six-year endoscopic follow-up of a random sample of 142 Estonian urban subjects (kaasautor). // Scand. J. Gastroenterol. 26 (1991) Suppl. 186; Clinical picture of hypolactasia and lactose intolerance (kaasautor H. Maaros). // Scand. J. Gastroenterol. (1994) Suppl. 202; 12-year follow-up study of chronic gastritis and *Helicobacter pylori* in a populatin-based random sample (kaasautor). // Scand. J. Gastroenterol. 30 (1995) 10;. An 18-year follow-up study of chronic gastritis and *Helicobacter pylori* association of CagA positivity with development of atrophy and activity of gastritis (kaasautor). // Scand. J. Gastroenterol. 34 (1999) 9; Apoptosis in different compartments of antrum and corpus mucosa in chronic *Helicobacter pylori* gastritis. An 18-year follow-up study (kaasautor). // Scand. J. Gastroenterol. 36 (2001) 2.

B: AAUT, 327–328; EE 14, 612; TÜ BL I, 160; II, 212; APUT, 179; NET (1966) 3, 237; (1969) 3, 227–228; (1979) 3, 235; EA (1989) 3, 227–229; EA (2001) 11, 566–567; TÜK 200, 128–129, 281, 286, 288, 298–299, 314–315; TÛA 1982–2007, 123, 169, 177, 227, 341, 375.

VILLAKO (a-ni 1937 **Hanson**, 1937–58 **Hange**), **Laine-Virve** (11. V 1925 Misso v, Võrumaa – 26. VI 1993 Tartu), arstiteadlane, biokeemik; Kaljo V. abikaasa. Lõpetas 1943 Jõhvi Gümni-i, 1949 TÛ farmaatsia osk-a, biol-knd (1968, TÛ), vk “Heksoosamiinide biosünteesist mao limaskestas ja nende sisalduse muutustest seoses mao funktsionaalse seisundiga”. Oli 1949–55 TÛ tsk-asisehaiguste kat-i v-laborant, 1955–72 biokeemia kat-i asst, 1972–85 biorg ja biol keemia kat-i v-õpetaja. Õpetas org

keemiat, füüsikal ja kolloidkeemiat, biokeemiat; koost.õppevahendeid. – Uurimusi seedenäärmete ainevahetusest ja ensümol-st. 34 teadustr-t.

T: Rodaniidi toimest maosekretsioonis (kaasautor E. Martinson). // TÜ Toim. 103 (1961); Histamiini ja karbokoliini mõju heksoosamiinide ja mukopolüsahhariidide sünteesile mao limaskestas (kaasautor E. Martinson). // TÜ Toim. 143 (1963); О влиянии инсулина на биосинтез гексозаминов в слизистой оболочке желудка. // TÜ Toim. 163 (1964); О содержании свободных и связанных гексозаминов в слизистой оболочке тонкого кишечника. // Исследования по гастроэнтерологии. Тлн, 1972; О роли транспортных АТРаз в механизме секреции соляной кислоты в слизистой оболочке желудка (kaasautor). // Физиология и патология пищеварения. Olomouc, 1978.

B: TÜ BL I, 160; II, 211; NET (1968) 1, 42–43; (1985) 3, 219; TÜA 1982–2007, 80, 84.

VILLAND, Leo (26. IV 1928 Tallinn), pedagoogikateadlane; aedniku p. Lõpetas Tallinna Poeglaste Kaub- ja Kommertsgümni-i, 1956 TPedI eesti k-e ja kirj erialal, ped-knd (1967, TÜ), vk “Sõnastusõpetuse probleeme 8-klassilises koolis”. Oli 1949–50 ja 1954–67 mitmes koolis (sh Tallinna 21. kk) õpetaja, 1960–81 PTUI teadur ja asedir, 1981–84 TPedI koolijuhtide täiendustsk-a dekaan, 1984–92 eesti kirj ja kultuuriteooria dots, a-st 1992 TPÜ eesti kirj õt-i dots. Õpetas kultuurilugu, sissejuhatust kirj-teooriasse, kirj-e õpetamise metoodikat. – Uurimisvaldkonnad: kirjandi- ja kirj-õpetuse metoodika, eesti kultuurilugu. Koost. arvukalt k-eõpikuid, lugemikke jm õppevahendeid. Taaselustas koolialmanahhide väljaandmise (esimesena taasilmus Tallinna 21. kk-i almanahh 1958). ENSV tnl õpetaja (1976). Valgetähe V kl teenetemärk (2006). Üle 60 teadustr-e.

T: Stiiliõpetuse algmed. Тлн, 1964; Kirjandi- ja sõnastusõpetuse algmed. Тлн, 1965, 1974; Sõnastusvigade liigid ja ravi. Тлн. 1966; Eepilise pala käsitlemise lähtekohti kirjanduse algkursuses. Тлн, 1971; Kirjandiõpetuse teooria ja praktika. Тлн, 1975; Stiilivaatlusi kirjandustunnis. Тлн, 1978; Eesti kirjanduse lätteil. Тлн, 1995.

B: EE 14, 612; Õpetajate Leht (1998) 24. IV.

VILLECOURT, Louis Claude Étienne (7. VII 1897 Paray le Monial, Prantsusmaa – 19. XII 1930 Pariis), prantsuse õigusteadlane, estofiil. Lõpetas 1918 Pariisi Ük-i õigustsk-a, õigusdr (1925, Bordeaux' Ük), vk “La protection des minorités dans les Pays baltiques et la Société des Nations” (lisa: Eesti kultuurautonoomia seaduse täistekst koos kommentaaridega prantsuse k-s). Töötas 1915–22 Prantsuse Pangas, oli a-st 1920 Eesti Pariisi saatkonna kaastöeline (sh 1920 Rahvasteliidu täiskogul Eesti delegatsiooni sekr) ja hiljem Eesti saatkonna sekr. Tuli 1924 (K. R. Pusta sekr-na) Eestisse, õppis ära eesti k-e ja abiellus eestlannaga. Oli 1927–30 TÜ õu täitja rahvusv õiguse ja võrdleva õigusteaduse alal. – Töid rahvusv kaub-õigusest, Eesti ja TÜ ajaloo jm. Esimesi Eesti ajaloo, geogr ja maj tutvustajaid prantsuse k-s, koost ka prantsuse-eesti sõnarmt-u ja prantsuse k-e grammatika. Osa V. töödest ilmusid postuumselt (Eestis Tartu Prantsuse Inst-i ja EKS-i väljaandel).

T: Esthonie: Notice sur le mouvement législatif de 1918 a 1924. // *Annuaire de législation étrangère*. XXII, 1924. Paris, 1925; *Constitution de la République esthonienne* 15 juin 1920. Paris, 1925; *La nationalité esthonienne*. // *Revue de droit international Privé*. 22 (1927) 3; Vahekohus kaubanduslikul alal. // *Õigus* (1929) 2; Prantsuse-eesti sõnaraamat. Trt, 1930; *L’Estonie*. Paris, 1932; *L’Université de Tartu 1919–1932*. Trt, 1932; Lühike prantsuse keele grammatika. Trt, 1938.

B: EBL TK, 375; *E. Ein*. Louis Villecourt. // *Olion* (1932) 5–6, 127; *R. Rägo*. Louis Villecourt †. // *Õigus* (1931) 1, 48.

VILLEM, Jaan (21. I 1939 Tallinn – 27. VI 2009 Tartu), füüsik; õpetajate p, Niina V-i abikaasa. Lõpetas 1956 Tõrva Kk-i, 1961 TÜ füüsika osk-a, 1975 LÜ füüsikainst-s asp-i, füüsikamag (1993, TÜ), vk “Mõnede hapniku ja väävli aatomeid sisaldavate heterotsükliite fotoelektronide spektrid”. Oli 1961–63 TÜ eksperim-füüsika kat-i v-laborant, 1963–65 FAI aparadihituse sektori v-ins ja n-teadur, 1965–71 TÜ eksperim-füüsika kat-i v-ins ja n-teadur, 1975–78 elektromeetria labori n-teadur, 1978–89 üldfüüsika kat-i v-teadur, 1989–91 aeroionisatsiooni ja elektroaerosoolide labori teadur, 1993–96 eksperim-füüsika ja tehnol inst-i teadur. Õpetanud raadiotehnikat, eksperim- ja üldfüüsikat. – Uurimisvaldkonnad: molekuli fotoionisatsioon, mass- ja fotoelektronspektromeetria. Tegelenud aparadihitusega elektroonika ja

vaakuumspektromeetria valdkonnas, uurinud fotoionisatsiooni karboksüülühendites, fosfor-, räni- ja fluororg-te ühendite, hapniku, lämmastiku ja väävli aatomeid sisaldavate heterotsüklite (üle 500 ühendi) elektronstruktuuri. EFS-i asutajaliige (1989). NSVL kõrgkoolide parimate uurimistööde konkursi preemia (1984, koll-s). Üle 80 teadustr-e.

T: Установка для исследования фотоионизации (kaasautorid R. Pikver, O. Saks). // TÜ Toim. 320 (1973); Процессы фотоионизации в парах карбоксильных соединений (kaasautorid M. Akorjan, F. Vilesov). // Химия высоких энергии 9 (1975) 5; Фотоэлектронные спектры и реакционная способность фосфорильных соединений (kaasautor). // Химия и химическое применение кремни- и фосфорорганических соединений. Л, 1979; Потенциалы ионизации фосфорильных соединений (kaasautor V. Zverev). // Ж. структ. химии 21 (1980); Фотоэлектронные спектры некоторых гетероциклов, содержащих атомы кислорода и серы (kaasautor K. Pihlaja). // TÜ Toim. 631 (1982); Фотоэлектронные спектры гетероциклов, содержащих атомы кислорода и серы. II. Триметиленсульфит (kaasautorid K. Pihlaja, N. Villem). // TÜ Toim. 669 (1984).

B: TÜ BL II, 212.

VILLEM (a-ni 1978 **Filippova**), **Niina** (15. II 1951 Tšernuška, Permi obl, Venemaa), füüsik; venelane, sõjaväelase ja medõe t, Jaan V-i abikaasa. Lõpetas 1968 Vladivostoki 41. kk-i, 1973 Vladivostokis Kaug-Ida Ük-i füüsika osk-a, 1978 LÜ füüsikainst-is asp-i, füüsikamag (1993, TÜ), vk “Фотоэлектронные спектры и электронное строение замещенных 1,3-диоксанов”, 1993–97 TÜ doktorant. Oli 1978–89 TÜ elektromeetria labori v-teadur, 1989–90 aeroionisatsiooni ja elektroaerosoolide labori v-teadur, 1991–92 elektroluminesentsi ja pooljuhtide labori v-teadur, 1993–1996 eksperim-füüsika ja tehnol inst-i teadur; 2003– TÜK sisekliiniku teenindaja. – Uurimisvaldkonnad: mol-füüsika, keem füüsika, fotoelektronspektroskoopia. Uurinud fotoelektronspektroskoopia meetodil paljude erinevatesse ühendiklassidesse kuuluvate molekulide elektronstruktuuri. Teinud koostööd teadusasutustega Venemaal, Ukrainas ja Soomes. EFS-i asutajaliige (1989). NSVL kõrgkoolide parimate uurimistööde konkursi preemia (1984, koll-s). Üle 70 teadustr-e.

T: Фотоэлектронные спектры полиалкилциклопропен-циклопропанов (kaasautor): // Ж. общей химии 51 (1981) 9; Фотоэлектронные спектры замещенных ацетиленов и винилацетиленов, содержащих элементы IV группы. // TÜ Toim. 588 (1981); Фотоэлектронные спектры и внутримолекулярные взаимодействия в метилале и 1,3-диокса5циклопентане (kaasautor). // Ж. общей химии 52 (1982) 8; Фотоэлектронный спектр, электронная пространственная структура о-аминотиофенола (kaasautor). // Изв. АН СССР, сер. хим. (1982) 9; Электронное строение фосфорсодержащих дихлоридов (kaasautor O. Saks). // TÜ Toim. 631 (1982); Исследование органических молекул методом фотоэлектронной спектроскопии (kaasautor J. Villem). // Спектроскопия молекул и кристаллов. Киев, 1983; Фотоэлектронные спектры циклических фосфинов (kaasautorid J. Villem. O. Saks). // TÜ Toim. 669 (1984); Фотоэлектронные спектры и электронная структура фосфорорганических соединений. Триметилсилилфосфиты и аминофосфаты (kaasautor). // Ж. общей химии 56 (1986) 9.

B: TÜ BL II, 212.

VILLEMI (a-ni 1958 **Hõrak**), **Ene-Mall** (20. IX 1934 Tallinn), majandusteadlane; liiklusõpetaja t. Lõpetas 1953 Tallinna 7. kk-i, 1958 TPI maj-tsk-a ins-ökonmistina, 1973 Ehituse TUI-s asp-i, maj-knd (1975, NSVL TA Transpordiprobleemide Inst), vk “Исследование междугородных пассажирских перевозок”. Täiendas end 1997 Inglismaal Leedsi ja 1998 Huddersfeldi Ük-s. Oli 1958–66 kondiitriabriku “Kalev” ja tehase “Punane Ret” ökonomist, 1966–80 NSVL TA Maj-mat Keskinst-i Eesti filiaali teadur, 1980–98 MI v-teadur, ühtlasi 1977–2000 Tallinna Linnaval-e transpordiameti konsultant ja a-st 1998 erakonsultant, 1992–2009 TTÜ teedeinst-i dots, a-st 2009 emeriitdots. Õpetanud logistika aluseid, transpordiökon-t jm; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: transpordiökon. Osales Tallinna ühistranspordi ühtse piletisüsteemi väljatöötamises ja juurutamises (süsteem kehtib a-st 1983), Eesti kohaliku sõitjateveo korralduse väljatöötamises, ühistranspordi doteerimise vajaduse selgitamisel. Olnud u 20 rahvusv uurimisprojekti Eesti-poolne ekspert, juhtinud kohalikke projekte, koost. Eesti transpordi välismõjude hindamise ja linnapiirkonnas transpordi optimeerimise aruandeid.

Põhjamaade ja Baltikumi Transpordiuringutre töögrupi liige (1997–), Eesti Ostu- ja Tarneahela Juhtimise Ühingu liige (2000–). Üle 100 teadustr-e.

T: Transpordiökonomika. Tln, 1996; Urban public transport in the Baltic states (kaasautor J. Dodgson). // Transport Rev. (1997) 11; Bus Evaluation. Lund, 1999; Transpordi hinnakujundus. Tln, 2003; Logistika alused. Tln, 2003, ³2009.

B: EMaBL, 582; Logistika 1971 võtmeisikut. Tln, 2005, 319.

VILLEMS (a-ni 1970 Vainer), **Anne** (1. X 1945 Tartu), matemaatik, arvutiteadlane; Leonid V-i t, Richard V-i abikaasa. Lõpetas 1964 Tartu 1. kk-i, 1970 TÜ mat-tsk-a, 1980 TÜ-s asp-i, M.Sc. inform alal (1996, TÜ), vk “Andmebaasid. Relatsiooniline mudel: loengukonspekt”. Oli 1970–74 TÜ mat stat ja programmeerimise kat-i asst, 1974–77 v-õpetaja, 1981–83 programmeerimise kat-i asst, 1983–92 v-õpetaja, 1992– arvutiteaduse inst-i lektor, ühtlasi a-st 1995 TÜ arvutuskeskuse peaspetsialist. Õpetanud programmeerimist, andmebaase, arvutiteadust, inform didaktikat, kooli arvutitarkvara; koost õppevahendeid ja käsirmt-id. – Uurimisvaldkonnad: arvutiteaduse mudelid ja meetodid infotehnol-s, tarkvarasüsteemid, programmeerimine, e-õpe ja seda toetavad meetodid õppeprotsessis, infoühiskonna areng. Mitme uurimisprojekti vast täitja. U 30 teadustr-t, arvukalt videosalvestusi.

T: Arvutiõpetuse abimaterjal (kaasautorid U. Puus, J. Pöial). Tln, 1987; Arvutiõpetus algajale. Trt, 1993; Information technology in teacher education (kaasautord P. Normak, H. Rohtla). // 1st Int. Conf. Pan-Eur. Collaborative Projects Teacher Educ. Cesky Krumlov, 1996; Kaugkoolitus õpetajakoolituses – tugevused ja nõrkused. // Õpetajakoolitus kui kvaliteetse täiskasvanukoolituse alus. Tln, 2003; Study on ICT competency of Estonian pupils (kaasautor L.-M. Tooding). // Information Technologies at School. Vilnius, 2006; Interaktiivsusest e-õppes. // E-õppe Uudiskiri (2008) 11

B: TÜ BL I, 396; II, 212.

VILLEMS, Georg (17. X 1891 Tallinn – surmaaeg ja -koht teadmata), tehnikateadlane ja leidur; töösturi p. Lõpetas Tallinna linnakooli, keskkhariduse omandas eksternina; võttis osa Vabadussõjast. Oli 1911–16 elektrotehnikatehase Volta ja AEG konstruktor, 1920–21 Volta töökodade juh, 1921–24 Vene-Balti Laevatehase ja 1924–26 tehase Dvigatel

ins, a-st 1926 metallitööstuse omanik Tallinnas. Ühtlasi õpetas 1921–23 TT-s alalisvoolumasinaid, oli ka sõjaväe tehnikakooli lektor. – Uurimisalad: materjalide tugevusomadused, alalisvoolu-elektrimasinate konstruktsioon, tuuleenerg. Üleriikliku Eesti Metallitöösturite Liidu liige (1927-40). Art-eid masinaehitusest ja tuulejõuseadmetest, 2 patenti.

T: Kiiresti jooksvad võllid ja kriitiline ringjooksude arv. // ETS Tehniline Ringvaade (1919) 2; Iseäralsused suurejõuliste kiirkeerlevate püsiva voolu masinate ehituse alal. // . ETS Tehniline Ringvaade (1919) 4; Tarvitamata töäjõud meie põllumajanduses. // ETS Ajakiri (1920) 2; Materjaalide vastupidavuse õpetus. Tln, 1920; Materjaalide kasutamisest. // ETS Ajakiri (1922) 2; Tuuleturbiin veevärgiks. // Tuulejõu abil majja vesivarustus, kanalisatsioon, elektrivalgustus: praktilisi juhatusi isehitajaile. Tln, 1936; Tuulemootorid. Tln, 1946.

B: Tallinna Tehnikum 1918–1928. Tln, 1928, 33; TT ja TTÜ õppe-ja abijõud 1918–1944, 72; Eesti majandustegelased. Tln, 1938, 241; Eesti Masinatööstuse Liit 1991–2006. Tln, 2006, 65; Leiutajaid ja leiutisi Tallinna Tehnikaülikoolist 1922–2007: Lisa CD-ROM (sisaldab leiutiste andmebaasi). Tln, 2008.

V. Mägi

VILLEMS, Richard (28. XI 1944 Pärnu), molekulaarbioloog, geneetik; Anne V-i abikaasa. Lõpetas 1962 Pärnu 2. kk-i, 1968 TÜ arstitsk-a, 1971 TÜ-s asp-i, med-knd (1972, TÜ), vk “Исследование структуры 5-с рибосомной рибонуклеиновой кислоты из животных объектов”, biol-dr (1984, MÜ), vk “Субрибосомные рибонуклеопротеидные комплексы и их свойства”. Täiendas end 1972–73 Novosibirskis NSVL TA Siberi Osk-s ja Moskvast NSVL TA Mol-biol Inst-s, 1975–76 Uppsala Ük-s, 1977–78 Inglismaal Edinburghi Ük-s. Eesti TA akadeemik (1987). Oli 1971–76 TÜ sekretoorsete protsesside biokeemia labori n- ja v-teadur, 1976–77 mol-biol uurimisgrupi v-teadur, 1977–80 FI v-teadur, 1980–86 KBFI v- ja peateadur, 1986– Eesti Biokeskuse dir, 1987–91 TÜ mol-gen, 1991–96 mol-biol, 1996–2004 evolutsioonilise biol prof, 2004– arheogen erakorr prof. Eesti TA asepresident ning astron ja füüsika osak juh (1994–99), Eesti TA president (2004–). Õpetanud mol-biol, mol-gen, evolutsioonilise biol jt kursusi. – Uurimisvaldkonnad: nukleiinhappe ehitus, gen-se info dekodeerimine,

molekulaarevolutsioon, populatsioonigen, inimpopulatsioonide globaalne struktureerumine. Eesti geenitehnol-se koolkonna rajajaid, Eesti Biokeskuse asutaja. A-st 1995 uurinud esmajoones inimkonna gen-se varieeruvuse teket viimase 200 000 a jooksul, väljarännet Aafrikast ja Euraasia, Austraalia ning Ameerika asustamist. Näidanud sügava, Hilis-Paleoliitikumi algusest aluse saanud inimkonna gen-se struktureerituse teket, mis tänapäevani eristab teineteisest Sahaara-aluse Aafrika, Lääne-, Lõuna- ja Ida-Euraasia ning Austraalia põliselanikke. Ajakirja *Akadeemia* toim-koll-i liige (1992–). EENeti juhatuse liige (1993–98) ja nõukogu liige (1998–), Eesti Geenivaramu nõukogu esimees (2004–06) ja rahvusv juhtkomitee liige (2008–), Vabar Presidendi akad nõukogu (1997–2007) ja mõttekoja (2007–) liige, EV teadus- ja arendusnõukogu liige (1995–2001, 2004–) jm. Rootsi Kuningliku TA välisliige (1989), Erfurti Akad välisliige (1994), Soome Akad välisliige (2000), Läti TA välisliige (2005), Leedu TA välisliige (2006). Tartu aukodanik ja Suurtähe kavaler (2000). ENSV rkl preemia (1980, koll-s). K. E. von Baeri medal (1992), Eesti TA medal (1994), Valgetähe III ja II kl teenetemärk (1998, 2006); Belgia Kuningriigi Krooni Ordeni komandör (2008). Üle 140 teadustr-e.

T: Pyrimidine-rich oligonucleotides from rat-liver ribosome surface (kaasautorid A. Lind, M. Saarma). // *Eur. J. Biochem.* 51 (1975) 2; An endonuclease cleavage map of the plasmid pWVO-8, a derivative of the TOL plasmid of *Pseudomonas putida* mt-2 (kaasautor). // *Mol. General Gen.* 168 (1979); Deep common ancestry of Indian and Western-Eurasian mitochondrial DNA lineages (kaasautor). // *Current Biol.* 9 (1999); Tracing European founder lineages in the Near eastern mtDNA pool (kaasautor). // *Am. J. Human. Gen.* 67 (2000); The emerging limbs and twigs of the East Asian mtDNA tree (kaasautor). // *Mol. Biol. Evol.* 19 (2002); The western and eastern roots of the Saami – The story of genetic “outliers” told by mitochondrial DNA and Y chromosomes (kaasautor). // *Am. J. Human Gen.* 74 (2004) 4; Ancient DNA from the first Europeans farmers in 7500-year-old Neolithic sites (kaasautor). // *Sci.* 310 (2005); A prehistory of Indian Y chromosomes: Evaluating demic diffusion scenarios (kaasautor). // *Proc. Natl. Acad. Sci. USA* 103 (2006); Revealing the prehistoric settlement of Australia by Y-chromosome and mtDNA analysis (kaasautor). // *Proc. Natl. Acad. Sci. USA* 104 (2007); The dawn of human matrilineal diversity (kaasautor). // *Am. J. Human Gen.* 82 (2008) 5;

Paleo-Eskimo mtDNA genome reveals matrilineal discontinuity in Greenland (kaasautor). // *Sci.* 320 (2008); Mitochondrial haplogroup U5b3: a distant echo of the epipaleolithic in Italy and the legacy of the early Sardinians (kaasautor). // *Am. J. Human Gen.* 84 (2009) 6; Ancient human genome of an extinct Palaeo-Eskimo (kaasautor). // *Nature* 463 (2010); The genome-wide structure of the Jewish people (kaasautor). // *Nature* 465 (2010);

B: EE 14, 612; TÜ BL I, 160; II, 212; TÜ ajalugu III, 258, 260; Eesti TA 1938–1998, 136–137; EMaBL, 582; 1000 tartlast, 489; KK (2000) 7, 516.

VILLEMSON (a-ni 1961 **Djomina**), **Sofia** (19. II 1937 Ivanovo obl, Venemaa), põllumajandusteadlane, viroloog; venelane, kolhoosnike t. Lõpetas 1955 Tallinna 6. kk-i, 1963 kaugõppes Leningradi Põllum Inst-i taimekaitseagronoomina, 1969 EBI-s asp-i, põllum-knd (1969, EPA), vk “Вирусные болезни томатов в условиях Эстонской ССР, их особенности, вредоносность и меры борьбы с ними”. Oli 1958–63 EMHI laborant, 1963–64 EBI virol osk-a v-laborant, 1964–82 n-teadur, 1982–2000 v-teadur, 2001–03 virol labori juh. – Uurimisvaldkond: põllu- ja aiakultuure kahjustavate mosaiigiviiruste infektsioonilised omadused ja kahjustuste ulatus. Välja töötanud rea praktikas rakendatud tõrjemenetlusi. Oli aspermiaviiruse esmaavastaja NSVL-s, selgitas selle viiruse grupikuuluvuse ja gen seose teiste mosaiigiviirustega, samuti peremeestaimed ja looduslikud kolded. Üle 60 teadustr-e.

T: Вирус аспермии – новый вирус, поражающий томаты в Эстонской ССР. // ENSV TA Toim. Biol. 16 (1967) 3; Tomati viirushaigustest. // Aktuaalset põllumajanduses. Tln, 1974; К вопросу изучения вируса аспермии томата. // ENSV TA Toim. Biol. 23 (1974) 3; Изучение передачи вируса аспермии томата и вируса огуречной мозаики через почву. // ENSV TA Toim. Biol. 29 (1980) 2; Сорные растения – возможные резерваторы вируса аспермии томата. // Защита растений (1992) 8; Вирусы томата и меры борьбы с ними. // Картофель и овощи (1994) 1; Characterization of Pepino mosaic virus isolated from tomato fruits (kaasautor). // *The World of Microbes*. Paris, 2002; Identification and characterization of Pepino mosaic virus isolated from imported tomato fruits (kaasautor). // *Pflanzenschutzberichte* 61 (2005) 2.

WILLIAMS (a-ni 1970 **Weinberg**), **Ingrid Helvi** (6. I 1947 London, Inglismaa), entomoloog; eestlane, meremehe t. Lõpetas 1965 Londonis kk-i, 1968 Nottinghami Ük-i, 1976 doktoriõppe, Ph.D. (1976, Londoni Ük), vk “The infestation of oil-seed rape (*Brassica napus* L.) by *Meligethes aeneus* Fab. and *Ceuthoryncus assimilis* Payk”. Oli 1968–73 Rotshamstedi Katsejaama (Harpenden, Hertfortshire) mesinduse osk-a (ühendati 1972 entomol osk-ga) abiteadur, 1975–79 teadur, 1979–87 j-teadur, 1987–93 entomol ja nematol osk-a j-teadur, a-st 1993 sama osk-a putukas-taim vastasmõju uurimisrühma juht. Käinud uurimistööl Indias (1975, 1977), Saudi-Araabias (1975) ja Omanis (1978), olnud külalislektor Bathi ja Wales’i ük-s, 1991–94 Cambridge’i Ük-i doktorantide välisjuhendaja, a-st 1993 ka EPMÜ külalisprof ja –teadur. – Uurimisvaldkond: põllum-entomol. Töid entomofiilsete põllum-kultuuride tolmeldusnõuetest, tolmeldajate ökol-st, mesilaste ja kimalaste toitumiskäitumisest, feromoonide mõjust mesilaspere koosseisule, ka rapsikahjurite integreeritud tõrjesüsteemidest. Ajakirja *Bee World* konsultant. Osalenud ühisprojektides Eesti, Prantsusmaa, Hollandi, Itaalia, Poola ja Tšehhi teadlastega. *Int. Bee Res. Assoc.* nõukogu liige (1970–; esimees 1993–), *Int. Union for the Study of Social Insects* (1976–), *Assoc. of Appl. Biol.* liige (1984–), *Royal Entomol. Soc. of London* liige (1987–; nõukogu liige 1990–93), *British Beekeepers Assoc.* tead-tehnilise komitee liige (1988–), *Central Assoc. of Beekeepers* nõukogu liige (1990–), *Int. Commission for Plant-Bee Relationships* (esimees a-st 1990) jmt organisatsioonide liige. Üle 140 teadustr-e.

T: Compensation of oilseed rape (*Brassica napus* L.) plants after damage to their buds and pods (kaasautor J. Free). // *J. Agricult. Sci. (Cambridge)* 92 (1979); Nasonov pheromone of the honeybee *Apis mellifera* L. (Hymenoptera, Apidae) (kaasautorid J. Pickett, A. Martin). // *J. Chem. Ecol.* 8 (1982); Evidence for a female sex pheromone in the brassica pod midge *Dasineura brassicae* kaasautor A. Martin). // *Physiol. Entomol.* 11 (1986); Effect of insect pollination on seed production in linseed (*Linum usitatissimum*) (kaasautorid J. Simpkins, A. Martin). // *J. Agricult. Sci. (Cambridge)* 117 (1991); Bees, pollination and habitat change in the European Community (kaasautorid J. Osborne, S. Corbet). // *Bee World* (72) 1991) 3; A history of beekeeping in Estonia. // *Bee World* 76 (1995) 1.

B: ETVpK, 146; *Bee World* 74 (1993) 4, 222–223.

WILLIGEROD(E), Johann Conrad Philipp (15. VI 1779 Göttingen – 1. IV 1848 Tallinn), ajaloolane ja filoloog, pedagoog; sakslane, Adalbert Hugo W. isa. Lõpetas Göttingenis gümn-i, õppis a-st 1798 Göttingeni Ük-s teol-t ja filol-t, sooritas Hannoveri Ük-s *cand. theol.* eksamid. Tuli 1804 Eestisse, oli koduõpetaja, 1806 Pärnu kreiskooli õpetaja, 1806–14 Tallinna Kub-gümn-i ajaloo ja maateaduse õpetaja, 1814–37 kreeka ja ladina k-e ülemõpetaja, ühtlasi a-st 1822 ka dir-i aset. Koost. ajaloo, kreeka ja ladina k-e õppekirj-st. – Töid Eestimaa ja Tallinna Kub-gümn-i ajaloost. Üheks tähtsamaks W. tööde hulgas oli 1814 (ja 1830 oluliselt täiendatuna) ilmunud teos Põhja-Eesti ajaloost. Oli ajakirjade *Das Inland* ja *Provinzialblatt für Kur-, Liv- und Estland* ning väljaande *Archiv für Geschichte Liv-, Ehst- und Kurland* kaastööline.

T: Gedrängter Abriss der Geschichte Ehstlands. Reval, 1810; Geschichte Ehstlands vom ersten Bekanntwerden desselben bis auf unsere Zeiten. Reval, 1814, ²1830; Einige Worte über die Nothwendigkeit der griechischen Sprache für studirende Junglinge. Reval, 1817; Das Schwarzen-Hauptercorps zu Reval. Eine historische Skizze. Reval, 1817, ²1830; Handbuch der allgemeinen Geschichte zum Gebrauch beim öffentlichen und Privatunterricht. Reval, 1817; Lateinische Chrestomatie für Anfänger und Geübtere. Reval, 1828; Einiges über das Revalische Gouvernements-Gymnasium.// Provinzial-Blatt für Kur-, Liv-, und Estland (1830); Gedrängter Abriss der Geschichte und der Einrichtungen des Gouvernements-Gymnasiums zu Reval. Reval, 1836.

B: *Recke-Napiersky* IV, 520–521; *DbBL*, 867; *EBL*, 559; *Hansen, G.* Geschichtsbätter des revalschen Gouvernements-Gymnasiums zu dessen 250 jährigen Jubiläum am 6. Juni 1881. Reval, 1881, 214–215.

A. Liim

WILLIGERODE (WILLIGEROD), Adalbert Hugo (14. II 1816 Tallinn – 7. IX 1893 Tartu), vaimulik, muusikategelane ja kirjanik; baltisakslane, Johann Conrad Philipp W. p. Lõpetas Tallinna Kub-gümn-i ja 1841 TÜ usutsk-a. Oli 1841–42 Kavastus koduõpetaja, 1842–48 Kaarma, 1848–57 Karula, 1857–85 Tartu Maarja koguduse pastor ja 1853–67 ka Võru praost, 1857–58 ajalehe *Tallorahwa Postimees* toim, 1857–77 Liivimaa evangeelse luteri usu konsistooriumi volinik vaimuliku tsensuuri alal ja a-st 1869

konsistooriumi nõunik. Juhatas 1869 I üldlaulupeo toimkonda ja 1879 II üldlaulupeo pasunakoore. Lõis vaimulikke laule, avaldas laulukogumikke ja pms vaimulikke tekste ka eesti k-s.

T: Die dreifache Treue, die der Herr von den Seinen fordert. Riga, 1852; Karrometsa Ado kõnned ma-rahvale. I–II. Trt, 1852; Wer an Christum glaubt, wird nicht zu Schanden werden. Riga, 1854; Önsa Lutteruse väikene Katekismus ehk ristiussuoppetusse wiis pätükki, mõnne Piibli wersiga armasa maarahvale lühhiselt ärraselletedu. Trt, 1861; Meie omma laulu. I–II. Trt, 1865–1866; Aus dem Pfarrearchive zu St. Marien in Dorpat. Dorpat, 1866; Tarto linna Maria kirriko koggodus. Trt. 1867; Kolilaste laulu. Dorpat, 1869; Sarema kuldnok: ilmalike laulude koggu. Kurresare, 1879; Kätkest hauani: waimulikud koduaulud. Tr, 1893.

B: EE 14, 613; 1000 tartlast, 490.

WILLKOMM, Heinrich Moritz (28. VII / 10. VIII 1821 Herwigsdorf Zittau läh, Saksamaa – 26. VIII / 7. IX 1895 Wartenbergi loss, Böömimaa), botaanik; sakslane, pastori p. Lõpetas 1841 Zittau gümni-i, õppis 1841–43 ja 1846–50 Leipzigi Ük-i arstitsk-s, *dr. phil. nat.* (1850, Leipzigi Ük), vk käsitles keralslillelisi (*Globulariciae*). Viibis 1844–46 bot eksped-del Šveitsis, Lõuna-Prantsusmaal, Hispaanias ja Lõuna-Portugalis, 1850–51 uurimisreisil Hispaanias, hiljem ka Preisimaal, Rootsis, Taanis ja Madalmaadel. Oli 1852–55 Leipzigi Ük-i bot dots ja erakorr prof, 1855–67 Tharandi Metsanduse ja Põllum Akad bot ja zool kat-i prof, 1868–74 TÜ bot prof ja bot-aia dir, 1874–95 Praha Ük-i botse süstemaatika prof ja bot-aia dir, hiljem ka ük-i rektor. Tartusse saabumise ajaks oli W. saavutanud üleuroopalise tuntuse, avaldanud põhjalikud tööd Pürenee poolsaare taimkattest (sh 3-köitelise *Prodromus Florae Hispanicae*, 1859–79), metsandusest, metsakaitsest, metsapuude seenhaigustest ja putukkahjuritest, dendrol-st ja veetaimestikust. Fenol-te uurimistööde algataja Venemaal. Osales 1869 Peterburis toimunud botaanika kongr-l. 1871 reisis Baltimaades, 1872 viibis 8-kuulisel eksped-l Baleaari saartel. TÜ-s töötatud kuue aastaga seadis TÜ bot-aia eekujulikkude korda: kontrollis kogudes olevate taimede määrangud, laskis need varustada etikettidega ja paigutada Eindlicheri süsteemi järgi, täiendas dendrol-st ja orhideede kollektsiooni ning andis 1873 välja aia täieliku kirjelduse. Organiseeris (1872) bot kat-i juurde bot-

muuseumi, soetas selle jaoks erinevaid kogusid (viljade, puidu, puude väärarengute ja haiguste, puudel kasvavate seente jm). Arvukalt töid bot-st, teaduslukku on W. nimi jäänud eelkõige Pürenee taimestiku uurijana, tema nimi on jäädvustatud kümnekonna taimeliigi teaduslikus nimes või sünonüümis (nendest on tuntuim looduslikult Lõuna-Euroopas kasvav Willkommi keraslill *Globularia willkommii* Nyman).

T: Über den gegenwärtigen Stand und Umfang der botanischen Wissenschaft und über die Aufgaben welche daraus für Lehrer der Botanik an Univesitäten und für mit solchen verbundene botanische Gärten erwachsen. Dorpat, 1868; Streifzüge durch die baltischen Provinzen: Schilderungen von Land und Leuten mit besonderer Berücksichtigung der Wälder und der Forstwirtschaft. Dorpat, 1872; Der botanische Garten der Kaiserlichen Universität Dorpat. Dorpat, 1873; Wunder des Mikroskops, oder, Die Welt im kleinsten Raume. Leipzig, 1878; Deutschlands Laubhölzer im Winter. Dresden 1880.

B: *Левуцкый* I, 356–360; EBL TK, 306; TÜ ajalugu III, 189, 221; Metsanduslikud uurimused 31 (1999), 23–35.

VILLMANN, Charles (18. III 1923 Pärnu – 25. III 1992 Tõravere), astronoom ja atmosfäärifüüsik; kirjakandja p (isa hukati 1941 sakslaste poolt). Õppis 1930–39 Pärnu I Algkoolis ja Reaalk-s, lõpetas 1948 Tallinna I Õhtukk-i, kaugõppes 1951 Tallinna Õpetajate Inst-i füüsika ja mat osk-a ja 1960 TPedI füüsika osk-a, füüsika-mat-knd (1963, TÜ), vk “Некоторые результаты изучения природы серебристов облаков”. Töötas koolivaheaegadel madrusena purjelaevadel, sattus 1941 mootorlaevaga “Läänemaa” Leningradi, oli 1941–42 Kirovi tehases kütja, 1942 Kaspia mere laevastikus madrus. Mobiliseeriti 1942, demobiliseeriti Eesti korpusest 1956 kapteni auastmes. Oli 1956–59 Tallinna 1. kk-i füüsikaõpetaja, 1959–62 GI Tallinna Tähetorni v-teadur, 1962–63 FAI astrofotomeetria töörühma v-teadur, 1963–67 teadusdir, 1967–74 (a-st 1973 AAI) v-teadur, 1974–88 kosmiliste uurimiste sektori juh. – Uurimisvadvadkonnad: muutlikud tähed, helkivad ööpilved. Tallinna Tähetorni (1954) rajajaid. Pani Eestis aluse helkivate ööpilvede uurimisele, oli selle peamiseks korraldajaks NSVL-s, viis uurimistöö NSVL kosmonautide ja Antarktise-uurijate programmidesse. 1966–92 tegutses V-i initsiatiivil loodud töörühm edukalt NSVL orbitaaljaamadesse Saljut 1, Saljut 4, Saljut 7 ja Mir paigutatud (sh ka AAI-s projekteeritud ja valmistatud) eriaparatuuri abil Maa atmosfääri

ja maapinna optilisel uurimisel, vaatlustega selgitati helkivate ööpilvede kihiline struktuur ja mesosfääri polaarmütside olemus. A-st 1963 oli Tõraveres helkivate ööpilvede uurimistöö andmete kogumise ülemaailmne keskus. Osales ENSV TA uurimislavade korraldatud mere-eksped-del. LUS-i liige, Ülel Astron ja Geod Ühingu (ÜAGÜ) Eesti osk-a esimees ja (a-st 1960) ÜAGU kesknõukogu liige, NSVL Geofüüsika Komitee mesosfääri komisjoni esimees (1969–87), Rahvusv Geod ja Geofüüsika Liidu (IUGG) ning Rahvusv Kosmoseuringute Komitee (COSPAR) liige, Meteorol ja Atmosfäärifüüsika Rahvusv Assots-i (IAMAP) helkivate ööpilvede töögrupi kaasesimees. ENSV tnl teadlane (1986), ENSV rkl preemia (1977, koll-s). Tööpunalipu orden (1977). 148 teadustr-t, arvukalt aimetr-id.

T: О фотографической фотометрии и колориметрии серебристых облаков. // Тр. 6-го совещания по серебристым облакам. Riia, 1961; Some problems of noctilucent clouds climatology. Tln, 1966; О пространственно-временных закономерностях появления серебристых облаков. // Физика мезосферных (серебристых) облаков. Riia, 1970; Advances of noctilucent cloud reserch in space era (kaasautor). // Pure and Appl. Geophys. 118 (1980); Jäävad väärtused maailmapildis. // Lng. (1981) 6; Optical and physical characteristics of NLC according to observations from space (kaasautor). // Collection of Works of the Int. Workshop of Noctilucent Clouds. Tln, 1986.

B: EE 14, 613; Viik, T. Charles Villmanni mälestuspäevaks. // http://www.aai.ee/~viik/Villmann_2003.htm; Charles Villmann 18.03.1923–25.03.1992. // http://www.aai.ee/atm.ch_villmann.html.

WILLMANN, Freidrich Wilhelm von (ka **Redik Willem W.**) (13. VI 1746 Dižgramzda mõis, Kuramaa – 1. II 1819 Karja, Saaremaa), vaimulik, kirjanik, estofiilist rahvavalgustaja; baltisakslane, kroonuarhitekti p. Õppis 1766–68 Göttingeni Ük-s ja 1768–69 Königsbergi Ük-s teol-t, Königsbergis kuulus ka I. Kanti loenguid. Oli 1769–72 Liivi- ja Saaremaal koduõpetaja, 1772–74 Karja kiriku abipastor ja 1774–1802 pastor, a-st 1775 ka Saaremaa konsistoriumi assessor. Kirjanduslike teenete eest tõsteti 1790 aadliseisusse. Pastoriametist loobununa elas 1805–10 Kuressaares (siit tegi 1806 reisi Lääne-Euroopasse), seejärel surmani Karjas. Valgustusideedest mõjutatuna püüdis

ortodokslikku usukäsitust ühendada ratsionalistliku mõttesuunaga. Oli Liivimaal esimesi, kes mõistis hukka pärisorjuse, milles nägi talupoja harimatuse ja ebausku põhjust, oli veendunud, et talupoja kõlbelised veendumused on arendatavad ja nõudis talurahvale haridust. Kirj-kku tegevust alustas saksak-te jutluste avaldamisega, millele peatselt lisandusid rahvaharidusliku eesmärgiga kirjutatud eestik-d rmt-d, sh 1782 ilmunud *Juttud ja Tegud*, vanim säilinud eestik-ne ilmalik juturaamat, millest ilmus kokku neli trükki (²1787, ³1804, ⁴1838), nendest kaks viimast pealkirjaga *Juttud ja Moistatussed*; 1975 ilmus teos Tallinnas faksiimiletrükis). Rmt-u vahendusel said eestlastele tuttavaks hulk rahvusv loomavalme ja eri algupäraga jutusüžeesid. 1925 selgus, et tegemist pole siiski originaalloominguga, vaid teose 51 proosavalmi ja 38 juttu on tõlgitud läti ilmaliku kirj-e rajaja G. F. Sanderi rmt-st *Jaukkas Pasakkas in Stahsti* (Kenad valmid ja jutud, 1766) ning 125 mõistatust pärinesid A. T. Helle grammatikast. Peale nimetatute sisaldas rmt ka mesilastepidamise õpetuse ning nõuandeid majapidamise tarvis. Eestik-t vaimulikku kirj-st täiendas W. teosega *Ellamisse-Juhhataja* (1793), mis sisaldab kristlikku kombeõpetust. Edumeelse ja kogunud mesinikuna avaldas W. 1787 Baltimail esimese saksa-se mesilaste pidamise käsirmt-u *Anleitung zur Bienenzucht für Live-, Ehst- und Kurland* ning talupoegadele moodsamat (magasintarudes) mesilaste pidamist õpetavaid kirjutisi: *Õppetus kuidas keik ma rahwas voib ilma sure waewa linnopuud piddada* (Lindfors'i Kalender 1787, 1799) ja *Neist mesilastest* (Minuthi Kalender 1801).

B: EBL, 585; EE 14, 613; *K. Kaur*. Friedrich Wilhelm Willmann (1746–1819). // <http://www.utlib.ee/ekollekt/eeva/index.php?lang=de&do=autor&aid=62>.

WILLMANN Linnolt (a-ni 1951 **Willmann**), **Asta** (2. X 1916 Tallinn – 3. XII 1984 Farmington, Connecticut, USA), teatri- ja kirjandusteadlane, kirjanik. Lõpetas 1934 Tallinna Kommertsgümni-i, õppis a-st 1934 Paul Sepa Teatristuudios ja oli 1937-44 Pärnus teatri *Endla* näitleja ning lavastaja. Põgenes 1944 Rootsi, õppis 1950–51 Stockholmi Ük-i filos-*tsk*-s ja tegutses kohalikus eesti näitetrupis. Siirdus 1951 Kanadasse, lõpetas 1955 Briti Columbia Ük-i (Vancouver, Kanada) ajaloo ja pol filos alal. Elas a-st 1960 USA-s Farmingtonis. Lõpetas 1963 Yale'i Ük-i draamakooli (New Haven, Connecticut), kunstimag (1963, Yale-i Ük), vk “A riddle for the Gods”. Oli 1963–71 Hartfordi Konservat-i (Hartford, Connecticut) draamaosk-a juh, ühtlasi tegutses

kohalikes teatrites näitejuhi, lavastaja ja näitlejana; esitas oma töid ka nn ühe naise teatrina. Esinenud loengutega Betty Alveri luulest Yale'i Ük-s ja Metsaük-s. – Töid teatrilavastustest ja eesti draamakirj-st, luulest ja luuletajatest. Kirjutanud ka luuletusi, novelle ja romaane (luulekogu *Ihuüks*, 1950; novellikogu *Lumm ehk kaheksa tõestisündinud lugu*, 1955; romaanid *Peotäis tuhka ja teine mulda*, 1961–68, 1993, 1995; *Hundisõidul*, 1975; valikkogud *Patu vili*, 1994, *Post scriptum*, 1998 ja *Spell: short stories*, 2002), samuti näidendeid ja kollaaže (*Ema jutustus*, 1938, lavastati Tallinna Draamateatris ja *Endla* teatris; *Trummid peavad olema*, 1984; kollaaž *Ühe naise teater*, 1969; esitanud ise Stockholmis, Londonis Torontos jm). ETÜ Ameerikas, Eesti PEN Klubi, Am. PEN Klubi, Välismaise Eesti Kirjanike Liidu liige.

T: Kera ja kuup. // Minu noorusmaa. Lund, 1964; The perceptual world of Aleksis Rannit's poetry. // ETÜ Ameerikas ar IV (1968); Eesti draamast. // EKKI Toim. (Stockholm) 9 (1969); Eesti luulest moodsa Lääne Euroopa luule lähtealuste valguses. // Samas; Tammsaare ja inimese hingepõld. // Tulimuld (1978) 2–3; Betti Alver and her poetic lantern. // Tulimuld (1979) 3; Arved Viirlaid: rahvuskirjanik inimsuse nimel. Toronto, 1982.

B: EE 14, 613; ETeBL, 802; ETVpK, 146; Vaba Eestlane (1966) 19. XI; Vaba Eesti Sõna (1984), 13. XII; Meie Kodu (1985) 23. I.

VILMS, Jaak (30. I 1937 Viljandi), matemaatik, advokaadi p, Jüri V-i kaksikvend. Pere põgenes 1944 Saksamaale, kust 1949 siirduti USA-sse (Seabrook, New Jersey). Lõpetas 1955 Bridgeton'is kk-i, 1959 *Dickinson College* i (Carlisle, Pennsylvania, USA), M.Sc. (1961, Columbia Ük, New York City), Ph.D. (1967, samas), vk "Fundamental form of a map". Oli 1965–67 Purdue Ük-i (West Lafayette, Indiana) instrktor, 1967–71 *asst. prof.*, 1971–80 Colorado Ük-i mat-tsk-a (Fort Collins) *assoc. prof.*, 1980–2003 prof, a-st 2003 *assoc. prof emer.* Olnud ka lühemat aega Stuttgarti Ük-i (1991/92) ja TÜ (1992) külalislektor. Õpetanud differentsiaalrvutuse, algebra, mat ajal, geom, topol jt kursusi. – Uurimusi diferentsiaalgeom alalt (seostused vektorkonnas, kõverustsensorite teooria, paralleelsed alammuutkonnad). Tõestas (koos E. Ruh'ga) Ruh-Vilmsi teoreemi. Esinenud tead-konv-del, sh TÜ-s (1999). Pensionärina on suviti sageli viibinud Eestis. *Am. Math. Soc.* ja *Am. Assoc of Mathematics* liige.

T: Nonlinear and direction connections. // Proc. Am. Math. Soc. 28 (1971); Submanifolds of Euclidean space with parallel second fundamental form. // Proc. Am. Math. Soc. 32 (1972); Differentiation of tensor fields. II. // SIAM Rev. 16 (1974) 3; Local isometric imbedding of Riemannian n -manifolds into Euclidean $(n+1)$ -space. // J. Diff. Geom. 12 (1977); Factorization of curvature operators. // Trans. Am. Math. Soc. 260 (1980); On curvature operators of bounded rank. // Pacific J. Math. 87 (1980) 2.

B: EE 14, 613; ETVpK, 143; <http://www.math.colostate.edu/~vilms/Vilms.html>.

VILMS, Juhan (22. IX 1893 Kabala v, Viljandimaa – 22. II 1952 Buenos Aires, Argentina), arstiteadlane, veneroloog, eugeenik, karskus- ja pol-tegelane; talupidaja p. Lõpetas 1914 Tartu Reaalkooli, õppis 1914–17 TÜ arstitsk-s, lõpetas 1919 Tomski Ük-i arstitsk-a, med-dr (1925, TÜ), vk “Kõhreglükogeeni püsivusest mõnesuguste glükogeeni vähendavate tegurite puhul: eksperimentaalne uurimus”. Täiendas end 1929 Pariisis. Oli 1919 Siberis sõjaväearst, 1920–25 TÜ patol inst-i asst, a-st 1925 Tallinnas naha-ja suguhaiguste arst, ühtlasi ka Riigi Ühistehnikagümni-i (a-st 1929 Tallinna Tehnikum) tervishoiuõpetaja ja kooliarst ning spordiselti *Kalev* usaldusarst. Põgenes 1944 Soome, läks sealt 1945 Rootsi ja 1952 Argentinasse. – Töid karskuskasv-st, suguhaigustest, seksuaalkäitumisest ja –tervishoiust, eugeenikast jm. Karskusliikumise programmi (1923) koost-id, mitme väljaande (sh 1925–26 Eesti Karskusliidu ajakirja *Tulev Eesti*, käsirmt-u *Pärivus ja valik*, 1927 jm) toim-id. Propageeris tervislikke eluviise ja kehakultuuri, Tallinnas tegeles ka pol ning ajakirj-ga, oli 1929–32 IV Riigikogu liige. Tartu Eesti Arstide Seltsi liige (a-st 1924 juhatuse liige), Eesti Karskusliidu keskoimk-a liige (1923–24) ja juh (1925–26), Tõutervise Seltsi asutajaid ja juhatuse liige (a-st 1924), Eesti Eugeneika ja Geneal Seltsi kirjatoim-liige ning seltsi Tallinna osk-a esimees (a-st 1927), abielunõuandepunkti asutajaid ja juh (1927–31), kehakultuuri sihtkapitali val-e esimees (1928–36) jm, Eesti Arstide Seltsi Rootsis liige. Jüri Vilmsi (1889–1918) noorem vend.

T: Sport koolis ja väljaspool kooli. // EA(1922) 3; Eksperimentaalsed uurimused kõhre glükogeeni üle. Esialgne teadaanne. // EA (1923) 9; Meie karskustöö programm ja taktika (kaasautor). Trt, 1923; Suguhaigused ja alkohol. Eesti Karskusliidu väljaanne 122, Trt, 1924; Lõbukultuurist. Eesti Karskusliidu väljaanne 128, Trt, 1924; Haritlaste

väljasuremise põhjused ja selle mõju rahva tauterivisesse. // EA (1927) 9; Abinõud ja teed tauterivise tõstmiseks.// Pärivus ja valik. Trt, 1927; Millal ja kuidas suguhaiget terveks tunnistada. // EA (1929) 6; Erakondadeta ühiskonna poole. Tln, 1933; Korporatiivne ühiskond. Trt, 1936.

B: EA (1924) 4, 92–93; EBL, 586; EBL TK, 376; EAT, 386; ERAKT, 312; *K. Kalling*. Näitlik juhtum eesti meditsiiniajaloost. Dr. Juhan Vilms ja eugeenika. // EA (2002) 3, 182–185; *H. Merila-Lattik*, 507–508.

VILMS, Jüri (30. I 1937 Viljandi), tehnikateadlane; advokaadi p, Jaak V-i kaksikvend. Pere põgenes 1944 Saksamaale, kust 1949 siirdus USA-sse (Seabrook, New Jersey). Lõpetas 1955 Bridgeton´is kk-i, 1959 *Drexel Inst. of Technology* (USA) elektriins-na, M.Sc. (1961, Stanfordi Ük, USA), Ph.D. elektrins-teaduse alal (1965, samas), vk “Quantum effeciency and radiative lifetime in p-type gas”. Oli 1967–71 ja a-st 1979 *Radio Corp. of America, Hewlett-Packard Labs* (Palo Alto, California) uurija, 1971–73 *National Semiconductor Corp.* optoelektronika osk-a juh, 1973–79 iseseisev nõuandja. – Töid elektroonika alalt (pooljuhtseadmed jm).

T: Investigation of semiconductor Schottky barriers for optical detection and cathodic emission (kaasautor). Palo Alto, 1968.

B: ETVpK, 143; <http://www.tlulib.ee/isik/index.php?id=1705>.

VILO, Ago (14 IX 1933 Tallinn), geotehnikainsener; sõjaväelase p, Jaak V. isa Lõpetas 1952 Paide kk-i, 1957 Leningradi Mäeinst-i ehitus- ja hüdrogeol erialal. Oli 1957–79 projekteerimisinst-i *Eesti Tööstusprojekt* ja 1979–91 Ehitusuuringute Inst-i peaspetsialist, 1991–99 Välismin-i pol-osk-a nõunik, ühtlasi 1969–94 ka TÜ geol kat-i mittekoosseisuline õppejõud (luges ehitusgeol, pinnasemeh, geotehnika jt kursusi, koost. õppevahendeid). – Uurimisvaldkonnad: nõrkade savipinnaste omadused ja kandevõime, ehitiste käitumine nõrkadel ja ebaühtlastel alustel, optimaalse ehitusgeol-se uurimise meetodika. Rakendas uurimistöö tulemusi ehitiste projekteerimisel. Eesti ehitusgeol ja geotehnika terminol arendajaid (kahe sõnastiku autor ja kahe konsultant). Juhtis 1963–65 Eesti pinnasnormide koostamise töörühma (normid kehtestati 1971). Eesti Ehitusgeol Fondi (1964) loojaid (fond sisaldab enamuse Eestis tehtud ehitusplatsiuuringute

tulemustest, mis on tänaseni kasutusel). Korraldanud koostööd Baltimaade ja Soome ehitusgeoloogide ning geotehnikains-dega. Olnud mitme väljaande koost ja toim. ENSV Ehituskomitee Geotehnika Komisjoni (1962, a-ni 1969 Ehitusgeol Komisjon) organiseerijaid ja kauaaegne esimees, NSVL TA Ehitusgeol Nõukogu liige (1978–91). Eesti (a-st 1961) ja Balti (a-st 1968) geotehnikakonv-de algataja (viimastest on tänaseks välja kasvanud Euroopa regionaalne konv, eelkõige Läänemeremaade jaoks). Tegelenud ka Helsingi-Tallinna raudteetunneli projekti ning (*Euroraili, hilisema Baltirail*'i juhatuse (Helsingis) liikmena) Soomet ja Baltimaid ülejäänud Euroopa raudteevõrguga ühendamise probleemidega. Aktiivne eriala populariseerija; tõlkinud rmt-id tšehhi ja slovaki k-st. Oli 1961–2003 ka ER väliskommentaator, avaldanud arvukalt pol art-id ja –kommentaare. Tšehhi Seltsi (a-ni 1993 Tšehhoslovakkia Ühing) asutajaliige ja esimees (1989–). Eesti Geotehnika Ühingu asutajaliige (1989, auliige a-st 2002) ja Eesti Ehitusins-de Liidu asutajaliige (1991), Rahvusv Pinnasemeh ja Geotehnika Ühingu (1965–) ja Rahvusv Ehitusgeol Assots-i liige (1968–). Eesti paremaid orienteerujaid (edetabeli esimene 1962), olnud Orienteerumisspordi Föderats-i liige ja spordiseltsi *Noorus* spordiorganisaator ning koolinoorte ja –õpetajate orinteerumistreener. Poola Kuldne Teeneterist (1999), Valgetähe V kl teenetemärk (2001). Üle 100 teadustr-e, aimeart-d.

T: Pärnu viirsavi geotehnilistest omadusest. // Ehitusgeoloogia kogumik, Tln, 1962; Ehitusgeoloogia sõnastik (kaasautor V. Olli). // Samas; Voolavate savipinnaste nihketugevusest (kaasautor R. Daško). // Ehitus ja Arhitektuur (1964) 5; О пластичности и структурной прочности слабых глинистых грунтов. // Слабые глинистые грунты. Tln, 1965; Сжимаемость ленточных глин Эстонии. // Samas; Pinnasemehaanika ja vundamendiehituse sõnastik (kaasautor). Tln, 1965; Ehitusgeoloogia. Trt, 1986; Geotechnics in Estonia. Tln, 1988; Оценка больших осадок сооружений в геологических условиях Эстонии. // Baltic Geotechnics. VII. Riga, 1991; Baltic Sea circular link via rock tunnels (kaasautor U. Anttikoski). // Proc. World Tunnel Congr. '99. Oslo, 1999.

B: EE 14, 613; EGBT, 134.

VILO, Jaak (14. XI 1966 Tallinn), arvutiteadlane ja bioinformaatik; Ago V. p. Lõpetas 1984 Tallinna 2. kk-i, 1991 TÜ rakendusmat osk-a, Ph.D. (2002, Helsingi Ük), vk "Pattern discovery from biosequences". Oli 1989–90 Helsingi Ük-i arvutiteaduse inst-i vahetusüliõpilane ja õpetaja, 1990 KÜBI ins, 1991–93 Helsingi Ük-i arvutiteaduse inst-i õpetaja, 1993–99 asst, 1999–2002 Euroopa Bioinform Inst-i (EMBL-EBI) teadur, 2002–06 *EGeen Inc.* inform-dir, 2002–06 Eesti Biokeskuse erakorr v-teadur, ühtlasi 2004–05 TÜ arvutiteaduse inst-i dots, 2005–07 v-teadur, 2007– bioinform prof ning teadusrühma BIIT juht. Lugenud andmekaeve, tekstialgoritmide, algoritmika jt kursusi; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: andmekaevandus ja bioinform, kiired algoritmid, (klasteranalüüs, tekstialgoritmid jm), geenide regulatsioonimehhanismid. Avaldanud varajasi uurimistõd geeniekspressiooni andmete ning DNA promootorjärjestuste analüüsist, G-valg retseptorite signaalimehhanismidest, arendanud andmeanalüüsi tarkvara ning osalenud paljude projektide andmete haldamise ja analüüsi vallas. *Assoc. for Computing Machinery* (ACM) liige (1991–), *Eur. Conf. on Computational Biol. ja Intelligent Systems in Molecular Biol.* programmikomitee liige (2004–), Eesti GRID juhtkomitee liige (2005–), 2006- Quretec OÜ asutaja ja juhatuse liige, rkl programmi *Eesti keele keeletehnoloogiline tugi 2006–2011* juhtkomitee juht (2006–), TÜ teadusarvutuste keskuse rajajaid ning nõukogu liige, Tarkvara Tehnoloogiate ja Rakenduste Arenduskeskuse (STACC) rajajaid, Eur. bioinform teadusinfrastruktuuri projekti ELIXIR hariduse- ja teadusressursside alakomiteede (2008–) jm organisatsioonide liige. Üle 50 teadustr-e.

T: Discovering unbounded unions of regular pattern languages from positive examples (kaasautorid E. Ukkonen, K. Valtonen). // *Algorithms and Computation*. Berlin, 1996; Gene expression data analysis (kaasautor A. Brazma). // *FEBS Lett.* 480 (2000) 1; ArrayExpress – a public repository for microarray gene expression data at the EBI (kaasautor). // *Nucleic Acids Res.* 31 (2003) 1; Fast approximate hierarchial clustering using similarity heuristics (kaasautor M. Kull). // *BioData Mining* 1 (2008) 9; Characterization of the phosphoinositide 3-kinase-dependent transcriptome in murine embryonic stem cells: identification of novel regulators of pluripotency (kaasautor). // *Stem Cells* 27 (2009) 4.

B: <https://www.etis.ee>.

VILSON, Vambola (17. X 1929 Linnamäe v, Võrumaa), loomaarstiteadlane ja tõuaretaja; talupidaja p. Lõpetas 1948 Võru 1. kk-i, 1953 EPA vet-tsk-a, 1964 EPA-s asp-i, vet-knd (1968, EPA), vk “Strongüloidoosi ja sigade teiste seedetrakti parasitaarhaiguste levik Eesti NSV-s ning dehelmintiseerimismeetodite täiustamine”. Töötas 1953–62 ja 1964–74 vet-arstina, oli 1974–79 ELVI seemendushügieeni labori juh, 1979–86 Laeva katsesovhoosi asedir, 1986–93 ELVI aretuskeskuse juh, 1993–1994 EV Jõudluskontrollikeskuse asejuh, 1995–2008 OÜ Melmilk veiste tõuaretuse spetsialist – Uurimusi sigade seedeelundite haigustest, pullide sperma hügieenist, inna sünkroniseerimisest, eesti mustakirju karja aretusest ja piimatootmisest. Eesti Loomaarstide Seltsi taasasutaja, Eesti Mustakirju Karja Aretusühistu toetajaliige (1986), APS-i taasasutajaid (1989). Tnl vet-arst (1967). Üle 150 kirjutise.

T: 20 aastat kunstliku seemenduse jaamu Eestis (kaasautor O. Saveli). // SP (1976) 22; Mullikate poegimisvanusest ja –sesoonist (kaasautor O. Saveli). // Aktuaalset põllumajanduses. Tln, 1978; Ülevaade eesti mustakirju veisetõu uue tõutüübi kujundamisest. // Agraart. (1992) 1–2; Kasvatame holsteini karja. // Tõuloomakasvatus (1999) 1; Piimatootmise tasuvus Eesti perefarmides ja ettevõtetes (kaasautor O. Saveli). APS Toim. 15 (2001); Osühingu Melmilk piimakarja kujundamine. // Tõuloomakasvatus (2006) 4.

B: ELVI BL, 54; Vambola Vilson – 70. // Agraart. (1999) 4, 309–310; EPBL, 588.

VILTROP, Arvo (12. II 1965 Rakvere), loomaarstiteadlane; töölise ja haritlase p. Lõpetas 1983 Kadrina Kk-i, 1990 EPA vet-arstina, 1995 EPMÜ-s magistrantuuri ja 2002 doktorantuuri, M.Sc. vet-med-i alal (1995, EPMÜ), vk “Vereseerumi bakteritsiidne aktiivsus kui mittespetsiifiline resistentsuse tunnus veisekarjade populatsiooniimmunoloogilistes uurimustes”, vet-med-dr (2002, EPMÜ), vk “Veiste viirusdiarröa – epizootilised iseärasused Eestis ja isoleeritud viirustüvede iseloomustus”. Täiendanud end 1992 ja 1994 Taanis, 2003 Saksamaal ja 2008 Soomes. Oli 1990–91 Kadrina vet-jsk-a juh, 1992–94 EPMÜ nakkushaiguste õt-i veiste leukooside uurimisgrupi juh, 1994–96 vet uurimiskeskuse juh, 1997–98 Tartu Vet-labori peaspetsialist loomahaiguste alal, 1998–2001 Vet- ja Toidulabori peaspetsialist teaduse ja

arenduse alal, 2001–03 dir-i aset loomahaiguste alal, 2003–05 EPMÜ vet-gen ja immunol dots, 2005– EMÜ vet-med-i ja loomakasv-e inst-i epizootol dots. Loengukursused: vet-epidemiol, vet-gen, vet-teenistuse korraldus ja seadusandlus, toiduhügieen ja vet-ne rahvatervishoid, rakendusepidemiol jm; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: loomade nakkushaiguste epidemiol, molekulaarepidemiol, molekulaarsed diagnoosimise meetodid. Olnud mitmete uurimisprojektide juht ja põhitäitja. ELR toim-koll-i liige (1998–2005) ja mitme rmt-u (sh *Epidemioloogia käsiraamat*, 2004) toim. Osalenud õigusaktide (*Loomataudi tõrje seadus*, *Veterinaarkorralduse seadus* jm) eelnõude koostamisel. Eesti Loomaarstide Ühingu liige (1990–, asepresident 1998–2002), Briti Kuningliku Vet-epidemioloogide Ühingu välisliige (1994–), Põhjamaade Vet-epidemioloogide Ühingu liige ja kontaktisik Eestis (1995–), EL Komisjoni transmissiivsete entsefalopaatiate ekspertkomisjoni liige (2002–03), ETF põllum-teaduste ekspertkomisjoni liige (2004–05). U 40 teadustr-t.

T: Loomataud ja tauditõrje (kaasautor J. Alaots). Trt, 2000; Mõnede VVD viiruse Eesti tüvede genotüpiseerimine ja infektsiooni molekulaarepidemioloogia (kaasautor). // *Agraart.* 13 (2002) 5; Natural changes in the spread of bovine viral diarrhoea virus (BVDV) among Estonian cattle (kaasautor). // *J. Vet. Med. Ser. B* 49 (2002) 6; Marutaudi epizootilised iseärasused Eestis aastatel 1999–2002 (kaasautor). // *Agraart.* 13 (2003) 4; Eriepizootoloogia (kaasautorid J. Alaots, T. Saar). Trt, 2006; Herd factors influencing oocyst production of *Eimeria* and *Cryptosporidium* in Estonian dairy cattle (kaasautorid B. Lassen, T. Jarvis). // *Parasitol. Res.* 105 (2009) 5.

B: EPMÜ BL, 176; ELR (1995) 1, 39.

VILU, Raivo (24. I 1945 Rakvere), biokeemik; teenistuja p. Lõpetas 1963 Rakvere 1. kk-i, õppis 1963–65 TÜ-s füüsikat, lõpetas 1969 MÜ füüsikatsk-a, 1975 EBI-s asp-i, füüsika-mat-knd (1975 NSVL TA Keem Füüsika Inst), vk “Исследование конформационных изменений металлопротеинов при низких температурах”. Oli 1961–63 Rakvere raj-haigla sanitar, 1969–70 FAI stažöör, 1970, 1971–75 EBI ins, 1975–80 Kübl n- ja v-teadur, 1980–2001 KBFI mol-gen labori v-teadur, labori juh, j- ja v-teadur, ühtlasi 1986–89 TPI org ja biokeemia kat-i õppejõud, 1989–92 TTÜ biotehnol labori j-teadur, 1992–97 keemiainst-i biokeemia prof, õt-i juh, 1997–2002 alus- ja

rakenduskeemia inst-i prof, õt-i juh, 2002– keemiainst-i biotehnol prof, õt-i juh, ühtlasi 1994–2010 MTÜ Toidu ja Fermentatsioonitehnol Arenduskeskuse suunajuht, juhatuse liige, 2010– suunajuht. Olnud ka Helsingi Ük-i, TPÜ, TÜ ja Riigikaitseakad külalisprof. Loengukursused: biotehnol, -füüsika, üldloodusteadus, bioinform jm; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: süsteemibiol, sünteetiline biol, rakkude energ-se metabolismi ja kasvuprotsesside kvantitatiivne analüüs, arvuti juhitud mikrobiol süntees, valkude ja nukleiinhapete konformatsioonimuutused, biomed, keskkonnakaitse, infotehnol, haridustehnol-d, haridusuuringud. Olnud mitme kogumiku toim, paljude ekspertgruppide ja komisjonide liige, rahvusv konv-de org- ja programmikomiteede esimees. Eur. Biotehnol Föderats-i mitme töögrupi liige (1995–), projekti *Teaduse õpetamine koolis* komisjoni liige, asutanud mitu firmat (AS Bioexpert, AS Proekspert jt). Eesti Mikrobiol Seltsi (1985–), Eesti Keemia Seltsi (1995–), Eesti Biokeemia Seltsi liige (1985–), ETF tehnikateaduste ekspertkomisjoni liige (1993–96), PHARE regionaalse kaugkoolitusprojekti rahvuslik koordinaator (1995–99), SA Eesti Haridusfoorum asutajaliige (1995) ja toimkonna liige (1997–2006), SA Tiigrihüpe (1996) ja Eesti Süsteemiuringute Ühingu asutajaliige (2000) jm org-de liige. ENSV rkl preemia (1985, koll-s). Üle 200 teadustr-e, üks patentne leiutis (kaasautor T. Kurisoo), üks kasulik mudel.

T: C-13-NMR study of CO₂-fixation during the heterotrophic growth in chlorobium-thiosulfatophilum (kaasautorid T. Paalme, A. Olivson). // Biochim. Biophys. Acta 720 (1982) 3; Glucose limited fed-batch cultivation of *Escherichia coli* with computer-controlled fixed growth rate (kaasautor). // Biotechnol. Bioeng. 35 (1990); Large-scale preparation of fully deuterated cell components – ribosomes from *Escherichia coli* with high biological activity (kaasautor). // Eur. J. Biochem. 216 (1993) 1; The computer-controlled continuous culture of *Escherichia coli* with smooth change of dilution rate (kaasautor). // J. Microbiol. Methods 24 (1995); Eesti haridusstsenaariumid 2015 (kaasautor). Tln, 1998; Use of two-stage anaerobic treatment for distillery waste (kaasautorid V. Blonskaja, A. Menert). // Adv. Envir. Res. 7 (2003) 3; Systems biology approach reveals that overflow metabolism of acetate in *Escherichia coli* is triggered by carbon catabolite repression of acety-CoA synthetase (kaasautor). // BMC Systems Biol. 4 (2010); A life style environmental impact assesement of oil shale produced and

consumed in Estonia (kaasautorid O. Gavrilova, L. Vallner). // Resources, Conservation & Recycling 55 (2010); Decrease of energy spilling in *Escherichia coli* continuous cultures with rising specific growth rate and carbon wasting (kaasautorid K. Valgepea, K. Adamberg). // BMC Systems Biol. 5 (2011); Multi-omics approach to study the growth efficiency and amino acid metabolism in *Lactococcus lactis* at various specific growth rates (kaasautor). // Microbial Cell Factories 10 (2011).

B: EE 14, 614; TTÜ professorid läbi aegade, 505–506.

VILU (a-ni 1965 **Palling**), **Saima** (18. V 1945 Tallinn), loomakasvatusteadlane; maapidajate t. Lõpetas 1963 Tallinna 16. kk-i, 1969 EPA zootehnika-tsk-a, 1974 ELVI-s asp-i, põllum-knd (1975, ELVI), vk “Järglaste järgi hinnatud eesti punast tõugu pullide kasutamisest”. Oli 1969–71, 1975–79 ELVI veisekasv-e osk-a n-teadur, 1979–88 Kaarepere Sovhoostehnikumi loomakasv-e katsejaama v-teadur, zootehnik, 1988–93 ELVI aretusosk-a teadur, 1993–2004 EPMÜ loomakasv-e inst-i tead rmtkogu juh, hiljem talupidaja. – Uurimisvaldkonnad: veiste aretus ja veiseliha tootmine. APS-i liige (1989). 11 teadustr-t.

T: Noorpullide kasvatamisest kunstliku seemenduse jaamadele (kaasautorid H. Idarand, T. Vilu). // ELVI tead tööde kogumik 31 (1973); Pullide lihajõudluspärilikkuse hindamisest (kaasautorid V. Kangro, A. Suurmaa). // ELVI teadlaste soovitusel tootmisele. Tln, 1990.

B: ELVI BL, 54; EPMÜ BL, 86.

VIMMSAARE, Kuulo (17. XII 1921 Tallinn), filosoof; käsitöölise p. Lõpetas 1938 Tallinna Poeglaste 2. Reaalkooli, 1941 Tallinna Poeglaste II Kommertsikooli, 1957 LÜ filostsk-a, oli 1958–61 NLKP KK Ühiskonnat Akad asp, filos-knd (1967, samas), vk “Критика идеологии современной лютеранской церкви”. Täiendas end 1971 MÜ-s, 1976 LÜ-s, 1988 Läti Rkl Ük-s. Oli 1941–45 mobiliseerituna Punaarmees, 1946–47 ENSV Kalatööstuse Min-i kaadriosk-a juh, 1949–58 EKP KK Vabar Parteikooli v-õpetaja ja dir-i aset õppealal, 1961–66 TPI dialektilise ja ajaloolise materialismi kateedri v-õpetaja, 1966–86 dots, 1972–82 ka kat-i juh, 1986–90 prof, 1994– TTÜ humanitaar- ja sotsiaalteaduste inst-i emeritprof. – Uurimisvaldkonnad: luteriusu ideol, ateistliku mõtte areng; töid ka etnogr-st. Mitme

kogumiku koost ja toim, ENE kaasautor. TPI ateismiklubi *Atheos* asutajaid (1966) ja juhendajaid. NSVL Filos Seltsi Eesti osk-a juhatuse liige, LUS-i (1986), Eesti Lepidopteroloogide Seltsi (1988), ERM-i Sõprade Seltsi jmt organisatsiooni liige. ENSV tnl kultuuritegelane (1977). Üle 80 teadustr-e.

T: Luteri kiriku ideoloogiast tänapäeval. Tln, 1963; Luterlus enne ja nüüd. Tln, 1970; Religioon ja kirik Eestis. Tln, 1978; Ükskõiksus – on see hea või halb? Nüüdisateismi sotsioloogilisi ja filosoofilisi probleeme. Tln, 1981; Luterluse evolutsioon. Martin Luther ja meie aeg. Tln, 1985; Noorsugu, kõlblus, ateism (kaasautor V. Nossovitš). Tln, 1986; Rahvus ja religioon. Tln, 1989.

B: TPI 1936–1986, 183, 217, 361–363; TTÜ professorid läbi aegade, 507–508.

WINCZA, Henryk Marian (8. XII 1865 Vilniuse kub, surmaaeg ja -koht teadmata), loomaarstiteadlane; poolakas. Lõpetas 1890 TVI, vet-mag (1892, TVI), vk “О развитии Ватер-Пачиниевых телец.” Oli Novgorodi ja Minski kub-s ning 1908–15 Wloclawekis vet-arst. – Uuris TVI-s (prof. A. Rosenbergi juhendamisel) esmakordselt Eestis lamellooskehakeste arengut imetajatel. Täiustanud kiirikseente värvimismeetodit. Töid lamellooskehakeste ja pea arengust.

T: Ueber ein transitorisches Rudiment einer knöchernen Clavicula bei Embryonen eines Ungulaten. // Morph. Jb., Bd. 16 (1890).

B: Альбом имматрикулированных в ДВИ, 156–157; *Millak, K.* Słownik polskich lekarzy weterinaryjnych biograficzno-bibliograficzny 1394–1918. Lublin, Warszawa, 1960–1963, 256.

E. Ernits

VINGISAAR, Peeter (8. I 1936 Tallinn), geoloog; autojuhi p. Lõpetas 1955 Tallinna 22. kk-i, 1960 LÜ geol-tsk-a. Töötas a-st 1960 EGK-s (a-ni 1990 EGV), olles mh 1970–75 geol-osk-a juh, 1975–83 peageoloog, 1986–98 rakendusgeol-osk-a juh, 1998–2000 programmiala juh. – Uurimisvaldkonnad: litol, hüdrokeol. Litol alal uurinud karbonaatkivimite koostist ja struktuuri, hüdrokeol-s pms põhjavee hüdrokeemiat. Eesti mineraalvete esmaavastajaid (1966 Ikla, 1967 Värsk). Olnud 1975–82 Baltimaade geol-

te kaartide toim-koll-i liige, EGK ar-u esimesi koost-id ja erialatoim jm. Eesti Geol. Seltsi liige (1989). Üle 20 teadustr-e.

T: Karbonaatkivimite ühtne klassifikatsioon ja legend (kaasautor). Tln, 1965; Месторождение минеральных вод Вярска. // ENSV TA Toim. Geol. 24 (1975) 4; Eesti mineraalveed ja nende kasutamine. Tln, 1978; Eesti põhjavee seisund, kasutamine ja kaitse (kaasautor). // Põhjavee kasutamisest ja kaitsest Eesti NSV-s. Tln, 1978; Распределение микроэлементов в карбонатных породах ордовика и силура Эстонии (kaasautor). // ENSV TA Toim. Geol. 30 (1981) 2; Эволюция химического состава известняков ордовика и силура Эстонии (kaasautor). // ENSV TA Toim. Geol. 33 (1984) 3 / 4.

B: EE 14, 614; EGBT, 135; ИГНЭ, 318.

VINK, Hans (17. V 1928 Tallinn), keemik. Lõpetas Uppsalas kk-i ja ük-i, *mag. phil.* (1952, Uppsala Ük), *lic. phil.* (1957, samas), Ph.D. keemia alal (1960, samas), vk “Studies on alkaline solutions of cellulose with special reference to cupriethylenediamine solutions”. Oli 1960–65 Uppsala Ük-i füüsikal keemia inst-i dots, 1965–77 uurijadots, aast 1977 prof. – Töid füüsikal keemia alalt.

T: Thermodynamic treatment of membrane processes. // *Z. Phys. Chem., Neue Folge* 71 (1970) 51; Contributions to the theory of chromatography. // *J. Chromatogr.* 135 (1977) 1; Thermodynamics of ion-exchange equilibria in polyelectrolyte systems. // *J. Chem. Soc. Faraday Trans.1. Phys. Chem. Condensed Phases* 81 (1985); Conductance of polyelectrolyte solutions, anisotropy and other anomalies. // *Phys. Chem. Polyelectrolytes* 99 (2001).

B: ETVpK, 143.

VINKEL, Aarne (a-ni 1936 **Arseni**) (25. II 1918 Maasi v, Saaremaa – 11. VI 2006 Tallinn), kirjandusteadlane; talupidaja p, Piia Tint-i isa. Lõpetas 1937 Kuressaares Saaremaa Ühisgümni-i, 1946 TÜ ajaloo-k-etsk-a, 1949 samas asp-i, filol-knd (1954, TÜ), vk “Juhan Liivi realism”, filol-dr (1970, ENSV TA), vk “Вопросы истории эстонского литературного процесса XVIII–XIX веков”. Oli 1941–42 ja 1944–46 Kuressaares, 1946–47 Tartus, 1950–53 Muhus ning 1953–54 Orissaares õpetaja, 1950 ka TÜ eesti kirj-

e ja rahvaluule kat-i õü täitja, 1954–58 KM käsikirjade osk-a v-teadur, 1958–65 KKI kirj sektori v-teadur, 1968–82 kirj-ajaloo sektori juh, 1982–90 v-teadur-konsultant, 1991–92 kirj-osk-a v-teadur. – Uurinud ja toimetanud trükki vanemat eesti kirj-st (F. W. von Willmann, F. G. Arvelius, G. A. Oldekop jmt) ning L. Koidula, J. Liivi, A. Mälgu R. Kõvamehe, H. Salu loomingut. Andis reas art-tes uue, süvendatud käsitluse XVIII ja XIX saj vahetuse jutukirj-st; vaateala avardamisel kasvas nendest uurimustest välja ulatuslik, 1966 ilmunud ülevaade kogu rahvalikust lugemisvarast kuni XIX saj teise pooleni. 5- köitelise *Eesti kirjanduse ajaloo* (1965–91) kavandajaid, kaasautor, I ja IV k. toim, ülevaate *Väliseesti kirjandus* (1991) toim. Mitme teatmeteose (*Eesti kirjanduse biograafilise leksikon*, 1975; *Eesti kirjarahva leksikon*, 1995; ENE, EE, ENEKE, 10- köitelise *История всемирной литературы*, 1983– jmt) ning kk-iõpiku (*Eesti kirjanduse ajalugu*, 1953; *Eesti kirjandus. Õpik X klassile*, 1967; *Eesti kirjandus. Õpik IX klassile*, 1982 jt) kaasautor. *Fr. R. Kreutzwaldi kirjavahetuse* (I–IV) avaldamiseks ettevalmistajaid. 1965–68 organiseeris ja võttis osa KKI eksped-dest kirj-loolise materjali kogumiseks Eesti eri paikadest. ES ja Kirjanike Liidu liige. Kirj-e a-preemia (1971), ENSV rkl preemia (1982, koll-s). Üle 300 teadustr-e.

T: Friedrich Gustav Arvelius 18. sajandi kirjanikuna. // Paar sammukest Tln, 1958; Suve Jaani koht eesti kirjanduse ajaloos. // KK (1959) 9, 10; Kreutzwaldi osast Eesti rahvaraamatu arengus. // Paar sammukest Tln, 1961; Mõningaid mõtisklusi seoses Fr. W. Willmanni juttude ja tegudega. // KK (1961) 6; Juhan Liiv. Tln, 1964; Eesti rahvaraamat. Tln, 1966; Kirjandus, aeg, inimene. Tln, 1970; August Mälk. Tln, 1993, ²1997; Martin Körber. Tln, 1994; August Mälk uusi teid otsimas. Tln, 2001; Viimased vaod: vaatlusi Eesti kirjandusmaastikult. Tln 2002; Saaremaalt suurele maale: päevaraamatuid ja mälestusi. Tln, 2003.

B: AAUT III, 346; EE 14, 614; EKirBL, 451–452; EKnl, 677; Kirjanduse tõe poole. Tln, 1988, 126–139; KK (1988) 2, 114–115; Lng (1988) 2, 270–271.

WINKELMANN, Eduard (25. VI 1838 Danzig – 10. II 1896 Heidelberg), ajaloolane; sakslane, kullassepa p. Õppis a-st 1856 Berliini ja Göttingeni ük-s, *dr. phil.* (1859, Berliini Ük), vk “De regni siculi administratione, qualis fuerit regnante Friderico II”, *mag. hist.* (TÜ, 1866; teaduskraad omistati 1863 ja 1865 ilmunud Friedrich II ja Saksa-

Rooma keisririigi ajalugu käsitleva 2-köitelise teose eest). Oli 1859–60 Berliini Ük-s teose *Monumenta Germaniae historica* kaastööline, 1860–65 Tallinna Toomkooli v-õpetaja, 1866–69 TÜ üldajaloo dots, 1869–73 Berni Ük-i ja 1873–96 Heidelbergi Ük-i prof. TÜ-s luges pms Rooma ja Saksa ajaloo kursusi. – Töid Saksamaa ajaloost XIII–XIV saj-l. Eestis huvitus ka Baltimaade ajaloost, mille tähtsaimaks tulemuseks oli 1870 ilmunud teos Liivimaa ajalookirj-st. Mitme teose toim-id (*Acta imperii inedita*, Innsbruck, 1880–85; *Die Regesten des Kaiserreichs unter Wilhelm, Alfons X und Richard*, Innsbruck, 1882, 1901 jm). ÕES-i esimees (1867–69).

T: Geschichte Kaiser Friedrichs des Zweiten un seiner reiche. I. Berlin, 1863; II, Tln, 1965; Livländische Forschungen. Riga, 1868; Bibliotheca Livoniae historica: systematischer Verzeichniss der Quellen und Hülfsmittel zur Geschichte Estlands, Livlands und Kurlands. SPb, 1870 (2. ümbertöötatud ja täiendatud tr. Berlin, 1878); Geschichte der Angelsachsen bis zum Tode König Alfreds. Berlin, 1883.

B: *Левуцкый* II, 386; Allgem. Dt. Biogr. 43 (1898), 435–442; EBL, 589; EE 14, 614; TÜ ajalugu II, 159.

R. Juursoo

WINKLER, Constantin Georg Alexander (14. VI 1848 Medvedjevo, Velikije Luki läh – 3. II 1900 Rakvere), botaanik; sakslane, arsti p. Lõpetas Tallinna Toomkooli, õppis TÜ-s 1867–69 ja 1870–71 med-i, 1871–74 bot-t, *can. bot.* (1874, TÜ). Oli 1874–79 TÜ bot-ia abidir, ühtlasi ka Tartu saksa erakooli loodusloo õpetaja, 1879–97 Peterburi Keiserliku Bot-ia herbaariumi hooldaja ja 1897–99 bot-ia ülembotaanik. Elas 1899–1900 Rakveres. Õuenõunik. Tema järgi on nimetatud ristõieliste perekonda (Brassicaceae) kuuluv liik *Winklera* Regel.

T: Literatur und Pflanzenverzeichniss der Flora Baltika. Dorpat, 1877.

B: AAUD, 604; DbBL, 870; Album Estonorum. Tln, 1939, 214; TÜ ajalugu II, 187.

WINKLER, Heinrich (Henry) Reinhold Karl von (24. I 1870 Vierlande, Hamburgi läh., Saksamaa – 6 II 1947 Wernigerode, Saksamaa); keemik; sakslane. Õppis Dresdeni Tehnikük-s ja Heidelbergi Ük-s keemiat. Oli a-ni 1900 Hamburgis ja Dresdenis tead

abitööjõud. Avas 1900 Tallinnas labori, kus tegi kliinilisi, bakterioloogilisi, hügieenilisi ja tehnilisi analüüse, hiljem oli ühtlasi ka Tallinna linnakeemik. Tegeles ka geol ja maavaradega, analüüsis Ülemiste järve vett, I maailmasõja ajal Eesti diktüoneemakilta ja põlevkivi. Töid ka geogr ja kartogr alalt. *Geographie Estlands* (Tln, 1927) koost-id, väljaande *Beiträge zur Kunde Ehst-, Liv- und Kurlands* toim-id (a-ni 1939).

T: Revaler Wasserleitung und das in ihr strömende wasser aus dem Obersee bezüglich seiner chemischen Zusammensetzung, seiner Temperatur und seines Bakteriengehaltes. // Der Obersee bei Reval. Berlin, 1908; Merkblätter für die erste Ernährung des Kindes. Reval, 1908; Über Umfang und Abbauwürdigkeit estländischer Bodenschätze. Greifswald, Bamberg, 1920; Eestimaa geoloogia (sks-a k-st tõlkinud J. Kalkun). Tln, 1922; Heimatkunde Estlands. Tln, 1922; Zur Kenntnis der Lechtöle aus Kuckersit. // Beitr. zur Kunde Estlands 11 (1925) 3; Die Revaler Gasfabrik. München, 1927; Der Estländische Brennschiefer: Untersuchung, Gewinnung und Verwertung (kaasautor, toim). Tln, 1930.

B: EGBT, 137–138; Deutsch-baltisches Gedenkbuch. Unsere Toten den Jahre 1939-47. Darmstadt, 1991, 485.

WINKLER, Rudolf Adam (13. IX 1855 Tallinn – 7. VII 1917 Tallinn), vaimulik ja ajaloolane; baltisakslane, arsti p. Lõpetas 1875 Tallinna Toomkooli, 1882 TÜ usutsk-a. Oli 1882–85 Rakveres abikirikuõpetaja, 1885–1901 Harjumaal Jüri koguduse õpetaja, 1901–17 Tallinna Toomkiriku õpetaja, a-st 1904 ka Ida-Harjumaa praost ning a-st 1910 konsistooriumi assessor, 1913–14 ka Tallinna Toomkooli usuõpetuse õpetaja. 1915–17 viibis pagendatuna Irkutskis. – Uuris pms Eesti kirikulugu ja vanemat kultuurilugu, huvitus ka Eesti mõisate ajaloost ning geneal-st. Töötas Tallinna arhiivides, 1898 Stockholmis Rootsi Riigiarhiivis, 1906 sai loa kasutada ka Tallinna Kub-val-e nn “Rootsi arhiivi”. Avaldas arhiivandmete põhjal arvukalt art-id ning brošüüre, millede väärtus seisab mh ka ulatusliku töödeldud arhiiviainese esmakordses avaldamises. EKÜ liige (ajaloo sektsiooni juh 1900–01), *Kurl. Gesellsch. f. d. Lit. u. Kunst* korr-liige (a.st 1907).

T: Kullamaa praost H. Göseken. // Ristirahva Pühapäeva Leht (1900) 2–3; Beiträge zur Kenntniss des Cronisten Helch und seiner Zeit. Reval, 1897; Ueber Kirchen und Capellen Ehstlands in Geschichte und Sage. // Beitr. V (1900); Zur Geschichte der Pest von 1657

in Reval und Estland. Reval, 1907; Der estländische Landkirchenvisitator David Dubbrech und seine Zeit (1584–1603): ein Beitrag zur estländischen Kirchengeschichte. Reval, 1909; Zur Geschichte der Domkirche und der Domgemeinde in der ersten Hälfte des 17. Jahrhunderts. Reval, 1910; Anton Thor Helle. Reval, 1911; Zur Geschichte der Domkirche und der Domgemeinde während der letzten 25 Jahre schwedischer Herrschaft in Estland. Reval, 1913; König Karls XII Zug nach Narva im Jahre 1700. // Dt. Mschr. Russland (1914).

B: EBL, 554–565; DbBL, 870.

VINKMANN, Felix (19. XII 1927 Pihkva obl, Venemaa – 31. XII 1996 Tallinn), arstiteadlane; metsavahi p. Osales II maailmasõjas nõukogude partisanina ja teenis 1944–51 Nõuk. armees. Lõpetas 1952 Tartu 4. kk-i, 1958 TÜ arstitsk-a, 1964 EKMI-s asp-i, med-knd (1971, TÜ), vk “Динамика роста и морфологии саркомы 45, перевитой под кожу хвоста крыс, под влиянием препаратов с разными механизмами действия”. Oli 1958–61 Tallinna Vab Haigla patoanoom, 1964–77 EKMI onkol osk-a n-teadur, a-st 1977 morfol labori v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: katseloomadel indutseeritud naha-, hingamisteede ja maksakasvajate patol, põlevkivi termilise töötlemise produktide kantserogeenne toime. Loonud originaalse seadeldise kasvajate mahu mõõtmiseks elus katseloomadel ja ultraviolettkiirituse meetodika hiirtel nahakasvajate tekitamiseks. Tegeles ka nitraatide ja sulfitite kokantserogeenne toime selgitamisega loomakatsetes. Osales koos Rahvusv Vähiuurimiskeskusega tehtud töödes ning Nõukogude-USA ühisuurimustes põlevkivitööstusega seotud tervisekaitse küsimustes. Eesti Patoanoomide Tead Seltsi liige (a-ni 1988 teadussekr), 60 teadustr-t.

T: Pahaloomuliste kasvajate morfoloogilistest muutustest medikamentoosse ravi puhul. // NET (1966) 4; Результаты сравнительного изучения канцерогенной активности сланцевых смол на мышцах линии СС₅₇ВР. // Эксперим. и клин. онкология. Тпн, 1972; Carcinogenicity oil shale tars, some of their components and commercial products (kaasautor P. Bogovski). // Environ. Health Perspectives 30 (1979) Jun; Combined carcinogenic action of chrysotile asbestos dust and N-nitrosodiethylamine on the respiratory tract Syrian golden hamsters (kaasautor A. Kung-Võsamäe). // IARC Sci. Publ. 30 (1980); Phenole, andere Bestandteile des Brennschieferteers und Asbest als

modifizierende Faktoren der karzinogenen Wirkung von Benzo(a)pyren (kaasautorid P. Bogovski, A. Küng). // Archiv Geschwulstforsch. 52 (1982).

B: EKMI BL, 45; *H. Merila-Lattik*, 1122; NET (1971) 3, 213; (1988) 1, 62.

VINN, Olev (26. I 1971 Tallinn), geoloog, paleontoloog; kunstnike p. Lõpetas 1989 Tallinna 3. kk-i, 1993 TÜ geol-osk-a, 1995 TÜ-s magistrantuuri ja 2001 doktorantuuri, M.Sc. geol alal (1995, TÜ), vk “The Arenig graptolite zonation in the Baltic and Moscow syneclises”, Ph.D. samal alal (2001, TÜ), vk “Morphogenesis and phylogenetic relationships of Clitambonitidines, Ordovician brachiopods”. Oli 2001–06 TÜ geol inst-i teadur, 2006–07 erakorr v-teadur, 2007– ökol ja maateaduste inst-i v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: serpuliidide ja spirorbiidide biomineralisatsioon ja evolutsioon, Faneroosiumi problemaatiliste fossiilide süstemaatika, fossiilsete selgrootute sümbioos, bioerosioon ning selle evolutsioon, kõvade substraatide kattumine organismide koorikutega. Osalenud teadusuuringutes paljudes maailma teadusasutustes. Suurbritannia Paleontol Assots-i (1996–) ja USA Paleontol Ühingu liige (1997–). *Sylvester Bradley Award* (2005). Üle 30 teadustr-e.

T: Clitambonitoid brachiopods from the Middle and Upper Ordovician of the Oslo region, Norway (kaasautor N. Spjeldnaes). // Norsk Geol. Tidsskrift 80 (2000) 4; Observations on the morphology and affinities of cornulitidis from Ordovician of Anticosti Island and the Silurian of Gotland (kaasautor H. Mutvei). // J. Palaeontol. 79 (2005) 4; Microconchid tubeworms from the Jurassic of England and France (kaasautor P. Taylor). // Acta Palaeontol. Polonica 52 (2007) 2; The earliest endosymbiotic mineralized tubeworms from the Silurian of Podolia, Ukraine (kaasautor M.-A. Mõtus). // J. Palaeontol. 82 (2008) 2; On the tube ultrastructure and origin of calcification in sabellids (Annelida, Polychaeta) (kaasautorid H. A. ten Hove, H. Mutvei). // Palaeontol. 51 (2008) 2; Ultrastructure and mineral composition of serpulid tubes (Polychaeta, Annelida) (kaasautor). // Zool. J. Linn. Soc. 154 (2008) 4; Attempted predation on Early Paleozoic cornulitidis. // Palaeogeogr., Palaeoclimatol., Palaeoecol. 273 (2001) 1–2; Tube ultrastructure of *Pomatoceros americanus* (Polychaeta, Serpulidae): implications for the tube formation of serpulids (kaasautorid K. Kirsimäe, H. A. ten Hove). // Est. J. Earth Sci. 82 (2009) 1.

B: EGBT, 135; <https://www.eris.ee>; <https://www.etis.ee>; <http://www.ut.ee/~vinn>.

VINNIKOV, Dmitri (7. IV 1976, Tallinn), tehnikateadlane; venelane, lenduri p. Lõpetas 1993 Tallinna 25. kk-i, 1999 TTÜ elektriins-na, 2001 TTÜ-s magistrantuuri ja 2005 doktorantuuri, tehnikamagister (2001, TTÜ), vk “Источник внутреннего питания трамвая”, tehnikadr (2005, TTÜ), vk “Research, design and implementation of auxiliary power supplies for the light rail vehicles”. Oli 1999 TTÜ elektriamite ja jõuelektronika inst-i ins, 1999–2006 teadur, 2006– v-teadur, 2000 ka Brandenburgi Tehnikaük-i (Cottbus, Saksamaa) elektrimasinate ja elektriamite inst-i erakorr teadur ning 2005 Lappeenranta Tehnikaük-i ja 2007 Ljubljana Ük-i külalislektor. – Uurimisvaldkonnad: energiamuundurid, energiasalvestid, energiasäästlikud elektriamid, jõumuundurite juhtimis- ja diagnostikasüsteemid, jõumuundurid taastuva energ rakendustele. A-st 2008 *Estonian Journal of Engineering* jmt väljaannete retsensent. Eesti Moritz Hermann Jacobi Seltsi (2002–), *IEEE* (2007–), *European Rail Research Network of Excellence* (EURNEX; 2008–), *IEEE Electron Devices Society* ning *IEEE Education Society* (2009–) liige. Ukraina TA ja Harkovi Tehnikaük-i auhind (2009). U 120 teadustr-t, 5 kasulikku mudelit (kaasautor).

T: Use of ultracapacitor modules in ICE starting system (kaasautorid V. Boiko, J. Joller). // *Sci. Proc. Riga Technical Univ. Power and Electrical Eng.* 4 (2002); Overvoltage in an inverter-fed AC induction motor system with long cable (kaasautor T. Lehtla). // *Compatibility in Power Electronics* (2005); Implementation of high-voltage IGBT in power electronic converters for the rolling stock (kaasautor). // *Технічна електродинамика* (2007); Some design considerations for the 6.5 kV IGBT-based half-bridge DC/DC Converter. // *Brazilian J. Power Electronics* 13 (2008); Kergröobassõidukite ajamid ja juhtimine (kaasautor). Tln, 2008; *Electronic Systems of Motor Drive* (kaasautor V. Vodovozov). Tln, 2008; *Auxiliary Power Supplies for the Light Rail Vehicles*. Köln, 2009; Interlock delay time and its influence on the operability and efficiency of high-power DC/DC converters (kaasautor V. Bolgov). // *Przeglad Elektrotechniczny* 10 (2009); Design and development of 3.3 kV IGBT based three-level DC/DC converter (kaasautor I. Roasto). // *Electrical Eng. Res. Report* 3 (2009).

B: <https://www.eris.ee>; <https://www.etis.ee>.

VINT (Vind), Endel (22. VII 1907 Konguta v, Tartumaa – 11. I 1983 Tallinn), majandusteadlane; talupidaja p. Lõpetas 1927 Tartus H. Treffneri Gümni-i, 1931 TÜ põllum-tsk-a, õppis 1931 TÜ maj-tsk-s ja 1932–33 agron-t, *mag. agr.* (1935, TÜ), vk “Teraviljakaitse eri- ning rahvamajanduslik tähtsus üldse ja eriti Eestis”, maj-dr põllum-ökon alal (1967, ENSV TA), vk “Intensiivse põllumajanduse majanduslik efektiivsus Eesti NSV-s”. Täiendas end 1931–31 stipendiaadina Soomes. Oli 1932–34 Eesti Põllumeeste Keskseksi sekr, 1935–37 Põllutöökoja maa-noorsootöö konsulent, 1937–40 Ühistegevuskoja kooperatiivühistute revident ja TT õpetaja, 1940–45 põllum- ja toidukaupade hindade spetsialist, 1945–47 ENSV kaub-min-i abimajandite osk-a juh, 1947–55 MI v-teadur, 1955–78 põllum-ökon sektori juh (a-st 1970 prof), 1978–83 konsultant-v-teadur. – Uurimusi põllum-ökon alalt: põllum-tootmine, selle paigutamine, spetsialiseerimine, tööviljakus, tootmise intensiivistamine. V-i algatusel koostati ja anti 1957–79 välja kümme kogumikku *Põllumajandusökonomika küsimusi*. Oli mitme rmt-u jm väljaande toim. ENSV tnl agronoom (1957). ENSV rkl preemia (1972). Üle 50 teadustr-e.

T: Põllumajanduslik ühistegevus Taanis, Soomes ja Schveitsis (kaasautorid E. Just, A. Eckbaum). Tln, 1934; Teraviljamajanduse Eestis. Tln, 1938; Juhiseid masina- ja turbaühinguile. Tln 1939; Põllumajanduse põhiküsimusi: hinnanguid ja seisukohti põllumajanduse olukorra ja arengu kohta (kaasautor E. Järvesoo). Tln, 1940; Teravilja tootmine Eesti NSV-s. Tln, 1948; Söödajuurviljade kasvatamine. Tln, 1951; Põllumajandusliku tootmise paiknemisest ja spetsialiseerimisest Nõukogude Eestis. Tln, 1952; Heinavälja-külvikordade sisseseadmisesest Eesti NSV kolhoosides. Tln, 1953; Söötade tootmise ratsionaalne süsteem. Tln, 1959; Põllumajandussaaduste tootmiskulude kalkuleerimisest kolhoosis. Tln, 1959; Intensiivse põllumajanduse majanduslik efektiivsus Eesti NSV-s. Tln, 1971; Majandus. Tööstus ja põllumajandus (kaasautor H. Paalberg). Tln, 1973.

B: AAUT II, 491; EE 14, 614–615; EMaBL, 584.

WINTER-SORKINA (a-ni 1991 **Sorkina**), **Renata de** (16. III 1961 Tartu), füüsik; juut, juristi t, Boris Sorkini õde. Lõpetas 1978 Tartu 4. kk-i ja mat kaugõppekooli LÜ juures,

1983 TÜ füüsika osk-a, füüsika-mat-knd (1990, FI), vk “Моделирование физичеких процессов в электроразрядным XeCl лазере”. Oli 1983–84 FI ins, 1985–90 n-teadur, 1991–92 Hollandis Twente Tehnilise Ük-i tehnilise füüsika osk-a teadur, 1992–96 Hollandi Rahva Tervise ja Keskkonna Rkl Inst-i (RIVM) õhu uurimise labori teadur, 1996–2001 Utrechti Ük-i mere ja atmosfääri uurimise inst-i teadur, 2001– RIVM ainete ja integreeritud riskianalüüsi keskuse teadur. – Uurimisvaldkonnad: kompuutermodelleerimine; reostusainete mõju inimesele toidu, rinnapiima ja õhu kaudu, reostusainete toidu kaudu sissevõtmise modelleerimine ja selle rakendused; füsiol põhinev farmakokineetiline (PBPK) modelleerimine: reostusainete ülekanne põllumloomade söödast piima, lihasse ja munadesse; aerosoolide sissehingamise modelleerimine inimese kopsudes; nanoosakesed tarbekaupades; osoonikihi ammendumine, atmosfääri lisandgaaside ja pilvede satelliidimõõtmised; GOME ja SCIAMACHI satelliidiinstrumendid; atmosfäärikeemia modelleerimine; füüsikaliste protsesside modelleerimine gaasilahendusega eksimeerlaserites. 45 teadustr-t.

T: Теоретическое и экспериментальное исследование плазмы электроразрядного XeCl лазера (kaasautor). // Квантовая электроника 13 (1986); Theoretical simulation of physical processes in a discharge XeCl laser (kaasautor). // J. Phys. B 22 (1989); Theoretical simulation of spatial-time characteristics of a discharge XeCl excimer laser active medium. // J. Phys. D 23 (1990) 7; Simulation studies of the prepulse-main-pulse XeCl discharge laser with magnetic switching (kaasautorid F. A. van Goor, W. J. Witteman). // Appl. Phys. B 55 (1992); Impact of ozone layer depletion I: The ozone depletion climatology; II: Changes in photodissociation rates and tropospheric composition. // Atmospheric Environ. 35 (2001) 9; Impact of satellite-derived effective cloud fraction on calculated actinic flux, photodissociation rates and OH production (kaasautorid O. N. E. Tuinder, P. J. H. Builtjes). // J. Geophys. Res. 107 (2002) D19; Retrieval methods of effective cloud cover for the GOME instrument: an intercomparison (kaasautorid O. N. E. Tuinder, P. J. H. Builtjes). // Atmospheric Chem. Phys. 4 (2004); Dietry intake and risk evaluation of polybrominated diphenyl ethers in the Netherlands (kaasautor). // Mol. Nutr. Food Res. 52 (2008).

Renata.de.Winter@rivm.nl

VIPPER, Heinrich (20. XII 1928 Jõgeva), põllumajandusteadlane; talupidaja p. Lõpetas 1948 Tartu 2. kk-i, 1953 EPA agron-tsk-a, põllum-knd (1966, EPA), vk “Üheaastased lupiinid (*Lupinus sp.*) ja nende introduktiooni võimalused ja agrotehnika Eesti NSV-s”. Oli 1953–66 ENSV TA Taimekasv Inst-i Polli filiaali n-teadur ja katsemajandi juh, 1966–72 EMMI Kuusiku katsebaasi v-teadur, 1972–79 juh, 1979–80 EPA maaviljeluse kat-i v-õpetaja, 1980–92 kat-i juh, dots, 1992–94 EPMÜ maaviljeluse ja taimesaaduste tehnol inst-i juh, prof, a-st 1994 emeriitprof. Õpetanud maaviljelust; koost. õppevahendeid. – Uurinud teravilja, kartuli, maisi, üheaastaste lupiinide ja valge mesika agrotehnikat, diferentseeritud mullaharimist, külvikordi ja nüüdisaegseid maaviljelussüsteeme. Pannud aluse diferentseeritud mullaharimise (sõltuvalt kultuurist, mulla- ja ilmaoludest) ning loodushoidliku suunaga maaviljelussüsteemi teor-te ja praktiliste võtete uurimisele, selle uurimissuuna väljakujundamisele Eestis. Propageeris 1970–85 künnivõistlusi, oli korduvalt võistluste peakohtunik. Ajakirja *SP* toim-koll-i liige (1981–88), mitme kogumiku toim-id. Eesti Agronoomide Seltsi ja APS liige (1989, a-st 2005 auliige). ENSV tnl teadlane (1982). Orden “Austuse märk” (1971). 140 teadustr-t.

T: Üheaastased lupiinid. Tln, 1962; Agronoomia alused (kaasautor). Tln, 1971; Mullaharimine. // Maaviljeluse käsiraamat. Tln, 1978; Teaduslikult põhjendatud maaviljelussüsteem Eesti NSV-s (kaasautor). Tln, 1987; Maaviljeluse praktikum. Tln, 1989; Diferentseeritud mullaharimissüsteemi alustest. // *Agraart.* (1990) 1.

B: EE 14, 615; EPA BL I, 55; II, 45; EMVI, 44; EMaBL, 584; Maaleht (2008) 23. XII.

WIRAEUS, Nicolaus (Nikolaus) (1671 Småland, Rootsi – 1710 Pärnu), ajaloolane, teoloog; rootslane. Õppis Lundi Ük-s, *mag. phil.* Oli 1704–07 ja 1710 AGC ajaloo-prof, 1707–10 usuteaduse prof 1708 usutsk-a dekaan ja 1708–09 (talvesemestril) AGC rektor. 1707–10 oli ka Östergötlandi ja Smålandi natsiooni inspektor. A-st 1707 Liivimaa konsistooriumi assessor. Ajaloo-olengutes aetas rõhu eelkõige antiikajaloole, teoloogina luges Hutteri dogmaatikat jm.

T: Programm zur Inauguration von Nicolaus Wiraeus als geschichteprofessor. // Rector Acad Pernaviensis Laurentius Braun ... Pernau, 1706; Programm ad tradendes Carolo Schulten fascies. Acad. Pernaviae, 1709.

B: *Recke-Napiersky* IV, 535; AAUD, 25; Usuteadusline Ajakiri (1932), lisavihik nr 3, 77; TÜ ajalugu I, 140, 142, 147, 149, 170, 171, 193, 206, 247, 252; ARUT, 53; *Raid, L.*, 16, 19, 21, 22.

L. Raid

WIRDIG (Würdig), Sebastian (1613 Torgau, Saksamaa – 27. IV 1687 Rostock, Saksamaa), arstiteadlane; sakslane. Õppis Wittenbergi, Rostocki ja Königsbergi Ük-s, *mag. phil.* (1638, Wittenbergi Ük), *dr. med.* (1644, Königsbergi Ük), vk “De palpatione cordis”. Oli 1646–54 AG arstitsk-a kliinilise med-i prof, 1650–51 ka rektor. 1654 asus tööle Rostocki Ük-s (a-st 1655 prof), hiljem ka hertsog Gustav Adolf von Mecklenburg-Güstrovi ihuarst. W. juhendamisel valmisid ja kaitsti AG-s kaks esimest arstiteaduslikku disputatsiooni (1648 A. Arvidi “De natura et constitutione medicinae”, 1651 O. Oosteniuse “De dysenteria”). AG-s õpetas tol ajal kogu kliinilist med-i üks professor, kel tuli mh peatuda ka psüühikahäiretel. Erinevalt oma eelkäijatest käsitles W. “kujutluse ja mälu häireid” (sh mäluhäired, deliirium, melanhoolia, maania, marutõbi ja nende sümptomid) oma loengutes suhteliselt rohkem, rõhutades psüühika tähtsust inimese tervisele ja haigusele. Hiljem kujunes W. nn spirituaalpatoloogia silmapaistvaks viljelejaks, keda loetakse psühhosomaatilise med-i üheks varaseks eelkäijaks. Uuris Tartus ka düsenteeriat ja selle ravi võimalusi.

T: *Nova medicina spirituum*. Hamburg, 1673 (sks k-s: Frankfurt, 1707); *Arecanum liquoris immortalites aque sive Alkahest, ab anonymo philalette* Frankfurt, Leipzig, 1707.

B: *Recke-Napiersky* I, 535–537; TÜ ajalugu I, 230–232, 238, 251, 271; ARUT, 9, 27; 1000 tartlast, 490.

VIRGINIUS (Verginius), Adrian, (18. I 1615 Wollin, Pommer – 23. IV 1647 Tartu), vaimulik ja pedagoog; sakslane, kaupmehe p, Andreas V-e (1640–1701) isa. Õppis Wollinis, Treptow’s ja Kolbergis, a-st 1634 Danzigis, 1635 Königsbergi Ük-s ja a-st 1637 AG usutsk-s, *mag. phil.* (1645, AG). Töötas a-st 1632 koduõpetajana, sai 1638 Tartus Jaani koguduse diakoniks, oli 1638–39 linnakooli rektor ja a-st 1639 Nõo

koguduse pastor, 1638–47 ka AG usutsk-a adjunkt ja AG pastor, ühtlasi a-st 1644 Liivimaa ülemkonsistoriumi assessor ja superintendandi kt.

T: *Johannitarum de praecipuis religionis christinae artikulis III*tia de Decalogo. Dorpati, 1640; *IV*ta de peccato. Dorpati, 1642; *V*ta de poenitentia. Dorpati, 1644.

B: *Recke-Napiersky* IV, 435–436; Usuteadusline Ajakiri (1932) lisavihik 3, 59; TÜ ajalugu I, 61, 62, 278, 281; *L. Raid*, 17, 18, 20, 22; Eesti kooli ajalugu. Tln, 1989, 125, 126.

L. Raid

VIRGINIUS (Vergin, Verginius), Adrian (30. XI 1663 Kambja – 8. VII 1706 Tartu), pastor, kirikukirj-e tõlkija ja väljaandja, üks kolmest suurest 17. saj lõpu eesti keele- ja kirjamehest (B. G. Forseliuse ja J. Hornungi kõrval); baltisakslane, Kambja pastori Andreas V-e (1640-1701) p. Õppis 1676–79 Tartus, 1679 Riia lütseumis ja a-st 1680 Tallinna güm-n-s, 1681–83 Kieli Ük-s usuteadust. Oli 1686–94 Puhja ja 1694–1704 Otepää pastor. Moodustas Põhjasõja ajal talupoegadest kaitsesalku, langes 1704 vangi ja hukati venelaste poolt süüdistatuna salakuulamise Rootsi kasuks. – Tegeles a-st 1683 Piibli tõlkimisega lõunaeesti k-de, võttis osa piiblikonverentsidest. Avaldas 1684 isa käsikirjade alusel lõunaeestik-se suure katekismuse ja 1685 laulurmt-u “Wastne Tarto Mah Keele laulo Rahmat”, mille 2. tr (1690) sisaldas ka V. enda tõlgitud laule. V. ja tema isa peateos on 1686 Riias ilmunud lõunaeestik-ne “Meie Issanda Jesusse Kristusse Wastne Testament Echk Jummal Põha Sõnna Kumb Perrast Issanda Jesusse Kristusse Sündimist Põhist Ewangelistist nink Apostlist om ülleskirjotetu”, mis konsistoriumide vaheliste lahkkelide tõttu 5 a pärast käibelt korjati (rmt-u 2. tr ilmus 1727). Tõlkis koos J. Hornungiga 1687–88 põhjaeesti k-de Uue Testamendi (mis sai 1715 ilmunud väljaande aluseks), koos isaga ka suure osa Vanast Testamendist ning koos B. G. Forseliusega u 50 kirikulaulu. V. toimetatuna trükiti Riias (1695) põhjaeestik-ne “Ma kele Koddo ning Kirgo Ramat”, mis korjati peagi käibelt, nagu enamik Riias kirjastatud põhjaeestik-id teoseid. 1698 andis V. Riias välja (koos B. G. Forseliusega koostatud) vanima seni säilinud lõunaeestik-se aabitsa “AHEIK ...”.

B: *Recke-Napiersky* IV, 436–439; EBL, 566–567; EE 14, 616; EKnL, 679–680; 1000 tartlast, 490–491; *S. Vahre*. Adrian Verginius: hingekarjane, eesti kirjakeele arendaja,

Põhjasõja märter. // B. G. Forseliuse Seltsi Toim. (1996) 2, 108–113;
<http://www.tlulib.ee/isik2/index.php?id=17>.

VIRGINIUS, Andreas (9. XI 1596 Schweissen, Pommer – 20. XII 1664 Tallinn), teoloog, kirkutegelane, filosoof; sakslane, mõisniku p. Õppis Stargradi ja Stettini koolides, a-st 1618 Rostocki Ük-s, kus omandas 1619 *mag. phil.* kraadi, täiendas end teol alal Wittenbergi ja Leipzigi ük-des, *lic. theol.* (1626, Wittenbergi Ük), vk “De aeterna praedestinatione nominum, in fide iustificate ad finem usque vitae preservantium”, *dr. theol.* (1632, Leipzigi Ük). Oli 1626–31 Garzi koguduse (Rügeni saarel) õpetaja, diötseesi praost ning Königsbergi Ük-i filos-*tsk*-a adjunktprof, 1631–32 Tartu Gümni-teol-prof, 1632–58 AG esimene teol-prof, ühtlasi korduvalt usustsk-a dekaan ja prorektor (sh ka *rector illustris* Jacob Scytte rektoraadi ajal 1632–33) ning 1633–34 (esimene prof-te hulgast valitud), 1638–39, 1641–42, 1645–46 ja 1647–48 rektor. TÜ esimene prorektor ja tegelik juht 1632–33. Organiseeris 1657 AG õppetööd Tallinnas. Kirjutas arvukalt kommentaare Piibli erinevatele osadele, programme, kõnetekste jm. Vaateilt ortodoks, ramismi vastane ja Aristotelese skolastilise teol-se interpretatsiooni järjekindel kaitsja. Õpetas Vana Testamenti, juhendas enam kui 70 disputatsiooni ja dissertatsiooni, pms psalmide, Matteuse ja Johannese evangeeliumite eksegeesi alalt. Oli Tartu ülemkonsistoriumi assessor ja asesuperintendent, a-st 1637 ük-i Ingerimaa mõisate inspektor, 1650–56 Liivimaa ülemkonsistoriumi assessor-asesuperintendent, 1658–64 Eestimaa piiskop.

T: Tractatus de missa secundum thesin et antithesin pontificiis oppositus. Dorpat, 1632 (?); Programma quo ad exegius Dorpat, 1633; Nothwendige Vertheidung wider die falsche Beschuldigung eines crimins falsi Dorpat, 1636.

B: *Recke-Napiersky* IV, 439–447; ARUT, 9, 18; TÜ ajalugu I, 41, 44, 45, 50, 60–63, 68, 70, 171, 183–185, 205, 206, 255, 261; Usuteadusline Ajakiri (1932) lisavihik 3, 49–54; *L. Raid*, 5, 15, 17, 18, 19, 20, 22; 1000 tartlast, 491.

L. Raid

VIRGINIUS (Werginius), Andreas (5. II 1640 Nõo – 20. V 1701 Kambja), pastor ja kirjamees; baltisakslane, Adrian V-e (1615–47) p. Õppis a-st 1648 AG usutsk-s. Oli 1660–1701 Kambja pastor, 1688–71 ka Tartu linnakonsistoriumi assessor. Üks alusepanijaid eestik-le vaimulikule kirj-le. Tõlkis lõunaeesti k-de suure katekismuse ja koos poeg Adrianiga (1663–1706) Uue Testamendi (ilmus 1686 Riias; esimene läbinisti eestik-ne rmt) ning 1687–90 osa Vanast Testamendist (Esimene Moosese Raamat, Iiobi Raamat: ilm. Tln, 2003), osales ka 1685 ilmunud lauluraamatu “Wastne Tarto Mah Keele laulo Rahmat” (1865) jaoks laulude tõlkimisel. Asutas 1686 Kambja kiriku juures talurahvakooli (kooli esimeseks õpetajaks oli B. G. Forseliuse õpilane Ignatsi Jaak).

T: Meie Issanda Jesusse Kristusse Wastne Testament Echh Jummal Pöha Sönnä Kumb Perrast Issanda Jesusse Kristusse Sündimist Pöhist Ewangeklistist nink Apostlist om ülleskirjotetu (kreeka k-st tõlkinud Adrian ja Andreas V). Riia, 1686; ²1727;

B: *Recke-Napiersky* IV, 448; AAUD(T), 249; EBL, 567; TÜ ajalugu I, 262–263; Eesti kooli ajalugu. Tln, 1989, 178, 179, 192.

VIRKS, Johannes (5. IV 1918 Kuigatsi v, Valgamaa – 15. III 1984 Cranston, Rhode Island, USA), arstiteadlane. Lõpetas 1936 Tartu Ühiskommertsgümni-i, seejärel lipnikuna Tondi sõjakooli, õppis 1938–42 TÜ õigustsk-s, 1942–43 arstitsk-smja 1943-44 Helsingi Ük-s Osales Talvesõjas ja 1944 Eesti kaitselahingutes. Läks 1944 Saksamaale, õppis 1945–48 Göttingeni Ük-i arstitsk-s, oli 1948–49 samas doktorant, dr. med. (1949, Göttingeni Ük), vk “Über Gehirnaktinomykose mit besonderer Berücksichtigung des aktinomykotischen metastatischen Hirnabzesses”. Oli 1948–49 Göttingeni Ük-i kliiniku n-asst. Asunud USA-sse, oli 1950–51 Cincinnatis (Ohio) *Good Samaritan Hospital*’i intern, 1951–52 Rhode Islandi Rkl Hospitali arst-resident, 1952–53 arst, 1953–57 v-arst, 1957–59 täiendas end Ohio ja Rhode Islandi haiglates sisehaiguste ja psühhiaatria alal, 1959–81 Cranstonis Rhode Islandi Med-keskuse v-sisearst, sh a-st 1961 med-hariduse ja a-st 1967 med-teenistuse juh. Ühtlasi oli a-st 1973 Browni Ük-i arstitsk-a kliiniliste ainete *asst. prof.* ning a-st 1974 ka Rhode Islandi Ük-i külisprof., kellena pidas mh loenguid ka farmakol-st ja geriaatriast. Ühtlasi oli V-l a-st 1959 Cranstonis erapraksis. – Uurimusi ravimite kõrvalmõjudest, UV-kiirguse mõjust inimese nahale, vananemisega seotud tervishäiretest. Korraldas uurimistöid eakate inimeste tervishoiu küsimustes, oli

osariigi val-e ja kubernereri nõunikuks tervishoiu küsimustes, tegev farm-tööstust käsitlevate õigusaktide koostamisel jm. Paljude erialaseltside jm org-de liige, sh *Tri-State Regional Med. Program Rhode Island Advisory Committee* liige (1966, a-st 1974 esimees), *Board of Trustees of the Medical Care and Ed. Found., Inc. of the Tri-State Regional Medical Program*'i liige (1972), *Am. Med. Assoc.*, *Am. College of Physicians*, *Am. Heart Assoc.* jt liige. Tänuähjeks tehtu eest anti Rhode Islandi Med-keskuse rehabilitatsiooni osk-le 1979 V-i nimi. Üle 10 teadustr.

T: Agranulocytosis associated with chlorpromazine therapy (kaasautor G. Schick). // *New England J. Med.* 255 (1956) 17; Barbiturate poisoning. // *Rhode Island Med. J.* 41 (1958) 2; The milk-alkali syndrome (kaasautor E. A. Sharp). // *Rhode Island Med. J.* 45 (1962) 2; Melanocyte population in UV-irradiated human skin (kaasautor). // *J. Invest. Dermatol.* 45 (1965) 4; Influence of age and UV on the population of DOPA-positive melanocytes in human skin (kaasautor W. C. Quevedo). // *Rhode Island Med. J.* 52 (1969) 3.

B: AAUT III, 341; ETVpK, 143.

VIRKUS, Ants (19. X 1935 Väandra v, Pärnumaa), toiduteadlane; taluniku p. Lõpetas 1954 Tallinna 2. kk-i, 1959 TPI keemiatsk-a, 1965 Moskvaa Plehhanovi nim. Rahvamaj Inst-s asp-i ühiskondliku toitlustamise tehnol ja organiseerimise erialal, tehnikaknd (1967, samas), vk “Исследование изменений жирнокислотного состава и некоторых физико-химических показателей подсолнечного рафинированного масла и его смесей под влиянием термического фактора”. Täiendas end 1969/70 Helsingi Tehnikaük-s. Oli 1964–68 TPI org ainete tehnol kat-i v-õpetaja, 1968–88 toiduainete tehnol kat-i dots, 1989–2005 TTÜ toiduainete inst-i. dots, 1972–83 ka keemiatsk-a prodekaan, 1983–88 dekaan, 1988–96 kaugõppetsk-a dekaan.. A-st 2005 emeriitdots. Lugend toiduvalmistamise ja toitlustamise tehnol, ühiskondliku toitlustamise organiseerimise, toidukaupade kaubatundmise jm kursusi; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad; toiduvalmistamise tehnol, toiduainete keem koostis ja toiteväärtus, toiduainete konserveerimine, tervistkahjustavate ainete ja ühendite vähendamine toiduainetes ja arstimites, toiduainete tarbimine. ENE kaasautor. TTÜ teenetemedal *Mente et Manu* (2006). Üle 30 teadustr-e.

T: Toiduvalmistamise tehnoloogia. Üldosa (kaasautor M. Kreen). Tln, 1981; ²1991; Toidukaupade kaubatundmine. Tln, 1991

B: TPI 1936–1986, 209, 265, 271, 272, 282.

VIRKUS, Rein (18. VI 1930 Pärnu – 14. VIII 1998 Tallinn), pedagoogikateadlane ja sporditegelane. Lõpetas 1949 Pärnu 1. kk-i, 1955 TPedI eesti k-e ja kirj-e erialal, ped-knd (1974, Vilniuse Rkl Ük), vk “Внеклассная и внешкольная физкультурная работа в Германской Демократической Республике”. Oli 1950–51 Tallinna ÕI harjutuskooli õpetaja, 1951–58 Loksa KK õpetaja ja õppealajuh, 1958–61 Sindi kk-i dir, 1961–62 Haridusmin-i koolival juh aset, 1962–71 koolival juh, 1971–74 PTUI sektorijuh, 1974–77 TPedI õppeprorektor, 1977–78 kehalise kasv-e aluste ja metoodika kat-i ning a-st 1979 ped ja psühhol kat- v-õpetaja, a-st 1980 dots ja a-st 1986 prof, 1992–96 TPÜ prof, 1979–92 ka TPedI rektor, 1996–98 emeriitprof. – Uurimisvaldkonnad: spordiped, kooli- ja noortesport, kehaline ja tervisekasv, hariduse ajalugu. Mitme rmt-u (*Kooli kehalise kasvatuse probleeme* jt) ning (1963–92) ajakirja *Kehakultuur/Spordiilm* toim. Oli spordiühingu *Noorus* kesknõuk esimees (1962–80), 1970.-80. a-tel Korvpalliföderats-i aseesimees ja esimees. ENSV tnl õpetaja (1968). Üle 30 teadustr-e.

T: Education in the Estonian SSR. Tln, 1975; Lastes ja noortes spordihuvi tekitamisest ja arendamisest. Tln 1976; Teadusliku töö olukorrast ja arengusuundadest Tallinna Pedagoogilises Instituudis. // Nõuk. Kool (1976) 7; Klassi- ja koolivälise kehalise kasvatuse probleeme (Saksa DV ja Eesti NSV andmete põhjal). Tln, 1976; Noorte spordi arenguteedest. Tln, 1981; Noorele õpetajale. Tln, 1985; Внеклассовое физическое воспитание. Tln 1986; Pidevharidus ja pedagoogide ettevalmistamine. // Haridus (1989) 12; Tallinna Pedagoogikaülikool läbi aegade. Tln, 1998.

B: EE 14, 616; ESBL, 771, EMaBL, 585–586; TPÜ läbi aegade, 21, 36, 97, 138–139.

VIRKUS (a-ni 1979 **Lehtla**), **Sirje** (15. XII 1956, Pärnu), informaatikateadlane. Lõpetas 1975 Pärnu 1. kk-i, 1979 TPedI raamatukogunduse ja bibliogr eriala, infoteaduse mag (1997, TPÜ), vk “Infotehnoloogia rakendamisest raamatukogu- ja infotöötajate koolituses”, 2001–05 Manchesteri Metropoli Ük-i (Inglismaa) teadur-doktorant. Oli 1978–85 Eesti Teadus- ja Tehnikainfo ning Maj-uuringute Inst-i teadur, 1985–96 TPÜ

infoteaduste osk-a lektor, 1997–2001 infoteaduse õt-i dots, 1999–2000 ka TPÜ sotsiaalsk-a prodekaan, 1999–2002 infoteaduste osk-a juh, 2001–03 ka teadur, 2003–05 lektor, 2005– TLÜ infoteaduste inst-i lektor, 2005–07 ka TLÜ infoteaduste osk-a juh ja infoteaduse õt-i juh. Loengukursused: automatiseeritud infootsisüsteemid, infosüsteemid ja –võrgud, infootsingu teooria, tehisintellekt, info- ja teadmusjuhtimine jm; koost. veebipõhiseid õppevahendeid. Esinenud loengutega USA, Inglismaa, Saksamaa, Austria ja Soome ük-des. Koos Oslo Ük-i Kolledzi ja Parma Ük-ga välja arendanud rahvusv *Erasmus Mundus* ühismagistrikava *Digital Library Learning* (2007–12). – Uurimisvaldkonnad: kommunikatsiooni- ja infoteadused, infopädevuse arendamine, digitaalrmt-ukogundus, kaasaegsed e-õppe keskkonnad, virtuaalne mobiilsus, rahvusvahelistumine. Osalenud paljudes rahvusv-tes teadus- ja arendusprojektides. Uurimistöö ja arendustegevus kaugkoolituse ning e-õppe valdkonnas, innovatiivsed teadus- ja arendusprojektid on võimaldanud infoteaduse õppekavade arendamist ning loonud uurimusliku baasi kaasaegsete koolitusmeetodite rakendamiseks infoteaduste õpetamisel Eestis. TPÜ ajakirja *Infofoorum* asutaja ja peatoim (a-st 1996), ajakirjade *Library Review*, *Education for Information*, *Information Research* ja teaduskogumike seeria *Knowledge & Information: Studies in Information Science* toim-koll-i liige. *Eur. Assoc. of Distance Teaching Univ-ies* juhatuse liige (2003–) ja täidesaatva komitee liige (2009–11), *Library and Learning Support Acad. Network of Eur. Assoc. of Distance Teaching Univ-ies* liige (a-st 1998; aseesimees 1998–99, esimees 1999–2002), *Eur. Assoc. for Int. Educ.*, *Eur. Assoc. for Library and Inform. Educ. and Res.* jmt organisatsioonide liige. IATUL esseeauhind (1992), Emeraldi parima art-i auhind (2008). Üle 100 teadustr-e, arvukalt võrguteavikuid.

T: Eestikeelne tehnikakirjandus 19. sajandil. // Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu ar. Tln, 1993; Cooperation in the field of distance education in library and information science in Estonia. // *Advances in Librarianship*. New York, 1998; Progress and prospects for Estonian libraries. // *World Libraries on the Information Superhighway*. Hershey, 2000; Information literacy in Europe: a literature review // *Inform. Res.* 8 (2003) 4; Change and innovation in European LIS education (kaasautor L. Wood). // *New Library World* 105 (2004) 9/10; Internationalisation of LIS Education in Europe and North America (kaasautor). // *New Library World*, 108 (2007) 1/2; Integration of digital

libraries and virtual learning environments: a literary review (kaasautor). // New Library World 110 (2009) 3/4.

B: <https://www.etis.ee>.

VIRMA (a-ni 1961 **Häelme**), **Elvi** (27. XI 1931 Ahja v, Tartumaa – 8. IX 1996, Tartu), matemaatik; talupidaja t, Felix V. abikaasa. Lõpetas 1957 TÜ mat-osk-a, 1967 TÜ-s asp-i, füüsika-mat-knd (1972, TÜ), vk “Некоторые методы решения задач статического и динамического изгиба жестко-пластических пластин”. Oli 1957–58 Võnnu Kk-i õpetaja, 1958–60 FAI laborant, 1960–61 EPA mat kat-i v-laborant, 1961–63 asst, 1967–71 TÜ mat kat-i asst, 1971–91 EPA mat kat-i v-õpetaja. Õpetanud kõrgemat mat-t, mat stat-t; koost. õppevahendeid. – Töid elastsus-plastsusteooria kohta, tõenäosusteooriast, mat stat-st.

T: Tõenäosusteooria ja matemaatilise statistika elemente. I. Trt, 1982; Diferentsiaalr arvutuse rakendusi (kaasautor). Trt, 1986.

B: EPA BL I, 79; II, 145–146; EPMÜ BL, 132.

VIRMA, Feliks (6. IX 1932 Kernu v, Harjumaa), maakorraldusteadlane; talupidaja p., Elvi V. abikaasa. Lõpetas 1951 Tallinna 10. kk-i, 1957 EPA maakorralduse ja hüdro-melioratsiooni tsk-a maakorralduse erialal, 1963 Moskvast Maakorraldusins-de Inst-s asp-i, maj-knd (1965, samas), vk “Земельные отношения и землеустройство в Эстонии”. Täiendanud end 1986 Moskva Maakorraldusins-de Inst-s. Oli 1954–56 EPA geod kat-i laborant, 1957–60 v-laborant, 1963–64 maakorralduse kat-i asst, 1964–66 õpetaja, 1966–67 v-õpetaja, 1967–71 dots-i kt, 1971–2001 dots, ühtlasi 1994–98 EPMÜ maamõõduinst-i juh, 1996–2001 maainseneritsk-a prodekaan teadustöö alal, 2001–06 õu täitja, a-st 2006 lektor, a-st 2007 emeriitdots. Õpetanud geod-t, topogr joonestamist, geodeetilisi töid maakorralduses, maakorralduslikku projekteerimist, maakasutussuhete ja maakorralduse ajalugu, maakatastrit, maaõigust, kinnisvara korraldust; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: maakataster, maakorraldus, maasuhete ja maakorralduse ajalugu. Eestik-se erialaterminol korrastaja. EPA maakorralduslaste teadustööde kogumike ja ajakirja *Geodeet* toim-koll-i liige. Eesti Geodeetide Ühingu liige (1989). EMÜ teenetemedal (2006). Üle 50 teadustr-e.

T: О состоянии и использовании земельного фонда Эстонской ССР.// Тр. Московского ин-та инженеров землеустройства 21 (1963); Государственный земельный кадастр. I. Теоретические основы (kaasautor). Gorki, 1976; Maasuhted ja maakorraldus. I, II. Trt, 1986, 1988; Põllumajandusliku maa kasutamine. Maakorraldus. // Teadus Eesti põllumajanduse arenguloos I (kuni 1918. A.). Trt, 1998; Sustainable water management strategies for the land drainage and irrigation sector. Estonia (kaasautor). Rome, 1998; Maareform, maa haldus- ja kasutusvormid. Maakorraldus. // Teadus Eesti põllumajanduse arenguloos II (1918–1940). Trt, 2003; Maakorralduse ja maakatastri seletav terminoloogiasõnastik eesti ja vene keeles (kaasautor A. Astaškin). Trt, 2004; Maasuhted, maakasutus ja maakorraldus Eestis. Trt, 2004; Eesti Geodeetide Ühing 1926–2006 (kaasautor). Trt, 2006.

B: EPA BL I, 115; II, 111; EPMÜ BL, 133. Agraart. (1992) 3, 241; Geodeet 14 (38), (1997) 39; 26 (50) (2002), 72; 35 (59) (2007), 82.

VIROVERE (a-ni 1962 **Tanimäe**, 1962–83 **Tigane**), **Anu** (13. I 1940 Tartu), füüsik, psühholoog ja juhtimistreener; teenistujate t. Lõpetas 1958 Tartu 5. kk-i, 1963 TÜ teor füüsika erialal, 1972 NSVL TA Teor Füüsika Inst-s asp-i, 1980 TÜ sotsiaal-psühhol erialal, füüsikamag (1992, TPÜ) vk “Kineetilised nähtused magneetikutes kriitiliste temperatuuride lähedal”. Omandas 1990–91 TPÜ-s videotreeneri kvalifikatsiooni. Oli 1963–74 TEFI n- ja v-teadur, 1974–76 Eesti Teadus- ja Tehnikainform-i ning Majuuringute Inst-i v-teadur, 1976–92 TPedI v-õpetaja, 1992–94 TPÜ rakendusfüüsika õt-i dots, 1988–92 ka TPÜ ühiskondlike erialade dekaan, 1994– *Helvetia Balti Partnerid* õppejõud-koolitaja, 1994–98 TTÜ psühhol õt-i lektor, 1998–2005 EBS käitumisteaduste õppejõud, 2005– OÜ *Intelligentne Ettevõtte* juhatuse liige ja treener, 2006 –..OÜ *Anu Virovere & Partnerid* omanik ja treener, 2008– Mainori Kõrgkooli osakoormusega lektor. Õpetanud teor füüsikat, organisatsiooni käitumist, meeskonnatööd, turunduskommunikatsiooni, ärietikat, strateegilist eestvedamist, juhtimise uusi suundi; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: kineetilised nähtused magneetikutes faasiüleminekute piirkonnas, teor füüsika õpetamine; üliõpilaste *mina*-pilt; ärietika; organisatsioonipsühhol, organisatsioonijuhtimine, konfliktid organisatsioonis. Koostanud mitmele asutusele juhtimisalaseid käsirmtu-id (*Äripäeva juhi käsiraamat*, *EAS*

organisatsiooni käsiraamat, 2004, *Pare Personalijuhtimise Käsiraamat*, 2007 jm).
Füüsika Seltsi liige (1984–). Üle 20 teadustr-e.

T: Поглощение высокочастотного звука в антиферромагнетиках вблизи точки Нееля (kaasautor V. Kamenski). // ENSV TA Toim. Füüsika. Mat. 20 (1971) 1; Дисперсия спиновых волн в антиферромагнитном металле в магнитном поле. // Физика твердого тела 16 (1974); Statistiline füüsika ja termodünaamika. Tln, 1987; Projektijuhtimise käsiraamat 1–2 (kaasautorid A. Perens, A. Leppiman). Tln, 1999; Projektijuhtimise käsiraamat I (kaasautor). Tln, 2005; Organisatsiooni käitumine (kaasautorid R. Alas, J. Liigand). Tln, 2005, ²2008; Ethics auditing and conflict analysis as management tools (kaasautor M. Rihma). // Working Papers in Economics. Tln, 2008.

B: <https://www.etis.ee>.

VIRRO, Taavi (18. XI 1961 Tartu), hüdrobioloog; ins-i p. Lõpetas 1980 Tartu 7. kk-i, 1985 TÜ biol osk-a hüdrobiol-ihüol erialal, 1988 ZBI-s asp-i, 1996 TÜ zool- ja hüdrobiol inst-s doktorantuuri, Ph.D. hüdrobiol alal (1999, TÜ), vk “Life cycles of planktonic rotifers in Lake Peipsi”. Täiendas end 1988 NSVL TA Sisevete Biol Inst-s, 1989 Umeå Ük-s, 1991 Lundi Ük-i Limnol Inst-s. Oli 1985 ja 1988–89 ZBI hüdrobiol osk-a ins, 1989–91 n-teadur, 1996–2005 TÜ zool ja hüdrobiol inst-i asst, 2005–09 lektor, 2005–06 ka biol-geogr-tsk-a õppeprodekaan, 2005– ökol ja maateaduste inst-i lektor, a-st 2008 ka hüdrobiol õt-i juh kt. Lugenud üldise ja rakendushüdrobiol kursusi; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: keriloomade süstemaatika, faunistika ja ökol, zooplanktoni kooslused ja nende ajalised muutused eritüübilistes järvedes, zooplankterid kui veekogu ökol seisundi indikaatorid. Osales 1988 ZBI eksped-l Yaskhani järve (Turkmenistan) uurimiseks ja 2002–04 kolmes rahvusv teadusprojektis (*ECOFRAME*, *MANTRA-East*, *Fauna Europaea NAS Extension Project*). ENSV TA üliõpilastööde preemia (1986). U 30 teadustr-t.

T: Rotifers from Lake Yaskhan, Turkmenistan. // Limnol. 23 (1993) 3; The rotifers of Lake Peipus (kaasautor J. Haberman). // Hydrobiol. 255/256 (1993) 1; The genus *Polyarthra* in Lake Peipsi. // Hydrobiol. 313/314 (1995) 1; Taxonomic composition of rotifers in Lake Peipsi. // Hydrobiol. 338 (1996) 1–3; Taxonomic problems in the genus *Polyarthra* from Lake Peipsi. // Eesti TA Toim. Biol. Ökol. 49 (2000) 1; Life cycle

patterns of rotifers in Lake Peipsi. // *Hydrobiol.* 446/447 (2001) 1; The determination of ecological status in shallow lakes – a tested system (ECOFRAME) for implementation of the European Water Framework Directive (kaasautor). // *Aquatic Conservation: Marine and Freshwater Ecosystems* 13 (2003) 6; Annotated list of rotifers of Lake Võrtsjärv (kaasautor J. Haberman). // *Eesti TA Toim. Biol. Ökol.* 54 (2005) 1; Diversity and structure of the winter rotifer assemblage in a shallow eutrophic temperate Lake Võrtsjärv (kaasautor). // *Aquatic Ecol.* 43 (2009) 3.

B: ZBI 1947–1997, 86; Univ. Tartuensis (2009) 4, 20–23.

VIRU, Atko-Meeme (7. IX 1932 Tallinn – 21. X 2007 Tartu), spordifüsioloog, -teadlane ja -pedagoog; ohvitseri p, Ehta V. abikaasa, Maarike Harro ja Mehis V. isa. Lõpetas 1951 Viljandi 2. kk-i, 1955 TÜ kehakultuuritsk-a, 1959 TÜ-s asp-i, biol-knd (1963, TÜ), vk “Kehalise pingutusega kohanemise iseärasustest võistlusolukorras”, biol-dr (1970, ENSV TA), vk “Neerupealiste koore funktsionaalne aktiivsus kehaliste pingutuste puhul”. Oli 1949–51 Viljandi Laste Spordikooli ja 1953–59 TÜ Spordiklubi Laste Spordikooli (mängiv) korvpallitreener, 1955–57 Tartu 7. kooli kehalise kasv õpetaja, 1959–64 TÜ sportmängude kat-i õpetaja ja v-õpetaja, 1964–66 spordimed-i kat-i v-õpetaja, 1967–71 kat-i juh, dots, 1967–92 ka lihastalitluse labori ja hiljem lihastalitluse hormonaalregulatsiooni labori tead juhendaja, 1971–92 spordifüsiol kat-i juh, a-st 1974 prof, 1973–89 ka kehakultuuritsk-a dekaan, 1993–98 spordibiol inst-i prof, a-st 1998 emeriitprof. Olnud Prantsusmaa, Saksamaa, Soome, Rootsi, Argentiina jpt riikide kõrgkoolide külalislektor. Lugnud üld- ja spordifüsiol, spordibiol, teadustöö aluste jm kursusi, õpetanud sportmänge; koost. üle 30 õppevahendi. – Uurimisvaldkonnad: kehaliste pingutuste puhused hormonaalmuutused, ainevahetuse adaptatsioon treeningul ning treeningu biokeem monitooring, teaduslugu. Selgitanud neerupealiste koore aktiivsuse dünaamika kehaliste pingutuste korral, treenituse tähtsuse funktsionaalse stabiilsuse kindlustamisel neerupealiste koore talitluses pikaajalisel lihastööl. Olnud 1969–81 TÜ kogumike sarja (*TÜ Toim*) *Lihastalitlusega kohanemise regulatsiooni endokriinmehhanismid* toim jm rmt-te toim ning koost, ENE ja EE kaasautor, ETBL (I, II) erialatoim, ajakirjade *Kinesiologia*, *Medicina Sportiva*, *International Journal of Sports Medicine*, *Sports Medicine*, *Training and Rehabilitation*, *Sports Biology* jmt toim-koll-i

liige. ENSV Spordikomitee tead-metoodilise nõuk esimees (1967–1980) ja koll-i liige (1976–83), Eesti Füsiol Seltsi liige (esimees 1985–89), Eesti Endokrinol Seltsi, Eesti Biokeemia Seltsi liige, Eesti Spordimed-i Seltsi liige ja auliige, Eesti Olümpiakad asutajaid ja esimene president (1989–2001), Eesti Olümpiakomitee (EOK) liige (1989, asepresident a-ni 2000) ja president (2000–01), Eesti Teadlaste Liidu nõuk liige (1989), Kultuurkapitali kehakultuuri ja spordi sihtkapitali nõuk esimees (1996–98). ENSV tnl teadlane (1977). New Yorgi TA liige (1985), Leedu Spordiakad audr (2003). EV elutöö preemia (2002). P. Anohhini medal (1989), EOK medal (1998), Punase Risti V kl teenetemärk (2001). P. Kerese nim. Ausa Mängu auhind *Suur Mõõk* (2002). Eesti noortemeister korvpallis (1949, 1950), NSVL A/ü-te meister (1951), ENSV meistrivõistluste kuld- (1952, 1956, 1958) ja hõbemedal (1953–55, 1957). Juhendas 1957 Tartu *Kalevit*, kes tuli NSVL noortemeistriks. U 500 teadustr-t, arvukalt aimetr-id.

T: Спорт и внутренняя секреция. М, 1971; Rekordid ja kehalised võimed (kaasautorid R. Toomsalu, V. Kalam). Tln, 1972; Sport füsioloogi vaatevinklist (kaasautorid P. Kõrge, J. Pärnat). Tln, 1975; Функции коры надпочечников при мышечной деятельности. М, 1977; Ealise füsioloogia alused. Trt, 1977; The mechanism of training effects: a hypotesis. // Int. J. Sports Med. 5 (1984); Hormones in Muscular Activity I, II. Boca Raton (USA), 1985; Sportlik treening. Tln, 1988; Adaptive regulation of hormone interaction with receptor. // Experim. Clin. Endocrinol. 97 (1991); Spordifüsioloogia ja – biokeemia ajalugu. Trt, 1993; Adaption on Sport Training. Boca Raton, 1995; Motoorne areng (kaasautor L. Raudsepp). Trt, 1996; Evaluation of endocrine activities and hormonal metabolic control in training and overtraining (kaasautor M.Viru). // Overload, Performance, and regeneration in Sport. New York, 1999; Nature of training effects (kaasautor M. Viru). // Exercise and Sport Science. Philadelphia, 2000; Biochemical Monitoring of Sport Training (kaasautor M. Viru). Champaign, 2001 (2003 hispaania ja 2007 korea k-s); Age differences in growth and physical abilities in trained and ultratrained girls 10–17 years of age (kaasautor). // Am. J. Human Biol. 15 (2003) 1; Resistance exercise and testosterone (kaasautor M.Viru) // The endocrine system in Sports and Exercise. Malden, 2005.

B: TÜ BL I, 344–345; EE 14, 617; ESB, 772; TÜ ajalugu III, 230, 270, 298, 299, 301, 1000 tartlast, 492–493. A. Viru. Eluhelgus ja ajavarjud. Trt, 2006..

VIRU (a-ni 1960 **Kurrik**), **Ehta** (12. VIII 1931 Kilingi-Nõmme – 17. XI 2006 Tartu), spordifüsioloog, -pedagoog; aedniku t, Atko-Meeme V. abikaasa, Maarike Harro ja Mehis V. ema. Lõpetas 1950 Tallinna Kehakultuuritehnikumi, 1955 Tallinna Med-kk-i, 1960 TÜ kehakultuuritsk-a, biol-knd (1972, TÜ), vk “Auskultatoorselt määratud vererõhu muutuste dünaamika kehaliste koormuste puhul sportlastel”. Oli 1961–64 TÜ kehalise kasv ja spordi teooria kat-i v-laborant, 1964–65 spordimed-i kat-i v-laborant, 1965–73 lihastalitluse labori n-teadur, 1973–75 kehalise kasv ja spordi kat-i õpetaja, 1975–80 v-õpetaja, 1980–91 dots. Õpetanud keh kasv-t, koost. ja tõlkinud õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: vererõhu tööpuhused muutused, nende dünaamika, kehaline töövõime, kehalise kasv-e efektiivsus. Üle 60 teadustr-e.

T: Влияние положения тела на динамику изменений артериального давления и частоты сердечных сокращений после работы. // TÜ Toim. 205 (1968); К вопросу динамики изменений артериального давления при физических упражнениях. // TÜ Toim. 205 (1968); Üliõpilaste kehaline kasvatus (kaasautor). Tln, 1984.

B: TÜ BL I, 345; II, 212; 1000 tartlast, 493; Univ. Tartuensis (2006) 23. XI.

VIRU, Jaan-Lembilo (16. VIII 1930 Tallinn – 1. V 1988 Saku), majandusteadlane; sõjaväelase p; Atko-Meeme V. vend. Lõpetas 1948 Viljandi 2. kk-i, 1953 EPA agron-tsk-a, 1959 EPA-s asp-i, maj-knd (1961, ENSV TA), vk “Tööjõu kasutamise hooajalisuse vähendamine Eesti NSV kolhoosides”. Oli 1953–56 Raadi õppe-katsemaj van aiand-agron, 1959–62 MI n- ja v-teadur, 1962–88 EMMI ökon osk-a v-teadur, arvutuskeskuse juh ja juhtimisprobleemide osk-a juh. – Uuris tööjõu kasutamist ja tasustamist kolhoosides, põllum-ettevõtete optimaalset suurust, töötas välja ja evitas põllum ning Agrotööstuskoondise automatiseeritud juhtimissüsteeme, organiseeris arvutuskeskuse loomist ja andmetöötlust. Oli art-kogumiku *Ökonoomika* koost (1975–88 ilmus 16 rmt-t) ja kaasautor. Üle 10 teadustr-e ja üle 100 aimeart-i.

T: Põllumajanduse arendamise ratsionaalne süsteem Eesti NSV-s (kaasautor). Tln, 1972; Arvutitest ja andmetöötlusest agrotööstuskomitee süsteemis. // *Ökonoomika*, Tln, 1988.

B: EMVI, 74; EPBL, 590.

VIRU, Mehis (27. III 1963 Tartu), spordifüsioloog, -teadlane; Atko-Meeme ja Ehta V. p, Maarike Harro v. Lõpetas 1981 Tartu 2. kk-i, 1985 TÜ kehakultuuritsk-a, 1988 TÜ-s asp-i, biol-knd (1990, TÜ), vk „Влияние физической тренировки на анаэробный обмен в скелетных мышцах разного типа”. Täiendas end 1990–94 Rootsis Karolinska Inst-s. Oli 1988–90 TÜ spordifüsiol kat-i n-teadur, 1990–2003 spordibiolo inst-i v-teadur, 2003–TÜ spordiped ja treeninguõpetuse inst-i dots, 2004–07 ka inst-i juh. Õpetanud treeningu monitooringu, spordifüsiol, spordibiokeemia, kergejõustiku kursusi; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: treeningu monitooring, korraldus, mõju sõltuvus treeningumeetoditest, ületreening, valgusünteesi hormonaalregulatsioon kehalisel pingutusel, kehaliste võimete muutumine noortel seoses puberteediga. Ajakirjade *Acta Academiae Olympique Estoniae*, *Coaching and Sport Science Journal* ja *International Journal of Sports Science and Coaching* toim-koll-i liige. Põhjamaade Füsioloogide Seltsi liige (1993–), Eesti Olümpiaakad juhatus liige (1998–), Eesti Olümpiakomitee esindajatekogu liige (2004–06), Eesti Kergejõustikuliidu juhatus liige (2004–). Eesti meister kaughüppes (1988). Eesti „Aasta Isa“ (2006). Eesti parim kergejõustikutreener (2005, 2007, 2008). Üle 140 teadustr-e.

T: Evaluation of endocrine activities and hormonal metabolic control in training and overtraining (kaasautor A. Viru). // *Overload, Performance Incompetence, and Regeneration in Sport*. New York, 1999; The nature of the training response (kaasautor A. Viru). // *Exercise and Sport Science*. Baltimore, 2000; *Biochemical Monitoring of Sport Training* (kaasautor A. Viru). // *Human Kinetics*. Champaign, 2001; (2003 hispaania ja 2007 korea k-s); *Resistance exercise and testosterone* (kaasautor A. Viru). // *The Endocrine System in Sports and Exercise*. Oxford, 2005.

B: TÜ BL II, 213; ESDL, 772–773; 1000 tartlast, 493.

VISKOVATOV (ka Viskovatõj), **Pavel** (24. XI 1842 Peterburi – 16. IV 1905 Peterburi, kirjandusteadlane, ajaloolane, kirjanik; venelane, sõjaajaloolase p. Astus 1860 PÜ-sse, õppis a-st 1862 Berliini ja Leipzigi Ük-s, *dr. phil.* (1867, Leipzigi Ük), vk “Jakob Whimpeling. Sein Leben und seine Schriften: Ein Beitrag zur Geschichte der deutschen Humanisten”. Oli 1873–75 TÜ vene k-e ja kirj dots-i kt, 1875–80 erakorr prof-i kt, 1880–95 prof, 1895–01 töötas Peterburis Välismaa Tsensuuri Keskkomitees, oli 1897–1905

Wiedemanni gümn-i dir, pidas loenguid ka PÜ-s. Esimene TÜ õppejõud, kes pidas (saksa ja vene k-s) loenguid slaavi ja vene uuema aja kirj-st. Koost. õppevahendid (sh sari eesti koolidele *Из области русской словесности*). – Uurimusi pms vene, slaavi ja saksa kirj-teaduse alalt (V. Žukovski, A. Puškini, J. Žižka, E. Guberi jmt. elulood ja looming). Sai tuntuks M. Lermontovi esimese teadusliku eluloo koostajana ja 6-kõitelise koguteose (1891) väljaandja ning kommentaatorina. Huvitus ka Baltimaade ajaloost, arheol-st ja etnogr-st, võttis koos A. C. Grewingkiga osa väljakaevamistest (Türsamäel, Pühtitsas), mille tulemuste põhjal vaidlustas vanema rauaaja kalmete nn. *laev-kalmete* teooria. Kirjutanud ka kaks ooperilibretot jm. Üle 120 teadustr-e.

T: Über Typen und Charaktere in der russischen Literatur in gedrängter Uebersicht. Dorpat und Fellin, 1881, ²1886, ³1892 (Trt, vene k-s); О литературной связи важнейших типов в некоторых произведениях А. С. Пушкина, А. С. Грибоедова, М. Ю. Лермонтова, И. С. Тургенева и А. Н. Некрасова. // Русск. хрестоматия I (1884); Михаил Юрьевич Лермонтов. Жизнь и творчество. // Михаил Юрьевич Лермонтов. Сочинения. Т. 6. М, 1887; ³1991; Bericht über die Aufdeckung einer schiff förmigen Steinsetzung bei Türsel in Estland. // Verh. GEG (1888); Zur Schiffsgräber – Frage. // Sb. GEG (1889); Некоторые сведения об эстах, живущих в пределах Псковской губернии. // Тр. VI археол. съезда в Одессе (1889); Михаил Юрьевич Лермонтов. Сочинения в 6-ти т. М, 1891; Юрьев (Дерпт) и его историческое прошлое. Trt, 1894; Михаил Юрьевич Лермонтов : жизнь и творчество. М., 1987.

В: *Левицкий* II, 359–362; Энци. сл. 12 (1892), 530; EBL, 598; Лермонтовская энц. М, 1981, 245; TÜ ajalugu III, 177, 270, 338, 339; *T. Šor*. Из истории русского литературоведения второй половины 19. в. Павел Александрович Висковатов (1842–1905). Trt, 1988.

T. Šor

VISNAPUU, Lembit (2. XII 1936 Valga), füüsik; riigiteenistuja p. Oli 1949–57 küüditatuna Siberis. Lõpetas 1956 Novosibirski obl Barabo-Judino kk-i, õppis 1956–57 Novosibirski Rkl Ped Inst-s füüsikat, lõpetas 1962 TÜ füüsika osk-a teor füüsika erialal, 1970 TÜ-s asp-i, füüsika-mat-knd (1975, TÜ), vk “Теоретическое и экспериментальное исследование генерации электроаэрозолей при пневматическом

распыливании жидкости в электрическом поле”. Täiendas end 1975–76 Prahast Tšehhoslovakkia TA Füüsikal Keemia ja Elektrokeemia Inst-s, 1976–77 õppis Moskva Rkl Patendiinst-s (lõpetas patentoloogina). A-st 1978 v-teaduri kutse elektrofüüsika erialal. Oli 1958–64 TÜ üldfüüsika kat-i laborant, 1964–65 aeroionisatsiooni ja elektroaerosoolide labori v-laborant, 1965–67 v-ins, 1970–75 v-teadur, 1975 ja 1978–83 juh, 1976–78 üldfüüsika kat-i v-õpetaja, 1983–93 keskkonnakaitse füüsika labori juh, 1993–95 TÜ õppe- ja teadustöö arenduskoja dir. – Uurimisvaldkonnad: aeroioonid, aerosoolid, staatiline elekter, keskkonnakaitse. Pööranud suurt tähelepanu msg seadmete ja tehnol-te väljatöötamisele ning nende rakendamisele tööstuses, põllum-s, med-s, vet-s, keskkonnakaitstes (sh õhu ja vee puhastamiseks). Seeriatootmisse läksid inimeste hingamisteede haiguste raviks välja töötatud elektroaerosooligeneraatorid individuaalseks (GEI-1) ja grupiviisiliseks (GEI-2) ravimite inhaleerimiseks (võeti NSVL-s kasutusele 1970.–80. a-il), uurimisasutustes ja mitmetes eritingimustega tootmisüksustes võeti kasutusele kinnistele ruumidele mõeldud õhuvärskendajad ja -puhastajad jm. NSVL Teaduse ja Tehnika Rkl Komitee teadusnõuk (1965–70) ning Ülel. Vet-sanitaaria TUI koordineerimiskomitee liige (1971–89), Tartu Leiutajate Ühingu asutaja ja juhatuse liige (1996), Dotsentide ja Teadurite Klubi asutaja ja juhatuse liige (2000). ENSV tnl leiutaja (1982). ENSV rkl preemia (1967, koll-s). 10 NSVL Rahvamaj Saavutuste Näituse medalit (1968–88). Üle 140 teadustr-e, 60 leiutist, arvukalt aimetr-id.

T: Generators of air ions and electroaerosols (kaasautor). // Bioclimatology, Biometeorology and Aeroionotherapy, Milan, 1968; The physics of air ions and electroaerosols (kaasautor). // Samas; К теории индукционной электризации распыляемых жидкостей // TÜ Toim, 283 (1971); On the generation of charged aerosol particles by pneumatic sprayers with an inducing electrode. // Sec. Int. Conf. on Electrostatic Precipitation. Abstr. Kyoto, 1984; Исследование систем “газовый поток-униполярные ионы-аэрозольные частицы” (kaasautor V. Smirnov). // Тр. Ин-та эксперим. метеор. 44 (1987); Tehnoloogia- ja ametiruumide siseõhu seisundist ja selle parendamisest (kaasautor R. Priiman). // EFS ar 1989/90. Trt, 1991;

B: TÜ BL I, 287; II 213; Edasi (1986) 30 XI.

VISSAK (a-ni 1974 **Meus**), **Helle** (13. VII 1949 Tartu), filoloog; Tiia V-u ema. Lõpetas 1966 Tartu 4. kk-i, 1971 TÜ vene filol osk-a, ped-knd (1983), vk “Научно-методические основы преподавания русской категории вида в эстонских школах (содержание обучения, опора на родной язык, требования к системе упражнений)”. Oli 1971–74 Jõgeva raj-s õpetaja, 1974–75 EPA v-laborant, 1975–85 TÜ vene k-e metoodika kat-i v-õpetaja, 1985–92 dots, 1992–2005 keelekeskuse vene k-e sektsiooni dots, 2006– vene k-e lektoraadi lektor. Õpetanud praktilist vene k-t. Töid vene k-e ning erialakeele õpetamise metoodikast, koost.üle 20 õppevahendi, sõnarmt-u, vestmiku jm. Üle 60 teadustr-e.

T: Eesti-vene, vene-eesti juriidiline sõnastik: abiks juristile. Trt, 1996; Vene keel juristidele. Tln, 1997; Eesti-vene, vene-eesti kinnisvarasõnastik (kaasautor J. Vissak). Tln, 1998; Eesti-vene, vene-eesti töösuhete sõnastik (kaasautor J. Vissak). Tln, 1998; Vene-eesti, eesti-vene vestlussõnastik. Tln, 2000; Väike eesti-vene ja vene-eesti majandussõnastik ning ettevõtlussõnastik. Tln, 2001; Eesti-vene-eesti politseivestmik. Tln, 2001; Väike juriidiline suhtlemissõnaraamat. Tln, 2002; Juriidiline vestmik-teatmik: eesti-vene, vene-eesti (kaasautor J. Vissak). Tln, 2003; Õigusalane vene keel. Tln, 2007; Eesti-vene, vene-eesti uus juriidiline sõnastik. Tln, 2007; Eesti-vene, vene-eesti vestmik dialoogist dialoogideni. Tln, 2007. Suur eesti-vene ja vene-eesti õigussõnaraamat I, II (kaasautor J. Vissak). Tln, 2008.

B: TÜ BL I, 256; II 213.

VISSAK, Tiia (11. IV 1975 Tartu), majandusteadlane; Helle V-u t. Lõpetas 1993 Tartu 10. kk-i, 1997 TÜ maj-tsk-a, 1999 TÜ-s magistrantuuri ja 2003 doktorantuuri, maj-mag (1999, TÜ), vk “Otseste välisinvesteeringute mõju ekspordile”, Ph.D. maj alal (2003, TÜ), vk “The internationalization of foreign-owned enterprises in Estonia: an extended network perspective”. Oli 1999–2003 TÜ maj-tsk-a teadur, 2004– rahvamaj inst-i v-teadur. Loengukursused: rahvusv maj, rahvusv ettevõtlus ja innovatsioon jm; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: rahvusvahelistumise protsessid maj-s, otsesed välisinvesteeringud ja nende mõju, võrgustikud ja nende mõju, juhtumianalüüs, üleminekumaad. *Academy of International Business* (AIB) liige (2004–), *European International Business Academy* (EIBA) liige (2006–). U 100 teadustr-t.

T: Välismajanduse monetaarne teooria (kaasautor J. Reiljan). Trt, 2001; The role of inward FDI in internationalization of six affiliates in Estonia: a network perspective. // *Emerging Paradigms in International Entrepreneurship*. Cheltenham (UK), Northampton (USA), 2004; The emergence and success factors of fast internationalizers: four cases from Estonia. // *J. East-West Business*, 13 (2007) 1; The impact of the change from partial to full foreign ownership on the internationalization of foreign subsidiaries: four Estonian cases. // *J. East-West Business* 13 (2007) 2/3; Internationalising from the European periphery; triggers, processes, and trajectories (kaasautorid K. I. N. Ibeh, S. Paliwoda). // *J. Euromarketing* 17 (2007) 1; The impact of FDI on host country subsidiaries: three case-stories from Estonia. // *Transformations in Business & Economics* 8 (2009) 1; Introduction (kaasautor J. Larimo). // *Research on Knowledge, Innovation and Internationalization*. Bingley (UK), 2009.

B: Tartu Ülikooli majandusteaduskond 70/40. Trt, 2008, 276.

VISSEL (a-ni 1969 **Zirk**), **Anu** (16. XII 1952 Nõo – 6. IX 2005; hukkus liiklusõnnetuses), folklorist ja etnomusikoloog. Lõpetas 1971 Nõo Kk-i, 1977 TÜ rahvaluule erialal, MA folkloristika alal (1997, TÜ), vk “Traditsiooniline ja uuenduslik tänapäeva eesti laste liikumismängudes”, Ph.D. samal alal (2004, TÜ), vk “Lastepärimus muutuvus ühiskonnas”. Oli 1977–78 KM rahvamuusika sektori juh, 1978–86 KKI-i rahvamuusika sektori n-teadur, 1986–99 teadur, 2000–05 KM etnomusikol osk-a teadur. – Uurimisvaldkonnad: muusikaline tekst ja kontekst pärimuskultuuris, etnomuusika, kaasaegne folkloor, eriti lastemängud, rahvatants. Alustas juba üliõpilasena karjaseaulude uurimist, selle tulemuseks oli 4-osalise antoloogia ilmumine 1982–92 (sarjas *Ars musicae popularis*). Kogumike *Koolipärimus* (1993) ja *Lõuna-Eesti Väike Kannel* (2002, võrguteavik) toim-id. Tegeles aktiivselt materjali kogumisega välitöödel. Videofilmide *Ristsed* autor ja *Kadripäev Kihnus* (1997) kaasautor. ES liige (1978–2005), Akadeemilise Rahvaluule Seltsi, Eesti Folkloori Seltsi, Eesti Rahvusliku Folkloorinõuk liige, rahvusv folkloorifestivali *Baltica* kunstinõuk liige. Pärimuskultuuri auhind (2001), Kristjan Toropi fondi auhind (2004), Eesti Kultuurkapitali rahvakultuuri aastapremia (2004). 14 teadustr-t.

T: Eesti karjaselaulud I. Tln, 1982, II. Tln, 1988; III. Tln, 1990; IV. Tln, 1992; Estonian herding songs from perspective of ethnic relations. // Music in Baltic Countries. Berlin, 2002; Eestlaste kiigekultuurist enne ja nüüd. // Mäetagused 21 (2003); Rahvatantsu asendist eestlaste kultuuripildis ja harrastustes. // Pärimusmuusika muutuvast ühiskonnas. Trt, 2004; A century of collecting and preserving Estonian traditional music. // Fontes artis musicae 51 (2004) 3–4.

B: Anu Vissel 16. XII 1952–2005. // ES 86. tegevusaasta (2005) aruanne, 32 (336) (võrguteavik); <https://www.etis.ee>.

VITSUR, Endel (22. IX 1926 Antsla), majandusteadlane; nahavabriku meistri p. Lõpetas 1958 Tallinna Kaugõppekk-i, 1967 TPI maj-tsk-a, 1975 TPI-s asp-i, maj-knd (1977, ENSV TA), vk “Совершенствование внутреннего хозяйственного расчета производственных объединений (на примере легкой промышленности Эстонской ССР)”. Oli 1953–57 ENSV Kohaliku Põlevkivi- ja Keemiatööstuse Min-i v-ökonomist, osk-a juh aset, 1957–64 ENSV Kohaliku Maj Min-i osk-a juh aset, 1964–72 Tootmiskoondise *Baltika* ökon-dir, peadir aset, 1979–87 Tootmiskoondise *Lembitu* dir, peadir, 1972–79 MI v-teadur, 1987–98 j-teadur. – Uurimusi tööstuse organisatsioonist ja juhtimisest, väliskapitalist Eesti ettevõtluses. Osales IME kontseptsiooni koostamisel, EV Valitsuse põhimääruse ning juhtimisstruktuuri koostamisel. Üle 40 teadustr-e.

T: Tootmise organiseerimise ja juhtimise vormide täiustamine. // Ühiskondliku tootmise efektiivsus Eesti NSV-s. Tln, 1976; Riiklikud väikeettevõtted: kogemused ja probleemid (kaasautorid A. Kala, O. Lugus). Tln, 1989; Development of entrepreneurship in Estonia (kaasautorid O. Lugus, U. Venesaar). Tln, 1991; Riiklikud väikeettevõtted Eesti majanduses. Tln, 1992; Väliskapitali osalusega ettevõtted Eestis: kordaminekud, probleemid ja perspektiivid (kaasautor A. Kala). Tln, 1993; Välisinvesteeringute ja välislaenude efektiivsuse suurendamine Eesti majanduses. Tln, 1998; Structure and impact of foreign investment in Estonia. // New Neighbours in Eastern Europe. Paris, 1998.

B: EMaBL, 587.

WITTE (ka **Witten, Wytthen**), **Franz (Franciscus)** (u 1490 Tartu – 1551 või 1552 Tartu), vaimulik, eesti varasemaid kirjamehi. Õppis a-st 1513 Frankfurdi (Oderil), a-st 1521 Greifswaldi ja a-st 1525 Wittenbergi Ük-s. Oli 1525–51 Tartu Jaani eesti koguduse kaplan ja linnajutlustaja. Tõlkis eesti k-de Martin Lutheri väikese katekismuse, 1554 (Lüübekis) ilmunud esimese tartumurdelise ja üldse esimese eestik-se rmt-u (pole säilinud), mis tegelikult kasutusele võeti. Rmt-u toimetas trükki Võnnu pastor Johann Schnell, kes oli ka rmt-s leidunud kuue kirikulaulu tõlkija ja seega varaseim nimeliselt teadaolev eesti k-e värsivormi seadja, kelle laulud on ka trükis ilmunud.

T: Luther Katechismus, estnisch. Lübeck, 1554.

B: *Recke-Napiersky* IV, 539; EBL, 600; EBL TK, 379; 1000 tartlast, 495; *R. Neithal*. Reiner Brockmannist ja eesti (tõlke)luule vanusest. // KK (2005) 2, 95, 97.

WITTLICH, Bernhard Michael (12. IX 1902 Tallinn – IV 1975 Saksamaa), geofüüsik ja grafoloog; Michael W-i p. Lõpetas 1921 Tartu Linna Saksa Ühisgümni-i, 1926 TÜ füüsika osk-a, *mag. geophys.* (1926, TÜ), vk “Die Begrenzung von Prognosenbezirken in Eesti unter Benutzung von Regenbeobachtungen”, kinnit. *dr. phil.* (1941, Berliini Ük). Elas a-st 1927 Saksamaal, oli 1927–45 Pommeris Midsroy Balti kooli, 1950–55 Preetzi Ülemkooli ja a-st 1955 *Gelehrtenschule Kiel* õpetaja, 1945–50 elukutseline grafoloog ja kohtuekspert käekirja alal. – Töid pms grafol-st.

T: *Handschrift und Erziehung*. Leipzig, 1940; *Angewandte Graphologie*. Berlin, 1951; *Wert und Grenzen der Graphologie*. München, 1952; *Graphologische Praxis*. Berlin, 1961; *Rechts und links in der Handschrift*. // *Z. f. Menschenkunde* (1965) 3–4; *Neuroseformen und Handschrift*. // *Z. f. Menschenkunde* (1967) 3; *Konfliktzeichen in der Handschrift*. // *Z. f. Menschenkunde* (1972) 1.

B: AAUT II, 136; ETVpK, 147.

Wittlich, Michael (Vitsut, Mihkel) (11. X 1866 Kunda v, Virumaa – 6. II 1933 Tartu) keemik ja tehnoloog; kiltri p, Bernhard Michael W-i isa. Üldhariduse omandas Rakvere kreiskoolis ja 1880-1885 Tallinna reaalkoolis. Õppis 1885–90 Riia PI keemia osk-s, mille lõpetamise järel töötas ins-keemikuna Tallinna keemiatehastes. Oli 1905–18 Riia PI keem tehnol õppejõud (a-st 1909 prof ja 1913 abidir). Inst-i evakueerimise ajal

Moskvasse 1916 täitis ta ka dir-i ülesandeid. A-st 1919 oli TÜ prof tehnilise keemia alal, 1920–25 oli ka mat-loodustsk-a dekaan. Tehn. ja tead. probleemidega tutvumiseks külastas 1920-ndatel a-tel Lätit, Soomet ja Saksamaad. Asutas 1925 (koos P. Kogermaniga) TÜ-s esimese põlevkivi uurimislabori. W-i mõjul tugevnes praktiline suund keemia õpetamisel TÜ-s. – Uurimisvaldkond Riias töötamise ajal: suhkruga ja tärklise tootmine ning käärimisprotsesside tehnol, Tartus tegeles pms Eesti põlevkivi ja selle saaduste keem koostise uurimisega. Lisaks teadustöödele kirjutas esimese eestikeem tehnol õpiku (1927) ning avaldas Eesti ja välismaa ajakirjades või kogumikes tehnilisi ja populaarteaduslikke art-id. Oli Akad Keemia Seltsi asutajaliige (1923) ning mitmete tehniliste komisjonide ja nõuk-de liige.

T: Einige Betrachtungen und Untersuchungen über lösliche Stärken. // *Kunststoffe* 2 (1912) 61; Beitrag zur Kenntnis des estländischen Ölschiefers, genannt Kukersit (kaasautor S. Weshnjakov). // *ACUT A III* (1922) 7; Beitrag zur Untersuchung des Öles aus estländischen Ölschiefer. // *ACUT A VI* (1924) 9; Einiges über den Schwefel im estländischen Ölschiefer (Kukersit) und dessen Verschwelungsprodukten. // *ACUT A VIII* (1925) 6; Valitud peatükid tehnoloogias. Trt, 1927.

B: EE, 14, 617; *P. Kogerman*. Prof. emer. Michael Wittlich. In memoriam // *Keemia Teated* 1 (1933) 3, 81–83; TÜ ajalugu III, 141; 1000 tartlast, 495.

V. Past

WITTRAM, Reinhard (9. VIII 1902 Riia läh. – 16. IV 1973 Merano, Itaalia), ajaloolane; baltisakslane. Õppis Riia Saksa Güm-n-s, seejärel geogr-t ja religiooniajalugu Jena ja Tübingeni Ük-s (lõpetas viimase 1925). Dr-vk käsitles 19. saj baltisaksa liberaale. Oli 1926–28 Riias õpetaja, 1928–40 Herderi Ük-i (Riias) prof. Liitus 1933 natsionaalsotsialistide liikumisega, hiljem kahetses seda avalikult. Oli Poseni (Poznańi) saksa ük-i taastajaid ja kuni 1945 õppejõud, 1946–70 Göttingeni Ük-i ajaloprof. – Uurimisvaldkonnad: Baltimaade ja Vene ajalugu, etniline ajalugu, baltisakslased, ajaloo- ja –teadus. Osales Riias a-st 1926 aastarmt-u *Jahrbuch der baltischen Deutschtums* ja a-st 1928 ajakirja *Baltische Monatschrift* (a-st 1932 *Baltische Monatshefte*) väljaandmisel. Oli mitme rmt-u (*Baltischen Kirchengeschichte*, 1956 jt)

toim. Organiseeris (koos P. Johanseni ja G. Rauchiga) a-st 1947 Göttingenis Balti ajaloolaste kokkutulekuid. Balti ajaloo komisjoni esimees (1951–73). Üle 30 monogr.

T: Liberalismus baltische Literaten: zur Entstehung der baltischen politischen Presse. Riga, 1927; Geschichte der baltischen Deutschen. Stuttgart, Berlin, 1939; Baltische Geschichte: die Ostseelände Livland, Estland, Kurland 1180–1918. München, Oldeburg, 1945; ³1973; Drei Generationen: Deutschland-Livland-Russland 1830–1914. Göttingen, 1949; Das Nationale als europäisches Problem. Göttingen, 1954; Peter I. Csar und Keiser. I, II. Göttingen, 1964; Das Interesse an der Geschichte. Göttingen, 1958; ²1968; Anspruch und Fragwürdigkeit der Geschichte. Göttingen, 1969; Russia and Europe. London, 1973.

B: EE 14, 618.

VODJA, Raul (17. XI 1925 Tallinn – 19. VIII 1998 Tallinn), arstiteadlane, viroloog; juristi p. Õppis a-ni 1943 Tallinnas J. Westholmi Güm-n-s, lõpetas 1945 eksternina Lihula Kk-i, 1951 TÜ arstitsk-a, med-knd (1968, NSVL MA Virol Inst), vk “Непрерывное изучение респираторных вирусных инфекций в коллективах детей Эстонской ССР (вирусологические и серологические исследования)”. 1944 põgenes Soome, võitles Soome kaitselahingutes ja 1944 Eestis. Oli 1951–57 Pühajärve Kopsutuberkuloosi Sanatooriumi osk-a-juh, 1957–61 Otepää Linnahaigla pediaater ja peaarst, 1961–66 EMHI n-teadur, 1966–68 gripi ja adenoviiruste labori juh, 1969–85 Pärnu San- ja Epid-jaama viroloog, 1975–84 ka peaarst, 1984–92 Pärnu sanatooriumi *Tervis* arst. – Uurimisvaldkonnad: hingamisteede haigused, respiratoorsed viirusnakkused (pms epidemiol ja immunol), gripi spetsiifilise (immuno)profülaktika tõhusus. Tegelenud ka k-eteadusega. Epidemioloogide, Mikrobioloogide, Infektsionistide ja Hügieenikute Tead Seltsi liige (ka juhatuse liige). Soome Sõjaveteranide Eesti Ühenduse Pärnu piirkonna vanem Üle 50 teadustr-e.

T: Mõningatest haruldastest mumpsivormidest. // NET (1962) 3; Gripivastase vaksineerimise efektiivsusest Pärnu Internaatkoolis 1969. aastal (kaasautor L. Haas). // NET (1970) 4; Nohu, kõha, gripp: hingamisteede viirusnakkused. Tln, 1970; Длительное наблюдение за уровнем антител к аденовирусам у детей в доме ребенка (kaasautorid R. Dreizin, E. Zolotarskaja). // Вопр. вирусол. (1971) 5; Viirushaigused

sünnitusosakonnas (kaasautorid V. Ester, J. Rebane). // NET (1973) 5; Vereplasma kuumutamise mõjust erütrotsüütide settekiirusele (kaasautor L. Uusna). // NET (1973) 6; Eesti kirjakeele seletussõnaraamat. 1. vihik (kaasautor P. Alvre). Tln, 1988; Pulma poikkinen. Virolais-suomalainen vertailusanakirja (kaasautor P. Alvre). Porvoo, Helsingi, Juva, 1993 (eesti k-s 1995).

B: H. Merila-Lattik, 1124–1125; NET (1969) 1, 58–59; (1985) 6, 461.

VODOVOZOV, Valeri (14. X 1949 Vologda, Venemaa), tehnikateadlane; venelane, ins-i p. Lõpetas 1967 Vologda Tehnikakooli, 1972 Leningradi Elektrotehnika Inst-i, 1979 samas asp-i, tehnikaknd (1979, TPI), vk “Управление взаимосвязанными электроприводами”. Oli 1980–2008 Leningradi Elektrotehnika Inst-i õppejõud, 2007–09 TTÜ elektriainite ja jõuelektronika inst-i erakorraline dotsent, 2009 erakorraline prof, 2010–prof. Õpetanud elektroonikat ja elektriainiteid; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: elektriainiteid, jõuelektronika, võimsate IGBT muundurite innovatiivsed juhtimis- ja diagnostikasüsteemid, säästev ja jätkusuutlik elektroenergeetika. Üle 50 teadustr-e.

T: The educational resources of mechatronics. // Mechatronics (1995) 1; Теория и системы электропривода. СПб, 2004; Power electronic converters. Tln, 2006; Elektriainite elektroonsed süsteemid (kaasautorid D. Vinnikov, R. Jansikene). Tln, 2008; Motor drive design using structured query language (kaasautor J. Laugis). // Estonian J. Eng. 14 (2008) 4; Model-based diagnosis of power converters (kaasautorid Z. Raud, D. Vinnikov). // Технич. электродинамика. Тематич. вып. (2009).

B: <https://www.etis.ee>.

VOGEL, Bernhard Alfred Heinrich Adolph (31. III 1829 München – 9. X 1890 München), arstiteadlane, pediaater; sakslane, keemiaprof-i p. Õppis Müncheneri Ük-s arstiteadust, *dr. med.* (1853, Müncheneri Ük). Täiendas end Berliini ja Würtzbergi ük-s. Oli Müncheneri lastekliiniku ja 1853–56 prof Pfeifersi kliiniku asst, 1856–65 Müncheneri Ük-i eradotsent, 1865–66 erakorraline prof, ühtlasi 1863–66 Müncheneri lastepolikliiniku (nn Reisingeranium) juh, 1866–1886 TÜ eripatol prof, teraapia ja kliiniku kat-i juh, a-st 1887 Müncheneri Ük-i auprof ja pediaatria osk-a juh. Luges TÜ-s lastehaigusi, laboratoorse

kliinilise diagnostika kursust jm, üritas ka TÜ-s lastehaigusi kohustuslikuks õppeaineks muuta (sai teoks alles 1909) ning avada pediaatrikliinikut (sai teoks 1922). Võttis oma pediaatria-alased kogemused kokku lastehaigusi käsitlevas õppermt-s (1860), mis ilmus mitmes kordustr-s ning tõlgiti paljudesse Euroopa k-tesse.

T: Lehrbuch der Kinderkrankheiten. Stuttgart, 1860; ⁸1887; Krankheiten der Mundhöhle. // Ziemessen's Handbuch der speciellen Pathologie und Therapie VII (1973); Myelitis chronica hypertrophica. // Dt. Archiv f. klin. Med. (1879).

B: *Левуцкый* II, 133–134; DbBL, 838; TÜ ajalugu II, 241, 243, 244; TÜK 200, 36, 212, 213, 214.

VOGELBERG (a-ni 1981 **Poolakene**, 1981–89 **Soomere**), **Krista** (13. VIII 1955 Tartu), inglise filoloog; muusikute t. Lõpetas 1973 Nõo Kk-i, 1979 TÜ k-etsk-a romaani-germaani filol erialal, 1984 TÜ-s asp-i, ped-knd (1986, Moskva Esimene Võõrk-te Inst), vk “Использование тестов восстановления в обучении иностранным языкам”. Täiendas end 1990 Londoni Ük-s (Inglismaa), 1993–94 California Ük-s (Los Angeles), 1995 Illinoisi Ük-s (Urbana-Champaign, USA). Oli 1979–80 TÜ inglise k-e kat-i laborant, 1984–85 õpetaja, 1985–89 v-õpetaja, 1989–92 dots, 1992– germaani, romaani ja slaavi filol inst-i inglise filol prof, ühtlasi 1994 germaani-romaani osk-a juh kt, 1998–2001 ja 2004-07 osk-a juh, 2007–10 germaani, romaani ja slaavi filol inst-i juh. Loengukursused: kultuuridevaheline kommunikatsioon, kontrastiivne pragmaatika, teadustöö metodol, Euroopa ja Ameerika sarnasused ja erinevused, inglise k-e ajalugu, tõlketeooria jm; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: diskursuseanalüüs ja pragmaatika, kultuuriuuringud, kultuuridevaheline kommunikatsioon, tõlketeooria, rakenduslingvistika, k-te kontrastiivne uurimine funktsionaalsel alusel, multimodaalse suhtluse kultuur ja suhtlusstrateegiate valik. Rahvusv-te keele- ja kultuuridevaheliste kontaktide ning vastava uurimistöö aktiivne korraldaja ja eestvedaja Eesti humanitaarteadustes. Osalenud mitmes rahvusv-s programmis (*TNP in the Area of Languages* jm). TÜ kogumike *Tartu University Cultural Studies* (9 köidet) toim, ajakirja *Journal of Intercultural Communication* toim-koll-i liige ning *Estonian Journal of English Studies* toim-koll-i esimees. Robert Frasure'i nim. Põhja-Ameerika Uuringute Keskuse (1993–) ja Briti Uuringute Eesti Keskuse juh (1994–), EN Moodsate K-te

Keskuse (Graz, Austria) uurimiskeskus (1997–98), TÜ Kultuuridevahelise Kommunikatsiooni Keskuse juh (1998–), *Am. Studies Assoc.*, *Int. Pragmatics Assoc.*, *Int. Comparative Linguistics Assoc.*, *Nordic Assoc. of Intercultural Communication* liige. Üle 80 teadustr-e.

T: Quantitative or qualitative methods of construct validation in language assessment: conflict or synergy? // *J. Quant. Ling.* 5 (1998); American studies in the Baltics. The impact of rapid Americanization. // *Through the Looking Glass. American Studies in Translultural Perspective.* Amsterdam, 1999; [Politeness debate continued - notes on some key controversial issues in Brown and Levinson's theory.](#) // [Catcher of the Meaning. Festschrift for Professor Haldur Öim on the occasion of his 60th birthday.](#) Trt, 2002; Contrasts between contrasters: what discussion groups can tell us about about discourse pragmatics (kaasautor P.-K. Kivik). // *Meaning Through Language Contrast 2.* Amsterdam, 2003; Brown and Levinson's model of politeness behaviour: its relevance to translation theory. // *Hermes: J. Language and Communication Studies. Special Issue* (2003); In search of mechanisms of intertextuality. // *Interlitt.* 8 (2003); Americanization of Estonia: social and discursive mechanisms and literary manifestations. // *Literature, Folklore, Arts.* Riga, 2004; The outcasts' aristocratism with a twist: a study of the functions of low style in post-socialism Estonian novel. // *Interlitt.* 9 (2004); Defying the limits: on neoconservatives and troskyites (a discourse-analytic study).. // *North America: Tensions and (Re)Solutions.* Trt, 2007; Estonians in English-Language communication. Trt, 2010, Whose rules? The interplay of politeness and power in intercultural gate-keeping interviews (kaasautor I. Koksharova). // *J. Intercultural Communication* 24 (2010).

B: TÜ BL II, 213; <https://www.etis.ee>.

VOITEHHOVITŠ, Roman (13. VII 1974 Narva), kirjandusteadlane; venelane, töölise p. Lõpetas 1991 Narva 11. kk-i, 1995 TÜ vene ja slaavi filol osk-a, 1999 TÜ-s magistrantuuri, 2005 doktorantuuri, M.A. vene kirj alal (1999, TÜ), vk “Античная топика в творчестве Марины Цветаевой”, Ph.D. samal alal (2005, TÜ), vk “Психея в творчестве М. Цветаевой: эволюция образа и сюжета”. Oli 1997–2002 TÜ filos-tsk-a vene ja slaavi filol osk-a metoodik, 2003–09 teadur, 2009– germaani, romaani ja slaavi

filol inst-i vene kirj õt-i lektor. Loengukursused: kirj-teooria alused, XX saj vene kirj, teksti mõistmine jm; pidanud loenguid ka Kieli ja Astana ük-des. – Uurimisvaldkonnad: vene kirj ajalugu XX saj esimesel poolel, intertekstuaalsus vene kirj-s XIX–XX saj, antiikkultuuri tõlgendus, värsiteooria, M. Tsvetajeva looming. Kogumiku *Русская филология* toim-koll-i liige (1996–2002), WWW-portaali *Мир Марины Цветаевой* toim. 60 teadustr-t.

T: *Ариадна* Марины Цветаевой: поэтика античности. // Acta Univ. Stockholmiensis 34 (2000); История и миф в ранней драматургии М. Цветаевой (пьесы цикла *Романтика* 1918–1919 гг.). // История и историософия в литературном преломлении. Trt, 2002; Окультные мотивы у Цветаевой: астрология. // Лотмановский сборник. М, 2004; Античные мотивы в творчестве Марины Цветаевой. Trt, 2007; Марина Цветаева и античность. М, 2008.

B: <https://www.etis.ee>.

VOITK, Andrus Juhan (27. IV 1940 Tallinn), arstiteadlane, kirurg; ajakirjaniku p. Läks 1944 koos vanematega Rootsi, sealt 1952 Kanadasse. Lõpetas Torontos kk-i, 1965 Toronto Ük-i arstitsk-a, M.Sc. (1971, McGilli Ük, Montreal), vk “Studies in the use of an elemental diet”, kirurgi erialadiplom (1973, samas), med-dr (1997, TÜ), vk “Outpatient laparoscopic choleectomy”. Oli 1965–73 intern ja resident Montrealis, 1970–72 McGilli Ük-i anat *sessional lecturer*, 1974–76 Manitoba Ük-i (Winnipeg) kirurgia *asst. prof.*, 1976–86 ja 1989–92 erapraksis Orillias ja Bramptonis (Ontario), 1986–89 Toronto Keskhaigla ja a-st 1992 Scarborough’ Päästearmee haigla kirurgiaosk-a juh. Olnud 1989 ja 1993 TÜ külalislektor. – Uurinud toitlustust ja stressiga kaasnevaid peptilisi haavandeid, täiustanud pärasoolekirurgiat ja laparoskoopilisi lõikusi, loonud ambulatoorse meetodi sapipõie eemaldamiseks. *Am. Soc. for of the Alimentary Tract; Royal College of Surgeons of Canada, Can. Assoc. of General Surgeons* liige. Üle 40 teadustr-e.

T: The use of an elemental diet in the treatment of complicated pancreatitis (kaasautor). // Am. J. Surg. 125 (1973) 2; The place of elemental diet in surgical nutrition, // Ann. Estonian Med. Assoc. Malmö, 1975; Phenoxybezbamine blockade in surgery of

pheochromocytoma (kaasautor). // J. Surg. Res. 22 (1977) 1; Fatal overwhelming sepsis after splenectomy in the community hospital (kaasautor J. B. Lowry). // Can. J. Surg. 28 (1983) 4, Perforated diverticulitis after surgery (kaasautor R. Mustard). // Can. J. Surg. 32 (1989) 5; Routine outpatient cholecystectomy. // Can. J. Surg. 38 (1995) 3; The road to ambulatory laparoscopic management of perforated appendicitis (kaasautor C. Alvarez). // Am. J. Surg. 179 (2000) 1; The umbilicus in laparoscopic surgery. // Surg. Endoscopy 15 (2001) 8.

B: EE 14, 618; ETVpK, 143–144; Vaba Eestlane (Toronto) (1992) 27. II; (1998) 29. IX; 20. X.

VOKK, Raivo (13. X 1949 Liiva k, Muhu), biokeemik, toiduteadlane; teenistuja p. Lõpetas 1966 Orissaare Kk-i, 1971 LÜ biokeemia/füsiol erialal, 1984 Moskva Patendiinst-i, biol-knd mikrobiol erialal (1984, MÜ), vk “Действие озона на фосфолипидный состав микроорганизмов”. Täiendas end 1992 Mainiäärses Frankfurdis, 1993 Helsingis, 1994 Kopenhaagenis, 1996 Haarlemis ja Gjøvikis (Norra), 1997 Potsdamis. Oli 1973 EBI protozool osk-a ins, 1973–79 n-teadur, 1979–81 teadussekr, 1981–85 SKTB *Desintegraator* projekti peakonstruktor, 1985 TPI tead uurimise sektori v-teadur ning org ja biokeemia kat-i õppejõud, 1985–87 ins-ensümol uurimisgrupi v-teadur, 1987 biotehnol problemlabori v-teadur, 1987–89 toiduaine-keemia ja –tehnol kat-i v-õpetaja, 1991–92 dots, 1992– TTÜ toiduainete inst-i dir ja (a-ni 1997) toiduaineõpetuse aseprof, 1997– toiduteaduse õt-i juh, prof; õpetanud toitumise aluste, toiduhügieeni ja –ohutuse, toitumise biokeemia, toidu sensoorse analüüsi jm kursusi; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: algloom-viiruse interaktsioon; bio- ja toiduainete tehnol, sh tsükliliste oligosahhariidide biotehnol ja looduslike aromatisaatorite antimikroobsed ja antioksidatiivsed omadused; toidu süsteemiol ja füüsika; bioaktiivsed ained taimses toormes; eestlaste toitumistavad. Osales tsükliliste oligosahhariidide tootmise tehnol loomises, töötas välja biotesti kasutamise meetodika (rakendatud pärmistatud vadaku kontrollimisel). Tervisliku koolitoidu programmi juht (1995–99), *Know-How Fund*’i projektide TTÜ-poolne koordinaator, EL-i raamprogrammi *Quality of Life* ekspert (2001–). Ülel Protozooloogide Seltsi Eesti osk-a liige (1973–81), Eesti Biokeemia Seltsi (1985–) ja Eesti Keemia Seltsi liige (1982–91),

Eesti Toitumisteaduse Seltsi juhatuse liige (1996, asepresident 1997–2001). TTÜ teenetemedal *Mente et manu* (1999). Üle 120 teadustr-e, 2 kasulikku mudelit (kaasautor)..

T: Влияние озона на микроорганизмы (kaasautorid N. Suhhareva, V. Kagan). // Изв. АН СССР (1987) 6; Biotechnology of β -cyclodextrin (kaasautorid A. Menert, E. Saar). // Biotech. Forum Eur. 8 (1991) 9; Aromatisaatorite eraldamismeetodite väljatöötamine looduslikust toorainest (kaasautor A. Menert). Tln, 1994; Public healths aspects of nutritional science in Estonia: status, research activities and perspectives (kaasautor H. Boeing). // Z. Ernährungswiss. 37 (1998) 3; Calculation on the energy and nutrient contents of kindergarten menus in Estonia (kaasautorid T. Pitsi, T. Liebert). // Scand. J. Nutrition 47 (2003) 4; Comparison of the contents of various antioxidants of sea buckthorn berries using capillary electrophoresis (kaasautor). // Electrophoresis 28 (2007) 22; Adequacy of dietary fiber and vitamin C in preschool children' menus (kaasautor). // Toit ja toitumine. Tln, 2009.

B: EE 14, 618–619; TTÜ professorid läbi aegade, 509–510.

VOLCK, Johann Christoph Wilhelm (18. XI 1835 Nürnberg – 29. V 1904 Rostock), teoloog ja keeleteadlane; sakslane, kaupmehe p. Lõpetas 1853 Nürnbergi Gümni-i, õppis a-st 1853 Erlangeni Ük-s klassikalisi ja ida k-i ning teol-t, *dr. phil.* (1859, Erlangeni Ük), vk “*Calendarium Syriacum auctore Cazwinio arabice latiniq̄ue edidit*”, *lic. theol.* (1861), vk “*Mosis canticum cygneum Deut. Cap. XXXII*”. Pärast ük-i lõpetamist oli aasta Erlangenis Neustadti kirikus vikaarjutlustaja, 1861 Erlangeni Ük-i Vana testamendi eksegeesi eradots, 1862–63 Tü usutsk-a ida-k-te eradots, 1863–64 erakorr prof, 1864–98 prof (1865 nimetati professuur semi k-te õt-ks), ühtlasi oli 1876–78, 1882–87 ja 1891–93 usutsk-a dekaan, 1898–1900 Greifswaldi Ük-i usutsk-a prof, 1900–04 Rostocki Ük-i Vana Testamendi eksegeesi prof. Tü-s õpetas heebrea, araabia, sanskriti ja semiidi k-i, Vana ja Uue Testamendi eksegeesi ja nende piibliosade teol-t, Iisraeli rahva ajalugu jm. Tartus klassikalise gümni-i asutajaid (koos Schröderi ja Brückneriga) ja õpetaja ning palju a-id Schulzi tütarlastekooli õpetaja. Viibis korduvalt välislähetustes, osales 1872, 1876, 1878 ja 1891 rahvusv-tel orientalistikakongr-del. Erlangeni Ük-i audr (1870).

T: Ibn Maliks Lamiat al af 'al mit Badraddins Commentar. Leipzig, 1866; De summo carminis Jobi argumento. Dorpat, 1869; Der Chiliasmus seiner neuesten Bekämpfung

gegenüber. Dorpat, 1869; Die Bedeutung des semitischen Philologie für die alttestamentliche Exegese. Dorpat, 1873; Die Bibels als Kanon. Dorpat, 1885; Zur Lehre von der heilige Schrift. Dorpat, 1885; Das gepredigte Wort und die heilige Schrift. Riga, 1887; De nonullis Veteris Testamenti prophetarum locis ad sacrificia spectantibus dissertatio. Dorpat, 1893; Geschichte der Auslegung der heilige Schrift? Jurjev, 1894; Auf den Höhen des Kirchenjahrs. Jurjev, 1905.

B: *Левитский* I, 101–103; DbBL, 838–839; *L. Raid*, 6, 33, 38, 42, 120, 122, 154; TÜ ajalugu II, 185, 343.

L. Raid

VOLDEK, Aleksander (2. IV 1911 Sengilei mk, Simbirski kub – 27. I 1977 Leningrad), tehnikateadlane; talupoja p. Lõpetas 1931 Uljanovski töölisfakulteedi, 1938 Leningradi PI elektromeh-*tsk*-a elektrimachine ehituse erialal, 1948 samas *asp-i* ja 1956 doktorantuuri, tehnikaknd (1950, Leningradi PI), tehnika-dr (1956, samas), vk “Исследование индуктивности рассеяния лобовых частей обмоток электрических машин переменного тока”. ENSV TA akadeemik (1969). Oli 1938–40 Tšeljabinski elektriijaama ins, 1940–46 Tambovi elektrimachine tehase *Ремпуд* v-konstruktor, 1950–53 TPI elektroenerg kat-i juh, dots, 1953–56 v-teadur, 1956–61 tööstusettevõtete elektrifitseerimise kat-i juh, prof, ühtlasi 1958–61 ENSV RMN Elektrotehnika TUI teadusdir, 1961–77 Leningradi PI elektrimachine kat-i prof. Koost. elektrimachineid käsitlevaid kõrg- ja kk-i-õpikuid. – Uurimisvaldkonnad: elektrimachine teooria, magnethüdrodünaamilised (MHD) seadmed (sh sulametallipumbad), lineaarsete induktsioonipumpade ins-arvutus. MHD-machine uurimissuuna algataja TPI-s ja a-st 1956 uurimistöö esimene tead juh. MHD-ajamiga tasapinnaline pump läks esmakordselt maailmas käiku 1966 Ust-Kamenogorski Titaani- ja Magneesiumikombinaadis sulamagneesiumi pumpamiseks rafineerimisahjust valukonveierile. 1972 algas MHD-ajamite juurutamine Kaasani mootoriehituse koondises. RMN Elektrotehnika TUI asutajaid (1958). Kirjastuse *Энергия* Leningradi osk-a toimetuse nõukogu ja ajakirja *Магнитная гидродинамика* toim-koll-i liige, mitme TPI väljaande (sh ka TPI Toim.) toim. ENSV RMN juhtkonna konsultant, NSVL Kõrg- ja Keskerihariduse Min-i elektromeh tead-metoodilise nõukogu liige, Ülel Atestatsioonikomisjoni (VAK)

elektrotehnika ekspert. Vene NFSV tnl teadlane (1974). ENSV rkl preemia (1967, koll-s). Büst TTÜ õppejõudude-akadeemikute alleel. Üle 100 teadustr-e.

T: Схемы замещения индуктивно связанных цепей и их параметры. // ТПИ Тоим. А 40 (1952); Elektrimasinad (kaasautor). Tln, 1961; Состояние и задачи по разработке индукционных насосов. // ТПИ Тоим. А 197 (1962); Электрические машины. Л, 1966, ³1978; Индукционные магнетогидродинамические машины с жидкометаллическим рабочим телом. Л, 1970; Elektrimasinad. 1–2. Tln, 1972, 1973; Электромагнитные процессы в торцевых частях электрических машин (kaasautor). Л. 1983.

B: EE 14, 619; Eesti TA 1980–1985, 356; ТПИ 1936–1986, 32, 148, 153, 167, 180, 284, 285, 290–292, 296–299, 321, 405, 423, 473, 474; TTÜ professorid läbi aegade, 511–512; Tehnilise mõtte ja tehnikahariduse ajaloo probleeme Eestis. 2. Teadusuuringud. Tln, 1985, 127–138; Tehnika ja Tootmine (1991) 4, 31–32.

VOLKE, Ernst (Ernest) Emil (20. I 1914 Tallinn –1. X 1998 East Haven, Connecticut, USA), majandusteadlane. Lõpetas 1932 Tallinnas J. Westholmi Poeglaste Gümni, 1940 TÜ maj-tsk-a, *dr. rer. oec.* (1948, Heidelbergi Ük), vk “Finanzierung der Planwirtschaft. Eine Studie über Finanzprobleme der totalen Wirtschaft”. Läks 1944 Saksamaale, elas a-st 1950 USA-s. Oli 1936–40 TÜ maj-pol seminari abijõud ja rahvamaj-pol inst-i asst, 1943 ajalehe *Virumaa Teataja* ja 1943–44 *Tartu Postimehe* toim, Saksamaal ajalehe *Der Wirtschaftsspiegel* toim töötaja ja USA tsooni IRA peakorteri infoametnik, USA-s firma *Olin Corp. Winchester-Western Division*’i teadur, a-st 1956 turu-uuringute analüütik, mäenedžer ja konsultant. – Töid maj-teaduse alalt (sh finantsmaj, turu-uuringud). Prof N. Köstneri auhind (1938). Mitmekordne Eesti meister 100 ja 200 m seliliujumises, parandas 16 korda Eesti ujumisrekordeid. *Am. Economic Assoc.*, *Am. Stat. Assoc.*, ETÜ Ameerikas, *National Assoc. for Business Economics* liige.

T: Eesti krooni devalvatsioon. Trt, 1938.

B: AAUT III, 143; ETVpK, 144; ESB, 775; Per aspera ad astra: Jakob Westholm ja tema kool. 3. Toronto; Tln, 1999, 223–224.

VOLKE, Vallo (30. IV 1971 Tapa), arstiteadlane, füsioloog, psühhofarmakoloog; endokrinoloog; ins-i p. Lõpetas 1989 Tapa 1. kk-i, 1995 TÜ arstitsk-a, 1999 TÜ-s doktorantuuri, med-dr (1999, TÜ), vk "Pharmacological and biochemical studies on nitric oxide in the regulation of behaviour". Täiendas end 1988 külalisteadurina Århusi Ük-i juures Taanis. Oli 1999–2004 TÜ füsiol inst-i teadur, 2004– v-teadur, ühtlasi a-st 2008 TÜK sisekliiniku ja a-st 2008 ka Lõuna-Eesti Haigla endokrinoloog. – Uurimisvaldkonnad: lämmastikoksiidi osalus käitumise regulatsioonis, DPP-4 inhibiitorite neurofüsiol-d toimed, uued sihtmärgid emotsionaalse käitumise regulatsioonis.. Alganud lämmastikoksiidi rolli uurimise ärevuse tekkemehhanismides, loonud sel alal intensiivse koostöö Århusi Ük-i biol-se psühhiaatria osk-ga. Eesti Füsiol Seltsi liige (1995–), Eesti Endokrinoloogia Seltsi juhatuse liige (2007–), Eesti Arstide Liidu eestseisuse liige (2003–) ja välissuhete koordinaator. EV rkl teaduspreemia (2004, koll-s). Üle 30 teadustr-e, 1 patentne leiutis (kaasautor).

T: Endogeneous nitric oxide decreases hippocampal levels of serotonin and dopamine *in vivo* (kaasautorid G. Wegener, R. Rosenberg). // Br. J. Pharmacol. 130 (2000) 3; Cholecystokinin(2) receptor-deficient mice display altered function of brain dopaminergic system (kaasautor). // Psychopharmacol. 158 (2001) 2; Antidepressant- and anxiolytic-like effects of selective neuronal NOS inhibitor 1-(2-trifluoromethylphenyl)-imidazole in mice (kaasautor). // Behav. Brain Res. 140 (2003) 1–2; Antidepressant-like effect of agmatine is not mediated by serotonin (kaasautor). // Behav. Brain Res. 188 (2008) 2; Nitric oxide synthase inhibitors as antidepressants (kaasautor G. Wegener). // Pharmaceuticals 3 (2010) 1.

B: EA 79 (2006) 3, 186; TÜA 1982-2007, 19, 101, 104, 106–108.

VOLKMANN, Alfred Wilhelm (1. VII 1800 Leipzig – 21. IV 1877 Halle, Saksamaa), arstiteadlane, füsioloog ja patoloog; sakslane, linnavoliniku p. Lõpetas 1826 Leipzigi Ük-i arstitsk-a, med-dr (1826, Leipzigi Ük), vk "Observationes biologicae de magnetismo animalium et de ovorum animaliumque caloris quadam constantia eiusque explicatione". Täiendas end 1826–28 Londonis ja Pariisis. Oli 1828–34 Leipzigi Ük-i arstiteaduse eradots, 1834–37 erakorraline zootoomia prof, 1837–43 TÜ füsiol, patol ja semiootika õt-i juh, prof, ühtlasi 1839 arstitsk-a dekaan ning 1841 prorektor, 1841–42 rektori kt ja rektor,

1843–54 Halle Ük-i füsiol, 1854–72 füsiol ja anat, 1872–76 anat prof. – Eksperim-se füsiol rajaja. Uuris närvisüsteemi ehitust, talitlust, hemo-dünaamikat. Täiustas vererõhuaparaati. V-i teadustegevuse Tartu perioodist pärineb maailmas esimene tähelepanek uitnärvli toimest konna südamegevusele, mida V. kirjeldas 1838 ajakirjas *Archiv für Anatomie, Physiologie und wissenschaftliche Medizin*. Koos füsioloog F. H. Bidderiga teostas V. sümpaatilise närvisüsteemi uurimise, tõestas selle funktsionaalse autonoomsuse, ühtlasi tuli esmakordselt arstiteadusse neuroni mõiste.

T: Neue Beiträge zur Physiologie des Gesichtsinnes. Leipzig, 1836; Die Lehre vom dem leiblichen Leben des Menschen. Leipzig, 1837; Die Selbstständigkeit des sympathischen Nervensystems durch anatomische Untersuchungen nachgewiesen. Zusammen mit F. Bidder. Leipzig, 1842; Die Hämodynamic nach Versuchen. Leipzig, 1850; Demusculorum elasticitate. Halle, 1856.

B: TÜ ajalugu II, 85, 192, 236; *M. Toomsalu*, 85–86; TÜK 200, 251; 1000 tartlast, 495–496.

VOLKOV, Leonid (2. III 1922 Tallinn – 25. XI 1992 Tallinn), arhitekt, arhitektuuriteadlane; venelane. Lõpetas 1940 Tallinna Vene Ühisgümni-i, 1951 TPI ehitustsk-a arhit-i erialal, arhit-knd (1958, NSVL TA Ehituse ja Arhit Akad), vk “Типы квартир и жилых домов для применения в условиях города Таллинна”. Oli 1951–54 Ehituse ja Arhitektuuri Komitee juh (ühtlasi täitis linna peaarhitekti kohuseid), 1954–62 Ehituse TUI arhit-osk-a teadur, 1962–82 osk-a juh, 1982–92 v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: linnaplaneerimine, Eesti asustuse minevik ja tulevikuprobleemid, Eesti sõjajärgse perioodi arhitektuuriajalugu. Oli Eesti territoriaalplaneerimise skeemi juhendaja ja autoreid, samuti arhitektuurileksikoni toim-kolli liige ning autoreid, rmt-u *Eesti arhitektuur* 1, 2 (1993, 1997) koost. 1990 valminud 3-köiteline *Eesti arhitektuuri ajalugu* jäi käsikirja. Projekteerinud eramuid Nõmmel ja Lillekülas, osales 1950-ndate a-te lõpus Tallinna Gonsiori ja Raua t. elamute kavandamises. Eesti Arhitektide Liidu liige (1955; olnud ka juhatuse liige).

T: Развитие архитектуры и строительства в Эстонской ССР. Тln, 1968; О схеме комплексной территориальной планировки Эстонской ССР. Тln, 1971; Eestimaa

asustus. Tln, 1980; Архитектура Советской Эстонии = Architecture of the Soviet Estonia. M, 1987.

B: EKABL, 603; EMaBL, 590.

VOLL, Hendrik (2.V 1980 Tallinn), tehnikateadlane; ehitusins-i ja med-töötaja p. Lõpetas 1998 Tallinna Reaalkooli, 2002 TTÜ ehitustsk-a kütte ja ventilatsiooni erialal, 2005 Rootsis Chalmersi Tehnikaük-s magistrantuuri ja 2008 doktorantuuri (2005–08 oli ka Washingtoni Ük-i külalisdoktorant), M.Sc. hoonete tehnosüsteemide alal (2005, Chalmersi Ük), vk “Cooling demand in commercial buildings. The influence of building design”, Ph.D. hoonete energiatõhususe ja arhitektuuri alal (2008, samas), vk “Cooling demand and daylight in commercial buildings – the influence of window design”. Täiendas end 2011 järel-dr-na Portlandi Rkl Ük-i ehitusteadusk-s. Oli 2005–07 USA-s *Seattles Integrated Design Labor*-i energia ja päevavalguse konsultant, 2008 *Waterman Int. UAE* hoonete kvaliteedi hindamise standardite konsultant, 2009– TTÜ keskkonnatehnika inst-i kütte ja ventilatsiooni õt-i teadur ja dots. Loengukursused TTÜ-s: hoonete sisekliima, tehnosüsteemide materjalid, küte ja ventilatsioon, keskkonnasäästlikud energiaallikad, hoonete fassaadide kavandamine; EKA-s: päevavalgus. – Uurimisvaldkonnad: hoone sisekliima, energiasimulatsioonid, hoonete energiatõhusus. TTÜ ehitustsk-a Heinrich Lauulu nim. noorteadlase preemia (2010). Eesti Kütte ja Ventilatsiooni Ühenduse eestseisuse liige (2010–). 40 teadustr-t.

T: Efficiency of pump operation in hydrogenic heating and cooling systems (kaasautorid P. Fahlén, J. Naumov). // J. Civil Eng. Manag. 12 (2006) 1; Indoor climate in educational and residential buildings (kaasautorid T.-A. Kõiv, M. Rebane). // J. Chongqing Univ. 8 (2009); Hoonete energiatarve ja sisekliima (kaasautor E. Abel). Tln, 2010; Energy efficiency regulations in Estonia (kaasautor E. Seinre). // Int. J. Energy Environ. 19 (2010); Comparison of energy modelling and laboratory tests on green roof potential to decrease the cooling demand for North European office buildings (kaasautor T.-A. Kõiv). // Recent Researches in Automatic Control: 13th WSEAS Int. Conf. on Automatic Control, Modelling and Simulation. Lanzarote (Canary Islands), 2011.

B: <https://www.etis.ee>.

VOLMER, Charles Didrich (Dietrich) (30. VIII 1898 Rapla v, Harjumaa – 24. XII 1944 Dresden, Saksamaa; teistel andmetel: 1945 Arnstadt, Tüüring), farmatseut; aidamehe p. Lõpetas 1917 eksternina Tallinna Aleksandri Gümni-i, 1925 vabakuulajana TÜ farm osk-a, *mag. pharm.* (1926, TÜ), vk “Eestis müüdava tee väärtusest”. Töötas 1917–19 Tallinna apteekides, osales 1919 Vabadussõjas, oli 1919–23 farmatseutide reservis Sõjaväe Keskapteegis, 1924–26 Jüri ja 1926–27 Jõgeva apteegi juh, 1927–33 TÜ apteegi abijuh ja juh, 1933–40 Sotsiaalmin-i farm-osk-a revident, 1939–40 Kohtuliku Ekspertiisi Inst-i abidir, 1940 Pirita apteegi omanik, 1941 Apteekide Peaval ametnik, 1942–44 TÜ farm-kat-i õppejõud. Põgenes 1944 Saksamaale. Töid farm alalt.

T: Leesikas *Artostaphylos Uva ursi* ja karukold *Lykopodium clavatum* Võru- ja Petserimaal hävimisohus (kaasautor K. Puusepp). // Eesti Rohuteadlane (1938) 12; Ravimitest ja nende tarvitamisest NSV Liidus. // Arstiteadus (1940), 3, 4, 5; Apteegiasjanduse ümberkorraldamisest ENSV-s. // Rahva Tervishoid (1941) 2.

B: AAUT III, 473; Pharmacia (1924) 4, 193; (1933) 9, 185; Eesti Rohuteadlane (1927) 9, 173; (1933) 9, 176; (1938) 4, 110; (1939) 12, 351; (1940) 1, 47.

VOLMER, Daisy (13. XI 1968 Viljandi), proviisor; bioloogi t. Lõpetas 1987 Viljandi 4. kk-i, 1992 TÜ proviisori erialal, 1994 TÜ-s magistrantuuri, oli a-st 2008 TÜ doktorant, farm-mag (1994, TÜ), vk “Droogide fütokeemilise analüüsi SCREEN-tehnika modifitseerimine ja rakendamine mõningate Eestis kasvavate taimede uurimisel”, Ph.D. (2010, TÜ), vk “The development of community pharmacy services in Estonia – public and professional perceptions 1993–2006”. Oli 1992–93 TÜ farm inst-i v-laborant, 1993–2004 asst, 2004– sotsiaalfarm v-asst, ühtlasi 1997–2002 Raviameti registreerimisosk-a peaspetsialist. – Uurimisvaldkond: farm-haridus. TÜ-s sotsiaalfarm õppe- ja uurimissuuna rajajaid. Osaline mitmes rahvusv-s koostööprojekti Helsingi, Sydney, Bergeni ja Lundi Ük-ga (*Evaluation of Quality of Pharmacy Services* jm). TÜ Rohuteaduse Seltsi liige (1990–), Farmaatsiaterminoloogia ekspertkomisjoni liige (1998–), Euroopa Raviameti (EMA) ekspert (2005–), Eesti Akadeemilise Farmaatsia Seltsi (2006–) ja Euroopa Kliinilise Farmaatsia Seltsi (ESCP) liige (2007–). Üle 50 teadustr-e.

T: Farmaatsiaterminoloogia (kaasautor). // Eesti Rohuteadlane (1999) 4; (2001) 6; (2002) 1; Euroopa farmakopõa terminoloogia (kaasautor). // ELR (2002) 3; Влияние густоты посадки *Hypericum perforatum* L. на его развитие и содержание действующих веществ (kaasautor). // Растительные ресурсы 40 (2004) 3; How well informed are pharmacy customers in Estonia about minor illnesses and Over-the-Counter medicines (kaasautor). // Medicina (Kaunas) 43 (2007) 1; Pharmaceutical care in community pharmacies: practice and research in Estonia (kaasautor). // Ann. Pharmacotherapy 42 (2008) 7/8; Change in public satisfaction with community pharmacy services in Tartu, Estonia, between 1993 and 2005 (kaasautor). // Res. Social Admin. Pharm. 5 (2009) 4.

B: TÜ BL II, 213; <http://www.med24.ee>; <https://www.etis.ee>.

VOLMER, Paul (25. I 1891 Tallinn – 14. IV 1971 Tallinn), tehnikateadlane; kingsepa p. Lõpetas 1909 Tallinna Nikolai gümni-i, 1921 Petrogradi PI metallurgians-na. Oli 1913–14 Votkinski ja Nižni Tagili mäe- ja metallurgiatehastes tehnik-praktikant, 1914 Kaukaasias prof F. Loewinson-Lessingi geol eksped-i liige, (Peterburi PI petrograafiliste kogude täiendamiseks), 1915–18 Petrogradis Suurtükiväe Peaval ja Kesk-Sõjatööstuskomitee tehastes tehnik ning abijuh. Opteeris 1921 Eestisse. Oli 1921–27 Raudteeval-e ins ning val-e esindaja Rkl Katsekoja juures, 1927–39 Sotsiaalmin-i ja 1940–41 Töö RK tööinspektor ja osk-a juh, ühtlasi õpetas 1921–27 TT-s kristallogr-t, mineral-t ja geol-t, 1922–36 ka Tallinna rahvaük-i geol, mineral ja keemia lektor ning keemialabori juh, 1937–41 TTÜ õu täitja töökaitse, tööstusõnnetuste ja mehh tehnol alal (1938–39 tutvus sotsiaalkindlustuse ja töötervishoiu alase tegevuse ja õpetamise korraldusega Poolas, Saksamaal ja Taanis), 1941 tehnol-kat-i dots-i kt. 1941–44 viibis Venemaal, oli Tšeljabinski obl Teadlaste Maja metallurgiasekts-i teadussek. 1944–47 oli TPI tehnol-kat-i juh, ühtlasi ehitus-meh-tnsk-a tehnol-labori juh ja masinate konstruktsioonide labori juh aj kt, 1947–58 metallide tehnol kat-i juh, 1958–63 dots, ühtlasi 1946–47 õppeosk-a juh, 1944–46 ka Rkl Katla-elektri-mäejärelevalve Tehnilise Inspektsiooni ülem. Luges töökaitse (1944–49), metallogr ja metallide tehnol kursusi, rajas metallogr ja vormimuldade laborid ning meh-õppetöökojad. – Uurimisvaldkonnad: metallurgia, valutehnol (sh gaaside liikumine valuvormis ja seal esineva rõhu

reguleerimise võimalused), metallide plastse deformatsiooni teooria. IK sekr (1939–40). Teadustr-id töökaitsest ja metallide tehnol-st.

T: Geoloogia konspekt. Tln, 1924; Käitisorganisatsioonilisi küsimusi. // Tehnika Ajakiri (1936) 3/4; Tööstuslikud õnnetused ja käitiste personaalpoliitika. // Tehnika Ajakiri (1937) 10; Metallide kasutusea pikendusest korrosioonikaitse teel. // Tehnika Ajakiri (1940) 5/6, 7/8; Alumiiniummetalli puhtuse määramisest. // Tehnika Ajakiri (1940) 9/10.

B: Tallinna Tehnikum 1918–1928. Tln, 1928, 33; TT ja TTÜ õppe- ja abijõud 1918–1944, 72; TPI 1936–1986, 57, 92, 105, 109, 110, 249, 254, 255, 353; TTÜ Toim. 565 (1983), 29–40; *M. Pikner*. TPI mehaanikateaduskonna erialade ja kateedrite kujunemine. // Tehnilise mõtte ja tehnikahariduse ajaloo probleeme Eestis. III. Tehnikaharidus. Tln, 1985, 117–122; Mehaanikainseneride koolitus 1918–1998. Tln, 1998, 24, 34, 59, 60, 199, 215; 70 aastat mehaanikateaduskonda. Tln, 2006, 17, 19, 45.

V. Mägi

VOLOBUJEVA, Olga (15. 02. 1973 Tallinn), keemik; venelane. Lõpetas 1990 Tallinna 26 kk-i, 1995 TTÜ keemiatsk-a poojuhtmaterjalide tehnol erialal, 1999 TTÜ-s magistrantuuri ja 2008 doktorantuuri, loodusteaduste mag (1999, TTÜ), vk “Изучение фазовых переходов в твердых растворах $CdSe_xTe_{1-x}$ ”, Ph.D. samal alal (2008, TTÜ), vk “SEM study of selenization of different thin metallic films”. Oli 2003–09 TTÜ materjaliteaduse inst-i teadur, 2009– v-teadur, ühtlasi 2005–08 ka materjaliteaduse ja materjalide tehnol doktorikooli erakorr teadur. – Uurimisvaldkonnad: tahke keha keemia (skaneeriv elektronmikroskoopia ja materjalide elementanalüüs), nelikmaterjalide õhukeste kilede moodustumisprotsesside uurimine, nanostruktuursete kalkogeniid-pooljuhtide elektrosüntees, uute odavate õhukesekileliste päikesepaneelide väljatöötamine. Rahvusv Rakendusoptika Ühingu (SPIE) (2005–), Eur. Mikroskoopiaühingu (EMS) (2006–), Skand. Elektronmikroskoopia Ühingu (SCANDEM) (2006–) ja Materjaliumuringute Ühingu (MRS) (2007–) liige, ETF tehnika ja reaalteaduste ekspertgrupi liige (2009–). Üle 60 teadustr-e.

T: High temperature electrical conductivity in Cu-doped ZnS (kaasautor). // Phys. Status Solidi B: Basic Res. 229 (2002) 1; Photoinduced bleaching in Ga-Ge-S(Se) vitreous films (kaasautor). // Glass Phys. Chem. 32 (2006) 6; ZnO nanorods *via* spray deposition of

solutions containing zinc chloride and thiocarbamide (kaasautor). // *Nanoscale Res. Lett.* 2 (2007) 8; Cu₂ZnSnSe₄ films by selenization of Sn–Zn–Cu sequential films. // *J. Phys. and Chem. of Solids* 70 (2009) 3–4; SEM analysis and selenization of Cu–In alloy films produced by co-sputtering of metals. // *Solar Energy Materials and Solar Cells* 93 (2009) 1; Monocrystal materials for solar cells (kaasautor). // *Solar Energy Mat. Solar Cells* 93 (2009) 1.

B: <https://www.eris.ee>; <https://www.etis.ee>.

VOLOŽ, Benjamin (18. VIII 1959 Tallinn), arvutiteadlane; juut, Olga V-i p. Lõpetas 1976 Tallinna 26. kk-i, 1981 TPI automaatikatsk-a, 1986 TPI-s asp-i, tehnikakand (1987, KūbI), vk “Организация диалога с прикладными системами на основе сценариев”. Oli 1980–83 KūbI tarkvara osk-a ins, 1983–86 n-teadur, 1986–91 teadur, 1991–97 v-teadur, ühtlasi a-st 1992 ka Stockholmi Kuningliku Tehnikaük-i külalisteadur. Hiljem asus Saksamaale, kus töötas tarkvarafirmas. – Uurimisvaldkonnad: arvutiteadus, tehisintellekt, intellektuaalsed tarkvarasüsteemid, graafilised kasutajaliidesed, interaktiivne graafika. Osalenud dialoogi juhtimismoodulite loomisel programmide automaatse sünteesiga programmeerimissüsteemile ja instrumentaalsüsteemile interaktiivsete programmide loomiseks, intuitsionistliku propositsioonilise arvutuse vormelite eksperim-l tõestamisel, objektorienteeritud loogilise programmeerimissüsteemi loomisel, juhtinud kommertstarkvara (spetsialiseeritud dokumentide generaator; müügi admin-süsteem) loomist. 19 teadustr-t.

T: C-Priz – a new generation software tool for small computers (kaasautor M. Rosenfeld). // *Knowledge-Based Systems* 4 (1991) 1; Merging graphical and textual specification languages. // *Tehnik et Sci. Inform.* 12 (1993) 1.

VOLOŽ (a-ni 1949 **Kovešnikova**, 1949–58 **Garder**), **Olga** (15. IX 1927 Tallinn), kardioloog-epidemioloog; venelane, hambatehniku t, Benjamin V-i ema. Lõpetas 1945 Tallinna 6. kk-i, õppis 1945–46 TŪ arstitsk-s ja 1946–51 Pavlovi-nim. Leningradi 1. Med-inst-s, lõpetas samas 1968 kaugõppeasp-i, med-knd (1969, samas), vk “Об изменениях некоторых функции коры надпочечников у больных ревматизмом”, med-dr (1992, Venemaa Profül. Med-i Tead. Uurimiskeskus, Moskva), vk

“Эпидемиология ишемической болезни сердца у населения трудоспособного возраста (по данным одномоментных и проспективных исследований в Эстонской Республике”. Oli 1955–57 Pavlovi nim. Leningradi I Med-inst-i kliinilises ordinatuuris sisehaiguste alal, 1951–52 Pärnu raj Sauga maajsk-a arst, 1952 Pärnu Linna Tervishoiusk-a juh kt, 1953–54 Tallinna Kalinini raj haigla (hilisem Pelgulinna Haigla) ja polikliiniku arst, 1954–55 polikliiniku juh, 1957–80 siseosk-a (hiljem kardiol osk-a) juh, 1980–83 EKMI kardiol-se epidemiol osk-a ja a-st 1984 Kardiol TUI kardiol osk-a juh. – Uurimisvaldkonnad: neerupealiste talitlushäired reumahaigetel, südame ja veresoonte haigused, sh südame isheemiatõbi, selle esinemissagedus meestel ja naistel, põhilised riskitegurid, äkksurmad. Südame ja veresoonekonna haiguste epidemiol ja profülaktika alaste uuringute initsiaatoreid Eestis, uuris esimesena (koos oma teadusrühmaga) südame isheemiatõve ja mõnede teiste mittenakkuslike haiguste ning nende ühiste riskitegurite levikut Tallinna elanikel dünaamikas, samuti mitmete faktorite mõju epidemiol-le situatsioonile Eestis. Arendas südame- ja veresoonte haiguste profülaktikat Eestis. Tallinna peakardioloog (1976–88), a-st 1986 Maailma Terviseorg-i (WHO) mittenakkuslike haiguste programmi (CINDI) vast täitja Eestis. Tallinna Sisearstide Seltsi, Eesti Kardioloogide Seltsi ja Rahvusv Kardioloogide Föderats-i epidemiol ja profül sektsiooni liige. ENSV tnl arst (1972). EV teaduspreemia (1996, koll-i juht). Üle 160 teadustr-e.

T: О заболевании мочеполовых органов у больных инфарктом миокарда. // Урол. и нефрол. (1976) 3; Распространенность ишемической болезни сердца и основные факторы риска среди мужчин 35–59 лет в Таллине (kaasautor). // Кардиол. (1984) 11; Südame isheemiatõvest tingitud surma individuaalse riski määramine meestel profülaktilisel läbivaatusel. Tln, 1991; Ischaemic heart disease in men of productivity age: comparison of epidemiological and morphological data (kaasautor). // Cor et Vasa 34 (1992) 3; Factors associated with coronary heart disease in middle-aged men and women (a cross-sectional epidemiological study) (kaasautor). // Public Health: Present and Future. Kaunas, 1993; Soovitused perearstile haiguste ennetamiseks (kaasautor). Trt, 1998; Arteriaalne hüpertensioon – praktilised aspektid (kaasautor). Trt, 2000.

B: EE 14, 620; EKMI BL, 17; *H. Merila-Lattik*, 1136–1137; NET (1987) 6, 455; EA 72 (1993) 1, 67; EA 76 (1997) 6, 565.

VOLPERT, Larissa (30. III 1926 Leningrad), kirjandusteadlane ja maletaja; juut, arsti t, P. Reifmani abikaasa. Lõpetas 1944 Sverdlovski 13. kk-i, 1949 LÜ prantsuse filol osk-a, filol-knd (1955, LÜ), vk “Публицистика Жан-Ришара Блока”, filol-dr (1979, NSVL TA Vene Kirj Inst), vk “Пушкин и психологическая традиция во французской литературе конца XVIII – первой трети XIX в.”. Oli 1949–63 spordiühingu *Труд* maletreener, 1963–67 Pihkva PedI vene kirj kat-i v-õpetaja, 1977–90 TÜ maailmakirj kat-i dots, 1990–92 germaani-romaani filol osk-a prof, 1992–93 erakorr prof, a-st 1993 emeriitprof. Esinenud loengutega Sorbonne’i (1981) ja Jeruusalemma Ük-s (1991), Pms-d loengukursused: väliskirj, prantsuse kirj ajalugu. – Uurimisvaldkonnad: komparativistika, vene-prantsuse kirj-d sidemed. Uuris pms-lt Puškini ajajärgu kirj olustikku, prantsuse kirjanike mõju Puškinile ja Lermontovile, poeedi käitumise mängulisust. *Lermontovi entsüklopeedia* ja *Puškini entsüklopeedia* kaasautor. Esinenud ettekannetega paljudel rahvusv-tel teadusfoorumitel USA-s, Prantsusmaal, Itaalias, Soomes, Kreekas jm. J. Lotmani päevade ja TÜ-s J. Lotmani nim. stipendiumi asutamise algataja. A-st 1955 NSVL malekoondise liige, 1954, 1958 ja 1959 NSVL tšempion males, paljude rahvusv turniiride võitja, a-st 1978 rahvusv suurmeister males. Osalenud kolmel naismaletajate maailmameistri turniiril (2., 3. ja 7. koht). Üle 150 teadustr-e, sh 4 monogr-t.

T: Пушкин и психологическая традиция во французской литературе. Тлн, 1980; Пушкин в роли Пушкина. М, 1998; Лермонтов и литература Франции. Тлн, 2005, ²СПб, 2008; Пушкинская Франция. СПб, 2007.

B: TÜ BL II, 214; ESBL, 1071; *L. Kisseljova*. Prantsuse kirjandus, Puškin ja male. // Univ. Tartuensis (2006) 30. III.

VOLT, Ivo (3. V 1975 Pärnu), filoloog; Kaire Maimets-Voldi abikaasa. Lõpetas 1993 Pärnu Sütevaka Humanitaargümni-i, 1997 TÜ klassikalise filol erialal, TÜ-s 2000 magistri- ja 2007 doktoriõppe, M.A. klassikalise filol alal (2000, TÜ), vk “Theophrastose tüübinimetused 5.–4. sajandi kreeka traditsioonis: leksikaal-semantiline analüüs”, Ph.D. klassikalise filol alal (2007, TÜ), vk “Character description and invective: Peripatetics between ethics, comedy and rhetoric” (Tartu, 2007). Täiendas end 1996 ja 2001

Göttingeni Ük-s, 2003 CEU-s. Oli 1995–97 Tartus Karlova Gümni ja 1998–2001 Miina Härma Gümni ladina k-e õpetaja, 1997–2001 TÜ klassikalise filol õt-i metoodik ja projektijuht, 2002–07 teadur, 2008– germaani, romaani ja slaavi filol inst-i teadur ja TÜ Rmtkogu teaduskeskuse erakorraline v-teadur. Loengukursused: ladina ja kreeka proosaautorid, epigramm ja satiir, antiikaja epistolograafia, antiikaja olmekultuur jm.; külalisloengud Tübingeni Ük-s (2006) ja Ghenti Ük-s (2009). – Uurimisvaldkonnad: sotsiaalne identiteet antiikajal (eelkõige negatiivsed sotsiaalsed tüübid vanakreeka kirj-s), klassikalise filol ajalugu Eestis, antiigiretseptioon ja selle osa Eesti keele- ja kultuuriruumi kujunemises (17.–20. saj). Avaldanud proosa- ja värsstõlkeid vanakreeka ja ladina k-st. *Ladina-eesti sõnaraamatu* (2. tr, 2002) kaasautor ja üldtoim, koost. artikleid TEA entsüklopeediale (2008–), selle etümoloogiatoim (2008–). Veebiajakirja *Studia Humaniora Tartuensia* tegevtoim (2000–). *Morgensterni Seltsi Toim-te* seeria toim (2003–), *Universitas Tartuensis* koll-i liige (2009–). Eesti Assürioloogia Seltsi asutajaliige (1998), Morgensterni Seltsi liige (1999–), *Int. Assoc. of Byzantine Studies* Eesti rahvuskomitee sekr (2005–), *Am. Philological Assoc.* (2007–), *Classical Assoc.* (2008–) ja *Assoc. Internationale de Papyrologues* liige (2009–). 40 teadustr-t.

T: Theophrastos, Inimtüübid: antiikaja inimesepilt ja euroopa kultuuritraditsioon (kaasautor A. Lill). Trt, 2000; Pärtel Haliste (1890–1944): esimene eestlasest klassikalise filoloogia õppejõud. // Kakssada aastat klassikalist filoloogiat Eestis (toim) Trt, 2003; Aspects of ancient Greek moral vocabulary: illiberality and servility in moral philosophy and popular morality. // *Trames* 7 (2003) 2; The comic in the characters of Theophrastos: what's so funny? // *Antiquitas viva* 3. Rīga, 2009; Ervin Roos (1908–1962): klassikaline filoloog Eestis ja Rootsis (kaasautor P. Roos). // *Akad* (2010) 1; Not valuing others: reflections of social cohesion in the characters of Theophrastus. // *Valuing others in classical antiquity*. Leiden, Boston, 2010.

B: <https://www.etis.ee> <http://www.fl.ut.ee/ivo.volt-ee>.

VOLT, Marek (13. III 1973 Haapsalu), filosoof. Lõpetas 1991 Haapsalu 1. kk-i, 1997 TÜ filos-tek-a filoserialal, 1999 TÜ-s magistri- ja 2004 doktoriõppe, M.A. filos alal (1999, TÜ), vk “Controversy about the cognitive status of art in aesthetics”, filos-dr (2007, TÜ), vk “The epistemic and logical role of definition in evaluation of art”.

Täiendas end 2001 ja 2002 Läti Ük-s, 2009 Cambridge Ük-s (Inglismaa). Oli 1995–97 Tartu ÕS-i esteetikaõpetaja, 2000–02 TÜ filos õppejõud, 2004 TÜ eetikakeskuse erakorr teadur, 2005–07 TÜ filos ja semiootika inst-i erakorr asst, 2007– erakorr teadur. Loengukursused: definitsioon ja defineerimine, esteetika, kunsti hindamise metodol analüütilises esteetikas, sissejuhatus analüütilisse kunstifilos-sse, sissejuhatus filos-sse, sissejuhatus sotsiaalpoliitilisse filos-sse, XX saj kunstiteooriad. – Uurimisvaldkonnad: esteetika, kunstifilos, prostitutsioonifilos, spordifilos. Osalenud erialakonv-del, juhatanud nende sektsioonide tööd. Balti Esteetika Ühingu liige (1998–), Eesti Filosoofiaõpetajate Seltsi asutajaliige (2004). Eesti üliõpilaste teadustööde preemia (2000). U 30 teadustr-t.

T: Kunstnikukeskne kognitivism esteetikas. // Akad. (1999) 9; Kas *tõene* on esteetiline termin? Järeldusi Frank Sibley esteetiliste mõistete teooriast. // Akad. (2000) 10; Controversy about the traditional theory in aesthetics. // J. Compar. Literature and Aesthetics. 15 (2002) 1–2; Doing justice to traditional aesthetic theories: Weitz reconsidered. // Trames (2002) 3; Esteetikast. Tln, 2006; Kunsti hindamise ontoloogilised ja episteemilised eeldused. // Studia Philos. (2006) 5, Kas hea kunst peab meeldima? Arutlusi deontilisest aksioloogiast. // Kunstiteaduslikke uurimusi (2007) 3; Arthur C. Danto (kaasautor K. Reidolv). // XX sajandi mõttevoolud Trt, 2009; Kuidas läbida ajaproovi? Arutlus temporaalsest aksioloogiast. // Kunstiteaduslikke uurimusi (2009) 1–2. **B:** Õpetajate Leht (1999) 26. II; Univ. Tartuensis (2003) 24, I; (2008) 1. II; <https://www.etis.ee>; <http://www.fl.ut.ee/119707>.

VOLT, Rein (3. III 1955 Tartu), majandusteadlane; Vello V-i p. Lõpetas 1974 Tallinna 2. kk-i, 1978 TPI maj-tsk-a tööstusrrmtpidamise erialal, 1985 TPI-s asp-i, maj-knd (1989, Eesti TA), vk “Разработка модели оценки результатов хозяйствования предприятия (объединения) и ее применение в управлении”. Oli 1985–88 MI teadur, 1988–91 RAS Kalev pearmtpidaja, 1991–2010 AS-i *Tawest IA International* partner, 2010 OÜ Tawest Audiitorteenused vandeaudiitor. AS Norma nõukogu liige (1996–96). – Uurimisvaldkond: ettevõtte maj-tegevuse kompleksanalüüs. 18 teadusart-t.

T: О нормировании оборотных средств. // Тр. ТПИ 561 (1984); Sidusanalüüsi põhinäitajad ja koostamise võtted. Tln, 1985; Sidusanalüüsi rakendusi. I–II osa (kaasautor V. Volt) Tln, 1986.

VOLT, Vello (18. X 1928 Tartu), majandusteadlane; ametniku p. Lõpetas 1948 Tallinna 2. kk-i, 1952 TPI maj-tsk-a rahanduse erialal, 1962 TPI-s asp-i, maj-knd (1964, TÜ), vk “Käibevahendite normeerimine, ülenormatiivsed varud ja teid nende likvideerimiseks ENSV Rahvamajandusnõukogu masinaehitustehastes”. Oli 1952–59 *Noorte Hääle* spordireporter ja spordiosk-a juh, seejärel Tallinna Kalinini raj TSN TK rahandusosk-s, 1962–75 TPI stat ja rmt-upidamise kateedri õppejõud (a-st 1967 dots), 1975–82 rmt-upidamise kat-i dots, 1977–82 ka kat-i juh, 1982–93 EMI prof, a-st 1991 audiitorfirma *KPMG Estonia* asutajaid ja audiitor-partner ning nõukogu esimees. Osanik mitmes ettevõttes. Loengukursused: maj-analüüs, ettevõtetmaj, ettevõtterahandus jm; koost. õppevahendeid. – Töid maj-analüüsi metoodika täiustamisest ja käibevahendite ratsionaalsest kasutamisest, rentaablustest, andmetöötluse automatiseerimisest. Osales IME kontseptsiooni koostamisel, otsis lahendusi makroökon rahanduslikele küsimustele (oma raha, maksud, eelarve, pangad). Üle 40 teadustr-e.

T: Tööstusettevõtete käibevahendite normeerimine. Tln, 1966; Mis on täielik isemajandamine? Tln, 1966; Nael, dollar, frank, mark. Tln, 1970; Kaubandusstatistika 1–2 (kaasautorid U. Mereste, S. Straž). Tln, 1972, 1973; Kasumi ja rentaabluste analüüs (kaasautor I. Pärtelpoeg). Tln, 1976; Andmetöötluse automatiseerimine ettevõttes. (kaasautor I. Pärtelpoeg). Tln, 1976; Tööstusettevõtte majandusanalüüs. Tln, 1984; Põhjusliku majandusanalüüsi meetodid ja võtted (kaasautor R. Renter). Tln, 1986 (vene k-s 1988); Ettevõtte seadus ja isemajandamine. Tln, 1989.

B: EMaBL, 590; ESDL, 776; TPI 1936–1986; 333, 344, 348, 349, 446.

VOLTRI, Leonhard Gustav (17. I 1897 Kuuste v, Tartumaa – 25. XII 1978 Kehtna), loomaarsti- ja -kasvatusteadlane; talupidaja p. Õppis 1913–16 TVI vet-velskrite koolis, lõpetas 1922 Tartu Õhtu-reaalgümni-i, 1927 TÜ loomaarstitsk-a, põllum-knd (1961, EPA), vk “Pörsaste söötmise ja pidamise praktilisi ja tervislikke viise Eesti NSV oludes”. Oli 1916–20 sõjaväes vet-velsker, 1927–31 Eesti Seakasvatuse Seltsi vet-arst-konsulent ja Tallinna Eksporttapamaja vet-arst, 1931–45 Kuremaa Seakasvatuse Katsejaama (rajaja) juh, 1945–55 Siberis vangilaagris, 1955–57 Vab Loomade Varumise Kontori v-vet-arst, 1957–62 ELVI Kehtna seakasvatuse kontrollkatsejaama n-teadur, 1962–66 v-

teadur, 1966–67 n-teadur. – Töid seakasv-st, sigade söötmisest. Nõustas talupidajaid seakasvatuse, eriti peekonisigade kasv-e küsimustes, korraldas haiguste tõrjet sugulavades, õpetas kursustel sigade tervishoidu. Korraldas katseid sigade söötmise alal, osales kontrollnuuma meetodika väljatöötamises ja selgitas (koos I. Sauega) Eesti tõusigade aretusväärtust. Eesti Seakasvatajate Seltsi (1927) ja Loomaarstide Koja nõuk liige (1935). 76 teadustr-t.

T: Riigi seaksvatuse-katsejaam Kuremaal. Trt, 1932; Kartulinormid peekoniseale. // Katseasjanduse Nõuk. Toim. 43 (1935); Õpetusi sigade söötmiseks ja pidamiseks. Tln, 1936; Meie kontrollitud sugukultide ja nende emiskombinatsioonide väärtusi. // Agronoomia (1936) 5; Meie tõusigade tüübist ja selle kindlusest. // Agronoomia (1939) 10; Koduloomade söötmine talvel. Tln, 1943; Peekonsigade kasvatamine Eestis (kaasautor V. Laanemäe). Tln, 1961; Mahukate söötade kasutamine peekoninuomal. Tln, 1965; Kuidas edukalt kasvatada põrsaid. Tln, 1968.

B: ELVI BL, 54; Tõuloomakasvatus (2007) 1, 19–21.

Ü. Oll

VOOGLAID, Ülo (29. VIII 1935 Tallinn), sotsioloog, haridusteadlane ja poliitik. Lõpetas 1953 Haapsalu Ped Kooli, 1960 TÜ ajaloo osk-a, 1968 TÜ-s psühhol asp-i, filosoof (1970, NSVL TA Konkreetsete Sotsiaalsete Uuringute Inst, Moskva), vk “Опыт социологического и социально-психологического исследования структуры читательской аудитории городской и районной газеты”. Oli 1961–65 ajalehe *Edasi* toim liige, 1968–71 TÜ loogika ja psühhol kat-i õpetaja, 1971–75 v-õpetaja, ühtlasi TÜ sotsiol-labori tead juhendaja, 1975–77 ENSV Kergetööstuse Min-i Töö ja Juhtimise Tead Organiseerimise Keskuse peaspetsialist, 1977–86 ENSV Rahvamaj Juhtivate Töötajate ja Spetsialistide Kvalifikatsiooni Tõstmise Inst-i dots, 1986–89 Pirgu Arenduskeskuse ja 1990–92 Eesti Aü-te Teadus- ja Arenduskeskuse juh, 1991–92 Vab Val-e teadusosk-a juh, 1992–95 Riigikogu VII, 1995–97 VIII, 2007 IX koosseisu liige, a-st 1995 Õigusinst-i prof ja a-st 2000 emeritprof; a-st 1999 peab Raplamaal koolitustalu. Loengukursused: sotsiol-se uurimise meetodid, sotsiaalpsühhol, kommunikatsiooniteooria, töösotsiol, teadustöö alused, teadusmetodol; koost. õppevahendeid, sh videosalvestustena (nt *Demagoogia* I, II, 2007, 2009; *Iseseisvalt mõtlema* 1, 2, 2006, 2009). – Uurimisvaldkonnad: sotsiaalne kommunikatsioon, sotsiaalpsühhol, organisatsiooni- ja

juhtimisteooria, sotsiaalse juhtimise ja iseregulatsiooni mehhanismid, innovatsiooniteooria ja praktika, teadusmetodol, haridusteooria ja –filos. Kogumiku *Материалы встречи социологов III. Кяэрику 1968* (Trt, 1968) toim. TÜ sotsiol labori rajajaid, labori väljaande *Труды по социологии* (1968–72) toim. Ajakirja *Maurus* peatoim (1995–2000). NSVL ÜN saadik (1989–91), Põhiseaduse Assamblee liige (1991–92), Avaliku Sõna Nõukogu liige (1991–93) ja Ajakirjanike Liidu auliige (2008), Eesti Konsultantide Assots-i liige (1992, a-st 2006 juhatuse liige), Mainori Maj-kooli eestseisuse liige (1993–2001), Täiskasvanute Koolitajate Assots-i juh liige (1991–2000), Rahvusmt-kogu nõukogu ja teadusnõuk esimees (1993–98) jm organisatsioonide asutajaliige. Valgetähe IV kl teenetemärk (2003). U 50 teadustr-t.

T: Juhtimissüsteemide morfoloogia ja dialektika (kaasautor E. Roose). Lastekodu kui kasvukeskkond. Tln, 1999; Poliitika ja poliitiline tegevus: struktuur ja komponendid. // Riigikogu Toim. (2002) 2; Võim – kõige raskem koorem. // Riigikogu Toim. (2002) 6; Avatult avalikust kõnest (kaasautor). Trt, 2008.

B: TÜ BL I, 51; EE 14, 620; EMaBL, 591.

VOOG-ORAS (a-ni 2007 **Voog**), **Ülle** (29. II 1968 Taru), arstiteadlane, stomatoloog, -protesist; muuseumitöötaja ja õpetaja t. Lõpetas 1986 Tartu 12. kk-i, 1992 TÜ arstitsk-a stomatol erialal, stomatol-litsentsiaat (2000, Karolinska Inst, Stockholm), vk “Temporomandibular joint involvement by rheumatoid arthritis with reference to modulation by tumor necrosis factor α and serotonin”, dr med (2003, samas), vk “Temporomandibular joint involvement by systemic inflammatory disease with reference to pain modulation and joint tissue destruction”. Oli 1993 TÜ arstitsk-a intern, 1993–95 TÜK stomatol polikliiniku arst, 1995– hambaproteesikeskuse arst-õppejõud, 1997 TÜ arstitsk-a ortopeedilise stomatol resident, 2004 stomatol kliiniku stomatol õt-i asst, 2005–06 v-asst, 2006– erakorr dots ja sisekliiniku teadur, 2008– stomatol kliiniku stomatol õt-i mälumisfüsiol dots. Loengukursused: hammaste oklusiooniõpetus, ravi parodondi kahjustusel, patol kulumisel ja liigespatol-l, alalõualiigesehaigused ja nende diagnostika ja ravi; veebipõhine kursus *Oklusiooniõpetus-mälumisfüsiolooga I*. – Peamised uurimisvaldkonnad: alalõualiigesehaiguste patogenees ja ravi ning selle mõju elukvaliteedile; serotoniini toime luuliste destruktsioonide tekkes alalõualiigese

süsteemse sidekoekahjustusega haigetel. Üks alalõualiigesehaiguste süvendatud uurimissuuna rajajaid Eestis. Ajakirja *Stomatologija* (Kaunas) toim-koll-i liige (2005–). Eesti Stomatoloogide Seltsi liige (1992–, volikogu liige 1997–2000), Balti Näo-Lõualuu- ja Plastikakirurgide Assots-i (2003–), Ülemaailmse Hambaarstide Teadusliku Assots-i (2003–), Eesti Suu- ja Näolõualuude Kirurgia Seltsi ning Eesti Valu Seltsi (2004–) liige, Eesti Hambaarstide Liidu volikogu liige (2006–). Julius v. Szymanowski auhind (2005), *Acta Odontol. Scand.* auhind (2005). Üle 20 teadustr-e.

T: The immediate effects of the serotonin antagonist granisetron on temporomandibular joint pain in patients with systemic inflammatory disorders (kaasautor). // *Life Sci.* 68 (2000) 5; Impact of temporomandibular joint pain on activities of daily living in patients with temporomandibular joint involvement of rheumatoid arthritis (kasautor). // *Acta Odontol. Scand.* 61 (2003) 5; The progression of radiographic changes in the temporomandibular joints of patients with rheumatoid arthritis in relation to inflammatory markers and mediators in the blood (kaasautor). // *Acta Odontol Scand.* 62 (2004) 1; Temporomandibulaarliigese osteoartriidi ravi võimalused (kaasautor E. Leibur). // *EA* (2009) 12; Long-term evaluation of arthroscopic lysis and lavage of temporomandibular joint disorders (kaasautor). // *J. Cranio-Maxillofacial Surg.* 21 (2010) 3.

B: *EA* (2004) 8, 578; *TÜA* 1982-2007, 388, 390, 397, 398, 400, 401.

VOOL (a-ni 1997 **Grünvald**), **Ele** (26. IX 1975 Tartu), aiandusteadlane; autojuhi ja raamatupidaja t. Lõpetas 1993 Alatskivi Kk-i, 2001 EPMÜ agron-tsk-a aianduse erialal, 2003 EPMÜ-s magistrantuuri, 2009 EMÜ-s doktorantuuri, M.Sc. aianduse alal (2003, EPMÜ), vk “Perekond *Rubus* erinevate taksonite saagikus ja viljade kvaliteet”, Ph.D. taimekasv alal (2009, EMÜ), vk “Perekonna murakas (*Rubus*) mõnede liikide saagikus ja viljade kvaliteet”. Oli 2002–04 EPMÜ aianduse inst-i laborant, 2004 v-laborant, 2005–08 EMÜ põllum- ja keskkonnainst-i aianduse osk-a v-laborant, 2008 külalisasst, 2009–lektor ja teadur. Loengukursused: rohtsed haljastustaimed, ilutaimede kasutamine, aia kavandamine ja rajamine, maastikuehitus, aiakultuuride paljundamine, iluaiandus jm. – Uurimisvaldkonnad: taimekasv, aiandus. Üliõpilaste teadustööde rkl konkursi diplom

(2003), Tallinna lillefestivali esimene preemia (2010), *EMÜ aasta tegu* laureaat (2010). Üle 20 teadustr-e.

T: Vaarikas aias ja köögis (kaasautor). Tln, 2003; Kultuurmustikas ja selle kasvatamine Eestis (kaasautor). Trt, 2005; The cultivation of half-high bush blueberry under organic farming condition (kaasautor). // *Egyptian J. Agricult. Res.* 83 (2005) 1; Effect of phosphite fertilization on growth, yield and fruit composition of strawberries (kaasautor). // *Scientia Horticult.* 119 (2009) 3.

B: Maaülikool (2009) 9. IV; <https://www.etis.ee>.

VOOLAID, Henn (4. III 1943 Viljandi), füüsik; sõjaväelase p. Lõpetas 1961 Viljandi 2. kk-i, 1967 TÜ füüsika osk-a, 1976 TÜ-s asp-i, füüsika-mat-knd (1977, TÜ), vk “Центры свечения и центры окраски в фосфорах CaS-Cu”. Täiendas end 1980 LÜ-s, 1985 Kiievi Ük-s, 1989 Turu Ük-s. Oli 1968–71 TÜ üldfüüsika kat-i asst, 1971–73 eksperim-füüsika kat-i n-teadur ja stažöör, 1976–80 üldfüüsika kat-i v-õpetaja, 1980–84 dots, 1984–93 kat-i juh, dots, 1978–84 ka füüsika-keemiatsk-a prodekaan ja 1988–92 dekaan, 1992–96 füüsika didaktika inst-i dots, a-st 1996 koolifüüsika keskuse juh, didaktika dots. Õpetanud füüsikat; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: kristallfosfooride kiirgus-ja haardetsentrite spektroskoopia, füüsika didaktika, loodusteadusliku mõtteviisi kujundamine koolifüüsikas. Eesti koolifüüsika kontseptsiooni, programmide, õppekavade ja õpikute autoreid. Vab füüsika tead-metoodilise nõuk liige (1978–90), 1993–96 ka Eesti põhi- ja keskkariduse rkl õppekava füüsika ainekava töörühma juh. Ajakirja *Acta Publica Universitatis Tartuensis* nõustava toimkonna liige (1989). ENE ja EE kaasautor. Koolifüüsika Ühingu liige (juh 1989–90, esimees 1991). NSVL Rahvamaj Saavutuste Näituse diplom (1982). Valgetähe V kl teenetemärk (2001). 60 teadustr-t

T: Концепция школьной физики (kaasautor). M. 1989; Üldhariduskooli programmid. Füüsika. Kontseptsioon ja programmid 8.–12. klassile (kaasautor). Tln, 1991; Purustame müüdi “kõikvõimsast”, kuid arusaamatust füüsikast. // Füüsika õpetamise aktuaalseid küsimusi 7 (1994); Füüsikalt bioloogiale (kaasautor M. Seeba). Trt, 2000; Füüsika käsiraamat (kaasautor K. Tarkpea). Tln, 2002; Füüsika XI klassile: optika. Õpetajaraamat. Tln, 2003; Dependence on usage of physics misconception by year of

study among Estonian students (kaasautorid O. Krikmann, J. Susi). // Current Research on Mathematics and Science Education. Helsinki, 2004.

B: TÜ BL I, 287–288; II, 214; EE 14, 620; 1000 tartlast, 497.

VOOLAID (a-ni 1993 **Reidla**), **Piret** (23. IV 1971 Kohtla-Järve), rahvaluuleteadlane. Lõpetas 1989 Jõhvi 1. kk-i, 1996 TÜ eesti ja võrdleva rahvaluule erialal, 2005 TÜ-s magistrantuuri ja 2011 doktorantuuri, M.A. samal alal (2005, TÜ), vk “Eesti mõistatuste perifeerne aines: elektroonilised andmebaasid internetis”, Ph.D. samal alal (2011, TÜ), vk “Eesti mõistatused kui pärimusliik muutuvus klutuurikontekstis”. Oli 1993–2000 EKI asst, 2000–05 KM folkloristika osk-a asst, 2005– teadur. – Uurimisvaldkonnad: eesti ja teiste rahvaste folkloor: pärimus, identiteet ja globaliseerumine; folkloori lühivormid: mõistatused ja mõistatuste žanrisuhted; kultuuriprotsessid muutuvus ühiskonnas ja interneti kogukondades: narratiivid, väärtushinnangud, identiteetide loomine, reprodutseerimine, transformeerumine, globaliseerumine; traditsioon ja loovus postsotsialistlikus huumoris; sporditeemaline folkloor. Koost. internetiandmebaasid: Eesti piltmõistatused (<http://www.folklore.ee/Reebus>, 2002), Eesti (liit)sõnamängud (<http://www.folklore.ee/Sonamang>, 2003), Eesti keerdküsimused (<http://www.folklore.ee/Keerdkys>, 2004), Eesti lühendmõistatused (<http://www.folklore.ee/Lyhendid>, 2004). Akad Rahvaluule Seltsi liige (2004–), üle-eestilise koolipärimuse kogumisvõistluse korraldustoimkonna liige (2006–07). Eesti Kultuurkapitali rahvakultuuri sihtkapitali nõuk liige (2009–). Eesti Kultuurkapitali aastapremia (2000). Üle 60 teadustr-e.

T: Eesti mõistatused I (kaasautorid A. Hussar, A. Krikmann, R. Saukas). Trt, 2001; II. Trt, 2002; Jaanuar, veerpalu, märts, aprill, mae... Pilk spordimaailma läbi folklooriprisma. // Mäetagused 21 (2003); Liitsõnamängud – põnev nähtus folkloori ja keele piirimaalt. // Oma Keel (2004) 2; Hundi, kitse ja kapsapea üle jõe viimine. ATU 1579 metamorfoosid. // Mäetagused 28 (2005); Koolipärimus Eestis – viisteist aastat hiljem. // EKM ar 23 (2007); Zoofolkloorseid aspekte eesti keerdküsimustes, liitsõnamängudes ja piltmõistatuses. // Mäetagused 40 (2008); Narratiivsed piltmõistatused – mitme folkloorižanri piirinähtus. // KK (2009) 7; Lühendite

alternatiivsed tõlgendused – rahvahuumor ja erikeel. // Eesti Rakenduslingv. Ühingu ar (2009).

B: <https://www.etis.ee>.

VOOLMA, Kaljo (1. VII 1948 Velise v, Läänemaa), metsa- ja loodusteadlane, metsaentomoloog; talupidaja p. Lõpetas 1967 Jõgeva Metsamaj Tehnikumi, 1975 EPA metsamaj erialal, lõpetas 1982 kaugõppes sihtasp-i Krasnojarskis NSVL TA Siberi osk-a V.N. Sukatšovi nim Metsa- ja Puidu Inst-s, biol-knd (1983, samas), vk “Короед *Dendroctonus micans* Kug. в Северной Прибалтике (распространение, экология, хозяйственное значение, принципы защиты леса)”. Oli 1966–67 Ülel Koondise “Metsaprojekt“ Eesti Aerofoto-Metsakorralduse Kontori tehnik, 1967–69 Nõuk armees, 1970 Rapla Metsamaj meister ja Märjamaa sovhoosi metsaülem, 1973–78 EMI v-ins, 1978–83 n-teadur, 1983–96 v-teadur, 1977–78 ka EPA aianduse ja taimekaitse kat-i asst ja 1990–91 v-õpetaja, 1996–97 EPMÜ metsandustsk-a v-teadur, 1998–2004 EPMÜ metsandusliku uurimisinst-i v-teadur ja 2002–04 ka metsandusteadusk-a dots, 2004–05 EPMÜ metsandus- ja maaehitusinst v-teadur, dots, 2005– EMÜ metsandus- ja maaehitusinst v-teadur, dots. – Õpetanud entomol-t, metsaentomol-t, metsazool-t ja metsakaitset. – Uurimisvaldkonnad: metsaentomol ja metsakaitse. Töid metsaputukate liigirikkuse ja ökol, üraseklaste faunistika, metsakahjurite biol ja tõrje alalt, ka metsakaitsest ja entomol ajaloost. Teinud uurimisreise hiidüraski kahjustuskolletesse Gruusias (1976), Lääne-Siberis (1977), Lätis (1982) ja Karjalas (1990), osalenud rahvusv-s metsaentomol uurimisprojektides. IUFRO metsakaitse ja entomol töörühmade tegevuses. Ajakirja *Baltic Forestry* (Kaunas) toim-koll-i liige (1995–) ja kaastoim (1997–), ajakirja *Baltic Journal of Coleopterology* (Daugavpils) toim-koll-i liige (2001–). ETBL kaasautor. LUS-i liige (1975–), entomol-sektsiooni juhatuse liige ja aseesimees (1993–2008), Eesti Akad Metsaseltsi liige (1993–), Balti Koleopteroogiaseeltsi juhatuse liige (2005–). Üle 100 teadustr-e, art-id entsüklopeediatele, arvukalt aimetr-id.

T: Metsakahjuritest ja nende leviku põhjustest loometsas. // LUS-i ar 70 (1986); Eesti üraseklaste (Coleoptera, Scolytidae) määraja (kaasautorid H. Õunap, I. Süda), Trt, 1997; Ülevaade metsaentomoloogia ajaloost Eestis. // TALE XII (1998); Eesti putukate levikuaatlas 2: Üraseklased – Scolytidae (kaasautorid H. Õunap, I. Süda), Trt, 2000;

Kahjuritõrjest liigirikkuse säilitamiseni: metsaentomoloogilisest uurimistööst Eesti metsanduslikes uurimisasutustes aastail 1936–2001. // Akad Metsaseltsi Toim 18 (2002); Distribution and spread of bark beetles (Coleoptera: Scolytidae) around the Gulf of Finland: a comparative study with notes on rare species of Estonia, Finland and North-Western Russia (kaasautor). // Entomol. Fennica 15 (2004) 4; Putukate ja mõningate teiste lüljalgsete liigirikkus ja arvukus kaitsealuses ja majandatavas metsas (kaasautor H. Õunap). // Metsanduslikud Uurimused 44 (2006); Influence of neem oil on the large pine weevil, *Hylobius abietis* L. (Coleoptera, Curculionidae) (kaasautor). // Baltic Forestry 15 (2009) 2.

B: EE 14, 620; Horisont (1977) 6, 45; EL (1991) 7, 475; (2007) 8, 33; Who's Who in the World 2006, Marquis Who's Who LLC, New Providence, NJ, USA, 23, 2680; 2008, 25, 2633; 2009, 26, 2826; 2010, 27, 2831.

VOOLMAA (a-ni 1935 **Volmann, Vollmann**), **Aino** (5. X 1920 Vao v, Virumaa – 15. IV 2000 Tartu), etnoloog; talupidaja t. Lõpetas 1940 Tallinna 3. gümni-i, 1956 TÜ ajaloo osk-a. Oli 1946–47 Kiltsis õpetaja, 1947–75 ja 1981–83 ERM-i teadur, hiljem osk-a juh ja teadusdir. – Uurimisvaldkond: rahvarõivad ja ehted. Eriti silmapaistvaid tulemusi saavutas eesti rahvarõivaste uurijana. Rahvarõivaste taaselustamisel taotles ajaloolise stiilipuhtuse säilitamist. Teoste *Eesti rahvarõivaid XIX sajandist ja XX sajandi algult* (1957), *Eesti rahvarõivad* 1–3 (1981) ja *Историко-этнографический атлас Прибалтики. Одежда* (1986) põhiautoreid. J. Hurda rahvuskultuuriauhind (1993).

T: Võru rajooni maaelanike rõivastus. // ERM ar XXI (1966); Eesti rahvarõivad (kaasautor K. Nigul). Tln, 1968; Eesti rahvakunst tekstiilis. Trt, 1969; Eesti ehted. Tln, 1970; Lisandeid eesti rahvarõivaste juurde: peapärjad ja kotid. Tln, 1986; Õlakatted-sõbad, õlalinikud, suurrätid eesti naiste rõivastuses. Tln, 1990; Esivanemate varandus (kaasautorid G. Troska, I. Tõnurist). Trt, 1993; Põltsamaa naiseülikond 19. sajandi keskpaiku. Trt, 1996.

B: AAUT III, 445; EE 14, 620; Muuseum (2000) 1, 46.

VOOR, Tiia (3. VIII 1968 Kiling-Nõmme), arstiteadlane, pediaater-allergoloog; tööliste t.. Lõpetas 1986 Kilingi-Nõmme Kk-i, 1994 TÜ arstitsk-a, 2004 doktorioõppe, med-dr

(2005), vk "Microorganisms in infancy and development of allergy: comparison of Estonian and Swedish children". Oli 1994–95 TÜ lastekliiniku intern, 1995–96 pediatría õt-i v-laborant, 1997–2004 TÜK lastekliiniku pediatater, 2004–09 arst-resident, 2009– arst-õppejõud, a-st 2008 ka pediatría õt-i teadur. – Uurimisvaldkonnad: lapse arengut ja krooniliste haiguste patogeneesi määravad varajased tegurid ning uued võimalused nende mõjutamiseks ja raviks, lastel atoopilise sensilibeerumise ja allergiahaiguste kujunemise põhjused, levimus ja riski- ning kaitsetegurid. Eesti Lastearstide Seltsi liige (2002–, 2002–05 allergol sektsiooni ja 2003– Lõuna-Eesti sektsiooni juhatuse liige, 2007– seltsi juhatuse liige). Üle 20 teadustr-e.

T: Allergy development and the intestinal microflora during the first year of life (kaasautor). // J. Allergy Clinical Immunol. 108 (2001) 4; Astma algab lapseas (kaasautor K. Julge). // EA (2002) 6; Atoopilise sensibiliseerumise ja allergiahaiguste kujunemine esimesel viiel eluaastal (kaasautorid K. Julge, B. Björkstén). // EA 83 (2004) 5; Atopic sensitization and atopic dermatitis in Estonian and Swedish infants (kaasautor). // Clin. Exp. Allergy 35 (2005) 2; Cytokine responses to allergens during the first 2 years life in Estonian and Swedish children (kaasautor). // Clin. Exp. Allergy 36 (2006) 5; Tolmulestaallergia (kaasautor T. Annus). // EA 86 (2007) 7; Lastearsti nõuanded. Tln, 2009.

B: EA 85 (2006) 6, 399.

VOOREMAA (a-ni 1936 **Wöhrmann**), **Ilmar Herbert Georg** (31. VIII 1906 Pärsamaa v, Saaremaa – 18. IX 1976 Arvika, Rootsi), arstiteadlane; kirikuõpetaja p. Lõpetas 1924 Saaremaa Ühisgümni-i, 1931 TÜ arstitsk-a, med-dr (1939, TÜ), vk "Luude ja liigeste tiisikus Eestis 1920–1934 ja selle tekitaja tüübis". Täiendas end 1927 ja 1931–32 Jena Ük-s, 1937 Viinis, Budapestis, Milaanos ja Berliinis. Töötas 1925 TÜ histol inst-s, oli 1931–43 TÜ II haavakliiniku asst ja v-asst, 1943–44 Saaremaa Haigla juh. Põgenes 1944 perekonnaga Rootsi, töötas Arvika haiglas, a-st 1958 ka erapraksis samas. Eesti Arstide Selts Rootsis liige.

T: Luude ja liigeste tiisikus Eestis 1920–1934 ja selle tekitajad tüübid. // EA 19 (1940) 10.

B: AAUT II, 316; *H. Merila-Lattik*, 508–509; Eesti Päevaleht Rootsis (1960) 23 VI, (1976) 25. IX

VOROBJOVA, Tamara (5. VII 1955 Tartu), arstiteadlane, immunoloog; arsti t. Lõpetas 1972 Narva 7. kk-i, 1978 TÜ arstitsk-a, med-knd (1985, TÜ), vk “Особенности гуморального и клеточного иммунитета у больных язвенной болезнью желудка и двенадцатиперстной кишки в связи с различным состоянием слизистой оболочки желудка и фазы язвы”, med-dr (2001, TÜ), vk “Immune response to *Helicobacter pylori* and its association with dynamics of chronic gastritis and epithelial cell turnover in antrum and corpus”. Täiendas end (pms immunol alal) 1986 Soomes, 1987–88, 1990, 1992, 1998 Saksamaal, 1993 Rootsis, 1994 Šveitsis. Oli 1978–79 TÜK intern, 1979–81 ÜMPI immunol labori v-laborant, 1981–93 n-teadur, 1993– immunol õt-i v-teadur.– Uurimivaldkonnad: mao ja kaksteistsõrmiksoole haiguste immunol; autoimmuunsuse molekulaarsed ja rakulised mehhanismid; *Helicobacter pylori* infektsiooni epidemiol Eestis, sh ka noortel (15–29-aastastel) inimestel, ka peensoole limaskesta muutused ning immunol häired tsöliaakia ja diabeedi korral.. Ajakirja *World J. Gastroenterol.* toim liige (2009–). Eesti Gastroenteroloogide Seltsi, Eesti Immunoloogide Seltsi (1984–) ja Saks-Balti Arstide Seltsi (1991–) liige. ning Eesti Immunoloogide ja Allergoloogide Seltsi (2001–) ja Balti Immunoloogide Seltsi juhatuse liige (1991–), Kuulus Eesti-Soome gastroenteroloogide koostöögruppi (1980). Kultuuri- ja Haridusmin-i aastapreemia (1994, koll-s), TÜ arstitsk-a aastapreemia (1999), *Eur. Helicobacter Study Group*’i auhind (2004). Üle100 teadustr-e.

T: *Helicobacter pylori* – histological and serological study on gastric and duodenal-ulcer patients in Estonia (kaasautor). // *Scand. J. Gastroenterol. Suppl.* 186 (1991); The prevalence of *Helicobacter pylori* in a population from Southern Estonia (kaasautor). // *Eur J Gastroenterol & Hepatol* 6 (1994) 6; An 18-year follow-up study of chronic gastritis and *Helicobacter pylori* association of GagA positivity with development of atrophy and activity of gastritis (kaasautor). // *Scan. J. Gastroenterol.* 34 (1999) 9; Significant increase in antigastric autoantibodies in a long-term follow-up study of *H. pylori* gastritis (kaasautor). // *Virchows Archiv* 437 (2000) 1; *Helicobacter pylori* avastamise ajalugu. // 20 aastat *Helicobacter pylori* uuringuid Eestis (kaasautor). Trt,

2007; Immune response to *Helicobacter pylori* and its association with the dynamics of chronic gastritis in the antrum and corpus (kaasautor). // *APMIS* 116 (2008) 6; *Helicobacter pylori* immunology and vaccines (kaasautorid T. Watanabe, T. Chiba). // *Helicobacter* 13 (2008) Suppl.1; Increased FOXP3 expression in small-bowel mucosa of children with coeliac disease and type I diabetes mellitus (kaasautor). // *Scan. J. Gastroenterol.* 44 (2009) 4.

B: TÜ BL II, 214; TÜK 200, 314, 315; TÜA 1982–2007, 190, 191, 192, 196, 197, 200, 337, 341, 375.

WRANGEL(L), Ferdinand Friedrich Georg Ludwig von (9. I 1797 / 29. XII 1796 Pihkva – 6. VI / 25. V 1870 Tartu), mereväehvitser, Arktika-uuriija; baltisakslane, suurtükiväehvitseri p. Kaotas varakult vanemad, kasvas Võrumaa mõisates (Joosu, Võru, Nursi) sugulaste juures. Lõpetas 1815 Peterburi Mereväe Kadetikorpusel mitšmanina, seejärel teenis Tallinnas Balti laevastikus. Admiral (1856). Peterburi TA korr-liige (1827) ja auliige (1855), Prantsuse Akad ja Frankfurti TA liige (1856). Osales 1817–19 V. Golovnini ümbermaailmareisil sõjalaeval *Kamışatka*. Juhtis 1820–24 Kirde-Siberi rannikule saadetud (Kolõma) eksped-i, kus kogus andmeid Põhja-Jäämere jäärežiimi kohta, kirjeldas Siberi rannajoont, tegi ilmastikuvaatlusi. Tõestas, et Ameerika ja Aasia vahel puudub maismaaühendus, avastas Põhja-Jäämeres Põhjaneemest Uus-Siberi saarteni ulatuva suure aastaegadest sõltumatu lahvanduse (*polõnja*). Tšuktšidelt kuuldu põhjal oletas maa olemasolu Põhja-Jäämeres Kirde-Siberi ranniku läh-l, määras ja kandis kaardile selle ligikaudse asukoha (saar avastati 1849 ja nimetati 1867 W-i saareks). 1825–27 osales von Lütke juhitud ümbermaailmareisi (brikil *Krotki*). Oli a-st 1827 Meremin-i j.a. Õpetatud Komitee liige ja fregatikomandör, 1830–35 Vene Ameerika kolooniate ülemvalitseja (kuberner), 1836–49 Meremin-i laevaehituse departemangu üldkogu liige ja departemangu dir-i aset, 1840–49 ka Vene-Ameerika kompanii dir. Läks 1849 erru, elas Roela mõisas. Kutsuti mõne aja pärast uuesti teenistusse, töötas 1854–55 ja 1857–64 Meremin-i hüdrogr departemangus, 1855–57 oli mereminister ning Riiginõuk ja Ministrite Komitee liige. Läks 1864 tervislikel põhjustel lõplikult erru, elas 1866–70 Roela mõisas. Tema järgi on nimetatud linn Alaskal, laht Alaska kagurannikul, Alaska mäemassiiv, saar ja neem. 1976 asutati arktilise

looduskompleksi ja elustiku kaitseks W-i looduskaitseala, mis hõlmab W-i ja Heraldi saared ning neid ümbritseva mereala (kokku 7670 km²). A-st 1999 kannab W-i nime Roela põhikool Lääne-Virumaal. Vene Geogr-seltsi asutajaid (1845). Peterburi LUS-i liige (1833) ja auliige (1836), Londoni Kuningliku Geogr Seltsi korr-liige (1836), EKS auliige (1842) jm org-de liige. Harkovi Ük-i (1843) ja PÜ auliige (1848). Demidovi preemia (1842). Püha Vladimir 4. järgu orden (1824), Püha Anna II järgu orden (1827). Töid Arktika füüs geogr-st ja Põhja-Ameerika loodeosa rahvaste kohta.

T: *Physikalische Beobachtungen des Capitain-Lieutenant Baron v. Wrangel während seiner Reisen auf dem Eismeere in den Jahren 1821, 1822 und 1823.* Berlin, 1827; *Очерк пути из Ситхи в Санкт-Петербург.* СПб, 1836; *Statistische und ethnographische Nachrichten über die Russischen Besitzungen an der Nordwestküste von Amerika.* // *Beiträge zur Kenntniss der russischen Reiches.* Bd. 1. SPb, 1839; ²1968.; *Путешествие по северным берегам Сибири и по Ледовитому морю, совершенное в 1820, 1821, 1822, 1823 и 1824 гг экспедицею под начальством флота лейтенанта Фердинанда фон Врангеля.* СПб, 1841, ²1948 (1839 saksa, 1843 prantsuse, 1844 inglise k-s); *Метеорологические наблюдения, производившиеся во время круглосветного плавания транспорта “Кроткий” под командованием кап.-лейт. Врангеля в 1825-1826-1827 годах.* СПб, 1882.

B: DbBL, 885–886; EE 10, 499, 500; EE 14, 621; *Mereleksikon.* Tln, 1996, 485; *Geschichte der Familie von Wrangel.* I. Berlin, Dresden, 1887, 455–478; *W. Wrangell.* Ein Kampf um Wahrheit. Leben und Wirken des Admirals Baron Ferdinand von Wrangell. Stuttgart, 1940; *V. Passetski.* Eestist pärit Arktika-uurijad. Tln, 1970; *Admiral parun Ferdinand von Wrangell 1796–1870.* // 200. sünniaastapäeva sümposiumi ettekanded. Trt, 1997; *E. Tammiksaar.* Wrangell or Wrangel – which is it? // *Polar Record* 34 (1998), 55–56.

L. Kongo

WRANGELL, Georges (Georg) Eduard parun (2. I 1866 Roela mõis, Virumaa – 23. III 1927 Tartu), ajaloolane ja genealoog; baltisakslane, mõisniku p, Wilhelm Ferdinand Nikolai W-i isa. Lõpetas 1885 Tallinna Toomkooli, õppis 1885–89 TÜ õigus-, ajaloo- ja maj-tsk-s. Teenis tsaariarmees, Varssavi ja Võru kohtuametites, töötas a-st 1896

Eestimaa Rüütelkonna maakrediidikassas laekurina, 1899–1912 a/s *Tramways de Reval* tegevdir-na, oli 1902–22 rüütelkonna arhiivi juh. kt ning 1914–20 Eestimaa Rüütekonna matriklikomisjoni liige, genealoog ja sekretär. – Uuris sõjaajalugu, Eestimaa aadlike geneal-t.

T: Tagebuch des Grafen Gotthard Manteuffel. // Balt. Mschr. (1897). Lisa; Die Schlacht bei Narva am 19. Nov. 1700. Reval, 1900; Genealogie der zur Estländischen Adelsmatrikel gehörigen Linien der Familie von Krusenstiern. Reval, 1911; Baltische Offiziere im Feldzug vom 1812. Reval, 1912; Genealogie des Geschlechts v. Gruenewaldt. Reval, 1913; Die harisch-wierische Ritterschaft und andere historische Aufsätze. Reval, 1914; Ätten Wrangels stamlinjer. // Personhistorisk Tidskrift XIX (1917); Virumaa ev.-luteriusu maakirikud (tõlk. H. Prants). // Wirumaa: maakonna minewikku ja olewikku käsitav koguteos. Rakwere, 1924; Der schwedische Anmarsh auf Narva 1700. // Beitr. z. Kunde Estlands 9 (1923) 7–8; Geschichte des Wrangel zur dänischen und Ordenzeit. Berlin, 1927.

B: Acta Wrangeliana. I. Reval, 1928, 30–33; DbBL, 888.

T. Šor

WRANGELL (a-st 1928 vürstinna **Andronikow**), **Margarethe (Daisy)**, paruness (7. I 1877 Moskva – 31. III 1932 Stuttgart), põllumajandusteadlane, agrookeemik; baltisakslane, ohvitseri t. Õppis 1888–94 Tallinnas paruness von Howeni tütarlastekoolis, sooritas 1894 koduõpetaja eksami ja 1906 Peetri Reaalkoolis küpsuseksamid, õppis 1904–09 Tübingeni Ük-s loodusteadusi ja keemiat, *dr. rer. nat.* (1909, Tübingeni Ük), vk “Isomerieerscheinungen beim Formylglutakonsäureester und seinen Bromderivaten”. Oli 1909–10 Tartu LÜÖS-i katsejaama asst, 1910 Londoni Ük-s *sir* W. Ramsay labori, 1910–11 Strasburgi Ük-s ja 1911–12 Pariisis Sorbonne’i Ük-s M. Curie labori stažöör, 1912–17 Tallinnas Eestimaa Põllum Seltsi katsejaama juh, a-st 1918 Hohenheimi (Stuttgardi läh) põllum-kõrgkooli (a-st 1967 ük) eradots ja osk-ajuh, a-st 1923 (tema plaanide järgi rajatud) taimefüsiol inst-i juh ja (esimese naisena Saksamaal) korralline prof; õpetas agrookeemiat. – Uurimisvaldkonnad: eesti fosfaadi väetusomadused, fosforhappe mõju taimedele ja mullale, uute väetussüsteemide arendamine. Seadis Tallinna katsejaamas sisse moodsa labori, kus uuris ka Ülgase koobastest kogutud

fosfaatset materjali. Asutas Tallinnas õpilaste toetamiseks Howeni kooli vilistlasühingu. Õppe- ja teadustöö kõrval toetas kaasmaalasi võõrsil ja naiste haridust, oli Saksa Akadeemiliste Naiste Ühingu asutajaid ja kureeris ühingu stipendiaatide valimist.

T: Phosphorsäureaufnahme und Bodenreaktion. Berlin, 1920; Gesetzmäßigkeiten bei der Phosphorsäureernährung der Pflanzen. // Landw. Jb. 57 (1922); Kolorimetrische Methode zur schnellen Bestimmung von Phosphorsäure in sehr verdünnten Lösungen. // Landw. Jb. 63, (1926); Ernährung und Düngung der Pflanzen. // Handbuch der Landwirtschaft. 2. Ackerbaulehre. Berlin, 1929; Kalibestimmung in sehr verdünnten Lösungen sowie in Bodensäften. // Z. analyt. Chemie 82 (1930) 6–7; Die Bestimmung der pflanzenzugänglichen Nährstoffe des Bodens. // Landw. Jb. 76 (1930).

B: DbBL, 889; *W. Andronikow*. Margarethe von Wrangell. Das Leben einer Frau 1876-1932. Aus Tagebüchern, Briefen und Erinnerungen. München 1935; *S. Kivimäe*. Eesti paruness õpetlasena. // Eesti Ekspress (1999) 5. VIII; Lexikon der bedeutenden Naturwissenschaftler. 3. Heidelberg, 2004; *H.-P. Blume, L. Reintam*. Die Bedeutung Margarethe von Wrangells für die Agrikulturchemie. // *H.-P. Blume, K. Stahr*. Zur Geschichte der Bodenkunde. Hohenheimer bodenkundliche Hefte 83 (2007), 95-123.

S. Kivimäe

WRANGELL, Otto Fabian von (18. II 1655 Tallinn – 19. XII 1726 Tallinn), ajaloolane, kroonik; baltisakslane, aadliku p. Lõpetas Tallinna gümn-i ja 1674 Leipzigi Ük-i. Reisis seejärel Saksamaal, Itaalias, Prantsusmaal ja Hollandis, teenis 1676–81 Prantsuse sõjaväes. Naasnud Eestisse, tegeles oma Hõreda (Kadrina khk) ja Kurna (Jüri khk) mõisadega, oli a-st 1694 Viru ja Järva meeskohtunik, 1697–1701 Eestimaa rüütelkonna peamees ja 1701–11 maanõunik. Teos *Landrath Wrangell's Chronik von Ehstland* (ilmus postuumselt, osa sellest on Eberhard ja Gustav v. Lode ning A. FR. v. Fisbachi kirjutatud) sisaldab väärtuslikke andmeid pms 1695.–1726. a. sündmuste kohta, mis on kirja pandud W-i enda poolt.

T: Landrath Wrangell's Chronik von Ehstland nebst angehängten Ehstländischen Kapitulation-Punkten und Nystädter Friedensluss. Dorpat, 1845; ümbertr.: Hannover-Dörchen, 1969.

B: *Recke-Napiersky* IV, 574; DbBL, 890; EBL TK, 380; EE 14, 621.

WRANGELL (Wrangel), Wilhelm Bernhard Friedrich von (6. I 1797 / 26.XII 1796 Pihkva – 25. IV 1872 Tallinn), mereväehvitser, kartograaf; suurtükiväehvitseri p, Ferdinand Friedrich Georg Ludwig W-i tädipoeg. Õppis koos viimasega Peterburi Mereväe Kadetikorpuses ja teenis seejärel (koos tädipojaga) Tallinnas Balti laevastikus. Kindralleitnant (1855), viitsedmiral (1865), admiral (1866). Stockholmi Kuningliku Sõjateaduste Akad liige (1836) Komandeeriti 1822 kuueks aastaks Tartusse F. Struve abiliseks Vene-Skandinaavia kraadimõõtmisel piki Tartu meridiaani Doonau suudmest Põhja-Jäämereni. Kraadimõõtmisest osavõtu eest valiti 1828 Peterburi TA korrliikmeks. Võttis 1828–39 osa kindral F. Schuberti juhitud trigonomeetristest ja astronoomilistest mõõtmistest Läänemere rannikul, 1830 baasmõõtmisest Tallinnast Ölandi saareni, 1833 geogr-te pikkuste määramiseks sooritatud esimesest Vene kronomeetrisest eksped.-st. 1834 jätkas triangulatsiooni Haapsalust Pärnuni, sidudes selle Struve poolt teostatud Liivimaa triangulatsiooniga. Triangulatsioonitööde tulemusi kasutati uute täpsemate kaartide koostamiseks - 1839 valmis nn. 10-verstaline kaart (mõõtkavas 1:420 000) Venemaa Euroopa-osa kohta 177 lehel, mis hõlmas ka Eesti territooriumi. Lisaks Meremin-i hüdrogr departemangu korraldusel a-st 1833 Balti merel M. Reinecke juhtimisel ulatuslikke hüdrograafilisi tööde teostavale rühmale moodustati 1840 teine, lõunapoolne hüdrograafide rühm W-i juhtimisel, mis töötas a-ni 1859 Riia lahel ja hiljem Balti mere teistes osades. Üheaegselt rannikumere hüdrograafilisele uurimisele toimus rannikute kaardistamine koos täpsete sügavuste mõõtmisega, uuriti merepõhja ja hoovuseid ning tehti magnetomeetrisi vaatlusi. Nende tööde tulemusena valmisid uued täpsemad merekaardid ning Läänemeri muutus 19. saj keskel hüdrograafiliselt kõige paremini uuritud mereks tollases Vene impeeriumis. A-st 1854 oli W. Soome lahe lõunaranniku telegraafiliinide ülem, 1855 nimetati ka Läänemere tuletornide dir-ks ja 1860 Tallinna sadama komandöriks. Püha Georgi 4. järgu (1843), Püha Anna I järgu (1861), Püha Vladimiri 2. järgu (1865), Valge Kotka (1868) ja Püha Aleksander Nevski orden (1872).

B: DbBL, 890–891; Geschichte der Familie von Wrangel. I. Berlin, Dresden, 1887, 370–371; Revalsche Zeitung (1872) 95, 100; *E. Varep*. Eesti rannikumerede hüdrograafilise uurimise ajaloost (kuni 1917. aastani). // TRÜ Toim 46 (1957), 85–100.

WRANGELL, Wilhelm Ferdinand Nikolai von (9. VIII 1894 Võru – 26. XII 1976 Lilienthal/Bremen, Saksamaa), poliitik ja ajaloolane; baltisakslane, Georges Eduard W-i p. Õppis Tallinna Toomkoolis, lõpetas 1913 Peetri Reaalkooli, õppis 1914–15 Peterburis polütehnikumis laevaehitust, 1915–16 Petrogradis Mihhaili suurtükiväekoolis (lõpetas lipnikuna). Osales I maailmasõjas. Tuli 1917 Tallinna, küüditati balti aadli lindpriiks kuulutamise järel koos paljude rahvuskaaslastega Krasnojarskisse, kust pöördus tagasi pärast Bresti rahulepingu allakirjutamist. Võttis 1918–20 Balti pataljoni koosseisus osa Vabadussõjast. Töötas pärast sõda firmas *Tormolen & Co*, oli 1923 Tallinna linnavolikogu liige, 1922–26 Saksa-Balti Erakonna, 1928–34 EV Saksa Kulturomaval-e (a-st EV Saksa Vähemusrahvuse Kulturomaval) asepresident, 1934–39 president, ühtlasi 1923–33 Eestimaa Üldkasuliku Seltsi (Eestimaa rüütelkonna järglasorg) sekretär ja hiljem nõuk liige, 1939 Riigikogu riiginõuk liige. Asus 1940 ümber Saksamaale, oli sõja ajal Saksa Välismin-i teenistuses, hiljem mitme baltisaksa abistamisorg-i asjaajaja. – Uurimisvaldkonnad: Eesti ja Eestimaa rüütelkonna ajalugu. Väljaande *Acta Wrangeliana* (Tln, 1928–39) algataja ja esimese nr-i toim, toimetas ja andis välja Wilhelm parun Rossilloni (Trt, 1934) ning admiral Ferdinand W-i (Stuttgart, 1940) eluloo-mälestusterm-t-d. EKÜ liige (kuni 1939), Balti Ajaloo Komisjoni liige.

T: Geschichte des Baltenregiments. Das Deutschtum Estlands im Kampfe gegen Bolschewismus 1918–1920. Reval, 1928; 2. tr: Hannover/Dören, 1958; Die Vorgeschichte der Umsiedlung der Deutschen aus Estland. // Balt. Hefte 4 (1957/1958) 3; Die deutsche Politik und die Baltischen Staaten im Schicksalsjahr 1939. // Balt. Hefte 5 (1959) 4; Geschichtlicher Teil. // Die Estländische Ritterschaft, ihre Ritterschafthauptmänner und Landräte. Limburg/Lahn, 1967.

B: A. Taube. Wilhelm Baron Wrangell (1894–1976). In Memoriam. // Jb. balt. Deutschtums 1978. Lüneburg, 1977; 10–12; S. Kivimäe. Pragmatik ja/või idealist. Wilhelm von Wrangell 100. // Päevaleht (1994) 8. VIII.

S. Kivimäe

WREDE, Heinrich Christoph (18. II 1691 Harju-Jaani kirikumõis – 15. XII 1764 Tallinn), kirikuõpetaja, ajaloo huviline vaimulik kirjamees; baltisakslane, pastori p. Lõpetas 1708 Tallinna Gümni-i, õppis 1708–09 Pärnu ja seejärel kuni 1711 Kieli ning Halle ük-s. Oli 1711–42 Harju-Jaani pastor, ühtlasi 1712–13 Jüri ja 1714–34 Jõelähtme pastor, a-st 1718 ka Albu aadlike vaestekodu ja kooli dir, 1721–42 konsistooriumi assessor ja 1741–42 Ida-Harjumaa praost, 1742–53 Oleviste kiriku pastor ja Tallinna superintendent. Tema Harju-Jaanis ja Jõelähtmes peetud kirikurmt-d, samuti mahukas agraar-, mõisa-, kultuuri- ja kirikuajaloolise sisuga ärakirjade kogu (*Collectama Wrede* Eestimaa Rüütelkonna arhiivis) on tähtsad ajalooallikad. Arendas Harju-Jaanis talupoegade lugemisoskust, asutas 1717 köstrikooli, mille esimestest lõpetajatest said külakoolmeistrid (W. õhutusel ja kaasabil asutas oma mõisades külakoole ka kindral H. v. Bohn). Avaldas 1721 eestik-se kodu- ja käsirmt-u ning hiljem ka muid vaimuliku sisuga eestikeelseid tr-id. 1739 ilmunud eestik-se Piibli tõlkijaid (koos H. Gutsleffi ja A. A. Vierorthiga). XVIII saj esimesel poolel Jõelähtme kirikurmt-tesse tehtud kroonikamärkmed publitseeriti 2006 (transkribeeris, tõlkis ja kommenteeris T. Kala).

T: Eesti Ma-kele Koddõ- ning Kirko-Ramat. Halle, 1721; Jummalä Nou Innimesse iggawessest õnnistussest. Tln, 1727; Piibli Ramat, ... meie Eesti.-Ma kele Esimest korda üllespandud ... Tln 1739; Jõelähtme kirik ja kogudus 18. sajandi esimesel poolel: pastor Heinrich Christoph Wrede ja tema ametiärglaste kroonikamärkmed. = Kirche und Gemeinde von Jegelecht in den ersten Hälfte des 18. Jahrhunderts: Chronicalische Nachrichten von Pastor Heinrich Cristopher Wrede und seinen Amtsnachfolgern. Tln, 2006.

B: *Recke-Napiersky* IV, 575–576; ETBL TK, 380; EE 14, 621.

R. Juursoo

VSEVIOV, David (27. V 1949 Tallinn), ajaloolane ja publitsist; juut, polügrafisti p. Lõpetas 1966 Tallinna 6 kk-i, 1971 TÜ ajaloo osk-a, 1976 AI-s asp-i, ajalooknd (1979, AI), vk “Narva töölisklassi kujunemisest”, filos-dr (2002, TPÜ), vk “Kirde-Eesti urbaanse anomaalia kujunemine ning struktuur pärast Teist maailmasõda”. Oli 1976–1979 AI n-teadur, 1979–86 v-teadur, a-st 1986 ERKI õppejõud, 1996– EKA

kunstiteaduse inst-i prof. Peamised loengukursused: üldajalugu, kultuuriajalugu, Venemaa ajalugu, Bütsantsi ajalugu; koost. põhikooli ajalooõpikuid. – Uurimisvaldkonnad: Eesti XX saj ajalugu, selle uurimine ja interpretatsioon, Venemaa ajalugu, kultuuriuringud. Viljakas publitsist, raadiosaate *Müstiline Venemaa* (a-st 1996) autor ja esitaja. EV kultuuripreemia (2004), Aadu Luukase missioonipreemia (2008). Valgetähe V kl teenetemärk (2001). U 50 teadustr-t, arvukalt aimetr-id.

T: Hirm EKP(b)P salajases kirjavahetuses. // Tuna (1998) 1; Tõe osakaal Eesti NSV ajalookirjutuses. Ajaloolise tõe otsinguil. Tln. 1998; Endiste narvakate mõistatus. // Tuna (2001) 2; Nõukogudeaegne Narva. Elanikkonna kujunemine. 1944-1970. Trt, 2001; Bütsantsi keisrid. Tln, 2004; Venemaa – lähedane ja kaugel. Aegade algusest kuni Vassili III-ni (kaasautor V. Sergejev). Tln, 2002, ²2007; Venemaa – lähedane ja kaugel. Vürstiriigist tsaaririigiks (kaasautor V. Sergejev). Tln, 2007; Aja vaimud. Kirjutisi 1996–2009. Tln, 2009.

B: <https://www.etis.ee>.

VUHT (a-ni 1934 **Vuhk**), **Oskar** (6. VII 1880 Tartu – 16. X 1965 Tartu), mäeinsener, Eesti mäetööstuse alusepanijaid. Õppis Tartus H. Treffneri Eragüm-n-s, sooritas 1903 Tartu Aleksander I Güm-n-s küpsuseksamid, lõpetas 1914 Peterburi Mäeinst-i. Töötas õpingute ajal Peterburis tunniandjana, Donbassi kaevandustes ja Nobeli naftaettevõtteis, 1912 oli praktikal Saksamaal ja Prantsumaal. 1933 tutvus vedelhapniku kasutamisega lõhketööl Saksamaal, Prantsusmaal ja Poolas, 1938–39 käis seoses Ülgase fosforiidimardla kasutuselevõtmisega Saksamaal, Hollandis, Rootsis ja Soomes. Töötas 1914–19 Venemaal mitmel pool kaevanduse juh-na, oli 1919–20 Doni PI-s (Novotserkassk) mäekat-i asst. Naasis 1920 Eestisse, oli 1920–27 Riigi Põlevkivitööstuse tehnik ja juhatuse liige, 1927–36 Töö ja Sotsiaalmin-i tööinspektor, 1936–37 Riigikontrolli tehnik ja v-kontrolör ja ülem, 1937–38 Maj-min-i fosforiiditööstuse rajamise komisjoni liige ja 1938–39 AÜ *Eesti Fosforiit* tehnik ja juh liige, ühtlasi 1932–39 ka Virumaa Kaevanduskooli mäenduse õpetaja, 1939–40 Maj-min-i mäeosk-a juh, 1940–41 ENSV Kergetööstuse RK Rkl Mäetehnilise Inspektsiooni ning 1941–44 Maj- ja Rahandusdirektooriumi mäeosk-a ülem, 1944–45 ENSV Põlevkivi- ja Keemiatööstuse RK Tööstuse TUI geol ja mäetööstuse sektori juh, 1945–46 ENSV Töö

RK Mäetehnilise Inspektsiooni ülem, 1945–50 TPI mäekat-i dots-i kt, 1949–56 dots; kohakaaslusega oli ka Tallinna Mäetehnikumi õppejõud. Virumaa Kaevanduskoolis õpetas mäendust, TPI-s luges mäemeh, kaevandustranspordi, maavarade rikastamise ja ohutustehnika, Mäetehnikumis geol ja mäeasjanduse kursusi. Oli ka msg-te kaevuritele ja mäetehnilise inspektsiooni inspektoritele korraldatud kursuste lektor. Koost. mäenduse õpikuid. – Töid kaevanduste projekteerimisest, tööde organiseerimisest kaevandustes ja karjäärides, lõhkeainetest ja nende kasutamisest, kaevandusvee ärajuhtimisest, tööohutustest jm. Osales Kukruse ja Käva, samuti Kohtla, Viivikonna, Küttejõu, Kiviõli ja Maardu kaevanduste mäetööde projekteerimisel. Virumaa Kaevanduskooli (1932) rajajaid. U 10 teadustrt, 3 patenti (põlevkivi utmise retortidele, koos H. Jaanusega).

T: Täiendused keemik K. Lutsu artiklile – Põlevkivi leiupaiga iseloomustus. // Eesti Tehnikaühing (1921); Bensiniaurudest ja õnnetusjuhtumite vältimisest nendega. // Töö ja Tervis (1932) 2; Mäetööd (kaasautor). Tln, 1933; Vedelhapniku kasutamise võimalustest põlevkivikaevandustes. // Töö ja Tervis (1933, eriväljaanne); Õnnetusjuhtumitest lõhketöödel ja nende ärahoidmise võimalused. // Töö ja Tervis (1935) 4; lõhketööd. Tln, 1946.

T: TPI 1936–1986, 303, 304, 307, Dotsent Oskar Vuht –120 aastat sünnist. // <http://www.ene.ttu.ee/maeinstituut/mees/DotsentOskarVuht.htm>.

VUKS (a-ni 1972 **Pensa**), **Galina** (17. X 1944 Tartu), toitumispsühholoog; elektrotehniku t. Lõpetas 1963 Tartu 4. kk-i, 1968 TÜ matemaatikuna, 1978 TÜ-s kaugõppeasp-i tööstuspsühhol erialal, psühhol-knd (1986, LÜ), vk “Психологические основы профессионального отбора дегустаторов”. Oli 1968–74 TÜ tööstuspsühhol labori v-ins, 1974–87 v-teadur, 1987–93 psühhol kat-i v-õpetaja, 1993–2001 psühhol osk-a lektor. Loengukursused: formaalne loogika, toitumispsühhol; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: kemoretseptsioon (maitse- ja lõhnatundlikkus, sh degustaatoreil), lõhnarelaksatsioon. Toidu standardimise tehnilise komitee töögrupi liige, degustaatorite atesteerimise standardi (1984) ja standardi *Sensoorne analüüs. Sõnavara* (1998) autoreid. Eesti Kvaliteedi Ühingu ja *European Organization of Quality* liige. Üle 30 teadustr-e.

T: Formaalse loogika ehk õige mõtlemise alused. Trt, 1992; Дегустация продуктов (kaasautor T. Rodina). M, 1994; Traditsiooniline formaalloogika. Trt, 1999.

B: TÜ BL II, 214.

VULPIUS, Heinrich (Henricus) (XVI saj, Lemgo, Westfalen – 22. / 12. X 1646 Tallinn), teoloog, pedagoog ja luuletaja, sakslane. Õppis 1612–14 Helmstedti Ük-s ja a-st 1614 Rostocki Ük-s teol-t, *mag. theol.* (1617, Rostocki Ük), vk “Disputatio altera et ministrorum verbi divini officio, in qua de legitimata sacramentorum ...”. Oli 1620–32 Rostocki linnakooli rektor ja erakorr filos-prof, 1632–37 Tallinna linnakooli inspektor ning ühtlasi 1637–46 Tallinna Gümni-i rektor ja teol-prof, algul täitis ka kreeka k-e prof-i kohustusi. Avaldas Rostockis rmt-u retoorika alustest. Tallinnas koostas ja avaldas rae heakskiidul kooliseaduse, mis jäi olulises osas kehtima u 150 a-ks. Harrastas luulet, seni teadaoleva 56 ilmunud luuletusega oli V. tollaegse Tallinna kõige produktiivsem luuletaja.

T: Institutiones rhetiocolae. Rostock, 1629; Methodica paedias isagoge pro felici successu gymnasii Revaliensis agenerosis. Reval, 1635; Praecognita generalissima philosophie cum peripatetical tum Ramaeae. Reval, 1636; Theologia-scholasticum, de incarnatione Filii Dei. Reval, 1636.

B: *Recke-Napiersky* IV, 456.

VUNDER (a-ni 1963 **Mala**, 1963–74 **Kuigo**), **Elle** (30. XI 1939 Tartu), etnoloog; tööliste t. Lõpetas 1958 Tartu 1. kk-i, 1966 TÜ ajaloo osk-a etnogr erialal, 1971 AI-s asp-i, ajalooknd (1986, Valgevene NSV TA), vk “Растительный орнамент эстонской народной вышивки: историческое развитие и локальные особенности”. Täiendanud end Soome, Rootsi, Taani, Saksamaa jm ük-des. Oli 1966–68 ERM-i teadur, 1971–88 Rkl Vabaõhumuuseumi teadusdir, 1988–94 AI etnogr sektori v-teadur, ühtlasi 1989–94 ka TÜ (osal koormusega) v-õpetaja ja lektor, 1994–2004 etnol õt-i prof, a-st 2004? emeriitprof. Loengukursused: eesti etnol, museol, Kesk-Euroopa rahvakultuur, tead uurimistöö metoodika jm. – Uurimisvaldkonnad: eesti rahvarõivad, tekstiili- ja rahvakunst, rahvuslik ornament, museol, argikultuur, kultuur ja mälu. Käinud 1968–74 uurimiseksped-del Lääne-Eestis ja Muhu saarel. Mitme teose toim, avaldanud

rahvakunsti ja –rõivaid populariseerivaid tr-ide. Olnud ETF sotsiaalteaduste ekspertkomisjoni liige, *Suomen Kansatieteilijöiden Yhtistus ETHNOS* korr-liige. Eesti rkl kultuuripreemia (1993). Üle 40 teadustr-e.

T: Eesti särkide lõikest XIX sajandil ja XX sajandi algul. // ERM ar XXIII (1968); Läänemaa ja Muhu vaibatikkijad XIX sajandi lõpul ja XX sajandi algupoolel. // ENSV TA Toim. Ühiskonnat. (1981) 1; Историко-этнографический атлас Прибалтики. Одежда (kaasautor). Рига, 1986; Die Entwicklung der estnischen volkstümlichen Textilkunst im 20. Jahrhundert. // *Finno-Ugric Studies in Archaeology, Anthropology and Ethnography*. Tln, 1990; Eesti rahvapärane taimornament tikandis. Tln, 1992; Eesti rahvakultuur (kaasautor, -koost ja -toim). Tln, 1998, ²2008; Moderniseerumine ja kultuurimustrite muutused Eestis 19.–20. sajandil. // ERM ar XLVII (2003).

B: TÜ BL II, 214; EE 14, 621–622.

VURMA, Allan (7. VII 1955 Tallinn), muusikateadlane ja laulja; ins-i ja muusiku p. Lõpetas 1973 Tallinna 46. kk-i, 1978 TPI raadioins-na, 1990 Tallinna Konservatooriumi laulu- ja vokaalpedagoogika alal, 2007 EMTA-s doktorantuuri, M.A. muusikateaduse alal (2000, EMA), vk “Akustiline analüüs kui meetod laulja vokaaltehniliste probleemide lahendamisel”, Ph.D. samal alal (2007, EMTA), vk “Voice quality and pitch in singing: some aspects of perception and production”. Oli 1978–81 Tallinna Polütehnikumi õppejõud, 1981–2009 Eesti Filharmoonia Kammerkoori solist ja hääleseadja, 2009 – hääleseadja, ühtlasi 1992–2006 EMTA lektor, 2006–07 teadur, 2008– muusikateaduse osk-a v-teadur. Loengukursused: vokaalmetoodika ja vokaalkunsti ajalugu, muusikapsühhol. – Uurimisvaldkonnad: lauluhääle akustika, vokaalterminol, helide tajumine; Eesti muusikakultuuri struktuur, ajalooline kujunemine ja areng tänapäeval. Eesti Muusikateaduse Seltsi (2000–) ja Euroopa Kognitiivse Muusikateaduse Ühingu liige (2006–). Üle 20 teadustr-e.

T: Laulja pill. Tln, 1996; Where is a singers’ voice if it is placed “forward” (kaasautor J. Ross). // *J. Voice* 16 (2002) 3; Muusika esitamise vahendid. // *Mõeldes muusikast*. Tln, 2004; Priorities in voice training: carrying power or tone quality (kaasautor J. Ross). // *The Music practioner: Recherche for the Music Performer, Teacher and Listener*. Aldershot: Ashgate, 2004; Production and perception of music intervals (kaasautor J.

Ross). // *Music Perception* 23 (2006) 4; Восприятие чистоты звуков с разными тембрами (kaasautor J. Ross). // *Идеи и методы изучения экспериментального изучения речи*. СПб, 2008.

B: EMBL II-2, 562–563; *Marquis Who's Who in the World*. 2009, 2829.

VÕHANDU, Leo (28. IX 1929 Tallinn), matemaatik ja informaatikateadlane; teenistuja p, Priit V. isa. Lõpetas 1947 Tartu 6. kk-i, 1952 TÜ mat osk-a, 1955 TÜ-s asp-i, füüsikamat-knd (1955, TÜ), vk “Iteratsioonimeetoditest võrrandite lahendamisel”. Täiendanud end 1956 Moskvast, 1964–65 USA-s, 1965 Inglismaal ja Rootsis, 1967 ja 1976 Soomes, 1978 Saksa DV-s. Oli 1955–56 TÜ geom kat-i v-õpetaja, 1956–62 dots-i kt, 1962–63 arvutusmat kat-i dots-i kt, 1963–66 dots, ühtlasi 1961–66 ka biofüüsika ja elektrofüsiol problemlabori tead juhendaja, 1966–69 ja 1971–73 TPI arvutusmat kat-i juh, dots, 1969–71 v-teadur, 1973–87 inform/infotöötlemise kat-i dots, 1987–92 prof, ühtlasi 1981–87 maj-tsk-a prodekaan, 1992–97 TTÜ inform-inst- inform aluste õt-i juh, prof, a-st 1997 emeriitprof, 2003–04 rehabilitatsiooni-tehnol keskuse (a-st 2004 teaduslabor) juh kt, 2005– juh. Lugenud tõenäosusteooria, variatsioonistat jm kursusi; koost. õppevahendeid. Esines 1977 loengutega Tampere Ük-s, oli 1989 Magdeburgi Tehnikaük-i ja 1995 Saarbrückeni Ük-i külalislektor ja –teadur. – Uurimisvaldkonnad: arvutusmeetodid, rakenduslikud programmeerimissüsteemid, andmeanalüüsimeetodid (sotsiol-s, med-s ja ped-s), intellektitehnika, mänguteooria. TPI arvutuskeskuse rajajaid (1968) ja juhendaja, infotöötlemise kat-i rajajaid ja vastava eriala väljakujundajaid TPI-s. V. juhendamisel loodud infotöötlemise süsteem rakendati ER arvutuskeskuses, Tervishoiu- ja Sisemin-s. Juhendanud projekte (ka rahvusv-i, sh EL projekt *THINK* puuetega inimestele). Ajakirja *A&A* toim-koll-i liige. LUS-i liige (1955–), ENSV kõrgkoolide mat ainekomisjoni esimees (1963–66), EMatS-i juhatuse liige, inform sektsiooni esimees (1988–92), SA *Tiigrihüpe* asutajaliige (1997) ja paljude teiste org-de liige. Eesti koolinoorte malemeister (1947), kuulunud Eesti malekoondisse. Eesti meister turniirbridžis (1971), Eesti Turniirbridži Liidu president (1966–97). TPI tänukiri (1979, 1989, 2004), TÜ aukiri (1982) jm. Eesti teaduse populariseerimise auhind (2007). G. Rägo mälestusmedal (1998), Valgetähe IV kl teenetemärk (2001). Üle 200 teadustr-e.

T: Arvutusmeetodid (kaasautorid E. Tamm, E- Luht). Tln, 1971, ²1986; Lineaaralgebra arvutusmeetodid. Tln, 1978; Система хранения и обработки дискретной информации (kaasautor). // Управляющие системы и машины (1981) 1; Metoodilisi soovitusi programmide koostamiseks (kaasautor V. Jokk). Tln, 1982; Huvitav informaatika (kaasautor J. Henno). Tln, 1987; Data processing. Problems of programming. // TTÜ Toim. 734 (1993); Subjektiivsetelt hinnangutelt objektiivsete tulemusteni. Tln, 1998; Piiratud ulatusega eestikeelne kõnetuvastus (kaasautor T. Alumäe). // EKI Toim. 12 (2003); Limited-vocabulary Estonian continuous speech recognition system using hidden Markov models (kaasautor T. Alumäe). // Informatica 15 (2004) 3; Monotone systems approach in inductive learning (kaasautor). // Int. J. Appl. Math. Informatics. 2 (2008) 2; Korpuste tükeldamine: rakendusi silpide ning allkeeltega (kaasautor K. Sirts). // Eesti Rakenduslingv. Ühingu ar. Tln, 2009; Two player fair division problem with uncertainty (kaasautor A. Veski). // Frontiers in Artificial Intelligence and Applications: DB&IS. Riia, 2011.

B: TÜ BL I, 396; TPI 1936–1986, 182, 333, 349, 350, 442, 443, 480; TTÜ professorid läbi aegade, 513–514; EE 14, 622; EMaBL, 593; ESBL, 780.

VÕHANDU, Priit (9. II 1956 Elva), tehnikateadlane, infotehnoloog ja andmeanalüütik ; Leo V. p. Lõpetas 1974 Tallinna 7. kk-i, 1979 TÜ rakendusmat erialal, 1984 TPI-s asp-i, tehnikaknd (1988, KÜBI), vk “Технология создания эффективных запросно-ориентированных баз данных”. Täiendas end 1992 Inglismaal, 1995 Soomes. Oli 1979–86 TPI infotöötuse kat-i asst ja teadur, 1986–89 v-õpetaja, 1989–94 TTÜ sama kat-i dots, 1992–96 *Eesti Tempus Keskuse* dir, 1996–98 AS-i *Ühiskindlustus* kindlustusdir, 1999–2000 Eesti Liikluskindlustuse Fondi peadir-i aset, 2000–01 ja 2004–05 *Arbitark* analüütik-konsultant, 2001–04 TTÜ infotehnol tsk-a täiendõppekeskuse juh. Pms-d loengukursused: programmeerimine, andmebaaside ja infosüsteemide loomine; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: otsuse toetuse süsteemid, andmeanalüüs, andmekaevandus ja operatsioonianalüüs, firmade krediidiriskide ja eraisikute maksekäitumise analüüs. Viimasel põhineb krediidiriskide prognoos, mida kasutab enamuse Eesti ettevõttest. Aidanud kaasa sooritusanalüüsi arengule kinesiol-s, loonud ajakirj-e jaotuskava optimeerimisalgoritmi (kasutusel Eestis, Lätis ja Leedus), leidmaks

edukuse ja ebaedukuse põhjuseid mat riigieksamite sooritamisel teostanud nende tulemuste analüüsi jm. Üle 10 teadustr-e.

T: Wordstar. Tln, 1991; Kognitiivsete võimete ealisest dünaamikast Eesti tippklubide sportmängijatel (kaasautor). // Teadus, sport ja meditsiin. Trt, 2004; Offensive teamwork intensity as a factor influencing the result in basketball (kaasautorid B. Bazanov, R. Haljand). // Int. J. Performance Analysis in Sport 5 (2005) 2; Võistlusmängu monitooring korvpallis (kaasautor B. Bazanov). // Kehaliste võimete arendamine spordis. Trt, 2008.

VÕIME, Lembit (21. VIII 1942 Kilingi-Nõmme, Pärnumaa), ajaloolane; töölise p. Lõpetas 1961 Kilingi-Nõmme Kk-i, 1969 TÜ ajaloo osk-a, ajalooknd (1975, ENSV TA), vk “Eesti asundused Kaukaasia Musta mere rannikul (XIX saj. teisest poolest kuni 1929)”; kolonelleitnant (2003). Täiendas end 1994 Soomes, 1997 Rootsis ja USA-s. 2005, 2007 Lätis, 2006, 2007 Leedus, 2008 Poolas. Oli 1969–70 ERM-i n-teadur, 1970–75 AI n-teadur, 1975–78 KKI teadur, 1978–83 PAI v-teadur, 1983–84 EPA dots, 1984–89 MI v-teadur, 1989 FSÕI v-teadur, 1989–91 TÜ lähiajaloo kat-i dots, 1991–95 ja 2000–01 Piirivalveameti ametnik, 1995–2008 Sisekaitseakad, Muraste Piirivalvekooli ja Euroük-i õppejõud. Õpetanud piirivalve ajalugu, kutse-eeetik, kulturol jm; koost. õppevahendeid piirivalve eriala üliõpilastele. – Uurimisvaldkonnad: eestlaste idapoolne väljaränne ja asustuslugu, Eesti piirivalve ajalugu, piirivalve teadus-ja arendustegevus. Juhtis 1975 ENSV TA noorte ühiskonnateadlaste eksped-i Siberi eesti küladesse. ÕES-i liige (1990–), Ida-eestlaste Seltsi asutajaliige (1988, esimees 1998–2003). Kotkaristi kuldrist (2003), Piirivalve teeneteristi II järk (2000), Sisekaitseakad teeneterist (2007). Üle 30 teadustr-e.

T: Tee uude ellu: Eesti asunduste ajaloost Kaukaasia Musta mere rannikul XIX sajandi teisest poolest kuni 1929. Tln, 1980; Eesti ajalugu ärkamisajast kuni tänapäevani (kaasautor). Tln, 1992; Eesti piirivalve 1918–1940 (kaasautor). Tln, 2007; On the development of border guard professional training in Estonia, 1992–2002. // Иссл. истории и перспективы развития учебных заведений пограничной охраны Балтийских стран и Польской Республики, Резекне, 2008.

B: TÜ BL II, 214–215.

VÕRK, Andres (12. III 1974 Vigala), majandusteadlane; agronoomi p. Lõpetas 1992 Turba Kk-i, 1998 TÜ maj-tsk-a, 2000 TÜ-s magistrantuuri, M.A. maj-teaduse alal (2000, TÜ), vk “Inflatsiooni määramatus ja selle modelleerimine Eesti näitel”. Oli 1997–2000 TÜ rahvamaj inst-i õü täitja, 1999–2000 ka laborant, 2000–08 ökonomeetria teadur, 2008– lektor, a-st 2001 ka poliitikauuringute keskuse *PRAXIS* analüütik. Pms-d loengukursused: rakenduslikud mikro- ja makromudelid, maj-pol mõjude hindamine, terviseökon. – Uurimisvaldkonnad: sotsiaalkindlustuse ja maksude seos tööhõivega, töö- ja sotsiaalpol mõjude hindamine ja hindamise meetodikad. Üle 60 teadustr-e.

T: Inflatsioonirisk ja selle hindamine. // Riskid Eesti majanduses. Trt, 2000; Siirdemajanduse modelleerimine (kaasautor). Trt, 2000; Sotsiaaltoetuste efektiivsus ja mõju tööjõupakkumisele (kaasautor). Tln, 2002; Aktiivse töepoliitika tulemuslikkuse analüüs Eestis (kaasautor). Tln, 2003; Kollektiivsed koondamised: rahvusvaheline praktika ja Eesti kogemus (kaasautorid L. Leppik, R. Leetmaa). // Riigikogu Toim. 12 (2005); Peredele suunatud rahaliste toetuste mõju vaesuse leevendamisele Eestis (kaasautor A. Paulus). // Riigikogu Toim. 15 (2007); Maksupoliitika mõju leibkondade maksukoormuse jaotusele (kaasautorid M. Karu, E.-M. Tiit). Tln, 2008; Vanemahüvitis: kasutamine ning mõjud tööturu- ja sündimuskäitumisele 2004–2007 (kaasautorid M. Karu, E.-M. Tiit). Tln, 2009; The effects of taxes and benefits on income distribution in the enlarged EU (kaasautor). // Tax and Benefit Policies in the Enlarged Europe: Assessing the Impact with Microsimulation Models. Vienna, 2009.

B: <https://www.etis.ee>.

WÕRK, Ants (28. III 1939 Tallinn), informaatikateadlane; Hans-Roland W-u p, Rein V-u vend. Lõpetas 1957 Tallinna 2. kk-i, 1962 TPI automaatika ja telemeh erialal, 1970 Moskva Juhtimisprobleemide Inst-s asp-i, tehnikaknd (1970, Moskva Terase ja Sulamite Inst), vk “Оптимальное управление методическими печами”. Täiendas end 1977 Helsingi ja 1981 Stockholmi Tehnikaük-s, 1985 USA-s. Oli 1961–65 Raadiotehase “Punane Ret” v-ins ja labor-i juh, 1965–76 Kubi juhtimissüsteemide osk-a teadur ja v-teadur, 1976–97 teadusdir ja (1983 Kubi-s asutatud) TPI küberneetika baaskat-i õppejõud, 1994-2004 EsData AS juh. – Uurimisvaldkonnad: automaatjuhtimine ja

arvutustehnika (pms suurte arvutisüsteemide ja –võrkude projekteerimine, evitamine ja haldamine). Diplomitööna valminud tsinkimise automaatliini pogrammjuhtimise süsteem evitati 1963 “Punases Ret-is” ning töötas seal üle 25 a. A-st 1982 osales arvutivõrgu AKADEMSET loomisel ning seejärel interneti toomisel Eestisse. Eesti esimese kommertsalustel internetiteenuseid pakkuva asutuse *EsData* looja ja juht. Rahvusv Automaatjuhtimise Föderats-i (IFAC) terminol ja standardite tehnilise komitee esimees (1981–87) ja kirjastustoimk-a aseesimees (1987–93), IFAC´i kaheksak-se sõnastiku *Multilingual Glossary of Automatic Control Tehnology* (Pergamon Press 1995) peatoim. Tallinnas 1990 toimunud IFAC´i maailmakongr-i kohaliku org-toimkonna esimees. Riigi inform nõuk liige (1991–96), Rahvusv Telekommunikatsiooni Seltsi liige ja *Internet Society* asutajaliige (1991), NATO Arvutivõrkude Paneeli liige (2002–07). 45 teadustr-t, 2 autorit-t.

T: Алгоритм оптимизации управления нагрева металла в методической печи по минимуму отклонения температуры нагрева от заданной. // Сб. тр-в ПККИ *Автоматпром* 6 (1971); Условие устойчивости конечно-разностной вычислительной схемы явного типа при граничных условиях третьего рода. // Samas; Автоматизация программирования и средства автоматического управления в Эстонской ССР (kaasautor R. Tavast). Tln, 1982; Computer networking in the Baltic States and in the Soviet Union. // Inform. Network and Data Communication IV. Helsinki, 1992; Research networks in the Baltic States. // Int. Networking Conf. INET `93. San Francisco, 1993; Data communication and internet services in Estonia: history and present situation. // Baltic IT Rev. 4 (1997).

B: EMaBL, 596–597; TPI 1936–1986, 326.

WÕRK (Võrk), Hans Roland (29. XI 1896 Тапа – 30. X 1978 Tallinn), elektrotehnikateadlane; kooliõpetaja p, Leho V-u vend, Rein V-u ja Ants W-u isa, eesti elektrotehnikaalase kõrghariduse rajajaid. Lõpetas 1916 Tallinna Aleksandri Gümni-i, õppis 1916–17 Petrogradi PI elektrimasinaehituse tsk-s, mobiliseeriti ja õppis Mihhailovi Suurtükiväekoolis, seejärel teenis lipnikuna Tallinna Merekindluse elektrotehnikaroodus. Osales Vabadussõjas. Lõpetas 1925 Berliini Tehnikaük-i *dipl. ing.* astmega elektrotehnika ja masinaehituse erialal. Täiendas end 1926–28 USA-s Columbia Ük-s

ning konstruktori ja projekteerijana firmades *Crocker-Wheeler Electric Manufacturing Co* ja *New York Railroad Co*. Töötas 1921–25 Saksamaal *AEG* tehastes ja *Siemensi* tehnilises büroos, oli 1925 Berliini Tehnikaük-i elektrimasinaehituse kat-i elektriins, 1925–26 asst, 1928–35 TT elektrotehnika õppejõud, ühtlasi 1930 raadiooperaatorite kursuste juh ja 1931–34 tehniliste kursuste lektor, 1935–40 Raadio-Elektrotehnika Tehase (RET) tehniline dir, 1940–41 TPI elektrotehnika kat-i dots, 1942–44 TTÜ erakorr prof, 1944–48 TPI elektrotehnika kat-i juh, prof, ühtlasi 1948 ka tehase *Volta* laborite juh, (1948 vallandati TPI-st, 1950 arreteeriti, 1951–56 sunnitöölaagri vang, rehabiliteeriti 1956), 1956–61 EPA elektrifitseerimise kat-i juh, prof, 1969–78 Ülel Patendiinst-i Tallinna filiaali konsultantprof; ühtlasi oli kirjastuse *Valgus* lepinguline retsensent, tõlk ja toim. Peamised loengukursused: kõrgepingetehnika, elektrimasinad, elektrimõõtmised, elektriraudteed, üldelektrotehnika, ka füüsika ja rakendusmat; koost. õppevahendeid. – Uurimusi elektrotehnika aluste, õhuliinide, elektrimasinate, oskussõnavara ja patendinduse alalt. *Eesti Entsüklopeedia* elektrotehnika allosk-a toim (1932–40), *Tehnika Kuukirja* peatoim (1943–44), Eesti Rkl Kirjastuse koosseisuväline vast toim (1948–50), ajakirja *Tehnika ja Tootmine* toim-koll-i liige, mitme rmt-u (*Elektrotehnika I*, 1946, ²1947, EPA teadustööde kogumikud 1959 ja 1961 jmt) toim; tõlkinud vene k-st rmt-u *Elektrotehnika* (1963). IK elektrotehnika sektsiooni liige (1935–40), Am. Elektriins-de Inst-i (AIEE), Am. Raadioins-de Inst-i (AIRE) ja Saksa Elektrotehnikute Ühingu (VDE) liige. Vabadusristi I liigi 3. järk (1920). 29. XI 1996 laskis Eesti Post käibele erimargi *Hans-Roland Wörk, 100 aastat sünnist. Üle 50 teadustr-e*.

T: Elektrimasinad I. Trt, 1947; Õhuliinid raudjuhtmeist. Tln, 1947, ²1961; Mõõtühikud ja tähised. Tln, 1930, ⁶1974; Vene-eesti elektrotehnika sõnastik (kaasautor). Tln, 1969; Inglise-vene-eesti patendinduse sõnaraamat (kaasautor). Tln, 1976.

B: EE 14, 623; TPI 1936–1986, 36, 40, 62, 109–110, 288–289, 290–291, 294, 296–297; TTÜ professorid läbi aegade, 515–516; *R. Võrk. Hans Roland Wörk – elu ja töö. // Insenerikultuur Eestis 2* (1995), 200–210; *R. Võrk. Minu isa professor Hans Roland Wörk. // TTÜ ar 1996*. Tln, 1997, 235–237; *V. Mägi. Minerva rüütliid*. Tln, 2005, 252–263; *V. Mägi. Elektrimasinaehitajast raadiotööstur professor Hans Roland Wörk. // Raadiotehnika 2005*. Tln, 2005, 25–40.

VÕRK, Jaan (27. IV 1939 Rakke v, Järvamaa), tehnikateadlane; talupidaja p. Lõpetas 1957 Kehra Kk-i, 1962 TPI automaatika ja telemeherialal, 1967 TPI-s asp-i, tehnikaknd (1971, Kuibõševi PI), vk “Последовательная динамическая коррекция инерционных датчиков”. Täiendas end 1972 Budapesti Tehnikaük-s, 1993 USA-s *Bentley College*-s. Oli 1962–64 Remondi-Meh-tehase *Progress* ins-konstruktor, 1967–68 TPI automaatika kat-i ins ja õppelabori juh, 1968–69 sama kat-i asst, 1969–72 v-õpetaja, 1972–92 dots, 1992–96 TTÜ automaatika ja süsteemitehnika inst-i dots, 1972–74 ka elektrotehnikatsk-a prodekaan, 1976–80 elektroautomaatikatsk-a ja 1987–94 TPI/TTÜ automaatikatsk-a dekaan, 1996–2001 TTÜ õppe- ja teadusosk-a juh, 2001–02 TTÜ õppeosk-a juh, a-st 2002 Tallinna Tehnikakõrgkooli transporditsk-a prof. Peamised loengukursused: automaatjuhtimise teooria, optimaalsed ja adaptiivsed süsteemid, digitaaljuhtimissüsteemid; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: mõõteandurite dünaamika ja tehnol-te protsesside automatiseerimine, süsteemi- ja automaatjuhtimise teooria, infosüsteemid. V. eestvedamisel algatati TTÜ automaatikatsk-s 1990 üleminek ainesüsteemsele õppetööle koos seda toetava infosüsteemi rajamisega. Üle 15 teadustr-e.

T: Последовательная электрическая коррекция динамических характеристик датчиков. // TPI Toim. A 288 (1970); Использование методов теории информации при анализе измерительных приборов. // Измерительная техника (1971) 3; Lineaarsete süsteemide analüüs. Tln, 1977, ³1990; Modaaljuhtimine. Tln, 1985, ²1991; Automaatjuhtimise teoreetilised alused. Tln, 2005; Automaatika alused. Tln, 2008.

B: TPI 1936–1986, 310, 311, 315, 318.

VÕRK, Leho (19. VIII 1910 Siedlce, Poola – 22. VIII 1978 Jyväskylä, Soome), keeleteadlane ja muusikaõpetaja; kooliõpetaja p, Hans Roland W-u vend. Lõpetas 1928 Tallinnas Riigi Ühistehnikagümni-i, õppis 1928–29 TT-s, lõpetas 1938 Tallinna Konservatooriumi oreliklassi ja 1939 koolimuusika kursuse, ühtlasi sooritas samal ajal õpetaja kutseksamid, *cand. phil.* (1956, Helsingi Ük). Oli 1938–40 Tallinna Konservatooriumi teooria osk-a asst, 1940–43 muusikateooria õpetaja. Põgenes 1943 Soome, astus vabatahtlikuna Soome sõjaväkke ja teenis rindel kuni sõja lõpuni. Oli

seejärel Soomes juhutööline, siis Lahtis muusikateooria õpetaja, 1958–73 Jyväskylä Ük-i soome k-e inst-i asst, foneetikaõpetaja ja eesti k-e lektor. – Uurimisvaldkonnad: eesti k-e foneetika, välte- ja laadivaheldus, k-te võrdlev analüüs. Stockholmi Ük-i eesti k-e ja kirj inst-i kirjavahetajaliige.

T: Viron kielen ääntämys. // Studia philol. Jyväskyläensia (1966) 2; Viron kielen ääntämys. // Studia philol. Jyväskyläensia (1972) 2; Viron paradigmaattinen astevaihtelu. // Jyväskylän yliopiston suomen kielen laitoksen julkaisu 7 (1973).

B: ETVpK, 144; Eesti Päevaleht (Stockholm) (1978) 16. IX.

A. Wõrk

VÕRK, Rein (10. V 1934 Tallinn), elektrotehnikateadlane; Hans Roland W-u p, Ants V-u u vend. Lõpetas 1953 Tallinna 2. kk-i, 1959 TPI tööstusettevõtete elektrifitseerimise erialal, 1964 Leningradi PI-s asp-i, tehnikaknd (1966, samas), vk “Исследование многополюсных асинхронных двигателей с дробными обмотками”. Oli 1964–66 TPI elektrimasinate kat-i asst, 1966–69 v-õpetaja, 1969–71 dots-i kt, 1971–89 elektrotehnika aluste kat-i dots, 1990–92 TTÜ elektrotehnika aluste õt-i dots, 1992–7 aseprof, a-st 2006 emeriitdots. Õpetanud pms elektrotehnika aluseid; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: elektrotehnika aluste üldküsimumed, elektrimasinad, elektromagnetilised kulumõõturid. Elektrotehnika aluste üldküsimumuste uurimine on seotud pms tead-metoodiliste probleemidega elektrotehnika õpetamisel mitteelektrotehniliste erialade üliõpilastele. Elektrimasinate alal uurinud aeglasekäigulise murdmähistega asünkroonmootori loomise võimalust, elektrimootori õhupilu optimaalset geom-t, kulumõõturitel pms magnetvälja jaotist ja arvutamist magnetahelas. Kohtuekspertiisi TU labori elektrotehnika ekspert (1972–91, tead-metoodilise nõuk liige 1977–87, NSVL Kõrgharidusmin-i elektrotehnika tead-metoodilise nõuk liige (1974–91), NSVL Looderaj-de elektrotehnika metoodikakomisjoni liige (1976–91). TTÜ tänukiri (2009). 15 teadustr-t.

T: Üldine elektrotehnika. Tln, 1969, ⁴1985; Общая электротехника. Tln, 1970, ³1984; Elektrotehnika (kaasautor V. Mägi). Tln, 1973, ³1989; Elektrimõõtmised (kaasautorid H. Kalda, J. Lootus). Tln, 1997.

B: TPI 1936–1986, 296.

VÕSA, Aira (2. V 1974 Viljandi), teoloog; teenistujate t. Lõpetas 1992 Viljandi 4. kk-i, 1996 TÜ usutsk-a, 1999 TÜ-s magistrantuuri (sh õppis 1996–97 Kieli Ük-s), 2006 doktorantuuri, teol-magister (1999, TÜ), vk “Ühtsuspüüe: maagilise ja müstilise tegelikkusetaju võrdlus vastavate näidete varal”, *dr. theol.* (2006, TÜ), vk “Johann Georg Gichtel – teosoofilise idee kandja varauusaegses Euroopas”. Täiendas end 2002–03 Eur. Ajaloo Inst-s (Mainz) ja 2004–05 Marburgi Ük-s. Oli 1999 ja 2003 TÜ usuteadusk-a, 2000–02 EPMÜ, 2003 Tartu Teol. Akad. õu täitja, 2007–08 TÜ usutsk-a kirikuloo õt-i erakorr teadur ja EELK Usuteaduse Inst-i lektor ning õt-i hoidja, 2008– TÜ rmtkogu käsikirjade ja haruldaste raaamatute osak rmtkoguhoidja ja teaduskeskuse v-teadur. Loengukursused: maailma usundid, religioonifenomenol, religiooniõpetus, spiritualiteedi tüübid jm. – Uurimisvaldkonnad: Euroopa kiriku ajalugu, religiooniteadus, Tartu teoloogia XIX saj, ideede ja teooriate levik ja retseptioon Baltimaades Rootsi ja Vene võimuperioodil (XVII saj – XX saj algus). *Usuteadusliku Ajakirja* tegevtoim (2007–). Eesti Assüriol. Seltsi (1998–) ja Eesti Akad. Teol. Seltsi liige (2000–, a-st 2006 sekr). *European Society of Women in Theological Research* Eesti kontaktliige (2005–). Eesti Goethe-Seltsi liige (2008–). U 15 teadustr-t.

T: Selleks, et jõuda Jumalani, tuleb vaadata iseendasse. Meister Eckhardti õpetus hinge ja jumala taasühinemisest. // *Usutead. Ajakiri* 48 (2001) 1; Adam vor und nach dem Fall. Die Geschichte des androgynen Urmenschen nach J. G. Gichtel (1638–1710). // *Forsch. Anthropol. Religionsgesch.* 40 (2006); Spiegelt Sprache die Seele? Einige Aspekte in der religiösen Identität der Estinnen und Esten in den Augen von Uku Masing. // *J. Eur. Soc. Women in Theol. Res.* 14 (2006); „Der Christ in der Tiefe“: Fromme Geschichten aus den „Evangelischen Blätter“, erschienen in Tartu und Riga von 1832 bis 1842 (kaasautor U. Petti). // *Forsch. Anthropol. Religionsgesch.* 42 (2008); Von der Tugend der Ehelosigkeit. Johann Georg Gichtels Einfluss auf August Gottlieb Spangenberg. // *Z. Geschichte und Gegenwartsfragen der Brüdergemeinde* 61/62 (2009); Julie Hausmann – lauluteksti „Oh võta mind, mu Jumal“ (KLPL 344) autor. // *Usutead. Ajakiri* 59 (2009) 2.

B: <https://www.etis.ee>.

VÕSA, Taavi (1. IV 1976 Kernu v, Harjumaa), põllumajandustehnikateadlane; teenistuja p. Lõpetas 1997 Kehtna Kõrgema Põllum-kooli, 2002 EPMÜ tehnikainst-i, 2005 samas magistrantuuri, M.Sc. põllum-tehnika erialal (2005, EMÜ), vk “Masinagregaadi juhtimise täpsus ja navigeri valik selle saavutamiseks”. Oli 2002–05 EMVI mehh-se osk-a v-ins, 2005– juh. – Uurimisvaldkonnad: taimekasv masintehno-d, minimeeritud mullaharimine, täppisviljeluse rakendamine, kohtmääranguseadmete täpsus, juhiabistite kasutamine, biokütuste kasvatamise ja koristamise tehnol, põllukultuuride ja rohumaade tasuvuse suurendamise meetmed. Rkl programmi *Põllumajanduslikud rakendusuuringud ja arendustegevus* (2004–14) alusel teostatavate uuringute põhitäitjaid EMVI-s. APS-i liige (2005–). APS-i noorteadlase preemia (2006). U 30 teadustr-t.

T: Teraviljakasvatuse tehnoloogiate agronoomilisi aspekte (kaasautor P. Viil). // Agron. 2004. Trt, 2004; Mullaharimise intensiivsuse mõju mulla seisundile ja monokultuurse odra saagile (kaasautor P. Viil). // Agron. 2005. Trt, 2005; Diferentseeritud põhimullaharimise mõju põllukultuuride saagile (kaasautor P. Viil). // EMVI kogumik 71. Taimekasvatus. Saku, 2006; Talirukki ‘Vambo’ saagikuse sõltuvus mullaharimise intensiivsusest (kaasautor P. Viil). // Agron. 2007. Saku, 2007; Veisesõnniku efektiivsuse sõltuvus muldaviimise sügavusest (kaasautor P. Viil). // Agron. 2008. Tartu, 2008; Results of observations of damages to field and landscape (kaasautor). // Agr. Res. (2010) special issue 2.

B: EMVI, 73.

VÕSAMÄE, Helmi (23. IX 1929 Tallinn), aednik ja lillekasvatusteadlane; käsitöölise t. Lõpetas 1948 Tallinna 8. kk-i, 1953 EPA agron-tsk-a aianduserialal, 1964 Tallinna Bot-aias asp-i. Oli 1953–554 Raasiku MTJ-s jsk-agronoom, 1954–56 peagronoomi aset, 1956–57 kartuli- ja köögiviljakasv-e agronom, 1957–61 EBI v-aednik, 1964–68 Tallinna Bot-aias n-teadur, 1968–70 taimede eksperim-se ökol ja immunitedi labori peains, 1970–99 v-aednik, 1999–2006 infokonsultant. – Uurinud suvelillede kasvatamist, tegelenud seemnekasv-e ja selektsiooniga, introdutseerinud Eestisse üle 100 uue suvelilleliigi ja -sordi (keskpäevalill, nemeesia, hiina aster jpt), aretanud šaboo nelki ja

levkoid, kasvatanud nende sortide eliitseemet. *Eesti floora IV* (1978) ja *Eesti põllumajandusentsüklopeedia* (1998) kaasautor. Üle 20 teadustr-e, arvukalt aimetr-id.

T: Vähem levinud üheaastaste dekoratiivtaimede liikidest. // Taimede introduktsioonist Eesti NSV-s. Tln, 1968; Üheaastased korvöielised dekoratiivtaimed. // Iluaiandus. Haljastuses perspektiivseid dekoratiivtaimi. Tln, 1979; Suvilevkoide sordid, nende kasvatamine ja kasutamine. // Iluajandus. Aiandus- ja haljastusalaseid uurimusi. Tln, 1986; Suvelillede nimed ladina, eesti, saksa ja inglise keeles. Tln, 1999.

B: EABL, 155–156.

VÕSASTE, Eino (27. II 1932 Ahja v, Tartumaa – 5. X 2006 Jõgeva), põllumajandusteadlane; talupidaja p. Lõpetas 1950 Tartu 6. kk-i, 1955 EPA agron-tsk-a, 1962 EMMI-s asp-i, põllum-knd (1970, ENSV TA), vk “Vegetatsiooniperioodi lühendamise ja erinevate valikumeetodite mõjust seemnekartuli kvaliteedile Eestis”. Oli 1955–60 kolhoosides agronoom, 1962–2001 Jõgeva Sordiaretusjaama (a-st 1992 instituut) algseemnekasv-e osk-a juh ja v-teadur. – Uurimisvaldkond: kartuli seemnekasvatus. Tegeles rajoonitud viirusvaba algseemne kasvatamisega, juhendas pikka aega kogu kartuli seemnekasv-t Eestis. Oli 1964–92 seemnepõldude tunnustamiskursuste korraldaja ja a-st 1964 kartuli supereliidi ja eliidi rkl tunnustamiskomisjoni liige või esimees. APS-i liige (1992–2006). Üle 50 teadustr-e, sh 2 monogr-t.

T: Kartulisordid Eestis läbi aegade. Tln, 1991; Kloonalik Eesti kartulikasvatuses. // Taimekaitse. Saku, 1993; Kartuli seemnekasvatus Eestis. Jõgeva, 1999.

B: EMVI, 39; Agraart. 13 (2002) 1, 66-67.

VÕSOTSKI, Svjatoslav (26. IV 1926 Tallinn – 4. I 1991 Tallinn), keemik; teenistuja p. Lõpetas 1948 Tallinna 2. Tööliskoorte kk-i, 1954 TPI keemia-mäetsk-a, tehnikaknd (1981, TPI), vk “Исследование феноло-каучуковых композиций и создание на их основе самоприклеивающихся материалов для строительства”. Oli 1954–57 TPI v-laborant, 1957–65 TPI põlevkivikeemia ja –sünteesi labori juh, 1965–83 v-teadur, 1983–91 maj-tsk-a töökaitse kat-i v-õpetaja. – Uurimisvaldkond: põlevkivikeemia. Kuulus TPI keemiatsk-a liimvaikude uurimisgruppi, tegeles mittekuivavate liimvaikude väljatöötamisega erinevatele tööstusharudele. Mitmed liimidega kaetud materjalid

(pavinol, vahtkumm, klaasriie) võeti tootmisse. Töid ka töökaitse alalt. NSVL Rahvamaj näituse hõbe- ja pronksmedal, NSVL leiduri rinnamärk. 30 teadustr-t, 7 autorit-t (kaasautor).

T: О влиянии солнечной активности на жизнедеятельность и условия труда I. // ТПИ Тоим.648 (1987); II. // ТПИ Тоим. 689 (1989).

B: ТПИ 1936–1986, 353.

J. Toomaspoeg

VÕÕBUS (Vööbus), Arthur (28. IV 1909 Vara v, Tartumaa – 25. IX 1988 Oak Park, Chicago läh), vaimulik, kirikuloolane ja orientalist; kooliõpetaja p. Lõpetas 1928 Tartus H. Treffneri Gümni-i, 1932 TÜ usutsk-a, *mag. theol.* (1934, TÜ), vk “Õige kristlane, õige kristlik elu ja õige kristlik kirik Sören Kirkegaardi järel”, *dr. theol.* (1943, TÜ), vk “Munklus Süürias, Mesopotaamias ja Pärsias kuni X sajandini, selle ajalooline areng ja kultuurilooline tähendus”. Oli 1933–34 Tartu Pauluse koguduse abiõpetaja, 1934–40 2. pihtkonna õpetaja, 1940–42 ümberasujana Saksamaal, 1942–44 TÜ ajaloolise usuteaduse prof-i kt, 1944–48 Saksamaal põgenikelaagrites kirikuõpetaja, ühtlasi 1946–48 Balti Ük-i (Hamburg/Pinneberg) adjunktprof. Siirdus 1948 USA-sse, oli 1948–77 Chicagos luterliku õppeasutuse (*Lutherian School of Theology*) Uue Testamendi ja algkiriku ajaloo prof ja 1974–85 Chicago Ük-i külalisprof, ühtlasi a-st 1978 Toronto E.E.L.K. Usuteaduse Inst-i õppejõud, 1982–86 ka Indianapolisise EELK koguduse õpetaja ja 1982–87 E.E.L.K. konsistooriumi assessor. Asutas 1978 Chicago Ük-i juurde Süüria Käsikirjade Uurimise Inst-i (*Institut for Syriac Manuscript Studies*), oli selle dir. – Uurimisvaldkonnad: sürioloogia, kirikulugu, Eesti aja- ja kultuurilugu. Tegi 36 uurimisreisi süüria kiriku kloostritesse Lähis-Idas (Türgis, Süürias ja Iraagis), avastas palju senitundmatuid süüria käsikirju (u 200 000 lk) rohkesti töid süüria kirjavara kohta. Publitseerinud allikmaterjale (sh *Handschriftliche Überlieferung der Memre-Dichtung des Jakob von Serug*, I–IV, 1973–1980; *The Syro-Roman Lawbook*, 1982), oli väljaande *Papers of the Estonian Theological Society in Exile* (ilm. üle 30 köite) rajaja ja a-st 1955 toim jm. Avaldas 1985 kristliku teoloogi Origenese 1800. sünniaastapäevaks süüria-se tõlke Origenese seni kadunuks peetud peateosest. Belgia Kuningliku Teaduste ja Kunstide Akad, *Acad. Int. Libre des Sci. et des Lettres*, Pariis), Iraagi Akad, *Am. Council of Learned Societies*,

Guggenheim Memorial Foundation, National Endowment for the Humanities, Am. Philosophica Soc., ETI (Rootsis) liige. Saanud üle 20 auhinna, sh 3 J. S. Guggenheimi mälestusfondi auhinda, 6 Am. Õpetatud Seltside Nõukogu auhinda, Arthur Puksowi auhind (1976) jt. Üle 300 teadustr-e, sh u 70 rmt-t.

T: Early Version of the New Testament. Stockholm, 1954; History of Asceticism in Syria Orient, I–III. Louvain, 1958–1984; Syric and Arabic Documents Regarding Legislation Relative to Syrian Ascetism. Stockholm, 1960; Kirik ja selle olemus Uue Testamendi kuulutuses, ristikoguduse ajaloolises kujunemises ja kaasaja kristluses. Stockholm, 1962; The Department of Theology at the University of Tartu. Stockholm, 1963; Estonia Christiana. Stockholm, 1965; Cristianization or War of Conquest? A critical appraisal of myth and history in the activities of bishop Albert. Holmiae, 1965; Studies in the History of the Estonian People, I–XV. Stockholm, 1969–1986; Christian Consience in the Face of the Current Confusion. The Dignity of the Christian via-a-vis the Sovetization of Minds. Stockholm, 1982; The University of Tartu. Stockholm, 1982; The Martyrs of Estonia. Stockholm, 1984; Varajane keskaeg: peajooni kiriku- ja vaimuloost. Toronto. 1984; Kummargil käsikirjade kohal. Eesti mõttelugu 86 . Tartu, 2009.

B: AAUT II, 517; EE 14, 623; ETVpK, 144; A Tribute to Arthur Vööbus. Louvain, Chicago, 1977; *K. Raudsepp. Arthur Vööbus 1909–1988.* Toronto; 1000 tartlast, 498; *A. Annus. Saateks. // Vööbus, Arthur. Kummargil käsikirjade kohal, 397–403.*

R. Juursoo

VÄHI (a-ni 1977 **Kompus**), **Mare** (15. X 1955 Elva), matemaatik, geodeedi ja õpetaja t. Lõpetas 1973 Nõo Kk-i, 1979 TÜ mat-tsk-a, 1990 TÜ-s asp-i, mat-mag (1993, TÜ), vk “Dispersioonanalüüsi protseduuride testimine täpse valimi abil”. Oli 1979–83 TÜ arvutuskeskuse programmeerija, 1983–93 rakendusmat labori ins ja n-teadur, 1993– mat stat inst-i teadur ja lektor. Lugenud andmeanalüüsi, dispersioonanalüüsi, katseplaneerimise, rahvastikustat ja stat tarkvara kursusi; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: mat statistika, sh lineaarsed mudelid ja nende rakendamine erinevates teadusvaldkondades, keerukate süsteemide modelleerimine stohhastiliste meetoditega, kõrgdimensionaalsed mitmemõõtelised meetodid ja nende rakendused, rahvastikustat. Eesti Stat-seltsi liige (1992–), *Eur. Assoc. for Population Studies (EAPS)* liige (2003–) Üle 20 teadustr-e.

T: Exact samples for testing ANOVA procedures. // TÜ Toim. 893 (1990); Statistilise andmetöötluse algõpetus (kaasautorid A.-M. Parring, E. Käärrik). Trt, 1997; Modelling food consumption in Estonia (kaasautor A.-M. Parring). // Papers Anthropol. 10 (2001); Using structural equation modelling to discover the hidden structure of CK data (kaasautorid E.-M. Tiit, K. Saks). // Proc. Comp. Stat 2006. Heidelberg, 2006; Regularities in demographic behaviour of world population 2000–2005 (kaasautor E.-M. Tiit). // Bull. Int. Stat. Inst. 56th session. Lisboa, 2007; Estonia's demographic development and its sustainability (kaasautor E.-M. Tiit). // Estonian Human Development Report. Tln, 2009.

B: TÜ BL II, 215.

VÄHI (a-ni 1986 **Vilt**), **Tiina** (13. VII 1956 Valga), usunditeadlane ja folklorist; käsitööliste t. Lõpetas 1974 Valga 1. kk-i, 1977 Tallinna Kergetööstuse Tehnikumi, 1987 TÜ eesti filol ja folkloristika erialal, 1991 TÜ-s asp-i, täiendas end 1992–2001 Helsingi Ük-s ja 2003 Marburgi Ük-s võrdleva usunditeaduse ja folkloristika alal, *lic. philos.* usunditeaduse alal (2001, Helsingi Ük), 2001–09 TÜ ja Helsingi Ük-i doktorant. Oli 1977–80 õmblusvabriku *Baltika* konstruktor ja meister, 1980–84 Tartu Rkl Kunstimuuseumi kujutava kunsti kaugõppekursuse sekr, 1987–88 ERM ja 1991–92 Helsingi Ük-i ning Soome Muuseumiameti rmt-ukoguhoidja, 1993–2001 TÜ filos-*tsk-a* kultuurantropol lektor, 2001–04 Helsingi Ük-i võrdleva usunditeaduse õt-i õu täitja. – Uurimisvaldkonnad: eesti rahvausund arhailise tavaõiguse mentaliteetide kontekstis, nõiaprotsessid ja rahvauskumused varauusaegses Eestis. Eesti Rahvaluule Seltsi taasasutajaliige (2001–), Soome Usunditeaduse Seltsi (2001), Eesti Akad Teol Seltsi liige (2001–, sekr 2002–03), EÕS (2006–) ja Eesti Akad Usundiloo Seltsi liige (2006–). 15 teadustr-t.

T: Kuidas naistest said nõiad õhtumaade mütoloogiates, demonoloogiates ja nõiaprotsessides. // *Ariadne Lõng* 4 (2003) 1 / 2; (2004) 1 / 2; Hexenprozesse und wervolfsglaube in Estland. // *Forsch. Anthropol. u. Religionsgesch.* 36 (2003); Libahundikujutelmade teoloogilis-demonoloogilised tõlgendused. // *Usuteaduslik Ajakiri* (2006) 1; Libahundiuskumused arhailise tavaõiguse ja moraali kontekstis. // *AA* 123/124 (2008) 1 / 2.

B: <https://www.etis.ee>.

VÄISÄLÄ (a.ni 1906 **Veisell**), **Kalle** (19. VIII 1893 Kontiolahti, Põhja-Karjala – 16. IX 1968 Helsingi), soome matemaatik; ametniku p. Lõpetas 1914 Helsingi Ük-i ja kaitses 1916 samas dr-vk “Über die algebraisch auflösbaren Gleichungen fünften Grades”. Täiendas end 1914 ja 1920 Göttingenis ning 1916 ja 1917 Stockholmis. Soome TA liige (1924). Oli Helsingi Ük-i asst, 1917–19 dots, 1920–22 TÜ mat-prof, 1922–38 Turu Soome Ük-i prof, 1939–60 Helsingi Tehnikaük-i prof ja 1939–57 Helsingi Ük-i dots. TÜ aj nõuk valis V. korr prof-i kohale 23. IX 1919, kuid seoses tööülesannetega Helsingis palus V. end sügissemestril vabastada õppetööst TÜ-s, kasutades seda aega ka eesti k-e õppimiseks; alustas TÜ-s kõrgema mat-i õpetamist 1. jaanurist 1920, olles TÜ esimene korr mat prof, kes pidas loenguid eesti k-s, andes tõhusa panuse eestik-se mat-se kõrghariduse väljakujundamisel. Luges kõrgemat algebrat, funktsiooniteooriat, diferentsiaalvõrrandeid, elementaar-mat-t kõrgemalt vaatekohalt, arvuteooriat jm, juhendas 1922 valminud kaht esimest eestik-t magistritööd algebra (A. Borkvell) ja arvuteooria (H. Laidoner) alalt. Oli TÜ-s 1920 veebruaris õppejõududest moodustatud eestik-se mat-se terminol väljatöötamise komisjoni esimees; komisjoni töö tulemusena ilmus 1922 *Matemaatika oskussõnastik*, mis sisaldas 1372 oskussõna saksa, vene ja eesti k-s. Avaldas 1921 Tartus ka tead art-i Dirichlet’ridadest. Uurimusi algebra, arvuteooria, geom. aksiomaatika, tõenäosusteooria, kindlustusmat jm aladelt, avaldas soomek-id õpikuid kesk-ja kõrgkoolidele. Tundis suurt huvi ka koolimat reformimise vastu, initsieeris Soome koolides diferentsiaal- ja intgraalarvutuse algete õpetamise.

T: Verallgemeinerung des Begriffes der Dirichletschen Reihen. // TÜ Toim. A1 (1921) 2; Über die Realität der Wurzeln der algebraisch auflösbaren Gleichungen. Turku, 1922.

B: Kuka kukin on. Helsingi, 1960, 1063–1064; MK 15 (1968), 116–119; Arkhimedes (1969) 1, 27–29; TÜ ajalugu III, 133; Koolimatemaatika XX. Trt, 1993, 8–10.

E. Tamme

VÄISÄNEN, Armas Otto Aapo (9. IV 1890 Savonranta khlk, Soome – 18. VII 1969 Helsingi), soome folklorist ja muusikateadlane; kaupmehe p. Lõpetas 1919 Helsingi Ük-i muusikateaduse alal *mag. phil.* kraadiga, kaitses samas 1939 dr-vk “Untersuchungen

über die ob-ugrischen Melodien”. Oli 1916 Soome Muusikateaduse Seltsi sekr, a-st 1918 ajakirja *Säveletär* peatoim, 1918 (dets) – 1919 (märts) Soome retkkonna saadik ja Soome Teadeteagentuuri kirjasaatja Tallinnas, 1919–25 *Kalevalaseura* asjaajaja, 1930–42 sekr, 1942–62 esimees, ühtlasi 1926–57 Helsingi Rahvakonservat-i juh, 1940–56 Helsingi Ük-i rahvamuusika dots, 1956–59 prof. – Sooritas a-st 1912 arvukaid uurimisretki soome-ugri rahvaste asualadele rahvamuusika ja –laulude korjamiseks, viibis 1912–14 ja 1921–23 ka korduvalt Eestis (algul töötas Tartu ümbruses ja Kagu-Eestis, sh korduvalt Setumaal, hiljem Kuusalus, Jõelähtmes, Muhus jm). Kasutas Eestis esimesena fonograafi, mis võimaldas salvestada väärtuslikku ainekku rahvalauludest ja pillilugudest. 1913 jäädvustas (koos A. Raudkatsiga) ka Eesti rahvatantsude täpseid kirjeldusi. 1925 töötas Saksamaa, Leedu, Läti ja Eesti muuseumide materjalidega. Avaldatud tööd käsitlevad soome-ugrilaste (karjalased, ingerlased, eestlased, vepslased jt) muusikalist rahvaloomingut ja –kultuuri. Enda kogutu kõrval uuris ja publitseeris ka teiste kogutud materjale.

T: Setunmaa. Helsingi, 1921; Eesti rahva vana laulumuusika. // Odamees (1923) 5; Setunmaan “lauluemojen” tilapäisrunoja. // Kalevalanseura vuosikirja 3 (1923); Heimokannel I. Viron kansan runoja. // Samas 4 (1924); Syntymä, lapsuus ja kuolema. Setukaisten tapoja ja uskomuksia. // Samas, 4 (1924); Väinämöisen kantele kuvissa. // Samas, 5 (1925); Soittaja haltijan opissa. (Samas, 6 (1926); Kantelerunojen todellisuuspohja. // Samas, 8 (1928); Kantele- ja juohikkosävelmiä. Helsinki, 1928.

B: EBL, 576; Kuka kukin on. Helsingissä, 1960, 1064–1065; KK (1970) 1, 61–62; KK (1990) 7, 430–432.

VÄLI, Ester (12. XI 1933 Tallinn), majandusteadlane; ettevõtja t. Lõpetas 1952 Tallinna 20. kk-i, 1957 TPI masinaehituse ökon ja organiseerimise erialal, 1972 MI-s asp-i, majand (1972, ENSV TA), vk “Energia omahind ja seda mõjutavad tegurid (ENSV materjalide alusel)”. Oli 1976–80 TPI tööstuse juhtimise ja planeerimise kat-i v-õpetaja, 1980–85 dots, 1985–89 ENSV Rkl Plaanikomitee Maj ja Planeerimise TUI territoriaalplaneerimise labori v-teadur, 1991–92 TTÜ tööstusökon kat-i ja 1992–93 käitismaj inst-i juhtimisökon õt-i tunnitasuuline õppejõud. Lugenud tööstusettevõtte plaanimise, tootmiskorralduse, investeringute efektiivsuse, organisatsioonijuhtimise jm kursusi,

koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: energiatööstuse juhtimine ja plaanimine ning regionaalareng. Üle 10 teadustr-e.

T: Töövõljakus ja omahind energiatööstuses. // Tehnika ja Tootmine (1971) 11; Elektrienergia omahinna alandamisest kui ühest võimalusest suurendada tootmise efektiivsust. // ENSV TA Toim. Ühiskonnat. (1972) 1; Juhi tegevus tootmise efektiivsuse suurendamisel ja töö kvaliteedi parendamisel. // Tehnika ja Tootmine (1976) 12; Tootmise plaanimise täiustamisest tööstusettevõtetes ja koondistes. // TPI Toim. 512 (1981).

VÄLI, Jüri (Am-s: **Valley, George**) (vkj 27. IV 1887 Velise v, Läänemaa – New Haven, Connecticut, surmaaeg teadmata), põllum-teadlane, bakterioloog; talurentniku p. Õppis Tallinna linnakoolis ja 1903–06 Pihkva Põllutöökk-s. Põgenes 1906 karistussalklaste eest USA-sse. Lõpetas 1912 Clevelandis (Ohio) õhtukooli, 1917 Ohio Ük-i põllum-tsk-a ja 1926 Yale'i Ük-i (New Haven, Connecticut), M.Sc. mullaanalüüsi ja biol alal (1919, Ohio Ük), Ph.D. bakterioloogia alal (1926, Yale'i Ük). Oli 1914–21 Ohio Ük-i asst, 1922–24 instrktor, 1924–26 Yale'i Ük-i üldise bakterioloogia asst, 1926–28 stipendiaat, 1928–30 bakterioloogia instrktor, a-st 1930 *asst. prof.* Uurimusi süsinikdioksüüdi toimest mikroobidele ja bioloogia protsessidele, ka desinfektsiooni ja keemia alalt. *Soc. of Am. Bacteriologists, Am. Assoc. for the Advancement of Sci.* jmt org-de liige.

T: The influence of carbon dioxide on the bacteria (kaasautor L. F. Rettger). // J. Bacteriol. 14 (1927) 2; Carbon dioxide studies II. The preservation of alexin in various gaseous environments with special reference to carbon dioxide (kaasautor J. C. McAlpine). // J. Immunol. 15 (1928); Carbon dioxide studies III. Preservation of alexin in carbon dioxide. // *Samas*; The role of carbon dioxide in biological processes. // Yale J. Biol. Med. 2 (1930) 3.

B: EBL TK, 381; EAT, 393.

VÄLI, Marika (3. X 1959 Tartu) arstiteadlane, kohtuarst; põllumehe t. Lõpetas 1977 Tartu 5. kk-i, 1983 TÜ arstitsk-a, med-knd (1989, Moskva N. A. Šemaško nim Med-inst), vk “Влияние некоторых факторов риска на развитие атеросклероза у практически здоровых мужчин и у умерших от острой коронарной

недостаточности “. Oli 1983–86 TÜ patol anat ja kohtuarstiteaduse kat-i asst, 1986–1995 Eesti Kohtuarstliku Ekspertiisibüroo Viljandi osk-a juhataja, 1995–98 patol anat ja kohtuarstiteaduse inst-i v-asst, 1995 kohtuarstiteaduse õt-i hoidja, a-st 1998 dots, 2002–inst-i juh ja a-st 2004 kohtuarstiteaduse prof, ühtlasi 1999–2004 Eesti Kohtuarstliku Ekspertiisibüroo juh, a-st 2008 Eesti Kohtuekspertiisi Inst-i asedir. Koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: serotoniini transporteri geeni polümorfismi seos depressiooni ja suitsiidiga, surmad alkoholi ja surrogaatide tarbimisest, laste väärkohtlemisest ja välispõhjustest tingitud surmad, biokeem-te ja virol-te uuringute kasutamine surmajärgses diagnostikas. EL kohtuarstide juhtkomitee liige (2009–). Üle 80 teadustr-e.

T: The effects of the nitric oxide synthase inhibitor 7-nitroindazole on the ethanol pharmacokinetics in rats after acute and chronic ethanol administration (kaasautor). // *Alcohol & Alcoholism* 33 (1998) 6; The effects of flumazenil RO 15-4513 and beta-CCM on the behaviour of control and stressed mice in the starcase test (kaasautor P. Pokk). // *J. Psychopharmacol.* 15 (2001) 3; Alkoholi ja narkootikumide tarbimisharjumused prognoosivad suitsiidi (kaasautor). // *EA* 84 (2004) 10; Alkoholi liigtarvitamine – peamine vigastussurmade tekkepõhjus Eestis (kaasautorid T. Kaasik, I. Drikk). // *EA* 86 (2006) 8; The incidence of childhood traumatic brain injury in Tartu and Tartu County in Estonia (kaasautor). // *Neuroepidemiol.* 30 (2008) 1; Common variations in 4p locus are related to male completed suicide (kaasautor). // *NeuroMolecul. Med.* 11 (2009) 1.

B: TÜ BL II, 215; TÜK 200, 253; TÜA 1982–2007, 10, 133, 134, 141, 144–146.

VÄLI, Ülo (24.02.1974 Tallinn), zooloog, ornitoloog; ins-de p. Lõpetas 1992 Tallinna 3. kk-i, 1996 TÜ biol osk-a, 1998 TÜ-s magistrantuuri ja 2004 doktorantuuri, M.Sc. virol alal (1998, TÜ), vk “Veise papilloomviiruse onkovaalk E5 stimuleerib arahhidoonhappe metabolismi”, Ph.D. biol alal (2004, TÜ), vk “The greater spotted eagle *Aquila clanga* and the lesser spotted eagle *A. pomarina*: taxonomy, phylogeography and ecology”. Täiendas end 2005–09 järel-dr-na Uppsala Ük-s. Oli 2004 EMÜ ZBI teadur, 2005–09 EMÜ põllum- ja keskkonnainst-i teadur, 2009– v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: ohustatud linnuliikide (peam kotkad jt röövlinnud) ökol ja gen uuringud, mol-d markerid

ökol-s ja ja looduskaitsebiol-s, looduskaitse ja maj-tegevuse seosed. Ajakirja *Hirundo* toim (2003–04). Eesti Ornitol-ühingu nõuk liige (1992–) ja Kotkaklubi liige (1999–). 50 teadustr-t.

T: Suur-konnakotkas ja tema kaitse Eestis. Trt, 2000; Bovine papillomavirus oncoprotein E5 affects the arachidonic acid metabolism in cells (kaasautorid A. Kilk, M. Ustav). // Int. J. Biochem. Cell Biol. 33 (2001) 3; Mitochondrial pseudo-control region in old world eagles (genus *Aquila*). // Mol. Ecol. 11 (2002) 10; Väike-konnakotkas ja tema kaitse Eestis. Trt, 2003; The effects of habitat quality and female size on the productivity of the lesser spotted eagle *Aquila pomarina* in the light of the alternative prey hypothesis (kaasautor A. Lõhmus). // J. Avian Biol. 35 (2004) 5; 11 kaitsealust lindu: elupaigad ja nende kaitse. Trt. 2005; The impact of the white-tailed eagle *Haliaeetus albicilla* and the osprey *Pandion haliaetus* on Estonian common carp *Cyprinus carpio* production: How large is the economical loss? (kaasautor J. Tuvi). // Proc. Est. Acad. Sci. Biol. Ecol. 56 (2007) 3; Insertion-deletion polymorphisms (indels) as genetic markers in natural populations (kaasautor). // BMC Genetics 9 (2008); Widespread hybridization between the greater spotted eagle *Aquila clanga* and the lesser spotted eagle *A. pomarina* (Aves: Accipitriformes) in Europe (kaasautor). // Biol. J. Linnean Soc. 100 (2010) 3.

VÄLJA, Ari (1. I 1930 Vaivara v, Virumaa), metsatööstusteadlane; talupidaja p. Lõpetas 1949 Tihemetsa Metsatehnikumi, 1958 Leningradi Metsatehnilise Akad metsakasutuse tsk-a ins-tehnoloogina, 1962 Metsatööstuse Mehh-se Keskinst-s (Moskva obl) asp-i, tehnikaknd (1969, Valgevene Tehnoloogiline Inst, Minsk), vk käsitles järkamisliinide täiustamist piki-etteandega seadmetel. 1964 lõpetas ka Moskva I Rkl Võõrk-te Inst-i (õhtuse osk-a) ja 1980 Tallinna Ühiskondliku Patendi Inst-i patentoloogina. Oli 1952–55 ja 1958–59 Võru Metsatööstuskeskuse ins, 1962–65 Metsatööstuse Mehh-se Keskinst-i n-teadur, 1965–75 v-teadur, 1975–92 EPA metsakorralduse kat-i dots, 1992–94 EPMÜ metsatehnilise õt-i dots, 1994–2001 metsatööstuse inst-i dots, a-st 2007 emeriitdots. Õpetanud metsakasutust, vaigutamist, puidutöötlemist, puidukeemiat, puidukaitset, töökaitset; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: metsavarumis- ja –töötlemismasinad, nende täiustamine ja valikut mõjutavad tegurid, töökaitse metsamaj-s

ja metsatööstusettevõtetes, hariliku männi vaigutootlikkus, raiejäätmed ja nende kasutamine kütteks. U 40 teadustr-t, 15 autorit-t.

T: Vaigutamine ja puidu keemiline töötlemine. Trt, 1981, 1986; Puidutöötlemise alused. Trt, 1989; 1990; Eesti saetööstus turumajanduse tingimustes. // EPMÜ kogumik 189 (1997).

B: EPA BL I, 115–116; II, 146–147; EPMÜ BL, 116.

VÄLJA, Madis (12. VI 1936 Alaküla, Narva v, nüüd Kingissepa raj, Leningradi obl – 8. XII 1986 Tartu), insener ja majandusteadlane; põllumehe p. Lõpetas 1955 Vaeküla Põllumehh-se Tehnikumi, õppis 1958–61 EPA põllumehh-se tsk-s ja (suunamisega) 1961–63 Leningradi Metsatehnilises Akad-s, maj-knd (1973, TÜ), vk “Eesti Tarbijate Kooperatiivide Vabariikliku Liidu tootmistegevuse organisatsiooni ja juhtimise täiustamine” (valmis ka dr-vk, mis surma tõttu jäi kaitsmata). Oli 1963–64 Tartu Metsakombinaadi v-meister, 1964–66 ins-tehnoloog, 1966–71 ja 1972–74 ETKVL-i Tartu Kaub Inventari Tehase peains, 1971–72 ETKVL-i töö tead organiseerimise keskuse grupijuht, 1973–74 ka TÜ maj-tsk-a rahvamaj-harude ökon kat-i asst, 1974–79 v-õpetaja, 1979–80 dots kt, 1980–86 dots, 1982–86 ka kat-i juh. Loengukursused: organisatsiooni ja juhtimise alused, tööstusökon. – Uurimisvaldkonnad: organisatsiooni juhtimine, töö tead organiseerimine. Koost ettevõtteile juhtimiskeeme. Üle 40 teadustr-e.

T: Eri allüksusi läbivad standardiseeritud tegevused (Tartu Tarbijate Kooperatiiv). Trt, 1978; Системы управления: развитие и проблемы их центрирования. Тln 1984,

B: TÜ BL 1, 363; II, 215.

V. Krinal

VÄLJAMÄE, Gunnar (24. VI 1927 Tallinn), tehnikateadlane; teenistuja p. Lõpetas 1947 Tartu Industriaaltehnikumi tugevoolutehnika alal, 1952 TPI meh-tsk-a elektriins-na elektrijaamade, -võrkude ja -süsteemide alal, 1960 Leningradi Elektrotehnika Inst-s asp-i; tehnikaknd (1961, samas), vk “Применение эффекта Холла для измерения в пермеамetre магнитных свойств магнитомягких материалов”. Oli 1952–53 TPI geol ja mäeasjanduse kat-i labori juh, 1953–54 metallide tehnol kat-i asst, 1954–57 üldelektrotehnika kat-i ja 1957–60 teor ja üldelektrotehnika kat-i asst, 1960–61

automaatika ja telemeh kat-i v-õpetaja, 1961–63 dots, 1963–68 tööstuselektronika kat-i dots, ühtlasi 1964–65 ka kaugõppetsk-a prodekaan ja 1965–70 dekaan, 1968–92 automaatika kat-i dots, 1992–94 TTÜ automaatika ja süsteemitehnika inst-i dots, a-st 2006 emeriitdots. Õpetanud elektrimõõtmisi ning elektriliste ja mitteelektriliste suuruste mõõtmist. – Uurimisvaldkond: Halli efekt ja selle rakendused tehnikas. Osalenud nimetatud nähtusel põhinevate meh jõu (vedelike viskosimeetria, ehitussegude reoloogia) ja nihke (mao mootorika uurimine meditsiinis) andurite väljatöötamisel ja evitamisel. Loodud reoloogilised mõõteaparaadid võimaldasid esmakordselt jälgida gaassilikaltsiidi tahkestumise ajalist kulgu. EV teaduspreemia (1991, koll-i juht). Üle 40 teadustr-e ja üle 20 käsikirjalise teadustööaruande, 30 autorit-t (kaasautor).

T: Экспериментальное исследование магнитных полей в индукционных машинах и насосах для жидких металлов с разомкнутым магнитопроводом (kaasautor). // ТПИ Тоим. Seeria А 131 (1957); Ограничение электромагнитного момента электропривода с применением датчика эдс Холла (kaasautor Н. Tiismus). // ТПИ Тоим. Seeria А 150 (1958); О возможности использования эффекта Холла для непрерывного измерения в пермеамetre магнитных свойств магнитомягких материалов. // ТПИ Тоим. Seeria А 180 (1960), Электрические измерения. Тln, 1963, ³1989; Холловский преобразователь перемещений. Реометры для оценки качества бетонных смесей. // ТПИ Тоим. 592 (1985).

B: ТПИ 1936–1986, 151, 314, 317, 397, 429, 459.

V. Mägi

VÄLJAMÄE, Priit (17. II 1970 Pärnu), biokeemik; teenistuja p. Lõpetas 1993 Pärnu I Õhtukk-i, 1998 TÜ biokeemia-biofüüsika erialal, 1999 TÜ-s magistrantuuri, 2002 Uppsala Ük-s doktorantuuri, M.Sc. biokeemia-biofüüsika alal (1999, TÜ), vk “Mechanisms of synergy between three major components of *Trichoderma reesei* cellulolytic system”, Ph.D. biokeemia alal (2002, Uppsala Ük), vk “The kinetics of cellulose enzymatic hydrolysis: implications of the synergism between enzymes”. Oli 2000–01 TÜ MRI üldise ja mikroobiokeemia õt-i erakorr teadur, 2001–02 teadur, 2002–06 lektor, 2006– dots. Lugenu ensümol ja üldise biokeemia kursusi. – Uurimisvaldkond: biopolümeeride degradatsiooni ensümol. Üle 10 teadustr-e.

T: The initial kinetics of hydrolysis by cellobiohydrolases I and II is consistent with a cellulose surface-erosion model (kaasautor). // Eur. J. Biochem. 253 (1998) 2; Synergistic cellulose hydrolysis can be described in terms of fractal-like kinetics (kaasautor). // Biotechnol. Bioeng. 84 (2003) 2; Processive action of cellobiohydrolase Cel7A from *Trichoderma reesei* is revealed as „burst“ kinetics on fluorescent polymeric model substrates. // Biochem. J. 385 (2005) Jan. 15; Mechanism of initial rapid rate retardation in cellobiohydrolase catalyzed cellulose hydrolysis (kaasautor J. Jalak). // Biotechnol. Bioeng. 106 (2010) 6; Processivity of cellobiohydrolases is limited by the substrate (kaasautor M. Kurašin). // J. Biol. Chem. 286 (2011) 1.

B: <https://www.etis.ee>.

VÄLJAOTS, Heino (5. V 1905 Haaslava v, Tartumaa – 31. VIII 1977 Tartu), rohumateadlane; talupidaja p. Lõpetas 1925 Tartus H. Treffneri Gümni, 1930 TÜ põllum-tsk-a agron erialal, põllum-knd (1955, ENSV TA), vk “Kultuurkarjamaade kestvus ja seda mõjutavad tegurid Eesti NSV-s”. Täiendas end 1931–33 TÜ j.a. põllum-õpetajate proseminaris. Oli 1930 Iisakus jsk-agronoomi abi, 1934–42 Jäneda Põllutöök-i põllumajapidamiste juh ja eriainetete õpetaja, ühtlasi 1935 põllumajapidamise rmt-upidaja ja 1939–40 Jäneda mõisa valitseja, 1942–44 talupidaja, 1944–48 Jäneda Põllum-tehnikumi õpetaja, 1948–55 ELVI n- ja 1956 v-teadur, 1956–65 söötmise osk-a juh, ühtlasi 1952–62 (kohakaaslusega) EPA rohumaa viljeluse õppejõud, 1965–68 ELVI söötade ja söötmise uurimisgrupi v-teadur, 1968–69 EPA rohumaa viljeluse kat-i v-õpetaja, 1969–77 dots. – Uurimisvaldkonnad: rohumaa viljelus, pms kultuurkarjamaade rajamine, kasutuskestus ja loomade karjatamise tehnol, veiste suvine söötmine (haljaskonveieri planeerimine, lisa söödad karjamaal). 120 teadustr-t.

T: Kultuurkarjamaade rajamine. Tln, 1953; Kultuurkarjamaade saagi arvestamine (kaasautor R. Toomre). Tln, 1960; Piimalehmade lisa söötmine kultuurkarjamaal (kaasautor M. Särev). Tln, 1965.

B: AAUT II, 393; EPA BL I, 55; ELVI BL, 54.

R. Viiralt

VÄLJAOTS, Maret (7. XII 1932 Tartu – 27. III 1986 Tallinn), raamatukogundusteadlane; agronoomi t. Lõpetas 1952 Pärnu 2. kk-i, 1956 Leningradi Rkl Raamatukogunduse Inst-i, ped-knd (1980, samas), vk “Библиотечное обслуживание научных работников”. Oli 1956–65 ENSV TA Tead Rmtkogu bibliogr-osk-a v-bibliograaf, 1965–69 teatmebibliogr- ja info-osk-a juh, 1969–70 tead ja met töö osk-a juh, 1970–81 TPedI rmtukogunduse ja bibliogr kat-i v-õpetaja, 1981–86 dots. Luges rmtkogu töö juhtimise ja organiseerimise, välisbibliogr, meetodilise töö jm kursusi; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: rmtukogude tüpiseerimine, süsteemanalüüs rmtukogunduses, fondid ja komplekteerimine, teadustöötajate teenindamine, teadusajakirjad tead kommunikatsioonis. ENSV Kultuurimin-i j.a. Raamatukogukomisjoni koondkataloogide alamkomisjoni ja meetodikakomisjoni liige (1974; a-st 1981 meetodikakomisjoni esimees), ENSV Haridusmin-i koolirmtkogude komisjoni liige (1976). Üle 10 teadustr-e.

T: Специальные библиотеки на службе науки. // Науч. и техн. библиотеки СССР (1977) 5; Типизация научных библиотек. // Науч. и техн. библиотеки СССР (1979) 3; Teaduslikud raamatukogud Eesti NSV teaduse infopotentsiaalis. // Teaduslugu ja nüüdisaeg 1 (1979); Raamatukogude koostöö raamatuvara soetamisel. Tln, 1979; Teadust teenindavate raamatukogude iseärasusi. // Eesti NS Teaduste Aakeemia Teaduslik Raamatukogu. Tln, 1980; Raamatukogutöö juhtimine ja organiseerimine. Tln, 1983; Raamatukogu süsteemanalüüs. Tln, 1986.

A. Normak

VÄLJAS, Mati (19. X 1958 Emmaste k, Hiiumaa), matemaatik; tööliste p. Lõpetas 1977 Kärkla Kk-i, 1982 TPedI mat-füüsika erialal, 1987 TÜ-s asp-i, füüsika-mat-knd (1988, Valgevene Rkl Ük), vk “Конформно плоские подмногообразия с плоской нормальной связностью”. Oli 1982–84 TPI mat kat-i asst, 1987–90 v-õpetaja, 1990–2009 TTÜ mat-inst-i algebra ja geom õt-i dots, 2009– lektor, ühtlasi 1993 ka Tampere Tehnikaük-i mat-tsk-a uurija ja 1999–2008 ka TPedI/TPÜ/TLÜ dots (0,5). Lugenud analüüt geom, diferentsiaalgeom, geom aluste, kõrgema mat, lineaaralgebra jt kursusi; koost. õppevahendeid. – Uurinud konformselt tasaste alammuutkondade olemasolu ja geom-st ehitust. Leidnud Dupini tsükliidide üldistused, kirjeldanud nende Dupini

tsükliidide geom ehitust, mis ei ole konformselt eukleidilised. Kuulub Ü. Lumiste loodud Eesti geom koolkonda. 17 teadustr-t.

T: Конформно-евклидовые гиперповерхности с тремя различными главными кривизнами в E_4 . // ENSV TA Toim. Füüsika. Mat. 35 (1986) 4; Изотермические гиперповерхности и трехмерные гиперциклиды Дюпена-Маннгейма (kaasautor Ü. Lumiste). // Mat. заметки 41 (1987) 5; Totally quasiumbilical submanifolds with nonflat normal connection (kaasautor Ü.Lumiste). // ENSV TA Toim. Füüsika. Mat. 37 (1988) 4; Three-dimensional Dupin hypersurfaces with holonomic net of curvatures lines and one zero principal curvature. // TÜ Toim 930 (1991); Teisenduste rühmad geometrias (kaasautor R. Kolde). Tln, 2000.

B: EMatS ar 1988. Trt, 1993, 170.

VÄLJATAGA, Juhani (5. XI 1932 Tallinn – 28. V 1982 Tallinn, majandusteadlane; teenistujate p. Lõpetas 1948 Tallinna ÕS-i harjutuskooli, 1954 TPI maj-tsk-a, 1963 MI-s asp-i, maj-knd (1963, ENSV TA), vk “Remonditööliste palgakorraldus ja selle täiustamise teed Eesti NSV Rahvamajanduse Nõukogu tööstuses”. Oli 1954–58 ja 1966–68 TPI tootmise ökon ja organiseerimise kat-i v-õpetaja, 1967–68 dots, 1968–69 v-teadur, 1963–68 ka MI teadur, 1970–78 TPI teenindusökon kat-i juh, dots, 1978–82 Eesti Inform Inst-i dir. Loengukursused: tööstusökon, teenindusettevõtete organiseerimine ja planeerimine, teenindusökon, turismiökon; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: ENSV tööstuse ökon, palgakorraldus ja selle täiustamine, palgasüsteemide efektiivne rakendamine, töötajate materiaalne stimuleerimine. ENSV Ühingu Teadus juhatus liige (1970), NSVL TA probleemnõuk *Isemajandamine ja majanduslik stimuleerimine* Eesti filiaali (1971), ENSV Rkl Plaanikomitee ekspertkomisjoni (1973) ja Tööjõuressursside Komitee tead nõuk liige (1973). ENSV tnl kultuuritegelane (1967). A. Veimeri nim. preemia (1980). Üle 50 teadustr-e (sh 9 monogr-t), arvukalt aimetr-d.

T: Tööliste palgasüsteemid ja nende kasutamine Eesti NSV tööstuses. Tln, 1962; Tööülesannete ühitamise stimuleerimine ENSV tööstuses. Tln, 1966; Mida annab kasumi suurendamine ettevõtte kollektiivile ja igale töötajale. Tln, 1966; Mõtestame lahti majandusreformi. Tln, 1968; Materiaalse stimuleerimise analüüs ja selle tulemusi Eesti

NSV tööstuses. Tln, 1972; Kollektiivi materiaalse stimuleerimise analüüs. Tln, 1974; Стимулирование эффективности производства в промышленности. Tln, 1979.

B: EE 14, 625; EMaBL, 595; TPI 1936–1986, 182, 184, 221, 333, 351.

J. Toomaspoeg

VÄLJATAGA, Terje (22. I 1978 Tallinn), kasvatusteadlane; autojuhi t. Lõpetas 1996 Tallinna 21. kk-i, 2000 TPÜ mat-loodustsk-a, 2002 TPÜ-s ja 2004 Twente Ük-s (Holland) magistrantuuri, 2010 Tampere Tehnikaük-s doktorantuuri, M.Sc. geoökol alal (2002, TPÜ), vk “Kõpu poolsaare rannikuala maastikuline mitmekesisus ja kasutusvõimalused”, M.Sc. haridustehnol alal (2004, Twente Ük), vk “Problem-based learning objects in environmental education”, Ph.D. samal alal (2010, Tampere Tehnikaük), vk “Supporting students self-directed competencies”. Oli 2000–03 Tallinna 37. kk-i loodusteaduslike ainete õpetaja, 2004 TPÜ ja 2005– TLÜ inform inst-i teadur. – Uurimisvaldkonnad: ped-se konteksti roll e-õppe pädevuste kujundamisel, ped-te mustrite rakendus e-õppe kontekstis, enesejuhitava õppimise toetamise ja analüüsimise raamistik avardatud õpikeskkonnas, hajutatud arhitektuuriga e-õppe keskkonnad, nende koostalitus ja rakendusmudelid. Mitme rahvusv uurimisprojekti kaastäitja. Üle 20 teadustr-e.

T: Design and evaluation of problem-based learning objects for environmental education in Estonian secondary school. // e-Learning in Higher Education. Linz, 2004; Progressive inquiry learning object templates (kaasautor). // Int. J. E-Learning 5 (2006) 1; Theoretical framework of the iCampFolio – new approach to evaluation and comparison of systems and tools for learning purposes (kaasautor). // Creating New Learning Experience on a Global Scale. // Berlin, Heidelberg, 2007; Supporting students to self-direct intentional learning projects with social media (kaasautor S. Fiedler). // J. Educ. Technol. & Soc. 12 (2009)

B: <https://www.etis.ee>.

VÄLLO, Arnold (19. IX 1930 Telmani raj, Karaganda obl – 13. II 2010 Maardu), tehnikateadlane; põllumehe p. Lõpetas 1950 TPI ettevalmistusosk-a, 1955 TPI masinaehitustehnol erialal, 1965 Leningradi Täppismeh ja Optika Inst-s asp-i, tehnikaknd

(1965, samas), vk “Исследование процесса одновременного точения и обкатывания”. Oli 1956-62 ETKVL Kaub Inventari Tehases ins ja peatehnoloog, 1965–66 TPI masinaehitustehno kat-i asst, 1966–68 v-õpetaja, 1968-92 dots, 1972–82 ka kat-i juh ja 1968–72 meh-*tsk*-a prodekaan, 1992-2000 TTÜ masinaehituse inst-i dots, a-st 2006 emeriitdots. Lugenud masinaehitustehno ja viimistlustehno-te kursusi; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: pinna töötlemine plastse deformeerimise meetoditel, tootmise tehno-ne ettevalmistamine, tehno-se ettevalmistuse automatiseerimine, viimistustöötuse ekspertsüsteem. Tegelnud ka valdkonna terminoloogiaga. ENSV Masinatööstuse Teadustehnilise Ühingu juhatuse liige ja meh-se töötlemise ja koostamise sekts-i juh, Eesti Masinaehitusins-de Seltsi liige (a-st 1994). Üle 30 teadustr-e, 2 patenti.

T: Исследование состояния поверхностного слоя металла при одновременном точении и обкатывании. // Изв. вузов СССР. Приборостроение (1965) 6; Эксплуатационные свойства деталей при чистовой обработке с давлением. // Станки и инструмент (1967) 1; Механизация и автоматизация технологической подготовки производства. Тln. 1976; Eritöötlusviisid. Тln, 1994; Masinaehitustehnoloogia: eesti-inglise-saksa-vene terminid ja määratlused (kaasautor M. Pikner). Тln, 2001.

B: TPI 1936–1985, 249, 260.

VÄRE, Hans (8. VI 1927 Võru – 4. IX 1988 Viljandi), arstiteadlane, psühhiaater; ametniku p. Lõpetas 1945 Võru Kk-i, 1952 TÜ arstitsk-a, med-knd (1968, TÜ), vk “Некоторые вопросы клиники и патогенеза алкоголизма и место транквилизаторов в лечении алкоголизма”, med-dr (1975, TÜ), vk “Об измененной реактивности и о взаимосвязях психических и соматических расстройств при алкоголизме”. Oli 1951–52 Tartu Vab Psühhoneurol Haigla ordinaator, 1952–56 Jämejala Vab Psühhoneurol-haigla osk-a juh, ühtlasi ka Viljandi Med-kooli õpetaja, 1956–59 Vab Tarvastu Psühhoneurol-haigla ja 1959–87 Jämejala Vab Psühhoneurol-haigla peaarst, 1987–88 peaarsti aset, ühtlasi 1977–78 ja 1981–88 ka TÜ psühhiaatria kat-i prof ning 1979–80 ÜMPI teadusdir. ENSV Tervishoiumin-i (koosseisuväline) peapsühhiaater ja –narkoloog (1979–88). Eesti Farmakol Seltsi, Eesti Neuroloogide, Neurokirurgide ja

Psühhiaatrite Seltsi juhatuse liige. ENSV tnl arst (1974). Nõuk Eesti preemia (1975, koll-s). – Uurimisvaldkond: alkoholism, selle patogenees ja ravi. 84 teadustr-t, õppevahendeid, arvukalt aimetr-id.

T: Alkohoolse narkomaania kliinilistest kriteeriumidest. // NET (1970) 6; Alkoholi toime organismi mõnedesse funktsioonidesse (kaasautorid E. Korts, H. Sibul). // NET (1973) 3; Alkoholismi ravi põhiprobleeme. // NET (1974) 3; Teturaamkuuri ja teturaam-alkoholireaktsiooni toime kõrgemasse närvitegevusse ning südame-veresoonte talitlus alkoholikutel. // NET (1977 (4); Alkoholismi kulu iseärasusi naistel. // NET (1979) 2; Alkoholismi ravi organisatsioon ja meetodid. Trt, 1979, ²1987; Alkoholpsühhooside diagnostika ja ravi. Trt, 1980; Роль психофармакотерапии в комплексе лечения больных алкголизмом (kaasautor H. Sibul). // TÕ Toim 600 (1982); Depressioon – nosoloogilised vormid ja etiopatogenees. // NET (1983) 1; Alkoholismi ravi efektiivsusest. // NET (1986) 2.

B: TÕ BL I, 161; II, 215; TÕ ajalugu III, 257, 268; EE 14, 625; *H. Merila-Lattik*, 1127–1128.; NET (1970) 1, 43–44; (1977) 1, 54–55; (1988) 6, 462; EA (1996) 1, 76; TÕK 200, 271; TÕA 1982–2007, 91, 177, 343, 353, 354.

VÄRK (a-ni 1954 **Ivand**), **Eda** (8. I 1930 Tartu – 17. VI 1986 Tallinn), bioloog, taimefüsioloog; Jaan Ivandi t. Lõpetas 1949 Tallinna 10. kk-i, 1954 TÕ biol osk-a, biol-knd (1975, ENSV TA), vk “Valguse mõju süsiniku metabolismi glükolaatsele teele kõrgemate taimede lehtedes”. Oli 1956–57 ENSV TA Taimekasv Inst-i Tallinna Eksperim-baasi katsetööline, 1957–80 EBI n-teadur, 1980–86 töötas SKBT-s *Desintegraator*. – Uurimisvaldkond: fotosüntees. Fotosünteesi uurimissuuna rajajaid EBI-s. Evitas EBI fotosünteesi biokeemia laboris märgitud aatomite meetodi, töötas välja taimeekstraktide radiobiokeem analüüsi meetodika. Uurimistöö põhitulemused käsitlevad valguse energetilist ja regulaarset toimet süsiniku glükolaatse tsükli reaktsioonidele. Näitas ühena esimestest, et glükolaatne tsükkel funktsioneerib ka C₄-taimedes. Ülel Biokeemia Seltsi liige ja seltsi Tallinna osk-a sekr. 23 teadustr-t.

T: Об экстрагируемости продуктов фотосинтеза растворами этанола (kaasautor). // ENSV TA Toim. Biol. 17 (1968) 4; Исследование гликолатного пути ассимиляции углерода в листьях фасоли (kaasautor). // ENSV TA Toim. Biol. 19 (1970) 1; CO₂

assimilation by Phaseolus and Aspidistra leaves under varying density of blue and red radiant flux (kaasautor). // *Photosynthetica* 5 (1971) 2; Действие света разной интенсивности и спектрального состава на метаболизм гликолевой-1 – ⁴C кислоты в листьях фасоли и кукурузы (kaasautor). // Физиол. растений 26 (1979) 2.

O. Keerberg

VÄRK, René (10. XII 1977, Tallinn), õigusteadlane; ins-i p. Lõpetas 1996 Saku Kk-i, 2000 TÜ õigusteaduse erialal, 2001 Stockholmi Ük-s magistrantuuri, 2009 TLÜ ajaloo erialal, 2011 TÜ-s doktorantuuri, L.L.M. õigusteaduse alal (2001, Stockholmi Ük), vk “Diplomatic immunity from criminal jurisdiction”, *dr. iur.* (2011, TÜ), vk “Riikide enesekaitse ja kollektiivse julgeolekusüsteemi võimalikkusest terroristlike mitteriiklike rühmituste kontekstis”. Oli 1998 notaribüroo *Liia Aigro, Piret Press ja Kai Sepp* konsultant-asjaajaja, 1999–2000 Keskkonnamin-i jurist, 2001–02 Õigusinst-i rahvusv avaliku õiguse lektor, 2002–06 TÜ õigusinst-i mereõiguse õt-i rahvusv õiguse lektor, 2006– avaliku õiguse inst-i rahvusv ja Eur. õiguse õt-i lektor ja õt-i juh aset, 2002–08 ka TÜ õigusinst-i õppedir, 2010–11 Kaitseväge Ühendatud Õppeasutuste riigiõiguse lektor, 2011– riigi- ja rahvusv õiguse dots. Loengukursused: rahvusv õigus, relvastatud jõu kasutamine, relvakonfliktiõigus, diplomaatiline ja konsulaarõigus, terrorism ja rahvusv õigus jm; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: rahvusv õigus: relvastatud jõu kasutamine, relvakonfliktiõigus, diplomaatiline ja konsulaarõigus. *Acta Societas Martensis* tegevtoim (2005–), *Sisekaitseakad Toim* toim-koll-i liige (2009–). U 30 teadustr-t.

T: Diplomaatiline õigus. Tln, 2004; Sissejuhatus rahvusvahelisse õigusse. Trt, 2005; Kollektiivne enesekaitse: ajalugu, teooria ja praktika. // *Acta Soc. Martensis* (2007) 3; Julgeolekunõukogu tõlgendused terrorismi olemusele. // *Juridica* (2010) 2; State immunity from execution: in search of a remedy (kaasautor D. Zdobnõh). // *Acta Soc. Martensis* (2010) 4; Diplomaatilise esinduse ja selle personali kaitse vastuvõtjariigis. // *Juridica* (2008) 1.

B: <https://www.etis.ee>.

VÄRNIK (a-ni 1964 **Tiks**), **Airi** (26. X 1939 Tartu), psühhiaater; suitsidoloog; Alfred T-i t. Lõpetas 1958 Tartu 3. kk-i, 1965 TÜ arstitsk-a, 1973 Leningradi Behterevi-nim Psühhoneurol Inst-s kaugõppeasp-i, 1997 Stockholmi Karolinska Inst-s doktorantuuri, med-knd (1973, Behterevi-nim Psühhoneurol Inst), vk “Клиник и катамнез пресенильных психозов”, med-dr (1997, Karolinska Inst), vk “Suicide in the Baltic countries and in the former republics of the USSR”. Oli 1964–67 Jämejala Psühhiaatriaigla psühhiaater, 1967–69 TÜ psühhiaatrikliiniku kliiniline ordinaator, 1970–93 Tallinna Psühhiaatriaigla psühhiaater, 1993– Eesti-Rootsi Vaimse Tervise ja Suitsidol Inst-i (asutaja) juh, 1998– TÜ sotsiaalsk-a psühhiaatria külalisprof, 2003–05 Karolinska Inst-i suitsidol prof, 2005– külalisprof, 2007– TLÜ sotsiaalsk-a vaimse tervise prof. Lugenud suitsidol, vaimse tervise ja sotsiaalpsühhiaatria alaseid kursusi. – Uurimisvaldkonnad: vaimne tervis, suitsidol, sotsiaalpsühhiaatria, sotsiaalmaj-st ning psühhosotsiaalsest keskkonnast ja mittetervislikust käitumisest tingitud tervisehäirete kujunemise põhjuslikud mehhanismid. Tervishoiu-min-i mittekoosseisuline kohtupsühhiaatria peaekspert (1987–93). *WHO/EURO Network for Suicide and Prevention* juhtgrupi liige ja kirjastusgrupi juht (2000–), Rahvusv Suitsiiduuringute Akad liige (2003–), ajakirja *Archives of Suicide Research* toim-koll-i liige (2004–). Paljude rahvusv-te uuringugruppide ja uuringute ekspert, juht-, töögrupi liige või koordinaator. Eesti Arstide Liidu (1989) ja Eesti Psühhiaatrite Seltsi asutajaliige (1990), Rahvusv Suitsiidipreventsiooni Assots-i (1993–), Maailma Psühhiaatria Assots-i (1994–) liige, Eesti Käitumis- ja Terviseteaduste Keskuse nõuk liige (2001–), Eur. Psühhiaatrite Assots-i (2002–), Maailma Biol-se Psühhiaatria Assots-i (2003–) jpt org-de liige. Punase Risti I kl teenetemärk (2005). Üle 120 teadustr-e.

T: Male suicides and alcohol consumption in the former USSR (kaasautorid D. Wassermann, G. Eklund). // *Acta Psychiatr. Scand.* 89 (1994) 5; Suicide preventive effects of perestroika in the former USSR: the role of alcohol restriction (kaasautor D. Wassermann). // *Acta Psychiatr. Scand. Suppl.* 394. (1998); Registration of external causes of death in the Baltic States 1970–1997 (kaasautor). // *Eur. J. Public Health* 11 (2001) 1; Suicide among Russians in Estonia: database study before and after independence (kaasautorid K. Kõlves, D. Wassermann). // *Br. Med. J.* 330 (2005) 7484; Do alcohol restrictions reduce suicide mortality (kaasautor)? // *Addiction* 102 (2007) 2;

Suicide methods in Europe - a gender specific analyses of countries participating in the "European Alliance Against Depression" (kaasautor). // J. Epidemiol Community Health 62 (2008) 6; Effectiveness of brief intervention and contact for suicide attempters: a randomized controlled trial in five countries (kaasautor). // Bull. World Health Organization 86 (2008) 9; Suicide during transition in the former Soviet Republics (kaasautor A. Mohovikov). // Oxford Textbook of Suicidology and Suicide Prevention: a global perspective. London, 2009; Gender issues in suicide rates, trends and methods among youths aged 15–24 in 15 European countries (kaasautor). // J. Affective Disorder 113 (2009) 3.

B: The Marquis' Who's Who in the World, 21 Century Ed. New York, 2003, 2521; Suicide - an unnecessary death. London, 2001, xix; Oxford Textbook of Suicidology and Suicide Prevention: a Global Perspective. London, 2009, xxi.

VÄRNIK, Rando (30. VIII 1969 Valga), majandusteadlane; mehhanisaatori poeg. Lõpetas 1987 Tsirguliina Kk-i, 1994 EPMÜ agron-tsk-a, 1996 EPMÜ-s magistrantuuri ja 2001 doktorantuuri, maj-mag (1996, EPMÜ), vk "Maasikakasvatuse tasuvuse uurimus Eesti andmetel", Ph.D. põllum-ökon ja ettevõtluse alal (2001, EPMÜ), vk "Maasikasvatuse efektiivsus Eestis". Oli 1995–2001 EPMÜ agraarökon ja turunduse inst-i lektor-teadur, 2001–04 dots, 2005–09 EMÜ maj- ja sotsiaalinst-i dir, dots, 2009– dir, maamaj- ökon prof. Lugnud põllum-ökon, mikro- ja makroökon, maamaj ökon jt kursusi. – Uurimisvaldkonnad: maamaj-ökon, põllum-ökon, marjakasv-e efektiivsus ja tasuvus Eestis, tootmisfunktsioonide rakendamine aianduslikes maj-alastes uurimustes, maaelu ja maamaj jätkusuutlikkus Eestis, maamaj mitmekesistamise mudelite väljatöötamine, maamaj konkurentsivõime uuringud, alternatiivsete tootmisvaldkondade võrdlusanalüüsid, looduslike bioressursside kasutamise efektiivsuse hindamine. Põllumin-i rakendusuuringute programmi nõuk liige (2005–), mitme uurimisprojekti juht ja vast täitja. Eesti Agraarökonoomistide Assots-i liige (1996–, president 2010–), Eesti Majteadlaste Seltsi liige (2002–, president 2010–), Põhjamaade Põllumaj-teadlaste Assotsiats-i (NJF) ökon sektsioonis Eesti esindaja (2007–) jmt org-de liige. Põllumin-i teenetemedal (2007). Üle 50 teadustr-e.

T: Marjakasvatuse tulukust mõjutavad tegurid ja turundusstrateegiad (kaasautor V. Jullinen). // EPMÜ kogumik 190 (1997); Erinevate maasikasortide saagikus ja tulusus (kaasautorid K. Karp, M. Starast). // Agron. 208 (2000), Kultuurmustikas ja selle kasvatamine Eestis (kaasautor). Trt, 2005; Effect of semicoke-based compost mixtures on gross margin of horticultural crops (kaasautor). // Oil Shale 23 (2006) 1; Possibilities and contradictions in the calculation of the flat rate of the value added tax special scheme for farmers in the European Union based on the Estonian example (kaasautor). // Agron. Res. 6 (2008) 1; 20 years of transition-institutional reforms and the adaption of production in Estonian agriculture (kaasautorid A.-H. Viira, A. Põder). // Agrarwirtschaft 58 (2009) 7; Measuring the input-orientated technical efficiency of Estonian grain farms in 2005-2007 (kaasautorid H. Luik, J. Seilenthal). // Acta Agricult. Scand. C 6 (2009) 3 & 4; The competitiveness of Estonian milk production: An opportunity cost approach (kaasautor R. Omel). // Acta Agricult. Scand. C 6 (2009) 3 & 4.

B: <https://www.etis.ee>.

VÄRV (a-ni 1979 **Nukka**), **Sirje** (18. IV 1956 Tartu), loomakasvatusteadlane; teenistujate t. Lõpetas 1974 Tartu 1. kk-i, 1985 EPA kaugõppetsk-a zooinst-i erialal, põllumag loomakasv alal (1999, EPMÜ), vk "Eesti maakarja geneetiline struktuur". Täiendas end 2001 ja 2002 Soome Põllum-uuringute Keskuses. Oli 1974–78 ELVI veisekasv osk-a verefaktorite uurimise labori v-laborant, 1978–79 v-zootehnik, 1980–86 aretusosk-a immunogen labori v-zootehnik, 1986–88 v-teadur, 1988–94 teadur, 1994–99 EPMÜ loomakasv inst-i aretusosk-a gen labori v-laborant, 1999–2004 aretusosk-a teadur, 2005– EMÜ vet-med-i ja loomakasv inst-i loomagen ja tõuaretuse osk-a teadur. – Uurimisvaldkonnad: Eesti veisetõugude gen mitmekesisus, selle muutumine ja tagajärjed, eriti maakarjas, populatsioonigen. Osalenud mitmes rahvusv uurimisprojekti (*Põhja-Euroopa regiooni veisetõugude geneetilise mitmekesisuse analüüs ja võrdlus*, 2002–03 jm). U 40 teadustr-t.

T: Comparison of Estonian cattle breeds by blood markers (kaasautor H. Viinalass). // EPMÜ loomakasvatusinst-i teadustöid. Trt, 1999; Pork quality and porcine stress syndrome in Estonia (kaasautor) // Proc. Lat. Acad. Sci. (2001); Characterisation of cattle breeds in Baltic countries by genetic markers (kaasautor). // Biologija 3 (2002); Genetic

differentiation among commercial and native cattle breeds (kaasautor). // *Animal Breeding in the Baltics*. Trt, 2005; Prioritization for conservation of Northern European cattle breeds based on analysis of microsatellite data (kaasautor). // *Conserv. Biol.* 20 (2006) 6; Milk protein genotypes and milk coagulation properties of Estonian native cattle (kaasautor). // *Agricult. Food Sci.* 16 (2007); Fine mapping of quantitative trait loci for mastitis resistance on bovine chromosome 11 (kaasautor). // *Anim. Genet.* 40 (2009) 4; Genetic diversity in milk proteins among Estonian dairy cattle (kaasautor). // *Vet. ir Zootech.* 48 (2009) 70.

B: ELVI BL, 66; EPMÜ BL, 86.

VÄSTRIK, Aire (20. XII 1981 Tallinn), tehnikateadlane; tisleri t. Lõpetas 2000 Väandra Gümni, 2005 TTÜ energ-tska mäetehnika erialal, 2007 samas magistrantuuri, a-st 2007 samas geotehnika doktorant, tehnikamag (2007, TTÜ), vk “Modern methods of mine design and planning”. Täiendas end 2006-07 Helsingi Tehnikaük-s. Oli 2001-02 ja 2002-03 Rimi Eesti OÜ ning 2004 Taxi OÜ klienditeenindaja, 2002 AS-i Estonia Kaevandus ja 2003 Pärnumaa keskkonnateenistuse praktikant, 2004-05 TTÜ mäeinst-i andmesisestaja, 2005-06 erakorr asst, 2006-09 asst, 2009- OÜ Ins-büroo *STEIGER* mäeins. Peamised loenguteemad: kaevanduste projekteerimine, mäemasinad, keskkonnakaitse mäenduses. – Uurimisvaldkonnad: geodeesia, mäendus, geoplaneering, kaevandamine, kaevandusjääkide haldamine, Eesti põlevkivi kaevandamise ajalugu. Eesti Mäeseltsi liige (2002-, juhatuse liige 2008-), Eesti Geol Seltsi (2005-) ja Mäeprof-te Ühingu noorliige (2008-). Üle 30 teadustr-e.

T: Maastiku kujundamine. Äkk-kaevandamine (kaasautor T. Kattel). // *Ehitusmaterjalide kaevandamine ja varud*. Tln, 2005; Põlevkivi kaevandamise võimalikud tehnoloogiad (kaasautor I. Valgma). // *90 aastat põlevkivi kaevandamist Eestis*. Tln, 2006; *Underground mining challenges for Estonian oil shale deposit* (kaasautor). // *Schacht, Strecke und Tunnel*. Freiberg, 2008; *Application of modelling tools in Estonian oil shale mining area* (kaasautorid V. Karu, I. Valgma). // *Oil Shale* 25 (2008) 2S; *Research on environmentally friendly mining technology for carbonate rock* (kaasautorid I. Malm, E. Niitlaan). // *Resource Reproducing, Low-wasted and Environmentally Protecting*

Technologies of Development of the Earth Interior. Tln. 2009; Redistricting of mineral deposits. // Topical Issues of Rational Use of Natural Resources, St Peterburg (2010).

B: <https://www.etis.ee>.

VÄSTRIK, Ergo-Hart (25. VI 1972 Tallinn), folklorist; ins-i p. Lõpetas 1990 Tallinna 44. kk-i, 1997 TÜ eesti filol-na, 1999 TÜ-s magistrantuuri ja 2007 doktorantuuri, M.A. eesti ja võrdleva rahvaluule alal (1999, TÜ), vk “Vaateid vadja rahvausundile: uurimislugu, kohapärimus ja selle seosed kristliku traditsiooniga”, Ph.D. samal alal (2007, TÜ), vk “Vadjalaste ja isurite usundi kirjeldamine keskajast 20. sajandi esimese pooleni: alliktekstid, representatsioonid ja tõlgendused”. Oli 1995–96 EKI folkloristika sektori v-laborant, 1996–98 asst, 1999–2004 ja 2005–08 KM eesti rahvaluule arhiivi juh, ühtlasi a-st 2000 ka TÜ õü täitja, 2004–05 KM teadur ja 2009 erakorr v-teadur, 2009–TÜ kultuuriteaduste ja kunstide inst-i eesti ja võrdleva rahvaluule osk-a erakorr v-teadur. Lugunud läänemeresoome mütol-t ja folkloori uurimise metodol-t. – Uurimisvaldkonnad: eesti jt läänemeresoome rahvaste usund ja mütol, selle uurimise historiogr, folkloorikogud, muuseumid ja festivalid kultuurimuutuste mõjuväljas. Käinud a-st 1997 välitöödel Leningradi oblasti vadja, isuri ja ingerisooime külates. Osalenud sarjade *Eesti Rahvaluule Arhiivi Toimetused* (2006–09 peatoim) ja *Helisalvestusi Eesti Rahvaluule Arhiivist* jmt väljaande koost-l ja toim-l, ajakirja *Journal of Ethnology and Folkloristics* peatoim (2009–). Akad Rahvaluule Seltsi liige (juhatuse esimees 1998–99, juhatuse liige 2001–02), Humanitaar- ja loodusteaduste rahvuslike kollektsioonide ekspertnõuk aseesimees (2006–), Rahvusv Rahvajutu-uurijate Seltsi (2005–), Ameerika Folkloori Seltsi (2006–), Eesti Akad Usundiloo Seltsi liige (2006–). Üle 40 teadustr-e.

T: Kombest valmistada kalendritähtpäevadel inimesena riidetatud õlgkuju. Metsik, kada, Tahma-Toomas, nääripoiss, tuhkapoiss jt. // Sator 1 (1998); The legends of the Ilyosha village chapel in Votian folk tradition. // *Studies in Folklore and Popular Religion* 2 (1999); On the strategies of maintaining and transmitting religious tradition among Ingrian-Finnish seuralaiset-movement. // *Foklore. Electronic J. Folklore* 28 (2004); Oskar Loorits: Byzantine cultural relations and practical application of folklore archives. // *Studies in Estonian Folkloristics and Ethnology*. Trt, 2005; Vadjalaste ja isurite usundi kirjeldamine 19. sajandi soome uurijate reisikirjades. // *EKM ar* (2006); Rahvaluulekogud

ja arhiivimaterjali digiteerimine. // Eesti humanitaar- ja loodusteaduslikud kogud. Seisund, kasutamine, andmebaasid. Trt, 2008; Votian village feasts in the context of Russian orthodoxy. // J. Ethnol. Folk. 2 (2008) 1; Vadjalaste ja isurite ebausukombed 18. sajandi alguse Peterburi kubermangu õigeusu sinodikohtu protokollides. // ERA Toim. 25 (2008).

B: <https://www.etis.ee>; <http://www.ut.ee/folk/>.

VÄÄRI, Eduard (26. VI 1926 Valguta v, Tartumaa – 17. V 2005 Tartu), keeleteadlane; põllutöölise p, Reet V. abikaasa. Lõpetas 1945 Tõrva Kk-i, 1950 TÜ eesti filol osk-a soome-ugri eriharu, 1953 TÜ-s asp-i, filol-knd (1953, TÜ), vk “Sugulusalane sõnavara läänemeresoome keeltes”, filol-dr (1975, TÜ), vk “Algupärased tuletusliited liivi keeles”. Oli 1950–54 Tartu ÕI eesti k-e ja kirj õpetaja, 1952–53 TÜ soome-ugri k-te kat-i õpetaja, 53–55 v-õpetaja, 1955–69 ja 1971–79 dots, 1969–71 v-teadur, 1979–92 prof, ühtlasi 1980–90 TÜ filol-tsk-a prodekaan ja 1990–91 fennougristika labori j-teadur ning a-st 1992 EPMÜ soome k-e lektor, 1993–94 TÜ eesti filol osk-a lähisugulask-te erakorr prof, a-st 1994 emeriitprof. A-st 1957 oli ka Tartu, Jõgeva jmt kk-i eesti k-e ja kirj õpetaja. Olnud 1976–78 ka Helsingi Ük-i eesti k-e ja kirj lektor, pidanud loenguid Oulus (1993, Pariisis (1995) ja Helsingis (1995). Õpetas sissejuhatust k-eteadusse, üldk-eteadust, liivi, vadja ja soome k-t, läänemeresoome ja soome-ugri k-te ajaloolist grammatikat, soome kirj-st; koost. üldharidus- ja kõrgkooliõpikuid jm õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: soome-ugri k-d (eriti läänemeresoome k-d: eesti, liivi, soome, vadja), üldk-eteadus, eesti kirjak-e ajalugu, eesti dialektol, tänapäeva eesti k ja selle õpetamise meetoodika, ka TÜ ajalugu. Liivi k-e, kir-je, ajaloo ja kultuuri rahvusv-lt tuntud uurija. Käinud (1947–2004) arvukatel eksped-del liivlaste, vadjalaste, vepslaste, mordvalaste jt juurde, samuti tartu murde aladel. Pani kirja J. V. Veski seisukohti ja mälestusi, jälgis J. Aaviku k-ealaste vaadete kujunemist ja analüüsis tema grammatikat. Haridusmin-i eesti k-e ja kirj ainekomisjoni (1965–80), vabar õigekeelsuskomisjoni (1965–70), mitme terminol-komisjoni liige jm. Aktiivne eesti k-e säilimise ja puhtuse eestvõitleja. 1988–89 osales ENSV ÜN Presiidiumi j.a. eesti k-e staatuse töögrupi liikmena EV k-eseaduse (1995) eelnõu loomisel. *Võõrsõnade leksikoni* (1961, ⁶2000) autor (koos R. Kleisi ja J. Silvetiga), *Mulgi keelen ja meelen* [Mulgi murde lugemik] (2004) toim. *Mulkide*

Almanahhi toim (1992–2004). Peategelane filmis “... mu liivlased” (1998, P. Suurväli). ES-i liige (1946), Soome Kirj Seltsi välisliige (1970), SUS-i, *Livód Īt* (1988) ja Johannes Aaviku Seltsi liige (1990), Eesti Keele Kaitse Ühingu (EKKÜ) asutajaliige (1999) ja juhatuses, ühingu a-rmtu *Keelekaitaja* asutaja ja toim-koll-i liige (2001–05). F. J. Wiedemanni auhind (2001). Valgetähe IV kl teenetemärk (2004). Eduard Väari nim klass Tõrva gümnaasiumis (2005). Üle 200 teadustr-e, aimetr-d.

T: Liivi keele uurimise ajaloost. // ES ar 5 (1959); Keele tekkimine ja arenemine. Tln, 1962; 100 aastat esimeste liivikeelsete raamatute ilmumisest. // ES 11 (1965); Eesti keele õpik keskkoolile. Tln, 1968, ¹⁰1980; Über den Wechsel intervokaler Klusile im Livischen. // Ural-Altäische Jb. 40 (1968) 3–4; Eesti keele ajaloost. Tln, 1969; Liivi kirjakeel ja kirjandus. // Tõid eesti filoloogia alalt. 3. Tartu, 1970; Soome ja ungari keele lektoraat Tartu ülikoolis 1918.–1940. aastal. // TÜ Toim. 259 (1970); Johannes Aaviku *Eesti õigekeelsuse õpik ja grammatika*. // Üheksa aastakümnet. Pühendusteos Johannes Aavikule. Tln, 1971; Die Liven und die livische Sprache in den Jahren 1920–1970. // Finnisch-ugrische Forsch. 39 (1971); Frekventatiivse ning retsiprookse *I*-liitega verbid ja algupäraste liidetega adverbid liivi keeles. // TÜ Toim. 323 (1974); Viron kielen oppikirja. Helsingi, 1975; Liivi verbisufiks *-ikš-*. // TÜ Toim. 382 (1976); Komposita und Wortgefüge im Livischen. // Studia Fennica 28 (1985); Akadeemik Paul Ariste fennougristikakoolkond. // TÜ ajaloo küsimusi XIX (1987); Soome-ugri keeleteadus Tartu Ülikoolis aastail 1944–1955. // TÜ ajaloo küsimusi XXV (1991); Liiviläiset ja liivin kieli. // Itämerensuomalaiset. Heimokansojen historiaa ja kohtaloita. Jyväskylä, 1995; *Liverna och deras språk*. Göteborg, 1998; Oskar Looritsa elust ja tegevusest. // Oskar Looritsa noorusmaadel. Viljandi, 2000; Liivi kiri ja kirjakeel. // Raamat on.... IV. Eesti bibliofiilia ja raamatuloo almanahh. Tln, 2005;

B: TÜ BL I, 256–257; II, 215–216; EE 14, 625; EKnl, 688; EPMÜ BL, 53; TÜ ajalugu III, 102; 198, 283, 359; *E. Ahven*. Pilk paberpeeglisse. Tln, 2007; 1000 tartlast, 499; *P. KK* (1975) 7, 444–445; (1986) 6, 368–370; (1996) 6, 407–410; *Keelekaitaja* 5 (2005), 58–92; *Keelekaitaja* 5 (2005), 6–12; *Postimees* (2005) 18. V; *KK*(2005) 8, 674–676; *Tartu Postimees* (1996) 17. VII; *Postimees* (2001) 26. VI; (2005) 18. V; *KK* (2006) 10, 848–850; *Keelekaitaja* 6 (2006), 61–81; *Keelekaitaja* 6 (2006), 93–94.

R. Väari

VÄÄRI (a-ni 1968 **Pärtel**), **Reet** (12. I 1943 Haapsalu), keeleteadlane; sõjaväelase ja õpetaja t, Eduard V. abikaasa. Lõpetas 1961 Vändra Kk-i, 1966 TÜ eesti filol osk-a, 1991 TÜ-s asp-i, ped-mag (1994, TÜ), vk „Eesti keele õpetamine soomlastele Astrid Lindebergi, Reet Vääri õppekomplekti „Tere” – õpik, raadio- ja videotunnid – alusel”. Oli 1966–71 TÜ soome-ugri k-te kat-i laborant ja (kohakaaslusega) Tartu 1. kk-i eesti k-e õpetaja, 1971–76 Tartu Muusikakooli eesti k-e ja kirj õpetaja ja 1972–76 TÜ eesti kirj ja rahvaluule kat-i õpetaja, 1976–92 v-õpetaja, 1992–2008 eesti kirj õt-i ja TÜ Narva kolledži (lepinguline) lektor, 2008— AS-i *Dialog* eesti k-e õpetaja. Pms-d loengukursused: eesti kirj ajalugu, praktiline eesti k, eesti k soome-ugri üliõpilastele, kirj õpetamise meetoodika; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: eesti kirj ajalugu, Eesti-Soome k-e ja kultuurisuhted, soome-ugri k-te õpetamine TÜ-s, keelekasutus. Osalenud k-uurimiseksped-del karjalaste ja liivlaste juurde. Armt-u *Keelekaitaja* peatoim ja koost (2006–), Eesti Põllumuuseumi väljaannete k-etoim (2009–). Vabar õpilaste kirj-olümpiaadi liige ja esimees (1982–92). ES-i (1965–), *Livód Ìt* (1988–), EAPS-i (1994–), EKS-i (1996–), Eesti Emakeeleõpetajate Seltsi (1997–), Eesti Keele Kaitse Ühingu liige (1999–, juhatuses esimees 2006–), Eesti Kultuuriseltside Ühenduse juhatuses liige (2006–). 2-kordne Eesti meister sõudmises. Üle 30 teadustr-e, aimetr-d.

T: Soome ja ungari keele lektoraat Tartu Ülikoolis 1918–1940. // TÜ Toim. 111 (1970); Juhan Smuuli looming. Trt, 1981, ²1984; 280 aastat Käsü Hansu kaebelaulu sünnist. // Nõuk. Kool (1988) 12; Tere [eesti keele õpik soomlastele] (kaasautor A. Lindeberg). Tampere, 1992; Aino Suits ja Eesti. // Kullervo (1992) 4; Suomalainen aines aikakauslehti *Varamussa*. // Itä ja länsi. Suomen, viron ja unkarin kirjallisuus idän ja lännen vaikutuskentässä. Jyväskylä, 1994; Eesti ja Soome kultuurisuhted ajakirja *Varamu* veergudel. // TLÜ Toim. A 3 (1995); Eesti keel. Algus. Trt, 1995; Professor Eduard Vääri tööde bibliograafia. // Keelekaitaja 5 (2005); Lühivaade Eduard Vääri elule ja tegevusele. // Keelekaitaja 5 (2005); Uurimus: milleks on vaja kaitsta eesti keelt. // Keelekaitaja 7 (2007); Suure ja väikese algustähe õigekirjast. // Keelekaitaja 8 (2008).

B: TÜ BL I, 257; II, 215; ESBL, 517; Keelekaitaja 8 (2008), 30; Keelekaitaja 9 (2009), 58.

VÄÄRISMAA, Andres (a-ni 1936 **Krusenberg, Edgar Karl**) (11. VI 1908 Rakvere – 1944 Tšeljabinsk, Venemaa), keemik, kaupmehe p. Lõpetas 1926 Rakvere Poeglaste Gümni-i, 1933 TÜ keemikuna, *mag. chem.* (1935, TÜ), vk “Katioonide toimest reaktsiooni kiirusele väikese üldioonitugevuse puhul”. Oli 1934–36 TÜ keemiainst-i n-asst, 1936–41 TTÜ anorg ja analüüt keemia labori asst ja instruktorasst, ühtlasi 1940–41 Rkl Katsekoja keemiasektsiooni juh. 1941 mobiliseeriti Punaarmeele. – Peamine uurimisvaldkond oli anorg ja analüüt keemia, üliõpilasena tegeles (koos prof A. Öpikuga) Devoni tulekindlate savidega. TTÜ-s töötades võttis osa põlevkivi ning Paljassaare ja Kopli savide uurimisest, 1936–38 töötas välja (koos J. Nõmmega) karborundiumkäiade valmistamise mooduse (patenteeriti). *Tehnika Ajakirja* tegevtoim (1936–39).

T: Aruanne savide uurimisest Võrumaal suvel 1928 (kaasautor A. Öpik). // Tulekindlate savide otsimine ja uurimine. Tln. 1929; “Tulekindlad” savid Eestis. // Loodusvaatleja (1932) 2, 3, 4. Järelsinistumisperioodist joodilahuste tiitrimisel. // Keemia Teated 2 (1933) 1.

B: AAUT II, 427; Tallinna Tehnikumi ja Tallinna Tehnikaülikooli õppe- ja abijõud 1918–1944. Tln, 1993, 73; TPI 1936–1986, 57, 74, 264, 267.

VÄÄRTNÕU, Mart (5. X 1950 Muhu v), keemik; kaluri p. Lõpetas 1969 Orissaare Kk-i, 1974 TÜ keemia osk-a, 1979 TÜ-s asp-i, keemiaknd (1980, MRÜ), vk “Исследование строения двойного электрического слоя и адсорбции ионов на висмутовом электроде в алифатических спиртах”. Oli 1974–76 TÜ anorg keemia kat-i stžöör-uuriija, 1979–81 elektrokeemia labori n-teadur, 1981–94 v-teadur, 1994–2002 füüsikal keemia inst-i teadur, 2002–07 v-teadur, 2007– keemia inst-i v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: elektrokeemia, keemiatehnika. – Üle 100 teadustr-e.

T: Adsorption of Cl⁻ ions on bismuth from ethanol (kaasautorid B. Damaskin, U. Palm). // J. Electroanal. Chem. 70 (1976) 1; Adsorption of inorganic ions on bismuth from constant ionic strength solutions in 2-butanol. // J. Electroanal. Chem. 353 (1993) 1–2; Adsorption of iodide ions on bismuth single crystal planes from solutions in ethanol (kaasautor E. Lust). // Electrochim. Acta 47 (2001) 6; Adsorption of tetraethylammonium ions on Bi(111) single crystal plane from solutions in ethanol (kaasautor E. Lust). // J. Electroanal. Chem. 587 (2006) 2; Adsorption of tetraethylammonium ions on Cd(0001)

single crystal plane from solutions in ethanol (kaasautor E. Lust). // J. Electroanal. Chem. 635 (2009) 2.

B: TÜ BL I, 307; II, 216.

VÖÖRMANN, Rein (10. IV 1953 Rakke v, Virumaa), sotsioloog; metsavahi p. Lõpetas 1971 Tamsalu Kk-i, 1976 TÜ ajalootsk-a, 1981 AI-s asp-i, filos-knd rakendussotsiolerialal (1983, NSVL TA Sotsiol Uuringute Inst, Moskva) vk “Построение и применение социально-демографических показателей в социологических исследованиях молодежи”. Oli 1976–78, 1981–84 AI sotsiol osk-a n-teadur, 1984–88 v-teadur, 1989–94 FSÕI sotsiol osk-a j-teadur, osk-a juh, 1994–97 RASI v-teadur, 1998–2005 TPÜ RASI v-teadur, 2005– TLÜ RASI v-teadur, osk-a juh, ühtlasi 1987–90 ka TPedI v-õpetaja, 1991, 1993–94, 1996 ja 1999–2000 USA-s Michigani Ük-i külalisteadur. – Uurimisvaldkonnad: sotsiaalne, sooline ja vanuseline stratifikatsioon, haridus ja elukestev õpe, tööturg, tööjõu mobiilsus. Mitme rahvusv projekti täitjaid. Olnud kogumike koost ja toim. ETF-i sotsiol-ekspert (1999–2000), Eurostati Komitee (CEIES) Eesti esindaja (2003–06), PHARE partnerlusprojekti juhtkomitee liige (2004–06), rkl arengukava 5. prioriteedi juhtkomitee liige (2007–09). Noorte teadlaste konkursi laureaat (1983), ENSV rkl preemia (1987, koll-s). Üle 100 teadustr-e.

T: The integration of youth into social structure (kaasautor E. Saar). // Sociological Research of Youth's Path of Life. Vilnius, 1988; Women and equality of the sexes in Estonia (kaasautor B. Anderson). // Int. J. Sociol. 26 (1996) 4; Kas haridusse tasus investeerida? Hariduse selekteerivast ja stratifitseerivast rollist kahe põlvkonna kogemuse alusel (kaasautorid J. Helemäe, E. Saar). Tln, 2000; Ethnic relations in Estonia's post-Soviet business communiti (kaasautor J. Helemäe). // Ethnicities 3 (2003) 4; The gendered perception of social problems in post-Soviet Estonian society: aqualitative perspective. // Nationalities Papers 33 (2005) 3; Estonian local elites a decade after the transition to democracy. // Local Elites, Political Capital and Democratic Development. Wiesbaden, 2006; Horizontal and vertical gender segregation in the Estonian labour market. // Gender Matters in the Baltics. Riia, 2008; Sotsiaalne keskkond ja tööturg. // Eesti inimarengu aruanne. Tln, 2010; Income inequality (kaasautor J. Helemäe). // The Russian Second Generation in Tallinn and Kohtla-Järve. Amsterdam, 2010.

B: <https://www.etis.ee>.

Õ

ÕIGER, Karl (29. X 1933 Vana-Otepää v, Tartumaa), ehitusteadlane; tööliste p. Lõpetas 1955 Tartu Ehitustehnikumi, 1960 TPI ehitustsk-a tööstus- ja tsiviilehituse erialal, 1967-70 TPI-s asp-i, tehnikaknd (1971, TPI), vk “Исследование работы пологих висячих покрытий отрицательной кривизны”, tehnikadr (1992, Tampere Tehnikaük), vk “Actual behaviour, analysis and design of thin saddle-shape shell roofs”. Täiendas end 1979 Moskva Ehitusins-de Inst-s, 1991–92 Tampere Tehnikaük-s. Oli 1960–66 Tallinna Majaehituskombinaadi labori juh ja peatehnoloog, 1966–67 Ehitusmaterjalide Min-i SKB peains, 1970–72 *EKE Projekti* eksperim-projekteerimise ja tead uurimise osk-a peains, 1972–77 tehnika osk-a peakonstr, ühtlasi 1973–76 TPI ehituskonstruksioonide ja ehitusmeh kat-ite tunnitavaline õppejõud, 1976-81 ehituskonstruksioonide kat-i v-õpetaja, 1981–92 dots, 1992–93 TTÜ ehitiste projekteerimise inst-i erakorr prof, 1993–2005 prof, 1993–2005 ka õt-i juh, 2005– erakorr prof, ühtlasi 1997–2004 ehitustsk-a dekaan ja 2004–05 dekaani kt. Loengukursused: tugevusõpetus, teras-, puit- ja erikonstruksioonid, põllum-d konstruksioonid, ehitiste renoveerimine; koost. õppevahendeid. Pidanud külalisõppejõuna loenguid ka Soome tehnikauk-des. – Uurimisvaldkonnad: ruumilised katusekandurid, puit-, teras- ja komposiitkonstruksioonid, ehitiste kahjustused ja renoveerimine. Uurimistöde alusel on Eestis ehitatud puitkooik- (olid NSVL-s esimesed seda tüüpi ehitised) ja telk-vantkatuseid. Osalenud rea ehitiste (Tartu laululava jm) projekteerimisel ning renoveerimisel (Estonia Teater, Tallinna laululava jt), olnud enam kui 1000 ehitusobjektile (sh Tallinna Lennusadama angaarid) ekspert ja konsultant. Ajakirjade *Ehitaja* ja *Ehituskaar* toim-koll-i liige. CIB W-18 (puitkonstruksioonide-alaste uuringute ja normatiivide) Rahvusv Komitee liige, Eesti Ehitusins-de Liidu liige (1993–). EV teaduspreemia (1995, koos V. Kulbachiga). NSVL Rahvamaj Saavutuste Näituse medalid

(1968, 1980, 1986), Valgetähe IV kl teenetemärk (2003), TTÜ teenetemedal *Mente et Manu* (2003). Üle 130 teadusart-e.

T: The action of panels and other roof elements on the work of saddle-shaped suspended cable structures. // Proc. Int. Conf. on the Design and Construction of Non-Conventional Structures 2, London, 1987; An analysis of the work of thin timber shells and applications in Estonia. // Proc. Int. Conf. on Timber Eng. Seattle, 1988; Analysis on the structural behaviour of composite saddle-shape roof shells. // J. Structural Mechanics. Helsinki, 1991; Experimental and theoretical analysis of reinforced glulam beams (kaasautorid E. Just, A. Just). // Innovative Wooden Structures and Bridges. Lahti, 2001; Investigation and design of shallow wooden and composite shell-cable roofs. // Proc. Est. Acad. Sci. Eng. 8 (2002) 2; Damages and their causes of an old concrete construction of the hydroplane hangars in Tallinn (kaasautor H. Onton). // Proc. Eur. Symp. on Service Life and Serviceability of Concrete Structures ESCS-2006. Helsinki, 2006; Indoor climate analysis of the Old Observatory in Tartu (kaasautor). // Proc. of Healthy Buildings 2009. Syracuse, 2009.

B: EE 14, 625; TPI 1936–1986, 234, 235, 438, 441, 442; TTÜ professorid läbi aegade, 517–518.

ÕIGLANE, Harry-Hartwig (5. III 1927 Sõmeru v, Virumaa – 17. VII 1999 Tallinn), füüsik; taluniku p. Lõpetas 1945 Rakvere Kk-i, 1950 TÜ füüsika osk-a, 1953 FAI-s (a-ni 1952 FMMI) asp-i, füüsika-mat-knd (1954, TÜ), vk „Вакуумные поправки теории электрона”. Oli 1953–55 FAI n-, 1955–64 v-teadur, 1964–73 FAI ja 1973–76 FI teadusala asedir, 1976–81 FI dir, ühtlasi 1952–54 EPA kõrgema mat kat-i v-õpetaja, 1956–60 TÜ teor füüsika kat-i v-õpetaja, 1967–91 ENE/EE peatoim aset, a-st 1992 TPedI teor füüsika dots, ühtlasi Tallinnas Prantsuse Lütseumi füüsikaõpetaja. Lugenud kõrgema mat, rühmateooria, kvantmeh, tuuma- ja elementaariosakeste teooria, kvantelektrodünaamika ja astron kursusi; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: teor alusfüüsika, teaduslugu. Rajas Eestis elementaariosakeste uurimissuuna. Teor füüsikas käsitles kvantelektrodünaamika vaakumi ja omamõju probleeme, relativistlikult invariantseid lainevõrrandeid, rühmateooria rakendusi elementaariosakeste süstemaatikas ning nõrga vastastikmõju 4-fermioni interaktsiooni lagranžiaanide struktuuri ja

sümmeetriaomadusi. Vaatles rühma esituse mõiste võimalikke üldistusi, andis üldistatud aritmeetiliste keskmiste meetodi hajuvate integraalide summeerimiseks kvantelektrodünaamikas. Koost. füüsikakursuse sisu ja programmi humanitaargümnaasiumile, avaldas õppekirjast teor füüsika alal. Kirjutas ENE 1. tr-le ülevaateartiklid Eesti ja NSVL teadusest, ENE (EE) 2. tr-le kõikide riikide teaduse ülevaated. Avaldas aimermt-id ja üle 300 aime- ning publitsistliku art-i. Tõlkis eesti k-de A. Einsteini ja L. Infeldi rmt-u *Füüsika evolutsioon* (1962). LUS-i liige (a-st 1975 juhatuse liige), TTEÜ, EFS-i ja Eesti Teadlaste Liidu liige, ELKS asutajaliige (1966, a-st 1988 auliige). ENSV rkl preemia (1977, koll-s). K. E. v. Baeri mälestusmedal (1980). Üle 70 teadustr-e.

T: . Волновое уравнение для свободного нуклона. // Ж. exper. и теор. физики 33 (1957) 6; К систематике мезонов и барионов. // Ж. exper. и теор. физики 34 (1958) 5; Vestlus relatiivsusteooriast. Tln 1958, ³1973 (vene k-s: В мире больших скоростей. М, 1967); Инвариантность Маршака и четырёхфермионное взаимодействие. // Ж. exper. и теор. физики 40 (1960) 3; 19. О возможных обобщениях понятия представления группы. // Тр. ИФА АН ЭССР 16 (1961); Mikromaailma sügavusse. Tln, 1963; Kaasaegse teoreetilise füüsika põhikursus. I. Trt, 1965; II. Trt, 1967; Füüsika nagu ta on. Tln, 1979; Füüsika põhikonstandid ja eluta mateeria evolutsioon. Tln, 1986; Füüsikakoolkondade kujunemisest Eestis. // 50 aastat Eesti Teaduste Akadeemiat. Tln, 1989; Füüsikast ja humanitaarsuunitlusega füüsikakursusest. // Haridus (1993) 5/6; Füüsika X klassile. I. Tln, 1995; II. Tln, 1996; Keskkonnaraamat gümnaasiumile (kaasautor). Tln, 1999.

B: EE 14, 625–626; TÜ BL I, 288; EMaBL, 597; EFS ar 2007. Trt. 2008, 39–60.

ÕIM (a-ni 1968 **Saar**), **Asta** (27. XI 1943 Tallinn), keeleteadlane; talupidajate t, Katre Õ-u ema. Lõpetas 1963 Jõgeva Kk-i, 1970 TÜ vene filol erialal, filol-knd (1981, Voroneži Rkl Ük), vk “Семантическая структура слова в переводном слове (на материале русского и эстонского языков”. Oli 1971–73 KKI laborant, 1974–76 n-teadur, 1977–88 v-teadur, 1988–91 teadussek, 1992–2000 EKI dir, 2001 v-teadur, 2002–KM v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: eesti k-e semantika, leksikol, leksikogr, eesti ja vene k-e kontrastiivuuringud, fraseol. Koost. eesti k-e ning eesti-vene ja vene-eesti sõnarmt-id ja vestmikke, osalenud eesti kõnekäändude ja fraseologismide andmebaasi ning

fraseologismide elektroonilise alussõnastiku loomises, fraseologismide allikpublikatsiooni (sarjas *Monumenta Estoniae Antiquae*) koost-id ja toim-id. Mitme eesti leksigogr-s seni puudunud baassõnarmt-u (sünonüümi- ja antonüümisõnastikud, fraseol-sõnarmt) esmakoostaja ja avaldaja, millega täitis ühe tühikutest eesti sõnarmt-uloomes. ES-i liige (1972–). Eesti Kultuurifondi aastapremia (1992), EV teaduspremia (1992). Eesti TA medal (1998), Valgetähe V kl teenetemärk (2001). Üle 100 teadustr-e.

T: Vene-eesti sõnaraamat. I–IV. Tln, 1984–1994, ²2000; Sünonüümisõnastik. Tln, 1991, ²2007; Fraseoloogiasõnaraamat. Tln, 1993, ²2000; Antonüümisõnastik. Tln, 1995, ²1998; Väljendiraamat. Tln, 1998, ²2008; Vene-eesti seletav sõnaraamat (kaasautorid P. Eslon, M. Tamm). Tln, 2001; Isikunimetused eesti fraseoloogias. // KK (2001) 8; *Hing keeles ja meeles*. // ES ar 2001. Tln, 2002; Leksikaalsete sünonüümide sisulisest küljest. // Nime murre. Tln, 2002; Kõnekäändude kartoteek andmebaasiks (kaasautor). // KK (2003) 1; *Armastus ja õnn* eestlaste maailmapildis. // KK (2003) 11; *ree- ja kelgu*-kujundist eesti fraseoloogias. // ES ar 2004. Tln, 2005; Eesti kõnekäändude ja fraseologismide andmebaas: mis seal sees leida on. // Võim ja kultuur. Trt, 2006; Kuidas eestlane oma muret muretseb. // KK (2007) 3; Tõrjevormelid kui kõnekäänuliik. // Paar sammukest XXIII. Trt, 2007.

B: EE 14, 626; 1000 tartlast, 499.

ÕIM, Haldur (22. I 1942 Helme v, Valgamaa), keeleteadlane; talupidaja p. Lõpetas 1960 Tõrva Kk-i, 1965 TÜ ajaloo-k-etsk-a eesti filol-na (mat-ne ja struktuuraalse lingvistika eriprogramm), 1969 TÜ-s asp-i, filol-knd (1970, TÜ), vk “Isiku mõistega seotud sõnarühmade semantiline struktuur eesti keeles”, filol-dr (1983, TÜ), vk “Semantika ja keele mõistmise teooria”. Täiendas end 1975–76 Zürichi Ük-s. Eesti TA akadeemik (1994). Oli 1969–77 TÜ kriminol labori õigusliku info probleemgrupi (hilisem TÜ tehisintellekti labor) v-teadur, 1977–83 eesti k-e kat-i v-õpetaja, 1983–85 dots, 1985–92 prof, ühtlasi 1981–84 ka Helsingi Ük-i eesti k-e lektor ja 1991–92 Saksamaal Koblenz-Landau Ük-i arvutuslingv inst-i külalisprof, 1992–2007 TÜ Eesti ja üldk-eteaduse inst-i üldk-eteaduse prof, 2007– Eesti ja soome-ugri k-eteaduse osk-a erakorr v-teadur. Oli 1980–81 TÜ filol-tsk-a prodekaan, 1993–96 eesti filol osk-a juh, 1999–2001 eesti ja soome-ugri k-teaduse osk-a juh. Lugenud sissejuhatust üldk-

eteadusesse, k-eteooriat, tekstilingvistikat, kognitiivset semantikat ja pragmaatikat, k-eteaduse ajalugu jm kursusi; koost. õppevahendeid. Esinenud loengutega Saksamaa (Bonni, Müncheni, Koblenzi, Göttingeni), Rootsi (Stockholmi, Uppsala), Soome (Helsingi, Turu, Jyväskylä jm), Hollandi (Amsterdami, Groningeni) jt maade ük-des. – Uurimisvaldkonnad: teor k-teadus, semantika ja pragmaatika, tehisintellekti keelelised probleemid, arvutilingvistika, eesti k-e sõnavara. Juhtinud tehisintellekti, arvutuslingvistika töö- ja uurimisrühmi, olnud TÜ tehisintellekti labori ja eesti k-e labori (põhiülesanneteks loomuliku dialoogi mudelite väljatöötamine ning inimese-arvuti suhtlussüsteemi loomine) ja eesti k-e tekstide arvutikorpuse loomiseks ning eesti k-e automatiseeritud töötlemise programmide väljatöötamiseks (morfol ja süntaktiline analüüs, tekstitöötlus, leksikaalsed andmebaasid) rajatud tsk-devahelise arvutuslingvistika uurimisrühma tead juhendaja. Osalenud a-st 1994 mitmes k-etechnol-projektis, sh *EuroWordNet*, mille raames alustati eesti k-e leksikaal-semantilise andmebaasi väljatöötamist. Kogumike koost ja toim, ajakirja *Keel ja Kirjandus* toimkoll-i liige. Eesti TA juhatus liige (1994–98, 2004–09). ES-i, *Assoc. for Computational Linguistics* (1993–), *Int. Assoc. of Cognitive Linguistics* (1994–), Eesti Rakenduslingvistika Ühingu (2005–) liige. F. J. Wiedemanni keeleauhind (2005). Valgetähe IV kl teenetemärk (2001). Üle 140 teadustr-e.

T: Semantika. Tln, 1974; Teoreetilise keeleteaduse vanast ja uuest paradigmast. // KK (1981) 7, 8; Inimene, keel ja arvuti ehk kompuuterlingvistika. Tln, 1983; Frames in linguistic description (kaasautor M. Saluveer). // *Quaderni di Semantica* 2 (1985); Прагматика речевого общения. // Интеллектуальные процессы и их моделирование. М, 1987; Принцип естественного рассуждения в модели человеческого взаимодействия. // TÜ Toim. 840 (1989); Kognitiivse lähenemise võimalusi keeleteaduses. // Akad. (1990) 9; Teaching computational linguistics: one vision (kaasautorid M. Koit, T. Roosmaa). // *Estonian in the Changing World*. Trt, 1996; Freimid keelekirjelduses (kaasautor M. Saluveer). // Akad. (2002) 12; Eestikeelse dialoogi modelleerimine (kaasautor M. Koit). // KK (2003) 10; Estonian Language Technology – where do we stand? München, 2003; Eesti keele tehnoloogilised ressursid ja vahendid: arvutikorpused, arvutisõnastikud, keeletehnoloogiline tarkvara (kaasautor). Tln, 2003; Keeletehnoloogia suundumusi (kaasautorid M. Koit, T. Roosmaa). // KK

(2006) 12; Lihtlause semantika: teoreetiline kontseptsioon ja arvutianalüüsi võimalused (kaasautorid (H. Orav, P. Taremaa). KK (2009) 7; Kognitiivne pööre. // KK (2009) 8, 9. B: TÜ BL I, 257; II, 216; EE 14, 626; 1000 tartlast, 499–500.

ÕIM, Katre (25. VIII 1970 Tartu), keeleteadlane; Asta Õ-u t. Lõpetas 1988 Tallinna 3. kk-i, 1994 TÜ filos-tsk-a eesti ja soome-ugri filol erialal, 1997 TÜ-s magistrantuuri, 2004 doktorantuuri, M.A. eesti ja soome-ugri filol alal (1997, TÜ), vk “Eesti võrdluste struktuur”, Ph.D. samal alal (2004, TÜ), vk “Võrdluste struktuurist ja kujundisemantikast”. Oli 1994–2000 EKI teadur, 2000–04 KM teadur ja 2004– v-teadur (osal koormusega), 2004–07 TLÜ eesti filol osk-a eesti k-e dots, 2008– eesti k-e ja kultuuri inst-i dots. Lugunud eesti k-e süntaksi, semantika, fraseol jm kursusi. – Uurimisvaldkonnad: eesti k-e figuratiivne kõne, fraseologismide ehitus ja tähendus, metafoorsed tähendusülekanded eesti k-e korpus. Eesti kõnekäändude ja fraseologismide alussõnastiku ja andmebaasi loojaid (võrguteavik, 2005), kogumike *Kotisuu ei räägi* (2002), *Mis sa soiud, võta soodat* (2002), *Aja või konnale püksid jalga* (2003), *Kole mees, aga konna ei söö* (2005) toim ja koost-id. U 20 teadustr-t.

T: Kõnekäändude kartoteek andmebaasiks (kaasautor). // KK (2004) 1; Metafoori mõistmise mudelid: kategoriseerimine vs. võrdlemine. // Akad. (2005) 8; Metafoor *Elu on teekond* ebaõnne-väljendites. // ES ar (2007); Fraseoloogia ja sõnaraamatud. // KK (2008) 10; Alternatiivseid mooduseid fraseoloogia esitamiseks sõnastikus. // Korpusuuringute metodoloogia ja märgendamise probleemid. Tln, 2009; Qualitative changes in phraseology: general principles and catalysts (kaasautor A. Õim). // *Linguistica Uralica* (2009) 1.

B: <https://www.etis.ee>.

ÕISPUU, Jaan (16. III 1955 Kuressaare), keeleteadlane; tööliste p. Lõpetas 1973 Tartu 8. kk-i, 1978 TÜ eesti filol osk-a, filol-knd (1985, TÜ), vk “Система глагольного словоизменения в южнокарельских периферийных говорах”, Ph.D. läänemeresoome k-te alal (1995, TÜ), vk “Karjala keelesaarte sõnamuutmissüsteem”. Oli 1978–80 KKI soome-ugri sektori v-laborant, 1982–86 n-teadur, 1986–89 teadur, ühtlasi a-st 1985 ka TPedI õppejõud, 1987–90 eesti k-e ja kirj kat-i juh, 1990–92 eesti k-e kat-i juh, 1992–93

TPÜ põhjamaade k-te kat-i juh, 1993–2005 läänemeresoome k-te prof, 2005– TLÜ eesti k-e ja kultuuri osk-a läänemeresoome k-te õt-i prof, 2005– TTÜ Tallinna Kolledži soome k-e lektor, 2009– soome k-e ja eesti k-e kirjalliku väljendusoskuse õppejõud, ühtlasi 2006– Tallinna Õismäe Humanitaargümni-i arendusjuht ja õpetaja. Lugenud tänapäeva eesti k-e morfol, ajaloolise grammatika ja eesti k-e ajaloo, karjala k-e kursusi, ka erikursusi soome-ugri k-test ja k-etüpol-st; õpetanud soome k-t; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: karjala murrete verbi- ja noomenimorfol ning sõnavara, eesti k-e ja naaber-k-te kontrastiivgrammatika, eesti k-e kui võõrk-e õpetamine; Karjala Vabariigi k-epol 1985–2000, karjala kirjakeel ja kirj. Käinud 1977–88 k-eesped-del Venemaa karjala murrakualadele. Soome-ugri k-te bibliogr-te *Bibliographia Uralica* koost (1978–87), bibliogr-te registrite koost ja toim (1987–89), mitme kogumiku koost. Ajakirja *Linguistica Uralica* (1996–) ja ES armt-u toim-koll-i liige (2005–08), ES-i k-eajakirja *Oma Keel* toim (2007–09). Tõlkinud eesti k-de karjala, vepsa ja soome luulet. Haridusmin-i eesti k-e õppekirj ekspert ja õppekavade töörühma liige (1985–) ning k-easjade komisjoni liige (1999–02), Avatud Eesti Fondi (1994–2000) ja ETF ekspert (2000–06), Haridus- ja Teadusmin-i võõrk-te strateegia komisjoni esimees (2004–07). Johannes Aaviku Seltsi asutajaliige (1992, juhatuse liige 1998–2007, esimees 2007–), Eesti Emakeeleõpetajate Seltsi liige (1989–, juhatuse liige 1991–97, 1999–2005), Eesti Soome Keele Õpetajate Seltsi asutajaliige (1992, juhatuse liige 2010–). 80 teadustr-t.

T: Djorža-karjalan nominisanasto. Tln, 1988; Die Akope und die Deklination des Nomens in der Djorža-Mundart des Karelisthen. // Soviet Finno-Ugric Studies (1988) 1; Djorža karjala tekstid. Tln., 1990; Djorža-karjala vormisõnastik. Tln, 1995; Karjala and the Karelians. Göteborg, 2003; Обновление языка и языковая политика. // Бубриховские чтения. Петрозаводск, 2005; Oma Mua-lehden uudissanasto vuosilta 1990–1997. Tln, 2003; Runoista romaaneihin. Tln, 2006; Oma Mua-lehden bibliograafii 1990–2004. Tln, 2006; Pienen rahvahan suuri literatuuru: karjalankielizen liirikien kiändämine eestikse. // Kiännä luojen – luo kiändäjen. Helsinki, 2009.

B: *E. Ahven*. Pilk paberpeeglisse. Tln, 2007, 670, 813, 938, 940, 956, 984.

ÕISPUU, Leo (3. VIII 1930 Kuressaare), tehnikateadlane, -ajaloolane ja kommunistlike repressioonide uurija; Saaremaa maavalitsuse sekr/talupidaja ja kooliõpetaja p, Silvia Õ.

abikaasa. Kõuditati 1941 koos perega Siberisse, naasis omavoliliselt 1946, kuid saadeti 1950 uuesti Siberisse asumisele (a-ni 1958). Õppis Kuressaare Kk-s, lõpetas 1950 Nagorski Kk-i (Kirovi obl), õppis 1950–52 *In-jaz* võõrk-te kaugõppekursustel saksa k-t, 1954–57 kaugõppes Permi Põllum Inst-s mehh-st ja 1957–58 statsionaarselt Uurali PI-s masinaehituse tehnol-t, 1958–60 sama eriala TPI-s, lõpetas 1960 TPI ins-mehaanikuna, 1965 samas asp-i, tehn-knd (1966, TPI), vk “Eesti põlevkivi jahvatusprotsessi uurimine”. Täiendas end 1968 Kiievi Ins-ehituse Inst-s, 1992 Saksamaal Karlsruhe Tuumauurimiskeskuses, 1981–83 TPI doktorantuuris. Oli 1958–62 tehase *Ilmarine* ins-konstruktor, 1965–66 TPI soojusenerg kat-i asst, 1966–68 v-õpetaja, 1968–81 ja 1983–93 dots, 1993–2001 TTÜ soojusenerg inst-i dots, ühtlasi 1968–70 ka energ-atsk-a prodekaan, a-st 2006 emeriitdots. Lugenud: kütuste ettevalmistamise ja põletite, elektrijaamade energeetiliste seadmete, kütuste põletamise ja termilise töötlemise, energ ajaloo, soojustehnika (termodünaamika, soojusvahetuse ja seadmete), ehitusmaterjalide tööstuse soojuslike seadmete jt kursusi; koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: põlevkivi jt madalakvaliteetsete tahkekütuste koostisosad ning ettevalmistamine põletamiseks, katelde tolmusüsteemide elemendid ja nende töö, koldesse juhitud kütusevoolude muutumine, elektrijaamade põhjustatud keskkonnakahjustused; tehnikahariduse ajalugu, Eesti ajalugu, Nõuk võimu õigusvastased repressioonid Eestis. Osalenud Eesti energeetika perspektiivplaani koostamisel, olnud Paldiski tuumaseadmete seisukorda ja nende demonteerimist kontrolliva val-komisjoni jmt komisjonide liige. Rmt-te *Tallinna Polütehniline Instituut 1936–1986* (1986) kaasautor, *Tallinna Tehnikaülikooli lõpetanud 1918–1993* (1993) koost ja kaasautor, *Eesti ajalugu ärkamisajast tänapäevani* (1992) jmt kaasautor. Pärast emeriteerumist pühendus täielikult Nõuk võimu õigusvastaste kuritegude uurimisele, sh Eestis repressioneeritud isikute elektrooniliste andmebaaside loomisele (üle 230000 isikukirje) ja nende alusel nimekirjaraamatute koostamisele (*Poliitilised arreteerimised Eestis 1940–1988 I–III*, 1996–2005; küüditamiste nimekirjaraamatud IV–VI, 1999–2003; *Eestlased vene sõjaväes 1940–1945 IX–X*, 2008–2009 jt, kokku 131689 isiku andmed). TPI Muinsuskaitse klubi aseesimees (1987–92); Eesti Õigusvastaselt Represseeritute Liidu *Memento* juhatuse liige (1992–), *Memento* Eesti Represseeritute Registri Büroo juh (1992–), *Memento* Tallinna Ühenduse esimees (1994-) jmt org-i liige. ENSV rkl preemia

(1970, koll-s). NSVL Rahvamaj Näituse hõbemedal (1962), EV Punase Risti IV kl teenetemärk (1998), TTÜ medal *Mente et Manu* (2000). 118 teadustr-t, kaks autorit-t ja 2 patenti.

T: Soojustehnika käsiraamat (kaasautor). Tln, 1977; Kahjulike ainete keskmised sisaldused põlevkivikütuses ja korstna-lend tuhas (kaasautor R. Rootamm). // TTÜ Toim. 739 (1994); Mõnest võimalusest Eesti elukeskkonna tervendamiseks (tuumaelektrijaamaga) (kaasautor). // TTÜ Toim. 739 (1994); Ülevaade repressseeritute arvandmetest (ajavahemik 1940-1988). // Eesti teadlaste kongress, 11.–15.aug.1996 Tallinnas. Ettekannete kokkuvõtted. Tln, 1996; The features of oil shale burnt at Estonian power plants in 1959–1997 (kaasautor). // Oil Shale 16 (1999) 3; Calorific value and amounts of oil shale delivered to power plants from mines and opencasts in 1968–1997 (kaasautor). // Oil Shale 17 (2000) 1; Vilniuse tribunali kohtuotsus 2000 (koost, kaasautor). Tln, 2003.

B: TPI 1936–1986, 7, 303, 455; Alb. Vironorum II. Tln, 2000, 161, 162; Soojustehnika Instituut 1918–2007. Tln, 2007, 309, 310, 311, 312, 350, 535; Küüditatud, arreteeritud, tapetud 1940–1990. Tln, 2007, 3, 4, 702, 711, 712.

ÕISPUU (a-ni 1964 **Tarum**), **Silvia** (19. VI 1934 Tallinn), pedagoogikateadlane; raudteelaste t, Leo Õ. abikaasa. Lõpetas 1953 Haapsalu Ped Kooli, 1957 Tartu ÕI, 1961 TÜ Kaugõppe Ped Inst-i ajaloo erialal, ped-knd (1970, NSVL Ped-akad Üld- ja Polütehnilise Hariduse TUI), vk “Изучение вопросов культуры в курсе истории СССР и Эстонской ССР в VII–VIII классах (в школах Эстонской ССР)”. Täiendas end 1992 Taanis ja 1995 Saksamaal. Oli Tallinnas ajalooõpetaja, 1965–70 PTUI n-teadur ja v-teadur, 1971–91 sektori juh, 1991–98 TPÜ Haridusuuringute Inst-i sotsiaalainete labori juh, õppekava arenduslabori v-teadur ja juh, 1999–2004 ajaloo õt-i dots. – Uurimisvaldkond: ajaloodidaktika (õpilaste iseseisev töö ajalooõppes, kultuuriajaloo käsitlemine ajalookursustes, ajalooteadvus, ajaloo ainekavad jm); üldhariduskooli ainekavad. Koost. õppeprogramme ja ajalooõpikuid, töövihikuid, didaktilisi materjale õpetajale jm. Haridusmin-i ajaloo ainekavade väljatöötamise ja ajalooõpikute koostamise töögrupi juht (1987–98) ja ajaloo ainenõukogu liige (1996–2005). Pidanud loenguid

välismaistes ük-des. Rahvusv Ajaloodidaktika Ühingu liige (1991–). EKL aastapreemia (1989, koll-s). U 80 teadustr-t.

T: NSV Liidu ajaloo kultuuriteemade õpetamine VII ja VIII klassis. Tln, 1972; Eesti ajalugu. I–II (kaasautor ja koost). Tln 1989; Eesti ajalugu ärkamisajast tänapäevani (kaasautor ja koost). Tln, 1992; История Эстонии: XX век (kaasautor ja koost). Tln, 1992; New tendencies in history education in Estonia with retrospect into the past. // Project Europa och läroboken. Rapport 14. Göteborg, 1993; History education and historical consciousness: today and perspectives for the future (the case of Estonia). I// Mitt. Int. Gs. Geschichtsdidaktik (1999) 2; Riikliku õppekava avatus ja tsentraliseeritud kontrollisüsteem - kas vastuolu? // Haridus (1999) 4; Metoodilisi soovitusi ainekäsitleks ajaloodidaktika juhtküsimumste kontekstis. // Abiks õpetajale: Ajaloo õpetamisest. Tln, 2002; Problems of historical consciousness and integration of the Russian-speaking people into Estonian society. // Rapport 9. Göteborg, 2002.

ÕKVA (a-ni 1958 **Seliksaar**), **Tiiu** (3. I 1936 Linnamäe v, Võrumaa), loomakasvatusteadlane; talupidaja t. Lõpetas 1959 Võru Fr. R. Kreutzwaldi-nim Kk-i, 1959 EPA vet-arstitsk-a, põllum-knd (1975, ELVI), vk “Eesti punase karja geneetilise struktuuri ja leukoosiresistentsuse uurimine erütrotsütaarsete antigeenide päriliku polümorfismi alusel”. Oli 1959–68 Elva raj vet-ravila, Tartu Liha-Piima ja Toiduainete Kontrolljaama ning Tartu Raudtee Vet-san-jaama vet-arst, 1968–74 ELVI verefaktorite uurimise labori v-vet-arst, 1974–79 n-teadur, 1979–80 v-teadur, 1980–94 labori juh, 1994–95 EPMÜ loomakasv inst-i gen labori v-teadur ja labori juh, 1996–97 v-teadur. Uurimisvaldkonnad: põllum-loomade aretus ja seleksioon, veregruppide uurimine, genofondi ja leukoosiresistentsuse ning immunogen-ne ekspertiis. Üle 60 teadustr-e.

T: Veiste põlvnemisandmete veregruppide abil kontrollimise tulemusi (kaasautor). // SP (1975) 2; Use of heritable types of blood groups and serum proteins in animal breeding (kaasautor). // Genetics in Soviet Estonia. Tln, 1978; Eesti maakarja veregruppide uurimise tulemused. // Teaduse saavutusi ja eesrindlikke kogemusi põllumajanduses. Veisekasvatus. Tln, 1982; Иммуногенетическая структура быков производителей черно-пестрой и красной эстонских пород на основе групп крови. // Молекулярные

механизмы генетических процессов. М, 1983; Генетическая структура черно-пестрого эстонского скота (kaasautor A. Orasson). // Создание нового типа черно-пестрой эстонской породы. Тln, 1985.

B: ELVI BL, 54; EPMÜ BL, 86; SP (1976) 5, 235–236.; Agraart. (1996) 1, 116–117.

ÕUN, Andre (1. VIII 1966 Tallinn), arstiteadlane, neuroloog; ehitusins-i ja pedagoogi p. Lõpetas 1984 Tartu 5. kk-i, 1992 TÜ arstitsk-a, 1998 TÜ-s doktorantuuri, med-dr (2005, TÜ), vk “Epilepsia epidemioloogia Tartu täiskasvanutel. Haigestumus, levimus ja epilepsiaavastane ravi”. Oli 1992–94 TÜ kliinikumi arst-intern, 1998–2003 TÜK närvikliiniku neurol resident, 2001–03 ka neurol osk-a kliiniline neurofüsioloog, 2003–05 neurol osk-a neuroloog ja alates 2006 Kuopio Ük-i Haigla kliiniline neurofüsioloog. – Uurimisvaldkonnad: kliiniline epileptol, kliiniline elektroentsefalograafia. Eesti ravijuhendite koost-id. Tartu Epilepsiaühenduse asutajaliige (1996), Eesti Epilepsiaavastase Liiga liige (1998–), Eesti Epilepsialiidu liige (1996–, juhatuse esimees 1996–2007), Eesti Kliinilise Neurofüsiol Seltsi liige (2000–), L. Puusepa nim. Neuroloogide ja Neurokirurgide Seltsi liige (2003–). 13 teadustr-t.

T: Epilepsy in Estonia: a quality-of-life study (kaasautor). // *Epilepsia* (42 (2001) 8); Seizure disorders in patient with brain tumors (kaasautor). // *Eur. Neurol* 45 (2001) 1; Incidence of adult epilepsy in Estonia (kaasautorid S. Haldre, M. Mägi). // *Acta Neurol. Scand.* 108 (2003) 4; Prevalence of adult epilepsy in Estonia (kaasautorid S. Haldre, M. Mägi). // *Epilepsy Res.* 52 (2003) 3; Ravimresistentne epilepsia. Nüüdisaegsed käsitusvõimalused (kaasautor S. Haldre). // *EA* 84 (2005) 12; Use antiepileptic drugs in Estonia: an epidemiologic study of adult epilepsy (kaasautorid S. Haldre, M. Mägi). // *Eur. J. Neurol.* 13 (2006) 5.

ÕUN, Mati (17. VII 1942 Tallinn), sõjaajaloolane; parketilaudsepa p, Tiina Õuna abikaasa. Lõpetas 1961 Tallinna Ehitus- ja Mehaanikatehnikumi, 1984 kaugõppes TÜ ajalootsk-a. Oli 1961–62 ja 1966–80 *Eesti Projekti* konstruktor, 1980–85 Kultuurimälestiste Inst-i konstruktor, 1986–89 Eesti Rkl Meremuuseumi teadur, 1989–92 Eesti Teatri- ja Muusikamuuseumi dir, 1993–96 Kaitsemin-i ekspert ja konsultant, 1996–vabakutseline sõjaajaloolane. Õpetanud sõjaajalugu 1992–94 Eesti Humanitaarinst-s,

1997–98 Eesti Riigikaitse Akad-s, 1997–99 Eesti Kõrgemas Sõjakoolis, 2004 TPÜ-s (eesti sõjaajaloo prof) ja 2010 TLÜ-s ning meresõjaajalugu 2002 Eesti Mereakad-s. – Uurimisvaldkond: sõjaajalugu (sh meresõda, sõjatehnika ajalugu, sõjandustegelased). Mitme teatmeteose (*EE, Mereleksikon* jm) kaasautor. Eesti merendusterminol komisjoni esimees (1996–2002). Eesti Akad Sõjaajaloo Seltsi asutajaliige (1988, esimees 1988–90, 1998–2000, auesimees 2008–), Eesti Jõutõsteliidu (2000–) ja Eesti Kulturistide Liidu auesimees (2002–). U 100 teadustr-t, sh üle 50 rmt-u (osal kaasautor).

T: Naval Battles off the Estonian Coast in 1788–1790. Kotka, 1993; Lahingud kaugetel meredel I. Tln, 1995; II. Tln, 1996; Eesti Vabariigi kindralid ja admiralid. Tln, 1997, ²2001; Eesti sõjalaevad 1918–1940. Tln, 1998; Eesti ohvitserid ja sõjandustegelased I–IV (kaasautor, koost). Tln, 1998–2005; Kindral Johan Laidoner – 115 aastat sünnist (kaasautor, koost). Tln, 1999; Eesti sõjavägi 1920–40. Tln, 2001; Eesti merekindlused ja nende suurtükid 1918–1940. Tln, 2001; Võitlused Läänemerel 1918–1919 (kaasautor). Tln, 2003; Eesti soomusrongid ja soomusronglased 1918–1941 (kaasautor). Tln, 2003; Juminda merelahing 1941. Tln, 2006; Korpusepoisid. Eesti sõjamehed 22. Eesti territoriaalkorpuses ja 8. Eesti laskurkorpuses Teises maailmasõjas aastatel 1940–1945 (kaasautor). Tln, 2007; Olla väärikas juht, kui isamaa vajab. Eesti reservohvitserkond 1900–2007 (kaasautor). Tln, 2007; Surmalinnud: strateegilised tuumapommitajad ja tiibraketid maailmas. Tln, 2009.

B: EE 14, 626; ESBL, 786; Eesti ohvitserid ja sõjandustegelased I, 176–177.

ÕUN, Tiia (9. VII 1971 Tallinn), kasvatusteadlane; lukksepa ja eesti k-e õpetaja t. Lõpetas 1989 Tallinna 42. kk-i, 1994 TPÜ koolieelse ped ja psühholerialal, 2002 samas magistrantuuri, M.A. kasvatusteaduse alal (2002, TPÜ), vk “Koolieelse lasteasutuse kvaliteet juhatajate ja õpetajate hinnangute võrdluses”. Oli 1995–99 Eesti Haldusjuhtimise Inst-i projektijuht, 2000–01 Tallinna Tondiraba Kk-i õpetaja, 2001–02 Tallinna 5. lasteaia õpetaja, 2002–08 Tallinna Linnupesa Lasteaia asejuh, ühtlasi 2003–TPÜ/TLÜ kasvatusteaduste inst-i õpetajahariduse osk-a lektor. Loengukursused: lasteasutuse juhtimine, lasteasutuse kvaliteedi hindamine jm. – Uurimisvaldkonnad: koolieelse lasteasutuse juhtimine ja kvaliteedi hindamine, õpetaja professionaalne areng ja selle toetamine. Mitme töögrupi (*Eesti keele kui teise keele õppe alused koolieelses*

lasteasutuses ja koolitajate koolitamine, Välishindamise kriteeriumide ning õppeasutuse tegevusnäitajate väljatöötamine, Koolikatsuja 2006+ jm) liige. Lastekaitse Liidu koolituskeskuse nõuk liige (2008–). U 40 teadustr-t.

T: Koolieelse lasteasutuse kvaliteedi hindamise teoreetilisi lähtekohti. // Kasvatusteadused muutuste ajateljel. Tln, 2004; Group level as a key to the quality of childcare institutions (kaasautor A. Ugaste). // Sustainable development. Tln, 2004; Koolieelse lasteasutuse kvaliteedi hindamine. // Laps ja lasteaed. Trt, 2005; Koostöö erinevate huvigruppidega. // Psühhosotsiaalse keskkonna juhendmaterjal koolieelsetele lasteasutustele. Tln, 2007; The views of kindergarten staff on educational objectives in post-socialist society (kaasautorid A. Ugaste, K. Niglas). // Early Child Development and Care 178 (2008) 1; Quality of learning environments in Estonian preschools. // Problems of Education in the 21st Century 15 (2009).

B: <https://www.etis.ee>.

ÕUN (a-ni 1973 **Raumet**, 1973–92 **Lõhmuste**), **Tiina** (10. VI 1954 Tallinn), muusikateadlane ja –ajakirjanik; Mati Õ-a abikaasa. Lõpetas 1973 Tallinna Muusikakooli klaveri erialal, 1980 TRK-i muusikateaduse erialal. Oli 1977–83 Eesti Teatri- ja Muusikamuuseumi muusikaosk-a v-teadur, 1983–93 osk-a juh, ühtlasi 1980–93 G. Otsanim Muusikakooli muusikaajaloo õpetaja, 1993–93 ERA arhivaar, 1994– TMK muusikatoim, a-st 2004 ka *Rahvusooper Estonia* arhivaar.– Osalenud EMA teadusprojektis *Eesti muusika ajaloo üldkontseptsiooni ja andmepankade loomine* (1994–96) ning Rahvusv Muusikaarhiivide ja –raamatukogude Ühingu (IAML) projektis *Répertoire internationale des sources musicales* (1994–96). EMBL-i (1990, 2007–2008), *Eesti A&O* (1993), ETrBL-i jmt) kaasautor. Koost-d näitusi, avaldanud art-id eesti muusika ajaloost ja muusikutest, kirjutanud teatriarvustusi, tegelenud tõlkimise ja rmt-te (*Vastab...*, 2005; *Estonia esimene sajand*, 2007; *Rahvusooper Estonia 2003–2008*, 2008; jm) toimetamisega. Eesti Muusikateaduse Seltsi (1992–), IAML (1993–) ja Eduard Tubina Ühingu liige (2000–).

T: Cyrillus Kreek: personaalnimestik (kaasautor I. Potter). Tln, 1989; Veelkord Peeter Südast, August Pulstist ja PSMJÜ-st. P. Süda 70. surma-aastapäeval. // TMK (1990) 9; Über einem Autograph von W. A- Mozart im Estnischen Geschichtsmuseum. // Eesti

Muusikajaloo Toim. 1 (1995); Ühest Wolfgang Amadeus Mozarti autograafist Eestis. // TMK (1996) 3; Oleviste organistist Johann August Hagenist (1786–1877) ja tema pärandist. I–II. // TMK (1997) 8/9, 12; Üks Tallinnas kustunud täht. Gertrud Elisabeth Mara (Schmelig). // TMK (1999) 4, 7; Ei millestki Wagnerini. // Estonia esimene sajand. Tln, 2007; Erkki-Sven Tüür välispressis. I–II. // TMK (2009) 8–9.

B: EMBL 2, 577.

ÕUNAP, Erki (5. VII 1977), entomoloog. Lõpetas 2000 TÜ biol osk-a, 2002 TÜ-s magistrantuuri, zool-mag (2002, TÜ), vk “Timandra griseata-grupi (Lepidoptera, Geometridae) süstemaatika Euroopas”, Ph.D. biol alal (2010, TÜ), vk “Systematic studies on the subfamily Sterrhinae (Lepidoptera: Geometridae).” Oli 2000 EPMU ja 2000–04 EPMÜ ZBI v-laborant, 2005 EMÜ põllum- ja keskkonnainst-i v-laborant, 2006– TÜ zool muuseumi teadur ning ökol ja maateaduste inst- zool õt-i erakorr teadur. – Uurimisvaldkonnad: liblikate süstemaatika, taksonoomia ja faunistika, vaksiklaste elukäigu strateegia, vaksiklaste süsteemi kladistiline põhjendus, loomade ökol, füsiol, süstemaatika ja kaitse. Eesti liblikate kataloogide koost (2000, kaaskoost; 2008, koos U. Jürivetega). Eesti Lepideptoroloogide Seltsi asutajaliige (1998), Pärandkoosluste Kaitse Ühingu liige. Üle 40 teadustr-e.

T: Ööliblikate monitooringu projekti faunistilistest tulemustest 1995.–1998. aastal (kaasautor). // Lepinfo 12 (2001); Neli uut öölast (Lepidoptera, Noctuidae) Eesti faunas (kaasautorid T. Ruben, A. Lindt). // Lepinfo 13 (2002); Huvitavamaid suurliblikate (Macrolepidoptera) leide Eestist 2004. aastal (kaasautor K. Sarv). // Lepinfo 16 (2005); Preliminary insight into the molecular phylogeni of Sterrhinae (kaasautorid J. Viidalepp, U. Saarma). // Spixiana 29 (2006) 3; *Chlorissa cloraria* ja *Chesias legatella* – kaks uut vaksiklast Eesti faunas (Lepidoptera, Geometridae). // Lepinfo 17 (2007); Molecular phylogeny of the genus *Lythria* and description of the male genitalia of *L. venustata* (Lepidoptera: Geometridae: Sterrhinae) (kaasautorid V. Mironov, J. Viidalepp). // Eur. J. Entomol. 106 (2009) 4; Phylogenetic relationships of selected European Ennominae (Lepidoptera: Geometridae) (kaasautor). // Eur. J. Entomol. 108 (2011) 2.

B: <https://eee.eris.ee>, <https://www.etis.ee>.

ÕUNAP, Heino (18. IV 1951 Järvakandi), bioloog, metsaentomoloog; teenistuja p. Lõpetas 1969 Järvakandi Kk-i, 1974 TÜ biol osk-a, 2001 EPMÜ-s doktorantuuri, biol-zool-mag (1994, TÜ), vk “Perekonna Medetera (Diptera, Dolichopodidae) liigid kui okaspuid kahjustavate ürasklaste (Coleoptera, Scolytidae) entomofaagid Eestis.”, Ph.D. entomol alal (2001, EPMÜ), vk “Insect predators and parasitoids of bark beetles (Coleoptera, Scolytidae) in Estonia”. Oli 1972–78 EMI metsakaitse sektori v-ins, 1979–88 n-teadur, 1988–96 teadur, 1996–98 EPMÜ Metsakorralduse Inst-i teadur, ühtlasi ka Keskkonnamin-i Metsakaitse- ja Metsauuenduskeskuse (MMK) metsakaitse peaspetsialist (0,5 kohta), 1998–2003 MMK metsakaitse peaspetsialist, 2003–10 osk-a juh, ühtlasi 1998–03 ka EPMÜ õü täitja ja lektor, 2010– Keskkonnamin-i Keskkonnateabe Keskuse metsakaitse osk-a juh. – Uurimisvaldkonnad: metsaentomol, metsakaitse. LUS-i liige (1971–), Ülel. Entomol Seltsi liige ja seltsi Eesti osk-a presiidiumi liige (1983–91), *Baltic Society of Coleopterology* liige (2006–). Üle 50 teadustr-e, 1 autorit (kaasautor).

T: Laboratory studies of the food selection of some predators of bark beetles (Coleoptera, Scolytidae). // Eesti TA Toim. Biol. 41 (1992) 3; Taimsete vesitõmmiste mõjust hariliku männikärsaka (*Hylobius abietis* L.) küpsussööma-käitumisele (kaasautorid A. Luik, K. Voolma). // EPMÜ kogumik. Trt, 1995; On the pupal parasitoids of the pine looper, *Bupalus piniarius* (L.) (Lepidoptera, Geometridae) in Estonia // Baltic Forestry 2 (1996) 1; New records of bark beetles (Coleoptera, Scolytidae) from Estonia (kaasautorid K. Voolma, I. Süda). // Eesti TA Toim. Ökol. 47 (1998) 1; Mardikaliste (Coleoptera) liigirikkus ja arvukus intensiivselt majandatavas männimetsas ja raiestikel (kaasautor). // Metsanduslikud uurimused 38 (2003); Distribution and spread of bark beetles (Coleoptera: Scolytidae) around the Gulf of Finland: a comparative study with notes on rare species of Estonia, Finland and North-Western Russia (kaasautor). // Entomol. Fennica 15 (2004); Short-term monitoring of fire-adapted Coleoptera in burnt pine forest of northern Estonia (kaasautorid I. Süda, K. Voolma). // Acta Biol. Univ. Daugavpiliensis 9 (2009) 1.

B: <https://www.etis.ee>.

ÕUNAP, Katrin (29. VII.1964 Tallinn) arstiteadlane, lastearst, med-geneetik. Lõpetas 1982 Tallinna 1. kk-i, 1988 TÜ arstitsk-a, med-dr (1999, TÜ), vk “Phenylketonuria in Estonia: incidence, newborn screening, diagnosis, clinical characterization and genotype/phenotype correlation”. Täiendas end pms kliinilise gen alal 1990 Venemaal, 1992 Soomes, 1994, 1996 ja 2002 Saksamaal, 1996 Rootsis. Oli 1988–89 Tartu Linna Kliinilise Lastehaigla pediaatria intern, 1989–90 neuro-rehabilitatsiooni osk-a pediaater, 1990–99 TÜK lastehaigla med-gen keskuse pediaater-geneetik, ühtlasi 1996–99 ka mol-diagnostika keskuse arst-geneetik, 1999–2007 TÜK ühendlabori med-gen ja mol-diagnostika keskuse pediaater, 2008– ühendlabori gen-keskuse juh, 2003–10 TÜ pediaatria õt-i kliinilise gen dots, 2010– prof. – Uurimisvaldkond: düsmorfol, lapse arengut ja krooniliste haiguste patogenees ja ravi, päriliku kurtuse levimus ja gen-d põhjused, DNA koopiaarvu variatsioonid tervetel ja arenguhäiretega patsientidel. Vastsündinute mass-skriiningprogrammi juurutajaid Eestis. Eesti Lastearstide Seltsi liige (1989–), Eesti Arstide Liidu (1992–), Eesti Fenüülketonuuria Ühingu (1994–), Rahvusv Ainevahetushaiguste Assots-i liige (1995–), Tartu Pediaatria Seltsi juhatuse liige (1996–2001), Eesti Inimesegen Ühingu liige (1999, president 1999–2001, juhatuse liige 2006–07), Eur. Inimesegen Ühingu (2000–), Balti metaboolse grupi president (2007–). Üle 110 teadustr-e.

T: Prevalence of Angelman syndrome and Prader-Willi syndrome in Estonian children: sister syndromes not equally represented. // *Am. J. Med. Gen. A* 140 (2006) 18; Prevalence of the fragile X syndrome among Estonian mentally retarded and the entire children’s population (kaasautor). // *J. Child Neurol.* 23 (2008) 12; Splice variant IVS2-2A>G in the SLC26A5 (Prestin) gene in five Estonian families with hearing loss (kaasautor). // *Int. J. Pediatric Otorhinolaryngol.* 73 (2009) 1; Epigenetic mutations of the imprinted IGF2-H19 domain in Silver-Russell syndrome (SRS): results from large cohort of patients with SRS and SRS-like phenotypes (kaasautor). // *J. Med. Gen.* 46 (2009) 3; Further delineation of the 15q13 microdeletion and duplication syndromes: a clinical spectrum varying from non-pathogenic to a severe outcome (kaasautor). // *J. Med. Gen.* 46 (2009) 8; A new highly penetrant form of obesity due to deletions on chromosome 16p11.2 (kaasautor). // *Nature* 463 (2010) 7281; Classical galactosemia in Estonia: selective neonatal screening, incidence, and genotype/phenotype data of diagnosed

patients (kaasautor). // J. Inherit. Metab. Dis. 33 (2010) 2; Prevalence of c.35delG and p.M34T mutations in the GJB2 gene in Estonia (kaasautor). // Int. J. Pediatric Otorhinolaryngol. 74 (2010) 9.

B: EA (1999) 5 , 471; TÜK 200, 222; TÜA 1982–2007, 278, 282, 284.

ÕUNAPUU, Enn (6. IV 1949 Tallinn), tehnikateadlane, infotehnoloog; teenistujate p. Lõpetas 1967 Tallinna 2. kk-i, 1973 maj-tsk-a maj-info mehh-d töötlemise erialal, 1984 TPI-s kaugõppeasp-i, TTÜ doktorant 1989–92, maj-knd (1984, MI), vk “ Sotsiaal-majanduslike seoste selgitamise interaktiivsete statistiliste meetodite väljatöötamine ”. Oli 1973–84 TPI arvutuskeskuse ins ja projektijuht, ühtlasi 1975-84 masinaülevaataja aset ning 1975–77, 1979 inform-töötlemise kat-i (tunnitasuline) õppejõud, 1984–86 rmtupidamise kat-i v-õpetaja, 1986–88 dots, 1988–92 infotöötlemise kat-i v-teadur, 1992–2004 TTÜ informaatikainst-i dots, infosüsteemide õt-i juh, 2004–09 prof, õt- juh, 2009–v-teadur. Loengukursused: äriprotsesside modelleerimine ja automatiseerimine, veebiteenused ja internetilahenduste arhitektuur, majandusinfosüsteemid jm; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: andmetöötlemisüsteemide väljatöötamine, infosüsteemide planeerimise maj-d küsimused, internetil baseeruvad arvutisüsteemid, elektronkaubandus. Andmetöötlemisüsteemi ASTA-32 ja TPI automatiseeritud infosüsteemi loojaid. Eesti infotehnol standardiseerimise tehnilise komitee liige (2004-), EL *Leonardo da Vinci* projekti NETRPO täitja (2003–2004), Eesti Infotehnol Seltsi liige (2007–09). Üle 40 teadustr-e.

T: Infosüsteemide genereerimise süsteem GENSI. Tln, 1988; Educational information systems creation – web service and agent based development. // Educational Technology. Badajoz (Spain), 2002; Web services testing in e-learning environments. // Advances in Technology-Based Education. Towards of Knowledge Based Society. Badajoz, 2003; Using web services and software agents in enterprise systems. // Proc. 13th Turkish symp. on artificial intelligence and neural networks. Foca, Izmir, 2004; Learning design usage example for holistic e-learning. // Acta Press Proc. 644 (2009).

B: TPI 1936–1986, 443, 480–481; TTÜ professorid läbi aegade, 519–520.

ÕUNAPUU, Lembit (4. VII 1949 Tallinn), matemaatik, pedagoogikateadlane. Lõpetas 1973 Kingissepa (Kuressaare) Õhtukk-i, 1980 TÜ mat erialal, 1986 TÜ-s asp-i, ped-knd (1989, TÜ) , vk “Õpilaste eneseteadvuse areng kui kasvatustöö tulem ja tingimus”. Oli 1969–75 Teeninduskombinaadi *Saare* fotograaf, 1977–79 Kingissepa 26. Kutsekk-i ja 1979–81 Luunja Kk-i õpetaja, 1981–82 TÜ ped kat-i õppelabori juh, 1985–93 ped ja metoodika kat-i n-teadur, v-õpetaja ja lektor, 1994–95 AS *LEROC* osk-ajuh, 1996–97 Tartu Maarjamõisa Haigla arvutispetsialist, 1997–2000 Viljandi Kultuurikolledži lektor, 2000–04 TÜ Viljandi Kultuuriakad õppeprorektor, 2004–08 kultuurhariduse osk-a erakorr prof, 2008– teadus- ja loometöö metodol ning sotsiaalped dots. Loengukursused: teadus- ja loometöö metodol, ülddidaktika, ped psühhol, sotsiaalpsühhol, arengupsühhol, andragoogika jm. – Uurimisvaldkonnad: ped psühhol, sotsiaalpsühhol, loominguline ühistegevus, sotsiaalped, isiksuse eneseteadvus. TÜ aumärk (2008). U 20 teadustr-t.

T: Loenguid loomingulise ühistegevuse tehnoloogiast 1. Trt, 1989; Kirjeldav statistika MS Exeli keskkonnas. Viljandi, 2000; Eneseteadvus kui sotsiaalsete oskuste kujundamise vundament. // Huvijuht koolikultuuri kujundavas võrgustikus. Viljandi, 2007; Tunnimudelid ja enesetunnetuse harjutused sotsiaalsete oskuste õpetamiseks. Viljandi, 2008.

B: ETBL II, 216; <https://www.etis.ee>.

ÕUNAPUU (a-ni 1980 **Kalm**), **Piret** (19. VIII 1955 Tallinn), etnoloog; ajakirjanike t, Mart Kalmu õde. Lõpetas 1973 Tallinna 2. kk-i, 1979 TÜ ajaloo osk-a, M.Sc. kirj-teaduse alal (2003, TLÜ), vk “Eesti Rahva Muuseumi vanem ajalugu”. Oli 1980–1997 ERM-i teadur, 1997– teadur-kuraator, a-st 2000 ka Tartu Teol Akad (lepinguline) etnol ja kultuuriloo lektor ja 2007–08 EKA lektor (osal koormusega). – Uurimisvaldkonnad: ERM-i ajalugu, rannarootslased, rahvakombed, eesti talu eksterjäär ja interjäär. Teinud a-st 1980 välitöid rannarootsi aladel jm Eestis. Kureerinud näitusi lisaks Eestile ka mitmetes paikades endises NSVL-s, Soomes, Rootsis ja USAs. Rahvusv projekti *Dream Factories* korraldajaid ja kuraator (koos M. Kalmuga). Kogumike (*Eesti Rahva Muuseumi 100 aastat, Vanavara kogumisretkedelt 1–7 jt.*) koost, toim ja kaasautor, ajakirja *Muuseum* peatoim (2006–). ÕES-i (1995–) ja Eesti Inst-i nõukoja liige (1997–), Eesti Muuseumiühingu juhatuse esimees ja Muuseuminõukogu liige (2006–), NEMO

(*Network of European Museum Organisations*) (2006–) ja WAMO (*World Association of Museum Organisations*) liige (2007–), Rannarootsi Muuseumi nõuk liige (2008). Üle 40 teadustr-e.

T: Skandinaavia mõjutusi Eesti rannikuala mööblile. // ERM ar XXXIX (1992); Oskar Kallas ja Eesti Rahva Muuseum. // Oskar Kallas. Trt, 1998; Eesti Rahva Muuseumi rajamisest. // Akad. (1999) 5; Ja siis tuli Soomest noor mees Ilmari Manninen // Paar sammukest (2001); Pühad ja kombed. Tln, 2001; Ühe rahva kultuuri lõpp etnograafi silmade all. ERM-i päästeekspeditsioonid rannarootslaste aladele 1940. aastal. // ERM ar XLVI (2002); Eesti pulm. Tln, 2003; Ilmari Manninen: mapping the study of material culture. // Studies in Estonian Folkloristics and Ethnology. Trt, 2005; Eesti Rahva Muuseumi algaastate suurokogumised. // ERM ar L (2007); Matthias Johann Eisen kui Eesti Rahva Muuseumi juhatuse esimees. ERM ar 52 (2009).

B: <https://www.etis.ee>; <http://www.erm.ee/?node=21>.

ÕUNAPUU, Tauno (2. VI 1968 Tartu), matemaatik, arvutiteadlane; tööliste p. Lõpetas 1986 Tartu 5. kk-i, 1992 TÜ rakendusmat erialal, 1993 TÜ-s magistrantuuri, M.Sc. inform alal (1994, TÜ), vk “Õpiprogrammidesse sobiva automaatse teoreemidestaja konstrueerimine”. Täiendanud end 2006 Oslo Ük-s. Oli 1992–94 TÜ arvutiteaduse inst-i teadur, 1995–96 arvutuskeskuse spetsialist, 1997–98 SA *Tiigrihüpe* õpitarkvarakeskuse juh, 1997–2001 Mainori Maj-kooli ja Maj-inst õppejõud, 2000–04 Mainori Kõrgkooli IT-osk-a juh ja a-st 2002 ka õppejõud, 2002–2003 rektori kt, 2002–06 IT-suunajuht, 2004–05 teadus- ja arendusprorektor rektori ülesannetes, 2005–08 õppeprorektor, 2008–arendus- ja finantsdir. Lugunud arvutiõpetuse, mat ja stat, loogika jt kursusi; koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: arvutiteadus, kasvatusteadus. Eesti kõrgharidusstrateegia (2006–15) töörühma liige (2005–), Mainori Kõrgkooli õppeinfosüsteemi arendusprojekti juht (2000–). AS Erihariduskeskus juhatuse liige (2004–), Eesti kõrgkoolide sisseastumise infosüsteemi (SAIS) konsortsiumi juhtkomitee liige (2005–06) ja esimees (2006–09).

T: Informaatika täiendõppe kursused. Trt, 1996; Intelligent tutoring system for proof building exercises (kaasautor R. Prank). // *New Media and Telematic Technologies for Education in Eastern European Countries*. Enschede, 1997; The first digital university in

Estonia (kaasautor M. Lukas). // 3rd Int. Multi-Conf. on Society, Cybernetics and Informatics. Orlando (USA), 2009; Development of an institution of higher education as a provider for the society's sustainability in Estonia (based on the example of Mainor Business School) (kaasautor T. Saal). // Entrepreneurship, Sustainability and Education. Tln, 2009.

B: TÜ BL II, 216; <https://www.etis.ee>.

ÕUNAPUU, Toom (25. III 1943 Põltsamaa), pedagoogikateadlane, keeledidaktik, publitsist ja harrastuskirjanik; pedagoogi ja käsitöölise p. Lõpetas 1961 Põltsamaa Kk-i, 1966 TÜ eesti filol erialal, 1970 TÜ-s asp-i, ped-knd (1971, TÜ), vk "Kontrolli ja enesekontrolli võimalustest eesti keele grammatika õpetamisel üldhariduslikus koolis". Oli 1971–72 TÜ eesti k-e kat-i õpetaja, 1972–79 v-õpetaja, 1979–83 dots, 1984–91 Tartu Sanatoorse Kooli õpetaja ja invaväljaannete toim, 1991–93 Narva Kõrgkooli prof, 1994–96 Virumaa Kõrgkooli prof, a-st 1993 Tartu Teol Akad eesti õigekeelsuse prof ja *Estica* õt-i juh. Lugenud eesti k-e õpetamise metoodika, tänapäeva eesti k-e, praktilise eesti k-e jm kursusi; koost. õppevahendeid. – Uurinud näitlikustamist ja õpilaste aktiveerimist eesti k-e õpetamisel ning tagasisidet, arendanud innovaatseliselt Eesti didaktikat. Kirjutanud u 50 õppermt-t eesti ja vene koolidele ning mitte-eestlastest täiskasvanuile, õpetajakäsirmt-id, avaldanud kümnest trükisest koosneva k-emetoodiliste pisirmt-te sarja, videokursuse *Armastuskolmnurk* (1996) stsenaariumi autor jm. Paljude täienduskursuste ja koolituste õppejõud. Viljakas publitsist. Avaldanud ka ilukirj-kke teoseid (*Katkestusseis*, 1989 jm) ja näidendeid. Oli Eesti Keele Kaitse Ühingu asutajaid ja juhatuse liige. Paljude metoodikakonkursside laureaat, Eesti Kultuurifondi a-preemia (1991). NSVL Rahvamaj Saavutuste Näituse pronksmedal (1984), Valgetähe V kl teenetemärk (2004). Üle 100 teadustr-e.

T: Grammatilisi mängu enesekontrolliga. Tln, 1970; Loenguid eesti keele õpetamise metoodikast I–III. Trt, 1973; Huvitav emakeel (kaasautor H. Laagus). Tln, 1986; Eesti keele õpetamise metoodika. Tln, 1992; Igapäevane eesti keel. Tln, 1992; Eksamikirjand kui niidirull. Tln, 1998, ³2005; VII–IX klassi emakeelekursuse õpetajaraamat. Tln, 2000; Komaraamat. Tln, 1999, ²2001; Kelmikas vormiraamat ehk sadakond veaohklikku sõna. Tln, 2000; Räägime riigikeelt. Tln, 2001; Igapäevane emakeel. Tln, 2002;

Õpetamiskunsti viidad: kogenud koolimehe 25 päästerõngast. Tln, 2003; Lause ja kõne (kaasautor P. Õunapuu). Tln, 2006. Nutikate emakeeleülesanded. Tln, 2007; Miksimikser. Veebimäng, 2010.

B: EE 14, 627; TÜ BL I, 258; II; 216; 1000 tartlast, 500.

Ä

ÄNILINE, Orm (23. VI 1942 Tallinn), keemik ja arstiteadlane-psühhiaater; farmatseudi p. Lõpetas Philadelphias (USA) kk-i, 1964 Coe Kolledži (Cedar Rapids, Iowa) keemikuna, 1976 Wayne Ük-i (Detroit) arstitsk-a; Ph.D. keemia alal (1968, Yale Ük, New Haven, Connecticut), vk "The chromic acid oxidation of deoxybenzoin". Oli 1968–71 *Dow Chemical Company* (Midland, Michigan) uurimiskeemik, 1971–72 Mercy Kolledži (Detroit) keemia ja füüsika *asst. prof.*, 1974–76 lektor, 1977–78 Lõuna-California Ük-i (Los Angeles) psühhiaatria lektor ja konsultant, a-st 1979 *asst. prof.*, ühtlasi oli 1979–84 ük-i med-keskuse ja 1984–93 Long Beach'i med-keskuse psühhiaater, a-st 1977 arvukate kriminaalasjade kohtuekspert, a-st 1979 pidas ka psühhiaatria erapraksist. – Uurimusi org keemia ja psühhiaatria alalt. *Am. Chem. Soc.* (1960), *Am. Med. Assoc.* (1972), *Am. Acad. of Psychiatrists in Alcoholism & Addictions* (1989) jm organisatsioonide liige. U 30 teadustr-t.

T: Kinetics of the chromic acids oxidation of deoxybenzoin (kaasautorid K. Wiberg, A. Gatzke). // *J. Org. Chem.* 37 (1972); Synthesis of specific polychlorinated dibenzo-p-dioxins (kaasautor). // *J. Org. Chem.* 41 (1976); Incidental intoxication with phencyclidine (kaasautor). // *J. Clin. Psychiatry* 41 (1980); Psychiatric aspects of phencyclidine (kaasautor G. Simpson). // *Advances in Neurotoxicology*. Oxford (England), 1980; The dilemma of toxic psychosis: differential diagnosis and the PCP psychosis (kaasautor). // *Psychiatric Ann.* 12 (1982).

B: EE 14, 627; ETVpK, 147.

ÄÄREMAA, Kuldev (28. XI 1943 Tartu), informaatik; töölise p, Ruth Ä. abikaasa. Lõpetas 1962 Puhja Kk-i, 1967 TÜ mat erialal, 1979 TÜ-s mittestatsionaarse asp-i, tehnikaknd (tehn küb alal) (1981, KübI), vk “Размытая модель документального информационного поиска”. Stažeeris 1971–72 Ungaris. Oli 1968–69 TÜ arvutuskeskuse n-teadur, 1969–72 v-teadur, 1972–82 juhataja aset, 1983–91 rakendusmat labori sektori juh, 1991–93 labori juh, 1993–99 mat stat inst-i v-teadur, 1999– lektor. Loengukursused: kõrgem mat, tõenäosusteooria, mat stat, programmeerimine; koost. õppevahendeid. – Uurimusi tarkvara koostamise, automatiseeritud infootsingu ja monotoonsete süsteemide teooria klasteranalüüsis kasutatavate rakenduste kohta. Eesti Inform-nõukogu ja nõukogu ekspertide kogu liige (a-st 1993 kuni nim asutuste reorganiseerimiseni). 1963–75 tegeles ka alpinismiga (tõusnud u 10-le kõrgema raskuskategooria tipule, sh kahele üle 7000 m kõrgusele mäetipule), alpinismiinstruktor, 1974–76 TÜ alpiklubi *Firm* president ja 1974–80 TÜ alpinismitreener. U 40 teadustr-t.

T: Programmeerimine arvutile “Minsk-32” (kaasautorid A. Jaeger, Ü. Kaasik). Trt, 1973; Eesti keele pöördõnastik (kaasautorid Ü. Kaasik, J. Tuldava). // TÜ Toim. 477 (1980); Размытый поиск документальной информации. // Тр. вычисл. центра ТГУ 47 (1981); A representation of cluster-analysis: the approach using monotonic systems (kaasautorid T. Tamman, R. Ääremaa). // TÜ Toim. 798 (1988).

B: EE 14, 627; TÜ BL I, 396–397; II, 216.

ÄÄREMAA (a-ni 1973 **Einsild**), **Ruth** (12. V 1948 Abja-Paluoja), informaatik; teenistuja t, Kuldev Ä. abikaasa. Lõpetas 1966 Abja Kk-i, 1971 TÜ matemaatikuna, 1978 TÜ-s asp-i, tehnikaknd (1987, Инст. проблем управления АН СССР, Москва), vk “Разработка и применение методов автоматической классификации, основанных на теории монотонных систем, для анализа данных в научных исследованиях”. Oli 1971–72 TÜ arvutuskeskuse ins, 1972-74 matem stat ja progr kateedri stažöör, 1974–86 arvutuskeskuse n-teadur, 1987–92 rakendusmat labori teadur, 1993–95 mat. stat. inst-i v-teadur, 1993–2003 Sotsiaalmin-i inform-osk-a juh, 2003– AS-i Eesti Väärtpaberikeskus väärtpaberiregistri juht. – Uurimusi klassifitseerimise, klasteranalüüsi, monotoonsete

süsteemide ning infotehnol rakendamise kohta andmeanalüüsis. Infotehnol ja telekommunikatsiooni kutsenõuk liige (1999-2001). *Zonta Int.* esimese Eesti klubi asutajaliige (1991, Tartu), Eesti IT-juhtide Klubi liige (1999–). Üle 30 teadustr-e.

T: Классифицирование научных данных с получением частично покрываемых классов. // Тр. вычисл. центра ТГУ 44 (1980); Clustering as process of finding of kernels of monotonic systems. // TÜ Toim. 685 (1984); A representation of cluster-analysis: the approach using monotonic systems (kaasautorid K. Ääremaa, T. Tamman). // TRÜ Toim. 798 (1988); Information systems in the Ministry of Social Affairs of Estonia – experiences in development and implementation. // Baltic IT Rev. Riga, 1998; Sotsiaalregistri käsiraamat (kaasautorid M. Vähi, A. Kalam). Tln, 2000.

B: TÜ BL II, 216.

Ö

ÖPIK, Andres (4. V 1947 Tallinn), keemik; Ilmar Ö-u p. Lõpetas 1965 Tallinna 2. kk-i, 1970 TPI keemiatsk-a elektroonika erimaterjalide tehnol erialal, 1979 TPI-s mittestatsionaarse asp-i, keemiaknd (1980, TÜ), vk “Vase ja indiumiga legeritud CdSe defektstruktuuri uurimine”. Täiendanud end 1983–84 Soomes, 1993 Rootsis ja 1996 USA-s. Oli 1970 TPI füüsikal keemia kat-i ins, 1971–72 v-ins, 1972–82 asst, 1982–86 v-õpetaja, 1986–92 dots, ühtlasi 1987–92 kat-i juh, 1992–97 TTÜ KI füüsikal keemia prof, õt-i juh, 1997–2002 alus- ja rakenduskeemia inst-i ning 2002– materjaliteaduse inst-i füüsikal keemia prof, õt-i juh, ühtlasi 1991–2002 keemiatsk-a dekaan, 2002– keemia- ja materjalitehnol tsk-a dekaan. Olnud ka Helsingi Tehnikaük-i ja Lappenranna Tehnikaük-i külalisõppejõud. Lugenud kursusi füüsikalisest keemiast, tahke keha keemiast ja elektrit juhtivatest polümeeridest; koost. õppevahendeid. – Uurimisvalkonnad: protsessitehnol ja materjaliteadus; elektronmaterjalide keemia, füüsika ja tehnol; tahke keha füüsikal keemia; konjugeeritud ahelatega polümeersete materjalide füüsikal ja keem omaduste uurimine eesmärgiga rakendada neid mitmekihilistes struktuurides koos anorgaaniliste ühendpooljuhtmaterjalidega. Eesti teaduse tippkeskuse uurimisrühma *Elektrit juhtivad polümeermaterjalid mitmekihilistes struktuurides* juht (2004–), ETF (2005–) ja Eesti

Teaduskompetentsi Nõukogu ekspert (2006–). Eesti Keemia Seltsi (1970–), Eesti Inseneride Liidu (1980–), Euroopa ja Eesti Materjaliteaduse Ühingu (2002–), Eesti Inseneride Kutsenõukogu ja tasemekomisjoni (2001–06), EV kõrghariduse hindamise nõukogu (2003–) jm organisatsioonide liige. ELKNÜ teaduspreemia (1980), ENSV rkl preemia (1985, koll-s), EV teaduspreemia (2006, koll-s). TTÜ teenetemedal *Mente et manu* (1997), Valgetähe IV kl teenetemärk (2006). Üle 160 teadustr-e.

T: Defect structure of Cu-doped cadmium selenide (kaasautor). // Phys. Status Solidi 74 (1982), High-temperature doping of polyparaphenylene with halogens (kaasautor). // Solid Status Communic. 10 (1990); Conducting polypyrrole coating of steel in aqueous solutions (kaasautorid K. Idla, O. Forsen). // Eesti TA Toim. Keemia 44 (1995) 2/3; Environmental QCM sensors coated with polypyrrole (kaasautor). // Synth. Metals 102 (1999); Photovoltaic structures formed by thermal annealing of electrodeposited CuInSe₂ in H₂S (kaasautor). // Eesti TA Toim. Keemia 52 (2003) 2; Anorgaanilised pooljuhtühendid ja elektrit juhtivad polümeerid – üheskoos ja eraldi uute väljundite otsingul. // Teadusmõtte Eestis. Tln, 2006; Thin composite films consisting of polypyrrole and polyparaphenylene (kaasautor). // Thin Solid Films 515 (2007) 19; Molecularly imprinted polymers: a new approach to the preparation of functional materials (kaasautor). // Eesti TA Toim. Keemia. 58 (2009) 1.

B: EE 14, 628; TPI 1936–1986, 419, 422; TTÜ professorid läbi aegade, 521–522; EV teaduspreemiad. Tln, 2006, 58–70.

ÖPIK, Armin Aleksander (24.VI 1898 Lontova Kunda läh, Virumaa – 15. I 1983 Canberra, Austraalia), geoloog ja paleontoloog, tolliametniku p, Ernst Julius Ö-u vend. Lõpetas 1917 Tallinna Nikolai Gümni-i, õppis 1917 lühikest aega MÜ mat-loodustsk-s (mobiliseeriti), lõpetas 1926 TÜ loodustsk-a mineral-mag-i kraadiga, *dr. phil. nat.* (1928, TÜ), vk “Die Inseln Odenholm und Rogö. Beitrag zur Geologie von NW-Estland”. Täiendas end 1926–28 TÜ stipendiaadina õppereisidel Soomes, Tšehhoslovakkias, Saksamaal, Rootsis ja Norras. Austraalia TA liige (1962). Oli 1921–22 Tallinnas võimlemisõpetaja, 1925–1928 TÜ mineral kab-i ajut abijõud, 1928 õu täitja, 1929–30 eradots, 1930–35 geol- ja paleontol erakorr prof, 1935–40 prof, ühtlasi 1931–40 mineral kab-i, geol-kab-i ja geol muuseumi juh, 1941 geol-kat-i juh, 1942–44

TÜ geol inst-i ja muuseumi juh. Põgenes 1944 koos perekonnaga Saksamaale, oli 1945–47 Balti Ük-i (Pinnebergis) geol prof. Siirdus 1948 Austraaliasse, kus oli 1948–63 *Bureau of Mineral Resource*’i (BMR, Canberra) uurija. Loengukursused TÜ-s: geol, stratigr, paleontol, mineral, petrogr. – Uurimisvaldkonnad: Eesti Alam-Paleosoikumi stratigr ja fauna (brahhiopoodid, trilobiidid, ostrakoodid, okasnahksed), avaldanud töid ka põlevkivi ja fosforiidi kohta. Käis eksped-del 1932 Norras, 1935–36 Soomes Suursaarel ja Tütarsaartel, 1937 (koos Taani geoloogidega) Gröönimaal. Viimasest ajendatuna avaldas 1939 töö, milles toetas A. Wegeneri mandrite triivimise hüpoteesi. Eesti aluspõhja geol-l uurimisel täpsustas Alam-Kambriumi liigestust ja aluskorra ehituse põhijooni. Rahvusv-e tuntuse saavutas 1930. a-tel teostatud paleontol-te uurimustega klitamboniitide ja trilobiitide kohta (mh kirjeldas 267 uut trilobiitide liiki). Austraalias uuris pms Kambriumi stratigr-t ja trilobiite, osales Kesk- ja Põhja-Austraalia geol-l kaardistamisel. Maj-min-i geol-se komitee liige (a-st 1937). Ajakirja *Eesti Loodus* peatoim (1938–39). LUS-i liige (1924, kirjatoimetaja 1932–36, abiesimees 1936-41, esimees 1944), Rootsi ja Soome geol seltside ning USA Paleontoloogiaseltsi korr-liige (1928), Londoni Geol Seltsi auliige (1938), Austraalia Geol Seltsi auliige (1965) jm organisatsioonide liige. USA Rahvusliku TA Charles Doolittle Walcott’i medal (1962). 115 teadustr-t.

T: Beitrag zur Stratigraphie und fauna des estnischen Unter-Kambriums. Trt, 1925; Studien über das estnische Unterkambrium (Estonium). Trt, 1929; Der estländische Obolenphosphorit. Trt, 1929; *Brachiopoda Protremata* der estländischen Ordovizischen Kukruse-Stufe. Trt, 1930; Über die Plectellinen. Trt, 1932; Über Plectamboniten. Trt, 1933; Über Klitamboniten. Trt, 1934; Eine mögliche geologische Deutung der magnetischen Anomalien Estlands. Tln, 1935; Trilobiten aus Estland. Trt, 1937; Brachiopoden und Ostracoden aus dem Expansusschiefer Norwegens. // Norsk Geol. Tidsk 19 (1939) 2–3; Paläontologie, Arktisforschung und Kontinentalverschiebung. // Sonderbnd. Mitt. Naturforsch. Gs. Shaffhausen 16 (1939) 2; The Cambrian Geology of Australia (kaasautor). // Bull. BMR Geol. & Geophys. Australia 49 (1957); Early Upper Cambrian fossils from Queensland. // Bull. BMR Geol. & Geophys. Australia 64 (1963); Middle Cambrian agnostids: systematics and biostratigraphics. Canberra, 1979;

Dolichometopid trilobites of Queensland, Northern Territory, and South Wells. Canberra, 1982.

B: AAUT II, 191; EE, 14, 628; EGBT, 138; ETVpK, 147–148; TÜ ajalugu III, 56, 82, 123, 124, 164, 280; *J. H. Shergold, J. Roberts. Armin Alexander Öpik. // Alcheringa. Australasian J. Palaeontol.* 3 (1979) 1, 1–5; ИГНЭ, 328–329; *A. Rõõmusoks. Professor Armin Öpik ja tema osa Eesti aluspõhja kivististe ning geoloogia uurimisel. // TALE VII,* 90–107; *Geoloogia õpetamine Eestis läbi kolme sajandi. Trt., 2005; 1000 tartlast, 500–501.*

A. Rõõmusoks, L. Kongo

ÖPIK, Ernst Julius (22. X 1893 Lontova Kunda läh, Virumaa – 10. IX 1985 Armagh, Põhja-Iirimaa), astronoom; tolliametniku p, Armin Aleksander Ö-u vend, Uuno ja Helgi Ö-u isa. Lõpetas 1911 Tallinna Nikolai Gümni, 1916 MÜ astron-knd astmega (jäeti MÜ juurde valmistuma prof-i kutseks), *dr. phil. nat.* (1923, TÜ), vk käsitles lendtähtede vaatlemist. Eesti TA akadeemik (1938), Iiri Kuningliku Akad (1954) ja USA Rahvusliku TA liige (1975) Ameerika Kunstide ja Teaduste Akad auliige (1977), Belfasti Ük-i (1968) ja Scheffieldi Ük- audr (1977). Oli 1916–19 MÜ obs-i asst ja n-õpetaja, 1919–21 Turkestani Ük-i dots, astron-kat-i juh, 1921–30 ja 1934–44 TÜ dots ja Tähetorni astronoom-observaator, 1930–34 Harvardi Ük-i (USA) obs-i uurija ja lektor. Põgenes 1944 Saksamaale, oli 1945–48 Balti Ük-i (Pinneburgis) astron-prof ja Eesti üliõpilaskonna rektor, 1948–81 Põhja-Iirimaa Armagh' Obs-i astronoom-uurija (1974–76 ka tegevdir), ühtlasi a-st 1956 Marylandi Ük-i (USA) astrofüüsika külalisprof (õpetas mh ka esimesi USA astronaute). – Uurimisvaldkond: astron, eriti meteoride, planeetide, komeetide, tähtede ehitus ja evolutsioon, muutlikud tähed, kaksiktähed, hiidtähtede struktuur jm. Eesti astron-koolkonna rajajaid, rahvusv-lt tunnustatud meteoride uurija. Jõudis tähe siseteooriat arendades (a-st 1915) 1922 järeldusele, et tähtedes toimuvad tuumareaktsioonid, tõestas seda 1937 (sõltumatult H. A. Bethest). Rakendas seda teooriat Päikese evolutsiooni uurides ning püüdis (1938 ja 1977) selle abil põhjendada jääaegade tekkimist. Lõi 1918–22 spiraaludude (galaktikate) kauguse määramise meetodi ja tegi selle põhjal 1921 esimesena kindlaks Andromeeda tähesüsteemi kauguse, tõestades ühtlasi teiste, väljaspool meie Linnuteed sellega sarnaste tähesüsteemide olemasolu.

Tähtede tuumareaktsioonide vältust, meteoriitide vanust ja universumi paisumiskiirust arvestades kummutas 1933 seisukoha, et universum on ülivana. Algas 1930. a-te esimesel poolel Tartu ja Harvardi obs-de koostöö ning lõi hiljem meteorokeha ja atmosfääri kohtumisel toimuvate füüsikaliste protsesside teooria, mis on senini aluseks nende protsesside mõistmisel. Samuti on üldtunnustatud tema meteoriidikraatrite tekkimise ja üldse Päikesesüsteemi kehade vahel toimuvate kokkupõrgete teooria. Alustanud 1912 planeetide uurimist jõudis 1950. a-il (hiljem automaatjaamadega *Mariner* sooritatud uuringutega kinnitust leidnud) seisukohale, et Marsil leidub rohkesti meteoriidikraatriteid ning Veenusel on palav, kuiv ja tolmune atmosfäär. Ennustas 1932 komeedipilve olemasolu Päikesesüsteemi välisosas (Öpiku-Oorti komeedipilv). Teedrajavaks osutus ka Tartu obs-is alustatud taevakehade värvusindeksite mõõtmine, mida Ö. kasutas tähtede klassifitseerimisel. *Tartu Tähetorni Kalendri* asutaja ja toim (1924–44), ajakirja *Irish Astronomical Journal* toim (a-st 1950), mitme rahvusv ajakirja toim-koll-i liige. *Royal Astron. Soc.* (London), *Meteoritical Soc.* jpt teadusorganisatsioonide liige. USA Rahvusliku TA Lawrence Smithi medal (1959), Louis Jacot' Fondi *Grand Prix* elutöö eest Universumi ja selle osade ehituse ja evolutsiooni uurimisel (1978), teda on tunnustatud Briti Kuningliku Astronoomiaühingu ja Vaikse Ookeni Astronoomiaseltsi kuldmedalite jm autasudega. Ö-u nime kannab asteroid nr 2099, Mauretaanias anti välja Ö-u portreega postmark. U 300 teadustr-t, üle 600 aimeart-i.

T: Päike uuemate uurimuste valguses. Trt, 1928; Stellar structure. Source of energy and evolution. // ACUT 33 (1938); A climatological and astronomical interpretation of the Ice Ages and of past variations of terrestrial climate. // Armagh Obs. Contrib. 9 (1953); Physics of Meteor Flight in the Atmosphere. New York, 1958; The Oscillating Universe. New York, 1960; Cratering and the Moon's surface. // Advances Astron. & Astrophys. 8 (1971); Interplanetary Encounters. Amsterdam, 1976.

B: EE 14, 628; ETVpK, 148; TÜ ajalugu III, 48, 136, 137, 164, 297; *M. Jõeveer*. Professor E.-J. Öpik 75-aastane. // Kodumaa (1968) 16. X; Akad. (1993) 10, 2051–2093; 11, 2381–2383; Universum. Tln, 1997, 67, 193, 242, 266, 271, 272, 273, 333, 356–357, 1000 tartlast, 501–502.

ÕPIK, Helgi (1. I 1936 Tartu), botaanik; Ernst Julius Õ-u t, Uuno Õ-u õde. Perekond põgenes 1944 Saksamaale, kust siirdus 1948 Põhja-Iirimaale. Lõpetas 1953 Armagh' Tütarlastekooli, 1958 Belfasti Ük-i botaanikuna, a-st 1958 samas doktorant, Ph.D. bot alal (1961, Manchesteri Ük), vk käsitles idanevate ubade (*Phaseolus vulgaris*) hingamist. Oli 1961–64 Wales'i Ük-i Swansea Kolledži bot ja mikrobiol osk-a abiõppejõud, 1964–74 lektor, a-st 1974 v-ektor. Loengukursused: taimefüsiol, taimede rakuehitus, üldine rakubiol; koost. õppevahendeid. – Uurimusi taimeanat-st, -füsiol-st ja biokeemiast. *Society for Experimental Biology* ja *Royal Microscopical Society* (Inglismaa) liige.

B: Respiration rate, mitochondrial activity and mitochondrial structure in the cotyledons of *Phaseolus vulgaris* L. during germination. // J. Experim. Bot. 16 (1965); Development of cotyledon cell structure in ripening *Phaseolus vulgaris* L. seeds. // J. Experim. Bot. 19 (1968); The Physiology of Flowering Plants (kaasautor H. E. Street). London, 1970, 42005; Effect of anaerobiosis on respiratory rate, cytochrome oxidase activity and mitochondrial structures in coleoptiles of rice (*Oryza sativa* L.). // J. Cell Sci. 12 (1973); The reaction of mitochondria in the coleoptiles of rice (*Oryza sativa* L.) with diaminobenzidine. // J. Cell Sci. 17 (1975); The Respiration of Higher Plants. London, 1980; Salt-induced ultrastructural damage to mitochondrial in root tips of a salt-sensitive ecotype of *Agrostis stolonifera* (kaasautor). // J. Experim. Bot. 33 (1982); The fine structure of some dry seed tissues observed after completely anhydrous chemical fixation. // Ann. Bot. 56 (1985); The digestive process of the dinoflagellate, *Oxhyrris marina* Djuardin, feeding of the chlorophyte, *Dunaliella primolecta* Butcher: a combined study of ultrastructure and free amino acids (kaasautor K. J. Flinn). // New Phytol. 113 (1989).

B: ETVpK, 148.

ÕPIK, Ilmar (17. VI 1917 Tallinn – 29. VII 2001 Tallinn), tehnikateadlane; ohvitseri (hiljem maj-tegelane) p, Andres Õ-u isa. Lõpetas 1935 Tallinna Gustav Adolphi Gümni-i, 1940 TTÜ mehaanikains-i erialal, oli 1941 samas asp, tehnikaknd (1953, TPI), vk “Lendtuhasadestiste paatumine põlevkivi-kukersiidi küttega agregaatide küttepindadel”, tehnikadr (1963, Moskva Energeetikainst), vk “Влияние минеральной части сланцев на условия работы котлоагрегата”. Eesti TA liige (1967), Soome Tehnikateaduste Akad välisliige (1992). Töötas 1937–41 masinatehase *Franz Krull* konstruktoribüroos

põlevkivikollete projekteerimisel, oli 1940–41 TTÜ mehaanilise tehnol labori ajutine tööjõud, 1941–42 tööpataljonis Sverdlovski obl-s, 1942–44 ins Sverdlovski läh soojuselektrijaamade rajamisel ja 1944–46 Eesti põlevkivitööstuse ettevõtte taastamisel ning Kiviõli soojuselektrijaama ehitusel, ühtlasi 1944–45 TPI soojusenerg kat-i tunnitasuline lektor, 1946–63 dots, a-st 1963 prof, 1958–68 ka kat-i juh ja 1960–84 (omaasutatud) soojusenerg labori tead juhendaja, 1968–77 ENSV TA Füüsika-Mat ja Tehnikateaduste Osk-a akadeemiksekr, 1977–87 asepresident, a-st 1987 Eesti TA presiidiumi nõunik, 1984–97 ajakirja *Oil Shale* peatoim, 1997–2001 TTÜ soojustehnika inst-i emeriitprof. Pms-d loengukursused: soojusülekanne, katelseadmed. – Uurimisvaldkonnad: põlevkivi kasutamine, põlevkivienergeetika ja energiamajandus. Eesti soojusenergeetikateaduse rajajaid, põlevkiviküttel töötavate aurukatelde loojaid ja evitajaid; põletusseadmetes tahkekütuse mineraalosa mõju uuringute rajaja, kellena saavutas rahvusv tunnustuse ja leidis järgimist mitmes uurimiskeskuses. Narva põlevkivielektrijaamade loojaid. 1980. a-il osales ka mereuurimiseksped-del. NSVL Kõrg- ja Keskerihariduse Min-i teaduskraadide ja kutsete atesteerimise komisjoni liige, NSVL Riiklike Preemiate Komitee liige teaduse ja tehnika alal, ENSV TA presiidiumi j.a Läänemere ja sisevete uuringute vabar nõukogu esimees, Eesti TA Inform ja Tehnilise Füüsika Osk-a büroo liige (1987–90), Vabar Val-e energiamaj-se ja Maj-min-i ekspert ning energiamaj-s rkl arengukava koost-id (1991–2000). NSVL kõrgkoolide ühisajakirja *Энергетика* toim.koll-i liige, TPI Toim-te soojusenerg sarja tiiteltoim (1966–71), ENSV TA Toim-te (füüsika, mat) toim-koll-i liige (1967–89), *ENE* peatoimetuse liige (1968–78, 1985–89), ajakirja *Oil Shale* asutajaid (1984) ja peatoim-emeritus (1996–2001). LUS-i liige (1970–2001), Rahvusv Mereuuringute Nõukogu (ICES) liige. ENSV tnl teadlane (1982). ENSV rkl preemia (1970, koll-s), NSVL rkl preemia (1980, koll-s), EV elutööpreemia (1996), Avatud Eesti Fondi tänupreemia (2001). Soome Tehnikateaduste Akad teenetemedal (1996), K. E. von Baeri mälestusmedal (1984), P. Kogermani nim. mälestusmedal (1991), Riigivapi III kl teenetemärk (1996). TTÜ-s Ö-u nimeline auditorium, büst TTÜ õppejõudude-akadeemikute alleel (2003). Üle 150 teadustr-e.

T: Soojusmajandus. Trt, 1948; Влияние минеральной части сланца на условия работы котлоагрегата. Tln, 1961; Энергетическое использование эстонских сланцев (kaasautor A. Ots). Tln, 1967; Состояние и задачи исследований минеральной части

твердых топлив при горении. // Combustion of Solid Fuels. Novosibirsk., 1969; Korrosionsbeständigkeit von Übersitzerstählen unter Mitwirkung von Ascheablagerungen. // VGB Kraftwerkstechnik (1973) 8; Ascheablagerungen. Hochtemperaturkorrosion und Heizflächenverschleiss an Dampferzeugern mit Brennschieferfeuerung. // VGB Kraftwerkstechnik 1979; Современное состояние мировых ресурсов горючих сланцев и проекты их использования. // Proc. Acad. Sci. Estonian S.S.R. Geol (1982) 2; Über die Verwendung von Brennschiefer und Brennschieferasche beim Klinkerbrennen. // Oil Shale 7 (1990) 3–4; Scaleup risk of developing oil shale processing units. // Oil Shale 8 (1991) 1; Scenarios for shale oil, syncrude and electricity production in Estonia in the interim 1995–2025. // Oil Shale 9 (1992) 1; Eesti energiastrateegia. // Energia Teataja (1997) 7/8.

B: EE 14, 628; ENSV TA 1980–1985, 356–357; Eesti TA 1938–1998, 140–141; TPI 1936–1986, 90, 91, 106, 153, 167, 248, 285, 301–303, 413, 415, 453, 455; Tallinna Tehnikaülikooli ar 2002, 359–361; TTÜ professorid läbi aegade, 523–524; EMaBL, 598–599; *I. Öpik*. Emeriitprofessori elu lugu ja mälestusi. Tln, 1999.

ÖPIK, Maarja (19. IX 1972 Tartu), botaanik, mükoloog; arvutispetsialistide t. Lõpetas 1990 Nõo Kk-i, 1995 TÜ biol osk-a, 1998 TÜ-s magistrantuuri ja 2003 doktorantuuri, M.Sc. bot ja mükol alal (1998, TÜ), vk “Puhaskultuuride tunnused liudikulaadsete seente (Pezizales) süstemaatikas”, Ph.D. taimeökol ja ökofüsiol alal (2004, TÜ), vk “Diversity of arbuscular mycorrhizal fungi in the roots of perennial plants and their effect on plant performance”. Täiendas end 2006–08 Šoti Põllum-inst-s (järelDR). Oli 1999–2002 (vaheaegadega) teadustööl Helsingi Ük-s, 2000 Kopenhaageni Ük-s ja 2008 Negevi Ben Gurioni Ük-s, a-st 2002 TÜ ökol ja maateaduste inst-i taimeökol teadur; pms-d loengukursused: mükoriisaõpetus, ökosüsteemide tehnol. – Uurimisvaldkond: arbuskulaarset mükoriisat moodustavad seened (mitmekesisus, kooslused ja dünaamika, funktsioon metsaökosüsteemides). Osales teaduseksped-del Gabonis (2009) ja LAV-s (2010). *Schola Biotheoretica* toim (2004–06, 2009, 2010). LUS-i (1995–), Pärandkoosluste Kaitse Ühingu (2003–), Eesti Mikrobioloogide Ühenduse (2004–), Briti Ökol-ühingu liige (2007–). Üle 20 teadustr-e.

B: Eesti seenestik (kaasautor). Trt, 2000 (elektrooniline teavik); Divergent arbuscular mycorrhizal fungal communities colonize roots of Pulsatilla spp. in boreal Scots pine forest and grassland soils (kaasautor). // *New Phytologist* 160 (2003) 3; Comparison of communities of arbuscular mycorrhizal fungi in roots of two Viola species (kaasautor). // Eesti TA Toim. Biol. Ökol. 55 (2006) 1; Composition of root-colonizing arbuscular mycorrhizal fungal communities in different ecosystems around the globe (kaasautor). // *J. Ecol.* 94 (2006) 4; High diversity of arbuscular mycorrhizal fungi in a boreal herb-rich coniferous forest (kaasautor). // *New Phytologist* 179 (2008) 3; Large-scale parallel 454 sequencing reveals host ecological group specificity of arbuscular mycorrhizal fungi in boreonemoral forest (kaasautor). // *New Phytologist* 184 (2009).

B: <https://www.etis.ee>.

ÕPIK, Uno (Uno) (19. X 1926 Tartu – 30. IV 2005 Bath, Inglismaa), matemaatik ja füüsik; Ernst Julius Ö-u p, Helgi Ö-u vend. Lõpetas 1944 Tartu Poeglastegümni, siis põgenes perekond Saksamaale, kust siirdus 1948 Põhja-Iirimaa. Õppis 1946–48 Balti Ük-s (Pinneberg), lõpetas 1950 Belfasti Ük-i mat ja mat-se füüsika ning 1951 füüsika erialal, 1954 samas doktorantuuri, Ph.D. teor füüsika alal (1954, Belfasti Ük), vk “Quantal investigations of certain excitation and ionization processes”. Oli 1955–56 Bristol'i Ük-i uurimisasst, 1956–60 Wales'i Ük-i Kollidži rakendusmat lektor, 1960–62 Readingi Ük-i füüsika lektor, 1962–68 Belfasti Ük-i rakendusmat ja teor füüsika osk-rakendusmat lektor, 1968–86 v-ektor. – Uurimusi teor-st aatomifüüsikast (aatomielektronkatete struktuur ja dünaamika) ning tahkiseteooriast (ioonkristallide elektronstruktuur ja punktdefektid). Londoni Füüsika Inst-i liige.

B: The polarization of a closed-shell ion of an atomic system by an outer electron (kaasautor H. Eissa). // *Proc. Phys. Soc.* 92 (1967); Point defects in ionic crystals (kaasautor R. F. Wood). // *Phys. Rev.* 179 (1969); An impact-parameter method for heavy-particle collisions involving one electron I. Theory and sample results on H^+ -H and H^{2+} -H collisions (kaasautor H. G. Morrison). // *J. Phys. B* 11 (1978); An impact-parameter method for heavy-particle collisions involving one electron II. Attempts to improve the accuracy, and results on He^{2+} -H collisions (kaasautor H. G. Morrison). // *J. Phys. B* 17 (1984).

B: ETVpK, 148; EFS ar 2004. Trt, 2005, 38–40, 44; Eesti teadlased paguluses. Tln, 2009, 75–76.

ÖRD, August (25. X 1922 Lustivere v, Viljandimaa – 14. VII 2002 Tartu), metsateadlane; talupidaja p, Teet ja Tõnis Ö-i isa. Lõpetas 1942 Põltsamaa Gümni, 1947 TÜ metsandustsk-a, põllum-knd (1972, ENSV TA), vk “Edela-Eesti ranniku rekreatiivsed tingimused, tema metsad ja nende uuendamine”. Oli 1946–48 TÜ metsandustsk-a asst, 1948–50 Järvamaal Purdi metsaülem, 1950–53 Luua metsakooli õpetaja, 1953–56 Reiu metsaülem ja 1956–1970 Pärnu metsamajandi vanem(pea)metsaülem Pärnumaal, 1970–92 EMI looduskaitse osk-a laborijuh, 1993–96 v-teadur, a-st 1997 oli Metsakaitse ja Metsauuenduskeskuse osalise koormusega kaitsemetsade peaspetsialist. – Uurimisvaldkonnad: metsandus ja looduskaitse. Uuris Eesti mereranniku kaitsemetsade seisundit ja majandamist, ulukite (pms põtrade) tekitatud metsakahjustusi ja nende vähendamise võimalusi. Osales admin-raj-de looduskaitsealuste ning Eesti perspektiivse looduskaitsealade võrgu struktuuri (valmis 1976, nägi ette 109 uue kaitseala loomise) väljatöötamisel ja elluviimisel, samuti Lahemaa Rahvuspargi ja Haanja, Otepää ning Karula maastikukaitsealade ökosüsteemide uurimisel ja nende kaitsemeetmete ning arengusuundade tead aluste väljatöötamisel. LUS-i ja ENSV TA looduskaitse komisjoni liige. Üle 50 teadustr-e.

T: Edela-Eesti litemetsade mullastikust. // Metsanduslikud uurimused IX (1972); Edela-Eesti litemännikute tootlikkusest ja kasvukäigust. // Metsanduslikud uurimused X (1973); Mäni uuendamisest aegjärksete raietega. // Metsamajandus (1977); Põdrakahjustustest männikultuurides. // Metsamajandus (1977); Mereranniku puhkemajanduslik kasutamine ja looduskaitse. // Looduskaitse ja puhkus. Tln, 1983; Vooremaa saarikute kasvukäik. // Metsanduslikud uurimused XVIII (1983); Lahemaa Rahvuspargi funktsionaalne tsoonering ja kaitsemeetmete alused. // Lahemaa uurimused III (1988); Kaitsemetsad ja nende majandamine Eestis. Tln, 2000; Eesti Metsainstituudi looduskaitse osakond aastatel 1970–1993. // Metsandusliku uurimistöö minevik ja tänapäev. Trt, 2002.

B: AAUT III, 417; Eesti Mets (1998) 2, 9; TÜ metsandusteaduskond 1946–1951. Trt, 2000, 40.

ÖRD, Teet (18. VI 1954 Tartu), füüsik; August Ö-i p, Tõnis Ö-i vend. Lõpetas 1973 Tartu 1. kk-i, 1978 TÜ füüsika osk-a teor füüsika erialal, 1981 FI-s asp-i, füüsika-mat-knd (1984, FI), vk “Теория магнитоиндуцированных явлений в сегнетоэлектриках типа смещения”. Oli 1981–86 FI n-teadur, 1986–94 teadur, 1994–96 v-teadur, 1996–2008 TÜ teor füüsika inst-i dots, 2008–09 TÜ FI dots, 2009– prof. Loengukursused teor füüsika erinevates osadest, stohhastiliste protsesside teooriast ja kondensainete teooriast; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: kondensaine teooria, struktuursed faasisiirded, ülijuhtivuse teooria, fluktuatsiooninähtused faasisiiretes, stohhastilised protsessid. Uurinud magnetvälja mõju nihketüüpi ferroelektrikute jaioonkristallide omadustele, rõhu- ja kvantefekte ferroelektrilistes faasisiiretes, mitmekomponendilistes ülijuhtides fluktuatsiooniefekte ning korrastuste ja termodünaamika iseärasusi, stohhastilist transporti erinevates jõuväljades ning stohhastilisi protsesse faasisiirdega süsteemides. Arendanud kõrgtemperatuurse ülijuhtivuse kahetsoonilist teooriat perovskiit-tüüpi süsteemide, fullereenühendite ja magneesiumdiboriidi jaoks. ETF reaalteaduste ja tehnika ekspertkomisjoni liige (2006–09), Eesti TA Toim-te teadustoim (2009–). EFS-i asutajaliige (1989–). EV teaduspreemia (2004, koos N. Kristoffeliga). Üle 70 teadustr-e.

T: Dependence of the ferroelectric characteristics of narrow-gap semiconductors on the magnetic field (kaasautor P. Konsin). // *Ferroelectrics* 45 (1982) 1–2; The interband interaction as a possible cause of high-temperature superconductivity (kaasautorid P. Konsin, N. Kristoffel). // *Phys. Lett. A* 129 (1988) 5–6; Free energy of the high- T_C two-band superconductor and the temperature dependence of gaps in the phase transition region (kaasautor P. Konsin). // *Phys. C* 191 (1992) 3–4; Two-band model for high-temperature superconductivity (kaasautorid P. Konsin, N. Kristoffel). // *La Rivista del Nuovo Cimento* 17 (1994) 9; Two relaxation times and the high- T_C superconductivity two-component scenario (kaasautor N. Kristoffel). // *Physica C* 331 (2000) 1; MgB_2 two-gap superconductivity with intra- and interband couplings (kaasautorid N. Kristoffel, K. Rågo). // *Europhys. Lett.* 61 (2003) 1; Diffusion and current of Brownian particles in tilted piecewise linear potentials: amplification and coherence (kaasautorid E. Heinsalu, R. Tammelo). // *Phys. Rev. E* 69 (2004) 2; Complementarity of phase transition and

stochastic resonance in spatially restricted systems (kaasautorid A. Vargunin, R. Tammelo). // *Phys. Rev. E* 77 (2008); Relaxation of superconducting fluctuations in a two-component scenario with intra- and interband pairings (kaasautorid K. Rägo, A. Vargunin). // *J. Supercond. Nov. Magn.* 22 (2009) 3; On critical and non-critical fluctuation modes in two-band superconductors (kaasautorid N. Kristoffel, P. Rubin). // *Supercond. Sci. Technol.* 22 (2009).

B: <https://www.etis.ee>.

Kontaktandmed: Tartu Ülikooli Füüsika Instituut, Tähe 4, 51010 Tartu; tel. 7375575; e-mail: teet.ord@ut.ee

" <https://www.etis.ee>.

ÖRD, Tõnis (17. X 1957 Pärnu), molekulaar- ja rakubioloog, geneetik; August Ö-i p, Teet Ö-i vend. Lõpetas 1976 Tartu 1. kk-i, 1981 TÜ biol osk-a bioloog-geneetiku erialal, biol-knd mol-biol alal (1990, TÜ), vk „Молекулярное клонирование и структурный анализ генов прохимозина быка и человека”. Oli 1981–97 KBFI n-teadur, teadur ja v-teadur, ühtlasi 1992–94 California Ük-i (Los Angeles, USA) ja 1994–96 *The Burnham Institute for Medical Research* (La Jolla, California, USA) teadlane-uurija, 1997–98 TÜ MRI v-teadur, 1999- Eesti Biokeskuse v-teadur. – Uurinud aspartüülproteaasi kümosiin geenide ja mitmete teiste geenide struktuuri ja ekspressiooni ning neuraalsete jm rakkude surma ja stressivastuse mehhanisme. Üle 20 teadusartikli.

T: Structure of the human genomic region homologous to the bovine prochimysin-encoding gene (kaasautor). // *Gene* 91 (1990) 2; Bcl-2 inhibition of neural death: decreased generation of reactive oxygen species (kaasautor). // *Sci.* 262 (1993) 5137; Expression of bcl-2 inhibits necrotic neural cell death (kaasautor). // *J. Neurosci. Res.* 40 (1995); Bcl-2 expression in neural cells blocks activation of ICE/ced-3 family proteases during apoptosis (kaasautor). // *J. Neurosci.* 16 (1996); Comparative expression analysis of the genes encoding polypyrimidine tract binding protein (PTB) and its neural homologue (brPTB) in prenatal and postnatal mouse brain (kaasautorid K. Lilleväli, A. Kulla). // *Mech. Dev.* 101 (2001) 1; Mouse NIPK interacts with ATF4 and affects its transcriptional activity (kaasautor D. Örd). // *Exp. Cell Res.* 286 (2003) 2; TRB3 protects

cells against the growth inhibitory and cytotoxic effect of ATF4 (kaasautorid D. Örd, K. Meerits). // *Exp. Cell Res.* 313 (2007) 16; Human TRB3 is upregulated in stressed cells by the induction of translationally efficient mRNA containing a truncated 5'-UTR (kaasautor). // *Gene* 444 (2009) 1–2.

B: <https://www.etis.ee>.

ÖÖPIK (a-ni 1984 **Aava**), **Pille** (26. XI 1960 Tallinn), arstiteadlane, perearst; pedagoogi ja ins-i t. Lõpetas 1979 Kose Kk-i, 1985 TÜ arstitsk-a pediaatrina, 1994 samas peremed-i kursuse ja 2007 doktorantuuri, med-dr (2007, TÜ), vk “Management of depression in family medicine”. Oli 1985–86 Tartu Linna Kliinilise Lastehaigla pediaatria intern, 1986–94 pediaater, 1994–96 Keskhaigekassa arst-nõunik, ühtlasi a-st 1995 ka Tallinnas Ädala Perearstikeskuse OÜ perearst, 1996–2000 Tallinna Sotsiaal- ja Tervishoiuameti peaspetsialist, 2005– TÜ arstitsk-a polikliiniku ja peremed-i õt-i asst, 2008– samas ka peremed-i teadur. – Uurimisvaldkonnad: depressiooni riskifaktorid ja esinemissagedus esmatasandi med-s, arstiabi järjepidevus peremed-s ning selle seos tervisetulemitega, multifaktoriaalsete riskiteguritega sagedaste tervisehäirete riski määramine ja mõjutamine ning perearstide valmisolek nendega tegelemiseks. Eesti Perearstide Seltsi liige (1991–). U 20 teadustr-t.

T: Depressiooni ravimine esmatasandil (kaasautor). // *EA* 84 (2005) 7; Family doctors problems and motivating factors in management of depression (kaasautor). // *BMC Family Practicce* 7 (2006) 64; Screening for depression in primary care (kaasautor). // *Family Practice* 23 (2006) 6; Dementne patsient perearsti praktises. // *Lege Artis* (2008) 10; Depressioon perearsti patsientidel ja selle välja selgitamine. EMS-Emotsionaalse Meeleolu Skaala. // *Perearst* (2008) 4; The preferences and rationale of family doctors in pharmacological treatment for depression (kaasautor H.-I. Maaros). // *Eur. J. General Practice* 15 (2009) 2.

B: *Kodutohter* (1999) 12, 16; *EA* (2008) 3, 226; *TÜA* 1982–2007, 331, 338.

ÖÖPIK, **Vahur** (21. VI 1957 Juuru, Raplamaa), spordifüsioloog; kolhoosnike p. Lõpetas 1975 Juuru Kk-i, 1979 TÜ kehakultuuritsk-a, 1985 TÜ-s mittetatsionaarse asp-i, biol-knd (1987, TÜ), vk “Динамика изменений белкового обмена в скелетных мышцах

при ежедневно повторяющейся мышечной работе”. Täiendas end 1989, 1990 Kopenhageni Ük-s, 2008 Loughborough' Ük-s (Inglismaa). Oli 1981–87 TÜ spordibioloogia ja füsioteraapia inst-i n-teadur, 1987–89 teadur, 1989–91 v-teadur, 1991–98 dots, 1998–prof, ühtlasi 1987–89, 1991–98 kehakultuuritsk-a prodekaan, 1998–2007 dekaan, 2000–07 Kaitseväge Ühendatud Õppeasutuste ning 2003–07 ja 2009– EMÜ külalisprof. Lugenud kehaliste harjutuste biokeemia, füsiol ja biol kursusi; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: kehalise ja vaimse töövõime optimeerimine kuumastressi tingimustes; organismi kohanemisvõime erineva iseloomuga kehaliste koormustega ja selle reguleerimise võimalused; toit, toitumine ja kehaline töövõime; TÜ kehakultuuritsk-a ja Eesti olümpialiikumise ajalugu. Ajakirja *Acta Academiae Estonia* (2001–09) ja *Sport Science* (2007–) toim-koll-i liige. Eesti Füsiol Seltsi (1985) ja Eesti Sporditeadlaste Seltsi liige, Eesti Olümpiakad asutajaliige (1989–, president 2001–05), Eesti Käitumisteaduste Keskuse toitumise ja spordifüsiol uurimiserühma juht (2002–), rahvusv koostöövõrgustiku AEHESIS (*Aligning Eur. Higher Educ. Structure in Sport Sci.*) Eesti kontaktisik (2003–07), rahvusv koostöövõrgustiku EAS (*Eur. Athlete as a Student*) juhtkomitee liige (2006–07), rahvusv koostöövõrgustiku ENSSEE (*Eur. Network of Sport Sci, Educ. and Employment*) Eesti kontaktisik (2007–), TÜ inimuurimise eetika komitee (2009–) jm organisatsioonide liige. 120 teadustr-t.

T: Changes of protein metabolism in skeletal muscle in response to endurance training (kaasautor A. Viru). // *Sports Med., Training and Rehabilitation*. 3 (1991); Hormonal regulation of protein metabolism during and after exercise (kaasautor A. Viru). // *Biol. Sport* 10 (1993); Kehaline aktiivsus ja organismi energiavajadus. // *Liikumine ja tervis*. Trt, 1998; Vastupidavusliku töövõime toitumuslikud aspektid – süsivesikud. Trt, 2001; Skeletal muscle performance and ergogenic substances. // *Mol. Physiol. Skeletal Muscle Coimbra*, 2005; Spordifüsioloogia alane uurimistöö Tartu Ülikooli spordibioloogia ja füsioteraapia instituudis (kaasautorid M. Pääsuke, T. Seene). // *Teadusmõtte Eestis*. Tln. 2005; Valgulise koostisega toidulisandi manustamise ajastus ja jõutreeningu efektiivsus (kaasautorid A. Burk, L. Medijainen). // *Teadus, sport ja meditsiin*. VII. Trt, 2007; Physical education and education through sport in Estonia (kaasautorid M. Arvisto, V. Hein). // *Physical Education and Sport Education in European Union*. Paris, 2008; Time-divided ingestion pattern of casein-based protein supplement stimulates an increase in fat-

free body mass during resistance training in young untrained men (kaasautor). // Nutrition Res. 29 (2009) 6.

B: TÜ BL II, 217; ESBL, 789; <https://www.etis.ee>.

Ü

ÜBI, Evald (23. IX 1945 Raikküla v, Raplamaa), matemaatik; talupidaja p. Lõpetas 1964 Märjamaa Kk-i, 1969 LÜ mat-meh.tsk-a, 1977 TPI-s asp-i, füüsika-mat-knd (1978 Kiiev, Ukraina TA Kübl), vk “О некоторых задачах стохастического программирования”. Oli 1969–1989 TPI asst, v-õpetaja ja dots, a-st 1989 TTÜ dots, 2005– rahvamaj inst-i maj-mat õt-i dots. Õpetanud tõenäosusteooria, mat-se planeerimise, operatsioonianalüüsi jm kursusi; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: mat-ne planeerimine, vähimruutude meetod, operatsioonianalüüs, mänguteooria. Tegeleb ka mesinduse ja mee raviomaduste uurimisega. EMatS-i liige (1992–). U 30 teadustr-t.

T: Juhuslike suuruste keskväärtusega ülesanded. // TPI Toim. 426 (1977); Stohhastilise planeerimise ülesande optimaalse lahendi konsistentne hinnang. // TPI Toim. 464 (1979), On computing a stabel least squares solution to the linear programming problem. // ENSV TA Toim. Füüsika. Mat. 47 (1989); Lineaarse planeerimise ülesande stabiilse lahendi leidmine vähimruutude meetodiga. // ENSV TA Toim. Füüsika. Mat. 47 (1998); Planeerimise ja juhtimise matemaatika. Tln, 1998; Mesilaste elu. Tln, 2000; Ekstreemumülesanded majanduses ja tehnikas. Tln, 2002; Lineaarse planeerimise ülesande täpne ja stabiilne vähimruutude lahend. // Cent. Eur. J. Math. 3 (2005) 2; Lineaarne planeerimine ja selle rakendused. Tln, 2007; Ruutplaneerimise ülesande stabiilne lahend vähimruutude meetodiga. // Cent. Eur. J. Math. 3 (2008) 2; Meeapteek: tervendamine ja haiguste ennetamine mesindussaadustega. Tln, 2008.

B: EMatS ar (2005), 182–185.

ÜBIUS, Ülle (5. XII 1977 Tallinn), juhtimisteadlane; ins-de t. Lõpetas 1996 Tallinna Prantsuse Lütseumi, 2001 TPÜ psühhol ja sotsiaalped erialal (ühtlasi õppis 1997 New

South Wales'i Ük-s psühhol-t), 2009 EBS-s doktorantuuri (ühtlasi oli 2008 Washingtoni Ük-i külalisdoktorant), M.A. sotsiaalteaduste alal (2007, TLÜ), vk "The relation between client satisfaction and quality management in Tallinn educational institutions", Ph.D. juhtimisteaduse alal (2009, EBS), vk "The impact of corporate social responsibility, and organisational and individual factors on the innovation climate". Oli 2003–07 Tallinna Noorsootöö Keskuse infojuht, 2006–07 Tallinna Spordi- ja Noorsooameti projektijuht, 2006–07 TLÜ inst-i lektor, 2006–11 Tallinna Haridusameti analüütik, ühtlasi 2007–09 EBS lektor, 2009– teadur, 2011– Rkl Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskuse välisprojektide rakendamise osk-a OECD TALIS 2013 Eesti rkl projektijuht. – Uurimisvaldkonnad: maj-teadus (juhtimine, innovatsioon, korporatiivne sotsiaalne vastutus), organisatsioonide muutmise kogemused ja arengusuunad Eesti ettevõtetes. Üle 20 teadustr-e.

T: Organizational culture types forecast corporate social responsibility (kaasautor R. Alas). // Eng. Econ. 61 (2009) 1; Can organisational culture predict individual and organizational level factors (kaasautor R. Alas). // EBS Rev. 25 (2009); The innovation climate – predictor for corporate social responsibility (kaasautor R. Alas)? // EBS Rev. 27 (2010); Connections between individual and organisational level factors and leadership in Estonian enterprises (kaasautor R. Alas). // Problems and Perspectives in Management 9 (2011) 1.

B: <https://www.etis.ee>.

ÜBNER (a-ni 1986 **Nael**), **Monika** (10. XI 1965 Pärnu), biokeemik, keskkonnateadlane; lukksepa ja raamatupidaja t. Lõpetas 1984 L. Koidula-nim. Pärnu 2. kk-i, 1989 TPI keemiatsk-a konserveerimise tehnol erialal, 2004 TTÜ-s doktorantuuri, Ph.D. loodusteaduste alal (2004, TTÜ), vk "Interactions of humic substances with metal cations". Oli 1986–89 TPI biokeemia kat-i laborant, 1989–92 kalurikolhoosi *Pärnu Kalur* meister, 1995–2001 Pärnu Kurortol ja Taastusravi Inst-i ins, 2001 inst-i dir-i kt, 2002–04 Tü Pärnu Kolledži erakorr teadur, 2004–05 ökosüsteemide majandamise osk-a veemaj-se erakorr lektor ning kalanduse ja veekogude majandamise lektoraadi juh, 2005– veemaj lektor, veeökosüsteemide majandamise programmijuht. Pms-d loengukursused: keemia ja biokeemia alused, keskkonnakeemia, tervislik toitumine. – Uurimisvaldkond: looduslikud bioaktiivsed ühendid keskkonnaseisundi ja -kaitse aspektist. Rahvusv

projekti *Läänemere rannikupiirkondade integreeritud majandamine ja planeerimine* 2009–2012 (NATURESHIP) täitjaid. 22 teadustr-t, sh üks monogr.

T: Properties of humic substances from the mud of the Baltic Sea (Haapsalu Bay) and Lake Ermistu (Estonia) (kaasautor M. Lopp). // *Environ. Sci Pollution Res. Sp. Iss.* 3 (2002); Electrophoretic aggregation of humic acid (kaasautor). // *J. Chromatogr. A*, 1045 (2004) 1–2; Properties of humic substances from the Baltic Sea and Lake Ermistu mud (kaasautor). // *J. Soil Sediment* 4 (2004) 1; Interaction of Pb^{2+} with fulvic acid by electrophoretically mediated on-capillary microanalysis (kaasautorid M. Kaljurand, M. Lopp). // *J. Chromatogr. A* 1057 (2004) 1–2; The interaction of metal cations with different humic substances of the sea and lake sediments (kaasautor), // *Eesti TA Toim. Keemia* 54 (2005) 1; Suppression of solute-wall interactions in humic acid capillary electrophoretic analysis by its diluted solution as background electrolyte (kaasautorid M. Kaljurand, M. Lopp). // *Colloid Surfaces Physiochem. Eng. Aspects* 302 (2007) 1–3; An evaluation of the effect of differing lengths of spa therapy upon patients with osteoarthritis (kaasautorid M. Vaht, R. Birkenfeldt). // *Complementary Therapies in Clinical Practice* 14 (2008) 1; Humic Substances. Interaction with Metal Cations. [Saarbrücken] 2010.

B: <https://www.etis.ee>.

ÜKSIP, Albert (8. XII 1886 Narva – 10. VIII 1966 Tallinn), näitleja ja harrastusbotaanik; rätsepa p. Lõpetas 1902 Narva linnakooli, seejärel a-ni 1923 Kreenholmi Manufaktuuris ja Narva Linavabrikus kontoriametnik. Teatritegevust alustas 1905 asjaarmastajana Narva “Võitleja” seltsis, oli 1923–49 “Estonia” teatri näitleja (vaheajaga 1945, mil töötas ENSV Rkl Loodusteaduste Muuseumi bot-osk-s, kus mh tegeles J. Treboux’ herbaariumiga), ühtlasi 1945–51 Eesti Rkl Teatriinst-i ja “Estonia” õppestuudio teatriajaloo õppejõud. Avaldas palju teatrilaseid art-id, esines raadios loengutega, tõlkis näidendeid, rajas 1931 “Estonia” arhiivmuuseumi. Huvitus juba kooliõpilasena loodusteadustest, eriti bot-st. Tutvus Tallinnas Provintsiaalmuuseumis töötades botaanik Th. Nenukoviga ja osales 1924–39 uurimisretkedel ning teostas loodusvaatlusi, mille tulemuseks olid korrektselt vormistatud herbaariumid ning arvukad floristilised kirjutised loodusteaduslikes väljaannetes (*Loodusevaatleja, Eesti Loodus* jt).

1927–31 töötas läbi EKS-i Eestimaa Provintσιαalmuuseumi herbaariumi, koostas sedelkataloogi 14000 herbaareksemplari kohta. Sellest tööst sai alguse huvi hunditubakate (*Hieracium*) taimeperekonna vastu, esimene hunditubakat käsitlev kirjutis ilmus 1935. Avaldas 1953 pikema kirjutise sarikja hunditubaka süstemaatikast, sai rahvusv-lt tuntuks hunditubaka uute liikide (sh haruldaste Eesti endeemide) kirjeldajana ning kaugemategi piirkondade (Aserbaidžan, Krimm, Uural) hunditubakate süstemaatika selgitajana; töötas läbi ka Riia Ük-i hunditubakate herbaariumi. Tegeles ka mitme teise taimeliigiga (samblikud, kõrrelised, käpalised jm), sh 1924–39 Tallinnas Maarjamäe paekaldal kasvava haruldase mägi-kadakkaera (a-st 1935 kaitse all) leviku ja seisundi uurimisega. Mitme suurteose (sh *Eesti flora*) ja taimemääraja autoreid. Avaldas trükis botanofiili Fr. A. v. Hoyningen-Huene 25 a-t kestnud vaatluste kokkuvõtte ning mälestusi botaanikute (T. Nenjukov, G. Pansch, L. Gruner) jmt isikute kohta, postuumselt ilmus ka Ü-i enda mälestusteraamat. LUS-i liige (1934) ja auliige (1956). ENSV tnl kunstnik (1945). ENSV rkl preemia (1985, postuumselt).

T: Phänologische Beobachtungen aus Lechts (Estl.) über die Jahre 1889–1914. // Beitr. z. Kunde Estlands XVII (1932) 1–4; Puise ümbruse taimestikust. // Loodusevaatleja (1932) 6; *Hieracium setigerum* Tausch. esinemisest Eestis. // EL (1935) 4; Trinaarsest ja tetraanaarsest nomenklatuurist botaanikas. // EL (1936) 1; Eelteateid mõne hunditubaka (*Hieracium*) mesti levikust Eestis I–II. // EL (1937) 3, (1938) 5; Haruldaste kolmik Tallinna Maarjamäe paekaldal. // EL (1939) 2/3; Verzeichnis der von Gerhard Pansch in Estland gesammelten und bisher nicht veröffentlichten Pflanzen. Zusammengestellt und revidiert nach Belegen des Herbarium balticum der Estländischen Gesellschaft in Tallin (Reval) von Albert Ueksip und Theodor Nenjukov. // LUS-i aruanded 47 (1941) 1–2; Gerhard Pansch: 1842–1880. // LUS-i aruanded 47 (1943) 3–4; Sarikja hunditubaka (*Hieracium umbellatum* L. sp. Coll.) süstemaatikast. // Loodusuurijate Seltsi juubelikoguteos 1855–1953. Tln, 1953; Kodumaa taimestik. Abiraamat Eesti kõrgemate taimede määramiseks (kaasautorid L. Enari, K. Eichwald, A. Vaga). Trt, 1943; Род *Hieracium*. // Флора СССР, т. 30. М-Л, 1960; Perekond hunditubakas – *Hieracium* L. // Eesti NSV flora VII. Tln, 1961; A. Üksip. Mälestused. Tln, 1975.

B: EE 14, 629; EKnL, 692, ETeBL, 821; ESDL, 789; EL (1937) 1, 46–47; LUS-i ar 50. Tln, 1957, 7–11; LUS-i ar 60. Tln, 1969, 200–201; Edasi (1986) 8, XII; Eesti

Loodusmuuseumi tööd. Tln, 1991, 15–27; *L. Kongo*. Eesti Loodusuurijate Seltsi 150 tegevusaastat 1853–2003. Tln, 2003, 135, 159, 160, 263, 289.

L. Kongo

ÜKSTI, Lembit (20. VII 1927 Haapsalu), tehnikateadlane; Anton Ü-i p. Küüditati 1941 koos vanematega Siberisse. Lõpetas 1948 Vahruši (Kirovi obl) Töölisnoorte Kk-i, 1959 TPI mehaanikains-na, tehnikaknd (1983, Gubkini-nim. Naftakeemia- ja Gaasitööstuse Inst, Moskva), vk “Исследование влияния присутствия жидкой среды на эрозионное изнашивание металлов в потоке абразива”. Lõpetas 1963 Ülel Kaugõppekursused inglise k-e alal, 1974 Moskvast Baumani-nim Kõrgema Tehnikakooli kõrgkoolide õppjõudude kvalifikatsiooni tõstmise tsk-a masinaõpetuse ja –elementide alal. Oli 1957–66 Tallinna Masinatehase konstruktor ja konstruktoribüroo juh, 1966–84 TPI masinaelementide kat-i v-õpetaja, 1984–98 TTÜ masinaehituse inst-i dots, 1998–99 v-teadur. Pms-d loengukursused: masinaelemendid, rakendusmeh, konstruktoriarvutused; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: metallide korrosioon-mehaaniline kulumine ja selle füüsikalised kaasnähud. Näidanud vedeliku keemilise agressiivsuse ja pindaktiivsuse osatähtsust metallide erosioonil niiske abrasiivi toimel, samuti keskkonna pH mõju sellele protsessile ning tõestanud, et vee kaastoimel toimuva erosiooni domineerivaks kulumismehhanismiks on korrosiooniväsimus, pindaktiivse aine toimel aga mikroplastne polüdeformatsioon. Teinud 1984–94 masinprojekteerimise alal koostööd Kubi tarkvara sektoriga ja 1989–94 Oulu Ük-ga, teostanud 1968–69 Tõravere teleskoobi mehaanilise osa arvutused jm. Tõlkinud 59 teadustrükist (pms inglise k-st). 36 teadustr-t.

T: Centrifugal accelerators for erosion research and standard wear testing (kaasautor). // Proc. Int. Conf. *Wear of Materials*. Dearborn (USA), 1979; Surveanumad (kaasautor H. Elbing). Tln, 1980; Физико-химические аспекты механизма изнашивания металлов в потоке влажного абразива. // TPI Toim. 560 (1983); Rakendusmehaanika (kaasautor). Tln, 1984; Konstruktori sõnavara 1: eesti-inglise-saksa-vene terminid ja määratlused. Tln 1999; 2: Tln, 2001.

B: TPI 1936–1986, 258.

ÜKSVÄRAV, Raoul (21. IV 1928 Tallinn), majandusteadlane, organisatsiooni- ja juhtimisteoreetik; kaupmehe p. Lõpetas 1947 Viljandi 2. kk-i, 1952 TPI maj-tsk-a tööstusökon erialal, 1956 MI-s aspi-i, maj-knd (1956, Läti Rkl Ük), vk “Торфяная промышленность Эстонской ССР и перспективы его дальнейшего развития”, maj-dr (1967, ENSV TA), vk “Majandusorganisatsioonide ülesehitus ja juhtimise probleemid Ameerika Ühendriikides”. Täiendas end (vahetusteadlasena) 1963–64 USA-s California Ük-s (Berkely) ja Massachusettsi Tehnol-inst-s. Oli 1952–53 tehase *Volta* tehnilise normeerimise ins, 1956–58 MI n-teadur, 1958–59 TPI tootmise ökon ja organiseerimise kat-i v-õpetaja, 1959–65 dots-i kt, 1965 dots, 1964–66 v-teadur, 1969–89 tööstuse juhtimise ja plaanimise kat-i juh, prof, ühtlasi 1962–64 õhtuse üldtehnilise tsk-a dekaan, 1967–69 TPI õhtu- ja kaugõppeprorektor, 1989–92 Eesti Maj-juhtide Ins-i teadusdir, 1992 ENSV ÜN esimehe nõunik, 1992–99 Riigikogu VII ja VIII koosseisu liige, a-st 1997 TTÜ käitismaj/ärikorralduse inst-i organisatsiooni ja juhtimise õt-i emeritprof, 2000–05 EBSi professor. Olnud ka 1984 Helsingi Kõrgema Maj-kooli, 1987 Lappenranta Tehnikaük-i, 1989 Turu Kõrgema Maj-kooli ja Praha Maj-kõrgkooli, 1990 Torino Ük-i ja Bentley ning Dartmounthi kolledžite (USA) külalisprof. Pms-d loengukursused: tööstusettevõtte organiseerimine ja plaanimine, organisatsiooni ja juhtimise alused; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: organisatsioon ja juhtimine, tööstusökon, maj-pol. Eestis organisatsiooni- ja juhtimisprobleemide tead uurimissuuna ning koolkonna rajaja ja väljaarendaja, kõigil tehniliste erialadel vastava õppeaine siseseviimise initsiaator ja (a-st 1964) juhtimisalase konsultatsioonitegevuse ning täienduskoolituse algataja; esimese organisatsiooni- ja juhtimiskonv-i korraldaja NSVL-s (1966; kokku 7 konv-i korraldajaid). *Journal of East European Management Studies* toim-koll-i liige (1996–). Mitme NSVL TA ja ENSV (Eesti) TA nõukogu jm org-de liige, *AIESEC* Eesti organisatsiooni liige (2006–08). Turu Kõrgema maj-kooli audr (1989). EV maj-preemia (1993). TTÜ teenetemedal *Mente et manu* (2003), Riigivapi III kl teenetemärk (2006). Üle 200 teadustr-e, sh 13 monogr-t.

T: Majandusorganisatsioonide juhtimine Ameerika Ühendriikides. Tln, 1966; Organisatsioon ja juhtimine sotsialistlikus majanduses. Tln, 1974; Основы управления хозяйственными организациями. Tln, 1975; Majandusjuht, tema töö ja tegevus. Tln, 1978; Organisatsioon ja inimene. Tln, 1985; Управленческое консультирование:

теория и практика (kaasautorid M. Habakuk, J. Leimann). M, 1988; Organisatsioon ja juhtimine. Tln, 1992, ⁴2008; Estonian Economy and Management in the Early 1990's (kaasautor R. Nurmi). Turku, 1993; Estonia and Finland: cultura and management; a conjectural presentation (kaasautor R. Nurmi). Turku, 1995; Organisatsioon ja üksikisik. Tln, 2010.

B: EE 14, 630; EMaBL, 599–600; TPI 1936–1986, 145, 152, 333, 335, 340–342, 345, 346, 347, 395, 405, 415, 469; TTÜ professorid läbi aegade, 525–526; ESBL, 789.

ÜMARIK, Jaak (17. I 1891 Tuhalaane v. Viljandimaa – 4. XI 1981 Tallinn), põllumajandusteadlane ja kutseharidustegelane; talurentniku p. Lõpetas 1912 Riias vaimuliku seminari, 1917 Kiievi PI põllum-osc-a agronoomia erialal. 1925 täiendas end Rockefelleri Fondi stipendiaadina USA-s Cornelli ja Saint Pauli ük-s põllum-ainete õpetamise meetodika alal. Oli 1918–19 Permi Rahvapolütehnikumi põllum-osc-a lektor ja dekaan, 1919–21 EV Põllutöömin-i katseasjanduse eriteadlane, 1921–24 Arukülas (enda rajatud) Riigi Põllutöö Katsejaama juh, 1924–25 Põllutöömin-i põllutöökoolide peainspektor, 1925–31 põllutöökoolide ja katseasjanduse nõunik, 1931–35 hariduse ja katseasjanduse büroo juh, 1935–40 põllum-osc-a abidir ning maatulunduse ja katseasjanduse büroo juh, 1940–41 ENSV Põllutöö RK peaagronoom, hiljem ka kaadrite ettevalmistuse osc-a meetodik ja *Tsentrozagotzerno* spetsialist, 1941–42 Põllum Keskval põllum ja katseasjanduse nõunik, 1942–44 Põllutöödirektooriumi uurimise ja katseasjanduse osc-a juh, 1944–45 ENSV Põllutöö RK Kuusiku Põllum Uurimisinst-i v-teadur, 1945–47 agrotehnilise osc-a juh ja v-teadur, 1947–49 ENSV TA Põllum Inst-i Kuusiku filiaali n-teadur. Küüditati 1949 Novosibirski obl-sse, oli sundasumise ajal kolhoosides ja MTJ-s agronoom ja mesinik. Naasis 1956 Eestisse, töötas a-ni 1959 Kuusikul agronoomina. Koostas ja toimetas rmt-u *Põllumajandusteadus põllumehe teenistuses* (1946), millesse koondas Eesti Vabariigis tehtud põllum-katsete andmed. Oli 1920.–1930. a-il mitme väljaande (*Eesti Sordiaretuse Selts 1919–1924*, *Põllumehe kalender-käsiraamat*, *Põllutöökoja a-rmt* jmt) koost, toim ja kaasautor. Teeneid Eesti põllum-ku kutsehariduse ja katseasjanduse korraldamisel. Mitme seltsi liige, Eesti Agronoomide Seltsi esimees (1938–40). Valgetähe III kl teenetemärk, Läti Kolme Tähe III kl aumärk. U 20 teadustr-t.

T: Suhkrupeedi kasvatamine ja kodune ümbertöötlemine. Tln, 1920; Haridus Eestis (kaasautor). Tln, 1924; Katseasjandus. Tln, 1927; Põllumajanduslik Ameerika. Tln. 1928; Kutsehariduse allikad põllumehe lastele. Tln, 1929; Põllumajanduslik kutseharidus ja kutsekoolid. Tln, 1929; Põllumehe kutsehariduse tasuvusest. Trt, 1935; Põllumajanduslikust kutsekoolist ja selle lõpetajatest. Trt, 1937; Maaviljakuse säilitamisest ja mullamajanduse korrastamisest. // Agron. (1939) 3; Mesik haljasväetisena ja söödakultuurina. Trt, 1947; Koresööda ja silo kaalu määramine. Tln, 1957.

B: EE 14, 630; EAT, 397, EBL TK, 384; EABL, 157–158.

J. Kuum

ÜPRUS, Helmi (15. X 1911 Viljandi – 27. VIII 1978 Tallinn), kunstiajaloolane; ehitusmeister t, Voldemar Ü-e õde. Lõpetas 1929 Viljandi Linna Ühisgümni-i, 1936 TÜ kunstiajaloo ja romaani k-te ning 1942 etnogr alal, *mag. phil.* (1942, TÜ), vk “Tartu klassitsistlik arhitektuur”. Töötas 1935–47 ERM-is, 1947–50 AI-s, oli a-st 1953 Vab Restaureerimisval peaspetsialist arhitektuuri ajaloo alal. – Uurimusi Tallinna keskaegsest arhitektuurist ja Eesti raidkivikunstist ning klassitsismist. Käsitles Tallinna vanalinna rekonstrueerimist, kunstistiilide osa eesti rahvakunstis. 1970. a-tel pühendus Eesti mõisaarhitektuurile. Avaldas kunstikriitikat, kunstnike (K. Raud, J. Saal jt) loomingu ülevaateid ja esseistikat. *Eesti arhitektuuri ajaloo* (1963), *Eesti kunsti ajaloo* (1970–77) ja ENE kaasautor. ENSV Arhitektide Liidu liige. ENSV rkl preemia (1967; 1978, koll-s).

T: Hõbehelmed ja eesti soost ehtemeistrid. // ERM ar I (XV) (1947); Tartu Riikliku Ülikooli peahoone. Tln, 1959; Kohtuhoone, *alias* Stenbocki maja. // TÜ Toim. 164 (1965); Tallinn aastal 1825. Tln, 1965; Tartu varaklassitsistlik arhitektuur. // TÜ Toim. 229 (1969); Eesti rahvakunst kunstiajaloo aspektist. // ERM ar XXIV (1969); Tallinna etikukivid. Tln, 1971; Mustpeade hoone. Tln, 1972; Architektur der Altstadt Tallinns und ihre Abhängigkeit von der mittelalterlichen sozialen Struktur. // Hansische Studies 3 (1975); Päikesemängud. Tln, 1976; Raidkivikunst Eestis XIII–XVII sajandini. Tln, 1987.

B: AAUT III, 42; EE 14, 630; EKABL, 613; SV (1978) 1. IX; *J. Kaljundi, A. Lass. Helmi Üprus. Bibliograafia*. Tln, 1991.

ÜPRUS, Voldemar (5. III 1902 Vana-Suislepa v, Viljandimaa – 5. XI 1956 Kohtla-Järve), arstiteadlane, neuroloog ja neurokirurg; ehitusmeisteri p, Helmi Ü-e vend. Lõpetas 1923 Paide Poeglaste Reaalgümni-i, 1933 TÜ arstitsk-a, med-knd (1947, TÜ), vk “Eesti NSV kaguosa 1945. ja 1946. a. lastehalvatustõve-taudi epidemioloogiline analüüs”. Täiendas end 1933–34 Rockefelleri Fondi stipendiaadina Inglismaal (pms Londonis *National Hospital’is*), järgneval a-l ka muudes Euroopa neurol-neurokirurgia uurimiskeskustes ja kliinikutes. Oli 1918–19 Vabadussõjas. Õpingute ajal töötas TÜ-s füsiol inst-s, II sisehaiguste liinikus, patol inst-s ja kohtumed-i inst-s, sh a-st 1929 L. Puusepa juures TÜ närvikliinikus, oli 1931–33 TÜ närvikliiniku asst, 1933–44 v-asst, 1943 ülemarst, 1944–48 TÜ neurol-kat-i ja närvikliiniku, edasi Tartu Vab Närvikliiniku juh, dots (1947), 1949–55 Kohtla-Järve haigla neuroloog-neurokirurg ja 1955–56 (enda asutatud) neurol-osk-a juh. – Uuris alkoholismi pärilikku mõju ja seost epilepsiaga, poliümüeliidi teket, levikut ja tõrjet ning põlevkivikaevurite perifeerse närvisüsteemi haigusi ja nende profülaktikat. Sõjajärgsel ajal tegeles aktiivselt nii närvikliiniku kui TÜ teiste kliinikute taastamisega. Oli 1945–48 ENSV Tervishoiu-min-i med-nõuk liige ja esimehe aset, 1945–48 Tartu Vab Kliinikute Val-e dir-i aset, 1947–48 Tartu linna peaneuroloog. Üle 60 teadustr-e.

T: Experimentelle Untersuchungen über die Wirkung von Alkoholismus der Eltern auf Bau und Entwicklung der Hirnrinde und der Subcorticalganglien bei der Nachkommenschaft. // *Folia Neuropath. Est.* 10, 1930 (1931); Teoretische Grundlagen der wissenschaftliche Untersuchungen über die Wirkung des Alkohols auf den Organismus und die Ergebnisse der Letzteren in der Nervenlinik der Universität Tartu-Dorpat im Laufe von 10 Jahren (1921–1931). // *Folia Neuropath. Est.* 11 (1931); Localized abnormal flushing and sweating on eating (kaasautorid J. Gaylor, E .A. Carmichael). // *Brain* 57 (1934) 4; Note to the nature of the motor discharge in shivering (kaasautorid D. Denny-Brown, J. B. Gaylor). // *Brain* 58 (1935) 2; Der Puuseppsche Kleinzehenreflex von gegenwärtigen Standpunkte der klinischen Wissens aus beleuchtet. // *Folia Neuropath. Est.* 17 (1939); Märkmeid *poliomyelitis anterior acuta* epidemioloogias Tartu Riikliku Ülikooli Närvikliiniku andmeil (kaasautorid P. Toomik, G. Lindvet). // *Arstiteadus* (1941) 2; Prof. dr. med. Ludvig Puusepp (3. XII 1875 – 19. X 1942). // *EA* (1943) 1; Perifeerse närvisüsteemi haigused põlevkivikaevanduste töölistel

Kohtla-Järve Linnahaigla neuroloogia osakonna andmeil. // Tööhügieeni küsimusi ENSV põlevkivitööstuses 2. Tln, 1955.

B: AAUT II, 258; TÜ BL I, 161; EE 14, 630; *H. Merila-Lattik*, 379–380; TÜK 200, 237, 242, 247; NET (1982) 4, 288; EA (1991) 5, 361–363.

ÜÜRİKE, Jaan (Юрике, Ян) (26. VIII 1939 Vigala v, Läänemaa), tehnikateadlane; talupidaja p. Kүүiditati 1949 koos perega Novosibirski obl-sse. Lõpetas Kemerovo obl Tsentralnõi asula kk-i, 1964 Tomski Raadioelektronika ja Elektrotehnika Inst-i, tehnikaknd (1975, Tomski PI), vk “Исследование быстротекающих процессов при пробое вакуумной изоляции на постоянном напряжении”. Töötas 1964–66 Permi Telefonitehases, oli 1967–70 Tomski Tuumafüüsika ja Elektroonika Inst-i ning 1970–77 NSVL TA Siberi Osk-a Atmosfäärioptika Inst-i teadur. Osales 1977 NSVL TA Siberi Osk-a Jõuelektronika Inst-i rajamisel, oli inst-i teadussek, siis labori ja osk-a juh. A-st 1991 pensionil. – Uurimisvaldkond: elektrofüüsika ja -tehnika (sh kõrgepingelahendused vaakumis, elektronkiirendid, tehnoloogilised röntgenaparaadid). NSVL TA Siberi Osk-a preemia (1985, koll-s). 39 teadustr-t, 5 autorit-t.

T: The spark current increase during steady voltage breakdown in vacuum (kaasautor D. Proskurovski), // Proc. IV Int Symp. *Discharges and Electrical Insulation in Vacuum*. Waterloo (Canada), 1970; Optical studies of vacuum breakdown development at steady voltage. // Proc. V Int. Symp. *Discharges and Electrical Insulation in Vacuum*. Poznan, 1972; Фоторегистрация катодного свечения в начальной стадии вакуумного пробоя. // Изв. высших учебн. зав. Физика (1974) 6; Время роста тока искры при вакуумном пробое для электродов из различных материалов. // Samas (1974) 11; Малогабаритные импульсные рентгеновские аппараты и ускорители серии *Радан* (kaasautor). // Электронная техника. Сер. 4. Вып. 2 (117) (1987).

Y

YLLÖ (a-ni 1932 Üllö), **Adolf** (11. IV 1920 Narva v, Jamburgi mk, Peterburi kub – 12. II 1992 Uppsala, Rootsi), arstiteadlane; töötervishoiu arst; soomlane, kooliõpetaja p, Leo

Y. vend. 1922 opteerus perekond Eestisse. Lõpetas 1938 Rakvere Ühisgümni-i, 1944 TÜ arstitsk-a, *lic. med.* (1952 Karolinska Inst Rootsis). 1952–54 täiendas end Stockholmis günekol alal, omandas eriarsti õigused. Töötas 1944 lühikest aega TÜ kohtuarstiteaduse inst-s, asus samal a-l Soome, kus astus vabatahtlikuna (arstina) soomepoiste rügementi JR 200. Pärast rahu sõlmimist 1944 põgenes Rootsi, kus töötas 1945–51 mitmes haiglas arstina, oli ka sõjaväearst, 1955–68 Göteborgis *Volvo* tehaste, 1968–69 Raudteeval Göteborgi ringkonna, 1969–72 Göteborgi ja 1973–85 Uppsala linnaval-e tööstuse ülemarst, ühtlasi 1973 ka Tais ILO tööfüsiol konsultant. – Töid biotehnol, ergonoomia ja töötervishoiu alalt. Arendas välja *Volvo* tehaste ja Göteborgi töötervishoiu osk-d. Mitme käsirmt-u (*Handbok i ergonomi*, 1960; *Arbetsledning inom produktion och distribution*, 1969 jm) kaasautor. Eesti Arstide Selts Rootsis liige.

T: The bio-technology of card punching. // *Ergonomics* 5 (1962) 1; (Biotechnological principles in industry). // *Social-Medicinski Tidskrift* 39 (1962) Feb; (Biotechnology – meaning and purpose). // *Svenska Lakartidningen* 59 (1962) 19. Apr; *Ergonomics Check List* (kaasautor S. Sandén). // *J. Occup. Environ. Med.* 10 (1968) 10; *Foretagshalsovarden in blickpunkten*(3). *Ergonomi ar hansyn till manniskan*. // *Lakartidningen* 67 (1970) 24; *Hälso- och säkerhetsproblem i arbetsmiljön*. Stockholm, 1972; *Ergonomisk minneslista* (kaasautor S. Sandén). Stockholm, ²1977.

B: AAUT III, 348; ETVpK, 149; *H. Lattik-Merila*, 511–512; Eesti Päevaleht Rootsis (1992) 13. III.

YLLÖ, Kersti Alice (19. IV 1953 Philadelphia, USA), sotsioloog; Maimu Y. t. Lõpetas 1974 Denisoni Ük-i (Granville, Ohio, USA), M.A. (1977, samas), Ph.D. sotsiol alal (1980, New Hampshire'i Ük, USA), vk “The status of women and wife. Beating in U.S. – a multilevel analysis”. Oli 1979–80 New Hampshire'i Ük-i instruktor, 1980–81 järel-dr, a-st 1981 Wheatoni Kolledži (Norton, Massachusetts) sotsiol prof. – Uurimisvaldkond: perekonnasotsiol, sh perevägivald, naiste väärkohtlemine. Osalenud ka Eesti perevägivalla-uuringutes. Ajakirjade *Gender and Society*, *Journal of Interpersonal Violence*, *Violence Abstracts* toim-koll-i liige. *Am. Sociol. Assoc.*, *AABS*, *National Council of Family Relations*, *Eastern Sociol. Soc.*, *Am. Assoc. Univ. Women* liige. 25 teadustr-t.

T: Interpersonal violence among married and cohabiting couples (kaasautor M. Straus). // Family Relations 30 (1981); Sexual equility and violence against wives in American States. // J. Comparative Family Studies 14 (1983); License to Rape: Sexual Abuse of Wives (kaasautor D. Finkelhor). New York, 1985; Pregnant Women Abuse and Adverse Birth Outcomes: Current Knowledge and Implications for Practice (kaasautor). New York, 1993; Marital rape. // Encyclop. of Social Problems. Sage Publ. 2007.

B: ETVpK, 149.

YLLÖ, Leo (Leonid) (6. I 1915 Narva v, Jamburgi mk, Peterburi kub – 9. X 1978 Helsingi), põllumajandusteadlane; soomlane, kooliõpetaja p, Adolf Y. vend. 1922 opterus perekond Eestisse. Lõpetas 1933 Narva Ühisgümni-i, 1938 TÜ põllum-*tsk*-a agronoomina, õppis 1938–40 TÜ-s õigusteadust; *mag. agr.* (1939, TÜ), vk “Põlluviljade saakide tõus maaparandustööde mõjul”, *dr. agr.* (1956, Helsingi Ük), vk “Über den Einfluss der Anbautechnik auf den Ertrag der Blättrübe in Finnland”. Oli 1937–43 TÜ maaparanduse ja sookultuuri inst-i v-asst. Põgenes 1943 Soome. Oli 1945–53 Helsingi Biokeemia Inst-i instrktor, 1958–59 Apukka katsejaama asst, 1960–69 Tikkurila katsekeskuse teaduslik uurija, 1969–78 Rkl Seemenekontrolli Asutuse juh, prof. – Töid maaparandusest, agron-st. Oli mitme Soome teadusorg-i liige (*Suomen Maataloustiedellinen Seura, Pohjoismaiden Maataloustutkijain Yhdistys, Sooseura, Perunaseuran Valtuuskunta* jm) ja Helsingi Ingeri Seltsi esimees.

T: Tärkeimpien peltokasvien hehtaarisatojenkehitys Suomessa. // Maataloustiet. Aikakauskirja 33 (1961); Rehusokerijuurikkaan lajiekokedein tuloksia Suomessa (kaasautor M. Ylänen). // Ann. Agricult. Fenniae 1 (1962); Juurikkaiden vertailukokeet kasvinviljelylaitoksella 1959–1964. // Ann. Agricult. Fenniae 4 (1965); Kokemuksia naattinaurin viljelystä Perä-Pohjolan koeasemalla. // Maatalous ja Koetoimisto 14 (1960); Perunantutkimus Suomessa. // Ann. Agricult. Fenniae 8 (1969).

B: AAUT III, 214; ETVpK, 149; Agron. (1940), 56.

J. Kuum

YLLÖ (a-ni 1950 **Seepere**), **Maimu** (13. IX 1921 Tallinn – 15. IV 2006 North Attleboro, Massachusetts, USA), keemik, Kersti Alice Y. ema. Lõpetas Saaremaa Ühisgümni-i,

õppis 1940–44 TTÜ-s, lõpetas 1950 Hamburgi Ük-i keemiamag-i kraadiga org keemia alal. Oli 1950–70 *Du Pont de Nemours & Co, Inc.* (New Jersey, USA) keemik-analüütik, 1970–75 v-uurimiskeemik, 1975–90 *res. assoc.* – Uurimusi analüüt-st keemiast. Paljude USA tead jm organisatsioonide liige (*Am. Chem. Soc., Microchem. Soc., The Am. Inst. of Chemist* jm).

T: Tungsten trioxide and inorganic salts as sample additives in carbon and hydrogen analysis. // *Microchim. Acta* 55 (1967) 2; Analytical techniques for ecological and toxicological monitoring. // *Analytical Chemistry of Synthetic Dyes*. John Wiley & Sons, 1977; Liquid chromatographic determination of picomole quantities of aromatic amine carcinogens. // *Anal. Chem.* 49 (1977).

T: ETVpK, 149–150; *Vaba Eesti Sõna* (New York) (2006) 3. V.

Lisa

A

AARMA, August (28. I 1948 Betseva k, Kirovi obl), majandusteadlane; muusikaõpetajate p. Kүүditati 1941, naasis Eestisse 1957. Lõpetas 1966 Pärnu 1. kk-i, 1970 TPI maj-tsk-a, 1976 TPI-s asp-i, M.A. maj-teaduse alal (1992, TTÜ, vk “Kaubandusstatistika harmoniseerimine vastavalt Eurostati ja ÜRO nõuetele”, Ph.D. samal alal (2001, TTÜ), vk “Segmental analysis of bank customers and banking information: Estonian case”. Täiendanud end msg-tel koolitustel, sh 1997 Kanadas Halifaxi Ük-s. Oli 1970–73 TPI stat ja rmt-upidamise kat-i asst, 1973–93 (a-st 1989 TTÜ) stat kat-i tunnitavaline õppejõud, 1993–2001 TTÜ teor maj-teaduse ja metodol inst-i lektor, 2001– rahvamaj inst-i stat ja ökonomeetria õt-i dots. Loengukursused: stat üldteooria, maj-stat, maj-analüüs, pangandusanalüüs, teadustöö alused jm; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: pangandusstat ja -analüüs, uue turumaj-maa finantskeskkond, väikeriigi finantssektori roll internatsionaliseerivas maj-s, maailmamaj. U 70 teadustr-t.

T: Statistika teooria põhikursus (kaasautor V. Vensel). Tln, 1996; Majandusstatistika. Tln, 2000; Eesti panganduse tootmisfunktsioonid (kaasautor J. Vainu). // Haridus ja majandus 2004. Tln, 2004; Estonian banking system development, 1994–2002 (kaasautorid J. Vainu, V. Vensel). // J. Am. Acad. Business 2 (2004) 2; Teadustöö alused. Tln, 2006; Analysis and forecasting of the development of banking: the Estonian case (kaasautor J. Vainu). // Business Rev. 7 (2007) 2; Изменение основных показателей Эстонского банковского сектора в условиях мирового экономического кризиса (kaasautor J. Vainu). // Роль финансово-кредитной системы в реализации приоритетных задач развития экономики. СПб, 2010.

B: <https://www.etis.ee>.

AASAMAA, Krõõt (2. V 1970 Tallinnas), bioloog, taimefüsioloog; aiandusagronoomi ja botaaniku t. Lõpetas 1988 Tallinna 22. kk-i, 1992 TÜ biol osk-a, 1995 TÜ-s magistrantuuri ja 2002 doktorantuuri, biol-mag (1995, TÜ), vk “Õhulõhede tundlikkus lehe veesisalduse vähenemise suhtes mõnedes katsevariantides”, Ph.D. taimeökol ja ökofüsiol alal (2002, TÜ), vk “Shoot hydraulic conductance and stomatal conductance of six temperate deciduous tree species”. Oli 2002–05 EPMÜ metsakasv inst-i teadur, 2005– EMÜ metsandus- ja maaehitusinst-i metsakasv osk-a v-teadur. Õpetab ka dendrofüsiol kursust magistrantidele. – Uurimisvaldkonnad: lehtpuuvõrsete hüdrauliline juhtivus ja õhulõhede juhtivus ning fotosüntees, biomassi produktsioon metsaökosüsteemides. Üle 10 teadustrükise.

T: Leaf anatomical characteristics associated with shoot hydraulic conductance, stomatal conductance and stomatal sensitivity to changes of leaf water status in temperate deciduous trees (kaasautorid A. Sõber, M. Rahi). // Australian J. Plant Physiol. 28 (2001) 8; Drought acclimation of two deciduous tree species of different layers in a temperate forest canopy (kaasautor). // Trees-Structure and Function 18 (2004) 1; Leaf hydraulic conductance in relation to anatomical and functional traits during *Populus tremula* leaf ontogeny (kaasautorid Ü. Niinemets, A. Sõber). // Tree Physiol. 25 (2005) 11; The rapid light response of leaf hydraulic conductance: new evidence from two experimental methods (kaasautor). // Plant, Cell and Environ. 31 (2008) 12; Biomass production, water use and photosynthesis of *Salix* clones grown in wastewater purification systems (kaasautorid K. Heinsoo, B. Holm). // Biomass & Bioenergy 34 (2010) 6.

B: <https://www.etis.ee>.

AASLAV-TEPANDI (a-ni 2004 **Kaasik-Aaslav**), **Katri** (4. VIII 1965 Tallinn), teatriteadlane, lavastaja; ins-i t. Lõpetas 1981 Tallinna Lastemuusikakooli, 1983 Tallinna 9. kk-i, õppis 1983–85 TÜ arsti- ja 1985–88 Tped-i kultuuritsk-s, lõpetas 1992 TRK lavastaja ja näitleja erialal, 1997 EMA-s magistrantuuri ja 2008 TLÜ-s doktorantuuri, M.A. teatrikunsti alal (1997, EMA), vk “Rolli sünd ja lavastaja osa selle juures”, Ph.D. kultuuriajaloo alal (2008, TLÜ), vk “Eesti näitlejanna Erna Villmer”. Täiendas end 1994 Müncheni *Residenztheater*’is. Oli 1985–88 Tallinna 3. kk-i kandleõpetaja, 1992–93 Viljandi draamateatri *Ugala* lavastaja ja näitleja, 1993–97 EMTA kõrgema

lavakunstikooli õpetaja, ühtlasi 1995–98 Eesti Draamateatri lavastaja, 1998–vabakutseline lavastaja, 1998–2008 ka EKA õppejõud ja 1993–99 TLÜ kunstide inst-i õppejõud, 2001–05 TÜ Viljandi Kultuuriakad lavakunstide osk-a dots, 2005– erakorr dots, 2003–08 ka teatrikunsti õt-i juh. Pms-d loengukursused: režii alused, näitlejameisterlikkus. – Uurimisvaldkond: Eesti teater ja professionaalse näitleja kujunemine. Teinud *Ugalas, Eesti Draamateatris* jt teatrites üle 20 lavastuse (H. Ibseni, A. H. Tammsaare, B. Shaw jt loomingust). Kirjutanud (koos Vaino Vahinguga) näidendi *Teatriromanss* (LR, 2001) ja (koos Tõnu Tepandiga) kultuuriloolisi lavatekste ning neid lavastanud (*Tartu ballaad – oli aasta 1968*, 2002; *President 1939*, 2008). Eesti Lavastajate Liidu liige (1993–), Eesti Kultuurkapitali näitekunsti sihtkapitali nõukogu liige (2001–03). Voldemar Panso-nim. preemia (1990). 15 teadustr-t.

T: Erna ja Liina lähevad taevasse. // Teatrielu 2003. Tln, 2004; Ütlen “Estonia” ja mõtlen “Vanemuine”. Ants Lauteri lahkumine ja “Estonia” kriisid esimese vabariigi ajal. // TMK (2004) 3; Eesti esindusteater “Estonia” 1930. aastatel. // TMK (2006) 3; “Nagu päris”. Läbielamiskunsti ja psühholoogilise realismi tulekust eesti teatrisse. // Akad. (2006) 11; Eesti lugu, Eesti müüt (kaasautor T. Tepandi). // Eesti mütoloogiad: arvamusing tänase Eesti teemadel. Tln, 2008; Noor eesti teater ja Noor-Eesti. // Methis. *Studia humaniora Estonica* (2008) 1 / 2.

B: EE 14, 126; ETeBL, 166; TEA entsüklopeedia 1, 58; Sirp (2008) 14.III, Sakala (2008) 15. III.

AASMÄE (a-ni 1978 **Nujanžina**), **Niina** (16. V 1947 Guzintsi, Bolshije-Berezniki, Mordva ANSV), keeleteadlane; ersa, talupoja t. Lõpetas 1965 Saranski 15. kk-i (Mordva), 1970 Mordva Rkl Ük-i, 1974 Leningradis Herzeni-nim Ped Inst-i, 1980 TÜ-s asp-i ja 2006 doktorantuuri, filol-mag (2003, TÜ), vk “Erza prozody: findings over time”, Ph.D. uurali k-te alal (2006, TÜ), vk “Stress and duration in Erzya”. Stažeerinud Inglismaal, Itaalias, Rootsis, Soomes. Töötas 1979–2006 TÜ k-lekeskuses, a-st 2006 TÜ eesti ja üldk-leteaduse inst-i soome-ugri osk-a teadur. Õpetanud k-ekeskuses inglise ja itaalia, soome-ugri osk-s ersa k-t. – Uurimisvaldkonnad: soome-ugri k-te foneetika ja

fonol, ekperim-foneetika, sotsiolingvistika. Tõlkinud ersa kirj-st eesti k-de. Üle 20 teadustr-e.

T: Palatalization in Erzian: the issue of graphic coding. // Emakeel ja teised keeled. Trt, 2002; Erzya prozody (kaasautor). // SUS Toim. 245 (2003); Effects of word structure upon the temporal relationship between stressed and unstressed syllable nuclei in Erza Mordvin. // Foneetika, grammatika ja leksika. Trt, 2005; Rhythm related effects in Erzya. // Ling. Uralica XLIII (2007) 4; Duration-dependent undershoot and phonological vowel reduction in Erzya. // The sound and aspects of its research: methodology and practice. Vilnius, 2009.

B: KK (2004) 4, 316-319; Univ. Tartuensis (2006) 13. X.

AASPÕLLU (a-ni 1983 **Lepland**), **Anu** (18. IV 1961 Abja-Paluoja), bioloog, geenitehnoloog; õpetajate t, Aivo Leplandi õde. Lõpetas 1979 Abja Kk-i, 1984 TÜ biol osk-a, täiendas end 1994 Helsingi Ük-i biotehnol inst-s; Ph.D. geenitehnol alal (2006, TTÜ), vk "Hemostaasi mõjutavad proteinaasid *Vipera lebetina* mürgis". Oli 1985–89 EMI v-ins, 1989–96 KBFI ins, 1996–2007 teadur, 2008– v-teadur (osal koormusega), 2010– TTÜ mat-loodustsk-a integreeritud biol keskuse v-teadur. Pidanud TTÜ ja TÜ üliõpilastele ning Paikuse ja Tallinna Politseikoolis ja Sisekaitseakad-s loenguid DNA analüüsides isikutuvastamise eesmärkidel, olnud politseinikele, prokuröridele, advokaatidele, kohtunikele ja med-töötajatele korraldatud täienduskoolituste õppejõud. – Uurimisvaldkonnad: valkude struktuur ja funktsioon, nende geenianalüüs, biomed-lt olulised valgud ja peptiidid maomürgis, nukleotiidide metabolismis osalevad ensüümid, mehhanismid ja interaktsioonid toksikol-s ja toksinol-s, rakuline ja mol-ne süsteemibiol, genoomiuuringud. Kohtuekspertiisi ja Kriminialistika Keskuse (KEKK) DNA labori rajaja, olnud KEKK DNA peaekspert, keemia- ja biol-osk-a juh, (pärast KEKKi ja Eesti Kohtuarstliku Ekspertiisibüroo liitmist) Eesti Kohtuekspertiisi Inst-i DNA osk-a juh. *Human Genome Organization*'i (HUGO) ja *Int. Soc. for Forensic Genetics* (ISFG) liige. Politsei III kl teeneterist (2003), Valgetähe V kl teenetemärk (2006), KEKK teenetemärk (2006). U 50 teadustr-t, aimear-d.

T: Rapid reduction of mRNA coding for 2'-5'-oligoadenylate synthetase in rat

pheochromocytoma PC12 cells during apoptosis (kaasautor). // Cell. Mol. Biol. 40 (1994) 2; Molecular cloning and sequence analysis of a cDNA for factor V activating enzyme. A coagulant protein from *Vipera lebetina* snake venom (kaasautorid E. Siigur, J. Siigur). // Biochem. Biophys. Res. Comm. 262 (1999) 2; Proteases from *Vipera lebetina* venom affecting coagulation and fibrinolysis (kaasautor). // Haemostasis 31 (2001) 3; cDNA cloning of a novel P-I lebetase isoform Le-4 (kaasautorid J. Siigur, E. Siigur). // Toxicon 46 (2005) 5; Haemostasis affecting proteases from *Vipera lebetina* snake venom (kaasautor). // J. Thrombosis Haemostasis 7 (2009) Suppl. 2; Separation and analysis of peptides and proteins from *Vipera lebetina* snake venom (kaasautor). // Procedia Chem. 2 (2010).

AAV, Riina (9. XII 1972 Kohtla-Järve), keemik, teenistujate t. Lõpetas 1991 Kohtla-Järve 1. kk-i, 1996 TTÜ toiduainete töötlemise tehnol erialal, 1998 TTÜ-s magistrantuuri ja 2005 doktorantuuri, loodusteaduste magister (1998, TTÜ), vk “Farmakoloogias kasutatavate asümmeetriliste amiinide keemiline süntees”, Ph.D. samal alal (2005, TTÜ), vk “Synthesis of 9,11 secosterol intermediates”. Täiendas end 1997 Eötvös Lorand Ük-s (Ungari), 2000 Genfi Ük-s. Oli 1993–96 KI laborant, 1996–97 ins, 1997–99 teadur, 1999–2006 TTÜ keemiainst-i teadur, 2007–10 v-teadur, ühtlasi 2008/09 õa-l Illinoisi Ük-i (Urbana-Champaign, USA) külalisteadur, 2010– TTÜ keemiainst-i dots. Loengukursused: analüütiline keemia, keem reaktsioonide mehhanismid, tuuma magnetresonantsspektroskoopia. – Uurimisvaldkonnad: asümmeetrilise sünteesi meetodite rakendamine looduslike ühendite sünteesil, asümmeetriliste lämmastikühendite süntees ja nende kasutamine kiraalsete mõjuritena, asümmeetrilise induktsiooni mõjurid, analüüsimeetodid orgaaniliste ühendite identifitseerimisel. Eesti Keemia Seltsi liige (1995–). Üle 20 teadustr-e.

T: Capillary gas chromatographic analysis of the monoterpeneic fraction of Estonian conifer needle oil (kaasautor). // Proc. Est. Acad. Sci. Chem. 44 (1995) 2/3; Preparation of highly enantiopure stereoisomers of 1-(2,6-dimethylphenoxy)-2-aminopropane (mexiletine) (kaasautor). // Tetrahedron-Asymmetry 10 (1999) 15; Oxidation of substituted bisyclo[4.4.0]decen-3-ones (kaasautor). // Eesti TA Toim. Keemia 50 (2001) 3; Synthesis of the AB-ring of 9,11-secosterols (kaasautor). // Synlett 4 (2000);

Unexpected reactivity of ethyl 2-(diethylphosphono)propionate toward 2,2-disubstituted-1,3-cyclopentanediones (kaasautor). // *Phosphorus Sulfur and Silicon and the Related Elements* 180 (2005) 7; Synthesis and derivatization of bis-nor Wieland-Miescher ketone. (kaasautor) // *Synthesis-Stuttgart* 18 (2005); Diastereoselective alkylation of (arene)tricarbonylchromium and ferrocene complexes using a chiral, C₂-symmetrical 1,2-diamine as auxiliary (kaasautor). // *Eur. J. Org. Chem.* 15 (2006); Synthesis of substituted cyclopentanones from 2-oxabicyclo[3.3.0]oct-6-en-3-one (kaasautor). // *Eesti TA Toim. Keemia* 56 (2007) 1; (3*S*, 5*S*, 6*S*, 10*S*)-3,6-diacetoxy-10-methylbicyclo[4.4.0]decan-9-one (esimene autor) // *Acta Crystallogr. Section E* 66 (2010).

B: <https://www.etis.ee>.

AAVIK, Andrus (22. I 1960 Kuressaare), tehnikateadlane; teenistujate p. Lõpetas 1978 Kingissepa (Kuressaare) 1. kk-i, 1983 TPI ehitustsk-a autoteede eriala, 1989 TPI-s asp-i ja 2003 TTÜ-s doktorantuuri, tehnikamag (1991, TTÜ), vk “Linnateede ja tänavate remondi ja korrashoiu optimaalse planeerimise süsteem”, tehnikadr (2003, TTÜ), vk “Teekatendite tugevuse hindamise meetodilised alused Eesti teekatendite hoiu süsteemis (EPMS)”. Täiendas end 1994–95 Minnesota Ük-s ja 1995 USA Rahvuslikus Maanteede Inst-s. Oli 1983–84 TPI autoteede ja liikluse labori ins, 1986 n-teadur, 1990–91 autoteede kat-i asst, 1991–92 Maanteeameti uuringute osk-a juh, 1992–97 tehnokeskuse teadusdir, 1997–2000 asedir, 2000–03 Maanteeameti tehnopol osk-a juh, 2003–05 TTÜ teedeinst-i teetehnika õt-i juh, dots, 2005– õt-i juh, prof, a-st 2003 ka inst-i dir. Pms-d loengukursused: tee-ehitus, tee korrashoid, transpordiehituse põhialused; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: teekonstruktsioonide tugevuse ja seisukorra hindamine ja selle meetodikad, teekatendite dimensioneerimismetodikad, tee-ehitustehmol. Vilniuse Tehnikaük-i ajakirjade *Transport* ja *Baltic Journal of Road and Bridge Engineering* (2006–), Riia Tehnikaük-i toim-te *Construction Science* toim-koll-i liige (2005–). Maailma Teede Liidu (PIARC) tehn komitee *Teekatted* liige (1999–), Standardimise teedeala tehn komitee EVS/TK31 liige (2007–). Eesti volitatud ins (1999), Euroins (1999). Üle 20 teadustr-e.

T: 3; Use of falling weight deflectometer (FWD) measurement data for pavement structural evaluation and repair design (kaasautor O. Talvik). // 7th Int. Conf. of Environ.

Eng. Vilnius, 2008 4; Assessment of pavement structural strength by the falling weight deflectometer (kaasautorid P. Paabo, T. Kaal). // *Baltic J. Road Bridge Eng.* 1 (2006) 3; Investigations and determination of seasonal effect on road pavement strength (kaasautor). // 6th Int. Conf. of Environ. Eng. Vilnius, 2005; Use of FWD deflection basin parameters (SCI, BDI, BCI) for pavement condition assessment (kaasautor O. Talvik). // *Baltic J. Road Bridge Eng.* 4 (2009) 4; The cyclical problemacy of small open-economy (kaasautorid R. Glinskiene, G. Umbrasiene). // 3rd Int. Conf.: Changes in Social and Business Environment. Kaunas, 2009

B: TTÜ professorid läbi aegade, 16–17.

AAVIK, Toivo (28. XI 1966 Paide), psühholoog. Lõpetas 1985 Türi Kk-i, 1997 TÜ psühhol osk-a, 1999 TÜ-s magistrantuuri ja 2006 doktorantuuri, psühhol-mag (1999, TÜ), vk “The structure of Estonian personal values: a lexical approach”, Ph.D. psühhol alal (2006, TÜ), vk “Lexical analysis of Estonian personal values vocabulary and relation to socially desirable responding and parenting practices”. Oli 2006–07 TÜ teadus- ja arendusosk-a peaspetsialist, 2007–08 psühhol osk-a ja tervishoiu inst-i erakorr teadur, 2007–10 tervishoiu inst-i tervise edendamise õt-i teadur, 2008– ka psühhol inst-i eksperim-psühhol õt-i erakorr v-teadur. Loengukursused: eneseesitlus ja mainekujundus, inimese seksuaalkäitumine, tervise sotsiol. – Uurimisvaldkonnad: isiksuseomadused, personaalsed väärtused, sõnavara, sotsiaalselt soovitatav vastamine, seksuaalkäitumine, meeste tervise psühhosotsiaalsed mõjurid, eetika. Eesti Psühholoogide Liidu liige (2003–), Eesti Akad Seksol Seltsi juhatuse liige (2004-) ja eetikakomitee liige (2004–08), Põhjamaade Kliinilise Seksol Assots-i (NACS) teaduse ja hariduse autoriseerimise komitee Eesti esindaja (2005–). 13 teadustr-t, arvukalt aimetr-id.

T: Principles that people seek to avoid in their lives (kaasautor J. Allik). // *J. Individual Differences* 27 (2006) 4; Eetikakoodeksi käsiraamat (kaasautor). Tln, 2007; Perception of sexual misconduct depends on actor’s and subject’s gender in Estonia and Finland – men are always guilty. // *Eur. J. Sexol. Sexual Health* 17 (2008) 1; The attractive female body weight and female body dissatisfaction in 26 countries across 10 world regions: results of the International Body Project I (kaasautor). // *Personality and Social Psychol. Bull.* 36 (2010) 3.

B: <https://www.etis.ee>.

AAVIK, Tsipe (3. I 1981 Tallinn), bioloog, taimeökoloog; kunstniku ja tõlkija t. Lõpetas 1999 Tallinna Inglise Kolledži, 2003 TÜ biol osk-a, 2005 TÜ-s magistrantuuri ja 2009 doktorantuuri, M.Sc. taimeökol ja –füsiol alal (2005, TÜ), vk “Vascular plant species diversity and composition in the Estonian agricultural landscapes”, Ph.D. samal alal (2009, TÜ), vk “Plant species richness, composition and functional trait pattern in agricultural landscapes – the role of land use intensity and landscape structure”. Oli 2006–07 TÜ ökol- ja maateaduse inst-i taimeökol õt-i laborant, 2007–09 spetsialist, 2009– teadur ja Šveitsi Rkl Tehnol-inst-i järeldr. – Uurimisvaldkonnad: maastiku struktuuri ja maakasutuse mõju taimkooslustele ja taimede gen-le mitmekesisusele, taimekoosluste dünaamikat määravad mehhanismid, liikide kooseksisteerimine ja seda põhjustavad mehhanismid. Osales 2001–05 EL 5. raamprogrammi projektis *Greenveins* ning 2007–09 Eur. Teadusfondi projektis *Agripopes*. LUS-i liige (2003–), Pärandkoosluste Kaitse Ühingu liige (2001–, juhatuse liige 2003–08), Rahvusv Taimkatteteaduse Assots-i liige (2009–). Üliõpilaste teadustööde riikliku konkursi I preemia magistriõppe astmes (2005). 8 teadustr-t, aimeart-d.

T: Plant functional group composition and large-scale species richness in the agricultural landscapes of Europe (kaasautor). // *J. Vegetation Sci.* 19 (2008) 1; Plant diversity in a calcareous wooded meadow – management continuity and colonization debt (kaasautor). // *J. Vegetation Sci.* 19 (2008) 4; What is the role of local landscape structure in the vegetation composition of field boundaries (kaasautor)? // *Appl. Vegetation. Sci.* 11 (2008) 3; Agrotolerant and high nature-value species – plant biodiversity indicator groups in agroecosystems (kaasautor J. Liira). // *Ecol. Indicators* 9 (2009) 5; Vegetation change in boreonemoral forest during succession – trends in species composition, richness and differentiation diversity (kaasautor). // *Ann. Bot. Fennici* 46 (2009); Persistent negative effects of pesticides on biodiversity and biological control potential on European farmland (kaasautor). // *Basic Appl. Ecol.* 11 (2010) 2; Quantifying the effect of organic farming, field boundary type and landscape structure on the vegetation of field boundaries (kaasautor J. Liira). // *Agr. Ecosyst. Environ.* 135 (2010) 3.

B: <https://www.etis.ee>.

ABEL, Mart (20. II 1977 Tartu), matemaatik; Mati ja Elts A-i p. Lõpetas 1995 Tartus H. Treffneri Gümni, 1998 TÜ mat-tsk-a, 1999 TÜ-s magistrantuuri ja 2003 doktorantuuri, mat-mag (1999, TÜ), vk “Gelfand-Mazuri algebrate lõikeesitused”, PhD (2003, TÜ), vk “Structure of Gelfand-Mazur algebras”. Täiendas end 2003–04 Ateena Ük-s (järelDR). Oli 1999–2006 TÜ puhta mat inst-i geom ja topol õt-i teadur, alates 2006 mat inst-i v-teadur. Loengukursused: algebra ja geomeetria, mat ajalugu, kimbuteooria jm; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: topol algebrad, ideaalide kirjeldus topol algebrates, lõikekujutuste algebrad, moodulkihtkonnad, gälbalgebrad, kimbuteooria. Tartus rahvusv konv-i *Topological Algebras and their Applications* organisaatoreid (1999) ja peakorraldaja (2008). EMatS-i üliõpilaspreamia (1998) ja publikatsiooniahind (2005), Eesti TA üliõpilaspreamia (1999), Arnold Humala preemia (2003), EMatS-i publikatsioonipreamia (2006). U 40 teadustr-t.

T: Sectional representations of Gelfand-Mazur algebras. // *Sci. Math. Japonicae* 54 (2001) 3; Description of all closed maximal regular ideals in subalgebras of the algebra $C(X, A, \sigma)$. // *Contemp. Math.* 341 (2004); On galbed algebras and galbed spaces (kaasautor M. Abel). // *Bull. Greek Math. Soc.* 52 (2006); Traces of maximal ideals of topological algebras in their subalgebras (kaasautor M. Abel). // *Turkish J. Math.* (31 (2007) 1; On module bundles and topological K-theory. // *Rendiconti del Circolo Matematico di Palermo. Serie II*, 57 (2008) 1; Generalization of the Serre-Swan-Mallios theorem for sheaves and presheaves (kaasautor M. Abel). // *Asian-Eur. J. Math.* 2 (2009) 4; On the equivalence of Hermitian inner products on topological *-algebras (kaasautor M. Abel). // *Banach J. Math. Analysis* 4 (2010) 2.

B: TEA Entsüklopeedia 1, 107; Matemaatika-informaatikateaduskond 40. Trt, 2007, 178.

ABISOGOMJAN (a-ni 2002 **Soroka**), **Irina** (24. IV 1973 Tartu), keeleteadlane; ukrainlane, ettevõtja t. Lõpetas 1990 Kohtla-Järve 13. kk-i, 1995 TÜ vene ja slaavi filol osk-a, 1998 TÜ-s magistrantuuri ja 2009 doktorantuuri, M.A. slaavi filol alal (1998, TÜ), vk “Роль чешской лексики в этимологизации слов русского языка (на материале “Этимологического словаря русского языка” М. Фасмера)”, Ph.D. samal alal (2009, TÜ), vk “Становление чешской лексикографии в эпоху национального

возрождения: традиции и новаторство”. Täiendas end 2002 PÜ-s ja Praha Karli Ük-s. Oli 1997–98 TÜ filos-*tsk*-a vene ja slaavi filol osk-a slaavi filol õt-i asst, 1999–2007 tšehhi k-e lektor, 2007– germaani, romaani ja slaavi filol inst-i tšehhi k-e lektor. Loengukursused: slaavi filol alused, praktiline tšehhi keel, tšehhi k-e grammatika, Tšehhi maiskonnalugu, tšehhi k-e ajalugu, uusimad protsessid tänapäeva tšehhi k-s, tšehhi kirj ajalugu jt; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: tšehhi keel ja selle ajalugu, võrdlev k-eteadus, slaavi k-te kontaktid teiste k-tega, slaavi etümol, slavistika ajalugu TÜ-s. Osalenud TÜ vene ja slaavi filol osk-a uue õppekava koostamises (2001–02), kogumike *Slavica Tartuensia* IV–VI toim-koll-i töös (1998–2003), olnud slaavi filol õt-i ajakirja *Slavia* toim (1998–99). Eesti Slavistide Rahvuskomitee liige (1997–). Vene ja slaavi filol osk-a nõukogu liige (2001–07), germaani, romaani ja slaavi filol inst-i nõukogu liige (2008–). Euroopa Komisjoni ning EV Haridus- ja Teadusmin-i tunnuskiiri "Aasta võõrkeelealane tegu 2009". 16 teadustr-t.

T: К вопросу становления чешской лексикографии (конец XVIII в. – первая половина XIX в.). // Valoda–2001. Humanitārās fakultātes XI zinātniskie lasījumi: Valodas lingvistiskie aspekti. Lingvistikas didaktika. Daugavpils, 2001; Становление чешской лексикографии в эпоху национального Возрождения: борьба концепций. // *Slavica Tartuensia*. Славянские языки: от прошлого к настоящему. Trt, 2003; Славянская филология в Тартуском университете в последнее десятилетие (1992–2002 гг.). // *Slavica Tartuensia*. 200 лет русско-славянской филологии в Тарту. Trt, 2003; К вопросу об истории чешской лексикографии эпохи национального возрождения: опыт хронологии. // Микроязыки. Языки. Интерязыки. Trt, 2006; Значение первых словарей эпохи чешского национального Возрождения и роль их авторов в процессе становления чешской лексикографии. // *Slavica Tartuensia*. Славянское языкознание: покидая XX век. Trt, 2008; Формирование лексикографических принципов Й. Юнгманна: авторский замысел и его реальное воплощение. // *Humaniora: Lingua Russica*. Тр. по русской и славянской филологии. Лингвистика XI. Trt, 2008;

B: <https://www.etis.ee>.

ADAMBERG, Kaarel (21. VI 1977 Tallinn), biotehnoloog; ins-i p, Signe A-i abikaasa. Lõpetas 1995 Tallinna Liivalaia Kk-i, 1999 TTÜ bio- ja toiduainete tehnol erialal, 2001 TTÜ-s magistrantuuri, 2004 doktorantuuri, M.Sc. loodusteaduste alal (2001, TTÜ), vk “Temperatuuri ja keskkonna pH mõju uurimine piimhappebakteritele, kasutades pH-auksostaati”, Ph.D. samal alal (2004, TTÜ), vk “Mittestarter laktobatsillide kasvu sõltuvus keskkonnatingimustest”. Täiendas end 2001 Taanis, 2003 Poolas. Oli 1999–2001 KBFI mol-gen labori ins, 2004– MTÜ Toidu- ja Fermentatsioonitehnol Arenduskeskuse projektijuht, ühtlasi 2004–05 TTÜ toiduainete inst-i toidutehnol õt-i erakorr teadur, 2005– v-teadur. Lugunud fermentatsiooni- ja piimatehnol kursusi. – Uurimisvaldkonnad: bioprotsesside süsteemibiol ja optimeerimine, uued fermentatsioonitehnol-d. 20 teadustr-t.

T: Role of arginine in the development of secondary microflora in Swiss-type cheese (kaasautor). // Int. Dairy J. 12 (2002) 10; Fermentation of carbohydrates from cheese sources by non-starter lactic acid bacteria isolated from semi-hard Danish cheese (kaasautor). // Int. Dairy J. 15 (2005) 6–9; Study of cheese associated lactic acid bacteria under carbohydrate-limited conditions using D-stat cultivation (kaasautor). // Food Biotechnol. 20 (2006); Single bioreactor gastrointestinal tract simulator for study of survival of probiotic bacteria (kaasautor). // Appl. Microbiol. Biotechnol. 30 (2008) 2; Quasi steady state growth of *Lactococcus lactis* in glucose-limited acceleration stat (A-stat) cultures (kaasautor). // Antonie van Leeuwenhoek 95 (2009) 3, Specific growth rate dependent transcriptome profiling of *Escherichia coli* K12 MG1655 in accelerostat cultures (kaasautor). // J. Biotechnol. 145 (2010) 1; Identification and relative quantification of proteins in *Escherichia coli* proteome by “up-front” CID (kaasautor). // Eur. J. Mass Spectrom. 16 (2010).

B: <https://www.etis.ee>.

ADAMBERG (a-ni 2004 **Kask**), **Signe** (9. IX 1967, Viljandi), toidu mikrobioloog; arsti t, Kaarel A-i abikaasa. Lõpetas 1985 Viljandi 5. kk-i, 1991 TTÜ toiduainete tehnol erialal, 2003 TTÜ-s doktorantuuri, M.Sc. toidu mikrobiol alal (1997, Rootsi Põllum-ük), vk „Use of nisin-producing lactococci in cheese“, Ph.D. loodusteaduste alal (2003, TTÜ), vk “Identification and characterization of dairy-related *Lactobacillus*”. Täiendas end

1995–96 ja 1997 Rootsis, 1999–2000 Taanis, 2002 Poolas. Oli 1991–2001 KBFI mol-gen labori ins, 2001–03 teadur, 2003–05 TTÜ KI biotehnol õt-i erakorr teadur, 2005–06 toiduainete inst-i toidutehnol õt-i erakorr v-teadur, 2006– v-teadur, 2004–05 ka MTÜ Toidu- ja Fermentatsioonitehnol Arenduskeskuse projektijuht. Loengukursused: piimatehnol ja mol-d meetodid toidu analüüsil. – Uurimisvaldkonnad: piima- ja piimatoodete mikrobiol, probiootikumid, biotehnol. 15 teadustr-t, üks patentne leiutis (kaasautor).

T: A study on growth characteristics and nutrient of consumption *Lactobacillus plantarum* in A-stat culture (kaasautor). // Antonie van Leeuwenhoek 75 (1999); Role of arginine in the development of secondary microflora in Swiss-type cheese (kaasautor). // Int. Dairy J. 12 (2002) 10; Lactic acid bacterial strains belonging to a new *Lactobacillus* species and their use in the food and feed industry (kaasautor). // Int. application published under the Patent Cooperation Treaty (PCT), WO 03/012074 (2003); Physiological properties of *Lactobacillus paracasei*, *L. danicus* and *L. curvatus* strains isolated from Estonian semi-hard cheese (kaasautor). // Food Res. Int. 36 (2003) 9–10; Study of cheese associated lactic acid bacteria under carbohydrate-limited conditions using D-stat cultivation (kaasautor). // Food Biotechnol. 20 (2006); Effect of stress pretreatment on survival of probiotic bacteria in gastrointestinal tract simulator (kaasautor). // Appl. Microbiol. Biotechnol. 86 (2010) 6.

B: <https://www.etis.ee>.

ADAMSON, Alo (13. VII 1939 Viljandi), tehnikateadlane. Lõpetas 1959 Tallinna Mäetehnikumi, õppis 1956–59 TPI energ-tsk-s, lõpetas 1966 Leningradi Mäeinst-i mäeins-elektromehaaniku erialal, 1975 Moskvas Skotšinski-nim Mäendusinst-s kaugõppeasp-i, tehnikaknd (1975, sama inst-i Eesti Filiaal), vk käsitles raimaprotsesse põlevkivi kaevandamisel. Oli 1959–69 Eesti Põlevkivi mäe- ja minööormeister, 1969–76 Skotšinski-nim Mäendusinst-i Eesti Filiaali (Kohtla-Järvel) n-teadur, 1976–83 mehh-se labori juh, 1983–84 allmaatööde ja mehh-se osk-a juh ja filiaali teadusdir, 1984–85 TPI mäekat-i j.a. tead uurimise sektori v-teadur, 1985–92 mäekat-i juh, dots, 1992–2006 TTÜ mäeinst-i dir, maavarade kaevandamise õt-i juh, prof, a-st 2006 emeritprof, 2008–mäeinst-i v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: mäendus, mäetehnika ja –tehnol, rikastamine,

keskkonnakaitse maavarade kaevandamisel, mäeettevõtete projekteerimine, kaevaõnnete ja rikastamisjääkide utiliseerimine, Eesti mäenduse ajalugu. Eesti-inglise ja inglise-eesti maapõuesõnarmite (1999) kaasautor. Täitematerjalide standardimise tehnilise komitee (EVS-TK) liige (1999–), kaevandamiseseaduse ja sellest tulenevate õigusaktide koostamise töögrupi liige (2002), põlevkivi rkl arengukava tööühiku liige (2006–). EV maavarade komisjoni liige (1990–94, 2004–), Eesti Rahvusliku Mäekomitee liige (1991–) ja Eesti Mäeühingu Tallinna Mäekonna juhatuse liige (1991–99), Maailma Mäeprofessorite Ühingu liige (1992–), Eesti TA energ-nõukogu liige (1999–), Eesti Mäeseltsi juh ja vanematekogu liige (2001–02, 2004–06) jm. NSVL Rahvamaj Saavutuste Näituse pronksmedal (1976), Ülel Tead-tehn Ühingu Nõukogu audiplom (1976), NSVL Söetööstuse Min-i “Aukaevuri” III astme märk (1977), EUREKA '96 (Brüsselis) kuldmedal ja eripremia (1995). Üle 100 teadustr-e, 8 leiutist ja 2 patenti.

T: About the outset of mining in Estonia (kaasautorid E. Reinsalu, L. Uibopuu). // Oil Shale 12 (1995) 1; Märt Raud – Eesti põlevkivitööstuse rajaja (kaasautorid E. Reinsalu, L. Uibopuu). // Insenerikultuur Eestis. Tln, 1997; Võimalikud protsessid suletud kaevanduses (kaasautorid E. Reinsalu, A. Toomik). // Mäeohutus ja mäeõigus. Tln, 1999; Maa seisundi juhtimine kombainkaevandamisel (kaasautor). // Põlevkivi talutav kaevandamine. Tln, 2000; Uute tehnoloogiate juurutamise suunad (kaasautor T. Kattel). // Ehitusmaterjalide kaevandamine ja varud. Tln, 2005; Future of oil shale mining technology (kaasautor). // Oil Shale 25 (2008) 25; Tagasitäitmisega kaevandamistehnoloogia kontseptsioon (kaasautor). Tln, 2010.

B: TPI 1936–1986, 242, 243, 306; TTÜ professorid läbi aegade, 18–19.

ADAMSON, Andres (4. III 1964 Kärkla, Hiiumaa), ajaloolane; maalikunstniku ja teenistuja p. Lõpetas 1982 Tallinna 46. kk-i, 1991 TÜ ajaloo osk-a, 1995 TÜ-s magistrantuuri, 2009 TLÜ-s (eksternina) doktorantuuri, ajaloomag (1995, TÜ), vk “1940. aasta juunisündmuste ajaloolisest seletusest Eestis 1940–1989”, Ph.D. ajaloo alal (2009, TLÜ), vk “Hertsog Magnus ja tema “Liivimaa kuningriik””. Oli 1987–88 ja 1990–1994 õpetaja, 1994–95 Tallinna Haabersti Linnaosa Val haridusosk-a juh, 1995 Haridustöötajate Koolituskeskuse dir ja haridusministri nõunik, 1996 Haridusmin-i Metoodika- ja Koolituskeskuse dir, 1997–99 Rkl Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskuse dir,

1999–2002 Jaan Tõnissoni Inst-i koolituskeskuse juh, 2002 TPÜ ajaloo õpetamise arendusprojekti vast täitja, 2004–05 TLÜ ajaloo osk-a juh, 2005–06 TLÜ AI asedir, 2004–06 samas lektor, ühtlasi 1994–2003 EHI ja TPÜ ning a-st 2007 TLÜ õppejõud, a-st 1999 ka Argo TTP OÜ juhatuse liige. Pms-d loengukursused: sissejuhatus ajalooteadusse, Eesti ajaloo põhiprobleemid, Eesti uusaeg, Eesti vanem sõjaajalugu, L lähiajalugu; koost. üldhariduskooli õpikud jm õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: Eesti ajalugu, eriti vanem pol-ne ja sõjaajalugu, ühiskondlik mõte Eestis 19.–20. saj; rahvuslus ja sotsialism. Vabar ajaloo ainenõukogu liige (1997–2003). U 30 teadustr-t.

T: Eesti ajalugu gümnaasiumile (kaasautor S. Valdmaa). Tln, 1999 ja 2001 (vene k-s 2000); Lähiajalugu (kaasautor). Tln, 2000 ja 2003 (vene k-s 2000); Eesti ajalugu gümnaasiumile (kaasautor T. Karjahärm). Tln, 2004; Hertsog Magnus 1540–1583: tema elu ja aeg. Tln, 2005; Liivimaa mõisamehed Liivi sõja perioodil. // Acta Hist. Tallinnensia 10 (2006); Стремление ливонской элиты к миру с Россией в годы Ливонской войны. // Studia humaniora et paedagogica Collegii Narovensis II. Narva, 2006; Saaremaa mõisamehed aastail 1563–1564. // Saaremaa Muuseumi kahear 2005–2006. Kuressaare, 2007; Eesti ajaloo pöörded: dokumente ja materjale vene õppekeelele gümnaasiumile (kaaskoost ja –autor). Tln, 2008 (ka vene k-s); Prelude to the birth of the „kingdom of Livonia“. // Acta Hist. Tallinnensia 14 (2009); Национальная история Эстонии в контексте европеизации прошлого и “войны памятников”. // Национальные истории на постсоветском пространстве. II. Десять лет спустя. М, 2009.

B: <https://www.etis.ee>.

ADAMSON, Peep (19. XII 1949 Paide), füüsik; agronoomi ja raamatupidaja p. Lõpetas 1968 Nõo Kk-i, 1973 TÜ füüsika osk-a teor füüsika alal, füüsika-mat-knd (1988, FI), vk “Теоретические исследования электромагнитных процессов в плоско-слоистых волноведущих структурах”. Oli 1975–86 FI ins ja n-teadur, 1986–90 teadur, 1990–97 v-teadur, 1997– TÜ FI v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: optilised lainejuhid, mikro- ja nano-optika, kilede optilised omadused, optiline diagnostika. 70 teadustr-t, 7 autorit-t.

T: Метод определения параметров одномодовых пленочных оптических волноводов. // Письма в ж. техн. физ. 14 (1988) 2161; Лучевое описание

многослойных пленочных оптических волноводов. // Оптика и спектроск. 70 (1991) 1; Сфокусированные бесселевы пучки. // Квант. электроника 30 (2000) 4; Reflection of light in a long-wavelength approximation from an N-layer system of inhomogeneous dielectric films and optical diagnostics of ultrathin layers. II. Transparent substrate. // J. Optical Soc. Am. B-Optical Phys. 21 (2004) 3; High-aperture focusing systems: control of light concentration in focal region by pupil filtering, // J. Modern Optics 51 (2004) 5; Scanning angle differential reflectometry around the Brewster angle to probe ultrathin dielectric films. // Thin Solid Films 492 (2005)1–2; Optical diagnostics of nanoscale dielectric layers on interference films by polarization-dependent differential reflectivity. // Optics Comm. 268 (2006) 1; Reflection characterization of multilayer surface films. // Surface Sci. 600 (2006) 3; Optical diagnostics of anisotropic nanoscale films on transparent isotropic materials by integrating reflectivity and ellipsometry. // Appl. Optics 48 (2009) 31.

B: <https://www.etis.ee>.

ADOJAAN (a-ni 1996 **Parik**), **Maarja** (2. V 1974 Tartu), bioloog, geneetik; Jüri P-u t. Lõpetas 1992 Miina Härma nim. Tartu 2. kk-i, 1996 TÜ biol osk-a, 1999 TÜ-s magistantuuri ja 2009 doktorantuuri, gen mag (1999, TÜ), vk “Diversity of Y chromosome haplogroups in population of Eastern Europe, Caucasus region and Anatolia”, Ph.D. samal alal (2009, TÜ), vk “Molecular variation of HIV-1 and the use of this knowledge in vaccine development”. Oli 1999–2001 Eesti Biokeskuse tehnik, 2001–FIT Biotech Oy Eesti Filiaali teadur. – Uurimisvaldkonnad: inimese populatsioonigen, HI viiruse mol-ne epidemiol, populatsioonide või epideemiate ajalise dünaamika kirjeldamise ja analüüsi meetodikad, gen-se vaktsiini väljatöötamine ja sellega seotud uurimissuunad. Osalenud Eestis leviva HI-viiruse uue vormi – kompleksviiruse CRF32_06A1 uurimisel ja HIV vaktsiini väljatöötamisel. Eesti üliõpilaste teadustööde rkl konkursi III preemia (1999). Üle 10 teadustr-e, üks patentne leiutis (kaasautor).

T: Y-chromosomal diversity in Europe is clinal and influenced primarily by geography, rather than by language (kaasautor). // Am. J. Human Gen. 67 (2000) 6; Predominance of a rare type of HIV-1 in Estonia (kaasautor). // J. Acquired Immune Deficiency Syndromes 39 (2005) 5; High prevalence of the CCR5delta32 HIV-resistance mutation

among Estonian HIV-1 infected individuals (kaasautor). // *Aids Res. Human Retroviruses* 23 (2007) 2; Phylogenetic analysis of ancient mitochondrial DNA lineages of human remains found in Yakutia (kaasautor). // *Mol. Biol.* 42 (2008) 3. Elicitation of broad CTL response against HIV-1 by the DNA vaccine encoding artificial multi-component fusion protein MultiHIV--study in domestic pigs (kaasautor). // *Vaccine* 11 (2009) 28; Persistent immune responses induced by a human immunodeficiency virus DNA vaccine delivered in association with electroporation in the skin of nonhuman primates (kaasautor). // *Hum. Gene Therapy* 20 (2009) 11.

B: Univ. Tartuensis (2010) jaan.

AGABUS, Hannes (8. XI 1979 Tallinn), tehnikateadlane, energeetik. Lõpetas 1998 Tallinna Laagna Gümni, 2002 TTÜ energ-*tsk-a*, 2004 TTÜ-s magistrantuuri ja 2009 doktorantuuri, M.Sc. elektroenergi alal (2004, TTÜ), vk “Baltimaade ülekandevõrkude arengustsenaariumid”, Ph.D. energia ja geotehnika alal (2009, TTÜ), vk “Large-scale integration of wind energy into the power system considering the uncertainty information”. Oli 2002–07 OÜ Põhivõrk võrguanalüütik, 2007– OÜ Nelja Energia arendusjuht, a-st 2004 ka TTÜ elektroenergi inst-i projektide põhitäitjaid. – Uurimisvaldkonnad: elektrituulikute ja energiasüsteemi koostöö modelleerimine, toodangu prognoosimine, optimaalse võrgustruktuuri valik ja tulevikustsenaariumid. 13 teadustr-t.

T: Possibilities to develop the use of energy in Saaremaa Island (kaasautor). // *Sci. Proc. Riga Tech. Univ. Serija 4: Power and Electrical Eng.* (2005); CO₂ emission reduction options for Estonia (kaasautor M. Landsberg). // *Proc. Int. Conf. Electrical and Control Technologies* 2006. Kaunas, 2006; Wind energy interaction impact on power quality in Estonia (kaasautor I. Palu). // *Eur. Wind Energy Conf. Milano*, 2007; Estimation of wind power production through short-term forecast (kaasautor H. Tammoja). // *Oil Shale* 26 (2009) 3.

B: <https://www.etis.ee>.

AGASILD (a-ni 2003 **Künnap**), **Helen** (5. II 1976, Tahkuranna v, Pärnumaa), hüdrobioloog; talunike t. Lõpetas 1994 Pärnu 2. kk-i, 1999 TÜ biol osk-a, 2002 TÜ-s

magistrantuuri, 2007 EMÜ-s doktorantuuri, M.Sc. hüdrobiol alal (2002, TÜ), vk “Zooplanktoni toitumine ja selle mõju madalate ja eutroofsete järvede Kaiavere ja Võrtsjärve ökosüsteemile”, Ph.D. samal alal (2007, EMÜ), vk “The role of zooplankton grazing in shallow eutrophic lake ecosystems”. Oli 1999–2000 EPMÜ ZBI Võrtsjärve Limnol-jaama laborant, 2000–05 v-laborant, 2005–07 EMÜ põllum- ja keskkonnainst-i limnol-keskuse erakorr teadur, 2008– teadur. – Uurimisvaldkonnad: kliimamuutuste mõju madalate järvede ökosüsteemile, planktiliste ripsloomade ja metazooplanktoni vahelised toitumisseosed eutroofses madalas ja hägusas järves, Võrtsjärve hüdrobiol seire. Olnud a-st 2003 mitme uurimisprojekti põhi- ja vastutav täitja (2008–). 13 teadustr-t.

T: Võrtsjärve toiduahelad (kaasautor). // Võrtsjärv. Loodus. Aeg. Inimene. Tln, 2003; The role of zooplankton grazing in the formation of ‘clear water phase’ in a shallow charophyte-dominated lake (kaasautorid I. Tonno, T. Nõges). // Hydrobiol 505 (2003) 1–3; Cladoceran and rotifer grazing on bacteria and phytoplankton in two shallow eutrophic lakes: *in situ* measurement with fluorescent microspheres (kaasautor T. Nõges). // J. Plankton Res. 27 (2005) 11; Contribution of different zooplankton groups in grazing on phytoplankton in shallow eutrophic Lake Võrtsjärv (Estonia) (kaasautor). // Hydrobiol 584 (2007).

B: <https://www.etis.ee>.

AGURAIUJA, Ruth (8. VII 1959 Valga), botaanik; õpetaja t. Lõpetas 1977 Tallinna 44. kk-i, 1982 TÜ biol osk-a, 1999 Uppsalas Rootsi Põllum-ük-s magistrantuuri, 2005 TÜ-s doktorantuuri, M.Sc. biol mitmekesisuse alal (1999, Rootsi Põllum-ük), vk “Population status of five Hawaiian endemic taxa within the genus *Diella* (Aspleniaceae)”, Ph.D. taimeökol alal (2005, TÜ), vk “Hawaiian endemic fern lineage *Diellia* (Aspleniaceae): distribution, population structure and ecology”. Oli 1980–82 ZBI laborant, 1982–85 Tallinna 54. kk-i biol ja geogr õpetaja, 1985–87 PTUI n-teadur, 1987–90 Tallinna Bot-aiia aednik, 1990–95 n-teadur, 1995–2000 rohttaimede osk-a juh, 2000–03 konsultant, 2003–06 teadur, 2006– v-teadur, ühtlasi a-st 2006 ka *National Tropical Botanical Garden*’i (Kaua’i, Hawai, USA) tead kaastöötaja – Uurimisvaldkond: ohustatud taimeliikide ja nende populatsioonide kaitsmine ja taastamine. Mh uurinud ohustatud sõnajalaliike Havai saarestikus (1999, 2002–07 ja 2009–10). *British Pteridol. Soc.* (1996–), *Am. Fern*

Soc. (1996–), *Int. Assoc. of Pteridologists* (1996–) ja *IUCN SSC Specialist Group for Pteridophyta* (2002–) liige, *Eur. Botanic Garden Consortium* (2007–) Eesti asendus-esindaja. LUS-i taimharulduste komisjoni liige (2009–). 13 teadustr-t.

T: Eesti kaitstavate sõnajalaliikide uurimine Tallinna Botaanikaaias. // Tallinna Botaanikaaias uurimused V (2001); The critically endangered endemic fern genus *Diellia* Brack. in Hawaii: its population structure and distribution (kaasautor K. R. Wood). // *Fern Gazette* 16 (2002); Agurauja, R. and Wood, K. R. 2003. *Diellia mannii* (D. C. Eaton) Robins. (Aspleniaceae) rediscovered in Hawaii (kaasautor K. R. Wood). // *Am. Fern J.* 93 (2003); Population stage structure of Hawaiian endemic fern taxa of *Diellia* (Aspleniaceae): implications for monitoring and regional dynamics (kaasautorid M. Moora, M. Zobel). // *Can. J. Bot.* 82 (2004) 10; Origin of the endemic fern genus *Diellia* coincides with the renewal of Hawaiian terrestrial life in the Miocene (kaasautor). // *Proc. Royal Soc. B* 272 (2005) 1561; Conservation of the endemic fern lineage *Diellia* (Aspleniaceae) on the Hawaiian Islands. Can population structure indicate regional dynamics and endangering factors (kaasautor)? // *Folia Geobot.* 43 (2008) 1;

B: *A. E. O'Malley*. Botanist boosts ferns. // *The Honolulu Advertiser*. Kauai Island Monthly 14 (2003), 2–3; *Jon Lentman*. Endangered Hawaiian Ferns: a Baltic Connection. // *Bull. National Tropical Bot. Garden* XXVI (2009) 2, 23–27.

AIMRE, Ivar (10. IX 1941 Tartu – 10. XI 2009 Tallinn), sotsioloog. Lõpetas 1967 TÜ õigustsk-a, filos-knd rakendussotsiol alal (1976, NSVL TA Sotsiol Uuringute Inst, Moskva), vk “Роль семьи в изменении социальной структуры общества в условиях развитого социализма”. Oli 1969–75 TÜ teadur, 1976–82 AI sotsiol sektori teadur ja sektori juh, 1982–88 TPI ja 1988–92 TTÜ v-õpetaja ja dots, 1992–2000 Sisekaitse Akad (1993–98 Riigikaitse Akad) prorektor, 1994–2009 ka sotsiol prof ning 2000–09 kriminol ja sotsiol õt-i juh, 2009 emeritprof. Loengukursused: sotsiol üldkursus, sotsiaalne stratifikatsioon, sisejulgeolek multikultuurses ühiskonnas jm; koost. õppevahendeid. Õpetanud ka Euroakad-s. – Uurimisvaldkonnad: sotsiaalne struktuur, kihistumine ja mobiilsus, organisatsioonisotsiol, politseisotsiol, sisejulgeolek ja avalik arvamused. SKA ülesehitajaid, politseisotsiol-se uurimissuuna looja. Mitme kogumiku (*Õigussotsioloogia*

ja juriidiline infrastruktuur jt) koost ja toim. Oli Vabar Presidendi akad nõukogu sise- ja rahvusliku julgeoleku komsjoni liige. SKA teeneterist (2007). U 20 teadustr-t.

T: Töölisnoor ja meie elu (kaasautor). Tln, 1981; Sotsiaalne stratifikatsioon ja mobiilsus. Tln, 1995; Policemen's activity and population's evaluations. Tln, 1998 (ka eesti k-s); Sotsioloogia. Tln 2001, ³2006; Politseitöö sotsioloogia. // Õigus ühiskonnas. Tln, 2006; Politseisotsioloogia: alused. Tln, 2007.

B: EE 14, 632; TPI 1936–1986, 368, 485; Postimees (2009) 22. VII; Verbis Aut Re (2009) 10.

AINTS, Alar (8. X 1971 Tartu), arstiteadlane, hematoloog; Mart A-i p. Lõpetas 1989 Tartu M. Härma nim. 2. kk-i, 1995 TÜ arstitsk-a, 2002 Karolinska Inst-s (Stockholm) doktorantuuri, Ph.D. hematol alal (2002, Karolinska Inst), vk "Vector development for suicide gene therapy". Oli 1996–98 Karolinska Inst-i hematol osk-a külalisteadur, 2002–05 teadur, 2005– Vähiuuringute Tehnol Arenduskeskuse AS-i projektijuht ja TÜ hematol-onkol kliiniku v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: immuunravi, loomulike tappurrakkude proliferatsioonimehhanismid, kasvajate märklaudravi, peremeesorganismi mõjutamise võimalused. Rootsi Hematoloogide Seltsi (2002–05), Rootsi Geeniteraapia Seltsi (2002–05) ja ETS Rootsis liige (2002–). Vab Presidendi Kultuurirahastu noore teadlase preemia (2006). U 30 teadustr-t, 3 patenti.

T: Enhanced ouabain resistance gene as an eukaryotic selection marker (kaasautor). // Human Gene Therapy 13 (2002) 8; Visualization of 5T33 myeloma cells in the C57BL/KaLwRij mouse: Establishment of a new syngeneic murine model of multiple myeloma (kaasautor). // Experim. Hematol. 32 (2004) 11; Targeting IL-2 to the endoplasmic reticulum confines autocrine growth stimulation to NK -92 cells (kaasautor). // Experim. Hematol. 33 (2005) 2; Efficient gene transfer into primary human natural killer cells by retroviral transduction (kaasautor). // Experim. Hematol. 33 (2005) 11; Anti-myeloma activity of endogenous and adoptively transferred activated natural killer cells in experimental multiple myeloma model (kaasautor). // Experim. Hematol. 35 (2007) 12; Lentiviral-mediated HoxB4 expression in human embryonic stem cells initiates early hematopoiesis in a dose-dependent manner but does not promote myeloid differentiation (kaasautor). // Stem Cells 26 (2008) 10; Loomulike tappurrakkude

aktiivsuse tsütomeetriline määramine (kaasautorid A. Štšerbakova, H. Everaus, H). // EA 87 (2008) 10; PTPN22 gene regulates natural killer cell proliferation during *in vitro* expansion (kaasautor). // Tissue Antigens 76 (2010) 4.

B: TÜA 1982–2007, 20, 228, 230.

AKKERMANN, Kirsti (18. VIII 1975 Tartu), kliiniline psühholoog; ökonomisti ja spordimetoodiku t. Lõpetas 1993 Elva Kk-i, 2000 TÜ psühhol erialal, 2003 TÜ-s magistrantuuri ja 2010 doktorantuuri, psühhol-mag (2003, TÜ), vk “Söömis- ja ärevushäirega patsientide isiksuseomadused enese ja lähedase antud hinnangute põhjal”, Ph.D. psühhol alal (2010, TÜ), vk “Serotonin-related biomarkers and symptoms of eating disorders”. Oli 2000–01 Võrumaa Haigla psühholoog, 2001–10 TÜK psühhiaatrikliiniku kliiniline psühholoog, ühtlasi 2004–06 TÜ psühhol osk-a erakorr lektor, 2006– psühhol inst-i isiksuse- ja sotsiaalpsühhol osk-a kliinilise psühhol lektor. Loengukursused: kliiniline psühhol, psühhoteraapiate ülevaade, sissejuhatus kognitiiv-käitumisteraapiasse, tervisepsühhol, psühhiaatriliste häirete hindamine jm. – Uurimisvaldkonnad: söömishäired ja serotoniinisüsteemi funktsioneerimine, söömishäirete vanuselised erinevused, riskifaktorid lastel ja noorukitel, afektiivsed häired ja tervistmõjustav käitumine. Söömishäirete ravijuhiste ja –programmide koost-id. Eesti Kognitiivse ja Käitumisteraapia Assots-i juhatuse liige (2002–), Eesti Psühhiaatrite Seltsi liige (2010–). teadustr-t. Üle 20 teadustr-e.

T: Õpilase kehakaal, selle psühholoogilised aspektid ning toitumis- ja liikumisnõustamine: juhend kooli tervishoiutöötajale (kaasautor). Tln, 2007; Association of 5-HTT gene polymorphism, platelet MAO activity and drive for thinness in a population-based sample of adolescent girls (kaasautor). // Int. J. Eating Disorders 41 (2008) 5; Serotonin transporter gene promoter polymorphism affects the severity of binge eating in general population (kaasautor). // Progress Neuro-Psychopharmacol. Biol. Psychiatry 34 (2010) 1; Food restriction leads to binge eating dependent upon the effect of the brain-derived neurotrophic factor Val66Met polymorphism (kaasautor). // Psychiatry Res. 185 (2011) 1.

B: <https://www.ertis.ee>.

ALARU (a-ni 1977 **Ratnik**), **Maarika** (29. XI 1953 Tartu), põllumajandusteadlane; Eha Ratniku t. Lõpetas 1972 Tartu 7. kk-i, 1978 EPA agron-tsk-a, 2000 EPMÜ-s magistrantuuri, 2005 doktorantuuri, põllum-mag (2000, EPMÜ), vk “Erinevate külvise- ja lämmastikunormide mõju talitritikale *Modus* saagistruktuuri elementide kujunemisele ja saagi kvaliteedile”, põllum-dr (2005, EMÜ), vk “Talitritikale bioloogiliste iseärasuste ja erinevate kasvufaktorite mõju tema saagile ja söödaväärtusele”. Oli 1978-1985 ELVI EKB v-ins (vaheaegadega), 1986-1994 EPA tead uurimistöõ sektori põllukultuuride intensiivtehnol uurimisgrupi teadur, 1995–98 EPMÜ taimekasv inst-i laborant, 1998–2001 v-laborant, 2002–04 teadur, 2005–07 EMÜ põllum- ja keskkonnainst-i teadur, 2007 erakorr teadur, 2007–08 projektijuht, 2008– teadur. – Uurimisvaldkonnad: taliteraviljad, tritikale, energiataimed. Ajakirja *Agraarteadus* peatoim (2007–). Rahvusv Tritikale Ühingu (2002) ja APS-i (2003–) liige. 27 teadustr-t.

T: Influence of nitrogen and weather conditions on the grain quality of winter triticale (kaasautorid Ü. Laur, E. Jaama). // *Agron. Res.* 1 (2004) 1; Talitritikale kasvatamisest Eestis (kaasautor Ü. Laur). // *Agraart.* 16 (2005) 2; Pre-harvest sprouting tolerance of different winter triticale cultivars in the Baltic Sea area (kaasautorid Ü. Laur, E. Lauringson). // *Acta Agricult. Scand. Section B: Plant Soil Sci.* 58 (2008) 1; Winter triticale yield formation and quality affected by N rate, timing and splitting (kaasautor). // *Agricult. Food Sci.* 18 (2009) 1.

B: <https://www.etis.ee>.

ALAS, Ruth (5. VIII 1960 Türi), juhtimis- ja majandusteadlane; teenistuja t. Lõpetas 1978 Türi Kk-i, 1983 TPI maj-tsk-a maj-ins-i erialal ja 1987 TÜ psühhol osk-a, 1997 EBS-s magistrantuuri ja 2002 doktorantuuri, rahvusv ärijuhtimise mag (1997, EBS), vk “Career planning at Estonian Business School”, Ph.D. juhtimise alal (2003, EBS), vk “Organizational chnges during the transition in Estonia: major influencing behavioral factors”, Ph.D. maj alal (2004, TÜ), vk “Organizational changes during the transition in Estonia: major influencing behavioral factors”. Täiendas end 1997 USA-s ja 1999 Hispaanias. Oli 1981–91 ENSV Põllum-min-i arvutuskeskuse ins, 1991–93 *Mainor-Konsultant*’i ja 1993–95 *Ariko Reserv*’i konsultant, 1995–96 EBS lektor, 1996–2003 juhtimise õt-i juh kt, lektor, 2003– õt-i juh, prof, a-st 2006 ka EBS teadusprorektor,

ühtlasi oli 2007. a. Stellenbosch'i Ük-i (Lõuna-Aafrika Vabariik) ja Pekingi Tehnoloogia- ja Äriühiskonna külalisõppejõud. Loengukursused: strateegiline juhtimine, juhtimise alused, personalijuhtimine, organisatsiooni diagnostika, muudatuste juhtimine ja organisatsiooniline õppimine, uurimistöö metoodika; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: maj-teadus, organisatsiooni juhtimine ja -käitumine, personalijuhtimine, muudatuste juhtimine, kriisijuhtimine, inimkeskne juhtimine, eestvedamine, organisatsioonikultuur, siirdeühiskonna mõju organisatsioonidele, eetika, firma sotsiaalne vastutus. Mitme rahvusv uurimisrühma (*GLOBE*, *Cranet* jm) liige. Ajakirjade *Baltic J. of Management* (2005–), *Int. Business: Research, Teaching and Practice*, *The Acad. of Int. Business J.*, *Int. Business Res.*, *Problems and Perspectives in Management*, *J. of Business Econ. and Management* (2006–), *Eur. J. of Int. Management*, *Scientific J-s Int.*, *The Open Ethics J.* jt toim-ide ja toim-koll-ide liige (2007–), *Human Relations*, *Scand. J. of Management* retsensent (2006–). Rahvusv konv-ide korraldajaid. Eur. Juhtimisuuringute Inst-i (EIASM) organisatsiooniliste muudatuste ja arengu töötubade seeria initsiaator ja eesistuja (2006–). *Acad. of Management*, *Int. Assoc. of Cross-Cultural Competence and Management* (IACCM), Euroopa-Aasia Juhtimisuuringute Assots-i (EAMSA), *Univ. Fellows Int. Res. Consortium* (UFRIC) jmt organisatsioonide liige. EBS parim õppejõud teadus- ja arendustöö alal (2003, 2004, 2006, 2007). U 300 teadustr-t.

T: The impact of organizational learning and attitudes concerning change from an institutional perspective (kaasautor M. Vadi). // *Int. J. Strategic Change Management* 1 (2006) 1 / 2; Managerial values in the institutional context (kaasautorid J. Ennulo, L. Törnpuu). // *J. Business Ethics* 65 (2006) 3; Work-related attitudes, values and radical change in post-socialist contexts (kaasautor C. J. Rees). // *J. Business Ethics* 68 (2006) 2; Ethics in countries with different cultural dimensions. // *J. Business Ethics* 69 (2006) 3; Kriisijuhtimine: kriis kui võimalus. Tln, 2007; Juhtimise alused. Tln, 2008; Organisatsioonikäitumine (kaasautor J. Liigand). Tln, 2008; Implementation of organizational changes in Estonian companies. // *J. Business Econ. Management* 9 (2008) 4; Leadership style during Estonian transition (kaasautor K. Tuulik). // *Baltic J. Management* 4 (2009) 2; The crisis management in Chinese and Estonian organization (kaasautorid J. Gao, S. Vanhala). // *Chinese Management Studies* 4 (2010) 1.

B: <https://www.etis.ee>.

ALLES, Harry (6. III 1966 Suure-Jaani, Viljandimaa), füüsik; õpetaja ja mehhanisaatori p. Lõpetas 1983. a. Suure-Jaani kk-i, 1990 TÜ füüsika osk-a, 1995 Helsingi Tehnikaük-s doktorantuuri, Ph.D tehnilise füüsika alal (1995, Helsingi Tehnikaük), vk “Interferometric and acoustic measurements in superfluid ^3He -B and wetting studies in $^3\text{He}/^4\text{He}$ mixtures”. Oli 1995–98 Manchesteri Ük-i järeldr, 1998–2009 Helsingi Tehnikaük-i külmalabori v-teadur, ühtlasi 1999–2008 *Interface*-uurimisrühma juht, 2009–10 TÜ FI erakorr v-teadur, 2010– FI kiletehnol labori materjaliteaduse v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: (a-ni 2008) madalate ja ülimaldate temperatuuride füüsika (pms-lt ülivoolava ja tahke heeliumi uuringud), (a-st 2008) protsessitehnol ja materjaliteadus, sh grafeenil põhinevate nanostruktuuride valmistamine, töötlemine ja karakteriseerimine. Moodustas 2009 FI-s Eesti esimese grafeenialase uurimisrühma, kus alustati aatomkihtsadestuse meetodit kasutades (koostöös J. Aariku ja V. Sammelselja töörühmadega) grafeeni pinnale üliõhukeste (u 10 nm) HfO_2 -st koosnevate isolaatorkihtide sünteesimist. EFS liige (1990–). U 60 teadustr-t.

T: First optical observations of superfluid ^3He (kaasautor). // *Phys. Rev. Lett.* 69 (1992) 16; Wetting of superfluid ^4He by liquid ^3He (kaasautor). // *Phys. Rev. Lett.* 73 (1994) 10; Observation of a new surface state on ^4He crystal interfaces (kaasautor). // *Phys. Rev. Lett.* 75 (1995) 18; Evidence for superfluid B phase of ^3He in aerogel (kaasautor). // *Phys. Rev. Lett.* 83 (1999) 7; Faceting on ^3He crystals (kaasautor). // *Proc. Natl. Acad. Sci. USA* 99 (2002) 4; The surface of helium crystals (kaasautorid S. Balibar, A. Parshin). // *Rev. Mod. Phys.* 77 (2005) 1; Melting curve of ^4He : no sign of a supersolid transition down to 10 mK (kaasautor). // *Phys. Rev. Lett.* 97 (2006) 16; Devil’s staircase of facets on the surface of ^4He crystals (kaasautor). // *Phys. Rev. Lett.* 101 (2008) 25; Atomic layer deposition of HfO_2 on graphene from HfCl_4 and H_2O (kaasautor). // *Central Eur. J. Phys.* (2010).

B: <https://www.etis.ee>.

ALLMÄE (a-ni 1984 **Raik**), **Raili** (16. XII 1963 Tallinn), arheobioloog, osteoloog. Lõpetas 1988 Tallinna 22. kk-i, 1988 TÜ biol osk-a, M.Sc. üldzool ja arengubiol alal (1998, TÜ), vk “Tääksi rahvastik 14.–18. sajandil (paleoantropoloogilise materjali põhjal)”. Täiendas end 1995 ja 2006 Vilniuse Ük-s, 1997 Lundi Ülikoolis, 2007 Max Plancki Inst-s (Saksamaa) ja Lõuna-Taani Ük-s (Odense, Taani). Oli 1988–2005 AI arheol osk-a teadur, 2005– TLÜ AI arhebiol ja muinastehmol osk-a teadur. – Uurimisvaldkonnad: füüsiline antropol, inimese osteol, bioarheol, paleodemogr, muistsete inimeste keskkonna- ja elutingimused; laste kasv, areng ja staatus minevikuühiskonnas, põletusmatused, matmiskombestik. Mitme uurimisprojekti põhitäitjaid. LUS-i antropol-sektsiooni liige (2006–). Üle 30 teadustr-e.

T: The stature reconstruction of children on the basis of palaeosteological materials. // Papers Anthropol. 7 (1997); Tääksi 14.–18.sajandi populatsiooni demograafiline analüüs ja kehapiikkuse rekonstrueerimine. // Loodus, inimene ja tehnoloogia : interdistsiplinaarseid uurimusi arheoloogias. Tln, 1998; Läänemaa 5.-13. sajandi kalmete antropoloogiline aines. // Läänemaa 5.-13. sajandi kalmed. Tln, 2003; Grave 2 of Maidla – the burial site of a single family. // Est. J. Archaeol. 10 (2006) 1; Cremations of the culture of long barrows in Northern Setumaa in the second half of the first millenium. Preliminary results (kaasautorid M. Aun, L. Maldre). // Humanbiol. Budapestinensis 30 (2007); The stature and sexual dimorphism on the basis of skeletal materials of the 16th–18th century Pärnu garrison. // Papers Anthropol. 17 (2008); Composition of urban population of Pärnu in the 16th–18th centuries. // Papers Anthropol. XVIII (2009); Kirikumägi at Siksala: evidence of new grave form of South-Eastern Estonia (kaasautor H. Valk). // Est. J. Archaeol. 14 (2010) 1; Skeletal stress-markers in the early modern town of Pärnu, Estonia. // Papers Anthropol. XIX (2010).

B: <https://www.etis.ee>.

ALMANN, Arno (22. X 1950 Tartu), jurist, sotsiaalteadlane; tööliste p. Lõpetas 1969 Tartu 8. kk-i, 1974 TÜ õigustsk-a, 1989 NLKP KK j.a Ühiskonnat Akad (Moskva), 1999 TTÜ-s doktorantuuri, sotsiaalteaduste dr (1999, TTÜ), vk “Kohaliku omavalitsuse teoreetilised alused ja õiguslik korraldus Eestis”. Täiendas end 1997 Eur. Õiguse Akad-s (Trier, Saksamaa). Oli 1973–75 ELKNÜ Tartu Linnakomitee sekr, 1975–84 TÜ õigustsk-

a v-õpetaja (1976–84 kohakaasluse alusel), 1976–80 EKP Tartu Linnakomitee osk-a juh, 1980–84 sekr, 1984–88 ELKNÜ KK I sekr, 1988–89 ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi osk-ajuh, 1989–90 sekr, 1990–91 EV ÜN sekr, 1991–92 EV ÜN esimehe riiginõunik, 1992–94 AS-i *Põhjakroon* juhatuse esimees, 1994–96 Eesti Haldusjuhtimise Inst-i õiguse õt-i juh, 1996–97 õppeprorektor, õppe- ja teadusdir, 1997–99 õppedir, 1991–94 ka TPÜ ja a-st 1994 TTÜ õppejõud (2000 ja 2004– erakorr prof), 1997–2000 EBS-i õiguse ja avaliku halduse õt-i juh kt, 2000– õt-i juh, prof. Pms-d loengukursused: õiguse entsüklopeedia, riigi ja õiguse alused, riigi- ja haldusõigus, avalik haldus, avalike organisatsioonide juhtimine ja nende õiguslik keskkond, kohalik omavalitsus. – Uurimisvaldkonnad: kohaliku omavalitsuse teooria, ühiskonnaelu õiguslik reguleerimine ja õiguslik suhtekorraldus avaliku halduse organisatsioonis. Oli ENSV ÜN XI koosseisu saadik ja mitme Eesti iseseisvuse saavutamist taganud seaduseelnõu autoreid. Haldusreformi komisjonide ja ekspertgruppide liige (1996–99), Vabar Presidendi akad nõukogu riigihalduse ja kohaliku omavalitsuse komisjoni liige ning õiguseksperptide grupi juh (2002–06), EL ja Maailmapanga v-ekspert avaliku halduse ja avaliku teenistuse arendamisega seotud rahvusv projektides (2005–), Eesti Kõrghariduse Hindamise Nõukogu Liige (2005–), B. G. Forselius Seltsi nõukogu liige (2007–), Tadžikistani Vabar Presidendi administratsiooni nõunik avaliku halduse alal (2007–10), Rahvusliku Arengu Fondi juhatuse liige (2007–) jm. Riigivapi II kl teenetemärk (2006). Üle 20 teadustr-e.

T: Ümberkorralduste õiguslik tagamine: probleeme, otsinguid ja lahendusi. I, II (kaasautor H. Schneider). // Eesti Jurist (1990) 5, 6 (ja rmt-s: Taasiseseisvunud Eesti riigi- ja õigusteooria probleeme. Tln, 2005); Kohalik omavalitsus. Teoreetilised lähtealused. I, II. // Eesti Jurist (1993) 5–6, 7; Omavalitsusreform: põhjused, eesmärgid ja omavalitsusmudeli lahendused. // Juridica (1995) 10; Eesti Vabariigi Põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne (kaasautor). Tln, 2002, ²2008; The area of a local government at county level and possibilities for the legal organisation thereof. // Juridica Int. 2 (2007); Omavalitsussüsteem kui demokraatliku riigikorra alus (kaasautor U. Arumäe). // Riigikogu Toim. 20 (2010).

B: TTÜ professorid läbi aegade, 26–27.

ALTMÄE, Arvi (22. VII 1942 Illuka v, Virumaa), arhitekt, haridusjuht ja kasvatusteadlane; sepa p. Lõpetas 1962 Tallinna Ehitus- ja Mehaanikatehnikumi (TEMT) tsiviilehituse erialal, 1973 ERKI (õhtuse osk-a) arhitektuuri erialal, 1999 TTÜ-s magistrantuuri, 2004 Akad-s Nord doktorantuuri, M.Sc. haldusjuhtimise alal (1999, TTÜ), vk “Rakenduskõrghariduse juurutamine ja korraldus Eestis”, Ph.D. samal alal (2004, Akad Nord), vk “Kvaliteedi tagamise arendamine Eesti rakenduskõrghariduses”, Ph.D. kasvatusteaduste alal (2009, Tampere Ük), vk “Koulutuksen laatu Viron tekniikan alan ammatikorkeakouluissa”. Oli 1962, 1965–70 TEMT-i õppemeister-praktikaõpetaja, 1970–72 ehituse eriainate õpetaja, 1972–75 ehitusosk-a juh, 1975–83 dir-i aset õppetöö alal, 1983–92 dir, 1992– Tallinna Tehnikakõrgkooli (TTK; 1992–98 Tallinna Kõrgem Tehnikakool) rektor, 2005– prof. Pms-d loengukursused: hoonete konstruktsioonid, arhitektuurne projekteerimine – Uurimisvaldkond: Eesti rakenduskõrghariduse korraldus, areng ja kvaliteet, ruumikasutuse kultuur organisatsioonikultuuris. Õpperuumide sisustuse moodulsüsteemi SIMOS (tootmine algas 1986) projekteerija (SIMOS on saanud 6 NSVL Rahvamaj Saavutuste Näituse medalit, seda on esitatud rahvusv näitustel Moskvast, Zagrebis, Oslos, Leipzgis jm). Rägavere mõisa restaureerimisprojekti autor (koos R. Altmäega). MTÜ *Eesti Kodukaunistuse Ühendus* looja (1997) ja keskjuhatause esimees. Eesti tehnikumide dir-te nõukogu esimees (1989–93), Eesti rakenduskõrgkoolide rektorite nõukogu esimees (1993–2004, 2006). ENSV tnl õpetaja (1987). Valgetähe III kl (2000) ja II kl teenetemärk (2006). Üle 20 teadustr-e.

T: Moodulsüsteem SIMOS. // *Tehnika ja Tootmine* (1983) 3; *Rakenduskõrgharidus Eestis*. // *Rakenduskõrgkoolide roll Euroopas ja Eestis*. Tln, 2000; *Tehnikahariduse jätkusuutlikkus Eestis (tehnikahariduse arengut takistavad tegurid)*. // *TTK Toim.* 1 (2002); *Ühiskond ja kõrgharidus paradigmaatiliste muutuste keerises*. // *TTK Toim.* 4 (2004); *Kvaliteedi tagamise arendamine Eesti rakenduskõrghariduses*. Tln, 2005; *Õppeasutuse ruumiprogrammi planeerimise ja ruumikasutuse põhimõtted organisatsioonikultuuris*. // *TTK Toim.* 10 (2008); *Koulutuksen laadun ja koulutusmallien kehittäminen Viron tekniikan alan korkeakoulutuksessa*. // *Logistikan tulevaisuuden haastet*. Jyväskylä, 2009; *Loovus, innovatiivsus ja ettevõtlikkus Eesti teel jätkusuutlikule arengule*. // *TTK Toim.* 12 (2010).

B: *Õpetajate Leht* (2008) 7. XII; <http://www.eestimajandus.ee/>.

ALTMÄE, Signe (7. VIII 1978 Rakvere), bioloog, geenitehnoloog; agronoomi t. Lõpetas 1996 Rakvere Gümni, 2001 TÜ biotehnol ja biomed-i erialal, 2003 TÜ-s magistrantuuri, 2010 TÜ doktorantuuri, M.Sc. mol-diagnostika alal (2003, TÜ), vk “WFS1 geeni polümorfismide võimalik seos meeleoluhäirete kujunemisega”, Ph.D. geenitehnol alal (2010, TÜ), vk “Genomics and transcriptomics of human induced ovarian folliculogenesis”. Oli 2005 TÜ MRI biotehnol õt-i spetsialist, 2006–08 teadur, 2010–reproduktiiv ja biomed-i arenduskeskuse teadur. – Uurimisvaldkonnad: gen varieeruvus, elustiil ja keskkonnategurid, infertiilsuse epidemiol, diagnostika ja ravi. Eesti Inimesegen Ühingu (2000–), Eesti Biokeemia Seltsi (2002–), *Eur. Soc. of Human Reproduction and Embryol.* (ESHRE) liige (2008–). Üle 20 teadustr-e.

T: Allelic estrogen receptor 1 (ESR1) gene variants predict the outcome of ovarian stimulation in in vitro fertilization (kaasautor). // *Mol. Human Reprod.* 13 (2007) 8; Aromatase gene (CYP19A1) variants, female infertility and ovarian stimulation outcome: a preliminary report (kaasautor). // *Reprod. Biomed. Online* 18 (2009) 5; Disturbances in the LIF pathway in the endometrium among women with unexplained infertility (kaasautor). // *Fertility Sterility* 91 (2009) 6; Endometrial gene expression analysis at the time of embryo implantation in women with unexplained infertility (kaasautor). // *Mol. Human Reprod.* 16 (2010) 3; Variations in folate pathway genes are associated with unexplained female infertility (kaasautor). // *Fertility Sterility* 94 (2010) 1; Trp6Arg polymorfism in ARDB3 gene is associated with elite endurance performance (kaasautor). // *British J. Sports Med.* 45 (2011).

B: <https://www.etis.ee>.

ALTNURME, Riho (5. IV 1969 Kohtla-Nõmme), teoloog (kirikoolane); ins-i ja õpetaja p. Lõpetas 1987 Kohtla-Järve 1. kk-i, 1994 TÜ ajaloo osk-a, 1997 TÜ-s magistrantuuri, 2000 doktorantuuri, teol-mag (1997, TÜ), vk “German Church history since 1945. Definition and influence of social history”, teol-dr (2000, TÜ), vk “Eesti Evangeeliumi Luteriusu Kirik ja Nõukogude riik 1944–49”. 1993, 1996, 1998, 1999 Leuveni, 1999 New Yorki, 1999 Kieli, 1998, 2000 Helsinki ük-i külalisüliõpilane. Oli 1994–95 TÜ õigustsk-a ja 1995–96 EHI õu täitja, 1995–97 EELK Usuteaduse Inst-i

üldkirikuajaloo õppejõud, 1997–2001 dots, ühtlasi 1998 Tartu Teol Akad ja 2002 Kõrgema Usutead Seminari õü täitja, 1996–2001 TÜ usutsk-a ajaloolise usuteaduse ja ladina k-e õt-i õü täitja, külalislektor ja teadur, 2002–03 kirikuloo õt-i erakorraline v-teadur, 2003–05 v-teadur, 2005– prof, 2003–06 ka usutsk-a dekaani kt, 2006– dekaan. Pms-d loengukursused: kirikulooteaduse sissejuhatus, kiriku lähiajalugu, Eesti kirikulugu. – Uurimisvaldkonnad: kirikud, riik ja ühiskond Eestis 20. saj teisel poolel, teol ajalugu Eestis, kirikuloo metodol ja historiogr. TÜ usutsk-a kirikuloo õt-i j.a. kiriku- ja religiooniloo uurimisgrupi juh (2001–), EL 5. raamprogrammi projekti *Churches and European Integration* TÜ-poolne koordinaator (2001–04), Läti Ük-i teol ja religiooniuuringute dr-programmi dir (2006–), Kultuuriteooria tippkeskuse religiooniuuringute töörühma juht (2009–). *Usuteadusliku Ajakirja* toim-koll-i liige (2002–), teaduskonv-de peakorraldajaid. Eesti Kirikuloo Seltsi asutajaid ja esimees (1997–), AAS, Akad Teol Seltsi, Nõukogude Aja Uurimiskeskuse (S-keskus), *Wiss. Gs. für Theol.* jmt organisatsioonide liige. Eesti TA üliõpilastööde konkursi II preemia (1997), *Rektor-von-Ewers-Preis* (2002). Üle 40 teadustr-e.

T: The form of piety, the theology and the political attitudes of the clergy of the Estonian Evangelical Lutheran Church in the 1940's. // *Estnische Kirchengeschichte in vorigen Jahrtausend. / Estonian Church History in the Past Millennium*. Kiel, 2001; "Religious cults", particularly lutheranism, in the Soviet Union in 1944–1949. // *Trames* 6 (2002) 1; The church in Soviet Estonia: overt collaboration and covert resistance. // *Forsch. Anthropol. Religionsgesch.* 36 (2003); Biblical grounds for the relations between the church and state in the official texts of the Estonian Evangelical Lutheran Church in the Soviet period. // *Forsch. Anthropol. Religionsgesch.* 40 (2006); Eesti oikumeenia lugu (kaasautor). *Tln* 2009 (ka ingl. k-s); *Ökumene und Theologie in Estland*. // *Greifswalder Theol. Forsch.* 19 (2010).

B: <https://www.etis.ee>.

ALTTOA (a-ni1993 **Realo**), **Aet** (16. IX 1974 Tartus), psühholoog; Enn ja Küllike R. t. Lõpetas 1992 Miina Härma nim. Tartu 2. kk-i 2002 TÜ psühhol erialal, 2004 TÜ-s magistrantuuri, 2008 doktorantuuri, psühhol-mag (2004, TÜ) vk "Neurochemical regulation of rat exploratory behaviour: focus on dopaminergic and noradrenergic

neurotransmission”, Ph.D. samal ajal (2008, TÜ), vk “Neurochemical regulation of rat exploratory behaviour: focus on dopaminergic and noradrenergic neurotransmission”. Oli 2002–04 TÜ psühhol inst-i psühhofüsiol õt-i laborant, 2004–07 erakorraline teadur, 2007–09 teadur, 2009– psühhofüsiol osk-a teadur. – Uurimisvaldkonnad: neuropsühhofarmakol, afektiivsete häirete tekkepõhjused ja tervistmõjustav käitumine. Eesti Psühholoogide Liidu (2004–) ja Eesti Farmakol Seltsi liige (2004–). Üliõpilaste teadustööde rkl konkursi II preemia (2003). Üle 10 teadustr-e.

T: Effect of CCK1 and CCK2 receptor blockade on amphetamine-stimulated exploratory behavior and sensitization to amphetamine (kaasautor J. Harro). // Eur. Neuropsychopharm. 14 (2004) 4; Effects of low dose N-(2-chloroethyl)-N-ethyl-2-bromobenzylamine administration on exploratory and amphetamine-induced behavior and dopamine D-2 receptor function in rats with high or low exploratory activity (kaasautor). // Neurosci. 132 (2005) 4; Rats with persistently high exploratory activity have both higher extracellular dopamine levels and higher proportion of D2 high receptors in the striatum (kaasautor). // Synapse 63 (2009) 5; Differential gene expression in a rat model of depression based on persistent differences in exploratory activity (kaasautor). // Eur. Neuropsychopharmacol. 20 (2010) 5.

B: <https://www.etis.ee>.

ANDRESEN, Andres (2. XII 1971 Tallinn), ajaloolane; Lembit A-i p. Lõpetas 1990 Tallinna 7. kk-i, 1994 TÜ ajaloo osk-a, 1997 TÜ-s magistrantuuri ja 2003 doktorantuuri, ajaloomag (1997, TÜ), vk “Kirikukorraldus ja -valitsemine Eestimaal 1710–1832”, Ph.D. ajaloo alal (2004, TÜ), vk “Luterlik territoriaalkirik Eestimaal 1710–1832. Riigivõimu mõju kirikuvalitsemisele, -institutsioonidele ja -õigusele”. Täiendas end 1994–95 Tübingeni Ük-s. Oli 1995–96 EAA tõlk, 1996–97 TÜ Viliatlaskogu koordinaator, 1998–99 TÜ ajaloo osk-a Eesti ajaloo õt-i õu täitja, 1999–2002 arhiivinduse õt-i erakorraline lektor, 2002–06 Eesti ajaloo õt-i lektor, 2006–07 erakorraline v-teadur, 2008– TÜ ajaloo ja arheol inst-i uusima aja ajaloo õt-i v-teadur. – Uurimisvaldkond: riikluse, institutsioonide ja õiguse ajalugu, kirikuajalugu. Olulisemad uurimistulemused käsitlevad Eesti- ja Liivimaa õiguskorralduse teisenemist, territoriaalkirikliku korralduse muutumist ning seisusliku omavalitsuse arengut. Osalenud paljudes rahvusvahelises uurimisprojektides. Koost kogumikke

(*Muinasaja loojangust omariikluse läveni. Pühendusteos Sulev Vahtre 75. sünnipäevaks*, 2001; *Johan Kõpp. Vaimu valgusel*, 2009 jm). AAS taasisutajaid (1999), ÕES-i (2003–) ja Eesti Kirikuloo Seltsi liige (2005–). Üliõpilaste teadustööde rkl konkursi II preemia (1995). U 40 teadustr-t.

T: Luterlikud territoriaalkirikud Baltimaades 16.–19. sajandil. // ÕES-i ar 2003. Trt, 2005; Eesti ajaloo atlas (kaasautor). Tln, 2006; Church and state in the Northern Baltic region: The transformation of the Lutheran church governance in Estland 1561–1743. // *Communities in European History. Representations, Jurisdictions, Conflicts*. Pisa, 2007; The implementation of Swedish church law in 18th-century Estland. // *Making, Using and Resisting the Law in European History*. Pisa, 2008; Eestimaa kirikukorraldus 1710–1832. Riigivõimu mõju institutsioonidele ja õigusele. Trt, 2008: Religious tolerance in the early modern conglomerate state. The case of Estland 1561-1801. // *Rund um die Meere des Nordens. Festschrift für Hain Rebas*. Heide, 2008; Luterlik territoriaalkirik ja poliitiline võim: kirikukorralduse struktuurimuutused Eestimaal 1561–1766. // *Läänemereprovintside arenguperspektiivid Rootsi suurriigis 16./17. sajandil III*. Trt, 2009; Eesti ajalugu V. Pärisorjuse kaotamisest vabadussõjani. Trt, 2010 (kaasautor).

B: <https://www.etis.ee>; <http://www.uusimaeg.ut.ee/andresen.html>.

ANDRESON, Reidar (7. V 1978 Tartu), bioinformaatik; muusikaõpetaja ja ettevõtja p. Lõpetas 1996 Ülenurme Gümni-i, 2000 TÜ biol osk-a, 2002 TÜ-s magistrantuuri, 2008 doktorantuuri, M.Sc. bioinform alal (2002, TÜ), vk “Erinevate *in silico* meetodite võrdlus PCR praimerite kvaliteedi parandamiseks”, Ph.D. samal alal (2008, TÜ), vk “Methods and software for predicting PCR failure rate in large genomes”. Täiendas end 2001 Inglismaal. Olnud 2005– MRI bioinform õt-i erakorr teadur, 2009– ka Bergeni Ük-i biol õt-i teadur. – Uurimisvaldkonnad: genotüpiseerimise algoritmide, DNA järjestuste sarnasuse ja identsuse otsingu ning PCR praimerite kvaliteedi ennustamise meetodite uurimine ja arendus, inimese genoomi haplotüüpse struktuuri analüüs, bioinform rakendamine genoomijärjestuste uurimiseks, geeniregulatsiooni mehhanismide ja promotoralade analüüs, geenide ja valkude annoteerimine, suuremahuliste DNA ja RNA sekveneerimisandmete analüüs. Eesti Inimesegen Ühingu liige (2001–). 14 teadustr-t.

T: MultiPLX: automatic grouping and evaluation of PCR primers (kaasautor). // *Bioinform.* 21 (2005) 8; GENOMEMASKER package for designing unique genomic PCR primers (kaasautor). // *BMC Bioinformatics.* 27 (2006) 7; SNPmasker: automatic masking of SNPs and repeats across eukaryotic genomes (kaasautor). // *Nucleic Acids Res.* 34 (2006); Fast masking of repeated primer binding sites in eukaryotic genomes (kaasautor). // *Methods Mol. Biol.* 402 (2007); Predicting failure rate of PCR in large genomes (kaasautor). // *Nucleic Acids Res.* 36 (2008) 11; Development of a single tube 640-plex genotyping method for detection of nucleic acid variations on microarrays (kaasautor). // *Nucleic Acid Res.* 36 (2008) 12; AIRE activated tissue specific genes have histone modifications associated with inactive chromatin (kaasautor). // *Human Mol. Gen.* 18 (2009) 24.

ANNILO, Tarmo (16. VI 1965 Tartu), molekulaarbioloog; Jaan A. p. Lõpetas 1983 Tartu 5. kk-i, 1991 TÜ biol osk-a, 1997 TÜ-s doktorantuuri, Ph.D. mol-biol alal (1999, TÜ), vk “Studies on mammalian ribosomal protein S7”. Täiendas end 1999–2004 järeldrina USA Rkl Vähiinst-s. Oli 1991–92 TÜ geeni ekspresiooni labori n-teadur, 2004–08 MRI biotehnol õt-i erakorr v-teadur, 2009– v-teadur. Pms-d loengukursused: genoomi struktuur ja funktsioon; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: genoomi struktuur, funktsioon ja evolutsioon, geeniperekondade fülogeen ajalugu, mittekodeeriva DNA roll genoomis sisalduva info avaldumisel, mikroRNAde funktsioon kasvajakettek oluliste ainevahetusradade modulaatoritena, gen-ne varieeruvus, elustiil ja keskkonnategurid kui tervise peamised mõjurid. Eesti Inimesegen Ühingu liige. Üle 20 teadustr-e.

T: Nuclear import and nucleolar accumulation of the human ribosomal protein S7 depends on both a minimal nuclear localization sequence and an adjacent basic region (kaasautor). // *Biochem. Biophys. Res. Comm.* 249 (1998) 3; Human and mouse orthologs of a new ATP-binding cassette gene, ABCG4 (kaasautor). // *Cytogen. Cell Gen.* 94 (2001) 3–4; Evolutionary analysis of a cluster of ATP-binding cassette (ABC) genes (kaasautor). // *Mammalian Genome* 14 (2003) 1; ABCA3 gene mutations in newborns with fatal surfactant deficiency (kaasautor). // *New England J. Med.* 350 (2004) 13; Evolution of the vertebrate ABC gene family: analysis of gene birth and death (kaasautor). // *Genomics* 88 (2006) 1; MicroRNAs miR-124 and miR-135a are potential

regulators of the mineralocorticoid receptor gene (NR3C2) expression (kaasautorid S. Sõber, M. Laan). // Biochem. Biophys. Res. Comm. 391 (2010) 1.

B: <https://www.etis.ee>; <http://apps.isiknowledge.com/>

ANNIST, Aet (6. V 1973 Tallinnas), sotsiaalanthropoloog; ajaloolase t. Lõpetas 1991 Tallinna 1. kk-i, 1995 TÜ sotsiol osk-a, oli 1995–96 Helsingi Ük-i kultuurantropol osk-a külalistudeng, 1995–97 TÜ sotsiol osk-a ja 1997–98 Cambridge'i Ük-i (Inglismaa) sotsiaalanropol osk-a magistrant, 2001–06 Londoni Ük-i Kolledži antropol osk-a doktorant, sotsiol-mag (1997, TÜ), vk “Teise” konstrueerimine: noorte kujutamine Eesti meedias “Postimehe” näitel”, M.Sc. sotsiaalanropol-s (1998, Cambridge'i Ük), vk “Child Labour in India. Issues of Human Rights, Power and Inequality“, Ph.D. samal alal (2006, Londoni Ük-i Kolledž), vk “Seeking community in post-Soviet Estonian centralised villages”. Oli 1994–97 TÜ kultuurikeskuse (kunstide osk-a) granti täitja, 1995–98 ERKA (a-st 1998 SKA) kriminol ja hälbiva käitumise sotsiol õt-i asst, 1998–2000 lektor, 1996–2004 ka TÜ sotsiol osk-a (lepinguline) lektor, 1999–2000 Stockholmi Keskkonnainst-i Tallinna osk-a lepinguline ekspert ja Londoni Ük-i Kolledži külalisuurija-õppejõud, 2000–01 Õigusinst-i avaliku õiguse õt-i lektor, 2001–03 TPÜ RASI erakorr teadur, 2004 Londoni Ük-i kolledži õppejõu asst, 2004–07 TÜ õigusinst-i kognitiiv- ja õiguspsühhol õt-i erakorr teadur, 2006 TLÜ EHI lepinguline lektor, 2006–08 TÜ avaliku õiguse inst-i kriminaalõiguse, kriminol ja kognitiivse psühhol õt-i erakorr teadur, 2008– TLÜ EHI sotsiaal- ja kultuurantropol õt-i dots. Pms-d loengukursused: noorte- ja subkultuuride teooriad, antropol teooria, maj-, tarbimis- ja arenguantropol. – Uurimisvaldkonnad: kuritegevus Eestis (sotsiaalsed, õiguslikud ja institutsionaalsed probleemid), muutused postsotsialistlike ühiskondade arenguideoloogiates ja – praktikates; muutused kogukondade tähenduses ja kohesiivsuses, pärandkultuuri planeerimine ja juhtimine ning roll etniliste vähemuste identiteedis. Rahvusv Sotsiol-assots-i (2000–03), Sotsiaalanropol Assot-i (2004–) ja Kuningliku Antropol-inst-i (London) liige (2004–), Kultuuriministeeriumi Vaimse Kultuuripärandi Nõukogu liige (2009–), Eur. idapoolse perifeeria sotsiaalsete, moraalsete ja materiaalsete ümberkorralduste uurimise võrgustiku (COST Action ISO803 EastBordNet) liige (2010–). U 30 teadustr-t, aimeart-d.

T: Säätava arengu sõnaseletusi (kaasautor). Tln, 2000 (veebisõnastikuna <http://www.seit.ee/sass/?ID=4>); Kuritegevus Eestis 1991–2001(kaasautor). Tln, 2001; Trafficking in Human Beings for Sexual Exploitation: An Analysis of the Situation in Estonia (kaasautor). Helsinki, 2005 (ka eesti k-s); The worshippers of rules: Defining the right and wrong in local participatory project applications in Estonia. // The Aid Effect: Giving and Governing in International Development. London, 2005; Reeglitekumardajad? Osalusarengu projektide hindamine Lõuna-Eestis. // Algatus, osalus ja organisatsioonid. Uurimusi Eesti kodanikuühiskonnast. Tln, 2007; Outsourcing culture: Establishing heritage hegemony by funding cultural life in South Eastern Estonia. // Lietuvos etnologija. Socialines antropologija i etnologija studijos 9 (2009).

B: <https://www.etis.ee>.

ANNUK (a-ni 1985 **Aria**), **Eve** (13. V 1964 Tartu), kirjandusteadlane; tööliste t. Lõpetas 1982 Tartu 5. kk-i, 1989 TÜ eesti k-e ja kirj erialal, oli 1990–92 KKI asp-s eesti kirj erialal, lõpetas 2005 TÜ-s doktorantuuri, M.A. eesti kirj. alal (1999, TÜ), vk “Tekst ja sugupool. Soolisi aspekte eesti nüüdiskirjanduses”, Ph.D. samal alal (2006, TÜ), vk “Ilmi Kolla ja tema aeg: biograafilise lähenemisviisi võimalusi nõukogude aja uurimise kontekstis”. Täiendas end 1993 Oslo Ük-s kirj-teaduse õt-i ja naisuurimuskeskuse külalisteadurina. Oli 1993–2006 KM teadur, 2006– v-teadur, 2009 luges ka TÜ-s kraadiõppuritele tekstol kursust. – Uurimisvaldkonnad: eesti kirj ajalugu, naised eesti kirj- ja kultuuriloo, nais- ja soouuringud, biograafia ja autobiograafia, nõukogude aja kultuurilooline kontekst. Eesti nais- ja soouuringutealase uurimissuuna rajajaid. KM elulugude, päevikute ja mälestuste andmepanga loojaid (1995–96). Eesti nais- ja meesuuringute ajakirja *Ariadne Lõng* peatoim (alates 2007), toim-koll-i liige (2000–) ja tegevtoim (2000–2006). Rkl programmi *Kirjandus- ja kultuuriloolised allikapublikatsioonid Eesti kultuuriloolise arhiivi kogudest* vast. täitja (2009–). Eesti Kultuurkapitali kirj-e sihtkapitali ekspertkomisjoni liige (2009–), *Advanced Thematic Network of Women’s Studies in Europe* liige (2009–). Üle 30 teadustr-e.

T: Naisest tekstini: feministliku kirjandusanalüüsi lähtekohti. // KK (1999) 10, 11; Kaasteelised. Bernard Kangro ja Gustav Suitsu kirjavahetus 1944–1955. Trt, 2001; Totalitarismi ja/või kolonialismi pained: miks ja kuidas uurida nõukogude aega. // Võim

& kultuur. Trt, 2003; Naised ja kirjanduslugu: tuntud ja tundmatu Ilmi Kolla. // *Ariadne Lõng* (2003) 1/2; Kuidas kujutada teise inimese elu? Biograafia uurimisprobleemina. // *Lng* (2005) 11; Letters as a new approach to history: A case study of an Estonian poet Ilmi Kolla (1933-1954). // *NORA: Nordic Journal of Women's Studies* 15 (2007) 1; Lilli Suburgi kuvand eesti kirjandusloos. // *Ariadne Lõng* (2008) 1 / 2; Elu kui tekst: biograafia uurimise teoreetilisi orientiire. // *KM ar XXV* (2009); Textual editions, gender and literary history: the case of Ilmi Kolla. // *Interlitt.* 15 (2010).

B: <https://www.etis.ee>.

ANNUS, Amar (3. II 1974 Tallinn), assüroloog-orientalist; elektriins-i. p. Lõpetas 1992 Tallinna Õismäe Humanitaargümni-i, 1996 TÜ usutsk-a, 1998 TÜ-s magistrantuuri, 2003 Helsingi Ük-i Aasia ja Aafrika Inst-s doktorantuuri, M.A. võrdleva usuteaduse alal (1998, TÜ), vk “Codex Hammurabi teiste kiilkirjaseaduste ja Vana Testamendi seadustike valguses: tõlge ja kommentaarid”, Ph.D. filol alal (2003, Helsingi Ük), vk “The God Ninurta in the Mythology and Royal Ideology of Ancient Mesopotamia”. Oli 1999 TÜ usutsk-a, 1999–2000 TPÜ Idamaade filol kab-i, 2002 ja 2002 EHI orientalistikaosk-a, 2004 Helsingi Ük-i mittekoosseisuline õppejõud, 2003–2005 Helsingi Ük-i uurija, 2006–08 TÜ usutsk-a Lähis-Ida vanade k-te ja kultuuride õt-i erakorr teadur, 2008–09 Chicago Ük-i Orientaalinst-i järeldr, 2008–09 TÜ filos-nsk-a kirj ja rahvaluule osk-a teadur, 2008–10 TÜ usutsk-a Lähis-Ida vanade k-te ja kultuuride õt-i teadur, 2010 – Vana Testamendi teaduse ja semitistika dots. – Uurimisvaldkonnad: assürol, Lähis-Ida usundilugu, semiidi k-d. *Muinasaja seadustekogumike antoloogia* (2001) ja *Muinasaja kirjanduse antoloogia* (2005) koost. Tõlkeid sumeri, akkadi, süüria jt k-test. U 30 teadustr-t.

T: Are there Greek rephaim? On the etymology of Greek meropes and titaness. // *Ugarit Forsch.* 31 (1999); Paabeli Marduk ja Hammurapi. // *Tuna* (2001) 4; Apodiktalise seadusesõna algupärast. // *Usuteaduslik Ajakiri* 51 (2003); Saalomoni oodid. Tln, 2006; The survivals on the Ancient Syrian and Mesopotamian intellectual traditions in the writings of Ephrem Syrus. // *Ugarit Forsch.* 38 (2006); The soul's ascent and tauroctony: on Babylonian sediment in the syncretic religious doctrines of late antiquity. // *Studien zu Ritual and Sozialgeschichte im Alten Orient.* Köln, 2007; The folk-tales of Iraq and the literary traditions of ancient Mesopotamia. // *J. Ancient Near Eastern Religions* 9 (2009)

1; On the origin of Watchers: A comparative study of the antediluvian wisdom in Mesopotamia and Jewish traditions. // *J. Study Pseudepigrapha* 19 (2010) 4.

B: <https://www.etis.ee>.

ANNUS, Epp (30. VIII 1969 Tallinn) kirjandusteadlane; Arno A-e t. Lõpetas 1987 Tallinna 46. kk-i, 1993 TÜ eesti k-e ja kirj erialal (mag-kraadiga), Ph.D. Eesti kirj alal (2002, TÜ), vk "Kuidas kirjutada aega". Täiendas end 1996 Turu Ük-s, 1999 Cornelli Ük-s (USA). Oli 1994–2004 Underi ja Tuglase Kirj-keskuse teadur, ühtlasi 1996–97 Strathclyd'i Ük-i (Glasgow) ja 1998–99 Helsingi Ük-i külalisteadur, 1999–2001 TÜ kirj-teooria õt-i lektor, 2005– KM v-teadur. Koost. gümni-i kirj-õpikuid. – Uurimisvaldkonnad: kirj ja rahvuslik identiteet, kirj-e ja filos vastasmõjud, eesti proosakirjandus. Koguteose *20. sajandi mõttevoolud* koost ja toim (2005–09). Avaldanud ilukirj teoseid. EKL, AABS, *Int. Assoc. of Philos. and Literature* liige (1998–). U 50 teadustr-t.

T: Klassika ja narratiivsus (kaasautor R. Undusk). Tln, 1997; Eesti kirjanduslugu (kaasautor). Tln, 2001; Reversals of the postmodern and the late Soviet simulacrum in the Baltic countries – with exemplification from Estonian literature (kaasautor R. Hughes). // *History of the Literary Cultures of East Central Europe: Junctures and Disjunctures in the 19th and 20th Centuries*. Amsterdam, 2004; Kirjandus ja muu: mõju-uuringutest 21. sajandi perspektiivilt. // *Lng* (2009) 10; Argiilma poeetika ja pidulik elu. // *Methis* 4 (2009); Asuandmisest. Mustamäest ja *Sügisballist*. // *Sügisball*. Trt-Tln, 2010; Postkolonialismi pealetung post-sovjetoloogias: kas paradigmuuutuse künnisel? // *Methis* 7 (2011).

B: <https://www.etis.ee>.

ANNUS, Paul (30. IV 1962 Tallinn), tehnikateadlane, elektroonik; ins-de p. Lõpetas 1980 Tallinna 2. kk-i, õppis 1980–82 TPI-s, lõpetas 1987 Budapesti Tehnikaük-i elektroonikains-i erialal, 1992 Eesti Diplomaatide Kooli väliskaub-suhete alal, 2010 TTÜ-s doktorantuuri, Ph.D. inform ja süsteemitehnol alal (2010, TTÜ), vk "Multichannel bioimpedance spectroscopy: instrumentation methods and design principles". Oli 1987–92 Lähte kk-i õpetaja, 1992–04 töötas erinevates IT-ettevõtetes ja tegi projektipõhiseid

arendustöid, 2004– OÜ ELIKO Tehnol Arenduskeskuse projektijuht. – Uurimisvaldkonnad: bioimpedantsi uuringud, missioonikriitiliste sardsüsteemide elektroonsed komponendid ja alamsüsteemid, mitmekomponendiliste ja mitme kandjaga mõõtesignaali süntees ja analüüs: signaalide sünkroon- ja adaptiivtöötamise meetodite ja vahendite arendus. IEEE liige (2006–). TTÜ 2007. a. parima art-i preemia tehnika ja tehnol alal (2008, koll-s). 35 teadustr-t, 6 patentset leiutist (kaasautor).

T: Modelling design and test of bioimpedance measurement system with carrier compensation (kaasautor). // Sci. Proc. Riga Technical Univ. 7 (2005) 5; Nonuniform sampling and demodulation for wideband multy-frequency bioimpedance measurements (kaasautor). // Proc. 2007 Workshop on Digital Alias-free Signal Processing. London, 2007; Synchronous sampling and demodulation in an instrument for multifrequency bioimpedance measurement (kaasautor). // IEEE Trans. Instrumentation Measurement 56 (2007) 4; Broadband excitation for short-time impedance spectroscopy (kaasautor). Physiol. Measurement 29 (2008) 6.

B: <https://www.etis.ee>; <http://ee.linkedin.com/pub/paul-annus/9/975/8a1>.

ANTONOV, Maksim (5. VII 1978, Tallinn), tehnikateadlane; venelane, ins-de p. Lõpetas 1996 Tallinna 6. kk-i, 2000 TTÜ meh-*tsk*-a, 2002 TTÜ-s magistrantuuri, 2006 doktorantuuri, tehnikamag (2002, TTÜ), vk “Cr₃C₂-Ni kermiste erosioon normaal- ja kõrgetel temperatuuridel”, Ph.D. tehnikateaduste alal (2006, TTÜ), vk “Assessments of cermets performance in aggressive media”. Täiendas end 2003 Austrias, 2005 Inglismaal, 2006 Prantsusmaal ja 2009 (järel-dr-na) Poolas. Oli 2000 TTÜ tribol-labori laborant, 2000–02 AS-i Loksa Laevatehas konstruktor-tehnoloog, 2002–05 arendusins, 2005–07 TTÜ materjalitehnika inst-i teadur, 2007–10 erakorr v-teadur ja tribol-labori juh, 2010–v-teadur ja labori juh. – Uurimisvaldkonnad: kermiste omadused, abrasiivne kulumine erinevatel temperatuuridel ja agressiivsetes keskkondades, kulumisseadmete arendamine. Eesti Materjalitehnikaühingu (EMTÜ) liige (2008–). Üle 30 teadustr-e.

T: Some views on the erosion–corrosion response of bulk chromium carbide based cermets (kaasautor). // J. Phys. D: Appl. Phys. 39 (2006) 15; Erosion-corrosion of Cr₃C₂-Ni cermets in conditions of salt water (kaasautorid M. Stack, I. Hussainova). // Proc. Est. Acad. Sci. Eng. 12 (2006) 3; Assessment of mechanically mixed layer developing during

high temperature erosion of cermets (kaasautor). // *Wear* 263 (2007) 7; Correlation between surface fatigue and microstructural defects of cemented carbides (kaasautor). // *Wear* 264 (2007) 9; Experimental setup for testing and mapping of high temperature abrasion and oxidation synergy (kaasautor I. Hussainova). // *Wear* 267 (2009) 11; High temperature erosion of Ti(Mo)C-Ni cermets (kaasautor). // *Wear* 267 (2009) 11; Comparison of a tribological model and real component test methods for lubricated contacts (kaasautor). // *Est. J. Eng.* 15 (2009) 4; Cermets surface transformation under erosive and abrasive wear (kaasautor I. Hussainova). // *Tribol. Int.* 43 (2010) 8.

B: <https://www.etis.ee>.

ANTOV, Dago (25. VII 1956 Tallinn), tehnikateadlane; töölise p. Lõpetas 1974 Tallinna 46.kk-i, 1979 TPI ehitustsk-a ehitusins-na autoteede erialal, 1998 TÜ-s magistrantuuri, M.Sc. geoinform ja kartogr alal (1998, TÜ), vk “Korrespondentmaatriksi koostamisest transpordimudeli väljatöötamisel: Eestis teostatud rakenduste baasil”, Ph.D. geoinform alal (2006, TÜ), vk “Road user perception towards road safety in Estonia”. Oli 1979–81 TPI autoteede kat-i teadur, 1981–88 v-teadur ning autoteede ja liikluskorralduse labori juh, 1988– OÜ Stratum konsultant, 2007–08 TÜ ökol ja maateaduse inst-i erakorrr teadur, 2007–09 TTÜ teedeinst-i teetehnika õt-i dots, 2009–10 veonduslogistika õt-i dots, 2010– prof. Loengukursused: teede projekteerimine, liiklusohutus ja korraldus, transpordiuuringud ja –prognoos, transpordi planeerimise alused jm. – Uurimisvaldkonnad: transpordiplaneerimine, teedehitus ja planeerimine, liiklusohutus, liikluse mõjud. *Int. Cooperation on Traffic Safety Concepts and Theories (ICTCT)* liige (1987–; asepresident 2002–), *Eur. Traffic Safety Council (ETSC)* projekti *Road Safety Performance Indicators (RS-PIN)* Eesti rahvuslik koordinaator (2007–09). 40 teadustr-t.

T: Toward improved traffic safety: road use perception and behaviour in Estonia (kaasautor S. Sööt). // *J. Transp. Res. Board* 1818 (2002); Piirkiiruste normimisest linnatänavatel (kaasautor I. Pihlak). // Tallinna Tehnikakõrgkooli Toim. (2004); Liiklusohutus kui sotsiaalne probleem (kaasautor T. Rõivas). // *Sotsiaaltrendid. Tln*, 2007; Liiklussageduse ja õhusaaste kui negatiivsete tervisefaktorite muutus taasiseseisvumise ja kiire majanduskasvu perioodil 1993–2006 Tartus (kaasautor). // *EA*

86 (2007) 9; Speed reduction effects of urban roundabouts (kaasautor). // *Baltic J. Road Bridge Eng.* 4 (2009) 1.

B: TPI 1936–1986, 247, 475.

APS, Robert (7. IX 1944 Sotši, Venemaa), bioloog-ökoloog; trükimeistri ja rmt-upidaja p. Lõpetas 1965 Tartu 5. kk-i, 1972 TÜ biol osk-a, biol-knd (1981, TÜ), vk “Анализ строения отолитов балтийского шпрота как метод изучения его экологии”. Oli 1972–91 Läänemere Kalandusinst-i Tallinna osk-a teadur, v- ja j-teadur, 1991–92 Eesti Mereinst-i j-teadur, 1992–97 Eesti Kalaameti osk-ajuh ja peadir aset, 1997–2000 Keskkonnamin-i kalanduse osk-a juh aset, 2000–04 TÜ Mereinst-i arendusdir, 2004–meresüsteemide osk-a juh, 2006 teadur, 2007–09 erakorr v-teadur, 2009– v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: süsteemi *Inimene ja looduskeskkond* dünaamika analüüs, mere loodusressursside säästev kasutamine (kalandus) ja kaitse (naftareostuse riski ohjamine), mereala ruumiline planeerimine, teadus ja pol. Eesti Kalapitali esimees (1996–99), Eesti esindaja ÜRO FAO EASTFISH/EUROFISH’i juures (1996–2002), Eesti Mereteaduse Rahvusliku Komitee liige (1998–), Rahvusv Mereuurimise Nõukogu (ICES) Eesti delegaat (1998–), *Eur. Sustainable Use Specialist Group*’i (ESUSG) kalanduse töörühma liige, sisevete kalanduse ja akvakultuuri töörühma esimees (1998–), Eesti esindaja Eesti-Venemaa Peipsi kalanduskomisjonis (1998–2000), Eesti esindaja Rahvusv Läänemere kalanduskomisjonis (1999–2000; komisjoni strateegia töörühma esimees 1999–2003) jm. Üle 40 teadustr-e.

T: Management of shared Baltic fishery resources. // Management of Shared Fish Stocks. Oxford, 2004; Negotiation framework for Baltic fisheries management: striking the balance of interest (kaasautor). // *ICES J. Marine Sci.* 64 (2007) 4; Baltic Sea action plan process: co-production of science and policy (kaasautorid G. Martin, O. Roots). // Management of Natural Resources, Sustainable Development and Ecological Hazards II. Southampton, Boston, 2009; Baltic Sea Regional Advisory Council as a hybrid management framework for sustainable fisheries (kaasautor). // *Ecosystems and Sustainable Development*. Southampton, Boston, 2009; Bayesian inference for oil spill related net environmental benefit analysis (kaasautor). // *Coastal Processes*. Southampton, Boston, 2009; Bayesian inference for predicting potential oil spill related ecological risk

(kaasautor). // Safety and Security Engineering. Southampton, Boston, 2009; Recovery of depleted Baltic Sea fish stocks: a review (kaasautor H. Lassen). // ICES J. Marine Sci. 67 (2010); Bayesian inference in oil spill response management (kaasautor). // Risk Analysis VII & Brownfields V. Southampton, Boston, 2010.

B: <https://www.etis.ee>.

ARET, Anna (22. XII 1964 Voronež, Venemaa), astrofüüsik; Valdur A-i t. Lõpetas 1982 Kemerovo 1. kk-i, 1989 MÜ füüsikatsk-a, 1993 TÜ-s (eksternina) magistrantuuri, 1998 doktorantuuri, M.Sc. astrofüüsika alal (1993, TÜ), vk “Keemilise anomaalia tekkeprotsessid täheatmosfäärides”, Ph.D. astrofüüsika alal (2009, TÜ), vk „Evolutionary separation of mercury isotopes in atmospheres of chemically peculiar stars“. Oli 1989–92 AAI n-teadur, 1995– Tartu Obs-i teor astrofüüsika töörühma teadur, 1996–97 ka Lundi Ük-i teadur. – Uurimisvaldkonnad: täheatmosfääride ja tähetuule füüsika, atmosfääriväliste tähespektrite töötlus ja uurimine. EFS armtu toim (2002–). Euro-Aasia Astron. Seltsi liige (1998–), EFS liige (2000–), EFS juhatuse liige (2001–07). 25 teadustr-t.

T: The formation of chemical peculiarities in stellar atmospheres (kaasautor A. Sapar). // Astron. Astrophys. Trans. 7 (1995) 1; Light-induced drift for Hg isotopes in chemically peculiar stars (kaasautor A. Sapar). // Astron. Nachr. 323 (2002); Computation of model atmospheres and spectra of hot stars by program SMART: results and problems (kaasautor). // Spectroscopic Methods in Modern Astrophysics. M, 2007; Segregation of isotopes of heavy metals due to light-induced drift: results and problems (kaasautor). // Contr. Astron. Obs. Skalnaté Pleso 38 (2008) 2; Modelling of mercury isotope separation in CP stellar atmospheres: results and problems (kaasautor). // New Astron. Rev. 53 (2009) 7–10.

B: <https://www.etis.ee>.

ARGUS, Reili (16. XI 1967 Saku v, Harjumaa), keeleteadlane; teenistuja tütar. Lõpetas 1986 kk-i, 1994 TÜ eesti ja soome-ugri filol erialal, 1998 TPÜ-s magistrantuuri, 2008 TLÜ-s doktorantuuri, M.A. eesti filol alal (1998, TPÜ), vk “CHILDES’i eesti andmepank ja selle suhtluskeskne analüüs”, Ph.D. samal alal (2008, TLÜ), vk “Eesti keele

muutemorfoloogia omandamine”. Oli 1988–90 Kuusalu Kk-i õpetaja, 1990–95 Eesti Rahvusrmrk fondihoidja, 2000–02 SDI Media keeleteoim, 2002–07 TLÜ eesti filol osk-a lektor, 2008–09 eesti k-e ja kultuuri inst-i lektor, 2009– dots ja inst-i dir. Pms-d loengukursused: eesti k-e ortogr, leksikol, k-etoimetamine ja korrektuur, esimese k-e omandamine. – Uurimisvaldkond: eesti k-e omandamine. Uurinud muutemorfol-t ja 3–5-aastaste laste keelelise arengu leksikaalseid ja grammatilisi seaduspärasusi, tegelenud Eesti lastek-e korpuse alamkorpuste loomise ja korpuste kasutusvõimaluste populariseerimisega. Mitme rahvusv projekti (*Crosslinguistic Study of Language Acquisition* jt) täitja. Ajakirja *Oma Keel* toim (2008–). ES-i liige (1994–), Eesti Rakenduslingv. Ühingu asutajaliige (2004–), ES-i k-etoimkonna liige (2010–). Üle 20 teadustr-e.

T: Morfoloogia areng keele omandamise varasel etapil: kolmikud ja üksik laps. // Väikelaps ja tema kasvukeskkond II. Tln, 2001; Eesti keele käändesüsteemi omandamine: esimestest sõnadest miniparadigmadeni. // ES ar 49 (2004); Kolmikute keeleline areng ja individuaalsed erinevused muutemorfoloogia omandamisel. // KK (2007) 3; Psühholoogiline katse eesti keele objekti käändevahelduse omandamise uurimise meetodina. // ES-i ar 54 (2008); Eesti keele ajakategooria omandamisest – ajavormid ja ajasõnad. // Eesti Rakenduslingv Ühingu ar 6 (2010).

B: <https://www.etis.ee>.

ARNEY, David (7. V 1964 Worcester, Inglismaa), loomakasvatusteadlane; inglane. Lõpetas 1987 *London Metropol. Univ*-i biol-tsk-a, 1993 Wales’i Ük-i Bangori Põllum- ja Metsamaj-tead Koolis magistrantuuri, 1999 Wales’i Ük-s doktorantuuri, M.Sc. loomakasv alal (1993, Wales-i Ük), vk “The increase in activity during oestrus in dairy cows”, Ph.D. samal alal (2000, Wales-i Ük), vk “Dietary sodium and the production, health and behaviour of lactating dairy cows”. Oli 1989 Nepaalis ja Indias õpetaja, 1991 Debreceni Ük-i loomakasv inst-i teadur, 1992 Mongoolias eksped-i uurija (*Yak production in Mongolia*), 1993–96 EPMÜ inglise k-e õpetaja ja doktorant, 1996–99 Cambridge’i Ük-i kliinilise vet-med-i tsk-a külalisteadlane, 1999–2007 Northamptoni Ük-i Moulton Kolledži v-lektor, 2007–08 EMÜ vet-med-i ja loomakasv inst-i erakorr dots, 2009– dots. Pms-d loengukursused: loomade heaolu ja kaitse, maailma loomakasv

jm. – Uurimisvaldkonnad: põllum-loomade, eriti lüpsilehmade söötmine, heaolu, tervis, produktiivsus, jätkusuutlikud söötmise strateegiad disainitud koostisega tervisliku piima tootmiseks, veiste tervise ja heaolu uurimine täppispidamise aspektist. *The Encyclopaedia of Farm Animal Nutrition* (2005) ja *The Encyclopedia of Applied Animal Behaviour and Welfare* (2010) kaasautor. L Rahvusv projektide ja ajakirjade retsensent, Eesti rahvuslik esindaja Loomahügieeni Rahvusv Ühingus (ISAH), Loomade Heaolu Ülikoolide Vahelise Föderatsiooni kontaktisik. 47 teadustr-t.

T: Effects of sodium and supplements on milk production and mammary gland health (kaasautor). // *J. Dairy Res.* 67 (2000) 1; Effects of changes in sodium and potassium concentration on the growth of mastitogenic bacteria *in vitro* (kaasautor C. Phillips). // *Int. J. Appl. Res Vet. Med.* 3 (2005) 3; Defaecation behaviour of dairy cows housed in straw yards or cubicle systems (kaasautor). // *Appl. Animal Behaviour Sci.* 105 (2007); [Two- or four-hour lying deprivation on the behavior of lactating dairy cows](#) (kaasautor). // *J. Dairy Sci.* 90 (2007); Organic milk and meat production in Estonia – current situation and perspectives (kaasautor). // *Agron. Res.* 7 (2009);

B: EPMÜ BL, 59.

ARU (a-ni 1983 **Muldma**), **Krista** (1. VIII 1958 Mäetaguse v, Virumaa), ajakirjandusteadlane, kultuuriloolane ja museoloog; teenistujate t. Lõpetas 1976 Tartu 8. kk-i, 1981 TÜ ajakirj osk-a, filos-mag (1992, TÜ), vk “Eesti ajakirjandus ja selle kirjandusosa sajandivahetusel (1896–1907)”, Ph.D. humanitaarteaduste alal (2010, TLÜ), vk “Eesti toimetajakeskne ajakirjandus kodanikuühiskonna kujundaja ja omakultuuri kandjana ajalehe “Postimees” (1883–1935) näitel”. Oli 1981–93 TÜ ajakirj osk-a asst, 1993–95 Raadio Q peatoim, 1995–2005 KM dir, 2006– ERM-i dir. – Uurimisvaldkonnad: Eesti ajakirj ajalugu, eesti kultuurilugu, rahvusteavik, kultuuriloo allikad ja kirje-e kontekstuaalsus. ERM-i uue hoone (Tartus Raadil) rajamise eestvedajaid. Rkl programmi *Humanitaar- ja loodusteaduslikud kogud* juhtkomitee liige (2004–). Rahvusv Muuseumide Nõukogu (ICOM) liige (1996–), Rahvusv Kirjandusmuuseumide Nõukogu (ICLM) liige (1997–2007), SA Kultuurileht (end. RAS Perioodika) nõukogu (1998–), Rahvusarhiivi teadusnõukogu (2000–), Kultuuriväärtuste Säilitamise Nõukogu (2001–), Eesti Muinsuskaitse Nõukogu (2006–) jm

organisatsioonide liige. Eesti Kirj Sihtkapitali aastapreemia (2005). Valgetähe III kl teenetemärk (2000). Üle 50 teadustr-e.

T: Eesti ajakirjanduse teed ja ristteed. Eesti ajakirjanduse arengust (XVII sajandist XX sajandini) (kaasautor). Trt 1994; Oskar Kallas: artikleid Oskar Kallase elust (koost, kaasautor). Trt, 1998; Raamatuloolise Eesti püsimine. // Raamatulooline Eesti. Kodumaa tundmise allikad. Trt, 2000; Eestikeelne ajakirjandus 1766–1940 (ka saksa ja inglise k-s). // Eesti retrospektiivne rahvusbibliograafia IV. Tln, 2002; Üks kirk, kolm mõõdet. Peatükke eesti toimetajakesksest ajakirjandusest: K. A. Hermann, J. Tõnisson; K. Toom. Trt, 2008; Eesti Rahva Muuseumi 100 aastat (kaasautor). Trt, 2009; Muuseumi mõte. Eesti muuseumide identiteedimuutustest (kaasautor). // Akad. (2009) 4; Eesti Ajakirjanike Liidu sünn. // KK (2009) 12.

B: EE 14, 27; 1000 tartlast, 35.

ARUS, Liina (14. VII 1975 Tarvastu v, Viljandimaa), aiandusteadlane, sordiaretaja; kolhoosnike t. Lõpetas 1994 Viljandi C. R. Jakobsoni nim Kk-i, 1997 EPMÜ aianduse erialal, loodusteaduste mag (2001, EPMÜ), vk “Aedvaarikasortide kahjustuskindlusest Lõuna-Eesti tingimustes”. Oli 1999–2005 EPMÜ Polli Aianduse Inst-i teadur, 2005–EMÜ Polli Aiandusuuringute Keskuse teadur. – Uurimisvaldkonnad: marjakultuuride (vaarikas, must sõstar) sordiaretus, agrotehnika, taimekaitse, söödava kuslapuu sordiuurimine. 24 teadustr-t.

T: Vaarikas aias ja köögis (kaasautor). Tln, 2003; Winter hardiness of 23 raspberry cultivars at the Polli Horticultural Institute (kaasautor A. Libek). // Horticult. Vegetable Growing 22 (2003) 2; Edible honeysuckle: evaluation and selections at the Polli Horticultural Research Centre (Estonia) (kaasautorid K. Kask, K. Kelt). // Proc. Int. Sci. Conf. *Environmentally Friendly Fruit Growing*. Trt, 2005; Parasitism of raspberry beetle (*Byturus tomentosus* F.) larvae in different cropping techniques of red raspberry (kaasautor A. Luik). // Agron. Res. 4 (2006) Spec. issue; Testing five raspberry cultivars of Estonian origin (kaasautor). // Proc. IX Int. Rubus and Ribes Symp. Leuven, 2008; Influence of pollination conditions on fruit set of selected blackcurrant genotypes and recently released cultivars (kaasautor). // Int. J. Fruit Sci. 10 (2010) 2.

B: <https://www.etis.ee>.

ASTOVER, Alar (17. XII 1977 Tartus), mullateadlane. Lõpetas 1996 Tartu 14. kk-i, 2000 EPMÜ agron tsk-a, 2001 EPMÜ-s magistrantuuri, 2007 EMÜ-s doktorantuuri, M.Sc. mullateaduse alal (2001, EPMÜ), vk “Looduslikud ja majanduslikud riskitegurid kartulikasvatases”, Ph.D. samal alal (2007, EMÜ), vk “Land use and soil management in Estonian agriculture during the transition from the Soviet period to the EU and current optimization by the spatial agro-economic decision support system”. Oli 2001–02 EPMÜ mullateaduse ja agrokeemia inst-i asst, 2002–05 lektor, 2005–08 EMÜ põllum- ja keskkonnainst-i mullateaduse ja agrokeemia osk-a lektor, 2008– dots ja osk-a juh. Loengukursused: mullateadus, maakasutuse strateegiad ja ökon, GIS rakendused põllum- s jm; koost. õppevahendeid (*Mullateadus*, 2011 jm). – Uurimisvaldkonnad: muldade omadused, seisundi hindamine, säästlik kasutamine, väetiste efektiivsus ja ratsionaalne kasutamine, põllum maakasutuse strateegiad. Tegelenud EMÜ mullamuuseumi kogude täiendamise ja kasutusvõimaluste kaasajastamisega, mullaproovide kogude digitaliseerimisega, mullastikukaartide ja -andmebaaside rakendustega. APS-i (2003–), Eur. Mullakaitse Seltsi (2004–), EMÜ loodusteaduslike kogude nõukogu liige (2008–), Eesti Mullateaduse Seltsi asutajaliige ja president (2009–). U 50 teadustr-t.

T: The effect of potassium and phosphorus fertilizers on potato yield depending on pedoclimatic conditions (kaasautor H. Roostalu). // Proc. Latvia Univ. Agricult. 8 (2003); Changes in agricultural land use and in plant nutrient balances of arable soils in Estonia (kaasautor). // Arch. Agron. Soil Sci. 52 (2006) 2; Decision support system for agricultural land use and fertilization optimisation: a case study on barley production in Estonia (kaasautor). // Agricult. Food Sci. 15 (2006) 2; Agriculture as a source of phosphorus causing eutrophication in Central and Eastern Europe (kaasautor). // Soil Use Manag. 23 (2007) S1; Efficiency of Estonian grain farms in 2000–2004 (kaasautor). // Agricult. Food Sci. 17 (2008) 1; Histosol as an ecologically active constituent of peatland: a case study from Estonia (kaasautor). // Plant Soil 315 (2009) 1–2; Assessment of abandoned agricultural land resource for bio-energy production in Estonia (kaasautor). // Acta Agricult. Scand. B: Soil Plant Sci. 60 (2010) 2.

B: <https://www.etis.ee>.

AUN, Mare (2. XII 1939 Tartu), arheoloog; töölise t. Lõpetas 1958 Tartu 1. Kk-i, 1963 TÕ ajaloo osk-a arheol erialal, ajalooknd (1979, NSVL TA Arheol Inst-i Leningradi osk), vk “Археологические памятники второй половины 1-го тысячелетия н. э. на Юго-Востоке Эстонии”. Oli 1963–66 Võrus Fr. R. Kreutzwaldi Memoriaalmuuseumi v-teadur, 1966–67 AI arheol sektori laborant, 1970–2004 n-teadur, teadur, v-teadur, 2005–07 TLÜ AI arheol osk-a v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: keskmise ja noorema rauaaja kultuur, pikk-kääbaste kultuuri muistised Põhja-Setumaal, Setumaa muinas- ja keskaeg (asustus, kultuur, ühiskond). Teostanud ja juhtinud arvukaid arheol eksped-e ja kaevamisi Eestis. Когумике *Setumaa kogumik 1. Uurimusi Setumaa arheoloogiast, numismaatikast, etnoloogiast ja ajaloost*, 2003; *Setumaa kogumik 3. Uurimusi Setumaa loodusest, ajaloost ja folkloristikast* (2005) koost, *Setumaa 2. Vanem ajalugu muinasajast kuni 1920. aastani* (2009) peatoim. Anne Vabarna omakultuuri preemia (2004), EV kultuuripreemia (2006). U 50 teadustr-t, sh 2 monogr.

T: Исследование курганов в Пыльваском районе. // ENSV TA Toim. Ühiskonnat. (1976) 1; Лепная керамика городищ и селищ Юго-Восточной Эстонии во второй половине I тысячелетия н. э. // ENSV TA Toim. Ühiskonnat. (1976) 4; Курганные могильники Восточной Эстонии во второй половине I тысячелетия нашей эры. Tln, 1980; Археологические памятники второй половины 1-го тысячелетия н.э. в Юго-Восточной Эстонии. Tln, 1992; Tartu vanalinna arheoloogilise uurimise tulemusi (VII kvartali kaevendi kesk- ja idaosa põhjal). // Eesti Arheol-ajakiri 2 (1998); Esimese aastatuhande teise poole muistised Setumaal. // Setumaa kogumik 1. Tln, 2003; Pikk-kääbaste ehitusest. // Setumaa kogumik 3. Tln, 2005; Pikk-kääpad Peipsi-Pihkva järve ümbruses. // Etnos ja kultuur. Uurimusi Silvia Laulu auks. Trt, Tln, 2006; Cremations of the culture of long barrows in Northern Setumaa in the second half of the First Millennium Preliminary results (kaasautorid R. Allmäe, L. Maldre). // Humanbiol. Budapestinensis 30 (2007); К вопросу о значении длинных курганов по археологическим и остеологическим данным (kaasautorid R. Allmäe, L. Maldre). // Археология и история Пскова и Псковской земли. Псков, 2008; Keskmise rauaage ja viikingiaeg (450–1000/1050 pKr). // Setumaa 2.. Trt, 2009.

B: Eesti esiajalugu. Tln, 1982, 19.

AUSMEES, Andrus (16. X 1960 Narva – 26. XII 2008 Uppsala, Rootsi), füüsik. Lõpetas 1979 Kingissepa (Kuressaare) Kk-i, 1984 TÜ tahkisefüüsika erialal, Ph.D. füüsika alal (1991, TÜ), vk “XUV-induced electron emission and electron-phonon interaction in alkali halides”. Oli 1984–97 FI ja 1997–2008 TÜ FI teadur, töötades a-st 1992 pms Rootsis Uppsala Ük-s. – Uurimisvaldkonnad: röntgen- ja elektron-spektroskoopia, fundamentaalnähtused laia keelutsooniga materjalides ja nende rakendusperspektiivid. Osales 1989 esimeses Eesti füüsikute eksperimendiseerias Lundi Ük-i sünkrotronkiirguse laboris (MAX-lab), millega algas Lundi ja Tartu füüsikute tihe koostöö. Sünkrotronkiirguse kasutamine uurimistöös jätkus Uppsala-aastail, mil ta osales ka eksperimendiseadmete häälestamisel, eksperimentide kavandamisel ja teostamisel, tulemuste analüüsil ja nende publitseerimisel, andes sellega märkimisväärse panuse röntgenkiirguse resonantse mitteelastse mittekiirgusliku (Auger’ Ramani) hajumise uurimisse. Huvitamaid tulemusi Uppsala-perioodist on Auger’ spektrites sisekihi loomulikust laiusest väiksemate spektrijoone laiuste esmakordne leidmine pehme röntgenkiirguse piirkonnas ning võnkestruktuurile omaste spektrijoonte intensiivsuste tugeva varieerumise avastamine resonantsergastuste lähedastel ergastusenergiatel (võnkestruktuuri kollaps). 60 teadustr-t.

T: Auger decay of $K^+ L_{23}$ excitation in potassium halides (kaasautor). // Phys. Scripta T 41 (1992); Subnatural linewidths in the Kr $M_5N_{2,3}$ and Xe $N_5O_{2,3}O_{2,3}$ resonant Auger spectra (kaasautor). // Phys. Rev. Lett. 71 (1993) 26; Observation of an anomalous decay ratio between the molecular-field split levels in the S $2p$ core photoelectron and LVV Auger spectrum of H_2S (kaasautor). // Phys. Rev. Lett. 72 (1994) 19; First observation on the photon energy-dependance of the partial Auger transition rates in both the $4d_{3/2}$ and $4d_{5/2}$ Auger decay of Xe (kaasautor). // Phys. Rev. Lett. 73 (1994) 15; Character of F core excitons in alkali fluorides studied by resonant Auger spectroscopy (kaasautor). // Phys. Rev. B 49 (1994) 5; Auger decay of the dissociating core-excited states in the HCl and DCl molecules (kaasautor). // Journ. Chem. Phys. 104 (1996) 12; Collapse of vibrational structure in the Auger resonant Raman spectrum of CO by frequency detuning (kaasautor). // Phys. Rev. Lett. 79 (1997) 8; Vibrationally selective resonant Auger spectroscopy of the $3p$ core-to-Rydberg excitation in CO (kaasautor). // Phys. Rev. A 56 (1997) 1; Soft X-ray undulator beam line I411 at MAX-II for gases, liquids and solid

samples (kaasautor). // J. Electron Spectroscopy and Related Phenomena 103 (1999); Doppler splitting of in-flight Auger decay of dissociating oxygen molecules: the localization of delocalized core holes (kaasautor). // Phys. Rev. Lett. 84, 13 (2000); Evidence for ultra-fast dissociation of molecular water from resonant Auger spectroscopy (kaasautor). // Chem. Phys. Lett. 334 (2001) 1–3; Beam line 1411 at MAX-II – performance and first results (kaasautor). // Nucl. Instr. & Methods A 469, 3 (2001).

B: EFS ar 2008. Tln, 2009, 171–172; Saarte Hääl (2009) 29. VI.

R. Juursoo

AVARMAA (a-ni 1971 **Kuld**), **Tea** (13. I 1946 Haaslava v, Tartumaa), keemik; agronoomi t, Rein A. abikaasa. Lõpetas 1963 Varstu kk-i, 1968 TÜ keemiaosk-a, keemiaknd (1986, TÜ), vk “Зависимость физико-химических и оптических свойств системы $PbCl_{2-2x}Br_{2x}$ от ее анионного состава”. Oli 1968–70 FI ins, 1970–71 v-ins, 1971–86 n-teadur, 1986–97 teadur, 1997–2008 TÜ FI madalate temperatuuride labori ja 2008– nanostruktuuride füüsika labori teadur. – Uurimisvaldkonnad: keemiatehnika, õhukeste kilede valmistamine sool-geel ja lasersadestuse meetoditega, sensormaterjalid, uued funktsionaalsed materjalid nanostruktuursete oksiidide baasil. 40 teadustr-t, üks patentne leiutis (kaasautor).

T: Magnetoresistance study of a thin alpha-tungsten film (kaasautor). // Phys. Rev. B 58 (1998) 17; Metal oxide based SPM tips prepared by sol-gel method (kaasautor). // Phys. Low-Dimensional Structures 5–6 (2002); Effect of long-term aging on oxygen sensitivity of luminescent Pd tetraphenylporphyrin/PMMA films (kaasautor). // Sensors and Actuators B-Chem. 106 (2005) 1; Nanocrystalline Cr_2O_3 - TiO_2 thin films by pulsed laser deposition (kaasautor). // Sensors and Actuators B-Chem. 109 (2005); Luminescence of nanoporous $C_{12}A_7$ compound (kaasautor). // Phys. Status Solidi C 4 (2007); Synthesis and luminescence properties of Ce^{3+} doped nanoporous $12CaO \cdot Al_2O_3$ powders and ceramics (kaasautor). // Optical Materials, 32, (2010) 8.

B: <https://www.etis.ee>.

BABIN, Vladimir (9. IX 1972 Tartu), füüsik. Lõpetas 1989 Tartu 6. kk-i, 1993 TÜ füüsika osk-a, 1996 TÜ-s magistrantuuri, 2001 doktorantuuri, M.Sc. keskkonnafüüsika alal (1996, TÜ), vk “Meteoroloogilise monitooringu ökonoomsete tehniliste meetodite otsing ja katsetamine”, Ph.D. tahkisefüüsika alal (2001, TÜ), vk “Spectroscopy of exciton states in some halide macro- and nanocrystals”. Täiendas end 1998 ja 2007 Itaalias, 2000 Rootsis. Oli 1996–2001 TÜ FI ins, 2001–04 Hollandis Utrechti Ük-i järeldr ja 2002–04 Hamburgis sünkrotronkiirguse labori (HASYLAB at DESY) külalisteadur, 2004–06 TÜ FI erakorr teadur, 2006–08 järeldr, 2008–09 erakorr teadur, 2009–11 Itaalias Trieste sünkrotroni (ELETTRA) erakorr. teadur. – Uurimisvaldkonnad: luminesentsmaterjalide energia- ja aeglahutusega optiline spektroskoopia vaakumultraviolet-nähtavas piirkonnas laserite ning sünkrotronkiirgusega ergastamisel, kiiritusnähtused laia keelutsooniga funktsionaalmaterjalides, mikroskoopia pehme röntgenkiirguse piirkonnas. EFS-i liige (2006–07), *Inst. of Electrical and Electronics Engineers* (IEEE) liige (2007–08). U 60 teadustr-t.

T: Luminescence and defects creation under photoexcitation of CsI:Tl crystals in Tl+-related absorption bands (kaasautor). // *J. Luminesc.* 96 (2002) 1; Luminescence of undoped LuAG and YAG crystals (kaasautor). // *Phys. Status Solidi (c)* 2 (2005) 1; Low-temperature excitonic, electron-hole and interstitial-vacancy processes in LiF single crystals (kaasautor). // *J. Phys.: Condensed Matter* 18 (2006) 2; Deep VUV scintillators for detectors working in cryogenic environment (kaasautor). // *IEEE Trans. Nuclear Sci.* 55 (2008) 3; Luminescence of dimer lead centers in aluminium perovskites and garnets (kaasautor). // *Phys. Status Solidi (b)* 246 (2009) 6.

B: <https://www.etis.ee>.

BACHMANN (a-ni 2003 **Parts**), **Maie** (8. X 1979 Tallinn), tehnikateadlane; IT-spetsialistide tütar. Lõpetas 1997 Saue Gümn-i, 2001 TTÜ elektroonika ja biomed-tehnika erialal, 2003 TTÜ-s magistrantuuri, M.Sc. samal alal (2003 TTÜ), vk “Moduleeritud mikrolaine kiirguse mõju uurimine inimese EEG-le”, Ph.D. samal alal (2008, TTÜ), vk “Effect of modulated microwave radiation on human resting

electroencephalographic signal”. Oli 2001–02 TTÜ biomed-tehnika keskuse tehnik, 2003 ins, 2004 teadur ja erakorr v-teadur, 2005–06 teadur, 2006–08 TTÜ Tehnomeedikumi biomed-tehnika inst-i teadur, 2008–09 erakorr v-teadur, 2009– v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: madala tasemega elektromagnetkiirguse mõju inimese EEG-le, bioelektriliste ja biosignaali interpretimine med-tehnikas. Eesti Biomed-tehnika ja Med-füüsika Ühingu liige (2004–), *IEEE Eng. in Med. and Biol. Soc.* liige (2004–). Eesti üliõpilaste teadustööde rkl konkursi preemia (2001) ja diplom (2006). 45 teadustr-t; üks patentne leiutus (kaasautor).

T: Changes in human EEG caused by low level modulated microwave simulation (kaasautor). // *Bioelectromagnetics* 25 (2004) 6; Modulated microwave effects on individuals with depressive disorder (kaasautor). // *The Environmentalist* 27 (2007) 4; Effect of modulated microwave radiation on electroencephalographic rhythms and cognitive processes (kaasautor). // *Est. J. Eng.* 14 (2008) 2; Effect of low frequency modulated microwave exposure on human EEG: individual sensitivity (kaasautor). // *Bioelectromagnetics* 29 (2008); Electroencephalographic spectral asymmetry index for detection of depression (kaasautor). // *Med. & Biol. Eng. & Comp.* 47 (2009); Spectral features of the EEG in depression (kaasautor). // *Biomed. Technik / Biomed. Eng.* 55 (2010) 3.

B: <https://www.etis.ee>.

BALJASNÕI, Boriss (26. VI 1957 Žitomir, Ukraina), keeleteadlane, tõlkija, poeet; juut, ins-i p. Lõpetas 1974 Ukrainas Žitomiri 3. kk-i, 1979 Novotšerkasski PI, 2000 TPÜ-s magistrantuuri, 2005 TLÜ-s doktorantuuri, filol-mag (2000), vk “Возможные компенсации потерь при переводе эстонской поэзии на русский язык”, Ph.D. filos, semiootika ja kulturol alal (2005, TÜ), vk “Семиотические аспекты перевода и прикладное переводоведение”. Täiendas end 2002, 2003, 2004 SPb-s Vene Kirj Inst-s. Oli 1980–85 Tallinna MEK-i ins, v- ja peamehaanik, automajandi juh, 1986–90 EKL kirjanduslik konsultant, 1990–91 Väikeettevõtte *Partner* tehnikadir, 1992–93 Ühissetevõtte *Davir* asedir, 1993–97 OÜ *BRI & Ko* dir, 2000–02 TPÜ filol-tsk-a slaavi filol osk-a asst, 2004–05 ajakirj-e lektoraadi asst, 2005 TLÜ slaavi filol osk-a ajakirj-e lektoraadi lektor, 2006– slaavi k-te ja kultuuride inst-i lektor, a-st 1998 ka EKL j.a. ilukirj

tõlke kool-stuudio juhendaja. Pms-d loengukursused: üldine tõlketeooria ja tõlkimise eriteooriad, tõlke eriliigid, tänapäeva tõlketeadus muutlikus keelelises maailmapildis, tõlkija instrumentarium, rakenduslik tõlketeadus. – Uurimisvaldkonnad: tõlkimise semiootilised aspektid ja rakenduslik tõlketeadus, tõlketeaduse diskursiivne dünaamika ja tõlkeõpetuse teor-d alused. *Eesti luule antoloogia* koost-id (1990, 1999), lasteluulekogumike *Kaleidoskoop* (1998), *Päikeseratas* (1999), *Ema, palun loe mulle* (2001) koost ja tõlkija. Tõlkinud vene k-de paljude eesti kirjanike ja luuletajate (M. Under, B. Alver, K. Ristikivi, M. Traat, E. Niit, T. Kallas, J. Viiding jt) teoseid. Avaldanud (a-st 1988) üle 10 luulekogumiku, arvukalt tõlkeid ajakirjas *Looming* jm. Lasteooperi *Printses Alice* (Ch. Dickensi jutustuste alusel) libreto autor (1999). Üle 20 teadustr-e.

T: "Плач о реке Нарове": некоторые аспекты внутриязыкового перевода. // Проблемы языка диаспоры. Trt, 2002; Заглавие и его взаимоотношения с основным текстом. // Материалы XXXI международной науч-мет. конф. СПбГУ, 2002; Семиосферы поэтического текста и его перевода. // Проблемы, имена и школы в руското литературознание през XX век. София, 2003; Переводчик как интерпретатор переводимого текста. // Mentalität und Mentales. Landau, 2004; On the Estonian-Russian linguistic-mental incompatibilities and losses caused by non-/misunderstanding Estonian phraseology by a translator. // *Baltic Horizons* (2006); Анализ потерь при переводе верлибра на русский язык (по материалам Литературно-переводческой школы-студии). // *Literatura* 48 (2006) 2 (Vilnius); Testing the relevance of translations (kaasautor A.Lange). // *Eesti Võrdleva Kirjandusteaduse Assotsiatsiooni 8. rahvusv konv.* Trt, 2009.

B: <https://www.etis.ee>.

BARAN, Anneli (13. VI 1970 Valga), folklorist. Lõpetas 1988 Kingissepa (Kuressaare) 2. kk-i, 1995 TÜ eesti ja võrdleva rahvaluule erialal, 1999 TÜ-s magistrantuuri, 2011 doktorantuuri, M.A. eesti ja võrdleva rahvaluule alal (1999, TÜ), vk "Eesti keele fraseoloogia põhijoontest ja struktuurist", Ph.D. samal alal (2011, TÜ), vk "Fraseologismide semantika uurimisvõimalused". Oli 1994–99 EKI folkloristika osk-a asst, 1999–2000 teadur, 2000– KM folkloristika osk-a teadur. – Uurimisvaldkonnad:

fraseol üldteooria, eesti k-e fraseol semantika, internetik-l, koolinoorte kujundlik k-ekasutus. Rahvusv uurimisprojektide *Widespread Idioms in Europe and Beyond* (2006–), *Intercontinental Dialogue on Phraseology Project: Research on Phraseology in Europe and Asia* (2010–) täitja. Eesti kõnekäändude ja fraseologismide andmebaasi autoreid. *Eur. Soc. of Phraseol. / Europhras* liige (2005–). U 40 teadustr-t.

T: Kõnekäänd ja fraseologism – distinktsiooni võimalikkusest/vajalikkusest. // *Pro Folkloristica* 6 (1999); Fraseoloogilise materjali analüüsivõimalustest. // *Reetor. Uurimusi folkloori lühivormidest*. Trt, 2003; *Compilation of the database of Estonian phrases* (kaasautor). // *Folklore* 25 (2004); Fraseoloogilistest liitnimisõnadest. // *Mäetagused* 27 (2005); Intensiivistavate väljendite kujundist. // *Mäetagused* 37 (2007); Fraseologismide semantilise teisititõlgendamise võimalikkusest. // *Eesti Rakenduslingvistika Ühingu ar 4* (2008); Kõnekäänud, vanasõnad ja mõistatused (kaasautor P. Voolaid). // *Järvamaa 2*. Tln, 2009; Fraseologismide rollist Eesti koolinoorte keelekasutuses 2007. aasta koolipärimuse kogumisvõistluse põhjal. // *Tulnukad ja internetilapsed*. Trt, 2010; “You are so stupid that even the sun stops shining a you!” On hyperbole in Estonian phrases. // *Humour and Culture I. Linguistic Shots at Humour*. Krakow, 2010; Sooline aspekt eesti fraseoloogias. // *Ariadne Lõng* (2010) 1-2.
B: <https://www.etis.ee>.

BARKALAJA, Anzori (19. III 1968 Dušanbe, Tadžikistan), folklorist; eestlane, rmtpidaja p. Lõpetas 1986 Tallinna 21. kk-i, 1987 Tallinna Spordiinternaatkooli, 1995 TÜ eesti ja võrdleva rahvaluule erialal, M.A. samal alal (1996, TÜ), vk “Handi rahvausundist, selle seostest vene õigeusu ja teadusliku mõtlemisega”, Ph.D. rahvaluuleteaduse alal (2002, TÜ), vk “Sketches towards a theory of shamanism: associating the belief system of the Pim river khanties with the western world view”. Täiendas end 1998 Helsingi Ük-s. Oli 1995 Tartu Linna Polikliiniku ravimassöör, ühtlasi luges 1996 TÜ-s handi rahvausundi kursust, 1997–98 ERM-i teadur ja Viljandi Kultuurikolledži usundiloo lektor, 2001–05 Viljandi Kultuurikolledži (a-st 2003 Kultuuriakad) rektor, 2005– TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia dir. Pms-d loengukursused: sissejuhatus usundilukku, šamanism, aja lugu soome-ugri ruumis: varamise ja varastamise erinevustest, simulatsioonide ja mudeldusmängude kasutamisest jm. –

Uurimisvaldkonnad: soome-ugri rahvaste usund ja mütol, šamanism, kultuuriantropol, aktiivõppe meetodid. Huvitunud pms-lt kultuuri-, identiteedi- ning indiviidide närvisüsteemi tasandi nähtuste omavahelistest seostest ning avaldumistest erinevates toimetulekutegevustes. Korraldanud 1991–2007 uurimiseksped-e Lääne-Siberisse. Antropol-te filmide *Nõiatrumm* ja *Pimi jõe handid: uus põlvkond?*, *Trummimeister* kaasautor. Kirjutanud laulusõnu muus koll-dele ja projektidele. V. G. Ridala teose *Püha Rist* toim-koll-i liige (2005). Mitme rahvusv teaduskonv-i korraldajaid. Põhjamaade Ethnol ja Folkloori Töögrupi (NEFA) Tartu grupi liige ja juhatuse liige (1990–95, auliige 2000), ERM-i nõukogu (2007–) ja Kultuurimin-i Kunstide Koja liige (2007–). Mitmekordne Eesti noorte- ja juunioride meister judos. Üle 30 teadustr-e.

T: On the sacrificial rituals of the Pim River Khanty. // *Pro Ethnol* 5 (1998), 8 (1999); Ortotoksisuus, taisteleva ateismi ja hantien kansanusko. // *Uskonto ja identiteetti*. Helsinki, 1999; “Chameleons” of Siberia: identity and survival strategies of an Eastern Khanty family (kaasautor T. Pakk). // *Studies in Folklore and Popular religion*. Trt, 1999; Põhjaõder arktilises kultuuri (kaasautor A. Leete). Trt, 2001; School and cultural environment. // *The Opening World. Changing Educational Environment and Teacher Training*. Tln, 2002; Shamanism as information design. // *Shamanism in the Interdisciplinary Context*. Boca Raton (Florida), 2004; Identiteet ühiskondliku ja isikulise vahelülina: efektiivse keha mõiste kasutusvõimalusi. // *Muutused, erinevused ja kohanemised eesti kultuuriruumis ja selle naabruses*. Viljandi 2007.

B: Õpetajate Leht (2001) 2. III.

BARROW (a-ni 1965 **Talmet**), **Maie-Anne** (8. II 1942 Tallinn), keemik ja arhivaar; lennuväehvitseri t. Põgenes 1944 koos vanematega Saksamaale, kust 1949 siirduti Austraaliasse. Lõpetas 1959 Adelaide’is Woodville’i gümn-i, 1965 Adelaide’i Ük-i keemikuna ja 1980 Macquarie’ Ük-i prantsuse filoloogina, mag org keemias (1991, Uus-Lõuna-Walesi Ük), vk „Chemistry and biosynthesis of *Alternaria* metabolites” ja kutsemag arhiivinduses (1998, samas). Oli 1965 Lõuna-Austraalia rkl keemialab-i keemik, 1966–73 Londoni Ük-i *University College*’i teadur, 1981–87 Uus-Lõuna-Walesi Ük-i biokeemia osk-a teadur, 1987–93 prorektori v-asst, 2000–05 ajalootsk-a lektor, a-st 2006 arhiivindusnõunik. Ühtlasi oli a-st 1994 Eesti Arhiivi Austraalias juh ja a-st 1996 ka

Sydney Botany linnaval arhiivi juh. Õpetanud arhiivindust, esinenud ettekannete ja loengutega ka Eestis. – Uurimisvaldkonnad: toiduainete kvaliteet, sünteetiline ja looduslike ainete org keemia, arhiivitöö korraldus. Ajalehe *Meie Kodu* toimkoll-i, Sydney Eesti Muinsuskaitse Seltsi juhatuse ja Eesti Maja Kooperatiivi juhatuse liige, Austraalia *Eesti Päevade 2000* üldjuht ja 2005 toimkonna liige. Margaret Jenningsi arhiivindusauhind (1998), Uus-Lõuna-Walesi Ük-i teenetemedal (1999). Avaldanud teadustr-eid org keemia ja arhiivinduse alalt.

T: The infrared spectra of quaternary 'onium cations of group VB elements (kaasautor). // Australian J. Chem. 18 (1965) 6; Isobullatenone and a demethylated analog. A new route to 3 (2H) furanones (kaasautor). // Tetrahedron Lett. 30 (1972); The Estonian Archives in Australia. // History: The Royal Australian Historical Soc. 76 (2003).

B: *Simmul, R.* Maie Barrow 60. // *Meie Kodu* (2002) 13. II; *Eberhard, K.* Maie Barrow – profile of a lone arranger. // Bulletin: Australian Society of Archivists (2005) 1, 9; *Noorhani, P.* Rahvusvaheline välisbalti arhiivide konverents. // *KK* (2006) 11, 934–936; *Kibal, B.* Rahvusvaheline Välis-Balti arhiivikonverents. // *Tuna* (2007) 1, 144–147.

V. Mägi

BAZANOV, Boriss (23. I 1960 Tallinn), sporditeadlane; spordipedagoogide p. Lõpetas 1977 Tallinna 26. kk-i, 1982 TÜ kehakultuuritsk-a sportmängude treener/õpetaja erialal, 2002 TPÜ-s magistrantuuri, 2007 doktorantuuri, M.Sc. sporditeaduste alal (2002, TPÜ), vk “Hüppeviske tehnika elementide struktuuri analüüs ja optimeerimine korvpallis”, Ph.D. kasv-teaduste alal (2007, TLÜ), vk “Tehnika ja taktika integratiivne käsitus korvpalli õpi-treeningprotsessis”. Oli 1984–89 Tallinna Spordiinternaatkooli treener-õpetaja, 1989–91 Tallinna 49. kk-i kehalise kasv õpetaja, 1991–2002 TPÜ terviseteaduste ja spordi inst-i lektor, 2002–05 TPÜ ja 2005– TLÜ sama inst-i sporditeaduste ja treeningõpetuse osk-a teadur. – Uurimisvaldkond: võistlustegevuse ja treeningu protsessi analüüs ja optimeerimine. Üle 10 teadustr-e.

T: Tagasiside – oluline osa korvpallimängu tehnilis-taktikalise tegevuse õpiprotsessis. // Teadus, sport, meditsiin. Trt, 2004; Trends in offensive team activity in basketball (kaasautorid P. Võhandu, R. Haljand). // Education. Physical Training. Sport 2 (2005); Offensive teamwork intensity as a factor influencing the result in basketball (kaasautorid

P. Võhandu, R. Haljand). // *Int. J. Performance Analysis in Sport* 5 (2005) 2; Factors influencing the teamwork intensity in basketball. // *Int. J. Performance Analysis in Sport* 6 (2006) 2; Võistkondliku ründetegevuse optimeerimine korvpallis (kaasautorid P. Võhandu, R. Haljand). // *Teadus, sport, meditsiin. Trt, 2007*; Võistlusmängu monitooring korvpallis. // *Kehaliste võimete arendamine spordis. Trt, 2008*; Conditions associated with turnovers in basketball (kaasautor P. Võhandu). // *Current Trends in Performance Analysis. Magdeburg, 2009*:

B: <https://www.etis.ee>.

BENDER, Ingrid (24. IV 1954 Rakvere), põllumajandusteadlane, sordiaretaja; põllumehe t. Lõpetas 1972 Elva Kk-i, 1975 Räpina Sovhoostehnikumi maastiku- ja aiakujunduse erialal, 1985 EPA agron-tsk-a, põllumag (1992, EPMÜ), vk "Lutsernisortide ja aretusnumbrite talvekindlus Jõgeval aastatel 1982–1992", 2003–08 EMÜ doktorant. Oli 1975–81 EMMI kultuurrohumaade osk-a laborant, 1981–92 EMMI Jõgeva Sordiaretusjaama agronoom, 1992–98 Jõgeva Sordiaretuse Inst-i teadur, 1998–2001 EELK Diakooniakeskuse projektijuht, 2001–08 Jõgeva Sordiaretuse Inst-i teadur, 2008– köögiviljade osk-a juh kt. – Uurimisvaldkonnad: maheviljelus tomatikasvatases ja köögiviljade kasvatuse meetodite täiendamine alusuuringute baasil, tomati ja aedherne sordiaretus, köögiviljasortide säilitusaretus, põllum-kultuuride gen ressursi kogumine ja säilitamine. Aretanud tomatisordi 'Malle' (koos M. Raudsepinguga). Eesti Taimekaitse Seltsi (1994–), APS-i (1995–), *Nordic Assoc. of Agricult. Scientists* (2005–), Rahvusv Aiandusteaduste Ühingu liige (2005–). Üle 50 teadustr-e.

T: Utilization of different tomato forms in breeding in Estonia (kaasautorid M. Raudseping, P. Sooväli). // *New Sights in Vegetable Production. Trt, 2001*; Varased sordid – tomatiaretuse peamine eesmärk (kaasautor M. Raudseping). // *Agraart. 14* (2003) 5; Tomati maheviljeluskatsed Jõgeval. // *Sordiaretus ja seemnekasvatus. Jõgeva, 2005*; Mahepõllumajanduslik seemnekasvatus (kaasautor). *Tln, 2008*; Quality of organic and conventional carrots (kaasautor). // *Agron Res. 7* (2009); Causes and control of calcium deficiency disorders in vegetables: a review (kaasautor M. Olle). // *J. Hortic. Sci. & Biotechnol. 84* (2009).

B: <https://www.etis.ee>

BENDER (a-ni 1997 **Kuiv**), **Reet** (21. X 1974 Tartu), filoloog, kultuuriloolane, tõlkija; Mart K-a t. Lõpetas 1993 Tartu 10. kk-i, 2000 TÜ saksa filol erialal, 2002 TÜ-s magistrantuuri, 2009 doktorantuuri, filol-mag (2002, TÜ), vk “Die Dorpater Studentensprache und die deutschbaltischen studentischen Korporationen an der Kaiserlichen Universität Dorpat im 19. Jahrhundert – die baltische Eigenart in der deutschen Studentenkultur”, Ph.D. saksa filol alal (2009, TÜ), “Oskar Masing und die Geschichte des Deutschbaltischen Wörterbuchs”. Täiendas end 1996–98 Saksamaal Erlangen-Nürnbergi ja 1998 Marburgi Ük-s. Oli 2003 TÜ germaani, romaani ja slaavi filol inst-i saksa filol osk-a õü täitja, 2005–10 erakorr lektor, 2010– lektor. Pms-d loengukursused: baltisaksa tekstide lektüür ja tõlge, humanitaarteaduslik tõlge, saksak-te maade ajalugu jm. – Uurimisvaldkonnad: baltisaksa keel ja kultuur, baltisaksa leksikogr, sõnavaralugu, ajalooline balti üliõpilaskool. A-st 2010 baltisaksa sõnarmt-u tööühma juht. Tõlkinud saksa k-st eesti k-de (*Eduard von Stackelberg. Ühe baltlaste võitlustee: püüdlused, võidud ja kaotused*, 2010) ja eesti k-st saksa k-de (*Vivat, crescat, floreat alma mater*, 2007 jm). ÕES-i liige (2010–). 28 teadustr-t.

B: Oskar Masing und das Schicksal des Deutschbaltischen Dialektwörterbuchs. // *Humaniora: Germanistica 1* (2006); Oskar Masing und der Wörterbuchstreit zwischen Riga und Dorpat // *Beitr. zur Gesch. der dt. Sprache im Baltikum V* (2007); Korporatsioon Indla. // *Vivat Academia. Üliõpilasseltsid ja –korporatsioonid Eestis*. Trt, 2007; Die Deutschbalten und das baltische Deutsch anno 2006. // *Humaniora: Germanistica 3* (2008); Oskar Masing ja Baltisaksa sõnaraamat // *ÕES ar* (2009); Der Einfluss der Studentensprache auf die Alltagssprache. // *Korporationen als prägende gesellschaftliche Organisationen im Baltikum. Baltische Seminare*. Bd. 17 (2010); Oskar Masing – der Verfasser des Deutschbaltischen Wörterbuchs. // *Triangulum: Germanistisches Jb für Estland, Lettland und Litauen* (2011).

B: <https://www.etis.ee>.

BOGUN, Gennadi (6. I 1935 Leningrad – 18.VI 2008 Tallinn), põllum-tehnikateadlane; venelane, ohvitseri p. Lõpetas 1952 Tallinna 6. kk-i, 1962 EPA mehh-tsk-a ins-mehaaniku erialal, 1972 EMMI-s asp-i, tehnikaknd (1974, Läti Põllum-akad), vk

“Исследование штанговых рассеивающих устройств низконапорного типа к разбрасывателям пылевидных удобрений”, tehnikadr (2002, Läti Põllum-ük), vk “Предпосылки теории расчета средств механизации доставки, хранения и внесения минеральных, органических и известковых удобрений.” Täiendas end 1993 Soomes, 1994 Rootsis. Oli 1962–69 EMMI n-teadur, 1972–88 v-teadur, labori- ja sektorijuh, 1988–2002 Eesti Põllum Mehk Inst-i j- ja v-teadur, 2002–07 EMVI v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: põllum-masinaid ja –tehnol-d. Välja töötanud mitmeid tolmlate jt väetiste transportimise ja laotamise masinaid. Osalenud kolmes EL keskkonnaprogrammis. ENSV rkl preemia (1967, koll-s). Üle 100 teadustr-e, 5 patentset leiutist (kaasautor).

T: Известкование кислых почв пылевидными материалами в Эстонской ССР (kaasautor A. Jakobson). M, 1970; Technika nawozenia pylistymi nawozami mineralnymi. // Problemy Inżynierii Rolniczej 18 (1997, Warszawa) 4; Mineraalväetiste laoturid (kaasautor J. Haabpiht). Saku, 1999; Metoda oceny jakości pracy nawozowych. // Problemy Inżynierii Rolniczej 27 (2000) 1; Keskkonnasobilike väetusmasinate väljatöötamine Eesti Maaviljeluse Instituudis (kaasautor V. Jõgeva). Saku, 2006.

B: EMVI, 71, 169.

BOLGOV, Viktor (19. VI 1971, Tallinn) tehnikateadlane; venelane, raadiotehnika p. Lõpetas 1988 Tallinna 11. kk-i, 1995 TTÜ elektromeherialal, 1999 TTÜ-s magistrantuuri ja 2004 doktorantuuri, tehnikateaduste magister elektroenergi alal (1999, TTÜ), vk “Koormusvoolu stabiliseerimine ja reguleerimine jadaühenduses oleva juhitava reaktoriga”, tehnikateaduste doktor samal alal (2004, TTÜ), vk “Load current stabilization and suppression of flicker in AC arc furnace power supply by series-connected saturable reactor”. Täiendas end 1998 ja 2002 Rootsis, 2001 Soomes, 2007 Venemaal. Oli 1995–97 TTÜ elektrotehnika aluste ja elektrimasinate inst-i ins, 1997–2002 teadur, 2002–04 asst, 2004–07 teadur, 2008– v-teadur, ühtlasi 1998–99 Stockholmis Kuningliku Tehnikaük-i, 2001 Saksamaal Ilmenau Tehnikaük-i, 2001 ja 2002 Helsingi Tehnikaük-i külalisteadur. – Uurimisvaldkonnad: elektrihaarleekahjude toiteallikad, elektrienergia kvaliteet, juhitavad reaktorid, transformaatorid, elektrienergia sääst, lokaalne hübriidenergiavarustus, tuleenergia ühendamine. Üle 20 teadustr-e.

T: Flicker mitigation by series-connected saturable reactor (kaasautor J. Järvik). // Proc. Riga Techn. Univ. Power and Electrical Eng. 6 (2002); Series-connected saturable reactor for power supply of electric arc furnaces and its impact on power quality indices. // Техн. электродин. Темат. выпуск *Силовая электроника и энергоэффективность* (2005); Interlock delay time and its influence on the operability and efficiency of high-power DC/DC converters (kaasautor D. Vinnikov). // Przegląd Elektrotechn. 10 (2009).
B: <https://www.etis.ee>.

D

DEVADZE, Sergei (5. I 1981 Sillamäe), tehnikateadlane, infotehnoloog; grusiinlane, ins-de p. Lõpetas 1993 Sillamäe 3. kk-i, 2003 TTÜ arvuti- ja süsteemitehnika erialal, 2004 TTÜ-s magistri- ja 2009 doktoriõppe, tehnikamag (2004, TTÜ), vk “Web-based system for finite state machines decomposition”, Ph.D. tehnikateaduste alal (2009, TTÜ), vk “Fault simulation of digital systems”. Oli 2001–05 TTÜ arvutitehnika inst-i ins, ühtlasi 2004–05 ka Eesti Tehnol Arenduskeskuse (OÜ ELIKO) arendusins, 2005–06 TTÜ arvutitehnika inst-i ins, 2007– teadur, 2007–08 ka info- ja kommunikatsioonitehnol doktorikooli erakorr teadur. – Uurimisvaldkonnad: digitaalsüsteemide diagnostika, digitaalskeemide rikete simuleerimine, keerukate digitaalsüsteemide sünteesi meetodid ja algoritmid. Üliõpilaste teadustööde rkl konkursi preemia (2003). Üle 30 teadustr-e.

T: Efficient single-pattern fault simulation on structurally synthesized BDDs (kaasautor). // Lecture Notes Comp. Sci. 3463 (2005); Learning digital test and diagnostics via Internet (kaasautor). // Int. J. Online Eng. 3 (2007) 1; Fast extended test access via JTAG and FPGAs. (kaasautor). // Proc. 40th Int Test Conf. – ITC 2009. Austin, Texas, 2009; Fast fault simulation for extended class of faults in scan-path circuits (kaasautor). // Proc. 5th Int Symp. Electronic Design, Test and Applications – DELTA 2010. Los Alamitos, 2010; Parallel X-fault simulation with critical path tracing technique (kaasautor). // Int. Conf. Design Automation and Test in Europe – DATE 2010. Los Alamitos, California, 2010.

B: <https://www.etis.ee>.

DIDENKULOVA, Irina (23. V 1980 Gorki), geofüüsik; venelane, teadlaste t. Lõpetas 1997 Nižni-Novgorodi Füüsika-Mat-lütseumi, 2001 Nižni-Novgorodi Rkl Ük-i akustika erialal, 2003 samas magistrantuuri, 2006 Nižni-Novgorodi Rkl Tehnikaük-s doktorantuuri, oli 2007–08 TPÜ järeldr, M.Sc. akustika alal (2003 Nižni-Novgorodi Rkl Ük), vk “Восстановление волнового источника”, füüsika-mat-knd (2006, Nižni-Novgorodi Rkl Tehnikaük), vk “Моделирование наката длинных волн на плоский откос и анализ реальных событий”, Ph.D. ehitus- ja keskkonnatehnika alal (2008, TTÜ), vk “Long wave dynamics in the coastal zone”. Täiendas end 2004 Venemaal, 2005 Prantsusmaal. Olnud a-st 2000 Venemaa TA Rakendusfüüsika Inst-i teadur, 2003–09 Nižni-Novgorodi Rkl Tehnikaük-i asst, ühtlasi 2006 ka TTÜ KüBI lainetuse dünaamika labori teadur, 2007– v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: lainetuse dünaamika, tsunamid, looduskatastroofid merel, Läänemere lainetuse tingimuste ajalis-ruumiline muutlikkus, kiirlaevade tekitatud pikkade lainete uhtekõrgus, kompleksed ja mittelineaarsed nähtused lainedünaamikas. Osales 2005 välitöödel Lõuna-Kuriili saartel ja Läänemerel, 2007 Guadeloupeel. Ajakirjade *Nonlinear Processes in Geophysics* erinumbri *Extreme Surface and Internal Waves* (2008) ja *Natural Hazards and Earth System Sciences* erinumbri *New Developments in Tsunami Science: From Hazard to Risk* (2010) külalistoim. Vene Föderats-i Haridus- ja Teadusmin-i medal (2005), TTÜ parim noorteadur 2010, Eur. Geoteaduste Liidu Pliniuse medal (2010). Üle 110 teadustr-e.

T: Analysis of tide-gauge records of the 1883 Krakatau tsunami (kaasautor). // *Tsunamis: Case Studies and Recent Developments*. Dordrecht, 2005; Freak waves in 2005 (kaasautor). // *Nat. Hazards Earth System Sci.* 6 (2006) 6; Phenomena similar tsunami in Russian internal basins (kaasautor E. Pelinovski). // *Russ. J. Earth Sci.* 8 (2006) 6; Сопоставление данных двух глобальных цунами в Индийском океане (kaasautor E. Pelinovski). // *Изв. АИН РФ. Прикл. мат. и мех.* 18 (2006); Runup of nonlinear asymmetric waves on a plane beach (kaasautor). // *Tsunami and Nonlinear Waves*. Berlin, 2007; Extreme waves generated by cyclones in Guadeloupe (kaasautorid N. Zahibo, I. Nikolchina). // *Extreme Ocean Waves*. Berlin, 2008; Non-dispersive traveling waves in strongly inhomogeneous water channels (kaasautor E. Pelinovski). // *Phys. Lett A* 373 (2009) 42; Long surface wave dynamics along a convex bottom (kaasautorid E. Pelinovski, T. Soomere). // *J. Geophys. Res. – Oceans* 114 (2009); Shoaling and runup

long waves induced by high-speed ferries in Tallinn Bay (kaasautor). // J. Coast. Res. SI 56 (2009) 1; Statistical estimates of characteristics of long-wave runup on a beach (kaasautorid A. Sergejeva, E. Pelinovski). // Atmospheric Oceanic Phys. 46 (2010) 4.

B: <https://www.etis.ee>.

DOEPP (Döpp), Alexander (Aleksander) (7. III 1888 Peterburi – surmaaeg ja -koht teadmata), tehnikateadlane; baltisakslane, Peterburi Tehnol-inst-i õppejõu p. Lõpetas 1914 tehnol-ins-na Peterburi Nikolai I nim Tehnol-inst-i. Oli 1921–36 Eesti Tehn Järelevalve Seltsis Petseri-, Valga- ja Võrumaa piirkonna ins aurukatelde ja tösteseadmete alal, 1936–39 Eesti Rahvusliku Jõukomitee järelevalvebüroo Tartu osk-a v-ins. Loobus 1939 Eesti kodakondsusest ja lahkus Saksamaale. – Uuris kütteturba tootmise täiustamise võimalusi, bagerite kasutamist turba tootmisel, turbakoksi valmistamist, turba sobivust tööstusahjude kütteks, gaasimootorite ja -generaatorite ehitust ning tööd. Käis sel eesmärgil 1938 tutvumas turbatööstustega Rootsis, Saksamaal ja Taanis. Pidas EIÜ-s ja mujal ettekandeid gaasigeneraatorite rakendamisest autodel ja traktoritel. EIÜ ja IK meh-sekts-i liige. Teadustr-id gaasigeneraatorite, katlaasjanduse ja turbatootmise kohta.

T: Katla toiteabinõud. Tln, 1935; Saksa turbatööstusest. // Tehnika Ajakiri (1937) 9; Põlevkivi- ja turvaskütte koldeid aurukateldele: juhendeid aurukatelde otstarbekohaseks kütmiseks (kaasautor). Tln, 1937; Gaasigeneraatoreid autoasjanduses. // Tehnika Ajakiri (1938) 2; Gaasigeneraatoriga traktorid meie oludes. // Tehnika Kõigile (1938) 6; Sõiduki-gaasigeneraatorite areng Saksamaal ja Rootsis. // Tehnika Ajakiri (1939) 2; Muljeid turbatööstustest Saksas, Taanis ja Rootsis. // Tehnika Kõigile (1939) 2, 5; Isoleerplaadid turvast. // Tehnika Kõigile (1939) 10;

B: Eesti Tehnilise Järelevalve Seltsi 10. aastase tegevuse ülevaade ja 1930. aasta aruanne. Tln, 1931, 7, 9, 10; Eesti Tehnikalise Järelevalve Seltsi 1934. a. tegevuse aruanne. Tln, 1935, 9, 32; Eesti Rahvuslik Jõukomitee. 1938. aasta tegevuse aruanne. Tln, 1939, 5, 7, 17; Eesti Rahvuslik Jõukomitee. 1939. aasta tegevuse aruanne. Tln, 1940, 5.

V. Mägi

DOLGOV, Sergei (26. IV 1962, Тапа), füüsik; raadioins-i ja arsti p. Lõpetas 1979 Tartu 4. kk-i, 1984 TÜ füüsika osk-a, 1999 TÜ-s doktorantuuri, Ph.D. füüsika alal (1999, TÜ), vk “Электронные возбуждения и дефектообразование в некоторых оксидах металлов”. Oli 1984–86 TÜ FI ins, 1987–93 n-teadur, 1994–97 firma G.S.G. programmeerija, 1998 TÜ FI ins, 1999–2002 erakorr teadur, 2004– teadur, ühtlasi 1998–2001 Lundi Ük-i külalisstipendiaat. Loeb TÜ-s digitaalelektronika kursust. – Uurimisvaldkonnad: laia keelutsooniga oksiidide füüsika (elektronergastused, kiiritusdefektid), EPR-spektroskoopia. 1998–2007 osales rahvusv uurimisprojektides MAXLAB sünkrotronil (Rootsi). 26 teadustr-t.

T: Relaxation, self-trapping and decay of electronic excitations in wide-gap oxides (kaasautor). // Russ. Phys. J. 43 (2000) 3; Electron paramagnetic resonance of the [Be](+) centre in MgO (kaasautor). // J. Phys.: Condensed Matter 15 (2003) 40; Low-temperature (4–295 K) thermoluminescence of pure and Ca-doped MgO single crystals (kaasautor). // Phys. Status Solidi C 2 (2005) 1; Dependence of long-lived defect creation on excitation density on MgO crystals (kaasautor). // Phys. Status Solidi C 4 (2007) 3.

B: <https://www.etis.ee>.

DOTSENKO, Sergei (25. X 1958, Kuressaare), kirjandusteadlane; venelane, autojuhi ja ins-tehnoloogi p. Lõpetas 1976 Tallinna 51. kk-i, 1981 TÜ vene filol osk-a, 1988 TÜ-s asp-i, 1999 TPÜ-s doktorantuuri, Ph.D. vene filol. alal (2000, TPÜ), vk “Проблемы поэтики А. Ремизова: автобиографизм как конструктивный принцип творчества”. Oli 1988–1995 TPÜ vene filol osk-a v-õpetaja ja asst, 1996–2002 TPÜ slaavi filol osk-a asst, 2002–05 vene kirj dots, 2005 – TPÜ slaavi k-te ja kultuuride inst-i vene kirj dots. Peamised loengukursused: rahvaluule ja mütol, 19.-20. saj. vene kirj ajalugu, luule- ja proosateooria, kirjanduskomparativistika. – Uurimisvaldkonnad: vene kirj ajalugu (19.-20. saj), kultuuri topogr, kultuurilise paradigma muutused sekundaarse moderniseerumise tingimustes. Olnud mitme kogumiku toim, esinenud a-st 1988 ettekannetega arvukatel konv-del jm teadusüritustel. TPÜ teaduspublikatsioonide konkursi esimene preemia (2000, 2001). Üle 70 teadustr-e.

T: Проблема историзма в цикле Вяч. Иванова “Година гнева”. // Александр Блок и революция 1905 года. Трт, 1988; Загадка одного предисловия А. М. Ремизова. //

Блоковский сб. XII. Trt, 1993; Почему обезьяна кричит петухом: К объяснению одного мотива в творчестве А. М. Ремизова. // Wiener Slawistischer Almanach 42 (1998); О возможном прототипе Дуремара в сказке А. Толстого “Золотой ключик”. // Филол. чтения–2002. Daugavpils, 2000; Мотив юродства в романе М. Булгакова “Мастер и Маргарита”. // Булгаковский сб. IV. Tln, 2001; К вопросу о художественной функции “Заветных сказов” А. Ремизова. // Вторая проза. Tln, 2004; К проблеме дешифровки одного анекдота из мемуарной книги А. Ремизова «Кукха». // Русск. лит. (2005) 1; “Колыванский муж” Н. С. Лескова: конфликт цивилизаций. // Балтийский архив: Русская культура в Прибалтике. XI. Tln, 2006; О двойной загадке М. Цветаевой. // Славянские чтения. V. Daugavpils, 2006; Возможный источник образа Христа в поэме А. Блока “Двенадцать” // Вячеслав Иванов. Исследования и материалы. СПб, 2010.

B: <https://www.etis.ee>.

DUBJEVA, Ljudmila (30. VII 1954 Tartu), ajaloolane; venelane, teenistuja t. Lõpetas 1971 Tartu 4. kk-i, 1977 TÜ ajaloo osk-a, 1999 TPÜ-s magistrantuuri, 2006 TÜ-s doktorantuuri, M.A. rmtkogunduse alal (1999, TPÜ), vk “Traditsiooniliste infootsüsteemide kujunemine Tartu Ülikooli raamatukogus 19. saj. – 20. saj. algul”, Ph.D. ajaloo alal (2006, TÜ), vk “Историческая наука в Тартуском университете в конце XIX – начале XX вв.” Olnud a-st 1977 TÜ rmtkogu vanemrmtkoguhoidja, toim, v-toim, rmtkoguhoidja, 2007–08 ka TÜ ajaloo ja arheol inst-i Eesti ajaloo õt-i erakorr v-teadur. Lugenu bibliogr, Eesti ajaloo, Venemaa ajaloo jm kursusi, koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: historiogr, rmtkogundus, Eesti-Vene kultuurilised, maj-, pol- ja rahvussuhted 18.–20. saj-l, Eesti ajalookirjutus 19.–20. saj-l, ideede ja teooriate levik ja retseptsioon Baltimaades Rootsi ja Vene võimuperioodil (17. saj – 20. saj algus), teadusajalugu. AAS-i (1999–) ja ERÜ liige (1994–, juhatusel liige 2001–05). F. Puksoo preemia (1998). Üle 50 teadustr-e.

T: Ülikooli raamatukogu kataloogid teadusajaloo allikana. // AA (1999) 2; Kogude avamine kataloogides Tartu Ülikooli raamatukogus 19. sajandil ja 20. sajandi algul. // TÜ Raamatukogu Töid. Trt, 2000; A. T. Rastorgujev – Tartu Ülikooli raamatukoguhoidja 1908–1918. // AA (2002) 1 / 2; Üliõpilasest professoriks: Pjotr Jakovenko Jurjevi

Ülikoolis. // TÜ ajaloo küsimusi (2004); Akadeemik Jevgeni Viktorovitš Tarle – Tartu Ülikooli üldajaloo professor 1913–1918. // Vene aeg Eestis: uurimusi 16. sajandi keskpaigast kuini 20. sajandi alguseni. Trt, 2006; Research and teaching of history at the University of Tartu at the end of the 19th and the beginning of the 20th century. // *Trames* 13 (2009) 2.

B: TÜ Raamatukogu ar 2004–2005. Trt, 2007, 103–106.

E

EDESI (a-ni 2000 **Mõtt**), **Liina** (17. III 1976 Tallinn), põllumajandusteadlane; ehitaja t. Lõpetas 1996 Räpina Kõrgema Aianduskooli, 2000 EPMÜ agron-tsk-a, 2006 EMÜ-s magistrantuuri, a-st 2008 EMÜ doktorant, põllum-mag (2006, EMÜ), vk “Tihendamise järelmõju mulla omadustele ja agrofütotsönoosi koosseisule odrapõllul”. Täiendas end 2010 **Šveitsi** Mahepõllum Inst-s. Oli 2006–08 EMVI põllukultuuride osk-a erakorr teadur, 2008– taimekasv osk-a teadur. – Uurimisvaldkonnad: biomelioratiivsete meetodite ja nende agroökol aspektide uurimine künnikihialuse tihesusega põllumuldadel, tera- ja kaunviljade ning õlikultuuride toidu- ja söödakvaliteedi parandamise võimalused maj-lt efektiivsete ning keskkonnasäästlike agrotehnool meetmetega, mahe- ja tavaviljeluse mõju mulla viljakusele ning põllukultuuride saagikusele ja kvaliteedile, agroökosüsteemide mitmekesisus, terviklikkus ja jätkusuutlikkus. APS-i eestseisuse (2007–) ja Põhjamaade Põllum-teadlaste Assots-i (NJF) liige (2007–). 37 teadustr-t.

T: Mulla tallamise ja väetamise mõju odra võrsete ja umbrohutaimede arvukusele ja kuivmassile (kaasautor). // *Taimekasvatus*. Saku, 2006; Väävliga väetamise mõju talinisu proteiini kvaliteedile ja küpsetusomadustele (kaasautorid M. Järvan, A. Adamson). // *Agron.* 2007; Effect of *Cirsium arvense* L. on soil physical properties and crop growth (kaasautor). // *Agricult. Food Sci.* 17 (2008); Soil compaction effects on soil bulk density and penetration resistance and growth of spring barley (*Hordeum vulgare* L.) (kaasautor). // *Acta Agricult. Scand. B. Soil and Plant Sci.* 59 (2009) 3.; The effect of cultivation

methods on the yield and biological quality of potato (kaasautor M. Järvan). // Agron. Res. (2009).

B: EMVI, 51.

EELMÄE, Priit (8. X 1972 Tartu), liikumis- ja sporditeadlane, füsioterapeut; Jaan E. p. Lõpetas 1990 Tartu 5. kk-i, 1994 TÜ kehakultuuritsk-a liikumis- ja sporditeaduste erialal, 1997 TÜ-s magistrantuuri, a-st 2006 Uppsala Ük-i doktorant, M.Sc. liikumis- ja sporditeaduste alal (1997, TÜ), vk “Changes of muscles strength and tone in lumbosacral radiculopathy patients after discectomy”. Oli 1996–97 TÜ kehakultuuritsk-a spordibioloogia ja füsioterapia inst-i v-laborant, 1997–2009 füsioterapia ja terviseedenduse õt-i lektor, ühtlasi 1998–2004 TÜ kehakultuuritsk-a õppeprodekaan, 2004–08 TÜ füsioterapia programmijuht, 2006–08 õt-i juh, 2009– külalislektor, 2008– SA Haapsalu Neuroloogiline Rehabilitatsioonikeskus juhatuse esimees. Õpetanud rehabilitatsiooni aluseid, sissejuhatust füsioterapiasse, neurol füsioterapiat jt kursusi, koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: füsioterapia, taastusravi, psühhosotsiaalne rehabilitatsioon. Eesti Füsioterapeutide Liidu liige (1994–, president 2004–05), *Baltic Assoc. for Rehabilitation* liige (1998–), SA Haapsalu Neuroloogiline Rehabilitatsioonikeskus nõukogu liige (2003–08). Münsteri Ük-i uurimispreemia (1994), TÜ tänukiri (2006, 2008), TÜ aumärk (2008), Eesti Puuetega Inimeste Koja tänukiri (2009), *European Business Assembly* auhind „*The United Europe Award*“ (2010). Üle 40 teadustr-e.

T: Meniskivigastustega patsientide funktsionaalse seisundi muutused artroskoopia järgselt (kaasautorid R. Lille, H. Gapejeva). // TÜ kehakultuuritsk teadus- ja õppemet-e tööde kogumik. Trt, 1998; Ühepoolse puusaliigese osteoartroosiga patsientide igapäevaelus sooritavate tegevustega hakkamasaamine (kaasautor). // Teadus. Sport. Meditsiin. Trt, 2002; Tserebraaparalüüsiga laste kehaline võimekus enne ja pärast ratsutamisteraapiat (kaasautor). // TÜ kehakultuuritsk-a teadus- ja õppemet-e tööde kogumik. Trt, 2004; Eesti lasteaiaõpetajate valmidus õpetada kehalise puudega lapsi tavalasteaias (kaasautorid K. Kõverik, D. Kutsar). // TÜ kehakultuuritsk-a teadus- ja õppemet-e tööde kogumik. Trt, 2007; 12-nädalase käimistreeningu mõju vererõhu näitajatele mõõduka hüpertensiooni diagnoosiga patsientidel (kaasautor). // Teadus.

Sport. Meditsiin. Trt, 2009; Epidemiology of traumatic spinal cord injury in Haapsalu Neurological Rehabilitation Centre from 2004–2008 (kaasautorid A. Tõnutare, K. Englas). // 10th Congr. of Eur. Federat. for Res. in Rehabilitation (Riga, 2009).

B: <https://www.etis.ee>.

EESSAAR, Erki (9. III 1977 Tallinn), tehnikateadlane, informaatik; teenistujate p. Lõpetas 1995 Tallinna 44. kk-i, 1999 TTÜ infotehnol tsk-a, 2001 TTÜ-s magistrantuuri, 2006 doktorantuuri, tehnika-mag informerialal (2001, TTÜ), vk “Mustrite kasutamist abistava süsteemi mustritel põhinev projekteerimine”, tehnika-dr informerialal (2006, TTÜ), vk “Relational and object-relational database management systems as platforms for managing software engineering artifacts”. Oli 1999–2002 TTÜ informaatikainst-i infosüsteemide õt-i asst, 2002–07 lektor, 2007– dots, 2009– õt-i hoidja. Lugenud andmebaaside kavandamise ja programmeerimise kursusi. – Uurimisvaldkonnad: relatsiooniline ja objekt-relatsiooniline andmemudel, andmebaaside kavandamine, teadmusbaasid, metaandmed ja nende haldamine, metamodelleerimine, infosüsteemide mudelipõhine arendamine, mustrid. Esinenud arvukatel erialakonv-del, olnud nende programmikomiteede liige (2008–). U 30 teadustr-t.

T: Using relational databases in the engineering repository systems. // Proc. 8th Int. Conf. Enterprise Information Systems. Paphos (Cyprus), 2006; Andmebaaside projekteerimine. Tln, 2008; On finding suitable designs for whole-part relationships in object-relational databases. // Information Systems Development. Challenges in Practice, Theory and Education 2. USA, 2008; On metamodel-based design of software metrics. // Balancing Agility and Formalism in Software Engineering. Berlin, Heidelberg, 2008; On pattern-based database design and implementation. // Proc. 6th Int. Conf. Software Eng. Res., Management & Applications. Los Alamitos, California, 2008; A semiotic approach to quality in specifications of software Measures. // Enterprise Information Systems. Revised Selected Papers 10th Int. Conf. Enterprise Information Systems. Berlin, Heidelberg, 2009; A UML profile for developing databases that conform to the Third Manifesto. // Innovations in Computing Sciences and Software Engineering. USA, 2010.

B: <http://staff.ttu.ee/~eessaar/>; <https://www.etis.ee>.

EHASALU, Pia (23. VII 1964 Tallinn), kunstiteadlane; disaineri ja õppejõu t. Lõpetas 1982 Tallinna 42. kk-i, 1990 TÜ ajaloo osk-a, 2007 EKA-s doktorantuuri, M.A. kunstiteaduse alal (1997, EKA), vk “Portree Tallinnas 17. sajandil”, Ph.D. samal alal (2007, EKA), vk “Rootsiaegne maalikunst Tallinnas (1561–1710). Produktsioon ja retseptatsioon”. Oli 1987–2000 Ennistuskoja *Kanut* teadur, 2001– peavarahoidja; a-st 2007 ka TLÜ kunstiajaloo õppejõud. – Uurimisvaldkond: varauusaegne maalikunst Eestis. Koguteose *Eesti kunsti ajalugu, 2 (1520–1770)* (2005) kaasautor. Eesti Kunstiteadlaste Ühingu liige (1997–). Üle 20 teadustr-e.

T: Eesti kunsti ajaraamat (kaasautorid J. Keevallik, R. Loodus). Tln, 2002; *Exempla docent* ehk mõnda Tallinna raesaali pildiprogrammist ja rootsiaegsetest portreedest. // Kunstiteaduslikke uurimusi 11 (2002); *Sub specie aeternitatis*. Varauusaegne epitaafmaal Eesti luterlikus kirikus 16.–17. sajandil. // Kunstiteaduslikke uurimusi 13 (2004) 3–4; Mõnda Stockholmi käsikirja illustatsioonidest. // Põhjaeestikeelsed Uue Testamendi tõlked 1680–1705. Tln, 2007.

B: <https://etis.ee>.

EHIN, Piret (25. IV 1976 Rapla), politoloog; kirjanike t, Toomas Grossi abikaasa. Lõpetas 1994 Rapla 1. kk-i, 1998 TÜ politol osk-a, 2000 Arizona Ük-s (Tucson, Arizona, USA) magistrantuuri ja 2002 doktorantuuri, politol-mag (2000, Arizona Ük), vk “Public opinion, direct democracy, and European integration: data from Central and Eastern Europe”, Ph.D. politol alal (2002, samas), vk “Enlargement of the European Union and the problem of popular consent”. Oli 1996–98 TÜ politol osk-a asst, 1998–2001 Arizona Ük-i asst, 2002–04 TÜ Euroopa Kolledži asedir, 2005– riigiteaduste inst-i v-teadur. TÜ välisüliõpilastele suunatud programmi *Prometheus Program on Transition Studies* juht (2004–05), TÜ politol doktoriprogrammi koordinaator (2008–). – Uurimisvaldkonnad: legitiimsus ja avalik toetus pol võimule rahvusriikides ja rahvusüleses kontekstis, Balti-Vene suhted Euroopa integratsiooni kontekstis. Võrdlevate valimisuuringute projektide *Comparative Study of Electoral Systems* (2007–) ja *European Election Studies* Eesti-poolne koordinaator (2008–). Avatud Eesti Fondi nõukogu liige (2007–08), esimees (2008–). Rein Taagepera politol-auhind (2002). Üle 20 teadustr-e.

T: Determinants of public support for EU membership: data from the Baltic countries. // Eur. J. Pol Res. 40 (2001) 1; What kind of border regime is in the making? Towards a differentiated and uneven border strategy (kaasautor E. Berg). // Cooperation and Conflict 41 (2006) 1; Political support in the Baltic States 1993–2004. // J. Balt. Studies 38 (2007) 1; Competing models of EU legitimacy: the test of popular expectations. // J. Common Market Studies 46 (2008) 3; Incompatible identities? Baltic-Russian relations and the EU as an arena for identity conflict (kaasautor E. Berg). // Identity and Foreign Policy: Baltic-Russian Relations and European Integration (kaasautor E. Berg). Farnham (Surrey), 2009.

B: <https://www.etis.ee>.

EINASTO, Heili (16. IX 1965 Tallinn), tantsuajaloolane, -teoreetik ja -kriitik, sotsiaalpol ajaloo uurija; Rein E. t. Lõpetas 1983 Tallinna 44. kk-i inglise k-e eriklassi, 1999 EHI ajaloo ja anglistika erialal, M.A. soo- ja kultuuriuuringute alal (2000, CEU, Budapest), vk “Gender relations in modern dance of post-Soviet Estonia”. Täiendanud end Suurbritannias, USA-s, Austraalias, Ungaris, Saksamaal, Soomes. Õpetanud a.-st 1992 TTÜ ettevalmistusosakonnas inglise k-t, oli 1996–2005 Viljandi Kultuuriakadeemia tantsuajaloo lektor, ühtlasi 2003-05 ka Turu Ük-i sotsiaalpol osk-a teadur, 2005– TLÜ kunstide inst-i koreogr osk-a tantsuteooria lektor. Õpetanud pms tantsu (k.a ballett) ajalugu. – Uurimisvaldkonnad: kaasaegse (modern-) tantsu ajalugu ja emadust puudutav sotsiaalpol. Tantsuinfo Keskuse Eestis loojaid ja esimees (1991–96), moderntantsu etenduste ja õpikodade korraldajaid. Avaldanud a-st 1991 tantsukriitikat. Tõlkinud eesti kultuurialast kirj-st inglise k-de ja vastupidi. TMK aastapreemia (2002, 2003, 2007), Eesti Kultuurkapitali Kirjanduse Sihtkapitali tõlkepreemia (2006). 40 teadustr-t.

T: 100 aastat moderntantsu. Pilguheit Eesti poolelt. Tln, 2000; Mehaaniline nukk ja mõirgav loom: tantsu treeningusüsteemid, keha ja ideoloogiad. // TMK (2001) 11; Tants piiridel ja katkestuspindadel. // Teatrielu 2001. Tln, 2002; [The politics of maternity from conception to lactation.](#) // [Power and Control: Perspectives on Integration and Multiculturalism in Europe. Turku, 2004;](#) Mõtteid tantsust, seirates Tallinna ja Helsingi vahel: etenduse nimetus, koreograafiline keel ja liikumise artikulatsioon. // TMK (2005) 7; Saada või mitte saada emaks: abordipoliitika 20. sajandi Eestis. // Ariadne Lõng

(2006) 1 / 2; Tants – kas teatriharu või iseseisev kunstiliik? // TMK (2007) 2; The Migrant Body (kaasautor). Cassola: Moro, 2007; Iseolemise rööm ja valu – unenäoline tegelikkus Mari Mägi ja Frida Kahlo vahendusel. // TMK (2008) 2; “V” nagu valgus ja vaen, “p” nagu pimedus ja palvus. // TMK (2009) 2; Changes and continuities in maternity policies: comparison of maternity legislation in Estonia and Ireland (kaasautor P. Kennedy). // Eur. Societies 12 (2010) 2.

B: <https://www.etis.ee>.

EISEN, Maigi (13. III 1970 Tallinn), arstiteadlane, dermatoveneroloog; ins-i t. Lõpetas 1988 Tallinna 60. kk-i, 1996 TÜ arstitsk-a, 2001 TÜ-s doktorantuuri, med-dr (2002, TÜ), vk “Pathogenesis of contact dermatitis: participation of oxidative stress (a clinical-biochemical study)”. Oli 1997 Tallinna Pelgulinna Haigla intern, 2002–2004 TÜ biokeemia inst-i teadur 2004–06 järel-dr ja 2005–06 erakor-r teadur, 2006–08 TÜ nahahaiguste kliiniku teadur, 2008– Ida-Tallinna Keskhaigla sisekliiniku nahahaiguste arst, a-st 2001 ka OÜ Medicover Eesti dermatoveneroloog – Uurimisvaldkonnad: naha- ja suguhaiguste patogeneesi molekulaarsed mehhanismid ja epimioloogilised aspektid, endoteeli düsfunktsionaalsus ja neurodegeneratsiooni oksüdatiivse stressi põhine mudel, krooniliste dermatooside patogeneesi molekulaarsed mehhanismid, kontaktdermatiit ja – ekseemid, kutsenahahaigused. Eesti Nooremartide Ühenduse (2005–), Eesti Naha- ja Suguhaiguste Arstide Seltsi (1999–), *Europaen Initiative for the Prevention of Occupational Skin Diseases* (EPOS) (2009-) liige. 25 teadustr-t.

T: Olmeallergeenid – allergilise kontaktdermatiidi põhjused (kaasautor S. Kaur). // EA 79 (2000) 7; Oksüdatiivse stressi osa kontaktallergia kujunemises (kaasautor). // EA 80 (2001) 9; Nikkel – võimas kontaktallergeen (kaasautor S. Kaur). // EA 83 (2004) 7; *Lichen myxodermatosus* – harv ja ebaselge etioloogiaga haigus. // *Lege Artis* 2005) 7; Screening for gold allergy among dental clinic employees and patch test population (kaasautor). // *Contact Dermatitis* 54 (2006) 3; Heaoluühiskond soodustab nakkavate nahahaiguste levikut. // *Lege Artis* (2007) 5.

B: <https://www.etis.ee>.

EISENSCHMIDT, Eve (5. XII 1963 Põltsamaa), kasvatusteadlane; põllumehe t. Lõpetas 1979 Tartu Ped Seminari, 1988 TPedI algklasside õpetaja erialal, 2000 TPÜ-s

magistrantuuri, 2006 TLÜ-s doktorantuuri, ped-mag (2000, TPÜ), vk “Lääne Maakonna haridussituatsioon ja tulevikusuundumused”, Ph.D. kasv-teaduste alal (2006, TLÜ), vk “Kutseaasta kui algaja õpetaja toetusprogrammi rakendamine Eestis”. Olnud a-st 1998 TPÜ/TLÜ Haapsalu Kolledži dir. Õpetanud kooliped, haridus- ja süsteemide jt kursusi; koost. õppevahendeid ja käsirmt-id õpetaja eneseanalüüsist ja oma arengu kavandamisest. – Uurimisvaldkonnad: õpetajaharidus, õpetaja professionaalne areng ja selle toetamine, mentorlus algajate õpetajate toetamisel, haridusmuutus kui sotsiaalne innovatsioon. Eesti õpetajahariduse strateegia (2008–13) töörühma liige. Põhjamaade Kutseaasta võrgustiku (2005–), TLÜ õpetajahariduse koll-i (2006–), Eur. Õppimise ja Õpetamise Assots-i, Eur. Õpetajahariduse võrgustiku ja Eur. Õpetajahariduse poliitika võrgustiku liige (2007–), Eesti kõrghariduse hindamisnõukogu liige (2009–). U 50 teadustr-t.

T: Pedagoogiline praktika õpetajakoolituses. // Õpetajate professionaalne areng ja õppepraktika. Trt, 2003; Uuriv üliõpilane uurivaks õpetajaks. Praktilisi nõuandeid tegevõpetajale. Tln, 2004; Õpetaja kutse: professionaalne areng ja eneseanalüüs. Kutsestandardi rakendamine õpetajate ettevalmistuses ja kutsealase arengu kavandamisel. Tln, 2007; Supporting novice teacher’s professional development: monitoring the induction year experience in Estonia. (kaasautorid K. Poom-Valickis, T: Oder). // Reforms and Innovations in Estonian Education. Frankfurt am Main, 2008; Second-phase induction for teacher educators: Challenges and possibilities (kaasautor A. Moberg). // Becoming a Teacher Educator: Theory and Practice for Novice Teacher. London, 2008; Novice teachers’ perspectives on mentoring: The case of the Estonian induction year (kaasautor E. Löfström). // Teaching and Teacher Education 25 (2009) 5; With five years of teaching experience: Professional aims and tenure (kaasautorid T. Oder, M. Meristo). // Teacher’s Personality and Professionalism. Estonian Studies in Education. Frankfurt am Main, 2010.

B: <https://www.etis.ee>.

EISKOP, Ilmar (5. X 1928 Tallinn – 28. IX 2008 Tallinn), tehnikateadlane; pangaametniku p. Lõpetas 1947 Tallinna 7. kk-i, 1952 TPI meh-*tsk*-a elektriijaamade, -võrkude ja –süsteemide erialal, tehnikaknd (1971, Moskva Energeetikainst), vk käsitles induktiivsete pingejagurite sagedus- ja impulsskarakteristikuid. Oli 1952–56 Tallinnas

Raadiomaja helisalvestusosk-a juh, 1956–59 raadiotehase RET erikonstrueerimisbüroo laborijuh, 1959–60 TPI teor ja üldelektrotehnika kat-i v-õpetaja, 1960–66 automaatika ja telemeh kat-i v-õpetaja, 1966–74 raadiotehnika kat-i v-õpetaja, 1974–83 dots, 1983-88 v-teadur. Oli tegev TPI-s elektroonika, infoedastuse, mõõtetehnika, elektroakustika ja raadiovastuvõtuseadmete kursuste kujundamisel, koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: raadiotehnilised mõõtmised. Osales elektronmõõteriistade väljatöötamises (mh oli elektronvoltmeetri B3-3 peakonstruktor). Pingejagurite tunnussuuruste tundmaõppimisel rakendas Laplace'i diskreetset teisendust. Tegeles tehnika oskussõnavara loomise ja korrastamisega. Paljude signaalide töötlemise, signaaliparameetrite mõõtmise ja kvantelektroonika alaste kogumike toim. Brüsseli maailmanäituse audiplom (1958). 15 teadustr-t.

T: Arhitektuur ja akustika. // Tehnika ja Tootmine (1957) 2; Elektronmõõteriistad 1. Tln, 1962; Elektronmõõteriistad 2. Tln, 1963; Raadiovastuvõtuseadmete stabiilsus ja mürad. Tln, 1972; Helitehnika (kaasautor A. Sillart). Tln, 1973; Infoedastus pidevate signaalidega. Tln, 1978; Akustika ja helitehnika (kaasautor A. Sillart). Tln, 1988.

B: TPI 1936–1986, 314, 324, 414, 430; TTÜ ar 2003 (2004) 138; *V. Heinrichsen*. Side- ja raadiotehnikaspetsialistide ettevalmistamisest Eestis aastail 1880–1980. // TPI Toim. 565 (1983), 25; *L. Einer*. Tänapäevaste nõrkvooluerialade avamine TPI-s. // TPI Toim. 565 (1983), 164; *A. Meister*. In memoriam: Ilmar Eiskop. // TTÜ ar 2008 (2009), 475-476.

V. Mägi

ELKEN, Jüri (22. VI 1952 Pärnu), merefüüsik; ins-i p. Lõpetas 1970 Pärnu 2. kk-i, 1975 TÜ füüsika osk-a geofüüsika erialal, 1981 TEFI-s asp-i, füüsika-mat-knd (1983, NSVL TA Okeanol Inst, Moskva), vk “Характеристики синоптической изменчивости Балтийского моря на основе СТД-съеомок”. Täiendas end 1989, 1990, 1993, 1994 Saksamaal ja 1994 Rootsis. Oli 1975–90 TEFI ins, n- ja v-teadur, 1990–92 ENSV TA Ökol ja Mereuuringute Inst-i ja 1992–2002 Eesti Mereinst-i merefüüsika sektori juh, ühtlasi 1998–2003 TPÜ geofüüsika prof, 2002– TTÜ meresüsteemide inst-i dir, 2003–07 ka TTÜ okeanogr õt-i juh, 2003– okeanogr prof. Lugenud merefüüsika, hüdrool, dünaamilise okeanogr jm kursusi. – Uurimisvaldkonnad: veekogude tsirkulatsioon, veemassid, mesomastaapsed protsessid, objektiivanalüüs, numbriline ja bilansside

modelleerimine, füüsikal protsesside mõju ökosüsteemile. Osalenud (a-st 1979) arvukatel uurimispeksped-l Läänemerel ja Atlandil. Teinud kindlaks sünoptiliste keeriste esinemise Läänemeres ning nende mõju mere tsirkulatsioonile ja ökosüsteemile. EMHI mereprognoside süsteemi HIROMB töölerakendajaid. Ajakirjade *Oceanological and Hydrobiological Studies* (2001–), *Estonian Journal of Earth Science* (2006–), *Estonian Journal of Ecology* (2007–) toim-koll-i liige. Eesti TA geofüüsika komitee liige (1993–), Eesti TA mereuuringute komitee liige (1994–2007), Eesti TA meh komitee liige (1995–2007), Eesti TA polaaruuringu komitee liige (2002–2007), Läänemere uuringute ühisprogrammi BONUS juhtkomitee liige (2003–) ja esimees (2009–10) jm. EV teaduspreemia (2002, koll-i juht). Üle 100 teadustr-e.

T: Synoptic scale variability of hydrophysical fields in the Baltic Proper on the basis of CTD measurements (kaasautor A. Aitsam). // *Hydrodynamics of Semi-Enclosed Seas*. Amsterdam, 1982; Plankton distributions and processes across a front in the open Baltic Sea (kaasautor). // *Marine Ecol. Progr.* 20 (1984) 1-2; A view of the Canary Basin thermocline circulation in winter (kaasautor). // *J. Geophys. Res.* 97 (1992) C8; Special issue on Saaremaa Deep Harbour (kaasautorid T. Soomere, U. Liiv). Tln, 2001; Fast ferries as a new key forcing factor in Tallinn Bay (kaasautor). // *Proc. Est. Acad. Sci. Eng.* 9 (2003) 3; Knowledge of the Baltic Sea physics gained during the BALTEX and related programmes (kaasautor). // *Progr. Oceanogr.* 63 (2004); Large halocline variations in the Northern Baltic Proper and associated meso- and basin-scale processes (kaasautor). // *Oceanol.* 48 (2006) S; Baltic Sea oceanography (kaasautor W. Matthäus). // *Assessment of Climate Change for the Baltic Sea Basin*. Springer (2008); Circulation patterns in the Gulf of Finland derived from the EOF analysis of model results (kaasautorid M. Nõmm, P. Lagemaa). // *Boreal Envir. Res.* 16 (2011) Suppl. A.

B: EE 14, 635; TTÜ professorid läbi aegade, 51; EV teaduspreemiad 2002, 42.

ELLER, Triin (10. XII 1970 Tartu), arstiteadlane, psühhiaater. Lõpetas 1989 Nõo Kk-i, 1995 TÜ arstitsk-a, 2010 TÜ-s doktorantuuri, med-dr (2010, TÜ), vk “Immune markers in major depression and in antidepressive treatment”. Oli 1995–97 Eesti Meremeeste Haigla intern, 1997–2001 TÜK psühhiaatrikliiniku resident, 2005– arst-õppejõud, 2008– ka psühhiaatria õt-i asst ning 2010– teadur. Lugened TÜ-s psühhopatul-t jm; õpetanud ka

Holistilise Teraapia Inst-s ja Tallinna Med-koolis. – Uurimisvaldkonnad: afektiivsete häirete patogen-d faktorid, sotsiaalsed ja psühhol-d riskifaktorid, häirete ravi. Üle 20 teadustr-e.

T: Symptoms of anxiety and depression in Estonian medical students with sleep problems (kaasautor). // *Depression Anxiety* 23 (2006) 4; Serotonin transporter promoter region polymorphisms do not influence treatment response to escitalopram in patients with major depression (kaasautor). // *Eur. Neuropsychopharmacol.* 19 (2009) 6, Soluble interleukin-2 receptor and tumor necrosis factor levels in depressed patients in Estonia (kaasautor). // *Medicina (Kaunas)* 45 (2009) 12; Bupropioonravi depressiooni korral: mono- ja kombinatsiooniteraapia (kaasautorid E. Maron, V. Vasar). // *EA* 89 (2010) 2.

B: *EA* (2010) 5, 372.

ELLERVEE, Aleksandr (24. VII 1948 Juntsevo k, Pihkva oblast), füüsik; eestlane, sõjaväelase p. Lõpetas 1966 Tartu 4. kk-i, 1971 TÜ füüsika osk-a, 1975 ENSV TA-s aspi-i, füüsika-mat-knd (1979, ENSV TA FI), vk “Спектроскопия Pb²⁺ и Bi³⁺ центров люминесценции в окислах и сульфидах щелочноземельных металлов”. Oli 1971–72 ENSV TA F(A)I v-laborant, 1975–86 n-teadur, 1986–97 teadur, 1997–2007 TÜ FI teadur. – Uurimisvaldkonnad: fotosünteesiliste süsteemide spektroskoopilised uuringud kõrgetel rõhkudel: elektronseisundid, energia ja elektroni ülekanne, elektron-foononinteraktsioon. U 30 teadustr-t.

T: Spectral hole burning at high hydrostatic pressure (kaasautor). // *Chem. Phys. Lett.* 176 (1991) 5; Electron transfer and electronic energy relaxation under high hydrostatic pressure (kaasautor). // *Biophys. Chem.* 68 (1997) 1–3; Effect of high pressure on the photochemical reaction center from *Rhodobacter sphaeroidis* R26.1 (kaasautor). // *Biophys. J.* 80 (2001) 3; Self-trapped excitons in LH2 bacteriochlorophyll-protein complexes under high pressure (kaasautor). // *J. Luminesc.* 102 (2003); Spectroscopic and quantum chemical study of pressure effects on solvated chlorophyll (kaasautorid J. Linnanto, A. Freiberg). // *Chem. Phys. Lett.* 394 (2004) 1–3; Formation of bacteriochlorophyll *a* coordination states under external high-pressure (kaasautor A. Freiberg). // *Chem. Phys. Lett.* 450 (2008) 4–6.

B: <https://www.etis.ee>.

ELLERVEE, Peeter (7. XII 1960 Rapla), tehnikateadlane, infotehnoloog, med-töötajate p. Lõpetas 1979 Tartu 5. kk-i, 1984 TPI automaatikatsk-a elektronarvutite erialal, 1991 TTÜ-s asp-i, 2000 Rootsi Kuninglikus Tehnikaük-s doktorantuuri, tehnikadr (2000, Rootsi Kuninglik Tehnikaük), vk “High-level synthesis of control and memory intensive applications”. Täiendas end 1982 Tšehhoslovakkias, 1990 Rootsis, 1993 ja 2002 Belgias, 1994 Prantsusmaal, 2001 USA-s. Oli 1980–84 TPI elektronarvutite kat-i laborant, 1984–86 ja 1988–91 ins, 1991–93 TTÜ arvutitehnika inst-i digitaaltehnikatöötaja, 2000 teadur, 2000–04 dots, 2004– digitaalsüsteemide disaini prof. Lugenud digitaalsüsteemide projekteerimise ja sünteesi, riistvara kirjeldusk-te ja modelleerimise jm kursusi; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: arvutiteadused (kiipsüsteemi disain, riist- ja tarkvara koosdisain, riistvara kirjeldusk-d), elektrotehnika ja elektroonika (arhitektuurne ja kõrgtasemesüntees, loogika-taseme süntees). Ajakirja *Elsevier Journal on Hardware Design* toimkoll-i liige (2008–) ja külalistoim (2009–10), ajakirja *Analog Integrated Circuits and Signal Processing* külalistoim (2009–10), rahvusv teadusürituste korraldus- ja programmikomiteede liige (2000–). IEEE, *Circuits and Systems Soc.* (2000–), IEEE, *Computer Soc.* (2005–), IEEE, *Education Soc.* liige (2008–). Üle 80 teadustr-e, üks patentne leiutis (kaasautorid A. Djupsjöbacka, A. Mokharti).

T: System-level data-format exploration for dynamically allocated data structures (kaasautor). // *IEEE Trans. on CAD* 20 (2001) 12; A comparison of six languages for system level description of telecom applications (kaasautor). // *Electronic Chips & System Design Languages*. Boston, 2001; Power-performance trade-offs in second level memory used by an ARM-like RISC architecture (kaasautor). // *Power Aware Computing*. New York, 2002; TOP: an algorithm for three-level combinational logic optimization (kaasautor). // *IEEE Proc. – Circuits Devices and Systems* 151 (2004) 4; Evaluating fault emulation on FPGA (kaasautor). // *Int. Conf. on Field Programmable Logic, Lecture Notes in Comp. Sci.* Berlin/Heidelberg, 2004; Environment for FPGA based fault emulation (kaasautor). // *Proc. Est. Acad. Sci. Eng.* 12 (2006) 3; FPGA based fault emulation of synchronous sequential circuits (kaasautor). // *IET Com. Digital Techn.* 1 (2007); Summer workshop on SDR in radio equipment sponsored by SSCS-Estonia. // *IEEE Solid-State Circuits Soc. News* 12 (2007); System-level communication

synthesis and dependability improvements for network-on-chip based systems (kaasautorid M. Tagel, G. Jervan). // Est. J. Eng. 16 (2010) 1.

B: TTÜ professorid läbi aegade, 52–53.

ELLMANN, Artu (22. IX 1968 Kiviõli), geodeet; teenistujate p. Lõpetas 1986 Püssi kk-i, 1993 Moskva Rkl Geodeesia ja Kartogr Ük-i ins-geodeedi erialal, 2004 Rootsi Kuninglikus Tehnikaük-s doktorantuuri, geod-litsentsiaat (2001, samas), Ph.D. füüsikal geod alal (2006, samas), vk “The geoid for the Baltic countries determined by the least squares modification of Stokes’ formula”. Oli 1993–96 Tallinnas Rkl Ehitusuuringute Inst-i geodeet, 1996–2000 Keskkonnamin-i Maa-ameti osk-ajuh, ühtlasi 1994–99 Kehtna Maj- ja Tehnol-kooli külalislektor, 2002–04 Rootsi Kuningliku Tehnikaük-i asst, 2004–06 New Brunswicki Ük-i (Kanada) teadur, 2006–08 TTÜ teedeinst-i geod õt-i erakorraline prof, 2008– prof. Pms-d loengukursused: geod, kõrgem geod, füüsikal geod, satelliidigeod, gravimeetria, teegeod; koost. õppevahendeid. Pidanud geoiditeemalisi loenguid ja seminare ka välisriikides. – Pms uurimisvaldkonnad: füüsikal geod, geod-te põhivõrkude rajamine. Täpsustanud Stokes’i geoidiarvutusvalemi modifitseerimist, mida on rakendanud geoidi regionaalse mudeli määramiseks Austraalia, Baltimaade, Kanada, Taiwani aladel. Uurinud kosmose ja terrestriiliste gravimeetriliste andmete optimaalset kombineerimist Maa geoidi ja gravitatsioonivälja täpsustamiseks. Ajakirjade *Journal of Geodetic Science* ja *Geodesy and Cartography* toim-koll-i liige, mitme ajakirja (*Journal of Geodesy*, *Advances in Space Research*, *Computational Geosciences* jt) retsensent. Eesti, Läti ja Leedu Geodeesiakomisjoni liige (1994–2000; esimees 1997–2000), Eesti Geodeetide Ühingu liige (1994–2001, juhatuse liige 1996–2001), Eur. Geodeetiliste Referentssüsteemide Komisjoni Eesti esindaja (1995–2001), *MapBSR* projekti Läänemeremaade digitaalse kaardiandmebaasi loomiseks juhatuse liige (1997–2000), Rahvusv Maamõõtjate Liidu Eesti esindaja (1998–2001), Kanada Geofüüsika Liidu liige (2005–), Rahvusv Geodeesia Assots-i Eesti korr-liige (2006–), *Eur. Cooperation in Sci. and Technol.* (COST) projekti *Improved constraints on models of glacial isostatic adjustment* juhtkomitee liige (2008–). Üle 50 teadustr-e, sh 3 monogr, arvukalt aimeartid.

T: Effect of GRACE satellite mission to gravity field studies in Fennoscandia and the Baltic Sea region. // *Proc. Est. Acad. Sci. Geol.* 53 (2004) 2; Two deterministic and three stochastic modifications of Stokes's formula: a case study for the Baltic countries. // *J. Geod.* 79 (2005); Computation of three stochastic modifications of Stokes's formula for regional geoid determination. // *Comp. & Geosci.* 31 (2005) 6; UNB application of Stokes's-Helmert's approach to geoid computation (kaasautor P. Vanicek). // *J. Geodyn.* 43 (2007) 2; Füüsikalise geodeesia ja gravimeetria alused (kaasautor T. Oja). // *Tln*, 2008; Modified Stokes's Formula for Regional Geoid Modeling: Deterministic and Stochastic Modifications of Stokes's Formula for Computing and Improved Geoid Model over the Baltic Countries. Saarbrücken, 2009; Toward unification of terrestrial gravity data sets in Estonia (kaasautorid T. All, T. Oja). // *Est. J. Earth Sci.* 58 (2009) 4; Considerations on the further improvements of regional geoid modeling over the Baltic countries. // *Geod. Cartogr.* 36 (2010) 1.

B: *Maa Universumis*. *Tln*, 2004, 312; *Eesti Päevaleht* (Stockholm) (2004) 26. VIII; *Geodeet* 38 (2008), 70–71.

EREMEEV, Viacheslav (a-ni 1999 **Jeremejev, Vjatšeslav**) (6. VII 1975 Mari Eli Vabariik, Gornomari raj, Eršovo k), põllumajandusteadlane; mari, ökonomisti poeg. Lõpetas 1992 Sernuri Kk-i (Mari El Vabariik), õppis 1992–93 EPMÜ eesti k-e kursustel, lõpetas 1997 EPMÜ agron-tsk-a, 2000 samas magistrantuuri ja 2005 doktorantuuri, põllumag (2000, EPMÜ), vk "Seemnekartuli mahapaneku-eelse termilise töötlemise mõju mugulasaagi kujunemisele ja selle kvaliteedile", Ph.D. taimekasv erialal (2007, EMÜ), vk "The influence of thermal shock and pre-sprouting on formation of yield structure elements in seed potatoes". Oli 1996 EPMÜ taimekasv inst-i laborant, 2000–01 agronoom, 2002–03 teadur, 2003–04 v-agronoom, 2005–07 EMÜ põllum- ja keskkonnainst-i taimekasv ja rohumaa viljeluse osk-a v-agronoom, 2008– teadur. – Uurimisvaldkonnad: kartulikasvatuse (saagi moodustumise füsiol, kasvu aegne väetamine, sordid, saagi kvaliteet ja keemiline koostis. APS-i liige (2001–), *Eur. Assoc. for Potato Res.* liige (2002–), *Nordic Assoc. of Agric. Sci.* liige (2005–) Üle 50 teadustr-e.

T: Mugulasaagi formeerumine ja kvaliteet sõltuvalt seemnemugulate töötlemisest (kaasautorid J. Jõudu, A. Lõhmus). // *Põllumajanduskultuuride produktiivsus ja kvaliteet*.

Trt, 1998; Tärkliserikkamate kartulisortide tärklisesaagist ja selle kvaliteedist (kaasautor). // APS Toim. 14 (2001); The effect of pre-planting treatment of seed tubers on potato yield formation (kaasautor). // Agron. Res. 2 (2003) 2; A field study of early potato with different physiological age (kaasautorid A. Lõhmus, J. Jõudu). // Latv. J. Agron. (2005) 8; Sowing date influence on winter oilseed rape overwintering in Estonia (kaasautor). // Acta Agricult. Scand. B 57 (2007) 4; The influence of thermal shock and pre-sprouting of seed potatoes on formation of some yield structure elements(kaasautor). // Acta Agricult. Scand. B 58 (2008) 1; Influence of thermal shock and pre-sprouting of seed potatoes on formation of tuber yield (kaasautor). // Spanish J. Agricult. Res 6 (2008) 1; Consequences of pre-planting treatments of potato seed tubers on leaf area index formation (kaasautor). // Acta Agricult. Scand. B 58 (2008) 3; Effect of different production systems on yield and quality of potato (kaasautor). // Agron. Res. 7 (2009) Spec. I; Potato seed from meristem plants using EVIKA multiplication methods (kaasautor). // Acta Agricult. Scand. B 60 (2010) 2.

B: <https://www.etis.ee>.

ERISTE, Elo (19. VI 1972 Tartu), biokeemik; meediku t. Lõpetas 1990 Tartu 10. kk-i, 1995 TÜ keemia osk-a, 1998 TÜ-s magistrantuuri, 2004 Rootsis Karolinska Inst-s doktorantuuri, M.Sc. med-se biokeemia alal (1998, TÜ), vk “Ketamiini isomeeride neuroprotektiivse toime uurimine kahjustatud tserebellaarsete granulaarsete rakkude primaarkultuuris”, Ph.D. samal alal (2004, Karolinska Inst), vk “Purification, structure and function of bioactive peptides”. Täiendas end 1996 Kieli Ük-s, 2008 Stockholmi Ük-s. Oli 1997, 1998–2001 Karolinska Ins-i külalisteadur, 2004–05 järeldr, 2006–09 TÜ tehnol inst-i mol-se biotehnol labori erakorr v-teadur, 2009– v-teadur. – Uurimisvaldkond: med biokeemia – ketamiini isomeeride neuroprotektiivne toime kahjustatud tserebellaarsete granulaarsete rakkude primaarkultuuris, uute biol-te aktiivsete peptiidide isoleerimine sea sooltest või peaajust, puhastamine ja mass-spektromeetiline määramine, metaboolomika põhine peptiidsete ravimikandjate ohutus ja toimemehhanismid, rakku penetreerivate peptiidide omaduse ja rakendused *in vitro* ja *in vivo*. Koostöös TTÜ-ga uurinud mass-spektromeetria abil metallothioniinide omadusi. ETS Rootsis liige (1998–). Üle 20 teadustr-e.

T: Brain-specific metallothionein-3 has higher metal-binding capacity than ubiquitins metallothioneins and binds metals noncooperatively (kaasautor). // *Biochem.* 41 (2002) 19; A novel form of neurotensin post-translationally modified by arginylation (kaasautor). // *J. Biol. Chem.* 280 (2005) 42; A novel anti-inflammatory compound, artonkin-4'-O-glucoside, from the leaves of *Artocarpus tonkinensis* suppresses experimentally induced arthritis (kaasautor). // *Scand. J. Immunol.* 69 (2009) 2; Delivery of nucleic acids with a stearylated (RXR)₄ peptide using a non-covalent co-incubation strategy (kaasautor). // *J. Controlled Release* 141 (2010) 1.

B: <https://www.etis.ee>.

ERM, Ants (1. IX 1953 Tallinn), keemik; elektriku p. Lõpetas 1971 Kohtla-Järve 1. k-k-i, 1976 TPI keemiatsk-a elektroonika erimaterjalide tehnol erialal, 1980 TPI-s asp-i füüsikal keemia erialal, keemiaknd (1982, NSVL TA Uurali Teaduskeskuse Keemiainst), vk “Химическая природа и процессы образования центров рекомбинации в легированном сульфиде кадмия”. Täiendas end 1985-86 Viini Ük-i kiirguskeemia inst-s. Oli 1976–78 TPI füüsikal keemia kat-i ins, 1978–82 n-teadur, 1982–90 sama kat- ja optoelektronika labori v-teadur, 1992–95 Riigikogu VII koosseisu liige, 1996–97 Keskkonnamin-i jäätmeosak-a peaspetsialist, 1997–2002 Eesti Mereinst-i v-teadur, 2002–05 TTÜ meresüsteemide inst-i v-teadur, 2005– rannikumere sektori juh, v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: pooljuhtmaterjalide opto-elektronsed omadused, mereoptika, mere- ja järvevee ning jää optilised, keem ja füüsikal omadused, rannikumere dünaamika ja optika, lainetuse mõju põhjasetete resuspensioonile ja veealusele valguskliimale, avamere tuulepargid. Eesti Rahvusliku Sõltumatuse Partei aseesimees ja esimees, Põhiseaduse Assamblee liige (1991–92), EV Põhiseaduse eelnõu töögrupi liige (1991), Soome Akad teadustaotluste ekspert (2005–), Eesti-Soome ühisprojekti *MERI* koordinaator (2008-10), Läänemere jää 6. seminari (2008, Lammi, Soome) teaduskomitee liige ja 7. seminari (2011 Tallinn) teaduskomitee esimees, Keskkonnamin-i *Nord Stream*’i keskkonnamõjude hindamise ekspertkomisjoni liige (2008–). ENSV rkl teaduspreemia (1986, koll-s). Üle 40 teadustr-e, üks patentne leiutis (kaasautor M. Voll). **T:** Isochronal annealing of quenched CdS phosphors (kaasautor P. Kukkk). // *Phys. Status Solidi A* 75 (1983) 2; Optical measurements in Lake Ülemiste (kaasautor). // *Proc. Est.*

Acad. Sci. Biol. Ecol. 48 (1999) 1; Influence of fast ship waves on the optical properties of sea water in Tallinn Bay (kaasautor T. Soomere). // Proc. Est. Acad. Sci. Biol. Ecol. 53 (2004) 3; The impact of fast ferry traffic on underwater optics and sediment resuspension (kaasautor T. Soomere). // Oceanol. 48 (2006) S; Optical properties of boreal lake waters in Finland and Estonia (kaasautor). // Boreal Env. Res. 13 (2008) 2; Monitoring wave-induced sediment resuspension (kaasautorid V. Alari, M. Listak). // Est. J. Eng. 15 (2009) 3; A pilot study of hydrodynamical and geological conditions at some possible offshore wind farms in Estonian coastal waters (kaasautor). // Proc. Eur. Seminar: Offshore Wind and Other Marine Renewable Energies in Mediterranean and European Seas. Brindisi (Italy), 2009; Resuspension of sediment in a semi-sheltered bay due to wind waves and fast ferry wakes (kaasautor). // Boreal Envir. Res. 16A (2011).

B: TPI 1936–1986, 419, 422.

ERMEL, Malle (23. IX 1949 Tartu), kultuuriloolane, bibliograaf; töölise ja rmtpidaja t. Lõpetas 1968 Tartu 7. kk-i, 1974 TÜ ajaloolasena. Täiendanud end kodu- ja välismaal, sh 2004 Taanis, Soomes, Rootsis ja Saksamaal. Oli 1968–74 Tartu 7. kk-i laborant ja ajalooõpetaja, 1974–75 TÜ Raamatukogu v-rmtkoguhoidja, 1975–88 teadussekr, 1988–90 rmtkogunduse teooria ja ajaloo labori teadur, 1990–95 dir, 1995–97 personalijuht, 1997–2001 pearmtkoguhoidja, 2003–05 referent, 2005–07 dir-i referent, 2007–10 käsikirjade ja haruldaste rmt-te osk-a juh., 2010– dir. kt. – Uurimisvaldkonnad: Eesti rmtkogude (pms TÜ Raamatukogu 1802–2002) ja bibliogr ajalugu, rmtkogunduse teooria, TÜ Raamatukogu käsikirjakogud Eesti ja Euroopa kultuuriloo allikbaasina. Koguteose *Tartu Ülikooli ajalugu II* (1982) kaasautor. TÜ Raamatukogu toim-koll-i liige (1977–2003), mitme kogumiku (*Raamatukogu ajaloo küsimusi*, 1987; *Friedrich Puksoo 1890–1969*, 1990; *Trükiväljaandest digitaalseni*, 2002 jt) toim, ajakirja *Raamatukogu toim-koll-i liige* (1975–83, 2007–), TÜ Raamatukogu armt-u koost. ja toim (2002–05), Eesti Rahvusraamatukogu ajalootoimetiste koll-i liige (2003–). ÕES-i taasasutaja ja liige (1988–), Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu (ERÜ) taasasutaja ja liige (1988–, juhatuse aseesimees 1997–99, kutsekomisjoni esimees 2004–07, vanarmt-u toimkonna liige (2007–), Läänemeremaade Raamatukogude Ühenduse *Bibliotheca Baltica '94* juhatuse liige (1993–96), Kultuurimin-i rmtkoguhoidajate koolituse nõukogu liige (1995–2003).

Rmtkoguhoidja V kutsekvalifikatsioon (2007). ERÜ teenetepreemia (2004). TÜ suur medal (1995) ja väike medal (2005), TÜ Raamatukogu teenetemärk (2002), Valgetähe IV kl teenetemärk (2004). U 30 teadustr-t.

T: TRÜ Teadusliku Raamatukogu arengust aastatel 1945–1976. // TÜ Toim. 423 (1977); Tartu Ülikooli Raamatukogu 1919–1940. // TÜ ajaloo küsimusi. Trt, 1989; Liber daticus Bibliothecae Universitatis Tartuensis 1988–1993 (kaasautor). Trt, 1993; Spetsfondi viimane vaatus. // TÜ Rmtkogu ar. Trt, 1999; Tagasivaade kahele aastasajale. // Raamatukogu 4 (2002); Zur historischen Entwicklung des Bestände der Universitätsbibliothek Dorpat/Tartu (1802–1940) (kaasautor H. Tankler). // Buch und Bildung im Balticum: Festschrift für Paul Kaegbein zum 80. Geburtstag. Münster, 2005; Der Weg zur elektronischen Bibliothek: Rückblick auf die Automatisierung der Universitätsbibliothek Tartu. // Bibliotheca Publica, Civitas Lubecensis, Mare Balticum: Bibliothek – Hansestadt – Ostseeraum. Festschrift für Jörg Fligge zum Ausscheiden aus dem Amt des Direktors der Bibliothek der Hansestadt Lübeck. Lübeck, 2005.

B: TÜ BL I, 498

ERNE, Jaanika (30. IX 1967 Tartu), õigusteadlane; õpetaja ja ins-i t. Lõpetas 1985 Miina Härma nim. Tartu 2. kk-i, õppis 1987–99 EELK Usuteaduse Inst-s (1996–97 TÜ usutsk-s), lõpetas 2000 TÜ õigustsk-a, sooritas 2002 Thessaloniki Ük-s rahvusv õiguse ja rahvusv suhete eksami, lõpetas 2003 Helsingi Ük-s ja 2004 TÜ-s magistrantuuri, a-st 2004 TÜ doktorant, M.A rahvusv avaliku õiguse alal (2003, Helsingi Ük), vk “Development of the requirement for link of jurisdiction in article 62 intervention proceedings before the International Court of Justice”, õigusmag (2004, TÜ), vk “Põhiõiguste ja –vabaduste areng ning kohtulik kaitse Euroopa Liidus”, M.A. EL õiguse alal (2008, Londoni Ük), vk “Conferral of powers by states as a basis of obligation of international organisations”. Täiendas end 2001, 2002 Helsingi Ük-s, 2003 ÜRO Ük-s, 2005 Thessaloniki rahvusvahelise õiguse ja rahvusvaheliste suhete inst.-s ja Eur. Õigusakad.-s, 2006 Strasbourg’s Inimõiguste Inst-s, 2007 Roskilde Ük-s, 2010 Kesk-Euroopa Ük-s (Budapest). A-st 2004 TÜ õigustsk-a õu täitja, 2009– TLÜ riigiteaduste inst-i õiguse lektor. Loengukursused: inimõiguste kaitse EL õiguses, õiguskaitsevahendid Euroopas, EL õigus, rahvusv õigus, õiguse alused; koost. õppevahendeid. Pidanud

ettekandeid ka välisriikide (Saksamaa, Inglismaa, Soome jt) ük-des. – Uurimisvaldkonnad: rahvusv õigus, EL konstitutsiooniõigus, õiguste kaitse, Eesti õigusruum globaalses õigusruumis, Läänemere piirkonna õiguskultuurid jur ajakirjades (ajalooline ja võrdlev perspektiiv). EAÕS-i (1999–), *British Inst. of Int. Comparative Law* (2003–05), *Eur. Policy Network* (2003–06) ja EuroFaculty (1999-2001) liige. EAÕS-i teine auhind (1999, 2000), Münsteri Ük-i teaduspreemia (2002), Eesti TA üliõpilastööde konkursi II auhind (2003), Riigikohtu ergutusauhind (2007). 30 teadustr-t.

T: Estonia's integration into international organisations – from the viewpoint of security. // *Juridica Int.* 9 (2004) 1; Juridical co-operation in civil matters – recognition and enforcement of foreign judgments in the Republic of Estonia. // *Rechts- und Amtshilfe im Ostseeraum.* Kiel, 2005; Kohtualluvusnõude kujunemine kolmanda isiku menetluse kaasamisel Rahvusvahelise Kohtu statuudi artikli 62 alusel. // *Acta Soc. Martensis* 1 (2005); Inimõiguste kaitse Euroopa Liidus. // *Acta Soc. Martensis* 2 (2006); Discourse upon the constituent human rights developments in the European Union. // *Juridica Int.* 12 (2007) 1; Contract, tort and responsibility under European Union public law. // *Ius Antiquum* 19 (2007) 1; Riigi pädevuse omistamine rahvusvaheliste organisatsioonide kohustuste alusena. // *Acta Soc. Martensis* 3 (2008); Conferral of Powers by the Estonian State on International Organisations. // *Baltic Yearbook of Int. Law* 8 (2008); Conferral of powers by states as a basis of obligation of international organisations. // *Nordic J. Int. Law* 78 (2009) 2; Primary and secondary law-making in the renewed EU. // *Trames* 14 (2010) 3.

B: <https://www.etis.ee/>; <http://www.tlu.ee/>.

F

FAINŠTEIN, Grigori (3. III 1961 Samara, Venemaa), majandusteadlane; juut, õppejõu p. Lõpetas 1977 Samara 63. kk-i, 1982 Kuibõševi Plaaniinst-i rahvamaj planeerimise erialal, 1991 Moskva Ehitismaterjalide Ökon Inst-s asp-i, maj-knd (1991, samas), vk “Экономическое стимулирование научно-технического прогресса”. Oli 1991–97 MI teadur, 1997–2000 TTÜ Eesti Maj Inst-i teadur, 1998– rahvamaj inst-i maj-teooria õt-i

dots. Lugenud mikro- ja makroökon, maj-teooria, rahvusv maj jm kursusi. – Uurimisvaldkonnad: rahvusv maj ja väliskaub probleemid, makromaj-ke protsesside modelleerimine, regionaalne areng ja struktuurilised muutused. Olnud mitme grandi vast ja põhitäitja. *Congr. of Pol. Economists* (2003–), *Int. Atlantic Econ. Soc.* (2006–), Eesti Maj-seltsi (2006–) liige. Üle 30 teadustr-e.

T: Modeling of Estonian exports and imports. // *Proc. Est. Acad. Sci.. Humanities and Social Sci.* 1 (1995) 4; Development of Estonian foreign trade flows in 1992–1996. Tln, 1998; Structural changes in Estonian industry in transition. // *Estonia on the Threshold of the European Union: financial sector and enterprise restructuring in the changing environment.* Tln, 2001; The emerging economic geography in Estonia (kaasautor N. Lubenets) // *European Integration, Regional Specialisation and Location of Industrial Activity in Accession Countries.* Hampshire, 2003; Regionaalse spetsialiseerumise ja tööstuse paiknemise areng Eestis Euroopa Liiduga integreerumisel (kaasautorid N. Lubenets, M. Saaliste). Tln, 2003; Wage determination in Estonia (kaasautorid K. Kerem, N. Lubenets). // *Business Rev.* (2006, Cambridge); Foreign trade patterns between Estonia and EU (kaasautor A. Netšunajev). // *Int. Adv. Econ. Res.* 16 (2010); Credit risk determinants in Estonian banking sektor (kaasautor I. Novikov). // *J. Int. Sci. Publications: Econ. & Business* 4 (2010).

B: <https://www.etis.ee>.

FELDBACH, Eduard (27. III 1952 Tartu), füüsik; sideins-de p. Lõpetas 1970 Tallinna 21. kk-i, 1975 TÜ füüsika osak-a, füüsika-mat-knd (1984, TÜ), vk “ВУФ-люминесценция свободных и связанных экситонов в окиси магния”. Täiendas end 1991 ja 1993 Hamburgi Ük-s. Oli 1978–97 ENSV/Eesti TA FI ins, n-teadur, teadur ja v-teadur, 1997–2002 TÜ FI erakorr v-teadur, 2003– v-teadur. – Uurimisvaldkond: materjaliteadus (kiiritusnähtused laia keelutsooniga funktsioonalmaterjalides, uued funktsionaalsed materjalid nanostruktuursete oksiidide baasil). Osalenud a-st 1991 tahkiste elektronergastuste uurimises luminescents-spektroskoopia meetodite kasutamisega sünkrotronkiirguse allikatel Hamburgis HASYLAB’is ja Lundis MAX-lab’is. EFS-i asutajaliige (1989). Üle 70 teadustr-e.

T: Excitons and edge luminescence in MgO, (kaasautorid I. Kuusmann, G. Zimmerer). // J. Luminescence 24/25 (1981) 4; Coexistence of large-radius and small-radius excitons bound on defects in solids (kaasautorid C. Lushchik, I. Kuusmann). // JETP Lett. 39 (1984) 4; Secondary excitons in alkali halide crystals (kaasautor). // Phys. Rev. B 53 (1996) 9; Self-trapping and multiplication of electronic excitations in Al₂O₃ and Al₂O₃:Sc crystals (kaasautor). // Phys. Rev. B 60 (1999) 1; Defect-related photoluminescence of hexagonal boron nitride (kaasautorid L. Museur, A. Kanaev). // Phys. Rev. B 78 (2008) 8; Intrinsic excitons in 12CaO·7Al₂O₃ (kaasautor) // Radiation Measurements 45 (2010) 4; Synthesis and luminescence properties of Ce³⁺ doped nanoporous 12CaO·7Al₂O₃ powders and ceramics (kaasautor). // Optical Materials 32 (2010) 8.

B: <https://www.etis.ee>.

FISCHER (a-ni 1998 **Lapp**), **Krista** (5. VIII 1970 Tartu), matemaatik. Lõpetas 1988 Paide 1. kk-i, 1992 TÜ mat-*tsk*-a rakendusmat erialal, 1994 Belgias Limburgi Ük-s magistrantuuri, 1999 TÜ-s doktorantuuri, M.Sc. biostat alal (1994, Limburgi Ük), vk “Comparative study of aerosols used in the veterinary medicine”, Ph.D. mat stat alal (1999, TÜ), vk “Structural mean models for analyzing the effect of compliance in clinical trials”. Oli 1994–2000 TÜ mat stat inst-i mat stat õt-i teadur, 1999–2001 Belgias Genti Ük-i teadur/järeldr, 2001–05 TÜ tervishoiu inst-i epidemiol ja biostat õt-i dots, 2006–08 erakorr dots, 2007–10 Briti Med-uuringute Keskuse (*Medical Research Council*; Cambridge) biostat osk-a teadur, 2010– TÜ geenikeskuse v-teadur. Rahvusv kursuse *Statistical Practice in Epidemiology Using R* (Tartu 2002–10, Lyon 2011) organiseerija. – Uurimisvaldkonnad: stat gen, med-stat, põhjuslike mõjude analüüs, ravijärgimuse analüüs kliinilistes katsetes. Rahvusv konv-de org- ja programmikomiteede liige jm teadusürituste organiseerijaid. Rahvusv Biomeetriaühingu Balti grupi asutaja (2002; 2002–10 grupi esimees, kuni grupi liitumiseni Rahvusv Biomeetriaühingu Põhja-Balti Regiooniga). Üle 40 teadustr-e.

T: Practical properties of some structural mean analyses of the effect of compliance in randomized trials (kaasautor E. Goetghebeur). // Controlled Clin. Trials 20 (1999) 6; Smoking and associated factors among adolescents in Tallinn, Helsinki and Moscow: a multilevel analysis (kaasautor). // Scand. J. Public Health 31 (2003) 5; Structural mean

effects of noncompliance (kaasautor E. Goetghebeur), // J. Am. Stat. Assoc. 99 (2004) 468; Inter-observer reliability in the assessment of heterotopic ossification: proposal of a combined classification (kaasautor). // Int. Orthopaedics 29 (2005) 3; Matemaatilise statistika ja tõenäosusteooria alastest uuringutest Eestis (kaasautor). // Teadusmõtte Eestis. Täppisteatudused. Tln, 2006; A study on HIV and hepatitis C virus among commercial sex workers in Tallinn (kaasautor). // Sexually Transmitted Infections 84 (2008) 3; A structural mean model to allow for noncompliance in a randomized trial comparing 2 active treatments (kaasautor). // Biostat. 12 (2011) 2;

B: <https://www.etis.ee>.

FRIDOLIN, Ivo (21. VII 1971 Tallinn), biomeditsiiniinsener, elektri p. Lõpetas 1990 Tallinna Polütehnikumi, 1995 TTÜ arvuti- ja süsteemitehnika tska telekommunikatsiooni erialal, 2003 Rootsis Linköpingi Ük-s doktorantuuri, Ph.D. biomed-tehnika alal (2003 Linköpingi Ük), vk “Photon propagation in tissue and in biological fluids applied for vascular imaging and haemodialysis monitoring”. Oli 2003–05 TTÜ biomed-tehnika keskuse v-teadur, 2004–05 ka erakorr dots, 2005– TTÜ Tehnomeedikumi biomed-tehnika inst-i med-füüsika õt-i prof ja õt-i juh, 2007– ka inst-i dir. Pms. loengukursused: elektromagnetväljad ja lained, mõõtmised füsioloogias, biosensorika. – Uurimisvaldkonnad: med-tehnika, sh biol-te kudede ja vedelike optika, uudne seade neerupuudulikkusega patsientide ravi hindamiseks, biosignaalide hindamine med-tehnikas. Biomed-tehnika õppekava arendajaid, TTÜ ja TÜ biomed-tehnika ning med-füüsika magistritaseme ühisõppekava arendajaid. Integreeritud elektroonikasüsteemide ja biomed-tehnika tippkeskuse biomed-tehnika alase teadustegevuse koordinaator ja juhtkomitee liige (2008–). Eesti Biomed-tehnika ja Med-füüsika Ühingu asutajaliige (1994–), Rahvusv Biomed-tehnika ja Med-füüsika Ühingu (a-st 1996–), Euroopa Med-füüsika Ühingu (a-st 2003–), Rahvusv Med-füüsika Ühingu (a-st 1994–), *IEEE Engineering in Medicine and Biology Society* liige (2006–), Eesti Inseneride Liidu juhatuse liige (2008–2010), Rahvusv Nefroloogia Seltsi (2009–) ja Euroopa Nefroloogia, Dialüüsi, Transplantatsiooni Assots-i liige (2009–). Volitatud biomed-ins (2007). U 50 teadustr-t, viis patentset leiutist, 2 kasulikku mudelit (kaasautor).

T: On-line monitoring of solutes in dialysate using absorption of ultraviolet radiation – wavelength dependence (kaasautor L.-G. Lindberg). // Med. & Biol. Eng. & Computing 41 (2003) 3; Optilise kiirguse rakendamine biomeditsiinitehnilises diagnostikas. Tln, 2005; Uudne meetod neeruasendusravi paremaks jälgimiseks. // ETF ar. Tln, 2007; Dialysis dose and nutrition assessment by optical on-line dialysis adequacy monitor (kaasautor). // Clinical Nephrol. 72 (2009) 4; HPLC study of uremic fluids related to optical dialysis adequacy monitoring (kaasautor). // Int. J. Artificial Organs 33 (2010) 2.

B: <https://www.etis.ee>.

G

GAVRILOV, Aleksander (1. I 1912 Tallinn – 3. X 1999 Tallinn), arstiteadlane, onkoloog ja kirurg; venelane, töölise p., Aleksei G-i isa. Lõpetas 1931 Tallinna Vene Ühisgümni-i, 1940 TÜ arstitsk-a. Täiendas end 1946 Leningradi Onkol Inst-s onkokirurgia alal. Oli 1940 (lühikest aega) TÜ arstitsk-a psühhiaatria õt-i asst, a-st 1940 Võrska jsk-arst, hiljem Petseri Haigla kirurg, 1944–46 Petseri Haigla juh, 1944–45 ka TÜ kirurgiakliiniku asst, 1946–51 ja 1957–80 Tallinna Onkol-dispanseri peaarst, 1951–57 dispanseri kirurgiaosk-a juh, ühtlasi 1946–83 Tervishoiuimin-i peaonkoloog, hiljem ka EKMI onkol-sektori juh ning a-st 1980 Tallinna Diakonissi Polikliiniku ja Eesti Onkol Keskuse konsultant-onkoloog. – G-l on silmapaistvad teened Eestis onkol abi arendamisel ning Onkol-dispanseri muutmisel juhtivaks õppe- ning ravikeskuseks. Algatas moodsa onkol-dispanseri ehitamise Tallinnas (avati 1966), osales uudse onkol-te haigete arvelevõtmise perfokaardi loomisel; selle põhjal rajati Eesti vähiregister. Võttis gastroenterol-s kasutusele uusi uurimis- ja ravimeetodeid. Uurinud ka plastilise maoreseksiooni ja mao polüüptõve (polüpoosi) kirurgilist ravi. Tõlkinud vene autorite töid (suitsetamise kahjulikkusest, vähktõvest jm) eesti k-de. ENSV ÜN VIII koosseisu (1971–74) saadik. Eesti Onkoloogide Seltsi asutaja (1959) ja esimees (1959–81), hiljem auliige, Ülel Onkoloogide Seltsi auliige (a-st 1986), EAL-i taasasutajaid (1988). ENSV tnl arst (1962). Lenini ja Tööpunalipu ordenid, Riigivapi IV kl teenetemärk (1996). U 20 teadust-t.

T: Онкологическая помощь в Эстонской ССР. // NET 4 (1955); Mao polüpoos ja selle kirurgiline ravi. // ENSV VIII vabar. kirurgide tead.-prakt. konv-i referaadid. Trt, 1962; Опыт торакального вмешательства в Таллинском онкологическом диспансере. // Реф. докл. IX респ. науч.-практ. конф. хирургов ЭССР. Trt, 1965; Результаты дистанционной гамматерапии рака легкого (kaasautor M. Rang). // Тр. 8-го Всес. съезда рентгенол. и радиол. М, 1966; О применений карт с перфорированными краями в онкологических учреждениях (kaasautor M. Kivilo). // Тр. 3-го Всес. съезда онкол. М, 1967; Kopsuvähi katamneesist (kaasautor). // NET (1968) 4; Онкологическая помощь в Эстонской ССР. // 2-й Всес. съезда онкол. М, 1972.

B: AAUT III, 83; EE 14, 67; NET (1962) 1, 69; (1972) 2, 172; (1981) 6, 446; (1987) 1, 50; .H. Merila-Lattik, 159–160, EA (1999) 6, 569.

GAVRILOV, Aleksei (20. III 1944 Petseri), füüsik; venelane, Aleksander G-i p. Lõpetas 1961 Tallinna 19. kk-i, 1970 TÜ füüsika osk-a, 1975 Novosibirskis NSVL TA Siberi Osk-a Pooljuhtide Füüsika Inst-s asp-i, füüsika-mat-knd (1977, samas), vk “Электрофизические свойства полупроводниковых структур полученных ионным легированием арсенида галлия”. Oli 1976–77 TPI füüsika kat-i asst, 1977–78 v-teadur, 1978–82 v-õpetaja, 1982–89 dots, 1989– TTÜ füüsika inst-i rakendusfüüsika õt-i dots. Lugenud üdfüüsika, pooljuhtmaterjalide füüsikal-keem ja elektrofüüsikal omaduste jm kursusi; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: pooljuhtide füüsika, pooljuhtmaterjalide füüsikal, füüsikal-keem ja elektrofüüsikal omadused, ionlegeeritud kihtide omadused, elektroonika. Loonud uue pooljuhtide impulss-plasmalegeerimise meetodi. TTÜ kuldmärk (2002). Üle 50 teadustr-e.

T: Источник стабилизированного тока для анодного окисления полупроводников. // Приборы и техника эксперимента (2004) 1; Pooljuhtmaterjalide põhiparameetrite mõõtmise (kaasautor T. Ruus). Tln, 2005; Источник стабилизированного переменного тока для измерения эффекта Холла в полупроводниках. // Приборы и техника эксперимента (2007) 1; Курс общей физики I, II Tln, 2008, 2010; Thermal annealing effect on structural and electrical properties of chemical path deposited CdS films (kaasautor). // Thin Solid Films 516 (2008).

B: TPI 1936–1986, 377–378, 420–421, 487; <https://www.etis.ee>.

GERHOLD (a-ni 2008 **Urbas**), **Pille** (12. III 1977 Sonda k, Ida-Virumaa), bioloog, taimeökoloog; peametsaülema ja õpetaja t. Lõpetas 1995 Tartus Miina Härma Gümni, 1999 TÜ biol erialal, 2001 TÜ-s magistrantuuri, 2005 Saksamaal Kaiserlauterni Ük-s doktorantuuri, M.Sc. taimeökol ja ökofüsiol alal (2001, TÜ), vk “Potential and realized plasticity of herbaceous plants in response to manipulated nutrients and light”, *Dr. rer. nat.* loodusteaduste alal (2005, Kaiserlauterni Ük), vk “Effects of forest fragmentation on bottom-up control in leaf-cutting ants”. Oli 1998, 1999 Zürichis Šveitsi Rkl Tehnikaük-i asst, 2001 TÜ bot ja ökol inst-i ekspert (projektis *Natura 2000*), 2001–05 Kaiserlauterni Ük-i teadur, ühtlasi 2002–04 Brasiilias Pernambuco Ük-i külalisteadur, 2005–06 EMÜ dr-õppe peaspetsialist, 2006–09 TÜ ökol ja maateaduse inst-i erakorr teadur, 2009–teadur. – Uurimisvaldkonnad: taimekoosluste fülogeneetiline mitmekesisus, troopiakökol. Uurinud taimede morfol-st plastilisust, troofilisi taim-loom suhteid fragmenteeritud vihmametsas ning taimekoosluste struktuuri, liigirikkest ja dünaamikast evolutsioonilises ja tänapäevases ajaskaalas. A-st 2007 TÜ ökol ja maateaduse inst-i bot osk-s ERASMUS üliõpilasvahetuse koordinaator. Ajakirjade *Evolutionary Ecology*, *Journal of Vegetation Science* retsensent (2006–). *Society for Tropical Ecology* (2003–), *Association for Tropical Ecology and Conservation* (2006–), *International Association for Vegetation Science* liige (2008–). Haridus- ja Teadusmin-i üliõpilaste teadustööde rkl konkursi diplom (1998) ja III preemia (1999), auhind parima ettekande eest *Society for Tropical Ecology* konv-del Saksamaal (2003, 2004). 16 teadustr-t.

T: Adaptive and inevitable morphological plasticity of three herbaceous species in a multi-species community: Field experiment with manipulated nutrients and light (kaasautor K. Zobel). // *Acta Oecol.* 21 (2000) 2; Ecological significance of leaf life span among Central European grass species (kaasautor P. Ryser). // *Oikos* 91 (2000) 1; Cutting more from cut forests: Edge effects on foraging and herbivory of leaf-cutting ants in Brazil (kaasautor). // *Biotropica* 39 (2007) 4; Plant diversity and species characteristics of alvar grasslands in Estonia and Sweden (kaasautorid A. Helm, M. Pärtel). // *Acta Phytogeogr. Suecia* 88 (2007); Why does the unimodal species richness-productivity relationship not apply to woody species: a lack of clonality or a legacy of tropical evolutionary history (kaasautorid L. Laanisto, M. Pärtel)? // *Global Ecol. Biogeogr.* 17

(2008); Phylogenetic structure of local communities predicts the size of the regional species pool (kaasautor). // *J. Ecol.* 96 (2008) 4; A biodiversity monitoring framework for practical conservation of grasslands and shrublands (kaasautor). // *Biol. Conserv.* 143 (2010).

B: <https://www.etis.ee>.

GINTER, Carri (4. IV 1978 Tartu), õigusteadlane; Jüri G-i p. Lõpetas 1996 Tartu Miina Härma Gümni-i, 2000 Concordia Rahvusv Ük-i õigusteaduse erialal, 2001 Stockholmi Ük-s magistrantuuri, 2008 TÜ-s doktorantuuri, õigusmag (2001, Stockholmi Ük), vk "Unfair contract terms in consumer contracts: Directive 93/13/EEC and the Estonian obligations act", Ph.D. õigusteaduse alal (2008, TÜ), vk "Application of principles of European law in the Supreme Court of Estonia". Täiendas end 2000 Haagi Rahvusv Õiguse Akad-s, 2004 Ludwig Maximiliani nim. Müncheneri Ük-s, Oli 2000–03 RODI Advokaadibüroo vandeadvokaadi abi, 2003-04 vandeadvokaat, 2003–06 TTÜ rahvusv kaub-õiguse õppejõud; 2005–06 TÜ õigusinst-i EL õiguse lektor, 2005– Advokaadibüroo SORAINEN partner, Baltikumi ja Valgevene kohtuasjade töörühma juht, 2006–09 TÜ avaliku õiguse inst-i rahvusv ja Eur. õiguse õt-i lektor, 2009– Eur. õiguse dots. Loengukursused: Eur. õiguse põhikursus, EL materiaalõigus, EL õiguse erikursus, Sissejuhatus õigusteadusesse jt. Pidanud loenguid ja seminare EL-ga seonduvatel teemadel kodu- (sh TTÜ-s, Eesti Diplomaatide Koolis, Eesti kohtunikele) ning välismaal. –Uurimisvaldkonnad: tsiviilõigus, konkurentsõigus, rahvusv õigus, EL õigus. FIDE Eesti (FIDE: *Int. Federation for Eur. Law*) asutajaliige (2004). Eesti Harjutuskohtu Seltsi (1998–), Eesti Advokatuuri (2000–), Eesti Juristide Liidu (2004–) jmt organisatsioonide liige. Vandeadvokaat (2003). U 20 teadust-t.

T: Access to justice in the European Court in Luxembourg. // *Eur. J. Law Reform* 4 (2002) 3; Access to courts for branches – some thoughts under Estonian and EC law. // *Eur. Competition Law Rev.* 25 (2004) 11; Constitutional review and EC law in Estonia. // *Eur. Law Rev.* 31 (2006) 6; Effective implementation of the Trade Mark Directive in Estonia // *Eur. Competition Law Review* 28 (2007) 6; Procedural issues relating to EU law in the Estonian Supreme Court. // *Juridica Int.* 12 (2007); Euroopa Liidu ja Eesti konkurentsõigus (kaasautor K. Eichhorn) // Juura (Õigusteabe AS) (2007); "Majasisese

üksuse" erand riigihankeõiguses. // Juridica (2008) 3; Intellektuaalomandi kaitse ja paralleelimport. // Juridica (2009) 3; Euroopa Liidu õiguse põhimõtetest tulenevad piirangud seadusandja valikuvabadusele. Väljakuulutamisega läbirääkimistega hankemenetluse näide (kaasautor M. Mugur). // Juridica 4 (2010).

B: Juura (2007) 400; <https://www.etis.ee>.

GRÜNBERG (a-ni 1976 **Hansing**), **Heli** (15. XII 1952 Tartu), arstiteadlane, pediaater; ins-i t. Lõpetas 1971 Tartu 8. kk-i, 1977 TÜ arstitsk-a pediatraia osk-a, 1996 TÜ-s doktorantuuri, Ph.D. lastehaiguste alal (1998, TÜ), vk "The cardiovascular risk of Estonian schoolchildren. A cross-sectional study of 9-, 12- and 15-year-old children". Täiendas end 1992 Helsingi Ük-s, 1993 Oulu Ük-s, 1995 Müncheni Ük-s. Oli 1978–89 Võru Haigla pediaater ja osk-ajuh, 1990–92 TÜ lastekliiniku asst, 1998 arstitsk-a dots, 1999–lastekliiniku pediatraia õt-i dots ja SA TÜK v-arst-õppejõud. Pms-d loengukursused: lastehaigused, kasvamine ja kasvuhäired; pediatraia residentide üldjuhendaja; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: rauapuudusaneemia Eesti lastel, lapse arengut ja krooniliste haiguste patogeneesi määravad varajased tegurid ja võimalused nende mõjutamiseks ja raviks, ajutrauma lapseas (epidemiol uuring). Eesti Lastearstide Seltsi liige (1977–, president 1998–2001, asepresident 2001–04), Sotsiaalmin-i pediatraia erialakomisjoni liige (2001–04), Eesti Pediatrite Seltsi sertifitseerimiskomisjoni liige (2003–). TÜ aumärk (2009). U 30 teadustr-t.

T: Osteoporoos (kaasautor). Trt, 2001; Rauapuudusaneemia – lapseea sagedaim aneemia (kaasautorid K. Tomber, M. Topmann). // EA 80 (2001) 8; Primaarne süsteemne vaskuliit närvisüsteemi kahjustusega. Haigusjuht ja kommentaar (kaasautorid H. Liivamägi, C. Pruunsild). // EA 82 (2003) 2; Growth during the first 6 months of life in infants using formula enriched with *Lactobacillus rhamnosus* GG:double blind, randomized trial (kaasautor). // J. Human Nutrition and Dietetics 19 (2006) 1; Kuidas diagnoosida ja ennetada rauapuudust imikutel (kaasautor N. Vendt). // EA 88 (2009) 7–8; The reference limits and cut-off value for serum soluble transferrin receptors for diagnosing iron deficiency in infants (kaasautor) // Int. J. Lab. Haematol. 31 (2009) 4.

B: TÜK 200, 222; TÜA 1982–2007, 276, 278, 280, 282, 284.

HAAS, Mati (4. VI 1943 Tallinn), füüsik; raudteelase p. Lõpetas 1961 Pärnu 1. kk-i, 1966 TÜ füüsika osk-a teor füüsika erialal, 1973 FI-s asp-i, füüsika-mat-knd (1977, FI), vk “Влияние движения ядер на резонансное рассеяние нейтронов и гамма-квантов кристаллами”. Oli 1966–70 ja 1973–83 FI n-teadur, 1983–90 v-teadur, 1990–97 teadur, 1997–2005 TÜ FI teadur, 2005–09 v-teadur, 2010– erakorr v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: gamma-resonantsspektroskoopia, kristallvõre mittelineaarne dünaamika. 46 teadustr-t.

T: Resonance scattering of hard synchrotron radiation and neutrons by nuclei in crystals (kaasautor V. Hižnjakov). // Phys. Status Solidi B-Basic Res. (1980) 1; Hot nuclear fluorescence in the LiI crystal – possibilities of detection. // Phys. Status Solidi B-Basic Res. (1986) 1; Nuclear polaritons in the Mössbauer absorber (kaasautor). // Phys. Status Solidi B-Basic Res. 149 (1988) 1; Time-dependence of inelastic Mössbauer scattering with stepwise phase modulation (kaasautorid E. Realo, J. Jõgi). // Phys. Status Solidi B-Basic Res. 178 (1993) 2; Nuclear resonant forward scattering of synchrotron radiation by randomly oriented iron complexes which exhibit nuclear Zeeman interaction (kaasautor). // Phys. Rev. B 56 (1997) 21; Paramagnetic relaxation as seen by nuclear resonant forward scattering of synchrotron radiation (kaasautor). // Phys. Rev. B 61 (2000) 6; SYNFOSS (kaasautor). // Hyperfine Interactions 125 (2000) 1–4; Polariton effects of propagation of synchrotron radiation in Mössbauer media. // Phys. Lett A 361 (2007); Electron conversion as a tool for investigation of nuclear polariton effects. // Hyperfine Interactions 174 (2007) 1–3; Backward resonant scattering of synchrotron radiation by F nuclei in crystals – a pathway to intrinsic local modes (kaasautorid V. Hižnjakov, A. Sievers). // J. Phys. Conf. Series (2007).

B: <https://www.etis.ee>.

HABICHT, Jarno (24. IV 1976 Tartu), arstiteadlane, tervishoiu spetsialist; kirjaniku ja tõlkija p. Lõpetas 1994 Tallinnas Gustav Adolphi Gümni-i, 2000 TÜ arstitsk-a, 2010 TÜ-s doktorantuuri, med-dr (2010, TÜ), vk “Health care utilisation in Estonia: socioeconomic

determinants and financial burden of out.pocket payments”. Oli 1998–2002 TÜ tervishoiu inst-i ja Sotsiaalmin-i teadusprojektide ekspert, konsultant ja projektijuht, 2001–03 Eesti Haigekassa tervishoiu spetsialist, 2003–10 Maailma Terviseorganisatsiooni (WHO) esindaja Eestis ja esinduse juht, 2011– WHO esindaja Moldovas ja esinduse juht. Loengukursused TÜ tervishoiu inst-s (a-st 2000): tervisesüsteemid ja reformid, tervise valdkonna rahastamine, tervisesüsteemi toimivuse mõõtmine, andmebaasid rahvatervises, rahvusv tervis. – Uurimisvaldkonnad: tervishoiukorraldus Eestis, Lätis ja Leedus, -teenused, tervisepol, tervishoiu finantseerimine, tervisekindlustus, terviseökon, rahvatervis. A-st 2008 sotsiaalseadustiku väljatöötamise komisjoni liige. Osalenud Eesti ja rahvusv tervise valdkonna konv-de korralduskomiteedes. Eesti Haigekassa rahvatervise komisjoni liige (2003–), Ülemaailmse AIDSi, Tuberkuloosi ja Malaariaga Võitlemise Fondi (GFATM) programminõukogu (CCM) liige (2004–, aseesimees 2006–07). U 30 teadustr-t.

T: Social inequalities in health care services utilisation after eight years of health care reforms: a cross-sectional study of Estonia 1999 (kaasautor A. Kunst). // *Social Sci. Med.* 60 (1999) 4; Introducing a complex health innovation – primary health care reforms in Estonia (multimethods evaluation) (kaasautor). // *Health Policy* 79 (2006) 1; Detecting changes in financial protection: creating evidence for policy in Estonia (kaasautor). // *Health Policy and Planning* 21 (2006) 6; Costs, health effects and cost-effectiveness of alcohol and tobacco control strategies in Estonia (kaasautor). // *Health Policy* 84 (2007) 1; Estonia: Health system review (kaasautor). Copenhagen, 2008; Responding to the challenge of financial sustainability in Estonia’s health system (kaasautor). Copenhagen, 2010; Estonia’s health system in 2010: Improving performance while recovering from a financial crisis (kaasautor E. van Ginneken). // *Eurohealth* 16 (2010) 2.

B: EA 90 (2011) 4, 193.

HABICHT, Külli (24. VII 1964 Viljandi), keeleteadlane. Lõpetas 1982 Viljandi J. Köleri nim. 4. kk-i, 1987 TÜ filol-tsk-a eesti k-e ja kirj erialal, 1992 TÜ-s asp-i, 1995 magistrantuuri, 2001 doktorantuuri, M.A. eesti k-e alal (1995, TÜ), vk “*us-liiteliste abstraktnimisõnade areng eesti kirjakeeles*”, Ph.D. samal alal (2001, TÜ), vk “Eesti vanema kirjakeele leksikaalsest ja morfosüntaktilisest arengust ning Heinrich Stahli keele

eripärast selle taustal”. Oli 1987–88 TÜ eesti k-e kateedri laborant, 1988–93 eesti k-e labori ins, n-teadur ja teadur, 1993–96 eesti k-e õt-i asst, 1996–97 erakorr lektor, 1997–98 eesti filol osk-a teadur, 1998–2003 eesti k-e õt-i lektor ja erakorr teadur, 2003–08 dots ja v-teadur, 2008–09 erakorr dots ja erakorr v-teadur, 2009– dots ja v-teadur. Pms-d loengukursused: eesti k-e vormiõpetus, eesti kirjak-e sõnavara, eesti kirja-e ajalugu, eesti k-e sõnavara ajalugu. – Uurimisvaldkonnad: eesti kirjak-e leksikaalne ja morfosüntaktiline areng, k-emuutused (leksikaliseerumine ja grammatiseerumine), ajalooline leksikogr. ES-i liige (1985–, a-st 2004 k-etoimkonna liige). 42 teadustr-t.

T: Eesti keele vanimad tekstid ja sõnastik (kaasautor). Trt, 1997; Georg Mülleri jutluste sõnastik (kaasautor). Trt, 2000; Grammaticalization of adpositions in old literary Estonian. // Estonian. Typol. Studies IV. Trt, 2000; Lexicalization and grammaticalization – opposite phenomena? About some lexicalized verb forms of old written Estonian. // Estonian. Typol. Studies V. Trt, 2001; Joachim Rossihniuse kirikumanuaalide leksika (kaasautorid V.-L. Kingisepp, K. Prillop). Trt, 2002; Uudne sõnaraamat vanadest tekstidest (kaasautorid V.-L. Kingisepp, K. Prillop). // KK (2006) 8; Estonian studies of old literary Estonian. // Common Roots of the Latvian and Estonian Literary Languages. Frankfurt, 2008; Heinrich Stahli eripärased modaalverbid. // KK (2009) 8–9; Kas *tahtma* tahab abiverbiks (kaasautorid P. Penjam, I. Tragel)? // Eesti ja soomeugri keeleteaduse ajakiri (2010) 2; Sõnaliik kui rakenduslik ja lingvistiline probleem (kaasautorid P. Penjam, K. Prillop). // Eesti Rakenduslingvistika Ühingu ar VII (2011).

B: <https://www.etis.ee>.

HALDNA (a-ni 1981 **Kõiv**), **Marina** (8. I 1961 Kanepi, Põlvamaa), matemaatik, loodus- ja keskkonnateadlane; metsniku t. Lõpetas 1979 Kanepi Kk-i, 1985 TÜ rakendusmat erialal, 2007 TÜ-s magistrantuuri, M.Sc. mat stat alal (2007. TÜ), vk “Ruumilised kovariatsioonistruktuurid ja nende kasutamine vee kvaliteedinäitajate modelleerimisel”. Oli 1985–2004 ZBI, 2005–06 EMÜ põllumaj- ja keskkonnainst-i ja 2006–07 limnol-keskuse programmeerija, 2007–08 erakorr teadur, 2008– teadur. – Uurimisvaldkonnad: statistiline modelleerimine, Eesti mageveekogude vee ja elustiku andmebaaside ühildamine, üldistatud sünteetilise andmebaasi loomine ja teor

põhjendamise, looduslike ja inimtekkeliste survetegurite toime suurjärvede ökosüsteemile, keskkonnaseisundi ja -kaitse uuringud. Pms-d loengukursused: biomeetria, statist-d meetodid hüdrobiol-s. 27 teadustr-t.

T: Modelling the hydrochemical status of small stratified Lake Verevi (Estonia) (kaasautor). // Eesti TA Toim. Biol. Ökol. 56 (2007) 2; Hüdrokeemia (kaasautor A. Milius). // Peipsi. Trt, 2008; Nutrients and phytoplankton in Lake Peipsi during two periods that differed in water level and temperature (kaasautor). // Hydrobiol. 599 (2008); Statistical methods for monitoring large lakes: modelling total phosphorus concentration in Lake Peipsi (kaasautorid K. Kangur, T. Möls). // 2nd Eur. Large Lakes Symp. Norrtelje, 2009; Consequences of introducing the invasive amphipod *Gmelinoides fasciatus* into large shallow Lake Peipsi: present distribution and possible effects on fish food (kaasautor). // J. Appl. Ichthyol. 26 (2010); Eutrophication and macrophyte species richness in the large shallow North-European Lake Peipsi (kaasautor). // Aquatic Bot. 92 (2010) 4.

B: <https://www.etis.ee>.

HALLAST, Pille (12. VII 1980, Tartu), geenitehnoloog; autojuhi ja keemiku t. Lõpetas 1998 Tartu H. Treffneri Gümni-i, 2002 TÜ biol osk-a geenitehnol erialal, 2004 TÜ-s magistrantuuri ja 2009 doktorantuuri, M.Sc. geenitehnol alal (2004, TÜ), vk “Geenikonversiooni roll lokaalsete alleelse aheldatuse (LD) muustrite kujundamises inimese genoomis kooriongonadotropiini beeta subühiku (CGB) geeniperekonna näitel”, Ph.D. samal alal (2009, TÜ), vk “Human and chimpanzee luteinizing hormone / chorionic gonadotropin beta (LHB/CGB) gene clusters: diversity and divergence of young duplicated genes”. Oli 2000–02 AS Asper Biotech laborant, 2002–05 genotüpiseerimise projektijuht, 2004 TÜ MRI v-laborant, 2007 biotehnol õt- spetsialist, 2007–08 Eesti Biokeskuse spetsialist, 2008–09 MRI erakorr teadur, 2009 teadur, 2010 – Leicesteri Ük-i (Inglismaa) teadur. – Uurimisvaldkonnad: inimese kooriongonadotropiini geeniklaster, genoomi ülesehitus ja varieeruvus; inimese ja kõrgemate primaatide sugukromosoomide evolüüioon ja varieeruvus. Eesti Inimesegen. Ühingu (1999–), Eesti Biokeemia Seltsi liige (2004–) ja Haridus- ja Teadusmin-i üliõpilaste teadustööde konkursi peapreemia (2009). 24 teadustr-t.

T: Polymorphisms in wolframin (WFS1) gene are possibly related to increased risk for mood disorders (kaasautor). // *Int. J. Neuropsychopharmacol.* 8 (2005) 2; Association study of 90 candidate gene polymorphisms in panic disorder (kaasautor). // *Psychiatr Gen.* 15 (2005) 1; Analysis of SNP profiles in patient with major depressive disorder (kaasautor). // *Int. J. Neuropsychopharmacol.* 9 (2006) 2; Segmental duplications and gene conversion: human luteinizing hormone/ chorionic gonadotropin beta gene cluster (kaasautor). // *Genome Res.* 15 (2005) 11; The evolution and genomic landscape of *CGB1* and *CGB2* genes (kaasautor). // *Mol Cell Endocrinol.* 260–263 (2007) Jan 2; Fine scale quantification of HCG beta gene transcription in human trophoblastic and non-malignant non-trophoblastic tissues (kaasautor). // *Mol. Human Reprod.* 14 (2008) 1; High divergence in primate-specific duplicated regions: human and chimpanzee chorionic gonadotropin beta genes (kaasautor). // *BMC Evol Biol.* 7 (2008) 8; Genomics and genetics of gonadotropin beta-subunit genes: Unique FSHB and duplicated LHB/CGB loci (kaasautor), // *Mol Cell Endocrinol.* 329 (2010) 1–2.

B: <https://www.etis.ee>.

HALLER-KIKKATALO (sünd. **Haller**, 1997-2001 **Viigand**, 2001-08 **Haller**), **Kadri** (20. III 1976 Tartu), arstiteadlane, naistearst, immunoloog; Kristjan H-i t. Lõpetas 1994 Tartu Hugo Treffneri Gümni-i, 2000 TÜ arstitsk-a, 2001 SA TÜK üldarsti internatuuri, 2007 TÜ-s doktorantuuri, Ph.D. arstiteaduses immunol alal (2007, TÜ), vk “Antibodies to follicle stimulating hormone. Significance in female infertility”. Täiendanud end 2004–06 Prantsusmaal. Oli 2000–01 TÜK intern, 2008– naistekliiniku arst-resident ja ÜMPI teadur, 2009– ka naistekliiniku sünnitusabi ja günekol õt-i teadur. Uurimisvaldkonnad: naise ja mehe viljatust põhjustavate haiguste immunoloogiliste ja immunogeneetiliste markerite uurimine, autoimmuunsuse molekulaarsed ja rakulised mehhanismid, infertiilsus – epidemiol, diagnostika, ravi. Eesti Immunoloogide ja Allergoloogide Seltsi (2002–) ja Eesti Naistearstide Seltsi liige (2008-). TÜK teaduspreemia (2006, koll-s). Üle 30 teadustr-e.

T: Insulin gene VNTR, CTLA-4 +49A/G and HLA-DQB1 alleles distinguish latent autoimmune diabetes in adults from type 1 diabetes and from type 2 diabetes group (kaasautor). // *Eur. J. Clin. Invest.* 34 (2004) 8; IgG, IgA and IgM antibodies against

FSH: Serological markers of pathogenic autoimmunity or of normal immunoregulation (kaasautor)? // Am. J. Reprod. Immunol. 54 (2005) 5; Controlled ovarian hyperstimulation changes the prevalence of serum autoantibodies in vitro fertilization patients (kaasautor). // Am. J. Reprod. Immunol. 56 (2006) 5–6; Putative predictors of antibodies against follicle-stimulating hormone in female infertility: a study based on *in vitro* fertilization patients (kaasautor). // Am. J. Reprod. Immunol. 57 (2007) 3; VNTR I/I genotype of insulin gene is associated with the increase of follicle number independent from polycystic ovary syndrome (kaasautor). // Acta Obst. Gynecol. Scand. 86 (2007) 6; Androgen receptor gene haplotype is associated with male infertility (kaasautor). // Int. J. Androl. 31 (2008) 4; Anti-FSH antibodies associate with poor outcome of ovarian stimulation in IVF (kaasautor). // Reprod. BioMed. Online 16 (2008) 3; Protein tyrosine phosphatase non-receptor type 22 gene variants at position 1858 are associated with type 1 and type 2 diabetes in Estonian population (kaasautor). // Tissue Antigens 72 (2008) 5; Circulating anti-follicle-stimulating hormone immunoglobulin A in women: a sperm-prone reaction of mucosal tolerance (kaasautor)? // Fertility and Sterility 90 (2008) 4; Serum anti-endometrial antibodies in infertile women – potential risk factor for implantation failure (kaasautor). // Am. J. Reprod. Immunol. 63 (2010) 5.

B: TÜA 1982-2007, 198, 200; EA 76 (2007) 8, 525.

HALLIK (a-ni 1960 **Pantelejeva**), Klara (24. IV 1933 Volossovo raj, Venemaa) sotsiaalteadlane; eestlane, tööliste t. Lõpetas 1954.a Tartu ÕI ajaloo osk-a, 1961 TPedI ajaloo eriala, 1965 NLKP KK j.a. Ühiskonnatead Akad-s asp-i, ajalooknd (1965, samas), vk “Сотрудничество Советской Эстонии с братскими республиками в развитии социалистической культуры (1945–1962 гг)”. Oli 1952–54 ELKNÜ Tartu Linnakomitee osk-a juh, 1954–55 sekr, 1956–62 ELKNÜ Keskkomitee sekr, 1965–88 TPI tead kommunisti kat-i dots, 1974–84 ka kat-i juh, 1984–88 prof.kt., 1988–92 AI ja FSÕI juhtivateadur, 1989–91 NSVL ÜN saadik, 1992 EV rahvastikuminister, 1993–2005 RASI v-teadur, 2006-07 Mitte-eestlaste Integratsiooni SA (MEIS) analüütik. Õpetanud rahvussuhete sotsiol-t. – Uurimisvaldkonnad: Eesti rahvuslik koosseis, rahvussuhted, rahvuspoliitika ja integratsioon. ENSV tnl haridustöötaja (1983). Üle 40 teadusartikli.

T: Rahvussuhete sotsiaalsetest ja poliitilistest aspektidest. // Lng (1972) 12; Проблемы социалистических общественных отношений. Некоторые вопросы развития национально-социальной структуры горожан. // Особенности пополнения некоторых отрядов интеллигенции. Tln, 1981; Eesti sotsialistliku rahvuse arengujooni. // TRÜ Toim.789 (1987); Эстония в 1988–1992 г. // Эстония. Контуры этнополитической эволюции. М. 1994; Estonia: From center-periphery conflict to making new nationality policy in an independent state. // Ethnicity and Power in the Contemporary World. Tokio, New York, Paris, 1996; Interethnic conflict in Estonia. // Ethnic Conflicts in Post-Soviet World. New York, 1996; Understanding process of ethnic 'control': Segmentation, dependency and cooptation in post-communist Estonia (kaasautor). // Nations and Nationalism 8 (2002) 4; Nationalising policies and integration challenges. // The Challenge of the Russian Minority. Trt, 2002; Проблемы интеграции эстонского общества. // Вестник Ин-та Кеннана в России 15 (2009); Koos pole lihtne, aga eraldi ei saa: põimik Eesti rahvussuhete teemadel. Tln, 2010.

B: EE 14, 636; TPI 1936–1986, 184, 367, 369, 370, 488.

HANSEN, Eerik (17. XI 1928 Tallinn – 16. XI 1981 Tallinn), tehnikateadlane, raadioinsener; A. H. Tammsaare p. Lõpetas 1948 Tallinna 7. kk-i, 1954 TPI meh-tnsk-a elektri jaamade, -võrkude ja -süsteemide erialal, tehniknd (1973, Moskva Energeetikainst), vk käsitles pooljuhtseadiste tootmist. Täiendas end 1964–65 Saksamaal Ilmenau Tehnikakõrgkoolis. Oli 1954–61 raadiotehase RET v-tehnol-ins raadiovastuvõtjate ja elektromõõteriistade alal (osales ka radioola “Estonia” loomises), 1961–66 TPI automaatika ja telemeh kat-i asst ja v-õpetaja, 1966–76 raadiotehnika kat-i v-õpetaja, 1976–81 dots, ühtlasi 1977–81 ka elektroautomaatikatsk-a prodekaan. Luges automaatikaseadmete, elektronarvutite ja raadioaparatuuri konstrueerimise ning tehnol kursusi; koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: raadiotööstuse mehh-se ja tehnol täiustamise võimalused, tootmiskeskonna mikrokliima ja vaakuumhügieeni toime elektronseadmete omadustele. NSVL Rahvamaj Saavutuste Näituse hõbemedal (1960). Üle 20 teadustr-e.

T: Вопросы проектирования радиотехнических предприятий. // TPI Toim. A 234 (1966); Об оптимальном управлении монтажных и сборочных работ (kaasautor). //

TPI Toim. A 234 (1966); К вопросу определения количественного влияния условий производства на параметры радиоэлементов (kaasautor). // TPI Toim. A 268 (1968); Система контроля микроклимата в производстве интегральных систем (kaasautor). // Электронная промышл. (1971) 4; Elektroonikaaparatuuri töökindluse arvutamine (kaasautor). Tln, 1977.

B: TPI 1936–1986, 324; *V. Heinrichsen*. Side- ja raadiospetsialistide ettevalmistusest Eestis aastail 1880–1980. // TPI Toim 565 (1983), 25; *H. Grabbi*. Vabariigi laps. Trt, 2008, 28, 119-122, 125, 127, 259, 261, 285, 290–291, 299–312; *M. Veiderma*. Tagasivaade eluteele. Tln, 2009, 147; *A. Tikk*. Arstina läbi elu. Trt, 2011.

V. Mägi

HARRO-LOIT (a-ni 1983 **Joosti**, 1983–2001 **Harro**), **Halliki** (16. XI 1962 Tallinn), ajakirjandus- ja kommunikatsiooniteadlane; õpetaja ja ins-i t. Lõpetas 1981 Tallinna 21. kk-i, 1987 TÜ žurnalistika erialal, 2001 Oslo Ük-s doktorantuuri, Ph.D. pol-teaduste alal (2001, Oslo Ük), vk “Changing journalistic conventions in the press. Empirical study on daily newspapers under different political conditions in 20th century Estonia”. Oli 1987–91 Eesti Ajakirjanike Liidu täiendusosk-a juh, 1991–99 TÜ ajakirj osk-a teadur, 1999–2003 ajakirj ja kommunikatsiooni osk-a lektor, 2003– dots, 2000–07 ka osk-a juh ning 2007–10 ajakirj ja kommunikatsiooni inst-i juh, ühtlasi 2006–07 sotsiaalsk-a prodekaan. Pms-d loengukursused: avaliku kommunikatsiooni regulatsioon ja eetika, kuulamine ja intervjuerimine, ajakirjandusteooriad, meedia organisatsioon.; koost, õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: ajakirjandusuuringud (k.a on-line ajakirj), kommunikatsiooni ajalugu ja õigus, eetika ja pol, meedia diskursuse analüüs, meediaharidus, kultuurikommunikatsiooni kompleksus ja kultuuriuurimise metodol väljakutsed, ajakirj-kultuurid muutumises. Mitme granti hoidja ja projektijuht. Üle 40 teadustr-e.

T: Intertekstuaalne analüüs ajakirjanduslike tekstide dekonstrueerimise võimalusena. // ÕES ar 2000–2001. Trt, 2003; A landscape after the storm: Development of the Estonian media in the 1990s (kaasautor E. Lauk). // Business as Usual. Continuity and Change in Central and Eastern European Media. New Jersey, 2003; Historical development of news format: Estonian case. // Diffusion of the News Paradigm. Göteborg, 2005; The diminishing border between advertising and journalism in Estonia (kaasautor K. Saks). //

Journalism Studies 7 (2006) 2; Media education as part of higher education curricula (kaasautor K. Ugur). // Informacijos mokslai / Inform. Sci. 47 (2008); The influence of the internet on European journalism (kaasautor). // J. Computer-Mediated Comm. 14 (2009) 4; From media policy to integrated communications policy. – How to apply paradigm shift on a European and national level. // Media Freedom and Pluralism. Media Policy Challenges in the Enlarged Europe. Budapest, 2010.

B: <https://www.etis.ee>.

HEERO, Aigi (10. XI 1971, Võru), kirjandusteadlane; õpetaja ja autojuhi t. Lõpetas 1989 Vastseliina Kk-i, õppis 1990–93 EHI-s saksa k-t, lõpetas 1997 Freiburgi Ük-s magistrantuuri ja 2001 doktorantuuri, M.A. uuema saksa kirj alal (1997, Freiburgi Ük), vk “Rudolf Adrian Dietrich als Vertreter des Dresdener Spätexpressionismus”, Ph.D. samal alal (2002, samas), vk “Robert Schumanns Jugendlyrik. Kritische Edition und Kommentar”. Oli 1989–90 TÜ sekr, 2000 Saksamaal kirjastuse *Rombach* kaastöötaja, 2000–01 Freiburgi Ük-i teadur, 2001 Hiinas Wuhani Teadus- ja Tehnikaük-i saksa k-e lektor, 2002–04 EHI germanistika õt-i juh ja lektor, 2004–06 TPÜ/TLÜ saksa k-e õt-i lektor, 2005 ka eesti filol osk-a teadur, 2006– TLÜ germaani-romaani k-te inst-i dots. Õpetanud saksa keele ja kirjanduse alaseid jm kursusi; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: ajaloo ja traditsiooni kajastumine kirjanduslikus ja autobiograafilises diskursuses, kultuurikontaktid ja autobiograafiline diskursus 17. saj-l, baltisaksa kultuuritekstid ja (post)koloniaalne diskursus. Osalenud teose *Johann Christoph Brotze. Estonica* (2006) jm rmt-e koostamisel ja toimetamisel. Rahvusv Germanistide Ühingu (2004–), Eesti Võrdleva Kirjandusteaduse Assots-i liige (2009–). Üle 30 teadustr-e.

T: Jaan Oksa ekspressionism. // KK (2005) 3; Robert Schumanns Petrarca-Rezeption. // Francesco Petrarca in Deutschland. Seine Wirkung in Liteartur, Kunst und Musik. Tübingen, 2006; Marie Under und der deutsche Expressionismus. // Interlitt. 12 (2007); Vladimir Vertlibis “Zwischenstationen” – ein autobiographischer Roman? // Tradition und Geschichte im literarischen und sprachwissenschaftlichen Kontext. Frankfurt am Main, 2008; Zwischen Ost und West: Orte in der deutschsprachigen transkulturellen Literatur. // Von der nationalen zur internationalen Literatur. Transkulturelle deutschsprachige

Literatur und Kultur im Zeitalter globaler Migration. Amsterdam, 2009; Paul Fleming und Timotheus Polus: Auf den Spuren einer Dichterfreundschaft. // *Triangulum* (2010).

B: <https://www.etis.ee>.

HEILMAN, Kaire (15. IV 1974 Saue v, Harjumaa), arstiteadlane, pediaater; ins-de t. Lõpetas 1992 Tallinna Nõmme Kk-i, 1998 TÜ arstitsk-a, 2009 TÜ-s lastehaiguste doktorantuuri, Ph.D. (2009, TÜ), vk "Risk markers for cardiovascular diseases and low bone mineral density in children with type 1 diabetes". Oli 1998–99 TÜ arstitsk-a intern, 1999–2003 resident, 2003– TÜK lastekliiniku üldpediaatria osk-a arst-õppejõud. – Uurimisvaldkonnad: veresoonkonna aterosklerootilised muutused suhkruhaigetel lastel, lapse arengut ja kroonilisi haigusi määravad varajased tegurid ja uued võimalused nende mõjutamiseks ja raviks, mol-metaboolsete, funktsionaalsete ja struktuursete muutuste integratiivroll haiguste patogeneesis. Eesti Lastearstide Seltsi liige (2000–; Tartu osk-a juhatus liige 2010–), Eesti Endokrinol Seltsi liige (2004–). Üle 20 teadustr-e.

T: Elevated plasma adiponectin and decreased plasma homocysteine and asymmetric dimethylarginine in children with type 1 diabetes (kaasautor). // *Scand. J. Clinical & Laboratory Invest.* 69 (2009) 1; Lower bone mineral density in children with type 1 diabetes is associated with poor glycemic control and higher serum ICAM-1 and urinary isoprostane levels (kaasautor). // *J. Bone Mineral Metabolism* 27 (2009) 5; Increased FOXP3 expression in small-bowel mucosa of children with coeliac disease and type I diabetes mellitus (kaasautor). // *Scand. J. Gastroenterol.* 44 (2009) 4; Arterial stiffness, carotid artery intima-media thickness and plasma myeloperoxidase level in children with type 1 diabetes (kaasautor). // *Diabetes Res. Clin. Practice* 84 (2009) 2; Increasing incidence of childhood-onset type 1 diabetes mellitus among Estonian children in 1999–2006. Time trend analysis 1983–2006 (kaasautor). // *Pediatr. Diabetes* 11 (2010) 2.

B: TÜA 1982–2007, 284; EA 89 (2010) 5, 371.

HEINMAA, Ivo (11. XII 1953 Vändra), füüsik. Lõpetas 1972 Tamsalu Kk-i, 1977 TÜ füüsika osk-a, Ph.D. tahke keha füüsika alal (1999, TÜ), vk "Nuclear resonance studies of local structure in $\text{RBA}_2\text{Cu}_3\text{O}_{6+x}$ compounds". Täiendas end 1990–91, 1993, 1995 Saksamaal. Oli 1977–80 KüBI n-teadur, 1980–96 KBFI n-teadur, 1996–2000 teadur,

2000– v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: tahke keha tuumaresonants, selle rakendused msg materjalide uurimisel. U 60 teadustr-t, üks patentne leiutis (kaasautor).

T: NMR study of antiferromagnetic black sodalite $\text{Na}_8(\text{AlSiO}_4)_6$ (kaasautorid S. Vija, E. Lippmaa). // Chem. Phys. Lett. 327 (2000) 3–4; Investigation of kukersite structure using NMR and oxidative cleavage: On the nature of phenolic precursors in the kerogen of Estonian kukersite (kaasautor). // Oil Shale 19 (2002) 2; Solid-state NMR spectroscopy of molecular hydrogen trapped inside an open-cage fullerene (kaasautor). // J. Am. Chem. Soc. 126 (2004) 13; Impurity interaction with point defects in the Si-SiO₂ structures and its influence on the interface properties (kaasautor). // Materials Sci. Eng. B 134 (2006) 2–3; Solid-state NMR of endohedral hydrogen-fullerene complexes (kaasautor). // Phys. Chem. Chem. Phys. 9 (2007) 35; Study of lithium dynamics in monoclinic $\text{Li}_3\text{Fe}_2(\text{PO}_4)_3$ using 6Li VT and 2D exchange MAS NMR spectroscopy (kaasautorid L. Davis, G. Goward). // Chem. Materials 22 (2010); Local structure and oxygen dynamics in La doped ceria: ¹⁷O NMR study (kaasautor). // Solid State Ionics 181 (2010).

B: <https://www.etis.ee>.

HEINSOO (a-ni 1980 **Lehtsalu**, 1980–87 **Vainikko**), **Katrin** (22. III 1962 Tartu), botaanik ja keskkonnateadlane; Urve Hanko t. Lõpetas 1980 Nõo Kk-i, 1986 TÜ biol osk-a bot erialal, 1999 TÜ-s doktorantuuri, Ph.D. taimeökol ja ökofüsiol alal (1999, TÜ), vk “Cuticular and stomatal antechamber conductance to water diffusion in *Picea abies* (L.)”. Täiendas end 1999–2000 Rootsi Põllumaj-ük-s. Oli 1985–86 TÜ ökosüsteemide labori laborant, 1986–88 ins, 1988–94 n-teadur, 1994 ZBI taimesüstemaatika ja ökofüsiol osk-a v-laborant, 1994–97 teadur, 1997–2005 EPMÜ ZBI v-teadur, 2004–05 TÜ teadus- ja arendusosk-a juh, 2005– EMÜ põllum- ja keskkonnainst-i bot osk-a v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: produktsioonökol, puude ökofüsiol, kiirekasvuliste puude kasvuvõimalused Eestis, energiavõime kasutusvõimalused vegetatsioonifiltri ja taastuva energiaressursina, keskkonnasõbralikud reoveepuhastid ja bioenergia tootmistehnol-d. Olnud mitme grandi vast täitja ja hoidja. *Life Environment* programmi *Keskkonnasõbralikud veepuhastid Eesti väikeasulatesse* juht (2002–06) ning mitme rahvusv rakendusuuringu projekti Eesti-poolne partner. U 40 teadustr-t.

T: Frost related dieback in Estonian energy plantations of willows in relation to fertilisation and pathogenic bacteria (kaasautor). // *Biomass & Bioenergy* 30 (2006) 3; Päideroopõldude saak ja kvaliteet bioenergia tootmiseks (kaasautor). // *Taastuvate energiaallikate uurimine ja kasutamine*. Trt, 2009; Fine root biomass and production of *Salix viminalis* and *Salix dasyclados* plantation (kaasautor). // *Est. J. Ecol.* 58 (2009) 1; Rust severity in bioenergy willow plantations treated with additional nutrients (kaasautor). // *Forest Pathol.* 39 (2009); Changes in soil microbial community under willow coppice: the effect of irrigation with secondary-treated municipal wastewater (kaasautorid M. Truu, J. Truu). // *Ecol. Eng.* 35 (2009) 6; Biomass production, water use and photosynthesis of *Salix* clones grown in a wastewater purification system (kaasautorid K. Aasamaa, B. Holm). // *Biomass & Bioenergy* 34 (2010) 6; The potential of Estonian semi-natural grasslands for bioenergy production (kaasautor). // *Agricult. Ecosystems & Environ.* 137 (2010) 1–2; Leaf rust induced volatile organic compounds signalling in willow during the infection (kaasautor). // *Planta* 232 (2010) 1.

B: *Univ. Tartuensis* (2004) 6. V; <https://www.etis.ee>.

HENNO, Imbi (1. III 1957 Kohtla-Järve), kasvatusteadlane. Lõpetas 1975 Tallinna 44. kk-i, 1980 TÜ-s biol osk-a, 2003 TPÜ-s magistrantuuri, a-st 2006 doktorant, kasv-teaduste mag (2003, TPÜ), vk “Säästvat arengut toetav haridus ja Eesti õpetajate käsitus sellest”. Oli 1980–92 Tallinna Bot-aia ins, 1992–93 Tallinna 37. kk-i ökol ja biol õpetaja, 1993–99 Tallinna 8. kk-i (Sõle Gümni) biol, keemia, geogr ja loodusõpetuse õpetaja, 1999–2001 Haridusmin-i üldhariduse osak-a loodusainete ja keskkonnakasv peaekspert, 2001–08 Rkl Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskuse peaspetsialist, ühtlasi 2001–09 Tallinna Reaalkooli biol-geogr õpetaja, 2005– TLÜ mat ja loodusteaduste Inst-i lektor, 2009 – Haridusmin-i üldhariduse osak-a peaekspert. – Uurimisvaldkonnad: rahvusv õpilaste võrdlusuuringud TIMSS 2003, PISA 2006, PISA 2009; üldhariduskooli loodusteaduslike ainete õpetaja kui õpilase loodusteadusliku ja tehnol-alase kirjaoskuse kujundaja. Üleriigilise biol-, geogr-, loodusõpetuse ainenõukogude ja keskkonnakasv nõukogu esimees (1999–2003) ja nõukogu töö koordineerija (2003–08), Haridusmn-i esindaja Läänemere piirkonna säästvat arengut toetava hariduse tegevuskava väljatöötamise ja ellurakendamise rahvusv töögrupis (2000–09), Ühinenud Rahvaste Eur. Maj-komisjoni

(UNECE) säästvat arengut toetava haridusstrateegia ellurakendamise rahvusv juhtkomitee liige ja säästvat arengut toetava hariduse koordinaator Eestis (2004–), keskkonnahariduse arengukava väljatöötamise töörühma liige (2004–), OECD/PISA 2006 ja 2009 võrdlusuuringu koordinaator Eestis, UNESCO Eesti Rahvusliku Komitee nõukoja liige (2008–). Kasv-tead tööde rkl konkursi preemia (2004). 33 teadustr-t.

T: Loodusteaduslik kirjaoskus kui prioriteet rahvusvahelistes võrdlusuuringutes ja riiklikus õppekavas. // Loodusainete õpetamisest koolis I. Tln, 2005; The discourse of education for sustainable development and Estonian teacher's approach to education for sustainable development. // Väärtused ja konfliktid keskkonnaetikas. Trt, 2005; Reforms, developments and trends in Estonian education during recent decades (kaasautor). // Reforms and Innovations in Estonian Education. Frankfurt am Main, 2008; A critique of current educational policies for science teaching based on the Estonian example. // Need for Paradigm Shift – Examining the High Ranking of Estonian Students in PISA. Frankfurt am Main, 2008; Rahvusvaheliste võrdlusuuringute TIMSS 2003 ja PISA 2006 õppetunnid. Tln, 2010.

B: <https://www.etis.ee>.

HERKÜL, Kristjan (23. X 1981 Tallinn), hüdrobioloog; Lõpetas 2000 Tallinna Vanalinna Hariduskoll-i Gümni-i, 2004 TPÜ biol erialal, 2006 TÜ-s magistrantuuri ja 2010 doktorantuuri, M.Sc. hüdrobiol alal (2006, TÜ), vk “Invasion history of the amphipods *Orchestia cavimana* and *Gammarus tigrinus* in the Estonian coastal sea”, Ph.D. zool ja hüdrobiol alal (2010, TÜ), vk “Effects of physical disturbance and habitat-modifying species on sediment properties and benthic communities in the northern Baltic Sea”. Oli 2004–06 TÜ Eesti Mereinst-i laborant, 2006–09 erakorr teadur, 2009– merebiol teadur. – Uurimisvaldkonnad: põhjakoosluste biol mitmekesisus ja ökol protsessid, keskkonnamuutlikkuse mõju Läänemere ökosüsteemile, võõrliigid Läänemeres. 23 teadustr-t.

T: Effects of physical disturbance, isolation and key macrozoobenthic species on community development, recolonisation and sedimentation processes (kaasautor). // Oceanol. 48S (2006); Contribution of scale-dependent environmental variability on the biomass patterns of drift algae and associated invertebrates in the Gulf of Riga, northern

Baltic Sea (kaasautor). // J. Marine Syst. 74 (2008) Suppl. 1; Crustacean invasions in the Estonian coastal sea (kaasautor). // Est. J. Ecol. 58 (2009) 4; Effects of eelgrass (*Zostera marina*) canopy removal and sediment addition on sediment characteristics and benthic communities in the northern Baltic Sea (kaasautor J. Kotta). // Mar. Ecol. 30 (2009); Separate and combined effects of habitat-specific fish predation on the survival of invasive and native gammarids (kaasautorid J. Kotta, H. Orav-Kotta). // J. Sea Res. 64 (2010) 3; Effect of physical disturbance on the soft sediment benthic macrophyte and invertebrate community in the northern Baltic Sea (kaasautorid J. Kotta, M. Pärnoja). // Boreal Environ. Res. 16 (2011)

B: <https://www.etis.ee>.

HIEMAA (a-ni 1988 **Markova**), **Karin** (29. V 1963 Tartu), ajaloolane; ins-i t. Lõpetas 1981 Tartu 5. kk-i, 1987 TÜ ajaloo osk-a, 1998 TÜ-s magistrantuuri ja 2006 doktorantuuri, M.A. ajaloo alal (1998, TÜ), vk “Eesti Vabariik ja Egiptus”, Ph.D. ajaloo alal (2006, TÜ), vk “Aafrika retseptioon eestikeelses trükisõnas (kuni 1917)”. Täiendas end 1999 Lõuna-Aafrika Ük-s, 2003 MÜ Aasia ja Aafrika Inst-s, 2008 Oulu Ük-s. Oli 1987–93 C. R. Jakobsoni Talumuuseumi teadur ja peavarahoidja, 1994–99 TÜ ajaloo osk-a asst, 2003– ajaloo ja arheol inst-i uusima aja õt-i lektor. Lugunud Aafrika ajaloo, ajaloo imagol jm kursusi, koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: afrikanistika, imagol. Koguteose *Maailma ajalugu II* (1998) kaasautor. AAS liige (2000–). Üle 30 teadustr-e, aimeart-d.

T: Ühest unustatud eestlasest Kullarannikul 19. sajandil. // Kleio 2 (1989); Eesti naismisjonärid Egiptuses. // Kleio 19 (1997) 1; Südamel kutsel. Eesti misjonärid Aafrikas. Tln, 2000; Estonian foreign policy at the cross-roads (kaasautor). Helsinki, 2002; Эстонский африканист (Пент Нурмекунд). // Становление отечественной африканистики, 1920-е – начало 1960-х. М, 2003; The image of Africa in Estonian printed word. // Imagology and Cross-Cultural Encounters in History. Rovaniemi, 2008; Aafrika imago eestikeelses trükisõnas. Trt, 2009.

B: <https://www.etis.ee>.

HINTS, Olle (16. VI 1974 Tallinn), paleontoloog ja stratigraaf; Linda H-i p. Lõpetas 1992 Tallinna 3. kk-i, 1996 TÜ geol erialal, 1998 TÜ-s magistrantuuri, 2002 TTÜ-s doktorantuuri, M.Sc. paleontol ja stratigr alal (1998, TÜ), vk “Harjuan (Late Ordovician) eunicid polychaetes of Estonia”, Ph.D. rakendusgeol alal (2002, TTÜ), vk “Ordovician scolecodonts of Estonia and neighbouring areas: taxonomy, distribution, palaeoecology, and application”. Oli 1995–97 GI ja 1997–98 TTÜ GI laborant, 1998–2002 ins, 2002– v-teadur ja 2008– ka erakorraline dotsent, paleontol ja stratigr osk-aju juhataja, 2007– GI teadussekretär; 2001 töötas Briti Loodusmuuseumis. Lugunud paleontol ja stratigr aluste, Eesti geol jm kursusi. – Uurimisvaldkonnad: lõugsete polüheetide (*Annelida, Polychaeta, Eunicida*) varajane evolutsioon, mitmekesisustumine ja paleoökol, paleosoikumi mikrofossiilide (skolekodondid, kitiinikud, konodondid jt) ajalise ja pindalalise leviku seaduspärasused, Ordoviitsiumi ja Siluri stratigraafia lokaalsed, regionaalsed ja globaalsed probleemid. Arendanud välja Eesti geol-te teaduskollektsioonide digitaalse infosüsteemi. Teaduskompetentsi Nõukogu geoteaduste ekspertkomisjoni liige (2004–), rkl programmi *Humanitaar- ja loodusteaduslikud kogud* ekspertnõukogu esimees (2006–08) ja aseesimees (2009–), UNESCO rahvusv *Planeet Maa Aasta* korraldustoimkonna liige (2006–), Eesti TA fülogeneetika-süstemaatika võrgustiku aseesimees (2008–). Ajakirja *Estonian Journal of Earth Sciences* abitoim (2007–). Eesti Geol Seltsi liige (2002–), volikogu (liige (2003–08, 2010–), *Geological Curators Group* (London) liige (2001), Eesti Stratigr Komisjoni sekr (2003–; esimees 2006–), Rahvusv Geol-teaduste Liidu Rahvusv Stratigr Komisjoni Ordoviitsiumi alamkomisjoni (2009–) jmt organisatsioonide liige. Eesti Geol Seltsi parima noore autori preemia (1996, 1999), TTÜ GI parima teaduspublikatsiooni preemia (1999, 2001, 2006). U 90 teadustr-t.

T: Late Viruan (Caradoc) polychaete jaws from North Estonia and the St. Petersburg region. // *Acta Palaeontol. Polonica* 43 (1998) 3; Two new polychaete families from the Upper Ordovician of Estonia. // *Palaeontol.* 42 (1999) 5; Biotic effects of the Ordovician Kinnekulle ash-fall recorded in northern Estonia (kaasautor). // *Bull. Geol. Soc. Denmark* 50 (2003); Frequency patterns of chitinozoans, scolecodonts and conodonts in the upper Llandovery and lower Wenlock of the Paatsalu core, western Estonia (kaasautor). // *Eesti TA Toim. Geol.* 55 (2006) 2; Ordovician time scale in Estonia (kaasautor). // *Acta Palaeontol. Sinica* 46 (2007); Diversification and biogeography of scolecodont-bearing

polychaetes in the Ordovician (kaasautor M, Eriksson). // *Palaeogeogr., Palaeoclimatol., Palaeoecol.* 254 (2007) 1–2; Vagrant benthos (Annelida, Polychaeta) associated with Upper Ordovician carbonate mud-mounds of subsurface Gotland, Sweden (kaasautor M. Eriksson). // *Geol. Mag.* 146 (2009) 3; Hirnantian (latest Ordovician) bio- and chemostratigraphy of the Stirnas-18 core, western Latvia (kaasautor). // *Est. J. Earth Sci.* 59 (2010) 1; Biodiversity patterns of Ordovician marine microphytoplankton from Baltica: comparison with other fossil groups and sea-level changes. // *Palaeogeogr., Palaeoclimatol., Palaeoecol.* 294 (2010) 3–3.

B: <https://www.etis.ee>.

HIOB, Arne (12. II 1961 Türi), teoloog; õpetajate p. Lõpetas 1979 Türi Kk-i, 1993 EELK Usuteaduse inst-i, 2000 TÜ-s doktorantuuri, teol-mag (1994, EELK Usuteaduse Inst), vk “Luterluse neli nurgakivi”, teol-dr (2000, TÜ), vk “Uku Masingu religioonifilosoofia põhijooned”. Täiendas end 1996–97 Marburgi Ük-s. Oli 1990–93 EELK Koeru koguduse õpetaja, 1993 – EELK Tallinna Jaani koguduse abiõpetaja, 1994–EELK Usuteaduse Inst-i õppejõud, süstemaatilise teol õt-i hoidja; 1998–2000 ka TÜ usutsk-a õu täitja, 2000–06 TLÜ ja 2004–07 EKA külalisõppejõud. – Uurimisvaldkonnad: süstemaatiline teol, fundamentaalteol, religioonilugu, Uus Testament. EELK Vaimuliku Kohtu eesistuja (1997–2001), EELK põhikirjakomisjoni liige (1998–2004), EELK haridusassessor ja piiskopliku nõukogu liige (2001–05), EELK õpetuskomisjoni liige (2006–). EELK teeneteristi III järk (2007). Üle 20 teadustr-e.

T: Ühisavaldus õigeksmõistuõpetusest. // *Mente et corde*. Tln, 2000; Jeesus Kristuse ülestõusmine surnuist. // *Kristuse täisea mõõtu mööda*. Pühendusteos Jaan Kiivitile 65. sünnipäevaks. Tln, 2005; *Teoloogia kui teadus*. // *Kuradi tark*. Jumala loll: Jumal teaduses. Tln, 2006; *Püha mõistest ajaloos ja tänapäeval*. // *Akad.* 19 (2007) 12; *Uusaja kristlikud mõtlejad*. Trt, 2008; *Kas Paulus oli müstik? Küsimus kristluse ja müstika suhtest*. // *Akad.* 20 (2008) 8; *Mis on religioonifilosoofa*. // *Minu Issand ja minu Jumal*. Pühendusteos *Dr. Theol.* Toomas Pauli 70. sünnipäevaks. Tln, 2009; *Mida teadis Paulus Jeesusest?* // *Usuteaduslik Ajakiri* 58 (2009) 1; *Uku Masing – teoloog, religiooniteadlane ja müstik*. // *Inimesepoeg valgel laeval*. Uku Masing 100. Trt, 2010.

B: <https://www.etis.ee>.

HUSSAINOVA, Irina (19. IV 1961 Ivanovo, Venemaa), tehnikateadlane. Lõpetas 1985 Leningradi PI füüsika erialal, 1999 TTÜ-s doktorantuuri, M.Sc. loodusteaduste alal (1992, TTÜ), vk “Регистрация рекомбинационного излучения как метод исследования люминесцентных процессов, происходящих в кремниевых силовых полупроводниковых приборах” tehnikadr (1999, TTÜ), vk “Investigation of particle-wall collision and erosion prediction”. Täiendas end külalistedurina 1998, 1999, 2000, 2001, 2002 Rootsis, 2003 Austrias, 2003, 2004, 2008 USA-s, 2004, 2005 Saksamaal, 2009, 2010 Venemaal, 2010 Hispaanias. Oli 1985–92 TEFI ins, 1992–94 teadur, 1994–2000 TTÜ mehhatroonikainst-i teadur, 2000–10 materjalitehnika inst-i metallide tehnolõit-i v-teadur, 2010– j-teadur, ühtlasi 2007 ka Gdanski Tehnikainst-i külalisprof. Loengukursused: defektide teooria, materjalide füüsika ja keemia, kulumine ja kulumiskindlad materjalid, tribotehnilised materjalid ja pinded, nanomaterjalid ja -tehnolõim. – Uurimisvaldkonnad: protsessitehnolõ ja materjaliteadus (komposiitmaterjalid, kermetid, meh-d omadused, nanomaterjalid, tribol). Tööstuslike materjalide väljatöötamiseks mikro- ja nanotehnolõ-te uurimismeetodite arendajaid. Ajakirjade *Eesti TA Toim. Tehnikateadused*, *Wear*, *Tribology International*, *Material Science and Engineering* retsensent (2002–), ekspertkomisjoni *Aasta teadusartikkel* liige (2008–) jm. Eesti Mehaanikains-de Liidu (2001–), EL Komisjoni Uurimisdirektoraadi ekspertkomisjoni (2008–), ETF ekspertkomisjoni (2009–) jt organisatsioonide liige. EV teaduspreemia (2005, koll-s). Üle 120 teadustr-e.

T: Investigation of impact between spherical glass particles and different target surfaces (kaasautorid I. Kleis, I. Štšeglov). // Eesti TA Toim. Tehnikat. 4 (1998) 1; Some aspects of solid particle erosion of cermets. // Tribol. Int. 34 (2001) 2; Effect of microstructure on the erosive wear of titanium carbide-based cermets. // Wear 255 (2003); Mikro- ja nanotehnoloogiliste uurimismeetodite arendamine tööstuslike materjalide väljatöötamiseks (kaasautor). // EV teaduspreemiad. Tln, 2005; Biotribology. Gdansk, 2007; Correlation between solid particle erosion of cermets and particle impact dynamics (kaasautor K. Schade). // Tribol Int. 41 (2008) 4; Processing and microstructural characterization of WC based cermets doped by ZrO₂ (kaasautor). // Est. J. Eng. 15 (2009) 4; Assessement of gradient and nanogradient PVD coatings behaviour under

erosive, abrasive and impact wear conditions (kaasautor). // *Wear* 267 (2009) 5–8; Crack formation during post-treatment of nano- and microfibrils prepared by sol-gel technique (kaasautor). // *J. Nanosci. Nanotechnol.* 10 (2010) 9.

B: EV teaduspreemiad. Tln, 2005, 54; <https://www.etis.ee>.

HUSSAR, Piret (9. III 1971 Tartu), arstiteadlane, histoloog; Ülo H-i t. Lõpetas 1989 Tartu 2. kk-i, 1997 TÜ arstitsk-a, 2001 samas doktorantuuri, med-dr (2002, TÜ), vk “Histology of the post-traumatic bone repair in rats. Elaboration and use of a new standardized experimental model – biocortical perforation of tibia compared to internal fracture and resection osteotomy”. Täiendas end 1998–2000 Tokyos Hitotsubashi Ük-s ja Maebashis Gunma Ük-s, 2001 Soomes. Oli 1989–91 TÜ lastekliiniku sanitar, 1991–97 anat inst-i histol ja embrüol õt-i laborant, 1997–2004 asst, 2004–07 histol v-asst, ühtlasi 2005–06 Tsurumi Ük-is (Yokohama) järel-dr, 2007–10 EMÜ vet-med-i ja loomakasv inst-i morfol osk-a dots, 2008– TÜ anat inst-i histol ja embrüol õt-i histol dots. Pms-d loengukursused: histol, immunohistokeemia ja histokeemia; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: transmembraanne glükoosi transport; posttraumaatiline kondro- ja osteogeneesi remodelleerimine ja selle hormonaalne regulatsioon; lümfoidorganite ja maksa rakkude apoptoos. Eesti Morfol Seltsi (2000–), St. Peterburgi Ökol ja Toksikol Seltsi (2001–), Rahvusv Vertebraatide Morfol Ühingu (2007–), Soome Anatoomide Seltsi (2008–), Eur. Veterinaaranatoomide Assots-i (EAVA) liige (2008–). 60 teadustr-t, s.h. 1 monogr.

T: The glucose transporter GLUT1 and the tight junction protein occludin in nasal olfactory mucosa (kaasautor). // *Chem. Senses* 27 (2002) 1; Callus area and glycosaminoglycans content of the traumatized tibia in rats (kaasautor Ü. Hussar). // *Medicina (Kaunas)* 39 (2003) 10; New temporo-spatial comparable bone healing model of rat tibia (kaasautorid T. Haviko, Ü. Hussar). // *Papers Anthropol.* 14, Trt (2003); *Histologia*. (kaasautor). Trt, 2005; Prominent anatomists of Tartu (Dorpat) in Estonia: A historical overview (kaasautor). // *Tsurumi Univ. Dental J.* 32 (2006) 3; *Erihistoloogia* (kaasautor). Trt, 2007; Features of liver apoptosis in chronic hepatitis C virus infection

(kaasautor). // Papers Anthropol. 18, Trt (2009); Anatomists in the anatomical theater in Tartu (Dorpat) University (kaasautor). // Anatomical Sci. Int. 85 (2010) 3.

B: TÜA 1982-2007, 73, 77, 411; Who's Who in Medicine and Healthcare 2009–2010, 656; Who's Who in Sci. and Eng. 2011–2012, 840; Who's Who in the World, 2011, 1137.

HÕRAK (a-ni 1985 **Velt**), **Rita** (16. XI 1962 Tartu), bioloog, mikroobigeneetik; maaparandusspetsialisti ja rmtpidaja t. Lõpetas 1981 Tartu 5. kk-i, 1987 TÜ biol-osk-a biokeemia erialal, M.Sc. gen alal (1998, TÜ), vk "IHF soodustab Tn4652 transposaasi geeni *tnpA* avaldumist", Ph.D. samal alal (2002, TÜ), vk "Regulation of transposition of transposon Tn4652 in *Pseudomonas putida*". Oli 1987–97 Eesti Biokeskuse n-teadur, 1997–2002 teadur, 2002–07 v-teadur, 2008– MRI gen õt-i v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: mutageneesi molekulaarsed mehhanismid bakterites, mobiilsete DNA elementide osa genoomi evolutsioneerumises, bakteri stressivastuses osalevad signaaliülekanandesüsteemid. Eesti Mikrobioloogide Ühenduse liige (1996–). 18 teadustr-t.

T: Expression of the transposase gene *tnpA* of Tn4652 is positively affected by integration host factor (kaasautor M. Kivisaar). // J. Bacteriol. 180 (1998) 11; Involvement of sigma S in starvation-induced transposition of *Pseudomonas putida* transposon Tn4652 (kaasautorid H. Ilves, M. Kivisaar). // J. Bacteriol. 183 (2001) 18; The ColR-ColS two-component signal transduction system is involved in regulation of Tn4652 transposition in *Pseudomonas putida* under starvation conditions (kaasautor). // Mol. Microbiol. 54 (2004); The ColRS two-component system regulates membrane functions and protects *Pseudomonas putida* against phenol (kaasautor). // J. Bacteriol. 188 (2006) 23; ColRS two-component system prevents lysis of subpopulation of glucose-grown *Pseudomonas putida* (kaasautor). // Environ. Microbiol. 10 (2008) 10; Identification of ColR binding consensus and prediction of regulon of ColRS two-component system (kaasautor). // BMC Mol. Biol. 10 (2009).

B: <https://www.etis.ee>.

HÜTSLI, Gert (3. I 1975 Tallinn), astrofüüsik; teenistujate p. Lõpetas 1993 Kuressaare 1. kk-i, 1998 TÜ füüsika osk-a, 2000 TÜ-s magistrantuuri, 2006 Münchenis Ludwig-

Maximiliani Ük-s doktorantuuri, M.Sc. astrofüüsika alal (2000, TÜ), vk “Models with a steplike initial spectrum and large scale structure of the Universe”, *dr. rer. nat.* (2006, Ludwig-Maximiliani Ük), vk “Cosmic sound: measuring the Universe with baryonic acoustic oscillations”. Oli 2005–06 Tartu Obs-i teadur, 2006–09 Londoni Ük-i Kolledži järeldr, 2009– Tartu Obs-i kosmol töörühma erakorr teadur. – Uurimisvaldkonnad: kosmol, Universumi suuremastaabilise struktuuri teke ja areng, reliktkiirguse füüsika ja barüonostillatsioonid, galaktikate ja galaktikaparvede evolutsioon, tumeenergia ja tumeaine Universumis, modifitseeritud gravitatsioon, ruumstatistika, astro-osakestefüüsika. EFS-i üliõpilaspreamia (1998). Üle 20 teadustr-e.

T: Clusters and superclusters in the sloan digital sky survey (kaasautor). // *Astron. & Astrophys.* 405 (2003); *Clustering of SZ clusters on a past light-cone: acoustic oscillations and constraints on dark energy.* // *Astron. & Astrophys.* 446 (2006) 1; *Acoustic oscillations in the SDSS DR4 luminous red galaxy sample power spectrum.* // *Astron. & Astrophys.* 449 (2006) 3; *Power spectrum of the SDSS luminous red galaxies: constraints on cosmological parameters.* // *Astron. & Astrophys.* 459 (2006); *Testing general relativity with the multipole spectra of the SDSS luminous red galaxies (kaasautorid K. Yamamoto, T. Sato).* // *Progress Theor. Phys.* 120 (2008); Constraints on leptonicly annihilating dark matter from reionization and extragalactic gamma background (kaasautorid A. Hektor, M. Raidal). // *Astron. & Astrophys.* 505 (2009); Implications of the Fermi-LAT diffuse gamma-ray measurements on annihilating or decaying dark matter (kaasautorid A. Hektor, M. Raidal). // *J. Cosmol Astroparticle Phys.* 7 (2010).

B: <https://www.etis.ee>.

HÜTT, Pirje (5. XII 1969 Tartus), arstiteadlane, kliiniline mikrobioloog. Lõpetas 1988 Tartu 1. kk-i, 1995 TÜ arstitsk-a, 1997 samas samas üld- ja 2002 TÜ med mikrobiol residentuuri, 2002– TÜ arstitsk-a doktorant. Oli 1997 TÜ arstitsk-a mikrobiol inst-i v-laborant ja asst, 1997–98, 2004– v-laborant. – Uurimisvaldkonnad: probiootiliste laktobatsillide antagonistlik aktiivsus erinevate patogeenide suhtes, probiootikumide tervist parandava toime väljaselgitamine kliiniliste katsetega tervetel vabatahtlikel, erinevate patogeensete ning inimese normaalsesse mikrofloorasse kuuluvate

mikroorganismide antibakteriaalne tundlikkus. Probiotikumide *Lactobacillus plantarum Inducia* DSM 21379 ja *Lactobacillus plantarum Tensia* DSM 21380 väljatöötajaid. Eesti Laborimed-i Ühingu liige. 31 teadustr-t, 2 patentset leiutist (kaasautor).

T: Antibacterial susceptibility of intestinal lactobacilli of healthy children (kaasautor). // Scand. J. Infectious Dis. 33 (2001) 5; A new probiotic cheese with antitoxigenic and antimicrobial activity (kaasautor). // J. Dairy Sci. 87 (2004) 7; Probiotikumide antagonistliku aktiivsuse erinevus sõltuvalt kasvukeskkonnast (kaasautor). EA (2005) 9; Antagonistic activity of probiotic lactobacilli and bifidobacteria against entero- and uropathogens (kaasautor). // J. Appl. Microbiol. 100 (2006) 6; Double benefit claims for antimicrobial and antioxidative probiotic (kaasautor). // Microbial Ecol. in Health and Dis. 20 (2008) 4; Effects of synbiotic product on blood antioxidative activity in subjects colonized with *Helicobacter pylori* (kaasautor). // Lett. Appl. Microbiol. 48 (2009) 6.

B: TÜA 1982-2007, 116.

HÜVONEN, Dan (26. IX 1977 Tallinn), rakendusfüüsik; eestlane, autojuhi p. Lõpetas 1995 Tallinna Tondiraba Kk-i, 1999 TTÜ tehnilise füüsika erialal, 2002 TTÜ-s magistrantuuri ja 2008 doktorantuuri, loodusteaduste mag (2002, TTÜ), vk “Dipoolne relaksatsioon kaaliumiga asendatud hüdrosoodaliitides”, Ph.D. samal alal (2008, TTÜ), vk “Terahertz spectroscopy of low-dimensional spin systems”. Oli 1995–2001 Tallinna Kesklinna Koolidevahelise Õppekeskuse inform õpetaja ja arvutispetsialist, ühtlasi 1998–2001 ka OÜ *Sysop* arvutispetsialist, 2002–10 KBFi keem füüsika labori teadur, 2010–järel dr Zürichis *Eidgenössische Technische Hochschule* (ETH) juures. – Uurimisvaldkonnad: madalamõõduliste spinnsüsteemide dünaamika, tahkiste terahertsspektroskoopia, frustreeritud magnetite optiline spektroskoopia magnetväljas. EFS (1999–) ja Ameerika Füüsika Seltsi (2002–) liige. 26 teadustr-t.

T: Far-infrared spectroscopy of spin excitations and Dzyaloshinski-Moriya interactions in a Shastry-Sutherland compound $\text{SrCu}_2(\text{BO}_3)_2$ (kaasautor). // Phys. Rev. B 70 (2004) 14; Far-infrared study of $\text{Sr}_{14}\text{Cu}_{24}\text{O}_{41}$: spin gap in CuO_2 chains (kaasautor). // Low Energy Electrodynamics in Solids. Tln, 2006; Infrared spectra of the low dimensional quantum magnet $\text{SrCu}_2(\text{BO}_3)_2$: measurements and *ab initio* calculations (kaasautor). //

Phys. Rev. B 79 (2009) 12; Magnetic excitations and optical transitions in the multiferroic spin-1/2 system LiCu_2O_2 (kaasautor). // Phys. Rev. B 80 (2009) 10.

B: <https://www.etis.ee>.

I

IDLA, Katrin (29. IV 1966 Suure-Jaani), keemik; õpetajate t. Lõpetas 1984 Suure-Jaani Kk-i, 1989 TÜ keemia osk-a, 2000 TÜ-s magistrantuuri, 2007 TTÜ-s doktorantuuri, M.Sc. loodusteaduste alal (2000, TTÜ), vk "Electrically conductive polymer, polypyrrole, for corrosion prevention of metals". Täiendas end 1993–95 Helsingi Tehnikaük-s, 1996 Linköpingi Ük-s dr-õppes. Oli 1982–84 Suure-Jaani Kk-i laborant, 1988–89 TÜ elektrokeemia labori uurija, 1989–2004 TTÜ füüsikal keemia õt-i assistent, teadur ja projektijuht, ühtlasi 1997 ka Helsinki Tehnikaük-i ning 1999–2001 Linköpingi Ük-i külalisteadur ja -konsultant, 1998–99 Concordia Ük-i tehnol-arenduse ja -korralduse eriala koordinaator, 2002–03 TÜ tehnol-inst-i erakorr teadur, 2004–07 Kaitsemin-i teadusnõunik, 2007– TTÜ keemiainst-i mol-tehnol õt-i teadur ja Balti Tehnol-arenduse AS-i arendusdir. – Uurimisvaldkonnad: keemia ja keemiatehnika (sh elektrit juhtivad polümeerid ja nende rakendusvaldkonnad nagu korrosioon, tehislühased, riigikaitseotstarbelised rakendused, elektrokeemia, pinnauuringud, adhesioon). Loonud uue meetodi adhesiivse polüpürrookile sünteesiks metallile, elektrit juhtivate tekstiilide väljatöötamine, tehislühaste uurimissuuna algatamine Eestis. Mitme rahvusv uurimisprojekti koost-id, täitja, rahvuslik koordinaator ja juht. Rahvusv Elektrokeemia Ühingu (ISE) (1996–), Materjaliumuringute Ühingu (MRS) (1997–), EL Sateliidikeskuse Nõukogu liige, NATO Teadusuuringute ja Tehnol-organisatsiooni (RTO) liige, Eesti esindaja ja rahvuslik koordinaator (2004–07), NATO Teadus- ja tehnol-nõukogu (RTB) liige (2007), Eesti esindaja Eur. Kaitseagentuuris (EDA) (2006–07), EV Kaitsemin-i teadusnõukogu liige (2007–10) jm. Haridusmin-i teadustööde rkl konkursi III (2000) ja I preemia (2001). 26 teadustr-t.

T: An XPS and AFM study of polypyrrole coating on mild steel (kaasautor). // Surface Interface Analysis 25 (1997) 11; Corrosion behavior of polypyrrole coated mild steel (kaasautorid J. Reut, A. Öpik // Synth. Metals 102 (1999) 1–3; Good adhesion between

chemically oxidised titanium and electrochemically deposited polypyrrole (kaasautorid O. Inganas, M. Strandberg). // *Electrochim. Acta* 45 (2000) 13; XPS and SIMS study: adhesion of polypyrrole film on titanium (kaasautorid L.-S. Johansson, J. M. Campbell) // *Surface Interface Analysis* 30 (2000) 1; Electrochemical (redox) behaviour of microporous polyethylene-based conducting polypyrrole composites (kaasautor) // *Proc. Est. Acad. Sci. Chem.* 52 (2003) 3; Urban camouflage for the individual soldier system (kaasautor) // RTO Technical Report RTO-TR-SCI-157, Neuilly-sur-Seine, 2010; Utilization/dynamic control of adaptive camouflage materials (kaasautor) // RTO Technical Report RTO-TR-SCI-179, Neuilly-sur-Seine, 2010

B: <https://www.etis.ee>.

IITAL, Arvo (3. X 1952, Tallinn), tehnika- ja keskkonnateadlane; raamatupidaja ja maamõõtja poeg. Lõpetas 1971 Tallinna 21. kk-i, 1979 TÜ füüsilise geograafialal, 1999 TTÜ-s magistrantuuri ja 2005 doktorantuuri, tehnikamag (1999, TTÜ), vk "Toitainete ärakanne põllumajanduslikelt väikevalglatelt", tehnikadr (2005, TTÜ), vk "Monitoring of surface water quality in small agricultural watersheds: methodology and optimization of monitoring network". Oli 1979–94 ELKS osk-ajuh, aseesimees ja esimees, 1994–1998 TTÜ keskkonnatehnika inst-i teadur, 1998–2005 lektor, 2005– keskkonnakaitse aluste õpetaja dots. Lugunud keskkonnakaitse aluste, keskkonnapol ja keskkonnajuhtimissüsteemide, keskkonna hindamise ja süstemanalüüsi, maastikuökoloogia jm kursusi. – Uurimisvaldkonnad: veekvaliteet ja seda mõjutavad tegurid, põllumootmise mõju veekvaliteedile ja toitainete koormus, isepuhastusprotsessid jõgedes, veeseire metodol. Osalenud EL IV, V ja VI Raamprogrammi uurimisprojektides. ELKS-i (1979–), EGS-i (1998–), Eesti Veeühingu (2000–), Põhjamaade Hüdroloogide Assotsiatsiooni liige (2000–). 40 teadustr-t.

T: Water quality and pollution load of the rivers of the Lake Peipsi basin (kaasautor). // *Lake Peipsi. Meteorology. Hydrology. Hydrochemistry*. Trt, 2001; Nutrient losses and N & P balances in small agricultural watersheds in Estonia (kaasautorid E. Loigu, N. Vagstad). // *Nordic Hydrol.* 34 (2003) 5; Effects of large-scale changes in emissions on nutrient concentrations in Estonian rivers in the Lake Peipsi drainage basin (kaasautor). // *J. Hydrol.* 304 (2006) 1–4; The use of flashiness index as a possible indicator for nutrient

loss prediction in agricultural catchments (kaasautor J. Deelstra). // Boreal Environ. Res. 3 (2008); Recent trends in nutrient concentrations in Estonian rivers as a response to a large-scale changes in land-use intensity and life-styles (kaasautor). // J. Environ. Monitoring 12 (2010) 1; Large-scale relationships between basin and riparian land cover and the ecological status of European rivers (kaasautor). // Freshwater Biol. 55 (2010) 7; Impact of changes in nutrient inputs to the water quality of a shallow Haapsalu Bay, the Baltic Sea (kaasautor). // J. Environ. Monitoring 12 (2010) 8.

ILMAS, Emil (1. VI 1931 Tallinn – 4. VIII 1992 Tartu), füüsik; teenistuja p, Milvi I-e abikaasa. Lõpetas 1949 Tallinna töölisnoorte vene kk-i, 1954 LÜ, füüsika-mat-knd (1966, TÜ), vk “Фотонное умножение в кристаллофосфорах”. Oli 1954–60 TPedI v-õpetaja, 1960–66 FI teadur, 1966–85 v-teadur, 1985–92 EPA meh-kat-i dots, a-ni 1990 ka kat-i juh. – Uurimusi tahkisefüüsika ja optika alalt. Kristallides toimuva footonkordistamise tuvastajaid, uurinud selle rakendamise võimalusi (sh luminesentslampides). Impulssmagnetvälja ajaliste parameetrite ja homogeensuse suure ruumilise lahutusega mõõtmise meetodi loojaid (FI-s, V. Mikhelsoo töörühmas). Esinenud teadusüritustel Ungaris, Inglismaal, USA-s ja mujal. Üle 50 teadustr-e.

T: Фотонное умножение в кристаллах. I. Спектры возбуждения люминесценции ионных кристаллов в области от 4 до 21 эв (kaasautorid G. Liidja, T. Luštšik). // Оптика и спектроскопия 18 (1965) 3; Фотонное умножение в кристаллах. II. Механизмы фотонного умножения. (kaasautorid G. Liidja, T. Luštšik). // Оптика и спектроскопия 18 (1965) 4; Спектральные трансформаторы с фотонным умножением для неонных люминесцентных ламп (kaasautor T. Luštšik). // ENSV TA FAI Uurimused 40 (1972); Фотонное умножение в кристаллах KCl и NaCl (kaasautor). // Физика твердого тела 15 (1973) 5.

B: EE 14, 99.

P. Kuusk

ILMJÄRV, Magnus (31. VIII 1961 Viljandi), ajaloolane; kooliõpetajate p. Lõpetas 1979 Viljandi 4. kk-i, 1988 TÜ ajalootsk-a, 2004 Helsingi Ük-s doktorantuuri, ajaloomag (1997, TPÜ), vk “Nõukogude Liidu ja Saksamaa vahel”, Ph.D. riigiteaduste alal (2004,

Helsingi Ük), vk “Silent submission. Formation of foreign policy of Estonia, Latvia and Lithuania – period from mid 1920-s to annexation in 1940”. Oli 1989–90 Eesti Riigiarhiivi teadur-peafondihoidja, 1990–97 AI n-teadur, 1997–2004 teadur, 2004–05 erakorr v-teadur, 2005–10 TLÜ AI erakorr v-teadur, 2010– v-teadur, 2006–11 ka AI dir. – Uurimisvaldkonnad: rahvusv suhted, pol ajalugu: Balti riikide välispol 1920–40, Balti küsimus rahvusv suhetes 1941–45, Komintern ja Balti riigid 1919–40, Poola ja Eesti suhted 1934–39; Balti riikide geopol asend. Koguteose *Sõja ja rahu vahel* (2010) kaasautor. EV rkl teaduspreemia komisjoni liige (2006–). *Acta Historica Tallinnensia* toim-koll-i esimees (2006–), *Lietuvos Istorijos Studios* (2006–) ja *Journal of Latvian History* toim-koll-i liige (2010). EV teaduspreemia (2005). U 50 teadustr-t. sh 4 monogrt.

T: Nõukogude Liidu ja Saksamaa vahel. Balti riigid ja Soome 1934–1940. Tln, 1993; Konstantin Päts ja Nõukogude Liidu saatkond 1925–1934. // *Acta Hist. Tallinnensia* 3 (1999); Juunivalitsuste moodustamisest Leedus, Lätis ja Eestis ning Nõukogude Liidu kultuuridiplomaatiast. // *Acta Hist. Tallinnensia* 4 (2000); International reverberation to incorporation of the Baltic states by Soviet Union in summer 1940 and later. // *Acta Hist. Tallinnensia* 9 (2005); Был ли выбор? Балтийские страны и трехсторонные переговоры 1939 года. // *Отечеств. ист.* 4 (2008); Rahvusvahelise olukorra kujunemine 1940. aasta kevadel ja suvel. // *Sõja ja rahu vahel*. Esimene punane aasta. Okupeeritud Eesti julgeolekupoliitiline olukord sõja alguseni. Tln, 2010.

B: <https://www.etis.ee>.

ILUMÄE (a-ni 1978 **Aavasalu**), **Ene** (31. XII 1955 Keila), põllumajandusteadlane; põlluharija t. Lõpetas 1974 Lihula Kk-i, 1975 Räpina Aiandustehnikumi kaugõppeosk-a, 1981 EPA agron-tsk-a, 1989 EMMI-s asp-i, põllum-mag taimekasv alal (2000, EPMÜ), vk “Kasvuregulaatorite mõju erineva intensiivsusega odrasortide saagile ja nende toimemehhanism Camposani näitel”. Oli 1985–88 EMMI agronoom ja v-agronoom, 1988–90 teadur, 1990–2001 EMVI teadur, grupijuht, 2002–08 teadur, 2009– teadur, katsejaama juh. – Uurimisvaldkonnad: taimekasv (tera- ja kaunvili, õlikultuurid) ja selle saaduste kvaliteet, taimekaitse. Eesti Rukkiseltsi ja APS-i liige (2000–). APS-i auhind (2002), EMVI medal *Külvaja* (2006). Üle 40 teadustr-e, kaks autoritunnistust (kaasautor).

T: Teraviljakasvatuse käsiraamat (kaasautor). Saku, 1999; Kasvuregulaatori *Moddus 250 EC* mõju erinevatele teraviljaliikidele. // *Agraart.* 13 (2002) 2; Microfungi in grain and grain feeds and their potential toxicity (kaasautorid H. Lõiveke, M. Toome). // *Agron. Res.* 2 (2004) 2; Tugikultuuride mõju herne proteiinisaldusele (kaasautorid E. Akk, A. Hansson). // *Taimekasv.* 71 (2006); Põllukultuuride mõju ökoloogilises külvikorras mulla orgaanilise aine sisaldusele (kaasautorid E. Akk, A. Hansson). // *Taimekasv.* 71 (2006); Teravilja mikrobioloogiast ja ohutusest (kaasautorid H. Lõiveke, E. Akk). // *Agraart.* 19 (2008) 2; Changes of the content of organic matter in soil during the whole cycle of crop rotation (kaasautor). // *Agron. Res.* 7 (2009) 1; Kohalikud söödad (kaasautor). Saku, 2011.

ILVES (a-ni 1989 **Klaassen**), **Pilvi** (20. II 1962 Võru), arstiteadlane, radioloog; õpetaja ja vet-arsti tütar, Külli Kanguri ja Tiina Kahre õde. Lõpetas 1980 Võru Fr. R. Kreutzwaldi nim. 1. kk-i, 1986 TÜ arstitsk-a, 1999 TÜ-s doktorantuuri, med-dr (1999, TÜ), vk “Hypoxic-ischemic encephalopathy in asphyxiated term newborn infants. A clinical, biochemical and ultrasonographical study”. Oli 1986–87 Tartu Kliinilise Haigla intern, 1984–86 Tartu Kliinilise Lastehaigla reanimatsiooniosakonna õde, 1987–93 arst, 1996–99 ultraheliarst, ühtlasi 1989–90 EKMI teadur ja 1999–2003 TÜ arstitsk-a radiol resident, 1999–2002 TÜK radiol-teenistuse lepinguline töötaja, 2002– radioloog, ühtlasi 2004–06 TÜ arstitsk-a hematol-onkol kliiniku radiol õt-i radiol v-asst, 2006–09 dots, 2008–10 v-teadur, ühtlasi 2004–09 ka Rootsis Karlstadi Keskaigla radiol ülemarst, 2009– TÜ radiol-kliiniku juh, dots, 2010– TÜK radiol-kliiniku juh. Lugenud radiol kursusi radioanat-st, radiol meetoditest ja kliinilisest radiol-st, koostanud õppevandeid. – Uurimisvaldkonnad: perinataalse ja lapseea insuldi radiol diagnostika, radiol uuringute prognostiline väärtus ajukahjustuse kujunemisel asfüksias sündinud lastel ja mittetraumaatilise ajukahjustuse korral, seerumi markerid raske ajukahjustuse korral, radiol muutused osteoartriidi varaseks avastamiseks. Ajakirjade *Journal of Pediatric Epilepsy* ja *Journal of Paediatric Neuroradiology* referent (2010–). Balti radiol-kongr-de teaduskomitee esimees ja org-komitee liige (2008, 2010), Eur. Teadusfondi ekspert magnetresonantstomogr alal (2009–), Biomed-se Kujutamise Eur. Inst-i koordinaator (2009–), *ERANET PRIOMEDCHILD Programme* välisekspert (2010–). Eesti Pediaatria

Seltsi (1994–), Eesti Radiol-ühingu (1999–), Eur. Pediaatrilise Radiol. Ühingu (2004–), Rootsi Arstide Liidu (2004–), Eur. Radiol-ühingu liige (2007–). Üle 60 teadustr-e.

T: Brain-specific proteins in the cerebrospinal fluid of severely asphyxiated newborn infants (kaasautor). // *Acta Paediatrica* 90 (2001) 10; Verevoolumuutused ajus ja kõhuõõneelundites tervetel lastel ning doplersonograafia kasutamine verevarustushäirete diagnoosimisel (kaasautor). // *EA* 83 (2004) 5; Ultraheliuuring kontrastainega – suure tulevikuga kuvamismeetod. // *EA* 86 (2007) 9; Pankreasevähi operatsioonieelne radioloogiline diagnostika (kaasautor). // *EA* 87 (2008) 10; Changes in cerebral and visceral blood flow velocities in asphyxiated term infants with hypoxic ischemic encephalopathy (kaasautor). // *J. Ultrasound Med.* 28 (/2009) 11; Predictive value of clinical and radiological findings in inflicted traumatic brain injury (kaasautor). // *Acta Paediatrica* 99 (2010) 9.

B: *EA* (2000) 2, 122; *TÜK* 200, 222, 289, 299; *TÜA* 1982–2007, 228, 282.

INDERMITTE, Ene (21. IV 1967 Tartu), arstiteadlane; tervishoiu spetsialist, ins-de t. Lõpetas 1985 Tartu 2. kk-i, 1992 TÜ biol osk-a tsütol erialal, 1999 Kuopio Ük-s magistrantuuri, 2010 TÜ-s doktorantuuri, rahvatervise mag (1999, Kuopio Ük), vk “Tick-borne encephalitis in Estonia”, Ph.D. loodusgeogr alal (2010, TÜ), vk “Exposure to fluorides in drinking water and dental fluorosis risk among the population of Estonia”. Oli 1992–98 TÜ MRI arengubiol õt v-laborant, 1999–2000 TÜ tervishoiu inst-i keskkonna- ja töötervishoiu õt-i v-laborant, 2000–02 erakorr teadur, 2003–06 töökeskkonna mõõtmise spetsialist, 2004– teadur, ühtlasi a-st 2007 inst-s mag-õppe koordinaator. – Uurimisvaldkonnad: rahvatervishoid, keskkonnatervishoid, tervise riskitegurid elu- ja töökeskkonnas, joogiveest tulenev terviserisk. U 40 teadustr-t.

T: Tolmulestade allergeenid kodutolmus Tartus (kaasautor). // *EA* 83 (2004) 9; Joogivee fluorisisaldus Eestis, selle tähtsus hambakaariese ja -fluuroosi levimuses ning ennetuses (kaasautor). *Trt*, 2005; ISO 17025 quality system in a university environment (kaasautor). // *Accreditation Quality Assurance* 10 (2005) 7; Fluoride occurrence in publicly supplied drinking water in Estonia (kaasautor). // *Envir. Geol.* 50 (2006) 3; Tap water fluoride levels in Estonia (kaasautorid E. Karro, A. Saava). // *Fluoride* 40 (2007) 4; Exposure to

high fluoride drinking water and risk of dental fluorosis in Estonia (kaasautorid A. Saava, E. Karro). // *Int. J. Envir. Res. Public Health* 6 (2009) 2.

B: TÜA 1982–2007, 150, 159, 162, 163, 391, EA 90 (2011) 193.

INGERPUU (a-ni 1978 **Laasimer**), **Nele** (29. III 1954 Tartu), botaanik, brüoloog; Liivia-Maria Laasimeri t, Sulev I. abikaasa. Lõpetas 1972 Tartu 2. kk-i, 1977 TÜ biol osk-a, 2002 TÜ-s doktorantuuri, M.Sc. bot ja mükol alal (1996, TÜ), vk „Eesti kõder- ja helviksamblad (Anthocerotopsida & Marchantiopsida)”, Ph.D. taimeökol ja ökofüsiol alal (2002, TÜ), vk “Bryophyte diversity and vascular plants”. Täiendas end 1993 Helsingi ja 1996 Trondheimi Ük-s. Oli 1977–78 Tallinna Bot-aia ins, 1979–91 ZBI ins, 1991–2001 v-laborant, 2001–02 teadur, 2002–06 TÜ bot ja ökol inst-i teadur, 2006–ökol- ja maateaduse inst-i v-teadur. Lugenud brüol ja biogeogr kursusi. – Uurimisvaldkond: brüoloogia (ökol, biosüsteematika ja –füsiol). Osalenud Balti flora, Eesti sammalde nimestiku ja määraja koostamisel, rahvusv uurimisprojektides, käinud uurimisksped-l (ka välismaal). *Eesti Punase raamatu* ekspertgrupi liige (1995–), *Folia Cryptogamica Estonica* toim-koll-i liige (1997–). LUS-i (1977–) ja *Int. Assoc. of Bryologists* liige(1997–). 36 teadustr-t.

T: Eesti sammalde määraja (kaasautor). *Trt*, 1998; Bryophyte and vascular plant species richness in boreo-nemoral moist forests and mires (kaasautor). // *Biodiversity and Conservation* 10 (2001) 12; Vascular plants facilitated bryophytes in a grassland experiment (kaasautorid J. Liira, M. Pärtel) // *Plant Ecol.* 180 (2005) 1; Growth of *Neckera pennata*, an epiphytic moss of old-growth forests (kaasautorid K. Vellak, T. Möls). // *The Bryologist* 110 (2007) 2; Response of calcareous grassland vegetation to mowing and fluctuating weather conditions (kaasautor T. Kupper) // *J. Vegetation Sci.* 18 (2007) 1; A contribution to the moss flora of French Guiana: a collection from the surroundings of Kaw (kaasautor K. Vellak) // *Cryptogamie, Bryol.* 30 (2009) 3; Vascular plant and bryophytes species representation in the protected areas network on the national scale (kaasautor). // *Biodiversity and Conservation* 19 (2010) 5.

B: ZBI 1947–1997, 35; <https://www.etis.ee>.

INGERPUU, Sulev (1. X 1952, Türi), rakubioloog; zootehnik-agronoomi p, Nele I. abikaasa. Lõpetas 1971 Türi Kk-i, 1976 TÜ biol osk-a, Ph.D. rakubiol alal (1998, TÜ), vk “Characterization of some human myeloid cell surface and nuclear differentiation antigens”. Oli 1976–78 Jõgeva Sordiaaretusjaama geneetik, 1978–81 ÜMPI gen ja mol tsütol labori ins, 1981–88 n-teadur, 1988–94 teadur, ühtlasi 1980–82 Patendi Inst-i patentoloog, 1994–97 Rootsis Karolinska Inst-i mikro- ja tuumorbiol keskuse külalisuurija, 1998–2002 MRI teadur, 2002– MRI rakubiol õt-i dots, 2003–05 ka õt-i hoidja ja 2006– MRI teadussek, a-st 2005 ka TÜ Teaduskooli õppejõud. Lugenud rakubiol ja immunol kursusi, koost õppekirj-st. – Uurimisvaldkonnad: molekulaarne rakubiol ja immunol, rakkude adhesiooni mol-d mehhanismid, adhesioonimolekulide eksotsütoos, laminiini ekspressioon inimese vererakkudes. 12 teadustr-t.

T: Blood platelets contain and secrete laminin-8 (alpha 4 beta 1 gamma 1) and adhere to laminin-8 via alpha 6 beta 1 integrin (kaasautor). // *Experim. Cell Res.* 253 (1999) 2; Erythromegakaryocytic cells synthesize laminin-8 (alpha 4 beta 1 gamma 1) (kaasautor): // *Experim. Cell Res.* 254 (2000) 1; An endothelial laminin isoform, laminin 8 (alpha 4 beta 1 gamma 1) is secreted by blood neutrophils, promotes neutrophil migration and extravasation, and protects neutrophils from apoptosis (kaasautor). // *Blood* 104 (2006) 6.

B: <https://www.etis.ee>.

INGVER, Anne (28. XI 1960 Tartu), põllumajandusteadlane ja sordiaaretaja, elektriins-i ja zootehniku t. Lõpetas 1979 Tartu M. Härma nim. 2. kk-i, 1984 EPA agron-nsk-a, 1998 EPMÜ-s magistrantuuri ja 2001 doktorantuuri, põllum-mag (1998, EPMÜ), vk “Suvinisu kollektsioon aretuse lähtematerjalina”. Täiendas end 1993 ja 1996 Oregoni Ük-s (USA), 1994 Boreali Sordiaaretuskeskuses (Soome). Oli 1984–92 EMMI Jõgeva Sordiaaretusjaama ja 1992–94 Jõgeva Sordiaaretuse Inst-i v-agronoom, 1994– teadur, a-st 1999 ka inst-i teadusnõukogu sek. – Uurimisvaldkonnad: suvinisu aretus ja algseemnekasvatuse. Kolme suvinisu sordi (‘Helle’, 1999), ‘Meri’ (1999) ja ‘Mooni’ (2007)) kaasautor. Põhjamaade Põllum-teadlaste Assots-i (NJF) liige, taimekasv-teaduse sektsiooni koordinaator (2005–). Üle 70 teadustr-e.

T: Suvinisu sortide ja liikidevaheliste hübriidide bioloogilised ja tsütogeneetilised iseärasused. II. Haigus- ja seisukindlus ning kasvuaeg põllutingimustes (kaasautor). //

Agraart. (1999) 2; Nisu küpsetuskvaliteedi ja valgu elektroforeetiliste spektrite vaheline seos (kaasautorid R. Koppel, M. Tohver). // Sordiaretus ja seemnekasvatus. Jõgeva, 2000; Suvinisu (*Triticum aestivum*) mitmekesisuse laiendamine. // Agron. 2004. Trt, 2004; Erinevate väetisnormide mõjust suviteraviljade saagile ja proteiinisaldusele (kaasautor). // Agron. 2006. Jõgeva, 2006; Suvinisu sortide saagikus ja kvaliteet läbi aastate. // Millest sõltub teraviljade saagikus. Jõgeva, 2007; Powdery mildew resistance of Nordic spring wheat cultivars grown in Estonia (kaasautor). // Acta Agricult. Scand. B. Soil and Plant Sci. 54 (2008) 4; Genetic analysis of Estonian-grown spring wheat varieties through microsatellite and morphological analyses (kaasautor). // Acta Agricult. Scand. B. Soil and Plant Sci. 58 (2008) 2; Spring cereals performance in organic and conventional cultivation (kaasautor). // Agr. Res. 7 (2009); The characteristics of spring cereals in changing weather in Estonia. // Agr. Res. 8 (2010) Special 1.

B: <https://www.etis.ee>; <http://www.sordiaretus.ee>

IVA, Sulev (Jivä, Sullöv) (3. X 1969 Võru), keeleteadlane, ametnike poeg. Lõpetas 1988 Võru Tööstustehnikumi, 2002 TÜ eesti ja soome-ugri filolerialal, 2003 TÜ-s magistrantuuri ja 2007 doktorantuuri, M.A. eesti k-e alal (2003, TÜ), vk “Võru-eesti sõnaraamat”, Ph.D. läänemeresoome k-te alal (2007, TÜ), vk “Võru kirjakeele sõnamuutmisüsteem”. Oli 1995–2002 Võru Inst-i spetsialist, 2003– teadur, ühtlasi 2006 TÜ filos-tsk-a k-eteaduse ja –tehnol doktorikooli teadur, 2008 erakorr lektor, 2010– eesti k-e osk-a teadur. – Uurimisvaldkonnad: võru k-e häälikusüsteem, sõnamuutmissüsteem, võru kirjakeel, soome-ugri k-te foneetilised, fonol-d ja morfofonol-d seaduspärasused, eesti k-e piirkondlikud aktsendid, lõunaeesti murrete grammatika. Osalenud (1999–2005) Põhja- ja Baltimaade ning Venemaa läänemeresoome vähemus- ja regionaalk-te rahvusv uurimisprojekti. *Võru-eesti sõnaraamatu* (2002) autor. Loonud võruk-t proosat, luulet ja lastekirj-st, võru k-e õppematerjale, teinud tõlkeid võru k-de. Haridus- ja Teadusmin-i aasta keeleteo auhind (2008). Üle 20 teadustr-e.

T: Võru uuemad kirjaviisid ja Brown(e)´i liikumine II (kaasautorid T. Tender, E. Kasak). // KK (1996) 9; Võru häälikusüsteemi kajastamine varasemates kirjaviisides. // Võru vokaalid I. Tartu, 2000; Võru-eesti synaraamat. Trt, Võro, 2002; Võru kõrisulghäälik. // Lõunaeesti häälikud. Trt, 2003; Võro keele astmõvaeldusõst. // Piirikultuur ja -keeled.

Võro, 2005; Glottal stop in Võro South Estonian. // Ling. Uralica 41 (2005) 2; Võron kirjakielen standardisointi ja ortografian muutokset. // Tutkielmia vähemmistökielistä Jäämerelta Liivinrantaan. Oulu, 2006; Grade alternation in Võro South Estonian. // Ling. Uralica 46 (2010) 3.

B: <https://www.etis.ee>.

J

JAAKSON, Hanno (16. IX 1967 Tõrva), loomakasvatusteadlane; õpetajate p. Lõpetas 1986 Tõrva Kk-i, 1992 TÜ biol osk-a, 2001 EPMÜ-s magistrantuuri ja 2009 doktorantuuri, põllumag loomakasv alal (2001, EPMÜ), vk “Lipiidsete metaboliitide referentsväärtused eesti holsteini lehmade vereseerumis poegimiseelsel ja –järgsel perioodil”. Oli 1993–97 Rakvere Piiritusetehase laborispetsialist, 1997–98 AS Dimela müügiesindaja, 1999–2001 EPMÜ loomakasv-inst-i söötmise osk-a v-laborant, 2001–03 teadur, 2003–04 spetsialist, 2004 teadur, 2005– EMÜ vet-med-i ja loomakasv inst-i söötmise osk-a teadur. Lugenud a-st 2005 looma- ja kalakasv-e eriala magistrantidele söötade ja loomse materjali analüüsimeetodite kursust. – Uurimisvaldkond: veiste ainevahetus Üle 30 teadustr-e.

T: On blood biochemistry reference values in veterinary and animal science (kaasautor K. Ling). // Reproductive Failure in Farm Animals. Uppsala, 2001; Blood metabolites of Estonian Holstein cows and their relation to some fertility parameters (kaasautor). // Agraart. 14 (2003) 5; Toitumishinde, ainevahetuse ja sigimise seostest (kaasautorid K. Ling, J. Samarütel). // Eesti veisetõugude maksimaalse piimajõudluse väljaselgitamine. Trt, 2006; Relationships between luteal activity, fertility, blood metabolites and body condition score in multiparous Estonian Holstein dairy cows under different management (kaasautor). // J. Dairy Res. 75 (2008); Field trial on glucose-induced insulin and metabolite responses in Estonian Holstein and Estonian Red dairy cows in two herds (kaasautor). // Acta Vet. Scand. 52 (2010) 4.

B: <https://www.etis.ee>.

JAAKSON, Krista (1. X 1974, Tallinn) majandusteadlane; ettevõtja t. Lõpetas 1993 Tallinna Reaalkooli, 1998 TÜ maj-tsk-a, 1999 Stockholmi Ük-s magistrantuuri, 2009

TÜ-s doktorantuuri, M.Sc. ärijuhtimise alal (1999, Stockholmi Ük), vk “Market attractiveness and foreign direct investments in the Baltic states”, Ph.D majandusteaduse alal (2009, TÜ), vk “Management by values: the analysis of influencing aspects and its theoretical and practical implications”. Oli 1999–2000 Eesti Panga maj-koolitusjuht, 2000–05 arenduskoordinaator, 2005–06 Pol-uuringute Keskuse PRAXIS külalisuurija, 2007–08 TÜ maj-tsk-a doktorikooli erakorr teadur, 2008– CentAR analüütik, 2009– TÜ maj-tsk-a ettevõtetemaj inst-i juhtimise õt-i teadur. Lugenud a-st 2003 TÜ-s strateegilise juhtimise, organisatsioonikultuuri, töökeskkonna ja motivatsiooni kursusi. – Uurimisvaldkonnad: organisatsiooni väärtused, organisatsioonikultuur, indiviidi väärtused, töösuhted. Eesti Suhtlemistreenerite Ühingu liige (2003–) ja asjaajaja (2009–), *Int. Soc. for the Study of Work and Organizational Values* (ISSWOV) liige (2004–). U 40 teadustr-t.

T: Töötajate kaasamine Eestis: juhtumiuuringutel põhinev analüüs (kaasautor E. Kallaste). Tln, 2005; Students’ perceptions about university values: some influencing factors. // *J. Human Values* 14 (2008) 2; Two representatives but no representation - cases from Estonia (kaasautorid E. Kallaste, R. Eamets). // *Employee Relations* 30 (2008) 1; Organizational culture and CSR: an exploratory study of Estonian service organizations (kaasautorid M. Vadi, K. Tamm). // *Social Responsibility J.* 5 (2008) 1; Organizational values and organizational practice: what makes them diverge (kaasautorid A. Reino, M. Vadi)? // *EBS Rev.* 25 (2008/2009); Beyond flexibility: reallocation of responsibilities in case of telework (kaasautor E. Kallaste). // *New Technology, Work and Employment* 25 (2010) 2; Engagement of organizational stakeholders in the process of formulating values statements. // *Atlantic J. Communication* 18 (2010) 3; Management by values: are some values better than others? // *J. Manag. Development*, 29 (2010) 9; The dual value of honesty among Russians in selected former Soviet countries (kaasautor M. Vadi). // *Cross Cultural Manag.: Int. J.* 18 (2011) 1 .

B: <https://www.etis.ee>.

JAANSON, Mart (31. III 1966 Tartu), muusikateadlane, vaimulik; Heldur ja Ene-Lille J-i p, Janika Kõrva vend. Lõpetas 1984 Tartu 2. kk-i, 1992 Tallinna Konservatooriumi kompositsiooni erialal, 1999 TÜ usutsk-a, 2002 EMA-s magistrantuuri, 2003 EELK

Usuteaduse Inst-i, M.A. muusikateaduse alal (2002, EMA), vk “Helijärjestus ja helikoostis Igor Stravinski vaimulikus ballaadis “Aabraham ja Iisak””; ordineeriti 2003 EELK õpetajaks. Täiendas end 1992–93 kompositsiooni alal Viini Muusika- ja Lavakunsti Kõrgkoolis, 2009 teol alal Münsteri Ük-s; a-st 2005 TÜ doktorant. Oli 1994–2006 H. Elleri nim. Tartu Muusikakooli õpetaja, 1999–2001 ka dir, 2001–05 TÜ haridusteaduste inst-i lektor, 2003– kultuuriteaduste ja kunstide inst-i muusikateooria lektor, ühtlasi a-st 2003 EELK Nõo Püha Laurentsiuse koguduse õpetaja, 2005–06 ka E.E.L.K. Kanada praostkonna vikaarõpetaja. Loengukursused: harmoonia, kontrapunkti alused, muusikalised vormid, muusika elementaarteooria ja solfedžo, nüüdismuusika, muusikakultuuri alused, kirikumuusika ajalugu. – Uurimisvaldkonnad: muusika (sh ka kiriku-) ja teol. Tegeleb ka muusikaloominguga. 25 teadustr-t.

T: Muusikalisest loogikast. // Võro Inst-i Toim. 5 (1998); Struktuuritasandite vastasmõju Anton Weberni palas keelpillikvartetile op. 5. // Töid muusikateooria alalt I (2000); Order and Content in Pitch Structure of Arnold Schoenberg's De Profundis, Op. 50b. // A Composition as a Problem IV (2004) 1; Arnold Schönbergi Berliini koolkonnast. // Tekste modernismist. Tln, 2005; On researching music in the Tartu University. // (<http://dspace.utlib.ee/dspace/handle/10062/4912>), 2007; Mart Humala väärtteosest. // TMK (2008) 2; Death and judgement in the sacred works of W. A. Mozart. // Body and Soul in the Conceptions of the Religions. Münster, 2008; „Joonase sõnumist“ ja „Joonase“ sõnumist. // Akad. (2009) 7.

B: EMBL II, 165–166; <http://xserve.ku.fi.ut.ee/Mjaanson.html>.

JAKAPI, Roomet (18. IV 1973 Tartu), filosoof; teenistujate p. Lõpetas 1991 Tartus H. Treffneri Gümn-i, 1995 TÜ usutsk-a, 1997 TÜ-s magistrantuuri ja 2002 doktorantuuri, filos-mag (1997, TÜ), vk “”Tajumata objektide” probleem George Berkeley varasemas filosoofias”, Ph.D. (2002, TÜ), vk “Berkeley, mysteries and meaning: a critique of the non-cognitivist interpretation”. Täiendas end 2000/2001 õ-a-l Oxfordi Ük-i Wadhami Kolledžis külalisüliõpilasena. Oli 2001–02 TTÜ humanitaar- ja sotsiaalteaduste inst-i filos õt-i teadur, 2002–07 v-teadur, 2003– TÜ filos ja semiootika inst-i filos osk-a v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: filos ajalugu, vara-uusaegne filos. Lugnud filos ajaloo,

eetika jm kursusi. Ajakirja *Studia Philosophica Estonica* peatoim (2008–). ETF humanitaarteaduste ekspertkomisjoni liige (2003–06). *Int. Berkeley Soc.* liige (1999–). Ajakirja *Akadeemia* kaastööauhind (2002). 28 teadustr-t.

T: Emotive meaning and Christian mysteries in Berkeley's *Alciphron* // *British J. History Philos.* 10 (2002) 3; Ayer, Berman, Berkeley ja emotiivne tähendus. // *Akad.* (2002) 11; Entry 720 of Berkeley's *Philosophical Commentaries* and "non-cognitive" propositions in Scripture. // *Arch. Gesch. Philos.* 85 (2003) 1; Moraalirelativism Locke'i *Essees*. // *Akad.* (2005) 3; Berkeley and the separate state of the soul. // *Berkeley Studies* 18 (2007); Was Berkeley a utilitarian? // *Acta Philos. Fennica* 83 (2007); Berkeley's theory of meaning in *Alciphron VII* (kaasautor K. Williford) // *British J. History Philos.* 17 (2009) 1.

B: <https://www.etis.ee>.

JALAKAS, Tanel (15. X 1979 Võru), tehnikateadlane; energeetiku p. Lõpetas 1998 Pärnu Raeküla Gümni, 2003 TTÜ energ-tska elektriainite ja jõuelektronika erialal, 2005 TTÜ-s magistrantuuri ja 2010 doktorantuuri, tehnikamag (2005, TTÜ), vk "PIC mikrokontrolleri õppesüsteemi väljatöötamine", Ph.D. elektriainite ja jõuelektronika alal (2010, TTÜ), vk "Research and development of high-power high-voltage DC/DC converters". Oli 2004–06 TTÜ elektriainite ja jõuelektronika inst-i ins, 2006– teadur. Loengukursused: mikroprotsessortechnika jt; koost. õppevahendeid, ka üldhariduskoolidele.. – Uurimisvaldkonnad: elektrotechnika ja elektronika, sh kõrgepingeliste IGBT transistorite lülitusomadused, võimsate IGBT muundurite innovatiivsed juhtimis- ja diagnostikasüsteemid, nutikate elektrivõrkude uus tehnol ja rakendused, taastuvenergiaallikate integreerimine ja energia muundamise efektiivsuse suurendamine mikro võrkudes. 36 teadustr-t, 5 patentset leiutist (kaasautor).

T: Development of 50-kW isolated DC/DC converter with high-voltage IGBTs (kaasautorid D. Vinnikov, J. Laugis). // *Przeglad Elektrotehn.* 10 (2007); Evaluation of different high-voltage switch solutions for high-power converters used in rolling stock (kaasautorid D. Vinnikov, J. Laugis). // *Proc. 2008 IEEE Int. Symp. Industrial Electronics.* Cambridge, 2008; Analysis and design of 3.3 kV IGBT based three-level DC/DC converter with high-frequency isolation and current doubler rectifier (kaasautorid

D. Vinnikov, I. Roasto). // Sci. Proc. Riga Techn. Univ.: Power and Electrical Eng. 25 (2009).

B: <https://www.etis.ee>.

JARVET, Jüri (17. X 1956 Tallinn), keemik; arsti p. Lõpetas 1974 Kingissepa (Kuressaare) V. Kingissepa nim. kk-i, 1979 TÜ keemia osk-a füüsikal keemia erialal, Ph.D. biofüüsika alal (1999, Stockholmi Ük), vk “Nuclear magnetic resonance studies of peptide structure and dynamics”. Oli 1979–80 KüBI füüsika sektori ins, 1980–91 KBFI keem füüsika labori teadur, 1991–2007 Stockholmi Ük-i külalisteadur ja doktorant, 2008– KBFI keem füüsika labori v-teadur. – Uurimisvaldkond: biopolümeeride tuumamagnetresonants, selle uued arendused ja rakendused. 50 teadustr-t.

T: Secondary structure and position of the cell-penetrating peptide trasportan in SDS micelles as determined by NMR (kaasautor). // Biochem. 40 (2001) 10; Micellar systems as solvents in peptide and protein structure determination (kaasautorid P. Damberg, A. Gräslund). // Methods Enzymol. 339 (2001); A left-handed 3_1 helical conformation in the Alzheimer A β (12-28) peptide (kaasautor). // FEBS Lett. 555 (2003) 2; Monitoring intercellular metabolites in neuroblastoma with ^1H NMR spectroscopy: effects of growth factor withdrawal and modulation of lipid metabolism (kaasautor). // Spectroscopy 18 (2004) 2; Positioning of the Alzheimer A β (1-40) peptide in SDS micelles using NMR and paramagnetic probes (kaasautor). // J. Biomol. NMR 39 (2007) 1; Secondary structure conversions of Alzheimer's A β (1-40) peptide induced by membrane-mimicking detergents (kaasautor). // FEBS J. 275 (2008); Amyloid-like misfolding of peptides by membrane mimicking environments (kaasautor). // Biophys. J. 96 (2009) 3.

B: <https://www.etis.ee>.

JERVAN, Gert (23. VIII 1974, Tallinn), tehnikateadlane; montaažilukksepa ja rmt-upidaja p. Lõpetas 1992 Tondiraba kk-i, 1998 TTÜ infotehnol tsk-a mag-vk kaitsmisega, 2005 Linköpingi Ük-s doktorantuuri, tehnikamag (1998, TTÜ), vk “Decision diagram synthesis from VHDL”, tehnikateaduste litsentsiaat (2002, Linköpingi Ük), Ph.D. tehnikateaduse alal (2005, samas), vk “Hybrid built-in self-test and test generation techniques for digital systems”. Täiendas end 1995 Prantsusmaal, 1996 Soomes, 1997

Saksamaal. Oli 1994–96 Tallinna Kesklinna Koolidevah Õppekeskuse õpetaja, 1996–98 TTÜ arvutitehnika instituudi ins, 1998–2002 Linköpingi Ük-i asst, 2002–05 projektijuht, 2005–06 TTÜ arvutitehnika inst-i erakorr v-teadur, 2007– v-teadur. Lugenud arvutisüsteemide projekteerimise, sardsüsteemide, süsteemide usaldusväärsuse jt kursusi. – Uurimisvaldkonnad: arvuti- ja sardsüsteemide analüüs ning projekteerimine (kiipsüsteemid, kiipvõrgud), süsteemide töökindlus, usaldusväärsus, isetestitavus ja veakindlus. Enam kui 10 rahvusv teadusajakirja (*IEEE Trans. on VLSI*, *IEEE Trans. on CAD*, *Journal of Parallel and Distributed Computing* jt) retsensent (2001–) ning mitme ajakirja (*Microprocessors and Microsystems* jt) külalistoim. Mitme rahvusv teaduskonv-i peaorganisaator, erinevate EL teadusprojektide (*SYDIC-Training*, *COTEST*, *CREDES*) juhtkomitee liige või juht. *IEEE Computer Soc.* liige (1999–, Eesti kapitali juht 2007–), ETF reaalteaduste ja tehnika ekspertkomisjoni liige (2006–). Boris Tamme nim. preemia (2005), TTÜ aasta noorteadlane (2008). Üle 70 teadustr-e.

T: Hybrid BIST test scheduling based on defect probabilities (kaasautor). // Proc. 13th IEEE Asian Test Symp. IEEE Comp. Soc. Press 2004; Test generation: a hierarchical approach (kaasautor). // System-level test and Validation of Hardware/Software Systems. London, 2005; An approach to system-level DFT (kaasautor). // Samas; Test time minimization for hybrid BIST of core-based systems (kaasautor). // J. Comp. Sci. Technol. 21 (2006) 6; A hybrid BIST energy minimization technique for system-on-chip testing (kaasautor). // IEE Proc.: Computers and Digital Techn. 153 (2006) 4; Hybrid BIST optimization using reseeding and test set compaction (kaasautor). // Microprocessors and Microsystems 32 (2008) 5–6; System-level communication synthesis and dependability improvements for network-on-chip based systems (kaasautorid M. Tagel, P. Ellervee). // Est. J. Eng. 16 (2010) 1.

B: <https://www.etis.ee>.

JEVSTRATOVA (1980–98 **Meltser**), **Svetlana** (19. IV 1953 Valga), keeleteadlane; venelane, ins-i ja õpetaja t. Lõpetas 1970 Valga kk-i, 1975 TÜ vene filol erialal, 1985 TÜ-s asp-i, ped-knd (1987, LÜ), vk “Формирование основ педагогического мастерства у студентов средствами профессионально направленного преподавания специальности”. Oli 1975–77 Tartu 10. kk-i õpetaja, 1977–79 TÜ vene k-e kat-i v-

laborant, 1979–87 õpetaja, 1987–95 vene k-e õt-i v-õpetaja, 1995– germaani, romaani ja slaavi filol inst-i slaavi filol osk-a vene k-e õt-i dots; a-st 1996 osk-a õpetajakoolituse kuraator. Lugenud vene k-eteaduse aluste, üldk-eteaduse, psühholingvistika, etnolingvistika, vene k-e võõrk-ena õpetamise metoodika, ortol jm kursusi. – Uurimisvaldkonnad: k-te õpetamise metoodika, psühho- ja etnolingvistika, k-te kontrastiivne uurimine funktsionaalsel alusel, vanausulised kultuurimälu kandjana. Kogumiku *Труды по русской и славянской филологии. Лингвистика. Новая серия* II–XII (1999–2010) toim-koll-i liige ja kaasautor. Olnud mitme rahvusv konv-i korraldustoimkonna liige. Vabar vene k-e, kirj ja meediaõpetuse ainekomisjoni esimees (2000–05), rkl eksamikomisjoni (emakeel) liige (1997–). 67 teadustr-t.

T: Восприятие цветообозначений носителями эстонского и русского языков (на материале ассоциативного эксперимента). // *Fenno-Ugristica* 22 (1999); Особенности вербального развития учащихся пятых классов в русских школах Эстонии. // *Problems of Sociolinguistics VI*. Sofia, 1999; Inimese maailm läbi keeleprisma (vene, eesti ja inglise keele materjali alusel). // *Emakeel ja teised keeled III*. Trt, 2003; TÜ vene keele õppetooli eesti-vene kontrastiivuuringutest (kaasautor). // *Emakeel ja teised keeled IV*. Trt, 2004; Особенности перевода русской экспрессивной лексики на эстонский язык. // *Language and Culture Interrelation. Russian in Cultural-communicative Space of Today's Europe*. Riia, 2005; Староверы Причудья о душе. // *Тр. по русск. и слав. филол. Лингв. X*. Trt, 2007; Отражение представлений о смерти в эстонской и русской фразеологии. // *Современные тенденции теории и практики русистики*. Клайпеда, 2007; Названия одежды в языке староверов Эстонии (kaasautor A. Šteingolde). // *Vene põlisvähemus Eestis ja Euroopas*, Tartu-Kolkja, 2009; Dabas parādību nosaukumi kā seno slāvu izpētes avots. // *Baltu un slāvu kultūrkontakti. Rakstu krājums*. Rīga, 2009;

B: <https://www.etis.ee>.

JUHANI, Kristjan (8. II 1978 Tallinn), tehnikateadlane; fotograafi p. Lõpetas 1996 Tallinna 20. kk-i, 2003 TTÜ tootmistehnika erialal, 2005 TTÜ-s magistrantuuri ja 2009 doktorantuuri, tehnikateaduste magister (2005, TTÜ), vk “Reaktsioonpaagutatud kroomkarbiidsete kermiste omaduste uurimine”, Ph.D. materjaliteaduste alal (2009,

TTÜ), vk “Reactive sintered chromium and titanium carbide-based cermets”. Oli 2006–08 TTÜ uute tootmistehnol-te ja –protsesside doktorikooli erakorr teadur, 2006–09 materjalitehnika inst-i metallide tehnol õt-i erakorr teadur, 2009– teadur. – Uurimisvaldkonnad: protsessitehnol ja materjaliteadus (pulbermetallurgia, kermiste valmistamine reaktsioonpaagutamise teel, nanostruktuursed kermised, mitmefaasiliste tribomaterjalide arendamine ja tehnol). U 30 teadusartiklit.

T: Reactive carburizing sintering – a novel production method for high quality chromium carbide – nickel cermets (kaasautor). // Int. J. Refractory Metals & Hard Materials 24 (2006); Two-body dry abrasive wear of Cr₃C₂-Ni cermets (kaasautor). // Proc. Est. Acad. Sci. Eng. 12 (2006) 3; Erosion and abrasion of chromium carbide based cermets produced by different methods (kaasautor). // Wear 263 (2007); Microstructure and properties of reactive sintered TiC-based cermets (kaasautor). // Proc. Eur. Powder Met. Conf. PM2008 3 (2008); Two-body dry abrasive wear of cermets (kaasautor). // Wear 266 (2009); Three-body abrasive wear of TiC-NiMo cermets (kaasautor). // Tribol. Int. 43 (2010) 1–2.

B: <https://www.etis.ee>.

JUNG (a-ni 1999 **Aron**), **Merle** (16. VIII 1972 Tallinn), keeleteadlane; rahandustöötajate t. Lõpetas 1990 Tallinna 42. kk-i, 1995 TPÜ saksa filol erialal, 1999 TPÜ-s magistrantuuri ja 2006 doktorantuuri, M.A. saksa filol alal (1999, TPÜ), vk “Kreatives Schreiben im Bereich Deutsch als Fremdsprache, unter besonderer Berücksichtigung literarischer Texte als Schreibimpulse”, Ph.D. rakenduslingv alal (2006, TLÜ), vk “Sprachspielerische Texte als Impulse für schriftliche Textproduktion im Bereich Deutsch als Fremdsprache”. Täiendas end 1995–96 Kieli Ük-s. Oli 1997–2000 TLÜ germaani-romaani osk-a saksa k-e õt-i õpetaja, 2000–09 germaani-romaani k-te ja kultuuride inst-i saksa filol osk-a lektor, 2009– saksa k-e didaktika dots. Lugunud saksa keele õpetamise didaktika ja metoodika, tekstianalüüsi, saksa k-e foneetika, ilukirjaku teksti interpretatsiooni jm kursusi; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: saksa k-e ja kultuuri vahendamise metoodilis-didaktilised alused, tulevase õpetaja aktuaalse potentsiaali hindamine, loovkirjutamine võõrk-s. Mitme kogumiku (*Linguistik und*

Didaktik, 2007 jt) toim-id. *Gs. für dt. Sprache/Zweig Tallinn* (1999–), *Int. Verein. für Germanistik* (2004–) liige. Üle 40 teadustr-e.

T: Positionen gegenwärtiger Schreibtheorie und –didaktik. // *Germanistik in Tallinn*. Tln, 2002; Foneetika õpetamise problemaatikast võõrkeeles. // *Toimiv keel I*. Tln, 2003; Kreativität und Phonetikunterricht: Sprachspielerische Texte in der Ausspracheschulung der DaF-Lernenden. // *German as a Foreign Language 3* (2005); Kompetenzorientierte Bewertungskriterien für das pädagogische Praktikum: Ausarbeitung und erste Erfahrungen mit Deutschlehrerstudenten in Estland. // *Jb. Int. Germanistik 79*. Bern, 2007; Lernmotivation der deutschen Sprache unter estnischen Schülerinnen und Studierenden. // *Tradition und Geschichte im literarischen und sprachwissenschaftlichen Kontext*. Frankfurt am Main, 2008; Interkulturelle Landeskunde und Kulturkontakt in literarischen Texten: Eine Anregung für den fremdsprachlichen Deutschunterricht. // *Triangulum 15* (2010).

B: <https://www.etis.ee>.

JÕESAAR (a-ni 2009 **Merimaa**), **Merike** (15. VI 1977 Voka, Virumaa), mikrobioloog; autojuhi t. Lõpetas 1995 Toila Kk-i, 1999 TÜ põhikooli loodusteaduste õpetaja eriala ning 2000 mol-biol ja gen eriala, 2002 TÜ-s magistrantuuri ja 2007 doktorantuuri, M.Sc. mikrobiol alal (2002, TÜ), vk “Genetic diversity of catabolic genes of phenol- and p-cresol degrading bacteria”, Ph.D. samal alal (2010, TÜ), vk “Diversity of key catabolic genes at degradation of phenol and p-cresol in Pseudomonads”. A-st 2003 MRI gen õt-i teadur. – Uurimisvaldkonnad: õli ja fenooliga saastunud poolkoksialade bio- ja fütoremediatsiooni gen mõju mikroobipopulatsioonide moodustumisele, Läänemere õliga reostatud vee mikroobikoosluste kataboolne potentsiaal ning selle ökosüsteemi bakterite biodegradatiivsete plasmiidide genoomi organisatsioon ja evolutsioon. Eesti Mikrobioloogide Ühenduse liige (2000–). Üle 20 teadustr-e.

T: Reversible accumulation of p-hydroxybenzoate and catechol determines the sequential decomposition of phenolic compounds in mixed substrate cultivations in pseudomonads (kaasautor). // *FEMS Microbiol. Ecol.* 37 (2001) 2; Biodegradation of dimethylphenols by bacteria with different ring-cleavage pathways of phenolic compounds (kaasautor). // *Envir. Sci. Pollution Res.* 1 (2002) 3; Biodegradation

efficiency of functionally important populations selected for bioaugmentation in phenol- and oil-polluted area (kaasautor). // FEMS Microbiol Ecol. 51 (2005) 4; Grouping of phenol hydroxylase and catechol 2,3-dioxygenase genes among phenol- and p-cresol-degrading *Pseudomonas* species and biotypes (kaasautor). // Arch. Microbiol. 186 (2006) 5; Diversity of the transcriptional regulation of the pch gene cluster in two indigenous p-cresol-degradative strains of *Pseudomonas fluorescens* (kaasautor). // FEMS Microbiol. Ecol. 72 (2010) 3.

B: <https://www.etis.ee>.

JÕUDU (1992–2005 **Kübarsepp**), **Ivi** (16. VI 1970 Tartus), loomakasvatusteadlane, biokeemik; Juhan J. t. Lõpetas 1988 Tartu 5. kk-i, 1992 TÜ keemia osk-a, 2002 EPMÜ-s magistrantuuri, 2008 EMÜ-s doktorantuuri, M.Sc. keem biol alal (2002, EPMÜ), vk “Mineraalained piimas ja nende sisaldust mõjutavatest teguritest”, Ph.D. piima biokeemia alal (2008, EMÜ), vk “Effect of milk protein composition and genetic polymorphism on milk rennet coagulation properties”. Täiendanud end (a-st 2003) Soomes, Norras, Rootsis, Taanis jm. Oli 2000–04 EPMÜ loomakasv-inst-i ja 2005–06 EMÜ vet-med-i ja loomakasv inst- v-laborant, 2006–08 erakorr teadur, 2008–09 erakorr dots, 2009– v-teadur, dots ning biomed-i ja biotehnol doktorikooli EMÜ koordinaator, a-st 2008 ka OÜ Tervisliku Piima Biotehnol-te Arenduskeskus v-teadur. Loengukursused: piimatehnol füüsikal-keem ja biokeem alused; esinenud loengutega täiendkoolitustel loomakasvatajatele ja piimatööstuse töötajatele piima koostist mõjutavatest teguritest ja piima tehnol omadusi puudutavatel teemadel jm. – Uurimisvaldkonnad: piima valguline koostis ja seda mõjutavad tegurid, piima valgulise koostise mõju piima tehnol omadustele, piima laapumisomadused, piima metaboliitidel põhineva rasva ainevahetushaiguste ennetamise süsteemi väljatöötamine ja juurutamine Eesti jõudluskontrolli süsteemis, veiste tervis ja heaolu täppispidamise aspektist. APS-i liige (2002–), Euroopa teaduse ja tehnol (COST) toidu struktuuri ja omaduste vahelisi seoseid uurivate teadlaste koostöövõrgustiku (*Action FA1001*) juhtkomitee liige (2010–). Üle 30 teadustr-e.

T: Eesti veisetõugude piima kaltsiumi- ja fosforisisaldused ning neid mõjutavad faktorid (kaasautor). // Agraart. 13 (2002) 3; A comparison of the methods for determination of

the rennet coagulation properties of milk (kaasautor). // Acta Agricult. Scand. A 55 (2005) 4; Effect of κ -casein and β -lactoglobulin genotypes on the milk rennet coagulation properties (kaasautor). // Agron. Res. 3 (2005) 1; Milk protein genotypes and milk coagulation properties of Estonian native cattle (kaasautor). // Agricult. Food Sci. 16 (2007), Factors affecting on the freezing point stability of milk from individual cows (kaasautor). // Int. Dairy J. 18 (2008); The effect of milk proteins contents on the rennet coagulation properties of milk from individual dairy cows (kaasautor). // Int. Dairy J. 18 (2008); Ülevaade Eesti veiste piima laapumisomadustest ja seda mõjutavatest teguritest (kaasautor). // Agraart. 20 (2009) 1.

B: <https://www.etis.ee>.

JÄNES, Alar (20. V 1964 Elva), keemik. Lõpetas 1982. Puhja kk-i, 1989 TÜ keemia osk-a, 1998 TÜ-s doktorantuuri, Ph.D. füüsikal ja elektrokeemia alal (1998, TÜ), vk “Adsorption of organic compounds on antimony, bismuth and cadmium electrodes”. Oli 1989–91 TÜ elektrokeemia labori stažöör-uuriija, 1991–98 anorg. keemia kat-i keemik, 1998–2007 füüsikal keemia inst-i v-teadur, 2007– keemia inst-i rakenduselektrokeemia õt-i juh, v-teadur. Lugunud rakenduselektrokeemia, nanopoorsete ja nanostruktuursete materjalide keemia, energia salvestamise, materjalide tehnol jm kursusi. – Uurimisvaldkonnad: füüsikaline ja elektrokeemia. Rahvusv. Elektrokeemia Ühingu (ISE) liige (1999–, a-st 2008 Eesti rahvuslik sekr), Am. Elektrokeemiaühingu (ECS) liige (2005–). Üle 170 teadustr-e.

T: Adsorption of D-ribose on bismuth single crystal plane electrodes (kaasautor E. Lust). // Electrochim. Acta 47 (2001) 6; Electrochemical properties of nanoporous carbon electrodes in various nonaqueous electrolytes (kaasautor). // J. Solid State Electrochem. 7 (2003) 2; Electrochemical characteristics of nanoporous carbide-derived carbon materials in nonaqueous electrolyte solutions (kaasautor). // Electrochem. Commun. 6 (2004) 6; Use of organic esters as co-solvents for electrical double layer capacitors with low temperature performance (kaasautor E. Lust). // J. Electroanal. Chem. 588 (2006) 2; Characterisation of activated nanoporous carbon for supercapacitor electrode materials (kaasautorid H. Kurig, E. Lust). // Carbon 45 (2007) 6; Nanoscale fine-tuning of porosity of carbide-derived carbon prepared from molybdenum carbide (kaasautor). // Carbon 47

(2009) 1; Energy and power performance of vanadium carbide derived carbon electrode materials for supercapacitors (kaasautorid T. Thomberg, E. Lust). // J. Electroanal. Chem. 630 (2009) 1–2; Substituted phosphonium cation based electrolytes for non-aqueous electrical double-layer capacitors (kaasautorid H. Kurig, E. Lust). // J. Materials Res. 25 (2010) 8; Novel doubly charged cation based electrolytes for non-aqueous supercapacitors (kaasautor). // Electrochem. Commun. 12 (2010) 4.

B: <https://www.etis.ee>, <http://www.ut.ee/~alar>.

JÄRV, Laur (12. VI 1974 Tartu), füüsik; Jaak J-e p. Lõpetas 1992 Tartu 2. kk-i, 1996 TÜ füüsika osk-a, 1998 TÜ-s magistrantuuri, 2002 Durhami Ük-s (Inglismaa) doktorantuuri, M.Sc. teor füüsika alal (1998, TÜ), vk “Geodeetiline korrutamine ja kvantmehaanika võimalik modifikatsioon nõrga tsentraalsümmeetrilise gravitatsioonivälja foonil”, Ph.D. mat teaduste alal (2002, Durhami Ük), vk “The enhançon mechanism in string theory”. Oli 2002–04 Jenas Fr. Schilleri Ük-i järeldr, 2004–06 TÜ FI teor füüsika labori erakorr teadur, 2006–08 järeldr, 2008–09 erakorr teadur, 2009– v-teadur. Loengukursused: sissejuhatus stringiteooriasse, gravitatsiooniteooria, klassikaline väljateooria jm. – Uurimisvaldkonnad: stringiteooria, kosmol, gravitatsioon, mustad augud. EFS-i liige (1996–), Eesti-Tiibeti Kultuuriseltsi liige (1997–, juhatuse esimees 2006–), Eesti Akad Orientaalseltsi liige (2005–). EFS üliõpilaspriimium (1996). Üle 20 teadustr-e.

T: Rotating black holes, thermodynamics, closed time-like curves and the enhançon mechanism (kaasautor C. Johnson). // Phys. Rev. D 67 (2003) 6; M-theory cosmologies from singular Calabi-Yau compactifications (kaasautorid T. Mohaupt, F. Sauressig). // J. Cosmol Astroparticle Phys. 02 (2004); Quintessence cosmologies with a double exponential potential (T. Mohaupt, F. Sauressig). // J. Cosmol. Astroparticle Phys. 08 (2004); Scalar-tensor cosmologies: Fixed points of the Jordan frame scalar field (kaasautorid P. Kuusk, M. Saal). // Phys. Rev. D 78 (2008) 8; Scalar-tensor cosmologies with a potential in the general relativity limit: phase space view (kaasautorid P. Kuusk, M. Saal). // Phys. Rev. D 81 (2010) 10.

B: <https://www.etis.ee>, <http://hexagon.fi.tartu.ee/~laur/>.

JÄRV (a-ni 1983 **Tael**), **Leili** (26. I 1955 Kose-Uuemõisa, Harjumaa.), bioloog, kalandusteadlane; tööliste t. Lõpetas 1973 Kose Kk-i, 1979 TÜ biol osk-a, 1997 TPÜ-s magistrantuuri, biol-mag (1997, TPÜ), vk “Ahvenast (*Perca fluviatilis* L.) Eesti rannikumeres ja tema saakide prognoosimise võimalustest”. Täiendas end 1992–97 (vaheaegadega) Rootsi Rannikumere Inst-s, 2003 Bergeni Ük-i Mereuuringute Inst-s. Oli 1979–83 Kuusalu Kk-i ja 1989–90 Lustivere Põhikooli õpetaja, 1983–89 ja 1990–91 Läänemere Kalamaj TUI Tallinna osk-a n-teadur, 1991–92 Kalanduse Inst-i n-teadur, 1992–2001 Eesti Mereinst-i asst, 2002– TÜ Eesti Mereinst-i kalandusbioloog, 2006– ka Eesti Mereakad ihtüol ja üldökol lektor. – Uurimisvaldkonnad: kalandus, Eesti kalafauna dünaamika, kalastiku kaitse ja ratsionaalse kasutamise alused, potentsiaalselt ohtlike keskkonnamürkide liikumine toiduahelates (Läänemere kirdeosa ahvena toitumisökol alusel) ja nende kogunemise seaduspärasused kalades, keskkonnamõjude hindamine. Mitme kodumaise ja rahvusv programmi ning projekti täitjaid. U 60 teadustr-t.

T: Year-class strength patterns in Baltic perch and pike-perch populations – a base for development of systems for prognosis (kaasautor). // Bull. Sea Fisheries Inst. 2 (1997); Migrations of the perch (*Perca fluviatilis* L.) in the coastal waters of Western Estonia. // Proc. Est. Acad. Sci. Biol. Ecol. 49 (2000) 3; DDT and PCB concentrations dependency on the biology and domicile of fish: an example of perch (*Perca fluviatilis* L.) in Estonian coastal sea (kaasautorid O. Roots, M. Simm). // Fresenius Envir. Bull. 13 (2004) 7; Do commercial fishery CPUE data reflect stock dynamics of Baltic herring (kaasautor)? // Fisheries Assessment and Management in Data-limited Situations. Fairbanks (Alaska), 2005; Differences in lindane levels in perch living in different areas of the Baltic Sea 1998–2003 (kaasautor). // Organohalogen Compounds 68 (2006); Levels of PSDD/F and doxine-like PCB in Baltic fish of different age and gender (kaasautor). // Chemosphere 71 (2008) 2; Analysis of trophic networks and carbon flows in South Eastern Baltic coastal ecosystems (kaasautor). // Progress in Oceanogr. 81 (2009) 1–4; Time trends, geographic, and composition patterns of organochlorine contaminants in herring from the Gulf of Finland and Gulf of Riga in the years 2002–2006 (kaasautor). // Ecol. Chem. 19 (2010) 2.

B: <https://www.etis.ee>.

JÄRV, Risto (15. I 1971 Tallinn), rahvaluuleteadlane, töölise ja teenistuja p. Lõpetas 1989 Tallinna 20. kk-i, 1995 TÜ eesti ja võrdleva rahvaluule erialal, 1997 TÜ-s magistrantuuri ja 2005 doktorantuuri, M.A. eesti ja võrdleva rahvaluule alal (1997, TÜ), vk “Eesti usundi uurimise lähtel. Kr. J. Petersoni kommenteeritud tõlge Kr. Gananderi *Mythologia Fennica*”, Ph.D. samal alal (2005, TÜ), vk “Eesti imemuinasjuttude tekstid ja tekstuur. Arhiivikeskne vaatlus”. Oli 1995–97 TÜ eesti ja võrdleva rahvaluule õt-i v-laborant, 1997–2003 teadur, 2003–06 eesti ja võrdleva rahvaluule osk-a teadur, 2006–09 v-teadur, 2009– dots, 2009– KM-i Eesti Rahvaluule Arhiivi juh. Loengukursused: Eesti rahvajutt, folkloristlikud välitööd jm. – Uurimisvaldkonnad: muinasjututeooria ja -tüpol, kaasaja jutustamistraditsioon, kaasaja folkloor, eesti ja soome rahvaluule historiogr, pärimus ja turism. TÜ/KM muinasjuttude töörühma asutaja ning juht, eesti muinasjuttude tead väljaannete (*Eesti muinasjutud I:1 Imemuinasjutud*, 2009 jm) koost-toim-id. Korraldanud välitöid, ise osalenud enam kui 40-l välitööl Eestis ja Venemaal. Akad Rahvaluule Seltsi liige (1996–, 2003–09 ka juhatuse liige), Rahvusv Rahvajutu-uurijate Ühingu (ISFNR) liige (2005–). Ajakirja *Keel ja Kirjandus* artiklipreemiad folkloristika alal (2005, 2010), EV Presidendi rahvaluule kogumispreemia (2007). Üle 60 teadustr-e.

T: Kristfrid Gananderi *Mythologia Fennica* saksakeelsest tõlkest. // KK (2001), 3; Eesti imemuinasjuttude kangelaste, jutustajate ja kogujate soost. // Klaasmäel. Trt, 2001; Ehe ja ehitud. Mõnest autentsusprobleemist 19. sajandi muinasjutukirjapanekutes. // Kogumisest uurimiseni. Trt, 2002; Regivärsist netinaljadeni. Sissejuhatus rahvaluulesse (kaasautor). Tln, 2005; Real places and countries in the fairy tale world. // Place and Location. Studies in Environmental Aesthetics and Semiotics. Tln, 2007; Punamütsike ja Punasokike. Muinasjutunaljadest. // Kes kõlbab, seda kõneldakse. Trt, 2008; Muinasjutt ja turismireis. // KK (2010) 8–9.

B: <https://www.etis.ee>.

JÄRVELAID (a-ni 1980 **Palm**), **Mari** (25. IX 1956 Tartu), arstiteadlane, tervishoiuarst; Lembit ja Asta Palmi t, Peeter Järvelaiu abikaasa. Lõpetas 1974 Tartu 2. kk-i, 1981 TÜ kehakultuuritsk-a ja 1990 arstitsk-a, 2001 samas doktorantuuri, med-dr (2004, TÜ), vk “Health damaging risk behaviours in adolescence”. Täiendas end 1996 Rootsis, 1997 Maastrichti Ük-s, 1998 Zagrebi Ük-s, 1999 Iirimaal, 2001 Ljubljana Ük-s, 2002 Kiievis,

2006 Hollandis, 2010 Taanis. Oli 1974–81 ENSV Spordikomitee instruktor, 1981–84 TÜ Spordiklubi treener, 1990–91 TÜ arstitsk-a intern, 1991–98 Tartu Linna Polikliiniku üldarst, 2001–04 Sotsiaalmin-i rahvatervise osk-a peaspetsialist, 2004–09 Tallinna tervisekaitsetalituse ja 2009– Terviseameti Põhja Talituse juhtivinspektor. Lugenud a-st 1995 erinevates ük-des ja täienduskursustel loenguid med-st, psühhol-st, terviseriskidest, –kasvatusest jm. – Uurimisvaldkonnad: tervis ja terviseriskid ning –kaitse, teismeliseiga, nakkushaiguste epidemiol, esmatasandi arstiabi. Ajakirja *Moodne Meditsiin* toim (2005–06). EL projekti *Esmatasandi arstiabi toetuseks föderaal- ja munitsipaaltasandil* ekspert (2006–09). Eesti Tervisekaitse Seltsi president (2004–), Harju Maaval tervisenõukogu liige. NSVL noorte- ja juunioride meister (1973–74) ning 12-kordne Eesti meister akad-s sõudmises, NSVL meistrivõitluste pronksmedal (1977), suurmeister akad-s sõudmises (1977), NSVL sõudekoondise liige, rahvusv regattide võitja. Üle 100 teadustr-e.

T: Tervis ja riskikäitumine teismelistel. // *Perearst* (2000) 3; Seksuaalkäitumine ja selle seos tervist ohustava riskikäitumisega. // *EA* 80 (2001) 4; Adolescent tobacco smoking and associated psychosocial health risk factors. // *Scand. J. Primary Health Care* 22 (2004) 1; The effect of gynecologic age, body mass index and psychosocial environment on menstrual regularity among teenaged females. // *Acta Obstr. Gynecol. Scand.* 84 (2005) 7; Rotaviirusenteriidi epidemioloogia. // *EA* 85 (2006) 8; Veneerilise lümfogranulomatoosi puhang Euroopas. // *Eesti Tervisakaitse Seltsi* 53. teaduskonv-i kogumik. Tln, 2007.

B: *ESBL*, 462–463, *TÜA* 1982–2007, 337.

JÄRVEOTS, Tõnu (26. I 1974 Tartu), loomaarstiteadlane; eletroonikains-i p. Lõpetas 1992 Tartu 12. kk-i, 1997 EPMÜ loomaarstitsk-a, 1997 samas magistrantuuri, a-st 2001 EMÜ doktorant; vet-mag (2003, EPMÜ), vk “Vasikate hingamiselundite ja seedetrakti patomorfoloogiast”. Oli 1997–2003 EPMÜ vet-med-i ja loomakasv inst-i asst, 2003–04 lektor, 2005– EMÜ sama inst-i morfol osk-a lektor ja juh. Loengukursused: patol anat, lahanguõpetus, kohtu vet.. – Uurimisvaldkond: põllum-loomade haiguste patol. *Eur. Soc. of Vet. Pathol.* (ESVP) liige (a-st 2008). Õppe- ja teadustöö kõrval tegeleb ka piimakarjakasv-ga. Üle 20 teadustr-e.

T: Klamüdioosi epizootoloogia, etioloogia, patogeneesi ja patoloogiliste muutuste uurimine erinevatel loomaliikidel Eestis (kaasautor). // *Agraart.* XI (2000) 3; Sigade proliferatiivne enteropaatia ja võõrutusjärgne multisüsteemne kurnatuse sündroom Eestis (kaasautor). // *Agraart.* XVIII (2007) 2; Altered renal morphology in transgenic mice with cholecystokinin overexpression (kaasautor). // *Transgenic Res.* 17 (2008) 6; Features of liver apoptosis in chronic hepatitis C virus infection (kaasautor). // *Papers Anthropol.* 18 (2009); Histology of the Holstein-Friesian pelvic symphysis (kaasautor). // *Wiley InterSci.* (2010) 4.

B: *ELR* (2003) 1, 42; <http://www.eau.ee/~jtonu/leht1.htm>.

JÄÄTS, Indrek (2. XI 1971 Tallinn), etnoloog; tislari p. Lõpetas 1990 Tallinna 1. kk-i, 1995 TÜ ajaloo osk-a etnol erialal, 1998 TÜ-s magistrantuuri, 2005 doktorantuuri, M.A. (1998, TÜ), vk “Setude etniline identiteet”, Ph.D. etnol alal (2005, TÜ), vk “Etnilised protsessid Vene impeeriumi siseperifeerias 1801–1904. Komi rahvusluse sünd”. Oli 1998–2005 TÜ etnol õt-i teadur, 1999– ERM teadur. Loengukursused: Ida-Euroopa etnol, soomeugri etnol. – Uurimisvaldkonnad: etnilised protsessid, rahvuslus ja rahvuspoliitika Ida-Euroopas, setude etniline identiteet, komi rahvusluse tekkimine, maaelu muutumine Eestis pärast II maailmasõda. Ajakirja *Akadeemia* kaastööaahinnad (2004, 2007). Üle 40 teadustr-e, aimeart-d.

T: East of Narva and Petserimaa. // *Contested Territory. Border Disputes at the Edge of the former Soviet Empire.* Aldershot, 1995; Ethnic identity of the Setus and Estonian-Russian border dispute. // *Nationalities Papers* 28 (2000) 4; Mapping Estonian nationalism. // *Etnisk komplexitet: Nordliga länder – kulturvetenskapliga perspektiv.* *Skifter fran Etnologiska föreningen i Västsverige* 38. Göteborg, 2002; Rahvaloendused ja rahvuspoliitika. Venemaa soomeugrilased 2002. aastal. // *Akad.* (2006) 3; Ilimski süsteem. Katse juhtida etnilisi protsesse. // *Akad.* (2007) 2; The Komi, ethnic stereotypes, and nationalities policy in late imperial Russia. // *The Russian Rev.* 68 (2009) 2; Building a state in a state. Drawing of the borders of Komi (Zyrian) autonomous oblast in the 1920s. // *Anthropol. J. Eur. Cultures* 18 (2009) 1; The birth of komi nationalism: prelude, 1800–1850s. // *Defining Self. Essays on Emergent Identities in Russia Seventeenth to Nineteenth Centuries.* Helsinki, 2009.

B: <https://www.etis.ee>; <https://www.erm.ee/?lang=EST&node=15>.

JÜRGENSON, Aivar (27. X 1969 Tallinn), etnoloog. Lõpetas 1988 Tallinna 42. kk-i, 1993 TÜ ajaloo osk-a etnol erialal, M.A. folkloristika alal (1996, TÜ), vk “Etnomükoloogilised perspektiivid eesti rahvatraditsioonis”, Ph.D. kultuuriajaloo alal (2003, TPÜ), vk “Siberi eestlaste territoriaalsus ja identiteet”. Täiendas end 2001–02 Baseli Ük-s. Oli 1995–97 ERM-i teadur, 1997 Hamburgi Etnol-muuseumi ja 1997–98 Münsteri Ük-i külalisteatud, 1997–2005 AI v-teadur, etnol osk-a juh, ühtlasi 2001 Münsteri Ük-i külalisteatud ja 2003–06 TPÜ/TLÜ dots, 2005–07 AI v-teadur ja 2006 Münsteri Ük-i külalisteatud, 2007– TLÜ EHI ja AI v-teadur. Loengukursused TLÜ-s: kultuuriantropol, etnol, Siberi regionaalajaloost ja –kultuurist. – Uurimisvaldkonnad: eestlaste väljaränne (Siber, Lõuna-Ameerika, Kaukaasia), kohaidentiteet ja etnokultuurilised protsessid, etnobot. Osalenud (a-st 1996) teaduseksped-del Siberisse, Kaukaasiasse, Kesk-Aasiasse, Lõuna-Ameerikasse. Olnud mitme kogumiku (*Kultuuri mõista püüdes*, 1998, *Eestlane ja tema maa*, 2000, *Aeg ja lugu*, 2003; *Setumaa kogumik II*, 2004; *Koduloomad ja karjakasvatus muinasajast kaasajani*, 2004 jmt) koost-id. TLÜ parim teadusmonogr (2005). Üle 50 teadustr-e.

T: The wild and homely Siberia. How Siberian Estonians perceive their natural environment. // *Folklore* 21 (2002); Üks väikestest Eestidest: Siberi eesti sümbolid. // *Aeg ja lugu*. Tln, 2003; Die Schöpfung der Heimat: die estnischen Siedler in Sibirien. // *Times, Rites, Passages. Ethnological Approaches in the New Millennium*. Budapest, 2004, Eesti hajala loodustunnetusest. // *Eesti looduskultuur*. Trt, 2005; Seened kultuuriloos. Tln, 2005; Siberiga seotud: eestlased teisel pool Uuraleid. Tln, 2006; Siberlaste identiteedi kujunemine ja selle üks poliitilise avaldumisvormi – *oblastnike* liikumine. // *Acta Hist. Tallinnensia* 11 (2007); Siber – vabaduse ja vangiahelate vahel. Tln, 2008; Vabatahtliku ja sunniviisilise migratsiooni dihhotoomiast migratsiooni makro- ja mikrotooriatega taustal. // *Acta Hist. Tallinnensia* 13 (2008); Escape to the West in the memories of Estonians in Argentina: The historical, social and psychological context. // *Acta Hist. Tallinnensia* 14 (2009); Ränne ja autobiograafia. Rändest ja väljarändajate kohanemisest Argentinas 1920. ja 1930. aastatel. // *Mäetagused* 44 (2010).

B: <https://www.etis.ee>.

JÜRGENSON, Harli (21. IV 1969 Tartu), geodeet. Lõpetas 1987 Tartu 5 kk-i, 1992 EPMÜ metsandus- ja maains-tsk-a geod-ins-i erialal, 1994 EPMÜ-s magistrantuuri, tehnikamag geod alal (1994, EPA), vk “Eesti põhi- ja baaskaardi projektsioon ning tasapinnaliste ristkoordinaatide süsteem”, Ph.D. samal alal (2003, EPMÜ), vk “Eesti täppisgeoidi arvutus”. Oli 1993–94 EPMÜ geod õt-i n-teadur, 1994–95 EPMÜ maamõõduinst-i asst, 1995 v-teadur, 1995–2003 lektor, 2003–04 dots, 2005– EMÜ metsandus- ja maaehitusinst-i dots. Loengukursused: topogr, kõrgema geod alused, geodeetiline astronoomia, gravimeetria, elektrontahhümeetria; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: füüsikal geod, geoid, kõrgusvõrk, koordinaatsüsteemid, kosmosetehno rakendused geoidi ja gravitatsioonivälja täpsustamiseks Eesti alal. Magistritöös välja arendatud kaardiprojektsioon Lambert-Est ja doktoritöös välja arendatud mudel Est-Geoid2003 on (keskkonnaministri määrusega) 2004, 2008 seadusandlikult määratud. Eesti Geodeetide Ühingu liige (1995), Rahvusv Geod-assots-i kolmanda sektsiooni XIII komisjoni (*Int. Gravity and Geoid Commission*) delegaat (1999–2003), Eur. Raskuskiirenduse ja Geoidi Projekti rahvuslik liige (2004–). U 40 teadustr-t.

T: Geodeesia. 2. osa (kaasautorid J. Randjärv, E. Ilves). Trt, 1998; Geoid computations in Estonia. // *IgeS Bull.* 11 (2001); GPS mõõdistus reaalajas. // *Geodeet* 27 (2003) 51; The difference between the N60 and BK77 height systems (kaasautor T. Kall). // *Nordic J. Surv. Real Estate Res.* 1 (2004) 1; Uued globaalsed geopotentsiaalsed sfäärilis-harmonilised mudelid ja nende mõju Eesti geoidi pinnale (kaasautorid K. Türk, A. Liibusk). // *Geodeet* 35 (2007) 59; Estonian high precision fitted geoid Est-Geoid2003 and later developments // 6th *Int. Conf. Environmental Engineering. Selected Papers.* Vilnius, 2005; Geoid profiles on the Baltic Sea determine using GPS and sea level surface (kaasautorid A. Liibusk, A. Ellmann). // *Geod. Cartogr.* 34 (2008) 2; Evaluation results of the Earth gravitational model EGM08 over the Baltic countries (kaasautor). // *Newton's Bull.* 4 (2009); Elektrontahhümeetria. Trt, 2010; Kõrgem geodeesia. Trt, 2010.

B: EPMÜ BL, 120; <https://www.etis.ee>.

JÜRIADO, Inga (7. V 1975 Tartu), botaanik, lihhenoloog; taluniku t. Lõpetas 1993 Tartus H. Treffneri Gümni-i, 1998 TÜ bot ja ökol erialal, 2000 TÜ-s magistrantuuri, 2007 doktorantuuri, M.Sc. bot ja mükol alal (2000, TÜ), vk “Erinevate metsakasvukohatüüpide lihhenofloora Kirde- ja Edela-Eestis”, Ph.D. samal alal (2007, TÜ), vk “Diversity of lichen species in Estonia: influence of regional and local factors”. Täiendas end 2004 Šveitsi Föderaalses Metsainst-s. Oli 1993–98 TÜ bot ja ökol inst-i asst, 1998–99 OÜ Eesti Metsakeskus lihhenoloog, 2003 OÜ Metsahoiu SA lihhenoloog, 2004– TÜ ökol- ja maateaduse inst-i teadur, TÜ bioloogilise mitmekesisuse tippkeskuse (FIBIR) liige. TÜ välipraktikumi „Fungistika” lihhenol osa juhendajaid, läbi viinud mitmeid erialakoolitusi.

– Uurimisvaldkonnad: Eesti väikesaarte ja laidude, metsade ning poollooduslike koosluste (loopealsed, puisniidud ja pargid) lihhenofloora ja seda mõjutavad tegurid, Eesti lihhenofloora koosseis, haruldased ja kaitset vajavad liigid, hariliku kopsusambliku (*Lobaria pulmonaria*) ökol, levik ja gen mitmekesisus Eestis. A-st 2007 ajakirjade *The Lichenologist*, *Ecography*, *Applied Vegetation Science*, *Plant Ecology & Diversity*, *Folia Cryptogamica Estonica*, *Bibliotheca Lichenologica* retsensent. LUS-i (1999–), Pärandkoosluste Kaitse Ühingu (2003–), Rahvusv Lihhenol Assots-i (2008–), Põhjamaade Lihhenol Ühingu liige (2009–) liige. Üliõpilaste teadustööde üleriigilise konkursi I preemia (1996) ja II preemia (1998), Eesti TA üleriigilise konkursi III preemia (1997). Üle 40 teadustr-e.

T: Epiphytic and epixylic lichen species diversity in Estonian natural forests (kaasautorid J. Paal, J. Liira). // *Biodiv. Conserv.* 12 (2003) 8; Eesti pisisamblikud (kaasautor). Trt, 2004; Biogeographical determinants of lichen species diversity on islets in the West-Estonian Archipelago (kaasautorid A. Suija, J. Liira). // *J. Veget. Sci.* 17 (2006) 2; Factors important for epiphytic lichen communities in wooded meadows of Estonia (kaasautor E. Leppik). // *Folia Cryptog. Est.* 44 (2008); Tree and stand level variables influencing diversity of lichens on temperate broad-leaved trees in boreo-nemoral floodplain forests (kaasautorid J. Liira, J. Paal, A. Suija). // *Biodiv. Conserv.* 18 (2009) 1; Diversity of epiphytic lichens in boreo-nemoral forests on the North-Estonian limestone escarpment: the effect of tree level factors and local environmental conditions (kaasautorid J. Liira, J. Paal). // *The Lichenologist* 41 (2009) 1; Distribution and habitat

ecology of the threatened forest lichen *Lobaria pulmonaria* in Estonia (kaasautor J. Liira). // *Folia Cryptog. Est.* 46 (2009).

B: <https://www.etis.ee>.

K

KAARISTO, Maarja (24. XII 1980 Võru), etnoloog. Lõpetas 1999 Võru Fr. R. Kreutzwaldi nim. Gümni-i, 2004 TÜ ajaloo osk-a etnol erialal, 2008 TÜ-s magistrantuuri (oli 2006 ka Helsingi Ük-i külalismagistrant), M.A. etnol alal (2008, TÜ), vk “Kodulooma käsitlemine eesti etnoloogias 20. sajandi algusest tänapäevani”, a-st 2010 TÜ doktorant. 2007– kirjastuse *Varrak* toim, 2008– TÜ kultuuriteaduste ja kunstide inst-i etnol osk-a erakorr teadur. Loengukursused: Eesti traditsiooniline rahvakultuur, akadeemiline kirjutamine sotsiaal- ja kultuuriantropol-s, sotsiaal- ja kultuuriantropol metodol, turismiantropol jm. – Uurimisvaldkonnad: identiteediprotsessid ja identiteedipol, turismiantropol, (enese)refleksiivsus ja representatsiooni probleemid etnol-s uurimistöös, ajalooline etnol. Kultuuriteooria tippkeskuse (CECT) etnol uurimisrühma liige (2008–). Tartu NEFA (*Nordisk Etnologisk Folkloristisk Arbetsgrupp*) toetajaliige (2008–), *Tourism-Contact-Culture Res. Network* (2009–), *Soc. Int. Ethnol. et de Folklore* (SIEF) (2010–) liige. 25 teadustr-t.

T: Peksmine ja löömine Eesti külas 1868-1911 Nursi vallakohtu protokollide näitel. Õigusetnoloogiline perspektiiv. // *Mäetagused* 27 (2004); Vägivald loomade vastu: inimene ja koduloom Lõuna-Eesti külas 19. sajandi II poolel vallakohtute protokollide näitel. // *Mäetagused* 31 (2006); An ecological approach to contemporary rural identities: the cases of tourism farms in South-East Estonia (kaasautor E. Võsu). // *J. Ethnol. Folclkorists* 3 (2009) 1; Sensescapes in farm tourism: staging and performing environments for sensory experiences in the southern Estonian countryside (kaasautor E. Võsu). // *Emotion and Motion: The Passions of Tourism, Travel and Movement*. Leeds, 2010.

B: <https://www.etis.ee>.

KAART, Tanel (17. XII 1971 Tartu), biostatistik. Lõpetas 1990 Tartu 10. kk-i, 1995 TÜ mat-tsk-a mat stat ja mat õpetaja erialal, 1997 TÜ-s magistrantuuri, 2002 doktorantuuri, mat-mag (1997, TÜ), vk “Dispersioonikomponentide ja päritavuskoefitsiendi hindamine loomapopulatsioonides”, mat-dr (2006, TÜ), vk “The reliability of linear mixed models in genetic studies”. Oli 1995–2000 EPMÜ loomakasv-inst-i statistik, arvutiins, v-laborant, 2000–04 teadur ja lektor, 2005–07 EMÜ vet-med-i ja loomakasv-inst-i lektor, 2007– dots, 2003–07 ka *EGeen Inc.* geneetik-statistik. Loengukursused (EMÜ-s) biomeetria, katsetöö meetodika ja stat andmetöötlus, aretusväärtuse hindamine ja aretusprogrammid, mat stat ja modelleerimine, (TÜ inf-mat-tsk-s) populatsioonigen mat alused, geenitehnol stat mudelid. – Uurimisvaldkonnad: andmeanalüüs (populatsiooni)gen-s, bioinform-s, looma- ja taimekasv-s, vet-med-s, ökol-s; spetsiifiliste mat stat meetodite arendamine. Rahvusv Biomeetria Ühingu Balti grupi liige (2002–). Üliõpilaste teadustööde rkl konkursi II preemia (1997), AS-i *DeLaval* teadustööde konkursi preemia (2006). Üle 120 teadustr-e, 2 patentset leiutist (kaasautor).

T: About the data designs for estimation of genetic parameters in animal breeding studies. // *ACUT Math.* 8 (2004); A new approximation for the variance of the ANOVA estimate of the intraclass correlation coefficient. // *Eesti TA Toim. Füüsika. Mat.* 54 (2005) 4; The effects of ovarian function on estrus synchronization with PGF in dairy cows (kaasautor). // *Theriogen.* 66 (2006) 5; The effect of milk proteins contents on the rennet coagulation properties of milk from individual dairy cows (kaasautor). // *Int. Dairy J.* 18 (2008); Field trial on progesterone cycles, metabolic profiles, body condition score and their relation to fertility in Estonian Holstein dairy cows (kaasautor). // *Reproduction in Domestic Animals* 43 (2008) 4; Polymorphisms in MMP-2 and MMP-9 promoter regions are associated with endometriosis (kaasautor). // *Fertility and Sterility* 94 (2010) 4; Genetic parameters for milk coagulation properties in Estonian Holstein cows (kaasautor). // *J. Dairy Sci.* 93 (2010).

B: <https://www.etis.ee>; <http://ph.emu.ee/~ktanel/>

KAASA (a-ni 1999 **Parman**), **Anneli** (1. III 1975, Veriora v, Põlvamaa), majandusteadlane; energeetiku ja agronoomi tütar. Lõpetas 1992 Räpina. kk-i, 1996 TÜ

maj-tsk-a, 1999 TÜ-s magistrantuuri, 2004 doktorantuuri, M.A. maj-teaduse alal (1999, TÜ), vk “Sotsiaalne õiglus ja efektiivsus Eesti tervishoiu majanduses”, Ph.D. samal alal (2004, TÜ), vk “Sissetulekute ebavõrdsuse mõjurite analüüs struktuurse modelleerimise meetodil”. Oli 1998–99 TÜ rahvamaj inst-i õu täitja, 1999–2002 asst, 2002–08 lektor, 2008– ka dots, v-teadur. Loengukursused: mat-se maj-teaduse alused, mikroökon jm; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: sotsiaalkapital, kultuurilised erinevused, innovatsioonid; heaolu, sotsiaalmajanduslik regionaalareng. Ajakirja *Akadeemia* hõbepreemia (2009). Üle 40 teadustr-e.

T: Majandusteaduse matemaatilised alused. Trt, 2002; Sotsiaalmajandusliku regionaalarengu kompleksanalüüs. // Eesti regionaalarengu sotsiaalmajanduslik käsitus. Trt, 2003; Sissejuhatus majandusteooriasse (kaasautor). Trt, 2005; Factors of income inequality and their influence mechanisms: a review of the empirical literature. // J. Income Distribution 15 (2006); Individual-level determinants of social capital in Europe (kaasautor E. Parts). // Acta Sociol. 51 (2008) 2; Effects of different dimensions of social capital on innovative activity: evidence from Europe at the regional level. // Technovation 29 (2009) 3; Muutused liitumises Tartu akadeemiliste üliõpilasorganisatsioonidega – kas kahaneva sotsiaalkapitali ilming (kaasautor K. Koppel)? // Akad. (2009) 2; How does culture contribute to innovation? Evidence from European countries (kaasautor M. Vadi). // Econ. Innovation and New Technol. 19 (2010) 7.

B: <https://www.etis.ee>.

KAASIK, Allen (23. VIII 1970 Tallinn), arstiteadlane, farmakoloog; töölise p. Lõpetas 1988 Tallinna 5. kk-i, 1992 TÜ biol-geogr-tsk-a biokeemia erialal, 1994 TÜ-s magistrantuuri, 1998 TÜ-s ja Helsingi Ük-s doktorantuuri, M.Sc. biomed-i alal (1994, TÜ), vk “Türeidhormooni mõju südame lihasku signaalsüsteemidele: isoprenaliini ja adenosiini inotroopse toime moduleerimine”, Ph.D. patofüsiol alal (1998, TÜ), vk “Thyroid hormone control over [beta]-adrenergic signalling system in rat atria”. Täiendas end 1999–2001 (vaheaegadega) Pariisis. Oli 1994–97 TÜ ÜMPI asst ja lektor, 1998–99 farmakol inst-i teadur, 2000–01 erakorr v-teadur, 2002–08 v-teadur, 2008 erakorr prof, 2008– v-teadur ja prof, 2003–07 ka mol-se ja kliinilise med-i keskuse juh

aset, 2009– Siirdemed-i Tippkeskuse tegevjuht. Loengukursused: ravimite toksikol jm. – Uurimisvaldkonnad: bioenergeetika ja uued ravistrateegiad neurodegeneratsiooni ja psüühiliste häirete ravis. Kahe EL projekti koordinaator (2005–). ETF, SA Archimedes, *Research Executive Agency, Welcome Trust, Health Res. Board Ireland* jmt teadusorganisatsiooni retsentsent/evaluaator (2000–). EV Presidendi noore teadlase preemia (2001), EV rkl teaduspreemia (2001, koll-s). Üle 30 teadustr-e.

T: Energetic crosstalk between organelles: architectural integration of energy production and utilization (kaasautor). // *Circulation Res.* 89 (2001) 2; From energy store to energy flux: a study in creatine kinase-deficient fast skeletal muscle (kaasautor). // *FASEB J.* 17 (2003) 6; A novel mechanism of regulation of cardiac contractility by mitochondrial functional state (kaasautor). // *FASEB J.* 18 (2004) 11; Mitochondrial swelling impairs the transport of organelles in cerebellar granule neurons (kaasautor). // *J. Biol. Chem.* 282 (2007) 45; PGC-1[alpha] and PGC-1[beta] regulate mitochondrial density in neurons (kaasautor). // *J. Biol. Chem.* 284 (2009) 32; Mutant A53T [alpha]-synuclein induces neuronal death by increasing mitochondrial autophagy (kaasautor). // *J. Biol. Chem.* 286 (2011) 12)

B: TÜA 1982–2007, 19, 20, 93, 96, 184, 188, 189; EA 78 (1999) 1, 77; 80 (2001) 3, 175–177.

KAASIK (a-ni 1989 **Laas**), **Helle** (8. IV 1971, Tallinn), füüsik; ins-i ja tehniku t. Lõpetas 1988 Tallinna 1. kk-i, 1993 TÜ füüsika erialal, 1995 TÜ-s magistrantuuri, 2002 doktorantuuri, M.Sc. teor füüsika alal (1995, TÜ), vk “Kolme neutriino maksimaalne segunemine”, Ph.D. samal alal (2002, TÜ), vk “Nonperturbative theory of multiphonon vibrational relaxation and nonradiative transitions”. Oli 2000–03 TÜ FI tahkiseteooria labori erakorr teadur, 2004–05 järeldr, 2005–06 erakorr teadur, 2007– teadur. – Uurimisvaldkonnad: fundamentaalväljade teooria, neutriinofüüsika, keskkonnafüüsika, tahkisefüüsika, kvantoptika. IUPAP töörühma *Naised füüsikas* Eesti grupi liige (2004–), EL 6. raamprogrammi projekti BASNET koordinatsiooninõukogu liige (2006–07). EFS liige (1995–), juhatuse liige (2007–) ja armt-u toim. (2005–). Üle 40 teadustr-e.

T: On neutrino astronomy and neutrino physics in case of three neutrino maximal mixing (kaasautor L. Palgi). // *Hadronic J.* 20 (1997); Elemental and base anions deposition in

the snow cover of north-eastern Estonia – the impact of industrial emissions (kaasautor). // Water, Air and Soil Pollution 121 (2000) 1–4; Zero-phonon lines: the effect of a strong softening of elastic springs in the excited state (kaasautorid V. Hižnjakov, I. Sildos). // Phys. Status Solidi B 234 (2002) 2; Multiphonon processes in impurity centres: nonperturbative theory (kaasautor). // Phys. Status Solidi A 202 (2005); Quantum emission of light by medium with time-dependent refractive index (kaasautor V. Hizhnyakov). // Proc. SPIE: ICONO 2007. Minsk, 2007

B: <http://www.fi.tartu.ee/~helle/>, <https://www.etis.ee>.

KAASIK, Peeter (28. X 1974 Võhma), ajaloolane, mehaaniku p. Lõpetas 1993 Paide 3. kk-i, 2003 TÜ ajaloo osk-a, a-st 2007 TLÜ AI doktorant. Oli 2000–06 Pühajärve Põhikooli õpetaja, ühtlasi 2000–09 Inimsusevastaste Kuritegude Uurimise Eesti Sihtasutuse teadur, 2009– Eesti Mälu Inst-i teadur. – Uurimisvaldkonnad: Eesti ühiskonna vastus poliitilistele, sotsiaalsetele, majanduslikele ja kultuurilistele väljakutsetele transformatsiooniaegadel (19.–20. sajand), inimsusevastased kuriteod Nõukogude ja Saksa okupatsiooni aastatel, inimõiguste rikkumised Nõukogude okupatsiooni aastatel. U 50 teadustr-t.

T: Estonian military units in German armed forces and police during the Second World War (kaasautorid T. Hiio, A. Niglas). // Yb. The Museum of the Occupation of Latvia 2004, Riia, 2005; Nõukogude Liidu poliitilistest repressioonidest Eesti kodanike vastu pärast N. Liidu – Saksamaa sõja algust 22. juunil 1941. // Akad. (2006) 5; Tallinnas Tõnismäel asuv punaarmeeelaste ühishaud ja mälestusmärk. // Akad. (2006) 9; Formation of the Estonian Army into the Red Army Rifle Corps. // Estonia 1940–1945. Reports of the Estonian International Commission for the Investigation of Crimes Against Humanity. Tln, 2006; Estonian Units in the Waffen-SS (kaasautor T. Hiio). // Samas; German prisoner-of-war in Estonia in 1944–1950. // Estonia since 1944. Reports of the Estonian International Commission for the Investigation of Crimes Against Humanity; Tln, 2009; Special Contingent – “traitors to the homeland”. // Samas; NSV Liidu poliitilised repressioonid (kaasautor M. Saueauk). // Kommunistlike režiimide kuritegudest. Tln, 2009.

B: <https://www.etis.ee>.

KAHN, Kalju (9. I 1970 Tallinn), biokeemik; maj-teadlase p. Lõpetas 1988 a. Tallinna 44. kk-i, 1992 TÜ keemiaosk-a biokeemia erialal, 1994 TÜ-s magistrantuuri, 1998 Missouri–Columbia Ük-i (USA) biokeemia osk-s doktorantuuri. M.Sc. keemia alal (1994, TÜ), vk “Poly-(N-ethyl-4-vinylpyridine): synthesis and complexes with DNA”; Ph.D. biokeemia alal (1998, Missouri–Columbia Ük), vk “Kinetic and mechanistic characterization of the urate oxidase reaction”. Oli 1998–2001 California Ük-i (Santa Barbara) keemia ja biokeemia osk-a järeldr, 2001–03 uurimisasst, ühtlasi 2001–06 lektor ja teadur, 2006– lektor, ühtlasi a-st 2008 TTÜ uurimisprojekti *Uued arvutusmeetodid keerkate biomolekulide süsteemide kirjeldamiseks* täitjaid (2008–14). Lugnud biokeemia laboratooriumi, ravimidisaini, arvutuskeemia, keemilise kineetika, füüsikalise biokeemia jm kursusi. – Uurimisvaldkond: keem ühendite ja elusorganismide ning ümbritseva keskkonna vaheliste vastasmõjude süvauurimine, mille käigus arendatakse välja uued arvutusmeetodid ja vastav tarkvara. Üle 20 teadustr-e.

T: Identification of the true product of the urate oxidase reaction (kaasautorid P. Serfozo, P. Tipton). // *Biochem.* 36 (1997) 16; Theoretical study of intermediates in the urate oxidase reaction. // *Bioorg. Chem.* 27 (1999) 4; Computational enzymology (kaasautor T. C. Bruice). // *Current Opinion Chem. Biol.* 4 (2000) 5; Parameterization of OPLS-AA force field for the conformational analysis of macrocyclic polyketides (kaasautor T. C. Bruice). // *J. Comp. Chem.* 23 (2002) 10; Convergence of third order correlation energy in atoms and molecules (kaasautorid A. A. Granosky, J. Noga). // *J. Comp. Chem.* 28 (2007) 2; Improved efficiency of focal point conformational analysis with truncated correlation consistent basis sets (kaasautor I. Kahn). // *J. Comp. Chem.* 29 (2008); Anharmonic vibrational analysis of water with traditional and explicitly correlated coupled cluster methods (kaasautor). // *J. Chem. Phys.* 133 (2010); Principles of biomolecular recognition (kaasautor K. W. Plaxco). // *Recognition Receptors in Biosensors*. New York 2010.

B: <https://www.chem.ucsb.edu/~kalju/home.html>.

KAHRE (a-ni 1999 **Klaassen**), **Tiina** (27. IX 1965 Võru), arstiteadlane, lastearst, geneetik; vet-arsti ja zootehnika t, Pilvi Ilvese õde. Lõpetas 1983 Võru Fr. R. Kreutzwaldi-nim 1. kk-i, 1989 TÜ arstitsk-a pediaatria erialal, 1990 TÜ Lastehaiglas

internatuuri ja 1993 kliinilise ordinatuuri, 2002 TÜ-s doktorantuuri, Ph.D. mol-se biomed-i alal (2004, TÜ), vk "Cystic fibrosis in Estonia". Oli 1990–92 TÜ Lastehaigla arst, 1993–2001 MRI v-laborant, 1996–2008 TÜK ühendlabori mol-diagnostika keskuse arst, 2008– ühendlabori gen-keskuse arst, 2001–02 ka TÜ Tehnol Keskuse teadur, 2003 Eesti Biokeskuse teadur, 2004– TÜ lastekliiniku pediaatria õt-i ning naistekliinku sünnitusabi ja günekol õt-i teadur, 2005– OÜ *Solis BioDyne* v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: lapse arengut ja krooniliste haiguste patogeneesi varajased tegurid ja uued võimalused nende mõjutamiseks ja raviks, haiguste mol ja sünnieelne diagnostika, tsüstilise fibroosi mol diagnostika, kaasasündinud düsmorfsete tunnuste, kasvu- ja arenguhäiretega lapsed, fertiilsuse ja lastetuse mol-d alused. Eesti Tsüstilise Fibroosi Ühingu liige (1994–, president 1994–98, 2002–), Eesti Perinatol Ühingu (1995–), Eesti Inimesegen Ühingu (2000–), Eesti Lastearstide Seltsi (2004–), Eesti Laborimed-i Ühingu (2005–), Eesti Arstide Liidu (2009–), Eur. Tsüstilise Fibroosi Ühingu (2009–), Eur. Inimesegen Ühingu liige (2010–). U 40 teadustr-t.

T: Geographic distribution and regional origin of 272 cystic fibrosis in European populations (kaasautor). // *Human Mutation* 10 (1997) 2; A descriptive epidemiological study of Duchenne muscular dystrophy in childhood in Estonia (kaasautor). // *Eur. J. Paediatric Neurol.* 7 (2003) 5; Severe CF manifestation with anemia and failure to thrive in a 394delTT homozygous patient (kaasautor). // *J. Cystic Fibrosis* 3 (2004) 1; Loote reesusstaatuse mitteinvasiivne diagnostika – prenataalse diagnostika uus võimalus Eestis (kaasautor). // *EA* 84 (2005) 12; Prevalence of Angelman Syndrome and Prader-Willi Syndrome in Estonian children: sister syndromes not equally represented (kaasautor). // *Am. J. Med. Gen. A* 140 (2006) 18; Prevalence of the fragile X syndrome among Estonian mentally retarded and the entire children's population (kaasautor). // *J. Child Neurol.* 23 (2008) 12; Factor V Leiden and prothrombin 21210G>A mutation and paediatric ischaemic stroke: a case-control study and two meta-analyses (kaasautor). // *Acta Paediatr.* 99 (2010) 8; Prevalence of c.35delG and p.M34T mutations in the GJB2 gene in Estonia (kaasautor). // *Int. J. Pediatr. Otorhinolaryngol.* 74 (2010) 9.

B: <https://www.etis.ee>.

KAHRU (a-ni 1978 **Klaus**), **Anne** (17. II 1955 Pärnu-Jaagupi), bioloog, mikrobioloog, biokeemik-ökotoksikoloog; ins-i t, Tiina Alamäe kaksikõde. Lõpetas 1973 Rapla kk-i, 1978 TÜ biol osk-a bioloog-mikrobioloogi erialal, biol-knd (TÜ, 1986), vk „Исследование регуляции уровня адениннуклеотидов и энергетического метаболизма у микроорганизмов“. Täiendas end 1992 Soomes, 1996 ja 1997 Brnos, 2004 Bratislavas. Oli 1978–80 KBFI ins, 1980–83 KBFI-i ins, 1987–96 teadur, 1996–2007 v-teadur, 2007– j-teadur, ühtlasi 2005– mol-gen labori juh kt. Olnud 2001–02 TPÜ ökotoksikol ja tervisekaitse lektor, 2001–06 rahvusv üliõpilaste koolituse *Management and treatment of polluted soils in Europe* lektor, 2005–07 TTÜ keskkonnatehnika õt-i keskkonnariski hindamise ja ökotoksikol lektor, pidanud loenguid ka välismaa ük-des. – Loonud Eestis ökotoksikoloogilise uurimissuuna, mis kaasab kombineeritult keemilisi, mikroobifüsioloogilisi ja molekulaarbioloogilisi uurimismeetodeid. Uurinud põlevkivifenoolide, pestitsiidide, raskemetallide, tööstuskemikaalide ja põlevkivitööstuse heitmete (poolkoks, põlevkivituhad) ökotoksilisust. Olnud EV Haridusmin-i mitme sihtfinantseerimise teadusteema ja ETF toetatud uurimuste juht, EL-i 6. ja 7. raamprogrammi ning mitme rahvusv uurimisprojekti vastutav täitja. A-st 1995 mitme rahvusv teadusajakirja (*Toxicology in Vitro*, *Toxicology*, *Environmental Science and Tehnology*, *Chemosphere* jm) retsensent, ajakirja *Journal of Soils and Sediments* toimkoll-i liige (2001–07) ning ajakirja *Toxicology* 269 (2010) erinumbri (2–3) *Potential Hazard of Nanoparticles: From Properties to Biological & Environmental Effects* vastutav külalistoim. ETF (2006–09) ning paljude rahvusv teadusorganisatsioonide (sh. Soome Akad) ekspert, projektide hindaja, mitme rahvusv teaduskongr-i juht- ning teaduskomitee liige. Skandinaavia Rakutoksiokoloogia Seltsi liige (1993–), Eesti Toksikoloogia Seltsi looja (1997) ja esimees (1997–), Eesti Mikrobioloogide Ühenduse liige (1998–). G. Sorose Fondi (ISF) preemia (1993). Üle 140 teadustr-e

T: *In vitro* toxicity testing using marine luminescent bacteria (*Photobacterium phosphoreum*) – the Biotox™ test. // *Atla-Alternatives to Laboratory Animals* 21 (1993) 2; The toxicity and biodegradability of eight main phenolic compounds characteristic to the oil-shale industry wastewaters: A test battery approach (kaasautor).// *Envir. Toxicol.* 15 (2000) 5; Construction and use of specific luminescent recombinant bacterial sensors for the assesement of bioavailable fraction of cadmium, zinc, mercury and chromium in

the soil (kaasautorid A. Ivask, M. Virta). // *Soil Biol. & Biochem.* 34 (2002) 10; Environmental hazard of the waste streams of the Estonian oil-shale industry: an ecotoxicological review (kaasautor L. Põllumaa). // *Oil Shale* 23 (2006) 1; Toxicity of nanosized and bulk ZnO, CuO and TiO₂ to bacteria *Vibrio fischeri* and crustaceans *Daphnia magna* and *Thamnocephalus platyurus* (kaasautor). // *Chemosphere* 71 (2008) 7; Biotests and biosensors for ecotoxicology of metal oxide nanoparticles: a minireview (kaasautor). // *Sensors* 8 (2008); A suite of recombinant luminescent bacterial strains for the quantification of bioavailable heavy metals and toxicity testing (kaasautorid A. Ivask, T. Rõlova). // *BMC Biotechnol* 9 (2009) 41; From ecotoxicology to nanoecotoxicology (kaasautor H.-C. Dubourguier). // *Toxicol.* 269 (2010) 2–3.

B: <https://www.etis.ee>.

KAIIVAPALU (a-ni 1990 **Vester**), **Annekatriin** (22. VII 1963 Tallinn), keeleteadlane; õpetajate t. Lõpetas 1981 Tallinna 4. kk-i, 1986 TPedI eesti k-e ja kirj erialal, 1999 TPÜ-s magistrantuuri, 2005 Jyväskylä Ük-s doktorantuuri, M.A. soome filol alal (1999, TPÜ), vk “Eesti ja vene õpilaste käänamistesti tulemusi. Soome käändsõna mitmus”, Ph.D. teise k-e (soome k) omandamise alal (2005, Jyväskylä Ük), vk “Lähdekeieli kielenoppimisen apuna”. Oli 1986–89 TPedI eesti k-e ja kirj kat-i õpetaja, 1990–94 KKI sihtaspirant, 1994–2003 Kärddla Kk-i eesti k-e, kirj ja soome k-e õpetaja, 2004–05 Jyväskylä Ük-i teadur, 2006 õpetaja, 2006–10 TLÜ eesti filol osk-a ja 2010– eesti k-e ja kultuuri inst-i soome k-e dots, ühtlasi 2010– Jyväskylä Ük-i rakenduslingv keskuse v-teadur. Loengukursused TLÜ-s: soome k teise ja võõrk-na, soome k-e ja lähisugulask-e võrdlev grammatika, fennistika uurimismeetodid, soome k-e metoodika ja didaktika, rakenduslik kontrastiivlingv; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: teise k-e omandamine, lähtek-e mõju sihtk-e omandamisele, eesti-soome kontrastiiвне k-euurimine, õppijak-e korpuspõhine uurimine. Keelekümblusprogrammi juhtkomitee liige (2006–), vabar soome k-e ainenõukogu liige (2007–), rkl programmi *Eesti keel ja kultuurimälu* juhtkomitee liige (2009–). Väljaande *Lähivõrdlusi/Lähivertailuja* peatoim (2009–), Soome Rakenduslingvistika Ühingu armt-u toim-koll-i liige (2009–), eesti ja soomeugri k-eteaduse ajakirja (ESUKA) toim-koll-i liige (2010–), soome-ugri k-te alase arendustegevuste rkl programmi ettevalmistava töörühma liige (2010). ES-i (1985–),

Eesti Soome Keele Õpetajate Seltsi liige (1996–, a-st 2009 esimees), Eesti Rakenduslingvistika Ühingu (2005–), Alfred Kordelini fondi Eesti allfondi komisjoni liige (2009–). Vabar üliõpilaste teadustööde konkursi I preemia (1986), SUS-i ja *Kotikielen Seura* auhind parimale väitekirjale (2006). U 40 teadustr-t.

T: Monikko kontekstissa ja kontekstitta. Virolaisten ja venäläisten taivutustestin tuloksia. // Yhdeksään tutkielmaa suomesta toisena ja vieraana kielena. Jyväskylä, 1999; Eesti ja soome (üli)õpilaste arvamus emakeelest (kaasautor P. Muikku-Werner). // ES ar. Trt, 2000; Lähtekieli kielenoppimisen apuna. // Jyväskylä Studies in Humanities 44 (2005); Reeglid ja analoogia võõrkeeleõppes soome mitmusevormide käänamise näitel. // Eesti Rakenduslingvistika Ühingu ar. Tln, 2006; Morphology in transition: plural inflection of Finnish nouns by Estonian and Russian learners (kaasautor M. Martin). // Acta Ling. Hungarica 54 (2007) 2; Lähtekeele mõju korpuspõhine uurimine. // Õppijakeele analüüs: võimalused, probleemid, vajadused. Tln, 2008; Vironkielisen suomenoppijan äidinkieli – ongelma, haaste vai voimavara? // Virittäjä 3 (2009); Metalingvistiline teadlikkus võõrkeeleõppes: oma keel võõras peeglis. // Lähivõrdlusi 19 (2010); Mõnede eesti sõnajärgemallide psühholingvistilisest reaalsusest. // Eesti Rakenduslingvistika Ühingu ar. Tln, 2010.

B: <https://www.etis.ee>.

KALA, Tiina (15. X 1967 Tallinn), ajaloolane; Kulno K. t. Lõpetas 1986 Tallinna 44. kk-i, 1991 TÜ ajaloo osk-a, 2001 TÜ-s doktorantuuri, ajaloomag (1996, TÜ), vk “Tallinna hiliskeskaegne kirik enne luterlikku reformatsiooni”, Ph.D. ajaloo alal (2001, TÜ), vk “Euroopa kirjakultuur hiliskeskaegsetes õppetekstides. David Sliperi taskuraamat”. Oli 1991–99 TLA arheograaf, 1999– teadur, ühtlasi 2008– ka TLÜ AI v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: Eesti kristianiseerimine, Euroopa ja Eesti kirikulugu keskajal, keskaegsete allikate interpreteerimise probleemid, hiliskeskaegse teksti sisuline ja vormiline struktuur, Eesti ala keskaegsed linnaõigused. AAS sekr (2003–08), Balti Ajaloo Komisjoni (*Baltische Historische Kommission*) kirjavahetajaliige (2008–). Artur Puksovi fondi preemia (2001), ajakirja *Tuna* aasta artiklipreemia (2004). U 60 teadustr-t, sh 4 monogr.

T: Lübecki õiguse Tallinna koodeks 1282 / Der Revaler Kodex des Lübischen Rechts 1282. Tln, 1998; The incorporation of the Northern Baltic lands into the western christian world. // *Crusade and Conversion on the Baltic Frontier 1150–1500*. Ashgate, 2001; Keeled ja nende kõnelejad keskaegses Tallinnas. // *Tuna* (2004) 2; Kümme keskaegset tallinlast (kaasautorid A. Mänd, J. Kreem). Tln, 2006; Kirikuelu ümberkorraldamine Tallinnas 1520. aastatel ning selle majanduslikud ja sotsiaalsed tagamaad. // *Tuna* (2007) 3; Mittelalterliche Handschriften in den Sammlungen des Stadtarchivs Tallinn und des Estnischen Historischen Museums. Katalog. Tln, 2007; Käsikirjaline raamat Eestis. Tln, 2008; Das Geschriebene und das Mündliche: das lübische Recht und die alltägliche Rechtspflege im mittelalterlichen Reval. // *Hansisches und hansestädtisches Recht*. Trier, 2008,

B: <https://www.etis.ee>.

KALAMEES, Rein (23. III 1967 Tallinn), botaanik, taimeökoloog; ins- ja proviisori p. Lõpetas 1985 Tallinna 9. kk-i, 1993 TÜ biol osk-a, M.Sc. taimeökol ja ökofüsiol alal (1995, TÜ), vk “The seed bank in an Estonian chalk grassland – comparison of different successional stages”, Ph.D. samal alal (1999, TÜ), vk “Seed bank, seed rain and community regeneration in Estonian calcareous grasslands”. Oli 1991–99 TÜ bot ja ökol inst-i laborant, 1999–2005 teadur, 2005– ökol ja maateaduse inst-i bot osk-a taimeökol õt-i v-teadur. Loengukursus: biol mitmekesisuse kaitse. – Uurimisvaldkonnad: seemnepanga ja seemnevihma roll niidutaimkatte liigirikkuse püsimisel, Eesti loopealsete taimkatte ja liigirikkuse dünaamika, metsapõlengute mõju valguslembeste taimeliikide levikule boreaalsetes okasmetsades, Eesti ohustatud ja häiringutest sõltuvate taimeliikide ökol, mitmeaastaste rohttaimede võtmeomadused. LUS-i (1991–), Eesti Pärandkoosluste Kaitse Ühingu (1997–) ja Rahvusv Taimkatteteaduse Assots-i (IAVS) liige (2008–). U 20 teadustr-t.

T: Alvar grasslands in Estonia: variation in species composition and community structure (kaasautor). // *J. Veg. Sci.* 10 (1999) 4; The role of the seed bank in gap regeneration in a calcareous grassland community (kaasautor M. Zobel). // *Ecol.* 83 (2002) 4; The effects of fire and stand age on seedling establishment of *Pulsatilla patens* in a pine-dominated boreal forest (kaasautor). // *Can. J. Bot.* 83 (2005) 6; Threatened herbaceous species

dependent on moderate forest disturbances: A neglect target for ecosystem-based silviculture (kaasautor). // Scand. J. For. Res. 20 (2005) Suppl. 6; Seed banks of temperate deciduous forests during secondary succession (kaasautor). // J. Veg. Sci. 21 (2010) 5.

B: <https://www.etis.ee>; <http://www.botany.ut.ee/rein.kalamees/rein.html>.

KALDA (a-ni 1993 **Janneste**), **Mare** (14. III 1964 Tartu), folklorist; agronoomi ja õpetaja t. Lõpetas 1982 Tartu 12. kk-i, 1987 TÜ eesti filolerialal, oli 1989–91 KKI asp ja 2001 eksternina TÜ-s magistrantuuris, a-st 2004 TÜ doktorant, M.A. folkloristika alal (2001, TÜ), vk “Jutud peidetud varandustest: tõsieluteade, muistend, muinasjutt”. Täiendas end 1992 Soomes. Oli 1987–89 KKI folkloristika osk-a laborant, 1991–93 teadur, 2000–01 KM folkloristika osk-a asst, 2002– teadur. – Uurimisvaldkonnad: Eesti rahvajutud, muistendid ja muistenditeooria, rahvajutud peidetud varandustest, rahvakalendri tähtpäevad, kooliõpilaste anekdoodirepertuaar, tänapäeva folkloori teooria, kultuuriprotsessid interneti kogukondades. KM folkloristika osk-a uurijaseminari koordinaator (2006–). Digiaandmebaasi *Rehepapp I: rahvausundi ja –juttude andmebaas* (2005) projektijuht, kaaskoost ja koordinaator. Osalenud a-st 1988 tead eksped-l Eestis, 1996–2000 Eesti-Soome koostööprojektis *Archaeological Sites and their Connections to the Folk Tradition in Estonia and Finland*. Kogumike sarja *Sator* (2007–) ja *Monumenta Estoniae Antiquae* (muistendi- ja loitsukõited) toim-koll-i liige (2008–). Akad. Rahvaluule Seltsi (2000–), Rahvusv. Rahvajutu-uurimise Seltsi (ISFNR) (2005–) ja Rahvusv Tänapäevamuistendite Uurimise Seltsi (ISCLR) liige (2006–). 30 teadustr-t.

T: Jutud peidetud varandustest. – Pärimus ja meedia. // Mäetagused 20 (2003); Muistend kohandab uut sotsiaalset reaalsust ja ühtlasi kohaneb sellega. // Mäetagused 33 (2006); Rahapajaraamat. Tln, 2006; Muistendid uues kontekstis – geopeituses. // Paar sammukest 23 (2007); Landscape with a whining shinbone: on a legend in the Estonian folk tale anthology by Friedrich Reinhold Kreutzwald. // Folklore 40 (2008); Kohapärimus. Vändra metsadest, põrgurahvast, hääddest meestest ja muustki Pärnumaa kohajuttudes. // Pärnumaa. Tln, 2010; Meisterlikult timmitud mõisteinstrumentarium. // KK (2010) 4.

B: <https://www.etis.ee>.

KALDA (a-ni 1990 **Haller**), **Ruth** (16. IV 1965 Antsla), arstiteadlane; perearst, metsatöölise t. Lõpetas 1983 Vastseliina kk-i, 1989 TÜ arstitsk-a ravi erialal, 1999 TÜ-s doktorantuuri perearstiteaduse erialal, med-dr (2001, TÜ), vk “Structure and outcome of family practice quality in the changing health care system of Estonia”. Oli 1989–90 Tallinna Tõnismäe Haigla ja 1993–95 TÜK intern, 1998–2000 TÜ polikliiniku ja perearstiteaduse õt-i erakorr asst, 1999–2000 erakorr teadur, 2000–01 TÜ sisekliiniku erakorr teadur, ühtlasi 2000– ka OÜ Ülikooli Perearstikeskus perearst, 2001–03 TÜ polikliiniku ja perearstiteaduse õt-i teadur, 2003–08 dots, 2005–09 v-teadur, 2009– prof ja õt-i juh. Loengukursused: peremed-i organisatsioon ja põhiprintsiibid, olulisemate haigusseisundite tõendus põhine preventatsioon, teaduslik uurimistöö peremed-s jm. – Uurimisvaldkonnad: perearstide tööd ja tööga rahulolu mõjutavad tegurid, perearstiabi kvaliteet, haigused ja nendega perekondlikud riskifaktorid, depressioon esmatasandi med-s. Osalenud tervishoiuteenuste korraldamise seaduse rakendusaktide koostamisel ja Sotsiaalmin-i esmatasandi med-ga tegeleva töögrupi tegevuses. EL 5. raamprojekti uurimistöö *PredictD* (Depressiooni prognoosimine ja riskifaktorid esmatasandi arstiabis) (2002–05) ja 7. raamprojekti *Quality and Costs of the Primary Health Care in Europe* Eesti tööühiku juht (2009–12). Ajakirja *Perearst* toim (1998–) ja *Eesti Arst* toim-koll-i liige (2007–). Eur. Peremed-i Õpetajate Organisatsiooni (EURACT) liige (2000–, a-st 2007 nõukogu liige), Eesti Haigekassa j.a. ravijuhiste nõukogu liige (2003–), Eesti Perearstide Seltsi juhatuse esimees (2008–). Üle 100 teadustr-e.

T: Esmatasandi tervishoiureformi hinnang (kaasautorid K. Põlluste, K. Meiesaar). *Trt*, 2003; Perearstiabi kvaliteedi hindamine. // *EA* 84 (2005) 2; Depressiooni esinemine perearsti patsientidel (kaasautor). // *EA* 85 (2006) 12; Satisfaction with the access to the health services of the people with chronic conditions in Estonia (kaasautorid K. Põlluste, M. Lember). // *Health Policy* 82 (2007) 1; Predictors of quality of life of patients with type 2 diabetes (kaasautorid A. Rätsep, M. Lember). // *Patient Preferences and Adherence* 2 (2008); Accessibility and use of health services among older Estonian population (kaasautorid K. Põlluste, M. Lember). // *Central Eur. J. Public Health* 17 (2009) 2; Alkoholi tarvitamise sõelumine ja alkoholi tervist kahjustava tarbimisega seotud

riskitegurid perearstide patsientide hulgas Eestis (kaasautorid H.-I. Maarros, A. Aluoja).
// EA 89 (2010) 5.

B: TÜA 1982–2007,331, 337, 341, 376, 377.

KALDALU, Niilo (19. XI 1963 Valga), molekulaarbioloog; ametniku ja apteekri p. Lõpetas 1982 Valga 1. kk-i, 1987 TÜ biol erialal, 1999 TÜ-s doktorantuuri, Ph.D. molekulaarbiol alal (2000, TÜ), vk “Studies of the TOL plasmid transcription factor XylS”. Oli 1986–2000 TÜ gen kat-i ja MRI v-laborant, 2000 teadur, 2001–03 Northeastern'i Ük-i (Boston, USA) biol-osk-a järeldr, 2004–05 TÜ tehnol-inst-i mol-se mikrobiol labori erakorr teadur, 2005– v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: antibiootikumide toimemehhanismid ja antibiootikumitolerantsus, bakteri rakusurm, geeniekspressiooni heterogeensus mikroobipopulatsioonis, mikroobide uinuvolek ja stressivastused, toksiiini-antitoksiini kompleksid. 11 teadustr-t, 2 patentset leiutist (kaasautor).

T: TOL plasmid transcription factor XylS binds specifically to the Pm operator sequence (kaasautorid T. Mandel, M. Ustav). // Mol. Microbiol. 20 (1996) 3; Monitoring and purification of proteins using bovine papillomavirus E2 epitope tags (kaasautor). // Biotech. 28 (2000) 3; Persister cells and tolerance to antimicrobials (kaasautor). // FEMS Microbiol. Lett. 230 (2004) 1; Cell division in *Escherhia coli* cultures monitored at single cell resolution (kaasautor). // BMC Microbiol. 8 (2008); The frequency of persisters in *Escherichia coli* reflects the kinetics of awakening from dormancy (kaasautorid A. Jöers, T. Tenson). // J. Bacteriol. 192 (2010) 13.

B: <https://www.etis.ee>.

KALEV (a-ni 1984 **Kaldma**), **Ingrid** (20. 05. 1962 Jõgeva), bioloog, mol-geneetik; mehhanisaatori ja kaubatundja t. Lõpetas 1980 Jõgeva Kk-i, 1985 TÜ biol erialal, 2002 TÜ-s doktorantuuri, Ph.D. med alal (2003, TÜ), vk “CC-chemokine receptor 5 (CCR5) gene polymorphism in Estonians and in patients with Type I and Type II diabetes mellitus”. Oli 1985 EPA vet-tsk-a veiste leukooside uurimisgrupi v-ins, 1986–93 enzootomol labori teadur, 1994 ÜMPI inimese biol ja gen õt-i v-laborant, 1994–98 üldbiol asst, 2001–02 med-gen erakorr asst, 2003–06 med-gen asst ja mol-biol teadur, 2006 ka TÜ MRI biotehnol õt-i erakorr teadur, 2006–08 ÜMPI inimese biol ja gen õt-i

asst, 2007–09 teadur, 2008– ka lektor ja a-st 2010 mol biol teadur. Loengukursused: sissejuhatus mol-gen-sse, mol-gen põhimõisted jm; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: gen ja rakulised haiguste põhjused, rakkude diferentseerumine ja tüvirakud teraapias, kaasasündinud perekondlikud südamerikked Eestis: vastutavate geenide tuvastamine ja mol-diagnostika; inimese fetaalsete neuraalsete ja embrüonaalsete tüvirakkude diferentseerimine neutraalses suunas ja uute immuunmarkerite loomine; [angiotensiin ja endoteliin retseptorblokaad eksperim-se neerupuudulikkuse korral](#). Am. Diabeedi Assots-i (ADA) (2004), Eur. Inimesegen. Ühingu liige (2008–11). Üle 30 teadustr-e.

T: Distribution of glutathione S-transferase T1 phenotypes in the Estonian population (kaasautor). // Gene Geogr. 10 (1996) 3; Chemokine receptor CCR5 expression *in vitro* differentiating human fetal neural stem/progenitor and glioblastoma cells (kaasautor). // Neurosci. Lett. 394 (2006) 1; Kaasasündinud südamerikete geneetilised põhjused (kaasautor). // EA 87 (2008) 5; Two cases of LEOPARD syndrome with same missense mutation in PTPN11 gene but different clinical manifestations (kaasautor). // Eur. J. Pediatr. 169 (2010) 2; Titin A-band-specific monoclonal antibody Tit1 5H1. Evidence for a Titin-like centriolar protein in non-muscle cells (kaasautor). // Hybridoma 29 (2010) 5.

B: TÜA 1982–2007, 181, 183; Who’s Who in the World (2009), (2010).

KALEV, Leif (28. VII 1976 Tallinn) politoloog ja sotsioloog; ins-de p. Lõpetas 1994 Tallinna 32. kk-i, 1999 TÜ-s õigusteaduse, avaliku halduse ja politol erialad, 2002 TÜ-s magistrantuuri, 2006 TLÜ-s doktorantuuri, M.A. sotsiol alal (2002, TÜ), vk “Sotsiaalne kapital: mõiste, viljakus ja suhe teiste kapitalikäsitlustega”, Ph.D. riigi- ja pol-teaduste alal (2006, TLÜ), vk “Multiple and European Union citizenship as challenges to Estonian citizenship policies”. Oli 2001–05 TLÜ projektijuht, ühtlasi 2002–05 riigiteaduste osk-a õiguspõl asst, 2005–07 õiguspõl lektor, 2007– riigiteooria ja riigiõiguse dots, ühtlasi 2006–08 riigiteaduste osk-a juh, 2008– riigiteaduste inst-i dir. Loengukursused: pol ja valitsemise alused, Eur. integratsiooniteooriad, riigiteooria, kodakondsus jm; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: riigiteooria, kodakondsus, pol-sotsiol (sh erakonnad, sotsiaalne kapital, ühiskonnateooria, hargmaisus), euroopastumine, demokraatia, riigiõigus. Eesti esimese valimismasina koostanud TLÜ riigiteadlaste

meeskonna juht (2004) ja mitme järgmise valimismasina kaasautor. Ajakirja *Acta Politica* toim-id, *Studies of Transition States and Societies* toim-koll-i liige jm. Eesti Üliõpilaskondade Liidu president ja asepresident (1998–2001), Eesti Sotsioloogide Liidu president (2003–), osaleb Eur. Pol-teaduste Liidu (ECPR), Eur. Avaliku Halduse Ühenduse (EGPA), Kesk- ja Ida-Eur. Avaliku Halduse Võrgustiku (NISPACEE) ja Eur. Sotsiol-liidu töös. Eesti Üliõpilaskondade Liidu tunnustus *Tudengi sõber* (2001) ja kuldmärk (2006), TLÜ üliõpilaskonna kõrgeim teenetemärk (2009), TLÜ teenetemärk (2010). Üle 60 teadustr-e.

T: Minimaalriik, rahvustervik või kaasatud kodanik? Kodakondsuse põhimõõdmed taasiseseisvunud Eesti poliitikas. // *Acta Pol. Tln*, 2004; The shadow of the past and promise of the EU: national and multiple citizenship – the Estonian case (kaasautor R. Ruutsoo). // *Multiple Citizenship as a Challenge to European nation-states*. Rotterdam, Taipei, 2007; Marginal stories? The perspectives on citizenship of multiple citizens and multicultural persons in Estonia (kaasautor R. Ruutsoo). // *Mutiple State Membership and Citizenship in the Era of Transnational Migration*. Rotterdam, Taipei, 2007; Mitmetasandilise valitsemise võimalused Eesti kohaliku omavalitsuse õiguslikul korraldamisel. // *Riigikogu Toim.* 17 (2008); Privately funded public servants? Public administration higher education in Estonia (kaasautor). // *The Road from Bologna Public Administration and Public Policy Degree Programs in Europe*. Bratislava, 2008; Tugeva riikluse vaimsed alused. Eesti riigiidentiteet euroopaliku riigiehituse valguses. // *Acta Pol.* 3 (2009); Eesti poliitiline kultuur (kasautorid M.-L. Jakobson, T. Saarts). // *Riigikogu Toim.* 18 (2009); Citizenship policies between nation-state building and globalisation: attitudes of the decision makers in Estonia (kaasautor R. Ruutsoo). // *Studies of Transition States and Societies* 1 (2010). Building up a transnational polity? Political transnationalisation and the transformation of statehood (kaasautorid M.-L. Jakobson, R. Ruutsoo). // *Transnationalisation and Institutional Transformations*. Bielefeld, 2010.

B: <https://www.etis.ee>, www.tlu.ee/riigiteadused.

KALJURAND, Ivari (6. V 1975 Keila), keemik; elektroonik-peenmehaaniku p. Lõpetas 1993 Keila 1. kk-i, 1998 TÜ füüsika-keemiatsk-a keemia erialal, 2000 TÜ-s

magistrantuuri ja 2003 doktorantuuri, M.Sc. analüüt ja füüsikal keemia alal (2000, TÜ), vk “Kooskõlalised Brønstedi happelisuse ja aluselise skaalad atsetonitrilli keskkonnas”, Ph.D. samal alal (2003, TÜ), vk “Self-consistent acidity scales of neutral and cationic Bronsted acids in acetonitrile and tetrahydrofuran”. Oli 1999–2000 TÜ keem füüsika inst-i keemik, 2001–2003 ja 2004–06 teadur, 2003–04 Kyushu Ük-i (Fukuoka, Jaapan) järel-dr, 2006– TÜ keemia inst-i analüüt keemia õt-i v-teadur. Töötanud 2005–07 korduvalt Kyushu Ük-i uurimisgruppide juures. Lugnud spektroskoopia, kromatogr peatükke jm kursusi. – Uurimisvaldkonnad: happe-aluse tasakaalude eksperim-ne uurimine mittevesi- ja vesikeskkondades ja gaasifaasis ning uute eksperimendi meetodikate väljatöötamine, keemiametrol ja instrumentaalanalüüsi meetodite rakendamine erinevates valdkondades ning nende integreerimine inertgaasi- ja kõrgvaakumsüsteemidega. Koost. org solventides unikaalseid aluselise ja happelisuse skaalasid, laiendanud oluliselt gaasifaasilise aluselise skaalat, selgitanud välja mitmete aineperekondade puhul molekuli struktuuri varieerimise ja keskkonna mõju ainete tugevusele happe või alusena. Oli 2004–09 kaastegev TÜ uue keemiahoone planeerimisel ja laborisisustuse projekti koostamisel. Eesti TA üliõpilaste teadustööde konkursi preemia (1998), Haridusmin-i üliõpilaste teadustööde konkursi preemia (2000), EV Presidendi kultuurirahastu noore teadlase preemia (2007). TÜ aumärk (2009). U 30 teadustr-t.

T: Acid-base equilibria in nonpolar media. 3. Expanding the spectrometric acidity scale in heptane (kaasautor). // *J. Org. Chem.* 68 (2003) 20; Acid-base equilibria in nonpolar media. 4. Extension of the self-consistent basicity scale in THF medium. Gas-phase basicities of phosphazenes (kaasautor). // *J. Org. Chem.* 68 (2003) 26; Extension of the self-consistent spectrophotometric basicity scale in acetonitrile to a full span of 28 pK(a) units: Unification of different basicity scales (kaasautor). // *J. Org. Chem.* 70 (2005) 3; Self-consistent acidity and basicity scales in nonaqueous solvents (kaasautor). // *Proc. Est. Acad. Sci. Chem.* 54 (2005) 2; A comprehensive self-consistent spectrophotometric acidity scale of neutral Brønsted acids in acetonitrile (kaasautor). // *J. Org. Chem.* 71 (2006) 7; Experimental gas-phase basicity scale of superbasic phosphazenes (kaasautor). // *J. Phys. Chem. A* 111 (2007) 7; Prediction of acidity in acetonitrile solution with COSMO-RS (kaasautor). // *J. Comp. Chem.* 30 (2009) 5; Influence of water content on

the acidities in acetonitrile. quantifying charge delocalization in anions (kaasautor). // J. Phys. Chem. A 114 (2010) 43;

B: <https://www.etis.ee>; http://tera.chem.ut.ee/~ivo/HA_UT/.

KALJURAND, Kaarel (28. X 1975 Tallinn), arvutiteadlane, keeletehnoloog; Mihkel K-a p. Lõpetas 1994 Tallinna 44. kk-i, 2000 TÜ mat-inform tsk-a informerialal, 2002 TÜ-s magistrantuuri ja 2008 doktorantuuri, M.Sc. inform alal (2002, TÜ), vk “Automaatne terminite tuvastamine”, Ph.D. samal alal (2008, TÜ), vk “Attempto Controlled English as a semantic web language”. Täiendas end 2002–04 (vaheaegadega) Zürichi Ük-s. Oli 2004–09 Zürichi Ük-i teadur, 2005–06 ka TÜ filos-tsk-a k-eteaduse ja –tehnol dr-ikooli teadur, 2008–09 TÜ arvutiteaduse inst-i erakorraline teadur. Uurimisvaldkond: k-etehnol: loomulikel k-tel põhinevad kasutajaliidesed, biomeedilise k-e automaattöötlus, loomulike k-te arvutitöötluse formalismide ja efektiivsete algoritmide väljatöötamine ning eesti k-le rakendamine. 45 teadustr-t.

T: Technical terminology as a critical resource (kaasautor) // Proc. Language Resources and Evaluation: LREC-2002. Las Palmas, 2002; Steps towards a GENIA dependency treebank (kaasautor). // Treebanks and Linguistic Theories. Tübingen, 2004; Bidirectional mapping between OWL DL and attempto controlled English (kaasautor N. E. Fuchs). // Principles and Practice of Semantic Web Reasoning. Lecture Notes in Computer Sci. 4187 (2006); Mining of functional relations between genes and proteins over biomedical scientific literature using a deep-linguistic approach (kaasautor). // Artificial Intelligence in Med. 39 (2007) 2; ACE View – an ontology and rule editor based on Attempto Controlled English. // OWLED 2008. Karlsruhe, 2008; A dependency based approach to the BioNLP 2009 Shared Task (kaasautor, koos Gerold Schneider ja Fabio Rinaldi) // BioNLP workshop, NAACL/HLT, Boulder, Colorado, 2009; Controlled English for reasoning on the semantic web (kaasautor). // Semantic Techniques for the Web – The REVERSE Perspective. Lecture Notes in Computer Sci. 5500 (2009); On controlled natural languages: properties and prospects (kaasautor). // Proc. Workshop on Controlled Natural Language (CNL 2009). Lecture Notes in Computer Sci. 5972 (2009); OntoGene in BioCreative II.5 (kaasautor). // IEEE/ACM Trans. Comp. Biol. and Bioinform. (2010).

B: <https://www.etis.ee>.

KALJUVEE, Tiit (28. IV 1945 Tallinn), keemik; tööliste p. Lõpetas 1965 Tallinna 42. kk-i, 1970 TPI keemiatehnol erialal, 1980 TPI-s asp-i, keemiaknd (1982, Moskva Keem Tehnol Inst), vk "Термические изменения в системах содержащихся фосфаты и фториды кальция". Oli 1970–73 ENSV TA Katsebaasi ins, 1973–75 TPI tead uurimise sektori ins, 1975–77 anorg keemia kat-i asst, 1981–86 sama kat-i mineraalvæetiste ja sôôtade labori juh, 1986–92 TTÜ tead uurimise sektori osk-a juh, 1992–1994 anorg tehnol labori v-teadur, 1995–2004 keemia- ja materjalitehnika tsk-a v-teadur, 2005–anorg materjalide teaduslabori v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: loodusliku mineraaltoorme ning keemia- ja energ-tööstuse heitmete koostis, omadused ja töötlemismeetodid, ammooniumnitraadi modifitseerimine, süsinikdioksüüdi mineraliseerimisprotsesside modelleerimine, karbonaat- ja fosfaatpõhiste anorg süsteemide keemia ja rakendused. Ajakirjade *Journal of Thermal Analysis and Calorimetry* ja *Oil Shale* referent (1998–). TTÜ materjaliuuringute keskuse nõukogu liige (1992–), *International Confederation for Thermal Analysis and Calorimetry* (ICTAC) liige (2000–). EV teaduspreemia (2010, koll-s). Üle 80 teadusart-i.

T: SO₂ binding into the solid phase during thermooxidation of blends based on Estonian oil shale semicoke (kaasautorid R. Kuusik, E. Edro). // *J. Therm. Anal. Cal.* 72 (2003); Carbon dioxide binding in the heterogeneous systems formed at combustion of oil shale - 4. Reactivity of ashes towards acid gases in the systems fly ash-flue gases (kaasautor). // *Oil Shale* 21 (2004) 13; The role of MgO in the binding of SO₂ by lime-containing materials (kaasautor). // *J. Therm. Anal. Cal.* 80 (2005) 1; Sulphation and carbonization of oil shale CFBS ashes in heterogeneous systems (kaasautor). // *Oil Shale* 22 (2005) 4; Evolved gas analysis at thermal treatment of some solid fossil fuels (kaasautor). // *J. Therm. Anal. Cal.* 84 (2006) 59; Formation of volatile organic compounds at thermooxidation of solid fossil fuels (kaasautorid E. Edro, R. Kuusik). // *Oil Shale* 24 (2007) 2; Influence of lime-containing additives on the thermal behaviour of ammonium nitrate (kaasautorid E. Edro, R. Kuusik). // *J. Therm. Anal. Cal.* 92 (2008) 92; Thermal behaviour of hydroxymethyl compounds as models for adhesive resins (kaasautor). // *J. Therm. Anal. Cal.* 97 (2009) 2; CO₂ and SO₂ uptake by oil shale ashes: effect of pretreatment on kinetics (kaasautor). // *J. Therm. Anal. Cal.* 99 (2010) 3.

B: TPI 1936–1986, 460, 461; <https://www.etis.ee>.

KALLAS (a-ni 2009 **Tolmats**), **Elina** (3. X 1977 Tartu), majandusteadlane; ins-de t. Lõpetas 1997 Fontese Erakooli panganduse erialal, 2002 TÜ maj-*tsk*-a juhtimise, turunduse ja maj-arvestuse erialadel, 2004 TÜ-s magistrantuuri ja 2010 doktorantuuri. M.A. maj-teaduse alal (2004, TÜ), vk “Relationships between organizational culture and individual values of the Russian-speaking members of organizations in Estonia, Latvia and Lithuania”, Ph.D. samal alal (2010, TÜ), vk “Emotional intelligence, organizational culture and their relationship based on the example of Estonian service organizations”. Täiendas end 2000 Taanis. Oli 1996–97 Põhja-Eesti Panga Tartu harukontori välisarvelduste spetsialist, 1998 AS Eesti Pliiats rmtpidaja abi, 2001–08 OÜ Sinekuur koolitaja-konsultant, ühtlasi 2002–06 TÜ, TÜ Avatud Ük-i, TÜ Narva Kolledži ja Eesti E-Ük-i õu täitja, 2005 TÜ juhtimise ja turunduse inst-i ning ettevõtetemaj inst-i juhtimise õt-i referent, 2005–06 ettevõtetemaj inst-i rahvusv ettevõtluse ja innovatsiooni õt-i spetsialist, 2005–08 maj-teadusalase doktorikooli erakorraline teadur, 2008– Enics Eesti AS personalijuht. – Uurimisvaldkonnad: emotsionaalne intelligentsus, organisatsioonikultuur ja -käitumine, loovus ja innovatsioon, personalijuhtimine. 20 teadustr-t.

T: Relationship between organizational culture and individual values of the Russian-speaking members of an organization in Lithuania. // Organisational Culture in Estonia: Manifestations and Consequences. Trt, 2003; The relationships between emotional intelligence and organizational culture: based on example of two business sectors in Estonia (kaasautor A. Reino). // National and International Aspects of Organizational Culture. Trt, 2005; Interactions of cultural elements: Estonian organizations in the Pan-Baltic mirror (kaasautorid R. Vedina, M. Vadi). // Estonia, the New EU Economy: Building a Baltic Miracle. Aldershot, 2006; Loovustehnikad. 77 viisi ideede leidmiseks. Tln, 2009; Tuning organizational values on job satisfaction: the case of international manufacturing corporation (kaasautor). // Rev. Int. Comparative Manag. 11 (2010) 4.

B: <https://www.etis.ee>.

KALLASTE, Epp (5. V 1976 Koeru, Järvamaa), majandusteadlane; põllumaj-spetsialistide t. Lõpetas 1994 Pärnu 6. kk-i, 1999 TÜ maj-tsk-a, 2004 TÜ-s magistrantuuri ja 2010 doktorantuuri, maj-mag (2004, TÜ), vk “Ametiühingute mõju töötingimustele Eestis”, Ph.D. maj-teaduse alal (2010, TÜ), vk “Employee workplace representation: an analysis of selected determinants”. Täiendas end 1999 Taanis ja 2005 Norras. Oli 1998–2000 TÜ Pärnu Kolledži lektor, 2001–07 SA Poliitikauuringute Keskus PRAXIS töö- ja sotsiaalvaldkonna analüütik, 2007– Eesti Rakendusauuringute Keskuse *CentAR* OÜ juh, analüütik. Lugenud Pärnu Kolledžis välismaj, Audentese Ük-s ettevõtluse kursust. – Uurimisvaldkonnad: töösuhted, töötingimused, töötajate kaasamine juhtimisse, Eesti tööjõupool ja ametiühingud. Osalenud mitmes Eesti ja rahvusv-s töövaldkonna- ning juhtimisalases uurimisprojekti. Üle 30 teadustr-e.

T: National social dialogue on the formulation, implementation and monitoring of employment policies: country study of Estonia. Tln, 2003; Naised-mehed Eesti tööturul: palgaerinevuste hinnang (kaasautor T. Rõõm). Tln, 2004; Kaasamine otsustetegemise protsessi (kaasautor). Tln, 2004; The lack of wage setting power of Estonian trade unions (kaasautor R. Eamets). // *Baltic J. Econ.* 5 (2005) 2; Employee ‘voice’ and working environment in post-communist new member states: an empirical analysis of Estonia, Latvia and Lithuania (kaasautorid C. Woolfson, D. Calite). // *Industr. Relations J.* 39 (2008) 4; The paradox of post-communist trade union: ‘you can’t want what you can’t imagine’ (kaasautor C. Woolfson). // *Econ. and Labour Relations Rev.* 20 (2009) 1; Beyond flexibility: re-allocation of responsibilities in case of Telework (kaasautor K. Jaakson). // *New Technol. Work Employment* 25 (2010) 3.

B: <http://www.centar.ee>.

KALLASTE, Toivo (19. III 1956 Kuressaare), füüsik, mineraloog; õpetaja p. Lõpetas 1974 Nõo Kk-i, 1979 TÜ füüsikaosk-a, M.Sc. tehnikateaduste alal (2002, TTÜ), vk “Eesti ja Läti paleosoilistest metabentoniitidest pärineva sanidiini mineraloogilised uuringud”. Oli 1979–1999 GI ins, 1999– teadur. – Uurimisvaldkonnad: mineraalide röntgendifraktomeetria, biomineraalide teke, diagenees ja süntees, vulkanismi areng Baltika laama äärealadel ja sellel tuginev Ordoviitsiumi ja Siluri kemostratigr

Baltoskandia regioonis, Fennoskandia ja Baltika litosfääri evolutsioon: geokeemia, geokronol, paleokeskkond ja mineraalsed ressursid. Üle 60 teadustr-e.

T: Volcanic interbeds in the Silurian of the south-western part of the east European platform (kaasautorid T. Kiipli, P. Tsegelnjuk). // Eesti TA Toim. Geol. 49 (2000) 3; Aspects of the dolomitization of the Mõhkküla Beds (Silurian, Estonia) (kaasautorid A. Teedumäe, T. Kiipli). // Eesti TA Toim. Geol. 50 (2001) 3; Clastic dikes in Middle Devonian sandstones of the Gauja Formation, south-eastern Estonia (kaasautorid A. Kleesment, V. Puura). // Eesti TA Toim. Geol. 52 (2003) 2; Apatite varieties in extant and fossil vertebrate mineralized tissues (kaasautor J. Nemliher). // J. Appl. Crystallogr. 38 (2005) 4; Geochemistry of Telychian (Silurian) K-bentonites in Estonia and Latvia (kaasautor). // J. Volcanol. and Geothermal Res. 171 (2008) 1–2; Composition and properties of the iron hydroxides-cemented lenses in Estonian sandstone of Middle Devonian Age (kaasautor). // Studia Geophysica et Geodaetica 53 (2009) 1; Distribution of phosphorus in the Middle and Upper Ordovician Baltoscandian carbonate palaeobasin (kaasautor). // Est. J. Earth Sci. 59 (2010) 4.

B: EGBT, 39; <https://www.etis.ee>.

KALLAVUS (a-ni 1972 **Mere**), **Urve** (24. XI 1950 Tallinn), keemik, materjaliteadlane; Lembit M. t, Arvo M. õde. Lõpetas 1969 Tallinna 1. kk-i, 1974 TPI keemiatsk-a elektroonika erimaterjalide tehnol erialal, 1989 Läti TA Puidukeemia Inst-s asp-i, *dr. habil. chem.* (1993, samas), vk “Morphology and ultrastructure of steam-exploded wood”. Täiendas end 1991 Budapestis, 1992 Oxfordis. Oli 1974–80 TPI füüsika kat-i ins, 1980–95 TTÜ materjaliuuringute keskuse v-teadur, 1995– materjaliuuringute õt-i juh, prof, 1996– ka keskuse juh ning 2004–07 TTÜ aine peenstruktuuri uurimise tippkeskuse juh. Lugnud materjalide uurimismeetodite, puidu biolagunemise ja kaitse jm kursusi; koost. õppevahendeid. –Uurimisvaldkonnad: puit ja puitpõhiste materjalide omadused, biolagunemine, materjalide kooskasutus, kivimaterjalide omadused, Eesti eluasemefondi korterelamute ehitustehniline seisukord ja prognoositav eluiga, nüüdisaegsed ehitusmaterjalid, metallide, sh muinasmaterjalide struktuur, omadused, tehnol. Ajakirja *Materials Sci.* (Leedu) toim-koll-i liige (1998–). ETF tehnikateaduste ekspert (1996–), EL 6. (2004–06) ja 7. raamprogrammi (2007–) ekspert, EV esindaja NATO

teaduskomitees (2005–), Eur. teadus- ja tehnikaalase koostöövõrgu COST materjalide, füüsikaliste ja nanoteaduste valdkonnakomitee ekspert (2006–) jm. Eesti Keemia Seltsi (1993–), Eesti Biomed-tehnika ja Med-füüsika Ühingu (1994–), Materjalitehnika Ühingu (1995–) jt organisatsioonide liige. Rkl tunnustatud ekspert org biokeemia ja materjaliteaduse alal (2002). TPI teenetemedal *Mente et manu* (1974), TTÜ Kuldmärk (1999), Kaitseministeeriumi hõberinnamärk (2011). Üle 100 teadustr-e, 1 patentne leiutis (kaasautor).

B: Studies of the modified bagasse plastics carbonization and feasibility to produce carbon construction materials (kaasautor). // UN Univ. Inst. Adv. Studies. Working Paper 75 (2000); Eksperimentaaltehnoloogia: hõbedast muinasehte koopia valmistamine (kaasautorid Ü. Tamla, U. Säre). // Muinasaja teadus 14 (2004); Mechanical properties of pinewood (*Pinus sylvestris*) swollen in organic liquids (kaasautor). // Proc. Est. Acad. Sci. Eng. 12 (2006) 2; Recrystallization of the CdTe film under conditions of high temperature and mechanical pressure (kaasautor). // Thin Solid Films 516 (2008) 20; Eesti eluasemefondi suurpaneel-korterelamute ehitustehniline seisukord ja prognoositav eluiga (kaasautor). Tln, 2009; High temperature defect equilibrium in ZnS:Cu single crystals (kaasautor). // Phys. Status Solidi B 247 (2010) 7.

B: EE 14, 133; TTÜ professorid läbi aegade, 109–110.

KALLIP, Silvar (28. X 1978, Rakvere), keemik. Lõpetas 1996 Rakvere Reaalgümni, 2000 TÜ füüsika-keemiatsk-a keemia erialal, 2002 TÜ-s magistrantuuri, 2006 doktorantuuri, M.Sc. füüsikalise ja elektrokeemia alal (2002, TÜ), vk “Monokristalliliste Bi ja Sb elektrodide pindade teravikmikroskoopiline uurimine”, Ph.D. samal alal (2006, TÜ), vk “Surface structure of some bismuth and antimony single crystal electrodes”. Oli 2000 TÜ füüsika inst-i laborant, 2001–02 füüsikal keemia inst-i keemik, 2003–04 erakorr teadur, 2004–06 teadur, ühtlasi 2005–06 materjaliteaduse ja materjalide tehnol doktorikooli erakorr teadur, 2007– keemia inst-i füüsikal ja elektrokeemia v-teadur, 2008– ka Aveiro Ük-i (Portugal) järeldr. Olnud 2002 Lundi Ük-i ja 2003 Turu Ük-i külalisuurija. Lugnud elektrokeemia aluste, keemia teor aluste jm kursusi. – Uurimisvaldkonnad: kahedimensionaalsete adsorptsioonikihtide struktuur ja moodustumise kineetika erinevatel monokristallilistel metall- ja süsinikelektroodidel,

protsessid modifitseeritud piirpindadel ja faasides ning nende rakendused uuetüübilistes elektrienergia allikates ja superkondensaatorites, tahkeoksiidse kütuseelemendi nanopoorsete elektrodide süntees ja uurimine, funktsionaalsete korrosioonivastaste kihtide arendamine terase ja alumiiniumi sulamite jaoks. Rahvusv Elektrokeemia Seltsi liige (2002–). Üliõpilaste teadustööde rkl konkursi III preemia (2002). Üle 60 teadustr-e, kolm patentset leiutist (kaasautor).

T: Influence of surface charge density on the electrochemically derived surface roughness of Bi electrodes (kaasautor). // J. Electrochem. Soc. 150 (2003) 3; Investigation of the surface topography and double layer characteristics of variously pre-treated antimony single crystal electrodes (kaasautor). // Surf. Sci. 532–535 (2003); *In situ* STM studies of Bi (111) electrodes in aqueous electrolyte solutions (kaasautor E. Lust). // Electrochem. Comm. 7 (2005) 8; Optimisation of the cathode composition for the intermediate temperature SOFC (kaasautor). // Solide Oxide Fuel Cells IX (2005) 2; Adsorption of camphor and 2,2'-bipyridine on Bi(111) electrode surface (kaasautor). // Electrochimica Acta 53 (2008) 11; Bismuth microelectrode system with in situ renewable surface for electroanalysis and adsorption studies (kaasautor). // Electrochem. Comm. 10 (2008) 7; Development of porous cathode powders for SOFC and influence of cathode structure on the oxygen electroreduction kinetics (kaasautor). // Electrochem. Comm. 10 (2008) 10; [Electroless deposition of bismuth on Si\(111\) wafer from hydrogen fluoride solutions](#) (kaasautor). // Thin Solid Films 518 (2010) 14; [AFM study of the adsorption of pyrrole and formation of the polypyrrole film on gold surface](#) (kaasautor). // Electrochem. Comm. 12 (2010) 6; [A multi-electrode cell for high-throughput SVET screening of corrosion inhibitors](#) (kaasautor). // Corrosion Sci. 9 (2010) 52.

B: <https://www.etis.ee>.

KALMRE, Eda (12. IX 1958 Tartu), folklorist; maatöölise t. Lõpetas 1976 Tartu 7. kk, 1984 TÜ filol-tsk-a eesti filol, eesti k-e ja kirj õpetaja erialal, 2006 TÜ-s doktorantuuri, M.A. folkloristika alal (2000, TÜ), vk “Tänapäevaste eesti muistendite temaatika, geneesi ja leviku tunnusjooni”, Ph.D. samal alal (2007, TÜ), vk “Hirm ja võõraviha sõjajärgses Tartus. Pärimuslooline uurimus kannibalistlikest kuulujuttudest”. Oli 1978–84 KM Eesti Rahvaluule Arhiivi tehnik, 1984–2007 teadur, 2007– folkloristika osk-a v-

teadur. – Uurimisvaldkonnad: tänapäeva folkloor, laste- ja noortekultuur, tänapäeva muistendi, ajaloo ja meedia suhted, rahvajutu sotsiaalpol aspektid, suuline ajalugu, protsessid interneti kogukondades. Juhtis 1992–2006 Eesti Rahvaluule Arhiivi kogumisprojekte, organiseerinud folkl välitöid Eestis. Väljaande *Tänapäeva folkloorist* peatoim (2007–), *Eesti Rahvaluule Arhiivi Toim.* toim-koll-i liige (2007–), *Monumenta Estoniae Antiquae II* toim-koll-i liige (2008–). Eesti Akad. Rahvaluule Seltsi liige (1996–, a-st 2009 juhatuse liige), Rahvusv Rahvajutu Uurimise Seltsi (ISNFR) liige (1998–, a-st 2009 usundilise jutu tööühma liige), Rahvusv Tänapäevamuistendite Uurimise Seltsi (ISCLR) liige (2003–, a-st 2009 ka juhatuse Eur. esindaja). Eesti teaduse populariseerimise II preemia (2006), *KK* folkloristika a-auhind (2007), üliõpilaste teadustööde rkl konkursi II preemia (2007). Üle 30 teadustr-e.

T: The Lilac Lady. A collective belief-legend as a homogenous entity. // Folklore als Tatsachenbericht. Trt, 2001; Rahvaluule tänapäeval. Laste- ja noortepärimus. // Regivärsist netinaljadeni. Sissejuhatus rahvaluulesse (kaasautor). Tln 2005; The saga of the Voitka brothers in the Estonian press: the rise and fall of the heroic legend. // Folklore 29 (2005); Ühe sõjajärgse kuulujutu mitmekülgsest tähendusruumist. // Paar sammukest Trt, 2007; Münchhauseni jutu retseptisioonist tänapäeval ehk milleks me neid vajame. // Kes kõlbab, seda kõneldakse. Pühendusteos Mall Hiemäele. Trt, 2008; Rahvaluulest tänapäeval. // Eesti rahvakultuur. Tln 2008; Legends connected with the sinking of the ferry *Estonia* on september 28, 1994. // Media & Folklore. Trt, 2009; Tüdrukute materjalikogudest ja eneseesitlusest internetis *rate.ee* päevikute armastusjuttude näitel (kaasautor, koost, toim). Trt, 2010.

B: <https://www.etis.ee>.

KALMUS (a-ni 1995 **Teder**), **Veronika** (8. VI 1973 Elva), sotsioloog. Lõpetas 1991 Elva 2. kk-i, 1995 TÜ sotsiol erialal, 1998 TÜ-s ja Oslo Ük-s magistrantuuri, 2003 TÜ-s doktorantuuri, filos-mag meediauuringute alal (1998, Oslo Ük), vk “Estonian ABC-books 1900–1997: reflections of cultural and ideological changes”, Ph.D. sotsiol alal (2003, TÜ), vk “School textbooks in the field of socialisation”. Täiendas end 2000 Braunschweigi Georg Eckerti Rahvusv Kooliõpikute Uurimise Inst-s, 2001 Londoni Maj-koolis (LSE). Oli 1991–92 TÜ sotsiol osk-a haridussotsiol labori laborant, 1999–2005

TÜ ajakirj ja kommunikatsiooni osk-a teadur, ühtlasi 2004 Edinburghi Ük järeldr, 2005–09 TÜ ajakirj ja kommunikatsiooni inst-i meediuringute õt-i dots, 2009– prof. Loengukursused: diskursusanalüüs, sotsiaalteaduste metodol alused, meedia ja kommunikatsiooni uurimise meetodid jm; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: sotsialisatsiooniprotsessid kaasaegses ühiskonnas, väärtushinnangud ning väärtus- ja mentaalsed struktuurid, lapsed ja noored kujunevas info- ja tarbimisühiskonnas. Osalenud rahvusv uurimisprojektides MEDIAPPRO (2005-06), *EU Kids Online* (2007-). Ajakirja *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace* toim-koll-i liige (2007–), EK sõltumatu ekspert infoühiskonna ja meedia alal (2007–). Eesti Lugemisühingu (1999–), Rahvusv Sotsiol Assots-i (ISA) (2001–04), Eur. Sotsiol Assots-i (ESA) (2005–), Balti Meediauurijate Assots-i (2006–), Rahvusv Kommunikatsiooni Assots-i (ICA) (2009–10) liige. Eesti TA üliõpilastööde konkursi auhind (1998), kasv-teaduslike tööde rkl konkursi preemia (2001), Vabariigi Presidendi Kultuurirahastu noore teadlase preemia (2008), AABS-i Vitolsi auhind ajakirja *Journal of Baltic Studies* parima artikli eest (2010). Üle 50 teadustr-e.

T: Väärtused Eesti aabitsais käesoleval sajandil. // Väärtuskasvatus õppekirjanduses. Trt, 1999; Socialization to values: collectivism and individualism in the ABC-books of 20-th century Estonia. // *Trames* 5 (2001) 2; “Is interethnic integration possible in Estonia?”: ethno-political discourse of two ethnic groups. // *Discourse & Society* 14 (2003) 6; What do pupils and textbooks do with each other? Methodological problems of research on socialization through educational media. // *J. Curriculum Studies* 36 (2004) 4; Distinct mental structures in transitional culture: an empirical analysis of values and identities in Estonia and Sweden (kaasautor T. Vihalemm). // *J. Baltic Studies* 37 (2006) 1; Socialization in the changing information environment: implications for media literacy. // *Media Literacy: A Reader*. New York, 2007; Riskialtid tiigrikutsud: Eesti lapsed kui (uue) meedia kasutajad. // *Uued ajad – uued lapsed*. Tln, 2008; Cultural differentiation of the Russian minority (kaasautor T. Vihalemm). // *J. Baltic Studies* 40 (2009) 1; Emerging consumer types in a transition culture: consumption patterns of generational and ethnic groups in Estonia (kaasautorid M. Keller, M. Kiisel). // *Estonia’s Transition to the EU: Twenty Years on*. London, New York, 2010.

B: ESB, 668, Tln; Teaduse tegijad. Trt, 2009, 25–30; Tartu Postimees.(2008) 19. XII.

KALS, Jaak (17. VI 1977 Tartu), arstiteadlane, kardiovaskulaarkirurg, biokeemik; Aldo K-i p. Lõpetas 1995 Tartu 12. kk, 2001 TÜ arstitsk-a, 2007 TÜ-s doktorantuuri, M.Sc. biomed-i alal (2005, TÜ), vk “Endoteeli poolt vahendatud muutuste hindamine veresoontes pulsilaine analüüsiga ateroskleroosiga patsientidel”, med-dr (2007, TÜ), vk “Endothelial function and arterial stiffness in patients with atherosclerosis and in healthy subjects: a clinical and biochemical study”. Täiendas end 2005 Cardiffi Ük-s (Suurbritannia). Oli 2001–02 TÜ arstitsk-a intern, 2004– biokeemia inst-i med biokeemia õt-i teadur, ühtlasi 2006– ka TÜK kirurgiikliiniku kardiovaskulaarkirurgia resident – Uurimisvaldkonnad: arterite füsiol ja struktuuri kliinilis-biokeem uuringud, endoteeli funktsiooni hindamiskompleksi väljatöötamine ja juurutamine kliinilises praktikas. Osaleb (teadusgrupi koosseisus) teadusalases koostöös Cardiffi, Cambridge’i, Kuopio, Uppsala, Stockholmi ja **Macquarie**’i Ük-ga. Eesti Nooremarstide Seltsi (2001–), EAL-i (2001–), Eur. Südame- ja Veresoontekirurgide Seltsi (2004–), Eesti Kirurgide Assots-i (2008–), Eur. Veresoontekirurgide Seltsi liige (2009–), *Artery* Ühingu liige (2009–). Eesti Kardioloogide Seltsi teaduspreemia (2004, 2006, 2007, 2008, koll-s). Üle 70 teadustr-e.

T: A novel mutation in the *MIS1* gene responsible for gelatinous droplike corneal dystrophy (kaasautor). // *Investigative Ophthalmol. Visual Sci.* 42 (2001) 12; High-sensitivity C-reactive protein affects central hemodynamics and augmentation index in apparently healthy persons (kaasautor). // *J. Hypertension* 22 (2004) 6; Impact of oxidative stress on arterial elasticity in patients with atherosclerosis (kaasautor). // *Am. J. Hypertension* 19 (2006) 9; Arterial elasticity is associated with endothelial vasodilatory function and asymmetric dimethylarginine level in healthy subjects (kaasautor). // *Scand. J. Clinical Laboratory Invest.* 67 (2007) 5; Antioxidant UPF1 attenuates myocardial stunning in isolated rat hearts (kaasautor). // *Int. J. Cardiol.* 125 (2008) 1; Arterial stiffness, carotid artery intima-media thickness and plasma myeloperoxidase level in children with type 1 diabetes (kaasautor). // *Diabetes Res. Clinical Practice* 84 (2009) 2; Association of osteoprotegerin with aortic stiffness in patients with symptomatic peripheral arterial disease and in healthy subjects (kaasautor). // *Am. J. Hypertension* 23 (2010) 6.

B: TÜA 1982–2007, 81, 86, 87, 242; EA 87 (2008) 7–8, 571.

KALVET, Tarmo (14. VI 1975 Tartu), majandus- ja haldusteadlane; teenistujate p. Lõpetas 1993 Ülenurme Kk-i, 1997 TÜ avaliku halduse erialal, 2002 TÜ-s magistrantuuri ja 2009 doktorantuuri, magister avaliku halduse alal (2002, TÜ), vk “ICT as techno-economic paradigm leader: general issues and the case of Estonia”, Ph.D. tehnol valitsemise alal (2009, TTÜ), vk “Innovation policy and development in the ICT paradigm: regional and theoretical perspectives”. Täiendas end 1996 Tšehhi Vabariigis, 1998 Rootsis, 2000 Saksamaal, 2003 Inglismaal, 2004 Portugalis. Oli 1997–98 *TietoEnator* ja *HAUS Finnish Institute of Public Management* analüütik Eestis, 1998–2004 TÜ avaliku halduse osk-a õu täitja ja lektor, 1999–2002 SA *Archimedes* analüütik, 2000–02 Pol-uuringute Keskuse PRAXIS teadur, 2002–08 innovatsioonipol uuringute programmi asutaja, juht ja teadur, 2006–08 ka juhatuse liige, 2006–08 TTÜ avaliku halduse inst-i erakorr teadur, 2009 teadur, 2009– v-teadur. Loengukursused (kraadiõppes): innovatsioonisüsteemid, innovatsiooni- ja tööstuspol, väikeriigid, e-valitsemine; pidanud 2006 ja 2011 loenguid ka Islandi Ük-s. – Uurimisvaldkonnad: innovatsiooni- ja tööstuspol, riigi roll maj-arengus, maj-ajalugu, info- ja kommunikatsioonitehnol ning majandusareng, innovatsioonisüsteem ja –pol, majandusareng väikeriikides. Osales 2003 eksperdina info- ja kommunikatsioonitehnol poliitika väljatöötamisel Moldovale ja 2004 innovatsioonipol ja –strategia väljatöötamises Kasahstanile. Mitme väljaande koost-id ja toim-id. SA PRAXIS esindaja rahvusv võrgustikus *European Science and Technology Observatory* (ESTO) (2004–05), *European Techno-Economic Policy Support Network* (ETEPS) (2005–08, sh 2007–08 ka teadusliku juhtkomitee) liige, EK hindamiseksper ja konsultant (2006–). *International Society for Professional Innovation Management* (ISPIM) (2008–), *International Joseph A. Schumpeter Society* liige (2008–) jt rahvusv organisatsioonide liige, ekspert ja projektide koordinaator. Üliõpilaste teadustööde rkl konkursi III preemia (2009). 70 teadustr-t.

T: Digitaalne lõhe Eestis ja selle ületamise võimalused (kaasautor M. Kalkun). Tln, 2002; Eesti IT sektori innovatsioonisüsteemi analüüs (kaasautorid T. Pihl, M. Tiits). Trt, 2002; Eesti majanduse konkurentsivõime ja tulevikuväljavaated: teadus- ja

arendustegevuse ja inovatsioonipoliitika ülevaade (kaasautor). Tln, 2003; Globalization of R&D and economic development: policy lessons from Estonia (kaasautor). //; Globalization of R&D and Economic Development Countries. Geneva, 2006; Catching up, forging ahead or falling behind? Central & Eastern European development in 1990-2005 (kaasautor). // Innovation – Eur. J. Social Sci. Res. 12 (2008) 1; Small states and innovation (kaasautorid R. Kattel, T. Randma-Liiv). // Small States in Europe. Aldershot, 2010; Urban competitiveness and public procurement for innovation (kaasautorid V. Lember, R. Kattel). // Urban Studies, 48 (2010) 7; Exploring a theoretical framework to structure the public policy implications of open innovation (kaasautorid J. P. J. De Jong, W. Vanhaverbeke). // Technol. Analysis & Strategic Manag. 22 (2010) 8).

B: <https://www.etis.ee>.

KAMPUS, Priit (22. II 1977 Pärnu), arstiteadlane, biomeedik. Lõpetas 1995 Pärnu Ülejõe Gümni, 2001 TÜ arstitsk-a, 2005 TÜ-s magistrantuuri ja 2007 doktorantuuri, M.Sc. biomed-i alal (2005, TÜ), vk “Subkliinilise põletiku seos arteriaalse süsteemi jäikusega asümptomaatilistel meestel ja naistel”, med-dr (2007, TÜ), vk “Impact of inflammation, oxidative stress and age on arterial stiffness and carotid artery intima-media thickness”. Täiendas end 2005 Cardiffi Ük-s (Inglimaa). Oli 2001–02 TÜ arstitsk-a intern, 2004–10 TÜ kardiol kliiniku teadur, ühtlasi 2005–10 TÜK südamekliiniku arst-resident, 2006–07 TÜ biokeemia inst-i med biokeemia õt-i erakorr teadur, 2010– kardiol kliiniku v-teadur ja TÜK südamekliiniku arst-õppejõud kardiol erialal. – Uurimisvaldkonnad: arteriaalse hüpertensiooni hemodünaamika patofüsiol ja antihüpertensiivse ravi efektiivsuse seosed, arterite muutuste ja organkahjustuste seaduspärasused, arterikahjustustuste biokeemiline, funktsionaalne ja struktuuriline profiilerimine ateroskleroosi korral, mol-metaboolsete, funktsionaalsete ja struktuursete muutuste integratiivroll haiguste patogeneesis. TÜ teadusgrupi liige koostöös Cambridge’i, Cardiffi ja Kuopio Ük-i vastavate teadusgruppidega. Eesti Hüpertensiooni Ühingu liige (2001–, juhatuse liige 2001–08), Eesti Kardioloogide Seltsi (2002–), Eesti Põhjala Ühingu (2003–), Eesti Nooremartide Ühenduse liige (2006–), *Assoc. for Res. into Arterial Structure and Physiol.* (ARTERY) liige (2008–). Eesti Kardioloogide Seltsi

teaduspreemia (2004, 2006, 2007, 2008, 2010), üliõpilaste teadustööde rkl konkursi I preemia (2007). Üle 40 teadustr-e.

T: High-sensitive C-creative protein affects central haemodynamics and augmentation index in apparently healthy persons (kaasautor). // *J. Hypertens.* 22 (2004) 6; Effect of antihypertensive treatment with candesartan or amlodipine on glutathione and its redox status, homocysteine and vitamin concentrations in patients with essential hypertension (kaasautor). // *J. Hypertens* 23 (2005) 1; Arterial elasticity is associated with endothelial vasodilatory function and asymmetric dimethylarginine level in healthy subjects (kaasautor). // *Scand. J. Clin. Laboratory Invest.* 67 (2007) 5; Inflammation and oxidative stress are differently associated with endothelial function and arterial stiffness in healthy subjects and in patients with atherosclerosis (kaasautor). // *Scand. J. Clin. Laboratory Invest.* 68 (2008) 7; Arterial stiffness, carotid artery intima-media thickness and plasma myeloperoxidase level in children with type 1 diabetes (kaasautor). // *Diabetes Res. Clin. Practice* 84 (2009) 2; Association of osteoprotegerin with aortic stiffness in patients with symptomatic peripheral artery disease and healthy subjects (kaasautor). // *Am. J. Hypertens.* 23 (2010) 6; Association between asymmetric dimethylarginine and indices of vascular function in patients with essential hypertension (kaasautor). // *Blood Pressure* 20 (2011) 2.

B: EA 87 (2008) 7-8, 570.

KANGILASKI, Jaan (10. XI 1970 Tartu), filosoof; Jaak K. p. Lõpetas 1989 Tallinna 1. kk-i, 1994 TÜ filos osk-a, filos-mag (2001, TÜ), vk "Naming: Fregean sense versus direct reference", 2002–08 TÜ doktorant. Olnud 1994– ajakirja *Akadeemia* toim, 2005–06 ka TÜ filos-tsk-a erakorr teadur (osal koormusega). – Uurimisvaldkonnad: tõeteooriad, keelefilos, analüüt filos ajalugu (eriti Frege ja Davidson). Projekti *Seletuslikku lõhet ületamas: kuidas võib teadus mõjutada meie maailmapilti* (2007–10) põhitäitjaid. *Eur. Soc. for Analytic Philos.* liige (1992–) ja Eesti esindaja (1995–). Üle 20 teadustr-e.

T: Frege uurimused loogikast. // *Akad.* 9 (1997) 7; Keele roll filosoofias. // *Tõtt öelda.* Trt, 2003; Tõde ja tõlkimine. // *Püsimatü metaphysicus: Madis Kõiv* 75. Trt, 2004; A

modest minimalism? // *Studia philos. Estonica* 1.2. (2008); Donald Davidson. // 20. sajandi mõttevoolud. Trt, 2009.

B: <https://www.etis.ee>.

KANGRO (a-ni 2006 **Parts**), **Inga** (11. IV 1974 Antsla, Võrumaa.), matemaatik; õpetajate t, Raul K. abikaasa. Lõpetas 1992 Antsla kk-i, 1998 TÜ mat erialal, 2001 TÜ-s magistrantuuri, 2005 doktorantuuri, M.Sc. mat alal (2001, TÜ), vk “Tükiti polünoomiaalne kollokatsioonimeetod astmeliselt iseärase tuumaga integro-diferentsiaalvõrrandi lahendamiseks”, Ph.D. samal alal (2005, TÜ), vk “Piecewise polynomial collocation methods for solving weakly singular integro-differential equations”. Oli 2003–05 TTÜ KübI ins, 2005–06 teadur, 2006– erak. v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: integraal- ja integro-diferentsiaalvõrrandite numbriline lahendamine, mittelineaarsed, puuduliku inform-i ja keeruka struktuuriga mat mudelid. U 20 teadustr-t.

T: Superconvergence in the maximum norm of a class of piecewise polynomial collocation methods for solving linear weakly singular Volterra integro-differential equations (kaasautor R. Kangro). // *J. Integral Equations Applications* 15 (2003) 4; Optimality of theoretical error estimates for spline collocation methods for linear weakly singular Volterra integro-differential equations. // *Proc. Est. Acad. Sci. Phys. Math.* 54 (2005) 3; Piecewise polynomial collocation for Fredholm integro-differential equations with weakly singular kernels (kaasautorid A. Pedas, E. Tamme). // *SIAM J. Numer. Analysis* 43 (2005) 5; On the stability of piecewise polynomial collocation methods for solving weakly singular integral equations of the second kind (kaasautor R. Kangro). // *Math. Modelling Analysis* 13 (2008) 1; On fully discrete collocation methods for solving weakly singular integral equations (kaasautor R. Kangro). // *Math. Modelling Analysis* 14 (2009) 1.

B: <https://www.etis.ee>.

KANGRO, Raul (20. V 1966, Viljandi), matemaatik; ins-i ja arsti p, Urve K. endine abikaasa, Inga K. abikaasa. Lõpetas 1984 Tallinna 1 kki, 1992 TÜ rakendusmat erialal, 1997 Carnegie Melloni Ük-s (Pittsburgh, USA) doktorantuuri, Ph.D. mat alal (1997, samas), vk “Analysis of artificial boundary conditions for Black-Scholes equations”. Oli

1992–97 Carnegie Melloni Ük-i mat-tsk-a asst, 1997–2002 TÜ rakendusmat inst-i v-teadur, 2000–01 ka lektor, 2001–05 Audentese Ük-i prof, 2002–05 ka infotehnol tsk-a dekaan, 2005– TÜ mat stat inst-i dots. Loengukursused: finantsmat arvutusmeetodid, simulatsioonimeetodid finantsmat-s, tõenäosusteooria, aegridade analüüs jm. – Uurimisvaldkonnad: finantsmat, integraal- ja differentsiaalvõrrandite lahendamise numbrilised meetodid. EMatS-i liige (1997–; juhatuse liige 1999–, president 2009–). A. Humala nim. preemia (1999). U 20 teadustr-t.

T: Far field boundary conditions for black-scholes equations (kaasautor R.A. Nicolaides).// SIAM J. Numerical Analysis 38 (2000) 4; Quadratic spline collocation method for weakly singular integral equations (kaasautorid R. Pallav, A. Pedas). // Proc. Est. Acad. Sci. Phys. Math. 51 (2002) 1; Pricing European-style options under jump diffusion processes with stochastic volatility: applications of Fourier transform (kaasautorid K. Pärna, A. Sepp). // ACUT Math. 8 (2004); Convergence of spline collocation for Volterra integral equations (kaasautor P. Oja). // Appl. Numerical Math. 58 (2008) 10; On the stability of piecewise polynomial collocation methods for solving weakly singular integral equations of the second kind (kaasautor I. Kangro). // Math. Modelling Analysis 13 (2008) 1; On fully discrete collocation methods for solving weakly singular integro-differential equations (kaasautor E. Tamme). // Math. Modelling Analysis 15 (2010) 1.

B: <https://www.etis.ee>.

KANGRO (a-ni 1998 **Emmus**), **Urve** (12. VI 1965, Tallinn), matemaatik; kolhoosniket, Raul K. endine abikaasa. Lõpetas 1983 Nõo kk-i, 1989 TÜ rakendusmat erialal, 1997 Carnegie Melloni Ük-s (Pittsburgh, USA) doktorantuuri, Ph.D. mat alal (1997, samas), vk “Spurious fields in computational electromagnetics”. Oli 1984–86 TÜ eksperimentaalfüüsika kat-i laborant, 1986–89 Kubi ins, 1989–91 matemaatik, 1991–92 TÜ mat-tsk-a n-teadur, 1993–94 Carnegie Melloni Ük-i õppe-asst, 1994–97 uurimisasst, 1997–2003 TÜ puhta mat inst-i lektor, 2003–08 mat inst-i v-teadur, 2008– teadur. Loengukursused: kompleksmuutuja funktsioonide teooria, mat analüüs I-III. – Uurimisvaldkonnad: integraal- ja diferentsiaalvõrrandid, arvutusmat, funktsionaalanalüüs. A. Humala nim. preemia (1998). Üle 10 teadustr-e.

T: Asymptotic behaviour of solutions of two-dimensional periodic scattering problems in electromagnetics (kaasautor R. Nicolaides). // *SIAM J. Math. Analysis* 28 (1997) 6; Divergence boundary conditions for vector Helmholtz equations with divergence constraints (kaasautor R. Nicolaides). // *Math. Modelling Num. Anal.* 33 (1999) 3; Extendability of solutions of Helmholtz's equation to the interior of a two-dimensional scatterer (kaasautorid R. Kangro, R. Nicolaides). // *Quart. Appl. Math.* 58 (2000) 3; Convergence of collocation method with delta functions for integral equations of first kind. // *Integral Equations Operator Theory* 66 (2010) 2.

B: Matemaatika-informaatikateaduskond 40. Trt, 2007, 196; <https://www.etis.ee>.

KANNIKE (a-ni 1990 **Varrak**), **Anu** 14. VII 1967 Tallinn), etnoloog; haritlaste t. Lõpetas 1985 Tallinna 7. kk-i, 1990 TÜ ajaloo erialal, 1995 TÜ-s magistrantuuri, 2002 doktorantuuri, M.A. etnol alal (1995, TÜ), vk "Hobupeamotiiv eesti rahvakunstis", Ph.D. samal alal (2002, TÜ), vk "Kodukujundus kui kultuuriloomine". Oli 1990–92 TÜ ajaloo osk-a v-laborant, 1992–98 ERM-i teadur, ühtlasi 1995–96 ka Londoni Ük-i eesti k-e ja kultuuri lektor/teadur, 1998–2000 ja 2003–05 TPÜ RASI erakorr teadur, 2005–07 TLÜ Nüüdiskultuuri Keskuse teadur. Loengukursused: massikultuuri ja tarbimise antropol, Eesti etnol, Eesti kultuuri ajalugu, etnol alused (TÜ, EKA, TLÜ). – Uurimisvaldkonnad: kaasaegne materiaalne kultuur, rahvakultuur nüüdisühiskonnas, 1990-te a-te kultuuritrauma Eestis ja sellest väljumise narratiivid, kultuurimuutused iseseisvunud Eestis. Digitaalse argikultuuri uurimise terminol sõnastiku (2005) koost (kaaskoost T. Jaago). Vabaõhumuuseumi nõukogu (1998–), SA *Fenno-Ugria* volikogu (2003–), *Nordic and East / Central European Network for Qualitative Social Research* (2003–), *Société International d'Ethnologie et Folklore* (2005–), ERM nõukogu liige (2006–). 33 teadustr-t.

T: Kodukujundus kui kultuuriloomine: moe ja traditsiooni dialoog. // *Kultuuride dialoog*. Tln, 2001; The end of singing nationalism as cultural trauma (kaasautor A. Aarelaid-Tart). // *Acta Hist. Tallinnensia* 8 (2004); Creating cultural continuity in the domestic realm: the case of the Soviet Estonia. // *Acta Hist. Tallinnensia* 10 (2006); Refuge or resource: home and nostalgia in postsocialist Estonia. // *J. Ethnol. Folklorists* 3 (2009) 1.

B: <https://www.etis.ee>

KANNIKE, Kristjan (27. X 1978 Tartu), füüsik; logopeedi ja ehitaja p. Lõpetas 1996 Kohila Gümni-i, 2000 TTÜ keemikuna ja 2003 TÜ füüsikuna, 2005 TÜ-s magistrantuuri, 2008 doktorantuuri, M.Sc. teor füüsika alal (2005, TÜ), vk “Running of low-energy neutrino masses and mixing angles in the minimal supersymmetric standard model”, Ph.D. samal alal (2008, TÜ), vk “Implications of neutrino masses”. A-st 2007 KBFI kõrgete energiatega labori teadur. – Uurimisvaldkond: neutriinode fenomenol ja leptogenees, tumeaine omadused, elektronõrga sümmeetria rikkumine. On CERN-i LHC kiirendi CMS (*Compact Muon Solenoid*) detektori koostööprojekti Eesti töörühma liige (2005–). EFS üliõpilaspriimium (2006). Üle 40 teadustr-e.

T: Running of low-energy neutrino masses, mixing angles and CP violation (kaasautor). // Phys. Lett. B 631 (2005) 1; Studying doubly charged Higgs pair production at the LHC (kaasautor). // Eesti TA Toim. Füüsika. Mat. 55 (2006) 2; Emanations of Dark Matter: muon anomalous magnetic moment, radiative neutrino mass, and novel leptogenesis at the TeV scale (kaasautor). // Phys. Rev. D 75 (2007) 9; The CMS experiment at the CERN LHC (kaasautor). // J. Instrument. 3 (2008) 8; Dark Matter as the signal of grand unification (kaasautorid M. Kadastik, M. Raidal). // Phys. Rev. D 80 (2009) 8; Measurement of the charge ratio of atmospheric muons with the CMS detector (kaasautor). // Phys. Lett. B 692 (2010) 2; EWSB from the soft portal into Dark Matter and prediction for direct detection (kaasautor). // Phys. Rev. Lett. 104 (2010) 20.

B: <https://www.etis.ee>.

KARELSON, Kalle (26. VI 1951 Põltsamaa), spordifüsioloog; Meinhard K-i p. Lõpetas 1969 Tartu 5. kk-i, 1973 TÜ kehakultuuritsk-a, biol-knd (1990, TÜ), vk “Hormonaalsete muutuste dünaamika kehalisel koormusel”. Oli 1982–90 TÜ kehakultuuritsk-a lihastalitluse hormonaaluuringute labori n-teadur, 1991– spordibioloogia ja füsioteraapia inst-i v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: kehalise treeningu hormonaalne regulatsioon, ületreeningu sündroomi vältimine triatlonistidel, kehalise pingutuse mõju 19-norandrosterooni endogeensele produktsioonile nasissportlastel, müogeensete regulatsioonifaktorite osa lokomotoorse funktsiooni kohanemisel ealistele ja

funktsionaalsetele muutustele. Eesti Füsiol Seltsi liige (1992–), EOK Akad liige (1992–). Üle 70 teadustr-e.

T: Interrelations between plasma ACTH and corticoid levels during exercise in men (kaasautorid T. Smirnova-Janson, A. Viru). // Biol. Sport (1994); Hormonal responses to exercise in girls during sexual maturation (kaasautor). // J. Physiol. Pharmacol. 49 (1998) 1; Influence of prolonged continuous exercise on hormone responses to subsequent exercise in humans (kaasautor). // Eur. J. Appl. Physiol. 86 (2001) 6; Cortisol and testosterone in exercise at the onset of puberty in boys (kaasautor). // Res. Sport. Med. 12 (2004) 3; Adrenergic effects on adrenocortical cortisol response to incremental exercise to exhaustion (kaasautor). // Eur. J. Appl. Physiol. 100 (2007) 2; Intensity of Nordic walking in young females with different peak O₂ consumption (kaasautor). // Clin. Physiol. Functional Imaging 29 (2009) 5.

B: <https://www.etis.ee>.

KARISE (a-ni 2000 **Hiiemets**), **Reet** (26. IV 1977 Tallinn), entomoloog; ehitusins-i ja arsti t. Lõpetas 1995 Tartu 16. kk-i, 2000 TÜ biol osk-a, 2003 EPMÜ-s magistrantuuri, 2007 EMÜ-s doktorantuuri, M.Sc. entomol alal (2003, EPMÜ), vk “Kimalaste selektiivne õievärvi valik hübriidlutsernil (*Medicago x varia*)”, Ph.D. samal alal (2007, EMÜ), vk “Foraging behaviour and physiology of bees: impact of insecticides”. Oli 2003–04 EPMÜ agron-tsk-a tehnik, 2005–07 EMÜ põllum- ja keskkonnainst-i tehnik, 2007– taimekaitse osk-a teadur. – Uurimisvaldkonnad: tolmeldajate käitumisökol, põllum-ku tegevuse mõju putukate tolmeldamis- ja korjekäitumisele, taimekaitse. Eesti Taimekaitse Seltsi liige (2004–). Üliõpilaste teadustööde rkl konkursi preemia (2000, 2003, 2007), EV rkl preemia (2008, kaaslaureaadid A.-J. Martin, M. Mänd). U 40 teadustr-t.

T: Kimalaste toiduresursid ökoloogilise ja konventsionaalse maaviljelusega taludes Eestis (kaasautor). // Agraart. XV (2004) 1; Regular periods of abdominal contractions recorded in the larva of the bumblebee *Bombus terrestris* L. (Hymenoptera, Apidae) (kaasautor). // Eur. J. Entomol. 103 (2006) 2; Tolmeldajad ja kultuurtaimede tolmeldamist mõjutavad tegurid (kaasautorid A.-J. Martin, M. Mänd). // EV teaduspreemiad 2008. Tln, 2008; Factors affecting cold hardiness in the small striped flea

beetle, *Phyllotreta undulata* (kaasautor). // Entomol. Experim. Appl. 131 (2009); Gas exchange patterns of bumble bee foragers before and after exposing to lowered temperature (kaasautor). // J. Insect Physiol. 56 (2010) 5. Oilseed rape, bees and integrated pest management (kaasautor). // Biocontrol-based Integrated Management of Oilseed Rape Pests. Dordrecht, 2010.

B: <https://www.etis.ee>.

KARJUST, Kristo (22. X 1979 Ambla v, Järvamaa), tehnikateadlane; automaatikains-i p. Lõpetas 1998 Nõo Reaalgümni, 2002 TTÜ tootmistehnika eriala, 2004 TTÜ-s magistrantuuri, 2008 doktorantuuri, tehnikamag (2004, TTÜ), vk "Knowledge management of the surface finishing processes", tehnikdr (2008, TTÜ), vk "Integrated product development and production technology of large composite plastic products". Oli 2000–02 VMK Tarkvara OÜ müügiins, 2002–04 TTÜ masinaehituse inst-i ins, 2004–09 asst, 2009– tootmistehnika õt-i dots, ühtlasi 2004–09 Wellspa OÜ tootmisjuht. – Uurimisvaldkonnad: suuregabariidiliste plastdetailide projekteerimise ja modelleerimise meetodid, toodete ja tootmisprotsesside kiire teostamise teooria ja metodol, materjalide ja konstruktsioonide optimeerimine arvestades elastset ja/või plastset anisotroopiat. *Society of Manufacturing Engineers* liige (2002–04), Eesti Masinaehitusins-de Seltsi (2005–) ja Eesti Mehaanikains-de Liidu juhatuse liige (2010–). Üle 20 teadustr-e.

T: Coordination of the complex engineering product and manufacturing process optimization tasks (kaasautor R. Küttner). // Proc. Est. Acad. Sci. Eng. 12 (2006) 3–1; The design and production technology of large composite plastic products (kaasautorid R. Küttner, M. Pohlak). // Proc. Est. Acad. Sci. Eng. 13 (2007) 2; Technology design of composite parts (kaasautorid R. Küttner, M. Pohlak). // J. Achievements Materials Manufacturing Eng. 22 (2007) 2; Technology route planning of large composite parts (kaasautorid M. Pohlak, J. Majak). // Int. J. Material Forming 3 (2010) Suppl.1); Multicriteria optimization of large composite part (kaasautorid M. Pohlak, J. Majak, R. Küttner). // Composite Structure 92 (2010) 9.

B: <https://www.etis.ee>.

KARRO, Helle (14. XII 1957 Kose, Harjumaa), arstiteadlane, naistearst; teenistujate t. Lõpetas 1975 Kose kk-i, 1981 TÜ arstitsk-a, 1997 TÜ-s doktorantuuri, med-dr (1999, TÜ), vk “Reproductive health and pregnancy outcome in Estonia: association with different factors”. Oli 1981–82 Tallinna Pelgulinna Haigla sünnitusabi ja günekol intern, 1982–98 günekoloog, ühtlasi 1988–92 Tervishoiu-min-i peagünekoloog, 1998 TÜ naistekliiniku ja 1999– TÜK naistekliiniku juh, 1998–2007 sünnitusabi ja günekol õt-i hoidja ja 2000–07 dots, 2007– prof. Loengukursused: sünnitusabi ja günekol, reproduktiiv- ja seksuaal-tervis, soojätkamise eetilised probleemid. – Uurimisvaldkonnad: reproduktiivkäitumine, teadmised ja hoiakud, teismeliste reproduktiiv- ja seksuaal-tervis, infertiilsuse epidemiol, diagnostika ja ravi, perinataalne epidemiol, naiste tervis ja hormoonasendusravi üleminekueas. Eesti Med Sünniregistri (1992) algatajaid ja koost-id. Ajakirjade *Eur J. Obst. Gynecol. Reproductive Biol.* (2002-) ja *Entre Nous* toim-koll-i liige (2003–11). Maailma Terviseorganistasiooni (WHO) pilootprogrammi koordinaator Eestis (1993–97), Eesti Pereplaneerimise Liidu (a-st 2005 Eesti Seksuaal-tervise Liit) asutajaliige (1994) ja president (1994–2000), auliige (2010–), Eesti Naistearstide Seltsi Põhja Eesti Seltsi juh (1994–98), Põhjamaade ja Baltimaade perinataalse auditi töögrupi liige (1996–98), Rahvusv Pereplaneerimise Föderats-i (IPPF) Eur. regiooni juhatuse liige (1996–99), EV laste- ja perepol val-komisjoni liige (1999–2003), Eesti Naistearstide Seltsi liige (1998–, asepresident 2001–04, president 2004–), Eesti Perinatol Seltsi liige (1999–), Maailma WHO Eur. regiooni nõuandva paneeli juhataja (2001-09); *Scientific and Technical Advisory Group* Eur. paneeli esindaja, laste ja noorte tervise juhtkomitee liige (2003–06), EK projekti *REPROSTAT* juhtkomitee liige (2005–). EV välismin-i tänukiri (2003). 80 teadustr-t.

T: Estonian medical birth registry 1992–94: association of risk factors with perinatal mortality (kaasautor). // *Eur. J. Obst. Gynecol.* 80 (1998) 2; Eesti naiste tervis: seksuaal- ja reproduktiiv-tervis, tervisekäitumine, hoiakud ja tervisetee-nuste kasutamine (kaasautor). Trt, 2007; Symptom reporting and quality of life in the Estonian postmenopausal hormone therapy trial (kaasautor). // *BMC Women’s Health* 8 (2008) 5; Eesti Meditsiinilise Sünniregistri andmete kvaliteet (kaasautor). // *EA* 87 (2008) 9; Sexual and reproductive health of adolescents in Belgium, the Czech Republic, Estonia and Portugal (kaasautor). // *Eur. J. Contraception & Reproductive Health Care* 14 (2009) 3;

Polymorphisms in MMP-2 and MMP-9 promoter regions are associated with endometriosis (kaasautor). // *Fertility Sterility* 94 (2010) 4; Childhood abuse and fear of childbirth – a population-based study (kaasautor). // *Birth: Issues in Perinatal Care* 37 (2010) 4; Gender differences in factors associated with sexual intercourse among Estonian adolescents (kaasautor). // *Scand. J. Public Health*, 39 (2011) 4.

B: EA 79 (2000) 5, 312; TÜK 200, 45, 230, 234; TÜA 1982–2007, 296, 298–303, 306; Univ. Tartuensis (2007) 16. II .

KARTUŠINSKI, Aleksander (4. VI 1953 Leningrad), tehnikateadlane; venelane, ohvitseri p. Lõpetas 1970 Gussevis kk-i (Kaliningradi obl), 1976 Leningradi PI ins-füüsiku erialal, tehnikaknd (1983, Leningradi PI), vk “Теоретическое и экспериментальное исследование двухфазной турбулентной струи с учетом взаимодействия фаз”, tehnikadr (2001, Kiievi PI), vk “Гидродинамические основы расчета полидисперсной газозвеси в технических устройствах”. Oli 1976–78 TEFI ins, 1978–83 n-teadur, 1983–86 teadur, 1986–2001 EI v-teadur, 2002–04 TTÜ energ inst-i v-teadur, 2004– mitmefaasiliste keskkondade füüsika teaduslabori v-teadur. – Uurimisvaldkond: disperssete vooluste teooria, modelleerimine ja rakendused. U 100 teadustr-t.

T: Explanation of the “anomalous” dispersal of the discrete particles in a two-phase turbulent jet with allowance for their inertia. // Fluid Dynamics 19 (1984) 1; Correlation moments in the discrete phase originates by collisional effects (kaasautor A. Mulgi). // Eesti TA Toim. Füüsika. Mat. 40 (1991); Numerical simulation of a two-phase turbulent pipe-jet flow loaded with polydispersed solid admixture (kaasautor). // Int. J. Multiphase Flow 23 (1997); An analytical approach for the closure equations of gas-solid flows with inter-particle collisions (kaasautor E. Michaelides). // Int. J. Multiphase Flow 30 (2004); [Particle-laden](#) gas flow in horizontal channles with collision effects (kaasautor E. Michaelides). // J. Powder Technol. 168 (2006) 2; [Comparison of the RANS and PDF methods for air-particle flows](#) (kaasautorid E. Michaelides, L. Zaichik). // Int. J. Multiphase Flow 35 (2009) 10; Numerical simulation of uprising gas-solid particles flow in circulating fluidised bed (kaasautor). // Oil Shale 26 (2009) 2; RANS modelling of a particulate turbulent round jet (kaasautor). // Chem. Eng. Sci. 65 (2010) 11.

B: <https://www.etis.ee>.

KARU, Inga (1. VI 1971 Tartu), arstiteadlane, anestezioloog; Tiina K. t. Lõpetas 1989 Tartu 2. kk-i, 1995 TÜ arstitsk-a, 1997 samas internatuuri anesteziolerialal, 2007 TÜ-s doktorantuuri, med-dr (2007, TÜ), vk “Ishaemia-reperfusion injury of the heart during coronary surgery: a clinical study investigating the effect of hyperoxia”. Täiendas end 1997–98 Lundi Ük-i haiglas külalisteadurina, 1999 Salzburgi Üldhaiglas, 2001 Viini Ük-haiglas. Oli 1991–95 TÜK anesteziol osk-a anesteesiaõde, 1997– Tallinnas PERH anesteziol-kliiniku anestezioloog, 2008– II intensiivravi osk-a v-arst-anestezioloog, 2009– TU anesteziol ja intensiivravi kliiniku erakorr teadur. – Uurimisvaldkonnad: isheemia-reperfusiooni kahjustus, selle vältimiseks võimalused, hüperoksia poolt esile kutsutud eelkohastumus ja sellega seotud geeniekspressioon südamelihases, põletikureaktsioon südameoperatsioonidel. Eesti Anestezioloogide Seltsi (1997–) ja Eur. Kardiorakaalanestezioloogide Seltsi (EACTA) liige (2006–). U 20 teadustr-t.

T: Early postoperative function of the heart after coronary artery bypass grafting is not predicted by myocardial necrosis and glutathione-associated oxidative stress (kaasautor). // Clin. Chim. Acta 359 (2005) 1–2; Changes of plasma asymmetric dimethylarginine levels after coronary bypass grafting (kaasautor). // Scand. Cardiovascular J. 40 (2006) 6;

Pre-treatment with hyperoxia before coronary artery bypass grafting – effects upon myocardial injury and inflammatory response (kaasautor). // *Acta Anaesthesiol. Scand.* 51 (2007) 10; Off-pump coronary surgery causes immediate release of myocardial damage markers (kaasautor). // *Asian Cardiovascular Thoracic Ann.* 17 (2009) 5; Pretreatment by hyperoxia – a tool to reduce ischaemia-reperfusion injury in the myocardium (Rev.) (kaasautor). // *Current Clin. Pharmacol.* 5 (2010) 2; Inflammatory/oxidative stress during the first week after different types of cardiac surgery (kaasautor). // *Scand. Cardiovascular J.* 44 (2010) 2.

B: EA 87 (2008) 4, 318.

KASEARU, Kairi (29.02.1980 Tartu), sotsioloog; maakorraldusins-de tütar. Lõpetas 1998 Räpina Ühisgümni-i, 2002 TÜ sotsiol erialal, 2004 TÜ-s magistrantuuri ja 2010 doktorantuuri, M.A. sotsiol alal (2004, TÜ), vk “Perekonna deinstitutionaliseerumine kooseluvormide mitmekesistumise alusel”, Ph.D. sotsiol alal (2010, TÜ), vk “Structural changes or individual preferences? A study unmarried cobabitation in Estonia”. Täiendas end 2002–04 Konstanzi Ük-s. Oli 2004–05 Teaduse ja Kultuuri SA *Domus Dorpatensis* projektijuht, 2005–06 TÜ sotsiol ja sotsiaalpol inst-i sotsiol osk-a referent, 2006–07 asst, 2007–08 erakorr teadur, 2008– asst. – Uurimisvaldkonnad: perekonnaga toimuvad muutused: kooseluvormide mitmekesistumine, vanemaks olemine ja isadus, põlvkondadevahelised suhted; perekonnapol, sotsiaalne ebavõrdsus. Üliõpilaste teadustööde rkl konkursi diplom (2004). 25 teadustr-t.

T: Research on the intergenerational transmission of inequalities and policy responses in Estonia (kaasautorid A. Trumm, D. Kutsar). // *Eur. Studies on Inequalities and Social Cohesion.* Lodz, 2005; Vaba kooselu Eestis ja Euroopas – kas eestlased eelistavad vaba kooselu materiaalsetel põhjustel? // *Eesti Euroopa võrdlustes.* Tln, 2008; The effect of union type on work-life conflict in five European Countries // *Social Indicators Res.* (2009) 3; Informal support networks in a changing society – are family-based networks being ‘crowded out’ (kaasautor. D. Kutsar)? // *Studies of Transition States and Societies* 2 (2010) 1.

B: <https://www.etis.ee>.

KASEORG, Merike (21. I 1964 Tartu), majandusteadlane; töölise t. Lõpetas 1982 Tartu 10. kk-i, 1995 TÜ maj-tsk-a, 2002 TÜ-s magistrantuuri, M.B.A. ärijuhtimise alal (2002, TÜ), vk “MS Exceli kasutamine ettevõtetmajanduslike ülesannete lahendamisel”. Täiendas end 2006–09 msg-tel kursustel ja koolitustel kodu- ning välismaal (Soomes, Belgias, Šveitsis jm). Oli 1980–95 TÜ maj-tsk-a laborant, 1995–96 v-laborant, 1996–2004 rahanduse ja arvestuse inst-i asst, 2004–08 juhtimise ja turunduse inst-i lektor, 2008– ettevõtetmaj inst-i lektor. Loengukursused: maj-inform, ettevõtetmaj jm; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: õppiv organisatsioon, väike-, pere- ja sotsiaalne ettevõtlus. Üle 30 teadustr-e ja 13 õppevahendit.

T: People’s attitudes towards the application of information technology in Estonian companies. // Organisational Culture in Estonia: Manifestations and Consequences. Trt, 2003; Ettevõtetmajandusteaduse teoreetiline ja rakenduslik aspekt (kaasautor A. Reiljan). // Ettevõtetmajandus Eestis ja Euroopa Liit. Tln, 2003; Õppiv organisatsioon – teooria ja tegelikkus (kaasautor M. Ahonen). // Management Theory and Practice Synergy in Organisations. Trt, 2007; Family firm as social entrepreneur in post-communist transition society: the case from Estonia (kaasautor M. Raudsaar). // Int. Conf. of Education, Research and Innovation Madrid, 2008; Social entrepreneurship and creative economy as alternative ways for entrepreneurship in Estonia (kaasautorid M. Raudsaar, L. Uba). // Int. Conf. of Education, Research and Innovation. Madrid, 2010.

B: <https://www.etis.ee>.

KASK, Andres (27. VII 1980 Tallinn), tehnikateadlane, mereuurija; Jüri K-e p. Lõpetas 1998 Tallinna 54. kk-i, 2004 TTÜ mäeinst-i rakendusgeol erialal, 2005 TTÜ-s magistrantuuri, 2009 doktorantuuri, tehnikamag (2005, TTÜ), vk “Liiva kuhjumine Tallinna ja Muuga lahe piirkonnas”, tehnikdr (2009, TTÜ), vk “Lithohydrodynamic processes in the Tallinn bay area”. Oli 1999–2003 EGK tehnik, 2003–04 TTÜ meresüsteemide inst-i tehnik, 2004–05 ins, 2005–06 erakorr teadur, 2006–07 teadur, 2009– KÜBI meh ja rakendusmat osk-a teadur, 2003– ka OÜ Altakon juhatuse liige– Uurimisvaldkonnad: rannaprotsessid Eesti rannikumere piirkonnas, antropogeensed ja looduslikud mõjud lithohüdrodünaamilistele protsessidele Eesti rannikumeres, Läänemere

lainetuse tingimuste ajalis-ruumiline muutlikkus muutuvates kliimatingimustes, mittelineaarne dünaamika ja kompleksüsteemid. Üle 20 teadustr-e.

T: Geological setting of areas endangered by waves generated by fast ferries in Tallinn Bay (kaasautor). // Proc. Est. Acad. Sci. Eng. 9 (2003) 3; Environmental impact assessment of offshore sand mining in Estonian coastal sea (kaasautorid J. Kask, T. Soomere). // Proc. Est. Maritime Acad. 3 (2006); Far-field vessel waves in Tallinn Bay (kaasautor). // Est. J. Eng. 14 (2008) 4; Rapid estimates of sediment loss for “almost equilibrium” beaches (kaasautor). // J. Coastal Res. SI 56 (2009) 2; Sand accumulation under varying lithohydrodynamic conditions in the coastal area of the north-eastern Baltic Sea (kaasautor). // Baltica 23 (2010) 2.

B: <https://www.etis.ee>.

KASVAND (a-ni 1938 **Kiisler**), **Tõnis** (22. VI 1930 Tallinn), arvutiteadlane; teenistujate p. Lahkus 1944 koos vanematega Rootsi, kust 1951 siirduti Kanadasse. Lõpetas 1951 Göteborgi Tehnikagümni-i, 1955 Toronto Ük-i tehn-mag kraadiga, Ph.D. tehnikateaduste alal (1962 Briti Columbia Ük), vk “The application of eigenvalue techniques in the analysis, compensation and synthesis of linear multivariable feedback control systems”. Oli 1964–86 Ottawas Rahvusliku Teadusuuringute Nõukogu (NRC) asst ja v-teadur, 1979–80 Jaapanis Tsukuba elektrotehnikalabori külalisteadur, 1970–78 Ottawa Ük-i arvutiteaduse lektor, 1984–95 adjunktprof, a-st 1986 ka Montrealis Concordia Ük-i adjunktprof ning muustrituvastuse ja masinintellekti uurimiskeskuse (CENPARMI) liige, 1988 Hiinas Nanjingi Tehnikainst-i vahetusprof ja 1989–90 Pariisis *Institut National de Reseche et Informatique et en Automatique* külalisprof. Lugenud muustrituvastuse, kujunditöötuse, masinnägemise, inimese ja masina vahelise kommunikatsiooni jm kursusi. – Uurimisvaldkond: informatsiooniteooria ja selle rakendused. Jaapani valitsuse auhind välisteadlasele (1979). U 100 teadustr-t, kaks Kanada patenti.

T: Some thoughts and experiments on pattern recognition. // Automatic interpretation and classification of images. New York, 1969; Analysis of spatial distribution of nerve fibers inside a nerve bundle (kaasautor). // 3rd Int. Conf. Stereol. Berne, 1971; Extraction of lines of unspecified texture from unconstrained line drawings. // Science of Form. Tokyo, 1986; Total 8-connectivity on the square raster. // 9th Int. Conf. Pattern

Recognition. Rome, 1988; Motion estimation based on point correspondence using neural network (kaasautor). // Proc. Int. Joint Conf. Neural Networks. San Diego, 1990; Range image segmentation based on coherent motion (kaasautor). // Symp. Inform. Theory and its Appl. Ibusuki (Japan), 1991; Localization and recognition of traffic signs for automated vehicle control systems (kaasautor). // SPIE's Int. Symp. and Education Programm on Intelligent Systems and Advanced Manufacturing. Pittsburgh, 1997.

B: ETVpK, 40.

V. Mägi

KAUER (a-ni 2003 **Ehrlich**), **Karin** (6. II 1977 Tartu), mullateadlane; tööliste t. Lõpetas 1995 Tartus H. Treffneri Gümni-i, 2000 TÜ keemia osk-a, 2005 EMÜ-s magistrantuuri ja 2010 samas doktoriõppe, M.Sc. mullateaduse alal (2005, EMÜ), vk "Karjatamise mõju rannarohumaa aineringetele ja taimekoosluste omadustele". Oli 2000–09 EMÜ põllum- ja keskkonnainst-i mullateaduse ja agrookeemia osk-a v-laborant, 2010– taimekasv ja rohumaaaviljeluse osk-a teadur. – Uurimisvaldkonnad: Eesti muldade omadused, ökol seisundi hindamine, säästlik kasutamine ja taksonoomia, terviklikkus ja jätkusuutlikkus, väetiste kasutamine rohumaaadel ja põldudel, nende mõju saagi kvaliteedile ja keskkonnale, alternatiivsete väetisainete keskkonnahoidliku kasutuse võimalused ja efektiivsus tava- ja maheviljeluses võrdlevalt traditsiooniliste org ja mineraalväetistega, rohumaa fütoproduktiooni kvaliteedi optimeerimine koosluse aineringete kaudu. 27 teadustr-t.

T: Chemical parametres of coastal grassland soils in Estonia (kaasautorid T. Köster, R. Kölli). // Agron. Res. 2 (2004) 2; The pedoecological conditions of natural and opencast peat field in Estonia (kaasautor). // Geo-Environment and Landscape Evolution II. Southampton, 2006; Organic matter of Estonian grassland soils (kaasautorid R. Kölli, T. Köster). // Agron. Res. 5 (2007) 2; The effect of returning turfgrass clippings on turfgrass sward yield (kaasautor). // Proc. 15th Eur. Grassland Feder. Symp. Brno, 2009; Erosion-affected soils in the Estonian landscape: humus status, patterns and classification (kaasautor). // Archiv Agron. Soil. Sci. 56 (2010) 2; Formation of the chemical composition of Histosols and Histic soils in the forest lands of Estonia (kaasautor). // Chem. Ecol. 26 (2010) 4.

B: <https://www.etis.ee>.

KAUK, Marit (25. IV 1977 Kohtla- Järve), tehnikateadlane. Lõpetas 1995 Tabasalu Kk-i, 2000 TTÜ keemia- ja materjalitehnol tsk-a loodusteaduste eriala, 2002 TTÜ-s magistrantuuri ja 2006 doktorantuuri, loodusteaduste mag (2002, TTÜ), vk “CuInSe₂ koostise uurimine”, Ph.D. loodus- ja täppisteaduste alal (2006, TTÜ), vk “Chemical composition of CuInSe₂ monograin powders for solar cell application”. Oli 1999–2002 TTÜ materjaliteaduse inst-i ins, 2002–09 teadur, 2009– v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: uued materjalid ja tehnol-d päikesenergeetikale ja optoelektronikale, uute päikesepaneelide väljatöötamine. Materjalitehnika Ühingu liige (2002–, esimees 2007–08). 25 teadustr-t, üks patentne leiutis (kaasautor).

T: Further developments in CIS monograin layer solar cells technology (kaasautor). // Solar Energy Materials and Solar Cells 87 (2005) 1–4; The performance of CuInSe₂ monograin layer solar cells with variable indium content (kaasautor). // Thin Solid Films 515 (2007) 15; CuInSe₂ monograin growth in the liquid phase of potassium iodide (kaasautor). // Thin Solid Films 515 (2007) 15;. The influence of doping with donor type impurities on the properties of CuInSe₂ (kaasautor). // Physica Status Solidi C 5 (2008) 2; Monograin materials for solar cells (kaasautor). // Solar Energy Materials and Solar Cells 93 (2009) 1; ZnO grown by chemical solution deposition (kaasautor). // Proc. 35th IEEE Photovoltaics Specialists Conf. (Honolulu, 2010); Sulfur-containing Cu₂ZnSnSe₄ monograin powders for solar cells (kaasautor). // Solar Energy Materials and Solar Cells 94 (2010) 11.

B: <https://www.etis.ee>.

KAVAK, Ants (16. VIII 1975 Tori v, Pärnumaa), loomaarstiteadlane; Hans K-u p. Lõpetas 1993 Väandra kk-i, 1998 EPMÜ loomaarstitsk-a, 2000 EPMÜ-s magistrantuuri ja 2004 doktorantuuri, M.Sc. vet-med-i alal (2000, EPMÜ), vk “Täkusperma sügavkülmutamine”, *lic. vet.* (2004, Rootsi Põllum-teaduste Ük), vet-med-dr (2004, EPMÜ), vk “Evaluation of sperm production and quality in Tori and Estonian breed stallions”. Täiendas end 2007 külalisteadurina Colorado Ük-s (USA). Oli 1998–2005 EPMÜ loomakasv-inst-i loomaarst, 2005–08 EMÜ vet-med-i ja loomakasv inst-i teraapia

osk-a lektor, 2009– teraapia osk-a dots. Loengukursused: sigimisõpetus, seemendus ja sigimisõpetus, hobuste sigimise erikursus jm. – Uurimisvaldkonnad: hobuste günekol, reproduktsiooni füsiol, patol ja biotehnol, spermatol. Eesti Loomaarstide Ühingu (1998–), Eur. Koduloomade Reproduktsiooni Ühingu liige (1999–). 20 teadustr-t.

T: Testicular measurements and daily sperm output of Tori and Estonian breed stallions (kaasautor). // *Reproduction in Domestic Animals* 38 (2003) 3; Evaluation of cryopreserved stallion semen from Tori and Estonian breeds using casa and flow cytometry (kaasautor). // *Animal Reproduction Sci.* 76 (2003) 3–4; Sperm morphology in Estonian and Tori breed stallions (kaasautor). // *Acta Vet. Scand.* 45 (2004) 1–2; Koduloomade seemendus (kaasautor M. Aidnik). Trt, 2006; Male mice with deleted wolframin (Wfs1) gene have reduced fertility (kaasautor). // *Reproductive Biol. Endocrinol.* 82 (2009) 7.

B: <https://www.etis.ee>.

KELLER, Margit (2. VIII 1971, Tallinn), sotsioloog; kiviraiduri t. Lõpetas 1989 Tallinna 7. kk-i, 1995 TÜ inglise filol erialal, 1999 TÜ-s magistrantuuri ja 2004 doktorantuuri, M.A. meedia ja kommunikatsiooni alal (1999, TÜ), vk “Tarbijakultuuri kujunemine Eestis. Mobiilside representatsioon trükireklaamis 1991-1998”, Ph.D. samal alal (2004, TÜ), vk “Representations of consumer culture in post-Soviet Estonia: transformations and tensions”. Oli 1994–95 Eesti Erastamisagentuuri avalike suhete spetsialist, 1995–99 suhtekorraldusfirma Hill & Knowlton Eesti v-projektijuht, 2000–07 TÜ ajakirj ja kommunikatsiooni inst-i sotsiaalse kommunikatsiooni õt-i lektor, 2007– v-teadur. Loengukursused: sissejuhatus tarbijakultuuri ja brändingusse, kaasaegse ühiskonna teooriad, tarbijakultuur, kommunikatsioonistrateegia jm. – Uurimisvaldkonnad: ühiskondlik transformatsioon ja nn lääneliku tarbimiskultuuri kujunemine Eestis, sotsialiseerumine tarbimisühiskonnas; turunduskommunikatsioon, brändimine ja tarbimine: Üks tarbimiskultuuri sotsiol uurimise alustajaid Eestis. Uurimisprojekti *Lapsed ja noored info- ja tarbimisühiskonnas* põhitäitja (2007-10). *Assoc. of Cultural Studies* (2002–), *Eur. Sociol. Assoc.* (ESA) liige (2003–, a-st 2009 ka *ESA Network of Sociol. of Consumption* juhatusse liige). U 30 teadustr-t.

T: Return to the 'consuming West': young people perceptions about the consumerization of Estonia (kaasautor T. Vihalemm). // *Young* 11 (2003) 3; Tarbimiskultuuri pinged tänapäeva Eestis. // *Akad.* (2004) 10; Coping with consumer culture: elderly urban consumers in post-Soviet Estonia (kaasautor T. Vihalemm). // *Trames* 9 (2005) 1; Needs, Desires and the Experience of Scarcity: Representations of recreational shopping in post-Soviet Estonia. // *J. Consumer Culture* 5 (2005) 1; Between consumerism and protectionism: attitudes towards children, consumption and the media in Estonia (kaasautor V. Kalmus). // *Childhood* 16 (2009) 3; Elukvaliteet tarbimis- ja infoühiskonnas. (kaasautorid P. Pruulmann-Vengerfeldt ja V. Kalmus) // Eesti inimarengu aruanne 2008, Tln, 2009; Lapsed ja noored tarbimis- ja infoühiskonnas. (kaasautorid P. Pruulmann-Vengerfeldt ja V. Kalmus) // Eesti inimarengu aruanne 2008. Tln, 2009; Emerging consumer types in transition culture: consumption patterns of generational and ethnic groups of Estonia (kaasautorid V. Kalmus, M. Kiisel). // *Estonia's Transition to the EU: Twenty Years on*. London, New York, 2010.

B: <https://www.etis.ee>.

KELLI, Aleksei (13. VI 1977 Rakvere), õigusteadlane; tööliste poeg. Lõpetas 1997 Rakvere Õhtuk-i, 2003 TÜ õigustsk-a, 2005 TÜ-s magistrantuuri ja 2009 doktorantuuri, õigusmag (2005, TÜ), vk "Konfidentsiaalsuskohustus usaldussuhtes", Ph.D. õigusteaduse alal (2009, TÜ), vk "Development of the Estonian intellectual property system to meet the challenges in the knowledge-based economy". Täiendanud end erialastel kursustel ja seminaridel kodu- ja välismaal, 2010 Columbia Ük-s (USA). Oli 2003 Advokaadibüroo *Raidla & Partnerid* jurist, 2003–06 TÜ õigusinst-i intellektuaalse omandi õiguse õt-i asst, 2006–10 eraõiguse inst-i õiguse ajaloo õt-i intellektuaalse omandi õiguse lektor, õt-i asejuh, 2010– dots. Loengukursused: Rooma eraõiguse alused, intellektuaalne omand; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: intellektuaalse omandi seosed innovatsiooniga, intellektuaalse omandi õiguslikud ja maj-d aspektid, intellektuaalse omandi strateegia ja juhtimine, teadmused ja tehnol-siire. Uue autoriõiguse seaduse väljatöötamise töögrupi liige (2009–), mitme Eesti ja rahvusv uurimisprojekti täitjaid. Osalenud intellektuaalse omandi ja innovatsiooni-alaste ekspertkomisjonide töös. *Kluwer Law Int.* Eesti patendikaasuste korrespondent (2007–). Martensi Seltsi (2005–), Eesti

Juristide Liidu kutsekvalifikatsiooni komisjoni (2008–), Autoriõiguse Komisjoni (2009–), ÜRO maj-komisjoni intellektuaalse omandi spetsialistide Euroopa ekspertgrupi liige (2010–). 19 teadustr-t.

T: Some issues regarding entrepreneurial universities and intellectual property (kaasautor H. Pisuke). // *Juridica Int.* 12 (2007); Intellectual property in an innovation-based economy (kaasautor H. Pisuke). // *Rev. Central and East Eur. Law* 33 (2008) 2; Improvement of the intellectual property system as a measure to enhance innovation. // *Juridica Int.* 16 (2009); Intellectual property – lever or barrier to the globalization of knowledge-intensive SMEs of small country origin (kaasautorid T. Mets, K. Kaarna). // *Eng. Econ.* 21 (2010) 4; Trade secrets in entrepreneurs' intellectual property strategies: the Estonian experience (kaasautor). // *Rev. Central and East Eur. Law* 35 (2010); Intellectual property rights and access to HIV medicines in Estonia. // *Differential Pricing of Pharmaceuticals inside Europe. Exploring Compulsory Licenses and Exhaustion for Access to Patented Essential Medicines.* Baden-Baden, 2010.

B: <https://www.etis.ee>.

KELOMEES, Raivo (pseud. *Ivi Mäemees, Nelli Rohtvee*) (18. V 1960 Kohtla-Järve), kunstnik, kunstiteadlane ja –kriitik; tööliste p. Lõpetas 1978 Kohtla-Järve 1. kk-i, 1984 TÜ psühhol ja 1994 TKÜ disaini erialal, 2001 EKA-s magistrantuuri ja 2009 doktorantuuri, M.A. kunstiteaduse. alal (2001, EKA), vk “Kunst ja küberkultuur: (mitte)materiaalne ja tehnoloogiline 1990. aastate kunstis”, Ph.D. samal alal (2009, EKA), vk “Postmateriaalsus kunstis. Indeterministlik kunstipraktika ja mittemateriaalne kunst”. Oli 2001–2007 Tartu Kõrgema Kunstikooli meedia- ja reklaamikunsti osk-a juh, prof, 2007– EKA prof, uusmeedia õt-i juh. Loengukursused: meediakunsti ajalugu, uus meedia ja kunstiobjekti kadumine jm. – Uurimisvaldkond: digitaalne kunst. Avaldanud ajakirj-s üle 300 art-i tänapäeva kunstist, esinenud a-st 1985 oma loominguga arvukatel kunstinäitustel (sh 6 isiknäitust). Eesti Kunstnike Liidu (1992–), Rahvusv Kunstikriitikute Assots-i (AICA) (1998–) ja Eesti Kunstiteadlaste Ühingu (2010–) liige. Prantsuse-Balti videokunsti festivali *Grand Prix* (Vilnius, 1994), Tokio 20. videofestivali *Silver Award* (1998). U 20 teadustr-t.

T: Sürrealism. Tln, 1993; Video Eestis ja maailmas. // Kunst (1994) 2; Piiriületuslik tegevus ja X-faktor. // Kunst (1996) 1; Uljas uus vana maailm. // Avalöök: uus meedia ja kunst Eestis. Tln, 2004; Kunstiteose multilokaalne ja immateriaalne keha. // Kunstiteaduslikke uurimusi 15 (2006) 1 / 2; Loomemasinad ja indeterministlik kunstipraktika. // Akad. (2007) 4; Ekraan kui membraan. Artikleid ja arvustusi 1991–2000. Tartu Kõrgema Kunstikooli Toim. 5 (2007); Jagatud autorsus: kunstniku hajumine elektroonilistel väljadel. // Kunstiteaduslikke uurimusi 16 (2007) 3, Aura of multilocal artworks. // Media in Transition 6 (2009).

B: <https://www.etis.ee>; <http://www.tartmus.ee/et/kunstnikud/raivokelomee.html>.

KEPLER, Kalle (28. VII 1959, Tallinn), meditsiinifüüsik, biomed-ins. Lõpetas 1977 Tallinna 1. kk-i, 1982 TÜ füüsika osk-a, täiendas end 1992 ja 1994 Oxfordi Ük-s, M.Sc. med-füüsika alal (2001, TÜ), vk “Patient dose and radiation risk in paediatric radiography – a comparative study”, Ph.D. rakendusfüüsika alal (2009, TÜ), vk “Optimisation of patient doses and image quality in diagnostic radiology”. Oli 1984–97 TÜ eksperim-füüsika kat-i teadur ja v-teadur, 1997–2009 TÜ biomed-tehnika ja med-füüsika teadus- ja koolituskeskuse juh, 2009– füüsika inst-i biomed-tehnika ja med-füüsika teadus- ja koolituskeskuse juh. ja teadur. – Uurimisvaldkonnad: patsiendi kiirgusdoosi ja diagnostilise pildikvaliteedi optimeerimine, diagnostiliste röntgenseadmete vastavushindamise meetodid ja katsetamine, pildiagnostika meetodid, funktsionaalne magnetresonantstomogr. EFS-i liige (1995–, juhatuse liige 1995–2001), Eesti Biomed-tehnika ja Med-füüsika Ühingu juhatuse liige (1998–), Briti Füüsika Seltsi (IOP) liige (2001–), Rahvusv Med-füüsika Organisatsiooni (IOMP) haridus- ja koolituskomisjoni liige (2009–). Volitatud biomed-ins (2007). Doktorantide teadustööde rkl konkursi diplom (2009). Üle 30 teadustr-e.

T: Patient dose and radiation risk in paediatric radiology in Estonia (kaasautorid A. Servomaa, M. Lintrop). // Eur. Radiol. 12 (2002) 1; Patsiendidoosi optimeerimine röntgenuringutel Eesti haiglates (kaasautorid A. Servomaa, I. Filippova). // EFS ar 15 (2005); Interlaboratory comparison and accreditation in quality control testing of diagnostic X-ray equipment (kaasautorid A. Vladimirov, A. Servomaa). // Radiation Protection Dosimetry 114 (2005) 1–3; Quality control measurements for fluoroscopy

systems in eight countries participating in the SENTINEL EU coordination action (kaasautor). // Radiation Protection Dosimetry 129 (2008) 1–3; Optimisation strategies introduced for CR at health care centres in Estonia (kaasautor A. Vladimirov). // Radiation Protection Dosimetry 129 (2008) 1–3; Funktsionaalne magnetresonantstomograafia (kaasautor T. Tomberg). // EA 88 (2009) 1; Medical physics education and qualification in Estonia. // Med. Phys. Baltic States 8 (2010) 1.

B: <https://www.etis.ee>.

KERGE (a-ni 1974 **Poom**), **Krista** (7. XI 1952 Tallinn), keeleteadlane; ehitaja t. Lõpetas 1971 Tallinna 2. kk-i, 1979 TÜ ajaloo-k-e-*tsk*-a eesti filol erialal, 2002 TPÜ-s doktorantuuri; M.A. eesti k-e alal (1997, TÜ), vk “Oleviku kesksõna ja temaga võrreldavad struktuurid. Vormimoodustus, sõnamoodustus, leksikon”, Ph.D. samal alal (2003, TPÜ), vk “Keele variatiivsus ja *mine*-tuletus allkeelte süntaktilise keerukuse tegurina”. Oli 1979–81 TA KKI grammatikarühma v-laborant, 1981–87 n-teadur, 1987–92 TPedI eesti k-e kat-i v-õpetaja, 1992–2003 TPÜ eesti k-e kat-i lektor, 2003–05 eesti filol osk-a ja 2005–09 TLÜ eesti k-e ja kultuuri inst-i dots, 2009– prof; a-st 1995 õpetab õiguskeelt ka TÜ õigusinst-s. Loengukursused: süntaks, leksikol, emak-e didaktika ja õpiraskused, lastek-l, reklaamik-l, õigus- ja haldusk-l, k-e variatiivsus, teksti lingvistiline analüüs, uurimismeetodid jm. – Uurimisvaldkonnad: sõnamoodustus, teksti-, diskursuse ja žanrianalüüs, k-e variatiivsus, rakenduslingvistika, eesti emak-eõpetuse ja -teadlikkuse arendamine. Koost ja toim käsirmt-id lastek-le kogumisest, eesti süntaksist, k-eoskusest ja selle testimisest, emak-leõpetuse suurkujudest jm. *Oma Keele* toim-koll-i liige (2000–). ES-i liige (1979–, k-etoimkonna liige 1980–2010, toimkonna vanem 2010), Rahvusvah Rakenduslingvistika Assots-i (AILA) liige (2002–, esinduskogu liige 2008–10), üleriigilise eesti k-e ja kirj ainenõukogu liige (2003–, esimees 2005–), Eesti Rakenduslingvistika Ühingu juhatuse liige (2004–), Emakeeleõpetuse Infokeskuse looja ja tegevjuht (2005–), rkl programmi *Eestikeelse terminoloogia toetamine juhtkomitee liige* (2008–), Eur. Keeletestimise ja Hindamise Assots-i (EALTE) (2005–) jpt teadusorg-de liige. Justiitsmin-i tänukiri (2000), Haridus- ja teadusmin-i tänukiri (2010), Vab Presidendi tänuavaldus (2010). Üle 100 teadustr-e, sh 17 rmt-t.

T: Liitsõna. Mõisteid ja seoseid. Tln, 1990; Vormimoodustus, sõnamoodustus, leksikon. Oleviku kesksõna võrdluse all. Tln, 1998; Keeletöö tänane ja tulevik (I-III). // KK (1994), 3-5; Varieties of language and mother tongue teaching orientation. // Learning and Educational Media. The 3rd IARTEM Vol. Trt, 2002; Kirjakeele kasutusvaldkondade süntaktiline keerukus. // Tekstid ja taustad: artikleid tekstianalüüsist. Trt, 2002; Keelenormi tänapäevane olemus 1-3. // Õiguskeel (2004) 2-4; Eesti kirjakeele mõtteruum. // ES ar 49 (2003); Sõnavara loomulik rikkus haritud keeleoskaja tekstides (kaasautorid H. Pajupuu, P. Alp). ERÜ ar 5 (2009); Natural speaking and how to assess it (kaasautor). // Trames 14 (2010) 2, Vilunud keeleoskaja. C1-taseme eesti keele oskus. Tln, 2008.

B: *E. Ahven*. Pilk paberpeeglisse. Tln 2007, 726, 772, 820, 821, 876, 877, 885, 968, 984, 1016, 1027, 1191, 1260; *H. Pajupuu*. Kiriusutlus Krista Kergega. // KK (2002) 11.

KIDRON, Anti (11. IV 1943 Ambla), psühholoog, taluniku p. Lõpetas 1962 Jõgeva kk-i, 1969 TÜ ajakirj erialal, 1980 AI-s asp-i, psühhol-knd (1981, LÜ), vk “Коммуникативная способность и ее совершенствование”. Täiendanud end mitmetel kursustel Eestis, Soomes, Saksamaal ja Jaapanis. Oli 1969–72 Kreutzwaldi nim. Rkl Rmtkogu kirjastusgrupi juh, 1972–77 EPT tehnol-büroo sektorijuh, 1982–87 ENSV Juhtivate Töötajate ja Spetsialistide Kvalifikatsiooni Tõstmise Inst-i psühholoog ja õppejõud, 1988–93 Mainori sektorijuh, 1993–99 tulundusühistu *Mondo* juh, 1999–2010 Akad *Nord* dekaan ja sotsiaalpsühhol inst-i juh. Loengukursused: üld-, juhtimis-, nõustamis-, suhtlemis-, sotsiaal- ja loovpsühhol. – Uurimisvaldkonnad: suhtlemispsühhol, loovmõtlemine, elustiil, subjektiivne heaolu, zen-budism. Valgetähe medal (2002). 60 teadustr-t.

T: Suhtlemispsühholoogia. Tln, 1986; Keskendumiskunst. Tln. 1994; Oska olla enda psühholoog. Tln. 1997; Leidlik meel. Tln. 2000; Psühholoogia põhisuunad. Tln, 2001; Nõustamiskunst. Tln, 2003; Suhtlemine. Tln, 2004; Isiksus. Tln, 2005; Elustiil ja heaolu. Tln, 2007; Kirjutaja käsiraamat. Tln, 2010.

B: EE 14, 156.

KIHNO, Kersti (7. VI 1963 Tartu), palünoloog; tööliste t. Lõpetas 1981 Tartu 5. kk-i, 1987 TÜ biol osk-a, 1998 TLÜ-s magistrantuuri, M.Sc. geökol alal (1998, TLÜ), vk “Taimkatte areng ja inimõju ilmingud Lõuna-Eesti mosaiikmaastikus”. Täiendas end 1991 Bergeni Ük-i bot inst-s. Oli 1987–2005 AI geoarheol ja muinastehol labori n-teadur ja teadur, 2005–07 TLÜ AI teadur ning TÜ ajaloo ja arheol inst erakorrr teadur, 2007– TLÜ AI arheobiol ja muinastehol osk-a teadur ning TÜ ökol ja maateaduse inst-i erakorrr teadur. – Uurimisvaldkonnad: paleobot, paleoökol. Osalenud a-st 1991 rahvusv uurimisprogrammides ja –projektides, olnud mitme sihtfinantseeritava teema ning ETF grantide juht ja põhitäitjaid. LUS-i liige (1985–), Põhjamaade arheobotaanikute töögrupi NAG liige (1995–), MTÜ Keskkonnaajaloo Ühing juhatuse liige (2006–), *Pollen Monitoring Programm* (INQUA PMP) liige (2007–). 30 teadustr-t.

T: Holocene sea-level changes and environmental history in the Narva area, North-Eastern Estonia (autor). // PACT Belgium 51 (1996); Viljelusmajandusliku asustuse kujunemisjoooni Haanja kõrgustiku kaguveerul (kaasautor S. Laul). // Est. J. Archaeol. 3 (1999) 1; Archaeological and palynological investigations at Ala-Pika, South-East Estonia (kaasautor H. Valk). // PACT 57 Belgium (1999); Settlement sites of Siksala Kirikumägi and Heino (kaasautor A. Kriiska). // Muinasaja teadus 18 (2006); Hino Mustjärve ümbruse taimkatte areng. // Muinasaja teadus 17 (2008); Evidence of pollen and plant macro-remains from sediments of suburban area of medieval Tartu (kaasautor S. Hiie). // Est. J. Archaeol. 12 (2008) 1; Pollen, diatom and plant macrofossil assemblages indicate a low water level phase of Lake Peipsi at the beginning of the Holocene (kaasautor). // Hydrobiologia 599 (2008) 1; Chronology of Late Saalian and Middle Weichselian episodes of ice free lacustrine sedimentation recorded in the Arumetsa section, Southwestern Estonia (kaasautor). // Est. J. Earth Sci. 59 (2010) 2.

B: <https://www.etis.ee>.

KIIPLI (a-ni 1975 **Talvistu**), **Enli** (16. XII 1951 Tartu), geoloog; Tarmo K. abikaasa. Lõpetas 1970 Tartu 2. kk-i, 1975 TÜ geol osk-a, 2005 TTÜ-s doktorantuuri, M.Sc. geol ja mineral alal (1998, TÜ), vk “Balti Varasiluri süvaveeliste savikivimite geokeemilised kujunemistingimused (Lääne-Läti Aizpute-41 puursüdamik põhjal)”, Ph.D. loodusteaduste alal (2005, TTÜ), vk “Modelling seawater chemistry of the East Baltic

basin in the Late Ordovician–Early Silurian”. Oli 1975–79 RPI Eesti Põllumaj-projekti ins, 1980–90 EGV ja 1990–92 EGK geoloog, 1993–99 GI ins, 1999–2007 erakorr teadur, 2007–08 erakorr v-teadur, 2008– v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: Balti settebasseini areng Ordoviitsiumis ja Siluris geokeemia ja mineral põhjal, vulkanismi jäljed Eesti ja Baltoskandia sette kivimites ning nende kasutamine geol-te läbilõigtete korrelatsioonil, sedimentol-s ja paleogeogr-s. GI parima artikli autor (1997, 2000, 2009). 22 teadustr-t

T: Hematite and goethite in Telchian marine red beds of the East Baltic (kaasautorid T. Kallaste, T. Kiipli). // *Geologiska Föreningens i Stockholm Förhandlingar (GFF)* 122 (2000); Bioproductivity rise in the East Baltic epicontinental sea in the Aeronian (Early Silurian) (kaasautorid T. Kiipli, T. Kallaste). // *Palaeogeogr., Palaeoclimatol., Palaeoecol.* 205 (2004); Identification of the O-bentonite in the deep shelf sections with implication on stratigraphy and lithofacies, East Baltic Silurian (kaasautorid T. Kiipli, T. Kallaste). // *GFF* 128 (2006); Carbonate distribution in the East Baltic deep shelf in the late Ordovician – early Silurian (kaasautor T. Kiipli). // *GFF* 128 (2006); Hydrodynamic control of sedimentation in the Ordovician (Arenig-Caradoc) Baltic basin (kaasautorid T. Kallaste, T. Kiipli). // *Lethaia* 41 (2008) 2; Reconstruction of currents in the Mid-Ordovician – Early Silurian central Baltic basin using geochemical and mineralogical indicators (kaasautorid T. Kiipli, T. Kallaste). // *Geol. (Geol. Soc. of Am.)* 37 (2009) 3; Distribution of phosphorus in the Middle and Upper Ordovician Baltoscandian carbonate palaeobasin (kaasautor). // *Est. J. Earth Sci.* 59 (2010) 4.

B: EGBT, 44; <https://www.etis.ee>.

KIISK, Madis (3. II 1974, Simuna, Lääne-Virumaa.), füüsik; agronoomide p. Lõpetas 1992 Väike-Maarja Kk-i, 1997 TÜ füüsika osk-a, 2003 Lundi Ük-s doktorantuuri, M.Sc. keskkonnanfüüsika alal (1997, TÜ), vk “Spektritöötluse tarkvara kvaliteedikontroll gammaspetsimeetrias”, füüsikalitsentsiaat (2000, Lundi Ük), Ph.D. tuumafüüsika alal (2003, Lundi Ük), vk “Improvement of the AMS-technique and applications to ^3H and ^{59}Ni measurements”. Täiendas end 2001–02 Saksamaal Rossendorfi Uurimiskeskuseioonkiirguse füüsika ja materjaliteaduse inst-s. Oli 2004–06 TÜ FI järel-dr, 2006–07 keskkonnanfüüsika labori erakorr teadur, 2007–09 teadur, 2009–v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: keskkonna radioaktiivsus ja kiirguskaitse, kiiritusnähtused laia

keelutsooniga funktsionaalmaterjalides, fusioonireaktorite sisepindade diagnostikameetodite arendamine, kiirendi-masspektromeetria. EFS-i liige (2006–), Soome Tuumasünteesi Uuringute Assots-i *Euratom-TEKES* Eesti uurimisrühma juht (2007–). Osaleb Euroopa tuumasünteesiuuringute programmis Euratom. Üle 20 teadustr-e.

T: A small and compact AMS facility for tritium depth profiling (kaasautor). // *Pramana-J. Phys.* 59 (2002) 6; Vacuum in an accelerator system – calculations and measurements (kaasautor). // *Vacuum* 78 (2005) 2; The charge state distribution of Be, C, Cl and Al ions at the Lund Pelletron accelerator with the recently modified terminal pumping in use. // *Nucl. Instr. Meth. A* 521 (2004) 2–3; Efficiency corrections in low-energy gamma spectrometry (kaasautor). // *Nucl. Instr. Meth. A* 580 (2007) 1; Laser ablation of thin tungsten layers deposited on carbon substrate (kaasautor). // *Fusion Eng. Design* 84 (2009) 7–11.

KIISK, Valter (17. VIII 1977, Rakvere), füüsik, põllumehe ja rmtpidaja p. Lõpetas 1996 Rakvere Gümni-i, 2000 TÜ füüsika osk-a, 2002 TÜ-s magistrantuuri ja 2006 doktorantuuri, M.Sc. tahkisefüüsika alal (2002, TÜ), vk “TiO₂ fotoluminestsentskarakterisatsioon”, Ph.D. samal alal (2006, TÜ), vk “Optical investigation of metal-oxide thin films”. Oli 2004–06 FI ins, 2005–06 TÜ materjaliteaduse ja materjalide tehnol dr-kooli erakorr teadur, 2006–07 FI laserspektroskoopia labori erakorr teadur, 2007– teadur. – Uurimisvaldkonnad: oksiidsete nanomaterjalide optilised ja luminesentsuuringud ning rakendused fotoonikas, fosfoorides ja gaasisensoorikas, haruldaste muldmetallidega aktiveeritud materjalide spektroskoopia. Üle 30 teadustr-e.

T: Spectral narrowing of self-trapped exciton emission in anatase thin films (kaasautor). // *Thin Solid Films* 400 (2001) 1–2; Introduction to spectroscopy of atoms, molecules and crystals (kaasautorid M. Brik, I. Sildos). Trt, 2008; Spectroscopic and crystal field study of Sm³⁺ in different phases of TiO₂ (kaasautor). // *J. Phys. D* 42 (2009); Luminescence properties of sol-gel-derived TiO₂:Sm powder (kaasautor). // *Optical Materials* 31 (2009) 9; Photoluminescence of sol-gel-prepared hafnia (kaasautor). // *Phys. B* 405 (2010).

B: <https://www.etis.ee>.

KIKAS, Arvo (5. IX 1958 Otepää), füüsik. Lõpetas 1976 Nõo. kk-i, 1981 TÜ füüsika osk-a, 1986 FI-s asp-i, füüsika-mat-knd (1988, FI), vk “Создание и миграция носителей заряда в ионных кристаллах при облучении ультрамягким рентгеновским излучением”. Oli 1986–88 FI n-teadur, 1988–92 teadur, 1992–röntgenspektroskoopia labori juh, 2007– ka v-teadur. – Uurimisvaldkond: aatomite, molekulide, kilede ja tahkiste röntgen- ja elektronspektroskoopia, pinnanähtused tahkisefüüsikas ja tehnol-s. EFS asutajaliige (1989, aseesimees 2001–04, esimees 2004–07). Üle 80 teadustr-e.

T: Autoionization phenomena involving the $2p^53d$ configuration of argon-like ions in ionic solids (kaasautor). // Phys. Rev. B 47 (1993) 18; High-resolution study of the correlation satellites in photoelectron spectra of the rare gases (kaasautor). // J. Electron Spectrosc. Related Phenomena. 77 (1996) 3; Collapse of vibrational structure in the Auger resonant Raman spectrum of CO by frequency detuning (kaasautor). // Phys. Rev. Lett. 79 (1997) 8; Resonant inelastic x-ray scattering at the F 1s photoabsorption edge in LiF. Interplay of excitonic and conduction states, and Stokes' doubling (kaasautor). // Phys. Rev. B 70 (2004) 8.

B: <https://www.etis.ee>.

KILK, Kalle (21. III 1978 Tartu), biokeemik; Ann K. poeg. Lõpetas 1996 H. Treffneri Gümni-i , 2000 TÜ keemia osk-a, 2002 TÜ-s magistrantuuri, 2004 Stockholmi Ük-s doktorantuuri, M.Sc. biokeemia alal (2002, TÜ), vk “Targeting of antisense PNA oligomers to galanin receptor type 1 mRNA”, Ph.D. neurokeemia alal (2004, Stockholmi Ük), vk “Cell-penetrating peptides and bioactive cargoes. Strategies and mechanisms”. Täiendas end 2000–01 USA-s. Oli 2005–07 ÜMPI erakorr teadur, 2007–08 TÜ biokeemia inst-i med biokeemia õt-i teadur, 2009– v-teadur, ühtlasi 2007–08 ka tehnol-inst-i erakorr v-teadur. Loengukursused: üldine biokeemia, med biokeemia. jm. – Uurimisvaldkonnad: metaboolomika, peptiidsed nukleinhapped, rakku-pugevad peptiidid, oksüdatiivne stress. EV teaduspreemia (2009, koll-s). U 30 teadustr-t, üks patentne leiutis (kaasautor).

T: Cellular delivery of peptide nucleic acid by cell-penetrating peptides (kaasautor U. Langel). // *Methods Mol. Biol.* 298 (2005); *In vivo* identification of ribonucleoprotein-RNA interactions (kaasautor). // *Proc. National Acad. Sci. USA* 109 (2006) 5; Pika ahelaga rasvhapete oksüdatsiooni defekt imikul: haigusjuhu kirjeldus (kaasautor). // *EA* 87 (2008) 4; Analysis of *in vitro* toxicity of five cell-penetrating peptides by metabolic profiling (kaasautor). // *Toxicol.* 265 (2009) 3; Knockdown of L calcium channel subtypes: differential effects in neuropathic pain (kaasautor). // *J. Neurosci.* 30 (2010) 3.

B: <https://www.etis.ee>.

KIMMEL (a-ni 1981 **Virre-Erg**), **Kai** (28. IV 1958 Tartu), loodusgeograaf; tislari t. Lõpetas 1976 Tartu 10. kk-i, 1981 TÜ biogeograafia eriala, 1989 GI-s asp-i, 2009 TÜ-s doktorantuuri, geol-mag (1996, TÜ), vk “Holotseeni setete stratigraafia ja taimkatte arengu seaduspärasused Peipsi nõo edelaosas”, Ph.D. maastikuökol ja keskkonnakaitse alal (2009, TÜ), vk “Ecosystem services of Estonian wetlands”. Oli 1981-92 GI teadur, 1992-2005 Endla Looduskaitseala teadusdir ja seirespetsialist, 2006-08 Keskkonnaministri Jõgevamaa keskkonnateenistuse spetsialist, 2009– Keskkonnaameti Jõgeva-Tartu regiooni looduskasutuse spetsialist. – Uurimisvaldkonnad: Holotseeni stratigr, märgalade looduskasutus ja –kaitse ning ökosüsteemi teenused. Mitme kogumiku (*Endla soostik: looduskaitseala*, 2003; *Eesti kaitsealad*, 2007 (ingl. k-s: 2008); *Mires in Estonia and Southern Finland*, 2007 jt) kaasautor. Rahvusvahelise Soode Kaitse Grupi (IMCG) liige (1998–), Eesti Ramsari komisjoni teadussekretär (2000–). Valgetähe V kl teenetemärk. 15 teadustr-t.

T: The Holocene development of Tondi Mire, northern Estonia: pollen, diatom and chronological studies (kaasautorid R. Rajamäe, M. Sakson). // *PACT* 51 (1996); Mire research traditions in Endla Nature Reserve. // *Est. Maritima* (1998) 3; Holocene deposits (kaasautorid R. Pirrus, A. Raukas). // *Lake Peipsi. Geology I*. Tln, 1999; Wetlands and riparian buffer zones in landscape functioning (kaasautor Ü. Mander). // *Landscape Ecological Applications in Man-influenced Areas: linking man and nature systems*. Dordrecht, 2007; The status, conservation and sustainable use of Estonian wetlands (kaasautor). // *Wetlands Ecol. Manag.* 18 (2010) 4; Global warming potential of drained and undrained peatlands in Estonia: a synthesis (kaasautor). // *Wetlands* 29 (2010) 4;

Ecosystem services of peatlands: implications for restoration (kaasautor Ü. Mander). // Progress Phys. Geogr. 34 (2010) 4.

KINK, Ilmar (19. II 1970 Tartu), füüsik; Rein ja Margarita K-u p. Lõpetas 1988 Tartu 1. kk-i, 1992 TÜ füüsika osk-a, 1994 TÜ-s magistrantuuri, 1999 Lundi Ük-s doktorantuuri, M.Sc. optika alal (1994, TÜ), vk “Antratseeni mikrokristallide luminesentskiirguse spektraalsed ja ajalised omadused”, Ph.D. spektroskoopia alal (1999, Lundi Ük), vk “Spectroscopy of highly charged ions: new studies in the He, Be, N, O, Na and Mg isoelectronic sequences”. Oli 1999–2002 *National Inst. of Standards and Technology* (USA) külalisteadur, 2001–04 FI järeldr, 2004– FI nanostruktuuride füüsika labori v-teadur, ühtlasi 2005– ka Eesti Nanotehnol Arenduskeskuse juhataja – Uurimisvaldkonnad: nanotehnol ja nanostruktureeritud materjalid, kõrgelt ioniseeritud ioonide spektroskoopia, ioonide, laserkiirguse ja tahkispindade vastasmõju, sünkrotronspektroskoopia, aparaadiehitus. TÜ nanotehnol õppemooduli väljatöötajaid, TÜ nanometrol kursuse ja nanotehnol praktikumi vastutav õppejõud. EFS aseesimees 2003–2010. Üle 60 teadustr-e.

T: Direct imaging of highly charged ions in an electronic beam ion trap (kaasautorid J. Porto, J. Gillaspay). // Rev. Sci. Instruments 71 (2000) 8; Nanotehnoloogia ja teravikmikroskoopia (kaasautor A. Lõhmus). // Teadusmõtte Eestis. Tehnikateadused. Tln, 2002; Electrically conductive and optically transparent Sb-doped SnO₂STM-probe for local excitation of electroluminescence (kaasautor). // Ultramicroscopy 104 (2005) 1; Formation of nickel oxide nanostructures on TiO₂ (kaasautor). // J. Phys. Conf. Ser. 93 (2007); Crystal mismatched layers in pentagonal nanorods and nanoparticles (kaasautor). // Phys. Status Solidi B 247 (2010) 2.

B: <https://www.etis.ee>.

KINK (a-ni 1966 **Okk**), **Margarita** (22. VIII 1940 Leningrad), füüsik; sõjaväelase t, Rein K-u abikaasa, Ilmar K-u ema. Lõpetas 1957 Tartu 4 kk-i, 1962 TÜ füüsika osk-a, 1969 TÜ-s asp-i, füüsika-mat-knd (1971, Irkustki Rkl Ük), vk “Электронная и дырочная рекомбинационная люминесценция щелочногалоидных кристаллов при термо- и фотостимуляции”. Oli 1962–65 FAI n-teadur, 1969–73 teadur, 1973–97 TA FI

ja 1997–2006 TÜ FI teadur, 2006– FI nanostruktuuride füüsika labori erakorr teadur. –
Uurimisvaldkonnad: vaakumultraviolet-laserspektroskoopia, uute optika- ja
spektroskoopiameetodite arendamine ja rakendamine materjali- ja plasmauuringutes,
neutraalsete ja ioniseeritud eksimeeride dünaamika vääriskaasides, nende plasmad ja
kristallides. Üle 20 teadustr-e.

T: VUV laser spectroscopy of gaseous xenon (kaasautor). // *Phys. Scripta* 45 (1992) 2;
Step-wise multiphonon anharmonic decay of local modes: theory and experiment
(kaasautor). // *J. Phys. B* 263 (1999); Temperature dependence of laser-induced hot
luminescence of self-trapped excitons in solid xenon (kaasautor). // *Surface Rev. Lett.* 9
(2002) 1; Upconverted 5d-4f luminescence from Er^{3+} and Nd^{3+} ions doped into fluoride
hosts excited by ArF and KrF excimer lasers (kaasautor). // *Optics Comm.* 283 (2010) 1.

B: <https://www.etis.ee>.

KIRM Marco (27. XII 1965, Viljandi), füüsik; kergejõustikutreeneri ja õpetaja p.
Lõpetas 1984 Suure-Jaani Kk-i, 1991 TÜ füüsika osk-a laseroptika erialal, 1995 Lundi
Ük-s doktorantuuri, Ph.D. füüsika alal (1995, Lundi Ük). vk “Investigation of wide gap
crystals and highly charged ions in the vacuum ultraviolet using synchrotron radiation
and accelerated ions”. Oli 1996 TÜ FI erakorr v-teadur, 1996–99 Hamburgi Ük-i 2.
ekperim-füüsika inst-i järelldr, 1999–2004 HASYLAB kiirekanali teadlane ja Hamburgi
Ük-i 2. ekperim-füüsika inst-i uurija, 2004–09 FI teadusdir, 2009– dir. –
Uurimisvaldkonnad: valgustkiirgavate optiliste materjalide väljatöötamine nende
rakendamiseks fosfoorides, stsintillaatorites ja lasermaterjalides, õhukeste
dielektrikkilede diagnostika optiliste meetodite abil ja nende rakendused, ülikiirete
elektronergastuste relaksatsiooniprotsessid ja eragastustihedusefektid tahkistes.
Nanomõõtmeliste anorgaaniliste materjalide süntees, uuringud ja rakendamine, tahkiste
uurimine kasutades sünkrotron-, vaba elektronlaseri ja femtosekundiliste laserite kiirgust.
Fosfooride ja stsintillaatorite rakendusuuringud koos *Philipsi*, *Osrami*, *Siemensi* ja
Samsungiga. EFS asutajaliige (1989), *Cooperation in Sci. and Technol.* (EL COST)
domeeni komitee Eesti esindaja (2006–), *Electrochem. Soc. Inc.* liige (1998–). TÜ
Raefondi preemia (2007). Üle 200 teadustr-e.

T: Thermoluminescence from solid krypton crystal (kaasautor H. Niedrais). // J. Luminesc. 60 (1994) 1; Secondary excitons in alkali halide crystals (kaasautor). // Phys. Rev. B 53 (1996) 9; Self-trapping and multiplication of electronic excitations in Al₂O₃ and Al₂O₃:Sc crystals (kaasautor). // Phys. Rev B 60 (1998) 1; Separation of excitonic and electron-hole processes in metal tungstates (kaasautor). // J. Luminesc. 102 (2003); Optical characterization of HfO₂ thin films grown by atomic layer deposition (kaasautor). // Thin Solid Films 466 (2004) 1–2; Creation of groups of spatially correlated excitations in wide-gap solids (kaasautorid A. Lushchik, Ch. Lushchik). // Phys. Status Solidi (a) 202 (2005) 2; Vacuum-ultraviolet 5d-4f luminescence of Gd³⁺ and Lu³⁺ ions in fluoride matrices (kaasautor). // Phys. Rev B 75 (2007) 7; Investigation of possible replacement of protective magnesium oxide layer in plasma display panels by barium ternary oxides (kaasautor). // J. Phys D: Appl. Phys. 40 (2007) 15; Exciton-exciton interactions in CdWO₄ irradiated by intense femtosecond vacuum ultraviolet pulses (kaasautor). // Phys. Rev B 79 (2009) 23; Resonant inelastic x-ray scattering and UV-VUV luminescence at the 1s edge in BeO (kaasautor). // J. Phys. Cond. Matter 22 (2010) 37.

B: <https://www.etis.ee>; <http://ee.linkedin.com/pub/marco-kirm/28/670/928>.

KIRSIMÄGI (a-ni 1983 **Rais**), **Ülle** (8. II 1961 Tartu linn), med-statistik ja -analüütik; metsandusins-i t. Lõpetas 1979 Tartu 2. kk-i, 1984 TÜ maj-tsk-a maj-küb erialal, 2003 TÜ-s magistrantuuri, mag rakendusstat alal (2003, TÜ), vk “Neerusiirdamine Eestis: elulemusanalüüs”. Oli 1983–84 TÜ spordimed-i kat v-laborant, 1984-92 üldkirurgia, anestesiol ja reanimatol kat v-laborant, 1992–99 TÜ kirurgiakliiniku v-laborant, 1999–arvutispetsialist, 2005–07 ka biostat teadur ja 2009– erakorr teadur, a-st 2004 ka SA TÜK kirurgiakliiniku analüütik. – Uurimisvaldkond: med-stat (elulemusanalüüs). Eesti Organite ja Kudede Transplantatsiooni Ühingu (1992–), Rahvusv Kliinilise Biostat (2003–) ja Rahvusv Biomeetria Ühingu liige (2004–). Üliõpilaste teadustööde rkl konkursi I preemia (2003). 50 teadustr-t.

T: Survival analysis of kidney transplantations in Estonia 1972–2002 (kaasautorid A. Lõhmus, J. Kahu), // Controlled Clin. Trials 24 (2003); Akne ravi isotretinoiiniga suvekuudel (kaasautor). // EA 85 (2006) 5; Changes in the natural history of renal cancer: comparison of Estonian data from the periods 1985–1988 and 1996–1998 (kaasautorid P.

Padrik, H. Everaus). // Int. Urol. Nephrol. 39 (2007) 1; Alzheimeri tõve ravi memantiiniga Eestis: farmakoökoonoomiline hindamine (kaasautorid M. Vähi, M. Braschinsky). // EA 86 (2007) 2; Surgical treatment of Grave's disease: subtotal thyroidectomy might still be the preferred option (kaasautor). // Medicina (Kaunas) 40 (2008) 1; Laparoskoopilisest koletsüstektomiast tingitud sapiteede vigastused TÜ kirurgiakliinikus aastatel 2005–2007: epidemioloogia, diagnostika, ravi ja ravi kaugtulemused (kaasautor). // EA 88 (2009) 11; Incidence and risk factors of surgical wound infection in children (kaasautor). // Scand. J. Surgery 99 (2010) 3.

KIRT, Toomas (21. XII 1971 Türi), tehnikateadlane, informaatik; arsti ja autojuhi p. Lõpetas 1990 Türi 1. kk-i, 1995 TTÜ maj-tsk-a infotöötuse erialal, 1999 TTÜ-s magistrantuuri ja 2007 doktorantuuri, tehnikamag (1999, TTÜ), vk "Iseorganiseeruvad kaardid panganduses", Ph.D. inform ja süsteemitehnika alal (2007, TTÜ). vk "Concept formation in exploratory data analysis: case study of linguistic and banking data". Täiendas end 2001 Helsingi Ük-s. Oli 1993–94 AS Ratioma programmeerija, 1995–96 Välismin-i tehnikabüroo ins, 1996–97 välismaj-pol osk-a atašee, 1997–2001 Eesti Panga pangainspektsiooni IT pangainspektor, 2002–05 Finantsinspektsiooni IT audiitor, 2005–06 OÜ ELIKO Tehnol Arenduskeskuse arendusins, 2006–09 TTÜ Kübl teadur, 2009–TÜ avaliku õiguse inst-i kriminaalõiguse, kriminol ja kognitiivse psühhol õt-i teadur. – Uurimisvaldkonnad: info- ja kommunikatsioonianalüüs – andmeanalüüs, kujutuvastus, neurovõrgud, iseorganiseerumine, tehisintellekt, usaldusväärsed tarkvarad ja inim-etehtol-d. Üle 30 teadustr-e.

T: Iseorganiseeruvad keele-elementid eesti keele emotsioonisõnavara näitel (kaasautor E. Vainik). // Eesti Rakenduslingv. Ühingu ar. Tln, 2005; Graph coloring by self-organizing algorithm. // Int. Trans. Systems Sci. Appl. 2 (2006) 3; An agent based simulation for testing the emergence of meaning. // System Inform. Sci. Notes 2 (2007) 1; What can self-organizing maps reveal about the structure of emotion concepts: a case study of Estonian (kaasautor E. Vainik). // Studies in Language and Cognition. London, 2009; Conceptual co-presence of motion and emotion in the Estonian terms of personality (kaasautorid E. Vainik, H. Orav). // Eesti Rakenduslingv. Ühingu ar. Tln, 2010.

B: <https://www.etis.ee>.

KISAND (a-ni 1991 **Hansson**), **Kai** (8. III 1965 Tartu), arstiteadlane, immunoloog; Enno Hanssoni t. Lõpetas 1983 Tartu 2. kk-i, 1989 TÜ arstitsk-a, 1998 TÜ-s doktorantuuri, med-dr (1999, TÜ), vk “Autoantibodies to 2-oxoacid dehydrogenase complexes”. Oli 1998 ÜMPI v-laborant, 1999–2000 immunol teadur, 2001–02 TÜ farmakol inst-i erakorr v-teadur (järeldr), 2003–04 ÜMPI immunol teadur, 2004–05 Uppsala Ük-i Autoimmunteedi ja Põletiku Keskuse järeldr, 2005–07 ÜMPI immunol õt-i teadur, 2007– v-teadur, a-st 2005 ka mol-patol erakorr v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: autoimmuunsuse ja tsentraalse tolerantsuse mol-d ja rakulised mehhanismid, autoimmuunne diabeet ja kaasnevad haigused, epigen-d regulatsioonid immuuntolerantsuses, kaitsemehhanismid *Candida albicansi* vastu. Eesti Immunoloogide ja Allergoloogide Seltsi liige (2001–, esimees 2001–04). Üle 30 teadustr-e.

T: Ursodeoxycholic acid treatment lowers the serum level of antibodies against pyruvate dehydrogenase and influences their inhibitory capacity for the enzyme complex in patients with primary biliary cirrhosis (kaasautor). // J. Mol. Med. 74 (1996) 5; The follow-up of asymptomatic persons with antibodies to pyruvate dehydrogenase in adult population samples (kaasautor). // J. Gastroenterol. 34 (2001) 4; Propensity to excessive proinflammatory response in chronic Lyme borreliosis (kaasautor). // APMIS 115 (2007) 2; Modulation of Aire regulates the expression of tissue-restricted antigens (kaasautor). // Mol. Immunol. 45 (2008) 1; Autoimmune regulator deficiency results in decreased expression of CCR4 and CCR7 ligands and in delayed migration of CD4+ thymocytes (kaasautor). // J. Immunol. 183 (2009) 12; Flow cytometry study of blood cell subtypes reflects autoimmune and inflammatory processes in autoimmune polyendocrine syndrome type I (kaasautor). // Scand. J. Immunol. 71 (2010) 6; Chronic mucocutaneous candidiasis in APECED or thymoma patients correlates with autoimmunity to Th17-associated cytokines (kaasautor). // J. Experim. Med. 207 (2010) 2.

B: TÜA 1982–2007, 190, 195, 197, 199, 200.

KISAND, Veljo (10. V 1970 Tartu), bioloog, veemikrobioloog; metsatööstusins-i p. Lõpetas 1988 Tartu 10. kk-i, 1992. a. TÜ biol osk-a biokeemia-mikrobiol erialal, 1994 TÜ-s magistrantuuri ja 1998 doktorantuuri, M.Sc. hüdrobiol alal (1994, TÜ), vk „

Methodical problems in measuring bacterial heterotrophic production in freshwater lakes“, Ph.D. samal alal (1998, TÜ), vk „Responses of planktonic bacteria to the abiotic and biotic factors in the shallow lake Vörtsjärv“. Oli 1999–2001 Umeå Ük-i ja 2002–04 Oldenburgi Ük-i järeldr, 2005– TÜ tehnol inst-i biomed-tehnol arenduskeskuse mol-se biol labori v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: veemikrobiol, mikroorganismide ökol, toitumissuhted mikroobses lingus, mikroorganismide mitmekesisus, fülogenees ja genoomika, antibiootikumiresistentsuse levik looduslikes bakteripopulatsioonides. Eesti Mikrobioloogide Ühenduse liige (1992–), EK Teadusuuringute Ühendkeskuse rahvuslik ekspert (2008–10). 31 teadustr-t.

T: Bakteriplankton. (kaasautor S. Lokk). // Peipsi. Tln, 1999; Bacterioplankton. (kaasautorid S. Lokk, K. Piirimäe). // Lake Peipsi. Flora and Fauna. Trt, 2001; Eluslooduse mitmekesisus molekulaarsest vaatenurgast. (kaasautor T. Tenson) // EL (2002) 9; Bakteriplankton. (kaasautor H. Tammert) // Vörtsjärv. Tln, 2003; Bacterioplankton. (kaasautor H. Tammert); // Lake Vörtsjärv. Tln, 2004; Ciliates are the dominant grazers on pico- and nanoplankton in a shallow, naturally highly eutrophic lake (kaasautor). // Microbial Ecol. 53 (2007) 1; Ecophysiological status of bacteria in freshwater lakes during steep summer stratification (kaasautorid H. Tammert, I. Ott). // Fundamental & Appl. Limnol. 176 (2010) 1.

B: <https://www.etis.ee>.

KIVIKAS, Tõive (Tõivelemb) (14. VII 1937 Tallinn), füüsik, ärijuht ja pol-tegelane; kirjaniku p. Perekond põgenes 1944 Rootsi. Lõpetas 1957 kk-i, 1960 Lundi Ük-i füüsika osk-a *cand. phil.* astmega, *lic. phil.* tuumafüüsika alal (1964, samas), Ph.D. elementaarosakeste füüsika alal (1970, samas), vk “An online cocenter hodoscope for high-energy photoproton experiments”. Täiendas end 1980 Prantsusmaal ärijuhtimise alal. Oli 1958–73 Lundi Ük-i füüsika lektor ja prof. asst, 1973–76 Lundis *Alfa-laval AB* tehniline juht, 1976–78 Stockholmis *AGA-Heating AB* arendusjuht, 1978–81 *Welding Gases AGA AB* ärijuht, 1981–84 Göteborgis *ESAB AB* asepresident, 1985–87 Stockholmis *InnoCap AB* tegevdir, 1987–88 *PA Technology* (Rootsi, Inglismaa) v-konsultant, 1988–89 Nyköpingis Studsviki tuumajaama juht, 1990–97 tegevdir, 1997–2001 Stockholmis investeerimisfirma *Estinvest AB* tegevdir, 2001–03 TÜ külalisprof

juhtimise ja innovatsiooni alal, ühtlasi 2002–03 TÜ tehnol-inst-i asutamisdir, MTÜ Eesti Demokraatia Uuendamine asutaja (2005). – Uurimisvaldkonnad: tuumafüüsika ja – energia. ETS Rootsis liige, Rootsi Kuningliku Ins-de TA (IVA) liige (1994–). TÜ auliige (1995). Avaldanud art-id erialastes rahvusv ajakirjades jm töid, koost. füüsikaõpikuid; kaks Rootsi patenti.

T: Low-energy photofission on ^{238}U . // Nucl. Phys. 64 (1965); A Computer Program for Acceptance Calculation for Two-body Photoreproduction Reactions. Lund, 1971; Kvantfysik. Uppsala, 1971; An online counter hodoscope for high-energy photoprotons. // Nucl. Instr. & Methods 100 (1972); An experimental study of mass asymmetry in subbarrier photofission of ^{238}U . // Nucl. Phys. A 215 (1973).

B: ETVpK, 45–46; Vaba Eesti Sõna (New York) (1990), 5. IV; Eesti Päevaleht (Stockholm) (1997) 17. VII.

KIVIMAA, Katrin (27. VI 1969 Kohtla-Järve), kunstiteadlane ja -kriitik; ökonomisti-finantsisti ja põlevkiviteadlase t. Lõpetas 1987 Kohtla-Järve 1. kk-i, 1993 TÜ kunstiajaloo erialal, 1999 CEU-s (Budapest) magistrantuuri, 2004 Leeds'i Ük-s doktorantuuri, magistritaseme diplom kunstiajaloo alal (1995, CEU, Praha), M.Phil. soouuringute alal (1999, CEU, Budapest), vk "Feminist and gendered art practises in Estonian art of the 1990s", Ph.D. kunstiajaloo alal (2004, Leeds'i Ük), vk "Nationalism, gender and cultural identities: the case of Estonian art from the impact of modernity to the post-Soviet era 1850–2000". Oli 1993–97 kultuurilehe *Sirp* kunstitoim (1997 ka tegevtoim), 1996–2003 EKA ja 1999–2005 TPÜ ning 2000 ka Lincolnshire/Humberside'i Ük-i (Inglismaa) (tunnitasuline) lektor, 2000–03 Leeds'i Ük-i seminaride juhendaja ning 2005–06 ka tunnitasuline lektor, 2004–06 EKA erakorr dots, 2006–10 erakorr prof, a-st 2009 ka v-teadur, 2010– prof, kunstiteaduse inst-i juh. Loengukursused: moodsa kunsti ajalugu, modernism ja feminism, sissejuhatus kunstiteadusesse jm. – Uurimisvaldkonnad: moodsa ja kaasaegse kunsti ajalugu, sotsiaalne ja feministlik kunstiajalugu, visuaalkultuur. Ajakirjade *Ariadne Lõng* (2000–) ja *Baltic Journal of Art History* toim-koll-i liige (2009–). Riigi kultuuripreemiate žürii liige (2000–01), Eesti Kultuurkapitali kujutava ja rakenduskunsti sihtkapitali nõukogu liige (2007–09), üliõpilaste teadustööde rkl konkursi hindamiseksperit (2008–09). Eesti

Kunstnike Liidu (1996–), Eesti Kunstiteadlaste Ühingu (1996–) ja Rahvusv Kunstikriitika Organisatsiooni (AICA) liige (1997–). E. Pütsepa nim aastapremia (2009). U 40 teadustr-t.

T: Soolise erinevuse tulek eesti kunsti: feministlikest suundumustest 1990. aastatel. // Ülbed üheksakümnendad. Tln, 2000; Kunstikriitika keel ja sotsiaalse erinevuse taas/tootmine: “naiseliku” ja rahvusliku kunsti diskursustest 1939. a. naiskunstnike näituse retseptsioonis. // Kunstiteaduslikke uurimusi 1 (2005); Naisekuju nõukogude ja eesti identiteedi kandjana sotsrealistliku maalikunsti ja graafika näitel. // Kunstiteaduslikke Uurimusi 3 (2007); Feministlik teooria (kaasautor R. Põldsaar). // 20. sajandi mõttevoolud. Trt, 2009; Rahvuslik ja modernne naisekuju eesti kunstis 1850–2000. Trt, 2009; Kunstnik, naisesus ja “naiselik” kunst. Identiteediotsingud ja representatiivsed võimalused 1920.–1930. aastate teostes. // Eesti kunsti ajalugu. Tln, 2010; Nõukogude naine eesti kunstis (kaasautor K. Talvoja). Tln, 2010; Serving national culture? Changing ideologies of art history writing in post-Soviet Estonia. // Mind and Matter. Helsinki, 2010.

B: Kes on kes? Eesti 2000. Tln, 2000, 70; <https://www.etis.ee>.

KIVIMÄE, Mart (28. I 1951 Pärnu), ajaloo filosoof; aiandusagronoomi p, Jüri K. vend, Juta K. abikaasa, Saul K. isa. Lõpetas 1969 Elva Kk-i, 1975 TÜ ajaloo osak-a, Ph. D. kultuuriajaloo alal (2000, TPÜ), vk „Ajaloomõtlemise kolm strateegiat ja nende dialoogisuhted minevikuga (R. Koselleck – J. Rüsen – E. Nolte). Historismi muutumise, arendamise, ületamise probleemid”. Oli 1978–88 Eesti Raamatu ja 1988–90 Olion kirjastustoim ning tõlkesarjade väljaandja, 1991–2005 RASI teadur: 1991–96 filos ja 1996–98 etnopol töörühm, 1998–2001 eurouuringute keskus, 2001–2005 riigiteaduse osk. Õpetanud (lektorina) EHI-s, TPÜ-s, Euroök-s ja EKA-s. Loengukursused: historismi ajaloo ülevaade (18.–19. saj.), ajaloolise mõtlemise traditsioonid Euroopas (18. saj. II poolest 20. saj. lõpuni), mineviku konstrueerimise teed, ajalookultuuri põhiprobleemid. Uurimisvaldkonnad: ajalookultuuri ajalugu ja teooria, historismi mõiste- ja probleemajalugu (eriti objektiivsus- ja relativismiprobleem), baltisaksa teadustraditsioon (peam. A. v. Harnack ja R. Wittram), ajaloo- ja minevikupol vormid (pärandiprobleem lähiajalooos). Peaesmärk on nüüdissaksa ajalooteaduse 1990. a-te (W. Hardtwig, J.

Rüsen, T. E. Fischer) uuendusliku käsitlusviisi – ajalookultuuri kontseptsiooni – kohalik süsteemne arendamine (ka erialatekstide tõlkimine) ja selle kaasamine regionaalajaloo mõtestamisse. Osales 1990. a-il Baltisaksa Kultuuri Seltsi Eestis ja Eesti Akad Orientaalseltsi tegevuses. Ligi 40 teadustr-t, arvukalt ajalooesseid ja retsensioone.

T: Euroskeptitsismi ideeajaloost eesti kultuuris 20. sajandil. // Eesti Euroopa Liidu lävepakul. Tln., 1998; Rahvusriik kui südameasi? „Väikerahvaliku tunnetuse” poliitilisest filosoofiast. // Tuna (2001) 4; Objektiivsuse mänguruumid ajalootunnetuses. // Tuna (2002) 2; Kultuuripluralistliku vabaduskäsituse poole. // Eesti inimarengu aruanne 2002. Tln., 2002; Argipäeva ajalookultuur ja elavikuline identiteet. Refleksioone „igapäevaelu” ja „elumaailma” mõisteist argiajalos. // Vana Tallinn XIII (XVII). Tln., 2002; Elufilosoofia ja ajalooteadus Baltimaades: Nietzsche kui Reinhard Wittrami tunnistaja. Lisandusi ajaloolaste Nietzsche-retseptioonile ja ühtlasi nn. historismikriisi problemaatikale. // Acta Historica Tallinnensia 8 (2004); Dialoogiküsimus – poliitilise kultuuri aspektist. // Tuna (2004) 4; Brandese-kontekst ja Nietzsche-legendid retseptiooni algperioodil. // Tuna (2006) 4; Winckelmannist Marxi ja Engelsini. Kultuuriline sallivus historismi ja klassitsismi esteetiliste suhete probleemina: Lifšitsi juhtum. // Kunstiteaduslikke Uurimusi 17 (2008) 1–2; Kultuurid sümbolismi kultuuris. Ajalooline muutumine ja vendade Raudade modernism. // Eesti Kunstimuseumi Toim. 3 (2008).

KLAUSON, Aleksander (11. IX 1959 Tallinn), tehnikateadlane; ins-de p. Lõpetas 1976 Tallinna 19. kk-i, 1981 TPI ehitusins-i eriala, 1987 TPI-s asp-i, füüsika-mat-knd (1987, TPI), vk “Heli hajumine stringeritega tugevdatud silindrilisel koorikul”. Täiendas end järel-dr-na 1993 Le Havre’i Ük-s. Oli 1981–83 TPI ehitusmeh kat-i asst, 1987–99 TTÜ meh-inst-i dots, 1999–2003 erakorr v-teadur, 2003– prof, a-st 2005 ka tehnilise meh õt-i juh. Loengukursused: tehniline meh, mehh-d võnkumised jm; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: lainelevi modelleerimine õhukeseseinalistes konstruktsioonides, tõenäosuslik prao avastamise modelleerimine mittepurustavas kontrollis, vedeliku ja konstruktsiooni koostoime meh. Am. Akustikaühingu liige (1996–). U 50 teadustr-t.

T: Sound scattering by a cylindrical shell reinforced by lengthwise ribs and walls (kaasautor J. Metsaveer). // J. Acoust. Soc. Am. 91 (1992) 4; Sound scattering by a

fluid-loaded cylindrical shell with an internal axial stiffener (kaasautor). // *Acoustic Interactions with Submerged Elastic Structures*. Singapore, New Jersey, London, Hong Kong, 1996; Analysis of acoustic scattering at variable incidences from an extra thin cylindrical shells bounded by hemispherical endcaps (kaasautor). // *J. Acoust. Soc. Am.* 108 (2000) 5; Scattering of the fundamental shear horizontal mode in a plate when incident at a through-crack aligned in the propagation direction of the mode (kaasautor). // *J. Acoust. Soc. Am.* 124 (2008) 5; Tugevusõpetus (kaasautor). Tln, 2011.

B: TTÜ professorid läbi aegade, 135.

KLAUSON, Deniss (24. III 1983 Tallinn), keemik; rmt-upidaja ja ärimhe p. Lõpetas 2001 Tallinna Tõnismäe Reaalkooli, 2005 TTÜ keemia- ja keskkonnakaitseteerialal, 2006 TTÜ-s magistrantuuri ja 2010 doktorantuuri, M.Sc. tehnikateaduste alal (2006, TTÜ), vk „Kütuselisandite fotokatalüütilisele oksüdatsioonile mõjuvate faktorite uurimine“, Ph.D. keemia- ja materjalitehnoloogia alal (2010, TTÜ), vk “Aqueous photocatalytic oxidation of non-biodegradable pollutants”. Viibis 2004 vahetusüliõpilasena Lappenranta Tehnikaük-s. Oli 2004–05 AS Tallinna Vesi laborant, 2005–09 noorempetsialist, 2009–10 projektijuht, ühtlasi 2007–08 TTÜ keemiatehnika inst-i erakorr teadur, 2008–10 ins, 2010– keskkonnakaitse ja keemiatehnol õt-i teadur. – Uurimisvaldkonnad: keskkonnaohtlike ainete fotokatalüütiline oksüdatsioon, uus määrgosoonimisega veetöötlemise tehnika ja tehnol, fotokatalüüsi kombinatsioon fermentatsiooniga vesilahustest vesiniku ja hapniku tootmiseks, tehnol-te protsesside intensiivistamine keskkonnaprobleemide lahendamiseks. Ajakirjade *Chemical Reviews*, *Applied Catalysis*, *Catalysis Today*, *Catalysis Communications*, *Photochemical and Photobiological Sciences* jt retsentsent. Üliõpilaste teadustööde rkl konkursi diplom (2005), esimene preemia (2006), kolmas preemia (2010). Üle 20 teadustr-e.

T: The influence of ferrous ions on the efficiency of aqueous photocatalytic oxidation of 2-ethoxy ethanol. (kaasautor S. Preis) // *Int. J. Photoenergy* 7 (2005) 4; Visible light-assisted photocatalytic oxidation of organic pollutants using nitrogen-doped titania. (kaasautorid E. Portjanskaja, S. Preis) // *Environ. Chem. Lett.* 6 (2008) 1; Physical and chemical properties of ozone. // *Encyclopedia of Life Support Systems*. Oxford (UK), 2008; The influence of titanium dioxide modifications on photocatalytic oxidation of

lignin and humic acids (kaasautor). // *Catalysis Today* 144 (2009) 1–2; The synthesis of sulphur and boron-containing titania photocatalysts and the evaluation of their photocatalytic activity (kaasautor). // *Catalysis Comm.* 11 (2010) 8; Aqueous photocatalytic oxidation of sulfamethizole (kaasautor) // *Environ. Technol.* 31 (2010) 14; Aqueous photocatalytic oxidation of amoxicillin (kaasautor). // *Catalysis Today* 151 (2010) 1-2.

B: <https://www.etis.ee>.

KLESMENT, Martin (21. VII 1976 Tartu), ajaloolane, demograaf; aedniku p. Lõpetas 1994 Tartu 5. kk-i, 2000 TÜ ajaloo alal, 2001 CEU-s (Budapest) magistrantuuri, 2010 TLÜ-s doktorantuuri, ajaloomag (2001, CEU), vk “The emergence of Estonian economic nationalism”, Ph.D. demogr alal (2010, TLÜ), vk “Fertility development in Estonia during the second half of the XX century: the economic context and its implications”. Oli 2004–05 Rahvusarhiivi arhivaar, 2005–10 TLÜ EDI teadur, 2010– v-teadur, 2009–10 ka õppejuht. – Urimisvaldkonnad: Eesti rahvastikuareng, sündimuse ja maj-arengu/heaolu seosed, Eesti maj areng ja rahvastiku elatustase 20. saj-l. S-Keskuse (2004–), Eesti Demograafia Assots-i (2008–), *Int. Union for the Scientific Study of Population (IUSSP)* (2009–), *Eur. Assoc. for Population Studies* liige (2010–). Üliõpilaste teadustööde rkl konkursi esimene preemia (2010). U 20 teadustr-t.

T: The origins of economic nationalism in interwar Estonia. // *Acta Hist. Tallinnensia* 9 (2005); Eesti rahvastiku majandustegevuse näitarve XX sajandil (kaasautorid K. Arusaar, J. Valge). Tln, 2007; The Estonian economy under Soviet rule: a historiographic overview. // *J. Baltic Studies* (2009) 2; Childbearing and macro-economic trends in Estonia in the 20th century (kaasautorid A. Puur, J. Valge). Tln, 2010; Effects of education on second births before and after social transition: evidence from the Estonian GGS (kaasautor A. Puur). // *Demogr. Res.* 22 (2010).

B: <https://www.etis.ee>.

KLOPOV, Mihhail (14. X 1959 Tallinn), füüsik; venelane, põllumehe ja arsti p. Lõpetas 1977 Tallinna 52. kk-i, 1982 TÜ teor füüsika erialal, 1990 FI-s asp-i, füüsika-mat-knd (1990, FI), vk “Локальная динамика кристаллов BaTiO₃ и SrTiO₃ с точечными

дефектами замещения”. Oli 1982–89 TPI füüsika kat-i ja 1989–90 TTÜ füüsika inst-i teor füüsika õt-i asst, 1992–95 lektor, 1995– dots. Loengukursused: tahke keha füüsika, füüsikal protsesside modelleerimine. – Uurimisvaldkonnad: foonondünaamika arvutamine kristallides, punktdefektide stabiilsuse tingimused mittelineaarsetes kristallides Greeni funktsiooni meetodil, punktdefektide mõju faasiüleminekule mittelineaarsetes kristallides, füüsikal protsesside arvutimodelleerimine. 25 teadustr-t.

T: Dynamical instability of the chain oxygen with softened bonds in the 123-system (kaasautorid N. Kristoffel, P. Rubin). // J. Low Temperature Phys. 105 (1996) 3–4; Destabilization criteria of the in-plane Cu c-axis dynamics in cuprate superconductors (kaasautor N. Kristoffel). // Europhys. Lett. 55 (2001) 5; Lattice distortion by impurities in MgB₂. // Eesti TA Toim. Füüsika. Mat. 55 (2006) 1; Localized vibrations in perfect unharmonic lattices: trapping on phonons (kaasautor). // J. Luminesc. 128 (2008) 5–6; Effects of long-range forces in nonlinear dynamics of crystals: creation of defects and self-localized vibrations (kaasautor). // Book of Abstracts EURODIM 2010. Pecs, 2010.

B: TPI 1936–1986, 377; <https://www.etis.ee>.

KOGERMANN (a-ni 2005 **Evendi**), **Karin** (12. V 1981 Tallinn), farmatseut; riigiametnike t. Lõpetas 1999 Saku Gümni, 2004 TÜ arstitsk-a proviisori erialal, 2004 TÜ-s magistrantuuri, 2008 Helsingi Ük-s doktorantuuri, M.Sc. biokeemia alal (2004, TÜ), vk “Glutatiooni ja vitamiin C arvulised väärtused Eesti elanikkonnal”, Ph.D. farm alal (2008, Helsingi Ük), vk “Understanding solid state transformations during dehydration: new insights using vibrational spectroscopy and multivariate modelling”. Oli 2004 Tallinnas proviisor, 2008–09 TÜ farm inst-i spetsialist, 2009–10 teadur, 2010 – v-teadur, ühtlasi ka v-õpetaja. Loengukursused: füüsikal farm, farmatseutiliste pulbrite tehnol, ravimpreparaadi disainimine. – Uurimisvaldkonnad: farmatseutiline tehnol, tahkete toimeainete füsikokeem omadused ja nende modifitseerimine, spektroskoopilised meetodid protsessianalüüsiks, amorfse raviaine formuleerimine, tahke aine muutused farmatseutilistes protsessides. Käsitlenud farm-s uudseid spektroskoopilisi meetodeid protsessiaegseks analüüsiks. Füüsikal Farm. Ühenduse liige (2004–09, juhatus liige 2009), Soome Farmatseutilise Ühenduse (SFY) (2004–), Am. Farm. Teadurite Assots-i

(2006–), Eesti Akad. Farm. Seltsi (2007–), Farmatseutilise Tahke Faasi Uurimisringi (PSSRC) liige (praegu koostööpartner) (2009–). U 40 teadustr-t.

T: Monitoring of diverse hydrates using NIR and Raman spectroscopy – quantitative modelling of complex and simple systems (kaasautor). // *Eur. J. Pharm. Sci.* 28 (2006); In-line monitoring of solid-state transitions during fluidisation (kaasautor). // *Chem. Eng. Sci.* 62 (2007) 1–2; Establishing quantitative in-line analysis of multiple solid-state transformations during dehydration (kaasautor). // *J. Pharm. Sci.* 97 (2008) 11; The effect of hydrate water on piroxicam dissolution behaviour (kaasautor). // 7th World Meeting on Pharm, Biopharm. and Pharm. Technol. Valetta (Malta), 2010.

B: <https://www.etis.ee>.

KOKK (a-ni 1986 **Kirs**), **Kersti** (15. I 1964 Viljandi), arstiteadlane, anatoom; teenistujate t. Lõpetas 1982 Tartu 8. kk-i, 1990 TÜ arstitsk-a, 2005 TÜ-s doktorantuuri, med-dr (2005, TÜ), vk „Regulation of active and passive molecular transport in the testis”. Täiendas end 1999–2005 Turu Ük-s, 2007–08 Tampere Ük-s. Oli 1990–93 TÜ anat inst-i inimese anat õt-i v-laborant, 1993–2004 asst, 2004–05 v-asst, 2005– dots, õt-i hoidja, – Uurimisvaldkonnad: mehe reproduktiivse trakti mikrotsirkulatsiooni uuring, insuliini signaali ülekande mehhanismid ja glükoosi metabolism mehe reproduktiivse trakti elundites, luteiniseeriva hormooni esinemine peenises ja selle võimalik osalemine erektsioonihäirete tekkemehhanismis. Eesti Morfol. Seltsi (2000–), Ülemaailmse Anatoomide Assots-i (IFAA) (2000–), *Anatomici Fenniae* liige (2009). Üle 30 teadustr-e.

T: Microvascular permeability to the F(ab)₂ fragment of IgG in the male rat reproductive tract at puberty (kaasautor). // *J. Reprod. Immunol.* 32 (1997) 3; Immunohistochemical detection of glucose transporters class I subfamily in the mouse, rat and human testis (kaasautor). // *Medicina (Kaunas)* 40 (2004) 2; Expression of insulin receptor substrates 1-3, glucose transporters GLUT-1-4, signal regulatory protein 1alpha, phosphatidylinositol 3-kinase and protein kinase B at the protein level in the human testis (kaasautor). // *Anat. Sci. Int.* 80 (2005) 2; Experimental sepsis: characteristics of activated macrophages and apoptotic cells in the rat spleen (kaasautor). // *Ann. New York Acad. Sci.* 1090 (2006); Expression of insulin signaling transmitters and glucose transporters at the protein level in the rat testis (kaasautor). // *Ann. New York Acad. Sci.*

1095 (2007); Expression of lutenizing hormone receptors in the mouse penis (kaasautor).
// J. Androl.32 (2011) 1.

B: TÜA 1982–2007, 64, 70, 77, 78.

KOLLO, Lauri (19. X 1978, Tallinn), tehnikateadlane; ooperilaulja p. Lõpetas 1997 Tallinnas J. Westholmi Gümni-i, 2002 TTÜ tootmistehnika erialal, 2003 TTÜ-s magistrantuuri ja 2007 doktorantuuri, M.Sc. tootmistehnika alal (2003, TTÜ), vk “Tribological properties of nanocomposite TiC/DLC coatings”, Ph.D. Masina ja aparaadiehituse alal (2007, TTÜ), vk “Sinter/HIP technology of TiC-based cermets”. Oli 2001 Mehhikos Jomargo C.A de C.V ins, 2002–03 Sveitši Rkl Materjaliumingute Keskuse (EMPA Thun) praktikant, 2003–04 TTÜ materjalitehnika inst-i ins, 2004–08 teadur, 2008– v-teadur, ühtlasi 2008–09 EMPA Thun järeldr. Lugnud pulbermetallurgia kursust; koost. õppemet. materjale (ka. e-õppeks). – Uurimisvaldkonnad: protsessitehnol ja materjaliteadus (kõvasulamid, kulumiskindlad materjalid, paagutustehnol, jahvatustehnol, metallmaatrikskomposiidid, pulbermetallurgia). Eur. Pulbermetallurgia Ühingu (EPMA) (2005–), Materjalitehnika Ühingu liige (2005–). Üle 20 teadustr-e.

T: Microtribological studies of different nanocomposite TiC/a-C:H coatings using a modified nanoindentation setup (kaasautor). // Tribol. Lett. 17 (2004) 4; Performance of TiC-base cermets sintered by different techniques (kaasautorid H. Klaasen, J. Kübarsepp). // Materials Sci. Technol. 21 (2005) 9; Mechanical properties and wear performance of compression sintered TiC-base cermets (kaasautorid H. Klaasen, J. Kübarsepp). // Powder Metallurgy 50 (2007) 2; Investigation of planetary milling for nano-silicon carbide reinforced aluminium metal matrix composites (kaasautor). // J. Alloys and Compounds 498 (2010) 2.

B: <https://www.etis.ee>.

KONSTABEL, Kenn (11. VI 1975 Tallinn) psühholoog. Lõpetas 1993 Tallinna Gustav Adolphi Gümni-i, 1997 TÜ psühhol erialal, 1999 TÜ-s magistrantuuri ja 2006 doktorantuuri, M.Sc. psühhol alal (1999, TÜ), vk “A bilingual retest study of the revised NEO personality inventory: a comparison of Estonian and Russian versions”, Ph.D. samal alal (2006, TÜ), vk “The structure and validity of self- and peer-reported

personality traits". Oli 1997–2000 AS Kernel veebihaldur, 2000–02 TÜ psühhol osk-a referent, 2002–05 TÜ sotsiaal- ja haridustsk-a Eesti Käitumis- ja Terviseteaduste Keskuse peaspetsialist, 2006– TAI krooniliste haiguste osk-a teadur, ühtlasi 2003–06 ka TÜ psühhol inst-i eksperim-psühhol õt-i erakorr teadur, 2006–10 arengupsühhol osk-a erakorr teadur, 2011– teadur. Loengukursused: isiksusepsühhol, isiksuse häired jm; koost. õpikuid. – Uurimisvaldkonnad: isiksusepsühhol, isiksuseomadused, isiksuse häired, arengupsühhol, psühhomeetria, sotsiaalmaj-st ning psühhosotsiaalsest keskkonnast ja mittetervislikust käitumisest tingitud tervisehäirete kujunemise põhjuslikud mehhanismid, psühhol ajalugu. Eesti Psühholoogide Liidu liige (2001–). 20 teadustr-t.

T: G. F. Parrot and the theory of unconscious inferences (kaasautor J. Allik). // J. Hist. Behav. Sci. 41 (2005) 4; How similar are the conceptual and empirical structures of personality traits (kaasautor A. Virkus). // Eur. J. Personality 20 (2006) 5; Social desirability and consensual validity of personality traits (kaasautorid T. Aavik, J. Allik). // Eur. J. Personality 20 (2006) 7; The 'Short Five' (S 5): Measuring personality traits using comprehensive single items (kaassautor). // Eur. J. Personality 25 (2011).

B: <https://www.etis.ee>.

KOOSKORA (a-ni 1991 **Muhk**), **Mari** (12. XI 1969 Tallinn), majandusteadlane; keemiku ja elektriku t. Lõpetas 1988 Tallinna 21. kk-i, 1993 TTÜ maj-tsk-a, 2001 EBS-s magistrantuuri, 2008 Jyväskylä Ük-s doktorantuuri; maj-teaduse mag (2001, EBS), vk „Ethical aspects of desicion-making”, Ph.D. samal alal (2008, Jyväskylä Ük), vk „Understanding corporate moral development in the context of radical political and economic development, case Estonia”. Täiendanud end kodu- ja välismaal, sh 1999 USA-s, 2002 Hispaanias, 2005 Norras, 2006 ja 2007 Soomes. Oli 1993 AS Inorek Marketing projektijuht, 1994–96 AS AUMA Expo reklaami- ja avalike suhete juht, 1996–97 Tallinna Kaubamaja marketingijuht, 1998 AS Ritabell tootejuht, 1999–2005 EBS käitumisteaduste õt-i lektor, 2005–07 Jyväskylä Ük-i maj-tsk-a teadur, 2006–08 EBS käitumisteaduste õt-i lektor, 2009– dots. Loengukursused: ärieetika, organisatsioonikäitumine, läbirääkimine, konfliktide juhtimine. Olnud ka Leedu, Soome, Sloveenia kõrg(üli)koolide külalisõppejõud. – Uurimisvaldkonnad: ärieetika,

vastutustundlik ettevõtlus, eetilise juhtimine, ettevõtte moraalne areng, naisjuhtimine. *EBS Review* toim (1999–). Ajakirjade *Journal of Business Ethics*, *Scandinavian Journal of Management* ja *Business Ethics – European Review* retsensent. Mitme rahvusv uurimisgrupi (*Nordplus Nordic Neighbouring Network, Study of Values, Conflicts in Organizations and Society* jm) liige. EBS eetikakeskuse juh (2001–). 65 teadustr-t.

T: From social movements to identify transformation: comparison of Estonian and Finnish management students' values (kaasautorid I. Aaltio, L. Törnpuu). // *Critical Management Research in Eastern Europe. Managing the Transition*. London, 2002; Discussion of leaders morality. // *Business Ethics, Corporate Governance and a Harmonious Society*. Shanghai, 2005; Developing an awareness of and teaching business ethics in emerging societies – the case of Estonia (kaasautorid J. Ennulo, A. Virovere). // *J. Business Ethics Educ.* 2 (2005) 1; Perceptions of business purpose and responsibility in the context of radical political and economic development – the case of Estonia. // *Business Ethics: A Eur. Rev.* (2006); Corporate governance from the perspective of stakeholder theory and in light of perceptions among Estonian owners and managers of relations with stakeholders. // *EBS Rev.* 21 (2006); Corporate governance from the stakeholder perspective, in the context of Estonian business organizations. // *Baltic J. Manag.* 2 (2008) 3; Corporate moral development and stakeholder issues: an empirical analysis of the Estonian business community (kaasautor J. Kujala). // *EBS Rev.* 25 (2008/09); Budgeting as a means for communicating CSR: the case of the Tallinn City Government (kaasautor L. Roostalu) // *EBS Rev.* 27 (2010); Why to talk about ethical and responsible business? Giving meaning to ethics and responsibility in business // *Ethical and Environmental Competence for Sustainable Development*. Vilnius, 2010.

B: <https://www.etis.ee>

KOPANTSŪK, Sergei (30. IV 1977 Tallinn), keemik; venelane, tööliste p. Lõpetas 1995 Tallinna 48. kk-i, 1999 TÜ bioorg keemia erialal, 2001 TÜ-s magistrantuuri ja 2005 doktorantuuri, M.Sc. keemia alal (2001, TÜ), vk “Modulation of muscarinic receptor properties by components of surrounding membranes”, Ph.D. bioorg keemia alal (2006, TÜ), vk “Regulation of ligand binding to melanocortin receptor subtypes”. Oli 2001–04 Uppsala Ük-i farmakol inst-i uurija ning TÜ org ja bioorg keemia inst-i erakorradur,

2005– TÜ keemia inst-i bioorg keemia õt-i teadur. Lugenud neurokeemiat ja juhendanud bioorg keemia eripraktikume. – Uurimisvaldkonnad: melanokortiinse süsteemi signaali ülekandemehhanismid, heptahelikaalsete retseptorsüsteemide regulaatormehhanismid, fluorestsentsi spektroskoopia ja mikroskoopia rakendamine membraansete retseptorite uurimiseks. U 20 teadustr-t.

T: New substituted piperazines as ligands for melanocortin receptors. Correlation to the X-ray structure of “THIQ” (kaasautor). // J. Med. Chem. 48 (2004) 18; Cooperative regulation of ligand binding to melanocortin receptor subtypes: evidence for interacting binding sites (kaasautor). // Eur. J. Pharmacol. 512 (2005) 2–3; Kinetic evidence for tandemly arranged ligand binding sites in melanocortin4 receptor complexes (kaasautor). // Neurochem. Int. 49 (2007) 5; Fluorescence anisotropy assays for pharmacological characterization of ligand binding dynamics to melanocortin4 receptors (kaasautorid S. Veiksina, A. Rincken). // Analyt. Biochem. 401 (2010) 1.

B: <http://dspace.utlib.ee/dspace/bitstream/10062/950/5/kopanchuk.pdf>

KOPPEL, Ott (25.09.1966 Tallinn), tehnikateadlane; Maano K-i p. Lõpetas 1984 Tallinna 32. kk-i, 1991 TTÜ maj-tsk-a tööstuse planeerimise erialal, 2001 ja 2010 TTÜ-s magistrantuuri, 2006 doktorantuuri, tehnikamag transpordiehituse alal (2001, TTÜ), vk „Controlling raudtee-ettevõttes ja praktilisi lahendeid AS Eesti Raudtee näitel“, Ph.D. ehituse ja keskkonnatehnika alal (2006, TTÜ), vk „Infrastruktuuri arvestus vertikaalselt integreeritud raudtee-ettevõtja korral: hinnakujunduse aspekt (Eesti peamise raudtee-ettevõtja näitel)“, haridusteaduse mag ins-ped alal (2010, TTÜ), vk „Transpordiga seotud ainete õpetamisest Tallinna Tehnikaülikooli logistika bakalaureuseõppes“. Oli 1991–95 AS Tallinna Lihatööstus ökonomist, 1996 varustusosk-a juh, 1997–2007 Eesti Raudtee finantsteenistuse peaspetsialist, 2006–07 TTÜ teedeinst-i teetehnika õt-i erakorr lektor, 2007–08 veonduslogistika õt-i dots, õt-i hoidja, 2008– prof, õt-i juh, a-st 2009 ka logistika õppekava juht. Loengukursused: transport, logistika infrastruktuur, hinnakujundus transpordis, tee-ehituse ökon. – Uurimisvaldkonnad: EL ja Eesti transpordipol, transpordiinvesteeringute maj efektiivsus, raudteeinfrastruktuuri hinnakujundus. Osalenud Rahvusv Raudteeliidu (UIC) ja Euroopa Raudteede Ühenduse

(CER) töögruppide töös. Eesti Ostu- ja Tarneahelate Juhtimise Ühingu (2005–), Eesti Transpordi ja Logistika Kutsenõukogu liige (2010–). Üle 20 teadustr-e.

T: The need for investment in CEE countries: the example of Estonia (kaasautor S. C. Archer). // Adam Smith Institute's 11th Annual Conf. *The Future of European Rail*. Berlin, 2006; Rail transit policy of the European Union and Estonia: objectives and outcome. // *Transport XXI* (2006) 3; Classification and coding: Approach of different international organizations (kaasautor Ü. Hunt). // *Transport XXI* (2006) 3; Estonian rail transport policy: cohesion with the European Union transport policy. // 14th Conf. on Econ. Policy: Reports-papers of the XIV Scientific and Educational Conf. Berlin, Tln, 2006; Venemaa varjatud majandussanktsioonide mõju Eesti raudteetranspordile. // Eesti majanduspoliitilised väitlused XVI. Berliin, Tln, 2008; Use of different accounting methods in railway undertakings. // *Accounting and performance management perspectives in business and public sector organizations*. Trt, 2009.

B: <https://www.etis.ee>.

KOPPEL (a-ni 1993 **Loigu**), **Reine** (19. I 1968 Viljandi), põllumajandusteadlane, sordiaretaja; teenistuja t. Lõpetas 1986 J. Köleri nim. Viljandi IV kk-i, 1991 EPA agron-
tsk-a. 1999 EPMÜ-s magistrantuuri, oli 2002–07 EPMÜ/EMÜ doktorant, põllumag (1999, EPMÜ), vk "Suvinisu aretiste võrdlev hindamine". Täiendas end 1991 ja 1996 Soomes, 2006 USA-s. Oli 1991–92 EMMI Jõgeva Sordiaretusjaama, a-st 1992 Jõgeva Sordiaretuse Inst-i teadur. – Uurimisvaldkond: talinisu aretus, nisu agronoomilised ja kvaliteedinäitajad, nende kujunemise tingimused. Suvinisusortide 'Helmi', 'Meri', 'Helle' ja 'Mooni' aretajaid. Eesti maaelu entsüklopeedia (2009) kaasautor. APS-i (1999–), Põhjamaade Põllum-teadlaste Assots-i liige (2005–). 70 teadustr-t.

T: Characterisation of gliadin and HMW glutenin subunit alleles and their relation to bread-making quality in common spring wheat cultivars and breeding lines (kaasautorid M. Tohver, A. Ingver). // *Cereal Res. Comm.* 29 (2001) 4; Sprouting resistance of bread cereals (kaasautor). // *Agricult. (Lith. Inst. of Agricult.)* 78 (2002); Grain storage protein composition in Baltic wheat (kaasautor). // *J. Genetics & Breed* 57 (2003); Jõgeva ja Boreali sordiaretajate koostöös valminud suvinisu sordid 'Helle' ja 'Meri' (kaasautorid A. Ingver, M. Haljak). // *Sordiaretus ja seemnekasvatus*. Jõgeva, 2005; Talinisu sortide

omadused ning agrotehnilised võtted kvaliteetse talinisu kasvatamiseks (kaasautor M. Ess). // Millest sõltub teravilja saagikus. Jõgeva, 2007; Talinisu sortide `Ada` ja `Ebi` omadused ja kasvatamise eripära. // Põllukultuuride uuemad sordid, nende omadused ja kasvatamise eripära. Jõgeva, 2008; Comparison of yield and quality traits of winter and spring wheat. (kaasautor A. Ingver) // Latv. J. Agron. 11 (2008); Talinisu saak ja kvaliteet olenevalt aastast, kasvukohast ja agrotehnikast. // Põllukultuuride sordid, omadused ja soovitusi kasvatamiseks. Jõgeva, 2009; Mahe- ja tavatingimustes kasvanud suvinisu küpsetusomaduste võrdlus (kaasautor). // Agronoomia 2009. Jõgeva 2009.

T: <https://www.etis.ee>.

KORB (a-ni 1972 **Teesalu**), **Anu** (27. XI 1950, Kärkla, Hiiumaa), folklorist; agronoomi ja ajakirjaniku t. Lõpetas 1969 Tallinna 10. kk-i, 1974 TÜ eesti filol osk-a, M.A. eesti ja võrdleva rahvaluule alal (2001, TÜ), vk “Suulise pärimuse kogumistöö Siberi eestlaste juures ja selle tulemust mõjutavad tegurid”, Ph.D. samal alal (2007, TÜ), vk “Siberi eesti kogukonnad folkloristliku uurimisallikana”. Oli 1975–91 KM rahvaluule osk-a (a-st 1995 KM Rahvaluule Arhiiv: ERA) teadur, 1991–98 juh, 1999–2007 teadur, 2007– v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: folkloristliku välitöö teooria, Venemaa (peam. Siberi) eestlaste pärimus ja asustuslugu, folkloor ja folkloorikogud kultuurimuutuste mõjuväljas (ideol-d, kohanemine, kasutuskontekst). Rkl programmi *Eesti keel ja rahvuslik mälu* projekti *Rahvakultuur Venemaa eesti asundustes* juht (2004–08) ja rkl programmi *Eesti keel ja kultuurimälu* projekti *Eestlased Venemaal: asustushugu ja pärimus* juht (2009–). Korraldanud teaduseksped-e Siberi eesti kogukondadesse, koost. Siberi eestlasi käsitlevaid näitusi. Koost. sarja *Eesti asundused I–V* (1995–1999, 2010) ning tead antoloogia *Siberi eestlaste laulud = Songs of Siberian Estonians = Песни сибирских эстонцев* (Helisalvestusi Eesti Rahvaluule Arhiivist 5 (2005)). Akad. Rahvaluule Seltsi (1991–) ja Ida-eestlaste Seltsi liige (2000–, seltsi juh 2005–2009, 2009– juh liige), Välis-Eesti arhiivide töögrupi (2006–), *Int. Soc. for Folk Narrative Res.* (ISFNR) (2006–), *Baltic Heritage Network* liige (2008–). Eesti Kultuurkapitali rahvakultuuri sihtkapitali a-preemia (1999). Üle 30 teadustr-e.

T: Folkloristliku välitöö tulemust mõjutavatest teguritest. // ERA Toim. (2002); Siberi eestlaste surma- ja matusekombestikust 20. sajandi viimasel kümnendil. // Mäetagused 25

(2004), Venemaal rahvuskaaslasti küsitlemas: folkloristliku välitöö metoodilisi aspekte. Trt, 2005; Ravitsemisoskus kui pärimusrühma ühisteadmused: Siberi Rõžkovo küla näide. // Mäetagused 34 (2006); Rõžkovo virulased pärimuskultuuri kandjainena. // ERA Toim. (2007); Remigration and telling about it: stories of Estonians from Russia. // Folklore 39 (2008); Healers and healing skills in the Ryzhkovo Vironian community. // Folklore 45 (2010); Siberi eestlaste elud ja lood. Trt, 2010.

B: <https://www.etis.ee>.

KOROLKOV, Oleg (3. VIII 1947, Lozovaja, Ukraina), tehnikateadlane; venelane, Lõpetas 1965 Tallinna 23. kk-i, 1971 Leningradi Tehnikaük-i metalliteaduse erialal, 1998 TTÜ-s magistrantuuri ja 2002 doktorantuuri, M.Sc. elektrotehnika ja biomed-tehnika alal (1998, TTÜ), vk "Investigation of silicon power semiconductor devices manufactured using diffusion welding technology", Ph.D. samal alal (2004, TTÜ), vk "Al-kontaktide valmistamine pooljuht ränikarbiidile kasutades difusioonkeevituse meetodit". Oli 1971–77 Tallinna Elektrotehnika Tehase tehnoloog, 1977–90 Tallinna Elektrotehnika Inst-i v-teadur, 1990–92 laborijuh, 1992–97 firma Diftehno tegevjuht, 1997–99 TTÜ elektroonikainst-i ins, 1999–2004 teadur, 2004– v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: GaAs baseeruvate pingekordistite väljatöötamine, Schottky siirded ränikarbiidi baasil, missioonikriitiliste sardsüsteemide elektroonsed komponendid ja alamsüsteemid, laia keelutsooniga materjalidel põhinevate pooljuhtstruktuuride kontaktid. Üle 60 teadustr-e, üks patentne leiutis (kaasautor).

T: The basic parameters of diffusion welded Al Schottky contacts to p- and n-SiC (kaasautor). // Silicon Carbide and Related Materials. *Lion*, 2003; Diffusion welding techniques for power SiC Schottky packaging (kaasautor). // Silicon Carbide and Related Materials. Pittsburgh, 2005; Clamp mode package diffusion welded power SiC Schottky diodes (kaasautorid N. Kuznetsova, T. Rang). // Proc. 10th Biennial Baltic Electronics Conf. Tln, 2006; The Schottky parameter test for combined diffusion welded and sputter large area contacts (kaasautor). // Silicon Carbide and Related Materials. Newcastle, 2006; Investigation of subcontact layers in SiC after diffusion welding (kaasautor). // Silicon Carbide and Related Materials. Otsu (Japan), 2007; Electron microscopy study of contact layers in n-type 4H-SiC after diffusion welding (kaasautor). // Proc. 11th Biennial

Baltic Electronics Conf. Tln, 2008; Investigation of subcontact layers in SiC after diffusion welding (kaasautor). // Materials Sci. Forum (2009); Investigation of p-i-n GaAs structures by DLTS method (kaasautor). // Electronics Electrical Eng. 4 (2010) 111; Comparison of individual SiC JBS chips and JBS stacks in series (kaasautor). // Proc. 12th Biennial Baltic Electronic Conf. Tln, 2010; GaAs based diffusion welded high voltage diode stacks (kaasautor). // IEEE Int. Conf. on Semiconductor Electronics (CD-ROM Proc). Malaysia, 2010.

B: <https://www.etis.ee>.

KOTLOV, Aleksei (5. I 1975 Tartu), füüsik; venelane, ehitaja-projektijuhi p. Lõpetas 1992 Tartu 13. keskkooli, 1998 TÜ füüsika erialal, 2000 TÜ-s magistrantuuri ja 2004 doktorantuuri, M.Sc. tahkisefüüsika alal (2000, TÜ), vk “Puhaste ja aktiveeritud kristallide MeWO_4 (Me=Mg, Ca, Cd, Pb) spektraalomaduste uurimine”, Ph.D. samal alal (2004, TÜ), vk “Оксианионные диэлектрические кристаллы: зонная структура и электронные возбуждения”. Oli 2004–07 FI erakorr teadur, 2007–09 järeldr, 2009–Hamburgis sünkrotonkiirguse labori *HAYSLAB at DESY* järeldr. – Uurimisvaldkonnad: laia keelutsooniga kristallide optiline spektroskoopia, kiiritusnähtused laia keelutsooniga funktsionaalmaterjalides, elektronergastuste teke, relaksatsioon ja interaktsioon keerulistes oksiidides. Üle 20 teadustr-e.

T: Impurity-related excitonic processes in $\text{CaF}_2\text{:Sr}$ (kaasautor). // Phys. Status Solidi A 191 (2002) 2; Spectral transformers of VUV radiation on the basis of wide-gap oxides (kaasautor). // Radiation Measurements 38 (2004) 4–6; Excited states of molybdenum oxyanion in scheelite and wolframite structures (kaasautor). // Radiation Measurements 42 (2007) 4–5; Investigation of Cu-doped $\text{Li}_2\text{B}_4\text{O}_7$ single crystals by electron paramagnetic resonance and time-resolved optical spectroscopy (kaasautor). // J. Phys. Cond. Matter 20 (2008) 2; VUV spectroscopy and electronic excitations in nano-size alumina (kaasautor). // Radiation Measurements 45 (2010) 3-6; Si nanocrystals embedded in SiO_2 : optical studies in the vacuum ultraviolet range (kaasautor). // Phys. Rev. B 83 (2011) 4.

B: <https://www.etis.ee>.

KRASNIKOV, Aleksei (6. V 1977 Moskva), füüsik; venelane, sõjaväelenduri p. Lõpetas 1994 Tartu 6. kk-i, 2001 TÜ füüsika erialal, 2003 TÜ-s magistrantuuri ja 2007 doktorantuuri, M.Sc. tahkisefüüsika alal (2003, TÜ), vk “Спектроскопия содержащих редкоземельные ионы фосфатных стекол как перспективных сцинтилляционных материалов”, Ph.D. samal alal (2007, TÜ), vk “Luminescence and defects creation processes in lead tungstate crystals”. Oli 1999–2003 TÜ FIioonkristallide labori laborant, 2003–05 ins, 2005–07 materjaliteaduse ja materjalide tehnol doktorikooli erakorr teadur, 2008–10ioonkristallide füüsika labori erakorr teadur, 2010– teadur. – Uurimisvaldkonnad: tahkisefüüsika, aeglahutusega optiline spektroskoopia, stsintillatsioonimaterjalid. EFS (2002) ja ETF üliõpilaspreamia (2004), üliõpilaste teadustööde rkl konkursi preemia (2004, 2005). Üle 50 teadutr-e.

T: Decay kinetics of the green emission in tungstates and molybdates (kaasautor). // Radiation Measurements 38 (2004) 4–6; Localized excitons and defects in PbWO₄ single crystals: the luminescence and photo-thermally stimulated disintegration study (kaasautorid M. Nikl, S. Zazubovits). // Phys. Status Solidi B 243 (2006) 8; Luminescence characteristics and energy transfer in the mixed Y_xGd_{1-x}F₃:Ce, Me (Me=Mg, Ca, Sr, Ba) crystals (kaasautor). // J. Phys. Condensed Matter 18 (2006) 11; Tunneling recombination luminescence under excitation of PbWO₄:Mo crystals in the defect-related absorption region (kaasautor). // J. Luminesc. 129 (2009) 7; Pr³⁺-doped complex oxide single crystal scintillators (kaasautor). // J. Phys. D. Appl. Phys. 42 (2009).

B: <https://www.etis.ee>.

KRIIS (a-ni 1988 **Sarv**), **Kadri** (27. III 1962 Tallinn), keemik; filoloogi ja soojusenergeetiku t. Lõpetas 1980 Tallinna 24. kk-i, 1985 TÜ keemia erialal, 1999 TTÜ-s magistrantuuri ja 2004 doktorantuuri, M.Sc. loodusteaduste alal (1999, TTÜ), vk “Tsüklobutanoonide asümmeetriline oksüdeerimine modifitseeritud Sharplessi reagentiga”, Ph.D. samal alal (2004, TTÜ), vk “C₂-sümmeetriliste bimorfoliinide asümmeetriline süntees ja kasutamine kiraalse ligandina ketoonide hüdriidülekanega taandamisel”. Oli 1985–96 KI tehnol-ins, 1996–2004 teadur, 2004– TTÜ keemiainst-i org keemia õt-i v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: asümmeetriline süntees, selle uued

strateegiad ja meetodid, bioaktiivsete ühendite süntees, organokatalüüsi efektiivsus. Eesti Keemia Seltsi liige (a-st 1985). U 20 teadustr-t.

T: Enantioselective synthesis of Wieland-Miescher ketone through biformoline-catalyzed organocatalytic aldol condensation (kaasautor). // *Synlett* (2006) 11; 3,3'-biformoline derivatives as a new class of organocatalysts for asymmetric Michael addition (kaasautor). // *Org. Lett* 8 (2006) 12; Biformoline-mediated enantioselective intramolecular and intermolecular aldol condensation (kaasautor). // *J. Org. Chem.* 72 (2007) 14; Synthesis and use of 3,3'-biformoline derivatives in asymmetric Michael addition and intramolecular aldol reaction (kaasautor). // *Synthesis* (2007) 11; Structural constraints for C₂-symmetric heterocyclic organocatalysts in asymmetric aldol reactions (kaasautor). // *Tetrahedron-Asymmetry* 19 (2008) 6; A novel diastereoselective multicomponent cascade reaction (kaasautor). // *Org. Lett.* 12 (2010) 10.

B: <https://www.etis.ee>.

KRISTJUHAN, Arnold (28. XI 1969 Rakvere), molekulaar- ja rakubioloog; meremehe ja kooliõpetaja p. Lõpetas 1988 Tallinna 3. kk-i, 1992 TÜ biol erialal, 1994 TÜ-s magistrantuuri ja 1998 doktorantuuri; M.Sc. mol-biol alal (1994, TÜ), vk "Onkovaik P53 poolt vahendatud transkriptsiooni uurimine", Ph.D. rakubiol alal (1998, TÜ), vk „Studies on transcriptional activator properties of tumor suppressor protein p53”. Oli 1998–2000 MRI teadur, 2000–04 Londonis Vähiuuringute Inst-i järeldr, 2005– MRI v-teadur. Loengukursused: mol-ne rakubiol, pärmigen. – Uurimisvaldkond: kromatiini struktuuri ja histoonide modifikatsioonide mõju transkriptsioonile ja DNA replikatsioonile eukarüootsetes rakkudes. Üle 20 teadustr-e.

T: Transcriptional inhibition of genes with severe histone H3 hypoacetylation in the coding region (kaasautor). // *Mol. Cell* 10 (2002) 4; Spreading of Sir3 protein in cells with severe histone H3 hypoacetylation (kaasautor). // *Proc. National Acad. Sci. USA* 100 (2003) 13; Elongator interactions with nascent mRNA revealed by RNA immunoprecipitation (kaasautor). // *Mol. Cell* 14 (2004) 4; Evidence for distinct mechanisms facilitating transcript elongation through chromatin *in vivo* (kaasautor J. Svejstrup). // *EMBO J.* 23 (2004) 21; Acetylation of H3 K56 is required for RNA polymerase II transcript elongation through heterochromatin in yeast (kaasautor). // *Mol.*

Cell. Biol. 30 (2010) 6; Relicensing of transcriptionally inactivated replication origins in budding yeast (kaasautor). // J. Biol. Chem. 285 (2010) 51.

B: <https://www.etis.ee>.

KRITŠEVSKAJA, Marina (30. IV 1974 Tallinn), keemik; juut, ins-i t. Lõpetas 1991 Tallinna 53. kk-i, 1996 TTÜ keemiatehnika ins-i erialal, 1996 Lappeenranta Tehnikaük-s ja 1998 TTÜ-s magistrantuuri, 2003 TTÜ-s doktorantuuri, M.Sc. keemiatehnika alal (1996, Lappeenranta Tehnikaük), vk “Aromaattisten aminoyhdisteiden ja saastuneen pohjaveden puhdistus fotokatalyyttisellä hapetuksella”, tehn-mag (1998, TTÜ), vk “Photocatalytic oxidation of aromatic amino compounds in aqueous solutions and polluted groundwater”, Ph.D. tehnikateaduste alal (2003, TTÜ), vk “Photocatalytic oxidation of organic pollutants in aqueous and gaseous phases”. Oli 1995–98 TTÜ keemiatehnika inst lepinguline teadustöötaja, 1999–2000 Lappeenranta Tehnikaük-i teadur, 1999–2003 TTÜ keemiatehnika inst-i keskkonnakaitse ja keemiatehnol õt-i teadur, 2003– v-teadur, ühtlasi 2010 Colorado Ük-i (USA) külalisteadur. Loengukursused: protsesside bilansid ja projekteerimine. – Uurimisvaldkonnad: gaasiliste ja vedelate jäätmete kombineeritud töötlusprotsessid, org-te saasteainete fotokatalüütiline lagundamine vees ja õhus, fotokatalüüsi kombinatsioon fermentatsiooniga vesilahustest vesiniku ja hapniku tootmiseks, keskkonnariskide keemiatehnilised aspektid. Eesti Keemia Seltsi liige (2003–). Üle 50 teadustr-e.

T: Photocatalytical oxidation of aromatic amino compounds in aqueous solutions and groundwater from abandoned military base (S. Preis, A. Kharchenko). // Water Sci. Technol. 35 (1997) 4; Laboratory study of bioremediation of rocket fuel-polluted groundwater (kaasautor). // Water Res. 33 (1999) 5; Gas-phase photocatalytic oxidation of styrene in a simple tubular TiO₂ reactor (S. Preis). // J. Adv. Oxid. Technol. 6 (2003) 2; The influence of ferrous/ferric ions on the efficiency of photocatalytic oxidation of pollutants in groundwater (kaasautor). // Environ. Technol. 26 (2005) 6; Gas-phase photocatalytic oxidation of acrylonitrile (kaasautor). // Photochem. Photobiol. Sci. 8 (2009) 5; Aqueous photocatalytic oxidation of sulfamethizole (kaasautor). // Environ. Technol. 31 (2010) 14. Aqueous photocatalytic oxidation of amoxicillin (kaasautor). // Catalysis Today 151 (2010) 1-2.

B: <https://www.etis.ee>.

KROPMAN, Daniel (17. IV 1931 Tallinn), füüsik ja materjaliteadlane; juut, arsti p. Lõpetas 1948 Tartu 4. kk-i, 1960 TÜ füüsika erialal, 1968 TÜ-s asp-i, füüsika-mat-knd (1978, Kiievi Pooljuhtide Inst), vk „Влияние неоднородностей на электрофизические свойства CdS и МДП структур”. Oli 1960–92 ettevõtte Tondi Elektroonika (a-ni 1991 H. Pöögelmanni nim Elektrotehnika Tehas) ins, labori ja büroo juh, grupijuht, 1993–2000 Eesti Mereakad õppejõud, 2000–05 dots, 2005– TTÜ materjaliteaduse inst-i pooljuhtmaterjalide tehnol õt-i v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: pinnanähtused pooljuhtides, monoterakihilised päikesepatareid, päikesenergi uued materjalid ja tehnol-d. Üle 20 teadustr-e.

T: On the kinetics of the generation of point defects in the Si-SiO₂ system (kaasautorid S. Dolgov, T. Kärner). // Appl. Phys. A 62 (1996) 5; Defect structure relaxation processes in the Si-SiO₂ system (kaasautorid U. Abru, T. Kärner). // Appl. Surface Sci. 166 (2000) 1–4; Investigation of the strain relaxation mechanism in the Si-SiO₂ system during the process of its formation (kaasautor). // Phys. Status Solidi A 198 (2003) 2; Strain relaxation mechanism in the Si-SiO₂ system and its influence on the interface properties (kaasautor). // Phys. B: Condensed Matter 404 (2009).

B: <https://www.etis.ee>.

KRUUS, Margus (18. IV 1957 Tallinn), tehnikateadlane, infotehnoloog; pedagoogi ja med-töötaja p. Lõpetas 1975 Tallinna 37. kk-i, 1980 TPI süsteemiins-i erialal, 1987 TPI-s asp-i, tehnikaknd (1987, Kubi), vk “Разработка декомпозиционных методов синтеза контролепригодных цифровых автоматов”. Oli 1980–84 TPI elektronarvutite kat-i ins, 1984–88 v-õpetaja, 1988– TTÜ arvutitehnika inst-i digitaaltehnika õt-i dots, 1996– ka inst-i dir ja 1997– õt-i hoidja, ühtlasi 1997– infotehnol tsk-a õppeprodekaan. Loengukursused: diskreetne mat, arvutiaritmeetika jm; koost. õppevahendeid, mag-õppekava *Arvutisüsteemid* arendaja. – Uurimisvaldkonnad: digitaalsüsteemide dekompositsioonilise sünteesi meetodid, isediagnoosivad digitaalsüsteemid, töökindlate sardsüsteemide disain ja test. Üle 50 teadustr-e.

T: Automatic FSM synthesis for low-power mixed synchronous/asynchronous implementation (kaasautorid B. Oelmann, K. Tammemae). // VLSI Design 12 (2001) 2; Diskreetne matemaatika õpik (kaasautor H. Lensen). Tln, 2002; // Digital design at microarchitectural level based on quality relationship measures (kaasautorid H. Lensen, A. Sudnitsõn). // Adv. Current Nat. Sci. 5 (2004); Improved VHDL input for high-level synthesis tool x tractor (kaasautorid P. Ellervee, E. Ivask). // Proc. 10th Biennial Baltic Electronic Conf. Tln, 2006; Success story of the Computer Engineering Department at the Tallinn University of Technology in EU Projects (kaasautor R. Ubar) // The Parliament Magazine: European Politics and Policy 234 (2006); Learning digital test and diagnostics *via* Internet (kaasautor). // Int. J. Online Eng. 3 (2007) 1; Project-oriented approach to low-power topics in advanced digital design course (kaasautorid A. Sudnitsõn, D. Mihhailov). // Electronics Electrical Eng. 6 (2010) 102.

B: <https://www.etis.ee>.

KRUUSEMENT, Kristjan (21. VIII 1974 Pärnu.), keemik. Lõpetas 1992 Pärnu L. Koidula nim. 2. kk-i, 1996 TÜ keemia osk-a, 1999 TPÜ-s magistrantuuri, 2007 TTÜ-s doktorantuuri, M.Sc. geoökol alal (1999, TPÜ), vk “Fosfori jaotus järvesetetes”, Ph.D. tehnikateaduste alal (2007, TTÜ), vk “Water conversion of oil shales and biomass”. Oli 1997–99 TPÜ ökol inst-i ins, 1999–2000 TTÜ keemia inst-i v-ins, 2000–01 teadur, 2001–04 põlevkivi inst-i v-ins, 2005–06 sama inst-i põlevkivide teaduslabori erakorr teadur, 2007–09 teadur, 2009– põlevkivi ja taastuvkütuse labori teadur, ühtlasi 2006 Saksamaal Göttingenis Georg Augusti Ük-i külalisteadur, 2009–10 Jaapanis Hiroshima Ük-i järeldr. – Uurimisvaldkonnad: tahke ja vedela org aine sub- ja superkriitiline ekstraktsioon, selle protsessi optimeerimine, termobituumeni moodustumine ja vääristamine vedelkütuseks, põlevkivi ja kütuste segude termokeemilise töötlemise uued tehnol-d. 20 teadustr-t.

T: Trends of biomass thermochemical liquefaction: global experience and recent studies in Estonia (kaasautor). // Eesti TA Toim. Keemia 54 (2005) 4; Co-liquefaction of kukersite oil shale and pine wood in supercritical water (kaasautorid R. Veski, V. Palu). // Oil Shale 23 (2006) 3; Transformation of biomass internal oxygen at varied pyrolysis conditions (kaasautor). // J. Analyt. Appl. Pyrolysis 79 (2007) 1–2; Conversion of the

Estonian fossil and renewable feedstocks' in the medium of supercritical water (kaasautor). // J. Analyt. Appl. Pyrolysis 85 (2009) 1–2.

B: <https://www.etis.ee>.

KRUUSMA, Jaanus (19. III 1975, Kohtla-Järve), keemik; tööliste p. Lõpetas 1993. Jõhvi 1. kk-i, 1997 TÜ keemia osk-a, 1999 TÜ-s magistrantuuri ja 2004 doktorantuuri, M.Sc. keemia alal (1999, TÜ), vk “Polükarboksüülhapete ja humiinhappe ning Pb(II) ionide vaheliste kompleksmoodustumise reaktsioonide tasakaalu uurimine”, Ph.D. samal alal (2004, TÜ), vk “Determination of some important trace metal ions in human blood” Oli 1998–2000 Tervisekaitse Inspektsiooni Tartu kesklabori keemik, 2001–04 EPMÜ keskkonnakaitse inst-i ins, 2004–05 Durhami Ük-i keemia osk-a järeldr, 2005–07 TÜ füüsikal keemia inst-i füüsikal keemia õt-i teadur, 2008– keemia inst-i füüsikal keemia õt-i teadur. – Uurimisvaldkond: protsessid modifitseeritud piirpindadel ja faasides ning nende rakendused uuetüübilistes energiaallikates ning superkondensaatorites. Üle 20 teadustr-e.

T: Sonoelectroanalysis in acoustically emulsified media: zinc and cadmium (kaasautor). // Electroanalysis 16 (2004) 10; A systematic study of the electrochemical determination of hydrogen peroxide at single-walled carbon nanotube ensemble networks (kaasautor) // Electrochem. Comm. 10 (2008) 12; The heterogeneity of multiwalled and single-walled carbon nanotubes: iron oxide impurities can catalyze the electrochemical oxidation of glucose (kaasautor) // Electroanalysis 21 (2009) 1; Understanding the physicoelectrochemical properties of carbon nanotubes: current state of the art (kaasautor) // Electroanalysis 22 (2010) 1; Metallic impurity free carbon nanotube paste electrodes (kaasautor) // Electrochem. Comm. 12 (2010) 1.

B: <https://www.etis.ee>.

KULDERKNUP, Edi (11. VII 1953 Tallinn), tehnikateadlane; Oskar K. p. Lõpetas 1971 Keila Kk-i, 1976 TPI peenmeh erialal, 1996 TTÜ-s magistrantuuri ja 2000 doktorantuuri, M.Sc. tehnikateaduste alal (1996, TTÜ), vk “Kaubakoguste mõõtmine”, tehnikadr (2001, TTÜ), vk “Reliability and uncertainty of quantity measurement”. Oli 1976–82 TPI peenmeh kat-i labori juh, 1982–85 Eesti Standardiseerimis- ja Metrol-

keskuse osk-ajuh, 1985–91 Puidutööstuse Konstrueerimis- ja Tehnol-büroo peametroloog, 1991–92 RAS Kalev peametroloog, 1992–93 AS Haret projektijuht, 1993–2000 Eesti Standardiameti metrol- ja akrediteerimisosa asejuh, 2000–07 Eesti Akrediteerimiskeskuse talituse juh ja 2007– nõunik, 2001– TTÜ mehhatroonikainst-i dots, 2010 ka meh ja metrol katselabori metrol üksuse juh. – Uurimisvaldkonnad: mõõtevahendite kalibreerimine ja määramatus, pinna geom-t iseloomustavate suuruste mõõtemetodid, mõõtekompleksi arendus ja mõõtmiste jälgitavus, mehhatroonika- ja tootmisüsteemide proaktiivsus ja käitumismudelid. Üle 50 teadustr-e.

T: Mõõtevahendite kalibreerimine (kaasautor). Tln, 2000; Quality assurance critical points of verification laboratories (kaasautor R. Laaneots). // Proc. XVII IMEKO World Congr. Dubrovnik, 2003; Proficiency testing of laboratories performing verification of measuring instruments (kaasautor R. Laaneots). // OIML Bull. XLVII (2006) 2; Environment protection measurement by vehicles technical inspection (kaasautor J.Riim). // Transverse Disciplines in Metrology. London, 2009; Improvement of circuit boards testing set (kaasautor K. Raba). // Proc. 7th Int. Conf. DAAAM Baltic Industrial Eng. Tln, 2010; EVS 745:2010 Kauba ja materjali massi mõõtmine. Mõõtemetodika (kaasautor). Tln, 2010.

B: <https://www.etis.ee>.

KULJUS, Svetlana (4. XI 1946 Kostroma obl., Venemaa), kirjandusteadlane; venelane, ins-tehnoloog t. Lõpetas 1965 Tallinna 45. kk-i, 1972 TÜ ajaloo-filol osk-a, 1978 TÜ-s asp-i, 1996 TPÜ-s doktorantuuri, filol-knd (1982, TÜ), vk «Формирование философско-эстетических взглядов В. Брюсова и его творчество 1890-х годов», Ph.D. vene kirj alal (1998, TÜ), vk “Эзотерические коды романа М. Булгакова *Мастер и Маргарита* (эксплицитное и имплицитное в романе)”. Oli 1972–75 ENSV Keskrmtkogu rmt- ja v-rmtkoghoidja, 1975–88 TPedI vene k-e ja kirj kat-i v-õppejõud, 1988–2005 TPÜ ja 2005–08 TLÜ vene kirj õt-i dots, 2009– TLÜ slaavi k-te ja kultuuride inst-i v-teadur. Loengukursused: vanavene kirj., XIX–XX saj vene kirj, luuleteooria, teksti kirj-teaduslik analüüs, proosa teooria, XX saj vene kultuur jm; koost. õppevahendeid ja üldhariduskoolide õpikuid. Pidanud 1995–96 loenguid Göteborgi Üks, olnud Tallinnas õpetajate täienduskoolituste õppejõud. – Uurimisvaldkonnad: XX saj

vene kultuur ja kirj, vene modernism, M. Bulgakovi looming, kulturol, tekstol, arhiivinduse teooria ja praktika. *Vjatcheslav Ivanov Research Center'* (Roomas) peatekstoloog, süstematiseerija, toim ja nimistute koost (2007–11). M. Bulgakovi romaani *Meister ja Margarita* esimese teadusliku kommentaari autor (kaasautor I. Belobrovtseva, 5 väljaannet). Uute vene-eesti ja eesti-vene õigussõnarmt-te peatoim (2008–09) jm väljaannete (sh Eestis Bulgakovi kogumike ja TPÜ/TLÜ vene kirj õt-i väljaannete) koost ja toim (1993–2007). Osalenud rahvusvah. projektides *Progetto di ricerca di interesse nazionale* (PRIN) (2005–06), *Наследие Вячеслава Иванова: встреча гуманистических идей России и Италии* (2009–11), enam kui 60 rahvusv konv-l, paljude rahvusv teadusürituse korraldaja Eesti Bulgakovi Ühingu asutaja ja esimees (1997–2002). Haridusmin-i tänukiri (1982, 2001), TLÜ ja TÜ tänukirjad. TLÜ parima monogr preemia (2007), EV rkl teaduspreemia (2010, kaaslaureaat I. Belobrovtseva). 126 teadustr-t.

T: Теория театра «панпсихе» Леонида Андреева // *Quinquagenaria*. Сб. статей к 50-летию Ю. М. Лотмана. Трт, 1972; «Основания всякой метафизики» В. Брюсова (опыт реконструкции). // Уч. зап. ТГУ 653 (1983); Ранний Брюсов о поэзии и философии Вл. Соловьева. // Уч. зап. ТГУ 680 (1985); А. Пушкин и Сашка Рюхин: «Медный всадник» в «Мастере и Маргарите» (kaasautor I. Belobrovtseva). // *World Association of Interaction of Cultures. Pushkins Jubilee*. Jerusalem: Acumen, 1999; Ершалаим в мифе М. Булгакова о «мировых городах» (kaasautor I. Belobrovtseva). // *Oh, Jerusalem! Pisa-Jerusalem*, 1999; Заметки об устных историях Михаила Булгакова о Сталине. // *Проблемы целостного анализа художественного произведения*. Борисоглебск, 2006; Роман М. Булгакова «Мастер и Маргарита»: комментарий. (kaasautor I. Belobrovtseva). М., 2006 (sama eesti k-s: Tln, 2007; [Эмигрантская критика о «Белой гвардии» \(Петр Пильский\): Предварительные материалы \(kaasautor\)](#). // [Булгаковский сб. Tln, 2008](#); Письмо Вяч. Иванова к С. А. Коновалову (1946) (kaasautor. А. Šiškin). // *Memento vivere*. Сб. памяти Ларисы Ивановой. СПб, 2009; Из наблюдений о танатологии С. Кржижановского ("Автобиография трупа"). // *Consortium omnis vitae*. Сб. статей к 70-летию проф. Ф. П. Федорова. Daugavpils, 2009.

B: Новое литературное обозрение (Москва) 37 (1998), 414–416; 73 (2005) 375–381; Русская литература (2005) 1, 261–265; <https://www.etis.ee>.

s

KULL, Andres (17. IX 1961 Tallinn), tehnikateadlane, informaatik; Aare K-i p. Lõpetas 1980 Tallinna 46. kk-i, 1985 TPI automaatikatsk-a süsteeminins-i erialal, 2009 TTÜ-s doktorantuuri, Ph.D. inform alal (2009, TTÜ), vk „Model-Based Testing of Reactive Systems”. Oli 1983–85 TPI protsessijuhtimise labori asst, 1985–90 n-teadur, 1990–92 Soomes *Oulu VTT Electronics* teadur, 1992– Elvior OÜ juh, 2004– OÜ Eliko nõuk liige, 2008–09 TTÜ automaatikainst-i proaktiivtehnol teaduslabori erakorr teadur. 2009– teadur. – Uurimisvaldkonnad: tehnol protsesside automaatjuhtimissüsteemide analüüs, projekteerimine ja modelleerimine, operatsioonilise mudeli väljatöötamine, reaktiivsete süsteemide mudelipõhine testimine, sardtarkvara arendusprotsessi efektiivsuse suurendamine testiprotsesside parandamise kaudu, proaktiivsus ja situatsiooniteadlikkus. Üle 10 teadustr-e.

T: Generating tests from EFSM models using guided model checking and iterated search refinement (kaasautor). // *Formal Approaches to Software Testing and Runtime Verification*. Berlin, 2006; Requirements-driven model-based testing of the IP multimedia subsystem (kaasautor). // *Proc. 11th Biennial Baltic Electronics Conf.* Tln, 2008; Case study based performance evaluation of reactive planning tester (kaasautor). // *Model-based Testing and Practice*. Enschede (Holland), 2009.

B: <https://www.etis.ee>.

KULL, Anne (30. VI 1959 Tartu), teoloog; juristi ja psühhiaater-narkoloogi t. Lõpetas 1977 Tallinna 10. kk-i, M.A. teol alal (1994, *Lutherian School of Theology*, Chicago), *mag. theol.* (1996, samas), Ph.D. teol alal (2000, samas), vk “A theology of technonature based on Donna Haraway and Paul Tillich”. Oli 1977–92 Usuteaduse Inst-i (koosseisuväline) masinakirjutaja ja tõlk, ühtlasi 1978–92 mitmes Eestimaa kirikus organist ja 1982–92 Tallinna Metsakalmistu haljastustööline, 1995–96 EELK Usuteaduse Inst-i süstemaatilise teol lektor, 2000–01 TÜ usutsk-a Uue Testamendi ja kreeka k-e õt-i lektor, 2001–03 süstemaatilise usuteaduse lektor (2001 ka õt-i hoidja), 2003–05 dots,

2005– prof. Loengukursused: teol ajalugu, dogmaatika, kristol tänapäevased probleemid, teadus ja religioon jm. – Uurimisvaldkonnad: kaasaegne teol, teadus ja religioon, religioosne antropol. Rahvusv seminaride ja konv-de korraldajaid. Akad. Teol Seltsi liige (2000–), TAI med-uuringute eetikakomitee liige (2000–), Eur. Teadusfondi retsensent (2005–), *Eur. Soc. for the Study of Sci. and Theology* (ESSSAT) liige (2000–; 2004–2006 revisjonikomisjoni liige, 2006– nõukogu liige), *Int. Soc. of Religion and Sci.* (2006–), Põhjamaade Religioonifilos Võrgustiku juhatuse (2009) jmt org-i liige. 40 teadustr-t.

T: The cyborg as an interpretation of culture-nature. // *Zygon* 36 (2001) 1; Gender-specific issues in theological education. // *The Future of Theology in Europe*. Geneva, 2003; Inglitest ja institutsioonidest. // *Usuteaduslik Ajakiri* (2004) 1; Ühesugused sõnad – erinevad tähendused. // *Kuradi tark jumala loll*. Tln, 2006; Speaking of God in the new world order. // *Naming and Thinking God in Europe Today: Theology in Global Dialogue*. Amsterdam, New York, 2007; What is given in experience? // *How Do We Know? Understanding in Science and Theology*. Tübingen, 2010.

B: <https://www.etis.ee>, AAUT II, 211.

KULLAS, Tiit (27. V 1938 Tallinn), okeanoloog; tööliste p. Lõpetas 1956 Tallinna Kommunaal-Ehitustehnikumi, 1964 TPI ehitusins-i erialal, 1972 samas asp-i, füüsika-mat-knd (1980, Leningradi Hüdrometeorol Inst), vk “Гидродинамическая модель Балтийского моря”. Oli 1972–80 TEFI n-teadur, 1980–90 v-teadur, 1990–92 Ökol ja Mereuuringute Inst-i v-teadur, 1992–2006 TÜ Eesti Mereinst-i v-teadur, 2006– erakorr v-teadur ja v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: Läänemere ja tema osade (Liivi laht, Väike väin, Küdema laht) 2- ja 3-mõõtmeline hüdrodünaamiline modelleerimine, rannikulähedaste hüdrodünaamiliste protsesside eksperim-uuringud, hüdrodünaamiliste protsesside mõju põhjaelustikule. 65 teadustr-t.

T: The oscillatory nature of the flows in the system of straits and small semienclosed basins of the Baltic Sea (kaasautorid M. Otsmann, Ü. Suursaar). // *Continental Shelf Res.* 21 (2001) 15; Modelling of extreme sea levels in the coastal waters of West Estonia (kaasautorid M. Otsmann, Ü. Suursaar). // *Continental Shelf Res.* 22 (2002) 14; Nonhydrostatic model of marine circulation (kaasautor R. Tamsalu). // *Oceanol.* 44

(2004) 4; Cyclone Gudrun in January 2005 and modelling its hydrodynamic consequences in the Estonian coastal waters (kaasautor). // *Boreal Envir. Res.* 11 (2006) 2; Influence of wind climate changes on the mean sea level and current regime in the coastal waters of West Estonia, Baltic Sea (kaasautor Ü. Suursaar). // *Oceanol.* 48 (2006) 3; Possible changes in hydrodynamic regime in the Estonian coastal waters (the Baltic Sea) as a result of changes in wind climate (kaasautorid Ü. Suursaar, T. Kuusik). // *J. Coastal Res.* SI 50 (2007); Decadal variations in wave heights off Cape Kelba, Saaremaa Island, and their relationships with changes in wind climate (kaasautor Ü. Suursaar). // *Oceanol.* 51 (2009) 1; Wind- and wave storms, storm surges and sea level rise along the Estonian coast of the Baltic Sea (kaasautorid Ü. Suursaar, R. Szava-Kovats). // *Ravage of Planet.* Southampton, Boston, 2010.

B: <https://www.etis.ee>.

KULLASEPP, Katrin (13. X 1974 Kunda), psühholoog; teenistujate t. Lõpetas 1993 Kunda 1. kk-I, 1997 TPÜ psühholoogia erialal, 2002 TPÜ-s magistrantuuri ja 2008 doktorantuuri, M.Sc. psühhol alal (2002, TPÜ), vk „Isikuslikud näitajad kui toimetulekuressursid: nendevahelised seosed ja dünaamika. Keskkooliõpilase uurimus”, Ph.D. samal alal (2008, TLÜ), vk „Dialogical becoming: professional identity construction of psychology students”. Täiendas end 2005–08 (vaheaegadega) Clarki Ük-s (USA), 2009, 2010 Salento Ük-s (Itaalia), 2010 Ritsumeikani Ük-s (Jaapan). Oli 1998–2001 TPÜ sotsiaalsk-a dekaani abi, 2001–06 (a-st 2005 TLÜ) psühhol osk-a asst, 2006–09 psühhol inst-i lektor, 2009– dots. Loengukursused: suhtlemis-, sotsiaal-, ped, õppimis- ja idiograafilise psühhol; koost. üldhariduskoolide õpikuid jm õppevahendeid – Uurimisvaldkond: identiteedi konstrueerimine ja kujunemine. *International Journal of Dialogical Self* toim liige (2007–09). Eesti Psühholoogide Liidu (2005–), *International Society for Dialogical Self* (2009–), rahvusv võrgustiku *Psychology(s) Image Transnational Analysis* (2010) ja *Dialogical Practice Network* liige (2010). 17 teadustr.

T: Identity construction of psychology students during their first year of studies: a longitudinal approach. // *Eur. J. School Psychol.* 4 (2006) 2; Becoming professional: external and intrapsychological level in the service of professional identity construction

of psychology students. // Eur. J. School Psychol. 4 (2006) 2; Affective guidance of sexual identity construction: intra psychological level in the service of culture. // Integrative Psychol. & Behav. Sci. 41 (2007) 2; [Are you like this...or just behave this way? // Int. J. Dialogical Sci. 2 \(2008\) 1](#); [The psychology studies as an extension of self. // Yb. Idiogr. Sci. 2010. Rome, 2010.](#)

B: <https://www.etis.ee>.

KUMM, Tiina (30. X 1978 Põltsamaa), keemik; tööliste t. Lõpetas 1997 Põltsamaa Ühisgümni, 2002 TTÜ bio- ja toiduainete tehnol erialal, 2006 Messina Ük-s (Sitsiilia, Itaalia) doktorantuuri, Ph.D. toiduainete keemia ja ohutuse alal (2006, Messina Ük), vk „Multidimensional high performance liquid chromatography for the analysis of complex natural matrices”. Oli 2003–04 Tallinna Vet- ja Toidulabori toidumikrobiol osk-a v-laborant, 2007–08 Messina Ük-i järeldr, 2008– TTÜ geenitehnol inst-i genoomika ja proteoomika õt-i v-teadur. – Uurimisvaldkond: analüüt keemia (LC), mass-spektromeetria, mitmedimensionaalne HPLC, toiduainete kromatogr analüüs; valkude kromatogr ja mass-spektromeetiline analüüs; proteoomika, amüloidsete valkude agregeerumine. Üle 20 teadustr-e.

T: Determination of triacylglycerols in donkey milk by using high performance liquid chromatography coupled with atmospheric pressure chemical ionization mass spectrometry (kaasautor). // J. Separation Sci. 28 (2005) 9–10; 2D LC-MS detection for the analysis of complex lipidic matrices (kaasautor). // LC GC Europe 1 (2005) 7; Comprehensive multidimensional liquid chromatography: theory and applications (kaasautor). // J. Chromatogr. A 1189 (2008) 1–2; Application of comprehensive two-dimensional liquid chromatography to elucidate the native carotenoid composition in red orange essential oil (kaasautor). // J. Agric. Food Chem. 56 (2008) 10; Multidimensional liquid chromatographic separations applied to the analysis of food samples (kaasautor). // J. Liquid Chromatogr. Related Technol. 31 (2008) 11–12; Quantification in comprehensive two-dimensional liquid chromatography (kaasautor). // Analyt. Chem. 80 (2008) 14; Interaction between oligomers of stefin B and amyloid-beta in vitro and in cells (kaasautor). // J. Biol. Chem. 285 (2010) 5; Two-dimensional comprehensive liquid chromatography. // Handbook of HPLC. 2th ed. Boca Raton, 2010.

B: <https://www.etis.ee>.

KUMS, Tatjana (23. VIII 1952 Kukruse, Kohtla-Järve raj), sporditeadlane; kooliõpetaja ja elektrik t. Lõpetas 1970 Kohtla-Järve 13. kk-i, 1974 TÜ kehakultuuritsk-a, 1996 TÜ-s magistrantuuri ja 2006 doktorantuuri, M.Sc. liikumis- ja sporditeaduste alal (1996, TÜ), vk “Naisriistvõimlejate tugi-liikumisaparaadi kohesed adaptatsioonilised reaktsioonid löögilise iseloomuga treeningukoormustele”, Ph.D. samal alal (2008, TÜ), vk “Musculo-skeletal function in young gymnasts: association with training loads and low-back pain”. Oli 1975–86 TÜ spordifüsiol kat-i laborant, 1986–90 keh kasv ja spordi kat-i õpetaja, 1990–98 spordiped inst-i laborant, 2003 spordibiol ja füsioteraapia inst-i ja 2004– sama inst-i kinesiol õt-i laborant. – Uurimisvaldkonnad: inimese tugi-liikumisaparaadi biomeh, tugi-liikumisaparaadi adaptatsioon löögilise iseloomuga koormustele spordis, tugi-liikumisaparaadi tervishoid spordis, treening, motoorne võimekus ja tervis vanemaealistel naistel, adaptiivsed muutused tugi-liikumisaparaadi funktsioonis seoses teostatava töö iseloomuga. Eesti Füsiol. Seltsi (antropol sektsiooni) (2000–), Eesti Kehalise Kasvatuse Õpetajate Liidu liige (2000–). Üle 40 teadustr-e.

T: Criteria for preventing overtraining the musculoskeletal system of gymnasts (kaasautor). // Biol. Sport 19 (2002) 4; Vertical jumping performance in young rhythmic gymnasts (kaasautor). // Biol. Sport 22 (2005) 3; Spinal curvature and trunk muscle tone in rhythmic gymnasts and untrained girls (kaasautor). // J. Back Musculoskeletal Rehabilitation 20 (2007) 2–3; Intervertebral disc height, spinal curvature and low-back pain in young rhythmic gymnasts (kaasautor). // Children and Exercise XXIV (2008); The influence of ghrelin, adiponectin, and leptin on bone mineral density in healthy postmenopausal women (kaasautor). // J. Bone Miner. Metab. 26 (2008); Plasma ghrelin concentration is a signal of decreased fat free mass in healthy elderly females (kaasautor). // Am. J. Human Biol. 21 (2009); Adipocytokine and ghrelin levels in relation to bone mineral density in physically active older women: longitudinal associations (kaasautor). // Eur. J. Endocrinol. 160 (2009) 3; Plasma adiponectin concentration is associated with the average acceleromometer daily steps counts in healthy elderly females (kaasautor).// Eur. J. Appl. Physiol. 109 (2010).

B: <https://www.etis.ee>.

KUNDLA (a-ni 1961 Nõmmeots), Malle (26. I 1936 Puurmani v, Tartumaa), arstiteadlane, kardioloog; taluniku t, Enn K. abikaasa. Lõpetas 1954 Rakvere 1. kk-i, 1960 TÜ arstitsk-a, 1973 EKMI-s asp-i, med-knd (1974, TÜ), vk „Inderaaltesti diagnostilisest väärtusest südame isheemiatõve puhul”. Täiendas end 1968, 1983 Moskvast, hiljem TÜ-s ja mujal. Oli 1960–62 Pärnu Haigla ja 1963–68 Tallinna Tõnismäe Haigla sisearst, 1968–70 EKMI kardiol osk-a ordinaator, 1973–77 n-teadur, 1977–83 v-teadur, 1984–89 Eesti Kardiol TUI v-teadur, 1986–89 ka kroonilise südame isheemiatõve osk-a juh, 1992–97 Tallinna Med-kooli õpetaja, 1997–2002 v-õpetaja, 2002–05 õpetaja-metoodik, 2005– Tallinna Tervishoiu Kõrgkooli erakorraline lektor. Loengukursused: sisehaigused, patol, kliiniline keemia, elektrokardiogr, rütmihäired: koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: kroonilise südame isheemiatõve diagnostika, kulg ja prognoosi ning diferentseeritud ravi probleemid. Täpsustanud veloergomeetria võimalusi südame pärgarterite kahjustusastme, samuti haiguse kulu ja prognoosi hindamisel stenokardiahaigetel. Eesti Kardiol. Seltsi asutajaliige (1963), Eur. Kardioloogide Seltsi liige (1991–). NET parima art-i autasu (1973), ENSV Tervishoiu-min-i aukiri (1986). Üle 60 teadustr-e, üks autoritunnistus.

T: Propranololtest zur Beurteilung der Aktivität des sympathiko-adrenalen Systems bei der ischämischen Herzkrankheit. // Z. gesamte inn. Med. 28 (1973) 24; Südame isheemiatõve patogeneesist. // NET (1973) 6; Veloergomeetria pärgarterite kahjustusastme hindamisel stenokardiahaigetel (kaasautorid P. Laane, B. Liberman) // NET (1980) 6; Prognostic value of veloergometric exercise testing in stable angina (kaasautor A. Štern). // Int. Conf. Preventive Cardiol. M, 1985; Cooperative project on the effectiveness of antianginal drugs: main results (kaasautor). // CVD Epidemiol Newslett. (1988) 44; EKG algkursus õdedele. Tln, 2008.

B: *H. Merila-Lattik*, 746; EKMI BL, 26; Tartu Riikliku Ülikooli teaduskonnasisehaiguste kateeder ja Tartu Toome sisehaigustekliinik. Bibliograafia 1944–1979, 67; *P. Laane, M. Kalev*. Märkmeid kardioloogia ajaloost Tallinna Vabariiklikus Haiglas (Tallinna Keskhaiglas). // EA 72 (1993) 2, 104–105; *P. Laane*. Kliinilise kardioloogia osakonna lõpetatud plaanilised uurimistööd aastail 1973–1992. Kliinilise kardioloogia osakonna teadurite teaduslikud artiklid ja väitekirjad. // EA 78 (1994) Lisa, 24–27.

KUPPER, Priit (23. IV 1975 Põltsamaa), bioloog, ökofüsioloog. Lõpetas 1993 Põltsamaa kk-i, 1998 TÜ biol osk-a, 2001 TÜ-s magistrantuuri ja 2006 doktorantuuri, M.Sc. ihtüol ja kalanduse alal (2001, TÜ), vk “Narva lõhe ja Hiiumaa meriforelli vanuseline struktuur ja kalade kasv”, Ph.D. taimeökol ja ökofüsiol alal (2006, TÜ), vk “Hydraulic and environmental limitations to leaf water relations in trees with respect to canopy position”. Oli 1998–2001 EPMÜ loomakasv inst-i ihtüopatoloog, 2006–07 TÜ ökol ja maateaduse inst-i bot õt-i teadur, 2007– ökofüsiol õt-i teadur. – Uurimisvaldkond: puittaimede vee- ja gaasivahetus muutuv keskkonnas; puittaimede öine veekasutus. Metsaökosüsteemi õhuniiskusega manipuleerimise eksperimendi (FAHM) üldkoordinaator. Üle 20 teadustr-e.

T: Võrastiku gaasivahetus ja õhulõhede juhtivus euroopa lehisel poolavatud alpikoosluses (kaasautor A. Sellin). // Kaasaegse ökoloogia probleemid. Trt, 2003; Variation in leaf conductance of silver birch: effects of irradiance, vapour pressure deficit, leaf water status and position within a crown (kaasautor A. Sellin). // Forest Ecol. Manag. 206 (2005) 1–3; Effects of enhanced hydraulic supply for foliage on stomatal responses in little-leaf linden (*Tilia Cordata* Mill.) (kaasautor A. Sellin). // Eur. J. Forest Res. 126 (2007) 2; An experimental facility for free air humidity manipulation (FAHM) can alter water flux through deciduous tree canopy (kaasautor). // Envir. Experim. Bot. 72 (2011) 3.

B: <https://www.etis.ee>

KURG, Ants (19. XII 1962 Viljandi), molekulaarbioloog; tööliste p. Lõpetas 1981 Abja Kk-i, 1986 TÜ biokeemia eriala, Ph.D. mol-biol alal (1996, TÜ), vk “Bovine leukemia virus: molecular studies on the packaging region and DNA diagnostics in cattle”. Oli 1985–91 TÜ ÜMPI geeniekspressiooni labori n-teadur, 1991–97 biotehnol õt-i teadur, 1997–98 Baylorig Med-kolledži (Houston, USA) järelldr, 1998–99 TÜ MRI biotehnol õt-i v-teadur, 1999–2008 biotehnol dots, 2008 – mol-se biotehnol prof, ühtlasi 2005–09 ka Eesti Biokeskuse erakorr v-teadur. Loengukursused: biotehnol, mol-ne biotehnol jm. – Uurimisvaldkonnad: DNA diagnostika, DNA mikrokiibid, nanotehnol lahendused mikroorganismide tuvastamiseks, DNA koopiaarvu variatsioonid tervetel inimestel ja

arenguhäiretega patsientidel. Eesti Inimesegen. Ühingu (2000–), Eur. Inimesegen. Ühingu (2005–), Am. Inimesegen. Ühingu liige (2008–). Üle 40 teadustr-e, kuus patentset leiutist (5 kaasautorluses).

T: An RNA stem-loop structure involved in the packaging of bovine leukemia virus genomic RNA *in vivo* (kaasautorid G. Sommer, A. Metspalu). // *Viol.* 211 (1995) 2; Arrayed primer extension: solid phase four-color DNA resequencing and mutation detection technology (kaasautor). // *Gen. Testing* 4 (2000) 1; The first generation linkage disequilibrium and haplotype map of chromosome 22 in Caucasians (kaasautor). // *Nature* 418 (2002) 6897; Preparation of smooth siloxane surfaces for AFM visualization of immobilized biomolecules (kaasautor). // *Surface Sci.* 532–535 (2003); Detection of small genomic imbalances using microarray-based multiplex amplifiable probe hybridization (kaasautor). // *Eur. J. Human Gen.* 15 (2007) 2; A new highly penetrant form of obesity due to deletions on chromosome 16p11.2 (kaasautor). // *Nature* 463 (2010) 7281.

B: <https://www.etis.ee>.

KURG, Ingmar (13. IV 1955 Tallinn), usuteadlane, vaimuliku p. Lõpetas 1973 Rakvere 1. kk-i, 1980 TPI ehitustsk-a, 1992 EELK Usuteaduse Inst-i, teol-mag (1999, Columbia Int. Univ, Saksamaa), vk „1. Thessalonicher 2, 1-12 als Muster paulinischer Missionspraxis: Eine exegetische und missiologische Untersuchung“, *dr. theol.* (2010, TÜ), vk „Oikumeenilise evangelisatsiooni perspektiiv Euroopa kontekstis: missioloogiline ja religioonisotsioloogiline uurimus“. Täiendas end 2005-07 Tübingeni Eberhard Karli Ük-s. Olnud 1998– Eesti Metodistliku Kiriku teol seminari lektor, 2010–ka süstemaatilise teol dots, 2002– EELK Usuteaduse Inst-i oikumeenika lektor, 2009–EMTA religiooniloo lektor. – Uurimisvaldkonnad: religiooni ja ühiskonna suhted, misjoniteadus, oikumeeniline teol, oikumeenilise evangelisatsiooni mudeli loomine Euroopa kontekstis. Olnud ajakirjade *Logos* (1981-88) ja *Teekäija* (1988–91) toim, kirjastuse *Logos* asutaja (1991), *Usuteadusliku Ajakirja* toim-koll-i liige (2000–). Tartu Teol. Akad. (1992) ja Akad. Teol. Seltsi asutajaliige (2000), *Int. Christian Network*’i kuratooriumi liige (1997–), Eesti Evangeelse Alliansi teol komisjoni esimees (2000–),

Balti Kriminaalpreventsiooni ja Sotsiaalse Rehabilitatsiooni Inst-i juhatuse esimees (2009–). U 40 teadustr-t.

T: Apostel Paulus kui misjoniteoloog. // Usuteaduslik Ajakiri 48 (2001) 1; Oikumeenilise liikumise kajastamine Eesti kirikuelus 1910–1940. // Usuteaduslik Ajakiri 53 (2004) 1; Kristlikud liikumised ja oikumeeniline suhtlemine Eestis. // Akad. (2004) 1; Documenta oecumenica: kirik, ühiskond, misjon (kaasautor). Tln, 2006; Sajand Elmar Salumaaga: Juubelikogumik (kaaskoost. P. Kaldur). Tln, 2008; Eesti oikumeenia lugu (kaasautor). Trt.-Tln., 2009; Apostel Paulus oikumeenikuna. // Minu Issand ja minu Jumal! Pühendusteos *dr. theol.* Toomas Pauli 70. sünnipäevaks. Tln, 2009; Zwischen religiöser Routine und vitaler Religiosität. Selbstsuche des charismatischen Menschenbildes. // Forschungen zur Anthropologie und Religionsgeschichte. Münster, 2011.

B: Usuteaduslik Ajakiri (2008) 1, 161; Eesti oikumeenia lugu. Trt-Tln, 2009, 499; <https://wwe.etis.ee>.

KURRIKOFF, Kaido (10. IX 1977 Tartu), neuroteadlane; põllumehe ja õpetaja p. Lõpetas 1995. Tallinna 21. kk-i, 2003 TÜ psühholerialal, 2005 TÜ-s magistrantuuri ja 2009 doktorantuuri, M.Sc. bio-med-i alal (2005, TÜ), vk “CCK2 retseptori geneetiline väljalülitamine vähendab mehaanilist tundlikkust ja pärsib hüperalgeesia teket närvikahjustusega hiirtel”, Ph.D. neuroteaduste alal (2009, TÜ), vk “Involvement of cholecystokinin in chronic pain mechanisms and endogenous antinociception”. Oli 2003–05 TÜ füsiol inst-i preparaator, 2005–09 asst, 2009– tehnol-inst-i innovatsioonikeskuse mol-se biotehnol labori teadur. – Uurimisvaldkonnad: põletiku ja kroonilise valu mehhanismid, koletsüstokiniini (CCK) roll valutundlikkuse vähendamisel, galaniini seos meeleoluhäirete, toitumiskäitumise, ärevushäirete ja valuga, koespetsiifilised transportvektorid. Üliõpilaste teadustööde rkl konkursi III koht (2009). Üle 20 teadustr-e.

T: Targeted mutation of CCK2 receptor gene antagonises behavioural changes induced by social isolation in female, but not in male mice (kaasautor). // *Behav. Brain Res.* 155 (2004) 1; Deletion of the CCK2 receptor gene reduces mechanical sensitivity and abolishes the development of hyperalgesia in mononeuropathic mice (kaasautor). // *Eur. J. Neurosci.* 20 (2004) 6; Interpretation of knockout experiments: the congenic footprint

(kaasautor). // Genes Brain Behav. 6 (2007) 3; Design of a peptide-based vector, PepFect6, for efficient delivery of siRNA in cell culture and systemically in vivo (kaasautor). // Nucleic Acids Res. 39 (2011) 9.

B: EA 89 (2010) 4, 299; <https://www.etis.ee>.

KURVET-KÄOSAAR (a-ni 1995 **Kurvet**), **Leena** (22. XI 1969 Tartu), kirjandusteadlane; M. Sitska t. Lõpetas 1988 Tartu 2. kk-i, 1993 TÜ inglise filol osk-a, 1997 Indiana Ük-s (USA) magistrantuuri, 2006 TÜ-s doktorantuuri, M.A. võrdleva kirj-teaduse alal (1997, Indiana Ük, USA), vk “Metafiction in *Blow up* by Julio Cortazar, *The Magic Poker* by Robert Coover, and *Giving Birth* by Margaret Atwood”, Ph.D. maailmakirj alal (2006, TÜ), vk “Embodied subjectivity in the diaries of Virginia Woolf, Aino Kallas and Anaïs Nin”. Täiendas end 1997 CEU soouuringute keskuses, 2000 Berliini Vabaük-s, 2001 ja 2003 Helsingi Ük-s, 2003 Konstanzi Ük-s, 2008 Indiana Ük-s, 2010 Linköpingi ja Turu Ük-s, 2011 Havaii Ük-s (USA). Oli 1993–94 TÜ k-tekese ja inglise filol õt-i asst, 1994–96 Indiana Ük-i eesti k-e asst, 1996–97 TÜ germaani, romaani ja slaavi filol inst- inglise filol õt-i asst, 1997–2001 lektor, ühtlasi 1996–97 kultuuriteaduste ja kunstide inst-i maailmakirj õt-i asst, 1997–2001 lektor, 2002–07 teadur, 2007– TLÜ EHI anglistika õt-i dots, 2008 germaani-romaani k-te ja kultuuride inst-i dots, 2009– võrdleva kirj-teaduse dots ja KM v-teadur, 2009–10 ka TLÜ RASI soouuringute keskuse juh. Loengukursused: võrdlev kirj-teadus (hetkeseis), 20. saj. maailmakirj, autobiograafiast omaelulookirjutuseni, soouurimislik perspektiiv humanitaarteadustes jm; koost. õppevahendeid, ka üldhariduskoolidele. – Uurimisvaldkonnad: võrdlev kirj-teadus, autobiograafiauuringud, modernism, naisuurimus ja kirj-teadus, traumauuringud. Autobiograafia ja omaelulookirjutuse juhtivaid teadlasi Eestis. Ajakirja *Methis* eesti omaelulookirjutuse erinumbri (2010, 5–6) toim, *Ariadne Lõng* toim-koll-i liige (2001–). Eesti Võrdleva Kirj-teaduse Assots-i (1997–), Rahvusv Võrdleva Kirj-teaduse Assots-i (2000–), Rahvusv. Autobiograafiauuringute Assots-i liige (2008–), Eur. Autobiograafiauuringute Assots-i juhatuse liige (2010–). Üle 50 teadustr-e.

T: Teemandid tolmuühnikus ehk kuidas vaadelda naiskirjanike päevikuid. // KK (2003) 3; Maternal spaces in the diaries of Aino Kallas, Virginia Woolf and Anaïs Nin. //

Interlitt. (2005) 10; Imagining a hospitable community in the deportation and emigration narratives of Baltic women (kaasautor, toim. C. Huff). // Women's Life Writing and Imagined Communities. London, 2005; Kunstniku portree väikese tüdrukuna. // Looming – olemise kehtestamine. Trt, 2007; The situation of translation. Translation situation in Käbi Laretei's life-writing. Biography. // Interdiscipl. Quart. 32 (2009) 1; Mõistete rägastikus: autobiograafiast omaelulookirjutuseni. // Methis (2010) 5–6; Aino Kallas. Negotiations with modernity (kaasautor ja –toim L. Rojola). Helsinki, 2011.

B: <https://www.etis.ee>.

KUZNETSOV, Aleksei (11. VII 1979 Narva), keemik; venelane. Lõpetas 1997 Narva Kesklinna Gümni, 2001 TÜ keemia erialal, 2003 TÜ-s magistrantuuri ja 2009 doktorantuuri, M.Sc. bioorg keemia alal (2004, TÜ), vk “Kinetic analysis of peptide, ATP and Bi-functional inhibitor interaction with protein kinase A”, Ph.D. samal alal (2009, TÜ), vk “Allosteric effects in reactions catalyzed by the cAMP-dependent protein kinase catalytic subunit”. Oli 2003–04 TÜ org ja bioorg keemia inst-i keemik, 2004 teadur, 2006–09 keemia inst-i erakorr teadur, 2009– teadur. – Uurimisvaldkonnad: biokineetika ja arvutuskeemia, proteiinkinaaside kineetiliste omaduste ja aktiivsuse regulatsiooni võimaluste uurimine, uute biomimeetikute kui võimalike bioaktiivsete materjalide konstrueerimine, süntees ja testimine, kineetiliste protsesside modelleerimine arvutuskeemia abil. Eesti Biokeemia Seltsi (2003–), Eesti Keemia Seltsi liige (2010–). Üle 20 teadustr-e.

T: Kinetic analysis of inhibition cAMP-dependent protein kinase catalytic subunit by the peptide-nucleoside conjugate AdcAhxArg(6) (kaasautor). // Bioorg. Chem. 32 (2004) 6; Single-subunit allostery in the kinetics of peptide phosphorylation by protein kinase A (kaasautor J. Järv). // Eesti TA Toim. 57 (2008) 4; Allosteric cooperativity in inhibition of protein kinase a catalytic subunit (kaasautor J. Järv). // Open Enzyme Inhibition J. 1 (2008); Ligand structure controlled allostery in cAMP-dependent protein kinase catalytic subunit (kaasautor J. Järv). // Central Eur. J. Biol. 4 (2009) 2; Aza-β3-amino acid containing peptidomimetics as cAMP-dependent protein kinase substrates (kaasautor). // Bioorg. Chem. 38 (2010) 5.

B: <https://www.etis.ee>.

KUU, Annelly (10. IX 1979 Türi), mullaökoloog; mehaaniku ja zooini t. Lõpetas 1997 Türi Maj-gümni, 2001 EPMÜ maastikukaitse ja -hoolduse erialal, 2003 EPMÜ-s magistrantuuri, oli 2003–08 EPMÜ/EMÜ-s doktorant, M.Sc. keskkonnakaitse alal (2003, EPMÜ), vk “Mullaelustiku arvukus ja mitmekesisus erineva maaviljelusviisi ja maakasutusega põllumajanduslikel maadel”, Ph.D. ehitus- ja keskkonnatehnika alal (2008, TTÜ), vk “Bioloogiline mitmekesisus põllumajandusmaastikes ja seda mõjutavad tegurid”. Täiendas end 2004–07 (vaheaegadega) Saksamaal. Oli 2000–01 EPMÜ keskkonnakaitse inst-i laborant, 2001–04 ins, 2007– TTÜ Tartu Kolledži v-teadur ja lektor. – Uurimisvaldkonnad: muldade biol mitmekesisus, mullaelustiku talitlemine, fütomassi kui probleemse jäätmelagunemisprotsess ja lagundajakooslused. Üliõpilaste teadustööde rkl konkursi I preemia (2001). APS-i liige (2002–). Üle 20 teadustr-e.

T: Vihmaussikoosluste liigiline koosseis põllumuldades mahe- ja tavatootmise tingimustes (kaasautor M. Ivask). // EPMÜ kogumik 220 (2005); Earthworm communities of flooded grasslands in Matsalu, Estonia (kaasautor). // Eur. J. Soil Biol. 43 (2007) 2; Novel approaches to heavy metals bioindication in soils contaminated by oil shale wastes (kaasautor). // Oil Shale 26 (2009) 3; Bottom-up effects of plant diversity on multitrophic interactions in a biodiversity experiment (kaasautor). // Nature 468 (2010).

B: <https://www.etis.ee>.

KUUSEMETS, Valdo (17. IX 1962 Rapla), loodusgeograaf, maastikuökoloog; kolhoosnike p. Lõpetas 1981 Rapla Kk-i, 1986 TÜ füüsil geogr erialal, 1999 TÜ-s doktorantuuri, Ph.D. maastikuökol ja keskkonnakaitse alal (1999, TÜ), vk “Nitrogen and phosphorus transformation in riparian buffer zones of agricultural landscapes in Estonia”. Oli 1986–88 Veemaj-inspektsiooni inspektor, 1988–92 Keskkonnaettevõtte ELVI-Aqua ins, 1992–97 Tartu Ökoins-keskuse tegevdir, 1999–2005 TÜ geogr inst-i v-teadur, 2005–EMÜ põllum- ja keskkonnainst-i keskkonnakaitse prof. – Uurimisvaldkonnad: maastikuökol, aineriided jõgedel valglatel, püandkoosluste ja indikaatorliikide ökol ning maastikulised nõudlused. Ajakirja *Ecological Engineering* toim (2004–05) ja retsensent (2006–). EV teaduspreemia (2001, koll-s). Üle 50 teadustr-e.

T: Ecotechnological measures to control nutrient losses from catchments (kaasautor Ü. Mander). // Water Sci. Technol. 40 (1999) 10; Nitrogen and phosphorus variation in shallow groundwater and assimilation in plants in complex riparian buffer zones (kaasautor). // Water Sci. Technol. 44 (2001) 11–12; Nutrient flows and management of a small watershed (kaasautor Ü. Mander). // Landscape Ecol. 17 (2002); Nitrous oxide, dinitrogen and methane emission in a subsurface flow constructed wetland (kaasautor). Water Sci. Technol. 48 (2003) 5; Riparian buffer zones as elements of ecological networks: Case study on *Pamassius mnemosyne* distribution in Estonia (kaasautor). // Ecol. Eng. 24 (2005) 5; Purification processes, ecological functions, planning and design of riparian buffer zones in agricultural watersheds (kaasautorid U. Mander, Y. Hayakawa). // Ecol. Eng. 24 (2005) 5; The effects of fluctuating climatic and weather events on nutrient dynamics in a narrow mosaic riparian peatland (kaasautor). // Boreal Envir. Res. 13 (2008) 3; Pollinator richness and abundance in Northeast Estonia: bumblebees, butterflies and dayflying moths (kaasautor). // Metsanduslikud Uurimused 53 (2010); Bumblebees as potential indicators for the evaluation of habitat quality (kaasautor). // Sustainable Development and Planning V (2011).

B: <https://www.etis.ee>.

KUUSKSALU, Anne (26. VII 1959 Lihula), keemik, molekulaarbioloog; maaparandaja ja agronoomi t. Lõpetas 1977 Tallinna 2. kk-i, 1982 TÜ org keemia eriala, 2003 TTÜ-s doktorantuuri, Ph.D. loodusteaduste alal (2003, TTÜ), vk „2-5A synthetase from the marine sponge *Geodia cydonium*.” Oli 1982–86 EBI mol-biol labori ins, 1986–04 KBFI mol-gen labori teadur, 2005– TTÜ geenitehnol inst-i mol-diagnostika õt-i v-teadur. – Uurimisvaldkond: nukleotiidide metabolismis osalevad ensüümid, nende genoomne struktuur ja aktiivsus evolutsiooniliselt madalamates hulkraksetes loomades. Üle 30 teadustr-e, üks patentne leiutis (kaasautor).

T: The (2'-5')oligoadenylate synthetase is present in the lowest multicellular organisms, the marine sponges. Demonstration of the existence and identification of its reaction products (kaasautor). // Eur. J. Biochem. 232 (1995) 2; Origin of the interferon-inducible (2'-5')oligoadenylate synthetase in vertebrates: cloning of the (2'-5')oligoadenylate synthetase from the marine sponge *Geodia cydonium* (kaasautor). // FEBS Lett. 462

(1999) 1–2; ATP N-glycosidase – a novel ATP-converting activity from a marine sponge *Axinella polypoides*. (kaasautor). // Eur. J. Biochem. 270 (2003) 20; Sponge OAS has a distinct genomic structure within the 2-5A synthetase family (kaasautor). // Mol. Gen. Genomics 280 (2008) 5; Expressed 2-5A synthetase genes and pseudogenes in the marine sponge *Geodia barretti* (kaasautor). // Gene 478 (2011) 1–2.

B: <https://wwe.etis.ee>.

KUUSMANN, Ilmar (29. XII 1938 Tallinn – 25. VII 2010 Kurepalu, Tartumaa), füüsik, tööliste p. Lõpetas 1957 Tallinna 2. kk-i, 1965 TÜ füüsika eriala, 1969 TÜ-s asp-i, füüsika-mat-knd (1975, TÜ), vk „Спектрально-кинетическое исследование катодолуминесценции ионных кристаллов“. Oli 1963–65 FAI v-laborant, 1965–66 n-teadur, 1969–72 v-ins, 1972 FAI ja 1973–77 FI n-teadur, 1977–86 v-teadur, 1986–94 juhtivteadur. Töötas 1980–81 Alexander von Humboldti fondi stipendiaadina ja ka hiljem (a-st 1984) Hamburgi sünkrotronkiirguse laboris HASYLAB (prof G. Zimmereri grupis). – Uurimisvaldkond: ioonkristallide katoodluminesentsi spektroskoopia ja kineetika, mille tarbeks arendas FI-s välja seadmekompleksi nõrkade kiirguste mõõtmiseks vaakumultravioletti spektripiirkonnas laias temperatuuride vahemikus. Avastanud vabade ja iselöksustunud eksitonide kooseksisteerimise nähtuse. U 50 teadustr-t.

T: Краевая люминесценция экситонов в ионных кристаллах (kaasautorid P. Liblik, T. Luštšik). // Письма в ЖЭТФ 21 (1975) 2; Edge luminescence of excitons in ionic crystals (kaasautor). // J. Luminesc. 11 (1976) 3–4; Luminescence of free and self-trapped excitons in ionic crystals (kaasautorid T. Luštšik, V. Plehhanov). // J. Luminesc. 18–19 (1979) Part I; Excitons and edge luminescence in MgO (kaasautorid E. Feldbach, G. Zimmerer). // J. Luminesc. 24–25 (1981) Part I; Сосуществование связанных с дефектами экситонов большого и малого радиуса в твердых телах (kaasautorid E. Feldbach, T. Luštšik). // Письма в ЖЭТФ 39 (1984) 2; Электронные возбуждения и люминесценция сверхпроводящих металл-диэлектрических керамик $Y_2Ba_2Cu_3O_7$ (kaasautor). // Письма в ЖЭТФ 46 (1987) 3; Luminescence of high-temperature yttrium-based superconductors (kaasautor). // J. Luminesc. 48–49 (1991) Part II; Relaxation of excitons in wide-gap CsCl crystals (kaasautor). // J. Phys.: Condensed Matter 6 (1994) 12.

B: EFS ar 2010. Trt, 2011.

P. Kuusk

KÕIV, Kadri (29.04.1980 Viljandi), psühholoog; arstide t. Lõpetas 1998 Viljandi Paalalinna Gümni, 2003 TÜ psühhol erialal, 2006 TÜ-s magistrantuuri ja 2010 doktorantuuri, M.Sc. psühhol alal (2006, TÜ), vk “Studies on neurochemical regulation of individual differences in exploratory behaviour and the activating and rewarding effects of psychostimulants”, Ph.D. samal alal (2010, TÜ), vk “Studies on monoaminergic regulation of inter-individual differences in exploratory behaviour and the activating rewarding effects of psychostimulants in rats”. Oli 2005–06 psühhol inst-i psühhofüsiol õt-i laborant, 2006–09 erakorr teadur, 2009– teadur. – Uurimisvaldkond: afektiivsete häirete tekkepõhjused. Eesti Psühholoogide Liidu (2006–), Eesti Farmakoloogide Seltsi liige (2008–). 16 teadustr-t.

T: Tickling induced 50-kHz ultrasonic vocalization is individually stable and predicts behaviour in tests of anxiety and depression in rats (kaasautor). // *Behav. Brain Res.* 184 (2007) 1; Regulation of extracellular serotonin levels and brain-derived neurotrophic factor in rats with high and low exploratory activity (kaasautor). // *Brain Res.* 1194 (2008) Feb 15; [Differences in 5-HT_{1A} receptor-mediated hypothermia in rats with low or high exploratory activity \(kaasautor J. Harro\).](#) // *Behav. Pharmacol.* 21 (2010) 8; [The effect of denervation of the locus coeruleus projections with N-\(2-chloroethyl\)-N-ethyl-2-bromobenzylamine \(DSP-4\) on cocaine-induced locomotion and place preference in rats \(kaasautor\).](#) // *Behav. Brain Res.* 216 (2011) 1.

B: <https://www.etis.ee>.

KÕLVES, Kairi (22. I 1977), sotsioloog, suitsidoloog; ins-i ja rmtpidaja t. Lõpetas 1995 Valga Gümni, 1999 TÜ sotsiol eriala, 2001 TÜ-s magistrantuuri ja 2006 doktorantuuri, M.A. sotsiol alal (2001, TÜ), vk “Sotsiaalne integratsioon ja elusündmused suitsiidiprotsessis”, Ph.D. samal alal (2006, TÜ), vk “Estonian’s and Russian minority’s suicides and suicide risk factors: studies on aggregate and individual levels”. Täiendas end 2001–05 (vaheaegadega) Rootsisis. Oli 2000–01 MTÜ Suitsidol Inst-i asst, 2001–05 teadur, 2005– Eesti-Rootsi Vaimse Tervise ja Suitsidol Inst-i teadur, 2008–10 TAI erakorr teadur, 2008– Griffithi Ük-i Austraalia Suitsiidiuuringute ja Preventsiooni Inst-i

v-teadur. – Uurimisvaldkond: suitsidaalse käitumise epidemiol, riskitegurid ja preventatsioon. Austraalia Suitsiidipreventsiooni Organisatsiooni autasu *LIFE Award* (2010). Üle 50 teadustr-e.

T: Suicide among Russians in Estonia: database study before and after independence (kaasautorid A. Värnik, D. Wassermann). // *British Med. J.* 330 (2005) 7484; Recent life events: a case-control study in Tallinn and Frankfurt (kaasautor). // *Social Sci. Med.* 62 (2006) 11; The role of alcohol in suicide: a case-control psychological autopsy study (kaasautor). // *Psychol. Med.* 36 (2006) 7; Child suicide, family environment and economic crisis. // *Crisis* 31 (2010) 3; Suicidal ideation and behaviour in the aftermath of marital separation: Gender differences (kaasautorid N. Ide, D. De Leo). // *J. Affective Disord* 120 (2010) 1–3.

B: *Marquis Who's Who in the World* (2009–); *Marquis Who's Who in Science and Engineering* (2008).

KÕVAMEES, Anneli (24.12.1979 Läänemaa), kirjandusteadlane. Lõpetas 1998 Tallinna 62. kk-i, 2002 TPÜ eesti filol osk-a, 2004 TPÜ-s magistrantuuri, 2008 doktorantuuri; kirj-mag (2004, TPÜ), vk “Baltisakslased Jaan Krossi *Kolmandates mägedes, Keisri hullus ja Rakvere romaanis*”, Ph.D. kirj-teaduse alal (2008, TLÜ), vk “Itaalia eesti reisikirjades: Karl Ristikivi *Itaalia capriccio* ja Aimée Beekmani *Plastmassist südamega madonna*”. 2004–05 TPÜ eesti kirj õt-i lektor; 2005–07 TLÜ eesti kirj ja kirj-teooria õt-i lektor, 2008– TLÜ eesti k-le ja kultuuri inst-i lektor. Loengukursused: eesti kirj 1920–60, eesti 20. saj kultuurilugu, eesti reisikirj. – Uurimisvaldkond: eesti kirj, imagoloogiline kirj-uurimus, eesti reisikiri. *Réseau européen d'études littéraires comparées/European Network for Comparative Literary Studies* liige (2009–). 25 teadustr-t.

T: Baltisakslased eesti romaanis. // *Haridus* (2004) 12; Tammsaare ja Hindrey baltisakslased. // *Haridus* (2005) 4; Baltisakslastest Jaan Krossi proosas. // *KK* (2005) 2; Karl Ristikivi reisikiri *Itaalia capriccio*. // *KK* (2005) 11; Reisikirjandusest ja imagoloogiast. // *KK* (2006) 8; Eestlase endapildi mõjud kriitikale. // *Kriitika diskursus: minevik ja tänapäev*. Tln, 2008; *Vabadussõda 1930. aastate eesti romaanis*. // *KK* (2008) 5; *Moscow to Rome: from one centre to another*. // *Back to Baltic Memory: Lost and*

Found in Literature 1940–1968. Riga, 2008; Johannes Semperi rännakutest Itaalias. // Uurimusi 1920.–1930. aastate eesti kirjandusest. Tln, 2009; Eduard Vilde Ameerika pildistusi. // Ighaljas Vilde. Tartu, 2009; Itaalia konstrueerimine nõukogude reisikirjas. // Methis (2011) 7.

B: <https://www.etis.ee>.

KÄHRIK, Anneli (2. III 1974), inimgeograaf; infotehnoloogi t. Lõpetas 1992 Tartu 5. kk-i, 1996 TÜ inimgeogr erialal, 1999 Oslo Ük-s ja TÜ-s magistrantuuri, 2006 TÜ-s doktorantuuri, *M.Phil.* inimgeogr alal (1999, Oslo Ük), vk “Transformation of the Estonian housing sector 1991–1999 and its consequences (based on data from Tallinn and Tartu)”, M.Sc. samal alal (1999, TÜ), vk „Transformatsioon Eesti elamusektoris aastatel 1991–1998 ja selle tagajärjed (Tallinna ja Tartu andmetel)”, Ph.D. samal alal (2006, TÜ), vk “Socio-spatial residential segregation in post-socialist cities: the case of Tallinn, Estonia”. Täiendas end 2001–02 Oxfordi Ük-s. Oli 1999–2002 TÜ geogr inst-i teadur, 2002–04 Bergeni Ük-i geogr inst-i teadur, 2003–04 SA Pol-uuringute Keskuse PRAXIS analüütik, 2004–07 Sotsiaalmin-i sotsiaalpol info ja analüüsi osk-a juh, 2006–07 TÜ ökol ja maateaduse inst-i inimgeogr ja planeerimise õt-i erakorr teadur, 2007– teadur. Loengukursus (magistrantidele): linnaplaneerimine ja keskkond – Uurimisvaldkonnad: linnageogr ja -planeerimine, eluasemegeogr, eluasemepol, sotsiaalgeogr ja -pol. *European Network for Housing Research* (2002–), *International Network for Housing, Ethnicity and Policy Research* (2007–), *Cities After Transition* võrgustiku (2009-) liige. U 20 teadustr-t.

T: Changing social divisions in the housing market of Tallinn, Estonia. // *Housing, Theory and Society* 19 (2002) 1; From state controlled to a *laissez faire* housing system (kaasautor J. Kõre). // *Housing Policy: An End or a New Beginning?* Budapest, 2003; Socio-economic residential differentiation on post-socialist (kaasautor S. Ruoppila). // *J. Housing Built Envir.* 18 (2003) 1; Population composition in new suburban settlements of the Tallinn metropolitan area (kaasautor T. Tammaru). // *Urban Studies* 45 (2008) 5; Soviet prefabricated panel housing estates: ares of continued social mix or decline (kaasautor T. Tammaru)? // *Housing Studies* 25 (2010) 2.

B: <https://www.etis.ee>.

KÄRNER (a-ni 1977 **Kammer**, 1977–88 **Seppet**), **Anita** (10. VII 1956, Sindi), kasvatusteadlane; töölise ja ametniku t. Lõpetas 1974 Sindi kk-i, 1981 TÜ eesti filoleriala, 2009 TÜ-s doktorantuuri, Ph.D. ped alal (2009, TÜ), vk “Supervision and research training within the professional research community: seeking new challenges of doctoral education in Estonia”. Oli 1981–85, 1991–93 TÜ rmtkogu v-rmtkoguhoidja ja v-bibliograaf, 1981–84 TÜ eesti k-e kat-i õü täitja, 1985–91, 1993-94 TÜ kirjastuse ja üldosk-a v-toim, 1995–2004 TÜ õppeosk-a mag- ja dr-õppe peaspetsialist, 2007–09 TÜ haridusteadusk haridusuuringute ja õppekavaarenduse keskuse juh ja dr-õppekava peaspetsialist, 2010–11 TÜ haridusteaduste inst-i haridusuuringute ja õppekavaarenduse keskuse juh, 2011– v-teadur ja haridusuuringute peaspetsialist. – Uurimisvaldkonnad: hariduskorraldus, kraadiõppe korraldus ja areng Eestis ük-ireformi taustal, koolieelse lasteasutuse ja üldhariduskooli rkl õppekavade teor alused ja rakendusväärtus, kooli innovatsiooni mudelid. Rkl õppekava ekspertnõukogu (2008–10), haridusteaduste ja õpetajakoolituse edendamise programmi *Eduko* nõukoja (2009–), rkl väärtusarenduse programmi nõukoja liige (2009–). 16 teadustr-t.

T: Eesti doktoriõppe kvaliteedi, tulemuslikkuse ja jätkusuutlikkuse tagamise süsteem. I–V. (kaastoim). Trt, 2005–2008; Motivation for obtaining the Doctor of Philosophy degree in the post-Soviet era: the case of Estonia (kaasautorid H. Kukemelk, R. J. Herdlein). // Int. Edu. 35 (2005) 1; Doktorantide juhendamine – õppejõutöö suurim väljakutse (kaasautorid D. Kutsar, V. Puura). // Eesti doktoriõppe kvaliteedi, tulemuslikkuse ja jätkusuutlikkuse tagamise süsteem. V. Trt, 2008; Exploration of societal transitions in Estonia from the threshold concepts perspective of teaching and learning (kaasautor D. Kutsar). // Threshold Concepts and Transformational Learning. Rotterdam/Boston/Taipei, 2010.

B: <https://www.etis.ee>.

KÄÄMBRE, Tuuli (20. VI 1960 Tartu), biokeemik; õpetajate t. Lõpetas 1978 Rakke Kk-i, 1983 TÜ biorg keemia eriala, 2004 TÜ-s doktorantuuri, med-dr (2004, TÜ), vk “Intracellular energetic unit: structural and functional aspects”. Oli 1983–86 KI v-ins. 1986–91 Väikeettvõtte Kemetex keemik, 1991–95 KBFI v-ins, 1996–2001 teadur, 2007–

bioenerg labori v-teadur, ühtlasi 2007– TLÜ mat ja loodusteaduste inst-i dots. – Uurimisvaldkonnad: südame ja skeletilihaste energia metabolismi regulatsioon *in vivo*, mitokondrite ja tsütoskeleti vaheliste interaktsioonide funktsionaalsed seosed, raku energiaühikute moodustumise dünaamika ja nende degradatsioon, rakusiseste struktuursete interaktsioonide muutused vähirakkude energiametabolismis. Üle 40 teadustr-e.

T: Studies of mitochondrial respiration in muscle cells *in situ*: use and misuse of experimental evidence in mathematical modelling (kaasautor). // Mol. Cell. Biochem. 256 (2004) 1–2; Intracellular energetic units in healthy and diseased hearts (kaasautor). // Experim. Clin. Cardiol 10 (2005) 3; Südamelihase rakkude struktuuri olulisusest raku hingamise regulatsioonis (kaasautor). // EA 87 (2008) 1; Direct measurement of energy fluxes from mitochondria into cytoplasm in permeabilized cardiac cells *in situ*: some evidence for mitochondrial interactosome (kaasautor). // J. Bioenerg. Biomembranes 41 (2009) 3; Study of possible interactions of tubulin, microtubular network, and STOP protein with mitochondria in muscle cells (kaasautor). // Mol. Cell. Biochem. 337 (2010) 1–2; Mitochondria-cytoskeleton interaction: distribution of β -tubulins in cardiomyocytes and hl-1 cells (kaasautor). // Biochim. Biophys. Acta 1807 (2011) 4.

B: <https://www.etis.ee>.

KÖSTER, Kajar (22. X 1979 Valga), metsandusteadlane; põllumehe poeg. Lõpetas 1998 Tõrva Kk-i, 2003 EPMÜ-s metsanduse eriala, 2005 EMÜ-s ja Rootsi Põllum-ük-s magistrantuuri, 2009 EMÜ-s doktorantuuri, M.Sc. metsamaj alal (2005, EMÜ), vk “Puidu lagunemise dünaamika Halliku ja Tudu tormialadel”, Ph.D. metsanduse alal (2009, EMÜ), vk “Dynamics of living and dead woody biomass in forest ecosystem after windthrow”. A-st 2010 EMÜ metsandus- ja maaehitusinst-i metsabiol osk-a v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: looduslike häiringute (sh tormi- ning tulekahjustuste) ja inimtegevuse mõju metsaökosüsteemidele, muutuvate kliimatingimuste mõju boreaalse ja parasvöötmemetsade häiringurežiimile, mikroreljeefi ja ökol-te tegurite mõju puurinde looduslikule uuendusele häiringualadel, metsakorraldus. Üle 20 teadustr-e.

T: Variation and ecological characteristics of coarse woody debris in Lahemaa and Karula National Parks (kaasautor). // Scand. J. Forest Res. 20 (2005) 6; Regeneration

development 4–5 years after a storm in Norway spruce dominated forests, Estonia (kaasautor). // *Forest Ecol. Man.* 250 (2007) 1–2; Vegetation dynamics in a fire damaged forest area: the response of major ground vegetation species (kaasautor). // *Baltic Forestry* 15 (2009) 2; Assessment of tree mortality after windthrow using photo-derived data (kaasautor). // *Ann. Bot. Fennici* 46 (2009) 4; Early effects after forest disturbance in decomposition of trees in two windthrown areas in East Estonia (kaasautor). // *Baltic Forestry* 15 (2009) 2; Regeneration in windthrow areas in hemi-boreal forests: the influence of microsite on the height growth of different tree species (kaasautor). // *J. Forest Res.* 15 (2010) 1.

B: <https://www.etis.ee>.

KÜBARSEPP, Toomas (18. I 1965), füüsik, tehnikateadlane; tööstustöölise p. Lõpetas 1983 Kohtla-Järve 1. kk-i, 1992 TÜ füüsika eriala, 1994 TÜ-s magistrantuuri, 1999 Helsingi Tehnikaük-s doktorantuuri, füüsika-mag (1994, TÜ), vk “Standards for radiometry of optical radiation”, tehn-dr (1999, Helsingi Tehnikaük), vk “Optical radiometry using silicon photodetectors”. Oli 1991–92 FI aparadihituse sektori ins, 1992–98 Tõravere Obs-i ins, 1998–2000 Helsingi Tehnikaük-i teadur, 2000– AS Metrosert teadus-arendusdivisjoni (etaloniteenuste divisjoni) juht, teadur, 2000–03 ka juhatuse liige, 2011– TTÜ mehhatroonikainst-i kvaliteeditehnika ja metrol õt-i prof. – Uurimisvaldkonnad: metrol, optiline radiomeetria, pooljuhtdetektorid, mehhatroonika- ja tootmissüsteemide proaktiivsus ja käitumismudelid. Maj- ja komm-min-i metrol-nõukogu liige (2001–), Eur. Metrol-inst-de Assots-i EURAMET Eesti delegaat (2001–), Eesti Standardikeskuse Nanotehnol tehnilise komitee asutajaliige (2005). Üle 20 teadustr-e.

T: Characterization of a polarization-independent transmission trap detector (kaasautorid P. Kärhä, E. Ikonen). // *Appl. Optics* 36 (1997) 13, Portable detector-based primary scale of spectral irradiance (kaasautor). // *J. Geophys. Res.* 105 D (2000) 4, Comparison of spectral irradiance scales between the NIST and the HUT (kaasautor). // *Metrol.* 39 (2002) 4, Effect of correlations in fitting spectral irradiance data (kaasautor). // *Metrol.* 41 (2004) 4; Mõõtehaldussüsteemid: nõuded mõõteprotsessidele ja mõõteseadmestikele (kaasautor V. Vabson). Tln, 2007; Ten-element photodetector for optical power and

attenuation measurements (kaasautor M. White). // *Appl. Optics* 49 (2010) 19;
Traceability of mass measurements in Estonia (kaasautor). // *Measurement* 43 (2010) 9.

B: <https://www.etis.ee>.

KÜNGAS, Peep (5. VIII 1978 Ridala v, Läänemaa), tehnikateadlane, infotehnoloog; tööliste p. Lõpetas 1996 Haapsalu Wiedemanni Gümni- ja TÜ täppisteaduste koolis mat kursuse, 2000 TTÜ-s arvuti- ja süsteemitehnika eriala, 2002 TTÜ-s magistrantuuri, 2006 Norra Loodusteaduste ja Tehnol Ük-s doktorantuuri, M.Sc. arvuti- ja süsteemitehnika alal (2002, TTÜ), vk “Linear logic programming for AI planning”, *dr. ing.* arvuti- ja infoteaduse alal (2006, Norra Loodusteaduste ja Tehnol Ük), vk “Distributed agent-based web service selection, composition and analysis through partial deduction”. Täiendas end 2001 Soomes ja 2002 Rootsis. Oli 1997–2002 KüBI ins, 2002–06 Norra Loodusteaduste ja Tehnol Ük-i teadur, 2007–09 OÜ SOA Trader tegevjuht, ühtlasi Rootsi Kuningliku Tehnol Inst-i teadur, 2009– TÜ arvutiteaduse inst-i v-teadur ja OÜ Tarkvara Arenduskeskus v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: (automaatne) veebiteenuste orkestreerimine, nutikad internetipõhised kasutajaliidesed, veebiteenuste liideste automaatne semantiline kirjeldamine, suurte ja hiigelsuurte globaalsete veebivõrkude analüüs. Mitme rahvusv teadusajakirja retsensent (2004–), ajakirja *International Journal of Artificial Intelligence* kaastoim (2008–). IEEE liige (1998–), *Association for Computing Machinery* (ACM) liige (2000–), riigi infosüsteemi semantika, klassifikaatorite ja IT koosvõime raamistiku töörühmade liige (2007–). 54 teadustr-t, üle 20 aimeart-i.

T: Resource-conscious AI planning with conjunctions and disjunctions. // *Acta Cybern.* 15 (2002) 4; Composition of semantic web services using linear logic theorem proving (kaasautorid J. Rao, M. Matskin). // *Inform. Systems* 31 (2006) 4–5; From web services annotation to web services domain analysis (kaasautor M. Matskin). // *Int. J. Metadata, Semantics and Ontologies* 2 (2007) 3; Symbolic negotiation: partial deduction for linear logic with coalition formation (kaasautor M. Matskin). // *Web Intelligent Agent Systems* 6 (2008) 2; Dynamic service synthesis on a large service models of a federated governmental information system (kaasautor). // *Int. J. Adv. Intelligent Systems* 2 (2009)

1; Redundancy detection in service-oriented systems (kaasautor M. Dumas). // Proc. 19th Int. Conf. World Wide Web. Raleigh (USA), 2010.

B: <https://www.etis.ee>.

KÜTT, Agnes (10. IV 1981 Paide), keemik; rmt-upidaja t. Lõpetas 1999 Kullamaa Kk-i, 2003 TÜ keemiaosk-a, 2005 TÜ-s magistrantuuri ja 2008 doktorantuuri, M.Sc. füüsikal ja analüüt keemia alal (2005, TÜ), vk “Spektrofotomeetriliste aluselise ja happelise skaalade laiendamine atsetonitriilis”, Ph.D. samal alal (2008, TÜ), vk “Studies of acid-base equilibria in non-aqueous media”. Täiendas end 2006–07 Bremeni Ük-s. Oli 2004–05 TÜ füüsikal ja anal keemia inst-i keemik, 2006–07 keem füüsika inst-i teadur ning TÜ loodus- ja tehnol-*tsk*-a materjaliteaduse ja materjalide tehnol doktorikooli erakorr teadur, 2008– TÜ keemia inst-i analüüt keemia õt-i teadur, ühtlasi 2009–10 California Ük-i (Riverside, USA) järeldr. – Uurimisvaldkonnad: hapete ja aluste süntees ja omaduste uurimine mittevsesikeskkondades, superhapete süntees, polüfluoreeritud ühendite süntees ja iseloomustus. ETF granti *Uut tüüpi polüfluoreeritud materjalid* juht (2011–15). Üliõpilaste teadustööde rkl konkursi esimene preemia. Üle 20 teadustr-e.

T: Extension of the self-consistent spectrophotometric basicity scale in acetonitrile to a full span of 28 pKa units: unification of different basicity scales (kaasautor). // J. Org. Chem. 70 (2005) 3; A comprehensive self-consistent spectrophotometric acidity scale of neutral Brønsted acids in acetonitrile (kaasautor). // J. Org. Chem. 71 (2006) 7; Pentakis(trifluoromethyl)phenyl, a sterically crowded and electron-withdrawing group: synthesis and acidity of pentakis(trifluoromethyl)-benzene, -toluene, -phenol, and -aniline (kaasautor). // J. Org. Chem. 73 (2008) 7; Boratabenzene anions $C_5B(CN)_6^-$ and $C_5B(CF_3)_6^-$ and the superacidic properties of their gonjugate acids (kaasautor). // ChemPhysChem. 10 (2008) 3; Equilibrium acidities of superacids (kaasautor). // J. Org. Chem. 76 (2011) 2.

B: <https://www.etis.ee>.

L

LAAK (a-ni 1988 **Roose**), **Marin** (13. IX 1964, Tallinn), kirjandusteadlane; Marju Lauristini ja Enn Roose t. Lõpetas 1982 Tallinna 1. kk-i, 1990 TÜ eesti filolerialal, 1995 TÜ-s magistrantuuri ja 2006 doktorantuuri, M.A. eesti kirj. alal (1999, TÜ), vk “Kriitika kirjandusloo konstrueerijana. Eesti kirjanduskriitika teksti ja konteksti probleeme aastatel 1924–1928”, Ph.D. samal alal (2006, TÜ), vk “Kirjandusajaloo mittelineaarsed mudelid: teksti ja konteksti probleeme digitaalses keskkonnas”. Täiendas end 1992 Helsingi Ük-s, 1995 Lundi Ük-s, 2002 Southamptoni Ük-s. Oli 1986 KM asst, 1987–2006 teadur, 2006–v-teadur, ühtlasi 1993–99 Underi ja Tuglase Kirj-keskuse lepinguline töötaja, 2001–03 TÜ maailmakirj õt-i erakorr teadur. – Uurimisvaldkonnad: kirj-ajalugu, -kriitika, kirj-semiootika ja -poetika, uus meedia. Veebikeskkondade *ERNI. Eesti kirjanduslugu tekstides 1924–1925* (1997–2001) ja *Kreutzwaldi sajand: eesti kultuurilooline veeb* (2004–) idee autor ja juht. Ajakirja *Methis. Studia humaniora Estonica* toim liige (2007–10) ja peatoim (2010–). Paljude rmt-te **toim** (*Traditsioon & pluralism*, 2008; *Muutuste mehhanismid*, 2000 ja *Noor-eesti kümme aastat: esteetika ja tähendus*, 2008 (mõlemad koos S. Oleskiga); *Sada aastat ajalugu: Eesti Kirjanduse Selts 1907–2007* (koos K. Ojasaarega), 2007; *Juhan Viiding, eesti luuletaja. Artikleid ja esseid* (koos A. Pilvega), 2010; *F. R. Kreutzwald. Kalevipoeg: the Estonian National Epic / eesti rahvuseepos*, 2011 jt). Mitme uurimisprojekti täitja, konv-de ja näituste korraldaja. Avaldanud kirjanduskriitikat ja arvustusi. EKL, Eesti Võrdleva Kirj-teaduse Assots-i, EKS liige (1993– asemikekogu ja juhatus liige), Karl Ristikivi Seltsi, AABS-i liige. Tartu Linnaval preemia (2006), F. R. Kreutzwaldi Memoriaalmuuseumi tänumedal „Kalevipoja“ uurimise eest (2007). Üle 80 teadustr-e.

T: Kultuurkapitali osast kirjanduskriitika mõistmisel 1925–28. // Paar sammukest XIII. Trt, 1996; Vana kriitika ja eesti kriitikatraditsiooni Oras. // KK (1998) 7; Monument vs alustekst: *Kalevipoja* retseptisioonist ja intertekstuaalsusest. // Paar sammukest XX. Trt, 2003; Eesti kirjandusloo traditsioonist ja võrgukeskkonnast: ERNI kui mudel. // KK (2004) 10; Kalevipoja kohanemine: teksti ja konteksti probleeme ja võrgukeskkonna võimalusi. // Kohanemise märgid. Trt, 2005; Beyond digital labyrinth: rethinking Literary history in the age of new media. // Different inputs – same output? Maastricht, 2006; *Kalevipoeg* as a core text: the Island Maiden’s thread. // Interlitt. 13 (2008); Mõjukriitika kui Noor-Eesti kõverpeegel. // KK (2008) 7; Literary past as the cultural memory

(kaasautor P. Pruulmann-Vengerfeldt). // Digital Memory. Oxford, 2010; Eesti Kirjanike Kooperatiiv ja pagulaskirjanike viimene põlvkond. // Tuna (2010) 2; Das estnische Epos „Kalevipoeg“ in kultureller und literarischer Rezeption (kaasautor P. Viires). // Humaniora Germanistica 5 (2011).

B: <https://www.etis.ee>, <http://www2.kirmus.ee/erni>; <http://kreutzwald.kirmus.ee>, <http://www.methis.ee>

LAAN, Martti (2. III 1971 Tartu), arstiteadlane; Matti L-e p. Lõpetas 1989 Tartu 2. kk-i, 1995 TÜ arstitsk-a, 2001 Göteborgi Ük-s doktorantuuri, Ph.D. arstiteaduse alal (2001, Göteborgi Ük), vk „A role for interleukin-17 in non-allergic airway inflammation”. Oli 1995–96 TÜ kopsukliiniku intern, 2002–05 Melbourne’i Ük-i järeldr, 2005– TÜ ÜMPI mol-patol uurimisgrupi erakorr v-teadur. – Uurimisvaldkond: kopsuhaiguste farmakol, kopsuhaiguste immunol ja immuuntolerantsuse kujunemine. Eur. Kopsuhaiguste Ühingu teaduspreemia (2004). Üle 20 teadustr-e.

T: Neutrophil recruitment by IL-17 via C-X-C chemokines in the airways (kaasautor). // J. Immunol. 162 (1999) 4; Cigarette smoke inhibits the lipopolysaccharide-induced production of inflammatory cytokines by suppressing the activation of activator protein-1 in bronchial epithelial cells (kaasautor). // J. Immunol. 173 (2004) 6; Neutrophils, interleukin-17A and lung disease (kaasautor). // Eur. Respiratory J. 25 (2005) 1; [AIRE's CARD revealed, a new structure for central tolerance provokes transcriptional plasticity \(kaasautor\)](#). // J. Biol. Chem. 283 (2008) 3; Autoimmune regulator deficiency results in decreased expression of CCR4 and CCR7 ligands and in delayed migration of CD4+ thymocytes (kaasautor). // J. Immunol. 183 (2009) 12; [AIRE activated tissue specific genes have histone modifications associated with inactive chromatin \(kaasautor\)](#). // Human Mol. Gen. 18 (2009) 24.

B: TÜA 1982–2007, 200.

LAANE, Edward (23. VI 1972 Tallinn), arstiteadlane, hematoloog; Peeter L. p. Lõpetas 1990 Tallinna 3. kk-i, 1996 TÜ arstitsk-a, 2006 Karolinska Inst-s doktorantuuri, Ph.D. onkol ja eksperim onkol alal (2006, Karolinska Inst), vk „Cell death mechanisms of anti-cancer agents and treatment response in acute leukemia“. Oli 1996–97 TÜ arstitsk-a

intern, 1997–2001 hematol resident, 2001–06 Tallinna Keskhaigla hematoloog, 2006–07 PERH hematol-osk-a v-arst, 2008–10 hematol-osk-a juh-ülemarst, 2010– hematol-kesk-e juh-ülemarst, ühtlasi 2008– TÜ hematol-onkol õt-i asst ja TTÜ Tehnomeedikumi kliinilise med-i inst-i teadur. – Uurimisvaldkonnad: läbivoolu tsütomeetria meetod pahaloomuliste hematol-te haiguste diagnostikas, rakusurma mehhanismid, leukeemiliste tüvirakkude roll ägedate ja krooniliste leukeemiate ravis, kasvajaliste haiguste märklaudravi. Eur. Hematol. Assots-i (EHA) liige (2007–), Eesti Hematoloogide Seltsi juhatuse liige (2008–, president 2010–), Põhjamaade Müeloomi Uurimisgrupi (2008–) ja Põhjamaade Kroonilise Müeloidse Leukeemia Uurimisgrupi liige (2010–). Üle 10 teadustr-e.

T: The effect of allogeneic stem cell transplantation on outcome in younger acute myeloid leukemia patients with minimal residual disease detected by flow cytometry at the end of post-remission chemotherapy (kaasautor). // *Haematol.* 91 (2006) 6; Dendritic cell regeneration in the bone marrow of children treated for acute lymphoblastic leukemia (kaasautor). // *Scand. J. Immunol.* 66 (2007) 5; Dexamethasone-induced apoptosis in acute lymphoblastic leukemia involves differential regulation of Bcl-2 family members (kaasautor). // *Haematol.* 92 (2007) 11; Cell death induced by dexamethasone in lymphoid leukemia is mediated through initiation of autophagy (kaasautor). // *Cell Death Different.* 16 (2009) 7; Autophagy as the main means of cytotoxicity by glucocorticoids in hematological malignancies (kaasautor). // *Autophagy* 5 (2009) 8.

B: TÜA 1982–2007, 231.

LAANEKASK (a-ni 1970 **Vesterberg**), **Heli** (27. II 1950 Tallinn), keeleteadlane; kunstiõppejõu t. Lõpetas 1968 Tallinna 7. kk-i, 1973 TÜ eesti filol eriala, 2003 TÜ-s doktorantuuri, filos-mag eesti k-e alal (1992, TÜ), vk "Ühise eesti kirjakeele taotlemine 19. sajandi esimesel kolmandikul"; Ph.D. samal alal (2004, TÜ), vk "Eesti kirjakeele kujunemine ja kujundamine 16.–19. sajandil". Oli 1972 TÜ eesti k-e kat-i laborant, 1972 KKI k-uurimise sektori laborant, 1973 TÜ kirjastusosk-a v-toimetaja, 1973–78 KKI kirj-ajaloo sektori v-laborant, 1977–83 n-teadur ja TÜ eesti k-e kat-i õü täitja, 1983 kirjastuse Eesti Raamat toim, 1983–91 TÜ eesti k-e kat-i õpetaja, 1991–97 v-õpetaja, 1984–92 ka KM käsikirjade osk-a teadur, 1992–2000 Oulu Ük-i eesti k-e erakorraline lektor,

2000–07 ja 2009– lektor, 2007–08 TÜ eesti ja üldk-eteaduse inst-i eesti k-e erakorr dots, 2009– dots. Loengukursused: praktiline eesti k, eesti õigekeelsus, foneetika, morfol jm; pidanud loenguid ka Norra, Rootsi, Soome ja Saksamaa ük-des. – Uurimisvaldkonnad: eesti kirjak-e ajalugu, tekstol, eesti kultuuri- ja kirj-lugu, Eesti-Soome kultuurisuhted, eesti ja soome k sihtk-lena, eesti k-e morfosüntaktiline ehitus ja areng. Andnud silmapaistva panuse eesti k-eteadusse eesti kirjak-e kujunemise uurimise alal. Mitme kogumiku koost ja kaaasautor, EE kaasautor. ENSV rkl preemia (1979, koll-s), EV teaduspreemia (1998, koll-s). Üle 80 teadustr-e.

T: Kirjanduspärandi uustrukkide keelelisest redigeerimisest. // Sõnast tekstini. Tln, 1978; Fr. R. Kreutzwaldi kirjavahetus VI. Kirjad J. Hurdale, J. Kölerile, C. R. Jakobsonile ja teistele, 1862–1882 (kaasautor, -koost). Tln, 1979; Otto Wilhelm Masingu kirjad Johann Heinrich Rosenplänterile 1814–1832. I–IV (k.a. registrid, personaalia; kaasautor, -koost). Trt, 1995–1997; Kirjad tulevikku (kaasautor E. Aaver). // EV teaduspreemiad 1998. Tln, 1998; Faehlmanni teoste tekstikriitkast ja editsioonipõhimõtetest ning käesoleva väljaande saamisloost (kaasautor E. Aaver). // Friedrich Robert Faehlmann. Teosed. Trt, 1999; Written Estonian (kaasautor T. Ereht). // Estonian Language. Tln, 2003; Otto Wilhelm Masing ja tartu keel ehk üksikisiku osast kirjakeele ajaloos. // Vana kirjakeel ühendab. Trt, 2003; Ferdinand Johann Wiedemanni ja Anders Johan Sjögreni kirjavahetuse algus. // KK (2005) 3; Keskustelu või poleemika: Ahrens ja Wiedemann. // Lähivertailuja. Helsinki, 2008; Leo Anvelti marginaal ühe vana vaidluse serva. // KK (2008) 10.

B: EKnl, 264; KK (2000) 2, 147–148; (2010) 2, 147–148; *E. Ahven*. Pilk paberpeeglis. Tln, 2007, 552, 672, 792, 840, 924.

LAANEMETS, Jaan (3. X 1947 Vigala v, Raplamaa), merefüüsik; õpetaja p. Lõpetas 1966 Pärnu-Jaagupi kk-i, 1972 TÜ geofüüsika eriala, füüsika-mat-knd (1984, Okeanol Instit, Moskva), vk “Особенности тонкой структуры вод Балтийского моря”. Oli 1972–90 TEFI ins, n-teadur, grupijuht, 1990–92 v-teadur, 1992–2000 Keskkonnamin-i Eesti Mereinst-i v-teadur (ühtlasi töötas 1992–99 vaheaegadega Soome Mereuurimise Inst-s), 2001–02 TÜ Eesti Mereinst-i v-teadur, 2002–06 TTÜ Meresüsteemide Inst-i v-teadur, 2006– j-teadur, 2004–08 ka merefüüsika sektori juhataja. – Uurimisvaldkonnad:

Läänemere ja Põhja-Atlandi soolsuse ja temperatuuri väljade peenstruktuuri eksperim-uuringud; mesomastaapsete füüskal protsesside eksperim-uuringud Soome lahes, nende protsesside mõju toitainete ja fütoplanktoni jaotusele; Soome lahe apvellingutega seotud toitainete transport mere ülakihti ja mõju suvistele fütoplanktoni (pms sinivetikate) õitsengutele, barokliinsete apvellingu jugade ebastabiilsusest tingitud filamentide ja keeriste teke, nende osa ranniku- ja avamere vahelises ainevahetuses. Osalenud 1976–02 enam kui 30 Läänemerel ja Põhja-Atlandil toimunud eksped-l ning mitmes rahvusv uurimisprojekti. U 60 teadustr-t.

T: Finestructure of thermohaline fields in lenses of Mediterranean water (kaasautor U. Lips). // *Oceanol.* 31 (1991) 2; Initiation of cyanobacterial blooms in a frontal region at the entrance to the Gulf of Finland, Baltic Sea (kaasautor). // *Limnol. Oceanogr.* 41 (1996) 1; Nutrient intrusions at the entrance to the Gulf of Finland (kaasautorid K. Kononen, J. Pavelson) // *Boreal Envir. Res.* 2 (1997) 4; Development of a subsurface chlorofyll maximum at the entrance to the Gulf of Finland, Baltic Sea (kaasautor). // *Limnol. Oceanogr.* 43 (1998) 6; Development of a deep chlorophyll maximum of *Heterocapsa triquetra* Ehrenb. at the entrance to the Gulf of Finland (kaasautor). // *Limnol. Oceanogr.* 48 (2003) 2; Modeling of the mesoscale structure of coupled upwelling/downwelling events and the related input of nutrients to the upper mixed layer in the Gulf of Finland, Baltic Sea (kaasautor). // *J. Geophys. Res.-Oceans* 113 (2008); Upwelling characteristics derived from satellite sea surface temperature data in the Gulf of Finland, Baltic Sea (kaasautor R. Uiboupin.) // *Boreal Envir. Res.* 14 (2009) 2; Flow, waves and water exchange in the Suur Strait, the Gulf of Riga in 2008 (kaasautor). // *Oceanol.* 53 (2011) 1.

B: <https://www.etis.ee>.

LAANES, Eneken (4. V 1972 Lähete, Tartumaa), kirjandusteadlane; kooliõpetajate t, Daniele Monticelli abikaasa. Lõpetas 1990 Lähete kk-i, 1998 EHI kirj-teaduse ja semiootika eriala, 2002 TÜ-s magistrantuuri ja 2009 doktorantuuri, M.A. maailmakirj alal (2002, TÜ), vk “Jutustamise tematiseerimine Thomas Manni "Doktor Faustuses" ja Jaan Krossi "Keisri hullus"”, Ph.D. samal alal (2009, TÜ), vk “Lepitamatud dialoogid: subjekt ja mälu nõukogudejärgses eesti kirjanduses”. Täiendas end 2001 Bologna Ük-s,

2003–04 Berliini Vabaü-k-s, 2004–07 Amsterdami Ük-s. Oli 1998–99 EHI lektor, 2005–11 Underi ja Tuglase Kirj-keskuse teadussek, 2011– v-teadur, ühtlasi 2010– ka TLÜ õppejõud. – Uurimisvaldkonnad: Eesti ja saksa kirj, mälu-uuringud, narratol, postkoloniaalne teooria, kultuurianalüüs, subjektiteooriad. Tõlkinud saksa ja inglise k-st (L. Marholm, E. Mortenson), toim-d filos ja kirj-loomingu tekste (sh art-kogumik J. Krossi loomingu kohta). Üle 20 teadustr-e.

T: Harjutused minaga. Enese jutustamisest Jaan Kaplinski ja Tõnu Õnnepalu loomingu. // KK (2003) 7–8; The language of things: Italo Calvino and Tõnu Õnnepalu. // Interlitt. 9 (2004); Kohanev identiteet: Jaan Krossi 1990. aastate romaanid. // Metamorfiline Kross. Sissevaateid Jaan Krossi loomingu. Tln, 2005; Mäletamise lühis: Ene Mihkelsoni *Ahasveeruse uni*. // KK (2006) 6; Commitment and complicity: Jaan Kross' historical fiction. // Different inputs – same output? Autonomy and Dependence of the Arts Under Different Social-Economic Conditions: the Estonian Example. Maastricht, 2006; Confession: performative production of gender and memory in Tõnu Õnnepalu's *Border State*. // Querelles - Jb Frauen- und Geschlechterforsch. 13 (2008); Judith Butler. // 20. sajandi mõttevoolud. Trt, 2009; Lepitamatud dialoogid: subjekt ja mälu nõukogudejärgses eesti romaanis. Tln, 2009; Vastupanunarratiiv kui rahvuslik tunnistus Jaan Krossi *Paigallennus*. // Teadusmõte Eestis. Humanitaarteadused. Tln, 2009.

B: <https://www.etis.ee>.

LAANISTO, Lauri (20. VIII 1978 Rapla), bioloog, ökoloog; elektri p. Lõpetas 1996 Rapla Ühisgüm-n-i, 2002 TÜ biol erialal, 2004 TÜ-s magistrantuuri ja 2008 doktorantuuri, M.Sc. taimeökol alal (2004, TÜ), vk „7 taimeliigi arhitektuur erinevates valgustingimustes”, Ph.D. bot ja ökol alal (2008, TÜ), vk „Macroecological approach in vegetation science: generality of ecological relationships at the global scale“. Oli 2006–08 TÜ ökol ja maateaduste inst-i preparaator, 2008– erakorr teadur, ühtlasi 2009–12 Hispaania Rahvusliku Loodusmuuseumi (Madrid) ja Tšiili Katoliku Ük-i (Santiago) järeldr. - Uurimisvaldkonnad: biogeogr ja makroökol, ökol niši evolutsioon. Rahvusv Biogeogr Seltsi (2005–), Briti Ökol Seltsi (2005–), Rahvusv Taimkatteteaduse Assots-i liige (2008–). 15 teadustr-t.

T: Contrasting plant productivity-diversity relationships in temperate and tropical regions: the role of evolutionary history (kaasautorid M. Pärtel, M. Zobel). // *Ecol.* 88 (2007) 5; Why does the unimodal species richness-productivity relationship not apply to woody species: a lack of clonality or a legacy of tropical evolutionary history (kaasautor)? // *Global Ecol. Biogeogr.* 17 (2008) 1; The productivity-diversity relationship: varying aims and approaches (kaasautor). // *Ecol.* 91 (2010).

B: <https://www.etis.ee>.

LAANPERE, Mart (28. V 1964 Tallinn), kasvatusteadlane; ins-i ja õpetaja p. Lõpetas 1982 Kuusalu Kk-i, 1989 TPedI füüsika-mat õpetaja eriala, 1997 Twente Ük-s (Enschede, Holland) magistrantuuri, õppis 1998–2003 TPÜ doktorantuuris, M.Sc. kasv-teaduse alal (1997, Twente Ük), vk “Designing a prototype of the web-based course design support center for the Tallinn Pedagogical University”. Oli 1989–92 Kolga Kk-i õpetaja, 1992–96 dir, 1996–98 TPÜ haridustehnoloog, 1998–2002 haridustehnol keskuse juh, lektor, 2003– TLÜ (a-st 2005) inform inst-i haridustehnol keskuse juh kt, teadur. – Uurimisvaldkonnad: ristikasutatavad digitaalsed õppematerjalid ja portfoolio-põhine õpiväljundite hindamine pädevuspõhises koolituses, hajutatud struktuuriga e-õppe keskkonnad, nende koostalitlus ja rakendusmodelid. Mitme rahvusv projekti üld- või töörühma juht (Minerva projekt UNIVE 2003–05, EL 6. raamkava projekt iCamp 2005–2008 jt), Kesk-Aasia hariduse koostöövõrgustiku *EducAsia* asutamisprojekti (2004–05), Gruusia üldhariduskoolide arvutiseerimisprojekti Hirvehüpe (2004–08), Horvaatia E-õppe Akad asutamisprojekti ja Moldova koolide ITK strateegia arendamise projekti välisekspert jm. Ajakirjade *A&A* (2002–) ja *Seminar.net* (2008–) toim-koll-i liige. Assoc. for Computing Machinery (ACM) liige ja ACM Eesti allorganisatsiooni ESTCHI asutajaliige (2010–), Eur. Haridusuuringute Assots-i (EERA) võrgustiku OpenNet esimees (2010–) jm. TLÜ teadustulemuste parim juurutaja (2005), TLÜ ettevõtlikuim teadlane (2007, 2009). Üle 50 teadustr-e.

T: Tools and methods of internet usage in general education system in Estonia. // *Baltic IT&T Rev.* 2 (2000); Training teachers to become educational software developers (kaasautor P. Normak). // *J. Digital Contents* 1 (2003) 1; Tiger in focus – a national survey of ITC in Estonian schools (kaasautor A. Toots). // *Educ. Media Int.* 41 (2004) 1;

Theoretical framework of the iCampFolio – new approach to evaluation and comparison of systems and tools for learning purposes (kaasautor). // *Creating New Learning Experiences on a Global Scale*. Berlin-Heidelberg, 2007; Tiigriõpe: haridustehnoloogia käsiraamat (kaasautor K. Pata). Tln, 2009; Learning flow management and semantic data exchange between blog-based personal learning environments (kaasautorid V. Tomberg, D. Lamas). // *HCI in Work & Learning, Life & Leisure*. Berlin, 2010.

B: <https://www.etis.ee>.

LABI, Kanni (12. III 1971, Tallinn), keeleteadlane; ins-i ja õpetaja t. Lõpetas 1989 Tallinna 54. kk-i, 1992 Röpina Aianduskooli, 1998 TÜ soome k-e ja kultuuri eriala, 2001 TÜ-s magistrantuuri ja 2006 doktorantuuri, M.A. läänemeresoome k-te alal (2001, TÜ), vk “Verbikasutus ja tegevuse väljendamine eesti ja soome regilauludes”, Ph.D. eesti ja soome-ugri k-eteaduse alal (2006, TÜ), vk “Eesti regilaulude verbisemantika”. Oli 2000–05 KM Eesti Rahvaluule Arhiivi asst, 2005– etnomusikol osk-a teadur. – Uurimisvaldkonnad: vokaalmuusika žanrite tekstispetsiifika, regilaulutraditsiooni kultuurilise staatuse teisenemine, muusikakultuuri ning etnilise ja riigiidentiteedi vastasmõjud. KM armt-u jpt väljaannete koost ja toim.U 30 teadustr-t.

T: Verbikasutusest Jõhvi ja Iisaku regilauludes. // *Regilaul – keel, muusika, poetika*. Trt, 2001; Paralleelverbid – regilaulu koostisosad ja keeleüksused. // *Regilaul – loodud või saadud*. Trt, 2004; Regilaulukeelest kirjakeeleks. J. Hurda kaastöölise vaatepunkt. // *ES ar 51*. Tln, 2006; *Kui saan, virve, veeremaie*. Liikumise väljendamine regilaulus. // *KK* (2006) 7; Eesti regilaulude verbisemantika. // *Mäetagused*, nr 35 (2007), Natsioon, natsionalism ja muusika: Eesti juhtum. (kaasautor T. Ojamaa) // *Akad.* (2007) 11; Juba juubilar juubeldab: "Viru regi" Eesti Vabariigi 90. sünnipäevaks. // *Mäetagused* 44 (2010); Isamaalaulud ja okupatsioonirežiim – nostalgia, utopia ja reaalsus. // *Methis*. 7 (2011); Eesti regivärsi teekond 21. sajandisse. // *Regilaulu müüdid ja ideoloogiad*. Trt, 2011.

B: <https://www.etis.ee>.

LAES, Kristjan (4. V 1975 Tallinn), keemik; näitleja p. Lõpetas 1993 Tallinna Nõmme Kk-i, 2001 TÜ keemia erialal, 2004 TÜ-s magistrantuuri, 2010 TTÜ-s doktorantuuri,

M.Sc. elektrokeemia alal (2004, TÜ), vk “Adsorption kinetics of tetrabutylammonium cations on Bi(011) plane”, Ph.D. materjaliteaduse alal (2010, TTÜ), vk “Preparation and impedance spectroscopy of hybrid structures based on CuIn₃Se₅ photoabsorber”. Oli 2005–06 Tehnilise Tõlke Keskuse tõlk ja toim, 2006–09 TTÜ materjaliteaduse inst-i füüsikal keemia õt-i erakorraline teadur, 2009– teadur. – Uurimisvaldkond: tahke keha elektriline impedants ja elektrilised omadused. Üle 10 teadustr-e.

T: Shallow defect density determination in CuIn₃Se₅ thin film photoabsorber by impedance spectroscopy (kaasautor). // Thin Solid Films 517 (2009) 7; Polycrystalline CuIn₃Se₅ thin film photoabsorber deposited by pulsed laser deposition technique (kaasautor). // Eesti TA Toim. Keemia. Füüsika. Mat. 58 (2009) 1; The impedance spectroscopy of CuIn₃Se₅ photoabsorber films prepared by high vacuum evaporation technique (kaasautor). // Energy Proc. 2 (2010) 1.

B: <https://www-etis.ee>.

LAFFRANQUE (a-ni 1999 **Vahing**), **Julia** (25. VII 1974 Tartu), õigusteadlane; Vaino Vahingu t. Lõpetas 1992 Tallinna Õismäe Humanitaargümnaasiumi, 1997 TÜ õigustsk-a, 1998 Münsteri Westfaleni Wilhelmi Ük-s magistrantuuri, 2003 TÜ-s doktorantuuri, õigusteaduse mag (1998, Münsteri Ük), vk “*Magister legum*, LL.M”, Ph.D. samal alal (2003, TÜ), vk „Kohtuniku eriarvamus. Selle võimalikkus ja vajalikkus Eesti Vabariigi Riigikohtus ja Euroopa Kohtus“. Täiendas end 1994–95 Hamburgi Ük-s, 2002 Kieli Christian Albrechti nim. Ük-s ja Firenze Eur Ük-s. Oli 1996–99 EV Justiitsmin-i EL õiguse talituse peaspetsialist, 1999–2001 juh, 2001–02 EL õiguse ja välissuhete talituse juh, 2002–04 õigusloome asekancleri kt, 2004–11 EV Riigikohtu riigikohtunik, 2010 Rahvusvahelise Vahekohtu liige, 2011– Eur Inimõiguste Kohtu kohtunik, ühtlasi 1999–2000 Sisekaitseakad, 2000 TPÜ ja TTÜ, 2001–05 TÜ õigusinst-i õppejõud, 2006–11 TÜ avaliku õiguse inst-i Eur. õiguse dots, 2011– prof. – Uurimisvaldkonnad: EL õigus, õiguse ja õigusloome üldpõhimõtted, avalik õigus, konstitutsiooniõigus, põhiõigused ja -vabadused, menetlusõigus, õiguskaitsevahendid EL-s, võrdlev avalik õigus, ka rahvusvahelise avalik õigus. AS Juura toim-koll-i liige (2002–), ajakirjade *Juridica* (2003–04) ja *Õiguskeel* toim-koll-i liige (2003 – 04). EAÕS-i juhatuse liige (2004–), Eesti Juristide Liidu Eur Õiguse Ühenduse president (2004–); Eur Kohtunike Konsultatiivnõukogu

president (2008–10). *Chevalier de l'Ordre National du Mérite, République Française* (2004), EV Valgetähe IV kl teenetemärk (2005). Üle 70 teadustr-e.

T: Constitution of the Republic of Estonia in the light of accession to the European Union. // *Juridica Int.* VI (2001); Domestic implementation of E.U. regulations in Estonia: a flawed methodology or necessary transposition (kaasautor R. M. D'Sa)? // *Eur. Law Rev.* (2002) Febr.; Prantsuse-estli-prantsuse õigussõnaraamat (kaasautor R. Laffranque). Tln, 2002; Dissenting opinion and judicial independence // *Juridica Int.* VIII (2003); Dissenting opinion in the European Court of Justice - Estonia's possible contribution to the democratisation of the European Union juridical system. // *Juridica Int.* IX (2004); The Constitution of Estonia and Estonia's accession to the European Union // *Baltic Yb Int. Law* 4 (2004); Euroopa Liidu õigussüsteem ja Eesti õiguse koht selles. Tln, 2006; Les modifications apportées à la Constitution estonienne du fait de l'adhésion à l'Union Européenne et leur mise en oeuvre par la Cour d'Etat (kaasautor R. Laffranque). // *Revue d'études politiques et constitutionnelles est-européennes* 1 (2008); Community, Identity, Stability: ideals and practice in building a bridge between the legal systems of the European Union and one of the smallest of the 'Brave New World'. // *Appl. EU Law in the New Member States. Brave New World.* Hague, 2010.

B: Teaduse tegijad. Trt, 2009, 54-60.

LAHE, Jaan (31. V 1971 Tallinnas), teoloog, usundiloolane; kinomehaaniku ja pedagoogi p. Lõpetas 1990 Keilas Harjumaa Kaugõppe Kk-i, 1999 EELK Usuteaduse Inst-i, 2000 TÜ usutsk-a, 2004 TÜ-s magistrantuuri, 2009 doktorantuuri, teol-mag (2004, TÜ), vk "Die Berührungspunkte zwischen Gnosis und Judentum und ihre Widerspiegelungen in den authentischen Briefen des Paulus", *dr. theol.* (2009, TÜ), vk "Gnosis und Judentum. Alttestamentliche und jüdische Motive in der gnostischen Literatur und das Ursprungsproblem der Gnosis". Täiendas ennast 2002, 2006, 2007, 2008 ja 2010 Marburgi Ük-s ning 2006 ja 2007 Berliini Humboldti Ük-s. Oli 1997–98 EELK Leesi koguduse diakon, 2000 Lääne-Harju praostkonna vikaarõpetaja, 2001–06 Paldiski koguduse õpetaja, 2006–07 Viimsi koguduse õpetaja, 2007– Tallinna praostkonna vikaarõpetaja, ühtlasi 2005–10 EELK Usuteaduse Inst-i lektor, 2010– usundiloo dots, 2007– ka TLÜ EHI usundiloo lektor, 2010 teadur, 2010, 2011 Erfurti Ük

Max-Weber-Kolleg`es külalisteadur ning rahvusv uurimisgrupi *Religiöse Individualisierung in historischer Perspektive* liige. Eesti Akad Usundiloo Seltsi ja Eesti Akad Teol Seltsi liige (2006–). – Uurimisvaldkonnad: Rooma keisririigi religioonilugu, võrdlev usundilugu. Münsteri Ük-i auhind (2005). U 30 teadustr-t.

T: Gnoosis ja algkristlus. Tln, 2001, ²2004; Mithra kultus Rooma keisririigis. // Tuna (2005) 3; Gnoosise päritolu. // Acta Historica Tallinnensia 9 (2005); Ist die Gnosis aus dem Christentum ableitbar? Eine kritische Auseinandersetzung mit einem Ursprungsmodell der Gnosis. // Trames (2006) 3; Kybele ja Attise kultus. // Usutead. Ajakiri 55 (2006) 1; Vier gnostischen Mythologeme und ihr jüdischer Hintergrund. // Trames (2007) 3; Das Motiv der Himmelsreise der Seele in der Gnosis, seine religionsgeschitliche Parallele und sein religionsgeschitlicher Hintergrund. // Forsch. Anthropol. Religionsgesch. 42 (2008); Die Schöpfung des Menschen in der mandäische Literatur und ihre Parallelen in den koptisch-gnostischen Schriften von Nag Hammadi. // Forsch. Anthropol. Religionsgesch. 43 (2010).

B: Eesti Kirik (2001) 22, 3; Eesti Kirik (2004) 22, 2; Eesti Kirik (2004) 26, 5; Eesti Kirik (2006) 6, 2; Eesti Kirik (2009) 17, 5; Universitas Tartuensis (2009) 5, 35–37.

LAHE, Janno (26. VI 1978 Tartu), õigusteadlane; autojuhi ja med-õe p. Lõpetas 1996 Tartu Forseliuse Gümni-i, 2000 TÜ õigustsk-a, 2002 TÜ-s magistrantuuri ja 2005 doktorantuuri, õigusteaduse mag (2002, TÜ), vk „Süü deliktiõigusliku vastutuse alusena“, *dr. iur.* (2005, TÜ), vk „Süü deliktiõiguses“. Oli 2000–03 TÜ eraõiguse inst-i tsiviilõiguse õt-i asst, 2003–07 lektor, 2007– dots, ühtlasi 2006– ka Riigikohtu tsiviilkoll-i nõunik. – Uurimisvaldkond: deliktiõigus ja kindlustusõigus. 27 teadustr-t.

T: Kindlustusõigus. Tln, 2007; Kindlustusleping. // Võlaõigusseadus II. Kommenteeritud väljaanne. Tln, 2007; The importance of distinguishing between forms of fault in the Law of Delict. // *Juridica Int.* 16 (2009); Estonia. European Tort Law 2008 (kaasautor I. Kull). // *European Tort Law 2008*. Wien, 2009; Regulation of strict liability in the CFR and the Estonian Law of Obligations Act. // *Juridica Int.* 17 (2010).

B: <https://www.etis.ee>.

LAHERAND (1972–78 **Jänes**), **Meri-Liis** (20. XI 1951 Keila), kasvatusteadlane; teenistujate t. Lõpetas 1970 Tallinna 21. kk-i, 1975 TÜ psühhol osk-a, 1995 TPÜ-s magistrantuuri, kasv-teaduste mag (1995, TPÜ), vk “Õpetajate kasvatusteooriad ja – arusaamad”. Oli 1975–77 Kaub-min-i töö tead organiseerimise labori psühholoog, 1977–80 EKE juhtimislabori ins, 1980–83 Saare KEK-i psühholoog, 1983–85 Kaub-min-i projekteerimis- ja tehnol-inst-i v-ins, 1985–98 TPÜ v-teadur, 1998–99 lektor, 1999–2002 asst, 2002–10 TLÜ kasv-teaduste inst-i lektor, 2010– vabakutseline tõlkija. Loengukursused: uurimistöö alused ja metoodika, areng ja õppimine, lapsepsühhol jm; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: kasvatusarusaamad, nende väljendamine õppija ja õpetaja teadvuses ning (õppe)kirj-s. Tõlkinud inglise, soome ja vene k-st, avaldanud ilukirj-ke teoseid. Kasvatusteaduslike tööde rkl konkursi laureaat (1999, 2000, 2001, 2002, 2009). Üle 50 teadustr-e.

T: Õpetaja kui terapeut. // Lapse probleemid ja probleemid lapsega. Trt, 1997; Kas õpetaja on teoreetik. // Õpetaja ja õpilane kasvatustegelikkuses. Tln, 1998; Postmodernistliku identiteedi suunas: mina-repertuaarid 1970. ja 1980. aastate eesti aabitsates. // Kõnelev ja kõneldav inimene. Tln, 2000; Psühhoteraapia ja psühhoterror pedagoogilises diskursuses. // Eesti sotsiaalteaduste aastakonv. I. Tln, 2001; Kvalitatiivne uurimisviis. Tln, 2008; Olla teadlane või mitte olla? Tulevaste õpetajate käsitused teadusest, teadlastest ning endast teadlasena. // Muusikalise kontegelikkuse ühendused identiteedi ja diferentsiga. Tln, 2009; Erziehung als Suche nach einer fliehenden Ursache. // Denkkulturen, Selbstwertung des Menschen. Erziehungskulturen: Festschrift für Prof. Dr. Dr. h.c. mult. Heino Liimets. Frankfurt an Main, 2010.

B: <https://www.etis.ee>.

LAHT (a-ni 1974 **Sarapuu**), **Tiiu-Maie** (8. III 1948 Nissi v, Harjumaa), biokeemik. Lõpetas 1966 Tallinna 21. kk-i, 1971 TÜ org keemia eriala, M.Sc. loodusteaduste alal (1998, TTÜ), vk “Relationships of process characteristics and quality in Swiss-type cheese produced in Estonia”, Ph.D. samal alal (2003, TTÜ), vk “Influence of microstructure of the curd on enzymatic and microbiological processes in Swiss-type cheese”. Oli 1971–72 Hüdrokeemia Kesklabori v-ins, 1972–80 Kübl v-ins, 1980–88 KBFi mol-gen labori v-ins, 1988–96 n-teadur, 1996–2002 teadur, 2002–05 TTÜ

keemiainst-i biotehnol õt-i teadur, 2005– v-teadur, ühtlasi 2004– Toidu- ja Fermentatsioonitehnol Arenduskeskuse teadur ja projektijuht. – Uurimisvaldkonnad: juustu mikrostruktuuri mõju biokeem ja mikrobiol protsessidele juustu valmimise ajal, toidu süsteemibiol ja füüsika, inimese toitumine. Osales KùbI-s biokeemia uurimissuuna kujundamisel. Baltimaade juustu kvaliteedi alaste ühisprojektide teostajaid. Eesti esindaja Rahvusv Piimandusföderats-s (IDF) (1994–2002), Eesti Mikrobiol Seltsi liige (2000–), Pärilike Ainevahetushaiguste Uuringute Õhingu (SSIEM) ja selle Baltimaade osaõhingu liige (2008–). Õle 40 teadustr-e.

T: Piima koostis. Füüsikalised ja keemilised omadused (kaasautor A. Olkonen). // Piimanduse käsiraamat. Trt, 2001; Role of arginine in the development of secondary microflora in Swiss-type cheese (kaasautor). // Int. Dairy J. 12 (2003) 10; Study of cheese associated lactic acid bacteria under carbohydrate-limited conditions using D-stat cultivation (kaasautor). // Food Biotechnol. 20 (2006); Microbiological quality of raw milk produced in Estonia (kaasautor). // Lett. Appl. Microbiol. 51 (2010) 6; The effect of hydrogen peroxide on the growth of thermophilic lactic starter and acid gelation of UHT milk (kaasautor). Int. Dairy J. 21 (2011) 4.

B: <https://www.etis.ee>

LAIDRA, Kaia (25. I 1977 Tallinn), psühholoog; ehitusins-i ja ins-programmeerija t. Lõpetas 1995 Saaremaa Õhisgümn-i, 2000 TÜ psühhol osk-a, 2002 TÜ-s magistrantuuri ja 2007 doktorantuuri, M.Sc psühhol alal (2002, TÜ), vk “Intelligence and personality as predictors of academic achievement”, Ph.D. samal alal (2007, TÜ), vk “Adolescent personality: development, interrater agreement, and relation to academic achievement”. Oli 2000–05 TÜ psühhol osk-a laborant, 2005–08 psühhol inst-i erakorraline teadur, 2007– TAI epidemiol ja biostatistika osk-a teadur, 2009– samas ka järelõr – Uurimisvaldkonnad: individuaalsete erinevuste psühhol, vaimse tervise probleemid. Eesti Psühholoogide Liidu liige (2006–). Eesti Käitumis- ja Terviseteaduste Keskuse publikatsioonipreema (2007). Õle 20 teadustr-e.

T: Personality development from 12 to 18 years of age: changes in mean levels and structure of traits (kaasautor). // Eur. J. Personality 36 (2004) 6; Patterns and universals of mate poaching across 53 nations: the effects of sex, culture, and personality on

romantically attracting another's partner (kaasautor). // *J. Personality Social Psychol.* 86 (2004) 4; Agreement among adolescents, parents, and teachers on adolescent personality (kaasautor). // *Assessment* 13 (2006) 2; The geographic distribution of big five personality traits – patterns and profiles of human self-description across 56 nations (kaasautor). // *J. Cross-Cultural Psychol.* 38 (2007) 2.; Personality and intelligence as predictors of academic achievement: a cross-sectional study from elementary to secondary school (kaasautorid H. Pullmann, J. Allik). // *Pers. Individ. Differ.* 42 (2007) 3.

B: <https://www.etis.ee>

LAIDROO, Laivi (5. V 1978, Tallinnas), majandusteadlane; ins-i ja med-töötaja t. Lõpetas 1996 Tallinna Nõmme Gümni-i, 2000 TTÜ maj-tsk-a, 2002 TTÜ-s magistrantuuri ja 2008 doktorantuuri, M.Sc. maj-teaduse alal (2002, TTÜ), vk “Finantsjuhtimine ettevõtte strateegilise juhtimise süsteemis kaasajal”, Ph.D. finantsökon alal (2008, TTÜ), vk “Public announcements’ relevance, quality and determinants on Tallinn, Riga and Vilnius stock exchanges”. Oli 2000–02 Data Accounting OÜ rmtpidaja, 2002–07 AS Tallinna Vesi analüütik, 2007–10 AS Danske Bank Eesti filiaali krediidianalüütik, ühtlasi 2007–08 TTÜ maj-uuringute teaduskeskuse erakorr teadur, 2010– rahvamaj inst-i rahanduse ja panganduse õt-i v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: maj-tsüklid üleminekumaj-tes, pangandustegevuse protsüklilisus, börsiteadete kvaliteet, kapitalituru reaktsioonid börsiinformatsioonile. Eesti Maj-teaduse Seltsi (2007–), *Soc. for the Study of Emerging Markets* (2008–), *Eur. Accounting Assoc.* liige (2008–09). Üle 10 teadustr-e.

T: Public announcement induced market reactions on Baltic stock exchanges. // *Baltic J. Manag.* 3 (2008) 2; Association between ownership structure and public announcements’ disclosures. // *Corporate Governance. Int. Rev.* 17 (2009) 1; Determinants of the quality of listed companies disclosed on the stock exchanges of the Baltic countries. // *Int. J. Manag.* 27 (2011) 2.

B: <https://www.etis.ee>.

LAINESTE (a-ni 2002 **Joon**), **Liisi** (27. I 1978 Tallinn), rahvaluuleteadlane, ehitusins-i ja õpetaja t. Lõpetas 1996 Tallinna Inglise Kolledži, 2000 TÜ psühhol eriala, 2004 TÜ-s

magistrantuuri ja 2008 doktorantuuri, M.A. rahvaluule alal (2004, TÜ), vk „Tegelased eesti etnilises huumoris”, Ph.D samal alal (2008, TÜ), vk “Post-socialist jokes in Estonia: continuity and change”. Oli 2004–05 KM folkloristika osk-a asst, 2005–08 teadur, 2009–v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: etniline huumor, eesti kaasaegne rahvahuumor, pol huumor, anekdoodid, internetikultuur, ksenofoobia ja rahvusluse ilmingud uues meedias, verbaalne agressiivsus. *Int. Soc. for Humor Studies (ISHS)* (2006–). ISHS noorteadlaste auhind (2008), L. Meri nim. auhind (2009). Üle 40 teadustr-e.

T: Suunad huumori uurimises. // *KK* (2003) 11; Targets in estonian ethnic jokes within the theory of ethnic humour (Ch. Davies. // *Folklore* 29 (2005); Poliitilised anekdoodid postsotsialistlikus Eestis Delfi Naljalehe näitel. // *KK* (2007) 1; Politics of joking: ethnic jokes and their targets in Estonia. // *Folklore* 40 (2008); Post-socialist jokelore: preliminary findings and further research suggestions. // *Acta Ethnogr. Hungarica* 54 (2009); Äpardunud huumor internetikommentaaries. // *KK* (2010) 8–9.

B: <https://www.etis.ee>.

LANG, Mait (6. IV 1973), metsandusteadlane; õpetajate p. Lõpetas 1992 Kaarepere Sovhoostehnikumi, 1996 EPMÜ metsandustsk-a, 2001 samas magistrantuuri, 2006 EMÜ-s doktorantuuri, M.Sc. metsateaduste alal (2001, EPMÜ), vk “Satelliidipildi ja metsandusliku andmebaasi sidumine metsa heleduse mudeli abil”, Ph.D. samal alal (2006, EMÜ), vk “Lehestiku massi ja võra raadiuse mudelite sobivusest metsa heleduse mudeli sisendandmete koostamisel”. Oli 1994–2003 Tartu Obs-i lepinguline töötaja, 2003–04 ins, 2004–08 teadur, 2001–06 ka EPMÜ metsandustsk-a lektor, 2007– EMÜ metsandus- ja maaehitusinst-i metsakorralduse osk-a v-teadur, 2008– Tartu Obs-i atmosfäärifüüsika osk-a taimkatte seire töörühma v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: puistute võrastiku struktuuri modelleerimine ja Eesti metsade produktiivsuse monitooring satelliitkaugseire abil, muutuvate kliimatingimuste mõju metsade häiringurežiimile, optiliselt keerukate looduskeskkondade kaugseire. Loengukursused: andmebaasid, looduse kaugseire jm. Üle 40 teadustr-e.

T: Raiete kaardistamine kosmosepiltidelt (kaasautor). // EPMÜ Metsandustsk-a Toim. (2003); Simulation of the reflectance of ground vegetation in subboreal forests (kaasautorid A. Kuusk, T. Nilson). // *Agricult. Forest Meteorol.* 126 (2004) 1–2; The

performance of foliage mass and crown radius models in forming the input of a forest reflectance model: a test on forest growth sample plots on Landsat 7 ETM+ images (kaasautor). // *Remote Sensing Envir.* 110 (2007) 4; Metsade produktiivsuse kaugseire (kaasautor). // *Kaugseire Eestis*. Tln, 2008; Canopy cap fraction estimation from digital hemispherical images using sky radiance models and a linear conversion method (kaasautor). // *Agricult. Forest Meteorol.* 150 (2010) 1.

B: <https://www.etis.ee>.

LANGE (1988–96 **Allpere**), **Anne** (16. VII 1962 Tallinn), kirjandusteadlane ja tõlkija; aedniku ja kaub-töötaja t. Lõpetas 1980 Tallinna 7. kk-i, 1985 TÜ inglise filol eriala, 2002 TPÜ-s magistrantuuri, 2007 TLÜ-s doktoriõppe, M.A. kirj-teaduse alal (2002, TPÜ), vk “Traditsioonid ja individuaalne talent Ants Orase kriitilises diskursuses”, Ph.D. samal alal (2007, TLÜ), vk “The poetics of translation of Ants Oras”. Oli 1985–90 KKI tõlkija, 1990–92 Arhiiviameti tõlkija, 1992–94 Tallinna 44. kk-i inglise kirj õpetaja, 1994–95 Eesti Telefoni sekr, 1995–96 Vabar Presidendi Kantselei konsultant, 1996–2002 Draamateatri tõlkija, 2001–05 TPÜ võrdleva kirjandusteaduse lektor, 2006–08 KM teadur, 2007– TLÜ germaani-romaani k-te ja kultuuride inst-i tõlketooria dots. – Uurimisvaldkonnad: eesti kultuurilugu rahvuskirj-e kujundajana, tõlkelugu, tõlkijad kultuurirepertuaari kujundajatena, kultuuriloo allikad ja kirj-e kontekstuaalsus. Avaldanud rohkesti ilukirj-e ja tarbetekstide ning näidendite tõlkeid. EKL liige (2004). Aleksander Kurtna nim. tõlkeauhind (1997, 2003), ajalehe *Sirp* a-preemia (1999), Lng-u a-preemia (2001). U 30 teadustr-t.

T: Ants Oras. Trt, 2004; Orase Shelley. // *KK* (2004), 1; Läbinägelik romantikupilk Miltonile: Ants Orase doktoritööst. // *Akad.* (2004) 4; Tõlkimise aabits. Tln, 2008; On the economy of Translating „Lord Jim“. // *Interlitt.* 14 (2009); Otse predestineerit. // *Tuna* (2009) 3; Testing the relevance of translations (kaasautor B. Baljasny). // *Interlitt.* 15 (2010); Enn Soosaare tõlketegudest. // *KK* (2011) 1.

B: EE 14, lk 646; EKnl, 271.

LANGEMETS (a-ni 1986 **Sepp**), **Margit** (8. I 1961 Viljandi), keeleteadlane; Mart Sepa t. Lõpetas 1979 Tartu 2. kk-i, 1984 TÜ eesti k-e ja kirj eriala, 2009 TLÜ-s doktorantuuri,

M.A. eesti keele alal (2000, TÜ), magistritöö “Sõnaraamatu arvutilingvistiline analüüs” (2000), Ph.D. lingvistika alal (2009, TLÜ), vk “Nimisõna süstemaatiline polüseemia eesti keeles ja selle esitus eesti keelevaras”. Täiendas end 1992 Exeteri Ük-s, 2007 Århusi Ük-s. Oli 1984–87 KKI asst, 1987–92 leksikol-sektori n-teadur, 1993–2007 EKI leksikol osk-a juh, 2007– sõnarmt-te peatoim, 2008– sõnarmt-te osk-a teadur. – Uurimisvaldkonnad: leksikogr, arvutileksikol, leksikaalsemantika, sõnastikusüsteemid. U 30 väljaande (*Eesti kirjakeele seletussõnaraamat VII, Eesti Rakenduslingvistika Ühingu armt jt*) toim ja koost. Teadustöö üheks kaalukamaks tulemuseks on Eesti keele seletava sõnarmtu koostamise lõpuleviimine. ES liige (1984–), Eesti Rakenduslingvistika Ühingu juhatuse esimees (2004–), terminol-töö korraldamise komisjoni liige (2007–), F. J. Wiedemanni k-eauhinna komisjoni liige (2006–09). Valgetähe III kl teenetemärk (2010). Üle 40 teadustr-e.

T: Sõnaraamat keeleteaduses: generatiivse leksikoni teooria. // Teoreetiline keeleteadus Eestis. Trt, 2002; Leksikoloogia. // Emakeele Seltsi ar. Tln, 2003; Mõnda nimisõna semantikast. // KK (2004) 10; Süntaktiline info sõnastikus: probleeme ja väljavaateid (kaasautorid M. Mägedi, Ü. Viks). // Eesti Rakenduslingvistika Ühingu ar. Tln, 2005; Eesti kirjakeele seletussõnaraamat. Tln, 2007; Eesti keele seletav sõnaraamat I–IV. Tln, 2010; *In spe*: ühekõiteline eesti keele sõnaraamat (kaasautorid M. Tiits, T. Valdre, P. Voll). // KK (2010) 11.

B: <https://www.etis.ee>.

LASS, Jaanus (27. II 1971 Tamsalu), tehnikateadlane; keemiains-i p. Lõpetas 1998 Tamsalu Kk-i, 1994 TTÜ raadiotehnika ins-i erialal, 1996 TTÜ-s magistrantuuri ja 2002 doktorantuuri, M.Sc. tehnikateaduste alal (1994, TTÜ), vk “Füsioloogiliste signaalide süsteem sagedusadaptiivse stimulaatori tüürimiseks”, Ph.D. loodusteaduste alal (2002, TTÜ), vk “Biosignaalide interpreteerimine: eluohtlikud südame rütmihäired ning elektromagnetkiirguse mõju inimese närvisüsteemile”. A-st 2002 TTÜ biomed-tehnika inst-i v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: biosignaalide salvestamine, töötlus ja interpreteerimine med-tehnikas, mikrolainete mõju inimese närvisüsteemile. Üle 90 teadustr-e, kolm kasulikku mudelit ja kolm patentset leiutist (kaasautor).

T: Arterial hypertension, left ventricular geometry and QT dispersion in a middle-aged Estonian female population (kaasautor). // Blood Pressure 12 (2003) 5–6; Method of optical self-mixing for pulse wave transit time measurement in comparison with other methods and correlation with blood pressure (kaasautor). // Proc. SPIE (2004); Changes in human EEG caused by low level modulated microwave stimulation (kaasautor). // Bioelectromagnetics 25 (2004) 6; Non-linear analysis of the electroencephalogram for detecting effects of low-level electromagnetic fields (kaasautor). // Med. Biol. Eng. Comp. 43 (2005) 1; Methods of electroencephalographic signal analysis for detection of small hidden changes (kaasautor). // Nonlinear Biomed. Phys. 1 (2007) 1; Modulated low-level electromagnetic field effect on EEG visual event-related potentials. (kaasautorid K. Kruusing, H. Hinrikus) // Est. J. Eng. 14 (2008) 2; Electroencephalographic spectral asymmetry index for detection of depression (kaasautor). // Med. Biol. Eng. Comp 47 (2009) 12; Effect of noise in processing of visual information (kaasautorid H. Hinrikus, A. Rodina). // Nonlinear Biomed. Phys. 4 (2010) 1.

B: <https://www.etis.ee>.

LAUK (a-ni 1994 **Reinhold**), **Ruth** (10. V 1970 Tapa), põllumajandusteadlane; põllum-
töötajate t. Lõpetas 1988 Puhja Kk-i, 1993 EPMÜ agron-tsk-a, 1997 EPMÜ-s
magistrantuuri, 2008 EMÜ-s doktorantuuri, põllumaj-mag (1997, EPMÜ), vk “Kaera
sortidest, nende saagistruktuuri elementide kujunemine ja seosed kasvutingimustega”,
Ph.D. taimekasv alal (2008, EMÜ), vk “Kaun- ja teraviljade segukülvide kasvatamise
teoreetilisi ja praktilisi aspekte”. Oli 1988–89 EPA taimekasv kat-i laborant, 1996–2004
teadur, 2005–08 EMÜ põllum- ja keskkonnainst-i taimekasv osk-a teadur ja lektor,
2008– spetsialist ja lektor. – Uurimisvaldkonnad: taimekasv, bioenergia, kaunvilja-
teravilja segukülvid. 23 teadustr-t.

T: *On the effect of nitrogen fertilizer on mixed seedings of common vetch (*Vicia sativa* L.)
and wheat (*Triticum aestivum* L.) (kaasautor E. Lauk). // VAGOS. Res. Papers 64 (2004)
17; The yields of legume–cereal mixes in years with high–precipitation vegetation
periods (kaasautor E. Lauk). // Latvian J. Agr. 8. (2005); Yields in vetch–wheat mixed
crops and sole crops of wheat (kaasautor E. Lauk). // Agron. Res. 4 (2006) 1; Vetch–*

wheat crops are superior to vetch–oat crops in terms of protein yield (kaasautor). // Acta Agricult. Scand. B 57 (2007) 2; Pea–oat intercrops are superior to pea–wheat and pea–barley intercrops (kaasautor E. Lauk). // Acta Agricult. Scand. B 58 (2008) 2; Põllukultuurid energiataimedena (kaasautorid M. Noormets, M. Alaru). // Agraart. XX (2009) 1.

B: <https://www.etis.ee>.

LAUR, Sven (24. III 1979 Tartu), tehnikateadlane, informaatik; ins-i p. Lõpetas 1997 Tartus H. Treffneri Gümni, 2001 TÜ mat erialal, 2003 TÜ-s magistrantuuri, 2008 Helsingi Tehnikük-s doktorantuuri, M.Sc. inform alal (2003, TÜ), vk “Reliability and security of the NTRU encryption and signature schemes”, Ph.D. samal alal (2008, Helsingi Tehnikaük), vk “Cryptographic protocol design”. Oli 2003 Helsingi Tehnikaük-i teor inform labori asst, 2004–08 teadur, 2008–09 TÜ arvutiteaduse inst-i erakorr teadur, 2009– teadur. – Uurimisvaldkonnad: krüptograafia ja infoturve, andmekaevandus ja masinõpe. 16 teadustr-t.

T: Cryptographically private support vector machines (kaasautorid H. Lipmaa, T-Mielikäinen). // 12th Int. Conf. on Knowledge Discovery and Data Mining. Philadelphia (USA), 2006; Knowledge-binding commitments with applications in time-stamping (kaasautor A. Buldas). // Lecture Notes Comp. Sci. 4450 (2007); A new protocol for conditional disclosure of secrets and its applications (kaasautor H. Lipmaa). // Applied Cryptography and Network Security: 5th Int. Conf. Zhuhai (China), 2007; Sharemind: a framework for fast privacy-preserving computations (kaasautorid D. Bogdanov, J. Willemsen). // 13th Eur. Symp. on Research in Computer Security. Malaga (Spain), 2008; User-aided data authentication (kaasautor S. Pasini). // Int. J. Security Networks 4 (2009) 1 / 2; On the feasibility of consistent computations. PKC 2010 (kaasautor H. Lipmaa). // Public Key Cryptography. Paris, 2010.

B: <https://www.etis.ee>.

LAURINGSON, Enn (29. VIII 1954 Avinurme v, Virumaa), põllumajandusteadlane; põllumehe p. Lõpetas 1974 Kuremaa Sovhoostehnikumi, 1979 EPA agron-tsk-a, 1993 EPMÜ-s magistrantuuri ja 2003 doktorantuuri, põllum-mag (1993, EPMÜ), vk “Sügisese

mullaharimise minimeerimise võimalustest keskmise lõimisega muldadel”, põllum-dr (2003, EPMÜ), vk “Agrotehniliste võtete mõju mulla omadustele, umbrohtumisele ja põllukultuuride saagikusele”. Oli 1979–83 Vinni Näidissovhoostehnikumi agronoom, 1983–91 EPA maaviljeluse kat-i teadur, 1991–99 EPMÜ taimekasv inst-i dots, 1994–95 ka maaviljeluse ja taimesaaduste tehnol inst-i juh, 1999–2004 taimekasv inst-i lektor, 2004 dots, 2005– EMÜ põllum- ja keskkonnainst-i taimekasv ja rohumaaviljeluse osk-a dots. Loengukursused: maaviljeluse üldkursus, põllum alused, nüüdisaegsed masintehno-d jm. – Uurimisvaldkonnad: viljavahelduse ja agrotehnika mõju mulla füüsikal ja biol omadustele, umbrohtumisele ja põllukultuuride saagile, umbrohutõrjesüsteemi täiustamine, haljasväetiskultuuride mõju C ja N ringe kujunemisel. Eesti Taimekaitse Seltsi (2000–), Rahvusv Mullaharimisuurijate Organisatsiooni (ISTRO) (1996–), Eur. Herboloogide Ühingu (EWRS) liige (1999–), APS-i eestseisuse liige (2002–), Põllum Katseasjanduse nõukogu esimees (2008–). Üle 50 teadustr-e.

T: Mahajäetud põllud biosüsteemis (kaasautor). // Agraart. XI (2001) 3; Viljavahelduse ja umbrohutõrje mõju mulla huumusseisundile (kaasautorid H. Vipper, L. Talgre). // Agraart. XV (2004) 2; Umbrohud tüliks ja tuluks (kaasautor T. Nüberg). Tln, 2007; Consequences of pre-planting treatments of potato seed tubers on leaf area index formation (kaasautor). // Acta Agricult. Scand. B 58 (2008) 3; The effects of green manures on yield and yield quality of spring wheat (kaasautor). // Agron. Res. 7 (2009) 1; The effects of pure and undersowing green manures on yields of succeeding spring cereals (kaasautor). // Acta Agricult. Scand. B 59 (2009) 1.

B: <https://www.etis.ee>.

LAVRENTJEV, Jüri (12. X 1959 Tallinn), tehnikateadlane; teenistujate p. Lõpetas 1978 Tallinna 2. kk-i, 1983 TPI autotranspordiins-na, 1991 Moskvas Autode ja Autoteede Inst-s kaugõppeasp-i, 1998 Stockholmi Kuninglikus Tehnol-inst-s doktorantuuri, tehnikaliitsentsiaat tehnilise akustika alal (1993, Stockholmi Kuninglik Tehnol-inst), vk „Studies if two problems in flow duct acoustics“; Ph.D. samal alal (1998, samas), vk „Multi-port models for source characterization of fluid machines“. Oli 1983–84 TPI autokat-i ins, 1984–86 v-ins, 1986–87 asst, 1987–92 v-õpetaja, 1992–94 TTÜ masinaehituse inst-i lektor, 1994–98 dots, 1999– prof, autotehnika õt-i juh.

Loengukursused: sõidukid, nende dünaamika, laonduse tehnol, müra ja vibratsioon jm. – Uurimisvaldkonnad: tehniline akustika ja ühemõõtmeline lainelevi; eksperimentaalsete uurimismeetodite loomine tehnilises akustikas, signaalianalüüs. Ajakirjade *Evolution of Science and Technology* (2008-) ja *International Sound and Vibration Digest* toim-koll-i liige (2010–). *International Society of Automotive Engineers* (SAE) liige (2004–), *European Transport Safety Council* (ETSC) ekspert (2004–), *International Institute of Acoustics and Vibration* (IIAV) direktorite nõukogu liige (2008–). 28 teadustr-t.

T: A linearity test for acoustic one-port sources (kaasautorid H. Boden, M. Abom). // *J. Sound Vibration* 155 (1992) 3; A measurement method for determining the source data of acoustic 2-port sources (kaasautorid H. Boden, M. Abom). // *J. Sound Vibration* 183 (1995) 3; Sound reflection at an open end of a circular duct exhausting hot gas (kaasautor H. Rämmal). // *Noise Control Eng. J.* 56 (2008) 2; Acoustic analysis of small engine catalytic converters (kaasautor H. Rämmal). // *SAE Techn.Paper Series* (2010).

B: TTÜ professorid läbi aegade, 191.

LEETE, Art (19. II 1969 Tapa), etnoloog ja folklorist; töölise p. Lõpetas 1987 Nõo Kk-i, 1994 TÜ etnol eriala, 1996 TÜ-s magistrantuuri ja 2000 doktorantuuri, M.A. folkloristika alal (1996, TÜ), vk “Orienteerumisstrateegiad Lääne-Siberi taiga- ja tundravööndi kultuurides”; Ph.D. samal alal (2000, TÜ), vk “Põhjarahvad antiigist tänapäevani: obiugrilaste ja neenetsite kirjelduste muutumine”. Täiendas end 2002–03 Georgetowni Ük-s (USA). Oli 1994–95 ERM-i arhivaar, 1995–97 soomeugri ja võrdleva etnol osk-a juh, 1997–2001 teadusdir, 1996–2001 ka Viljandi Kultuurikolledži (lepinguline) õppejõud, 2001–04 TÜ etnol õt-i v-teadur, 2004– etnol prof. Loengukursused: etnol ja kulturaantropol alused, soome-ugri kultuurid, rakendusantropol, religiooniatropol, sissejuhatus šamanismiteooriasse, etnol-teaduse teooria ja metodol jm. – Uurimisvaldkond: hantide, neenetsite ja komide kirjelduste muutumine teadusloos, kohandumine moderniseerumisega ja religioossete muutustega. Käinud a-st 1991 etnogr välitöödel hantide, manside, metsa- ja tundraneenetsite ning komide juures. Mitme kodu- ja rahvusv uurimisprojekti juht. Väljaannete *Pro Ethnologia* (1997–2001), *Journal of Ethnology and Folkloristics* (2007–), *Eesti Rahva Muuseumi armt* (1997–2000), *Eesti Rahva Muuseumi sari* (1998–2000), *Studies in Folk Culture*

(2003–05) peatoitoid või toim, *Ethnologia Fennica* (2001–), *ÕES-i armt-u* (2005–), *Ajaloolise Ajakirja* (2007–10) jm toim-koll-i liige. Paljude kodu- ja välismaiste teadusorganisatsioonide liige (Eesti Saami Ühendus, 1993–; ÕES, 2004–; SUS, 2004–; *International Society for Folk Narrative Research*, 2005–; Eesti Akad Usundiloo Selts, 2006–; *American Anthropological Association*, 2010–; *L'Association por le développement des études finno-ougriennes*, a-st 2010 auliige jt). ERM-i teadustöö preemia (1997, 1998), Vabar Presidendi kultuurirahastu noore teadlase teine preemia (2000). Valgetähe V kl teenetemärk (2008). 280 teadustr-t, sh 6 monogr-t.

T: Põhjapõder arktilises kultuuris (kaasautorid L. Niglas, A. Barkalaja). Trt, 2001; Kazõmi sõda: šamanistliku kultuuri allakäik Lääne-Siberis. Trt, 2002; Казымская война: восстание хантов и лесных ненцев против советской власти. Trt, 2004; Religious revival as reaction to hegemonization of power in Siberia in the 1920-40s. // *Asian Folklore Studies*. 64 (2005); Accounts of cannibalism, human sacrifice, alcohol-addiction and filthiness among Northern peoples. // *Acta Ethnogr. Hungarica* 50 (2005)1–3; The ethnographer as a trader: on some metaphors in the Komi fieldwork diaries (kaasautor P. Koosa). // *Sign System Studies* 34 (2006) 2; La guerre du Kazym: Les peuples de Sibérie occidentale contre le pouvoir soviétique (1933–1934). Paris, 2007; Muutused ja meelegeid: põhjarahvad ja nõukogude võim 1920.–40. aastatel. Trt, 2007; The role of young people in the resistance against the Soviet rule among the Northern peoples in the 1930s–1940s. // *Folklore* 41 (2009).

B: <http://xserve.ku.fl.ut.ee/Aleete.html>.

LEMBER, Veiko (29.XI 1977 Kuressaare), riigiteadlane; õpetajate p. Lõpetas 1996 Saaremaa Ühisgümni-i, 2000 TÜ sotsiaalsk-a avaliku halduse eriala (kõrvaleriala maj-teadused), 2002 TÜ-s magistrantuuri ja 2009 doktorantuuri, M.A. avaliku halduse ja sotsiaalpol alal (2002, TÜ), vk “Contacting-out in public sector: the limits and the case of the Estonian prison system”, Ph.D. avaliku halduse alal (2009, TTÜ), vk “Contracting-out public services and public procurement for innovation: revisiting contacting limits in Estonia and beyond”. Täiendas end 2008 Islandi Ük-s. Oli 2000–01 TÜ sotsiaalsk-a avaliku halduse osk-a asst, 2001 Šotimaa Kuningliku Panga praktikant, 2002–03 SA Eesti Õiguskeskus finantsjuht, 2002–04 TÜ sotsiaalsk-a avaliku halduse osk-a erakor

teadur, 2005–06 TTÜ humanitaar- ja sotsiaalteaduste inst-i haldusjuhtimise ja euroouingute õt-i erakorr teadur, 2006– avaliku halduse inst-i haldusjuhtimise ja halduspol õt-i teadur. Loengukursused: teadustöö alused, riigihanked, Eesti riik ja avalik haldus, avaliku ja erasektori koostöö. – Uurimisvaldkond: riigiteadused (avalik haldus, haldusjuhtimine, avaliku ja erasektori koostöö, lepinguline delegeerimine, riigihanked ja innovatsioon). Ajakirja *Halduskultuur – Administrative Culture* tegevtoim (2009–). *IV Int. Public Procurement Conf.* (Sõul) parima artikli preemia (2010, kaasautor R. Kattel). 15 teadustr-t.

T: On importance of *ex ante* analysis in implementing contracting out: lessons from Estonian emergency medical service. // Implementation – the missing link in public administration. Bratislava, 2006; Possibilities of joint public services provision between the cities of Helsinki and Tallinn (kaasautor). Tln, 2007; Public procurement in post-transitional context: the case of Estonia (kaasautor V. Vaske). // Int. Handbook of Public Procurement. Boca Raton, 2009; Public procurement as an industrial policy tool – an option for developing countries (kaasautor R. Kattel)? // J. Public Procurement 10 (2010) 3; Purchase-of-service contracting in Estonia (kaasautor K. Kriz). // Halduskultuur 11 (2010) 2; Urban competitiveness and public procurement for innovation (kaasautorid T. Kalvet, R. Kattel). // Urban Studies (2011): <https://usj.sagepub.com/content/early/2010/09/17/>.

B: <https://www.etis.ee>.

LEND, Enno (18. XI 1957 Kiili v, Harjumaa), majandusteadlane; mehaaniku p. Lõpetas 1977 Tallinna Ehitus- ja Mehaanikatehnikumi, 1982 TPI mehaanikains-na, 1999 TTÜ-s magistrantuuri ja 2007 doktorantuuri, tehnikatead mag (1999, TTÜ) vk “Transport ja logistika Eesti majanduses”, Ph.D. ärikorralduse alal, vk „Transpordiühenduse ja logistikasüsteemi interaktsioon (Saaremaa ja Hiiumaa näitel)”, (Tln, 2007). Täiendas end 1996 Hollandi, 1999 Inglismaa, 2001, 2002 Rootsi, 2001, 2006 Soome ük-des. Oli 1981–84 TPedI üldtehniliste distsipliinide kat-i õpetaja, 1984–86 Tallinna Trammide ja Trollibusside Val-e liiklustalituse v-ins, 1987–92 Tallinna Ehitus- ja Mehaanikatehnikumi asedir, 1992–2010 Tallinna Tehnikakõrgkooli prorektor, 2010–rektor, ühtlasi 2007– ka transporditsk-a prof ja 2008– TTÜ ärikorralduse inst-i

kinnisvara, logistika ja ettevõtluse õt-i dots. Loengukursused: laovarude juhtimine, ärilogistika, tarneahela juhtimine, logistika alused. – Uurimisvaldkonnad: logistika ja tarneahel, transpordikorraldus, liiklusohutus, kõrghariduse mudelid ja korraldus. Osalenud rahvusv uurimisprojektides, EÜ teadusuuringute, tehnol-arenduse VI ja VII raamprogrammi transpordiekspert (2004–). Ajakirjade *Inseneeria* ja *Research and Technology* (Läti) toim-koll-i liige (2008–). Eesti Logistikauhingu aseesimees (2004–06), Inseneride Kutsenõukogu aseesimees (2001–06) ja esimees (2006–jm. Valgetähe IV kl teenetemärk (2005). Üle 30 teadustr-e.

T: Problemaatiline Suure väina sild (kaasautor A.-M. Uustalu). // Tallinna Tehnikakõrgkooli Toim. 1 (2002); Eesti saarte parvlaevaühendus: probleemid ja lahendused (kaasautor A.-M. Uustalu). // Tallinna Tehnikakõrgkooli Toim. 3 (2003); Mereäärsest riigist mereriigiks (kaasautor A.-M. Uustalu). // Eesti jätkusuutliku arengu teel. Tln, 2006; Aeg on luua Läänemere terviklik logistikasüsteem. // *Inseneeria* (2008) 3.

B: <https://www.etis.ee>.

LEPANE, Viia (25. V 1962 Tallinn), keemik, töölise t. Lõpetas 1980 Tallinna 1. kk-i, 1985 TÜ füüsika-keemiatsk-a keemia osk-a, 1990 TTÜ-s asp-i ja 2001 doktorantuuri, M.Sc. loodusteaduste alal (1992, TTÜ), vk “Füüsikalise-keemilised meetodid raskemetallide määramiseks looduslikes vetes ja setetes“, Ph.D. samal alal (2001, TTÜ), vk “Characterization of aquatic humic substances by size exclusion chromatography and capillary electrophoresis”. Täiendas end 1990, 1994–96 Göteborgi Chalmersi Tehnol-üks, 2001 Turu, 2009 Coimbra (Portugal) Ük-s. Oli 1985–87 TPI anorg ja analüüt keemia kat-i v-lab, 1987–90 n-teadur, 1991–96 TTÜ keemiatsk-a anorg ja analüüt keemia õt-i asst, 1996–2002 analüüt keemia õt-i lektor, 2002–05 keemiainst-i analüüt keemia õt-i asst, 2005–10 dots, 2010– anorg keemia õt-i dots. Loengukursused: analüüt keemia, instrumentaalanalüüs, kromatogr analüüsi meetodid, üldine keemia jm. Õpetanud 2005–09 ka Prantsusmaa, Tšehhi, Portugali ja Türgi ük-des. – Uurimisvaldkonnad: analüüt- ja keskkonnakeemia, keskkonnaseisund ja keskkonnakaitse, humiainete analüüsi meetodid, humiainend Eesti keskkonnaobjektides, loodusliku org aine muutused keskkonnas, vee tehnol. Olnud a-st 2003 mitme uurimisprojekti vastutav või põhitäitja.

Eesti Keemiaseltsi liige (1985–), Rahvusv Humiinainete Ühingu (IHSS) liige ja Eesti esindaja Põhjamaade-Balti sektsioonis (2001–). Üle 70 teadustr-e.

T: Effects of UV-B radiation on molecular weight distribution and fluorescence from humic substances in riverine and low salinity water (kaasautor). // *Estuarine Coastal Shelf Sci.* 56 (2003) 1; Comparative study for separation of aquatic humic substances by capillary zone electrophoresis using uncoated, polymer coated and gel-filled capillaries (kaasautor). // *J. Chromatogr. A* 1023 (2004) 1; Electrophoretic aggregation of humic acid (kaasautor). // *J. Chromatogr. A* 1045 (2004) 1–2; Characterization of sediment pore-water dissolved organic matter of lakes by high-performance size exclusion chromatography. // *Aquatic Sci.* 66 (2004) 2; Applications of capillary electrophoresis in aquatic dissolved organic matter analysis. // *Acta Univ. Latviensis* 692 (2005); Partitioning of metals between operational fractions in sediment record from Lake Peipsi (kaasautor). // *Chem. Ecol.* 26 (2010) 4; A 10,000 year record of sediment pore water dissolved organic matter characteristics from Lake Peipsi as revealed by HPSEC (kaasautor). // *Chem. Ecol.* 26 (2010) 4; HPLC approach for revealing age-related changes of aquatic dissolved organic matter in sediment core (kaasautor). // *Proc. Chem.* 2 (2010) S1.

LEPMETS (a-ni 2004 **Lepasaar**), **Marion** (20. VIII 1977 Tartu), tehnikateadlane, informaatik. Lõpetas 1995 Tallinna 7. kk-i, 1999 TPÜ infoteaduse ja haldusjuhtimise erialal (sh õppis 1997–98 Randolph-Maconi Naiskolledžis (Virginia, USA) sotsiol-t), 2001 TTÜ-s magistrantuuri, 2007 Tampere Tehnikaük-s doktorantuuri, M.Sc. inform alal (2001, TTÜ), vk “Tarkvaraprotsesside parendamine keskmise ja väikese suurusega firmades”, Ph.D. tarkvaratehnika alal (2007, Tampere Ük), vk “Evaluation of basic project management activities – study in software industry”. Oli 1998–2000 *Baltic Computers Systems*’i süsteemianalüütik, 2000–03 Tampere Tehnikaük-i Pori filiaali teadur, 2005–09 TTÜ arvutitehnika inst-i süsteemitarkvara õt-i teadur, 2009–10 TTÜ Kübl erakorr teadur, 2010 OÜ Tarkvara Tehnol Arenduskeskuse v-teadur, 2010–Luksemburgis Henri Tudori Keskuse järeldr. Lugenud TTÜ-s tarkvara protsesside parendamise kursust. – Uurimisvaldkonnad: tarkvara protsesside hindamine ja parendamine, tarkvara ja IT teenuste halduse protsesside mudelid ja rahvusv standardid,

tarkvara kvaliteet ja arendusmeetodid. Eesti Standardikeskuse tehnilise komitee liige (2006–), rahvusv-te konv-de tehnilise programmikomitee liige (2008–). 23 teadustr-t.

T: Comparing software process improvement in Estonia and Finland (kaasautor). // *Baltic IT&T Rev.* 3 (2001) 22; Models and success factor of process change. // *Product Focused Software Process Improvement*. Kaiserslautern, 2001; Mis on tarkvaraprotsesside parendamine ehk *software process improvement*? // *A&A* 5 (2003); Balancing the Scrum Project Management Process. // *Agile Processes in Software Engineering and Extreme Programming*. Berlin, 2010; Which process model practices support project success?. // *Systems, Software and Services Process Improvement*. Berlin, 2010.

B: <https://www.etis.ee>.

LEPP (a-ni 2007 **Issakova**), **Marina** (14.VII 1980 Tallinn), tehnikateadlane, informaatik; ins-de t. Lõpetas 1998 Lasnamäe Vene Gümni-i, 2001 TÜ mat-tsk-a, 2003 TÜ-s magistrantuuri ja 2007 doktorantuuri, M.Sc inform alal (2003, TÜ), vk „Aritmeetiliste tehete õppimise programm "1 + 4"”, Ph.D. samal alal (2007, TÜ), vk „Solving of linear equations, linear inequalities and systems of linear equations in interactive learning environment“. Oli 2004–05 TÜ arvutiteaduse inst-i erakorr asst, 2005 programmeerija, 2005–08 asst, ühtlasi 2006–07 ja 2008 ka erakorr teadur, 2008– teadur. – Uurimisvaldkonnad: keskkonnad algebra ülesannete sammukaupa lahendamiseks, suuremahuliste ja keeruliste arvutusülesannete lahendamise meetodid, arvutuskeskkonnad ja rakendused, interaktiivsed õpisüsteemid. 27 teadustr-t.

T: T-algebra: adding input stage to rule-based interface for expression manipulation (kaasautorid D. Lepp, R. Prank). // *Int. J. Technol. Math. Educ.* 13 (2006) 2; Learning linear equation solving algorithm and its steps in intelligent learning environment. // *Lecture Notes in Computer Science*. Berlin, 2006; Designing next-generation training and testing environment for expression manipulation (kaasautor). // *Lecture Notes in Computer Science*. Berlin, 2006; Integrating rule-based and input-based approaches for better error diagnosis in expression manipulation tasks (kaasautor). // *Symbolic Computation and Education*. Singapore, 2007; How does an intelligent learning environment with novel design affect the students’ learning results? // *Lecture Notes in Computer Science*. Berlin, 2008.

B: TÜ matemaatika-informaatikateaduskond 40. Trt, 2007, 190.

LEPPIK, Lauri (11. XII 1964 Tallinn), sotsiaalteadlane; puusepa p. Lõpetas 1982 Tallinna 1. kk, 1990 TPedI mat ja füüsika erialal, 2003 TPÜ-s magistrantuuri ja 2006 doktorantuuri, M.A. sotsiaaltöö alal (2003, TPÜ), vk “Eesti pensionisüsteemi transformatsioon”, Ph.D. samal alal (2006, TLÜ), vk “Transformation of the Estonian pension systems: policy choices and policy outcomes”. Oli 1990–91 Tartu Teaduspargi grupijuht, 1991–95 TPÜs algselt koolieelse kasv kat-i, hiljem sotsiaalsk-a sotsiaaltöö osk-a v-õpetaja, 1998–99 CEU Robert Schumani Keskuse teadur, 2001–06 SA Pol-uuringute Keskuse PRAXIS teadur, 2007 TLÜ EDI teadur, 2007– sotsiaaltöö osk-a sotsiaalpol õt-i prof, 2009 – sotsiaaltöö inst-i dir. – Uurimisvaldkonnad: Eesti ja Euroopa sotsiaalpol, sotsiaalkaitse, pensionikindlustus ja -pol, aktiivne vananemine, Eesti rahvastikuareng. Eur. Sotsiaalkindlustuse Inst-i (1996–), Stat-ameti sotsiaalstat teadusnõukogu (2005–), Eur. Sotsiaalõiguste Komitee liige (2005–). U 60 teadustr-t.

T: Social protection and EU enlargement: the case of Estonia. // The Road to the European Union. Manchester, New York, 2003; Pensionipoliitika. // Eesti poliitika eile, täna, homme. Tln, 2005; Coordination of pensions in the European Union: the case of mandatory defined-contribution schemes in the Central and Eastern European countries. // Eur. J. Social Security 8 (2006) 1; Pension reform in Estonia (kaasautor A. Võrk). // Pension Reform in the Baltic States. Budapest, 2006; Naised, mehed ja pension. // Teel tasakaalustatud ühiskonda. Tln, 2010; Social inclusion affects elderly suicide mortality (kaasautor). // Int. Psychogeriatrics 22 (2010) 8; Exclusion and inclusion in social work and social policy. // Social Policy and Social Work in Transition 2 (2010); Role of social welfare in European suicide prevention (kaasautor). // Int. J. Social Welfare (2011).

B: <https://www.etis.ee>.

LEPSOO, Tanel (6. VI 1970 Tartu), kirjandusteadlane; sõjaväelase ja õpetaja poeg. Lõpetas 1988 Tartu 15. kk-i, 1993 TÜ prantsuse k-e ja kirj eriala, 1994 Pariisi III Ük-s (Sorbonne-Nouvelle) magistrantuuri, 2006 TÜ-s doktorantuuri, M.A. teatrikunsti alal (1994, Pariisi III Ük), vk “L’image théâtrale et ses formes (à partir du pur et de l’impur dans *Quai ouest* Bernard-Marie Koltès”, Ph.D. prantsuse k-e ja kirj alal (2006, TÜ), vk

“Autorifiguuri avaldumine tänapäeva prantsuse näitekirjanduses: representatiivsest *ise*-subjektist efemeerse *ise*-subjektini”. Oli 1989–2004 Tartu Descartes’i Lütseumi (end 15. kk) prantsuse k-e ja kirj õpetaja, ühtlasi 1993–94 ja 1998–99 Pariisi Idak-te ja Kultuuride Inst-i eesti k-e ja kirja õpetaja, 1994–2005 TÜ germaani-romaani filol osk-a klassikalise filol õt-i õpetaja, 1996–98 Tartu ÕS-i prantsuse k-e õpetaja, 2006– TÜ germaani, romaani ja slaavi filol inst-i romanistika osk-a lektor, 2007– ka osk-a juh, 2010– inst-i dir. Loengukursused: prantsuse kirj, kirj-teooria, kirjalik tõlge. – Uurimisvaldkonnad: tänapäeva prantsuse kirj ja teater, võrdlev kirj-teadus, retseptsiooniteooria. Prantsuse Teadusliku Inst-i tõlkesarja *Suflöör* peatoim (2006–). Tõlkinud Sartre’i, Camus’, Kundera, Barthes’i jt teoseid. Prantsuse Teadusliku Inst-i liige (1992–09, juhatuse liige (1996–). TMK a-preemia (2003). Üle 40 teadustr-e.

T: Jean-Paul Sartre. // XX sajandi kirjanikke. Tln, 2003; Kui üksinduses peitub vägivald ja dialoogist tekib agressiivsus. // TMK (2003) 2; Selleks, et meeldida, peab oskama liita ja lahutada. Éric-Emmanuel Schmitti dramaturgia I, II. // TMK (2004) 2, 3; Intellektuaal muutuv asjas: Sartre’i ja Semperi peale mõeldes. // ÕES ar. Trt, 2004; Myths and theatrical stage: about models of metaphoric processes and their dramatic transgression. // Interlitt. 13 (2008); Pour une théâtralité du texte. Un regard sur l’écriture contemporaine française au début du XXIe siècle. // Cuadernos de filología francesa. (Univ. de Extremadura) Cáceres, 2008; Du corps textuel au scénique: les enjeux du théâtre contemporain. // Fiction et vues imageantes: typologie et fonctionnalités. Trt, 2008; Albert Camus. // 20. sajandi mõttevoolud. Trt, 2009; Conceptualiser l’Histoire du théâtre français en Estonie: comment traduire le langage du silence? // Interlitt. 15 (2010).

B: <https://www.etis.ee>

LIBA (a-ni 1985 **Baranova**), **Natalja** (28. VI 1963 Tselinograd, Kasahstan), geodeet; venelane, ins-i ja õpetaja t. Lõpetas 1980 Tselinogradi 1. kk-i, 1986 Leningradi Põllum-inst-i maakorraldusins-i erialal, 2005 EMÜ-s doktorantuuri, tehnikadr geod alal (2005, EMÜ), vk “Fotogramm-meetria alused (kõrgkooli õpik)”. Oli 1986–91 EPA maakorralduse kat-i n-teadur, 1992–95 EPMÜ geod õt-i v-laborant (1992–93 ka labori juh), 1995–2004 maamõõduinst-i asst, 2004–06 EMÜ metsandus- ja maaehitusinst-i geomaatika osk-a lektor, 2006– dots. Loengukursused: fotogramm-meetria ja kaugeire

alused, digitaalne fotogramm-meetria, stereofotogramm-meetria jm. –
Uurimisvaldkonnad: fotogramm-meetria, laserskaneerimine, kaugseire. Eesti Geod.
Ühingu liige (1989–). 23 teadustr-t.

T: The evaluation of objects on digital map, based on stereo model (kaasautor N. Jäetma). // *Sci. Proc. Riga Techn. Univ.* 11 (2007); Geometrical quality of an orthophotomosaic created with software PHOTOMOD (kaasautor I. Järve). // 7th Int. Conf. *Envir. Eng.* 3 (2008); To estimate the accuracy of digital terrain model gathered from airborne laser scanning data in Estonia. (kaasautor A.Vain). // *Proc. 7th Int. Conf. Envir. Eng.* 3 (2008); The oblique transformed digital aerophotos and their accuracy (kaasautorid E. Salu, A. Kargaja). // *Trans. Est. Univ. Life Sci. Trt.* 2009; The effect of various principles of external orientation on the overall triangulation accuracy (kaasautor I. Järve). // *VAGOS. Res. Papers* 86 (2010) 39.

B: EPMÜ BL 123; <https://www.etis.ee>.

LIAS, Roode (21. VII 1953 Tallinn), majandusteadlane; teenistuja p. Lõpetas 1971 Tallinna 7. kk-i, 1976 TPI maj-tsk-a ehitusökon ja organiseerimise eriala, 1988 TPI-s asp-i, maj-knd (1989, Moskva Ehitusins-de Inst), vk “Повышение качества производственной программы строительной организации”. Täiendas end 1993 Salfordi Ük-s, 1998 Westminsteri Ük-s. Oli 1976–78 TPI ehituse ökon ja organiseerimise kat-i tunnitasuline õppejõud, 1981–82 ins, 1982–87 asst, 1987–89 v-õpetaja, 1990–92 TTÜ sama kat-i dots, kat-i juh, 1992–99 ehitustootluse inst-i ehitusökon ja -juhtimise õt-i dots, 1999– prof, a-st 2005 ka õt-i juh, 2004–05 inst-i dir, 2005– ehitustsk-a dekaan. Loengukursused: ehituse juhtimine, ehituskorraldus, kinnisvara haldamine jm; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: töövõtukorraldus ehituses, projektijuhtimine, töövõtulepingud, ehitusmaksumuse kujunemise mehhanismid, kinnisvara korrashoiuga kaasnevad juhtimis- ja maj-probleemid, eluasemestrategia, pofessionaalsuse põhimõtted ehituses ja kinnisvara korrashoius. Ajakirjade *International Journal of Strategic Property Management* (1998–), *Technological and Economical Development of Economy* (2001–), *Journal of Civil Engineering and Management* toim-koll-i liige (2001–). *International Council for Research and Innovation in Building and Construction* kontaktisik TTÜ-s, mitmete töögruppide liige. U 100 teadustr-t.

T: Eluasemekorraldus turumajanduses. Tln, 1998; Ettevõtte ökonomika probleeme (kaasautor). Tln, 1999; Kinnisvarakeskkonna kujundamise põhimõtted. Tln, 2003; Kinnisvara korrashoiu strateegia ja korraldus eluaseme omanikule (kaasautor J. Kröönström). Tln, 2004; Kinnisvarahooldaja käsiraamat (kaasautor). Tln, 2008; Eesti eluasemefondi suurpaneel-korterelamute ehitustehniline seisukord ja prognoositav eluiga (kaasautor). Tln, 2009.

B: TTÜ professorid läbi aegade, 202–203.

LIIV, Innar (26. III 1982 Tallinn), tehnikateadlane, informaatik; arsti p. Lõpetas 2000 Tallinna Prantsuse Lütseumi, 2004 TTÜ inform erialal bakalaureuseõppe ja magistrantuuri ning 2008 doktorantuuri, M.Sc. inform alal (2004, TTÜ), vk “Assotsiatsioonireeglite leidmine kasutades monotoonsete süsteemide teooriat”, Ph.D. samal alal (2008, TTÜ), vk “Pattern discovery using seriation and matrix reordering: a unified view, extensions and an application to inventory management”. Oli 2003–04 TTÜ inform-inst-i inform aluste õt-i (tunnitasuline) õppejõud, 2004–05 erakorr asst, 2005–09 asst, 2009– dots. Loengukursused: võrgurakendused ja keeruliste võrkude uurimine, andmekaevandamine, ärianalüüs jm. – Uurimisvaldkonnad: keeruliste süsteemide ja andmete analüüs, andmekaeve, arvutuslik sotsiol, visualiseerimine, kliendikäitumise analüüs, logistika, operatsioonianalüüs, küberkaitse, veebisüsteemid. Mitme rahvusv teadusajakirja (*IEEE Computer Graphics and Applications*, *Journal of Supercomputing* jmt) retsensent. *Institute for Operations Research and Management Science* (INFORMS) (2005–), IEEE (2006–), Eesti Maj-teaduse Seltsi liige (2006–), INFORMS *Service Science Section* asutajaliige (2007–), *Classification Society of North America* (CSNA) (2009), *Psychometric Society* liige (2008–). Rahvusv Klassifitseerimise Ühingu auhind parimale interdistsiplinaarsele väitekirjale (2009). Üle 20 teadustr-e.

T: Andmekaevandamine. // A&A (2005) 6; Negotiation framework for Baltic fisheries management: striking the balance of interest (kaasautor), // ICES J. Marine Sci. 64 (2007) 4; Visualization and data mining method for inventory classification. // IEEE Proc. SOLI (2007); Seriation and matrix reordering methods: an historical overview. // Stat. Analysis and Data Mining 3 (2010) 2; Domain engineering for cyber defence: a case study and implications (kaasautorid J. Tepandi, G. Piho). // Proc. 2010: CCD COE Conf.

Cyber Conflict. Tln, 2010; Mustrite avastamine kasutades järjestamist ning maatriksi ümberkorrasitamist: unifitseeritud vaade, edasiarendused ning rakendus ladude juhtimises. // TTÜ ar 2009 (2010).

B: <https://www.etis.ee>; <http://www.am.ee/node/162>.

LILOVER, Madis-Jaak (27. III 1953 Misso, Võrumaa), merefüüsik; teetöoliste p Lõpetas 1971 Võru 1. kk-i, 1976 TÜ füüsika osk-a; füüsika-mat-knd (1990, Okeanol Inst, Moskva), vk “Тонкая вертикальная структура поля скорости течения в Балтийском море”. Täiendas end 1993–2008 periooditi Itaalias, Saksamaal ja Rootsis. Oli 1976–90 TEFI Läänemere osk-a ins, n-teadur ja teadur, 1990–92 Eesti TA Ökol ja Mereuuringute Inst-i merefüüsika sektori teadur ja v-teadur, 1992–2000 Keskkonnamin-i Eesti Mereinst-i v-teadur, 2001–02 TÜ Eesti Mereinst-i v-teadur, 2002– TTÜ meresüsteemide inst-i v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: kliimamuutuse peegeldus Läänemerd iseloomustavates aegridades, potentsiaalselt ohtlike sinivetikate vohamist kontrollivad protsessid ja massvohamise modelleerimine, vee vertikaalse turbulentsse segunemise seos tausta hüdrofüüsikal väljadega ja selle panus vertikaalsesse ainevahetusse, hoovuste mesomastaapne muutlikkus ja selle osa basseinidevahelises veevahetuses, kiirusvälja vertikaalne peenstruktuur Läänemeres, ookeani termohaliinse peenstruktuuri sõltuvus tausta suuremastaapsetest protsessidest. Osalenud 1977–02 enam kui 30 Läänemerel, Põhjamerel, Atlandi ja Vaiksel ookeanil toimunud eksped-l ning mitmes rahvusv uurimisprojekti. 60 teadustr-t.

T: Turbulence exchange through the equatorial undercurrent core of the central Pacific (kaasautor). // J. Marine Systems 4 (1993) 2–3; Flow regime in the Irbe Strait (kaasautor). // Aquatic Sci. 60 (1998) 3; Late summer vertical nutrient fluxes estimated from direct turbulence measurements: a Gulf of Finland case study (kaasautor). // Proc. Est. Acad. Sci. Biol. Ecol. 52 (2003) 3; Development of a deep chlorophyll maximum of *Heterocapsa triquetra* Ehrenb. at the entrance to the Gulf of Finland (kaasautor). // Limnol. Oceanogr. 48 (2003) 2; A fuzzy logic model to describe the cyanobacteria *Nodularia spumigena* blooms in the Gulf of Finland, Baltic Sea (kaasautor). // Hydrobiol. 554 (2006); A simple tool for the early prediction of the cyanobacteria *Nodularia spumigena* bloom biomass in the Gulf of Finland (kaasautor J. Laanemets). // Oceanol. 48

(2006); The variability of parameters controlling the cyanobacteria bloom biomass in the Baltic Sea (kaasautor A. Stips). // *J. Marine Systems* 74 (2008) Suppl.; An alternative parameterization of eddy diffusivity in the Gulf of Finland based on the kinetic energy of high frequency internal wave band (kaasautor A. K. Stips). // *Boreal Envir. Res.* 16 (2011) Suppl. A.

LINDSALU (a-ni 1988 **Rekkaro**), **Elo** (18. IV 1968 Tallinn), kirjandusteadlane, Vello R. t. Lõpetas 1986 Tallinna 20. kk-i, 1992 TÜ eesti filol eriala, 1995 TPÜ eesti k-e ja kirj eriala, 1998 TPÜ-s magistrantuuri, 2006 TLÜ-s doktorantuuri, M.A. eesti filol alal (2001, TPÜ), vk „Naise modelleerimine eesti kirjanduses: valik tekste XX sajandist”, Ph.D. kirj-teaduse alal (2008, TLÜ), vk „Naisekuju modelleerimine XX sajandi alguskümne eesti kirjanduses”. Oli 1997–2000 Underi ja Tuglase Kirj-keskuse teadussektr, 2000–02 asst, 2002–03 teadur, 2003–08 TLÜ (a-ni 2005 TPÜ) eesti k-e ja kultuuri inst-i eesti kirj ja kirj-teooria õt-i asst, 2008- kirj-teaduse osk-a eesti kirj lektor. Loengukursused: eesti kirj, kirj-teose analüüs, eesti vanem kultuurilugu jm. – Uurimisvaldkonnad: võrdlev kirj-teadus ja soouuringud, eesti XX saj alguse kirj ja tänapäeva naiskirj, kirj-kriitika ja esseistika eesti ajakirj-s. Mitme kogumiku (*Noor-Eesti 100*, 2006; *Uurimusi 1920.–1930. aastate eesti kirjandusest*, 2009 jm) koost ja toim. Avatud Eesti Fondi eripremia (2006). Üle 40 teadustr-e.

T: Tuglas, Volter Kilpi ja õnne saar. // *KK* (2004) 5; Male and female at the end of the world. // *At the End of the World: Text, Culture, Motif*. Tln, 2005; Randvere „Ruthi“ vastutekstitid: S. Sarapuu „Saul“ ja Aino Kalda „Naine, kel oli aju“. // J. Randvere “Ruth“ 19.–20. sajandi vahetuse kultuuris. Tln, 2006; Nooreestlaste naisekujusid. // *Noor-Eesti 100. Kriitilisi ja võrdlevaid tagasisivaateid*. Tln, 2006; Vilde kui naisõiguslane. // *KK* (2006) 4; Eesti esimeste naiskirjanike “oma tuba” ja vastuvõtt sünkroonkriitikas. // *Kriitika diskursus: minevik ja tänapäev*. Tln, 2008; Kes oli paradiisi perenaine? Naiskunstniku problemaatikast Leida Kibuvitsa romaanis „Paradiisi pärisperenaine“. // *Lng* (2009) 7; Eneseidentiteedi loomine Betti Alveri „Tuulearmukeses“ (kaasautor K. Koppel). // *Uurimusi 1920.-1920. aastate eesti kirjandusest*. Tln, 2009.

B: <https://www.etis.ee>.

LINDSTRÖM, Liina (24. VII 1973 Tartu), keeleteadlane; õpetaja ja informaatiku t. Lõpetas 1991 Ülenurme Kk-i, 1997 TÜ eesti k-e eriala (sh oli 1994–95 Helsingi Ük-s vahetusüliõpilane), 1999 TÜ-s magistrantuuri ja 2005 doktorantuuri, M.A. eesti k-e alal (1999, TÜ), vk “Sõnajärg eesti narratiivides”, Ph.D. samal alal (2005, TÜ), vk “Finiitverbi asend lauses. Sõnajärg ja seda mõjutavad tegurid suulises eesti keeles”. Täiendas end 1999 Helsingi Ük-s. Oli 1995–97 *Postimehe* keeleteoim-korrektor, 2001–10 TÜ eesti ja üldkeeleteaduse inst-i eesti k-e osk-a (a-ni 2004 eesti k-e õt) teadur, 2010– v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: süntaks, k-e muutumine, grammatisatsiooniteooria, suuline kõne, eesti murded, grammatika. Juhtinud eesti murrete ja sugulask-te andmebaasi koostamist, osalenud k-ealastel välitöödel Eestis ja Loode-Venemaal. ES-i (1997–) ja *Societas Linguistica Europaea* (2009–) liige. 36 teadustr-t.

T: Grammatization of *või/vä* questions in Estonian. // *Papers Est. Cognitive Ling.* Trt, 2001; Verb initial clauses in the narrative. // *Est. Typol. Studies V.* Trt, 2001; Verbi asend eesti kõrvallauses. Relatiivlauseid. // *KK* (2004) 6; Infostruktuuri osast eesti keele sõnajärje muutumisel. // *KK* (2006) 11; Eesti keele impersonaali ja seisundipassiivi vahekorras adessiivargumendi kasutamise põhjal (kaasautor I. Tragel). // *KK* (2007) 7; Ainsuse 1. isikule viitamine eesti murretes (kaasautor). // *ES ar. Trt*, 2009; Kõnelejale ja kuulajale viitamise vältimise strateegiaid eesti keeles. // *ES ar. Trt*, 2010; The possessive perfect construction in Estonian (kaasautor I. Tragel). // *Folia Ling.* 44 (2010) 2.

B: <https://www.etis.ee>.

LINNAP, Peeter (11. XII 1960 Tallinn), visuaalkultuuri uurija, kunsti- ja meediateoreetik, kunstnik ja näituste kuraator; õpetajate p. Lõpetas 1979 Tallinna 8. kk-i, 1983 TPedI kultuuritsk-a, 2001 EKA-s magistrantuuri, 2006 TÜ-s doktorantuuri, M.A. kunstiajaloo alal (2001, EKA), vk “Vaateid Eesti fotole (1940.–1990. aastad)”, Ph.D. semiootika alal (2006, TÜ), vk “Fotoloogia”. Stažeerinud 1991 Tampere Ük-s, 1995 San Franciscos Ansel Adamsi Keskuses jm. Oli 2001–04 TPÜ filmi- ja video kat-i fotoajaloo ja –kompositsiooni ning dokumentalistika teooria lektor, 2000– Tartu Kõrgema Kunstikooli fotogr osk-a prof ja osk-a juh, ühtlasi 2007– TLÜ Balti Filmi- ja Meediakolledži fotogr ajaloo ja dokumentalistika teooria lektor. Fotogr kõrghariduserialade (EKA ja TKK) rajajaid Eestis. Loengukursused: fotogr ajalugu,

kaasaegse kunsti ajalugu, visuaalsemiootika, dokumentalistika-, kunsti- ja fotogr teooriad, visuaalkunste morfol jm; koost. õppevahendeid. Pidanud loenguid Erasmuse (Holland), Rennes'i (Prantsusmaa), Osaka (Jaapan), Barcelona (Hispaania), Dublini (Iirimaa), New Yorgi (CUNY Grad Center), Quebeci/Montreali (Kanada), West Surrey (Suurbritannia), Lundi (Rootsi), Venteetsia (Itaalia) jt. ük-des. – Uurimisvaldkonnad: visuaalsemiootika, visuaalkultuur, kunstiteooriad ja –ajalugu, fotogr teooriad ja –ajalugu, võimused ja pol kommunikatsiooni semiootiline analüüs. Mitme kogumiku (*Borderlands: Contemporary Photography from the Baltic States*. Glasgow, 1993; *Out of the Shadow: Photobased Art from the Baltics*, Greenville, 1998 jt) jm väljaande (*Väike visuaalkultuuri leksikon*, Tartu, 2011 jt) koost ja toim. EE ja TEA Entsüklopeedia, EKABL-i ja Kunstileksikoni kaasautor. Esinenud arvukate isikunäitustega nii kodu- kui välismaal (sh Soomes, Itaalias, Saksamaal, Brasiilias, USA-s jm), töid on omandanud paljud rkl muuseumid USA-s, Prantsusmaal, Taanis, Rootsis, Eestis jm. Rahvusv Visuaalsemiootika Assots-i (IASV/ AISV 2010–), Rahvusv Kunstikriitike Assots-i (AICA) liige (1995– Eesti seksiooni president), Eesti Kunstiteadlaste Ühingu (1996–), Rahvusv Filmiajakirjanike Liidu (FIPRESCI) (2000–), Rahvusv Kunstiped Ühingu (INSEA) (2005–), Eesti Semiootika Seltsi liige (2006–). Eesti Kultuurkapitali a-preemia (1995), K. Raua nim. kunstipreemia (1998), TMK kinokriitika a-preemia (1992, 2001), kultuurilehe *Sirp* kunstikriitika a-preemia (2000), E. Pütsepa nim. kunstiteooria a-preemia (2008). Üle 70 teadustr-e.

T: Kadreeritud tõde: fotograafia stalinistlikus Eestis 1944–1953. // Kunstiteaduslikke uurimusi. Tln, 2000; Kontseptualism ja Eesti fotodokumentalistika. // Kunstiteaduslikke uurimusi. Tln, 2002; Johannes Pääsuke: mees kahe kaameraaga (kaasautor). Trt, 2003, ²2008; Eesti fotograafia 1839–2004. Trt, 2006 (CD-Rom); Silmakirjad: kirjutisi fotograafiast ja visuaalkultuurist. Trt, 2007; Images and fear: repressed pictures as tools for analyzing society. // *Int. J. Educ. Through Art* 3 (2007) 3; Fotoloogia. Tln., 2008; Eesti foto 1900–1940. // Eesti kunsti ajalugu 5. Tln, 2010; History of Estonian photography 1900-1938. // *The History of European Photography 1900–1938*. 1. Bratislava, 2010; Eesti foto 1940–2003. // Eesti kunsti ajalugu 6, Tln, 2011.

B: EKABL, 1996, 273; Eesti kunstnikud 1. Tln., 1998, 100–105; 275–278; EE, 2000, 14, 250; *Eur. Photogr. Mag.* 54 (1993), 25–26; *Borderlands: Contemporary Photography*

from Baltic States. Glasgow, 1993; Das Gedächtnis der Bilder: Baltische Photokunst Heute. Kiel, 1993, 162, 172–73; Neue Bildende Kunst (Berlin) (1994) 6, 41–43; Art&Design: Photography in Visual Arts. London, 1995, 54–59; Out of the Shadow: Photobased Arts from the the Baltics. Greenville, 1998, 37–39; Art in America (2001) 4, 114; Imago (Bratislava) 13 (2002) 50–55.

LINTROP, Aado (9. VI 1956 Tallinn), rahvaluuleteadlane; tööliste p. Lõpetas 1974 Tallinna 37. kk-i, 1993 TÜ soome-ugri k-te eriala, 1995 TÜ-s magistrantuuri ja 2000 doktorantuuri, M.A. eesti ja võrdleva rahvaluule alal (1995, TÜ), vk “Siberi šamanism: šamaanivisioonid ja nende pärimuslik kontrollimine”, Ph.D. samal alal (2000, TÜ), vk “Udmurdi usundi peamised tunnusjooned 19. ja 20. sajandil”. Oli 1977 Filmistuudio Tallinnfilm kroonika osk-a operaatori asst, 1979–90 ERM v-ins, 1990–95 KKI folkloristika osk-a laborant, 1995–2000 EKI rahvausundi ja –juttude töörühma teadur, 2000– EKM Eesti Rahvaluule Arhiivi v-teadur, 2004–05 ka arhiivi juh. – Uurimisvaldkonnad: Siberi šamanism, idapoolsete soomeugri rahvaste usundid, uususundid, regilaulude mütoloogiline taust. Avaldanud 4 luulekogu. Ajakirja *Journal of Ethnology and Folkloristics* (JEF) toim, (2007–). *Societe Internationale d’Ethnologie et de Folklore* (SIEF) (2004–), *International Society for Folk Narrative Research* (ISFNR) (2006–), *International Committee for Finno-Ugric Congresses* (ICFUC) (2010–), EKL liige (2010–). Eesti Kultuurkapitali rahvakultuuri a-preemia (1999). Üle 40 teadustr-e.

T: Šamaaniraamat. Trt, 1995; Udmurdi usund. Trt, 2003; The spring prayer feasts in the Udmurt village of Varklet-Bodya in Tatarstan. // *Cosmos. J. Traditional Cosmol. Soc.* Edinburgh, 2002; Regilaul – esitus ja tõlgendus (kaasautor). // ERA Toim. 23 (2006); Udmurdi vetehaldjast ja püha mõiste kujunemisest permi rahvastel. // *Sator* 6. Artikleid usundi- ja kombeloost. Trt, 2007; О горделивом корабле «Петропавловск», предвестнике революции. // *Антропол. форум* 6. СПб, 2007; Divination in Estonian regi-songs. // *Basis* 4. *Singing the Nations: Herder’s Legacy*. Trier, 2008; Soomeugrilase park. // *Park on paradiis looduses ja kunstis*. Trt, 2009; Šamaanid Uku Masingu *boreaalse mentaliteedi* peeglis. // *Inimesepoeg valgel laeval*. Uku Masing 100. Trt, 2010.

B: EKnL, 299–300; *E. Ahven*. *Pilk paberpeeglis*. Tln, 2007, 1174, 1196, 1232, 1308, 1355.

LIPMAA, Helger (8. IV 1972 Pärnu), informaatik, krüptograaf. Lõpetas 1990 Pärnu 2. kk-i, 1993 TÜ mat-tsk-a, 1995 TÜ-s magistrantuuri ja 1999 doktorantuuri, M.Sc. inform alal (1995, TÜ), vk “Ülevaade suhtluskeerukusest”, Ph.D. samal alal (1999, TÜ), vk “Secure and efficient time-stamping systems”. Oli 1995 TÜ arvutiteaduse inst-i v-asst ja n-teadur, 1996–97 Kübl n-teadur, 1997–2000 Küb AS v-teadur, 2001–01 Helsingi Tehnikaük-i telekommunikatsiooni tarkvara ja multimeedia labori teadur, lektor ja v-teadur, 2001–04 samas teor inform labori prof, 2005 teadur, ühtlasi 2000–01 TÜ arvutiteaduse inst-i lektor ja 2005–06 erakorr prof, 2005–06 ja 2008– Cybernetika AS v-teadur, 2006–08 *Univ. College London* dots, 2008–09 TÜ arvutiteaduse inst-i dots, 2009– TLÜ inform inst-i prof. Loengukursused: krüptogr, andmekaitse. – Uurimisvaldkonnad: krüptol, krüptogr, teor arvutiteadus, heterogeensete infosüsteemide teor ja praktiline turvalisus. Eesti krüptogr-koolkonna loojaid. Teadustöö tähtsamaid tulemusi: uus turvaline ajatempliskeem (1998), krüptostandardi AES maailma kiireim implementatsioon (2000), maailma efektiivseimad krüptogr-lt turvalised *e*-oksjonisüsteemid (2001), privaatses andmepäringu protokollid (2005, 2009, 2010), toevektormasinad (2006), *e*-valimisprotokollid (2010). Kvantarvutus- ja krüptogr-seminaride organiseerijaid Tartus (1998–99), rohkem kui 40 rahvusv konv-i programmikomisjoni liige (2002–10) jm. EMatS-i liige, Eesti esindaja Põhjamaade IT-turvalisuse konv-seeria *Nordsec* juhtkomisjonis (2004–), *Int. Assoc. of Cryptol. Res.* dirte nõukogu liige (2010–). ETF-i preemia (1998, 1999). Üle 50 teadustr-e.

T: Time-stamping with binary linking schemes (kaasautor). // Proc. CRYPTO 1998; Accountable certificate management using undeniable attestations (kaasautor). // Proc. ACM CSS 2000; On diophantine complexity and statistical zero-knowledge arguments. // Asiacrypt 2003; On private scalar product computation for privacy-preserving data mining (kaasautor). // Proc. ICISC 2004; An oblivious transfer protocol with log-squared communication. // Proc. ISC 2005; Designed verifier signature schemes: attacks, new security notions and a new construction (kaasautor). // Proc. ICALP 2005; Cryptographically private support vector machines (kaasautor). // Proc. KDD 2006; Multi-query computationally-private information retrieval with constant communication rate (kaasautor). // Proc. PKC 2010; On the feasibility of consistent computations

(kaasautor). // Proc. PKC 2010; On *e*-vote integrity in the case of malicious voter computers (kaasautor). // Proc. ESORICS 2010.

B. <https://www.etis.ee>.

LIPS (a-ni 2003 **Kanošina**), **Inga** (27. VI 1974 Tabivere, Jõgevamaa), hüdrobioloog, mereökoloog; Urmas L-u abikaasa. Lõpetas 1992 L. Koidula nim. Pärnu 2. kk-i, 1997 TÜ hüdrobiol eriala, 2000 TÜ-s magistrantuuri ja 2005 doktorantuuri, M.Sc. hüdrobiol alal (2000, TÜ), vk „The influence of meteorological and hydrophysical processes to the spatio-temporal variation of the summer phytoplankton bloom development in the Gulf of Finland, Baltic Sea“; Ph.D. samal alal (2005, TÜ), vk „Abiotic factors controlling the cyanobacterial bloom occurrence in the Gulf of Finland“. Oli 1995–96 Eesti Mereinst-i laborant, 1996–97 tehnik, 1997–98 ins, 1998–2000 asst, 2001–05 TÜ Eesti Mereinst-i teadur, 2005– TTÜ meresüsteemide inst-i v-teadur, ühtlasi 2004–08 ka Eesti Mereakad rannikumere ökol ja 2008– TTÜ mereökol aluste õppejõud. – Uurimisvaldkonnad: hüdrofüüsikal ja meteorol tegurite mõju fütoplanktoni arengule ja jaotusele Läänemeres, fütoplanktoni biomassi pinna-alused maksimumid Soome lahes: esinemise ulatus, teket soodustavad tingimused ja nende roll. Mitme rahvusv uurimisrühma liige ja Eesti-poolne koordinaator (1999–), teadusajakirjade *Aquatic Microbial Ecology*, *Hydrobiology* ja *Estonian Journal of Ecology* retsensent. 27 teadustr-t.

T: The effect of hydrodynamics on the phytoplankton primary production and species composition at the entrance to the Gulf of Finland (Baltic Sea) in July 1996. // Proc. Est. Acad. Sci. Biol. Ecol. 54 (2005) 3; Stimulation of nitrogen-fixing cyanobacteria in Baltic Sea plankton community by land-derived organic matter or iron addition (kaasautor). // Marine Ecol. Progress Ser. 327 (2006); Consequences of coastal upwelling events on physical and chemical patterns in the central Gulf of Finland (Baltic Sea) (kaasautor). // Cont. Shelf Res. 29 (2010); Phytoplankton dynamics affected by the coastal upwelling events in the Gulf of Finland in July-August 2006. // J. Plankton Res. 32 (2010) 9; Processes responsible for the formation and maintenance of sub-surface chlorophyll maxima in the Gulf of Finland (kaasautor). // Estuarine Coastal Shelf Sci. 88 (2010) 3; Simulation of mesoscale structures and nutrient transport during summer upwelling events in the Gulf of Finland in 2006 (kaasautor). // Boreal Envir. Res. 16 (2011).

B: <https://www.etis.ee>.

LISTAK, Madis (26. IX 1966 Tallinn), tehnikateadlane, infotehnoloog; töölise p. Lõpetas 1984 Tallinna 37. kk-i, 1991 TTÜ arvutite ja arvutivõrkude eriala, 2007 TTÜ-s doktorantuuri, Ph.D. infotehnol alal (2007, TTÜ), vk “A task-oriented design of a biologically inspired underwater robot”. Oli 1988–1990 KübI programmeerija-ins, 1991–94 Aetec AS v-tarkvarains, 1994–98 Osborne Computer Eesti AS müügijuht, 1998–ettevõtja, 2007–08 ka TTÜ arvutitehnika inst-i digitaaltehnika õt-i erakorr teadur, 2008–11 TTÜ biorobotika keskuse erakorr teadur, 2011– teadur. – Uurimisvaldkonnad: CFD meetodid biol-st inspireeritud robotikas, lainetusest tingitud põhjasetete resuspensiooni hindamine reaalajas, tehiskala liikumine ja tajud. U 20 teadustr-t.

T: Buoyancy control of a semiautonomous underwater vehicle for environmental monitoring in the Baltic Sea (kaasautor M. Kruusmaa). // Proc. Int. IEEE Conf. Mechatronics and Robotics 2004 (MechRob'04). Aachen, 2004; Design of a semiautonomous biomimetic underwater vehicle for environmental monitoring (kaasautor). // 6th IEEE Int. Symp. Comp. Intelligence in Robotics and Automation. Espoo, Finland: 27.06.–30.06.2005. New York. IEEE, 2005; Computational fluid dynamics simulations of a biomimetic underwater robot (kaasautor). // 13th Int. Conf. Advanced Robotics. Korea, Jeju, 21–24 Aug. 2007. IEEE 2007; CFD simulations and real world measurements of drag of biologically inspired underwater robot (kaasautorid D. Pugal, M. Kruusmaa). // US/EU-Baltic Int. Symp. 2008 IEEE/OES 27–29 May 2008, Tln, 2008; Monitoring of sediments resuspended by wakes from fast ferries (kaasautor). // 7th Baltic Sea Sci. Congr. 2009. Abstract Book. Tln, 2009; Myometry-driven compliant-body design for underwater propulsion (kaasautor). // 2010 IEEE Int. Conf. on Robotics and Automation, Anchorage, Alaska USA, 3–8 mai, 2010. IEEE, 2010.

B: <https://www.etis.ee>.

LOIDE (a-ni 1979 **Tuisk**), **Valli** (21. I 1949 Are v, Pärnumaa), põllumajandusteadlane, agrookeemik; taluniku t. Lõpetas 1968 Antsla Sovhoostehnikumi, 1974 EPA agron-tsk-a, 1996 EPA-s magistrantuuri, 2002 EPMÜ-s doktorantuuri, M.Sc. taimekasv alal (1996, EPMÜ), vk „Magneesiumväetiste mõju põllukultuuride saagile“; Ph.D. samal alal (2002,

EMÜ), vk „Eesti põllumuldade liikuva magneesiumi sisaldusest, vahekorra kaaliumi ja kaltsiumiga ning mõjust kultuuride saagile“. Oli 1968–69 Pärnumaal kolhoosi „Bolševik“ agronoom, 1974–90 Vab Agrokeemia Labor-i spetsialist, 1990–94 EMMI ja 1994–2001 EMVI taimekasv osk-a teadur, 2007 erakorr v-teadur, 2008– v-teadur, 1997–2001 ka Kuusiku katsegrupi juh, ühtlasi 2002– Põllum-uuringute Keskuse peaspetsialist. – Uurimisvaldkonnad: taimede toitumine, mullateadus, paekivijäätmete kasutusvõimalused ja efektiivsus põllukultuuride kasvatamisel, ida-kitseherne ja valge mesika säilitusaretus. Üle 20 teadustr-e.

T: Assessment of the agrochemical properties of the soil using the extraction solution Mehlich 3 in Estonia (kaasautorid M. Nõges, J. Rebane). // Agron. Res. 3 (2005) 1; [Happeliste muldade lupjamisest ja lubjatarbe määramisest. // Agron. 2006. Jõgeva, 2006;](#) [Talitritikale väetamisest lämmastikuga. // Agron. 2008. Trt, 2008;](#) Lubiväetiste mõju liikuva kaltsiumi sisalduse dünaamikale künnikihis (kaasautor A. Räni). // Agron. 2009. Jõgeva, 2009; [The implementation of recommendations and restrictions for using nitrogen fertilizers in Estonia \(kaasautor\). // Nawozy i Nawozenie - Fertilizers and Fertilization 37 \(2009\);](#) [Relieving the calcium deficiency of field soils by means of liming. // Agron. Res. 8 \(2010\) 2;](#) Application of dolostone powder as industrial residue on magnesium-deficient arable soils in Estonia (kaasautorid R. Kõlli, E. Reintam)). // [Comm. Soil Sci. Plant Analysis 41\(2010\) 2.](#)

B: EMVI, 146, 151; Eesti põllumajandus XX sajandil III. Saku, 2009, 603, <https://www.etis.ee>.

LOIGOM, Villem (20. IX 1936 Tallinn – 5. VIII 2007 Tallinn), tehnikateadlane; raudteelase p. Lõpetas 1955 Tallinna 5. Töölisnoorte Kk-i, 1961 TPI elektromehaanikains-na tööstusettevõtete ja -seadmete elektrivarustuse alal, 1973 TPI-s asp-i, tehnikaknd (1975, Leningradi Elektrotehnika Inst), vk “Разработка и исследование металлургического линейного магнитогидродинамического привода”. Oli 1961–63 Tallinna Elavhõbealadite Tehase ins, 1963–64 TPI tööstusettevõtete elektrifitseerimise kat-i asst, 1964–77 elektriajamite kat-i v-õpetaja, 1977–92 dots, 1992–94 TTÜ elektriajamite ja jõuelektronika inst-i dots, ühtlasi 1977–91

energ-tsk-a prodekaan. Luges pms elektriaparaatide kursusi; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: magnetohüdrodünaamilised induktsioonajamid, nende väljatöötamine ja arvutamine. Osales suurte metallurgiaettevõtete seadestamisel magnetohüdrodünaamiliste sulametallipumpadega värviliste metallide ettevõttesiseseks transportimiseks. Üle 60 teadustr-e, 5 autorit-t.

T: Опытная МГД-установка на жидком алюминии (kaasautor). // ТПИ Тоим. 520 (1981); Классификация и анализ литейных установок с МГД-двигателями (kaasautor). // ТПИ Тоим. 559 (1983); Развитие теоретических исследований динамики МГД-привода (kaasautor). // ТПИ Тоим. 1986; Elektriagamite teooria. Alalisvoolu harumootorid. Tln, 1988; Elektrimasinate mähkimine: eesti-soome-rootsi-inglise-saksa-vene sõnastik (kaasautorid T. ja M. Jokinen). Tln, 1993; Elektriagamite ja jõuelektroonika instituut. Tln, 1993.

B: Elektriala (2007) 4, 40.

V. Mägi

LOIGU, Enn (24. I 1946 Kabala v, Järvamaa), hüdroloog ja keskkonnateadlane; taluniku p. Lõpetas 1964 Põltsamaa Kk-i, 1970 TÜ geogr-hüdrool eriala, 1982 Venemaa Rkl Hüdrokeemia Inst-s (Rostov Doni ääres) asp-i, geogr-knd (1982, samas), vk “Источники питательных веществ и эвтрофирование внутренних водоемов”. Täiendas end 2000 USA-s. Oli 1970–81 ТПИ sanitaartechnika problemlabori ins, v-ins, n-teadur, 1981–89 Moskvaa NSVL Rkl Hüdrometerol ja Looduskeskkonna Kontrolli Komitee Rakendusgeofüüsika Inst-i Balti regiooni pinnavee sektori v-teadur ja sektorijuh, 1989–93 TTÜ keskkonnatechnika inst-i veekvaliteedi sektori juh, 1993–97 keskkonnakaitse aluste õt-i dots, 1997–2003 erakorr prof, 2003– prof, õt-i juh ja inst-i dir. Loengukursused: rakendushüdrool, keskkonnaseisundi mõjurid ja seire, keskkonnakorraldus jm. – Uurimisvaldkonnad: sise- ja pinnavee seire, kvaliteet ja saastumine, veestandardid, siseveekogude eutrofeerumine, vee säästlik kasutamine ja kaitse. Teadusajakirja *Water Management Engineering* toim-koll-i liige (2005–). ELKS-i liige (1970–, teadussek 1987–90), Rahvusv Hüdrool Assots-i (IAHS) rahvuslik esindaja (1982–), HELCOM-i tööprogrammi liige (1992–), Eesti-Vene piiriveekogude uurimise ja kaitse töörühmade liige (2001–), Eur. Magevete Organisatsiooni (EurAqua) Eesti

esindaja (2002–), Põhjamaade Hüdroloogide Assotsiatsiooni (2003–) jt organisatsioonide liige. Üle 80 teadust-e.

T: Peipsi järve valgla reostuskoormus ja jõgede veekvaliteet (kaasautor). // Peipsi. Trt, 2008; Spatial conflict resolution and coastal zone for Haapsalu Bay (kaasautor). // Conflict Resolution in Coastal Zone Management. Frankfurt, 2008; The influence of city water consumption on the water balance and quality of drinking water supply with implications for altered operating rules (kaasautor). // Water Sci. Technol. 10 (2010) 3; Recent trends in nutrient concentrations in Estonian rivers as a response to large-scale changes in land-use intensity and life-styles (kaasautor). // J. Envir. Monit. 12 (2010) 1.

B: TTÜ professorid läbi aegade, 225–226.

LOOG, Mart (22. V 1969 Tartu.), biokeemik; ins-i poeg. Lõpetas 1987 Tartu 10. kk-i, 1993 TÜ keemia osk-a, 1995 TÜ-s magistrantuuri, 2001 Uppsala Ük-s doktorantuuri, M.Sc. bio-org keemia alal (1995, TÜ), vk “Proteiini kinaas A spetsiifilisusest reaktsioonis peptiidsubstraatide ja valkudega”, Ph.D. med biokeemia alal (2001, Uppsala Ük), vk “Studies on the differential specificity of protein kinases and its applications”. Oli 2002–05 California Ük-i (San Francisco) järeldr, 2006– TÜ tehnol-inst-i proteiinkinaaside labori v-teadur ja juh. – Uurimisvaldkonnad: proteiinkinaasid, fosfoproteoomika, rakutsüklid, valkude fosforüleerimine. TÜ tehnol-inst-i proteiinkinaaside labori looja ja arendaja. Üle 20 teadustr-e.

T: Adenosine-5'-carboxylic acid peptidyl derivatives as inhibitors of protein kinases (kaasautor). // Bioorg. Med. Chem. Lett. 9 (1999) 10; Peptide phosphorylation by Ca⁺⁺-dependent protein kinase from maize seedlings (kaasautor). // Eur. J. Biochem. 267 (2000) 2; Bi-substrate analogue ligands for affinity chromatography of protein kinases (kaasautor). // FEBS Lett. 480 (2000) 2–3; Screening for the optimal specificity profile of protein kinase C using electrospray mass-spectrometry (kaasautor). // J. Biomol. Screening 10 (2005) 4; Cyclin specificity in the phosphorylation of cyclin-dependent kinase substrates (kaasautor D. Morgan). // Nature, 434 (2005) 7029; Comparison of cAMP-dependent protein kinase substrate specificity in reaction with proteins and synthetic peptides (kaasautor). // Biochim. Biophys Acta – Proteins Proteomics, 1747

(2005) 2; Cyclin specificity in the phosphorylation of cyclin-dependent kinase substrates (kaasautor D. Morgan). // Nature 434 (7029) (2005).

B: <https://www.etis.ee>.

LOOSAAR, Jüri (22. VII 1948 Pärnu), tehnikateadlane, energeetik; elektriiku p. Lõpetas 1966 Pärnu 4. kk-i, 1971 TÜ pooljuhtide füüsika erialal, 1986 TPI-s asp-i, tehnikaknd (1987, TPI), vk “Образование окислов серы и азота, канцерогенных веществ при пылевидном сжигании эстонских горючих сланцев”. Täiendas end 1993–2004 (vaheagadega) Soomes. Oli 1973–79 TPI tööstusliku soojusenerg problemlabori v-ins, 1979–86 teadur, 1986–93 v-teadur, 1994–2006 TTÜ soojustehnika inst-i dir abi, 2007– v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: kütuste tuhcade ja katlasadestiste mineraalse koostise määramine röntgendifraktsioonanalüüsi meetoditega, põlevkivielektrijaamade, katlamajade ja tööstusettevõtete keskkonnaheitmed, sh õhuheitmete mõõtmine ja määramine, kütuste koostis ja põlemine. Osalenud keskkonnaheitmete alaste normatiivdokumentide koostamisel. TTÜ tänukiri ja medal *Mente et manu* (1998). Üle 50 teadustr-e.

T: Превращения серы в процессе горения эстонского горючего сланца (kaasautorid A. Ots, D. Jegorov). // Материалы VIII всеc. симп. по горению и взрыву. Таškent, 1986; Emissions from Estonian oil shale power plants (kaasautor). // Oil Shale 12 (1995) 2; [Emission factors and annual emissions of bulk and trace elements from oil shale fueled power plants](#) (kaasautor). // Sci. Total Envir. 198 (1997) 1; Spherical fly ash particles from oil-shale fired power plants in atmospheric precipitations. Possibilities of quantitative tracing (kaasautor). // Oil Shale 22 (2005) 4; Experience of Estonian oil shale combustion based on CFB technology at Narva Power Plants (kaasautor). // Oil Shale 22 (2005) 4; Firing Estonian oil shale fuel in CFB boilers (kaasautor). // Circulating Fluidized Bed Technology. Hamburg, 2008.

B: Soojustehnika Instituut 1918–2007. Tln, 2007, 165–166.

LOSSMANN, Eerik (1. X 1964 Tori, Pärnumaa), tehnikateadlane; raadiotehnika p. Lõpetas 1983 Vändra Kk-i, 1990 TTÜ-s raadiotehnika eriala, 1993 TTÜ-s magistrantuuri ja 1999 doktorantuuri, tehnikamag (1993, TTÜ), vk “Epileptiliste piikide liigitamine”,

litsentsiaat rakendusmat alal (1997, Joensuu Ük), tehnikadr (1999, TTÜ), vk “Complex signal classification algorithms based on the third-order statistical models”. Oli 1990–91 TTÜ raadio- ja sidetehnika inst-i ins, 1995–99 telekommunikatsiooni õt-i teadur, 1999–2000 v-teadur, 2000–01 dots, a-st 2000 ka õt-i juh, 2001– prof. Loengukursused: sideteooria, sidesüsteemid jm. – Uurimisvaldkonnad: stat signaalitöötlus biomed-s, kõrgemat järku stat-d, liigitusalgoritmid, raadiolevi, kodeerimine. Eesti Elektroonikaühingu liige (1992–). Üle 40 teadustr-e.

T: Exact analysis of PSK systems in the presence of Nakagami fading (kaasautorid A. Raja, P. Martverk). // *Elektronika ir elektrotehnika* 3 (2003); Reliability analysis of some concatenated codes with channel coding models using MATLAB (kaasautorid U. Madar, A. Sinjuk). // *Elektronika ir elektrotehnika* 4 (2004); Theoretical and practical aspects of shortwave broadcast reception in the Baltics (kaasautor). // *Elektronika ir elektrotehnika* 8 (2008); Resolution and Doppler tolerance of cognitive system waveforms (2010). // *Electronics and Electrical Eng.* 103 (2010) 7.

B: TTÜ professorid läbi aegade, 231.

LOTMAN, Maria-Kristiina (28. IX 1974 Tartu), kirjandusteadlane; Mihhail L-i t. Lõpetas 1993 Tartu 2. kk-i, 1997 TÜ-s klassikalise filol eriala, 1999 TÜ-s magistrantuuri, 2003 doktorantuuri, M.A. klassikalise filol alal (1999, TÜ), vk “Meetrum ja rütm antiikkomöödia jambilises trimeetris (võrdlev-statistiline analüüs)”, Ph.D. samal alal (2003, TÜ), vk “Jambiline trimeeter: värsisüsteemid, meetrum, rütm, semantika”. Oli 1997–2000 Tartu Karlova Gümni-i õpetaja, 2000–04 TÜ filos-tsk-a lektor, 2004–08 germaani, romaani ja slaavi filol inst-i klassikalise filol osk-a lektor, 2008– dots. Loengukursused: ladina k-e põhikursus, ladina morfol ja süntaks, stiiliseminar ja värsiõpetus, ladina autorite mütol-d ja ajaloolised tekstid, Rooma ajalooaproosa ja eepika jm; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: antiikvärss, kvantiteeriva värsi tüpol analüüs, eesti värss tüpol-st aspektist, värsisemantika, antiigipärand, antiigiretseptioon ja selle osa Eesti k-e- ja kultuuriruumi kujunemisel. *Studia Humaniora Tartuensia* (2000–) ja sarja *Bibliotheca Antiqua* toim-koll-i liige (2010–). U 40 teadustr-t.

T: Võõras kui oma: eesti ilukirjanduslik kvantiteeriv värss. // *KK* (2000) 10; Ladina keel. Grammatika. Tln, 2001; On the semantics of rhythm: the formal differences between the

characters of *Oresteia* in tragedy. // Sign System Studies 31 (2003) 2; Vabanemiskatse silbilis-rõhulisest süsteemist: Jaan Bergmanni heksameeter. // Kakssada aastat klassikalist filoloogiat Eestis. Trt, 2003; Accentual-syllabic hexameter in Estonian poetry at the end of the 19th century – the beginning of the 20th century. // Trames 9 (2005) 1; Ancient iambic trimeter: a disbalanced harmony. // Formal Approaches to Poetry: Recent Developments in Metrics. Berlin, New York, 2006; Eesti silbilis-rõhulise neljajalalise trohheuse rõhustruktuurist (kaasautor M. Lotman). // KK (2007) 2; On some universal tendencies in MS2 verse metres in European poetry. // Interlitt. 14 (2009).

B: <https://www.etis.ee>.

LOTMAN (a-ni 1974 **Oja**), **Piret** (24. VI 1950 Tallinn), kultuuriloolane; tööliste t, Mihhail L-i abikaasa. Lõpetas 1968 Tallinna 21-kk-i, 1977 TÜ ajaloo osk-a, 1997 TPÜ-s magistrantuuri, 2010 TÜ-s doktorantuuri, M.A. rmt-ukogunduse alal (1997, TPÜ), vk “Parlamendiraamatukogust Rahvusraamatukoguks. (Eesti Vabariigi Riigiraamatukogu areng aastail 1918–1940 ja Eesti NSV Riiklik Raamatukogu stalinismi perioodil)”, teol-dr (2010, TÜ), vk “Heinrich Stahli pastoraalne tegevus Rootsi Läänemere provintside 17. sajandi esimesel poolel”. Oli 1979–81 AI v-laborant, 1984–2004 Eesti Rahvusraamatukogu rmt-ukogundusosk-a sektorijuh, 2004– teadus- ja arenduskeskuse v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: 17. saj vaimulik kirj, nõukogude trükitsensuur, rmt-ukogude ajalugu. Fr. Puksoo auhind (2011). Punase Risti III kl teenetemärk (2006). 35 teadustr-t.

T: Tsensuur kui usuvastase võitluse meetod Nõukogude okupatsiooni algul Eestis. // Uurimusi tsensuurist. Tln, 1995; Teaduslike raamatukogude arenguhooni Eesti Vabariigis 1918–1940. // Raamatukogu Eesti Vabariigi kultuurikontekstis. Tln, 1997; Parlamendiraamatukogust rahvusraamatukoguks III. Rahvus ja raamatukogu 1954–1988. Tln, 2000; Heinrich Stahl ja Rootsi kirikupoliitika. // Läänemere provintside arenguperspektiivid Rootsi suurriigis 16./17. sajandil. Trt, 2006; Thomas Hiärne – nimi Rootsi Läänemereprovintside varasest ajalookirjutusest. // Ajalookirjutaja aeg. Tln, 2008; Ingerimaa vene õigeusklike identiteet 17. sajandi esimesel poolel luterlikust vaatepunktist. // Tuna (2010) 3.

B: <https://www-etis.ee>.

LUHAKOODER, Edvard (7. IV 1918 Tallinn – 8. II 1992 Tallinn), tehnikateadlane; laudsepa p. Lõpetas 1937 Tallinna 2. poeglaste gümni, õppis 1937–41 TTÜ keemia-mäetsk-a keemiains-i harus. Mobiliseeriti 1941, viidi Venemaale, oli algul tööpataljonis Arhangelski obl-s, 1942–44 sõjaväes Uuralites. Jätkas 1945 õpinguid TPI-s, lõpetas 1949 keemia-mäetsk-a keem tehnol alal, tehnikaknd (1964, TPI), vk “Исследование процесса экстрагирования в экстракторах, снабженных мешалкой”. Oli 1945–50 TPI üldise keem tehnol kat-i asst ja v-laborant, 1950–64 üldise keem tehnol ja anorg ainete keem tehnol kat-i asst, 1964–65 v-õpetaja, 1965–67 dots, 1967–78 keemiatööstuse protsesside ja aparaatide kat-i dots, 1978–88 v-teadur. Luges keem tehnol ja tähtsamate tööstusharude tehnol kursusi, koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: looduslike fosfaatide töötlemine, fosforiitide rikastamine keevkihis, glütseriini eraldamine destillatsioonijääkidest. Nõuk Eesti preemia (1950, koll-s). 10 teadustr-t.

T: Põlevkivi uttevee kasutamisest (kaasautor E. Siirde). // Tehnika ja Tootmine (1958) 7; Расчет процесса обесфеноливания подсмоленной воды термического разложения горючих сланцев с помощью экстракторов, снабженных мешалкой. // Гор. сл. (1963) 5.

B: TPI 1936–1986, 272, 280; Insenerikultuur Eestis. 2. Tln, 1995, 163–167.

V.Mägi

LUIGA (a-st 2010 **Tuvi**), **Iiris** (22. XII 1975 Meremäe, Võrumaa), psühholoog; haridusjuhi ja õpetaja t. Lõpetas 1994 Tartu Miina Härma Gümni, 2000 TÜ-s psühholeriala, õppis 2000 (vahetusüliõpilasena) Põhja-Carolina Ük-s (Greensboro, USA), lõpetas 2003 TÜ-s magistrantuuri ja 2007 doktorantuuri, M.Sc. psühhol alal (2003, TÜ), vk “Higher-level processing in substitution and metacontrast masking: interaction between mask and target”, Ph.D. samal alal (2007, TÜ), vk “Interaction of object perception and visual attentional selection processes”. Oli 2001–04 TPÜ kognitiivse neuroteaduse labori v-laborant, 2005 TÜ psühhol inst-i eksperim-psühhol õt-i õu täitja, 2005–06 õigusinst-i kognitiiv- ja õiguspsühhol õt-i erakorr teadur, 2006–07 kriminaalõiguse, kriminol ja kognitiivse psühhol õt-i erakorr teadur, 2007–10 erakorr v-teadur, 2010–... v-teadur. Loengukursused: sissejuhatus psühhol-sse, tunnetuspsühhol ja käitumise regulatsioon,

eksperimenti planeerimise alused, kognitiivne närviteadus, tähelepanu eksperimentaalpsühholoogia – Uurimisvaldkonnad: kognitiivpsühhol, nägemistaju, nägemistähelepanu mehhanismid ja neurokorrelaadid. Eesti Psühholoogide Liidu liige (2005–; a-st 2009 Liidu *Laualehe* toim). Eesti Käitumis- ja Terviseteaduste Keskuse publikatsioonipremia (2005, koll-s). 16 teadustr-t.

T: Perceptual acceleration of objects in stream: evidence from flash-lag displays (kaasautor). // *Consciousness and Cognition* 12 (2003) 2; Variations in backward masking with different masking stimuli (kaasautor). // *Perception* 34 (2005) 2; Different effects of the two types of spatial pre-cueing: what exactly is attention in Di Lollo's and Enn's substitution masking theory? (kaasautor T. Bachmann). // *Psychol. Res.* 71 (2007); Luminance processing in object substitution masking (kaasautor T. Bachmann). // *Vision Res.* 48 (2008) 7; Delayed offset of distracters masks a local target (kaasautorid A. Gellatly, T. Bachmann). // *Acta Psychol.* 134 (2010) 3.

B: <https://www.etis.ee>.

LUIK, Piret (22. I 1967 Tõstamaa), kasvatusteadlane; teenistujate t. Lõpetas 1985 Tõstamaa Kk-i, 1990 TÜ-s rakendusmat ja 1997 kasv-teaduste eriala, 1999 TÜ-s magistrantuuri ja 2004 doktorantuuri, M.A. ped alal (1999, TÜ), vk “Koduarvuti võimalused ja ohud”, Ph.D. samal alal (2004, TÜ), vk “Õpik tarkvara efektiivsed karakteristikud elektrooniliste õpikute ja drillprogrammide korral”. Oli 1990–93 AS Leie programmeerija, 1995–2001 Leie Põhikooli mat-õpetaja, 2000–01 TÜ filos-*tsk*-a ped osk-a erakorr teadur, 2001–04 haridustsk-a ped osk-a lektor, 2004–05 haridusjuhtimise dots, 2005–07 haridusinst-i hariduskorralduse õt-i dots, 2007– haridustehnol dots. Loengukursused: infotehnol kasutamine klassiõpetaja töös, digididaktika, arvutipõhise õppe meetodika, sotsiaalsed probleemid virtuaalmaailmas, e-õpe ja õpiobjektid, mudelid ja praktikad haridustehnol-s, ITK integreerimine haridusse; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: arvutite kasutamine õppetöös ja igapäevaelus, selle mõjud inimesele (küberkiusamine jm). Haridus- ja Teadusmin-i töörühma *Eesti koolides aastatel 2006–2008 info- ja kommunikatsioonitehnol rakendamise arengukava projekti koostamine* töörühma liige. EAPS-i (2002–), Tiigrihüppe SA ekspertkomisjoni (2001–), *Australian Assoc. for Res. in Educ.* (AARE) (2006–), *Eur. Assoc. for Res. on Learning and*

Instruction (EARLI) liige (2009–). Füüsik- ja mat- tsk- de üliõpilaste rahvusv konv- i teadustöö esimene preemia (1989, Riia), Eesti TA üliõpilaste teadustööde konkursi teine preemia (1997), kasv- teaduslike tööde konkursi preemia (2005). U 60 teadustr- t.

T: Characteristics of multimedia textbook that affect post-test scores (kaasautor J. Mikk). // *J. Comp Assisted Learning* 19 (2003) 4; Do girls and boys need different electronic books (kaasautor J. Mikk)? // *Innovations Educ. Teaching Int.* 42 (2005); Characteristics of drills related to development of skills. // *J. Comp Assisted Learning* 23 (2007) 1; What is important in electronic textbooks for students of different achievement levels (kaasautor J. Mikk)? // *Comp. Educ.* 50 (2008) 4; Changes in learning process caused by the implementation of ICT in education in Estonia in-service and pre-service teachers preception (kaasautor H. Kukemelk). // *US-China Educ. Rev.* 5 (2008) 4; Effective characteristics of learning multimedia. // *Handbook of Research on New Media Literacy at the K-12 level: Issues and Challenges.* New York, London, 2009; Would boys and girls benefit from gender-specific educational software? // *British J. Educ. Technol.* 42 (2011) 1; On the use of student teacher blogs during teaching practice (kaasautor). // *Proc. – Social Behav. Sci.* 11 (2011); Changes in school management caused by regular usage of laptops in lessons (kaasautor H. Kukemelk). // *Proc. – Social Behav. Sci.* 11 (2011).

B: <https://www.etis.ee>.

LUIK, Tõnu (1. V 1941 Tallinn), filosoof; põllumehe p. Lõpetas 1959 Tallinna 2. kk-i, 1965 TÜ õigustsk- a, oli 1967–70 TÜ filos- kat- i asp, filos- mag (2002, TÜ), vk “Filosoofiast kõnelda”. Täiendas end 1975 Leningradi, 1980 Moskva ja 1985 Taškendi Ük- s, 1995 Columbia Ük- s (New York). Oli 1971 TÜ tead- kommunisti kat- i õpetaja, 1972–90 filos kat- i, 1990–92 filos ja pol- teaduse kat- i, 1992–93 filos osk- a v- õpetaja, 1993–98 filos osk- a lektor, 1998–2003 asst, 2003–06 lektor, 2006– õu täitja. Õpetanud filos ajaloo, filos jm kursusi; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: filos, filos ajalugu, Õhtumaa filos ajaloolisus kreeka algsest mõtlemisest kuni lõpetava kujuni (Platon, Aristoteles) ja saksa filos Hegeli spekulatiivsest metafüüsikast M. Heideggeri olemisajaloolise mõtlemiseni. EV kultuuripreemia (2003). Valgetähe medal (2001), TÜ suur medal (2006). 10 teadustr- t.

T: Понятие времени в философии Гегеля. // TÕ Toim. 892 (1990); Heideggeri tõlgitsevais jälgedes. // Akad. (1994) 1; Uku Masing varjokaetuse läbi mõistatusen. // Studia Philos. III. TÕ, 1998; Filosoofiast kõnelda. Trt, 2002.

B: TÕ BL I, 435; Ü. *Matjus*. Kõrb kasvab. Trt, 2003, 483–490, 491–492, Univ. Tartuensis (2006) 27. IV.

LUKK, Karin (5. IV 1974 Tartu), kasvatusteadlane; autojuhi t. Lõpetas 1992 Tartu 16. kk-i, 1996 Tartu ÕS-i, 2001 TPÜ-s kasv-teaduste eriala, 2003 TPÜ-s magistrantuuri ja 2009 doktorantuuri, M.A. kasv-teaduste alal (2003, TLÜ), vk „Perekonna intellektuaalne kliima lapse vaimse võimekuse kujundajana”, Ph.D. samal alal (2009, TLÜ), vk „Kodu ja kooli koostöö struktuuralsest, funktsionaalsest ning sotsiaalsest aspektist”. Täiendas end 2003–08 (vaheaegadega) Inglismaal. Oli 1996–2004 Tartu Kivilinna Gümni inglise k-e õpetaja, 2004–09 v-õpetaja, 2006– ka õppe- ja arendusjuht, dir-i aset õppe- ja kasv-töö alal, ühtlasi 2007– *Sisters Group* OÜ koolitaja. – Uurimisvaldkonnad: kodu ja kooli koostöö, sotsiaalne kapital, intelligentsus, vaimne võimekus ja selle seosed erinevate perekondlike karakteristikutega. Uurinud sotsiaalse kapitali teooria seoseid Bronfrenbrenneri ökol-se teooriaga, toonud välja sotsiaalse kapitali vormide seose kooli ja kodu koostööga, koostanud väärtuste dimensioone ja jätkusuutlikku arenguprotsessi kirjeldava kvaliteeditsükli, loonud kodu ja kooli efektiivse koostöö arengumudeli. *Baltic and Black Sea Circle Consortium*’i (BBCC) liige (2005–), TÕ Eetikakeskuse väärtuskasv-e hindamisaluste ja õpetajate väärtusmängu väljatöötamise töögrupi ekspert (2010–). H. Liimetsa nim. preemia (2010). Üle 20 teadustr-e.

T: Families as partners of schools: the influence of parenting style on the development of child’s intellect. // Lapse kasvukeskkond Eestis ja Soomes III. Tln, 2005; Parental involvement in the framework of holistic education. // J. Teacher Educ. Training 5 (2005); Democratic approach to school development: involving all interest groups (kaasautor). // J. Teacher Educ. Training 6 (2006); Kooli ja kodu koostöö. // Eesti kool 21. sajandi algul: kool kui arengukeskkond ja õpilaste toimetulek. Tln, 2007; Building social capital through home-school cooperation (kaasautor). // J. Teacher Educ. Sustainability 7 (2007); Parents' beliefs about home-school partnership: rethinking the

parental involvement paradigm (kaasautor). // Reforms and Innovations in Estonian Education. Frankfurt am Main, 2008.

B: *K. Lukk*. Kodu ja kooli koostöö struktuuralsest, funktsionaalsest ning sotsiaalsest aspektist. Tln, 2009, 132–133.

LUKNER (a-ni 2008 **Valtna**), **Heli** (1. XI 1982 Tallinn), füüsik; ins-de tütar. Lõpetas 2000 Tallinna Reaalkooli, 2004 TÜ-s füüsika eriala, 2006 magistrantuuri ja 2010 doktorantuuri, M.Sc. füüsika alal (2006, TÜ), vk “Superluminaalsete lokaliseeritud valguslainete tekitamise võimalikkus”, Ph.D. samal alal “Superluminally propagating localized optical pulses”. Täiendas end 2006 Šveitsis Eur. Tuumauuringute Keskuses (CERN), 2007 Leedus, 2007, 2008 Kreekas, 2008 Itaalias. Oli 2006–07 FI ins, 2007–10 erakorr teadur, 2010– teadur, ühtlasi 2006–08 TÜ loodus- ja tehnol-*tsk*-a materjaliteaduse ja materjalide tehnol dr-kooli erakorr teadur ning 2007–08 Vilniuse Ük-i kvantelektronika *osk*-a teadur. – Uurimisvaldkonnad: laineoptika, uute optika- ja spektroskoopiameetodite arendamine ja rakendamine materjali- ja plasmauuringutes. EFS-i liige (2006–). Üliõpilaste teadustööde rkl konkursi teine preemia (2004), esimene preemia (2007), kolmas preemia (2010), Eesti TA üliõpilaste teadustööde konkursi teine preemia (2006), EFS-i tudengipreemia (2006). 30 teadustr-t.

T: Photon localization barrier can be overcome (kaasautorid P. Saari, M. Menert). // Optics Comm. 246 (2005) 4–6; Methods for generating wideband localized waves of superluminal group velocity (kaasautorid P. Saari, K. Reivelt). // Optics Comm. 278 (2007); Measurement of the spatio-temporal field of ultrashort Bessel-X pulses (kaasautor). // Optics Lett. 34 (2009) 15; Direct spatiotemporal measurements of accelerating ultrashort Bessel-type light bullets (kaasautor). // Optics Express 17 (2009) 17; Basic diffraction phenomena in time domain (kaasautor). // Optics Express 18 (2010) 11.

B: <https://www.etis.ee>.

LUKS, Leo (13. XI 1976 Tallinn), filosoof; agronoomi ja ehitusins-i p. Lõpetas 1995 Tallinna 60. kk-i, 1999 TÜ-s filos eriala ja 2000 õpetajakoolituse, 2002 TÜ-s magistrantuuri, 2010 TLÜ-s doktorantuuri, M.A. filos alal (2002, TÜ), vk “Nihilism

metafüüsikana ja metafüüsikajärgse mõtlemisena: uurimus nihilismi mõiste üle Martin Heideggeri ja Gianni Vattimo Nietzsche-tõlgitsuste võrdluse kaudu”, filos-dr (2010, TLÜ), vk “Ei kogemine nihilismi mõtlemises filosoofia ja kirjanduse ühtesulamisel”. A-st 1997 Tartu Herbert Masingu Kooli õpetaja, 2002– EPMÜ (a-st 2005 EMÜ) maj- ja sotsiaalinstit-i lektor, ühtlasi 2002–07 ka EKA lektor, 2007– TÜ teaduskooli mentor. – Uurimisvaldkonnad: nihilism, kirj-filos, filos õpetamine. Eesti TA üliõpilaste teadustööde konkursi esimene preemia (2002). Üle 30 teadustr-e, aimeart-d ja arvustused.

T: Nihilismi “hea uus ilm”. Gianni Vattimo filosoofia kriitiline vaatlus. // Akad. (2003) 6; Eklektika. Trt, 2006; Filosoofia ja kirjanduse ühtesulamine nihilismi mõtlemises. // Lng (2008) 11; Friedrich Nietzsche. // 20. sajandi mõttevoolud. Trt, 2009; Gianni Vattimo. // 20. sajandi mõttevoolud. Trt, 2009; Eimiski-kunst. Nihilistlikust loomest eesti luule näitel. // Studia Philos. 2 (2009) 1; The fusion of philosophy and literature in nihilist thought. // Problemos 77 (2010); Philosophy and literature: two lines of fusion. // Problemos 78 (2010); Jaan Kaplinski filosoofia-milosoofia. // KK (2011) 1.

B: <https://www.etis.ee>.

LUMAN, Merike (29. VI 1957 Elva), arstiteadlane, nefroloog; teenistuja t. Lõpetas 1975 Nõo Kk-i, 1981 TÜ arstitsk-a, 2010 TTÜ-s doktorantuuri, Ph.D. biomed-tehnika alal (2010, TTÜ), vk “Dialysis dose and nutrition assesement by an optical method”. Oli 1982–84 Tallinna Pelgulinna Haigla dialüüsi ja nefrol osk-a arst, 1984–2002 dialüüsi osk-a juh, 2002– PERH dialüüsi ja nefrol osk-a juh, 2010– ka Vähiuuringute Tehnol Arenduskeskuse AS konsultant. – Uurimisvaldkonnad: dialüüs, uudne optiline meetod ureemiliste toksiinide riski monitooringuks, biosignaalide interpreteerimine med-tehnikas. Sotsiaalmin-i nefrol erialakomisjoni liige (2000–), Eesti Nefroloogide Seltsi juhatuse liige (2003–). U 30 teadustr-t, kaks patentset leiutist (kaasautor).

T: Neeruasendusravi epidemioloogia Eestis (kaasautor). // EA 82 (2003) 5; Nutrition estimation of dialysis patients by on-line monitoring and kinetic modelling (kaasautor). // Est. J. Eng. 14 (2008) 2; Dialysis dose and nutrition assesement by optical on-line dialysis adequacy monitor (kaasautor). // Clin. Nephrol. 72 (2009) 4; Behaviour of uremic toxins and UV-absorbance in respect to low and high flux dialyzers (kaasautor). //

Est. J. Eng. 16 (2010) 1; Optical on-line monitoring of uric acid removal during dialysis (kaasautor). // Blood Purification 29 (2010) 1.

B: <https://www.etis.ee>.

LUMISTE, Rünno (18. XI 1967 Pärnu), majandusteadlane; Rein L. p. Lõpetas 1985 Pärnu L. Koidula nim. 2. kk-i, 1991 TTÜ meh-*tsk*-a, 1997 TTÜ-s magistrantuuri, õppis 1999–2005 TÜ-s doktorantuuris, maj-mag (1997, TTÜ), vk “Eesti tööstuse innovatsioonisüsteemi väljaarendamine”. Ph.D. tehnikateaduste alal (2008, TTÜ), vk “Networks and innovation in machinery and electronics industry and enterprises (Estonian case studies)”. Oli 1995–99 tööl Maj-min-s, 1999–2001 Eesti Tööandjate ja Tööstuse Keskliidu asedir, 2002–08 TTÜ avaliku sektori maj inst-i maj-pol õt-i teadur, 2008–09 ärikorralduse inst-i kinnisvara, logistika ja ettevõtluse õt-i erakor dots, 2009–dots. Loengukursused: innovatsioonipol, ettevõtte maj-õpetus; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: maj- ja innovatsioonipol. EE 11 (2002) kaasautor. Üle 40 teadustr-e. **T:** Tooteinnovatsioon ja innovatsioonisüsteemid (kaasautorid I.-J. Siimon, Rein Lumiste). Trt, 2000; Innovatiivne tegevus Eesti ettevõtetes 1998–2000 (kaasautor). Tln, 2002; Enterprises in technology-intensive business (kaasautor). // Toolkit for Coping with International Environment and Developing Management Competences. Tln, 2005; The impact of delocalization on the European electronics industry. // The Moving Frontier. Hampshire, 2008; Foreign entry modes of Colombian small and medium enterprises (kaasautorid C. Marinez, C. Piedad). // Int. J. Business and Econ. Perspect. 5 (2010) 1.

B: <https://www.etis.ee>

LUŠTŠIK (a-ni 1949 **Gorskaja**), **Natalia** (7. I 1928 Leningrad), füüsik; mäeins-i ja arsti t., Tšeslav L-u abikaasa, Aleksandr L-u ema. Lõpetas 1946 Leningradi 169. kk-i, 1951 LÜ füüsikatsk-a, füüsika-mat-knd (1959, TÜ), vk "Исследование центров люминесценции в щелочно-галлоидных кристаллах, активированных ртутеподобными ионами Ga^+ , In^+ , Tl^+ , Ge^{++} , Sn^{++} , Pb^{+++} ". Oli 1951–54 Leningradi Televisiooniinst. ins, 1954–57 TÜ rektori labori v-laborant; 1957–60 FAI n-teadur, 1960–73 v-teadur, 1973–90 FI v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: tahkise spektroskoopia ja kiiritusfüüsika, elavhõbedasarnaste ja väärismetallide ioonidega aktiveeritud

ioonkristallide luminesentsentsentrite spektroskoopia, luminesseerivate materjalide väljatöötamine valgustehnika ja stsintillaatorite jaoks, vabad ja autolokaliseeritud eksitonidioonkristallides, Frenkeli defektide tekkimine elektronergastuste lagunemiselioonkristallides. ENSV teaduspreemia (1959, 1987, koll-s). Üle 100 teadustr-e.

T: Спектроскопия центров люминесценции в щелочно-галогидных кристаллах, активированных гомологическими рядами ионов (kaasautor T. Luštšik). // Оптика и спектроскоп. 8 (1960) 6; Nature of the luminescence centers in ionic crystals (kaasautor). // Czech. J. Phys. B 20 (1970); Migration of excitons and holes in luminescent crystals of CsBr (kaasautor). // J. Luminesc. 5 (1972) 2; Образование вакансий и интерстициалов в щелочногалогидных кристаллах при оптическом создании экситонов (kaasautor). // ФТТ 23 (1981) 2; Radiational creation of Frenkel defects in KCl-Tl (kaasautor) // Phys. Status Solidi A 86 (1984) 1; Formation and decay of electronic excitations localized near divacancies (kaasautor). // Phys. Status Solidi B 168 (1991) 2.

A. Luštšik

LUTS, Aare (22. VI 1962 Tartu), füüsik; tööliste p. Lõpetas 1980 Tartu 1. kk-i, 1986 TÜ-s füüsika eriala, 1995 TÜ-s doktorantuuri, Ph.D. keskkonnanfüüsika alal (1995, TÜ), vk “Mathematical simulation of the evolution of air ions”. Oli 1980–86 TÜ aeroelektrilabori asst, 1986–92 teadur, 1995–2007 keskkonnanfüüsika inst-i teadur, 2007–FI keskkonnanfüüsika labori teadur. Õpetanud pilditöötluste ja statistilise andmetöötluste kursusi.– Uurimisvaldkonnad: atmosfääris aerosooli ja aeroioonide moodustumise seaduspärasuste mat- ja eksperimentaalne uurimine, nanomeetersakeste tekkimine ja aerosooliosakeste mõõtmespektri kujunemine nõrgalt ioniseeritud atmosfääris. Üle 30 teadustr-e.

T: Chemical-composition of small atmospheric ions near the ground (kaasautor J. Salm). // J. Geophys. Res.-Atmosph. 99 (1994) D5; Evolution of negative small ions at enhanced ionization. // J. Geophys. Res.-Atmosph. 100 (1995) D1; Temperature variation of the evolution of positive small air ions at constant relative humidity. // J. Atmosph. Solar-Terrestrial Phys. 60 (1998) 18; Evolution of negative small air ions at two different temperatures (kaasautor T. Parts). // J. Atmosph. Solar-Terrestrial Phys. 64 (2002) 7; Observed and simulated effects of certain pollutants on small air ion spectra: I. Positive ions (kaasautor T. Parts). // Atmosph. Envir. 38 (2004) 9; New aerosol particle formation

via certain ion driven processes (kaasautorid T. Parts, M. Vana). // *Atmosph. Res.* 82 (2006); Waterfalls as sources of small charged aerosol particles (kaasautor). // *Atmosph. Chem. Phys.* 7 (2007) 9; Chemical composition of waterfall-induced air ions: spectrometry vs simulations (kaasautor). // *Boreal Envir. Res.* 12 (2007) 3); Some air electricity phenomena caused by waterfalls: correlative study of the spectra (kaasautor). // *Atmosph. Res.* 91 (2009).

B: <https://www.etis.ee>.

LUUK, Erkki (14. II 1971 Paide), keele- ja kognitiivteadlane; psühholoogi p. Lõpetas 1989 Tartu Miina Härma Gümni-i, 1994 TÜ-s sotsiol eriala, 2001 TÜ-s magistrantuuri ja 2009 doktorantuuri, M.A. semiootika ja kulturol alal (2001, TÜ), vk “Tähenduse lineaarne ja hierarhiline struktuur”, Ph.D. üldk-eteaduse alal (2009, TÜ), vk “The noun/verb and predicate/argument structures”. Oli 1998–2007 Tartu Kõrgema Kunstikooli semiootika ja kommunikatsiooniteooria lektor, 2006–07 TÜ filos-tsk-a k-eteaduse ja –tehnol dr-kooli erakorr teadur, 2009–10 TÜ arvutiteaduse inst-i k-etehnol õt-i semantika spetsialist, 2010– teadur, ühtlasi 2011–12 Düsseldorf Ük-i inglise k-e osk-a teadur/järeldr.– Uurimisvaldkonnad: k-e semantika, süntaks, kontseptuaalne struktuur, k-e evolutsioon, biolingvistika, sõnaliikide tüpol, loomulike k-te formalismide ja algoritmide väljatöötamine. Ajakirja *Akadeemia Universalis* a-auhind (2006). 15 teadustr-t, üle 20 kirj-teose ning rohkesti publitsistikat.

T: Semantilised tasandid ja semantilised primitiivid. // *KK* (2008) 12; The noun/verb and predicate/argument structures. // *Lingua* 11 (2009); Linguistic arguments probably antedate linguistic predicates. // *The Evolution of Language*. New Jersey etc. 2010; Nouns, verbs and flexibles: implications for typologies of word classes. // *Language Sci.* 32 (2010); The redundancy of recursion and infinity for natural language (kaasautor H. Luuk). // *Cognitive Processing* 12 (2011) 1.

B: *Who’s Who in Sci. and Eng.* 2011–2012 (11th ed.).

LUURE, Andres (22. V 1959 Tallinn), filosoof; töölise ja rmt-upidaja p. Lõpetas 1977 Tallinna 42. kk-i, 1983 MÜ-s mat eriala, 1996 TPÜ-s magistrantuuri (1995 oli Oxfordi Ük-i külalismagistrant), 2006 TÜ-s doktorantuuri, filos-mag (1998, TPÜ), vk “A

combinatorial model of referring”, filos-dr semiootika ja kulturol alal (2006, TÜ), vk “Duality and sextets: a new structure of categories”. Oli 1983–85 TPedI arvutusgrupi operaator ja ins-programmeerija, 1985–92 TPedi ja 1992–99 TPÜ ins-programmeerija, ühtlasi 1994–95 teor filos õt-i (hiljem eetika ja religioonifilos õt) õpetaja, 1995–97 tunnitase õppejõud, 1997–2001 lektor ja 1999–2001 Tallinna 21. kk-i õpetaja, 2001–03 vabakutseline filos tekstide tõlkija ja toim, 2002–03 EHI (a-st 2005 TLÜ koosseisus) tunnitase õppejõud, 2004–09 teadur, 2009– dots, ühtlasi õpetas 2002–03 Eesti-Am. Ärikolledžis. Loengukursused: sissejuhatus filos-sse, teadusfilos, loogika, epistemol, metafüüsika, 20. saj analüüt filos ajalugu jm. – Uurimisvaldkond: filos-ne semiootika. Töötas välja sekstettide meetodi. Üle 20 teadustr-e.

T: Lessons from Uexküll’s antireductionism and reductionism: a pansemiotic view. // *Semiotica* 134 (2001) 1–4; Understanding life: trans-semiotic analogies. // *Sign Systems Studies* 30 (2002) 1; The duality of understanding and the understanding of duality in semiotics. // *Sign Systems Studies* 34 (2006) 1; Meanings come in six. // *Sign Systems Studies* 36 (2008) 2; Action in signs. // *Sign Systems Studies* 37 (2009) 1–2.

B: <https://www.etis.ee>.

LÕHKIVI, ENDLA (17. I 1962 Tallinn), filosoof; metsamaj-töötajate t. Lõpetas 1980 Kohila Kk-i, 1985 TÜ keemia osk-a, 1998 TÜ-s magistrantuuri, 1999 Göteborgi Ük-s litsentsiaadidõpingud ja TÜ-s doktorantuuri, M.A. filos alal (1998, TÜ), vk „The problem of consistency in relativist sociology of scientific knowledge”, *lic. filos.* teaduse teooria alal (1999, Göteborgi Ük), vk “Reconciling realism and relativism: a study of epistemological assumptions in relativist sociology of scientific knowledge”, Ph.D. filos alal (2002, TÜ), vk “The sociology of scientific knowledge: a philosophical perspective”. Täiendanud end Pariisis, Lundis, Göteborgis, Helsingis ja Budapestis. Oli 1986–88 TÜ filos-kat-i õu täitja, 1988–90 stažöör-uuriija, 1991–94 õu täitja ja 1992–94 Tartu ÕS-i filos õpetaja, 1996–98 TÜ filos osk-a õu täitja, 1998–2004 (a-st 2007 filos ja semiootika inst) teadusfilos õt-i lektor, 2004–dots ja õt-i hoidja, ühtlasi 2003 Helsingi Ük-i järeldr. – Uurimisvaldkonnad: teadusfilos üldkõsimused, teadmussotsiol ja teaduse kui kultuuri ja praktika uuringute filos-d probleemid, normatiivsuse probleem deskriptiivsetes teaduskõsitustes, teaduspol teor-d alused, teaduse kui töökeskkonna juhtimise teor-d

küsimused. Osalenud mitmes rahvusv-s uurimisprojekti. Sarja *Studia Philosophica* (a-st 2008 *Studia Philosophica Estonica*) toim-koll-i liige (1998–). Eur. Teaduse ja Tehnika Uuringute Assots-i (EASST) (1996–), Eur. Analüüt. Filo. Seltsi (ESAP) (1996–), TTEÜ (2000–), Rahvusv Keemiafilo. Seltsi (ISPC) (2001–), Eur. Teadusfilo. Assots-i (EPSA) (2008–) jt organisatsioonide liige. Haridus- ja Teadusmin-i rkl konkursi preemia (2001). Üle 30 teadustr-e.

T: Pursuing consistency in relativist sociology of scientific knowledge. // *Trames* (1998) 4; Hermann Boerhaave – communis Europae praeceptor: internal vs. external in the history of science. // *Estonian Studies in the History and Philosophy of Science*. Dordrecht, Boston, London, 2001; The „science wars” and the Duhem-Quine argument of underdetermination. // *Trames* (2002) 2; Pluralism tunnetusteoorias: Helen Longino sotsiaalepistemoloogiline lahendus traditsioonilise ratsionalismi ja sotsioloogilise relativismi tülile. // *Ariadne Lõng* (2003) 1 / 2; What models can do: a study of the use of the concept of model in biosensor research. // *Studia Philos.* (2004) Sp. Issue; Füüsika kui meeste mängumaa: soostereotüüpidest Eesti füüsika kultuuris (kaasautor K. Velbaum). // *Ariadne Lõng* (2008); UPGEM national report Estonia (kaasautorid K. Velbaum, M.-L. Tina). // *Draw the Line! Universities as workplaces for male and female researches in Europe*. Trt, 2008.

B: <https://www.etis.ee>.

LÕHMUS, Asko (12. VII 1974 Rakvere), bioloog, metsaökoloog ja ornitoloog; Ele Süvalepa p, Piret L-e abikaasa. Lõpetas 1992 Tartu 2. kk-i, 1998 TÜ-s biol eriala, 1999 TÜ-s magistrantuuri ja 2003 doktorantuuri, M.Sc. loomaökol alal (1999, TÜ). vk “Regulaarsed fluktuatsioonid Eesti röövlinnupopulatsioonides ja nende seos uruhiirlaste dünaamikaga”, Ph.D. samal alal (2003; TÜ), vk “Habitat preferences and habitat quality for birds of prey: from principles to applications”. Oli 1994–99 Eesti Ornitol-ühingu projektijuht, 2003–05 TÜ ökol- ja maateaduste inst-i loomaökol õt-i teadur, 2005– v-teadur, looduskaitsebiol uurimisgrupi looja ja juht. – Uurimisvaldkonnad: säästev metsandus, metsade biol mitmekesisus ja struktuur, ohustatud liikide kaitse tead alused, Eesti linnustiku seisund. Looduskaitsebiol-te uuringute algatajaid Eestis, uurinud liikide elupaigakasutuse ja indikaatorväärtuse ajalist ja geogr-st muutlikkust, meetmeid

ohustatud liikide säilitamiseks inimõjulistes kooslustes. Näidanud, kuidas metsakasvatustlikult ühendada puidutootmise ja biol mitmekesisuse säilitamise eesmärke toetava kaitsealade võrgustiku olemasolu korral. *Eesti Punase Raamatu, Eesti metsanduse arengukava, Eesti looduskaitse arengukava ja Eesti säästva metsanduse standardi* koost-id. *Society for Conservation Biology* liige (2006–), teaduse tippkeskuse (FIBIR) nõukogu liige (2008–), Riigimetsa Majandamise Keskuse teadusnõukogu liige (2008–). Eesti üliõpilaste teadustööde rkl konkursi esimene preemia (1998), Eestimaa Looduse Fondi noore looduskaitse auhind (2005), TÜ aumärk (2010), EV rkl teaduspreemia (2011). Üle 100 teadustr-e.

T: Elupaik ja elupaigavalik: teooriast liigikaitsetele rakendusteni. // LUS ar. Trt, 2001; Are certain habitats better every year? A review and a case study on birds of prey. // *Ecography* 26 (2003) 5; Loss of old-growth, and the minimum need for strictly protected forests in Estonia (kaasautor). // *Ecol. Bull.* 51 (2004); Looduslikkuse taastamine metsades: eesmärgid ja tulemuslikkus. // *Ökoloogiline taastamine*. Trt, 2005; Substratum diversity explains landscape-scale covariation in the species richness of bryophytes and lichens (kaasautorid P. Lõhmus, K. Vellak). // *Biol. Conserv.* 135 (2007) 3; For what, when, and where is green-tree retention better than clear-cutting? A review of the biodiversity aspects (kaasautor R. Rosenwald). // *Forest Ecol. Manag.* 255 (2008) 1; Stand structure of hemiboreal old-growth forests: characteristic features, variation among site types, and a comparison with FSC-certified mature stands in Estonia (kaasautor A. Kraut). // *Forest Ecol. Manag.* 260 (2010) 1; Epiphyte communities on the trunks of retention trees stabilise in 5 years after timber harvesting, but remain threatened due to tree loss (kaasautor P. Lõhmus). // *Biol. Conserv.* 143 (2010) 4.

B: <https://www.etis.ee>.

LÕHMUS (a-ni 1995 **Pott**), **Piret** (1. VII 1974 Rāpina), bioloog ja lihhenoloog; Asko L-e abikaasa. Lõpetas 1992 Tartu 5. kk-i, 1998 TÜ-s bot ja mükol eriala, 2000 TÜ-s magistrantuuri ja 2005 doktorantuuri, M.Sc. bot ja mükol alal (2000, TÜ), vk “Püstisurnud puud, nende lihhenofloora koosseis ja omapära vanades soometsades”, Ph.D. samal alal (2005, TÜ), vk “Forest lichens and their substrata in Estonia”. Oli 1995–98 TÜ bot ja ökol inst-i asst, 2004–07 ökol- ja maateaduste inst-i taimeökol õt-i teadur,

2007– bot osk-a teadur. – Uurimisvaldkonnad: säästev metsandus, metsade sambliku- ja (sambla) koosluste struktuur, kaitse ja ökol, Eesti lihhenofloora. Algatas ja teostab (a-st 2006) põlengualade samblike seiret. Samblike punase nimekirja koost-id. Üliõpilaste teadustööde rkl konkursi teine preemia (1998), esimene preemia (2000). Üle 30 teadustr-e.

T: Snags, and their lichen flora in old Estonian peatland forests (kaasautor A. Lõhmus). // Ann. Bot. Fennici 38 (2001) 4; Effectiveness of solitary retention trees for conserving epiphytes: differential short-term responses of bryophytes and lichens (kaasautorid A. Lõhmus, R. Rosenvald). // Canadian J. Forest Res. 36 (2006); Substratum diversity explains landscape-scale covariation in the species richness of bryophytes and lichens (kaasautorid A. Lõhmus, K. Vellak). // Biol. Conserv. 135 (2007) 3; Lichen acclimatization on retention trees: a conservation physiology lesson (kaasautorid K. Jairus, A. Lõhmus). // J. Appl. Ecol. 46 (2009) 4; The importance of representative inventories for lichen conservation assessments: the case of *Cladonia norvegica* and *C. parasitica* (kaasautor A. Lõhmus). // The Lichenologist 41 (2009) 1; Epiphyte communities on the trunks of retention trees stabilise in 5 years after timber harvesting, but remain threatened due to tree loss (kaasautor A. Lõhmus). Biol. Conserv. 143 (2010) 4; Lichen communities on treefall mounds depend more on root-plate than stand characteristics (kaasautorid K. Turja, A. Lõhmus. // Forest Ecol. Manag. 260 (2010) 10.

B: <https://www.etis.ee>.

LÕIVUKENE (a-ni 1987 **Naaber**), **Krista** (11. IV 1965, Tartu), arstiteadlane, kliiniline mikrobioloog; bioloogi t. Lõpetas 1983 Tallinna 2. kk-i, 1990 TÜ arstitsk-a, 2000 TÜ-s magistrantuuri ja 2003 doktorantuuri, M.Sc. biomed-i alal (2000, TÜ), vk “*Helicobacter pylori* tüvede antibiootikumitundlikkus”, Ph.D. kliinilise med-i alal (2003, TÜ), vk “*Helicobacter pylori* in gastric microbial ecology and its antimicrobial susceptibility pattern”. Oli 1990–93 TÜK intern, 1993–96 TÜ mikrobiol inst-i resident, 1996– TÜK ühendlabori kliinilise mikrobiol osk-a kliiniline mikrobioloog, 2006– TÜK ühendlabori kliinilise mikrobiol osk-a juhataja kt., 2011– osk-a juh. – Uurimisvaldkonnad: kliiniline mikrobiol, antibiootikumiresistentsus, mikroobiökol. Eesti Laborimed-i Ühingu (1999–),

Sugulisel Teel Levivate Infektsioonide Eesti Ühingu liige (1999–). U 80 teadustr-t, kaks patentset leiutist (kaasautor).

T: Metronidazole and clarithromycin susceptibility and the subtypes of VacA of *Helicobacter pylori* isolates in Estonia. // Scand. J. Infect. Dis. 32 (2000) 1; Prevalence of antibiotic resistance of *Helicobacter pylori* isolates in Estonia during 1995–2000 in comparison to the consumption of antibiotics used in treatment regimens. // Clin. Microbiol. Infect. 8 (2002) 9; Antibiotic susceptibility of clinically relevant anaerobes in Estonia from 1999 to 2001. // Anaerobe 9 (2003) 2; The comparison of susceptibility patterns of Gram-negative invasive and non-invasive pathogens in Estonian hospitals. // Antonie van Leeuwenhoek 89 (2006) 3–4; Prevalence and antibiotic susceptibility of *Acinetobacter baumannii*, *Pseudomonas aeruginosa* and *Klebsiella pneumoniae* in Estonian intensive care units in comparison with European data. // Scand. J. Infect. Dis. 38 (2006) 11–12; Intestinal *Lactobacillus* sp. is associated with some cellular and metabolic characteristics of blood in elderly people (kaasautor). // Anaerobe 16 (2010) 3; Periodontal disease in mothers indicates risk in their children (kaasautor). // Int. J. Paediatr. Dentistry 20 (2010) 1; Diversity and metabolic impact of intestinal *Lactobacillus* sp. in healthy adults and the elderly (kaasautor). // Br. J. Nutr. 105 (2011) 8.

B: <https://www.etis.ee>.

LÕUGAS, Tiina (22. I 1975 Kostivere alevik, Harjumaa), toiduteadlane; ins-i t. Lõpetas 1993 Kehra Kk-i, 1998 TTÜ-s toiduainete töötlemise eriala, 2001 TTÜ-s magistrantuuri ja 2006 doktorantuuri, 2009 magistrantuuris tehnikaõpetaja õppekava, M.Sc. loodusteaduste alal (2001, TTÜ), vk „Astelpaju bioaktiivsete komponentide uurimine“; Ph.D. samal alal (2006, TTÜ), vk „Study on physico-chemical properties and some bioactive compounds of sea buckthorn (*Hippophae rhamnoides* L.)“; M.A. haridusteaduse alal (2009, TTÜ). Oli 2004–06 TTÜ toiduainete inst-i toiduteaduse õt-i erakorr teadur, 2007– v-teadur. Loengukursused: toiduainekeemia, toiduvalmistamise tehnol, toidu funktsionaalsed komponendid. – Uurimisvaldkonnad: taimsed bioaktiivsed komponendid, toidu süsteemibioloogia ja füüsika. Üliõpilaste teadustööde rkl konkursi diplom (2006). U 40 teadustr-t.

T: Study on sea buckthorn (*Hippophae rhamnoides* L.) pigments as potential antioxidants (kaasautor R. Vokk). // Pigments in Food, more than Colours. Quimper, 2004; Comparison of the contents of various antioxidants of sea buckthorn berries using capillary electrophoresis (kaasautor). // Electrophoresis 28 (2007) 22; Encapsulation of β -carotene from sea buckthorn (*Hippophae rhamnoides* L.) juice in furcellaran beads (kaasautor). // Innov. Food Sci. & Emerging Technol. 8 (2007) 3; Comparison of different sea buckthorn berry varieties on the basis of physical properties. // J. Food Phys. 21 (2008); Colour and carotenoids analysis with sea buckthorn berries (kaasautor). // Pigments in Food - Chemical, Biological and Technological Aspects. Budapest, 2010.

B: <https://www.etis.ee>.

LÄÄNISTE, Peeter (10. X 1973 Tartu), põllumajandusteadlane; autojuhi p. Lõpetas 1992 Tartus H. Treffneri Gümni, 1996 EPMÜ agron-õuk-õ, 1999 EPMÜ-s magistrantuuri ja 2008 doktorantuuri, põllumag (2000, EPMÜ), vk "Mehaaniliste ja keemiliste umbrohu-tõrjevõtete mõju kartuli umbrohtumisele, saagile, kvaliteedile, omahinnale ning põllu energeetilisele bilansile". Oli 1996–2001 EPMÜ taimekasv inst-i asst, 2001–05 lektor, 2005– EMÜ põllum- ja keskkonnainst-i taimekasv ja rohumaa viljeluse õuk-õ lektor. Loengukursused: sordiaretus, seemnete adus ja -kasv, taimekasv jm. – Uurimisvaldkonnad: suvi- ja talirapsi kasv, kartulikasv. APS-i liige (2001–). U 50 teadustr-t.

T: The effect of tillage techniques on the tubers chemical composition of the potato variety 'Lasunak' in 1997–1999 (kaasautor). // Proc. Int. Conf. *Sustainable Agriculture in the Baltic States*. Trt, 2001; Spring oilseed rape seeds oil content according to fertilisation (kaasautorid J. Jõudu, V. Eremeev). // Agron. Res. 2 (2004) 1; Some important aspects of sterol analysis of vegetable oils (kaasautor). // Eesti TA Toim. Keemia 56 (2007) 2; Sowing date influence on winter oilseed rape overwintering in Estonia (kaasautor). // Acta Agricult. Scand. B 57 (2007) 4; Effect of sowing date and increasing sowing rates on plant density and yield of winter oilseed rape (*Brassica napus* L.) under Nordic climate condition (kaasautor). // Acta Agricult. Scand. B 58 (2008) 4; Influence of thermal shock and pre-sprouting of seed potatoes on formation of tuber yield (kaasautor). // Spanish J. Agricult. Res. 6 (2008) 1.

B: <https://www.etis.ee>.

M

MAASALU, Katre (9. I 1968 Tartu), arstiteadlane, ortopeed. Lõpetas 1986 Tartu 10. kk-i, 1994 TÜ arstitsk-a, 2001 TÜ-s doktorantuuri, med-dr (2003), vk “Changes in bone quality due to age and genetic disorders and their clinical expressions in Estonia”. Oli 1994–96 Tartu Maarjamõisa Haigla arst-intern, 1996–2001 Tartu Maarjamõisa Polikliiniku arst-konsultant, 2001– TÜK traumatol ja ortopeedia kliiniku arst, ühtlasi 2002–05 ka TÜ traumatol ja ortopeedia kliiniku teadur, 2005–08 erakorr teadur, 2008–teadur. Uurimisvaldkond: *Osteogenesis imperfecta*, luuainevahetuse ja –tiheduse muutused ning sellega seostuvad haigused. Eesti Osteoporoosi Seltsi asutajaliige (1999, juhatusesimees 1999–2002, 2006–), Eesti Traumatoloogide-Ortopeedide Seltsi liige (1996–, juhatusesimees 2006–), Rahvusv Osteoporoosi Ühingu rahvuslike ühingute komitee liige (1999–), Rahvusv Luu ja Mineraalide Seltsi liige (2000–), Eur. Kaltsifitseerunud Kudede Seltsi liige (2010–). U 50 teadustr-t.

T: Treatment of children with osteogenesis imperfecta in Estonia (kaasautorid T. Haviko, A. Märtsen). // Acta Paediatr. 92 (2003) 4; Neonatal spinal muscular atrophy type 1 with bone fractures and heart defect (kaasautor). // J. Child Neurol. 22 (2007) 1; Rasedusest tingitud luude hõrenemine tervetel naistel (kaasautor L. Tammemäe). // EA 86 (2007) 8; [Zoledronic acid and risedronate in the prevention and treatment of glucocorticoid-induced osteoporosis](#) (kaasautor). // Lancet 373 (2009) 9671; Denosumab for prevention of fractures in postmenopausal women with osteoporosis (kaasautor). // New England J. Med. 361 (2009) 8; [Relationships between areal bone mineral density and jumping height in pubertal girls with different physical activity patterns](#). (kaasautor). // Sports Med. Phys. Fitness 49 (2009) 4; Fondaparinux for the treatment of superficial-vein thrombosis in the legs (kaasautor). // New England J. Med. 362 (2010) 13; [Lasofexifene in postmenopausal women with osteoporosis](#) (kaasautor). // New England J Med. 362 (2010) 8; [Effects of denosumab on bone histomorphometry: the FREEDOM and STAND studies](#) (kaasautor). // J Bone Miner. Res. 25 (2010) 10.

B: TÜK 200, 343; EA (2003) 7, 516; TÜA 1982–2007, 113, 405, 408, 410.

MADAR (a-ni 1983 **Kollom**), **Urve** (28. III 1942 Tartu v, Tartumaa), tehnikateadlane; viiulimeistri t. Lõpetas 1960 aastal Tartu 5, kk-i, 1966 Leningradi Elektrotehnika Inst-i raadioins-na, 1973 samas asp-i, tehnikaknd (1973, Leningradi Elektrotehnika Inst), vk „Измерение отношения сигнал-шум”. Täiendas end mitmesugustel kursustel, sh ka välismaal. Oli 1966-69 TPI raadiotehnika kat-i asst ja 1973–92 dots, 1969-72 Leningradi Elektrotehnika Inst-i n-teadur, 1992– TTÜ radio ja sidetehnika inst-i signaalitööluse õt-i dots, 2005-09 ka õt-i hoidja. Õpetanud ka Tartu Lennukolledžis (a-st 2008 Eesti Lennuakad). – Uurimisvaldkond: raadiokommunikatsiooni häirekindlus, kodeerimine, stat rakenduslik signaalitöötlus raadiosüsteemide valdkonnas, raadiomonitoring, lühilaineside. TPI raadiotehnika kat-i ja selle õppelaborite rajajaid. TTÜ kuldmärk (1991), Tartu Lennkolledži kuldmärk (2003). Üle 70 teadustr-e.

T: Elektroonika (kaasautorid J. Umborg, I. Eiskop). I-II. Tln, 1969, 1974; Raadiotehniliste järgivsüsteemide modelleerimine (kaasautor H. Madar). Tln, 1982; Sideteooria I. Tln, 1996; Kodeerimine (kaasautor P. Puusemp). Tln, 2000; Statistiline raadiotehnika I. Tln, 2001; Problems of continuous noise curves calculation. // Elektronika ir Elektrotechn. 45 (2003) 3; 3; Reliability Analysis of some Concatenated Codes with Channel Coding Models using MATLAB (kaasautor). // Elektronika ir Elektrotechn. 53 (2004) 4; Theoretical and practical aspects of shortwave broadcast reception in the Baltics (kaasautor). // Elektronika ir Elektrotechn, 85 (2008) 5; (2010). Probe Signals with Nonrectangular Envelope (kaasautor). // Electronics Electrical Eng. 101 (2010) 5.

B: TPI 1936–1986, 324, 491; <https://www.etis.ee>.

MADIS, Valdemar (Voldemar) Henry (26. VIII 1909 Võrumaa – 14. III 1997 Hawthorne, New Jersey, USA), rohuteadlane ja farmaatsiatööstur. Lõpetas 1930 Riigi Tehnikagümni-i, 1936 Budapestis Kuningliku Pazmany Péteri Ük-i farm-*tsk*-a rohuteadlasena, M.Sc. (1937, samas), vk käsitles fenasoonkofiintsitraadi kvant. määramist, *D. Pharm.* (1938, samas), vk baromatomeetristest määramismeetoditest. Oli 1938–39 Tallinna Ühishaigekassa Apteegi kvaliteediosk-a juh, hiljem apteegi abijuh, 1939–42 Tallinnas keemia- ja farmaatsiatehase *Ephag* juh, 1942 asutas ravimtaimede

kogumiseks ja töötlemiseks ettevõtte *Dr. Madis Farmatseutiline Firma*, mis 1944 märtsipommitamisel hävines. Põgenes 1944 Austriasse, oli 1945–48 Bregezis firma *Dr. Madis & Günter Import-Export* omanik ja dir. Siirdus 1948 USA-sse, oli 1949–52 New Yorgis *J. L. Hopkins & Co.* uurija-keemik ja tehn dir, 1952–59 North Bergenis firma *Meer Corp.* asepresident ja tehn dir. Asutas 1959 South Hackensackis (New Jersey) firma *Dr. Madis Laboratories, Inc.* oli 1959–74 selle president, a-st 1974 juhatuse esimees. Firmast kujunes suuremaid ja moodsamaid ettevõtteid bot saaduste alal USA-s, kus töödeldi ja kultiveeriti drooge ravimi-, toiduainete- ja kosmeetikatööstusele. – Uurimisvaldkond: analüüt ja farmatseutiline keemia. Töötas välja ja täiustas kümneid keem, füüsikal, instrumentaalseid ja sensoorseid analüüsimeetodeid. Lõi rohkem kui 300 taimsele droogile ja ekstraktile paberchromatogr-1 või ultraviolettkiirgusel põhinevad määramistestid. Täiustas alkaloidide, ensüümide, glükosiidide, tanniidide ja õlide ekstraheerimis-, eraldamis- ja puhastamisprotsesse, leiutas ülikiire ekstraheerimismenetluse. Arendas vitamiinide E ja C, insuliini, reserpiini, lahustuva aspiriini ja putukamürkide tootmistehnol-t. Am. Keemia Seltsi, Am. Farmatseutilise Assots-i, Am. Farmakognoosi Ühingu, *Acad. of Pharmaceutical Sci.*, New Yorgi TA ja New Yorgi Eesti Haridusseltsi liige. 55 teadustr-t.

T: Ravimtaimede korjamise juhised. Tln, 1938; Eesti farmakopöa mõõtlahustest. // *Pharmacia* (1938) 8; Allüülsotiotsüanaadi kvantitatiivne määramine. // *Pharmacia* (1938) 9; Uus reaktiiv bromiidi ja jodiidi tõestamiseks. // *Pharmacia* (1938) 11; Ungari farmakopöa organoterapeutilised preparaadid. // *Eesti Rohuteadlane* (1938) 11, 12; Vitamiinide keemilisest konstruktsioonist. // *Eesti Rohuteadlane* (1939) 4; Bromiidi kolorimeetiline määramine. // *Eesti Rohuteadlane* (1939) 6/7; Tööstuslikkudest kunstainetest. // *Eesti Rohuteadlane* (1940) 2; Ravimtaimede safaril mööda maailma. // *Eesti Rohuteadlane* (1991) 3.

B: *K. Puusepp.* Valdemar Madis – farmaatsia doktor. // *Eesti Rohuteadlane* (1938) 9, 302–304; Tallinna Polütehnikumi kolmveerand sajandit. Tln, 1990, 90; Dr. Valdemar H. Madis 70. // *Vaba Eesti Sõna* (1979) 23. VIII; Eesti Arhiiv Ühendriikides, Dr. pharm. Valdemar Madis. // *Eesti Rohuteadlane* (1991) 3, 221–223.

V. Mägi

MADISE (a-ni 1999 **Anton**), **Ülle** (11. XII 1974 Tartu), õigusteadlane; juristi ja ajaloolase t. Lõpetas 1993 Tartu 15. kk-i, 1998 TÜ õigustsk-a, 2001 TÜ-s magistrantuuri, oli 2001–06 TÜ ja 2007 TTÜ doktorant, õigusmag (2001), vk “Kohaliku omavalitsuse garantii Eesti Vabariigi 1992. aasta põhiseaduses”, Ph.D. haldusjuhtimise alal (2007, TTÜ), vk “Elections, political parties, and legislative performance in Estonia: institutional choices from return to independence to the rise of *E*-democracy”. Oli 1997–98 Justiitsmin-i avaliku õiguse osk-a spetsialist, 1998–2002 osk-a juh, 2002–05 Riigikogu põhiseaduskomisjoni nõunik-sekretariaadi juh, 2005–08 Riigikontrolli II auditiosk-a peakontrolör, 2006–10 Vabariigi Valimiskomisjoni liige, 2009– Vabariigi Presidendi õigusnõunik, ühtlasi 2001–05 TÜ avaliku õiguse inst-i lektor, 2005–09 TTÜ õiguse inst-i lektor, 2009– avaliku õiguse õt-i prof. Loengukursused: sissejuhatus õigusteadusse, avalik õigus, riigi- ja haldusõigus jm. – Uurimisvaldkonnad: Eesti põhiseadusõigus, avaliku halduse areng väikeriikides, elektrooniline hääletamine, valimisõigus, erakonnaõigus. Eesti avaliku õiguse reformi kavandaja, teostamise korraldaja ja seaduseelnõude kaasautor (1998–2002), õigusloome ekspert. Põhiseaduse kommenteeritud väljaande toim-koll-i liige ja kaasautor (2002, 2008). EN *Groupe d'Etats Contre la Corruption* (GRECO) rahvusv ekspert (2008–), Eesti esindaja EN elektroonilise hääletamisega seotud protsesside sertifitseerimise töörühmas (2009–). 35 teadustr-t.

T: The Baltic parliaments: legislative performance from independence to EU accession (kaasautor V. Pettai). // *J. Legislative Studies* 12 (2006) 3–4; Relationship of the state and political parties in Estonia. // *Juridica Int.* 13 (2007); Hinnang Tallinna volikogu valimise süsteemi muudatuste mõjule (kaasautorid P. Vinkel, A. Heinsalu). // *Juridica* (2009); Internet voting in Estonia (kaasautor E. Maaten). // *e-Democracy: A Group Decision and Negotiation Perspective*. Dordrecht, Heidelberg, London, New York, 2010.

B: <https://www.etis.ee>.

MAIMETS-VOLT (a-ni 2005 **Maimets**), **Kaire** (11. XII 1977 Tartu), muusikateadlane; Toivo M-a t, Ivo Voldi abikaasa. Lõpetas 1996 H. Elleri nim. Tartu Muusikakooli viiuli erialal, õppis 1996–97 USA-s Augusta Rkl Ük-s viiulit ja muusikateadust, lõpetas 2000 TÜ semiootika ja kulturol erialal, 2003 EMA-s magistrantuuri, 2009 EMTA-s

doktorantuuri, M.A. muusikateaduse alal (2003, EMA), vk “Visuaalse ja muusikalise tasandi suhtest Leida Laiuse filmis *Ukuaru*”, Ph.D. samal alal (2009, EMTA), vk “Mediating the ‘idea of One’: Arvo Pärts’ pre-existing music in film”. Oli 2001–04 TLÜ Akad Rmtkogu komplekteerimisosk-a v-bibliograaf, 2003–08 EMA/EMTA muusikateaduse osk-a erakorr teadur, 2008–09 projektijuht, 2009– kultuuriteaduste ja kunstide doktorikooli üldkoordinaator. Loengukursused: muusika ja heli audiovisuaalses teoses, muusika filmis. Õpetanud ka TLÜ-s. – Uurimisvaldkonnad: filmimuusika, kultuurisemiootika. Filmimuusika uurimissuuna rajajaid eesti muusikateaduses, selleks vajaliku eestik-se mõistestiku ning uurimismeetodi väljatöötaja. Ajakirja *Journal of Interdisciplinary Music Studies* konsultatiivnõukogu liige (2007–). Eesti Muusikateaduse Seltsi liige (2000–, juhatus liige 2001–, aseesimees 2005–09). TMK a-preemia (2001, 2003, 2006), üliõpilaste rkl teaduskonkursi esimene preemia (2009). Üle 10 teadustr-e.

T: Sissejuhatus muusikasemiootikasse. // Akad. (2001) 6; Millega tegeleb muusikasemiootika? // Mõeldes muusikast. Sissevaateid muusikateadusse. Tln, 2001; Tasakaal su ümber ja su sees: *Ukuaru*. // TMK (2004) 6; Vaid üks on taevas [Arvo Pärdi muusikast T. Tykweri filmis *Taevas*.] // TMK (2006) 11; Vahendades `Üht`: Arvo Pärdi tintinnabuli-muusika tähendusväljast. // Res Musica 2 (2010).

B: EMBL I, 465; <https://www.etis.ee>.

MALDRE, Liina (25. III 1965 Kohtla-Järve), zooloog, osteoloog. Lõpetas 1983 Tallinna 1. kk-i, 1988 TÜ zool erialal, M.Sc. biol-zool alal (1993, TÜ), vk “Eesti keskaegsetest veistest (*Bos primigenius f. taurus*), kitsedest (*Ovis ammon f. aries*) ja lammastest (*Capra ibex f. hircus*) Tartu ja Pärnu osteoloogilise materjali põhjal”. Oli 1988–97 AI arheol sektori n-teadur, 1997–2005 teadur, 2005– TLÜ AI teadur. – Uurimisvaldkonnad: inimühiskonna arengu kajastumine looduskeskkonnas, muinastehnol-s ja arheol-s materjalis ning selle jälgitavus interdistsiplinaarsete meetoditega, loomakasv Eestis muinasajast tänapäevani. Paljude projektide põhitäitja ja grandihoidja, kogumike koost. Rahvusv Töödeldud Luu Uurijate töögrupi (1999–), *Int. Council for Archaeozoology* (ICAZ) liige (2002–). 40 teadustr-t.

B: Koduloomad keskaegses Pärnus. // 100 aastat Pärnu Muinasuurimise Seltsi. Pärnu, 1997; Osteological evidence for the introduction of farming in Estonia. // Environmental

and Cultural History of the Eastern Baltic Region. Rixenstart, 1999; Karjakasvatus Eestis. // Eesti aastal 1200. Tln, 2003; Luutöötlemisest Tallinna eeslinnas, Roosikrantsi tänava piirkonnas, 13.–17. sajandil. // Eesti Aheol-ajakiri 7 (2003) 1; Faunal remains from the settlement site of Pada. // Est. J. Archaeol. 11 (2007) 1; Karjakasvatusest Ridala pronksiaja asulas. // Loodus, inimene ja tehnoloogia 2. Tln, 2008; Pathological bones amongst the archaeozoological material from Estonian towns. // Vet. ir Zootechn 42 (2008) 64; The horse in Estonia in the late Bronze Age: archaeozoological and archaeological data (kaasautor H. Luik). // Archaeol. Baltica 11 (2009).

B: <https://www.etis.ee>.

MARAN, Tiit (9. X 1959 Tallinn), zooloog, ökoloog; Rein M-i p, Timo M-i vend. Lõpetas 1973 Tallinna 21. kk-i, 1983 TÜ ökoloog-looduskaitse erialal, 1993 TÜ-s magistrantuuri, 2007 TLÜ-s doktorantuuri, M.Sc. loodusteaduste alal (1993, TÜ), vk “The European mink, *Mustela lutreola* – some aspects on distribution and relation with the American mink, *Mustela vison*”, Ph.D. ökol alal (2007, TLÜ), vk “Conservation biology of the European mink, *Mustela lutreola* (Linnaeus 1761): decline and causes of extinction”. Olnud 1993– Tallinna Loomaaia teadussek, 1994–2000 Inglismaal Oxfordi Ük-i looduskaitse uuringute grupi mittekoosseisuline kaastöötaja, 2007– Tallinna Loomaaia teadusliku liigikaitse labori juh, ühtlasi 2008– ka TLÜ loodusteaduste inst-i loodusteaduste osk-a dots. Loengud looduskaitsebiol. – Uurimisvaldkond: väikeste asurkondade biol. Rmt-u *Euroopa imetajad* (2002) jm väljaannete erialatoim, ajakirja *Estonian Journal of Ecology* külalistoim (2009). Eesti Teriol Seltsi liige (1983, esimees 2007–), Maailma Looduse Pisikiskjate Ekspertgrupi liige (1987–, kaasesimees 1995–2000), Maailma Looduse Liidu *Ex situ* Kaitse ekspertgrupi liige (1995–), Eur. Loomaaedade Assots-i pisikiskjate ekspertgrupi liige (1995–) ja euroopa naaritsa tehisasurkonna ohjamise programmi koordinaator (1995–) ning tehisasurkondade ohjamise ekspertgrupi liige (2006–), Maailma Looduse Liidu võõrliikide ekspertgrupi liige (2000–), loodusliku loomastiku ja taimestiku ohustatud liikidega rahvusv kaub konventsiooni Eesti teaduskomitee esimees (2004–). 30 teadustr-t.

T: The continuing decline of the European mink *Mustela lutreola*: evidence for the intraguild aggression hypothesis (kaasautor). // Behaviour and Ecology of Riparian

Mammals. London, 1998; Mitochondrial DNA and palaeontological evidence for the endangered European mink, *Mustela lutreola* (kaasautor). // *Animal Conserv.* 3 (2000) 4; Kiskjate taasasustamine liigikaitse meetodina: põhimõtted ning euroopa naaritsa (*Mustela lutreola*) taasasustamisprojekti analüüs. // *Ökoloogiline taastamine*. Trt, 2005); Small, brown but worth of the effort: recovery of the european mink in Estonia. // *Building a Future for Wildlife*. Gland (Switzerland), 2009.

B: <https://www.etis.ee>.

MARAN, Timo (13. IV 1975 Tallinn), semiootik; Rein M-i p, Tiit M-i vend. Lõpetas 1993 Tallinna 3. kk-i, 1998 TÜ zool erialal, 2000 TÜ-s magistrantuuri ja 2005 doktorantuuri, M.A. semiootika ja kulturol alal (2000, TÜ), vk „Bioloogiliste mimikrinähtuste semiootika”, Ph.D. samal alal (2005, TÜ), vk „Mimikri kui kommunikatsioonisemiootiline fenomen“. Oli 1995–96 TÜ zool-muuseumi laborant, 1997–2002 OÜ Gaviafilm toim, 2001–03 Eesti Inst-i toim, 2003–05 KM teadur, 2006–08 TÜ filosoofia ja semiootika inst-i semiootika osk-a teadur, 2008– v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: bioloogia mimikri teooria ja semiootika, zoosemiootika teooria ja ajalugu, kultuuri ja looduse suhted, ökösemiootika ja eesti looduskirj. Biosemiootika ja ökösemiootika uurimismeetodite arendajaid. Mitme väljaande (*Tekst ja loodus*, 2000 jt) toimid, ajakirja *Sign Systems Studies* toim (2009–). Avaldanud luulet, esseistika ja kirjekriitikat, kirjutanud loodusfilmide tekste. LUS-i liige (1998–, presiidiumi liige 2005–10, asepresident 2007–10), Eesti Semiootika Seltsi liige (2000–, aseesimees 2006–08, 2010–), *Eur. Assoc. for Study of Literature, Culture and Environment* liige (2004–, nõukogu liige 2010–), *Int. Society for Biosemiotic Studies* liige (2006–, juhatuse liige 2010–) jm Eesti TA üliõpilaste teadustööde konkursi teine preemia (2000). Üle 60 teadustr-e.

T: Gardens and gardening: an ecosemiotic view. // *Semiotica* 150 (2004) 1–4; Mimees kui kommunikatsiooninähtus. Mimeesimõiste semiootiline ülevaade.// *Akad.* (2004) 12; Eesti looduskirjanduse lugu (kaasautor K. Tüür). // *Eesti looduskultuur*. Trt, 2005; Where do your borders lie? Reflections on the semiotical ethics of nature. // *Nature in Literary and Cultural Studies. Transatlantic Conversations on Ecocriticism*. Amsterdam, New York, 2006; Semiotic interpretations of biological mimicry. // *Semiotica* 167 (2007) 1/4; Towards an integrated methodology of ecosemiotics: the concept of nature-text. // *Sign*

Systems Studies 35 (2007) 1/2; John Maynard Smith's typology of animal signals: a view from semiotics. // Sign Systems Studies 37 (2009) 3/4; Towards an evolutionary biosemiotics: semiotic selection and semiotic co-option (kaasautor K. Kleisner). // Biosemiotics 3 (2010) 2; Why was Thomas A. Sebeok not a cognitive ethologist? From *animal mind* to *semiotic self*. // Biosemiotics 3 (2010); Becoming a sign: the mimic's activity in biological mimicry. // Biosemiotics 4 (2011).

B: Est. Literary Mag. 29 (2009) 28–31; http://www.ut.ee/~timo_m/index.html.

MARDLA (a-ni 1989 **Ööpik**), **Vilja** (11. V 1963 Tallinn), bioloog, biokeemik; fotograafi ja ökonomisti t. Lõpetas 1981 Tallinna 37. kk-i, 1987 TÜ biol erialal, 1999 TTÜ-s magistrantuuri ja 2008 doktorantuuri, M.Sc. biotehnol alal (1999, TTÜ), vk „The biochemical mechanism of platelet activation and modulation of platelet aggregation”, Ph.D. loodusteaduste alal (2008, TTÜ), vk „Inhibition of platelet aggregation with combination of antiplatelet agents”. Oli 1988–96 KI tehnol-ins, 1997–2001 TTÜ keemia inst-i teadur, 2002– bioorg keemia õt-i teadur. – Uurimisvaldkonnad: bioaktiivsete ainete toime raku funktsioonidele ja biokeemilistele protsessidele; ravimite interaktsioonimehhanismid plasmamembraani retseptoritega. U 30 teadustr-t.

T: Comparison of anti-aggregatory effect of PGI₃, PGI₂ and iloprost on human and rabbit platelets (kaasautor). // Cell. Physiol. Biochem. 11 (2001) 5; Potentiation of antiaggregating effect of prostaglandins by α-tocopherol and quercetin (kaasautorid G. Kobzar, N. Samel). // Platelets 15 (2004) 5; Effects of α-tocopherol, L-arginine, and quercetin on aggregation of human platelets (kaasautorid G. Kobzar, N. Samel). // Nutrition Res. 25 (2005) 6; Effect of vitamin B₆ vitamers on platelet aggregation (kaasautor). // Platelets 20 (2009) 2; Inhibition of platelets with combination of natural agents: synergistic effects of antiaggregants (kaasautor G. Kobzar). Köln, 2009; COX inhibiitorite nimesuliidi, paratsetamooli ja metamisooli toime aspiriinresistentsete koronaarhaigete trombotsüütidele enne ja pärast aortokoronaarset šunteerimist (kaasautorid I. Rätsep, G. Kobzar). // EA 87 (2010) 7–8.

B: <https://www.etis.ee>.

MARTIN (a-ni 1967 **Vodolazova**), **Ljudmilla** (1. I 1948 Poltaava obl, Ukraina), bioloog, lihhenoloog ja ökoloog; venelane, teenistujate t, Jüri M-i abikaasa. Lõpetas 1965 Sverdlovski 65. kk-i, 1973 Uurali Rkl Ük-i biol-tsk-a geobot erialal, biol-knd (1984, NSVL TA Uurali Filiaali Taimede ja Loomade Ökol Inst), vk “Лихеноиндикация в условиях различного загрязнения воздуха”. Oli 1969–73 Tallinna Bot-iaia laborant, 1975–87 ins, 1987–91 v-teadur, 1992–2000 Tallinnas Rahvusv Keskkonnabioloog Keskuse v-teadur, 2000–05 Euroök-i (hiljem Euroakad) v-teadur, 2005– keskkonnakaitse tsk-a prodekaan, 2008– ka dots. Loengukursused: ökol ja keskkonnakaitse alused, bioindikatsioon jm. – Uurimisvaldkonnad: lihhenoindikatsioon, raskmetallide, sh radionukleiidide bioakumulatsioon, samblike taksonoomia ja ökol. Teadusekspe-d Kamtšatkale, Krimmi, Slovakkia Tatratesse, Teravmägedele, Uuralitesse, Lääne-Siberisse, välitööd Eestis. Osalenud USA, Kesk- ja Ida-Euroopa metsade ökol monitooringu programmides, lihhenol-s uurimistöodes USA rahvusparkides. Rahvusv. Lihhenol. Assots-i (IAL) liige (a-st 1996). NSVL Rahvamaj. Näituse hõbemedal (1985). H. Fordi Euroopa looduskaitse preemia (1998). 50 teadustr-t.

T: Element accumulation in lichens, mosses and soils connected with mud volcano activity (kaasautor). // Air Pollution Effects on Vegetation, Including Forest Ecosystems. Corvallis (USA) 1989; Radionuclides variations in macrolichens in Estonia after the Chernobyl accident (kaasautorid M. Nifontova, J. Martin).. // Proc. Est. Acad. Sci. Ecol. 1 (1991) 1; Eesti suursamblikud (kaasautor). Trt, 1994; Epifüütsed suursamblikud Kirde-Eesti metsades (kaasautor J. Martin). // Metsanduslikud uurimused 33 (2000); Vormsi saare samblikud (kaasautorid T. Randlane, J. Martin). // Vormsi ja Tagalahe loodus. Kuressaare, 2001; Epiphytic lichens diversity and chemistry in Scots pine forests along the transect from Northern Finland to Southern Poland (kaasautor J. Martin). // Polish J. Ecol. 51 (2003) 4; Taimestik-seenestik (kaasautor). // Viimsi vald 90. Tln, 2009; Air pollution deposition effects on Scots pine communities in Estonia (kaasautorid J.Martin, H.Pärn). // Balt. Horizons 15 (2011).

B: <https://www.etis.ee>.

MASSO, Anu (25. I 1977 Tartu), sotsiaalteadlane; Valjo M. t., Jaan M. õde. Lõpetas 1995 Tartu 10. kk-i, 1999 TÜ sotsiol erialal, 2002 TPÜ-s magistrantuuri, 2008 TÜ-s

doktorantuuri, M.A. sotsiol alal (2002, TPÜ), vk „Eesti venekeelne elanikkond: kollektiivse identiteedi ümberkujunemise teedest siirdeühiskonnas”; Ph.D. meedia ja kommunikatsiooni alal (2008, TÜ), vk „Constitution of personal social space in a transition society”. Täiendas end 2000 Uppsala Ük-s, 2001 Kopenhaageni Ük-s, 2004–05 Viini Ük-s. Oli 1999–2000 Eesti Politseiameti analüüsi- ja arengubüroo v-spetsialist analüüsi alal, 2001–04 Tartu Linnaval-e haridusosk-a peaspetsialist õppesuundade alal, 2005–11 TÜ ajakirj ja kommunikatsiooni inst-i meediauuringute õt-i lektor, 2011– TÜ v-teadur. Loengukursused: kvalitatiivsed ja kvantitatiivsed uurimismeetodid, kaasaegse ühiskonna teooriad.– Uurimisvaldkonnad: personaalne sotsiaalne ruum, etnilisd suhted ja identiteet, meedia roll geo-kultuurilises transformatsioonis, võõrk-te roll identiteedi konstrueerimises ning ruumilistes praktikates, uurimismeetodid sotsiaalteadustes. Kommunikatsiooni geogr-se uurimisuuna arendajaid. Ajakirjade *European Societies*, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, *Journal of Interdisciplinary Social Sciences* jmt retsensent. *Eur. Sociol. Assoc*-i (2009–), TÜ inimuuringute eetika komitee liige (2010–). 26 teadustr-t.

T: (Re)Construction of collective identities after the dissolution of the Soviet Union: the case of Estonia (kaasautor T. Vihalemm). // *Nationalities Papers* 35 (2007) 1; The structure of personal spatialities in Estonia and Sweden. // *J. Baltic Studies* 38 (2007) 3; Lifeworlds in an enlarged Europe: differences in personal spatiality in Estonia and Sweden. // *Eur. Soc.* 10 (2008) 2; About the linguistic constitution of social space: the case of Estonia (kaasautor T. Tender). // *Trames* 12 (2008) 2; Readiness to accept immigrants in Europe? Individual and country level characteristics. // *J. Ethnic Migration Studies* 35 (2009) 2; *Personal Social Space: Constitution in a Transition Society*. Saarbrücken, 2009; Implementing educational changes: teachers’ attitudes towards the transition to Estonian as a language of instruction in Russian-Medium schools (kaasautor K. Kello). // *Teacher’s personality and professionalism*. Estonian Studies in Education. Frankfurt am Main, 2010.

B: <https://www.etis.ee>.

MATISEN, Leonard (17. VII 1949 Haapsalu), füüsik; õpetajate p. Lõpetas 1966 Haapsalu Kk-i, 1971 Lvivi Tehnikaük-i pooljuhtmaterjalide tehnol erialal, 1987 TÜ-s

asp-i, füüsika-mat-knd (1988, TÜ), vk “Электрофизические свойства тонкопленочных электролюминесцентных индикаторов на основе ZnS:Mn с двумя диэлектрическими слоями”. Oli 1971–95 TÜ eksperim-füüsika kat-i ins, v-ins ja teadur, 1997–2007 füüsika inst-i ins, 2007– röntgenspektroskoopia labori teadur. – Uurimisvaldkonnad: pinnafüüsika, infotehnol-te ja nanoelektroniliste rakendustega tahkiskihstruktuurid, aatomkontrollitud kaitsvad katted. U 20 teadustr-t.

T: Formation of nickel oxide nanostructure on TiO₂ (kaasautor). // J. Phys. Conf. Ser. 93 (2007); Surface analysis of spray deposited copper indium disulfide films (kaasautor). // Thin Solid Films 516 (2008) 20; Electrochemical properties of aryl-modified gold electrodes (kaasautor). // J. Electroanalyt. Chem. 641 (2010) 1–2; Physical and electrochemical characteristics of supercapacitors based on carbide derived carbon electrodes in aqueous electrolytes (kaasautor). // J. Power Sources 196 (2011) 8.

B: <https://www.etis.ee>.

MATSAK, Erika (19. IV 1972 Leningrad), arvutiteadlane. Lõpetas 1989 Leningradi 267. kk-i, 1997 Peterburi Tehnol Inst-i ins-küb osk-a, 2005 TPÜ-s magistrantuuri, 2010 TTÜ-s doktorantuuri, M.Sc. inform alal (2005, TTÜ), vk “Eestikeelsetes tekstides sisalduvate loogiliste konstruktsioonide väljaeraldamise süsteem. Valemite tase”, Ph.D. info- ja kommunikatsioonitehnol alal (2010, TTÜ), vk “Discovering logical constructs from Estonian children language”. Täiendanud end inform ja ped alal. Oli 1996–98 Peterburis arvutifirma ERIMEX juhiabi ja marketingi korraldaja, 1998–2002 Kuressaare Gümni inform õpetaja, 2002–05 Saaremaa Ühisgümni arvutiõpetaja, ühtlasi 2002–04 Kuressaare Ametikooli ja TPÜ avatud ük-i arvutiõpetaja, 2005–06 TLÜ mat ja loodusteaduste Inst-i teadur, 2006–09 inform osk-a haridustehnol keskuse teadur, 2008–10 inform inst-i lektor, 2010– dots. – Uurimisvaldkonnad: tehisintellekt, keeletehnol. *Int. Inst of Informatics and Systemics* (IIS) liige (2006–). Üle 20 teadustr-e.

T: Eesti keele kasutusvariandid: korpusest tulenev käändevormide võrdlev analüüs (kaasautor P. Eslon). // Eesti Rakenduslingv. Ühingu ar 5 (2009); Kesksete lausekomponentide järjestus õppijakeeles: arvutianalüüsi katse (kaasautor H. Metslang). // Eesti Rakenduslingv. Ühingu ar 6 (2010); Kuidas uurida esimese ja teise keele omandamist (kaasautor). // Lähivõrdlusi. Lähivertailuja 20 (2010); Digital solutions for

inference rules in decision-supporting systems. (kaasautor P. Lorents). // IEEE 5th int. Conf. on Digital Information Manag. Thunder Bay (Canada), 2010; Applying time-dependant algebraic systems for describing situations (kaasautor P. Lorents). // IEEE Int. Multi-Disciplinary Conf. on Gognitive Methods in Situation Awareness and Decision Support. Miami (USA), 2011.

B: <https://www.etis.ee>.

MATT (a-ni 1985 **Kauer**), **Kadri** (22. V 1953 Tartu), arstiteadlane, naistearst; tööliste t. Lõpetas 1971 Tartu 5. kk-i, 1977 TÜ arstitsk-a, 1987 TÜ-s asp-i, med-knd (1987, Minski Med-inst), vk “Результаты комплексного исследования репродуктивной системы студенток”. Täiendanud end kodu- ja välismaal. Oli 1977–79 Tartu Naistekliiniku arst-intern ja lastegünekoloog, 1979–81 ja 1987–90 TÜ sünnitusabi ja günekol kat-i asst, 1981–83 ÜMPI perinatol rühma v-teadur, 1990–2004 TÜ sünnitusabi ja günekol kat-i dots, 2004– TÜK naistekliiniku sünnitusabi ja günekol õt-i dots ja arst-õppejõud. Loengukursused: rasedus ja sünnitus, viljakus ja viljatuse, perinataalsed infektsioonid, reproduktsiooni immunol jm. – Uurimisvaldkonnad: endokrinoloogiline günekol, sünnitusabi, perinatol, stressi mõju steroidigeneesile, viljatust põhjustavad immunol ja gen tegurid. Eesti Arstide Liidu liige (1994–, volikogu liige 1994–95), Eesti Naistearstide Seltsi liige (1995–, atestatsioonikomisjoni liige 2001–, esimees 2004–), Eesti Perinatol Seltsi liige (1995–), Eesti Pereplaneerimise Liidu liige (1995–98). Krasnojarski noorte teadlaste konkursi laureaat (1988). U 70 teadustr-t.

T: Autoantibody studies of female patients with reproductive failure (kaasautor). // J. Reprod. Immunol. 51 (2001) 2; Endogeneous production of 19-androsterone makes necessary to improve the methodology for detection of anabolic steroid abuse (kaasautor). // Acta Acad. Olymp. Est. 10 (2002) 1; Autoantikehade osa naiseviljatuse tekkes (kaasautor A. Kalinina). // EA 82 (2003) 3; Spontaanabort – immunoloogilisi aspekte (kaasautorid A. Kalinina, O. Vellend). // EA 82 (2003) 3; IgG, IgA and IgM antibodies against FSH: serological markers of pathogenic immunity or of normal immunoregulation (kaasautor). // Am. J. Reprod. Immunol. 54 (2005) 5; Krooniline vaagnavalu – epidemioloogia ja riskitegurid. // EA 87 (2008) 1; Preeklampsia – raseduse raske tüsistus, mis võib järgmiste raseduste ajal korduda. // EA 88 (2009) 3.

B: TÜK 200, 233; TÜA 1982–2007, 296–299, 302, 306.

MEDAR (a-ni 1975 **Vullo**), **Marju** (6. IX 1957 Jõhvi), sotsiaalteadlane; mäeins-i t. Lõpetas 1975 Vaeküla Internaatkooli, 1982 TÜ eriped osk-a, 1996 TÜ-s magistrantuuri, 2004 TPÜ-s doktorantuuri, M.A. sotsiaaltöö alal (1996, TÜ), vk „Sotsiaalsuunitlustega fondide hetkeseis ja arenguperspektiivid Eestis”, Ph.D. samal alal (2004, TPÜ), vk „Ida-Virumaa ja Pärnumaa elanike toimetulek: sotsiaalteenuste vajadus, kasutamine ja korraldus”. Täiendanud end kodu- ja välismaal (Soomes, Taanis jm). Oli 1975–77 Aaspere 8-kl kooli õpetaja-kasvataja, 1981–84 Põlva Polikliiniku logopeed, 1984–86 Kaarepere 8-kl. kooli õppealajuh, 1986–90 Häädemeeste Kk-i õpetaja, 1990–92 Otepää Lastepäevakodu juh, 1996–97 Otepää Linnaval-e ja Pühajärve Vallaval-e sotsiaalnõunik, 1996–99 TÜ avaliku halduse ja sotsiaalpol osk-a sotsiaaltöö asst, 1999–2004 TÜ Pärnu Kolledži sotsiaaltöö lektor ja lektoraadi juh, 2004– sotsiaaltöö korralduse osk-a dots ja ka osk-a juh, ühtlasi 2000–09 kolledži õppedir. Loengukursused: sissejuhatus sotsiaaltöösse, sotsiaalplaneerimine, sotsiaaltöö teooriad, sotsiaaltöö sihtgrupid, sotsiaalteenused, sotsiaaltöö korraldus Eestis jm; koost. õppevahendeid. Pidanud loenguid ka Linköpingi Ük-s ja Vaasa Rakenduskõrgkoolis. – Uurimisvaldkonnad: mittetulundussektori arengud ja finantseerimine, sotsiaaltöö spetsialiseerumissuunad ja sotsiaaltöötaja pädevuse areng, elanike toimetulek, sotsiaalteenuste vajadus, kasutamine ja korraldus. Sotsiaaltöö korralduse eriala arendajaid ja valdkonna uurimise alusepanijaid Eestis. Mitme uurimisprogrammi ja –projekti ekspert, juht või põhitäitja. Eesti Sotsiaaltööteadlaste Assots-i (ESTA) asutajaliige ja juhatuse liige (2001), *European Network of Social Work Training* (EuroNST) asutajaliige (2003), Sotsiaalmin-i ja sotsiaaltööd õpetavate kõrgkoolide koostöökogu liige (2006–08), *European Association of Schools of Social Work* (EASSW) juhtkomitee liige (2007–), Eesti Kõrghariduse Kvaliteediagentuuri (EKKA) sotsiaalteenuste hindamiseksperit (2009). TÜ aumärk (2004), TÜ väike medal (2009). 37 teadustr-t.

T: Sotsiaalteenused, kellele ja miks? // Sotsiaalteenused – kellele, miks ja kuidas. Pärnu, 2002; Juhtumikorralduse käsiraamat (kaasautor). Tln, 2006; Prevalence of eating disorders among 10–19-year-olds in Pärnu (kaasautor). // *Papers Anthropol.* 15 (2006); Riigi kohalike omavalitsuste poolt rahastatavad sotsiaaltoetused ja –teenused (kaasautor)

E. Medar). Trt, 2007; The role of the university in regional cooperation and in developing skills in the community. // Community Development: Local and Global Challenges. Lucerne, 2008; Social work in elderly welfare in Estonia (kaasautor). // Collection of Scientific Papers 2008. Riga, 2008; Higher education and additional training in sphere of rehabilitation. // 7th Congr. Baltic Assoc. for Rehabilitation; LifeStyle and Quality of Life in Rehabilitation of Internal diseases and traumas, 17.–18.09. 2010.

B: <https://www.etis.ee>.

MEIER (a-ni 1985 **Suurkivi**), **Pille** (24. XII 1963, Ivangorod, Leningradi obl), tehnikateadlane, tisleri t. Lõpetas 1982 Narva 2. kk-i, 1990 TTÜ puidutöötlemise erialal, 1999 TTÜ-s magistrantuuri ja 2007 doktorantuuri, M.Sc. tehnikateaduste alal (1999, TTÜ), vk “Männipuidu pundumine orgaaniliste ainete vesilahustes”, Ph.D. materjalitehnol alal (2007, TTÜ), vk “Influence of aqueous solutions of organic substances on structure and properties of pinewood (*Pinus sylvestris*).” Oli 1990–99 TTÜ polümeerimaterjalide inst-i puidutöötlemise õt-i asst, 1999–2007 lektor, 2007– dots, 2010– ka õt-i hoidja. Loengukursused: puiduteadus; saematerjalide tehnol, puitpolümeerkomposiidid jm; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: puidu struktuur ja omadused, saematerjalide kvaliteet. Kogumiku *Proc. 6th meeting of the Nordic-Baltic Network in Wood Material Science and Engineering* (Tln, 2010) peatoim. 25 teadustr-t, üks patentne leiutis (kaasautor).

s

T: Saematerjalide tehnoloogia alused (kaasautor H. Rukki). Tln, 2000; Swelling of pinewood (*Pinus sylvestris*) in binary aqueous solutions of organic substances (kaasautorid T. Kaps, U. Kallavus). // *Materials Sci. (Medžiagotyra)* 11 (2005); Mechanical properties of pinewood (*Pinus sylvestris*) swollen in organic liquids (kaasautor). // *Proc. Est. Acad. Sci. Eng.* 12 (2006) 2; Puidu kuivatamine (kaasautor R. Reiska). Tln, 2008; Application of the new catalyst manufactured on the basis of ammonium nitrate in the production of the particle boards (kaasautor D. Šumigin). // *Proc. 5th Meeting of the Nordic-Baltic Network in Wood Material Sci. and Eng.* Copenhagen, 2009; Rheological and mechanical properties of poly(lactic) acid/cellulose

and LDPE/cellulose composites (kaasautor). // *Materials Sci. (Medžiagotyra)* 17 (2011) 1.

B: <https://www.etis.ee>.

MEIMRE, Aurika (17. IV 1969 Pärnu), kirjandusteadlane; meremehe t. Lõpetas 1987 Pärnu 2. kk-i, 1994 TPÜ slaavi filol erialal, 1996 TPÜ-s magistrantuuri ja 2001 doktorantuuri, M.A. vene filol alal (1996, TPÜ), vk „Петр Пильский как представитель русской диаспоры в Эстонии (1922–1927)”, Ph.D. samal alal (2002, TPÜ), vk „Русские литераторы-эмигранты в Эстонии 1918–1940. На материале периодической печати”. Oli 1992–2001 TPÜ slaavi filol osk-a asjaajaja, 2001–02 asst, 2002–09 TLÜ slaavi filol osk-a dots, 2002–07 ka ajakirj lektoraadi juh ja 2003–07 slaavi filol osk-a juh, 2007– ka v-teadur, 2008– slaavi k-te ja kultuuride inst-i dir, 2009– prof. Loengukursused: vene kultuur Eestis, ajakirj ajalugu, vene-eesti kirj- ja kultuurikontaktid jm. Pidanud loenguid ka Šotimaa, Belgia, Poola ja Bulgaaria ük-des. – Uurimisvaldkonnad: 20. saj Venemaa ajalugu, kirj ja kultuur, Vene kultuuri ajalugu Eestis, Eesti ajalugu, kirj ja kultuur. Mitme kogumiku (sh *Studia Slavica*) koost ja toim, sarja *Space and Time in Literature and Art* toim-koll-i liige (2006–) ja teaduskonv-de korraldajaid. Haridus- ja Teadusmin-i vene k-e, kirj ja meediaõpetuse ainenõukogu liige (2003–), *Mercator Media: Minority Language Media Network* liige (2004–). Eesti TA üliõpilaste teadustööde konkursi teine preemia (1994), YSTM '96 noorteadlaste kongressi (Moskvas) teine preemia (1996). Üle 60 teadustr-e.

T: “За веру, царя и отечества”: эпизод из деятельности русских монархистов в Эстонии. // *Диаспора*. Pariis-SPb, 2002; *Политическая деятельность А. В. Чернявского в Эстонии*. // *Балтийско-русский сб.* Stanford, 2004; *Остров в творчестве Аугуста Гайлита*. // *Telpiskie modeļi baltu un slāvu kultūrās*. Daugavpils, 2006; *Double interpretation of story and „The War of the Monuments“: Estonia’s case I* (kaasautor I. Belobrovtsava). // *Forum on Public Policy Online: J. Oxford Round Table* (2008); *Русскоязычная периодика Эстонии и цензура (1918–1944)*. // *Периодическая печать российской эмиграции. 1920–2000*. М, 2009; *Peter Pilsky – memoir writer. (A brief overview)*. // *Comparative Studies*. Daugavpils III (2010) 2; *Русские цари от*

Петра I до Александра II и их семьи на отдыхе в Эстонии. Подступы к теме. // Русские в Прибалтике. М, 2010.

B: <https://www.etis.ee>.

MEISTER, Ants (25. IV 1937 Põltsamaa), tehnikateadlane; taluniku p. Lõpetas 1955 Jõgeva Kk-i, 1960 TPI elektriijaamade, -võrkude ja -süsteemide erialal, 1966 Leningradi Elektrotehnika Inst-s kaugõppeasp-i, 1994 TTÜ-s doktorantuuri, tehnikaknd (1968, Leningradi Elektrotehnika Inst), vk “Автокомпензационные измерители схемы электромагнитных расходуемых с использованием датчиков Холла”, tehnikadr (1994, TTÜ), vk “Some phase-sensitive and spectral methods in biomedical engineering”. Oli 1956–57 TPI üldelektrotehnika kat-i laborant, 1958–59 EI ins, 1960 Elektrotehnika TUI ins, 1961 v-ins, 1961–63, 1968 v-teadur, 1963–68 grupijuht, 1965–68 TPI tööstuselektronika kat-i (tunnitasuline) dots, 1968–69 automaatika kat-i ja 1969–70 raadiotehnika kat-i v-õpetaja, 1970–92 raadiotehnika kat-i dots, 1976–81 ka kat-i juh, 1992–95 TTÜ raadio- ja sidetehnika inst-i dots, 1995–2005 prof, raadiotehnika õt-i juh, 2005– emeriitprof, ühtlasi 2005– erakorr dots, õt-i hoidja ja projektijuht. Loengukursused: elektri- ja raadiomõõtmised jm; koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: elektromagnetilised kulumõõturid, digitaalne signaalitöötlus ja selle rakendused med-s, signaalitöötluse algoritmid, programmid ja rakendused, telekommunikatsioon. Eesti tnl radist (1987). Kaks NSVL Rahvamaj Saavutuste Näituse hõbemedalit (1972, 1976), TTÜ kuldmedal (1993). Üle 90 teadustr-e, 30 autorit-t.

T: Juhuslike protsesside mõõtmine. Tln, 1978; Messfehler der Verhältnismessung von Wechselspannungen mit langsam veränderlichen Amplituden (kaasautor V. Gerasmitsuk). // Messer, Steuern, Regeln (1984) 10; Neural network method to determine the vigilance levels of the central nervous system, related to occupational chronic chemical stress (kaasautor). // Technl Health Care 5 (1997) 3; Modulatsioon, Tln, 1999; Signal distortions caused by multipath propagation in DAB transmission (kaasautorid E. Lossmann, P. Martverk). // Proc. Baltic Electronics Conf. 2000. Tln, 2000; Changes of human brain bioelectrical activity during photic stimulation as an indicator of brain functional state (kaasautor). // Biocybernetics Biomed Eng. 21 (2001) 1; Adaption methods in OFDM communication (kaasautor A. Taklaja). // Elektronika ir

elektrotehnika (2002) 3; Identification of pseudo-random noise generator structure (kaasautorid E. Lossmann, U. Madar). // Elektronika ir elektrotehnika (2005) 6; Some signal processing aspects in software defined radios (kaasautor T. Ruuben). // Elektronika ir elektrotehnika (2008) 4.

B: TPI 1936–1986, 310, 324–325, 326, 430–431, 495; EE 14, 286; TTÜ professorid läbi aegade, 245–246.

MENERT (a-ni 1979 **Johanson**), **Anne** (20. XI 1955 Tallinn) keemik; kunstiõpetajate t. Lõpetas 1974 Tallinna 21. kk-i, 1979 TPI keemiatsk-a tehnol-ins-i erialal, oli 1979–81 TPI-s asp, lõpetas 2000 TTÜ-s doktorantuuri, tehnikamag keem tehnol alal (1994, TTÜ), vk “Use of cyclodextrins for extraction of flavours”, Ph.D. loodusteaduste alal (2001, TTÜ), vk “Microcalorimetry of anaerobic digestion”. Täiendanud end Saksamaal, Rootsis, Hollandis ja Soomes. Oli 1977–79 TPI toiduainete tehnol kat-i laborant, 1979 ins, 1981–84 n-teadur, 1984–92 TTÜ org ja biokeemia kat-i n-teadur, 1992–94 biokeemia õt-i n-teadur, 1994–2002 keemia inst-i teadur, 2002– v-teadur ja 2002–05 toiduainete inst-i dots, ühtlasi 2005– ka Säätva Eesti Inst-i assots-d ekspert ning 2007–09 Toidu- ja Fermentatsioonitehnol Arenduskeskuse teadur. Loengukursus: ensüümid toiduainete töötlemisel. – Uurimisvaldkonnad: anaeroobsed mikrobiol protsessid, mikrokaloreetriselised uuringud, biogaasi tootmistehnol-d, toidu stabiilsus ja kvaliteet. Uue tundliku *on-line* monitooringumeetodi (mikrokaloreetria) väljatöötaja anaeroobsete mikroobikoosluste uurimiseks; reovepuhastuses sulfaatsõltuva anaeroobse ammoniumi oksüdatsiooniprotsessi kasutuelevõtjaid. Rahvusv-te uurimisprojektide *Biovesinik* (2002–06; 2007–10), *Jäätmed mootorikütuseks* (W-Fuel, 2009–11) täitjaid. A-st 2006 mitme teadusjakirja (*Chemical and Biochemical Engineering Quarterly*, *Thermochimica Acta*, *Chemical Engineering and Processing* jt) retsensent. Eesti Mikrobioloogide Ühenduse (2000–) ja *International Confederation for Thermal Analysis and Calorimetry* liige (2000–), Bioloogilise Mitmekesisuse Konventsiooni (*Cartagena Protokoll*) biol ohutuse ekspert (2002–). TTÜ kuldmärk (2004). Üle 60 teadustr-e.

T: Kinetics of a single substrate enzyme reaction. III. Thermochemical method for the study of stationary enzyme reaction kinetics (kaasautor E. Siimer). // TPI Toim. 499

(1980); Biotechnology of β -cyclodextrin. Inclusion complexes with essential oils and spices (kaasautorid R. Vokk, E.-K. Saar). // Biotech Forum Europe 8 (1991) 9; An investigation and microcalorimetric monitoring of anaerobic treatment of concentrated waste in the cheese industry (kaasautor). // Eur. Water Manag. 4 (2001) 1; Microcalorimetric monitoring of anaerobic digestion processes (kaasautor). // J. Therm. Analysis Calorimetry 64 (2001) 1; Use of two-stage anaerobic treatment for distillery waste (kaasautorid V. Blonskaja, R. Vilu). // Adv. Envir. Res. 7 (2003) 3; On the influence of some inorganic salts on the partitioning of citric acid between water and organic solutions of tri-n-octylamine. Part I: Methylisobutylketone as organic solvent (kaasautorid A. Schunk, G. Maurer). // Fluid Phase Equilibria 224 (2004) 1; Fermentation reactor coupled with capillary electrophoresis for on-line bioprocess monitoring (kaasautor): // J. Pharm. Biomed. Analysis 41 (2006) 5; Combined biological treatment of high-sulfate wastewater from yeast production (kaasautor). // Water Envir. J. 22 (2008) 4; Liquid and gas chromatographic studies of the anaerobic degradation of baker's yeast wastewater (kaasautor). // Proc. Chem. 2 (2010) S1.

B: Department of Chemistry, Tallinn University of Technology. Tln, 2010, 50–53; Tallinna Tehnikaülikooli Keemiateaduskond 1936-2002. Tln, 2011, 246, 247, 249; Marquis Who's Who in Sci. Eng. 10th ed., 1199.

MERE, Arvo (18. VI 1949 Tallinn), füüsik; Lembit M. p, Urve Kallavuse vend. Lõpetas 1967 Tallinna 16. kk-i, 1972 TÜ füüsika erialal, 1996 TTÜ-s magistrantuuri ja 2006 doktorantuuri, M.Sc. loodusteaduste alal (1996, TTÜ), vk “Tseoliitide ioonse juhtivuse uurimine”, Ph.D materjaliteaduse alal (2006, TTÜ), vk „Structural and electrical properties of spray deposited copper indium disulphide films for solar cells“. Oli 1975–79 TPI füüsika kat-i asst, 1979–92 v-õpetaja, 1992–2006 TTÜ füüsika inst-i lektor, 2006– rakendusfüüsika õt-i dots, ühtlasi ka materjaliteaduse inst-i pooljuhtmaterjalide tehnol õt-i v-teadur. Loengukursused: üldfüüsika, dielektrikute füüsika. – Uurimisvaldkond: mitmekihiliste pooljuht- ja dielektriliste struktuuride füüsikal omadused, õhukesekihilised ja nanostruktuursed materjalid keem meetoditel, soolgeeli meetodil kasvatatud metalli oksiidide kihid optoelektronikale, kõrge kasuteguriga õhukesekihiliste elastsete mono- ja tandem-päikesepatareide arendamine II–VI

pooljuhtühendite baasil. EFS-i asutajaliige (1989–), juhatuse liige (1993–98). Üle 50 teadustr-e, kolm patentset leiutist (kaasautor).

T: Structural and electrical characterization of TiO₂ films grown by spray pyrolysis (kaasautor). // *Thin Solid Films* 515 (2006) 2; Characterization of sprayed CuInS₂ films annealed in hydrogen sulphide atmosphere (kaasautor). // *Thin Solid Films* 511–512 (2006); Surface analysis of spray deposited copper indium disulfide films (kaasautor). // *Thin Solid Films* 516 (2008) 20; Nanostructured solar cell based on spray pyrolysis deposited ZnO nanorod array (kaasautor). // *Solar Energy Materials Solar Cells* 92 (2008) 9; Growth and electrical properties of ZnO nanorod arrays prepared by chemical spray pyrolysis (kaasautor). // *Physica B: Condensed Matter* 404 (2009) 22; Nanostructured solar cell by spray pyrolysis: effect of titania barrier layer on the cell performance (kaasautor). // *Thin Solid Films* 517 (2009) 7; Effect of the growth temperature on chemical composition of spray-deposited CuInS₂ thin films (kaasautor). // *Energy Proc.* 2 (2010) 1; Extremely thin absorber layer solar cells on zinc oxide nanorods by chemical spray (kaasautor). // *Solar Energy Materials Solar Cells* 94 (2010) 7.

B: TPI 1936–1986, 377; <https://www.etis.ee>.

MEREMÄE (a-ni 2008 **Juhkam**), **Kadrin** (19. V 1980 Tartu), toiduteadlane ja mikrobioloog; töölise t. Lõpetas 1998 Tartu Kommertsgümni-i, 2003 EPMÜ loomaarstitsk-a piimatehnol erialal, 2005 EMÜ-s magistrantuuri ja 2010 doktorantuuri, M.Sc. piimatehnol alal (2005, EMÜ), vk “Prebiootiliste lisandite mõju *Lactobacillus acidophilus*’e ja *Bifidobacterium* spp. arvukusele ning elujõulisusele Eesti probiootilistes piimatoodetes”. Ph.D. vet-med-i ja toiduteaduse alal (2010, EMÜ), vk “*Campylobacter* spp. in Estonian broiler chicken production chain and the co-effect of pro- and prebiotics on the *Campylobacter* spp. strains *in vitro*”. Oli 2004–05 EMÜ vet-med-i ja loomakasv inst-i toiduhügieeni osk-a asst, 2005–10 lektor, 2011– dots. Loengukursused: piim ja piimasaaduste hügieen, toiduainete mikrobiol, piimatoodete tehnol; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: toiduainete mikrobiol, toiduhügieen ja -ohutus. 25 teadustr-t.

T: High level of antimicrobial resistance in *Campylobacter jejuni* isolated from broiler chickens in Estonia in 2005 and 2006 (kaasautor). // *J. Food Protection* 70 (2007) 8;

Impact of food processing and storage conditions on nitrate content in canned vegetable-based infant foods (kaasautor). // *J. Food Protection* 72 (2009) 8; Nitrate in leafy vegetables, culinary herbs and cucumber grown under cover in Estonia: content and intake (kaasautor). // *Food Additives and Contaminants* (2010) 2; Dynamics of nitrate and nitrite content during storage of homemade and small-scale industrially produced raw vegetable juices and their dietary intake (kaasautor). // *Food Additives and Contaminants* (2010) 4; The occurrence of *Campylobacter* spp. in Estonian broiler chicken production in 2002-2007 (kaasautor). // *Food Control* 21 (2010) 3; *In vitro* study of the antimicrobial effect of selected probiotics combined with prebiotics on *Campylobacter jejuni* (kaasautor). // *Archiv für Lebensmittelhygiene* 61 (2010) 4.

B: <https://www.etis.ee>.

MERIKÜLL, Jaanika (24. VI 1978 Tallinn), majandusteadlane. Lõpetas 1996 Tallinna Reaalkooli, 2000 TÜ maj-tsk-a, 2003 TÜ-s magistrantuuri, 2009 doktorantuuri, M.A. maj-teaduse alal (2003, TÜ), vk “Makroökonomeetiline modelleerimine Eesti majanduse näitel”, Ph.D. samal alal (2009, TÜ), vk “Technological change and labor demand”. Oli 2000–01 Kieli Ük-i ja 2006 Maastrichti Ük-i tudeng ja külalisteadur, 2005–09 TÜ rahvamaj inst-i maj modelleerimise õt-i erakorr teadur, 2009–10 teadur ja projekti põhitäitja ning projektijuht, 2010 ka lektor, 2010– Eesti Panga maj-uuringute osk-a teadur, 2010–11 ka TTÜ rahvamaj inst-i rahanduse ja panganduse õt-i teadur, 2011– ka TÜ rahvamaj inst-i spetsialist. Loengukursused: stat, makroökon jm. – Uurimisvaldkonnad: innovatsioon ja töajõu nõudlus, töajõu vajaduse prognoosimine, töajõu mobiilsus, innovatsioon ja maj-kasv, maksudest kõrvale hoidmine, maksureformid. Eesti Maj-teaduse Seltsi liige (2003–), Eur. Tööturuökonomistide Assotsi-i (EALE) liige (2009–). Eesti Panga teaduspreemia (2004). Üle 20 teadustr-e.

T: Macroeconomic modelling of the Estonian economy. // *Modelling the Economics in the Baltic Sea Region*. Trt, 2004; Occupational structure across 25 EU countries: the importance of industry structure and technology in old and new EU countries (kaasautor F. Cörvers). // *Econ. Change Restructuring* 2 (2008); Töajõud konkurentsivõime tegurina (kaasautorid R. Eamets, K.-O. Leping). // *Eesti majanduse aktuaalsed arenguprobleemid keskpikas perspektiivis*. Trt, 2009; Unreported employment and envelope wages in mid-

transition: comparing developments and causes in the Baltic countries (kaasautor K. Staehr). // Comparative Econ. Studies 52 (2010) 4; The impact of innovation on employment: firm- and industry-level evidence from a catching-up economy. // Eastern Eur. Econ. 48 (2010) 2.

B: <https://www.etis.ee>.

MERILA, Mati (21. XII 1966 Pärnu), arstiteadlane, ortopeed; tööliste p. Lõpetas 1985 Pärnu 2. kk-i, 1993 TÜ arstitsk-a, 2005 TÜ-s doktorantuuri, med-dr (2005, TÜ), vk „Anatomy and clinical relevance of the glenohumeral joint capsule and ligaments”. Täiendanud end Šveitsis, Inglismaal, Soomes, Iirimaa jm. Oli 1993–95 TÜK Maarjamõisa Haigla intern, 1995–2000 resident, 2000– TÜK traumatol ja ortopeedia kliiniku ortopeed, 2005–10 TÜ traumatol ja ortopeedia kliiniku traumatol ja ortopeedia õt-i asst, 2010– ka Kouvolas (Soome) Kuusankoski Piirkonna Haigla ortopeed. – Uurimisvaldkonnad: õlaliigese kliiniline anat, sellega seonduvad haigused ja vigastused, õlaliigese endoproteesimise tänapäevased võimalused, käe ja ülajäseme kui organi anat. Eesti Nooremärstide Ühenduse liige (1993–, asepresident 1994–96), Eesti Traumatoloogide ja Ortopeedide Seltsi liige (1999–), Eesti Artroskoopia ja Sporditraumatol. Seltsi juhatuse liige (2003–), Eesti Käekirurgia Seltsi president (2009–). 15 teadustr-t.

T: Anatomy of the coracohumeral and coracoglenoidal ligaments (kaasautor). // Ann. Anat. 182 (2000) 6; Uusi aspekte õlaliigese eesmise ebastabiilsuse diagnostikas ja ravis (kaasautor). // EA 82 (2003) Lisa 6; The anterior glenohumeral joint capsule: macroscopic and MRI anatomy of the *fasciculus obliquus* or so-called *ligamentum glenohumerale spirale* (kaasautor). // Eur. Radiol. 14 (2004) 8; The spiral glenohumeral ligament: an open and arthroscopic anatomy study (kaasautor). // Arthroscopy 24 (2008) 11; Anatomy of the superior glenohumeral ligament (kaasautor). // J. Shoulder Elbow Surg. 19 (2010) 6.

B: EA 84 (2005) 8, 580; TÜA 1982–2007, 77, 405, 411, 412.

MERISALU (a-ni 1982 **Pruuli**), **Eda** (6. I 1955 Elva), tervishoiuteadlane; ehitusjuhi t. Lõpetas 1973 Elva Kk-i, 1977 TÜ kehakultuuritsk-a suusatamise erialal, 1985 TÜ

arstitsk-a spordimed-i osk-a, med-dr (1995, Kaunase Med Akad), vk "Hormonal response to brain injury in man". Oli 1985–93 TÜ ÜMPI laborant, 1993–95 teadur, 1995–97 asst, 1997– tervishoiu inst-i keskkonna ja tervishoiu õt-i dots, 2005– ka õt-i hoidja. Loengukursused: keskkonna- ja töötervishoid, tööstress ja tervis ning keskkonna- ja töötoksikol; töötervishoiuarstide-residentide üld- ja tsüklijuhendaja; koost õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: elu- ja töökeskkonna ohutegurid, tööstress, läbipõlemine ja tööga seotud haiguste ennetamine. Olnud paljude rahvusv ja kodumaiste uurimisprojektide koordinaator, rahvusv konv-de ja nõupidamiste peakorraldaja. Sotsiaalmin-i töötervishoiuarstide erialanõukogu liige ja töötervishoiu ekspert (2001–), EL ekspert tööstressi raamlepingu sotsiaalpartnerite läbirääkimistel (2003–). Ajakirja *Eesti Töötervishoid* toim liige (2005–). Eesti Töötervishoiuarstide Seltsi (1997–), Rahvusv Töötervishoiu Komitee (ICOH) (2008–) liige. Sotsiaalmin-i rahvatervise arendusnõukogu a-preemia (1999). Üle 150 teadustr-e, sh 8 monogr.

T: Changes of sympatho-adrenal and hypothalamo-pituitary-adreno-cortical systems in patients with head injury (kaasautor). // *Acta Neurol. Scand.* 96 (1997) 1; Eesti õpetajate tööstress ja tervis. Trt, 1999; Lead exposure during postnatal period impairs contextual fear conditioning and reduces adult hippocampal neurogenesis in the rat brain (kaasautor). // *Int. J. Develop. Neurosci.* 23 (2005) 7; Health promoting hospitals in Estonia: Are they doing differently (kaasautor)? // *Health Promotion Int.* 22 (2007) 4; Tööstress ja vähk. Trt, 2008; Particle size distribution and dissolution properties of metals in cyclone fly ash (kaasautor). // *Int. Envir. Sci. Technol.* 5 (2008) 4; Health impact assessment in case of peat – co-use of environmental scenarios and exposure-response functions (kaasautor). // *Biomass & Energy* 33 (2009); Prevalence of musculoskeletal disorders, assessment of parametres of muscle tone and health status among office workers. (kaasautorid K. Oha, V. Viljasoo). // *Agron. Res.* 8 (2010) 1; Economic analysis of occupational health in Estonian enterprises (kaasautor K. Rõa). // *Barents Newslett. Occupational Health Safety* 13 (2010).

B: TÜA 1982–2007, 150, 151, 158, 163, 167.

MERITS, Andres (9. III 1967 Pärnu), biokeemik ja viroloog; elektriku ja kooliõpetaja p. Lõpetas 1985 Pärnu 6. kk-i, 1990 MÜ biol tsk-a virol erialal, 1993 MÜ-s asp-i, Ph.D.

virol alal (1994, MÜ), vk "Chemical-enzymatic synthesis and functional characterization of the genome of plant circovirus". Oli 1994–96 KBFI teadur, 1996–2001 v-teadur, ühtlasi 1995–98 Helsingi Ük-i biotehnol inst-i järelidr, 1999–2002 teadur, 2001– põllum- ja metsandustsk-a dots, ühtlasi 1998 TTÜ geenitehnol inst-i v-teadur, 1999–2002 dots, 2001– Eesti Biokeskuse v-teadur, 2003–07 TÜ MRI erakorr prof, 2007 TÜ tehnol-inst-i rakendusvirol prof. Loengukursused: virol, mol-ne ja biomed-ne virol jm. – Uurimisvaldkonnad: mol-ne ja üldine virol, bio- ja geenitehnol, biomed, ravimiarendus; RNA genoomsete viiruste replikatsioon, geeniekspressioon ja viirus-peremees interaktsioonid. *Semliki Forest* viiruse (2003–06) ja *Chikungunya* viiruse uurija (2010–14) EL projektide raames. ETF keskkonna- ja eluslooduse ekspert (2008–). Üle 120 teadustr-e, neli patentset leiutist (kaasautor).

T: Biochemical and genetic evidence for interactions between potato A potyvirus-encoded proteins P1 and P3 and proteins of the putative replication complex (kaasautor). // *Viol.* 263 (1999) 1; Identification of a novel function of the alphavirus capping apparatus-RNA 5' triphosphatase activity of Nsp2 (kaasautor). // *J. Biol. Chem.* 275 (2000) 23; Site specific protease activity of the carboxy-terminal domain of *Semliki Forest* virus replicase protein nsP2 (kaasautor). // *J. Biol. Chem.* 276 (2001) 33; Polypurine (A)-rich sequences promote cross-kingdom conservation of internal ribosome entry (kaasautor). // *Proc. Nat. Acad. Sci. USA* 99 (2002) 8; Properly folded nonstructural polyprotein directs the *Semliki Forest* virus replication complex to endosomal compartment (kaasautor). // *J. Virol.* 77 (2003) 3; Molecular determinants of substrate specificity for *Semliki Forest* virus nonstructural protease (kaasautor). // *J. Virol.* 80 (2006) 11; Molecular defects caused by temperature-sensitive mutations in *Semliki Forest* virus nsP1 (kaasautor). // *J. Virol.* 82 (2008) 18; Cell to cell spread of the RNA response suppresses *Semliki Forest* virus infection of mosquito cell cultures and cannot be antagonised by this virus (kaasautor). // *J. Virol.* 83 (2009) 1; Novel functions of the alphavirus nonstructural protein nsP3 C-terminal region (kaasautorid M. Varjak, E. Žusinaite). // *J. Virol.* 84 (2010) 5.

B: <https://www.etis.ee>.

MERTELSMANN, Olaf (15. I 1969 Hamburg, Saksamaa), ajaloolane; sakslane, politseiniku p. Lõpetas 1988 Quickborni Dietrich-Bonnhoeffler-Gümn-i, 1995 Hamburgi Ük-i kk-i õpetaja riigieksamiga (ajalugu, saksa k ja kirj), 2000 samas doktorantuuri; Ph.D. uusaja ajaloo alal (2000, Hamburgi Ük), vk “Zwischen Krieg, Revolution und Inflation. Die Werft Blohm & Voss 1914-1923”. Oli 1996–98 TÜ saksa k-e ja kirj õt-i ning ajaloo osk-a külalislektor, 1998–2002 Novosibirski Rkl Ük-i saksa k-e ja kirj-e õt-i õppejõud ning Novosibirski Rkl Ped Ük-i saksa k-e ja kirj-e õt-i dots, 2003 Hamburgi Ük-i ajaloo osk-a õppejõud, 2003–06 TÜ ajaloo osk-a arhiivinduse teadur, 2004–08 TÜ Nõukogude Ajaloo Uurimiskeskuse juh kt, 2005–06 lähiajaloo õt-i erakorr dots, 2006–TÜ ajaloo ja arheol inst-i uusima aja ajaloo dots. – Uurimisvaldkonnad: stalinism, Eesti lähiajalugu, 20. saj maj- ja sotsiaalajalugu, Vene- ja Saksamaa lähiajalugu. Osalenud paljudes (sh rahvusv-tes) uurimisprojektides, koost. ja toim-d kogumikke (*The Sovietization of the Baltic States*, 2003; *Vom Hitler-Stalin-Pakt bis zu Stalins Tod. Estland 1939–1953*, 2005; *Estland und Russland. Aspekte der Beziehungen beider Länder*, 2005; *Border Changes in 20th Century Europe: Selected Case Studies*, 2010; *Central and Eastern European Media under Dictatorial Rule and in the Early Cold War*, 2011). AABS-i (2002–) ja Balti ajaloo komisjoni liige (2006–), Eur. Teadusfondi projekti *Globaleuronet* Eesti esindaja (2006–2010); ETF ekspertkomisjoni liige (2010–). Saksa Ettevõtteajaloo Ühingu teine auhind (2001). U 100 teadustr-t.

T: Saksa sõjamajandus Esimese maailmasõja ajal. Müüt või tegelikkus Blohm & Vossi näitel. // AA (2000) 1; Der stalinistische Umbau in Estland. Von der Markt- zur Kommandowirtschaft. Hamburg, 2006; Tartu – Dorpat – Jur’ev. // Nordost-Archiv (2006); Ida-Virumaale sisserändamise põhjused pärast Teist maailmasõda. // AA (2007) 1; “Sovetiseerimise” mõiste. // Eesti NSV aastatel 1940–1953. Sovetiseerimise mehhanismid ja tagajärjed Nõukogude Liidu ja Ida-Euroopa arengute kontekstis, Trt, 2007; Social and oral history in Estonia. // East Central Eur. 34–35 (2008) 1–2; Der baltisch-russische Erinnerungsstreit. // Erinnerungskultur und Versöhnungskitsch. Marburg, 2008; Cleansing and Compromise: the Estonian SSR in 1944–1945 (kaasautor A. Rahi-Tamm). // Cahiers du Monde russe 49 (2009); Soviet mass violence in Estonia revisited (kaasautor A. Rahi-Tamm). // J. Genocide Res. 11 (2009) 2–3; Führer im

Ausverkauf. Estland 1939–1945. // Der Führer im Europa des 20. Jahrhunderts. Marburg, 2010.

B: <https://www.etis.ee>.

METS, Mari (19. III 1978 Põlva), keeleteadlane; autojuhi t. Lõpetas 1996 Põlva Ühisgümni-i, 2000 TÜ eesti ja soome-ugri filol erialal, 2004 TÜ-s magistrantuuri, 2010 doktorantuuri, M.A. eesti ja soome-ugri k-eteaduse alal (2004, TÜ), vk „Võru kõnekeel: *nud*-partitsiibi tunnuse varieerumine Vastseliina murrakus”, Ph.D. samal alal (2010, TÜ), vk “Suhtlusvõrgustikud reaalajas: võru kõnekeele varieerumine kahes Võrumaa külas”. Oli 2001–04 Riigikogu Kantselei dokumendiosk-a stenogrammitalituse toim, 2004–06 TÜ eesti ja üldk-eteaduse inst-i õpetaja ja 2005–06 TÜ Lõuna-Eesti keele- ja kultuuriuuringute keskuse kuraator, 2006-08 TÜ keeleteaduse ja –tehnol doktorikooli erakorr teadur, 2008– eesti ja üldkeeleteaduse inst-i teadur. – Uurimisvaldkonnad: k-e varieerumine, võru (kõne)keel, morfol, suhtlusvõrgustikud. Esimesi suhtlusvõrgustiku meetodi rakendajaid k-eteaduses. ES liige (2001–). Valter Niiluse preemia (2009). Üle 20 teadustr-e.

T: Eesti murrete korpus ja kolme murde sagedasema sõnavara võrdlus (kaasautor). // Keele kannul. Pühendusteos Mati Erelti 60. sünnipäevaks. Trt, 2001; Võru ja setu kõnekeele mineviku kesksõnade tunnused: kas tegelik keelekasutus vastab võru kirjakeele normile? // TÜ Lõuna-Eesti keele- ja kultuuriuuringute keskuse ar I (2005); Sõnaliigituse küsimusi eesti murrete korpuse põhjal (kaasautor). // Keele ehe. Trt, 2006; South Estonian written standard and actual spoken language: variation of the past participle markers. // Ling. Uralica XLIII (2007) 3; Suhtlusvõrgustikud võrukeste keelelise käitumise tõlgendajaina (kaasautor K. Praakli). // KK (2007) 10; Suhtlusvõrgustike mõjust võru kõnekeelele. // Oma Keel (2010) 2.

B: <https://www.etis.ee>.

METS, Tõnis (16. III 1952 Viljandi), tehnika- ja majandusteadlane; agronoomide p. Lõpetas 1970 Nuia kk-i, 1976 TPI tööstuselektronika erialal, 1979 Moskva Patendiinst-i patentoloogina, 1983 Moskvaa Rkl Masina-Traktoripargi Eksploatatsiooni ja Remondi Tehnol Inst-s (RTI) asp-i, tehnikaknd (1987, Leningradi Põllum-inst), vk

„Диагностирование топливной аппаратуры тракторного дизля по вибрационным процессам в ультразвуком диапазоне до 1 МГц”. Täiendas end 1989 Iirimaa, 1993–94 ja 2004 Rootsis, 2003 USAs, 2006 Hollandis. Oli 1975–77 TA SKB Tartu Filiaali ins, 1985–89 juhtiv-konstruktor, 1989–91 dir, 1977–84 RTI Tehnol ja Konstrueerimise Kesk-Katsebüroo Tartu Filiaali juhtiv konstruktor, ühtlasi 1988– ka OÜ ALO juh, konsultant ja lektor, 1991–92 SP Plastronic JV tegevdir, 1995–98 AS KAA-Grupp juh-tegevdir, 1999–2002 Audentese Ük-i lektor, 2002–04 dots, 2003–04 TÜ ettevõtluskeskuse juh, erakorr dots, 2004–08 TÜ ettevõttemaj inst-i rahvusv ettevõtluse ja innovatsiooni õt-i dots, 2008– ettevõtluskeskuse juh, prof. Loengukursused: ettevõtlus, juhtimine, teadusjuhtimine jm. – Uurimisvaldkonnad: teadusaparatuuri konstrueerimine, mehhanismide vibrodiagnostika, ettevõtlus, ettevõtlusharidus, organisatsiooniline õppimine, teadus- ja innovatsiooniprotsessid, tehnosiire, intellektuaalomand, ettevõtlik ülikool ja teaduspoliitika. Mitme rahvusv projekti koordinaator ja juht, ajakirjade *Annals of Innovation & Entrepreneurship* ning *Engineering Economics* toim-kolli-i liige (2010–). *European Council for Small Business and Entrepreneurship* (ECSB) juhatus liige (2008–10), *International Entrepreneurship Academy* liige (2009–). Üle 130 teadustr-e, 15 autorit-t.

T: Entrepreneurship in Estonia: policies, practices, education and research (kaasautor). Trt, 2006; Patterns of learning organisation in Estonian companies (kaasautor M. Torokoff). // *Trames* 11 (2007) 2; The role of the University-Industry-Government linkages in the innovation processes of the small catching-up economy (kaasautorid U. Varblane, K. Ukrainski). // *Industry and Higher Edu.* 22 (2008) 6; University-Industry-Government linkages in the biotech of a small transition country: the Estonian case. // *Int. J. Entrepreneurship and Innovation Manag.* 9 (2009) 1/ 2; Developing new corporate understanding of an existing product (kaasautorid A. Gofman, H. Moskowitz). // *J. Product and Brand Manag.* 18 (2009) 2; Intellectual property – lever or barrier for the globalization of knowledge – intensive SMEs of small country origin (kaasautorid K. Kaarna, A. Kelli). // *Eng. Econ.* 21 (2010) 4; Entrepreneurship education in the higher education institutions (HEI’s) of post-communist European countries (kaasautor U. Varblane). // *J. Enterprising Communities: People and Places in the Global Econ.* 4 (2010) 3.

B: TÜ majandusteaduskond 70/40. Trt, 2008, 249–250.

METSALA, Andrus (4. II 1957 Tallinn), biokeemik; mööbelsepa p. Lõpetas 1975. Tallinna 21. kk-i, 1980 TÜ füüsika erialal, Ph.D. teor ja arvutikeemia alal (1997, TÜ), vk “Microcanonical rate constant in nonequilibrium distribution of vibrational energy and in restricted intramolecular vibrational energy redistribution on the bases of Slater’s theory of unimolecular reactions”. Täiendanud end 1995, 1997 külalisuurijana Müncheneri Tehnikaük-s, 1998–2004 (vaheaegadega) Düsseldorfis Ük-s. Oli 1980–86 KI v-ins, 1986–97 n-teadur, 1997– TTÜ keemiainst-i v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: ensüümatalüüs, konformatsioonianlüüs, mittetasakaalulise võnkeenergia jaotuse mõju reaktsiooni kiirusele. Eesti Keemia Seltsi liige (1986–). 20 teadustr-t.

T: Lipase-catalysed acylation of prostanoids (kaasautor). // *Bioorg. Med Chem. Lett.* 9 (1999) 13; Investigation of charge localization and charge delocalization in model molecules by multiphoton ionization photoelectron spectroscopy and DFT calculations (kaasautor). // *Faraday Discussions* 115 (2000); Lipase action on some non-triglyceride substrates (kaasautor). // *J. Mol. Catalysis B* 22 (2003) 5–6; Comparison of photoelectron-spectroscopy results to *ab-initio* and density functional calculations: the ethylbenzene cation (kaasautorid F. Lehrer, R. Weinkauff). // *Int. J. Res. Phys.* 221 (2007) 5; A chemoenzymatic synthesis of deoxy sugar esters involving stereoselective acetylation of hemiacetals catalysed by CALB (kaasautor). // *J. Mol. Catalysis B* 68 (2011) 1.

B: <https://www.etis.ee>.

METSAMAA, Liisa (11. XII 1981 Tallinn), hüdrobioloog; rmt-upidaja t. Lõpetas 2000 Saue Gümni-i, 2004 TPÜ merebiol erialal, 2005 TÜ-s magistrantuuri, 2009 doktorantuuri, M.Sc. hüdrobiol alal (2005), vk “Detecting cyanobacterial blooms by passive optical remote sensing: the Baltic Sea case study”, Ph.D. samal alal (2009, TÜ), vk “Model-based assesment to improve the use of remote sensing in recognition and quantitative mapping of cyanobacteria”. Täiendas end 2005 Itaalias, 2006 Austraalias, 2009 Soomes. Oli 2005 TÜ Eesti Mereinst-i ins, 2006–07 erakorr teadur, 2007–09 teadur, 2010– v-

teadur, ühtlasi Floridas (USA) *NSU Oceanographic Center NCRI* järeldr. –
Uurimisvaldkond: vee kaugseire ja mereoptika. U 20 teadustr-t.

T: Suitability of MODIS 250m resolution band data for quantitative mapping cyanobacterial blooms (kaasautor). // Eesti TA Toim. Biol. Ökol. 55 (2006) 4; Recognising cyanobacterial blooms based on their optical signature: a modelling study (kaasautorid T. Kutser, N. Strömbeck). // Boreal Envir. Res. 11 (2006) 6; Monitoring cyanobacterial blooms by satellite remote sensing (kaasautor). // Estuarine Coastal Shelf Sci. 67 (2006) 1–2; Influence of the vertical distribution of cyanobacteria in the water column on the remote sensing signal (kaasautorid T. Kutser, A. Dekker). // Estuarine Coastal Shelf Sci. 78 (2008) 4; Field measurements of spectral backscattering coefficient of the Baltic Sea and boreal lakes (kaasautor). // Boreal Envir. Res. 14 (2009) 2.

B: <https://www.etis.ee>.

METSLAID, Marek (13. III 1980 Viljandi), metsateadlane; tööliste p. Lõpetas 1998 Paide Ühisgümni-i, 2002 EPMÜ metsandustsk-a metsamaj erialal, 2004 EPMÜ-s magistrantuuri, 2008 EMÜ-s doktorantuuri, M.Sc. metsamaj alal (2004, EMÜ), vk “Hariliku kuuse eeluuenduse kohanemine lageraie järgsel”, Ph.D. metsanduse alal (2008, EMÜ), vk “Growth of advance regeneration of Norway spruce after clearcut”. Täiendas end 2002–03 Rootsi Põllum Ük-s, 2005 ja 2006 Helsingi Ük-s. Oli 2003–05 EMÜ metsandusliku uurimisinst-i v-laborant, 2005–06 EMÜ metsandus- ja maaehitusinst-i metsabiol osk-a spetsialist, 2006–09 teadur, 2009– metsaökol v-teadur, 2011– Šveitsi Rkl Metsa-, Lume- ja Maastiku-uuringute Inst-i järeldr. Loengukursus: metsaökol. – Uurimisvaldkonnad: metsaökol, metsakasv ja häiringuökol, hariliku kuuse looduslik uuenemine, erineva päritoluga hariliku männi uuenemine ja kasv erinevates kliimatingimustes, metsauuenduse ja taimkatte dünaamika häiringualadel. Mitme rahvusv teadusajakirja (*Scandinavian Journal of Forest Research, European Journal of Forest Research, Forest Ecology and Management* jt) retsensent. Põhjamaade Metsateaduse Koostöö Komitee koostöövõrgustiku *Looduslike häiringute dünaamika analüüs metsaökosüsteemide majandamise alusena* (2002–) ja *Metsauuenduse võrgustiku liige* (2009–), LUS-i metsandusseksiooni esimees (2010–). Üle 30 teadustr-e.

T: Acclimation of spruce advance regeneration to light conditions: estimation by needle characteristics (kaasautor K. Jõgiste). // *Metsanduslikud Uurimused* 36 (2002); Growth of advance regeneration of Norway spruce after clear-cutting (kaasautor). // *Tree Physiol.* 25 (2005) 7; Recovery of advance regeneration after disturbances: acclimation of needle characteristics in *Picea abies* (kaasautor). // *Scand. J. Forest Res.* 20 (2005) 6; Vascular plant response to windthrow severity in Norway spruce dominated *Myrtillus* site type forests in Estonia (kaasautor). // *Ecosci.* 13 (2006) 2; Tree variables indicating the growth response and acclimation of advance regeneration of Norway spruce and other coniferous species after the release (kaasautor). // *Forest Ecol. Manag.* 250 (2007); Assessment of tree mortality after windthrow using photo-derived data (kaasautor). // *Ann. Bot. Fennici* 46 (2009) 4.

B: <https://www.etis.ee>.

METSMÄGI (a-ni 2003 **Audova**), **Iris** (27. II 1968 Valga), keeleteadlane; vaimuliku t. Lõpetas 1986 Valga 1. kk-i, 1991 TÜ eesti filol erialal, 1995 TÜ-s magistrantuuri, 2000 doktorantuuri, M.A. läänemeresoome k-te alal (1995, TÜ), vk „Algriim vadja rahvalauludes“; Ph.D. uurali k-te alal (TÜ, 2000), vk „The Uralic verbal suffix *ś against Altaic and Palaeo-Asiatic backgrounds“. Oli 1991–92 TÜ fennougristika labori n-teadur, 1993–2000 eesti ja soome-ugri k-eteaduse osk-a uurali k-te teadur, 2001–02 EKI erakorr v-teadur-järeldr, 2003–09 v-teadur, 2009– v-leksikograaf. – Uurimisvaldkonnad: uurali k-te, sh eesti verbimorfol, uurali k-te kontaktid; eesti ajalooline leksikol. Eesti etümol-sõnarmt-u koost-id. ES liige. 18 teadustr-t.

T: Über die morphosyntaktischen Funktionen der *j- und *pA-Deverbativa in den westlichen uralischen Sprachen. // *Ling. Uralica* XXXVIII (2002) 1; Vadja *va-/vä-* ja *ja-/jä-*deverbaalist omadussõnalise täiendi funktsioonis. // Keelekontaktidest keelevahetuseni. Trt, 2002; Die ostseefinnischen Deverbativa auf *-pa/-pä und *-ja/-jä in der Funktion des adjektivischen Attributs. // *Ling. Uralica* XXXIX (2003) 1; Paarist läänemeresoome idapiiri ületavast morfoloogilisest paralleelist. // Õdagumeresoomõ hummogupiif. Võro 2003; Kas mitmetähenduslik *roop* või varieeruva tüvekujuga *roov*? // *Kodukeel ja keele kodu*. Tln, 2009; Dialect materials in the Estonian Etymological Dictionary. // *Slavia Centralis* III (2010) 1.

B: <https://www.etis.ee>.

METSPALU (a-ni 1974 **Vink**), **Ene** (24. I 1950 Tallinn), molekulaarbioloog, geneetik; teenistujate tütar, Mait M. ema. Lõpetas 1968 Tallinna 21. kk-i, 1973 TÜ füüsika osk-a pooljuhtelektroonika erialal, biol-knd mol-biol alal (1983, NSVL TA Mol-biol Inst), vk “Изучение свойств 5S RNK-белкового комплекса *E. coli*”. Oli 1974–79 TÜ mol-biol uurimisgrupi n-teadur, 1979–83 ÜMPI n-teadur, 1983–91 v-teadur, 1991– MRI v-teadur, 1992–98 ka dots ja a-st 2004 evolutsioonilise biol õt-i juh. Loengukursused: immunol, immunogen jm. – Uurimisvaldkonnad: populatsioonigen, inimpopulatsioonide fülogeogr ja fülogenees, evolutsiooniline biol. Eesti Inimesegen Ühingu liige, *Int. Science Foundation* Tartu koordinaator (1992–94). U 50 teadustr-t.

T: Mitochondrial DNA variation of modern Tuscans support the Near Eastern origin of Etruscans (kaasautor). // *Am. J. Human Gen* 80 (2007) 4; Paleo-Eskimo mtDNA genome

reveals matrilineal discontinuity in Greenland (kaasautor). // *Science* 320 (2008) 5884; The dawn of human matrilinear diversity (kaasautor). // *Am. J. Human Gen* 82 (2008) 5; Mitochondrial haplogroup U5b3: a distant echo of the Epipaleolithic in Italy and the legacy of the early Sardinians (kaasautor). // *Am. J. Human Gen.* 84 (2009) 6; Ancient human genome sequence of an extinct Palaeo-Eskimo (kaasautor). // *Nature* 463 (2010) 7282; The genome-wide structure of the Jewish people (kaasautor). // *Nature* 466 (2010) 7303; Population genetic structure in Indian Austroasiatic speakers: the role of landscape barriers and sex-specific admixture (kaasautor). // *Mol. Biol. Evol.* 28 (2010) 2; An aboriginal Australian genome reveals separate human dispersals into Asia (kaasautor). // *Science* 334 (2011) 6052.

B: <https://www.etis.ee>.

METSPALU, Mait (24. VIII 1975 Tartu), molekulaarbioloog, evolutsioonigeneetik; Andres ja Ene M. p. Lõpetas 1999 TÜ loodusgeogr ja maastikuökol erialal, 2001 TÜ-s magistrantuuri, 2005 doktorantuuri, M.Sc. mol-biol ja evolutsiooni alal (2001, TÜ), vk “Common maternal legacy of Indian caste and tribal populations”, Ph.D. samal alal (2005, TÜ), vk “Through the course of prehistory in India: tracing the mtDNA trail”. Oli 2005–06 Eesti Biokeskuse erakorr teadur, 2006–10 erakorr v-teadur, 2010– teadusdir. – Uurimisvaldkonnad: inimpopulatsioonide gen varieeruvus, moodsa inimese fülogenees ja globaalne struktureerumine: ränded, triiv ja valik. EL grantide *Genemill* ja *Genera* juht. Eesti, Eur. ja Am. inimesegen ühingute liige (2000–, 2008–, 2011–). Eesti TA üliõpilaste teadustööde konkursi preemia (2000). Üle 20 teadustr-e.

T: The genetic heritage of the earliest settlers persists both in Indian tribal and caste populations (kaasautor). // *Am. J. Human Gen.* 72 (2003) 2; The pioneer settlement of modern humans in Asia (kaasautor). // *Human mitochondrial DNA and the evolution of *Homo sapiens**. Heidelberg, 2006; Peopling of South Asia: investigating the caste-tribe continuum in India (kaasautor). // *Bioessays* 29 (2007) 1; Ancient human genome sequence of an extinct Palaeo-Eskimo (kaasautor). // *Nature* 463 (2010); The genome-wide structure of the Jewish people (kaasautor). // *Nature* 466 (2010).

B: <https://www.etis.ee>.

METSVAHI, Merili (24. VII 1973 Tallinn), rahvaluuleteadlane; õppejõu t. Lõpetas 1991 Tallinna Pelgulinna Gümni-i, 1998 TÜ eesti filol osk-a, õppis 1995–96 Eötvös Lorandi Ük-s Budapestis ja 1999–2000 Göttingenis Georg Augusti Ük-s, lõpetas 2000 TÜ-s magistrantuuri, 2007 doktorantuuri, M.A. eesti ja võrdleva rahvaluule alal (2000, TÜ), vk „Thiesi võitlused: 1692. a. Liivimaa libahundiprotsessil kõlanud tunnistuste usundiline taust“; Ph.D. samal alal (2007, TÜ), vk „Indiviid, mälu ja loovus: Ksenia Määrsepa mõttemaailm folkloristi pilgu läbi“. Täiendas end 2002–03 Helsingi Ük-s. Olnud a-st 2001 TÜ kultuuriteaduste ja kunstide inst-i eesti ja võrdleva rahvaluule osk-a teadur. Loengukursused: Eesti rahvausund, muistenditeooria. – Uurimisvaldkonnad: rahvajutt ja jutustamine, usundiline folkloor, individikeskne lähenemine folkloristikas, eesti libahundimuistendid. Folklore Fellows (2002–) ja International Society for Folk Narrative Research (ISFNR) liige (2003–), Eesti Akad Usundiloo Seltsi asutajaliige (2006–) U 30 teadustr-t.

T: *Werwolfprozesse in Estland und Livland in 17. Jahrhundert. Zusammenstöße zwischen der Realität von Richtern und von Bauern. // Folklore als Tatsachenbericht. Trt, 2001; On the position of the religious legend of St. George in the mental universe of the Setu woman Ksenya Määrsepp. // Mental Spaces and Ritual Traditions. An International Festschrift to Commemorate the 60th Birthday of Dr. Mihály Hoppál. Debrecen, 2002; “Ja seal oll’ suur madu...”. Püha Jüri legend setu naise Ksenja Määrsepa vaimses universumis. // Akad. (2003) 9; Cultural differences of narrating life-stories. // Studies Folk Cult. 2 (2004); “Naine libahundiks” (AT 409) eesti jutupärimuses. // KK (2010) 8/9.*
B: <https://www.etis.ee>.

MIHKELEV (a-ni 1987 **Külasalu**), **Anneli** (30. VI 1967 Paide), kirjandusteadlane; loomaarsti ja õpetaja t. Lõpetas 1985 Türi kk-i, 1993 TÜ eesti k-e ja kirj osk-a, 1997 TÜ-s magistrantuuri, 2005 doktorantuuri, M.A. eesti kirj alal (1997, TÜ), vk „Allusioonid intertekstuaalsuse ilminguna Kalju Lepiku luules“; Ph.D. semiootika ja kulturol alal (2005, TÜ), vk „Vihjamise poeetika“. Oli 2000–05 Eesti TA Underi ja Tuglase Kirj-keskuse teadur, 2006– v-teadur, ühtlasi 2006–08 TLÜ filol-tsk-a eesti filol osk-a dots, 2008– eesti k-e ja kult inst-i võrdleva kirj-teaduse dots. – Uurimisvaldkonnad: allusioonide jt intertekstuaalsete ning intersemiootiliste suhete toimimine eesti kirj-s ja

kultuuris, läti ja leedu kirj-e retseptsioon Eestis. Osalenud rahvusv uurimisprojektides (sh *Latvians, Estonians and Lithuanians: Literary and Cultural Contacts*), mitme rahvusv art-kogumiku (*We Have Something in Common. The Baltic Memory*, 2007 jmt) toim. Tegutsenud ka kirj-kriitikuna. EKS (1999–), AABS-i (2006–), Eesti ja Rahvusv Võrdleva Kirj-teaduse Assots-i (ICLA) (2006–), Eesti Semiootika Seltsi liige (2006–). Kulturilehe *Sirp* kirj-kriitika a-preemia (1999). Üle 60 teadustr-e.

T: Poetry as an intersemiotic system. // Kultūros intertekstai./Cultural Intertexts. Vilnius, 2006; The signs of rebellion in Kristian Jaak Peterson's poetry. // *Triangulum* 12 (2007); Biblical myths and national identity in contemporary Estonian and Latvian literature. // *Interlitt.* I (2008) 13; Translation as reception: the case of Latvian and Estonian literature. // *Communication as Translatio: Nordic-Baltic-Russian Cultural Dialogues*. Daugavpils, 2008; Innovations at the end of 1960s: the absurd and existentialism in Estonian literature. // *Back to Baltic Memory: Lost and Found in Literature 1940–1968*. Riga, 2008; Literary dialogue in the literary text: the play between understanding and misunderstanding. // *Acta Semiotica Fennica* 34 (2009); Identsusloomest Hando Runneli luule põhjal. // *Minemise pidevus ja astumise katkendlikkus*. Hando Runnel 70. Tln, 2009; Literary histories as an aspect of discursive construction of national identity. // *Interlitt.* 15 (2010) 1.

B: <https://www.etis.ee>.

MIHKLA, Meelis (6. VII 1955 Tallinn) keeleteadlane, -tehnoloog ja foneetik; Karl M. p, Sirje Velbri vend. Lõpetas 1973 Tallinna 2. kk-i, 1978 TPI automatiseeritud juhtimissüsteemide erialal, 2001 TÜ-s magistrantuuri, 2008 doktorantuuri, M.A. eesti ja soome-ugri k-eteaduse alal (2001, TÜ), vk „Eesti keele tekst-kõne süntees“, Ph.D. üldk-eteaduse alal (2008, TÜ), vk „Kõne ajalise struktuuri modelleerimine eestikeelsele tekst-kõne sünteesile“. Oli 1977–80 KKI arvutuslingvistika sektori ins ja v-ins, 1980–92 Kübl arvutustehnika erikonstrueerimisbüroo ins-programmeerija, 1993–2006 EKI haldusdir ja v-teadur, 2005–07 teadur, 2008– v-teadur. –Uurimisvaldkonnad: kõnesüntees, kõneüksuste andmebaasid ja kõnekorpused, kõneprosoodia. Olnud mitme uurimis- ja arendusprojekti juht, loonud kõnesünteesi tarkvara, konstrueerinud raadioringhäälingule spetsiaalseid kõnesüntesaatoreid. Rkl programmi *Humanitaar- ja loodusteaduslikud*

kogud juhtkomitee liige (2004–08). Emakeele Seltsi (2005–), Eesti Rakenduslingvistika Ühingu liige (2007–). EV teaduspreemia (2003). Üle 40 teadustr-e.

T: Measurement of pitch in speech – an implementation of goldstein theory of pitch perception – comment (kaasautorid J. Allik, J. Ross). // *J. Acoust. Soc. Am.* 75 (1984) 6; Creation of the Estonian diphone database for text-to-speech synthesis (kaasautorid A. Eek, E. Meister). // *Ling. Uralica* 34 (1998) 3; Eesti keele tekst-kõne süntees: grafeemfoneem teisendus ja prosoodia modelleerimine (kaasautorid E. Meister, A. Eek). // *Arvutuslingvistikalt inimesele*. Trt, 2000; Eesti keele tekst-kõne-süntees (kaasautor E. Meister). // *KK* (2002) 2, 3; Pausid kõnes. // *KK* (2006) 4; Modelling speech temporal structure for Estonian text-to-speech synthesis: feature selection. // *Trames* 11 (2007) 3; Kõnesüntees kui keele iseäralik võlu. // *Teadusmõtte Eestis V. Humanitaarteadused*. Tln, 2009; Modelling the temporal structure of Estonian speech (kaasautor M.-L. Kalvik). // *Human Language Technologies. The Baltic Perspective*. Amsterdam, 2010.

B: Filosoofiadoktoriks kolmkümmend aastat hiljem. // *Ülesmäge*. Tln, 2009, 29–33; *E. Ahven*. Pilk paberpeeglisse. Tln, 2007, 649, 765, 1354.

МИНОВ, Sergei (8. X 1860 Kiiev – 3. VIII 1924 Voronež), arstiteadlane, naistearst; venelane, aadliku p. Õppis 1879–83 Peterburi Ük-s loodusteadusi (lõpetas knd astmega), 1883–86 Peterburi Sõja-med Akad-s arstiteadust, dr med (1889, samas) vk “Къ вопросу о заболѣваніи фалліопевыхъ трубьяичниковъ въ патолого-анатомическомъ и клиническомъ отношеній”. Täiendas end Berliinis R. Kochi juures. Oli 1890–98 Peterburis akušöör, 1898 Peterburi Sõja-med Akad sünnitusabi ja günekol eradots, 1900–02 Peterburi Naiste Med-inst-i asst. Valiti 1902 TÜ sünnitusabi ja günekol prof-ks, oli 1903–18 TÜ naistekliiniku juh, a-st 1918 Voroneži Ük-i prof. – Uuris munajuhade ja -sarjade haigusi, eklampsiat (kummutas oletuse eklampsia nakkuslikust päritolust), arendas operatiivgünekol-st suunda. Tema ajal täiendati oluliselt ja laiendati naistekliinikut. Avaldas 1909 Tartus erialakirj-e bibliograafia.

T.: Объ эклампсіи въ клиническомъ отношеніи. // *Больничн. Газ. Боткина*, 1897; О женщине с биологической точки зренія. // *Юрьев*, 1904; Систематический указатель русской акушерско-гинекологической литературы от ее возникновения до 1901 года. // *Уч. зап. Юрьевского ун-та*, 1909. *Юрьев*, 1909.

B: TÜ ajalugu II, 369–370; Die Aerzte Livlands, 290–291; EA 3 (1924) 12, 293.

K. Kalling

MIKLI, Valdek (4. IV 1965 Tallinn), füüsik ja materjaliteadlane; meremehe p. Lõpetas 1983 Tallinna 43. kk-i, 1990 TÜ füüsika-elektronika erialal, 1995 TTÜ-s magistrantuuri, 2003 doktorantuuri, M.Sc. tehnilise füüsika alal (1995, TTÜ), vk “Halogeensodaliitide uurimine elektronsondi meetoditega”, Ph.D. loodusteaduste alal (2003, TTÜ), vk “Electron microscopy and image analysis study of powdered hardmetal materials and optoelectronic thin films”. Oli 1990–93 TTÜ elektronmikroskoopia ja röntgenanalüüsi labori ins, 1993–2003 materjaliuuringute keskuse teadur, 2003–materjaliuuringute teaduskeskuse v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: elektronmikroskoopia, röntgenmikroanalüüs, aatomjõumikroskoopia, materjaliteadus – multifunktsionaalsete materjalide süntees ja struktuur, mitmefaasiliste tribomaterjalide arendamine ja tehnol, kõvapinded ja pinnatehnika, CdTe kile rekristallisatsioon tahkes faasis ja leegerivate elementide mõju kile omadustele, kõrge kasuteguriga õhukesekileliste elastsete mono- ja tandem-päikesepatatroid arendamine II–IV pooljuhtühendite baasil. *International Society for Stereology* (ISS) (2001–), *European Microbeam Analysis Society* (EMAS) liige (2002–). Üle 180 teadustr-e.

T: Flow sensing and pumping using flexible permanent magnet beams (kaasautor A. Kruusing). // *Sensors and actuators A* 52 (1996) 1–3; Corrosion performance of duplex TiN coatings, deposited by arc plating (kaasautor). // *Surface Coating Technol.* 101 (1998) 1–3; Halogen sodalite investigation by the methods of electron microscopy (kaasautor A.Paat). // *Proc. Est. Acad. Sci.. Eng.* 5 (1999) 1; Application of image analysis methods to characterize the impact-milled WC-Co powder particles (kaasautorid P. Kulu, H. Käerdi). // *Image Analysis Stereol.* 20 (2001); Microstructural changes and optical properties of laser annealed bismuth-implanted silicon (kaasautor). // *Vacuum* 69 (2002) 1–3; Influence of second-order lines on the quantitative wavelength dispersive spectrometry analysis at low accelerating voltages. // *Microchim. Acta* 155 (2006) 1–2, Formation of structure of CdTe film, recrystallized on Mo/glass substrate under high temperature and mechanical pressure (kaasautor). // *Thin Solid Films*.517 (2009) 7;

Microstructure and superconductivity of bulk BPSCCO/LPMO composite (kaasautor). // Philos. Mag. Lett. 91 (2011) 3.

B: <https://www.etis.ee>.

MIRONOV, Dimitri (20. X 1978 Tallinn), keeleteadlane; venelane, ins-de p. Lõpetas 1996 Tallinna Tõnismäe Reaalkooli, 2001 TPÜ vene filol erialal, 2003 TPÜ-s magistrantuuri, 2008 TLÜ-s doktorantuuri, M.A. vene filol alal (2003, TPÜ), vk „Семантические характеристики девербативов: компоненты глагольности в сфере имен”, Ph.D. samal alal (2008, TLÜ), vk „Глагольность в сфере имен: к проблеме семантического описания девербативов (на материале русского языка”’. Täiendas end 2005 Helsingi Ük-s ja Peterburi Ük-s. Oli 2001–08 TPÜ (a-st 2005 TLÜ) slaavi k-te ja kultuuride inst-i lektor, 2008– TLÜ Katariina Kolledži dir. Loengukursused: graafika, ortogr, punktuatsioon, kõnekultuur, vene k-e sõnatuletus ja morfol jm.–Uurimisvaldkonnad: vene k-e deverbatiivide kirjeldus, süstematiseerimine ning funktsioneerimise analüüs (esimest korda russistikas). Oli 2003–07 sarja *Studia Slavica* keeleteaduse osa toim. Üliõpilaste teadustööde rkl konkursi diplom (2004). U 35 teadustr-t.

T: К вопросу о потенциале неглагольных языковых единиц при номинации действия: имена существительные и междометия. // Русский язык: исторические судьбы и перспективы. М, 2007; Девербативы в текстовом пространстве: отношения субъектности и темпоральности. // Науч. зап. Даугавпилсского ун-та 18 (2008) Девербатив и категория времени: точки соприкосновения. // *Slavica Gandensia* 34 (2007); Некоторые замечания о семантике и функционировании адъективных девербативов (к вопросу о трансформации грамматических категорий глагола). // *Studia Slavica*. 9 (2010).

B: <https://www.etis.ee>.

MIZERA (a-ni 2001 **Kants**), **Luule** (12. IV 1972 Tallinn), psühholoog; elektrooniku ja ehitusins-i t. Lõpetas 1990 Tallinna 2. kk-i, 1994 TÜ psühhol erialal, 1997 TÜ-s magistrantuuri, 2003 doktorantuuri, M.A. psühhol alal (1997, TÜ), vk “Meta-level collectivism in Estonia and Finland”, Ph.D. samal alal (2003, TÜ), vk “Socialization in

Estonian families: attitudes and behaviour in comparative perspective”. Oli 1994–95 TÜ rektori sekr, 1995–97 TÜ psühhol osk-a üliõpilasnõustaja, 1997 erakorr teadur, 1997–2007 Rootsis Södertörni Kolledži uurimisasst, ühtlasi 2002 TÜ psühhol osk-a erakorr lektor, 2002–03 spetsialist, 2004–08 ETF juhatuse liige, 2008– TÜ psühhol inst-i arengupsühhol osk-a v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: kultuuriti võrdlev psühhol, arengupsühhol, sotsialisatsioonimustri muutumine üleminekuühiskonnas ja selle seos lapse arenguga. Eesti Käitumis- ja Terviseteaduste Keskuse arengu- ja koolipsühholoogia uurimisgrupi liige (2001–). Mitmete kodumaiste ja rahvusv-te koolituste jm korraldus- ning koordineerimiskomitee liige (1994–). Kultuuriti Võrdlevate Uurimuste Seltsi (2000–05), Eesti Psühholoogide Liidu liige (2001–). U 20 teadustr-t.

T: Socialization values of mothers of Estonian preadolescents (kaasautor T. Tulviste). // Eur. J. Development Psychol. 7 (2010) 3; “There is nothing bad in being talkative”. Meanings of talkativeness in Estonian and Swedish adolescents (kaasautorid T. Tulviste, B. De Geer). // J. Pragmatics 43 (2011) 6.

B: <https://www.etis.ee>.

MONTICELLI, Daniele (14. V 1970 Milaano), keeleteadlane, -filosoof ja semiootik; itaallane, õpetajate p, Eneken Laanese abiaasa. Lõpetas 1989 Milaano Luigi Cremona Reaalgümni-i, 1995 Milaano Ük-i filos erialal, 2008 TÜ-s doktorantuuri, filos-mag (1995, Milaano Ük), vk “La semantica dei controfattuali”, Ph.D. semiootika ja kulturol alal (2008, TÜ), vk “Wholeness and its remainders: theoretical procedures of totalization and detotalization in semiotics, philosophy and politics”. Oli 1995–96 Sotsiaalteaduste Kõrgkooli *Lex* ja 1995–96 EHI itaalia k-e õpetaja, 1997–2007 EHI itaalia k-e ja kultuuri lektor, 2008–09 TLÜ germaani-romaani k-te ja kultuuride inst-i lektor, 2009– itaalia uuringute ja kultuurisemiootika dots, ühtlasi 1997–98 TÜ itaalia k-e ja kirj lektor, 2002–08 Eesti kontrastiivse lingvistika töörühma koordinaator, 2003–08 TÜ germaani-romaani filol osk-a teadur. Loengukursused: teor lingvistika, narratol, sissejuhatus tõlketeooriasse, kultuurisemiootika, keelefilos, Itaalia 17. ja 18. saj. ühiskond ja kultuur ning 19.–20. saj. kirj, Itaalia ajalugu, ühiskond ja kultuur pärast Viini kongr-i, itaalia k-e morfol, süntaks ja ajalugu – Uurimisvaldkonnad: k-efilos, pol filos, kontrastiivlingvistika, tõlketeooria, tõlkijad kultuurirepertuaari (ümber)kujundajatena, tähendusloome ja semiootiline kirj-e

ning kultuurianalüüs. *Eesti-itaalia sõnaraamatu* (2001) toim, *Acta Universitas Tallinnensis: Humaniora* toim-koll-i esimees (2010–). Itaalia Välismin-i kultuuripreemia (2001), KK a-auhind (2006), üliõpilaste teadustööde rkl konkursi peapreemia (2009). Üle 30 teadustr-e.

T: Eesti tingimuslausete liigitamise semantilised aspektid. // KK (2003) 5; The many places of deixis in language and theory. // From Utterance to Uttering and Viceversa. Multidisciplinary Views on Deixis. Trt, 2005; Moving love. The semiotics of passion on the basis of F. Petrarca's *Rerum vulgarium* fragmenta. // Interlitt. 10 (2005); From globality to partiality: semiotic practices of resistance to the discourse of war. // Sign Systems Studies 33 (2005) 2; Keeleuendus ja tõlkimine Noor-Eesti kultuurilise utopia raames Villem Ridala tõlgitud *Süütu* näitel. // KK (2006) 5–6; Noor-Eesti projektist tänapäeva Eesti kultuurilis-poliitilise diskursuse taustal. Kriitilised ülesatähendused. // Methis 1 (2008) 1; Eesti keeleuendus ja Itaalia *questione della lingua*. Paralleelid ja põimumised. // KK (2009) 2; Crossing boundaries. Translation of the untranslatable and (poetic) indeterminacy in Juri Lotman and Giacomo Leopardi. // Interlitt. 14 (2009) 2; „Totalitarian translation“ as a means of forced cultural change: the case of postwar Soviet Estonia. // Between Cultures and Texts: Itineraries in Translation History. Berliin, 2011.

B: <https://www.etis.ee>.

MOOR (a-ni 1998 **Ermel**), **Ulvi** (7. XII 1974 Võru), aiandusteadlane; metsaülema ja filoloogi t. Lõpetas 1993 Tartu 5. kk-i, 1997 EPMÜ agron-tsk-a, 2000 EPMÜ-s magistrantuuri, 2006 EMÜ-s doktorantuuri, M.Sc. aianduse alal (2000, EPMÜ), vk “Suure lõvilõua (*Antirrhinum majus*) kasvatamisest avamaal ja lõikeõite säilivust mõjutavatest teguritest”, Ph.D. taimekasv alal (2006, EMÜ), vk “Aiasaaduste kvaliteedi parandamise võimalusi aedmaasika (*Fragaria x ananassa* Duch.) ja aed-õunapuu (*Malus domestica* Borkh.) viljade näitel”. Oli 1998–99 Tartu Aianduse ja Mesinduse Seltsi büroojuh, 2000–02 EPMÜ aianduse inst-i tunnitavaline lektor, 2002 teadur, ühtlasi 2001–03 Räpina Aianduskooli iluaianduse õpetaja, 2003–06 EMÜ põllum- ja keskkonnainst-i aianduse osk-a lektor, a-st 2005 ka teadur, 2006– dots. – Loengukursused: aianduse tehnol-d, aiasaaduste säilitamine. – Uurimisvaldkonnad: puu- ja köögiviljade kvaliteeti ja

säilivust mõjutavad tegurid, keskkonnasäästlik säilitustehno, kasvatus- ja säilitustehno-
te mõju aedviljades sisalduvatele bioaktiivsetele ainetele ja antioksidatiivsele
aktiivsusele, taimekaitse. Ajakirjade *Scientia Horticulture, Food Science and Technology
International, Soil Science and Plant Nutrition* retsensent. Eesti Aiandusliidu (2000–),
International Society for Horticultural Science (ISHS) (2006–), Eesti Taimekaitse Seltsi
liige (2009–). Üliõpilaste teadustööde rkl konkursi teine koht (2005). 36 teadustr-t.

T: Effect of mulching and fertilization on the quality of strawberries (kaasautorid K.
Karp, P. Põldma). // *Agricult. Food Sci.* 13 (2004) 3; Effect of different calcium
compounds on postharvest quality of apples (kaasautorid M. Toome, A. Luik). // *Agron.
Res.* 4 (2006) 2; Yield quality of some taxa of the *Genus Rubus* depending on the
cultivation technology (kaasautor). // *Eur. J. Horticult. Sci.* 72 (2007); Effect of phosphite
fertilization on growth, yield and fruit composition of strawberries (kaasautor). // *Sci.
Horticult.* 119 (2009) 3.

B: <https://www.etis.ee>.

MOORA, Harri (13. III 1969, Tallinn), geoloog, keskkonnateadlane; Tanel M. p.
Lõpetas 1987 Tallinna 2. kk-i, 1993 TÜ geol erialal, 1998 Lundi Ük-s magistrantuuri,
2009 TTÜ-s doktorantuuri, M.Sc. keskkonnajuhtimise ja -pol alal (1998, Lundi Ük), vk
“The implications of the IPPC directive and the BAT concept for the Estonian industry”,
Ph.D. ehitus- ja keskkonnatehnika alal (2009, TTÜ), vk “Life cycle assesment as a
decision support tool for the system optimisation – the case of waste management in
Estonia”. Oli 1993–97 GI asst, 1995 EGV geofüüsika ja meregeol osk-a teadur, 1998–
2001 Säästva Eesti Inst-i teadur, 2001– keskkonnakorralduse programmi
direktor/vanemteadur. Lugenud TÜ Türi Kolledžis ja TTÜ-s keskkonnajuhtimise ja
ettevõtte strateegilise juhtimise kursusi. – Uurimisvaldkonnad: keskkonnapol ja –
juhtimine, keskkonnatehno ja süsteemianalüüs, puhtam tootmine ja -tarbimine,
jäätmekäitlus. Osalenud paljudes rahvusv uurimisprojektides ning keskkonnaalaste
õigusaktide koostamisel. Üle 20 teadustr-e.

T: Environmental management in Baltic States industry – a survey of information and
education needs (kaasautor). Lund, 1999; Keskkonnajuhtimissüsteemi käsiraamat –
selgitusi ja nõuandeid standardi ISO 14001 rakendamiseks (kaasautor). Lund, 2002;

Pakendi- ja pakendijäätmete kogumis-ja taaskasutussüsteemi rakendamine Eestis. Tln, 2003; Advancing waste policy in Estonia (kaasautor H. Tuhkanen). // Facilitating a Meaningful Policy Impact with Sustainability Knowledge. Stockholm, 2009; The impact of municipal solid waste management on greenhouse gas emissions in Estonia (kaasautorid V. Voronova, A. Reihan). // Interdisciplinary Aspects of Climate Change. Frankfurt am Main, 2009; Electricity scenarios for the Baltic states and marginal energy technology in life cycle assessments – a case study of energy production from municipal waste incineration (kaasautor V. Lahtvee). // Oil Shale 26 (2009) 3.

B: <https://www.etis.ee>.

Moora, Tanel (30. IV 1938 Tartu), ajalooteadlane, arheoloog; Harri ja Aliise M. p, Ann Marksoo vend, Harri Moora (1969) isa. Lõpetas 1956 Tallinna 7. kk-i, 1961 TÜ ajaloo osk-a, M.A. arheol alal (1998, TÜ), vk “Muistsete loodusolude osast kiviaja asustuse kujunemisel Kunda ümbruses”. Täiendas end 1992 EN *PACT* võrgustiku paleoökol kursustel. Oli 1961–1977 AI arheol ja etnogr sektori teadur, 1978–2005 arheol sektori ning 2005– TLÜ AI arheobiol ja muinastehno osk-a teadur. – Uurimisvaldkond: inimühiskonna arengu kajastumine looduskeskkonnas, muinastehno-s ja arheol-s materjalis, selle jälgitavus interdistsiplinaarsete meetoditega. Kogunud 1957–96 igaaastastel eksped-del Karjalas, Vepsa- ja Komimaal jm andmeid arhailiste koduloomapidamisviiside ja aleviljeluse kohta, teinud a-st 1962 koostööd EPA/EMÜ mullateaduse kat-i, GI jt teadusasutuste teadlastega. Juhatas 1976–92 Toolse komplekseksped-i kavandatava fosforiidimaardla alal. EGS-i liige (1961–). Valgetähe V kl teenetemärk (2008). Üle 30 teadustr-e.

T: Muistsetest loodusoludest Akali kiviaja asulakoha lähiümbruses (kaasautorid M. Ilomets, L. Jaanits). // Loodusteaduslikke meetodeid Eesti arheoloogias. Tln, 1988; Environmental conditions in the surrounding of Lammasmägi, Kunda, during the Mesolithic (kaasautorid L. Reintam, K. Jaanits). // Coastal Estonia: Recent Advances in Environmental and Cultural History. Strasbourg, 1996; Bio- and chronostratigraphy of the Early Holocene site of double-storeyed buried organic matter at Paikuse, Southwestern Estonia (kaasautorid A. Heinsalu, S. Veski). // Proc. Est. Acad. Sci. Geol. 48 (1999) 1; Podzolization in aeolian sands, underlain by Gleysol formation, during nine millennia in

Southwestern Estonia (kaasautor). // Proc. Est. Acad. Sci. Geol. 50 (2001) 4; Prehistoric settlements of the Võrtsjärv area. // Lake Võrtsjärv. Tln, 2004; Gleysols on sandy deposits of the Litorina Sea underlain by Histosol formation of Ancylus Lake in Western Estonia (kaasautorid L. Reintam, A. Raukas). // Est. J. Earth Sci. 57 (2008) 4.

B: <https://www.etis.ee>.

MUISCHNEK (a-ni 1984 **Õim**), **Kadri** (15. I 1965 Tartu), keeleteadlane ja arvutilingvist; Haldur Õ-u t. Lõpetas 1983 Tartu 2. kk-i, 1988 TÜ eesti k-e ja kirjerialal, 2006 TÜ-s doktorantuuri, M.A. üldk-eteaduse alal (1998, TÜ), vk “Korpused ja nende kasutamine”, Ph.D. eesti k-e alal (2006, TÜ), vk “Verbi ja noomeni püsiühendid eesti keeles”. Oli 1988–90 TÜ eesti k-e labori v-laborant, 1990–92 n-teadur, 1992–2005 filoloog- a eesti ja soome-ugri k-eteaduse osk-a teadur, 2005–08 eesti ja üldk-eteaduse inst-i üldk-eteaduse õt-i teadur, 2008– dots ja arvutiteaduse inst-i k-etehtol õt-i v-teadur, ühtlasi 2005–06 ka k-eteaduse ja tehnol doktorikooli erakorr teadur. – Uurimisvaldkonnad: korpuslingvistika, eesti k-e süntaktiline ja morfosüntaktiline struktuur ja selle formaliseerimine, püsiühendid ja nende automaattöötlus, k-te arvutitöötluse formalismide ja efektiivsete algoritmide väljatöötamine ning eesti k-le rakendamine. Rkl programmi *Eesti keel ja rahvuslik mälu* keeletehtol algprogrammi projekti *Eesti keele koondkorpus* juht (2004–05), rkl programmi *Eesti keele keeletehtnoloogiline tugi* projekti *Eesti keele koondkorpus* juht (2006–09). 45 teadustr-t.

T: Eesti kirjakeele korpuse tekstide valiku ja märgendamise põhimõtted ning kahe allkeele võrdluse katse (kaasautor T. Hennoste). // Arvutuslingvistikalt inimesele. Trt, 2000; Püsiühendite leidmine teksti abil (kaasautor H.-J. Kaalep). Tähtendusepüüdja. Pühendusteos professor Haldur Õimu 60. sünnipäevaks. Trt, 2002; Eesti keele arvutigrammatika: mis on tehtud ja kuidas edasi (kaasautor). // KK (2003) 3; Sõnaliigituse kitsaskohad eesti keele arvutianalüüsis (kaasautor K. Vider). // Eesti Rakenduslingvistika Ühingu ar. Tln, 2005; Eesti keele verbikesksed püsiühendid tekstikorpuses. // ES ar. Tln, 2006; The variability of multi-word verbal expressions in Estonian (kaasautor H.-J. Kaalep). // Lang. Resources Evaluation 44 (2010) 1–2; Eesti keele püsiühendid arvutilingvistikas: miks ja kuidas. (kaasautor H.-J. Kaalep) // Eesti Rakenduslingvistika Ühingu ar. Tln, 2010.

B: <https://www.etis.ee>.

MULLAMAA, Kristina (11. V 1972 Tartu), keeleteadlane, TÜ inglise ja rootsi k-e õpetajate t. Lõpetas 1990 Tartu 2. kk-i, 1996 TÜ inglise filol erialal, õppis 1996–97 Uppsala Ük-s rootsi k-t ja 1998 Stockholmi Ük-i tõlkeinst-s, lõpetas 2000 TÜ filos-tsk-s ja 2004 TÜ Eur. Kolledžis magistrantuuri, 2005 eeldr-na (*Diploma de Estudios Avanzados*) Univ. Rovira i Virgili's (Tarragona, Hispaania) 2-aastase rahvusv doktoriprogrammi, 2006 TÜ-s doktorantuuri, M.A. inglise k-e ja kirj alal (2000, TÜ), vk „Processes in simultaneous interpretation in the light of psycholinguistic models and simultaneous interpretation theories”, Euroopa õpingute mag (2004, TÜ), vk „Self-descriptions of ethnic identity and value orientations of educated Estonian youth living in Estonia and abroad.”, Ph.D. inglise filol alal (2006, TÜ), vk „Towards a dynamic role conception of liaison interpreters: an ethnographic of study self-descriptions of practising liaison interpreters in Estonia” (Trt, 2006). Täiendanud end korduvalt Rootsi jt riikide ük-des. Oli 1996–2008 TÜ filos-tsk-a k-ekeskuse inglise ja rootsi k-e õpetaja, 2008– lektor, 2010–11 ka Stockholmi Ük-i tõlkeinst-i külalisteadur/järeldr. – Uurimisvaldkonnad: tõlkeuuringud – suuline tõlge, dialoogtõlge; kaasaegsed k-eõppe metoodikad, õppijakeskne lähenemine, kõrgkooliped, mentorlus. Eesti Inglise Keele Õpetajate Liidu ja Eesti Rootsi Keele Õpetajate Liidu liige (2004–). 18 teadustr-t, sh 1 monogr.

T: Processes in simultaneous interpretation: a mental models and relevance theoretical approach (kaasautor K. Vogelberg). // Encounters: Linguistic and Cultural-Psychological Aspects of Communicative Processes. Trt, 2003; Rootsi-eesti sõnaraamat (kaasautor). Tln, (2004); A profession in the making: self-descriptions of liaison interpreters in Estonia. // Across Languages Cultures 9 (2008) 9; Towards a dynamic role model of liaison interpreters: what do self-descriptions of practitioners in Estonia tell us about their role, context and processes at work? // New Voices Translation Studies 5 (2009); Ethics in teaching. Should we do more? // Humanising Language Teaching Mag. 11 (2009) 3; ICT in language learning: benefits and methodological implications. // Int. Educ. Studies 3 (2010) 1; Going 100% on-line with language courses: possible? // J. Language Teaching Res. 1 (2010) 5

B: <https://www.etis.ee>.

MULLAMAA, Ülo-Ants (26. I 1936 Tartu), geofüüsik; agronoomi p. Lõpetas 1954 Türi 1. kk-i, 1959 TÜ-s füüsika osk-a, oli 1959–62 FAI asp, füüsika-mat-knd (1965, TÜ), vk “Атлас оптических характеристик взволнованной поверхности моря”, füüsika-mat-dr geofüüsika alal (1982, Leningradi Geofüüsika Peaobs), vk “Модуляция радиационного поля природными макронеоднородными структурами”. Oli 1962–69 FAI atmosfäärifüüsika sektori n-teadur, 1969–73 v-teadur, 1973–86 AAI v-teadur, 1986–93 juhtivateadur. – Uurimusi pilvede kiirgusrežiimist ja mereoptikast. Võttis 1974 uurimislaeval “Akadeemik Korolev” (AAI 5-liikmelise töörühma juhina) osa rahvusvaheliseks eksperimendiks *TROPEX-74*. NSVL TA geofüüsika komitee medal *100 aastat rahvusvahelist geofüüsikat* (1985).

T: [Атлас оптических характеристик взволнованной поверхности моря. // АН ЭССР. Ин-т физики и астрономии](#). 1964; Ветровое волнение и эффективно отражающая площадь поверхности моря. // Изв. АН СССР, Физика атмосферы и океана (1968) 7; О яркости облаков (kaasautor). // Изв. АН СССР, Физика атмосферы и океана (1970) 5; Стохастическая структура полей облачности и радиации (koostaja ja kaasautor). // АН ЭССР, Ин-т физики и астрономии. 1972 (translation into English: US NASA, Wash.. D.C., Technical Translation F-822, Oct. 1975); Теоретико-экспериментальная модель статистической структуры (kaasautor). // Радиация в облачной атмосфере. Ленинград, 1981 (translation into English: Radiation in a cloudy atmosphere. Atmospheric and Oceanographic Sciences Library, 6. Dordrecht, 1984).

B: EE 14, 303; http://www.aai./atm/y_mullamaa.html.

MULLARI, Tanel (31. I 1964 Tartu), füüsik; Rünno M-i p. Lõpetas 1982 Tartu 1. kk-i, 1989 TÜ füüsika osk-a, 1993–94 õppis Šveitsis, Dornachis asuvas kõrgkoolis *Goetheanum*, lõpetas 1998 TÜ-s magistrantuuri, õppis 1998–2002 doktorantuuris, M.Sc. teor füüsika alal (1998, TÜ), vk “Geodeetilise hälbe üldistatud võrrandi alternatiivsed tuletuskäigud ja selle võrrandi rakendusi”, Ph.D. samal alal (2010, TÜ), vk “On the second order relativistic deviation equation and its applications”. Oli 1995–2000 TÜ puhta mat inst-i geom ja topol õt-i sekr, 2000–11 TTÜ KübI teadur ja füüsikainst-i teor

füüsika õt-i asst, 2011–dots. – Uurimisvaldkonnad: relativistlik gravitatsioon, mittelineaarsed juhtimissüsteemid (modelleerimine, analüüs, süntees). Eesti TA üliõpilaste teadustööde konkursi esimene preemia (1998). Üle 30 teadustr-e.

T: Some applications of relativistic deviation equations (kaasautor R. Tammelo). // Hadronic J. 22 (1999) 4; An alternative way to derive the geodesic deviation equation for rapidly diverging geodesics (kaasautor R. Tammelo). // ACUT Math. 4 (2000); On the relativistic tidal effects in the second approximation (kaasautor R. Tammelo). // Classical and Quantum Gravity 23 (2006) 12; Realization of nonlinear composite systems (kaasautor Ü. Kotta). // Control Cybernetics 35 (2006) 4; Simplification of the generalized state equations (kaasautor Ü. Kotta). // Kybernetika 42 (2006) 5; Removing the input derivatives in the generalized bilinear state equations (kaasautor). // Proc. Est. Acad. Sci. 58 (2009) 2; Transformation the nonlinear system into the observer form: simplification and extension (kaasautor Ü. Kotta). // Eur. J. Control 15 (2009) 2.

B: <https://www.etis.ee>.

MÕTTUS, Rene (22. XI 1979 Tallinn), psühholoog; autojuhi p. Lõpetas 1998 Kuressaare Gümni, 2003 TÜ psühhol erialal, 2005 TÜ-s magistrantuuri, 2009 doktorantuuri, M.Sc. psühhol alal (2005, TÜ), vk “The relationship of cognitive ability to the structure, variability and measurement of personality”, Ph.D. samal alal (2009, TÜ), vk “Universal and specific aspects of personality traits in their various representations”. Oli 2003–05 TÜK psühhiaatrikliniku kliiniline psühholoog, 2005–10 TÜ psühhol inst-i projektijuht, 2010– teadur ja projektijuht. – Uurimisvaldkonnad: isiksuseomaduste ja vaimse võimekuse seosed elukäigu muutujate ja tervisega, isiksuseomaduste ja vaimsete võimete ealised muutused, isiksuseomaduste ja kultuuri seosed, sotsiaalne taj. Eesti Psühholoogide Liidu liige (2006–). 25 teadustr-t.

T: Does personality vary across ability levels? A study using self and other ratings (kaasautorid J. Allik, H. Pullmann). // J. Res. Personality 41 (2007) 1; How people see others is different from how people see themselves: a replicable pattern across cultures (kaasautor). // J. Personality Social Psychol. 99 (2010); An attempt to validate national mean scores of conscientiousness: no necessarily paradoxical findings (kaasautorid J. Allik, A. Realo). // J. Res. Personality 44 (2010) 5; Personality profiles and the “Russian

soul.” Literary and scholarly views evaluated (kaasautor). // J. Cross-Cultural Psychol. 42 (2011) 1; Intelligentsuse psühholoogia (kaasautor ja –toim). Trt, 2011.

B: <https://www.etis.ee>.

MÄESTU, Jarek (25. VIII 1977 Viljandi), spordifüsioloog. Lõpetas 1995 Viljandi C. R. Jakobsoni nim. Gümni, 1999 TÜ treeningõpetuse ja spordiped erialal, 2001 TÜ-s magistrantuuri, 2004 doktorantuuri, M.Sc. treeningõpetuse ja spordiped alal (2001, TÜ), vk “Prediction of rowing performance from anthropometric and metabolic variables in lightweight and heavyweight male rowers”, Ph.D. liikumis- ja sporditeaduste alal (2004, TÜ), vk “The perceived recovery-stress state and selected hormonal markers of training stress in highly trained male rowers”. Oli 2004–05 ja 2007–09 TÜ spordiped ja treeningõpetuse inst-i erakorr teadur, 2009– teadur, 2005–07 ka psühhol inst-i erakorr teadur/järeldr. – Uurimisvaldkonnad: kehaliste harjutuste ja treeningu füsiol, väsimus, treeningõpetus. Euroopa Sporditeaduste Kollidži liige (2006–), Käitumis- ja Terviseteaduste Keskuse juh aset (2009–). 60 teadustr-t, üks patentne leiutis (kaasautor).

T: Leptin as a marker of training stress in highly trained male rowers (kaasautor)? // Eur. J. Appl. Physiol. 90 (2003) 5–6; Monitoring of performance and training in rowing (kaasautor). // Sports Med 35 (2005) 7; Changes in perceived stress and recovery during heavy training in highly trained male rowers (kaasautor). // The Sport Psychologist 20 (2006) 1; Human adrenergic receptor C-1291G polymorphism leads to higher consumption of sweet food products (kaasautor). // Mol. Psychiatry 12 (2007) 6; The influence of increased training volume on cytokines and ghrelin concentration in college level male rowers (kaasautor). // Eur. J. Appl. Physiol. 104 (2008) 5; Associations between a2A adrenergic receptor gene polymorphism and adolescent personality (kaasautor). // Am. J. Med. Gen. B 147B (2008) 4; Performance improvement is associated with higher postexercise responses in interleukin-6 and tumornecrosis factor a concentrations (kaasautor). // J. Sports Med. Phys. Fitness 50 (2010) 4; Anabolic and catabolic hormones and energy balance of the male bodybuilders during the preparation for the competition (kaasautor). // J. Strength Conditioning Res. 24 (2010) 4; Active commuting to school in children and adolescents: an opportunity to increase physical activity and fitness (kaasautor). // Scand. J. Public Health 38 (2010) 8; Peripheral signals

of energy homeostasis as possible markers of training stress in athletes: a review (kaasautor). // *Metabolism – Clinical Experim.* 60 (2011).

B: <https://www.etis.ee>.

MÄGI, Marko (11. X 1978, Tali, Pärnumaa), ornitoloog, loomaökol; põllum-töötaja ja pedagoogi p. Lõpetas 1996 Kilingi-Nõmme Kk-i, 2000 TÜ zool erialal, 2002 TÜ-s magistrantuuri, 2007 doktorantuuri, M.Sc. loomaökol alal (2002, TÜ), vk “Korduvpesitsus rasvatihasel kahes erikvaliteedilises elupaigas”, Ph.D. samal alal (2007, TÜ), vk “The habitat-related variation of reproductive performance of great tits in a deciduous-coniferous forest mosaic: looking for causes and consequences”. Oli 2005–06 TÜ ökol- ja maateaduse inst-i loomaökol õt-i linnuökol spetsialist, 2005–08 erakorr teadur, 2008– teadur. – Uurimisvaldkonnad: lindude käitumisökol heterogeenses elupaigakompleksis, füsiol meetod ökol käitumis- ja evolutsiooniuringutes, käitumuslik ja füsiol stress pesahoidjate lindude kasvueas poegadel: selle fenotüübiline plastilisus ja mõjud elukäigutunnustele. 2000 II koht riiklikul noorte teadlaste teadustööde konkursil, 2003 diplom noorte teadlaste teadustööde konkursil. Ajakirja *Hirundo* toim (2008–). 20 teadustr-t.

T: Habitat differences in allocation of eggs between successive breeding attempts in great tits (*Parus major*) (kaasautor R. Mänd). // *Ecosci.* 11 (2004) 4; Physiological condition of incubating and brood rearing female great tits *Parus major* in two contrasting habitats (kaasautor). // *Acta Ornithol.* 42 (2007) 2; Low productive success of great tits in the preferred habitat: a role of food availability (kaasautor). // *Ecosci.* 16 (2009) 2; Long-term consequences of early ontogeny in free-living great tits *Parus major* (kaasautor). // *J. Ornithol.* 151 (2010) 1.

B: <https://www.etis.ee>.

MÄLKSOO, Lauri (28. I 1975 Viljandi), õigusteadlane; arsti ja õpetaja p, Maria M. vend. Lõpetas 1993 Abja Kk-i, 1998 TÜ õigustsk-a (1995–96 õppis Göttingeni Ük-s), 1999 Georgtowni Ük-s (USA) magistrantuuri, 2002 Berliinis Humboldti Ük-s diktorantuuri, õigusmag (1999, Georgetowni Ük), vk “Language rights: why the pheonix is still in the ashes”, *dr. iur.* (2002, Humboldti Ük), vk „Illegal annexation and state

continuity: the case of the incorporation of the Baltic States by the USSR. A study of the tension between normativity and power in international law". Oli 1997–98 TÜ avaliku õiguse inst-i uurimisasst, 1999–2003 TÜ lepinguline rahvusv õiguse õppejõud, 2002– EV õiguskantsleri rahvusv õiguse ja EL õiguse nõunik, 2003–05 TÜ õigustsk-a rahvusv õiguse ja EL õiguse lektoraadi juh, 2005–09 TÜ avaliku õiguse inst-i rahvusv õiguse ja Euroopa õiguse õt-i dots, 2009– prof, 2003– ka õt-i juh. – Uurimisvaldkonnad: rahvusv õiguse ja inimõiguste doktriin ning praktika Vene Föderats-s, rahvusv õigus ja mitteliberaalsed riigid, Eesti, Läti ja Leedu rahvusvahelis-õiguslik seisund, inimõigused ja inimsusevastased kuriteod, Eesti õigusruum globaalses õigusruumis. Mitme väljaande (*Acta Societatis Martensis, Baltic Yearbook of International Law, Studies in the History of International Law* jt) toim-koll-i liige. Am. Rahvusv. Õiguse Seltsi (1998–), Eesti Õigusteadlaste Seltsi liige (juhatuse liige 2004–), Eur. Rahvusv. Õiguse Ühingu (2004–), Vabariigi Presidendi nõukoja liige (2006–). Üle 40 teadustr-e.

T: Justice, order and anarchy: the right of peoples to self-determination and the conflicting values in international law. // *Juridica Int.* 4 (1999); Soviet genocide? Communist mass deportations in the Baltic States and international law. // *Leiden J. Int. Law* 14 (2001) 4; Which continuity: the Tartu Peace Treaty of 2 February 1920, the Estonian-Russian border treaties of 18 May 2005, and the legal debate about Estonia's status in international law. // *Juridica Int.* 10 (2005); *Insula deserta?* Thoughts on the history of international law scholarship in Central Eastern and Eastern Europe. // *Baltic Yb. Int. Law.* Leiden/Boston, 2007; The history international legal theory in Russia: a civilizational dialogue with Europe. // *Eur. J. Int. Law* 19 (2008) 1; International Law in Russian textbooks – what's in the doctrinal pluralism? // *Göttingen J. Int. Law* 1 (2009) 2; Great powers then and now: security council reform and responses to threats to peace and security. // *United Nations Reform and the New Collective Security.* Cambridge, 2010.

B: <https://www.etis.ee>.

MÄLKSOO, Maria (8. VIII 1979 Abja-Paluoja, Viljandimaa), politoloog; arsti ja õpetaja t, Lauri M. õde. Lõpetas 1997 Abja Kk-i, 2002 TÜ sotsiol erialal, 2003 Cambridge'i Ük-s magistrantuuri ja 2008 doktorantuuri, M.Ph. rahvusv suhete alal (2003,

Cambridge'i Ük), vk „Enabling NATO enlargement: changing constructions of the Baltic States”; Ph.D. samal alal (2008, samas), vk „The politics of becoming European: a study of Polish and Baltic post-cold war security imaginaries” (London, New York, 2010). Täiendas end 1999–2000 Montana Ük-s. Oli 2003–04 Kaitsemin-i pol planeerimise osk-a peaspetsialist, 2004–07 TÜ riigiteaduste inst-i erakorr lektor ja Cambridge'i Ük-i Rahvusv Uuringute Keskuse n-teadur, 2007–10 Rahvusv Kaitseuuringute Keskuse teadur, 2010– TÜ riigiteaduste inst-i rahvusv suhete õt-i v-teadur ja järeldr. Loengukursused: julgeolekupol, konstruktivism rahvusv suhete teoorias, ajaloo- ja mälu pol. – Uurimisvaldkonnad: kriitilised julgeoleku-uuringud, rahvusv suhete teooria, ajaloo- ja mälupol Euroopas, identiteedipol, pol antropol, kriitiline diskursuse analüüs, NATO strateegilised arengud. Rahvusv projekti *Memory at War: cultural dynamics in Poland, Russia and Ukraine* täitjaid (2010–). *Cambridge Review of International Affairs* kaastoim (2004–05), *International Political Anthropology* (Cambridge) toim-koll-i liige (2008–). *Cambridge International Studies Association*'i (2002–), *International Studies Association*'i (2007–), *Central and Eastern Europe International Studies Association*'i liige (2009–). Ajakirja *Akadeemia* a-preemia (2002), Eesti TA üliõpilaste teadustööde konkursi teine preemia (2002). 25 teadustr-t.

T: Eesti välispoliitika tegijate NATO-diskursus 1998–2001. // Akad. (2002) 11; From existential politics towards normal politics? The Baltic States in the enlarged Europe. // *Security Dialogue* 37 (2006) 3; Critical approaches to security in Europe: a networked manifesto (kaasautor). // *Security Dialogue* 37 (2006) 4; Europe's new vanguard or the old 'Security Modernists' in a fancy dress? The Baltic States against the images of Eastern Europe in the EU. // *Est. Foreign Pol. Yb.* 2008. Tln, 2008; The memory politics of becoming European: the East European subalterns and the collective memory of Europe. // *Eur. J. Int. Relations* 15 (2009) 4; Akadeemilised julgeoleku-uuringud sõja ja rahu vahel. // Akad. (2009) 9.

B: <https://www.etis.ee>.

MÄNNASOO (a-ni 2002 **Ojasalu**), **Kadri** (9.XI 1972 Tallinn), majandusteadlane; roosikasvataja ja -aretaja t. Lõpetas 1991 Tallinna 13. kk-i, 1995 TÜ maj-tsk-a, 1998 Stockholmi Ük-s magistrantuuri, 2008 TÜ-s doktorantuuri, M.Sc. maj-teaduse alal (1998,

Stockholmi Ük), vk “Logistics outsourcing in retail context: a case study about major retail chains of daily consumer goods in Estonia.”, Ph.D. samal alal (2008, TÜ), vk “Essays on financial fragility – evidence from the corporate and banking sectors in Central and Eastern Europe”. Täiendas end Hamburgi Ük-s, Essexi Ük-s, Rahvusv Valuutafondi koolituskeskuses Washingtonis. Oli 1998–99 Eesti Panga pangandusstat ja -analüüsi osk-a v-spetsialist, 1999–2001 juhtivspetsialist, 2001–02 keskpangapol osk-a juhtivökonomist, 2002–04 finantsvahenduse osk-a juhtivspetsialist, 2004–07 majuuringute osk-a juhtivspetsialist, 2007– *Swedbank*'i väikefinantseerimise üksuse kliendianalüüsi valdkonna juht, 2005–08 ka TÜ maj-teaduste doktorikooli erakorraline teadur, 2010– TTÜ rahvamaj inst-i rahanduse ja panganduse õt-i v-teadur, 2010–11 ka Eesti Panga külalisuurija. – Uurimisvaldkonnad: ettevõtete ja pankade haavatavuse analüüs, mikromaj paneelandmete ökonomeetiline analüüs, ettevõtete teadus- ja arendustegevuse tsüklilisus ning seos krediidi piirangutega. U 20 teadustr-t.

T: Investigating the early signals of banking sector vulnerabilities in Central and East European emerging markets (kaasautor D. Mayes). // *Financial Development, Integration and Stability. Evidence from Central, Eastern and South-Eastern Europe*. Cheltenham/Northampton, 2006; Patterns of firm survival in Estonia. // *East. Eur. Econ.* 46 (2008) 4; What feeds banks' appetite for risk-entailing portfolios? // *Int. Res. J. Fin. Econ.* 13 (2008); Explaining bank distress in Eastern European transition economies (kaasautor D. Mayes). // *J. Bank. Fin.* 33 (2009) 2.

B: <https://www.etis.ee>.

MÄNNIK, Erik (14. I 1967 Tallinn), politoloog ja sõjandusteadlane; Avo ja Emilia M-u p. Lõpetas 1985 Tallinna 44. kk-i, 1993 TTÜ keem tehnol erialal, 2005 *Manchester Metropolitan Univ*-s doktorantuuri, Ph.D. rahvusv suhete alal (2005, samas), vk “Estonia’s integration into NATO: opportunities and willingness of small state”. Oli 1994–95 Kaitsemin-i nõunik, strateegilise uuringute osk-a juh, 1995–97 Kaitsepolitseis, 1998–2000 Kaitsemin-i kaitsepol planeerimise büroo juh, 2000–01 *Manchester Metropolitan Univ*-i rahvusv julgeoleku uurimiskeskuse külalisteadur, 2005–10 Kaitseväe Ühendatud Õppeasutuste (KVÜÕA) prof, strateegia õt-i juh, 2007– ka Rahvusv Kaitseuuringute Keskuse (ICDS) v-teadur, 2007– ka Balti Kaitsekolledži

külalisprof, 2010– Rahvusv Kaitseuringute Keskuse (ICDS) v-teadur. Lugenud sõjakunsti ajaloo, julgeolekupol, kaitsestrateegia jm kursusi. – Uurimisvaldkonnad: sõjaline strateegia, väikeriikide julgeolek, julgeoleku- ja kaitsepol, kaasaegsed sõjalised konfliktid, terrorism. *KVÜÕA Toimetiste* toimetuse liige (2005–). Kaitseministri koostöökoja liige (2008–10). Kaitsemin-i hõbemärk (1999) ja II kl teeneterist (2000), Kaitseväe eeskujuliku teenistuse rist (2007), Kaitseväe eriteenete rist (2009). Üle 20 teadustr-e.

T: Development of Estonian defence: Finnish assistant. // *Baltic Def. Rev.* (2002) 7; EU and the aspirations of applicant small states: Estonia and the evolving CESDP. // *Current Pol. Econ. Eur.* 11 (2002) 1; Small states: invited to NATO – able to contribute? // *Defense and Security Analysis* (2004) 20; Estonia and the European security and defence policy: a realist view. // *Est. Foreign Policy Yb.* 2005. Tln, 2005; Terrorismi minevik, olevik ja tulevikuväljavaated. // *KVÜÕA Toim.* 8 (2007); The security situation in Northern Europe after the Cold War. // *New Security Issues in Northern Europe.* London, New York (2008); The role of ESDP in Estonia's security policy. // *New Security Issues in Northern Europe.* London, New York, 2008; Estonia's view on security in 2010. // *Nordic Cooperation and the Far North.* Ser. 2. (2011).

B: <https://www.etis.ee>; <http://www.icds.ee>.

MÄRTENS, Olev (7. III 1960 Tallinn), tehnikateadlane; ametniku p. Lõpetas 1978 Tallinna 21.kk-i, 1983 TPI elektroonikains erialal, 2000 TTÜ-s doktorantuuri, tehnikadr elektroonika alal (2000, TTÜ), vk „AC measurement converters: analog and digital solutions“. Oli 1979–82 TPI autom kat-i lepinguline töötaja, 1982–91 Tootmiskoondise RET raadioelektroonika konstrueerimisbüroo arendusins, 1991–94 väikefirmade Enari ja Pares arendusins, 1995– M&T Elektroonika OÜ arendusnõustaja, 1996–99 AS Küberneetika projektijuht, 2001–05 TTÜ elektroonikainst-i ja 2009– TTÜ Thomas Johann Seebecki (a-st 2005) elektroonikainst-i v-teadur, 2005–08 erakorr dots, 2008– ka sensorsignaaltöötluse õt-i hoidja, ühtlasi 2005–08 OÜ ELIKO projektijuht. Loengukursused: sensorsignaaltöötlus, sensorvõrgud, test ja diagnostika elektroonikas jm. – Uurimisvaldkond: sensor- jm signaalide mõõtemuundurid ning vastavad

signaalitöötluse lahendused. Osalenud kahes EL projektis. IEEE liige (2007–). TTÜ parima rakendusliku uurimistöö juht (2009). 25 teadustr-t, 23 patentset leiutist (nendest 17-l kaasautor).

T: Precision average-sensing AC/DC measurement converters (kaasautor T. Pungas). // IEEE Trans. Instrument. Measurement 42 (1993) 1; Precise synchronous detectors with improved dynamic reserve. // IEEE Trans. Instrument. Measurement 49 (2000) 5; Precise mixed signal synchronous detector with spectrally improved binary switching. // 6th IEEE Int. Symp. Intelligent Signal Processing (WISP, 2009). Budapest, 2009; Fast impedance spectroscopy of piezosensors for structural health monitoring (kaasautor). // Electronics Electrical Eng. (2010) 7.

B: <https://www.etis.ee>.

MÖLDER, Bruno (18. III 1975 Tartu), filosoof; sisekujundaja ja tööstuskunstniku p. Lõpetas 1993 Tartu 15. kk-i, 1997 TÜ filos ning psühhol erialadel, 1999 TÜ-s ja 2000 Cambridge'i Ük-s magistrantuuri, 2007 Konstanzi Ük-s doktorantuuri, M.A. filos alal (1999, TÜ), vk „Theories of mental content and prospects of the ascription theory”, *M.Phil.* (2000, Cambridge'i Ük), vk “The ascription of content”, filos-dr (2007, Konstanzi Ük), vk „Mind ascribed: an elaboration and defence of interpretivism“ (Amsterdam/Philadelphia, 2010). Täiendas end 1997–98 Oxfordi Ük-s, 2000–01 Konstanzi Ük-s, 2004–05 Århusi Ük-s jm. Oli 2004–08 TÜ filos ja semiootika inst-i erakorr teadur, 2008–11 teor filos teadur, 2011– teor filos v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: interpretivism vaimufilos-s, argise ja teadusliku vaimukäsituse vahetõrge, ajateadvuse mudelid, sotsiaalne tunnetus. TEA Enstüklopeedia (5. k) kaasautor. Tõlkinud üle 30 teadustöö inglise ja saksa k-st. Saksa Analüütilise Filos. Seltsi (GAP), Eur. Analüütilise Filos. Seltsi (ESAP), Põhjamaade Fenomenol-seltsi (NoSP), *Eur. Platform for Life Sci., Mind Sci-s and the Humanities* liige. Vabariigi Presidendi kultuurirahastu preemia ajakirja *Akadeemia* kaasautorile (1999), ajakirja *Akadeemia* hõbeauhind (2003), Konstanzi Maakonna teaduspreemia (2008), noore teadlase preemia (2010). 40 teadustr-t, aimeart-d.

T: Inter-level explanation and the category-mistake. // *Estonian Studies in the History and Philosophy of Science*. Dordrecht, Boston, London, 2001; Füsikalismi kvalitatiivsest

komistuskivist. // Akad. (2004) 4; Moraali metafüüsikast: dispositsioonid ja objektiivsus. // Eetika: interdistsiplinaarsed lähenemised. Tln, 2006; An argument for interpretivism. //: 6th Int. Congr. Soc. Analytical Philos. Paderborn, 2008; Normativity and deflationary theories of truth. // Studia Philos. Est. 1 (2008) 2; Constructing the time: Dennet and Crush on temporal representation. // Subjective time. Cambridge (USA) 2011.

B: Teaduse tegijad. Trt, 2009, 83–89.

MÖLLER, Priit (5. VII 1976 Laiuse, Jõgevamaa), keemik; mehaaniku ja õpetaja p. Lõpetas 1994 Jõgeva 1. kk-i, 2000 TÜ-s füüsikal keemia eriala, 2004 TÜ-s magistrantuuri, 2008 doktorantuuri, M.Sc. füüsikal ja elektrokeemia alal (2004, TÜ), vk “Kõrgtemperatuurse kütuseelemendi katoodi parameetrite määramine impedantsspektroskoopia ja tsüklilise voltamperomeetria meetoditega”, Ph.D. samal alal (2008, TÜ), vk “Electrochemical characteristics of some cathodes for medium temperature solid oxide fuel cells, synthesized by solid state reaction technique”. Oli 2000–01 OÜ Tartu Tehnoloogiad keemik, 2001–04 TÜ füüsikal keemia inst-i keemik, 2004– teadur, ühtlasi 2005–08 ka materjaliteaduse ja materjalide tehnol doktorikooli erakorr teadur. – Uurimisvaldkonnad: tahkeoksiidsete kütuseelementide ja elektrolüüserite ja superkonensaatorite materjalide ning ühisrakkude väljatöötamine ja testimine, protsessid modifitseeritud piirpindadel ja faasides ning nende rakendused uuetüübilistes energiaallikates ja superkondensaatorites, nanopoorsete elektroodide süntees ja uurimine. Rahvusv Elektrokeemia Ühingu (ISE) liige (2002–). Üle 40 teadustr-e, kolm patentset leiutist (kaasautor).

T: Influence of surface charge density on the electrochemically derived surface roughness of Bi electrodes (kaasautor). // J. Electrochem. Soc. 150 (2003) 3; The kinetics of electroreduction of peroxodisulfate ions on single crystal cadmium and bismuth electrodes (kaasautor). // J. Electroanalyt. Chem. 582 (2005) 1–2; Influence of cathode porosity and potential on oxygen reduction kinetics at intermediate temperature SOFCs cathodes (kaasautor). // ECS Trans. (2007); Adsorption of camphor and 2,2'-bipyridine on Bi(111) electrode surface (kaasautor). // Electrochim. Acta 53 (2008) 11; Electrochemical and gas phase parameters of cathodes for intermediate temperature solid oxide fuel cells (kaasautor). // Electrochim. Acta 55 (2010) 26.

B: <https://www.etis.ee>.

N

NUGIN, Raili (27. XI 1975 Tartu), sotsioloog ja kultuuriloolane; ins-i ja pedagoogi t. Lõpetas 1993 Tartu Miina Härma 2. kk-i, 1998 TÜ ajaloo erialal, 2001 CEU-s (Budapest) magistrantuuri, 2011 TLÜ-s doktorantuuri, M.A. ajaloo alal (2001, CEU), vk “The implementation of stalinist art model in Estonia in 1945–1950”, Ph.D. sotsiol alal (2011, TLÜ), vk “Coming of age in transition: some self-reflexive social portraits of the 1970s cohort in Estonia”. Oli 1997–99 Riigiarhiivi asutuste osk-a arhivaar ja arhiivi dir-i infonõunik, 1999–2000 Rahvusarhiivi arhiiviregistri ja infosüsteemide osk-a juh, 2003–05 TPÜ RASI teadur, 2005– TLÜ EHI nüüdiskultuuri uurimiskeskuse teadur. – Uurimisvaldkonnad: noorsoo ja põlvkondade uuringud, kultuurimuutused sõjajärgses Eestis ja pärast taasiseseisvumist. Eur. Sotsioloogide Assots-i Noorsoo ja Põlvkondade Uurimise Uurimisvõrgustiku liige (2005–, juhatuse liige 2005–09). U 20 teadustr-t.

T: Institutsioonide roll nõukogude kunstipoliitikas ning neist lahtirakendamise mõjud 1990. aastatel. // Acta Hist. Tallinnensia 8 (2004); Constructing adulthood in a world of uncertainties. Some cases of post-communist Estonia. // Young 16 (2008) 2; Defining success in a changing society: self-evaluation and social reflections of a coming elite in the Baltic states (kaasautor E.-C. Onken). // J. Baltic Studies 41 (2010) 4; Conceptualising adulthood in the transition society context – the case of Estonia. // Studies Transition States Societis 2 (2010); Social time as the basis of generational consciousness. // Trames 13 (2010) 4.

B: <https://www.etis.ee>.

NURK, Eha (13.VI 1969 Tallinn), arstiteadlane; terviseedendaja, juristi ja velskri t. Lõpetas 1987 Viimsi Kk-i, 1994 TÜ arstitsk-a pediatría erialal, 1998 Bergeni Ük-s magistrantuuri ja 2004 doktorantuuri, terviseedenduse-mag (1998, Bergeni Ük), vk “Risk factors for non-communicable diseases among Estonian youth”, Ph.D. epidemioloogia alal (2004, samas), vk “Homocysteine, related factors and disease: the Hordaland Homocysteine Study”. Täiendas end 2004–05 Oxfordi Ük-i farmakol osk-s. Oli 1994–95

SA Tallinna Lastehaigla intern, 1995–96 Eesti Kardiol Inst-i teadur ja Nõmme Lastehaigla pediaater, 1998 Bergeni Ük-i farmakol osk-a ja preventiivse med-i osk-a asst, 2005– Oslo Ük-i basaalmed-i inst-i toitumisteaduste osk-a teadur, 2009 TAI v-analüütik, 2010– seire ja hindamise osk-a juh. – Uurimisvaldkond: toitumis- ja terviseuuringud, sh sotsiaalmaj-st ning psühhosotsiaalsest keskkonnast ja mittetervislikust käitumisest tingitud tervisehäirete põhjuslikud mehhanismid. *Eesti tervisestatistika raamat 2005–2008* (2010) kaasautor ja koost-id. U 30 teadustr-t.

T: [The Hordaland Homocysteine Study: a community-based study of homocysteine, its determinants, and associations with disease.](#) (kaasautor): // J. Nutr. 136 (2006) Suppl. 6; Cognitive performance among the elderly and dietary fish intake: the Hordaland Health Study (kaasautor). // J. Clin. Nutr. 86 (2007) 5; Intake of flavonoid-rich wine, tea and chocolate by elderly men and women is associated with better cognitive test performance (kaasautor). // J. Nutr. 139 (2009) 1; Cognitive performance among the elderly in relation to the intake of plant foods: the Hordaland Health Study (kaasautor). // British J. Nutr. 104 (2010) 8; [Dietary intake of protein is positively associated with percent body fat in middle-aged and older adults](#) (kaasautor). // J. Nutr. 141 (2011) 3.

NÕMM, Jelena (5. IV 1974 Narva), kirjandusteadlane; sideväelase t. Lõpetas 1991 Narva 11. kk-i, 1995 TÜ vene ja slaavi filol osk-a, 1998 TÜ-s magistrantuuri, 2003 doktorantuuri, M.A. vene kirj alal (1998, TÜ), vk “А. Чехов и А. Суворин”, Ph.D. samal alal (2003, TÜ), vk “Литературная позиция Иеронима Ясинского (1880–1890-е годы)”. Oli 1999–2008 TÜ Narva Kolledži lektor, 2008– dots. Loengukursused: kultuuridevaheline suhtlemine, Vene kultuur kultuuridevahelise kommunikatsiooni kontekstis, mitmekultuuriline haridus, maailmakirj jm. – Uurimisvaldkonnad: XIX saj. teise poole vene kirj ja kultuur, realism ja sümbolism vene kirj-s, vene-eesti kultuuridevahelised suhted, mitmekultuuriline ja mitmek-ne haridus, kirj õpetamise metoodika. U 30 teadustr-t.

T: И. И. Ясинский о литературном статусе А. П. Чехова. // Блоковский сб. Русский модернизм и литература XX века. Трт, 2006; К вопросу о мемуарной достоверности (биография Чехова в *Романе моей жизни* И. Ясинского). // Из века XX в XXI: итоги и ожидания. М, 2007; Формирование канона русского путеводителя по Нарве в

дореволюционной России. // Путеводитель как семиотический объект. Trt, 2008; The sociocultural aspect in teaching Russian as a foreign language to Estonians. // Issues of Multiculturalism and Multilingualism in Modern Education System. Narva, 2008; Из переписки З. Н. Гиппиус с И. И. Ясинским. // Con amore: Историко-филологический сборник в честь Любови Николаевны Киселевой. М, 2010; Soviet propaganda and the formation of the image of Estonia (on the basis of the printed media of 1920–1940) (kaasautor T. Guzairov). // Russlands Herrschaft an der Ostsee. Wien, Köln, Weimar, 2011.

B: <https://www.etis.ee>.

O

OJA AČIK (a-ni 2005 **Oja**), **Ilona** (17. XI 1977 Käina v, Hiiumaa), keemik ja materjaliteadlane. Lõpetas 1996 Kärdla Kk-i, 2001 TTÜ keemia- ja materjalitehnol tsk-a, 2003 TTÜ-s magistrantuuri, 2007 doktorantuuri, M.Sc. loodusteaduste alal (2001, TTÜ), vk “TiO₂ õhukesed kiled sool-geeli meetodil”, Ph.D. samal alal (2007, TTÜ), vk “Sol-gel deposition of titanium dioxide films.” Oli 1999 Põhja-Iirimaa Belfasti Ük-i ja 2000 Saksamaal Chemnitz Tehnikaük-i praktikant, 2001–02 Kieli Tehnikakooli külalised, 2002–03 TTÜ materjaliteaduse inst-i pooljuhtmaterjalide tehnol õt-i ins, 2003–09 teadur, 2009– v-teadur, ühtlasi 2003 Hollandis Delfti Tehnikaük-i, 2004 Viini Tehnikaük-i ja 2005 Saksamaal Hahn-Meiterni Inst-i külalised. – Uurimisvaldkond: protsessitehnol ja materjaliteadus – õhukesed kiled keem meetoditel. Ajakirjade *Solid State Sciences* ja *Journal of Materials Science* referent (2007–). Eesti TA üliõpilastööde konkursi esimene preemia (2003), üliõpilaste teadustööde rkl konkursi kolmas preemia (2008). Üle 40 teadustr-e, kaks patentset leiutist (kaasautor).

T: Chemical solution deposition of thin TiO₂-anatase films for dielectric applications (kaasautorid M. Es-Suoni, M. Krunks). // *J. Materials Sci. – Materials Electronics* 15 (2004) 6; Thermoanalytical studies of titanium(IV) acetylacetonate xerogels with emphasis on evolved gas analysis (kaasautor). // *J. Therm. Analysis Calorimetry* 88 (2007) 2; Nanostructured solar cell based on spray pyrolysis, deposited ZnO nanorod

array (kaasautor). // Solar Energy Material Solar Cells 92 (2008) 9; Growth of ultra-thin TiO₂ films by spray pyrolysis on different substrates (kaasautor). // Appl. Surface Sci. 256 (2009) 5; Interaction of Chrysosporium merdarium with titanium oxide surface (kaasautor). // Synth. Metals 160 (2010) 9–10.

B: <https://www.etis.ee>.

OJAMÄE (a-ni 2004 **Tomson**), **Liis** (10. X 1977 Viljandi), sotsioloog; ehitusins-i ja muusikapedagoogi t. Lõpetas 1995 Viljandi 5. kk-i, 1999 TTÜ rahvamaj erialal, 2002 TPÜ-s magistrantuuri, 2007 doktorantuuri, M.A. sotsiol alal (2002, TPÜ), vk “Individaalsetest huvidest ühise tegutsemiseni korterelamus”, Ph.D. samal alal (2010, TLÜ), vk “Making choices in the housing market: a social construction of housing value”. Täiendõpe: 2002 Konstanzi Ük-i külalismagistrant, 2004 *Leibniz-Institut für Regionalentwicklung und Strukturplanung* külalisdoktorant, 2006 Kölnis Max Plancki Inst-i külalisedur. Oli 2002–04 TPÜ mittekoosseisuline lektor, 2004–07 TLÜ sotsiol osk-a juh, lektor, 2005–06 ja 2008–11 TTÜ avaliku sektori maj inst-i maj-sotsiol õt-i erakorr teadur, 2008– TLÜ RASI teadur. Loengukursused: kvalitatiivsed uurimismeetodid, maj-sotsiol, ühiskonnateooriad jm. – Uurimisvaldkonnad: eluaseme-, maj- ja linnasotsiol, eluasemeturg, muutused elanike hoiakutes ja elustiilides 1985–2013. Osalenud a-st 2000 mitmes eluaset ja elanike suhtumist sellesse käsitlevas kodu- ning rahvusv uurimisprojekti. Eesti Sotsioloogide Liidu liige (2000–), Phare partnerlusprojekti *Eesti avaliku sektori haldussuutlikkuse tõstmine soolise võrdõiguslikkuse rakendamiseks* juhtkomitee liige (2004–05), Eur. Sotsiol. Assots-i (ESA) liige (2005–), *Visions of Residential Futures: Housing in Transformation* teadusvõrgustiku liige (2008–), *Int. Council for Research and Innovation in Building and Construction* (CIB) töökomisjoni W 69 *Housing Sociology* liige (2008–). Üle 20 teadustr-e.

T: Changing neighbourhoods in Tallinn: Mustamäe, Kalamaja, Kadriorg. Tln, 2002; Valikud ja võimalused: argielu Eestis aastatel 1993–2003 (kaasautor). Tln, 2004; Apprising and brokering in Estonian housing market: different forms and norms of professionalism. // Working Papers Econ. 22 (2007); Töö, kodu ja vaba aeg. // Argielu Eestis aastatel 1985–2008 (kaasautor K. Paadam). Tln, 2009; Making choices in the

housing market: a social construction of housing values. // Res. Econ. Business: Central and Eastern Eur. 1 (2009) 2; Housing conditions and neighbourhood satisfaction (kaasautor K. Paadam). // The Russian Second Generation in Tallinn and Kohtla-Järve. Amsterdam, 2011.

B: <https://www.etis.ee>.

OLLE (a-ni 2003 **Kleemann**), **Margit** (27. V 1971 Tartu), aiandusteadlane; lihatehnoloogi ja elektri t, Vallo O. abikaasa. Lõpetas 1989 Tartu 5. kk-i, 1993 EPMÜ agron- tsk-a, õppis 1993–94 Taani Kuninglikus Vet- ja Põllum-ük-s aiandust, lõpetas 1995 EPMÜ-s magistrantuuri, 1999 Norra Põllum-ük-s doktorantuuri, M.Sc. aianduse alal (1995, EPMÜ), vk “Peterselli saagi ja kvaliteedi sõltuvus väetamisest”, D.Sc. samal alal (1999, Norra Põllum-ük), vk “Physiological calcium deficiency in chervil (*Anthriscus cerefolium* (L.) Hoffm.) and curled parsley (*Petroselinum crispum* (Mill.) Nym. Convar. *Crispum*)”. Oli 1994–95 EPMÜ aianduse instituudi erakorrasst, 1995 erakorrasst teadur, 1996–98 Norra Põllum-ük-i rahvusv üliõpilasorg-i aseesimees ja esimees, 1999 ja 2002 EPMÜ aianduse inst-i dots, 2000–01 erakorrasst v-teadur, 2000–01 Tartu EAMS-i köögiviljanduse füsiol lektor, 2003–07 Tartu Lennukolledži admin-töötaja, 2007–08 Int. Infogrupp OÜ infokonsultant, 2008– Jõgeva Sordiaretuse Inst-i erakorrasst v-teadur. – Uurimisvaldkond: aiandus ja köögiviljakasv. Eesti Taimekaitse Seltsi (2000–), APS-i (2001–), *Nordic Assoc. of Agricult. Scientists* liige (2011–). Üle 20 teadustr-e, sh üks monogr.

T: Köögiviljad aeda. Tln, 2003; Effect of photoselective plastics on the quality of lettuce. // Acta Horticult. 633 (2004); Causes and control of calcium deficiency disorders in vegetables: a review (kaasautor I. Bender). // J. Horticult. Sci. Biotechnol. 84 (2009); The effect of non-woven fleece on the yield and production characteristics of vegetables. (kaasautor I. Bender). // Agraart. 21 (2010) 1.

B: <https://www.etis.ee>.

ORG (a-ni 2006 **Lõhmussaar**), **Elin** (05.03.1974 Tartu) biomeedik, geneetik; ins-i ja rmt-pidaja t. Lõpetas 1992 Tartu 5. kk-i, 1997 TÜ biol erialal, 2000 TÜ-s magistrantuuri, 2006 doktorantuuri, M.Sc. biotehnol alal (2000, TÜ), vk “DNA chip in genetic analysis:

method and applications”, Ph.D. mol-se biomed-i alal (2006, TÜ), vk “The comparative patterns of linkage disequilibrium European populations and its implication for genetic association studies”. Oli 2001–03 firma *Asper Biotech* teadur-projektijuht, 2003–04 töötas GSF Inst-s (Helmholtz Zentrum, 2009) Münchenis, 2004–09 TÜ MRI biotehnol õt-i erakorr teadur, 2009– v-teadur, 2011– *Univ. of California Los Angeles* (UCLA) järelidr. – Uurimisvaldkonnad: inimese genoomi varieeruvuse mustrite uurimine, assotsiatsiooniuuringud ja komplekshaiguste gen. Eesti TA teadustööde konkursi preemia (2002), üliõpilaste teadustööde rkl konkursi esimene preemia (2006). 17 teadustr-t.

T: A first-generation linkage disequilibrium map of human chromosome 22 (kaasautor). // *Nature* 418 (2000) 6897; Linkage disequilibrium patterns and tagSNP transferability among European populations (kaasautor). // *Am. J. Human Gen.* 76 (2005) 3; ALOX5AP gene and the PDE4D gene in a central European population of stroke patients (kaasautor). // *Stroke* 36 (2005) 4; Genome-wide scan identifies CDH13 as a novel susceptibility locus contributing to blood pressure determination in two European populations (kaasautor). // *Human Mol. Gen.* 18 (2009) 12; Eight blood pressure loci identified by genomewide association study of 34,433 people of European ancestry (kaasautor). // *Nature Gen* 41 (2009) 6; Targeting 160 candidate genes for blood pressure regulation with a genome-wide genotyping array (kaasautor). // *PLoS One* 4 (2009) 6; Hypervariable intronic region in NCX1 is enriched in short insertion-deletion polymorphisms and showed association with cardiovascular traits (kaasautor). // *BMC Med. Gen.* 11 (2010) 1.

B: <https://www.etis.ee>.

ORRU, Hans (16. I 1980 Tallinn), tervishoiuteadlane; Mall O. p. Lõpetas 1998 Tallinna Järveotsa Gümni, 2003 TÜ keskkonnatehnol eriala, 2005 TÜ-s magistrantuuri, 2009 Umeå Ük-s doktorantuuri, M.Ph. rahvatervise alal (2005, TÜ), vk “Kütteturba kaevandamise ja kasutamisega seotud terviseriskid”, Ph.D. töö- ja keskkonnatervishoiu alal (2009, Umeå Ük), vk “Exposure to particulate matter and the related health impacts in major Estonian cities”. Oli 1998–2004 OÜ EGK tehnik, 2007–09 TÜ tervishoiu inst-i keskkonna- ja töötervishoiu õt-i erakorr lektor, 2009– lektor, 2010– ka Umeå Ük-i

külarislektor. – Uurimisvaldkonnad: keskkonna- ja töötervishoid (sh õhukvaliteedi, linnakeskkonna tervisemõjud). 39 teadustr-t.

T: Sources and distribution of trace elements in Estonian peat (kaasautor M. Orru). // Global Planetary Change 53 (2006) 4; Health impact assessment of particulate pollution in Tallinn using fine spatial resolution and modelling techniques (kaasautor). // Envir. Health 8 (2009) 7; Health impact assessment in case of biofuel peat – co-use of environmental scenarios and exposure-response functions (kaasautor). // Biomass & Bioenerg. 33 (2009) 8; Chronic traffic-induced PM exposure and self-reported respiratory and cardiovascular health in the RHINE Tartu cohort (kaasautor). // Int. J. Envir. Res. Public Health 6 (2009) 11; Health impacts of particulate matter in five Estonian towns: main sources of exposure and local differences (kaasautor). // Air Quality, Atmosphere & Health (2010); Elemental composition and oxidative properties of PM_{2.5} in Estonia in relation of origin of air masses – results from ERCHS II in Tartu (kaasautor). // Sci. Total Envir. 408 (2010) 7.

B: TÜA 1982–2007, 158; <https://www.etis.ee>.

P

PAAYER, Marika (21. II 1978 Tartu), psühholoog; Tiit P-i t. Lõpetas 1996 Tartu Miina Härma Gümni-i, 2001 TÜ psühhol erialal, 2003 TÜ-s magistrantuuri, 2007 doktorantuuri, M.Sc. psühhol alal (2003, TÜ), vk “Impulsivity and platelet MAO activity: association with health-compromising behaviours like problem drinking, smoking and driving while impaired”, Ph.D. samal alal (2007, TÜ), vk “Types of impulsivity, their behavioural expression, and association with the markers of vulnerability of serotonin system”. Oli 2005– TÜK psühhiaatrikliniku psühhiaatria osk-a psühholoog, ühtlasi 2007–08 TÜ psühhol inst-i psühhofüsiol õt-i erakorr teadur, 2008– teadur. – Uurimisvaldkond: afektiivsed häired ja tervistmõjustav käitumine afektiivaju teaduslikus käsitluses. 22 teadustr-t.

T: Predicting drunk driving: contribution of alcohol use and related problems, traffic behaviour, personality and platelet monoamine oxidase (MAO) activity (kaasautor). //

Alcohol and Alcoholism 40 (2005) 2; Human adrenergic receptor C-1291G polymorphism leads to higher consumption of sweet food products (kaasautor). // Mol. Psychiatry 12 (2007) 6; The effect of 5-HTT gene promoter polymorphism on impulsivity depends on family relations in girls (kaasautor). // Progress Neuro-Psychopharmacol & Biol. Psychiatry 32 (2008) 5; A functional NOS1 promoter polymorphism interacts with adverse environment on functional and dysfunctional impulsivity (kaasautor). // Psychopharmacol. 214 (2011) 1.

B: <https://www.etis.ee>.

PAAVLE, Indrek (26. IX 1970 Tallinn), ajaloolane; Toivo P. p. Lõpetas 1988 Tallinna 36. kk-i, 1998 TÜ ajaloo erialal, 2003 TÜ-s magistrantuuri, 2009 doktorantuuri, M.A. arhiivinduse alal (2003, TÜ), vk “Valla institutsioon Eestis 1940–1941”, Ph.D. ajaloo alal (2009, TÜ), vk “Kohaliku halduse sovetiseerimine Eestis 1940–1950”. Oli 1991–94 Eesti Riigiarhiivi arhivist, 1994–95 EAA arvutioperaator, 1998–2008 Inimsusevastaste Kuritegude Uurimise Eesti SA teadur, 2009– SA Eesti Mälu Inst teadur. – Uurimisvaldkond: Eesti lähiajalugu (alates 1914). Okupatsioonivõimude poolt Eestis toime pandud inimsusevastaste kuritegude raportite (*Reports of the Estonian International Commission for the Investigation of Crime Against Humanity: Estonia 1940–45. Tln, 2006; Estonia since 1944. Tln, 2009*) kaasautor, koost-id ja toim-id. Lennart Meri teadustöö auhind (2010). 35 teadustr-t.

T: Eesti rahvastikukaotused II/1. Saksa okupatsioon 1941–44: hukatud ja vangistuses hukkunud. Trt, 2002; Die deutsche Zivilverwaltung in Estland und die estnische Selbstverwaltung (kaasautor M. Maripuu). // Vom Hitler-Stalin-Pakt bis zu Stalins Tod: Estland 1939–1953. Tln, 2005 Vili ja munad režiimi teenistuses: sundandam 1940. aastate Eesti külas // AA (2009) 1/2; Vallapartorgid – režiimi esindajad Eesti külas 1940. aastate teisel poolel. // ÕES ar 2008. Trt, 2009; Sõja ja rahu vahel II. Esimene punane aasta (kaasautor). Tln, 2010; Partei-algorganisatsioon: kommunistliku poliitika esmane elluviija okupeeritud Eestis 1940–1991 (kaasautor). Tln, 2009; Ebäühtlane ühtne süsteem: sovetliku passisüsteemi kujunemine, regulatsioon ja rakendamine Eesti NSV-s. I–II // Tuna (2010) 4, (2011) 2.

B: <https://www.etis.ee>.

PAE, Taavi (27. XII 1976 Tartu), geograaf; teenistujate p. Lõpetas 1994 Tartu 10. kk-i, 1999 TÜ geogr erialal, 2002 TÜ-s magistrantuuri, 2006 doktorantuuri. M.Sc. geogr alal (2002. TÜ), vk “Eesti kalmistute kujunemine ja paiknemise seaduspärasused”, Ph.D. samal alal (2006, TÜ), vk “Formation of cultural traits in Estonia resulting from historical administrative division”. Oli 2002–09 Eesti Entsüklopeediakirjastuse teadustoim, ühtlasi 2006–07 TÜ ökol ja maateaduste inst-i inimgeogr ja regionaalplaneerimise õt-i erakorr lektor, 2007– teadur. – Uurimisvaldkonnad: Eesti ala kultuurigeogr, geogr ja kartogr ajalugu. Üle 40 teadustr-e.

T: Religious places – changing meanings. The case of Saaremaa Island, Estonia (kaasautor E. Kaur). // European Rural Landscapes: Persisting and Change in a Globalising Environment. Dordrecht, 2004; The formation and location features of Estonian cemeteries (kaasautor). // J. Baltic Studies 37 (2006) 3; Põhi ja Lõuna Eesti kultuurigeograafias. // Lõuna-Eesti Keele- ja Kultuuriuuringute Keskuse ar. Trt, 2008; Ühest 1855. aastal ilmunud osalt eestikeelsest kaardist (kaasautor R. Aunap). // Tuna (2010) 1; Landmarks of Old Livonia – church towers, their symbols and meaning (kaasautorid H. Sooväli-Sepping, E. Kaur). // J. Baltic Studies 41 (2010) 4; Eesnimede piirkondlikud erinevused Eestis 1840. aastal (kaasautor L. Pärsik). // Akad. (2011) 3.

B: <https://www.etis.ee>.

PAKKAS, Roul Helder (22. X 1930 Tallinn – 5. V 1998 Tallinn), tehnikateadlane, füüsik; teenistujate p. Lõpetas 1950 Tallinna 10. kk-i, 1955 TPI meh-*tsk*-a ins-elektriku erialal, füüsika-mat-knd (1963, ENSV TA), vk “Прочностные свойства и субструктура никеля при деформации в широком диапазоне статистических скоростей”. Oli 1955–56 TPI v-laborant, 1956–61 füüsika kat-i asst, 1961–69 v-õpetaja, 1969 dots, 1969–71 Indias Bombay Tehnol Inst-i külalislektor, 1971–73 Egiptuses Aleksandria Ük-i UNESCO ekspert, 1973–76 ja 1988–89 TPI füüsika kat dots, 1976–81 ka kat-i juh, 1981–88 ja 1989–90 töötas UNESCO sekretariaadis. – Uurimisvaldkonnad: pooljuhtmaterjalide füüsikal omadused, röntgenstruktuuraanalüüs ja –defektoskoopia. Tegeles ka UNESCO rolliga teaduses ning tehnol arengu alal, samuti teaduslooga, sh naiste osa ja võimalustega teaduses.

T: К методике определения интегральной ширины составляющей $K_{\alpha 1}$ дублета рентгеновской линии. // ТПИ Тоим. А 194 (1962); Исследование скоростного эффекта в широком диапазоне статистических скоростей. // ТПИ Тоим. А 204 (1963); Electrical Engineering Material Science. Bombay, 1971; Examination of sensitized photolysis on semiconductors by electronmicroscopy (kaasautor). // J. Photograph. Sci. (1978); О природе скрытого изображения при сенсibiliзирoванном фотоллизе на полупроводниках (kaasautor). // Z. Aufzeichnungs Materielen (1978); Women in science: options and access. // Proc. XVII Int. Congr. of History of Science. Berkely (USA), 1985; Role of UNESCO in scientific and technological development. // Proc. Conf. UN Assoc. of Bangladesh. Bangladesh, 1988.

B: ТПИ 1936–1986, 372, 377, 381, 420-421, 498.

PALM, Reimo (21. I 1973 Viljandi), matemaatik, informaatik; Reedik P-i ja Mare Koidu p. Lõpetas 1991 Tartus H. Treffneri Gümni, 1994 TÜ materialal, 1996 TÜ-s magistrantuuri, õppis 1996–2001 samas doktorantuuris, M.Sc. mat alal (1996, TÜ), vk “Impedantstomograafia matemaatilisi aspekte”, Ph.D. inform alal (2010, TÜ), vk “Numerical comparison of regularization algorithms for solving ill-posed problems”. Täiendas end 1994 Hollandis ja 1996 Soomes. Oli 2002 TÜ arvutiteaduse inst-i teor inform õt-i teadur, 2003–10 asst, 2010– lektor. Loengukursused: diskreetse mat elemendid, programmeerimine, sissejuhatus mat-sse loogikasse jm; koost. õppevahendeid – Uurimisvaldkonnad: mittekorrektsete ülesannete regulariseerimise algoritmid, arvutiteaduse mudelid ja meetodid infotehnol-s. EMatS liige (2005–). 20 teadustr-t, 2 õpikut.

T: Kvantarvuti ja kvantalgoritmid. // EMatS ar Trt, 1998; Mittekorrektsetest ülesannetest. // Matemaatika ja bioloogia. Trt, 2001; Use of extrapolation in regularization methods (kaasautorid U. Hämarik, T. Raus). // J. Inverse Ill-posed Problems 15 (2007) 3; On rules for stopping the conjugate gradient type methods in ill-posed problems (kaasautorid U. Hämarik, T. Raus). // Math. Modelling Analysis 12 (2007) 1; On minimization strategies for choice of the regularization parameter in ill-posed problems (kaasautorid U. Hämarik, T. Raus). // Numerical Functional Analysis Optimization 30 (2009) 9&10.

B: <https://www.etis.ee>.

PALMARU, Raivo (27. XI 1951 Pärnu), kommunikatsiooniteadlane ja politoloog; ins-i p. Lõpetas 1970 Pärnu L. Koidula nim. 2. kk-i, 1978 TÜ ajaloo erialal, oli 1978–82 AI asp, 2000 TPÜ magistrant ja 2000–01 doktorant, M.A. politol alal (2000, TPÜ), vk “Huvigrupid Eesti muutuval poliitmaastikul”, Ph.D. politol ja riigiteaduste alal (2001, TPÜ), vk “Meedia võim ja demokraatia: Eesti kogemus. Valimiskommunikatsiooni ja ajakirjanike rollikäsitluse empiiriline uuring”. Töötas a-st 1983 ajakirjanikuna, oli 1997–99 EV peaministri büroo juh, 2000–01 Akad Nord lektor, politol õt-i hoidja, 2001–03 erakorr prof, meedia ja reklaami õt-i juh, 2003–05 prof, juhtimis- ja kommunikatsioonitsk-a dekaan, 2005–07 EV kultuuriminister, 2007–10 Akad Nord prof, 2010– TLÜ kommunikatsiooni inst-i meedia ja kommunikatsiooniuuringute keskuse dots. – Uurimisvaldkonnad: kommunikatsiooniteooria, kognitiivne autonoomia ja sotsiaalne orientatsioon, meedia mõju. Aasta ajakirjanik (1996, 1997). U 30 teadustr-t.

B: Juhatus kommunikatsiooniteooriasse. Tln., 2003; The accumulation effect: the print media’s impact on Estonian elections between 1999–2003. // Nordicom Inform. 26 (2005) 2; 28 (2006) 1; Kujutluste ühiskond. Tln, 2009; “Tõehetk” ja hetketõde radikaalse konstruktivistil pilguga. // Akad. Nord Toim. 42 (2010); Pärast tõde tuleb reaalsus. // Akad. (2011) 2.

B: EE 14, 355; <https://www.etis.ee>.

PARKEL, Sven (29. I 1981 Tartu), molekulaarbioloog; juristide p. Lõpetas 1999 Tartu H. Treffneri Gümni-i, 2003 TÜ keemia erialal, 2004 TÜ-s magistrantuuri ja 2010 doktorantuuri, M.Sc. bioorg keemia alal (2004, TÜ), vk “[³H]WAY100635 sidumine roti hippokampuse membraanidele”, Ph.D. samal alal (2010, TÜ), vk “Ligand binding to 5-HT_{1A} receptors and its regulation by Mg²⁺ and Mn²⁺”. Oli 2005–09 Eesti Biokeskuse erakorr teadur, 2006–10, MRI biotehnol õt-i erakorr teadur, 2011– teadur. – Uurimisvaldkonnad: mol-biol, inimesegen, inimese genoomse DNA koopiaarvu variatsioonide tuvastamine ja nende põhjuslikkuse uurimine seoses gen haigustega, biosensori väljatöötamine bakterite tuvastamiseks kasutades markerina tmRNA-d, Mg²⁺- ja Mn²⁺-ioonide rolli uurimine närvisignaali ülekandele serotoniini_{1A} retseptori kaudu. 20 teadustr-t.

T: Detection of small genomic imbalances using microarray-based multiplex amplifiable probe hybridization (kaasautor). // Eur. J. Human Gen. 15 (2007) 2; Screening of 20 patients with X-linked mental retardation using chromosome X-specific array-MAPH (kaasautor). // Eur. J. Med. Gen. 50 (2007) 6; Array-MAPH: a methodology for the detection of locus copy-number changes in complex genomes (kaasautor). // Nature Protocols 3 (2008) 5; Detection of tmRNA molecules on microarrays at low temperatures using helper oligonucleotides (kaasautor). // BMC Biotechnol 10 (2010) 34; Millimolar Mn²⁺ influences agonist binding to 5-HT_{1A} receptors by inhibiting guanosine nucleotide binding to receptor-coupled G-proteins (kaasautorid L. Tõntson, A. Rinke). // Neurotoxicol. 32 (2011) 1.

T: <https://www.etis.ee>.

PENJAM, Pille (17. I 1981 Tallinn), keeleteadlane; Jaan P-i tütar. Lõpetas 1998 Tallinna Reaalkooli, 1999 G. Otsa nim. Tallinna Muusikakooli, 2005 TÜ mat ja eesti k-e erialal ning magistrantuuri eesti k-e alal, 2008 TÜ-s doktorantuuri, M.A. eesti k-e alal (2005, TÜ), vk “*tulema*-verbi leksikaalsest ja grammatilisest kasutusest ning modaalse funktsiooni kujunemisest eesti kirjakeeles 17.–20. sajandil”, Ph.D. samal alal (2008, TÜ), vk “Eesti kirjakeele *da*- ja *ma*-infinitiiviga konstruktsioonid”. Oli 2005–06 ja 2008 TÜ eesti ja üldk-eteaduse inst-i eesti k-e õt-i erakorraline teadur, 2006–07 ja 2009– teadur. Loengukursused: eesti k-e ajalugu, eesti k-e suulise ja kirjaliku väljenduse õpetus jm. – Uurimisvaldkonnad: eesti vana kirjakeel, verbikonstruktsioonid, modaalsus eesti k-s. Ajakirja *Oma Keel* toim-koll-i liige (2006–). ES liige (2004–). Üliõpilastööde rkl konkursi diplom (2004), Eesti TA üliõpilastööde konkursi II preemia (2005). 20 teadustr-t.

T: Jussivi kasutusest eesti vanemas kirjakeeles. // ES a 2004. Tln, 2005; Development of the modal function of the verb *tulema* ‘come’ in written Estonian. // Linguistica Uralica 3 (2006) 3; Kaassõna keeleuurija ja -kasutaja käsutuses (kaasautor K. Habicht). // ES ar 2006. Tln, 2007; *da*- ja *ma*-infinitiiviga konstruktsioonid 17. sajandi kirjakeeles. ES ar 2008. Tln, 2009; Eituskategooria Heinrich Stahli eesti keeles. // ES ar 2009. Tln, 2010; Kas `*tahtma*-’ tahab abiverbiks (kaasautorid K. Habicht, I. Tragel). // Eesti ja soome-ugri keeleteaduse ajakiri 1 (2010) 2.

B: <https://www.etis.ee>.

PETLENKOV, Eduard (28. VI 1979 Tallinn), tehnikateadlane, süsteemiinsener; venelane. Lõpetas 1997 Tallinna Tõnismäe Reaalkooli, 2001 TTÜ arvuti- ja süsteemitehnika tska, 2003 TTÜ-s magistrantuuri, 2007 doktorantuuri, M.Sc. tehnikateaduste alal (2003, TTÜ), vk “ Tehisnärvivõrkudega identifitseerimisel baseeruv juhtimine ühe mittelineaarsete süsteemide klassi jaoks ”, Ph.D. arvuti- ja süsteemitehnika alal (2007, TTÜ), vk “Neural networks based identification and control of nonlinear systems: ANARX model based approach”. Oli 2002 TTÜ automaatikainst-i ins, 2002–08 automaatjuhtimise ja süsteemianalüüsi õt-i asst, 2008– dots. Loengukursused: automaatjuhtimissüsteemide jätkukursus jm, mag-õppekava *Arvutisüsteemid* (COMPSYS) arendajaid, a-st 2009 TTÜ info- ja kommunikatsioonitehnol doktorikooli projektijuht; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: mitteanalüütiliste meetodite uurimine ja arendamine integreerides klassikalise juhtimisteooria (analüütiliste mudelite põhiseid) meetodeid tehisintellekti meetoditega. Eesti Süsteemiins-de Seltsi auhind „Parim automaatika- ja süsteemitehnikaalane lõputöö 2002/2003 õppeaastal“ (2003). Eesti Süsteemiins-de Seltsi liige (2004–). 37 teadustr-t.

T: Neural networks based ANARX structure for identification and model based control (kaasautorid S. Nõmm, Ü. Kotta). // Proc. 9th Int. Conf. on Control, Automation and Vision. Singapore, 2006; Dynamic output feedback linearization based adaptive control of nonlinear MIMO systems (kaasautor). // 2008 Am. Control Conf. Seattle, Washington, 2008; A novel artificial neural networks based automatic adaptive fault detection technique for analog circuits (kaasautor). // Proc. 11th Biennial Baltic Electronics Conf. Tln, 2008; Hybrid approach to detection of the surgeon’s hand motions during endoscope surgery (kaasautor). // 4th IEEE Conf. on Industrial Electronics and Applications. New York, 2009; Automated neural network model selection algorithm for feedback linearization based control (kaasautorid K. Vassiljeva, J. Belikov). // Proc. 12th Biennial Baltic Electronics Conf. Tln, 2010; Neural network based minimal state-space representation of nonlinear MIMO systems for feedback Control (kaasautorid K. Vassiljeva, J. Belikov), // Proc. 11th Int. Conf. on Control Automation, Robotics & Vision. Singapore, 2010.

B: <https://www.etis.ee>.

PIHU (a-ni 2004 **Müür**), **Maret** (21. VII 1978 Rakvere), spordipedagoog ja -teadlane; taluniku t. Lõpetas 1996 Rakvere Gümni, 2001 TÜ kehakultuuritsk-a, 2003 TÜ-s magistrantuuri, 2009 doktorantuuri, M.Sc. liikumis- ja sporditeaduste alal (2003, TÜ), vk “An impact of cognitive processes on schoolchildren physical activity intention: a structural equation modeling”, Ph.D. spordiped ja –sotsiaalteaduste alal (2009, TÜ), vk “The components of social-cognitive models of motivation in predicting physical activity behaviour among school students”. 2011 läbis Soomes Haaga-Helia Rakenduskõrgkoolis täiendusõppeprogrammi *Eur. Univ. Diploma in Adapted Physical Activity*. Oli 1997–99 Tartu Kroonuaia Kooli kehalise kasv õpetaja, 2001–10 Tartu lasteaia Meelespea liikumisõpetaja, 2003–04 Tartu Rahvusv Kooli õpetaja ja TÜ kehakultuuritsk-a lepinguline õppejõud, 2005–09 TÜ spordiped ja treeninguõpetuse inst-i erakorr lektor, 2009–10 erakorr teadur, 2010– kehalise kasvatus didaktika lektor, ühtlasi 2010– Tera Huvikooli laste spordiringide juhendaja ja lasteaia Terake liikumisõpetaja. Loengukursused: kehaline kasv, kehalise kasv didaktika, integreeritud liikumisõpetus, erivajadustega inimeste kehaline tegevus jm. – Uurimisvaldkonnad: õpikeskkond kehalises kasv-s, õpilaste motiveerimine, laste kehaline aktiivsus, kehaline tegevus koolieelses eas. Balti Sporditeadlaste Seltsi liige (2010–). 18 teadustr-t.

T: Intention to be physically active after school graduation and its relationship to three types of intrinsic motivation (kaasautorid V. Hein, A. Koka). // *Eur. Phys. Educ. Rev.* 10 (2004) 1; Cross-cultural generalizability of the theory of planned behavior among young people in physical activity context (kaasautor). // *J. Sport Exercise Psychol.* 1 (2007); How students’ perceptions of teachers’ autonomy-supportive behaviours affect physical activity behaviour: an application of trans-contextual model (kaasautor). // *Eur. J. Sport Sci.* 8 (2008) 4; Temporal relationship between intrinsic motivations in physical education and in a leisure-time context (kaasautor V. Hein). // *Acta kinesol. Univ. Tartuensis* 14 (2009); Liikumisõpetus. // *Pedagoogiline praktika lasteaia*s. Tln, 2010.

B: <https://www.etis.ee>.

PILLI (a-ni 1990 **Tammo**), **Einike** (30. IX 1968 Tallinn), kasvatusteadlane ja teoloog; elektri- ja rmtkoguhoidja t, Toivo P. abikaasa. Lõpetas 1996 Tallinna G. Otsa nim Muusikakooli, 1993 Kõrgema Usuteadusliku Seminari, 1996 TÜ-s magistrantuuri, 2005 doktorantuuri, ped-mag (1996, TÜ), vk “Eesti teismeliste usulisest mõtlemisest religioonipedagoogilises perspektiivis”, teol-dr (2005, TÜ), vk “Terviklik elukestva õppe kontseptsioon Eesti protestantlike koguduste kontekstis”. Täiendas end kraadiõpingute ajal USA-s, Inglismaal ja Soomes. Oli 1995–96 TÜ filos-tsk-a ped osk-a asst, 1996–2006 haridusteaduste inst-i lektor, 2002–06 ka Prahast *Int. Baptist Theological Seminar*’ lektor, 2006–07 TÜ haridusteaduste inst-i erakorraline lektor ja usutsk-a religiooniped kab-i erakorraline v-eadur, 2008 SA Archimedes programmi *Primus* üldjuht, ühtlasi 2006–08 TÜ avatud ük-i keskuse kõrgkooliped spetsialist, 2008–10 õppejõudude koolituse programmijuht, 2011– konsultant. Töötab a-st 2009 põhikoormusega oma ettevõttes *Kolm talenti OÜ* (koolitamine, sh õppejõudude täienduskoolitus, kirjutamine, konsultatsioonid). Pidanud loenguid elukestvast õppest, õppekavaarendusest, kõrgkoolididaktikast jm; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: õppimine ja õpetamine kõrgkoolis (pms õpiväljundid ja nende hindamine), õppekavaarendus ja –kvaliteet, eluaegne õpe. EAPS liige (1995–). Üle 20 teadustr-e.

T: Church and adult education: a postmodern perspective. // Teol. Aikakauskirja 108 (2003) 6; Longing for a better world: toward a critical approach of adult christian education. // J. Eur. Baptist Studies 5 (2004) 1; Religiooniõpetus postmodernses kontekstis. // Tõid religioonipedagoogikast. Trt, 2008; Supporting christian lifelong learning. Defining the goal and overcoming the barriers. // Body and Soul in the Conceptions of the Religions. Münster, 2008; Creating mobiles or building monuments – theological education in the framework of lifelong learning. // Ecumenical Theological Education. Trt, 2009; Õppekava arendamise juhendmaterjal (kaasautor). Trt, 2009; Õpitulemuste hindamise juhendmaterjal. Trt, 2009; Dokumendist teostuseni: väljundipõhise hindamise rakendumine politsei ja piirivalveteenistuse õppekavadel. // Sisekaitseakad. Toim. (2010).

B: <https://www.etis.ee>.

PILLI, Toivo (1. VIII 1962 Pärnu), teoloog, kirikuloolane; soomlane, Einike P. abikaasa. Lõpetas 1980 Pärnu 1. kk-i, 1985 TÜ inglise filol erialal, 1991 Soome Vabakiriku Teol-se Seminari, 1996 TÜ-s magistrantuuri, 2007 Walesi Ük-s (Suurbritannia) doktorantuuri, teol-mag (1996, TÜ), vk “Eesti baptistid ja nende teoloogilise mõtte kajastumine ajakirjas “Teekäija” kuni 1940”, Ph.D. teol alal (2007, Walesi Ük), vk “Evangelical christians-baptists of Estonia: the shaping of identity, 1945–1991”. Oli 1991–98 Kõrgema Usuteadusliku Seminari lektor, 1998–2002 ja 2006–09 rektor, 2009–10 lektor, 2010–vabakirikliku teol ja ajaloo õt-i juh, dots, 2002–06 Prahast *Int. Baptist Theological Seminary* baptismi ja anabaptismi uuringute õt-i juh. Loengukursused: baptismi teke ja areng Euroopas, Eesti kiriku- ja kultuurilugu, radikaalse reformatsiooni ajalugu ja tänapäev, misjoniteol ja –praktika, kristlik spiritualiteet, homileetika. – Uurimisvaldkonnad: Eesti vabakirikute ajalugu ja identiteet, radikaalse reformatsiooni traditsioon, Ida-Euroopa vabakirikute ajalugu. Edendanud süstemaatiliselt Ida-Euroopa baptistide ajaloo uurimist. Väljaannete *Baptist Identities. International Studies from the Seventeenth to Twentieth Centuries* (2006) ja *A Dictionary of European Baptist Life and Thought* (2009) kaasautor ning toim-id. Tõlkinud inglise k-st filos, teol ja haridusteaduslikke tekste (C. S. Lewis, E. Cassirer, J. Biggs jt), korraldanud koolitusi. Eesti Kirikuloo Seltsi (1997–) ja Akad Teol Seltsi liige (2002–), *Journal of European Baptist Studies* toim-koll-i liige (2002–06), *Int. Baptist Theological Seminary* akad-se komitee esimees (2008–10). *British Baptist Historical Society* E. A. Payne'i teadusartiklite konkursi võitja (2004). 36 teadustr-t.

T: Union of Evangelical Christians-Baptists of Estonia 1945–1989; survival techniques, outreach efforts, search for identity. // *Baptist History and Heritage* XXXVI (2001) 1 / 2; Protestantism in Eastern Europe to the present day (kaasautor P. Parušev). // *The Blackwell Companion to Protestantism*. Oxford, 2003; Teekond teisenevas ajas: peatükke Eesti vabakoguduste ajaloost (kaasautor, toim). Trt, 2005; From a thunderstorm to a still life: Estonian baptists 1959–1972. I–II. // *Baptist Quart.* 41 (2005) 3, 4; Finding a balance between church and academia: baptist education in Estonia. // *Religion East. Eur.* XXVI (2006) 3; Usu värvid ja varjundid: Eesti vabakirikute ajaloost. Tln, 2007; Dance or die: the shaping of Estonian baptist identity under communism. Colorado Springs, 2008; Eesti oikumeenia lugu (kaasautor). // Trt, Tln, 2009.

B: <https://www.etis.ee>.

PLATH, Ulrike (12. I 1972 Augsburg, Saksamaa), ajaloolane ja kultuuriloolane; sakslane, Riias pärit baltisaksa muusikateadlase t. Lõpetas 1991 Augsburgi St. Anna Gümni, õppis 1993–94 TÜ-s Baltimaade ajalugu, arheol ja folkloristikat, lõpetas 1999 Hamburgi Ük-i ajaloo, fennougristika ja folkloristika erialal, õppis 2000–03 Greifswaldi Ük-i doktorikoolis, lõpetas 2006 Mainzi Ük-s doktorantuuri, Ph.D. ajaloo alal, vk “Esten und Deutsche. Fremdheitskonstruktionen, Lebenswelten, Kolonialphantasien 1750–1850”. Täiendas end (stipendiaadina) 2003 TÜ-s, 2004 Mainzis Eur. Ajaloo Inst-s, 2007 TLÜ-s. Oli 1994–96 Hamburgi Ük-i üliõpilasest, 2003–04 õppejõud, 2004 Eur. Ajaloo Inst-i erakorr teadur, 2007 Underi ja Tuglase Kirj-keskuse erakorr teadur, 2008– v-teadur. – Uurimisvalkonnad: Baltimaade ajalugu, baltisaksa kultuur, rahvusülene ajalugu, keskkonnaajalugu, moodsa kultuuri kujunemine Eestis. Avaldanud arvustusi, teinud tõlkeid eesti k-st saksa k-de. Balti-Saksa Noorte ja Üliõpilaste Ringi Baltikumi referent (1991–93), Balti Seltsi Saksa-Läti Ühingu esimees (1995–97), Kultuuri, Kirjanduse ja Keskkonna Uurimise Eur. Assots-i (EASCLE) (2007–), Keskkonnaajaloo Eur. Ühingu (ESEH) liige (2011–). Üle 30 teadustr-e.

T: Das Erbe von Jakob Hurt. Estonia. // Estonia. Z. estnische Literatur und Kultur 2 (1999); Nichts Neues im wilden Osten? Der baltische “Zwischenraum” im Blick deutscher Reisender und Migranten um 1800. // Die Welt erfahren. Reisen als kulturelle Begegnung von 1780 bis heute. Frankfurt/Main, 2004; Zwischen Multidimensionalität und Spezialisierung. Arbeitswelten auf dem baltischen Gutshof im Umbruch (1750–1850). // Mehrdimensionale Arbeitswelten im baltischen Raum. Von der Geschichte zur Gegenwart und Zukunft. Hamburg, 2007; “Euroopa viimased metslased”: eestlased saksa koloniaaldiskursuses 1770–1870. // Rahvuskultuur ja tema teised. Tln, 2008; Stille in “Haus”. Hausvater, Verwalter und transnationale Gesellung auf dem baltischen Gutshof zwischen 1750 und 1850. // Ehe. Haus. Familie. Strategien und Inszenierungen häuslichen Lebens. Köln, Böhlau, 2010.

B: <https://www.etis.ee>.

PODAR (a-ni 1979 **Tumaševski**), **Iris** (17. III 1957 Jõgeva), psühholoog ja psühhoterapeut; tööliste t. Lõpetas 1975 Tallinna Pedagoogilise Kooli, 1981 TÜ psühholerialal, 2010 TÜ-s doktoriõppe, M.Sc. psühhol alal (1999, TÜ), vk "Personality and affectivity characteristics associated with eating disorders", Ph.D samal alal (2010, TÜ), vk "Eating disorders, personality, and cultural differences". Täiendas end 1990–92 USA-s Pittsburghis. Oli 1981–90 ja 1996–2003 TÜ psühhiaatrikliiniku kliiniline psühholoog, 1993–94 Eesti Sotsiaalpanga Tartu filiaali personalijuht, 1994–96 AS Psyche psühhoterapeut, 2003–07 Mainori Kõrgkooli personalijuhtimise lektor, 2007–08 TÜ psühhol inst-i erakorr teadur, 2008– füüsilisest isikust ettevõtja (FIE). Lugenud personalijuhtimise, isiksusepsühhol ning kliinilise psühhol ja psühhoterapia kursusi, esinenud lektorina arvukatel austuste/ettevõtete koolitustel suhtlemise, meeskonnatöö, personalivaliku, stressi jm teemadel. – Uurimisvaldkonnad: söömiskäitumine ja söömishäired, psüühikahäired, isiksus, kultuurilised erinevused. Olnud kognitiivkäitumisteraapia ja pereteraapia-alaste konv-de ning sümp-de (ka rahvushv-te) korraldajaid. Kõrgema kategooria kliiniline psühholoog (1996), psühhoterapeudi lisapädevus kognitiivkäitumisteraapia ning perekonna psühhoterapia alal. Eur. Perekonnaterapia Assots-i (EFTA) liige (1989–), Eesti Kognitiivse ja Käitumisteraapia Assots-i liige (1993–, president 1998–2000). Eesti Käitumis- ja Terviseteaduste Keskuse publikatsioonipremia (2007). Üle 10 teadustr-e.

T: No deterioration of glucose tolerance in weight cycling obese (kaasautor). // Int. J. Obesity 20 (1996); Personality and affectivity characteristics associated with eating disorders: A comparison of eating disordered, weight-preoccupied, and normal samples (kaasautorid A. Hannus, J. Allik). // J. Personality Assessm. 73 (1999) 1; Autoantibodies against neuropeptides are associated with psychological traits in eating disorders (kaasautor). // Proc. National Acad. Sci. USA 102 (2005); Psychological traits and platelet monoamine oxidase activity in eating disorder patients: their relationship and stability (kaasautor). // Progress Neuropsychopharmacol. & Biol. Psychiatry, 31 (2007); A cross-cultural comparison of the Eating Disorder Inventory (kaasautor J. Allik). // Int. J. Eating Disorders, 42 (2009) 4.

B: TÜK 200, 275; <http://www.hot.ee/irispodar>.

POHLAK, Meelis (26. V 1975 Rakke, Lääne-Virumaa), tehnikateadlane; bussijuhi p. Lõpetas 1994 Tallinna Kõrgema Tehnikakooli autode tehnohoolduse ja remondi erialal, 2000 TTÜ meh-*tsk*-a tootmistehnika erialal, 2002 TTÜ-s magistrantuuri, 2007 doktorantuuri, M.Sc. tehnikateaduste alal (2002, TTÜ), vk “Prototüüpide kiirvalmistus”, Ph.D. masinate- ja aparaadiehituse alal (2007, TTÜ), vk “Rapid prototyping of sheet metal components with incremental sheet forming technology”. Oli 2001–02 TTÜ masinaehituse inst-i ins, 2002–07 inst-i raalintegreeritud tootmise ja projekteerimise õt-i teadur, 2008 erakorr v-teadur, 2008– v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: arvutipõhised toote tehnol-te ja materjaliomaduste hindamise meetodid, lehtmaterjali sammvormimine, toodete ja protsesside numbriline modelleerimine ning optimeerimine (arvestades anisotroopiat). Üle 50 teadustr-e.

T: Modelling and optimal design of the incremental forming process (kaasautorid R. Küttner, J. Majak). // *Proc. Est. Acad. Sci. Eng.* 10 (2004) 4; An algorithm for localised and diffuse necking analysis (kaasautorid J. Majak, R. Küttner). // *Int. J. Comp. Materials Sci. Surface Eng.* 1 (2007) 4; Material parameters identification by use of hybrid GA (kaasautorid J. Majak, S. Toompalu). // *J. Achiev. Materials Manufacturing Eng.* 27 (2008) 1; Weak formulation based Haar wavelet method for solving differential equations (kaasautor). // *Appl. Math. Comp.* 211 (2009) 2; Optimal adhesion measuring methods of the glass fiber reinforcement layer (kaasautor J. Majak). // *Est. J. Eng.* 16 (2010) 4; Decomposition method for solving optimal material orientation problems (kaasautor J. Majak). // *Composite Structures* 92 (2010) 8; Multicriteria optimization of large composite parts (kaasautor). // *Composite Structures* 92 (2010) 9.

B: <https://www.etis.ee>.

POOM-Valickis (a-ni 1994 **Poom**), **Katrin** (24. IV 1969 Tallinn), kasvatusteadlane; keemiains-de t. Lõpetas 1987 Tallinna 32. kk-i, 1992 TPÜ algklasside õpetaja erialal, 1994 TPÜ-s magistrantuuri, 2000 doktorantuuri, kasv-teaduste mag (1994, TPÜ), vk “Mõistekaardi kasutamise võimalusi õpetaja-uuriija töövahendina”, Ph.D. samal alal, (2008, TLÜ), vk “Novice teachers’ professional development across their induction year”. Oli 1993–98 Riigi Kooliameti õpetajahariduse nõunik, 1997–2002 Avatud Eesti Fondi rahvusv projekt *Reading and Writing for Critical Thinking* juht, 2001–03 TPÜ

kasv-teaduste tsk-a prodekaan, 2003–05 TLÜ kasv-teaduste tsk-a õpetajahariduse osk-a juh, 2006–08 kasv-teaduste inst-i projektijuht, 2008– sama inst-i õpetajahariduse osk-a dots. Loengukursused: õppekeskkond ja selle kujundamine, õpetaja kui uurija, professionaalne areng ja mentorlus jm; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkond: õpetaja professionaalne areng ja seda mõjutavad tegurid. Ajakirja *Journal of Teacher Education for Sustainability* toim-koll- liige ja retsensent (2003–). Kogumike koostaja (*Psühholoogia klassiruumis*, 2008 jm). SA Omanäolise Kooli Arenduskeskus nõukogu (1999–), Eesti Akad. Ped. Seltsi liige (2001–). TLÜ aukiri parima õpiku sarjas (2008). 26 teadustr-t.

T: Õpetajate professionaalse arengu uurimine: kuidas muuta eelarvamuslikud tõekspidamised arengupotentsiaaliks. // Õpetajate professionaalne areng ja õppepraktika. Trt, 2003; Küsimuste kasutamine õppes. // *Psühholoogia klassiruumis*. Reflekteerivaks õpetajaks juhtumeid analüüsid. Tln, 2008; Supporting novice teachers' professional development: monitoring the induction year experience in Estonia (kaasautorid E. Eisenschmidt, T. Oder). // *Reforms and Innovations in Estonian Education*. Frankfurt am Main, 2008; Mentoring newly qualified teachers in Estonia, Finland and Sweden (kaasautor). // *Newly Qualified Teachers in Northern Europe*. Gävle, 2008; Students motives and satisfaction with studies in the area of natural sciences and their willingness to continue studies in teacher education (kaasautor T. Elvisto). // *J. Teacher Edu. Sustainability* 11 (2009) 2; Supporting emerging teacher identities: can we identify teacher potential among students (kaasautor). // *Eur. J. Teacher Edu.* 33 (2010) 2; Metaphors about 'the teacher': gendered, discipline-specific and persistent (kaasautor)? // *Teacher's Personality and Professionalism Estonian Studies in Education*. Frankfurt am Main, 2010.

B: <https://www.etis.ee>.

PRAAKLI, Kristiina (23. X 1977 Tartu), keeleteadlane; teenistujate t. Lõpetas 1995 Räpina Ühisgümni-i, 2000 TÜ eesti k-e (võõrk-na) erialal, 2002 TÜ-s magistrantuuri, 2009 doktorantuuri, M.A. eesti k-e alal (2002, TÜ), vk "Kui kontaktis on eesti ja soome keel. Soome keele mõjud Tampere eesti keeles", Ph.D. samal alal (2009, TÜ), vk "Esimese põlvkonna Soome eestlaste kakskeelne keelekasutus ja koodikooperimine".

Täiendas end 2001–02 Tampere Ük-s (soome k-e alal), 2003 Genova Ük-s (õppis itaalia k-t), 2003–05 Mainzi Ük-s, 2005–06 Helsingi Ük-s. Oli 2000–01 TÜ Narva Kolledži eesti k-e õpetaja, 2002 Tampere Linna Haridusteeninduskeskuse eesti k-e õpetaja, 2003–05 Mainzi Johannes Gutenbergi Ük-i eesti k-e külalislektor, 2006–07 TÜ filos-tsk-a k-eteaduse ja –tehnol doktorikooli erakorr teadur, 2006–08 eesti ja üldk-eteaduse inst-i eesti k-e (võõrk-na) osk-a erakorr teadur, 2008–09 asst, 2010– teadur. – Uurimisvaldkonnad: sotsiolingvistika, eesti keelekujud ja –kontaktid, väliseesti k. Üle 20 teadustr-e.

T: Suhtlusvõrgustikud võrukeste keelelise käitumise tõlgendajaina (kaasautor M. Mets). // KK (2007) 10; Mõnda eesti-soome koodivahetuse funktsioonidest ja nende tõlgendamisvõimalustest. // Emakeel ja teised keeled. Trt, 2007; Eestlased ja eesti keel Soomes. // Lähivertailuja 18 (2008); Intervjuu keeleandmete kogumise meetodina. // Eesti Rakenduslingv. Ühingu ar. Tln, 2009; Väliseesti keele uurimisest (kaasautor J. Viikberg). // Eestlased ja eesti keel välismaal (kaastoim). Tln, 2010; Eestlased ja eesti keel Soomes. // Eestlased ja eesti keel välismaal. Tln, 2010; The new Estonian community in Finland. // Uralica Helsingiensia 5 (2011).

B: <https://www.etis.ee>.

PREDEN, Jürgo-Sören (3. II 1978 Tallinn), tehnikateadlane, infotehnoloog; õpetajate p. Lõpetas 1996 Tallinna 7. kk-i, 2003 TTÜ infotehnol tsk-a arvuti ja süsteemitehnikaerialal, 2005 TTÜ-s magistrantuuri, 2010 doktorantuuri, M.Sc. arvuti ja süsteemitehnika alal (2005, TTÜ), vk “Hardware and software of the heterogeneous network laboratory”, Ph.D. infotehnol alal (2010, TTÜ), vk “Enhancing situation-awareness, cognition and reasoning of *ad-hoc* network agents”. Täiendas end 2006 Redmondis (USA) *Microsoft Res.* tajumatute arvutuste (*invisible computing*) grupis. Oli 2005–08 TTÜ infotehnol tsk-a info- ja kommunikatsioonitehnol doktorikooli erakorr teadur, 2006–07 TTÜ automaatikainst-i reaalajasüsteemide õt-i erakorr teadur, 2007–10 proaktiivtehnol-te teaduslabori erakorr teadur, 2010– v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: arvuti- ja süsteemitehnika, tehissüsteemide kognitiivsus ja situatsioonitadlikkus, spontaanvõrgud, sensortehnol-d, asümmeetriliste ohtude hindamine ja analüüs. Eesti Süsteemins-de Seltsi juhatuse liige (2004–), IEEE Eesti sektsiooni sekr (2009–). U 30 teadustr-t.

T: Location-awareness of information agents (kaasautor). // *Advances in Databases and Information Systems. Proc. 9th East Eur. Conf.* 3631 (2005); Communication area based positioning. // *Proc. 3rd IEEE Int. Conf. on Mobile Ad-hoc and Sensor Systems* (2006); Network enabled capabilities – grassroots perspectives (kaasautorid L. Mõtus, M. Meriste). // *NATO RTO/IST Symp. on Dynamic Communication Manag.* (2006); Diagnostics of machining and assembly systems by networked motes (kaasautorid M. Sarkans, T. Otto). // *Machine Eng.* 7 (2007) 1–2; Context awareness in distributed computing systems (kaasautor J. Helander). // *Ann. Univ. Sci. Budapestinensis de Rolando Eötvös Nominatae. Sectio Comp.* 31 (2009); Vehicle guidance systems in NEC context (kaasautor). // *NATO RTO/IST Symp. on Intelligent Uninhabited Vehicle Guidance Systems* (2009); Design considerations and technologies for air defence systems (kaasautor). // *NATO RTO Publ. SCI-181* (2010); Situation awareness for networked systems (kaasautor). // *IEEE Int. Multi-Disciplinary Conf. on Cognitive Methods in Situation Awareness and Decision Support (CogSIMA)*. Miami, 2011.

B: <https://www.etis.ee>.

PREEDEN, Ulla (29. IV 1980, Räpina), geoloog; taluniku tütar. Lõpetas 1998 Räpina Gümni-i, 2002 TÜ geol erialal, 2004 TÜ-s magistrantuuri, 2008 doktorantuuri, M.Sc. geol ja mineral alal (2004, TÜ), vk “Impaktbretšade peenfraktsiooni lõimis Kärkla, Neugrundi, Ävike ja Lumparni kraatrites”, Ph.D. geol alal (2009, TÜ), vk “Remagnetization in sedimentary rocks of Estonia and shear and fault zones of southern Finland”. Oli 2005–06 TÜ õppe- ja üliõpilasosk-a spetsialist, 2006–07 avatud ük-i keskuse spetsialist, 2007 geol inst-i erakorr teadur, 2008–11 ökol ja maateaduste inst-i geol osk-a erakorr teadur, 2011– teadur. Uurimisvaldkonnad: paleomagnetism, impaktstruktuurid, Ordoviitsiumi ja Devoni stratigr karbonaatse läbilõike magnetiliste omaduste alusel, Balti Paleobasseini tektonotermaalne areng, Kirde-Eesti sinisavi diapiiride ehitus ja teke, geoloogide kraadiõpe Eestis. *European Student Impact Researchers* (ESIR) asutajaliige (2004), LUS-i geol-sektsiooni (2006–), Eesti TA meteoriiitakomisjoni (2010–), *American Geophysical Union* liige (2011–). Üliõpilaste teadustööde rkl konkursi kolmas preemia (2004), XXIV geofüüsika päevade noorteadlase

auhind (2009), *Institut de Physique du Globe de Paris* välistudengi auhind (2010). U 40 teadustr-t.

T: Geology, petrography, shock petrography, and geochemistry of impactites and target rocks from the Kärda crater, Estonia (kaasautor). // *Meteoritics & Planetary Sci.* 39 (2004) 3; Åvike Bay – a 10 km diameter possible impact structure at the Bothnian Sea coast of Central Sweden (kaasautor). // *Impact Tectonics*. Berlin, 2005; Impact-induced and diagenetic changes in minerals in the sandy ejecta of the Kärda crater, NW Estonia (kaasautor). // *Proc. Est. Acad. Sci. Geol.* 55 (2006) 3; Eesti doktoriõppe kvaliteedi, tulemuslikkuse ja jätkusuutlikkuse tagamise süsteem. Artiklid ja kokkuvõtted IV (kaasautor, -toim). Trt, 2008; Multiply remagnetized Silurian carbonate sequence in Estonia (kaasautor). // *Est. J. Earth Sci.* 57 (2008) 3; Palaeomagnetic age of remagnetizations in the Silurian dolomites, Rõstla quarry, central Estonia (kaasautor). // *Geol. Quart.* 52 (2008) 3; Secondary magnetizations in shear and fault zones in southern Finland (kaasautor). // *Tectonophysics* 479 (2009) 3–4; Magnetic history of Early Middle Ordovician sedimentary sequence, northern Estonia (kaasautor). // *Geophys. J. Int.* 180 (2010) 1.

B: <https://www.etis.ee>.

PRUUS, Katrin (28. VIII 1970 Tartu) farmakoloog. Lõpetas 1988 Tartu 5 kk-i, 2000 TÜ arstiteaduse farmakoloogia erialal, 2006 TÜ-s doktorantuuri, Ph.D farmakoloogia erialal (2006, TÜ), vk “Mechanisms of action of antidepressants: aspects of serotonergic system and its interaction with glutamate” Oli 2000 TÜ farmakoloogia instituudi farmakoloogia ja toksikoloogia erakorraline teadur, 2001–04 teadur, 2005– asst. – Uurimisvaldkonnad: atüüpiliste II põlvkonna antidepressantide toime serotoniin- ja katehoolamiinergilise närviülekanne retseptorlatüüpidele ja seos glutamaatergilise närviülekannega; afektiivsete häirete patogenees ja farmakoteraapia alused: II põlvkonna antidepressantide ja neuroleptikumide kineetika ja toimemehhanism, uued ravistrateegiad neurodegeneratsiooni ja psüühiliste häirete raviks. Teadustööde rkl konkursi kolmas preemia (2002). U 20 teadustr-t.

T: The serotonin 5-HT_{2A} receptor subtype does not mediate apomorphine-induced aggressive behaviour in male Wistar rats (kaasautor). // *Pharmacol., Biochem. Behavior*

67 (2000) 2; 5-HT_{1A} receptor agonists buspirone and gepirone attenuate apomorphine-induced aggressive behaviour in adult male Wistar rats (kaasautor). // J. Physiol. Pharmacol. 51 (2000) 4; Role of 5-HT_{1A} receptors in the mediation of acute citalopram effects: A8-OH-DPAT challenge study (kaasautor). // Progress Neuro-Psychopharmacol. & Biol. Psychiatry 26 (2002) 2;. 1-(1-Naphtyl)-piperazine, a mixed 5-HT_{1A} and 5-HT_{2A/2C} receptor ligand, elicits an anxiolytic-like effect on the open field test without changes in 5-HT metabolism (kaasautor). // Methods Find Experim. Clin. Pharmacol. 24 (2002) 3; Repeated administration of the dopaminergic agonist apomorphine: development of apomorphine aggressiveness and changes in the interaction between dopamine D₂ receptors and G-proteins (kaasautor). // Pharmacol. Reports 60 (2008) 6; The effect of the NMDA receptor antagonist dizocilpine on behavioral manifestations of serotonin and adrenergic antidepressants in rats (kaasautor). // Methods Find Experim. Clin. Pharmacol. 32 (2010) 2.

B: TÜA 1982–2007, 93, 98.

PÕLDARU (a-ni 1975 **Mumm**), **Reet** (30. VII 1956 Pärnu), majandusteadlane; teenistujate t., Ants P. abikaasa. Lõpetas 1974 Pärnu 1. kk-i, 1980 TÜ füüsika-keemiatsk-a keemia erialal ja 2002 inform-osk-a inform-õpetaja erialal, 2005 EMÜ-s doktorantuuri põllum ökon ja ettevõtluse erialal, maj-mag (1996, EPMÜ), vk “Tootmistegevuse lineaarne planeerimine seakasvatustes”, maj-dr (2005, EMÜ), vk “Andmekaeve meetodite rakendusvõimalusi põllumajandusalastes uurimustes”. Oli 1980–84 EPA arvutuskeskuse ins, 1984–90 tead uurimistöö sektori v-ins, 1990–92 EPMÜ maj-tsk-a inform ja juhtimise õt-i v-õpetaja, 1992–94 inform inst-i asst, 1994–2004 lektor, 2000–04 ka inst-i juh, 2005 EMÜ maj- ja sotsiaalinst-i lektor, 2005– dots, äriinform ja ökonomeetria osk-a juh. Loengukursused: maj-mat-ne modelleerimine, operatsioonianalüüs, ökonomeetria, inform jm. – Uurimisvaldkonnad: maj-mat-d mudelid põllum-s, maaelu ja maamaj jätkusuutlikkus Eestis (senine olukord, peamised mõjutegurid, arengustsenaariumid). Eesti Agraarökonomistide Assots-i liige (1996–). Raefondi preemia (2008). Üle 50 teadustr-e.

T: A perspective using data mining (association rules) in rural areas (kaasautorid J. Roots, R. Ruus). // EPMÜ kogumik 218 (2003); The impact of new information and

communication technologies on agriculture in Estonia (kaasautorid J. Orin, J. Roots). // EMÜ kogumik 221 (2005); The estimation of the econometric model of grain yield: a comparison of results using different methods of data mining (kaasautorid J. Roost, A.-H. Viira). // Agraart. XVIII (2007) 2; Modeling milk cost in Estonia: a stochastic frontier analysis approach (kaasautor J. Roots). // Agraart. XX (2009) 1; Modelling of milk purchase price in Estonia (kaasautorid T. Roosmaa, J. Roots). // Agraart. XXI (2010) 1–2. **B:** EPA BL II, 123; EPMÜ BL, 101; <https://www.etis.ee>.

PÄRS, Martti (27. III 1980 Tallinn), füüsik; elektriins-i ja aiandusagronoomi p. Lõpetas 1998 Nõo Reaalgümni-i, 2002 TÜ füüsika erialal, 2004 TÜ-s magistrantuuri, 2008 doktorantuuri, M.Sc. tahkisefüüsika alal (2004, TÜ), vk “Konfokaalne mikroskoopia üksikute kiirgustsentrite detekteerimiseks”, Ph.D. samal alal (2008, TÜ), vk “Study of spontaneous and photoinduced processes in molecular solids using high-resolution optical spectroscopy”. Täiendas end 2005 Eur. Tuumauuringute Keskuses. Oli 2002–04 FI laborant, 2005–07 ins, 2007–08 erakorr teadur, ühtlasi 2005–08 materjaliteaduse ja materjalide tehnol doktorikooli erakorr teadur, 2008–09 FI laserspektroskoopia labori erakorr teadur, ühtlasi 2009– Saksamaal Bayreuthi Ük-i eksperim-füüsika teadur. – Uurimisvaldkonnad: lisandispektroskoopia tahkistes, molekulaar- ja optiline spektroskoopia, Ramanspektroskoopia, madaladimensioonilised struktuurid ja nende rakendused. Üliõpilaste teadustööde rkl konkursi diplom (2008). U 28 teadustr-t.

T: Refractive index gradients in TiO₂ thin films grown by atomic layer deposition (kaasautor). // J. Phys. D 39 (2006) 1; Conformity and structure of titanium oxide films grown by atomic layer deposition on silicon substrates (kaasautor). // Thin Solid Films 516 (2008) 15; Room-temperature single-molecule fluorescence imaging for terrylene in biphenyl single crystals (kaasautor). // J. Luminesc. 128 (2008) 5–6; Mesoscopic effect of spectral modulation for the light transmitted by a SNOM Tip (kaasautor). // Optics Comm. 283 (2010); Atomic layer deposition of HfO₂ on graphene from HfCl₄ and H₂O (kaasautor). // Central Eur. J. Phys. 9 (2011).

B: <https://www.etis.ee>.

PÄÄBO, Heiko (27. VII 1979 Roosna-Alliku, Järvamaa), politoloog; ins-i poeg. Lõpetas 1997 Paide Gümni, 2001 TÜ politol erialal, 2004 TÜ-s magistrantuuri, 2011 doktorantuuri, M.A. politol alal (2004, TÜ), vk “Capability of dependency policies of great power towards a geostrategic subregion: case studies of the US – Central America and Russia – the Baltics”, Ph.D. samal alal (2011, TÜ), vk “Potential of collective memory based international identity conflicts in post-imperial space: comparison of Russian master narrative with Estonian, Ukrainian and Georgian master narrative”. Täiendas end 2002–03 SPTb Ük-s, 2005 2008–09 Potsdami Ük-s. Oli 1999–2002 Tartus Mart Reiniku Gümni õpetaja, 2003–05 Balti Kaitsekolledži asst, 2005–07 TÜ Eur. Kolledži erakorr teadur, ühtlasi 2005–08 erakorr lektor, 2007–09 teadur, 2009– lektor ja TÜ Balti õpingute keskuse juh. – Uurimisvaldkonnad: rahvusv suhted, mälupol, siirdeühiskonnad, Venemaa ajalugu ja kaasaegne pol, Balti riikide sise- ja välispol. 18 teadustr-t.

T: Eesti Venemaa-poliitika lähtealused (kaasautor K. Tüür). // *Politica*. Trt, 2005; The role of non-violent resistance in proclaiming independence in Estonia. // *Development of Democracy. Experience in the Baltic States and Taiwan*. Riia, 2006; The gap between the “social realities” and policies: the Estonian ability to response to the new security threats. // *Politica Asymmetries in the Era of Globalization*. Frankfurt am Main etc., 2007; War of memories: explaining “Memorials War” in Estonia. // *Baltic Security Defence Rev.* 10 (2008); Great power's dependency policies in a geostrategic subregion. measuring capability of the USA policies in Central America and Russian policies in the Baltic States. Saarbrücken, 2009, Eesti-Vene identiteedikonfliktivi võimalikkusest: rahvuslike ajaloonarratiivide kokkusobimatuses. // *Politica*. Trt, 2010; Estonian transformation: from an eastern outpost in the West to a western outpost in the East. // *Cultural Transformations after Communism Central and Eastern Europe in Focus*. Lund, 2011.

B: <https://www.etis.ee>.

R

RANNAP, Riinu (23. X 1966 Tallinn), bioloog, loomaökoloog; Evi R-i t. Lõpetas 1984 Tallinna 3. kk-i, 1990 TÜ biol osk-a, 2009 TÜ-s doktorantuuri, Ph.D. loomaökol alal

(2009, TÜ), vk “Impacts of habitat loss and restoration on amphibian populations”. Oli 1997–2000 Keskkonnamin-i Info-ja Tehnokeskuse spetsialist, 2000–09 peaspetsialist, ühtlasi 2006 ja 2009 TÜ ökol ja maateaduste inst-i loomaökol õt-i spetsialist, 2009–teadur. – Uurimisvaldkonnad: kahepaiksete ökol, elupaiganõudlused, elupaikade ja populatsioonide taastamise võimalused, adaptatsioonipõhine looduskaitse degradeerunud kooslustes, organismide elupaiga- ja peremehespetsiifilisus ning sellest lähtuvad uuendused looduskaitsestrateegiates. EE kaasautor ja toim. LUS-i (1990–), Eesti Ramsari Komisjoni liige (2000–), Euroopa kahepaiksete ja roomajate ekspertrühma aseesimees (2003–), Euroopa Herpetol. Ühingu (SEH) liige (2009–). Üle 20 teadustr-e.

T: Kõre ehk juttself-kärnkonn. Tln, 2002; Boreal Baltic coastal meadow for *Bufo calamita*. // Coastal Meadow Management. Tln, 2004; Kahepaiksed ja roomajad. // Rahvusvahelise tähtsusega looma- ja taimeliigid Eestis. Tln, 2005; Consequences of coastal meadow degradation: the case of the natterjack toad (*Bufo calamita*) in Estonia (kaasautorid A. Lõhmus, K. Jakobson). // Wetlands 27 (2007) 2; Restoring ponds for amphibians: a success story (kaasautorid A. Lõhmus, L. Briggs). // Hydrobiol. 634 (2009) 1; Eesti kahepaiksed. // EL (2010) 4.

B: <https://www.etis.ee>.

REIHAN (1976-1992 **Prosjanova**), **Alvina** (7. VII 1957 Kemerovo, Venemaa) hüdroloog, keskkonnateadlane; tööliste t. Lõpetas 1974 Keila Kk-i, 1980 Leningradi Hüdrometeorol Inst-i maismaahüdroloogia erialal, 2000 TTÜ-s magistrantuuri, 2008 doktorantuuri, M.Sc. tehnikateaduste alal (2000, TTÜ), vk “Eesti jõgede maksimaalse äravoolu analüüs 1922 (1903)–1996.a.”, Ph.D. samal alal (2008, TTÜ), vk “Analysis of long-term river runoff trends and climate change impact on water resources in Estonia”. Täiendas 1983 end Leningradi Hüdrometeorol Inst-s, 1994 Ungaris, Rootsis ja Bulgaarias, 1996 Tšehhis. Oli 1975–80 Leningradi Hüdrometeorol Inst-i laborant, 1981–85 Jakuutias Tiksi Hüdrometeorol Val-e ja 1985–90 Eesti Hüdrometeorol Val-e ins-hüdroloog, 1991–2004 Eesti Meteorol ja Hüdrolool Inst-i hüdrolool osk-a juh, 2001–07 ka Eesti Mereakad lektor, 2004–08 TTÜ keskkonnatehnika inst-i keskkonnakaitse aluste õt-i lektor, 2008–09 erakorraline dots ja v-teadur, 2009– dots. Loengukursused: üldine ja sisevete hüdrolool, vesiehitised, keskkonnakaitse jm. – Uurimisvaldkonnad: hüdrolool protsessid ja

muutused pinnaveekogudes, hüdrool seire, kliimamuutuste mõju veerežiimile, äravoolu modelleerimine, asulahüdrool, keskkonnaseisund ja -kaitse. Mitme rahvusv uurimisprojekti juht ja täitjaid (2003–). Eesti Veeühingu (1994–), Põhjamaade Hüdrool-assotsiatsiooni nõukogu (1996–), Rahvusv Hüdraulikaorgani liige (2002–), Eesti UNESCO Rahvusv Hüdrool Programmi esimehe asetäitja (2003–). Üle 20 teadustr-e.

T: Impact of changed nutrient fluxes to the water quality of Haapsalu Bay, the Baltic Sea (kaasautor). // Research and Management of Eutrophication in Coastal Ecosystems. Nyrborg (Taani), 2006; Lõhejõgedes hüdroloogia ja keemiline seisund (kaasautor). // Lõhe Eesti jõgedes. Trt, 2006; The impact of municipal solid waste management on greenhouse gas emissions in Estonia (kaasautorid H. Moora, V. Voronova). // Interdisciplinary Aspects of Climate Changes. Frankfurt am Main, 2009; Adaption of a method for involving environmental aspects in spatial planning of river basin management – a case study of the Narva River basin (kaasautorid K. Piirimäe, K. Pachel). // Est. J. Ecol. 59 (2010) 4.

B: <https://www.etis.ee>.

REIMAND, Koit (19. VII 1968 Tartu), arstiteadlane, immunoloog; Jaan R-i p. Lõpetas 1986 Tartu 1. kk-i, 1993 TÜ arstitsk-a, 2010 TÜ-s doktorantuuri, med-dr (2010, TÜ), vk “Autoimmunity in reproductive failure: a study on associated autoantibodies and autoantigens”. Oli 1993–95 TÜ arstitsk-a intern, 1995– TÜ ÜMPI immunol õt asst. – Uurimisvaldkonnad: gonaadide vastase autoimmuunsuse ja viljatuse seosed, autoimmuunsuse molekulaarsed ja rakulised mehhanismid, närvikoe vastaste autoimmuunreaktsioonide tähendus suhkurtõvele kaasuva autonoomse neuropaatia tekkes. Eesti Immunoloogide ja Allergoloogide Seltsi liige (1999–). 20 teadustr-t.

T: 3-beta-hydroxysteroid dehydrogenase autoantibodies are rare in premature ovarian failure (kaasautor). // J. Clin. Endocrinol. Metabolism 85 (2000) 6; Autoantobody studies of female patients with reproductive failure (kaasautor). // J. Reprod. Immunol. 51 (2001) 2; Testis-expressed protein TSGA 10 – an autoantigen in autoimmune polyendocrine syndrome Type I (kaasautor). // Int. Immunol. 20 (2008) 1; Antibodies to neurofilaments: clinical and immunogenetic associations in Down syndrome (kaasautor). // Ann. New York Acad. Sci. 1173 (2009).

B: TÜA 1982–2007, 190, 197, 200; EA 89 (2010) 11, 768.

REINO (a-ni 2002 **Valeng**), **Anne** (30. III 1972 Elva), majandusteadlane; teenistuja ja töölise t. Lõpetas 1990 Elva 2. kk-i, 1994 TÜ maj-tsk-a, 1998 TÜ-s magistrantuuri, 2009 doktorantuuri, M.A. maj-teaduse alal (1998, TÜ), vk “Organisatsiooni imidž ja selle kujunemine Hansapanga näitel”, Ph.D. samal alal (2009, TÜ), vk “Manifestations of organizational culture based on the example of Estonian organizations”. Oli 1996–2001 Taisto Reisid AS projektijuht (1999–2001 ka juhatuse liige), ühtlasi 1998–2002 TÜ maj-tsk-a õu täitja, 2005–08 maj-teadusealase doktorikooli erakorr teadur, 2006–09 ettevõtetmaj inst-i juhtimise õt-i erakorr teadur, 2009– lektor ja teadur. Loengukursused: organisatsioonikäitumine, ärietika, juhtimine jm. – Uurimisvaldkonnad: organisatsioonikultuur, organisatsiooni väärtused, innovatsioon, ärietika. Mitme uurimisprojekti täitja ja kogumiku toim, ajakirjade *Baltic Journal of Management* ja *EBS Review* retsensent, rahvusv konv-de korraldajaid. 30 teadustr-t.

T: Organizational values: a concept and research methods. // *Organizational Culture in Estonia: Manifestations and Consequences*. Trt, 2003; *Organizational Values in the Framework of Critical Incidents: What Accounts for Values-based Solutions* (kaasautorid K. Jaakson, M. Vadi)? Trt, 2004; *Organizational culture and environment: dynamics in dynamics. Case of Ordi* (kaasautorid T. Kask, M. Vadi). // *Trames* 11 (2007) 2; *Organizational values and organizational practice: what makes them diverge* (kaasautorid K. Jaakson, M. Vadi). // *EBS Rev.* 25 (2009); *Tuning organizational values on job satisfaction: the case of international manufacturing corporation* (kaasautorid E. Kallas, P. Mõtsmees). // *Rev. Int. Compar. Manag.* (2010); *Üliõpilaste töötamise fenomen Eesti kõrghariduses* (kaasautor). Trt, 2011.

B: <https://www.etis.ee>.

REKKER (a-ni 2004 **Haljas**), **Astrid** (25. VII 1972 Kunda, Lääne-Virumaa), füüsik; ins-i ja õpetaja t. Lõpetas 1991 Mõdriku Tehnikumi inform erialal, 1997 TPÜ kk-i füüsikaõpetaja erialal, 1999 TPÜ-s magistrantuuri, 2007 TÜ-s doktorantuuri, M.Sc. teor füüsika alal (2000, TPÜ), vk “Kolmetasemelise müra poolt indutseeritud faasiülemineked Malthuse-Verhulste ja Hongleri mudelites”, Ph.D. samal alal (2007, TÜ), vk “Colored-

noise-controlled anomalous transport and phase transitions in complex systems”. Oli 2004–07 TÜ FI teadur, 2008– TLÜ mat ja loodusteaduste inst-i teor füüsika õt-i dots, 2009– ka v-teadur. Loengukursused: aine struktuur, stat termodünaamika. – Uurimisvaldkonnad: mittelineaarsed stohhastilised protsessid nano- ja ökosüsteemides. 24 teadustr-t.

T: Trichotomous-noise-induced catastrophic shifts in symbiotic ecosystems (kaasautor). // Phys. Rev. E 65 (2002) 5; Anomalous mobility of Brownian particles in a tilted symmetric sawtooth potential (kaasautor). // Phys. Rev. E 70 (2004) 4; Colored-noise-induced anomalous transport in periodic structures (kaasautor). // Nukleonika 51 (2006) 1; Colored-noise-induced transitions in nonlinear structures (kaasautor). // Nukleonika 53 (2008) 3; Memory-enhanced energetic stability for a fractional oscillator with fluctuating frequency (kaasautor R. Mankin). // Phys. Rev. E 81, (2010) 4.

B: <https://www.etis.ee>.

ROASTO, Indrek (2. VII 1980 Tallinn), tehnikateadlane; ins-i p. Lõpetas 1999 Kadrioru Saksa Gümni, 2003 TTÜ elektriainete ja jõuelektronika erialal, 2005 TTÜ-s magistrantuuri, paralleelselt 2005 Saksamaal Giessen-Friedbergi Rakendusteaduste Ük-s elektrotehnika eriala, 2009 TTÜ-s doktorantuuri, M.Sc. tehnikateaduste alal (2005, TTÜ), vk “Ülikondensaator-energiasalvesti juhtimismudeli väljatöötamine rööbassõidukile”, Ph.D. samal alal (2009, TTÜ), vk “Research and development of digital control systems and algorithms for high power, high voltage isolated DC/DC converters”. Täiendas end 2002 ja 2005 *Lust Antriebstechnik GmbH*’s, 2004 Erlangenis *Siemens AG*’s, 2009 Gdynia *Maritime Univ*’s. Oli 2003–05 TTÜ elektriainete ja jõuelektronika inst-i insener, 2005–10 teadur, 2010– v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: jõumuundurid, juhtimissüsteemid ja –algoritmid, taastuenergia rakendused, allikad ja energiasalvestid; aktiivsete elektriajaotusvõrkude muundurite topoloogiad ja juhtimismeetodid. IEEE liige (2010–). U 50 teadustr-t, kuus patentset leiutist (kaasautor).

T: Programmeeritavad loogikaelemendid. // Elektriala (2006) 1; Control and protection of high-voltage IGBT-based half-bridge inverter (kaasautorid D. Vinnikov, M. Klytta). // Sci. Proc. Riga Technical Univ. Power Electrical Eng. 30 (2007); Experimental study of voltage-fed quasi-Z-source inverter based isolated DC/DC converter (kaasautorid D.

Vinnikov, R. Strzelecki). // Electrical Eng. Res. Report 3 (2009); New step-up DC/DC converter for fuel cell powered distributed generation systems: some design guidelines (kaasautor). // Przegląd Elektrotechn. 86 (2010) 8; Quasi-Z-source-based isolated DC/DC converters for distributed power generation (kaasautor D. Vinnikov). // IEEE Trans. Industrial Electronics 58 (2011) 1.

B: <https://www.etis.ee>.

ROOMANN, Hugo (25. III 1923 Tallinn – 1. VI 2006 Cincinnati, Ohio, USA), arhitekt ja tehnikateadlane; kaupmehe p. Lõpetas 1943 Tallinna Poeglaste Kommertsikooli. Läks 1943 Soome, lõpetas Niinisalos ohvitserikursuse ja ülendati lipnikuks. Tuli 1944 Eestisse, võitles Narva rindel, sai Läti piiril raskesti haavata ja kaotas jala, viidi laatsaretlaeval Riias Saksamaale. Lõpetas 1950 Braunschweigi Tehnikaük-i arh ja ins-teaduse alal. Siirdus 1951 USA-sse, lõpetas 1957 Princetoni Ük-i kraadiõppekooli, arhit-mag (1957, Princetoni Ük). Asutas 1961 New Jerseys koos ins Harald Laupa'ga arhitektuuribüroo, oli 1966–89 Cincinnatiis firma *A. M. Kinney, Inc.* partner ja arh-osk-a dir, ühtlasi 1986–89 *Design Art Corp.* president. – Uurimisvaldkonnad: linnaplaneerimine ja -projekteerimine, arhitektuuri ajalugu. R. juhtimisel valmis rida suuremahulisi projekte, sh USA Keskkonnakaitse Kesklabor-i peahoone Cincinnatiis, Aatomienergia Muuseum Oak Ridge'is, arvukalt büroo- ja tööstushooneid, suurprojekt Saudi Araabia valitsusele. New Jerseys töötades kavandas Lakewoodi Eesti kiriku ja koos ins Sven Wichman'iga Järvemetsa skaudilaagri ehitised. Mitmed projektid (Cincinnati Ük-i biol-labor-id, Cincinnati lastehaigla, NALCO keemiakontserni tehn keskus ja labor-id) pälvisid Am. Arhitektide Inst-i auhinna, kahel korral (1973, 1976) tööstusuuringute auhinna ning kahel korral tööstustehnikaajakirjade *Factory Magazine* (1967) ja *Modern Manufacturing Magazine* (1970) *Top Ten Plant'*i auhinna. Am. Arhitektide Inst-i, Ohio Arhitektide Ühingu, *Society of Architectural Historians* ja Eesti Rahvuskomitee Ühendriikides liige. Eesti Üliõpilaskond Välismaal peasekretär.

T: Eesti kirik Lakewoodis. // EELK Lakewoodi Pühavaimu kogudus. Lakewood, New Jersey, 1964.

B: Vabaduse eest: Soomepoiste lühielulood. Tln, 1997, 291; *Raudsepp, M.* Arhitekt Hugo Roomann 75. // Vaba Eesti Sõna (1998) 9. IV; Eesti Arhiiv Ühendriikides.

ROOSE, Antti (8. VII 1964 Kiviõli), geograaf. Lõpetas 1982 Kiviõli 1. kk-i, 1989 TÜ geogr erialal, 1993 TÜ-s magistrantuuri, oli 1993–94 Manchesteri Metropolitan Ük-i magistrant, lõpetas 2005 TÜ-s doktorantuuri, M.Sc. geogr alal (TÜ, 1993), vk “Andmeohje ja geoinfosüsteemide rakendusi keskkonnaökonomilistes hinnangutes Ida-Virumaa näitel”, M.Phil. samal alal (1997, Manchesteri Ük), vk „Spatial analysis of impact of industrial change on air pollution”, Ph.D. geoinform alal (2005, TÜ), vk “Optimisation of environmental monitoring network by integrated modelling strategy with geographic information system – an Estonian case”. Oli 1985–89 Kirde-Eesti Vee Kasutamise ja Kaitse Val inspektor, 1990–91 Keskkonnamin-i Info- ja Tehnokeskuse osk-ajuh, 1992–94 Ida-Viru Maaval nõunik, asemaavanem, 1995–98 Raadio Vaba Euroopa toim, osk-ajuh, 1998–99 Keskkonnamin-i Maa-ameti projektijuht, 2000–06 TÜ teadus- ja arendusosk-a projektijuht, 2006– TÜ ökol- ja maateaduste inst-i inimgeogr ja regionaalplaneerimise õt-i teadur. – Uurimisvaldkonnad: geogr-d infosüsteemid, ruumiandmete haldus ja analüüs, ruumiplaneerimine ja selle metodol, linnastumine, maapiirkondade areng ja regionaalraj, rahvastiku ruumilise mobiilsuse mõjutegurid keskkonnageogr, keskkonnaseisund ja -seire, keskkonnastandardid ja -normatiivid Territoriaalse planeerimise ja säästva innovatsiooni jm projektide juht. Osalenud keskkonnaalaste õigusaktide eelnõude koostamises. Mitme kogumiku jm väljaande (sh atlased ja temaatilised kaardid) koost ja toim. EGS (1987–), Regionaaluringute Assots-i liige (2008–), Euroopa Territoriaalse Arengu ja Sidususe Vaatlusõrgustiku (ESPON) programmi Eesti kontaktisik (2008–). Üle 30 teadustr-e.

T: Keskkonnasäästlik planeerimine ja ehitus (kaasautor ja –toim) Trt, 2005; II, Trt, 2006; Neighbourhood-defined approaches for integrating and designing landscape monitoring in Estonia (kaasautor). // *Landscape and Urban Planning* 79 (2007); Segregated suburban landscapes: transformations of the fringe of Tartu (kaasautor A. Kull). // *Estonia. Geogr. Studies*. Trt, 2008; Towards multifunctionality of mining landscapes in the Estonian oil shale basin: typologies, assesment and planning (kaasautor K. Sepp). // *Oil Shale* 26 (2009) 3; Distribution pattern of PCBs, HCB and PeCB using passive air and soil sampling in Estonia (kaasautor). // *Envir. Sci. and Pollution Res.* 17 (2010) 3.

T: <https://www.etis.ee>

RULL, Kristiina (4. IV 1972 Tartu), arstiteadlane, naistearst; Tiiu Paasi t. Lõpetas 1990 Tartu 5. kk-i, 1996 TÜ arstitsk-a ravi erialal, 2009 TÜ-s doktorantuuri, med-dr (2009, TÜ), vk “Human chorionic gonadotropin beta genes and recurrent miscarriage: expression and variation study”. Täiendanud end Austrias, Norras, USA-s, Kanadas jm. Oli 1991–96 Tartu Kopsukliiniku õde-anestesist, 1996–98 TÜ arstitsk-a intern, 1998–2003 sünnitusabi ja günekol resident, 2003– TÜK naistekliiniku arst-õppejõud, 2010– TÜ sünnitusabi ja günekol õt-i v-asst, 2003–04 ka Rakvere Haigla valvegünekoloog ja 2004–2006 AS Nova Vita lastetuse ravi ja laborimed-i keskuse günekoloog-konsultant, a-st 2009 ka MRI biotehnol õt-i teadur. Loengukursused: naistehaigused ja sünnitusabi, viljatuse epidemiol, põhjused, uurimis- ja ravimeetodid jm. – Uurimisvaldkonnad: reproduktiivgen (raseduseaegsete hormoonide taset määravad geenivariandid), raseduspatol-a varased markerid, menstruaalfunktsiooni häirete hormonaalsed põhjused. Toronto Ük-i Ema, Lapse ja Reproduktiivtervise Uuringute Keskuse uuringute *Twin Birth Study*, *Early External Version Study*, *Control of Hypertension in Pregnancy Study* koordinaator TÜK Naistekliinikus (2004–). Eesti Naistearstide Seltsi liige (2000–). U 30 teadusart-t.

T: Expression of beta-subunit of HCG genes during normal and failed pregnancy (kaasautor M. Laan). // *Human Reprod.* 20 (2005) 12; Fine scale quantification of HCG beta gene transcription in human trophoblastic and non-malignant non-trophoblastic tissues (kaasautorid P. Hallast, M. Laan). // *Mol. Hum. Reprod.* 14 (2008) 1; Chorionic gonadotropin beta gene variants are associated with recurrent miscarriage in two European populations (kaasautorid L. Nagirnaja, M. Laan). // *J. Clin. Endocrinol. Metab.* 93 (2008) 12; Kaksikraseduste kulg ja perinataalne tulemus TÜ Kliinikumi naistekliinikus aastatel 2003–2007 (kaasautor P. Vaas). // *EA* 88 (2009) 3; Genomics and genetics of gonadotropin beta subunit genes: unique FSHB and duplicated LHB/CGB loci (kaasautor). // *Mol. Cell. Endocrinol.* 329 (2010) 1–2; Differential expression profile of growth hormone/chorionic somatomammotropin genes in placenta of small- and large-for-gestational-age newborns (kaasautor). // *J. Clin. Endocrinol. Metab.* 95 (2010) 5; The early external cephalic version (ECV) 2 trial: an international multicentre randomised

controlled trial of timing of ECV for breech pregnancies (kaasautor). // Br. J. Obst. Gynaecol. 118 (2011) 5; Methylation allelic polymorphism (MAP) in chorionic gonadotropin {beta}5 (CGB5) and its association with pregnancy success (kaasautor). // J. Clin. Endocrinol. Metab. 96 (2011) 1.

B: TÜA 1982–2007, 298, 306.

RÄTSEP (a-ni 1989 **Kempi**), **Anneli** (18. X 1968 Rakvere), arstiteadlane, perearst; autojuhi t. Lõpetas 1987 Rakvere 3. kk-i, 1987 TÜ arstitsk-a, 2009 doktorantuuri, med-dr (2009. TÜ), vk “Type 2 diabetes care in family medicine”. Täiendanud end TÜ-s ja Antwerpeni Ük-s. Oli 1996–97 TÜK Maarjamõisa Haigla intern, 1997–2001 TÜ peremed-i resident, 1997–99 ka Tartus Ropka Perearstikeskuses üldarst, 2002– OÜ Ülikooli Perearstikeskuse perearst, 2002–10 TÜ Polikliiniku polikliiniku ja peremed-i õt-i asst ja 2003–10 ka teadur, 2010– v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: kroonilised haigused perearsti praksises: patsientide elukvaliteet, ravijuhiste rakendamine ja selle tulemuslikkus, perekondlike haiguste riskifaktorid, teist tüüpi diabeedi ravi järgimist ja patsientide elukvaliteeti mõjutavad tegurid, arstiabi järjepidevus kui arstiabi kvaliteedi näitaja, multifaktoriaalsete riskiteguritega tervisehäired ja perearstide valmisolek riskifaktoritega tegelemiseks. Eur. Esmatasandi Diabeediassots-i (PCD Europe) Eesti esindaja (2005–), Eur. Perearstide Õpetajate Org-i (EURACT) liige (2007–). 40 teadustr-t.

T: Teist tüüpi diabeediga haigete ravikuulekust mõjutavad patsiendipoolsed tegurid – kvalitatiivne uuring. // EA 83 (2003) 5; Family doctors knowledge and self-reported care of type 2 diabetes patients in comparison to the clinical practice guideline: cross-sectional study (kaasautor). // BMC Family Practice 7 (2006) 64; Predictors of quality of life of patients with type 2 diabetes (kaasautorid R. Kalda, M. Lember). // Patient Preferences and Adherence 2 (2008) 2; Obstacles to adherence in living with type-2 diabetes: an international qualitative study using meta-ethnography (EUROBSTACLE) (kaasautor). // Prim. Care Diabetes 1 (2007) 1; Kas hoolikas veresuhkru kontroll on piisav hoidmaks ära südame-veresoonkonna vaskulaarseid tüsistusi 2. tüüpi diabeediga haigeil? Eksperti hinnangud (kaasautor). // EA 88 (2009) 4; Meeting targets in type 2 diabetes

care contributing to good glycaemic control: a cross-sectional study from a primary care setting in Estonia. // *Eur. J. General Practice* 16 (2010) 2.

T: TÜA 1982–2007, 331, 338; EA 89 (2010) 4, 298.

RÜÜTEL BOUDINOT (a-ni 1983 **Rüütel**, 1983–2002 **Timmusk**), **Sirje** (12. IV 1958 Vastemõisa, Viljandimaa), bioloog, immunoloog; talunike t. Lõpetas 1976 Pärnu 4. kk-i, 1981 TÜ biol erialal, 2002 Uppsala Ük-s doktorantuuri, Ph.D. mol-se immunol alal (2002, samas), vk “Studies of immunoglobulin light chains in rainbow trout (*Oncorhynchus mykiss*): new insight into evolution of immunology genes”. Täiendas end 2008 Pariisis Pasteuri Inst-s. Oli 1981–96 Eesti TA Mereinst-i teadur, 2002–04 Uppsalas Rootsi Maaük-i mol-te bioteaduste osk-a immunol töörühma järeldr, 2004–07 teadur, ühtlasi 2003–2011 TTÜ geenitehnol inst-i mol-diagnostika õt-i dots, 2008– v-teadur, 2008–2011 ka Vähiuuringute Tehnol Arenduskeskuse AS-i immunoloog. Loengukursused: immunol, mol-ne immunol. – Uurimisvaldkonnad: mol-ne immunol, mol-diagnostika, tsirkoviiruse biol ja vaktsinol, immuunregulatsioon. LUS-i (1978–), *Soc. for Developmental and Comparative Immunol.* (ICDCI) (1996–), Eesti Immunoloogide ja Allergoloogide Seltsi (EIAS) liige (2006–). 26 teadustr-t, üks patentne leiutis (kaasautor).

T: Porcine circovirus type 2 replicase binds the capsid protein and an intermediate filament like protein (kaasautorid C. Fossum, M. Berg). // *J. General Virol.* 87 (2006); Structure-dependent modulation of alpha interferon production by porcine circovirus 2 oligodeoxyribonucleotide and CpG DNAs in porcine peripheral blood mononuclear cells (triangledown) (kaasautor). // *J. Virol.* 81 (2007) 10; Generation and characterization of mouse monoclonal antibody 5E1 against human transcription factor Gli3 (kaasautor). // *Hybridoma* 26 (2007) 3; Generation and characterization of a single-chain fv antibody against gli3, a hedgehog signaling pathway transcription factor (kaasautor). // *Hybridoma* 27 (2008) 3; Phylogenetic analysis of porcine circovirus type 2 (PCV2) pre- and post-epizootic postweaning multisystemic wasting syndrome (PMWS) (kaasautor). // *Virus Genes* 36 (2008) 3; PCV-2 genotype definition and nomenclature (kaasautor). // *Vet. Record* 162 (2008) 6; Regulator of G protein signalling 16 is a target for a porcine

circovirus type 2 protein (kaasautor). // J. General Virol. 90 (2009); Gripiviiruse epidemioloogia ja organismi immuunvastus (kaasautor M. Järvelaid). // EA 89 (2010) 1.

B: <https://www.etis.ee>.

RÜÜTMANN (a-ni 1982 **Rinken**), **Tiia** (15. III 1959 Tallinn), pedagoogikateadlane; ins-i ja finantsisti t. Lõpetas 1977 Tallinna 7. kk-i, 1982 TPI keemiatehnol-ins-i erialal, 1992 TTÜ-s asp-i, 2007 Hradec Kralove Ük-s (Tšehhi) doktorantuuri, tehnikamag keemiatehnika alal (1992, TTÜ), vk “Desodoration of cocoa butter and fish grease with water vapour in counter-current vacuum film column”, Ph.D. ins-ped alal (2007, Hradec Kralove Ük), vk “Technical teacher training in Estonia. Design of the new curriculum”. Täiendanud end ins-ped alal kodu- ja välismaal. Oli 1982–87 TPI keemiatööstuse protsesside ja aparatuuride kat-i v-laborant, 1987–92 n-teadur, 1992–97 TTÜ keemiatehnika inst-i ins, 1997–98 v-ins, 1998–2003 teadur, 2003–09 TTÜ Eesti inseneriped keskuse juh abi, 2009 dots ja 2009–10 juh kt, 2010– juh, dots. Loengukursused: keemiatehnol ja bilansid, eksploatatsioonimaterjalid, ins-ped ja erialane didaktika jm; koost. õppevahendeid. – Uurimisvaldkonnad: keem tehnol, ins-ped, didaktika, tehniliste eriainate õpetamise metoodika, õpetajakoolitus. Ajakirjade *Technology of Education* ja *International Journal of Engineering Pedagogy* toim-koll-i liige (2011–). Paljude rahvusv-te programmide (*Eduko* jm) juhte ja töörühmade liige, konv-de org-komiteede liige, juh ja retsensent. Rahvusv Ins-ped Ühingu (IGIP) liige ja Eesti Rkl Seirekomitee peasekr (2003–) ning IGIP täitevkomitee liige (2010–), Ameerika Ins-hariduse Ühingu (ASEE) liige (2005–). Tehnikaõpetaja kutse keemia- ja materjalitehnol valdkonnas (2003, TTÜ–TÜ), Rahvusv ins-pedagoogi kvalifikatsioon *Ing-Paed IGIP* (2004). 36 teadustr-t.

T: Problems of technical teacher education (kaasautor J. Vanaveski). // IGIP Report 32 (2004); The new curriculum for technical teacher training at Tallinn University of Technology. // Engineering and Technology Education Trends. São Paulo (Brazil), 2005; Effective strategies and models for teaching thinking skills and capitalizing deep understanding in engineering education (kaasautor J. Vanaveski). // Problems of Education in the 21st Century 11 (2009); Design of the curriculum for continuing education of engineering educators at Tallinn University of Technology (kaasautor H.

Kipper). // *Problems of Education in the 21st Century* 23 (2010); Active teaching methods in engineering pedagogy (kaasautor H. Kipper). // *Int. Conf. University Teaching as a Scholarship*. Trt, 2011.

B: <https://www.etis.ee>; <http://www.enpo.ee/tpi.ruutmann.htm>.

SAAGPAKK, Maris (27. VIII 1973, Muhu v), kirjandusteadlane; automehaaniku ja rmt-ukogugoidja t. Lõpetas 1991 Kuressaare 1. kk-i, 1998 TPÜ saksa k-e ja kirj-e õpetaja erialal, 2001 TPÜ-s magistrantuuri, 2007 TLÜ-s doktorantuuri, M.A. saksa kirj alal (2001, TPÜ), vk “Die Reflexion des Ersten Weltkrieges in der deutschbaltischen Literatur”, Ph.D. samal alal (2007, TLÜ), vk “Deutschbaltische Autobiographien als Dokumente des Zeit- und Selbstempfindens: vom Ende des 19. Jh. bis zur Umsiedlung 1939”. Täiendas end korduvalt stipendiaadina Hamburgi, Kieli, Erfurti, Würzburgi ük-des. Oli 2006–09 TLÜ germaani-romaani k-te ja kultuuride inst-i saksa filol osk-a lektor ja teadur, 2009– dots ja teadur. Loengukursused baltisaksa kultuurist ja kirj-st, saksa kultuuriloost jm. – Uurimisvaldkonnad: baltisaksa kultuur ja kirj, autobiograafiauringud, kultuurikontaktid 17. saj-l. Tõlkinud ja avaldanud arvustusi. Baltisaksa Kultuuri Seltsi Eestis juhatuse liige (2009–). 40 teadustr-t.

T: Der Erste Weltkrieg in den autobiographischen Texten deutschbaltischer Autoren. // *J. Baltic Studies* 37 (2006) 1; Die Umsiedlung in deutschbaltischen Autobiographien. // *Z. für Ostmitteleuropa-Forschung* 56 (2007) 1; *Umsiedlung* baltisaksa mälestuskirjanduses. // *Tuna* (2007) 4; Mälestustekst kui kogukondliku identiteedi manifest. Mõttearendusi baltisaksa autobiograafiakirjanduse põhjal. // *Akad.* (2008) 5; Ambivalentsus baltisaksa naiste mälestustekstides. // *Methis* 5–6 (2010); Der Andere in den Texten evangelischer Geistlichen in der ersten Hälfte des 17. Jahrhunderts. // *Paul Fleming und das literarische Feld der Stadt Tallinn in der Frühen Neuzeit*. Würzburg, 2011.

B: <https://www.etis.ee>.

SAAR, Külliki (15. X 1973 Tartu), biokeemik; Agu S-e t. Lõpetas 1991 Tartu 7. kk-i, 1995 TÜ keemia erialal, 1998 TÜ-s magistrantuuri, 2001 Stockholmi Ük-s doktorantuuri, M.Sc. biomed-i alal (1998, TÜ), vk “Sünteesiliste peptiidide kasutamine galaniini retseptori ja G-valgu interaktsioonide uurimisel”, Ph.D. neurokeemia ja neurotoksikol

alal (2001, Stockholmi Ük), vk “Ligands and receptor-driven peptides: approaches to influence signalling *via* galanin receptors”. Täiendas end 1996 Stockholmi Ük-i neurokeemia ja neurotoksikol inst-s. Oli 2002–06 samas teadur, 2006–2010 TÜ MRI arengubiol õt-i erakorr teadur, 2010– teadur. – Uurimisvaldkonnad: peptiidide transport rakkudesse ja kudedesse, *in vitro* toksikol,uropeptiidid. 20 teadustr-t, kaks patentset leiutist (kaasautor).

T: Role of the third cytoplasmic loop in signal transduction by galanin receptors (kaasautor). // Biochem. Soc. Trans. 25 (1997) 3; Cell penetrating PNA constructs regulate galanin receptor levels and modify pain transmission *in vivo* (kaasautor). // Nature Biotech. 16 (1998) 9; Anticonvulsant activity of a nonpeptide galanin receptor agonist (kaasautor). // Proc. National Acad. USA 99 (2002) 10; Cell-penetrating peptides: a comparative membrane toxicity study (kaasautor). // Anal. Biochem. 345 (2005) 1; Distribution of CPP-protein complexes in freshly resected human tissue material (kaasautor). // Pharmaceuticals 3 (2010) 3.

B: <https://www.etis.ee>.

SAARNA, Mart (16. XII 1978 Tallinn), tehnikateadlane; autotehnika ja meediku p. Lõpetas 1997 Tallinna 54. kk-i, 2001 TTÜ tootmistehnika erialal, 2002 TTÜ magistrantuuri, 2008 doktorantuuri, M.Sc. tootmistehnika alal (2002, TTÜ), vk “Raudtee rõõpmestiku kontroll Tallinna Tehnikaülikooli Katsekoja mehaanikalaboris”, Ph.D materjalitehnika alal (2008, TTÜ), vk “Fatigue characteristics of PM steels”. Oli 2000–TTÜ meh ja metrol katselabori metallide katsealaekspert, 2000–02 TTÜ materjalitehnika inst-i materjaliõpetuse õt-i ins, 2002–04 teadur, 2004–11 metallide tehnol õt-i asst, 2009 ka tribolabori juh, 2011– materjaliõpetuse õt-i dots, a-st 2006 ka EKA külalislektor. Loengukursused: tehnomaterjalid, materjalitehnika jm; koost. õppevahendeid. — Uurimisvaldkonnad: kõvapinded ja pinnatehnika, tehnomaterjalide ja aurustussadestatud kõvapinnete väsimusmeh. Eesti Materjalitehnika Ühingu liige (2002–), Eesti Meh-ins-de Liidu juhatuse liige (2007–). Diplomeeritud meh-ins V (2004). 21 teadustr-t.

T: Fatigue of duplex steels in synthetic white water environment. // Powder Metallurgy Progress: J. Sci. Technol. Particle Materials 6 (2006) 3; Study of surface fatigue of wear resistant powder materials (kaasautor). // Proc. 15th Int. Baltic Conf. Eng. Materials &

Tribol. Tln, 2006; Study of surface fatigue of wear resistant powder metallurgical materials (kaasautor). // Proc. Est. Acad. Sci. Eng. 12 (2006) 4; Materjalitehnika (kaasautor A. Laansoo). Tln, 2008; Properties and performance of hard coatings on tool steels under cyclic indentation (kaasautor). // Acta Mechanica Slovaca 13 (2009) 4; Selection of coating systems and processes for different wear conditions (kaasautor). // Proc. 14th Nordic Symp. Tribol. Lulea, 2010; Mechanical recycling of electronic wastes for materials recovery (kaasautor). // Recycling of Electronic Waste II. Hoboken (New Jersey, USA), (2011);

B: 70 aastat mehaanikateaduskonda. Tln, 2006, 46, 49, 51, 72, 81; Mehaanikateaduskond. Tln, 2008, 32, 41, 55, 57.

SAK, Katrin (24. II 1975 Viljandi), biokeemik; õpetajate t, Kristi Viidingu õde. Lõpetas 1993 Viljandi 5. kk-i, 1996 TÜ keemia osk-a, 1997 TÜ-s magistrantuuri, 2001 doktorantuuri, M.Sc. bioorg keemia alal (1997, TÜ), vk “Protekinaas C substraatspetsiifilisuse uurimine reaktsioonil müeliini aluselise valgu järjestusel põhinevate süsteemiliste peptiididega”, Ph.D. samal alal (2001, TÜ), vk “Some aspects of ligand specificity of P2Y receptors”. Täiendas end 1995 ja 1998 Uppsala Ük-s, 1996 Madridis Keem Füüsika Inst-s, 1997 Kuopio Ük-s, 2005 Leipzigi Ük-i Herderi Inst-s, 2011– õpib Austraalia Tervisekoolis (kaugõppes). Oli 2001–04 Brüsseli Vaba Ük-i Interdistsiplinaarsete Uuringute Inst-i järelldr, 2002–04 TÜ hematol-onkol kliiniku teadur, 2004–05 v-teadur, 2006– Asper Biotech AS v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: onkol haigused, nende ravi ja ennetus, rahvatervishoid ning sellega seotud uuringud. Eesti Biokeemia Seltsi (1997–2001), Eur. Hematol. Assots-i liige (2003–05), MTÜ Praeventio juhatuse esimees (2010–). Üliõpilaste teadustööde rkl konkursi kolmas preemia (1996), esimene preemia (2000), Inimese Puriinide ja Pürimiinide Metabolismi Uurimise Eur. Ühingu noorteadlase preemia (2001). Üle 30 teadustr-e.

T: Only pyrimidinoceptors are functionally expressed in mouse neuroblastoma cell lines (kaasautor). // Mol. Cell Biol. Res. Comm. 1 (1999) 3; P2Y-receptor-ligand database (kaasautorid A. Kreegipuu, J. Järv). // Trends Biochem. Sci. 25 (2000) 1; Pharmacological characterisation of pyrimidinoceptor responses in NG108-15 cells (kaasautor). // Eur. J. Pharmacol. 415 (2001) 2–3; A retrospective of recombinant P2Y

receptor subtypes and their pharmacology (kaasautor T. Webb). // Arch. Biochem. Biophys. 397 (2002) 1; Involvement of P2Y receptors in the differentiation of haematopoietic cells (kaasautorid J.-M. Boeynaems, H. Everaus). // J. Leukocyte Biol. 73 (2003) 4; Nongenomic effects of 17beta-estradiol-diversity of membrane binding sites (kaasautor H. Everaus). // J. Steroid Biochem. and Mol. Biol. 88 (2004) 4–5; Neuronal and glial cell lines as model systems for studying P2Y receptor pharmacology (kaasautor P. Illes). // Neurochem. Int. 47 (2005) 6; Inimese papilloomviirus HPV. Nakatumisest emakakaelavähini. Trt, 2010; *Helicobacter Pylori*. Nakatumisest maovähini. Trt, 2011.

B: Marquis Who's Who in Sci. and Eng. 10 (2007–2008); Marquis Whos's Who in the World 29 (2012); 2000 Outstanding Intellectuals of the 21st Century. Cambridge, 2011.

SAKS, Lauri (8. IX 1978 Tallinn), zooloog, loomaökoloog; teenistujate p. Lõpetas 1996 Tallinna Lilleküla Kk-i, 2000 TÜ zool erialal, 2002 TÜ-s magistrantuuri, 2004 doktorantuuri, M.Sc. loomaökol alal (2002, TÜ), vk “Immuunparameetrid ja muud konditsiooniindeksid vangistuses peetavatel rohevintidel: püsivus ajas, seos sulestiku värvusega ja reaktsioon humoraalsele immuunväljakutsele”, Ph.D. samal alal (2004, TÜ), vk “Immune function, parasites, and carotenoid-based ornaments in greenfinches”. Oli 1996 *Studio Viridis Ltd.* taksitermist-butafoor, 2000 TÜ biol-geogr-tsk-a tööline, 2001 laborant, 2005–08 TÜ ökol ja maateaduste inst-i loomaökol õt-i teadur, 2008– erakorr teadur, 2008–10 Eesti Mereinst-i kalabiol ja kalanduse osk-a erakorr teadur, 2010– teadur. – Uurimisvaldkonnad: immuunökol, suguline valik, loomakoosluste evolutsiooni mõjutavad tegurid, elukäigu evolutsioon, füsiol käitumisökol, Läänemere populatsioonide ja ökosüsteemide areng, mageveekalade reproduktiivne potentsiaal Läänemere idaosa rannikumeres. Retsenseerinud artikleid mitmele rahvusv teadusajakirjale (*Behaviour, Biol. J. of the Linnean Soc., Functional Ecol.* jm). Ajakirja *Hirundo* toim-kogu liige (a-st 2002, toimetaja 2005–07). Eesti Ornitol-ühingu (1995–), Pärandkoosluste Kaitse Ühingu (1998–), LUS-i liige (2001–). Üliõpilaste teadustööde rkl konkursi diplom (2000), teine preemia (2003). U 20 teadustr-t.

T: How feather colour reflects its carotenoid content (kaasautorid K. McGraw, P. Hõrak). // *Functional Ecol.* 17 (2003) 4; Carotenoid-based plumage coloration of male greenfinches reflects health and immunocompetence (kaasautorid I. Ots, P. Hõrak). //

Oecol. 134 (2003) 3; Do dietary antioxidants alleviate the cost of immune activation? An experiment with greenfinches. (kaasautor). // Am. Naturalist 170 (2007) 4; Changes in fish stocks in an Estonian estuary: overfishing by cormorants? (kaasautor) // ICES J. Marine Sci. 67 (2010) 9.

B: <https://www.etis.ee>.

SALMAR, Siim (14. XII 1976, Paide), keemik; kunstiõpetaja ja kultuuritöötaja p. Lõpetas 1995 Paide 3. kk-i, 1999 TÜ keemia erialal, 2001 TÜ-s magistrantuuri, 2006 doktorantuuri, M.Sc. org keemia alal (2001, TÜ), vk “Ultraheli mõju estrite hüdrolyüsile vesi-etanool segudes”, Ph.D. samal alal (2006, TÜ), vk “Effect of ultrasound on ester hydrolysis in aqueous ethanol”. Oli 2001 TÜ org ja bioorg keemia inst-i org keemia õt-i metoodik, 2002–03 asst, 2003–07 erakorr teadur, 2007– keemia inst-i org keemia õt-i teadur. – Uurimisvaldkonnad: füüsikal org keemia, sonokeemia, kineetika, solvendiefektid. Üle 20 teadustr-e.

T: Effect of ultrasound ester hydrolysis in binary solvents (kaasautorid A. Tuulmets, H. Hagu). // J. Phys. Chem. B 107 (2003) 46; Ultrasonic evidence of hydrophobic interactions. Effect of ultrasound on benzoin condensation and some other reactions in aqueous ethanol (kaasautor). // J. Phys. Chem. B 111 (2007) 12; Ultrasonic detection of hydrophobic interactions: a quantitative approach (kaasautor). // J. Phys. Org. Chem. 21 (2008) 11; Significance of hydrophobic interactions in water-organic binary solvents (kaasautor). // J. Mol. Liquids 148 (2009); Sonochemistry of homogeneous ionic reaction (kaasautor). // Mini-Rev. Org. Chem. 7 (2010) 3; Sonochemistry in water organic solutions (kaasautorid A. Tuulmets, J. Järv). New York, 2010; Ultrasound and hydrophobic interactions in solutions. (kaasautorid A. Tuulmets, J. Järv). // Sonochemistry: Theory, Reactions and Synthesis, and Applications. New York, 2011.

B: <https://www.etis.ee>.

SAMARÜTEL, Jaak (11. V 1961 Tartu), veterinaaria- ja loomakasvatusteadlane; Jüri S-i p. Lõpetas 1979 Tartu 2. kk-i, 1985 EPA vet-tsk-a, 2006 EMÜ-s doktorantuuri, Ph.D. loomakasv alal (2009, EMÜ), vk “Relationships between energy balance estimates, luteal activity and fertility in Estonian Holstein cows”. Täiendas end Kanadas, 1997 Rootsisis. Oli

1985–90 ELVI sigimisbiol osk-a vet-arst, 1990–93 teadur, 1991–98 OÜ *Animal* loomakliiniku omanik ja loomaarst, 1997–2000 Eesti Tõuloomakasvatajate Ühistu programmijuht, 2001–04 EPMÜ loomakasv inst-i söötmissosk-a peaspetsialist, 2004 teadur, 2005–10 EMÜ vet-med-i ja loomakasv inst-i söötmise osk-a teadur, 2010– v-teadur. – Uurimisvaldkonnad: veiste tervis ja heaolu, lehmade söötmise korraldamine robotlüksifarmides, mahelammaste söötmine ja mahelambaliha biokvaliteet. APS-i liige (2000–). Üle 30 teadustr-e.

T: Toitumushinde, ainevahetuse ja sigimise seostest (kaasautorid K. Ling, H. Jaakson). // Eesti veisetõugude maksimaalse piimajõudluse väljaselgitamine. Trt, 2006; Effect of body condition score at parturition on the production performance, fertility and culling in primiparous estonian holstein cows (kaasautor). // *Vet. ir Zootechn.* 36 (2006) 58; Field trial on the relation of blood metabolites and body condition score to the recurrence of luteal activity in estonian holstein cows (kaasautor). // *J. Vet. Med. A* 54 (2007) 7; Relationship between luteal activity, fertility, blood metaolites and body condition score in multiparous estonian holstein dairy cows under different management (kaasautor). // *J. Dairy Res.* 75 (2008); Field trial on progesterone cycles, metabolic profiles, body condition score and their relation to ferility in estonian holstein dairy cows (kaasautor). // *Reprod. Domestic Animals* 43 (2008) 4; Field trial on glucose-induced insulin and metabolite responses in estonian holstein and estonian red dairy cows in two herds (kaasautor). // *Acta Vet. Scand.* 52 (2010) 4.

B: <https://www.etis.ee>.

TEKSTILÜHENDID

a – aasta, aastal

aj – ajutine

arnt – aastaraamat (**B**:-osas: **ar**)

AABS – *Association for the Advancement of Baltic Studies* (USA)

AAI – Eesti (NSV) TA Astrofüüsika ja Atmosfäärifüüsika Instituut, 1973–95; moodustati 1973 Füüsika ja Astronoomia Instituudi (FAI) jagunemisel, kui sellest eraldus Füüsika Instituut (FI); nimetati 1995 Tartu Observatooriumiks

AAS – Akadeemiline Ajaloo Selts

AG – *Academia Gustaviana*, 1632–65

AGC – *Academia Gustavo-Carolina*, 1690–1710

agron – agronoomia, agronoomiline

AI – Eesti (NSV) TA Ajaloo Instituut, 1947–96, a-st 1997 Ajaloo Instituut, riiklik uurimisasutus EV Haridus- ja Teadusministeeriumi haldusalas

AICA – *Association internationale des critiques d'art*

akad – akadeemia, akadeemiline

ALA – *American Literature Association*

algk – algkool

Am. Am. – *America*, -n, Ameerika

AMS – Akadeemiline Metsaselts (1922–44?, taastatud 1989, assots-s 1998 Eesti Metsaseltsiga – EMS)

analüüt – analüütiline

anat – anatoomia, anatomiline

anest – anestesioloogia, anestesioloogiline

anorg – anorgaaniline

ANSV – Autonoomne Nõukogude Sotsialistlik Vabariik

antropol – antropoloogia, antropoloogiline

AO – Autonoomne Oblast

ap – apostlik

APS – Akadeemiline Põllumajanduse Selts

arh – arhitektuur, arhitektuuriline

arheol – arheoloogia, arheoloogiline

aritm – aritmeetika, aritmeetiline

art – artikkel

arvat – arvatavasti

AS, a/s – aktsiaselts

aset – asetäitja

ASME – *American Society of Mechanical Engineers*

asp – aspirant, aspirantuur

Assn. – *Association*

assoc. prof. – *associate professor*

assots – assotsiatsioon
asst – assistent
asst. prof. – *assistant professor*
astron – astronoomia, astronoomiline
asut – asutatud
ATK – ENSV Agrotööstuskoondis
autom – automaatika, automatiseeritud
autorit – autoritunnistus
AV – Autonoomne Vabariik
aü – ametiühing

AÜS – Akadeemiline Ühistegevuse Selts

B: – bibliograafialoend
B. A. – *Bachelor of Arts*
B. D. – *Bachelor of Divinity*
B. M. E. – *Bachelor of Mechanical Engineering*
B. Sc. – *Bachelor of Sciences*
bakteriol – bakterioloogia, -line
BATUN – *Baltic Appeal to the United Nations*
bibliogr – bibliograafia, bibliograafiline
biogr – biograafia, biograafiline
biol – bioloogia, bioloogiline
bot – botaanika, botaaniline

cand. agr. – *candidatus agronomiae*, agronoomiakandidaat
cand. chem. – *candidatus chemiae*, keemiakandidaat
CEU – Central-European University (Budapestis)
CTH – Chalmersi Tehnikaülikool (Göteborgis)
CSIRO – *Commonwealth Scientific and Industrial Research Organization*

DAAD – *Deutscher Akademischer Austauschdienst*
dem – demokraatlik
dendrol – dendroloogia, dendrooloogiline
dep – departemang
dermatol – dermatoloogia, dermatoloogiline
dif – diferentsiaal-, diferentsiaalne
dir – direktor
DOCOMOMO – *Documentation and Conservation of Buildings, Sites and Neighbourhoods of the Modern Movement*
dok – dokumentaal-, dokumentaalne
dots – dotsent
dr – doktor
dr. agr. – *doctor agronomiae*, põllumajandusteaduse doktor
dr. habil. – *doctor habilitatus*
dr. h. c. – *doctor honoris causa*, audoktor
dr. ing. – *doctor ingeneriae*, inseneriteaduse doktor

dr. jur. – *doctor juris*, õigusteaduse doktor
dr. med. – *doctor medicinae*, arstiteaduse doktor
dr. phil. – *doctor philosophiae*, filosoofiadoktor
dr. phil. nat. – *doctor philosophiae naturalis*, loodusteaduse doktor
dr. rer. nat. – *doctor rerum naturalium*, loodusteaduse doktor

e – ehk

EAA – Eesti Ajalooarhiiv

EAMS – Eesti Aianduse ja Mesinduse Selts

EAPS – Eesti Akadeemiline Pedagoogikaselts

EAÕK – Eesti Apostlik-Õigeusu Kirik

EAÕS – Eesti Akadeemiline Õigusteadlaste Selts

EBI – Eesti (NSV) TA Eksperimentaalbioloogia Instituut, 1957–97; a-st 1997 EPMÜ
koosseisus, a-st 2004 üks labor TTÜ koosseisus

EBS – *Estonian Business School*

EDI – Eesti Demograafia Instituut

EEK – Eesti Entsüklopeediakirjastus

EES – Eesti Emakeeleõpetajate Selts (as. 1989)

Eesti NSV, ENSV – Eesti Nõukogude Sotsialistlik Vabariik

Eesti TA – Eesti Teaduste Akadeemia, 1938–40 ja 1988–, Eesti NSV Teaduste
Akadeemia, 1946–88

EFS – Eesti Füüsika Selts

EFTA – *Electronic Funds Transfer Association*

EGK – Eesti Geoloogiakeskus, EGV järeltulija, a-st 1997 OÜ Eesti Geoloogiakeskus

EGS – Eesti Geograafia Selts

EGV – ENSV Geoloogia Valitsus (1957–92?)

EHI – Eesti Humanitaarinstituut

Ehituse TUI – Ehituse Teadusliku Uurimise Instituut; 1946–52 Eesti NSV TA Ehituse ja
Arhitektuuri Instituut, 1952–64 Ehituse ja Ehitusmaterjalide Instituut; allus 1963–90
ENSV Riiklikule Ehituskomiteele; a-st 1997 riiklik osaühing. 2000 lõpetas tegevuse

EI – Eesti NSV TA Energeetika Instituut, 1952–63, Eesti TA Energeetika Instituut,
1993–97, 1997–2003 iseseisev

uurimisasutus EV Majandusministeeriumi haldusalas, seejärel lõpetas tegevuse; 1944–
46 ENSV Tööstuse Teadusliku Uurimise Keskinstituut, 1946–52 Eesti NSV TA
Tööstusprobleemide Instituut, 1963–93 Eesti NSV TA Termofüüsika ja Elektrofüüsika
Instituut (TEFI)

EIÜ – Eesti Inseneride Ühing

EK – Euroopa Komisjon

e.k – eesti keeles

EKA – Eesti Kunstiakadeemia, 1996–; 1951–89 Eesti NSV Riiklik Kunstiinstituut
(ERKI), 1989–96 Tallinna Kunstiülikool (TKÜ)

EKABL – “Eesti kunsti ja arhitektuuri biograafilise
leksikon”

EKB – erikonstrueerimisbüroo

EKDK – Eesti Kõrgkoolidevaheline Demouuringute Keskus

EKI – Eesti Keele Instituut, 1994–

EKKI (Rootsis) – Eesti Keele ja Kirjanduse Instituut (Rootsis)
EKL – Eesti Kirjanike (Kirjanikkude) Liit, Eesti NSV Kirjanike Liit
EKM – Eesti Kunstimuuseum
EKMI, Tallinna EKMI – Eksperimentaalse ja Kliinilise
Meditiini Instituut, 1947–63 Eesti NSV TA, 1963–91 Eesti NSV (EV)
Tervishoiuministeeriumi ning 1992–97 EV Sotsiaalministeeriumi alluvuses, 1993
eraldus sellest Kurortoloogia Instituut; 1997–2003 iseseisev riiklik uuri-
misasutus EV Sotsiaalministeeriumi haldusalas, 2003–
Tervise Arengu Instituut
EKmS – Eesti Kirjameeste Selts

EKP – Eestimaa Kommunistlik Partei

eKr – enne Kristuse sündi
eks – eksemplar
EKS – Eesti Kirjanduse Selts
eksped – ekspeditsioon
eksperim – eksperimentaalne
EKÜ – Eestimaa Kirjanduslik Ühing, *Estländische Literarische Gesellschaft* (ELG)
EL – Euroopa Liit

ELKS – Eesti Looduskaitse Selts

ELVI – Eesti NSV TA Loomakasvatuse ja Veterinaaria Instituut, 1947–56, Eesti
Loomakasvatuse ja Veterinaaria Teadusliku Uurimise Instituut ENSV (EV)
Põllumajandusministeeriumi alluvuses, 1956–94; liitus 1994 EPMÜ
loomakasvatusinstituudiga

EM – Eesti NSV Riiklik Etnograafiamuuseum, 1944–91

EMA – Eesti Muusikaakadeemia, 1993–; 1919–23 Tallinna Kõrgem Muusikakool, 1923–
44 ja 1989–93 Tallinna Konservatoorium, 1944–89 Tallinna Riiklik Konservatoorium
(TRK), vahepeal, 1964–65 ENSV Riiklik Muusika ja Teatrikunsti Instituut, vt EMTA

EMatS – Eesti Matemaatika Selts

embrüol – embrüoloogia, embrüoloogiline
EMBO – *European Molecular Biology Organization*
EMHI – Tallinna Epidemioloogia, Mikrobioloogia ja Hügieeni
Teadusliku Uurimise Instituut, asutatud 1952 Eesti NSV Tervishoiuministeeriumi
alluvuses, a-st 1988 Profülaktilise Meditsiini Instituut (suleti 1997)
EMI – Eesti Metsamajanduse ja Looduskaitse Teadusliku Uurimise Instituut, Eesti
Metsainstituut, 1969–96; 1963–69 Metsanduse Teadusliku Uurimise Laboratoorium; a-
st 1996 Riigi Metsaameti ja EPMÜ ühisalluvuses
EMKS – Eesti Muinsuskaitse Selts
EMMI – Eesti Maaviljeluse ja Maaparanduse Teadusliku Uurimise Instituut, 1956–91,
moodustati ENSV TA Põllu-
majanduse Instituudist ning selle Kuusiku ja Polli filiaalist, ENSV TA Maaparanduse ja
Sookultuuri Instituudist ja Jõgeva sordiaretusjaamast; 1991–93 Teadus-Tootmiskoondis
„Eesti Maaviljelus”, millest eraldusid 1993 Põllumajanduse Mehhaniseerimise
Instituut, Jõgeva Sordiaretuse Instituut ja Eesti Agraarökonomika Instituut ning asutati
EMMI õigusjärglasena Eesti Maaviljeluse Instituut. 2002 liitus Põllumajanduse
Mehhaniseerimise Instituut Eesti Maaviljeluse Instituudiga, vt. **EMVI**
EMS – Eesti Metsaselts

EMTA – Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia
 EMVI – Eesti Maaviljeluse Instituut (end EMMI)
 EMÜ – Eesti Maaülikool (a-st 2005; vt ka EPA, EPMÜ)
 EN – Euroopa Nõukogu

energ – energeetika (ka liitsõnades), energeetiline
 ENKS – Eesti Noorsoo Kasvatuse Selts
 ENSV – Eesti Nõukogude Sotsialistlik Vabariik
ENSV RKN – Eesti NSV Rahvakomissaride Nõukogu
 ENSV ÜN – ENSV Ülemnõukogu

ENSV ÜP – ENSV Ülemnõukogu Presiidium
 envir – environment, environmental
 EOK – Eesti Olümpiakomitee
 EPA – Eesti Põllumajanduse Akadeemia, 1951–91
 EPMÜ – Eesti Põllumajandusülikool, 1991–; 1951–91 Eesti Põllumajanduse Akadeemia
 (EPA), vt ka EMÜ
 ER – Eesti Raadio
 ERA – Eesti Rahvaluule Arhiiv (1926–40, Tartus)
 erakorr – erakorraline
 ERKA – Eesti Riigikaitse Akadeemia, 1993–98
 ERKI – Eesti NSV Riiklik Kunstiinstituut, 1951–89; moodustati Tallinna Riiklikust
 Tarbekunsti Instituudist ja Tartu Riiklikust Kunstiinstituudist
 ERL – Eesti Roheline Liikumine
 ERM – Eesti Rahva Muuseum, 1907–44 ja 1991–; 1944–91 ENSV Riiklik
 Etnograafiamuuseum (EM)
 ERSP – Eesti Rahvusliku Sõltumatuse Partei
 ERÜ – Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing (1923–40, 1988–)
 ES – Emakeele Selts; a-ni 1952 Akadeemiline Emakeele Selts
 ESDP – Eestimaa Sotsiaaldemokraatlik Partei
 ETBL – “Eesti teaduse biograafiline leksikon”
 ETF – Eesti Teadusfond
 ETI – Eesti Teaduslik Instituut (Rootsis), *Institutum Litterarum Estonicum*
 etnogr – etnograafia, etnograafiline
 etnol – etnoloogia, etnoloogiline
 ETS – Eesti Tehnika Selts
 ETS Rootsis – Eesti Teaduslik Selts Rootsis, *Societas Litterarum Estonica in Suecia*
 ETÜ Ameerikas – Eesti Teaduslik Ühing Ameerikas, *Estonian Learned Society in America*
 etümol – etümoloogia, etümoloogiline
 Eur., *Eur.* – Euroopa, *European*
 EURASAP – *European Association for the Science of Air Pollution*
 EV – Eesti Vabariik
 EÕL – Eesti Õpetajate Liit
 EÜS – Eesti Üliõpilaste Selts
 EÜS paguluses – Eesti Üliõpilaste Selts paguluses (Rootsis, USA-s jm)

F: – Filme

FAI – Eesti NSV TA Füüsika ja Astronoomia Instituut, 1952–73; asutati 1947 Eesti NSV TA Füüsika, Matemaatika ja Mehaanika Instituudina (FMMI)

FAO – *Food and Agriculture Organization*

farm – farmaatsia, farmatseutiline

farmakol – farmakoloogia, farmakoloogiline

fenol – fenoloogia, fenoloogiline

FEBS – *Federation of European Biochemical Societies*

FI – Eesti (NSV) TA Füüsika Instituut, 1973–97; asutati Eesti NSV TA Füüsika ja Astronoomia Instituudi (FAI) füüsikasektoritest; 1997– TÜ Füüsika Instituut

FIE – füüsilisest isikust ettevõtja

fil. lic. – *filosofie licentiat*, filosoofialitsentsiaat (Rootsi)

filol – filoloogia, filoloogiline

filos – filosoofia, filosoofiline

FMMI – Eesti NSV TA Füüsika, Matemaatika ja Mehaanika Instituut, 1947–52

fonol – fonoloogia fonoloogiline

fotogr – fotograafia, fotografiline

FSÕI – Eesti TA Filosoofia, Sotsioloogia ja Õiguse Instituut, 1989–94; moodustati

Ajaloo Instituudi sotsioloogia-filosoofiaosakonnast ja Majanduse Instituudi

õigusteaduse sektorist; nimetati 1994 Rahvusvaheliste ja Sotsiaaluuringute Instituudiks

(RASI), a-st 1998 Tallinna Ülikooli koosseisus

föderats – föderatsioon

füsiol – füsioloogia, füsioloogiline

füüsikal – füüsikaline

gen – geneetika, geneetiline

geod – geodeesia, geodeetiline

geogr – geograafia, geograafiline

geol – geoloogia, geoloogiline

geom – geomeetria, geomeetiline

GI – Eesti (NSV) TA Geoloogia Instituut, 1947–97, 1997– TTÜ Geoloogia Instituut

gramm – grammatika, grammatiline

gümn – gümnaasium

günekol – günekoloogia, günekoloogiline

HELCOM – *Baltic Marine Environment Protection Commission* = Helsingi Komisjon

hematol – hematoloogia, hematoloogiline

histol – histoloogia, histoloogiline

hum – humanitaar-

hüdrol – hüdroloogia, hüdrooloogiline

IACC – *International Association of Construction Coordinators*

IAMAP – *International Association of Meteorology and Atmospheric Physics*

IASGA – *International Association of Geomagnetism and Aeronomy*

IAU – *International Astronomical Union*
 ICAM – *International Confederation of Architectural Museums*
 ICES – *International Council for the Exploration of the Sea*
 ICLA – *International Comparative Literature Association*
 ICOM – *International Council of Museums*
 ICOMOS – *International Council of Monuments and Sites*
 ICSS – *International Committee of Sport Sociology*
 ICTM – *International Council of Traditional Music*
 ideol – ideoloogia, ideoloogiline
 IEEE – *Institute of Electrical and Electronic Engineers*
 IFAC – *International Federation of Automatic Control*
 IFLA – *International Federation of Library Associations*
 IFMBE – *International Federation for Medical and Biological Engineering*
 IK – Insenerikoda
 ilm. – ilmunud
 IME – Isemajandav Eesti (projekt)
 immunol – immunoloogia, immunoloogiline
Inc. – *Incorporated*
 ingl – inglise
 info – informatsioon, informatsiooniline
 inform – informaatika, informaatiline
 infotehnol – infotehnoloogia, infotehnoloogiline
 INQUA – *International Union for Quaternary Research*
 ins – insener
 InSEA – *International Society for Education through Arts*
 insp – inspektsioon
 inst – instituut
Int. – *International*
 IOMP – *International Organization for Medical Physics*
 IREX – *International Research & Exchanges Board*
 IRO – *International Refugee Organization*
 IT – Infotehnoloogia (asutuse nimetuses)
 it – itaalia keeles
 IUGG – *International Union of Geodesy and Geophysics*
 j- – juht-, juhtiv-
 jm – ja muud
 jmt – ja mitu teist, ja mõned teised
 jne – ja nii edasi
 jpt – ja paljud teised
 jsk – jaoskond
 jt – ja teised
 juh – juhataja
jun – *junior*, noorem
 jur – juriidiline

k – küla; keel, keeles
 k-liige – kirjavahetaja-, korrespondentliige
 kab – kabinet
 kap – kapitalistlik
 kartogr – kartograafia, kartograafiline
 kasv – kasvatus, –kasvatus, kasvatamine
 kasut – kasutatud
 kat – kateeder
 kaub – kaubandus, -lik
 KB – konstrueerimisbüroo
 KBFI – Eesti (NSV) TA Keemilise ja Bioloogilise Füüsika Instituut, 1980–97, a-st 1997
 iseseisev riiklik uurimisasutus
 kd – köide
 keem – keemiline
 KGB –NSVL Riikliku Julgeoleku Komitee venek-e nimetuse lühend
 khk – kihelkond
 KI – Eesti (NSV) TA Keemia Instituut, 1947–97; a-st 1997 TTÜ Keemia Instituut
 kirj – kirjandus, kirjanduslik
 K-Järve – Kohtla-Järve
 kk – keskkool
 KKI – Eesti (NSV) TA Keele ja Kirjanduse Instituut, 1947–94; jagunes 1994 Eesti Keele
 Instituudiks (EKI) ning Eesti TA Underi ja Tuglase Kirjanduskeskuseks
 kl – klass, -klassiline
 klimatol – klimatoloogia, klimatoloogiline
 KM – F. R. Kreutzwaldi nim Eesti (NSV) TA Kirjandusmuuseum, a-st 1995 Eesti
 Kirjandusmuuseum
 KM KO – Eesti Kirjandusmuuseumi käsikirjade osakond
 KM RO – Eesti Kirjandusmuuseumi rahvaluule osakond
 kn – külanõukogu
 knd – kandidaat
 koll – kollektiiv; kolleegium
 komm – kommunistlik
 komm. – kommenteerija, kommenteerinud
 konservat – konservatoorium
 konsist – konsistoorium
 koost. – koostaja, koostanud, koostatud
 korp. – korporatsioon
 korr – korraline
 kosmol – kosmoloogia, kosmoloogiline
 kromatogr – kromatograafia, kromatograafiline
 kronol – kronoloogia, kronoloogiline
 ks – koosseis
 kt – kohusetäitja
 KTH –Kuninglik Tehnikakõrgkool (Stockholmis)

kvalit – kvalitatiivne
kvantit – kvantitatiivne
kub – kubermang
küb – küberneetika, küberneetiline
KübI – Eesti (NSV) TA Küberneetika Instituut, 1960–97, a-st 1997 TTÜ koosseisus

L – Leningrad
labor – laboratoorium
Lad-Am – Ladina-Ameerika
lic. theol. – *licentiatu theologiae*, teoloogialitsentsiaat
lic. phil. – *licentiatu philosophiae*, filosoofialitsentsiaat
LK – looduskaitseala
ll – lõunalaius
lp – läänepikkus
LR – „,„Loomingu” Raamatukogu”
Ltd. – *Limited*
LUS – Looduseuurijate Selts, 1853–1974, a-st 1974 Eesti Looduseuurijate Selts
LV – Liitvabariik
läh – lähedal
LÜ – Leningradi ülikool, Leningradi Riiklik Ülikool
LÜÖS – Liivimaa Üldkasulik ja Ökonoomiline Sotsieteet, *Livländische Gemeinnützige und Ökonomische Sozietät*

M – Moskva
M. A. – *Master of Arts*

maavilj – *maaviljelus*
M. S. Sc. – Master of Social Science

mag – magister
mag. agr. – *magister agronomiae*, agronoomiamagister
mag. phil. – *magister philosophiae*, filosoofiamagister
mag. sc. math. – *magister scientiae mathematicae*, matemaatikamagister
maj – majandus, majanduslik
manag. – management
mat – matemaatika, matemaatiline

M. D. – *Master of Divinity*

M. Ph. – *Master of Philosophy*

ME – munitsipaalettevõte
med – meditsiin, meditsiini-, meditsiiniline
med. lic. – *medicine licentiat*, meditsiinilitsentsiaat (Rootsi)
meh – mehaanika, mehaaniline
mehh – mehhaniseerimine
MEK – Mehhaniseeritud Ehituskolonn
met – meetodika, meetodiline
meteorol – meteoroloogia, meteoroloogiline
metodol – metodoloogia, metodoloogiline
metrol – metroloogia, metrooloogiline

MI – Eesti (NSV) TA Majanduse Instituut, 1950–97, a-st 1997 TTÜ koosseisus;
 moodustati 1947 Majanduse ja Õiguse Instituudina
 min – ministeerium
 min-kool – ministeeriumikool
 mineral – mineraloogia, mineraloogiline
 mln – miljon
 MN – Ministrite Nõukogu
 mol – molekulaar-
 monogr – monograafia
 morfol – morfoloogia, morfoloogiline
 MRI – Tartu Ülikooli molekulaar- ja rakubioloogia instituut
 ms – muuseas
 M.Sc. – *Master of Science*
 msg – mitmesugune, mitmesugused
MTJ – masina-traktorijaam
 MÜ – Moskva ülikool, Moskva Riiklik Ülikool
 mütol – mütoloogia, mütoloogiline

 n- – noorem- (nt –teadur)
 NASA – *National Aeronautics and Space Administration*
 nim – nimeline
 nimet – nimetatakse, nimetatud
 NKVD – NSVL Siseasjade Rahvakomissariaat (lühen venek-st nimetusest)
 NLKP – Nõukogude Liidu Kommunistlik Partei
 nr – number
 NSVL, NSV Liit – Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liit
 NSVL MA – NSVL Meditsiiniakadeemia
 NSVL Rahvamaj Näitus – NSVL Rahvamajanduse Saavutuste Näitus
 nõuk – nõukogu; nõukogude
 Nõuk – Nõukogude

 obl – oblast
 obs – observatoorium
 okeanogr – okeanograafia, okeanograafiline
 okeanol – okeanoloogia, okeanoloogiline
 onkol – onkoloogia, onkoloogiline
 org – orgaaniline; organisatsioon
 ORKA – Eesti NSV Oktoobrirevolutsiooni ja Sotsialistliku Ülesehituse Riiklik
 Keskarhiiv, 1948–89
 osk – osakond
 OÜ, o/ü – osaühing, osaühisus

 p – poeg
 PAI – Eestimaa Kommunistliku Partei Keskkomitee Partei Ajaloo Instituut – NLKP
 Keskkomitee Marksismi-Leninismi Instituudi Filiaal, 1947–89; 1989–91 EKP
 Teaduskeskus

paleogr – paleograafia, paleograafiline
 paleontol – paleontoloogia, paleontoloogiline
 patentol – patentoloogia, patentoloogiline
 patol – patoloogia, patoloogiline
 ped – pedagoogika, pedagoogiline
 pedol – pedoloogia, pedoloogiline
 PEN – *Poets, Essayists, Novelists*
 PERH – Põhja-Eesti Regionaalhaigla (Tallinnas)
Pg – Petrograd
 Ph.D. – filosoofiadoktor (*Doctor of Philosophy*)
 PI – Polütehniline Instituut
 pms – peamiselt
 pol – poliitika, -poliitiline
 politol – politoloogia, politoloogiline
 prof – professor
 profül – profülaktiline
 Profül Med-i Inst – Profülaktilise Meditsiini Instituut, 1988–97; liideti 1997
 Eksperimentaalse ja Kliinilise Meditsiini Instituudiga
 pseud – pseudonüüm
 psühhol – psühholoogia, psühholoogiline
 ptk – peatükk
 PTUI – Eesti NSV Pedagoogika Teadusliku Uurimise Instituut, 1959–91
 põhil – põhiliselt
 põllum – põllumajandus, põllumajanduslik
 PÜ – Peterburi ülikool, Petrogradi ülikool

radiol – radioloogia, radioloogiline
 rahvusv – rahvusvaheline
 raj – rajoon
 RAKA – Eesti NSV Riiklik Ajaloo Keskariiv, 1948–91
 RAM – Riiklik Akadeemiline Meeskoor
 RAS – riiklik aktsiaselts
 RASI – Eesti TA Rahvusvaheliste ja Sotsiaaluuringute Instituut, 1994–98, a-st 1998 TPÜ
 koosseisus
 RE – riigiettevõtte
 rets – retsensent; retsensioon
 reumatol – reumatoloogia, reumatoloogiline
 rev – revolutsioon, revolutsiooniline
 rist. – ristitud
 RK – rahvakomissariaat
 RKA – Eesti Riigi Keskariiv, 1921–40; ENSV Riigi Keskariiv, 1940–48
 rkl – riiklik, riikline
 RKM – Eesti NSV Riiklik Kunstimuseum, 1970–89; 1928–40 ja 1989– Eesti
 Kunstimuseum (EKM)
 RKN – Rahvakomissaride Nõukogu
 rmt – raamat

rmtk – raamatukogu
RPI – Riiklik Projekteerimise Instituut
RR – Rahvarinne
rts – rootsi
röntgenol – röntgenoloogia, röntgenoloogiline

s – sündinud
SA – sihtasutus
saj – sajand, sajandil
SARK – NSVL Siseasjade Rahvakomissariaat

Sbr – Suurbritannia

SDV – Saksa Demokraatlik Vabariik
sekr – sekretär
sekts – sektsioon
sen – senior, vanem
serol – seroloogia, seroloogiline
sh – sealhulgas
SKA – Sisekaitse Akadeemia, 1992–93 ja 1998–; 1993–98 Eesti Riigikaitse Akadeemia (ERKA)
SKB – spetsiaalne konstrueerimisbüroo
sks – saksa

SKS – Suomen Kirjallisuuden Seura; Soome Kirjanduse Selts

SKTB – spetsiaalne konstrueerimis- ja tehnoloogiabüroo
sm – soome keeles
Soc. – Society
sots – sotsialistlik
sots-dem – sotsiaaldemokraatlik
sotsiol – sotsioloogia, sotsioloogiline

SPb – Saint Petersburg

srn – surnud
SRÜ – Sotsialistlike Riikide Ühendus
stat – statistika, statistiline
stats – statsionaarne
stratigr – stratigraafia, stratigraafiline
SUS – *Suomalais-ugrilainen Seura*
sümp – sümposion
süsteem – süstemaatiline

ZBI – Eesti (NSV) TA Zooloogia ja Botaanika Instituut, 1952–97, a-st 1997 EPMÜ
koosseisus; 1947–52 Eesti NSV TA Bioloogia Instituut
zool – zooloogia, zoololoogiline

t – tonn; tütar; tänav
t° – temperatuur
TA – Teaduste Akadeemia
TAI – Tervise Arengu Instituut (a-ni 2003 EKMI)

tead – teaduslik
 TEFI – Eesti (NSV) TA Termofüüsika ja Elektrofüüsika Instituut, 1963–93
 tehn – tehnika, tehniline
 tehnol – tehnoloogia, tehnoloogiline
 teol – teoloogia, teoloogiline
 teor – teoreetiline
 TK – täitevkomitee
 TKÜ – Tallinna Kunstiülikool, 1989–96
 TLA – Tallinna Linnaarhiiv
 tlk – tõlkija, tõlkinud
 tnl – teeneline
 toim. – toimetanud; toimetaja; toimetus; toimetised
 topogr – topograafia, topograafiline
 topol – topoloogia, topoloogiline
 TPedI – Tallinna Pedagoogiline Instituut, 1941 ja 1944–88
 TPI – Tallinna Polütehniline Instituut (vt TTÜ)
 TPÜ – Tallinna Pedagoogikaülikool, 1992–2005; 1918–28 ja 1937–47 Tallinna Õpetajate Seminar, 1928–37 Tallinna Pedagoogium, 1947–52 Tallinna Õpetajate Instituut, 1952–92 Tallinna Pedagoogiline Instituut (a-st 1955 E. Vilde nimeline); 2005– Tallinna Ülikool
 trigon – trigonomeetria, trigonomeetiline
 tr – trükk, trükis
 TRK – Tallinna Riiklik Konservatoorium, 1940–89
 TRÜ – Tartu Riiklik Ülikool, 1940–41 ja 1944–90 (= TÜ)
 tsk – teaduskond
 TSN – Tööraha Saadikute Nõukogu
 TT – Tallinna Tehnikum, 1919–36
 TTEÜ – Teadusajaloo ja Teadusfilosoofia Eesti Ühendus
 TTN – Teaduslik-Tehniline Nõukogu
 TTÜ – Tallinna Tehnikaülikool, 1938–41, 1941–44 ja 1989–; 1918 Eesti Tehnika Seltsi erikursused, 1919–36 Tallinna Tehnikum, 1936–38 Tallinna Tehnikainstituut; 1941 ja 1944–89 Tallinna Polütehniline Instituut
 TUI – Teadusliku Uurimise Instituut
 TV – televisioon
 TVI – Tartu Veterinaariainstituut, 1873–1918; eelkäija Tartu Veterinaariakool (TVK); ühendati 1918 Tartu Ülikooliga
 TVK – Tartu Veterinaariakool, 1848–73
 tub – tuberkuloosi-
 TÜ – Tartu Ülikool; asutati 1632 kui *Academia Dorpatensis (sive Universitas)*, 1632–65 *Academia Gustaviana (AG)*, 1690–1710 *Academia Gustavo-Carolina (AGC)*, 1802–92 Keiserlik Tartu Ülikool, 1893–1917 Keiserlik Jurjevi Ülikool, 1918 *Landesuniversität Dorpat*, 1919–40 Eesti Vabariigi Tartu Ülikool, 1940–41 ja 1944–90 Tartu Riiklik Ülikool, 1942–44 Eesti Omavalitsuse Tartu Ülikool, 1990– Tartu Ülikool
 TÜK – Tartu Ülikooli Kliinikum (SA)
 tüpol – tüpologia, tüpoloogiline

u – umbes
ukj – uue kalendri järgi
UN – *United Nations*
UNESCO – *United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization*
UNRRA – *United Nations Relief and Rehabilitation Administration*
U.S. – *United States*
USA – *United States of America*

v – vald; vihk, vihik
v- – vanem- (nt –teadur)
vab – vabariiklik
val – valitsus

vener – veneroloogia, veneroloogiline
VEPL – Vabade Eestlaste Põllumajandusliit

vet – veterinaaria, veterinaar-, veterinaarne
WHO – *World Health Organization*
vk – väitekiri
vn – vene
VNFSV – Vene Nõukogude Föderatiivne Sotsialistlik Vabariik
vt – vaata
VTT – Valtion Teknillinen Tutkimuskeskus (Soome)
WTO – *World Trade Organization*
VÕT – Eesti NSV Vabariiklik Õpetajate Täiendusinstituut, 1945–83

ÕES – Õpetatud Eesti Selts, *Gelehrte Estnische Gesellschaft* (GEG)
ÕI – Õpetajate Instituut
ÕS – Õpetajate Seminar
õt – õppetool

ÕI – Eesti TA Ökoloogia Instituut, 1992–97, a-st 1997 TPÜ, a-st 2005 Tallinna Ülikooli koosseisus
ökol – ökoloogia, ökoloogiline
ökon – ökonoomika, ökonoomiline
ÕMI – Eesti TA Ökoloogia ja Mereuuringute Instituut, 1990–92; jaotati 1992 Eesti TA Ökoloogia Instituudiks (ÕI) ning Eesti Mereinstituudiks (Eesti TA ja EV Keskkonnaministeeriumi ühisalluvuses)

ü.a – ümber atesteeritud
ühisk – ühiskond, ühiskondlik
ük – ülikool
ülel – üleliiduline
ÜMPI – Tartu Ülikooli üld- ja molekulaarpatoloogia instituut
ÜPUI – Ühiskondlik Pedagoogika Uurimise Instituut
ÜRO – Ühinenud Rahvaste Organisatsioon

ÜTÜ – Üliõpilaste Teaduslik Ühing

YMCA – *Young Men's Christian Association*

YWCA – *Young Women's Christian Association*

BIBLIOGRAAFIALÜHENDID

- A. v. Graefes Archiv klin. exp. Ophthal. – Albrecht von Graefes Archiv für klinische und experimentelle Ophthalmologie
- AA – Ajalooline Ajakiri
- AAUD – Album Academicum der Kaiserlichen Universität Dorpat. Dorpat, 1889
- AAUD(T) – *Terling, A.* Album Academicum der Universität Dorpat (Tartu) 1632–1710. Tln, 1984
- AAUT – Album Academicum Universitatis Tartuensis 1918–1944. I–III. Trt, 1994
- AAUT 1889-1918 – Album Academicum Universitatis Tartuensis I. 1889-1918. Trt, 1986.
- Abh. – Abhandlung(en)
- Abh. liefl. gemeinnütz. u. ökon. Soc. – Abhandlungen der liefländischen gemeinnützigen ökonomischen Societät. Riga, 1802–1808
- Abh. u. Verh. Naturwiss. Verein – Abhandlungen und Verhandlungen des Dorpater Naturwissenschaftlichen Vereins
- Abstr. – Abstracts
- Abth. Russ. Gs. Fischzucht u. Fischfang – Abtheilungen der Russischen Gesellschaft für Fischzucht und Fischfang
- Accred. Qual. Assur. – Accreditation and Quality Assurance
- ACS Symp. Ser. – American Chemical Society Symposium Series
- Acta Appl. Math. – Acta Applicandae Mathematicae
- Acta Biol. Acad. Sci. Hung. – Acta Biologica Academiae Scientiarum Hungarica (Budapest)
- Acta Biol. Med. Germanica – Acta biologica et medica Germanica
- Acta Chem. Scand. – Acta chemica Scandinavica
- Acta Chim. Hung. – Acta chimica Hungarica
- Acta Geogr. – Acta Geographica = Publicationes Instituti Geographici Universitatis Dorpatensis. Dorpat, 1915–1943
- Acta Kinesiol. UT – Acta Kinesiologiae Universitatis Tartuensis
- Acta Med. Scand. – Acta medica Scandinavica
- Acta Musicol. – Acta Musicologica (Leipzig)
- Acta Neuropathol. Est – Acta Neuropathologica Estonica
- Acta Neurol. Scand. – Acta Neurologica Scandinavica
- Acta Obstr. Gynec. Scand. – Acta Obstetrica et Gynecologica Scandinavica
- Acta Oecol. – Acta Oecologica
- Acta Phys. Pol. – Acta Physica Polonica
- Acta Physiol. Plant. – Acta Physiologica Plantarum
- Acta Vet. Balt. – Acta Veterinariae Baltica
- Acta Vet. Scand. – Acta Veterinariae Scandinavica

ACUT – Acta et Commentationes Universitatis Tartuensis (Dorpatensis) = Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli Toimetised
 ADB – Allgemeine Deutsche Biographie. 55 Bde. Leipzig, 1875–1912
 ADUT – Album doctorum honoris causa sociorumque honorariorum Universitatis Dorpatensis/Tartuensis (1803–1997). Trt, 1997
 Africa Geosci. Rev. – Africa Geoscience Review
 Agraart. – ajakiri “Agraarteadus”
 Agricult. – Agricultural
 Agricult. Econ. Res. Inst.: res. publ. – Agricultural Economics Research Institute: research publications (Soome)
 Agronomia – a-st 2004, varem: EPA/EPMÜ teadustööde kogumik
 AIAA J. – American Institute of Aeronautics and Astronautics Journal
 AIChE J. – American Institute of Chemical Engineers. Journal
 AIDS Res. – AIDS Research and Human Retroviruses
 AIME – American Institute of Mining, Metallurgical and Petroleum Engineers
 Akad – Akadeemia (ajakiri)
 Alb. Dorp. – Album Dorpato-Livonorum. Dorpat, 1908
 Alb. Est. – Album Estonorum. Tln, ⁴1939
 Alb. Theol. Ver. Dorpat-Jurjew – Album des Theologischen Vereins in Dorpat-Jurjew. Dorpat-Jurjew, 1905
 Allgem. med. Central-Z. – Allgemeine medizinische Central-Zeitung
 Am. J. Hum. Genet. – American Journal of Human Genetics
 Am. J. Pathol. – American Journal of Pathology
 Am. J. Physiol. – American Journal of Physiology
 Am. J. Respir. Cell Mol. Biol. – American Journal of Respiratory Cell and Molecular Biology
 Am. J. Respir. Crit. Care Med. – American Journal of Respiratory and Critical Care Medicine
 Am. Math. Soc. – American Mathematical Society
 Am. Rev. Respir. Dis. – American Review of Respiratory Disease
 Anal. Biochem. – Analytical Biochemistry
 Anal. Chem. – Analytical Chemistry
 Anal. Lett. – Analytical Letters
 anat. – anatomical, anatomische
 Anat. – Anatomy, Anatomie
 Angew. makromol. Chem. – Angewandte makromolekulare Chemie
 Ann. – Annales, Annals, Annalen
 Ann. Acad. Sci. Est. – Annales Academiae Scientiarum Estonicae
 Ann. Acad. Sci. Fennicae – Annales Academiae Scientiarum Fennicae
 Ann. Anat. – Annals of Anatomy
 Ann. and Mag. Nat. Hist. – Annals and Magazine of Natural History
 Ann. Appl. Biol. – Annals of Applied Biology
 Ann. Assn. Am. Geographers – Annals of the Association of American Geographers
 Ann. Bot. Fennici – Annales Botanici Fennici
 Ann. Bot. Soc. Vanamo – Annales botanici Societatis zoologicae et botanicae Vanamo

Ann. Chem. u. Pharm. – Annalen der Chemie und Pharmacie
 Ann. Chir. Gynaecol. – Annales chirurgiae et gynaecologiae
 Ann. Econ. Soc. Civil. – Annales. Economies. Societés. Civilizations
 Ann. Entomol. Fenn. – Annales entomologicae Fennicae
 Ann. Est. Med. Assn. (Sweden) – Annals of the Estonian Medical Association (in Sweden)
 Ann. géogr. – Annales de géographie
 Ann. Geophys. – Annales Geophysicae
 Ann. Hydrogr. Marit. Meteorol. – Annalen der Hydrographie und Maritimen Meteorologie
 Ann. Mycol. – Annales Mycologici
 Ann. New York Acad. Sci. – Annals of the New York Academy of Sciences
 Ann. Phys. – Annalen der Physik (München)
 Ann. Phys. Chem. – Annalen der Physik und Chemie
 Ann. Soc. Litt. Est. Suecia – Annales Societatis Litterarum Estonicae in Suecia
 Ann. Soc. Tartuensis – Annales Societatis Tartuensis and res naturaeinvestigandas constitutae. Ser. nova in exsilio condita. Lund
 Ann. Univ. Turkuensis – Annales Universitatis Turkuensis
 anthropol. – anthropological, anthropologische
 Anthropol. – Anthropology, Anthropologie
 Anthropol. Anz. – Anthropologischer Anzeiger
 Appl. – Applied
 Appl. Environ. Microbiol. – Applied and Environmental Microbiology
 Appl. Mech. Rev. – Applied Mechanics Review
 Appl. Phys. Lett. – Applied Physics Letters
 Appl. Radiat. Isot. – Applied Radiation and Isotopes
 APS Toim. – Akadeemilise Põllumajanduse Seltsi Toimetised
 APUT – Album professorum Universitatis Tartuensis anno MCMXCVIII. Trt, 1998 ar – aastaraamat
 Arbeiten Naturf. Ver. zu Riga – Arbeiten des Naturforschenden Vereins zu Riga. Riga, 1865–1933
 Arbeiten pathol.-anat. Inst. – Arbeiten des pathologisch-anatomischen Institutes der Kaiserlichen Universität Dorpat
 Arch. Hist. Filoz. Medyc. – Archiwum Historii i Filozofii Medycyny (Poola)
 Arch. Neurol. – Archives of Neurology
 Arch. Ortoph. Trauma Surg. – Archives of Orthopedy & Trauma Surgery
 Archiv Anat. Physiol. wiss. Med. – Archiv für Anatomie, Physiologie und wissenschaftliche Medizin. Berlin, 1834–1841
 Archiv Anthropol. – Archiv für Anthropologie
 Archiv exp. Pathol. Pharmakol. – Archiv für experimentelle Pathologie und Pharmakologie
 Archiv ges. Virusforsch. – Archiv für die gesamte Virusforschung
 Archiv Gesch. – Archiv für die Geschichte Liv-, Esth- und Curlands. 1–8. Reval, 1842–1895

Archiv Gesch. Philol. Soziol. – Archiv für die Geschichte der Philologie und Soziologie (Königsberg)
 Archiv Laryngol. – Archiv für Laryngologie
 Archiv mikr. Anat. – Archiv für mikroskopische Anatomie
 Archiv Molluskenk. – Archiv für Molluskenkunde
 Archiv Naturk. – Archiv für die Naturkunde Liv-, Ehst- und Kurlands. 1–12. Jurjew (Dorpat), 1853–1905; 13–14, Trt, 1924–1933
 Archiv pathol. Anat. Physiol. klin. Med. – Archiv für pathologische Anatomie und Physiologie und für klinische Medizin
 Archives Hydrobiol. – Archives für Hydrobiologie, 1–12. Berlin, Stuttgart, 1893–1905
 Årsskr. – Årsskrift
 Artif. Intell. Rev. – Artificial Intelligence Review
 ARUT – Album rectorum Universitatis Tartuensis 1632–1997. Trt, 1997
 ASHRAE – American Society of Heating Refrigerating and Air-Conditioning Engineers
 ASLA – American Society of Landscape Architects
 ASME Publ. – American Society of Mechanical Engineers. Publications
 astron. – astronomical, astronomische
 Astron. – Astronomy, Astronomie
 Astron. Astrophys. – Astronomy and Astrophysics
 Astrophys. J. – Astrophysical Journal
 Astrophys. Space Sci. – Astrophysics and Space Science
 Aufl. – Auflage
 Austral. J. Phys. – Australian Journal of Physics
 Autom. Rem. Contr. – Automation and Remote Control

B: – Bibliograafia

balt. – baltische
 Balt. – Baltic, Baltische
 Balt. Astron. – Baltic Astronomy
 Balt. Atheroscler. J. – Baltic Atherosclerosis Journal
 Balt. Electrical Eng. Rev. – Baltic Electrical Engineers Review
 Balt. familiengesch. Mitt. – Baltische familiengeschichtliche Mitteilungen. 1–10. Dorpat, Posen, 1931–1941
 Balt. Hefte – Baltische Hefte. Vierteljahresschrift für Gegenwartsfragen, Kultur und Wissenschaft des Baltikums. Hannover, Döhren, 1954–1965
 Balt. pharm. Mh. – Baltische pharmazeutliche Monatshefte. Libau, 1908–1914
 Balt. Rundschau – Baltische Rundschau. Berlin, Riga. Göttingen, 1918–1920; 1950–1954
 Baltic Marine Biol. Publ. – Baltic Marine Biologists' Publication
 Basic Appl. Myol. – Basic and Applied Myology
 Behav. Physiol. – Behavioral Physiology
 Beih. Bot. Centralbl. – Beiheft zum Botanischen Centralblatt
 Beitr. – Beitrag, Beiträge
 Beitr. z. Baustoffforsch. Wiss. Z. Bauhaus-Univ. – Beiträge zu den Baustoffforschungen. Wissenschaftliche Zeitschrift der Bauhaus-Universität

Beitr. z. Kenntniss Russ. Reiches – Beiträge zur Kenntniss des Russischen Reiches und
 der angränzenden Länder Asiens (St. Petersburg)
 Beitr. z. Kunde Est-, Liv- u. Kurlands – Beiträge zur Kunde Est-, Liv- und Kurlands. 1–8,
 Reval, 1873–1915; 9–18, Reval, 1923–1933
 Beitr. z. Kunde Estlands – Beiträge zur Kunde Estlands. Reval, 1923–1938
 Beitr. z. Schulgesch. – Beiträge zur Schulgeschichte
 Berichte Dt. chem. Gs. – Berichte der Deutschen chemischen Gesellschaft
 Berliner klin. Wsch. – Berliner klinische Wochenschrift
 Bibl. – Bibliographie
 Biochem. Biophys. Res. Comm. – Biochemical & Biophysical Research
 Communications
 Biochem. Exercise – Biochemistry of Exercise
 Biochem. Int. – Biochemistry International
 Biochem. J. – Biochemical Journal
 Biochem. Mol. Biol. Int. – Biochemistry and Molecular Biology International
 Biochim. Biophys. Acta – Biochimica et Biophysica Acta
 biol. – biological, biologische
 Biol. – Biology, Biologie
 Biol. Fertil. Soils – Biology and Fertility of Soils
 Biol. Reprod. – Biology of Reproduction
 Biol. Sport – Biology of Sport
 Bioorg. & Med. Chem. Lett. – Bioorganic & Medicinal Chemistry Letters
 Bioorg. Chem. – Bioorganic Chemistry
 Biophys. J. – Biophysical Journal
 BM – Baltische Monatsschrift. Riga, Reval, 1859–1934
 bot. – botanical, botanische
 Bot. – Botany, Botanik
 Bot. Centralbl. – Botanische Centralblatt
 Br. – British
 Bull. – Bulletin
 Bull. Acad. Sci. St. Pétersb. – Bulletin de l'Académie Impériale des Sciences de St.
 Pétersbourg
 Bull. Am. Astron. Soc. – Bulletin of the American Astronomical Society
 Bull. Comm. géol. Finlande – Bulletin de la Commission géologique de Finlande
 Bull. Environ. Contam. Toxicol. – Bulletin of Environmental Contamination and
 Toxicology
 Bull. Geol. Inst. Uppsala – Bulletin of the Geological Institute of the University of
 Uppsala
 Bull. Geol. Survey Estonia – Bulletin of Geological Survey of Estonia
 Bull. GSF – Bulletin of the Geological Society of Finland
 Bull. Math. Biophys. – Bulletin of Mathematics and Biophysics
 Bull. Ukr. Acad. Agr. Sci. – Bulletin of Ukrainian Academy of Agrarian Sciences
 BW – Baltische Wochenschrift für Landwirtschaft, Gewer-
 befleiss und Handel. Dorpat, 1863–1915

Cah. Biol. Mar. – Les Cahiers de Biologie Marine
 Canadian J. Chem. Eng. – Canadian Journal of Chemical Engineering
 Canadian J. Physiol. Pharmacol. – Canadian Journal of Physiology and Pharmacology =
 Journal canadien de physiologie et pharmacologie
 Cancer Biochem. Biophys. – Cancer Biochemistry Biophysics
 Cardiovasc. Surg. – Cardiovascular Surgery
 CASI Trans. – Canadian Aeronautics and Space Institute Transactions
 Cathet. Cardiovasc. Diagn. – Catheterization and Cardiovascular Diagnosis
 Cell. Mol. Biol. – Cellular and Molecular Biology
 Centralbl. Mineral. Geol. Paläontol. – Centralblatt für Mineralogie, Geologie und
 Paläontologie
 CERN – Conseil Européen pour la Recherche Nucléaire
 chem. – chemical, chemische
 Chem. – Chemistry, Chemie
 Chem. Eng. Sci. – Chemical Engineering Science
 Chem. Eng. Technol. – Chemical Engineering and Technology
 Chem. Geol. – Chemical Geology
 Chem. Instrum. – Chemical Instruments
 Chem. Phys. – Chemical Physics
 Chem. Phys. Lett. – Chemical Physics Letters
 Chem. Soc. Rev. – Chemical Society Reviews
 Class. Quantum Grav. – Classical and Quantum Gravity
 clin. – clinical
 Clin. Physiol. – Clinical Physiology
 Clin. Rheumatol. – Clinical Rheumatology
 coll. – colloquium
 Coll. Czech. Chem. Comm – Collection of Czechoslovak Chemical Communications
 Coll. Math. Soc. J. Bolayi – Colloquia Mathematica Societatis Janos Bolayi
 comm. – commentationes; communication(s), communi-
 cationes
 Comm. Balticae (Bonn) – Commentationes Balticae. Jahr-
 buch des Baltischen Forschungsinstituts (Bonn)
 Comput. Biol. Med. – Computers in Biology and Medicine
 conf. – conference
 cong. – congress
 Conrad's Jb. – (Conrad's) Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik (Jena)
 contrib. – contributions, contributiones
 Contrib. Mineral. Petrol. – Contributions to Mineralogy and Petrology
 Corresp.-Bl. Naturf. Ver. zu Riga – Correspondenzblatt des Naturforschenden Vereins zu
 Riga
 Cryst. Res. Technol. – Crystal Research and Technology
 Current Topics Med. Chem. – Current Topics in Medicinal Chemistry

 Dansk BL – Dansk biografisk Leksikon. 26. kd. København, 1933–1944
 DbBL – Deutschbaltisches biographisches Lexikon 1710–1960. Köln, Wien, 1977

Die Aerzte Estlands – *Brennsohn, I.* Die Aerzte Estlands von Beginn der historischen Zeit bis zur Gegenwart. Riga, 1922
 Die Aerzte Kurlands – *Brennsohn, I.* Die Ärzte Kurlands vom Beginn der herzoglichen Zeit bis zur Gegenwart. Riga, 1929
 Die Aerzte Livlands – *Brennsohn, I.* Die Aerzte Livlands von den ältesten Zeiten bis zur Gegenwart. Riga, 1905
 Diss. UT – Dissertationes Universitatis Tartuensis. 1991–
 Doc. – Documents
 Dorp. Jb. – Dorpater Jahrbuch für Litteratur, Statistik und Kunst, besonders Russlands. Dorpat, 1833–1836
 Dorp. Z. Theol. u. Kirche – Dorpater Zeitschrift für Theologie und Kirche
 dt. – deutsche
 Dt. – Deutsche
 Dt. Archiv klin. Med. – Deutsches Archiv für klinische Medizin
 Dt. Gs. Pharmakol. Toxikol. Mitt. – Deutsche Gesellschaft für Pharmakologie und Toxikologie. Mitteilungen
 Dt. hydrogr. Z. – Deutsche hydrographische Zeitschrift
 Dt. med. Wschr. – Deutsche medizinische Wochenschrift
 Dt. Mschr. Russland – Deutsche Monatsschrift für Russland. Riga, 1912–1915
 Dt. Z. Chir. – Deutsche Zeitschrift für Chirurgie
 Dt. Z. Thiermed. – Deutsche Zeitschrift für Thiermedizin

E – Edasi

EA – Eesti Arst. Trt, 1921–1944; Tln, 1989–
 EAA Toim. – Eesti Ajalooarhiivi Toimetised
 EABL – Eesti aianduse biograafiline leksikon. Tln, 1998
 East Eur. Quart. – East European Quarterly
 EAT – Eesti avalikud tegelased. Trt, 1932
 EBI BL I – Teadusasutus Harkus, Eksperimentaalbioloogia Instituut. Tln, 1989
 EBI BL II – Eksperimentaalbioloogia Instituut 40. Harku, 1997
 EBL – Eesti biograafiline leksikon. Trt, 1926–1929
 EBL TK – Eesti biograafiline leksikon. Täiendusköide. Trt, Tln, 1940
 EBS Rev. – Estonian Business School Review
 ecol. – ecological
 Ecol. – Ecology
 Ecol. Eng. – Ecological Engineering
 econ. – economic, economical
 Econ. – Economy
 Econ. Geol. – Economic Geology
 Ecotoxicol. Environ. Safety – Ecotoxicology and Environmental Safety
 Educat. & Industr. TV – Educational and Industrial Television
 EE (k. nr, ilm. a) – Eesti Entsüklopeedia. Trt, 1932–1937; Tln, 1985–
 EE I – Eesti entsüklopeedia. I. Stockholm, 1957
 EE – Eesti entsüklopeedia (1.–4. k: ENE), ilm a-st 1985)
 EE TK – Eesti entsüklopeedia täiendusköide. Trt, 1940

Eesti Lng – Eesti Looming (Rootsi)
 Eesti Ped ja Kool – Eesti Pedagoogika ja Kool
 Eesti TA 1938–1994 – Eesti Teaduste Akadeemia liikmeskond 22.X 1938 –23. XI 1994.
 Tln, 1994
 Eesti TA 1938–1998 – Eesti TA liikmeskond 1938–1998. Tln, 1998
 Eesti TA 1980–1985 – Eesti Teaduste Akadeemia 1980–1985. Tln, 1986
 Eesti TA, ENSV TA Toim – Eesti (ENSV) Toimetised
 EGBT – Eesti geoloogia: biograafiline teatmik. Tln, 1995
 EGS-i ar – Eesti Geograafia Seltsi aastaraamat
 Ehitusinsenerid TPI-st – Ehitusinsenerid TPI-st. Tln, 1986
 EKA – Eesti kirjanduse ajalugu I–V. Tln, 1965–1991
 EKABL – Eesti kunsti ja arhitektuuri biograafiline leksikon. Tln, 1996
 EKBL – Eesti kooli biograafiline leksikon. Tln, 1996
 EKeel – Eesti Keel
 EKI Toim. – Eesti Keele Instituudi Toimetised
 EKirBL – Eesti kirjanduse biograafiline leksikon. Tln, 1975
 EKirj – Eesti Kirjandus
 EKMI BL – Eksperimentaalse ja Kliinilise Meditsiini Insti-
 tuudi teaduskaader 1947–1987. Tln, 1987
 EKnl – Eesti kirjanike leksikon. Tln, 2000
 EKrl – Eesti kirjarahva leksikon. Tln, 1995
 EKS-i ar – Eesti Kirjanduse Seltsi aastaraamat
 EL – Eesti Loodus
 Electrochem. Soc. J. – Electrochemical Society Journal (New York)
 Electrochim. Acta – Electrochimica Acta: an International Journal of Pure and Applied
 Electrochemistry
 ELR – Eesti Loomaarstlik Ringvaade
 ELVI BL – Eesti Loomakasvatuse ja Veterinaaria Teadusliku Uurimise Instituudi
 teaduskoosseisu biobibliograafia 1947–1990. Tln, 1992
 EM – Eesti Mets
 EMaBL – Eesti majanduse biograafiline leksikon. Tln, 2000
 EMaTS-i ar – Eesti Matemaatika Seltsi aastaraamat
 EMBL – Eesti muusika biograafiline leksikon. Tln, 1990
 EMBL II – Eesti muusika biograafiline leksikon. A-M. Tln, 2008
 EMBO J. – European Molecular Biology Organization. Journal
 EME – Eesti Metsamees Eksiilis. Stockholm, 1949–1976, 1989
 EMI Teataja – Eesti Majandusjuhtide Instituudi Teataja
 EMMI tead tööde kogumik – Eesti Maaviljeluse ja Maa-
 paranduse Teadusliku Uurimise Instituudi teaduslike tööde kogumik
 EMVI – Eesti Maaviljeluse Instituut 1946–2006. Saku, 2006
 EMVI kogumik I, – Eesti Maaviljeluse Istituudi teaduslike tööde kogumik (I, II,)
 EN – Eesti Naine
 ENE – Eesti nõukogude entsüklopeedia. Tln, 1968–1978
 Eng. – Engineering
 Environ. Res. Technol. – Environmental Science and Technology
 EPA – Eesti Põllumajanduse Akadeemia (ajaleht)

EPA BL I – Eesti Põllumajanduse Akadeemia õppe-teadusliku koosseisu bibliograafiline teatmeteos 1951–1981. Trt, 1981

EPA BL II – Eesti Põllumajanduse Akadeemia töötajad ja vilistlased 1981–1990. Trt, 1991

EPA (või EPMÜ või EMÜ) kogumik – varem: EPA ... teaduslike tööde kogumik, a-st 2004 Agronoomia

EPA metsandustsk 1951–58 – Eesti Põllumajanduse Akadeemia metsandusteaduskond 1951–1958. Trt, 2001

EPB – Eesti Panga Bülletään

EPE I – Eesti põllumajandusentsüklopeedia. I. Tln, 1998

EPBL – Eesti põllumajanduse edendajad: biograafiline leksikon. Saku, 2008

Epidemiol. – Epidemiology

EPMI teadustööde kogumik – Eesti Põllumajanduse Mehhaniseerimise Instituudi teadustööde kogumik

EPMÜ BL – Eesti Põllumajandusülikool: audoktorid, töötajad ja vilistlased 1991–1995. Trt, 1996

EPMÜ Metsandusteaduskonna Toim. – Eesti Põllumajandusülikooli Metsandusteaduskonna Toimetised

ERAKT – Eesti riigi-, avalikud ja kultuuritegelased 1918–1939. Tln, 1939

Erg.-Heft – Ergänzungs-Heft

ERLC – European Research Libraries Commission

ERR-i Toim. – Eesti Rahvusraamatukogu Toimetised

ERÜ ar – Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu aastaraamat

Est. Contrib. Int. Biol. Programme – Estonian Contributions to the International Biological Programme

Est. Rev. – The Estonian Review. Tln, 1919–1920

ETrBL – Eesti teatri biograafiline leksikon. Tln, 2000

ETS-i Ajakiri – Eesti Tehnika Seltsi Ajakiri. Tln, 1919–1922

ETS-i ar – Eesti Tehnika Seltsi aastaraamat

ETS-i Rootsis ar – Eesti Teadusliku Seltsi Rootsis aastaraamat

ETS-i Tehn Ringvaade – Eesti Tehnika Seltsi Tehniline Ringvaade. Tln, 1919–1924

ETVpK – Eesti teadlased väljaspool kodumaad: biograafiline teatmik = Estonian scholars and scientists abroad: biographical directory. Stockholm, 1984

Eur. Biophys. J. – European Biophysical Journal

Eur. J. All. Clin. Immunol. – European Journal of Allergy and Clinical Immunology

Eur. J. Appl. Physiol. – European Journal of Applied Physiology

Eur. J. Clin. Pharmacol. – European Journal of Clinical Pharmacology

Eur. J. Emerg. Surg. Intens. Care – European Journal of Emergency Surgery and Intensive Care

Eur. J. Gastroenterol. & Hepatol. – European Journal of Gastroenterology and Hepatology

Eur. J. Haematol. – European Journal of Haematology

Eur. J. Law Econ. – European Journal of Law and Economics

Eur. J. Med. Chem. – European Journal of Medicinal Chemistry

Eur. J. Pharm. Sci. – European Journal of Pharmaceutical Sciences
Eur. J. Pharmacol. – European Journal of Pharmacology
Eur. J. Physiol. – European Journal of Physiology (Berlin)
Europhys. Lett. – Europhysics Letters
EV teaduspreemiad (aasta) – Eesti Vabariigi teaduspreemiad. Tln, 1997–
EV TÜ 1919–1929 – Eesti Vabariigi Tartu Ülikool 1919–1929. Trt, 1929
EÜS-i album – Eesti Üliõpilaste Seltsi album
exp. – experimental
Exp. Cell Res. – Experimental Cell Research
Exp. Mech. – Experimental Mechanics
Exp. Neurol. – Experimental Neurology

f – fond

Faculty of law – University of Tartu: Faculty of law: directory. Trt, 1994, 2001
FAI Uurimused – Eesti NSV TA Füüsika ja Astronoomia Instituudi Uurimused = Trudy
Instituta fiziki i astronomii (1955–1976)
Fam. Med. J. – Family Medicine Journal
FASEB J. – Federation of American Societies for Experi-
mental Biology. Journal
FEBS Lett. – Federation of European Biochemical Societies. Letters
FEMS Microbiol. Lett. – Federation of European Micro-
biological Societies. Microbiological Letters
FFC – Folklore Fellows Communications
Finnish J. Orthop. Traumatol. – Finnish Journal of Ortho-
pedy and Traumatology
Folia Bibl. – Folia Bibliographica: a bibliography of works published by Estonian
scholars in exile. 1–6. Institutum Litterarum Estonicum. Stockholm, 1965–1977
Folia Geobot. Phytotax. – Folia Geobotanica et Phyto-
taxonomica (Praha)
Folia Haematol. – Folia Haematologica
Folia Neuropathol. Est. – Folia Neuropathologica Estoniana
Forest Ecol. Manag. – Forest Ecology and Management
Forsch. – Forschung(en)
Forstwiss. Zbl. – Forstwissenschaftliches Zentralblatt
Frey, J. – Frey, J. Die Theologische Fakultät der Kaiserlichen Universität Dorpat-Jurjew
1802–1903. Reval, 1905
FUF – Finnisch-ugrische Forschungen: Zeitschrift für finnisch-ugrische Sprach- und
Volkskunde, nebst Anzeiger. Helsingfors, 1902–1940
FUSAC – Finno-Ugric Studies Association of Canada
füüsikal – füüsikaline

Gadebusch, F. K. – Gadebusch, F. K. Abhandlungen von livländischen
Geschichtsschreibern. Riga, 1772
Gastroenterol. – Gastroenterology
gen. – general
Gen. Relat. Gravit. – General Relativity and Gravitation

Geogr. Rev. – Geographical Review
Geol. Assn. Canada – The Geological Association of Canada
Geol. Mag. – Geological Magazine
Geol. Soc. Mem. – Geological Society (of London) Memoires
Gesch. – Geschichte
GFF (Stockholm) – Geologiska Föreningens i Stockholm Förhandlingar
GGuA – Gesellschaft für die Geschichte und Altertumskunde der Ostseeprovinzen
Russlands, 1837–1939
Gs. – Gesellschaft
GSF – Geological Society of Finland

H – Horisont

Habil.-schr. – Habilitationsschrift

Hallik, M. – Martin Hallik. Tartu Ülikooli õppejõudude ja kasvandike osa
humanitaarorientalistikas 1902–1940. Trt, 2001

Handb. – Handbook, Handbuch

Handb. norm. u. pathol. Physiol. – Handbuch für normale und pathologische Physiologie

Handb. Vegetat. Sci. – Handbook of Vegetation Science

Hellenic J. Gastroenter. – Hellenic Journal of Gastroenterology (Athens, Greece)

Hist. Math. – History of Mathematics

Hum. – Humanitaarteadused

Hydrobiol. – Hydrobiology

IARC Sci. Publ. – International Agency for Research on Cancer. Scientific Publications
IEEE J. Quant. Electr. – Institute of Electrical and Electronics Engineers. Journal of
Quantum Electronics

IEEE Photon. Technol. Lett. – Institute of Electrical and Electronics Engineers. Photonics
Technology Letters

IEEE Trans. Industrial Electronics – Institute of Electrical and Electronics Engineers.
Transactions on Industrial Electronics

IEEE Trans. Nucl. Sci. – Institute of Electrical and Electronics Engineers. Transactions
on Nuclear Science

Industr. & Eng. Chem. – Industrial & Engineering Chemistry

Inno, K. – *Inno, K.* Tartu University in Estonia during the Swedish rule (1621–1710).
Stockholm, 1972

Int. Archives Allergy Immunol. – International Archives of Allergy and Immunology

Int. Beitr. z. Pathol. u. Ther. Ernährungsstörungen –

Internationale Beiträge zur Pathologie und Therapie der Ernährungsstörungen

Int. Geol. Rev. – International Geological Review

Int. J. Biol. Macromol. – International Journal of Biological Macromolecules

Int. J. Impact. Eng. – International Journal of Impact Engineering

Int. J. Inorg. Materials – International Journal of Inorganic Materials

Int. J. Math. Math. Sci. – International Journal of Mathematics and Mathematical Science

Int. J. Non-Linear Mech. – International Journal of Non-Linear Mechanics

Int. J. Num. Meth. Eng. – International Journal of Numerical Methods in Engineering

Int. J. Pept. Protein Res. – International Journal of Peptide and Protein Research

Int. J. Phys. Chem. – International Journal of Physical Chemistry
Int. J. Quant. Chem. – International Journal of Quantum Chemistry
Int. J. Refr. Met. Hard Materials – International Journal of Refractory Metals and Hard
Materials
Int. J. Solids Struct. – International Journal of Solids and Structures
Int. Law. Rev. – International Law Review
Int. Rev. ges. Hydrobiol. – Internationale Revue der gesamten Hydrobiologie
IPSA – International Political Science Association
ISCE – International Society of Chemical Ecology
IUFRO – International Union of Forestry Research Organi-
zations

J. – Journal

J. Acoust. Soc. Am. – Journal of Acoustical Society of America
J. Adhes. Soc. Japan – Journal of the Adhesion Society of Japan
J. Agron. Crop Sci. – Journal of Agronomy and Crop Science = Zeitschrift für Acker-
und Pflanzenbau (Saksamaa)
J. Allergy Clin. Immunol. – Journal of Allergy and Clinical Immunology
J. Am. Chem. Soc. – Journal of the American Chemical Society
JBS – Journal of Batic Studies
J. Chem. Inf. Comput. Sci. – Journal of Chemical Information and Computer Sciences
J. Chem. Phys. – Journal of Chemical Physics
J. Chem. Res. – Journal of Chemical Research
J. Chem. Soc. Perkin Trans. – Journal of the Chemical Society. Perkin Transactions
J. Clin. Exp. Neuropsychol. – Journal of Clinical and Experimental Neuropsychology
J. Clin. Microbiol. – Journal of Clinical Microbiology
J. Comput. Appl. Math. – Journal of Computational and Applied Mathematics
J. Ecol. Chem. – Journal of Ecological Chemistry
J. Electroanal. Chem. – Journal of Electroanalytical Chemistry
J. Electrochem. Soc. – Journal of Electrochemical Society
J. Environ. Eng. – Journal of Environmental Engineering
J. Epidemiol. Comm. Health – Journal of Epidemiology and Community Health
J. Exp. Biol. – Journal of Experimental Biology
J. Exp. Clin. Oncol. – Journal of Experimental and Clinical Oncology
J. Exp. Med. – Journal of Experimental Medicine
J. Fish Biol. – Journal of Fish Biology
J. Geol. Soc. (London) – Journal of the Geological Society of London
J. Geophys. Res. – Journal of Geophysical Research
J. GSL – Journal of the Geographical Society of London
J. Home Econ. – Journal of Home Economics
J. Hosp. Inf. – Journal of Hospital Infection
J. IMEKO – Journal of International Measurement Con-
federation
J. Inorg. Nucl. Chem. – Journal of Inorganic and Nuclear Chemistry
J. Int. Med. Res. – Journal of International Medical Research
J. Lab. Animal Sci. – Journal of Laboratory Animal Science

J. Low Temp. Phys. – Journal of Low Temperature Physics
 J. Lumin. – Journal of the Luminescence
 J. Math. Phys. – Journal of Mathematical Physics
 J. Math. Sci. – Journal of Mathematical Sciences
 J. Mol. Biol. – Journal of Molecular Biology
 J. Mol. Cat. – Journal of Molecular Catalysis
 J. Mol. Cell. Card. – Journal of Molecular and Cellular Cardiology
 J. Mol. Struct. – Journal of Molecular Structure
 J. Natl. Cancer Inst. – Journal of National Cancer Institute, USA
 J. Neurosci. Res. – Journal of Neuroscience Research
 J. Nonlinear Sci. – Journal of Nonlinear Science
 J. Opt. Soc. Am. – Journal of Optical Society of America
 J. Opt. Technol. – Journal of Optical Technology
 J. Org. Chem. – Journal of Organic Chemistry
 J. Pharm. Sci. – Journal of the Pharmaceutical Sciences
 J. Pharmacol & Exp. Therap. – Journal of Pharmacology and Experimental Therapeutics
 J. Phys. A: Math. Gen. – Journal of Physics A: Mathematical and General
 J. Phys. B: At. Mol. Opt. Phys. – Journal of Physics. Atomic, Molecular and Optical
 Physics
 J. Phys. C: Solid State Phys. – Journal of Physics C: Solid State Physics
 J. Phys. D: Appl. Phys. – Journal of Physics D: Applied Physics
 J. Phys. Chem. – Journal of Physical Chemistry
 J. Phys. Chem. Solids – Journal of Physics and Chemistry of Solids
 J. Phys. Org. Chem. – Journal of Physical Organic Chemistry
 J. Phys. Soc. Japan – Journal of the Physical Society of Japan
 J. Problems Econ. – Journal of Problems of Economy
 J. Quality Particip. – Journal of Quality and Participation
 J. Quantit. Ling. – Journal of Quantitative Linguistics
 J. Quat. Sci. – Journal of Quaternary Science
 J. Raman Spectr. – Journal of Raman Spectroscopy
 J. reine u. angew. Math. – Journal für reine und angewandte Mathematik
 J. Religious Hist. – Journal of Religious History
 J. Scand. Studies – Journal of Scandinavian Studies
 J. Sci. Instr. – Journal of Scientific Instruments
 J. Sov. Math. – Journal of Soviet Mathematics
 J. Structural Eng. ASCE – Journal of Structural Engineering of the American Society of
 Civil Engineers
 J. Theor. Biol. – Journal of Theoretical Biology
 J. Therm. Anal. & Calor. – Journal of Thermal Analysis and Calorimetry
 J. Vet. Med. – Journal of Veterinary Medicine
 Jahresber. – Jahresberichte
 Jahresber. Dt. Math.-Ver. – Jahresberichte des Deutschen Mathematik-Vereins
 Jahresber. Felliner lit. Gs. – Jahresberichte der Felliner literarischen Gesellschaft. 1–13.
 Fellin, 1883–1918
 Jb. – Jahrbuch, Jahrbücher
 Jb. Balt. Deutschtums – Jahrbuch des baltischen Deutschtums. Riga, 1923–1934

Jb. Gesch. Osteuropas – Jahrbücher für Geschichte Osteuropas. Breslau, 1936–1941; München, 1953–

Jb. GHS – Jahrbuch für Genealogie, Heraldik und Sphragistik. Mitau, 1894–1930

JFF Tidskrift – Juridiska Föreningen i Finland. Tidskrift

Jg. – Jahrgang

Kalm, M. – Kalm, M. Eesti 20. sajandi arhitektuur. Tln, 2001

Kangro, B. – Kangro, B. Eesti kirjakuulutaja eksiilis. Lund, 1989

Karsten's Archiv Mineral. – Karsten's Archiv für Mineralogie

Kes on kes Eesti lennunduses –*Lään, V., Tilk, J.* Kes on kes Eesti lennunduses. Tln, Trt, 2006

KI teaduskaader 1947–1972 – Keemia Instituudi teaduskaader 1947–1972. Tln, 1972

KK – Keel ja Kirjandus

Klin. Wschr. – Klinische Wochenschrift

KM KO – Eesti Kirjandusmuuseumi käsikirjade osakond

KM-i ar – Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riikliku Kirjandusmuuseumi aastaraamat

Korresp.-Bl. Naturf. Ver. – Korrespondenz-Blatt des Naturforschervereins zu Riga. Riga, 1846–1939

Käbin, I. – Käbin, I. Die medizinische Forschung und Lehre an der Universität

Dorpat/Tartu 1862–1940. Ergebnisse und Bedeutung für die Entwicklung der Medizin. Lüneburg, 1996

Kübl 1990 – Eesti TA Küberneetika Instituut 1990. Tln, 1990

Kübl muutvas ajas – Küberneetika Instituut muutvas ajas. Tln, 2000

L – Leningrad

Land- u. forstwirtsch. Ztg. – Land- und forstwirtschaftliche Zeitung

Laugaste, E. – Laugaste, E. Eesti rahvaluuleteaduse ajalugu. Tln, 1963

LDW – *Filaretow, B.* Lexicon deutschbaltischer Wissenschaftler. Köln, 1994

Let. – Letters, Lettres

Liebig's Ann. – Liebig's Annalen der Chemie

Livl. Beitr. (Leipzig) – Livländische Beiträge. Berlin, Leipzig, 1867–1871

Livl. Jb. Landwirtschaft – Livländisches Jahrbuch der Landwirtschaft

LNCS – Lecture Notes in Computer Science

Lng – Looming

Local Econ. Quart. – Local Economics Quarterly

LR – „Loomingu” Raamatukogu

Lunds Univ. Årsskr. – Lunds Universitets Årsskrift

LUS-i ar – Loodusuurijate Seltsi aastaraamat

Mag. – Magazin, Magazine

Makromol. Chem. – Die makromolekulare Chemie

Marine Ecol.: progr. ser. – Marine Ecology: progress series

Mat. – matemaatika

Mat. Sci. Eng. – Materials Science and Engineering

Math. – Mathematica, Mathematics, Mathematik
 math. – mathematical, mathematische
 Math. Ann. – Mathematische Annalen
 Math. Meth. Appl. Sci. – Mathematical Methods of Applied Sciences
 Math. Nachr. – Mathematische Nachrichten
 med. – medical, medizinische
 Med. – Medicine, Medizin
 Med. Biol. – Medical Biology
 Med. Biol. Eng. Comp. – Medical and Biological Engineering & Computing
 Med. J. Australia – Medical Journal of Australia
 Med. Phys. – Medical Physics
 Med. Res. Eng. – Medical Research Engineering (USA)
 Med. Sport – Medicine and Sport
 Mehaanikainsenerid 1918–1998 – Mehaanikainseneride koolitus 1918–1998. Tln, 1998
 Mém. Acad. Sci. St. Pétersb. – Mémoires de l'Académie Impériale des Sciences de St. Pétersbourg. Ptb, 1830–1915
 Mém. prés Acad. Sci. St. Pétersb. – Mémoires présentés à l'Académie Impériale des Sciences de St.-Pétersbourg par divers savants. 1–6. St. Ptb, 1831–1851
Mém. Soc. Imp. Nat. – Mémoires de la Société Imperiale des Naturalistes de Moscou. M., 1806–1889
 Merila-Lattik, H. – Merila-Lattik, H. Eesti arstid 1947–1997. Tln, 1997
 Met. Trans. B – Metallurgical Transactions B: process metallurgy (USA)
 Meteorol. Z. – Meteorologische Zeitschrift
 Mh. – Monatsheft(e)
 Microchem. Acta – Microchemica Acta
 Microsc. Res. Tech. – Microscopy Research and Technique
 Mineral. Mag. – Mineralogical Magazine
 Mitt(h). – Mitt(h)eilung(en)
 Mitt. Soc. Uralo-Altaica – Mitteilungen der Societas Uralo-Altaica
 Mitth. livl. Abth. Russ. Gs. Fischzucht u. Fischfang – Mitteilungen der livländischen Abteilung der Russischen Gesellschaft für Fischzucht und Fischfang
 Mitth. livl. Kaiserl. gemeinn. u. ökon. Sozietät – Mitteilungen der livländischen Kaiserlichen gemeinnützigen und ökonomischen Sozietät
 MK – Matemaatika ja Kaasaeg
 Mol. Biol. – Molecular Biology
 Mol. Brain Res. – Molecular Brain Research
 Mol. Cell. Biol. – Molecular and Cellular Biology
 Mol. Cryst. Liquid Cryst. – Molecular Crystals and Liquid Crystals
 Mol. Phys. – Molecular Physics
 Monthly Not. Royal. Astron. Soc. – Monthly Notices of Royal Astronomical Society
 Ms. – Manuscript
 Mschr. – Monatsschrift

 n – nimistu
 N.F. – Neue Folge

Nachtr. – Nachtrag, Nachträge
 Nat. – Natural
 Natl. – National
 NET – Nõukogude Eesti Tervishoid
 Neurochem. – Neurochemistry
 neurol. – neurological
 Neurol. – Neurology, Neurologie
 Neurosci. Behav. Physiol. – Neuroscience and Behavioral Physiology
 Neurosci. Lett. – Neuroscience Letters
 New Astron. – New Astronomy
 Newslett. Strat. – Newsletter on Stratigraphy
 NN – Nõukogude Naine
 Not. – Notes
 Nucl. Instr. Meth. – Nuclear Instruments and Methods
 Nucl. Instr. Meth. in Phys. Res. – Nuclear Instruments and Methods in Physical Research
 Numer. Funct. Anal. Optim. – Numerical Functional Analysis and Optimization
 Nõuk – Nõukogude
 Nõuk Ped ja Kool – Nõukogude Pedagoogika ja Kool

Oceanol. – Oceanology
 Oecol. – Oecology
 Oekon. Repertorium Liefland – Oekonomisches Repertorium für Liefland. Riga, 1808–1811
 Opt. Comm. – Optics Communications
 Opt. Lasers Eng. – Optics and Lasers in Engineering
 Opt. Spectr. – Optical Spectrometry
 Org. Lett. – Organical Letters
 Org. Magn. Resonance – Organical Magnetic Resonance
 Org. Reactivity – Organic Reactivity
 OSA – Optical Society of America

P – Part, Pars
 Paar sammukest – Paar sammukest eesti kirjanduse ja rahvaluule uurimise teel. Trt, 1958–
 Palaeogeogr. Palaeoclim. Palaeoecol. – Palaeogeography. Palaeoclimatology. Palaeoecology
 Palaeontol. – Palaeontology
 Paläontol. Z. – Paläontologische Zeitschrift
 Ped ar – Pedagoogiline aastaraamat
 PERILUS – Phonetic Experimental Research Institute of Linguistics, University of Stockholm
 Pflüger Archiv Physiologie – Pflüger Archiv für die gesamte Physiologie des Menschen und Tiere
 Pflügers Archiv = European Journal of Physiology
 Pharmac. Z. Russland – Pharmaceutische Zeitschrift für Russland

Pharmacol. Biochem. Behav. – Pharmacological and Biochemical Behavior
 Pharmacol. Toxicol. – Pharmacology and Toxicology
 Phil. Mag. – Philosophical Magazine
 Phil. Mag. Letters – Philosophical Magazine Letters
 phys. – physical
 Phys. – Physics
 Phys. Fluids – Physics of Fluids
 Phys. Lett. – Physics Letters
 Phys. Res. – Physical Research
 Phys. Rev. – Physical Review
 Phys. Rev. Lett. – Physical Review Letters
 Phys. Z. – Physikalische Zeitschrift
 Physiol. – Physiology
 Phytopathol. Z. – Phytopathologische Zeitschrift
 Plant Mol. Biol. – Plant Molecular Biology
 Plant Syst. Evol. – Plant Systematics and Evolution
 Plant, Cell Environ. – Plant, Cell and Environment
 Plast. Rubber: Mater. Appl. – Plastics and Rubber: Materials and Applications
Poggendorff – Poggendorffs biographisch-literarisches Handwörterbuch zur Geschichte der exakten Naturwissenschaften
 Polit. J. – Politische Journal
 Proc. – Proceedings
 Proc. AIMSA – Artificial Intelligence: Methodology, Systems and Applications; Proceedings
 Proc. Am. Phil. Soc. – Proceedings of American Philosophical Society
 Proc. Dept. Cardiol. Univ. Tartu – Proceedings of Department of Cardiology of the University of Tartu (1994–98), Proceedings of Department of Cardiology of Tartu University (a-st 1998)
 Proc. EAPR – Proceedings of European Association for Potato Research
 Proc. Est. Acad. Sci. – Proceedings of Estonian Academy of Sciences
 Proc. Eur. Soc. Toxicol. – Proceedings of European Society of Toxicology
 Proc. Natl. Acad. Sci. – Proceedings of the National Academy of Science of the United States of America
 Proc. Phys. Soc. – Proceedings of the Physical Society
 Proc. Royal Soc. London – Proceedings of the Royal Society of London
 Proc. SCAI – Proceedings of the Society for Cardiac Angiography and Interventions
 Psychopharmacol. – Psychopharmacology
 Ptb – Peterburi
 Publ. de l'Obs. astron. de l'Univ. de Tartu – Publications de l'Observatoire astronomique de l'Université de Tartu
 Publ. Est. Geogr. Soc. – Publications of the Estonian Geographical Society
Pullat, Raimo. Lootuste linn Peterburi ja eesti haritlaskonna kujunemine kuni 1917. Tln, 2004
 Põllum – Põllumajandus. Viljandi, 1909–1911; Tln, 1921, 1989–

Quart. – Quarterly
Quart. J. Med. – Quarterly Journal of Medicine
Quart. Rev. Biophys. – Quarterly Review of Biophysics
Quat. Int. – Quaternary International
Quat. Sci. Rev. – Quaternary Science Review

Radiat. Prot. Dosimetry – Radiation Protection Dosimetry
Radiat. Res. – Radiation Research

Radiol. – Radiology

Radiol. Diagn. – Radiology. Diagnostics

Raid, L. – Raid, L. Tartu ülikooli usuteaduskond 1632–1940. Trt, 1995

*Rauch, G. v. – Rauch, G. v. Geschichte der deutschbaltischen Geschichtsschreibung.
Köln, Wien, 1986*

*Rauch, G. v. Die Universität Dorpat – Rauch, G. v. Die Universität Dorpat und das
Eindringen der frühen Aufklärung in Livland 1690–1710. Essen, 1943*

*Recke-Napiersky – Allgemeines Schriftsteller- und Gelehrten-Lexicon der Provinzen
Livland, Ehstland und Kurland. Bearb. J. F. Recke, K. E. Napiersky. 4 Bde. Mitau,
1827–1832*

*Recke-Napiersky I (1859), II (1861) – Allgemeines Schriftsteller- und Gelehrten-Lexikon
der Provinzen Livland, Esthland und Kurland. Nachträge und Fortsetzungen. Bearb. T.
Beise. 2 Bde. Mitau, 1859–1861*

Remote Sens. Environ. – Remote Sensing of Environment

Rep. – Reports

Res. – Research

rets. – retsensioon

Rev. Gén. Caotchouc – Revue Générale Caotchouc

Rev. Palebot. Palynol. – Review of Paleobotany & Paly-
nology

Rev. Radiol. Sci. – Review of Radiologic Sciences

Rev. Sci. Instr. – Review of Scientific Instruments

RH – Rahva Hääl

*Rosenpl. Beitr. – Rosenplänter's Beiträge zur genauern Kenntniss der esthnischen
Sprache. Pernau, 1813–1836*

RUSI J. – Royal United Services Institute for Defence and Security Studies. Journal

*Russ. Jb. Pharm. – Russisches Jahrbuch der Pharmazie. Riga, 1803–1810 (1809–1810
Russisches Jahrbuch für die Chemie und Pharmacie)*

s – säilik

s. a. – sine anno

s. l. – sine loco

*Sainio, M. A. – Sainio, M. A. Dissertationen und Orationen der Universität Dorpat 1632–
1656. Stockholm, 1978*

*Sammlung Russ. Gesch. – Sammlung Russischer Geschichte. Hrsg. G. Müller. 1–9. SPtb,
1732–1764*

Sb. GEG – Sitzungsberichte der Gelehrten Estnischen Gesellschaft zu Dorpat. Dorpat, 1861–1938

Sb. Naturf. Gs. Dorpat – Sitzungsberichte der Naturforscher-Gesellschaft in Dorpat. Dorpat, 1875–1879

Sb. Naturf. Gs. UT – Sitzungsberichte der Naturforscher-Gesellschaft bei der Universität Tartu. Dorpat, 1854–1949; 1955–

Sb. Pernau – Sitzungsberichte der Altertumsforschenden Gesellschaft zu Pernau. Pernau, 1899–1939

Sb. Riga – Sitzungsberichte der Gesellschaft für Geschichte und Altertumskunde der Ostseeprovinzen Russlands. Riga, 1874–1936

Scand. J. Clin. Lab. Invest. – Scandinavian Journal of Clinical and Laboratory Investigation (Oslo)

Scand. J. Med. & Sci. in Sports – Scandinavian Journal of Medicine and Science in Sports

Scand. J. Thorac. Cardiovasc. Surg. – Scandinavian Journal of Thoracic and Cardiovascular Surgery

Scherer's allgem. nord. Ann. dt. Chemie – Scherer's allgemeine nordische Annalen der deutschen Chemie

Sci. – Science

Sci. Am. – Scientific American

Sci. Publ. – Scientific Publications

Semiconductor Sci. & Technol. – Semiconductor Science and Technology

Ser. – Serie

SGU – Sveriges Geologiska Undersökning

SHI Toim. – Sotsiaal-Humanitaarinstituudi Toimetised = Socialno-gumanitarnyj institut. U^enye zapiski

SIAM J. Control Optim. – Society for Industrial and Applied Mathematics. Journal on Control and Optimization

SIEF – International Society of Ethnology and Folklore

Soc. – Society

Soc. Litt. Est. Suecia – Societas Litterarum Estonicae in Suecia

Social Sci. J. – Social Science Journal (New York)

Sociol. – Sociology

Sociol. Focus – Sociological Focus

Sov. – Soviet

Sov. Astron. – Soviet Astronomy

Sov. J. Quant. Electron. – Soviet Journal of Quantum Electronics

Sov. Math. – Soviet Mathematics

Sov. Math. Dokl. – Soviet Mathematics Doklady

Sov. Phys. Solid State – Soviet Physics of Solid State

SP – Sotsialistlik Põllumajandus

Spec. Pap. Paleontol. – Special Papers in Paleontology

Spectrochim. Acta – Spectrochimica Acta

SPIE – Secrétariat professionnel international de l'enseignement

Sptb – Sankt-Petersburg

Sptb med. Z. – St. Petersburger medizinische Zeitschrift

SPTb med. Wschr. – St. Petersburger medizinische Wochenschrift

Suppl. – Supplement

SV – Sirp ja Vasar

SvBL – Svenskt biografiskt Lexikon. Stockholm, 1965–1991

Symp. – Symposium

Z. – Zeitschrift

Z. Biol. – Zeitschrift für Biologie

Z. Dt. Geol. Gs. – Zeitschrift der Deutschen Geologischen Gesellschaft

Z. Dt. Palästinavereins – Zeitschrift des Deutschen Palästinavereins

Z. ges. exp. Med. – Zeitschrift für der gesamte experimentelle Medizin

Z. ges. Med. – Zeitschrift für der gesamte Medicin

Z. ges. Neurol. u. Psych. – Zeitschrift für gesamte Neurologie und Psychiatrie

Z. Kardiolog. – Zeitschrift für Kardiologie

Z. Math. u. Phys. – Zeitschrift für Mathematik und Physik

Z. Ostforsch. – Zeitschrift für Ostforschungen

Z. Ostmitteleuropa Forsch. – Zeitschrift für Ostmitteleuropa Forschungen

Z. Pflanzenernähr. Bodenk. – Zeitschrift für Pflanzenernährung und Bodenkunde

Z. phys. Chemie – Zeitschrift für physikalische Chemie

Z. rat. Med. – Zeitschrift für rationelle Medicin

Z. wiss. Zool. – Zeitschrift für wissenschaftliche Zoologie

ZBI 1947–1997 – Zooloogia ja Botaanika Instituut 1947–1997. Trt, 1997

Zbl. Chirurgie – Zentralblatt für Chirurgie

Zbl. Gyn. – Zentralblatt für Gynäkologie

Zbl. med. Wiss. – Zentralblatt für die medizinische Wissenschaften

Zbl. Mineral. – Zentralblatt für Mineralogie

Zool. Garten – Der zoologische Garten

TA Toim. – Eesti (NSV) Teaduste Akadeemia Toimetised

TALE – Teaduse ajaloo lehekülgi Eestist. Tln, 1968–

Tankler, H. – Tankler, H. Tartu ülikooli kasvandikud – NSV Liidu Teaduste Akadeemia liikmed. Tln, 1982

Tartu AO Publ. – Tartu Astronoomia Observatooriumi Publikatsioonid

Tartu AO Teated – W. Struve nimelise Tartu Astrofüüsika Observatooriumi Teated

Tead-Tehn Info Büll. – Teaduslik-Tehnilise Informatsiooni Bülletään

Tering, A. – Tering, A. Eesti- liivi- ja kuramaalased Euroopa ülikoolides 1561–1798. Trt, 2008

Theor. Appl. Climatol. – Theoretical and Applied Climatology

Theor. Chim. Acta – Theoretica Chimica Acta (Saksamaa)

Theory Probab. Appl. – Theory Probability Applied

Therap. Mh. – Therapeutische Monatshefte

Thermochim. Acta – Thermochemica Acta (Holland)

Tln – Tallinn

TMK – Teater. Muusika. Kino

Toomre, R. – Toomre, R. Rohumaaviljeluse teadustöö areng ja selle uurijad Eestis. Tln, 1991
Toomsalu, M. – Toomsalu, M. Tartu Ülikooli Vana Anatoomikumi professorid. Trt, 1997
 Toxicol. & Appl. Pharmacol. – Toxicology and Applied Pharmacology
 TPI 1936–1986 – Tallinna Polütehniline Instituut 1936–1986. Tln, 1986
 TPI Toim. – Tallinna Polütehnilise Instituudi Toimetised
 TPÜ läbi aegade – *Virkus, R.* Tallinna Pedagoogikaülikool läbi aegade. Tln, 1998
 TPÜ Toim. – Tallinna Pedagoogikaülikooli Toimetised = Acta Universitatis Scientiarum Socialium et Artis Educandi Tallinnensis
 Trames – Journal of the Humanities and Social Sciences (a-st 1997)
 Trans. – Transactions
 Trans. GSL – Transactions of the Geological Society of London
 Trans. Philol. Soc. – Transactions of the Philological Society (London)
 Trans. Royal Soc. Canada – Transactions of the Royal Society of Canada
 Trt – Tartu
 TT ja TTÜ õppe- ja abijõud 1918–1944 – Tallinna Tehnikumi ja Tallinna Tehnikaülikooli õppe- ja abijõud 1918–1944. Tln, 1993
 TTÜ ar – Tallinna Tehnikaülikooli aastaraamat
 TTÜ professorid – Tallinna Tehnikaülikooli professorid. 1. jaanuar 1993. Tln, 1993
 TTÜ professorid läbi aegade – Tallinna Tehnikaülikooli professorid läbi aegade. Tln, 2008
 1000 tartlast – 1000 tartlast läbi aegade. Trt, 2003.
 TÕA 1982–2007 – Tartu Ülikooli arstiteaduskond 1982–2007. Trt, 2007
 TÕ ajaloo küsimusi – Tartu (Riikliku) Ülikooli ajaloo küsimusi. Trt, 1975–
 TÕ ajalugu – Tartu ülikooli ajalugu: kolmes köites. Tln, 1982
 TÕ BL I – Tartu Riikliku Ülikooli õppe-teaduskoosseisu biobibliograafia nimestik 1944–1980. Trt, 1987
 TÕ BL II – Tartu Ülikooli õppe-teaduskoosseisu biobibliograafia nimestik 1981–1995 (käsikiri)
 TÕ eesti k-e õt-i toim. – Tartu Ülikooli eesti keele õppetooli toimetised
 TÕ GI Toim. – Tartu Ülikooli Geoloogia Instituudi Toimetused
 TÕK 200 – Tartu Ülikooli Kliinikum 200. Trt, 2004
 TÕ KHO – Tartu Ülikooli Raamatukogu käsikirjade ja haruldaste raamatute osakond
 TÕ kirjasõnas – Tartu Ülikool kirjasõnas. Bibliograafianimestik aastaist 1940–1980. Trt, 1983
 TÕ kirjasõnas 2 – Tartu Ülikool kirjasõnas 2 Bibliograafianimestik aastaist 1981–1985. Trt, 1990
 TÕP – Tartu Ülikooli vana anatoomikumi professorid. Trt, 2002
 TÕ põllumtsk metsaosk – Tartu Ülikooli põllumajandusteaduskonna metsaosakond. Trt, 2000
 TÕ üliõpilaskonna teatmik. Trt, 1986 – Tartu Ülikooli üliõpilaskonna teatmik = AAUT: Album Academicum Universitatis Tartuensis 1889–1918. Trt, 1986
 TÕR ar – Tartu Ülikooli Raamatukogu aastaraamat

u. – und

UML – Unified Modeling Language
Univ. – Universitas, University, Université, Universität
Univ. Turku. Inst. Gen. Hist.: publ. – University of Turku. Institut of General History:
publications
Usutead Ajakiri – Usuteadusline Ajakiri, 1926–1940

v. – von

Water Sci. Technol. – Water Science and Technology

VEPL-i ar – Vabade Eestlaste Põllumajandusliidu aasta-
raamat

Verh. – Verhandlung(en)

Verh. GEG – Verhandlungen der Gelehrten Estnischen Gesellschaft zu Dorpat (Tartu).
Dorpat (Tartu), 1840–1940

Verh. Kais. Mineral. Gs. SPtb – Verhandlungen der Kaiser-
lichen Mineralogischen Gesellschaft zu St. Petersburg

Verh. Russ. Mineral. Gs. – Verhandlungen der Russischen Mineralogischen Gesellschaft

VGP – Vereinigung van Gegradeerden in der Podologie

Virol. – Virology, Virologie

Wiss. – Wissenschaft(en)

wiss. – wissenschaftliche

Wiss. Beitr. z. Gesch. u. Landeskunde Ostmitteleuropas –
Wissenschaftliche Beiträge zur Geschichte und Landes-
kunde Ostmitteleuropas

Vol. – Volume

Votr. – Vortrag, Vorträge

Wschr. – Wochenschrift

WWW Baltic Bull. – World Wildlife Fund Baltic Bulletin

Välis-Eesti tegelased – Välis-Eesti tegelased: eluloolisi andmeid. Tln, 1939

A. Vööbus – A. Vööbus. The Department of Theology at the University of Tartu.
Stockholm, 1963

ÕES-i ar – Õpetatud Eesti Seltsi aastaraamat, vt Sb. GEG

ÕES-i Toim. – Õpetatud Eesti Seltsi Toimetised, vt Verh. GEG

Õigustead Ajakiri – Õigusteaduslik Ajakiri (Stockholm)

ÕI Publ. – Publikatsioonid. /Tallinna Pedagoogikaülikool. Ökoloogia Instituut =
Publications. /Tallinn Pedagogical University, Institute of Ecology

Ühe instituudi lugu – Ühe instituudi lugu: Loodusvarade Instituudist Eesti Energeetika
Instituudini 1937–1997. Tln, 1997

Yb. – Yearbook

Yb. Est Learned Soc. – Yearbook of the Estonian Learned Society (New York)

Aku[. i ginekol. – Aku[erstwo i ginekologiq

Alxbom immatrikulirovannyh w DWI – *Waldxman`., Negotin Q.* Alxbom
 immatrikulirovannyh w Derpts-
 kom, nyne`rxewskom weterinarnom institute 1848–1898.`rxew, 1898
 AN – Akademiq nauk
 Arhiw anat. gistol. i \mbr. – Arhiw anatomii, gistologii i \mbriologii
 Arhiw wet. nauk – Arhiw weterinarnyh nauk
 Arhiw patol. – Arhiw patologii
 Astron. v. – Astronomi<eskij vurnal

 Biogr. slowarx – Biografi<eskij slowarx professorow i prepodawatelej
 Kazanskogo uniwersiteta 1804–1904. 1–2. Kazanx, 1904
 BM| – Bolx[aq medicinskaq \nciklopediq. M, 1974–1986
 Bot. v. – Botani<eskij vurnal
 Bot. issl. – Botani<eskie issledowanij
 BSDET – Biografi<eskij slowarx deqtelej estest-
 woznaniq i tehniki. M, 1958–1959
 B| - Bolx[aq \nciklopediq. T .., SPb, ..
 B@ll. \ksper. biol. i med. – B@lletenx \ksperi-
 mentalxnoj biologii i mediciny
 WASHNIL – Wseso@znaq akademiq selxskohozqjst-
 wennyh nauk imeni W. I. Lenina
 Westi Imp. Russk. geogr. ob-wa – Westi Imperatorskogo Russkogo
 geografi<eskogo objestwa
 Westnik AMN SSSR – Westnik Akademii medicinskih nauk SSSR
 Westnik AN SSSR – Westnik Akademii nauk SSSR
 Westnik Lgr. un-ta – Westnik Leningradskogo uniwer-
 siteta
 Westnik objestw. wet. – Westnik objestwennoj weteri-
 narii. Pt6, 1889–1917
 Wet. \nc. – Weterinarnaq \nciklopediq
 WNIKS – Wseso@znyj nau<no-tehni<eskij institut po izu<eni@ sprosa
 naseleniq na towary narodnogo potrebleniq i kon_@nktury torgowli
 WNIIP – Wseso@znyj nau<no-issledowatelxskij institut ptic
 Woenno-med. v. – Woenno-medicinskij vurnal
 Wopr. – Woprosy
 Wopr. gigieny truda w sl. promy[lennosti |SSR –
 Woprosy gigieny truda w slancewoj promy[lenn-
 nosti |SSR
 Wopr. ist. KPSS – Woprosy istorii Kommunisti<eskoj Partii Sowetskogo So@za
 Wopr. istoriogr. – Woprosy istoriografii istorii SSSR. Woronev, 1969
 Wopr. \ksper. i klin. \ndokrin. – Woprosy \ksperi-
 mentalxnoj i klini<eskoj \ndokrinologii
 wses. – wseso@znyj
 wyp. – wypusk

 GGO – Glawnaq geofizi<eskaq obserwatoriq

Gidrobiol. issl. – Gidrobiologi<eskie issledowanij
Gor. sl. – Gor@<ie slancy
Gornyj v. – Gornyj vurnal
gos. – gosudarstwennyj

Dermatol. i wenerol. – Dermatologiq i wenerologiq
dokl. – doklady

Ewrop. – Ewropejskij
Evegodn. – Evegodnik
Evegodn. Russk. paleontol. ob-wa – Evegodnik (Imperatorskogo) Russkogo
paleontologi<eskogo
objestwa

V. – vurnal
V. analit. himii – Vurnal analiti<eskoj himii
V. wopr. nejrohirurgii im. N. N. Burdenko – Vurnal woprosow nejrohirurgii imeni
N. N. Burdenko
V. Wses. him. ob-wa im. D. I. Mendeleewa – Vurnal Wseso@znogo himi^eskogo
objestwa im. D. I. Mende-
leewa
V. wy<isl. mat. i mat. fiz. – Vurnal wy<islitelxnoj matematiki i matemati<eskoj
fiziki
V. Med.-\ksp. in-ta – Vurnal Mediko-\ksperimen-
talxnogo instituta
V. mikrobiol. – Vurnal mikrobiologii, \pidemio-
logii i immunologii
V. Min-wa wnutr. del – Vurnal Ministerstwa wnutrennih del
V. Min-wa narodnogo prosw. – Vurnal Ministerstwa narodnogo proswe]eniq
V. nau<. i prakt. wet. med. `rxewskogo Wet. in-ta –
Vurnal nau<noj i prakti<eskoj weterinarnej mediciny `rxewskogo Weterinarnogo
instituta. `rxew, 1906–1917
V. newropatol. i psih. – Vurnal newropatologii i psihiatrii im. S. S. Korsakowa
V. Russ. fiz-him. ob-wa – Vurnal Russkogo fiziko-himi<eskogo ob]estwa
V. sowr. hirurgii – Vurnal sowremennoj hirurgii. M, L, 1927
V. strukt. himii – Vurnal strukturalxnoj himii
V. \ksper. i teor. fiziki – Vurnal \ksperimen-
talxnoj i teoreti<eskoj fiziki

Zap. Imp. Russk. geogr. ob-wa – Zapiski Imperator-
skogo Russkogo geografi<eskogo objestwa. SPb, 1849–1916
Zap. SPb. Mineral. ob-wa – Zapiski Sankt-Peterburg-
skogo mineralogi<eskogo objestwa. SPb, 1846–1915

IGN| – Istoriq geologi<eskih nauk w |stonii. Tln, 1986
Izbr. tr. – Izbrannye trudy

Izw. – Izwe]eniq; Izwestiq
Izw. wys[ih u<ebn. zaw. – Izwe]eniq wys[ih u<ebnyh zawedenij
Izw. Geol. kom. – Izwestiq Geologi<eskogo komiteta. SPb, 1883–1915
Izw. Imp. AN – Izwestiq Imperatorskoj Akademii nauk. SPb, 1894–1916
Izw. In-ta po izu<eni@ platiny – Izwe]eniq Insti-
tuta po izu<eni@ platiny i drugih blagorodnyh metallow
Izw. Russk. Geogr. ob-wa – Izwe]eniq Russkogo Geografi<eskogo ob]estwa.
Ptb, L, 1870–1933
Izw. Sib. otd. Geogr. ob-wa – Izwe]eniq Sibirskogo otdela Geografi<eskogo
ob]estwa
Izmerit. tehnika – Izmeritelxnaq tehnika
Inv.-fiz. v. – Invenerno-fizi<eskij vurnal
in-t – institut
int. – internacionalxnyj
Inform. b@ll. – Informacionnyj b@lletenx
issl. – issledowaniq
ist. – istoriq, istori<eskij
Istoriko-mat. issl. – Istoriko-matemati<eskie issle-
dowaniq

klin. – klini<eskij
Klin. med. – Klini<eskaq medicina
*Kongo L. – Kongo L. Istoriq issledowatelxskih rabot
po estestwennym naukam w]stonii w period do 1917. Tln, 1987*
konf. – konferenciq

Kosm. issl. – Kosmi<eskie issledowaniq
L – Leningrad
*Lewickij – Lewickij G. W. Biografi<eskij slowarx profesorow i prepodawatelej
Imperatorskogo `rxewskogo, byw[ego Derptskogo uniwersiteta za sto let ego
su]estwowaniq (1802–1902). `rxew, 1902–1903*
lit. – literatura, literaturnyj
Lomonosowskij sb. – Lomonosowskij sbornik mate-
rialow dlq istorii razwitiq himii w Rossii.
M, 1901

M – Moskwa
*Martinson H. R. – Martinson H. R. Stanowlenie himi<eskoj nauki i promy[lennosti
w]stonii: himiq do 1917 goda. Tln, 1987*
mat. – matematika, matemati<eskij
med. – medicina, medicinskij
Med. parazit. i parazitarnye bolezni – Medicinskaq parazitologiq i parazitarnye
bolezni
Med. sb. Kawkazskogo med. ob]estwa – Medicinskij sbornik Kawkazskogo
medicinskogo ob]estwa
Med. truda i promy[lennaq \kol. – Medicina truda i promy[lennaq \kologiq

Med. fakulxtet Tartuskogo gos. un-ta – Medicinskij fakulxtet Tartuskogo gosudarstvennogo uniwersiteta
mevd. – mevdunarodnyj
Mevd. agroprom. v. – Mevdunarodnyj agropromy[lennyj vurnal
Mevd. s-h. v. – Mevdunarodnyj selxskohozqjstvennyj vurnal
met. – metodika, metodi<eskij
Meteorol. issl. – Meteorologi<eskie issledovaniq
meh. – mehanika, mehani<eskij
Meh. kompozit. materialow – Mehanika kompozitnyh materialow
Mikrobiol. i fitopatol. – Mikrobiologiq i fitopatologiq

Nau<. soob]. In-ta geol. i geogr. AN Lit. SSR –
Nau<nye soob]eniq Instituta geologii i geografii AN Litowskoj SSR
NIL – nau<no-issledowatelxskij institut
NIIS – Nau<no-issledowatelxskij institut stroitelxstwa
NIPi – nau<no-issledowatelxskij i proektnyj institut
N. lit. obozr. – Nowoe literaturnoe obozrenie
N. ser. – Nowaq seriq
n-tehn. – nau<no-tehni<eskij

ob-wo – ob]estwo
ob]., ob]estw. – ob]estwennyj
o<. – o<erki
O<. ist. geol. znaniq – O<erki po istorii geologi<eskih znaniq

paleontol. – paleontologiq, paleontologi<eskij
Paleontol. v. – Paleontologi<eskij vurnal
patol. – patologiq, patologi<eskij
Pg. – Petrograd
Pisxma w Astron. v. – Pisxma w Astronomi<eskij vurnal
prakt. – prakti<eskij
prikl. – prikladnoj
Prikl. mat. i meh. – Prikladnaq matematika i mehanika
Pril. – Prilovenie
probl. – problemy
Probl. med. psihol. – Problemy medicinskoj psihologii
Probl. \ndokrin. – Problemy \ndokrinologii
prof. – professor, professionalxnoe
Ptb. – Peterburg
Psihol. obozrenie – Psihologi<eskoe obozrenie
Publ. Tartuskoj AFO – Publikacii Tartuskoj astro-fizi<eskoj obserwatorii

Reprod. toksikol. – Reproduktiwnaq toksikologiq

rusk. – ruskij
Russk. filol. – Russkaq filologiq
Russk. filol. westnik – Ruskij filologičeskij westnik

sb. – sbornik
Sb. n-tehn. statej NIIT|Z M. I. Kalinina – Sbornik naučno-tehničeskix statej
Naučno-issledovatel'skogo instituta Tallinskogo \lektrotehničeskogo zawoda
im. M. I. Kalinina
Sb. n. tr. |NIIVW – Sbornik naučnyx trudov |stonskogo naučno-
issledovatel'skogo instituta viwotnowodstwa i weterinarii imeni A. Melxdera
Sb. tr. NIPI silikatobetona – Naučno-issledovatel'skij i proektnyj institut
silikatnogo betona awtoklawnogo twerdeniq: sbornik trudow
Sb. Učen.-lit. ob-wa pri Imp. `rxewskom un-te – Sbornik učenoliteraturnogo
objestwa pri Imperatorskom `rxewskom uniwersitete. `rxew, 1898–1917
Sibirskij mat. v. – Sibirskij matematičeskij vurnal
simp. – simpozium
S-h. biol. – Sel'skohozqjstwennaq biologiq
Skand. sb. – Skandinavskij sbornik
sl. – slancy, slancewyj
sobr. soč. – sobranie sočinenij
Sow. bot. – Sowetskaq botanika
Sow. gosud. i prawo – Sowetskoe gosudarstwo i prawo
Sow. ist. \nc. – Sowetskaq istoričeskaj \nciklopediq. 1–16. M, 1961–1976
Sow. zdrowoohr. – Sowetskoe zdrowoohranenie
Sow. mat. dokl. – Sowetskie matematičeskie doklady
Sow. ped. i [kola – Sowetskaq pedagogika i [kola
Sow. \tnogr. – Sowetskaq \tnografiq
sowe]. - sowe]anie
soob]. – soob]eniq
soc. – socialističeskij
Sociol. issl. – Sociologičeskie issledowanij
SPb – Sankt-Peterburg
SSSR – Sowetskij So@z Socialističeskix Respublik
Stroit. materialy – Stroitel'nyje materialy
SFU – Sowetskoe finno-ugrowedenie. Tln, 1964–1989
s-h. – sel'skohozqjstwennyj

TGU – Tartuskij gosudarstwennyj uniwersitet
tez. – tezis
Teor. i prakt. wopr. weterinarii – Teoretičeskie i praktičeskie woprosy weterinarii
Terapewt. arhiw – Terapewtičeskij arhiw
Tln – Tallinn
Tr. – Trudy
Tr. BaltNIIRa – Trudy Baltijskogo naučno-issledovatel'skogo instituta rybnogo
hozqjstwa
Tr. Bot. in-ta AN SSSR – Trudy Botaničeskogo instituta AN SSSR

Tr. Bot. sada Imp. AN SPb – Trudy Botaničeskogo sada Imperatorskoj Akademii nauk Sankt-Peterburga

Tr. Bot. Sada Imp. ŕxewskogo un-ta – Trudy Botaničeskogo sada Imperatorskogo ŕxewskogo uniwersiteta = Acta Horti botanici Universitatis Imp. Jurievensis. ŕxew, 1900–1917

Tr. B@ro po prikl. botanike – Trudy B@ro po prikladnoj botanike. SPb, 1909–1917

Tr. WI|W – Trudy Wseso@znogo instituta \ksperimentalxnoj weterinarii

Tr. WNIISHM, Tr. Wses. NII s-h. meteorologii – Trudy Wseso@znogo naučno-issledowatelxskogo instituta selxskohozqjstwennoj meteorologii

Tr. Wost.-sib. otd. Geogr. ob-wa – Trudy Wostočno-sibirskogo otdela Russkogo Geografičeskogo ob]estwa

Tr. GGO – Trudy Gławnoj geofizičeskoj obserwatorii

Tr. Geol. kom. – Trudy Geologičeskogo komiteta. SPb, 1871–1917

Tr. Zool. in-ta – Trudy Zoologičeskogo instituta

Tr. In-ta geol. AN |SSR – Trudy Instituta geologii Akademii nauk |stonskoj SSR

Tr. In-ta slancew – Trudy Naučno-issledowatelxskogo instituta slancew

Tr. IFA – Trudy Instituta Fiziki i astronomii

Tr. po russk. i slaw. filologii – Trudy po russkoj i slawqnskoj filologii

Tr. Pg. ob-wa estestwoispytatelej – Trudy Petrogradskogo ob]estwa estestwoispytatelej. Pg, 1914–1916

Tr. SPb. ob-wa estestwoispytatelej – Trudy Sankt-Peterburgskogo ob]estwa estestwoispytatelej. SPb, 1817–1914

Tr. TTU – Trudy Tallinskogo tehničeskogo uniwersiteta

Trt – Tartu

Tr. IF AN |SSR – Trudy Instituta fiziki Akademii nauk |SSR

Uspehi mat. nauk – Uspehi matematičeskix nauk

u<. – u<enye

U<. zap. – U<enye zapiski

U<. zap. Kazanskogo wet. in-ta – U<enye zapiski Kazanskogo weterinarnogo instituta

U<. zap. Lgr. Gos. ped. in-ta – U<enye zapiski Leningradskogo gosudarstwenного pedagogičeskogo instituta

U<. zap. ŕxewskogo un-ta – U<enye zapiski Imperatorskogo ŕxewskogo uniwersiteta = Acta et Commentationes Imp. Universitatis Jurievensis. ŕxew, 1893–1917

Farmakol. kardiotrop. sredstw – Farmakologiq kardiotropnyh sredstw

fiz. – fizika, fizičeskij

fiziol. – fiziologiq, fiziologi<eskij
filol. – filologiq, filologi<eskij
FTI – Fiziko-tehni<eskij institut
FTT – Fizika tverdogo tela

him. – himiq, himi<eskij
hudov. – hudovestwennyj

\kol. – \kologiq, \kologi<eskij
\kon. – \konomika, \konomi<eskij
|konom. i mat. metody – |konomika i matemati<eskie metody
|ksper. i klin. onkol. – |ksperimentalxnaq i kli-
ni<eskaq onkologiq
|ksper. onkol. – |ksperimentalxnaq onkologiq
|nc. sl. – *Brokgaus F. A., Efron I. A.* |nciklopedi-
<eskij slowarx. SPb, 1904
\st. – \stonskij
|st. SSR – |stonskaq SSR
|SHA – |stonskaq selxskohozqjstwennaq akademiq
|tnogr. obozr. – |tnografi<eskoe obozrenie

Autorid

J. Alver, K. Annuk, L. Bitter, H. Eelsalu, A. Elango, E. Ernits, E. Hendre, A. Hilpus, H. Iher, S. Issakov, R. Juursoo, E. Järvesoo, K. Kalling, V. Karise, K. Kask, T. Kask, O. Keerberg, K. Kenk, L. Keres, P.-H. Kingissepp, R. Kink, S. Kivimäe, A. Kivistik, A. Kleesment, L. Kongo, M. Koppel, L. Kriis, V. Krinal, R. Kull, E. Kundla, M. Kurel, M. Kutser, E. Kuum, J. Kuum, P. Kuusk, H. Käämbre, I. Laan, M. Laane, J. Lepajõe, A. Liim, R. Loodus, Ü. Lumiste, T. Lõbu, M. Lõvi-Kalnin, H. Mardiste, M. Margus, T. Meidla, T. Meikar, M. Must, V. Mägi, H. Nestor, A. Nilson, A. Normak, L. Nurmand, E. Ojaveer, Ü. Oll, A. Ostrat, H. Palli, T. Pappel, V. Past, O. Pesti, J. Petuhhov, L. Philips, H. Piirimäe, L. Priimägi, U. Podar, V. Põlma, A. Pärna, T. Püss, A. Raal, H. Raid, L. Raid, O. Raju, H. Rannap, R. Ruutsoo, A. Rõõmusoks, O. Rõös, P. Saari, R. Saukas, L. Semper, K. Siilivask, J. Siim, A. Siimon, S. Smirnov, H. Susi, T. Šor, I. Štšeglov, E. Tamme, E. Tammiksaar, S. Tamul, O. Teder, Ü. Tedre, I. Tehver, J. Toomaspoeg, A.

*Torim, H. Trass, L. Tuulse, A. Undusk, J. Unt, S. Vaiga, T. Vallaste, K. Vende, J. Vennik,
K. Viiding, T. Viik, R. Viiralt, A. Viires, A. Vilbaste, H(ele) Vilbaste, A. Vinkel, A. Wõrk,
R. Võrk, R. Vääri.*

(**Portreede** paiknemine - 16 pilti ühel leheküljel, kokku 119 pilti 7 lehel)

Jüri Elken

Aleksander Gavrilov

Urve Kallavus

Leif Kalev

Peeter Linnap

Lauri Mälksoo

*Carl Christian Gerhard
Schirren*

Karl Schlossmann

*Carl Ernst Heinrich
Schmidt*

*Johannes Ernst Oswald
Schmiedeberg*

Leo Schotter

Ennu Sepp

Arnold Seppo

Leon Sibul

Uno Sibul

Aleksander Siimon

Elmar Siirde

Enno-Ülo Siirde

Rein Silberberg

Raiot Silla

Hanno Sillamaa

Heinard Sillastu

Helgi Silm

Helle Simm

Ülo Sirk

Alvar Soesoo

Ain Ants Sonin

*Julius Alfons Nikolai
Szymanovsky*

Leonid Stolovič

*Friedrich Georg
Wilhelm Struve*

Martin Ernst Styx

Gustav Suits

*Toomas-Andres
Sulling*

Seppo Zetterberg

Mihkel Zilmer

Martin Zobel

Rein Zupping

*Aarne Michaël
Tallgren*

Raul Talvik

Tiina Talvik

Agu Tamm

Boris Tamm

Gustav Tammann

Vello Tarmisto

Ülo Tedre

Selma Teesalu

Jüri Teras

Arvo Tikk

Harald Tikk

*Eduard Gustav
Toll*

Alma Tomingas

Hans-Voldemar Trass

Juhan Tuldava

Endel Tulving

Peeter Tulviste

Enn Tõugu

Ülo Tärno

Endel Tünder

*Raimond Johannes
Ubar*

Raivo Uibo

Jüri Uluots

Jaan Undusk

Inge Unt

Mart Ustav

Abner Uustal

Tarmo Uustalu

Juhan Vaabel

August Vaga

Voldemar Vaga

Rein Vaikmäe

Gennadi Vainikko

Albert Valdes

*Elmar-Ants
Valdmann*

Ingo Valdmaa

Jaan Valsiner

Urmas Varblane

Endel Varep

Mihkel Veiderma

Nikolai Veiderpass

Enn Velmre

August Velner

Harald-Adam Velner

Vello Vensel

Mihkel Veske

*Johannes Voldemar
Veski*

*Friedrich Johann
Wiedemann*

Ants Viires

Gustav Vilbaste

Richard Villems

*Heinrich Moritz
Willkomm*

Raivo Vilu

Aarne Vinkel

Atko-Meeme Viru

Krista Vogelberg

Aleksander Voldek

Olga Voloč

Larissa Volpert

Ferdinand Wrangel(l)

Leo Võhandu

Hans Roland Wõrk

Artur Vööbus

Karl Õiger

*Harry-Hartwig
Õiglane*

Haldur Õim

Andres Õpik

*Armin Aleksander
Õpik*

Ernst Õpik

Ilmar Õpik

Raoul Üksvärav

